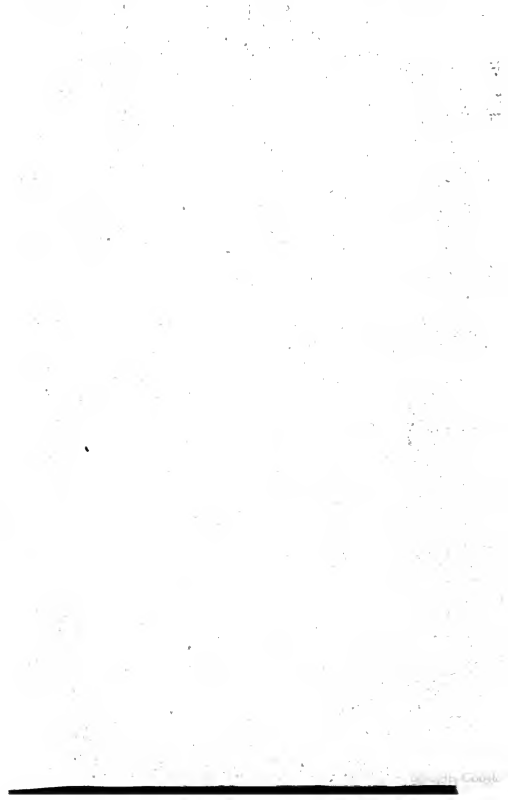

SACRORUM
CONCILIORUM
NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA, QUÆ

PHIL. LABBEUS, ET GABR. COSSARTIUS,

Et novissime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere*,

ET OMNIA INSUPER IN SUIS LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ

JOANNES DOMINICUS MANSI

ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE,

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE

EM.MO CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS CURATA,

Novorum Conciliorum, novorumque, Documentorum Additionibus locupletata,

Ad MS. Codices Vaticanos, Lucenses, aliosque recensita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CÆTERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

TOMUS VICESIMUS NONUS.

Ab anno MCCCCXXXI. usque ad annum MCCCCXXXIV.

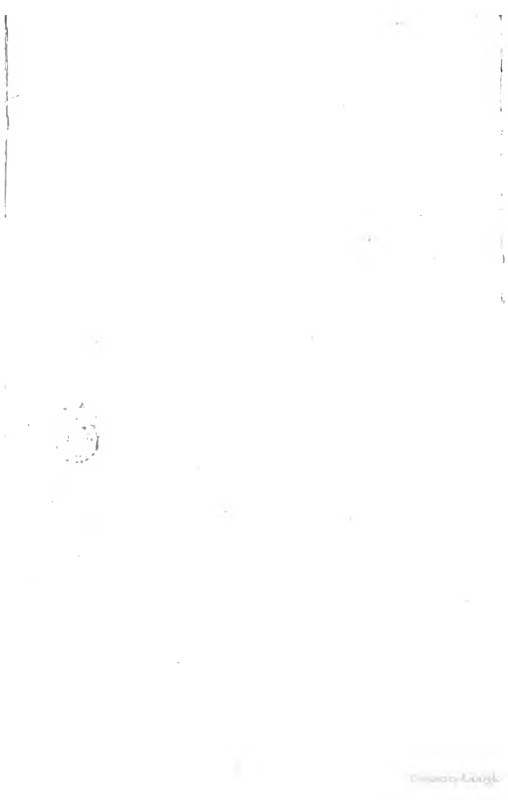

VENETIIS MDCCLXXXVIII.

APUD ANTONIUM ZATTA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC EXCEL. SENATUS PRIVILEGIO.

TYPOGRAPHUS

L E C T O R I S.

Quod longius forte quam par erat editionem distulerim hujus Voluminis quod nunc tandem prodit in lucem, ne mihi, Benigne Lector, aut negligentiæ vertas, aut minus gratæ voluntati in Te meæ. Neutrum enim a quoquam de me existimari posse arbitror, qui noverit, nihil eorum, quæ meis me prælis subjecturum pollicitus sum, fuisse desideratum. Itaque velim Tibi ita persuadeas, ideo lente, ac per dilationes in eo vulgando processum fuisse, ne partes meæ scilicet desiderarentur in iis quæ Basileensem Synodum spectant, cujus Acta in hoc volumine continentur. Nam cum nuntiatum mihi fuisset plura cum Romæ tum Florentiæ & alibi etiam in Bibliothecis delitescere monumenta nunquam antehac edita, quæ supra dicto Concilio lucem afferre potuissent, neque studio, neque labori, neque sumptui parcendum mihi esse duxi, donec diligentissime descripta ad me mitterentur omnia: ex quibus, doctorum hominum ope, consilioque, deligerem ea quæ ad rem magis facere visa fuissent. Quod quidem & maxima cura factum esse, subjectus Monumentorum Index testabitur; & quanto temporis spatio opus fuerit, ut accurate fieret, cuique justo hujuscemodi rerum æstimatori facile patebit. Sic igitur habeto, hac temporis prorogatione addictum potius aliquid ad meum erga Te studium, quam quidquam esse detractum: quod ut æqui bonique facias rogo: Vale.

SYLLABUS

EORUM, QUÆ TOMO XXIX. CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice ☞ notata sunt, huic nostræ Editioni noviter accessere.

Con-

Hactenus sessiones.

19. Ejus-

APPENDIX

CONCILII BASILEENSIS.

VI. Epi-

VI. Epistolæ Sigismundi Imp. ad Concilium vel pro Concilio.

VII. Epistolæ diversorum ad synodum.

VIII. Epistolæ diversorum ad diversos de synodo Basileensi.

IX. Orationes quatuor in Concilio Basileensi habitæ.

APPENDIX NOVA

Concilii Basileensis.

ALTERA CONCILII BASILEENSIS

APPENDIX.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Rosa Lanzi* Inquisitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel libro intitolato: *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jesu, curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Mansi &c.* Non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi e buoni costumi, concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator *di Venezia* che possi essere stampato, osservando gli ordini in materia di stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebastian Zustinian Riform.
(Alvise Valaresso Riform.
(Francesco Morosini 2.° Cav. Proc. Riform.

Registrato in Libro a Carte 335. al Num. 2304.

Davidde Marchesini Segr.

CON-

ANNO CHRISTI 1431.

a CONCILIUM b BASILEENSE c ŒCUMENICUM

ANNO CHRISTI 1431.

Sub Eugenio IV. celebratum, [d] ex parte reprobatum.

Quoad ea nimirum quæ ibidem de [e] *auctoritate Concilii & depositione Eugenii Papæ sancita fuerunt,* [f] *inchoatum anno domini* MCCCCXXXI. *& absolutum anno* MCCCCXLII.

INCHOATIO CONCILII BASILEENSIS.

Die Jovis decimanona Julii, de A anno domini MCCCCXXXI. applicuerunt Basileæ domini, scilicet, Joannes Polmar cappellanus summi pontificis, & auditor sacri palatii, & magister Joannes de Ragusio doctor in theologia Parisiensis, procurator generalis Ordinis prædicatorum, delegati ad præsidendum Concilio a domino Juliano Cardinali sancti Angali Legato Apostolico, litteras salvorum conductuum domini Imperatoris descriptas habentes. Remansitque dominus Dionysius expectans ambaxiatam præfati domini Imperatoris. Qui quidem præsidentes, vicesimatertia Julii, convocatis omnibus Ecclesiasticis B personis tam extraneis quam intraneis, in capitulo majoris Ecclesiæ Basileensis inchoaverunt Concilium, legitima potestate eidem Cardinali a felicis recordationis domino Martino, & domino Eugenio præsenti, & deinde eorum subscriptione facta a prædicto Legato, quorum prædictus..... fecit collationem solemnem super themate: *Venit angelus testamenti quem vos vultis:* Malachiæ 3. In quo ostendit potestatem domini Legati, & eorum legationem, & omnimodam voluntatem, ad Concilium quod tunc inchoaverunt & stabilierunt, prout etiam rescripserunt Ambaxiatores Universitatis Parisiensis; & decreverunt missam solemnem sextis feriis post petitionem celebrari. C

A ☞ *Hoc Concilii exordium ita enunciatum reperi in ms. Cod. olim Eminentiss. Card. Passionei pag. 80.*

IN nomine Domini. Amen. Anno Nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo trigesimo primo, vicesima quinta die mensis Junii, Indictione nona, Pontificatus SS. in Christo Patris & Domini nostri Domini Eugenii Divina providentia Papæ IV. anno ejus Primo. Reverendiss. in Christo Pater & Dominus Dominus Julianus S. Angeli Diaconus Cardinalis A. S. L. auctoritate f. r. Martini V. & Sanctissimi Domini nostri Eugenii Papæ moderni, factum prædecessoris sui confirmantis & ratum B habentis, juxta statuta & ordinationem Constantiensis & Senensis Conciliorum venerabiles Viros magistrum Joannem Polmar Palatii Apostolici, causarum auditorem, & Joannem de Ragusio in Theologia magistrum, & Ordinis FF. Prædicatorum Procuratorem, ad civitatem Basiliensem pro ibidem inchoando Concilium Generale, destinavit. Qui eadem die ingressi post missam de Spiritu Sancto solemniter in Ecclesia Basiliensi cantatam, & aliis ceremoniis devote peractis Concilium Generale in eadem Civitate esse prædicaverunt, Domino Cardinali intra Bohemicam & circa fines ejus super extirpationem Hæresum Hussitarum se invicem solicite occupante, & sic creverunt de die in C diem. To

ANNO CHRISTI 1431.

Desumpta ex authenticis exemplaribus plumbo ejusdem sacrosancti Concilii firmatis inquit Petrus Crabbe.

DECRETA ET ACTA CONCILII BASILEENSIS,

Desumpta ex authenticis exemplaribus plumbo ejusdem sacrosancti Concilii firmatis.

SESSIO PRIMA.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis feliciter. Amen.

I.

CEnsetur utique dignum & congruum, prout id singulariter exposcit nimium labilis hominum memoria, ut ea quæ per sacrorum Generalium Conciliorum sanctiones ad Dei laudem & communem reipublicæ utilitatem fore noscuntur instituta, illa debite scripturæ commendentur, ut per hanc jugis eorum etiam ad posteros transeat recordatio. Hinc est igitur, quod in subscriptis continentur, & sunt de verbo ad verbum inserta decreta, constitutiones, acta, & ordinationes, ceteraque gesta in hoc sacro Generali Basileensi Concilio, præsidente in eodem auctoritate apostolica reverendissimo in Christo patre domino Juliano, miseratione divina sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ sancti Angeli diacono Cardinali, Apostolicæ sedis Legato, collecta, visa, ordinata per nos protonotarios, notarios, & scribas infrascriptos, ad id per dictum dominum præsidentem, sacro eodem approbante Concilio, deputatos, sub annis, indictionibus, diebus, horis, mensibus & Pontificatu inferius annotatis pariter & descriptis.

Anno siquidem a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimoprimo, Indictione nona, die autem Veneris septima mensis Decembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini nostri domini Eugenii divina providentia Papæ quarti anno primo, præfato reverendissimo patre domino Cardinali præsidente & Legato jam per menses aliquot in civitate Basileensi nationis Germanicæ, provinciæ Bisuntinæ, * prædicti generalis Concilii adjuvante Domino congregatione & celebratione inibi juxta mandatum apostolicum alias sibi super hoc directum, & infra plenius definitum, legitime * faciendum, personaliter existente. Convocatis itaque jam per eum dicta auctoritate hujus rei causa ad dictam civitatem Basileensem de diversis mundi partibus pluribus dominis, Prælatis, necnon personis aliis, & viris Ecclesiasticis, quæ de jure vel consuetudine ad Concilium Generale venire tenentur, ac etiam quampluribus aliis ad dictum Concilium convocatis, eisque una cum dicto domino præsidente Legato in certa aula domus Ecclesiæ S. Leonardi Basileensis, in qua soliti sunt pro Conciliis tenendis in unum convenire, ad hæc specialiter congregatis, unanimi inter eos inito consensu, extitit ordinatum & decretum, primam dicti Generalis Concilii Basileensis sessionem tenendam fore auctore Domino, atque celebrandam die Veneris extunc proxime secutura, quartadecima dicti mensis Decembris in Ecclesia cathedrali Basileensi, prout in schedula, cujus tenor inferius primo loco describitur, plenius continetur: quam schedulam in multis duplicatam & transumptam jussit idem dominus præsidens, ob dictæ primæ sessionis publicationem faciendam, in pluribus dictæ civitatis Ecclesiarum valvis affigi pariter & apponi, cujus tenor sequitur, & est talis:

* forte pro dicti

* forte facienda,

Ad laudem omnipotentis Dei, exaltationemque Fidei catholicæ, nec non tranquillitatem & pacem totius Christianitatis, reformationem quoque universalis Ecclesiæ & populi Christiani, ex parte reverendissimi in Christo patris & domini domini Juliani miseratione divina sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ S. Angeli diaconi Cardinalis, in præsenti sacro Generali Concilio Basileensi auctoritate Apostolica præsidentis specialiter deputati, approbatione dicti sacri Generalis Concilii intimatur per præsentes omnibus & singulis in hoc ipso Generali Concilio Basileensi interessentibus, & interesse debentibus, quod
B auctore Deo die Veneris proxima post instans festum S. Luciæ, quæ erit quartadecima mensis hujus Decembris, prima ejusdem sacri Generalis Concilii sessio celebrabitur in Ecclesia cathedrali civitatis hujus Basileensis, hora nona ejusdem diei a media nocte in antea computanda. Ideoque præcipitur & mandatur omnibus & singulis in prædicta civitate Basileensi ad causam dicti sacri Concilii jam existentibus, ceterisque ad quorum notitiam præsentes devenerint, in dicto Concilio interesse debentibus, qui tunc commode personaliter interesse poterunt in eodem, quatenus dictis die & hora in Ecclesia prædicta personaliter & debite compareant sub pœnis juris, nisi legitimo præpediti fuerint impedimen-
C to. Datum Basileæ die septimo dicti mensis Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimoprimo, pontificatus sanctissimi domini nostri Papæ Eugenii quarti anno primo, sub sigillo consueto dicti domini præsidentis in testimonium præmissorum.

Dicta die Veneris quartadecima prædicti mensis Decembris, anno, indictione, hora, & pontificatu, quibus proxime supra, sacrosancta Generali Synodo Basileensi prædicta, dicto domino Cardinali Legato auctoritate qua supra præsidente, legitime ubi supra congregata, celebrataque ibidem solemni missa de Spiritu sancto per reverendum in Christo patrem dominum Philibertum Dei & apostolicæ sedis gratiæ Epi-
D scopum Constantiensem provinciæ Rothomagensis, insuper cantatis & perlectis litaniis, antiphonis, aliisque devotis orationibus in talibus ordinatis, Deoque suppliciter & devote exhibitis, idem dominus Cardinalis præsidens in pontificalibus, sedens super cathedram ad hoc sibi præparatam, aliisque singulis Prælatis tunc ad præmissa adstantibus in pontificali habitu, simul cum mitris planis capitibus eorum impositis existentibus, gratum sermonem ad Synodum prædictam sacrosanctam habuit, sumens pro themate suo: *Mundamini qui fertis vasa Domini*: Isaiæ 52. in quo plerumque salubri exhortatione, secundum quod tali conveniebat eximiæ congregationi, & in primordio talis actus de-
E cuit, omnes de puritate, munditia, & vitæ integritate solerter in caritate non ficta admonuit, præcipueque exhortatus est, ut in celebratione Deo grata præsentis sacri Concilii, Ecclesiæ universali tam necessario & utili, ut vere decet viros Ecclesiasticos, constanti & bono animo jugiter adessent, vigilarentque, ac diligentius intenderent ad profectum & utilitatem reipublicæ & Christianæ religionis feciliter peragendum. Quo quidem sermone per eum finito, tandem memoratus dominus Philibertus Episcopus Constantiensis eminentem thalamum ascendit, ibique de mandato dictæ sacræ Synodi perlegit al-

ta

ANNO CHRISTI 1431.

ta & intelligibili voce, ut ab omnibus adstantibus audiretur, hæc quæ infra de verbo ad verbum inseruntur, adstantibus ibidem nonnullis venerabilibus & egregiis viris dominis ambaxiatoribus serenissimorum & illustrissimorum principum dominorum regis Romanorum semper Augusti & Amedei ducis Sabaudiæ, nec non viris illustribus dominis aliis quampluribus.

Sessiones in articulos sectionesve ac numeros distinximus, ut commodius in posterum citari queant.

II.

Decreta & cetera lecta in prima sessione sacri Generalis Concilii Basileensis.

Ad omnipotentia Dei gloriam, Fidei catholicæ exaltatiooem, Christianæque religionis profectum, jaciens fundamentum in summo angulari lapide Christo Jesu, in quo omnis ædificatio constructa crescit io templum sanctum in Domino, sacrosancta Synodus Basileensis universalem Ecclesiam repræicotans, in Spiritu sancto legitime congregata, præsideote reverendissimo in Christo patre domino Juliano, sanctæ Romanæ Ecclesiæ sancti Angeli diacono Cardinali, Apostolicæ sedis Legato, attendens quod sacra Generalis Synodus Constantiensis in Spiritu sancto celebrata, salubre existimans & multimode fructuosum in sancta Dei Ecclesia Generalia Concilia frequentari, hoc suo decreto constituit hujusmodi sub tenore.

III.

Decretum Constantiense de celebratione Conciliorum.

In Constantiensis Concilii sess. 39.

Frequens Generalium Conciliorum celebratio agri Dominici præcipua cultura est, quæ vepres, spinas & tribulos hæresum, errorum & schismatum extirpat, excessus corrigit, deformata reformat, & vineam Domioi ad frugem ubertimæ fertilitatis adducit; illorum veru neglectus, præmissa disseminat atque fovet. Hæc præteritorum temporum recordatio, & præsertim consideratio, ante oculos nostros ponunt. Quapropter hoc Edicto perpetuo sancimus, decernimus, atque ordinamus, ut amodo Concilia Generalia celebrentur, ita quod primum a fine hujus Concilii in quinquennium immediate sequens, secundum vero a fine illius immediate sequentis Concilii in septennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuo celebrentur, in locis quæ summus Pontifex per mensem ante finem cujuslibet Concilii, approbante vel consentiente Concilio, vel in ejus defectum ipsum Concilium deputare & assignare teneatur, ut sic per quamdam continuationem semper aut Concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur, quem terminum liceat summo Pontifici de fratrum suorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, ob emergentes forte casus, abbreviare, sed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro Concilio celebrando deputatum, absque evidenti necessitate, non mutet. Sed si forte casus * aliquis occurrerit, quo necessariom videretur ipsum locum mutari, puta obsidionis, guerrarum, pestis, aut similis, tunc liceat summo Pontifici de prædictorum fratrum suorum, aut duarum partium ipsorum consensu atque subscriptione, alium locum prius deputato loco viciniorem & aptum, sub eadem tamen natione subrogare, nisi idem vel simile impedimentum per totam illam nationem vigeret: tunc ad aliquem alium viciniorem alterius nationis locum aptum hujusmodi Concilium poterit convocari, ad quem Prælati, & alii qui ad Concilium solent convocari, accedere teneantur, ac si a principio locus ille fuisset electus & deputatus. Quam tamen loci mutationem, vel termini abbreviationem, per annum ante præfixum terminum teneatur summus Pontifex legitime & solemniter publicare & intimare, ut ad ipsum Concilium celebrandum prædicti possint statuto termino convenire.

* alius

Atque pro ipsius executione Decreti civitas Papiæ apud Italiam fuit electa, pro Generali Concilio in fine tunc proxime sequentis quinquennii celebrando. Quod quidem Concilium suo decreto tempore io dicta civitate Papiensi celebrari extitit inchoatum, & inde certis ex causis ad civitatem Senensem translatum. In quo quidem Generali Concilio Papiæ inchoato, & in Senensi civitate celebrato, hæc Basileensis civitas pro celebratione tunc futuri Generalis Concilii post septennium a fine ipsius Senensis Concilii celebrandi fuit electa & debite assignata, ut constat in Instrumento publico inde confecto hujusmodi seriei.

IV.

Instrumentum electionis civitatis Basileensis pro Generali Concilio celebrando.

In nomine domini. Amen. * Tenore præsentis publici Instrumenti cunctis pateat evidenter, & sit notum, quod Anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo vicesimoquarto, Indictione secunda, die vero sabbati 19. mensis Februarii, hora tertiarum, vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Martini divina providentia Papæ quinti anno septimo, vigente & durante sacrosancto Generali Concilio Senensi io civitatem Senarum, ac præsidentibus eidem Concilio vice & nomine præfati domini nostri Papæ & pro eo reverendissimis in Christo patribus dominis dominis Dei & apostolicæ sedis gratia Petro Archiepiscopo Cretensi, Jacobo Episcopo Spoletano, Petro Abbate de Rosatin Aquilejensis diœcesis, ac Leonardo de Florentia magistro & Generali Ordinis prædicatorum, per eundem dominum nostrum Papam ad infra scripta specialiter deputatis & ordinatis, iidem domini præsidentes quamdam convocationem deputatorum omnium inclytarum nationum præsentia Concilii Senensis, super electione loci futuri Concilii fecerunt. In qua adfuerunt prædicti domini præsidentes Concilii una cum reverendis patribus ac venerabilibus & circumspectis viris omnium quinque nationum, videlicet pro Italica pro parte Prælatorum & aliorum de extra territorium Senensis (a) domini Petrus † sanctes Episcopus Castrensis, & Dominicus de sancto Geminiano decretorum doctor, cameræ apostolicæ auditor. Pro parte Prælatorum & aliorum habentium titulos in territorio Senensi, dominus Nicolaus Abbas sancti Donati, Ordinis vallis Umbrosæ, se non habere mandatum ad actum infra scriptum faciendum dicens, sed ad audiendum & referendum, quorum quilibet se di-

* Vide Tom. XXVIII. pag. 1070.

a) Lere domini H.

dictam Italicam nationem repræsentare asserebat. Pro natione Gallicana reverendi patres & domini domini Guillelmus Episcopus Cavallicensis, Ludovicus de Palude regalis Trenorchiensis, Ordinis sancti Benedicti, Cambilonensis diœcesis, & Joannes Urisicampi Ordinis Cisterciensis, Noviomensis diœcesis, Abbates. Pro natione Germanica reverendus pater dominus Hartungus de Cappel decretorum doctor, sacri palatii apostolici causarum auditor, ac venerabilis & religiosus vir frater Theodoricus de Andel, monachus Ordinis Præmonstratensis, in decretis licentiatus, ac ejusdem Ordinis procurator. Pro natione Hispanica Petrus Alfonsi Abbas sancti Vincentii, & canonicus Ecclesiæ Toletanæ, qui tamen dixit se non habere * aliquod mandatum a natione sua ad hunc actum faciendum, nisi solum ad audiendum & referendum: de quo etiam solemniter fuit protestatus. Pro natione Angliæ reverendus pater & dominus dominus Franciscus Episcopus Aquensis, & venerabilis vir magister Thomas de Merdona canonicus * Ascolanensis, in sacra pagina baccalaureus. Qui deputati supradicti, singulariter singuli, infra scripta mandata sua in publicam formam, illis de territorio Senensi & natione Hispaniæ exceptis, Senis in cappella domus operarii majoris Ecclesiæ Senensis prope eandem Ecclesiam sita produxerunt, & quilibet eorum produxit. Quibus sic congregatis, ac missarum solemniis aliisque ceremoniis debitis & consuetis ibidem completis, supra dicti domini deputati singularum nationum, ad infra scripta singularia mandata, de quibus per instrumenta publica signis & subscriptionibus notariorum publicorum tunc ibidem præsentium signata & subscripta, legitimam fecerunt fidem, & ad hujusmodi electionem loci per ordinem processerunt. Et inter cetera quamplurimis allegationibus, propositionibus, altercationibus & dissensionibus diversorum locorum & provinciarum hinc inde inter ipsos deputatos habitis atque factis, demum pro loco futuri & tunc celebrandi Concilii proxime secuturi, juxta formam & tenorem decreti sive constitutionis Constantiensis desuper facti, civitatem Basileensem in natione Germanica consistentem, & in provincia Bisuntina, tanquam habilem, sufficientem, & idoneam, ex ipsorum certa scientia unanimiter & concorditer nominaverunt & elegerunt, dictis tamen Nicolao sancti Donati, & Petro Alfonsi abbatibus, pro tunc expresse consentientibus. Quo loco sic per ipsos dominos deputatos electo, supradicti domini quatuor præsidentes Concilii ex parte domini nostri Papæ dictum decretum sive constitutionem Concilii Constantiensis, in quo continetur de modo eligendi loca Conciliorum, nec non litteras apostolicas domini nostri Papæ prædicti ejus vera Bulla plumbea (ut prima facie apparebat) more Romanæ curiæ munitas, super potestate dictis dominis præsidentibus ad præsentem actum a domino nostro Papa prædicto concessa, per venerabilem virum dominum Michaelem de Pisis decretorum doctorem, & præfati domini nostri Papæ secretarium ibidem præsentem, publice alta & intelligibili voce coram dominis præsidentibus ac deputatis nationum, aliisque supradictis, infra scriptorum tenorum legi & publicari fecerunt. Tenor vero decreti sequitur, & est talis:

* aliud

* Ascolensis.

Frequens Generalium Conciliorum celebratio, agri Dominici, &c. sicut supra in hac eadem sessione habetur, & alias integrius in Concilii Constantiensis sessione 39.

Tenor Bullæ talis est.

V.

Martinus Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Petro Archiepiscopo Cretensi, & Jacobo Episcopo Spoletano, ac dilectis filiis Petro Abbati de Rosatio sancti Petri Aquilejensis diœcesis, nec non Leonardo de Florentia, Ordinis fratrum prædicatorum, & sacræ paginæ professori, ac ejusdem Ordinis generali magistro, nostri & apostolicæ sedis Nuntiis, salutem & apostolicam benedictionem.

Nuper siquidem cupientes Generale Concilium juxta deliberationem & ordinationem sanctæ Synodi Constantiensis, ad deputationem loci olim eadem approbante Synodo per nos factam, in civitate Papiensi auctore Domino celebrari, ut illa in eo statuerentur & fierent quæ cederent ad laudem Dei & bonum publicum Ecclesiæ suæ sanctæ: vos ad civitatem prædictam, pro futuro ibidem tenendo & celebrando Concilio Generali, nostros & apostolicæ sedis Nuntios de fratrum nostrorum consilio, providimus destinandos; vobis inter cetera nomine & auctoritate nostris ipsi Concilio præsidendi, & inibi pro vestra sapientia illa provideodi, deliberandi, statuendi, decernendi & concludendi, quæ ad conservationem & augmentum religionis & fidei Christianæ, & reformationem cleri & status ecclesiastici pertinent, potestatem plenariam concedentes, prout in aliis nostris litteris plenius continetur. Nos igitur attendentes, ut in bene gerendis rebus dicti Concilii eo utilius & perfectius proficere valeatis, quo ampliori fueritis per nos auctoritate muniti, & ne propter aliquem casum, qui solet quandoque contingere, celebratio & continuatio ejusdem Concilii retardetur, opportune providere volentes, discretioni vestræ, ubi legitima causa subsistat, ipsum Concilium de civitate prædicta ad quamcumque civitatem aliam ejusdem nationis ad hoc liberam, habilem, & sufficientem, de qua vobis videtur, auctoritate nostra transferendi, illudque prorogandi, mutandi & dissolvendi, ipsumque Concilium in hujusmodi alia civitate, ad quam id forsan transferri & mutari contigerit, continuandi, tenendi, & celebrandi, & ad illud Prælatos & alios evocandi, eique nomine & auctoritate prædictis præsidendi, & quæcumque in eo decreta, eodem approbante Concilio, ordinandi, statuendi & decernendi, illaque in publicis sessionibus juxta morem solemniter publicandi & approbandi, ut nihilo minus ante dissolutionem præsentis Concilii locum pro alio futuro Concilio inde ad septennium celebrandn, juxta deliberationem, declarationem, & ordinationem prædictas, etiam ante mensem, ubi rationabilis causa esset, ne aliquo modo hujusmodi loci deputatio differatur, nominandi, deputandi, & assignandi, & alias in præmissis omnibus agendi, disponendi, statuendi, & exequendi, ac concludendi, quæ pro statu honoreque nostris, & Romanæ Ecclesiæ, ac tranquillitate & pace reipublicæ Christianæ, noveritis profutura; plenam & liberam da dictorum fratrum consilio auctoritate apostolica tenore præsentium concedimus facultatem, ratum & gratum habituri quidquid per vos super præmissis in eodem Concilio propositum, deliberatum, sta-

ANNO CHRISTI 1431.

statutum, & decretum fuerit ac conclusum. Idque faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum Romæ apud sanctum Petrum octavo Kalendas Martii Pontificatus nostri anno sexto.

Quibus quidem decretis & litteris apostolicis sic lectis & publicatis, prædicti domini quatuor præsidentes ibidem præsentes, per organum dicti reverendissimi patris domini Petri Archiepiscopi Cretensis, unius ex ipsis præsidentibus, in ipsum locum, videlicet civitatem Basileensem, sic (ut præmittitur) per ipsos dominos deputatos electam, consenserunt, ac eandem civitatem Basileensem, in provincia Bisuntina consistentem, una cum dictis dominis deputatis nationum, & ipsi deputati nationum, videlicet Italicæ de extra territorium Senense, Gallicanæ, Germanicæ & Anglicanæ, juxta dicti decreti Constantiensis Concilii vim, formam & tenorem, ac potestatis a domino nostro Papa prædicto eis traditæ (ut præmittitur) & concessæ, elegerunt & nominaverunt, ac civitatem ipsam habilem & idoneam pro loco futuri proxime celebrandi Concilii deputarunt, assignarunt, & pronunciarunt. Protestantes tamen, quod propter hoc ipsum Concilium Senense non censeatur dissolutum esse, sed quod ipsi præsidentes cum inclytis nationibus ad omnem reformationem hic possibilem concurrere vellent. Et hoc idem præfati deputati per ordinem similiter fuerunt protestati quilibet pro natione sua, quod ad reformationem hic possibilem attendere vellent. Quo loco taliter electo & pronunciato, ac assignato & deputato, vocati fuerunt in locum dictæ congregationis reverendissimi patres & domini Joannes Archiepiscopus Toletanus nationis Hispanicæ præsidens, Joannes Archiepiscopus Rothomagensis nationis Gallicanæ præsidens, Ricardus electus Eboracensis Anglicanæ nationis præsidens, & Andreas Episcopus * Pocznaniensis nationis Germanicæ præsidens. In quorum præsentia dicti loci electio fuit solemniter publicata, & per ipsos dominos Archiepiscopos & Episcopos approbata & confirmata. Excepto quod dictus reverendissimus pater dominus Joannes Archiepiscopus Toletanus, Hispaniarum Primas regnique Castellæ major Cancellarius, & supradictæ nationis Hispanicæ præsidens, ad dictam electionem respondit se habere duas voces; unam, ut præsidens nationis suæ Hispanicæ, aliam vero, ut Archiepiscopus & Primas Hispaniarum. Quantum ad primam vocem, non posset consentire, nisi requisita & consentiente natione sua prædicta. Quantum vero ad secundam vocem, videlicet ut Archiepiscopus & Primas, dixit se consentire, & expresse consensit. De & super quibus omnibus & singulis præmissis sic actis, factis & gestis, præfati domini præsidentes domini nostri Papæ, nec non deputati supradicti per ordinem, ac honorabilis vir magister Martinus Welle clericus Sambiensis diœcesis in decretis baccalaureus, ac domini nostri Papæ præfati procurator fiscalis, & hujusmodi sacri Senensis Concilii procurator, sibi a me notario publico infra scripto & aliarum nationum notariis ibidem tunc præsentibus, fieri petierunt & quilibet eorum fieri petiit, atque tradi unum vel plura, publicum seu publica, Instrumentum aut Instrumenta. Acta fuerunt hæc Senis sub anno, indictione, mense, die, hora, loco, & pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem venerabilibus ac honorabilibus & discretis viris dominis Dominico de * Crapanica, apostolicæ cameræ clerico, Michaele de Pisis supradicto, decretorum doctoribus, nec non magistris Antonio ✠ olim Michaele de sancto Geminiano curiæ causarum cameræ apostolicæ & Italicæ de extra territorium Senense, Hermano Weynen de Bocken, clerico Monasteriensis diœcesis, apostolica & imperiali auctoritatibus ac inclytæ nationis Germanicæ in prædicto Concilio Senensi notario, nec non Laurentio Stafforde Anglicanæ, nationum prædictarum notariis clericis, Florentinensis, Monasteriensis, ac Lincolniensis, diœcesum, ac Francisco de Bononia, serviente armorum domini nostri Papæ, prædictis testibus ad præmissa vocatis specialiter atque rogatis.

* Poznaniensis.

* Crapalica.

✠ Locus obscurus.

VI.

Subscriptiones notariorum.

Et ego Petrus Clerici, clericus Ambianensis diœcesis, magister in artibus, publicus auctoritate apostolica & inclytæ nationis Gallicanæ, in prædicto sacro Concilio Senensi notarius, quia hujusmodi electioni, pronuntiationi, assignationi, & deputationi loci futuri Concilii (ut præmittitur) proxime celebrandi præsens fui, eaque sic fieri & vidi & audivi, ideoque hoc præsens publicum Instrumentum manu mea propria scriptum exinde confeci, subscripsi, & publicavi, signoque & nomine meis solitis & consuetis signavi, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum requisitus & rogatus.

VII.

Subscriptio alterius notarii.

Et ego Laurentius Stafforde clericus Lincolniensis diœcesis, publicus auctoritate apostolica & inclytæ nationis Anglicanæ, in prædicto sacro Senensi Concilio notarius, præmissis omnibus & singulis una cum prænominatis testibus & notario præsens fui, eaque sic fieri vidi, & audivi, & exinde hoc Instrumentum per alium fideliter scriptum signo meo solito cum dicto notario requisitus signavi in testimonium omnium præmissorum.

VIII.

Initium & approbatio Concilii Basileensis.

Cum vero finis instaret septennii, quod est tempus ex præinserto Concilii Constantiensis decreto celebrationi hujus Concilii præfinitum, felicis recordationis dominus Martinus Papa quintus, sanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ tunc præsidens pontifex, volens celebrationem Generalis Concilii fieri juxta præmemoratum decretum, cui tamen propter ætatem decrepitam, & multiplices sui corporis morbos, in persona propria non poterat præsidere, dictum dominum Julianum sanctæ Romanæ Ecclesiæ sancti Angeli diaconum Cardinalem, de fratrum suorum consilio, ad celebrandum ipsum Concilium, ac eidem vice & loco ipsius summi Pontificis * præsidendi, suum ac sedis apostolicæ destinavit Legatum per suas apostolicas litteras, prout ecce:

* forte præsidendum.

IX.

ANNO CHRISTI 1431.

IX.

Martinus Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Juliano sancti Angeli diacono Cardinali, apostolicæ sedis Legato, salutem & apostolicam benedictionem.

Dum onus universalis gregis Dominici superna dispositione nobis injunctum diligenter attendimus & quod singulis Christianæ reipublicæ occurrentibus per nos ipsos debitum apostolicæ servitutis exequi non possumus animo nostro revolvimus, nonnunquam viros fide ferventes, dignitate ac scientia prædictos, & rerum agendarum experientia conspicuos, in partem nostrorum & Ecclesiæ Romanæ negotiorum assumimus ut, dum tempus postulat, eorum operationibus vices nostras supplentes, ministerium nobis commissum, divina assistente gratia, juxta vires nobis ex alto concessas exequi valeamus. Dudum siquidem sacrum Generale Constantiense Concilium, ex certis causis tunc expressis, statuit & decrevit primum Generale Concilium in quinquennium extunc proxime futurum, secundum vero a fine illius immediate sequentis Concilii in septennium & deinceps de decennio in decennium perpetuo fore celebrandum, in locis per Romanum pontificem per mensem ante finem cujuslibet Concilii, approbante & consentiente Concilio, vel in defectum ipsius per ipsum Concilium deputandis ac assignandis, ut illa quæ circa statum & bonum publicum Ecclesiæ sanctæ Dei agenda & expedienda restabant, matura possent deliberatione compleri, prout, quantum in nobis fuit, in Concilio Senis ultimo celebrato factum extitit: in quo per nostros & sedis apostolicæ Nuncios tunc in dicto Concilio Senensi præsidentes, eodem approbante Concilio civitas Basileensis pro loco proxime futuri tunc in septennium celebrandi Concilii deputata extitit, prout in decreto præfati Senensis Concilii & aliis nostris litteris desuper confectis plenius continetur. Cum autem finis hujusmodi septennii, quo Concilium ipsum in eadem civitate Basileensi tenendum & celebrandum fore statutum fuit, instare noscatur, cumque propter notoriam in ipso futuro Basileensi Concilio Deo auctore celebrando, juxta desiderium cordis nostri interesse non possimus, te vitæ integritate & sapientia præclarum, & magnitudine consilii conspicuum, ac in maximis nostris & præfatæ Ecclesiæ negotiis diuturna experientia comprobatum, Legatum cum plena & omnimoda potestate Legati de latere, de fratrum nostrorum consilio, auctoritate apostolica, tenore præsentium facimus, constituimus, & etiam ordinamus, teque ad civitatem Basileensem prædictam, pro futuro ibidem, auctore Domino, tenendo & celebrando Concilio Generali, juxta deliberationem & ordinationem præfatas, tanquam angelum pacis destinandum providimus. Et cum super omnia in ipso futuro Concilio ad reformandum statum ecclesiasticum, qui hoc tempore indigere videtur, abundante nequitia, & frigescente caritate hominum, suscitatis inter fideles bellis & discordiis, ac invalescente in pluribus mundi partibus hæretica pravitate, ad hujusmodi hæreses extirpandas, & pacem inter catholicos principes & ceteros Christianos componendam, animum efficaciter intendamus: super qua re, quantum in nobis fuit, dedimus operam efficacem, tibi nomine & auctoritate nostris ipsi Concilio præsidendi, ac in illo pro tua sapientia illa proponendi, deliberandi, ordinandi, statuendi, & decernendi quæ ad laudem & honorem Dei, & conservationem & augmentum Religionis, Fidei Christianæ, statum Ecclesiæ, reformationem quoque totius cleri & ecclesiastici status in moribus & vita, nec non reductionem orientalis Ecclesiæ, & quorumlibet aliorum oberrantium ad gremium Ecclesiæ militantis, ac conservationem ecclesiasticæ libertatis, salutem quoque, quietem & pacem regnorum, regum, ducum, principum, & quorumlibet fidelium populorum, noveris pertinere, ac etiam ibidem cum debita maturitate & deliberatione, prout in tanta re convenit, ea omnia proponendi, decernendi, concludendi & exequendi, per quæ hæreses & errores tam de Bohemia, quam de aliis quibuscumque regnis, provinciis, terris & locis, in quibus sunt, penitus extirpentur. Et nihilominus de præmissis hæresum & quibuscumque aliis causis Fidem catholicam concernentibus quomodolibet cum consilio dicti Concilii cognoscendi, illaque per te, vel per alium, seu alios a te deputandos, audiendi, decidendi, & fine debito cum præfato Concilio terminandi. Et contradictores quoslibet & rebelles, cujuscumque status, gradus, præeminentiæ, vel conditionis existant, & quavis ecclesiastica vel mundana, etiamsi regali vel pontificali præfulgeant dignitate, auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam, & alia juris remedia appellatione postposita, compellendi, & super his, quoties opus fuerit, auxilium brachii sæcularis invocandi omniaque alia & singula in eodem Basileensi Concilio agendi, tractandi, disponendi, statuendi, declarandi, decernendi & concludendi, quæ in præmissis & circa ea pro statu nostro & ejusdem Ecclesiæ, ac salute animarum fidelium, extirpatione hæresum & errorum de agro Dominico, reductione quoque oberrantium populorum, & conservatione ecclesiasticæ libertatis, ac pro quieto statu reipublicæ Christianæ, nec non reformatione in omnibus membris suis, noveris profutura, plenam & liberam auctoritate prædicta tenore præsentium concedimus potestatem, ratum & gratum habituri quidquid super præmissis per te una cum eodem Basileensi Concilio ordinatum, statutum, deliberatum & decretum fuerit, & conclusum: idque faciemus auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Quocirca circumspectioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus tibi injunctum ministerium laboris hujusmodi, pro divina & dictæ sedis ac nostra reverentia, sic in eodem futuro Basileensi Concilio dicto nomine pro tempore præsidens, ad honorem Dei, Ecclesiæ; atque nostram, salutem quoque & pacem populorum fidelium, juxta datam tibi a Domino prudentiam, laudabiliter exequaris, quod ex tuis fructuosis operibus fructus optati proveniant quos speramus: tuque deinde illam, quæ pias causas agentibus superna retributione impenditur, gloriam consequi merearis felicitatis æternæ.

Datum Romæ apud sanctos apostolos, Kalendis Februarii, Pontificatus nostri anno decimoquarto.

X.

ANNO CHRISTI 1431.

X.

Litteræ domini Eugenii Papæ IV. directa domino Juliano Legato, quæ quidem Bulla non est decretata.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Juliano sancti Angeli diacono Cardinali, apostolicæ sedis Legato, salutem & apostolicam benedictionem.

Certificati tam per litteras tuas quam alias de solicitudine & circumspecta diligentia quam habes in prosequendo causam Fidei contra Bohemos hæreticos, tuam prudentiam commendamus B & te ad perseverandum hortamur, quantum cum decentia fieri potest. Præterea cum felicis recordationis Martinus Papa V. prædecessor noster inter cetera tibi injunxerit præsidere debere auctoritate apostolica in Concilio Generali in Basileensi civitate celebrando si talis esset concursus & congregatio Prælatorum quod merito & rationabiliter celebrari debuisset & deberet, & (sicuti accepimus) usquenunc pauci aut nulli convenerunt, & propterea non sit opus alium destinare, sed sit potius expectandum, placet nobis, & volumus, tibique mandamus, quatenus expedito negotio Bohemorum, cujus finis expectatur in brevi, tuos gressus dirigas ad prædictam civitatem Basileensem, & ibi (prout o- C pus videris esse) juxta tibi injuncta & ordinata in Concilio Constantiensi, optime provideas, prout in tua prudentia & circumspectione plene confidimus. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1431. * secundo Kalendas Junii, Pontificatus nostri anno primo.

* forte pridie.

XI.

Stabilimentum sacri Concilii Basileensis.

Ipse autem reverendissimus dominus Legatus mandatum apostolicum exequi cupiens, cum tempore, quo jam instabat celebrationem Concilii D inchoari, circa expeditionem adversus pestiferam hæresim Hussitarum esset pro causa Fidei admodum occupatus, suos ad hanc civitatem vices gerentes destinare curavit, ac postmodum, quamcitius fuit possibile, ad præsentem civitatem accessit, ut injunctum legationis officium posset in celebratione hujus Generalis Concilii, præstante divini numinis gratia, adimplere, prout etiam sanctissimus dominus noster dominus Eugenius divina providentia Papa IV. repetitis suæ sanctitatis litteris sibi mandavit. In qua civitate jam per tres menses & ultra cum Prælatis & ceteris, qui ad ipsam civitatem causa celebrationis dicti Generalis Concilii advenerunt, quamplurimas congregationes fecit, E habuitque tractatus super ipsius stabilimento & celebratione Concilii. Tandem decretum est præsentem solemnem fieri sessionem, in qua primum cum ex præmissis constet aperte, quod hæc civitas sit locus celebrationi Generalis Concilii deputatus, & adsit a jamdiu citra tempus ipsius Concilii celebrandi, sacrosanctæque sedis apostolicæ non desit auctoritas, decernit, diffinit, & declarat, in hac civitate & loco esse Generale Concilium stabilitum canonice & fundatum, & quod ad ejus celebrationem tenentur accedere omnes tam Prælati, quam cete- A ri, qui de jure vel consuetudine ad Generalia Concilia accedere sunt adstricti.

ANNO CHRISTI 1431.

XII.

Intentio Concilii Basileensis.

Ceterum cum unumquodque eo directius atque intensius suas dirigat actiones, quo ipsarum destinatum finem agnoscit, idcirco hæc sancta Synodus necessitates Christianæ religionis sedula meditatione recogitans, matura & digesta deliberatione decernit, ad hæc tria, eo, a quo cuncta bona procedunt, auctore Deo, toto solicitudinis studio operam dare. B Primo, ut omnium hæresum a Christiani populi finibus tenebris profugatis, lumen catholicæ veritatis, Christo vera luce largiente, refulgeat. Secundo ut bellorum rabie, qua satore zizaniæ seminante, in diversis partibus mundi affligitur & dissipatur populus Christianus, congrua meditatione sedata, pacis auctore præstante, in statum reducatur pacificum & tranquillum. Tertio, ut cum multiplicibus vitiorum tribulis & spinis Christi vinea jam quasi silvescat præ nimia densitate, ut illis debitæ culturæ studio resecatis, evangelico agricola cælitus operante, refloreat, honestatisque fructus & honoris felici ubertate producat. Et quoniam absque cælestis influxu gratiæ hæc C tam grandia bona sperari non possunt, omnes Christi fideles in Domino propensius exhortatur, ut ad obtinendam præmissorum consummationem felicem, devotis orationibus, jejuniis & eleemosynis, apud majestatem divinam diligenter insistant, ut pius & misericors Deus humilibus placatus obsequiis, optatam rerum consummationem huic sacro Concilio sua pietate solita præstare dignetur, eis in remissionem suorum peccaminum hoc injunges.

XIII.

Exhortatio suppositorum Concilii.

D Præterea cum præmissa, ad quæ hujus sacri Concilii tendit exhortatio, sint plurimum ardua, & accuratum studium exigant, multaque sint solicitudine & cura pervigili pertractanda, exhortatur omnes in hoc sacro Concilio * persistentes, & ad ipsum venientes, ut diligenter secum illa cogitent, atque cum aliis excogitata pertractent, quæ eis videbuntur ad eadem utilia vel etiam opportuna, ut inde communi debitoque super eis tractatu habito & matura deliberatione digesto, melius & utilius per sacrum Concilium in præmissis queat, assistente Spiritus sancti gratia, provideri. In hac namque sacra Synodo congregatis plena & libera sit omnibus & singu- E lis loquendi & consulendi facultas, eorum quæ ad agenda esse videbuntur accommoda juxta materias in ipsius Concilii deliberatione propositas.

* præsentes,

XIV.

De modo seu gestu in Concilis & sessione:

Ut autem qua morum & gestus venustate unusquisque in sessionibus & congregationibus hujus sacri Concilii debeat se habere, ex antiquorum Patrum jam diu institutis regulis inno-

ser-

ANNO CHRISTI 1431.

tescat, decretum Toletani Concilii præsentibus duximus inserendum.

XV.

Decretum Concilii Toletani.

*Toletanum XI. cap. 1. 5. q. 4. In loco benedictionis. * nullis debent * perturbari, * nullis, Jacob. 1. * quando silentium perit & judicium, Isaiæ 32. * al. contendentium collationibus. * de al. præ*

In loco benedictionis considentes domini sacerdotes * nullus debet aut indiscretis vocibus perstrepere, aut quibuslibet tumultibus * perturbare, * nullus etiam vanis fabulis vel risibus, vel (quod est deterius) obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere. *Si quis enim* (ut ait Apostolus) *putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.* Cultum enim suum justitia perdit, * cum silentia judicii obstrepentium turba confundit, dicente propheta: *Erit enim cultus justitiæ silentium.* Debet ergo quidquid aut * considentium consultationibus agitur, aut ab accusantium parte proponitur, sic mitissima verborum relatione proferri, ut nec contentiosis vocibus sensus audientium turbent, nec judicii vigorem * in tumultu enervent. Quicumque ergo in conventu Concilii hæc quæ præmissa sunt violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu aut contumeliis, vel risibus ipsum Concilium perturbaverit, juxta divinæ legis edictum, quo præcipitur: *Ejice derisorem, & exibit cum eo jurgium,* cum omni dedecore a consessione abstractus, a communi cœtu secedat, & trium dierum sententiam excommunicationis ferat.

Prov. 20.

XVI.

De honoribus.

Ad obviandum controversiis quæ solent ex hujusmodi in Conciliis & publicis Congregationibus suboriri, & nonnunquam ipsorum progressum per longa tempora impedire, hæc sacra Synodus ordinat, statuit & decernit, quod per quoscumque actus, nominationes, intitulationes, honoris exhibitiones, tam in sede, quam in aliis quibuscumque dictis aut faciendis in hoc Concilio, per quoscumque Prælatos, principes, vel eorum aut Universitatum & Communitatum quarumcumque Nuntios, vel Legatos, seu ipsis vel de ipsis, vel eorum altero, in eodem Concilio nullum jus de novo acquiratur, nullique præjudicium generetur, nulliusque jus in proprietate vel possessione lædatur. Et per præmissa, vel hujusmodi Legatorum admissionem, jus vel titulus alicujus approbari nullatenus censeatur, vel etiam reprobari, aut jus vel possessio Generali Concilio interessendi, vel taliter vocem dandi, cuiquam acquiri, sed in omnibus & per omnia unumquemque in eodem statu post hoc Concilium remanere, in quo ante ipsius Concilii celebrationem permanebat.

XVII.

De impedimento venientium ad Concilium.

Sane quoniam opus aliquod intendenti non satis est ædificationi operam dare, si ex adverso impedientibus non resistat, idcirco decretum in sacro Constantiensi Concilio editum adversus eos qui venientes ad Concilium, stantes, vel redeuntes impediunt, injuriantur vel molestant, ex superabundanti cautela contra eos, qui venientes, stantes, aut recedentes ab hac sancta Synodo, in persona vel bonis impedire, injuriari, vel molestare præsumpserint, locum habere declarat ac decernit, juxta ipsius (quæ talis est) seriem & tenorem.

XVIII.

Processus contra invasores seu spoliatores accedentium ad Concilium, vel recedentium de illo.

Constantiensis Concilii sessione 45.

Sacrosancta Generalis Synodus Constantiensis, universalem Ecclesiam repræsentans, in Spiritu sancto ad extirpationem schismatis, hæresumque, & errorum, nec non ipsius Ecclesiæ in capite & in membris debitam reformationem legitime congregata, ad futuram rei memoriam.

Justitiam & æquitatem exerceri non dubitatur, si quos noxiæ voluntatis adeo captivat perversa intentio, quod processibus Apostolicis impudenter obviare, auctoritatem sanctionis canonicæ contemnentes, in aliorum prolabuntur injurias & offensas, Ecclesiastica censura percellat, & pro demerito culpæ rigorem adjiciat judiciariæ potestatis. Nam si quilibet per campum licentiæ, freno deposito modestiæ, vagaretur impune, facile quisque sæviret in proximum, & nervus disciplinantis justitiæ rumperetur. Sane licet nonnulli Romani pontifices, antiquos Romanæ Ecclesiæ morem & consuetudinem observantes, prout ad eos ex debito Apostolatus sibi injuncti officii pertinebat, per certos suos processus in die cœnæ Domini annis singulis solemniter publicantes, inter alios omnes & singulos, qui ad sedem Apostolicam venientes, vel recedentes ab ea, necnon in illos omnes & singulos, qui per se vel per alium, seu alios, qualcumque personas Ecclesiasticas vel sæculares, ad Romanam curiam super eorum causis & negotiis accedentes, illaque in eadem curia prosequentes, aut procuratores, gestores, advocatos & promotores ipsorum, ac etiam auditores, seu judices, qui super dictis causis seu negotiis deputantur, occasione causarum emergentium hujusmodi verberant, mutilant, vel occidunt, cujuscumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut status forent, prædicta vel eorum aliqua committentes, excommunicationis & anathematizationis sententias, a quibus nullus per alium quam Romanum Pontificem posset, præterquam in mortis articulo constitutus, absolvi, nec etiam tunc, nisi de stando mandatis Ecclesiæ ac satisfactione præstanda, sufficienti cautione præmissa, candelis accensis, & ad terram projectis, promulgaverint, & eos qui taliter excommunicatis & anathematizatis, vel eorum alicui præsumerent absolutionis beneficium impendere, similibus sententiis innodaverunt, eisque prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum Ecclesiasticorum, & confessionem audiendi, interdixerunt officium; nec non quicumque injuriatores quorumlibet ad sacra Generalia Concilia venientium, seu stantium in ipsis, aut recedentium ab eisdem, diversas censuras Ecclesiasticas & pœnas tam ex canonis quam divini juris dispositione incurrant: tamen, sicut ad nostram fide dignorum multitudine valida insinuatione pervenit notitiam, nonnulli iniquitatis filii, perditionis alumni, hujusmodi censuras vilipendentes, ac hujusmodi sacri Concilii, extirpationis schis-

ANNO CHRISTI 1433.

schismatis, hæresum ac errorum, ipsiusque Ecclesiæ reformationis perturbatores, diabolico spiritu instigante, nec dignitati nec Ordini deferentes, Dei timore postposito, nefariis ac sacrilegis ausibus nonnullas personas Ecclesiasticas & sæculares, etiam pontificali dignitate præditas, ad sedem Apostolicam vel Romanam curiam seu præsens Generale Concilium in civitate Constantiensi provinciæ Maguntinensis, ubi nunc Romana curia existit, in Spiritu sancto legitime congregata, venientes aut recedentes ab eisdem, invadere, capere, arrestare, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, ac spoliare bonis suis, vel injuriis affligere quamplurimis, & alias male tractare, temeritate propria præsumpserunt, & dietim præsumunt, in Apostolicæ sedis & sacri Concilii vilipendium & contemptum, ac sedationis schismatis, reformationis Ecclesiæ, & correctionis morum, nec non hæresum & errorum prædictorum extirpationis disturbium, suarumque animarum periculum, & scandalum plurimorum. Nos igitur volentes in præmissis, nec non adversus quoscumque ad ipsum Concilium & quælibet alia futura Generalia Concilia accedentes, aut stantes in ipsis, seu recedentes ab eisdem, ne ab aliis Deum non timentibus temerariis injuriis infestentur & opprimantur violentiis, & ne quibusvis delinquendi, aut excessus committendi pateat audacia, de opportuno & salubri remedio providere hujusmodi, nec non omnes alios & singulos processus, sententias & censuras adversus quarumlibet personarum Ecclesiasticarum, vel sæcularium, ad sacra Generalia Concilia venientium, vel stantium in ipsis, seu recedentium ab eisdem, molestatores, perturbatores, vel injuriatores, auctoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti extendentes, omnes & singulos, cujuscumque dignitatis, status, gradus, vel conditionis fuerint, etiamsi pontificali, imperiali, regali, vel alia quacumque Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, qui quascumque personas Ecclesiasticas vel sæculares, quæ ad hujusmodi sedem Apostolicam Romanam curiam hoc præsenti sacro durante Concilio, vel ad ipsum & quæcumque alia Generalia Concilia venientes, aut stantes in ipsis, aut ab eis recedentes, temeritate propria per se vel alium seu alios arrestare, invadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, aut bonis suis spoliare, vel injuriis affligere, seu ipsos sic delinquentes receptare, aut alias quomodolibet impedire, seu ea perpetrantium facta & commissa rata & grata habere, vel eis dare auxilium, consilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte præsumpserint, vel præsument in futurum, similibus excommunicationis & anathematizationis sententiis innodamus eo ipso. Terras quoque ipsorum & cujuslibet, qui in præmissis vel eorum aliquo transgressor vel contemptor fuerit, dum tamen uniuscujusque sic transgressorum vel contemptorum ultra unam diœcesim non contineat, nec non omnia, civitates, villas, castra, oppida, & quælibet alia loca, in quibus hujusmodi excessuum patratores, seu eorum receptatores, vel ipsis consentientes, faventes, aut dantes auxilium, consilium vel favorem, publice morabuntur, nec non illa, in quibus hujusmodi personæ, quæ sic temeritate propria detentæ fuerint, quamdiu extiterint in eisdem, memorata auctoritate Ecclesiastico supponimus interdicto. Quod si terra ejusdem duas diœceses vel amplius contineat, dominio domicilii principalis ipsius, & illam etiam in qua fuerit delictum commissum, si sua sit, & duas alias quæ sub ipso sunt, eidem loco magis vicinas, interdicto subjacere volumus supradicto, & etiam omnes & singulos hujusmodi excommunicationis & anathematizationis sententiis ligatos, in quibuslibet Ecclesiis, loco, ubi tale delictum fuerit perpetratum, vel terris & locis propter hoc interdictis magis convicinis ubilibet existentibus, omnibus diebus dominicalibus & festivis, pulsatis campanis, candelis accensis, publice nuntiari, ac terras, civitates, villas, castra, oppida, & loca * Ecclesiastico interdicto prædicto supposita, donec sic excommunicati meruerint ab hujusmodi sententiis beneficium absolutionis obtinere, dictumque interdictum debuerit relaxari: ita tamen, quod nullus ex transgressoribus ac contempturibus hujusmodi per alium quam per Romanum Pontificem, vel sacri Concilii auctoritate, possit, nisi duntaxat in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando mandatis Ecclesiæ, satisfactione, vel sufficienti cautione (si hoc commode facere possint) primitus præstita, absolvi, vel interdictum hujusmodi relaxari. Eos vero cujuscumque dignitatis, ordinis, status, vel conditionis fuerint, etiamsi pontificali dignitate præfulgeant, qui contra tenorem præsentium processuum, talibus vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere præsumpserint, volumus, statuimus, & decernimus, similibus excommunicationis & anathematizationis sententiis fore innodatos eo ipso, ipsisque prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum & confessiones audiendi officium, auctoritate interdicimus supradicta, insinuantes transgressoribus & contemptoribus in prædictis, quod spiritualiter & temporaliter (prout eorum requirent excessus & demerita) gravius procedetur, non obstantibus quibuscumque constitutionibus, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, & litteris Apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, eisdem transgressoribus, aut contemptoribus, vel quibusvis aliis communiter vel divisim a dicta sede concessis, etiam quod suspendi vel excommunicari, aut eorum terræ, dominia, civitates, villæ, castra, oppida, & alia loca interdici non possint, etiamsi de ipsis & eorum tenoribus esset in ipsis processibus mentio facienda specialis, quæ ne contra hujusmodi sententias & processus, quo minus includantur in eis, per ea valeant se, terras, dominia, civitates, villas, castra, oppida, & loca hujusmodi tueri, & quæ quoad hoc tollimus & penitus revocamus. Et insuper mandamus, ut hujusmodi præsens processus ad communem omnium notitiam deducatur, chartas sive membranas processus continentes eosdem in majori & sancti Stephani Constantiensis Ecclesiarum valvis affigi, qui processus ipso suo quasi sonoro præconio & patulo * judicio publicabunt, ut prædicti, quos processus concernent, nullam possint excusationem prætendere, vel ignorantiam allegare, quod ad eos processus hujusmodi non pervenerint, vel ignoraverint eosdem, cum non sit verisimile remanere incognitum quoad ipsos, quod tam patenter fuit publicatum. Ceterum omnibus & singulis Dominis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque locorum Ordinariis, præci-

* Ecclesiastica

* Iudicio

ANNO CHRISTI 1431.

pimus & mandamus, ut ipsi & eorum quilibet per se vel per alium seu alios, sub pœna excommunicationis, quam ipsorum quemlibet, qui mandatorum nostrorum hujusmodi transgressor & contemptor fuerit, incurrere volumus ipso facto, præsentes nostros processus per eorum aut chartarum, vel membranarum, seu transumptorum continentiam, eosdem, quibus sicuti nostris processibus tantam volumus fidem adhiberi, in Ecclesiarum valvis seu aliis locis affixione publicent, & præfatos transgressores & contemptores hujusmodi, excommunicationis & anathematizationis sententiis ligatos, ac terras, civitates, castra, villas, oppida, & loca præfata hujusmodi ecclesiastico interdicto supposita, quam primum ipsis vel eorum alicui de hoc legitime constiterit, tamdiu in Ecclesiis, dominicis & aliis * festis diebus, dum inibi fuerit major populi multitudo, campanis pulsatis, & candelis accensis & extinctis, denuntient, & interdictum hujusmodi inviolabiliter observari faciant, per censuras ecclesiasticas, & alia juris remedia, invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii sæcularis, donec ipsi transgressores & contemptores meruerint ab hujusmodi excommunicationis & anathematizationis sententiis absolutionis beneficium obtinere, dictumque interdictum merito debuerit relaxari, non obstantibus omnibus supradictis, seu si aliquibus conjunctim vel divisim a sede prædicta indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem.

* festivis.

Datum Constantiæ * secundo Nonas Julii, anno a Nativitate Domini millesimoquadringentesimo decimoquinto, sede Apostolica vacante, regnorum serenissimi Principis domini Sigismundi Romanorum & Hungariæ &c. regis, videlicet electionis quinto, coronationis primo, Hungariæ vero vicesimonono.

* forte pridie.

XIX.

De impedientibus Concilium.

Porro, quia nonnunquam lingua subdola plurimum impedit & perturbat, falsa vel detractoria seminando, quodque cum nimia grave sit, tam grandem Christianitatis impedire profectum omni animadversione sit dignum, idcirco malignorum conatibus cupiens obviare dicta sancta Synodus omnes & singulos sub obtestatione divini judicii admonet, ne impedimentum, perturbationem, prorogationem vel dissolutionem hujus sacri Concilii moliantur. Si quis autem scienter animo impediendi vel perturbandi hoc sacrum Generale Concilium verbo, facto, vel litteris, palam vel occulte impedimenta, perturbationem, prorogationem vel dissolutionem, fieri procuraverit, experietur ultione pœnali perpetrati facinoris gravitatem, & contra eum tanquam communis pacis perturbatorem rigide procedetur, cum ex hoc hæresum extirpationem, pacis procurationem, & morum reformationem impedire videatur.

XX.

De fructibus beneficiorum percipiendis per supposita Concilii.

Cum hi qui interfunt in hoc sacro Generali Concilio, pro communi bono totius Ecclesiæ congregato, non debeant minori prærogativa gaudere, quam quicumque alii quarumvis Ecclesiarum negotiis quibuslibet vel utilitatibus intendentes, ideoque tanquam causa reipublicæ absentes, debent pro præsentibus merito reputari, adinstar sacri Constantiensis Concilii, in quo modo consimili extitit ordinatum: Præsens Concilium statuit, ordinat, & decernit, quod omnes & singuli qui in eodem Concilio tanquam ipsius supposita sunt recepti, vel recipientur in posterum, ab eo die quo iter arripuerint ad dictum Concilium veniendi, & quamdiu permanserint in eodem, & etiam recedentes per tantum tempus, quo ad suum possint domicilium reverti, fructus omnium beneficiorum suorum cum ea integritate percipiant, cum qua eos perciperent, si in ipsis beneficiis residerent, non obstantibus in contrarium quibuscumque.

XXI.

De officialibus Concilii.

Quia vero ad persecutionem hujus sacri Concilii requiruntur officiales & ministri, ideo deputat & ordinat notarios ad scribendum acta ipsius Concilii, Lucam de * Vvisso secretarium dicti domini Legati, & Rodulphum Sapientis diœcesis Gebennensis. Et ut omnia eo decentius ordinentur, quo majori fuerint directa consilio, deputat & ordinat venerabiles Henricum Nithart decretorum doctorem, & Ludovicum Parisii licentiatum in decretis, decanum Ecclesiæ Beatæ Mariæ Lætæ de Aoessiaco dictæ Gebennensis diœcesis, qui acta Concilii universa per dictos notarios scripta aspiciant, debiteque (si opus sit) corrigant & emendent. Promotores quoque ipsius Concilii deputat magistrum Nicolaum Amici, magistrum in artibus & licentiatum in theologia, & Henricum Anester licentiatum in decretis, præpositum Turicensem Constantiensis diœcesis. Sediumque ordinatores, qui existentes in Concilio in locis & sedibus debitis collocent, quorum ordinationi omnes obedire teneantur, Henricum Stater artium & * medicinæ doctorem, decanum Trajectensem, & Sanderum de * Marthusen, in legibus baccalaureum, & canonicum Ecclesiæ sancti Petri Maguntinensis. Lectis siquidem (ut præfertur) decretis, Bulla & Instrumento præinsertis, memoratus dominus Episcopus Constantiensis consimili voce, alta videlicet & intelligibili, interrogans, sciscitatus est an omnia & singula per eum sic (ut præfertur) lecta ipsi sacræ Synodo placerent. Ad cujus interrogationem prælibatus reverendissimus pater dominus Cardinalis præsidens, primo, & deinde ceteri omnes, & singuli domini Prælati, in eadem sessione ac sacra Synodo tunc præsentes, concorditer nullo discrepante responderunt viva voce: Placet. Quibus præmissis sic peracti præfati dictæ sacrosanctæ Synodi promotores, sive procuratores supra deputati; petierunt, & quilibet ipsorum pe-

Notarii. * Vvisso

Notariorum præfecti.

Promotores.

Ordinatores sedium.

* medicinæ magistrum, * Marthusen,

ANNO CHRISTI 1431.

petiit, per nos protonatotios, notarios, & scribas, ad hoc supra deputatos, fieri & confici de præmissis omnibus & singulis unum vel plura publica Instrumenta, in testimonium veritatis præmissorum, & ad perpetuam rei memoriam. Datum Basileæ decimonono Kalendas Januarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo primo.

SESSIO II.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, Ecclesiam militantem repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

I.

ANNO CHRISTI 1432.

AD laudem Dei omnipotentis, ac benedictæ individuæque Trinitatis gloriam & honorem, pro hæresum atque errorum extirpatione, morum in capite & in membris Ecclesiæ Dei reformatione, ac regum & regnorum ceterorumque Christicolarum ad invicem, auctore discordiarum procurante, dissidentium pacificatione, in Spiritu sancto legitime congregata, decernit, statuit, diffinit, declarat, & ordinat, ut sequitur:

II.

Decretum, quod Concilium Basileense est legitime inchoatum.

Et primo, quod eadem sacra Basileensis Synodus, sacris Constantiensi & Senensi Conciliis Generalibus decernentibus atque ordinantibus, & auctoritate Apostolica interveniente, fuit & est in hoc loco Basileensi debite legitimeque ac rite initiata & congregata. Et ne de ejusdem sacræ Basileensis Synodi potestate a quoquam dubitetur, ipsa eadem Synodus duas declarationes ex decretis Synodi Constantiensis in præsenti sessione, aliis suis decretis editis seu edendis inserendas, ordinat, & decernit, quarum quidem declarationem tenor primæ sequitur, & est talis:

III.

Decretum, quod Concilium Generale est super Papam in his quæ fidei & schismatis sunt, &c.

Constant. Conc. sess. 5. Quomodo, cur, & quando hoc verificetur, vide præsertim D. Turrecrematam in sua Summa de Ecclesia lib. 2. & ob id incipit a Conciliorum natura deviare, & in errores prolabi, & merito a Leone X. conventiculus nuncupatur. Erronea, declaratio.

Et primo declarat, quod ipsa Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, & Ecclesiam militantem repræsentans, potestatem immediate a Christo habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & ad Generalem reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris. Alterius vero tenor sequitur in hæc verba:

IV.

Quod inobedientes Concilio puniantur:

Item declarat, quod quicumque cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis seu ordinationibus, aut præceptis hujus sacræ Synodi *, & cujuscumque alterius Concilii Generalis legitime A congregati, super præmissis seu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur: etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo. Præmissis igitur & nonnullis aliis Constantiensis Concilii, præsertim capituli quod incipit, Frequens, in priori hujus sacræ Synodi Basileensis sessione recitati, decretis attentis, prælibata Synodus Basileensis decernit & declarat, quod ipsa pro hæresum extirpatione ac morum Generali reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, nec non pace inter Christianos procuranda (ut præmittitur) in Spiritu sancto legitime con- B gregata, per nullum quavis auctoritate, etiamsi papali dignitate præfulgeat, dissolvi aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari debuit, aut potuit, debet, aut potest, debebit, aut poterit in futurum, absque ejusdem Synodi Basileensis deliberatione & consensu.

ANNO CHRISTI 1432.

Constant. Conc. sess. 39. & Basil. sess. 1.

Obstinata erroris prosecutio.

V.

Quod personæ Concilii non debeant extra Concilium trahi, vel impediri.

Item diffinit, ordinat & decernit hæc sancta Synodus, quod nulla persona, cujuscum- C que status, dignitatis seu conditionis fuerit, in eadem Synodo actu existens aut futura, eidem incorporata vel incorporanda, a tempore arrepti itineris ad ipsam sanctam Synodum sine fraude continuati, ad recedendum ab eadem a quoquam quavis auctoritate, etiamsi papali dignitate præfulgeant, directe vel indirecte in læsionem seu perturbationem dictæ sanctæ Synodi, invita sine deliberatione & consensu ipsius sanctæ Synodi requiri, moneri, compelli, citari, evocari ad alium locum, etiam curiam Romanam valeat, seu ne ad eandem sanctam Synodum veniat, possit aut debeat quomodolibet impediri. Si autem a quoquam quavis auctoritate, etiamsi papali D dignitate præfulgeat, (ut præmittitur) in contrarium attentatum fuerit, seu attentaretur in futurum, aut processus pœnales vel mandata, etiam censuras Ecclesiasticas seu translationes Prælatorum invitorum, vel privationes aut inhabilitationes eorundem seu aliorum beneficiatorum quorumcumque, aliasve quascumque pœnas continentes, ut ab eadem sancta Synodo recedant, vel non accedant ad eandem, aut eidem non adhæreant, fulminati fuerint, fulminentur, aut fulminarentur in futurum, totum sit irritum & inane, nec eisdem processibus, censuris ac pœnis, tanquam irritis & inanibus quomodolibet obediendum fore, prædictosque processus & censuras, cum E omnibus inde secutis & inde secuturis, quatenus de facto processissent, aut procederent in futurum, cassat, & irritat, & annullat, & pro cassis, irritis, atque nullis habendos decernit, diffinit, ordinat & declarat.

Irritum, & inane est quod hic decernitur cautionibus supradictis, structura qualibet namque super arenam labitur posita.

VI.

Quod hi qui tenentur interesse Concilio non recedant sine licentia.

Item, decretis sacri Concilii Constantiensis inhærendo, statuit, ordinat & decernit, quod

ANNO CHRISTI 1432.

Prælati & alii qui tenentur huic sacro Concilio interesse, ab hoc loco ante finitum Concilium, nisi ex causa rationabili, per deputatos seu ab hoc sacro Concilio deputandos examinanda, non recedant. Qua quidem causa examinata & legitime approbata, possint recedere de licentia illius vel illorum, qui pro tempore habent vel habebunt auctoritatem. Et tunc taliter recedens, teneatur dimittere aliis in loco remanentibus suam potestatem, sub pœnis juris per hoc sacrum Concilium indicendis, & in facientes contrarium exequendis.

Promotores alii.

Item quia plures promotores in eadem sancta Synodo, & etiam notarii ad conscribendum acta ejusdem sunt necessarii, citra aliorum per ipsam sanctam Synodum in ipsius prima sessione deputatorum revocationem, magistros * Ademarium de Rossilione, licentiatum in decretis, archipresbyterum Vivariensem, & cannnicum Lugdunensem, Henricum de Beheheym, licentiatum in decretis, officialem Basileensem, promotores, & Petrum Bruneti, baccalaureum in Decretis, canonicum Atrebatensem, notarium ejusdem ordinat & deputat.

* Ademarum.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in Ecclesia majore Basileensi solemniter celebrata, decimoquinto Kalendas Martii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo secundo.

SESSIO III.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans.

OLIM sacrum Constantiense Concilium volens futuris Ecclesiæ necessitatibus providere, matura deliberatione statuit & decrevit, ut post finem ipsius Concilii in quinquennium, deinde in septennium, & postea perpetuo futuris temporibus de decennio in decennium, Generale Concilium celebretur: cujus Decreti vigore felicis recordationis Martinus Papa quintus, ipso Constantiensi approbante Concilio, statuit in Civitate Papiensi proximum tunc Concilium celebrari, quod ibidem cœptum fuit, & de consensu & approbatione ipsius Concilii ad civitatem Senensem translatum. In quo Senensi Concilio fuit electa hæc Basileensis civitas, pro futuro tunc Concilio in septennium celebrando. Appropinquante autem fine ipsius septennii, præfatus dominus Papa Martinus volens Decreto Constantiensis & ordinationi Senensis Conciliorum satisfacere, ut debebat, reverendissimum in Christo patrem & dominum dominum Julianum, S. Romanæ Ecclesiæ S. Angeli diaconum Cardinalem, Sedis Apostolicæ destinavit Legatum, cum plena potestate eidem Concilio vice & auctoritate Sedis Apostolicæ præsidendi. Quod etiam sanctissimus dominus Papa Eugenius IV. ratum habuit & approbavit. Proinde hoc sacrum Generale Concilium in Spiritu sancto legitime congregatum, provida & matura deliberatione considerans, hæreticam pestem in partibus Bohemiæ nimis sævire crudeliter, quæ Dei occulto judicio, bello pluries attentato non potuit superari, atque quod in diversis mundi partibus clam hæretica pestis pullulat atque serpit, quodque, proh dolor! multas Christianas provincias bellorum desecat rabies & devastat, morumque nimia deformatio divinam majestatem offendit, tantis & tam pestiferis malis, omnipotentis Dei gratia largiente, ad extirpationem hæresum, pacemque in Christiano populo componendam, & reformationem generalem Ecclesiæ Dei in capite & in membris studiose occurrere, & salutaribus remediis providere, disposuit: & ut hæc ad optatos fines commodius duci possent, considerans hæc sancta Synodus præsentiam summi pontificis reverendissimorumque sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, in ipso Concilio esse accommodam & multimode fructuosam, venerabilem virum magistrum Joannem Pulcripatris, sacræ theologiæ professorem, ad sanctissimum dominum Eugenium summum pontificem destinavit, atque ad præfatos reverendissimos dominos Cardinales, præfatum sanctissimum dominum Papam exorando & supplicando, ut huc (si commode posset) personaliter accederet, ipsique sacro Concilio favoribus & auxiliis assisteret opportunis. Denuoque venerabiles viros Jacobum Sirik scholasticum Trevirensem, & Thomam * Fieno Decretorum doctorem, suos pro eadem causa Oratores ad eundem dominum Papam & dominos Cardinales transmisit. Cum autem ad notitiam ipsius Concilii pervenisset, præfatum dominum Papam ex sinistra informatione motum, dissolutionem ipsius Concilii attentasse, quæ quidem dissolutio in periculum eversionis fidei cederet evidenter, necnon Ecclesiæ Dei grave scandalum, ad eundem dominum Papam atque reverendissimos dominos Cardinales, suos destinavit protinus Oratores, reverendum patrem dominum Ludovicum de Plaude Episcopum Lausanensem, & magistrum Henricum Stater decanum Trajectensem, ad supplicandum, instandum & requirendum præfatum dominum Papam, ut ipsam dissolutionem revocare dignaretur, huicque sacro Concilio in tam laudabilibus operibus suffragaretur auxiliis & consiliis opportunis.

Hæresis Hussitica.

Bella mores depravant.

ANNO CHRISTI 1432.

* Fiene.

Oratores ad Papam destinati.

Oratores alii.

Decernitur dissolutionem Concilii nullatenus fieri posse.

Considerансque hæc sancta Synodus præfatam dissolutionem Concilii contra Decreta Constantiensis Concilii esse factam, tendereque in eversionis fidei grave periculum, & status Ecclesiastici turbationem & detrimentum, atque scandalum totius populi Christiani, eandem dissolutionem decrevit nullatenus fieri potuisse: quinimmo, ipsa minime obsistente, ad prosecutionem eorum quæ pro fidei stabilitate & salute Christiani populi laudabiliter sunt incepta, esse cum Spiritus sancti gratia procedendum. Verum cum redeuntibus præfatis Episcopo Lausanensi & decano Trajectensi, optata responsio a sanctissimo domino Papa non fuerit reportata, licet non solum a prædictis Concilii Oratoribus ipsius Concilii nomine, sed etiam a serenissimo domino Sigismundo rege Romanorum fideli Ecclesiæ advocato, præfatus sanctissimus dominus Papa supplicatus, interpellatus, requisitus, rogatus fuerit, & totis nisibus multiplicatis vicibus obsecratus, Idcirco hæc sancta Synodus innitens Decretis sacri Constantiensis Concilii, quorum verba hæc sunt: Quod sancta Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, Ecclesiam Catholicam militantem repræsentans, potestatem a Christo immediate habet, cui

qui-

ANNO CHRISTI 1438.

Monitio contra Papam.

quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & ad generalem reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris, item declarat, quod quicumque, cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis seu ordinationibus aut præceptis hujus sanctæ Synodi, aut cujuscumque alterius Concilii Generalis legitime congregati super præmissis, seu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debito puniatur; etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo. In hac solemni sessione ipsum sanctissimum dominum Papam, nec non reverendissimos dominos Cardinales modo & forma infra scriptis interpellare decrevit. Hæc igitur sancta Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, prædictum beatissimum dominum Papam Eugenium cum omni reverentia & instantia supplicat, & per viscera misericordiæ Jesu Christi exorat, requirit, & obtestatur, ac monet, quatenus prætensam dissolutionem, sicut de facto processit, de facto revocet, & ipsam revocationem, quemadmodum & dissolutionem fecit, per diversas mundi partes transmittat & publicet, ab omnique impedimento dicti Concilii penitus desistat. Quinimmo eidem (ut debet) faveat & assistat, omniaque præbeat subsidia & auxilia opportuna, nec non infra trium mensium spatium, quod ad hoc pro termino peremptorio præfigit & assignat, si corporalis ipsius dispositio patiatur, personaliter veniat. Sin autem, personam vel personas loco & vice sui destinet & transmittat cum plenaria potestate, ad omnia & singula in hoc Concilio peragenda usque ad totalem ipsius conclusionem, per omnes & singulos actus gradatim & successive. Alioquin si hæc sanctitas sua facere neglexerit (quod de Christi Vicario non est aliqualiter sperandum) sancta Synodus, prout justum fuerit & Spiritu sanctus dictaverit, necessitatibus Ecclesiæ providere curabit, & procedet secundum quod juris fuerit divini pariter & humani. Similiter præfatos reverendissimos dominos Cardinales, qui tanquam principales Ecclesiæ Dei cardines ad hæc ferventius intendere debent, exorat, requirit, obtestatur & admonet, quatenus cum præfato domino Papa super prædictis sollicitam instantiam faciant, huicque sacro Concilio faveant, assistant, & auxilientur modis omnibus opportunis. Et cum præsentia ipsorum, pro eorum auctoritate magnaque prudentia & experientia rerum, sit huic sacro Concilio plurimum opportuna, ipsos dominos Cardinales, & quemlibet eorum, requirit, monet, & citat, quatenus infra spatium trium mensium ab intimatione præsentium (quem terminum pro trina ac canonica monitione præcise & peremptorie præfigit & assignat) ad dictum sacrum Concilium Generale veniant, canonico impedimento cessante: alioquin, cum eorum negligentia ad ipsum sacrum Generale Concilium veniendi, ut tantis necessitatibus Ecclesiæ succurratur, in periculum gravis jacturæ fidei catholicæ totiusque Ecclesiæ detrimentum censeatur procul dubio redundare. Hæc sancta Synodus, lapso termino supradicto, contra eos qui venire neglexerint, eorum exigente contumacia, procedet, prout divini pariter & humani dictaverit & permiserit ordo juris, & necessitatibus Ecclesiæ Altissimo largiente providere curabit. In præmissis autem dicta Synodus reverendissimum dominum Cardinalem sanctæ Crucis, quamdiu tractatibus pacis regnorum Franciæ & Angliæ insistet, includere non intendit, atque quoad reverendissimos dominos Cardinales, Placentinum & de Fuxo vulgariter nominatos, & Cardinalem sancti Eustachii, cum in propinquioribus locis existant, ad duorum spatium mensium restringit terminum supradictum. Mandat insuper hæc sancta Synodus universis & singulis dominis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, clericisque, notariis, & personis Ecclesiasticis, nec non aliis Christi fidelibus, cujuscumque status, dignitatis, gradus & conditionis existant, omnesque & singulos principes & dominos, etiamsi imperiali, regali, ducali, seu quavis alia præfulgeant potestate, requirit, & rogat, qui pro præmissis fuerint requisiti, seu requisitus, in virtute sanctæ obedientiæ ac obtestatione divini judicii, & sub pœna excommunicationis, quatenus prædicta omnia & singula dicto sanctissimo domino Papæ, atque reverendissimis dominis Cardinalibus insinuent, intiment, & notificent, ac intimari, & insinuari, seu notificari faciant personaliter eisdem, si ad eos tutus & accommodus pateat accessus. Sin autem, ei vel illis, ad quos personaliter accedendi facultas non sit, in eorum habitationibus, nec non in porta palatii Apostolici & in Ecclesiis sancti Joannis Lateranensis, sancti Petri, & sanctæ Mariæ Majoris de Urbe, per publicum notarium confectas affigendo, si hoc tute fieri possit. Sin autem, in principalibus Ecclesiis civitatum Sutrinæ, Viterbii, & Senensis, vel aliarum trium civitatum vicinarum, de quibus fuerit bene visum. Quæ quidem loca hæc sancta Synodus decernit esse idonea pro executione omnium præmissorum. Et nihilo minus hæc sancta Synodus futuris cupiens obviare casibus, ut omnis vitetur dispendiosus circuitus, cum rebus, de quibus agitur, supra modum periculosa sit mora, ordinat & decernit, hujusmodi admonitionis & citationis Decretum, postquam in hac solemni sessione lectum fuerit & publicatum, Ecclesiæ cathedralis Basileensis valvis affigi, ut si forte contingat ipsius intimationem exequi non posse modo aliquo præmissorum, eo casu ex nunc tanquam publico edicto, ad quatuor mensium spatium ab hac die in antea computandum, censeatur quoad omnes ejus effectus facta insinuatio, monitio & citatio, sicque suos omnes effectus sortiri, & arctare eos quibus dirigitur, decernit, ac si personaliter insinuatum & præsentatum fuisset, viribus peremptoriis & comminationibus suprascriptis hic habitis pro insertis. Insuper hæc sancta Synodus declarat & protestatur, quod nihilo minus prædictis dilationibus pendentibus, cum jam præcesserit a jure vocatio ex decreto Concilii Constantiensis, rerumque necessitas id suadeat, & qualitas agendorum in ulteriore prosecutione Concilii & agendis in eo, procedere intendit ordinate, debite, ac mature, nec propterea supersedere aliqualiter in processu. Tandem hæc sancta Synodus decernit citationes contra omnes Prælatos, & alios qui ad Generale Concilium venire tenentur, omnesque & singulos generales Ordinum quorumcumque, ac

etiam

ANNO CHRISTI 1432.

etiam inquisitores hæreticæ pravitatis, sub di- latione termini, seu terminorum, de quibus deputatis fuerit bene visum, cum pœnia & censuris & clausulis opportunis. Datum Basileæ in sessione publica sanctæ Synodi Basileensis, celebrata in Ecclesia majori hujus civitatis, sub sigillo ejusdem sanctæ Synodi, sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo, Indictione decima, die vero Martis 29. mensis Aprilis, præsentibus notariis & scribis hujus sanctæ Synodi suprascriptis.

Notarii alii novi.

Item, quia plures notarii & scribæ ad conscribendum acta hujus sacri Concilii sunt necessarii, hæc sancta Synodus, citra tamen aliorum notariorum per ipsam alias constitutorum revocationem, venerabiles viros magistros Bartholomæum de * Lucgniano, civem Senensem, & Thomam Chesneloti baccalaureum in decretis Rhemensis diœcesis, notarios ejusdem deputat & ordinat. Datum Basileæ in, &c. ut statim supra.

* Lucignia.

SESSIO IV.

I.

Salvus conductus Bohemorum.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu-Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans.

TEnore præsentium significamus universis, quod omnibus & singulis sacerdotibus, baronibus, nobilibus, militaribus, popularibus, & aliis quibuscumque viris, cujuscumque status, conditionis aut qualitatis existant, de regno Bohemiæ, & marchionatu Moraviæ, de Praga, & civitatibus, ac aliis locis eorumdem, & omnibus aliis Ecclesiasticis & sæcularibus personis, qui aut quæ una cum ipsis ad Generale Basileense Concilium mittentur, ac profecturi existunt, omnibus eorum personis, quocumque nomine censeantur, aut valeant nuncupari, infra tamen numerum du- D centatum personarum, tenore præsentium, nostrum plenissimum ac perfectum salvum conductum concedimus atque damus, verissimamque securitatem veniendi ad hanc civitatem Basileensem, ibidemque manendi, standi, morandi, nobiscumque de quibusvis negotiis opportunis ipsis commissis tractandi, placitandi, disponendi, concludendi, & terminandi, impartimur: ac in loco vel in locis hospitiorum suorum divina officia sine impedimento nostrorum peragere permittimus; sic etiam, ut propter illorum præsentiam neque in itinere, neque in alio loco itineris, in eundo, manendo, aut redeundo, neque in ipsa civitate Basileensi, a divinis officiis cessetur quovis modo E per modum interdicti. Cæterum in Generali Concilio seu Synodo Basileensi articulos quatuor, pro quorum claritate instant, ore tenus aut in scriptis libere poterunt offerre, aut propalare, scripturis sacris, beatorumque doctorum verbis, sententiis & rationibus eos declarare, adstruere, persuadere, &, si opus fuerit, etiam ad objecta Concilii Generalis respondere, aut cum aliquo vel aliquibus de Concilio super eisdem disputare, aut caritative absque omni impedimento conferre, opprobrio, convicio aut contumelia procul motis, serva- A tis forma & modis inter nostros Legatos & Nuntios prædictorum regni & marchionatus in Egrensi civitate specificatis & uniformiter conclusis: & signanter, quod in causa quatuor articulorum per eos attentorum, lex divina, praxis Christi apostolica & Ecclesiæ primitivæ, una cum Conciliis doctoribusque fundantibus se veraciter in eadem, pro verissimo & indifferente judice in hoc Basileensi Concilio admittentur. Et illis peractis vel non peractis, quandocumque de mandato aut consensu suorum majorum ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox absque ulla renitentia, occasione & mora, salvis rebus illorum & suorum pariter honore, & perso- B nis, vice versa poterunt, vel poterit, juxta beneplacitum libere & secure redire, de scitu tamen deputandorum per Concilium, ut pro tunc opportune securitati eorum provideatur sine dolo & fraude. Nihilo minus in hoc eorum salvo conductu omnes quascumque clausulas includi ac contineri volumus, ac pro inclusis haberi, quæ pro plena & efficaci & sufficienti securitate in eundo, stando, ac redeundo, necessariæ sunt & opportunæ, hæc notanter propter bonum pacis procurandum & observandum luculenter expressantes. Quod si quispiam aut aliqui ex illis, sive in itinere ad nos in Basileam veniendo, sive ibidem demorando aut redeundo, aliquod enorme (quod C absit) egerit aut egerint, per quod posset assecurationis eorum beneficium eis aut eorum alicui concessum annullari aut cassari, volumus etiam, ac admittimus, & concedimus, ut talis vel tales in facinore hujusmodi deprehensi vel deprehensus ab ipsis duntaxat, & non ab aliis, condigna animadversione cum emenda sufficienti, per partem nostram merito approbanda & laudanda, mox puniatur aut puniantur, illorum assecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Et pariformiter, si quispiam, vel aliqui ex nostris, sive in itinere ad nos in Basileam veniendo, sive ibidem demorando, aut redeundo, aliquod enorme (quod absit) egerit, D aut egerint, per quod posset assecuritatis ipsorum beneficium eis aut alicui eorum concessum, annullari aut cassari, volumus ut talis vel tales in facinore hujusmodi deprehensi, a nobis aut a nostris duntaxat, & non ab aliis, condigna animadversione, cum emenda sufficienti, per partem dominorum Ambaxiatorum & Nuntiorum merito approbanda & laudanda, mox puniatur aut puniantur, præsenti assecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Volumus etiam, quod liceat ipsis Ambaxiatoribus omnibus & singulis toties quotiescumque opportunum fuerit seu necessarium ad auram capiendam exire de civitate Basileensi, & reverti ad eandem, nec E non Nuntium vel Nuntios suos ad quæcumque loca pro suis necessariis negotiis ordinandis libere mittere seu destinare, ac ipsos missos seu destinatos, seu missum & destinatum, suscipere toties quoties eis videbitur expedire, ita quod aliqui vel aliquis per deputandos Concilii socientur, qui eorum securitati provideant vel provideat. Insuper nec in sermonibus, seu prædicationibus publicis aut aliis collationibus, in præjudicium, derogationem seu deteriorationem, causæ ipsorum quatuor articulorum, pars nostra terminis quiquslibet in confusionem vergentibus, poterit aut debebit uti &

poti-

ANNO CHRISTI 1433.

potiri in loco civitatis Basileensis. Qui qui- A dem salvuscooductus & securitates stare ac durare debent, & a tempore, & per tempus, quo in nostræ & nostrorum tuitionis curam ipsos suscipi contigerit, & usque ad Basileam perduci, ac toto tempore mansionis eorum ibidem, & rursum post sufficientem audientiam habitam, spatio viginti dierum præmisso, cum ipsi petierint, aut Concilium habita hujusmodi audientia ipsis recessum indixerit, a Basilea usque in Tustan, * Tasoniam, aut Englispurg, in qoem ex locis istis maluerint, Deo favente, restituemus, dolo & fraude prorsus exclusis. Etiam pro universis & singulis Christi fidelibus, & specialiter pro sanctissimo domino Romano Pontifice, pro serenissimo B Principe domino Sigismundo Romanorum, &c. rege, ac venerabilibus dominis Cardinalibus, Archiepiscopis & Episcopis, ac dominis Abbatibus, Prælatis, & clericis, nec non illustrissimis principibus, regibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & nobilibus militibus, universitatibus, & communitatibus civitatum, castrorum & villarum, earumque consulibus, scabinis, officialibus, & aliis cujuscumque conditionis, & status, Ecclesiastici vel sæcularis, existant, quocumque nomine censeantur, & pro subditis omnium præmissorum, & pro tota parte eorundem, promittimus bona fida & spondemuv, quod nos omnes & singuli prædicti præscriptam assecurationem & salvi- C conductus eorum formam, in omnibus suis conditionibus, punctis, & clausulis superius expressatis, inviolabiliter & inconcusse bona fide & puro corde observabimus & custodiemus, observabunt & custodient, Insuper promittentes sine fraude & quolibet dolo, quod nolumus, neque debemus, occulte vel manifeste, quacumque occasione prætensa, uti aliqua auctoritate, vel potentia, jure, statuto, vel privilegio legum vel canonum, & quorumcumque Conciliorum, specialiter Constantiensis & Senensis quacumque forma verborum expressa, in aliquod præjudicium salvoconductui, seu assecurationi, ac publicæ audientiæ, ipsis per nos concessæ vel concesso. Quod si nos aut D aliquis ex nobis, vel nobis, cujuscumque conditionis vel status, aut præminentiæ asistens, præscriptæ assecurationis & salviconductus formam & modum, in quocumque puncto vel clausula violaverit, (quod tamen avertere dignetur Omnipotens) & sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta, & ipsorum arbitrio merito approbanda & laudanda, habeant nos & habera poterunt incidisse in omnes pœnas, quas jura divino & humano, aut consuctudine, hujusmodi salvorum conductuum violatores incurrera possunt, absque omni axcusatione, aut quavis in hac parte contradictione. Datum io sessione publica ejusdem sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi celebrata, duodecimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecuodo. E

* Tasoniam.

ANNO CHRISTI 1433.

II.

Epistola Bohemis missa super conclusione in Egra facta, in quarta publica sessione lecta.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, universis viris Ecclesiasticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unitatem, & pacem in Christo Jesu Domino nostro.

Pridie Oratores nostri ex oppido Egra ad oos reversi, & ibidem cum Nuntiis vestris conclu- B sa seriose referentes, magno gaudin hanc sanctam Synodum repleverunt. Asserunt enim, cum tanta caritata & mansuetudine hoc sacrum unionis negotium fuisse tractatum, ut non aliud existimemus quam Spiritum sanctum pacis & unitatis auctorem in medio intervenisse. Concepimus ex his quæ referunt magnam spem futuræ unionis & indissolubilis inter nos caritatis. Pro qua re (sicut dignum est) ipsi Spiritui sancto, cujus munera hoc factum esse non dubitamus, gratias ex toto corde retulimus, eleemosynas jejuniaque & orationes solemnes indiximus, & ubique usque ad rem optato fine conclusam indici faciemus. Laudamus & benedicimus Dominum, qui tam C lætam nobis præbuit diem, qua nullam adhuc sensimus lætiorem, postquam hunc locum attigimus. Parari enim semitam videmus ad magnam Dei gloriam & grandem populi Christiani profectum. Nemo nostrum fuit, dum ipsi Oratores singula vobiscum acta recensebant, qui vel oculis vel corde non fleret. Commovebantur inusitato gaudio viscera audientium rem tam concorditer fuisse conclusam, sperantiumque post hanc aliam multo lætiorem diem adhuc successuram. Exultemus igitur & jubilemus iovicem Deo salutari nostro, qui recordatus misericordiæ suæ, incipit plebem suam tanta cum lætitia visitare. Levemus manus nostras ad cælum, glorificantes Dominum D nostrum Jesum Christum, quia pacem, quam quotidie diebus nostris Ecclesiæ dari petimus, jam appropinquare videmus. Magnificemus Spiritum paracletum, qui animus paulo ante diffidentes in hanc spem pacis repente convertit. Sed si pro hac spe tantum gaudii suscepimus, quam magna & inenarrabilis erit illa lætitia tam nostra quam vestra, quando optatum pacis & unitatis finem re ipsa intuebimur? Ut autem recognoscatis quantum hæc res nobis est cordi, ipsis nostris nuntiis in communi congregatione auditis, formam salviconductus, & ea quæ cum vestris ambaxiatoribus conclusecrunt, nihil addito vel retracto, hæc sancta Synodus unanimi omnium consensu approbabit. Et ecce ipsum salvumconductum in publica sessione decretum, de verbo ad verbum, E quemadmodum in Egra * condiuus fuerat, ad vos destinamus. Misimus etiam, ut nil ex parte nostra desit, fratrem Joannem de Mulbruno, unum ex Nuntiis nostris, qui in Egra fuerant, ad serenissimum Principem dominum regem Romanorum, ut ab eo salvumconductum in ea qua optatis forma obtineat. Quem ut primum habuerimus, ad vos sine mora transmittemus, parati semper agere omnia quæ pro vesta tutela & libera audientia necessaria videbuntur. Utinam sicut fas est nobis

* condictum.

ANNO CHRISTI 1432.

bis verba exprimere, ita mentes nostras in publicum exhibere possemus. Utinam sicut hanc epistolam lecturi estis, ita corda nostra palam inspicere possetis. Profecto non dubitamus, quin cognita nostra in vos summa caritate, mox sine ulteriori tractatu in unitate Spiritus connecteremur. Et quoniam Salvatoris nostri sententia est, non qui inceperit, sed *qui perseveraverit usque in finem salvus erit*: vos omnes per Spiritum sanctum hujus sacri negotii directorem hortamur & obsecramus, ut quemadmodum rem ipsam ferventer inchoastis, ita firmiter constanterque usque ad veræ unionis complementum perseveretis. Speramus in Christo Jesu videre diem, & jam prope est forte, quo alter alterum fraterna caritate nos invicem complectemus, & unanimes in eadem sanctæ matris Ecclesiæ domo cum jucunditate perpetuo habitabimus. Confidimus in Domino tantam adhuc invicem futuram dilectionem, ut nullum inter nos fuisse olim dispendium videatur. Et quamquam nondum hæc sancta unio, pro qua laboramus, completa sit, tamen ipse Spiritus sanctus tantam hujus rei spem & affectum cordibus nostris impressit, ut quod futurum est jam quodammodo in foribus adesse credamus. Vos corpore absentes estis, sed ob hanc spem in visceribus caritatis & vinculo veræ dilectionis quasi præsentes amplectimur, & præ gaudio nosipsi flentes, tanquam mater filium ex longinqua patria redeuntem, vos tenerrime osculamur. Jam igitur quasi arrham proximæ mutuæ unitatis pepigisse videmur, & vos dudum futuros nostros dilectissimos fratres jam esse existimamus. Talia enim ipse Spiritus sanctus initia dedit, ut non aliud quam pacem, caritatem & unitatem hinc * attingere speremus. Læto ergo animo utrique simus, & jucunda mente invicem vivamus, cum prope in januis gaudium, quod nemo tollet a nobis, per Spiritum sanctum accepturi simus. Sed ut citius faciliusque consequamur, vigilemus supplices in orationibus, & continuis precibus Dominum nostrum Jesum Christum devotis mentibus exoremus, ut quod operari incepit confirmet atque perficiat. Hora jam est ut sancta mater Ecclesia, quæ pro tam duro filiorum suorum dissidio diu * consternata est, pro pace & unitate lætari & exultare incipiat, luctumque præteriti temporis convertat in gaudium. Tempus jam advenit, ut qui eodem Christi charactere insigniti sunt, & eodem baptismatis fonte renati, deposita omni dissentione, eundem caritatis & unitatis spiritum induant, & ad argmentum gloriamque nominis Christiani totis viribus intendant, fidemque orthodoxam protegere curent, quam infideles pagani multis in locis ignominiose pessumdant, & extingere moliuntur. Eja igitur cum nostræ dilectionis & sinceræ voluntatis jam certi sitis, amodo vestros Legatos præparate, quales in primis litteris postulavimus, ut cum regius salvusconductus advenerit, cum pleno mandato ad hoc sacrum Concilium proficiscantur. Quos ita grate benigneque suscipiemus, ut a parentibus filii suscipi consueverunt. Spiritus sanctus paracletus, in cujus nomine hæc sancta Synodus est congregata, nobis & vobis & toti populo Christiano hic veram dilectionem & pacem, ac in futuro sæculo vitam æternam donare dignetur, qui cum Patre & Filio regnat benedictus in sæcula. Amen.

Matth. 10.

* contingere

* contristata

Datum in sessione publica solemniter celebrata in Ecclesia majore Basileensi, die Veneris vigesima mensis Junii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

III.

In eadem sessione quarta, decreta Concilii Basileensis.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, attendens, quod ad providentiæ spectat officium, perspicaci consideratione futura prospicere, & adversus ea quæ reipublicæ possent inferre dispendia salubriter providere. Cum itaque eadem sancta Synodus ad extirpationem hæresum, pacem in Christi populo, & morum reformationem cum Spiritus sancti gratia, prout, statu rerum & temporum considerato, est admodum necessarium, sit intenta, & propterea venerabiles in Christo patres sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales ad ipsum sacrum Concilium evocaverit, existimans eorum in sacro Concilio præsentiam pro eorum auctoritate, sapientia, rerumque notitia, multimode fructuosam: eisque tanquam veris obedientiæ filiis ad sacrum Concilium venientibus, si alibi contingeret apostolicæ sedis vacatio, in jacturam eorum qui obedientes * vacationis sacri Concilii deservirent, utilitati Ecclesiæ posset redundare, cum tamen ut obedientia non jacturam afferat, sed potius utilitatis & honoris argmentum, ratio cunctis nota suadeat. Et ne aliquibus forsitan venire negligentibus prodesse inobedientia videatur, hæc & alia quæ animum cujuscumque prudentis ad hoc movere possent & deberent, provida attentione prospiciens hæc sancta Synodus, statuit, decernit, atque diffinit, quod in eventum vacationis sedis Apostolicæ, hoc sacro Generali durante Concilio, electio summi pontificis in loco istius sacri Concilii fiat, & interdicit ne alibi celebretur. In contrarium attentata quavis auctoritate, etiamsi papali, non obstantibus quibuscumque constitutionibus editis vel edendis, aut aliis in contrarium facientibus, ac si de ipsis esset de verbo ad verbum facienda mentio specialis, aut juramento firmata existant, quibus ex certa scientia derogat, & decernit, nulla & irrita esse, nulliusque roboris vel momenti ipso jure: contrarium vero attentantes, sint tam active quam passive, quoad electionem Romani pontificis, & ad quascumque alias dignitates inhabiles, & omnibus habitis dignitatibus perpetuo privati, & infamiæ notam ac etiam excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Quod si forsan aliqua de facto prætensa electio præsumeretur, tam electus prætensus, quam illi adhærentes, & eum pro tali gerentes, supradictas pœnas incurrant pari modo. Absolutionem vero omnium & singulorum, qui præmissas sententias aut earum aliquam incurrerint quoquo modo, dicta Synodus tantummodo, præterquam in mortis articulo, sibi reservat. Decernens præsens decretum ligare, afficere, vim & effectum habere atque sortiri, post quadraginta dies continuos proxime secuturos a die publicationis ejusdem.

a) F. vocationis. H.

IV.

IV.

Ne vi juramenti aut promissionis alicui facta aliqui astrictos se putent ut ad Concilium venire non possint.

Item ordinat, statuit, decernit & declarat, quod quicumque & singuli Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Prælati, reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, vicarii Ecclesiæ Romanæ, vassalli, communitates, Romanæ curiæ officiales, summi Pontificis familiares, sive alii cujuscumque conditionis existant, sive quibuscumque nominibus censeantur, propter juramenta, promissiones, vel quaslibet alias obligationes, præfatu summo Pontifici, seu alteri ad hoc ejus mandato deputato aut deputando, seu quibusvis aliis quomodolibet super quacumque re vel causa, & sub quacumque verborum forma præstita seu præstanda, nullatenus obligentur & adstringuntur, aut se impeditos a veniendo ad hoc sacrosanctum Concilium occasione dictorum juramentorum, promissionum, vel aliarum obligationum, prætendere possunt, aut poterunt in futurum, quo minus absque perjurii seu infamiæ nota ad ipsam Synodum teneantur accedere, qui de jure aut consuetudine sunt adstricti. Ceteri vero qui vocati & requisiti fuerint, & omnium prædictorum procuratores, obedire & adhærere ipsi Concilio, & libere accedere possint, & teneantur, & eidem licite interesse. Processus vero quoscumque suspensionis & excommunicationis, interdicti, nec non privationis dignitatum, beneficiorum, seu officiorum quorumcumque, & commendarum revocationes, ac inhabilitatis sententias seu perjurii, aliasve pœnas, mulctas & censuras in se continentes, in ipsos occasione præmissorum per quemcumque quavis, etiam Romani pontificis, auctoritate fulminatos, cum omnibus inde secutis aut secuturis, eadem sacra Synodus nullos, cassos & irritos, ac nullius roboris seu momenti existere pronuntiat, declarat, & diffinit, & quatenus de facto processerunt seu processerint, revocat, cassat, irritat, & annullat, & pro cassis, irritis & nullis habendos statuit & decernit.

V.

De Bulla plumbea.

Item, ut gesta in ipsa Synodo durabiliori testimonio roborentur, statuit & ordinat ipsa Synodus, quod de cetero in litteris suis authenticis utatur Bulla plumbea pendente cum chordula cannabis aut serici, prout varietates causarum & rerum, super quibus litteræ eædem conficientur, postulabit, in uno missione Spiritus sancti in specie columbæ, in alio vero lateribus, horum verborum, Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, sculpturas continente, decernens eisdem plenam & omnimodam fidem adhibendam fore.

VI.

Quod Papa, durante Concilio, non possit creare Cardinales, nec creatos publicare.

Item, cum multiplicatio Cardinalium sit Ecclesiæ dispendiosa & onerosa, propterea & ex aliis rationabilibus & legitimis causis eandem sanctam Synodum moventibus, statuit, ordinat, atque ex certa scientia hoc irrefragabili decreto decernit ipsa sancta Synodus, quod durante hoc sacro Concilio, Romanus pontifex a loco istius sacri Concilii absens personaliter, non debeat nec possit aliquem, vel aliquos, cujuscumque dignitatis, conditionis, gradus, seu status existant, in sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, vel Cardinales, quovis modo aut quocumque quæsito colore vel causa assumere, pronuntiare secrete aut publice, aut pronuntiatos seu assumptos secreto publicare. Et si secus attentatum fuerit, ex nunc in antea irritum sit & inane, nulliusque roboris vel momenti. Quod si forsan taliter de facto assumpti aut pronuntiati se pro Cardinalibus gerere aut nominare præsumpserint, quibuscumque dignitatibus privati, & ad omnes & singulas futuras inhabiles, ac quicumque eos pro Cardinalibus gerentes & reputantes, exnunc prout extunc sententia excommunicationis innodati sint ipso facto, a qua præterquam in mortis articulo, nisi a præfata Synodo, absolutionis sive habilitationibus beneficium obtinere non possint.

Datum in sessione publica * ejusdem sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, duodecimo Kalendas Julii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

* celebrata in Ecclesia majori Basileensi die Veneris vicesima mensis Junii, anno a Nativitate, &c.

VII.

Commissio facta per Concilium in eadem sessione domino Cardinali sancti Eustachii, super regimine civitatis Avinionensis & comitatus Venaysini.

*Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, dilecto filio Alphonso, sancti Eustachii sanctæ Romanæ Ecclesiæ diacono Cardinali, Apostolicæ sedis Legato, civitatis Avinionensis & comitatus * Venaycini in spiritualibus & temporalibus pro nobis & sancta matre Ecclesia vicario generali, salutem & omnipotentis Dei benedictionem.*

* Venaysini.

In pacis Auctore hæc sancta Synodus congregata, cum universi populi Christiani pacem & tranquillitatem exoptans per diversas mundi partes ad procurandum ea quæ pacis sunt, & scandalis obviandum, suæ solicitudinis opus impendant, Ecclesiæ proprium patrimonium ab hoc procurandæ pacis & tranquillitatis studio expers esse nullatenus decuit, quinimmo ipsam debet specialis intuitus cura fovere. Cum itaque ad ipsius sacræ Synodi notitiam fide dignorum sit relatione deductum, quod civitas Avinionensis, quæ sanctæ Dei Ecclesiæ semper fidelissima & obsequentissima fuit, certis urgentibus rationibus & causis necessariis, Vicarium per summum Pontificem ad ipsius regimen destinatum se admit-

ANNO CHRISTI 1432.

mittere non debere prætendat, atque ad eundem summum Pontificem ambaxiatas destinaverit, pro utili & salubri gubernatione civitatis ejusdem, ac comitatus * Venaycini eidem adjacentis, suppliciter postulans ut de alio utili eis provideretur Vicario, quod hucusque obtinere nequivit, nec sperat posse obtinere, quinimmo is qui pro Vicario destinatus est intendit & nititur suscipere gubernationis officium invita civitate, congregare satagens multitudinem gentium armatarum. Unde super præmissis informatione recepta ex his & aliis quæ honestas censet calamo non promenda, de turbatione & periculo gravi status civitatis illius & patriæ est ex verisimilibus & urgentibus rationibus dubitandum efficique nimis grave dispendium, si forte (quod avertere dignetur Altissimus) Ecclesia perderet illud tam nobile patrimonii sui membrum, aut guerrarum inquietudine turbaretur. Idcirco hæc sancta Synodus hujusmodi periculis cupiens obviare, civitatemque illam & comitatum in pace & quiete fovere, regimen & gubernationem civitatis ipsius & comitatus, usquequo cum summo Pontifice per ipsam sanctam Synodum, vel aliquo ejus nomine habito pleniori tractatu, fuerit aliter ordinatum, maxime attento, quod propter locorum distantiam, & viarum discrimina non potest facile haberi recursus ad dictum summum Pontificem, & periculum sit in mora; tibi, cujus futuræ utili & fideli gubernationi fidem facit aliarum terrarum Ecclesiæ regimen per te hactenus fidelissime plurimumque utiliter gestum, duxit ad honorem Dei, sanctæ matris Ecclesiæ, ac hujus sacræ Synodi, tenore præsentium plenarie committendum, cum plenaria potestate regendi & gubernandi dictam civitatem Avinionensem & comitatum * Venaycini, omnemque in eisdem jurisdictionem, merum & mixtum imperium, per te vel alium seu alios exercendi, officiales amovendi etiamsi pontificali præfulgeant dignitate, & alios vel eosdem instituendi, juramenta seu promissiones recipiendi, ac illa relaxandi cum quibuscumque semel vel pluries, quoties visum tibi fuerit opportunum. Quascumque pecunias, fructus, proventus & emolumenta, in illis civitate & comitatu, ratione juris papalis, vel sanctæ Romanæ Ecclesiæ, aut quocumque jure vel titulo, pro tempore præterito, præsenti, & futuro, cameræ apostolicæ debitas & debita, recipiendi & exigendi, ac recipi & exigi faciendi; contradictores quoslibet vel inobedientes censuris Ecclesiasticis, & aliis compescendi remediis opportunis. Et generaliter cum omnibus illis potestatibus & facultatibus, quas bonæ memoriæ Franciscus Archiepiscopus Narbonensis sanctæ Romanæ Ecclesiæ camerarius, a felicis recordationis domino Mattino Papa V. & alias habuit, dum ageret in humanis, licet etiam hic specifice non exprimantur. Mandans tibi in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœnia juris, quatenus curam & regimen prædictum humeris tuis impositum reverenter suscipias, ac diligenter & fideliter exequaris, utilitatem publicam, tranquillumque & pacificum statum civitatis illius & comitatus sic procurare solicite studeas, ipsumque regimen & gubernationem pro modo tuæ sapientiæ sic utiliter gerere, ut apud Deum æternæ vitæ merita, & apud [a] mandatum fama tua laudis & gloriæ suscipiat incrementa. Mandat insuper omnibus officialibus, civibus, incolis, & habitatoribus dictæ civitatis & comitatus, capitaneis, nec non castrorum castellanis, * baillivia, & aliis officialibus quibuscumque, quovis nomine censeantur, & aliis universis, quatenus tibi & per te deputandis officialibus ad regimen eorundem, & nulli alteri pareant, obediant, & intendant, in omnibus & per omnia, quemadmodum præfato Archiepiscopo Narbonensi, dum viveret, & pro Ecclesia Romana dictæ civitatis & comitatus regimen & gubernationem gereret, faciebant, & facere tenebantur quibuscumque promissionibus, juramentis, obligationibus, & aliis quibuscumque dispositionibus in contrarium facientibus, non obstantibus ullo modo. Hæc namque sancta Synodus, omnium quorumcumque prædictis obviantium vim & effectum præsentium auctoritate suspendit. Et quidquid per te rite, spiritualiter & temporaliter gestum & ordinatum, actum vel sententiatum fuerit, vel provisum, hæc sancta Synodus ratum & gratum habebit, ac faciet auctore Domino inviolabiliter observari.

** Venaysini* | *a F mundum ei.* | ** baillivis.*

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in Ecclesia majori Basileensi die Veneria * vigesima mensis Junii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

** 22. mensis Julii.*

SESSIO V.

Hæc sessio habita est in vigilia sancti Laurentii.

I.

De causis Fidei.

Sacrosancta generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, considerans quod ipsa inter alia fructuosa opera ad hæreses extirpandum, & a Fide devios ad ejusdem Fidei orthodoxæ unionem reducendos, in Spiritu sancto principaliter congregata dignoscitur, & propterea constituit accommodum fore, immo necessarium, pro causis Fidem concernentibus, in hoc sacro Concilio tractandis & examinandis, de personis idoneis providere: ea propter constituit & deputat judices ad audiendum omnes & singulas causas Fidem quomodolibet concernentes, venerabiles Franciscum Papicnsem, Conradum Ratisponensem, Episcopos, & dilectum filium Ecclesiæ Joannem Abbatem Cisterciensem, quibus in causis hujusmodi per deputatos ad hoc prius examinatis, ipsisque designatis & remissis dat potestatem in prædictis causis in hoc loco Concilii & extra, citandi ac audiendi, cognoscendi, decidendi, & alia faciendi, quæ ad dictas causas pertinent & pertinebunt, usque ad sententiam diffinitivam exclusive. Et ut eo facilius causæ prædictæ suum finem debitum consequantur, eadem sancta Synodus, ut ipsi judices prædicti, aut duo ex eis, tertio statutis horis non veniente, terminos in causis hujusmodi tunc occurrentes, tenere & observari facere, & alias summarie, simpliciter & de plano ac sine strepitu & figura judicii procedere valeant, statuit & decernit.

Causarum Fidei judices

II.

De procuratore Fidei.

Item sancta Synodus prædicta deputat & constituit dilectum Ecclesiæ filium Nicolaum Amici, licentiatum in theologia, in causis Fidei præmissis Procuratorem generalem, hoc durante Concilio, cum potestate substituendi de consensu & auctoritate judicum prædictorum, qui nullam

Procurator

ANNO CHRISTI 1434.

-lam causam promoveat, nisi primum per deputationem Fidei fuerit examinata & admissa.

III.

Deputantur Judices ad examinandum causas generaliter.

Item dicta sancta Synodus, ne inter ceteros uberes fructus, pro quibus procurandis summopere desudat, justitia indebite gravatis, pro qua ad eandem confluunt, ministrando deficiat aut ipsius executio plus debito negligatur, volens in præmissis opportunis remediis providere (Judices alii.) constituit, ordinat, & deputat judices seu commissarios ad audiendum omnes causas, ad dictam sanctam Synodum devolutas seu devolvendas, deductas seu deducendas, causis concernentibus Fidem exceptis, venerabiles Berengarium Petragoricensem, Petrum Augustensem, provinciæ Maguntinæ, & Delphinum Parmensem, Episcopos, quibus in causis præmissis per deputatos ad hoc prius examinatis, ipsisque remissis & designatis, dat potestatem, non obstantibus feriis, in loco Concilii & extra citandi, audiendi, cognoscendi, referendi & diffiniendi, & alia faciendi quæ ad dictas causas pertinent & pertinebunt. Et ut eo facilius causæ seu negotia ad debitum finem perveniant, eadem sacra Synodus, ut tres aut duo ex ipsis, tertio statutis horis non veniente, terminos in causis hujusmodi tunc occurrentes tenere & observari facere, & alias secundum qualitatem causarum procedere valeant, statuit & decernit, causis tamen Ecclesiarum cathedralium majoribus earundem dictæ sacræ Synodo reservatis, de quibus se non impediant, nisi de Generalis Congregationis patrum & suppositorum ejusdem, etiam citra sessionem publicam commissione speciali. Ratificatque nihilo minus hæc sancta Synodus, & approbat omnes commissiones quarumcumque causarum, etiam cathedralium & majorum, sub quacumque potestate in Generali Congregatione dictis judicibus seu aliis commissariis hactenus factas, nec non processus exinde secutos, ac etiam in antea per eosdem continuandos

IV.

Ordinatio præcognitorum.

Item, ne judices prædicti quaslibet causas ad hoc sacrum Concilium delatas seu deferendas, passim & indistincte, importunitatem petentium devicti, audiendas recipiant, sed potius de qualitate ipsarum ratio habeatur, hæc sancta Synodus constituit & deputat dilectos Ecclesiæ filios, Julianum Apostolicæ Sedis Legatum sancti Angeli, & Dominicum sanctæ Mariæ in via Lata, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconos Cardinales, & quemvis præsidentem nunc & in futurum pro tempore existentem, & venerabilem Franciscum Gebennensem Episcopum, ac dilectum Ecclesiæ filium Henricum Fleckel, palatii Apostolici causarum auditorem, dictarum causarum præcognitores, dans & concedens quinque prædictis vel majori parti, aliis se absentantibus vel non consentientibus, potestatem causas hujusmodi primum diligenter examinandi & discernendi, quæ aut qualis illarum in hoc sacro Concilio tractari, audiri, cognosci decenter possint, (Præcognitores causarum.)

A seu diffiniri debeant, & quas tractandas seu in Generali Congregatione * referandas, aut absque relatione præmissa cognitione decidendas judicaverint, ad ipsos judices remittere habeant designatas, sub modificatione procedendi prædicta. Et nisi ad eos sic (ut præmittitur) remissæ fuerint, de illis se non impediant quovis modo.

ANNO CHRISTI 1434.

* forte referendas.

V.

Quod ultra tres menses potestas judicum non duret.

Item, decernit hæc sancta Synodus, quod B post tres menses continuos a die præsentis publicationis computandos, tam judicum pro Fide, quam pro aliis causis prædictis audiendis, deputatorum pariter & præcognitorum potestas finiatur. Sit tamen in potestate dictæ Generalis Congregationis, in locum quorumlibet prædictorum etiam citra sessionem publicam, quos decreverit, deputare.

VI.

Ne incorporati trahantur ad judicium extra locum hujus Concilii.

Item, statuit & diffinit, quod nullus huic C sacro Concilio per se vel suum procuratorem legitime admissum incorporatus, etiam procurator ipse aut incorporandus, in futurum a tempore arrepti itineris sine fraude continuati, animo ad hanc Basileensem Synodum veniendi, pro quacumque causa seu lite mota seu movenda, aut quavis alia occasione, ad Romanam curiam seu coram quocumque judice ordinario vel delegato, extra locum Concilii, illo durante, invitus trahi seu evocari, aut contra ipsos invitos, aut aliquem eorundem procedi possit. Si quid vero in contrarium attentatum fuerit, quovis modo per * quæcumque, quavis, etiam summi Pontificis, auctoritate, decernit irritum & inane, nulliusque D roboris existere seu momenti. Nihilo minus hæc sancta Synodus offert se paratam de omnibus suppositis ejusdem aut aliquo eorum, querulantibus, seu actionem movere volentibus ministrare justitiæ complementum.

* quemcumque.

VII.

Ordinatur auditor ordinarius cameræ.

Item, hæc sancta Synodus deputat & constituit dilectum Ecclesiæ filium Henricum Fleckel Apostolici palatii causarum auditorem, hujus sacri Concilii judicem & auditorem or- E dinarium: dans & concedens eidem omnem potestatem seu jurisdictionem, quam in Romana curia de jure seu consuetudine exercet, seu exercere habet Apostolicæ cameræ auditor.

VIII.

Soldanus constituitur.

Item, constituit & deputat dilectum Ecclesiæ filium Titianum de Laude soldanum; cum potestate quam habet soldanus curiæ Romanæ.

ANNO CHRISTI 1432.

IX.

De aliis officiariis.

Item, de ceteris officiariis in hac sacra Synodo necessariis ordinetur & disponatur in Congregatione Generali: & quæcumque ibidem super deputatione eorundem officialium acta seu ordinata fuerint, ejusdem firmitatis & auctoritatis exsistant, ac si facta fuissent in publica sessione.

X.

Deputantur notarii.

Item, quia plures notarii & scribæ in eadem sancta Synodo ad conscribendum acta ejusdem sunt necessarii, citra aliorum per ipsam sanctam Synodum in aliis sessionibus deputatorum revocationem, magistros Enselinum de Guiscardis de Blensaco juris canonici professorem, Gerardum Rouselli, Georgium Frey de Vilshoven, Conradum Kneulin de Dycpurgh, Petrum de Noxeto clericos Vercellensis, Noviomensis, Pataviensis, Maguntinensis, & Placentinensis diœcesis, notarios & scribas ejusdem ordinat & deputat.

Datum Basileæ in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi C solemniter celebrata, quinto Idus Augusti, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

S E S S I O VI.

ANno Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo, die Sabbati sexta mensis Septembris, fuit in Ecclesia majori Basileensi, in qua sessiones celebrari solent, sexta hujus sacræ Synodi Basileensis sessio celebrata hoc modo. Primo videlicet Missa solemni de beata Virgine Maria per dominum Philibertum Episcopum Constantiensem præsidantem celebrata, & demum suffragiis, Antiphona D *Exaudi*, ac Litaniis cum Evangelio secundum Lucam, *Dixit Jesus discipulis suis: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit:* ac hymno, *Veni creator Spiritus, &c.* cum versiculo & collecta decantatis: assistentibus dominis Legato Placentino & Firmano Cardinalibus cum triginta duobus aliis Prælatis in eorum mitris planis & [a] pluvialibus exsistentibus; & domino duce Wilelmo Bavariæ protectore hujus sacri Concilii, venerabiles viri magistri Nicolaus Amici, & Hugo [b] Berardi, promotores hujus sacri Concilii, per organum magistri Hugonis suam petitionem fecerunt in scriptis, ut sequitur.

Lucæ 10.

a *al.* plumalibus.

b *al.* Barardi.

Promotores Concilii dant petitionem.

„ Reverendissimi Patres, & vos alii domini mei præstantissimi, sacrosanctum Generale Concilium in Spiritu sancto legitime congregatum celebrantes, ac universalem Ecclesiam repræsentantes, cum ex decreto tertiæ sessionis hujus sacri Concilii sanctissimus dominus noster Papa Eugenius cum omni reverentia & instantia fuerit per viscera misericordiæ Jesu Christi exhortatus, requisitus, ac monitus, quatenus prætensam A dissolutionem hujus sacri Concilii de facto revocaret, sicut de facto processerat; quæ notorie universalem scandalizat Ecclesiam & populum Christianum: & ipsam revocationem, quemadmodum & dissolutionem fecerat, per diversas mundi partes transmitteret & publicaret, ab omnique impedimento dicti Concilii penitus desisteret; quinimmo eidem (ut debebat) faveret & assisteret, omniaque præberet subsidia & auxilia opportuna: necnon infra trium mensium spatium peremptorie præfixum & assignatum (si corporalis ipsius dispositio pateretur) personaliter veniret: sin autem, personam vel personas loco & vice sui destinaret & B transmitteret cum plenaria potestate ad omnia & singula in hoc Concilio peragenda, usque ad totalem conclusionem ipsius, per omnes & singulos actus gradatim & successive. Et dictus dominus Eugenius Papa IV. ea super quibus monitus fuit, facere non curaverit, sed in suo prætensa dissolutione perseveraverit, & etiam perseveret; ac omnem perturbationem & eversionem hujus sacri Concilii multipliciter moliatur, nec infra terminum præfixum venerit aut miserit: idcirco nos promotores hujus sacri Concilii producentes memoratum decretum monitionis & citationis ac exsecutionem legitime & debite factam, petimus, supplicamus in- C stantissime, & requirimus, dictum dominum Eugenium Papam IV. per hanc sacram Synodum decerni & declarari contumacem in prædictis; atque ad ulteriora debite procedi, prout necessitates Ecclesiæ Dei exigunt & requirunt, ac prout est divini juris pariter & humani." Deinde productis per eos monitione & citatione contra dominum nostrum Papam Eugenium modernum & dominos Cardinales, cum duobus Instrumentis exsecutionis ejusdem, etiam petito & instanter requisito, per sacrosanctum Concilium præfatum dominum nostrum Papam contumacem reputari, & ad ulteriora procedi, prædictus dominus Episcopus Constantiensis præsidens, D da mandato Concilii injunxit reverendis in Christo patribus, & dominis dominis Petragoricensi & Ratisponensi Episcopis, ut interrogarent si dominus noster Papa, aut aliquis pro eo potestatem vel mandatum sufficiens habens esset in dicta sessione, se repræsentaret. Qui quidem domini ambo Episcopi, videlicet Petragoricensis & Ratisponensis, primo super gradus ante altare dictæ sessionis ter eundem dominum nostrum Papam vocaverunt alta & intelligibili voce sub his verbis: „ Estne aliquis hic pro domino Eugenio Papa IV. cum legitima potestate, cujus contumacia nunc accusata est? Compareat in hac sessione publica". Similiter hoc idem fece- E runt ter ante majus portale dictæ Ecclesiæ. Deinde facta relatione per eosdem dominos Episcopos domino Episcopo præsidenti, quod neminem pro præfato domino nostro Papa repererant, accesserunt ad dictam sessionem Nuntii & Oratores ipsius domini nostri Papæ, videlicet domini Tarentinus & Colossensis Archiepiscopi, Episcopus [c] Magdalonensis, & dominus Antonius de sancto Vito sacri palatii causarum auditor. Et ipsis sedentibus in eadem juxta dominum ducem protectorem, dictus magister Hugo alter promotorum, alio sibi assistente, trina vice cum instantia petiit ab-

ANNO CHRISTI 1432.

c *al.* Magalonensis.

eis-

ANNO CHRISTI 1432.

eisdem dominis Nuntiis & Oratoribus, an haberent aliquod mandatum vel potestatem a domino nostro Eugenio Papa IV. Qui responderunt, quod erant simplices Nuntii & Oratores domini nostri Papæ. Et tunc ipse promotor, attento quod dicti Oratores nullam faciebant fidem de mandato, nomine Concilii protestatus est de nullitate actorum & agendorum per eosdem. His itaque peractis, dominus Magdalonensis Episcopus, alter dictorum Nuntiorum, narravit se alias in principio sui adventus litteras credentiales dominis hic in Basilea congregatis exhibuisse & præsentasse. Et quod illa quæ dicere intendebant, in eorum credentia continebantur. Deinde dominus Archiepiscopus Tarentinus ibidem quamdam fecit supplicationem exhortatoriam, sumens pro themate: *Obsecro vos in Domino, ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, &c.* supplicando iterum, quod pro bono & utilitate Ecclesiæ sanctæ Dei, & ad evitandum scandala, domini dignarentur supersedere in negotio processus contra dominum nostrum Papam & Cardinales. Qua supplicatione & requisitione facta, & habita inter dominos aliquali deliberatione, dominus præsidens eisdem dominis Oratoribus respondit, quod super propositis per promotorem Concilii, & per eosdem dominos petitis, domini de sacro Concilio deliberarent, & tantum facerent quod totus mundus merito de Concilio prædicto deberet contentari. Et tunc dominus Colossensis Archiepiscopus, de hujusmodi gratiosa responsione regratiatus est. Et his sic peractis, domini Nuntii & Oratores prædicti a loco publicæ sessionis recesserunt, & se absentarunt. Demum promotores Concilii prædicti per organum magistri Hugonis (prout supra) accusarunt contumaciam dominorum Cardinalium, ut in schedula quam in suis tenebat manibus continetur, videlicet: „Item „ consimili modo accusamus contumaciam „ reverendissimorum dominorum Cardinalium, „ qui vigore dicti decreti moniti & citati „ fuerunt" procedi petentes ad ulteriora, ut supra, Jordani Episcopi Sabinensis, de Ursinis vulgariter nominati, Antonii Episcopi Ostiensis, Bononiensis vulgariter nuncupati, Hugonis Episcopi Prænestini, de Cypro vulgariter nominati, Petri tituli sancti Laurentii in Cælio monte presbyteri Cardinalis, de Fuxo vulgariter nominati, Joannis tituli sancti Laurentii in Lucina presbyteri Cardinalis Rotomagensis, Ludovici tituli sanctæ Cæciliæ presbyteri Cardinalis Arelatensis, Henrici sancti Eusebii presbyteri Cardinalis de Anglia, Antonii tituli sancti Marcelli presbyteri Cardinalis, Dominici tituli sanctorum Joannis & Pauli presbyteri Cardinalis Ilerdensis, Joannis tituli sancti Petri ad vincula presbyteri Cardinalis, Joannis tituli sancti Sixti presbyteri Cardinalis Wilelmi sanctæ Anastasiæ presbyteri Cardinalis de Monteforti, Angeloti tituli sancti Marci presbyteri Cardinalis, Francisci tituli sancti Clementis presbyteri Cardinalis Venetiarum, Alphonsi sancti Eustachii diaconi Cardinalis, Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconi Cardinalis de Comite, Ardecini sanctorum Cosmæ & Damiani diaconi cardinalis Novariensis, Prosperi sancti Georgii ad velum aureum diaconi Cardinalis de Columna. Tunc vero dicti domini Petragoricensis & Ratisponensis Episcopi, de mandato sacri Concilii, ut supra, ante altare ter, & ante valvas Ecclesiæ etiam ter, eosdem dominos Cardinales aut aliquos pro ipsis vocaverunt. Et facta eorum relatione de præmissis, quod neminem invenerunt, dominus auditor [b] domini Legati surrexit in medium, & dixit quod paratum se offerebat exhibere mandatum sufficiens coram dominis a Concilio deputandis, pro quinque dominis Cardinalibus vocatis, videlicet dominis de Cypro Arelatensi, sancti Sixti, Rotomagensi, & de Monteforti: similiter allegare causas rationabiles, propter quas domini, Ilerdensis, qui jam habitus est in Congregatione generali excusatus, necnon sancti Petri ad vincula, sancti Eustachii, de Fuxo, & de Anglia, Cardinales, merito pro excusatis habebuntur. Præterea magistri Simon de Valle, & Joannes de Ragusio Ordinis prædicatorum, pro & nomine domini Cardinalis Bononiensis, dixerunt se habere mandatum sufficiens, & obtulerunt se coram eisdem dominis deputatis producere velle. Similiter magister Laurentius de Rotella obtulit se rationabilibus de causis excusaturum dominum Cardinalem de Columna. Et tandem his peractis, Concilium per organum domini præsidentis deputavit dominos Frisingensem & Bellicensem Episcopos, qui viderent & examinarent producta per promotores, & petita; necnon mandata dominorum Cardinalium, ac hujusmodi excusationes audirent, & omnia Concilio referrent. De quibus omnibus & singulis præmissis, præfati promotores nomine Concilii petierunt, & quilibet eorum petiit, ad perpetuam rei memoriam, sibi fieri a nobis notariis & aliis unum vel plura Instrumentum & Instrumenta.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ, &c. ut supra.

Ephes. 4.

b al. Cardinalis.

SESSIO VII.

Quod sedente Concilio, vacante sede Apostolica, extra Concilium non procedatur ad electionem.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Habita est die vi. Novem. anno 1432.

DUdum hæc sancta Synodus super electione Romani Pontificis, in casu vacationis sedis Apostolicæ, hoc sacro durante Concilio, quoddam edidit decretum hujusmodi sub tenore: Ad providentiæ spectat officium perspicaci consideratione futura prospicere, *&c. ut habetur in quarta sessione: ideo non est necesse hic inserere.*

Prorogatio temporis Cardinalium veniendi ad Concilium tempore vacationis Papatus.

Cum autem ex eodem decreto apud aliquos exorta sit dubitationis occasio, ne tempus decem dierum ad intrandum conclave præfinitum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, per constitutionem editam in Generali Concilio Lugdunensi, saltem a tempore notæ vacationis in loco hujus Concilii curreret & arctaret, quod nimis rigidum videretur, & terminus nimis brevis propter multos ex eisdem Cardinalibus, qui

a loco

ANNO CHRISTI 1432.

a loco ipsius Concilii esse possent in remotis locis absentes: hæc sancta Synodus cupiens omnem dubitationis materiam amputare, & ea quæ ad pacem & unitatem Ecclesiæ Dei sanctæ accomoda sunt vigilanti studio providere, & tam in his quam in omnibus quæ Fidei catholicæ exaltationem generalemque reformationem & pacem populi Christiani concernere dignoscuntur, pro quibus est in Spiritu sancto legitime congregata, cum omni modestia debitaque maturitate procedere; præsentis decreti tenore decernit, quod in casu vacationis sedis Apostolicæ præsente durante Concilio ante sexaginta a die vacationis continue computandos, ad electionem Romani Pontificis minime procedatur.

Quod Papa non disponat de beneficiis Cardinalium.

Statuit quoque hæc sancta Synodus, quod de beneficiis Cardinalium, qui contra præinsertum decretum aliquid præsumpserint attentare, statim possit per eos, ad quos de jure communi spectat, libere disponi per viam collationis, præsentationis, electionis, seu cujuslibet alterius provisionis, etiamsi essent Ecclesiæ metropolitanæ, cathedrales, aut alia quæcumque beneficia quocumque nomine censeantur, quæ in titulum vel commendam a prædictis Cardinalibus tenentur, reservationibus Apostolicis specialibus, aut generalibus, & aliis in contrarium facientibus minime obstantibus.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, * octavo Idus Novembris, Anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo secundo.

* Die Jovis 6. mensis Novembris.

SESSIO VIII.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans.

Habita 18. Decembris 1432. Basileensis Conc. sess. 1.

CUM jamdiu de mense Aprilis in hujus sacri Concilii sessione solemni editum & publicatum fuerit decretum hujusmodi seriei: Sacrosancta, &c. Olim, &c. quod quidem vocationis decretum debite extitit executum, & in termino constituto solemni sessione celebrata sexta die mensis Septembris per promotores hujus sacri Concilii fuerit ipsius domini Papæ & Cardinalium absentium contumacia debite accusata, Ambaxiatoribus ipsius summi Pontificis tunc in hac civitate personaliter constitutis: qui quidem Ambaxiatores ad locum ipsius sessionis venientes, magnis precibus a dicto sacro Concilio petierunt, in procedendo contra dictum dominum Eugenium Papam & Cardinales supersederi: & licet secundum juris ordinem, attenta magna dicti domini Eugenii & dictorum Cardinalium contumacia, & multis supplicationibus & instantiis in dicto decreto memoratis, procedendum fuisset ad declarandum ipsos esse contumaces, & alia juris remedia opportuna: volens tamen agere cum omni mansuetudine & lenitate, & si forte resipiscerent expectare, maxime attendens quod carissimus Ecclesiæ filius Romanorum rex illustris, & fidelis Ecclesiæ advocatus jugiter apud eundem dominum Eugenium & Cardinales instabat ambaxiatis, litteris & tractatibus usque in præsens supersedit ab ulterius procedendo. Cum autem a die dictæ accusationis contumaciæ sint lapsi tres menses & ultra, & etiam a die suæ prætensæ dissolutionis annus effluxerit, ipseque dominus Eugenius monitionibus supradictis sanctæ matris Ecclesiæ renuat obedire, sed in sua prætensa dissolutione hujus sacri Concilii perseveret, ipsum evertere & disperdere variis modis satagens, & aliam congregationem sub nomine Generalis Concilii indicere, in grave scandalum & damnum totius Ecclesiæ bonique publici perturbationem, & decretorum sacri Constantiensis Concilii contemptum & enervationem, ac etiam Fidei catholicæ detrimentum, cum hoc sacrum Concilium ad extirpationem hæresum per Dei gratiam solicitudinem & operam præbuerit & præbeat, ex qua fructus optimus in proxima dispositione videtur, idcirco ad omnem superabundantem cautelam, suique omnem mansuetudinem & gravitatem ostendendum, & ipsum dominum Eugenium Papam in magis manifesta contumacia constituendum, eundem per viscera misericordiæ Jesu Christi, & sub obtestatione divini judicii admonet, exhortatur, & eidem ex parte omnipotentis Dei præcipit atque mandat, quatenus infra 60. dies ab hac die, præsentisque decreti in valvis Ecclesiæ Basileensis affixione, continue subsequentes, dictas prætensas dissolutionem & convocationem congregationis sub nomine Concilii Generalis publice revocet, & huic sacro Concilio etiam pure & simpliciter adhæreat realiter & cum effectu, & deinde cetera in præinserto decreto contenta adimpleat cum effectu. Alioquin si infra prædictum terminum prædictas prætensas dissolutionem & convocationem non revocaverit publice, & ipsi sacro Concilio pure & simpliciter (ut præmittitur) non adhæserit, dicta sancta Synodus absque ulteriori monitione, requisitione, vocatione, seu citatione, contra ipsum super præmissis & omnibus aliis in Concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive procedet, prout Spiritus sanctus dictaverit, & tam de jure divino quam humano fuerit procedendum; adjiciens, quod si dictus dominus Eugenius Papa præmissis parere contempserit, & dicto termino sexaginta dierum pendente, aliquas promotiones fecerit ad cathedrales Ecclesiasticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia in fomentum dictæ suæ prætensæ dissolutionis, & enervationem, diminutionem, seu impedimentum hujus sacri Concilii, de quo ipsius sacri Concilii arbitrio judicabitur, an factæ fuerint in fomentum tales promotiones, hæc sancta Synodus cassat, irritat & annullat. Mandat præterea in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœna privationis, quam ipso facto incurrant, omnium suorum beneficiorum & officiorum, commendarum, pensionum, & gratiarum quarumcumque, etiam expectativarum, omnibus & singulis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ac aliis Ecclesiarum Prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuscumque in Romana curia existentibus, cujuscumque status & conditionis existant, quatenus in casu prædicto post lapsum dicti termini infra 20. dies proxime & immediate sequentes a curia Romana recedant, & deinde Cardinales omnino sub pœna prædicta ad hoc sacrum Concilium, omni mora postposita, veniant. Patriarchæ vero, Archiepiscopi, Episcopi, ac

alii

ANNO CHRISTI 1432.

alii Ecclesiastici, prout de jure vel consuetudine A ad Generale Concilium ire tenentur, sub pœnis juris iter suum sine fraude continuando, ad hoc sacrum Concilium veniant: reliqui vero, qui ad Generale Concilium non tenentur venire, ad residendum & Deo serviendum maneant in propriis beneficiis, vel ad hoc sacrum Generale Concilium sine moræ dispendio & omni fraude cessante se transferant & accedant. Decernit tandem hæc sancta Synodus, hujus decreti publicationem in præsenti sessione factam, ejusque affixionem in valvis majoris Ecclesiæ Basileensis, habere vim monitionis, citationis, & executionis, & ita universos arctare, ac si personaliter apprehensi & eis intimatum fuisset. Insuper, prout in prioris B monitionis edicto continetur, hæc sancta Synodus declarat & protestatur, quod nihilominus hujusmodi dilatione sexaginta dierum pendente, cum id rerum necessitas suadeat & qualitas agendorum, in ulteriori prosecutione Concilii & agendorum in eo, procedere intendit ordinate, debite & mature, nec propterea supersedere aliqualiter in processu.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, * decimoquinto Kalendas Januarii, Anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

* Die Jovis 18. Decemb.

I.

Decretum quod unicum debet esse Concilium.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cant. 6.

Sicut unica est Ecclesia sancta catholica, Christo ipsius sponso dicente, *Una est columba mea, dilecta mea*, & fidei articulo hoc profitente, cum unitas divisionem non capiat; sic esse non potest nisi unicum Generale Concilium, ipsam sanctam Ecclesiam catholicam repræsentans. Cum ergo in hac civitate Basileensi decretis sacrorum Generalium Conciliorum Constantiensis & Senensis, & duorum Romanorum approbatione Pontificum, scilicet felicis recordationis Martini quinti & Eugenii quarti, Generale Concilium institutum & stabilitum sit, & in Spiritu sancto legitime congregatum, isto durante Concilio constat aliud Generale Concilium alibi esse non posse. Quicumque igitur hoc sacro durante Concilio aliam congregationem sub nomine Generalis Concilii erigere aut facere præsumpserit, non catholicæ Ecclesiæ Concilium, sed schismaticorum conventiculum erigere aut facere convincitur. Idcirco hæc sancta Synodus omnes Christifideles, cujuscumque status aut dignitatis, etiamsi E papalis, imperialis, vel regalis, existant, sub obtestatione divini judicii, quod in Core, Dathan & Abiron auctoribus schismatis scriptura sacra commemorat, admonet & hortatur, & in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis contra schismaticos a jure indictis, districte præcipit atque mandat, ne hoc sacro durante Concilio aliam congregationem sub nomine Generalis Concilii, quæ revera non esset Concilium, facere, aut congregare, nec ad ipsam tanquam ad Generale Concilium, etiam prætextu cujuscumque promissionis aut juramenti, A accedere vel interesse, aut recurrere quoquomodo, neque pro Concilio Generali habere, reputare, aut etiam nominare præsumant, etiamsi jam indictum prætendatur, sive in futurum indici attentetur. Si qua vero persona Ecclesiastica, etiamsi sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, aut alia quæcumque cujusvis status, gradus, aut conditionis, existat, Bononiam vel ad aliquem locum sibi nomine Generalis Concilii, isto durante, præsumat accedere, vel ibi manere, sententiam excommunicationis & privationis omnium beneficiorum, dignitatum, & officiorum, & inhabilationis ad ipsa, incurrat ipso facto. Et de dignitatibus, officiis & beneficiis talium, per eos B ad quos de jure spectat, etiamsi cathedrales aut metropolitanæ Ecclesiæ fuerint, libere disponatur.

II.

Decretum pro incorporatis, quod eorum beneficia conferri non possunt per Papam vel alium.

Ambitiosorum accensa cupiditas, non contenta de acceptis beneficiis gratias non agere, & humanitatis in se jura violare, interdum adeo exardescit, ut eos, qui credita sibi officia diligenter observant, & ita cuncta agunt, C ut omni laude sint digni, subvertere moliatur, & a suis dejicere beneficiis, cum tamen pro eorum bonis actionibus, ut extollerentur, amplius dignum esset. Ideo opus est juris providere remediis, ut tuta sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur audacia, & nocendi facultas. Quisquis igitur tantæ ambitionis fuerit, ut Ecclesiam cathedralem, dignitatem, officium aut beneficium, pensionem vel commendam, alicujus ex incorporatis, seu incorporandis, postquam fuerint incorporati, seu adhærentibus huic sacro Concilio, attentaverint a Romano Pontifice vel quovis alio impetrare, aut etiam acceptare, si motu D proprio conferatur, non solum jure, quod in tali Ecclesia, dignitate, officio seu beneficio habere prætendit, sed etiam omnibus beneficiis sit ipso jure privatus, & ad obtinendum in futurum inhabilis. Si qui vero ante hujusmodi editionem decreti tales impetrationes aut attentationes habuerint, careant gratiis etiam proprio motu concessis.

III.

Quod Papa non potest imponere novas gabellas in terras Romanæ Ecclesiæ, & de non alienandis terris Ecclesiæ.

Ceterum cum ad notitiam hujus sacræ Synodi fide dignorum sit relatione deductum, quod dictus dominus Eugenius Papa super alienandis nonnullis civitatibus, castris & terris Ecclesiæ Romanæ, & aliarum Ecclesiarum, habuit & habet diversos variosque tractatus, quæ quidem alienationes in fomentum dictæ prætensæ hujus sacri Concilii dissolutionis, & ipsius Concilii enervationem fieri moliuntur, & in damnum & jacturam patrimonii beati Petri aliarumque Ecclesiarum cederent manifeste; idcirco his & alias ex bonis & justis causis, quæ ad

hoc

ANNO CHRISTI 1432.

hoc cujuslibet recte sentientis animum inducere A debent, hæc sancta Synodus eidem domino Eugenio omne alienationis, infeudationis, & impignorationis genus bonorum immobilium, ac etiam mobilium pretiosorum & jurium Ecclesiæ Romanæ, & aliarum Ecclesiarum quarumcumque, nec non auctorizationem alienationum bonorum immobilium & jurium aliarum Ecclesiarum, omnemque indictionem seu impositionem novarum gabellarum, & aliorum onerum in alma urbe Romana & aliis terris Ecclesiæ Romanæ, nec non impositionem cujuscumque gravaminis seu subsidii sub nomine decimæ vel quocumque alio nomine censeantur, penitus interdicit, omnesque alienationes, infeudationes, & impignorationes, de eisdem B bonis immobilibus, & juribus Ecclesiæ Romanæ, & aliarum Ecclesiarum, & auctorizationem hujusmodi per dictum dominum Eugenium factas & fiendas, ac gabellas & alia onera per eundem dominum Eugenium impositas seu imposita cassat, revocat, irritat, & annullat, adeo ut nec jus aliquod tribuant, nec præscribendi etiam causam pariant.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, decimo quinto Kalendas Januarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

SESSIO IX.

Concilium recipit Sigismundum imperatorem.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

ANNO CHRISTI 1433.

Januarii die 22.

INTER Justitiæ opera nil justius nilque dignius esse constat, quam eos, qui pro universalis Ecclesiæ utilitate solicitudinis studia utilesque labores impendunt, ac puro mentis affectu solertibusque vigiliis Ecclesiastica jura tuentur, ipsius Ecclesiæ munire præsidiis, adversus ea præsertim incommoda, quæ in eos D pro impensis Ecclesiæ Dei obsequiis moliuntur. Cum itaque carissimus Ecclesiæ filius & ejusdem fidelissimus advocatus Sigismundus, Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex, pro universalis Ecclesiæ utilitate, hujus sacri Concilii Generalis ipsam repræsentantis protectionem in se suscipiens, ipsique constanter adhærens, suæ laudabilis solicitudinis studiis virtuosisque laboribus, tam cum domino Eugenio Papa IV. ut attentatam dissolutionem ipsius Concilii revocando ipsi Concilio adhæreret, quam etiam cum Christianitatis principibus & Prælatis, dominisque, & communitatibus, ipsius sacri Concilii favorem & augmentum studuerit & studeat multifarie promovere; idcirco E dignæ gratitudinis vicem rependens hæc sancta Synodus, eundem sibi speciali protectionis sua munimine suscipit, nec non quoscumque processus, etiam privationem regnorum, provinciarum, dominiorum, honorum, & quarumlibet dignitatum forsan continentes, contra præfatum Romanorum regem factos, aut etiam sub censuris & pœnis Ecclesiasticis, aut aliis quibuscumque, per ipsum dominum Eugenium Papam, aut alium ejus nomine, prolatos, vel in posterum quovis modo faciendos, aut etiam proferendos, auctoritate omnipotentis

ANNO CHRISTI 1433.

A Dei cassat, irritat, & annullat, ac, si de cetero attententur fieri, nunc pro tunc cassos & nullos esse decernit ac nullius existere roboris vel momenti. Universis autem Christi fidelibus etiam sub pœnis latæ sententiæ excommunicationis & privationis dignitatis cujuslibet Ecclesiasticæ vel mundanæ interdicit, ne quispiam ipsi domino Eugenio Papæ, aut alteri ejus nomine, circa processus hujusmodi factos vel fiendos, aut eorum executioni quovis modo obedire vel parere præsumat. Quinimmo præfato regi quilibet obediat, & parere teneatur, sicut prius de jure tenebatur, ac si dicti processus nunquam emanassent, vel etiam emanarent.

B

In eadem sessione cassat Synodus processus contra ducem Vvilelmum protectorem Concilii, & alios adhærentes Concilio.

Et insuper pari modo quoslibet processus per præfatum dominum Eugenium Papam, aut alium ejus nomine, contra quaslibet alias personas cujusvis gradus, status, præeminentiæ & honoris extiterint, etiamsi regali, reginali, ducali, aut alia quavis præfulgeant dignitate, & præsertim contra dilectum Ecclesiæ filium nobilem virum Vvilelmum ducem Bavariæ, hujus sacri Concilii nomine præfati regis Romanorum protectorem, necnon civitates, C universitates quarumcumque civitatum & terrarum, & maxime Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate subjectas, Vicarios quoque, rectores gentium armigerorum, & capitaneos, officiales & singulares personas earundem, huic sanctæ Synodo adhærentes factos & prolatos, vel in posterum faciendos aut proferendos, etiam contra similes personas, civitates, & universitates, quæ in futurum adhærebunt, postquam adhæserint, hæc sancta Synodus cassat, irritat & annullat, &, si in futurum fieri attententur, nunc pro tunc cassos & nullos esse decernit, ac nullius existere roboris vel momenti. Universis quoque Christi fidelibus, etiam sub simili pœna latæ sententiæ ex- D communicationis, & privationis dignitatis cujuslibet Ecclesiasticæ vel mundanæ interdicit, ne quispiam ipsi domino Eugenio Papæ, aut alteri ejus nomine, circa processus hujusmodi factos vel fiendos, aut eorum executioni, quovis modo obedire vel parere præsumat. Celebrata fuit hæc sessio die vigesima secunda Januarii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio. Lecta & publicata per reverendum patrem & dominum dominum Franciscum Episcopum Cumanum, celebrante reverendo domino Patriarcha Antiocheno.

SESSIO X.

E ANNO Domini millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, Indictione undecima, die vero Jovis decima nona mensis Februarii, celebrata fuit sessio decima in navi Ecclesiæ Basileensis. In qua post missam de Spiritu-sancto per reverendum in Christo patrem dominum Matthæum Episcopum Albinganensem solemniter decantatam, orationibusque, Litaniis, Evangelio secundum Matthæum, *Dixit Simon Petrus ad Jesum, Ecce nos reliquimus omnia, &c.* aliisque suffragiis, cum hymno, Veni creator Spiritus, decantatis, assistentibus & præsentibus in eadem quadraginta sex

Die 19. Februarii, an. 1433.

Matth. 19.

Præ-

ANNO CHRISTI 1433.

Prælatis in mitris eorum planis, de quorum numero tres Presbyteri & duo diaconi Cardinales in utrisque lateribus collocati extiterunt; nec non illustrissimo principe domino Vvilelmo duce Bavariæ, &c. hujus sacri Concilii protectore, una cum aliis quampluribus honorabilibus utriusque tam spiritalis quam sæcularis status personis, ex injuncto sibi mandato pro parte ipsius sacræ Synodi, reverendus in Christo pater dominus scilicet * Crimanus Episcopus ambonem ad hoc ornatum ascendens, decreta infra scripta de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, & solemniter publicavit.

* Germanus, al. Cumanus.

I.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Pridem in octava sessione hujus sacri Concilii in decreto citationis domini Eugenii Papæ IV. clausula quædam infra scripti tenoris adjecta fuit, videlicet adjiciens, quod si dictus dominus Eugenius Papa præmissis parere contempserit, & dicto tempore sexaginta dierum pendente aliquas promotiones fecerit ad cathedrales Ecclesias, vel ecclesiasticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia, in fomentum dictæ suæ prætensæ dissolutionis, & enervationem, diminutionem, seu impedimentum hujus sacri Concilii, de quo ipsius sacri Concilii arbitrio judicabitur, an factæ fuerint in fomentum tales promotiones, hæc sancta Synodus cassat, irritat & annullat. Hanc autem clausulam pro tuitione hujus sacri Concilii & personarum eidem adhærentium, hæc sancta Synodus extendit & vires habere vult, usquequo per ipsam sanctam Synodum super hoc aliter fuerit ordinatum.

II.

Extensio decreti quod incipit: Ambitiosorum.

Ex eadem etiam causa decretum illud quod incipit: Ambitiosorum, &c. in eadem sessione promulgatum hæc sancta Synodus extendit ad personas collegiorum, capitulorum, monasteriorum, & conventuum, seu alias quascumque quæ aliquem admittere seu recipere præsumpserint in possessionem dignitatum, officiorum vel beneficiorum, personarum quæ in dicto decreto exprimuntur.

III.

Accusatio contumaciæ Papæ.

Deinde dictis decretis pronuntiatis, promotores præfatæ sanctæ Synodi, per oraculum magistri Henrici de Behenheym officialis curiæ Basileensis, &c. contumaciam domini nostri Papæ Eugenii IV. accusarunt, prout in schedula continetur, cujus tenor sequitur, & est talis: Reverendissimi reverendique patres & domini, cum jamdudum de mense Aprilis proxime præterito in publica sessione hæc sancta Synodus exorasset, monuisset, ac debite omni cum instantia humiliter requisivisset dominum Eugenium Papam IV. ut illam suam prætensam A dissolutionem hujus sacri Concilii alias per ipsum factam, sicut de facto processerat, de facto etiam revocare deberet, ac ipsam etiam revocationem, quemadmodum & dissolutionem hujusmodi prætensam, per diversas mundi partes transmitteret & publicaret, ac ipsi sacro Concilio Basileensi (sicut tenebatur) assisteret favoribus opportunis, fuerit quoque statutus exinde sibi terminus quatuor mensium ad veniendum personaliter, vel alias personas idoneas mittendum ad hoc sacrum Concilium cum plena potestate ad omnia & singula peragenda in hoc sacro Concilio, prout hæc latius in decretis ipsius sanctæ Synodi continentur, & dicto termino quatuor mensium adveniente, B fuerit per nos sæpe dictæ sacræ Synodi promotores & procuratores, ac nomine ejusdem coram vestris reverendissimis paternitatibus ipsius domini Eugenii, nullatenus in præmissis parentis, contumacia debite accusata, petitumque ipsum contumacem declarari. Et licet tunc sancta Synodus solita utens mansuetudine hujusmodi petitionem nostram non spreverit, neque contumaciam petitam declaraverit, producta tamen nostra assumens, interloquendo se deliberare velle decrevit. Quæ quidem deliberatio per tres menses exinde subsequentes perduravit, per quos hæc sancta Synodus ad omnem ejus gravitatem & mansuetudinem in procedendo clare ostendendum, ipso domino C Eugenio expectato, si forte resipisceret in præmissis, nec tamen adhuc parente, die decimo octavo mensis Decembris proxime præteriti in publica sessione, cum adhuc viderent præfatum dominum Eugenium in priori sua contumacia perdurare, ac etiam, quod longe deterius erat, hoc sacrum Concilium subvertere variis modis satagere, nec non quamdam congregationem sub nomine Generalis Concilii in præjudicium & eversionem hujus sacræ Synodi indicere, ipsum per suum decretum solemne iterato ad superabundantem cautelam, & ut in magis manifesta constitueretur contumacia, omni cum reverentia admonuit, exhortata est, ac eidem ex parte omnipotentis Dei præcepit D atque mandavit, quatenus infra 60. dies a dicta die decimaoctava mensis Decembris subsequentes prædictas prætensas dissolutionem & convocationem congregationis sub nomine Generalis Concilii publice revocaret, huicque sacro Concilio publice pure & simpliciter adhæreret, realiter & cum affectu: alioquin hæc sancta Synodus absque ulteriori monitione seu citatione contra ipsum super præmissis & omnibus aliis in ipso sacro Concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive procederet, prout Spiritus sanctus dictaret, & tam de jure divino quam humano foret procedendum. Verum reverendissimi reverendique patres & domini, cum præfactus dominus Eugenius, dictis E 60. diebus jam elapsis pro ultimo & peremptorio termino sibi quoad præmissa assignatis, circa omnia & singula sibi per hanc sacram Synodum, ut est præmissum, præcepta & mandata negligentem se reddiderit, & minime paruerit, immo in ejus priori contumacia (quod dolenter referimus) adhuc perseveret & perduret, nos duos magister Hugo & ego, promotores & procuratores prædicti, ad probationem & justificationem omnium & singulorum præmissorum pridie in generali congregatione in domo Prædicatorum 17. hujus mensis habita producentes & repetentes omnia & singula instru-

ANNO CHRISTI 1433.

strumenta & decreta, acta * actitata, & munimenta in præmissis facientia, & maxime primæ monitionis & requisitionis cum executione earundem debite facta, nec non ejusdem domini Eugenii contumaciam alias accusatam, ac decretum hujus secundæ citationis cum ejus debita publicatione & executione, prout hæc omnia latius apud acta hujus sanctæ Synodi sunt conscripta, præfati domini Papæ contumaciam accusaverimus, debita cum instantia requirentes, ut eundem vestræ reverendissimæ paternitates pro contumace haberi vellent & reputari: contraque eundem super præmissis & omnibus in hoc sacro Concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive, sine ulteriori citatione, prout Spiritus sanctus dictaret procedere: nec B non certam diem pro sessione publica habenda ad hujusmodi contumaciam solemniter accusandam deputare, & locum congregationis generalis fore habilem pro hujusmodi actu contumaciæ accusatæ, declarare dignarentur: vestræque reverendissimæ paternitates post nonnullas deliberationes dictum locum congregationis ad hoc habilem & idoneum ad præmissa decernentes, & declarantes, pro præmissa contumacia per nos accusanda, hanc diem, nec non & sessionem publicam præsentem, nobis misericorditer statuere & assignare decrevistis, prout hæc omnia in supradictis actis hujus sacri Concilii plenius continentur, ad quæ, quoad hoc, nos referimus. Unde reverendissimi reverendi- C que patres & domini, juxta prædictam sessionis publicæ assignationem, nobis (ut præfertur) gratiosius concessam, nos prædicti promotores iterato cum ea qua possumus & debemus instantia, apud reverendissimas dominationes vestras & coram hoc sacro Concilio, præfati domini Eugenii Papæ super omnibus & singulis in dictis citationum decretis contentis contumaciam accusamus, petentes, & eadem cum instantia requirentes, ut reverendissimæ paternitates vestræ (prous justitia suadet, & ordo juris postulat & rationis) declarent ipsum dominum Eugenium in præmissis contumacem, ac pro tali eum habeant & reputent, & insuper contra ipsum super præmissis & omnibus D aliis in hoc sacro Concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive, sine ulteriori citatione, (prout Spiritus sanctus dictaverit) & de jure divino pariter & humano fuerit procedendum, procedi, ac prout in hujus sacræ Synodi decretis plenius continetur. Qua siquidem contumacia, sicut præfertur, in scriptis accusata, reverendissimus pater dominus Cardinalis Legatus * pro & nomine sacri Concilii injunxit reverendis. patribus dominis Uticensi & Novariensi Episcopis, quatenus ad valvas ejusdem Ecclesiæ irent, ad inquirendum utrum sanctissimus dominus noster Eugenius Papa IV. cujus contumacia nunc per promotores fuit accusata, aut aliquis alius ejus nomine esset ibi- E dem, qui vellet comparere coram sacrosancta Synodo ibidem existente, facturus & adimpleturus illa ad quæ per duas citationes seu monitiones citatus seu monitus fuit. Qui quidem duo domini Episcopi de mandato quo supra, assumptis etiam nobis notariis infrascriptis, ad easdem valvas iverunt, altaque & intelligibili voce per organum præfati domini Episcopi Novariensis trina vice proclamaverunt, inquirentes prous eisdem per dictum dominum Legatum nomine dicti sacri Concilii fuerat injunctum, petentes a nobis notariis

* forte acta &

* forte pro se, &

A publicum Instrumentum, Ad perpetuam rei memoriam, &c. Qua sic facta trina proclamatione, nemineque pro dicto domino Eugenio comparente, ad præsentiam ejusdem sacri Concilii in eadem Ecclesia constituti redeuntes, retulerunt, prout supra, clamasse, nec aliquem nomine prædicti domini Eugenii coram eis comparuisse. Post quam quidem relationem promotores sacri Concilii per organum domini officialis Basileensis proponentes, dixerunt in effectu similia verba: Reverendissimi reverendique patres & domini, audiverunt vestræ reverendissimæ paternitates relationem per dominos Uticensem & Novariensem Episcopos factam, & quia præfatus dominus Eugenius, B licet debite vocatus & expectatus, per se vel alium non comparuit, prout neque comparet. Ejus contumaciam iterum & ex superabundanti accusarunt, trina vice petentes ipsum per sacrum Concilium pro contumace reputari & declarari, reproducentes & repetentes acta & decreta hujus sacri Concilii Basileensis, nec non duas citationes & earum executiones, una cum omnibus actis & actitatis in hujusmodi causa, petentesque diem certam pro sessione publica super hujusmodi declaratione fienda eisdem assignari. Quibus petitis dominus Cardinalis Legatus & præsidens generalis dicti sacri Concilii & nomine ejusdem verba sua dirigens ad ipsos promotores dixit: Venerabiles promotores, au- C divit hæc sancta Synodus relationem factam per præfatos dominos Episcopos, & petitionem vestram, idcirco hæc sancta Synodus judices hujus sacri Concilii deputat & ordinat ad videndum & ad examinandum processum factum contra eundem dominum Eugenium, & referant in congregatione generali. Qua facta relatione, sacrum Concilium deliberabit super declaratione contumaciæ & aliis in hujusmodi eansa peragendis, ac in sessione super hoc decernenda vobis respondebit. De & super quibus omnibus & singulis supradicti promotores & eorum quilibet, ad perpetuam rei memoriam, petierunt & petiit a nobis notariis fieri unum vel plura publicum * & publica D Instrumenta.

* forte, vel publica, Instrumentum vel Instr.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in Ecclesia majore Basileensi solemniter celebrata, die Jovis decimanona mensis Februarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

SESSIO XI.

I.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUoniam frequens Generalium Conciliorum celebratio, tanquam agri Dominici præcipua cultura, universalem Ecclesiæ statum concernit, ideo summa cum diligentia intendendum est, ut cunctis obstaculis, quæ tam salubrem institutionem impedire possent, accurate obvietur. Inhærens igitur hæc sancta Synodus ordinationi decreti Concilii Constantiensis, quod incipit, Frequens, cupiensque ne scandala, quæ (proh dolor!) diebus nostris contigerunt, futuris temporibus in perniciem Ecclesiæ repullulent, statuit & decernit ut Romanus Pontifex, qui pri-

Constantiensis Concilii sess. 39.

ANNO CHRISTI 1431.

primus in vinea Domini laborare, & alios suo exemplo ad laborandum trahere tenetur, per se vel Legatum de latere aut Legatos, eligendum, vel eligendos, de consilio & assensu non auriculari duarum partium Cardinalium, in Conciliis Generalibus debeat interesse: nec non omnes & singulæ personæ Ecclesiasticæ, quæ de jure vel consuetudine Generalibus Conciliis adesse debent, deinceps ad ipsa Generalia Concilia tam vigore ipsius constitutionis Frequens indicta, quam hujus sacri Concilii Basileensis, vel alterius futuri legitime congregati auctoritate indicenda, sine alia vocatione venire personaliter adstringantur, nisi legitimo detineantur impedimento: quo casu personas idoneas cum sufficienti mandato destinare teneantur. Quod si ipse Romanus Pontifex, & aliæ prædictæ personæ, hoc facere neglexerint, aut ipsum Concilium quoquo modo de facto impedire, mutare, prorogare, dissolvere, operam dederint, & infra quatuor menses cum reali satisfactione non resipuerint, extunc Romanus Pontifex a papali, & prædictæ personæ a suarum dignitatum administratione sint ipso facto suspensi. Quæ quidem papalis administratio ad sacrum Concilium ipso jure devolvatur. Quod si pœnas prædictas per duos menses post dictos quatuor animo sustinuerint indurato, contra tam Romanum Pontificem, quam prædictas personas, usque ad privationem inclusive, per Concilium Generale procedatur.

II.

Quod liberum sit cuilibet venire ad Concilium.

Statuit quoque hæc sancta Synodus, ut non obstante quacumque etiam Romani Pontificis prohibitione, omnibus quibuscumque, cujuscumque status & conditionis existant, etiamsi sint sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, liberum sit ad Generalia Concilia proficisci. Quodque ipse Romanus Pontifex ad ipsa Concilia Generalia accedere volentibus, & præsertim prædictis Cardinalibus, licentiam (si petierint) impertiri teneatur.

III.

Declarat Concilium verbum de prorogatione Concilii, & cassat attentata in contrarium, vel attentanda in futurum.

Declarat quoque hæc sancta Synodus verba illa videlicet, nullatenus prorogetur, in dicto decreto posita, ita prohibitive intelligi, ut etiam per Papam prorogari non possit: quodque Concilium actu congregatum dissolvi, aut de loco ad locum mutari, sine ipsius Concilii expresso consensu, per Romanum Pontificem nullatenus possit: cassatque, irritat, & annullat, si quid forsitan contra hæc vel etiam in derogationem aut impedimentum ipsius Concilii Generalis, personarumque & Prælatorum ac suppositorum ejusdem, per privationem, translationem, censurasque Ecclesiasticas, vel aliter quomodolibet in futurum contigerit attentari.

IV.

Quod non dissolvatur aut mutetur Concilium, nisi de consensu duarum partium cujuslibet, &c.

Statuitque ex certis rationabilibus causis, ut præsens Basileense Concilium per neminem, etiamsi papalis fuerit dignitatis, dissolvi, aut de loco ad locum mutari possit, nisi de expresso consensu duarum partium cujuslibet deputationis, votis singulorum scrutatis, subsequentique approbatione duarum partium congregationis Generalis, similiter scrutatis votis singulorum, ac demum in sessione publica facta declaratione. Obsecratque per viscera misericordiæ Jesu Christi, & per aspersionem sui Sanguinis pretiosi, omnia supposita hujus sacri Concilii tam præsentia quam futura obtestatur, ut ante completam reformationem in capite & in membris, quantum rationabilius fieri poterit, nullatenus dissolutioni consensum præstent, nec loci mutationem fieri permittant, nisi ex causis justis & manifestis.

V.

Quod locus Concilii eligatur per mensem ante dissolutionem, & declaratur verbum illud, in decennium.

Juxta ipsius Constantiensis Concilii ordinationem, vult omnino saltem per mensem ante tempus dissolutionis eligi Locum pro futuro celebrando Concilio, declaratque ad abundantem cautelam, verbum illud, in decennium, in prædicta positum Constitutione, sic intelligi debere, ut decennium totaliter compleatur, & eo integre completo extunc facultatem Concilii Generalis celebrandi incipere. Quod si casu aliquo contingat eos, qui Conciliis Generalibus interesse tenentur, in principio temporis non advenire, declarat non propterea dictam Concilii celebrandi facultatem expirare, sed ut * quanto citius commode fieri poterit, celebretur. Ne autem diu differre possit, statuit, ut per viginti dies ante prædictum decennii tempus completum, vel aliud, si forsan ex causa per Concilium præfigi contingat, Romanus Pontifex per se vel Legatum aut Legatos suos, nec non Archiepiscopus, in cujus provincia vel diœcesi fuerit Concilium celebrandum, & omnes Prælati vicini loco celebrationis Concilii per quatuor diætas vulgares, cessante impedimento canonico, in propriis personis, vel eo obsistente per viros idoneos ad hoc Vicarios constitutos, adesse teneantur, ut de loci dispositione, & aliis præparatoriis Concilii valeant habere tractatum. Die autem inchoationis Concilii Generalis præfinita, hi qui ibidem fuerint, missam de Spiritu sancto solemniter celebrent, & Concilium ex eo die stabilitum & inchoatum esse efficaciter censeatur. Verum propter multas necessitates quæ contingere possunt venientibus ad Concilium, exhortatur hæc sancta Synodus eos qui tunc præsentes fuerint, ut ad ardua negotia concludenda, nisi decenti expectatione absentium moderata, congruo intervallo temporis non procedant, sed sic divino timore prævio procedatur in cunctis cum debita gravitate, sicut tanta magnitudo negotiorum universalis Ecclesiæ exigit & requirit. In his autem casibus,

* quantocius

ANNO CHRISTI 1433.

Constantiensis Concilii sessione 39. ubi supra.

in quibus, secundum statutum decreti Constantiensis, Papæ licet locum futuri Concilii de consensu sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium mutare, statuit ut, si Papa id facere negligat, collegium Cardinalium hoc suppleat, ita tamen ut duæ partes ipsorum Cardinalium consentiant, servando nihilo minus modum qui in dicto capitulo, Frequens, continetur. Ipsam autem loci mutationem, si fieri contingat, jurabunt dicti Cardinales, secundum Deum & conscientiam suam, illam facere, & ex causis manifestis in capitulo, Frequens, contentis.

VI.

Quod electores Papæ ante ingressum conclavis jurent, quod, si quis eorum eligatur servabit dicta decreta.

In sessione Concilii Constantiensis 39.

Ut præmissa facilius executioni demandentur, statuit ipsa sancta Synodus, quod electores Romani Pontificis ante ingressum conclavis jurare Deoque & Ecclesiæ promittere teneantur, quod, si contingat aliquem ex eis in Papam assumi, præmissa suptadicta decreta, statuta & ordinata servabit, & pro posse adimplere realiter & cum effectu curabit, adjiciens quod quicumque in Romanum Pontificem futuris deinceps temporibus assumetur, inter alia quæ profiteri debet, juxta decretum Concilii Constantiensis, quod incipit: Quanto Romanus pontifex, &c. juret etiam præsena decretum efficaciter observare. Quam quidem professionem teneatur postea in primo publico consistorio de novo facere, profiteaturque, si eorum quæ in hoc decreto continentur fuerit violator, nec non ratione cujuslibet notorii criminis Ecclesiam scandalizantis, judicio Generalis Concilii se esse subjectum. Hancque professionem tam ipse quam collegium Cardinalium inserant litteris, quas de nova assumptione Papæ per orbem de more transmittent.

VII.

Quod publicetur hoc decretum in Synodis.

Ut tam salutaris ac necessarii decreti nullus possit ignorantiam prætendere, mandat hæc sancta Synodus in virtute sanctæ obedientiæ omnibus metropolitanis Episcopis, ut in provincialibus & Synodalibus Conciliis Prælatis religionum in suis capitulis Generalibus hujusmodi decretum legi faciant & publicari.

VIII.

* Inhibitionem.

*Concilium cassat * jurisdictionem factam curialibus Romanæ curiæ, ne veniant ad ipsum Concilium.*

Cum liberum esse debeat omnibus ad hoc sacrum Concilium Generale, quod universalem repræsentat Ecclesiam, proficisci, & consequenter quidquid in contrarium quacumque auctoritate, etiamsi papali, statuatur, irritum sit censendum; ideo hæc sancta Synodus cassat, irritat, & annullat quæcumque mandata, etiam sub censuris, privationibus beneficiorum & officiorum, inhabilitationibus ad eadem, & aliis quibuscumque pœnis facta & fienda, tam per dominum Eugenium Papam quartum, quam ejus camerarium, vel alium eorum auctoritate, curialibus & officialibus Romanæ curiæ, vel aliis quibuscumque personis, cujuscumque status & dignitatis existant, ne de curia Romana recedant, per quæ facultas ad hoc sacrum Concilium veniendi, tolli, impediri, vel restringi quomodolibet posset.

Datum Basileæ in sessione publica celebrata in Ecclesia majori Basileensi, quinto Kalendas Maji, anno a Nativitata Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

SESSIO XII.

Die 14. Julii, tunc feria tertia, 1433.

Decretum citationis contra Papam.

Sacrosancta Basileensis Generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam.

In Constantiensis Concilii sessione 35.

Sancta catholica Ecclesia in sacro Constantiensi Concilio conveniens, cum animadverteret neglectum sacrorum Conciliorum præteritis temporibus occasionem fuisse hæresum, errorum, schismatum, ac plurimarum deformitatum in populo Christiano, ipsorumque Conciliorum frequentationem, optimum fora dictarum pestium ac malorum antidotum, divina inspiratione instituit, deinceps certis modo & tempore Generalia Concilia celebrari. Prius autem, ne quisquam de ipsorum Conciliorum potestate hæsitaret, declaravit Concilium Generale, catholicam Ecclesiam repræsentans, potestatem a Christo immediate habere, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi Papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem schismatis, atque ad Generalem reformationem Ecclesiæ in capite & in membris. Quodque ejus mandatis, statutis, ordinationibus & præceptis super præmissis, seu ad ea pertinentibus, quicumque, etiamsi papalis fuerit dignitatis, obedire contumaciter contemnens, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciendus est, & debite puniendus, etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo. Auctoritate igitur memorati Constantiensis Concilii, ac deinde ex instituto sacri Concilii Senensis, approbationeque felicis recordationis Martini Papæ quinti, & moderni domini Eugenii Papæ quarti, hæc sancta Synodus Basileensis legitime congregata, ad opus Generalis reformationis Ecclesiæ in capite & in membris, nec non ad extirpationem hæresum, omni cum diligentia in suo primordio procedere decrevit. Sed quoniam absque pace Christianorum Principum hæc duo sanctissima opera non facilem executionem habere poterant, professa est etiam ad pacem concordiamque Christiani populi velle totis viribus laborare, quemadmodum hactenus fecit fecisſetque uberius, ac forte felicius, nisi gravibus fuisset per præfatum dominum Eugenium obstaculis impedita. Et quoniam inter Christianos nemo est, cujus pro sua dignitate magis intersit quam summi Pontificis, hujusmodi sacris operibus intendere, hæc sancta Synodus a suæ Congregationis initio dominum Eugenium per binas ambaxiatas cum magna instantia deprecata est, ut suas operas consiliaque

Constantiensis Concilii sessione 4. & 5.

Constantiensis Concilii sess. 5.

& au-

ANNO CHRISTI 1433.

& auxilia ad ipsam Synodum sovendam & promovendam vellet impendere. Cum vero ab ipso domino Eugenio Papa pro suo pastorali officio omne genus subsidii & suffragii speraremus, lugubri Nuntio ad nos perlatum est hoc sacrum Concilium tam solemniter institutum, & pro tam necessariis negotiis congregatum, in publico consistorio de facto, cum de jure non posset, tentasse dissolvere. Quod nos audientes, tristitia consternati magnoque mœrore confecti sumus. Nec modo nos sacrum Concilium celebrantes hujusmodi prætensa dissolutio supra modum scandalizavit, sed & omnem populum Christianum, qui tam sanctorum operum felicem exitum magno cum desiderio expectabat. Existimans tunc hæc sancta Synodus sinistris informationibus ipsum dominum Eugenium fuisse circumventum, mox ad eum venerabilem Episcopum Lausanensem & decanum Trajectensem Oratores destinavit, eidem ostensuros causas prætensæ dissolutionis a veritate procul esse, supplicaturosque ut, cum hujusmodi res graviter ac notorie Ecclesiam perturbaret, plurimæque in Christiano populo exinde calamitates secuturæ essent, ipsam dissolutionem tam scandalose factam omnino revocaret, & huic sanctæ Synnodo, sicut dignitatem suam decebat, cum effectu adhæreret. Sed ipsorum Oratorum rationibus ac precibus nequaquam motus, eos ad nos vacuos remisit. Quod tam grave ac notorium scandalum hæc sancta Synodus ferre non valens, ipsum dominum Eugenium in publica sessione monuit, ut infra quatuor menses prætensam dissolutionem tot scandalorum causam penitus aboleret. Interim autem & post carissimus Ecclesiæ filius Sigismundus Romanorum imperator illustris, tanquam Ecclesiæ fidelis advocatus, pluribus notabilibus ambaxiatis ac crebris litteris ipsum dominum Eugenium humillime deprecatus est, ut ab hujusmodi Ecclesiæ perturbatione omnino desisteret. Idipsum etiam zelo Fidei & Ecclesiæ succensi quamplures reges & principes, Cardinales ac Prælati, tam in curia Romana quam extra, rogando, obsecrando, monendo, sedula, cum instantia fecerunt. Et quidem tot preces & requisitiones undique sibi porrectæ sunt tam pie, humiliter & devote, ut, (quod dolenter referimus) si pax & tranquillitas Ecclesiæ sibi fuisset cordi, nullatenus dissentire potuisset. Circa autem ipsorum quatuor mensium exitum ad nos quatuor Oratores transmisit, non ut emendarent, sed errata defenderent, nosque increparent, quod mox suæ prætensæ non paruissemus dissolutioni. Quibus per responsiones hujus sacri Concilii, veritas tam juris divini & humani, quod sine consensu Concilii dissolvere nequiverat, quam facti, quod causæ prætensæ dissolutionis veræ non fuerant, extitit luce clarius patefacta. Transactis his quatuor mensibus, cum in publica sessione promotores sacri Concilii, ipsius domini Eugenii contumaciam accusantes, eum contumacem declarari peterent, sancta Synodus a dictis Oratoribus exorata, ut supersedere dignaretur, pro tunc & usque ad tres menses postea distulit. Et cum interim nulla suæ emendationis indicia apparerent, immo quotidie in suo proposito durius perseverans, innumeris modis, quos honestatis causa reticemus, ipsam sanctam Synodum dissipare & evertere conatetur; nos, licet suadente justitia acrioribus remediis uti

A potuissemus, nihilo minus mansuetudinis nostræ non immemores, iterum ipsum monuimus, & ex parte omnipotentis Dei præcepimus, ut infra sexaginta dies dissolutionem prætensam prorsus revocaret, & sacro Concilio pure, simpliciter, & cum effectu adhæreret. Quibus exactis, iterum per promotores Concilii ipsius domini Eugenii contumaciam fortius accusantes, instantius interpellati sumus, ut ad declarationem contumaciæ, & ad pœnas, quas tanta contumacia exigebat, procederemus. Et nihilo minus aliquamdiu differre decrevimus, si forte tantam sacri Concilii pietatem videns, ipse quoque ad pietatem flecteretur. Interea quatuor alii sui Oratores

B ad nos supervenerunt, varias secum facultates, immo verius difficultates & involutiones afferentes, per quas monitioni nostræ nullatenus parebatur, nec prætensa irritabatur, sed potius firmabatur, dissolutio. Multa etiam alia in his continebantur non mediocriter absurda, & sacro præjudicialia Concilio, quibus, sine Dei offensa & gravi jactura Ecclesiæ, nullatenus assentire poteramus, prout hæc in responsione dictis Ambaxiatoribus sextadecima die Junii tradita diffuse describuntur. Post itaque duos menses, qui decimanona Februarii expirarunt, usque ad præsentem diem patienter dissimulimus, sperantes ipsum dominum Eugenium plenam tandem adhærentiam præ-

C biturum: sed (ut rei evidentia jam demonstrat) quo magis pulsatur, eo amplius suas obturat aures: & quanto secum benignius ac modestius agitur, eo tenacius in suæ dissolutionis proposito perseverat: & quantum ex ejus verbis factisque colligi potest, nil aliud prætendere videtur, nisi ut Ecclesiam pessumdet, jusque sibi & successoribus faciat, non solum abrogandi ritum sacrorum Conciliorum, & ea pro libito dissolvendi, sed & ipsorum sacratissima decreta Spiritu Dei promulgata, a quibus status pendet universalis Ecclesiæ, irritandi & abolendi, & præsertim declarationem illam, quod in his quæ ad Fidem, extirpationem schismatis, & Generalem Ecclesiæ

Hæc, sicut & alia pleraque nimis acerbe in pontificem dicuntur.

D reformationem in capite & in membris pertinent, quilibet, etiam papalis dignitatis, decretis Generalis Concilii subjicitur. Ex quibus quot quantaque mala ac scandala ex nunc & in futurum succedere possint, satis omnibus liquet, & in præfata responsione late exprimitur. Cum ergo jam ultra annum & dimidium incassum apud eum laboraverimus, nec nostris aut aliorum precibus & monitionibus flecti velit, nec eum quantacumque mansuetudine ac patientia ad ea quæ pacis & rationis sunt movere queant, quid amplius frustra immorandum est? Forsan nostram patientiam putat assensum, & ex longa dilatione fiduciam perseverandi assumit, quasi arbitretur se recte

E fecisse, nec Ecclesiam in eum quidquam posse, cui nullam irrogare pœnam ausa est. Veremur de facilitate veniæ incentivum sibi tribuat delinquendi. Timemus, ne si delicta notoria intacta dimittamus, fovere ipsa judicemur. Christus Deus noster cum in Jerusalem pergeret, opus nostræ redemptionis impleturus, & Petrus eum prohibere vellet, compescuit eum dicens: *Vade post me satana, scandalum mihi es, quia non sapis quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum*. Beatus Paulus cum vidisset beatum Petrum Apostolorum Principem circa observationem legalium reprehensibilem fore,

& non

ANNO CHRISTI 1431.

& non ambulare ad veritatem Evangelii, reſtitit ai coram omnibus in faciem & eum a ſimulatione, in quam alios dedncebat, veritatis zelo repreſſit. Eccleſia catholica ſæpenumero ſummos Pontifices, ſive a Fide delitaotes, ſive pravis motibus notoriæ Eccleſiam ſcandalizantes, correxit & judicavit, neque, ubi de Fidei perieulo aut ſcandalo religionis Chriſtianæ agebatur, Romanis Pontificibus pepereit. Hie exemplis ac rationibus hæc ſancta Synodus exeitata, habens a Deo auctoritatem animadvertendi in eos qui ipſam non audietint, conſideranſque expedire tam ſaluti animæ ipſius domini Eugenii, quam ſtatui univerſalis Eccleſiæ modernis futuriſque temporibus, amodo in dictum dominum Eugenium acrioribus remediis, quandoquidem leniora non proſunt, procedere decrevit. Et quamquam in tam notorie & incorrigibiliter ſcandalizantem Eccleſiam ſtatim poſſet finalem ferte ſententiam, neſciens tamen maternæ pietatis oblivisci, intuitu etiam præfati ſereniſſimi imperatoris, qui per ſuas litteras ſuper hoc nos exacte rogavit, adhuc ipſum dominum Eugenium terſio monere, ac etiam tertiam ei indulgere dilationem proponit, ut in ſua poteſtate ſit, ſi velit, pœnam evitare. Idcireo hæc ſancta Synodus præſatum dominum Eugenium, cum quanta poteſt inſtantia & affectu, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti rogat, orat, obſeerat, monet, eitat, & requirit, & ex parte omnipotentis Dei ultimo & peremptorie mandat & præcipit, ut prædictam prætenſam notorie ſcandaloſam diſſolutionem penitus revoeet, & hoc ſacrum Baſileenſe Concilium, per Generalium Conſtantienſis & Senenſis Conciliorum ſtatuta, approbationemque felicis recordationis Martini Papæ V. & ipſius domini Eugenii legitime inchoatum, declaret a tempore hujuſmodi inchoationis continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuarique ac proſecutionem habere debere, & ipſi pure & ſimpliciter adhæreat & cum effectu, & hujuſmodi revocationem declarationemque & puram adhæſionem per ſuas litteras more Romanæ curiæ bullatas huic ſacro Concilio notificet infra ſexaginta dies a die præſentis publicæ ſeſſionis immediate ſequentes. Quod ſi dicta omnia & ſingula infra præfatos dies adimpleverit cum effectu, hæc ſancta Synodus ex ſua ſolita benignitate & clementia ipſum dominum Eugenium, quantum cum Deo poterit, honorare & honorari facere intendit. Si vero (quod abſit) in pertinacia perdurans omnia & ſingula prædicta infra præfatos ſexaginta dies realiter & cum effectu non adimpleverit, elapſis dictis ſexaginta diebus, exnunc prout extunc, & extunc prout exnunc hæc ſancta Synodus in virtute omnipotentis Dei, a quo ſuper omnes Chriſti fideles immediate poteſtatem vendicat, prædictum dominum Eugenium maniſeſte contumacem, notorie, incorrigibiliterque ſcandalizantem Eccleſiam, ab omni adminiſtratione Papatus in ſpiritualibus & temporalibus ipſo facto ſuſpendit, & ſuſpenſum eſſe declarat, proceſſura tandem ad ulteriora, uſque ad ſententiam finalem incluſive, ſi opus fuerit, ipſo domino Eugenio amplius non citato, prout Spiritus ſanctus dictaverit: omnem autem ipſius Papatus adminiſtrationem in his omnibus quæ in ſpiritualibus & temporalibus ad ſolum Papam, vel ad ſolam ſedem Apoſtolicam, de

A jure pertinere noſeuntur, eadem ſancta Synodus poſt dictum terminum ad ſeipſam decernit & declarat ipſo facto eſſe devolutam. Quidquid autem in caſu prædicto per ipſum dominum Eugenium, lapſo dicto termino, ratione papatus factum fuerit & attentatum, decernit irritum & inane. Quo caſu omnes reges, principes, communitates & alios quoſcumque, cujuſvis ſtatus & dignitatis exiſtant, hæc ſancta Synodus monet & requirit, & eiſdem in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub divini obteſtatiöne judicii, mandat, Eccleſiaſticis vero perſonis quacumque dignitate, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, aut Pontificali præfulgeant, ſub pœnis quas ipſo facto incurrant B excommunicationis & ſuſpenſionis ab omnibus dignitatibus, beneficiis & officiis, quocumque nomine nuncupentur, etiamſi forent metropolitanæ aut cathedrales Eccleſiæ, ſive in titulum, ſive in commendam obtineant. Vicariis autem, gubernatoribus, vaſſallis, feudatariis, & ſubditis Romanæ Eccleſiæ, ſub pœna privationis ipſo facto omnium feudorum, & aliorum quorumcumque jurium & privilegiorum quæ ab ipſa Romana Eccleſia obtinent, diſtricte præcepit ut præſato domino Eugenio, durante prædicta ſuſpenſione, prætextu cujuſvis juramenti, ſubjectionis aut promiſſæ fidelitatis, nullatenus ratione Papatus obediant. Adjicit quoque hæc ſancta Synodus, quod ſi C præſatus Dominus Eugenius, dicto termino 60. dierum pendente, aliquas promotiones fecerit ad cathedrales Eccleſias, vel Eccleſiaſticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia in fomentum dictæ ſuæ prætenſæ diſſolutionis, & enervationem, diminutionem ſeu impedimentum hujus ſacri Concilii, de quo ipſius ſacri Concilii arbitrio judicabitur, an factæ fuerint in fomentum, eadem ſancta Synodus hujuſmodi ſic factas promotiones caſſat, irritat, & annullat. Mandat præterea in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna privationis, quam ipſo facto incurrant, omnium ſuorum beneficiorum & officiorum, commendarum, penſionum, & gratiarum qua- D rumcumque, etiam expectativarum, omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuſcumque in Romana curia exiſtentibus cujuſvis ſtatus aut conditionis exiſtant, quatenus in caſu prædicto poſt lapſum dicti termini infra triginta dies proxime & immediate ſequentes a curia Romana recedant, & deinde Cardinales omnino ſub pœna prædicta ad hoc ſacrum Concilium, omni mora poſtpoſita, veniant: Patriarchæ vero, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii Eccleſiaſtici, prout de jure vel conſuetudine ad Generale Concilium ire tenentur, ſub pœnia juris iter E ſuum ſine fraude continuando ad hoc ſacrum Concilium arripiant. Reliqui vero, qui ad Generale Concilium non tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſerviendum in propriis beneficiis, vel ad hoc ſacrum Concilium ſine moræ diſpendio, & omni fraude ceſſante, ſe transferant, & accedant. Omnes autem cauſas, tam Eccleſiaſticas quam profanas, civiles & criminales, inter quaſcumque perſonas, cujuſcumque ſtatus, conditionis aut dignitatis exiſtant, in curia Romana pendentes, lapſo dicto termino 60. dierum, in caſu prædicto ab ipſa curia Romana eadem ſancta Synodus

ad

ANNO CHRISTI 1433.

ad se advocat, & advocatas esse vult, expresse inhibens sub pœna excommunicationis latæ sententiæ omnibus judicibus, auditoribus, & commissariis quibuscumque prædictæ curiæ, ne post dictos dies in præfatis causis procedere aut quidquam agere quoquomodo præsumant. Quidquid autem contra hanc advocationem & inhibitionem attentari contigerit, ipso jure decernit irritum & inane. Decernit tandem hæc sancta Synodus hujus decreti publicationem io præsenti sessione factam, ejusque affixionem in valvis majoris Ecclesiæ Basileensis, vim habere monitionis, citationis & executionis, & ita universus arctare, ac si personaliter apprehensi & eis intimatum fuisset. Insuper hæc sancta Synodus declarat & protestatur, quod nihilo minus hujusmodi dilatione 60. dierum pendente, cum id rerum necessitas suadeat, & qualitas agendorum, in ulteriori prosecutione Concilii & agendorum in eo procedere intendit ordinate, debite & mature, nec propterea supersedere aliqualiter in processu.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in Ecclesia majori Basileæ, III. Idus Julii, anno a Nativitate Domioi millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

Decretum de electionibus & confirmationibus Episcoporum & Prælatorum sub eadem duodecima sessione expeditum.

* Sacrosancta, &c. ad perpetuam rei memoriam &c.

* Quemadmodum in construenda domo præcipua est architectoris cura, ut tale faciat fundamentum, super quo firmum perduret ædificium, ita in generali Ecclesiæ reformatione potissimum est hujus sanctæ Synodi studium, ut tales Ecclesiis præficiantur pastores, qui tanquam columnæ & bases ipsam Ecclesiam doctrinæ & meritorum viribus firmiter sustentent. Quanta autem in eligendis Prælatis diligentia adhibenda sit, officium eis injunctum evidenter ostendit, Ad regimen enim assumuntur animarum, pro quibus Dominus noster Jesus Christus mortuus est, & sanguis ejus pretiosus effusus. Propterea sacri canones Spiritus Dei promulgati, provide statuerunt, ut unaquæque Ecclesia ac collegium seu conventus sibi Prælatum eligant. Quibus hæc sancta Synodus eodem Spiriro congregata inhærens, statuit & diffinit, generalem reservationem omnium Ecclesiarum metropolitanarum, cathedralium, collegiatarum, & monasteriorum, ac dignitatum electivarum, per Romanum Pontificem de cetero fieri, aut facta uti non debere, reservationibus in corpore juris clausis, & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi seu utilis dominii mediate vel immediate subjectis fieri contigerit, semper exceptis: sed quod per electiones & confirmationes canonicas, secundum juris communis dispositionem, prædictis metropolitanis, cathedralibus, monasteriis & collegiatis Ecclesiis ac dignitatibus electivis vacantibus, debite provideatur, non derogando propterea statutis, privilegiis & consuetudinibus rationabilibus, quibuscumque postulationibus in dispositione juris communis remanentibus. Decernitque hæc sancta Synodus rationi fore consentaneum & republicæ accommodum, ut contra hoc salutare decretum Romanus pontifex nihil attentet, nisi ex magna rationabili ac evidenti causa, litteris Apostolicis nominatim

A exprimenda. Et ut eo firmius hoc salubre decretum custodiatur, vult eadem sancta Synodus, ut inter alia, quæ Romanus pontifex in sua assumptione profitebitur, juret decretum hoc inviolabiliter observare. Et quoniam tales (ut prædictum est) oportet esse Prælatos, hi, ad quos jus pertinet eligendi, omnem curam adhibeant, ut dignam coram Deo & hominibus electionem faciant, exactamque proinde apponant solicitudinem, ut tales eligant qui tanto officio valeant satisfacere. Scientes quod si vel dolose vel negligenter ac timore Domini postposito in re tam gravi se gesserint, sicut auctores erunt & causa malorum pastorum, ita participes fient pœnarum,

B quas ipsi mali pastores in districto Dei judicio patientur. Et cum humanæ fragilitatis conatus nihil sine omnipotentia Dei suffragio queat efficere, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit, adveniente die electionis, hi, ad quos Pontificis vel Abbatis spectat electio, in Ecclesia conveniant, magna cum devotione missam de Spiritu sancto audituri, quem humiliter exorabunt, ut eos ad dignum eligendum pastorem inspirare dignetur. Et ut eo facilius hanc gratiam obtinere mereantur, quo devotius ad actum electionis accedant, contriti & confessi sacramentum Eucharistiæ reverenter suscipient. Ad locum vero electionis ingressi pro quocumque

C Prælato, qui per electionem assumitur, jurabunt in manibus ejus qui capitulo præsidebit, & ipse præsidens in manibus eum immediate sequentis, sub hac forma: Ego N. juro & promitto omnipotenti Deo & tali sancto vel sanctæ, sub cujus vocabulo dedicata est Ecclesia, eum eligere quem credam futurum Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus utiliorem, nec illi vocem dare quem verisimiliter scivero promissione aut datione alicujus rei temporalis, seu prece per se aut alium interposita, aut alias qualitercumque directe vel indirecte, pro se electionem procurare. Idem juramentum præstet, confiteaturque & communicet, qui constituit procuratorem ad eli-

D gendum certam personam. Nec non & procurator generaliter ad eligendum constitutus in casibus, in quibus secundum juris communis dispositionem in hujusmodi electionis negotio procurator constitui potest *. Quod etiam juramentum præstetur ab his, in quos continget super electione futuri Prælati fieri compromissum, qui etiam confiteri & communicare teneantur. Quod si prædicta non fecerint, pro illa vice eligendi sint ipso jure potestate privati. Deinde eligant in præfatum Prælatum virum ætatis legitimæ, moribus gravem, litterarum scientia præditum, in sacris ordinibus constitutum, & alias idoneum, secundum canonicas sanctiones. Quod si aliter

* similis juramentum jubeat (*forte præbeat*) confiteatur atque communicet ut præmittitur.

E & de alia persona, quam ut prædictum est, aut per simoniacam pravitatem electionem fieri contigerit, electio sit ipso jure irrita & inanis. Et sic simoniace eligentes, præter alias pœnas, perpetuo sint ipso facto jure eligendi privati. Alii vero canonicis pœnis subjaceant. Simoniace autem electi, & qui hujusmodi simoniacæ electionis participes fuerint, taliterque eligentes & confirmati, in horrorem tanti criminis pœnam ipso facto excommunicationis incurrant, nec a tali reatu & excommunicatione electi & confirmari absolvi possint, nisi Ecclesias & dignitates, ad quas turpi-

ANNO CHRISTI 1433.

piter assumpti fuerint, libere resignaverint, & A ad eas obtinendas, quas nefario ingressu adepti sunt, perpetuo reddantur inhabiles. Ad tollendam autem omnem ambitionis radicem, obsecrat per viscera misericordiæ Jesu Christi hæc sancta Synodus ac instantissime exhortatur reges & Principes, communitates, & alios, cujuscumque gradus & dignitatis existant, Ecclesiasticæ vel mundanæ, ne electoribus litteras scribant, aut preces porrigant pro eo qui per se vel per alium tales preces seu litteras procurabit, multoque minus comminationes, impressiones, aut aliud faciant, quo minus libere ad electionem procedatur. Similiter in virtute sanctæ obedientiæ ipsius electoribus præcipitur, ne ad hujusmodi litteras vel B preces, comminationes vel impressiones (ut præmittitur) quemquam eligere præsumant *. Facta autem electione, & ei ad quem jus pertinet confirmandi præsentata, si appareat contradictus, vel se opponens electioni, nominatim vocetur, ad videndum discuti electionis negotium. Et nihilo minus generaliter edictum publicum in Ecclesia, in qua facta est electio, proponatur juxta constitutionem felicis recordationis Bonifacii VIII. * Comparentibus autem aliquibus vel non, nihilominus ipse confirmator ex officio tanquam in negotio inquisitionis procedat omnem adhibiturus diligentiam, ut tam forma electionis quam merita electi, & omnes circumstantiæ debite examinentur & discu- C tiantur. Et si electio confirmanda sit vel infirmanda, judicialiter confirmetur vel infirmetur. Et ut omnia munde & sine labe ac labis suspicione procedant, non solum exigere aliquid quantumcumque parvum, sed etiam gratis oblata, confirmator ratione confirmationis sub nomine subjectionis, subsidii, gratitudinis, aut alio coloris prætextu cujusvis consuetudinis aut privilegii, per se vel alium nullatenus recipere præsumat. Notariis autem, & his qui scripserunt in hujusmodis causis, emolumentum aliquod moderate taxetur habendo respectum ad laborem & operam scripturæ, non ad fructuum prælaturæ valorem. Si vero confirmatores prædicti electiones, non servatis su- D perius ordinatis, & de personis non idoneis (ut præmittitur) factas, vel alias per simoniacam pravitatem confirmaverint, eo ipso confirmationes hujusmodi sint nullæ. Confirmantes * autem alias personas, quam supra dictum est, pro ea vice: per simoniacam autem * labem, si eam commiserint, etiam sententiam excommunicationis incurrant eo ipso, a qua nisi per Romanum pontificem, præterquam in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere non possint. Summum vero Pontificem hæc sancta Synodus exhortatur, ut, cum speculum & norma omnia sanctitatis & munditiæ esse debeat, pro confirmatione earum ele- E ctionum, quas ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat: alioquin, si secus faciendo notorie & incorrigibiliter ex hoc Ecclesiam scandalizet, futuro Concilio deferatur. Pro oneribus autem quæ ipsum pro regimine universalis Ecclesiæ subire oportet, proque sustentatione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium & aliorum necessariorum officialium, hoc sacrum Concilium ante sui dissolutionem omnino debite & congruenter provideat. Quod si contingat aliquam circa hæc provisionem non facere, tunc illæ Ecclesiæ & beneficia, quæ usque nunc ex novi Prælati assumptione certam taxam solverint, deinceps medietatem hujusmodi * capere per annum post adeptam pacificam possessionem solvere in partibus teneantur, duratura hujusmodi provisione, donec prædictis Papæ & sustentationi Cardinalium fuerit aliter provisum. Per hæc eadem sancta Synodus non intendit in aliquo præjudicare sanctæ Romanæ & universali Ecclesiæ, nec alteri cuicumque.

* vel acceptent.

* autem, jure confirmandi sint perpetuo privati: & nihilominus propter istam simoniacam labem, si

* labem, perpetuo (ipso facto) jure confirmandi sint privati: & nihilominus propter istam simoniacam labem, si

ANNO CHRISTI 1433.

* F. taxæ H.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, die Lunæ decimatertia Julii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

SESSIO XIII.

I.

Accusatio contumaciæ Papæ facta per promotores sacri Concilii in decimatertia dicti Concilii sessione celebrata.

Die Veneris 11. mensis Septembris, anno Domini 1433. in Ecclesia majori Basileensi fuit celebrata decimatertia hujus sacræ Synodi Basileensis sessio hoc modo scilicet, missa de Spiritu sancto per reverendum patrem dominum Matthæum Episcopum Albinganensem Italicæ nationis celebrata, antiphonis, litaniis & suffragiis, ut in aliis sessionibus, dictis, lectoque Evangelio secundum Matthæum, *In illo tempore respiciens Jesus in discipulos suos dixit* C *Simoni Petro: Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum, &c.* ac hymno Veni creator Spiritus &c. decantato, cum versiculo & collecta, septem dominis Cardinalibus & aliis dominis Prælatis & patribus in eorum mitris planis & pluvialibus existentibus in multitudine copiosa, assistente domino Guilielmo duce Bavariæ, sacri Concilii nomine serenissimi principis domini imperatoris protectore, promotores sacri Concilii per organum venerabilis viri domini Stephani de Novaria legum doctoris, alterius promotorum hujus sacri Concilii, accusarunt contumaciam sanctissimi domini nostri Eugenii Papæ IV. prout in quadam schedula, quam ipse magister D Stephanus promotor in suis tenebat manibus, quamque de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, latius continetur, cujus tenor sequitur, & est talis: Reverendissimi reverendique patres & ceteri domini metuendissimi, quia nuper de mense Julii proxime præterito, & die decimatertia ejusdem, hæc sancta Basileensis Synodus in publica sessione in præsenti Ecclesia Basileensi celebrata, attente considerans sanctissimum dominum Eugenium Papam IV. exhortationes, obsecrationes, requisitiones, citationes & monitiones per eandem sacram Synodum sibi repetitis vicibus factas, ut huic sacrosancto Concilio adhæreret, & eidem favores (prout tenetur) impenderet, aure surda per- E transire, nec ipsum aliquatenus ad vota (prout tamen ipsum sacra Synodus sperabat) inclinari, & quamquam extunc ipsa sacra Synodus propter ipsius domini Eugenii manifestam contumaciam ad hujusmodi contumacæ declarationem contra ipsum procedere non immerito potuisset, quemadmodum etiam pro tunc per promotores & procuratores dicti sacrosancti Concilii Basileensis, licet [a] immerito debita fuit cum instantia postulatum, volens solita sua mansuetudine adversus eundem dominum Eugenium uti, & iterato ipsum ex superabundanti caritative requirere & monere, certum decretum monito-

[a] *Forte, merito, voluit dicere.* H.

ANNO CHRISTI 1433.

nitorium edidit, & decrevit, quo idem dominus Eugenius exoratus, requisitus, monitus, & interpellatus, ac in virtute omnipotentis Dei sub certis pœnis, modis & qualitatibus eidem mandatum extitit, ut infra sexaginta dies, a dicta sessione habita computandos, pure, simpliciter & libere huic sacrosancto Basileensi Concilio adhæreret, nec non prætensam dissolutionem ejusdem sacri Concilii, per ipsum alias attentatam, revocaret, & alia in hujusmodi decreto contenta cum effectu adimpleret, alioquin pœnas in hujusmodi decreto contentas ipso facto incurreret, prout hæc in dicto decreto latius continentur: ad quod nos promotores prædicti nos referimus in hac parte, & hic pro repetito cum aliis omnibus actis sacri Concilii ad causam facientibus haberi volumus & repetimus. Cum autem finis præfatorum sexaginta dierum instet de præsenti, & nec ipse dominus Eugenius per se, neque per alium, hanc sacram Synodum de hujusmodi sua adhæsione pura, simplici & libera, ac revocatione dictæ prætensæ dissolutionis, aliorumque in dicto decreto contentorum adimpletione, aliquatenus certificaverit, nec de præsenti certificet, sed eidem decreto & contentis in eo contumaciter satis facere contemnat, in non modicum universalis Ecclesiæ damnum, Christi fidelium scandalum, atque hujus sacri Concilii Basileensis universalem Ecclesiam repræsentantis contemptum; Idcirco, nos promotores & procuratores antedicti, ex officio nobis incumbenti, coram hac sacrosancta Synodo debita cum instantia humiliter requirimus, quatenus eundem dominum Eugenium contumacem (prout est) declarare, ipsumque pœnas in decreto contentas incidisse, decernere, ac, ipsius contumacia exigente, ad ulteriora (prout Spiritus sanctus dabit, & ordo juris & rationis exigit) procedere dignaretur, super hujusmodi requisitione, & contumaciæ accusatione, & aliis, requirentes per vos dominos notarios publica fieri Instrumenta. Prædictis autem, ut præmittitur, factis & contumacia accusata, illustris princeps dominus dux Guilielmus per organum venerabilis fratris Petri Ordinis canonicorum regularium, nomine & ex parte serenissimi domini imperatoris & suorum, & dominus Joannes Offenburg Nuntius præfati domini imperatoris, repetierunt illa quæ alias, videlicet die Lunæ proxime præterita, dixerant & promiserant in congregatione generali, pro dilatione & prorogatione triginta dierum consequenda, eadem iterum dicentes, repetentes, & promittentes. Similiter magister civium, & nonnulli alii, nomine Concilii & civitatis Basileensis, pro hujusmodi dilatione institerunt, & quod amplius pro ulteriori dilatione nunquam facerent instantiam sunt protestati; de quibus similiter petita sunt per promotores Instrumenta publica.

Post hæc contumacia dicti domini nostri Papæ in scriptis (ut præfertur) accusata, & deducta ad notitiam dominorum prætensorum Archiepiscopi Spalatensis, & Episcopi Cerviensis, Ambaxiatorum ejusdem domini nostri Papæ, mox ipsi ad dictam congregationem accesserunt, & lecturam decretorum, quam reverendus pater dominus Martinus Episcopus Lectorensis Gallicanæ nationis de mandato sacri Concilii jam inceperat, interruperunt, quique quædam verba intermiscentes duas Bullas clausas sub Bulla dicti domini nostri Papæ Eugenii credentiam in effectu continentes exhibuerunt & obtule-

A runt; quibus apertis, & deinde lectis, ut moris est, præfati dominus noster Archiepiscopus Spalatensis, & Episcopus Cerviensis, proposuerunt in effectu quod ipsi ad istud sacrum Concilium turbationis causa nullo modo accedebant, sed solum ex eo, quia ipsis relatum erat per aliquem ex suis commensalibus, quod in dicta generali sessione ipsius domini nostri Papæ contumacia fuerat accusata, ac si contra præfatum dominum nostrum Papam procederetur, vel procedi peteretur. Et quoniam (ut asserebant ipsi Ambaxiatores) terminus citationis decreti Concilii, quem sexaginta dierum dicebant, hac die hodierna non cadebat, nec juxta illum terminum præfixum citationis B dominus noster Papa præfatus eadem die per se vel alium comparere tenebatur: ideo solum pro sui informatione, & ne contra præfatum dominum nostrum Papam quoquomodo saltem * debite procederetur, illuc accesserant prout accedebant, protestantes de hujusmodi termino & nullitate processus antedicti, petentes de his a nobis notariis Instrumenta. Quibus auditis, reverendissimus in Christo pater dominus Cardinalis sancti Angeli Legatus, & hujus sacri Concilii Generalis præsidens, verba supra dictorum Archiepiscopi Spalatensis, & Cerviensis Episcopi, in effecto resumens, eisdem nomine sacri Concilii effectualiter respondit, qualiter sacrum Concilium proposita per præfatum Archiepisco- C pum Spalatensem, Episcopum Cerviensem, benigne & cum mansuetudine audivit: sed quia asserebant se audivisse sacrum Concilium contra præfatum dominum nostrum Papam procedere, ideo dixit se male informatos fuisse. Sed bene verum erat quod hodie terminus sexaginta dierum alias per decretum sacri Concilii præfato domino nostro Papæ præfixus, de adhærendo præfato Concilio pure & simpliciter, prætensamque dissolutionem dicti Concilii revocando, hodie instabat, idcirco promotores sacri Concilii volentes termino prædicto satisfacere, ipsius domini nostri Papæ contumaciam accusaverunt, petendo, & requirendo, cum nullus pro domino Papa adesset, volens decreto mo- D nitorio prædicto ipsius domini nostri Papæ nomine satisfacere, quatenus eum contumacem & in pœnas in decreto contentas incidisse declararent, procederentque ad ulteriora, prout daret Spiritus sanctus, & dictaret ordo rationis. Quapropter petiit ipse dominus Cardinalis Legatus & præsidens nomine sacri Concilii, quatenus si dictam adhæsionem ipsius domini Papæ haberent, ipseque dominus Papa præfato Concilii decreto satisfecisset, aut ipsi ejus nomine debite satisfacere vellent, de præmissis adhæsione & satisfactione fidem facerent cum effectu. Nam sic faciendo, domini & patres de Concilio illam adhæsionem cum magno gaudio, decantantes Te Deum laudamus, suscipe- E rent. Alioquin venerabiles patres ipsius sacri Concilii citius mortem eligerent, quam Ecclesiam Dei prætextu talis dissolutionis periclitari permitterent, adjiciens quod bene verum erat, quod ad serenissimi principis domini imperatoris supplicationem & instantiam sacrum Concilium prælatum sexaginta dierum terminum domino Papæ præfixum usque ad triginta dies ab hac die computandos prorogandum duxerat, & prorogare intendebat sub * modis & formis in decreto primo contentis. Et nihilominus, quia dictæ Bullæ simplicem credentiam continebant, dixit idem dominus Legatus, quod si aliquid expo-

[* indebite.]

[* modo & forma.]

ANNO CHRISTI 1433.

exponere volebant, quod libenter a patribus Concilii audirentur. De quibus ipse reverendissimus pater dominus Cardinalis Legatus & præsidens nomine sacri Concilii petiit a nobis notariis Instrumentum; hoc idem nomine sacri Concilii petierunt promotores. Postque præfatus magister Stephanus alter ex promotoribus respondens his quæ prius dixerant dicti Oratores Papæ, dixit, quod quantum ad ipsum, & alios promotores, satis erant quod tunc contumaciam Papæ accusarent, & alia facerent & peterent, ut in sua schedula suprascripta continetur, & quod prædicta facere poterant de jure, quia tunc expirabat terminus, cum tempus deberet de momento in momentum computari, & si ulterius expectarent, non haberent dominos congregatos, coram quibus facerent ea quæ essent necessaria facienda pro præmissis: & quantum ad ipsos promotores pertinebat, officium eorum erat ita facere, deliberatio vero ad ipsam Synodum pertinebat, petens de his omnibus publica Instrumenta. Tandem cum non constaret de adhæsione prædicta, vel alias satisfactione efficaci ipsius domini Eugenii, ipsisque Archiepiscopo Spalatensi, & Cerviensi Episcopo, per illustrissimum dominum Wilielmum ducem Bavariæ, sacri Concilii nomine dicti imperatoris protectorem & * vices gerentem, per organum discreti viri fratris Petri Ordinis canonicorum regularium sancti Augustini, gratiose requisitis, ut si adhæsionem hujusmodi haberent, illam sacro Concilio offerent, & ob hoc totus mundus lætaretur: alioquin sacrum Concilium in suis agendis nullo modo perturbarent, & ad ulteriorem dictorum decretorum pronuntiationem & publicationem procedere permitterent, & tandem neque ad requisitionem præfati domini Legati, neque ad requisitionem ipsius domini ducis præfati ambaxiatores Papæ aliquam adhæsionem offerent, sive aliquam credentiam exponere vellent, [a] placuit dictis dominis Ambaxiatoribus ipsius domini nostri Papæ dicti decreti prorogatio. Quibus quidem sic peractis, & dictis Ambaxiatoribus a loco sessionis recedentibus, & se absentantibus, præfatus reverendissimus pater dominus Episcopus Lectorensis, de mandato sacri Concilii, publice alta & intelligibili voce, loco ad hoc deputato, hujusmodi decreta de verbo ad verbum legit & pronuntiavit sub his verbis.

* vicegerentem,

a Deest hic aliquid videtur.

II.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans.

Dudum siquidem hæc sancta Synodus volens periculis & gravissimis scandalis, quæ ex prætensa hujus sacri Concilii dissolutione per dominum Eugenium Papam quartum facta universali Ecclesiæ notorie imminebant, salubriter providere, postquam reiteratæ exhortationes ac requisitiones Synodi præfatæ & multorum principum ac dominorum, specialiter carissimi Ecclesiæ filii Sigismundi Romanorum imperatoris illustris, & ejusdem Ecclesiæ advocati, ut dictam dissolutionem revocaret, & puram ac simplicem adhæsionem præfatæ Synodo faceret, minime profuerunt: tandem justitiæ zelo compulsa, & ne morbus hujusmodi

A in exitium & scandalum intolerabile militantis Ecclesiæ perduraret, die decimatertia mensis Julii proxime præteriti, in solemni sessione decretum monitorium sub certis pœnis & aliis in eo contentis adversus dictum dominum Eugenium Papam decrevit, cujus tenor de verbo ad verbum subjicitur, & est talis: Sacrosancta catholica Ecclesia in sacro Constantiensi Concilio, &c. ut supra est totaliter scriptum. Cum autem die termini adveniente solemniter in majori Ecclesia Basileensi publicam tenentes sessionem sederemus, servatis servandis, ut si ipse dominus Eugenius aut alius pro parte ejusdem comparere, & sacrum Concilium de paritione contentorum in decreto prædicto certi-
B ficare vellet, facultatem haberet, dilecti Ecclesiæ filii * Hugo * Barardi de Vercellis, & Stephanus de Novaria legum doctor, hujus sacri Concilii promotores, præfati domini Eugenii Papæ contumaciam, nec per se nec per alium, de adhæsione sua pura & simplici, nec non de paritione omnium & singulorum contentorum in dicto decreto, quæ facere tenebatur, accusarunt, & cum instantia postularunt, ut ad ulteriora adversum eum (prout exigeret justitia) procederemus. Cum autem circa processum hujusmodi intenderemus, dilecti Ecclesiæ filii Wilielmus Bavariæ dux, hujus sacri Concilii protector, & Joannes Offenburg miles & civis Basileensis, litteras
C credentiales in eorum personis pro parte dicti carissimi Ecclesiæ filii Sigismundi Romanorum imperatoris, huic sacræ Synodo directas, alias, in sacra generali congregatione exhibitas, & in vim * earum explicata repetierunt. Quorum expositorum tenor in effectu talis extitit: Reverendissimi in Christo patres & domini, mandat nobis illustrissimus & invictissimus Romanorum imperator, ut solitas recommendationes & oblationes sacratissimo huic cœtui exhibeamus sui parte, nec non perseverantiam animi sui circa adhæsionem continuo eidem Concilio faciendam nuntiemus: quodque, licet notissimum sit suam serenitatem variis Nuntiis & Oratoribus ac litteris continuo dictum
D dominum Eugenium Papam super adhæsione plenaria sacri Concilii solicitasse & excitasse, etiam se ad ipsum personaliter transferendo, non sine maximis periculis, incommodis & expensis, tamen post habitam notitiam per litteras sibi præsentatas sacri Concilii, decreto monitorio cum suspensionis pœna contra ipsum, eum summam fecisse diligentiam Romæ, dum ibi fuit, ut ad parendum injunctis per sacrum Concilium inclinaret, significaremus: & cum speraret in ea re se posse proficere, cumque (ut asserit) immemores existere non debetis de his quæ in sacro Constantiensi Concilio fecit pro unione Ecclesiæ & de periculis & incommodis quæ subivit, & quæ etiam passus
E extitit patiturque pro isto, spem non mediocrem cum in vestra beneficentia recipere, debetis merito existimare. Nam exploratissimi sunt commeatus per eum facti ad Cathalauniam, & Gallias, Angliamque, pro dicta sanctissima Ecclesiæ unione, & novissime ad Italiam pro istius sacratissimæ Synodi felici progressu, unde hac fiducia fretus nobis injunxit, ut cum maxima instantia pro ejusdem parte easdem vestras reverendissimas dominationes rogaremus & deprecaremur, ut terminum alias sexaginta dierum domino Eugenio Papæ præfixum, in proxima præcedenti sessione per triginta dies in

cil.

ANNO CHRISTI 1433. Basileensis Concilii sessione 13.

* Stephanus de Novaria legum doctor, & Hugo Barardi de Forcellis. * Barardi.

* eorum explicatio.

ANNO CHRISTI 1433.

eisdem modis & qualitatibus, prout est, prorogare ob suam contemplationem & singularem complacentiam dignaremini: quodque sacrum Concilium certificaremus, quod de cetero nullam aliam circa processum Papæ ipsius peteret dilationem, sed libere permitteret per sacrum Concilium procedi, prout dictaverit & ordinaverit faciendum, & cunctis per sacrum Concilium ordinatis & ordinandis acquiescet & obtemperabit, & quantum poterit, inviolabiliter faciet observari. Et ut in majori robore hæc sancta Synodus perseveret, indicamus suam existere intentionem, infra istos triginta dies quos petimus, ubi hujusmodi prorogatio concedatur, dictam suam serenitatem huc profecturam. Statimque habita notitia prorogationis ejusdem, omnes Alemaniæ principes convocaturum ad hunc locum, & cum eis efficaciter insistere, ut eidem Concilio debeant adhærere. Et insuper, ne hujusmodi dilatio sacro Concilio, vel ejus suppositis, aut ipsorum familiaribus, possit esse damnosa, contentatur idem imperator, quod durante hujusmodi triginta dierum prorogatione, si quid Papa attentaverit contra aliquem prædictorum, exnunc illud & alia quæ antea attentaverit, per sacrum Concilium irritentur & annullentur. Cum autem inter nostra pectora revolvaremus ejusdem Sigismundi Romanorum imperatoris grandia obsequia universali Ecclesiæ impensa, & quæ in futurum impendi non dubitamus, quamquam hujusmodi dilatio nonnullis ex multis causis universali Ecclesiæ onerosa videatur, tamen dictorum obsequiorum intuitu, ac etiam a certo tenentes, quæ per dictos Wilielmum ducem illustrem, & Joannem Offenburg militem, pro dicti imperatoris parte exposita & oblata fuere, sincere observabuntur, petitioni hujusmodi annuendum decrevimus. Spiritus sancti ergo nomine invocato, cujus nutu dirigitur in agendis hæc sacra Synodus, & per ejus gratiam sperat omnia feliciter producere ad optatum dictum terminum sexaginta dierum, alias dicto domino Eugenio Papæ IV. in proxima (ut præmittitur) solemni sessione præcedenti assignatum, ad certificandum sacrum Concilium de sua pura, simplici & libera adhæsione, & dictæ prætensæ dissolutionis Concilii revocatione, & aliis quæ in dicto decreto continentur, cum omnibus qualitatibus, pœnis ac modis, & quibuscumque aliis dependentibus ab eisdem, in eo insertis, ad triginta dies proxime futuros hæc sancta Synodus prorogat, & hunc terminum prorogatum eandem vim, executionem & modum, quem habebat terminus sexaginta dierum, recipere decernit, ordinat & declarat, ac exnunc statuens & decernens, quod si infra hoc spatium triginta dierum plenarie idem dominus Eugenius non adimpleverit omnia & singula in præfato decreto monitorio contenta (ut præmittitur) absque alia declaratione facienda super dicta non paritione, & alia quacumque solemnitate requisita, ad ulteriora procedet, ut in dicto monitorio decreto continetur. Et proinde, omnibus super præfata suspensione, quam durare vult, quousque aliter per Concilium fuerit ordinatum, & aliis in hujusmodi processibus contentis, litteras opportunas sub Bulla sacri Concilii postulantibus, per directos Ecclesiæ filios Julianum sancti Angeli sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconum Cardinalem, Apostolicæ Sedis Legatum, & hujus sacri Concilii, nec non & alios sacrarum deputationum præsidentes, vel duos ex eis, esse tradendas, decernentes quod de cetero nulla alia dilatio ad cujuscumque instantiam concedatur.

Datum Basileæ in publica sessione ipsius sacræ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, tertio Idus Septembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

III.

Aliud decretum pro suppositorum tuitione.

Sacrosancta Basileensis Generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Ut sacri Concilii & suppositorum ejusdem indemnitati congrue provideatur, statuit & decernit hæc sancta Synodus, quod quæcumque per dominum Eugenium Papam IV. vel alium sua auctoritate in præjudicium, læsionem, derogationem seu injuriam sacri Concilii vel incorporatorum seu incorporandorum eidem, per se vel procuratorem, & familiarium ipsorum, seu in eorum servitiis ubicumque existentium, facta seu disposita fuerint, a die inchoationis Concilii prælibati, fientque & disponentur forsitan in futurum, titulum vel possessionem quomodocumque tangentia, sive in Cardinalatus & Patriarchatus dignitatibus, aut in Prælaturis etiam cathedralium & metropolitanarum Ecclesiarum & etiam monasteriorum, vel aliis Ecclesiasticis beneficiis, præstimoniis, commendis, unionibus, pensionibus, officiis & rebus Ecclesiasticis vel temporalibus, & circa ipsa aut alias quomodocumque & qualitercumque, etiamsi motu proprio directe vel indirecte, per se vel alium, sint ipso jure irrita & inania, & pro infectis penitus habeantur. Et exnunc hæc sancta Synodus partes læsas in pristinum statum integre reponit, & mandat per quemlibet judicem competentem, audita querela partis læsæ, & probata, incorporatione & novitate prædicta ipso facto omni exceptione remota, strepitu & figura judicii cessantibus, omnia reponi in eum statum in quo fuerant ante dictam factam novitatem. Quod si dictus judex in tali repositione dolose vel alias perperam se habuerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, a qua nisi per sacrum Concilium, eo durante, non valeat absolutionis beneficium nisi in mortis articulo obtinere. Et ut pœnæ formidine arceantur, qui ambitiose seu temere aliorum Prælaturas, dignitates & beneficia Ecclesiastica, & uniones, commendas, præstimonia, vel pensiones seu officia, nec non bona & jura qualiacumque fuerint, occupare procurarunt & attentarunt, seu in futurum procurabunt & attentabunt: statuit & decernit dicta sancta Synodus, quod quicumque clericus, sive laicus, quacumque dignitate Ecclesiastica vel mundana, etiamsi Cardinalatus præfulgeat, sive sit collegium, aut universitas, vel monasterium, ab eodem domino Eugenio sive alio sua auctoritate impetraverit seu obtinuerit, seu impetrabit & obtinebit, etiamsi motu proprio aliquid quod

ANNO CHRISTI 1433.

in præjudicium, læsionem, derogationem, seu A injuriam, alicujus ex prædictis incorporatis, vel incorporandis, aut suorum familiarium, & in eorum servitiis ubicumque existentium, vel adhærentium huic sacro Concilio, per se vel procuratorem, valeat redundare, si virtute hujusmodi concessionis ad aliquam occupationem deventum sit, nisi infra decem dies, elapsis sexaginta diebus a die publicationis decreti hujusmodi, vel postquam ipsius veram & indubitatam notitiam habuerit, & per partem fuerit requisitus, a tali occupatione & turbatione realiter & pure destiterit, & sive occupatio secuta fuerit, sive non, præfatæ concessioni & omnibus secutis ex ea coram notario & testibus renuntiaverit, & rem dimi- B serit cum effectu, & parti læsæ de perceptis post concessionem hujusmodi satisfecerit, omni jure, quod in dictis prælaturis, dignitatibus, beneficiis, Ecclesiasticis officiis, pensionibus, præstimoniis, & commendis, bonis temporalibus & juribus, seu eorum altero, habere prætenderit, sit privatus, ac etiam aliis officiis & beneficiis quibuscumque, quæ tempore hujusmodi impetrationis obtinebat, & eo ipso sententiam excommunicationis incurrat, a qua nisi per dictum sacrum Concilium, eo durante, vel ejus auctoritate, nisi in mortis articulo, absolvi nequeat quoquo modo: & nihilo minus ad obtinenda prædicta & quæcumque alia beneficia seu officia perpetuo sit C inhabilis. Talium etiam concessionum executores prædictis pœnis volumus subjacere. Ut autem fraudibus quæ excogitari possent obvietur, quia cum datarum anticipationibus in præjudicium aliorum litteræ papales, vel aliorum ipsius Papæ auctoritate, sub data ante dissolutionem hujus sacri Concilii in præjudicium alicujus prædictorum tendentes, produci possent, nisi ante dictam Concilii dissolutionem fuerint publicatæ, eis nulla fides debeat adhiberi, & pro nullis penitus habeantur.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata tertio Idus Septembris, anno a Na- D tivitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

Quibus sic lectis & pronunciatis, petitoque per eundem dominum Episcopum, an hujusmodi decreta præfatis dominis de Concilio placerent, generaliter responsum extitit per verbum, Placet, nemine se ad hoc opponente vel reclamante: tunc præfati magister Stephanus, & alii promotores sacri Concilii, de præmissis omnibus & singulis modo quo supra acta & facta sunt a reverendis patribus dominis sanctæ sedis Apostolicæ protonotariis, & nobis notariis, & aliis in sessione præsentibus, ad perpetuam rei memoriam petierunt Instrumentum, assistentes in testimonium præmissorum invo- E cando.

Postremo vero præfatus dominus dux, protector nomine dicti domini imperatoris atque suo, de præfata termini prorogatione modo quo per decretum factum est, dominis de sacro Concilio regratiatus est, & similiter magister civium, & nonnulli alii nomine Concilii & civitatis Basileensis, asserens & affirmans idem dominus dux, quod de omnibus, quæ in ipsis decretis modo lectis continentur, contentissimus erat; & quod ex hujusmodi dilatione noviter data fecerat sacrum Concilium maxi- A mam complacentiam domino nostro imperatori. De quibus etiam præfati magister Stephanus, & alii promotores, similiter petierunt a nobis notariis publica Instrumenta. Subsequenter vero his peractis, instante supradicto magistro Stephano de Novaria promotore, Alexander præfati domini Cardinalis Legati & præsidentis ac sacri Concilii cursor, hujusmodi decreta tam prorogationis termini, quam etiam pro tuitione suppositorum ejusdem sacri Concilii, sub Bulla dicti sacri Concilii confecta, in valvis Ecclesiæ majoris Basileensis, cunctis intuentibus, more solito affixit, & per spatium unius horæ vel circa affixam dimisit. De quibus ipse magister Stephanus nomine B promotorio a nobis notariis petiit Instrumentum.

SESSIO XIV.

Decreta ejusdem sessionis celebrata in Ecclesia Basileensi, assistente domino imperatore in habitu imperiali.

VIII. Idus Novembris

I.

Alia prorogatio monitionis Papæ ad nonaginta dies.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem C *Ecclesiam repræsentans.*

TERMINUM sexaginta dierum datum sanctissimo domino Eugenio Papæ IV. juxta formam monitorii, citationis & suspensionis in sessione duodecima promulgati, ac deinde ad triginta dies, & postea pluribus vicibus usque in præsentem diem prorogatum, hæc sancta Synodus volens erga ipsum dominum Eugenium omni mansuetudine & benignitate uti, tenore præsentium ad nonaginta dies ab hac die immediate sequentes, cum omnibus clausulis, qualitatibus & conditionibus in decretis tam monitorii sexaginta dierum, quam prorogationis ad triginta dies insertis, prorogat, & D prorogatum esse statuit; ita tamen, quod si infra prædictos nonaginta dies omnia & singula contenta in quadam schedula, cujus tenor inferius describitur, realiter & cum effectu præfatus dominus Eugenius non adimpleverit, pœna in dictis decretis monitorii ac prorogationis contentæ eo ipso inflictæ sint & esse intelligantur. Tenor autem prædictæ schedulæ sequitur, & est talis:

II.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Formulæ adhæsionis tres Eugenio Papæ a Concilio præscriptæ.

E Ut mentis nostræ integritas ac devotio, quam ad universalem Ecclesiam & ad sacrum Generale Concilium Basileense gerimus, omnibus constet evidenter, ideo tres litteras nostras, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, & alias quascumque, & quidquid per nos aut nostro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti sacri Basileensis Concilii, seu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum seu assertum est, cassamus, revocamus, irritamus & annullamus, cassas, nullas & irritas fuisse & esse declaramus. Vel sic: Pridem tres nostras litteras in palatio Apostolico promul-

ANNO CHRISTI 1433.

mulgari fecimus, quarum tenor de verbo ad verbum sequitur, & est talis: Verum cum ex * prædictis litteris nonnulla scandala orta sint, & oriri possint, ideo ipsas & alias quascumque, ac quidquid per nos aut nostro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti sacri Basileensis Concilii, seu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum seu assertum est, cassamus, revocamus, irritamus & annullamus, cassas, nullas & irritas fuisse & esse declaramus. Vel sic in fine litteræ adhæsionis: Quapropter tres litteras nostras pridem in palatio Apostolico promulgatas, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, & alias quascumque: aut quidquid per nos aut nostro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti sacri Basileensis Concilii, seu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum seu assertum est, cassamus, revocamus, irritamus & annullamus, cassas, nullas, & irritas fuisse & esse declaramus. Poterit præfatus dominus Eugenius eligere unam de prædictis formis quæ sibi magis placuerit.

* dictis nostris.

III.

Forma adhæsionis.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Forma adhæsionis a Concilio Papæ præscripta.

Dudum sacrum Generale Concilium Basileense per Generalium Constantiensis & Senensis Conciliorum statuta, approbationemque felicis recordationis Martini Papæ V. ac nostram, pro extirpatione hæresum, ac Generali reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, & pertinentibus ad ea, legitime inchoatum, ex certis causis in aliis nostris litteris expressis de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio dissolvimus: verum cum ex dicta dissolutione ortæ sint graves dissensiones, & graviores oriri possent, nihilque magis optemus quam quod prædicta sancta opera suum debitum sortiantur effectum, decernimus præfatum Generale Concilium Basileense a tempore prædictæ inchoationis suæ legitime continuatum fuisse & esse, prosecutionemque semper habuisse, continuari ac prosecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac si nulla dissolutio facta fuisset. Quinimmo præfatam dissolutionem irritam & inanem declarantes, ipsum sacrum Basileense Concilium pure, simpliciter & cum effectu ac omni devotione & favore prosequimur, & prosequi intendimus.

Item præfatus dominus Eugenius revocabit quoscumque processus quarumcumque censurarum, privationum & suspensionum factos contra supposita hujus sacri Concilii Basileensis & adhærentes eidem, nec non omnia gesta & facta in præjudicium, læsionem & derogationem eorundem, eis legitime non citatis, nec legitime defensis, de quibuscumque dignitatibus, beneficiis, commendis & officiis, etiamsi Cardinalatus, Patriarchatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatiæ, &c. existant juribus & bonis quibuscumque, & specialiter contra reverendissimos dominos Cardinales de Cypro, sancti Sixti, & Firmanum, ne omnia in pristinum statum per suas litteras reducet, ac si non emanassent cum clausulis opportunis, mandando sub pœnis formidabilibus omnibus, qui se de dictis dignitatibus, beneficiis, commendis, & officiis, juribus & bonis intromisissent, vel ratione dictarum privationum seu suarum ordinationum quarumcumque se vellent intromittere, ut ab ipsa intromissione & omni molestia penitus desistant. Utrum autem fuerit legitima citatio & defensio, stabitur judicio ipsius sacri Concilii. Quodque deinceps a novitatibus & gravaminibus seu præjudiciis inferendis ipsi sacro Concilio, vel suppositis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu desistet, ut sit vera caritas inter sacrum Concilium & suam sanctitatem ad Dei honorem & utilitatem universalis Ecclesiæ, ac sine aliquo rancore aut suspicione consistere valeat: & ut ipse dominus Eugenius possit agnoscere puram ac rectam sacri Concilii intentionem, ac veram caritatem, quam erga ipsum habet, & habere in futurum intendit, oblationem alias factam in responsione data primis Ambaxiatoribus ipsius domini Eugenii, quæ incipit, Cogitanti, &c. iterum hæc sancta Synodus, etiam alia addendo, repetit in hunc modum: Ecce si quid culpæ commissum est attentando dissolutionem, aut in confectione & publicatione trium Bullarum in revocatione per ipsum dominum Eugenium fienda contentarum, sacrum Concilium penitus abolet, dummodo ipse dominus Eugenius omnia & singula superius contenta realiter & cum effectu adimpleverit, & infra terminum in præsenti decreto nostræ prorogationis statutum huic sacro Concilio per suas authenticas litteras significaverit. Quod si fecerit, nemo erit nostrum qui pedes ejus ut beati Petri non osculetur, qui ut Vicarium Christi non honoret. Erit Concilii caput: omnes ad eum respicient: omnes ei complacere, obsequi, & quantum cum Deo poterunt deservire curabunt. Offerimus etiam quidquid dici aut cogitari potest nos fidelissime facturos, quantum cum Deo fieri poterit pro omni & honore & statu tam suæ sanctitatis quam omnium suorum.

Papa caput Concilii.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, septimo Idus Novembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

SESSIO XV.

De Conciliis Provincialibus & Synodalibus.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Huic sessioni interfuit Imperator cum insignibus.

PRidem hæc sancta Synodus quoddam saluberrimum promulgavit decretum, pro stabilitate & robore Generalium Conciliorum, quorum frequens celebratio præcipua est agri Dominici cultura. Verum cum ad eandem culturam non dubium sit pertinere Episcopales Synodos, & Concilia Provincialia, prout veteres canones decreverunt frequentari: ideo eadem sancta Synodus antiquos & laudabiles mores nostris cupiens temporibus observari, statuit atque præcipit Synodum Episcopalem in qualibet diœcesi post octavas dominicæ Resurrectionis, vel alia die secundum consuetudinem diœcesum, ad minus semel in anno, ubi non est consuetudo bis,

ANNO CHRISTI 1431.

bis, annuatim celebrari per diœceſanum propria in perſona, niſi canonico impedimento fuerit præpeditus, & tunc per Vicarium ad hoc idoneum. Quæ Synodus ſaltem biduo vel triduo duret, vel prout neceſſarium Epiſcopis viſum fuerit.

Prima autem die convenientibus diœceſano & omnibus aliis qui hujuſmodi Synodo intereſſe tenentur, infra miſſarum ſolemnia, vel poſt, diœceſanus vel alius ejus nomine verbum Dei proponat, exhortando omnes ad bonos mores ſectandum, abſtinendum a vitiis, & ad ea quæ pertinent ad Eccleſiaſticam diſciplinam & officia ſingulorum, & præſertim ut hi, quibus animarum cura commiſſa eſt, diebus dominicis & aliis ſolemnitatibus plebem ſubjectam doctrinis & monitis ſalutaribus inſtruant. Poſtea legantur ſtatuta provincialia & Synodalia, & inter alia aliquis compendioſus tractatus, docens quomodo Sacramenta miniſtrari debeant, & alia utilia pro inſtructione ſacerdotum. Deinde ipſe diœceſanus de vita & moribus ſubditorum ſolerter inquirat, labem ſimoniacæ pravitatis, contractus uſurarios, concubinatum, fornicationem, & alia quævis crimina & exceſſus, debita correctione cohibeat. Alienationes rerum Eccleſiaſticarum a jure prohibitas revocet, clericorum abuſus, & aliorum ſubjectorum, qui circa divinum officium & delationem debiti habitus defecerint, in melius reformet & emendet. Et quoniam multa ſcandala ſæpe contingunt, eo quod conſtitutio Bonifacii Papæ VIII. quæ incipit, Periculoſa, edita ſuper clauſura monialium, non ſervatur, ſtudeat ipſe diœceſanus, ut omnino juxta ipſius conſtitutionis tenorem executioni demandetur; nec non ut quicumque religioſi diœceſano ſubjecti, regulas & conſtitutiones ſuarum religionum, præſertim ut ab eis omnis proprietas abdicetur, inviolabiliter obſervent. Ne etiam in receptione ipſorum ad religionem quidquam per ſimoniam exigatur. Præcipua autem in ipſa Synodo Epiſcopi cura ſit, inquirere ac debitis remediis occurrere, ne aliquod dogma hæreticum, erroneum, aut ſcandaloſum, ſeu piarum aurium offenſivum, ſortilegia, divinationes, incantationes, ſuperſtitiones, & quævis diabolica figmenta, diœceſim ſuam inficiant. Inſtituanturque præterea teſtes Synodales, viri graves, providi & honeſti, legis Dei zelum habentes, juxta diœceſum latitudinem in numero competenti, aut alii eorum poteſtatem habentes, ubi alii non ſunt ad hoc inſtituti, qui ſi diœceſano minus idonei videantur, eos amovendo, alios (prout ei videbitur expedire) inſtituat. Hi autem in manibus ipſius diœceſani vel ſui vicarii jurare teneantur, ut tradit canon, Epiſcopus in Synodo: qui per anni circulum luſtrantes ipſam diœceſim, quæ corrigenda vel reformanda viderint, his ad quos talia corrigere vel reformare pertinet, referant. Quæ niſi correcta vel reformata jam fuerint, ad Synodum ſubſequentem perferant, in qua debitis remediis occurratur. Sed & præter illa quæ a teſtibus Synodalibus, vel aliis eorum officia exercentibus, diœceſanus audierit, inquirat & ipſe diligenter de cunctis ſubditorum ſuorum exceſſibus, & taliter in delinquentes inſurgat correctionis debitæ diſciplina, ut aliis malignari volentibus tranſeat in exemplum.

Libro 6.

De regularibus.

De hæreſibus.

Celebretur quoque in ſingulis provinciis ſaltem infra biennium a fine Concilii Generalis, & deinde ad minus ſemel de triennio in triennium, provinciale Concilium in loco tuto: in quo tam Archiepiſcopus quam ſuffraganei omnes, & alii qui in hujuſmodi Conciliis provincialibus intereſſe tenentur, debite vocati interſint. Quod ſi Epiſcopus canonico fuerit impedimento detentus, procuratorem ſuum deſtinet, non ſolum ad excuſandum & probandum abſentiæ cauſas, ſed etiam ipſius nomine Concilio intereſſendum, ſuſcipiendumque quidquid Concilium duxerit ſtatuendum. Alioquin ipſe Epiſcopus a perceptione medietatis fructuum unius anni ſuæ Eccleſiæ, qui per perſonam in ipſo Concilio deputandam ipſius Eccleſiæ ſuæ fabricam effectualiter convertantur, eo ipſo ſit ſuſpenſus. Alii vero venire negligentes Concilii arbitrio puniantur, aliis juris pœnis in ſuo robore duraturis. Concilio autem Generali durante, & per ſex menſes ante, hujuſmodi provincialia Concilia non celebrentur. Porro in hujus inchoatione Concilii ipſe metropolitanus, vel alius ejus nomine, infra miſſarum ſolemnia, vel poſt, exhortatorium ſermonem faciat, ea quæ ad ſtatum Eccleſiaſticum, & præcipue ad pontificale officium pertinet, ſerioſe memorando, comminandoque ſingulis, quod juxta Prophetæ ſententiam, ſi eorum culpa cujuſvis anima perierit, illius ſanguis de manibus eorum a Domino exigetur. Præcipue autem fiat tunc monitio exacta, ut dignis & bene meritis, quorum vita ſufficienti teſtimonio nota ſit, ordines & beneficia ſine ulla ſimoniaca labe conferantur. Et ſuper omnia, ut in animarum cura committenda, ſumma diligentia & matura inquiſitio adhibeatur. Et ut bona Eccleſiaſtica nullatenus ad uſos illicitos, quinimmo ad honorem Dei, Eccleſiarum conſervationem, (habendo ſecundum ſacros canones præcipuam curam pauperum & indigentium) laudabiliter convertantur, ſcientes quod de his omnibus apud tribunal æterni Judicis uſque ad minimum quadrantem rationem reddituri ſunt. In quibus quidem Conciliis de corrigendis exceſſibus, moribuſque ſubditorum reformandis, & præcipue qualiter Epiſcopi in conferendis beneficiis & confirmandis electionibus, miniſtrandis ordinibus, deputandis confeſſoribus, prædicando ad populum, & puniendo exceſſus ſubditorum, obſervationeque Epiſcopalium Synodorum, ceteriſque ad officium Epiſcopale ac juriſdictionem & adminiſtrationem eorum in ſpiritualibus & temporalibus quomodolibet ſpectantibus ſe geſſerint, & præſertim an a ſimoniaca labe manus innoxias ſervent, diligens inquiſitio ſecundum juris diſpoſitionem fiat, ut omnes qui in præmiſſis deliquiſſe comperti fuerint, per ipſum Concilium corrigantur & puniantur. Simili modo de ipſo metropolitano circa omnia ſupradicta diligenter inquiratur, cujus exceſſus & defectus ipſum Concilium eidem ſpecialiter exprimat, ipſum admonendo & obſecrando, ut, cum aliorum pater vocetur & eſſe debeat, e talibus omnino deſiſtat. Et nihilo minus inquiſitionem de ipſo habitam, in ſcriptis redactam, ad Romanum Pontificem vel alium ejus ſuperiorem, ſi quem habeat, ſine mora tranſmittat, ut ab eo punitionem & reformationem ſuſcipiat condecentem. Inter cetera, ſi quæ diſcordiæ, contentiones & inimicitiæ, inter quoſcumque viguerint, quæ quietem & tranquillitatem provinciæ poſſent perturbare, curet omni ſtudio ſacrum Concilium illa ſedare, &

Ezech. 3.

Matth. 5.

more

ANNO CHRISTI 1433.

mora piorum patrum ad pacem concordiamque filiorum vigilanter intendat. Et si inter regna, provincias & principatus hujusmodi discordias suscitari contingat, mox sancti Dei Antistites Concilia provinciarum suarum simul congregari procurent, & sibi invicem consilium & auxilium impendentes cuncta discordiarum fomenta amputare studeant: neque hoc alicujus amore vel odio prætermittant, sed ad Deum solum & salutem populi mentis oculus erigentes, ad sanctum pacis opus omni tepiditate semota invigilent.

Cogitentur insuper in provinciali Synodo, quæ immediate Generale Concilium subsequens antecedit, omnia quæ in eodem Generali Concilio visa fuerint prosequenda, ad Dei gloriam & provinciæ commodum, salutemque Christiani populi. Ibidemque eligantur in numero competenti qui ad proximum Generale Concilium vice totius provinciæ debeant proficisci, quibus per subsidium vel alias provideatur, prout de jure & Concilio provinciali fuerit visum expedire, ita tamen, quod illi qui ultra personas (ut prædictum est) deputatas ad ipsum Concilium Generale accedere voluerint, aut eorum clerus, nullatenus propterea graventur. Relegantur quoque in unoquoque provinciali Concilio, quæ secundum canonicas sanctiones in eisdem legi præcipiuntur, ut ea & inviolabiliter observentur, & transgressoribus pœnæ debitæ inferantur. Quod si metropolitani vel diœcesani prædictis terminis in celebrandis provincialibus & Episcopalibus Synodis, cessante legitimo impedimento, fuerint negligentes, medietatem omnium fructuum & obventionum, ratione suarum Ecclesiarum ad eos pertinentium, fabricæ ipsarum Ecclesiarum applicandam eo ipso amittant. Qui si in eadem negligentia per tres proximos menses perseveraverint, ab officiis & beneficiis sint ipso facti suspensi. Quibus transactis temporibus, sub antescriptis pœnis, antiquior in provincia ordine Episcopus ipsius metropolitani Episcopi, aut major in dignitate post pontificalem in sacris constitutus, nisi ad alios forsan de consuetudine vel privilegio pertineat, negligentiam in celebrandis prædictis provincialibus & Episcopalibus Synodis supplere teneantur. Jubet insuper hæc sancta Synodus omnibus Prælatis religionum & ordinum quorumcumque, ad quos celebrare capitula pertinet, quod illa statutis temporibus sub prædictis pœnis servent, & servari faciant, in quibus secundum canonicas sanctiones & religionum constitutiones, cum omni studio & diligentia ad veram singularum religionum & ordinum reformationem intendant, ita ut deinceps in singulis monasteriis juxta proprias regulas & constitutiones debite regularis vigeat observantia: & præcipue, ut tria substantialia professionis vota omnino observentur. Per præmissa autem hæc sancta Synodus non intendit juribus quorumcumque quomodolibet derogare.

Datum Basileæ in sessione publica celebrata in Ecclesia majori Basileensi, sexto Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

ANNO CHRISTI 1433.

SESSIO XVI.

Per quam declarat Papam Eugenium Concilio adhærere, celebratis ceremoniis consuetis, & in ea incorporantur Bullæ Eugenii.

I.

Sacrosancta Basileensis Generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Litteris sanctissimi domini Eugenii Papæ quarti more curiæ Romanæ bullatis, ac per nonnullos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales subscriptis, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, huic sacro Concilio in Generali Congregatione per venerabiles Joannem Archiepiscopum Tarentinum & Christophorum Cervienſem Episcopum Oratores suos præsentatis, lectis, examinatis & diligenter inspectis, eadem sancta Synodus decernit & declarat, præfatum dominum Eugenium per prædictas litteras satisfecisse plenarie monitioni, citationi & requisitioni hujus sacri Concilii, prout in decreto in decimaquarta sessione promulgato, & in schedula in eodem decreto inserta, continetur. Ipsasque litteras approbat, acceptat, & admittit, ratasque habet & gratas, & sic ab omnibus haberi vult; mandans dictarum litterarum transumpta sub Bulla sacri Concilii dari debere omnibus, habere volentibus, quibus transumptis eandem fidem dari decernit quæ ipsis litteris originalibus daretur. Tenor vero dictarum litterarum sequitur, & est talis.

Huic sessioni interfuisse asseritur etiam imperator in habitu imperiali, & Prælati nonaginta, omnes sedentes cum mitris albis planis capitibus eorum superpositis.

II.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Litteræ Eugenii Pontificis.

Dudum sacrum Generale Basileense Concilium, per Generalium Constantiensis & Senensis Conciliorum statuta, ordinationesque felicis recordationis Martini Papæ quinti ac nostras, pro extirpatione hæresum, pace populi Christiani, ac generali reformatione Ecclesiæ in capite & in membris & pertinentibus ad ea, legitime inchoatum, ex certis causis in aliis nostris litteris expressis, de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio & assensu dissolvimus. Verum cum ex dicta dissolutione ortæ sint graves dissensiones, & graviores oriri possent, nihilque magis optemus, quam quod prædicta sancta opera debitum sortiantur effectum, de consilio & assensu venerabilis fratris Jordani Episcopi Sabinensis, & dilectorum filiorum nostrorum Antonii sancti Marcelli, Francisci sancti Clementis, Angeloti tituli sancti Marci presbyterorum, ac Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin, & Ardecini sanctorum Cosmæ & Damiani diaconorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, decernimus & declaramus, præfatum Generale Concilium Basileense a tempore prædictæ inchoationis suæ legitime continuatum fuisse & esse, prosecutionemque semper habuisse, continuari, ac prosecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac si nulla dissolutio facta fuisset. Quinimmo præfatam dissolu-

A solutionem irritam & inanem de consilio & assensu simili declarantes, ipsum sacrum Generale Concilium Basileense pure, simpliciter & cum effectu ac omni devotione & favore prosequimur, & prosequi intendimus. Præterea; ut mentis nostræ integritas & devotio, quam ad universalem Ecclesiam & sacrum Generale Concilium Basileense gerimus, omnibus constet evidenter, duas nostras litteras pridem in palatio Apostolico promulgatas, nam tertias, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, quæ dicuntur incipere, Deus novit, cum a nobis aut de scitu nostro nunquam emanarint, licet superfluum videatur quod non extat revocare, tamen quia petitum est, & ad cautelam, B si ullo unquam tempore apparent, & alias quascumque, & quidquid per nos aut nostro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti sacri Concilii Basileensis, seu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum seu assertum est, cassamus, revocamus, irritamus, & annullamus, nullas & irritas fuisse & esse declaramus. Item revocamus quoscumque processus, quarumcumque censurarum, privationum & suspensionum, factos contra supposita hujus sacri Concilii Basileensis, & adhærentes eidem, nec non omnia gesta & facta in præjudicium, læsionem & derogationem eorundem, eis non legitime citatis nec legitime defensis, de quibuscumque dignitatibus, beneficiis, commendis & C officiis, etiamsi Cardinalatus, Patriarchatus, Archiepiscopatus Episcopatus, Abbatiæ, &c. existant, juribus & bonis quibuscumque, & specialiter contra Cardinales de Cypro, sancti Sixti, & Firmanum, ac omnia in pristinum statum, perinde ac si non emanassent, cum clausulis opportunis. Mandantes sub pœnis formidabilibus omnibus, qui se dictis dignitatibus, beneficiis, officiis, juribus & bonis intromisissent, vel ratione dictarum privationum, seu nostrarum ordinationum quarumcumque se vellent intromittare, ut ab ipsa intromissione & omni molestia penitus desistant. Utrom autem fuerit legitima citatio & defensio, stabitur judicio ipsius sacri Concilii. Nos autem deinceps a novitatibus & D gravaminibus seu præjudiciis inferendis ipsi sacro Concilio, vel suppositis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu desistemus. Tenor vero præfatarum litterarum sequitur, & est talis.

III.

Prima Bulla revocata.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

Inscrutabilis Divinæ providentiæ altitudo ad hoc nos, maximæ potestatis desuper plenitudi- E ne nobis tradita super universum gregem Dominicum in Præsulem constituit, ut ad removendum atque extirpandum de agro Dominico vepres, ex quibus possent Ecclesiæ suæ sanctæ & Christianæ Reipublicæ dissensiones & scandala provenire, cura assidua & pervigili intendamus. Sane cum dudum ex certis & rationabilibus causis Concilium, quod nonnulli Basileæ congregatum esse dicebant, dissolventes, illud ad civitatem nostram Bononiensem duxerimus commutandum; postmodum, cessantibus dictis causis, præfatum Concilium in ipsa civitate Basileensi decrevimus per nostros Legatos, qui ibidem nostro nomine præsiderent, continuari debere, prout in diversis desuper confectis nostris litteris plenius continetur. Cum autem qui Basileæ congregati erant, prout sunt, etiam post dissolutionem & decretum hujusmodi, ac etiam ante adventum dictorum Legatorum, non ad communem utilitatem, sed ad privatas passiones intenti, nullaque auctoritate sedis apostolicæ suffulti, multa & gravia, etiam præter illa tria propter quæ fuerat ibi principaliter Concilium a principio constitutum, tamquam haberent Generalis Synodi, nobis etiam contradicentibus, potestatem, disponere, ordinare, statuere, sancire, declarare, & mandare præsumpserint, in nostrum & sedis apostolicæ ac venerabilium fratrum nostrorum Cardinalium & aliorum nobis adhærentium grave præjudicium, præter & contra sanctorum patrum decreta & canonicas sanctiones: Nos attendentes quod ea quæ per eos sic perperam statuta, facta & ordinata existunt, si sub dissimulatione & silentio præterirent, in magnum atque evidens præjudicium Ecclesiæ atque apostolicæ sedis, & grave scandalum plurimorum verisimiliter redundare possent, cum non ad reformationem, sed ad deformationem, non ad unitatem, sed scissuram Ecclesiæ, non ad hæreses tollendas, sed nutriendas, non ad pacem fidelium, sed discordiam seminandam spectare videantur: ac propterea volentes, prout ex debito pastoralis officii tenemur, quantum Altissimus permiserit, futuris scandalis celeri remedio providere, omnia & singula gesta, facta & ordinata, sancita, decreta & declarata per præfatos Basileæ congregatos & existentes, videlicet citationes, processus & sententias, statuta & decreta, quæ de nobis seu contra nos, jura & libertatem nostram & sedis apostolicæ vel venerabiles fratres nostros sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, seu ipsorum aliquem, aut Prælatos quoscumque, sive curiales, aut Romanam curiam sequentes, usque ad præsentem diem facere, statuere, attentare, & ordinare nimium præsumpserunt, & quæ usque ad accessum ipsorum Legatorum ad suprascriptam civitatem Basileensem, & in ipso Concilio præsidentium, quomodolibet per eos in futurum fient, agentur, ordinabuntur, sancientur, statuentur, attentabuntur, & mandabuntur, exceptis his in quibus eis per nostras literas facultatem concessimus, irrita esse & inania, nullumque effectum debuisse aut debere sortiri, auctoritate Apostolica, de consilio & assensu præfatorum fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, tenore præsentium declaramus, decernimus, & pro infectis haberi volumus & mandamus. Ipsaque, & maxime Legationes in terris Ecclesiæ, creationes & ordinationes officialium, beneficiorum collationes, ac omnia & singula inde secuta, vel quæ in posterum sequi possent, exnunc præfata auctoritate cum de facto processerint, de Apostolicæ potestatis plenitudine cassamus, irritamus, & annullamus, ac nullius esse decernimus roboris vel momenti; districtius inhibentes universis Christi fidelibus, ne decretis, ordinationibus, mandatis, factis & gestis hujusmodi aliquo modo pareant vel intendant, aut pro talibus reputent; declarantes omnes & singulos, cujuscumque status, gradus & præeminentiæ existant, etiamsi imperiali, regali, Cardinalatus, sive quacumque alia Ecclesiastica sive sæculari præfulgeant dignitate, nullo vinculo juramenti, promissionis, facti, aut conventionis prædictis

ANNO CHRISTI 1433.

dictis factæ, quomodolibet se teneri. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, constitutionis, voluntatis, mandati, cassationis, irritationis, annullationis & inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, beatorum Apostolorum Petri & Pauli ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, quarto Kalendas Augusti, Pontificatus nostri anno tertio.

IV.

Secunda Bulla revocata.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

In arcano nostræ mentis sæpissime cogitantes quod nisi superinvalescenti hominum malitiæ qui Ecclesiam Dei variis quæsitis coloribus perturbare conati sunt, auctoritas Romanorum Pontificum restitisset, diversa in Ecclesia Dei scandala emersissent; non solum debitum, sed etiam necessarium reputamus, ut nos quoque ea quæ in Ecclesiæ scandalum, nostrumque & sedis Apostolicæ contemptum & dedecus fieri conspicimus, debitis remediis comprimamus. Sane cum ad nostram notitiam nuper pervenisset, quoddam prætensum decretum datum tertio Idus Julii anno Domini 1433. emanasse, in quo inter cetera contineri videtur, nos infra sexaginta dierum spatium dictis congregatis pure & simpliciter adhærere debere: venerabilibus autem fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, nec non quibuscumque in Romana curia existentibus, mandari dicebatur, ut post ipsum terminum lapsum, infra viginti dies proxime sequentes, sub pœna privationis omnium beneficiorum suorum, commendarum, pensionum, officiorum, & gratiarum quarumcumque, quam incurrent ipso facto, Romanam curiam relinquerent: omnes insuper causas in ipsa curia pendentes ad se eo casu advocabant, prout hæc & nonnulla alia in ipso prætenso decreto dicuntur plenius contineri: nos ex incumbenti nobis cura officii pastoralis adstricti ad tuendam nostram sedisque Apostolicæ auctoritatem, Cardinalium quoque, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, Officiariorum, & aliorum curialium prædictorum, asserentium ipsius decreti * ex defectu potestatis condentium, ac in hac parte supplicantium, ut super præmissis providere vellemus, gravi querela commoti, auctoritate Domini nostri Jesu Christi, qui nos suum in terris Vicarium constituit, ac de potestatis nostræ plenitudine pronunciamus, decernimus, ac etiam declaramus, præmissum assertum decretum, ac omnia & singula in eo contenta, nullum & inane penitus extitisse, & existere, nulliusque auctoritatis, valoris vel momenti: ipsumque & quæcumque in ea comprehensa eadem auctoritate revocamus, cassamus, irritamus, & pro infectis haberi volumus, & mandamus, decernentes insuper & etiam statuentes, processus omnium beneficiorum, officiorum, dignitatum, pensionum, commendarum seu titulorum quorumcumque collationes & dispositiones quascumque, in vim ejusdem decreti quomodocumque & qualitercumque factas & fiendas, & omnia inde secuta notorie, nullius extitisse vel existere firmitatis. Mandamus insuper omnibus & singulis Christi fidelibus, Ecclesiasticis & sæcularibus, cujuscumque dignitatis, status seu conditionis existant, etiamsi imperiali, regali, reginali, Cardinalatus, Patriarchali, vel quavis alia præfulgeant dignitate, sub anathematis pœna, & privationis, quam contrafacientes incurrere volumus ipso facto, dignitatum, officiorum & beneficiorum suorum quorumcumque & inhabilitationis ad illa seu alia in posterum obtinenda, ne Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Prælatos, Officiarios, Clericos, seu alios Romanam curiam sequentes, in eorum personis, seu rebus Ecclesiasticis, beneficialibus spiritualibus, vel profanis, occasione præfati decreti turbent quomodolibet vel molestent, nec ea facientibus præstent auxilium, consilium vel favorem. Pari quoque pœna illos, qui auctoritate seu occasione quacumque, ea aut eorum aliqua ausi fuerint attentare, volumus subjacere, inhabilitantes eos ad quascumque dignitates, honores, officia & beneficia in posterum obtinenda, supplentes ex eadem potestatis plenitudine omnes defectus, si qui forsan intervenerint in præmissis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ pronuntiationis, constitutionis, declarationis, revocationis, cassationis, irritationis, voluntatis, mandati, statuti, inhabilitationis & suppletionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

* forte dersi defectum seu nullitatem.

Datum Romæ apud sanctum Laurentium in Damaso, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimotertio, Idibus Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

V.

Tertia Bulla revocata.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei universis Christi fidelibus salutem & Apostolicam benedictionem.

Hanc Bullam Eugenius pontifex negat se sciente confectam.

Deus novit secretorum omnium optimus perscrutator, quod usque adeo summopere atque diligenti studio procuravimus, ne sacrilegum schisma in Dei Ecclesia nasceretur, quod pauci etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Basileæ convenientes, ipsum possent verisimiliter (si ab inceptis non destitissent) inducere, nos etiam ad illa humiliando, ut scandala vitarentur, ac ipsis plurima permittendo, ad quæ de jure minime tenebamur, credentes ut exinde pacati, pax & tranquillitas inter nos & ipsos, immo verius in Christiana religione, oriretur. Sed non profuerunt, sive prodesse possunt, per nos pie, mansuete ac modeste cum ipsis dicta & gesta, ut potest notorie animadvertere Christicola quilibet orthodoxus, quia ipsi velint se a sancta sede Apostolica scindere, & divinum corpus Dominicum, id est sanctam matrem Ecclesiam, Christi tunicam inconsutilem, lacerare, ac scissuram pestiferam in ipsa conficere, nosque Petri successorem legitimum, licet immeritum, pro posse confundere; quas res hactenus Christianæ religionis principibus patefacere non curavimus, sperantes nostra cum mansuetudine & patientia omnia ad debitæ justitiæ semitas posse deducere, ac ipsos ab eorum conati-

ANNO CHRISTI 1433.

natibus & erroribus revocare. Sed, proh dolor! nimium iste morbus eorum cancerosus invaluit & quotidie convalescit, quia nostre clementia & nimia benignitas ipsos contra nos quotidie reddit magis elatos. Et quamvis eorum desideriis condescendentes mandaverimus iterum debere Basileæ Concilium celebrari, ipsi tamen quoniam nobis oppido sunt infesti, & quos tolerasse, & ipsis suarum contra sedem Apostolicam rebellionum indulgentiam obtulisse, non profuit, eorum tamen intentionem executioni gaudent & cupiunt præcipue demandare, nos falso de variis criminibus impetentes, ut valeant inhumaniter omni pontificali potestate nos proturbare: quorum callide dicta & gesta opus est refellere ne falsis detractionibus de nobis confictis valeant Christianam circumvenire religionem, ac omnibus Christi fidelibus eorum gesta, dicta, & facta horrenda sapere posse in futurum schisma & pestiferam hæresim ostendamus, nostris his litteris singulariter eorum objectis respondentes. Objiciunt igitur primum, de nobis obloquentes, quod scandali & perturbationis causa in Ecclesia Dei introducendi perperam conati sumus sacrum Basileense dissolvere Concilium, quodque ex hoc universalem Ecclesiam conturbavimus, nec sine consensu Concilii dissolutionem illam facere voluimus: quæ cuncta veritati juris & facti penitus sunt adversa: quoniam primum nostra nunquam fuit aut erit intentio sacrum dissolvendo exinanire Concilium, ac nolle secundum Constantiensis & Senensis statuta Conciliorum ipsam sacram Synodum celebrari, in qua perfidæ hæreses evellerentur, & Deo militantium in Ecclesia reformarentur mores improbi, ac alia pax & dulcis tranquillitas Christiano populo traderetur: quin potius hoc tam salubre negotium semper insedit & residet cordi nostro. Et his de rebus cupientes ut ipsum per Apostolicæ nostræ solertiæ studium finem debitum consequeretur, in nostræ assumptionis principio ad summi Apostolatus apicem, mandavimus per dilectum filium Julianum sanctæ Romanæ Ecclesiæ sancti Angeli diaconum Cardinalem ibidem Basileæ sanctam Synodum celebrari. Verum quoniam postmodum, ut aliis nostris litteris curavimus Christicolis palam facere, justis de causis ex parte ipsius Juliani & nonnullorum tunc Basileæ convenientium, per dilectum filium Joannem Puscripatris ipsorum Oratorem, ad nos specialiter deputatum, nos informati veridica relatione percepimus, quod Basileæ pro tunc sine magno temporis intervallo ipsius sanctæ Synodi celebratio non esset possibilis, Concilium ipsum penitus non dissolvimus ut ipsi non bene interpretati sunt, sed ad nostram Bononiensem civitatem commutavimus, sic quod ipsum in sua essentia consistere voluimus, ac a Basileensi civitate solum exolvimus. Quare nos indebite criminantur, quod scandala in Ecclesia Dei introducendi causa Concilium dissipavimus, cum ipsum a Basilea commutare, necessitatibus urgentibus, coacti fuerimus. Et quamvis nunc nobis ipsas causas per præfatum Oratorem intimatas inficiari non vereantur, orbi tamen toti notissimum est, illas causas celebrandi Concilii impeditivas extitisse veras. Nam fere octo menses effluxerant, postquam ipsa initiari debuit sancta Synodus, nec adhuc Basileæ convenerant tres Episcopi, aut alii in toto numero decem Prælati, Regumque & Principum Procuratores sive Nuntii pauci sive nulli aderant cum quibus de Christianorum pacatione sive concordia possent aliqua pertractari, ut in Conciliis primum est decens inquirere. Doctorum & magistrorum fere nulli intererant, qui hæreticorum versutiis resistere possent, ac argumenta eorum sophistica scirent refellere & confutare. Locus etiam ipse Basileensis civitatis minime tutus videbatur, tum propter armatam finitimam hæresim Bohemorum, tum propter subortam guerram inter dilectos filios viros illustres Burgundiæ & Austriæ Duces. His igitur & aliis justis & legitimis de causis, non scandalizandi Clerum, sive errores studio conficiendi, de ipsorum Cardinalium plurimorum consilio & assensu, qui nunc Basileæ conveniunt, & hanc commutationem damnant, illam fecimus, præsertim his etiam de causis moti, quia sperabamus quod in Italia consistente carissimo in Christo filio nostro Sigismundo, Romanorum tunc rege, nos facilius ambo potuissemus Bononiæ convenire, adessentque ibidem Bononiæ tunc celerius Prælati & Principes in numero copioso, sive ipsorum Procuratores & Nuntii, cum quibus melius & graviori maturitate singula in Conciliis agenda expedirentur, & majori cum reverentia ab omnibus Christi fidelibus reciperentur quam illa quæ per paucos Basileæ convenientes fieri forsitan contigissent. Nescimus ergo quomodo ipsam audent commutationem reprobare, cujus ipsi plurimi fuerunt auctores præcipui, damnant nanque eorum gesta, non nostra, quia tunc eramus gravissima corporali infirmitate gravati, cum ipsi dissolutionem & translationem ipsam promovebant, suadebant, & efficere studuerant, nobis præcipue ad memoriam reducentes, & his rationibus compellentes, quod dum eramus in minoribus constituti, una cum ipsis & aliis fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, voto & juramento nos adstrinximus, quod in loco Concilium teneremus, in quo majori parti Cardinalium magis expediens videretur, cum Basileæ non speraretur posse Concilium celebrari temporibus a jure decretis, jam fine temporis instante, & impedimentis subsistentibus antea enarratis, sicque ipsi mutationem sive translationem necessariam esse dicentes, & ut alio in loco transferremus sedulo requirentes. Tandem fuit causa finalis ut ipsam translationem sive commutationem faceremus, quam tamen & justam fuisse, & nobis soli cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus facere licuisse (prout egimus) etiam absque alterius consensu Concilii, nemo sanæ mentis ambigere debet. Nam etsi canon Constantiensis Concilii qui incipit, Frequens, ab ipso Concilio editus, & a felicis recordationis Martino prædecessore nostro non improbatus, locum mutare, vel tempus inceptionis Concilii prorogare nobis sine Concilii consensu prohibere videatur, non tamen debet sic abusive interpretari, ut, causa imminente nobis etiam soli adempta fuerit circa loci mutationem, temporis prorogationem, dispensandi facultas, cum, etiamsi a Martino editus extitisset, illa non fuisset sive esse debuisset prohibentis intentio, quæ successoribus suis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari post ipsum, quinimmo eadem, potestate functuris, & infertur (prout est secundum omnia jura) in hac parte Concilium inferius summo Pontifice, Papamque ipsis priorem nequeunt solvere vel ligare, sed nos in his Concilio superiores ipsum possimus pro libitu regulare. Nam hoc de jure notissimum est,

Constantiensis Concilii sessione 39.

ANNO CHRISTI 1433.

est, quod possumus quæcumque statuta, decreta, declarata sive sancita per quoscumque prædecessores nostros, vel per quæcumque Concilia dummodo in ipsis Fidei fundamenta non existant sive ex hoc universalis Ecclesiæ bonum principaliter non turbetur, ut Vicarius Christi & irreprehensibiliter pro nostro amovere & corripere libitu voluntatis: & contra sentire non esset longævum ab hæresi. Velle ligare manus Vicarii Jesu Christi & in terris Dei Legati, sive ipsius gesta judicare vel improbare, quod sacrilegii crimen habet? Sed quæsumus, nobis dicant qui nobis detrahunt, quæ hæresis, quæ universalis Ecclesiæ turbatio, ex hac translatione loci surgere poterat, si nos sanctam Synodum Bononiæ commutavimus, ut ejus bonum non frustraretur ulterius, quod jam mensibus octo sine fructu aliquo extiterat prorogatum, & ipsius initiandi postmodum Basileæ vestigia commoda nulla videbantur? Profecto nullus per juria tramites ambulans, & non passione seductua, assereret quod Ecclesiæ fecerimus perturbationem, sed salutem: nec celebrationem Concilii frustravimus, sed id accelerare concupivimus. Taceant ergo hi qui sic nobis inhumaniter detrahunt; quoniam non ad Christianorum & Ecclesiæ noxam commutationem fecimus, sed pro salute tutissima, ut citius quæ in Concilio forent agenda finem debitum sortirentur. Fuit igitur a Basileensi civitate legitima protunc nostra Concilii dissolutio, ac ipsius ad Bononiam justissima translatio, & asserentes contra sunt penitus ab omni veritate ac fide catholica alieni. Nos insuper criminantur & diffamant, quod sacro Concilio pure & simpliciter non adhæremus, sed quotidie magis & magis contemnimus & despicimus, quodque nos modeste & mansuete monere curaverint, ut scandalosam dissolutionem & Ecclesiæ Christi perturbationem amovere deberemus, quas res, inquiunt, nos pertinaciter recusare, & has ob causas nos citare & monere non sunt veriti, & tandem, (quod est deterius) si eorum vota infra sexaginta dies non adimpleverimus, nos ab omni Pontificali dignitate suspendisse profitentur: quæ quantum contra omnia sunt divina jura pariter & humana, ac hæresim manifeste nutrientia, breviter ostendemus: nam dissolutionem, quam scandalosam & Ecclesiam perturbantem esse dicunt, legitimis da causis & necessariis jure fecimus, ut ante retulimus. Quod igitur scandalum, quod juste, honeste & urgente necessitate factum extitit, potuit generare? profecto nullum, cum omnia quæ ad salutem Christianæ religionis debuissent in Basileensi Concilio expediri, & quæ protunc, cum ipsam sanctam Synodum commutavimus, ibidem Basileæ fieri non poterant, melius, celerius & commodius in ipsa Bononiensi Synodo perfici valuissent. Quam etiam Ecclesiæ turbationem fecimus, cum (ut paulo ante narravimus) illo in tempore quo Concilium commutavimus fere nulli Prælati convenerant? non poterant igitur perturbari qui non aderant; quia quod Concilium Basileæ fieret non curabant. Nam si affectassent, ibidem in tempore convenissent. Nec quoad illos qui convenerant, quia ita pauci numero erant, quod sine nostra auctoritate Ecclesiam universalem repræsentare non poterant, quamvis ipsi eam repræsentare se dixerint. Concilio igitur ad ipsam Bononiensem civitatem legitime translato, ibidem postmodum Basileæ convenientes velut locustæ acephali canonicum sine nostris præsidentibus non fecere Concilium, cum auctoritate carerent Apostolicæ sedis. Nec veræ sunt quas faciunt excusationes, quod Constantiensis Senensisque atque felicis recordationis Martini ac nostra auctoritate ipsorum Conciliorum vires habuerit & habeat. Nam nos prædictis veris causis subsistentibus, & nostram & piæ memoriæ Martini, & ipsorum Conciliorum auctoritates, ut jure fecimus, revocare potuimus, ut patule supra insinuavimus: quare post ipsam canonicam dissolutionem & auctoritatum prædictarum revocationem, absque ulla Apostolica auctoritate conveniebant sive conveniunt. Unde verum non est dicere eorum canonicum post nostram dissolutionem & sine nostris præsidentibus fuisse vel esse Concilium, quoniam nulla rata est vel unquam erit Synodus Generalis, quæ summi Pontificis non fuerit auctoritate suffulta. Nec etiam eorum Spiritus sanctus est caput, cum misericors Jesus Christus super omnia summum Pontificem Ecclesiæ post transitum verbi ad Patrem caput & Principem ab ipso Christo & Ecclesia constitutum Ecclesiæ instituerit, nos videlicet qui locum retinemus ipsius Vicarii Jesu Christi, quamvis immeriti. Sacrilegum igitur a nobis postulant & hæreticum, ut declarare velimus retroactis temporibus Basileæ continuo fuisse Concilium, cum post nostram dissolutionem sine nostris præsidentibus regulare non facerent Concilium; quia eorum dicta, gesta & facta omnia contra divina jura pariter & humana perperam sunt confecta, & quæ per nos nullatenus sunt debita comprobari. Et in hoc est quod Christianam religionem circumvenire cupiunt, ut sub colore, quod continuo Basileæ Concilium fuisse declaremus, omnia eorum gesta & facta comprobemus, quæ adeo sunt minus bene composita, ut, etiamsi ab habentibus potestatem promulgata fuissent, essent irritatione, annullatione, & revocatione dignissima. Nam, quod nunquam est lectum, ipsi in civitate nostra Avinionensi & contra nostram voluntatem constituere Legatum ausi sunt, illam tyrannidi unius Cardinalis nuper cum eis convenientis subjiciendo, spreto vero Legato de latere per nos & sedem Apostolicam constituto: unde tot guerrarum strages, tot rapinæ, tot homicidia, tot incendia suborta sunt. Sed tandem clementissimus Deus sua misericordia favit parti justiorem causam habenti, quia nostro vero dominio, & sub nostro Legato ipsa civitas est subjecta. Ipsi insuper de singulis Romanæ curiæ officiis inter seipsos disponere non sunt veriti, præsidentes ad præsidendum in eorum Generali Concilio deputando, nostris penitus præsidentibus spretis, cum quibus potuissent ac debuissent canonicam Synodum facere & firmare. Causarum etiam auditores a seipsis constituerunt, quod nusquam visum est, pontifice summo Romanam curiam tenente dum ad ipsam extirpationem hæresum, reformationem morum, pacemque Christicolarum universam intenti esse deberent, singulorum causas particulares student potius ventilare. Exercitium etiam vicecancellariatus officii uni ex ipsis contra nostram voluntatem tribuere præsumpserunt ac etiam generalia sive publica consistoria celebrare, omniaque attentare non formidant, quæ tantum sunt nobis & sedi Apostolicæ specialiter reservata, perinde ac si universæ carnis viam essemus ingressi,

Denotat Cardinalem sancti Eustachii, qui obiit post modum in eodem Concilio.

Denotat Cardinalem Rothomagensem, qui fuit vicecancellarius tempore Concilii.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1435.

gressi, vel si omnis pontificalis summæ dignitatis potestas esset nobis adhuc viventibus & in Petri sede legitime constitutis apud ipsos devoluta: quod asseverare est hæreticum & profanum, cum potestas apud nos & ipsos, & sic duos, in solidum esse non possit: quia imaginari non possumus qua auctoritate, quo jure, nobis in sede Apostolica consistentibus beneficia conferant, nisi quod usurpant contra justitiam jura nostra: &, quod detestabilius est, illa quæ in nostris prædecessoribus malefacta damnant, monasteriorum religiosorum sæcularibus clericis administrationes concessas ipsi ad instantiam cujusdam principis sæcularis fecerunt. Nam officium Generalis Humiliatorum, & illius Ordinis principale monasterium, B cuidam sæculari clerico in commendam sive administrationem concesserunt: quam rem, exemplo veluti perniciosam, nos antea facere recusavimus. Ipsi vero ut Episcopos habeant, continuo cognita contraria voluntate facere tentaverunt, & sub tali eorum colorato titulo clericus antedictus in dicta administratione intrusus est, ita ut dici possit quod fere centum monasteria regularia, quæ sub officio Generalis dicti Ordinis regulari debuissent, sub unius clerici sæcularis sunt administratione supposita: quæ quantum juri, quantum honestati, quantum bonis moribus conveniant, quisque prudens animadvertere potest. Postremo tandem ultra aliud, quod nos & plurimos fratres C nostros sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales citare conati sunt, etiam postquam decrevimus iterum ibidem Basileæ debere Concilium agitari, nos etiam ab administratione summi Pontificatus suspendere freti sunt, ut ad ipsos possent saltem de facto ipsam nostram summi Pontificia potestatem advocare, & ejus administrationem exercere, conferendo beneficia vel officia, & alia faciendo quæ nobis tantum sunt a jure concessa sive præmissa. Istæ sunt ergo causæ, quare continuo Basileæ fuisse Concilium per nos declarari cupiunt. Isti sunt qui, quoniam eorum vota pati non volumus, de nobis tot mendacia confingunt. Istæ sunt hæreses quas extirpare cupiunt. Istæ sunt reforma- D tiones debitæ quas in Ecclesia Dei introducunt, & pax & tranquillitas quas universis Christi fidelibus disponunt, quia inter seipsos potestatem nostram dividunt, & sibi ipsis adscribere cupiunt, ut quæ beneficia vel officia, sive honores, quos a nobis consequi non valuerunt, scindendo Dei Ecclesiam consequantur. Absit igitur a nobis, absit, ut talem declarationem faciamus, & quod talia gesta comprobemus. Prius est enim ut non solum pontificatum vel partem ejus, sed animam tollant, quam Fidem catholicam nobis auferant. De hoc autem vero ad ostendendam nostram sinceram & purissimam intentionem, quam habemus ut Concilium fiat, & quod omnia ad finem debitum E perducantur, contenti sumus & volumus pure & simpliciter continuo fuisse Concilium, ita tamen, quod omnia gesta & attentata contra nos, sive sedis Apostolicæ libertatem vel privilegia, sanctæque Romanæ Ecclesiæ Cardinales ac nobis adhærentes, prout de facto fecerunt, sic de facto ante omnia revocent, nostrosque Legatos juxta juris regulas præsidentes admittant. Objiciunt etiam nobis, & admirari videntur, quod Basileæ jussimus sacram Synodum celebrari, ac mandavimus cum Concilii consilio agenda per præsidentes perfici. Dici- A mus, quod Concilium duntaxat potens est, ipsos autem præsidentes sequi necesse est: & iden si Concilium dictaret sive consuleret aliquid Ecclesiæ expedire, præsidentibus vero non placeret, hoc ipsum minime fieri posset, sic quod de judice Concilium consiliarius formaretur. Sed hi sic dicentes, si nulla jura vidissent, satis esset. Nam si * ipsi omnia mundi jura percontentur, omnia volunt quod quæ Concilio statuuntur, declarantur, seu sanciuntur, a Papa vel ejus Legato constituantur atque promulgentur, sacro Concilio consulente, sive etiam approbante. Nam si Papa vel Legatus ejusdem nollent disponere aliqua, contra Concilium affectater, Papæ sententia, vel ejus B Legati personam summi Pontificia repræsentantis, non Concilii voluntas sequenda foret, cum super omnia Concilia habet potestatem Papa, nisi forte quæ statuenda forent catholicam Fidem respicerent, vel, si non fierent, statum universalis Ecclesiæ principaliter perturbarent, quia tunc Concilii sententia esset potius attendenda. Verba igitur nostrarum litterarum secundum juris formam interpretanda sunt, ut quæ ad solum Concilium spectarent, quæ sunt numero plurima, cum Concilio expediantur & fiant, alii vero juris tramitem imitentur. Et hoc est in quo potissime falluntur qui Basileæ conveniunt. Nam credunt in singulis agendis esse judices supra Pontificem, C quod eorum actiones demonstrant. Nam in singulis se nobis superiores reputant, quod tamen asseverare est hæreticum & profanum. Obmutescant igitur, & noscant quod etiam sic cum Concilio fieri mandavit felicis recordationis Martinus noster proximus prædecessor, nec velint nostram puram intentionem in singulis lacerare, quam etiam cum aliis lacessere conantur, asseverantes nostram ad summi Apostolatus apicem non fuisse canonicam electionem. Sed, o misericors Deus, cur oculos tuæ piæ justitiæ contra præfatos non convertis? Nam plurimi ex his qui talia proferunt, sunt qui nos in Petri cathedram dirigentes inthronizaverunt, isti nos consecraverunt, isti D nos coronaverunt, & aliqui ex eis, ut a vero Christi Vicario pontificatus insignia susceperunt, alii vero ex eis fere omnes gratias sive beneficia plurima sunt adepti, & nos annis plurimis pro summo vero Pontifice venerati sunt. Igitur imaginari non possumus qua fronte, qua audacia, quo colore, possint nostram catholicam electionem in dubium revocare, præsertim cum ipsorum allegent maximam turpitudinem. Quare, principes Christiani religiosissimi, vosque alii Christicolæ orthodoxi, per viscera misericordiæ Jesu Christi præfatos Basileæ convenientes adhortemini, ut desistentes ab inceptis, velint nostros præsidentes admittere, ut canonicam Synodum facientes, possint bona E illa, propter quæ sacrum Concilium est institutum, debitæ executioni demandare. Quod si secus (quod absit) fecerint, & Dei Ecclesiam scindere (ut hactenus sunt conati) concupiverint, nec præsidentibus intendere reformationi Ecclesiæ studuerint, tunc vos Christicolas principes iterum per ejusdem misericordiam obsecramus qui pro nobis mortem subiit temporalem, ut velitis eorum improbis conatibus pro posse resistere, præsertim ne schisma nefandissimum in Dei Ecclesia oriatur. Nam hoc ad principes pertinet sæculi Christianos, ut eorum temporibus pacatem velint esse matrem

Locus obscurus.

* ipsa.

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1434.

trem Eccleſiam, unde ſunt ſpiritualiter nati. A Quod pſalmographi verbum oſtendit, cum inquit: *Et nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram. Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*, &c. Sed quomodo ſerviunt principes in timore, niſi ea, quæ contra ſanctam matrem Eccleſiam & juſſa Domini ſunt, religioſa ſeveritate prohibendo atque plectendo? Agite igitur, viriliter agite adverſus Chriſti vineam & agrum Dominicum devaſtare cupientes, nec permittere velitis quod ſine auctoritate Pontificis conciliabula, non Concilia, fiant: quomodo in futurum poſſet eſſe exemplum pernicioſiſſimum, ut decem ſive plures ad libitum ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate aliquo in loco Prælati convenirent, ſcandali- B zarentque populum Chriſtianum orthodoxum, ac contra Chriſti vicarium pro libitu reſilirent, ut reſiſtentes malis actionibus, æternam gloriam mereamini. Datum Romæ apud ſanctum Laurentium in Damaſo, anno Incarnationis Dominicæ 1433. Idibus Septembris, pontificatus noſtri anno tertio. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, declarationis, proſecutionis, intentionis, caſſationis, revocationis, irritationis, annullationis, voluntatis, reductionis, & mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit in- C curſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1433. XVIII. Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno tertio. Ego Jordanus Epiſcopus Sabinenſis manu propria ſubſcripſi. Ego Antonius tituli ſancti Marcelli manu propria ſubſcripſi. Ego Lucidus Cardinalis de † Comite manu propria ſubſcripſi. Joannes de Nurſia. Poggius.

† de Comitibus Nurſienſibus iſte fuit ſcriptor Eugenii Poggius ſecretarius, Poggiique nomen a tergo Bullæ ſcriptum fuit.

Datum in ſeſſione publica in Eccleſia majori Baſileenſi ſolamniter celebrata, Nonis Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

Die ſabbati XXIV. Aprilis 1434. in congregatione Generali Domini Legati ſanctiſſimi domini noſtri incorporati ſunt ſacro Concilio no- D minibus privatis, ut ſequitur, videlicet reverendiſſimi reverendique patres domini Cardinalis ſanctæ Crucis, Archiepiſcopus Tarentinus, Epiſcopus Paduanus, & Abbas ſanctæ Juſtinæ, &c.

Oratores ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ quarti in eorum incorporatione jurabunt nominibus propriis fideliter laborare pro ſtatu & honore hujus ſacri Concilii & ejus decreta defendere, & manutenere, & ſpecialiter decretum ſacri Concilii Conſtantienſis, cujus tenor ſequitur, & eſt talis: Primo, quod Generalis Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a E Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem & extirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſive ordinationibus, aut præceptis hujus ſanctæ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Item jurabunt dare ſanum & ſalubre conſilium ſecundum Deum & conſcientias ſuas, & non revelare vota ſingulorum, in quantum ex hujuſmodi revelatione veriſimiliter poſſet oriri aliquod odium vel ſcandalum, &c. Et non recedere a loco hujus ſacri Concilii, ſine licentia obtenta a deputatis ejuſdem.

Conſtantienſis Concilii ſeſſione 4.

SESSIO XVII.

Super admiſſione præſidentium in Concilio nomine domini Eugenii Papæ quarti.

SACROSANCTA Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, dilectos Eccleſiæ filios Nicolaum tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem presbyterum, Julianum ſancti Angeli diaconum, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & venerabiles, Joannem Archiepiſcopum Tarentinum, & Petrum Epiſcopum Paduanum, ac dilectum Eccleſiæ filium Ludovicum Abbatem ſanctæ Juſtinæ Paduanæ, tantum admittit in præſidentes in hoc ſacro Concilio, nomine, vice & loco ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ quarti, cum infraſcriptis conditionibus & clauſulis, pleniſſimum robur & effectum per omnia habituris, videlicet, ſine * omni juriſdictione coactiva, ſalvo etiam modo procedendi in hoc ſacro Concilio hactenus obſervato, præſertim qui continetur in ordinationibus hujus ſacri Concilii, quæ incipiunt: Primo ſint quatuor deputationes, ſicut ſunt, inter quas omnes de Concilio diſtribuantur æqualiter, quantum fieri poterit, &c. Ordinat etiam quod præter feriam ſextam, in qua ordinaria eſt congregatio Generalis, non poſſit fieri alia, niſi fuerit concluſum prius per tres deputationes ad minus. Et tunc intimetur ipſis præſidentibus, vel alteri ex eis, quod ponat ſchedulas. Et ſi non fecerint, unus ex promotoribus Concilii, vel unus ex deputationibus quicumque ſit, ponat ſchedulas. Et omnes de Concilio veniant ad congregationem. Alias ſi non fuerit concluſum per tres deputationes, nullus ad ipſam congregationem accedat. Et quidquid ibi factum fuerit, nullius ſit roboris. Et idem de ſeſſione. Item, quod lectis in congregatione Generali his quæ concluſa ſunt per deputationes, primus inter præſidentes ibidem præſentes, etiam aliis vel alio ex eis abſentibus, concludat juxta ordinationes ſacri Concilii. Quod ſi nolit ipſe aut alius de præſidentibus ibidem præſidentibus facere, tunc proximior Prælatus ſubſequens in ordine conſidendi concludat. Et ipſo nolente, alius ſucceſſive faciat. Et ſi forte nullus de præſidentibus veniat ad congregationem, vel ad ſeſſionem Generalis Concilii, tunc * primus Prælatus (ut præmittitur) pro illo die faciat officium præſidentis. Item, quod omnia acta hujus ſacri Concilii (ſicut hactenus eſt obſervatum) fiant & expediantur ſub nomine & Bulla ipſius Concilii.

* ulla.

* proximus *alias* proximior.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ Synodi in Eccleſia majori Baſileenſi ſolamniter celebrata, ſexto Kalendas Maii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

In

ANNO CHRISTI 1434.

A In hac 17. sessiona tam solemniter celebrata interfuit Sigismundus Romanorum imperator, sedens coronatus cum aliis nobilibus sibi astantibus. Unus dux a dextro tenens ensem avaginatum in manu, juxta quem dux Wilielmus Bavariæ, habens & tenens pomum rotundum deauratum cum cruce in signum mundi, & a sinistro dominus marchio Brandeburgensis, unus electorum Imperii, habens seu tenens sceptrum regale deauratum, &c. & bene centum Prælati sedentes cum mitris albis, ut mosis est &c.

SESSIO XVIII.

Huic sessioni 18. non interfuit imperator jam ante Basilea digressus.

B *Super innovatione decreti Concilii Constantiensis de auctoritate & potestate Conciliorum Generalium absentibus dominis Legatis Papæ.*

Sacrosancta Basileensis, Generalis Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Constantiensis Conc. sess. 4. Et supra in hoc Basileensi, sess. 16.

AD magnam Ecclesiæ catholicæ utilitatem pertinere dignoscitur, ut ipsius auctoritas (cui omnes subesse tenentur) in sacro olim Constantiensi Concilio declarata, sæpius manifestetur, & ad omnium notitiam perducatur. Et quemadmodum nonnulla Concilia præcedentium Synodorum salubres institutiones & de- C clarationes renovare consueverunt, ita & hæc sancta Synodus necessariam illam declarationem de Generalium Conciliorum auctoritate, in dicto Constantiensi Concilio promulgatam, sub eodem qui sequitur tenore innovat: Primo, quod Generalis Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, Ecclesiam catholicam militantem repræsentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem schismatis, & ad generalem reformationem Ecclesiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuscumque status vel digni- D tatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis, sive ordinationibus, aut præceptis hujus sanctæ Synodi, aut cujuscumque alterius Concilii Generalis legitime congregati, super præmissis, seu ad ea pertinentibus factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debita puniatur, etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo.

Constantiensis Conc. sess. 5.

Datum in sessione publica ipsius sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, sexto Kalendas Julii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

SESSIO XIX.

ANNO CHRISTI 1434.

In qua fuerunt pronuntiata decreta in materia Græcorum, nec non Judæorum, & Neophytorum.

I.

Sacrosancta Basileensis Generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

SIcut pia mater pro filiorum salute semper anxia est, nec unquam quiescit, donec si qua inter ipsos dissensio sit, sopita fuerit; sic & multo amplius sancta mater Ecclesia, quæ filios ad perpetuam vitam regenerat, omni conatu laborare consuevit, ut omnes, qui Christiano nomine censentur, sublato omni dissidio eandem fidei unitatem, sine qua salus esse non potest, fraterna caritate custodiant. Quamobrem hujus sanctæ Synodi ab initio suæ congregationis præcipua cura fuit, illud recens Bohemorum antiquumque Græcorum dissidium prorsus extinguere, & eos nobiscum in eodem fidei & caritatis vinculo perpetuo copulare. Bohemos igitur viciniores primo, deinde Græcos per nostras litteras & Oratores pro sancta unione facienda, cum omni caritate ad hoc sacrum Concilium vocavimus. Et quamquam Bohemorum negotium multi ab initio non solum difficile, sed bene impossibile æstimarent, nostrosque tanquam supervacuos & inutiles indicarent labores, attamen Dominus noster Jesus Christus, cui nihil impossibile est, sic salubriter rem ipsam usque ad hanc diem direxit, ut multo amplius hæc ipsa Bohemorum vocatio Ecclesiæ sanctæ profuerit, quam multi potentissimi exercitus, qui sæpe Bohemiam armata manu ingressi sunt. Quæ res eo ampliorem spem nobis præbet, ut hanc Græcorum unionem cum omni fiducia & constantia prosequamur. Quod quidem eo libentius aggredimur, quo ipsos ad hanc unionem plurimum affectos conspicimus. Ut primum enim serenissimus Græcorum imperator & Patriarcha Constantinopolitanus per nostros requisiti sunt Oratores, mox tres insignes viros, de his qui apud eos magnæ videntur auctoritatis, (quorum primus ipsum imperatorem consanguinitate attinet) ad hanc sanctam Synodum destinarunt, sufficienti ipsius imperatoris mandato cum Bulla aurea & ejus manu propria subscripta, ac Patriarchæ litteris munitos, qui tam in Generali congregatione, quam coram commissariis nostris ferventissimum imperatoris & Patriarchæ totiusque Ecclesiæ orientalis ad hanc unionem desiderium exponentes, nos mirum in modum ad tam sancti operis prosequutionem pul- E sant, ac quotidie excitant, duo inter alia firmiter constanterque asserentes, unionem ipsam nisi in Synodo universali, in qua tam Ecclesia occidentalis quam orientalis conveniat, fieri nullatenus posse: & in ea Synodo si fiat, (ut infra conventum est) omnino ipsam unionem secuturam. His auditis, summa nobis lætitia ac jucunditas nimirum accessit. Quid enim catholicæ Ecclesiæ felicius gloriosiusque contingere unquam posset, quam quod tot orientales populi, qui numero hominum ab his qui nostræ fidei sunt non multum distare videntur, in eadem nobiscum fidei unitate conjungantur?

Quid

ANNO CHRISTI 1434.

Quid utilius aut fructuosius ab exordio nascentis Ecclesiæ populus Christianus vidit vel audivit, quam quod tam diuturnum perniciosumque schisma penitus extirpetur. Unde & aliam reipublicæ Christianæ, Deo propitio, utilitatem accrescere confidimus, quoniam ex hac unione, cum facta fuerit, plurimos ex nefanda Mahumeti secta ad fidem catholicam converti sperandum est. Quid igitur pro tam piis ac salutaribus rebus per Christi fideles tentandum faciendumque non esset? Quis catholicus pro tanto nominis Christiani & orthodoxæ Fidei incremento non modo caducam hujus mundi substantiam, sed & corpus & animam exponere non deberet? Quocirca omnem cogitatum nostrum jactantes in Deum *qui facit mirabilia magna solus*, venerabiles sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, præsidentes sedis Apostolicæ, Patriarcham Antiochenum, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, magistrosque & doctores in numero competenti deputavimus, ut una cum ipsis Græcorum Ambaxiatoribus rem istam tractare, & quo ordine ad executionem deducenda esset prospicere deberent. Qui tam inter se, quam cum ipsis Oratoribus, sæpenumero convenientes, habito inter se digesto consilio, ad infrascripta cum ipsis devenerunt capitula, quæ postea secundum moram hujus sacri Concilii per sacras deputationes mature deliberata, ac deinde per generalem Congregationem conclusa firmataque solemniter extiterunt: quorum tenor una cum mandato ipsis domini imperatoris sub Bulla aurea sequitur, & est talis.

Psalm. 14.

Ambaxiatores serenissimi domini imperatoris Græcorum, & domini Patriarchæ Constantinopolitani, videlicet dominus Demetrius * protonostiarius, Palæologus Mæotides, venerabilis Isidorus Abbas monasterii sancti Demetrii, & dominus Joannes * Dissipatus, ejusdem imperatoris familiaris, convenientes cum dominis deputatis sacri Concilii, primo exposuerunt, quod si Ecclesiæ occidentali placeret, ut hæc Synodus Constantinopoli celebraretur, Ecclesia orientalis propriis expensis ibidem conveniret, nec oporteret, ut Ecclesia occidentalis Prælatis orientalis aliquas expensas faceret. Quinimmo ipse dominus imperator, in quibus posset, Prælatis Latinis Constantinopolim venturis subveniret. Sin autem placeret, ut Prælati Ecclesiæ orientalis ad terras Latinorum pro prædicta Synodo accederent, necessarium fore propter legitimas causas, ut expensis Ecclesiæ [a] occidentalis subvenirent. Et cum dictis dominis deputatis videretur multis de causis hanc unionem commodius fieri posse in hac civitate Basileensi, ubi actu Concilium congregatum est, sæpe ac multum apud ipsos dominos Oratores institerunt, ut hic locus pro hac sancta unione eligeretur, offerentes impensas ad hoc necessarias. Sed ipsi Oratoribus respondentibus, quod cum eorum instructiones limitatæ de certis locis per ipsos imperatorem & Patriarcham eis datæ sint, non hunc locum eligere qui in ipsis instructionibus nominatus non esset, nomine deputati sacri Concilii cognoscentes sanctam ac perfectam ipsius Concilii intentionem, quæ est ut pro honore Dei & profectu Fidei catholicæ nullis parcatur laboribus & impensis, judicarunt non expedire, ut propter locum duntaxat tantum bonum negligeretur. Acceptarunt igitur, si placeat sacro Concilio, unum de locis inferius nominandis, cum hoc, quod (sicut inferius est conventum) mittantur aliqui vel aliquis ad ipsum dominum imperatorem, Patriarcham, & alios, quibus persuadeant per efficaces rationes, ut in hanc civitatem Basileensem velint assentire. Loca nominata sunt, Calabria, Ancona, vel alia terra maritima, Bononia, Mediolanum, vel alia civitas in Italia: extra Italiam, Buda in Hungaria, Vienna in Austria, & ad ultimum Sabaudia. Convenerunt tamen dicti domini deputati cum ipsis dominis Ambaxiatoribus in his quæ sequuntur, si sacro Concilio placeant. Primo dicti Ambaxiatores promiserunt quod ad hujusmodi Synodum convenient imperator Græcorum & Patriarcha Constantinopolitanus, & ceteri tres Patriarchæ, & Archiepiscopi, & Episcopi, & alii Ecclesiastici, qui commode venire poterunt. Similiter quod venient ab omnibus regnis & dominiis quæ subjiciuntur Ecclesiis Græcorum cum plena potestate & mandato vallato juramento & aliis clausulis opportunis, tam ex parte sæcularium dominorum quam Prælatorum. Item, quod mittatur unus vel plures Ambaxiatores, ex parte sacri Concilii cum octo millibus ducatorum, pro facienda congregatione Prælatorum Ecclesiæ orientalis ad Constantinopolim, quæ octo millia expedientur ab ipsis Ambaxiatoribus sacri Concilii, prout ipsi domino imperatori, aut ipsis Ambaxiatoribus sacri Concilii, videbitur. Ita tamen, quod si dicti Prælati nollent Constantinopolim venire, vel, postquam Constantinopolim venerint, nollent ad Synodum prædictam accedere, tunc teneantur dictus imperator reddere dictis Ambaxiatoribus sacri Concilii quidquid pro ea re expenderint. Item, quod Ecclesia occidentalis solvat expensas quatuor galearum grossarum, quarum duæ sint de Constantinopoli, & duæ aliunde, pro conducendo, dum tempus erit, ad portum nostrum, & reducendo Constantinopolim dominum imperatorem, & Patriarchas, & Prælatos Ecclesiæ orientalis cum suis, usque ad numerum septingentarum personarum. Quibus ipsa occidentalis Ecclesia impensas faciet hoc modo: Quia pro expensis ipsius imperatoris & ipsarum septingentarum personarum, a Constantinopoli usque ad portum nostrum ultimum, dabit ipsi imperatori quindecim millia ducatorum. A dicto autem ultimo portu usque ad locum dictæ Synodi, & deinde, quamdiu manebunt in Synodo, & usque ad reversionem ipsorum ad Constantinopolim, faciet dicto imperatori cum dictis septingentis personis impensas honestas. Item quod infra decem menses incipiendos a mense Novembris proxime sequenti, teneatur sacrum Concilium mittere duas galeas grossas & duas subtiles versus Constantinopolim cum trecentis balistariis. Super quibus galeis erunt Ambaxiatores sacri Concilii, & dominus Demetrius * protonostiarius Palæologus, primus de ipsis Ambaxiatoribus domini imperatoris. Qui quidem Ambaxiatores sacri Concilii habebunt secum quindecim millia ducatorum danda domino imperatori pro expensis suis & Patriarcharum & Prælatorum, ac aliorum venientium usque ad numerum septingentarum personarum, faciendis a Constantinopoli usque ad portum ultimum, ad quem debebunt applicare, ut supra. Item prædicti Ambaxiatores sacri Concilii, ituri cum prædictis galeis, ordinabunt quod decem millia du-

* proto vestiarius *forte* protospatarius.

* Dishypatus

a *Forte* verius occidentales H.

* protovestiarius, *forte* protonotarius, *al.* protospatharius.

ANNO CHRISTI 1434.

ducatorum erunt parata ad exponendum, si necessarium fuerit, pro custodia civitatis Constantinopolitanæ, propter periculum quod posset intervenire a Turcis civitati tempore absentiæ dicti domini imperatoris, quæ pecuniæ exponentur per aliquem a dictis Ambaxiatoribus sacri Concilii * deputandis, prout necessitas fuerit. Item ordinabunt prædicti Ambaxiatores sacri Concilii, & a expensis duarum galearum subtilium & trecentorum balistariorum pro custodia civitatis Constantinopolitanæ tempore absentiæ domini imperatoris, & quod gentes dictarum galearum & ipsi balistarii jurabunt in manibus imperatoris fideliter se habere. Et capitanei eorum sint quos imperator instituerit. Item quod prædicti Ambaxiatores habeant expensas duarum galearum grossarum, tot quot expendi consueverunt in armando tales galeas. Item quod hujusmodi Ambaxiatores sacri Concilii ituri cum prædictis galeis Constantinopolim nominabunt domino imperatori portum, ad quem ultimo debebit applicare, & locum unum de prænominatis, in quo esse debeat dicta universalis Synodus. Laborabunt tamen cum omni instantia, ut civitas ista Basileensis eligatur, prout sperandum est. Item quod hoc sacrum Basileense Concilium interim stabit firmiter in Basilea, nec dissolvetur legitimo impedimento cessante, quo interveniente (quod Deus avertat) pro continuatione sui juxta dispositionem capituli, Frequens, ad aliam civitatem se transferet. Et in casu quod dominus imperator non contentaretur de isto loco, tunc infra mensem, postquam præfatus dominus imperator applicuerit ad dictum portum ultimum, sacrum Concilium se transferet ad unum de prædictis locis nominatis per ipsum sacrum Concilium (ut supra dictum est) eligendum. Item quod in omnem eventum prædicta omnia utrimque adimpleantur. Item quod prædicta omnia fient firmiori modo, & cum majori robore & securitate quo fieri possunt per sacrum Concilium, videlicet per decretum & sub Bulla. Item quod prædictis omnibus conclusis & concordatis, ac (ut præmittitur) firmiter roboratis, summus Pontifex expressum præbeat assensum per suas patentes Bullas. Et quod prædicta omnia & singula intelligi debeant bona fide, sine dolo & fraude, & absque impedimento legitimo & manifesto. His omnibus adimpletis, dicunt supradicti Ambaxiatores Græcorum, & promittunt quod omnino venient, etiamsi bellum foret & instaret civitati. Et ob earum omnium rerum confirmationem tradent mandatum præfati imperatoris sub Bulla aurea sacro Concilio, & pro prædicto imperatore ipsi & alii jurabunt, scribendo & subscribendo propter firmam & veram fidem, quod fieri debeat cum Deo universalis sancta Synodus, si mors imperatoris non intervenerit, aut impedimentum aliquod manifestum & verum, quod fugi vitarique non possit.

* forte deputandum,

a F. expensas, H.

In Constantiensis Conc. sess. 39. Et in proœmio hujus Basileensis.

Postremo petitum est ab ipsis Ambaxiatoribus Græcorum, ut exponerent quædam nomina, in eorum instructionibus contenta. Et primo quid intelligunt per verbum, Synodus universalis: responderunt quod Papa & Patriarchæ sint in dicto Synodo per se vel procuratores suos: similiter & alii Prælati sint ibidem vere vel repræsentative, promittentes (ut supra) quod dominus imperator Græcorum & Patriarcha Constantinopolitanus intererunt personaliter * liberi & inviolenti, hoc est, quod unicuique liceat libere dicere judicium suum sine cujusquam impedimento vel violentia: Sine contentione, hoc est sine contentione rixosa & contumeliosa: non tamen excluduntur disputationes & collationes necessariæ, pacificæ, honestæ, & caritativæ. Apostolica & canonica hæc omnia quomodo intelligi debeant, & de modo procedendi in Synodo, remittunt se ad ea quæ ipsa universalis Synodus declarabit & ordinabit. Item quod imperator Græcorum & eorum Ecclesia habeat honores suos, hoc est quos habebat tempore exorti præsentis schismatis, salvis semper juribus, honoribus, privilegiis & dignitatibus summi Pontificis, & Romanæ Ecclesiæ, & imperatoris Romanorum. Et quod si qua dubitatio oriatur, detur declarationi universalis Concilii præfati.

* : Libera & inviolenta.

II.

Sequitur tenor mandati dicti imperatoris sub Bulla aurea de Græco in Latinum translati.

Quoniam missi fuerunt ad sacrosanctum Concilium Generale Basileense nostri & imperii nostri Ambaxiatores, familiaris noster * prorohostiarius Demetrius Palæologus Mæotides, & honorandissimus in sacris monachis Abbas sacri monasterii sancti Demetri, & familiaris noster Joannes b Dissipatus, ad constitutionem a nobis solicitati Generalis & œcumenici Concilii, pro unione præmeditata Ecclesiarum Christi, & dedimus eis Ambaxiatoribus perfectam & plenam potestatem & bayliam super & in prædictis, mandat, diffinit & ordinat imperium nostrum per præsens chrysobulum suum, quod omnia & singula illa quæ ordinaverint, promiserint, juraverint, fecerint, & constituerint per scripturam sive scripturas super prædictis præfati nostri Ambaxiatores, reputentur a nostro imperio, & affirmata sint, tanquam si a persona nostra præsentialiter facta, ordinata, promissa & jurata forent. Et si contingeret impedimentum aliquod vel mors in aliquo dictorum Ambaxiatorum, tunc quod factum est, & promissum erit per duos ex eis, firmum & validum sit, tanquam si per omnes tres factum foret. Et in robur & firmitatem prædictorum, jurat imperium nostrum per juramentum debitum & concedens nobis, tanquam Christiano fideli imperatori, & per orationem & benedictionem sancti mei imperatoris domini & patris nostri felicis memoriæ, & per animam meam. Factumque est præsens chrysobulum imperii nostri a mundi creatione sexies millesimo nonagentesimo quadragesimo secundo, & a Domini nostri Jesu Christi Nativitate millesimo quadringentesimo trigesimotertio, die undecimo Novembris Constantinopoli in palatio nostro imperiali: Et subscriptum litteris rubeis manu nostra propria more imperiali, cum pendenti aurea Bulla.

* protovestiarius.

b) Pie Dissyhtus. H.

III.

ANNO CHRISTI 1434.

III.

Littera Domini Patriarchæ Constantinopolitani de Græco in Latinum translata sub Bulla plumbea, & est talis.

Joseph Dei gratia Archiepiscopus Constantinopolitanus, novæ Romæ universalis Patriarcha, Reverendissimis Cardinalibus Romanæ Ecclesiæ & Reverendis Episcopis & omnibus aliis devotis congregatis in Synodo Basileensi, condignam & condecentem mitto vobis omnibus ea qua teneor caritate & amicitia spirituali salutem.

In Append. Concil. Basil. c. 90. extat eadem epistola sub nomine Joannis Imp. CP. II.

Litteras reverentiæ vestræ recepimus per reverendum Antonium Episcopum Sudensem, & fratrem Albertum de Crispis, sacræ theologiæ magistrum, Oratores vestros, ex quibus & etiam relationibus præfatorum bene notsvimus optimam dispositionem atque intentionem Deo amabilem, quam vestra reverentia pro tota Christianitate gerit, specialiter pro nobis, id est pro unitate Ecclesiæ sanctæ Christi. Et super hoc lætati fuimus maxime, quoniam hortamini nos pro illis, pro quibus & nos jamdiu hortati fuimus instanter Ecclesiam Romanam. Multoties enim scripsimus, & misimus illuc pro unitate prædicta, ut omnibus patet. Tantis autem legationibus ex parte nostra factis, & tanta solicitudine ostensa, non permiserunt tamen circumstantiæ rerum, ut finem acciperet nostra voluntas & tractatus. Ad præsens igitur de istis & eisdem, & consimili & eadem dispositione, vestræ reverentiæ scribimus, quærentes fieri Concilium Œcumenicum sub præsentia omnium personarum debentium necessario adesse, secundum antiquum ordinem & consuetudinem, & tale Concilium fieri canonicum, liberum, inviolatum, & simpliciter secundum formas antiquorum Œcumenicorum Conciliorum: & illud omne, quod Deo dante in tali Concilio unanimiter & concorditer conclusum fuerit, hoc firmum haberi indubitanter & sine contradictione & lite quacumque. Quæ omnia dicta fuerunt & concessa, & confirmata a sancta Romana Ecclesia per plures legationes ad eam nostra parte factas. Impedita vero fuit istorum conclusio & effectus propter temporales circumstantias, ut supra dictum est. Sed quoniam vestra reverentia in præsenti tempore tantam promptitudinem super istis ostendit, per legationem specialem quam fecit pro istis, & hortata fuit nos litteris & relationibus suorum Oratorum, propter hoc & nos mittimus Ambaxiatores nostros familiarem imperii * protonostiarium Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandissimum in sacris monachis Abbatem sacri monasterii sancti Demetrii Isidorum, & Joannem a Dissipatum, per quos petimus & rogamus vestram reverentiam, quod ad hoc Deo amabile opus unionis conferatis omnem curam & solicitudinem, ut fiat & concludatur dictum laudabile opus, vestris studio & diligentia nostris correspondentibus. Cum vero sint aliqua necessaria ad hoc & ejus operis executivis, commisimus de istis prædictis nostris Ambaxiatoribus, qui vestræ reverentiæ latius & clarius omnia referent & manifestabunt, placeatque vestræ reverentiæ eisdem plenam fidem adhibere.

* protovestiarium

a Pro. Disbytum,

Datum in urbe Constantinopoli, millesimo quadringentesimo trigesimotertio, die decimoquinto mensis Octobris.

IV.

Sequitur confirmatio supradictorum capitulorum.

Suprascripta igitur capitula & conventiones hæc sancta Synodus auctoritate universalis Ecclesiæ præsenti decreto approbat, ratificat & confirmat, statuitque ac decernit, & pollicetur ea & eorum quodlibet servare & inconcussa tenere, ut præmittitur. Quæ cum ad incrementum fidei orthodoxæ, utilitatemque Ecclesiæ catholicæ, & totius populi Christiani pertinent, omnibus fidem Christi diligentibus, grata plurimum & accepta esse debent. Et quoniam (ut præscriptum est) ipsi Græci propter nonnullas causas postulant, ut sanctissimus dominus Eugenius Papa quartus, dictis capitulis & conventionibus expresse consentiat, ne propter hoc tantum bonum negligatur, ipsum Eugenium hæc sancta Synodus cum omni caritate obsecrat & deprecatur, ac per viscera misericordiæ Jesu Christi, cum quanta potest instantia exorat ac requirit, ut in favorem Fidei & Ecclesiasticæ unitatis præfatis capitulis & conventionibus Synodali decreto approbatis & ratificatis per suas litteras more Romanæ curiæ Bullatas expressum assensum præbeat.

Datum in sessione publica, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, septimo Idus Septembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

V.

Aliud decretum de Judæis & neophytis in eadem sessione promulgatum.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

SAlvatoris nostri Jesu Christi sequens vestigia hæc sancta Synodus illud gerit potissime in visceribus caritatis, ut omnes evangelicam veritatem agnoscant, & in ea, postquam agnoverint, fideliter perseverent. Proinde, ut Judæi aliique infideles ad orthodoxam convertantur Fidem, quique ad ipsam conversi fuerint in illa constanter permaneant, his salubribus institutis providere decernens, in primis statuit, ut omnes diœcesani quosdam in litteris divinis bene eruditos aliquot vicibus annuatim deputent in locis, ubi Judæi aut alii infideles degunt, ad prædicandum & explanandum taliter catholicæ Fidei veritatem, ut ipsi infideles qui audiunt, suos valeant errores recognoscere. Ad quam prædicationem sub pœnis tam commercii per fideles illis interdicendi, quam aliis ad hoc opportunis ipsos infideles cujuscumque sexus in annis discretionis constitutos accedere compellant. Ipsi autem diœcesani ac prædicantes ita se erga illos propitios ac caritate plenos exhibeant, ut non solum propalatione veritatis, sed & aliis humanis officiis ipsos Christo lucrifaciant. Christianos autem cujuscumque dignitatis aut status, quomodolibet impedientes, ne Judæi ad hujusmodi prædicationem conveniant, aut arceantur, notam fautoriæ infidelitatis incurrere ipso

ANNO CHRISTI 1434.

facto decernit. Ut autem hæc prædicatio eo sit fructuosior, * quo prædicantes linguarum habuerint peritiam, omnibus modis servari præcipimus constitutionem editam in Concilio Viennensi, de duobus docere debentibus in studiis ibidem expressis linguas Hebraicam, Arabicam, Græcam, & Chaldæam: quæ ut efficacius observetur, rectores ipsorum studiorum inter alia, quæ in assumptione rectoratus jurant, hoc etiam addi volumus, operam se pro ipsius constitutionis observatione daturos. In Conciliis etiam illarum provinciarum, in quibus hujusmodi studia constituta sunt, omnino disponatur, ut hi, qui prædictas linguas docturi sunt, stipendia debita percipere valeant. Sacros insuper canones renovantes, præcipimus tam diœcesanis, quam potestatibus sæcularibus, ut modis omnibus prohibeant, ne Judæi aut alii infideles, aut Christianos, aut Christianas in familiares, seu servientes, aut filiorum suorum nutrices, habeant, ac ne Christiani cum ipsis in eorum festivitatibus, nuptiis, & conviviis, aut balneis, seu nimia conversatione communicent, aut medicos, vel matrimoniorum proxenetas, seu aliorum contractuum mediatores de publico constitutos assumant, nec aliis publicis præponant officiis, aut ad gradus quoscumque scholasticos admittant, nec eis locentur prædia, vel alii redditus Ecclesiastici. Prohibeantur etiam libros Ecclesiasticos, calices, cruces, & alia Ecclesiarum ornamenta, sub pœna perditionis rei emere, aut pignori sub pœna amissionis pecuniæ mutuatæ accipere. Sub gravibus quoque pœnis cogantur aliquem deferre habitum, per quem a Christianis evidenter discerni possint. Quorum ut evitetur nimia conversatio, in aliquibus civitatum & oppidorum locis a Christianorum cohabitatione separatis habitare compellantur, & ab Ecclesiis longius quantum fieri potest. Nec diebus Dominicis & aliis solemnibus festivitatibus apothecas apertas tenere, vel in publico laborare præsumant.

* forte quo majorem

VI.

De his qui volunt ad Fidem converti.

Si quis eorum ad Fidem catholicam converti voluerit, bona sua, quæcumque habet mobilia & immobilia, ei intacta illæsaque permaneant. Quod si hujusmodi bona ex usura aut illicito quæstu fuerint acquisita, ac notæ sint personæ, quibus foret de jure restitutio facienda, (quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum) illis restitui omnino oportet. His vero personis non extantibus, quia talia per manus Ecclesiæ in pios essent usus convertenda, hæc sancta Synodus vicem gerens universalis Ecclesiæ, in favorem concedit suscepti baptismatis tanquam in pium usum apud ipsos remanere debere, sub pœna divini anathematis tam Ecclesiasticis quam sæcularibus interdicens, ut nullam super his, quovis quæsito colore, molestiam inferant aut inferri patiantur, sed magnum se fecisse lucrum existiment, dum tales Christo lucrati fuerint. Et quoniam (ut scriptum est) *qui habuerit substantiam mundi hujus, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in ipso?* Si ipsi conversionis tempore inopes, aut indi-

* Joan. 3.

A gentes fuerint, per viscera misericordiæ Dei omnes tam Ecclesiasticos quam sæculares hæc sancta Synodus exhortatur, ut ipsis conversis manus porrigant adjutrices. Ipsi quoque diœcesani non solum Christianos ad subveniendum illis exhortentur, sed tam de redditibus Ecclesiarum, prout poterunt, quam de his quæ ad pauperum usus per ipsos convertenda devolvuntur, hujusmodi neophytos sustentare non negligant, ipsosque a detractionibus, contumeliis, paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam baptismi cives sanctorum & domestici Dei efficiuntur, longeque dignius sit regenerari spiritu, quam nasci carne, hac * edictali lege statuimus, ut civitatum & locorum, B in quibus sacro baptismate regenerantur, privilegiis, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quæ ratione duntaxat nativitatis & originis alii consequuntur. Curent insuper sacerdotes baptizantes, & hi qui de sacro fonte suscipiunt, tam ante baptismum quam post, illos in articulis Fidei ac legis novæ præceptis, catholicæque Ecclesiæ ritibus diligenter instruere. Et tam ipsi quam diœcesani operam dent, ut cum Judæis seu infidelibus, saltem per longum tempus, penitus conversentur, ne, sicut noviter contingit ab infirmitate curatis, modica occasio ad pristinam perditionem recidivos efficiat. Et quoniam, experientia teste, mutuam inter se neophytorum conversationem C ipsos in Fide nostra fragiliores reddere, ac saluti ipsorum plurimum officere compertum est, exhortatur hæc sancta Synodus locorum ordinarios, ut quantum pro incremento Fidei viderint expedire, curent & studeant neophytos ipsos cum originariis Christianis matrimonio copulare. Prohibeatur & his neophytis sub gravibus pœnis, ne mortuos more Judæorum sepeliant, aut sabbata aliasque solemnitates & antiquæ sectæ ritus quoquo modo observent. Sed & Ecclesias & prædicationes nostras, prout alii catholici, frequentent, & in omnibus se Christianorum moribus conformes reddant. Contemptores autem prædictorum, per sacerdotes in quorum Pa- D rochiis siti sunt, aut alios ad quos de jure vel antiqua consuetudine de talibus inquirere spectat, ac etiam per alios quoscumque, diœcesanis, seu inquisitoribus hæreticæ pravitatis deferantur: & invocato, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis, per eos taliter puniantur, quod & aliis transeat in exemplum. De his omnibus in Conciliis provincialibus & Synodalibus diligens fiat inquisitio, & tam circa Episcopos & sacerdotes in præmissis negligentes, quam ipsos neophytos & infideles prædictorum contemptores, opportunum adhibeatur remedium. Si quis autem, cujuscumque gradus vel præeminentiæ, hujusmodi neophytos, ne ad observationem ritus Christiani, E seu alicujus præmissorum compellantur, foveat atque defendat, pœnas contra fautores hæreticorum promulgatas incurrat. Neophyti vero si se corrigere post canonicam monitionem neglexerint, quin ad vomitum judaizantes redire comperti sint, contra eos tanquam perfidos hæreticos secundum sacrorum canonum instituta procedatur. Si qua vero ipsis Judæis vel infidelibus indulta seu privilegia per quoscumque Ecclesiasticos seu sæculares cujuscumque status seu dignitatis, etiamsi papalis vel imperialis existant, concessa jam sint, vel in futurum concedi contingat, vergentia quo-

* ediEtali.

ANNO CHRISTI 1434.

quo

ANNO CHRISTI 1431.

quo modo in detrimentum catholicæ Fidei, aut A dignitatum, beneficiorum vel officiorum sint nominis Christiani, seu quorumcumque præmissorum, hæc sancta Synodus cassa & irrita esse decernit, decretis & constitutionibus Apostolicis ac Synodalibus, quæ super præmissis condita sunt, in suo robore duraturis. Et ut hujusmodi sanctæ constitutionis jugis memoria habeatur, & ut ne quisquam ipsius ignorantiam prætendere possit, jubet hæc sancta Synodus, ut per singulas cathedrales & collegiatas Ecclesias, aliaque pia loca, in quibus uberior est fidelium concursus, semel in anno ad minus infra *divina promulgetur.

* diem

Datum in sessione publica ipsius sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, septimo Idus Septembris, anno a B Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

SESSIO XX.

ANNO CHRISTI 1431.

I.

Decretum de concubinariis in sessione vigesima promulgatum.

Sacrosancta Basileensis, Generalis Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

TAntó sumus ad concedendum petentibus laudabili per nos ordinatione statuta & decreta sub forma authentica promiores, quanto ex hoc statutis & decretis hujusmodi circa eorum observationem valeat fides certior adhiberi. Hinc est quod nos tenores constitutionum inferius descriptarum, per nos dudum editarum & in sessione publica per nos in majori Ecclesia Basileensi Undecimo Kalendas Februarii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto celebrata publicatarum, & apud acta nostra de mandato nostro descriptarum, ad dilectorum Ecclesiæ filiorum, &c. N. & N. qui tenores hujusmodi se in judicio & extra asserunt indigere, supplicationis Instrumentum de actis D ipsis extrahi & præsentibus annotari fecimus, quæ sequuntur in hæc verba: Quicumque clericus, cujuscumque status, conditionis, religionis, dignitatis, etiamsi pontificalis vel alterius præeminentiæ existat, qui post hujus constitutionis notitiam, quam habere præsumatur, per duos menses post publicationem ejusdem in Ecclesiis cathedralibus, quam ipsi diœcesani omnino facere teneantur, postquam eadem constitutio ad eorum notitiam pervenerit, fuerit publicus concubinarius, a perceptione fructuum omnium suorum beneficiorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus, quos suus superior in fabricam vel aliam evidentem Ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiun- E tur, convertat: nec non & hujusmodi publicum concubinarium, ut primum talem esse innotuerit, mox suus superior monere teneatur, ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat. Quam si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publice resumpserit, jubet hæc sancta Synodus ut ipsum suis omnibus beneficiis omnino privet. Et nihilo minus hi publici concubinarii, usquequo cum eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem, fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcumque bonorum,

ANNO CHRISTI 1435.

dignitatum, beneficiorum vel officiorum sint inhabiles. Qui si post dispensationem recidivo vomitu ad hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicujus dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant. Quod si hi, ad quos talium correctio pertinet, eos (ut prædictum est) punire neglexerint, eorum superiores tam in ipsos de neglectu, quam in illos pro concubinatu, modis omnibus digna punitione animadvertant. In Conciliis etiam provincialibus & Synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem a collatione beneficiorum vel alia condigna pœna severiter procedatur. Et si hi, quorum destitutio ad summum Pontificem spectat, per Concilia provincialia aut suos superiores propter publicum concubinatum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ipsi summo Pontifici deferantur. Eadem diligentia & inquisitio in quibuscumque capitulis Generalibus & provincialibus quoad suos servetur, pœnis aliis contra prædictos & alios non publicos concubinarios statutis in suo robore permansuris. Publici autem intelligendi sunt non solum hi quorum concubinatus per sententiam aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam, quæ nulla possit tergiversatione celari, notorius est, sed qui mulierem de incontinentia suspectam & infamatam tenet, & per suum C superiorem admonitus ipsam cum effectu non dimittit. Quia vero in quibusdam regionibus nonnulli jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, pecuniarios quæstus a concubinariis percipere non erubescunt, patiendo eos in tali fœditate sordescere: sub pœna maledictionis æternæ præcipit, ne deinceps sub pacto, compositione, aut spe alicujus quæstus, talia quovis modo tolerent aut dissimulent: alioquin ultra præmissam negligentiæ pœnam, duplum ejus quod propterea acceperint, restituere ad pios usus omnino teneantur & compellantur. Ipsas autem concubinas, seu mulieres suspectas, Prælati modis omnibus curent a suis subditis etiam per brachii sæcularis auxilium, si opus fuerit, penitus arcere: qui etiam ex tali concubinatu procreatos filios apud patres suos cohabitare non permittant. Jubet insuper hæc sancta Synodus, ut etiam in prædictis Synodis & capitulis hæc constitutio publicetur, & quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem moneat diligenter. Injungat præterea omnibus sæcularibus viris, etiamsi regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecumque inferant impedimentum, quocumque quæsito colore, Prælatis qui ratione sui officii adversus suos subditos pro hujusmodi concubinatu procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum sit, & sub peccati mortalis pœna necessario evitandum, monet omnes laicos tam uxoratos quam solutos, ut similiter a concubinatu abstineant. Nimis enim reprehensibilis est qui uxorem habet, & ad alienam mulierem accedit: *qui vero solutus est, si continere nolit*, juxta Apostoli consilium, *uxorem ducat*. Pro hujus autem divini observatione præcepti, hi, ad quos pertinet, tam salutaribus monitis quam aliis canonicis remediis omni studio laborent. 1. Cor. 7.

ANNO CHRISTI 1431.

II.

De pacificis possessoribus.

Quicumque non violentus, sed habens coloratum titulum, pacifice & sine lite Prælaturam, dignitatem, beneficium, vel officium triennio proximo hactenus possedit, vel in futurum possidebit, non possit postea in petitorio vel possessorio a quoquam etiam ratione juris noviter impetrati, molestari, excepto hostilitatis casu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo protestari, & juxta Concilium Viennense illud intimare teneatur. Lis autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur, si ad executionem citationis, jurisque sui in judicio exhibitionem, ac terminorum omnium observationem, processum fuerit. Ordinarii autem diligenter inquirant, ne quis sine titulo beneficium possideat. Quod si talem quandocumque repererint, declarent jus illi non competere, vel huic (si sibi videatur) nisi sit intrusus, seu violentus, aut alias indignus, vel alteri idoneo provideant.

III.

Quomodo divinum officium in Ecclesia celebrandum sit.

Si quis principem sæculi rogaturus, habitu honesto, gestu decenti, prolatione non præcipiti, sed distincta, attenta quoque mente, seipsum ac verba studet componere, quanto diligentius in sacro loco omnipotentem oraturus Deum, hæc * omnino facere * curare debet? Statuit igitur sancta Synodus, ut in cunctis cathedralibus ac collegiatis Ecclesiis, horis debitis, signis congrua pulsatione præmissis, laudes divinæ per singulas Horas non cursim ac festinanter, sed * asiatim ac tractim, & cum pausa decenti, præsertim in medio cujuslibet versiculi psalmorum, debitam faciendo inter solemne ac feriale officium differentiam, reverenter ab omnibus persolvantur. Horas canonicas dicturi, cum tunica talari ac superpelliciis mundis ultra medias tibias longis vel cappis, juxta temporum ac regionum diversitatem, Ecclesias ingrediantur, non caputia, sed almucias vel birreta tenentes in capite. Qui cum in choro fuerint, gravitatem servent, quam & locus & officium exigunt; non insimul aut cum aliis confabulantes seu colloquentes, aut litteras seu scripturas alias legentes. ᵃ Et cum psallendi gratia ibidem conveniant, juncta ac clausa labia tenere non debent, sed omnes, præsertim qui majori funguntur honore, in psalmis, hymnis & canticis Deo alacriter modulentur. Cum dicitur, Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto, omnes consurgant. Cum nominatur gloriosum illud nomen Jesus, *in quo omne genu flectitur*, *cælestium, terrestrium, & infernorum*, omnes caput inclinent. Nemo ibidem, dum Horæ in communi publice cantantur, legat vel dicat privatim officium: nam non solum obsequium, quo obnoxius est, choro subtrahit, sed alios psallentes perturbat. Super his debite observandis, aliisque ad divini officii prosecutionem ac chori disciplinam spectantibus, decanus, vel cui onus incumbit, diligenter invigilet, hinc inde, ne quid inordinate fiat, circumspiciens. Horum autem transgressores, illius Horæ in qua circa prædicta excesserint, vel alia majori, prout transgressionis gravitas exigit, plectentur pœna.ᵇ

* omnia.
* curabit.
* aleatim sedatim.
Philip. 2.

IV.

Quo tempore quisque debet esse in choro.

Qui in Matutinis ante finem psalmi, Venite exultemus, in aliis Horis ante finem primi psalmi, in missa ante ultimum Kyrie eleison, usque in finem divino officio non interfuerit, nisi forte necessitate cogente ac petita & obtenta a præsidente chori licentia discedere oporteat, pro illa Hora absens censeatur, salvis Ecclesiarum consuetudinibus, si quæ forte circa hoc arctiores existant. Idem in his observetur, qui a principio usque in finem in processionibus non permanserint. Pro cujus executione deputetur aliquis, onus habens notandi personas singulas statuto tempore non convenientes, juramento adstrictus agere fideliter, & nulli parcere. Jubet etiam hæc sancta Synodus, quod in illis Ecclesiis, in quibus singulis Horis certæ distributiones statutæ non sunt, omnino etiam de grossis fructibus (si opus sit) deputentur, ut juxta mensuram laboris plus minusve quisque capiat emolumenti, tollens prorsus abusum illum, quo in una duntaxat hora præsens totius diei distributiones usurpat, & illum quo præpositi, vel decani, aut alii officiales, ex hoc solum quod officiales sunt, licet actualiter pro utilitate Ecclesiæ non absint, quotidianas distributiones percipiant.

V.

Qualiter Horæ canonicæ extra chorum dicendæ sint.

Quoscumque etiam alibi beneficiatos, seu in sacris constitutos, cum ad Horas canonicas teneantur, admonet hæc sancta Synodus, si orationes suas Deo acceptas fore cupiunt, ut non in gutture, vel inter dentes, seu deglutiendo aut syncopando dictiones nec * colloquia, vel risus intermiscendo, sed sive soli, sive associati, diurnum nocturnumque officium reverenter verbisque distinctis peragant, ac tali in loco, unde a devotione non retrahantur, ad quam se disponere & præparare debent, juxta

* vel

(a) *Nota quod tanta erat nostris diebus in Ecclesia Parisiensi hujus Constitutionis observantia, ut etiam cum decreto suo particulari irritante quod sequitur distincte observaretur.*

Nullus debet dicere horas suas ad partem in libro vel Breviario suo. Alias liceat decano, vel Cantori librum tollere a manibus illum tenentis, sed nec litteras legere clausas vel apertas.

Quod ad futuram profuturam rei memoriam, ut cetera Ecclesia tam saeculares quam regulares, si qua fortassis non observant; ad observantiam consimilem excitentur appositum est.

Ex Martyr. Edit. Parisiis anno 1536. in quarto per Joannem Muneratum.

Vide Fabritium Bibl. Med. Tom. IV. pag. 206. & Tom. VI. pag. 308. edit. Patav. 1754.

(b) Salvis tamen laudabilibus consuetudinibus, statutis, ac observationibus specialibus Ecclesiarum singularum regni, & delphinatus. *Ex Martyr. edito Parisiis anno 1536. sup. cit.*

ANNO CHRISTI 1435.

ta id quod scriptum est: *Ante orationem præpara animam tuam, ne sis quasi qui tentat Deum.*

Eccles. 18.

VI.

De his qui tempore divinorum vagantur per Ecclesiam.

Quicumque in Ecclesia beneficiatus, præsertim de majoribus, divinorum tempore per Ecclesiam vel foris circa ipsam deambulando, aut cum aliis colloquendo, vagari visus fuerit, non solum illius Horæ, sed totius diei præsentiam ipso facto amittat. Qui si semel correctus non destiterit, per mensem distributionibus careat, vel graviori (si pertinacia exegerit) pœnæ subjaceat, ita ut tandem desistere cogatur. Prohibeatur etiam ne divina officia tumultuosi quorumcumque per Ecclesiam discursus impediant aut perturbent. Regulares qui in conventualibus Ecclesiis circa prædicta excesserint, gravi pœna superioris * arbitrio castigentur.

De regularibus. * superiorum.

VII.

De tabula pendente in choro.

Ut cuncta in domo Dei ordinata procedant, & quilibet sciat quod sibi agendum imminet, statuatur tabella aliqua continue pendens in choro, in qua quid per unumquemque ex canonicis, vel aliis beneficiatis, in singulis Horis per hebdomadam aut majus tempus, legendum cantandumve sit scribatur. Qui autem secundum quod ibi descriptum fuerit facere per se vel alium neglexerit, pro qualibet Hora distributiones unius diei amittat.

VIII.

De his qui in missa non complent Credo, *vel cantant cantilenas, vel nimis basse missam legunt, aut sine ministro.*

Abusum aliquarum Ecclesiarum, in quibus *Credo in unum Deum*, quod est symbolum & confessio Fidei nostræ, non complete usque ad finem cantatur, aut præfatio seu oratio Dominica omittitur, vel in Ecclesiis cantilenæ sæculares voce admiscentur, seu missa etiam privata sine ministro aut (1) per secretas orationes ita submissa voce dicitur, quod a circumstantibus audiri non potest, abolentes, statuimus ut qui in his transgressor inventus fuerit a suo superiore debite castigetur.

IX.

De pignorantibus cultum divinum.

Abusum etiam illum cultui divino manifeste derogantem, quo nonnulli Ecclesiarum canonici contrahentes debita, sic se creditoribus obligant, ut, nisi statuto tempore satisfaciant, a divinis * cessetur officiis, abolentes, & obligationem hujusmodi, etiamsi jurejurando firmata sit, irritam decernentes, statuimus ut

* F. cessent. M.

A qui talem illicitum contractum fecerint trium mensium fructus ipsi Ecclesiæ applicandos ipso facto amittant. Et quamdiu divina non resumpserint, nullos ex ipsa Ecclesia proventus percipiant.

X.

De tenentibus capitula tempore missæ majoris.

Probibet hæc sancta Synodus, ut tempore missæ majoris, præsertim solemnibus diebus, capitula seu actus capitulares, aut alii tractatus, per canonicos non celebrentur, nisi forte urgens & evidens ingrueret necessitas. B Qui vero ad talem Horam capitulum indixerit, a distributionibus quotidianis per hebdomadam sit suspensus, neque ipsi canonici pro Hora illa distributiones ipsas lucrentur.

XI.

De spectaculis in Ecclesia non faciendis.

Turpem etiam illum abusum in quibusdam frequentatum Ecclesiis, quo certis anni celebritatibus nonnulli cum mitra, baculo, ac vestibus pontificalibus more Episcoporum benedicunt, alii ut reges ac duces induti *, quod festum fatuorum vel innocentum, seu puerorum, in quibusdam regionibus nuncupatur, C alii larvales & theatrales jocos, alii choreas & tripudia marium ac mulierum facientes homines ad spectacula & cachinnationes * movent, alii comessationes & convivia ibidem præparant: hæc sancta Synodus detestans, statuit & jubet tam ordinariis, quam Ecclesiarum decanis & rectoribus, sub pœna suspensionis omnium proventuum Ecclesiasticorum trium mensium spatio, ne hæc aut similia ludibria, neque etiam mercantias seu negotiationes nundinarum in Ecclesia, quæ domus orationis esse debet, ac etiam * cœmeterio exerceri amplius permittant, transgressoresque per censuram Ecclesiasticam, aliisque juris remedia punire non D negligant. Omnes autem consuetudines, statuta ac privilegia quæ his non concordant circa hæc decretis, nisi forte majores adjicerent pœnas, irritas esse hæc sancta Synodus decernit. *

* sunt

* machinationes.

* in

* decrevit.

Datum in sessione publica in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, * die Jovis nona mensis Junii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo-quinto.

* quinto Idus.

SESSIO XXII.

De condemnatione libelli fratris Augustini de Roma archiepiscopi Nationis.

E *Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.*

CUM inter cetera pietatis opera ad conservandam Fidei catholicæ veritatem, extirpandosque errores & hæreses, hæc sancta Syno-

(1) Legendum *præter*, cum optimis MSS. & veteribus editionibus; ut adnotavit le Brun, in Missæ explicat. Tom. 4. Dissert. XV.

ANNO CHRISTI 1435.

nodus potiſſime convenerit, noſtræ ſolicitudinis præcipuum ſtudium eſt, illico ut pullulare aliquid noverimus, quod Fidei Chriſtianæ puritatem offcodere, & ſplendorem luminis in mentibus fidelium quomodolibet obnubilare poſſit, penitus reſcindere, agrumque Dominicum a noxiis zizaniis & vepribus cum omni diligentia expurgare. Proinde libellum quemdam editum a magiſtro Auguſtino, vulgariter dicto de Roma, Archiepiſcopo Nazareno, cujus primus tractatus de ſacramento unitatis Jeſu Chriſti & Eccleſiæ, ſive de Chriſto integro intitulatur; ſecundus de Chriſto capite, & ejus inclyto principatu: alius de caritate Chriſti circa electos, & ejus infinito amore, tanquam non ſanam & erroneam in Fide doctrinam continentem, cum ſuis defenſoriis damnat & reprobat. Et potiſſime ſcandaloſam illam aſſertionem, erroneam in Fide, in ipſo libello contentam, quam piæ fidelium aures ſine horrore audire non poſſunt, videlicet: Chriſtus quotidie peccat, & ex quo fuit Chriſtus quotidie peccavit, quamvis * de capite Eccleſiæ Chriſto Jeſu ſalvatore noſtro dicat ſe non intelligere, ſed ad membra ſua, quæ cum Chriſto capite unum eſſe Chriſtum aſſeruit, intelligentiam ejus eſſe referendam dicat. Nec non & propoſitiones iſtas, & eis in ſententia ſimiles, quas in articulos damnatos in ſacro Conſtantienſi Concilio incidere declarat, videlicet: Non omnes fideles juſtificati ſunt membra Chriſti, ſed ſoli electi, finaliter in perpetuum regnaturi cum Chriſto. Secundum ineffabilem præſcientiam Dei ſumuntur membra Chriſti, ex quibus conſtat Eccleſia, quæ tamen non conſtat niſi ex eis qui ſecundum propoſitum electionis vocati ſunt. Non ſufficit Chriſto uniri vinculo caritatis, ut aliqui efficiantur membra Chriſti, ſed requiritur alia unio. Has etiam quæ ſequuntur: Humana natura in Chriſto vere eſt Chriſtus. Humana natura in Chriſto, eſt perſona Chriſti. Ratio ſuppoſitalis determinans humanam naturam in Chriſto non realiter diſtinguitur ab ipſa natura determinata. Natura humana in Chriſto procul dubio eſt perſona Verbi: & Verbum in Chriſto natura aſſumpta, eſt realiter perſona aſſumens. Natura humana aſſumpta a Verbo ex unione perſonali, eſt veraciter Deus naturalis & proprius. Chriſtus ſecundum voluntatem creatam tantum diligit naturam humanam unitam perſonæ Verbi, quantum diligit naturam divinam. Sicut duæ perſonæ in divinis ſunt æqualiter diligibiles, ita duæ naturæ in Chriſto, humana & divina, ſunt æqualiter diligibiles propter perſonam communem. Anima Chriſti videt Deum tam clare & intenſe, quantum clare & intenſe Deus videt ſeipſum. Quas quidem propoſitiones, & alias ex eadem radice procedentes, in prædicto libello contentas, tanquam erroneas in Fide, damnat & reprobat hæc ſancta Synodus. Ne igitur per hujuſmodi doctrinam in errorem quempiam fidelium prolabi contingat, diſtricte præcipit ne quiſquam præfati libelli doctrinam, & præſertim ſupraſcriptas propoſitiones (ut præmittitur) damnatas & reprobatas, ac etiam ejus tractatus defenſorios, docere, prædicare, defendere aut approbare præſumat. Eos autem qui ſecus egerint, tanquam hæreticos, & alias animadverſione canonica puniendos decernit. In nullo autem per hæc derogare intendit di-

* pro.

A ctis aut ſcriptis ſanctorum doctorum in prænominatis materiis loquentium, quinimmo ea recipit & amplectitur juxta eorum veram intelligentiam per eos aut alios catholicos doctores in theologica ſchola communiter expoſitam & declaratam. Nec per hanc ſententiam perſonæ præfati auctoris præjudicare intendit hæc eadem ſancta Synodus: quia etſi debite vocatus fuerit, cauſas tamen abſentiæ allegavit, & in aliquibus ſuis ſcriptis & alias doctrinam ſuam determinationi Eccleſiæ ſubmiſit. Ceterum hæc ſancta Synodus mandat & præcipit omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, cancellariis univerſitatum, & Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ad quorum ſpectat officium, quatenus diligen- B tiam ſolertem adhibeant, & provideant, ne aliquis dictus librum & libellos defenſorios habeat, aut præſumat penes ſe conſervare, aut tenere, immo ipſos prædictis aſſignare habeat, ut de illis faciant prout jura diſponunt: alias contra tales canonica animadverſione procedatur.

Datum in ſeſſione publica in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata Idibus Octobris, Anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

SESSIO XXIII.

I.

De electione ſummi Pontificis.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUONIAM ſalus populi paſtor bonus, merito hanc ſanctam Synodum, quantum * pro humanæ legis fieri poteſt induſtria, niti decet ut Romanus Pontifex, qui gregis Dominici primus & ſummus eſt paſtor, talis fiat, taliſque perſeveret, qui cunctarum animarum ſaluti ac totius Chriſtiani orbis utilitati pro- D videat, & tanto officio digne ſatisfaciat: proinde conſtitutiones tam ſacrorum Conciliorum, quam ſummorum Pontificum, ſuper Romani electione Pontificis editas, innovans hæc ſancta Synodus, & eis quædam ſalubria adjiciens, ſtatuit ut, quotieſcumque ſedem Apoſtolicam vacare contigerit, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales præſentes in loco, quo ſummi Pontificis electio celebranda eſt, decima die poſtquam ſedes vacaverit, omnes in cappellam aliquam vel locum prope conclave conveniant. Inde præcedente Cruce bini cum devotione cantando, Veni creator Spiritus, incedentes, locum conclavis ingrediantur: quo non niſi duos familiares neceſſarios quilibet introducat. Ce- E remoniarum autem gratia duo clerici, quorum ſaltem unus ſit notarius, etiam admitti poſſint. Camerarius vero cum his quibus conclavis cuſtodia commiſſa fuerit curet ne quis præter prædictos conclave ingrediatur. Ipſe autem poſt ingreſſum Cardinalium, clauſis foribus, cum deputatis intret, & ſingulorum Cardinalium cellas diligenter perquirat. Exceptiſque infirmorum aut debilium medicinalibus, ſi qua ibidem victualia vel confectiones reperiantur, amoveat. Exiens inde, claudenſque conclavis oſtium, cuſtodiam ſolicite obſervet, ac ſingulis diebus cibaria quæ Cardinalibus deferuntur ac-

* per, &c. induſtriam.

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1436.

* promulgatis in

accurate perquirat, nec introſerri permittat, A niſi quod pro moderata refectione neceſſarium videatur, decretis hujus ſacri Concilii, * quæ promulgantur in quarta & ſeptima ſeſſionibus, in ſuo robore firmiter permanſuris. Sequenti die Cardinales omnes coram his qui in conclavi fuerint, audita miſſa de ſancto Spiritu, ſacram ſumant Euchariſtiam. Et antequam ſcrutinium inchoent, antepoſitis ſanctis Evangeliis, jurent ſuper hac forma: Ego N. talis Cardinalis juro & promitto omnipotenti Deo Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, ac Beato Petro Apoſtolorum principi, eum eligere in Pontificem, quem credam Eccleſiæ univerſali in ſpiritualibus & temporalibus utilem, & tantæ dignitati idoneum; nec illi vocem dare B quem veriſimiliter ſcivero promiſſione aut datione alicujus rei temporalis, ſeu prece per ſe vel alium interpoſita, aut alias qualitercumque directe vel indirecte, pro ſe electionem procurare, electoque in Pontificem non prius obedientiam facere, quam juret juxta formam decreti ſacri Baſileenſis Concilii, ita me Deus adjuvet, cui in die tremendi judicii reddituſus ſum de hoc juramento & cunctis operibus meis rationem.

Poſt hæc quilibet eorum ſchedulam dabit, in qua ultra tres non nominet, inter quos ſi ultra unum nominaverit aliquis, ſit extra Cardinalium collegium. Neque una die niſi unum fiat ſcrutinium, & immediate poſt miſſam. Le- C ctis ſchedulis, niſi duarum partium in unum vota concurrant, mox comburantur. Ante autem ſex completa ſcrutinia, acceſſus ad quemquam fieri non poſſit. Recogitent eo tempore Cardinales, & attenta mente conſiderent, quantum ſibi ipſis meritum vel demeritum, quantumque populo Chriſtiano fructum vel præjudicium, bonum vel malum, eligendo Pontificem, facturi ſunt. In nulla profecto re magis Domini noſtri Jeſu Chriſti gratiam vel iram aſſequi poſſunt, quam cum de Vicario ejus ſuis præficiendo ovibus agitur, quas ita dilexit ut pro ipſis & mori & Crucis tormentum pati dignatus fuerit.

II.

De profeſſione ejuſdem ſummi Pontificis.

* Statuit hæc

* Decernit ſancta Synodus, ut electus in Papam electioni de ſe factæ per infra ſcripti modi expreſſionem conſentire teneatur. Quam expreſſionem ſi præſens in curia per Cardinales, vel extra per eorum aliquem, vel alium ab ipſis ad hoc habentem mandatum, in præſentia notarii & decem ſaltem perſonarum fieri convenit, qui præſentata ſibi electione, requiſitus infra diem naturalem ab hora requiſitionis, ſi non fecerit, electio ſua pro infecta habeatur, & ad aliam in nomine Domini Car- E dinales procedere teneantur. Expreſſo autem (ut prædicitur) hujuſmodi conſenſu, Cardinales eidem ut ſummo Pontifici mox obedientiam debitam exhibeant. Poſtquam vero per Cardinales obedientia præſtita fuerit, nulli de * ejus Pontificatu ambigere fas ſit.

III.

Forma conſenſus.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Ego N. electus in Papam omnipotenti Deo, cujus Eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & Beato Petro Apoſtolorum principi, corde & ore confiteor & profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere Fidem catholicam, ſecundum traditionem Apoſtolorum, Generalium Conciliorum, B & aliorum ſanctorum patrum, maxime autem ſanctorum octo Conciliorum Univerſalium, videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini primi, & quarti Calchedonenſis, quinti & ſexti item Conſtantinopolitani, ſeptimi Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, nec non Lateranenſis, Lugdunenſis, Viennenſis, Conſtantienſis, & Baſileenſis Generalium etiam Conciliorum, & illam fidem uſque ad unum apicem immutilatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem defendere & prædicare, ritumque pariter Sacramentorum Eccleſiaſticorum Eccleſiæ traditum omnimode proſequi & obſervare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione Fidei ca- C tholicæ, & extirpatione hæreſum & errorum, reformatione morum, ac pace in populo Chriſtiano. Juro etiam proſequi celebrationem Conciliorum Generalium, & confirmationem electionum, juxta decreta ſacri Baſileenſis Concilii. Hanc autem profeſſionem mea manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii redditurus ſum de hoc & omnibus operibus meis rationem, pura mente ſuper altare offero, quam in primo publico conſiſtorio ſolemniter repetam.

Ne lapſu temporis hæc tam ſalubris inſtitutio de memoria ſummi Pontificis elabatur, ſingulis annis, die quo anniverſarium celebratur electionis vel coronationis ſuæ, intra miſſarum D ſolemnia primus Cardinalis, qui ibidem affuerit, publice & alta voce coram ſummo Pontifice legat ſic: Sanctiſſime pater, attendat ſanctitas tua, & diligenter conſideret promiſſionem hanc, quam die electionis tuæ Deo feciſti. Poſtea eam legens, in fine dicat: Curet igitur ſanctitas tua, pro honore Dei, & ſalute animæ tuæ, & utilitate univerſalis Eccleſiæ, prædicta omnia pro viribus obſervare bona fide ſine dolo & fraude. Recogites etiam cujus vicem geras in terris, illius videlicet qui animam ſuam pro ovibus ſuis poſuit, qui ter, antequam oves ſuas beato Petro committeret, petiit an ipſum diligeret: quique ſicut juſtus judex, & quem nullum latet ſecretum, ratio- E nem exiget a te de omnibus uſque ad minimum quadrantem. Memineris quid beatus Petrus aliique ſibi ſuccedentes Pontifices fecerunt, qui nihil aliud cogitabant, niſi honorem Dei, propagationem Fidei, publicum Eccleſiæ bonum, ſalutemque & utilitatem filiorum ſuorum: & tandem imitantes magiſtrum & Dominum, animas ſuas pro ſibi commendatis ovibus exponere non dubitarunt. *Noli tibi aut tuis theſaurizare in terris, ubi tinea & ærugo demolitur, ubi fures & latrones effodiunt, ſed theſauriza tibi in cælis. Non ſis acceptor perſonarum, nec ſanguinis, nec patriæ, aut nationis.* Matth. 6.

On-

ANNO CHRISTI 1436.

Matth. 12. Marc. 3.

Omnes filii Dei sunt, & tuæ curæ ac custodiæ pariter commissi. Dicas exemplo Christi: *Qui fecerit voluntatem Patris mei qui est in cælis, ille meus frater, soror & mater, est*. In distribuendis dignitatibus & beneficiis, non carnem, non munera, non quid aliud temporale, sed solum Deum & virtutes atque hominum merita tibi proponas. In corrigendis excessibus Ecclesiasticam exerce disciplinam, memor quam gratiam Phinees, quamve pœnam Heli, alter injurias Dei ulciscendo, alter dissimolando, meruerunt. Pauperes autem ac miserabiles personas defende, juva & sustenta. Ad omnes autem paternam habe caritatem.

Post expleta coronationis solemnia, ac singulis annis post electionis anniversarium, cum B fratribus sui octo saltem continuis diebus summus pontifex vigili cura pertractet exequi quod tam solemniter Deo pollicitus est. In primis igitur perscrutetur in qua orbis parte Christiana religio vexetur a Turcis, Saracenis, Tartaris, & aliis infidelibus: in qua regione viget hæresis, schisma, vel quælibet superstitionis species; in quibus provinciis mores, & divinorum observantia mandatorum, sectaque vivendi norma, tam in statu Ecclesiastico quam sæculari, dilabuntur: ubi etiam libertas Ecclesiastica conculcatur: inter quos reges principesque & populos vigeant odia, vel bella, vel bellorum metus, & ubique sicut pius pater cum fratribus suis remediis opportunis diligenter pro- C videre studeat. His universalibus expeditis negotiis, ad ea quæ proximiora sunt manum apponens, mox domum, familiam, & curiam Romanam, ubi & prout necessarium fuerit exemplariter componere, veraciterque reformare se incipiat, ut ab ejus oculata reformatione, quæ ceterarum est Ecclesiarum caput, inferiores Ecclesiæ morum hauriant puritatem, nec aliquibus calumniandi ac maledicentiæ præstetur occasio: & tam circa magnos quam parvos inquirens vigilantissime, & inquiri faciens, quidquid emendatione dignum reperit, corrigere nullatenus differat aut dissimulet; sciens duplex esse peccatum, unum quod ibi perpetratur, aliud longe gravius quod inde sequitur. D Quidquid enim ibidem agitur, facile trahitur in exemplum. Unde fit ut languescente capite reliquum postea corpus morbus invadat. Pontificalis domus ac curia tanquam speculum mundum esse debet, in quo omnes prospicientes ad ejus exemplum se componant & vivant. Proinde ab ea penitus dissipet & evellat quidquid simoniacæ labis, quidquid concubinariæ sordis, quidquid denique vel Deum offendere, vel homines scandalizare potest. Curet ne officiales perperam officia sua administrent, ne quemquam gravent, nec per concussionem aut illicite quidquam extorqueant, & ut hi qui officialibus præpositi sunt, ipsorum excessus inultos non patiantur. Neminem permittant vesti- E bus & coloribus per sacros canones prohibitis uti: clerum Romanum, qui sibi principaliter & immediate subjectus est, principaliter in omni Ecclesiastica honestate instruat, monens non in vestimentorum pompis & nitore beneplacitum Dei, sed in humilitate, docentia, mentis puritate, simplicitate cordis, in morum castimonia, & reliquarum virtutum ornatu, quæ habentem Deo & hominibus commendant: sed reformet, & præsertim ut cultus divinus in Ecclesiis Urbis cum ea qua decet veneratione & disciplina observetur. Populum quoque

A Urbis, quæ peculiaris ejus est parochia, doceat, instruat, & in via salutis dirigat. Imperet Cardinalibus ut titulos ac parochias suas, prout eorum incumbit officio, visitent & reforment. Prælatum aliquem magnæ scientiæ, probatæque & exemplaris vitæ, in Urbe vicarium constituat, qui vice sua cleri & populi Episcopalem curam gerat, de quo an oneri suo diligenter incumbat sæpe perquirat. Post hæc cum eisdem fratribus de temporalitate Ecclesiæ Romanæ bene salubriterque regenda accurate cogitans, provideat ut provinciæ, civitates, oppida, castra, terræ ipsi Ecclesiæ subjectæ, juste ac pacifice gubernentur, tali quidem moderamine, ut inter regimen Ecclesiasticorum ac sæ- B cularium principum sic distet, sicut inter patrem & dominum. Non quæstui, sed protectioni ac tutelæ intendat, & paterna caritate cunctos fovens, non tam subditos quam filios existimet. Et quoniam spiritualem temporalemque ipsorum curam habet, invigilet omnes partialitates ac seditiones inde amovere præsertim Guelforum & Gibellinorum, & quæcumque his similia perniciosa nomina, animas corporaque pariter perimentia, omnem det operam, pœnis spiritualibus & temporalibus, quibuscumque potest modis, sublatis inde cunctis dissensionum fomentis, eos unanimes ad defensionem Ecclesiæ conservare. Ad regendum provincias ac civitates principales destinet Cardinales, vel C Prælatos integræ & incorruptæ famæ, quos non inhiare pecuniis, sed justitiæ ac paci subditorum intendere verisimile sit: quorum legatio biennio, aut ad plus triennio elapso, expiret. Et quia dignum est ut quilibet suæ villicationis rationem reddat, deputetur expleta legatione aliquis, vel aliqui insignes viri, qui suæ administrationis rationem, nec non querelas ac petitiones provincialium audiant, & justitiam exhibeant, & quod ipsi commode facere nequeunt, Papæ deferant, qui omnino gesta eorum scire studeat, &, si quid illicite perpetrasse ipsos constiterit, nullatenus inultum dimittat, ut & successores sui quæ non licent suo exemplo facere formident. D Et ne officiales manus forsitan ad illicita apponant, competens salarium, unde vivere honeste possint, eis constituatur. Sæpe etiam summus pontifex inquirat, quomodo tam Legati gubernatores & commissarii, quam Romanæ Ecclesiæ vicarii ac feudatarii, subditos regant, & an novis gabellis & exactionibus gravent. Quidquid autem austeritatis seu injusti oneris super cervices subditorum fieri cognoverit, nequaquam toleret. Pati enim impium est ut hi, quos Papa per se paterne regeret, per alios tyrannice tractentur. Statuta & constitutiones antiquas, quibus provinciæ ac terræ salubriter regi consueverunt, inviolata servari faciat. Quod si qua E postea irrationabiliter vel ad æmulationem seu partialiter edita sint, causa cognita, retractentur & reformentur. Infra annum ab electionis die Romanus Pontifex ad se oratores seu procuratores provinciarum ac principalium civitatum Ecclesiæ Romanæ accersat, & ostendens erga eos paternæ caritatis affectum, ab ipsis de statu & conditione patriarum, & quemadmodum prædecessoris sui tempore recti sunt, num etiam aliquo injusto graventur onere, & quid pro salubri ipsorum regimine faciendum sit, perscrutetur: & tandem in omnibus utilitati & indemnitati ipsorum, ac bo-

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

no publico, proviſionis remedia tanquam filiis adhibeat. Hoc idem ſaltem de biennio in bennium repetere non pigeat. Inter cetera quæ ſeudatarii, eapitanei, gubernatores, ſenator, eaſtellani; aliique præcipui officiales urbis & terrarum Eccleſiæ jurare ſolent, hoe etiam adjiciatur, ut in eorum inſtitutione jurent, quod ſede vacante, ad mandatum Cardinalium civitates, terras, loca, arces, & eaſtra, ae gentes nomine Romanæ Eceleſiæ tenebunt ae tradeot libere & ſine eontradictione. Ne ſummus pontifex carnalitatis ttahi videatur affectu, magis quam judieio rationis, atque ut ſeandalis obvietur, quæ (experientia teſte) ſæpe ſecuta ſunt, nullum de ceteto conſanguineum vel affinem uſqua ad tertium gradum inclnſive, ducem, marchionem, comitem, ſeudatarium, ampliyteotam, vicarium, gubernatorem, officialem, eaſtellanum alicujus provinciæ, civitatis, oppidi, eaſtri, ſortalitii, aut loci Romanæ Eccleſiæ, nec ſuper his juriſdictionem ſeu poteſtatem aliquam habere, nec capitaneum, ſeu conductorem gentium * armorum faciat, aut eſſe permitiat. Ipſi quoque Cardinales ſummo Pontifici ſecus agere volenti nequaquam aſſentiant: quodque ſuccedens Pontifex aliter facta prorſus retractet ac revocet. Juxta Nicolai Papæ IV. conſtitutionem ſtatuit ſancta Synodus, ut ad ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales omnium fructuum, redditunm, proventuum, mulctarum, condemnationum, ac eenſuum, de quibuſeumqua terris & locis Romanæ Eccleſiæ ſubjectis provenientium, medietas pertineat, inſtitutioque & deſtitutio omnium rectorum, gubernatorumqne, & cuſtodum, quocumque nomine cenſeantur, qui præerunt dictis terris & locis, ac etiam dictorum fructuum collectorum, de conſilio & conſenſu ipſorum Cardinalium fieri debeat. Ipſos igitur Cardinales admonet ſancta Synodus, ut terras & ſubditos Romanæ Eccleſiæ ab injuriis & oppreſſionibus protegant, de paceque ae ſalute & bono ipſorum regimine cogitantes, apud ſummum Pontificem, &, ubi opus fuerit, ipſos omni ſavore promoveant. Etſi de omnibus Romanæ Eceleſiæ terris magna cura ſummo Pontifiei ac Cardinalibus eſſe debeat, ad urbem tamen Romanam mentis intuitum ſedulo convertere, & ad ipſam tanquam peculiarem filiam & principalem eorum parochiam, in qua beatorum Petri & Pauli ae innumerabilium Chriſti martyrum & ſanctorum ſacra corpora requieſcunt, ubi ſedes eſt Romani Pontificis, unde & ipſe ac Romanum denominatur imperium, & ad quam omnes Chriſticolæ devotionis eauſa confluere ſolent, ſingularem quamdam earitatem & præcipuum affectum gerere tenentur, ut in pace, tranquillitate ac juſtitia gubernetur, in ſuiſque Eccleſiis, mœnibus, viis & ſecuritate ſtratarum detrimentum non patiatur. Quocirca ſtatuit hæc ſancta Synodus, ut de quibuſcumque ipſius Urbis redditibus & proventibus aliqua competens portio ad conſervationem Eccleſiarum, mœnium, viarum, pontium, ſecuritatiſque itinerum ipſius Urbis & diſtrictus, per aliquos viros probatæ famæ de conſilio Cardinalium eligendos re ipſa exponatur. Sicut ſervum ſervorum Dei ſummus pontifex ſe profitetur, ita opere comprobet; &, dum ad ipſum tanquam communem patrem uodique homines confugiant, adiri ſe ab omnibus facile per-

Conſanguinei quomodo Papæ ſunt habendi.

* fort armatarum.

A mittat. Uoam ergo ſaltem in hebdomada diem pro publiea ſtatuat audientia, in qua omnes, præſertim pauperes & oppreſſos, patienter & benigne audiat, & quantum cum Deo poteſt, exaudiat, eunctiſqua ſicut pater filiis, prout cuique opus fuerit, juxta vires conſilio & auxilio provideat benigne. Et ſi corporali neceſſitate impeditus fuerit, alicui vel Cardinali vel alteri inſigni viro omnia ſibi relaturo committat, omnibuſque curiæ officialibus jubeat, præſertim vicecancellario, pœnitentiario, & camerario, ut ipſos pauperes cito gratiſqua expediant, memor Apoſtolicæ caritatis, qua Petrus & Paulus invicem dexteras dederunt, ut pauperum memores eſſent.

B Diebus vero dominieis & feſtivis ad miſſam exeat publicam, poſt quam aliquanto temporis ſpatio indigentibus audientiam præbeat. Singulis hebdomadis, vel ſaltem in menſe bis, conſiſtoria publica teneat, in quibus negotia Eccleſiarum cathedralium ac monaſteriorum ſeu principum ac univerſitatum, aliaqua magni ponderis audiat. Lites autem & cauſas minores remittat ad vicecancellarium. Ipſe autem quanto amplius poteſt, litigiis ac minoribus negotiis ſe eximat, ot majoribus intendat liberius. Quoniam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, pars corporis Romani Pontificis eſſe cenſentur, reipublicæ admodum expediens eſt, ut juxta vetuſtum morem gravia &

C ardua negotia de ipſorum conſilio, directione, cauſa quoque mature cognita, deinceps fiant, præſertim cauſarum Fidei deciſiones, ſanctorum canonizationes, erectiones, ſeu ſuppreſſiones, diviſiones, ſubjectiones, uniones Eccleſiarum cathedralium & monaſteriorum, promotiones Cardinalium, confirmationes ac proviſiones de Eccleſiis cathedralibus & monaſteriis, privationeſque & translationes Abbatum, Epiſcoporum, & ſuperiorum, leges, ſeu conſtitutiones, legationes de latere, ſeu vicariorum ac nuntiorum auctoritate legatorum de latere fungentium commiſſiones, novæ religionis inſtitutio, exemptiones novæ Eccleſiis, monaſteriis, ſeu eappellis, aut ipſarum jam factarum revocationes, ſalvo

D decreto ſacri Conſtantienſis Concilii, de Prælatis non transferendis invitis.

Conſtantienſis Concilii ſeſſ. 19.

IV.

De numero & qualitate Cardinalium.

Cum ſummo pontifici ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales in dirigenda Chriſtiana republica collaterales aſſiſtant, neceſſe eſt ut tales inſtituantur qui ſicut nomine, ita re ipſa Cardines ſint, ſuper quos oſtia univerſalis verſentur & ſuſtenientur Eccleſiæ. Statuit igitur ſancta Synodus, ut deinceps eorum numerus adeo ſit moderatus, quod nec ſit gravis Eccleſiæ, (quæ

E nunc ob temporum malitiam pleriſque gravibus aſſligitur incommodis) nec ſuperflua numeroſitate vileſcat. Qui de omnibus Chriſtianitatis regionibus, quantum commode fieri poterit, aſſumantur, ut notitia rerum in Eccleſia emergentium facilius haberi, & ſuper his maturius deliberari poſſit, ſic tamen, quod numerum viginti quatnor inter hos qoi nunc ſunt & aſſumendos non excedant, ita quod de una natione ultra tertiam partem reſpectu Cardinalium pro tempora exiſtentium, ac de una civitate & diœceſi ultra unum inde oriundum, & de ea natione quæ nunc ultra tertiam partem habet, uſ-

ANNO CHRISTI 1436.

usque ad ipsius tertiæ partis reductionem esse nequeant. Sint viri in scientia moribusque ac rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magistri, doctores seu licentiati cum rigore examinis in jure divino vel humano. Sit saltem tertia vel quarta pars de magistris aut licentiatis in sacra scriptura. Inter hos autem viginti quatuor esse aliqui poterunt admodum pauci filii, fratres aut nepotes regum seu magnorum principum, in quibus cum circumspectione & maturitate morum competens litteratura sufficiat.

Non fiant Cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani pontificis, aut alicujus Cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vitiati nec alicujus criminis aut infamiæ nota respersi. Prædicto autem numero viginti quatuor, pro magna Ecclesiæ necessitate vel utilitate, duo alii in quibus vitæ sanctitas vel eximiæ virtutes resulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcia (cum Romanæ Ecclesiæ uniti fuerint) insignes aliqui viri adjici poterunt.

Non fiat Cardinalium electio solum per auricularia vota, sed illi solum assumi possint, in quos, facto vero scrutinio ac publicato, majorem partem Cardinalium per subscriptionem manus propriæ constiterit collegialiter consensisse. Desuper etiam Apostolicæ litteræ cum subscriptione Cardinalium conficiantur, decreto hujus sacri Concilii in quarta sessione solemniter publicato, quod incipit: *Item cum multiplicatio Cardinalium*, &c. in suo robore inviolabiliter permansuro. Cum recipient Cardinales suæ dignitatis insignia, quorum significatio est, ut pro bono universalis Ecclesiæ sanguinem proprium (si opus sit) non vereantur effundere, jurabunt in publico consistorio, si sint in curia; si vero absentes, in manibus alicujus Episcopi, & publice, cui per litteras Apostolicas, in quibus forma juramenti inserta sit, commissum fuerit, in hunc modum.

Juramentum Cardinalis recens electi.

Ego N. nuper assumptus in sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, ab hac hora in antea ero fidelis beato Petro, universalique & Romanæ Ecclesiæ ac summo Pontifici, ejusque successoribus canonice intrantibus: laborabo fideliter pro defensione Fidei catholicæ, extirpationeque hæresum & errorum ac schismatum, reformatione morum, ac pace in populo Christiano. In alienationibus rerum & bonorum Ecclesiæ Romanæ, aut aliarum Ecclesiarum & beneficiorum quorumcumque, non consentiam, nisi in casibus a jure permissis, & pro alienatis ab Ecclesia Romana recuperandis pro posse operam dabo. Non consulam quidquam summo Pontifici, nec subscribam me, nisi secundum Deum & conscientiam meam. Quæ mihi per sedem Apostolicam commissa fuerint fideliter exequar. Cultum divinum in Ecclesia tituli mei, & ejus bona conservabo, sic me Deus adjuvet.

Pro conservandis Cardinalium titulis, quorum aliqui tam in divino cultu quam ædificiis nimium, proh dolor, in opprobrium sedis Apostolicæ & ipsorum Cardinalium collapsi sunt, statuit hæc sancta Synodus, ut de redditibus seu proventibus terrarum Romanæ Ecclesiæ, quorum medietas juxta constitutionem Nicolai Papæ ad Cardinales (ut prædictum est) pertineat, decima pars ejus quod spectat ad quemlibet Cardinalium proprio titulo singulis annis applicetur. Et nihilominus vel in vita vel in morte quilibet Cardinalis tantum proprio titulo relinquat, unde communiter una persona sustentari possit. Quod si non fecerit, tam pro hoc, quam pro dicta decima parte, bona omnia ipsius Cardinalis obligata sint usque ad debitam satisfactionem. Et ad executionem hujus, oneramus primum Cardinalem illius ordinis de quo ille defunctus erat. Visitet per se quilibet Cardinalis præsens in curia, absens vero per vicarium idoneum singulis annis titulum suum, clericosque & populum Ecclesiarum subjectarum, & cum diligentia inquirat, & salubriter provideat, super cultu divino bonisque ipsarum Ecclesiarum, ac vita & moribus clericorum & parochianorum, de quibus, cum suæ sint oves, in districto Dei judicio rationem redditurus est. Et tam quoad tempus visitandi, quam quoad alia, servet quæ instituta sunt in decreto nostro de Conciliis Synodalibus.

Cardinalibus quid maxime curandum.

Etsi quemlibet Cardinalium tam ipsa dignitas quam propria perurgeat pollicitatio pro memoratis sanctis laborare operibus, nihilominus ut eo efficacius res fiant, quo singulis quasi peculiariter distribuuntur, Episcopi Cardinales indagare curent, quæ regiones hæresibus, erroribus, superstitionibus novis aut veteribus infectæ sint: presbyteri, ubi mores & divinorum mandatorum observantia ac Ecclesiastica disciplina deficiant: diaconi, qui reges & principes seu populi bellis agitentur, vel agitari timeantur: & tanquam apes argumentosæ tam apud summum Pontificem, quam inter seipsos diligenter ac accurate negotia hæc sancta promoveant, operam dantes, ut ubi necessarium fuerit, salubri remedio provideatur. Ipse autem summus Pontifex, tanquam communis omnium pater & pastor, non solum rogatus ac sollicitatus, sed proprio motu ubique investigari faciat, & quam potest omnibus filiorum morbis salutarem conferat medicinam. Si quando Papam (quod absit) negligentem aut remissum, seu agentem quæ statum illius non decent, ipsi Cardinales inspexerint, filiali reverentia & caritate tanquam patrem obsecrent, ut officio pastorali honorique ac debito suo satisfaciat. Et primo quidem aliquis vel aliqui [a] de per se, deinde si se non corrigat, omnes collegialiter accersitis quibusdam notabilibus Prælatis, prædicentes quod si non abstinuerit proximo Generali Concilio deferant: nec pro salute ipsius summi Pontificis & bono publico ejus odium vel quidquam aliud timeant, dum tamen reverenter & caritative id agant. Multo magis, si quem ex Cardinalibus aliquid perperam seu reprehensione dignum facientem Papa cognoverit, paterna semper caritate & juxta doctrinam Evangelicam corrigat, ut sic alter in alterum, pater in filios, & filii in patrem caritatis opera exercentes, Ecclesiam exemplari ac salubri moderamine gubernent. Prælatos & quoscumque alios, insignes præsertim viros ad curiam Romanam proficiscentes, Cardinales benigne & honorifice tam publice quam private pertractent, & apud summum Pontificem eorum negotia gratis ac liberaliter recommissa faciant. Et cum ei qui communis est omnium pater, Cardinales assistant, personarum acceptatores fieri vel advocatos valde indecens est. Propterea interdicit hæc sancta Synodus, ut tanquam judicis collaterales partialitatem nullam accipiant; etiamsi de terra partiali originem ducant. Nec sint principum aut communitatum, seu aliorum contra quemquam, cum pretio vel sine, partiales protectores, aut defensores; sed exuti om-

[a] *Forte* de eis per se H.

ANNO CHRISTI 1436.

omnem passionem, in sedandis concordia vel justitia litibus Papæ assistant. Principum autem & quorumcumque, præsertim pauperum ac religiosorum, gratis & sine ullo quæstu promovere justa negotia, tanquam caritatis opus, persuadet sancta Synodus, & commendat. Cum affabilitate & benignitate servent Cardinales gravitatem ac modestiam quæ huic congruunt dignitati: pietatem autem, *quæ* (secundum Apostolum) *ad omnia utilis est*, ferveni ad omnes. Affines suos, præsertim bene meritos ac pauperes, quamquam negligere non debeant, non tamen ipsos opum aut beneficiorum multitudine accumulent, ut alii inde scandalum patiantur. Caveant ne bona ab Ecclesiis profecta, ultra quam necessitatis ratio postulat, in carnem & sanguinem effundant. Cum tales sic ambulare in magnis Pontifex inspexerit, arguat atque obviat, ut decet, neque enim culpæ erit expers, si juxta officium suum corrigenda non corrigat. Familia, mensa, supellex rerum & equorum tam Papæ quam Cardinalium, nec numerositate, nec fastu, aut pompis, neque aliquo excessu reprehensibilis sit. Ita domum & quæ in domo sunt moderate componat, ut alii non scandalum, sed frugalitatis capere exemplum possint. Tam summus Pontifex & Cardinales, quam ceteri Episcopi, constitutionem beati Gregorii in Generali Synodo editam servare studeant, cujus tenor hic est, quam hæc sancta Synodus innovat.

1. Tim. 4.

Habetur infra cujus initium est: *Regnante &c. in sancta hac*.

Cum pastoris vita * exemplo debeat esse discipulis, plerumque clerici, qualis in secreto sit vita sui Pontificis nesciunt, quam tamen sæculares pueri sciunt: de qua re præsenti decreto statuimus, ut quidam ex clericis vel etiam ex monachis electi, in ministerio cubiculo Pontificali obsequantur, ut is qui in loco regiminis est, tales habeat testes qui veram ejus in secreto conversationem videant, & ex sedula visione exemplum profectus sumant.

* exemplum

Paschalis etiam Papæ verba advertant dicentis: Episcopi lectioni & orationi vacent, & semper presbyteros & diaconos, aut alios boni testimonii clericos habeant, ut secundum Apostolum, & sanctorum patrum instituta, possint irreprehensibiles inveniri. Non expedit reipublicæ, ut Cardinalibus, quos rebus arduis universalis Ecclesiæ intentos fore oportet, aliæ causæ quam electionum Ecclesiarum cathedralium, aut monasteriorum, vel principum: aut universitatum, seu similes, per Papam aut * cancellariam delegentur. Minores igitur litigiosæ causæ in auditorio Rotæ, quod ad hoc institutum est, committantur. Neque Papa, neque Cardinales familiares suos, quasi munera accepturos, ad confirmatos vel provisos Prælatos de cetero mittant, ne, quod per se facere non decet, per alios fieri patiantur. Quod aliquando factum est, ut pro annulo in assignatione tituli Cardinalibus tradito post mortem ejus aliqua pecuniæ summa vel res alia de bonis suis arripiatur, de cetero non fiat, cum labores eorum pro republica impensi exequias, si pauperes forent, potius de publico mereantur.

1. Tim. 3.

* cancellarium.

ANNO CHRISTI 1436.

V.

De electionibus.

Licet dudum hæc sancta Synodus, abolita per eam generali omnium Ecclesiarum & dignitatum electivarum reservatione, provida decreverit, ut prædictis Ecclesiis & dignitatibus per canonicas electiones & confirmationes provideri deberet, volens etiam speciales seu particulares ipsarum Ecclesiarum & dignitatum electivarum prohibere reservationes, per quas libera in eisdem eligendi & confirmandi facultas impediri posset, quodque adversus hoc decretum Romanus Pontifex nihil attentaret, nisi ex magna, rationabili & evidenti causa, in litteris Apostolicis nominatim exprimenda: quia tamen contra ipsius decreti mentem non pauca sine hujusmodi causa gesta sunt, unde gravia hactenus successerunt, & graviora in dies timentur scandala, cupiens hæc sacrosancta Synodus his obviare, nolensque ut ipsius decreti mens, quæ fuit omne obstaculum a canonicis electionibus & confirmationibus tollere, suo frustretur effectu; statuit ut electiones in dictis Ecclesiis sine impedimento aut obstaculo omnino fiant, quæ causa cognita juxta juris communis & dicti nostri decreti dispositionem confirmentur. Veruntamen si forte aliquando contingat electionem aliquam etiam alias canonicam fieri, quæ in perturbationem Ecclesiæ aut patriæ vel boni publici vergere timeatur, summus Pontifex, cum ad ipsum confirmatio delata fuerit, si talem urgentissimam causam adesse manifeste cognoverit, ea prius mature discussa, ac parte plene defensa, accedente postea Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aut majoris partis subscriptione, hujusmodi causam veram sufficientemque fore attestantium, rejecta tali electione, ad capitulum vel conventum remittat, ut vel infra tempus juris vel aliud, juxta loci distantiam, ad aliam, ex qua evenire talia non formidentur, electionem procedant.

VI.

De reservationibus.

Et quia multiplices Ecclesiarum & beneficiorum hactenus factæ per summos Pontifices reservationes non parum Ecclesiis onerosæ extiterunt, ipsas omnes tam generales quam speciales sive particulares de quibuscumque Ecclesiis & beneficiis, quibus tam per electionem, quam collationem, aut aliam dispositionem provideri solet, sive per extravagantes, Ad regimen, & Execrabilis, sive per regulas cancellariæ, aut alias Apostolicas constitutiones introductas, hæc sancta Synodus abolet, statuens ut de cetero nequaquam fiant, reservationibus in corpore juris expresse clausis, & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ, ratione directi seu utilis dominii, mediate vel immediate subjectis fieri contigerit, duntaxat exceptis.

VII.

ANNO CHRISTI 1436.

VII.

De Clementinæ litteris.

Licet in Apostolicis vel aliis litteris quibuscumque aliquem dignitati, beneficio, aut juri cuicumque renuntiasse, aut privatum esse, seu aliquid egisse, per quod jus proprium auferatur, narratum sit, hujusmodi litteræ in his non præjudicent, etiamsi super ipsis gratia vel intentio narrantis fundetur, nisi per testes aut alia legitima constiterit documenta.

Datum in sessione publica hujus sacræ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, octavo Kalendas Aprilis, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

SESSIO XXIV.

De actis quibusdam cum Grecis, & de Indulgentiis, &c.

I.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUIA Ambaxiatores nostri ad Constantinopolim transmissi, vice & nomine ejusdem sanctæ Synodi serenissimo imperatori Romanorum, & reverendissimo domino Patriarchæ Constantinopolitano, propter nonnullas causas promiserunt, capitula alias in hac sancta Synodo super modo universalis & Œcumenici & utriusque Ecclesiæ Concilii celebrandi hinc & inde conclusa & firmata dare, & cum effectu exhibere, sub consueta hujus sanctæ Synodi Bulla plumbea, data præsenti, & sub tenore de verbo ad verbum subsequenti, nolens hæc sancta Synodus omittere aliquid eorum quæ pro unione Ecclesiarum Christi fieri possunt, dictam suorum Ambaxiatorum promissionem præsenti decreto acceptat, approbat, ratificat & confirmat, & præfata capitula de verbo ad verbum, prout per præfatos Ambaxiatores promissum est, præsentibus inserit, sub tenore qui sequitur:

II.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cum inter cetera toti populo Christiano necessaria opera, propter quæ hoc præsens sanctum Concilium extitit congregatum, unio occidentalis & orientalis Ecclesiarum Christi præcipuum & maximum sit, merito pro hac perficienda ab initio suæ congregationis omni conatu laboravit. Etenim quamprimum potuit ad serenissimum imperatorem Græcorum & reverendissimum Patriarcham Constantinopolitanum cum litteris suos transmisit Ambaxiatores, ad ipsos cum omni caritate & instantia exhortandum quatenus & ipsi cum plena potestate mitterent aliquos qui nobiscum tractarent de modo dictam sanctam unionem con-

A sequendi: qui mox ut requisiti fuerunt, tres insignes viros de his qui apud eos magnæ videntur auctoritatis, quorum primus ipsum imperatorem consanguinitate attinet, ad hanc sanctam Synodum destinarunt, sufficienti ipsius imperatoris mandato, cum Bulla aurea & ejus propria manu subscripto, ac Patriarchæ litteris munitos, qui tam in generali congregatione, quam coram commissariis nostris ferventissimum ipsius imperatoris & Patriarchæ totiusque Ecclesiæ orientalis ad hanc unionem desiderium exponentes, nos mirum in modum ad tam sancti operis prosecutionem pulsant, ac quotidie excitant, duo inter alia firmiter constanterque asserentes, unionem ipsam nisi
B in Synodo universali, in qua tam Ecclesia occidentalis quam orientalis conveniat, fieri nullatenus posse, & in ea Synodo (si fiat, ut infra conventum est) ipsam unionem secuturam sperari. His auditis, summa nobis lætitia & jucunditas nimirum accessit. Quamobrem omnem cogitatum nostrum jactantes in Deum, qui facit mirabilia magna solus, venerabiles sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales præsidentes sedis Apostolicæ, Patriarcham Antiochenum, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, magistrosque & doctores in numero competenti deputavimus, ut una cum ipsis Græcorum Ambaxiatoribus rem istam tractare, & quo ordine ad executionem deducenda esset
C prospicere deberent: qui tam inter se quam cum ipsis * Ambaxiatoribus sæpenumero convenientes, habito inter se maturo & digesto consilio, ad infra scripta cum ipsis devenerunt capitula, quæ postea secundum morem hujus sacri Concilii per sacras deputationes mature deliberata, ac deinde per generalem congregationem conclusa firmataque solemniter extiterunt: quorum tenor una cum mandato ipsius domini imperatoris sub Bulla aurea sequitur, & est talis: Ambaxiatores serenissimi domini imperatoris, &c. ut decreto Concilii superius inserto latius continetur. Et quia tempus superius expressum, infra quod prædicta debebant adimpleri, effluxit, non
D propter defectum alicujus partium, sed quia ita contigit variis intervenientibus tractatibus; hæc sancta Synodus tempus per præfatos serenissimum imperatorem Græcorum & reverendissimum Patriarcham Constantinopolitanum parte ex una, & Ambaxiatores hujus sacræ Synodi parte ex altera, statutum & firmatum, quod est a mense Majo immediate sequenti ad annum, ita quod per totum mensem Maji ad annum sequentem utraque partium sit parata ad exequendum supradicta, quantum ad quamlibet partium attinet, acceptat & promittit se impleturam, quantum ad ipsam pertinet, infra dictum tempus quidquid in supradictis capitulis continetur.

E Datum Basileæ in sessione publica hujus sanctæ Synodi, solemniter celebrata decimo octavo Kalendas Maji, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigasimosexto.

ANNO CHRISTI 1436.

* Oratoribus.

Sessione 19.

III.

ANNO CHRISTI 1436.

III.

Salvus conductus Græcorum datus domino imperatori Græcorum & Patriarchæ Constantinopolitano a sacro Concilio Basileensi.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans.

Quia auctore Deo in regione nostra occidentali & obedientiæ Ecclesiæ Romanæ est universalis & Œcumenica Synodus celebrenda, in qua juxte concurdaie in hac sencta Synodo, & Constantinopoli denuo retificata, tam occidentelis quem nrientelis Ecclesia conveniet, nt cunctis erga eandem Ecclesiam orientelem nostræ intentionis sinceritas pateet, & omnis suspicio quæ circa securitatem ec libertetem venientium oriri posset de medio auferetur, tenore præsentia decreti hæc sencta Synodus Basileensis, nomine & vice totius Ecclesiæ occidentelis, & omnium de eadem Ecclesie cujuscumque status, etiamsi papali, imperieli, regali, pontificali vel quecumque elia inferiori spirituali vel sæculeri præfulgeent dignitate, potestate vel officio, decernit, det & concedit serenissimo impereiori Græcorum, reverendissimis Petriarchis Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Jerosolymitano, ceterisque usque ad numerum septingenterum personerum, etiamsi imperiali, regeli, Archiepiscopali, & cujuscumque alterius stetus, digniteiis eut conditionis fuerint, ed prædictum nniversale & Œcumenicum Concilium in regione occidenteli (ut præmittitur) celebrendum, venientibus eut venturis, plenum & liberum selvum conductum, omnesque prædictos & quemlibet ipsorum, tem in personis quam in honoribus & rebus quibuscumque, ipsorum nominibus, regnis, provinciis dominiis, territoriis, communitatibus, civitatibus, cestris, oppidis, & villis, & omnibus locis obedientiæ nostræ Ecclesiæ occidentelis, per quæ sive eundo, sive stando, sive etiam redeundo, trensituri sunt, aut eos trensire contigerit: in suem tutem securemque salviguardiem recepit & recipit per præsentes, promittens, & concedens omnibus & singulis ex ipsis hoc præsenti edicto Synodali, tutem, & liberam facultetem accedendi & veniendi & ed civitetem seu locum in que vel quo erit dictum serosenctum universale Concilium celebrandum: ibique standi, morandi, residendi, hebitendi cum omnibus immunitatibus, libertetibus & securitetibus, quibus illi qui erunt de obedientie Ecclesiæ Romanæ habitabunt: disputandi etiam & retiocinandi, & jure & euctoritetes ellegendi, & omnia alie libere & sine cujuscumque impedimento dicendi, faciendi, & trectendi, quæ pro unione Ecclesiarum Christi eis expedire videbitur & opportunum. Inde etiam semel & pluries, & toties quoties eis & cuilibet eorum videbitur, & plecebit, simul & separetim, & cum eorum bonis rebus & pecuniis & sine, pro libitu recedendi & redeundi tute, libere, & impune, omni impedimento reali & personali cessante, penitusque remoto, etiamsi telis unio (quod absit) non sequeretur, nec effectum heberet: quo cesu, & in omnem alium eventum, præfati serenissimus imperator, domini Petriarchæ, & alii supre nominati, nostris duntexet expensis & galeis, absque aliqua diletione temporis, omnique remoto impedimento, cum eisdem honoribus, benevolentia & emicitia, quibus ad præsetum universele celebrandum Concilium deducentur, etiam in & ed Constentinopolim reducentur, sive unio sequatur in dicta celebranda Synodo Œcumenica, sive non. Non obstantibus in prædictis vel aliqua prædictorum quibuscumque differentiis, discordiis & dissensionibus ed præsens vigentibus, & quæ in futurum oriri & vigere possent inter dictas Ecclesias occidentalem & orientalem, seu inter ipsam Ecclesiam Romenem & ei subjectos & eggregetos, præfatum serenissimum imperatorem, & alios Ecclesiæ Constentinopolitanæ eggregatos, & non obstantibus eliquibus sententiis, decretis, condemnationibus, juribus & decretalibus quomodocumque & qualitercumque factis & proletis seu faciendis: Et etiem non obstantibus aliquibus criminibus, excessibus, culpis & delictis, si quæ per prædictos vel elterum eorum quomodocumque & quelitercumque commisse & perpetrete forent: & generaliter non obstantibus quibuscumque aliis, etiam talia forent, de quibus necessarium esset specielem in præsentibus facere mentionem. Et si contingat aliquem vel eliquos ex nostris eis vel elicui ipsorum injurieri, (quod absit) vel aliquam molestiam inferre in persona, honore, rebus & aliis quibuscumque, taliter excedens judicebitur per nos eut nostros, usque ad condignem & retionebilem satisfactionem parti læsæ. Et e converso, si aliquis ipsorum alicui ex nostris aliquem (ut præmittitur) injuriam inferet, judicabitur per eos usque ed condignam & retionebilem setisfectionem ei qui injuriem pessus est, secundum morem & consuetudinem utrinsque partis. De aliis autem criminibus, excessibus & culpis quibuscumque, quælibet partium cognoscet & judicabit de suis.

Hortetur autem hæc sacrosancte Synodus universos Christi fideles, & nihilo minus euctoritate universos Christi fideles, & nihilo minus auctoritete universalis Ecclesiæ in virtute Spiritus sancti & sanctæ obedientiæ mandat & præcipit omnibus & singulis Prælatis, regibus, ducibus, principibus, officielibus, communitatibus & aliis singularibus personis, cujusvis stetus, conditionis & dignitetis existent, nostræ occidenteli Ecclesiæ aggregatis, quatenus prædicta omnie & singule inviolabiliter observent, &, quantum in eis est, observeri facient: dictosque serenissimum imperatorem, Patriarchas, & alios omnes & singulos antedictos, ed dictum sacrum celebrandum Concilium accedentes, & inde recedentes, simul & divisim fevorebiliter & reverenter honorent & tractent, ac honoreri & tracteri facient. Si que vero dubitatio circe dictum salvum conductum & contenta in eo oriri contigerit, stabitur declerationi præfatæ universalis Synodi celebrendæ. Vult autem hæc sencte Synodus præsentem salvumconductum velere, & in suo robore permenere, quousque ed ultimum dicti serenissimus imperetor, Patriarchæ, & alii supradicti, cum suis nobilibus & famulis usque ad numerum (ut præmittitur) septingenterum personarum, aliisque rebus & bonis, sint reversi in & ad civitetem Constentinopolitanam. Si quis eutem contra prædicta aut aliquod ipsorum aliquid fa-

facere quoquo modo tentaverit, indignationem omnipotentis Dei & dictæ sanctæ Synodi se noverit incursurum.

Datum Basileæ in sessione publica hujus sanctæ Synodi, solemniter celebrata decimo octavo Kalendas Maji, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

IV.

Aurea Bulla domini imperatoris Græcorum lecta in sessione publica & congregatione generali.

Quoniam destinatæ fuerunt ab imperio * nostro & sanctissimo domino Œcumenico Patriarcha Ambaxiatæ ad sacrosanctam Ecclesiam Romanam, videlicet ad beatissimum Papam dominum Martinum quintum, & ad modernum similiter sanctissimum Papam dominum Eugenium quartum, similiter & ab ipsia transmissæ fuerunt multoties ad nos pro unione Ecclesiarum Christi, & multis laboribus cum multa diligentia utrimque factis, tamen propter aliquas circumstantias temporaneas non pervenit ad finem tale bonum & sanctum opus unionis. Post hæc autem destinavit ad nos de hac ipsa re Ambaxiatores suos sacra Synodus in Basilea congregata, sacrosanctam Ecclesiam Romanam repræsentans, propter quod & nos nostros ad eam destinavimus, videlicet familiarem imperii nostri Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandissimum in sacria monachia Abbatem sacri monasterii sancti Demetrii Isidorum, & familiarem imperii * nostri Joannem Lascari a Dissipatum, qui illuc accedentes ostenderunt, in ipsam quædam necessario ab eo tractari in præparationem & constitutionem universalis & Œcumenici Concilii, in quo necesse est tractari & celebrari & perfici (Deo duce) prædictam sanctam unionem, quæ quidem hæc ipsa Synodus Basileensis acceptavit, & promisit illa adimplere. Unde & Ambaxiatores suos ad nos destinavit, fratrem Joannem de Ragusio, Ordinis prædicatorum professorem, & in sacra pagina magistrum, Henricum Menger decretorum doctorem, canonicum Constantiensem, & Simonem * Freton sacræ theologiæ baccalaureum, canonicum Aurelianensem, cum decreto ipsius generali, in quo de his continebatur particulariter in capitulis. Profecto itaque tali decreto apud nos, quædam ex his quæ continebantur in eo non placuerunt nobis, ut in ipso jacebant, prooemium videlicet talis decreti, & capitulum in quo scribebatur de modo reversionis nostræ a loco celebrandi Concilii ad Constantinopolim, si, permittente Deo (quod absit) non fieret unio Ecclesiarum Christi in tali Synodo, quia non exprimebatur in eo de hoc determinate & manifeste, prædicti autem Ambaxiatores videntes displicentiam & resistentiam nostram, nec aliter rem ipsam posse habere progressum, concesserunt & promiserunt curare in prædictis, videlicet quod dicta sancta Synodus dabit & exhibebit nobis capitula in dicto decreto contenta, cum prooemio, modo & forma, quibus in litteris ipsorum promissoriis continetur. Et circa reversionem nostram de Synodo in Constantinopolim, in casu quo non sequeretur dicta unio, (quod absit) facere & adimplere, prout habetur in forma salviconductus prædicti. His itaque sic progressis, & inter nos concordatis, petierunt & ipsi Ambaxiatores, ut promittamus & nos absque contradictione, ire & accedere ad locum, in quo celebrabitur (Deo concedente) utrimque catholica & Œcumenica Synodus. Qui quidem locus esse debet unus ex nominatis in * decretis, quicumque ordinabitur per dictum sacrum Concilium Basileense, sicut in supradicto decreto ipsius sacri Concilii * continentur. Etiam quod exire debeamus hinc a Constantinopoli, in accedendo versus locum celebrandi Œcumenici Concilii, a principio sequenti Junii, indictionis decimæquintæ, sicut conventum est inter nos & ipsos Ambaxiatores sacri Concilii. Et quia etiam ad majorem cautelam & firmitatem horum omnium, petierunt fieri litteram chrysobuli imperii * nostri, imperium * nostrum grato animo rationabili petitioni eorum annuens præsens chrysobulum largitur & concedit: per quod acceptat, determinat, & promittit, quod si dicta Synodus Basileensis remedium apposuerit in prædictis, videlicet si prædicta capitula in supradicto decreto contenta, cum prooemio in forma, sicut hic per Ambaxiatores ipsius Synodi concordatum est, nobis direxerit, & compleverit omnia in eisdem capitulis scripta opportune, similiter & fecerit salvumconductum cum capitulis de modo reversionis nostræ ad Constantinopolim, ut prædicitur, reliqua etiam, ut Ambaxiatores ipsius nobis promiserunt, & nobiscum convenerunt: exibit & * imperium nostrum cum Deo sine contradictione Constantinopoli secundum prædictum tempus, cum præstantissimo domino œcumenico Patriarcha Constantinopolitano, & ceteris debentibus interesse, ad accedendum ad locum ubi celebrabitur sanctum catholicum & Œcumenicum Concilium, absque impedimento rationabili, vero & manifesto, etiamsi bellum (quod absit) ab infidelibus foret & instaret civitati nostræ Constantinopolitanæ. Et in robur & confirmationem & conservationem inviolabilem suprascriptorum, jurat imperium * nostrum per debitum * nobis juramentum tanquam Christiano & fideli imperatori, & per orationem sancti mei domini & imperatoris patris imperii mei famosissimi & felicis memoriæ, & per animam meam: factumque est super istis præsens chrysobulum imperii * nostri, in anno sexmillesimo nonagesimo quadragesimoquarto, in mense Novembris, indictione decimaquarta, a Nativitate vero Domini nostri Jesu Christi millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, die vicesimosexto mensis Novembris.

Marginal notes: * meo; * mei; a Pro Dishypatum.; * al. Freron. H.; * decreto; * continetur; * mei, * meum; * ad imperium meum; * meum * mihi; * mei,

V.

Bulla plumbea domini Patriarchæ Constantinopolitani missa sacro Concilio Basileensi.

Quoniam destinatæ fuerunt ab humilitate nostra & potentissimo & sancto meo imperatore Ambaxiatæ ad sacrosanctam Ecclesiam Romanam, videlicet ad beatissimum Papam dominum Martinum quintum, & ad modernum similiter sanctissimum Papam dominum Eugenium quartum similiter & ab ipsis transmissæ fuerunt multoties ad pro unione Ecclesiarum Christi, & multis laboribus cum multa diligentia utrimque factis, tamen propter ali-

quas

ANNO CHRISTI 1436.

quas circumstantias temporaneas non pervenit ad finem tale bonum & sanctum opus unionis. Post hæc autem destinavit ad nos de hac ipsa re Ambaxiatores suos sacra Synodus in Basilea congregata, sacrosanctam Ecclesiam Romana repræsentans: propter quod & nos nostros ad eam destinavimus, videlicet familiares potentissimi & sancti mei imperatoris, in Spiritu sancto dilectos filios nostræ humilitatis, videlicet Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandissimum in sacris monachis Abbatem sacri monasterii sancti Demetrii Isidorum, & Joannem Lascari Dissipatum, qui illuc accedentes, ostenderunt in ipsam quædam necessario ab ea tractari in præparationem & constitutionem universalis & Œcumenici Concilii, in quo necesse est tractari & celebrari & perfici (Deo duce) prædictam sanctam unionem. Quæ quidem hæc ipsa Synodus Basileensis acceptavit, & illa promisit adimplere. Unde & Ambaxiatores suos ad nos destinavit, fratrem Joannem de Ragusio, Ordinis prædicatorum professorem, in sacra pagina magistrum, Henricum Menger decretorum doctorem canonicum Constantiensem, & Simonem Freron sacræ theologiæ baccalaureum canonicum Aurelianensem, cum decreto ipsius generali, in quo de his contiebantur particulariter in capitulis. Perlecto itaque tali decreto apud nos, quædam ex his quæ continebantur in eo non placuerunt nobis, ut in ipso jacebant prœmium videlicet talis decreti, & capitulum in quo scribebatur de modo reversionis nostræ a loco celebrandi Concilii ad Constantinopolim, si permittente Deo (quod absit) non fieret unio Ecclesiarum Christi in tali Synodo, quia non exprimebatur in eo de hoc determinate & manifeste. Prædicti autem Ambaxiatores videntes displicentiam & resistentiam nostram, nec aliter rem ipsam posse habere progressum, concesserunt, & promiserunt curare in prædictis, videlicet quod dicta sancta Synodus dabit & exhibebit nobis capitula in dicto decreto contenta, cum prœmio, modo & forma, quibus in litteris ipsorum promissoriis continetur. Et circa reversionem nostram de Synodo in Constantinopolim, in casu quo non sequeretur dicta unio, (quod absit) facere & adimplere, prout habetur in forma salviconductus prædicti. His itaque sic progressis, & inter nos concordatis, petierunt & ipsi Ambaxiatores, ut & promittamus & nos absque contradictione ire & accedere ad locum, in quo celebrabitur (Deo concedente) utrimque catholica & Œcumenica Synodus. Qui quidem locus esse debet unus ex nominatis in decreto, quicumque nominabitur per dictum sacrum Concilium Basileense, sicut in supradicto decreto ipsius sacri Concilii continetur. Etiam quod exire debeamus hinc a Constantinopoli, in accedendo versus locum celebrandi Œcumenici Concilii, a principio sequentis Junii, indictionis decimæquintæ, sicut conventum est inter nos & ipsos Ambaxiatores sacri Concilii. Et quia etiam ad majorem cautelam & firmitatem horum omnium petierunt fieri sigillum nostræ humilitatis, humilitas nostra grato animo rationabili petitioni eorum annuens, præsens sigillum largitur & concedit, per quod in Spiritu sancto disponit: quod si dicta sacra Synodus Basileensis remedium apposuerit in prædictis, videlicet, si capitula in prædicto decreto contenta cum prœmio, in forma sicut hic per Ambaxiatores ipsius Synodi concordatum est, nobis direxerit, & compleverit omnia in eisdem capitulis scripta opportune, similiter & fecerit salvumconductum cum capitulo de modo reversionis nostræ ad Constantinopolim, ut prædicitur: reliqua etiam, ut Ambaxiatores ipsius nobis promiserunt & nobiscum convenerunt, exibit humilitas nostra cum potentissimo & sancto meo Imperatore cum Deo sine contradictione a Constantinopoli secundum prædictum tempus, & cum ceteris debentibus interesse, ad accedendum ad locum ubi celebrabitur sanctum catholicum & Œcumenicum Concilium, absque impedimento rationabili, vero & manifesto, etiamsi bellum (quod absit) ab infidelibus foret & instaret civitati nostræ Constantinopolitanæ. Et in robur & confirmationem supradictorum factum est præsens sigillum nostræ humilitatis in mense Novembris, indictionis decimæquartæ, anno ab Adam seu mundi constitutione * sexmillesimo nongentesimo quadragesimoquarto, a Nativitate vero Domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

* sexies.

VI.

Bullæ Indulgentiarum remissionis omnium peccatorum semel in vita, & semel in morte, in favorem subsidii pro reductione Græcorum procurandi.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, universis Christi fidelibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Vox illa jucunditatis & lætitiæ ad populum Israeliticum olim de cælo lapsa, eadem nunc per os hujus sanctæ Synodi in auribus populi Christiani insonans, clamat: *Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Dominus Deus vester. Loquimini ad cor Jerusalem, & advocate eam, quoniam completa est malitia ejus, & dimissa est iniquitas illius.* Merito lætari & consolari te debes, plebs Christiana, cum his novissimis diebus tanta lætitiæ causa offertur, quantum vix unquam experta es. Uno enim eodemque tempore plenariam omnium peccatorum veniam consequeris, & fratres tuos, quorum innumerabilis est multitudo, quingentis ferme annis a tuo consortio segregatos, tibi proxime reuniri speras. O quanta erit ista jubilatio! O quam suave cordibus Christianorum orietur gaudium, cum primum homines Deo, & ipsi inter se fraterna caritate conciliabuntur! Quas igitur Christo nostro pro hac duplici lætitia, qua nulla major desiderari potest, gratias agemus. Quis Domini misericordias ad plenum enarrabit, qui populum Christianum variis undique calamitatibus hoc tempore afflictum tanta gaudii novitate consolatur? Ecce, popule Dei, adest tibi annus jubilæus, annus remissionis omnium peccatorum, annus generalis unionis Ecclesiæ. Proinde loquimini omnibus Christi fidelibus, qui in sancta habitant Jerusalem peregrinante in terris, ad cor eos consolando, & advocate eos ad hanc duplicem lætitiam, quoniam malitiam tam diuturni schismatis, quod innumerabilia Ecclesiæ sanctæ Dei mala intulit, auxi-

Isa. 40.

ANNO CHRISTI 1436.

xiliante Domino (ut confidimus) cito complebitur, & finem accipiet. Iniquitas quoque peccatorum, quæ hujus schismatis & iræ Dei causa fuit, divina clementia remittitur. *Isa. 52.* *Consurge igitur, consurge, induere fortitudine tua, Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ, Jerusalem civitas sancta.* Quam fortis & gloriosa eris tunc mater Ecclesia, cum omnes qui Christum colunt, ab occidente in orientem eodem fidei & caritatis vinculo unitos conspicies? Ingemuisti hactenus nimio dolore afflicta, cum a sævissimis Turcis & Saracenis, aliisque Christiani nominis inimicis, innumeras patereris injurias, jacturas, persecutiones & opprobria, & nemo te consolari poterat: cum passim videres filios tuos omnis sexus, ætatis & dignitatis in servitutem trahi, & (quod servitute deterius est) plurimos ab uberibus tuis abstractos, ad impium Mahumeti cultum perduci. Harum autem calamitatum quid aliud, quam hoc diuturnum ac pestiferum schisma, causa exitit? Sed divino munere appropinquat jam tempus, ut omni penitus extincto dissidio unitas sancta fiat. Quæ cum impleta fuerit, atque hi magni populi occidentales & orientales fraternum fœdus simul inierint, nemo tunc fortitudini tuæ resistere poterit. Tunc abjectis lugubribus, consurges regina Ecclesia in vestitu deaurato, circumdata varietate: & qui te olim persequentes conculcabant, procident coram te; & venient ad te qui detrahebant tibi, & adorabunt vestigia pedum tuorum. O vos omnes qui Christiano nomine censemini, expergiscimini jam talia audientes. Plaudite manibus, & *2. Cor. 6.* jubilate Christo salutari nostro: *Ecce enim nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis:* Ecce jam Pater misericordiarum & Deus totius consolationis visitat nos in abundantia gratiæ & felicitatis. Assurgite, & occurrite illi in humilitate spiritus, in orationibus atque eleemosynarum largitate, ut qui pro peccatis vestris juste iratus tamdiu hoc schisma durare passus est, & multis persecutionum flagellis ab his qui intus, & ab his qui foris sunt, vos cædi permisit, nunc purgatis & emendatis indulgens, sanctam inter vos unionem inspiret, unitisque non solum perdita restauret, sed & vobis vestros subjiciat inimicos. Audistis pridem solemnes Ambaxiatores serenissimi Imperatoris Græcorum, ac Patriarchæ Constantinopolitani, ab hac sancta Synodo accersitos Basileam advenisse, & tandem Deo propitio conclusisse nobiscum modum hujus sanctæ unionis perficiendæ, assensu sanctissimi domini Eugenii Papæ accedente, ut videlicet ad locum Synodi universalis tam nostri quam sui Archiepiscopi & Episcopi, ipseque Imperator, & Patriarcha Constantinopolitanus, aliique orientalis Ecclesiæ Patriarchæ accedant. Ut autem tantum opus certius firmaretur, tres nostros Oratores postea Constantinopolim destinavimus, ut ab ipsis Imperatore & Patriarcha ratificationem eorum quæ hic sui concluserant Ambaxiatores obtinerent. Quæ omnia ipsi Imperator & Patriarcha, juxta nostri decreti capitula, ratificarunt & approbarunt, ac litteras Latino Græcoque sermone scriptas, & eorum manibus subscriptas, Bullisque aurea & plumbea munitas, per unum ex tribus nostris Oratoribus ad nos nuper reversum transmiserunt. Et cum ad ipsam Synodum propriis expensis tam procul de partibus orientalibus

A Græci proficisci nequeant, opus fuit ut expensas in veniendo standoque & redeundo necessarias, & quasdam alias pro tuitione civitatis Constantinopolitanæ, ne Imperatore absente a Turcis forsitan expugnari posset polliceremur. Et quamquam hujusmodi impensæ nonnullis graves viderentur, nos tamen animadvertentes, quantus Dei honor & profectus Ecclesiæ, quanta exaltatio Fidei orthodoxæ, quantum incrementum nominis Christiani, quot millium animarum salus, quantaque utilitas, & innumerabilia bona populo Christiano hinc forent proventura, non solum ipsas impensas, sed & personas proprias fore exponendas, dignum esse judicavimus, B spem ponentes in Domino, cujus negotium agitur, & in caritate ac devotione fidelium, qui, dum talia intellexerint, subsidiis & auxiliis opportunis non deerunt. Si Christus Deus noster sanguinem suum toto pretiosiorem mundo pro nostra redemptione effudit: si ejus vestigia secuti Apostoli, atque alii sancti viri, pro salute proximorum & incremento Fidei corpora sua libenter morti objecerunt, quid nos facere oportet, a quibus non nisi caduca hujus mundi substantia efflagitatur? Si reges & principes pro recuperandis expugnandisque civitatibus & oppidis multo ampliorem summam exponere soliti sunt: si denique pro augendis facultatibus & vanitatibus C sæculi, se & sua multis periculis homines subjiciunt, & ut exemplo utamur Salvatoris, quærens aliquis pretiosam margaritam, cum invenerit ipsam, vendit omnia bona sua, & emit illam; nonne Ecclesia Dei & universus populus Christianus facere hanc impensam *Matth. 13.* poterit & debebit, ex qua nihil terrenum, nihil caducum, sed omnia quæ supra memoravimus bona succedent? Si una duntaxat anima Christo carior est quam totum mundi aurum: nos, ubi millia millium salvanda sunt, avari aut negligentes videbimur? Consuevit aliquando Ecclesia ad liberandum de manibus infidelium terram sanctam, seu pro debellandis hæreticis, indicere Generale passagium, D convocareque reges & principes & alios bellatores, ut armis ista peragerent, nec non & pro aliis justis causis ab omnibus Christianis subsidium postulare, ad quæ ut promptiores efficeret, donis spiritualibus plenariæ remissionis peccatorum invitavit. Profecto si veterum revolvantur historiæ, nulla unquam adfuit causa justior quam ista est, nec pro qua Christicolæ omnes se & sua libentius exponere deberent. Hic enim non solum ad recuperandam terram intenditur, sed etiam millia millium animarum, pro quibus mediocre subsidium petitur, unde impensæ Græcis promissæ, sine quibus tam sanctum opus perfici nequit, inveniri possint. E Quis igitur pro tanto universæ Ecclesiæ bono, proque tanto animæ suæ merito portiunculam rerum suarum, quas dono Dei obtinet, denegare audebit? O felicem & pretiosam eleemosynam, quæ regnum cælorum promerebitur, & quæ tantam Fidei catholicæ utilitatem dabit! O beatum illum hominem, quem Dominus ad tam sanctum opus inspiraverit! *Hunc* quidem (sicut scriptum est) *in die mala liberabit Dominus.* *Psalm. 40.* Licet autem ex debito Christianæ professionis quisque ad hoc sanctum negotium pro viribus contribuere ac subvenire obnoxius sit, nihilo minus, ut eo libentius

I om-

ANNO CHRISTI 1436.

omnes faciant, quo se hic & in futuro sæculo perampliis remunerandos fore intellexerint, decrevit hæc sancta Synodus universalem Ecclesiam repræsentans sponsam Christi, affluenter aperire spirituales thesauros, quos ipse Salvator ascendens in cælum sibi reliquit. Omnibus igitur Christi fidelibus utriusque sexus, qui ad hoc sanctum opus tantum contribuerint, quantum quisque una integra hebdomada pro suæ personæ ac familiæ, si eam habuerit, refectione exponit, vel si de propriis viveret, exponeret, religiosis quoque pro quibus suus conventus, aut superior, vel alius juxta prædictam rationem erogaverit, omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti & ore confessi fuerint, auctoritate omnipotentis Dei & de ejus misericordia confisa, illam plenariam remissionem impartitur semel in vita, & semel & in mortis articulo, quam Ecclesia concedere solet omnibus euntibus Romam tempore Jubilæi, vel cruce signatis ad recuperationem terræ sanctæ tempore passagii generalis, & in retributione justorum salutis æternæ pollicetur augmentum. Ita tamen quod per annum integrum (si vixerint) singulis sextis feriis impedimento cessante, aut si dictis sextis feriis ex præcepto Ecclesiæ, regulari observantia, injuncta pœnitentia, voto vel alias jejunare teneantur, una alia die singularum septimanarum ejusdem anni, qua ad jejunandum non sint adstricti, jejunent, aut ad judicium sui confessoris in alia pietatis opera commutent. Ac etiam eadem die qua jejunabunt, vel (ut præmittitur) jejunare deberent, si sint clerici, septem psalmos, vel missam; si laici, septem Pater noster, & septies Ave Maria, dicere sint adstricti, vel alia pietatis opera judicio sui confessoris agant. Quod si conventus tales sint, qui nihil in communi possideant, vel aliæ personæ victum vera mendicitate quærentes, seu alias contribuere non valentes, ne hujus spiritualis muneris sint expertes, si ultra jejunium (ut prædicitur) observandum singulis diebus unius anni prædictos psalmos & missas, si clerici; si laici, prædictas orationes, cessante legitimo impedimento, eo modo quo supra exprimitur supplendo dixerint, vel alia pietatis opera sui confessoris judicio (ut præmittitur) exercuerint, ac pro felici hujus negotii consummatione Deum suppliciter exoraverint, eandem plenariam remissionem consequantur. Erogantibus autem ad idem opus quantum una die pro se suæque familiæ expensis expenderent, vel si de propriis viverent exponerent, septem annos & totidem quadragenas de injunctis sibi pœnitentiis elargitur. Et ut hi omnes ad hujusmodi Indulgentiæ gratiam aptiores existant, omnibus sacerdotibus sæcularibus & regularibus alias discretis, quos in confessores pro hujusmodi consequenda Indulgentia elegerint, indulget, ut confessionibus eorum auditis, ipsos a quacumque excommunicationis, suspensionis & interdicti sententia, a jure vel constitutione, seu etiam non nominatim, sed generaliter ab homine lata, & a quibuscumque aliis propter quæ etiam sedes Apostolica merito esset consulenda, imposita satisfactione & restitutione his quorum interest facienda, salutarem injungant pœnitentiam, & debitæ absolutionis in foro pœnitentiali duntaxat in forma Ecclesiæ beneficium impendant. Quam satisfactionem ac restitutionem, si infra terminum a confessore statutum facere neglexerint, hujusmodi Indulgentia in nullo suffragetur. At cum clericis super irregularitate occulta, alias, quam ex bigamiæ vel homicidii voluntaria causa contracta, dispensent. Super votis vero peregrinationis, seu abstinentiæ, aut aliis similibus, quæ ipsi fideles emiserint etiamsi ultramarina, aut alia loca, seu limina sanctorum Petri & Pauli ac Jacobi Apostolorum, visitare voluerint, seu alias non impletis, dispensandi eisdem confessoribus etiam facultatem concedit: ita tamen quod ipsi, cum quibus taliter dispensari continget, expensas quas ad loca hujusmodi vel pro aliis votis implendis juxta ipsorum confessorum taxationem fecissent, ad hanc causam contribuant. Et ut nullam cuiquam peccati rubigo remaneat, vult & indulget hæc sancta Synodus, ut quicumque ex usurario vel non debito quæstu, seu qualitercumque illicite aut indebite aliquid percepisset, seu bona ablata aut quævis incerta possideat, si non extent vel ignorentur personæ quibus facienda esset restitutio, aut res quascumque tenentes, cujuscumque status aut religionis existant, in quorum detentione conscientiæ eorum gravantur, vel quæ de jure ad pias causas per Ecclesiam deberent exponi, hujusmodi res & bona seu valorem, nec non & qui arma vel alia prohibita infidelibus seu hæreticis portaverint, lucrum quod inde perceperunt ad hoc opus juxta suam & sui confessoris conscientiam & æstimationem tradere teneantur. Jubet insuper eadem sancta Synodus ut, habita hujus decreti notitia, omnes diœcesani in cathedralibus, collegiatis & parochialibus, in quibus eis visum fuerit, ac etiam Generales Ordinum mendicantium in conventualibus Ecclesiis eis subjectis, mox disponant, quatenus verbum Dei per prædicatores idoneos ad populum annuntietur, prædictas Indulgentias publicando, & fideliter exhortando ad subsidium in tam piissima causa impendendum, quibus prædicatoribus, & prædicationem audientibus, ac etiam omnibus aliis, qui circa prædictam æstimationem subsidium aliquod vel auxilium in hac re dederint, centum dies de injunctis pœnitentiis singulis vicibus in forma Ecclesiæ relaxat. Ne autem in colligendis ac conservandis pecuniis fraus aliqua committatur, ordinat sancta Synodus, quod in qualibet cathedrali, in civitatibus, in oppidis vero & aliis locis in principali Ecclesia unus cippus, truncus vel capsa ponatur, ubi tanquam in gazophylacio Domini quilibet pecunias erogandas, ac incerta & ablata seu illicite quæsita reponere possit & debeat. Cujus sint tres claves, quarum unam teneat Episcopus, vel cui voluerit ipse committere, pro quolibet trunco in omnibus locis civitatis & * diœcesibus, capitulum aliam in cathedrali, Prælatus seu rector in principali, tertiam timoratus aliquis vir, quem civitas, oppidum, seu locus deputare voluerit, qui diebus per eos statuendis talem cippum, truncum vel capsam coram notario vel duobus fide dignis aperiant personis, & pecunias ad fidas manus deponant, eas sine fraude, diminutione vel contradictione illi vel illis assignaturi quas hæc sancta Synodus ad hoc deputaverit. Quod si in campestribus locis vel alibi periculum seu de-

* diœcesis,

ANNO CHRISTI 1436.

detrimentum in conservatione pecuniarum per modum superius expressum verisimiliter timeretur, diœcesani, vel ad colligendum hujusmodi pecunias ab hoc Concilio deputandi, (prout magis expediens visum fuerit) utiliter provideant. Quicumque autem, etiamsi pontificali aut regali præfulgeat dignitate, fraudem, furtum, sive rapinam circa prædictas pecunias, seu impedimentum ex proposito & malitiose in hoc sanctissimo opere fecerit, ultra indignationem omnipotentis Dei & reatum supremi sacrilegii, sententiam excommunicationis incurrat, a qua, nisi prius plenaria facta restitutione & impedimento sublato, absolvi non possit. Vult autem hæc sancta Synodus, quod elapso biennio a die præsentis decreti prædictæ Indulgentiæ ac facultates nemini concedi valeant, præterquam in mortis articulo, quoad illos qui infra biennium (ut supra dictum est) contribuerint. Quodque personis illis quæ sub spe hujus gratiæ & Indulgentiæ aliquid commiserint, in nullo hujusmodi gratia ac specialia concessio suffragetur. Et quia difficile foret præsentes litteras singulis exhibere, decernit hæc sancta Synodus ut earum transumpto manu publica auctoritate Archiepiscopi in tota provincia, & Ordinarii in sua diœcesi, proprio sigillo munito, tanquam litteris originalibus plena fides in omnibus adhibeatur.

Datum in sessione publica hujus sanctæ Synodi solemniter celebrata in majori Ecclesia Basileensi, decimo octavo Kalendas Maji, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

ANNO CHRISTI 1437.

SESSIO XXV.

I.

De locis futuri & OEcumenici Concilii pro Græcis.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

NUper hæc sacrosancta Synodus inter varias solicitudines, quibus inscrutabilis divinæ altitudinis providentia, eam invocatione sui Spiritus Paracleti, ad excolendum Dominici gregis agrum adunari operarique dignata est, internæ mentis oculos more agricolæ pervigilis revolvens, & attente prospiciens, quam deflenda diutine occidentalis & orientalis Ecclesiarum in ejusdem Fidei professione divisio in Dei perstitit & duravit Ecclesia, de clementissima ejus bonitate, apud quem nihil est impossibile, quique digne postulantibus affluenter dat & large, spem suscipiens & fiduciam, ad procurandam inter ipsas Ecclesias catholicæ Fidei unitatem, suæ diligentiæ curas tanto accuratius, non parcendo laboribus vel impensæ, adhibere decrevit, quanto ex hoc, ad omnipotentis Dei laudem & gloriam, uberiorem animarum salutem, majusque ipsius Fidei incrementum provenire cognovit. Cupiensque propterea, suffragante Spiritus Sancti gratia, tam saluberrimum unionis negotium aggredi & amplecti, ad illud serenissimum [a] Romanorum Imperatorem & venerabilem Patriarcham Constantinopolitanum, ceterosque Prælatos & alium Græcorum populum per diversos Oratores & litteras duxit invitandos pariter & exhortandos. Qui quidem Imperator & Patriarcha & alii Græci, volente & eorum corda Altissimo inflammante, exhortationes hujusmodi alacribus animis suscipientes, ipsumque unionis negotium aggredi sinceris affectibus perhibentes, suos solemnes Oratores & Nuntios sufficienti mandato Bulla aurea & propriæ manus subscriptione Imperatoris, bullaque plumbea Patriarchæ prædictorum munito suffultos, ferventissimum eorumdem ad hanc Fidei unitatem zelum devotissime explicantes, ad eamdem sacrosanctam Synodum duxerunt destinandos, cum quibus ipsa sancta Synodus diversis tractatibus & deliberationibus præviis, pro executione & consummatione felici tam salutaris operis, nonnulla decreta & capitula ad hoc summopere necessaria & utilia, superius inserta, & dudum in certa sessione ipsius sanctæ Synodi in majori Ecclesia Basileensi celebrata, publicata, animo concordi conclusit. Volensque deinde hæc sancta Synodus decreta & capitulata hujusmodi viis & modis omnibus necessariis & opportunis prosequi, ac juxta illa ad electionem loci pro futuro Œcumenico Concilio, in quo Imperator & Patriarcha prædicti, aliique Græci, convenire possent & deberent, celebrando, mature procedere, habitisque super his & aliis hanc piam rem concernentibus, in diversis ipsius sanctæ Synodi deputationibus multiplicibus propositionibus & tractatibus, illisque cum votorum suppositorum eorundem scrutinio diligenti recensitis, demum in Generali congregatione ad hoc in majori Ecclesia prædicta (ut moris est) indicta, & iterum votis singulorum in eadem scrutatis, repertoque duplo majorem partem & multo plus vota sua direxisse in Basileam, Avinionem, vel Sabaudiam, invocata Spiritus Sancti gratia, post missarum solemnia conclusum fuit & conventum, quod apud Imperatorem, Patriarcham, & alios Græcos prædictos, diligens & debita fieret instantia, cum allegationibus & expositionibus plurimarum rationum quæ ad id allegari & adduci possent, ut ex diversis bonis respectibus civitatem Basileensem acceptarent pro dicto Œcumenico Concilio ibidem celebrando: quam si eos omnino recusare contingeret, extunc civitas Avinionensis locus esset ipsius Œcumenici Concilii ibidem celebrandi. Si tamen illud in eadem celebrari non posset, extunc tunc in Sabaudia Concilium celebraretur antedictum. Ut igitur præmissa omnia & singula debitum & votivum sortiantur effectum, cum omni solemnitate alias in hoc sacro Basileensi Concilio in rebus arduis expediendis adhiberi solita, patribus in majori Ecclesia Basileensi post missarum solemnia considentibus, hæc sancta Synodus decernit, vult, statuit, ordinat & declarat, futurum Œcumenicum Concilium in Basileensi, aut, illa recusata, in Avinionensi civitatibus, alioquin in Sabaudia, juxta conclusionem supradictam, debitis & conventis temporibus debere celebrari. Quodque Imperator & Patriarcha & alii Græci prædicti, juxta capitulata & decretata hujusmodi, nec non omnes & singuli alii cujuscumque gradus, status, dignitatis vel præeminentiæ existant, qui Generalibus Conciliis de jure vel consuetudine interesse debent, etiamsi pontificali dignitate præfulgeant,

[a] Hoc est, Romanorum sive Græcorum. H.

geant, ad illud debeant & teneantur, maxime pro consummatione tam salutaris operis, accedere, & etiam convenire. Et hanc præmissam nominationem & electionem vult, statuit & decernit hæc sancta Synodus, ut sit firma, inconcussa & inviolabilis, quacumque alia modificatione, ordinatione, dispositione, nominatione, seu electione per ipsum sacrum Concilium seu alium vel alios, quacumque auctoritate etiam papali fungentes, in contrarium facta seu factis, minime valitura seu valituris, quam seu quas hæc sancta Synodus ex certa scientia exnunc irritat, cassat, revocat, & annullat, seu cassa, nulla & irrita nuntiat, & pro infectis illam seu illas habere vult, & præsentibus habet, quatenus in totum vel in partem præmissæ electioni obviant vel repugnant. Supplet etiam hæc sancta Synodus ex certa scientia omnem defectum, si quis in præmissis vel aliquo præmissorum forsitan intervenerit. Et insuper cum res tam ardua, plurimum in Dei Ecclesia fructum allatura, sine gravibus expensarum sarcinis consummari, & Græci prædicti adduci, adductique sustentari non valeant, dignumque & debitum existat, ut pro consummatione tam felicis operis Christi fideles universi, maxime Ecclesiasticæ personæ, de commissi sibi patrimonii Domini Nostri Jesu Christi substantiis liberali dispensatione ministrent, hæc sancta Synodus universis & singulis Ecclesiasticis personis exemptis & non exemptis, sub quacumque verborum forma, etiam ordinis sancti Joannis Jerosolymitani, cujuscumque status, dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis, existant, etiamsi Cardinalatus vel Pontificali præfulgeant dignitate, generalem omnium & singulorum suorum Ecclesiasticorum fructuum & proventuum, quotidianis distributionibus duntaxat exceptis, decimam de suis Ecclesiis, monasteriis, dignitatibus & officiis, ceterisque Ecclesiasticis beneficiis in sua generali congregatione jam impositam & conclusam, persolvendam & exigendam, decernit, statuit & declarat imponendam, eamque imponit per præsentes. Præterea dicta sancta Synodus decernit, vult, ordinat & declarat, quod venerabiles Joannes Lubicensis, Ludovicus Visensis, Delphinus Parmensis, Ludovicus Lausanensis, Episcopi, ipsius sacrosanctæ Synodi Oratores, ad conducendum Græcos ad locum Œcumenici Concilii, eorumque major pars tunc præsens, portum Latinum locis supra electis & nominatis aptiorem & propinquiorem, ad quem dicti Græci ultimo debeant applicare, eligendi & nominandi plenam habeant potestatem, illamque eisdem concedit per præsentes, juxta formam aliarum litterarum eis superinde datarum. Postremo eadem sancta Synodus vult, ordinat & decernit, quod pro præmissorum & ex eis dependentium debita & votiva executione, dictorumque Syndicorum & Concilii securitate pleniori, ad omnem eorum, aut suorum procuratorum vel nuntiorum petitionem & instantiam, eis quævis aliæ litteræ opportunæ, utiles & necessariæ, sub Bulla ejusdem sanctæ Synodi per ipsius cancellariam in forma debita & honesta concedantur, conficiantur, & etiam expediantur.

Datum in sessione publica ipsius sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, Nonis Maji, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimoseptimo.

II.

Aliud decretum lectum in eadem sessione pro cautione Avinionensi.

Sacrosancta Basileensis Generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

Cum nuper dilecti Ecclesiæ filii Syndici & Concilium civitatis Avinionensis, summam septuaginta millium florenorum auri de camera, pro conductione serenissimi * Græcorum imperatoris, & venerabilis Patriarchæ Constantinopolitani aliorumque Græcorum ad Œcumenicum Concilium, dante Domino, venturorum juxta concordata & conclusa cum eorum Ambaxiatoribus, necessariam huic sacrosanctæ Synodo & universali Ecclesiæ liberaliter mutuare obtulerint, jamque ejus partem exolverint, ac restantem, expeditis nonnullis pro eorum cautione ab ipsa sancta Synodo petitis, in pecunia numerata exolvere paratos se offerant; eadem sancta Synodus cupiens (prout decens est & debitum) dictorum Syndicorum & Concilii, ne ex sua liberalitate damnum patiantur, indemnitati legaliter providere, omnes & singulas pecuniarum quantitates, quæ ex Indulgentiis per ipsam sanctam Synodum universis Christi fidelibus de bonis sibi a Deo collatis, pro prosecutione unionis occidentalis & orientalis Ecclesiarum, ad eandem Christianæ Fidei professionem in dicto Concilio, Domino largiente, procurandæ & perficiendæ largientibus, per ejus litteras ad diversas mundi partes directas, & jam in plerisque locis solemniter publicatas, concessas, nec non ex decima generali per eandem sanctam Synodum causam ob præmissam imposita & conclusa, hactenus provenerunt, ac provenient in futurum, Syndicis & Concilio prædictis usque ad summam supradictam exnunc obligando, hypothecando, & assignando, vult, statuit & decernit, quod iidem Syndici & Concilium in omnibus & singulis, quibus maluerint, & quæ eligenda duxerint, & præsertim Franciæ, Aragoniæ, Delphinatus, Britanniæ, Sabaudiæ & Burgundiæ regnis, ducatibus, terris, provinciis, civitatibus & diœcesibus, auctoritate ejusdem sanctæ Synodi & universalis Ecclesiæ, ad levandum, exigendum & recipiendum de pecuniis ex Indulgentiis, & decima prædictis (ut præmittitur) provenientibus, usque ad summam prædictam, & quousque illa eisdem integraliter fuerit persoluta, quascumque personas idoneas ad hoc eis utiles & accommodas in suos collectores nominare, eligere, deputare & ordinare, quodque personæ ipsæ sic per eos nominatæ, electæ & deputatæ, de pecuniis hujusmodi usque ad summam prædictam nomine Syndicorum & Concilii prædictorum, petere, exigere & levare possint & debeant perinde ac per ipsam sanctam Synodum ad hoc deputatæ & nominatæ fuissent, nec non illos solventes quoscumque, debita assignata quitantia, a solutis sint liberi penitus & immunes. Promittit insuper & pollicetur hæc sancta Synodus, quod ipsa collectores ipsos sic per dictos Syndicos & Conci-

* Romanorum.
* Romanorum.

ANNO CHRISTI 1437.

cilium deputatos, quibusvis colore vel occasione captatis, directe vel indirecte, sine expressa Syndicorum & Concilii prædictorum voluntate atque consensu nullatenus revocabit, nec pecunias hujusmodi per alios in eligendis per dictos Syndicos & Concilium regnis, ducatibus, terris, provinciis, civitatibus & diœcesibus prædictis sine consensu simili exigi, colligi, vel levari faciet, aut eorum collectoribus hujusmodi, quo minus illas usque ad summam prædictam pro Syndicis & Concilio prædictis libere colligere & levare valeant, impedimentum aliquod præstabit, seu præstari patietur quoquo modo: quinimmo regum, principum & aliorum dominorum, in quorum regnis, territoriis & dominiis eosdem Syndicos & Concilium electionem antedictam facere contigerit, super libera exactione & collectione pecuniarum ex Indulgentiis & decima hujusmodi (ut præfertur) provenientium, favorem & consensum, coercitionem quoque (si opus fuerit) & brachii secularis auxilium procurabit & ordinabit, aliasque eosdem Syndicos & Concilium super integra & reali restitutione & satisfactione dictæ summæ omnino reddet indemnes. Præterea eadem sancta Synodus vult, statuit & decernit, quod super exactione pecuniarum hujusmodi Syndicis & Concilio prædictis, quæcumque litteræ & processus compulsoriales & pœnales, cum omnibus & singulis clausulis necessariis & opportunis concedantur, conficiantur, & etiam per ipsius cancellariam expediantur, aliis litteris in præmissis & circa præmissa jam concessis, in suo robore duraturis.

Datum in sessione publica hujus sacræ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, Nonis Maji, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimoseptimo.

SESSIO XXVI.

Multa in hac Synodo sparsim habentur quæ Pontifici & ejus auctoritati derogant, quæ sunt caute legenda. Videatur de his Bulla retractationum Pii II. Pontificis maximi, quæ infra habetur.

Et est monitorium & citatio contra dominum Eugenium Papam & Cardinales.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

CUm Christi Ecclesia vicariis & acerrimis languoribus subjaceret, hominumque peccata & prævaricationes divinæ legis magis ac magis in dies pernicioso crescerent augmento, dignatus est omnipotens Deus fidelium inspirare cordibus, ut in Basileam civitatem, profecto undique integerrimam, sacrosancta Generalis Synodus conveniret, quæ præsertim in reformandis moribus tam in capite, quam in membris, & excitandis cordibus in observatione legis Dei, vigilantem impenderet operam, ut & divinus honor refloreret in terris, & repressis enormitatibus peccatorum ad procurandam animarum salutem efficacius converteretur hominum solicitudo. Jam vero pluribus annis in ea re per ipsam Synodum exhibiti sunt indefessi labores: commemorata frequentius exitii regnantium scelerum multitudo, quæ universam Christianitatem in multas clades multaque discrimina adducere conspicitur. Ecclesia in Christi nomine congregata, cunctis palam curavit ingerere monita salutis, die ac nocte clamitans ut redirent prævaricatores ad cor, & observarent legem domini Dei sui. Denique salubria decreta & sacros canones instituit, quibus pestis avaritiæ, simoniæ, ambitionis, & aliorum vitiorum, quæ multorum corda nimium incendebant, arcerentur a grege Domini, & juxta præcepta Christi atque sanctorum patrum instituta, dignitates Ecclesiasticæ atque beneficia dignis & idoneis pastoribus ac ministris gratuita collatione, justisque & canonicis electionibus ac institutionibus distribuerentur, quorum medio universus clerus & populus salubriter regeretur ac perduceretur in salutem. Sed, quod heu dolentissime referimus, ille qui primus hæc exequi debuerat, quemque & Christi præcepta & canones sacrorum Conciliorum præ ceteris servare oportuerat, immo & ceteros ad horum observantiam efficaciter inducere, nulla unquam monitione, nulla exhortatione induci jam longo tempore potuit, ut aliquam morum emendationem Christo placentem, aut notissimorum abusuum correctionem in Ecclesia sancta Dei efficere satageret. Quin potius conspicit universis orbis, sub ejus regimine majora semper scandala gravioraque exoriri, (sanctissimum dominum Eugenium Papam IV. loquimur) quem frequentibus monitis hæc sancta Synodus cum plurima caritate & benignitate, tum per ipsius Synodi Oratores, tum per litteras, tum etiam per ejusdem domini Eugenii Nuntios, inducere curavit, atque etiam per aliquorum regum & principum Ambaxiatores hortata est, ut pro Christi reverentia & animarum salute, salutari animarum gubernationi operam daret, electiones proborum pastorum fieri assentiret, beneficia a Christo gratis accepta gratis distribueret, ceteraque in ædificationem Ecclesiæ ageret, quæ juxta canones sanctorum patrum eadem Synodus pro animarum salute & universalis Ecclesiæ ordinaverat, & quemadmodum sacrosanctum Generale Constantiense Concilium irrefragabili catholicæ veritatis declaratione diffinivit, in his rebus quæ ad reformationem universalis Ecclesiæ in capite & in membris pertinent obediret. Pariter quoque notum sit, quod sacra Generalia Concilia jurisdictione super Papam uti possint, cum clamosa insinuatione, vel alias ipse ut scandalizator Ecclesiæ sacro Concilio defertur. Monuit quoque hæc sancta Synodus ipsum dominum Eugenium, quatenus dignaretur ambulare unanimiter cum consensu ejusdem in domo Dei, & adhæsionem, quam litterarum suarum testimonio solemniter huic eidem Synodo exhibuit, factis & operibus adimpleret, ut pax & tranquillitas salutaris per universam vigeret Ecclesiam. Sed in adversum, proh dolor, electiones Pontificum & pastorum sedulo perturbare visus est, translationes Prælatorum, eis invitis, contra sanctorum patrum & sacrorum canonum atque sacri Concilii Constantiensis statutorum formam & tenorem facere, divisiones, scandala & schismata per singulas fere vacantes Ecclesias ingerere: ut plurimum enim unus eligitur, alteri vero per ipsum, suis reservationibus jam sublatis, innitentem providetur, ipsa electione rejecta; immo & adversus filios obedientiæ, qui decretis hujus sanctæ Synodi obedire voluerunt, graves compertus est fulminare sententias, ipsos pro libito voluntatis a beneficiis & dignitatibus mandando privari, inhabilitati, & excommunicari. In collatione præ-

Isa. 46.

Constantiensis Concilii sess. 39.

Ibidem.

ANNO CHRISTI 1437.

præterea seu expeditione dignitatum & beneficiorum, & aliarum rerum dispensatione, etiam more inconsueto graves summas pecuniarum exigeta, abusua pestiferos detestabili & horrenda specie simoniacæ labis respersos, adversum jura divina & humana in animarum perniciem & Ecclesiarum orbis non mediocre præjudicium, ac provinciarum, regnorum & singularum patriarum depauperationem & exinanitionem [a] cum pluribus favere incrementis, dignitatibus etiam seu vacantibus beneficiis providendo carnalitatis affectu, non judicio rationis, nec eos erigendo qui in Ecclesiis proficere possunt, sed quorum vel precibus delinitus extitit, vel pro quibus quispiam majorum rogasse compertus est, aut, quod deterius est, qui ut beneficiati fierent muneribus impetrarunt, non advertens nihil esse quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur Prælati ad regimen animarum. Sententiis insuper Synodalibus spretis, quas olim summi Pontifices maxima cum veneratione prosequebantur, prætensas appellationes ab eisdem interpositas admittit, sententias hujusmodi expresse revocando. Ipse insuper illos, quos hæc sancta Synodus pro causis justissimis alligavit, solvere de facto conatus est, nulla satisfactione peracta. Ceterum cum deceat Romanum Pontificem juxta sacrorum canonum & summorum Pontificum instituta per fratres suos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui sibi in executione sui officii coadjutores existunt, sua exercere consilia, ut ipsorum salubribus & prudentibus consultis status Ecclesiæ tam in spiritualibus, quam temporalibus rationabiliter dirigatur, ipse dominus Eugenius etiam in rebus gravissimis minime eorundem consilia requirere fertur, qui sunt pars corporis sui, sed aliorum extraneorum consultationem sectatur, quod non ex rationis judicio, sed ex carnali affectu nonnunquam provenire videtur. Dispensatione quoque sibi credita abutitur, eam in dissipationem convertendo, & potestatem sibi datam in ædificationem, vertendo in destructionem. Plura vero gravia nobis omittentibus, novissima occurrunt consideratione miseranda. Audivimus quidem nuper civitatem Prænestinam, cujus Episcopali titulo unus ex Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus consuevit insigniri, per tolerantiam ejus & suorum domesticorum ac stipendiis Romanæ Ecclesiæ militantium opera, in ruinam mirabiliter decidisse. Oppida insuper plurima, in ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ patrimonio consistentia, aliquando prædæ exposita, ut oppidum Bnrii Bononiæ proximum, aliquando solo æquata. Et qui augmentum efficere debuerat, operatus est diminutionem, cum tamen ex dignitate summi Pontificatus non peccandi licentiam, sed bene vivendi necessitatem assecutus esse oosfcatur. In operibus præterea fidem concernentibus, cum hoc tempore pro Œcumenico Concilio cum Græcis celebrando Ecclesia indigeret, prout & de præsenti indiget, subventionibus fidelium populorum, ipse substantiam eorum aliorsum divertere satagens, & subsidia Fidei catholicæ multipliciter impediens, Indulgentias plenarias per loca diversa multiplicasse dicitur, absque causis urgentibus eas disseminando, in gravem perturbationem sanctissimi operis pro ipsa Fide orthodoxa per hanc Synodum inchoati; aliaque plurima hucusque peregisse atque procurasse dicitur, quæ prosecutioni rerum ad bonum Fidei orthodoxæ & ejus promotionem pertinentium magnum impedimentum & multam retardationem attulerunt. Illud quoque multa reprehensione in tanto pastore dignum est, quod juramentum in assumptione sui ad apostolatus apicem, super certis ordinationibus præstitum, ac deinde post ipsius assumptionem sub Bulla sua solemniter confirmatum, minime servasse dicitur, sed, quod dolenter referimus (ut a plurimis asseritur, & fama publica laborat) ipsum notorie transgressus est. Denique cum ita agere conspiciat universus orbis, (nam hæc quæ notoria esse dicuntur, Ecclesiam universalem scandalizantia, recensemus) ut occasione sui universa Ecclesia gravissimis turbationibus subjaceat: quibus nisi divina miseratio provideat, ruina prioribus inaudita sæculis Christiano populo prospiciatur imminere. Non autem solum in rerum spiritualium regimine hanc ipsam ruinam consideramus, sed & in gubernatione temporalium dominorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ notorios defectus attendimus, quorum alienatores honorem perdere felicis recordationis Symmachus Papa decrevit. Quantas enim terras ipse dominus Eugenius alienaverit, quantæque ejus incuria & insolerti regimine deperditæ & occupatæ sint, quantas strages subditorum Romanæ Ecclesiæ, quos etiam, ut Bononiensis civitas in suis suppositis attestari potest, peremptos audivimus, sine pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramentis, quam etiam miseranda vastatio suo tempore subsecuta fuerit, notoria facta testari videntur. Expectavit autem jam plurimis annis hæc sancta Synodus cum multa patientia, ut hæc omnia ipse dominus Eugenius corrigeret, atque in melius emendaret, ac, veluti vices gerentem Christi & Petri successorem decet, totum orbem exemplo bonarum actionum in viam salutis dirigere studeret. Dum vero videmus cuncta jugiter in pejus ruere, & omnia magis conturbari, plurimis anxiamus doloribus, ac vehementer gregi Dominico compatimur, quem in totalem fere desolationem per incrementa scandalorum, divisionum ac vitiosarum deformitatum decidere formidamus, nisi debito regimini Ecclesiæ Dei conveniens provisio apponatur, & consulatur publicæ saluti. Videns itaque hæc sancta Synodus, quæ per summariam informationem ex abundanti factam ipsum dominum Eugenium in prædictis publice & notorie diffamatum comperit necessitatem providendi debito regimini Ecclesiæ imminere, ut, si Concilium congregatum non esset, summe necessarium foret pro his rebus ipsum congregari: attendentes præterea in judicio Dei oportere reddere rationem super tantorum dissimulatione malorum & scandalorum, quibus corrigendis pro salute totius Christianæ plebis ex officio suo totis viribus incumbere tenetur, & ex potestate quam super cunctos fideles cujuscumque auctoritatis, etiamsi papalis existant, a Christo accepit, juxta supradictam declarationem in Concilio Constantiensi habitam, & in hoc præsenti dudum renovatam, eum etiam coram Deo & hominibus gravissime reprehendenda veniret, si in hac urgentissima Ecclesiæ necessitate suum officium (prout tenetur) etiam nemine postulante exequi negligeret: decernit, ut intra sexaginta

[a] *Forte*, cum pluribus. H.

In Synodo V. cujus initium: *Bene quidem fraternitas*.

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

ta dies a die præsentis sessionis & affixionis numerandos, quem terminum præfato domino Eugenio peremptorie præfigit, ut si qua interim coram hac sancta Synodo super præmissis & alii proponendis, pro sui defensione aut excusatione, alleganda vel proponenda duxerit, per se vel alium ad hoc legitime deputatum coram eadem Synodo Basileæ compareat. Dicto autem elapso termino, sive dictus dominus Eugenius per se vel alium comparuerit, sive non, hæc sancta Synodus ad ulteriora procedat, cognoscendo & terminando prout Ecclesiæ sanctæ Dei, Spiritu sancto dictante, conspexerit expedire. Universis insuper sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna alias præstiti huic sacro Concilio per se vel alium nomine suo juramenti, & quoad eos qui juramentum non præstiterunt, sub pœna privationis fructuum suorum beneficiorum, mandat & præcipit, ut infra eundem terminum in hac civitate Basileensi compareant, saluti sanctæ matris Ecclesiæ cum ceteris in Synodo congregatis consulturi & opportune provisuri, prout Spiritus sanctus dictaverit. Hoc ipsum quoque universis principibus & populis Christianis innotescere volumus, ut videntes sanctæ matris Ecclesiæ & universæ Christianitatis angustias, in unam sententiam pro honore Dei creatoris nostri & animarum salute pariter conveniant, & quod toti orbi salutare fuerit communi consensu amplexentur. Decernit tandem hæc sancta Synodus, hujus decreti publicationem in præsenti sessione factam, ejusque affixionem in valvis majoris Ecclesiæ Basileensis, vim habere monitionis & citationis, quoad omnes & singulos actus in hac re fieri necessarios, usque ad finalem terminationem, etiam ad sententiam diffinitivam audiendam, & ejus executionem faciendum inclusive, & ita universos arctare, ac si personaliter apprehensi, & eis intimatum fuisset.

Datum Basileæ in nostra sessione publica, solemniter in Ecclesia majori Basileensi celebrata, pridie Kalendas Augusti, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimoseptimo.

SESSIO XXVII.

In qua cassatur nominatio & creatio Cardinalium per dominum Eugenium Papam IV. facta.

I.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

TANTAM reverentiam sacris canonibus Generalium Conciliorum sancti patres censuerunt adhibendam, ut violatores eorum voluntarios gravissime vindicarent, & unumquemque in sui ipsius destructione agere arbitrarentur ea destruere conantem quæ universali consensu fuerunt instituta. Gravis quoque que exinde jactura toti Ecclesiastico immineret ordini, si decreta Synodalia Conciliorum Generalium, quibus nervus regulæ Ecclesiasticæ ac disciplinæ salutari innititur, per cujuspiam voluntatem, & maxime sedente adhuc ipsa universali Synodo, abrumpi sinerentur. Dudum autem hæc sancta Synodus Cardinalibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ assumendis, inter cetera duo salubria edidit decreta, quorum tenores ad lucidiorem universorum informationem de verbo ad verbum hic inserere & innovare decrevimus.

Basileensis Conc. sess. 4.

II.

Tenor primi decreti.

Ibidem.

Item, cum multiplicatio Cardinalium sit Ecclesiæ dispendiosa & onerosa, propterea & & ex aliis rationabilibus & legitimis causis eandem sanctam Synodum moventibus, statuit, ordinat, atque ex certa scientia hoc irrefragabili decreto decernit ipsa sancta Synodus, quod, durante hoc sacro Concilio, Romanus Pontifex, a loco istius sacri Concilii absens personaliter, non debeat neque possit aliquem vel aliquos, cujuscumque dignitatis, conditionis, gradus seu status existant, in sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem vel Cardinales, quovis modo, aut quocumque quæsito colore vel causa assumere, pronuntiare secrete aut publice, aut pronuntiatos seu assumptos secrete publicare. Et si secus attentatum fuerit, exnunc in antea irritum sit & inane, nulliusque roboris vel momenti. Quod si forsan taliter de facto assumpti aut pronuntiati, se pro Cardinalibus gerere, aut nominare præsumpserint, quibuscumque dignitatibus [a] privati, & ad omnes & singulas futuras inhabiles. Et quicumque eos pro Cardinalibus gerentes & reputantes, exnunc prout extunc sententiam excommunicationis innodati sunt ipso facto, a qua, præterquam mortis articulo, nisi a præfata Synodo absolutionis sive habilitationis beneficium obtinere non possint.

[a] Forte, sint privati. H.

III.

Tenor secundi decreti.

Basileensis Conc. sess. 23.

Cum summo Pontifici sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales in dirigenda Christiana republica collaterales assistant, necesse est ut tales instituantur, qui sicut nomine ita re ipsa Cardines sint, super quos ostia universalis versentur & sustententur Ecclesiæ. Statuit sancta Synodus, ut deinceps eorum numerus adeo sit moderatus, quod nec sit gravis Ecclesiæ, nec superflua numerositate vilescat. Qui de omnibus Christianitatis regionibus, quantum fieri poterit commode, assumantur, ut notitia rerum in Ecclesia emergentium facilius haberi, & super his maturius deliberari possit: sic tamen, quod numerum vigintiquatuor inter hos, qui nunc sunt, & assumendos, non excedat: ita quod de una natione ultra tertiam partem respectu Cardinalium pro tempore existentium, ac de una civitate & diœcesi ultra unum inde oriundum, & de ea natione quæ nunc ultra tertiam partem habet, usque ad ipsius tertiæ partis reductionem esse nequeant. Sint viri in scientia moribusque ac rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magistri, doctores, seu licentiati, cum rigore examinis in jure divino vel humano. Sit saltem tertia vel quarta

pars

ANNO CHRISTI 1437.

pars de magistris aut licentiatis in sacra scriptura. Inter hos autem vigintiquatuor esse aliqui poterunt admodum pauci, filii, fratres, aut nepotes regum seu magnorum principum, in quibus cum circumspectione & maturitate morum competens litteratura sufficiat. Non fiant Cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani Pontificis, aut alicujus Cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vitiati, nec alicujus criminis aut infamiæ nota respersi. Prædicto autem numero vigintiquatuor, pro magna Ecclesiæ necessitate vel utilitate duo alii, in quibus vitæ sanctitas vel eximiæ virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis, cum Romanæ Ecclesiæ uniti fuerint insignes aliqui viri adjici poterunt. Non fiat Cardinalium electio solum per auricularia vota, sed illi assumi possint, in quos, facto vero scrutinio ac publicato, majorem partem Cardinalium per subscriptionem manus propriæ constiterit collegialiter consensisse. Desuper etiam Apostolicæ litteræ cum subscriptione Cardinalium conficiantur, decreto hujus sacri Concilii in quarta sessione solemniter publicato, quod incipit: Item, cum multiplicatio Cardinalium, &c. in suo robore inviolabiliter permansuro.

Adversus autem præmissorum decretorum mentem & tenorem, nuper, non sine gravi dolore, comperimus venerabilem Joannem Patriarcham Alexandrinum, in sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem (licet de facto & nulliter) per dominum Eugenium Papam fuisse assumptum, cum nec summus Pontifex absens a loco hujus sacri Concilii ipsum in Cardinalem creare debuerat, contra primum decretum in sua adhæsione solemniter approbatum, neque proportionem singulis nationibus convenientem, & qualitates in secundo decreto descriptas omittere, sicut in promotione dicti Patriarchæ factum esse comperitur. Et cum frustra hæc sancta Synodus jura conderet, nisi sua auctoritate quam ex Christi dono immediate suscepit eadem tueretur: utque Gelasius Papa profitetur, & nullum jam veraciter Christianum ignorare credit, uniuscujuscumque Synodi constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam magis exequi sedem, ac præ ceteris oportere, quam primam: necessitasque urgeat illis transgressoribus jurium occurrere, ex quibus complures illaqueationes animarum & gravia in futurum schismata provenire valerent, (nam & qui talem Cardinalem reputant, juxta supradicti decreti tenorem, vinculo excommunicationis eo ipso innodantur) & in futuris electionibus Romanorum Pontificum varia schismata poterunt exoriri, si prætensi Cardinales, quorum irrita & inanis promotio decreta extiterit, hujusmodi electionibus se voluerit immiscere, ad obviandum itaque tantis discriminibus, admonet & exhortatur hæc sancta Synodus præfatum dominum Eugenium, sub obtestatione Divini judicii, per viscera misericordiæ Domini nostri Jesu Christi, & eidem ex parte Dei omnipotentis præcipit atque mandat, ut pro futurorum schismatum, & scandalorum evitatione, prædictam & alias quascumque vocationes per eum factas ad Cardinalatus honorem, contra prædictorum decretorum formam & tenorem, sicut de facto processerunt, eas revocet, casset publice & annullet, nullasque fuisse & esse decernat, prout hæc sancta Synodus hoc Synodali decreto, sicut de facto processerunt, eas cassat, irritat & annullat, nullasque, cassas & irritas decernit atque declarat, ulteriusque a talibus vocationibus abstineat, alias providebit hæc sancta Synodus, prout Spiritu sancto dictante utilitati Ecclesiæ viderit expedire. Declarat insuper hæc sancta Synodus, universos, qui præfatum Joannem Patriarcham, aut alios taliter de facto promotos, pro Cardinalibus gesserint & reputaverint, pœnas in præfatis decretis annotatas eo ipso incurrere.

In epistola ad Episcopo Dardaniæ, cujus initium est *Valde mirati sumus.*

Datum in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, sexto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo septimo.

ANNO CHRISTI 1437.

IV.

Decretum cassationis litterarum falso Bullatarum in eadem sessione lectum.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cum dudum ex ordinatione nostra concorditer conclusa litteræ sub Bulla hujus sacri Concilii super nominatione locorum Basileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, pro celebrando Œcumenico Concilio in adventu Græcorum fuerint expeditæ, & deinde ad notitiam nostram pervenerit quasdam alias litteras, nominationem Florentiæ & Utini continentes, clandestine & contra ordinationem hujus sacri Concilii fuisse Bullatas, cupiens hæc sancta Synodus unumquemque de his rebus veraciter informari; ne quempiam falsa pro veris recipiendo decipi contingat, decernit & declarat omnes litteras continentes nominationem quorumcumque aliorum locorum pro antedicto Concilio celebrando, præter jam dicta loca Basileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, quibus Bulla sacri Concilii inveniretur appensa, fuisse falso Bullata, & contra hujus sanctæ Synodi ordinationem, nec litteris talibus ullam fidem esse adhibendam, aut ipsis seu earum transumptis, quacumque auctoritate, etiamsi papali transumptæ fuerint, esse utendum: hujusmodi litteras sic falso Bullatas cassat, irritat & damnat, ac cassas & irritas esse decernit, inhibens omnibus & singulis, quavis dignitate præfulgeant, etiamsi legatione papali de latere, dispositione, mandato, vel quavis alia seu alio fungerentur, sub pœnis excommunicationis, quam ipso facto incurrant, ac inhabilitationis activæ & passivæ ad quascumque Pontificales, aut alias dignitates Ecclesiasticas vel sæculares, & ad beneficia obtenta & obtinenda, ne præfatis litteris falso Bullatis aut earum transumptis utantur, aut utentibus auxilium, consilium vel favorem in his præstare præsumant.

Datum in sessione nostra publica in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, sexto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo septimo.

V. *Ali-*

ANNO CHRISTI 1437.

V.

Aliud decretum in eadem sessione lectum, quod civitas Avinionensis non possit alienari, & recipitur in salvoguardiam Concilii.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

Cum nostra solicitudo ad hæc inter alia jugiter aspiret, ut sancta præsertim Romana Ecclesia feliciter in spiritualibus gubernetur, simul quoque cum virtutum ornatu, temporalium rerum obtineat ubertatem, sine quibus spiritualium administratio diu subsistere non valeret; prisci quoque patres hac consideratione permoti, largam prædiorum, dominiorum & possessionum amplitudinem ipsi Ecclesiæ acquirere curaverunt, quorum alienationem sub gravibus pœnis censuerunt probibendam, adeo ut Symmachus Papa Spiritu Dei repletus in suo canone decreverit, etiam Papæ non licere prædia Ecclesiæ alienare aliquo modo pro aliqua necessitate, nec in usumfructum rura tradere, nisi tantummodo domus, quæ in quibusdam urbibus non modica impensa sustentantur, qua lege omnes custodes & Prælatos adstringi voluit, ut donator, alienator, venditor, honorem perderent, & qui subscriberet cum eo qui reciperet, nisi restitueret, anathema foret. Licere etiam voluit quibuslibet Ecclesiasticis personis contradicere, & cum fructibus alienata reposcere, quod non tantum in Apostolica Ecclesia servandom esse dixit, verum etiam universis Ecclesiis per provincias arbitratus est convenire. Nos eorum vestigia imitando vigilanter curare convenit, ne quidquam terrarum & possessionum, quæ jam Deo & ipsi Romanæ Ecclesiæ in sustentationem summi Pontificis & ministrorum suorum dedicatæ sunt, distrahi a quoquam vel alienari patiamur; illa præsertim loca insignia in quibus necessitatis tempore libere valeat Romanus Pontifex cum sua curia commorari, ubi nullus sæcularis potestatis metus exterreat, nullus temporalis favor absorbeat, nullus terror immineat, nihil suam sanctitatem & venerabiles sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales a vero & veri Concilii soliditate removeat, cum non absque provisione divina ipsa loca Apostolicæ sedi provenisse credantur. Ex his autem causis & aliis nos juste & merito moventibus provisione congrua occurrere duximus, ne inclyta civitas Avinionis; quæ se semper devotissimam & fidelissimam Ecclesiæ exhibuit, & novissime in Fidei catholicæ obsequium de suis facultatis copiosissimam subventionem pro unione Græcorum cum Latinis prosequenda ministravit, quoquo pacto ab ipsius Romanæ Ecclesiæ dominio alienetur, aut ad manus alienas transferatur, cum ex his & aliis Ecclesiæ universali per ipsam inclytam civitatem impensis obsequiis non impeti, non damnificari, non in alios usus alienari, sed beneficiis attolli merito debeat. Ecclesiasticis enim utilitatibus insudantes Ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere. Decernit igitur hæc sancta Synodus ut, nullus, cujuscumque dignitatis vel præeminentiæ fuerit, etiamsi papalis, civitatem prædictam & etiam comitatum Veneaysini cum terris & dominiis sibi adjacentibus audeat vel præsumat quovis modo seu juris colore quæsito vendere, seu pignori obligare, aut in feudum vel censum dare, aut quovis modo alienare. Quod si secus per Romanum pontificem vel alium quemvis actum sit de præsenti, vel in futurum agi contingat, hæc sancta Synodus totum id, & quidquid inde sequatur, exnunc prout extunc cassat, irritat & annullat, & omni carere decernit robore firmitatis. Atque etiam statuit, quod ipse Romanus pontifex, vel alius quivis, si quidquam contra hujusmodi decretum attentaverit, sacro Generali Concilio deferatur. Recipientes quoque, etiamsi Cardinalatus, Patriarchali, Pontificali, imperiali, regali, ducali, vel alia quavis Ecclesiastica vel sæculari præfulgeant dignitate, vel etiamsi communitas fuerit, decernit hæc sancta Synodus pœnis excommunicationis, privationis cujuscumque dignitatis Ecclesiasticæ vel sæcularis, etiam omnium feudorum, specialiter quæ a Romana vel alia tenent Ecclesia, subjacere, nec non perpetuæ inhabilitationis ad quascumque dignitates Ecclesiasticas vel sæculares & quæcumque beneficia & officia in posterum obtinenda. Communitas vero Ecclesiastico interdicto ultra pœnas supra expressas sibi convenientes, eo ipso subjaceat: quas pœnas singulariter singuli, qui aliquid prædictorum attentaverint, ipso facto incurrant. Insuper civitatem prædictam Avinionensem, quæ magnam mercedem ab universali promeretur Ecclesia, cuique indignissimum esset pro ejus optimis meritis mala quævis per aliquem irrogari, præsertim cum multa contra ipsius civitatis statum in enervationem, disturbium & dissolutionem hujus sanctæ Synodi & suorum sanctorum operum, attentari & machinari possent, quibus hæc sancta Synodus non valeret ex post facto saltem commode & sine gravi damno providere, cumque jam ipsi civitati & civibus gravia comminata sint, veluti ex informatione summaria comperimus, eadem sancta Synodus civitatem ipsam & supposita ejusdem in suam & Ecclesiæ universalis, quam repræsentat, specialem protectionem & salvamguardiam suscipit, ac reponit; prohibens sub pœnis prædictis omnibus & singulis, quacumque dignitate vel præeminentia Ecclesiastica vel sæculari, etiamsi Cardinalatus, Patriarchali, Pontificali, imperiali, regali, ducali vel alia quilibet præfulgeant dignitate, vel etiamsi communitas fuerit, ne ipsi, aut ipsorum aliquis, directe vel indirecte civitatem prædictam diffidare, perturbare, invadere, vel inquietare temporaliter vel spiritualiter, aut ejus habitatores violenter capere, aut in personis vel bonis eorum damnificare atque molestare præsumant. Quod si quis fecerit, pœnas superius expressas ipso facto incurrat. Romanus vero pontifex si aliquid prædictorum attentaverit, sacro Concilio deferatur, & ipsa attentata nullitati ipso facto subjiceant. Et quoniam id quoque pariter indignum esset, ut venerabilis Petrus Episcopus Albanensis, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, de Fuxo vulgariter nuncupatus, & Apostolicæ sedis Legatus, qui ad ipsius civitatis Avinionensis & comitatus Venaysini prædicti gubernationem deputatus est, quique pro expeditione subsidiorum sanctæ matri Ecclesiæ præstitorum in eadem civitate Avinio-

In III. Synodo Romana, cujus initium est. *Flavio, &c.* Bene quidem fraternitas.

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

nionensi ad prosequendam unionem Græcorum fideliter & efficaciter laboravit, huic sanctæ Synodo se obsequentissimum exhibendo, per quempiam vexaretur, inquietaretur, aut molestaretur, cujus etiam perturbatio & molestatio in magnum dispendium & in gravem calamitatem ipsius civitatis Avinionensis verisimiliter proveniret, idcirco sub eadem protectione ex præmissis causis recipit hæc sancta Synodus eundem venerabilem Petrum Episcopum Albanensem, & suos familiares domesticos & continuos commensales, decretoque pariter prohibet eadem sancta Synodus sub pœnis antedictis, ne quisquam cujuscumque dignitatis, etiamsi Cardinalatus, Patriarchalis, Pontificalis, imperialis, regalis, ducalis, aut alterius, vel etiam communitas, ipsum & suos prædictos invadere, diffidare, molestare, aut de facto in suis beneficiis, bonis & rebus quibuscumque perturbare præsumat, vel spiritualiter, vel temporaliter quoquo modo contra eundem & eosdem procedere. Si vero Romanus Pontifex aliquid prædictorum attentaverit, sacro Concilio deferatur, similique nullitatis vitio in contrarium attentata eo ipso subjaceant. Quodque absolutio & relaxatio a prædictarum excommunicationum (præterquam in mortis articulo) ac interdicti & inhabilitationis & ceterarum pœnarum sententiis sacro Generali Concilio reservata intelligatur.

Datum in sessione nostra publica, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata sexto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXXVII.

SESSIO XXVIII.

In qua accusatur contumacia Papæ, & declaratur contumax.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Die Martis prima mensis Octobris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimoseptimo, in Ecclesia majori Basileensi, in qua sessiones præsentis sacrosanctæ Generalis Synodi Basileensis celebrari solent, vicesimaoctava ipsius sanctæ Synodi sessio hoc modo extitit celebrata, videlicet missa solemni de Spiritu sancto per reverendum patrem dominum Georgium Episcopum Visensem nationis inclytæ Hispanicæ celebrata, & demum suffragiis, antiphona exaudi, &c. litaniis, Evangelio secundum Matthæum, *Accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Quis putas major est in regno cælorum? Et advocans Jesus parvulum*, &c. ac hymno, Veni creator Spiritus, cum versiculo & collecta, & oratione, Deus qui corda, decantatis, præsidente in eadem sessione præfato reverendo patre domino Episcopo Visensi ante majus altare, ubi dicta missa celebrata extitit, in pontificalibus cum mitra aurifabrata & pluviali, in cathedra & sede eminentiori, pluribusque aliis dominis Prælatis cum mitris planis & pluvialibus, ut in talibus in eadem Synodo fieri solitum est, superioribus & eminentioribus sedibus suis locis tam a dextris quam a sinistris considentibus in multitudine copiosa; compluribusque dominis Ecclesiasticis, divini & humani juris magistris, doctoribus & scientificis viris principum spiritualium & temporalium ac almarum universitatum studiorum generalium, Nuntiis & Ambaxiatoribus, ac aliis de diversis mundi partibus ibidem adstantibus in magno numero & multitudine copiosa, eandem sanctam Synodum universalem Ecclesiam repræsentantem celebrantibus, constituti in jure coram eadem Synodo pro tribunali sedente, venerabiles viri domini promotores & procurator fiscalis ejusdem sanctæ Synodi, per organum dicti promotoris fiscalis sua verba eidem Synodo in personam dicti domini Episcopi Visensis præsidentis dirigentes, audientiam publicam ibidem tunc sibi dari & concedi ad hanc horam humillime & instanter petierunt, supplicarunt & postularunt, cui supplicationi eadem sancta Synodus per organum ipsius domini præsidentis annuit. Tunc iidem domini promotores & procurator fiscalis decretum originale monitorii sive citatorii ab eadem sancta Synodo emanatum contra sanctissimum dominum nostrum Papam Eugenium quartum, ejus Synodi vera Bulla plumbea impendenti bullatum, de quo in schedula infra scripta fit mentio, nec non Instrumentum publicum executionis ejusdem per affixionem in valvis prædictæ Ecclesiæ Basileensis die datæ ipsius decreti facti, una cum schedula accusationis contumaciæ ipsius domini nostri Papæ, quam accusarunt, atque petierunt, ut in eadem per ipsum procuratorem alta & intelligibili voce lecta continetur, cujus schedulæ tenor sequitur in hæc verba.

Matth. 18.

Reverendissimi reverendique in Christo patres ac metuendi domini, ac ceteri universi domini nostri præstantissimi, hanc sacrosanctam Generalem Synodum Basileensem, universalem Ecclesiam repræsentantem, constituentes & celebrantes, cum jamdudum, videlicet pridie Kalendas Augusti anni præsentis millesimi quadringentesimi trigesimiseptimi, hæc sancta Synodus considerans mala, deformitates, & scandala ac pericula quæ in Ecclesia Dei hactenus viguerunt, prout adhuc vigent, quibus corrigendis pro salute totius Christianæ plebis ex officio suo totis viribus suis incumbere tenetur, etiam ex potestate quam super cunctos fideles cujuscumque auctoritatis, etiamsi papalis existant, a Christo accepit, contra sanctissimum dominum nostrum Eugenium Papam quartum, quoddam citatorium per edictum, quatenus per se, vel alium ad hoc legitime deputatum, coram eadem sancta Synodo de & super contentis in dicto citatorii decreto & aliis proponendis, infra sexaginta dierum spatium pro sui defensione aut excusatione alleganda vel proponenda compareret, terminum peremptorium eidem statuendo (ut in eo latius continetur) decreverit: quod quidem citatorium in præsenti civitate & in valvis hujus majoris Ecclesiæ Basileensis, juxta illius formam & tenorem, per edictum executum fuerit, & debitæ executioni demandatum, nos Bartholomæus de Fraxinu & Joannes * Slitzenrode promotores, & ego Joannes * Spasserii procurator fiscalis, ac officiarii hujus sacrosanctæ Synodi, Bullam citatorii dictæ sanctæ Synodi vera Bulla plumbea bullatam, una cum Instrumento executionis ejusdem citatorii (ut præmittitur) factæ realiter, facto & in scriptis offerimus, repræsentamus, & producimus, ac præfati sanctissimi domini Eugenii per se aut alium cum sufficienti mandato infra dictos sexaginta dies

* Sletzenrode
* Spaseril

ANNO CHRISTI 1437.

dies in ipso citatorio sibi præfixos, per se aut alium non comparentis, neque comparere curantis (licet sæpissime ipsa sancta Synodus quamplures celebraverit congregationes, in quibus aut ipsarum aliqua ipse dominus Eugenius comparere infra dictum terminum potuisset) contumaciam accusamus, ipsumque contumacem reputari, ac in contumacia & defectu poni & declarari per hanc sanctam Synodum, petimus cum instantia, atque postulamus. Nec non eundem dominum Eugenium alta voce ad valvas hujus majoris Ecclesiæ Basileensis per duos reverendos in Christo patres dominos Episcopos, una cum notariis hujus sacri Concilii, juxta mores antiquos vocari, & relationem vocationis fieri instanter requirimus, de quibus omnibus per nos promotores & procuratorem fiscalem antedictos, propositis & requisitis, nomine quo supra, a vobis reverendis patribus dominis Protonotariis, ac etiam hujus sacri Concilii notariis & scribis, petimus ad futuram rei memoriam unum vel plura, publicum vel publica confici Instrumenta. Ad quorum petitionem & mandatum ipsius sanctæ Synodi, lecto prius prædicto executionis Instrumento, & dicto monitorii seu citatorii decreto, cum in eodem loco dum editum fuit emanatum, alias lectum fuisset, habito pro lecto, reverendi in Christo patres & domini domini Matthæus Albinganensis, & Aymo Gratianopolitanus Episcopi, de mandato dictæ sanctæ Synodi, per organum dicti domini præsidentis eis facto, prædictum dominum nostrum Papa primo super gradus ante dictum majus altare alta & intelligibili voce per organum ipsius domini Episcopi Albinganensis vocarunt, & proclamarunt clamorosa insinuatione, sub his verbis.

Ex parte sacrosanctæ Synodi publice & solemniter requiritur sanctissimus dominus Eugenius Papa IV. quatenus si vigore citationis contra eum novissime per eandem sanctam Synodum decretæ duxerit se conspectui hujus sanctæ Synodi præsentandum, ad se defendendum & excusandum super his, de quibus huic sanctæ Synodo delatus est, compareat coram hac sancta Synodo, ad hunc actum pro tribunali sedente, quæ eidem pollicetur gratam & debitam audientiam. Similiter ex parte ejusdem sanctæ Synodi omnibus intimatur, quatenus si quis sit, qui mandatum habeat sufficiens ad comparendum pro eodem domino Eugenio, compareat coram eadem sedente, ut supra. Hæc autem sancta Synodus pollicetur cuilibet, exigente justitia, audientiam gratam, &c. Qui dominus noster Papa sic vocatus & proclamatus, nec aliquis pro eo comparuit, nec respondit. Unde ipsi duo domini Episcopi ante valvas seu portas ipsius Ecclesiæ accesserunt, & iterum & cum pausata intermedia instantia, trina vice alta & intelligibili voce & clamorosa insinuatione præfatum dominum nostrum Papam vocarunt & proclamarunt per organum cujus supra, sub eisdem verbis suprascriptis, prout etiam providi viri Arnoldus Amici, Joannes Kempener, & Goffridus Dorsten, ipsius sanctæ Synodi cursores, vocibus elevatis, reiteratis vicibus, vocarunt & proclamarunt. Qui dominus noster Papa Eugenius nec aliquis pro eodem ibidem comparuit, neque respondit. Quibus sic factis, ipsi duo domini Episcopi ante conspectum ipsius sanctæ Synodi & in medium reversi, se prædictum dominum nostrum Papam (ut supra scriptum est) vocasse & proclamasse, & per dictos cursores vocatum & proclamatum fuisse, quodque ipse nec aliquis pro eo comparuerat, neque responderat, eidem sanctæ Synodo retulerunt. Præterea præfati promotores & procurator fiscalis, per organum ipsius procuratoris contumaciam prænominati domini nostri Papæ iterato accusarunt, ipsumque super omnibus & singulis in dicto citatorii decreto contentis contumacem reputari, & ad ulteriora procedi, & alias decerni & fieri, ut in quadam alia schedula per ipsum procuratorem etiam alta & intelligibili voce ibidem lecta continetur, cujus tenor talis est: Nos promotores & procurator fiscalis antedicti, quo supra nomine istam vocationem & relationem (ut præmittitur) factas, inter acta hujus causæ, & sacri Concilii petimus registrari: dictamque citatorii Bullam & Instrumentum executionis (prout superius producta sunt) iterato repetimus, & reproducimus, & apud acta sacri Concilii, & causæ hujusmodi inseri & registrari petimus. Et quia præfatus dominus Eugenius de & super contentis in dicto citatorii decreto legitime citatus, sufficienterque expectatus, nec per se nec per alium infra dictos sexaginta dies curavit atque curat comparere, ipsius contumaciam accusamus: ipsumque super omnibus & singulis in * dicti citatorii decreto contentis, prout justitia suadet, & juris ordo postulat atque rationis, contumacem reputari, in causaque hujusmodi in ejus contumaciam, ejus absentia divina repleta præsentia ut ipsi sanctæ Synodo videbitur expedire, & universali Ecclesiæ sanctæ Dei necessarium fuerit & utile, ad ulteriora procedi, ac processum per audientiam contradictarum, aut alias (prout videbitur) decerni per ipsam sanctam Synodum instantissime postulamus: requirentes dominos Protonotarios & notarios hujus sanctæ Synodi, ut omnia in causa hujusmodi acta & producta ac ordinata, apud acta sacri Concilii & causa hujusmodi registretis: nec non quo supra nomine a vobis dominis Protonotariis & notariis petimus, ad futuram rei memoriam, unum, vel plura, publicum, vel publica confici Instrumenta. Hujusmodique schedula sic lecta, & per eandem sanctam Synodum audita, ipsa sancta Synodus per organum prædicti domini præsidentis præcepit & injunxit præfato domino Episcopo Albinganensi, ut ambonem, in quo decreta ipsius sanctæ Synodi per eandem sanctam Synodum pronuntiari & legi solent, dum eduntur, ascenderet, declarationemque contumaciæ prænominati domini nostri Papæ alta & intelligibili voce, nomine ipsius sacrosanctæ Synodi legeret & pronuntiaret, prout infra. Qui quidem dominus Episcopus Albinganensis, mandatis ipsius Synodi obediens, dictum ambonem ascendit, dictamque ipsius domini nostri Papæ contumaciam, & processus ad ulteriora declarationem, in scriptis alta & intelligibili voce nomine ipsius sacrosanctæ Synodi legit & pronuntiavit, ut in eadem schedula per eum lecta continetur. Cujus tenor sequitur sub his verbis: Hæc sancta Synodus Basileensis in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, & ad hujusmodi actum legitime congregata, & pro tribunali sedens, audita petitione promotorum & procuratoris fiscalis ejusdem sanctæ Synodi, & ex eorum relatione & productione Instrumentorum visa ejusdem domi-

* dicto.

ANNO CHRISTI 1437.

ni Eugenii Papæ contumacia in parendo citatorio ejusdem sacri Concilii, recepta etiam super hoc ad majorem cautelam per deputatos ejusdem Synodi informatione tam de prædictis, quam de notitia ejusdem citatorii in Romana curia, decernit, declarat, & reputat dictum dominum Eugenium legitime citatum, sufficienterque expectatum, fuisse & esse contumacem, & ejus absentia non obstante, divina eandem replente præsentia, contra eundem dominum Eugenium Papa ad ulteriora fore procedendum, prout sacro Concilio videbitur, consideratis necessitatibus & utilitatibus universalis Ecclesiæ. Qua siquidem contumaciæ declaratione & processus decreto sic lecto, præfatus dominus Episcopus Albinganensis pe- B tiit eidem sacrosanctæ Synodo, an hujusmodi declarationis & decreti pronuntiatio per eum de mandato sanctæ Synodi (ut præfertur) facta & lecta ipsi sanctæ Synodo placeat. Quæ sacrosancta Synodus alta voce respondit per verbum, Placet. De quibus omnibus & singulis præmissis præfati domini promotores nomine promotorio ejusdem petierunt a dominis sanctæ sedis Apostolicæ Protonotariis & nobis notariis & scribis ipsius Synodi ad perpetuam rei memoriam fieri unum vel plura, publicum vel publica, instrumentum vel instrumenta, * Celebrata si quidem solemniter extitit prædicta sessio, & acta fuerunt hæc omnia supradicta, ubi & prout supra scripta sunt. Et interfuerunt testes præsentes, venerabiles & circumspecti viri domini & magistri Ægidius Camineti in medicina Parisiensis, & Joannes de Segobia in theologia magistri Salamanticensis almarum universitatum studiorum generalium in dicta sancta Synodo Ambaxiatores, Guillielmus Kircher dictus de Constantia, & Joannes de comitibus Archipresbyter Papiensis decretorum, & Stephanus de Novaria legum doctores, & Robertus Avelon licentiatus in decretis canonicus Cameracensis, cum pluribus aliis rogatis & requisitis.

* Acta sunt hæc, Basileæ in Ecclesia majori Basileensi, in sessione publica ejusdem Synodi solemniter celebrata Kalendis Octobris, anno a Nativitate Domini, 1437.

SESSIO XXIX.

De revocatione prætensæ Bullæ Papæ super translatione Concilii factæ.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans ad perpetuam rei memoriam.

COMPATIENS hæc sancta Synodus miserabilibus Ecclesiæ ruinis, & languoribus capitis atque membrorum ex intimis condolens visceribus, post editionem saluberrimorum decretorum in observationem legis Domini & antiquorum canonum, post benignas & caritativas admonitiones summo Pontifici per Oratores plurimos directas, post annorum plurium E expectationem cum multa patientia deductam, cum & decreta contemni, & admonitiones parvipendi, & inde scandala, divisiones & schismata crescere videret, vitiaque & peccata majoribus adolescere incrementis, compulsa est tandem Synodus ipsa regimini Ecclesiastico provisionem quærere salutarem, & summum Pontificem ad hoc vehementius excitare, ut ea quæ ad ipsius & universæ Ecclesiæ salutem erant efficaciter agere curaret, cujus exemplum subditi facile imitantur. Et quoniam (ut Sapiens loquitur) *melior est manifesta correctio,*

Prov. 27.

A *quam amor absconditus: meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta blandientis oscula,* defectus aliquos debiti regiminis (qui Ecclesiæ dicti fuerunt) flebili querela commemoravit, ut io melius emendarentur, nec ipsius summi Pontificis aut aliorum valerent diutius obesse saluti. Et ut omnis patientia exhiberetur, nulla posita est pœnarum adjectio, sed tantum terminus conveniens præfixus extitit, ut infra illum aut per se aut per alium ipse in hac sancta Synodo compareret, atque sic debito regimini Ecclesiæ (prout publica necessitas maxime impellebat) opportune provideretur, veluti forma citationis editæ apertius indicavit, quod & maxime hæc sancta Synodus agere urgebatur, dum potestatem habet immediate a Christo super universos Christi fideles, cujuscumque status, etiamsi papalis, existant, in his præsertim quæ ad reformationem pertinent. Dumque ob ipsam causam reformationis congregata est, quæ nullatenus perfici potest, nisi summus Pontifex ad eam reformationem cum effectu capessendum suum inclinaverit animum, cum etiam experientia docuerit ex editione decretorum, * ex qua salus effici debuerat, in locis pluribus turbationem fuisse subsecutam, dum ea per summum Pontificem infringuntur, cujus auctoritate se tuentur qui hujusmodi decretis adversari volunt. Difficile quoque ceteri corriguntur, si regimen ip- C sius ac curiæ suæ non viderint emendatum, quod ab ipsis trahitur in exemplum. Verum summus ipse Pontifex præfatam citationem pro tanta necessitate publicæ salutis emanatam, quæ etsi non placentia, tamen salubria continebat, aliquantulum molestius primo aspectu ferens quamdam ordinationis suæ paginam in adversum promulgasse dicitur. In qua primum de prosecutione * reductionis Græcorum varia recitans, ad impugnationem electionis loci pro Œcumenico Concilio per hanc sanctam Synodum factæ, se convertit, solam Avinionensem civitatem commemorans, quæ rebus utique gerendis commodissima esse dignoscitur, omnique pace & securitate gaudere, tacita veritate D de Basilea & Sabaudia in eadem electione conjunctis. Verum cum nostram illam electionem * & decreto cum Græcis edito plene satisfacere constet, atque loca rebus agendis commodissima, omni quoque nationi opportuna manifeste continere, non necesse est ut de hac re longiorem sermonem protrahamus: nec summus ipse Pontifex laborem declinandi in alterum locorum illorum recusare debet, si bonum rei hujus tanto affectu desiderat, sicut in suis litteris prædicavit. Refert præterea divisionem in hujus electionis locorum negotio, proh dolor, suscitatam, quam & se confirmasse ostendit: quam utinam potius extinguere curasset. Nam & postquam galeæ & pecuniæ in Avi- E nione pro locis per hanc sanctam Synodum electis expeditæ fuerant, ipse alias galeas in Constantinopolim mittere curavit, divisionem Latinæ Ecclesiæ coram Græcis ex duplici legationis missione demonstraturus: quæ quantum honori Ecclesiæ Latinæ, quantum unioni Græcorum prosequendæ disconveniant, nemo est qui non videat. Insuper justificare nititur, quod per venerabilem Joannem Archiepiscopum Tarentinum Oratorem suum, in missione certarum litterarum super hujusmodi divisione electionis transmissarum factum est, quod subticere honestius fuisset, ne nos pro tuenda no-

* quæ salutem afferre.

* unionis.

* de.

ANNO CHRISTI 1437.

nostra justitia rem illam magis aperire congeremur. Nam & litteras illas clandestine & falso bullatas fuisse jam notorium est. Et si summus Pontifex de confessione ipsius Archiepiscopi & aliis circumstantiis veram informationem acceperit, non impinget in hujus sacri Concilii libertatem, quod ipse Archiepiscopus in causam propter eam rem tractus sit, aut in domo propria arrestatus. Sed ad impugnandam eandem libertatem, cujusdam procuratoris ipsius Archiepiscopi captionem nobis objicit, quam jussu nostro constat nullatenus fuisse peractam, immo procuraturem ipsum jussu cujusdam Prælati scandolosæ turbationi obviare volentis, quam procurator ipse per appellationem emitteodam ab hoc sacro Concilio, B verisimiliter videbatur esse facturus, per publicum officialem captum hæc sancta Synodus pro sua mansuetudine illico jussit expediri, qui & procurator adhuc nobiscum in plena libertate versetur. Nec præterea verum est per hoc sacrum Concilium aut jussionem ipsius, aliquod spolium priori Furnensi (velut memoratæ litteræ prætendunt) fuisse irrogatum, licet litteræ aliquæ plurima scandalosa adversus hanc sanctam Synodum & supposita ejusdem continentes, absque tamen nostro scitu, longe ab hac civitate eidem dicantur ereptæ. Nec tam leves colores ad impugnationem libertatis hujus sacri Concilii quærere oportuit, cum & jam toti mundo constare possit tantæ libertatis C & securitatis plenitudinem hic adesse, ut nullum locum uberiorem aut securiorem quam ipsam civitatem Basileensem sub imperiali protectione constitutam, & optima politia gubernatam, credamus inveniri. Ceterum adversus citationem emanatam plurima proferre conatur, quæ omnia ex superioribus rationibus evidentissime confutantur. Et sperandum est, ubi re ipsa plenius digesta summus Pontifex effectum citationis hujusmodi animadverterit, in quærenda ipsius & aliorum salute versari, ut languor acerrimus a corpore mystico Ecclesiæ depellatur, non adeo adversus citationem ipsam succensebit: quæ etsi aliquid amaritudinis more salubris medicinæ in primo gustu ferre vi- D deatur, eam tamen in novissimis jucundam & salutiferam esse (Deo aspirante) persentiet, nec eam bono publico aut caritati adversam, immo potius suæ saluti ac Ecclesiæ necessitati accomodam fuisse cognoscet. Quod vero tale aliquid priora ignorasse sæcula commemorat, si rerum gestarum percurrat historias, non tantum summos Pontifices de corrigendis defectibus fuisse admonitos conspiciet, sed etiam depositos a papatu, ac etiam nonnullis obedientiam ex multis causis fuisse subtractam. Sed si abusuum incrementa nunc vigentia, si longam & fortem adversus sanctam Synodum & reformationem Ecclesiæ resistentiam perseverantem, quæ priora sæcula ignorarunt, ani- E madvertat, nihil admirabitur hujus citationis nunc repertum fuisse antidotum. Omittimus verba, quæ adversum nos gravia proferuntur, recensere, omnia mansuetis & mitibus animis sustinentes, dum salutem Ecclesiæ prosequamur. Sed denique summus Pontifex talibus qualibus supradictis coloribus suffultus, dum huic sanctæ Synodo, in his præsertim quæ ad reformationem pertinent, obedire tenetur, & ad eandem evocatus, aut super rebus propositis in eum excusationem afferre, aut cunctis in melius emendatis, regimini Ecclesiastico dona-

A re salutem, ipse hanc sanctam Synodum dissolvere ac in civitatem Ferrariensem transferre conatur, cum plurium adjectione censurarum, si virtute præfati citatorii in aliquo processum fuerit aut adversus eum, seu sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, aut præsidentes Oratores suos, qui in hoc Concilio fuerunt, vel aliquem ipsorum, aliqua novitas illata fuerit, vel etiam quidquam a die citatorii factum, continuatum vel servatum extiterit. Estne hæc obedientia, quam Conciliis Generalibus per summos Pontifices & alios quoscumque sacra Constantiensis Synodus, in his præsertim quæ ad reformationem pertinent, declaravit exhibendam? memor verborum Christi, qui postquam B Simoni Petro dixerat: *Si te non audierit, dic Ecclesiæ: si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus*, continuo subjecit: *Amen dico vobis: Quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata & in cælo*: quam & Ecclesiæ auctoritatem a Christo donatam, esse etiam supra Papam, si quis prius ambigeret, jam hoc ipsius magnæ Synodi Constantiensis auctoritas aperte declaravit, cujus hæc verba sunt: Ipsa Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem & extirpationem præ- C dicti schismatis, ac generalem reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuscumque status, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus hujus sanctæ Synodi, & cujuslibet alterius legitime congregatæ, seu pertinentibus ad ea, factis & faciendis, contumaciter obedire contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia recurrendo. Quorum virtute decretorum subsecuta fuit felicis recordationis Papæ Martini electio, cui ipse dominus Eugenius succedit, qui etiam ipsi Constantiensi Concilio, cum esset in minoribus, præsens interfuit. Jam vero ipse non D solum non obedit Synodo Generali, sed & super illam in reformationis proprio negotio se judicem constituere molitur, eam propria voluntate dissolvere volens, atque in alium locum suæ origini propinquum evocare, ubi (sicut verisimiliter creditur) ita dominari sperat, ut resisti suæ non possit voluntati. Sed nec eum decuit oblivisci quod jam altera vice dissolutionem Syoodi facere attentaverit, quam deinceps revocare & inanem atque irritam fateri oportuit. Scire insuper debuit, jamdudum in hac sancta Synodo fuisse solemniter decretatum, assentientibus plurimis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, quorum aliqui adhuc de præsenti cum eo sunt, ut hoc Concilium E per Papam sine expresso consensu duarum partium ejusdem Concilii, votis singulorum per deputationes in Generali congregatione scrutatis, postea solemni sessione subsecuta, dissolvi non possit, aut de loco ad locum transmutari, pœnis omnibus atque censuris ferendis in adversum extunc cassatis & irritatis. Formidare præterea debuit aliud Concilium in Ferraria erigere, cum alio decreto per antea edito declaratum sit, omne Concilium quod isto durante alibi contigerit eligi, non fore Concilium, sed schismaticorum conventiculum. Intelligitur autem durare hoc Concilium juxta

præ-

ANNO CHRISTI 1437.

Matth. 18.

Constantiensis Concilii sess. 4. & 5.

Constantiensis Concilii sessione 5.

Basileensis Concilii sessione 12.

Ibidem.

ANNO CHRISTI 1437.

præmissi decreti seriem, donec ex consensu duarum ejus partium fuerit dissolutum: quæ decreta ipsius domini Eugenii subsequenti adhæsione corroborata sunt, ac per suos Oratores præsidentes saltem nominibus propriis jurata. Sed & antea in decreto Concilii Constantiensis quod incipit, Frequens, fuerat ordinatum, ut locus futuri Concilii cum consensu ipsius

Constantiensis Concilii sessione 4. 5. & 39.

Concilii congregati eligi deberet: & si Concilio dissoluto locum illum mutari oporteret ex causis legitimis, tunc alius locus ejusdem nationis eligi deberet. Si vero causæ illæ totam nationem concernerent, locus vicinior assumeretur. Quod si locum futuri Concilii alio tempore celebrandi sine consensu Concilii actu congregati assignare, & nisi ad loca ibidem declarata mutare non potest, multo minus Concilium congregatum incontinenti sine ipsius consensu ad locum alium sua voluntate transferre. Denique non debuit oblivisci decreti super conventione Græcorum per ipsum approbati, quo cavetur, Concilium in Basilea fir-

Basileensis Concilii sessione 19.

miter esse permansurum, donec Græci ad portum per hanc sanctam Synodum eis nominandum pervenerint. Quo pacto igitur, quove consilio nunc hujus Concilii dissolutionem aut translationem efficere frustra conatur? Sed quis ille usus est plenitudinis suæ potestatis, dum si contra aliquem Oratorum suorum, utpote Archiepiscopum Tarentinum, (de quo mentionem fecerat) quidquam agatur pro debito justitiæ, ob eam causam vult etiam Concilium dissolvi? Denique unionem Bohemorum, quam tantis laboribus hæc sancta Synodus perquisivit, dum pro ultimato ejus complemento instamus, conturbare nititur hujus prætensæ ordinationis series, quæ ultra triginta dies hanc sanctam Synodum huic negotio prohibet intendere. O admiranda consilia, quæ ad enervationem auctoritatis Ecclesiæ, & sui ipsius destructionem summo Pontifici suggeruntur! quæ si conniventibus oculis pertransiret hæc sancta Synodus, tota confundi timeretur Ecclesiæ auctoritas: & quisquis in papatum assumptus posset universam Christianitatem pro sua voluntate decolorare, nec ulla esset resistentia. Quinimmo & accusatus de hæresi aut quovis crimine, confestim Synodum accusantem & corripientem dissolvere tentaret, ne subiret judicium. Nunc quoque dolentissime ferendum est tale exemplum a domino Eugenio donari posteris, ut judicium subterfugiendo, ad detestabile refugium prætensæ dissolutionis Concilii se convertat. Qui & non recte de auctoritate Ecclesiæ sentire videtur, dum ipsius Ecclesiæ congregatæ, cui (uti declaratum est) obedire tenetur, ipse se judicem constituit, & adversus tot decreta, tot sanctiones Conciliorum, eam conatur dissolvere, qui tamen dudum in adhæsione sua, cum de revocatione litterarum incipientium, Deus novit, mentio haberetur, ip-

Basileensis Concilii sessione 16.

se quidquid per eum aut suo nomine in præjudicium aut derogationem hujus Basileensis Concilii, seu contra ejus auctoritatem factum, attentatum seu assertum erat, cassavit, irritavit & annullavit, nullaque & irrita fuisse & esse declaravit, & se deinceps a novitatibus & gravaminibus seu præjudiciis inferendis huic sacro Concilio, aut suppositis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu desistere pollicitus est. Cum igitur talia in adversum perpetrata, quæ universis fidelibus detestanda & abhorrenda sunt, nullatenus sub dissimulatione

A pertransire valeamus, volens hæc sancta Synodus (sicut tenetur) de opportunis remediis providere, declarat hujusmodi prætensam dissolutionem hujus Concilii ac translationem in civitatem Ferrariensem per dominum Eugenium Papam quartum factas, cum omnibus censuris, pœnis & aliis inde secutis, nullas esse, penitusque irritas & inanes, mandans, obsecrans & præcipiens eidem, ut hæc (sicut de facto processerunt) revocare habeat, & advertat ip-

ANNO CHRISTI 1437.

Basileensis Concilii sessione 11.

se pœnas quæ dudum in decreto hujus sanctæ Synodi, quod incipit. Quoniam frequens, etiam ante ipsius adhæsionem in undecima sessione promulgato, contra Romanum Pontificem ad Concilium Generale quoquo modo dis-

B solvendum, mutandum, prorogandum operam dantem, prolatæ fuerunt: ubi expresse cavetur, quod si Romanus Pontifex talia agens infra quatuor menses cum rea satisfactione non resipuerit, extunc a papali administratione sit ipso facto suspensus; quæ quidem papalis administratio ad sacrum Generale Concilium ipso jure devolvatur. Quod si pœnam ipsam per duos menses post prædictos quatuor menses sustinuerit animo indurato, contra ipsum usque ad privationem inclusive per Concilium Generale procedatur: quas quidem pœnas hæc sancta Synodus ipsum dominum Eugenium, nisi resipuerit, decernit & declarat incursurum, juxta terminos in prædicto decreto undecimæ

C sessionis præfixos, ad quarum pœnarum executionem, nisi resipuerit, (ut prælibatum est) merito procedemus.

Insuper hæc sancta Synodus omnem nominationem, electionem, assumptionem loci Ferrariensis factam, tanquam decretis ipsius Synodi repugnantem, sicut de facto processit, cassat & irritat, immo verius cassam & irritam esse declarat. Et casu, quo in eadem civitate aut alibi adversus præfatorum decretorum nostrorum tenorem summus ipse Pontifex Concilium erigere inceperit vel incipiet in futurum, mandat & præcipit hæc sancta Synodus universis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis

D quibuscumque in curia dicti domini Eugenii existentibus, qui Synodis Generalibus de jure vel consuetudine interesse tenentur, ut ad hoc sacrum Concilium Basileense, ceteri vero ad loca suorum beneficiorum vel alibi extra curiam se transferant, sub pœnis excommunicationis, privationis omnium beneficiorum, & dignitatum & officiorum, & inhabilitationis perpetuæ, quas, si contra fecerint, ipso facto incurrant.

Inhibet præterea sub eisdem pœnis hæc sancta Synodus, ne quisquam, cujusvis status & dignitatis, etiamsi Cardinalis, Patriarcha, Archiepiscopus, vel Episcopus fuerit, ab hac sancta Synodo vigore seu prætextu dissolutionis

E aut translationis per ipsum dominum Eugenium factæ recedere audeat, vel ab actibus conciliaribus ullo pacto desistere, seu hujusmodi translationi vel dissolutioni quomodolibet obedire. Decernit quoque hæc sancta Synodus, ut omnes & singuli ad hoc Concilium libere accedere possint, ac si præfatæ dissolutio & translatio prætensæ nullatenus emanassent, nec quisquam venientes ad hoc sacrum Concilium quovis modo habeat impedire. Universis quoque Christi fidelibus sub pœnis excommunicationis inhibet, quacumque dignitate Ecclesiastica vel sæculari, etiamsi Cardinalatus, Pa-

triar-

ANNO CHRISTI 1437.

triarchali, Archiepiſcopali, Pontificali, imperiali, regali vel alia quacumque præſulgeant, ne ad tale prætenſum Concilium per ipſum dominum Eugenium (ut præmittitur) erectum vel erigendum, accedere vel mittere præſumant, neque etiam univerſitates, collegia, capitula, communitates ad tale prætenſum Concilium mittant. Quod ſi fecerint, ipſo facto Eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto.

Denique, ne ipſe dominus Eugenius jugiter graviora gravioribus addere præſumat, nova ſchiſmata & ſcandala ſuſcitando, auctoritatemque univerſalis Eccleſiæ vehementius impugnando, inhibet eidem hæc ſancta Synodus ne deinceps adverſus ipſam quidquam innovet, eandem vel ejus ſuppoſita & eidem adhærentes perturbando, vel moleſtando, ſeu jam attentata continuet, ac etiam univerſos qui beneficia, dignitates, perſonatus & officia ſuppoſitorum hujus ſacri Concilii, ſeu eidem Concilio adhærentium impetraverint, ſeu obtinuerint, ſeu impetrare tentaverint vel obtinere, etiamſi motu proprio conceſſa fuerint, & omnes qui hujuſmodi impetrationi vel proviſioni beneficiorum, dignitatum, perſonatuum & officiorum quorumcumque, aſſenſum, favorem, vel * auxilium dederint, quacumque præſulgeant dignitate (ut præmittitur) Eccleſiaſtica vel ſæculari, etiamſi univerſitates, communitates, collegia, vel capitula fuerint, aliquod ſeu aliqua ſuppoſitorum hujus Concilii & eidem adhærentium, vigore ſeu prætextu prætenſæ ordinationis per ipſum dominum Eugenium factæ, in ſuis beneficiis ac aliis rebus moleſtaverint vel perturbaverint, quacumque auctoritate ordinaria vel delegata. Decernit eadem ſancta Synodus, pœnis excommunicationis, privationis ab omnibus beneficiis, officiis & dignitatibus, ac inhabilitationis ad eadem, quoad ſingulares perſonas, etſi univerſitates, communitates, vel collegia, aut capitula fuerint, interdicto Eccleſiaſtico ipſo facto ſubjacere, decretis hujus ſanctæ Synodi quæ incipiunt, Ambitioſorum, &, Ut ſacri, &, Cum Chriſti Eccleſia, & aliis quibuſcumque ipſius decretis & ordinationibus in ſuo robore duraturis. Inſuper univerſis Prælatis, etiam Pontificali dignitate præſulgentibus, capitulis, univerſitatibus, communitatibus & collegiis, ac aliis quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis, ſub pœnis prædictis quoad ſingulares perſonas, & quoad communitates, univerſitates, collegia, capitula, ſub pœnis ceſſationis a divinis & interdicti, quas, ſi contra fecerint, incurrant ipſo facto. Prohibet hæc ſancta Synodus, ne aliquem qui præfata beneficia, dignitates, perſonatus, & officia ſuppoſitorum hujus ſacri Concilii & eidem adhærentium (ſicut præmittitur) obtinuerit, recipere ſeu admittere ad poſſeſſionem vel inveſtire quovis modo audeant: litteris quoque, * proviſionibus, & mandatis papalibus, vel aliis quibuſcumque, quacumque auctoritate ordinaria vel delegata, ſub quibuſcumque cenſuris, vel pœnis emanatis, ſuper hujuſmodi privationibus ac præfatorum beneficiorum, dignitatum, perſonatuum, & officiorum collationibus, hæc ſancta Synodus decernit nullatenus fore obediendum, quodque adverſus pœnas ſuperius præmiſſas nullus reſtitui, etiam ad divinorum celebrationem rehabilitari, reintegrari, ſed nec a ſententia excommunicationis (excepto duntaxat in mortis articulo) abſolvi, vel etiam

* conſilium

Baſileenſis Concilii ſeſſ. 2. 13. & 16.

* proviſionum,

A quoad communitates & capitula ac univerſitates & collegia interdicta relaxari, niſi per hanc ſanctam Synodum, poſſint. Ut autem nullus hujus noſtræ ordinationis & decreti poſſit quovis modo prætendere ignorantiam, volumus & mandamus hanc præſentem paginam valvis hujus Eccleſiæ cathedralis Baſileenſis ſub noſtra Bulla affigi atque publicari, & per affixionem ipſam eidem domino Eugenio, ac univerſis & ſingulis intimari. Nulli ergo omnium hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, decreti, mandati, caſſationis, irritationis, inhibitionis, inhabilitationis, privationis, excommunicationis, interdicti, a divinis ceſſationis, declarationis, affixionis & intimationis B infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis Eccleſiæ ſe noverit incurſurum.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in Eccleſia majori Baſileenſi quarto Idus Octobris celebrata, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

SESSIO XXX.

Super modo Communionis.

C *Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu Sancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.*

UT lucidius videatur pro declaratione catholicæ veritatis, quid circa perceptionem ſacræ Euchariſtiæ tenendum ſit, & agendum pro utilitate & ſalute populi Chriſtiani, poſt diligentem perſcrutationem divinarum ſcripturarum, ſacrorumque canonum & doctrinarum a ſanctis patribus & doctoribus traditarum, in hac ſancta Synodo longis temporibus habitam, conſideratiſque omnibus quæ pro declaratione hujus rei conſideranda fuerunt, decernit & declarat eadem ſancta Synodus, D quod fideles laici ſive clerici communicantes, & non conficientes, non adſtringuntur ex præcepto Domini ad ſuſcipiendum ſub utraque ſpecie, panis ſcilicet & vini, ſacrum Euchariſtiæ Sacramentum. Sed Eccleſia, quæ regitur Spiritu veritatis ſecum manente in æternum, & cum qua Chriſtus manet uſque ad conſummationem ſæculi, (ſicut ait divina ſcriptura) ordinare habet, quomodo ipſis non conficientibus miniſtretur, prout pro reverentia ipſius ſacramenti & ſalute fidelium viderit expedire. Sive autem ſub una ſpecie, ſive ſub duplici quis communicet, ſecundum ordinationem ſeu obſervantiam Eccleſiæ, proficit digne communicantibus ad ſalutem. Nec ullatenus E ambigendum eſt, quod non ſub ſpecie panis caro tantum, nec ſub ſpecie vini ſanguis tantum, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integre totus Chriſtus. Laudabilis quoque conſuetudo communicandi laicum populum ſub una ſpecie, ab Eccleſia & ſanctis patribus rationabiliter introducta, & hactenus diutiſſime obſervata, & a doctoribus divinæ legis ſacrarum ſcripturarum atque canonum multam peritiam habentibus, jam a longævo tempore commendata, pro lege habenda eſt, nec alicui licitum eſt eam reprobare, aut ſine auctoritate Eccleſiæ ipſam immutare.

De ſumptione corporis Chriſti ſub una tantum ſpecie.

Matth. 28.

Da-

ANNO CHRISTI 1437.

Datum Basileæ in nostra solemni & publica sessione, decimo Kalendas Januarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimoseptimo.

ANNO CHRISTI 1438.

SESSIO XXXI.

I.

De Causis.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

ECCLESIASTICÆ solicitudinis studium jugiter invigilare convenit, ut fraterna caritas in clero ac populo Christiano vigeat, nec quisquam per vexationes & afflictiones indebitas proximum suum opprimere permittatur: sicque justitia ordine debito cuilibet ministretur, ut & viris dolosis auferatur nocendi licentia, & quies ac tranquillitas rectorum non facile perturbetur. Inoleverunt autem hactenus intolerabilium vexationum abusus permulti, dum nimium frequenter remotissimis etiam partibus ad Romanam curiam, & interdum pro parvis & minutis rebus ac negotiis quamplurimi citari & evocari consueverunt, atque ita expensis & laboribus fatigari, ut nonnunquam commodius arbitrarentur juri suo cedere, aut vexationem suam gravi damno redimere, quam in tam longinqua regione litium subire dispendia. Sic facile extitit calumniosis opprimere pauperes, sic beneficia Ecclesiastica plerumque minus juste per litium anfractus obtenta sunt, dum justis possessoribus eorum, seu quibus illa de jure competebant, neque opes neque facultates ad illos sumptus sufficere poterant, quos longinqua profectio ad Romanam curiam, & litis agitatio in eadem deposcebant. Confunditur etiam exinde ordo Ecclesiasticus, dum ordinariis judicibus sua jurisdictio minime servatur, pecuniæ & facultates regnorum ac provinciarum hoc pacto non parum diminutæ sunt. Et quod universo Ecclesiastico ordini admodum nocere compertum est, hi, quos ad summa negotia Christianæ religionis sublimitas dignitatis evocabat, minus illis reddebantur intenti, dum ipsorum mentes nimium occupabat assidua causarum multitudo. Quæ attendens hæc sancta Synodus, & pro reformatione Ecclesiæ Dei in capite & in membris, juxta potestatem sibi a Domino concessam evigilans, ut omnia deinceps ordine congruo peragantur, ad salutem animarum, & pacem ac quietem cunctorum, statuit & decernit, quod in partibus ultra quatuor diætas a Romana curia distantibus, omnes quæcumque causæ, exceptis majoribus in jure expresse enumeratis, & electionum Ecclesiarum cathedralium, & monasteriorum, quas immediata subjectio ad sedem Apostolicam devolvit, apud illos judices in partibus qui de jure aut consuetudine præscripta vel privilegio cognitionem habent terminentur & finiantur. Et ne sub umbra appellationum, quæ nimium leviter, & nonnunquam frivole hactenus interponi visæ sunt, atque etiam in eadem instantia ad prorogationem litium sæpe multiplicari, materia fovendis injustis vexationibus relinquatur, statuit eadem sancta Synodus, quod si quis offensus coram suo judice habere non possit justitiæ complementum, ad immediatum superiorem per appellationem recursum habeat: nec ad quemcumque, etiam ad Papam, omisso medio, neque a gravamine in quacumque instantia ante diffinitivam sententiam quomodolibet appelletur, nisi forsitan tale gravamen extiterit quod in diffinitiva sententia reparari nequiret: quo casu, non alias, ad immediatum superiorem licet appellare. Si vero quispiam a sedis Apostolicæ immediate subjecto ad ipsam sedem duxerit appellandum, causa per rescriptum usque ad finem litis inclusive in partibus committatur, nisi forte propter defectum justitiæ, aut justum metum, etiam in partibus convicinis, de quibus in commissione exprimendis legitimo prius documento, alias quam per juramentum summarie constiterit, apud ipsam sedem foret merito retinenda. Et quidquid in contrarium hujus saluberrimi decreti attentatum, factum vel obtentum fuerit, sit nullum ipso facto. Litigantes, qui contra fecerint, in expensas condemnentur: Romanæ vero Ecclesiæ Cardinales, vicecancellarium, camerarium, magnum pœnitentiarium, Protonotarios, & alios sedis Apostolicæ officiales, actu in Romana curia suis officiis insistentes, hoc decreto non intendimus comprehendi. Ne tamen in dissolutionem vel translationem præsentis Concilii, aut erectionem conventiculi apud Ferrariam, vel alibi sub nomine Concilii Generalis, quas dominus Eugenius Papa quartus efficere conatus est, vel conaretur in futurum, causas illas, & maxime incorporatorum aut incorporandorum in hoc sacro Concilio, quas hæc sancta Synodus remitteret, aut non reciperet, in curiam ipsius domini Eugenii, aut præfatum conventiculum Ferrariense, vel aliud de facto trahi contingeret in fomentum dissolutionis, translationis & erectionis prædictarum, voluit eadem sancta Synodus, causas quascumque pendentes & commissas, aut etiam quascumque causas incorporatorum atque incorporandorum, atque alias per appellationem devolutas aut devolvendas, nec non illas quæ observationem decretorum ipsius sanctæ Synodi concernunt, apud eandem sanctam Synodum, ipsa durante, seu donec aliter fuerit ordinatum, tractari, salvis etiam advocationibus causarum pendentium in Romana curia per quæcumque nostra decreta factis aut faciendis, decretis etiam aliis & ordinationibus ejusdem sanctæ Synodi in suo robore remanentibus.

Datum in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, nono Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo.

ANNO CHRISTI 1438.

II.

ANNO CHRISTI 1438.

II.

Aliud decretum de collationibus beneficiorum in eadem sessione publicatum.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repraesentans ad perpetuam rei memoriam.

Placuit divinæ pietati hoc tempore animos hominum qui variis abusibus irretiri cœperant vehementius excitare, ut salus quæreretur cunctorum, & per Synodum universalem mores Ecclesiæ in melius reformarentur, cum salutari directione capitis & membrorum in viam justitiæ & sanctitatis. Quod ut facilius atque ordinatius fieret, & ne sub prætextu variarum opinionum aut Romani Pontifices, aut alii quicumque, non satis Universalibus Conciliis obedirent, prædisposuit eadem divina pietas in sacro Constantiensi Concilio Synodorum universalium jurisdictionem ita declarari, ut nulli relinqueretur ambigendi occasio, cum decreto solemni diffinitum extitit, Universale Concilium habere auctoritatem immediate a Christo, cui quilibet, cujuscumque status & dignitatis, etiamsi papalis fuerit, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad Fidem; ad extirpationem schismatis, & reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris ac pertinentibus ad ea. Dum autem hæc cura reformandæ Ecclesiæ huic sanctæ universali Synodo Basileensi incumbit, hoc unum singulari solicitudini prosequendum arbitratur, ut per singulas Ecclesias ministri instituantur idonei, qui scientiis & virtutibus effulgeant, ad Christi gloriam & universi populi Christiani ædificationem salutarem, cui rei grave impedimentum hactenus afferre visa est gratiarum expectativarum multitudo, quæ gravem ordini & statui Ecclesiastico perturbationem, variasque inordinationes ac plurima discrimina comperitur injecisse. Ex his enim frequentius dati sunt Ecclesiis ministri non probati, nec cogniti, vacaturorumque beneficiorum expectatio, quæ, sicut antiqua jura testantur, occasionem desiderandæ mortis alienæ præstare solet, quod plurimum præjudicat animarum saluti; sed & insuper lites innumeræ & contentiones inter servos Dei excitantur, rancores & jurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fovetur ambitio, facultates ac pecuniæ regnorum & provinciarum mirum in modum exhauriuntur, pauperes discurrendo ad Romanam curiam innumerabiles vexationes subeunt, & inter viarum discrimina nonnunquam spoliantur, occiduntur, ac variis affliguntur pestibus: atque etiam suis patrimoniis ac parentum opibus exhaustis gravi egestati subjacere coguntur. Plurimi absque justo titulo beneficia sibi vendicant, & non quibus de jure debentur illa obtinent, sed nonnunquam hi, quibus aut circumveniendi proximum major astutia, aut ad litigandum facultas suppetit uberior: sub involutionibus quoque prærogativarum, antelationum, aliorumque hujusmodi gratias concomitantium, fraudes plurimas & deceptiones contingit inveniri. Juvenibus etiam qui studio litterarum & virtuosis operibus intendere deberent, datur materia evagandi, qui sæpius per litium anfractus & varios discursus ratione gratiarum ipsarum turbantur & inquietantur. Ordinariis collatoribus suum ministerium subtrahitur, & confunditur ordo Ecclesiasticus, dum unicuique sua jurisdictio non servatur, Romanique Pontifices, dum officia inferiorum nimium sibi vindicant, a majoribus & magis fructuosis operibus universale bonum concernentibus retrahuntur, nec inferiorum directioni atque correctioni invigilant, sicuti publica utilitas exposcit. Quæ omnia gravem confusionem statui clericali & sacerdotali in dispendium divini cultus & præjudicium publicæ salutis afferunt, possentque graviorem in futurum afferre ruinam, rebus his in deteriora jugiter prolabentibus, nisi provideretur in adversum. Volens itaque hæc sancta Synodus super his opportunum remedium adhibere, statuit & decernit, ut Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, eas deinceps gratias expectativas aut nominationes nullo modo nullave ex causa concedat, eum ipse præ ceteris, ne sit tantorum occasio malorum, abstinere debeat. Frustra enim inferioribus inhiberetur, si ipse; qui aliis debet esse omnium bonorum & virtutum exemplar, non abstineret. Ut enim ille sanctissimus & doctissimus Leo Papa inquit, totius familiæ Domini status & ordo mutabitur, si quod inquiritur in corpore non invenitur in capite. Integritas etiam præsidentium, salus dignoscitur esse inferiorum. Cessentque de cetero jam factæ: & tam ipsæ, quam etiam fiendæ, si quæ fiant, nullæ sint ipso facto, exceptis illis gratiis & nominationibus super quibus processus jam sint expediti, quas ex certis rationabilibus causis in octo mensibus, quibus hactenus cursum consueverunt habere, tolerandas duximus, donec aliter fuerit ordinatum. Reservationes etiam particulares, quæcumque fuerint, beneficiorum vacaturorum, tam per Romanos Pontifices, quam per Legatos sedis Apostolicæ, de cetero nullæ sint ipso facto. Non tamen intendit prohibere hæc sancta Synodus hoc præsenti decreto, quo minus futuri Romani Pontifices tempore Pontificatus sui, modo honesto & convenienti, de uno beneficio ad collationem, in qua fuerint decem beneficia, & de duobus ubi fuerint quinquaginta, & ultra, disponant, ita tamen ut in eadem Ecclesia cathedrali, vel collegiata, duas præbendas suo tempore non conferant, ut qualificationes graduatorum inferius designatæ in ipsis præbendis suum valeant sortiri effectum. Neque etiam collationes per præventionem fiendas intendit impedire; decreto nostro de reservationibus, quoad cetera, & aliis decretis hujus sanctæ Synodi in suo robore duraturis. Ut vero ceteri ad quos beneficiorum, dignitatum, personatuum, officiorum, & administrationum collatio, seu quævis dispositio spectat, ad providendum litteratis viris & scientia perornatis specialius adstringantur, voluit eadem sancta Synodus certas qualitates virorum litteratorum & graduatorum designari, quibus certo ordine debeat provideri, prout inferius annotatur; adjiciens quod si per Prælatos & doctores alicujus nationis in hoc Concilio consistentes, pro bono suæ nationis aliter circa hujusmodi qualificationes disponendum videatur in futurum, quidquid per illos fuerit ordinatum, & in Generali congregatione præsentis Conci-

In Epistola 61. ad Africanos Episcopos, cujus initium est: *Cum in ordinationibus.*

ANNO CHRISTI 1438.

-lii conclusum, exnunc prout extunc ratum & firmum habeatur, & vim decreti habeat, ac si in præsenti decreto de verbo ad verbum expressum foret. Quodsi quis cujuscumque status, etiamsi Cardinalatus, Patriarchalis, Pontificalis, aut alterius cujuslibet dignitatis, contra prædictum ordinem & qualificationes (ut præmittitur) designatas vel designandas, de ipsis beneficiis, dignitatibus, personatibus, officiis & administrationibus quovis modo disposuerit, eo ipso sit irritum & inane, collatioque hujusmodi ac provisio, seu quævis dispositio, ad superiorem proximum devolvatur, qui similiter habeat providere: quod si non fecerit, ad alium superiorem proximum devolvatur, gradatim usque ad summum Pontificem ascendendo. Non volumus tamen Ordinarios collatores, & eos ad quos præsentatio seu alia quævis dispositio beneficiorum spectat, in quatuor mensibus, quibus præfatæ gratiæ expectativæ vel nominationes cursum non habent, donec ipsæ gratiæ & nominationes ad eorum collationem, provisionem, præsentationem seu dispositionem concessæ cessaverint, ad qualificationes infrascriptas observandas adstringi.

III.

Sequuntur qualificationes & ordo in conferendis beneficiis per Ordinarios, de quibus supra tactum est.

Primo, cum per Generalis Concilii statuta sancte ordinatum existat, quod quælibet Ecclesia metropolitica teneatur & debeat unum habere theologum, qui sua doctrina & prædicationibus fructum salutis afferat, ordinat hæc sancta Synodus, quod extendatur etiam hujusmodi ordinatio ad Ecclesias cathedrales, taliter videlicet, quod quilibet collator ipsarum præbendarum teneatur & debeat canonicatum & præbendam, quamprimum facultas se obtulerit, & inveniri poterit, uni magistro licentiato, vel in theologia baccalaureo formato conferre, qui per decennium in universitate privilegiata studuerit, & onus residentiæ ac lecturæ & prædicationis subire voluerit, quique bis aut semel ad minus per singulas hebdomadas, cessante legitimo impedimento, legere habeat; &, quoties ipsum in hujusmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium capituli in subtractione distributionum totius hebdomadæ puniri possit. Et si residentiam deseruerit, de alio provideatur. Veruntamen, ut liberius studio vacare possit, nihil perdat cum absens fuerit a divinis. Insuper quod in qualibet Ecclesia cathedrali vel collegiata, ultra prædictam præbendam theologo (ut præmittitur) assignandam, tertia pars præbendarum conferatur graduatis alias idoneis modo & forma inscriptis, sic quod prima vacatura hujusmodi graduato, & deinde post alias duas sequens eo modo conferatur, & sic deinceps, videlicet magistris aut licentiatis seu baccalaureis formatis in theologia, qui per decennium in aliqua universitate privilegiata doctoribus seu licentiatis in altero jurium vel medicina, qui per septem annos in sua facultate studuerint in universitate, ut supra, magistris seu licentiatis in artibus, cum rigore examinis, qui per quinquennium in aliqua universitate a logicalibus inclusive & supra in artibus, vel in alia superiori facultate studuerint, nec non in theologia, qui per sex annos vel in utroque aut in altero jurium, baccalaureis qui per triennium, si nobiles ex utroque parente, & ex antiquo genere, alias autem per quinquennium consimiliter in aliqua universitate privilegiata ad minus suum studium fecerint, qui de prædictis gradibus, tempore & nobilitate supradictis fidem facere teneantur collatori per legitima documenta. Exhortamur tamen Ordinarios collatores, quod in conferendis beneficiis hujusmodi, præsertim quoad dignitates, respectum habeant singulariter ad magistros, nec non licentiatos & baccalaureos formatos in theologia. In dignitatibus vero non electivis, personatibus, administrationibus & officiis dictarum Ecclesiarum, idem ordo, modus & forma in omnibus observentur. Quod si quis ex dictis qualificatis, tempore vacationis præbendæ seu dignitatis hujusmodi alias duas obtineat præbendas, seu dignitates & præbendas, vel aliud seu alia beneficium aut beneficia, quod vel quæ, residendo in altero ipsorum, & horis divinis interessendo, valeret seu valerent usque ad summam seu æstimationem ducentorum florenorum cameræ, similiter quicumque duas præbendas cathedrales, obtinuerit, nullatenus in ipsa tertia parte includi seu comprehendi censeatur. In Ecclesiis autem parochialibus, quæ in civitatibus aut villis muratis existunt, instituantur personæ sicut supra qualificatæ, aut ad minus qui per tres annos in theologia, vel in altero jurium, seu magistri in artibus, qui in aliqua universitate privilegiata studentes fuerint, & hujusmodi gradum adepti fuerint, si tales potuerint inveniri, qui voluerint hujusmodi beneficiis deservire. Et, ut facilius inveniri possint, statuit hæc sancta Synodus, quod quolibet anno, durante tempore quadragesimæ, omnes & singuli hoc modo qualificati, de ipsa diœcesi & alii qui voluerint, habeant per se vel per procuratorem sua nomina exhibere illis ad quos beneficiorum curatorum collatio vel præsentatio spectat, seu eorum vicariis. Quod si non fecerint, collatio seu præsentatio vel dispositio aliter quam (ut præmittitur) facta non propter hoc irrita censeatur. Et similiter in collatione tertiæ partis præbendarum superius memorata intelligatur, si tot graduati seu qualificati modo præmisso potuerint inveniri, teneanturque (ut præmittitur) ipsi graduati & qualificati sua nomina tempore prædicto ipsis ad quos beneficiorum dispositio spectat, seu eorum vicariis, exhibere per se vel per procuratorem. Quod si non fecerint, collatio seu præsentatio vel dispositio aliter quam (ut præmittitur) facta non propter hoc irrita censeatur. Si autem illi, ad quos beneficiorum quævis dispositio spectat, contra supradictarum qualificationum designationem & ordinem aliquod beneficium contulerint, seu ad ipsum præsentaverint, vel quomodolibet disposuerint, sit ipso facto irritum & inane, velut superius præmissum est. Et nihilo minus per Concilia provincialia eum in his defecerint, aut etiam personis non idoneis quoquo modo providerint, juxta tenorem constitutionis Concilii Generalis, quæ incipit, Grave de præbendis, corrigantur & debite puniantur. Illi vero, ad quos beneficiorum regularium spectat collatio seu dispositio, prætermissis indignis, eadem religiosis idoneis conferant & assignent. Quod si aliter fecerint, per eorum superiores & capitu-

Theologorum in cathedralibus collegiis cur ad minus unum esse oporteat.

ANNO CHRISTI 1438.

pitula provincialla corrigantur, & debite puniantur.

Datum ln sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, nono Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo ttigesimo octavo.

IV.

Decretum tertium promulgatum in eadem sessione, de suspensione domini Eugenii Papæ IV.

Sacrosancta Basileensis Generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

Audivit omnis Ecclesia jam a plurimo tempore quo pacto hæc sancta Synodus inter cetera ob ieformationem ipsius Ecelesiæ Dei iu eapite & in membria specialiter congregata, eum sua decreta salubria passim contemni prospiceret, abusuumque deformitatem continuari, atque etiam plus solito invalescere in divinæ majestatis offensam, & universi sacerdotii atque totius Christianæ religionis ruinam miserabilem, videretque perieulosissimum schisma per erectionem alterius prætensi Concilii, isto durante, & alia plurima scandala imminere populo Dei, & universo urbi perturbatiooem non modicam ex resistentia, quam adversus debitam reformationem Ecclesiæ & salubria hujus sanctæ Synodi opera dominus Eugenius Papa IV. divisionem assiduam sovendo, & libitum propriæ voluntatis decretis & ordinationibus Synodalibua præferendo, præstare videbatur; impulsa est post longam plurium annorum expectationem, super regimine Ecclesiastico salubrem provisionem quærere, & ipsum dominum Eugenium inducere, ut ea quæ saluti sui ipsius & universæ Ecelesiæ congruebant in tantis tamque urgentibus neeessitatibus agere curaret, eum hoc ipsum eidem sanctæ Synodo maxime liceret atque incumberet ex ea auctoritate quam a Christo immediate accepit, cui universi fideles, cujuscumque status, etiamsi papalis existant, obedire tenentur in his quæ pertinent ad Fidem, extirpationem schismatis & reformationem Ecelesiæ ln capite & in membris, veluti determioatio universalis Ecelesiæ in sacris scripturis fundata, & in celeberrimo Concilio Constantiensi promulgata, diffinivit, adjiciens quod quicumque contumaciter ipsi uoiversali Concilio obedire contempserit in prædictis & pertinentibus ad ea, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, ad alia juris remedia, si opus fuerit, recurrendo. Et tandem pridie Kalendas mensis Augusti novissime præteriti, decrevit hæc sancta Synodus, terminum sexaginta dierum peremptorie præfigere, infra quem præfatus dominus Eugenius coram eadem Synodo per se vel per alium compareret, si qua super prædictia ac aliis in dicto monitorio expressis, ceterisque in futurum proponendia, quæ tunc non sine rationabili causa tacebantur, pro sui excusatione vel defensione duceret proponenda. Quo termino elapsu, sive dictus dominus Eugenius compareret, sive non, hæc sancta Synodus ad ulteriora procedere decrevit, cognoscendo & terminando, prout Ecclesiæ sanctæ Dei, Spiritu sancto dictante, videretur expedite. Sed (quod cum dolore referimus) ipse dominus Eugenius infra assignatum terminum neque per se neque per alium comparere voluit, aut minimam excusationem, si quam baberet, transmittere, immo correctionem effugere voleus, dissolutionem & translationem Concilii, quam de jure non poterat, de facto, peudente termino, attentavit: eum tamen jam altera vice dissolutionem hujus Concilii per eum attentatam revocasset, declarans eam irritam & inanem, dicensque ipsum Concilium pro reformatione Ecclesiæ in capite & in membria legitime inchoatum, continuatum fuisse, & prosequutionem habere debere, perinde ac si nulla dissolutio facta fuisset. Quibus attentis, elapso dictæ citationis termino, suam contumaciam in publica sessione promotores & procurator fiscalis hujus sacri Concilii accusarunt. Exigenteque justitia, hæc sancta Synodus in eadem sessione contumaciam ipsam domini Eugenii sufficienter accusatam declaravit, ipsumque contumacem reputavit, decernens, ejus absentia non obstante, ad ulteriora procedendum fore, prout ipsi sanctæ Synodo videretur, consideratis necessitatibus & utilitatibus universalia Ecclesiæ. Et quamquam attenta contumaciæ magnitudine, eadem sancta Synodus absque ulteriori expectatione in ea reprocedere potuisset, volens tamen nihilo minus eum omni mansuetudine & benignitate procedere, ad instantiam inclytæ memoriæ Sigismundi Romanorum imperatoris, & venerabilium Archiepiscoporum ceterorumque illustrium principum Electorum sacri imperii, per sexaginta dies adhuc censuit differendum, ut per hujus sanctæ Synodi patientiam probaretur, si ipsius domini Eugenii animus ad salutem sui ipsius & universalis Ecclesiæ inclinari valeret. Confestim autem plenius innotuerunt ea quæ adversus hanc sanctam Synodum & ejus supposita in prætensa dissolutione jam attentata ipse dominus Eugenius perpetraverat, transferendo hoc sacrum Concilium in civitatem Ferrariensem, si contra ipsum aut aliquem Oratorum suorum olterius procederetur. Et præcipiendo sub pœnis & censuris gravissimis, quas tamen inferre non poterat, suppositis hujus sacri Concilii, ut ab eo discederent: qua in re decreta sacræ Synodi Constantiensis & istius manifeste violabat, transferendo Concilium pro libito voluntatis, præter consensum ipsius, ac etiam usurpando sibi auctoritatem supra sanctam Synodum, de reformatione Ecclesiæ in capite agentem, non recte sentiens (ut videbatur) de auctoritate sacrorum Conciliorum & determinationibus Ecclesiæ Fidem concernentibus, tam in ipso Constantiensi Concilio, quam in isto promulgatis super obedientia quam summi Pontifices Synodis universalibus exbibere tenentur, ac etiam schisma introducens, & aliud Concilium isto durante erigens, quod non fore Concilium, sed conventiculum schismaticorum, jam præcedentibus decretis fuerat declaratum, ad dissolutionem Concilii jam semel per ipsum revocatum iterum redeundo, & ex modo dissolutionis ac pœnarum adjectionis, supra Concilium jurisdictionem in facto reformationis assumendo, se non Concilio, sed Concilium sibi obedire teneri, factis luis protestando. Merebaturque tantarum tamque gravium offensarum in Ecclesiam Dei & scandalum ipsius jam pluries attentatum ac præjudicium Fidei multitudo, ut illico in ipsum dominum Eugenium justi judicii sequeretur ultio

Constantiensis Conc. sess. 4. & 5.

Basileensis Conc. sess. 26.

Hæc & id genus alia hujus Synodi caute legenda sunt.

ANNO CHRISTI 1438.

ultio pro ipsius & universalis Ecclesiæ salute: A sed non immemor hæc sancta Synodus maternæ pietatis, adhuc expectare voluit, si forte ipse dominus Eugenius a tanta inobedientia resipiscens converteretur ad eor, evidentissimisque juribus & rationibus declaravit hanc dissolutionem & translationem nullas penitus esse, nulliusque roboris & momenti cum omnibus inde secutis. Intermissa quoque celeriori condignarum inflictione pœnarum, hæc sancta Synodus eas duntaxat pœnas adversus præfatum dominum Eugenium ex tunc promulgare duxit, quæ adversus Romanos Pontifices sacra Generalia Concilia dissolvere & perturbare tentantes ordinatæ fuerant, ut videlicet, nisi infra quatuor menses a die dissolutionis B & translationis per eum attentatarum resipisceret cum satisfactione reali, ab omni administratione papali esset ipso facto suspensus. Quæ quidem papalis administratio ad Generale Concilium devolveretur. Et si hanc pœnam per duos menses sustineret animo indurato, post quatuor prædictos menses contra ipsum usque ad privationem inclusive per Concilium Generale procederetur, quas pœnas hæc sancta Synodus ipsum dominum Eugenium, si non resipisceret cum satisfactione reali (ut præmittitur) declaravit, & non solum declaravit, sed etiam expresse decrevit incursurum. Cum vero jam & prior terminus sexaginta dierum indultorum post contumaciam accusatam, C & alius quatuor mensium post diem prætensæ dissolutionis & translationis hujus Concilii per ipsum dominum Eugenium attentatarum, elapsi sint, &, pendentibus ipsis dilationibus, nulla correctio aut emendatio conspiciatur provenisse, immo potius continuatio abusuum & deformitatum in offensam divinæ majestatis & interitum animarum, rebellioque & inobedientia domini Eugenii adversus sanctam Synodum Universalem & decreta ipsius, procuratio insuper assidua erectionis illius prætensi Concilii Ferrariensis per transmissionem litterarum ad diversas regiones, & convocationem plurimorum ad idem Concilium, quod fore conventiculum schismaticorum jam declaratum com- D memoravimus. Ex quibus & auctoritatis sanctorum Conciliorum pessumdatio, & reformationis Ecclesiæ Dei extinctio, & indictio schismatis inauditi per erectionem alterius prætensi Concilii, isto durante Concilio, ac denique determinationum Ecclesiæ universalis parvipensio, in læsionem irreparabilem catholicæ Fidei sequeretur, nisi divina pietas suæ Ecclesiæ in tantis languoribus subveniret. Urgetur tandem hæc sancta Synodus, ne tanta mala dissimulando assensum illis præstare videatur: & ne facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi seu male agendi, cum leviora remedia non proficiunt, utiliorem & salubriorem adhibere medicinam: atque post varias exspecta- E tiones tandem saluti universalis Ecclesiæ providere, & ad suspensionem ipsius domini Eugenii ab administratione papali, quam pœnam sacra Constantiensis Synodus Romanis pontificibus in variis casibus censuit inserendam, procedere: alias pœnas duriores adhuc pro sua mansuetudine differendo: ut saltem per compulsionem justitiæ cum temperamento misericordiæ, ipsius Romani Pontificis animus ad ea quæ sunt salutis & pacis, in reformationem debitam Ecclesiæ universalis & animæ suæ & totius populi Christiani salutiferam ædificatio-

ANNO CHRISTI 1438.

A nem, ipsiusque Ecclesiæ futuris temporibus pacificationem gratissimam, & auctoritatis sacrorum Conciliorum conservationem, valeat inclinari. In virtute igitur omnipotentis Dei, in cujus nomine hæc sancta Synodus congregata exsistit, & a quo immediate potestatem super universos fideles cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis exsistant, (ut præmissum est) accepit; eadem sancta Synodus prædictum dominum Eugenium Papam quartum manifestum contumacem, & in aperta rebellione persistentem, ac notorie incorrigibiliterque Ecclesiam Dei scandalizantem, omnibus præmissis tam conjunctim quam divisim attentis, ab omni administratione papatus in spiritualibus & tem- B poralibus suspendit, ac suspensum esse declarat; processura tandem ad ulteriora usque ad sententiam finalem inclusive, si opus fuerit, ipso domino Eugenio amplius non vocato, prout utilitati & necessitati Ecclesiæ, Spiritu sancto dictante, conspexerit expedire. Omnem autem ipsius papatus administrationem in his omnibus, quæ in spiritualibus & temporalibus ad solum Papam & sedem Apostolicam de jure pertinere noscuntur, eadem sancta Synodus ad seipsam decernit ac declarat esse devolutam; ne propter gubernationis defectum Ecclesia interim varia discrimina pati possit; decernens irritum & inane quidquid durante hac suspensione per ipsum dominum Eugenium C ratione papatus factum fuerit vel attentatum.

Suspenditur Eugenius IV. a Papatu.

Omnes quoque reges, Principes, communitates & alios quoscumque, cujusvis status & dignitatis exsistant, hæc sancta Synodus monet & requirit, & eisdem in virtute sanctæ obedientiæ & sub divini obtestatione judicii mandat; Ecclesiasticis vero personis quacumque dignitate, etiamsi Cardinalatus, Patriarchali aut Pontificali præfulgeant, sub pœnis quas ipso facto incurrant excommunicationis & suspensionis ab omnibus dignitatibus, beneficiis & officiis, quocumque nomine nuncupentur, etiamsi forent metropolitanæ aut cathedralis Ecclesiæ, sive in titulum sive in commendam obtineant: Vicariis autem, gubernatoribus, D vasallis, feudatariis & subditis Romanæ Ecclesiæ, sub pœna privationis ipso facto omnium feudorum & aliorum quorumcumque jurium & privilegiorum quæ ab ipsa Romana Ecclesia obtinent, distincte præcipit; ut durante hac suspensione prætextu cujusvis juramenti, subjectionis aut promissæ fidelitatis eidem domino Eugenio nullatenus obediant. Ipsos quoque ad hujusmodi juramenta & promissiones, durante ipsa suspensione, nullatenus adstringi declaramus: sed ad hoc sacrum Concilium in omnibus recurrant, pro quibus ad Romanum Pontificem recurrere soliti sunt. Intendit enim hæc sancta Synodus munde, juste ac sancte necessitatibus quorumcumque E providere. Mandat præterea in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna privationis, quam ipso facto incurrant, omnium suorum beneficiorum, dignitatum, officiorum, commendarum, pensionum, & gratiarum quarumcumque, etiam exspectativarum, omnibus & singulis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis & aliarum Ecclesiarum Prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuscumque in Romana curia exsistentibus, cujusvis status & conditionis exsistant, quatenus infra quadraginta dies proxime sequentes post diem præsentis sessionis a Romana curia recedant.

ANNO CHRISTI 1438.

dant. Et deinde Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alii Ecclesiastici, prout de jure vel consuetudine ad Generale Concilium ire tenentur, sub pœnis juris iter suum sine fraude continuando, ad hoc sacrum Concilium arripiant: reliqui vero, qui ad Generale Concilium non tenentur venire, ad residendum & Deo serviendum in propriis beneficiis, vel ad hoc sacrum Generale Concilium sine moræ dispendio & omni fraude cessante, se transferant, & accedant, decreto nostro quod incipit, Compatiens, & aliis quibuscumque hujus sanctæ Synodi, in suo robore duraturis. Omnes autem causas tam Ecclesiasticas spirituales, quam etiam profanas, civiles & criminales atque mixtas, inter quascumque personas, cujuscumque status aut conditionis exsistant, in Romana curia pendentes, ab ipsa Romana curia hæc sancta Synodus in eo statu in quo sunt ad se advocat, & advocatas esse vult & declarat: expresse inhibens omnibus judicibus, auditoribus & commissariis quibuscumque prædictæ curiæ, etiamsi Cardinalatus, Patriarchali, Pontificali, aut alia quavis dignitate præfulgeant, ne in præfatis causis procedere aut quidquam agere quovis modo præsumant. Quod si post notitiam hujus decreti nostri quidquam fecerint, pœnas excommunicationis ipso facto incurrant, ab ipsius excommunicationis sententia huic sanctæ Synodo duntaxat, ipsa durante, absolutione reservata; aut cognitione justi impedimenti (si quod allegaretur) quare a Romana curia ad hanc sanctam Synodum accedere debentes, non accesserunt, aut recedere debentes non recesserunt. Cujus quidem impedimenti allegatas causas intendit hæc sancta Synodus diligenter cum benignitate scrutari. Quidquid autem contra hanc advocationem & inhibitionem attentari contigerit, ipso jure decernit irritum & inane. Et ut fraudibus quæ excogitari possent, obvietur, quia cum datarum anticipationibus in præsentis [a] suspensionis ac hujus decreti nostri elusionem litteræ papales vel aliorum, ipsius auctoritate sublata, ante ipsam suspensionem produci possent, nisi ante hujus decreti nostri promulgationem fuerint intimatæ & publicatæ, eis nulla fides adhibeatur, & pro nullis habeantur. Decernit tandem hæc sancta Synodus, hujus decreti publicationem in præsenti sessione factam, ejusque affixionem in valvis majoris Ecclesiæ Basileensis, vim habere monitionis, citationis & executionis; & ita universos arctare, ac si personaliter apprehensi, & eis intimatum fuisset.

Basileensis Concilii sessione 29.

a) al. sessionis.

Datum in sessione publica, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, nono Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo.

A B C D E

ANNO CHRISTI 1438.

SESSIO XXXII.

De cassatione prætensi electionis loci a minori parte facti.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

PRidem in decreto vigesimænonæ sessionis hujus sanctæ Synodi, quod incipit, Compatiens, lucide exstitit declaratum, dissolutionem hujus sanctæ Synodi & translationem ejus in civitatem Ferrariensem per dominum Eugenium Papam quartum de facto attentatas, tam in eo casu quo contra ipsum virtute citatorii in nostra vigesimasexta sessione promulgati, aut contra quempiam præsidentium in Concilio Oratorum suorum in aliquo procederetur, quam in eo casu quo Græcos contingeret advenire, nullas esse, penitusque irritas & inanes: hujusmodique dissolutionem ac translationem repugnare veritati declaratæ per sacram Synodum Constantiensem; dicenti quod Generale Concilium universalem Ecclesiam militantem repræsentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet, cujuscumque status & dignitatis fuerit, etiamsi papalis, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, exstirpationem schismatis, & generalem reformationem Ecclesiæ in capite & in membris: quodque si in his & pertinentibus ad ea obedire contumaciter contempserit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur. Quæ veritas in verbis Christi fundata est, dicentis Simoni Petro: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Et post pauca subdit: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Eademque sacrorum Conciliorum auctoritas super Romanum Pontificem & quemlibet alterum, in Actibus Apostolorum, declarationibus universalium Conciliorum, doctrinis sanctorum, multipliciter invenitur patefacta. Repugnabat quoque talis dissolutio & translatio veritati in hac sancta Synodo dudum multipliciter declaratæ, quod Papa Concilium Universale sine consensu ipsius dissolvere non potest, aut de loco ad locum transferre. Cui dominus Eugenius post longam resistentiam, quam eidem veritati in prima prætensa dissolutione hujus Concilii, & translatione in Bononiam olim factis, & per universum orbem publicatis, sub colore reductionis Græcorum, quam etiam veluti causam necessariam protunc allegabat, tandem assensit; revocans hujusmodi dissolutionem & translationem; & dicens, ea non obstante, Concilium a tempore suæ inchoationis legitime continuatum fuisse, & decernens ac declarans irritam & inanem; ac etiam revocans quidquid per eum aut suo nomine factum, attentatum seu assertum erat contra ipsum Basileense Concilium seu ejus auctoritatem: & deinceps a gravaminibus eidem inferendis abstinere pollicitus est, prout per quartamdecimam sessionem hujus sanctæ Synodi, præsente sedis Apostolicæ Legato, & pluribus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus assentientibus, etiam inclytæ memoriæ Sigismun-

Constantiensis Concilii sessione 4. & 5.

Matth. 18.

Vide epistolam retractatoriam Pii II. Basileensis Concilii sess. 22.

ANNO CHRISTI 1438.

mundo Romanorum Imperatore, ſibi fuerat indictum. In qua ſeſſione forma præfatæ revocationis & confeſſionis veritatis per ipſum dominum Eugenium faciendæ decreta fuerat. In hac quoque veritate conquievit univerſa catholica Eccleſia, reputans ipſam diſſolutionem per eum ſine conſenſu Concilii minime fieri potuiſſe. Nec ullatenus adverſus veritatem repugnandi, & ad errorem ſemel dimiſſum redeundi cauſam aſſumere potuit ipſe dominus Eugenius ex prædicto citatorio. In quo poſt pluſimas admonitiones ſibi factas, ut aliquam emendationem poneret efficacem in Eccleſiaſtico regimine miſerabiliter defluente, & decreta ſalubria per hanc ſanctam Synodum edita ſuſciperet, aliiſque exempla bonorum (B) operum præſtaret, ſeipſum & ceteros dirigendo in viam ſalutis: cum ipſe ex adverſo in contemptum hujus ſanctæ Synodi & totius Eccleſiæ deſolationem, plurimarumque diviſionum ſuſcitationem, ſaluberrimæ reformationi ipſius corporis Eccleſiæ longo tempore reſiſteret: univerſalis Eccleſia congregata ipſum dominum Eugenium, ſicut mater filium delinquentem, in viam ſalutis dirigere ſatagens; & ſicut Paulus reprehendit Petrum coram omnibus, cum non ambularet ad veritatem Evangelii, eundem dominum Eugenium arguens, atque ex auctoritate a Chriſto eidem Eccleſiæ data corripiens; defectus notorios, in quibus animam ſuam & univerſam rempublicam ni- (C) mium gravabat, commemoravit: vocans ipſum & alios convocans, ut in regimine Eccleſiæ ſalutaris apponeretur proviſio. Quod poſt longam tolerantiam tandem id agere a) impulſa fuit hæc ſancta Synodus; dum poſt contemptum reformationis ſalutaris ad ſuſcitationem graviſſimi ſchiſmatis & læſionem veritatis, ipſius matris Eccleſiæ vulnerationem graviſſimam, idem dominus Eugenius realiter procedebat, cui per prædictum citatorium ſumme neceſſarium erat obviare, dum ſub coloribus exquiſitis eandem ſanctam Synodum & ejus opera diſſipare, atque quoddam conventiculum in loco ſuæ voluntati dedito nulliter ac de facto erigere in ſciſſuram Eccleſiæ diſ- (D) poſuerat: cujus rei perficiendæ gratia jam triremes & Oratores in Græciam tranſmittebat, ad impediendum adventum Græcorum in locum per hanc ſanctam Synodum nominatum, & perturbandum effectum noſtræ legationis in Conſtantinopolim tranſmiſſæ, atque rumpendum ea quæ inter ipſam Synodum & Græcos concordata erant, in quibus etiam ipſe dominus Eugenius expreſſe conſenſerat. Sed nec ullum colorem diſſolvendi hoc ſacrum Baſileenſe Concilium, & ipſum in Ferrariam transferendi, in caſu adventus Græcorum præfatus dominus Eugenius potuit aſſumere ex ſchedula per quamdam prætenſam ſeſſionem conventiculi Ferrarienſis (ut dicitur) commemorata: (E) quam ſchedulam illi conventionalem dixerunt ſuper termino Avinionenſibus præfixo in expeditione pecuniarum facienda: quam ſi non facerent, alium locum nominare ſeu eligere poſſemus, & teneremur, atque aliunde univerſali Eccleſiæ providere. Vel ex quadam alia ſchedula, quam temerarie decretum appellant, incipiente, Hæc ſacroſancta Synodus inter ſuæ congregationis exordia, quod in vigeſimaquinta hujus ſanctæ Synodi promulgatum allegarunt; cum ex rationabilibus & neceſſariis cauſis in ipſa noſtra ſeſſione vigeſima-

Gal. 2.

a) al. compulſa.

(A) quinta nominationem trium locorum Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, pro Œcumenico Concilio celebrando, ſolemni decreto noſtro incipiente, Nuper hæc ſacroſancta Synodus, publicaverimus: volentes eam inconcuſſam & inviolatam permanere, omnemque aliam nominationem ſeu electionem cujuſcumque alterius loci decernentes irritam & inanem. Univerſique facile conſpiciunt dominum Eugenium ex his rebus nullum fundamentum erectionis præfati conventiculi aſſumere potuiſſe, qui veritatem geſtorum conſiderant. Quamquam enim inter deputatos quoſdam noſtræ congregationis actum fuerit, ut niſi per Avinionenſes infra præfixum terminum fieret pecuniæ expeditio, (B) ad aliam nominationem procedendum foret, atque in noſtra Generali congregatione concluſum, non tamen dici poteſt hanc Synodum per viam contractus cum aliquo conveniſſe: nullus enim tunc aderat cum quo contractum hujuſmodi celebraret. Nec venit in dubium, quemquam cum ſeipſo non poſſe contrahere, cum inter ſpondentem recipientemque ſponſionem debeat eſſe diſtinctio perſonarum. Ipſius autem noſtræ concluſionis interpretatio, declaratio, moderatio, mutatio, juxta cauſas occurrentes, atque omnimoda diſpoſitio ad ipſum Concilium pertinebat, maxime cum non ageretur de facto privato cujuſcumque perſonæ, ſed de rebus ſtatum univerſalis Eccleſiæ (C) concernentibus, quarum diſpoſitio ab univerſali Concilio ſub directione Spiritus Paracleti conſtituto per cujuſcumque aut quarumcumque perſonarum arbitrium non tollitur. Supervenit autem proteſtatio Legatorum ſedis Apoſtolicæ adverſus decretationem loci Avinionenſis, qui pariter cum Baſilea & Sabaudia in ipſa concluſione concorditer capta junctus erat. Quæ proteſtatio non modicam occaſionem retrahendi animos Avinionenſium a prædicta expeditione pecuniarum præſtabat: fueruntque ex alia parte per dominum Eugenium & ſuos, adverſus hanc expeditionem pendente termino aſſignato, gravia impedimenta in Avinione præſtita. Idque accidit, ut Oratoribus (D) noſtris in Avinionem venientibus, præcipui gubernatores civitatis tunc abſentes eſſent, ſine quibus res non poterant tractari. Quibus deinceps advenientibus, ita actum eſt, ut Avinionenſes ipſi circa terminum præfixum capitaneum triremium noſtrarum de triginta millibus & octingentis florenis auri de camera contentarent, & Oratores noſtros de reſiduo totius pecuniæ expetitæ cautos ac ſecuros facerent, prout ipſi Oratores noſtri hoc idem ſuis litteris nobis intimaverunt. Requirebant autem ipſi Avinionenſes, ut decretationem electionis ſeu nominationis loci per nos factæ expediremus. Quæ nos attentius conſiderantes, & intentioni hujus ſanctæ Synodi ſatis- (E) factum eſſe judicantes, per talem expeditionem pecuniarum, attentis maxime impedimentis interea appoſitis, (quoniam legitima impedimenta in omni concluſione rerum agendarum intelliguntur excepta) eum & per hunc modum longe melius providebatur univerſali Eccleſiæ, quam dimittendo omnia quæ parata erant pro legatione mittenda in Græciam & intrando magnas difficultates electionis alterius loci in turbationem rerum agendarum, maxime quoniam urgebamur conventiones noſtras cum capitaneo claſſis triremium Eccleſiæ initas ſervare, cui dilectus Eccleſiæ filius Julia-

ANNO CHRISTI 1438.

ANNO CHRISTI 1438.

lianus tituli sanctæ Sabinæ presbyter Cardinalis, Legatus sedis Apostolicæ, vexillum Ecclesiæ & baculum peregrinationis in nostra congregatione generali nomine nostro tradiderat, cuique jam grandis summa pecuniæ per Avinionenses assignata erat, conclusimus ad ipsam decretationem locorum prius electorum videlicet Basileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, procedendum fore, & duæ partes hujus sacri Concilii & amplius in eandem sententiam convenerunt, licet pauci de hoc non contenti alium locum pro celebratione Œcumenici Concilii nominare & deputare præsumpserunt, absque hoc quod talis potestas eis competere declarata fuisset. Quibus nec competebat de statu totius Concilii & universalis Ecclesiæ, factisque Fidei seu pertinentibus ad ea, contra consensum duarum partium Concilii, & morem permaxime in Generalibus Conciliis a principio nascentis Ecclesiæ observatum, disponere, qui tamen adhuc in nominando loca non concordes extiterunt, paucissimique fuerunt, qui tandem in hoc resedisse dicuntur, quod nominationem facerent Utini & Florentiæ, aut alterius loci qui tutus esset, ac Papæ & Græcis accommodus, quique galeas & pecunias primo expediret. In aliqua quoque nostrarum quatuor deputationum, in qua octoginta personæ erant, unus solus formam talis nominationis veluti decretandam propria voluntate produxisse, solus deliberasse & conclusisse dicitur. In aliisque deputationibus valde pauci hoc idem egisse dicuntur adversus ordinationes hujus sanctæ Synodi. Et demum, cum sessionem nostram super decretatione locorum Basileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, celebraremus, legereturque nostrum decretum in ambone majoris Ecclesiæ Basileensis juxta morem consuetum, unus ex illis paucissimis in loco inferiori & solito quamdam schedulam legere præsumpsit, a paucis vel nullis intellectam, quæ nominationem locorum Utini & Florentiæ aut alterius loci (ut præmittitur) per paucissimos factam continere dicebatur, qui etiam in ea Synodum Generalem contra consensum duarum partium Concilii & amplius se (ut dicitur) appellare præsumebant, licet nulliter & de facto. Sed non propterea dimisimus decreti nostri præfati publicationem super nominatione Basileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, continuare, quod aliam nominationem locorum irritam declaravit. Nam etsi ita permitteretur, ut longe minor pars in Conciliis Generalibus adversus partem multo majorem aliqua decretaret, sibique auctoritatem totius Concilii assumeret, ingressus periculosissimus ad multas divisiones excitandas in futurum, & destructionem ipsorum Conciliorum præberetur. Neque litteras super illo prætenso decreto, sic per nos irrito declarato, Bulla hujus sanctæ Synodi bullari toleravimus, licet quidam falso & clandestine aliquas bullaverint, sicut eas falso bullatas fuisse declaravimus, per solemne decretum in vigesimaseptima sessione hujus sanctæ Synodi promulgatum. Sed nec ipsius prætensi decreti tenorem observavit dominus Eugenius, immo effectum ejusdem (si quis fuisset) evacuavit, dum Florentiam, quæ in illo (ut dicitur) nominata erat, & pecunias atque galeas disponebat, per eum acceptatam rejecit, deinde Bononiam, sicut fertur, postremo Ferrariam pro libito suæ voluntatis elegit, ac etiam, priusquam Græci ad portum aliquem citramarinum applicuissent, conciliabulum in ipsa civitate Ferrariensi erexit. Neque ad ipsum arbitrari spectabat, quis locus tutus erat pro Concilio celebrando, cum ipse talem locum tutum judicare poterat quem sancta Synodus minime tutum reputasset. Nec asserere potest sibi facultatem per præfatum prætensum decretum attributam, ut nunc in uno loco, nunc in altero (prout vellet) Concilium fieri ordinaret, ac de ejus securitate judicaret, quod nec illi pauci fecerunt, nec sub nomine Generalis Synodi adversus Synodum ipsam & ejus libertatem atque auctoritatem tale aliquid faciendi, ipsamque voluntati Papæ subjiciendi, colorem aliquem habuerunt. Neque etiam in Concilio unquam convenerunt ad judicandum, vel declarationem faciendum super securitate loci Ferrariensis, aut adimpletione primo facta ex parte loci illius in expeditione galearum & pecuniarum, de quibus in ipso prætenso decreto agi dicebatur. Denique nec per eos qui illud condidisse dicuntur hoc observatum est, ut firmiter in Basilea steterint, donec Græci ad portum applicuissent. Quodque deinde infra mensem recesserint ad locum ipsis Græcis per Oratores Concilii nominatum, neque in hoc conventiones cum Græcis concordatas observarunt, sicque tametsi prætensum illud decretum aliquam apparentiam prius habuisset, quam tamen veraciter non habuit, fuit ex consequentibus effectibus evacuatum: ipsumque cassum nullum & irritum penitus esse & fuisse, nulliusque roboris & momenti, decernit & declarat hæc sancta Synodus, inhibens ne quis quacumque dignitate, etiamsi papali præfulgeat dictum prætensum decretum sub nomine legitimi & Synodalis decreti audeat nominare, nec illius executioni favores quomodolibet impendere, sub pœnis & censuris contra violatores & turbatores unitatis ac pacis Ecclesiasticæ a jure impositis, in quas decernit hæc sancta Synodus eos incidere ipso facto, notum faciens universis suum verum decretum legitime conclusum, ex assensu duarum partium & amplius juxta decreta & ordinationes ipsius, & ex communi omnium suppositorum Concilii concordia, nemine discrepante, vera ejus Bulla plumbea bullatum, veraciter per eam fuisse observatum, & in executionem deductum, conventionesque initas cum Græcis ex parte sua, quantum in se fuit, adimpletas extitisse. Quæ quidem sancta Synodus Oratores suos venerabiles Episcopos Visensem, & Lausanensem ac Nicolaum de Mentone militem, cum galeis & pecuniis in Græciam misit, qui coram imperatore * Romanorum, & Patriarcha Constantinopolitano omnia ex integro adimplere obtulerunt quæ ipsis promissa fuerant, sicuti sua relatio cum attestatione publicorum notariorum nobis facta indicavit, locumque Œcumenici Concilii celebrandi nominaverunt, qui antea per ipsos Græcos in suis conventionibus expresse acceptatus fuerat & concordatus. Portum etiam tali loco aptiorem assignaverunt, requirentes eosdem imperatorem & Patriarcham, ut pariter sua promissa adimplerent. Qui se excusaverunt super non adventu eorum, allegantes tempus adimplendarum promissionum elapsum fuisse, prout per litteras suas nobis rescripserunt, quamquam tamen huic responsioni fuerit plene satisfactum per Oratores nostros, quoniam ipsi conve-

Concilium Ferrariense & Latina & Græca Ecclesia reverenter agnoscit.

* Romæorum.

ANNO CHRISTI 1438.

venienti tempore, mense scilicet Februarii, anno præterito ab hoc sacro Concilio recessérant pro veniendo illuc ante terminum assignatum, si non fuissent multiplicia impedimenta sibi deinceps objecta, quæ notoria sunt: quoniam in conventionibus cum Græcis per nos initis expresse cautum erat, omnia intelligi debere bona fide, sine fraude & dolo & absque impedimento legitimo & manifesto. Sed ultra hæc etiam præfatus imperator alteri Oratorum nostrorum Joanni de Ragusio in sacra theologia magistro, Ordinis prædicatorum apud eum existenti, dixerat se esse contentum, ut Oratores ipsi & galeæ ante mensem Octobris in Constantinopolim non venirent. Plurimas vero practicas in Græcia factas B accepimus per eos qui ex parte domini Eugenii transmissi fuerunt, ut adventum ipsorum Græcorum ad alterum locorum per nos nominatorum, impedirent, atque ipsos in locum, quem vellet dominus Eugenius, attraherent. Et in una triremi, in qua principalis Oratorum suorum præsens erat, Nuntius quidam, quem nostri Oratores præmiserant cum litteris sacri Concilii & plurium principum Christianorum, captus est, veluti per debitam informationem cognovimus, nec deinceps de vita ejus quidquam nobis aut nostris Oratoribus compertum extitit. Domus quoque præfati Joannis de Ragusio Oratoris nostri in Constantinopoli invasione balistariorum fuit C impetita: aliquaque ibidem facta sunt, quæ non est necessarium recitare per singula, ut sic ad fines suos pertingere possent, quos miserat dominus Eugenius, ita ut nostri Oratores sine Græcis ipsis, protestatione tamen solemni contra eosdem prius facta, redire oportuerit. Quæ omnia prævalere non potuerunt adversus veritatem. Sic hæc sancta Synodus cuncta cum Græcis concordata ex parte sua adimplevit, nec per ipsam remansit, quo minus Concilii Œcumenici celebratio cum Græcis in loco etiam per eos nominato habita fuerit, juxta ea quæ cum ipsis conventa erant, si illi promissa sua servassent, aut per alios non fuissent impediti seu retracti. Intenditque D & proponit eadem sancta Synodus, Deo adspirante, auctoritatem & veritatem catholicæ & universalis Ecclesiæ, quam ipsa repræsentat, ac integritatem Fidei orthodoxæ jugiter illæsas conservare, pro honore ipsius omnipotentis Dei & salute animarum: nec bono ipsius universalis Ecclesiæ conveniens existimat, per quascumque practicas aut exquisitos colores, etiam sub spe dubia prosequendi, modis aliunde excogitatis, alia negotia, quorum eventus incerti sunt, auctoritatem Conciliorum Universalium conculcari, veritates declaratas per Ecclesiam, & Fidem orthodoxam concernentes, prosterni, viam aperiri Romanis pontificibus ad dissolvenda Concilia Gene- E ralia per varios modos sine ipsorum consensu, ex quo facile potestatem datam ad ædificationem in destructionem verti contingeret, reformationemque Ecclesiastici status, pro qua jam tot sunt adhibiti labores, frustrari, atque ipsius Ecclesiæ stabilitatem & decorem hoc modo deperire in perditionem animarum & totius populi Christiani lamentabile detrimentum. Sic enim possemus & illa bona maxima exnunc perdere, & illa alia non acquirere, atque sic totam Ecclesiam in confusione relinquere. Primum quidem nobis incum-

A bit, Ecclesiæ fidem, veritatem & auctoritatem conservare, & deinceps cunctos ad ejus unitatem redire volentes sincera caritate amplecti, prout & nos semper parati sumus & erimus. Cum itaque ea nulla esse & penitus invalida, quæ dominus Eugenius adversus hanc sanctam Synodum, in ipsius prætensa dissolutione & translatione in Ferrariam, notorie constet, ipsumque conventiculum Ferrariense non fore Concilium, sed schismaticorum conventiculum, dudum præfato decreto vigesimænonæ sessionis hujus sanctæ Synodi declaraverimus, meritoque pœnam suspensionis ab administratione papali in spiritualibus & temporalibus jamdudum contra Romanum pontificem, Concilium Uni- B versale sine ipsius consensu dissolvere aut transferre attentantem, ordinatam, in ipsum dominum Eugenium tulerit, & latam esse declaraverit hæc sancta Synodus, ac etiam quascumque sententias, pœnas & censuras excommunicationis, privationis, inhabilitationis, interdicti, & alias contra hujus sanctæ Synodi supposita & eidem adhærentes, per ipsum dominum Eugenium latas & ferendas, cassas & nullas fuisse, & esse declaraverimus, non necesse arbitramur ut denuo ad ea cassandum & irritandum procedamus, quæcumque per ipsum dominum Eugenium, aut præfatum Ferrariense conventiculum facta sunt adversus eandem Synodum, quæcumque ejus supposi- C ta, & quoscumque ipsis adhærentes, etiam ante ipsius domini Eugenii suspensionem ab administratione papali, & quæ durante ipsius suspensione aut præfato conventiculo, facta sunt, fiunt, aut fient in futurum, in quibuscumque per ipsum videlicet dominum Eugenium ratione papatus, aut ipsum conventiculum sub Generalis aut Œcumenici Concilii nomine, qui etiam victualia suppositis hujus sanctæ Synodi auferri, & portantes ea spoliari, eorumque spolia primo capientium occupanti cedere * mandavit: quæ quam gravia sint adversus universalem Ecclesiam, & quanta reprehensione digni sint qui talia agunt, cuncti conspicere possunt. Nos quoque omnibus & D singulis manifestantes veritatem, declaramus omnia prædicta per ipsum dominum Eugenium, aut ipsum conventiculum facta & facienda, etiam contra dilectos Ecclesiæ filios cives Basileenses & eorum civitatem, nulla penitus, cassa & irrita fuisse & esse, nec aliquem ipsius domini Eugenii præfatique conventiculi præceptis, mandatis aut prohibitionibus, etiam prætextu cujuscumque juramenti aut obligationis, in quibuslibet prædictis teneri obedire, immo potius ad non obediendum illis, omnes & singulos catholicos ex præcepto Domini & Ecclesiæ sponsæ ejus quam ab omnibus audiri jubet, esse adstrictos. Requirimusque & monemus universos Christi fideles, ut E Ecclesiæ catholicæ (quæ a directore dirigitur sapientissimo & infallibili) per hanc sanctam Synodum repræsentatæ firmiter adhæreant usque in finem, nec ullis tentationibus per voluntatem cujuscumque suscitatis aut suscitandis, ab ipsius Ecclesiæ firmitate & veritate suos animos dimoveant confidentes in superno Salvatoris nostri auxilio, qui ad Ecclesiam suam dixit: *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi:* manentesque perseveranter in ipsa Ecclesiæ domo, quæ ut ait beatus Hieronymus, declarans sacræ scripturæ veritatem, dicitur ædificari supra firmam

ANNO CHRISTI 1438. Ferrariensis Conc. & Latini & Græci inter OEcumenica numerant & venerantur.

* mandarunt.

Matth. ult.

Matth. 7. Cant. 6.

ANNO CHRISTI 1438.

mam petram, quæ unica columba appellatur, quæ ſponſa pulcra ſine ruga & macula, quæ domus etiam claves accepit, & poteſtatem ligandi & ſolvendi. Hanc domum ſi quis corrigentem corripientemque contempſerit, *ſit tibi* (inqnit) *ſicut ethnicus & publicanus*, ſoliditatemque Fidei ſemper teneant, memorantes etiam dictum illud beati Cypriani: Alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt, habere non poteſt Deum patrem, qui univerſalis Eccleſiæ non tenet unitatem.

Matth. 18.

Inſuper quoniam in ſupradicto decreto viceſimænonæ noſtræ ſeſſionis, pœnas & cenſuras juſtiſſimas promulgavit hæc ſancta Synodus adverſus omnes qui ad præfatum conventiculum Ferrarienſe accederent, aut mitterent, præcepitque ſub eiſdem pœnis & cenſuris omnibus & ſingulis in curia, quam dominus Eugenius quondam tenebat, aut etiam actu de facto tenet, exiſtentibus, ut ſi conventiculum Ferrarienſe per eum erigi contigeret, ab ejus curia recederent, & deinceps declarata ſuſpenſione ipſius ab adminiſtratione papali, etiam ſub pœnis & cenſuris in decreto noſtræ viceſimænonæ ſeſſionis contentis, mandavimus, ut infra quadraginta dierum ſpatium ab eadem curia recederent: ideo omnes & ſingulos in conventiculo Ferrarienſi aut prætenſa ipſius domini Eugenii curia exiſtentes, & in prædictis noſtris decretis comprehenſos, qui eorundem decretorum monitionibus non paruerunt, citat hæc ſancta Synodus, ut trigeſimo die a data præſentis decreti computando, in noſtra Generali congregatione (ſi tunc eam celebrari contingat) alioquin in proxima ſubſequente, compareant coram eadem ſancta Synodo, viſuri ſe declarari in pœnas prædictas incidiſſe, aut juſtas cauſas (ſi quas habeant) allegaturi: quem terminum ipſis peremptorie & una vice pro omnibus hæc ſancta Synodus duxit aſſignandum, & aſſignat, decernens ulterius contra eos procedendum fore, & declarandum, prout juris & rationis fuerit, quorum omnium nomina & cognomina haberi vult pro ſufficienter expreſſis. Inſuper cum in prima ſeſſione hujus ſanctæ Synodi pœnæ excommunicationis, anathematizationis & interdicti decretæ fuerint adverſus omnes & ſingulos, qui quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas vel ſæculares, ad hoc ſacrum Concilium venientes, ſeu in eo ſtantes, ut ab eodem recedentes, temeritate propria per ſe vel alium ſeu alios arreſtare, invadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, vel bonis ſuis ſpoliare, vel injuriis affligere, ſeu ipſos ſic delinquentes receptare, aut alias quomodolibet impedire, ſeu ea perpetrantium facta & commiſſa rata & grata habere, vel eis dare conſilium, auxilium vel favorem, publice vel occulte, vel directe vel indirecte præſumpſerint vel præſument in futurum, quæ pœnæ ſolemni decreto Concilii Conſtantienſis adverſus prædictos fuerunt ordinatæ, ultra eaſdem pœnas & cenſuras, quas omnes & ſingulos qui mandato præfati domini Eugenii, vel præfati conventiculi Ferrarienſis, quidquam prædictorum fecerint aut facient in futurum, expreſſe incurriſſe, & incurſuros eſſe decernimus ac declaramus. Etiam contra eoſdem, tanquam contra fautores ſchiſmatis, ad graviora procedendum fore decernit hæc ſancta Synodus, omnibus aliis decretis & ordinationibus ejuſdem ſanctæ Synodi in ſuo robore duraturis. Decernit tandem hæc ſancta Synodus omnes & ſingulos ſupradictos per publicationem præſentis decreti in valvis majoris Eccleſiæ Baſileenſis affigendi, perinde arctari ac arctatos intelligi, ac ſi dictæ citationis, ordinationis & declarationis executio ad eorum proprias perſonas facta fuiſſet.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, nono Kalendas Aprilis, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

SESSIO XXXIII.

De veritate Fidei catholicæ per tres veritates.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

ANNO CHRISTI 1439.

SICUT una eſt Chriſti Eccleſia, *quæ* (ut ait Apoſtolus) *eſt columna & firmamentum veritatis*, ſic omnia Eccleſiæ membra unitatem ſemper obſervare neceſſe eſt in profeſſione catholicæ veritatis, atque fideliter & firmiter credere, quidquid per ipſam Eccleſiam de veritate Fidei fuerit declaratum, ut non ſicut parvuli fluctuantes circumferantur omni vento doctrinæ, aut per repugnantium dogmatum varietatem in diviſiones & ſchiſmata prolabantur. Dudum autem in ſacra Generali Conſtantienſi Synodo conveniens catholica Eccleſia veritatem de Generalium Conciliorum auctoritate ſolemniter declaravit. Deinde in hac ſacra Generali Baſileenſi Synodo eandem neceſſariam declarationem ſub eodem qui ſequitur tenore innovavit. Primo, quod Generalis Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, ad extirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem Eccleſiæ in capita & in membris. Item declarat, quod quicumque, cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſive ordinationibus aut præceptis hujus ſanctæ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis ſeu ad ea pertinentibus factis vel fiendis obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Cumque (ſicut præfertur) quilibet cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, Concilio Generali in * præmiſſis obedire teneatur: declaratum etiam fuit frequenter ac dilucide, quod ipſum Generale Concilium præmiſſis eaque concernentibus, aut aliquo præmiſſorum actu congregatum, ſine ipſius conſenſu per nullum quavis auctoritate, etiamſi papali dignitate præfulgeant, diſſolvi, transferri, aut ad aliud tempus prorogari poteſt. Et licet has eſſe veritates Fidei catholicæ ſatis conſtet ex pluribus declarationibus præcedentibus, tam in præfato Conſtantienſi Concilio quam in hoc Baſileenſi factis, ad majorem tamen ſoliditatem & firmitatem omnium catholicorum in unanimi profeſſione veritatum ipſa-

Conſtantienſis Conc. ſeſſ. 4. & 5. & in hoc Baſileenſi ſeſſ. 2.

* prædictis

ANNO CHRISTI 1439.

ipsarum, hæc sancta Synodus definit, declarat, prout sequitur.

Quemadmodum has veritates damnarit Eugenius IV. vide infra sess. 19.

Veritas de potestate Concilii Generalis, universalem Ecclesiam repræsentantis, supra Papam & quemlibet alterum, declarata per Constantiense & hoc Basileense Generalia Concilia, est veritas Fidei catholicæ.

Veritas hæc, quod Papa Concilium Generale universalem Ecclesiam repræsentans, actu legitime congregatum super declaratis in præfata veritate, aut aliquo eorum, sine ejus consensu nullatenus auctoritative potest dissolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, est veritas Fidei catholicæ.

Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans est censendus hæreticus.

Datum in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, decimoseptimo Kalendas Junii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimonono.

SESSIO XXXIV.

De depositione Eugenii Papæ quarti.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Nota quod est conciliabulum se illegitimum, & ob id omnia lancita nullius esse valoris.

PROSPEXIT Dominus de excelso sancto suo, de cælo in terram aspexit, ut audiret gemitus plorantis Ecclesiæ super perditionibus animarum pretioso Jesu Christi sanguine redemptarum, & malis innumeris, quæ in religionem Christianam irruerunt. Et quoniam justus est ipse Dominus, & justitias dilexit, in unum hominem, per quem scandalum venit universo orbi, & quo graviter peccante, atque correctionem spernente, ira super omnem populum venire videtur, judicium facere disposuit, per ministerium Ecclesiæ suæ congregatæ in nomine ipsius Christi Salvatoris omnium, qui ait: *Ubicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum*, & qui de peccatore nolente Ecclesiam audire, dixit: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*. Ejusdem quoque divina providentia prævidens resistentias & oppugnationes, quas adversus reformationem Ecclesiæ Dei & auctoritatem sacrorum Generalium Conciliorum ipsam Ecclesiam repræsentantium, ac bonum publicum totius religionis Christianæ, suscitaturus erat in tempore suo Eugenius Papa quartus, quantaque scandala, divisiones & schismata facturus in orbe, sacram Synodum Constantiensem excitavit per Spiritum sanctum, ut declarationem veritatis Fidei catholicæ toti orbi explicaret, dicentem quod Concilium Generale universalem Ecclesiam repræsentans potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet, cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, extirpationem schismatis, & reformationem generalem Ecclesiæ in capite & in membris. Item quod si quis, cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis, sive ordinationibus, aut præceptis ipsius Concilii Generalis in prædictis & pertinentibus ad ea contumaciter obedire contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo. Qua siquidem declaratione viam paravit miserator Dominus, per quam Ecclesia Dei in præfatum Eugenium multiplices excessus, qui adeo notorii sunt, quod nulla tergiversatione celari possunt, perpetrantem & contumaciter Ecclesiam audire, ac præceptis, statutis & ordinationibus Synodalibus obedire contemnentem, justum judicium ferre haberet, juxta cujus veritatis declaratæ dispositionem, hæc sancta Synodus Basileensis in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, necessarium esse judicans, ut cui pia non prodest correctio, debita non pareat abscisso: postquam in multa longanimitate, patientia & mansuetudine post plures admonitiones expectavit eundem Eugenium, ut salutarem emendationem & excessum prædictorum correctionem efficeret, tandem cum amplius differri non possit, quo minus catholicæ Fidei & saluti universæ Christianæ religionis sub auxilio Spiritus Paracleti provideatur, ne ex ulteriori protelatione justitiæ sanguis pereuntium animarum de nostris manibus requiratur, sed cum diligentia salubre regimen gregi Dominico præbeatur, ut postquam veritas de terra militantis Ecclesiæ orta est, & justitia de cælo prospexit, Deus ipse donet benignitatem, & terra nostra proferat fructum salutarem, oriaturque simul nostris diebus justitia & abundantia pacis; eadem sancta Synodus pro tribunali sedens, per hanc suam sententiam diffinitivam, quam fert in his scriptis, pronuntiat, decernit & declarat, Gabrielem prius nominatum Eugenium Papam IV. fuisse & esse notorium & manifestum contumacem, mandatis seu præceptis Ecclesiæ universalis inobedientem, & in aperta rebellione persistentem, violatorem assiduum atque contemptorem sacrorum canonum Synodalium, pacis & unitatis Ecclesiæ Dei perturbatorem notorium, universalis Ecclesiæ scandalizatorem notorium, simoniacum, perjurum, incorrigibilem, schismaticum, a Fide devium, pertinacem hæreticum, dilapidatorem jurium & bonorum Ecclesiæ, inutilem ac damnosum ad administrationem Romani Pontificii, omni titulo, gradu, honore & dignitate se reddidisse indignum. Quem propterea eadem sancta Synodus a papatu & Romano Pontificio ipso jure privatum esse declarat & pronuntiat, ac ipsum ab eisdem amovet, deponit, privat & abjicit, decernendo nihilo minus contra eundem, ad executionem etiam aliarum juris pœnarum, ad quas hæc eadem sancta Synodus hac eadem sua sententia ipsum condemnat, ulterius fore procedendum. Ac eidem inhibet, ne deinceps pro Papa vel Romano Pontifice se quovis modo nominet seu gerat. Omnesque Christicolas ab ipsius obedientia, fidelitate ac juramentis & obligationibus eidem quomodolibet præstitis, absolvit & absolutos esse declarat, ac omnibus & singulis Christi fidelibus inhibet, sub pœnis fautoriæ schismatis & hæresis ac privationis omnium beneficiorum, dignitatum, & honorum Ecclesiasticorum & mundanorum, & aliis pœnis juris, etiamsi imperialis, regalis, Cardinalatus, Patriarchalis, Archiepiscopalis, aut Episcopalis dignitatis, aut etiam-

Matt. 18.

Ibidem.

Constantiensis Conc. sess. 4 & 5. & Basileensis sessione 2.

Psal. 84.

Pius II. Pontifex maximus Eugenium hunc vocat virum bonum & sanctum, & eum de multis falso accusatum dicit. Vide ejus Bullam retractatoriam.

ANNO CHRISTI 1439.

etiamsi communitates, universitates, & collegia existant, qui si contra hanc inhibitionem fecerint, sint auctoritate hujus decreti ac sententiæ ipso facto privati; & alias juris incurrant pœnas, ne eidem Gabrieli notorio schismatico, perjuro, hæretico, scandalizatori, incorrigibili, pertinaci, privato, deposito, amoto, & taliter declarato, tanquam summo Pontifici obediant, pareant, vel intendant; aut eum quovis modo sustineant vel receptent, aut sibi auxilium, consilium vel favorem præstent. Nec non pronuntiat, decernit, & declarat eadem sancta Synodus, omnes & singulos processus, inhibitiones, sententias, censuras, constitutiones, ordinationes, & alia quæcumque per eum aut alios quoscumque factos & facta, quæ possent præmissis obviare, irritos, & inanes, ac irrita & inania, nulliusque fuisse aut fore roboris vel momenti.

Datum in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, septimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono.

SESSIO XXXV.

De stabilitate Concilii Basileensis.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Diligentibus Deum nihil in hoc sæculo tam grave videri debet, quam quod ab operibus caritatis in ejus gloriam & animarum salutem explendis animos eorum retrahat, cum & beatus Paulus Apostolus dixerit: *Neque mors, neque vita, poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.* Idcirco hæc sancta Synodus in nomine ipsius Christi Salvatoris congregata, non obstantibus quibuscumque impedimentis, opera sancta reformationis Ecclesiæ sanctæ Dei & salutis universorum, quantum concesserit divina pietas, & constanter & perseveranter prosequi desiderans; atque jam semoto per justitiæ rectitudinem præcipuo obstaculo, quod per inutilem & damnosam administrationem Romani Pontificis maxime oberat unitati, paci & debitæ gubernationi ipsius Ecclesiæ, pacem cunctorum, quantum fieri potest, perquirere cupiens; cum in decreto undecimæ sessionis ejusdem sanctæ Synodi statutum fuerit, quod hoc præsens Basileense Concilium non possit dissolvi, nisi consentientibus duabus partibus ejusdem Concilii; scrutatis votis singulorum, primo in singulis deputationibus, & deinde in congregatione Generali, ac demum in sessione publica decretatione subsecuta; & deinceps super modo ponendi materiam dissolutionis Concilii, in deliberatione per deputatos duodecim fuerit certa conclusio recepta, pridie Idus Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo, statuit, decernit, & declarat, quod per recessum cujuscumque, aut quorumcumque, cujuscumque status, aut dignitatis, ab hac civitate Basileensi, etiamsi Cardinalatus, Patriarchalis, aut Pontificalis existant, non sit, neque censeatur Concilium dissolutum, nisi juxta formam & modum prædictorum decreti & conclusionis processum fuerit. Et quoniam hac sodalitate stabilis permanentiæ Concilii debite observata, res arduæ, quæ in manibus sunt, poterant maturius & ordinatius tractari, & præcipue circa electionem futuri summi Pontificis, quæ majorem attentionem requirit; non intendit hæc sancta Synodus ante terminum sexaginta dierum in decreto septimæ sessionis ejusdem super ipsa electione in hoc Concilio fienda præfixum, computandorum a die depositionis Gabrielis, olim dicti Eugenii Papæ quarti, quæ fuit septimo Kalendas Julii, ad hujusmodi electionem procedere. Effluxo autem hujusmodi termino, decernit ad eandem electionem in sacro Concilio fore procedendum modis & formis per ipsum Concilium declarandis. Ut autem sub virtuoso & idoneo pastore, quem a Domino dari speramus, fiat omnium Christianorum unio & abundantia pacis, volens hæc sancta Synodus cum reali affectu cunctos, quantum in se est, invitare ad pacem, omnes & singulos sequentes curiam prætensam præfati Gabrielis, olim dicti Eugenii Papæ, ac in eadem existentes, cujuscumque status, gradus, aut conditionis, etiamsi Cardinalatus, Patriarchalis, Episcopalis fuerint, qui ipsius Gabrielis, olim Eugenii, obedientiam & adhærentiam in totum dimiserint, huic sacro Concilio realiter & cum effectu, infra terminum hujusmodi sexaginta dierum, a tempore prædictæ depositionis computandorum, adhæserint, atque de his coram eodem Concilio per se vel per alios legitime docuerint, infra terminum prædictum, intendit benigne amplecti & recipere, ac eorum statui & indemnitati convenienter providere.

Rom. 8.

Datum Basileæ in sessione nostra publica, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, sexto Idus Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, Apostolica sede vacante.

SESSIO XXXVI.

De Conceptione gloriosissimæ Virginis Mariæ.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Elucidantibus divinæ gratiæ mysteria mercedem gloriosam repromisit æterna Dei Patris Sapientia, dum ait: *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.* Quod etiam de gloriosa Virgine, quæ ipsam Patris Sapientiam Dei Filium æternum in utero pertulit, ac mundo peperit, sacrosancta legit Ecclesia. Nam quidquid de dignitate & sublimitate Virginis matris educitur in lucem, hoc non dubium est ad laudem & honorem Filii sui pertinere. Et qui honorificant gratiam & sanctitatem Matris, honorificant & elucidant gloriosum nomen Filii ejus, qui ipsam sanctificavit & replevit gratia. Unde si in ceteris rebus elucidatio veritatis, quæ a Domino Deo est, præclara merita parturit; in ea re specialiter fructus uberrimos afferre speranda est, quæ sanctificationem & dedicationem templi illius concernit, in quo ante sæcula, antequam terra fieret, & ab æterno

Eccli. 24.

ANNO CHRISTI 1439.

no sibi mansionem nrdinavit prima & æter- A na Veritas. Id quoque maxime congruit, ut pax habeatur in quæstionibus concernentibus sanctiatem illius, per qnam pax diffusa est in terris. Hactenus vern difficilis quæstin in diversis partibus & enram hac sancta Synodo super Conceptione ipsius glnriosæ virginis Mariæ matris Dei & exordio sanctificatinnis ejus facta est: qnibusdam dicentibus ipsam virginem & cjus animam per aliqund tempus aut instans temporis subjacuisse actualiter nriginali culpæ; aliis autem e converso dicentibus, a principin creationis suæ Deum ipsam diligendo gratiam eidem contulisse, per quam a macula nriginali illam beatissimam personam liberans & præservans, subiimiori sanctificationis genere B redemit, eum fundaret eam Altissimus ipse, & ipsam fabriearet Filius Dei Patris, nt esset mater ejus in terris. Nos vern diligenter inspectis auctoritaribus & rationibus, quæ jam a pluribus annis in publicis relatinnibus ex parte utriusque doctrinæ coram hac sancta Synndo allegatæ sunt, aliisque etiam plurimis super hac re visis, & matura consideratione pensatis, doctrinam illam differentem glorinsam virginem Dei genitricem Mariam, præveniente & nperante divini numinis gratia singulari, numquam actualiter subjacuisse originali peccatn; sed immunem semper fuisse ab nmni nriginali & actuali culpa, sanctamque & immaculatam; tanquam piam & consnnam cul- C tui Ecclesiastico, Fidei catholicæ, rectæ rationi, & sacræ scripturæ, ab omnibus catholicis apprnbandam fore, tenendam & amplectendam, diffinimus & declaramus, nullique de cetero licitum esse in contrarium prædicare seu docere. Renovantes præterea institutinnem de celebianda sancta ejus Conceptione, quæ tam per Rnmanam, quam per alias Ecclesias sexto Idus Decembris antiqna & laudabili ennsuetudine celebratur; statuimus & ordinamus eandem celebritatem præfata die in omnibus Ecclesiis, monasteriis, & cnnventibus Christianæ religinnis, snb nomine Conceptionis festivis laudibus colendam esse, cunctisque fidelibus vere pœnitentibus & cnnfessis, D ea die Missarum solemniis centum, primis autem vel secundis vesperis totidem, sermoni vern verbi divini de ea festivitate interessentibus centum qninquaginta dies, cnncessione perpetuis temporibus duratura, de injunctis sibi pœnitentiis hæc sancta Synodus elargitur.

Non celebratur festum Conceptionis Beatæ Mariæ ob hanc renovationem, cum esset conciliabulum: sed quia antea celebrabatur consuetudo illa.

Datum Basileæ in sessione nostra pnblica, in majnri Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, decimoquinto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini millesimn quadringentesimn trigesimo nono.

SESSIO XXXVII.

I.

Revocatio protestationum, conventionum, juramentorum, obviantium electionis Papæ fiendæ.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUoniam in opere necessarin, quod favente superna gratia aggressuri sumus, in eligendn summum Pontificem, & providendn saluti Ecclesiæ, in glnriam omnipotentis Dei, non snlum quærere npnrtet quæ ad ipsius nperis consummationem promnvent; verum etiam impedimenta tnllere, quæ felici progressui rerum agendarum adversari, aut officere possunt, vel quomodolibet contraire: ut purius, sincerius & liberius ipsa electin summi Pontificis fiat, omnes & singulas protestationes, quæ pnssunt puritati, sinceritati & libertati & efficaciæ ejusdem electinnis & eligendi per sacrum Concilium summn Pontifici obedientiæ plenariæ obviare; necnnn conventinnes, pactinnes, promissinnes, obligatinnes, juramenta, enndicta, intelligentias, & intendimenta, ubicumque, qualitercumque, & per qunscumque, cujuscumque status, gradus, conditionis, & præeminentiæ, etiamsi imperiali, regali, Cardinalatus, Archiepiscopali, ducali, ant alia quacumque Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, in adversum hujus electinnis factas & facta, fiendas & fienda, ex abundanti damnat, reprobat, & annullat, prout etiam de seipsis nulla nulliusque rnboris vel momenti existunt: mandans sub obtestatinne divini judicii, & sub excnmmunicationis pœna, quam in cnntrarium facientes ipso factn incurrant, & præcipiens, ne quis talia facere, vel jam factis uti, aut eadem observara qnovis modn præsumat. Omnesque & singulos ab hujusmndi promissionibus & obligatinnibus quibuscumque, etiam juramento vallatis, eadem sancta Synodus ad cautelam & ex abundanti absolvit & relaxat, & prnut hæc de facto processerunt, & absolutos & relaxatos esse declarat.

Datnm Basileæ in sessione nostra publica, in majnri Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, nono Kalendas [a] Decembris, anno a Nativitate Domini millesimn quadringentesimo trigesimo nono.

[a] al. Novembris.

II.

E

Aliud decretum ejusdem sessionis de modo eligendi summum Pontificem & numero.

Sacrosancta Basileensis Generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

Consolabitur Dominus Sion, & consolabitur omnes ruinas ejus, ait Isaias Propheta, *& ponet desertum ejus quasi delicias, solitudinem ejus, quasi hortum Domini. Gaudium & letitia invenie-* Isai. 51.

ANNO CHRISTI 1419.

nietur in ea, gratiarum actio & vox laudis: quod jam, aspirante singulari gratia Spiritus Paracleti, in Ecclesia conspicere speramus, & videre pastorem bonum constituendum a Domino super familiam suam, qui sapienti & fideli regimine relevet ipsam Ecclesiam a languoribus suis, quos ex inutili & damnosa administratione hactenus perpessa est. Et licet diversis temporibus diversi modi super electione Romanorum Pontificum observati sint, prout necessitas & utilitas Ecclesiæ exposcebat; nunc tamen cura rei hujus sub directione omnipotentis Dei incumbit huic sanctæ Synodo congregatæ pro reformatione Ecclesiæ & salute omnium fidelium in nomine Christi Salvatoris, qui ait: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum.* Et jam post editionem salubrium decretorum sacrorum canonum, atque justam depositionem illius, qui ipsos canones & decreta spernebat ac parvipendebat, sanctæ reformationi & restaurationi legis divinæ ac publicæ saluti vehementer obsistens; superest virum talem quærere a Domino, & cum beneplacito suæ benignitatis eligere, per quem desiderata cunctis gentibus ipsa reformatio atque salutaris gubernatio Ecclesiæ Dei in salutarem reducantur effectum. Nam & singulariter futuro pastori incumbet bene regendi necessitas, dum recens exemplum sui prædecessoris ob ejus damnosum regimen ejecti ante oculos positum habebit.

Matth. 18.

Dudum quoque in quarta sessione hujus sanctæ Synodi, celebrata duodecimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo secundo, statutum fuit de electione Romani Pontificis, si sedem Apostolicam hoc sedente Concilio vacare contingeret, in hunc modum: „Hæc sancta Synodus decernit, statuit, atque diffinit, quod in eventum vacationis sedis Apostolicæ, hoc sacro Generali Concilio durante, electio summi Pontificis in loco illius sacri Concilii fiat, & interdicit ne alibi celebretur. In contrarium attentata quavis auctoritate etiamsi papali, non obstantibus quibuscumque constitutionibus editis vel edendis, aut aliis in contrarium facientibus, ac si de ipsis de verbo ad verbum esset facienda mentio specialis, aut juramento firmata exsistant: quibus ex certa scientia derogat, & decernit nulla & irrita esse & nullius roboris vel momenti ipso jure. Contrarium vero attentantes sint tam active quam passive, quoad electionem Romani Pontificis & ad quæcumque alias dignitates inhabiles, & omnibus habitis dignitatibus perpetuo privati, & infamiæ notam & etiam excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Quod si forsitan aliqua de facto prætensa electio præsumeretur, tam electus prætensus, quam illi adhærentes & eum pro tali gerentes, supradictas pœnas incurrant. Absolutionem vero omnium & singulorum qui præmissas sententias aut aliquam earum incurrerint quoquo modo, dicta sancta Synodus tantummodo, præterquam in mortis articulo, sibi reservat: decernens præsens decretum ligare, afficere, vim & effectum habere & sortiri, post quadraginta dies continuo proxime secuturos a die publicationis ejusdem.

Basileensis Concilii sessione IV. cujus est initium, Attendens quod ad.

Deinceps autem in nostro decreto septimæ sessionis ordinatum fuit, quod in eventum prædictum vacationis sedis Apostolicæ, hoc sedente Generali Concilio, ante sexaginta dies a tempore ipsius vacationis continue computandos, ad electionem Romani Pontificis minime procederetur: quem terminum sexaginta dierum, postquam vocavit ipsa sedes per depositionem Gabrielis, olim Eugenii Papæ IV. hæc sancta Synodus duxit exspectandum. Decrevitque, effluxo illo termino, electionem Romani Pontificis in hoc sacro Concilio esse fiendam, modis & formis per ipsum Concilium declarandis, prout in decreto nostro trigesimæquintæ sessionis plenius continetur. Cum autem jam per ejusdem termini lapsum adhuc per plures dies ad electionem præfatam procedere distulerimus, Ecclesiaque acerrimos dolores patiatur, dum protelatur sedis Apostolicæ diuturna vacatio, & differtur novi pastoris electio, ipse quoque, qui justissime depositus est, variis artibus Ecclesiam conturbare conatur, & Apostolicæ sedis primatum nefanda præsumptione tenere & occupare, in grave scandalum Ecclesiæ & magnum periculum Fidei & religionis Christianæ, (qui pertinaciam suam in dies magis ac magis hominibus manifestando mense Septembris proxime præterito horrendam invectivam adversus veritates Fidei, in hanc sanctam Synodum, ejusque fautores & defensores promulgavit, non correctionem seu emendationem proferens, sed omnem incorrigibilitatem & pertinaciam ostendens, atque propriis factis toti mundo manifestans.) necesse est Ecclesiæ catholicæ de prudenti & fideli pastore providere, qui eam a persecutionibus tam reprobi hominis defendat, fidemque conservet, ac justitiam & veritatem tueatur, animasque pretioso Christi sanguine redemptas, quas præfatus Gabriel seducere nititur, dirigat in viam salutis. Nam, sicut res ipsa indicat, plura & majora scandala in dies evenirent, nisi per auxilium gratiæ Dei de remedio provideretur opportuno. Ad quod quærendum, & de idoneo pastore providendum, necessitas Fidei maxime nos impellit. Volens itaque tandem hæc sancta Synodus post maturam & longam expectationem exolvere debitum Domino Deo suo, & saluti atque necessitati ipsius Ecclesiæ (ut tenetur) providere, ad laudem & gloriam beatissimæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, statuit, decernit & declarat, electionem Romani Pontificis fiendam & celebrandam esse pro hac vice per hoc sacrum Concilium Basileense seu ejus auctoritate, modis & formis infra scriptis.

Basileensis Concilii sessione VII. quæ incipit: Dudum hæc sancta.

Et primo, quod una cum dilectissimo Ecclesiæ filio Ludovico tituli sanctæ Cæciliæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbytero Cardinali, Arelatensi vulgariter nuncupato, præsente & præsidente sacro Concilio, & aliis ipsius sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, si qui ante consummatam electionem futuri summi Pontificis advenerint, & adhærentes huic sacro Concilio, eidem electioni interesse voluerint, alii tam de Prælatis, quam ceteris honorabilibus Ecclesiasticis viris, in sacerdotio aut saltem diaconatus ordine constituti, usque ad numerum triginta & duorum, per eandem Synodum ad prædictam electionem faciendam, in nostra generali congregatione ac in sessione publica nominandi & deputandi, potestatem habeant, prout secundum Deum & conscientias suas eisdem videbitur, hac vice libere

Iste Cardinalis Arelatensis fuit Eugenio infensissimus: hinc iste tot acerbitates, ut videtur.

ANNO CHRISTI 1419.

ANNO CHRISTI 1439.

re eligendi summum Pontificem auctoritate hujus sanctæ Synodi, ita ut ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia summus Pontifex habeatur, qui ab omnibus prædictis sic debentibus pro hac vice eligere, aut saltem a duabus partibus ipsorum fuerit electus, & consensum (ut infra dicitur) præstiterit. Nec valeat electio, nisi duæ partes prædictorum in ipsum electum consenserint & convenerint. Qui omnes pro hac vice eligere debentes, tanto attentius sinceris mentibus & expurgatis conscientiis idoneum & perutilem pastorem eligere curent, quanto Ecclesiam in majoribus necessitatibus positam conspiciunt, ad solum Deum oculos dirigentes, qui in districtissimo examine de tanto & tam arduo negotio (ex quo pendet salus universalis Ecclesiæ) reddituri sunt rationem. Ordinat insuper, statuit & decernit hæc sancta Synodus, quod supradicti eligere debentes, die sequente post nominationem eorum in congregatione generali, conveniant omnes in majori Ecclesia Basileensi, in qua Missa, & sermo solemnes celebrentur & fiant (prout est de more fieri in die quando intratur conclave) tenebiturque eodem die publica sessio, & ibi omnes suscipiant Eucharistiæ sacramentum, ac juramentum præstent quod in vigesima tertia sessione hujus sanctæ Synodi extitit ordinatum. Quibus peractis, sine redeundo in domos suas, intrent conclave ad hoc ordinatum in domo hujus civitatis Basileensis, in qua sacra deputatio pro communibus teneri consuevit, ad electionem hujusmodi celebrandam, & consequenter præsentandum ac intimandum, cæteraque faciendum, observandum & prosequendum, quæ in præsenti decreto expressa sunt & quæ in ceteris hic non expressis, & alia decreta hujus sanctæ Synodi, nec non aliæ constitutiones & ordinationes, videlicet tam in corpore juris clausæ, quam extravagantes, (quæ hactenus observari consueverunt) de Cardinalibus & aliis electoribus Romani Pontificis statuunt & decernunt, quæ omnia, salvis expressis in prædictu decreto, volumus in suo robore permanere, & etiam in prædictis ad eligendum pro hac vice deputatis & deputandis locum habere, quemadmodum de carnalibus in prædictis decretis, constitutionibus & ordinationibus statutum & ordinatum repetitur, sed nullum eisdem expressis quovis modo præjudicium generare.

Concilii Basileensis sessione 23. quæ incipit: *Quoniam salus populi*, §. *cum summo pontifici*.

Electus autem in Papam, præsentata sibi electione, si præsens in hac civitate fuerit, per aliquos ex ipsis electoribus, etiamsi Cardinales non fuerint, vel extra civitatem per aliquos ex ipsis, vel alios ad hoc habentes mandatum ab eis, in præsentia notarii & saltem decem personarum requisitus, teneatur infra diem naturalem ab hora requisitionis, consentire ac jurare modo & forma inferius descriptis, alioquin ejus electio pro infecta habeatur. Volumus autem, quod si contingeret ipsum electum hujusmodi electionem non acceptare, seu ei non consentire modo & forma & in tempore ordinatis, quod præfati ad eligendum ordinati ad alterius electionem procedant, priusquam exeant conclave, si præfatus electus in hac civitate fuerit. Si fuerit extra civitatem, eo casu infra triduum post notitiam habitam in Concilio, & per ipsum Concilium in congregatione generali declaratam, de recusatione per electum facta, iterum intrent conclave pro electione alterius faciendа omnibus modis & formis, sicut superius dictum est. Et si quis ipsorum a tempore primi ingressus conclavis in antea recederet a Concilio, vel decederet, aut impedimentum haberet per quod non posset electioni interesse, vel etiam conclave intrare nollet, alius loco ejus subrogetur de eadem natione per ipsos ad eligendum deputatos, aut per majorem partem ipsorum; qui habebit communicare & jurare, prout præfati deputati aut major pars ipsorum ordinaverit. Duretque potestas omnium & singulorum prædictorum absque alia nova deputatione electorum, donec electio per eos facienda realiter per consensum electi sortita fuerit effectum. Hanc autem formam & modum electionis approbat, statuit, ordinat & decernit hæc sancta Synodus pro hac vice. Et ad omnem scrupulum submovendum, omnes & singulos in eadem Synodo præsentes & venturos, & qui ei adhærebunt, quantum ad hujusmodi electionis opus & totalem effectum, ab omnibus sententiis excommunicationis (si quas forsitan incurrerint) & quibuscumque censuris a jure vel ab homine generaliter vel specialiter, etiam a Conciliis Generalibus vel summis Pontificibus, promulgatis absolvit, ipsosque ad omnes actus in eadem Synodo agendos active & passive, quatenus opus est, habilitat, & habiles esse declarat, volens etiam ut specialiter in omnibus ad eligendum deputatis aut deputandis (ut præmittitur) locum habeat Constitutio Clementis V. quæ ordinat ut nullus ex Cardinalibus cujuslibet excommunicationis, suspensionis & interdicti prætextu, a dicta electione repelli valeat, ceteris ejusdem Concilii decretis in his quæ superius expressa non sunt semper salvis, supplens ex certa scientia & ex plenitudine potestatis omnes & singulos defectus, si qui forsitan intervenerint in præmissis, ac etiam suspendens omnia jura positiva in Conciliis Generalibus & a summis Pontificibus edita & statuta, & ordinationes, consuetudines & privilegia quibuscumque concessa, & pœnas contra quoscumque ordinatas, & eis derogans, in quantum effectum præsentis decreti impedire possent, quoquo modo in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque. Præterea cum necessitas rerum & circumstantiæ temporis id exposcant, ut hæc sancta Synodus & ipse summus Pontifex per Dei gratiam in proximo assumendus quam maxime unum sint eadem caritate & unanimi consensu, quampluribus ad hæc urgentibus rationibus ordinat & decernit, ut electus in summum Pontificem, priusquam aliquid grave in his quæ pertinent ad administrationem Papatus exerceat, insignia coronationis suæ assumere debeat in loco hujus sacri Concilii, ad quem, si absens fuerit, infra terminum sibi assignandum per deputatos ad eligendum, vel majorem partem eorundem, venire teneatur.

III.

ANNO CHRISTI 1439.

III.

Sequitur forma consensus, professionis & juramenti præstandi per ipsum electum in summum Pontificem.

In nomine Domini Amen. In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ego N. electus in Papam omnipotenti Deo, cujus Ecclesiam suo præsidio regendam suscipio, & beato Petro Apostolorum principi corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita constitutus fuero, me firmiter credere & tenere Fidem catholicam, secundum traditionem Apostolorum, Generalium Conciliorum, & aliorum sanctorum patrum, maxime autem sanctorum octo Conciliorum universalium, videlicet primi Nicæni, secundi Constantinopolitani, tertii Ephesini primi, & quarti Chalcedonensis, quinti & sexti item Constantinopolitani, septimi item Nicæni, octavi quoque Constantinopolitani, nec non Lateranensis, Lugdunensis, Viennensis, Constantiensis & Basileensis Generalium Conciliorum, & illam Fidem usque ad unum apicem immutilatam servare, & usque ad animam & sanguinem confirmare, defensare & prædicare, ritumque pariter sacramentorum Ecclesiasticorum Ecclesiæ traditum, omnimode prosequi & observare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione Fidei catholicæ & extirpatione hæresum & errorum, reformatione morum, executione & observatione decretorum Constantiensis & Basileensis Conciliorum, ac pace in populo Christiano. Juro etiam prosequi celebrationem Conciliorum Generalium ac confirmationem electionum, juxta decreta sacri Basileensis Concilii. Hanc autem professionem mea manu subscripsi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii redditurus sum de hoc & aliis meis operibus rationem, pura mente super altare offero, quam in primo publico consistorio solemniter repetam. Datum ut supra.

IV.

Decretum inhibitionis, ne bona electi & eligentium rapiantur.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, ad perpetuam rei memoriam.

Cum ea quæ laudabiliter pro reprimendo conatu malignantium ordinata sunt, nullatenus negligi deceat, sed potius diligenti servari studio, sacrum canonem, dudum in Concilio Constantiensi editum adversus illos qui bona electorum, seu etiam eorum qui famabantur de novo electi in summos Pontifices, rapere vellent, innovat hæc sancta Synodus sub hujusmodi tenore: Omnis ætas ab adolescentia sua prona est ad malum, ad id præsertim ad quod cupiditatis & avaritiæ * stimulis incitatur. Fiunt autem & factæ sunt leges, ut earum metu humana refrenetur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & refrenetur nocendi facultas. Cum itaque nonnunquam evenisse comperimus, quod electo Romano Pontifice, nonnulli sub prætextu prætensæ cujusdam abusivæ licentiæ, res & bona sic electi, quasi culmine divitiarum adepto, falso prætendentes occupanti concedi, nedum illius sic electi, immo aliquando nonnullorum quos electus esse mendaciter confingunt, domos, res & bona Cardinalium, aut electorum Romani Pontificis, & aliorum in loco conclavis existentium, etiam violenter invadunt, recipiunt, occupant & transportant, lucrifacta existimantes: ex quibus (si permitterentur) plura pericula, scandala, rapinæ, furta, & nonnunquam homicidia sequerentur. Nos igitur tam sceleratæ temeritatis & audaciæ viam præcludere, & hujusmodi periculis & scandalis obviare volentes, præfatum damnantes sceleratum abusum, talia fieri hoc edicto prohibemus: statuentes quod quicumque cujuscumque status aut conditionis existant, contra hoc præsumpserint attentare, aut ad hoc auxilium, consilium vel favorem præbere, pœnas quas in violentos raptores & occupatores hujusmodi jura atque Apostolicæ & imperiales Constitutiones statuunt, & eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, a qua nisi per hanc sanctam Synodum, aut futurum Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo, & facta satisfactione, absolvi nequeant, & omni officio, beneficio, privilegiis, ac dignitate Ecclesiastica & mundana, feudisque & rebus aliis, si quæ aut quas in Romana vel aliis Ecclesiis obtinebunt, sint privati, & intestabiles active & passive existant: civitas vero quæ in præmissis culpabilis fuerit, Ecclesiastico subjaceat interdicto: huic adjicientes sanctioni, ut domini temporales rectoresque & officiales civitatis vel loci, ubi electionem Romani pontificis contigerit celebrari, illa imminente, præmissa fieri sub gravibus pœnis publice & realiter prohibeant, & prohibitionem diligenter faciant observari, ceteris constitutionibus circa talia editis in suo robore duraturis. Et quia nunc imminet electio Romani pontificis, per hanc sanctam Synodum seu ejus auctoritate celebranda, ubi observatione & executione præfatæ constitutionis opus est, nos omnia & singula prædicta agendi & exequendi illis personis tam Ecclesiasticis quam sæcularibus, quæ postmodum in nostra cancellaria nominabuntur, plenam & liberam committimus & concedimus facultatem & potestatem, decernentes litteras super hoc fieri cum censuris & aliis remediis juris, etiam cum invocatione brachii sæcularis & clausulis opportunis. Datum ut supra.

Constantiensis Concilii sessione 41.

* stimulo.

V.

Ne tempore electionis fiat audientia.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, ad futuram rei memoriam.

Ne variarum rerum occupatio actum salubrem electionis futuri Pontificis impediat aut perturbet, decernit hæc sancta Synodus, ut ad tam necessarium & tam salubre electionis negotium attentius procedatur, audientiam & omne causarum & litium exercitium in hoc sacro Concilio, præter audientiam cameræ, a die quo deputati ad eligendum summum Pontificem intrabunt conclave, & deinceps usque ad publicationem electionis ipsius summi Pontificis inclusive, suspendenda esse, eademque hoc præsenti decreto suspendit & prohibet, irritum decernens & inane quidquid

in

ANNO CHRISTI 1439.

in contrarium fuerit attentatum. Datum ut supra.

SESSIO XXXVIII.

I.

Contra invectivam.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

3. Esd. 4.

IN Esdra scriptom est: *Veritas magna & fortior præ omnibus. Omnis terra veritatem invocat: cælum etiam ipsam benedicit: veritas manet, & invalescit in æternum, & vivit & obtinet in sæcula sæculorum. Non est apud eam accipere personas, neque differentias: sed quæ justa sunt facit omnibus injustis.* Cujus quidem veritatis fortitudinem dum impugnare conatur Gabriel, quondam dictus Eugenius Papa quartos, justo judicio a papatu depositus, seipsum magis dejicit & prosternit. Qui nuper apud Florentiam (prout per summariam informationem accepimus) libellum quemdam, qui incipit, Moses servus Dei, promulgavit, in quo prætensam translationem præfatam hujus sacri Concilii io Ferrariam, quam erroneam in fide pluribus decretis & Epistolis nostris lucidissime declaravimus, nec non erectionem schismaticam conventiculi Ferrariensis sub nomine Generalis Concilii, hoc sacro durante Concilio, in vim præfatæ translatioois attentatam, majori semper cum pertinacia defendere & approbare conatur, adjiciens quod a recta linea per anfractus erroris exorbitavimus, quodque Concilium Constantiense in malignum sensum, & a sana doctrina penitus alienum pertraximus, in hoc quod declaravimus per sessionem nostram decimo septimo Kalendas Junii proxime præteriti celebratam, tres veritates, quarum tenor sequitur.

Basileensis Concilii sessione 33. quæ incipit, *Sicut vos est*.

Veritas de potestate Concilii Generalis, universalem Ecclesiam repræsentantis, super Papam & quemlibet alterum, declarata per Constantiense & hoc Basileense Generalia Concilia, est veritas Fidei catholicæ.

Veritas hæc, quod Papa Concilium Generale universalem Ecclesiam repræsentans, actu legitime congregatom, super declaratis in præfata veritate aut aliquo eorum, sine ejus consensu nollatenus auctoritative potest dissolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, est veritas Fidei catholicæ.

Constantiensis Concilii sessione 4. & 5. & in hoc Basileensi sessione 2.

Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans est censendus hæreticus.

Conatur quoque ipse Gabriel post prædicta per eum sic asserta, sub obscuritatibus verborum mundum involvere, dicens se damnare & reprobare veritates prædictas ad sensum Basileensem, quem, loquit, facto demonstravit, neque illum sensum explicans, nec ioquo sensu eas approbare velit manifestans: quæ fortassis ideo subticet, quoniam manifeste videt verba dictarum veritatum ita clara esse & aperta, sicut sunt, quod de nulla obscuritate notari merito possunt, nec ad multiplices pertrahunt sensus: & pee consequens, quod ille A primus sensus, juxta quem se dicit reprobare dictas veritates, nullatenus allegari potest. Hoc autem notum facimus universis catholicis, quod nullum sensum in his habet hæc sancta Synodus, nec habere vult, nisi quem sacra Synodus Constantiensis habuit in declaratiooibus suis, sensum verum & catholicum, quemque semper habuimus in declarationibus per oos factis, io secunda, uodecima, duodecima, vicesimanona & aliis sessionibus nostris, ac Epistolis Synodalibus, pariter cum Cardioalibus saoctæ Romanæ Ecclesiæ, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Oratoribus prioeipum, Abbatibus, doctoribus, qui io nostro cœtu adsuerunt, fideliter & unaoimiter B credentibus, quod Concilium habet potestatem immediate a Christo, cui Papa obedire tenetur, prout veritas præfata in Concilio Constaotiensi declarata, diffioivit, quodque hæc veritas est juris divini, quod Papa ipse Concilium Generale universalem Ecclesiam repræsentans legitime congregatum, eo modo quo frequenter declaratum est, sine ejus consensu dissolvere, aut de loco ad locum transferre ooo potest: neque adversus has veritates prævalere potuit Gabriel ipse, qui prætensam dissolutionem hujus sacri Concilii sine ejus consensu prima vice per eundem Gabrielem attentatam, hoc sacro Concilio eidem ex parte Dei omnipotentis præcipiente atque man- C dante, judicialiter revocare compulsus est, ac in sua adhæsione eam declaravit nullam, irritam & inanem, ipsaque non obstaote Concilium legitime continuatum fuisse, & prosecutionem habuisse & habere debere, revocando etiam expresse litteras iocipientes, Deus novit, quæ suo oomine factæ dicebantur, & adversus hujus sacri Concilii & aliorum Conciliorum auctoritatem varios errores continebant: item duas litteras suas incipientes, Inscrutabilis, &, Io arcano, alias etiam quascumque, ac quidquid per ipsum aut suo nomine in præjudicium aut derogationem hujus sacri Concilii Basileensis, seu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum seu assertum D erat. Ecclesia catholica tunc in pace conquievit, tenens firmiter esse verum & catholicum, quod Papa absque consensu Concilii ipsum dissolvere, aut transferre non potest: cognoveruntque cuncti fideles, quod acquiescere oportet judicio Generalis Concilii summum Pootificem, cum post tam diuturnam resistentiam duorum annorum, quibus ipsam dissolutionem idem Gabriel justificare conabatur, acquievit judicio sacri Generalis Concilii, præsentans judicialiter coram eodem formam suæ confessionis, quemadmodum sacrum Concilium ordinavit, revocando expresse (ut dictum est) quæcumque asserta per eum aut nomine suo io contrarium. Possuntque omnes catholici E nunc videre, quanta plaga infertur Ecclesiæ Dei, si revocaretur in dubium illa declaratio facta in Concilio Constaotiensi, vigore cujus & ineffabili ac inexpugnabili auctoritate depositio Joannis vicesimitertii, & privatio Benedicti a jure papatus (si quod habebant) sic io suis obedientiis nuncupatorum, ac etiam electio Martini, cui successit olim Eugenius, factæ sunt, & a quibus consequenter omnes creationes Cardinalium, & promotiones Prælatorum & aliorum ordioum & graduum Ecclesiasticorum factæ sont, quantumcumque declarationis ejusdem & auctoritatis datæ a Christo

Sed plerique Cardinales ad Eugenium venia petita redierunt; solo Arelatensi Basileæ manente.

Constantiensis Concilii sessione 12.

ANNO CHRISTI 1439.

sto Conciliis Generalibus vigor deperiret, si summi Pontifices possent Concilia, dum congregata essent, transferre de regione in regionem sine consensu ipsorum, & eisdem Conciliis præcipere ut dissolverentur aut discederent, etiamsi nollent, quoties liberet ipsis Pontificibus. Verum in hac reprobatione dictarum veritatum, quam idem Gabriel facit in præfato libello, intelligere possunt omnes fideles, quomodo jam id verificatur, quod e septem annis in sua duodecima sessione ipsius de ipso Gabriele prædixit hæc sancta Synodus, cum ait: Et, quantum ex ejus verbis factisque colligi potest, nil aliud prætendere videtur, nisi ut Ecclesiam pessundet, jusque sibi & successoribus faciat, non solum abrogandi ritum sacrorum Conciliorum, & ea pro libito dissolvendi, sed & ipsorum sacratissima decreta Spiritu Dei promulgata, a quibus status pendet universalis Ecclesiæ, irritandi & abolendi, & præsertim declarationem illam, quod in his quæ ad Fidem, extirpationem schismatis, & generalem reformationem Ecclesiæ in capite & in membris pertinent, quilibet, etiam papalis dignitatis, decretis Generalis Concilii subjicitur. Hæc in præfata duodecima sessione habentur, quæ nunc idem Gabriel aperte manifestat. Unde omnes intelligere possunt, quam juste hæc sancta Synodus hucusque eidem restitit. Conspiciunt animum obduratum, quo auctoritati Generalium Conciliorum factis & verbis resistebat, contemnendo etiam & violando voluntarie sacros canones pro salute animarum editos. De quibus ait Damasus Papa: Violatores canonum voluntarie a sanctis patribus graviter judicantur, & a Spiritu sancto, instinctu cujus ac dono dictati sunt, damnantur: quoniam blasphemare in Spiritum sanctum non incongrue videntur qui contra eosdem canones non necessitate compulsi, sed libenter (ut præmissum est) aliquid aut proterve agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifeste unum genus est blasphemantium Spiritum sanctum. Reprobat insuper præfatus Gabriel, & damnat suam depositionem, ad quam hæc sancta Synodus juxta dispositionem præfatæ veritatis in Concilio Constantiensi declaratæ, post longam expectationem & maturam examinationem judicialiter processit, propter hæresim, schisma, simoniacam notoriam pravitatem, perjurium, & contemptum, ac violationem assiduam Synodalium decretorum concernentium reformationem Ecclesiæ generalem in capita & in membris, quibus incorrigibiliter scandalizabat Ecclesiam Dei, a quibus quidem nequaquam se in præfato libello expurgat, sed convicia & maledicta in hoc sacrum Concilium & supposita ejus referre conatur, & sententiam in judicem ferre, a quo legitime condemnatus extitit. Et postquam per Ecclesiam hæreticus judicatus est, veros catholicos doctrinam ipsius Ecclesiæ invariabiliter tenentes hæreticos appellare præsumit, sicut mos est condemnatorum de hæresi, ut suis judicibus maledicere, & hæresim objicere soleant, cum veritate fuerint manifestissima superari. Ad quæ omnia pleniorem responsionem fecimus in responsione Synodali data in nostra Generali congregatione Nonis hujus mensis Octobris. Renovat etiam pœnas, quas adversus supposita hujus sanctæ Synodi, eo quod suæ prætensæ & erroneæ translationi non parebant, jamdudum

Basileensis Concilii sessione 12. cujus initium est: *Sancta catholica Ecclesia.*

25. q. 1. *Violatores.*

20. q. 1 *Hanc consuetudinem.*

A anno præterito in conventiculo Ferrariensi promulgavit. Cum itaque ex dicto libello omnibus constare possit, quomodo præfatus Gabriel in crimine hæresis ac schismatis, de quibus condemnatus est, se pertinacius obduratum reddebat, & magis se hæreticum comprobet, universis & singulis Christi fidelibus hæc sancta Synodus præcipit atque mandat, ut juxta verbum Mosis servi Dei dicentis, *Recedite a tabernaculis hominum impiorum*, a tabernaculo & consortio ac omni adhærentia ipsius Gabrielis, tanquam a Core, Dathan & Abiron auctoribus schismatis, recedant cum effectu, illumque omnino devitent, juxta præceptum Apostoli in Epistola ad Titum, qua dicit: *Hæreticum ho-* B *minem post primam & secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Nam etiam juxta doctrinam Joannis in secunda canonica sua, Non habenti doctrinam Ecclesiæ nec est dicendum Ave. Omnesque huic divinæ sententiæ non acquiescentes merito pertimescere habent, quoniam in districto examine divini judicii reddituri sunt rationem, si participationem, adhærentiam & favorem dicto Gabrieli, per Generale Concilium condemnato tanquam hæretico, præstent. Et quoniam (ut ait beatus Gregorius) illa capitula recipi non debent, quorum damnantur auctores, ne ex doctrina præfati libelli, quem C in confirmationem suæ hæresis & schismatis dictus Gabriel post suam condemnationem effecisse dicitur, quempiam fidelium in hac re seduci contingat, hæc sancta Synodus districtius inhibet, præcipit atque mandat omnibus & singulis Christi fidelibus, cujuscumque dignitatis, etiamsi Cardinalatus, Patriarchalis, Pontificalis, aut alterius cujuscumque Ecclesiasticæ vel sæcularis, etiamsi universitates, communitates vel collegia fuerint, ne privatum libellum publicare, prædicare, approbare, seu defendere præsumant, seu eidem quovis modo assentire, credere, aut favere, vel eo uti, seu utentibus eo consilium, auxilium, vel favorem præstare, neque etiam prætensis censuris, D seu sententiis innovationis, declarationis, damnationis, reprobationis, nuntiationis, confirmationis & dispositionis in eodem libello quomodolibet contentis, quas nullas ac nullius penitus roboris vel momenti esse decernimus & declaramus, obedire, attendere seu eas observare, aut vigore earundem seu aliorum quorumcumque mandatorum vel concessionum aut indultorum quascumque dignitates, etiamsi Cardinalatus, Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales fuerint, vel beneficia, aut alia quæcumque bona suppositorum hujus sanctæ Synodi & eidem adhærentium quovis modo impetrare, occupare aut detinere, etiamsi motu proprio eis concessa dicantur, E vel ipsos sic impetrantes, occupantes, vel detinentes, ad possessionem eorundem recipere vel admittere, seu eos in eisdem sustinere quovis modo præsumant, sub pœnis fautoriæ schismatis & hæresis, nec non aliis pœnis excommunicationis, privationis ab omnibus dignitatibus, etiamsi (ut præmittitur) Cardinalatus, Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales, aut Pontificales fuerint, beneficiis & officiis, & inhabilitationibus ad easdem, & interdicti, dudum in octava, tertiadecima, & vicesimanona, ac aliis sessionibus hujus sanctæ Synodi, in talia * facientibus promulgatis, quas

Num. 16.

Tit. 3.

* facientes.

ANNO CHRISTI 1439.

hæc sancta Synodus innovat, & quas omnes & singuli prædicti ipso facto incurrant, nec ab alio quam ab hac sancta Synodo, præterquam in mortis articulo, valeant de prædictis absolvi. Et si qui huic sacro Concilio incorporati, aut ei adhærentes, vigore mandatorum præfati Gabrielis, olim Eugenii, post ejus suspensionem ab administratione papali emanatorum, suis dignitatibus aut beneficiis quibuscumque spoliati essent, aut spoliarentur in futurum, possint nihilo minus sine aliæ causæ cognitione aut requisitione alterius auctoritatis, possessiones hujusmodi dignitatum & beneficiorum per se vel per alios reintrare & recuperare, aliis pœnis contentis in decretis nostris semper in suo robore duraturis.

Datum in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, tertio Kalendas Novembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimonono, Apostolica sede vacante.

II.

Alind decretnm de electionibus.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Magna nobis est solicitudo, ut electiones pastorum, quibus incumbit regere gregem Dominicum, rite celebrentur, &, quantum possibile est, cuncta removeantur quæ ipsarum puritati obviare possunt. Quia vero sæpius contigit hactenus, monasteriorum & Ecclesiarum Prælatis decedentibus, & eorum corporibus tumulatis, propter expectationem absentium vocandorum ex locis longinquis, Ecclesias ipsas & monasteria vacantia interim dispendia plurima suscepisse, & propter diuturni interim expectati temporis spatium varia rogamina & precum subornationes factas fuisse, unde Ecclesiis sæplus magnæ jacturæ provenisse noscuntur; statuit & ordinat hæc sancta Synodus, quod de cetero ad electiones de personis ad Ecclesiarum & monasteriorum regimina faciendas, ubi absentes hactenus vocari consueverunt, non teneantur illi de capitulo vel conventu, in quo electio facienda fuerit, aliquos vocare absentes in locis ultra duas diætas ab ipsa Ecclesia vel monasterio distantibus existentes, canonibus aliter disponentibus, non obstantibus quibuscumque. Et idem in electionibus ad quascumque dignitates faciendas intelligatur. Per hoc tamen privilegiis, statutis & consuetudinibus illarum Ecclesiarum & monasteriorum, in quibus ad ipsas electiones faciendas Prælati religiosi aut alii de aliis Ecclesiis aut monasteriis vocandi sunt, non intendimus in aliquo derogare. Prædicta quoque in casu electionum duntaxat volumus intelligi, aliis casibus, in quibus absentes vocandi sunt, in dispositione juris communis remanentibus. Insuper quoniam in modo & forma eligendi Ecclesiis & monasteriis Prælatos, maxime cum in eorum electionibus per viam scrutinii proceditur, multa requiruntur a jure observanda, quorum omissio hujusmodi electiones nullas reddit vel saltem annullandas, unde dispendia & quamplurima discrimina eisdem Ecclesiis & monasteriis hactenus sæpenumero evenerunt, & continuo in posterum evenire possent, ad obviandum eisdem discriminibus & dispendiis, statuit hæc sancta Synodus, quod superiores, ad quos earundem electionum spectat confirmatio, electiones quaslibet hujusmodi, dummodo illas alias a majori parte capitulorum seu conventuum, Ecclesiarum & monasteriorum hujusmodi, prius tamen vocatis vocandis, & communione suscepta, & juramentis præstitis, primitus, juxta formam decreti nostri desuper editi de personis idoneis, celebratas cognoverint, super reliquis formam concernentibus, juxta traditionem canonum, absque tamen malitia & fraude omissis ad confirmationes hujusmodi electionum procedere, & cum taliter electis, cum ipsarum qualitas & Ecclesiarum utilitas persuaserit, ut iidem in Ecclesiis & monasteriis eisdem præesse, ipsasque in spiritualibus & temporalibus regere & gubernare ac dispensare possint & valeant. In postulationibus tamen quorumcumque nullatenus juramenta & communio, sicut nec in electionibus, omittantur, constitutionibus eisdem in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Datum Basileæ in sessione publica ipsius sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata tertio Kalendas Novembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimonono, Apostolica sede vacante.

III.

Alind decretum confirmationis nominatorum ad eligendum Papam, & deputatorum in conclavi.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancta legitime congregata, universalem Errlesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

Basileensis Conc. sess. 37. quæ sic incipit: Consulabitur Dominus Sion.

* Ovetensi.

Nuper in decreto nostræ trigesimæseptimæ sessionis super electione Romani Pontificis promulgato, inter cetera statuimus, quod una cum dilecto Ecclesiæ filio Ludovico tituli sanctæ Cæciliæ Cardinali, Arelatensi vulgariter nuncupato, & aliis Cardinalibus ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, si qui ante consummatam electionem advenirent, & ipsi electioni interesse vellent, alii trigintaduo tam de Prælaris, quam de ceteris honorabilibus Ecclesiasticis viris assumerentur, qui pro hac vice auctoritate hujus sanctæ Synodi ipsum Romanum Pontificem eligere haberent, ita ut ille ab universali Ecclesia summus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus omnium prædictorum fuerit electus, prout hæc omnia in prædicto decreto latius continentur, inter quos triginta duos nominavimus & elegimus dilectos Ecclesiæ filios, Thomam Abbatem de Dondraina, ordinis Cistereiensis, diœcesis Candidæ casæ, Joannem de Segobia, Archidiaconum de Villavisoza in Ecclesia * Ovetensi, Thomam de Courcellis, canonicum Ambianensem, in sacra theologia magistros, committentes eisdem plenariam facultatem eligendi, si vellent, ac assumendi secum unum, duos aut tres alios (prout eis videretur) qui assumpti & electi simi-

ANNO CHRISTI 1439.

ſimilem & eandem ſecum poteſtatem haberent & facultatem, mandato, vice, & auctoritate hujus ſacri Baſileenſis Concilii, nominandi & eligendi reſtantes electores ipſius futuri Romani Pontificis, & etiam alios officiarios pro conclavi neceſſarios, ita quod nullus per eos eligendus aut nominandus cenſeretur eſſe electus & nominatus, niſi a majori parte prædictorum eligentium nominatus eſſet & electus. Quibus injunximus ut reciperent & nominarent ipſos reſtantes electores ex toto corpore Concilii, habendo reſpectum ad nationes & deputationes in hoc ſacro Concilio exiſtentes, quantum fieri poſſet. Recepimuſque ab ipſis tribus prænominatis juramentum, quod eligerent viros timoratos & idoneos, quodque non revelarent electos per ipſos uſque ad publicationem eorundem in Generali congregatione aut ſeſſione, ſed ipſam electionem ſic per eos factam, clauſam ſub eorum ſigillis, reponerent in aliquo loco tuto ſub fida cuſtodia, uſque ad illam diem publicationis. Volentes autem tres prædicti deputati noſtri commiſſionem ſibi per nos factam exequi, coaſſumpto ſibi dilecto Eccleſiæ filio Chriſtiano de Gretez reginæ in theologia magiſtro, præpoſito Eccleſiæ ſancti Petri in Bruna, Olomucenſis diœceſis, die quinto Kalendas Novembris, in domo fratrum minorum Baſileenſium convenientes, elegerunt & nominarunt tam de Prælatis, quam de ceteris uſque ad complementum numeri triginta duorum, ipſis in eodem numero ex noſtra ordinatione comprehenſis, quos in certa ſchedula deſcripſerunt, & eandem clauſam ſub ſigillis eorum, in loco tuto ſub fida cuſtodia repoſuerunt, uſque ad diem publicationis fiendæ. Subſequenter vero die quarta Kalendas ejuſdem menſis Novembris in noſtra Generali congregatione ad hoc ſpecialiter indicta, præfatam ſchedulam aperientes, nominationem & electionem ſic per eos factam publicaverunt, in qua perſonæ infraſcriptæ nominatæ & deputatæ ſunt ab eiſdem pro electoribus futuri Romani Pontificis, Joannes Archiepiſcopus Tarentaſienſis, Otto Dertuſenſis, Georgius Viſenſis, Franciſcus Gebennenſis, Ludovicus * Viſenſis, Bernardus Aquenſis, Guilielmus Vercellenſis, Georgius Auguſtenſis, Joannes Eporedienſis, Fredericus Baſileenſis, Ludovicus Taurinenſis Eccleſiarum Epiſcopi, * Alerannus ſancti Benigni Fruſtuarienſis ordinis ſancti Benedicti Eporedienſis diœceſis, Jacobus de Seguſio Ordinis ſancti Benedicti Taurinenſis diœceſis, Conradus de Lucella Ciſtercienſis ordinis Baſileenſis diœceſis, Raimundus Concheoſis ordinis ſancti Benedicti Ruthenenſis diœceſis, Petrus ſancti Cucuſatis ejuſdem ordinis Barcinonenſis diœceſis, Thomas de Dondraina ordinis Ciſtercienſis Candidæ caſæ diœceſis, Antonius Arularum ordinis ſancti Benedicti Elnenſis diœceſis monaſteriorum Abbas, Joannes de Segobia Archidiaconus de Villaviſoza in Ovetenſi, Chriſtianus de Gretz reginæ præpoſitus ſancti Petri in Bruna Olomucenſis diœceſis, Nicolaus Thibout pœnitentiarius Conſtantienſis Rothomagenſis provinciæ, Thomas de Courcellis canonicus Ambianenſis, Joannes de Valle rector parochialis Eccleſiæ de Plenuor Leonenſis diœceſis in theologia magiſtri, Guilielmus Hugonis Archidiaconus Metenſis legum doctor, fratres Joannes de monte Canuto præceptor domus ſancti Antonii de Reverſo Taurinenſis diœceſis, Derzelaus Archidiaconus Cracovienſis, Bernardus de Boſco canonicus Ilerdenſis, Frater Bartholomæus de Provanis præceptor domus ſancti Antonii de Clavaſio Eporedienſis diœceſis, Joannes de Vuiler decanus Eccleſiæ Baſileenſis: Raimundus Albioli canonicus Turiaſſonenſis decretorum, Henricus de Judæis legum doctores, Jacobus de Saltzburga licentiatus in jure canonico canonicus Ratiſponenſis, omnes ſupraſcripti ſunt in ſacerdotio conſtituti.

* forte Nicienſis.

* Alerannus

Nomina vero perſonarum quas in aliis officiis neceſſariis pro conclavi deputaverunt, ſunt hæc: Ludovicus Epiſcopus Lauſanenſis, pro locum tenente camerarii durante ipſo conclavi.

Pro cuſtodibus conclavis, Percevallus Bellicenſis, Nicolaus Groſſetanus Epiſcopi, Joannes ſancti Michaelis de Cluſa ordinis ſancti Benedicti Taurinenſis diœceſis, Franciſcus Abundantiæ ordinis ſancti Auguſtini Gebennenſis diœceſis monaſteriorum Abbates, Franciſcus de Fuſce ordinis minorum magiſter in theologia, Wilielmus de Conſtantia legum doctor, canonicus Spirenſis, Joannes de Turicella decanus Segobricenſis, Theodoricus Nagel canonicus Rigenſis.

Pro clericis ceremoniarum gratia, Æneas de Senis Tridentinenſis, Michael Brunenſis Belvacenſis Eccleſiarum canonici, notarii Apoſtolici. Pro promotoribus, Hugo Berardi, Joannes * Slitzenrode. Pro procuratore fiſcali, Robertus * Maignani. Pro ſoldano, Petrus de Atrio. Deinceps autem loco Bernardi Epiſcopi Aquenſis, qui, allegatis per eum pluribus cauſis, ab ingreſſu conclavis & officio electionis, ad quod deputatus erat, ſe excuſavit, habitis deliberationibus in ſacris deputationibus, loco ejus in noſtra Generali congregatione nominavimus & deputavimus Ludovicum Epiſcopum Maſſilienſem. Hanc itaque nominationem, electionem & deputationem tam debentium eligere ſummum Pontificem, quam officiariorum neceſſariorum pro conclavi, præſenti decreto eadem ſancta Synodus approbat, & confirmat, eamque validam eſſe, atque in omnibus vim, robur & effectum habere decernit & declarat, ſupplens ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan intervenerint in præmiſſis.

Æneas iſte poſtea fit Pius II. & damnat acta contra Eugenium.

* Sletzenrode.

* Magnianus.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, tertio Kalendas Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

SESSIO XXXIX.

Confirmatio electionis Papæ electi.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans ad perpetuam rei memoriam.

DEUS patrum noſtrorum & Dominus miſericordiæ, qui fecit omnia verbo ſuo, etſi de omnibus a ſe creatis providentiam gerat, cuncta certo gubernans ordine, ſpeciali tamen cura dilectam ſuam Eccleſiam ſemper dirigit, pro qua Unigenitum ſuum dedit, conſolans eam jugiter per Spiritum Paracletum, qui ipſam in afflictionibus adjuvat, in perſecutionibus confortat, in tribulationibus lætificat,

ANNO CHRISTI 1439.

nec eam quibuslibet tentationibus sæculi hujus vinci aut superari permittit. In cujus glorioso nomine congregata hæc sancta Synodus, auctoritate duorum præcedentium Conciliorum & duorum Romanorum Pontificum, dum restaurationem legis * divinæ, & sacrorum canonum, reformationemque morum solicito perquisivit studio, simul etiam extirpationem hæresum, pacificationemque Christianorum principum multis prosequens laboribus, varias adversitates pertulit, & propter veritatem & justitiam plurimas persecutiones perpessa est. Adjuvante tamen virtute Dei, sedulo perseveravit in prosecutione sanctæ reformationis Ecclesiæ pro honore Dei & salute omnium animarum. Cum autem hoc opus felices progressus habere non posset, propter adversitates & resistentias plurimas, quas Gabriel, olim dictus Eugenius Papa IV. in contrarium opponebat, decreta salubria, & sacros canones contemnens & parvipendens, auctoritatemque sacrorum Conciliorum verbis & factis conculcans, determinationes Fidei catholicæ per Ecclesiam factas pertinaciter impugnando, & abusibus variis atque criminibus Ecclesiam Dei notorie & incorrigibiliter scandalizando, prout in processibus super hoc deductis latius continetur: ubi tandem apud eum nulla proficiebat admonitio, oportuit ad alia juris remedia recurrere, & a summo Pontificio, quod nimium damnose & inutiliter administrabat, eundem deponere. Post quam depositionem cum quatuor menses & amplius essent effluxi, considerantes quam gravibus sit * circumdata dispendiis, quot & quantis sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, sicut exacti consideratio temporis edocet, ad electionem novi Pontificis procedere duximus, repetitis prius in nostra publica sessione trigesimaseptima illis quæ dudum de electione summi Pontificis in hoc Concilio fienda, in eventu vacationis sedis Apostolicæ ipso Concilio durante, in quarta & septima sessionibus ejusdem sanctæ Synodi statuta & ordinata fuerant. Et facta solemni declaratione, quod pro hac vice electio Romani Pontificis fienda & celebranda erat per hoc sacrum Basileense Concilium, seu ejus auctoritate, atque etiam ordinatione per decretum præfatæ trigesimæ septimæ sessionis, quod una cum dilectissimo Ecclesiæ filio Ludovico, tituli sanctæ Cæciliæ Romanæ Ecclesiæ presbytero Cardinali, Arelatensi vulgariter nuncupato, præsente & præsidente in hoc sacro Concilio, & aliis ipsius sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, si qui ante consummatam electionem futuri Romani Pontificis advenirent, & huic sacro Concilio adhærentes, eidem electioni interesse vellent, alii tam de Prælatis, quam de ceteris honorabilibus Ecclesiasticis viris in sacerdotio, aut saltem in diaconatus ordine constituti usque ad numerum trigintaduorum, per eandem sanctam Synodum ad prædictam electionem faciendam, in Generali sua congregatione ac in sessione publica nominandi & deputandi, potestatem haberent, prout secundum Deum & suas conscientias eisdem videretur, hac vice libere eligendi summum Pontificem auctoritate hujus sanctæ Synodi: ita ut ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia summus Pontifex haberetur, qui ab omnibus prædictis sic debentibus pro hac vice eligere, aut saltem a duabus partibus ipsorum esset electus, & consensum suum juxta formam in eodem decreto ordinatam præstaret, secundum cujus decreti dispositionem trigintaduo Archiepiscopali, Episcopali, abbatiali dignitatibus, & graduum ac scientiarum titulis insigniti, nominati & deputati in nostra Generali congregatione, ac demum in sessione publica, quorum nomina, dignitates, gradus & ordines hic haberi volumus pro sufficienter expressis, die tertio Kalendas hujus mensis Novembris, celebrata missa solemni per præfatum Cardinalem Arelatensem, ac per singulos ipsorum suscepto divinæ Eucharistiæ sacramento de manu ejusdem Cardinalis, in præsentia totius cleri & populi, & juramentis solemnibus præstitis, ipsi pariter cum eodem Cardinali conclave intraverunt, in ea domo civitatis Basileensis, in qua deputatio pro communibus teneri consuevit. Ubi cum magna devotione septem diebus insistentes, quinque scrutinia successive de mane diversis diebus celebrata missa, & invocata Spiritus sancti gratia peregerunt. Et tandem facto quinto scrutinio ea hora, qua processio hujus sacri Concilii domum præfatam circuibat, cantando hymnum, *Veni creator*, *&c.* compertum est, religiosum & nobilem virum Amedeum ducem Sabaudiæ in solitudine Ripaliæ Gebennensis diœcesis, jam a pluribus annis in virtute continentiæ honeste conversantem, & virtutum Domino in spiritu humilitatis ac simplici & humili habitu deservientem, in summum Pontificem universalis & Romanæ Ecclesiæ esse electum, juxta præfati decreti nostri 37. sessionis dispositionem. Quæ quidem electio postmodum, aperta fenestra conclavis, fuit per prædictum dominum Cardinalem Arelatensem publice nuntiata, decantatoque, *Te Deum laudamus*, per omnes supradictos ad eligendum deputatos, concorditer super electione ipsa Deum glorificantes, & orationibus convenientibus subjunctis, ipsi a conclavi exierunt in pluvialibus & mitris, aliisque habitibus condecentibus, prout statui uniuscujusque competebat, concomitantibusque Prælatis & aliis suppositis hujus sacri Concilii, ac processionibus omnium collegiorum & conventuum hujus civitatis Basileensis, cum reliquiis & decentibus ornamentis, populique multitudine copiosa, Ecclesiam majorem Basileensem adierunt, ubi ipsi Prælati, & alii de sacro Concilio unanimiter Deo gratias retulerunt. Iteratoque sæpedictus dominus Cardinalis Arelatensis in ambone, præsentibus omnibus electoribus deputatis, & in hoc consentientibus, atque idipsum approbantibus, retulit, quomodo ipsa electio rite & canonice fuerat celebrata, notariis Apostolicis qui in conclavi fuerant, etiam idem attestantibus. Quæ omnia considerans hæc sancta Synodus, & spem magnam gerens in Domino, quod præfatus Amedeus pro sapientia, experientia, justitia, clementia & ceteris virtutibus suis plurimos fructus salutis efficiet in populo Dei, Fidem conservando, mores reformando, pacemque componendo inter principes Christianos atque populos, velut sanctitatis amator & pacis cultor, qui cum omnibus pacem, & cum nullo differentiam aut discordiam habere famatur, domui suæ bene & laudabiliter præpositus, grandiumque populorum prudentissimus gubernator, & in rebus Ecclesiasticis, & spiritualibus non mediocriter exercitatus, habita super hoc in quatuor deputationibus omnium suppositorum hujus

* Domini.

* onusta.

Hic solus Cardinalis Arelatensis Basileensium adjutor fuit contra Eugenium.

Hic Amedeus postea sponte se abdicavit Pontificatu rogatus ab imperatore Friderico III.

ANNO CHRISTI 1439.

jus sacri Concilii concordi & uoanimi delibetatione, & demum in Generali congregatione conclusione subsecuta, ipsam electionem laudat, recipit, & approbat, & ex abundanti & ex certa scientia hoc præsenti decréto ratificat & confirmat, declarans eundem Amedeum absque nlla exceptione ab universali Ecclesia teneri, haberi & reputari debere, electum in verum & legitimum summum & Romanum Pontificem. Et hoc ipsum per præseotis decreti publicationem ad ootitiam volumus deduci cunctorum.

Datum in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, decimoquioto Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimonono.

SESSIO XL.

I.

De consensu Felicis V. electi in Papam, tunc ducis Sabandiæ.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

ANNO CHRISTI 1440.

CUM (sicut ait beatus Hilarius) proprium Ecclesiæ esse soleat, ut tunc vincat, cum læditur, tunc intelligat, cum arguitur, tunc secura sit, cum superata videtur; arca enim per quam Ecclesia designatur elevata est in sublime; confidit hæc sancta Synodus, quod ille, qui post oubilum dat serenum, inclytam sponsam suam succedentibus turbationum fluctibus agitatam, oculo elementiori ex alto respiciet, non ferens eam in sui nominis injuriam diutius conculcari. Ipsa etenim Synodus posuit in Domino spem soam, & factus est protector ejus, nec misericordiam suam abstulit, qui variis adversitatum generibus congroa apposuit remedia, prementibus quidem gravibus calamitatibus, & irruentibus persecutionibus adversus Ecclesiam ipsam & auctoritatem ejus, excitavit eandem sanctam Synodum Spiritus Paracletus, ut ad electionem novi pastoris & Romaoi procederet Pontificis, qui se opponeret murum pro domo Israel. Quæ quidem electio tandem cum solemnitate congrua in eadem Synodo rite & canonice celebrata extitit, de persona sanctissimi Felicis V. tunc Amedei ducis Sabaudiæ, ac decani militum in solitudine Ripaliæ Gebennesis diœcesis, in humilitatis spiritu Domino famulantium, prout decreto 39. sessionis dictæ Synodi super hoc confecto plenius continetur: cujus tenor talis est:

II.

Sacrosancta, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Deus patrum nostrorum, &c. Post cujus quidem decreti publicationem præfata Synodus dilectissimum Ecclesiæ filium Ludovicum, tituli sanctæ Cæciliæ presbyterum Cardinalem, Arelatensem vulgariter nuncupatum, de latere, & alios Legatos & Oratores suos, videlicet plerosque Episcopos, Abbates, magistros & docto-(A) res juris divini & humaoi, nobilem virum Joannem comitem in Tyerstein, protectoris dictæ Synodi Imperiali auctoritate deputati vicegerentem, & certos milites ad eundem electum transmittendos duxit, ut ipsi electionem præfatam præsentarent, & consensum ejus exposcerent & requirerent, juxta formam in decreto 37. sessionis præfatæ Synodi statutam & ordinatam. Quibus quidem Legatis & Oratoribus io præfati electi præsentia constitutis, ipsumque præsentato sibi die, videlicet Jovis, decimoseptimo mensis Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimonono, decreto electionis prædictæ ex parte ejusdem Synodi supplici precum instantia (B) repetitis vicibus requirentibus, quatenus pro consolatione Ecclesiæ Dei, io maximis his temporibus adversitatibus & tribulationibus constitutæ, electioni hujusmodi acquiescere, & consensum præstare, aliaque, ad quæ juxta decretum 37. sessionis hujusmodi tenebatur, facere & adimplere dignaretur, idem electus tunc in magna (ut cernebatur) spiritus anxietate constitutus, mœrore compressus, cum hinc desiderium quietis, cui sub suavi contemplatione, deposita temporalium negotiorum cura, vacare delegerat io solitudine prædicta, retraheret, & humanæ conditionis infirmitas oneris & laboris magnitudinem refugeret, hincque universalis Ecclesiæ auctoritas & reipubli-(C) cæ necessitas impelleret: & licet diutius trepidaverit, ignorans quid consultius ageret in præmissis, post multiplices seorsum cum gravibus personis habitas consultationes, metuens etiam (ut dicebat) ne ipsius sic ad universalis Ecclesiæ & reipublicæ mioisterium necessitate cogente vocati contradictionis reluctatio divinam contra se indignationem provocaret, & gravioris forsan dispendii in Ecclesia Dei occasionem induceret, non honoris aut temporalium rerum cupidine ductus, sed obsequendi necessitate impulsus, & affectu publicæ salutis procurandæ, io humilitatis spiritu tanti oneris sarcinæ humeros supposuit, & se Apostolicæ solicitudinis jugo submisit, electionique de eo factæ geni-(D) bus flexis, exortisque lacrymis, etiam infra statutum ad hoc io decreto 37. sessionis hujusmodi termioum, ad laudem Dei omnipotentis devote consensit, & humiliter acquievit, ac per dictum Cardinalem quo vocari vellet nomine interrogatus, (prout moris est in Romanum pro tempore Pontificem electo) Felix nomen duxit sibi eligendum, chlamyde & caputio, quibus tunc utebatur, depositis, etiam genibus flexis, professionem, juxta præfatæ 37. sessionis continentiam atque formam emisit, & propria manu subscripsit, die & anno superius expressis, cujus quidem professionis tenor talis est. Felix V.

Io nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, (E) Patris & Filii, & Spiritus sancti, ego Felix electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus Ecclesiam suo præsidio regendam suscipio, & beato Petro Apostolorum Principi, corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita constitutus fuero, me firmiter credere & tenere Fidem catholicam secundum traditionem Apostolorum; & Generalium Conciliorum, & aliorum sanctorum patrum, maxime aotem sanctorum octo Conciliorum universalium, videlicet primi Nicæni, secundi Constantinopolitani, tertii Ephesini, quarti Chalcedonensis, quinti & sexti item Constantinopolitani, septimi item

Nicæ-

ANNO CHRISTI 1440.

Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, nec non Lateranenſis, Lugdunenſis, Vienenſis, Conſtantienſis & Baſileenſis Generalium etiam Conciliorum, & illam Fidem uſque ad unum apicem inviolatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare & prædicare, ritumque pariter ſacramentorum Eccleſiaſticorum Eccleſiæ traditum omnimode proſequi & obſervare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione Fidei catholicæ, & extirpatione hæreſum & errorum, reformatione morum, executione & obſervatione decretorum Conſtantienſis & Baſileenſis Conciliorum, ac pace in populo Chriſtiano. Juro etiam proſequi celebrationem Conciliorum Generalium & confirmationem electionum, juxta decreta ſacri Baſileenſis Concilii. Hanc autem profeſſionem mea manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii redditurus ſuum de hoc & aliis meis operibus rationem, pura mente ſuper altare offero, quam in primo publico conſiſtorio ſolemniter repetam.

Quibus peractis, Cardinalis aliique Legati & Oratores prædicti juxta commiſſionem & poteſtatem eis traditam, ipſum electum, depoſitis ſibi indumentis conſuetis, per traditionem veſtis albi coloris & annulli de papatu inveſtierunt, & alba, pluviali, ceteriſque ornamentis papalibus congruentibus induerunt, & in cathedra poſuerunt. Ipſe Cardinalis, aliique Epiſcopi, Prælati, principes, comites, barones, nobiles reverentiam & obedientiam Romanis Pontificibus exhiberi ſolitas ſibi exhibentes, in proceſſione ſolemni, cruce præcedente, more papali (ut decuit) ad Eccleſiam monaſterii ſancti Mauritii ordinis ſancti Auguſtini in dicta ſolitudine conſtitutam proceſſerunt. Et dum ipſe electus fuit ante altare proſtratus diu oravit, & hymni, *Te Deum laudamus*, decantatione finita, & Pater noſter, & aliis ſuffragiis & collecta conſuetis per dictum Cardinalem dictis, eundem electum inthronizaverunt, ipſum ſuper altare majus dictæ Eccleſiæ elevantes. Demum ipſe electus adſtantibus ibidem ſolemnem benedictionem dedit, & Indulgentias conceſſit, in his omnibus decentibus & congruis ſolemnitatibus obſervatis. Quæ quidem præmiſſa omnia ſex notariis publicis, & decem ad hoc ſpecialiter requiſitis teſtibus, pleriſque Prælatis, principibus, comitibus, baronibus, nobilibus, magiſtris, doctoribus & aliis inſignibus & notabilibus viris ibidem præſentibus, & iſta atteſtantibus, geſta fuere, prout in Inſtrumentis publicis, quorum tenores ipſa Synodus præſenti decreto habet, & haberi vult pro ſufficienter expreſſis, plenius continetur.

III.

Declaratio quod domino Felici ſit obediendum.

Præfata igitur ſacra Synodus, quæ electionem Felicis, tunc Amedei, hujuſmodi ejus ſolemni decreto cunctis Chriſti fidelibus publicari curavit, conſenſum per eundem electum dictæ electioni præſtitum, ac ſummi Apoſtolatus acceptationem hoc præſenti decreto publicat, & ad notitiam deducit, & deduci vult ſingulorum, ipſaſque electionem, acceptationem, conſenſus præſtationem, profeſſionem, inveſtituram, & inthronizationem gratas & ratas habens, auctoritate univerſalis Eccleſiæ ex certa ſcientia approbat, roborat, & confir- A mat, decernens & declarans eidem electo tanquam unico, vero & indubitato Eccleſiæ Romanæ paſtori, ab omnibus Chriſti fidelibus de neceſſitate ſalutis obediendum fore & debere obediri, ac eiſdem Chriſti fidelibus, quacumque, etiamſi imperiali, Cardinalatus, Patriarchali, regali, Pontificali, Abbatiali, ſeu alia quavis Eccleſiaſtica vel mondana præfulgeant dignitate, aut principatus, ducatus, marchionatus, comitatus, ſeu cujuſvis alterius dominii titulo potiantur, nec non civitatum communitatibus, oppidorum, villarum, & locorum ac ſtudiorum quorumcumque univerſitatibus, & Eccleſiarum tam metropolitanarum & aliarum cathedralium, quam collegia- B tarum capitulis, & monaſteriorum conventibus, nec non Ordinum mendicantium generalibus miniſtris & provincialibus, ac quibuſcumque aliis cujuſcumque dignitatis, præeminentiæ, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, ſub obteſtatione divini judicii, nec non excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ac privationis omnium dignitatum, bonorum & officiorum Eccleſiaſticorum & temporalium, juriumque, feudorum & beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcumque pœnis, quas & alias juris pœnas, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Generales miniſtri & provinciales magiſtri ac doctores, capitula, conventus, ceterique ſupranominati & alii Ec- C cleſiaſtici quicumque mandatis hujuſmodi inobedientes, ſeu in aliquo contravenientes, ipſo facto incurrant. Ad ipſas vero pœnas contra reges, Principes, duces, marchiones, comites, barones, milites & alios dominos temporales & ſæculares perſonas quaſcumque, quæ ſimiliter inobedientes & rebelles fuerint, ipſa ſancta Synodus univerſalis Eccleſiæ, ſeu ipſe Felix ſua Apoſtolica auctoritate procedere curabit, juſtitia mediante: Auctoritate Dei omnipotentis & ejuſdem univerſalis Eccleſiæ diſtricte præcipit atque mandat, quatenus eidem electo, vero & indubitato dictæ Romanæ Eccleſiæ paſtori reverenter (ut tenentur) obediant & intendant. Et inſuper omnia & ſin- D gula indulta, litteras, proceſſus, ſententias, cenſuras & mandata prætenſa per Gabrielem, olim Eugenium Papam IV. qui tanquam ſchiſmaticus, hæreticus & aliis diverſis criminibus, quibus Eccleſiam Dei incorrigibiliter ſcandalizabat, irretitus, ab omni gradu, honore & dignitate papali per præfatam Synodum juſto judicio depoſitus & amotus extitit, ſeu ejus auctoritate quomodolibet conceſſa, promulgata de facto, quæ præmiſſis obviare poſſint, prout ſunt, caſſa, irrita & inania, nulliuſque roboris vel momenti fore decernens pariter & declarans, univerſis Chriſti fidelibus ſupradictis ſub prænominatis & aliis in decreto depoſitionis & admonitionis dicti Gabrielis, quod in- E cipit: Proſpexit Dominus de excelſo ſancto ſuo, contentis, utpote fautoriæ ſchiſmatis & hæreſis, & aliis etiam juris pœnis, quas contra facientes & rebelles ipſo facto incurrant, inhibet ne præfato Gabrieli ſic depoſito & amoto, ejuſque mandatis, nuntiis & litteris, aut exinde ſecutis proceſſibus, ſententiis & cenſuris prætenſis quomodolibet obediant, pareant, ſeu ea exequantur, aut exequi faciant, ſeu procurent eidem Gabrieli ſeu nuntiis, mandatis, litteris, & prætenſis proceſſibus, ſententiis & cenſuris ſuis hujuſmodi utentibus, vel ea exequentibus aſſiſtentiam, auxilium, conſilium Baſileenſis Concilii ſeſſione 34.

vel

ANNO CHRISTI 1440.

vel favorem præstare præsumant, decretis aliis ejusdem Synodi in suo robore nihilo minus duraturis.

Datum Basileæ in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, quarto Kalendas Martii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo.

SESSIO XLI.

In qua condemnantur quidam libelli scandalosi, &c. per Gabrielem, olim Eugenium Papam quartum, editi.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

* præcisis.

LIcet (ut sacrorum canonum aperte testatur auctoritas) condemnatis de hæresi & ab Ecclesia Dei * sejunctis nulla super catholicos judicandi sit attributa vel permissa potestas, ac fidelibus christicolis quævis illorum communio sub gravissimis juris divini pariter & humani pœnis sit penitus interdicta: quia tamen, invalescente hominum malitia, ac humani generis inimico, omnium hæresum satore procurante, plerumque nonnulli taliter damnati sic suos obdurant animos, in sua pertinacia gloriantes, universalem Ecclesiam ac sibi devotos sub prætenso colore judicialis sententiæ libellis, scandalis & contemptibus plenis in universo afficere & perturbare non verentur: non solum debitum, sed & necessarium reputamus, ut contra damnabiles hujusmodi ausus debita ordinemus antidota, dignaque animadversione contra talium fautores arctius exurgamur. Nuper siquidem, dum Gabriel, olim Eugenius Papa IV. nuncupatus, multiplicia & enormia crimina universalem Ecclesiam Dei scandalizantia, quæ adeo notoria erant quod nulla tergiversatione celari poterant perpetraverat, & Ecclesiam audire, ac præceptis statutis & ordinationibus Synodalibus obedire contemneret, hæc sancta Synodus necessarium esse judicans, ut cui pia non proderat correctio, debita non pareeret abscisio, postquam in multa longaminitate, patientia & mansuetudine, post plures admonitiones, expectaverat eundem ut salutarem emendationem & criminum prædictorum correctionem efficeret, tandem eum amplius differre non posset, quo minus Fidei catholicæ & saluti universæ Christianæ religionis sub auxilio Spiritus Paracleti provideretur, eadem sancta Synodus in sessione publica Basileæ septimo Kalendas Julii anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimonono solemniter celebrata, per suam sententiam inter alia dictum Gabrielem fuisse & esse notorium & manifestum schismaticum & hæreticum, ac diversis aliis criminibus universalem Ecclesiam scandalizantibus, irretitum, eumque propterea a Papatu & Romano pontificio ipso jure privatum esse declaravit, pronuntiavit, ac ipsum ab eisdem amovit & deposuit, inhibendo singulis fidelibus sub gravibus pœnis tunc expressis, ne eidem Gabrieli sic privato & deposito tanquam summo Pontifici obedirent, parerent, vel intenderent, aut eum quovis modo sustinerent, aut receptarent, aut auxilium, consilium, vel favorem præstarent, prout in sententia & decreto nostris desuper confectis plenius continetur. Cum autem (sicut accepimus) nuper quædam famosa scripta, scandolosa, injuriosa, schismatica, a Fide devia, & hæretica, quam ipse sententiam diffinitivam appellat, quæ incipit: Quoniam sanctorum patrum sententia, &c. per quam dictus Gabriel inter alia sanctissimo domino nostro Felici V. in Romanum Pontificem electo, vero, unico & indubitato Christi vicario, & ejus Felicis V. electoribus, per hoc sacrum Concilium cum debita maturitate & providentia circumspecta ad hoc tunc ordinatis, ac aliis qui conclave pro electione Romani Pontificis in hac sancta Synodo ingressi fuerunt, & in ea intervenerunt, eisque credentibus & adhærentibus convicia plurima & turbationes in suis personis, dignitatibus, beneficiis & rebus temere & calumniose inferre molitus est, decernendo & declarando eos fuisse & esse dignitatibus & beneficiis ac officiis suis privatos, & inhabiles ad eadem, licet de facto nomine ipsius Gabrielis emanaverit, & publicata fuerit in universalis Ecclesiæ & dicti Felicis V. ludibrium, dedecus & contemptum: nos attendentes quod illorum scripta recipi non debent, quorum damnantur auctores, & ne ex dicta scriptura prætensa, per quam idem Gabriel se pertinacius obduratum, ac magis & magis hæreticum, & omni crudelitate repletum comprobat, quempiam fidelium in hac re seduci ac turbari contingat, hæc sacrosancta Synodus volens (ut tenetur) super hoc salubriter providere, prætensam scripturam, ac quidquid ex ea secutum est, declarat fuisse & esse omnino irrita & inania, nullumque debuisse ac debere sortiri effectum, seu nocumentum vel * damnum afferre cuiquam, vel quomodolibet attulisse, ipsaque quatenus processerunt de facto, & quæ in posterum sequi possent, in irritum revocat, cassat & annullat. Inhibet quoque, mandat, atque præcipit universis & singulis Christi fidelibus, cujuscumque status, gradus, ordinis, dignitatis, vel conditionis fuerint, etiamsi Imperiali, regali, ducali, Cardinalatus, Patriarchali, Pontificali seu alia quavis Ecclesiastica vel mundana dignitate præfulgeant, ac civitatibus, universitatibus, communitatibus, villis, oppidis, castris & collegiis quibuscumque sub fautoriæ schismatis & hæresis ac excommunicationis, quoad singulares, interdicti vero quoad civitates, universitates, communitates, villas, oppida, castra & collegia prædicta, nec non privationis omnium & singulorum dignitatum, beneficiorum, officiorum, privilegiorum, & bonorum Ecclesiasticorum & mundanorum, ac inhabilitationis ad eadem, aliisque in dicto ceteris nostris decretis contentis pœnis, quas contra facientes & rebelles ipso facto incurrere volumus, ne scripturam & in ea contenta hujusmodi acceptare, publicare, prædicare, approbare seu defendere, aut eisdem quovis modo consentire vel favere, nec eis obedire, seu ea attendere vel observare, seu aliarum quarumcumque prætensarum (privationum ac processuum inde secutorum, etiam quascumque censuras continentium per ipsum Gabrielem damnatum factorum, aut forsan in posterum faciendorum) prætextu, dignitates, beneficia, personas, res & bona Felicis V. electorum, & aliorum in eadem prætensa scriptura quoquo modo comprehensorum, quovis modo impe-

ANNO CHRISTI 1440.

Sententia Eugenii IV. contra Felicem & ejus studiosos, &c.

* notam.

pe-

ANNO CHRISTI 1440.

petrare, occupare, invadere, perturbare, vel detinere, aut ipsos impetrantes, invadentes, perturbantes, capientes, vel detinentes ad possessionem eorundem, seu alias recipere, admittere, seu eos in illis sustinere, aliasque ipsis ac dictæ scripturæ ac in eis contentis, aliisque præmissis assentientibus & illis utentibus, seu ea publicantibus & defendentibus, auxilium, consilium vel favorem præstare quoquo modo audeant vel præsumant, nec præmissa (quantum in eis est) executioni demandari permittant.

Datum Basileæ in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, decimo Kalendas Augusti, anno a Nativitate Domino millesimo quadringentesimo quadragesimo.

SESSIO XLII.

De provisione Felicis Papæ V.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

INscrutabili divinæ altitudinis providentia ad * extollendum & conservandum Dominici gregis agrum, in invocatione Spiritus sancti adunatos inter multiplices nobis incumbentes solicitudines, illa propensius nos angit & urget ut quæ pro Christianæ religionis incremento & reipublicæ utilitate per nos summo studio edita sunt & decreta, votive dirigi & firmiter valeant adimpleri, & ut Romanus Pontifex decretorum hujusmodi executor & conservator præcipuus, illa tanto amplius tantoque liberius exequi possit & manutenere, ac alias felici regimini Ecclesiæ Dei ardentius intendere, quo congruæ provisionis auxilio juxta sui status exigentiam ab universali Ecclesia suffultus, incumbentia sibi & suis onera expensarum gravissima commodius & facilius conspexerit posse supportare. Cum itaque sanctissimus dominus Felix Papa V. ad summi Apostolatus apicem assumptus, non mundanarum rerum cupidine ductus, cum patrimonium beati Petri & terras Romanæ Ecclesiæ, proh dolor! per alias tyrannides cerneret occupatas, allectus, sed divinæ voluntati resistere non volens, & Ecclesiæ Dei in tam gravi fluctuatione constitutæ, pie compatiens, jugum tanti oneris pro Dei reverentia, Fidei conservatione, & universalis Ecclesiæ consolatione suis humeris suscipiens, propriis derelictis, decreta hujusmodi cum omni humilitate susceperit, caque & Fidem catholicam observare, & manutenere pure & simpliciter juxta mentem & tenorem eorundem professus fuerit, ad prosecutionem totius boni reipublicæ & religionis Christianæ, nec non ad defensionem auctoritatis Generalium Conciliorum & decretorum prædictorum affectibus sinceris anhelans, graviaque & importabilia expensarum onera in diversis & magnis Ecclesiæ Dei ingruentibus negotiis, præsertim pro executione illorum sanctorum operum, propter quæ eadem sancta Synodus congregata est, cum de patrimonio beati Petri aut aliunde nullam adhuc subventionem habuerit, hactenus subierit & pertulerit, ac graviora necessario dietim subire & perferre habeat, per quæ (ut confidimus & speramus) idem Felix Papa patrimonium hujusmodi & terras Ecclesiæ recuperare, pacemque Ecclesiæ dare poterit, Domino concedente: attendens itaque sancta Synodus, quod spiritualia sine temporalibus diu subsistere nequeunt, præmissis & aliis diversis rationabilibus & evidentibus causis permota, volens etiam quod in decreto suæ sessionis duodecimæ tertiæ Idus Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio celebratæ, quod incipit: Sicut in construenda domo, ordinatum est laudabiliter adimplere, hoc irrefragabili decreto usque ad quinquennium a die datæ præsentium computandum, quintum, & deinde ad aliud quinquennium extunc proxime subsecuturum, decimum denarium veri valoris annui secundum communem æstimationem quorumcumque fructuum, redditum & proventuum primi anni omnium & singulorum canonicatuum & præbendarum dignitatum, personatuum, administrationum, præstimoniorum, præstimonialium portionum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, cum cura & sine cura, sæcularium & regularium, cujuscumque conditionis, ordinis aut religionis fuerint, & quocumque nomine censeantur, etiamsi dignitates ipsæ Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales, Abbatiales, prioratus, conventuales, ac in metropolitanis seu aliis cathedralibus majores post Pontificales, aut in collegiatis Ecclesiis principales & electivæ fuerint, a dicta die in antea, sive per obitum, aut liberam seu ex causa permutationis resignationem, vel alias quovis modo & qualitercumque, præterquam per privationem causa reformationis, aut resignationem simplicem in foro conscientiæ, seu per optionem præbendarum in Ecclesiis, ubi illarum optiones fieri consueverunt, ubicumque in Romana curia, vel extra, vacantium oneribus necessariis illis pro tempore incumbentibus deductis, & quotidianis distributionibus, nec non & xenodochiis pauperum, hospitalibus in quibus hospitalitas actu tenetur, leprosariis quoque, & aliis in titulum beneficii concedi non solitis, dumtaxat exceptis, a quibusvis capitulis, collegiis, conventibus & personis Ecclesiasticis & sæcularibus, exemptis & non exemptis, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis seu conditionis existant, illa pro tempore possidentibus, aut fructus, redditus & proventus hujusmodi ex statutis vel consuetudinibus, commendis, seu alias quovis modo percipientibus pro una infra sex, & alia medietatibus infra alios sex menses ejusdem primi anni, sanctissimo domino Felici Papæ V. suisque collectoribus & subcollectoribus per eum deputandis, realiter & cum effectu persolvendum, & per eos exigendum, levandum, colligendum & recipiendum, eidem domino Felici Papæ pro sua ac Cardinalium & officialium prædictorum provisione, auctoritate universalis Ecclesiæ tenore præsentium reservat, constituit, deputat & assignat, statuens & decernens capitula, conventus, collegia & personas ipsas ad solutionem quinti & decimi denarii hujusmodi dicto domino Felici Papæ, ejusque collectoribus & subcollectoribus modo præmisso faciendam, fore efficaciter obligatos. Quodque si infra unum mensem a die, quo collectores vel subcollectores hujusmodi in Ecclesia cathedrali se quintum vel decimum denarium hujusmodi ab illius debitoribus recipere paratos obtulerint & publicaverint quemlibet terminorum prædictorum sequentium in solutione hujus-

* excolendum

ANNO CHRISTI 1440.

SESSIO XLII.

ANNO CHRISTI 1440.

-jusmodi, defecerint, negligentes seu remissi fuerint: singulares personæ, excommunicationis; capitula vero, conventus & collegia, hujusmodi suspensionis a divinis sententias eo ipso incurrant, a qua quidem excommunicationis sententia ab alio, quam a nobis aut dicto domino Felice Papa, seu cui ille id duxerit committendum, præterquam in mortis articulo constituti, nisi prius de tunc debito (ut præmittitur) denario eidem domino Felici Papæ V. ejusve collectoribus & subcollectoribus satisfecerint, aut desuper cum eis concordaverint, absolutionis beneficium nequeant obtinere: & si Capitula, Conventus, Collegia & personæ prædictæ excommunicationis & suspensionis sententias hujusmodi per tres menses, dictum mensem immediate sequentes, animo (quod absit) sustinuerint indurato, extunc eorum Ecclesiæ, Monasteria & loca ecclesiastico sint supposita interdicto, tamdiu & quousque a sententiis (ut præfertur) absolvi, & interdictum hujusmodi meruerint relaxari, non obstantibus quibuscumque constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac statutis, usibus & consuetudinibus Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, locorum & ordinum quorumcumque juramento, confirmatione Apostolica vel quacumque alia firmitate vallatis, litteris quoque, gratiis, privilegiis, libertatibus, exemptionibus, indultis & concessionibus, capitulis, conventibus & collegiis prædictis, eorumque Ecclesiis, Monasterii, Prioratibus, dignitatibus, locis & personis, in genere vel specie, sub quacumque verborum forma, universalis Ecclesiæ Apostolica vel alia quavis auctoritate factis & concessis, etiamsi de eis & eorum totis tenoribus in præsentibus specialis & expressa mentio fienda foret, & quæ, quo ad hæc, eis nullatenus suffragari volumus cæterisque contrariis quibuscumque, aut si capitulis, conventibus, collegiis & personis prædictis communiter vel divisim, quomodolibet indultum existat, aut interim indulgeri contingat, quod ad solutionem seu præstationem denarii hujusmodi, aut cujuscumque alterius oneris aut subsidii non teneamur, & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excommunicari, seu ipsi vel eorum loca interdici non possint, per litteras non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi eorumque Ecclesiis, Monasteriis, Dignitatibus, Beneficiis, locis, personis & ordinibus propriis mentionem. Vult tamen & assentit hæc sancta Synodus, quod si aliqua natio, regnum vel provincia modum provisionis hujusmodi sibi non convenire senserit, aut allegaverit onerosum, præfatus dominus Felix Papa, auditis illius rationibus, & considerandis debite ponderatis, cum eadem natione aut ejus personis (prout rationabiliter expedire videbitur) convenire & cum eis concordare possit: & quidquid cum eo in hoc sit conventum, aut concordatum fuerit, id ipsa sancta Synodus gratum & ratum perinde haberi decernit & declarat, ac si de hoc in præsenti decreto plena & expressa mentio haberetur. Quodque denarius prædictus, vacatione prædicta quotiescumque infra primum annum hujusmodi in quacumque natione occurrente, & eo durante, ultra semel nullatenus exigatur, nec quisquam ad illum solvendum amplius teneatur. Insuper vult & decernit hæc sancta Synodus, quod si qua Capitula, Collegia & Conventus, ac Ecclesiasticæ

A sæculares ve personæ, cujuscumque dignitatis, status, ordinis seu conditionis existant, fructus, redditus & proventus primi anni hujusmodi, aut aliquam illorum quotam sive partem ex statutis, consuetudinibus seu privilegiis aut alias quovis modo levare & percipere consueverunt, per hoc præfato domino Felici Papæ in exactione hujusmodi denarii nullatenus præjudicetur, districtius inhibendo Capitulis, Collegiis, Conventibus & personis ipsis sub sententiis & pœnis supradictis, ne illos vel illam in præjudicium dicti denarii pro eo anno quoquo modo petere vel exigere audeant seu præsumant. Per hoc tamen hæc sancta Synodus Capitulis, Collegiis, Conventibus & personis prædictis,

B quo minus annis dictum primum vacationis annum sequentibus illos & illam pro ea parte, quæ ob impositionem denarii hujusmodi eis defecerint, petere & exigere valeant, non vult nec intendit præjudicium generari. Præterea cum nonnulli nationis Germanicæ, apud nos constituti, nationem ipsam præ cæteris plus fore gravatam coram nobis allegaverint, si in ea denarius hujusmodi absque alia moderatione exigi deberet & levari; hæc sancta Synodus his & aliis rationabilibus causis mota, beneficia quæcumque & qualiacumque infra dictam nationem consistentia, valorem quinque marcarum argenti secundum communem æstimationem eorum necessariis oneribus deductis

C non excedentia, hoc decreto nullatenus includi, nec de illorum fructibus, redditibus & proventibus denarium hujusmodi solvi levarique seu exigi debere, decernit & declarat; volens & statuens quod si de vero valore in præmissis quandoque hæsitari contigerit aut contendi, collectores & subcollectores hujusmodi unam, & is cui solutio denarii hujusmodi pro tempore incumbit aliam, personas pro discussione dubii & contentionis hujusmodi eligere: &, si illas discordare contingeret, loci ordinarius, aut ejusdem in spiritualibus vicarius, seu officialis generalis: si vero occasione metropolitanæ vel cathedralis Ecclesiæ dubium aut contentio exorta fuerit casu discordiæ hu-

D jusmodi capitulum cum altera personarum sic electarum dubium hujusmodi habeant terminare: Quarum quidem personarum, ac in casu discordiæ hujusmodi ordinarii, seu ejus vicarii, & capituli prædictorum, sententiæ & determinationi partes hinc inde stare & parere sine omni contradictione debeant & teneantur. Cæterum hæc sancta Synodus collectoribus & subcollectoribus denarii præfati pro tempore deputatis, sub obtestatione divini judicii & excommunicationis pœna, quam contra facientes incurrere vult ipso facto, districtius inhibet, ne quidquam ultra denarium hujusmodi a personis pro tempore solventibus & debentibus, prætextu schedulæ, quitantiæ seu libe-

E rationis per ipsum de eo quod sibi solutum fuerit factæ, petere vel exigere audeant seu præsumant: sed quod de competenti salario eis per cameram dicti domini Felicis Papæ assignando contenti remanere debeant, decernit, vult & ordinat: quodque collectores & subcollectores ipsi sic in exigendo denarium hujusmodi modum observent, quod personæ de indebito gravamine non immerito querulari cogantur: ac propterea calices, libri, jocalia & alia ornamenta Ecclesiastica nullatenus impignorentur, distrahantur, vel alienentur. Vult tamen & decernit eadem sancta Synodus,

ANNO CHRISTI 1440.

ne personas scoteotiis prædictis pro tempore illaqueatas ultra modum in absolutione obtinenda, ad curiam veniendo, gravari contingat, quod præfatus dominus Felix Papa V. collectoribus & subcollectoribus ipsia vel aliia (prout opus & expediens videbitur) personas sic ligatas a censuris hujusmodi absolveodi, & interdicta relaxandi & tollendi, plenam & liberam concedat facultatem. Teneanturque ipsi collectores & subcollectores, solutione dicti denarii facta, Capitula, Conventus & Collegia, ac personas prædictas a sententiis & censuris prædictis gratis & sine aliqua difficultate absolvera, interdictumque forsan positum similiter tollere & relaxare. Pro cujus quidem absolutionis, sublationia & relaxationis litteris etiam sigillatis, si prædicti eas habere voluerint, etiamsi per notorium fuerint subscriptæ, ad solvendum ultra sextam partem unius floreni de camera, nullatenus constringi valeant vel compelli. Eos antem qui contra fecerint, excommunicationis sententiam incurrere voluit ipso facto. Quodque post decennium a dicta die computandum assignatio provisionis hujusmodi cesset penitus & exspiret: Capitulaque, Conventus, Collegia & personæ prædictæ ad solutionem denarii hujusmodi ratione dignitatum & aliorum beneficiorum prædictorum, ex tone in antea vacaturorum, de cætero nullatenus teneantur. Decernit quoque omnes & singulos processus, pœnas, sententias & censuras, quos & quas contra Capitula, Conventus, Collegia & personas hujusmodi ob non solutionem ratione beneficiorum post decennium vacaturorum hujusmodi, per quemcumque, etiamsi papali dignitate præfulgeat, quavis auctoritate fieri, ferri & promulgari contigerit, irritos & irritas, ac irritom & ioane quidqnid in contrarium scienter vel ignoranter fuerit attentatum.

Datum Basileæ in sessione nostra publica, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, pridie Nonas Augusti, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo.

ANNO CHRISTI 1441.

SESSIO XLIII.

De visitatione beatæ Mariæ virginis.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XLIII.

INter assiduas militantis Ecclesiæ turbationes & procellas, quibus ipsa dietim affligitur, illa singularis jucunditas & egregia exultatio communitati fidelium relicta est, ut dominum creatorem nostrum intimis præcordiis diligentes, eumdem in sanctia suis devote glorificent. Per hoc enim & ipse dominus, qui gratiam illis præstitit, digne collaudatur, & ipsorum sanctorum promptiora erga nos reddimus patrocinia. Quod quidem singulariter est agendum, cum calamitates irruunt, quæ absque demeritis hominum non contingunt, ut per ipsorum sanctorum preces & merita misericordia domini super peccatis homioum imploretur, & humanum genus ab imminentibus malis & innumeris periculis præservetur. Ioter autem omnes qui cælestem Regem pro nobis interpellent, præcipue ad gloriosissimam illam & omni laude dignissimam Dei genitricem Mariam est reccurrendum, quæ, qoaoro altior existit, tanto humilios ad nos respicit, omnes ad se trahere cupiens pro quibus in utero gestavit salvatorem. Hæc apud Deum quem ipsa peperit sedula pro nobis advocata nos juvat, nos toetur, nos protegit, nos exaltat; hæc omnibus qui ad eam recurrunt promptissimum exhibet patrocinium. Huic igitur sanctissimæ Virgini etsi plures festivitates veneranda sanctorum patrum antiquitas consecravit, irruentibus tamen dietim majoribus mundi calamitatibus & angustiis, quæ ad expetenda ejusdem Virginis auxilia vehementius urgent, jucunditatem illam sibi cælitus datam non immerito convenit celebrari, dum Virgo eadem beatissima cælesti edocta nuntio, & Spiritu sancto duce, ascendens cum festinatione in montana, humilem Zachariæ domum intravit. Jesus enim qui in ntero illius erat, festinabat adhuc in ventre matris Joannem positum sanctificare. Et ipsa Virgo gloriosissima cognatam Elizabeth visitans, non minus illam suavi quam fructuoso salutavit alloquio. Maximam namque lætitiam fidelium mentibus debet ingerere excellens illud mysterium, quo matres illæ gloriosæ, totius salutis nostræ ferentes primordia, tam familiariter inter se exultarunt, cum Virgo excellentissima de stirpe David Maria & veneranda inter filias Aaron Elizabeth invicem colloquuntur: quarum altera creatorem omnium & salvatorem nostrum, altera præcursorem Joannem gestat in utero: & sanctæ illæ miraculo matres effectæ divina inter se beneficia commemorant. Felix quidem illa conventio, & magnis divinæ gratiæ splendoribus illustrata, qua tales & tantæ in unum matres pariter adfuerunt; quarum altera Virgo ex Spiritu sancto, altera sterilis & in senectute conceperat, & utriusque partum cælestis angelus prænuntiavit: qua Joannes adhuc materni reclusus claustria venientem ad se dominum in Mariæ utero veneratur: qua repleta Spiritu sancto Elizabeth conceptui Filii Dei & salvatoris hominum gratulatur; qua & ipsa prophetans beatissimam dixit Mariam quæ credidit, & revelata sibi mysteria pandit: qua denique repleta ineffabili gaudio mater domini Maria, omnia in corde suo conferens, quæ vel prius ab Angelo, vel tunc ab Elizabeth perceperat, in canticum & laudem domini prorumpit. Nunc admirabilem Dei potentiam, qui respexit humilitatem ancillæ suæ, collaudat; nunc magnitudinem operum ejus glorificat, nunc refert misericordiam, quæ a progenie in progenies super se timentes diffunditur; nunc justitiam, qoa superbi dejiciuntur, & humiles exaltantur, magnificat; nunc promissionem Abrahæ & semini ejus factam, & jam nunc completam commemorat, ac quod se beatam omnes generationes usque ad consommationem sæculi dicerent divina inspiratione prophetavit. Eamdemque prophetiam sic manifeste videmus jugiter adimpleri, ut superveoientes generationes ipsam Virginem beatam & beatissimam magis ac magis merito dicere conentur. Quia igitur tantam lætitiam satis poterit explicare? Quis tanta mysteria condignis laudibus prosequatur? Quis hæc gaudia sufficienter exponat, dum Joannes nondom natus exultat, Elizabeth adventu Virginis collætatur, Maria in mysteriis gaudet, clausus in utero salvator a suo recognoscitur præcursore, lætaotur angeli, cælum & terra jucundantur,

ANNO CHRISTI 1441.

tur, & tota Trinitas novis laudibus glorificatur? Hæc igitur gaudiorum magnitudo, specialibus est extollenda præconiis. Hæc singularibus solemnitatibus celebranda, in qua & Dominum qui gestatur in otero, & Virginem quæ portat, & sterilem quæ concepit, & præcursorem qui visitatur, condecentibus prosequi debemus honoribus. In cujus commemoratione qui tribulati sunt Mariam implorant, quæ gaudiorom hujusmodi memor (ut sperandum est) non solum supplicantes exaudiet, sed sicuti ex sua clementia consuevit, etiam supplicare volentium preces præveniet. Quæ considerans hæc sancta Synodus, cum in hoc tempore tota, pro dolor! Christianitas in laboribus & angustiis constituta cernatur, cumque fere ubique divisiones & bella per humani generis hostem introducta vigeant, & ipsa etiam Ecclesia militans non mediocribus agitetur procellis, dignum esse judicavit, solemnitatem hanc quæ congrue Visitatio beatissimæ Virginis appellatur, in singulis Christianorum Ecclesiis celebrari, ut honorata in hac celebritate per pias & devotas fidelium mentes mater gratiæ & omnis consolationis sacerrima virgo Maria, benedictum Filium suum jam multis hominum peccatis offensum, sua intercessione conciliaus, pacem & unitatem fidelibus largiatur. Ideoque statuit & decernit eadem sancta Synodus, ad honorem ipsius Virginis Dei genitricis, ut post expleta resurrectionis Dominicæ, Pentecostes, gloriosæ Trinitatis, sacri corporis Christi, beatorum Joannis Baptistæ, ac Apostolorum Petri Pauli solemnia, in quibus Ecclesia post solemnitatem Annuntiationis Dominicæ, quam præfata Visitatio temporis ordine confestim sequebatur, est occupata, per singulas Christianorum Ecclesias, quolibet anno sexto nonas Julii festum hujusmodi Visitationis gloriosæ Virginis celebretur. Hoc igitur solemne festum amplectantur Christi fideles, & omnes qui beatam Virginem singulari devotione prosequuntur, secum in hac solemnitate suæ exultationis congaudeant. Quam ut eo libentius in divinis honorent officiis, quo magis spiritualibus fuerint excitati muneribus, ipsa sancta Synodus omnibus Christi fidelibus, qui matutinis, processioni, sermoni, missarum solemniis, vel primis aut secundis vesperis hujus gloriosæ Virginis festivitatis interfuerint, pro unoquoque officiorum prædictorum centum dies de injunctis pœnitentiis misericorditer elargitur.

Datum in sessione nostra publica, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, Kalendis Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo.

ANNO CHRISTI 1442.

SESSIO XLIV.

De tuitione suppositorum hujus sacri Concilii.

Sacrosancta Basileensis Generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

CATHOLICÆ Ecclesiæ sanctis operibus continue intenti, si cunctis fidelibus in ministranda justitia nos deceat esse favorabiles & benignos, illos non immerito, pro Fidei orthodoxæ atque Generalium Conciliorum auctoritatis defensione fideles impenderunt, & impendunt, justitiæ favoribus attollere debe-

ANNO CHRISTI 1442.

mus & munire præsidiis, quibus per nos mature facta decreta insequendo, a * perversi ambitiosorum illatis sublevari, & inferendis molestationibus præservari valeant, & sic eorundem decretorum transgressorum, illorum præsertim qui nobis incorporati & hujus sanctæ Synodi decreta manutenere & defendere juraverunt, contemptum puniri facere, sicque erga singulos justitiam ordine debito exercere, ut alter in alterius injuriam non facile prosiliat: &, formidata in reprobis ultione, impiorum nocendi temeritas compescatur, & inter eos tuta sit innocentium tranquillitas. Postquam dudum omnipotens Dominus nimium afflictam Ecclesiam suam sponsam pietatis oculo respicere, & fidelium cordibus inspirare dignatus fuerat, ut Synodus universalis duorum etiam Generalium Conciliorum auctoritate, & duorum summorum Pontificum successive approbatione pro errorum hæresumque extirpatione, ac Generali Ecclesiæ in capite & in membris reformatione, atque regum & principum, aliorumque catholicorum ad invicem dissidentium pacificatione, in hanc civitatem Basileensem conveniret; nos tunc occurrentia, que nonnulli adversus opera prædicta inferre conabantur, ac etiam futura quæ verisimiliter inferri possent, impedimenta circumspicientes, & ut illa, pro quibus conveneramus, communem Christianorum salutem concernentia, ad fines optatos perduci, ac eis, per quæ directe & indirecte impediri, ipsique incorporati ab eis retrahi possent, obviare cupientes, per nonnulla salubria decreta statuendo diffinivimus: Primo, quod nullus eidem Synodo per se vel procuratorem incorporatus aut incorporandus, etiam procurator ipse, a tempore arrepti itineris animo veniendi ad ipsam Synodum sine fraude continuati, pro quacumque causa tunc mota, vel in antea movenda, aut alia quavis occasione, ad Romanam curiam, seu coram quocumque judice ordinario vel delegato, extra locum dictæ Synodi ea durante invitus trahi seu evocari, aut contra eum invitum procedi posset; decernentes extunc irritum & inane, nulliusque roboris existere vel momenti, quidquid in contrarium per quemcumque, etiam Romani pontificis auctoritate, attentari contigerit in futurum. Deinde vero, ut, si quis Ecclesiam cathedralem, dignitatem, beneficium, officium, pensionem, vel commendam alicujus ex incorporatis vel incorporandis, seu adhærentibus eidem Synodo, a Romano Pontifice vel quovis alio impetrare, aut etiam motu proprio concessum * acceptare attentaret, non solum jure, quod in tali Ecclesia, dignitate, beneficio, se officio habere prætenderet, sed etiam omnibus beneficiis esset ipso jure privatus, & ad obtinendum beneficia in futurum inhabilis. Et successive, videlicet tertio Idus Septembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio, decrevimus, quod quicumque etiam per Romanum Pontificem, vel ejus auctoritate, in præjudicium, læsionem vel derogationem, seu injuriam dictæ Synodi, vel incorporatorum seu incorporandorum eidem per se vel procuratorem aut familiarium suorum, seu in eorum servitiis ubicumque existentium, facta seu disposita erant, fierentque & disponerentur forsan in futurum, titulum vel possessionem quomodocumque tangentia, sive in Cardinalatus & Patriarchatus dignitatibus, aut in Prælaturis

* prætensis

* attentare, præsumeret,

cathedralium etiam metropolitanarum Eccleſiarum, monaſteriis, vel aliis beneficiis Eccleſiaſticis, præſlimoniis, commendis, unionibus, penſionibus, officiis & rebus Eccleſiaſticis vel temporalibus, & circa ipſa aut alias quomodocumque & qualitercumque, etiamſi motu proprio, directe vel indirecte, eſſent ipſo jure irrita & inania & pro infectis penitus haberentur, partes læſas extunc in priſtinum ſtatum reponendo, & per quemlibet judicem competentem reponi mandando: adjicientes, quod ſi prætextu talis conceſſionis ad aliquam occupationem deveniretur, niſi occupant infra decem dies, elapſis ſexaginta diebus a dicta die tertio Idus Septembris, ſi per partem læſam foret requiſitus, & a tali occupatione & turbatione realiter & pure deſiſteret, ac parti læſæ de perceptis poſt conceſſionem hujuſmodi ſatisfaceret, ultra pœnas prædictas excommunicationis ſententiam incurrat eo ipſo; talium etiam conceſſionum executores eiſdem pœnis ſubjacere decernentes, prout in ipſis decretis, quorum tenores & effectus haberi volumus pro expreſſis, plenius continetur. Verum quia, ſicut clamoroſa dictorum ſuppoſitorum querela didicimus, plerique ambitioſi, quorum effrenata cupiditas modum habere neſcit, ad dignitates, beneficia & honores modis improbis adſpirantes, ac per exquiſitas vexationes dictorum incorporatorum, illos ab hujuſmodi ſanctis operibus retrahere ſatagentes, nonnullorum ex eiſdem incorporatis & ſuppoſitis Eccleſias parochiales, metropolitanas, Epiſcopales atque monaſteria, aliaſque dignitates, commendas, penſiones, canonicatus & præbendas, officia Eccleſiaſtica, nec non juriſdictiones eiſdem incorporatis & ſuppoſitis ratione Eccleſiarum, dignitatum & beneficiorum hujuſmodi competentes, ac alias res & bona contra definitiones & prædicta, ac alia decreta noſtra, quorum tenores & effectus ſimiliter haberi volumus pro expreſſis, in auctoritatis Eccleſiæ & Conciliorum prædictorum vilipendium, dictorumque ſuppoſitorum grave præjudicium, non ſine manifeſta divinæ majeſtatis offenſa impetrare, extorquere, invadere, acceptare, aut occupare, ſeu in illis propria temeritate ſe intrudere, dictaque ſuppoſita illorum poſſeſſionibus & rebus ſpoliare privare, ac proceſſus etiam pœnales contra eos facere, & fieri procurare, penſiones etiam * nonnullis ex dictis incorporatis ſuper Eccleſiis cathedralibus aliiſque dignitatibus & beneficiis Eccleſiaſticis aſſignatas, alioſque fructus beneficiorum quæ ipſi incorporati obtinebant & obtinent, retinere, ſubtrahere, uſurpare, & de illis ſatisfacere recuſare & denegare, aliiſque diverſis injuriis in perſonis, bonis ac rebus prædictis illos affligere, atque conceſſiones, impetrationes & acceptationes hujuſmodi in ſuarum perditionem animarum exequi non erubuerunt, prout adhuc non erubeſcunt; nos, quorum intereſt in præmiſſis opportunæ proviſionis remedia adhibere, volentes ſtatui univerſalis Eccleſiæ & ſuppoſitorum prædictorum indemnitati & quieti ſalubriter providere, decretis & deffinitionibus prædictis inhærentes, illaque innovantes, ac eis adjicientes hoc perpetuo Synodali decreto auctoritate univerſalis Eccleſiæ decernimus & declaramus, impetrationes, electiones, collationes, & * diſpoſitiones quaſlibet de dictis Eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, dignitatibus, commendis, * penſionibus, officiis & beneficiis, juriſdictioni-

A bua, ceteriſque rebus & bonis prædictis, nec non proceſſus prætenſos omnes & ſingulos, quaſcumque etiam ſuſpenſionum, excommunicationum, interdicti, privationum, inhabilitationum, inhibitionum, aliaſve ſententias, cenſuras, & pœnas, ſeu proceſſus alios cujuſcumque qualitatis exiſtant, in ſe continentes, adverſus ipſa ſuppoſita ac in eorum præjudicium, læſionem vel derogationem aut odium, ac contra prædicta & alia decreta noſtra quomodocumque & qualitercumque promulgatos & factos, ac omnia inde ſecuta, tanquam de facto attentata (prout ſunt) irrita, nulla & inania, nulliuſque roboris vel momenti fuiſſe & exiſtere, ac pro infectis haberi debere: nul-B lum quoque ex eiſdem ſuppoſitis, vel quemcumque alium illis innodatum fuiſſe, aut in antea innodari poſſe: impetrantes vero, ſeu detentores & occupatores, prætextu collationum, diſpoſitionum, etiam motu proprio ſactarum, aut detentionum vel occupationum, de hujuſmodi Eccleſiis, dignitatibus, beneficiis, officiis, juriſdictionibus, & bonis, in illis in quibus ſeu ad quæ ipſa ſuppoſita ex noſtris vel Apoſtolicis aliiſve canonicis collationibus & proviſionibus, aut alias quomodolibet jus habuerunt prout habent, quæ obſtantibus obedientiæ diverſitatibus, vel aliis legitimis impedimentis, contra ſuos adverſarios cauſas inchoare, ſeu proſequi commode non potuerunt, C etiamſi Eccleſiæ, dignitates, beneficia, vel res & bona hujuſmodi trium annorum, vel alterius cujuſvis longioris temporis ſpatio occupata fuerunt, aut coloratus prætendatur titulus prætextu etiam decreti noſtri de pacificis poſſeſſoribus, quod incipit: Quicumque non violentius, quod contra ipſa ſuppoſita in caſibus præmiſſis locum habere non volumus, nullum titulum vel jus quodcumque acquiſiviſſe, ſeu acquirere: ipſos etiam incorporatos nullum jus, titulum vel poſſeſſionem perdidiſſe, aut aliquod in jure eis competenti præjudicium generari potuiſſe, quo minus ipſi, quotieſcumque opportunitas ad id ſe obtulerit, poſſeſſionem Eccleſiarum cathedralium, dignitatum, benefi-D ciorum, vel aliorum prædictorum, quibus ſpoliati extiterunt, per ſe vel alium ſeu alios abſque alia cauſæ cognitione, ſeu alterius auctoritatis requiſitione, continuare, eorum quoque, ſuper quibus ſententiam vel ſententias, quæ partibus per ſe vel procuratorem præſentibus, & uſque ad finem ſe defendentibus, in rem tranſiverint judicatam, apud nos contra ſuos adverſarios obtinuerint, illorum & præſentis decreti vigore poſſeſſionem adipiſci & intrare & ſuper illis, de quibus poſſeſſionem nondum habuerunt, & actionem intentare, & jus ſuum proſequi valeant. Spoliatos inſuper aliorum & præſentia decretorum noſtrorum auctoritate in illum ſtatum priſtinum, in quo ante ſpo-E lium, occupationem ſeu novitatem hujuſmodi erant, perinde ac ſi factæ non fuiſſent, repoſitos & reſtitutos eſſe. Impetrationes autem & conceſſiones etiam motu proprio de Eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, dignitatibus, commendis, penſionibus, ſeu cujuſvis qualitatis beneficiis, aut aliis rebus vel bonis (ut præfertur) factas, viribus vacuas: nec non illos qui eas acceptare præſumpſerunt, cujuſcumque ſtatus, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, aliave Eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, jure quod in eis habere prætendebant, &

aliis

* nonnullas.

* diſpenſationes.

* proviſionibus.

Baſileenſis Conc. ſeſſ. 31.

ANNO CHRISTI 1440.

aliis beneficiis omnibus, privatos, ac ad alia in posterum obtinenda inhabiles fore. Illos vero ex eis, qui prætextu talium concessionum & impetrationum ad aliquam occupationem processerunt, & ut ab hujusmodi occupationibus & perturbationibus desisterent, juxta tenorem decreti nostri quod incipit, Ut tacti, requisiti, talibus requisitionious non paruerint, ultra prædictas, excommunicationis, nec non earundem impetrationum & concessionum receptores & executores, quoad singulares personas, easdem sententias & pœnas: quo vero ad nobis incorporatos, qui (ut præfertur) huic sanctæ Synodo juraverunt, & in præmissis auxilium, consilium vel favorem præbiterunt, perjurii reatum incurrisse & de beneficiis, quibus ratione præmissorum (ut præfertur) privati existunt, per eos, ad quos spectat, hujus decreti auctoritate libere disponi posse, similiter decernimus & etiam declaramus. Et ut metus pœnæ meta sit præsumptionia, omnibus & singulis cujuscumque dignitatis (ut prædictum est) existant, qui aliquam Ecclesiam cathedralem, etiam metropolitanam, aliamve prælaturam, dignitatem, commendam, pensionem, officium aut beneficium Ecclesiasticum, seu etiam, ut supra designata, jurisdictionem, res & bona prædicta quæcumque, cujuscumque qualitatis existant, eorundem incorporatorum & suppositorum, omnibus & singulis cujuscumque digoitatis (ut prædictum est) existant, qui occupant & detinent, seu etiam occupabunt & detinebunt forsitan in futurum, ultra prædictas & alias tam per nostra quam aliorum Generalium Conciliorum decreta, sanctionesque canonicas, inflictas (quaa occasione præmissorum incurrisse noscuntur) pœnas, sub excommunicationis, nec non perpetuæ infamiæ pœnia, quas quemlibet contra facientem incurrere volumus ipso facto, præcipimus atque mandamus, ut infra duorum mensium a data præsentis decreti, vel etiam interim infra duodecim dierum spatium, a tempore quo illius notitiam habuerint computando, ab omnibus & singulis occupationibus & perturbationibus per eos sic factis penitus desistant, ac Ecclesias, dignitates, commendas, pensiones, officia, beneficia, atque res & bona prædicta, quibus dicti incorporati spoliati fuerint, aut super quibus sententiam vel sententias, quæ partibus per se vel procuratorem præsentibus, & usque ad finem se defendentibus, in rem transiverunt judicatam, obtinuerint, illorum possessionem liberam & vacuam dimittaot: nec non de perceptis, & qui durante occupatione hujusmodi percipi potuissent, fructibus, expensis, & interesse propterea passis, partibus læsis ac etiam de pensionibus (ut præfertur) assignatis, nec non beneficiorum eorundem incorporatorum fructibus, ac aliis rebus & bonis prædictis integre & realiter satisfaciant, aut cum eis amicabiliter concordent. Quod si facere contempserint, ac pœnas prædictas damnabiliter incurrere, illisque per alium mensem, duobus mensibus lapsis, aut duodecim diebus prædictis insordescere non formidaverint, extunc ultimo mense hujusmodi lapso, (cum crescente contemptu crescere debeat & pœna, & Ecclesia non habeat quid ulterius faciat) si singularis persona, decem; si vero universitas aut capitulum, aut aliud collegium seu communitas fuerit, triginta marcarum auri pro una cameræ Apostolicæ, ac pro alia parti læsæ, & pro tertia æqualibus partibus mediato vel immediato domino civitatis vel loci, In qua seu quo Ecclesia, dignitas, beneficium commenda, officium, vel res hujusmodi, extiterit, si vices suas impendere voluerit, alioquin cuicumque alteri operam efficacem ad id præstanti pro labore applicandarum, pœnas incurrat eo ipso. Interim vero non minus Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, ceterique ordinarii seu collatores, etiamsi capitula, universitates vel collegia fuerint, aliæque personæ, ad quas Ecclesiarum cathedralium electio, nec non dignitatum, beneficiorum, officiorum & aliorum prædictorum collatio, præsentatio, provisio, seu quævis alia dispositio, communiter vel divisim pertinet, infra simile duorum mensium vel duodecim dierum & unius alterius mensis a fine duorum mensium vel duodecim prædictorum dierum computandum spatium, postquam pro parte illorum quorum interest fuerint requisiti, sub omnibus & singulis superius designatis & pecuniariis pœnis, quas contra facientes & rebelles etiam ipso facto incurrere volumus, omnibus etiam majoris excommunicationis vel defectus tituli, aliisque exceptionibus, oppositionibus, & subterfugiis cessantibus & rejectis, & absque quatumcumque causarum cognitione, quam eis & aliis quibuscumque judicibus Ecclesiasticis & secularibus sub eisdem pœnis & casibus præmissis penitus interdicimus, electionea, collationes, * præsentationes, & quasvis alias dispositiones modis præmissis præsumptas, præsentis decreti auctoritate, sicuti de facto processerunt, de facto retractent & annullent; impedimenta præstita submoveant, occupatores ab occupatis expellant, & de perceptis fructibus, & qui percipi potuissent, nec non expensis & interesse prædictis, etiam per incarcerationem personarum occupantium, si opus fuerit, satisfieri, ac partes læsas in eum statum, in quo occupationem seu factam novitatem hujusmodi fuerant, reponere & redintegrare procurent: vasalli insuper & quicumque debitores & subditi Ecclesiarum cathedralium, dignitatum, beneficiorum, commendarum, & aliurum prædictorum, nullatenus occupatoribus prædictis, sed eisdem incorporatis & suppositis spoliatis, ut prius obediant & pareant in omnibus, ipsique debitores de fructibus, redditibus, provenientibus, juribus, & obventionibus Ecclesiarum, digoitatum, beneficiorum ac aliorum hujusmodi sub excommunicationis pœna, quam contra facientes incurrere volumua ipso facto, respondeant, & integre satisfaciant, vel cum eis amicabiliter concordent. Quod si facere neglexerint, & intrusis de fructibus & juribus hujusmodi respondere præsumpserint, tales a debito nullo modo liberatos fore, sed incorporatis (ut præfertur) spoliatis realiter teneri decernimus. Præterea si Archiepiscopi ceterique prænominati præmissa non adimpleverint, eisque non paruerint cum effectu, extunc lapsis duobus mensibus vel duodecim diebus, & adhuc alio mense prædictis, Ecclesiæ civitates, & alia loca, in quibus talia, Ecclesiæ, dignitates, beneficia, aliaque prædicta, fuerint (ut præmittitur) occupata, tamdiu Ecclesiastico subjaceant interdicto, quousque rebelles prædicti per Ecclesiasticam vel sæcularem fuerint potentiam a civitate vel loco expulsi, aut mandatis nostris hujusmodi fuerit satisfactum, quibus expulsis, vel (ut præfertur) satisfacto, divina possint offi-

Basileensis Conc. sess. 33.

* reservationes.

ANNO CHRISTI 1442.

officia resumi & continuari. Quæ omnia & singula etiam in pendentibus per appellationem, vel alias locum habere volumus & decernimus. Porro in casu non partitionis, liceat interim dictis incorporatis & suppositis post lapsum duorum mensium aut duodecim dierum prædictorum, brachii sæcularis, nec non rectorum & officiariorum civitatis vel loci hujusmodi auxilium invocare, quos etiam in subsidium justitiæ præsentia decreti tenore invocamus, requirimus & monemus, ut ipsi post simile duodecim dierum spatium, a tempore requisitionis super hoc eis factæ computandorum, auxilium, consilium, potentiam & favores possibiles, sub excommunicationis & privationis privilegiorum, quæ ab Ecclesiis obtinent, pœnis, quas eos, nisi fecerint quæ mandamus, incurrere volumus ipso facto, præstare non postponant, quorum potentia & auxilio præfatis spoliatis Ecclesiarum, dignitatum, beneficiorum, officiorum, rerum & bonorum prædictorum possessionem, tam ejusdem decreti, quam propria auctoritate, ac etiam per potentiam intrandi & continuandi, ac introsos suos expellendi, plenariam concedimus potestatem & facultatem. Omnes autem Christi fideles quacumque, etiamsi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, vel alia Ecclesiastica seu mundana præfulgeant dignitate, qui præsens decretum temere violare, aut illius executionem denegare, seu directe vel indirecte impedire, ac partibus adversis adhærere vel favere, seu eorum aliquem receptare, defendere, aut tueri præsumpserit, quoad singulares personas, excommunicationis, nec non trium: quo autem ad capitula, universitates & collegia, Ecclesiastici interdicti & decem marcarum auri (ut supra dictum est) applicandarum, pœnas incurrere decernimus eo ipso. Ceterum, quia præterita nos commonent futuris cautius obviare periculis, præsentis decreti tenore sub interminatione divini judicii, & sub excommunicationis, privationis, inhabilitationis, pecuniariis & aliis superius expressatis pœnis, quas ipso facto quemlibet contra facientem incurrere volumus, districtius inhibemus, ne aliquis, cujuscumque conditionis & excellentiæ fuerit, Ecclesiasticæ vel mundanæ, etiamsi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, vel alia quacumque præfulgeat dignitate quasvis Ecclesias, Patriarchales, Metropolitanas, vel alias cathedrales, monasteria, prælaturas, dignitates, officia, commendas, pensiones, jurisdictiones, vel alia cujuscumque qualitatis beneficia, sive res & bona quibuscumque nominibus censeantur, ad ipsos pro tempore incorporatos & incorporandos huic sacro Basileensi, aut alteri universali legitime congregando Concilio, vel ipsorum familiares pertinentia, eodem Concilio durante, & in eo * præsentialiter existentia, in præjudicium, læsionem, derogationem seu odium Concilii, incorporatorum vel incorporandorum hujusmodi, a quocumque etiam Romano Pontifice impetrare, vel motu proprio collata acceptare, aut in illis se intrudere, seu in eorundem incorporatorum odium sive præjudicium suos consanguineos, procuratores aut fautores in personis vel bonis affligere seu molestare, vel eosdem incorporatos pro tempore invitos alibi quam in eodem Concilio super re quacumque trahere, aut ad respondendum seu judicium subeundum compellere præsumat: quoscumque processus,

* personaliter.

A etiam quascumque pœnas in se continentes, & quidquid in contrarium forsitan attentari contigerit, irritum & inane, nulliusque roboris vel momenti existere, exnunc prout extunc nuntiantes & decernentes. Non intendimus tamen aliquos ex incorporandis in futurum, qui ante eorum incorporationem super aliquibus criminibus apud suos superiores delati forent & legitime præventi, hoc decreto tueri, quin possit contra eos super criminibus hujusmodi etiam usque ad diffinitivam sententiam inclusive procedi: absolutionem vero omnium & singulorum, qui præfatas sententias, censuras & pœnas, vel earum aliquam incurrerint quoquo modo, Synodo pro tempore sedenti, & illa B dissoluta, Romano Pontifici tantummodo, præterquam in mortis articulo, reservamus. Postremo, ut nullus ipsius decreti ignorantiam prætendere valeat, decernimus illud per publicationem in præsenti sessione factam vim habere, & ita universos & singulos, lapsis duobus mensibus aut duodecim diebus prædictis, adstringere & arctare, ac si eis personaliter apprehensis intimatum foret. Quocirca vobis venerabilibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, prioribus, præpositis, decanis, cantoribus, archidiaconis, ceterisque in dignitatibus quibuscumque constitutis, ac cathedralium Ecclesiarum canonicis districte præcipiendo mandamus, quatenus vos, C aut unus vestrum per vos vel alium seu alios, præmissa omnia & singula, ubi & quando expedire videritis, solemniter publicantes, si & postquam super præmissis vel aliquo eorum pro parte alicujus ex incorporatis & suppositis prædictis vel alterius promotorum negotiorum nostrorum, aut nostri vel Romani Pontificis procuratoris fiscalis, quibus super his omnimodam atque plenariam concedimus potestatem, requisiti fueritis, vel fuerit requisitus, & vobis quod aliquis vel aliqui ex perturbatoribus prædictis aliquam vel aliquas ex sententiis & pœnis superius expressatis incurrerit, fuerit facta fides, ad earundem pœnarum declarationem contra eos procedentes, illos tamdiu in Ecclesiis vestris ac aliis locis, D Dominicis aliisque festivis diebus easdem pœnas incurrisse publicetis, & publicari faciatis, ac ut tales evitetis, & ab aliis evitari faciatis, ac alias ad plenariam pœnarum prædictarum executionem procedere curetis, donec super his satisfactione prævia debite meruerint absolutionis beneficium obtinere. Et nihilo minus legitimis super his per vos habendis, servatis processibus, eos, quoties opus fuerit, aggravare curetis, contradictores auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Nos enim vobis & vestrum singulis, omnes & singulos qui sententias & pœnas hujusmodi, vel earum aliquam, incurrerint quoE quo modo, in loco nostræ sacræ congregationis, ea durante, ipsa vero dissoluta, in loco Romanæ curiæ, & extra etiam ad partes: illos vero ex eis, ad quos tutus non patebit accessus, seu in locis in quibus libera mandatorum nostrorum executio fieri non poterit, super quo partis læsæ vel promotorum aut procuratoris prædictorum juramento stari volumus, in audientia litterarum contradictarum, & in valvis majoris Ecclesiæ civitatis vel loci, in qua vel in quo hanc aliam generalem Synodum pro tempore sedere, vel ea dissoluta aut non sedente Romanum Pontificem cum sua

cu-

ANNO CHRISTI 1442.

SESSIO XLIV.

curia reſidere contigerit, ſi in ea vel apud nos: ſi vero extra ſuper his procedi contigerit, in loco Eccleſiæ, dignitatis vel rei, ſuper qua vel quo agetur, aut alio viciniori, in quo partis læſæ commoditas ſe obtulerit, in valvis majoris Eccleſiæ civitatis vel loci hujuſmodi, ad inſtar edictorum publicorum monendi, requirendi & citandi, plenam & liberam auctoritatem univerſalis Eccleſiæ concedimus tenore præſentium facultatem: volentes & eadem auctoritate decernentes, monitiones, requiſitiones & citationes ſic factas, vim habere, ac eoſdem ſic monitos, requiſitos & citatos arctare perinde, ac ſi eis perſonaliter apprehenſis factæ forent. Non obſtantibus noſtris atque Apoſtolicis conſtitutionibus & ordinationibus, quibus quod præmiſſa derogamus, & derogatum eſſe volumus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, quinto Idus Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo [a] ſecundo.

[a] *forte* primo.

SESSIO XLV. SEU ULTIMA.

SESSIO XLV.

Sacroſancta Baſileenſis Generalis Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

DEſideravit Ezechias rex ut fieret pax & veritas in diebus ſuis; & nos deſiderio deſideravimus ut pax & unio Eccleſiæ in diebus noſtris, hoc ſacro durante Baſileenſi Concilio, daretur. Verum cum ex plurimis impedimentis quæ dietim ingeruntur, & in futurum ſuccreſcere poſſent, formidetur ne pax & unio hujuſmodi deſideratæ in hac civitate Baſileenſi fieri, ut actus conciliares libere exerceri valeant; volentes propterea a caſibus futuris providere, ac ut fides & auctoritas generalium Conciliorum univerſalem Eccleſiam repræſentantium illibatæ permaneant, quodque unio & pax vera Eccleſiæ dentur: nec non ut continuetur celebratio generalium Conciliorum: attento quod jam ſanctiſſimus dominus D Felix Papa V. prævidens neceſſitatis caſum, pro futuro Concilio nominavit inclytam Lugdunenſem in partibus Galliarum: in hocque ſatisfaciendo decretis ſacrorum Conſtantienſis & Baſileenſis hujus generalium Conciliorum, dictam civitatem Lugdunenſem, quam experientia docente generalium Synodorum hactenus in ea celebratarum, accommodam & idoneam reputamus: tenore præſentium in nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis pro futuro proximo celebrando Concilio nominamus, deputamus & aſſignamus. Cumque immineant urgentiſſimæ cauſæ, ut brevi fiat alterius generalis Concilii celebratio, propterea ſtatuimus & ordinamus, ut infra triennium a datis præſentium computandum generale Concilium in præfata civitate Lugdunenſi celebretur; decernentes quod Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælati, ſeu quicumque alii, qui ad generalia Concilia de jure vel conſuetudine convenire debent, in termino præmiſſo ad dictum locum accedere teneantur, dummodo poſt diſſolutionem hujus Concilii hoc vel alio in loco continuati, reſtet unus annus ante hujuſmodi triennii finem. Volumus e-

ANNO CHRISTI 1442.

A tiam, & ſpecialiter concedimus, quod prædictum terminum futuri celebrandi Concilii abbreviare valeat præfatus Papa Felix. Per præmiſſa autem etſi recte inſpicientibus aliud videri non debeat, ad majorem tamen veritatis manifeſtationem declaramus, quod non intendimus, neque volumus, hoc ſacrum generale Concilium Baſileenſe diſſolvi, aut diſſolutum quomodolibet cenſendum eſſe; quin immo in hoc loco continuandum fovere, & continuari debere, dum tamen integra & plena libertas atque ſecuritas, nec non ſalvuſconductus, per inclytam civitatem Baſileenſem nobis & eidem Synodo conceſſi, ſerventur illæſi. Adjicientes, quod ſi aliquod fieret impedimentum quo mi- B nus in hac civitate Baſileenſi juxta ritum conſuetum actus conciliares libere exerceri poſſent, aut libertas ſeu ſecuritas & ſalvuſconductus hujuſmodi non ſervarentur: quibus caſibus ſeu eorum aliquo (quod Deus avertat) advenientibus, ſuper quo ſtari volumus arbitrio ſeu atteſtationi dilectiſſimorum Cardinalium & venerabilium Epiſcoporum, aliorumque dilectorum Eccleſiæ filiorum per nos hodie deputatorum, aut majoris partis eorum pro tempore præſentium, cum ſubſcriptione eorum, inde ſuper conficiendo publico inſtrumento & ſingulis eorumdem imminendo; extunc, prout exnunc, & exnunc, prout extunc, hanc ſanctam Synodum pro ipſius continuatione ab hac civitate C Baſileenſi ad civitatem Lauſanenſem, utique provinciæ Biſuntinæ locum habilem, tutum & idoneum ad generalis Concilii celebrationem, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti tenore præſentium transferimus, ac translatum eſſe decernimus, cum eiſdem modis, formis, qualitatibus & ordinationibus, cum quibus in hoc loco Baſileenſi continuata fuit & ſtat de præſenti.

Datum Baſileæ in noſtra publica ſeſſione, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoſeptimo Kalendas Junii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo ſecundo.

INDULGENTIÆ

incorporatis conceſſæ.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, &c. dilecto Eccleſiæ filio, &c.

GRata per te nobis & univerſali, quam in Spiritu ſancto legitime congregatam repræſentamus, Eccleſiæ hactenus impenſa, & quæ adhuc impendere non deſiſtis, condigne perſtringentes obſequia; illis reddimur intenti non immerito, per quæ obſequia fructuoſa tibi ſint, & ad majus cedere valeant animæ E ſalutis incrementum. Dudum ſiquidem omnibus & ſingulis, qui tantum noſtræ congregationi incorporati fuerunt, & etiam uſque ad feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ Virginis tunc futurum incorporarentur, ac nobiſcum in vinea Domini per ſex menſes laborarunt, & in antea laborarent, hujuſmodi eorum labores & obſequia condignis ſalutarium retributionum præmiis compenſare cupientes, litteras noſtras conceſſimus in hæc verba:

Sa-

ANNO CHRISTI 1442. SESSIO XLV.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, universalem Ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

Benigna universalis Ecclesiæ providentia thesauros spiritualium gratiarum a Christo sibi concessos laborantibus in vinea Domini merito dispensare curat, quo magis labores ac solicita studia in prosecutione salutis animarum & publici boni Christianæ religionis & exaltationis Fidei catholicæ conferant: ut sic fructuosis eorum operibus digna rependantur præmia, & ad uberiora meritorum incrementa ferventius excitentur. Virtuosum igitur atque laudabilem zelum suppositorum hujus sanctæ Sỳnodi, fidelia obsequia Christi Ecclesiæ in suis necessitatibus & adversitatibus exhibentium, & pro inchoatis sanctis operibus communem Christianorum utilitatem concernentibus assidue laborantium, attenta consideratione pensantes, & laboribus eorum digna salutarium retributionum munera elargiri cupientes: ut omnes & singulis qui huic sanctæ Synodo incorporati resident personaliter in eadem, & antea per sex menses resederunt ac etiam qui huc usque ad festum Assumptionis Mariæ Virginis eidem sanctæ Synodo incorporati fuerunt, postquam per totidem menses in eadem resederunt; nec non & illi qui in nostris & ipsius Ecclesiæ negotiis extra locum hujus sacri Concilii per nos missi sunt, ac (ut præfertur) nobiscum per totidem menses laborarunt, cujuscumque status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, etiamsi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, Abbatiali præemineant dignitate, singulos confessores idoneos sæculares & regulares presbyteros eligere, qui toties, quoties opportunum fuerit, ipsorum singulorum confessionibus diligenter auditis, ipsis singulis in sinceritate Fidei, unitate, obedientia & devotione sanctæ universalis & Romanæ Ecclesiæ atque nostram summi Pontificis pro tampore, legitimam administrationem papatus habentis persistentibus, pro pœnis & censuris a juris constitutione universalis Concilii vel Apostolica, aut alia quavis, vel ab homine generaliter promulgatis, omnibus debitam absolutionem impendere, atque injungere valeant pœnitentiam salutarem: nisi forsitan talia fuerint, propter quæ sedes Apostolica fuerit merito consulenda: nec non etiam vota peregrinationis, abstinentiæ, & similia per eos emissa, exceptis tamen votis peregrinationis Romanæ, Hierosolymitanæ, & sancti Jacobi in Compostella, in alia pietatis opera commutare. Quodque præterea prædicti vel alii similes confessores per singulos eorum incorporatorum & incorporandorum eligendi singulos semel in vita & semel in mortis articulo ipsorum singulorum similibus confessionibus auditis, eis singulis, præterquam in homicidii voluntarii casu, aliis pro peccatis omnibus, etiamsi talia fuerint, propter quæ Sedes ipsa merito consulenda existeret, auctoritate universalis Ecclesiæ & nostra debitæ absolutionis beneficium impendere, ac pœnitentiam salutarem injungere, plenariam remissionem omnium peccatorum suorum concedentes: ipsosque & ipsorum quemlibet a quibusvis excommunicationum, suspensionum & interdictis singulis, aliisque Ecclesiasticis censuris & pœnis a jure vel ab homine generaliter, etiam per legatorum vel delegatorum sedis prædictæ, aut universalium Conciliorum vel Apostolicæ sedis, aut provincialis, vel quaslibet Synodales constitutiones, sive juxta regularia quorumlibet ordinum instituta incurrisse quomodolibet censebuntur: etiamsi propterea ad Sedem ipsam vel alium quemcumque specialis habendus foret recursus: si id humiliter petierint: injuncta eis inde pro modo culpæ simili pœnitentia; nec non aliis quæ fuerint injungenda, auctoritate prædicta, etiam absque cujusvis alterius super hoc requisita licentia, absolvere, atque etiam semel (ut præmittitur) in vita quæcumque vota peregrinationis, abstinentiæ, & similia, in alia pietatis opera commutare, etiamsi talia sint propter quæ sedes Apostolica merito foret consulenda. Et cum eis & eorum quolibet super irregularitate, si quam hujusmodi sententiis aut earum aliqua ligati, Missas & alia divina officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando, vel se illis immiscendo, vel alias qualitercumque, præterquam in bigamia vel homicidio voluntario contraxerint, abolendo. Etiam omnem inhabilitationis, irregularitatis & infamiæ maculam sive notam, per ipsorum quemlibet præmissorum occasione contractam, eadem auctoritate dispensare; ipsosque & eorum quemlibet, ad quascumque dignitates, etiam Cardinalatus, Patriarchalis, Archiepiscopalis, Episcopalis, & alias quascumque, nec non personatus, administrationes, & officia & beneficia quæcumque Ecclesiastica & curam animarum habentia, quæ indebite ac minus canonice, alias tamen colorato titulo, etiamsi per simoniæ labem, non tamen per violentiam aut prætextu litterarum & instrumentorum falso fabricatorum adepti sunt & possident, ipsa tamen dignitatibus, benaficiis, officiis, in quorum adeptione labes simoniæ intervenerit, in suis manibus prædictorum confessorum libera resignatis rehabilitate, aliaque eis post rehabilitationem hujusmodi denuo absque alicujus juris præjudicio conferre, & de illis providere; & alias desuper ipsorum statui & indemnitatibus consulere, etiam ad alias quascumque dignitates (ut præmittitur) & beneficia illis canonice conferendas aut conferenda rehabilitando, ac in omnibus & per omnia libere & licite possint & valeant, prout Romanus Pontifex pro tempora in legitima administratione papatus constitutus, quomodolibet facere posset. Ita tamen, quod ipsorum singuli de fructibus per eos ex dignitatibus, personatibus, administrarionibus, officiis & beneficiis hujusmodi indebite perceptis, aliqualem portionem pro fabricis & ornamentis Ecclesiarum, seu pro aliis usibus juxta voluntatem & discretionem confessorum prædictorum exponere debeant, ac etiam teneantur. Et quibus quidem absolutionibus, abolitionibus, dispensationibus & provisionibus, etiam in judicio & extra (ubi opus fuerit) stari volumus personis incorporatis & incorporandis prædictis, auctoritate ipsius universalis Concilii tenore præsentium indulgemus. Volumus autem, quod confessores ipsi de his, quibus ratione præmissorum fuerit impendenda satisfactio, etiam similis incorporatis prædictis pro tempore confitentibos, per se, si supervixerint, vel per hæredes suos, aut alios, si tunc forte transierint, faciendam injungant: quam ipsi absoluti vel hæredes aut alii præmissa facere & adimplere teneantur, ut præfertur. Et ne

(quod

ANNO CHRISTI 1449.

(quod absit) aliqui propter hujusmodi gratiam reddantur procliviores ad illicita in posterum committenda, volumus quod si ex confidentia remissionis hujusmodi aliquis vel aliqui incorporatorum prædictorum aliqua forte committeret, quoad illa, remissio eis nullatenus suffragetur; quoniam etiam ad eos qui a nobis recesserunt, & ad dissolutionem seu derogationem auctoritatis præsentis sacri Concilii improbis ausibus machinati sunt, ª volumus aliquatenus extendi. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam nostræ concessionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & universalis Ecclesiæ se noverit incursurum.

ª Forte nolumus.

Datum Basileæ quinto Kalendas Julii anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, Apostolica sede vacante.

Nos igitur, ut tu qui ante datam litterarum prædictarum nostræ congregationi incorporatus fuisti, & nobiscum ipsius Ecclesiæ causis & negotiis prosequendis per sex menses & amplius solicitis studiis laborasti, litterarum prædictarum pleno gaudeas effectu; & ne eumdem effectum super eo quod incorporatus fueris, & per hujusmodi menses nobiscum laboraveris, ut præfertur, cujusvis hæsitationis supersit scrupulus, tempore præcedente te, ut præfertur, incorporatum fuisse, ac per hujusmodi menses nobiscum realiter & veraciter laborasse, harum serie litterarum attestamur, & cunctis notum relinquimus volentes & auctoritate universalis ecclesiæ decernentes, quod præsentes litteræ ad probandum plene hujus rei seu facti existentiam sive certitudinem ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ attestationis, voluntatis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & universalis Ecclesiæ se noverit incursurum.

Datum Basileæ quinto Kalendas Julii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, Apostolica sede vacante.

DECRETUM QUINQUE CONCLUSIONUM.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, ad perpetuam rei memoriam.

SOlicitudinem generalium Conciliorum, quorum frequens celebratio agri dominici præcipua cultura est, maxime fieri decet ut evellant & destruant vepres & tribulos errorum, ædificentque & plantent sanam doctrinam veritatis, per quam animæ hominum nutriantur in salutem. Quod attendens hæc sancta synodus, volensque errores varios evangelicam veritatem & determinationes Ecclesiæ pullulantes extinguere, tres catholicæ fidei veritates cordibus omnium Christianorum per solemne decretum suæ sessionis firmius inserere curavit, cujus decreti tenor talis est: Sacrosancta generalis synodus Basileensis, *&c.* ad perpetuam rei memoriam. Sicut una est Christi Ecclesia, *&c.* ut habetur in trigesima tertia sessione. His autem sic præmissis, providendum insuper

ANNO CHRISTI 1449.

A fuit ut ea rescinderentur sarculo ecclesiasticæ solicitudinis quæ in adversum errata sunt. Et potissime dum error in illo deprehenditur qui animabus Christianorum gravius posset afferre nocumentum, aliosque ad errandum facilius inducere. Tanta enim nobis cura esse debet conservandæ Christianæ fidei, ut nec in minimo permittatur violari, quam pertinaciter offendentes in aliquo totam offendere censentur, dum doctrinam Ecclesiæ catholicæ in his quæ fidei sunt, non sequuntur velut infallibilem regulam, sed judicium proprium in adversum obduratis animis sequi volunt. Verum præcipue cavendum est, ne is, qui alliorum doctor in via veritatis esse debet, a-B lios in foveam & præcipitium erroris abducat, & potissime talis erroris, qui universalium conciliorum auctoritatem enervet, quorum judicium * summum est in terris in extirpatione errorum & conservatione rectæ fidei. Nec unquam aliquis peritorum dubitavit summum pontificem in his quæ fidem concernunt judicio eorumdem Conciliorum universalium esse subjectum. Conquiescat autem Christiana religio in præmissa declaratione catholicæ fidei circa ipsorum conciliorum auctoritatem, explicata in sacra Constantiensi synodo. Et deinceps cum olim Eugenius Papa quartus hanc synodum Basileensem sine ipsius consensu attentasset prima vice dis-C solvere, declaratum sibi fuit hoc ipsum præmissæ declarationi repugnare, quodque non poterat dissolvere, aut in alium locum transferre, vel in aliud tempus prorogare generale Concilium universalem Ecclesiam repræsentans, sine consensu ipsius: ac etiam quod hæc erat veritas juris divini, & articulus fidem concernens, quæ sine interitu salutis negligi non potest. Tandem post longam resistentiam, quam adversus veritatem fecerat, & multiplices admonitiones atque informationes sibi per hanc sanctam synodum factas, dissolutionem ipsam revocavit, illamque declaravit fuisse irritam & inanem, revocans etiam quidquid contra hujus sacri Concilii Basi-D leensis auctoritatem per ipsum aut suo nomine assertum erat. Sicque rursum universa Ecclesia & Christiana religio in hac fidei veritate conquievit, firmiter credens non posse fieri dissolutionem Concilii sine consensu ejus. Spes autem omnium erat, ipsum Dominum Eugenium, attenta maxima adhæsione huic sanctæ synodo per eum solemniter præstita deinceps in unitate fidei cum tota Ecclesia permanere, a qua iterum, proh dolor! se gravius per attentatam secundam dissolutionem hujus sacri Concilii sine consensu ipsius separavit. Et cum fuisset iterum admonitus ut hoc ipsum revocaret, expectatoque diuturno tempore ut rursum errorem dimitteret, pertinacius in eo permans-E sit, auctoritatem Conciliorum generalium & veritates fidei circa eam declaratas assidue conculcans. Quod considerans hæc sancta synodus, & videns se nihil apud eum per admonitiones & expectationem proficere, omnibus Christianis rei hujus veritatem manifestare debuit, ne aliquos deinceps in suos errores attrahere possit, qui per ignorantiam laqueos perditionis incurrant, sed potius lumen doctrinæ Ecclesiæ catholicæ jugiter sequentes faciant rectos gressus suos in acquisitione æternæ salutis, sitque omnium una fides, una societas spiritus in vinculo pacis. Et ut clarius rei series ipsius

* supremum

Constantiensis concilii sessione 4. & 5.

Pius II. scribit non sine ratione Eugenium voluisse in Italia concilium haberi.

ANNO CHRISTI 1438.

innotescat, possintque cuncti plenius veritatem ab errore, lumen a tenebris discernere, quinque conclusiones in sua congregatione generali conclusit hæc sancta synodus nono Kalendas Julii proxime præteriti, declarativas eorum quæ adversus duas veritates in decreto supra memorato positas, præfatus Gabriel, dictus tunc Eugenius Papa quartus, attentavit; quarum quidem conclusionum tenor talis est:

Basileensis concilii sess. 38 cujus initium est: In Esdra scriptum,

Veritatibus duabus prædictis repugnat prima hujus sacri Basileensis Concilii prætensa dissolutio seu translatio, per Eugenium Papam modernum de plenitudine potestatis apostolicæ (ut asserit) attentata.

Veritatibus duabus prædictis repugnantes errores Eugenius Papa modernus post primam prætensam dissolutionem sive translationem synodali monitus ac jussus sententia, & in forma sibi oblata, judicialiter revocavit.

Veritatibus duabus prædictis repugnans sacri hujus Basileensis Concilii prætensa dissolutio sive translatio, per Eugenium modernum citatum super facto reformationis, attentata de plenitudine potestatis, ut asserit, casu quo contra ipsum aut aliquem de suis præsidentibus procederetur, inexcusabilem in fide contineret errorem.

Veritatibus duabus prædictis repugnans hujus sacri Concilii Basileensis iterata dissolutio seu translatio prætensa, ipsum modernum Eugenium dissolventem seu transferentem in revocatum errorem probat iterum esse prolapsum.

Veritatibus duabus prædictis repugnans iterata dissolutio seu translatio, nec non ipsius Eugenii post ejus monitionem synodalem, ut ipsam dissolutionem seu translationem prætensam (ut præmittitur) factam revocaret, declarataque contumacia, ac in eadem longa permanentia, apertaque sua rebellio, & alterius congregationis in vim prætensæ dissolutionis sub nomine Concilii generalis erectio, hoc sacro durante Basileensi Concilio, sunt de ejusdem Eugenii pertinacia evidentia testimonia, quæ clamore accusatoris non indigent.

Quæ quidem omnia deduci voluit hæc sancta synodus in notitiam cunctorum per præsentes, ut evulsis erroribus de agro domini unitas fidei refloreat, & omnibus amplexantibus veritatem, Ecclesia Dei consequatur salutem & pacem, quæ per hujusmodi dissolutiones & impugnationes per præfatum Gabrielem, tunc dictum Eugenium Papam IV. adversus sanctam synodum suscitatas, quamplurima pericula & detrimenta hucusque sustinuisse dignoscitur. Et sicuti in errore suscitata scandala & schismata succreverunt, sic ex agnitione veritatis pax & tranquillitas oriatur, ipsaque Christi Ecclesia, destructis adversitatibus universis, securitate gaudeat & salute. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis & notificationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & universalis Ecclesiæ se noverit incursurum.

Datum Basileæ in sessione nostra publica sexto nonas Julii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimonono, apostolica sede vacante.

ANNO CHRISTI 1449.

Bulla Nicolai Papæ V. super approbatione actorum & gestorum in Concilio Basileensi.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

UT pacis, qua nihil desiderabilius, in universali Ecclesia amplissime diffundatur & perduret serenitas, & omnium corda, quæ exagitavit & defatigavit divisio, unitas integra ad cujuslibet status & honoris prosperitatem consolidet, libenter secundum nostræ & apostolicæ auctoritatis plenitudinem magnitudinemque voluntatis omnia amplectimur, per quæ non solum super præsentibus & futuris, sed & super præteritis, ut illibata permaneant, debitæ provisionis adhibeatur remedium. Cum itaque post crebras variasque conturbationes, quibus multis ab annis sancta Dei subjacuit Ecclesia, causantibus divisionibus, quæ inter felicis recordationis Eugenium Papam IV. prædecessorem nostrum, & tunc Basileense Concilium viguerunt, hoc in nostro tempore, & ex altissimi Dei providentia ineffabili interpositas, tractatuque oratorum carissimorum in Christo filiorum, Francorum, Angliæ & Renati Siciliæ regum, nec non Delphini Viennensis primogeniti Francorum regis illustris, pacem Ecclesiæ redditam videbamus, dum percepimus venerabilem & carissimum fratrem nostrum Amedeum primum cardinalem episcopum Sabinensem, in nonnullis provinciis apostolicæ sedis legatum vicariumque perpetuum, Felicem Papam V. tunc in sua obedientia nominatum, juri quod in papatu asserebat se habere, ad hujusmodi pacem Ecclesiæ obtinendam, cessisse: eos vero qui Basileæ, postmodum Lausanæ, sub nomine generalis Concilii hactenus congregati permanserunt, ordinasse & publicasse nobis tamquam unico ac indubitato summo pontifice obediendum esse a cunctis fidelibus, & præfatam Lausanensem dissolvisse congregationem. Desiderantes igitur toto affectu ea perficere quibus Christi fideles, suppressis & extinctis dissensionum & differentiarum seminariis, communi fruantur concordia, cujuslibet eorum status, honoris, reputationis & quietis stabilitate firmata, quascumque promotiones, electiones, confirmationes, postulationes, admissiones, translationes, commendas, administrationes & provisiones ad quascumque patriarchales, metropolitanas & cathedrales ecclesias, nec non abbatiales dignitates, ac monasteriorum regimina quorumcumque exemptorum & non exemptorum: nec non quascumque collationes, provisiones, & dispositiones quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum, regularium & sæcularium, de jure patronatus etiam laicorum, cum cura vel sine cura, etiamsi ecclesiæ parochiales fuerint, aut canonicatus & præbendæ, dignitates majores post pontificales in cathedralibus, vel principales in collegiatis existant, personatusque, perpetuæ administrationes vel officia, etiam curata vel electiva, in quibuscumque ecclesiis, prioratus conventuales, aut cujuscumque conditionis, qualitatis vel naturæ fuerint, etiam alterius generis, quam expressa, paris vel majoris, etiamsi ex quavis causa tunc dispositioni apostolicæ specialiter vel generaliter reservata, fuerint litigiosa, aut alias

Amedeus non papa, sed cardinalis.

Observa Basileenses tandem ad Nicolaum accessisse.

effe-

ANNO CHRISTI 1449.

effecta, vel ad sedem apostolicam quomodolibet devoluta, in vim quorum, seu prætextu collationum, provisionum, reservationum, aut aliarum dispositionum hujusmodi, seu alicujus præmissorum, alias quam ex titulo privationis factarum, præmissarum occasionum, divisionum ipsarum ecclesiarum, beneficiorum, dignitatum, officiorum, personatuum, administrationum, canonicatuum & præbendarum habita seu adepta sit possessio, & possidentur de præsenti: admissiones etiam resignationum quorumcumque beneficiorum, dignitatum, ecclesiarum, simpliciter vel ex causa permutationis factarum, auctorizationum & institutionum, pensionum item quarumcumque super quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum fructibus, reservationibus, & assignationibus, cum processibus & fulminationibus inde secutis, nec non uniones, annexiones, incorporationes quarumcumque dignitatum & beneficiorum ecclesiasticorum, sæcularium & regularium, quibuscumque patriarchalibus, archiepiscopalibus, abbatialibus, vel capitularibus mensis, aut monasteriis, conventibus, dignitatibus, canonicatibus & præbendis vel beneficiis, seu ad invicem sub quibusvis verborum formis, dismembrationes etiam * ecclesiasticarum & beneficiorum quorumcumque, ecclesiarum quoque, monasteriorum, studiorumque generalium fundationes, erectiones, suppressiones & subjectiones, & quorumcumque beneficiorum creationes, exemptiones, item revocationes, pallii dationes, consecrationes, benedictiones, personarum de ordine ad ordinem translationes, infeudationes, institutiones, contractuum confirmationes, facultatis testandi concessiones, absolutiones, liberationes, quitantias super quibuscumque debitis ratione decimarum, semidecimarum, indulgentiarum, annatarum, communium & minutorum servitiorum, vel alias quomodolibet dispensationes tam super ætatis quam natalium & aliarum inhabilitatum defectibus, super incompatibilibus in quocumque numero, etiamsi ad curas parochiales, matrimoniis, juramento, ordinibus & voto etiam transmarino, & rebus aliis quibuscumque, nec non absolutiones a quibuscumque excommunicationum, anathematizationum, & aliis censuris ecclesiasticis, interdictorum tam generalium quam specialium relaxationes, ac etiam illarum fulminationes & appositiones juramentorum, etiam fidelitatum relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis, aut alia inhabilitate undecumque processerit, restitutiones etiam ad famam & honores gratiarum, indultorum, indulgentiarum & privilegiorum, quascumque alias concessiones, ac omnia & singula, tam justitiam quam gratiam concernentia, sive in foro conscientiæ, aut contentioso, in personis aut locis quæ tempore concessionum & aliorum præmissorum obediverunt præfato venerabili ac carissimo fratri nostro Amedeo cardinali episcopo, legato & vicario supradicto, tunc Felici papæ V. nominato, ac congregatis antedictis seu eorum alteri, tam per ipsum tunc Basileense concilium & Amedeum in sua obedientia Felicem V. nuncupatum, quam illos qui in Basileensi & Lausanensi civitatibus sub nomine generalis concilii congregati remanserunt, aut alium seu alios, sua aut alterius eorum auctoritate etiam de latere legatos, delegatos, sive alios quoscumque ab eis vel eorum altero potestatem habentes conjunctim vel divisim, qualitercumque facta, gesta, concessa, data, indulta, disposita & ordinata, etiamsi majora & graviora, aut alterius cujuscumque naturæ a præmissis existant, & specialem requirant expressionem, quæ volumus & decernimus pro expressis specifice haberi, cum omnibus & singulis inde secutis. Ac etiam omnia & singula per ordinarios in dictis locis facta, pro bono pacis & unionis ecclesiæ, motu proprio ex certa scientia & de apostolicæ potestatis plenitudine, de consilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, præsentium serie approbamus, ratificamus, & etiam confirmamus, rataque & firma haberi volumus. Nec non potiori pro cautela de personis patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum & abbatum, quibuscumque ecclesiis & monasteriis, quarum & quorum assecuti sunt possessiones, & possident de præsenti, nec non de dignitatibus, prioratibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, commendis & beneficiis quibuscumque, etiam sedi apostolicæ specialiter vel generaliter reservatis, devolutis, vel quomodolibet affectis, eorum possessoribus quibuslibet de novo providemus, ac ipsorum omnium fructus, redditus & proventus, nec non emolumenta singula in quibuscumque & ubicumque, etiam extra diœcesim, in quibus ecclesia, monasterium, prioratus, dignitas, seu beneficium hujusmodi fuerit, consistentia, ad eorum possessores spectare & pertinere. Et quod ipsi in suarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, dignitatum & beneficiorum, (prout eorum singulos concernit) possessionibus, pro hujusmodi bono pacis & unionis pacifici remaneant & quieti, decernimus & declaramus, gratis & absque solutione communium vel minutorum servitiorum, annatarum, aut vacantiæ tam nostræ cameræ, quam venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium collegio facienda, nomina & cognomina, valoreique ipsorum beneficiorum & dignitatum, ac non obstantias ipsorum possessorum pro expressis habentes, constitutionibus & ordinationibus apostolicis non obstantibus quibuscumque. Insuper quascumque obligationes seu debita de & super annatis seu communibus & minutis servitiis juxta curiæ nostræ consuetudinem, cæterisque juribus nobis & sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium collegio, cæterisque officialibus debitis, si quæ deberi dicerentur, occasione quarumcumque metropolitanarum & cathedralium ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, prioratuum, etiam conventualium beneficiorum & officiorum hujusmodi, usque ad præsentem diem possessoribus antedictis ex simili scientia remittimus & relaxamus, pariter & donamus: eosque qui hujusmodi debitis obligati essent, ab omni eorum solutione absolvimus & liberamus, & super illis dari quitantias petentibus aut volentibus demandamus in forma plena, debita & opportuna. Fructus etiam illos, quos durante hujusmodi divisione, ex dictis ecclesiis, dignitatibus, beneficiis & officiis perceperunt, etiamsi nobis & cameræ apostolicæ debiti essent, penitus ipsis & cuilibet ipsorum remittimus de dictæ sedis munificentia liberali; camerario, thesaurario,

* ecclesiarum.

rio, clericis cameræ, collectoribus & subcollectoribus nostris quibuscumque inhibentes sub excommunicationis sententia & aliis censuris ecclesiasticis atque pœnis, quas remissioni & inhibitioni nostris hujusmodi contravenientes incurrere volumus ipso facto, ne fructus prædictos occasione præmissa, dicta divisione durante perceptos, & per nos remissos, ut præfertur, a quoquam quomodolibet exigere seu extorquere præsumant. Dictorum rursus possessorum singulis adversariis super præfatis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, officiis & beneficiis perpetuum silentium imponentes, quascumque promotiones, impetrationes, concessiones, provisiones, declarationes & litteras desuper pro ipsis adversariis & aliis quibuscumque, in præjudicium ipsorum possessorum, vel derogationem hujusmodi per nos confirmatorum, quomodolibet, etiamsi motu proprio, ex certa scientia vel plenitudine potestatis, & de venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu, tam per dictum nostrum prædecessorem, quam nos, sive alium quemcumque, illius aut nostra auctoritate, sive alia quacumque, factas, datas, concessas & habitas, etiamsi in vim earum ipsis aut alicui eorum in re vel ad rem jus quæsitum foret: nec non diffinitivas & alias etiam, quæ in rem transierunt judicatam, super ecclesiis & aliis præmissis in Romana curia, vel alias ubicumque contra dictos possessores promulgatas sententias, & quæcumque inde secuta, prædictis motu & scientia ac plenitudine pro bono pacis & unionis prædictarum cassamus, irritamus & annullamus, ac cassa, irrita, infecta, nullaque & inania ac viribus vacua declaramus & denuntiamus. Illas vero ex sententiis, quæ pro prædictis possessionibus super præmissis, ac etiam quascumque alias sententias & subrogationes, quæ pro quibusvis personis, partibus se defendentibus, illarum omnium nominibus & cognominibus pro expressis habentes, & quæ in rem transiverunt judicatam, in Basileensi seu Lausanensi civitatibus, seu in curia præfati venerabilis ac carissimi fratris nostri Amedei primi cardinalis, (ut præmittitur) legati vicariique perpetui, Felicis quinti in sua obedientia nominati, usque in hodiernum diem prolatæ, ac subrogationes pro altero ex collitigantibus mutuo se defendentibus factæ sunt, validas & ratas decernentes, nec non quascumque lites & causas desuper in nostra curia vel alibi contra ipsos possessores super prædictis ecclesiis, dignitatibus, beneficiis, officiis quomodolibet pendentibus, quorum omnium, etiamsi una vel duæ seu plures diffinitivæ vel aliæ sententiæ prolatæ sint, status præsentibus pro expressis habentes ad nos advocamus, & totaliter extinguimus. Et pro majori omnium & singulorum securitate & roboris validitate, quibuscumque personis tam ecclesiasticis quam sæcularibus, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis vel præeminentiæ existant, etiamsi cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopali, episcopali, aut alia quacumque præfulgeant dignitate, nec non quarumcumque tam cathedralium quam collegiatarum & aliarum ecclesiarum & monasteriorum capitulis, collegiis & conventibus, ac singularibus personis earumdem, illique vel illis, ad quem seu ad quos dictarum ecclesiarum beneficiorum ecclesiasticorum & officiorum electio, collatio, provisio, præsentatio, seu quævis alia dispositio, communiter vel divisim pertinet, ac hujusmodi possessorum adversariis, quibus per nos ac nostrum prædecessorem seu alium quemcumque factæ sunt concessiones & provisiones de hujusmodi ecclesiis, beneficiis & officiis possessis, omnibus & singulis aliis, quorum interest vel intererit, quomodolibet in futurum, mandamus expresse inhibentes, videlicet patriarchis, archiepiscopis & episcopis sub suspensionis ab ingressu ecclesiæ, minoribus vero personis singularibus sub excommunicationis, nec non dictorum possessorum adversariis sub simili excommunicationis ac privationis omnium & singulorum beneficiorum suorum quæ obtinent, & inhabilitationis ad illa & ad alia in posterum obtinenda, perpetuæque infamiæ; collegiis vero, capitulis & conventibus sub suspensionis a divinis, pœnis, sententiis & censuris, quas contrafacientes & rebelles (prout quemlibet ipsorum concernit) exnunc, prout extunc, & extunc, prout exnunc incurrere volumus ipso facto, ne ipsi seu eorum alter publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quæsito colore vel ingenio, contra declarationes, concessiones, approbationes, ratificationes, confirmationes, & alia prædicta vel eorum aliquod in præjudicium, damnum & gravamen dictorum possessorum & derogationem præmissorum per nos confirmatorum, aut alicujus eorum facere, dicere & attentare, seu ipsi prænominati, ad quos spectat hujusmodi electio, collatio, provisio, præsentatio, seu quævis alia dispositio, quemquam alium ad ecclesiasticas dignitates, beneficia & officia, seu alia præmissa, hactenus sic possessa recipere & admittere, neque possessores hujusmodi super præmissis in aliquo vexare, perturbare, molestare, seu inquietare quomodolibet præsumant, aut præsumat, sed ea omnia & singula inviolabiliter & sine contradictione quacumque, quantum in eis est, manuteneant & observent, dictosque possessores in possessione sua hujusmodi teneant & defendant. Si quæ etiam (quod absit) per quempiam quacumque etiam auctoritate nostra contra præmissa seu eorum aliqua, aut in præjudicium dictorum possessorum seu alicujus eorum, novitates factæ fuerint seu fierent, illas ac quæcumque inde secuta exnunc prout extunc habemus & haberi volumus pro infectis. Et nihilo minus contravenientes & rebelles hujusmodi, sive patriarchæ, archiepiscopi, aut episcopi fuerint, ab ingressu ecclesiæ, minores vero personas singulares excommunicatos, nec non dictos adversarios & eis auxilium dantes, ultra excommunicationis pœnam, beneficiis & officiis suis privatos, inhabiles & infames, capitula vero, collegia & conventus, a divinis suspensos per quemlibet ordinarium loci, aut alterum in dignitate constitutum, sive canonicum alicujus ecclesiæ cathedralis, per quemcumque ex hujusmodi possessoribus eligendum & requirendum, seu executionem dandum super hujusmodi nostra voluntate in Romana curia sive extra, declarari et denuntiari volumus et mandamus. Super quibus omnibus et singulis, ipsis et eorum quilibet auctoritate apostolica damus atque concedimus facultatem, rejectis in præmissis omnibus et singulis cautelis

et ap-

ANNO CHRISTI 1449.

& appellationibus quibuscumque, in præjudicium præmissorum interpositis seu interponendis, quas tamquam frivolas & inanes cum inde secutis & secuturis extunc, prout exnunc, & exnunc, prout extunc cassamus, irritamus, annullamus, & pro infectis haberi volumus: vicecancellario & quibusvis aliis officialibus nostris expresse inhibentes, ne ad cujusvis instantiam super causis prætensarum appellationum hujusmodi, aut alias via simplicis querelæ seu restitutionis in integrum aliquam commissionem signare, sive rescriptum etiam extra Romanam curiam concedere, nec auditores causarum palatii nostri, sive ordinarii loci, aut quicumque alii commissiones sive rescripta hujusmodi recipere, seu causas desuper motas & movendas audire præsumant, seu attentent. Adjicientes, quod si ullo unquam tempore appareret, de aliqua concessione seu declaratione per nos aut nostras seu dicti prædecessoris litteras, quascumque clausulas, etiam derogatorias, generales vel speciales sub quacumque verborum forma in se continentes, licet in illis dicatur, non obstantibus clausulis dicentibus quod illis non derogetur, nisi de eis specialis mentio fiat, aut quod de verbo ad verbum, & cum toto tenore illarum inseri debeat, facta seu fienda, per quam dictos possessores seu eorum aliquem in hujusmodi suorum beneficiorum possessione seu alias turbari, vexari, molestari, seu inquietari, aut contra hujusmodi nostras concessiones, provisiones, & alia per nos approbata fieri atque contraveniri possit, etiamsi motu proprio, ex certa scientia, sive de plenitudine potestatis, & de ipsorum venerabilium fratrum nostrorum cardinalium consilio & assensu emanarent, seu emanassent, tales declarationes aut concessiones pro bono pacis & unionis ecclesiæ, nullatenus effectum sortiri, sed pro infectis exnunc, prout extunc haberi volumus. Verum si in obedientia prædictorum tunc nuncupati Felicis, & illorum qui Basileæ & Lausanæ sub nomine generalis concilii tunc permanserunt, duo vel plures super uno vel pluribus beneficiis litigarent, possessio non possidenti non afferat præjudicium, sed cuilibet jus suum semper salvum conservetur, ac etiam unicuique maneat jus quod ante hujusmodi divisionem sibi quæsitum erat. Et si fuerint aliquæ ecclesiæ seu beneficia, quarum seu quorum caput in una obedientia, & membra in altera existant, membra reducantur ad caput. Salvo tamen, quod membrum obtinens in illius remaneat possessione, si jus eidem competebat ante hujusmodi divisionem. Cæterum quia difficile foret præsentes litteras ad singula, in quibus eis forsitan fides facienda fuerit, loca deferre, dicta auctoritate apostolica decernimus, quod illarum transumpto manu publica & sigillo alicujus episcopi, aut illius vicarii, seu curiæ aut superioris ecclesiastici signato & munito, perinde ac si originales litteræ hujusmodi exhiberentur, fides plenaria adhibeatur, & stetur. Mandantes nihilo minus litteras in simili forma pro quibuscumque particularibus personis eas petentibus & habere volentibus, illorum nominibus & cognominibus specifice expressis, cum designatione ecclesiæ, dignitatis, beneficii sive beneficiorum, aliarumque concessionum superius designatarum, in cancellaria nostra, & alibi gratis & sine solutione alicujus taxæ, salvo moderato salario scriptorum, expediri, & irritum decernimus & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, ratificationis, confirmationis, provisionis, decreti, voluntatis, impositionis, cassationis, remissionis, relaxationis, donationis, absolutionis, liberationis, inhibitionis, impositionis, irritationis, annullationis, declarationis, denuntiationis, advocationis, extinctionis, voluntatis, mandati, dationis, concessionis, adjectionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Spoleti anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimonono, decimo quarto Kalendas Julii, Pontificatus nostri anno tertio.

P. de Noxeto, Marcellus de Coris. Registrata in camera Apostolici consilii.

ANNO CHRISTI 1431.

EPISTOLÆ ET RESPONSIONES SYNODALES

SACRI GENERALIS CONCILII BASILEENSIS.

Ex Bibliotheca Facultatis Artium Univers. Coloniensis. a Numeros addidimus ad faciliorem earumdem in posterum citationem.

I. a

Epistola synodalis de convocatione Bohemorum ad concilium.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, universis viris ecclesiasticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unitatem & pacem in Christo Jesu Domino nostro.

COmpulit nos charitas Christi egredi de terra nostra & cognatione nostra, & venire ad locum quem ostendit nobis Dominus pro pace ecclesiæ & salute populi Christiani. Et quid mirum quod pro Christo in terra aliena peregrinari decrevimus, cum ipse Dominus noster pro nobis durissimam usque ad mortem Crucis peregrinationem pati dignatus sit? Si Deus ita dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; & nos merito ita ipsum diligere debemus, ut pro ovibus suis, si oporteat, animas nostras libenter exponamus. Quod quidem, quantum divina gratia nos inspiravit, erga omnes prompto animo facere parati sumus: & ob hoc ex omni natione ad sacrum generale concilium huc convenimus, ut expulsis de populo Christiano erroribus, sedatis bellis, & extinctis vitiorum illecebris, fidei unitas, animorum concordia, & sanctorum morum disciplina ubique serventur; & ipsa mater ecclesia toto orbe terrarum diffusa in pace sanctorum & unitate refloreat. Et quamquam plurima in hoc sacro concilio immineant, quibus necessario providendum est: nihil tamen ante oculos nostros tam sedulo versatur, quam ut vos in eadem unitate nobiscum conjungamini. Si sciretis quanto affectu salutem & pacem vestram optamus, si cor-

ANNO CHRISTI 1431.

corda nostra charitate erga vos ardentia intueremini; omissis omnibus, sine mora huc properaretis vos in ulnas nostras: confidentes quod a nobis, qui vos propter Christum ut nosmetipsos amamus, requiem animabus vestris invenire posseris. Et forsan dissidium nostrum aliquamdiu in ecclesia Deus permisit, ut per experientiam cognoscentes quanta mala ex divisione fraterna oriuntur, postea alter alterum perfectius diligamus: & unitas, qua nihil inter homines reperitur melius, cautius deinceps custodiatur. Jesus Christus oravit, ut non solum Apostoli, sed omnes qui per verbum eorum credituri erant, unum essent, sicut ipsi sunt unum Pater & Filius: & in hoc dixit cognosci discipulos suos, si dilectionem invicem haberent. Si cupimus Christo placere si ejus discipuli esse & videri volumus, laboremus pro viribus, ut unum simus; dilectionemque & concordiam, sicut Christi fideles decet, invicem habeamus. Ostendamus secundum primitias ecclesiæ multitudinis credentium, ut sit cor unum & anima una: sicut unus est nobis Deus, una fides, & unus baptismus, ita nos ejusdem Patris filii simus unanimes, & habitare unius moris nos dignos faciat in domo sua. Quam bonum & quam jucundum tunc erit, cum in eadem sanctæ matris Ecclesiæ domo concorditer habitabunt fratres in unum? Quanta lætitia erit in cœlis, si vos, qui aliquamdiu a nobis divisi fuistis, iterum in charitate & unitate nobiscum reconciliemini. Ecce Spiritus sanctus ex omni natione congregat fratres; ut sicut ipse charitas est, ita in charitate vivant, & juxta promissionem Christi omnem doceant veritatem quæ ad salutem est necessaria. Scimus quia noster cælestis Paterfamilias bonum fidei semen in terra nostra seminaverat, sed venit inimicus homo, & superseminavit zizanias. Putamus multum boni seminis adhuc superesse, nec radicem omnino aruisse. Speramus adhuc terram esse idoneam ad fructificandum in domo Domini, dummodo patiamini infundi rorem Spiritus Sancti, qui illam fecundet, & herbas noxias exurat. Credimus admodum vobis molestum fore, tot strages, incendia, depopulationes, & infinita mala conspicere, quæ ex hujusmodi dissidio quotidie contingunt; vosque optare pacem patriæ ac quietem, & ut tandem fides catholica ubique terrarum debite colatur. Iis nunquam melius provideri potest, quam in hoc sacro concilio, ubi universalis convenit ecclesia. Hic quidquid pertinet ad fidei veritatem, quidquid ad pacem & concordiam, quidquid ad vitæ puritatem & divinorum mandatorum observantiam, omni cum diligentia & libertate tractabitur. Licebit libere omnibus exponere, quidquid Christianæ religioni expedire judicaverit: licebit consulere & procurare remedia. Aderit plane Spiritus sanctus, in cujus nomine congregata est hæc sancta synodus. Ipse erit dux & rector concilii, perfecte illuminaturus corda hominum, ut viam ambulent veritatis & pacis. Fiduciam in Christo habemus, quod si huc puro corde & bona intentione accesseritis, procul dubio læti & consolati in patriam redibitis, genti vestræ pacem: quietem gratiamque Dei & hominum vobiscum deferentes. Audivimus quod sæpe conquesti estis non esse vobis traditam, qualem voluissetis, liberam audientiam. Jam cessabit omnis querelæ occasio: ecce jam locus & facultas plenæ audientiæ præbetur: jam invitamini: non coram paucis, sed universaliter audiemini, quantumlibet audiri volueritis. Ipse Spiritus sanctus adstabit medius judex & arbiter, quid in ecclesia tenendum & agendum sit. Erimus simul in oratione perseverantes, & tamdiu & tam ferventer suam pietatem gemitibus, jejuniis, precibus, obsecrationibus, ac sanctis operibus interpellabimus, usquequo ipse charitatis auctor & veritatis doctor corda universi populi illustrabit ad cognoscendam amplectendamque veritatis & unitatis semitam. Ob hoc potissime in ecclesia Spiritus sanctus introduxit concilia, ut, si qua circa fidem inter Christianos dissensio orta fuerit, omnibus in unum convenientibus per invocationem nominis sui veritas evidenter appareat. Sæpenumero in Christiana religione pullularunt errores, opiniones & schismata; sed interventu ipsorum conciliorum Spiritus sanctus illa procul effugavit & penitus extinxit. Si veritatem fidei diligitis, si pacem optatis, si honor Christi penitus vobis curæ est, jam re ipsa ostendite: nullo umquam loco vel tempore efficacius & [a] accommodosius quam hic est modo, ista omnia fieri possunt. Proinde vos ex toto corde & tota anima per ipsum Spiritum sanctum hortamur, rogamus, & obsecramus, ut postquam ostium ad tale ac tantum bonum apertum videbitis, non differatis introire, & ad hoc sacrosanctum concilium in nomine Jesu Christi confidenter accedere, ut unanimiter audiamus verbum hoc quod Spiritus sanctus in ecclesia Dei facturus est. Et licet hunc locum securum & liberum omnibus venientibus statuerimus; ne tamen aliqua forsitan occasione retrahi possitis, nos paratos offerimus plenum ac sufficientem salvumconductum veniendi, standi, & redeundi, iis quos destinare volueritis, nomine universalis ecclesiæ concedere, ac omnia facere quæ pro tutela & securitate ipsorum expedire videbuntur. Rogamus autem vos, ut viros tales mittatis, super quos Spiritus Domini requiescere speretur, mites videlicet, timoratos, humiles corde, pacem optantes, & non quæ sua sunt quærentes, sed quæ Jesu Christi: qui nobis & vobis & toti populo Christiano hic pacem & in futuro sæculo vitam æternam donare dignetur, qui vivit benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Datum Basileæ, die decimaquinta mensis Octobris, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo primo, indictione decima, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Eugenii divina providentia Papæ quarti anno primo.

[a] pro, accommodatius.

§. II.

ANNO CHRISTI 1431.

II.

Quod patres intendunt manere in Basilea, & quod non credatur litteris aut mandatis in contrarium.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, universis Christi fidelibus salutem & Omnipotentis Dei benedictionem.

Zelus domus Dei, quæ est Ecclesia, extra quam non est salus, nos invitat atque charitative compellit, adversus hæreses vastatrices tunicæ inconsutilis Christi, quæ fides est Orthodoxa, viriliter insurgere: & non minus perversis moribus, quibus, proh dolor!, infectus est Populus Christianus, & in dies in omni statu amplius inficitur, salubriter obviare, necnon bellicis cladibus pœne ubique terrarum fidelem populum destruentibus, & quasi ad nullitatem miserabiliter perducentibus, quantum vires nostræ gratia divina adjutæ valuerint, finem ac remedia opportuna adhibere: pro quibus causis evidenter necessariis & maxime arduis hic in Spiritu Sancto convenimus, tam generalem Conciliorum Constantiensis & Senensis, quam expressis mandatis felicis recordationis Domini Martini Papæ quinti, necnon & sanctissimi Domini nostri moderni Eugenii quarti auctoritatibus expressis, & specialibus repetitis mandatis, reverendissimo in Christo patri domino Juliano sancti Angeli diacono cardinali, apostolicæ sedis legato, atque hujus sacri Concilii præsidenti. Verum antiquus humani generis hostis, insidias more suo parare volens, tot tantisque bonis quæ ex hoc sacro Concilio provenire sperantur, famam (ut audivimus) per diversa loca diffundere conatur, quod hæc sacrosancta synodus Christianæ religioni tam utilis & necessaria dissolvi aut prorogari, vel in aliquem alium locum transferri debeat. Ex quo cum verisimiliter timeamus nonnullos hujusmodi rumoribus a sancto eorum proposito huc forsan veniendi retrahendos, ideo tenore præsentium significamus nos omnino decrevisse in hoc sancto Concilio firmiter permanere: & accedente gratia Spiritus Sancti diligentissime laborare ad prædicta sancta opera, quæ inchoavimus perficienda: nec ulla ex causa vel occasione hinc recedere, antequam aliquod efficax remedium circa prædicta adhibitum fuerit; cum evidenter constare possit ex dissolutione hujus sacri Concilii secutura fidei catholicæ, status ecclesiastici & totius Christianæ religionis ruina. Speramus, & pro certo tenemus, attenta integritatis vitæ, & sanctitatis vitæ fama, qua hucusque nunc vixit sanctissimus dominus noster Eugenius Papa quartus, ipsum omnem favorem & auxilium daturum ad conservandum hoc sacrum Concilium, quod auctoritate præcedentium conciliorum, & sui antecessoris & ipsius inchoatum ac stabilitum exstitit: nec quisquam aliquo modo credat quibuscumque personis aut litteris aliud asserentibus. Et ob hanc rem mentem nostram plenius explicandam, jam nostros solemnes deputavimus ad suam sanctitatem Ambasiatores. Et si quid in contrarium aliquo modo fuisset vobis insinuatum, aut insinuari contingeret, id omni veritate carere credatis. Nec verisimile est, quod bene informatus dominus apostolicus vicarius Jesu Christi, ad quem principaliter pertinet exstirpare hæreses, reformare mores corruptos, & procurare pacem in populo Christiano, aliquo modo cogitaret dissolvere hoc sacrum Concilium, præsertim contra decreta Concilii Constantiensis, per prædecessorem suum & eumdem approbata, & a tantis solemnibus viris mature digesta, quo efficacius remedium ad hæc facienda reperiri non potest: ex cujus dissolutione certitudinaliter sequerentur hæresum, deformitatum, ac guerrarum & odiorum induratio, ac etiam multiplicatio. Nostræ quippe professionis est nos exponere morti pro domo Dei, Ecclesiam ejus defendere adversus tam eminentia pericula, potissime tunc temporis quo ad dictam nostram sanctam synodum speramus Bohemos advenire, & in sacra fidei catholicæ unione nobiscum reduci. Nam nostras litteras, quibus ad idem eosdem monebamus salubriter & charitative, honeste ac reverenter susceptas intelleximus. Cæterum pax & concordia regum, principum ac communitatum, quibus super iis litteras nostras direximus, per hoc præsens sacrum Concilium efficienda speratur: præcipue pax regni Franciæ, pro qua reverendissimo in Christo patri domino cardinali sanctæ Crucis, apostolicæ sedis legato in Francia, die noctuque ad hoc tendenti & laboranti, nostras litteras & nuntios speciales transmisimus. Qui quidem dominus cardinalis locum conventionis assignandæ partibus nobis notificandum rescripsit, quatenus una cum eodem ad tam sanctum opus concurrere efficaciter valeamus; propter quæ saluberrima opera Spiritus Sancti, qui hujus sacri Concilii custos est & protector, adjutrice gratia perficienda, hic de omni regione convenimus: atque in publica sessione nostra, decimaquarta Decembris, in majori hujus civitatis Ecclesia celebrata, per nostra decreta hic tamdiu permanere congregati statuimus, quousque præfati necessarii utique ac plurimi fructuosi effectus votivos fines sortiantur: quod fixe & inflexibiliter perficere, ut præmisimus, intendimus. Eapropter devoti viri, in Christo sincere dilecti, vos in Domino obsecramus pro hujus sacræ nostræ synodi salubri directione devotius exorare, proque hujusmodi felici successu divinam clementiam humilius implorare: necnon & si quæ litteræ, schedulæ, scripta, mandata, quocumque nomine censeantur, a quibusvis personis inveneritis, aut receperitis, nostræ huic sanctæ intentioni obviantia, aut saluberrimos effectus præfatos quoquo modo impedientia, nobis indilate transmittere curetis: nec eisdem adhærere, aut a sinceritate, quam nostræ congregationi geritis, ullatenus recedere velitis, quocumque colore per quoscumque prætenso. Reverendos autem Patres dominos prælatos & cæteros qui de jure vel consuetudine ad sacram generalem synodum tenentur, admonemus & mandamus sub pœnis juris ac sub debito juramenti, quatenus celerrime ad nostram congregationem accedant in propria persona: aut, si fuerint corporali impedimento detenti, honorabiles & doctos viros de suis ecclesiis bene instructos destinare non omittant: Sic autem facientes, Christo, cujus causam gerimus, maxime placebitis: Ecclesiæ suæ sanctæ, immo & toti Christianitati dignum famulatum præbebitis: vos

Hic Julianus postea relictis Basileensibus Eugenio adhæsit cum multis aliis.

ANNO CHRISTI 1431.

vos vere fideles Dei honorem Ecclesiæ suæ [a] meliorationem volentis & affectantis monstrabitis, atque gratiam in præsenti & gloriam in futuro possidebitis, quam conferre dignetur præsenti synodo præsentialiter assistens Spiritus Sanctus.

a Forte, & meliorationem, H.

Datum Basileæ vigesimaprima Januarii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo, pontificatus dicti domini Eugenii Papæ IV. anno primo, sub sigillo reverendi in Christo patris domini Philiberti Episcopi Constantiensis, provinciæ Rothomagensis. De mandato dictæ synodi v. Sapientiæ.

III.

ANNO CHRISTI 1432.

RESPONSIO SYNODALIS DE auctoritate cujuslibet concilii generalis supra papam, & quoslibet fideles, quodque sine ejus consensu non potuit dissolvere Concilium Basileense Dominus Eugenius Papa IV.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

Cogitanti huic sacræ generali synodo, in Spiritu Sancto legitime congregatæ, quid vobis venerabilibus Joanni & Andreæ Tarentinensi & Colossensi Archiepiscopis, ac Bertrando Episcopo Magalonensi, nec non dilecto ecclesiæ filio Antonio de sancto Vito, palatii apostolici causarum auditori, oratoribus sanctissimi domini Eugenii Papæ IV. pro iis quæ suo nomine bis exposuistis, responsura sit, duo ipse Spiritus Sanctus persuadet. Primum, ut, secundum Apostolum, non in sublimitate sermonis & doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus loquatur: deinde, ut summum pontificem & vos & quoscumque huic sacro Concilio adversantes sub iis verbis apostolicis admoneat, quibus beatus Paulus ad Ephesios usus est: *Nolite* inquit, *contristare Spiritum Sanctum*. Utinam non a tristitia dicendi exordium assumere possemus, & ab ea præsertim quæ in Spiritum Sanctum committi dicitur. Duobus modis sacri Doctores exponunt Spiritum Sanctum contristari, vel cum boni dono Spiritus Sancti & propter charitatem contristantur de his quæ non recte faciunt: vel cum Spiritus Sanctus ab homine non recte faciente repellitur more humano, sicut enim homo de domo pulsus tristis recedit, ita Spiritus Sanctus propter non recte facta hominum deserit eos, & ab his recedit, non ipse tristis, sed tristes dimittens quos deserit. Connectendo invicem utramque expositionem, obsecrat hæc sancta synodus cum omni mansuetudine, lenitate & modestia summum pontificem, & vos ejus oratores, ne Spiritum Sanctum contristare velitis; tum propter nos ipsos Concilium celebrantes, ne tristitiam mœroremque patiamur, intuentes ipsum non recte agere, dum dissipare & evertere conatur hanc sanctam universalem synodum, pro salute populi christiani congregatam: tum etiam propter ipsum Dominum Eugenium, vosque & alios Concilium impugnantes ne sic agendo Spiritum Sanctum e vobis repellatis. Ipse enim habitare non consuevit cum his, qui operibus adversantur charitatis. Inter nostram autem & vestram tristitiam hoc refert,

1. Cor. 2.

2. Eph. 4.

sicut inter præsentem & futuram, meritoriamque & pœna dignam. Nos enim vehementer illa sentimus zelo domus Dei incensi. Gravissime quidem contristata est hæc sancta synodus, tacta dolore cordis intrinsecus, cum amaritudine & fletu volens congregare filios suos, sicut gallina pullos sub alis suis, & non permittitur: volens Fidei & Ecclesiæ periclitanti succurrere, & prohibetur. Et, quod causa majoris doloris est, ab eo prohibetur qui omnem animi conatum & studium ad tam sanctum & necessarium opus more prædecessorum suorum convertere deberet. Ipse autem summus pontifex, vosque & alii Concilio contradicentes, tristitiam nunc non sentitis, nec animadvertitis quantum scandali ac perturbationis in Ecclesia sic agendo seminatis: sed eo periculosior ac majori compassione dignus hic morbus est, quo non sentitur, sentietis autem postea, dum scandala nata esse videritis, & cum apud illud terribile Christi tribunal stabitis, de singulis usque ad minimum quadrantem rationem redituri. Sed hoc nos in angustiis & tribulationibus consolatur, quod hujusmodi tristitia in gaudium atque præmium domini nobis convertetur; adversantibus autem, ad judicium: quod utinam per condignam pœnitentiam in misericordiam commutetur, quemadmodum optamus ac oramus pro vobis, & pro omnibus nos persequentibus & calumniantibus. Si David videns prævaricantes & non custodientes testimonia Domini, tabescebat: si Christus Dominus super unam civitatem ruituram lacrymatus est, quanto dolore affici debet Mater Ecclesia, videns per adversantes Concilio tot populorum salutem impediri? Quis eas animas numerare posset, quas satanas errorum atque hæresum laqueis in plerisque mundi partibus alligatas tenet, quaque alligaturus est contagione pestifera, nisi celeriter per hoc sacrum Concilium provideatur? Quæ autem Christianitatis portiuncula est, quæ domestico, civili, crudelique bello, & exitiali odio non agitetur, adeo quidem ut atrocius Christianus quam Saracenus? Quid attinet ultra ad dicendum, cum omnis & ecclesiasticæ & christianæ vitæ disciplina ubique pene extincta videatur? Hæc omnia spes erat & expectatio gentium, per hoc sacrum Concilium posse reparari: & jacta fundamenta jam erant, ita ut Populus Christianus hac spe respirare videretur. Tam sancta igitur & necessaria opera si perturbari videmus nonne maximo dolore contristari nos oportet, præsertim cum ab eo perturbatio hæc veniat qui primus pro suo officio ad succurrendum esse deberet? Quis Catholicus hæc audiens se a lacrymis temperet? Quis ille est, cujus viscera ad compassionem moveri non debeant? Merito ergo summum pontificem exoramus, ne Spiritum Sanctum contristare velit. Quam formidabile sit in Spiritum Sanctum delinquere hinc cognoscite, quod, cum cætera peccata vel in Patrem vel in Filium commissa remittantur, solum peccatum in Spiritum Sanctum, Veritas attestatur, nec in hoc nec in alio sæculo remittendum. Quid magis in Spiritum Sanctum committitur, quam perturbare sacra concilia quæ Spiritu Sancto diriguntur, cujus existentia extirpantur hæreses, eliminantur schismata, damnantur errores, discordia in pacem vertitur, vitia ad mores sanctos commutantur? Quid boni ac sancti est in Ecclesia Dei,

sive

ANNO CHRISTI 1431.

sive ad fidem sive ad mores, sive ad generalem ecclesiæ statum spectet, quod ex ipsorum conciliorum saluberrima doctrina non fluxerit? Merito igitur tam grave peccatum tam gravem meretur pœnam, præsertim cum non in unam personam aut gentem, sed in omnes homines & populos præsentes & futuros, & in totum Christi mysticum corpus perpetretur. Si scandalizanti unum de pusillis minimis ecclesiæ tam terribile judicium minatur Deus (Matth. 18.) quid putatis illi fiet qui universalem scandalizat ecclesiam? Quo majori loco quis positus est, & major cura sibi commissa, eo transgressio damnabilior. Sanguis omnium pereuntium propter hæreses, bella, & morum deformitatem, ab ejus manibus exigetur, qui impedimento est ne illa tollantur. Sed & hoc auget tristitiam nostram, quod is qui percutit aut se percutere non recognoscit, aut dissimulat. Quis non turbetur, si percussor percusso dicat: Cur me cædis; cum potius ad percussum id dicere pertineret? Venitis ad nos, & sub specie virtutis exhortando proponitis: *Non sit schisma in corpore* (1. Cor. 1.). Sanctum est hoc verbum, & omni acceptione dignum, sed rectius factum esset, si ad eum qui vos misit hujusmodi sermonem seriatim exposuissetis. Saltem, quod ab eo recedentes non fecistis, facite ad eum redeuntes. Ei enim permaxime opus * sit ut dicatis: *Non sit schisma in corpore*. Nos enim nihil aliud quæsivimus nec quærimus: hoc cupimus, hoc oramus. Et ne sit schisma in corpore, quam pie, quam suppliciter per diversos oratores suam sanctitatem exoravimus, ut, sicut catholicum pontificem decet, velit ecclesiæ catholicæ se conjungere quam hoc sacrum concilium repræsentat. Quoties deprecati sumus ne sanctam synodum perturbet ac persequatur? quoties supplicavimus ne intolerabilium scandalorum, quæ suus dissolutionis prætensæ conatus parturire potest, velit esse occasio? Dicite nobis: Si duo ad certum tempus vel ad aliquod complendum opus societatem iniissent, & alter eorum ante tempus vel operis finem velit societatem dimittere, alter autem usque ad finem temporis vel operis perdurare, quis horum censendus est societatis scissor ac divisor? Si duobus servis mandat dominus ut laboratum in agrum vadant usque ad fructuum tempus, & alter in via retrocedit, alius autem in agro laborans usque ad messem perseveret, quis eorum alter alterum deserere, & quis domini mandatis obtemperare dicendus est? Et si recedens perseveranti dicat: Recede & tu, ne sit divisio inter nos, an debet ille recedere, & potius conservo quam domino parere? Nemo est tam hebetis sensus qui ista non dijudicet? Videamus ergo, si placet, quis scindit societatem aut fraternitatem ecclesiæ? quis ab alio se dividit? quis sanctæ matris ecclesiæ mandata contemnit? Convenit universalis ecclesiæ mysticum Christi corpus in celeberrimo Constantiensi concilio, ubi Spiritu sancto dictante unanimi consensu pro generali statu ecclesiæ conservando diffinitum est ut deinceps concilia certo tempore celebrentur & modo, ad colendum agrum dominicum, & inde evellendum vepres, spinas & tribulos hæresum, errorum, & schismatum & excessus, corrigendum, & deformata reformandum. Hujus statuti vigore felicis recordationis dominus Martinus papa V. per litteras apostolicas locum proximi concilii ordinavit sub his verbis: Ad perpetuam rei memoriam. Cupientes & volentes decreto hujusmodi generalis concilii Constantiensis satisfacere, inter alia disponenti quod omnino generalia concilia celebrentur in loco quem summus pontifex per mensem ante finem hujus concilii, approbante & consentiente concilio, deputare & assignare teneatur, pro loco dicti proximi celebrandi concilii, eodem consentiente & approbante concilio, civitatem Papiensem tenore præsentium deputamus. Postea cœptum est celebrari concilium Papiense, quod de consensu concilii translatum est ad civitatem Senensem, & ibi consentiente & approbante concilio per nuntios apostolicos electa est hæc civitas Basileensis pro loco proximi tunc sequentis concilii in septennium celebrandi. Advenit septennii tempus, congregatur hic concilium, non solum juxta decreta duorum generalium conciliorum, sed accedente expresso consensu ipsius Martini, & moderni domini Eugenii, destinantium ad hoc legatum suum. Ecce jussu Spiritus sancti universale concilium legitime congregatum est ad colendum agrum dominicum. Adest a principio summus pontifex per legatum suum, postea ante finitum tempus, & opere non completo, recedit, deseritque laborantes in agro domini. Nunc igitur qui habet oculos videat quis divisionem, scissuram, rixam, contentionem, novitatem ac scandalum faciat, quæ omnia ex schismate provenire commemorastis. Numquid nos propria auctoritate huc venimus? Si ecclesia bis congregata in duobus conciliis, si duo Romani pontifices ita statuerunt, si id agimus quod ipse Spiritus sanctus per organum ecclesiæ decrevit, cur nobis dicitur: *Non sit schisma in corpore* (1. Cor. 1.)? Cum Christus dixisset: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* (Joan. 6.): *multi ex discipulis audientes dixerunt: Durus est hic sermo, & murmurante scandalizati sunt, & retro abierunt*. Et cum Jesus diceret duodecim discipulis: *Numquid & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes*. Quis horum se divisit? an recedentes an remanentes cum eo a quo vocati fuerant? Sed ad viciniora veniamus exempla. Olim papa Joannes vigesimustertius, congregato Constantiæ concilio, inde recessit, dans suo recessu, quantum in eo erat, occasionem dissolutionis prætensæ. Numquid qui Constantiæ remanserunt usque in finem dicendi sunt temerarii & præsumptuosi? Numquid ut sequerentur Joannem, dicendum eis fuisset: Recedite hinc, ne sit schisma in corpore? An potius finaliter pronuntiatum fuit recessum suum fuisse illicitum & scandalosum? Et quis non videat plus esse expresse conari dissolvere, quam solum corporaliter ex concilio discedere? Igitur si hic pronuntiatum sit hujusmodi dissolutionem non valuisse, nihil novi factum est. Qui usque ad finem Constantiæ perseveraverunt, ab omnibus commendati & laudati sunt. Sic speramus in domino contingere his qui hic constanter perseverarunt. Desinite igitur propter sanctam perseverantiam nostram calumniari nos, & dicere: Non sit schisma in corpore: quasi, nisi hinc recesserimus, schisma fiet in corpore. Nos potius speramus, quod quemadmodum per alia concilia salu-

* forte est ut

ANNO CHRISTI 1432.

briter provisum est ecclesiæ variis calamitatibus afflictæ, ita & per hoc, Deo concedente, providebitur. Sed dicitis: Si manseritis hic, venient scandala: dolemus & contristamur, & propterea ipsum obsecramus, ne Spiritum sanctum contristet, nec sit causa scandalorum: quia etsi *necesse sit*, ut ait Veritas, *venire scandala, væ tamen illi per quem scandalum venit*. (Matth. 15.) Is qui hujus est auctor scandali, cum unico verbo id tollere possit, cur differt? in manu sua est: sine ulla difficultate potest. Non opus est congregare pecunias, exercitus, aut naves, quemadmodum si Jerusalem (ut asseritis) recuperare velit. Revocet prætensam dissolutionem, & sublatum est omne scandalum. Reddet una & sibi & ecclesiæ pacem. Nec pudore aut quovis humano respectu ab hoc retrahatur, quoniam Romanus pontifex cum videt sibi aliquid falso suggestum, aut quod tendat ad noxam se fecisse cognoscit, statim revocare consuevit, quinimo plurimum gloriæ & honoris hinc sibi accedet. Omnes enim intelligent plus sibi esse curæ ecclesiasticam pacem quam propriam voluntatem. Narratis plurimas hæreses a principio nascentis ecclesiæ usque in hodiernum diem exortas, & per sanctos patres & concilia fuisse sublatas: verum id esse fatemur. Et cum peculiare sit & proprium conciliorum privilegium extirpandi hæreses, & a Spiritu sancto indultum, nullatenus ea impediri sed foveri oportet. Si ecclesiasticos annales relegamus, vix ullam hæresim, nisi per concilia, sublatam invenimus. Merito igitur cavendum est ne tam leviter dissolvatur, quod tantum Christianitati profectum facere consuevit. Dicitis duo genera esse hominum qui fidei catholicæ maxime adversantur, Græcos & Hussitas, de quibus provideri oportet. Fatemur his duabus gentibus reconciliandis intendendum fore, & hæc sunt studia nostra. Nec putetis Græcorum nos esse oblitos, sed cogitantes per litteras & nuntios huc eos advocare. Postea in hanc sententiam venimus, summo pontifici deferre, ipsumque rogare, ut solemnes oratores ad eos mitteret, quatenus huc reconciliationis causa accederent, daretque omnem operam ad hoc sanctum negotium. Ista per nuntios nostros dilectos ecclesiæ filios, primo magistrum Joannem Pulcripatris, deinde Jacobum de Sirck scholasticum Trevirensem, & Thomam * Fiene officialem Parisiensem, suæ sanctitati nuntiavimus. (* Firnet) Detulimus etiam suæ sanctitati pro honore sanctæ sedis apostolicæ in plerisque aliis, arbitrati ut (sicut ad officium ejus spectabat) hæc & alia necessaria exequeretur. Sed usque nunc spe nostra frustrati sumus. Nam dum in modestia & simplicitate procedimus, & calumnias & injurias patimur, & dum sacrum concilium suæ sanctitati honorem exhibet, ipse hanc sanctam synodum perimere laborat. Græcos autem maxime nobis cordi est sicut & alios, ecclesiæ reconciliare: pro qua re sancta & necessaria omnibus viribus laborare intendimus: & quidquid pro eorum reductione faciendum est prompto animo offerimus. Et ut omnibus nostra sincera innotescat intentio, te venerabilem archiepiscopum Colossensem, qui alias hoc negotium pertractasti, deprecamur, ut nomine nostro hanc legationem una cum collegis tibi per hanc sacram generalem synodum adjungendis ad illos velis suscipere, oblaturus eis pro parte nostra quidquid pro

A ipsis convertendis offerendum videtur. Tibi autem pro viagio tuo condignas expensas dare offerimus. † Sed cum quis hoc facile futurum, si schisma non fiet in corpore, jam paulo ante respondimus nos non futuros schismatis causam, cognoscere & ipsi & omnes putuerunt nos non contemptum ire summum pontificem, ut dicitis: Imo illam reverentiam, quæ beati Petri successori debetur, sibi exhibere volumus, dummodo a corpore ecclesiæ, extra quam non est salus, se nolit segregare. Quod si fecerit, quod tamen non credimus, numquid & nos tamquam canes muti, non valentes latrare, tacebimus, & periclitantem ecclesiam clauso ore aspiciemus? Numquid

(ANNO CHRISTI 1432.) († Locus obscurus:)

B non & Paulus restitit in faciem Cephæ in eo in quo reprehensibilis erat? Non propterea Græci ad unitatem ecclesiæ accedere, & propriam salutem, quæ sine veritatis catholicæ confessione haberi non potest, cognoscere negligent. Sed quomodo credendum ast Bononiam Græcos esse venturos, si tam facile concilia dissolvi videant? Quam igitur spem Græci concilio Bononiensi vel alibi celebrando habebunt, si tam solemne concilium per septennium expectatum, & per quos pontifices Romanos confirmatum, re infecta, in limine ipso evanescat? Græci majorum suorum in hoc vestigia imitantes sine celebratione concilii reductionem ipsorum fieri non posse arbitrantur.

C Nam ipsorum patres quidquid ad fidei veritatem pertinebat per concilia soliti sunt diffinire. Necessarium ergo est, ne spem conciliorum perdant, ut firmum & stabile hic Basileense concilium perseveret: ad quod si venire decreverint, & Romanæ ecclesiæ reconciliari intendant, quidquid eis pro ipsorum adventu necessarium fuerit libenter offerimus: & omnia quæcumque habemus parati sumus usque ad nuditatem, imo usque ad animam, pro eorum reductione exponere. De loco autem non est quod causari possint. Nam si Bononiam usque perveniant, paululum plus laboris accipient huc proficiscendo. Et cum olim ad civitatem Lugdunensem remotiorem quam ista

D sit, ac deinde ad civitatem Constantiensem oratores miserint, non minus commode ad hanc venire poterunt. Accipiat igitur tua devotio hanc sanctam legationem pro nomine Jesu Christi & salute Græcorum, quorum certe majores ab ecclesia omnia meritos esse recognoscimus. Postea de crudelitatibus Hussitarum, & quam periculosa sit eorum hæresis, subjecistis. Non potestis in hoc tantum dicere, quin plura referenda essent; propterea maxime admiramur, cum illi nihil tantum odio habeant quam nomen & auctoritatem summi pontificis, quod totis viribus huic concilio adversetur, quod tam diligenter pro eorum conversione laborat. Quod autem hoc

E desit, culpa erit illius qui per diversam sententiam ab eo quod ecclesia in Constantia statuit se divisit, & hanc novitatem & dissidium induxit. Sed quæ spes reductionis esse poterit, si decreta concilii Constantiensis, in quo illa hæresis damnata est, infringantur? Quod autem prius studendum sit, ut prius novella zizania evellantur, videtis fere per annum nos ad hoc laborare cum omni patientia, modestia, & longanimitate, ut sacro concilio summus pontifex, prout tenetur, adhæreat. Sed speramus in domino, quod vel ipse dominus papa Eugenius tandem veritati

& ra-

ANNO CHRISTI 1432.

& rationi acquiescet, vel mundus hujus sacri concilii justitiam recognoscens eidem adhærebit. Fatemini mores ecclesiasticorum corruptos indigere reformatione, pacemque postremo esse necessariam in populo Christiano, & hoc esse præcipuum sacerdotis officium pacis negotiis intendere. Sed hoc fieri non potest, si schisma sit in corpore. Supervacuum est iterum de eadem re rationem reddere, credimus Deo & hominibus constare nec voluntatem nec opera nostra ad schisma tendere. Multiplicatis precibus oramus ipsum Dominum Eugenium ne seipsum a corpore abscindat, nec offendiculum tam sanctis operibus, ob quæ Concilium congregatum est, & vos necessaria esse dicitis, velit gratis apponere. B Olim summi Pontifices summo studio ac cura fovebant sacra concilia, & ea summo cum honore prosequebantur: & quæ in illis fiebant, non ut ab hominibus, sed a Spiritu Sancto dictata venerabantur. Si veteres relegantur historiæ, nullo tempore fuit tam necessarium celebrare Concilium, quam modo, & in hoc loco: nullumque unquam fuisse Concilium legitur tot auctoritatibus stabilitum, & nihilo minus a summo Pontifice tam graviter & multipliciter impugnatum. Dicitis impossibile videri simul de principatu Ecclesiæ & moribus disputare. Disputatio ista cur necessaria sit non intelligimus. Nos semper debitum suæ sanctitati reddimus: semper reddat & ipse quod C debet universali Ecclesiæ, recognoscendo auctoritatem concilii generalis, juxta decreta sacræ Constantiensis Synodi. Et quoniam se offert ut reformatio ab ipso incipiat, si huic actioni debitus ordo servetur, utinam facta verbis compenset. Sed hoc primum ab eo munus reformationis optamus, ut tollat ante omnia dissolutionem prætensam, quæ juxta decreta Concilii Constantiensis fieri non potuit, nec tolerari potest sine fidei & status ecclesiastici pernicie. De cæterisque per Dei gratiam facile concordabimus, si hoc dumtaxat fecerit. Quantum ad debitum ordinem quem servandum dicitis, hoc est quod optamus. Nullum autem magis debitum ordinem esse credi- D mus, quam ut ille servetur quem patres nostri in Concilio Constantiensi, in quo & ipse adfuit, instituerunt. Multa etiam de virtutibus ejus disseruistis. In hoc laudandus est Deus, a quo omne bonum. Rogandus etiam, ut quod ille deest pro sua clementia largiatur. Hoc illud est, ut ab universali Ecclesia se non scindat, extra quam nulla est vera virtus. Hoc faciat, & ipsum condignis laudibus prosequemur. Et hæc ad ea quæ primo loco per venerabilem Archiepiscopum Colossensem relata sunt, dixisse satis est. Nunc autem ad proposita per venerabilem Archiepiscopum Tarentinum dicendum restat.

In primis late explicat jurisdictionem & po- E testatem summi pontificis, quod caput sit & primus ecclesiæ vicarius Christi, & a Christo, non ab hominibus vel synodis, aliis prælatus & pastor Christianorum: & ei datæ sunt a domino claves, & uni dictum est: *Tu es Petrus*: & solus in plenitudinem potestatis vocatus sit, alii in partem solicitudinis: & multa hujusmodi, quæ, cum vulgatissima sint, minime necessarium erat recensere. Ista plane fatemur & credimus, operamque in hoc sacro Concilio dare intendimus ut omnes eamdem sententiam credant. Et nihilo minus

Matth. 16.

En quantum tribuant summum pontifici, cui tamen mox sese anteponunt.

A ipsum Romanum pontificem dicimus obedire teneri mandatis, statutis, ordinationibus ac præceptis hujus sanctæ Synodi Basileensis, & cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, in his quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem schismatis, & ad generalem reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris, quemadmodum declaratum extitit per generale concilium Constantiense, catholicam repræsentans ecclesiam: cujus catholicæ Ecclesiæ, quemadmodum & summi pontificis, æquum fuisset saltem paucissimis explicare potestatem. Quod cum non feceritis, dignum est ut nos, qui Concilium celebramus, aliquid saltem perfunctorie referamus. B In primis hoc nos meminisse decet, Catholicam ecclesiam illam esse, cujus confessio in symbolo continetur: Sanctam ecclesiam Catholicam. Hujus ecclesiæ catholicæ tanta auctoritas est, ut sola Christi evangelia illa dicantur quæ ecclesia recipit: plures enim de apostolis etiam scripsisse dicuntur evangelia. Sed quia tantum quatuor approbavit Ecclesia, illa sola, & non alia, veneramur. Ideo beatus Augustinus in plerisque locis asserit: Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ auctoritas commoveret. Illa enim sacra scriptura dicitur, quam sacram declarat Ecclesia. Hujus Ecclesiæ determinationi catholici omnes suas merito sententias submittunt: &, nisi ab ipsa C approbentur Ecclesia, catholici esse non possunt. Hæc sancta Ecclesia tanto privilegio a Christo Salvatore nostro, qui eam sanguine suo fundavit, dotata est, ut eam errare non posse firmiter credamus. Hoc solum competit Deo natura; Ecclesiæ vero privilegio. Præter autem Ecclesiam nemini unquam tale munus communi lege datum esse legimus: non angelis, hi enim a principio errare potuerunt, & multi ex eis erraverunt: non primis parentibus, nam a Diabolo decepti sunt: non hominibus, nam omnis homo mendax: non summis Pontificibus, quorum nonnulli in hæreses & errores lapsi esse dicuntur & leguntur. Ecclesia sola sine ruga & sine macula ulla est, D quæ errare non potest in his quæ ad salutem necessaria sunt. Utique Spiritus Sanctus, qui mentiri non potest, se eum ea permansurum usque ad finem sæculi, & eam per Spiritum Sanctum in omni veritate docendam esse pollicitus est. In illa regeneramur, roboramur, nutrimur & vivificamur. Extra istam nec salvi esse nec Deo placere possumus. Janua Cæli est, per quam solum ad Cælum iter est. Sponsa enim Christi dicitur, & unica, & pulcra, & sine macula, & sine ruga, soror, amica, columba, formosa, speciosa, perfecta, hortus conclusus, fons signatus, puteus aquarum viventium, suavis, mitis, & decora, & quæ merito beatissima prædicatur: proque e- E jus fortitudine & firmitate terribilis dicitur ut castrorum acies ordinata. Hæc enim mater & magistra omnium fidelium, ac etiam corpus Christi mysticum nuncupatur, cujus caput ipse dominus Jesus Christus. Nec mirum, si errare non potest quæ caput habet Christum, doctorem Spiritum Sanctum. Hujus tanta est auctoritas, ut qui contumaciter ejus doctrinæ contradicere præsumpserit, hæreticus esse convincatur. Quæ domus etiam claves solvendi & ligandi accepit a domino: hanc domum si quis corripientem corrigentemque contempserit, *Sic tibi*, inquit dominus, *ut ethnicus &* *publi-*

Sed hujus ecclesiæ, ut paulo ante fassi sunt, caput & pastor est Romanus pontifex: ergo obedire illi debet ecclesia.

Matth. 18.

ANNO CHRISTI 1432.

publicanus. Decuit quidem tantam Ecclesiæ conferri potestatem, ut, cum omnis homo obliquabilis sit & peccabilis, ipsa esset in terris, cujus judicio, quod errare non potest, quilibet subjiceretur. Nec solum Ecclesiæ decreta & sententiæ authenticæ sunt, quibus & irrefragabiliter stari oportet, sed etiam ejus facta & consuetudines instar habent sanctarum scripturarum, Sacræ enim scripturæ & consuetudini Ecclesiæ par ritus, & idem utrisque pietatis debetur affectus. Prætereiistis etiam silentio sacrorum generalium conciliorum auctoritatem, quorum notitia cum omnibus fidelibus necessaria sit, ideo de potestate eorum pauca perstringere non erit inutile. Istorum conciliorum & Ecclesiæ Catholicæ eadem videtur esse potestas. Diffinitum enim est in Concilio Constantiensi, quod synodus generalis in Spiritu Sancto legitime congregata Catholicam repræsentat Ecclesiam, & potestatem a Christo immediate habet. Idem etiam Martinus Papa in suis litteris apostolicis, sententias quasdam Concilii Constantiensis interserens, exprimit, Quæcumque igitur proxime dicta sunt de auctoritate Ecclesiæ, trahi ad generale Concilium, quod illam repræsentat, necesse est. Alioquin non recta esset repræsentatio, si eadem in repræsentante & repræsentato auctoritas non inesset. Et hoc solum satis foret ad probandam omnem concilii potestatem, nec alia probatione uti necessarium videretur: utiquecum major probatio esse non possit, quam ipsius Ecclesiæ quæ errare non potest. Nihilo minus propter ipsorum reverentiam aliquid amplius referamus. Audite quantæ auctoritatis sint ipsa concilia, quantamque reverentiam non solum privatæ personæ, sed & sancti summi Pontifices ipsis conciliis habuerunt. Inquit beatus Cælestinus in epistola ad synodum Ephesinam transmissa, ut refert Isidorus in libro conciliorum, Spiritus Sancti testatur præsentiam congregatio sacerdotum. Certum est enim quod legimus, quia nec potest veritas ipsa mentiri, cujus in evangelio ista sententia:

Matt. 18.

Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum. Quod cum ita sit, (nam nec huic brevi numero Spiritus Sanctus deest) quanto magis nunc interesse credamus in unum convenientium turbæ sanctorum? Sanctum namque Concilium est pro debita veneratione collectum, in quo nunc Apostolorum frequentissimæ illius (quam legimus) congregationis aspicienda reverentia est.

Act. 15.

Et idem Isidorus in eodem libro in gestis tertiæ synodi Toletanæ inquit: Unde valde necessarium esse prospexi, vestram in unum convenire multitudinem, habens sententiæ divinæ fidem, quæ dicit: *Ubi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum.*

Matth. 18.

Credo enim beatam sanctæ Trinitatis divinitatem huic sacro interesse Concilio, & ita tamquam ante conspectum Dei in medio vestri fidem meam protuli. Ecce Beatus Papa Cælestinus eam reverentiam habendam esse dicit congregationi concilii, quæ debetur collegio Apostolorum, utpote in cujus medio ipse Christus assistit, Spiritus sanctus, & ipsa Trinitas. Quodque Spiritus Sanctus in conciliis judicet, & propterea concilia errare nequeant, testis est scriptura Actuum Apostolorum, quæ dicit: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis*. Etiam beatus Hieronymus comparat concilii auctoritatem soli, ut sicut sol suo ardore humores rivulorum desiccat, ita Concilium sua auctoritate omnem contrariam superat argumentationem.

Sed huic concilio Cælestinus per suos præsidebat.

Act. 15.

Inquit enim in fine disputationis contra Luciferianum: Poteram omnes disputationum tuarum rivulos hoc uno Ecclesiæ sole siccare, de auctoritate concilii generalis loquens. Item concilii auctoritas auctoritati sacræ scripturæ comparatur: quia, ut ait beatus Augustinus de fide Christiana, Catholica Ecclesia per orbem diffusa tribus modis probatur existere: quidquid in ea tenetur, aut est auctoritas scripturarum, aut traditio universalis, aut certe propria & particularis instructio: sed auctoritate tota constringitur, universali traditione majorum nihilo minus tota. Ecce par auctoritas & scripturarum & universalis traditionis. Sed concilia generalia universali traditione & consensu fiunt & recipiuntur. Videntur etiam generalia concilia ut evangelia fore veneranda. Ratio enim propter quam beatus Gregorius quatuor prima concilia ut evangelia suscipit & veneratur, ista est, quia dum sunt universali consensu constituta, se & non illa destruit quisquis præsumpserit absolvere quos ligant, aut ligare quos absolvunt. Sed hæc ratio eadem quæ in ceteris generalibus conciliis: universali enim consensu constituta sunt. Beatus etiam Augustinus ad Januarium, asserit generalium conciliorum saluberrimam in Ecclesia auctoritatem esse: quæ si saluberrima est, salutem continet: qui ergo auctoritati concilii contradicit, contra salutem agit. Quantam devotionem reverentiamque Christi fideles conciliis habere debeant, hinc patet quod, antequam esset facultas in unum congregandi & celebrandi concilia, Christianitas in diversas hæreses scissa est: postquam autem cœpta sunt concilia celebrari, omnis hæresum atque errorum caligo, tamquam sole illustrante depulsa est. Quod etiam concilia statuendo non errant, hinc liquide constat, quia omni manent stabilita vigore, utique cum Spiritus Sanctus illa dirigat & inspiret. Unde inquit beatus Isidorus, quod si qua sint alia concilia, quæ sancti Patres Spiritu Dei pleni sanxerunt post istorum quatuor auctoritatem, omni manent stabilita vigore. Hinc etiam evidenter patet quod concilia errare non possunt: quoniam quilibet summus Pontifex, qui est pastor & caput Ecclesiæ, tenetur, prout in Concilio Constantiensi statutum fuit, quam primum in summum pontificem electus est, profiteri coram suis electoribus fidem catholicam tenere secundum traditiones Apostolorum, generalium conciliorum, & post nominationem aliquorum conciliorum, subjicitur etiam * generalium conciliorum, & illam fidem usque ad unum apicem immutilatam servare, & usque ad animam & sanguinem confirmare, defendere & prædicare. Et ita professus fuit felicis recordationis Martinus Papa V. ita etiam creditur, Dominum Eugenium modernum professum esse. Quilibet ergo Christianus eamdem fidem tenere obligatur quam Ecclesia Catholica & Apostolica tenet & approbat. Quod si errare possent concilia generalia in his quæ ad salutem sunt necessaria, profecto nimis vanum ac perniciosum esset, ad talem fidem Populum Christianum adstringi. Quantæ etiam sint auctoritatis concilia generalia, hinc luculenter adverti potest, quod ab eorum potestate nemo eximitur, etiam summus Pontifex, ut extat Concilii Constantiensis decretum in hæc verba:

* nec non Lateranensis, Lugdunensis, Viennensis generalium etiam conciliorum.

ANNO CHRISTI 1432.

ba: Hæc sancta synodus Constantiensis, generale Concilium faciens *&c.* ordinar, statuit, diffinit, deceruit & declarat, ut sequitur.

Constantiensis concilii sess. 4.

Et primo, quod ipsa in Spiritu Sancto legitime congregata, generale Concilium faciens, catholicam militantem Ecclesiam repræsentans, potestatam a Christo immediata habet: cui quilibet, cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, & generalem seformationem Ecclesiæ Dei in capita & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis sive ordinationibus aut præceptis hujus sanctæ synodi, & cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super præmissis, seu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia, si opus fuerit, recurrendo. Nec quisquam illud dicere præsumat, quod aliquod generale Concilium legitime congregatum invalidum sit, aut errare possit: quia, si hic perniciosus error admitteretur, tota fides catholica vacillaret, nec aliquid certi in Ecclesia haberemus: quia qua ratione errara potest unum, possent errare & reliqua: quoniam, ut inquit beatus Augustinus, si ad scripturas sanctas admissa fuerint officiosa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Quæ tandem de scripturis illis sententia proferetur, cujus pondere contentiosæ falsitatis obtractetur improbitas? Quis jam de potestata conciliorum super omnes alias potestates ambigere poterit tot irrefragabilibus testimoniis comprobata? Ex his manifeste constat auctoritates, quas de summi potestata pontificis allegastis, non probare quo minus ipse Pontifex mandatis universalis Ecclesiæ & Concilii generalis obedire teneatur. Sed id dumtaxat probant, quod omnes singulares homines particularesque ecclesiæ, ipsi pontifici obedire debent, nisi in his quæ huic sacræ synodo, & cuilibet alteri legitime congregatæ, præjudicium generarent. Nam etsi sit caput ministeriale Ecclesiæ, non tamen est major tota Ecclesia. Alioquin errante Pontifice, sicut sæpe contigit, & contingere potest, tota errasset ecclesia, quod esse non potest. Etsi caput sit & principalis prælatus hujus corporis mystici, est nihilo minus intra corpus. Nam si extra corpus esset, tunc non pertineret ad corpus, nec tunc caput esset. Corpus igitur hoc totum continet, & ipsum quod dicitur caput & singula membra.

Et tamen synodus Chalcedonensis amplissima petiit sua decreta a Leone Papa confirmari: qui cæteris probatis, decretum de Episcopo Constantinopolitano rescindit.

Nec quis dicat quod ipsa pars principalis potentior est ac dignior reliquo toto corpore & cæteris membris, & per consequens illi potius obediendum: quia ratio, experientia & auctoritas dictant contrarium. Ratio, quia reliquum totum corpus, etiam non computato Papa, secundum legem communem errare non potest in his quæ sunt fidei. Alioquin si errare posset, cum certum sit Papam errare posse, tunc & Papa & reliquo toto corpore errantibus tota erraret Ecclesia, quod esse non potest. Experientia etiam demonstrat, quia sæpe experti sumus & legimus, Papam, licet caput & principalem partem, errasse: reliquum autem corpus, Papa etiam errante, errasse nunquam legimus. Propterea reliquum sæpe totum corpus condemnavit atque deposuit Papam tam ratione fidei quam morum. Sed nunquam Papa condemnavit, aut excommunicavit, aut deposuit reliquum totum ecclesiæ corpus. Licet ergo tam Papa quam Ecclesia claves habeant ligandi atque solvendi, papa tamen nunquam in totam ecclesiam claves ligandi atque solvendi exercuit. Ecclesia autem sæpenumero in Papam. Auctoritas etiam scripturæ evangelicæ idem probat. Nam quod dixit Christus: *Si peccaverit in te frater tuus, dic Ecclesiæ: & si Ecclesiam non audierit, sit tibi ut ethnicus & publicanus*, omnes homines comprehendit. Et quod Petrus & ejus successores illa auctoritate comprehendantur, ostendit Paulus, qui in faciem restitit Cephæ & coram omnibus. Ecclesiæ enim dixisse videtur qui coram omnibus dixit. Quod ad successores Petri, jam supra dictum est, qualiter sæpe peccata eorum dicta fuerint Ecclesiæ, & ab Ecclesia punita: & qui non audierunt Ecclesiam fuerunt habiti ut ethnici & publicani, ut legitur de Anastasio & Liberio. Probat hoc etiam auctoritas universalis Ecclesiæ, quæ non potest errare, ita diffinientis in Concilio Constantiensi, quod peccata pontificum circa fidem, vel schisma, vel mores, possunt dici Ecclesiæ, cujus præceptis & ordinationibus tenentur obedire: & si obedire contempserint, condignæ pœnitentiæ possunt subjici, & ad alia juris remedia recurri, & per consequens possunt excommunicari; quo facto, ut ethnici & publicani habebuntur. Hoc etiamsi pluribus aliis rationibus & auctoritatibus posset comprobari, satis est auctoritatam universalis Ecclesiæ adducere. Ipsa enim errare non potest: & quidquid determinet scripto, aut consuetudine universaliter faciat, ejusdem reverentiæ & auctoritatis est cujus sacra scriptura. Unde si in evangelio reperiremus scriptum decretum illud Constantiensis Concilii, quod Papa tenetur obedire concilio *&c.* hæreticum esset hoc revocare in dubium. Sic & hæreticum est, si quis illi decreto contumaciter contradicat. Et, quia ad alia nostra festinat oratio, omnes argumentationes quæ fieri possent in contrarium, hac unica auctoritate Ecclesiæ veracissime confutamus. Ita beatus Hieronymus post longam disputationem confundit atque convincit Luciferianum, dicens: Poteram omnes tuarum propositionum rivulos hoc uno Ecclesiæ sole siccare, de auctoritate Concilii loquens. Qualecumque ergo nomen dignitatis aut potestatis de Papa scriptum invenitur, ad particulares quoscumque homines & singulares ecclesiasticos referendum est, non supra universalem Ecclesiam, ita ut potius Papa Ecclesiæ, quam Ecclesia tota Papæ obedire cogatur. Nam etsi Papa major sit in ecclesia, non tamen major est tota Ecclesia. Uni autem quare dictum est: *Tibi dabo claves regni cælorum?* Sancti Doctores exponunt, ut unitatem designaret Ecclesiæ: & ideo ab unitate exordium proficiscitur, ut Ecclesia Christi una esse demonstretur. Et Petrus quando claves accepit, ut dicit Augustinus, Ecclesiam significavit. Nec putetis, * quin Ecclesia claves habeat & imperium super omnes, quod ideo sunt multi Principes, contra philosophicum dictum, Entia nolunt male disponi, pluralitas principantium mala: unus ergo Princeps. Ipsa enim est unus Princeps, & unitati fidelium, non singulis, hæc jurisdictio

Matth. 18 — *Galat. 2.* — *Matth. 16.*

* *forte* quia, *aut* cum.

ANNO CHRISTI 1432.

ctio a domino conceditur, & ideo ab uno incipere voluit, ut perfectam unitatem atque unanimitatem designaret: quia unitas Ecclesiæ multo major est atque perfectior quam unitas unius Regis aut Imperatoris terreni. Hic enim & errat, & in varias sententias atque contrarias sæpe scinditur. Ecclesia autem nec errat, nec sibi ipsi contradicit. Nec comparandum est corpus Ecclesiæ aliis politicis corporibus civitatum & universitatum: quia in medio hujus corporis est Christus, qui ipsum regit ne erret. Alia autem politica corpora humanis & variis voluntatibus gubernantur, neque in hac materia congruit allegare errorem illorum, secundum beatum Thomam, qui se subducere nituntur ab obedientia Petri, successorem ejus Romanum Pontificem universalis Ecclesiæ pastorem non recognoscentes: quoniam de singularibus ecclesiis & personis id intelligendum est, non de universali Ecclesia, quæ sæpe obedientiam justis ex causis Romanis pontificibus subtraxit, ut Marcellino, Anastasio, Liberio, Joanni XII. Benedicto IX. Benedicto XIII. Joanni XXIII. Progredientes deinde ad materiam concilii, dicitis, quod sanctissimus Dominus Eugenius ratus hæresibus, bellis ac deformitatibus sine sanctorum patrum & principum assistentia opportune obviari non posse, Concilium Basileense ex domini Martini Papæ felicis recordationis auctoritate per Senense Concilium promulgatum, atque ejusdem Martini jussione stabilitum, post ipsius obitum & suæ sanctitatis assumptionem, robur habere voluit & prosecutionem, ratum & gratum per suas apostolicas bullas gerens, quidquid potestatis in ea re dilecto Ecclesiæ filio Juliano sancti Angeli Diacono Cardinali sanctæ sedis Apostolicæ Legato per prædecessorem suum collatum fuisset. Fatemini ergo, & bene, Concilium hoc legitime congregatum, quia stabilitum fuisse dicitis auctoritate apostolica, & per Concilium Senense, & roboratum per Dominum Eugenium. Et quia facultas data præfato legato circa prosecutionem concilii ratificata extitit per ipsum Dominum Eugenium modernum: optime; veritatem narrastis. Ita enim fuit, ut dicitis. Quo igitur pluribus auctoritatibus stabilitum fuit, & quo plures necessitates illud celebrari suadebant, eo minus decuit illud perturbare & conari dissolvere: & quidem pro tot necessitatibus non solum Concilium alias indictum perseverare debeat, sed, si indictum non fuisset, de novo debuisset indici, propterea nemo est qui non vehementer admiretur, tam ex abrupto & sine causa hujusmodi dissolutionem esse attentatam. Sed excusatis hoc factum esse, quia non videbat amplificationem illius ut optabat: & per oratorem nostrum requisitus, ut ea faceret quæ novam convocationem prætendere videbantur, illud abinde dissolvit. Quænam ista excusatio est? Quinimo si amplificari non videbat, ad amplificandum operam dare pro suo officio debuisset, & idipsum petebat noster orator, obsecrans ut omnem favorem concilio præberet, & ad ipsius prosecutionem intendere dignaretur. Numquid si infirmus medico supplicet ut eum sanet, medicus ipsum interficere debet, ne in sanando laboret? Orator noster ad nos reversus, quid Romæ exposuerat, ut asseruit, hic publice retulit ex ejus dictis. Quicumque enim audivit, nihil aliud indicat, nisi quod cum omni instantia favorem per Dominum Eugenium concilio præstandum; & ejus perseverantiam postulabat. Si nolebat Summus Pontifex exhortari prælatos, ut huc citius properarent, saltem ad actum dissolutionis prorumpere non debebat, sua enim sponte venissent prælati. Ut igitur necessitatibus Ecclesiæ quæ moram non patiebantur citius fuisset provisum, supplicabatur, ut per suas litteras exhortari vellet præsertim Italiæ Prælatos, quos nos pro reverentia Summi Pontificis, cui propinqui sunt, citare pro tunc distulimus: immo etiam requirebatur ut, si commode posset, sua sanctitas huc venire dignaretur. Sed & si Prælatos Bononiam ad annum cum dimidio convocavit, quomodo non poterat eis scribere, præsertim Prælatis Italiæ, quod statim huc venirent, ut necessitatibus præsentibus provideretur? Sed volebat ipse personaliter interesse. Ideo quia infirmus ad annum cum dimidio distulit, quid ipse sciebat, si interim moreretur, an & anno cum dimidio perfecte sanatus esset? Sed præsentia sua multum prodesse posset, fatemur. Sed si adesse propter infirmitatem non possit, an propter infirmitatem Papæ infirmitas Ecclesiæ tam periculosa negligetur? Magnæ fuerunt hæreses Arianorum, Nestorianorum, Manichæorum, Donatistarum: & multa alia gravissima pericula tunc temporis in Ecclesia imminebant. Et nihilo minus jussit Summus Pontifex per suos legatos concilia celebrari. Dicitis cum magna & matura deliberatione dissolutionem factam esse. Si longa & matura deliberatione fuisset facta, debuisset mittere huc ad sacrum Concilium, & scire certius, an sic facere expediret. Quis melius in rebus agendis deliberat, an præsens, an absens? Facta concilii & harum partium magis innotescebant nobis quam aliis. Et propter reverentiam sacri concilii Catholicam repræsentantis Ecclesiam, ad maturam deliberationem habendam, Concilium consuli oportebat, non alienos. Sed audivimus aliquos ex venerabilibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus contradixisse, alios autem nunc dicere se male tunc fuisse circumventos, & jam melius de veritate informatos, aperte contradicere. Audivimus fuisse tunc & nunc multo majorem murmurationem in curia de hac dissolutione: quamplurimi, & fere omnes qui in curia nomen habent virorum bonorum, hujusmodi factam dissolutionem damnant omnes qui extra sunt; Cardinales omnes quasi principes, & populi, & qui bonum Ecclesiæ cupiunt, Concilium laudant & dissolutionem reprobant. Causæ etiam in bulla dissolutionis expressæ (cum pace dictum sit) non sic se habent, prout per nostros Ambasiatores suæ sanctitati nuntiavimus: qui etiam tot & tanta ex ipsa dissolutione, si effectum haberet, scandala sequi dixerunt, quod habentes etiam cor lapideum molliri debuissent. Sed ex quo nunc constat ipsas causas veras non esse, cur modo non mutat propositum? Cur pax perturbatur Ecclesiæ? Dicitis hunc locum vicinum Bohemis. Distat iste locus a Praga per quindecim dietas, sunt Civitates & Principes intermedii potentissimi. Civitas ista fortissima flumine Rheno, & mœnibus, & viris catholicis munita, vicina ad tria milliaria linguæ Gallicanæ. In istis partibus ille metus est de exercitu Pragensium qui Romæ. Putat sua sanctitas nos esse ita improvidos, quod si hic locus esset tam vicinus Bohemis, quod merito timen-

Certe Marcellinum, ut alios omittamus, nemo episcoporum in concilio ausus fuit condemnare, nisi ille se prior condemnasset.

ANNO CHRISTI 1432.

timendum esset, hic mansissemus aut maneremus? Sed mira res, habuit sanctitas sua exercitum hostium in portis Romæ, nec timuit, nec recessit: & hic timet inimicos per quindecim dietas longinquos? Inter alias dissolutionis causas hanc esse dicitis, quod Bohemos vocavimus eo modo, quod sanctitas sua sustinere sine offensa non potuisset aut detractione damnationis in concilio Constantiensi factæ. Vocatio ista non potest sustineri sine offensa ac detractione concilii Constantiensis, sed dissolutio concilii bene potest sustineri. Concilium Constantiense mandat fieri concilium, (fieri autem cum effectu intelligitur) non prorogari tempus, non mutari locum, contra omnia illa fit, & nihil de hoc dicitur. Sed calumniamur, quia vocavimus Bohemos. Numquid in decretis concilii Constantiensis scriptum invenitis, quod ecclesia non debeat eos ad instruendum & informandum convocare? Non miramur, si ex dictis oratoris nostri occasio sumpta est ad dissipandum concilium, quandoquidem ex piissimis nostris litteris id factum esse videmus. Utinam propter honorem summi pontificis hanc causam litteris suis non inseruisset, videlicet quod hujusmodi vocatio fuerit in injuriam sedis apostolicæ sacrorumque conciliorum, & contra decreta sanctorum patrum, ac statuta legum imperialium. Sed valde mirandum est, quod in eisdem litteris damnatur & approbatur. Si audientia concessa Bohemis reprobatur, cur Græcis conceditur, cum & hi & illi ab unitate ecclesiæ separentur? Si concilium Bononiæ propter illos indicitur, cur concilium Basileense propter Bohemos & multa alia necessaria jam indictum dissolvi procuratur? cum Bohemica hæresis periculosior sit, ad illam accuratius foret intendendum. Mirandum est, si verum sit: dicitur venerabili archiepiscopo Gneznensi concessam esse facultatem per summum pontificem audiendi Bohemos: singulari personæ conceditur quod universali ecclesiæ non permittitur? Si epistola nostra diligenter & non ex livore vel odio consideretur, plane constabit, non ad injuriam auctoritatis apostolicæ, nec conciliorum Constantiensis & Senensis, imo ad reverentiam & honorem eorum factam fuisse vocationem: vocavimus enim ut nobiscum in eadem unitate conjungantur: & ut qui a nobis aliquamdiu divisi fuerunt iterum in charitate & unitate nobiscum reconcilientur. Si hoc fieri poterit, ad quod nos laboramus, cedet procul dubio ad honorem sedis apostolicæ. Ipsam enim reverebuntur, quam usque nunc contempserunt: cedet ad gloriam conciliorum Constantiensis & Senensis, quia illam fidem & ritum, qui in his conciliis declaratus est, quem usque nunc non tenuerunt, amodo tenebunt. Cur ergo retorquetur ad injuriam quod quæritur ad honorem? nec contra decreta sanctorum patrum, nec contra leges canonicas aut civiles hujusmodi vocatio facta est, sive asserere velimus eos vocatos ad instruendum, sicut veritas est, sive ad disputandum. Si ad instruendum, nemini dubium est quin opus sit pium & meritorium, & prælatorum officio necessarium. Si ad disputandum, & ad hunc finem, ut errans instruatur & reducatur, cum eadem ratio sit, similiter erit opus pium & laudabile, ut inquit beatus Paulus ad Titum: *Oportet episcopum*, &c. Et subdit: *Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere*: imo pernimium periculosum fuisset denegare audientiam Bohemis, quam ubique locorum divulgabant se postulare, & eis non concedi; ob hanc causam, quia eorum articuli erant ita manifeste veri, quod nostri episcopi & sacerdotes non poterant eis respondere, nec cum ipsis conferre audebant: propter quod scrupulus non parvus in animis hominum, præsertim simplicium, ista audientium erat exortus. Omnis autem schola theologorum, canonistarum, & legistarum affirmat eam disputationem de fide, quæ non fit causa perfidiæ seu tumultus, vel ut in dubium revocet, sed ad instruendum, vel clarius patefaciendum veritatem, vel convincendum, vel confundendum hæreticos seu infideles, vel confirmandum catholicos, fore licitam: imo beatus Thomas secunda secundæ dicit in casu simili, sicut est noster, quod quando simplices viri solicitati sunt aut pulsati ab infidelibus vel hæreticis, " corripere nitentibus in eis fidem, tunc necessarium est publice disputare de fide: per hoc enim simplices firmantur in fide, & infidelibus aufertur decipiendi facultas. Alioquin ipsa taciturnitas eorum qui resistere deberent pervertentibus fidei veritatem esset, erroris confirmatio. Allegat beatum Gregorium, quod sicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Constat autem Alemanos per libellos & epistolas Bohemorum solicitati ut eorum errores sequantur, allegando ad eorum perversum sensum multas auctoritates. Ergo, secundum beatum Thomam & beatum Gregorium, visi fuissemus confirmare errores Bohemorum, nisi hoc casu dedissemus illis audientiam. Quid ad hoc respondebunt nostri calumniatores? hoc etiam sæpenumero actum fuisse per sacra concilia & sanctos patres legimus, cum hæreticis vel infidelibus, etiam prius damnatis. Silvester in concilio Romano publice disputavit cum duodecim scribis Judæorum, quibus & per Christum & apostolos per tot annos ante veritas Christianæ fidei prædicata fuerat, & in ea disputatione dati fuerunt judices duo gentiles Cirithon & Zenophilus. Beatus Athanasius publice disputavit cum Ario, cujus error prius in celeberrimo concilio Nicæno damnatus fuerat. In qua disputatione sedit arbiter quidam, nomine Probus, gentilis homo. In synodo Chalcedonensi orthodoxi disputarunt cum Nestorianis, dudum in concilio Ephesino damnatis. Et post multa inter eos fuit conventum, ut nostri orarent secundum fidem nostram, & illi secundum fidem suam. Et charta quædam, in qua & nostra fides & errores illorum describerentur, super corpus beatæ Euphemiæ poneretur, ut Deus veram fidem manifestaret; quod & factum est. Item licet error ille, qui asserit Christum unius duntaxat fuisse naturæ, prius fuisset damnatus, tamen in synodo Constantinopolitana, in qua præsedit sanctus episcopus Flavianus, Eutyches qui hunc tenebat errorem, fuit ad synodum vocatus, & plene auditus, & secum disputatum, fuitque per acta præcedentium conciliorum convictus. Item licet error quem tenebat Luciferianus, fuisset ante damnatus, nihilo minus beatus Hieronymus disputavit cum ipso, & cum per acta præcedentis concilii

ANNO CHRISTI 1432. Tit. 1.

Idem jactitant & Lutherani, & alii.

" corrumpere.

ANNO CHRISTI 1432.

cilii convicit. Quamvis errores Donatistarum sequentium Arianos, olim in concilio Nicæno damnati fuissent, nihilo minus fuit congregata synodus Carthaginensis, & ad eam Donatistæ per nuntios concilii vocati sunt. Et inter alia, convocationis verba ista sunt: Hanc ergo pacificam & ex charitate venientem vocationem contemnere non debetis. Et si quid veritatis vos habere arbitremini, non dubitetis asserere, id est, ut congregato nostro concilio, deligatis ex vobis, quibus causam vestræ assertionis committatis: ut & nos possimus hæc facere, etiam de concilio nostro deligantur, qui cum eis quos delegeritis, constituto loco & tempore, quidquid est quod nostram a vobis separat communionem, cum pace discutiatur, ut tandem, adjuvante domino Deo nostro Jesu Christo, finem veternosus error accipiat. Beatus etiam Dominicus & duodecim abbates in partibus Tolosanis cum Albigensibus, quorum errores fuerant damnati, publice disputavit apud Fanum Jovis sub judicibus deputatis. Sed ideo calumniari videmini epistolam, quia non ad recognoscendum errorem, sed ad submittendum se pariter cum ecclesia veritatis investigationi sint vocati, quod Hussitis favorem & auctoritatem, fidelibus vero ambiguitatem & perplexitatem præstare videtur. Cur sicut partem epistolæ, ita non recitastis & totam? Cur etiam addidistis ubi addendum non erat? aut sicut post verbum, Audietis & nos, addidistis, Respondentes, cur non addidistis, Instruentes & informantes? Circa principium epistolæ dicitur: Nihil tam ante oculos nostros versatur, quam ut vos in eadem unitate nobiscum conjungamini. Hinc satis innuitur, ex quo damus operam, ut nobiscum conjungantur in eadem unitate, quod unitatem dimiserint, & eam opus sit ut recuperent. Item & verbum illud, Et forsan dissidium nostrum aliquamdiu Deus in ecclesia permisit, Ac verbum illud, Quanta lætitia erit in cælis, si vos qui aliquamdiu divisi fuistis iterum in unitate & charitate nobiscum reconciliamini? hoc aperte indicavit, eis necessarium esse reconciliari nobiscum, ex quo necessario oportebat recognoscere errorem. Verbum etiam illud, *Scimus quia noster cælestis Paterfamilias bonum fidei semen seminaverat, sed venit inimicus homo, & superseminavit zizaniam*, hoc manifeste demonstravit eos a veritate errasse, ac necessarium fore ut superinfundatur vos gratiæ Spiritus sancti. Forte molestum est vobis verbum illud: Ipse Spiritus sanctus astabit medius judex & arbiter quid in ecclesia Dei tenendum & agendum sit. Vel forte verbum illud. Aderit plane Spiritus sanctus, in cujus nomine congregata est hæc sancta synodus. Ipse erit dux & rector concilii, perfecte illuminaturus corda hominum, ut viam ambulent charitatis & pacis. Nobis autem est gratissimum & suavissimum, illum nobis judicem & ducem constitui, quem nobis Christus dedit, dicens: *Cum autem venerit Spiritus paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, ipse vos docebit & suggeret omnia quæ dixero vobis*. An Spiritum sanctum vos habere judicem indignamini? An potius hominem quam Deum velletis elegissemus judicem? Merito in principio sermonis nostri dicere persuasimus, ne Spiritum sanctum contristaretis. Blasphemia esset, si quis negaret Spiritum sanctum dictare sententias, canones, & decreta conciliorum. In

Matth. 13.

Joan. 15.

A actibus apostolorum hoc expressum auditis, cum dixerint apostoli, judicantes non esse servanda legalia: *Visum est Spiritui sancto & nobis*. Leo papa inquit sacrorum patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia comprobatos. Et Isidorus: Et si qua sunt alia concilia, quæ sancti patres Spiritu Dei pleni sanxerunt. *Si spiritualis homo judicat omnia*, secundum apostolum, quanto magis ipse Spiritus sanctus, per quem homo accipit ut sit spiritualis? Quid est dicere, Adstabit medius judex & arbiter, nisi quod ipsamet synodus erit illa quæ judicabit, & arbitrabitur? Non enim aliud judicare & arbitrari poterit, quam Spiritus sanctus suggeret. Quid iterum aliud est dicere, B Adstabit judex, nisi quod judicabitur in hoc concilio, prout judicatum est in Constantia? Nam cum sententia illa condemnationis Hussitarum a Spiritu sancto dictata fuerit, & ipse nesciat variare sententiam veritatis, utique cum idem sit in omnibus conciliis, idipsum hic veraciter judicabit quod in illo. Si quis autem objicit, quomodo jam judicatum iterum judicabitur? dicendum est, quod cum fiat ad salutem proximorum, non est incongruum idem repetere. Professio enim fidei catholicæ facta in concilio Nicæno, in pluribus sequentibus conciliis repetebatur. Quoties necesse est, toties mater ecclesia aperire debet os ad docendum & instituendum. Non C omnes Spiritus sanctus eodem tempore illuminat, sed ubi vult, & quando vult, spirat. Qui in uno concilio illuminationem non acceperunt, dono Spiritus sancti forte accipient in alio. Ideo necesse est sæpe frequentari concilia, ut hæresis quæ in uno tolli non potest, tollatur in alio. Nec enim hæresis Ariana vel aliæ eodem tempore extinctæ sunt. Illuminabit ergo, ut speramus, Spiritus sanctus corda Bohemorum in hoc concilio, & ostendet ipsis quid tenere & agere debeant in ecclesia. Propter eos hoc verbum dictum est, & propter alios errantes, orabimus ut Spiritus sanctus illustret corda universi populi ad cognoscendum amplectendumque veritatis & D unitatis semitam. Non enim de populo Christiano, sicut sunt & ipsi Bohemi, & alii errantes, cognoverunt adhuc & amplexi sunt veritatem & unitatem. Cur nobis molesti estis, quod in ducem elegerimus Spiritum sanctum? Si beatus Silvester disputavit cum Judæis sub duobus judicibus gentilibus: si Athanasius cum Ario sub uno judice pagano, si orthodoxi cum Nestorianis sub judicio corporis mortui sanctæ Euphemiæ: si Concilium Carthaginense requisivit Donatistas, ut illa controversia terminaretur per aliquos utrimque eligendos: si beatus Dominicus cum Albigensibus sub certis judicibus, cur nobis non licuit eligere in judicem Spiritum paracletum? E Quod autem putatis non in Germania hujusmodi audientiam dandam, si danda esset, hoc (secundum beatum Thomam) nullo modo rationi congruit. Nam sicut in loco, ubi non est nota hæresis, disputare periculosum est, ita ubi nota est, & homines ab hæreticis infestantur, disputare ad declarationem necessarium videtur. Quod vero dicitis, ex ista vocatione præstari fidelibus ambiguitatem vel perplexitatem: miramur unde hæ adinventiones proveniant, cum ex hoc non ambigui vel perplexi, sed certiores ac firmiores populi Alemaniæ facti sunt, videntes nostram con-

ANNO CHRISTI 1432.

Act. 15.

Joan. 3.

confidentiam & fidei firmitatem in vocandis illis, maximeque exhilarati sunt, sperantes ex hoc illos ecclesiæ reconciliandos. Duo autem sceleſtissima capita hujus hæresis, quæ commemoratis, nonne tandem ultimo supplicio tradita sunt? Si omnes hæretici talem favorem haberent, pauci fierent hæretici. Quæ autem sint illæ plures & graviores causæ, quæ præbuerunt occasionem dissolutioni, nescimus. Si personam summi pontificis tantum respiciunt, propter hoc non debet periclitari status ecclesiæ. Si autem ecclesiam, æquius fuisset intimare concilio, quod repræsentat ecclesiam, ut provideret. Hoc autem scimus, quod hic est plena & omnimoda securitas. Dolenter referimus, quod dissolutioni prætensæ non paruimus, & mandata apostolica per nos spreta sunt. Hoc ideo facimus, quia Deo plus quam hominibus parere oportet. Sancta mater ecclesia, cui quilibet parere debet nos legitime congregavit, ut tollendis deformitatibus hæresum, bellorum ac vitiorum, quæ plurimæ sunt in populo Christiano, efficaciter intenderemus. Ne ecclesiam & Christum ecclesiæ principale caput contemneremus, perseverandum censuimus in opere nobis injuncto. Exposuissemus fidem orthodoxam, Christianam religionem omnem denique ecclesiasticum statum periculo ruinæ & eversionis, si sic dissolutioni prætensæ paritum fuisset, quemadmodum oratores nostri novissime sanctitati suæ latissime exposuerunt. Scriptum est in sexta synodo Constantinopolitana: *Cum læditur fides, parentum reverentia velut inutilis & periculosa despicitur, & amor erga filios fratresque vitatur. Ad postremum, etiam super ipsam vitam mors potius a piis patribus eligitur, ut meliorem resurrectionem consequantur.* Potius autem nobis dolendum foret sicut & mundus dolet, quod talis tentata sunt adversus hoc generale concilium, & contra universalis concilii Constantiensis ordinationem, cui cum summus pontifex obtemperare tenetur, his pœnis subjicitur, quas contra inobedientes statutas esse dicitis. Sed nec prætensæ dissolutioni paruimus, quia fieri non potuisse constabat. Nam etsi magna sit papæ potestas, id tamen sibi facere non licet juxta communem omnium sententiam, unde universalis ecclesiæ status turbetur, periclitetur aut decoloretur. Sed cum in judicio omnium ac nostro ecclesia nunc universali reformatione necessario indigeat, merito istud concilium, quod ad hoc institutum est, dissolvere non licuit. Impediretur enim hæresum extirpatio, pacificatio populi Christiani, & deformitatum correctio. Unde in prima sessione hujus concilii, facta ante dictam prætensam dissolutionem, diffinitum est, quod procurans hoc concilium impedire, dissolvere, prorogare, vel mutare, severe puniatur, & procedatur contra eum tamquam communis pacis perturbatorem, cum ex hoc prædicta bona impediri videantur. Nec papæ fas est decretum illud Constantiense quod incipit, *Frequens*, abolere, vel taliter agere, quod dispositio sua reddatur inutilis, vel frustratoria; esset enim contra mentem ecclesiæ, quæ illud decretum edidit pro universali ecclesiæ statu conservando, circa quod papa non dispensat. Statim autem tollere concilium jam inceptum, nihil aliud videtur, quam non celebrare: immo multo deterius, propter grave scandalum quod in ecclesia nascitur ex tali ludibrio. Quod autem pro universali ecclesiæ statu conservando ipsum decretum editum sit, ex præfatione ipsius liquet. Dicit enim: *Frequens generalium conciliorum celebratio agri dominici præcipua cultura est, quæ vepres, spinas & tribulos hæresum, errorum & schismatum extirpat, excessus corrigit, deformata reformat, & vineam domini ad frugem uberrimæ fertilitatis adducit: horum vero neglectus, præmissa disseminat atque fovet.* Propterea nullo pacto ecclesia tolerare debet, immo se usque ad animam & sanguinem opponere, ne tale ostium aperiatur, & tam utile toti Christianitati statutum evanescat. Ex mente etiam dicti decreti videtur dissolutionem prædictam non valuisse. Vult enim quod in fine cujuslibet concilii locus futuri concilii eligatur per mensem ante, approbante & consentiente concilio: & sic non debere dissolvi, nisi prius consentiente concilio, locus per mensem ante pro futuro concilio electus sit. Item cum prohibeatur in dicto decreto prorogatio, multo magis videtur prohibita dissolutio. Plus enim est auferre quam differre. Prorogatio dilationem inducit, dissolutio peremptionem. Et licet mutatio certo modo concedatur, dissolutio non: quod autem fecit papa, dissolutio expressa fuit, non loci mutatio. Item mutatio loci ex causa conceditur quoad concilium futurum: dicit enim textus decreti: *Locum autem pro futuro concilio absque evidenti causa non mutet.* Non autem concedit mutari posse sine consensu concilii locum concilii actu congregati: quia de ipso disponere ad ipsum concilium pertinet. Nam si ad concilium spectat facere reformationem supra caput & membra, ad ipsum etiam videtur spectare de his sine quibus reformatio fieri non potest, & an locus reformationis continuandus sit vel mutandus. Item si actu congregato concilio locus pro futuro concilio eligi debet consentiente concilio, quanto magis pro ipso concilio actu jam congregato continuando vel transferendo ad alium locum? cum enim certa forma per hoc decretum indicatur, papa ipsam servare tenetur. Alioquin frustra ipsi lex indiceretur. Probatur ex alia ratione dissolutionem non valere, quia, ut prædictum est, cum papa teneatur obedire statutis, ordinationibus & præceptis cujuscumque concilii in his quæ pertinent ad fidem, schisma, & reformationem ecclesiæ in capite & in membris, &, si non obedierit, puniri potest, constat ipsum in his casibus fore inferiorem concilio, & concilium majus eo, cum possit reformare, statuere, mandare & punire. Inferior autem legem superioris tollere non potest, nec ipsum suum superiorem extinguere vel annihilare. Alioquin implicaret evidentem contradictionem; Tenetur obedire, & non tenetur, quia potest dissolvere. Cum ergo concilium congregatum sit propter prædictas causas, & inter alia statuerit sub magna pœna, ne quis procuraret dissolvi aut mutari ipsum: papa, cum illi obedire teneatur, nullatenus dissolvere potest. Alioquin, si potest dissolvere, non tenetur obedire. Ex quo necessario infertur, quod aut decretum prædictum non valet, aut dissolutio: quia sibi invicem contradicunt. Præterea ante tempus concilii Constantiensis nullum dubium erat, quod congregato concilio super

facto fidei contra papam, papa illud diſſolvere non potarat; quia, ſi potuiſſet diſſolvera, potuiſſet non judicari: quod tamen ſibi non licebat: quia in fide devius poteſt per concilium judicari. Ergo ſicut in iſto caſu, ita dicendum aſt nunc congregato concilio ſuper reformatione generali in capite & in membris: quia iſti tres caſus fidei, ſchiſmatis & reformationis, ſub eadem declaratione concilii Conſtantienſis continentur, quod non ſolum ſcripto declaravit concilium Conſtantienſe, ſed etiam facto: quia Benedictum propter ſchiſma, Joannem XXIII. propter deformitatem vitæ depoſuit. Et ſi dicatur, Sicut papa poteſt congregare concilium propria auctoritate, ita eadem poteſt diſſolvere; reſpondendum quod longe differt. Ante enim concilii congregationem concilium non eſt: ſed ut primum congregatum, eſt ſtatim poteſtas univerſalis eccleſiæ, quæ eſt immediate a Chriſto, & quam concilium repræſentat, transſfunditur in ipſum concilium, val potius continuatur in eo, & fit ipſum concilium ſuper papam & cunctos alios: quemadmodum ſi quis homo ſubjiciat ſe alicui, poſtquam ſubjectus eſt, non poteſt ſe ab illa ſubjectione eximere, nec poteſtatem ſui ſuperioris diſſolvere ſine ſui ſuperioris conſenſu: quia quod a principio fuit voluntarium, expoſt fit neceſſarium. Et hoc modo intelligenda ſunt jura diccotia, quod concilia per Romanæ eccleſiæ auctoritatem fiunt & robur accipiunt. Robur enim (ut communiter) accipiunt, ut congregentur, non ut congregata poteſtatem judicandi & ſtatuendi a papa conſequantur. Et ſi quis forta dixerit, In conciliis intelligitur excepta auctoritas papæ, ideo papa non ſubjicitur; reſpondetur illud eſſe verum, quando perſona papæ ſpecialitar non includitur: ſed ſi ſpecialiter includeretur, non poſſet excipi, quia eſſet contradictio. Sed in decreto concilii Conſtantienſis ſpecialiter dicitur, Quilibet etiam papalis dignitatis, obedire tenetur præceptis concilii. Quod autem prædicta diſſolutio non valuerit, clare deducitur ex decreto tertiæ ſeſſionis concilii Conſtantienſis, in qua fuit diffinitum, etiam ante proceſſum inchoatum contra Joannem, quod dominus Joannes XXIII. Romanam curiam & officiarios de civitate Conſtantienſi ad alium locum non mutaret aut transferret, ſeu perſonas dictorum officiariorum ad ſequendum eum directe vel indirecte cogeret ſine licentia & auctoritate ipſius ſynodi: & hoc, quoad illos officiarios & illa officia, per quorum abſentiam concilium veriſimiliter diſſolveretur vel læderetur. Et ſi contrarium feciſſet vel faceret in futurum, aut aliquos proceſſus ſeu mandata contra dictos vel alios quoſcumqua illi ſacro concilio adhærentes, & cenſuras eccleſiaſticas aut alias pœnas ut ipſum ſequerentur, fulminaſſet, ſeu fulminaret, aut fulminaverit eſſe totum irritum & inane, nec aiſdem proceſſibus cenſuris & pœnis tamquam irritis & inanibus, quomodolibet obediendum fore. Si ergo papa non poteſt privare concilium aliquibus ſuis ſuppoſitis per quorum abſentiam veriſimiliter concilium diſſolveretur, vel læderetur, multo minus poteſt privare ipſum concilium ſeipſo, & ipſum annihilare. Si non poteſt facere aliquid, unda veriſimiliter concilium diſſolvatur, vel lædatur, multo minus poteſt ipſum concilium veraciter & expreſſe diſſolvere vel

A lædere. Nihil videtur certi huic rationi poſſe reſponderi. Item concilium Conſtantienſa declaravit in eadem ſeſſione, quod ſi qua privatio vel translatio perſonarum exiſtentium in ipſo concilio vel adhærentium, facta fuiſſet in læſionem concilii per Joannem a tempore inchoationis ejuſdem concilii, eſſet irrita & inanis. Ecca quomodo declaratur nullum, quod fit in læſionem concilii. Et advertendum, quod hæc dua capitula, loquendo de pœnis inflictis & cenſuris fulminatis & privationibus factis in præteritum ante tempus ſeſſionis, intelligi oportet per modum declarationis eſſe irritas, & eis tamquam irritis & inanibus non aſſe obediendum. Alioquin ſi B valuiſſent, non fuiſſet dictum hoc modo, nec fuiſſent annullatæ: quia ſecundum regulam juris factum legitime retractari non debet, etiamſi ad eum caſum deveniat a quo incipere non poſſet. Item in decima ſeſſione fuit pronuntiatum, receſſum dicti Joannis de Conſtantia fuiſſe illicitum, & Eccleſiæ Dei & dicto concilio notorie ſcandaloſum. Si ergo receſſus qui veriſimiliter & præſumptiva tendebat ad diſſolutionem, fuit declaratus illicitus, quanto magis apparet expreſſum actum diſſolutionis eſſe illicitum? Jam ergo luce clarius conſtat diſſolutionem non valuiſſe. Quocirca mirandum non eſt, ſi non paruimus, magis autem mirandum, quomodo ſtatuta univerſalis eccleſiæ, pro u- C niverſali bono & cum tanta maturitata promulgata ita leviter infringantur: utinam qui ſedent in ſede Petri, legerent aliquando acta prædeceſſorum, a talibus profecto abſtinerent. Inquit beatus Gregorius: Si ea deſtruerem quæ antéceſſores mei ſtatuerunt, non conſtructor ſed everſor eſſe juſta comprobarer. Item: Abſit a me ut ſtatuta majorum cum ſacerdotibus meis infringam: quia mihi injuriam facio, ſi fratrum meorum jura perturbo. Item Leo papa: Quæ ad perpetuam generaliter ordinata ſunt utilitatem, nulla commutationa varientur: nec ad privatum trahantur commodum quæ ad bonum ſunt commune præfixa. Item Gelaſius papa: Confidimus quod nul- D lus jam Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque ſynodi conſtitutum, quod univerſalis eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi ſedem præ cæteris, oportera, quam primam: quæ & unamquamque ſynodum ſua auctoritata confirmat, & continua moderatione cuſtodit: cuſtodire igitur habet, & non tollere. Item Urbanus papa: Sunt quidam diccotes Romano pontifici ſemper licuiſſe novas condere leges: quod & nos non ſolum non negamus, ſed etiam valda affirmamus. Sciendum vero ſummopere eſt, quia inda novas leges condere poteſt, unde evangeliſtæ aliquid nequaquam dixerunt: ubi vero aperte dominus, vel ejus apoſtoli, & eos ſequentes ſancti patres, ſententialiter ali- E quid diffinierunt, ibi non novam legem Romanus pontifex dare poteſt, ſed potius quod prædicatum eſt uſque ad animam & ſanguinem confirmara debet. Item Zoſimus papa: Contra ſtatuta patrum aliquid vel mutare, ne hujus quidem ſedis poteſt auctoritas. Apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui decreta patrum ſanxerunt reverentiam. Item Leo papa: Idao permittante domino paſtores hominum ſumus effecti, ut quod patres noſtri ſive in ſanctis canonibus, ſiva in mundanis affixere legibus, excedere minime debeamus. Contra ſanctorum patrum quippe agi-

mus

ANNO CHRISTI 1432.

mus saluberrima instituta, si quod ipsi divino statuerunt consulto intactum non conservamus. Item ex concilio Chalcedonensi, a sanctis patribus in unaquaque synodo usquenunc perlatas regulas tenere constituimus. Quod autem subjicitis, si de aliqua universali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendum de eo quod non intelligitur rationem, ad apostolicam sedem conveniendum esse, opus non fuisset narrare. Nam de Constantiensi synodo aut ejus decretis nulla est dubitatio. Synodus illa authentica est & catholica: decreta ejus authentica sunt, & ita clara & intelligibilia, ut nulla egeant declaratione. Ista autem synodus legitime inchoata est, & legitime continuatur. Si autem aliquo modo de intellectu gestorum illius synodi dubitatio oriretur, cum isto modo sit congregata, quæ catholicam repræsentat ecclesiam, ipsius judicium esset exquirendum. Beatus autem Gregorius, cujus est capitulum illud, Nec licuit, loquebatur aliquibus episcopis particularem synodum celebrantibus, qui volebant retractare statuta universalis synodi Constantinopolitanæ: quod si tunc temporis aliqua alia synodus universalis actu congregata fuisset, & de gestis prioris synodi aliqua ambiguitas fuisset orta, procul dubio ad illius universalis synodi determinationem recurrendum esse dixisset Gregorius, suum judicium judicio synodi submisisset, qui prius dixerat, de conciliis loquens, quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumpserit absolvere quos ligant, & ligare quos absolvunt. Si ista, venerabiles viri, recte consideraretis, taceretis forsitan verbum illud, quod admiratione sit dignum, nos præsumpsisse citare summum pontificem. Non est præsumptio, nec admiratione dignum, si quid juridice fit, nisi quis velit admirari tamquam constanter & virtuose factum, præsumptio fuit rem illicitam & scandalosam tentare. Et quia actus erat qui notorie scandalizabat & conturbabat ecclesiam, ideo auctoritate sacri concilii ipsum summum pontificem obsecravimus & monuimus, ut dissolutionem prætensam tolleret, & ab hac sancta synodo non alienum se faceret. Paulo superius audistis concilium Constantiense pronunciasse recessum illum Joannis fuisse illicitum & scandalosum. Optime nostis quod ecclesia potest & debet, ac sæpe consuevit, cum papa ipsam scandalizat, eum monere, & requirere ut desistat. Hoc certe quod egimus, non ad injuriam factum est, sed ad honorem utilitatemque ecclesiæ ac suæ sanctitatis, ut tollendo ab ecclesia scandalum, utriusque honor atque utilitas conservaretur. Sed additis, quod nec ab Augusto, nec a populo, nec ab omni clero, judex judicabitur, allegando argumentationem glossæ, quod concilium non potest judicare papam: & si totus mundus sentiret in aliquo negotio contra papam, videtur quod papæ sententiæ standum sit. Sed illa glossa pro & contra allegat, & non se firmat. Sed in cap. Legimus quod allegatis, tenet quod statutum concilii præjudicat statuto papæ. Superius ad hoc dictum est, quod per quemcumque clerum particularem papa non judicatur, & ita textus loquitur, non tamen excludit ecclesiam universalem: quam qui corrigentem non

Matth. 18.

audierit, *sit tibi* (inquit Christus) *ut ethnicus & publicanus*: quam eamdem auctoritatem eadem glossa dicit etiam habere locum in papam, & istud dicit in cap. Si papa, dummodo sit tale crimen de quo possit accusari, ut puta eum scandalizaret ecclesiam: ubi etiam dicit nomine fratris quemlibet Christianum contineri. Glossa & doctores in hac materia ante concilium Constantiense sæpe vacillabant: modo unum, modo aliud dicebant: & scholastice disputantes non se firmabant. Magnum oporteret explicare volumen, si singulorum dicta & argumenta in medium proferre vellemus: propterea ad amputandum curiosas & contentiosas verborum concertationes, ecclesiæ universalis magistra omnium Constantiæ congregata diffinivit hunc passum. Itaque si auctoritas quæritur, quis non præferat universalem ecclesiam & omnes homines dictis unius doctoris aut decem, aut quorumcumque, cum auctoritas ecclesiæ & sacræ scripturæ, ut supradictum est, æquiparentur? Sacram autem scripturam quis nesciat præferri omnibus doctoribus, ut plana est undecima distinctio in decretis? Omnes autem doctores dicta sua ecclesiæ submittunt. Si rationem quæritis, nonne rationabilius est illius qui errare non potest præferri sententiam judicio illius qui errare non potest? Iterum ergo hic respondeat beatus Hieronymus: Poteram omnes tuarum propositionum rivulos uno ecclesiæ sole exsiccare. Quantum vero ad dispensationem faciendam super capitulo, Frequens, breviter dicendum est, non posse in eo quemquam dispensare, in quo sibi imponitur lex, quam necesse servare habet. Si autem aliqui casus contingant rationabiles mutandi locum concilii, decretum illud optime providet. Unde non est dicere quod alias inhumana esset constitutio illa. Addidistis etiam, indignum esse ad instantiam unius, quantacumque dignitate præditi, molestari decreto nostro summum pontificem, putamus, sentire vos de dilecto ecclesiæ filio Dominico cardinali, Firmano communiter nuncupato. Dolenter de re ista verbum facimus. Ipse gravissime in publica sessione ac generali sacra congregatione nostra questus est, quanta potuit cum honestate, intolerabilem sibi fuisse irrogatam injuriam, petens sibi per concilium ministrari justitiam, quam alibi consequi non potuit. Retulit quemadmodum a felicis recordationis Martino papa V. assumptus fuerat in sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconum cardinalem: post cujus mortem accessit ad Urbem, ut una cum aliis cardinalibus in electionem Romani pontificis ut cardinalis & elector interveniret. Et licet se ad electionem admitti instantissime peteret, nihilo minus (ut asseruit) eo spreto & contempto, fuit ad electionem summi pontificis processum in magnam injuriam & damnum ipsius & suæ dignitatis cardinalatus, & in publicum scandalum totius ecclesiæ, contra bonos mores & sanctorum patrum instituta, quod hactenus nunquam auditum fuit. Asseruit etiam post electionem domini Eugenii plures sibi illatas injurias, cum omnium bonorum suorum & fructuum suæ ecclesiæ Firmanæ de facto expoliatione, & quod super prædictis nunquam potuerit obtinere justitiam, quam per medium nonnullorum venerabilium sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, pluries sibi fieri petiit & requisivit, maxime cum nec Romam possit sine evidenti mortis periculo (ut asseruit) accedere. Patres concilii advertentes prædicta, & recognoscentes quod negotium istud esset gravissimum, & merito per concilium non ne-

Pius II. scribit cardinales qui Basileam venerunt, ob privatas inimicitias hono & sancto viro Eugenio notam inurere voluisse & eosdem ea non postea ad eum rediisse, & veniam petiisse.

ANNO CHRISTI 1432.

gligendum, maxime ut declaretur jus ipsius, an sit cardinalis vel non, ut in futura electione quando sedem vacare contingeret, sciatur an sit admittendus vel non, ne scandalum aliquod in ipsa electione vel post oriri possit, commiserint causam istam judicibus concilii, in quantum concernit jus ipsius, dumtaxat cognoscendam. Et ut patribus concilii magis de jure suo constaret, legi fecit copiam cujusdam decreti felicis recordationis Martini papæ V. ut asseruit, cujus tenor sequitur & est talis: Anno a nativitate domini 1426. die Veneris nono Kalendas Junii, Romæ in palatio sancti Petri, præsentibus omnibus cardinalibus qui erant in curia, excepto cardinali Aquilejensi, qui tunc infirmabatur, ab quem fuerunt missi duo cardinales, videlicet Placentinensis & de Comite, pro ejus voto sciendo, & ipsis consistorialiter congregatis, in forma consueta scrutinio præcedente secreto, publice creavimus assumpsimus & publicavimus ultra cardinales eadem die assumptos & publicatos, Dominicum episcopum Ilerdensem in presbyterum, Prosperum de Columna, Dominicum da Crapanica alectum Firmanum, Julianum da Cæsarinis auditorem cameræ, diaconos sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, qui Ilerdensis & Firmanus alias juxta morem consuetum creati fuerant, sed ex bonis causis tunc & nunc una cum aliis duobus noluimus publicari, sed dicto Ilerdensi reservavimus locum suum, licet publicatus non sit. Item volumus, statuimus & ordinamus, quod si contingat nos mori ante publicationem dictorum quatuor cardinalium, habeantur statim pro publicatis solemniter, etiam quoad electionem Romani pontificis & ad omnia alia, etiamsi tituli ipsis quatuor assignati non essent. Item volumus, statuimus, & de apostolicæ potestatis plenitudine decernimus & mandamus omnibus & singulis cardinalibus sub pœna excommunicationis ipso facto & inhabilitationis omnis activæ & passivæ, quoad electionem Romani pontificis, quod in casu scilicet mortis nostræ ante publicationem dictorum quatuor cardinalium, quod ipsi alii cardinales teneantur & debeant immediate, scilicet infra diem naturalem, habita notitia mortis, publicare prædicta, dictosque quatuor cardinales recipiant pariter & admittant in omnibus, ac si publicati & admissi fuissent, sicut superius est expressum. Ita fuit, A. cardinalis Prænestinus Laudensis, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Bononiensis propria manu. Ita fuit, F. episcopus Sabinensis, cardinalis Venetiarum, propria manu. Ita fuit, G. cardinalis Senensis, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Senensis, propria manu. Ita fuit, B. cardinalis Placentinensis, manu propria. Ita fuit, R. cardinalis be Brancaciis. Ita fuit, A. cardinalis sancti Eustachii, propria manu. Ita fuit, L. cardinalis de Comite. Asseruit autem prædicti decreti originalem schedulam, ejusdem domini Eugenii tunc cardinalis Senensis, manu propria conscriptam. Addens etiam, duos ex venerabilibus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus ante ingressum conclavis, de libere ipsum admittendo ad electionem, prout in dicto decreto continetur, protestatos fuisse: quorum duorum protestationem in publica forma in dicta sacra generali congregatione legi fecit, quæ omnia ingesserunt stuporem atque scrupulum magnum in animis cunctorum au-

ANNO CHRISTI 1432.

A dientium, existimabatur autem a domino factum, ut isto tempore sacrum concilium celebretur ad providendum tam insolitis novitatibus. Quod autem post dissolutionem præsumpserimus multa statuere & edita promulgare, dolemus vehementer [a] nos cam modicam justitiam sacri concilii & auctoritatem ecclesiæ animadvertere, quod ea quæ cum summa ratione facta sunt præsumptionem vocetis, nos autem æquo animo vestra non recte dicta toleramus, & potius pati injuriam quam reddere volumus: licet quæcumque agimus, ita evidenter justa sint & licita, ut probatione non indigeant, nihilo minus omni poscenti parati sumus rationem reddere. Magnum aliquid vos dixisse putatis, dum dicitis, quod qui Romanæ ecclesiæ privilegium detrahit, ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum, in hæresim labitur. Idem sentimus & nos, ac multo firmius. Dicimus enim summum pontificem esse caput ecclesiæ, & Romanam sedem principalem inter alias sedes. Sed numquid dum partem laudatis, obliti estis totius? Numquid dum unam ecclesiam extollitis, eam quæ universalis est prætermittitis? Si hæreticus est qui Romanæ ecclesiæ primatum aufert, quanto major ille hæreticus erit, qui eam ecclesiam, in qua Romana continetur & præest, super omnes ecclesias & omnes homines potestatem habere C negat? Item & hæreticum illum fateri debetis, qui putat concilium generale, & specialiter illud Constantiense, ecclesiam catholicam non repræsentare, aut in his quæ ad fidem seu bonos mores pertinent posse errare. Hoc si non nobiscum credatis, omnis controversia facile soluta est. Si sedi apostolicæ credendum est & obediendum, credite litteris apostolicis Martini papæ V. in quibus ista continentur. Commemoratis nobis pœnæ formidinem ac conscientiæ vermiculum, ecce advenit tempus quod prædixit propheta: *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum*. (Is. 5.) Qui novitates inducunt, qui sanctorum patrum decreta infringunt, qui hæresum, bellorum ac vitiorum D extirpationem impediunt, qui pacem perturbant ecclesiæ, hi loquuntur de conscientiæ vermiculo. Si rationi non creditis, saltem exemplis credite. Qui in concilio Constantiensi post recessum Joannis papæ remanserunt, numquid contra conscientiam fecerunt? numquid non ab omnibus commendati sunt & commendantur? Nos idem facimus, nisi quod lentius procedimus, expectantes si forte mollescat cor summi pontificis. Hortamini nos ad pacem & unionem: utinam cor ori responderet. Ecce genibus flexis & plicatis manibus crudele bellum quod nobis & ecclesiæ infertur, tolli exoramus. Sed quomodo vera pax esse potest, si gladium infixum in vulnere tenetis? Clamamus, tollite gla-E dium, & obliviscimur vulnerum: desinite percutere, & non recordamur injuriarum: pax & unio in manu pontificis est, quam sibi dari ecclesia postulat: non disgreget filios sub alis matris suæ congregatos: non dissipet oves quas sibi commisit dominus. Ecce si quid culpæ commissum est tentando dissolutionem prætensam, sacrum concilium penitus abolet, dummodo ipse pontifex a persequendo desistat, tollatque dissolutionem in perniciem ecclesiæ tendentem. Si dignabitur venire, nemo erit nostrum qui pedes ejus non osculatur ut Petri, qui ut vicarium Christi non honoret: erit concilii caput, omnes

[a] Forte vos H.

Sed tunc erant schismata in ecclesia, tribus sibi paparum vendicantibus, quod jam non est sub unico Eugenio.

ANNO CHRISTI 1432.

omnes ad eum respicient, omnes ei complacere, obsequi, & , quantum cum Deo poterunt, deservire curabunt. Postremo concluditis in duobus esse dissensionem, in tempore & loco. Quoad tempus, dicitis placere summo pontifici ut non prorogetur ulterius: loci autem electionem dat nobis, dummodo sit in terris Italiæ Ecclesiæ Romanæ subjectis, cum personaliter velit interesse, cujus dominio, durante concilio, se spoliare intendit. Reformationem autem cleri Germaniæ & reductionem Bohemorum committit præfato legato. Et ut nos ei adjumento simus, si hoc fructuosius, quam sine intervallo ad concilium proficisci * extimamus: quod si complementum rerum hujusmodi per nos & prædictum legatum fieri non posset, reliquum quod ad perfectionem * extabit supplebitur in concilio generali. Quantum ex his verbis intelligimus, dominus Eugenius non solum non reputat hoc concilium, sed nec quidem vult ullo pacto hic celebrari concilium, sed dat nobis electionem loci in Italia, in quo futurum celebretur concilium. Quod hoc sit legitimum concilium, evidenter ostendimus. Propterea necessarium esse arbitramur tam saluti animæ suæ quam utilitati ecclesiæ, ut sua sanctitas dissolutionem prætensam tollat, simpliciterque recognoscat concilium, & illi tota mente adhæreat. Hoc enim nullatenus prætermitti potest: tum quia fieri non potuit, tum quia notorie scandalizat ecclesiam: tum ne futuris temporibus detur occasio abolendi capitulum, Frequens, quod ita est in ecclesia necessarium, sicut oculus in capite, sine Dei & totius ecclesiæ gravi offensa dissolutioni prætensæ consentire non possumus. Nam præter alia mala quæ prædicta sunt hoc inde sequeretur, quod fateremur ecclesiam errasse quæ hic judicavit dissolutionem fieri non potuisse. Abrogaremus etiam decretum Constantiensis concilii, non solum de modo celebrandi concilii, sed etiam de conciliorum potestate. Ex eo enim decreto, ut persæpe dictum est, papa concilio, non concilium papæ, subjicitur. Quo autem ad loci mutationem, majus quod allegatis est papæ debilitas, quæ prohibet ipsum huc accedere, & tamen interesse concilio necessarium reputat. Si Bononiam accedere poterit, & Basileam poterit. Et paululum plus temporis itinerando exponi oporteat, non est curæ. Alioquin futuris temporibus propter infirmitatem papæ oportebit concilium ad locum residentiæ papæ transferre. Plura concilia & de rebus gravissimis papa absente quam præsente celebrata sunt. Ipse dominus Martinus, licet gravissime esset infirmus tempore inchoationis concilii hujus, non tamen transferri Romam vel in Italiam mandavit. Et, quantum conjecturari potest, nihil est quod magis pontificem modernum ab hoc loco retrahere debeat, quam suum prædecessorem. Mundus hanc excusationem non capit, quod propter infirmitatem hoc fieri debeat, cum alii pontifices, non obstante ægritudine, legatos suos destinaverint. Numquid mundana gloria animum suum pulsat, ut si quid gloriosum in concilio agendum sit, suæ præsentiæ tantum attribuatur? Sed absit hoc a vicario Christi, qui omnia ad gloriam Dei referre debet: quamquam quidquid in legatorum suorum præsentia factum fuerit, sibi adscribi poterit. Sed qua conscientia potest a nobis mutatio loci concedi vel peti, cum tanto tempore laboraverimus, ut Bohemos huc traheremus, & ipsi cum nostris oratoribus in magnorum præsentia principum concluserint velle huc venire, & jam acceperunt tam nostrum quam multorum principum salvos conductus? Si hinc evanescat concilium, spes reconciliationis Bohemorum perpetuo tolletur, animum reductionis, si quem habent, videntes se delusos indurarent magis quam unquam. Esset certe confundere ecclesiam, & periclitari fidem. Daremus enim multis populis occasionem ut Bohemis se conjungerent, putantes fidem nostram veram non fore, & nos aliquid non habere per quod possemus eos instruere. Quod si dixeritis: Manebit hic legatus & nos: hoc ergo est dicere, ut simus hic, non ut concilium. Sed * hoc fieri non potest, nam a concilio vocati sunt, & ad concilium venire concluserunt: &, nisi sit concilium, nullo modo venient, videtur non modicam spem tota Bohemia in concilium ponere. Dicent & ipsi Bohemi, principes atque populi Germaniæ, se a nobis deceptos, quod usquenunc dixerimus hoc esse verum concilium. Si nunc consentiamus hic non esse concilium, quam fidem de cætero mundus habebit conciliis? Si hoc fecerimus, nihil aliud restat, nisi ut tamquam deceptores per principes & populos istos lapidemur, & trucidemur, vel in manibus Bohemorum tradamur. Utramque enim gentem delusisse videbimur. Consultius nobis esset ut hinc fugeremus, quam amisso nomine & auctoritate concilii hic moraremur. Nec videmus quod profectum aliquem dominus legatus, quod reformationem, facere posset, si hoc concilium extinguatur. Nam ita ubique mali mores inveterati sunt, quod nisi fiat generalis reformatio in ecclesia nunquam fiet particularis alicujus provinciæ. Solent enim omnes dicere: Reformentur alii, & reformabimur nos. Illud etiam dicunt: Reformentur capita, reformabimur & nos. Unde judicio omnium necessarium est auctoritate concilii generalis fieri generalem reformationem, in qua potius ad exequendum quam ad condendum novas leges intendendum videtur. Quantum vero ad loci mutationem in Italia, cur a nobis expectatis responsum, cum nobis optime constet, hoc tempore impossibile esse ibi celebrari concilium? Italia tota ardet guerris, omnis gleba suos habet armigeros & prædones, & vix simplices viatores secure transire possunt. * Quod varietates & mutationes statuum sint in terris ecclesiæ, vos melius nostis: etiam in omnibus ecclesiæ terris penuria non modica. Si mente lustratis omnes Christianitatis regiones, vix ulla est ad celebrandum concilium accomodatior, securior ac fertilior hoc loco intus & in circuitu. Quod ante omnia est ponderandum, Bohemi ad Italiam nullatenus venirent, quos etiam ad veniendum hoc potenti principum manu conduci oportebit. Non enim aliter concludi potuit adventus eorum, nisi magni quidam principes se obligaverint personaliter eos huc conducere; quod sine magnis expensis fieri non poterit. Ipsi etiam Bohemi oratoribus nostris in Egra expresse dixerunt, sentientes famam istius dissolutionis prætensæ, & novæ indictionis concilii Bononiensis, nullatenus se montes transituros. Etiam, ut inquit beatus Thomas, hujusmodi materiam in alienis partibus, ubi hæresis nota non est, periculosum esse tractare. Est etiam & aliud, propter quod pati non debemus mutari locum: quia hoc destrueretur, nec aliud fieret concilium. Nullus enim veniret, nec se ad tam longum iter expone-

Forte, exstabit. H

* hic

* Quot

ANNO CHRISTI 1431.

ANNO CHRISTI 1432.

a *Forte*, esset multi. H. tmo vero. Ferrariæ & Florentiæ frequens admodum fuit synodus. & Basileæ vix unus tandem remansit cardinalis.

a erat, ea præsertim ratione, quod quilibet axi- A stimabit, quod sicut factum est hic, ita futurum esse a & multo magis in Italia. Et si dicatur: Promittetur non dissolvere, nisi omnia completa sint, erunt qui replicabunt: Si duorum conciliorum & duorum pontificum auctoritas non valuit, quin prædicta dissolutio fieret, multo minus valebit simplex promissio. Dicetur etiam: Si dominus papa decederet, successor faceret sicut nunc fecit dominus Eugenius. Nec putatis homines esse rudes, quod hujusmodi non cognoscant artes. Existimatur nihil aliud quæri per multas ac varias vias, nisi quemadmodum hoc concilium dissipetur. Tot angustias & molestias mentis & diversos labores qui sunt hic passi sunt pro sustentando concilio, B quod si scirent mutandum esse locum, statim ad propria redirent, amplius non visuri concilium. Suspicantur multi quod non tam loci mutatio quam extinctio decretorum concilii Constantiensis quæratur: ex quo quanta mala in ecclesia nunc & in futuris temporibus sequerentur vix enarrari posset. Hæc igitur & multa alia artant conscientias nostras, ut nullatenus dictæ dissolutioni prætensæ aut loci mutationi præbeamus assensum. Quare obtestamur, obsecramus, & cum quanta possumus instantia requirimus præfatum sanctissimum dominum Eugenium per passionem domini nostri Jesu Christi & salutem animæ suæ, & per debitum quo obligatur ecclesiæ, ut cum omni C favore huic sacro velit adhærere concilio. Obtulimus quæ supra audistis. Offerimus etiam omnium molestiarum, quas ex hujusmodi dissolutione perpessi sumus, velle oblivisci. Offerimus etiam quidquid dici aut cogitari potest nos fidelissime facturos, quantum cum Deo fieri poterit, pro omni honore & statu tam suæ sanctitatis, quam omnium suorum, dummodo integre ac simpliciter huic sanctæ synodo se conjungat. Quod si prout suam sanctitatem decet, ostendet nolle schisma in corpore, nec spiritum contristabit, qui sibi & nobis & toti populo Christiano hic perfectam charitatem, & in futuro sæculo vitam æternam donare dignetur. Amen.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, tertio Nonas Septembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

IV.

Responsio synodalis ostensiva non esse acceptandas litteras Eugenii papæ de sua prætensa dissolutione, quodque articulus de dissolutione est pertinens ad fidem.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

ANNO CHRISTI 1432.

Speravit hactenus hæc sacra synodus per diuturnam patientiam suam posse summum pontificem ad ea quæ rationis & æquitatis sunt aliquando deflectere, cogitavit diu expectando efficere, ut ipse summus pontifex cognita nostra mansuetudine hoc sacrum concilium universalem repræsentans ecclesiam veraciter recognosceret, & illi, quemadmodum tenetur, pure & simpliciter adhæreret: idque quod scandali ac perturbationis causa in ecclesia fuerat sine difficultate revocaret. Credebamus jam advenisse diem quo de ipso meliora concipere deberemus, A ac dolorem, quem usquenunc ex sua scandalosa dissolutione perpessi fueramus, amodo ex sua humili adhærentia converteremus in gaudium: sed, quod non sine fletu referimus, spe nostra frustrati sumus, & quotidie major dolendi causa augetur: quoniam quem tolerando & differendo delinire curavimus, eum in suo proposito duriorem experimur. Præstolati sumus per annum integrum ac dimidium ut offensam illam dissolutionis gravissimam, quæ notorie universalem læsit ecclesiam, pœnitendo emendaret: & expectavimus ut dominus Eugenius pro nostra clementia & benignitate huic sanctæ synodo se penitus conformando nos omnes consolaretur. Sed quantum, proh dolor!, aspicimus, B majori in dies amaritudine ac mœrore contristat. Quid enim acerbius ecclesiæ potest accidere, quam quod qui custos & caput illius esse deberet, & eam præ aliis fovere & honorare, ipsam nolit recognoscere, sed quotidie magis contemnat & despiciat? Heu quam magnam querelam habet de moderno pontifice sancta mater ecclesia, cujus auctoritatem omni studio opprimere satagit: & quo modestius ab eo admonetur & obsecratur, eo pertinacius illam audire negligit. Quam mansuete ac modeste erga eum hæc sancta synodus, licet graviter lacessita, se gesserit, nemo est qui jam ignorat. Postquam enim dominus Eugenius in notorium ecclesiæ scandalum & perturbationem Christia- C næ religionis hoc sacrum concilium tam solemniter institutum, dissolvere conatus est, destinavimus primo nostros oratores, ut per eos informatus de pluribus scandalis, quæ ex hujusmodi dissolutione secutura erant, ipsam penitus tolleret: & sacrum concilium, prout inchoatum erat ad honorem Dei & auctoritatem ecclesiæ, perfici pateretur: quod cum facere recusaret, ipsum citavimus & monuimus, ut infra quatuor menses ab ipsa dissolutione desisteret, ac sacro concilio adhæreret; quibus lapsis, licet per promotores ipsius sacri concilii ipsius domini Eugenii contumaciam accusantes requireremur ut ipsum, prout juris erat, declararemus contumacem, & adversus D eum juris remediis procederemus, instantibus tamen ambasiatoribus ipsius domini Eugenii, & in publica sessione nos orantibus, ut in hujusmodi processu supersedere dignaremur pro tunc, & usque ad tres menses sequentes distulimus. Quibus transactis, licet merito ad suspensionem ipsius tamquam incorrigibilem & notorie scandalizantem ecclesiam, ab omni administratione papali procedere potuissemus, mitius tamen secum agentes, ipsum iterum monuimus ac citavimus, & ex parte omnipotentis Dei præcepimus, ut infra sexaginta dies prætensam dissolutionem omnino revocaret, & huic sacro concilio publice, pure ac simpliciter & cum effectu adhæreret. Quo advenien- E te termino, interim per promotores concilii ipsius domini Eugenii contumaciam fortius accusantes, instantius requisiti fuimus, ut amplius tam notoriæ contumaciæ non parcentes partes justitiæ exequeremur. Decrevimus nihilo minus aliquamdiu supersedere, expectantes si forte per tam exuberantem concilii mansuetudinem ad cor reverti & demum resipiscere vellet. Interim autem vos tres ac dominum episcopum * Serviensem ad nos ambasiatores transmisit, cum quatuor diversarum facultatum bullatis litteris, loco instructionum eis datarum, quæ cuique videnti non parvam ad- mi-

* Cerviensem

ANNO CHRISTI 1433.

mirandi occasionem præbuerunt, ita variis cautelis & involutionibus plenæ, non quasi res ecclesiastica inter ecclesiasticos, sed ut res profana inter mercatores tractaretur. Prima autem instructio erat, ut ad civitatem Bononiensem accederemus, quam si non acceptaremus, succedebat secunda, ut alium in Italia locum pro futuro concilio eligeremus: quod si nobis non placebat, offerebat tertiam ad arbitrium duodecim prælatorum ac ambasiatorum principum hic existentium, quibus an hujusmodi petitio justa foret committeretur, qui si declararent Christianitati concilium expedire in Alemania celebrari, fieret cum modis & conditionibus in sequenti instructione expressis. Quarta autem instructio erat, ut, si nihil prædictorum nobis placeret, facultatem haberemus eligendi unam de civitatibus Alemaniæ, Basilea tamen semper exclusa. Quod autem ex his non solum dissolutio sublata non sit, sed magis firmata, ac monitioni hujus sacri concilii nullatenus paritum, ita manifestum est, ut probatione alia non indigeat, quinimo & vos ipsi ambasiatores conati estis nonnullis rationibus, quamquam frivolis, probare hoc concilium non fuisse rite inchoatum: & tamquam tempore decreto non inceptum lapsu temporis expirasse, atque, etiamsi rite congregatum fuisset, licuisse papæ sua potestate id dissolvere. Quibus nomine sacri concilii responsum est, & luce clarius probatum, sanctum hoc concilium legitima extitisse inchoatum, nec a Romano pontifice sine ipsius concilii consensu dissolvi potuisse: quodque cum honore Dei & ecclesiæ, prædictis bullis rem illicitam & valde absurdam petentibus, nullatenus concilium posset annuere. Post hæc, fama publica referente, ad nostram pervenit notitiam, ipsum dominum Eugenium quasdam litteras decimosexto Kalendas Martii, duobus videlicet diebus ante finem dictorum sexaginta dierum, in publico promulgasse consistorio, de quarum tenore postmodum certiores effecti fuimus per nuntios dominorum electorum sacri imperii, qui in publica congregatione nostra illas perlegi voluerunt. Harum litterarum hic est effectus, quod ipse dominus Eugenius statuit ut " Basileæ concilium per suos legatos * quantocius transmittendos celebretur. Interim vero Basileæ convenientes, ad reductionem Bohemorum ad fidem catholicam, pacemque inter cunctos Christi fideles tractandum, vult esse intentos. In principio autem dictarum litterarum exprimitur, quemadmodum per felicis recordationis Martinum papam quintum, cardinalis sancti Angeli principaliter destinatus fuisset ad extirpandum hæresim Bohemorum cum potestate in Basileensi concilio præsidendi, si in tempore congruo & decreto, prælatorum ibi condecentem copiam reperiret, quod ipse cardinalis satis dilucide confutavit, asserens sine ulla conditione sibi injunctum fuisse, ut ipsi concilio præsideret, quemadmodum ex litteris ipsius domini Martini evidenter apparet, nec aliud a dicto domino Martino in mandatis habuisse, nisi hoc solum, & bina vice repetitum, ut bene faceret. Quo vero ad tempus decretum, quia ipse dominus Eugenius intelligit necessarium fuisse, ut statim & immediate post septennium a fine concilii Senensis concilium Basileense inchoari debuerit, præfatus cardinalis explicavit, qualiter nec a jure communi hoc cautum est, nec mens papæ Martini, qui primo voluit intendendum fore ad expeditionem militarem congregandam contra Bohemos, quam ut Basileam ipsa cardinalis pergeret, nec intentio istius domini Eugenii, qui multis post mensibus ipsi cardinali per suas litteras injunxit, ut expedito negotio Bohemorum Basileam pro concilio celebrando accederet, fuitque statim post septennium concilium opus inchoari. Justificare etiam conatur præfatus dominus Eugenius causas, propter quas dissolutionem præfatam fecisse se asserit: quas non fuisse sufficientes, nec sic se habuisse, in responsione data primis ambasiatoribus clare continetur. Per has autem litteras, nemini videtur aliquo modo satisfactum esse monitioni & requisitioni nostræ. Non enim recognoscit fuisse aut esse concilium, sed statuit ut celebretur per legatos quantocius transmittendos. Ante igitur quam legati veniant, & concilium inchoetur, secundum has litteras concilium dici non poterit: quod ex illa clausula manifestius constat, quæ dicit: Interim enim Basileæ convenientes, ad reductionem hæreticorum & pacem volumus esse intentos. Si enim interim intelligeret esse concilium, non posset ipsum ad duos tantum casus restringere, cum & de reformatione & de quibuscumque negotiis totius ecclesiæ facultatem habeat concilium generale. Quod si interim (ut prædictum est) intelligit non fuisse enocilium, subsequenter dicendum est non esse dissolutionem sublatam, neque impedimento est quod dicat: Volumus ut dicta dissolutione non obstante concilium per legatos transmittendos celebretur: quoniam ista clausula, Futuram dumtaxat, respicit concilii celebrationem per legatos faciendam, non autem concilium jam diu inchoatum: hic enim non reputat esse concilium. Unde clausula ista, Non obstante, non solum * vero tollit prædictam dissolutionem, sed firmat, sicut exceptio alicujus casus ab aliqua regula extra illum casum firmat regulam. Cum ergo non reputet esse concilium ante adventum legatorum, & celebrationem per ipsos faciendam, nec dissolutionem quoad præterita tollat, quis non judicet ipsum non parere mandatis concilii, quibus cavetur ut pure, simpliciter & cum effectu adhæreat? rei enim quæ secundum eum non est adhærere non potest. Sed & vos oratores, evidenter cognoscentes per has litteras decreto concilii minime fore satisfactum, misistis, ut ipsi asseruistis in deputationibus hujus sacri concilii, præfatum dominum episcopum * Cerviensem supplicaturum papæ, ut decreto prædicto satisfaciat: Post cujus episcopi ab hinc recessum, per duos menses & amplius hoc sacrum concilium procedere distulit: nonnulli enim ex patribus sacri concilii sperabant perfectam adhærentiam, adveniente dicto domino episcopo Cerviensi, a) assecuturam. Sed nec propterea amplius factum esse cognoscimus, imo quotidie nobis manifestius innotescit dominum Eugenium in suæ dissolutionis proposito firmiter perdurare. Misit enim tandem nonnullas litteras, & in quibusdam ex eis quatuor nominat designatos legatos cardinales superventuros ad præsidendum, in aliis quinque prælatos, in aliis præfatum dominum cardinalem sancti Angeli simul cum prædictis deputatis, & in omnibus his facultas data refertur ad litteras datas decimosexto Kalendas Martii, in quibus non

vetut

" Bononiæ.

* quantocius.

* vere.

* Serviensem.

a) Forte, esse secuturam. It.

ANNO CHRISTI [illegible].

vetus [a]pprobatur concilium, sed novum per A legatos indicendum expectatur. Scripsit praeterea nobis, nominando sacrum concilium t O utinam recta id diceret intentione: quod quidem nos facile crederemus, si huic nominationi reliqua consonarent. Aperientes enim litteras legimus tale principium: Postquam statuimus in civitate Basileensi debere concilium celebrari: de hoc statuto cautum est in litteris decimosexto Kalendas Martii, sed in illis; ut praedictum est, novum expectatur concilium indicendum, nec nunc dicit quod jam statuerit, sed quod statuit debere, celebrari, quae verba futuram celebrationem expresse significant. In his etiam litteris refert se ad facultatem datam legatis, B & in hujusmodi facultate ad praedictas litteras decimosexto Kalendas Martii se refert. Quidquid ergo in omnibus litteris dicitur, intelligendum est de futuro concilio per legatos celebrando. Sed & non mediocriter facultas data legatis non admirari compellit, in qua negotia quaeque ecclesiae universalis per dictos praesidentes expedienda mandatur cum consilio concilii: quae verba juxta significationem propriam, aut regulas juris canonici & civilis, innuunt ut consilium concilii peti dumtaxat, non autem sequi oporteat. Igitur si concilium consuleret aut dictaverit aliquid ecclesiae expedire, & praesidentibus non libeat fieri, secundum eum non licebit. Quid, si praesidentes C nihil eorum quae ad fidem vel ad generalem reformationem ecclesiae pertinent, aut aliquid quod fidei vel bonis moribus contradicat, agere decreverunt, concilium ergo prohibere non poterit? ergo de judice fiet consiliarius? Quid, si praesidentes totum concilium condemnare vel judicare deliberent, secundum hoc contradicere non poterit? ergo de judice fiet reus? delusorium esset ergo & falsum decretum illud, tanta maturitate a sanctis patribus & in concilio Constantiensi digestum, in quo cavetur, quod quilibet, cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis, statutis, mandatis, & decretis concilii generalis obedire teneatur in his quae pertinent ad fidem, extirpationem schis- D matis, & universalem reformationem ecclesiae in capite & in membris: quod si non obediverit, condignae poenitentiae subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia, si opus fuerit, recurrendo. Secundum hoc non solum praesidentes, sed & papa obnoxius est decretis & praeceptis concilii. Ergo potius concilium cum consilio papae vel praesidentium, quam econtra, negotia ecclesiae concludere debet. Quod si in verbis memoratae facultatis stare oporteret, ut quid hic convenissemus, acturi praecipue de reformatione capitis, a quo primum reddi rationem decet? cujus languor si curatus non fuerit, totum corpus, secundum beatum Gregorium, infici necesse est, & ta- E lem fuisse ipsius domini Eugenii mentem, in hoc videlicet concilio capitis non esse faciendam reformationem, verba illa satis innuunt in fine ipsius facultatis posita, videlicet agendi, tractandi, disponendi, statuendi, declarandi, decidendi, & concludendi, quae in praemissis & circa ea pro statu nostro & ejusdem ecclesiae ac salute animarum fidelium, *&c.* nec non reformatione in omnibus membris suis noveritis expedire. Talibus enim litteris ratio nulla assentire persuadet, nec dicere ullo pacto possumus ipsum satisfecisse monitioni nostrae.

A Alioquin fateremur hoc non fuisse concilium, & gesta in eo esse irrita: & communiter ecclesiam, quam hic esse omnes reputavimus & merito reputamus, non fuisse ecclesiam, & nos omnes extitisse schismaticos, quod si hoc concilium infringi pateremur, vacillaret profecto praeteritorum conciliorum auctoritas, & praesertim Constantiensis, a quo istud dependet, & secundum cujus decreta hoc institutum est. Nam si fateamur aliquod concilium revocari in dubium, eadem ratione de caeteris haesitari poterit. Quid ergo roboris & firmitatis in ecclesia remanebit, si sacrorum conciliorum [a] mutabitur auctoritas per quam post sacra evangelia quidquid fidei habemus elucidatum est? Absit a nobis ut tale pestiferum vulnus ecclesiae patiamur inferri. Praeter hoc & aliud enorme praejudicium sequeretur, quod tam concilium illud quod noviter ipse Eugenius celebrari instituit, quam alia futura, Romanis pontificibus in ipso limine nullo contradicente, dissolvere fas esset: ex quo quanta possunt mala succedere quis satis enarrabit? Si insurgant in ecclesia haereses, errores, superstitiones, vitia, deformitates ac bella, & caetera omnia quae Christianam religionem perturbare possint, & in praecipitium deducere, si papa velit ecclesiam incorrigibiliter ac notorie scandalizare ac devorare plebem domini sicut escam panis, & fidem catholicam tandem pervertere, C concilium vel non congregabitur, papa prohibente: [b] & congregatum eo mandante dissolvetur? Cassetur igitur concilium Constantiense, & decreta sanctorum patrum, quae declarant in his quae universalem statum ecclesiae concernunt papam nihil posse immutare. Frustra enim membranas occupant, si unico verbo papa potest illa irritare: &, quod deterius est, auctoritate ecclesiae talia posse videretur. Si post hujusmodi contradictionem inter concilium & papam ortam concilium quasi victum liti cederet, & ipsum & alios Romanos pontifices in possessione dissolvendi concilia poneret, quae tandem spes erit, quod praefatus dominus Eugenius decreta hujus sacri concilii servet, & D servari faciat, si ipsum concilium spernat recognoscere? Quibus etiam remediis uti poterimus ut statutis hic promulgandis non contraveniat, si ipsum concilium per quod statuta fiunt irritari patiamur? Mori malumus, quam tanto errori per ignaviam cedere. Si majores nostri pro legibus paternis viriliter decertare & mori statuerunt, cur nos sic erimus degeneres, ut pro conservatione universalis ecclesiae idipsum non faciamus? Si de privatis rebus ageretur, ac personalem pateremur injuriam, esset forte cedendum, & patienter propter Deum ferre laudabile foret. Injurias autem Dei impune tolerare, juxta beati Chrysostomi sententiam, nimis impium foret. Hic E articulus de quo disceptamus, fidem concernit, qui sine interitu salutis negligi non potest. Si dominus Eugenius sanctam ecclesiam non audierit, quam hoc concilium repraesentat, oportebit tandem haberi ut ethnicum & publicanum. Si ecclesiam amplius offendere non vult, recognoscere necesse habet hoc verum fuisse & esse concilium, ipsumque dissolvere nequivisse, & illi pure & sine dissimulatione adhaerere. Si vult ut de ipso bene concipiamus, desinet tot bullis totque involutionibus & se & nos defatigare. Illa enim magis difficultates augent. Si declarasset hoc Basileense

ANNO CHRISTI [illegible].

a) *Forte*, mutabit. H.

Talis non fuit Eugenius IV.

b) *Forte* vel. H.

Joan. 3.

ANNO CHRISTI 1431.

leense concilium per statuta generalium Constantiensis & Senensis conciliorum ordinationemque domini Martini & suam inchoatum, verum semper & sine interruptione suisse & esse concilium, & illi pure & simpliciter adhæsisset, dissolutionemque prætensam juxta decreti nostri tenorem revocasset, suo debito honori satisfecisset: reddidissetque se Deo & hominibus gratum, & quidquid cum Deo possemus, sicut alias oblatum est, libenter faceremus sicut ei semper offerimus. Ex prædictis igitur justissimis causis admirandum non est, si vos in præsidentes non admittimus, paratos nos offerentes, cum præfatus dominus Eugenius suum debitum fecerit, cum omni modestia debitum nostrum facere. Alioquin si secus fieret, & Deum & ecclesiam & ipsam fidem graviter offenderemus, multisque scandalis daremus & nunc & futuris temporibus occasionem. Jam omnibus constat justitia & veritas, quas nos defendimus & quam mansuete & patienter tanta temporis prolixitate ipsas apud dominum Eugenium prosecuti sumus. Testis ast Christianus orbis patientiæ & mansuetudinis nostræ. Nunquam in annalibus legitur Romanum pontificem notorie scandalizantem ecclesiam tam suppliciter obsecratum, tam instanter monitum & requisitum, & tamdiu sicque patienter ab ipsa ecclesia expectatum. Cogit nos amodo zelus domus Dei & catholicæ veritatis defensio vehementius insurgere, & acriora contra induratum morbum adhibere remedia. Oramus tamen omnipotentem Deum, ut cor præfati domini Eugenii emolliat ad consentiendum justis sanctæ matris ecclesiæ monitionibus, ne horrendum illud judicium incurrat, quod dominus scandalizanti unum de pusillis suis minimis comminatur.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, decimosexto Kalendas Julii, anno a Nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

V.

ANNO CHRISTI 1433.

Responsio synodalis, data præsidente concilii, quam & seipso fecit viva voce in congregatione generali, & deinde redegit in scriptis, super acceptatione decretorum per papam facienda, primo quam eidem a concilio fiat provisio.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Hic Julianus postea relictis Basileensibus adhæsit Eugenio.

Hodie in nostra generali congregatione dilectus ecclesiæ filius Julianus tituli sanctæ Sabinæ, sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, præsidens in hoc sacro generali Basileensi concilio, dilectis ecclesiæ filiis Ambrosio priori Camaldulensi, & Antonio de sancto Vito, palatii apostolici causarum auditori, oratoribus sanctissimi domini Eugenii papæ IV. infrascriptam responsionem dedit in modum qui sequitur: Deceret hujus sacri concilii dignitatem, ut cum sanctissimi domini nostri papæ oratoribus nunc respondendum sit, tali viro hoc onus injungeretur, qui & sacro concilio & summo * pontifici dignam orationem faceret. Sed cum loco tantum, & non meritis, hoc respondendi mihi officium tribui hactenus solitum sit; excusabit consuetudo, si vestris ornatissimis orationibus par aut similis non reddatur oratio.

* pontifice

A Excusari & ego debeo jure, qui hunc primum locum non ambitu aliquo sed superioris jussu, contraque meum instinctum consecutus sum: quem etiam non voluntas, sed necessitas ad respondendum coegit. Semper & familiariter ego, quemadmodum apud * nos domi soleo, nunc vobiscum colloquens magis quam perorans, principales vestrarum orationum partes assumam, quibus nomine sacri concilii respondebo, & a vobis initium dicendi faciens, venerabilis domine generalis, qui primum Lactantii aut Ciceronis stylo hic perorastis, quatuor ex vestra oratione principaliter colligo. Primo, hanc sanctam synodum ad charitatem pacemque & unitatem cum domino nostro conB servandam exhortati estis. Secundo, sanctum piumque ejus propositum ac desiderium explicastis ad hæc tria opera quibus sacrum concilium intendit. Tertio, sedem potentem esse, & quod opibus abundare opus sit, ut oppressos relevet, & indigentibus subveniat. Postulastis demum, loco annatarum, quas decretum nostrum proxime editum abstulit, provisionem sedi apostolicæ sufficientem fieri. Vos autem, domine Antoni auditor, duo præcipue apud fratres minores etiam disertissime amplexi estis. Primo, quod hæ annatæ jure divino, naturali & humano, tolerari poterant. Secundo, quod aut suspendatur decretum, aut debita sedi apostolicæ fiat provisio. Exhortatio, C quam primo loco, domine generalis, ad pacem generalem charitatemque & unitatem fecistis, sancta quidem est & salubria, & omni acceptatione digna, quam quilibet Christianus utraque manu amplecti debet: quæ quam sit necessaria & utilis, in se quilibet palam experitur: quantumlibet enim homo sit dives aut potens, omnia habens naturæ ac fortunæ bona, si pace & unitate cum proximis careat, nihil jucunditatis, nihil lætitiæ unquam sentire poterit; sed plurimas animo molestias atque angustias secum ubique deferet. Nos etiam non passi sumus hoc munere pacis ab ipso summo pontifice præveniri. Nam & sæpenumero ac per nostros oratores novissime FloD rentiam destinatos, idipsum suæ sanctitati nuntiavimus, optantes ut unum essemus charitate ipse & nos, sicut Christus orans pro discipulis suis, dicebat: *Oro Pater ut unum sint, sicut & nos unum sumus*. Ipse igitur summus pontifex pacem & unitatem nobiscum habere desiderat, & nos secum. Ipse illam nobis nuntiat, & nos sibi. Quid ergo restat, quod ipso & nobis pacem & unitatem optantibus, invicemque nuntiantibus, pax ipsa non sit? An quia sic alter alteri pacem optamus & nuntiamus, pacifici dicendi sumus? An etiam quia inter dissidentes, ut modo in Christianissimo regno Franciæ factum est, pacem componere satagimus, filii Dei vocabimur, si pacem inE ter nos invicem non habemus? non quidem, inquit beatus Hieronymus super Matthæum in verbo illo, *Beati pacifici*: Ille * vero pacificus est, qui prius in seipso, deinde inter alios pacem quærit. Ipse & nos unum corpus ecclesiæ sumus, qui regimur sub uno Christo capite nostro: ipse & nos civitas Dei sumus: ipse & nos una domini sumus. Si in hoc corpore, si infra hujus ecclesiæ civitatis mœnia, si intra hujus domus domini parietes dissensionum, æmulationum, odiorum bella versentur, quia ipsum & nos pacificos recte nuncupabit, etiamsi in toto terrarum orbe pacem effi-

ANNO CHRISTI 1431.

* vos

Joan. 17.

Matth. 5.

* Forte vere. H.

ANNO CHRISTI 1433.

efficaremus? Quid ergo causæ est, anm uterque tam bonam & sinceram ad pacem sa voluntatem habere dicat: quod inter ipsum & nos non mediocres dissensionum scintillæ apparent? quæ nisi caute extinguantur; verendum est quod ne in maximam erumpant flammam. Quid opus est indiciis aut aonjecturis hujus discordiæ causas investigara? Audiamus quid in nobis loquatur dominus Deus noster, *qui loquetur pacem in plebem suam*, inquit Deus per os Psalmistæ: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia, & pax complexæ sunt se*, Demonstrat profecto dominus Deus noster quod pax sine justitia esse non possit, imo, ut illa sit, justitiam præcedere oportere. Cum argo ita sit, aliter esse non potest, cum, sicut veritas attestatur, necessarium est, si dominus noster veram pacem & unitatem inter nos & ipsum fora desiderat, ut quæ ad justitiam spectant primo ipse præmittat; hoc est, ut ecclesiæ universali jus suum tribuat. Quod est illud ecclesiæ jus? quæ sunt illæ justitiæ partes, quæ veram pacam præcedera debent? Non certe aliæ, nisi, cum ecclesia universalis Spiritu sancto dirigatur, & cam universale concilium repræsentet, ut decreta synodalia diligenter [a] & per alios suo exemplo & jussu servari faciat. Ita & sui antecessores sancti Romani pontifices, quorum vitam in testimonium sanctitatis etiam miraculis illustravit Deus, fecerunt, summa veneratione universalium conciliorum canones suscipientes, [b] & per eos inviolabiliter servari facientes, qui sine maxima & urgentissima causa adversus ea non disponebant quidquam, nec ab aliis aliter fieri patiebantur: inquit enim beatus Damasus: Absit a me ut sanctorum patrum canones absque inevitabili rationa transgrediar unquam: & magnus ille Gregorius, ut sancta evangelia, concilia generalia sa venerari affirmat: & non solum quatuor illa primæva, sed & omnia, dum ea ratione utitur, quæ omnibus universalibus conciliis communis est. Beatus quoque Gelasius universalis aeclesiæ statuta asseverat nullam esse sedam, quam magis exequi oporteat, quam primam. Non mihi satis esset usque in crastinum, si singulos, tam summos pontifices, quam sanctos doctores, recensera pergam, qui saluberrimam conciliorum doctrinam super cæteris aliis efferebant, venerabantur & observabant: nec sic faciendo quidquam Romani pontificis auctoritati deperit aut detrahitur, imo adjicitur & accrescit. Quidquid enim in sacris statuitur conciliis, sua atiam auctoritata statuitur, quæ semper ibi refulget, ut prima & præcipua præ omnibus, caput & directrix. Et cum aut personaliter aut auctoritative semper in synodis universalibus intersit, ipseque ecclesiæ rector sit & pastor, decreta conciliorum, etiam sua & sedis apostolicæ non immerito dici possunt. Nos enim, ut dixi, unum ecclesiæ corpus sumus, & ipse hujus corporis caput sub capite Christo. Quidquid igitur fit ab hoc corpore ecclesiastico, atiamsi omnia membra in idem concurrant, sicut in corpore naturali accidit, magis tamen ac præcipue oratio quævis capiti appropriatur et adscribitur, ab ipsoque magis quam ab alio corporis membro procedere acnsetur. Itaqua non secus synodalia decreta pro suo debito & honora exequi debet, ac per alios servari facere, quam si ab ore proprio dictara & promulgata essent. Dum enim ipse præsens aest, ipsa aoncludit, ipsa statuit, et sub nomine suo ac persona ejus omnia decernuntur. Dum abest, sui præsidentes, qui vica ejus funguntur, locumque apostolicum tanent, et personam pontificis repræsentant, per sacrum aoncilium deliberata concludunt. Per concilium autem statuta, in nullo derogant suæ potestati, quin pro tempore, loco causisque et personis, utilitata vel necessitare suadenta, moderari dispensarique possit, atque uti summi principis [illegible], quæ ab eo auferri nequit. Hæc ergo sancta synodus non opes, non quid aliud ab eo postulat, sed hoc, ut quemadmodum dumtaxat sui egerunt antecessores airca decretorum synodalium observantiam, ita et ipse facera dignetur. Quod si fecerit, prout putamus, et ex toto corde obsecramus, hinc præeunte justitia, mox læta fronte soror ejus jucundissima succedet pax, quæ sine justitia germana sua antiquiore incedere non consuevit. Quod si forsitan at ipse summus pontifex dicat, quemadmodum et vos in cordibus vestris nunc dicere suspicor, etiam ex parte hujus sacri concilii præcedere oportere justitiam sibique jus suum per nos tribui dabere; nemo nostrum ita irrarionabilis est, aut etiam esse debet, quod alio jure in se, alio in aliis uti contendat; et ab alio sibi injuriam fieri petat, ipse alteri deneget. Videamus, et inter nos cum charitate discutiamus, si quid est quo concilium jus sedis apostolicæ gravet, lædat, offendat, minuat: et ecce nulla erit, ut spero, difficultas, quin omnia ad justitiæ rectitudinem et regulæ normam redigantur. Sic igitur uterque faciendo, tunc rei evidenria animum utriusque ad unitatem paratum demonstrabit, et tunc vere pacifici erimus, ac filii Dei vocabimur. Et hinc ad secundam vestræ orationis partem se mihi competens responsum offert. Sic anim (ut prædictum est) faciendo, tunc avidenter cognoscemus, et ubique palam fatebimur sanctitatem tuam ad hæc sancta opera, propter quæ convenimus, veram perfectamqua voluntatem gerere: tunc nos super omnes præcipui laudatores ac præcones erimus. Tertio loco dicitis oportere sedem apostolicam abundare ac potentem esse, exemplo illorum Romanorum pontificum, qui beato Athanasio, beato Joanni Chrysostomo, aa beato Thomæ Cantuariensi de sedibus propriis pulsis opem subsidiaque necessaria contulerunt; beati quoque Gregorii, qui usque in Jerusalem indigentibus vitæ necessaria ministrabat. Nos nec re nec verbo in hoa contradicimus: imo non est illa sedes, nec etiam esse possat tam potens ac locuples, quin eam pro utilitata ecclesiæ locupletiorem potentioremque esse vellemus: quamquam affirmemus et in illa et in aliis episcopalibus sedibus desiderari magis aopiam abundantiamque virtutum et meritorum, quam opum aut divitiarum. Nec certe fecimus aut facere quidquam intendimus, per quod illa sedes jacturam seu diminutionem aliquam auctoritatis aut facultatis pati possit. Quod si recte cuncta animadvertantur, atque omni passiona sopita judicentur omnia, nemo asserere cum rationa poterit, quidquam per hoc nostrum decretum in diminutionem, derogationem seu præjudicium illius sedis forta attentatum. Et quamquam multæ ad id suppetant rationes, tres nunc satis esse judico. Primo, cum nemo inficietur multos in exactione harum annatarum solitos fieri,

Psalm. 84.

a Forte deest, & per se, H.

b Forte, & per alios H.

Nota quantum hic tribuit pontifici.

ANNO CHRISTI 1435.

fieri abusus, cum etiam hinc multi scandalum paterentur & scrupulum in conscientiis, ac modus ipse exigendi onerosus esset ecclesiæ, & apud multos speciem mali continere videretur: nos his omnibus hoc decreto providimus, sequentes doctrinam Christi, mandantis nemini incutiendum esse scandalum: & Apostoli præcipientis ab omni specie mali abstinendum: Regulas quoque canonicas ac legales, quæ nonnulla prohibent, licet in se non mala, ob hoc tantum quod vel speciem mali contineant, vel occasionem præbeant delinquendi. Nonne & gratis offerre, & eleemosynam dare, pium est & charitatis opus? Sed quoniam tempore baptismi nummos projicere in concham, speciem prætendebat mali, emendari & aboleri talem consuetudinem jussit ecclesia. Nihil quidem novitatis per hoc decretum in ecclesia introductum est, sed præcepta & exempla Christi executi sumus, ac sanctorum patrum renovamus instituta. Quid fecimus? audite & considerate quæso diligenter: Statuimus quod beneficia & ordines ecclesiastici gratis conferantur. Numquid hoc est scelus aliquod aut sacrilegium? Nonne salvator noster hanc ipsam nobis necessitatem imponit, dicens: *Gratis accepistis, gratis date?* Quid fecimus? statuimus quod spiritualia pacto, conventione, seu contractu aut opera nummulariorum non distribuantur. Sed & Christus Deus noster in domo domini hoc fieri videns, flagello de funiculis facto, zelo justitiæ succensus, expulit inde omnes ementes & vendentes, & mensas nummulariorum evertit: & cum ipse cætera crimina verbo tantum detestatus sit, hoc vitium manu propria terribili punitione correxit. Quid fecimus? decrevimus quod res spirituales sine pecuniæ interventu ministrentur. Ac beatus Petrus primus Christi vicarius, mentem domini quotidiana conversatione intelligens, cum Simon magus pro gratia spirituali pecuniam offerret, eum abhorruit, maledixit, repulit, dicens: *Pecunia tua tecum sit in perditionem*. Nonne sacrorum conciliorum, Romanorum pontificum, probatorumque doctorum codices his prohibitionibus pleni sunt, ut videlicet pro rebus spiritualibus & ecclesiasticis nihil ante vel post ab invito exigatur? hoc fecimus, hoc statuimus. Conqueratur ergo qui vult, si tamen juste id possit, de illis, qui talem nobis legem dederunt, quorum decreta renovavimus, non nostra fecimus. Quis ergo jam dicere audebit, sedem apostolicam aut alias per hoc tam salubre & necessarium statutum depauperatas & læsas fore? imo rectius dicet, qui ratione utitur, honestatas expolitasque, & ad decorem pristinæ formæ redactas. Secundo vero ab omni calumnia nostrum decretum evidenter defenditur. Per ipsum enim non interdicitur, quin pro vitæ sustentatione, aliisque ecclesiæ necessitatibus, summus pontifex aliarumque ecclesiarum episcopi charitativum subsidium indicere, decimam seu aliam quotam imponere, fructusque aliquorum beneficiorum ad tempus reservare, vel alias subventionum species petere possint. Satis ista essent, nisi & tertiam reddere promisissem. Quamquam autem sic decretum sit, & bene decretum, non tamen adhuc auditum est, quod hæc sancta synodus nolit sedi apostolicæ dignam & competentem facere provisionem: imo hoc per suos oratores jam pridem nuntiavit & pollicita est, si tamen observantiæ decretorum synodalium, ut dignum est, rationem habuerit: & veluti in corpore naturali reliqua membra suo capiti necessaria provident, ut vitæ & sustentationis influxus ab illo in ipsa descendant: sic quidem æquum est & rationi consonum, ut ecclesiæ per orbem diffusæ, summo pontifici suisque pastoribus indigentibus, ut ab his salubriter regantur & gubernentur, necessariam subventionem porrigant. Nihil autem ad bene regendam conservandamque ecclesiam æque utile & necessarium est, quam ut synodales canones, quos a Spiritu sancto dictatos credimus, non negligantur aut contemnantur. Illud autem silentio prætereundum non est, quod nec beato Athanasio, nec beato Joanni Chrysostomo, nec beato Thomæ Cantuariensi per Romanos pontifices, nec pauperibus Hierosolymitanis per Beatum Gregorium, de his annatis subventum est. Neque enim adhuc hæc vocabula in ecclesia Dei audiebantur, neque etiam alii sancti episcopi præclara charitatis & pietatis opera de emolumentis sigillorum explere consueverant. Ex his facile responsum patet ad ea, quæ primo loco vos, domine Antoni, explicastis: quoniam etsi pro vitæ sustentatione & aliis justis necessitatibus, pastoribus ecclesiæ jus commune, naturale, divinumque & humanum, provisionem facere jubeant, modum tamen justum nec illum, saltem pro semper, non præcipiunt. Illud autem constat, quod quanto exactio aliqua plus habet abusus seu oneris aut scandali, vel majorem speciem mali, tanto amplius a jure naturali & divino discrepat, quæ huic diebus nostris usitato modo exigendi annatas, admixta esse nec vos nec quisquam amiens veritatis inficiari poterit. Quamquam autem modus exigendi usitatus sit in ecclesia, si tamen onerosus aut abusivus esse incipiat, nulli negare fas est, quin modum illum ecclesia possit in alium leviorem vel honestiorem convertere. Ea autem quæ pertinent ad vitæ sustentationem seu utilitatem aut necessitatem ecclesiæ, quæ quidem de jure naturali & divino esse fatemur, neque abstulimus, neque auferre licitum videtur: imo, ut plus dicam, etiam præter nonnullos sustentandi modos, qui in jure statuti sunt, hæc sancta synodus, ut prædictum est, summo pontifici provisionem facere obtulit, si & ipse circa synodalium decretorum observantiam animum, ut decet, inclinaverit. Quo vero ad suspensionem decreti postulastis, nulla ratione decere videtur, ut tam salubre decretum conformeque per omnia legi evangelicæ & sanctorum patrum institutis suspendi aut irritari debeat. Postremo uterque vestrum provisionem sufficientem sedi apostolicæ faciendam poposcit. Ad quod sancta synodus respondet, circa hoc id deliberaturam, quod secundum Deum & rationem sanctum viderit expedire: taliterque facturam, quod nemo de ipsa synodo poterit cum ratione conqueri.

Canone 48. Concilii Elliberitani.

Matth. 10.

Joan. 2.

Act. 8.

Datum Basileæ in nostra congregatione generali, tertio Nonas Novembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo quinto.

ANNO CHRISTI 1431.

RESPONSIO DOMINI JULIANI CARDINALIS AD INSTRUCTIONES DOMINI PARENTINI FACTA.

E MS. Cod. Neocellensi eruit & misit P. Philyppus Puell Canon. Regul. Neocell.

PRima instructio est, quod voco Prælatos ad comparendum aliquos infra mensem, aliquos infra tres menses, aliquos infra sex, secundum distantiam locorum, & ex hac plura inconvenientia sequerentur. Ex hoc apparet, litteras meas non fuisse visas in curia, quia nec de sex mensibus, nec de tribus in illis ulla fit mentio. Quamquam si fuisset data dilatio secundum distantiam locorum, quid mirum fuisset, cum & æquitas & jura suadeant. Sed diceret ingravabuntur Prælati, antequam alii veniant in expensis. Magna compassio est, nam possunt Prælati expectare aliquamdiu in civitate pro defensione status ecclesiastici, quem Hæretici ut evertant diu noctuque hyeme & æstate in campis resident; est ne ita magnum, aliquam particulam bonorum ecclesiæ expendere pro defensione ecclesiæ? Quoniam persuademus laicis, ut pro defensione fidei bona expendant patrimonialia, & castrametentur in terra aliena, compatiar ego sacerdotibus, ne pro fide & reformatione expendant? O utinam in domibus propriis non exponerent plura in deformitatibus & in scandalum fidei!

Secunda instructio est, quod mando Prælatos comparere per se vel procuratorem, & per hoc videar dispensare super juramento. Etiam ex hoc apparet non fuisse visas meas litteras, quia non solum non dispenso super juramento, immo vigore juramenti in constitutione præstiti requiro ipsos, ut compareant personaliter, quod si forsan canonico impedimento fuerint impediti, tunc mittant procuratores. Ecce quod non dispenso super juramento. Item ista requisitio conformis est juramento quod Episcopi præstant, qui jurant sic: *Vocatus ad synodum veniam, nisi canonica impeditione fuero impeditus, ut ego R. de jurando*, si ergo ipsi non possunt venire, debent mittere nuntium suum; alioquin cum multi Episcopi sint canonice impediti, de multis diœcesibus nullus veniret. De hoc est textus expressus in canone *Episcopus* ff. ubi dicit textus sic: *Episcopus ad synodum ire non tardet, si non satis gravi necessitate inhibeatur. Sic tamen in persona legatum mittat, suscepturum; salva fidei veritate, quidquid synodus statuerit.* Nec procurator mittitur ad allegandum causas absentiæ, ut dicit instructio, sed ad suscipiendum mandatum concilii, & interessendum. Et ita factum est in concilio Pisano, Constantiensi, Senensi.

Tertio dicitur quod ego voco ad Concilium capitula ecclesiarum cathedralium, quasi hoc sit contra jus. Miror satis, cum de hoc sit textus expressus in capitulo, *de his quæ fiunt a Prælato sine consensu capituli*. Ubi Papa mandat capitula Ecclesiarum Cathedralium convocari ad Concilia Provincialia, & consequenter eorum procuratorem admitti.

Quarto, quia voco ad concilium Reges & Principes, qui nullo modo consueverunt, neque de jure habere debent vocem in concilio, maxime in isto quod est assignatum ad reformandum statum ecclesiasticum. Tamen nec obstat dicere, eos fuisse vocatos in Pisano & A Constantiensi conciliis, quia erat pro extirpando schismate, quod transiverat in hæresim. In primis pro excusatione mea sufficit tueri me auctoritate duorum conciliorum, in quibus ita factum est, & nunc agitur pro extirpanda hæresi, quæ plus est quam schisma; & utinam nunc non esset majus periculum in fide & statu ecclesiastico quam tunc! Licet tunc essent tres qui dicerent se summos esse Pontifices, populi tamen erant devoti, & reverentes illi quem putabant verum Pontificem. Non erat error circa articulos fidei, quilibet tenebat doctrinam Romanæ ecclesiæ, nec deviabat a dictis SS. Patrum & Doctorum. Nunc vero populi & regna a fidei veritate discessB erunt, plurimi articuli dogmatizant contra ecclesiam catholicam & præsentem statum ecclesiasticum. Infinita sunt mala, quæ non solum in Bohemia, sed & in aliis partibus attentata sunt, & quotidie attentantur in ruinam sacrarum ecclesiarum, & totius christianæ religionis: sine comparatione in majori periculo stat nunc ecclesia Dei quam tunc. Et quia hæc hæresis vix, nisi per arma, extirpari potest, ideo opus est auxilio Principum; propterea sancitum fuit vocare eos, ut sint propitii ad illam extirpandam. Unde cum ista sit causa fidei, & ad defensionem fidei agatur, non minus vocandi erant, quam in concilio Pisano vel Constantiensi, pro hoc Ca- C non *utinam 96.* ff. Nec vocantur ut habeant vocem auctoritatis, sed invitantur, ut præbeant subsidium & brachium seculare. Item quia in hoc concilio secundum facultatem Domini Martini, non solum de reformatione status Ecclesiastici, sed de pace Principum Christianorum, & extirpatione hæresum, & de omni eo quod pertinet ad salutem Christifidelium agendum videtur. Merito ergo ad fructum pacis, quod est negotiorum eorum proprium, vocandi erant. Cum vero tractabitur de ecclesiasticis negotiis & correctionibus clericorum, excludentur, secundum quod notant distinctiones in capitulo *de his quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli*.

D Quinto dicitur, quod incæpi tenere sessiones cum paucis & sine patriarchis &c. Miror de hoc, cum adhuc non sit tenta nisi una sessio, & ista longe post istas instructiones, Patriarchas autem in conciliis adesse nemo dubitat non esse de substantia, sicut patet decurrenti decretum, ubi tenores multorum decretorum inseruntur.

Sexto, quod dedi certum ordinem supersedes Ambasiatorum, Regum & Principum, quem non est possibile servare &c. In primis factum est hoc non ex odio sed ex charitate & bono respectu, ut venientibus aliis cessarent seditiones; non tamen ita firmatum fuit, quin si videatur modum illum non posse servari, E reperiatur & alius; non enim in sessione sancitum fuit, sed per modum cujusdam avisamenti; & forsitan Sanctus Spiritus infundet gratiam suam, ut quod aliis videtur impossibile, fiet possibile.

Septimo, ubi dicitur, quod convocando alios de clero inferiori est reducere cursum concilii ad nationes, sicut factum est in Constantiensi &c. quia super hoc diversa visebantur, ideo scripsi ad curiam, ut mittantur mihi instructiones super hoc, quod tamen non fit, nec per litteras vocantur aliqui de clero inferiori, quia non vocantur curati, vel simpli-

ANNO CHRISTI 1435.

plices sacerdotes, vel alii hujusmodi. Etiam in Constantiensi magistri in Theologia & Doctores admissi sunt, ut patet per acta illius Concilii. Ex hisque video, quæcumque pars electa fuerit, subjicietur calumniis, oportet habere patientiam cum majoribus. Orabo Spiritum Sanctum, qui non ex livore sed ex charitate instruit, ut ipse me dirigat ad honorem Dei, Sanctitatis vestræ, & bonum universalis ecclesiæ.

Ad duo alia capitula de inconvenientiis, quæ ex convocatione Principum resultabunt &c. nihil aliud respondendum videtur, nisi quod Spiritus Sanctus sicut concilium Pisanum & Constantiense, ab istis inconvenientiis occurrerunt, ita occurrent in isto. Præterea ut dictum est, cum agetur de correctione clericorum, ambasiatores Principum excludentur. Deinde ut prædictum est, si bulla facultatis mandat, ut agatur de Pace inter Principes, & de extirpatione hæresis, quæ nisi per viam facti fieri non potest, nonne necessarium fuit eos vocari, cum in Pisano & Constantiensi ita factum esse respiciatur?

Postremo dicitur quod non intromittam me de causis, quæ non pertinent ad facultatem meam sive judicialibus sive beneficialibus; raro vel nunquam me intromittere puto quod sit notorium in curia quod potuissem habere plurimas facultates, sicut alii legati solent. Et cum dominus Martinus quasi indigne ferret quod nollem facultates, volui nihilominus secedere sine illis, & quod possem ratione legationis revertetur cum lucro unius oboli. Etiam repuli quemdam, qui persequi voluit causam ecclesiæ Placentinæ & Lausanensis. Nihilominus ut nihil inordinate agatur, cur non satisfit petitioni meæ, quam toties feci, & nunc denuo facio, ut duo vel tres de reverendissimis Dominis meis, qui errare non possunt, huc veniant, & ego in nomine Jesu Christi revertar Romam multum libenter? nec calumniabor facta absentium, sed potius excusabo.

V I.

Epistola ad Eugenium papam, quod pro unione Græcorum non decet in Constantinopoli synodum celebrare.

Sacrosancta, &c. *sanctissimo domino Eugenio papæ quarto.*

Veniens ad nos dilectus ecclesiæ filius Christophorus Garathonis orator vester, exposuit huic sanctæ synodo seriose ac discrete ea quæ apud Constantinopolim egerat, quibus per sacras ipsius sanctæ synodi deputationes plene matureque discussis, ac consideratis omnibus quæ in tanta re attendenda sunt, visum est honori hujus sacri concilii ac sanctitatis vestræ, imperatorisque & patriarchæ Costantinopolitani, ipsius quoque executioni multo magis expedire, ut capitula apud hanc sanctam synodum primo tam solemniter conclusa, nomine universalis ecclesiæ ipsiusque imperatoris & patriarchæ per eorum ambasiatores plenum desuper habentes mandatum, quibus postea sanctitas vestra expressum præbuit assensum, amplecti potius, quam secunda apud Constantinopolim conventa debeamus, præsertim cum ipsi Græci tam primi quam secundi ambasiatores sæpenumero professi sint, sine universali synodo hanc unionem fieri nequaquam posse, nec factam diu durare posse. Quod si quisquam dixerit satis esse ipsos eam existimare futuram synodum universalem, licet nos particularem seu regionalem censeamus, judicet unusquisque quantum hoc expediat, & quem finem res habitura sit, si ad tollendas discordias præcedentes novam superinducamus discordiam: & de ipsa synodo, quæ fundamentum hujus rei est, varia atque diversa hinc inde censeantur, neque illud visum est expedire, ut certitudo fidei catholicæ, qua nihil firmius atque certius apud ecclesiam esse potest, quasi per compromissum quoddam in legato vel legatis, & aliis ex parte Græcorum convenientibus, remitti debeat, ut quod illi super differentiis, quæ inter nos & Græcos fidem ipsam tangentibus concorditer deliberaverint, id per totam ecclesiam ratum habeatur: nec etiam ullo pacto visum est universalem synodum hoc tempore apud Constantinopolim in faucibus Turcarum sitam, potius quam apud terras quæ Romanæ ecclesiæ unitatem tenent, celebrari debere. Super quibus tam ipse Christophorus, quam oratores nostri, mox ad sanctitatem vestram venturi, eamdem plenius & latius certificabunt.

Datum Basileæ tertio Nonas Maji, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo quinto.

V I I.

ANNO CHRISTI 1436.

Responsio sacræ synodi, quod posset concilium concedere indulgentias plenarias pro unione Græcorum: quod oblatio papæ, quoad acceptationem decretorum, non est sufficiens: nec agendum esse modo de mutatione concilii.

Sacrosancta, &c. *ad futuram rei memoriam.*

Cuperet hæc sancta synodus vobis dilectissimis ecclesiæ filiis N. tituli sanctæ Crucis in Jerusalem, & Joanni tituli sancti Petri ad Vincula, presbyteris cardinalibus, legatis sedis apostolicæ, tam jucundo animo responsum facere, quam læto vestrum præstolatur adventum: putat advenientibus vobis non dolendi aut conquerendi de sanctissimo domino Eugenio causam, sed gratias eidem agendi tribui debere. Spetabamus etenim tantæ dignitatis viros ea secum deferre quæ nos merito consolarentur, & talia vobis esse commissa, per quæ piis justisque sacri concilii desideriis satisfacere possetis; præsertim cum tam crebro & instanter oratoribus atque litteris nostris ipse sanctissimus dominus Eugenius requisitus extiterit, prout ipsi nostis, & eo potissime, cum non nisi sancta & rationabilia a sua sanctitate efflagitarentur. Ad quæ quidem non solum pro universalis ecclesiæ reverentia, cujus decretis & monitionibus quisque mortalium parere tenetur, sed & pro sua tam solemni pollicitatione in litteris adhæsionis facta, flecti ultro debuisset. Quod etsi illorum sanctorum operum, propter quæ hoc concilium congregatum est, sua sanctitas prout in proœmio vestræ schedulæ nuper oblatæ exprimitis, felicem consummationem desiderat, cur verbis facta compensans decreta reformationis,

pro

pro qua præcipue hæc synodalis congregatio facta est, non servat; & ut servet, toties requisitus, tamdiu differt? Si verum est quod initium vestræ schedulæ continet, & in secundo articulo repetitur, cur ea quæ nos & ecclesiam conturbant de medio non tolluntur? Quamquam multa per ipsum facta sint, quæ nos merito contristant, videntes ex synodalium transgressione decretorum multa in ecclesia Dei orta esse, & graviora in dies scandala oritura, nihilo minus præteritorum libenter oblivisceremur, si jam post tot requisitiones & monitiones talia inspiceremus, per quæ & præterita repararentur, & in futurum spes foret hanc summi pontificis intentionem aliquando opere compleri. Humana intensio, nisi per opera, hominibus constare non potest. Quomodo persuaderi rebus sic stantibus nobis potest, talem esse summi pontificis intentionem, cum quotidie opera dissimilia videamus? Nam post vestrum a sua sanctitate recessum nonnulla admodum gravia contra decreta & personas hujus sacri concilii ac sententias etiam conciliariter latas facta esse didicimus. Sed nec mediocriter miramur, quod cum non solum in decretis de electionibus & annatis consistat ecclesiæ reformatio, nec super his solum, sed super omnibus concernentibus capitis & membrorum ecclesiæ reformationem, suam sanctitatem sæpenumero mansuetissime exoraverimus & requisiverimus, ipse super his duobus dumtaxat responderit, nec super his quidem sufficienter. Nam circa decretum de electionibus, ambigue, circa vero decretum de confirmationibus & provisionibus dignitatum & beneficiorum & administratione rerum spiritualium sine exactione faciendis, conditionaliter respondet: & tali quidem conditione, quæ (sicut in vestræ litteris facultatis continetur) tam difficilis est, ut pene impossibile judicetur. In decreto enim de electionibus offertis suam sanctitatem velle expectare electiones, quid si a proximo superiori ordinario confirmatio alicujus electionis juxta dispositionem juris communis petatur, numquid ordinarios suo jure libere uti permittet, sicut sacri canones statuunt? Quo vero ad decretum de annatis, decuisset magis suam sanctitatem decretum hoc libere observare ac servari facere, quam conditionem adjicere, juxta sanctorum patrum instituta ac decretum sacri concilii Constantiensis, diffiniens omnem hominem, etiam papalis dignitatis, decretis & mandatis conciliorum generalium parere debere in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, ac reformationem ecclesiæ in capite & in membris. Et cum hujusmodi decretum de annatis conforme per omnia sit decretis sanctorum patrum, sancte faceret, si verbis uteretur beati Leonis, dicentis: Ideo permittente domino pastores hominum sumus effecti, ut quod patres nostri sive in sacris canonibus, sive in mundanis affixere legibus, excedere minime debeamus. Contra sanctorum quippe saluberrima agimus statuta, si quod ipsi divino statuerunt consultu intactum non conservamus. Congruentius ergo fuisset decretum ipsum tam salubre suscipere, & postea ab ecclesia provisionem postulare, quam secundum indigentiam facere non recusamus, præsertim si suam sanctitatem ad observantiam reformationis videamus efficaciter dispositam. Quæ quidem provisio jam facta esset, nisi ex parte suæ sanctitatis ac suorum quædam contigissent, quæ hanc provisionem distulerunt. Illud autem quam difficile sit, quod per omnes nationes & provincias provisio hic decernenda, cum acceptetur juxta facultatum vestrarum tenorem, vos ipsi judicetis. Nam si una minima provincia difficultatem in acceptando talem provisionem fecerit, tunc decretum hoc servare non volet. Quod quam absurdum sit & quam prolixum, habere omnium provinciarum mundi consensum, vos ipsi optime recognoscitis. Cum ergo decretum hoc sanctum sit & rationabile, servari merito ab omnibus sine difficultate debet. Quod si quis postea provisioni per hoc sacrum concilium decernendæ obtemperare recusaverit, poterit sua sanctitas auctoritate apostolica & universalis ecclesiæ per juris remedia tales compescere. Sed si forte contingeret, quod non arbitramur, hujusmodi provisionem per concilium non decerni, nonne tam sua sanctitas, quam prælati per multos honestos modos in jure communi descriptos, a suis subditis in urgente necessitate subsidia obtinere poterunt? Quomodo * enim adinventionem annatarum & aliorum abusuum per decretum sublatorum, summi pontifices & prælati se sustentabant? Ea quæ in secundo articulo continentur, de intentione suæ sanctitatis in omnibus sanctis, justis & rationabilibus petitionibus, & sibi possibilibus, complacendi & satisfaciendi sacro concilio, magna laude & gratiarum actione digna sunt, si ex animo prodeunt, quod tunc recognoscemus, si ea quæ pro honore Dei & bono publico sancta synodus ordinat, & ab eo servari postulat, sua sanctitas more prædecessorum suorum non infringat, imitando beatum papam Gelasium, dicentem, nullam magis quam primam sedem statuta universalis synodi exequi oportere. Meminisse suam sanctitatem cupimus eorum quæ in sua pollicitus est adhæsione, videlicet quod ipsum sacrum concilium Basileense cum omni devotione & favore prosequi intenderet, & deinceps a novitatibus & gravaminibus seu præjudiciis inferendis ipsi sacro concilio vel suppositis ejus & adhærentibus realiter & cum effectu desisteret. Sed, proh dolor! quotidie contraria fieri audivimus, & usquenunc cum patientia toleravimus, si forte toties rogatus & obsecratus desistat. Hæc certe non solum dum fiunt moleste ferimus, sed, cum necessitas referre nos compellit, dolore afficimur. Quis enim non doleat, quod summa ac saluberrima conciliorum auctoritas hoc tempore ita depereat & contemnatur? Quomodo & nos illud amplius tolerare possumus aut debemus, ut quos hæc sancta synodus justis ex causis excommunicat, ipse absolvat; & a quod nos absolvimus, sua auctoritate excommunicentur? Non hoc sonant suæ adhæsionis litteræ. Non ita agebat ille beatissimus papa Gregorius, cujus in explanandis scripturis Spiritus sanctus irradiabat intellectum. Is de universalibus conciliis inquit: Cunctas vero quas præfata veneranda concilia personas respuunt, respuo; quas venerantur, amplector: quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit quisquis præsumpserit absolvere quos ligant, aut ligare quos absolvunt: quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Nos non aliud optamus, nisi ut sic agat, quod vera charitas inter hoc sacrum concilium & suam sanctitatem illibata servetur. Quomodocumque sperare possumus suam sanctitatem, finito concilio, ejus decreta inviolata servare, & ab aliis pro suo officio ser-

vari

* forte, enim ante.

a Forte, quos it.

ANNO CHRISTI 1436.

vari facere, nisi ante cum effectu reparet quæ contra decreta ac personas hujus sacri concilii gesta sunt? Nullatenus hæc sancta synodus contentari aut silentio præterire, nec de ipso hujusmodi spem in futurum concipere poterit. Tertius vestræ schedulæ articulus duo continet: primum, ut de eligendo sine mora locum concilii pro adventu Græcorum, ad quem sua sanctitas commode accedere posset, cum necessaria sit ejus præsentia. Secundo, de transferendo concilium ad locum illum, & ibidem de pecuniis providere. Quoad primum, sacrum concilium negotium hoc ita mature disponet, quod in eligendo loco nihil committetur negligentiæ, nec incassum labi tempus permittet, tempore autem opportuno talis electio fiet, quod a nemine redargui poterit, ad quem quidem omnes de ecclesia Latina commode poterunt proficisci; præsentiam autem suæ sanctitatis ibidem nos etiam plurimum desideraremus. Et cum etiam ipse suam præsentiam necessariam fore cognoscat, speramus quod illam nulla ratione in tanta fidei causa, qua nulla potest esse major, subtrahere debebit. Quamobrem tempore debito & suam sanctitatem & alios ecclesiæ prælatos, ut in loco concilii eligendo adsint, cum omni diligentia rogabimus & convocabimus. Nec credendum est, quod quisquam illuc proficisci recusaturus sit, quo viderint Græcos tam procul & de tam ultramarinis partibus accedere, & præsertim patriarcham Constantinopolitanum senio & valetudine gravi confectum: qui videndæ unionis desiderio pollicitus est, etiamsi super humeros hominum deferri oporteat, ibidem convenire. Utinam ipse summus pontifex se taliter exhibuisset, & saltem nunc se exhiberet, quod circa bonum eligendum, etiam suæ sanctitati merito gratum, certius respondere possemus. Circa vero translationem reminisci vos volumus, quod solemni decreto obligati sumus usque ad certum tempus hic permanere, unde ante illud sine nota ac periculo rupturæ tractatus Bohemorum, & interruptionis reformationis in qua laboramus, transferri non posset. Et cum in tempore translationis imperator & patriarcha in loco concilii conventuri sint, merito ante translationem pecunias reperiri necessitas compellit. Pro eo autem quod sua sanctitas, cum ibidem fuerimus, omnes pollicetur favores possibiles, merito suam sanctitatem commendamus. Et quidem nulla in re utilius bona ecclesiæ exponi possunt, quam in hac, ubi de salute agitur innumerabilium animarum. & de fide catholica augenda & conservanda. Optimus enim thesaurus est, qui operatur hoc quod sanguis Christi operatus est. Ad quartum articulum de indulgentiis alias nostri deputati plene vobiscum conferentes, probantesque hunc modum fore convenientem atque idoneum, & in ejusmodi rebus usitatum, vos nostro nomine cum charitate & humilitate magna deprecati sunt, ut nomine sedis apostolicæ juxta litteras facultatum vestrarum in his promulgandis indulgentiis interesse & concurrere velletis, quatenus cunctis innotesceret omnia ecclesiæ negotia, & præsertim hujus reductionis Græcorum, concordi atque unanimi ecclesiæ consensu procedere: & ne quis dissidii rugam inter nos, qui alios ad unitatem reducere cupimus, esse suspicaretur. Vos autem tunc aliud non posse, quam quod in schedula ipsa continetur, respondistis, dicentes aliud in mandatis non habere. Quod quidem durum & triste fuit nobis audire. Interrogati etiam a prædictis deputatis, an litteras apostolicas aliquarum indulgentiarum per eum modum, quem in schedula obtulistis, ipse summus pontifex vobis dedisset concilio præsentandas, respondistis nullas apud vos habere, sed opus esse ut ad papam denuo mitteremus. Nos animadvertentes summam & in promptu, ut ipsi fatemini pro pecuniis reperiendis imminere necessitatem, & omnem dilationem admodum esse plenam discrimine, considerantesque quod per decem menses instanter super hoc papa exoratus & requisitus fuerit, requisitis tandem vobis, ut una nobiscum in tam sancto negotio (ut prædictum est) concurreretis, auctoritate universalis ecclesiæ, quæ in conciliis universalibus adesse non dubitatur, in nomine domini qui dixit: *Ubi duo vel tres conveniunt in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum*: (Matth. 18.) &, *De, quacumque re consenserint super terram, fiet illis a Patre meo qui est in cælis*: (Ibid.) &, *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*, (Ibid.) ad ipsas indulgentias promulgandas processimus. Ex parte igitur nostra quidquid modestiæ & honestatis, interposito magno temporis intervallo, adhibitis etiam multis precibus, fieri potuit, factum extitit: etiam nunc magnopere optaremus litteras apostolicas super hujusmodi indulgentiis exhiberi, ut nihil discordiæ in ecclesia Latina notari posset: quas, si ipse summus pontifex illud haberet propositum satisfaciendi & complacendi sacro Concilio, jam huc destinare deberet, cum tantum ab oblatione vestra temporis effluxerit, quod vel nunc vel infra paucos dies commode transmitti possent. Et quoniam in ipso articulo dicitis, quod modus indulgentiarum pro subsidio Græcorum reperiendo non videtur pluribus conveniens, opportunum fore arbitramur aliqua his scriptis adjicere, unde pateat modum hunc minime calumniari debere. In primis, quicumque illi sint, æquius agerent, si more sanctorum patrum deliberationi universalis Ecclesiæ judicia sua submitterent. Hæc sancta synodus non repente, sed matura & digesta consultatione habita, hunc modum esse valde convenientem judicavit: de quo si quis hæsitet, ad ea quæ temporibus patrum nostrorum fieri consueverunt, respiciat. Nonne, cum passagium generale pro recuperatione terræ sanctæ indictum fuit, proque aliis magnis ecclesiæ necessitatibus, indulgentiæ generales concessæ sunt? Nonne ex proximis annis bis aut pluries pro extirpanda hæresi Wicleffistarum modis idoneis idipsum actum est? Si ergo pro illis hic indulgentiarum modus idoneus judicatus est, cur & nunc pro reductione Græcorum, qua nihil forte potest dici majus, non censebitur conveniens? Quod & si pro reparatione pontium ac villarum exustarum summi pontifices, & ipse modernus summus pontifex, etiam ad instantiam privatarum personarum, plenarias concesserunt, cur & nunc, instante Ecclesia, fit tanta dilatio, nec solum ad reperiendum subsidium, sed pro saluta innumerabilium animarum, quæ manus porrigentes adjutrices, vigore istarum indulgentiarum, Deo reconciliabuntur? Modus iste merito conveniens atque idoneus existimandus est. Objectio autem illa de guerris Christianitatis

non

ANNO CHRISTI 1436.

non videtur ſufficiens, cum & aliis temporibus, vigentibus guerris & forte majoribus, conceſſa eſſe, & nunc concedi per ſuam ſanctitatem manifeſtum ſit. Nec modus iſte cuiquam Chriſtiano neceſſitatem imponit, ſed allicit, ut ſpe præmii ſpiritualis de bonis a Deo collatis modicum aliquid contribuat tam moderare, quod nulli quidem difficile videri poſſit. Imo & tempore guerrarum quo pluribus criminibus irretiri homines ſolent, convenientior hic modus videtur, ut omnes homines de contritione & pœnitentia cogitantes, facilius a guerris ipſis deſiſtant, neque his concedendis indulgentiis illud obſtat, quod ad tantum opus ſufficere non credantur. Ita enim dici poſſet de aliis modis, ſi opponerentur, ſed excogitati ſunt cum indulgentiis iſtis etiam & alii modi, quos tempore ſuo exequemur. Demum obtuliſtis, ſuam ſanctitatem, ut videatur morem gerere huic ſacro Concilio, paratam eſſe auctoritate apoſtolica & juxta obſervantiam ſanctorum patrum ac ritum in univerſali Eccleſia hactenus obſervatum, plenarias indulgentias publicare, ſacro approbante Concilio. Certe decuiſſet, cum ſe ita paratum dicat, ut ſua ſanctitas quæ tamdiu ſuper hoc fuerat requiſita, tales litteras vobis tradidiſſet huic ſanctæ ſynodo præſentandas. Quantam autem admirationem nobis præbeat, imo & multis ſuſpicionem, vos forſitan & audire potuiſtis. Primo ipſe requiritur per oratores noſtros: ipſe reſpondet & nobis reſcribit, quod per generalem Camaldulenſem & dominum Antonium ſuos oratores ſuper hoc intentionem ſuam ſacro intimabit Concilio. Hi duo offerunt, ſuam ſanctitatem, cum erit certitudo adventus Græcorum, velle in indulgentiis vel in alio modo cum Concilio convenire, & omnes favores poſſibiles præſtare. Mittitur etiam poſtea dominus Leonardus ad dilectum Eccleſiæ filium cardinalem ſanctæ Sabinæ ſuum præſidentem, quod in negotiis concernentibus ſacrum Concilium intendit ſequi ſuum conſilium. Ipſe cardinalis, hoc nobis intimato, remittit dominum Leonardum, conſulens ſatisfacere ſuam ſanctitatem debere ſacro Concilio in petitione indulgentiarum & aliis ad commune bonum ſpectantibus. Sperabatur ipſum dominum Leonardum infra menſem cum dimidio reverti debere, ſed adhuc non comparet. Sed poſt ſex menſes deſtinavit vos, * legati. Veniunt nova & nuntii tam ad ipſum ſummum pontificem, quam ad nos de certitudine adventus Græcorum. Exoramus & requirimus vos, ut deſiderio Concilii circa indulgentias ſatisfaciatis. Reſpondetis nos mittere debere iterum ad Papam qui hoc faciet. Quid ſibi velint tot dilationes ac circuitus, magis volumus admirari ac dolere, quam temere aliquid ſuſpicari aut judicare, ſaltem ut prædictum eſt; vel jam vel infra paucos dies hujuſmodi litteras venire, & opere intentionem ſuam complere opus eſt, ut verum eſſe cognoſcamus, de quo plurimum gaudebimus, ipſum morem velle ſacro Concilio gerere. Ad obſervantiam vero ſanctorum patrum & rituum Eccleſiæ, ipſi deputati alias reſponderunt, recte quidem. Nam in illis octo primis univerſalibus Conciliis, & in reliquis, in quibus ſummus Pontifex non per ſe ſed per legatos interfuit, omnia quævis, ſive deciſionem fidei, ſive condemnationes & anathematizationes hæreticorum, ſive ligandi & ſolvendi poteſtatem, ſive

ANNO CHRISTI 1432.

A reformationem Eccleſiæ, ſive alia quæcumque eccleſiaſtica, communia aut privata negotia concernentia, ſub nomine ſynodi facta, ſancita & promulgata ſunt. Cur ergo alius modus in hac re modo obſervandus ſit, nulla ratio dictat. Si ſua ſanctitas hic perſonaliter adeſſet, non diffitemur quin ipſe loqueretur pro omnibus, quemadmodum fieri ſolitum eſt, ut unitas deſignetur Eccleſiæ. Et ut ad recentiora veniamus, & ad hanc ſpecialiter indulgentiarum cauſam proximum generale Concilium Senenſe, quod in foribus Romanæ urbis erat, in quo felicis recordationis Martinus reſidebat, ſub his verbis has plenarias indulgentias conceſſit: Sacroſancta generalis ſynodus B Senenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, &c. ſtatuit, quod quicumque capientes hæreticos, & in poteſtatem ordinariorum vel inquiſitorum hæreticæ pravitatis effectualiter ponentes, vel ad eos quos retinere vel capere non poſſent, de eorum territoriis omnino expellentes, aut bannientes, ſeu etiam requiſiti brachium ſæculare contra tales præſtantes, eam indulgentiam conſequantur, quæ dari conſuevit proficiſcentibus in ſubſidium terræ ſanctæ. Hanc autem, quæ in ſubſidium terræ ſanctæ dari conſuevit, plenariam fore nemo eſt qui neſciat, nec quidem ex tali decernendi modo, quem univerſalia ſervant concilia abſente Papa, C quidquam auctoritati ſedis apoſtolicæ deperit. In omnibus enim ſynodalibus ſanctionibus, ſemper prima & potiſſima refulget illius ſanctæ ſedis auctoritas, ac deinde patriarcharum & antiſtitum, totiuſque Eccleſiæ univerſalis, quam generalia concilia legitime congregata repræſentant. Et eſt præterea omnibus conſentientibus apoſtolicis præſidentibus hic ſynodaliter ordinatum, ut in hoc Concilio, cum Papa ſit abſens, omnia ſub nomine & bulla hujus ſacri Concilii expediri debeant. Quod poſtremo dicitis de pecuniis ex indulgentiis colligendis, ut fideliter conſerventur, & ad alium non exponantur uſum, & gratiſſimum nobis eſt, & id ipſum huic ſanctæ ſynodo D cordi eſſe, ex modo qui in litteris indulgentiarum atque inſtructionibus executoribus hujus negotii dandis continetur, ſatis evidenter conjicere poteſtis. Nihilo minus, ſi quem meliorem modum conceperitis, non renuimus: imo contenti ſumus, ut vos una cum aliis ſacri Concilii deputatis curam præcipuam habeatis, quatenus pecuniæ hinc colligendæ ad hunc dumtaxat uſum fideliter exponantur. Ut autem ſincera hujus ſacri Concilii intentio tam vobis quam omnibus innoteſcat, offerimus ut hi qui alias fuerunt deputati, vel alii mox deputandi conferant ac practicent vobiſcum omnem honeſtam & rationabilem viam concordiæ.

Ex conc. Senenſi ſub Martino V.

Baſileenſes primam auctoritatem tribuunt Romanæ ſedi.

Datum Baſileæ in congregatione noſtra ge- E nerali, quinto Idus Maii, anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

ANNO CHRISTI 1437.

VIII.

Epistola synodalis responsiva ad invectivam factam sub nomine Eugenii papæ contra synodum Basileensem, super materia citatoris eum vocantis ad judicium synodale.

Sacrosancta, &c. *universis Christi fidelibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem.*

Ecclesiam suam Christus Deus noster tanta firmitate stabilire dignatus est, ut, etsi fluctibus ac turbationibus mundi hujus agitetur, nequaquam tamen dejiciatur aut vincatur: B imo, nec portæ inferi prævalebunt adversus eam. Fundata est quippe supra firmam petram; petra autem erat Christus, qui ait: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem* Matth. 28. *seculi*. Potest quidem homo particularis deficere & errare, atque in æternum condemnari, & nemo scit utrum odio dignus sit vel amore. Sed hoc certissimum est, Ecclesiam nunquam deseri a Christo, nec ejus gratia aut dilectione privari, neque ipsum sanctum Spiritum deesse congregationi fidelium, quin aliquos semper amatores Dei constituat, cum Veritas dixerit: *Ego rogabo Patrem meum, &* Joan. 14. *alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum*. Speciali autem quadam assi- C stentia congregatos in nomine suo dignatur Matth. 18. Christus dominus, qui ait: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum*. Quod maxime synodis universalibus convenire declaravit octava synodus Constantinopolitana, dicens: Quis nesciat quod in medio sanctæ hujus & universalis synodi fuerit incomprehensibilis & incircumscriptus Christus dominus, qui dicit: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum?* Hinc est quod nascentibus hæresibus, crescentibus deformitatibus, ad Conciliorum generalium Soliditatem recursus habetur, ut inde & fidei determinatio, & omnis vitæ actionisque norma prodeat. Sed id quam D maxime necessarium fore compertum est novissimis nostris temporibus, cum amplius diminutæ sunt veritates a filiis hominum, cum rarius inventi sunt viri sanctitate præstantes, quorum vita exemplaris toti gregi dominico sese formam exhiberet imitandam, cumque varia schismata & deformitatum insolita magnitudo gregem dominicum acrius invaserunt, favente quoque divina miseratione, ad horum repressionem synodus Constantiensis coadunata extitit, quæ modum & seriem agendorum deinceps Conciliorum præscripsit. Et ne fieret schisma ulterius in corpore, ne quis proprio sensu ductus, aut propriæ innitens prudentiæ, se ab illis segregaret quæ essent univer- E sali consensu constituta, essetque sic in Ecclesia unitas & pax optima, omnibus idem sapientibus, declaravit eadem sancta synodus Constantiensis quemlibet fidelium, cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis existat, teneri obedire in his quæ in pertinentibus ad fidem, extirpationem schismatis, & reformationem Ecclesiæ in capite & membris, universalis synodus statuisset; sequens in hoc & Christi doctrinam: qui cum dixisset Simoni Petro: *Dic Ecclesiæ si ecclesiam non audierit, sit tibi si-*

Sed huic synodo non defuit auctoritas & assensus Romani pontificis.

Illud semper urgent Basileens. ut ipsi obediat pontifex, non ipsi pontifici obediant. Sed hæc specialiter dicta sunt ipsi Petro in alio loco.

A *cut Ethnicus & publicanus*, subjunxit: *Amen dico vobis: Quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata & in cælo*. Exempla quoque beatissimorum apostolorum [a] mutantur, qui quod communi consilio statutum erat & ordinatum id observare & exequi cum omni promptitudine satagebant, sicuti de Petro & Joanne missis a Concilio primitivæ Ecclesiæ, divina scriptura testatur. Et si qua super hac obedientia unanimiter a cunctis Concilio præstanda quæstio versari videbatur, hujus rei dubietatem synodus ipsa Constantiensis amputavit. Quicumque hanc fidei regulam sequuntur, pax super illos, unitasque ecclesiastica in ipsis conservatur veraciter. Sicuti autem in ipso Con- B stantiensi Concilio præfinitum erat, ac etiam Senensi, hæc sancta universalis synodus Basileensis tempore statuto congregata extitit: quæ salutem publicam indefessa prosequens sollicitudine, primum de pacificando regno Bohemiæ tunc miserabilibus divisionibus agitato, quarum incendia in regiones non modo finitimas, sed & longinquas evadere timebantur, vigilantem impendit operam. De pacificandis quoque regnis ac provinciis, & moribus hominum reformandis, maximo studio tractare cœpi. Sed heu felicibus illis initiis quanta turbatio, quanta calamitas injecta sit, quis sine lacrymis & gemitu referre possit! quam & perpetuo nos optaremus contegere silentio, nisi quædam e- C pistola sub nomine domini Eugenii Papæ IV. nuper universis directa fidelibus, isthæc commemorans, nos compelleret infandum revocare dolorem, qui & processum hujus sanctæ synodi ab ejus primævis oppugnans exordiis, nos veritatem rerum gestarum in memoriam hominum reducere urget, & hanc sanctam synodum in manifestatione veritatis, velut apostolus loquitur, commendare ad omnem conscientiam hominum coram Deo, ut super omnia vincens veritas cunctis appareat & co- 2. Cor. 4. ram omnibus viventibus luceat sincera nostra intentio in gloriam ejus, in cujus nomine congregati sumus. Siquidem synodum ipsam, prosequendæ unioni Bohemorum & aliis san- D ctis operibus multa cum diligentia incumbentem, vehementi flagello prætensæ dissolutionis dudum concutere cœpit dominus Eugenius, & sese ab ipsius Ecclesiæ corpore & unitate dividere. Quæ quidem divisio radix fuit & origo malorum quæ Ecclesiam Dei vexarent, & nunc cum majoribus renovantur incrementis. Pro cujus dissolutionis reparatione quantos labores duobus annis & amplius pertulerimus, orbis ipse cognoscit. Sed & principes catholici tantum malum divisionis illius abhorrentes, instantissime laborarunt, ut ipse dominus Eugenius pure, simpliciter & cum effectu adhæreret; quod & fecit: dissolutionem ipsam irritam & inanem confitendo E declarans & decernens hoc Basileense Concilium a tempore suæ inchoationis legitime continuatum fuisse & esse, prosecutionemque semper habuisse, continuari ac prosecutionem habere debere, ac si nulla dissolutio facta fuisset: deinceps quoque a novitatibus & gravaminibus, seu præjudiciis inferendis ipso sacro Concilio, vel suppositis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu desistere se affirmans. Sperabat jam hæc sancta synodus de cætero cum pace cuncta peragere, nec Ecclesiæ unitatem per recessum ab ipsius synodi obe-

ANNO CHRISTI 1437.

a Forte, imitantur. Il. Act. 8.

ANNO CHRISTI 1437.

Urinam

obedientia perturbari. Unionem Bohemorum profecuta extitit, regna & provincias ad pacem excitavit, laborumque suorum in his rebus Deus omnipotens dignatus est fructus reddere gloriosos, ita ut regnum Bohemiæ in Ecclesiæ obedientia persistens, sub regimine carissimi Ecclesiæ filii Sigismundi Romanorum Imperatoris, felici tranquillitate lætetur: & Principes plurimi, præsertim per Germaniam & Galliam, ad pacem & concordiam reducti sunt. Insuper eadem synodus pro æterna hominum salute, & vigentium deformitatum repressione, salubria decreta & perutiles ordinationes edidit, formam electionum canonicarum juxta sanctorum patrum instituta restaurans, quibus prælati singularum Ecclesiarum assumi deberent, ut reprimeretur ambitio, nec se homines ad primatus capessendos ingererent, sed *assumerentur*, ut ait apostolus, *vocati a domino tamquam Aaron*. Pariter quoque Romanis pontificibus de cætero eligendis modum aptissimum præscripsit, numerum & qualitatem creandorum Cardinalium ordinans, atque salutares regulas adjiciens pro felici regimine ipsius Romani pontificis & suæ curiæ, ac etiam patrimonii terrarum & dominiorum Romanæ Ecclesiæ pertinentium, quorum alienationem altero decreto fieri prohibuit. Cæterum decrevit, ne in collatione vel provisione beneficiorum prætextu vacantiarum, vel alio quolibet, quidquam exigeretur: pacificis beneficiorum possessoribus abstulit turbationum incentiva: circa divini cultus celebrationem, vitamque & honestatem ministrorum plurima salutifera disposuit: modum, tempus & ordinem celebrandorum Conciliorum generalium, provincialium & synodalium ordinavit. In Græcis præterea convocandis ad celebrationem œcumenici Concilii, & prosecutionem unionis eorum, labores innumeros & impensas maximas consumpsit: sed interea, dum hæc aguntur, ecce rursum multimoda per universam Ecclesiam exoritur turbatio, dum ipse dominus Eugenius, proh dolor! factis & operibus ab hac sancta synodo iterum se disjungit: unus eligitur in vacante ecclesia: ipse alterum reservationibus inhærendo præficit: scandala, schismata, divisiones per ecclesias oriuntur. Unde mirandum est quo pacto missa ejus capitula asserere audent ipsum nunquam contra electiones canonicas venisse, nisi cum inique celebratæ fuissent, sive de persona ad beneficia minus apta, aut ex qua posset verisimiliter scandalum exoriri: cum nimis notorium sit ipsum ecclesias, etiam priusquam prælati moriantur, reservare, & vigore reservationum ipsarum non expectatis electionibus, ipsis ecclesiis præficere pastores: nec adhuc apparuit ipsum aliquam electionem expectatam, & debite examinatam, ex causa evidenti publicæ utilitatis vel necessitatis, sicut prætendere videtur, rejecisse. Confirmationes quoque electionum per metropolitanos & alios ordinarios factas aut fiendas multipliciter perturbat. Pecunia in beneficiorum & dignitatum collatione intervenire etiam more inconsueto audita est; ita ut plerumque beneficia ipsa & dignitates non expediantur, nisi pecunia realiter fuerit exhibita. Sed nec excusare nititur a specie simoniacæ labis, quoniam vacantias asserit recipi licere, immo etiam oportere, in

Hebr. 5.

Certe Pius II. scribit Eugenium de multis falso accusatum, & plerosque ab eo veniam petiisse ob illatas injurias.

ANNO CHRISTI 1437.

A sustentationem Romani pontificis & sibi assistentium ordinum. Ut autem non contentionis gratia, sed veritatis & salutis, de hoc aliquid dicamus: si sana doctrina sapientum attentius perlegatur, ubi cum aliquo pactum initur ut pecuniam tradat, non aliter beneficium aut dignitatem habiturus, ibi species contractus non gratuiti conspicitur intervenire. Nec ita lavari potest aquis excusationum ista pactio, ut a specie simoniacæ labis reddatur aliena. Hinc enim evenit, ut plurimi qui & Deo gratiores, & saluti animarum procurandæ utiliores essent, qui pecunia carent, aut ipsam non afferunt, ad dignitates minime assumantur. Hinc plerumque accidit, B ut & cupidi & ambitiosi, qui seipsos gradu ambito indignos reddunt, promoveantur facilius. Et ubi temporale commodum impellit animum ad deserendum dignos, promovendum indignos, quis illum a specie labis simoniacæ purum affirmabit? Sed & ex hoc contingere potest, ut Romani pontifices facilius inclinentur ad sibi attrahendum collationes dignitatum & beneficiorum, electiones perturbandum, jura infirmorum impediendum, canones super his editos sub umbra plenitudinis potestatis infringendum: quod fortasse non agerent, si non esset pecuniæ interventus, sed unicuique suum relinquerent officium, & ipsi desuper vigilarent, correcturi C delinquentes, & majoribus intenturi. Sicque tunc ecclesia optime disponeretur, & adhuc nostris temporibus inolevit, ut, cum vacat una ecclesia, fiant translationes plurimæ, per quas plurimæ ecclesiæ vacare possint, ex quibus pecuniarum exactio magis & magis abundet: quæ quantum ecclesiis & saluti animarum noceant facile est videre. Quis non intelligit hoc promovendi genus per interventum pecuniæ ex radice avaritiæ adinventum plus fovendæ ambitioni quam animarum saluti esse accommodum? Qui enim dignitates ambiunt, illi pecunias conquirere laborant, quarum suffragio gradum assequantur honoris. Hinc sua vendunt patrimonia; hinc se feneratoribus obligant: D quibus postea satisfacturi prædia, possessiones & castra ecclesiis pertinentia, interdum alienare coguntur. Hinc regiones variæ depauperantur & evacuantur pecuniis. Hinc prælati per annos plurimos suspensi a divinis sæpenumero hac tempestate nisi sunt. Neque hæc est primorum fructuum collectio, quæ beneficiis libere expeditis aliquando colligi solebat: immo etsi nunquam fructus illos prælatus ipse sit collecturus, si etiam infra triduum moriturus sit, pecuniam ex patrimonio aut aliunde solvit, quæ nunquam deinceps restituitur. Non certe sic patres antiqui annatas exegerunt, vel potius pecunias sub nomine annatarum, licet fructus aliquos, absque E hoc quod pecunia in collatione interveniret, reservandos pro necessitate temporis tunc instante duxerunt: non tamen ut perpetuo talis esset reservatio duratura. Numquid ex hoc reprehendenda est hæc sancta synodus, quasi sedem apostolicam exinanire velit, dum modum illum exactionum reprobat, qui tantopere officit saluti animarum? Numquid illam epistolam adversus sanctam synodum proferre decuit, quod ipsa mendaciter se asserit in repressionem avaritiæ, simoniæ, ambitionum, & aliorum vitiorum, ordinationes & salubria de-

ANNO CHRISTI 1437.

decreta condidisse? Certe nemo inficiabitur formam decretorum nostrorum super electionibus rite celebrandis, super collationibus & confirmationibus libere expediendis, & aliis prius memoratis, ad expellendum illa genera peccatorum esse convenientissimam. Nec ad contumeliam diximus, sed ad plurimam salutem efficiendam, abusus illos habentes speciem simoniacæ labis, per Romanum pontificem foveri, dum hæc tollere & perturbare, cum potest, omittit: immo, si abusus tali labis specie respersi per ministros ejus committuntur, eos fovere dicitur, cum eos non perturbat: & vehementer pertimescere debet, ne dure propter illos corripiatur a domino, qui Heli summum sacerdotem durissime punivit, dum filios suos efficaciter corrigere negligebat. Sed nec in his quibus divina majestas offenditur, & salus impeditur animarum, continuare oportuit, prætendendo excusationem non adhibitæ alterius provisionis; cum timore perpendi temporale emolumentum, nimis inconsultum sit regni cælestis hereditatem negligere, & animarum perpeti detrimentum. Sed & dictum erat per hanc sanctam synodum provisionem esse fiendam ipsi Romano pontifici juxta ejus indigentiam, si animum ejus ad observationem decretorum videret benigne inclinatum. Nec autem ipse aut suam indigentiam aperuit, nec decreta exequi compertus est. Videns itaque hæc sancta synodus jugiter animas hominum his abusibus illaqueari, decretaque sua pro repressionibus talium edita contemni, videns (ut præmittitur) divisiones in ecclesiis per canonicarum electionum manifestam conturbationem nimium adaugeri, videns & alia vigere schismata, dum illi qui per hanc sanctam synodum alligabantur, per Romanum solvebantur pontificem, ita ut jam in populo Christiano serperet illa divisio, ut quemadmodum quondam dividebantur Corinthii, & unus dicebat, *Ego sum Cephæ*, alter, *Ego sum Apollo*, sic & nunc unus ajebat, Ego sum papæ, alter, Ego sum concilii: dum Romanus pontifex hujus sanctæ universalis synodi in his operibus non tenebat unitatem, neque beatissimi papæ Damasi imitabatur exemplum, qui & de his nullatenus cognoscere volebat quæ sancta synodus diffinivisset. Attendens præterea hoc sacrum concilium prosecutionem reductionis Græcorum, quam tantis impensis & laboribus inchoaverat, multipliciter impediri, & denique universa quasi facta ecclesia perturbari ex hac divisione, quam adversus synodum congregatam & salubria ejus opera, ipse dominus Eugenius confovebat, atque per minus debitum regimen ecclesiæ cuncta in pejus ruere, miserta est tandem synodus ipsa ecclesiæ Christi tanta ægritudine laborantis; & zelo domus Dei accensa eumdem dominum Eugenium citare decrevit, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales convocare, ut ipsis auxiliantibus conveniens & salutaris provisio ecclesiæ donaretur, priusquam deteriora contingerent. Commemoravit cum dolore, non sine informatione præcedenti, defectus aliquos, qui pubblice & notorie in præjudicium & scandalum gregis dominici super regimine ipsius ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus adesse ferebantur, ut, omnibus in melius emendatis, salus & pax redderetur populo Dei. Dolet quidem plurimum sancta synodus, quod talia commemorare oporteat: nec libellum famosum confecit, ut objicitur, sed tantum recitavit ea non animo diffamandi, sed corrigendi, prout ad eam pertinebat, quæ jam in publicum prodierant, dum pro debito officii a Christo suscepti negligere non potest, quo minus in hac urgentissima necessitate languoribus universalis ecclesiæ medelam quærat donari salutarem, & pro ea instet vehementius, impleatque divini Apostoli præceptum scribentis Timotheo: *Argue obsecra, increpa in omni patientia & doctrina: erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt.* Rursumque ait idem apostolus: *Peccantem coram, omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.* Quod in peccatis pubblicis agi potest, maxime per eum cui reformatio & correctio pertinet aliorum. Sed & beatus Gregorius in suo pastorali, illos qui dum deficiunt se bene agere credunt, docet a pluribus oportere increpari. Verum citationem præfatam aliquanto asperius ferens Romanus pontifex aliqua in adversum per eorum (ut creditur) suasionem, qui magis loqui quærunt sibi placentia, quam ipsius æternam salutem & universalis ecclesiæ relevamen perquirere plurima peragere conatus est, atque inter cætera memoratam universis Christi fidelibus direxisse dicitur epistolam: in qua non correctio, non emendatio, proh dolor! affertur, sed quæ sibi objiciuntur, mendaciter prolata esse scribit per hanc sanctam synodum, quam utique honestioribus verbis alloqui decebat. Verum ipsa pro sua charitate omnia cum mansuetudine ferre decrevit, improperia etiam suaviter sustinens, dum arguendo & obsecrando in omni patientia & doctrina possit homines perducere in salutem. Sed debuit arbitrari Romanus pontifex populos non esse scriptis suis in factis propriis & personalibus credituros. Neque hunc modum convenientem existimabunt, ut ipse vocatus ad synodale judicium illud subterfugiat, & ad dispersos hinc inde quærat seipsum propriis justificare sermonibus. Quis enim est qui epistolam conscribere non possit, & in ea quæ volet asserere? Quod si propriis sermonibus seipsum quis hoc pacto justificare possit, pauci erunt qui se deficere fateantur. Quod si olim beati summi pontifices, Leo, Damasus, Sixtus, se in synodo expurgare curaverunt, ut scandalum a fidelium mentibus tollerent, multo amplius ipse dominus Eugenius comparere debuisset, qui in eo casu tenetur, ubi de defectibus notoriis & scandalizantibus ecclesiam delatus est, in quibus synodum universalem in papam jurisdictionem habere nemo ambigere juste potest. Honestius quippe fuerat per se vel alterum in synodo comparere: &, si non probarentur quæ de ipso dicta erant, eluceret coram omnibus justitia ejus. Si autem & vera probarentur, debita conversione omnia contegerentur, & in melius emendarentur: sicque per debitam conversionem honorem plurimum & benedictionem obtineret in populis: imo & exemplum pœnitentiæ cunctis præstaret, per quam efficaciter reformatio ecclesiæ & salus daretur universis. Nam & pœnitentibus ait dominus per prophetam: *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, tamquam nix dealbabuntur.* Jam enim adeo peccata nostra creverunt, ut justitias no-

Imo Damasi sententia est, nulla unquam concilia, quæ non essent fulta auctoritate apostolica, rata fuisse. Vide supra tomum 3. concil. epist. 3. Damasi.

1. *Cor.* 1.

1. *Tim.* 4.

1. *Tim.* 5.

Falso accusatum Eugenium testatur Pius II. qui diu Basileensibus adhæserat: sed postea ad Eugenium rei veritate comperta se transtulit.

Leonem III. graviter accusatum, synodus quæ frequens Romæ convenerat, adeo non condemnavit, ut etiam palam coram Carolo Magno omnes episcopi dictitarent, sedem apostolicam a nemine judicari debere.

Isaiæ 1.

ANNO CHRISTI 1437.

stras proferre non oporteat, sed post naufragiom vitiorum oportet super secundam tabulam poenitentiæ pervenire in portum salutis. Cujus rei exemplum in beatissimo Petro apostolorum principe præclarum habemus, cui cum Paulus in faciem restitisset, & dixisset eum non recte ambulare ad veritatem evangelii, & non solum dixisset, sed & in epistola sua ad perpetuam rei memoriam scripsisset, non hoc moleste tulit beatissimus Petrus: imo expresse Pauli epistolas commendavit, in quibus hoc ipsum non ignorabat contineri, ut & hoc suis successoribus exemplum daret non moleste ferre, si eis per eorum coapostolos aliquid tale pro sua & universalis ecclesiæ salute diceretur. Sed unum in sua epistola summus ipse pontifex maxime prosequi videtor, quod hæc sancta synodus ab ejus exordio ipsum a papatu deponi affectavit; quod si rerum gestarum seriem in memoriam reduxerit, talia proferre desinet, Cum vix adhuc esset io papatu constitutua, dum ipsa synodus inchoata extitit, quomodo adversus eum tunc convenerat synodus, quæ de gestis ejus oullam adhue habebat notitiam? Quid tunc contra eum inteotaverat, cum ipse cœpit eam dissolvere? Deinde quam benigne, quam patienter, etiam post dissolutionem resarcitam, hæc ipsa synodus præstitas contradictiones, impugnationes, & resistentias, variis modia in dissolotionem ipsius & operum ejus tendentes, hucusque pertulerit, satis manifestum est. Sed neque in hac novissima citatione quidquam aliud quæsitum est, quam ut in necessitate maxima conveniens provisio Ecclesiæ donaretur: Nihil nobis gratius, nihil desideratiua est, quam ut ipse Ecclesiam Dei salubriter regat; non quidem ut pro libito volontatis suæ cuncta peragere velit, spretis canonibus sacrorum Conciliorum; sed juxta beatissimi Petri doctrinam sic regat, non ut dominans in clero, sed ut forma factus gregis, (Romanus enim Pontifex est universalis Ecclesiae minister, non dominus) atque etiam schismata & scandala submoveat, quæ contingunt dum heu nimium propriam studet implere voluntatem. Dicit nos ejus sanctam intentionem perturbasse: sed nos lateotem intentionem, nisi ex operibus & fructibua, cognoscere oon possumus. Nos judicamus ea quæ pateur, dominus aotem intuetur cor. * Numquid prohiberi potest libera hominis voluntas, ne fructus bonorum operum ex se producat, ot defectuosum regimen abhorreat, ut pacem & unitatem conservet? profecto longe melius suaderet animos hominum in approbationem justitiæ suæ, si bona opera se fecisse ostenderet, quam prædicando se habuisse bonam intentionem, quam homines nec intueri nec dijudicare possunt. Quis enim impedivit, * nec hodie impedit, ut abusus curiæ suæ non abstulerit, nec de præsenti auferat? Sed mirandum valde est, quod dissolutionem per eum alias revocatam & annullatam iterum approbare conatur eadem epistola, & processum concilii tunc contra hanc dissolutionem deductum reprobare: cum tamen dissolutionem ipsam irritam esse & inanem aperte per litteras suas confessus sit. Cui dissolutioni si patres paruissent, maneret adhuc regni Bohemiæ desolatio, nec Bohemorum ipsorum unio

1. Pet. 3.

1. Petr. 5.

Est certe etiam pastor & caput.

1. Reg. 16.

* f. Nonne

* forte aut

Mirum hoc dici de Bohemis.

A facta fuisset: imo quamplurimæ patriarum & terrarum desolationes, erroresque hominum, & mala innumera verisimiliter perpetrata fuisseot. Si illam dissolutionem destruxit, cur iterum eam sermonibus reædificat, cum dicat divinoa apostolus: *Si ea quæ destruxi iterum ædifico, prævaricatorem me constituo?* Illud autem valde flebile est quod dicit, eo tunc concilium sine jurisdictione & justitia, super illius dissolutionis revocatione ipsum monendo, processisse; adjiciens iterum, quod patres in concilio existentes contra divioam voluntatem ipsum supprimere quæsierunt, sive angustare potestatem, & se supra eum constituere supremos. Numquid ipse jam abnegare B volet jurisdictionem synodi universalis in sacra scriptura fundatam, & determinationem universalis ecclesiæ declaratam; cui declarationi si quis pertinaciter contradiceret, incideret in hæresim? Sed nec potestas angustatur, dum ita dirigitur, ut noo in destructiooem, sed io ædificationem procedat. Caveat pro Dei reverentia, ne, dum minora excusare nititur, & adversus salubres correctiones plus debito recalcitrare; in graviora corruat: qui & in epistolæ illius exordio dicere ausus est, patres io hoc concilio congregatos jam fere septem annis ab ipso Christi vicario & a suprema Romana apostolica sede, Christianorum matre & capite, segrega- C tos. * Numquid in hoc damnabit universos cardinales, patriarchas, episcopos, imperatorem, reges, principes, & caeteros, qui per se vel alios in hoc concilio fuerint; & denique ecclesiam per orbem dispersam, hoc concilium approbantem, ut dicat vel eos a capite & matre Christianorum fuisse segregatos, vel favisse segregatis? Dicendo quidem synodum a se fuisse segregatam, se potius a synodo segregatum affirmare videtur; quæ tamen universalem Dei ecclesiam repræsentat. Cum enim membrum a corpore disiungitur, noo totum a parte se dicitur separare, sed pars a toto segregari. Debuit quidem synodo universali ut membrum ipsius in unitate Spiritus D jugiter adhærere: & si relinqueret, noo tamen ipsa a suo vero capite Christo relinquitur. Non enim est generale concilium ecclesiæ, sicut una particularis conventio consiliariorum alicujua principis, cui papa ipse tamquam præsidens & dominus præsideat: sed est universalis ecclesiæ catholicæ conventus, continens & includens virtualiter & aoctoritative singulos gradus ecclesiæ, tam papatum quam caeteros, sicut membra ipsius ecclesiæ universalis: qoam propterea ipsum concilium repræsentare dicitur, prout jam confitentur universi. Quæ si attentius consideraverit ipse dominns Eugenius, seipsum ex segregatione potius reprehendet, desinetque in talem sy- E nodum congregatam in nomine Christi & in universalem ecclesiam proferre injuriam. Denique nos dicit vehementer studuisse ut inconsutilem tunicam Christi scinderemus: inveniet ipse nos pro unitate universalis ecclesiæ & ejus salute sedulo desudasse: nec possumus a Romana ecclesia separari, dum universalis ecclesiæ retinemus unitatem, in qua tam ipsa Romana Ecclesia, quam aliæ singulæ Ecclesiæ includontur. Et si aoctoritas quæritur, inquit Hieronymus, orbis major est Urbe. Sed ipse primus scissuræ & divisionis auctor extitit,

cum

ANNO CHRISTI 1437.

Galat. 2.

Quæ est synodus sine capite?

* f. Nonne

Unus solus tandem Basileæ cardinalis mansit, Eugenii hostis.

ANNO CHRISTI 1431.

cum primus synodum dissolvere, & se ab ea segregare incepit, atque in hujusmodi segregatione & divisione longo tempore persistere voluit, & nunc dum post longam expectationem ac multam patientiam ejus emendatio & regiminis Ecclesiæ Dei salutaris provisio quæritur, ipse loquitur grandia adversus sanctam synodum & ecclesiam Dei, ipse eamdem synodum dissolvere conatur, si de ipso judicium fiant, aut aliquo suorum præsidentium oratorum. Numquid ei conveniens est tale quærere diffugium, qui aliquando solebat per oratores suos circa hujus concilii exordia se ante omnes reformandum offerre, quodque de vita ejus audaciter inquireretur? Numquid hoc jam tolerabile est, ut propter effugiendam correctionem ipsius aut sui oratorum concilium dissolvere laboret: atque propter factum personæ suæ, quæ mortalis est, auctoritatem ecclesiæ immortalem confundere nitatur; sed ipsius adjutor est Christus, qui eam non deseret. Jam vero ad cætera dicamus, quæ citationi nostræ respondere volens, adversum nos retorquere nititur. Ipse alienationem terrarum excusare prætendens, dicit Nicolaum de Fortibrachiis & comitem Franciscum de * Cotugualla contra eum fuisse incitatos, qui dicentes se esse capitaneos concilii, terras ecclesiæ invaserunt, unde strages secutæ sunt. Si autem veritas rerum aperiatur, nunquam illi ab hoc sacro concilio invadere terras ecclesiæ jussi fuerant, neque res talis ullo tempore per concilium deliberata extitit. Verum videntes divisionem, quam ipse dominus Eugenius adversus concilium tunc fovebat, hanc acceperunt audaciam. Unde & qui divisionis hujus causa fuit, ipse etiam causa extitit malorum ac discriminum quæ exinde secuta sunt, quamobrem jam id diximus: illa prima dissolutio, per quam ab unitate hujus sanctæ synodi dominus ipse Eugenius voluntarie recessit, causa fuit & origo malorum. Sed postquam dissolutionem sustulit, numquid propterea terras ipsas ecclesiæ, quæ recuperari poterant, oportuit in alienas manus tradere, & titulum in eis alteri assignare, ut jam repeti non possent? & quo tunc vera alienatio patrata est? Quid præterea de alienatione aliarum deinceps terrarum facta, ut burgi sancti Sepulcri, & plurium, dicturus est, cum tamen ante adhæsionem ipsius jam per decretum hujus concilii specialiter terrarum omnium ecclesiæ alienatio sibi interdicta fuisset? Debuit quidem imitari beatum Ambrosium, qui imperatori quærenti hæreditatem Christi respondit: Absit a me ut Christi hereditatem tradam: non tradidit Naboth suam, sed proprio cruore defendit. Sic hæc jacula, quæ in sanctam synodum se excusando detorquere nititur, manifeste revertuntur in ipsum. Caeterum aliam excusationem super impedimentis indulgentiarum afferens, dicit se nullas indulgentias plenarias de novo contulisse, sed solum antiquas renovasse. Verum a si loca nominatim, quoties opus erit, designabimus quamplura, ubi pro causis exiguis, ut refectione materialium ædificiorum, plenariam concessit indulgentiam, tunc eo maxime cum ecclesia subsidiis Christiani populi pro exaltatione fidei catholicæ & reductione Græcorum indigebat, & in partibus Burgundiæ, Sabaudiæ, Franciæ, variisque regionibus notissimum habetur. Dum vero requisitus extitit, ut in concessione indulgentiarum plenariarum pro facto Græcorum expresse concurreret, dixit se, ne claves ecclesiæ contemnerentur, aut ejus vilesceret auctoritas, maturius incedere voluisse. Non timuit hanc auctoritatem vilescere vel contemni claves, si pro quibusdam ædificiis materialibus hæc indulgentia donaretur. Quod si, ut ipse allegat, incertus erat Græcorum adventus, numquid propterea non oportuit Ecclesiam præparare quæ in hujus operis prosecutionem erant necessaria, ut promissa Græcis implerentur, & ea disponerentur, sine quibus ipsi Græci ad terras Latinorum conduci non poterant? In quibus præparandis jam hæc sancta synodus a civitate Avinionensi septuaginta millia ducatorum in minutum accepit, & antea duodecim millia a patribus in concilio existentibus, dum priores nuntios ante biennium misit in Græciam, tres videlicet solemnes oratores, quorum unus ad nos rediit, alter vita functus, tertius usque in hodiernum diem pro conductione rerum permansit, plures quoque alias impensas fecit, super quibus omnibus nondum octo millia potuit colligere. Ecce quomodo patres hic existentes se in his rebus ditare quærunt, quorum plures ultra proprias pecunias, quas in mutuum tradiderunt, etiam mobilia & * localia sua pignori obligarunt. Sed dicit, cum res clericorum principaliter agerentur, superfluum fuisse laicos onerare: neque certe oneravimus laicos ipsos, sed tam clericis quam laicis, qui sua liberalitate & pietate in subsidium hujus rei quidquam contribuere vellent, indulgentias concessimus. Numquid hoc est aliquem compellere, aliquem onerare? Numquid hoc est novum in Ecclesia Dei, quod pro factis fidei catholicæ indulgentiæ concedantur? Adjecit insuper, affectasse omnes gazas Ecclesiæ ad tam pium opus protinus exhibere, sicut & opere se dicit adimplevisse, galeas, pecunias, & omnia, quæ pro Græcis ad Italiam transferendis necessaria erant, sua ex impensa transmittendo. Sed certe intelligimus ipsum hujus rei gratia exactionem quamdam valde odiosam, etiam super laicos Bononiæ constitutos, imposuisse. Fatetur autem hæc sancta synodus non auro & argento se esse hoc pacto fulcitam, sed sperans in adjutorio domini, qui eam hucusque confortavit & direxit, negotiis Ecclesiæ & fidei catholicæ conducendis fidelem & sinceram impendit operam, non verita expetere subsidium catholicorum populorum, quorum incumbit procurandæ saluti. Sed jam compellit ipse dominus Eugenius nos hujus rei aperire veritatem, quam libentius tacuissemus. Ipse diversis artibus hoc concilium dissolvere tentavit, aut in eum locum transferre, ubi liberius libitum suæ voluntatis impleret, & hujus sanctæ synodi reformationem subterfugeret, etiam priusquam de citatorio novissime ulla mentio haberetur. Tandem cum idipsum complere non posset, jam per medium Græcorum potiri sperat optatis. Hinc varia impedimenta & gravissimæ comminationes Avinionensibus datæ sunt, ne pecuniam præstarent. Hinc variae promissiones beneficiorum & dignitatum, hinc plurimae impensae in legationibus ad diversas regiones transmitten-

Cotignola

a) Forte, sibi. H.

* localia

ANNO CHRISTI 1437.

tendis consumptæ, hinc labores innumeri assumpti, ut aut concilium dissolveret, aut locum quem affectabat obtinere posset. Tandem cum jam pecuniæ & galeæ ex parte hujus sacri concilii in Avinione expeditæ fuissent, & antea octo millia florenorum pro Græcis congregandis in Constantinopolim transmissa, res quoque inchoatæ jam cum pace & tranquilla deductione deduci poterant. Nam & Græcorum oratores huc advenientes, quidquid dicerent, sempet in hoc persistebant, quod a decreto super conventionem ipsorum edito nullatenus recederent. Cui decreto in electione locorum per nos facta, & omnium aliarum rerum expeditione satisfactum erat. His ita feliciter dispositis, ipse dominus Eugenius volens metere ubi non seminaverat, qui & præcedentibus temporibus magis opportunum fuerat arbitratus ut legati mitterentur in Constantinopolim, tractaturi cum Græcis, & non fieret ipsorum conductio ad concilium œcumenicum in his partibus occidentalibus celebrandum; videns ipse jam in loca citramontana eorum conductionem disponi, tunc pecunias invenit, galeas transmisit, quæ ipsos Græcos in aliquem locum Italiæ, quem vellet, deducerent; non parcens honori Ecclesiæ Latinæ, in qua Græci jam, proh dolor! videbunt miserabilem divisionem, quam ipse adversus hanc sanctam synodum in prosecutione negotiorum fidei hujusmodi per eam inchoata exercet. Unde & maxima perturbatio rebus agendis affertur, & quæ prius pacato cursu deducebantur, nunc variis exponuntur fluctibus. Nonne sanctius fecisset prosecutionem inceptam in unitate confovere, quam pecuniam in fomentum divisionis & rerum turbationem consumere? Assentiat ipse, quæsumus, aliquando saltem in hoc tanto fidei negotio hujus sanctæ synodi tenere unitatem, quæ loca opportunissima in his partibus citramontanis elegit, ubi potentissimi principes Christiani & universitates studentium, præsertim in sacra thaologia, pax quoque & securitas magis abundant: ubi ad honorem Ecclesiæ Latinæ potest haberi conventus celebrior, & ad bonum fidei, ac ipsios unionis desideratæ efficacior. Nec ipse dominus Eugenius laborem veniendi ad hæc loca recusare debet, qui etiam in loca remotiora pro tanto bono proficisci deberet, ostendendo se fidelem Christi vicarium, qui pro salute gregis sui de cælo descedit, præsertim cum & ipse dominus Eugenius in hac epistola profiteatur se velle pati mortem pro reductione Orientalis Ecclesiæ, pro qua tamen (quod dolenter referimus) induci adhuc non potuit ut extra Italiam egredi vellet, quod si voluisset, poterat toti Ecclesiæ dare pacem. Imo & nostri oratores ad eum missi obtinere non potuerunt, ut pro Græcis conducendis ad loca per nos electa salvumconductum donaret, quem sæculares principes universi liberalissime concedebant. Non autem ipse conari debet Græcos ad locum non electum per hanc sanctam synodum evocare: quæ solum tria loca elegit, cum & Græci pepigerint in locum per nos eligendum advenire: nec pati debet hæc sancta synodus, ut adversus pacta inita & contra sanctorum decretorum suorum tenorem concilium hoc œcumenicum in alio loco sine suo consensu

Imo Græci cum Eugenio & ecclesia Romana sese amanter conjunxerunt.

Et tamen celebratum & quidem feliciter.

cum Græcis ipsis celebretur, ubi certa sequeretur Latinæ Ecclesiæ confusio, & incertus esset unionis Græcorum adventus, possetque contingere & illam unionem non perfici, & Latinam Ecclesiam in confusione ac deformatione manere, auctoritate synodali ipsius Latinæ universalis Ecclesiæ miserabiliter conculcata & prostrata, quæ nullatenus permittere possumus, sed ecclesiæ retinebimus, Deo favente, firmitatem & auctoritatem, atque nihilo minus unionem Græcorum juxta conventa pro viribus prosequemur. Interserit autem præmissa epistola veluti pro relatione * crimioi, quod in hac sancta synodo dispensationes, commutationes votorum, venduntur, ac beneficia. Sed nescimus unde hæc acceperit, nisi forsitan impugnare velit, quod in concessione indulgentiarum largientibus pia subsidia in opus Græcorum indultum est, ut commutationes votorum & dispensationes aliquas obtinere possint. Numquid & hoc illicitum est, quod illi sua peccata eleemosynis redimant, quæ eleemosynæ in prosecutionem illius saluberrimæ unionis Græcorum manifeste convertuntur? Quomodo autem alias dispensationes, quæ hic conceduntur, vendi asserat, cum homines hic ad matrem suam ecclesiam congregatam pro dispensationibus obtinendis sæpe refugere notum sit, ne illas magnas exactiones pecuniarum subire cogantur, quæ in curia ipsius domini Eugenii palam constat exerceri? Signet nobis unum qui in hac synodo beneficium, aut dispensationem, vel aliquod tale vendiderit, & videbit nos protinus debitum justitiæ peragere. Dicit non beneficiorum collationem, sibi plerumque adimendo illa, de facto conferre: sed si antiquatum synodorum acta perlegerit, quæ episcopos sæpenomero instituerunt, & destituerunt; imo etiam Nicæna synodus Eustathium episcopum de Nicæa Berœæ in Antiochiam transtulit: si etiam Matthiam apostolum & primos septem diaconos per concilia primitivæ ecclesiæ fuisse assumptos meminerit, non negabit in ipsis beneficiis per synodum universalem ministros justitiæ institui posse: quod tamen rarissime nos egimus, imo collationem beneficiorum per ipsum dominum Eugenium sustinuimus exerceri, licet multas inordinationes gratiarum expectativarum & nominationum agere conspiceretur; quibus mediantibus, in expugnationem ipsius sanctæ synodi & universalis ecclesiæ, varios sibi conabatur exquirere favores: sed cupiebamus semper fovere unitatem & pacem. Verba plurima per hanc epistolam in nos gravia proferuntur, quæ etiam occulta cordium sine affectibus dijudicans, dicit quod creditur in cordibus nostris potissime inesse avaritiæ ardorem. Ecce dum substantias nostras consumimus, dum promotiones & beneficia non quærimus, & ad bonum universalis ecclesiæ nostra vertimus studia, avari vocamur. Protestatur hujus epistolæ principium nostra (ut inquit) sacrilegia juridice retundere, superstitiones & errores velle sopiri. Sed dum ipse dominus Eugenius justitiam suam proferre debuit, refugit judicium: dissolvit, quantum in se est, concilium. Et insuper quæ in ecclesiam Dei proferat, quo pacto excusationes in peccatis adducat, præmissa testantur, quæ certe dolenter proferimus. Nam ipsum & rectius sapere,

* Forte, pro relatione criminis: Gallico par recrimination.

ANNO CHRISTI 1437.

re, & loqui veracius, atque honestius optaremus, nec ita coram mundo proprii animi efferre passionem. Sed cum omnia dixit quæcumque voluit, ubi sunt illa sacrilegia? ubi superstitiones? ubi errores quos nobis inesse dicebat, & quos sopire pollicebatur? Melius quidem fuisset verba tam injuriosa subjicere, ubi nullam penitus in re ipsa apparentia afferre potuit, nec Deo favente afferet in æternum. Nec propter opprobriorum talium, aut quarumlibet detractionum disseminationem, prosecutionem boni communis & defensionem universalis ecclesiæ atque conciliorum generalium, quibus robur fidei catholicæ duce Christo innititur, eodem adjuvante deseremus. Paucitatem nobis & imperitiam objicit eadem epistola. Sed, si veritatem amplecti velit, nullam hujus sanctæ synodi conclusionem in omnibus his quæ decreta fuerunt cœptam inveniet, in quam non longe major pars prælatorum, major pars doctorum, major denique pars omnium notabilium virorum consenserit. Imo plus quam duæ partes concilii in idipsum convenerunt, quod est copiose congregatum: & si omnium peritiam atque dona ex largitate sancti Spiritus distributa dividentis unicuique prout vult, consideratius examinasset, parcius talia loqueretur. Tandem illa subticendo quæ in emanata citatione dicebantur, vos Christi fideles exhortatur, ut schismata impiissima & horrenda (ut inquit) scandala devitetis, nostrosque conatus, quos impiissimos dicit, reprimere studeatis: quæ jam omnia, etsi gravissimarum injuriarum plena sunt, mansuete tolerare polliciti sumus, cum non nobis sit animus verbis contendere, sed totis conatibus perquirere, quid commodius, quid convenientius agendum sit pro ecclesiastica salute, sed dominus Eugenius schisma se abhorrere ostendit, & sub timore schismatis in hoc animos hominum perducere, ut adversus hanc sanctam synodum libere agere possit quæcumque volet, & divisionem quam ab exordio (ut præmissum est) inchoavit, ita conducere, ut confundatur synodalis auctoritas, & libitum suæ prævaleat voluntatis, atque sub velamine comminati schismatis ipse corrigi non valeat: quæ res etiam exemplum perniciosum afferret posteris, in magnam ecclesiæ desolationem. Nam quidquid summi pontifices vellent in futurum pro libito agere hoc possent, omni sublato timore, confidentes ob metum schismatis nunquam eorum correctionem per concilia generalia tentari posse. Insuper dum schisma dissuadet, ipse actu schisma perniciosissimum duorum conciliorum, quale nunquam auditum est, erigit, evocando aliud concilium in civitatem Ferrariensem, contra decreta concilii Constantiensis, & istius, ac etiam illa quæ sunt Græcis promissa, quæ ipse expresse approbavit. Nos autem, favente Christi gratia, nullum schisma facimus, imo veram ecclesiæ prosequimur unitatem, ut videlicet tam ipse Romanus pontifex, quam cæteri omnes unanimiter teneant unitatem ecclesiæ congregatæ, & non se separent ab his quæ universali consensu sunt constituta, soliditatem Petri teneant, quæ non in unius solius personæ voluntate consistit, quæ quotidie errare potest, cum & aliqui Romani pontifices in errorem lapsi sint, sed maxime residet in universalis ecclesiæ catholicæ conventu, quem Christus, caput verum ipsius, non deseret usque ad consummationem sæculi. Utque omnes idem sapiant cum ecclesia congregata, & cessent illa schismata, quæ proh dolor!, in oculis nostris jam vigere conspicimus, dum ipse dominus Eugenius in divisione inchoata nimium perseveret; qui etiam rursum ad dissolutionem semel revocatam revertitur, assidueque bonum universalis ecclesiæ conturbat: & nihilo minus adhuc expectamus, hoc maxime desiderantes, ut omnes prælati & principes Christiani, ac cæteri fideles, junctis animis & concordi sententia in his discriminibus consulant publicæ saluti ac regimini salutari totius ecclesiæ: nam res omnium agitur, hoc petimus, & requirimus, ut ecclesiasticorum copiosus numerus ex omni regione huc affluat, sicut ad hanc synodum universi status ecclesiæ sunt legitime vocati, & pariter deliberent quid potius pro unitate conservanda, & omnibus rebus ecclesiæ feliciter ordinandis expedit. Universos quoque jam intelligere speramus, hoc non esse schisma quærere, sed potius velle schisma perpetuum devitare; quod contingeret, si summi pontifices nostri temporis a sacris conciliis, quorum instituta sui prædecessores maxime exequi curabant, se vellent pro libito voluntatis assidue disjungere, & eisdem repugnare: cognoscentque jam cuncti apertius, quanta sit necessitas pro soliditate fidei & ecclesiæ retinere conciliorum unitatem, quæ dum magis oppugnatur, tanto magis in animis hominum elucescit: hoc disponente omnipotenti Deo, qui mala esse non sineret, nisi potens esset bona etiam ex eis elicere. Ideo dilecti ecclesiæ filii principes Christiani & universi fideles, his rebus per Dei gratiam intellectis, cognoscetis ubi veritas & justitia resideat, per quam ad pacem possimus pervenire salutarem. Vos ipsi juvate & orate, ut dominus Eugenius Romanus pontifex meliori fretus consilio, & propria voluntate paululum inclinata, ad pacem, unitatem, & salutare regimen ecclesiarum & animarum, benignius se convertat, & illum in visceribus charitatis hæc sancta synodus paratis animis amplexabitur, totis viribus adjutura, ut ipse in omnibus bonis semper abundet: ad hanc quoque civitatem veniant universi, qui de jure vel consuetudine conciliis generalibus interesse tenentur. Mittant huc principes sæculi suos oratores, ut super cunctis quæ pro bono ecclesiæ agenda sunt, communi omnium consensu capiatur conclusio salutaris, & in omni pace ac tranquillitate cuncta disponantur ad gloriam nominis Christi, & salutem ecclesiæ suæ, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum.

Hoc Eugenius non fecit.

Sed æquum erat vos in re non mala potius a propria voluntate discedere, & pontifici obtemperare.

Datum in nostra generali congregatione, in ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, decimoquarto Kalendas Novembris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoseptimo.

ANNO CHRISTI 1438.

IX.

Responsio synodalis facta oratoribus elect rum imperii Romani, &c. instantibus ut supersederetur in processu papa Eug-nii.

Sacrosancta, &c. ad futuram rei memoriam.

Audivit hæc sancta synodus affectionem devotissimam venerabilium archiepiscoporum, & cæterorum illustrium principum electorum sacri imperii, ad pacem & quietem ecclesiæ, quam vos egregii ipsorum oratores io nostra congregatione generali diserta oratione referastis; vicissim quoque audierunt discretionis vestræ zelum sincerum, quem sancta eadem synodus ad ipsius ecclesiæ salutem & pacem semper gessit, veluti per venerabilem archiepiscopum Panormitanum ex ordinatione hujus sacri concilii fuit in eadem congregatione latius explicatum. Deinceps pro affectu quem ed pacem in cordibus nostris sedulo gerimus, eb eisdem discretionibus vestris inter deputatos hujus sacri concilii quæsitum est, ut media ad pacem ipsam opportuna velletis eperire. Nam hæc sancta synodus omnie media intendebat gratis animis amplexari, per quæ euctoritas ecclesiæ servaretur illæsa, & reformetio tantis expetite temporibus, & pro que jam in conciliis Constantiensi, Senensi, & isto Basileensi tot sunt adhibiti labores, aliquem tandem fructuosum sortiretur effectum, ad Dei gloriam, & enimarum salutem. Vos vero pacis inveniendæ spem habere dixistis, si suspenderetur processus adversus dominum Eugenium papam IV. inchoatus, & interim opera daretur per dominos vestros illustres, ut ipse dominus Eugenius dissolutionem prætensam concilii per eum attentatam revocaret, & ea quæ adversus hoc sacrum concilium egerat, de quibus atque etiam de justitia ipsius concilii dominos vestros * plane informatos esse commemorastis. Utque insuper idem dominus Eugenius decrete synodalie susciperet, & de congregando concilio pro Græcis se non intromitteret, sed fieret epud Græcos ipsos instantia, ut venirent ad aliquem trium locorum electorum per concilium, quod si obtineri non posset, videretur de aliquo tertio loco eligendo qui & concilio & papæ tutus & accommodus foret; adjicientes quod ad papam super his destinaremus oratores. Et tandem, si concordia eliter non posset inveniri, super ipsius tertii loci electione conciliom & papa in aliquos compromitterent. Quibus per vos ex optima intentione & zelo sincero (ut credimus) expressis, matura deliberatione præhabita, duximus hoc modo respondendum: Laudamus & commendamus plurimum devotionem venerabilium archipræsulum & cæterorum illustrium dominorum vestrorum atque vestram, quam simul & justitiam hujus sacri concilii attentius considerare, & pacis media invenire conari conspicimus, laboribusque ipsorum & vestris gratia est habenda. Nos quoque ea cupimus efficere, quæ ad pacem salotarem consequendam, & piorum vestrorum desideriorum consummationem efficaciora sint. Speremus eotem, favente Christi clementia, pacem ipsam oobis & vobis pariter desideratam inveniri posse, si sororem pacis justitiam non prorsus abjecerimus. Nam ita justitia & pax osculatæ sunt, etque tali vinculo fœderatæ, ut quisquis unam sine altera quærit, neutram valeat amplecti. Si constantibus animis vjam justitiæ & veritatis ingrediamur, euctoritatem ecclesiæ & determinationes fidei jam in pluribus conciliis promulgatas, etque per universalem ecclesiam approbatas, totis viribus defendamus, quæ concorditer acclamant, Romanum pontificem teneri obedire universalibus conciliis, in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, & reformationem ecclesiæ in capite & membris, ac pertinentibus ad ea: ut quod veritas ipsa declarata sonat, opere impleatur, pacem optimem & nunc & in futurum universa ecclesia consequetur. Nec Romani pontifices pro libito suæ voluntatis implendæ adversus oniversales synodos tanta bella movebunt in continuam perturbationem ecclesiæ, sed benigne amplexabuntur, quæ universali consensu sunt instituta pro ædificatione ipsius ecclesiæ & animarum selute. Ipsi quoque hoc pacto a synodis universalibus omni favore & honore tractari merebuntur. Indocunt nos præterea existimare de futuris, domioum Eugenium papam IV. facilius ad hanc pacem inclinari posse pro salute animæ suæ, & totius ecclesiæ, si processus inchoatus per hanc sanctam synodum continuetur, quam si eodem processu suspenso oudis precibus de hoc interpelletur. Meministis, ut eredimus, dum altera vice concilium dissolverat, neque precibus inclytæ memoriæ Sigismundi imperatoris Romanorum, nec archipræsulum, & cæterorum illustrium principum electorum sacri imperii, aut quorumlibet aliorum, ad hujusmodi revocandam dissolutionem induci potuisse, donec ad suspensionem ipsius eb edministratione papali hæc sancta synodus procedere decrevit. Ubi vero nunc longe graviora, longe duriora peregit, & semel revocatam dissolutionem iterum attentevit, quid putandum est ex dilatione processus eventurum, nisi duriorem ipsius in cœpto proposito persistentiam? Jam semel post ejus eccusatam contumaciam, dilationem sexaginta diorum ad instantiam præfati imperatoris ac illustrium domioorum vestrorum dedimus. Et post lapsum illorum edhuc eliis plurimis diebus expectavimus. Quid istæ dilationes profeceriot vos ipsi conspicitis: quouiam etiem dominos vestros illustres litteras & ountios ed eumdem dominum Eugenium misisse commemoratis. Et quamquam plurimum sit eorum diligentie commendanda, nihil tamen ad salutem ecclesiæ Dei obtentum est. Interim ipse dominus Eugenius litteras & nuntios ad diversas regiooes misit in hujus concilii expugnationem: interim plurimos ad adeundum prætensum Ferrariense concilium convocare studuit, in scissuram ecclesiæ: interim laboravit ut Græcos ad locum quem vellet posset adducere, ot sub ombra eooventionis eorum correctionem effugere, & obedientiam, quam huic sanctæ synodo exhibere tenetur, eludere valeret. Cujus rei assequendæ gratia jam edversus honorem ecclesiæ Latinæ plurima scandala per ipsum dominum Eugenium atque suos, etiam in oculis Græcorum commissa sunt: & nunc in foribus est schisma

inau-

* plene

ANNO CHRISTI 1438. Vide bullam retractionum Pii II. quæ infra habetur

ANNO CHRISTI 1438.

inauditum duorum conciliorum, per erectionem ipsius præsensi concilii Ferrariensis. Jam imminet speratæ reformationis extinctio, auctoritatis universalis ecclesiæ prostratio, si non celeriter occurratur: neque aliud remedium nobis superest, quam ut per continuationem processus & justam suspensionem ab administratione papali ipse dominus Eugenius ad viam justitiæ & semitam veritatis reducatur, per quam pax gratissima non tantum in hoc tempore, sed & diebus futuris donetur populo Dei. Nec ista suspensio est ipsius depositio: adhuc illa differetur, nec ad eam nisi cum magna maturitate hæc sancta synodus procedere intendit: & interim illustrium dominorum vestrorum pia devotio apud ipsum dominum Eugenium laborare poterit, ut pacem ecclesiæ donet. Longe quoque facilius, Deo adjuvante, sua consequentur desideria, vehementiusque dominum ipsum ad pacis amplexus excitabunt, imminente depositione sua, si non assenserit precibus ipsorum, quam si suspenderetur processus: erit enim per Dei gratiam hæc suspensio non lethalis vulneratio, sed medicina salutaris, habebitisque in ulteriori dilatione, quod a nobis exposcitis, tempus prosequandi salubria media pacis, ad quorum cupitos amplexus hanc sanctam synodum semper paratam invenietis. Offert autem hæc sancta synodus venerabilibus archiepiscopis & ceteris illustribus dominis vestris plurimo honore dignissimis, quidquid ad pacem & prosperitatem sacri imperii & omnium prælatorum atque principum inclytæ Germaniæ efficere poterit, exhortans in domino devotiones eorum, ut saluti ecclesiæ ac paci semper intendant, benignosque favores semper & auxilia huic sanctæ synodo jugiter largiantur: & cum bona concordia atque diligentia debita talem futurum imperatorem eligere curent, qui languoribus universalis ecclesiæ sua advocatione subvenire possit, & universum populum Dei inter præsentium temporum calamitates consolari, ad ipsius omnipotentis Dei gloriam & honorem, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, decimosexto Kalendas Februarii anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo-octavo.

X.

Ferrariensem synodum & Latini & Græci venerantur.

Responsio synodalis ad fundamenta & rationes primæ & secundæ sessionum conventiculi Ferrariensis, ostendens quod papa erigendo ipsum conventiculum introduxit schisma in ecclesia Dei.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, universis Christi fidelibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Ut inter varias fluctuum procellas, quibus navicula Petri (sacrosancta videlicet Christi ecclesia) agitatur, cuncti fideles portum veritatis conspiciant, in quo animæ ipsorum salubriter quiescere possint in acquisitionem æternæ salutis nec timeant fluctus varios tribulationum, quæ adversus veritatem ipsam & ecclesiæ stabilitatem excitantur, sed usque in adventum domini stabiles atque firmi permaneant, apertissime coram omnibus viventibus declarare duxit hæc sancta synodus, quid in favorem defendendæ veritatis, ad status ecclesiæ conservationem, & divinæ legis observationem indefesse prosequitur.

Hæc reprobavit & damnavit Eugenius IV. ut habetur supra sessione 38.

Hæc enim veritas est, quod Romani pontifices concilia universalia actu congregata dissolvere sine ipsorum consensu conciliorum non possunt, neque de loco ad locum mutare aut prorogare. Hæc iterum est veritas, quod concilium universale potestatem a Christo immediate habet, cui Romanus pontifex tenetur obedire, in his præsertim quæ fidem concernunt, extirpationem schismatis, & reformationem generalem ecclesiæ in capite & in membris ac pertinentibus ad ea. Hæc est etiam veritas, quod Romanus pontifex non potest ea immutare quæ concernunt universalem ecclesiæ statum: quæ quidem veritates sibi mutuo cohærent. Si enim liceret Romano pontifici congregatum concilium dissolvere, prorogare, de loco ad locum transferre contra ipsius consensum, & dum in uno concilio agerentur quæ sibi non placerent in facto fidei aut generalis reformationis, aut schismatis, & talium hujusmodi, transferre ad alium locum placitum sibi, & ibi homines congregare; & si ibi iterum non fieret quod vellet, transmuttare in locum alterum, sicqua totam ecclesiam de loco ad locum ducere & reducere: quis non intelligit, ex hoc obedientiam ipsius ad universale concilium, ecclesiam militantem repræsentans, posse frustrari? Quomodo enim concilium papam in facto fidei, generalis reformationis, & ceteris judicare poterit, si illico, ut judicare cœperit, valeat per papam dissolvi aut mutari? Quis intellectus hoc capit, ut concilio in papam jurisdictionem exercere donatum sit a domino, & tamen concilium ipsum se in aliquo loco stabilire non possit, in quo jurisdictionem hujusmodi exerceat, sed ex voluntate papæ totaliter dependeat ipsius mutatio? Qualiter in his quæ sunt fidei obediet concilio, si concilium universale pro declarationibus fidei & extirpationibus hæresum congregatum, dum voluerit, in quemcumque locum citramarinum aut ultramarinum mutare possit contra consensum ipsius? Et jam dominus Eugenius papa quartus quidem in Constantinopoli conventionem Latinorum cum Græcis habere volebat, quam ipsi Græci synodum universalem fore dicebant, quod in effectum deduci non potuit, dum hoc sacrum Basileense concilium nequaquam consensit, arbitrans ex ea te gravia detrimenta posse Latinæ ecclesiæ imminere. Quomodo denique ecclesiam congregatam audire compelletur Romanus pontifex, si ipsius congregationem, prout ei videbitur, valeat immutare? cujus ecclesiæ auctoritas, respectu cujuslibet fidelis, cujuscumque dignitatis, in ipsis verbis Jesu Christi salvatoris nostri fundata est, dicentis Simoni Petro: *Si te non audierit, dic ecclesiæ. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis: Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælis.* Subdens post pauca: *Ubi duo vel tres congre-*

Ephesina secunda synodus legitime congregata per Leonem papam damnata est, & illo volente alio translata.

Matth. 18. Hæc nihil faciunt contra auctoritatem pontificis.

ANNO CHRISTI 1438.

gati sunt in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. Ex quibus divinis verbis auctoritatem esse attributam ecclesiæ congregatæ & universali concilio super quemcumque fidelem, cujuscumque dignitatis, ostenditur: ad cujus ecclesiæ judicium etiam Petrum, & in eo quemlibet successorem Romanum pontificem, Christus recurrere jubet, atque illius acquiescere judicio, quod & doctorum ac sanctorum doctrinæ declarationesque sacrorum conciliorum plene affirmant. Et dum his novissimis temporibus ex doctrinis male intellectis nonnulli argumenta & dubia adversus auctoritatem ipsorum universalium conciliorum afferre conabantur, frequenter ea quæ de Romano pontifice erga singulos dispersos scripta erant, ad universalis concilii congregationem applicantes, celeberrimum Constantiense concilium dubitationum talium hæsitationem a mentibus fidelium sustulit, & viam futuris præclusit erroribus. Sed neque a principio nascentis ecclesiæ usque in huc tempus auditum est quempiam Romanorum pontificum hoc attentare, ut concilium ecclesiæ quod universale reputaret contra consensum ipsius de loco ad locum ducere, aut ipsum dissolvere præsumeret. Numquid beatissimus Petrus apostolorum & discipulorum domini congregationem, dum celebraretur, voluit aliquando ipsis invitis dissolvere, aut in aliam mutare regionem? Numquid aliquis aliorum idipsum agere visus est, usquequo advenit ipse dominus Eugenius, qui hanc sanctam synodum Basileensem legitime congregatam in Spiritu sancto paulo post ejus prima exordia dissolvere, & in aliud tempus prorogare, atque in civitatem Bononiensem transferre tentavit; dicens se ob causam reductionis Græcorum id agere, sicuti ex tenore literarum suarum super hujusmodi dissolutione factarum apparuit? Sed continuo fuit ei declarata supradicta veritas, quod concilium congregatum dissolvere, prorogare, aut transferre non poterat sine consensu ipsius: & in secunda sessione ejusdem sanctæ synodi posita est eadem declaratio, ubi post recitationem duarum declarationum Constantiensis concilii, hæc verba ponuntur: Præmissis igitur, & nonnullis aliis Constantiensis concilii attentis, præsertim capituli quod incipit, Frequens, prælibata synodus Basileensis decernit & declarat, quod ipsa pro hæresum extirpatione ac morum generali reformatione in capite & in membris, nec non pace inter Christianos procuranda, ut præmittitur in Spiritu sancto legitime congregata, per nullum quavis auctoritate, etiamsi papali dignitate præfulgeat, dissolvi aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut potest, debebit aut poterit in futurum, absque ejusdem synodi Basileensis deliberatione & consensu. Hæc habentur in præfata sectione. Deinceps autem verbis illis utamur, quæ in decreto duodecimæ sessionis hujus sanctæ synodi, in qua etiam septem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales præsentes erant, legatusque sedis apostolicæ præsidebat, posita sunt: Dominus Eugenius ad nos quatuor oratores transmisit, non ut emendarent sed errata defenderent: nosque increparent, quod mox suæ prætensæ non paruissemus dissolutioni. Quibus per responsiones hujus sacri concilii veritas tam juris divini & humani, quod sine consensu concilii ipsum dissolvere nequiverat, quam facti, quod causæ prætensæ dissolutionis veræ non fuerant, extitit luce clarius patefacta. Hæc illico tunc diximus, commemorantes illam esse veritatem juris divini & humani, quod sine consensu concilii ipsum dissolvere nequiverat, prout latius in quadam responsione nostra, incipiente, Cogitanti, *&c.* fuerat declaratum. Sed & quantum nobis cordi esset hanc juris divini & humani veritatem, prout tenebamur, defendere, & errori contrario resistere, in altera nostra responsione, quæ incipit, Speravit, *&c.* data oratoribus ipsius domini Eugenii in nostra congregatione generali, in qua & ipsi cardinales numero septem & legatus apostolicus præsentes aderant, aperte ostendimus; hæc verba inter cetera proferentes: Cassetur ergo concilium Constantiense, & decreta sanctorum patrum, quæ declarant in his quæ universalem ecclesiæ statum concernunt, papam nihil posse immutare. Frustra enim membranas occupant, si unico verbo papa potest illa mutare; &, quod deterius est, auctoritate ecclesiæ talia posse videretur, si post hujusmodi contradictionem, inter concilium & papam ortam, concilium quasi victum liti cederet, & ipsum & alios Romanos pontifices in possessionem dissolvendi concilia poneret. Et post pauca sequitur, Mori malumus, quam tanto errori per ignaviam cedere. Deinde subjungitur ibidem: Hic articulus, de quo disceptamus, fidem concernit, qui sine interitu salutis negligi non potest. Si dominus Eugenius ecclesiam sanctam non audierit, quam hoc sacrum concilium repræsentat, oportebit tandem haberi ut ethnicum & publicanum. Si ecclesiam amplius offendere non vult, recognoscere necesse habet hoc verum fuisse & esse concilium, ipsumque dissolvere nequivisse. Hæc sunt verba responsionis illius, quæ hic inserenda duximus, malentes antiqua repetere, quam nova proferre. Insuper declaratum est in octava sessione, si Romanus pontifex aliud concilium erigeret, durante isto, non fore concilium, sed schismaticorum conventiculum. Deinde duodecima sessione generaliter adversus Romanos pontifices, concilia generalia dissolvere, prorogare, aut de loco ad locum mutare volentes sine consensu ipsorum conciliorum, pœnæ suspensionis & depositionis decretæ sunt. Demum autem cum jam ultra annum & dimidium ipse dominus Eugenius adversus præfatam veritatem repugnasset, præcepit sibi & mandavit hæc sancta synodus per præfatum decretum duodecimæ sessionis, ut dissolutionem per eum attentatam revocaret, & hoc sacrum Basileense concilium legitime inchoatum declararet, a tempore hujusmodi inchoationis continuatum fuisse & esse, prosecutionemque semper habuisse, continuarique, ac prosecutionem habere debere: quod si non faceret, infra terminum 60. dierum, extunc adveniente termino, esset ab omni administratione papali suspensus. Tandem huic monitioni paruit, & in forma sibi per hoc sacrum concilium in decimaquarta sessione ipsius designata, revocationem fecit per suas literas more Romanæ curiæ bullatas, decernens & declarans de consilio & assensu cardinalium sibi tunc assistentium, generale Basileense concilium a tempo-

re

Sed ipse legatus & multi alii ad Eugenium redierunt, relictis Basileensibus.

Tota ecclesia aliter sentit de concilio Ferrariensi & Florentino.

Sed scribit Platina adeo tunc eum bellis undique fuisse vexatum, ut vix ei respirandi facultas daretur: itaque postea sententiam mutavit;

ANNO CHRISTI 1438.

re prædictæ inchoationis suæ legitime continuatum fuisse & esse, prosecutionemque semper habuisse, continuari & prosecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac si nulla dissolutio facta fuisset: declarans etiam præfatam dissolutionem irritam & inanem, revocans insuper, cassans & irritans duas literas suas in palatio apostolico promulgatas, & tertias incipientes, Deus novit, & quidquid suo nomine in præjodicium aut derogationem prædicti sacri Basileensis concilii, seu contra ejus auctoritatem factum, attentatum seu assertum erat, eadem nulla & irrita fuisse declarando, addens quod a novitatibus & gravaminibus, seu præjudiciis inferendis ipsi sacro concilio, vel suppositis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu desisteret. Quibus per dominum Eugenium sic solemniter decretatis & declaratis, arbitrati sumus eumdem jam illi veritati meote integra, prout tenebatur, adhærere, quod concilium universale dissolvere non poterat sine consensu ipsius, dum illam dissolutionem quam ultra duos annos sustinuerat, & translationem in Bononiam, quamque per totum orbem publicaverat, quam etiam propter causam reductionis Græcorum factam esse dicebat, irritam & inanem esse decrevit, dicens, illa non obstante, sacrum Besilcense concilium a tempore inchoationis suæ legitime continuatum fuisse: quod quidem nullatenus legitime continuatum esse poterat, si potestatem dissolvendi & transferendi sine consensu concilii ex causa quam necessariam arbitrabatur, habuerat. Sic jam illam veritatem juris divini & humani, illum articulum qui fidem coocernit, ut præmisimus, etiam dominus ipse Eugenius approbavit, totaque ecclesia & populus Christianus in hac veritate conquievit. Sed, heu dolor vehementissimus rursum universam cooturbat ecclesiam. Dum enim sacrum hoc Basileense concilium videns maximam esse desolationem, cujus reformationi & salutari gubernationi pro honore Dei & salute animarum jam multis quæsitæ laboribus, & toti populo Christiano desideratæ, ipsæ dominus Eugenius multis annis obstiterat, qui ceteris omnibus viam salutis debuerat ostendere; videns etiam gravissimam scissuram quam dominus Eugenius in ecclesia ex itaverat, galeas & oratores in Græciam transmittendo adversus legationem bujus sanctæ synodi ibidem destinatam eum multa impensa facultatum nostrarum, & earum quæ ex gratuitis subsidiis fidelium populorum collectæ sunt, atque illa perturbando quæ cum imperatore Romæorum & patriarcha Constantinopolitano eadem hæc sancta synodus concordaverat, quibus & ipsa ex integro satisfecit, ut sic ipse dominus Eugenius posset ad locum quem vellet, modis indebitis, universam perducere ecclesiam, ubi posset dictare quæ sibi placerent, obedientiam hujus sanctæ synodi & reformationem subterfugiendo, decretaque concilii Constantiensis & istius ac veritates declaratas illudendo; qui & nunc Florentiam pro loco concilii habere volens, nunc illa relicta Bononiam aut Ferrariam vel locum alium pro libitu suæ voluntatis pro ipso concilio assignare, jam ad id manifeste redibat, quod concilia universalia de loco ad locum docere & mutare vellet, prout sibi videretur; videos sacrum concilium

A hæc & alia plurima per dominum Eugenium in offensam divinæ majestatis & totius ecclesiæ de facto attentari, voluit (prout teoebatur) remedium appooere, & regimini ipsius ecclesiæ Dei provisionem quærere salutarem. Tunc dominus Eugenius iterum de facto universale concilium sine consensu ejus dissolvere & in civitatem Ferrariensem transferre * dixit, casso quo contra ipsum, aut aliquem oratorum suorum præsidentium in concilio, procederetur; asserens se hoc facere ex auctoritate apostolica, ex certa scientia & plenitudine potestatis: iterum veritatem tantopere declaratam vehementius oppugnare aggressus est, præfigens etiam terminum triginta dierum, ultra quos

* forte se dixit.

B hanc sanctam synodum in facto Bohemorum quidquam agere prohibebat: & jurisdictionem supra concilium assumens in his quæ reformationem generalem ecclesiæ ac etiam fidem concernebant: atque illi veritati declaratæ expresse repugnans, quæ ipsum asserit teneri obedire universali concilio in istis & pertinentibus ad ea. Adjecitque ipse dominus Eugenius pœnas & censuras, si contra factum esset, totum decernens irritum & inane. Quis non videt hic veritatem conculcari, stabilitatem & firmitatem ecclesiæ prosterni, si non divina clementia ex alto provideret, atque servis suis in ejus nomine congregatis virtutem resistendi præstaret, opponendique se murum pro

C domo Israel, & ostendendi exemplo * scandalum in prælio in die domini? Quid ultra? dominus Eugenius se æstimans exinde fieri fortiorem in hac expugnatione veritatis, conventiculum apud Ferrariam sub nomine concilii generalis erexit, schisma gravissimum realiter inducendo: quod quidem fore conventiculum schismaticorum aperte fuerat declaratum. Ex his omnibus evideotius constare potest, considerantibus veritatis illius claritatem apertissimam, quod papa universale concilium contra consensum ipsius concilii dissolvere non potest, aut de loco ad locum transmutare; quam omnes docti & indocti ex supradictis lucidissime conspicere possunt. Quid igitur ne-

* forte exemplo stantum.

D cesse est ut fundamenta ipsorum Ferrariæ convenientium conemur eludere, quæ in prætensa sua prima sessione posuerunt, allegantes decretum nostrum 19. sessionis per papam approbatum, cui manifestissime illius conciliabuli erectio contradixit? Nam in eo decreto cavetur ut concilium Basileæ firmum remaneat, donec Græci ad portum applicuerint, qui portus similiter & locus futuri concilii non per papam, neque per aliquem alium, sed per concilium aut ejus oratores determinari debebant. Videant si hoc observaverint, & qualis ratio fundamentalis suæ prætensæ sessionis fuerit advertant. Subjecerunt etiam de schedula, quam apud nos conclusam dicunt, & conven-

E tionalem appellant: quasi ex ea erectionis talis conciliabuli velint aliquam apparentiam assumere. Sed si omnes schedulas hujus sacri concilii ab ipsius exordio legant & relegant, nunquam invenient ex verbis aut scriptis aut intentione ejusdem concilii processisse, ut domino Eugenio concederetur, quod sub quocumque colore posset pro transmutatione concilii nunc Florentiam, nunc Bononiam, nunc Ferariam assignare, aut ipsum quando sibi videretur dissolvere. Quod si de schedula ipsa loqui volunt, in qua concludebatur, certum ter-

Licet Basileenses id non probarint, ta-

ANNO CHRISTI 1438.

[illegible] papa fecit tota approbante ecclesia.

terminum civibus Avinionensibus assignari, infra quem pecuniarum expeditionem pro legatione mittenda in Græciam facerent, & nobis intimarent: alioquin universali ecclesiæ per alterius loci electionem provideretur: non fuit illa conventio concilii cum aliquo, sed conclusio facta inter nos, ut Avinionenses ipsi eam expeditionem non nimium protelarent, cujus conclusionis interpretatio & declaratio juxta casus occurrentes, & omnimoda dispositio ad ipsum concilium pertinebat, nec potestatem circa hoc disponendi in aliquem vel aliquos idem concilium transtulit. Dum autem, pendente termino, supervenit protestatio per præsidentes apostolicos, facta adversus decretationem loci Avinionensis, in schedula ipsa cum aliis locis Basileæ & Avinionis positam, quæ non parvam occasionem retrahendi animos Avinionensium ab expeditione pecuniarum præstabat, dum plurima impedimenta per dominum Eugenium & suos in Avinione huic expeditioni interim præstita sunt. Dum etiam ita accidit, ut nostri oratores in Avinionem applicantes non invenirent præcipuos gubernatores civitatis, quorum durante absentia res expediri non poterat: quibus illuc redeuntibus, tandem talis diligentia apposita est, quod circa terminum assignatum cives ipsi fidelissimi nobis intimarunt se contentasse capitaneum galearum nostrarum de 30000. florenorum, & cautos ac securos fecisse oratores nostros de toto residuo petitæ pecuniæ, prout & ipsi oratores nostri eo tunc suis literis intimarunt. Requirebantque Avinionenses ipsi, ut ad decretationem electionis loci jam factæ procederet concilium. Visum est autem ipsi concilio quod, attentis omnibus prædictis, præfati Avinionenses intentioni ejusdem concilii satisfecerant, quodque præfata decretatio fieri debebat. Nam & per hunc modum melius providebatur universali ecclesiæ pro expeditione legationis in Græciam, quam iterum intrando novas & magnas difficultates electionis alterius loci, dimittendo omnia quæ jam parata erant cum magnis sumptibus, & frangendo conventionem cum capitaneo galearum initam per totum concilium, cui & legatus apostolicus vexillum ecclesiæ & baculum peregrinationis manu propria tradiderat, cui etiam tanta summa pecuniæ jam fuerat assignata. Numquid ex hoc fuit data potestas alicui vel aliquibus, ut contra consensum duarum partium concilii & amplius possent se synodum generalem, repræsentantem universalem ecclesiam, nominare, & tradere totum concilium in manus papæ, ut ipsum in Florentia, & deinde in Bononia aut Ferraria poneret, vel in quocumque loco, quem ipse tutum & sibi atque Græcis accommodum judicaret, & pro quo galeas & pecunias faceret expediri? Numquid enim auditum est in aliquo legitimo universali concilio, quod minor pars, nominans se generale concilium, decretaret quæ ad universalis ecclesiæ statum pertinebant contra sententiam plurimorum. Et si hoc permitteretur, via periculosissima divisionum in conciliis universalibus futurarum & totalis destructionis ipsorum aperta videretur, utque exempli gratia hoc dicamus, non solum simplici conclusione, sed decreto solemni firmatum est in undecima nostra sessione, ut summi pontifices concilia universalia sine consensu ipsorum dissolventes, si infra quatuor menses non resipuerint, sint ipso facto suspensi. Et si suspensionem hanc per duos menses sustinuerint, ad eorum depositionem procedatur. Numquid in eo casu, si majori parti ex bonis causis videatur, non statim ad talem depositionem procedendum, minor pars sibi auctoritatem procedendi ad eamdem depositionem assumet? Denique quis sapiens existimabit hanc intentionem concilii unquam fuisse, ut paucis aliquibus potestatem dare vellet auferendi sibi libertatem electionis loci, & eam pro pecuniis & galeis habendis judicio domini Eugenii, attentis circumstantiis negotiorum ecclesiæ, subjicere; quam libertatem non sibi pro quacumque auri vel rei temporalis compensatione tradidisset ecclesia? Et, si Avinionenses defecissent, confidebat hæc sancta synodus in domino, quod aliunde suæ ecclesiæ bene providisset, auctoritatem universalium conciliorum conservando, veritates declaratas manutenendo, & reformationem ipsius ecclesiæ atque illa sancta opera inchoata confovendo, Conspiciant igitur illi qui Ferrariæ convenerunt veritatem rerum, & de ipsa melius se informent, ne suarum prætensarum sessionum in divisionem ecclesiæ tam inania jaciant fundamenta, quæ nec ullum colorem talia faciendi sibi afferre potuerunt. Præterea adjecerunt quod schisma venturum pertimescebant, & impedimentum unionis Græcorum. O mirandam allegationem! schisma se timere dicentes realiter schisma gravissimum perpetrarunt, aliud concilium contra istud erigere volentes, quasi altare contra altare ponentes; actu etiam perturbando quæcumque cum Græcis fuerant concordata. Sed quid trepidare debebant timore, ubi non erat timor, dum istud concilium videns ecclesiam undique turbari per ea quæ dominus Eugenius tam in Græcorum negotio quam in ceteris rebus (ut præmissum est) attentaverat, flebili querela plurimos suorum defectuum commemorans, vocabat ipsum dominum Eugenium, nec non etiam sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales convocabat, ut in hanc civitatem Basileensem omnibus securam cum aliis ecclesiæ filiis advenirent, saluti ecclesiæ in tanta necessitate consulturi, & super omnibus agendis tam in facto Græcorum, quam in aliis unanimiter provisuri? Quod si factum fuisset, sicut sincera intentione desiderabat hæc sancta synodus, non jam tantis procellis agitaretur Christiana religio: omniaque sedari & pacificari potuissent, poteratque hoc modo vera unitas & tranquillitas ecclesiæ dari. Illi vero timentes, ad schisma perpetrandum proruperunt. Illique schisma faciunt, qui ab unitate ecclesiæ congregatæ se segregant. Sed quid ultra in respondendo illis quæ apud Ferrariam aguntur insistimus? Licet enim ibi convenientes tractent, loquantur adversus hanc sanctam synodum ejusque supposita, & eas quas appellant sessiones celebrare conentur; unico verbo omnia solvuntur, omnia destruuntur, ac unica veritate declarata, velut uno sole lucente, omnes factorum illorum & dictorum rivuli exsiccantur: Papa concilium Basileense sine ipsius consensu dissolvere aut de loco ad locum mutare non potest. Hæc veritas fundata est supra firmam petram, adversus quam domi-

Pius II. scribit, Eugenium una sine ratione in Italiam concilium advocasse: itaque in re non male obtemperandum illi erat.

Utinam hoc in vos non quadret.

ANNO CHRISTI [illegible]

minus Eugenius tantis temporibus decertavit, cui & jam semel cedere aperte compulsus est: hæc omnes fulminationes pœnarum, quæ adversus ipsum Basileense concilium, supposita ejus & adhærentes eidem promulgantur, irritas facit; hæc illud conventiculum in conspectu Dei & hominum prosternit; hæc cum ceteris aggravantibus ipsum dominum Eugenium suspensum esse fecit ab omni administratione papali; ad cujus suspensionis declarationem quam juste post moniriones & dilationes congruas processerimus, ex aliis nostris decretis & epistolis evidentius constare potest: per quæ etiam omnibus satisfecimus quæ adversus hanc sanctam synodum & processus ipsius dominus Eugenins inducere conabatur. Verum adhuc ipse, postquam ab omni administratione papali suspensus est, supposita hujus sanctæ synodi gravibus pœnis, necuon etiam dilectos ecclesiæ filios cives Basileenses afficere nititur, si ipsam sanctam synodum diutius sustinuerint: victualiaque & alia necessaria ad usum hominum denegari jubet, quo ipsos viventes necare ausus est: ac denique aliqua portantes ad hoc concilium spoliari, & eorum spolia primo capientium occupari concedit. Et quid hæc omnia valent, etiamsi multo adjicerentur grandiora, dum ab illo fiunt qui ab omni administratione papali suspensus est? ut quid frustra tam vehementes ictus illo gladio vibrare conatur, qui jam a suis manibus provide ereptus est? Post hæc tamen subjicit omnia relaxari & pro infectis haberi velle, quoad illos qui infra terminum per eum assignatum obedientes fuerint: omnia remitti vult, dummodo suæ voluntati hæc sancta synodus obediat. Fuissemus autem & nos parati suæ complacere voluntati, si non repugnasset veritati. Sed non potest eadem sancta synodus illum deserere; qui est via, veritas, & vita, ut hominis morituri impleat voluntatem: non potest consentire, nt solidam veritatem ecclesiæ in vacillationem adducat, ut stabilitas & firmitas veritatum, quas ipsa ecclesia declaravit, victa reddatur: quibus prostratis, nec ordo, nec decor, in Christiana religione manerent. Et cum ante quadriennium adversus primam dissolutionem, præsentibus etiam hic (ut præmissum est) pluribus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus & sedis Apostolicæ legato, diceremus: Malumus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere; hic articulus, de quo disceptamus, fidem concernit, qui sine interitu salutis negligi non potest: non possumus nunc dicere: Faveamus errori, salutem nostram negligamus: non debemus esse homicidæ animarum nostrarum & aliorum fidelium, ut dominum Eugenium & successores suos ponamus in possessionem dissolvendi generalia concilia contra consensum ipsorum, & ipsis nullatenus obediendi. Nec id tolerandum est, ut sub umbra adducendi Græcos in Ferrariam & locum suæ voluntati deditum, aut per quascumque practicas, auctoritatem universalium conciliorum conculcet, veritatem ac stabilitatem ecclesiæ prosternat; & sub colore prosequendi modis excogitatis ea, quorum futuri eventus incerti sunt, ex nunc certam confusionem & gravissimam plagam universæ inducat ecclesiæ; fidem nostram lædat; reformatioque ipsius ecclesiæ, quam tantis laboribus pro honore Dei creatoris nostri & animarum salute tamdiu quæsivimus, forsitan supprimeretur. Cujus executioni si operam dare dominus Eugenius voluisset, nec in hoc tempus differre, neque locum alium pro benefaciendo, & deformitates abusum eum effectu tollendo, expetere oportebat. Prosecuta est hæc sancta synodus, & prosequitur, ut electiones prælatorum per singulas ecclesias canonice celebrentur, juxta dispositionem sacrorum canonum; per quos grex Dominicus dirigatur in salutem: ut dignitates ecclesiasticæ & beneficia sine interventu pecuniæ datæ vel promissæ conferantur: ut sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, virtutibus & scientiis præcellentes, de singulis regionibus proportionabiliter assumantur, qui toti orbi salubriter consulere possint; electionesque summorum Pontificum ad universæ ecclesiæ salutem debite celebrentur, beneficia idoneis ministris per eos, ad quos pertinent assignentur. In causis & litibus movendis unicuique sua servetur jurisdictio, & non confundatur ordo ecclesiasticus. Non vexentur homines injuste, nec personæ destruantur. Non exhauriantur ultra modum regnorum & provinciarum pecuniæ; sed omnia ordine debito in ecclesia disponantur, ad honorem Dei & salutem animarum. Decretaque saluberrima super his & aliis plurimis rebus, super reformationem ecclesiæ Dei in capite & in membris, hæc sancta synodus edidit, quæ non potest sic permittere frustrari. Quantis vero exhortationibus & admonitionibus ipsum dominum Eugenium jam multis annis ad hoc excitaverimus, ut se & alios in viam salutis dirigeret, quidquid super hoc egerit, rerum evidentia monstravit. Designat igitur aut nos allicere blanditiis, aut comminationibus deterrere, ut veritatem deseramus. Si sæviat quævis persecutio, orabimus omnipotentem Deum, qui sanctis patribus nostris virtutem inspiravit omnia tolerandi pro defensione catholicæ veritatis, ut & nobis fortitudinem præbeat, ad ipsius veritatis & ecclesiæ suæ sanctæ conservationem, & usque ad animam & sanguinem resistendum, in quem firmiter & sine ulla cordium hæsitatione omnem nostram proiciamus fiduciam. Desistat ipse dominus Eugenius pro reverentia Dei & integritate fidei, quæ semper in Latina permansit ecclesia: desistat, sublatione perpetrati schismatis, ab intentatis conatibus, cui nec victualia nec necessaria tolli, nec quidquam quod suum sit eripi exquisivimus; sed ut acquiesceret veritati, & ecclesiam debite gubernari assentiret, & ea efficeret quæ essent pro ipsius & aliorum salute. Sed omnes ac singulos qui Ferrariæ conveniunt cum omni caritate reddimus attentos, ut ab inceptis, quæ forsitan sinistre informati, aut non satis omnia advertentes, attentaverunt, celeriter desistant; & ad veritates fidei defendendas pariter nobiscum in unitate spiritus conjungantur, nec ita complacere quærant voluntati cujuscumque, ut velint offendere Deum creatorem cunctorum. Si qui vero in rebellione perstiterint, coget nos Christi caritas & zelus justitiæ ultra pœnarum declarationem, adversus omnes illuc convenientes & mittentes, quam dudum solemni decreto fecimus, etiam alia graviora in ipsos quæ digna fuerint exsequi. Omnes tandem vos Christi fideles, quibus hujus sanctæ synodi sinceram intentionem pro defensione

Non est ita.

Magnum periculum, si in re non mala Pontifici obtemperare recusaveris.

ANNO CHRISTI [illegible]

ANNO CHRISTI 1438.

ne veritatis planis & simplicibus verbis aperire duximus, per viscera misericordiæ Jesu Christi requirimus, ut in conscientia pura & fide non ficta ecclesiam matrem cunctorum, quæ nos regeneravit in spem vivam hereditatis æternæ, adunare, & veritatem ipsius omni favore & auxilio defendere ac sustinere curetis, pro honore Dei & animarum vestrarum salute: ut vobis adjuvantibus, ipsa Petri navicula maturius in portum tranquillum perducatur: ut non solum adversus eam contrariæ tempestates prævalere non possint, prout eo adjuvante Domino poterunt, sed nec diutius eam valeant conturbare: orantes sine intermissione Patrem misericordiarum, ut gressus omnium dirigat in viam salutis, veritatis & pacis, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Datum Basileæ, in nostra generali congregatione, Idibus Martii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo.

XI.

Responsio synodalis ad schedulam protestationis contra processum Papæ, factæ per Franciscum de Barbavaria oratorem ducis Mediolani.

Sacrosancta, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Legisti per hos dies coram deputationibus hujus sacri concilii schedulam quamdam, Francisce de Barbavariis orator illustris principis ducis Mediolani, quam ex auditu ipso satis omnes intellexerunt, ex scientia aut deliberatione ejusdem ducis, aut sui magnifici concilii, minime processisse, eum de quadam citatione valvis majoris ecclesiæ Basileensis affixa pridie Kalendas Septembris, immediate sequentes tantum tres dies effluxerunt, quibus de Basilea in Mediolanum, & rursum de Mediolano in Basileam proficisci nequaquam possibile fuit. Nec præterea existimandum est, ipsum ducem illustrem, qui semper singulari devotione ac veneratione hanc sanctam synodum ac ejus auctoritatem colere curavit, omnia dici jussisse quæ in præfata schedula continentur. Ad ipsa tamen favente Domino respondere, ac de actis in hac sancta synodo reddere rationem parati sumus. Commemoras in primis nos convenisse pro pace populi Christiani, pro tollendis hæresibus & reformatione eorum quæ in orbe geruntur. Verum quidem hoc est; & quos labores jam his rebus per plures annos impenderimus, ut ipse nosti, & totus orbis conspicere potuit. Quot enim legationes in Bohemiam, quot in Græciam transmiserimus, quanta legatio oratorum nostrorum ad pacificandos principes per Germaniam, Galliam, Italiam constitutos, transierit; quantos sumptus, quantas vexationes & [a] fatigas earum rerum gratia subicrimus, non facile exprimi potest. Sed & quot salubria decreta, [b] quæ in orbe male geruntur, ediderimus; quantis instantiis laboraverimus, ut in executionem deducerentur, & præcipue apud Eugenium Papam IV. qui primitus eanones sacrorum conciliorum observare & exequi habebat, ac ceteros ad eorum observantiam inducere, sanctitatisque exemplum se cunctis ostendere, satis per orbem publicatum exstitit: & si fructum optatum non adhuc adepti fuimus, satis omnes conspiciunt quis hominum præcipue huic rei impedimento sit. Subjicis prætcrea, Francisce, velut dolendi deflendique casus graviorem querelam, dum ais non attendi preces principum petentium supersederi a processibus adversus Romanum Pontificem & illos qui apud eum constituti sunt inchoatis, quinimmo ipsos magis & magis in dies urgeri. Ex quibus depositionem ipsius Romani Pontificis & alterius electionem mox secuturas esse dicis, atque exinde schisma grave & plurima discrimina populo Christiano imminere. Attende in primis, quanta benignitate hæc sancta synodus precibus principum Christianorum in his negotiis hucusque condescenderit. Jam decimus quartus mensis ab eo die volvitur, quo citatio adversus ipsum Pontificem decreta est, ut ecclesiæ Dei oppressæ maximis necessitatibus, propter reformationis contemptum, ac schismatis introductionem ex alterius prætensi concilii erectione per eundem Romanum Pontificem jam tunc disposita, provideretur: contemplatione inclytæ memoriæ Sigismundi Imperatoris data fuit mense Octobris sexaginta dierum dilatio: quibus elapsis, rursum a processu per præfatam citationem inchoato, tempore multo supersessum est. Advenit deinde tempus, quo suspensio ipsius Romani Pontificis ab omni administratione papali vigesimaquarta Januarii facta est, propter prætensam dissolutionem & translationem hujus sacri concilii Basileensis in Ferrariam, casu quo contra ipsum aut aliquem præsidentium oratorum suorum, qui in hoc concilio fuerant, procederetur, aut fieret aliqua novitas, per eumdem factam & declaratam decimaoctava mensis Septembris; adeo aperte & enormiter contra decreta concilii Constantiensis & istius attentatam, ut nulla possit tergiversatione excusari. Atque etiam propter illam erectionem alterius prætensi concilii contra omnem formam prædictorum decretorum de facto, nona die mensis Januarii inchoata, urgebat decretorum sanctio, ut si hanc suspensionem sustineret ipse dominus Eugenius animo indurato, ad depositionem ejus procederetur. Quid factum sit ab illo tempore contemplatione principum catholicorum, quanta dilatio habita sit in rebus, lucidissime constat. Deponendus veniebat dominus Eugenius post vigesimamquartam Martii, juxta decretorum sanctionem. Jam sex fere menses exinde lapsi sunt, & adhuc perdurat expectatio. Non potes inficiari, quin extunc deponi poterat: non opus erat ulteriori processu, non examinatione testium, ex eo solo capite, quod suspensionem notorie sustinuerat per duos menses animo indurato. Ut quid putas hanc sanctam synodum tantis postea distulisse temporibus, nisi ut precibus principum catholicorum benigne faveret, ut etiam cuncti conspicerent, si pendentibus dilationibus dominus Eugenius reverteretur ad cor, si ad reformationem efficaciter capessendam, & in realem executionem tam in curia ejus quam alibi deducendam, propter honorem Dei & salutem animarum, si ad tollendum schisma introductum ex alterius prætensi concilii erectione, si ad recognoscendam ecclesiæ congregatæ & sacrorum universalium conciliorum auctori-

[a] Pro fatigationes.

[b] Forte, de his quæ.

ctoritatem suum inclinaret animum? Quid antem pendentibus istis dilationibus egerit, attente considera; & merito dices quod principium tuæ schedulæ ferebat: o dolendum, o gravissimum, o deflendum casum! Quis enim non ploret, quis non amarissimos proferat gemitus, dum tuetur auctoritatem sacrorum generalium conciliorum, quæ nervus est conservationis unitatis fidei, sacrorumque canonum & ecclesiasticæ disciplinæ, nunc per cujuspiam mortalis hominis voluntatem miserabiliter prosterni & conculcari? Sed quo pacto arguere poteris sanctam synodum, Francisce, si dum eam Romanus Pontifex acerrime impugnat, ipsa in sui defensionem suos processus justificat in manifestationem veritatis? Suggerunt auribus principum & aliorum oratores ipsius Romani Pontificis, falsas calumnias in citatione adversus eumdem decreta fuisse confictas. Examinari jubet testes sancta synodus plurimos super veritate & notorietate eorum quæ in ipsa citatione posita sunt in defensionem & justificationem sui. Numquid hoc reprehendere vis; & potius diligis ut eadem sancta synodus se ubique injuste infamari & de calumnia accusari permittat. Neque ex his conqueri debes ad depositionem festinari: cum & si festinare voluisset eadem sancta synodus, sine his dudum depositionem illam (ut præmisimus) efficere potuisset. Quid vero mali est, si deputati hujus sanctæ synodi, aut major pars ipsorum, aut duo ex ipsis, sicut eis commissum est, dum in examinatione procedunt, quamdam citationem affixerunt ad recognoscendum sigilla & instrumenta, stilum in hoc judicialem servare volentes, quem minime servare tenebantur? Nosse etenim debes Romanum Pontificem in citatione adversus eum jamdudum decreta fuisse citatum ad omnes & singulos actus, neque ulteriorem citationem esse necessariam. Quid reprehendis, si ex abundanti hanc novissimam citationem fecere deputati? Quid terminum brevem assignatum causaris, quasi in quolibet termino citationem in longinquam & diuturnam exspectationem decernere opus esset, postquam ad omnes & singulos actus exstitit? Sique omnes illæ objectiones facile evacuantur, quas adversus hanc novissimam citationem exaggerasti. Objicis etiam, in die feriato esse factam: sed, si recte advertas, altero die facta est, qui non feriatus erat. Sed affixio ejus idcirco die Dominico facta est in valvis majoris ecclesiæ Basileensis, ut in plurimorum notitiam deveniret. Unde patuit etiam non fuisse clandestinam, sicut in objectione altera dicere videbaris: & ipsa scripta tua edocent satis ipsam in eorum notitiam devenisse qui contradicere voluerunt. Nec præterea illi rumori respondere convenit, quem apud multos dicis esse de deputatis, quod suspecti sunt Romani Pontifici. cum ad eam rem viri probissimi electi sint, omni exceptione majores, adversus quos nulla justa causa suspicionis allegata est. Nec in levi rumore fundamentum facere debuisti, pro tali contradictione in synodum universalem suscitanda. Quomodo autem hanc materiam objicis non fuisse communicatam cum pluribus: qui scire potuisti longe ante pridie quam illa citatio fieret, fuisse per omnes deputationes concilii concorditer conclusum, ut processus concernens Romanum Pontificem ulterius continuaretur & perficeretur? Illa vero declaratio privationis exsistentium apud summum Pontificem, quam allegasti, ea solum amplectebatur & prosequebatur, quantum ad privationem dignitatum & beneficiorum attinet: quæ dudum in aliis decretis hujus sanctæ synodi, & præsertim in decreto octavæ sessionis incipiente, Sicut unica, jam ante quinque annos promulgato, ordinata fuerant. » Cujus » decreti verba sunt hæc: Si qua vero persona ecclesiastica, etiamsi sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, aut alia quæcumque, cujusvis status, gradus aut conditionis exsistat, Bononiam vel ad aliquem locum alium » sub nomine generalis concilii isto durante, » præsumat accedere, vel ibi manere, sententiam excommunicationis & privationis omnium dignitatum, beneficiorum & officiorum, ac inhabilitationis ad ipsa, incurrat » ipso facto: & de dignitatibus, beneficiis & » officiis talium, per eos, ad quos de jure » spectat, libere disponatur. Hæc in decreto » prædicto. « Quid plus operata est declaratio generalis quoad dispositionem libere de beneficiis & officiis faciendam, quam ibi decretum fuerat? Sed mansuetudine semper utens hæc sancta synodus, dum multi hujusmodi beneficia impetrare conarentur, ordinavit ut a collatione talium usque ad quadraginta dies supersederetur, quamquam jam longo tempore post varias admonitiones exspectati sunt. Sed quæ tu ipse dicis attentius considera. Subjungis in oratione tua, quod quidquid citra depositionem fecerimus, in debita veneratione & observatione semper habebitur. Quomodo igitur ea, quæ citra depositionem facta sunt & fiunt ita reprehendere conaris? Prædixisti insuper ventura esse inconvenientia plurima, si Romani Pontificis depositio fiat. Quæ autem futura sint Deus ipse cognoscit: sed an fiet depositio, vel non fiet, de præsenti non agitur. Processus continuatur, ut justitia hujus sanctæ synodi ad hominum constantiam manifestetur. Dudum, ut diximus, etiam absque ulteriori deductione processus; poterat fieri depositio. Videmus mala plurima per conculcationem auctoritatis ecclesiæ & sacrorum conciliorum exoriri. Errores insurgunt, & adversus determinationes universalis ecclesiæ in materiis fidei plures jam sua dogmata impune asserere audent: censuræ ecclesiasticæ contemnuntur; decreta & canones vilipenduntur, atque exinde vitia laxatis frenis per orbem debacchantur: discordiæ, divisiones, schismata in immensum vigent, qualibet fere vacans ecclesia duos patronos habet. Unus eligitur: alteri per reservationem providetur. Omnis inobedientia, omnis transgressio, jam per orbem elevatur: quod sancta synodus ordinat, Romanus Pontifex inficit: quod ipsa ligat, ille absolvit. Conscientiæ Christianorum in magnum labyrinthum præcipitiumque ducuntur. Et quasi ubique excommunicationum & censurarum vinculis jam animarum copiosa multitudo alligatur, judicialiaque detrimenta Christianitas universa sustinet. Et, dum nulla fit abusuum correctio, vitia dimittuntur impunita. Sed & omnipotentis judicis ira, quam peccatorum multitudo concitavit, multis jam modis flagellare conspicitur populum suum, ut convertatur ad pœnitentiam. Et si hoc concilium tantis laboribus congregatum

Nimis vos elevatis Romani Pontificis auctoritatem, qui tantus ecclesiæ pastor est.

Imo plurima mala peperit elevatio auctoritatis Rom. Pontificis, cui vos plus, fatis derogatis.

ANNO CHRISTI 1438.

gatum & continuatum absque aliarum rerum dispositione per resistentiam Romani Pontificis aut quidquam aliud superveniens dissolvatur, quantam putas universæ ecclesiæ totique Christianitati desolationem & confusionem fore secuturam? Quid autem in hac perplexitate rerum agendum sit, quo pacto ecclesiæ providendum, non facile existimare potest humana consideratio: sed sperandum est in misericordia omnipotentis Dei, quod banc sanctam synodum in suo nomine congregatam in eam partem diriget quæ magis placita erit suæ majestati: & qood synodus ipsa dictaverit, cujus notoria est auctotitas id omnes amplexabuntur qui ecclesiæ filii obedientes esse volent. Quod si in ea re huic sanctæ synodo obediendum non arbitraris, quam tamen universalem ecclesiam repræsentare in ipsa schedula tua censes; sed unumquemque principem adversus synodale judicium proprio judicio putas inniti debere: & qui ex alia parte dicis omnem potestatem ademptam esse summo Pontifici, & hoc tantum sibi relictum, quod nudum & inane Pontificis nomen habet, ita ut verius imago Pontificis quam Pontifex dici possit; adjiciens quod omnis administratio ad hanc sanctam synodum devoluta est: ubi jam obedientiam ecclesiæ positam putabis, si nec synodo judicanti nec Romano Pontifici obediendum arbitraris? Quæ deinceps erit sacrorum conciliorum auctoritas, si unusquisque illorum judiciis in reformatione capitis & membrorum obediat quando velit, quando non velit non obediat, aut priusquam aliquid judicatum sit de non obediendo protestetur; nisi eo modo synodus & eo tempore judicet, quo ipsa convenire arbitrabitur præsens judicium suum judicio universalis ecclesiæ in tantis tamque arduis rebus? Hæc quidem, Francisce, valde periculosa sunt in Christiana religione & ecclesia Dei, & quid in se importent alio tempore poterit latius aperiri. Nec credimus illustrem dominum tuum, qui ecclesiæ devotissimus & obedientissimus semper esse speratur, talia suo nomine dici aut fieri jubere. Potius te, o Francisce, humiliter, sicut decet ecclesiæ filium, consilia tua & auxilia subministrare decet, & sine intermissione orare cum ceteris fidelibus, ut Christus hanc sanctam synodum & ecclesiam suam dirigat in agendis, quam adversus synodale judicium protestari, quod an futurum sit, vel quale futurum sit, ignoras: atque præfigere modos universali concilio ex tua sententia; qui si non observentur, ut vis aut sentis, omnia injusta, invalida, & nulla esse etiam protestaris, & impingis huic sanctæ synodo impetuosam Romani Pontificis depositionem: quæ an ad depositionem procedet, vel qualiter & quando, nondum ipse cognoscis. Ad pacem nos invitas, quam utinam post longævam adeo expectationem vel tua devotio vel alius quilibet attulisset. At etiam impræsentiarum videmus impugnationem continuam hujus sacri concilii, & universæ ecclesiæ turbationem gravissimam, schismatisque continuationem in alterius prætensi concilii perduratione; pacem vero minime conspicimus, quam summopere desideramus; & pro cujus assecutione sperata hucusque distulimus & differimus eam proferre sententiam, quam, velut superius præmissum est, ferre poteramus. Sed neque dilationibus continuis in magnum gravamen universæ Christianitatis res istæ duci semper poterunt, sicut per dispendiosas missiones processuum ad principes hinc inde dispersos & longinquas expectationes agendum tua insinuat oratio; quæ intra se repugnantiam quamdam gerere videtur dum quærit processus hujus sanctæ synodi ad universos principes mitti, & nihilo minus ipsos compleri aut ulterius deduci non vult. Et quomodo fieret ut mitterentur, si non prius complerentur & perficerentur, ut in convenienti forma ostendi possent? Ut itaque finem nostra responsio accipiat, neque pacem recusamus, neque de depositione fienda quidquam adhuc certum determioamus: neque ullatenus protestationem tuam per te factam eut similes ob superiores rationes admittere possumus, nec admittimus; quinimmo si in hac forma protestationis persistere voles, quod non speramus, oporteret nos pro defensione ecclesiæ Dei & auctoritatis ejus ad alia juris remedia recurrere. In rebus autem agendis sic favente Christi gratia procedet hæc sancta synodus, ut nec illustris princeps tuus, nec quisquam fidelium possit cum ratione conqueri.

Datum in congregatione nostra generali, decimo tertio Kalendas Octobris, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo.

XII.

Responsio synodalis ad schedulam præsentatam in deputationibus per oratores principum super mutatione concilii in alterum ex tribus locis, etiamsi Papa & Græci non consentirent.

Sacrosancta generalis, &c. ad futuram rei memoriam.

Audiat vestra caritas, venerabiles & circumspecti viri oratores serenissimorum regum Romanorum & Francorum atque etiam ceterorum regum & principum, qui per hos dies huic sanctæ synodo Basileensi præsentes adfuistis, ea quæ super rebus per vos propositis zelus domus Domini nos in auxilio ipsius divinæ pietatis confidentes respondere urget atque compellit. Commendamus quidem in primis & ipsorum principum vestrorum piam devotionem, & vestram ad bonum universalis ecclesiæ, in quod pariter universa nostra vota & desideria sedulo adspirant. Quid enim aliud hæc sancta synodus tantis tamque assiduis laboribus jam per octo fere annos continuatos efficere cupit, nisi ut ecclesia Christi & salubri dispositione regatur, & optima pace & tranquillitate reflorеat? Sed ut nos & vos auxiliante pacis & salutis auctore Christo Jesu tandem id consequi valeamus, quod omnes communi consensu optamus, non supervacuum erit de necessitatibus & periculis, in quibus ipsa versatur ecclesia, [a] quidquam dicere: quæ etsi aliis nostris decretis & epistolis magna ex parte commemorara sint, tamen his jam ad memoriam cunctorum recenter deductis & plenius intellectis, salutaria remedia facilius inveniri poterunt, & efficacius præstari. Non latet discretiones vestras, quanto conatu jam tribus conciliis generalibus, Constantiensi, Senensi, & hoc præsenti Basileensi ela-

[a] Pro, quidpiam.

ANNO CHRISTI 1439.

elaboratum ſit pro pacifico & nrdinato regimine eccleſiæ ſub lege Domini & canonicis regulis diſponendo; ut non per varios abuſus aſſidue increſcentes ipſe ſtatus eccleſiaſticus decolorari & in deteriora ruere ſineretur, in offenſam divinæ majeſtatis, & periclitationem, confuſionem atque turbationem maximam univerſæ Chriſtianæ religionis. Neque inficiari poſſumus id eſſe beneplacitum divinæ voluntatis, ut hæc reſtauratio decoris domus Dei, & reformatio ſalutis ageretur: pro que efficienda jam hæc tria generalia concilia in Spiritu ſancto legitime congregata fuerunt, prout ipſi ſummi Pontifices & univerſi eccleſiæ miniſtri, atque etiam reges & principes Chriſtiani profeſſi ſunt, & omnis plebs catholica cognovit. Et ut dolorum præſentium originem aperto ſermone dicamus, pro hac nna cauſa reformationis eccleſiæ in capite & in membris, quam eum altis operibus exſtirpationem hæreſum & pacificationem Chriſtianorum principum concernentibus hæc ſancta ſynodus multa ſolicitudine & vehementi inſtantia proſequi cœpit, tot & tanta perturbationum genera quæ conſpicitis adverſus eam excitata ſunt. Cum enim decreta ſalubria ſuper celebrandis electionibus prælatorum, tollendiſque exactionibus, quæ ſub prætextu annatarum in collatione dignitatum & beneficiorum ac eccleſiarum proviſione intervenire ſolebant; atque inſuper de prælatis non transferendis invitis, de terris eccleſiæ Romanæ non alienandis, & alia quædam edidiſſet ſperans dominum Eugenium Pepam IV. non ſolum ea amplecti & maxime exſequi, verum etiam ceteros verbo & exemplo ad obſervantiam ſacrorum canonum inducere; præſertim viſa adhæſione quam huic ſacro concilio præſtiterat, ubi expreſſe affirmabat ipſum concilium debere continuari & progreſſum habere ad reformationem eccleſiæ in capite & in membris, ac pertinentia ad ea: idemque concilium pure, ſimpliciter, & cum effectu ac omni devutione proſequebatur, ut dicebat & intendebat proſeqni, ſicut in litteris ſuis patentibus more Romanæ curiæ bullatis, & per cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ tunc apud eum conſiſtentes ſubſcriptis, atque in noſtra ſynodali ſeſſione ſolemniter præſentatis & publicatis, latius continetur. Vidit autem deinceps hæc ſancta ſynodus, quod quaſi paſſim electionibus obſiſtebat, reſervationibus contrariis utendo: exactioneſque pecuniarum in collationibus beneficiorum & dignitatum magis in dies creſcebant, in illaqueationem animarum, depauperationem regnorum & provinciarum, violationem voluntariam ſacrorum canonum, & parvipenſionem auctoritatis concilii generalis, a qno canones ipſi editi erant, unde futurorum generalium conciliorum parvipenſio & gravis contemptus imminere videbantur. Nec ſic tamen ceſſavit ſancta ſynodus a proſecutione inchoati ſanctiſſimi operis reformationis eccleſiæ, ut voluntati Domini Dei pro ſuis viribus obſequeretur. Promulgati ſunt canones de numero & qualitate cardinalium, de reſtringendis ſupervacuis reſervationibus beneficiorum, de ſublatione moltitudinis gratiarum expectativarum; & cauſis in partibus ubi oriuntur ordinate tractandis. Necnon & alia plura ſalutem & tranquillitatem totius eccleſiæ concernentia, multoque ampliora & in

Videat lector Bullam rec. a ſtatorum Pii II. qua Eugenius graviſſime defenditur.

breviori tempore pro publica ſalute edita fuiſſent, ſi non graviſſima impedimenta obſtitiſſent, quæ huic ſanctæ ſynodo quaſi aſſidue procurata fuerunt. Quantum vero & canones ipſos & auctoritatem condentis reveritus fuerit ipſe dominus Eugenius, facta, proh dolor! nimis in adverſum multiplicata teſtantur. Admonitus eſt pluribus vicibus cum omni caritate, ut animum ſuum ad eorum obſervationem inflecteret quæ pro ſalute gregis Dominici ſtatuta erant, nec poteſtatem ſibi in ædificationem eccleſiæ datam verteret in deſtructionem. Et ne in quibuſdam ſuper minus ſufficienti proviſione temporalium aliquam prætenderet excuſationem, obtulit ei ſancta ſynodus, ſi indigeret, convenientem proviſionem exhibere, dum animum ſuum ad obſervationem decretorum ſynodalium videret benigne inclinatum. Ipſe autem, quod dolenter referimus, nimium dnre in adverſum obſtitit: ſolvebatque inſuper quos ligabat ſancta ſynodus, & ligabat ipſe quos hæc ſolvebat. Quibus ex rebus plurima ſcandala, diviſiones & ſchiſmata, tum in eccleſiis particularibus, tum in generali facto univerſalis eccleſiæ exorta ſunt. Viſuſque eſt in hoe unum vehementer aſpirare, ut hoc concilium ſic reformationi intentum abrumpere & aliud in ea parte Italiæ quæ ſibi magis placeret eligere poſſet, ut omnia magis ad ſuum libitum tractarentur: quod nec beneplacito divinæ voluntatis conſentaneum, nec ſaluti Dominici gregis, nec conſervandæ auctoritati ſacrorum conciliorum accommodum, attentis præfati domini Eugenii actibus, hæc ſancta ſynodus exiſtimavit. Cum vero ſuum in ea re deſiderium explere aliter non poſſet ipſe dominus Eugenius cogitavit ſub umbra Græcorum hoc tamdem aſſequi. Qui quidem antea voluerat ut cum eiſdem Græcis in Conſtantinopoli conventio fieret. Jamque orator ſuus cum Imperatore Romæorum ita fiendum eſſe convenerat, ſi hoc ſanctæ ſynodo placuiſſet. Verum ipſa ex hoc grave periculum fidei cathnlicæ judicavit poſſe imminere, ſi in eo loco tam remotn ab eccleſia Latina in faucibus Turearum conſtituto res illæ concludi & tractari haberent. Sed dum eadem ſancta ſynodus in eo propoſito perſeveravit, ut Græcorum ipſorum in regiones iſtas occidentales procuraretur adventus; locumque nominavit, in quo juxta conventiones cum ipſis habitas de ipſorum ageretur unione. (Nam & ſingulariter pro unione Græcorum & orientalium proſequenda eadem ſancta ſynodus inter cetera fuit a principio congregata, ac inſuper pro expenſis neceſſariis ſubſidia exquiſivit, tum ab univerſis populis fidelibus per indulgentiarum largitionem, tum ſingulariter a civibus Avinionenſibus per mutationem pecuniæ.) Novit Deus quanta impedimenta ex parte ipſius domini Eugenii & ſnorum in his præſtita ſunt, ut tamdem, deficientibus pecuniis & ſubſidiis ſacro concilio, in eam partem Italiæ, quam idem dominus Eugenius deſiderabat, tranſire cogeretur; ſicque per medium auri & argenti, in quo prævalere ſperabat, facta concilii & eccleſiæ in ſuam redigeret voluntatem. Sed cum divina miſeratio nec in his neceſſitatibus concilium deſereret, ſubſidiaque tum ex mutuo Avinionenſium, cum ex devotione populorum ſuppeterent; quorum ope ſancta ſynodus

dus suam legationem in Constantinopolim pro conductione Græcorum transmittebat: nec sic, proh dolor! cessavit idem dominus Eugenius aliud concilium, prout libitum erat, velle erigere, & Græcos perduci facere in locum qui sibi placebat nullatenus electum per hanc sanctam synodum, sicut ex conventionibus inter ipsam & eosdem Græcos habitis & per ipsum dominum Eugenium expresse approbatis eligi & nominari debebat. Quodque singulariter advertendum est, non solum conventioni habendæ in loco per concilium nominato obsistebat, immo & eum locum qui per suos præsidentes inter alia loca, licet nulliter & de facto, sicut in aliis nostris decretis & epistolis lucide ostendimus, nominatus erat, quique pecunias & galeas protunc parare conabatur, rejecit ac recusavit. Vidit autem hæc sancta synodus ex ea re schisma gravissimum jam parturiri per alterius prætensi concilii contra hoc verum concilium, & altaris contra altare dispositam erectionem; ad quam perficiendam ipse dominus Eugenius jam de facto alias galeas aliosque oratores in Græciam transmittebat, in contrarium illorum qui ex parte concilii missi erant. Unde periculosissima gregi Dominico vastatio parabatur & perplexitas animarum, irreparabilisque jactura auctoritatis sacrorum conciliorum & canonum synodalium imminebat; dum sic aut ecclesiam scindere, aut ipsius ecclesiæ facta in suæ libitum voluntatis redigere dominus ipse Eugenius conari videbatur. Non potuit dissimulare synodus, quæ multum patienter facta ejusdem domini Eugenii adversus ejus decreta & bonum regimen Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus longo tempore sustinuerat, quo minus ad ejus evocationem & citationem procederet; recepta etiam prius informatione summaria super his quæ de abusibus speciem simoniacæ labis habentibus, alienationeque & destructione plurium terrarum Romanæ ecclesiæ, perjurio, ac aliis in nostro citatorio synodali plenius designatis, fama publica ferebat: ut priusquam vulnera illata ecclesiæ cunctorum matri validioribus incrementis aggravarentur, super ipsius ecclesiæ regimine opportuna quæreretur provisio. Quid autem egerit vocatus ad synodum, pro Deo attendite. Non solum non venit, immo nec minimum servulum mittere dignatus est: neque non mittere contentus fuit, verum insuper synodum ipsam auctoritate Apostolica, ex plenitudine potestatis ac ex certa scientia in Ferrariam se transferre dixit, casu quo virtute citatorii synodalis in aliquo procederetur, aut fieret aliqua novitas contra eum & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, aut contra aliquem præsidentium oratorum suorum, qui in concilio fuerant; excepta causa Bohemorum, per triginta dies dumtaxat Basileæ tractanda; cum alter suorum præsidentium pro tunc archiepiscopus Tarentinus, quem in litteris præmissæ translationis nominavit, ad judicium synodale vocatus esset, occasione certarum litterarum super quodam prætenso decreto confectarum, de quo in eadem translatione mentio habita est: quas tamen litteras falso & clandestine bullatas fuisse constitit, prout in decreto vigesimæ septimæ sessionis hujus sanctæ synodi extitit declaratum. Cognoscebat ipse dominus Eugenius esse verum

Et cur non licet pontifici ex justa causa alio transferre synodum?

A & legitimum concilium in Basilea: & expresse tam ipse quam sui præsidentes ipsum in eodem loco firmum persistere debere condixerant & firmaverant, saltem usque ad adventum Imperatoris & patriarchæ Græcorum in ultimum portum citramarinum. Et, si interim aliqua necessitas mutandi locum supervenisset, mutari debeat concilium in locum propinquiorem ejusdem nationis juxta decretum concilii Constantiensis, quod incipit, Frequens, sicut in conventionibus firmatis cum Græcis expresse cautum erat. Sciebatque multipliciter fuisse declaratum per hanc sanctam synodum, etiam ex tempore primæ dissolutionis per eum attentatæ, quod concilium per B neminem cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis, dissolvi, aut de loco ad locum mutari, sine ipsius consensu poterat: quam esse veritatem juris divini & articulum qui fidem concernit, frequentius synodus ipsa ostenderat. Unde nullatenus tolerare potuit eadem synodus hanc traslationem prætensam, quam ipse dominus Eugenius, non obstantibus quibuscumque decretis concilii Constantiensis & istius Basileensis, & conventionibus habitis cum Græcis, per ipsumque approbatis, & declarationibus factis in materia fidei, attentasse comperiebatur: quibus omnibus derogatum esse velle videtur ex eo solo capite, si procederetur contra aliquem suorum præsidentium C oratorum. Minusque potest tantus error in summo Pontifice quam in quocumque viventium tolerari, quanto magis ipsum in fide orthodoxa eruditum esse, & recte sapere convenit, ne (quod absit) totum corpus gravis morbus invadat, si languor non fuerit curatus in capite. Videreque possunt clarissime omnes intellectus hominum, auctoritatem sacrorum generalium conciliorum aut nullam aut minimam deinceps haberi respectu summorum Pontificum si permitterentur ut concilium auctoritate Apostolica transferrent, casu quo procederetur contra ipsos aut aliquem suorum. Dicit veritas fidei in sacro Constantiensi concilio declarata, quod concilium ge-D nerale universalem ecclesiam repræsentans potestatem a Christo immediate habet, cui etiam summus Pontifex obedire tenetur in his quæ pertinent ad generalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris. Ecce citatur ipse dominus Eugenius super non observantia decretorum synodalium concernentium ipsam generalem reformationem capitis & membrorum, aliisque ad eamdem pertinentibus. Ipse autem præcipit concilio ne ulterius in his procedat: alioquin ipsum extunc transfert in Ferrariam: pœnas & censuras, licet tamen nulliter & de facto, in omnes qui post actus conciliares Basileæ exercuerint, fulminat. Addidit etiam, ut factum Bohemorum, pro quo E tot millia hominum interierant, eo casu ultra triginta dies non tractaretur in Basilea, ubi oratores regni Bohemiæ eo tunc constituti erant; cum quibus sancta synodus, super declaratione articuli de communione sub utraque specie gravibus & maturis disputationibus ac discriminibus laborabat. Potestne, o venerabiles oratores, hanc taliter attentatam dissolutionem & translationem hæc sancta synodus tolerare, aut sub dissimulatione transire; ubi per eam, dum prima ejus dissolutio longe minus gravis quam hæc secunda fuerat per-

ANNO CHRISTI 1439.

Cardinales plerique & Legatus ipse veniam postea ab Eugenio petierunt.

perpetrata, responsum exstitit oratoribus ipsius summi Pontificis in responsione synodali, in qua septem cardinales aderant, & legatus Apostolicus præsidebat: » Hic articulus fidem » concernit, qui sine interitu salutis negligi » non potest. « Malumus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere. Hæc verba ibidem dicta fuerunt, quæ nunc multo magis dicenda veniunt, ubi post declarationes super hoc factas per ecclesiam, post promissiones ipsius domini Eugenii quod abstineret in futurum a gravaminibus inferendis concilio & suppositis ejus, hæc prætensa novissima translatio sub talibus conditionibus, quæ nulla ratione colorari possunt, & tali tempore facta est. Quod si oportuit, ut primam dissolutionem, sine consensu ipsius concilii attentatam, declararet ipse dominus Eugenius nullam, irritam, & inanem; quanto magis de hac iterum attentata prætensa translatione hoc agere necesse est? Sed ulteriora prosequamur. In vim hujus translationis novissimæ idem dominus Eugenius aliam congregationem sub nomine generalis concilii apud Ferrariam erexit, etiam ante adventum Imperatoris & patriarchæ Græcorum: declaratione præmissa, quod conditio posita in præfata translatione jam erat adimpleta, eo quod sua contumacia fuerat per synodum declarata, dum ad synodum ipsam (ut præfertur) nec unum servulum mittere dignatus est. Ecce fundamentum erectionis alterius prætensi concilii & altaris contra altare, immo contra universalem ecclesiam: non solum adversus decreta Constantiensis & hujus Basileensis conciliorum, verum etiam expresse contra ea quæ per suos præsidentes in prætensa decretatione sua nominationis locorum ordinata fuerant, & quæ in conventionibus Græcorum approbatis (ut præfertur) per eumdem dominum Eugenium habebantur. Considerate in vero judicio, qualiter hoc factum a schismate excusari possit: præsertim ubi jamdudum in octava sessione hujus sanctæ synodi, præsidente sedis Apostolicæ legato, etiam ante ipsius domini Eugenii adhæsionem, » fuerat solemniter declaratum, quod sicut unica est Christi ecclesia, » sic non potest esse nisi unicum generale concilium ipsam repræsentans. Et quod si contingeret aliam congregationem sub nomine » generalis concilii, durante isto, erigi per » quemcumque cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis; non foret concilium ecclesiæ catholicæ, sed schismaticorum conventiculum. « Hæc verba ibidem habentur. Conspicite pro Dei reverentia, si post horum perpetrationem causam legitimam, immo urgentissimam, habuit hæc sancta synodus decernendi & declarandi ipsum dominum Eugenium Papam fuisse suspensum ab omni administratione papali, lapsis quatuor mensibus a die prætensæ dissolutionis seu translationis per eum (ut præfertur) attentatæ, præmissa monitione per solemne decretum, ut infra illud tempus quatuor mensium ipsam translationem revocare haberet, sub pœna ipsius suspensionis ab administratione papali ipso facto incurrendæ, juxta formam quæ dudum in decreto undecimæ sessionis hujus sanctæ synodi ordinata fuerat. Potestne aliquis huic suspensioni contradicere, quæ facta est a legitimo generali concilio universalem ecclesiam repræsentante, & ex tam urgentissimis causis, post tantum contemptum decretorum synodalium, continuationemque abusuum & deformitatum; post tam gravem læsionem auctoritatis generalium conciliorum; quam fidem tenemus ex determinatione universalis ecclesiæ nobis tradita, quam quilibet Christianorum tenetur usque ad animam & sanguinem defensare: post schisma perpetratum, propter quod merito sibi obedientia subtrahenda erat, dum (ut verbis dicamus beati Cypriani) se separabat a collegio sacerdotum & vinculo ecclesiæ: quo casu de Novatiano dicit idem Cyprianus, quod episcopi potestatem non potest habere nec honorem, qui episcopatus nec habere voluit unitatem nec pacem: post manifestam contumaciam & apertam rebellionem, dum sic ipse dominus Eugenius notorie & incorrigibiliter ecclesiam Dei scandalizabat? Quæ etiam suspensio decreta & declarata fuit ante adventum imperatoris & patriarchæ Græcorum ad ultimum portum citramarinum. Nam supradictus terminus quatuor mensium effluxerat, quo tempore concilium ipsum adhuc durare in Basilea nullus, quovis quæsito colore, ambigere poterat. Quid autem post ipsorum Græcorum adventum in erectione cujuslibet congregationis sub nomine generalis concilii efficere potuerit, sive apud Ferrariam, sive ad quemlibet locum alterum, cum jam ab administratione papali legitime suspensus esset, vos præclari oratores lucide conspicere potestis, etiam absque aliis necessariis rationibus, quas latius in aliis decretis & epistolis nostris deduximus. Et ut adhuc parumper de hac suspensionis evidentia summatim loquamur, determinationes præcedentes universalis ecclesiæ in hoc advertite. Olim Constantiense concilium in eo maxime decreto quod incipit, Frequens, pluribus in casibus decrevit summos Pontifices suspensioni ab administratione papali subjacere debere, propter bonum universalis ecclesiæ: & in ea sessione, quam super auctoritate conciliorum generalium celebravit, expresse statuit & declaravit, quod si quis, etiam summus Pontifex, » mandatis, statutis, » sive ordinationibus, aut præceptis cujuslibet » concilii generalis universalem ecclesiam repræsentantis obedire contumaciter contempserit in his quæ pertinent ad fidem ad extirpationem schismatis, & generalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris, » nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, ad alia juris remedia, si opus fuerit, recurrendo. Deinde » in undecima sessione hujus sanctæ synodi » statutum fuit, quod si summus Pontifex in » futurum attentaret concilia generalia actu » congregata dissolvere, aut de loco ad locum mutare sine consensu ipsorum, nisi resipisceret infra quatuor menses, suspensionem ab administratione papali incurreret » ipso facto. Et si hanc sustineret per duos » menses animo indurato, ad depositionem » ipsius procederetur. Subsequenter in duodecima sessione fuit monitus ipse præsens summus Pontifex, ut dissolutionem concilii per eum tunc attentatam revocaret infra sexaginta dies: alioquin extunc prout exnunc esset suspensus ab omni administratione papali. Postquam hæc omnia præcesserant, ipse dominus Eugenins adhæsit huic sacro concilio, dicens

ANNO CHRISTI 1419.

Eugenius certe non sine insigni contumelia potest Novatiano comparari.

Sessione IV.

ANNO CHRISTI 1439.

ipsum legitime ab initio sui fuisse continuatum, non obstante præmissa dissolutione, quam expresse declaravit nullam, irritam & inanem. Exinde oratores sui, ad præsidendum in concilio deputati, juraverunt expresse suis nominibus, decreta concilii Constantiensis super auctoritate generalium conciliorum edita, atque insuper decreta concilii Basileensis manutenere & defendere. Quis post tanta tamque solida universalis ecclesiæ testimonia ambigere aut in dubium revocare potest, si præfata suspensio per hanc sanctam synodum decerni ac declarari potuerit ac debuerit? Quod non solum clarissime conspicitur: verum etiam illud irrefragabile est, quod postquam suspensionem ipsam dominus Eugenius sustinuerat per duos menses animo indurato, ad ejus depositionem procedere incumbebat synodali judicio. Sed quantam in ea re mansuetudinem observaverit sancta synodus, quam benigne supplicationibus vestrorum serenissimorum principum condescenderit, vos venerabiles oratores pro Deo attendite. Jam eamdem suspensionem summus Pontifex per annum integrum sustinuit animo indurato, & ecce depositionem ejus distulimus usque ad hoc tempus, processusque adversus eum inchoatos tardiori gressu deduci & continuari fecimus: expectantes si forsan ad preces vestrorum principum, aut aliunde quomodolibet excitatus, reverteretur ad cor, & ad ea quæ sunt salutis, unionis, pacis & boni regiminis ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus efficaciter converteretur: si tamdem ecclesiam monentem & corripientem audiret, ne ipsum oporteret haberi, juxta verbum Christi, sicut ethnicum & publicanum. Quantas vero interim persecutiones adversus hanc sanctam synodum pro salute ipsius laborantem excitavit, considerate: quantum in se erat, licet tamen nulliter & de facto, omnia supposita ipsius sanctæ synodi excommunicare, privare, inhabilitare conatus est, nisi suæ prætensæ dissolutioni parerent. Interdictum in civitate Basileensi servandum statuit, nisi cives Basileenses concilium ipsum a civitate sua ejicerent. Victualia ad nos deferri prohibuit, & portantes eadem spoliari concessit, atque ipsorum spolia cedere occupantibus. Insuper quoque litteras suas more Romanæ curiæ bullatas mandavit, ut in ipsa supposita concilii fieret persecutio tamquam in hostes fidei Christianæ, appellans hanc sanctam synodum perfidam iniquorum synagogam. Postque venerabilis episcopus Visensis, & dilecti ecclesiæ filii Ludovicus de Urbe sedis Apostolicæ protonotarius, Dionysius de Sabenrays sacræ theologiæ professor, & Stephanus Plonerii decretorum doctor, oratores nostri, realiter capti fuerunt, sumpta occasione per captivantes, uti accepimus, ex mandatis domini Eugenii. Sed Dominus in his omnibus nobis adjutor fuit, pro cujus ecclesia persecutiones pati non refugimus: scientes quoniam ipse Dominus ait: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Et quamvis plurima temporalia damna, dispendia & pericula nobis afferat in hoc loco tam longi temporis exspectatio, cum innumeris sumptibus & laboribus; tamen non possumus hanc in Deum nostrum offensam committere, ut ecclesiam ejus ruere, inceptamque restaurationem sanctissimæ legis suæ in cordibus hominum, & necessariam reformationem Christianæ religionis a deferri atque abjici, nec veritatem & justitiam in diebus nostris miserabiliter conculcari patiamur: sed misericordiam Salvatoris nostri jugiter exorabimus, ut ipsam ecclesiam suam adversus persecutiones suscitatas assidue tueatur; nobisque in eo proposito perseverare donet, ut nullus adversitatis impetus, nulla persecutionum magnitudo nostros animos dimoveat, quo minus sancta opera, propter quae hæc universalis ecclesiæ synodus congregata est, in realem effectum deduci procuremus; & auctoritatem universalium conciliorum, per quam fidei integritas, & ecclesiasticæ disciplinæ vigor, omnisque regula Christianæ vitæ conservari habet, sustineamus illibatam, non quærentes in ea re quæ nostra sunt, sed quæ Jesu Christi & salutis animarum. Alia quoque plura specialia de gestis tam per summum Pontificem, quam etiam per suos qui ad diversas regiones missi fuerunt, nequaquam per singula commemorare de præsenti volumus. Sed illam gravissimam offensam Dei nostri & ecclesiæ suæ, atque etiam humanæ naturæ, nequaquam b tacenda est in personam Heraldi illustris principis Pedemontium perpetratam: quem ad Græciam præmiserant legati nostri: qui super una galea oratorum summi Pontificis captivatus, & torturæ expositus, nusquam comparet: & in mare projectum & demersum fuisse accepimus. Verum divinam exoramus clementiam, quatenus cor ipsius summi Pontificis ita convertere dignetur in viam veritatis, salutis & pacis, ut non ampliora de his loqui, aut scribere necesse sit; sed omnibus emendatis, ecclesia cunctorum mater de ipsius probis actibus in Domino gaudeat. Jam vero, clarissimi oratores, ad ea venimus, quæ super mutatione loci pro celebratione concilii nomine vestrorum principum postulastis. Opportunum quidem fore proposuerunt discretiones vestræ, ut locus alius huic sacro concilio tutus & accommodus eligeretur, in quo cum Græcis haberetur conventio, servata ex integro auctoritate generalium conciliorum, & hujus praesentis Basileensis concilii, quod universalem ecclesiam repraesentare devotis & fidelibus animis profitemini. Nos quoque pacis & unitatis amantissimi, ipsorum principum vestrorum votis, quantum cum Deo possumus, condescendere cupientes, aures benignas cunctis in ea re per vos proponendis accomodavimus. Petierunt autem deputati hujus sanctae synodi, inter quos cardinales, archiepiscopi, episcopi, abbates & doctores insignes erant, ut media aperire velletis, quibus res istae perfici possent. Vos ad haec respondistis, ut illi potius ea aperirent, qui de auctoritate conciliorum generalium & rebus eam concernentibus amplius informati erant, atque in his ultra jam per septennium occupati. Ipsi vero suasioni vestrae morem gerentes huic negotio operam dederunt. Et cum plurima in ea re pericula cernent subversionis ejusdem auctoritatis conciliorum generalium, atque deperditionis inchoatorum operum, reformationem ecclesiæ in capite & in membris concernentium, certa capitula conceperunt, per quae his periculis obviare pro sua fidelitate conabantur. Et si vere eadem capitula, dum a vobis audita fuerint, non a justitia & sancti-

tate

Margin notes:

Certe Gregorius dicit etiam non justam pastoris sententiam esse formidandam.

Matth. 5.

a Forte, desferi.

Sed hæc contra ecclesiæ pastorem pertinacia a multis reprehenditur: & fuit certe exempli non boni; præsertim vix uno Cardinali Basileæ manente, ceteris relipiscentibus.

b Forte, tacendum putamus in.

Solus Arelatensis Card. mansit Basileæ, Eugenio infensissimus.

ANNO CHRISTI 1439.

tate deviare arbitremini; tamen quoniam difficile fore existimabatis, summum Pontificem ad haec inducere, alia capitula concepistis, quibus completis hanc fieri posse loci mutationem. Vos autem majorem partem vestrum c advisasse dicebatis: super ipsis quoque per vos avisatis deinceps nostri deputati nonnulla quae addenda videbantur, & quaedam etiam subtrahenda, exinde annotaverunt: circa quae deinceps mutuam collationem habuistis.

c) Forte, avisasse.

Hæc autem sancta synodus omnia maturo examine ponderans, quæ tam per deputatos suos, quam per devotiones vestras liberata fuerunt, jam impræsentiarum grandia pericula vestris devotionibus exponere duxit ex hac mutatione sibi ac toti ecclesiæ evidenter imminentia: quibus non satis cautum esse per capitula quæ a vobis concepta sunt vestræ discretiones facile possunt advertere. Primum quidem, de nullitate dissolutionis ac translationis prætensæ hujus sacri concilii in Ferrariam per summum Pontificem recognoscenda, nullam fecistis mentionem: quam nullatenus per ecclesiam tolerari posse superiores rationes ostenderunt: neque sola cessatio congregationis Ferrariensis, de qua fecistis mentionem, grave vulnus in hoc illatum ecclesiæ quoquomodo sanaret. Secundo, tria loca per synodum nominanda proposuistis, ita ut alterius ipsorum optio per dominum papam & Græcos fieri haberet; eum tamen venerabiles & discreti oratores serenissimi regis Romanorum, & venerabilium ac illustrium principum electorum sacri Romani imperii, tam in propositionibus per vos factis, quam in petitionibus scripto tenus præsentatis, a principio dumtaxat locum alterum pro œcumenico concilio celebrando quæsieritis; & posset concilio periculum imminere, dum illum locum qui minus accommodus & securus nobis esset, Papa cum Græcis fortasse assumeret. Tertio, non expressistis quod dominus Eugenius in talem locum consentiret tamquam auctoritate hujus sacri concilii universalem ecclesiam repræsentantis nominatum: neque aliquod verbum in vestris avisamentis percepimus, per quod ipse hoc Basileense concilium legitime continuatum recognoscere haberet: quod tamen necesse est, si summus ipse Pontifex cum hac sancta synodo, atque etiam cum religiosis principibus vestris unum sentiret, & pacem & unitatem confovere velit, ac futuris quæstionibus & controversiis obviare, quæ in altero loco exoriri possent. Quarto, de observatione synodalium decretorum & reformationis exsecutione, pro qua hæc sancta synodus gravissimos labores tanto tempore sustinuit, & quæ intantum divinæ legi beneplacita, salutique Dominici gregis necessaria judicata est, nullam mentionem expressam fecisse videmini: neque etiam super observatione gestorum in materia justitiæ, gratiæ, seu indulti, in hac sancta synodo, per ipsa avisamenta vestra habetur provisio aut securitas: ex qua re quamplurimæ turbationes in diversis regionibus provenirent, nisi opportune provideretur. Quinto, de modo transferendi concilium ad locum alterum, & qualiter procedetur in illo loco, saltem ab initio nihil avisamenta vestra dixerunt, nisi tantum quod modus ille observabitur, quem concilium ibi existens determinabit. Dum vero ibi deventum esset, dicerent forsan aliqui solos Pontifices vocem diffinitivam habere, & a votis aliorum concludere vellent: alii, abbates, doctores & priores, & capitulorum procuratores, aliterque debite qualificatos insignes viros, non excludi debere, & a majori parte omnium conclusiones habendas arbitrarentur. Rursum quidam per deputationes, alii per nationes procedere conarentur: facileque esset concilium inter has dissensiones dissolvi, maxime attento conatu quem præsens summus Pontifex ad ipsam dissolutionem hactenus exercere visus est: sicque tandem posset contingere, ut parvipensis decretis synodalibus, & quodammodo sepulta auctoritate generalium conciliorum, summi Pontifices pro libito voluntatis agere possent quidquid eis videretur; dum adversus hoc concilium, cui incorporati fuerunt omnes reges Christiani, & quod tanta auctoritate fundatum exstitit ipsius tali dissolutione & elusione post tanta certamina prævaleret moderni domini Eugenii voluntas: quod quam esset perniciosum & damnosum toti ecclesiæ atque Christiano populo, vos ipsi considerate. Quare necesse est, si concilium transferri debet, ut cum magna cautela his periculis obvietur, & de modo incipiendi progressum ipsius concilii in loco altero firma & stabilis conclusio ante translationem habeatur. Cum vero ibi solidatum & stabilitum fuerit concilium, si alios modos tenere voluerit, hoc in sua libertate manebit. Sexto, suspensionem summi Pontificis ab administratione papali mox sublatam intelligi profertis, eum canones Constantiensis concilii professus erit, & in locum nominatum consenserit: quod nullatenus fieri posse, manentibus causis propter quas suspensio ipsa decretata est, vestræ discretiones clarissime conspicere possunt: quæ etiam ubi expurgatæ essent, & spes bona in spiritualibus & temporalibus in administratione posset concipi, talem sublationem cum magna consideratione per solemne decretum effici conveniret: neque de admissione præsidentium ex parte ipsius summi pontificis, de qua in vestris avisamentis agebatur, mentio est habenda, priusquam ipsa suspensio auferatur. Quod vero de censuris hinc & inde tollendis additum est, scitis ea quæ adversus hoc legitimum generale concilium in his facta sunt nulla prorsus esse, irrita & inania, sicut etiam dudum in decreto duodecimæ sessionis hujus sanctæ synodi extitit declaratum: & cum unica sit ecclesia, unicum est etiam generale concilium ipsam repræsentans, cui quilibet, cujuscumque status & dignitatis, etiamsi papalis, obedire tenetur. Nec in ecclesia contrariæ sunt potestates, quibus contrariæ censuræ veraciter procedere possint, sicut & vos optime intelligere non dubitamus. Septimo, locum mutari quæritis, esto quod nec papa neque Græci venirent ad illum alterum locum, aut in eum consentirent. Quæ autem necessitas vel quæ utilitas id agere suadet, non aperuistis. Nec videtur quo pacto dominus Eugenius ibidem audiri haberet, sicut tangere videmini, dum neque in illum locum consentire neque ad ipsum mittere vellet. Idipsum vero nequaquam conveniens esset, synodum in loco securo ac quieto & pacifico consistentem periculosæ translationi exponere sine fructu aut spe alicujus utilitatis, vel urgente necessitate. Octavo, quoniam non dixistis quid agendum erit, si dominus Eugenius

Et tamen ecclesia reverenter agnoscit synodum Ferrariensem.

Imo nihil ecclesiæ perniciosius, quam contemptus pastoris ecclesiæ. Vide Cypriani epistolas.

ANNO CHRISTI 1439.

nius ea quæ petuntur facere noluerit; poterimusne semper in talibus dilationibus, in his fluctuationibus ecclesiam periclitari permittere; & non sibi de aliquo providere remedio? Videtis quantæ dilationes concessæ sunt quæ nullum fructum attulerunt: imo pendentibus illis, ipse dominus Eugenius quampluri ma in præjudicium ecclesiæ innovavit. Pendente quidem dilatione sexaginta dierum, post citationem ejus concilium dissolvere & transferre attentavit. Subsequenter dilatione quatuor mensium, post dissolutionem ipsam congregationem Ferrariensem erexit. Deinde sub tertia dilatione duorum mensium, post suspensionem ipsius ab administratione papali, nos prædæ & spoliationi, aliisque persecutionibus antedictis exposuit, & Græcos ad se pro sui munimento attraxit. Longioribus deinde dilationibus ad rogamina principum per nos observatis, ipse interim nuntios per orbem transmisit, qui suaderent corda multorum in viam ejus. Rursum, dum his diebus super tractatibus pacis * nobiscum occuparemur, ipse neque nobis neque vobis consultis prætensam translationem in civitatem Florentinam fecit: & cum vos, venerabiles oratores, locum alterum in Germania expeteretis, ubi omnes convenire possent, ipse ad longiores regiones non parum accessu difficiliores se transtulit. Videtis quod inter has dilationes scandala continue crescunt: vilescit synodalis auctoritas: totus fere grex dominicus ob defectum pastoris provide regentis in præcipitium malorum dilabitur, & in his nullam medelam profertis, nullam securitatem remediorum datis, si summus pontifex huic sanctæ synodo & vestris desideriis condescendere recusaverit. Tandem designastis quod, dum sic ad alterum locum deventum fuerit, civibus Avenionensibus creditoribus ecclesiæ satisfiet. Nullatenus autem possumus aut debemus usque in id tempus sub eventu incerto satisfactionem eis editam differre & prolongare, cum & pecuniæ jam collectæ pro ecclesia in diversis locis habeantur, quæ nullatenus nobis denegari juste possunt, tenemurque pro viribus agere ut quantocius sine mora quod debet sancta synodus restituat. Hæc itaque, clarissimi oratores, ponderare velint vestræ prudentiæ, & pro reverentia Christi salvatoris nostri efficacem operam impendere, ut res universalis ecclesiæ ad honorem Dei, salutem animarum, & veram pacem cunctorum, feliciter disponi possint. Vos omnes uno animo cum hac sancta synodo saluti ecclesiæ sanctæ Dei consulere curetis, & eam in suis necessitatibus efficaciter adjuvare. Nos vero, si in præmissis quæ necessaria sunt convenienter provisum fuerit, pro bono pacis & contemplatione serenissimorum principum vestrorum, atque singulariter pro unione Græcorum prosequenda, quam semper multo desiderio expetivimus, ad translationem hujus sanctæ universalis synodi in alterum locum securum, & rebus universalis ecclesiæ gerendis accommodum, condescendere parati erimus. Interim tamen non omissuri ea, quæ ad progressum hujus sacri concilii & operum per ipsum inchoatorum, tam in reformatione ecclesiæ in capite & in membris, quam in ceteris rebus, pertinere videbuntur, pro honore Dei & salute universalis ecclesiæ. Et nihilo minus totis viribus A semper operam dabimus ut pax optima & beata tranquillitas per omnem ecclesiam vigeat, ad laudem & gloriam Spiritus paracleti, qui cum Patre & Filio unus est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

* forte. vobiscum.

Pestis Ferrariæ sæviens coegit Eugenium transferre synodum.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, decimo Kalendas Martii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono.

XIII.

Responsio synodi ad schedulam oratorum principum de mutatione concilii in alium ex tribus locis, ubi inchoandum esset omnino concilium B *ad sex menses cum dimidio, nec interim contra papam procedendum.*

Sacrosancta, &c. *ad futuram rei memoriam.*

Rem gravissimam, quam ab hac sancta synodo quæritis venerabiles ac circumspecti oratores, attentis considerantes animis, Deum nostrum, qui sua potenti dextera ecclesiam plantavit in terris, supplices oravimus & oramus, ut ea nobis loqui ac respondere donet, quæ sint ad suæ majestatis honorem & salutem omnium credentium, quia apostolis suis discipulis, ut in tempore necessitatis loquendi fiduciam haberent, dixit: *Dabitur enim vobis* C *in illa hora quid loquamini*. Mutationem hujus sacri concilii in locum alterum, superiori tempore per vos expetitam, iterum postulatis. Spem quoque pacis ecclesiæ ex ea re concipere videmini; quam profecto pacem si per hoc medium possemus adipisci, jamdudum ipsam mutationem avidis animis quæsivissemus, quoniam summo desiderio cupimus cum beatis pacificis filiationem Dei promerentibus operari ad pacem, non quidem illam pacem appellantes, qua, conciliorum auctoritate contempta, quispiam summus pontifex posset de tota ecclesia & animabus redemptis sanguine Christi agere quidquid sibi libitum foret, abjectaque salutifera reformatione, spretis sacris D canonibus & decretis, vitia & abusus pestiferi pacifice regnare permitterentur: aut, quod omnibus gravius est, fide læsa & vulnerata, quisquis fidem ipsam impugnans pacifice opprimeret ecclesiam, & illi tacere cogerentur qui fidem ipsam sustinerent. Non quidem hoc esset pacem agere, sed turbationem gravissimam, non hoc esset mederi languoribus præsentibus ecclesiæ, sed eam in miserabile discrimen adducere. Quod quidem non esse nostræ intentionis credimus. Sed zelus domus Dei cogit nos in extremis ecclesiæ periculis non tacere veritatem, ne tandem dicere oporteat in Dei judicio: *Væ mihi, quia tacui*. Sciunt discretiones vestræ vitam ecclesiæ in E fide & probis moribus præcipue consistere, quibus capiti suo & fonti vitæ Christo conjungitur, ac cum eo pacem habet, caritatem & gaudium, quæ sunt fructus Spiritus: ut & vos ipsi ex apostolo allegastis. Quam * vero pacem quærunt beati pacifici, qui recipiunt adoptionem filiorum Dei. Hæc est enim pax Christi, de qua ipse ait: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis*. Cum autem his novissimis temporibus deformitates, schismata & errores plus solito cœpissent insurgere, congre-

Matth. 10.

Non hoc voluit Eugenius cui vos multum detrahitis.

Galat. 6.

Galat. 5. * vere.

Joan. 14.

ANNO CHRISTI 1439.

gregata in Spiritu sancto sacra Constantiensis synodus nobis fidem explicavit de potestate immediate data ab ipso fidei auctore Christo conciliis generalibus repræseotantibus catholicam militantem ecclesiam, quibus & summus pontifex, & quilibet alius, obedire tenetur: ut Christiani intelligerent, quod ipsis erroribus, schismatibus & deformitatibus obviare oporteret per conciliorum generalium auctoritatem, sicut Christus ipse Deus noster ordinavit, ut sic frequens conciliorum celebratio, quæ præcipua agri dominici cultura est, vepres & tribulos prædictorum malorum evellat, prout in eadem Constantiensi synodo declaratum extitit, & pax optima cum sanctitate & justitia omnibus diebus vigeant in terris. Unde vero languores, unde morbi, unde turbationes pacis & vexationes ecclesiæ jam nunc potissime invalescunt, nisi ex eo quod obedientia, quam Christus ipse imperavit, quam ecclesia declaravit, quam fides edocet, non data est concilio generali (quod dolenter referimus) a domino Eugenio papa moderno? imo gravissime contempta, & durissime factis, verbis & scriptis usque in hodiernum diem impugnata; sicut magna ex parte in alia oostra respoosione synodali præterito mense Februarii ad vestras priores petitiones super mutatione hujus sacri concili porrectas explicavimus: unde divisiooes & schismata in ecclesiis particularibus, unde principum & prælatorum, atque etiam populorum per orbem dispersorum, gravissima perturbatio. Nam, quemadmodum sæpe audistis, primitus hoc sacrum concilium congregatum auctoritate duorum præcedentium conciliorum, & duorum summorum pontificum pro extirpatione hæresum & reformatione ecclesiæ in capite & in membris, quasi ab exordio attentavit dominus Eugenius, licet nulliter & de facto dissolvere sine ipsius concilii coosensu. Deinceps cum plurima decreta salubria edita fuissent pro reformatiooe ecclesiæ in capite & in membris, & per legationes plures, * per plures oratores admonitus esset, us animum suum ad eorum observationem redderet benigne inclinatum; ita, proh dolor!, ea parvipendit; ita contempsit, ut quasi in nullo debitam obedientiam ipsi concilio adhibere compertus sit: ex quo gravissimo contemptu non parva suspicio adversus eum exorta est, quod de declaratione catholicæ fidei facta in concilio Constantiensi oon recte sentiret, quodque non crederet se teneri obedire concilio, prout ipsa fidei veritas asserit. Quid amplius? Cum super hoc gravi contemptu citaretur, mentem suam plenius adversus ipsam veritatem declaravit, dissolvendo auctoritative hoc sacrum concilium de facto sine consensu ipsius, casu quo virtute decreti citatorii procederetur, aut fieret aliqua novitas contra ipsum, aut contra aliquem suorum oratorum præsidentium, cui io concilio fuerant, prohibendo etiam auctoritative, ne in eo casu factum Bohemorum, quod actu tractabat hæc sancta synodus, ultra triginta dies ageretur; ubi non solum jam obedientiam denegavit, sed se judicem super concilium constituit; non ei obediens, sed imperans in his, in quibus eumdem teneri obedire concilio ex Christi ordinatione asserit ipsa traditio fidei. Si vero jam hoc sacrum concilinm dissolvatur, quod fidem ecclesiæ defendit: dimittaturque ille supra ecclesiam pro libito suæ voluntatis imperare, qui tanto tempore tam graviter ipsam factis, operibus & verbis impugnat, imo auctoritate & potestate conatur opprimere: numquidnon ipsius ecclesiæ imminet desolatio? Numquidnon timendum est, potius præsumendum, quod concilio dissoluto volet singulos per orbem dispersos cogere ut idem sentiant quod ipse? Numquidnon, si absque debita correctione sic dimittatur, cunctis sive ecclesiasticis, sive sæcularibus, sive prælatis, sive principibus aut aliis quibuscumque imminebit persecutio, qui fidem in sacro Constantiensi concilio explicatam voluerint profiteri? Quid vero de illis faciet, qui decreta synodalia servare volent? quod * cum in præsentia videamus adhuc sedente cnncilio, quomodo tales in pluribus ecclesiis faciat tractari. An vero hæc erit appellanda pax & tranquillitas ecclesiæ, vos præclari oratores, pro Deo considerate. Quot erunt deinceps, qui pro conciliorum auctoritate, pro declarationibus per ecclesiam factis in explicatione fidei certabunt, si eas deprimi & hoc concilium in earum defensionem de facto viderit succumbere? Quis hæreticus non audentius (quod cum amarissimo gemitu dicimus) cornua eriget adversus sponsam Christi, si ipsa concilia generalia, quibus supremum judicium in materiis fidei decretum est, viderit conculcari? Sed quis, o præclari oratores, jam in alio concilio, quod futurum dicitis, ad resistendum summo pontifici pro defensione rectæ fidei veniret, dum ipse pontifex hoc sacrum concilinm de facto suppressisse, & in nihilum redegisse conspiceretur? Quale præterea exemplum relinqueretur summis pontificibus, si perperam agere volent, schismata faciendi, concilium generale impugnandi & dissolvendi, ut quoties de ipsorum correctione in fide aut in moribus agetur, perturbent, scindant & dividant concilium, atque in aliud concilium deveniri postulent? Et si in illo non fieret quod voluerint, iterum aliud quærant: sicque fiet transmigratio de concilio in concilium, & judicia universalis ecclesiæ sic semper in incerto vagabuntur, dum præsens summus pontifex, postquam decretis, præceptis & ordinationibus synodalibus tanta obduratione obsistit, postquam ipsum bis auctoritative sine ejus consensu dissolvere attentavit, & scissuram in ecclesia gravem jam perpetravit, taodem oulla suscepta pœnitentia, nulla penitus emendatione facta, obtineret ut concilium mutari cogeretur: imo verisimiliter in totum dispergeretur per hanc viam mutationum & dilationum, quas afferri concipimus, perseverante ipso moderno ponofice in assidua ejusdem concilii & toties declaratæ veritatis impugnatione. Hoc equidem non esset schismati obviare, sed schismata fovere & nutrire, dum pontifici volenti schisma facere, ut formidare videmini, si concilium ad ejus correctionem procederet, talis favor præberetur, ut ejus contemplatione ipsum concilium tali modo mutaretur, unde posteris ad schismata facienda major pararetur audacia, ut conciliorum enervaretur auctoritas, per quorum supremum judicium in terris schismata extirpari convenit: imo secundum hoc, quia ecclesiam lacerare & scindere vellet, ipsa

Petro dictum est, Pasce oves meas: illi ergo vos obedire debuistis.

* forte eo per

Certe Eugenio Latini & Græci in synodo Florentina afferunt.

* Forte, cum. H.

Quis hoc unquam pontifex legit?

ANNO CHRISTI 1439.

sa sibi tota opprimenda relinqueretur. Et ne partem gregis ad se traheret; totus in suis manibus dimitteretur. Unde forsan volendo auferre ab eis fidem, quam in catholica ecclesia de auctoritate conciliorum didicerunt, & contemnendo leges pro salute omnium datas, ipse omnes in damnationem ducere molitur. Non hic agitur, praeclari oratores, de tali schismate, in quo duae personae contendunt de papatu, & in dubium venitur cui eorum jus competat, ubi uterque contendentium in judicium concilii generalis venire habet sententiam auditurus: sed agitur de pontifice, qui se voluntarie a concilio volente ipsum corripere separavit, quod reputabat legitimum universalis ecclesiae concilium, & ecclesiae pacem turbavit, schisma fecit; scandala suscitavit, dissolvendo concilium auctoritative, ut praemissum est, casu quo procederetur contra ipsum aut aliquem oratorum suorum praesidentium. Et altare contra altare erexit, ut sic correctionem judicis effugeret. Quomodo autem res illa locum sibi vendicare poterit sine enervatione auctoritatis conciliorum? ut post praedicta oporteat pontificem manere in possessione dissolvendi taliter concilium. Et quia sancta synodus * dum vero jam requiritur, ut post ista concilium, quia officium judicis egit pro exercitio justitiae sibi divinitus commisso, cogatur loco judicii cedere & mutari, suaque judicia differre, ac deserere, ac per talem mutari ut sibi praefigantur tempora, loca, modi procedendi, & alia quae nunc requiruntur a nobis, quasi non sit libertas in concilio generali ad faciendum, quod pro republica expedientius judicabitur sub directione ipsius Spiritus sancti, de cujus auxilio confidendum est, quod sive oporteat concilium manere in hoc loco sive mutari, sive conveniat procedere, sive quidquam aliud agere, & de modo, forma & tempore omnia peragendi suggeret ipsi concilio quod pro salute universalis ecclesiae fuerit necessarium. Sed dicitis quod concilium in alio loco praeter sui consensum indissolubile permaneat: verum si papa hoc privilegium habeat dissolvendi concilium sine ejus consensu, quomodo vultis illud ab ipso tollere? Si autem non habeat, in hoc notorie erravit: quomodo id fieri quaeritur per quod in hac errandi possessione permaneat, & de mutatione concilii tali modo per ipsum dominum Eugenium facta possessio haberetur, quae trahatur ad consequentiam? Et si in talibus consentiret haec sancta synodus, jam auctoritate ecclesiae, talia fieri posse viderentur, quod nullatenus quaeri aut effici debet. Dicitis praeterea ipsum concilium mutari habere in alterum trium locorum in quem papa aut Graeci venire consenserint. Et esto, quod nec ipse nec illi consentiant, nihilo minus mutetur. In primo casu non est nobis facile existimare, attentis praeteritis operibus, quod papa veniat in illum locum personaliter, in quo speret se correctionem accepturum. In secundo casu, cum Graeci advenient: & fiet novum concilium ex Latinis & Graecis, dantur induciae correctionis & emendationis domini Eugenii, donec per ipsos Graecos fuerit judicatus: imo secundum hoc agitur, ut Graeci ipsi de actis synodalibus hujus sacri concilii, catholicam ecclesiam repraesentan-

Sine concilium haberi voluit sed in Italia, idque non sine causa.

Nimium vobis fuimus in pontificem.

A tis, & de operibus papae judicare habeant, priusquam papa ipse corrigatur; quodque omnes quaestiones juris & facti agitatae in concilio erga dominum Eugenium, quarum etiam aliquae jus divinum & fidem concernunt, haberent in judicium ipsorum Graecorum devenire, rejecto hujus sanctae synodi catholico judicio: & quod ea, quae per ecclesiam in concernentibus fidem determinata sunt, in dubium revocentur, quasi notaretur ipsa ecclesia in his quae fidei sunt errare potuisse. Dicitur, quod ibidem dominus Eugenius legatos suos mittat, quod jurisdictionis est, ac si ipse ab administratione papali non esset suspensus, cum tamen ipsam suspensio- B nem ex causis tam necessariis & tam urgentissimis, quas in alia responsione synodali exposuimus, constat esse factam. In tertio casu, si hoc sacrum concilium mutetur, quod fundatum est auctoritate duorum conciliorum praecedentium, & duorum summorum pontificum, cui fere omnes majores ecclesiae praelati, cardinales, archiepiscopi, episcopi, omnesque reges orbis catholici, incorporati sunt; esto quod nec papa nec Graeci consentiant, id sequetur, quod ubi concilium existens in hoc loco fortiter impugnat dominus Eugenius, ipsum translatum in alium locum sine ejus consensu fortius impugnare posse videatur septem mensium, vel eocirca, dila- C tionem obtineat, quibus nihil pro ejus correctione agatur, quibus nullatenus fidei & saluti ecclesiae provideatur, sed potius supposita hujus concilii per attaediationem, aut alia incommoda dispergantur, & tandem nulli vel paucissimi ad illum alium locum accedendi habeant voluntatem, dum videant hujus concilii Basileensis tam miserabilem exitum, quod tantis laboribus congregatum, tot annis adversus impugnationes domini Eugenii conservatum fuit. Quid aliud ad haec respondere possumus, venerabiles oratores, nisi amarissimos edere gemitus super flebili ruina ecclesiae, si res ita procedant, & plorare die ac nocte super illa generalium conciliorum au- D ctoritate tamdiu per nos defensata, quam in interitum perduci conspicimus, nisi Deus noster provideat? De qua auctoritate parum prodest verbo dicere, quod conservari habeat, si tale factum agatur, unde ipsa miserabiliter prosternatur. Quis vero dabit capitibus nostris fontem lacrymarum, ut in moeroribus & doloribus digne lugeamus laesionem fidei, contemptum synodorum & sacrorum canonum? Quibus conculcatis, omnia scelera, omnia vitia, omnium abusuum & deformitatum incrementa liberius regnabunt: pariter quoque amare flebunt diebus futuris principes & nationes orbis, dum quispiam Romanus pontifex eos injuste opprimere volet. Nam frustra E deinceps ad concilia generalia recurrent, quorum erit sic prostrata auctoritas. Si enim concilium generale aliquid vellet de ipso Romano pontifice judicare, illud dissolvet ac transferet, aliudque concilium fieri quaeret, ubi possit suum libitum consequi, sicque nulla stabilitas, nulla firmitas in judiciis ipsorum conciliorum haberi poterit. Invalescet praeterea ille perniciosissimus error in populum Dei, ut unus homo ad summum pontificium assumptus possit de tota ecclesia & Christianitate agere ad suae libitum voluntatis, sicque per ge-
ne-

ANNO CHRISTI 1419.

Sed tandem paucissimi Basileensibus adhaerent.

Certe Eugenius synodos non contempsit.

Sed illi uni homini dictum est. Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua.

ANNO CHRISTI 1439.

nerale concilium universalis ecclesiæ non valeat corrigi aut reformari. Sed & videmus non solum statum ecclesiasticum & salutem animarum ex ea re detrimenta pati, imo omnem statum, omnem politiam, omne regimen in spiritualibus & temporalibus perturbari. Nam ecce postquam generale concilium ecclesiam catholicam repræsentans, immediate habens potestatem a Christo, cui summus pontifex & quilibet alius obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis reformationem ecclesiæ in capite & in membris, cœpit suum exercere judicium in dominum Eugenium pro correptione ipsius, contumaciter obedire contempsit: jam via introducitur, ut qui concilio in his tenentur obedire, non ipsum concilium reputent ut judicem, sed ut partem cum domino Eugenio contendentem, & velint ipsum judicem directe aut indirecte arctare vel compellere, loca & tempora eidem præfigere, ut sua judicia nequaquam proferat, imo ad instantiam ejus qui reus est judicium suum mutare cogatur. Quod si hoc fit de summo judice potestatem habente immediate a Christo, numquidnon ex hoc datur exemplum subditis quorumcumque judicantium, ut ipsos judices temporales ac spirituales per mutuas intelligentias compelleret, ut illi a judicando desistant? sicque peribit justitia in terris, & eveniet quod ait gloriosus Hieronymus: Dum uni parcunt, universæ ecclesiæ moliuntur interitum. Quæ est, inquit, ista misericordia uni parcere, & universos in discrimen adducere? Cumque pax (ut ait beatus Augustinus) sit tranquillitas ordinis, jam abrupto ordine judiciorum, omnis pax & hominum ad Deum, & hominum inter se, turbabitur, dum via conveniens ad pacem non quæritur, dum justitia abjicitur, & veritas prosternitur: quas cum pace ipsa divina doctrina nobis ostendit oportere copulari: ait enim scriptura

Psal. 84. quæ mentiri non post: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi: justitia & pax osculatæ*

Zach. 8. *sunt*. Et dominus per prophetam inquit: *Pacem & veritatem diligite*. Rex quoque Eze-

4. Reg. 20. chias dicebat: *Sit pax & veritas in diebus meis*. Quid igitur potius in tanta rerum difficultate agendum est huic sanctæ synodo? an

a Forte, & mala. H. quod recedat, [a] mala & omnia supradicta permittat prævalere, an quod ex officio sibi commisso a Christo, sub confidentia ipsius divini auxilii, per defensionem veritatis & exercitium justitiæ in repellendis tantis malis debitum suum agere curet coram Deo & hominibus, adimplens illud quod per Sapien-

Eccles. 4. tem dictum est: *Certa pro justitia usque ad mortem*? Clarissime videre potestis, venerabiles oratores, quod ecclesiam matrem omnium Christianorum in tanta desolatione deserere non possimus, sed nobis & toti populo Christiano gravissima imminet damnatio, si saluti ipsius ecclesiæ & vitæ suæ, quæ ex fide est, providere negligamus. Expectavimus jam plurimis annis, si præfatus dominus Eugenius viam veritatis recognosceret, & contemplatione Christianorum principum, dilationes plurimas benignissime observavit hæc sancta synodus, ambasiatoresque suos ad diversas regiones transmisit, veritatem & justitiam hujus sacri concilii, ac necessitatem urgentissimam providendi publicæ saluti ecclesiæ aperientes, ad duas quoque conventiones in Nuremberga successive habitas profecti sunt, & novissime in civitate Moguntinensi non defuerunt sufficienti potestate suffulti, ubi oratores summi pontificis per triginta dies expectati nullatenus comparere voluerunt, nisi post recessum oratorum hujus sanctæ synodi, qui cum bona licentia oratorum principum ibidem existentium per plures antea dies abscesserant. In omnibus autem his nunquam ex parte summi pontificis aliquid emendationis vel correctionis oblatum audivimus, ut per hoc paci ecclesiæ consuleretur, quam ita turbavit: & ne (quod absit) totum corpus invaderet morbus, & languor non esset curatus in capite, atque etiam ut divina majestas per ipsum gravissime offensa placari posset: imo dumtaxat petita est semper hujus concilii mutatio, & talis mutatio, quæ ipsum concilium reformationem ecclesiæ quærens enervaret, & dominum Eugenium durissime resistentem in sua contumacia roboraret. Neque audivimus quod vos aut alii oratores principum in his rebus a papa impetraveritis, ut contemplatione ecclesiæ & populi Christiani quidquam emendationis aut meliorationis efficiat. Jam vero justissimam hujus sacri concilii prosecutionem totus orbis conspicere potuit, nec non patientiam ac mansuetudinem nostram atque longissimam expectationem in hoc loco, in quo non nos mundana solatia aut terrena affectio detinent; imo relictis propriis regionibus, domibus, & beneficiis, in quibus quiescere poteramus, varias hic persecutiones, injurias, damna, opprobria passi sumus, & assidue patimur, libenter omnia sufferentes pro votiva consecutione reformationis ecclesiæ Dei, pro qua jam tribus generalibus conciliis diuturno tempore laboratum est, pro defensione fidei orthodoxæ; quam in oculis nostris videmus multipliciter impugnari. Et intantum præfatis catholicis principibus expectando quæsivimus complacere, ut post victualium penuriam & alias clades quas pertulimus, etiam graviora pericula immineant, atque per varia rerum discrimina hujus concilii dispersio, & post tot annorum susceptos labores extrema ecclesiæ desolatio in foribus esse videantur, [b] non celeriter occurratur. Unde jam aperte conspicere possunt principes Christiani, nos maxima necessitate compulsos, ut seclusa ampliori dilatione pro honore Dei creatoris cunctorum, regis regum, domini dominantium, & pro salvatione animarum omnium, communi saluti ipsius ecclesiæ providere curemus. Et ne in tanta rerum necessitate de gravi negligentia coram omnipotentis Dei judicio arguamur, omnem nostram fiduciam projicientes in salvatorem nostrum Jesum, in cujus nomine congregati sumus, favente ipsius gratia, ita intendimus agere, ut coram omnibus principibus atque populis clarissima justitia & veritas hujus sanctæ synodi reluceant, cum justitia autem veniat intra ecclesiam soror ejus pax, & sibi invicem gratissimo copulabuntur osculo, nec quidquam aliud petimus, nisi ut in his turbationibus rerum det nobis id agere quod beneplacitum fuerit suæ divinæ majestati: & speramus per manum ejus omnes Christianos in viam veritatis [c] & prosecutione publicæ salutis unionem & pacem bonam amplecti: quod & nos maxime desideramus,

b) Forte, nisi H.

c] Forte deest, venire. H.

ANNO CHRISTI 1438.

ac laboribus cunctis prosequi volumus, ut omnes unanimiter in amore fraternitatis Deo serviant, & sint unum in veritate; nec aliquem de veritate hujus sanctæ synodi informatum credimus velle tandem huic favere errori, ut unus mortalis homo, qui ordinatus est ut sit fidelis minister in domo Dei, possit (ut præmissum est) ad libitum voluntatis suæ de tota ecclesia agere, & neque generalia concilia repræsentantia ecclesiam universalem, neque canones synodales, neque postremo ipsas declarationes fidei per ecclesiam catholicam factas attendens, possit totum gregem domini cum tanto precio redemptum in præcipitium damnationis inducere: nec uni personæ mortali quis intantum humano favore affectus putari debet, ut propter illius temporale desiderium, quod sicut umbra pertransit, velit universalem ecclesiam destrui: neque formidari nimium oportet, si justum ecclesiæ judicium in correptionem domini Eugenii proferetur in futurum pro necessitate totius ecclesiæ; & ipse, quod absit, rebellando in adversum velit schisma facere, alios attrahendo, ut ab unitate ecclesiæ se separent, quod princeps aliquis catholicus, aut notabilium prælatorum quispiam, velit suo favere schismati, præsertim in læsionem catholicæ fidei & auctoritatis ecclesiæ. Numquid notorium non est, quanti principes orbis tam per se quam per suos concilio Constantiensi interfuerunt, ubi explicata fuit declaratio fidei de auctoritate conciliorum generalium super papam & quemlibet alterum, & in omnibus observata, nemine reclamante, nemine reprobante? Sed ubi dominus Eugenius jam bina vice voluit sua auctoritate hoc Basileense concilium sine ejus consensu dissolvere, scitis quomodo principes orbis fere omnes, aut primæ, aut secundæ dissolutionis tempore, suos oratores in hoc sacro concilio tenuerunt, firmiter credentes papam non posse dissolvere ipsum sacrum concilium, quod pro extirpatione hæresum & reformatione ecclesiæ in capite & in membris legitime congregatum erat, sine consensu ejus: cum ipse concilio non haberet in his imperare, sed teneretur obedire. Quid de prælatis ecclesiæ dicemus? Numquid non in sacro Constantiensi concilio cardinales, archiepiscopi, episcopi, & ceteri de omni regione fuerunt? Nec illi defuit felicis recordationis papa Martinus, qui etiam circa finem ipsius concilii per patentes litteras mandavit, eodem approbante concilio, universis archiepiscopis, episcopis, & inquisitoribus, ut singulos de hæresi Wikleffistarum suspectos diligenter interrogarent, utrum crederent quod illud, quod sacrum concilium Constantiense universalem ecclesiam repræsentans & approbavit & approbat in favorem fidei & ad salutem animarum, ab universis Christi fidelibus esset approbandum & tenendum; cum non ignoraret papa ipse Martinus declarationem de auctoritate conciliorum data immediate a Christo antea per ipsum concilium factam fuisse; qui etiam in eisdem litteris posuit, quod error est dicere, non esse de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter ecclesias; si per Romanam ecclesiam intelligatur universalis ecclesia, aut concilium generale, aut etiam pro quanto negaret primatum summi pontificis respectu ecclesiarum particularium. In hoc præterea Basileensi concilio, tempore attentatæ primæ dissolutionis, fuerunt septem de præstantioribus sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, videlicet Julianus tituli sancti Angeli sedis apostolicæ legatus A. Bononiensis, P. Portnensis vulgariter dictus Placentinus, cardinales episcopi, Joannes sancti Laurentii in Lucina, dictus Rothomagensis, Joannes sancti Petri ad Vincula, A. sancti Eustachii, & Dominicus sanctæ Mariæ in Via lata, dictus Firmanus, etiam cardinales, doctrinam ipsam catholicam & apostolicam de auctoritate conciliorum in Constantia declaratam virtuose defendentes, atque ostendentes, propter illam non potuisse neque in futurum posse fieri dissolutionem hujus concilii sine ipsius consensu, plurimaque solemnia super hoc decreta cum cæteris patribus condiderunt, & toti mundo publicaverunt: qui de hac re in responsione quadam synodali cum toto concilio magna auctoritate oratoribus domini Eugenii, dissolutionem ipsam manutenere volentis, responderunt: Malumus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere. Hic articulus, de quo disceptamus, fidem concernit, qui sine interitu salutis negligi non potest. Si dominus Eugenius ecclesiam audire non vult, oportebit eum tandem haberi sicut ethnicum & publicanum. Hæc sunt verba concilii, in quo tunc illi præsentes adfuerunt. Audistis & vos sæpius quomodo alii plures cardinales se subscripserunt, dum dominus Eugenius ad mandatum concilii illam prætensam dissolutionem irritam & inanem declaravit: & ea non obstante dixit concilium legitime fuisse continuatum. Sed numquidnon præterea omnes viderunt quam multi prælati, doctores divini & humani juris, ac cetteri ecclesiastici viri, ex diversis nationibus, regnis & provinciis successive, tam tempore primæ dissolutionis quam secundæ; in hac sancta synodo comparuerunt, dum ipse dominus Eugenius eam dissolutam reputabat, credentes hoc factum ejusdem domini Eugenii adversus ipsius concilii auctoritatem nullatenus potuisse prævalere? Quomodo igitur putandum est, vel suspicandum, ut catholicus orbis fidem quam accepit, vellet propter quamcumque personam deserere, aut cuivis personæ in adversum repugnanti & schisma facere volenti favorem præstare? & quod ab hoc sacro concilio, quod fidem ipsorum prælatorum, fidem principum, atque omnium nationum orbis defendit, se separent, ut illi adhæreant, qui ipsam in pugna evellit? Credendum est potius, quod omnes providere volent, ne in futurum quisquam pontificum possit rebellando conciliis generalibus, immediate a Christo potestatem super eos habentibus, schisma facere, & pro sua voluntate, aut libidine dominandi, universum orbem hoc modo conturbare. Intelligentque tandem omnes unanimiter, illum pro pontifice haberi non debere, quem concilium universalis ecclesiæ pro non pontifice habendum judicaverit: ut sic non necesse sit jam deinceps principes orbis hoc modo cum variis legationibus & magnis expensis in ea re vexari, simulque pax in ecclesia vigere possit, & auctoritas conciliorum illibata servari, quæ (ut ait B. Augustinus) in ipsa ecclesia saluberrima est. Nam oportet universos

Illo tempore schisma erat, & tres simul pontifices, quod non fuit in Basileensi synodo.

Sed postea Eugenio se reddiderunt.

ANNO CHRISTI 1439.

ſos Chriſtianos idipſom ſentire & ſapere, ſi una fides & pax vera conſervanda eſt, quod ſummi pontifices per conciliom generale catholicam eccleſiam repræſentans corrigi poſſunt, ſicut veritas catholica diffinivit: quodque eccleſia Dei in Spiritu ſancto congregata non habet exiſtimari ſicut una profana communitas, cui papa ipſe velut princeps ſæcularis dominetur. Sic itaque cum Dei gratia per conſtantam fidei noſtræ confeſſionem & ipſius probationem in opere pax optima & ſalutaris gubernatio eccleſiæ reſlorebit in terris. Summi potifices, cognoſcentes ſe poſſe corrigi (ot præfertur) per concilium oniverſalis eccleſiæ, curabunt vigilantius ſalutem gregis dominici quærere, & in miniſterio ſibi credito opera Chriſto placentia agere, ipſamque ſedem apoſtolicam ſalotari gubernatione & decore virtutum reſlorere facient in oculis omnium populorum, atqoe omoium bonorum obertate abondare, ſicut prios illa ſolebat, cum booo & ſalotari regimine gubernaretur: cujus quidem ſedis auctoritatam & honorem hæc ſancta ſynodus ſemper conſervare curabit, ipſamque dignis honoribus per debitom ſanctitatis cultum magis intendit amplificare & exaltare in futurum. Breviorque erit deinceps conciliorum generalium duratio, dum illis debita præſtabitur obedientia, & temporibus ſtatutis omnes diligenter conſloant, expedituri celerius quæ pro ſalota Chriſtianæ religionis agenda videbuntur. Concilia provincialia & ſynodalia frequeotabuntur; ſacri canones pacifice obſervabuntur: ſic erit pax & tranquillitas eccleſiarum, ſanctitas morum, utilitas regnorum & provinciarum. Sic efficaciter deſiderium principum veſtrorum complebitur, præclari oratores; qui pacem & ſalutem eccleſiæ deſiderant. Per ea vero quæ in Moguntia concepiſtis, licet bona iotentione vos feciſſe ſperandum ſit, non aſſequerentur principes ipſi bonum veræ pacis quod optant, ut ex ſuperioribus ſatis liquere poteſt. Nos autem, ſavente domino, per viam ſalutarem & rectum ordinem a Chriſto datum, pacem ipſam proſequemur: &, qoantum ſine Dei offenſa poterimus, curabimus ſemper religioſiſſimis veſtris principibus complacere, qui etiam (ut credendum eſt) divinæ ordinationi obſequi volent: neque aliud agent, niſi quod cum Deo poterunt, quod juri divino conſonum erit: & eum fideliter credant quod de jure divino tenentur obedire concilio, in his in quibus habet poteſtatem immediate a Chriſto, non ſubtrahent ab eodem concilio debitum obedieotiæ ſuæ propter exercitium juſtitiæ. Dum autem ipſi unanimiter in ipſa obedientia, quam debent ſanctæ ſynodo, & ipſi Chriſto, qui ei poteſtatem dedit, perſeveraverint, amplectendo concorditer juſtitiam & veritatem, ipſi animas ſuas ſalvabunt, ipſi auctoritatem conciliorum ſibi & toti orbi oeceſſariam ſervabunt illibatam, ſalutemque & pacem bonam in Chriſtiana religione vigere facient. Si autem obedientiam debitam ſubtraherent concilio per aliquam neotralitatem, aut aliaſ quovis modo, plora mala contingerent in adverſum, quæ vos præclari oratores ipſis orthodoxis principibus diligenter ac fideliter remonſtrare habetis, quantum vos diligitis eorum ſalotem & totius eccleſiæ. Et noo dubitamus, quod, cum erunt debite infor-

A mati, debitum ſuum erga Deum & eccleſiam ſemper facieot. Et intellectis rationibus ac motivis hujus ſanctæ ſynodi, devotiones eorum apertiſſime conſpicient, intentionem ipſius dirigi, ſicut beatis pacificis convenit, ad quærendas vias veræ pacis, tranquillitatis & ſalutis eeeleſiæ ac totius orbis nunc & in futurum. Quod autem ad factum Græcorum attinet, ſcitis quanto deſiderio unione eorum ſemper optaverimus & optemos, quantoſque labores & ſumptus in ejus rei proſecutionem impenderimus, & qualia nobis impedimenta objecta ſint: dudom quoque loca convenientia, videlicet Baſileam, Avinionem, & Sabaudiam, pro ipſa tractanda unione, B nominavimus: & adhue, ut omnes conſpiciant noſtram perſeverantem intentionem ad hujus unionis proſecutionem, ſi imperator Romæorum & patriarcha Conſtantinopolitanus, qui pro tempore fuerint, & ceteri eccleſiam orientalem repræſentantes, ceſſante omni dolo & fraode, in aliquem locum ſecurum, quem hæc ſancta ſynodus eliget, advenire voluerint, hæc ſancta ſynodos illum eligere & in ipſum ſe transferre non recuſabit: talemque locum eliget, poſtqoam intentionem Græcorum ipſorum plene cognoverit, de quo ipſi veſtri principes & totus orbis merito debebunt contentari. Interim vero curabit eadem ſancta ſynodus quærere diligenter quæ eccleſiæ Dei C proſunt: & ita res ipſius noſtræ catholicæ eccleſiæ diſponere, ut ſalutifera gubernatiooe regantur, per quam Deus propitietur populo ſuo, & placata ira ejus, quam peccata regnantia concitarunt, unionem ipſorum Græeorum & bonam pacem omniom Chriſtianorum reſlorere videamus in terris: ad laudem & gloriam Spiritus paracleti, qui eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Sibi volunt licere locum mutare, non pontifici.

Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, Idibus Junii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono.

XIV.

D *Sententia ſynodalis in congregatione generali, declarans ſequentes curiam papæ Eugenii pœnas contentas in decretis ſynodalibus incidiſſe.*

Sacroſancta generalis, &c. ad futuram rei memoriam.

Quoniam dudum in decreto noſtro octavae ſeſſionis, quod dominus Eugenius papa IV. in sua aolemni adhaeſione approbaſſe digooſcitor, inter cetera decrevimus, quod ſi aliqua perſona eccleſiaſtica, etiamſi ſanctae Romanae eccleſiae cardinalis, aut alia quaecumque, cujusvis status, gradus aut conditionis E exiſtat, Bononiam, vel ad aliquem alium locum, sub nomine generalis concilii, isto durante, praesumeret accedere, vel ibi manere, ſententiam excommonicationis & privationis omnium dignitatom, beneficiorum & officiorum, ac inhabilitationis ad ipsa, incurreret ipso facto: & de dignitatibus, beneficiis & officiis talium, per eos ad quos de jure ſpectat, etiamſi cathedrales, aut metropolitanae eccleſiae forent, libera diſponatur. Et conſequenter in alio decreto noſtro vigeſimaenonae aeſſionis, praecepit haec ſancta synodus aub

Eugenius non ſine ratione poſſe concilium alio transferre voluit.

eisdem pœnis & censuris, quas contrafacientes incurrerent ipso facto, universis sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus, patriarchis, archiepiscopie, episcopis, & aliis quibuscumque in curie dicti Eugenii papæ IV. existentibus, eo casu quo ipse dominus Eogenius io civitate Ferrariensi, sicuti præparare videbatur, vel alibi concilium isto durante erigere incepisset vel inciperet in futurum, ab ejusdem curia recedere, & qui synodis generalibue de jure vel consuetudine interesse tenebantur, ad hoc sacrum concilium Basileense, ceteri vero ed loca beneficiorum, vel alibi extra curiam ipsam se transferrent, deinde vero illo conventiculo Ferrariæ erecto, & declarata suspensione præfati Eugenii ab administratione papatus, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna privationis, quam ipso facto suo similiter incurrerent omnium suorum beneficiorum, dignitetum, officiorum, commendarum, pensionum, & gratiarum quarumcumque, etiam expectativarum, per decretum nostrum trigesimæprimæ sessioni mandavit eadem sancta synodus omnibus & singulis ecclesiasticis personis, ut supra qualificetis, etiam apostolicæ sedis & curiæ Romanæ officialibus, quatenus infra quadraginta dies extunc immediate secuturos post diem datæ ejusdem nostræ sessionis, ab illa curie, quam dictus Eugenius de facto tenebat & tenet, recederent, & ad hoc sacrum concilium vel alie loca, prout in prædicta trigesimaprima sessione fuerunt edmoniti, accederent. Deinceps quoque per eliud decretum nostrum 32. sessionis, omnes & singulos in eodem conventiculo Ferrariensi aut dicta prætensa Fugenii curia existentes, ac etiam eodem conventiculo memoratis decretis nostris comprehensos, qui eorumdem decretorum monitionibus non paruissent, citavit, ut trigesima die exnonc immediate sequente in congregatione nostra generali, si protunc eam celebrari contingeret, alioquio in proxima sequenti comparerent coram eadem sancta synodo, visuri se in pœnas prædictas incidisse declarari, eut justas causas, si quas habeant, allegaturi. Quod quidem termino adveniente, quamquam nonnulli per se, alii vero per procuratores, coram oobis eut deputetis nostris comparuerint, licet tamen ipsis peremptorie & una vice pro omnibus duxisset ipse sancta synodus assignandum, & assignasset, decernens nihilo minus contra non parentes ipsos procedendum & declarandum, prout juris & rationis esset, sola nihilo minus pro observatione hujusmodi termini contumacie non satisfacientium accusata, ipsisque contumacibus reputatis, nonnullos præstantes patres deputavimus ad eudiendum & examinandum quascumque causas & excusationes pro parte praedictorum citatorum, qui se repraesentabant, si quas adducei & allegari contingeret: & in longanimi mansuetudine patienter expectevimus, ut vinceremus in bonn malum, & illi veritatem agnoscerent, seque converterent in via salutis. Ne vero hujusmodi vulneri gravissimo, tanquam vetusto aut neglecto, callus obducatur, & eo insanabile quo insensibile fiet, sicque facilitate pestiferae veniae praedictorum non parentium indurentur corda, & peremplius firmetur periculosissimum hujusmodi schisma, in conculcationem fidei nostrae catholicae, auctoritatis ecclesiae universalis manifestam laesionem, & eversionem totius ecclesiasticae disciplinae, nec non fomentum abusuum & perditionem animarum, declarat praesora sancta synodus omnes & singulas personas ecclesiesticas, de quibus sopra sit mentio, cujuvis status gradus, aut conditionis existant, quae Ferrariam sub nomine generalis concilii accedere, vel ibi manere praesumpserunt, aut illuc vel ad aliquem alium locum simili praetextu, isto durante, praesumpserint in futurum, & quae post dictorum decretorum nostrorum promulgationem, infra terminos successive sibi (ut præmittitur) assignatos, a dicta prætensa curia præfati Eugenii non recesseriot, nec ed hoc sacrum concilium vel alia loce, prout eis præcipiebat hæc sancta syodus, se transtulerint, quesque citatas, & prædictorum decretorum nostrorum monitionibus non parentes, contumaces reputavimus, ut præfertur, & pro quibue causæ justæ & rationabiles non extiterunt legitime coram deputatis nostris allegatæ, in pœnas prædictas incidisse, &, si forsan contrafecerint, incidere, ite ut de dignitetibus, beneficis & officiis eorumdem, per eos ad quos de jure spectat, etiamsi metropolitanæ aut aliæ cathedrales ecclesiæ fuerint, possit de cetero libere disponi, ipsosque & eorum quemlibet ut tales denuntiet, ac haberi, teneri & denuntiari, nec non ab universis Christi fidelibus evitari vult & mandat: quorum omnium nomina & cognomina habet & haberi vult pro sufficienter expressis. Decernit autem hæc sancta synodus effixionem præsentium in valvis ecclesiæ majoris Basileensis vim habere legitimæ denuntiationis, & perinde ad evitationem & alia præmissa arctari, & arctatos iotelligi universos, ac si cædem præsentes ad personas singulorum executæ & particulariter intimatæ fuissent. Pollicetur tameo sacra synodus, quæ solitæ mansuetudinis sanctæ matris ecclesiæ qoam repræseotat oblivisci nunquam potest, indemnitati status illorum ex prædictis, qui infra quadraginta dies a detis præsentium immediate computandos prædictum cooventiculum abjureverint, & ed hoc sacrum concilium se sine fraude contulerint, gratiose consulere, & benigne providere; decernens exnunc, quod de dignitatibus, beneficiis & officiis talium interim non debeat per quempiam disponi.

Et tamen revera Ferrariæ erat legitima synodus, cui Basileenses potius obtemperare debuerant.

Datum in generali congregatione nostra in ecclesia majori Basileensi publice celebrata, sexto Idus Augusti, enno a nativitate domini millesimo quadringeotesimo trigesimonono.

XV.

Responsio synodalis ad invectivam Gabrielis quondam papæ Eugenii, publicatam in quadam dissensione conventiculi Florentini.

Aliter sentit de Eugenio & Florentino concilio ecclesia.

Sacrosancta, &c. *ad futuram rei memoriam*.

Beatus Hieronymus, cum lumen veritatis salubri doctrina diffunderet, cogebatur frequenter adversantium maledictis respondere: & dum studeret deprevata corrigere, errores auferre, reprobabatur e malignis, qui adversum se (ut inquit) ore rabido desæviebant, sicut ipse in pluribus prologis suis in divinæ scripturæ libros ostendit. Sic hæc sancta synodus

ANNO CHRISTI 1439.

nodus defendendo veritatem catholicæ fidei de auctoritate sanctæ matris ecclesiæ, & generalium conciliorum, adversus impugnationes Gabrielis olim dicti Eugenii papæ IV. & prosequendo constanter reformationem ecclesiæ in capite & in membris pro honore Dei & animarum salute, varias injurias, persecutiones, maledicta, opprobria sustinet ab ipso impugnatore veritatis: qui postquam longo tempore ipsorum conciliorum auctoritatem operibus, verbis & scriptis persecutus est, tandem in profundum malorum deductus, quod dolentissime dicimus, ad hoc devenit, ut in quadam horrenda invectiva per eum post depositionem ejus Florentiæ promulgata, defensores præfatæ auctoritatis & veritatis in celeberrimo Constantiensi concilio declaratæ, ac etiam aliarum veritatum ex ea necessario dependentium, vocaverit hæreticos, cum ignorare non posset universam ecclesiam catholicam, omnes prælatos orbis, omnes reges & principes orthodoxos, qui tam in præfato concilio Constantiensi quam in hoc Basileensi per se aut suos adfuerunt, in eadem via veritatis, quam ille reprobat, resedisse. Sed permissum credimus a domino, quod hoc faceret Gabriel ipse, ut se coram omnibus manifestaret hæreticum, qui universam conatur ecclesiam hæreticare: & intelligerent cuncti, quam necessarium fuerit talem hominem a papatu deponere, priusquam hæc sancta synodus dissolveretur, ne mundum inficeret erroribus, & post ejusdem synodi dissolutionem ubique catholicos persequeretur, qui auctoritatem conciliorum defenderent. Cujus rei futuræ magna dudum præsumptio habita est, postquam in factis suis præfatus Gabriel ita passim contemnere videbatur decreta synodalia. Postquam insuper jam ante tres annos in hoc concilio auditum erat quod aliud concilium fieret, ubi hæreticarentur decreta concilii Constantiensis & hujus Basileensis, ob quam causam maxime restitit hæc sancta synodus, ne Gabriel in alio loco pro sua voluntate concilium erigeret, sicut ipse tam sub umbra Græcorum quam aliis modis laboravit erigere. Et tandem cum hoc legitime facere non posset, nec obtinere consensum ecclesiæ, divina providentia repugnantis malo jam præmeditato, ipse in schismate & divisione aliam congregationem sub nomine generalis concilii primo Ferrariæ, deinde Florentiæ erexit: in qua tunc per præfatam invectivam suos errores, suumque obduratum animum in persecutionem ecclesiæ patefecit. Quomodo autem veritates ipsas fidei impugnet, audiamus & deinde ad cetera omnia respondeamus, ut omnes Christi fideles in hoc turbulento tempore lumen aspiciant veritatis, per quod in portum salutis perducantur. Enervare quidem conatur veritatem in Constantiensi concilio declaratam, dicens eam declarationem ab una tantum obedientia Joannis XXIII. fuisse factam. Sed numquid negare vult, pro eo tempore verum fuisse concilium, & declarationes in eo factas validas esse? Quid autem contradicere vult de obedientiis aliis? reclamavitne aliquis contra hujus veritatis declarationem? Numquid omnes unanimiter & depositionem Joannis laudaverunt, & in privationem Benedicti ab omni jure, si quod habebat in papatu, consenserunt; quæ vigore auctoritatis synodalis

Cum unus est indubitatus pontifex, nisi sit hæreticus, qualis non fuit Eugenius, a concilio nec judicari nec deponi potest.

Imo reclamavit & ipse Joannes XIII. & multi ejus cardinales, prælati, & doctores, ut ait Rodericus episcopus Cæsaraugustanus.

A declaratæ per præfatam veritatem facta sunt? Numquidnon omnes ad electionem felicis recordationis Martini papæ V. processerunt eadem synodali auctoritate? Qui quidem Martinus deinceps, approbante concilio, deffinivit errorem esse, si quis diceret non esse de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter ecclesias si per Romanam ecclesiam intelligatur universalis ecclesia, aut concilium generale. Item ordinavit, eodem approbante concilio, ut quilibet de hæresi Wicleffistarum suspectus interrogaretur, an credat, teneat, & asserat, quod quodlibet concilium generale, & etiam Constantiense, catholicam ecclesiam repræsentet. Item, utrum B credat quod quidquid ipsum concilium Constantiense diffinivit & approbavit in favorem fidei & salutem animarum, quod hoc sit ab omnibus fidelibus tenendum & approbandum: cum tamen non ignoraret prædictam declarationem in eodem concilio factam esse. Deinde vero hoc in Basileensi concilio eadem declaratio innovata fuit in publica sessione, ubi de nulla obedientiarum differentia sermo erat; ubi etiam quamplures cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, ceterique prælati & doctores insignes in multitudine copiosa præsentes erant, & legatus apostolicus præsidentiam exercebat. Ut quid ergo nunc allegatur quod hæc declaratio ab una tantum obedien- C tia in concilio Constantiensi facta fuit? Sed audiamus quomodo in probatione veritatum declararum conatur Gabriel mundum involvere. Dicit eas se reprobare ad sensum Basileensem, quem, inquit, facto demonstrant: & non aperit quis ille sensus sit, nec etiam in quo sensu approbare velit ipsas: & super hoc pro voluntate sua, postquam per hæresim probatam & lucide manifestam judicialiter post maturam examinationem depositus est, nos appellat hæreticos, qui doctrinam ecclesiæ patefecimus, & veritates clarissimas sine ruga, sine duplicitate, sine quacumque involutione verborum, decreto synodali aperuimus ad ædificationem populi Christiani. Nam & verba D veritatum ipsarum plana & aperta sunt nec oportet nunc has involutiones quærere ad deceptionem simplicium, ut dicat se reprobare veritates ad aliquem sensum, quem nequaquam explicat. Sic enim dudum oratoribus suis super hac materia responsum fuit in ea responsione quæ incipit, Cogitanti quod decreta Constantiensis synodi authentica sunt, & ita clara & intelligibilia, ut nulla egeant declaratione. Non quærit profecto veritas fidei tales angulos, non tales involutiones affectat: sed quem sensum habuit, quem facto monstravit in his veritatibus Constantiense concilium, cum Joannem propter simoniam & alia crimina ab administratione papali su- E spendit atque deposuit, & Benedictum (ut præmissum est) a jure, si quod sibi competebat, privavit: quem sensum habuit concilium Constantiense, cum in capitulo, Frequens, statuit, ut dum plures essent contendentes de papatu, quilibet ad concilium venire teneretur sub pœna cadendi a jure papatus, si quod haberet: quodque uterque contendentium esset suspensus ab administratione papali, donec causa eorum esset definita per concilium. Revocare autem nunc in dubium ipsa decreta concilii Constantiensis quid aliud

esset,

ANNO CHRISTI 1439.

Hic fatentur Eugenium legitime electum: non ergo fuit schisma, sed ipsi Felicem eligendo schisma fecerunt.

esset, quam in dubitationem vertere depositionem prædictorum, electionem prædicti papæ Martini, & consequenter ipsius olim Eugenii, creationesque cardinalium, promotiones patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum & aliorum, ceteraque facta ecclesiæ in horrendam confusionem deducere? Quem sensum præterea in his habuerunt patres in hac sancta synodo constituti, legatus apostolicus, & alii sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, dum pariter cum universo concilio in undecima sessione hujus sanctæ synodi statuerunt decreto perpetuo, quod si summus pontifex in futurum dissolveret concilium generale sine ejus consensu, nisi resipisceret infra quatuor menses; pœnam suspen- B sionis ab administratione papali ipso facto incurreret: & deinde ad depositionem ejus procederetur, si illam per duos menses sustineret animo indurato. Quem sensum etiam habuerunt, dum dixerunt in duodecima sessione hanc esse veritatem juris divini & humani, quod papa concilium sine consensu ejus dissolvere nequiverat, & ipsum admonuerunt ut dissolutionem per eum attentatam revocaret infra sexaginta dies. Alioquin suspensionem auctoritate synodali decernebant esse faciendam, qui & in responsione synodali, quæ incipit, Speravit, dixerunt de prædicta dissolutione, quam dictus Gabriel, tunc Eugenius, sustinere volebat: Malumus mori, quam tan- C to errori per ignaviam cedere. Hic articulus fidem concernit, qui sine interitu salutis negligi non potest. Si dominus Eugenius ecclesiam audire non vult, quam hoc sacrum concilium repræsentat, oportebit eum tamdem haberi sicut ethnicum & publicanum. Hæc ibidem dicta sunt. Non profecto alium sensum nunc habere voluit nec vult in his veritatibus sancta synodus, nisi quem ipsa tunc habuit cum illi adessent. An dicet eos qui in concilio Constantiensi erant fuisse hæreticos cum quibus ipse Gabriel se univit & conjunxit? An dicet legatum suum, cardinales, & alios, qui in hoc Basileensi concilio prædicta egerunt, fuisse hæreticos? Sed quid de ipso D dicetur qui eis adhæsit, & post monitionem synodalem confessus est dissolutionem illam quam fecerat, & multo tempore defensaverat, nullam fuisse; immo ea non obstante concilium legitime fuisse continuatum; revocans etiam literas, incipientes, Deus novit, & alias quascumque, & quidquid per ipsum aut suo nomine in præjudicium aut derogationem hujus sacri concilii Basileensis, seu contra ejus auctoritatem factum & attentatum seu assertum erat? Recognovitque errorem suum quem in dissolvendo concilium sine consensu ejus habuerat, fueruntque super hoc lectæ literæ ejus solemniter in sessione publica, præsentibus inclytæ memoriæ Sigismundo im- E peratore & præfatis cardinalibus, oratoribus regis Franciæ, & aliorum quamplurimum principum, prælatis & aliis egregiis viris in multitudine copiosa. An dicet quod tota ecclesia cum eo in errore fuit, dum pariter omnes huic suæ revocationi assenserunt? Quomodo audet nunc vocare existentes in hac sancta synodo hæreticos, qui in eadem veritate, in eadem doctrina ecclesiæ de auctoritate conciliorum generalium fideliter & constanter perseverant? Ipse qui in errorem semel revoca-

Sed ii ab Eugenio veniam postea petierunt.

A tum atque dimissum multo gravius per prætensam translationem in Ferrariam reincidit, ac deinceps adversus doctrinam ecclesiæ & veritates fidei declaratas, quibus tunc resistere non potuit, magis se per induratam pertinaciam & hæresim obfirmavit. Qualiter autem hæc doctrina ecclesiæ de auctoritate conciliorum fundata sit, & in sacris scripturis, & in doctrinis sanctorum, sæpenumero fuit dilucide declaratum & in responsione synodali quæ incipit, Cogitanti, & in aliis multis scripturis, orationibus & sermonibus, quibus neque ipse Gabriel, neque sui, tam in hoc concilio quam in conspectu regum & principum, resistere potuerunt. Intellexeruntque Christia- B ni, quanta esset ecclesiæ ruina, si spretis conciliis generalibus, abjectis sacris canonibus & debitis regulis, unus homo peccator posset de omnibus rebus ipsius ecclesiæ pro libito suæ voluntatis agere: & dum congregatum esset concilium pro reformatione ejus & aliorum, posset illud in quemcumque locum vellet, ac in regionem quamcumque transferre sine ejus consensu. Manifeste quoque constat, quantum illud falsum sit quod confingit ipse Gabriel, nos per declarationem veritatum prædictarum voluisse principes devotos sedis apostolicæ judicare hæreticos. Notum est enim quomodo principes orbis has veritates semper tenuerint & defensaverint, qui oratores suos C in hoc concilio tenuerunt, & ipsum verum & legitimum concilium reputaverunt illis temporibus quibus idem Gabriel ipsum dissolutum esse affirmabat. Sed & quomodo in hac sancta synodo perseverantes, schismaticos appellare audet, qui in unitate * qua a principio fuerant sine variatione permanserunt, dum ipse manifeste se ab eadem unitate separavit, & schisma perniciosissimum perpetravit, erigens aliam congregationem sub nomine generalis concilii, primo apud Ferrariam, deinde apud Florentiam, adversus hanc sanctam synodum, & altare sacrylegum contra altare legitimum, unde universum orbem in turbationem addaxit, & maledictionem in Co- D re, Dathan & Abiron divinitus latam, atque pœnas contra schismaticos a jure inditas promeruit, juxta declarationem jam a septem annis factam in octava sessione hujus sanctæ synodi, qua dicitur: Quicumque, hoc sacro durante concilio, aliam congregationem sub nomine generalis concilii erigere aut facere præsumpserit, non catholicæ ecclesiæ concilium, sed schismaticorum conventiculum facere convincitur. Idcirco hæc sancta synodus omnes Christi fideles, cujuscumque status aut dignitatis, etiamsi papalis, imperialis aut regalis existant, sub obtestatione divini judicii, quod in Core, Dathan & Abiron auctoribus schismatis scriptura sacra commemorat, admonet E & hortatur, & in virtute sanctæ obedientiæ, & pœnis contra schismaticos a jure indictis, districte præcipit atque mandat, ne, hoc sacro durante concilio, aliam congregationem sub nomine generalis concilii, quod revera non esset concilium, facere aut congregare, nec ad ipsum tamquam ad generale concilium, etiam prætextu cujusvis promissionis aut juramenti, accedere, aut interesse, vel recurrere quoquo modo, neque pro concilio generali habere, reputare, aut etiam nominare præsumat. Hæc in præfata sessione habentur.

ANNO CHRISTI 1439.

Sed tandem & ecclesiastici & seculares proceres fere omnes, vobis rejectis, Eugenio adhæserunt.

* forte in qua

Absit

Ex

ANNO CHRISTI 1439.

Ex quibus clarissime patet, quomodo maledictio illa schismaticorum super ipsum Gabrielem revertitur, quam in nos per præfatam invectivam adducere conabatur: ita ut proprie de tabernaculo suo omnes admoneat recedere illa Moysis servi Dei locutio, quæ dicit: *Recedite a tabernaculis hominum impiorum*. Et dum cum schismate hæresim adjunxit, in qua post plures correptiones & admonitiones obdurato magis semper animo perdurat, recte admonetur unusquisque Christianus ipsum evitare, per illam apostoli Pauli saluberrimam doctrinam, qua dicit ad Titum: *Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui ejusmodi est, & delinquit proprio judicio condemnatus.* Certissime enim se proprio judicio condemnavit per illam invectivam, dum obdurationem animi sui in schismate & hæresi adversus doctrinam ecclesiæ & veritates fidei declaratas ostendit, ut jam omnes Christiani intelligant talem veritatis, justitiæ, fidei & ecclesiæ persecutorem nullatenus posse tolerari, sed in eo proprie verificari sententiam Cypriani in epistola ad a Antonium, qua dicit de Novatiano contendente super episcopatu urbis Romæ: Episcopatum tenere non posset, etiamsi prius episcopus factus, a coepiscoporum suorum corpore & ab ecclesiæ unitate discederet. Et infra: Qui ergo nec unitatem Spiritus, nec conjunctionem pacis observat, & se ab ecclesiæ vinculo atque a sacerdotum collegio separat, episcopi nec potestatem potest habere nec honorem, qui episcopatus nec unitatem voluit habere nec pacem. Quæ sententia ita clare verificatur in Gabriele, ut clarius dici non possit, dum manifeste & per erectionem conventiculorum contra generale concilium, & per impugnationem auctoritatis conciliorum in factis, verbis & scriptis, quam coepiscopi sui & universum collegium sacerdotum tam in concilio Constantiensi, quam in isto Basileensi tennerunt, & dispersa per orbem profitetur ecclesia, se a coepiscoporum corpore, ab unitate ecclesiæ separavit, & totum orbem in turbatione ac divisione posuit. Sic itaque dum depositionem suam euervare quærit, magis eam approbat & confirmat: dumque alios hæreticos & schismaticos voluntarie appellat, quantum juste pro schismate & hæresi depositus fuerit ipse demonstrat. De simonia autem, perjurio, dilapidatione, violatione assidua & contemptu canonum ac decretorum synodalium, scandalizatione ecclesiæ, & notoria incorrigibilitate, pro quibus pariter depositus est, nullam in prædicta invectiva expurgationem adduxit, sed penitus obticuit. Verum, sicut rei & incorrigibiles facere solent in judicem suum, convicia & contumelias in hanc sanctam synodum exaggerat, & relationem criminum agere conatur, dum suiipsius justificationem proferre non potest. Dicit hanc sanctam synodum fuisse versam in tyrannidem, in qua semper omnibus summa libertas patuit, & hodie patet. Dicit plura supposita hujus sanctæ synodi, antequam ad ejus dissolutionem procederet, fuisse diversis sceleribus irretita, de quibus nullam unquam probationem judicialem coram hac sancta synodo protulit, sed omnes qui se a corpore ecclesiæ separant ita se solent dicere justos, & ceteros peccatores; atque in ipsa ecclesia multa atque innumera mala fieri: & non advertunt quot in eadem bona fiunt, & quot sunt in ea meliores ipsis. Hi (ut inquit Augustinus) sunt falsi justificatores, & veri præcisores. Et alio loco ipse ait: Hæc consilia separationis inania sunt, perniciosa, sacrilega, impia & superba: & longe graviores sunt trabes schismatis quas in oculis tales gerunt, quam peccata manentium in unitate ecclesiæ; quæ ipsi scismati comparata sicut festucæ in oculis fratrum reputantur. Peccata quidem si in aliis erant, illa eis, & forsan aliis paucis, nocebant, peccatum autem Gabrielis & ejus incorrigibilitas mundo nocuit universo. Unde nullam causam habuit se separandi Gabriel ab hoc sacro concilio, neque a tot episcopis, oratoribus principum, doctoribus, & ceteris bonis viris, qui pro majori parte concilii * duplo unanimes erant in his quæ per ipsum sacrum concilium decernebantur. Nec debuit aliam congregationem erigere in conturbationem universi orbis adversus synodalem sententiam. Dicit monopolia, conjurationes, conspirationes protunc factas fuisse. Quomodo autem vocare potest conspirationes & conjurationes illa quæ palam a duabus partibus concilii & amplius facta sunt in deputationibus, congregationibus generalibus, & sessionibus publicis? Illa autem, quæ per factionem paucorum acta sunt, pro erigendo conciliabulum contra istud legitimum concilium, qui inter se conclusiones suas conspirabant, qui illam divisionem conflaverunt, ex quibus nunc totus orbis tanta patitur discrimina, reputat esse juxta, appellans malum bonum, & bonum malum. Sed & ea non commemorat, quæ per aliquos ex suis facta sunt pro perveniendo ad erectionem illius conventiculi contra hoc concilium, in falsificatione literarum sub nomine hujus sanctæ synodi, in captione & cruciatus Joannis Heraldi principis Pedemontium, quem nostri oratores ad Græciam præmiserant, & in persecutione venerabilis Joannis de Ragusio, nunc episcopi Argentinensis, ad Constantinopolim. Imputat autem superbiam manentibus in synodo, pro eo quod maxima necessitate compulsi, pro honore Dei & animarum salute veritatem, justitiam, fidem & ecclesiam sustinent, quos ipse per superbiam ejus semper ascendentem ita dire oppugnat: & filios appellat degeneres, qui sanctam matrem ecclesiam fideliter defenderunt, quam ille perditioni suo inutili & damnoso regimine exponere moliebatur. Dicit se pati persecutionem a vocatis Christianis, qui veros Christianos prædæ & gravissimis persecutionibus exposuit, dum fidelissime hoc concilium & ipsius atque aliorum conciliorum auctoritatem *defenderunt, quæ ipse destruere volebat. Commemorat insuper idolum abominationis nos velle erigere in templo Dei, cum potius omnis intentio hujus sanctæ synodi fuerit ad illa idola abjicienda ex ipso templo, de quibus apostolus loquitur, dicens quod avaritia est idolorum servitus: & quæ abominatus est dominus, cum, facto flagello de funiculis, ejecit vendentes & ementes de templo. Nam ad hoc tendunt hujus sanctæ synodi decreta & labor summus, ut simonia repellatur a templo domini, fiantque omnia in collationibus dignitatum & beneficiorum, ac etiam ceteris rebus, prout lex divina & sanctorum patrum

Marginal notes: Num. 16. — Tit. 3. — Aliter de Eugenio sensit ecclesia. — a) Vel, Antonianum, H. — Coloss. 3. — Joan. 2.

ANNO CHRISTI 1439.

1. Tim. 6.

trum decreta instituerunt, ad salutem animarum, non ad exhaustum pecuniarum. Nam, ut inquit apostolus, *radix omnium malorum cupiditas*, quam quidam appetentes erraverunt a fide, & inseruerunt se doloribus multis, sicut in Gabriele nunc impletum esse conspicitur. Et dicit nos reformationem abhoruisse, qui omnibus laboribus semper enitimur, omniaque pericula sustinemus, & vitam nostram & bona exponimus, ut ipsa reformatio realem & efficacem sortiatur executionem: quæ hucusque impedimentum maximum ex eo habuit, quod ille, qui primus in ecclesia canones exequi habebat, & se omnibus præbere exemplum virtutis & sanctitatis, agebat in contrarium. Jam non quæritur idolum, sed pastor bonus, qui virtute, prudentia & bonitate se exhibeat formam gregis, pascatque subditos verbo ac exemplo, utens potestate a Christo concessa in ædificationem ecclesiæ, non in destructionem: & ejiciatur idolum ipsum cum abominationibus suis, quod contra justitiam & voluntatem domini sedere conatur. Sed conqueritur deinde Gabriel citatorium contra eum factum fuisse; quod in perturbationem facti Græcorum cedebat, ut dicit. Verum si bene attendat, non illud fuit ad perturbandum factum Græcorum, sed ad consulendum & providendum saluti ecclesiæ nostræ catholicæ, quam impio schismate vulnerabat Gabriel ipse, qui post execrandam illam divisionem in hoc sacro concilio per suos excitatam illicite & nefarie, sicut in pluribus decretis & epistolis ostendimus, omnino determinaverat conventiculum arigere sub nomine alterius concilii generalis contra hanc sanctam synodum, in loco pro libito suæ voluntatis assumendo, & jam galeas contra galeas ejusdem sanctæ synodi propter hanc causam mittebat in Constantinopolim. Considerabantur scandala, quæ ex hoc schismate concilii prætensi contra verum concilium imminebant, & quæ jam, proh dolor, in oculis omnium conspiciuntur, fuit illa citatus, per quem tantum scandalum exoriebatur, qui & reformationis, ac legis domini, & decretorum hujus sanctæ synodi contemptor erat, imo jam persequebatur illos qui decreta ipsa servare volebant, atque eamdem synodum & gesta ejus per erectorium illius prætensi concilii confundere conabatur: ut priusquam illud grande scandalum eveniret, priusquam electio illius conventiculi contra concilium, illa horrenda divisio, quæ jam parturiebatur, actualiter formata esset, provideretur ecclesiæ, & ejus scissuræ periculosissimæ obviaretur. Quod si tunc factum esset, jam nunc non sentiret ecclesia dolores acerrimos, quos per collisionem fratrum in utero suo ipsa præsentit. Numquidnon omnis amator unitatis, omnis verus filius ecclesiæ, debebat totis viribus insistere, ne hoc vulnus matri suæ inferretur, sed in tempore provideretur, quod maxime expetebat præfatum citatorium? Et nihilo minus sancta synodus omnem suam possibilitatem pro Græcorum conductione impendebat, mittens oratores suos & galeas in Constantinopolim, ut Græcos adducerent, obtulitque ipsis Græcis per suos oratores complere omnia quæ eis promissa fuerant, si advenire voluissent, nec in aliquo defecit ipsa sancta synodus, sperans semper ipsos Græcos venire debere ad locum nomina-

Sed quo jure vos pauci citatis pastorem ecclesiæ?

A tum per eamdem synodum, sicut cum eis conventum erat. Nec dubium esse debet cuiquam Christiano, quod si juvare voluisset Gabriel, tunc dictus Eugenius, ut venissent, sicut ipse testitit & impedivit, quod fuissent adducti. Sed maluit ecclesiam scindere, quam in hoc consentire, ut sub umbra illa reformationem evitare posset, & facta ipsius ecclesiæ in suam tyrannidem redigere. Dum vero citatus est, scidit extunc ecclesiam, quantum in ipso fuit; imo & contra determinationem catholicæ fidei concilium hoc Basileense, licet nulliter, transtulit & tunc in Ferrariam, casu quo procederetur contra ipsum aut aliquem oratorum suorum præsidentium, qui in concilio fuerant;
B quorum unus de crimine falsi erat accusatus, de quo fuit postmodum justo judicio condemnatus. Et jam dicit se hoc fecisse propter Græcos, quod propter se & præsidentem suum fecit. Nam & contentus erat, non obstantibus omnibus, ut concilium Basileæ permaneret usque ad adventum Græcorum, dummodo ab ulterioribus processibus contra ipsum & præfatum præsidentem suum superséderetur. Addit autem de venerabilibus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, contra quos tamen nihil concilium agebat, nisi quod eos evocabat ad providendum ecclesiæ in tanto periculo. Sed quid attinet ad factum Græcorum, quod oporteret dissolvi hoc concilium, si pro-
C cederetur contra unum de præsidentibus ipsius Gabrielis, olim Eugenii, ut propter hoc sibi liceret transferre concilium in Ferrariam, impediendo ex hoc solo capite factum Bohemorum, quod tunc actu in Basilea tractabatur cum oratoribus regni Bohemiæ, & mandando ne illud ultra triginta dies ageretur in casu prædicto, excommunicandoque, privando, inhabilitando omnes qui postea in Basilea actus conciliares exercerent, tam in facto fidei quam reformationis generalis, in quibus ipse juxta veritatem fidei catholicæ tenebatur obedire concilio? Quis tam subtilis, quis tam acutus, qui hoc factum ab errore, a schismate excusare posset, dum propter evitandam
D justam punitionem unius falsarii, etiam omnibus aliis cessantibus, ipse olim Eugenius omnia hæc scandala perpetrabat? Dicit autem suspensionem ejus ab administratione papali fuisse factam, cum instaret adventus Græcorum. Notorium vero est quomodo post illam adeo scandalosam dissolutionem & translationem in Ferrariam monitus fuit ut eam revocaret sub pœna suspensionis post 4. menses, nisi resipisceret, incurrendæ: quod dum facere noluit, per propriam contumaciam hujusmodi suspensionem incurrit. Neque adventus Græcorum, qui diu post ipsam suspensionem in portum Venetiarum advenerunt, in hoc aliquid causavit. Adjungit quod ad depositio-
E nem ejus processum est, cum immineret eorumdem Græcorum reductio. Sed scit totus orbis, quod licet ad depositionem ejus procedere potuisset sancta synodus juxta decreta ipsius, postquam præfatus Gabriel suspensionem ipsam sustinuerat post duos menses animo indurato, tamen maxima utens patientia & mansuetudine, adhuc postea per quindecim menses hanc depositionem distulit, donec gravissimis periculis imminentibus hoc sacrum concilium in periculo totalis dispersionis positum erat, post depositionem autem ipsius

ANNO CHRISTI 1439.

per

ANNO CHRISTI 1439.

Non absque singulari numinis favore Eugenius Græcos ab errore revocavit.

per aliquot dies pubblicavit quod Græci unionem acceperant. Sed numquid idcirco in suis criminibus prævalere debet edversus catholicam ecclesiam, & eam ac judicia ejos justa confundere, auctoritatem conciliorum generalium prosternere, quia dixit se reduxisse Græcos, & omnia mala facta sus sub hoe pallio cooperire laborat? Videant pro Deo Christiani quomodo in ea re processerit: jamdudum anno domini 1434. dum venissent ad hanc sanctam synodum ejus expensis oratores ipsorum Græcorum, cum quibua tractabatur, ut anno sequenti imperator Romæorum & petriareha Constantinopolitanus cum ceteria ex oriente venirent ad aliquem locum per hanc sanctam synodum nominandum, præfatus Gahriel misit Christophorum Garathonnm ad Constantinopolim, ut ibidem fieret conventio Latinorum & Græcorum, & non venirent citra mare. Unde multe retardatio in facto unionis Græcorum, quam hæc sancta synodus prosequebatur, subsecuta fuit. Tandem ipse olim Eugenius consensum præbuit, nt eadem sancta synodus prosequeretur conventia cum præfatis oratoribus Græcorum per eum modum quo cum eisdem ipsa concluserat. Et nihilo minus, dum post consensum prædictum oratores nostros ad prædicta exequendum misissemus io Græciam, qui pecuniaa pro congregandis orientalibus dederunt, ipse Gahriel iterum misit præfatum Garathonum, qui in contrarium ipsorum oratorum nostrorum laborabat. Cum vero res conclusa fuit, nt Græci ipsi citra mare venirent ed locum nominandum per hanc sanctam synodum, Deus novit qusntis artihus Gabriel ipse impedivit, & impediri fecit, tam in Avinione quam alibi, ne hæc sancta synodus haberet pecunias pro conductione Græcorum quantis modis laboravit, ut ipsos ad se traheret, ut sub umhra Græcorum aua compleret desideria: qui etiam suum salvumconductum pro eisdem Græcis conducendis huic sanctæ synodo requirenti dare recusavit, dum Sigismundus imperator Romanorum, & Albertus tunc dux Austriæ, & nunc rex Romanorum, rex Francorum, atque alii regea, per quorum dominia venturi erant Graeci praefati, nec non alii duces & principes, atque etiam Venetorum, Jannensinm, Florentinorum, ac Senensium communitates auos salvosconductus liberaliter concesserunt. Ee res quidem perpetuis est deploranda saeculis: poterat fieri Graecorum unio cnm bona pace, cnm unione ecclesiae nostrae in vero universali concilio, ubi praelati orbis, ubi omnes principes catholici aut oratores eorum convenissent, nbi multo celerius, multo stabilius atque firmius fuisset, favente domino, ipsa unio explete. Malnit ipse Gahriel ecclesiam nostram catholicam scindere, factum ipsorum Graecorum perturbare, & eos ad conventiculum Ferrariense, ac deinde Florentinense perducere, nbi reges catholici videntea achisme ejna & illicitam erectionem eltaris sacrilegi contra verum altare, videlicet hoc sacrum universalis ecclesiae concilium, ahhorruerunt illuc suos mittere oratores. Si vero Graeci ipsi aliquam professionem veritatis fecerint, in qua persistant, aot si quid boni in hoc facto repertum fuerit, rerum veritate comperta, gratias agemus divinae pietati, quae non sineret mala esse, nisi

Graci rediere ad unionem, & imperator Fredericus III. cum tota Germania, imo tota ecclesia Eugenio assensit.

A potens esset ex illis elicere bona: & unionem ipsorum Graecorum aemper optevimus, & optabimus. Sed non propter hoc mala ipsius Gabrielis sub hoc pallio cooperiri possunt. Quid eoim sibi prodesset ceteros ad fidem convertere, si ipse in achismate & haeresi permanere vellet; si ceteros veilet unire, & se ah ecclesia catholica separare, qui etiamsi montes transferret, & caritatem non haberet erga ipsam catholicam eccieslam, sicut nec habere potest, quamdin schisma & haeresim obdurato animo retinet, nihil sibi prodest. Et licet laboret ut sub hoc colore Graecorum fideles Christiani suum conciliabulum Florentinum in schismate erectum approbent, enm-
B demque Gabrielam depositum, privatum, condemnatum, & reprobatum, pro vero & summo pontifice venerentur, tamen Deua illis dedit intellectum ad discernendum bonum a malo, cognoscendum justitiam ac veritatem. Et frustra tale rete jacitur ante oculos pennatorum. Alii enim pontifices in veris conciliis generalibus, ut Innocentius III. in concilio Lateranensi, in quo duo patriarchae orientales personaliter adfuerunt, & Gregorius X. in concilio Lugdunensi, Graecos reduxerunt longe citra quingentos annos; imo etiam ipse Gregorius ibidem baptizari fecit oratores Tartarorum. Et oihsio minus si ecclesiam scandalizare voluissent illi pontifices, atque mala
C perpetrare quae fecit olim ipse Eugenius, nequaquam hoc eis sub tali colore permisisset ecclesia. Deinde praefatus Gabriel comparat se beato Leoni, contra quem Dioscorus sententiam tulisse refertur in secunda Ephesina synodo, cui hanc sanctam synodum Basileensem assimilat. Longe certe est differentie inter Leonem sanctum & Gabrielem tot vitiis & criminibus irretitum, atque etiam inter hanc sanctam legitimam synodum in plena libertate semper constitutam, & illam reprobam Ephesinam, in qus viri armati gledios tenentes in manibus compellabant homines ad diffiniendum quod placebat Dioscoro. Tandem ipse Gabriel depositionem damnat & re-
D probat, quod certe omnibus malis & perversis juste condemnatis accidere solet, ut semper sententiam in eos latam injustam esse reputent. Sed in causa propria non mirum si non recte judicat, qui in verbia injuriosis atque inflatis per totam suam invectivam resperss plene ostendit loqui se ex passione animi exacerbati, non ex judicio rationis, dum audet dicere dæmooia totius orhis in latrocinium Basileense confluxisse videri: & alia horrihilia verhe, quæ nemo prudens, nemo justus, nemo diceret honestus. Sed dixerunt etiam Judæi Christo quod dæmonium habebat, & multoties eccieslia catholica a diversis hæreticis, ut Donatistis, Arianis, & aliis permultis, graves injurias audire solita est:
E qui, dum lepra hæresis infecti erant, aiios omoes qui aliter ab eis sentiebant hæreticos reputabant, & ah ecclesia præcisos & schismaticos, sicut nunc Gahriel ah unitate ecclesiæ præcisus de his judicat qui in onitate permanserunt, qui doctrinæ catholicæ & apostolicæ adhæserunt, & constantissimis enimis semper edhaerent, tam in concilio Constantiensi declaratae, quam dudum in hoc Basileensi, etiam pro eo tempore, sicut praedictum est, quo ipse Gabriel hoc sacrum concilium legitimum generale concilium esse recognovit, & quo legatus

Unionem hæc in vos non quadrarent.

ANNO CHRISTI 1439.

suus eidem præsedit. Prospiciebatur etiam quanta desolatio ecclesiæ sequeretur, si deinceps conculcatis conciliis generabbus, spretis canonibus, abjectis determinationibus catholicæ fidei, unus mortalis homo posset negotia ecclesiæ pro libito volontatis agere. Quod vero longam patientiam habuit sancta synodus in tolerando Gabrielem & facta ejus, ipse hoc impingere conatur, tamquam pro habendo papatum facta sit tam longa protractio, cum e contrario manifestum sit, quod si hoc quæsivisset sancta synodus, jamdudum ad depositionem ejus processisset, attentis scandalis, schismatibus, & malis fere innumeris quæ per ejus damnosum & iootile regimen accidebant. Sed expectavit beoigne hæc sancta synodus ejus emendationem in multa patientia, & ipse per resistentias quas præstitit, per varia impedimenta quæ præbuit tam tempore primæ prætensæ dissolutionis, quam secundæ, quam alio medio tempore, fuit causa tam diuturnæ protractionis. Manifeste autem jam omnes conspiciunt obduratam Gabrielis pertinaciam per supradictam invectivam, & quomodo confundere conator ecclesiam catholicam veritatemque & justitiam, ut jam omnes clarissime intelligere possint, quomodo sine ulteriori quacumque protelatione ipsum evitare, ejusque venenatum consortium fugere, & quoslibet Christi fideles ab eodem efficaciter recedere necesse sit, atque in doctrina ecclesiæ catholicæ permanere: dolere quidem omnes debent, quod Gabriel ipse, qui benigne ab assentiendo ecclesiæ, & ambulando unanimiter cum consenso in domo Dei, poterat fructus uberrimos in ecclesia efficere, & omnibus bonis spiritualibus & temporalibus abundare, nunc superba separatione in tanta mala se præcipitaverit, & ecclesiam ipsam tantis perturbationibus afflixerit, ut conculcata conciliorum auctoritate ipsam suæ voluntati subjiceret. Jam vero ad talia verba ipsius Gabrielis, in quibus finis non invenirctur, nequaquam ulterius attendere necesse est, Sed oraodus est Deus omoipotens, ut aoimam illius humiliare dignetur, & oon ipsum in damnationem perpetuam corruere permittat; dandaque est opera, sicut necessitas exposcit, ut ecclesiæ provideatur de bono & salutifero regimine ad conservationem fidei, & salutem Christianorum, in gloriam Dei omnipotentis, qui est benedictus in sæcola sæculorum. Amen.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, Nonis Octobris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo quadragesimonono.

ANNO CHRISTI 1440.

XVI.

Epistola synodalis ad universos Christi fideles, de obediendo conciliis generalibus, & cavendo ipsis inobedientes.

Eadem usque ad nauseam non sine magno scandalo toties repetuntur: atque utinam cautius egissent Basileenses.

Sacrosancta, &c. universis Christi fidelibus omnipotentis Dei benedictionem.

Grande periculum ac desolationem inauditam, quæ jam ecclesiæ Dei & vobisipsis imminet, o Christi fideles, attendite, & antiqui hostis jacula conspicite, quibus gregem dominicum magno precio redemptum perimere conatur, ut devotioribus animis auxilium divinæ gratiæ imploretis. Et, quemadmodum exhortatur apostolus, *accipiatis armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo; in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela hostis nequissimi ignea extinguere* qui jam vehementi tentatione fundamenta ecclesiæ & religioois Christiaoæ concutere quærit, volens conciliorum generalium auctoritatem evertere, per quæ fides orthodoxa, & omnis vitæ atque actionis norma tradita est, & quorum vigore eadem fides atque regula disciplinæ Christianæ sustentari habent in terris, ut illis prostratis, mala innumera super populum Christianum inducere possit. Sed ut eam rem lucidius prospiciatis, & non permittatis vosipsos miserabiliter deperire, ecclesiamque matrem vestram tantis subjici ruinis, primum vos considerare decet, quanta desolatio in foribus est, quantaque paricliratio animarum imminet, si nunc ruat & prosternatur conciliorum auctoritas. Deinde aperiemus quomodo ipsa gravissime ruit, si illi favor & obedieotia præstatur, qui eamdem conciliorum auctoritatem factis, verbis & scriptis jam a multo tempore conculcare non cessat. Postmodum objectiones contra illius justissimam suspensionem ab administratione papali, & subsequentem depositionem, nullius esse momenti clarissime ostendemos: ut veritate plene comperta quisque Christianus intelligat quid sibi agendum est de necessitate salutis. Advertite in primis, o Christicolæ, & ante oculos vestros ponite miserandum & flebilem statum Christianæ religionis, si eo redacta fuerit, ut quisque in summo pontificio positus jam assecuratus sit quod nullam correctionem a conciliis generalibus deinceps habeat pertimescere, quantumcumque ecclæsiam scandalizet, & ejus statum perturbet ac decoloret: ita ut si omnes dignitates ecclesiasticas & beneficia venderet, si prælatos quosque invitos transferret, & expelleret injuste pro libito voluntatis, etiam notorie ac injoste reges & principes dejiceret, moribus perniciosis animas hominum passim perimere laboraret, crudelitates perpetraret horrendas, legem Dei confunderet, quæque salubria instituta everteret, temporalia ecclesiæ Romanæ & ceterarum particularium ecclesiarum dissiparet atque alienaret, aliaque innumera flagitia, scelera & crimina notoria perpetraret, ac se incorrigibilem redderet, omnis ecclesia in unum congregata nullatenus illum a talibus coercere posset; quinimo liberum esset ei quamlibet synodum eum reprimere volentem illico transferre vel dissolvere, persistentes in synodo contra voluntatem ejus persequi, excommunicare, privare, inhabilitare, contumeliis ac injuriis afficere, invasiones corporales adversus eos excitare; ac deinde quidquid synodus statueret, præciperet, dictaret, ordinaret, penitus contemnere, abiicere & reprobare. Conspicite pro Dei reverentia, qualis ex hac re daretur introitus inimico humani generis ad subvertendum religionem Christianam, dum seducendo unum hominem posset Christianitatem in desolationem maximam dejicere, mores pervertere, canones & regulas quasque dissipare ecclesiasticas, regna & provincias conturbare, ac bonis spiritualibus & temporalibus spoliare, vitiorumque immanitatem inducere. Aperte ocu-

ANNO CHRISTI 1440. Ephes. 6.

Semper isti vicarium Christi contemptim vocant unum hominem, cum Christus dicat; *Qui vos audit, me audit*, &c.

ANNO CHRISTI 1440.

oculos, & videte qualis ex hoc daretur ingressus Antichristo: Sed & considerate quomodo ea res fidem catholicam confunderet atque violaret, quæ est primum fundamentum ecclesiastici ædificii, quo everso, omnia corruunt, sine qua fide impossibile est placere Deo, aut aliquam salutem consequi. Notum est enim, quomodo sacra Constantiensis synodus ad extirpationem errorum tunc periculo universæ ecclesiæ afferentium diffinivit & declaravit, innitendo sacris scripturis, & doctrinis antiquorum conciliorum, atque sanctorum doctorum, quod concilium generale universalem ecclesiam repræsentans potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet, cujuscumque status & dignitatis, etiamsi papalis, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem schismatis, & reformationem ecclesiæ in capite & in membris; quodque si quis statutis & mandatis cujuslibet concilii generalis legitime congregati obedire contumaciter contempserit in prædictis & pertinentibus ad ea, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, ad alia etiam juris remedia, si opus fuerit, recurrendo. Deinceps felicis recordationis Martinus papa V. approbante toto Constantiensi concilio, litteras suas universis episcopis & inquisitoribus mandavit, continentes. Quod est de necessitate salutis, credere generale concilium habere supremam auctoritatem in ecclesia, quodque quodlibet concilium generale, & etiam ipsum Constantiense, repræsentat universalem ecclesiam: & quidquid approbavit & approbat in favorem fidei & salutis animarum, est ab universis fidelibus approbandum & tenendum: & quidquid condemnat esse fidei vel bonis moribus contrarium, ab universis fidelibus pro condemnato tenendum & asserendum: loquens etiam de illis quæ circa principium ipsius concilii Constantiensis diffinita & approbata sunt, sicut suæ præfatæ litteræ indicant, quæ expressam mentionem faciunt de declaratione facta circa principium ipsius concilii super communione divinæ eucharistiæ sub utraque specie, & de condemnatione errorum & personarum eorumdem Joannis Wicleff, & Joannis Hus. Fuit autem deinceps præmissa determinatio de conciliorum auctoritate in hoc sacro Basileensi concilio in pluribus sessionibus repetita, dum olim Eugenius concilium ipsum prima vice dissolvere attentaverat, atque in responsionibus synodalibus multipliciter declarata, & in universum orbem per epistolas aliasque litteras & synodales nuntios publicata. Ipse tunc Eugenius huic sacro concilio doctrinam hanc notorie tenenti, prædicanti & publicanti, adhæsit: & ipsum fuisse legitimum, ac legitime a principio sui continuatum, professus est; confitens dissolutionem per eum factam irritam & inanem; quam tamen primo ex justis & necessariis causis factam esse publicaverat: ac etiam duas litteras suas in apostolico palatio contra hoc sacrum concilium & ejus decreta promulgatas, in quarum una dicebat quod ante adventum legatorum suorum existentium in synodo nulla erant sedis apostolicæ auctoritate suffulti: atque etiam designabat, quod ipso contradicente, generalis synodi non habebant potestatem, quodque multa & gravia disponere & statuere præsumpserant contra decreta sanctorum patrum

Sed talis concilii caput est Romanus pontifex, cujus auctoritate confirmari oportet.

in apostolicæ sedis grave præjudicium: tertiasque; incipientes, Deus novit, suo nomine factas, in quibus quamplura contra auctoritatem conciliorum asserebantur: & quidquid per eum aut suo nomine in præjudicium aut derogationem sacri hujus concilii Basileensis, seu contra ejus auctoritatem, factum, attentatum, seu assertum erat, cassans, irritans & annullans, nullasque & irritas fuisse & esse declarans; adjiciens, quod de cetero a gravaminibus ipsi concilio inferendis, abstineret. Deinceps quoque post ipsius adhæsionem in sessione publica, præsidente legato apostolico, assistentibus octo sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, oratoribus regum & principum, prælatorumque & doctorum juris divini & humani copiosa multitudine, eadem declaratio Constantiensis concilii renovata extitit. Ubi autem hæc veritas concernens manifeste fidem & jus divinum, sicut olim lucide in celebri responsione incipiente, Cogitanti, & aliis pluribus ostensum fuit, expresse differens de auctoritate data immediate a Christo ecclesiæ congregatæ & conciliis generalibus, toties & tam solemniter per universam ecclesiam declarata est, & per concilia generalia, quæ summi pontifices consistorialiter declaraverunt legitima, etiam pro eo tempore, quo hujusmodi declarationes ediderunt. Si nunc post hæc omnia ipsæ declarationes fidei & juris divini abjiciantur, ac veluti erroneæ dejicientur & conculcentur, impingaturque toti ecclesiæ error quæ talia declaravit, quis non videt alias hæreses per ecclesiam sopitas resuscitari, & novis suscitandis frena laxari, dum ea hoc via paratur, ut conciliis generalibus in declarationibus fidei & divini juris amplius non credatur: sed in qualibet regione, in quolibet loco, possint homines sectas & hæreses & quaslibet malas doctrinas excitare, amplius non timentes suas adinventiones per generalium conciliorum auctoritatem confutari? Unde totus orbis in conturbationem maximam deveniret, & periclitabitur Christianitas, quæ & olim ante tempora Constantini, sicut testatur Isidorus, fervente persecutione, in varias hæreses scissa est: quia non erat episcopi licentia conveniendi in unum, nisi tempore supradicti imperatoris: quod si tunc, non obstante quod essent summi pontifices vita & sanctitate præclari, propter defectum congregationis conciliorum generalium, hæreses ipsæ pullulabant, quanta nunc insurget hæresum vorago, si amplius conciliorum generalium diffinitionibus non credatur nec acquiescatur, atque illorum sic miserabiliter prosternatur auctoritas? O quanta Christianitatis destructio! O quanta fidei desolatio! O quanta omnis religionis & pietatis abjectio! quanta eversio rerum publicarum, regnorum, & provinciarum; quantum naufragium animarum! Plorate jam & ingemiscite omnes invocantes nomen domini, majores cum minoribus, & apertis oculis inspicite turbationem venturam universo orbi, ruinamque vestram & desolationem prævidete, si sic frangatur necessaria illa conciliorum auctoritas. Sed & flete super vos, si sic prosternatur, quod omnium Christianorum prælatorumque, religiosorum ac ceterorum Christianorum erat supremum refugium in terris; ad eorumdem namque auxilium sæpenumero confugerunt summi

ANNO CHRISTI 1440.

Hæc Eugenius negat esse sua.

Concilia generalia semper Romani pontificis auctoritatem præcipuam agnoverunt, & ab eo tamquam majori confirmari petierunt.

ANNO CHRISTI 1440.

pontifices, dum a tyrannis persecutionem pa- A tiebantur, quæ jam amplius nulli venerabuntur aut reverebuntur tyranni, si hoc tempore corruerint. Per ipsa concilia sedes apostolica robur suæ dignitatis & auctoritatis conservabat, dum per eorumdem conciliorum sententias eunctis hominibus formidandas, & venerandos canones, omnes adversarios fidei & sanæ doctrinæ atque bonorum morum corruptores arcebant & reprimebant. Ipsi quoque pontifices per eadem concilia dirigebantur, ut ambularent ad veritatem evangelii, & potestate sibi data ad ædificationem uterentur. Unde qui ipsorum conciliorum auctoritatem enervare quærunt, illi decorem, dignitatem, robur & auxilium apostolicæ dignitatis, fi- B demque, salutem, & bonas actiones summorum pontificum manifeste confundere moliuntur, atque in illam destructionem adducere, de qua loquitur beatus Gregorius, dum post enumerata universalia concilia, subdit: Cunctas quas veneranda concilia præfata personas respuunt respuo; quas venerantur amplector: quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit quisquis præsumit absolvere quos ligant, aut ligate quos absolvunt: quibus verbis idem Gregorius immediate subjungit: Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Ut vero de ceteris prælatis ecclesiasticis & principibus sæcularibus, qui ad concilia refugium habuerunt, dicere omitta- C mus, quoniam nimium prolixum esset singula enarrare, saltem illud homines conspiciant, quod per hujus sacri concilii labores regnum inclytum Bohemiæ Sigismundo Romanorum regi restitutum fuit, quodque adversus nonnullos, qui temporalia eunctis ecclesiis eripere, religionesque tam mendicantium quam aliorum destruere conabantur, singulare præsidium tam in dicto Constantiensi, quam in hoc sacro concilio inventum est. Quid de schismatibus tollendis dicemus, si amplius conciliis generalibus non obediatur? si plures contenderint de papatu, quilibet, qui se verum papam putabit, dicet se superiorem concilio, quomodo poterunt judicari, quomodo coer- D ceri aut reprimi, si viderint hoc modo prostratam ipsorum conciliorum auctoritatem? Quod si omnia inconvenientia enumerare vellemus, quæ secum afferret hujus auctoritatis ruptura, non multis posset describi codicibus. Sed jam ad secundum explicandum transeamus, quomodo hæc prosternitur auctoritas; quomodo ruina gravissima ecclesiæ, & malorum ac turbationum inenarrabilis multitudo paratur, si ille sustineatur & foveatur qui hujus auctoritatis se contemptorem, impugnatorem, & notorium persecutorem ostendit. Quis negare potest, o Christiani, quod reformationi ecclesiæ in capite & in membris, quam totus orbis desiderabat, & pro qua jam E plura concilia generalia congregata fuerunt, durissime restiterit (de quo omnis anima dolere debet) ille qui primus homines ad viam salutis inducere debuerat, olim Eugenius papa IV. nunc Gabriel nuncupatus, quodque illa quæ pro ipsa reformatione decreta & instituta erant per hanc sanctam synodum a se abjecerit & contempserit, ita ut nunquam unum canonem synodalem concernentem reformationem ipsam in executionem efficacem deducere compertus sit, qui nullam penitus A emendationem in regimine curiæ suæ propter quamcumque admonitionem aut correctionem effecit, sed assidue graviores abusus adauxit, in perditionem animarum & detestabilis simoniacæ pestis fomentum? Quis negare potest quod, quantum in se est, auctoritatem omnium conciliorum generalium conculcavit, dum evocatus ad synodale judicium, diffinivit quod ex certa sua scientia, auctoritate apostolica, & ex plenitudine potestatis, transferebat hoc sacrum concilium, casu quo procederetur contra ipsum aut aliquem suorum oratorum præsidentium qui in concilio fuerant, cum tamen eo tunc tempore ipsorum concilium generale verum ac legitimum re- B putaret? Quis dissimulare potest, quod etiam ipsi concilio auctoritative prohibuit, ne ultra dies triginta causam fidei, quæ cum Bohemis agebatur, tractaret; adjiciens quod omnes excommunicabat, privabat beneficiis, & inhabilitabat ad eadem, qui deinceps post terminum, quem ipse tunc præfixit, actus conciliares Basileæ exercerent; volens etiam ex ea causa esse derogatum quibuscumque declarationibus, etiam sub nomine generalis concilii factis, & aliis in contrarium facientibus? Ex his prosternens & abnegans manifeste supradictam declarationem catholicæ fidei, tam per sacrum Constantiense concilium factam, quam per hoc Basileense, ut præmittitur, dudum C renovatam, & se superiorem in his omnibus concilio designans: vigore cujus prætensæ dissolutionis schisma horrendum & gravissimam divisionem consequenter in orbe posuit, erigens congregationem Ferrariensem sub nomine alterius generalis concilii contra hanc sanctam synodum, postquam declaraverat conditiones in præfata dissolutione positas purificatas fuisse, studens hoc pacto inconsutilem tunicam Christi, & ecclesiam, quam in unitate repererat, gladio sævissimo divisionis & schismatis feriens; quod certe omnes debuerant abhorrere Christiani, quibus simile schisma nunquam compertum fuerat. Sed nec his contentus in hanc sanctam synodum varias per- D secutiones excitavit, mandans civibus Basileensibus ut eamdem a sua civitate expellerent. Alioquin se in civitatem interdictum, & in gubernatores ejus excommunicationem, proferre dicebat, inhibendo ne quis victualia deportaret ad eamdem: & si qui portarent, spoliarentur, cederentque spolia occupantibus. Scripsit præterea ut in eos de concilio fieret persecutio, tamquam in hostes Christianæ fidei; vocans ipsam synodum iniquorum perfidam synagogam: quæ mandata adeo gravia fuerunt, ut vix filius perditionis adveniens graviora adversus ecclesiam mandata ferre posset, si eam sentiret pro sustinenda fide & lege domini in aliquo loco congrega- E tam. Quæ vero & quanta scripserit diversis principibus, blasphemando eamdem synodum, & decreta ejus, longum esset enarrare. Sed & quomodo patrimonium, terras, & dominia ecclesiæ, quæ in summa pace & prosperitate repererat, ipse tractaverit, quas alienationes fecerit, quas guerras commoverit, partialitates acceperit, quantæque crudelitates sub regimine suo in loca & subditos ecclesiæ perpetratæ sint, quomodo juramenta sua solemniter in conclavi & post conclave præstita infregerit, flebile est dicere. Et præterea quæ un-

Pius II. longe aliter scribit de hoc Eugenio, palam revocans, quod etiam senserit vobiscum contra Eugenium.

ANNO CHRISTI 1440.

unquam major incorrigibilitas, quæ major pertinacia in aliquo pontifice vel ministro ecclesiastico apparuit, qui non solum in prædictis suis excessibus, quibus divinam majestatem & legem ejus ac fidem catholicam tam notorie offendit, & ecclesiam Christi in spiritualibus & temporalibus sic conturbavit, afflixit, damnificavit, divisit, & supra modum scandalizavit, obdurato permansit animo; verum etiam vult, his non obstantibus, ab hominibus innocens & justus reputari, nulla unquam emendatione, nulla correctione ostensa, quasi tantam cæcitatem jam in populo Dei excidisse credat, ut tam gravia vitia velint pro a veritatibus venerari? Videns autem hæc sancta synodus ad ipsius emendationem nec dulces admonitiones sæpius & per plures legatos & oratores transmissas, nec longam patientiam & benignam expectationem, nec citationem juridicam, nec suspensionis ab administratione papali sententiam justissimam proficere, tandem expectatis decem & septem mensibus post suspensionem prædictam, necesse habuit super depositione ipsius a papatu justum proferre judicium, prout eidem ex auctoritate data a Christo incumbebat. Nunc vero advertite, o Christi fideles, quæ deinceps erit in orbe conciliorum auctoritas, si post hæc omnia fovetur & sustinetur, qui non solum in tantis malis se incorrigibilem præbuit, verum etiam eamdem conciliorum auctoritatem prosternere laboravit, & laborare non cessat, ut deinceps nec ipse, nec aliquis successorum suorum, per judicium ecclesiæ corrigi valeat, sed possint pro libito voluntatis omnia agere absque ullo timore correctionis fiendæ super terram: qui & adhuc post suam depositionem graviora gravioribus addens tres declarationes catholicæ fidei de auctoritate conciliorum condemnare ausus est, cujus oratores jam per orbem adversus eamdem auctoritatem aperte prædicant: & tam ipsi quam nonnulli sibi faventes, disseminant libellos ac tractatus ad hujus hæresis divulgationem, & suppressionem declarationum catholicæ fidei quas universa tenuit ecclesia. Potestis autem, o cuncti Christiani hunc ignem, priusquam amplius accendatur, extinguere, & fidei catholicæ ac universæ ecclesiæ pacem reddere, si sententiis justissimis hujus sanctæ synodi, quam repræsentare universalem ecclesiam recognovistis, debitam præstiteritis obedientiam, & viam veritatis ac justitiæ efficaciter amplexari curetis, in favorem fidei & salutis ecclesiæ universæ. Si vero id non fiat, sed diutius præstetur obedientia ei qui omnium horum malorum caput est, si repulso ecclesiæ judicio ille sustineatur qui juste condemnatus est, si impugnatori notorio fidei & auctoritatis conciliorum foveatur, si manifestus persecutor congregationis synodalis sustineatur, si mandata, statuta & præcepta concilii generalis abjiciantur, & rebellanti atque contumaci & incorrigibili adhæreatur, illeque post sententiam depositionis in eum latam pro capite ecclesiæ reputetur, qui se ab ipsius ecclesiæ unitate & corpore per fidei læsionem, per schismatis in erectione prætensi alterius concilii perpetrationem separavit, & cui jam nullus color, nullus titulus papatus competere potest: si denique non auditur ecclesia judicans, & libellis illius qui condemnatus est,

a) Forte virtutibus. H

Florentinum concilium definivit Romanum pontificem plenam a Christo habere potestatem universalis ecclesiæ gubernandæ,

A blasphemias & enormes injurias in sanctam synodum & existentes in ea continentibus, aures præbentur, quis non videt dies illos malos, horrendamque turbationem totius ecclesiæ, de qua superius disseruimus, in proximo adesse? Quanti reperientur qui deinceps in conciliis generalibus ad defensionem fidei, ad extirpationem hæresum, ad reformationem morum, ad tuitionem justitiæ & veritatis, persistere vellent, si videant sibi privationes beneficiorum, persecutiones corporum injurias, opprobria, prætensas censuras, & quascumque adversitates imminere, illi autem, qui hæc adversus synodum hanc perpetraverit, obedientiam & favorem finaliter dari? B Sepelitur profecto, conculcatur & prosternitur, si res ita procedant, ipsa conciliorum auctoritas, & gravissimus dolor imminet omnibus Christianis. Verum confidimus in domino, quod non sic ecclesiam suam in interitum ruere permittet: quinimmo excitabit corda servorum suorum, ut misereantur ipsius ecclesiæ & animarum suarum, nec fidem catholicam, veritatem & justitiam sic opprimi patiantur. Sed neque hoc sustineri potest, quod quidam obedientiæ neutralitatem consulunt observandam, & sicut ei qui juste per synodale judicium condemnatus est nequaquam obediendum est, sic concilio judicanti obedientiam subtrahendam putant. Quomodo e-C nim potest quisquis Christianus excusari, ut ab omni judicio ecclesiæ se subtrahat, cum de necessitate salutis ecclesiam audire teneatur, sicut evangelica doctrina & omnis sanctorum traditio testatur? quod liceret; si quisquam se a judicio unius concilii subtrahere posset, similiter & alteri concilio denegare obedientiam, nec in eorum sententiis, sive pro fide, sive pro quibuscumque rebus animarum salutem aut ecclesiæ statum concernentibus, ulla stabilitas ullave efficacia haberetur. Quilibet acta conciliorum examinare vellet, ac de illis, prout ei videretur, judicare; aut post judicium unius concilii aliud expetera; nullum interim obedientiæ debitum D reddens: sicque frustraretur conciliorum auctoritas & tandem neque summis pontificibus legitimam administrationem habentibus obediretur. Unde in totum confunderentur ecclesiastica judicia, periclitareturque Christiana religio: nec deinceps concilia generalia quæcumque mala reprimere laborarent, si eorum sententiis non obediri conspicerent. Neque locus est suspensioni animorum in tam clara justitia, in tanta obediendi necessitate, dum per defectum obedientiæ præstandæ, fidei læsio & veritatis oppressio assidue succrescunt, periclitantur animæ innumerae, & exemplum datur omnibus, ut deinceps nullis sententiis praelatorum suorum, sicuti nec synodorum E obediant, sed animos suos per plura tempora suspendere velint, unde omnis jurisdictio perire poterit, dum auctoritatem supremam ecclesiae omitti & negligi videbunt. Si itaque communi bono ecclesiae Dei consulere quaeritis o Christi fideles, si praesentibus malis finem imponere, si pacem consequi, & felicem statum totius Christianitatis intueri, date operam ut cuncti unanimiter viam veritatis sequantur, ut conciliis generalibus sua reddatur auctoritas, ut nullus eam deneget synodo universali obedientiam, ad quam tenetur

ANNO CHRISTI 1440.

Hoc aliquamdiu Germani fecerunt, sed postea ad Eugenium se contulerant.

ANNO CHRISTI 1440.

tur de necessitate salutis, in his quae pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, & reformationem ecclesiae in capite & in membris, & pertinentibus ad ea. Sic cessabunt schismata, sic haereses extinguentur, mores reformabuntur, vigebunt concilia, sedes apostolica & virtutum dignitate & honore plurimo reflorebit, repellentur conatus antiqui hostis, breviabuntur dies mali, & malorum grandinum repelletur incursus; quae, si secus fiat, super omnes Christianos jam imminere conspicitis. Superest jam ut eas objectiones nullius ostendamus esse momenti, quae ad illaqueationem animarum & obfuscationem veritatis ac justitiae hujus sanctae synodi, per nonnullos afferuntur. Allegant quidam hoc sacrum concilium de suo consensu fuisse translatum, pro eo quod concordaverat cum Graecis se transferre infra mensem, postquam advenissent ad ultimum portum citramarinum, eisdem in Constantinopoli per oratores concilii nominandum pro celebrando oecumenico concilio, in eo loco quem hoc sacrum Basileense concilium elegisset. Verum quantum rejicienda sit haec objectio vos Christi fideles advertite. Manifesta quidem nimis est veritas, quod Graeci praevalentibus practicis olim Eugenii persequentis synodum, non ad portum per oratores concilii eis nominatum venerunt, neque ad locum per concilium electum, sicut ipsi promiserant, venire voluerunt: imo scripserunt concilio per oratores ejus in Constantinopolim missos, se propterea cum eis & eorum galeis non advenisse, quia tempus mittendarum ipsarum galearum transactum erat, sic absolventes se ab omni obligatione mutua, quae inter concilium & ipsos contracta erat, licet tamen alteri oratorum prius dixissent se de ulteriori expectatione contentos esse, impendimentaque concilio praestita essent manifesta, cum in conventionibus initia cum eisdem expresse caveretur, omnia debere intelligi sine fraude & dolo, ac legitimo impedimento cessante. Quod si ad requestam ipsius olim Eugenii deinceps ire voluerunt Ferrariam contra consensum concilii, quia ratione utens dicere possit concilium ex ea re ad se transferendum fuisse obligatum? Dum vero quidam ulterius objiciunt, quod concilium quadam vice conclusit, casu quo Avenionenses certam pecuniæ summam infra mensem non traderent in pecunia numerata, de hoc infra duodecim dies sequentes non certificaretur concilium quod tunc teneretur ipsum concilium ad electionem alterius loci procedere, & universali ecclesiæ aliunde providere: quod dum adveniente tempore non fieret, præsidentes apostolici, & alii quidam secum minorem partem concilii facientes, tamquam ad ipsos devoluta potestate concili, alium locum aliumque portum nominaverunt, & oratores ad Græcos miserunt. Sæpe ad hujusmodi objectiones per decreta & epistolas nostras responsionem fecimus ostendimusque illas esse penitus inanes: Manifestum est enim, quod concilium in ea conclusione cum nullo contractum fecit aut conventionem, nullusque aderat cum quo hujusmodi contractum celebraret: nullique dubium est quemquam cum seipso contrahere non posse, cum inter spondentem recipientemque sponsionem debeat esse distinctio personarum. Unde illarum om-

A nium objectionum corruit fundamentum. Sed tantum illam conclusionem intra se cepit concilium, quam & interpretari & mutare poterat juxta casus occurrentes, si pro salute ecclesiæ sibi ita agendum videbatur. Nec aliquis sibi legem imponit, a qua recedere non possit: neque dicebatur in conclusione ipsa, quod in casu prædicto minor pars haberet alium locum eligere, sed concilium. Et si aliquod dubium erat, quod interpretandum veniret, aut si quid in hoc agendum vel deliberandum aut mutandum, nullatenus judicio minoris partis standum erat, sed plurimorum sententiæ acquiescendum, sicut mos antiquorum conciliorum & omnia patrum instituta

B edocent. Unde & ex eo in universum orbem turbatio gravissima excitata olim fuit, dum aliqui episcopi minorem partem concilii Nicæni facientes, illis contradixerunt quæ major pars concluserat. Sed quid amplius illimet præsidentes apostolici, qui sub prætextu conclusionis illius alium locum eligere voluerunt, eidem conclusioni, cum fieri deberet, contradixerunt, protestantes se non consentire in decretatione loci Avinionensis, de quo expresse agebat dicta conclusio? Et ulterius, pendente termino præfixo, oratores olim Eugenii archiepiscopus Cæretensis & Jacobus de Rachaneto impediebant ne illæ pecuniæ darentur in Avinione, de quibus hæc conclusio

C agebat. Scripserunt præterea Avinionenses, quomodo abbas Bonæ vallis & Raimundus Taloni decretorum doctor, ad eos missi ex parte concilii, composuerant cum eis ex potestate eis data a toto concilio, quod haberent decretationem loci Avinionensis & impositionis decimarum, priusquam pecunias suas exolverent. Mandaveruntque ipsi Avinionenses quod, illis habitis pro cautione eorum pecunias expedirent, de quibus oratores concilii missos ad eosdem cautos & securos fecerunt. Judicavit concilium quod rationabiliter petebat, quodque attentis prædictis, quæ supervenerunt ad notitiam ipsius concilii, & aliis pluribus ipsum * monantibus, non erat pro-

D cedendum ad electionem alterius loci, nec expediebat saluti ecclesiæ & bono rerum agendarum. Quod autem aliqui pauci ad electionem alterius loci temerarie procedere præsumpserunt, se dicentes decretum agere contra duplo majorem partem concilii & amplius, scindentes & dividentes, quantum in se fuit, ecclesiæ unitatem, hoc prorsus illicitum & perniciosum fuit, sicut per solemne decretum sessionis nostræ trigesimæ secundæ demonstravimus. Unde & conatibus eorum extunc resistens hæc sancta synodus, decretationem fecit in sessione publica super electione loci Avinionensis & aliorum sibi adjunctorum, omnem etiam electionem seu nominationem loci per quos-

E cumque factam irritans. Deinceps quoque subsecuta est communis omnium nullo discrepante concordia, quod tres domini inter quos erat unus & primus legatorum apostolicorum, haberent sigillare literas de quibus agebatur, sine præjudicio alicujus, & oratores mittere. Ipsi autem sigillaverunt decretum concilii, mittentes ipsum per oratores in Avinionem, illo prætenso rejecto, quod per minorem partem factum fuerat. Cumque sit omnino a veritate alienum, quod duo decreta contrarii tenoris, immo & sibi invicem contradicentia ex-

* moventibus.

ANNO CHRISTI 1440.

expresse, uno & eodem tempore similia synodali judicio emanaverint, quia Spiritus sanctus per os generalis synodi contrarie loqui non potest, eo ipso quod decretum concili super electione de Basilea, Avinione & Sabaudia, consentientibus omnibus patribus qui in concilio erant, & ipsis legatis apostolicis, vere bulla plumbea synodali rite plumbatum est, manifestum est dictam schedulam legatorum nullatenus vim decreti habere potuisse. Dum vero quidam literas super eo quod per minorem partem factum fuerat, clandestine bulla sacri concili de nocte surrepta sigillaverunt, declaratum est illas falso bullatas esse, & quod archiepiscopus olim Tarentinus, præsidens & orator ipsius olim Eugenii, qui se in hoc operam eum effectu dedisse confessus erat, tamquam falsarius juste condemnatus extitit. Sic igitur in ea re nullus hæsitationis scrupulus est, quod penitus nullius momenti fuerit, quod per illos paucos contra judicium concilii actum est. Sed nec de his disputare necesse est, cum etiam illud quod per illos paucos factum fuerat abruperit ipse olim Eugenius: qui, cum omnes patres existentes in concilio, tam sui legati quam alii, dictitassent ut concilium firmiter maneret Basileæ usque ad adventum imperatoris & patriarchæ Græcorum ad ultimum portum, nihilo minus ipse longe ante adventum prædictorum Græcorum plus quam per quatuor menses hoc concilium, quantum in se fuit, abrupit & dissolvit, ex eo capite quod procederetur contra ipsum aut aliquem suorum, negans jurisdictionem immediate a Christo conciliis datam, & se (ut antea præmissum est) supra concilium erigens in facto reformationis & fidei. Quam prætensam dissolutionem cum non revocasset infra quatuor menses, imo aliam congregationem sub nomine generalis concilii interim apud Ferrariam fecisset, gravissimum schisma perpetrans, suspensus fuit ab administratione papali ante adventum prædictorum Græcorum, eo tempore quo etiam illi de minori parte prædictum concilium permanere debere in Basilea dixerunt. Postquam vero legitime suspensus fuit per concilium, quis Christianorum dubitat quoscumque actus per ipsum in administratione papali expletos, nullos, irritos & inanes extitisse? Sic itaque volentibus quærere occasionem discedendi a sancta synodo nullus color cujuscumque translationis potest ullatenus suffragari: quod satis intellexerunt prælati, principes, universitates, ac ceteri majoris partis orbis, qui numquam ad conventionem Ferrariensem vel Florentinensem, jam fere a tribus annis erectam, accedere vel mittere voluerunt, sed illa reprobata, sanctam synodum Basileensem, velut repræsentantem universalem ecclesiam, verbis, & scriptis cognoverunt. Et cum dictam congregationem Ferrariensem erectam sub nomine generalis concilii, hoc durante concilio, non generale concilium, sed schismaticorum fuisse conventiculum, ex decreto nostræ vigesimænonæ sessionis manifestissime constet, ipseque Gabriel, quia caput illius schismaticæ conventionis, & quia a papatu legitime suspensus erat, jurisdictionem papalem non poterat exercere, per accessum ipsorum Græcorum, qui jam a plurimis annis ab ecclesia catholica divisi erant, nullatenus dicta Ferrariensis conventio legiti-

Imo vero concilium Florentinum & Græci venerantur, & fere omnes a Basileensibus discesserant.

A ma facta est, Neque veraciter dici potuit ipsam esse generale concilium vel œcumenicum, prout ipse illam intitulavit. Objiciunt deinde alii, quod in sancta synodo permanentes, pauci numero fuerunt ad exercendos actus juridicos suspensionis ab administratione papali & depositionis olim Eugenii, ac subsequentis electionis sanctissimi domini Felicis papæ V. Quæ quidem objectio si illi debeat suffragari qui synodum persecutus est, qui omnibus modis homines ab ea subtrahere & separare laboraverit, & adversus illos militet qui tempore persecutionis permanserunt, qui omnes de orbe ad succurrendum & providendum ecclesiæ Dei per epistolas & oratores vocare integro B fere biennio non cessaverunt, quis non videt ex hoc conciliorum auctoritatem prosterni & confundi? Nam semper summus pontifex, dum synodum rumpere volet, aliquos exinde abstrahere poterit. Si autem alii permaneant, objicietur eis paucitas: sicque videntes se nihil proficere posse, synodum in totum deserent, permitteturque agere cuilibet summo pontifici quidquid libuerit. Nec possibile erit, si quisquam eorum fidem offendat, schisma faciat, aut quibuscumque malis ecclesiam scandalizet, remedium per generale concilium exhiberi. Sed numquid illi qui non fugerunt, qui non deseruerunt synodum in necessitate, qui non fidem, veritatem & justitiam concul- C cari permiserunt, quique pro his sustinendis tribulationes & dolores, pestem, guerram, penuriam, & ceteras adversitates subierunt, propterea culpandi sunt? Numquid apostoli, qui in numero pauci cum Christo permanserunt in tentationibus suis, aliis discedentibus, ideo male egerunt? Nonne satis elucidatum fuit in supradicta synodali responsione, quæ incipit, Cogitanti, consentiente in hoc & cooperante tunc legato apostolico, quomodo illi qui permanerent in synodo usque ad finem operis sui commendandi essent: non autem illi qui discederent, aut qui se ab ea dividerent? Allegatumque quomodo, dum Christus dixisset, *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & bi-* D *beritis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, non pauci qui remanserunt cum Christo, sed illi qui recesserunt, reprehensionem meruerunt. Ibi quoque non omissum est, quomodo recedente Joanne XXIII. a Costantiensi synodo, non illi defecerunt, sed commendati sunt qui cum ipso concilio perstiterunt usque in finem. Nec tamen ita pauci fuerunt in hac sancta synodo, ut quidam existimant, cum in decreto suspensionis ipsius olim Eugenii ab administratione papali valde multi adessent, & inter eos plures regum & principum ambasiatores. Decreta quoque de causis & de collatione beneficiorum in eadem sessione promulgata sunt, quæ major pars re- E cepit tamquam a generali synodo universalem ecclesiam repræsentante. Unde nullus color, nulla excusatio aut tergiversatio potest cuiquam in divino judicio suffragari quare illi suspensioni resistat, aut cur post eam illi qui suspensus fuit velit ex certo proposito in administratione papali obedire, & actus ejus tamquam non suspensi legitimos reputare. In actu quoque depositionis fere trecenti fuerunt. Et tempore subsequentis electionis grandis adhuc numerus erat, nec usque in hodiernum diem divina providentia hanc sanctam synodum,

ANNO CHRISTI 1440.

Fatentur paucitatem suam.

Christus aliter promisit Petro.

Alia fuit tunc ratio propter schisma.

Joannis 6.

Sed non exprimunt, quæ horum trecentorum fuerit auctoritas.

ANNO CHRISTI 1440.

dum deseruit, quio competentem numerum prælatorum, doctorum, & aliorum notabiliom virorum habuerit, & adhuc hodie habeat. Sed præterea hæc quæstio dudum diffinita & determinata est, tam per synodom quam per summum pontificem tunc existentem, consentientibus in hoe cardinalibus sanctæ Romanæ ecclesiæ, & omnibus Christianis. Nam cum tempore primæ dissolutionis prætensæ pauci præiati essent in concilio, non numerum quatuordecim exeedentes, neque medietas oumeri omnium suppositorum in concilio haberetur, quæ præmissis actibus ioterfuit, ipse quoque tune summus pontifex objiciebat eidem concilio numeri paucitatem per literes suas divolgatas in orbem. Et nihilo mious determinatum est per omnes quod, hoc non obstante, fuit protunc legitimum concilium & legitime continuatum. Quod si in tali numero iegitimom est coneilium ex deffinitione catholica & apostoliea, omnesque de necessitate salutis legitimo concilio obedire tenentur, tamquem habenti potestatem immediate a Christo, ot præmissum est, io pertinentibus ad fidem, extirpationem schismatum, & reformationem ecclesiæ in capite & in membris, quis potest jam sub colore paocitatis, vel alio quocumque, occasionem quærere non obediendi eoncilio io actibus præsatis? Quod si deioceps liberum sit unicuique de actis synodalibus recipere quæ volet, quæ nolet abjicere; reputare conciiium velut habens potestatem, eum placuerit; cum non placucrit, non reputere; non audire ecclesiam, nisi quando & quomodo voluerit; quis dubitat ex hoc omnem conciliorum auctoritetem prosterni, omnemque obedientiam illis debitem frustreri? Clarum est itaque has objectiones oulli Christiano suffragari, quo minus justis sententiis, per hanc sanctam synodum pro necessitete fidei & universæ salutis ecclesiæ promulgatis, plene obedire debeat, quæ fideliter dicimus, veritatem manifestantes ed omnem conscientiam hominum, ut videntes horrenda pericula, & cunctis sæculis inaudita, quæ ex conculcarione euctoritatis conciliorum & discessione a fide jam imminent, viam veritatis efficaeiter amplectantur, fidem ipsam tueantur, & constantibus animis justitiæ adhæreant, per quem impugnatores inimici repellantur, & omnia in pacem, quietem, ac salutarem dispositionem reduci valeant. Obsecramus itaque, vos Christi fideles per misericordiam Dei, ot dom adhuc tempus est, consuiatis publicæ saluti: & sicut adhæsistis huic sanctæ synodo, ejusque euctoritatem recognovistis, & insuper veritatem fidei, quam defendi sustinuistis, dum ille, qui & nunc eam persequitur, tentavit prima vice dissolvere, tenentes quod boc facere non poterat, sic & vos permaneatis, & cum veritate stetis usque in finem: sicque agatis, ut is qui tantis laboribus euctoritatem omnium conciliorum prosternere molitur, tandem ab his desistat, & suæ saluti consulat. Nec tale exemplum posteritati relinquatis, ut concilium repræsentans oniversalem ecclesiam, per vos taoto tempore recognitum, & cui de necessitate salutis tenemini obedire, patiamini in diebus vestris consundi & conculcari. Verum quoque pastorem ecclesiæ catholicæ per eamdem synodum canonice electum colite & veneramini: cujus essumptionem ad epostolatum fuisse necessariam satis indicat edversitatum magnitudo, quæ edversus ecclesiam ita succreverunt, ot vix alius inventus fuisset qui hoc tempore pondus hujus mioisterii suffere valeret: sed eum donavit dominus, qui nonquam ecclesiam derelinquit, ut ejus prudentia, patientia, & multiplici virtute cum auxilio hujus sanctæ synodi, fides defendatur, euctoritas conciliorum conservetur, justitia vigeat, pax & tranquillitas ac bona omnis dispositio in statu ecclesiastico & Christiana religione subsequantur. Pro quibus, favente altissimi gratia, omoes labores nostros usque in finem impendemus, multa adversitatum genera nobis assidue irrogata patienter pro nomine Christi sustinentes qui majore pro ecclesiæ suæ plantatione subire dignatus est: pro qua & discipuli ejus gravissimas persecutiones pertuleruot, omnemque operam nobis possibilem, de superno confisi auxilio, dabimus, ne sic ecclesia, quam taoto precio Christus ipse Deus noster acquisivit, diebus oostris confundatur, ne in opprobrium & desolationem Christianæ religionis veritas fidei per Christianos ipsos agnita, recepta & defensata, sic miserabiliter relinquatur & prosternatur in terram, sed potius illibata servetur: utque hæc sancta synodus tam solemniter inchoeta, tantisque continuata laboribus felicem exitum accipiat, ed salutem universorum & gloriam Jesu Christi salvatoris nostri, qui est benedictus in sæcule sæculorum. Amen.

Non id voluit Eugenius.

Datum in congregetione oostra geoerali in ecclesia majori Basileensi celebrata, sexto Idus Novembris, enno a nativitate domini millesimo quadringentesimo quadregesimo.

XVII.

Responsio synodalis facta oratoribus regis Romanorum ac principum electorum de transferendo concilio.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Petitionem vestram eudivit hæc sancta synodus, quam nomine carissimi ecclesiæ filii Friderici regis Romanorum illustris & venerabilium archiepiscoporum ac nobiliom virorum principum electorum sacri Romani imperii, vos venerabilis Silvester episcopus Chiemensis, & dilecti ejusdem ecclesiæ filii Erhade de Zelking baro, Thoma de Haselbach in theologia magister Joannes de Lisura decretorum doctor, præposite ecclesiæ beatæ Mariæ ad gradus Moguntinensis, Joannes de Francfordia officialis Coofluentiæ, Henrice de Herpel præposite sancti Severini Coloniensis, Joaones de Lemberg etiam in theologia magister, præmissis disertis orationibus porrexistis. Cujus quidem petitionis tencot talis est: Dignentur vestræ reverendissimæ paternitates ad exhortationem & devotam postulationem serenissimi domini oostri Romanorum regis, *&c.* nec non suorum principum electorum, sua vota conferre. quateous modis congruis ad generalis concilii eb omnibus indubitati congregatiooem, infra unius anni spatium, perveniatur loco suæ majestati & suis principibus electoribus gra-

grato, & rebus gerendis accomodo. Vestras autem dominationes latere non putamus, quantum necesse sit, ut conciliorum generalium judicia, quæ pro fide orthodoxa & salute animarum proferuntur, firma & stabilia permaneant: quodque jactura ipsius fidei & ecclesiasticæ disciplinæ immineat, si illa nutare & vacillare, nec robur & stabilitatem habere permittantur. Hinc enim assiduæ perturbationi pacis datur occasio, hinc detrimenta salutis afferuntur innumera, hinc ad malorum audacem perpetrationem ingressus præbetur, hinc subterfugiis perfidorum aditus aperitur. Sic quippe inducerentur perversi, ut nullatenus synodo judicanti aut statuenti vel mandati obedirent, sed illico aliam synodum fieri expeterent, cum & mos sit malorum litigatorum, sicut præclare beatus Augustinus ad Glorium, Eleusinum & alios Donatistas scripsit, ut dicant se malos judices fuisse perpessos, licet etiam firmiter manifestissima veritati superati: neque coercere posset cervices superborum & ecclesiasticam pacem perturbantium synodalis auctoritas, si celebrato concilio mox ipsum transferri, aut ad aliud oporteret devenire. Quod papa Gelasius luculenter advertens, in epistola directa episcopis Dardaniæ ajebat: Quæ majores nostri divina inspiratione cernentes, necessario præcaverunt, ut quod contra unamquamque hæresim coacta semel synodus pro fide, communione ac veritate promulgasset, non finerent posthac novis retractationibus mutilari, ne pravis occasio præberetur. Et subdit eadem epistolæ: Sic Eunomium, Macedonium, Nestorium synodus semel gesta condemnans, ulterius ad nova concilia venire non finit. Martianus quoque & Valentinianus imperatores firmum habere voluerunt quod per synodum Chalcedonensem fuerat definitum, causam illam subjungentes: Nam injuriam facit judicio religiosissimæ synodi, si quis semel judicata ac recte disposita revolvere & publice disputare contendit: quod si permitteretur, nihil ferme in diffinitionibus fidei & judiciis ecclesiæ apud mortales stabile haberetur, facileque rueret omnium futurorum conciliorum vigor, si hæc sancta synodus auctoritate duorum præcedentium conciliorum & duorum Romanorum pontificum congregata, cui etiam summus pontifex pro tempore existens cum omnibus cardinalibus, cunctique prælati ecclesiastici inhæserunt, cui omnes reges terræ, omnesque fere magni principes orbis incorporati sunt, & solemnia per suos oratores præstiterunt juramenta, conculcaretur, aut in suis judiciis, statutis, declarationibus & decretis contemneretur, & haberetur ludibrio. Non parvum itaque imminet periculum, si in alium locum synodus congreganda decernatur, quin robur ecclesiasticæ auctoritatis aliquid læsionis atque detrimenti patiatur. Ubi tamen jam pluribus annis diligentiam nostram pro illibata stabilitate ipsius auctoritatis conciliorum conservanda, domino auxiliante, impendimus, & pro pace ecclesiæ præmissam petitionem postulatis adimpleri, quam si rejiceremus, plurima discrimina graviorque ipsius ecclesiæ Dei læsio sequi posset; nos de benigno Christi adjutorio assidue sperantes, qui ad ipsam ecclesiam ait, *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, simulque de probitate serenitatis regiæ & A inclytorum principum vos mittentium confidentes, quod magnis viribus laborabunt, ut, sive hic continuata fuerit, sive in alium locum translata concio synodalis, firmiterque inconcusse teneantur ab omnibus veritates in sacro Constantiensi concilio declaratæ, & per hanc sanctam synodum renovatæ, sicque stabilis & firma deinceps conciliorum generalium habeatur auctoritas, per quam fidei catholicæ robur ac nervus ecclesiasticæ disciplinæ & status Christianorum conservetur in terris: sic eorumdem conciliorum statuta, ordinationes & judicia pro ipsa fide, pro lege domini, & ædificatione animarum, ac bono regimine status universalis ecclesiæ, cuncti revereantur, quod nullius B in adversum rebellio aut pertinax contradictio vel scandalosa dissensio prævalere permittatur; ut sic cum vigore justitiæ mala reprimi, & bona cum tranquillitate valeant promoveri, unanimitasque obedientiæ ubilibet reflorere possit. Præfatæ vestræ petitioni respondendum duximus juxta seriem articulorum sequentium sub hac forma: Primo, sancta synodus commendat devotionem, & sinceram intentionem quam præfati serenissimus Romanorum rex & illustres principes ad unionem & pacificationem ecclesiæ sanctæ Dei habent, & pridem per vos prædictos solemnes nuntios & oratores suos, cum eorum literis ad hoc sacrum concilium destinatos, in congregatione gene- C rali facunde & prudenter explicarunt. Secundo, vobis præfatis oratoribus commemorat, quomodo in hac civitate Basileensi hactenus fuerit & hodie sit generale concilium universalem ecclesiam repræsentans, quod merito apud omnes Christicolas multiplici ratione debet dici & reputari indubitatum & unicum, & quod sine maximis periculis, incommoditatibus, laboribus, sumptibus & difficultatibus, abhinc ad alium locum mutatio hujus sacri concilii fieri non poterit, prout res hæc se ipsam cunctis diligenter intuentibus indicat, & hæc ipsa sancta synodus sæpius per oratores suos in diversis ambasiatis, ac in isto loco verbo & scriptis oratoribus regum & D principum sæculi multifarie ostendit. Unde præmissis aliisque pluribus attente consideratis, videretur huic sanctæ synodo, quod hæc insignis civitas Basileensi, cujus idoneitas multiplici experientia diuturne comprobata extitit, esset locus aptus & rebus gerendis accommodus, ad quem, cooperantibus præfatis dominus serenissimo Romanorum rege & electoribus, non solum ex inclyta natione Germanica, sed ex omni fidelium natione quæ sub cælo est, convenire possent omnes, qui generalibus conciliis interesse debent & consueverunt, ut una cum patribus, qui in hoc concilio constanter hactenus perseveraverunt, pax & unio ecclesiæ desiderata dari posset; E præcipue cum hoc sacrum concilium inter alia sancta opera specialiter extitit congregatum ad pacem omnium Christianorum. Nihilo minus his non obstantibus, ut prædicti serenissimus rex & principes electores, ceterique reges & principes, ac cuncti fideles clare percipiant rectam & puram intentionem, quam habet hoc sacrum concilium ad unitatem & pacem ecclesiæ, & hactenus semper habuit, quodque patres in eo perseverantes parati sunt reddere rationem omni poscenti de ea quæ in ipsis est fide, utque præfati se-

Synodus Chalcedonensis vel maxime agnovit primariam romani pontificis auctoritatem, petens a Leone sua decreta confirmari, & ejus sententiam diu expectans.

Matth. 28.

ANNO CHRISTI 1442.

renissimus rex & sui principes electores evidenter cognoscant, quod sacrum concilium cupit votis eorumdem complacere pro pacificatione universalis ecclesiæ, divina favente clementia, consequenda, ipsa sancta synodus in hac Basileensi civitate inclytæ nationis Germanicæ in Spiritu sancto congregata, & usque in præsentem diem legitime continuata, universalem ecclesiam repræsentans, offert se paratam in tempore, de quo infra fit mentio, ad locum ejusdem nationis rebus gerendis accommodum, & regiæ celsitudini gratum, sua propria auctoritate modis congruis seipsam ferre, securitatibus tamen ante hujusmodi translationem decretandam & fiendam in talibus præstari solitis, & aliis necessariis datis & præstitis. Obsecrat autem præfata sancta synodus eamdem regiam celsitudinem, quatenus dignetur rem hanc aliis regibus & principibus intimare, eos toto ingenio & nisu inducendo, ut illam ipsi amplectantur, veniantque personaliter, aut suos solemnes oratores mittant, ac prælatos & alios qui in generalibus conciliis de jure vel consuetudine debent interesse ditionis eorumdem, etiam ad veniendum inducant, ut pax & unio ecclesiæ sanctæ Dei dari possit. Securitates vero, & alia quæ necessaria esse reputat & intendit hæc sancta synodus, sunt ea quæ sequuntur: Primo, quod serenissimus ipse rex præstet suum & sacri Romani imperii salvumconductum ipsi sacro concilio ad alium locum transferendo, pro omnibus accedentibus ad ipsum, stantibus & recedentibus in plena forma. Detque operam ut locus eligendus etiam habeat plenissimam securitatem & salvumconductum cum libertatibus circa jurisdictionem, ac etiam super habitationibus, victualibus, & aliis requisitis. Similiterque dabit operam, quod principes ecclesiastici & sæculares, ac loca ipsi concilio vicina, dent suos salvosconductus, quodque prædicti salviconductus serenissimi domini regis, loci concilii, aliorumque dominorum & locorum, sint irrevocabiles, durentque continue usque ad quatuor menses post finitum concilium. Exhortatur autem sancta synodus regiam celsitudinem, si quæ guerræ aut discordiæ graves tunc inter illos aut illa essent, dignetur se interponere pro treuga aut pace inter illos componenda. Item petit sancta synodus, quod serenissimus ipse dominus rex Romanorum ipsi concilio intersit personaliter, cessante legitimo impedimento: quo adveniente, aliquem potentem & magnæ auctoritatis principem, sacro concilio gratum, in ejus protectorem instituere habeat; polliceaturque sub verbo regio per suas literas patentes, quod non faciet, nec fieri permittet, Deo auctore, quantum in eo fuerit, quod fit vel esse possit directe vel indirecte contra ipsius concilii auctoritatem & libertatem. Item ne inanis & frustratoria reddatur hujusmodi sacri concilii translatio, quæ sine magis periculis & difficultatibus fieri non potest, videtur permaxime necessarium, cum, juxta declarationem sanctæ & magnæ synodi Constantiensis, quicumque fidelis teneatur obedire mandatis, statutis, ordinationibus aut præceptis cujuslibet generalis concilii, quod domini rex & electores præfati per suas literas patentes hoc sacrum concilium Basileense, ante ipsius translationem decretandam, certificent; quod concilium, dum in illo loco fuerit, recognoscent pro vero generali concilio & indubitato; cique adhærebunt cum effectu inconcusse, quamdiu durabit & continuatum fuerit: statutisque, ordinationibus, decretis & mandatis per illud inibi fiendis acquiescent & obtemperabunt, &, quantum in eis erit, inviolabiliter facient observari, etiamsi adversarii ad illud non venerint. Loca vero quæ prædictæ translationi & rebus gerendis videntur accommoda, & regiæ celsitudini grata, nominabit sacrum concilium quando ipsius serenitati videbitur expedire: quorum alterum, pro majori gratitudine, contentatur sacrum concilium quod ipse dominus rex auctoritate hujus sacri concilii eligat & assignet. Postquam autem dictæ securitates sacro huic concilio fuerint præstitæ cum effectu, ac per regiam serenitatem unus ex locis eidem specificandis pro translatione concilii nominatus, & de his aliisque præmissis sacrum concilium per suas literas regias patentes fuerit certificatum, hæc sancta synodus suam translationem in illum locum publice ac in solemni sessione decretabit fiendam ad tempus quod eidem synodo ac dictæ regiæ majestati, consideratis temporum circumstantiis & necessitate ecclesiæ, videbitur expedire. Videtis præclari oratores, quantum pacem ecclesiæ hæc sancta synodus exoptet, quanta libertate desideriis regiæ serenitatis & aliorum illustrium dominorum vos mittentium satisfacere desideret, nihil aliud quærens, nisi ut publicæ saluti ecclesiæ convenienter & efficaciter consulatur. Vestrum erit jam eorumdem principum animos inducere, ut matrem suam ecclesiam, ex qua spiritualiter regenerati sunt, virtuosis adjuvent auxiliis, quatenus eorum ope sacri concilii Constantiensis, & hujus Basileensis, ac universitatum almarum universalium synodorum illæsa servetur auctoritas, fides vigeat, sacris canonibus reverentia debita exhibeatur, procuretur animarum salus, ad quæ semper summe hujus sanctæ synodi aspiravit intentio: quæ & si per impletionem vestræ postulationis omitti aut negligi contingeret, grave judicium a domino super ipsos principes inclytos & super vos pertimescendum foret. Sed ita illorum piam devotionem & vestram in cunctis agere speramus, ut ex laboribus fructuosis a domino promereamini præmia gloriosa.

En qui hactenus noluerunt Eugenium sequi, jam in gratiam Cæsaris parati sunt alio se transferre.

Fo cur non cœlis f culi pa... llorum ecclesiæ Eugenium.

Datum Basileæ in nostra generali congregatione secundo nonas Octobris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo quadragesimosecundo.

Hactenus epistolæ synodales ex MS. Coloniensi e P. Crabbo editæ. B.

XVIII.

*Copia literarum missarum papæ ex parte regis Angliæ, super facto concilii per dominum episcopum * Landensem, & dominum Rafallum præceptorem ordinis sancti Joannis Hierosolymitani, & magistrum Guidonem priorem prædicatorum*, &c.

* Laudensem.

Beatissime pater, humillima recommendatione præmissa, vestræ beatitudinis literis, quas nuper per manus egregii viri domini Petri de Mella nuntii apostolici cum ea qua decuit reverentia suscepimus, una cum credentia per eumdem nobis desuper seriose exposita, intelleximus eamdem sanctitatem vestram,

stram, certis ex causis vos moventibus, concilium Basileense dissolvendum fore decrevisse, ac aliud concilium Bononiæ exnunc ed annum cum dimidio celebrandum indixisse, nos tam in eisdem literis, quam in ejusdem sanctitatis vestræ nuntii viva voce exhortando, ut cum tempus postulaverit, ad ipsam Bononiensem synodum nostros oratores transmittere placeret, qui circa Christianæ religionis & sedis epostolicæ statum & honorem ea proponant & operentur quæ rege catholico digna sint. His itaque, pater beatissime, intellectis, non abs re mente turbata, eo permaxime sumus stupefacti, quod nullum convenientius præsidium inveniri putavimus, quo sancta mater ecclesia sese ab extremis horrendisque periculis jam undique imminentibus tueretur, quo celerius hæreticorum conatus opprimi, aut catholicorum mores in melius reformari valerent, quam ut per præfixum concilii generalis cœtum adunatum, præmissis & aliis instantibus periculis sine ulterioris prorogationis dispendio succurratur. Cernimus quippe de præsenti, & ente hæc tempora animo perspicaci intuebamur, nedum progenitorum nostrorum, sed & nostris, heu, quomodo temporibus fides catholice statusque ecclesiasticus & laicalis ubique jam fluctuet, & procellis magnis agitetur, edeo quod reperandis reformandisque præter præmisse exorbitantiis quampluribus, quas ed gregis Christi turbationem non modicam in dies ingruere conspicimus, mora nociva existit, & multa gignit dilatio pericula, quæ nihilo minus fidelium animarum saluti, cui celeriter succurrendum est, periculosiora (proh dolor!) comminantur. His propterea, pater beatissime, aliisque motivis incitati, Basileensis civitatis locum pro universali synodo celebranda, auctoritate sufficienti elies limitatum, tamquam in Christiani orbis medio positum, ab hæreticis Bohemisque, per Dei gratiam ad sanctæ metris ecclesiæ unitatem reducendis, haud longe distantem, satis commodum & congruum reputantes, ad sanctissimæ memoriæ Martinum papam V. prædecessorem vestrum nostros oratores, dum in humenis agebat, pro anticipatione ipsius concilii Basileensis destinasse meminimus. Cujus reverentia sicut & tunc, sic & nunc pro procrastinatione favores impendere regios nos debere, Dei ecclesiæ, cujus in ipso negotia prosperari speramus, expediens fore non credimus: quinimo considerentes, ut veraciter informamur, quod multi de notabilioribus Christianæ religionis principibus ad prælibatum concilium Basileense jam suos embasiatorea destinarunt, ipsumque concilium tam prælatorum quam doctorum ac aliorum probatissimorum illuc assidue confluentium numero non modico in dies excrescit, in bis quæ fidelium pacem, fidei nutrimentum, & ecclesiæ statum & honorem, ae animarum salutem respiciunt, & aliis quæ in ipsa sacra synodo generali tractari & expediri debeant, nos eis conformere intendimus, prout decet. Vestram itaque beatitudinem filieli affectione ettentius exoramus & adhortamur in dominio Jesu Christo, quatenus præmissis ettentis, ed dicti concilii, quod universalis ecclesiæ profectibus tam necessarium tamque opportunum arbitramur, progressionem, & ipsius usque ed finale complementum tractandorum in eodem continuationem, paternos favores & essistentiam benignam adhibere dignemini, firmissime (si plecet vestræ senctitati) in mente tenentes, quod si non omnie in concilio epud Basileam congregato expediri queant, quæ pro bono universalis ecelesiæ occurrerint, concilio epud Bononiam seu alibi congregando (si opus fuerit) nostros illuc oratores, cum postulaverit, ed vestræ sanctitatis compiacentiam atimo peratissimo transmittemus. Ceterum, pater beatissime, corde sincero supplicamus, quatenus memorati circumspecti viri domini Petri vestræ senctitatis nuntii moram in regno nostro Angliæ diuturniorem excusatam habere dignetur vestræ beatitudinis clementia, quod non sui desidie, sed variis circa progressum seu non progressum dicti concilii Basileensis occurrentibus novia, secundum varietatem occurrentium, novas desuper deliberationes haberi, & nova oportuit consilia præparari. Beatitudinem vestram, &c. Datum, &c.

XIX.

Litera regis Angliæ illustris, directa concilio per eosdem ambasiatores.

Sacrosanctæ generali synodo Basileensi, in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentanti, Henricus Dei gratia rex Angliæ & Franciæ ac dominus Hiberniæ, sui ipsius recommendationem, & ad universalis ecclesiæ bonum feliciter prosperari.

Vestræ sacratissimæ congregetionis literis nobis jam vice gemina præsentetis, primis videlicet ante adventum reverendi patris domini domini episcopi Laudensis nobilisque & megnifici militis domini Rafalli de Auro de Bononia, præceptoris S. Joannis Hierosolymitani Januensis, nec non egregii viri fretris Guidonis prioris conventus Chembericensis do Sabaudie ordinis prædicatorum, sacræ paginæ professoris, legatorum vestrorum, ad nostram præsentiam transmissorum: secundis vero, per eosdem in ipsorum ad nos accessu credentiaque pro parte nobis per ipsos in conspectu trium statuum regni nostri disertissimo sermone seriosius exposita, postquam piissimum sanctæ vestræ congregationis propositum ad hoc tendens, ut tam fidei orthodoxæ, hæreticorum versutiis & variis erroribus nunc temporis multipliciter impugnatæ, celerius succurratur, quam ut depravati mores omnium statuum in melius, quantum altissimus concesserit, reformentur, discordiæque regnum & principum, quibus Christianitas miserabiliter atteritur, posse tenus sopiantur, nobis elegantissime decleretum est pro parte celeberrimæ congregationis vestræ, quæ sequuntur a vobis concepimus postulari. Quorum primo, videlicet ut nostri oratores & legati ad præfatem synodum destinentur, annuimus animo perlibenti, ipsorumque Dei opitulante gretia, adventum modo possibiliori maturabimus, ut optatur. In secundo autem per oratores eosdem a nobis postulato, quod videlicet pacem inter nos & adversarios nostros, præsertim in regno nostro Franciæ concernit, ineundam, scire dignetur vestra concio sacrosancta, quod in hoc pacis negotio instantiis & hortamentis reverendissimi patris domini cardinalis sanctæ

ANNO CHRISTI 1440.

ctæ Crucis condescendimus firmo cum propo- A sito, per quascumque vias rationabiles, ipsius tractui pacis cum ipsis adversariis nostris efficaciter intendendi, sperantes in domino, quod dicti reverendissimi patris labor in ea parte frustrari non debeat, sed fructuosum & gratum sortietur effectum. Veruntamen si ex suorum laborum & meditationis industria fructus in ea parte speratus (puod absit) non sequatur, ambasiatores nostri ad vestrum coetum destinandi circa ipsius pacis ineundæ progressum ulteriorem venient sic instructi, ut cunctis per eos luculentius apparere debeat, quod ab omni tempore fuimus, sumus, & erimus, favente altissimo, dispositi & inclinati ad ipsis pacis bo- B num per quæcumque media rationabilia & convenientia intendere, prout congruit principi Christiano. Ceterum in Spiritu sancto adunata synodus gloriosa literas securitatis & salviconductus, quæ per concilium generale volentibus adire per vestros oratores prædictos petebantur, animo libenti concessimus, exhortationemque prælatorum regni nostri de accedendo ad concilium memoratum per nos fiendam, ut vestri etiam pro parte est petitum libenter exequentes, quos tamen ad opus hoc aggrediendum urgere non oportet, ad quod pro viribus absque stimulo voluntarie se disponunt. Ceterum vestrum sacrosanctum coetum ad operis inchoati consumma- C tionem felicissimam tueri dirigereque dignetur sensatorum cogitatuum pius inspirator. Scriptum sub privato sigillo nostro, apud palatium nostrum Westmonasteriense, vicesimo die Julii mensis, anno regni nostri decimo.

XX.

Epistola Sigismundi Cæsaris ex Italia ad patres in concilio Basilea congregatos missa.

Reverendissimi in Christo patres ac venerabiles, grate & sincere nobis dilecti, translapsis diebus, geminatis nostris literis ve- D stris paternitatibus notificavimus concordiam inter sanctissimum dominum nostrum papam ac majestatem nostram secutam, quemadmodum, non ambigimus, jam limpide cognoscere potuistis. Et ecce, propter rerum agendarum progressum, modo ad hanc civitatem Viterbiensem intravimus, continuaturi iter nostrum versus urbem Romanam, ad visitandum sanctitatem ipsius domini nostri, quam septimana proxima sine dilatione annuente domino convenire speramus. Et quoniam præter bullam admissionum sacri Basileensis conciliii, quam, ut certi reddimur, dudum habuistis per legatos & oratores suæ sanctitatis, reperimus eamdem bene dispositam ad favores sacri concilii, & eorum maxime, pro quibus ipsum sacrum concilium congregatum existit; & nos quoque una cum sanctitate sua illa & alia bona opera favorizare intendimus, Quæ sanctitas sua jam suos præsidentes & legatos misisset dudum apromptuatos, nisi legitima impedimenta, prout percepimus, obstitissent. Intendit autem sua sanctitas, prout nobis dici fecit, illos quantocius expedire. Nihilo minus ne sacrum concilium ex hujus modica dilatione patiatur discrimen, eadem sanctitas sua pronuntiavit nonnullos alios præsidentes, prout ex bullis suis apostolicis clarius colligere poteritis. Adhortamur igitur vestras paternitates majori affectione qua possumus, quatenus eosdem benigne velitis suscipere, nihilque interim admittere quod possit cedere in perturbationem sanctitatis suæ & pacis universalis ecclesiæ; quoniam nobis convenientibus brevissimis (ut prædiximus) his diebus una cum sanctitate sua, solemnes nostros oratores super singulis ad vestras paternitates mittemus, sperantes in domino quod omnia pro bono reipublicæ Christianæ bene manebunt composita, & ad id omni studio intendemus, qui scandala in ecclesia Dei (ipse novit) moleste ferremus.

Datum Viterbii die nona mensis Maii, regnorum nostrorum anno Hungariæ, &c. quadrigesimoseptimo, Romanorum vigesimotertio, Bohemiæ vero decimotertio, &c.

Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, ac Hungaria Bohemorumque, &c. *rex.*

Ad mandatum domini regis Caspar Slick,

Ex editione secunda F. Crabbe Ord. Min. cui tota hæc appendix debetur.

VARIARUM RERUM, EPISTOLARUM,

Actionum, sententiarum, decretorum, orationumque diversarum, ad concilium Basileense seu ejus materiam spectantium.

FARRAGO sive APPENDIX.

Articuli quidam seu statuta, deliberata seu acta, pronuntiata seu definita concilii Basileensis seorsim hic congesta, & secundum datas ipsorum, quantum ex ipsis coniici potuit, digesta: insertis avisamentis cleri Gallicani in Gallia pro synodo Basileensi factis, & articulis Bohemorum ipsi concilio Basileensi oblatis.

I. *

* In hac editione numeros adscripsimus, ut in posterum facilius queant allegari.

Articuli de modó procedendi in sacro concilio legitimi & approbati seu conclusi in generali congregatione die Veneris 26. Septembris 1430.

PRimo sint quatuor deputationes, sicuti sunt, inter quas omnes de concilio distribuantur æqualiter, quantum commode fieri poterit. Et sint in qualibet deputatione de quolibet statu, scilicet dominorum cardinalium, patriarcharum, archiepiscoporum, abbatum, doctorum, religiosorum, exemptorum, & non exemptorum, & aliorum, & in qualibet de omnibus nationibus distribuantur in quatuor æquales partes supposita singularum nationum. Et ad distribuendum supposita concilii, eligantur quatuor, scilicet unus ex qualibet deputatione: qui quidem quatuor mensibus singulis eligantur de novo.

Item in qualibet deputatione eligatur unus præsidens singulis mensibus per vota singulorum. Et in qualibet earum deputetur unus promotor, notarius, & nnus cursor.

Item omnes deputationes congregabuntur ter in septimana regulariter, videlicet die Lunæ, die Mercurii, & die sabbati de mane hora consueta. Et si in prædictis diebus festum aliquod occurrerit præcipuum, poterunt in sequenti die congregati, vel in die præcedenti, si per præsidentem fuerit intimatum.

Item quod nulla deputatio adstringat se quibuscumque juramentis ad tenendum secrete materias quæ tractabuntur in eadem: sed sit licitum singulis suppositis deputationum conferre cum singulis a de concilio, tantum de rebus de quibus agetur.

a forte verius, de concilio tantum, de &c. H.

Item quolibet mense deputentur tres de qualibet deputatione, qui duodecim pari modo ter in septimana vel pluries, prout eis videbitur expedire, certis horis & loco, non tamen illis horis quibus deputationes congregantur, convenient ad videndum materias eis datas deputationibus distribuendas ad tractandum. Sic tamen, quod in fine cujuslibet mensis eligendo novos deputatos, de qualibet deputatione maneat unus de præcedentibus deputatis, ille videlicet quem ipsi duodecim elegerint: sic tamen quod ille qui eligetur pro mense secundo, non eligatur pro mense tertio: qui quatuor habeant de novo venientes

A informare de agitatis in illo mense finito. Et sic successive de singulis mensibus. Et illi duodecim eligant unum ex eis pro præsidente, qui pro toto mense sit eorum præsidens, ad cujus mandatum ceteri deputati tenebuntur in loco per eos eligendo convenire.

Item si aliqua deputatio vel aliqua particularis persona habeat aliquam materiam præ manibus, quod illam possit eisdem deputatis proponere, qui sub juramento præstito tradentem (nisi sibi placuerit) non revelabunt.

B Item quod deputationes, præcipue in rebus arduis, & maxime si non exigant celeritatem, non statim super propositis, dum primo proponuntur, deliberabunt: sed ad sequentem congregationem different proposita, ut unusquisque habeat tempus cogitandi & mature deliberandi super propositis. Et si res proposita gravis fuerit, poterit bis vel ter secundum exigentiam suæ gravitatis super ea deliberari, ut maturius concludatur quod fuerit multiplici deliberatione recensitum: sit ta-
C men quod quilibet, juxta proposita per præsidentem, respondeat pertinenter, & non per materias extravagantes, ita quod non inducat aliam materiam, quam illam quæ per præsidentem fuerit introducta. Et si contingeret aliquem vel aliquos introducere materias alias, dominus præsidens non faciat super illis deliberare protunc, sed in alia prima congregatione, nisi forte materia talis fuerit, quæ urgentem exigat celeritatem.

Item quando in una deputatione aliqua
D materia fuerit agitata & deliberata, si in una sententia omnes conveniant, appunctuamentum suum per duos ad alias deputationes deferant cum motivis & persuasionibus ejusdem deputationis. Si vero non fuerit omnium concors sententia, & quantumcumque una pars numero excedat aliam, nihilo minus de qualibet parte sumatur unus, & ambo ad alias deputationes transmittantur, ut diversitas cum motivis & rationibus utriusque sententiæ omnibus innotescat, & sic aliæ deputationes,
E perceptis rationibus & motivis, clarius valeant deliberare.

Item quælibet deputatio in deferendo votum suum seu appunctuamentum ad alias deputationes servabit ordinem rerum de quibus agitur, utpote si res ad fidem pertineat, primo ad deputationem fidei deferatur, & deinde ad alias. Et similiter, si res exigat ce-

le-

lerem expeditionem, indilate deferatur ad communem deputationem, & similiter in aliis. Communis vero deputatio tenebit eumdem ordinem in deferendo communia ad alias deputationes.

Item prædicti duodecim deputati semper in die præcedenti ad congregationem generalem conveniant cum præsidente concilii, cum appunctuamentis & avisamentis & agitatis deputationum, ut præsidens concilii sit plene informatus de singulis quæ habebit in generali congregatione proponere cum motivis & rationibus. Nihil autem ardui proponat præsidens in congregatione generali ad deliberandum seu concludendum, nisi prius fuerit propositum in singulis deputationibus, & agitatum; nisi casus esset repentinus & talis, cujus mora esset nociva, tunc posset proponi. Quæcumque vero in deputationibus agitata fuerint, sive omnes convenerint, sive non, proponet, dummodo saltem per duas deputationes ad proponendum fuerit requisitus.

Item si in feria sexta festum aliquod vel aliud impedimentum occurrerit, quod in die sabbati fiat congregatio generalis, non in die Jovis, nisi per præsidentem aliter intimatum fuerit. Et ita fiat, quod nunquam in septimana generalis congregatio omittatur.

Item quod dominus præsidens in qualibet congregatione habet rotulum suum, in quo ponantur materiæ proponendæ. Et litteris missivis lectis, semper incipiat a gravioribus: ita tamen quod omnia puncta, super quibus est protunc declarandum, in principio explicentur.

Item exhortentur supposita depotationum, & etiam in congregatione generali per præsidentem, quod si in deputationibus vel congregationibus sint duæ vel tres opiniones, quicumque voluerint adhærere alicui illarum, non debeant reiterare quod jam dictum fuerit, nisi velint aliquid addere vel diminuere: sed poterunt illam quam voluerint partem brevi verbo eligere, vel novam dicere, juxta eorum voluntatem.

Item si in deputationibus sint supposita non deliberantia propter arduitatem materiarum, & dicant se velle cum libris vel alias deliberare, non concludatur, donec in sequenti deputatione, in qua, si dicere velint, audiantur.

Item ne tempus inutiliter occupetur & labatur in vanum, ordinetur quod deinceps super causis & rebus tractandis & exponendis in hoc sacro concilio, ac in generali congregatione per dominum præsidentem ipsi concilio proponendis, proprius singularum deputationum præsideus, vel notarii referant avisata, deliberata seu conclusa in eisdem. Et si contingat majorem partem, hoc est tres deputationes esse concordes, illico quarta deputatio, imo quodlibet suppositum hujus sacri concilii, diligenter & ad plenum audiatur benigne cum suis rationibus & motivis: quæ si forsan hæsitationem aliquam seu difficultatem afferant, remittatur articulus, super quo difficultas fuerit exorta, ad deputationes singulas latius & maturius digerendus. Si vero rationes talium & motiva dubietatem probabilem sufficientemque non adducant, concludatur quod approbatum extiterit & mature digestum per tres deputationes.

Item quod omnes incorporati, & qui in posterum incorporabuntur ipsi concilio, prout sunt deputati, singulis diebus ordinatis intrent ipsas deputationes ad avisandum & practicandum causas & materias occurrentes, ne quis prætendere possit ignorantiam de proponendis in generali congregatione, & quod per vota omnium singula expediantur. Et qui non intraverint absque rationabili causa, seu qui non significaverint hora debita se non posse intrare, & qui ante dissolutionem recesserint sine licentia præsidentis, ipsius præsidentis arbitrio puniantur.

Item omnia supposita concilii teneantur venire & stare in congregatione generali in sessionibus, in missis solemnibus & processionibus, quemadmodum supradictum est de deputationibus.

Item antequam dissolvatur congregatio generalis, aut singularum deputationum, per notarios congregationis generalis, & etiam singularum deputationum, legantur appunctuata & ordinata in eisdem, ut si per dictos notarios, aliquis defectus in scribendo fuerit commissus, corrigatur.

Item de qualibet deputatione eligatur unus, qui quatuor provideant de sermonibus ad clerum singulis diebus solemnibus fiendis, quos ipsi personis idoneis ad hoc distribuant: & antequam sermo hujusmodi per eum cui assignatus est publicetur, prius per eosdem quatuor, vel alterum ipsorum, videatur ne error contingat, aut scandalum aliquod exinde oriri. Et iste ordo a festo sancti Michaelis inantea semper continuetur.

Item ad expediendum aliquid, dentur aliqui deputati: qui dum conveniunt, ille qui dignior & primus est, inter eos proponat materiam tractandam, & dirigat illam, & vota aliorum exquirat. Et si aliquis vel aliqui de concilio, non deputati, volunt interesse ad avisandum super materia de qua est tractandum, possint avisare deputatos de motivis suis, & si placet deputatis quod intersint, poterunt remanere.

Nomina quatuor deputationum in concilio, videlicet, { Pro communibus, Reformatorii, Fidei, & Pacis.

II.

Sequuntur instructiones deferendæ ambasiatoribus concilii, continentes modos, quibus se debent habere cum ambasiatoribus domini nostri papæ.

ET primo dicti ambasiatores sacri concilii deputati cum uno ex parte domini protectoris, ibunt obviam præfatis dominis oratoribus, & suscipient eos benigne & gratiose, ut inter alia dicant eis qualiter dominus Petrus * Ponitern requisivit dominum cardinalem legatum ex parte ipsorum, ut procuraret eis tres salvosconductus: & cum ipse dominus legatus inferret dominis de concilio, valde ipsi sunt admirati de hujusmodi petitione salviconductus, nec non & proprias causas in salvoconductu expressas.

Item exhortentur eos qui velint libere huc venire sine salvoconductu, quia revera non est opus, & super his dicam quantum eis videtur, inducendo eos ut desistant, nec curent,

rent de hujusmodi salvisconductibus. Si tamen omoino ipsi instent babere, tunc dicant nostri ambasiatores, qualiter prædictus dominus Petrus porrexit dicto domino legato certam formam, & curent scire ab eis, utrum illam dederint. Et si dicant quod sic, tunc ambasiatores nostri requirant notarios & testes, & dieant quod licet noo esset necessarium eis dare salvumconductum nostrum, nihilo minus ad satisfaciendum eis ostendant ei salvumconductum nostrum, qui conceptus est in plena forma, &c. Et si causarentur de aliquibus clausulis omissis, videlicet de eundo ulterius, & de mittendis & recipiendis nuntiis, & quod * trahatur data salviconductus ratio, exprimant justas causas. Prædicta B verba sunt omissa, prout circumspectiones ipsorum scient eis clare declarare secundom mentem sacri concilii. Et curent ipsi ambasiatores oostri, quod in prædicti: omnibus adsint notarii & testes, & etiam cives vel opidani majores loci, ubi dictos ambasiatores reperient. Si autem nollent dicti oratores esse contenti de salvoconductu nostro, tunc ambasiatores nostri protestentur coram notariis & testibus, &c. quod per sacrum concilium noo staret, quin ipsi veniant vel possint venire: admoneant etiam eos, quod in redeundo non dicant vel faciant aliquid, quod sit in derogationem vel læsionem concilii, quia timent, ne forte alii ægre ferentes hoc facerent sibi C aliquam displicentiam: & etiam admoneant quod propter suspicionem exortam non remaneant in Alemania, sed quam citius possint revertantur. Si forte nostri ambasiatores senserint eos aliquid commisisse verbo vel facto contra honorem saeri concilii, tunc ambasiatores nostri dicant, quod secundum decreta sacri concilii posset procedi contra eos; nihilo minus ob reverentiam sedis apostolicæ, & quia concilium vult procedere eum omni mansuetudine & pietate, sunt contenti nostri ambasiatores, quod ipsi in pace possint recedere, sed caveant de futuro. Et de hoc avisetur ille qui mittetur nomine domini ducis protectoris.

* tradatur.

III.

Declaratio salviconductus.

LIcet salvusconductus per vos petitus ad hanc civitatem Basilcensem veniendi non necessarius suisset, ex causis in aliis litteris nostris & per oratores nostros expressis, nihilo minus nos volentes vestræ postulationi, quantum eum Deo & honestate fieri potuit, satisfacere, ipsum salvumconductum in forma plena & sufficienti per dictos oratores ad vos transmisimus. Verum quia dubitare videmini, ubi dubitandum non est, & in re clara scru- E pulum quæritis, difficultatem in aliquibus clausolis non necessariam facientes, ideo ut cognoscatis hanc sanctam synodum in spiritu lenitatis & mansuetudinis procedere, & ne vester accessus conventui fructuosus sic impediri ex parte ipsius synodi videatur, prædictas clausulas dicti nostri salviconductus hoc modo ex superabundaoti duximos declarandas, videlicet ut privata collocutio quoad res familiares & privatas, & non concernentes negotia hujus sacri generalis concilii Basilee- A sis in læsionem ipsius sacri concilii, nullatenus interdicta vobis intelligatur: quodque verba illa, Vult eriam hæc sancta synodus, ut postquam ad vestra proposita & explicata responsum dederit, vel vos requisierit, &c. intelligantur, ot terminus octo dierum referatur ita ad responsum dandum, sicut ad requisitionem fiendam. Item quod verbum illud, per viam rectam, intelligatur, per eam qua venistis, vel aliam vobis gratam & securam, versus partes Italiæ sine dolo & fraude tendendo, &c.

IV.

Reformationes de suppositis hujus sacri concilii.

ADmonet hæc sancta synodus omnes sacrum concilium celebrantes, ut omnem gravitatem & honestatem, quæ viros ecclesiasticos decent, diligenter observent, vitam & conversationem exemplarem ducant; & cum ad daodam toti * orbi conveoerint, ipsi prius in se legem suscepisse demonstrent. Sint eorum mores sine macula & ruga. Exhibeant se tamquam speculom mundum, in quo alii speculantes normam & exemplum sanctimoniæ accipiant. Meminerint se esse sal terræ, in quo opus est ut nunc sanetur mundus. C Sint tales, juxta præceptum domini, ut lumen eorum luceat coram hominbus, ut videant bona opera ipsorum, & glorificent Patrem nostrum qui in cœlis est. Ipsis inquit apostolus in persona Timothei: *Esto exemplum fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate*, * Intima & bona conscientia propter seipsos, bona fama propter proximos.

* forte. orbi legem

Matth. 5.

1. Tim. 4.

* forte Necessaria

Et quantum ad conscientiam attinet, unusquisque eam sæpe examinet & mundet, quantum fieri potest, ab his omnibus quæ divinam majestatem offendunt. Qui sacerdotes sunt sæpe celebrent, alii vero sæpe confiteantur: hoc plurimum valebit ad gratiam domi- D ni impetrandam. Alioquin si iniquitatem conspexerit in cordibus eorum, non exaudiet dominus, & oratio peccatoris fiet ei io peccatum.

Psal. 65.

Et quoniam opera quæ hoc sacrum concilium consequitur nimis grandia sunt, quæ quidem viribus humanis nullatenus effici possunt, necessario ad dominum recurrendum orationibus, eleemosynis, jejuniis. Quilibet igitur de concilio, singulis diebus aliquam saltem brevem orationem ad Deum porrigat pro successu hujus sacri concilii. Mandat etiam hæc sancta synodus, ut singolis feriis quintis, quamdiu durat tractatus Bohemorum, in majori ecclesia celebretur missa de Spiritu sancto E cum orationibus ad hoc institutis, in qua omnes de concilio intersint. Ea autem die, nec non diebus dominicis, & aliis diebus solemnibus, quibus præsente concilio missæ celebrantor, quilibet de concilio offerat in gazophylacio saltem unum nummum, boc modo, quod duo cursores cum pyxidibus, unus ab uno latere chori, alius ab alio, intra missarum solemnia recipiant quidquid a suppositis concilii offertur. Post missam promotores concilii distribuant hujusmodi oblationes pauperibus, de quibus ipsis videbitur. Eamdem mis-

missam de Spiritu sancto, quinta feria, sancta synodus mandat solemniter celebrari in qualibet ecclesia collegiata & conventuali hujus civitatis.

Mandat etiam tam suppositis concilii celebrantibus, quam aliis sacerdotibus in hae civitate existentibus, ut in missis suis dicant aliquam orationem pro pace & unitate ecclesiæ.

Ut negotia quæ in deputationibus concilii aguntur, Deus oculo pietatis aspiciat, & prosperari faciat, expedit ut hi qui illa tractant, ad ipsas deputationes devoti accedant: propterea quælibet deputatio, antequam negotiari incipiat, audiat in communi missam in loco quem ordinaverit prope ipsam deputationem. Ibidem omnes de deputatione curent interesse, nisi forsan aliqui sint per se celebrantes.

Tempore divinorum non fiant invicem collocutiones. Sed quilibet vel oret, vel contempletur quæ aguntur vel dicuntur in missa.

Tob. 12. Deus 9.

Et quoniam (ut inquit Tobias) *bona est oratio cum eleemosyna & jejuniis*, quilibet semel in hebdomade feria sexta vel alia jejunet. Et sicut Moses antequam legem mereretur sumere jejunavit, ita & nos legem reformationis a dominio accepturi, & tradituri mundo, facere curemus: qui autem jejunare non potest, det eleemosynam.

His autem diebus quilibet in mensa sua servet moderationem sobrietatemque ciborum: etiamsi hospites adsint, non multitudine ac reprehensibili varietate ferculorum, sed modesta & competenti refectione honorentur.

Prælati in mensis sitis studeant servare decretum Toletanum, quod tale est: Pro reverentia Dei & sacerdotum id universa constituit synodus. a Et quia solent crebro mensis ociosæ fabulæ interponi, in omni sacerdotali convivio divinarum scripturarum lectio misceatur: per hæc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur.

a For, ut quia H.

Quælibet etiam ecclesiastica persona, antequam cibum sumat, benedicat: & post refectionem orationes ab ecclesia institutas dicere non negligat.

Caveant supposita concilii, ad tollendas tentantiones & murmurationes, ne convivia vel suspecta commercia cum mulieribus habeant.

Supposita concilii a verbis detractoriis, contentiosis, vel scurrilibus & male ædificantibus quibuslibet accurate caveant, ne factis aut verbis proximum scandalizent.

In via quilibet incedat pudicis oculis cum modestia & gravitate: ad loca minus honesta non vadat, nec ad spectacula publica, choreas, ludos, hastiludia, torneamenta, & alia hujusmodi. Vestimentis utantur, prout sacri canones statuerunt; abstineant a coloribus rubeis & viridibus excessive: vestimenta deferant talia, & tam retro quam a lateribus & ante clausa, & sine manicis ad cubitum pendentibus, & absque foderaturis ultra oras excedentibus & * infixuris. Nullus portet annulum, nisi cui competit ex officio dignitatis, & unum dumtaxat: nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes, nec caligas * solatas, nec mitras, * sinceas aut birreta longa, sed parva aut honesta caputia: tonsuras deferant suis ordinibus congruentes, & capillos ita tonsos, quod aures pareant.

* forte in Siluris.

* forte sericeas.

Non portent in frenis, sellis, aut pectoralibus equorum, aurum, vel argentum, aut ornamenta metalli depicti, aut figurati, aut mappas sericeas, seu alia hujusmodi superfluitatum: & quod hujusmodi ornamenta equorum sint unius coloris, non rubei vel viridis: nec calcaribus deauratis utantur.

Ut prælati non in multitudine sed honestate familiæ gloriari videantur, incedendo per viam pedites, aut equites, quanto pauciores possunt præmittent familiares: cardinales decem, patriarchæ octo, archiepiscopi sex ante se.

Et quia qualis paterfamilias, tales & domestici ejus; curandum est ut non solum patres de concilio, sed & eorum familiares decentem honestatem servent. Quilibet igitur familiares suos sæpe admoneat, ne quid reprehensibile aut scandalosum publice vel occulte perpetrare audeant: hujusmodi familiarum vestes non sint breviores genu, nec diversorum colorum, nec cum scissuris, frappis, vel * brodaturis, vel alia ornamenta aurea vel argentea, nec cincturas excessive sumptuosas. Sint eorum caligæ unius coloris, similiter & caputia, nec dagas seu cultellos ultra longitudinem unius palmæ deferant.

* forte bordaturis.

Nemo de suppositis concilii ludat, aut familiares suos ad taxillos vel alios ludos inhonestos ludere patiatur. Non permittant a familiaribus suis per civitatem cum avibus se associari.

Familiares dominorum de concilio, beneficiati, vel in sacris constituti, taliter incedant, & non laicaliter tamquam scutiferi.

Omnes religiosi existentes in hoc loco sacri concilii portent habitus suarum religionum in colore, valore, longitudine, amplitudine. Cum incedunt per civitatem, vestes deferant superiores, juxta institutiones suorum ordinum: & canonici regulares pro veste superiori portent * croccam, mantellum, vel redividellum.

* forte cloccam.

Ne in hoc loco sacri concilii religiosi sine causa vagari præsumant, teneantur statim post primam diem adventus sui præsentare se superioribus suis, vel eorum vicariis aut procuratoribus: & qui hic non habuerint superiores vel eorum vicarios, repræsentent se generali præsidenti: & si sine legitima causa huc advenerunt, revertantur ad monasteria eorum, quod si, ut prædictum est, repræsentare se aut ad monasteria reverti contempserint, de mandato prædictorum superiorum suorum vel præsidentis per soldanum carceri mancipentur.

In congregatione generali deputationum servetur debita modestia. In loquendo nullus alium maledicti aut contumeliis lacessat. Unusquisque de alio reverenter & honeste loquatur, præsertim minores de majoribus. Nemo alium loquentem interrumpat. Uno loquente, ceteri silentium servent. Quilibet proferat libere votum suum, ad neminem nisi solum Deum respectum habens. Nemo humana affectione seu passione moveatur.

Animadvertant patres de concilio verba illa quæ scribuntur in Paralipomenon: *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, sed domini & quodcumque judicaveritis,* 2. Par. 19.

in

in vos redundabit. Sit timor domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Meminerit ergo quilibet juramenti in receptione sua ad sacrum concilium præstiti, videlicet quod salubre consilium dabit secundum Deum & conscientiam suam. In hoc loco, ubi de communi totius Christiani populi salute agitur, omnis minima culpa maxima est in districto Dei judicio severitate plectenda. Studeant supposita concilii pacem & unitatem, quam mundo & ecclesiæ dare procurant, inter se prius custodire. Sint unum in domino, idipsum sentientes omnes. Non sint inter eos schismata, contentiones & æmulationes. Servent super omnia fraternam concordiam, quia, ut inquit dominus, *omne regnum in se divisum desolabitur, & domus supra domum ruet*. Nemo eorum suscitet odiorum & rancorum fomenta, quin potius extinguat. Alter alteri, si forte se offensum putat, ignoscat: & hoc est alterum alterius onera portare, & adimplere legem Christi. Nemo juxta juramentum suum vota singulorum revelet, unde nemini verisimiliter odium sequi possit.

Math. 12.

Hujusmodi ordinationes & exhortationes quilibet præsidens per supposita suæ deputationis observari faciat, inquirendo diligenter, an quisquam transgrediatur. Transgressorem autem caritative corrigat, & si se non emendet, adhibeat cum consilio aliquorum de majoribus suæ deputationis efficax & opportunum remedium: promotores etiam concilii solicire hujusmodi transgressores inquirant, & suæ deputationis deferant præsidenti.

Quilibet præsidens deputationum in principio suæ præsidentiæ prædicta in sua deputatione legi faciat, ut supervenientibus innotescant.

Præsidens autem concilii deputet aliquos qui solicitent cives, ut ea quæ pro honestate civitatis instituta sunt executioni demandentur, & debite custodiantur.

Admoneantur Basileensis episcopus & officialis suus, ut prædicta clero suo intiment, & inviolabiliter observari faciant.

V.

Articuli oblati concilio ex parte regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, &c. *anno domini 1433. in festo sancti Tiburtii, post Laurentii.*

Hæreticorum sunt hæc.

HOs articulos paternitatibus vestris offerimus, quatenus intuitu optandæ cunctis mortalibus pacis & unitatis, velitis ipsis in hac forma subscripta vestrum præbere consensum, ut libere teneantur, doceantur, & irrevocabiliter observentur in regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, ac locis eis adhærentibus in hac parte.

Primo, ut communio divinissimæ eucharistiæ utilis & salubris sub utraque specie, scilicet panis & vini, universis Christi fidelibus in regno Bohemiæ, marchionatu Moraviæ, ac locis eis in hac parte adhærentibus constitutis, per sacerdotes libere ministretur.

Secundo, ut omnia peccata mortalia, & præsertim publica, per eos, quorum interest, rationabiliter & secundum legem Dei cohibeantur, corripiantur, & eliminentur.

Tertio, ut verbum Dei a sacerdotibus do-

A mini & Levitis idoneis libere ac fideliter prædicetur.

Quarto, quod non licet clero tempore legis gratiæ super bonis temporalibus sæculariter dominari.

Ipsius autem, quam utrimque diutine optavimus, unionis tenorem offerimus in hac forma: Parati sumus uniri & esse unum, modo quo omnes Christiani fideles uniri secundum legem Dei obligantur, & adhærere & obedire quibuscumque nobis * legitime perfectis in omnibus ecclesiasticis, quæcumque nobis secundum legem Dei mandaverint: quod si quidquam concilium papa aut prælati, quod a domino prohibitum est, determinaverint faciendum, aut facere jusserint, vel quod in canone bibliæ scriptum est præterierint, aut præterire mandaverint, cum canones tales dicant execrabiles, & anathema obedire, non obligabimur, nec obediemus. Hæc vobis offerimus inter nos & vos, ut supponimus, concludenda, expeditis nostris quatuor articulis secundum judicem parte ex utraque concordatum, cujus sententiam & judicium etiam in futuria emergentibus volumus ab omnibus acceptari.

* f. prædictis.

Scilicet hæreticorum est de conciliis, pontificibus & prælatis ferre sententiam.

Præterea istud per ambaxiatores nostros tandem pro finali unione facienda mittendos, volumus exigente & urgente æquitate, propter observationem & confirmationem pacis & unitatis obtinere, ut, unione facta, concilium suis patentibus litteris præcipiat omnibus primatibus, archiepiscopis, episcopis, regibus, & principibus, & universis utriusque status sibi subjectis, quatenus non & nobis in hac parte adhærentes, & adhærere volentes, amplius palam vel occulte hæreticare, aut quovis modo infamare, aut etiam hostiliter invadere non præsumant, propter aliquem prædictorum articulorum, & præsertim propter primum, quem asserimus & asserere proponimus, dominico cadere sub præcepto, usque ad discussionem finalem, mutuam & concordem, per concilium ad nos secundum sententiam judicis in Egra condictati, circa difficultates prædictorum articulorum, si quæ occurrerint, fiendam. Nam illius æquissimi judicis legibus & decretis optamus, in domini dispositione, in concilio sedentes incorporari fideliter ad reformationem totius ecclesiæ in capitibus, artubus & membris. Quam quidem sententiam ut veridico didicimus relatu, uti proposuit concilium circa reformationem ecclesiæ atque spopondit, *&c.*

Insuper, ut litium & jurgiorum inter nos & coincolas nostros materia radicitus evellatur, circa unionem inter nos & concilium celebrandam, istud volumus per nuntios nostros ad concilium mittendos obtinere, ut facta unione, concilium modis & hortamentis congruis scribat, inducat, & efficiat, quantum in eo est, quatenus omnes & singuli sacerdotes, cujuscumque præeminentiæ aut dignitatis existant, in eisdem regno & marchionatu, præsertim qui ipsos articulos nondum in effectu observarunt, queant cum honoris sui conservatione, & valeant libere ac fideliter exequi & amabiliter observare & docere. Nam sic in sancta veritate uniti erimus, nunc gratiæ divinæ participes, & in futuro visionis ipsius jucundæ consortes. Amen.

☞ *Instructio a Concilio data Legatis suis ad Bohemos missis Ambaxiatores Concilii sunt missi ad Bohemia per modum sequentem.*

IN nomine Domini nostri Jesu Christi, qui pacis, & unitatis est doctor sequuntur Instructiones pro parte hujus sacri Concilii Basiliensis factæ, & traditæ venerabilibus, & dilectis Ecclesiæ filiis Philippo episcopo Constantiensi, & Petro episcopo Augustensi, & Collegis eorum Legatis ad partes Bohemiæ destinatis super agendis per eos omnes, vel majorem partem si alios contigerit impediri.

Primo cum Deo propitio ad Nurembergam pervenerint, loquentur cum Consulatu, & exponent seriose quid & qualiter per hoc sacrum concilium actum sit cum Ambaxiatoribus Bohemiæ & de certis causis eos debire informabunt pro eorum consolatione, & conformabunt, dicentes insuper quod pro felici conclusione tractatum unionis, & pacis sint ad partes Bohemiæ destinati in mandatis habent petere ab eis, qui vicini sunt, & multam rerum provinciam habent, & sunt viri prudentes avisamenta, & consilia opportuna & quod pro reverentia Dei, & fidei catholicæ assistant eis consiliis, & auxiliis; rogando eos ex parte concilii, quod pro efficaciori rerum expeditione velint destinare aliquos industres viros una cum nostris ambasiatoribus.

Item eodem modo agent cum illustrissimo Principe Friderico Marchione Brandenburgensi, Joanne Duce Bavariæ Consulatu Egræ, & aliis Principibus, Baronibus, Commnnitatibus, de quibus eis visum fuerit fieri debere.

Item cum Deo propitio pervenerint Pragam in Congregatione generali proprio sito (sic) verba Dei explicabunt qualiter hoc sacrum Concilium Basiliense generale in Spiritu Sancto legitime congregatum procurare cum Dei auxilio intendens pacem & tranquillitatem universo populo Christiano ad regnum illud valde specialiter oculos suæ considerationis direxit, & commemoratis studiis, & diligentiis ad hoc adhibitis offerant viam unionis hic jam eorum ambaxiatoribus oblatam, & eam multiplicibus suadeant rarionibus tanquam promptiorem, honestam, & honorificam valde, & quod semper in Christiano populo sub ortis altercationibus de his, quæ ad fidem pertinent, sive fuerint inter episcopos, sive inter diversas provincias, flagitatum est S. Sancti judicium per sententiam concilii generalis & reliqua ad hoc persuadendum pertinentia si spiritus Sancti gratia concesserit; quod hanc viam saluberrimam amplectantur. Et de omnibus hujus sacri Generalis Concilii determinatione, & judicio se submittant, habeant dicti legati omnes, vel major pars ut prædicitur plenam, & liberam facultatem eorum unionem, & submissionem admittendi, & eorum imcorporationem juxta morem Concilii recipiendi, tollendique omnes censuras ecclesiasticas, pœnas & sententias absolutionemque plenariam faciendi regnum & marchionatum, & omnes eorum incolas, & habitatores ipsius adhærentes honori, statui famæ, & in omnibus, & per omnia in integrum restituendi; ecclesias quoque, altaria, cœmeteria, & omnia sacra solo verbo reconciliandi, clericosqoe omnes ......, ordinum restituendi, habilitandi, & in omnibus in A integro statui, & honori plenarie, & in integro restituendi, Pronunciabunt quoque pacem cum universo populo Christiano, & per confinia literis suis principibus, & communitatibus intimabunt,

Spondebunt autem quod in determinatione hoc sacrum concilium cum magna gravitate, & maturitate procedit, magna discussione & digesta deliberatione, dimissis necnon jejuniis, orationibus, & aliis sanctificationibus in talibus a SS. Patribus solitis observari.

Ubi autem prædicta via non acceptetur, omnino intendant agere, quod ambaxiatores ipsius regni, & Marchionatus ad sacrum concilium destinentur, cum pleno mandato B ipsam unionem, & incorporationem pure, & simpliciter faciendi.

Si autem nec hoc efficere queant saltem Intendant quod ambaxiatores habeant potestatem faciendi unionem, & incorporationem si eis visum (fuerit) expedire.

Si nec hoc obtinere possint, ne hujusmodi tractatus interrumpatur, laborent quod aliquos mittant huc ad tractandum, & persuadendo eis, quod sic tractando, & non deficiendo Deus dignabitur aperire aliquod medium opportunum: in rebus enim sanctis sine intermissione laborandum est.

Nota. His casibus habeant facultatem concordandi super modo audientiæ ipsius C Ambaxiatoribus concedendæ, prout videbitur faciendum, & super hoc cum eis tractandi, & concordandi, concedendique salvos conductus, & omnia alia faciendi qua necessaria fuerint, vel etiam opportuna.

Poterunt quoque si habito consilio Principum, & communitatum circumvicinarum eis visum fuerit expedire, treguas generales tractare, inire firmare, indicere, & eas ab omnibus fidelibus observari mandare sub sententiis, & pœnis apponi in talibus consuetis.

Et quoniam omnia quæ circa tam magna negocia agenda occurrent provideri non possunt, idcirco in præmissis, & circa ea cum omnibus incidentibus, dependentibus, & D annexis, cum omni sollicitudine, & studio curabunt fideliter agere omnia quæ Dei timore proposito, fide, & honore ecclesiæ semper salvis pro felice, & votiva conclusione negotiorum videbitur expedire.

Laborabunt etiam dicti nostri ambaxiatores cum omni diligentia pro statu, & honore serenissimi Principis domini Regis Romanorum, ut ubicumque poterunt cum omni sollicitudine conentur promovere suæ Majestatis honorem, & utilitatem.

Concedit sacrum concilium Ambaxiatoribus ad partes Bohemiæ profecturis, & unicuique eorum facultatem celebrandi in altari viatico in locis etiam suppositis interdicto infra E regnum Bohemiæ, & ubicumque pervenerint, excommunicatis tamen, & interdictis exclusis; necnon ipsis, & omnibus de ipsorum familia, & comitiva eligendi confessorem cum ea plena potestate, & in quibusvis ecclesiis etiam Religiosorum, ac etiam in domibus propriis celebrando, celebrari faciendo, suscipiendi sacrum Eucharistiæ sacramentum.

Item communicandi cum omnibus Bohemis, & Moravis in omnibus præterquam in divinis, ad quæ nullatenus eos admittant, nisi forte facta unione juxta modum, & formam

mam in istructionibus contentam. Veruntamen si aliqui eorum causa videndi, ut inda possent aliquid negociis accommodum electieni, vellent interdum intrare illorum Ecclesias, dum sua divina peragunt, hoc eis liceat ipsorum conscientiæ remittendo, prout expedira cognoverint.

Item concedit aisdem tribus, & duobus eorum, & etiam cuilibet cum consensu aliorum facultatem reconciliandi in hæresim lapsos, absolvendi, dispensandi, & habilitandi, & io pristinum statum restituendi. Absolvendi etiam illos, qui eis commercia contra prohibitionem ecclesiæ exercuerint in forma ecclesiæ.

VI.

Instrumentum facta pacis inter regem Franciæ & ducem Burgundiæ per legatos concilii.

In nomine domini, Amen.

TEnore præsentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter, & sit notum, quod anno a nativitate ejusdem 1435. indictione XIII. die vero sabbati quinta mensis Novembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini oostri domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno quinto, reverendissimis in Christo patribus ac dominis dominis Juliano tituli sanctæ Sabinæ, sanctæ sedis apostolicæ in Germania legato, Ludovico tituli sanctæ Cæciliæ Arelatensi presbyteris, Prospero sancti Georgii Ad * velum aureum diacono de Columna, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus vulgariter nuncupatis, Joanne archiepiscopo Tarentino, Petro episcopo Paduano, Joanne Antiocheno, Ludovico Aquilejensi patriarchis, Amedeo Lugdunensi, Henrico Bituricensi Franciæ, reverendis patribus dominis Bernardo Aquensi Angliæ, Alvaro Conchensi: Alphonso Burgensi Castellæ & Legionis, Nicolao Vexionensi Daciæ, &c. Petro Dignensi Siciliæ, &c. venerabili vero domino Nicolao præposito Cracoviensi Poloniæ regum serenissimorum, dominis Joanne Nivernensi Borgundiæ, Matthæo Albinganensi episcopis Mediolani ducum illustrissimorum, Joanne Cisterciensi, Alexandro Virziliacensi, ordinis sancti Benedicti Cabilonensis & Æduensis diœceseon monasteriorum abbatibus, Joanne Pulcripatris, Dionysio Sambrenays in sacra pagina doctoribus almæ universitatis studii Parisiensis, in sacro Basileensi concilio nuntiis & ambaxiatoribus aliisque reverendissimis & reverendis patribus & dominis dominis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, doctoribus, & magistris in magna multitudine & numero copioso sacrum Basileense concilium repræsentantibus & celebrantibus, in generali congregatione de mane in majori ecclesia Basileensi more solito congregatis præfatis reverendissimis patribus dominis, cardinali legato, archiepiscopo Tarentino, & episcopo Paduano, pro & nomine sanctissimi domini nostri papæ præsidentibus in eadem, in dominorum, testium, & nostrorum notariorom publicorum infrascriptorum præsentia, lectis primitus deliberationibus sacrarum deputationum pro dicta generali congregatione hac die de mane celebranda, ad audiendum reverendissimi patris domini Hugonis episcopi Prædestini cardinalis de Cypro, legati cum potestate de latere, ac reverendorum patrum & venerabilium virorom dominorum Nicolai Vexionensis, Matthæi Albinganensis, episcoporom, Nicolai præpositi Cracoviensis, & Guilielmi Hugonis archidiaconi Metensis, sacri concilii ambaxiatorum, missorum ad conventionem Atrebatensem, pro pace Christianissimi regni Franciæ tractanda, & de eadem conventione redeuntium, de gestis per eos circa hujusmodi pacem relationem faciendam. Conclusoque per reverendissimum dominum cardinalem legatum, alterum dictorum præsidentium, nomine & auctoritate sacri concilii super hujusmodi generali congregatione celebranda, præfati domini legatus & ambaxiatores accesserunt ad dictam generalem congregationem pro hujusmodi sua relatione facienda. Et sedentibus ipsis dominis legato & ambaxiatoribus in altiori bancha, in qua reverendissimi patres domini cardinales & præsidentes sanctissimi domini nostri papæ in generalibus congregationibus sedere consueverunt, requisitisque & exhortatis dominis & patribus de sacro concilio per eumdem reverendissimum dominum cardinalem de Cypro legatum, ut ipsi haberent eumdem dominum cardinalem & alios dominos ambaxiatores in hujusmodi sua relatione facienda patienter & benigne audire. Deinde facta prius per dictum dominum episcopum Vexionensem solemni collatione sub themate, *Gaudium & lætitia invenientur in ea, gratiarum actio & vox laudis*, &c. præfatus venerabilis & circumspectus vir dominus archidiaconus Metensis dixit eorum instructiones fuisse tripartitas. Primo instruebantur episcopi partes contendentes exhortari tam in genere quam io specie ad pacem & concordiam per omnia media possibilia. Secundo eis committebatur pacis & concordiæ præfatæ specialis prosecutio facto & opere. Tertio eis dabatur facultas singula bene gesta interpretandi, roborandi, ac pœnis & censuris validandi, dicebatqua quod ex harum instructionum directione, quantum fieri potuit, eis commissa fideliter peregerunt: ipsaque gesta per eos secundum ordinem instructionum suarum, specifice & articulatim recitavit: Primo juxta primam partem earum declaravit, qualiter post adventum partium in civitate Atrebatensi coram illustrissimo domino Burgundiæ proposuit solemniter dominus Nicolaus de Polonia, persuadendo sibi pacem & concordiam. Deinda ad idem coram ambaxiatoribus Christianissimi domini regis Franciæ dominus episcopus Albinganensis: postremo dominus Vexionensis coram ambaxiatoribus serenissimi domini regis Angliæ, ipsos ad pacem mediis & viis possibilibus inducendo. Recitavit ulterius dictus dominus archidiaconus quomodo tractatum ipsius pacis & concordiæ specialiter fuerunt prosecuti. Juxta secundam partem suarum instructionum, aperiendo & declarando articulatim & successive omnes oblationes factas hincinde inter Gallicos & Anglicos, quarum ultimæ finales, & in quibus partes ipsæ immutabiliter persistebant, fuerunt hæ: Pro parte ambaxiatorum Christianissimi regis Franciæ oblatum est Anglicis omne dominium quod tenent & occupant in ducatu Aquitaniæ, nec non totus ducatus Normanniæ, modo & forma contentis in quadam litera sigillis omnium dictorum ambaxiatorum sigillata, & illustris-

* velius.

Ysai. 51.

lustrissimo domino doci Burgundiæ tradita. Pro parte Anglicorum fuit oblatum regi Christianissimo Franciæ totum id quod tenet & possidet io Francia tam citra Ligerim quam ultra: hoc adjecto, quod terræ, dominia & oppida unius obedientiæ, inclusæ seu inclusa in dominiis alterius obedientiæ, commutabuntor ad alias terras & alia oppida, sita seo inclavata inter dominia alterius obedientiæ, secundum commodiosiorem usom alterutrius partium. Item hoc mediante, offerebant matrimonium sui regis sine alio onere dotis, etiam liberationem domini ducis Aurelianensis mediante finantia competenti. Narravit postmodum, quod finaliter legati & oratores sacri concilii & sedis apostolicæ, dixerunt dominis ambaxiatoribus Angliæ, attento quod pater moderni regis Franciæ Christianissimi, avus, proavus, & alii sui prædecessores, a tanto tempore, & per tantum tempus, cujus principii memoria non existit, fuerint in possessione quieta & pacifica coronæ Franciæ, & tales habiti, ac etiam per sacra concilia generalia, summos pontifices, imperatores, & alios omnes principes orbis sic nominati verbo & litteris. Certe propterea eis videbatur, quod ipsius regis oblationes erant rationabilas pro pace & concordia, & nullo modo per Anglicos refutandæ, sed omnino acceptandæ. Et casu quo eas non acceptarent, volebant adire præfatum dominum ducem Burgundiæ, ipsum exhortando, ut regno Franciæ, quantum in eo erat, daret pacem & tranqoillitatem, pacem cum rege faciendo, proot etiam in mandatis haberent. Deinde dixit idem dominus archidiaconus, quod quia ipsi domini ambaxiatores Angliæ recesserant absqua conclusione vel acceptatione oblationum Gallicorum, quæ (ut supra) eisdem dominis legatis rationabiles quamplorimum videbantur, adiverunt realiter præfatum dominum ducem Burgundiæ, ipsumque tam auctoritate sacri concilii, quam sanctissimi domini nostri papæ exhortati suot, & requisierunt omnibus melioribus modis & viis quibus potuerunt, ad hujusmodi pacem & concordiam eum Christianissimo domino rege Fraociæ, de qua domo ipse dominus dux & sui progenitores traxerunt originem, ineeodam & faciendam. Tandem datis & oblatis per dominos ambaxiatores domini Francorum regis certis oblationibus, quæ justæ & rationabiles videbantur, dicto domino duci Burgundiæ pro suo interesse, ipse dominus dux volens parere exhortationibus, requisitionibus, immo verius mandatis sacri concilii & sanctissimi domini nostri papæ, declarato prius per præfatos dominos legatos & ambaxiatores, auctoritate qua supra, quod licite & sine nota seu jactura honoris ipsius domini ducis præfatus illustrissimus dominus dux, non obstantibus prætensis conventionibus, per eumdem dominum ducem, alias divæ memoriæ progenitori moderni regis Angliæ, & regi Angliæ moderno initis & factis, poterat & debebat pacem & concordiam cum rege Franciæ facere & inire. Respondit se velle parere & obedire. De qua quidem declaratione & aliis præmissis prælibati domini legati & ambaxiatores, auctoritate qua supra, literas opportunas eorum sigillis sigillatas præfato illustrissimo domino duci illas postulanti dederunt & obtulerunt. Qua quidem relatione sic (ut præfertur) facta, præfati domini legatus ambaxiatores per orgaoum ipsius domini archidiaconi petierunt & requisierunt a sacro concilio, quatenus dignaretur omnia acta & gesta per eos circa hujusmodi tractatum pacis habere rata & grata, ac illa approbare, defectusque, si in hujusmodi tractatu intervenissent, supplere. Hoc idem veoerabiles viri magistri Aimarus de Roussilione, Hugo Barardi, & Bartholomæus de Fraxino, promotores sacri concilii, nomine promotorio ejusdem petierunt & requisierunt, & quilibet eorum petiit & requisivit. Super quo per sacrum concilium & dominos & patres ipsius sacri concilii, nemine discrepante, responsum extitit per verbum, Placet. Quibus sic actis, reverendissimus pater dominus cardinalis legatus & præsidens nomine & auctoritate sacri concilii, de hujusmodi sanctissima pace inter præfatos dominos regem Franciæ & docem Burgundiæ reformata, dedit laudes sanctissimæ Trinitati, regratiando sanctissimo domino nostro summo pontifici, præfatis dominis legatis & ambasiatoribus, de laboribus per eos in hujusmodi sancto negotio assumptis. Exhortatusque est dominos de sacro concilio, ut hujusmodi paci generali velint operam dare usque ad consummationem ejusdem. Adjiciens contra detrahentes sacro coocilio, quod si concilium durasset per viginti annos, & non fuisset aliud agitatum, nisi de illa benedicta pace Franciæ, adhuc non deberent sacrum concilium diffamare, imo illud laudare & benedicere. De & super quibus omnibus singulis præmissis præfati domini promotores, nomine promotorio quo supra, petierunt, & quilibet eorum petiit a nobis notariis publicis & dicti sacri concilii scribis infrascriptis, sibi & omnibus quorum interest fieri atque tradi unom vel plura, publicum & publica, instrumentum & instrumenta. Acta fuerunt hæc Basileæ in dicta generali congregatione, sub anno, indictione, die, mense & pontificatu quibus supra, præsentibus ibidem venerabilibus & circumspectis viris dominis & magistris Joanne Pulcripatris, Dionysio Sambrenays, Radulpho de Porta, in sacra pagina doctoribus, & Guidone de Vercellis magistro in artibus Parisiensi, una cum pluribus aliis testibus ad præmissa adstantibus.

VII.

Copia tractatus Atrebatensis celebrati inter regem Francia & ducem Burgundia.

PRimo rex dicet, vel per suos sufficienti potestate fulcitos dicere faciet doce Burgundiæ, quod mors quondam sui patris, cui Deus parcat, fuit iniqua & malitiose facta per illos qui perpetrarunt dictum scelus, & ea malo consilio, & semper sibi displicuit, & da præsenti displicet ex toto corde suo: & si scivisset dictum casum, & fuisset in tali ætate & discretione intellectus, in quo est de præsenti, ipse obviasset toto suo posse. Sed ipse erat bene juvanis, & habebat illo tempore parvam notitiam, & non fuit ita advisatus, quod in hoc provideret: & rogavit dictum dominum Burgundiæ, quod omnem rancorem & odium, quæ potest habere contra ipsum

occa-

occasione præmissorum, tollat de corde suo, & quod inter eos sit bona pax & dilectio, & de hoc fiat expressa mentio in litteris quæ fient de concordia & tractatu ipsorum.

Item quod omnes illi qui perpetrarunt dictum scelus, & consentientes fuerunt, rex ponet perditioni, & faciet diligentiam possibilem capiendi & apprehendendi ipsos, in quocumque loco reperiri poterunt, ad puniendum eos in corpore & in bonis: & si apprehendi non poterunt, eosdem banniet, & banniri faciet sine gratia seu revocatione de regno & Delphinatu, eorum omnia bona confiscando, & remanebunt extra omnem concordiam.

Item non patietur rex aliquem eorum recipi, aut sibi aliquem favorem dari in suo dominio: imo faciet proclamari per omnia loca regni & Delphinatus, quod nullus eos receptet, aut favorizet, sub pœna confiscationis corporis & bonorum.

Item incontinenti post concordiam dictus dux Burgnudiæ nominabit eos, de quibus est vel erit informatus, ipsos perpetrasse dictum scelus, vel consensum præbuisse, ut incontinenti diligenter procedatur contra eos. Sed quia dictus dux Burgundiæ nondum potuit habere veram notitiam de omnibus illis qui perpetrarunt dictum scelus, aut consentientes fuerunt, omni tempore quo debite fuerit informatus de aliquibus aliis, eos poterit nominare & significara per suas literas patentes aut alias sufficienter regi, qui in hoc casu tenebitur procedere contra eosdem statim modo supra designato.

Item pro anima defuncti ducis Burgundiæ, & defuncti Archambaut de Foys domini de Novalia secum interfecti, & omnium aliorum interfectorum occasione dictarum guerrarum istius regni, fiet in ecclesia de Montereau, in qua fuit præsepultum funus dicti defuncti ducis Burgundiæ, & ante plateam, in qua fuit sepultus, fundabitur una capellania perpetua unius bassæ missæ de requie singulis diebus, quæ redituabitur ad summam sexaginta librarum Parisiensium annuatim, & aptabitur calicibus & ornamentis ad expensas regis, & collatio spectabit ad ducem Burgundiæ & successores in perpetuum.

Item in dicta villa de Montereau, vel propinquiori loco, construetur per regem & suis expensis unum monasterium duodecim Carthusiensium cum uno priore, una cum claustro de illis, & ceteris monachis, qui dotabuntur per regem octingentarum librarum Parisiensium reditualium, juxta ordinationem cardinalis sanctæ Crucis.

Item in loco ubi fuit perpetratum dictum scelus ædificabitur una Crux expensis regis, talis facturæ, prout advisabitur per dictum cardinalem sanctæ Crucis.

Item in ecclesia Carthusiensi prope Divionem, in qua requiescit corpus defuncti ducis Burgundiæ, fundabitur expensis regis una missa alta de requie, singulis diebus in perpetuum dicenda in magno altari, quod fundabitur de centum libris Parisiensibus reditualibus, & munietur calicibus, ornamentis, &c. ut supra.

Item dictæ missæ inchoabuntur incontinenti post concordiam habitam, & ædificia agenda in villa de Montereau inchoabuntur statim infra menses tres, postquam eadem villa

A fuerit reducta ad obedientiam ragis, & infra quinque annos erunt omnia expedita sine intermissione operis. Et quoad fundationes, statim post concordiam factam, fiet & expedietur fundatio altæ missæ celebrandæ a Carthusiensibus cum omnibus appendentiis. Et ibidem expensis regis celebrabitur missa bassa, quæ debet fundari in ecclesia de Montereau, donec villa de Monterean reducta fuerit ad obedientiam regis. Et quantum ad fundationem & ædificia quæ debent fieri in dicta villa de Montereau, postquam reducta fuerit ad obedientiam, deponatur in manibus ducis Burgundiæ certa summa pecuniæ, ad compleudum reditus dictarum octingentarum pro-B pinquius de loco Montereau quod fieri poterit, non comprehendendo illas centum libras redituales, quæ debent assignari pro fundatione dictæ missæ altæ in Carthusia Divionensi celebrandæ.

Item in recompensationem jocalium, & ceterorum mobilium, quæ habebat defunctus dux tempore sui obitus, quæ tunc capta & perdita fuerunt, rex solvet duci Burgundiæ summam quinquaginta millium veterum scutorum, sexagintaquatuor pro marca, & vigintitrium caratz cum dimidio, aut aliam monetam consimilem in tali valore. Et una cum hoc reservabitur duci Burgundiæ actio, quam prætendit pro pulchro collari defuncti patris C sui, contra omnes qui illud habent vel habuerunt.

Item pro parte regis transportabitur dicto duci Burgundiæ pro se & suis hæredibus in recta linea, sive masculi sive feminæ fuerint, civitas & comitatus Matisconensis, una cum omnibus villis, villagiis, terris, censibus, reditibus, & emolumentis quibuscumque spectantibus ad regem & coronam Franciæ, & per baillivatum regalem Matisconensem & sancti Gengulphi, & in metis suis, una cum omnibus pertinentiis comitatus Matisconensis, & aliis dominiis quæ tenet & tenere debet rex per totum baillivatum Matisconensem, & sancti Gengulphi, in omnibus feudorum & D vassallorum juribus, confiscationibus, patronagiis ecclesiasticis, collationibus beneficiorum, & aliis juribus & emolumentis quibuscumque, sine quacumque reservatione pro parte regis facienda de illo quod concernere potest dominium & jurisdictionem ordinariam comitatus & locorum supradictorum. Est tamen reservatum regi feudum & homagium bonorum & jurium prædictorum, resortum, & supremum dominium, una cum custodia & supremitate ecclesiarum, & subditorum ipsarum, quæ sunt de fundatione regali, sitarum in metis dictorum baillivatuum & inclavatorum in eisdem. Salvo etiam jure regali, ubi locum habere potest, & etiam aliis juribus regali-E bus ab antiquo spectantibus ad coronam Franciæ in prædictis baillivatibus, de quo comitatu gaudebit præfatus dux & sui heredes in feudum & homagium a rege, sicut pares Franciæ sub sorte regis & curiæ parlamenti, sicut ceteri pares regis Franciæ.

Item pro parte regis transportabuntur dicto duci Burgundiæ, & illi de suis heredibus legitimis, de suo corpore procreatis, cui dimittet custoditum suum dictum comitatum Matisconensem, omnes utilitates & emolumenta supremi dominii spectantis ad regem in di-

ctis

ctis baillivatibus, sive hoc sit oceasiona gar- A diæ & supremitatis acclesiarum, quæ sunt de fundatione regali & subjectorum jurium regalium, aut alias quovis modo, & etiam in confiscationibus pro quocumque casu, pœnis & emendis & exarcitio justitiæ, commoditas & emolumantum monetæ cum aliis utilitatibus quibuscumqua, da quibus omnibus gaudebit dictus dominus dux & suus heres ad vitam superviventis tantum, modo & forma quæ sequuntur, vidalicat quod ad nominationam dicti domini Burgundiæ & sui heredis post eum, rex comittet illum, qui erat baillivus pro dicto domino Burgundiæ, judicem regalam & commissarium sui ex parta, ad cogitandum da omnibus easibus regalibus & B aliis occurrentibus in dictis patris, locis & inclavaturis supradictis & formis, quibus consueverunt baillivi regales Matisconenses, qui tamporibus prætaritis ibidam fuarunt, & simili modo committantur per regem ad nominationem dicti ducis & sui heredia, omnes alii officiarii necessarii pro exarcitio jurisdictionum & jurium regalium, siva sint castellani, præpositi, clientes, receptores, &c.

Item similiter transportabuntur dicto domino Burgundiæ & suo heradi post eum omnas utilitates subsidiorum granariorum pro sale, gabella vinorum venditorum ad debitolium, pedagium, seu vectigale omnium marcantiarum, talliæ, foagia, & quæcumque subven- C tiones impositæ & imponendæ in partibus Matisconensi, Cahilonensi, Æduensi, & Lingonensi, quantum ad dicta territoria se extendere possunt per ducatum Burgundiæ, comitatum ad Charolois, & comitatum ad patriam Matisconensem, & in villis ac terris quibuscumque inclavatis in dictis ducatu, comitatu & aliis locis: & ad dictum ducem & suum heredem spectabit nominatio officiariorum ad præmissa nacessariorum, & institutio ad regem, ut supra.

Item per regem transportahitur dicto domino Burgundiæ in perpetuum pro sa & suis heredibus, sive masculis sive feminis, in directa linea procreatis, civitas & comitatus Autisiodorensis una cum omnibus & singulis D pertinentiis in justitia regali feudorum, sub feudis, patronagiis ecclesiarum, collationibua beneficiorum, sive alias quovis modo ad tenendum illa a rege sub fida, homagio & paritate Franciæ, sub resortio regis & curiæ parlamenti sine medio sicut alii pares.

Item transportabuntur per regem dicto domino Burgundiæ, & illi de suis baredibus, cui dimittet post obitum dictum comitatum, omnia & singula amolumenta quæ evaniunt in dictis civitate & comitatu, & in omnibus villis inclavatia in dicto comitatu, quæ tamen non sunt de eodam, sive spectent ecclesiis, aut aliis ad causam jurium regalium atiam quocumque modo & regalibus confiscationi- E bus, pœnis & amendis ac exarcitiis justitiæ, aut alias quomodolibet, quibus dominus dux & suua heres pro tampore, vita alterius superviventis dumtaxat durante, gaodebunt, & per modum supra declaratum, vidalicet quod ad dominationam, &c.

Itam ultarius pro parta regis erunt transportati dicto domino duci & suo beredi omnes profectus subventionis granariorum, salis, gabellæ, vinorum venditorum, & cetera, ut supra, pro se & suo herede, &c.

A Item per regem transportabuntur præfato domino duci Burgundiæ & suis beradibus in recta linea, sive masculis sive feminis, castrum, villæ & castellaria de Barro super Sequanam, cum omnibua appenditiis vel regimina, justitia, feudo, patronatu, collationa beneficiorum, tenendo in fida homagio & paritate, ut supra.

Item transportabuntur præfato duci & suo heredi omnes profectua granariorum, salis, gabellæ, & cetera, ut supra.

Itam transportabitur a rage ipso duci pro se & suis haredibus comitibus burgundiæ perpetue & hæreditariæ gardia, custodia, seu protectio abbatiæ de * Lexu, ac omnia jura, B profectus & emolumenta quæcumque attinantia gardiæ prædictæ, quam rex ad causam comitatus Campaniæ dicit sibi attinare; quamvis comites Burgundiæ inantea prætenderunt & querularunt in contrarium, pro eo quod illa abbatia erat extra regnum.

* Luxell,

Itam per regem transportabuntur dicto domino duci, pro se & suis haredibus in recta linea masculis tantum, castra, villæ, castellatiæ, præpositutæ forenses Peronæ, Mont-didiet, & Roye, cum omnibus suis attinantiis, &c. pattonatu, & collationa benaficiorum, tenendo in homagio & paritate, resorto, ut supra.

Itam transportabit rex dicto domino duci C & suo heredi masculo, cui post suum decessum daputabit dictas villas Paronæ, Mont-didier, & Roye, omnia emolumanta ax illia villis, castallariis & præpusituris forensibus, & in villis, terris subjectis, & resortus ipsis villis, castallariis & præposituris, causa jurium regalium quomodocumque fuerit, tam in confiscationibus, emendis, exarcitiis justitiæ, quam alitar, ad gaudendum per ipsum ducam & suum heredem dumtaxat par modum supra daclaratum, scilicet quod ad monitionem ducis, vel sui haredis, rex instituet, &c.

Item transportabuntur aidam duci & suo heredi omnea proventus subventionis granariorum, salis, gabellæ, &c. ut supra.

D Itam a parta regis dimittetur dicto duci, & illi de suis heradibus cui dimittat comitatum Arthesii, compositiones aradarum dicti comitatus, resortita & inelavamenta, ascendantia pronunc ad trigintaquatuor millia annuatim vel circiter, sine hoc quod ipse vel sui heredes sint adstricti inde habendi aliud donum vel oblationem. Et nominabunt dictus dux & suus hares tales officiarios, &c. quos rex terris instituat, &c. & ipsius super hoc faciet deliberare.

Item rex transportabit domino Burgundiæ pro sa, suis heredibus, & habentibus causam seu interesse perpetuo omnes civitatea, villas, fortalicia, terras & dominia artinentia coro- E næ Franciæ, de & supar fluvio da Somma, de uno latere, & de alio sicut sanctus Quintinus, Corbia, Amblanis, Abbatis villa, & aliæ pariter totius comitatus de Pontieu, citra & ultra dictum flumen de Somme, Dourlens, sanctus Richarius, Crepicordium, Meux, Mortaigna, cum suis attinentiis & appendiciis quibuscumque, & omnes alias tarras, quæ possunt pertinere coronæ Franciæ circa fluman da Somma inclusive versus Arthesiam, Flandriam & Hannoniam, tam de regno quam de imperio, comprehendendo etiam in respe-

ctu

ctu villarum statum supra dictum flumen de Somme, de latere versus Franciam; baillivatus & scabinatus ipsarum villarum possidendos per dictum dominum Burgundiæ, dictos suos heredes, & habentes causam perpetuo de dictis villis, civitatibus, fortalitiis, terris & dominiis, in omnibus commodis redditum * tam inordinatorum pro guerris, & etiam talliarum, & aliorum emolumentorum quorumcumque, & non retinendo ex parte regis, præterquam homagium, resortum & supremitatem: quæ transportatio fiet per regem, mediante reemptione summæ quadringentorum millium scutorum aureorum antiquorum, sexaginta quatuor in marca de octo unciis pro marca, & d'aloy ad viginti quatuor caratz t. arnt de remede, vel alterius monetæ aureæ currentis ad valorem: de qua reemptione per dominum Burgundiæ tradentur bonæ literæ & sufficientes, per quas ipse promittet pro se & suis: & toties placebit regi vel suis facere dictam reemptionem, dominus Burgundiæ & sui tenebuntur, recipiendo dictam summam auream, reddere regi vel suis omnes dictas civitates, villas, fortalitia, terras & dominia comprehensa in isto articulo tantum, & * sive tangendo aliquas alias, de quibus supra facta est mentio, & * alterius contentabitur dictus dux Burgundiæ recipere solutionem dictorum quadringentorum millium scutorum ad duas vices, scilicet qualibet vice medietatem, proviso quod non tenebitur dictas civitates, villas, fortalitia, terras, & dominia, nec aliquas ipsarum, quousque tota solutio sit completa, & tempore pendente faciet dominus Burgundiæ fructus suos omnium dictarum civitatum, villarum, &c. * de domanio, quam de * aidiis sine ulla deductione principalis summæ.

* f. jam vel etiam ordinatorum.

* sine

* alterius

* fortè tum de

Et est sciendum, quod in isto transportu non comprehendetur civitas Tornacensis, neque baillivatus Tornacesii & sancti Amandi, sed remanebunt in manibus regis, excepto Mortaigne, quæ remanebit domino Burgundiæ: nihilo minus est reservatum domino Burgundiæ, pecunia sibi concordata ab illis de civitate Tornacensi pro certo tractatu, quem habet cum ipsis durante usque ad certum tempus, quam pecuniam Tornacenses solvent integræ domino Burgundiæ, Et est sciendum de omnibus officiariis, qui erunt respectu dominii, quod dominus Burgundiæ constituet eos: & respectu jurium regalium, aydarum & talliarum, nominatio spectabit ad dominum ducem, & institutio ad regem.

Item quia dominus Burgundiæ prætendit jus in comitatu Verdoniensi supra mare, quem tenet & possidet, ille sibi remanebit pro se & suis heredibus masculis ex suo corpore tantum, & tenebitur rex pacificare illos, qui jus prætendunt in illo comitatu, taliter quod nullam habeant querelam adversus dictum dominum Burgundiæ.

Item castrum, villa & comitatus * Gyemyr supra Ligerim, quæ dicuntur transportata com comitatu Stampiæ & Dordani per ducem Bituricensem, defuncto Joanne duce Burgundiæ, ponentur ex parte regis in manibus ducis Borbonii statim post passatam concordiam, tenenda per spatium unius anni, infra quod tempus Joannes Burgundiæ, nunc omnes Stamparum, vel dux Burgundiæ pro eo monstrabit regi & suo consilio literas doni facti Joanni defuncto duci per dominum ducem Bituricensem: quæ si visæ fuerint sufficientes & validæ, dux Borbonii tenebitur tradere præfato comiti absque hoc, quod ex parte regis possit allegari antiqua præscriptio, aut lapsus temporis. Quod si qui sunt alii qui prætendant jus, illis remanebit actio contra comitem.

* Giemensis

Item per regem restituetur comitibus Nivernensi & Stamparum summa triginta duorum millium octingentorum scutorum aureorum, quæ quondam rex Carolus ultimo defunctus, fecit deprehendi in ecclesia Rothomagensi, ubi fuerant deposita pro matrimonio donnæ Bonæ Arthesii matris ipsorum comitum, casu quo probabunt quod ista summa fuit in computo & profectu dicti regis Caroli ad solvendum illam summam 32800. ad tales terminos, qui erant advisati post solutionem factam & completam quinquaginta millium domino Burgundiæ, de quibus supra. Et respectu debitorum quæ dominus Burgundiæ dicit sibi deberi per quondam regem Carolum, tam causa donorum & pensionum, quam aliter, ascendentium ad magnas summas, suum jus quod habet & debet habere pro recuperatione ipsorum debitorum, sibi remanebit salvum.

Item quod dictus dominus Burgundiæ non tenebitur facere aliquod homagium vel servitium regi de terris & dominiis quæ de præsenti tenet in regno, nec de illis quæ deberet habere per præsentem tractatum, nec de illis quæ sibi evenire potuerint per successionem, sed remanebit exemptus in sua persona in omnibus casibus subjectionis, resorti, supremitatis, & aliorum, durante vita ipsius. Sed post ipsius regis obitum, dominus Burgundiæ faciet filio suo & successori in corona homagia, fidelitatem & servitia quæ requirentur. Et etiamsi dictus dux Burgundiæ decederet ante regem, heredes sui, & causam habentes, facient regi dicta homagia, &c.

Item in respectu feudatariorum & subjectorum ducis Burgundiæ, quæ habet & debet habere per præsentem tractatum, & quæ sibi potuerint evenire per successionem durante vita regis & sua, ipsi non erunt adstricti se armare ad mandatum regis & suorum officiariorum, supposito quod teneant eum hoc a rege aliquas terras vel dominia. Sed est rex contentus, quod omni vice qua placebit domino Burgundiæ mandare suos subditos seu feudatarios & subjectos pro suis guerris, sive in regno sive extra, ipsi tenebuntur & constringentur ibidem & illuc ire, sine posse aut debere venire ad mandatum regis, si etiam rex mandaret. Et similiter fiet respectu servitorum ducis Burgundiæ, qui sunt sui familiares & de sua domo, supposito quod non sint sui subjecti:

Item si eveniat quod Anglici aut sui confœderati faciant in posterum guerram domino Burgundiæ, aut suis pueris, sive per mare sive per terram, occasione præsentis tractatus, vel alias, rex tenebitur juvare, sicut in facto proprio.

Item quod dominus Burgundiæ & sui feudatarii & subjecti, & alii, qui prius portaverunt in armis crucem sancti Andreæ, non ad-

adstringentur portare aliud intersignium in quacumque armata in regno vel extra, & in præsentia regis aut suorum connestabiliorum aut marescallorum, prout sint suis stipendiis vel alias.

Item & quod rex faciet restitui, & sine damno de suis perditis rationabilibus, & etiam de suis * cancoribus illis qui fuerint capti in die mortis quondam ducis Joannis, & illis qui ibi perdiderunt sua bona, & fuerunt positi ad magnam redemptionem.

Item & quod de ceteris abolitio generalis sit facta de omnibus casibus, eventis. & de omnibus causis, rebus, dictis, factis & passatis occasione divisionis istius regni: excepto respectu illorum qui perpetrarunt dictum malum casum, vel fuerint consentientes de morte quondam ducis Burgundiæ; qui erunt & remanebunt extra omnem concordiæ tractatum: & quod de ceteris quilibet de uno & alio latere revertatur, scilicet ecclesiastici ad suas ecclesias & beneficia, & sæculares ad suas terras, redditus, & hereditagia, possessiones, & bona immobilia, in statu in quo erunt, reservato respectu terrarum & dominorum existentium in comitatu Burgundiæ, quas dux Burgundiæ & quondam suus pater habuerunt & retinuerunt, vel aliis dederunt tanquam confiscatas sibi causa dictarum guerrarum, quæ erunt & remanebunt, non obstante dicta abolitione & concordia, illis qui ipsas tenent & possident. Sed alibi ubique quilibet redibit ad suas possessiones & terras, & hereditagia, sine hoc quod pro demolitione, deterioratione custodiarum, locorum, aut reparatione qualicumque aliquid possit exigere unus ab alio: & quilibet tenebitur convictus omnium redendituum eventorum de tempore quo non possidebat suas terras & hereditagia. Sed in respectu mobilium captorum aut habitorum de uno latere aut de alio, nunquam poterit fieri aliqua querela, aut actio de uno aut de alio.

Item per istum tractatum extinguantur & aboleantur omnes injuriæ, rancores tam verborum & factorum, quam aliter eventorum perantea occasione dictarum divisionum, partialitatum, &c. tam de una parte quam de alia: absque hoc quod aliquis possit exigere vel facere quæstionem, vel prosecutionem, vel processus, vel aliter reprobari vel scandalizari de tenendo aliquam partem. Et dicentes vel facientes contrarium punientur sicut transgressores pacis secundum exigentiam delicti.

Item in isto tractatu comprehendentur expresse ex parte ducis Burgundiæ omnes partes ecclesiasticæ, villæ nobiles, & alii, cujuscumque status sunt, qui tenuerunt suam partem, & quondam sui patris, tam in regno, quam in Delphinatu, proviso quod acceptabunt præsentem tractatum, & inde a volunt gaudere.

Item renuntiabit res confœderationi quam fecit cum imperatore contra ducem Burgundiæ, & omnibus aliis confœderationibus per ipsum factis cum quibuscumque personis, principibus, aut dominis in contrarium dicti ducis. Proviso quod dominus dux faciet similiter, & promittet rex dicto duci ipsum sustinere & adjuvare contra omnes qui vellent ipsum gravare, vel damnum impendere per guerram, & aliter. Et similiter promittet dux, salva semper exemptione suæ personæ ad vitam.

Item tradet rex suas literas: quod si contingat in posterum quod ex sua parte infringatur iste tractatus, sui vassalli, feudales, subjecti, & servitores, præsentes & futuri, non tenebuntur sibi plus obedire nec servire; sed tenebuntur extunc servire domino Burgundiæ & suis successoribus contra ipsum, & quod in dicto casu omnes sui feudales, subjecti, & servitores, sint absoluti & quieti de omnibus juramentis, fidelitatibus, promissionibus, obligationibus servitiorum, in quibus ipsi possent teneri perantea versus regem, absque hoc quod in tempore futuro ipsis possit imputari ad onus aut opprobrium, aut quod ab ipsis possit inde aliquid exigi. Et quod ex nunc, prout extunc, rex præcipiat ipsis ita facere, & quitet & exoneret ab omnibus obligationibus, & juramentis in casu prædicto, & quod similiter fiat & consentiatur de latere ducis Burgundiæ respectu suorum vassallorum, feudatariorum, & subjectorum, & servitorum.

Item quod ex parte regis fient promissiones, obligationes, & submissiones tangentes intentionem præsentis tractatus in manibus cardinalis sanctæ Crucis legati papæ, & de Cypro legati concilii, ampliores quæ potuerint advisari, & sub pœnis excommunicationis, aggravationis, reaggravationis, interdicti in terris suis & dominiis, & aliter ulteriores, ad quas censuræ ecclesiasticæ se potuerint extendere, secundum potestatem quam habent dicti domini a papa concilio, proviso quod similiter faciat ex parte sua dux Burgundiæ.

Item & cum hoc faciet rex cum suo sigillo tradi dicto duci Burgundiæ sigilla principum & dominorum sui sanguinis & obedientiæ, scilicet ducis Andegavensium, Caroli sui fratris, ducis Borbonii, ducis Alenconii, Comitis Richemondiæ, comitis Vindomiæ, comitis de Fuxo, comitis Armignaci, comitis Perdiaci, & aliorum qui advisabuntur, in * quibus sigillis incorporabitur sigillum regis, & promittent tenere ex sua parte contenta sigillatorum. Et si infringerentur ex parte regis, deberent in isto casu adjuvare & confortare dictum ducem Burgundiæ & suos contra regem. Et similiter fiet ex parte ducis Burgundiæ.

Item & quod similiter rex faciet tradi sigilla virorum ecclesiasticorum. & aliorum nobilium, & villarum de regno de sua obedientia, quos dictus dux voluerit nominare, cum securitatibus pœnarum corporalium & pecuniariarum, & aliarum securitatum, quas dicti cardinales & alii prælati huc missi ex parte papæ & concilii advisabunt pertinere.

a Forte, volunt. H.

* l. Forte quorum.

VIII.

Advisamenta prolocuta per dominos prælatos, & alios clerum regni Franciæ & Delphinatus repræsentantes, qui Bituris convenerunt ad mandatum domini nostri regis, die XXVI. Februarii, MCCCCXXXI. præfati domini nostri regis & sui magni concilii beneplacito, voluntate & correctione in omnibus semper salvis.

IN primis, quod attentis hæresibus Bohemorum & eorum insultationibus, guerrarum calamitatibus, & morum in clero & populo undiqne deformitatibus, conventioneque Basileæ triplici auctoritate apostolica legitime facta, quæ per annum duravit & ultra, & ad quam de universis fere mundi partibus plures convenerunt, Spiritu sancto duce meliora & viciniora saluti sperantes, & mandati sunt iidem Bohemi, qui sæpius per universa mundi climata divulgarunt se a catholicis non potuisse audiri, & generalis concilii determinationi stare velle: quibus nihil omnino respondere utile non esse videtur, ne forte existiment catholicos responsionis penuria declinare certamen, & fides lædatur non intelligentium mentes ipsorum: nonque pastorum, sed mercenariorum personas gerere videantur prælati majores & minores, terga silentio præbendo, qui libere veritatem pronuntiare, & eamdem populi defendere tenentur, ubi honor Deo debitus & proximorum salus adimitur, exireque cito, & oberrantes introducere infra ecclesias jubentur. Ideo nedum honestum & utile, sed & necessarium est concilium Basileense celebrari, & pro posse ad Dei laudem & inrentos fines stabilitum exaltari.

Item quia naturaliter homo homini subesse aut tributa solvere abhorret, & cum error Bohemorum spiritualem & temporalem præsidentiam, aut tributa decimarum, oblationnm, & quævis alia aeclesiastica, nec non & temporalia aboleat & execretur, ideo hic cancer lenius serpit: Si enim ex Alexandria Arii scintilla, nihil naturale babens, in magnam excreverit orbis flammam, quanto magis hic error per meatus naturales veniens, & avaritiæ se commiscens facilius multos inflammabit? Vindex est enim error iste dissimulantium, aut conniventium eum tam ecclesiasticorum quam sæcularium: quia enim ecclesiastici, qui pastorum more se pro ovibus & veritate opponere debebant, & non fugere ante faciem, fidem persequentis dissimularunt; ideo ubique in Bohemia templa Dei incendiarunt, sacerdotes Dei spoliarunt, & variis cruciatibus trucidarunt, novis & inauditis tormentorum generibus adinventis, sacramenta ecclesiastica pro nihilo reputarunt, & in tam varios errores deciderunt, ut catholicæ ecclesiæ doctrina, ibi in paucissimis & latentibus hominibus consistens, in nullo ab aliis audiatur. Et ideirco nedum honestum aut utile, sed & necessarinm est generale concilium absque dilatione celebrari: quia non est expectandus Antiochus, qui templum Dei totaliter spoliet, vasa argentea auferat pariter & aurea, coinquinet sancta, fideles occidat, infidelis & incircumcisus trucidet circumcisos: sed præveniendum est, ne videamus mala gentis nostræ & sanctorum.

Item quia rex Bohemiæ, & alii principes & nobiles qui gladium portant ad laudem bonorum vindictamque malorum, patientius tolerarunt fidem vacillari, templa & personas ecclesiasticas (ut præmittitur) laniari, illum postea seminarunt errorem, dominum temporalem in peccato publico mortali non posse populo præesse, & quodlibet peccatum publicum & mortale pro suo arbitrio reputantes, fugarunt, regem, principes & nobiles: & quos habere potuerunt, membratim conciderunt, seu uxoribus & filiabus, virginibus, sanctimonialibus, & aliis quibuscumque sine reverentia violatis, castella ipsorum diruerunt, & omne dominium a se penitus abjecerunt sina alia cognitione judiciaria: nec fuit possibile, ecclesia tacente, & demum fugata, nobilibus resistere: populus enim multus est, & dominus unus suis subditis præpositus, nec facile est unum dominnm adversari populo multo.

Item præfati Bohemi venenum per epistolas plurimas divulgarunt per universas mundi partes, & plurimos infecerunt, & ut Bohemiam prætereamus remotam, domini nostri regis infectas partes non sileamus. Nonne in baillivia Matisconensi & comitatu Forensi visus est a paucis annis citra populus in nobiles dominos suos insurgere, & impias manus in eos injicere, non nobilitati, non sexui, non ætati aut conditioni parcentes, libros censuales sive terreria concremantes, castella invadentes, & dominos suos suis mobilibus spoliantes? ausique sunt dicere, quod in tota patria sufficerent duo sacerdotes, & quod omnes nobiles ad laborem proprium manuum tenebantur, ex sententia divina in genus humanum & personam Adæ, *In sudore* videli- *Genes. 3.*
cet *vultus tui vesceris pane tuo*, prolata. Ex quo inferebant tributa dominis temporalibus non debere solvi, & quantum deviet, aut conjungatur error iste Bohemis, judicet sapiens quisque. Et nisi exterminatus fuisset pro- *Principiis obsta.*
videntia domini baillivi regii Matisconensis una cum nobilibus patriæ dum nasceretur error ille, multorum suppliciis & patibulis, jam divulgabatur in plurimos populos.

Item nonne etiam in Delphinatu est quædam portio inter montes inclusa, quæ erroribus adhærens prædictis Bohemorum, jam tributum imposuit, levavit & misit eisdem Bohemis, in quibus fautoria manifesta hæresis prædictæ debet judicari? & novit Deus si multorum popularium latentia corda leviter detegerentur, sublevata amplius Bohemorum malitia, & ab eisdem seminaretur, concilium generale aufugisse, non valens respondere rationibus Bohemorum prædictorum, hoc præsertim in tempore, cum populus ex guerrarum malitiis lacessitus, depauperatum se sæpius vidit, & in partibus multis videtur fuisse, & ex popularibus multi docti sunt ad prælia. Eapropter cito, immo citissima obviandum est per dominum nostrum regem, nec non & per ecclesiam catholicam; quæ tamen alias occurrere non potest, nisi principum & nobilium fortitudine, vel jurium & clericorum ratione.

Item si principum & nobilinm fortitudine occurrendum est, quod licet, cum fero abjicienda sint vulnera quæ medelam non sentiunt: quia enim gens illa numerosa valde &

indomita, ac in suis erroribus indurata, vinci non potest, nisi maxima catholicorum ad hoc unitorum multitudine, & cum expensarum grandi mole, principum autem & catholicorum multitudo hos hæreticos expugnantium haberi non potest sine pacificatione regum & principum adinvicem ubique terrarum contendentium; & ideo moris fuit ecclesiæ catholicæ volentis principem in subsidium terræ sanctæ aut contra infideles commovere, prius ipsos per media conciliorum pacificare, aut saltem longas & fidas treugas inter ipsos inire, & fideliter in facie ecclesiæ firmare, ac uno agmine ad fidem defendendam inducere: & ad hunc finem Basileense concilium convocatum est, nec ecclesiæ, quæ in fide defendenda a facultatum contributione se excusare non a debent, vel possunt, contributio imponi alias potest: nec patere-tur se tributariam fieri, quam ex ordinatione concilii generalis, ut patet ex constitutione Constantiensi, nec obeditum est domino Martino, contra Bohemos subsidia imponere volenti. Ex quibus infertur, necessario concilium generale celebrandum, cum principum & nobilium juvamine postulandum vel onus ecclesiæ imponendum fuerit, sine quibus hac in re ad bella procedi non potest.

a Forte, debet, vel potest. H.

Item si occurrendum est jurium & clericorum ratione, quæ via videtur accommoda, quia Spiritus sanctus in unum congregatos in nomine ejus dirigit, & per generalia concilia frequentius hæreses sunt extinctæ, sicut hæc hæresis Bohemica speratur extingui in concilio Basileensi, ad quod vocati sunt dicti Bohemi cum magna caritate, & qui literas ejusdem concilii acceperunt. Et si venerint ad concilium generale præfatum, expedit ecclesiam catholicam in unum convenire: quia quod a pluribus quæritur, facilius invenitur: salubriusque est fidei, & papæ consultius, causam fidei unitati committere, quam uni: & sic omnino assistendum est & sublevandum generale concilium, & non differendum, maxime cum ubique universitates studiorum ob guerras & rerum inopias sint multum depopulatæ, nec sit expectandum, ut ex toto senescat vel morte pereat literatorum antiquorum copia. Si vero Bohemi non venerint ad concilium sic solemniter mandati, tunc hæc sua obmutescet * guerrula, quod non potuerint audiri: tunc convocata erit ecclesia universa; & principes, & Christi fideles poterunt ad pugnam animari: tunc ecclesiæ tributa & subventiones juste imponi; immo gratius & benignissime ferent sibi sua voluntate imposita, & in posterum hac de causa imponenda.

* f. querula seu querela aut querula,

Item licet juste indici possit bellum contra hæreticos damnatos, sæpius tamen reprobata videtur in hac causa a Deo, qui aufert corda principum, fortitudo; cum catholici iteratis vicibus fugarint, nemine persequente: inscrutabiliaque Dei judicia, licet nullus hominum valeat discernere aut judicare; suaderi tamen potest, quod monstruosos mores in clero & populo voluit purgari, sicut contra hostes fidei congredi, ne cæcus cæco ducatum præberet, aut gestans trabem in oculo, festucam de oculo proximi erueret. Ne etiam divisi principes, hæreticos ab ecclesia divisos exterminare conentur: quibus pacem consulendo prius suadendum est: *Medice cura te ipsum*. Quis enim nesciat a Viennensi concilio anno 1312. celebrato, circa morum deformitatem nullum fuisse celebratum generale concilium & varii in varios ex vetusta corruptela, quam pro jure consuetudinis vendicant, deciderunt deformitatum mores? Quis nesciat confictas causas & diffugia, post assignata generalia concilia, ne celebrentur eadem, adinventa? Et meminisse divinam sententiam decet: *Jerusalem, Jerusalem, quoties volui te congregare, quemadmodum gallina congregat pullos sub alas, & noluisti? Ecce relinquetur domus vestra deserta*. Visitat quoque jam fere ubique terrarum dominus plebem suam in gladio, fame & peste, & si dictos corruptos mores, quibus vehementer Deus offenditur, insequi & ulcisci differimus, ad irascendum utique divinitatis patientiam provocamus. Nec tamen dicti corrupti mores extra concilium generala, cum de omni statu agatur, honeste vel breviter possunt emendari, aut reges & principes ad pacem & treugam induci.

Luc. 4.

Matth. 23.

Item ponderandum est, quod post tempora apostolorum, cum persecutiones contra ecclesiam fervescerent, non habuit facultatem ecclesia conveniendi in unum usque ad tempora Constantini magni. Si igitur multiplicatis vitiis in clero & populo, multipliciter & dominus flagella contra religionem Christianam, se adversus Deum rebellantem, & Pharaonis more indurantem; non est credibile quod ecclesia tunc ad Deum confugiens leviter audiatur ad conventionem conciliorum, sed redibit ad prædicta persecutionem tempora, libertatem non habens congregandi. Hoc ipse dominus regio ore profassus est: *Multiplicatæ sunt*, inquit, *infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus, nec memor ero nominum eorum per labia mea*.

Psal. 15.

Item quod visis sanctissimi domini nostri Eugenii papæ dissolutionis ejusdem concilii causis, nec non & rationibus contrariis in quibusdam instructionibus per sacrum concilium generale Basileense ad eumdem dominum nostrum papam directis, ut dissidia cessent, quæ sator zizaniæ ingerere posset, per clerum ecclesiæ Gallicanæ consulendum est, & consulit, humiliusque supplicat domino nostro regi, ut progenitorum suorum more schismata extinguentium, & ecclesiam depressam sublevantium, his occurrat, ut prius extinctum quam natum malum hujusmodi inextinguibile videatur: per hæc enim Deum sibi placabit, ecclesiam peramplius obligabit, vestigiis prædecessoris innitetur, & fama ejus in omnem terram divulgabitur.

Item quod præfatus dominus noster rex, re & titulo Christianissimus, a paternis non declinando traditionibus, & vestigiis præmissis assurgens pro se & ecclesia Gallicana, notabilem dirigat ad præfatum sanctissimum dominum nostrum papam ambaxiatam, exorando ut pro fidei necessitate, proque religionis Christianæ universali utilitate, mandet continuari & celebrari idem generale concilium Basileense, obstruendo ora in fidem orthodoxam suamque sanctitatem clementissimam malignantium.

Item quod præfati ambaxiatores instent apud reverendissimos patres dominos cardinales

les

les & sacrum collegium, de præmissis eos reddentes solertius attentos, ut ecclesiæ incommoda præcaventes, devotius exnrent eumdem dominum nostrum, & in singulari, & per modum cnllegii, ut celebrationi concilii, quæ suæ sanctitatis honori accedit, & ecclesiæ plurimæ utilitati, intendere velit, mandando continuari idem concilium. & prælatos absentes, quatenus opus est, arctius convocandn.

Item hoc sacrum concilium, pro extirpatione hæresum aliisque causis jamdiu assignagnatum, non debet dicl cum Bnhemis jam damnatis inhibitum, sed pro eorum totali extirpatione, & fidei defensione, superque dictis causis legitime convocatum; licet & in eodem concilio, si dicti Bnhemi venerint, possint doceri, & caritative instrui & tractari, nec non, si possibile est, reduci. Suaque attenta multitudine, quæ fere domari sine sanguinis humani multa effusione non potest, severitati disciplinæ detrahi valet & potest: & ubi reperientur contumaces, catholici in concilio præsentes, & divulgata fama absentes, audentinres & firmiores reddentur: Immo sperandum est de Dei misericordia, quod Deus pugnabit pro illis, quia veritas vincit.

Item quod placeat dnmino nnstro regi suas dirigere literas imperatori, & dominis ducibus Sabaudiæ & Medinlanensi, quod velint suo more cum caritate plena favere concilio ipsius imperatoris grandi instantia & in ejus ditinne convocato. Faveant etiam omnibus euntibus, stantibus & redeuntibus ad idem, & in singulari prælatis, & aliis quibuscumque de regnn Franciæ domino nostro regi subditis. Nihilque a quibuscumque permittant attentari contra sanctissimum dominum nostrum papam, curiam Romanam, urbem vel patrimnnium eorumdem, unde papa & collegium occasionem indignationis, dilationis, suspensionis aut mutationis concilii assumant: quia exinde fructus speratus concilii deperderetur, hæreses augmentarentur, & mores sordidi in amplius sordescerent in Dei offensam. & populi Christiani corruptelam.

Item quod clerus regni Franciæ in concilin Bituricensis ad mandatum domini nostri regis (ut præmittitur) congregatus prn præfata ambasiata dirigenda ad sactitatem domini uostri papæ, elegit concnrditer reverendissimum in Christo patrem dominum archiepiscopum Lugdunensem ex parte ecclesiæ Gallicanæ ambasiatorem & legatum, tamquam virum in quo est zelus Domus Dei, & in jure eximium professorem, qui licet totis viribus renitendo præfatam ambasiatam omnimode recusaret, precibus tamen victus, licet invitus, onus præfatæ ambasiatæ pro uecessitate pariter & honore ecclesiæ suscepit: quem si dominus noster rex pro se & ex parte sua dirigat ad præfatum dominum nostrum papam ambasiatorem & legatum, sancta ut una fiat ambasiata ex parte dicti dnmini nostri regis & ecclesiæ Gallicanæ, ambasiata erit majoris auctoritatis, efficaciæ & virtutis, quoniam funiculus duplex non æque facile rumpitur ut simplex, fietque ambasiata cum minori expensa. Et ut ita fiat, humilius clerus supplicat domino nostro regi.

Item ne tædio affectum ex longa mora & pluri expensa sacrum generale concilium videatur, ut assumant pennas, volent, & non deficiant; utque præfatus dnminus noster rex alips præveniat in benedictionibus hujus dulcedinis, quod ad dictum concilium aliquos suos præmittat oratores, nuntiantes intentionem regiam, & ecclesiæ Gallicanæ sanctam, pro qua missa est solemnis ambasiata ad papam: patiaturque prælatos sub censuris ecclesiasticis & religione juramenti adstrictos, & ab eodem concilio auctoritate apostolica vocatos, ut ad idem concilium vadant, ptnut suis conscientiis attenta vocatione & rei necessitate videbitur expedire.

Item quod pro expensis præmissorum, & in usus præfatos convertendorum, & nnn alias, vel alio modo, consentiunt levari quartam partem unius decimæ super clero regni & Delphinatus: ita tamen, quod cum de jure communi, etiam ex beneficio concilii Constantiensis, papæ non liceat imponere decimam aut partem ejusdem clero universaliter vel particulariter, nisi sacro generali approbante concilin, aut de consensu cleti ejusdem, quod dnminus nnster rex non patiatur clerum regni aut Delphinatus gravari auctnritate apostolica alia decima aut parte ejusdem, maxime cum clerus sit oppressus ex gueriis & monetis, & amplius gravabnntur prælati ex accessu ad concilium generale.

IX.

Copia mandati nuntiorum concilii existentium in Nurembergo ad tractandumm cum Bohemis.

SAcrnsancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, pacem & unitatem Christi fidelium & ecclesiæ * propinq. . . . . co modn quo præmittitur, congregari voluit, procurare, integritatemque pacis inchoare, præsertim cum regni Bnhemiæ incolis, prosequi, & ad optatum usque finem perducere desiderans, vnlensque ipsorum procuratoribus, nuntiis, & ambasiatnribus propterea hucusque destinandis, de plena securitate pro suo accessu, mnra & recessu usque ad propria sua loca, & salvoconductu petito & nblato providere, & alia quæ dictæ pacis & unitatis uberiori ac celeriori * prosecutione deserviant, cum ipsi præcederent, pertractare: eadem sancta synodus meliori modn & forma, via & jure, quibus efficacius potuit & debuit, potest & debet, fecit, constituit & nrdinavit, ac facit, constituit, & solemniter nrdinat suos veros & legitimos ac indubitatos procuratores, negotiorum suorum gestntes, ac nuntios speciales & ambasiatores, videlicet venerabiles & egregios viros dominum Henricum abbatem sancti Ægidii in Nuremberga, & fratrem Joannem Nider sacræ theologiæ professnrem, & priorem domus prædicatorum Basileensium, dominum Henricum cannnicum Magdeburgensem, & in sacra pagina professorem, dominum Fredericum de Parsperch decanum Ratisponensem, licentiatum in decretis, magistrum Albertum plebanum sancti Sebaldi in Nuremberga, & fratrem Joannem monachum Cisterciensis nrdinis monasterii de Mulenbrun, & ex illis quoslibet duos in snlidum, ita tamen quod dunrum occcupantium non sit melior conditio: sed

quod duo ex eis inceperint, omnes prænominati, aut faltem duo ex eifdem, profequi valeant & finire. Dans & concèdens præmiffis omnibus, & fingulis duobus, plenam, liberam ac omnimodam poteftatem cum procuratoribus feo nuntiis dictorum incolarum regni Bohemiæ in Egra vel alibi, ubicumque neceffe fuerit, conveniendi, colloquendi, avifandi, nec non de falvifconductibus opportune eis præftandis, dandis, procurandis & ordinandis, ac modo feu modis ac forma & tempore acceffus & receffus Ipforum, & numero accedere volentium, tractandi, concordandi, concludendi, pactifque quibuslibet, promiffionibus, & obligationibus, etiam juramento, fi opus fuerit, per ipfos utrimque concorditer concludendi, firmandi & roborandi; & nihilo minus quofcumque epifcopos, prælatos, principes, comites, nobiles, nec noo civitates, magiftratus, fcabinos, confules, ac quafvis alias perfonas ecclefiafticas ac fæculares, quovis nomine nuncupentur, de quibus videbitur, & communitates, quatenus huic facro concilio dictifque procuratoribus in hac parte fuo nomine favorem, confilium & auxilium, ac affiftentiam, fupradictifque procuratoribus, nontiis & ambafiatoribus huc accedere volentibus falvofconductus dent, præftent & impendant, petendi, rogandi, exbortandi, & requirendi, ubi & quoties procuratoribus prædictis videbitur opportunum; omniaque alia & fingula faciendi, agendi, exercendi, & ordinandi, quæ pro præmiffis neceffaria fuerint, feu quomodolibet opportuna, etiamfi, majora forent fuperius expreffis, ac mandatum exigerent magis fpeciale; promittens fe ratum, gratum & firmum perpetuo habiturum, quidquid per nominatos fuos procuratores omnes, aut duos ex ipfis, actum, geftum, feu procuratum fuerit quomodolibet in præmiffis, feu a quolibet præmifforum. Acta fuerunt hæc in congregatione noftra generali, præfentibus dictæ noftræ fanctæ fynodi Bafileenfis notariis & fcribis infrafcriptis, fub figillo reverendi in Chrifto patris domini epifcopi Conftantienfis, provinciæ Rotomagenfis, quo ad præfens utimur, die Veneris 28. menfis Martii, anno a nativitate domini millefimo quadringentefimo trigefimofecundo.

X.

Taxatio notariorum In concilio Bafileenfi facta & limitata, anno nativitatis domini 1432. die 24. menfis Octobris,

Ita habetur in protocollo magiftri Petri Bruneti notarii concilii Bafileenfis.

Pro citatione ad partes In caufis beneficialibus fimplicibus, & aliis caufis civilibus, fi eum inhibitione, folvetur medius florenus Rhenenfis.

Si vero fine inhibitione, 8. blappard.

Item in caufis ecclefiarum cathedralium, flor. 1.

Item pro inhibitione fimplici fine citatione, 8. blappard.

Item pro compulforia, 8. blappard.

Item pro monitorio cum citatione, flor. 1.

Item pro fequeftratione fructuum, flor. 1.

Item pro fimplicibus mandatis contra præfentes, 1. blappard.

Blappard nummi argentei æquivalentis fere albo tottato aut ftufero Brabantico fpecies eft, Bafileenfis & vicinis eorum maxime familiaris.

A Item pro folio regum, dummodo fint in qualibet parte folii 30. lineæ, & in quabber linea 8. dictiones, 15. folia pro uno flor. Rhenenfi.

Item pro 30. foliis copiæ de fimili forma fcripturæ, 1. flor.

Item pro examine teftium, ubi eft numerus articulorum infra decem, quarta pars flor.

Si ultra quantumcumque, femper pro decem addatur & falvatur quarta pars flor.

Item pro nota fententiæ, 2. flor.

Item pro inftrumento fententiæ, 2. flor.

Item pro executione feotentiæ fub figillo judicium, prout fupra de monitorio: tamen B infpiciendum eft, fi eft magna quantitas fcripturæ, tunc fuperaddatur alter dimidius florenus.

Item pro inftrumento privato alicujus actus concilii, 8. blappard.

Si vero fcriptura duplicabitur, etiam duplicabitur falarium: aut alias ad quantitatem fcripturæ habeatur refpectus.

Item a pauperibus non valentibus folvere, recepto prius ab eis juramento, nil recipiatur.

Item curfor præfentans fupplicationem, five commiffionem, non recipiat ultra duos blappard.

Item pro actu citationis, 1. blappard.

C Item pro executiooe citationis in valvis, 1. blappard. &c.

XI.

Quoddam conceffum concilii extra feffionem publicam pro fuppofiti ipfius concilii fequitur factum anno domini MCCCCXXXIII. octavo Maii, in concilio Bafileenfi.

PRO incremento hujus facri concilii, & tuitione perfonarum ad illud confloentium, & ut decreta Ipfius inconcuffe obferventur, & ftabilita permaneant, vult hæc fancta fynodus, ftatuitque pariter & ordinat & declarat, D quod omnes & fingulæ antelationum prærogativæ, per fanctiffimum dominum Eugenium papam IV. fub quacumque verborum forma familiaribus fuis, continois commenfalibus, ipfiufque & fedis apoftolicæ officialibus, nec non curtifanis Romanam curiam fequentibus, conceffæ & concedendæ, quoad affecutionem beneficiorum ecclefiafticorum, canonicatuum, præbendarum, ac dignitatum, perfonatoum, adminiftrationum vel officiorum, quæ vigore gratiarum expectativarum expectabant, expectant, ac inantea expectabunt, tam quoad præfentes in hoc facro concilio, quam familiares, officiales & præfentes in dicta curia, ac quoslibet alios a tempore publicationis decreti, quo curiales & E officiales dictæ curiæ mouebuntur a Romana curia recedere, ad jus commune cenfeantur reductæ: nullufque ex familiaribus, & officialibus & aliis prædictis vigore quarumcumque prærogativarum in affecutione beneficiorum, canonicatuum, & præbendarum, ac dignitatum, perfonatuum, adminiftrationum, vel beneficiorum alteri præferatur, fed jus commune Inter Ipfos hinc inde fervetur, in contrarium facientibus non obftantibus quibufcumque.

XII.

XII.

Juramentum ambasiatorum domini papæ, quod præstiterunt in plena congregatione habita in uno die sabbati, & die Lunæ immediate sequenti celebrabatur.

SESSIO XVII.

ANno domini 1434. octava mensis Aprilis, videlicet die sabbati, in plena congregatione sacri concilii, ambasiatores sanctissimi domini nostri papæ moderni fuerunt recepti in sacro concilio, & juraverunt secundum scedolam quæ sequitur, propriis nominibus, scilicet fideliter laborare pro statu & honore concilii Basileensis, & ejus decreta defendere & manutenere, & specialiter decretum concilii Constantiensis, cujus tenor sequitur, & est talis: Primo, quod generalis synodus Constantiensis nec non quæcumque alia synodus in Spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens, ecclesiam militantem repræsentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet, cujuscumque status & dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem dicti schismatis, & ad generalem reformationem ecclesiæ Dei in capite & in membris.

Vide definitionem concilii Florentini, & bullam retractationum Pii II.

Item declarat, quod quicumque, cujuscumque, status & dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis hujus sanctæ synodi, & cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super præmissis, seu ad ea pertinentibus, factis vel fiendis obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia, si opus fuerit, recurrendo.

Antiquitus ecclesia docuit & sensit primam a nemine judicari.

Item dare sanum & salubre consilium secundum Deum & conscientias suas, & non revelare vota singulorum, inquantum ex hujusmodi revelatione verisimiliter possit oriri aliquod odium vel scandalum, & non recedere e loco hujus concilii sine licentia obtenta a deputatis ejusdem.

XIII.

Concordata deputationum.

COncordant tres deputationes, quod omnes appellationes ab hoc sacro concilio emanatæ, & quæcumque inde secuta & sequenda, cassentur, irriteotur, & annullentur. Et tam judices, quam commissarii, partes, procuratores & notarii, qui circa præmissa culpabiles reperti fuerint, moneantor etiam per edictum, & debite puniantur. Et ad hoc dati sunt executores in deputatione reformatorii, vicarius Frisingensis, in deputatione pro communibus, magister Guilielmus de Constantia; in deputatione pacis dominus episcopus Lectorensis, quarta vero de fide concordat cum eisdem deputationibus, dum tamen excipiatur persona domini ducis Sabaudiæ, & pro eadem deputatione fidei datus deputatus dominus præpositus Gueznensis. Quodque ex parte sacri concilii scribatur eidem duci super materia hujusmodi Lausanensis. Quodque concilium paratum est sibi & cuicumque de suppositis concilii querulanti justitiam ministrare. Et, si opus sit, eidem transmittentur viri notabiles pro tractatu hujusmodi.

Item concordant quatuor deputationes, quod contra appellantes ad hoc sacro concilio, seu a judicibus & commissariis ab eodem concilio deputatis extra hoc sacrum concilium intimantes hujusmodi appellationes, ac illis deferentes, ac notarios inde instrumenta recipientes, nec non contra illos qui litteras quascumque tam a Romana curia quam eliunde extra locum sacri concilii emaoatas contra incorporatos huic sacro concilio exequuntur, & procuraot exequi. Et ad procedendum contra hujusmodi appellantes, intimaotes, & alios prædictos, qui fuerunt deputati pro deputatione pacis, dominus episcopus Lectorensis; pro deputatione reformatorii, vicarius Frisingensis; pro deputatione fidei, præpositus Gueznensis; pro deputatione de communibus, dominus patriarcha Aquilegiensis, qui contra prædictos procedant cum potestate citandi in loco hujus sacri concilii, extra & ad partes etiam personaliter & per edictum, illosque puniendi & castigandi usque ad privationem officiorum & beneficiorum, atque ad in futurum obtinenda inhabilitandi, prout justitia & criminis qualitas postulant & requirunt, ac eis videbitur expedire: ita tamen quod coram altero ex eis in causis hujusmodi possit procedi usque ad sententiam exclusive, quæ tunc consensu majoris partis intervenientis possit promulgari, & procedendi simpliciter, summarie, & de plano, sine strepitu & figura judicii, omni juris & styli solemnitate atque terminorum observatione semotis, sola tamen facti veritate inspecta.

Item concordarunt domini de duodecim, die Jovis decimoquinto Septembris, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

Die Veneris decimosexto mensis Septembris, anno millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, in generali congregatione, præsidente in eadem reverendissimo domino cardinali legato, lectis concordatis dominorum de duodecim, inter quæ concordata supradicta fuerunt, reverendissimus dominus cardinalis legatus nomine & auctoritate sacri concilii juxta concordata dictorum dominorum de duodecim, more solito conclusit.

XIV.

Prærogativa graduatorum incorporatorum in sacro concilio Basileensi expedita 11. Decembris, MCCCCXXXV.

Sacrosancta, &c. ad futuram rei memoriam.

PLasmatoris omnium, qui gradus & formas humani generis per hæc spiritualia & temporalia bona disponens, quosdam divini sui muneris beneficio ad præfugandas ignorantiæ tenebras perspicue veritatis arcanarum rerum sic illuminat dogmatibus, ut velut splendor firmamenti, & stellæ in perpetuas æter-

æternitates, in ecclesia Dei fulgentes, tam publica quam privata eruditionis & justitiæ assidue commoda procurent, quantum possumus, & permittit, insequendo vestigia, ipsorum præsertim qui vineam domini sedulo colunt, peculiaribus favoribus digno compensationis munere duximus confovere. Sane dudum dominus Eugenius papa IV. nonnullos Romanam curiam pro tempore sequentes, & quosdam alios specialibus favoribus & variis antelationem gratiarum prosequens prærogativis, qnibus eos voluit anteferri dilectis ecclesiæ filiis in theologia magistris, & in altero jurium doctoribus, ac cum rigore examinis, licentiatis, & in theologia, ac altero jurium hujusmodi baccalaureis, in vinea domini nobiscum quotidie laborantibus, in assecutione beneficiorum, quæ vigore gratiarum expectativarum eis per dictum dominum Eugenium concessarum expectant, grave præjudicium generavit. Nos itaque licet dudum, quod dictæ anelatiooes prærogativæ nostræ congregationi incorporatis, sive eorum familiaribus obsequiis ipsorum insistentibus, nullum præjudicinm generare possent aut deberent, sub cunctis modo & forma statuissemus atque ordinassemus: tamen circa statum & commodum dictorum magistrorum, licentiatorum, & baccalaureorum prædictorum, qui pro tractandis universalis ecclesiæ negotiis pervigiles in vinea domini nobiscum solicitudines impendunt, ne ipsi denario ex dicta vinea fraudareotur, uberius providere cupientes, æqua librata consideratione hujusmodi promotorum, auctoritate universalis ecclesiæ tenore præsentium statuimus, decernimus, volumns, atque ordinamus, quod doctores, licentiati & baccalaurei supradicti, illi videlicet, qui nobiscum pro nniversalis ecclesiæ negotiis exequendis per annum in eadem vinea laboraverunt, io assecutione beneficiorum suorum ecclesiasticorum, cum cura vel sine cura, etiamsi canonicatus & præbendæ, dignitates, personatus, vel officia, integræ vel dimidiæ portiones, præstimoniæ, & præstimoniales portiones, seu administrationes, in metropolitanis aut cathedralibus vel collegiatis ecclesiis fuerint, quæ exnunc vacaotia & inantea vacatura, vigore earumdem gratiarnm rite acceptaverint, & de illis sibi provideri fecerint, omnibus & singulis aliis doctoribus similibus, magistris, licentiatis & baccalaureis ac aliis quibuscumque antelationum gratiarum hujusmodi prærogativis, aut quibusvis aliis gratiis eis a domino Eugenio etiam motu proprio, seu quacumque alia verborum forma etiam priore datis & concessis, hujusmodi beneficia expectantibus, etiamsi vigore dictarum gratiarum in canonicos sint recepti, & diligentiores in processibus existant, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus & veris sine fraude receptis familiaribus, continuis commensalibus ejusdem Eugenil papæ, & dictis incorporatis doctoribus, magistris, licentiatis & baccalaureis æqualiter graduatis, & similibus apostolicæ sedis officialibus, & his qni earumdem gratiarum prætextu beneficia prædicta assecuti existunt dumtaxat exceptis, in assecutione beneficiorum hujusmodi præferantur. Et insnper graduatos incorporatos prædictos talem ordinem volumus observari, quod magis graduatus minus graduato in assecutione beneficiorum prædictorum præferatur, & inter æquales eorumdem jus commune conservetur, non obstantibus omnibus supradictis, ac voluntate, statuto, atque decreto Eugenii papæ: quæ quoad incorporatos graduatos per annum nobiscum laborantes, hujusmodi, ut præfertur, volumus haberi pro infectis, nulliusque existere roboris vel momeoti, ac constitutionibus, ordinationibus, indultis, nominatiotibus, facultatibus & concessionibus apostolicis quibuscumque, regibus, principibus, ducibus, prælatis, personis & universitatibus concessis, aut io posterum quomodolibet concedendis, atqne nostris, de quibus eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda esset in nostris literis mentio specialis, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo, *&c.*

Datum Basileæ tertio Nonas Augusti, anno 1435. *&c.*

XV.

Responsio facta ambasiatoribus domini imperatoris super factis Bohemorum in generali congregatione, die sabbati xxix. Octob. MCCCCXXXV.

HÆe sancta synodus, matrem universorum Christi fidelium, sanctam videlicet universam ecclesiam repræsentans, materna pietate solicita, optans multis animarum & corporum periculia obviare, atque regnum Bohemiæ & marchionatum Moraviæ ad pacis tranquillitatem & ecclesiasticam unitatem, sine quibus nec salus est animarum, nec prosperitas rerum, rednœre; imperialis etiam serenitas, quæ tam per illustrem principem Guilielmum ducem Bavariæ, cuius anima Deo vivat, quæ protectoris ejusdem synodi officium ipsius vice gerebat, quam per alios oratores pluribus vicibus eamdem synodum deprecata est, quatenus propter effectus prædictos, quantum salva fide & ecclesiæ honestate fieri posset, hæc sancta synodus benigne condesœndere dignaretur; cum multa benignitate & pietate materna condescendit ad hoc, quod ipsis Bohemis & Moravis suscipientibus ecclesiasticam unitatem & pacem realiter & cum effectu, * in omnibus aliis, quam in ausu commnnionis utriusque speciei, fidei & ritui universalis ecclesiæ conformibus, illi & illæ qui talem habent, communicarent sub otraque specie, *&c.* prout in capitulis super pace & unitate, inter hujus sacræ synodi legatos & generalem congregationem dictorum regni & marchionatus concordatis & formatis, latius continetur. Per quæ quidem capitula sic concordata & formata sperabatur, assistente divina gratia, perfici pax & ecclesiastica unitas peroptata, si ipsa capitula fuissent ad debitam executionem deducta, prout hoc sacrum concilium per se promptum exhibuit, & ipsos Bohemos repetitis vicibus requisivit. Sed pro parte ipsorum Bohemorum usque ad præsens stetit a tempore concordiæ & reformationis dictorum capitulorum fere biennio, adjicientibus his qui pro ipsis Bohemis negotia gerunt difficultates plurimas, & petentibus plurima quæ nedum sint ultra compactata, sed eisdem compactatis sane & sincere intelloctis adversa. Et nunc novissime in dieta Brunnæ habita, postquam ab ambasiatoribus hujus sacri concilii nonnulla postula-

* *f.* tam in

ve-

verant minus congrua, etiam ab imperiali ſerenitate petierunt, quod ſua ſerenitas perſonaliter cum eis in perceptione communionis ſub utraque ſpecie conveniret, ac cappellanos haberet qui ſic populo miniſtrarent. Et quod nullus eſſet in conſilio ejuſdem & negotiis dicti regni, qui ſic non communicaret. Et quod religioſi monachi & moniales ſine conſenſu archiepiſcopi & domini communis loci non admittantur. Et quod ipſi habeant ſibi eligere archiepiſcopum, qui ſic electus habeat confirmare: & non nulla alia, quæ non ſolum vergunt in derogetionem eccleſiaſtici ordinis & auctoritatis, ſed etiam contra ſinceram intelligentiam dictorum compactatorum indultum libertationis & communionis ſub utraque ſpecie, incoactionem convertendo, & declinando a conformitate, quam in reliquis habere debent cum reliquo populo Chriſtiano. Et talia & taliter locutis qui pro eis loquebantur, non videbatur multum ſperandum de ſtabili reductione ipſorum. Unde licet exiſtimetur hæc non procedere de communi voluntate baronum, nobilium & procerum, ſed immitti vel ſubmitti ab aliquibus contra pacem publica propter privata commoda machinantibus, ne tamen his modis tractatus inutiliter differatur, hæc ſancta ſynodus cupiens non tegere vulnus, ſed ſanare, ante omnia vult certificari, an dicti Bohemi velint ſtare pure & ſimpliciter in compactatis, & ea ſine ulteriori dilatione ad executionem deducere, & a prædictæ petitionibus & aliis hujuſmodi penitus abſtinere, & certa effici, quod ceſſet omnis ſpecies prædicta vel alia ſimilia, quæ ad eccleſiæ diſpoſitionem pertinent, ab aliqua ſæculari poteſtate ipſos poſſe obtinere, & quod ad communionem ſub utraque ſpecie nullus modo aliquo directe vel indirecte compellatur.

Si autem de his, quæ ad eccleſiæ diſpoſitionem pertinent, pro utilitate dictorum regni & marchionatus aliqua voluerint poſtulare, quæ compactatis non obvient ſupradictis, ab hac ſacra ſynodo poſſunt poſtulare, quæ tamquam pia mater, quantum pro ſalute & utilitate ipſorum judicaverit expedire, providebit. Et quantum ad difficultatem illam, quæ orta eſt ſuper ultima particula quarti articuli, ubi ſic ſcriptum erat: In declaratione ab hac ſacra ſynodo facta, * ipſam bona eccleſiæ ab aliis quam ab his quibus adminiſtratio canonice eſt commiſſa, uſurpari ſine ſacrilegii reatu non poſſunt, licet hanc veritatem, quam non nunc noviter hæc ſancta ſynodus protulit, ſed ſancti doctores, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, & alii plures ſancti doctores, & antiquorum ſanctorum conciliorum & ſanctorum patrum inſtituta repetitis vicibus protulerunt, credendum non ſit quod ipſi Bohemi reſpuere velint. Quia tamen dicunt cum ambaſiatoribus hujus ſacri concilii ſuper mutatione verborum aliter conveniſſe, legatis hujus ſacri concilii certum modum ponentibus, & ipſis Bohemis vel ſuis alias aſſerentibus, hæc ſancta ſynodus ambaſiatoribus ſuis contulit poteſtatem, quod habita certificatione de præmiſſis, propter hæc aut rupturæ tractatuum, aut dilationis occaſio nulla erit.

* ipſaque.

Originale, ex quo hæc excerpta ſunt, nihil amplius habuit.

XVI.

Sententia domini patriarchæ Aquilegienſis.

CHriſti nomine invocato, de cujus vultu omne procedit judicium, per hanc noſtram ſententiam, quam pro tribunali ſedentes ferimus in his ſcriptis, pronuntiamus, decernimus, & declaramus dictos ducem, conſiliarios, procuratores, advocatos, nobiles, culpabiles, locatenentes, & quoſcumque alios, quomodolibet obnoxios anathematis & excommunicationis, communitatemque interdicti, contentas pœnas, & ſententias incidiſſe, pro & ex eo quod civitatem, caſtrum, terras, villas, loca, jura, juriſdictiones & dominia, ac alia ſpoliata, & occupata & detenta, ad eccleſiam Aquilegienſem (ut præfertur) ſpectantia, juxta monitorii tenorem, dicto Ludovico patriarchæ non reſtituerint, neque cauſam ſeu cauſas rationabiles, cur monitorio noſtro parere non deberent, allegantes docuerint, & pro talibus habendos, denuntiandos, reputandos, vitandos, & tractandos fore, tamdiu & quouſque dux, communitas, conſiliarii, procuratores, advocati, nobiles, locatenentes, & alii obnoxii prædicti, civitatem, caſtrum, terras, villas, loca, jura, juriſdictiones, & dominia, ac alia ſpoliata, occupata ſeu detenta, ad ipſam eccleſiam Aquilegienſem (ut prædicitur) ſpectantia, præfato Ludovico patriarchæ abſque dolo & fraude, ſeu alicujus excuſationis interventione, omnino una cum fructibus perceptis & qui percipi potuerint, reſtituerint libere cum effectu. Ipſumque Ludovicum patriarcham integre reſtitututum eccleſiæ Aquilegienſi in ſpiritualibus & temporalibus pacifica ſinant poſſeſſione gaudere, & ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ revertentes, abſolutionis meruerint beneficium obtinere: nec non ipſos ducem, communitatem, conſiliarios, procuratores, advocatos, nobiles, locatenentes, & alios obnoxios prædictos, in expenſis in ipſa cauſa factis condemnandos fore, & condemnamus; ipſarum expenſarum taxationem nobis in poſterum reſervantes, ſupplentes omnes defectus qui in hujuſmodi interveniſſens proceſſu.

Datum Baſileæ in congregatione generali, vigeſimoſecundo die menſis Decembris anno 1435.

XVII.

MCCCCXXXVI. Die Martii tertia Julii ferebatur præſens ſententia diffinitiva.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, invocato Chriſti nomine, de cujus vultu omne judicium procedit, ex actis, habitis, & proceſſibus factæ, in cauſa Trajectenſis eccleſiæ, per hanc ſententiam diffinitivam in his ſcriptis diffinit, decernit & declarat, Rodulpho de Diepholt nullum jus in eccleſia Trajectenſi præfata

fata vel ad eam competiisse, neque competere, postulationemque de persona nobilis viri Welrami de Morsa factam ed dictam ecclesiam Trajectensem auctoritate universalis ecclesiæ admittit & recipit, supplendo ex certa scientia omnes defectus, si qui forsan circe eamdem eut processum causæ quomodolibet intervenissent, vel intervenisse allegari potuissent: mandando eumdem Walramum in possessionem dictæ Trajectensis ecclesiæ juriumque & pertinentiarum omnium ejusdem induci, recipit & admitti, ac inducit, recipit & admittit, ipsum eidem ecclesiæ Trajectensi præficiendo in episcopum & pastorem, dictumque Rodulphum de Diepholt ab occopatione & detentione eorumdem amovendo, quem per præsentes amovet sub censuris & aliis quibuscumque pœnis, processus desuper decerni mandando opportunos.

XVIII.

MCCCCXXVI. Die sabbati tertia Novembris, fuerunt in congregatione generali publicata maxime infrascripta.

COncordant tres deputationea, quie e nonnullis asseritur, quod dominus noster papa concessit prærogarivas in præjudicium incorporatorum seu incorporandorum, enervetivas prærogativarum eisdem incorporatis & incorporandis concessarum ad manutentionem & defensionem suppositorum concilii, quod talea, si quæ per papam factæ sint ent fuerint in futurum contra incorporatos, cassentur & annullentur cum clausulis opportunis quibuscumque in conrrarium facientibus non obstantibus. Deputatio de communibus requisita, non deliberavit.

Epistolæ Concilii Basileensis seorsim hic collectæ, & secundum datas earum, quantum licuit, ordinatæ.

XIX.

Epistola sacri concilii Basileensis missa ad Bohemos.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, militantem ecclesiam repræsentans, universis & singulis sacerdotibus, nobilibus, consulibus, clientibus, ceterisque regni Bohemis incolis, unionem, concordiam, caritatem, & pacem in domino nostro Jesu Christo.

DUm eminentissimam redemptoris nostri dilectionem, qua pro nostre salute non dubitevit manibus tradi nocentium, & ignominiosissimæ mortis subire tormentum, (qui præcepit nobis elterum elterius onere portare, ac mntuam ante omnia caritatem habere) attentius consideramus, cum maxima cordinm nostrorum amaritudine vestram e nobis conspicimus dissensionem. Quamobrem ex intimis affectionibus nostris cupimus, tam gravem & noxiam divisionem ad concordiam revocare, nt omnium nostsum sub uno pastore Christo, quemadmodum paulo ante fuerat, sit eadem credulitas & caritativa dilectio, & ejusdem spiritualibus pabulis in caulis refici mereamur dominicis. prout latius ex epistola nostra, a vobis reverenter, ut certificati sumus, recepte, lucide potoistis agnoscere. Quod & confirmeverunt oratores nostri Nurembergæ consistentes suis literis vestris discretionibns noviter transmissis. Ex quibus grandem mntuæ unionis spem concepimus. Testificamur enim coram Deo magnam tristitiam & dolorem assiduum cordibus nostris inesse de tam diuturna & merito deflenda divisione: super omnia autem pacem, concordiam, & in eredendis salubrem nnionem, ex intimis effectionibus desideramus, quantum Deus annnerit, perficere. Nec ab hec synodali congregatione quovis modo intendimus discedere, donec omnia nobis possibilia pro votiva & optate nostrum edinvicem unione peregerimus; in domino sperantes, qui præsto adest omnibus invocantibus se in veritate, quique neminem vult perire, sed omnes viam veritatis agnoscere quod piorum intercessionibus exoratus, & diligentiis humanis ad hoc, ut decet, edhibitis, Spiritus sancti illustrati gratia, motuam concordiam & affectuosissime hujusmodi desideratam unionem consequemur. In hoc antem amplius confidimus, quod potissima medicine, talibus dissensionibus subvenire solita, parata est, sacra scilicet præsens synodus, cujus director est Spiritus sanctus, eam deficere ent quoquo modo deviare non permittens, in his præsertim quæ salutem animerum concernunt. Neque onim fieri potuit quod Christi oratio, qua Petrem exoravit nt ecclesiæ fides non deficeret, non fuerit exeudita. Est itaque certe regule, indeficiens mensura, cunctos fideles rectissime regulans, quæ credenda aut agenda sint saluberrime demonstrans. Adhortemur igitur vos in visceribus Christi, & in illa salute quam e justo judice Christo speratis, quatenus omnes vestros conatus ad tam sanctum & divinum unionis & concordiæ opus epponentes, viros timoratos in lege Christi exercitatos, communem salutem & pacem, non particularia commoda affectantes, de quibus vobis alias scripsimus, ad hoc sacrum concilinm placeat quentocius destinare, quibus plenam & omnimodam securitetem accedendi, standi & redeundi, promptis & non fictis dabimus animis, atque epud quoscumque de quibus necessarium fuerit, seu etiam opportunum, procurare non omittemus, nec in eliquo deficiemus (quantum vires nostræ suppetent) tam salutiferæ & Deo gratæ operationi. Super autem salvisconductibus ad hoc necessariis, scribimus illustribus principibus, dominis marchioni Brandeburgensi, Alberto Austriæ, & Joanni Bavariæ, ducibus, nobili baroni Ulrico de Rosemberg, ac etiam consulibus Nurembergensibus & Egrensibus, nec non ambaxiatoribus nostris in locis vobis vicinis persistentibus. Accingimini itaque sacro fidei baptismate insigniti operas vestras efficaces epponere ad regni vestri cum ceteris firmam pacem, concordiam & unionem. Tædeat vos, quæsumus, eladium hellicarum, & hincinde tam horridorum flagitiorum perpetratorum, ac viribus totis communem enimarum & corporum salutem procurare satagite. In his siquidem, Deo auctore, vobis coassistemus fideles cooperatores: hoc tamen quantocius fieri rogitamus, quatenus morum omnium statunm emen-

mendationi latius & efficacius intendere valeamus ad Dei honorem, & suæ immaculatæ sponsæ ecclesiæ. Pax autem Christi exuperans omnem seosum eustodiat corda vestra & intalligentias vestras, vosque ad divitias gloriæ & agnitionem veritatis deificæ perducere dignetur.

XX.

Copia salviconductus Collati a concilio Bohemis.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, universis viris ecclesiasticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unitatem & pacem in Christo Jesu domino nostro.

DUdum hæc sancta synodus, inter alia sanctitatis opera, quæ proposuit & proponit hoc principaliter cordi gerens, ut præclarum Bohemiæ regnum in eadem unitate cum aliis Christi fidelibus conjungatur, vos per suas literas sincera caritate requisivit, ut ad sacrum concilium nuntios destinaretis, liberam eis offerens audientiam salvumque conductum: quod sanctum opus ut eo maturius expediretur, venerabiles & religiosos viros fratres Joannem Nider, priorem domus prædicatorum Basileensium io sacra pagina professorem, & Joannem monachum Cisterciensis ordinis conventus de Mulenbrun, nuntios pro hac re solicitanda ad civitatem Nurembergensem destinavit. Qui (ut nobis pridie rescripserunt) literis exhortatoriis ad vos super hoc transmissis, vestras postmodum a vobis oblatæ pacis desideria amplectentibus acceperunt, in quibus ioter alia cootinetur, ut prædicti nostri ountii ad Egram pro finali conclusione adventus vestri se transferant. In primis creatori nostro gratias agimus, qui talitet hujus rei disponit initia, ut finis optatus verisimiliter sequi speretur. Deinde, ut res ista, quæ divino potius quam humano consilio cœpta esse videtur, debitum sortiatur effectum. Et ut tam regnum vestrum, quam totus mundus, evideoter agnoscat sincerum purumque hujus sanctæ synodi desiderium, ecce quod polliciti sumus per primas literas jam nunc efficaeiter axequi properamus. Omnibus igitur illis personis, eujuscumque dignitatis, præeminentiæ, conditionis vel status existant, ecclesiastici vel sæcularis, quas ad hoc sacrum eoncilium destinare volueritis in eo numero, & pro eo tempore, & sub his modis & conditionibus, tam io stando, veniendo & redeundo, quam in audientia præbenda, de quibus prædicti nostri ambaxiatores vobiseum aut vestris nuntiis in Egra vel alibi convenerint, tenore præsentium plenissimum ac liberrimum salvumconductum, verissimamque securitatem veniendi ad hane civitatem Basileensem, ibidemque manendi, & deinde ad præfatum regnum Bohemiæ redeundi pura fide & integro corde concedimus, & veraciter impartimur. In hocque salvoconductu omnes quascumque elausulas includi & cuntineri volumus, quæ pro plena & efficaci securitate corum in veniendo, stando & redeundo, necessariæ sunt & opportunæ, & quæ de jure vel eonsuetudine in salvisconductibus apponi debent aut solitæ sunt. Universos autem & singulos Christi fideles, reverendos patres. archiepiscopos, episcopos, abbates, prælatos & elericos, nec ooo illustres principes, reges, duces, marchiones, eomites, barones, oobiles, milites, universitates, ac eommunitates eivitatum, castrorum & villarum, earumque consules, scabinos & offieiales, & alios cujuscumque conditionis & status,. ecclesiastici vel sæcularis, quocumque nomine censeantur, per viscera misericordiæ Dei nostri exhortamur & obsecramus, eisque nihilo minus in virtute sanctæ obedientiæ auctoritate a Deo universali ecclesiæ concessa districte præcipiendo mandamus, quatenus prædictos nuntios & ambaxiatores regni Bohemiæ huc venturos cum omni caritate, benignitate & mansuetudine, veniendo, stando, redeundo pertractent: nec eis vel familiaribus corum inferant, nec per aliquem inferri quoquo modo permittant, quamcumque offensam, læsionem, aut injuriam: alioquin adversus contrarium facientes, tamquam turbatores pacis & unitatis, ad debitas pœnas, tam per censuram ecclesiasticam, quam brachium sæculare, severiter procedetur. Ceterum quod in primis literis vos rogavimus, onoc ad memoriam vestram reducimus, ut tales viros mittere hue velitis, super quos Spiritus domini requiescere speretur, mites videlieet, timoratos, humiles corde, pacem optantes, & non quæ sua sunt quærentes, sed quæ Jesu Christi; qui nobis, vobis, & toti populo Christiano hic paeem, & in futuro sæculo vitam æternam donare dignetur; qui vivit benedictus in sæcula. Amen.

Acta fuerunt hæc in eongregatione generali nostra, præsentibus dictæ nostræ sanctæ synodi Basileensis ootariis & scribis subscriptis, sub sigillo reverendi in Christo patris domini episcopi Constantiensis provinciæ Rothomagensis, quo ad præsens otimur, die Veneris vigesimaoctava mensis Martii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

XXI.

Litera missa regi Franciæ.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, &c. Christianissimo principi & serenissimo domino domino regi Franciæ salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

PRo quam piis & populo Christiano necessariis causis hoc sacrum concilium congregatum sit, jamdiu literis ae nuntiis vestræ serenitati significavimus: aliud enim hæc sancta synodus non intendit, quam ut hæreses, bella, ae vitia de populo Christiano extirpentur: & quamquam in omnibus regnis ac provinciis, ubi bella vigent, pacem & concordiam firmare desideremus, ad vestrom tamen præclarissimum regnum pacificandum propensius oculos nostros dirigimus. Hæ igitur tam sanctæ eausæ, ac memoria eorum quæ vestri præclarissimi majores pro exaltatione fidei, & conservatiooe ecclesiæ eatholicæ, semper egerunt, firmam nobis spem præbent, quod serenitas vestra huic saero eoncilio, ex quo tot bona provenire sperantur, omoem favorem

& auxilium impendet, atque omnia faciet, per quæ hæc sancta opera quæ proponimus optatum consequentur effectum. Sed & hanc nostram spem, quam de vestra serenitate concepimus, jam ad effectum Dei gratia perduci videmus. Audivimus enim ecclesiæ Gallicanæ prælatos in civitate Bituricensi opera vestra convenisse, ibique Spiritu sancto illuminatos conclusisse sacrum hoc concilium Basileense fore non solum legitime congregatum, quinimmo hoc tempore permaxime necessarium: ut in hoc loco, ubi cœptum est, sine dilatione aut mutatione continuetur atque compleatur: & pro subveniendo universalis ecclesiæ necessitatibus, expedit ut ad id omnes, præsertim regni Franciæ, proficiscantur: hinc equidem magnam lætitiam non immerito suscepimus, tum quod Spiritus sanctus non patitur veritatis lumen latere sub modio; tum quod ex ea deliberatione fidei & ecclesiæ magna incrementa successura speramus: pro qua re ipsi Spiritui sancto in primis, cujus dono hoc factum est, deinde vestræ serenitati gratias agimus, & eam dignis laudibus commendamus. quæ ad tam sanctum opus diligentiam præbuit. Ampliusque ipsam commendaturi sumus, cum hanc saluberrimam conclusionem executioni mandari sentiemus. Quapropter eamdem serenitatem, quanto efficacius possumus, deprecamur & obsecramus, ut quemadmodum inter reges Christianos antecessores vestri semper primi fuerunt ad auxilium fidei & ecclesiæ, propter quod Christianissimi vocari meruerunt, ita majorum vestrorum imitando vestigia, idipsum pro viribus & omni studio agere dignemini, omnemque operam dare, ut prædicta deliberatio tam laudibilis, & vestræ serenitati ac regno vestro honorifica, per celerem adventum prælatorum vestrorum simul cum insigni vestra ambaxiata ad hoc sacrum concilium per rei executionem toti mundo illucescat. Ex quo & apud omnipotentem Deum meritum immortale, & apud homines summam laudem ubique consequemini, & ipsam tandem universalem ecclesiam * vobis quidem, carissima princeps, agendorum urgens necessitas omnem dilationem expostulat amputari, eo permaxime, quoniam, ut ab ambaxiatoribus nostris ad hæc tractanda trasmissis, nobis insinuatum est, adventus Bohemorum ad hoc concilium de proximo præstolatur: qua in re regnum vestrum inter ceteras Christianitatis partes magna literatura refulgeat, ipsorumque prælatorum vestræque ambaxiatæ præsentia, dante altissimo, sit fructuosa.

Datum Basileæ die nono Maii, Millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

XXII.

Ad consiliarios regis Franciæ.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, &c. reverendis in Christo patribus, & illustribus ac magnificis dominis consiliariis Christianissimi regis Franciæ salutem, &c.

DEstinamus præfato Christianissimo regi Franciæ litteras infrascripti tenoris.

Hic inserta fuisse intelligatur epistola præcedens ad regem Franciæ missa, eamque bis eodem describi loco otiosum transcriptoribus fuisse visum; atque ideo omissam. In fine.

Cum autam hæc omnium Christianorum negotia communia sint, & vestra sicut nostra intersit, ut saluti Christianæ reipublicæ consulatur, vestra paternitates & dominationes rogamus & exhortamur, ut pro honore & debito vestro apud præfatum Christianissimum principem efficaciter laborare velitis, quatenus tam prælati Gallicanæ ecclesiæ, quam ipsius Christianissimi regis insignis ambasiata, prout tantum principem decet, huc ad communem Christianæ religionis utilitatem sine mora accedant.

Datum Basileæ, ut supra,

XXIII.

Ad magnificum dominum de Tremollio, &c.

Sacrosancta, &c. magnifico domino N. de Tremollio, &c.

CUm divino munere vobis concessum sit, ut gratiam in oculis Christianissimi regis Franciæ inveniatis, & apud eum locum & auctoritatem inter primos habeatis, merito die nocteque cogitare debetis, ut ipse Deus hanc gratiam vobis conservet & ampliet. Quod nullo modo melius consequi potestis, quam si fidei & ecclesiæ defensionem totis viribus procuretis, Certi sumus ad notitiam vestram diu pervenisse, quemadmodum pro hæresibus, bellis ac vitiis ex populo Christiano extirpandis hoc sacrum generale concilium apud Basileam congregatum legitime sit, quibus rebus cum nihil Deo gratius & Christianitati utilius fieri possit, merito sperare poteritis gratiam Dei & hominum vobiscum permansuram, si huic sacro concilio favorem vobis possibilem præstiteritis. Itaque curare, quantum in vobis est, debetis, ut hoc concilium a Spiritu sancto inceptum vestra opera & diligentia crescat, & humana obstacula, quæ illud quoquo modo impedire possent, pro viribus tollere & amovere. Qui enim adversus hoc concilium aliquid agit, causa esse videtur ut hæreses, bella & peccata in Christianitate perdurent. Qui vero illi favet, est protector fidei, procurator pacis ac sanctæ reformationis. Audimus prælatos ecclesiæ Gallicanæ apud civitatem Bituricensem convenientes inter se conclusisse ad hoc sacrum concilium proficisci: quæ res non solum præfato Christianissimo regi ac regno suo honorem & utilitatem maximam allatura est, sed toti Christianitati profectum; propterea vos efficaciter rogamus & hortamur, ut apud ipsum dominum regem dili-

diligenter intercedere velitis, ut prædicta conclusio per adventum prælatorum ad ipsum concilium simul cum ambasiata executioni demandetur. Ex quo (ut prædiximus) procul dubio gratiam Dei & hominum vobis & vestræ posteritati comparabit, & universalem ecclesiam ad omnia vestrum statum & honorem concernentia, exinde obligatam efficietis. Basileæ ut supra.

XXIV.

Ad archiepiscopum Rhemensem cancellarium Franciæ.

Sacrosancta, &c. *reverendo in Christo patri domino archiepiscopo Rhemensi*, &c.

RescripsIt nobis venerabilis vir prior conventus Chamberiaci ordinis Prædicatorum, ambasiator noster, quanto zelo huic sacro concilio afficiamini, ejusque profectum desideretis, & eum diligentia quæratis: pro qua re, quia causa Dei agitis, ipse vobis in hoc & in alio sæculo digne retribuat. Ecclesia vero pro hujusmodi favore, quem sibi impenditis, suarum orationum & meritorum apud Deum participem faciet, & ad omnia vestrum honorem & statum concernentia obligatam se vobis merito profitetur. In hac re, quæ vestram paternitatem tamquam Christianum & antistitem non minus tangit quam nos, nil aliud dicendum videtur: nisi ut solita diligentia opus hoc divinum prosequamini, ex quo, cum extirpatio hæresum, pacificatio populi Christiani, eradicatio vitiorum sequi speretur, quantum apud Deum meritum, & apud homines laudem accepturi sitis, optime intelligitis. Scribimus Christianissimo regi Franciæ, & suo consilio, & quibusdam particularibus apud eum potentibus, prout idem prior ex vestro concilio nos advisavit, & literarum copias hic interclusas mittimus. Si quid illud ad prosecutionem istius rei, nec non ad pacem præclarissimi regni Franciæ, ad quam toto corde aspiramus, faciendum videtur, vos maxime deprecamur ut nobis significare velitis.

XXV.

Ad archiepiscopum Lugdunensem.

Sacrosancta, &c. *reverendo in Christo patri domino archiepiscopo Lugdunensi salutem*, &c.

CUm magna jucunditate & exultatione audivimus literas quas ad nos & reverendum in Christo fratrem dominum episcopum Lausanensem cum advisamentis ecclesiæ Gallicanæ destinastis. Intelleximus ex his & aliorum relatu, quanta prudentia & solicitudine in congregatione prælatorum apud Bituris in favorem hujus sanctæ synodi, imo totius Christianitatis, laboraveritis, & quid per medium vestræ sapientiæ ac diligentiæ Spiritus sanctus ibidem concludi fecerit. Hinc luce clarius perpendimus hoc sacrum concilium ita stabilitum, ut jam modicum de humanis obstaculis timeri possit. Hoc tam magnum ac felix novum quilibet vestræ adscribit circumspectioni, & quod ibi conclusum est, vestra o-
A pera contigisse existimat. Pro qua re ipse omnipotens Deus, cujus causam tam laboriose viriliterque defendistis, reddet vobis in cælis præmiorum mensuram bonam, confertam, coagitatam, & supereffluentem. Nos omnes quicumque in hoc sacro concilio sumus, auditis his literis, mira in vos ferimur dilectione, & nomen vestrum ac laudes in ore omnium passim resonant: vos patrem, defensorem ac protectorem sacri concili omnes appellant. Agite igitur, optime antistes, quemadmodum cœpistis, & opus tam laudabile, vestra virtute in ecclesia Gallicana inchoatum, enitimini ad finem perducere, & conclusio illa per celerem adventum prælatorum
B re ipsa compleatur; præsertim ut paternitas vestra, sicut auctrix fuit hujusmodi deliberationis, ita prima sit in exequendo. Nam cum alii vos huc proficisci viderint, mox sequentur. Adventus vester ad nos judicio omnium multo utilior reputatur, quam progressus ad Urbem. Timemus ne absentia vestra aut diuturna mora sacro concilio sit damnosa, & accessus ad Urbem in nihilo fructuosus. Ex his quæ a fide dignis percepimus, qui concilio adversantur ita fixi in sua opinione videntur, ut in persuasionibus humanis modica spes haberi possit. Spiritui sancto & nobis visum est, ut omisso accessu ad Urbem, ad hanc sacram synodum, quam a Spiritu sancto regi non du-
C bitamus, quanto citius properetis: verum si in congregatione prælatorum apud Lugdunum putaveritis aliquamdiu pro utilitate concilii immorandum, hoc vestræ sapientiae committimus. Valete feliciter. Scriptum Basileæ, ut supra, & datum.

XXVI.

Ad regem Poloniæ & alios.

Sacrosancta, &c. *congregata, serenissimo domino principi domino Uladislao Poloniæ regi*, &c. *regiæ dignitatis prosperum augmentum, ac omnipotentis Dei benedictionem.*

D

NOn ambigimus satis diuque divulgatum esse apud vestram serenitatem, sacrosanctam hanc synodum in hac civitate Basileensi rite congregatam existere, pro rebus ecclesiae & omnium orthodoxorum promovendis & bene gerendis, pro veprium haereticarum de finibus fidelium extirpatione, morum deformium in cunctis statibus emendatione, proque bellicarum cladium, quae, proh dolor, his temporibus populum Dei circumdant, sedatione: quibus nil dignius, & fideli populo salubrius sub caelo valet afferri. Unde si quis zelum Dei in corde gerat, si quispiam principum salutem subjectorum at-
E que communem profectum & utilitatem, prout ad hoc tenetur, quaerat, mox sacrum hoc concilium dignificare, favorizare & promovere tenetur, ejus sanctissimis determinationibus firmiter inhaerendo. Contraria vero & praejudicialia sibi possetenus impedire, & ut auferantur de medio totis viribus in Dei obsequium debet aspirare. Quamobrem vestram dominationem ac regiam celsitudinem, ut principem catholicum, & fidei Christi fidelem propugnatorem, obsecramus & exhortamur per viscera misericordiae Dei nostri, quatenus ad tam ne-

necessarium & accommodum opus expediendum, & Deo duce perficiendum in populo fideli, placeat aliquos doctos & peritos, divinarum & humanarum rerum experientia imbutos, ad hanc nostram congregationem quantocius destinate. nec non revarendos patres archiepiscopos, episcopos, abbates, ceterosque; qui de jure vel consuetudine sacris conciliis generalibus interesse tenentur, sub vestræ dignitatis jurisdictione & protectione temporaliter constitutos, per literas vestræ serenitatis solicitare, & modis aliis congruis inducere, ut non postponant ad conveniendum illico nobiscum: & prout præclara fama de vestra celsitudine volat per orbem universum, qualiter, ut pr'cipem catholicum decet, contra perfidos bra ia potentiæ vestræ viriliter expandistis; sic exhortamur vestram serenitatem & devotionem, ut in exaltationem sacræ fidei ferventi animositate, ad eorumdem inimicorum reductionem in unionem fidei catholicæ, operam continuo dare velitis, Christi fideles ad hoc viis ac modis convenientibus inducendo & consortando, &, si opus fuerit, etiam manu armata pugnando & resistendo, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, fidei catholicæ incrementum, & ecclesiæ sacrosanctæ continuam prosperitatem; quod utique ad principatus vastri honoris titulnm cedit pariter & decorem. Nec moveat vestram dominationem rumor de dissolutione hujus sacri concilii, si quis ad præsentiam vestræ serenitatis forsan delatus est, qui ex levitate & sinistra suggestione haud dubium processit. Quoniam nostræ intentionis est ad conservationem fidei catholicæ, & cunctorum fidelium consolationem, in laudem creatoris nostri firmiter perseverare, cunctis Christicolis nobis assistentibus in vinculo caritatis, usque ad ejusdem sacri concilii felicem consummationem, ne increduli dicant in cordibus suis: *Trepidaverunt timore ubi non erat timor*, & glorientur in malitia sna, putantes nos sacræ fidei certamen declinasse. Confidimus etenim, quod considerata in hac sanctissima re nostra rectissima intentione, celsiudo vestra ardenti desiderio nobiscum in nnum concurrat. Pro quibus omnibus plenius explicandis reverendum in Christo patrem fratrem Ægidium episcopum * Rosensem, ordinis fratrum Carmelitarum, exhibitorem præsentium, ad vestram serenitatem curavimus destinare, cujus relatibus in præmissis placeat fidem credulam propensius adhibere. Spiritus sanctus sacri concilii auctor dirigat vestram illustrem cælsitudinem in cunctis agendis ad utilitatem ecclesiæ sanctæ cum votiva prosperitate.

Psal. 113.

Datum Basileæ, *&c.*

XXVII.

Copia salviconductus concessi per concilium ambasiatoribus domini nostri papæ.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, venerabilibus Joanni & Andreæ Darentino & Colossensi archiepiscopis, ac Bertrando episcopo Magalonensi, nec non dilecto ecclesiæ filio Antonio de sancto Vito utriusque juris doctori, & apostolici palatii causorum auditori, assertis sanctissimi domini Eugenii papæ ambasiatoribus, salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

QUamvis plenissima libertas & securitas omnibus ad hanc sacram synodum venientibus, & stantibus in ea, & ab eadem recedentibus, juxta ipsius synodi decreta alias publicata, & salvosconductus plenissimos carissimi ecclesiæ filii Sigismundi Romanorum regis semper augusti, ac civium civitatis Basileensis, notorie vigeant, & propterea non opus esset vobis ad hunc locum proficisci volentibus salvumconductum petere, præcipue cum pro otilitate & necessitate universalis ecclesiæ, ac pro honore sanctæ sedis apostolicæ hoc sacrum concilium sit congregatum: nihilo minus eadem sancta synodus vestræ postulationi, quantum cum Deo & honestate potest, satisfacere volens, tenore præsentium dat & concedit vobis, & vestrum cuilibet, cum omnibus & singulis familiaribus, ac equis, & rebus omnibus vestris, liberum, plenum ac sufficientem salvumconductum, veramqne securitatem ad hanc civitatem Basileensem veniendi, ibidemque standi & morandi, & ad sanctissimum dominum Eugenium papam IV. redeundi, & specialiter in publica congregatione hujus sacri concilii, seu privatim coram ad hoc deputatis vel deputandis ab eodem concilio, omnia quæcumque & qualiacumque nomine & ex parte ipsius sanctissimi domini Eugenii papæ proponendi, explicandi, loquendi, ac tractandi, & conferendi, ceteraque agendi, mediandi, & finiendi, quæ veri oratores seu ambasiatores dicere & agere de jure vel consuetudine possnnt & debent. Vultque ipsa sancta synodus bunc salvumconductum esse plenum ac plenissimum, in eoque inclndi omnes clausulas necessarias & opportunas, quæ de jure vel consuetudine in salvisconductibus apponi seu intelligi consueverunt, ac easdem pro inclusis habet & apponit, ita ut plena securitate & libertate tam vos, quam vestri familiares, in personis & rebus uti possitis, sine ullo gravamine aut offensione, damno vel injuria, tam personali, quam reali, & etiam verbali, in veniendo, stando, & ad prædictum sanctissimum dominom papam redeundo; cum hac tamen conditione adjecta, quod nec hic nec extra aliquid attentatis conjunctim vel divisim, per viam executionis aliquorum processuum, literarum vel mandatorum, per vos vel alios, in læsionem hujus sacri concilii, aut suppositorum ejus: nec hoc accipiatis, quasi aliquid hujusmodi de jure fieri posse hæc sancta synodus hæsitet, cum veritas sit, & in secunda sessione declaratum existat, quid-

quidquid in præjudicium hujus facri concilii attenretur, id fore nullius roboris vel momanti. Sed ad evitandom fcandala quæ contra talia tentantes contingere poffent, vult etiam hæc fancta fynodus, ut poftquam ad veftra propofita & explicata refponfum, dederit, vel vos requifierit, ut ad præfatum fanctiffimum dominum papam, relaturi qoæ viliftis & audiftis, revertamini a dicta civitate infra octo dies a die requifitionis computandos, in nomine domini iter veftrum verfus ipfum fanctiffimum dominum papam per viam rectam arripere debeatis, ipfum faltem ufque ad metas Italiæ inclufive fine frande & dolo continuando. Exhortatur infuper eadem fancta fynodus omnes & fingulos Chrifti fideles, cujufcumque dignitatis, grados, ftatus aut præeminentiæ exiftant, fpirituales & temporales, etiamfi regali, ducali, archiepifcopali, epifcopali, vel alia quavis præfulgeant dignitate, univerfitates, & communitates, ceterofque quibus præfentes literæ exhibitæ fuerint, eifdemque in virtute fanctæ obedientiæ mandat, ut fi per eorum dominia, terras, territoria, civitates, oppida, caftra, ftratas, villas, caftella, aut alia loca vos & quemlibet veftrum tranfire contingat, fub pœnis, fententiis, & cenfuris tam in Conftantienfi & Senenfi, quam hujus fanctæ fynodi facris decretis contentis & fulminatis, diftricte injungendo, quatenus vos & veftrum quemlibet cum comitiva hujufmodi fecuros, liberos & tutos, cum rebus & bonis veftris nniverfis ire, ftare, & redire, fine moleftia & impedimento permittant, de fecuritate & conductu a nobis requifiti, quoties opus fuerit, favorabiliter providendo.

Datum Bafileæ in congregatione generali dictæ fanctæ fynodi, die Vaneris decimooctavo menfis Julii, anno a nativitate domini millefimo quadringentefimo trigefimofecundo.

XXVIII.

Bulla per concilium Bafileenfe miffa ad facri imperii electores,

Sacrofancta, &c. *venerabilibus archiepifcopis, & dilectis ecclefiæ filiis nobilibus viris, ducibus illuftribus, facri. Romani imperii electoribus, falutem*, &c.

DEus pius & mifericors reges & principes in terra conftituit, ut fanctuaria remplaque fua defeoderent, & velnti quadrigæ quædam arcam ecclefiæ fanctiffimam deportarent. Sunt ergo agri dominici cuftodes, pontes, arces, & divinæ humanæque legis vehicula atque portus: quamobrem fi commiffam eis curam intelligerent, nihil magis fe debera exiftimabunt, quam nt ecclefiam fanctam, pro qua Chriftus ne periret in eruce oravit, tueantor. Quod ubi fecerint, tunc recte reges feu principes appellari poterunt, & Dei, qui nos fupra homines conftituit, judicia miniftrabunt. Porro in eo nunc tempore fumus, ut ipforum fuffragia & auxilia eamdem ecclefiam implorare oporteat, nt fuam pietatem oftendere neceffe fit, cujus favoribus freti huc convenimus, dum re-

A medium nullum melius vifum fit ad hujufmodi flagitia fubmovenda, quam ut facræ fynodi generalis accerfitio haberetur, per cujus anctoritatem diffidia abufufque abfcecti tolli poffent: talis enim facer cœtus fæpe antiquum humani generis hoftem devicit, & deformitates ecclefiæ fuftulit. Teftes funt Ariani, Neftoriani, Sabelliani, aliique hærefiarchæ, qui cum philofophorum fcholis expugnari non potuere, facrorum conciliorum fententia everfi funt. Denique quanta femper fuit ipforum facrorum generalium conciliorum anctoritas, canonica fcriptura, quam univerfalis recipit & dogmatizat ecclefia, demonftrat, dum quatuor fynodos ut facra evangelia recipi docet, velu-

B ti quæ columnæ & bafes quædam fint in firmamentum Chriftianæ religionis pofitæ: per eas enim catholica fides quadam claritate corufcat, & hæreticorum impietas conculcatur. Alias etiam fynodos facris ritibus & legibus facerdotum radiantes ut candelabra & fpecula militantis ecclefiæ coli amplectique fuadet. Quamobrem dudum catholici principes, cernentes populum Chriftianum variis occurfibus indies magis ac magis deprimi & labefactari, præterita tempora, quibus evenerunt fimilia recolentes, fummopere ad celebrationem generalis concilii intenderunt. Itaque facra Conftantienfis fynodus inde profecta eft, qua confultiffime fancitum fuit, ut de cetero genera-

C lia concilia certis ftatutis temporibus tenerentur, quafi ea præcipua femita videretur, per quam ad mores reformandos & pacem recuperandam effet afcenfus. Deniquc & ad hoc devenimus, etiam auctoritate domini Eugenii papæ moderni, ut tandem extirpatis hærefibus, flagitiis & deformitatibus fubmotis, ac animis pacis dulcedine recreatis, quandoque facer ordo refloreat, & leges ac mores diu perditi revivifcant: eaque acta jam feliciter extitiffent, nifi dicti domini Eugenii papæ impedimenta notoria obftitiffent. Nihil enim adeo vacavit, quam ut prætenfa fua diffolutio hujus fynodi effectui mandaretur, nunc nuntiis, nunc literis figmentis variis refertis, cun-

Vide bullam Pii II. qua defenditur Eugenius.

D ctorum animos excitando, ut rei tam execrabili annueretur. Sed veritas, quæ dum plene defenditur raro vincitur, invicta remanfit; atque amotis errorum * nucibus eam indies profperaturam minime dubitamus. Proinde ingenti admiratione detinemur, cur tam animi veftri eiipi tantoque ardore obfcurari videntur, eum obfecrare exhortarique non definatis, ut in proceffu adverfus eumdem dominum Eugenium incepto fuperfedere; imo id ftopeodum magis extitit, ut monitorium fufpenfionis pœnam continens relaxare ac alterare deberemus. An non cogitatis, quid idem dominus Eugenius patravit, quid indies indurato animo molitur, jactata fcilicet fundamenta

* nubibus

E recnperandæ quandoque pacis, & motum reformationis, evertere, dum facratiffimum hoc concilium tam legitime inchoatum nititur annullare? An non videtis, fi fuæ fententiæ pareatur, ut non folum hanc fynodum evanefcere oporteat, fed ne de cetero aliæ fiant facile eventurum? Profecto in id fua pergere videtur intentio, ut quod pro totius orbis falute veftris & aliorum principum confiliis auxiliifque effectum eft, momento excidat aboleaturque. Arbitramini ergo, quantum, quale, quid ex humeris noftris pendeat, quid fit

infu-

insuper quod rogatur, & a quibus id tam enixe rogatum sit: nempe Christianus populus, pacem esuriens, disciplinamque perditam repetens, ex nobis justitiam expectat, si quis talia damnabiliter impedire vellet. Nos autem universalis constituit ecclesia judicaturos malignantium impietatem, vindicaturosque eamdem in dextera virtutis suæ; quod ergo nostrum non est, a nobis non expetite, carissimi filii. Id pium est rogare quod decet, & licet rogatos facere. Nostra siquidem cura ea præcipua esse debet, ne universalis ecclesiæ auctoritas contemnatur: atque ut potestas, quæ sibi a Deo tributa est, illibata permaneat; quam violare idem dominus Eugenius notorie visus est, dum hanc synodum præcipiti zelo dissolvere tentavit: &, quod est gravius, obstinate perseverare non desinit. Quomodo ergo rem hanc tam ecclesiæ periculosam dissimulare postergareque possumus, nisi tanti excessus participes esse velimus? Denique, si impunis & inexpugnatus excessus hujusmodi relinquatur, quis unquam Romano pontifici, quamquam improbissimo, contradicet? Quis in generalis concilii auctoritate confidet? Cedat ergo uni hominum * unus homo? cunctane ejus arbitrio committantur? obliviscamur Christum sæpe (ut evangelica doctrina testatur) potestatem clavium apostolis, in quibus repræsentabatur ecclesia, tradidisse: & non in fide, quæ omnes catholicos complectitur, sed in solo Pe- C tro, ecclesiam fundavisse fateamur? Etiam Constantiense concilium a illuxisse hominibus confiteamur, dum synodum generalem immediate a Christo potestatem habuisse, etiam supra papam, in his quæ pertinent ad extirpationem hæresum, ac generalem reformationem in capite & in membris, declaravit, non hæc sunt quæ conniventibus oculis transire debeamus, sed b securitate opus est dum levia argumenta non prosunt, debuissemus quidem citius his rebus præscribere, & hujusmodi domini Eugenii jacula refellere. Sed nunc dum ulterior expectatio onusta undique est periculis, * mutandum non erit. Quod ergo pridem vestræ literæ in generali sacra nostra congregatione recitatæ requirebant, ut ab ulteriori processu adversus papam abstineremus, & monitorium decretum relaxare dignaremur, libenter impleremus, nisi in ea re paratum discrimen universalis ecclesiæ appareret. Toties enim dilationes repetitas fomenta malorum, & præcipue contemptum ecclesiæ peperisse, exploratissimum est. Ignorasse autem vos videmus, dum eas literas decrevistis, novissime instantissimis precibus carissimi ecclesiæ filii Sigismundi Romanorum imperatoris illustrissimi, & ejusdem ecclesiæ advocati, nos ad dies triginta eidem domino Eugenio terminum prorogasse: præfato enim Sigismundo ob tam ingentia merita inexplicabilesque labores, quos hactenus pro universali sustinuit ecclesia, nuncque impræsentiarum sustinet, id negare minime potuimus. Sed cum nullam de cetero dilationem expetere, & decretis nostris libere acquiescere pollicitus solemniter extiterit, prout in prorogationis decreto insertum est, & diximus & constituimus solemni in sessione, nullum alium de cetero ad cujuscumque instantiam terminum præbituros. Minime autem dubitamus, si hæc vobis innotuissent, quod preces hujusmodi porrectæ non fuissent.

* f. omnis

Certe Petro uni dictum est Pasce oves meas. Matth. 18. Joan. 21.

a Forte, il- [illegible]. H.

b Forte, severitate. H.

* mutiendum

A Neque ambigui sitis, si quid sit quod sine Christiani populi discrimine & animarum periculo fieri possit, non obliti ingentium meritorum vestrorum, & nec ignari quanta & qualia universalis ecclesiæ commoda indies efficere valeatis, quam libenter vestram in complacentiam ageremus, faciemusque Deo dante, dum ad talia se facultas obtulerit. Sinite ergo, carissimi filii, nos in justitiæ dextera hujusmodi excessus propellere, & vineam domini sub veritatis clypeo reformare. Imitamini, obsecramus, Christianissimum ac potentissimum illum Romanorum imperatorem Carolum Magnum, qui cum Romæ synodo congregata, ut adversus Symmachum papam ac- B cusatores audiri deberent, interrogaretur quam in partem judicium suum penderet, Deo inspirante, respondit, synodalis esse arbitrii in tanto negotio sequenda præscribere & statuere, nec aliquid ad se præter reverentiam de ecclesiasticis negotiis pertinere. Id quidem si facietis, ut certissimi pene sumus, apud Deum immortalem gratiam & apud homines laudes amplissimas consequemini.

Datum Basileæ, &c.

In hac synodo episcopi omnes dixerunt Carolo sedem apostolicam a nemine judicari debere: agebatur autem non de Symmacho, sed de Leone III.

XXIX.

Licentia exercendi officium procurationis causarum sacro Basileensi durante concilio.

Sacrosancta, &c. *dilecto ecclesiæ filio magistro Joanni Creyt rectori parochialis ecclesiæ sanctæ Columbæ Coloniensis ac literarum apostolicarum scriptori & abreviatori salutem*, &c.

Vitæ ac morum honestas, aliaque virtutis opera, quibus splendere dignosceris, nos inducunt ut te specialibus favoribus & gratiis prosequamur. Hinc est quod nos tuis supplicationibus inclinati, tecum qui in sacerdotio constitutus ac rector ecclesiæ parochialis sanctæ Columbæ Coloniensis, nec non literarum apostolicarum scriptor & abbreviator, ac huic sacro concilio incorporatus existis, ut in qui- D buscumque causis beneficialibus, profanis, civilibus, matrimonialibus, criminalibus, civiliter intentatis, seu mixtis, durante hoc sacro concilio, seu quousque ipsum sacrum concilium super hoc aliter duxerit ordinandum seu providendum; inibi officium procurationis causarum, quemadmodum in Romana curia auctoritate apostolica, ac in sacro Pisano & Constantiensi conciliis hactenus exercere consuevisti, libere & licite exercere & procurare in eisdem causis valeas, felicis recordationis Joannis XXIII. & Martini V. ac aliorum Romanorum pontificum constitutionibus & ordinationibus, etiam juramentis per te super hoc forsan præstitis, ceterisque contrariis nequa- E quam obstantibus, auctoritate nostra tenore præsentium de speciali dono gratiæ dispensamus. Volumus autem quod ecclesia hujusmodi & alia beneficia ecclesiastica, quæ obtines, propterea non fraudentur eorum debitis obsequiis, sed animarum cura in ecclesia, & onera in beneficiis ipsis incumbentia congrue exerceantur: decernentes insuper irritum & inane, si secus super his per quoscumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Datum Basileæ Nonis Novembris, anno a na-

nativitate domini millesimo quadringentesimo A trigesimotertio.

XXX.

Executoria presbyteri Lyrensis super sententia diffinitiva in curia Romana dudum cum invocatione auxilii brachii sæcularis.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, venerabili episcopo Adriensi in hoc sacro generali concilio ad præsens commoranti, & dilectis ecclesiæ filiis sancti Petri Turnoutensis & sancti Petri Anderlechtensis Cameracensis diœcesis ecclesiarum decanis, salutem & omnipotentis Dei benedictionem. B

SUA nobis dilectus ecclesiæ filius Arnoldus Multoris, rector parochialis sancti Gummari Lyrensis, plebanus nuncupatus, Cameracensis diœcesis, petitione monstravit, quod olim orta inter ipsum ex una, & dilectum ecclesiæ filium Davidem Pyers de Lyra presbyterum dictæ diœcesis super eadem parochiali ecclesia, & ejus occasione partibus ex altera, coram certo palatii apostolici causarum auditore ex commissione apostolica materia quæ- C stionis, idem auditor rite & juris ordine servato procedens, diffinitivam (per quam inter cetera dictum Arnoldum ab impetitione ipsius Davidis absolvit, ac ipsum Davidem in expensis coram eo factis condemnavit, expensarum earumdem taxatione sibi in posterum reservata) sententiam promulgavit: quæ quidem sententia, nulla provocatione suspensa, in rem transivit judicatam. Idem vero auditor expensas ipsas ad certam florenorum auri summam taxavit, procuratoris ipsius Arnoldi juramento, ut moris est, subsecuto. Quare pro parte dicti Arnoldi nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus super executione dictæ sententiæ, & alias sibi in præmissis opportune providere de benignitate singulari dignaremur. Nos de præmissis certam notitiam non haben- D tes, hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per hæc nostra scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos vel alium, seu alios, si ita est, sententiam ipsam, sicut rite & canonice lata est, debitæ executioni per censuram ecclesiasticam & alia juris remedia demandetis, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis; contradictores per censuram solemnem, appellatione postposita, compescendo.

Datum Basileæ XVI. Kalendas Decembris, anno a nativitate domini 1433.

Die 21. sabbati Novembris dicti anni fuit decretus processus per dominum Jacobum e- E piscopum Adriensem, rogato ad hæc G. Martini de Turnout notario.

XXXI.

Carolina sub latiori forma.

*Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, * venerabili episcopo Adriensi & dilectis ecclesiæ filiis sancti Livini Zienxensis, ac sancti Servatii Trajectensis supra Mosam, Trajectensis & Leodiensis diœcesis ecclesiarum decanis, salutem & omnipotentis Dei benedictionem.*

* *Dilectis ecclesiæ abbatibus monasterii sancti Bavonis Gandensis & Cameracensis ac sancti Petri Lovaniensis ecclesiarum decanis, Tornacensis & Leodiensis diœcesum, salutem.*

AD compescendos conatus nefarios perversorum, qui personas & loca ecclesiastica super bonis & juribus suis offendere, ac multiplicibus perturbare molestiis non verentur, tanto magis per nos decet generale concilium de opportuno remedio providere, quanto per amplius turbationes hujusmodi & molestiæ in divinæ majestatis offensam, nec non ecclesiasticæ libertatis dispendium, redundare dignoscuntur. Dudum siquidem cum in diversis mundi partibus consules civitatum, rectores, nec non alii, qui potestatem habere videbantur, tot onera frequenter imponerent ecclesiis, ut deterioris conditionis factum sub C eis sacerdotium videretur, quam sub Pharaone fuisset qui legis divinæ notitiam non habebat, quique, omnibus aliis servituti subactis, sacerdotes & possessiones eorum in pristina libertate dimisit, & de publico eis alimoniam ministravit. In concilio Lateranensi ecclesiæ immunitati providendo sub anathematis districtione prohibitum extitit, ne consules, rectores, aut alii prædicti, ecclesias & viros ecclesiasticos talliis, seu collectis, aut exactionibus aliis agravare præsumerent, transgressores & fautores eorum præcipiendo anathematis sententiæ subjacere, donec satisfactionem impenderent competentem. Et etiam deinde in generali concilio editum fuit, quod si episcopi forte simul cum clericis, etiamsi tantam necessitatem vel uti- D litatem inspicerent, ut absque ulla coactione ad revelandas communes utilitates vel necessitates, ubi laicorum non suppeterent facultates, subsidia per ecclesias laicis ducerent concedenda, minime super hoc consulto Romano pontifice, concessiones & sententiæ; quæ a talibus vel de ipsorum mandato forent promulgatæ, essent irritæ & inanes, nullo unquam tempore valituræ. Ac etiam in ipso generali concilio decretum extitit, illum, qui infra tempus sui regiminis, propter fractionem constitutionum vel sanctionum, hujusmodi sustineret anathema, tamquam post illud non esset ad satisfactionis debitum compellendus, nec ipsius successorem, qui non E satisfaceret infra mensem, manere ecclesiastica censura conclusum, donec satisfaceret competenter, cum succederet in onore, qui substitueretur in honore. Postmodum vero felicis recordationis Honorius papa III. attente considerans, quod quondam Fridericus II. olim Romanorum imperator, tunc sub obedientia & devotione sanctæ Romanæ ecclesiæ persistens, ad laudem ejusdem ecclesiæ, & sacri decus Romani imperii, cupiens ut, expurgatis quorumdam erroribus & iniquis statutis penitus destitutis, de cetero ecclesiæ & ecclesiæ-

eccleſiaſticæ perſonæ plena vigerent quiete, ac ſecura libertate gauderent: ac pie & juſte attendens, quod quorumdam perverſorum iniquitas adeo abundaverat, ut non dubitarent contra eccleſiaſticam diſciplinam & ſacros canones ſtatuta ſua conſingere adverſus eccleſiaſticas perſonas & eccleſiaſticam libertatem edictali lege hujuſmodi ſtatuta iniqua irritaverat, & præceperat irrita nuntiari; & omnia ſtatuta & conſuetudines, quæ civitates & loca, poteſtates & conſules, aut quæcumque aliæ perſonæ, contra libertatem eccleſiæ, vel perſonas eccleſiaſticas, ac bona hujuſmodi, edere aut ſervare tentarent, contra canonicas vel imperiales ſanctiones, de ipſorum capitularibus infra duos menſes poſt ipſius legis publicationem penitus aboleri facerent; & ſi de cetero talia attentarent, illa ipſo jure decrevit eſſe nulla, & eos ſua juriſdictione privatos. Nec non locum, ubi talia deinceps præſumpta fuiſſent, banno mille marcarum auri, fiſco imperiali præceperat ſubjacere. Poteſtates vero, conſules, ſtatutarii, & ſcriptores ſtatutorum prædictorum, nec non conſiliarii locorum ipſorum, qui ſecundum ſtatuta & conſuetudines memorata judicarent, extunc eſſent ipſo jure infames, quorum ſententias & actus legitimos ſtatuerat aliqualiter non tenere. Quodque ſi per annum præfatarum conſtitutionum inventi forent contemptores, bona eorum per totum imperium mandavit impune ab omnibus occupari, ſalvis nihilo minus aliis pœnis, contra tales in eiſdem generalibus conciliis promulgatis. Et inſuper voluit idem tunc imperator, quod nulla communitas vel perſona publica vel privata, collectas, ſeu exactiones, angarias, vel perangarias eccleſiis vel aliis piis locis aut eccleſiaſticis perſonis hujuſmodi imponere, ſeu invadere eccleſiaſtica bona præſumerent: quod ſi ſecus facerent, & requiſiti ab eccleſia vel imperio hujuſmodi emendare contemnerent, tripliciter refunderent: & nihilo minus banno imperiali ſubjacerent, quod ſine ſatisfactione debita nullatenus remitteretur. Statuerat inſuper, quod quæcumque communitas vel perſona per annum in excommunicatione propter libertatem eccleſiæ violatam perſiſteret, ipſo jure ſimiliter dicto banno imperiali ſubjaceret, a quo nullatenus extraheretur, niſi prius ab eccleſia beneficio abſolutionis obtento. Et inſuper ordinaverat, ut nullus eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione vel civili ad judicium ſæcularε trahere præſumeret, contra eaſdem canonicas ſanctiones & conſtitutiones imperiales: quod ſi ſecus faceret, actor a ſuo jure caderet, & judicatum non teneret, & judex foret extunc judicandi auctoritate privatus: quodque judices temporales, qui clericis & perſonis eccleſiaſticis juſtitiam denegare præſumerent, tertio requiſiti ſuam juriſdictionem amitterent, conſtitutionem ipſam, de conſilio etiam fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, qui tunc erant, auctoritate apoſtolica approbans & confirmans, ipſam mandavit inviolabiliter obſervari: nec non ſtatutarios & ſcriptores ac violatores prædictos excommunicatos eadem auctoritate nuntiari. Et deinde ad audientiam divæ memoriæ Caroli IV. etiam Romanorum imperatoris ſemper Auguſti deducto, quod nonnullæ ſæculares perſonæ in poteſtatibus & officiis publicis conſtitutæ, videlicet duces, marchiones, comites, barones, & alii domini temporales, nec non conſules civitatum, oppidorum, villarum, & locorum rectores, in diverſis provinciis ejuſdem imperii, Dei timore poſtpoſito, ſtatuta ſingularia & iniquas ordinationes motu proprio de facto contra ipſas perſonas eccleſiaſticas, & eccleſiarum libertates, ac eorum privilegia condiderant, illiſque de facto & publice utebantur contra canonicas & legitimas ſanctiones, utpote quod nulla bona temporalia in poteſtatem eccleſiaſticam transferrentur, & ne clerici in ſacris ordinibus conſtituti ad agendum & teſtificandum in civilibus, & maxime in piis cauſis, aliquatenus admitterentur: quodque excommunicati laici, & publice denuntiati, in civili foro minime repellerentur. Et inſuper prædicti domini temporales, conſules & rectores, qui per ſæcularem poteſtatem bona clericorum occuparent, arreſtarent, & oblationes Chriſti fidelium minuerent atque reſtringerent, exactiones & tallias indebitas de bonis & redditibus eccleſiarum exigerent & extorquerent, poſſeſſiones eccleſiarum & perſonarum earumdem devaſtarent incendiis & rapinis: contractus inter clericos & laicos factos legitime ad libros civitatum, villarum, & locorum prædictorum, inſcribere & ſigillare recuſarent, donataque & legata ad fabricas eccleſiarum & ſtructuras, contra prælatorum voluntatem & aliorum quorum interear, temere uſurpare præſumerent, ac in fraudem & odium clericorum de bonis etiam & rebus eorumdem clericorum, quæ non cauſa negotiationum, ſed & pro eorum propriis uſibus per eorum terras ducebant ſeu duci faciebant, telonium exigere & recipere non verebantur: & confugientes ad eccleſiam & eorum cœmeteria, [a] deinde extrahere contra canonicas & imperiales ſanctiones hujuſmodi præſumpſerant & præſumebant. Idem Carolus imperator, tamquam Chriſtianiſſimus princeps, volens in præmiſſis providere de remedio ſalutari, etiam de quorumdam ducum, principum, comitum, baronum, militum, fideliumque aliorum ſacri imperii ſæpedicti conſilio, auctoritate imperiali, quæcumque ſtatuta & conſuetudines prædicta, tamquam per canonicas & civiles ſanctiones expreſſe reprobata, caſſavit, irritavit & annullavit, ac caſſa & irrita, nulliuſque eſſe voluit roboris vel momenti; præcipiens ſub imperialis banni pœna univerſis & ſingulis principibus & dominis temporalibus, conſulibus, poteſtatibus, & aliis in officiis publicis in eodem imperio conſtitutis, quatenus extunc eorum ſtatuta & ordinationes, ſicut in præjudicium eccleſiaſticæ libertatis edita fuerant, omnino revocarent, & de luce tollerent: quodque ſecundum ea non judicarent amplius, nec ſententias dictarent, aut de eiſdem in judicio vel extra judicium quomodolibet pro ſe & contra eamdem eccleſiaſticam libertatem potirentur. Pronuntiavit inſuper & eadem decrevit auctoritate, quod quicumque laicus cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſteret, auſu ſacrilego & propriæ temeritatis audacia ſacerdotem aut clericum ſæcularem vel religioſum diffidaret, proſcriberet, captivaret, ſpoliaret, occideret, mutilaret, aut in carcere detineret, vel hujuſmodi maleficia perpetrantes ſcienter receptaret, vel eis favorem præſtaret, præter pœnas a ſacris canonibus & legalibus ſanctionibus in tales infli-

[a] Forte, inde H.

inflictas, eo ipso redderetur infamis, & omni honore privatus, nec ad placita vel consilia nobilium admitteretur quovis modo, hortans insuper in domino & reqnirens ecclesiasticos prælatos, in illis partibus in quibus committerentur talia constitutos, ut legem imperialem hujusmodi per eorum ecclesias & synodos publicarent, ne transgressores hujusmodi per simulatam ignorantiam, suam valerent in hac parte malitiam excusare, prout in constitutionibus & sanctionibus conciliorum & Honorii prædictorum ac imperialibus præfatis plenius continetur.

Cum autem, sicut lamentabili querela dilectorum ecclesiæ filiorum abbatis & conventus monasterii sanctorum Cornelii & Cypriani * Ninivensis, Præmonstratensis ordinis, Cameracensis diœcesis, decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum cum cura & sine cura, decanatus ruralis Walacriæ Trajectensis diœcesis, nuper accepimus, quod nonnulli principes, duces, comites, barones, milites, communitates, & alii sæculares potestates, earumdem constitutionum, & sanctionum canonicarum & legalium forsan ignari, contra ipsas a decano & provisore singulisque beneficiatis prædictis, ab abbate, monachis & conventu monasterii prædicti, eorumdemque subditis, communiter vel divisim, forsan tallias & gabellas, ac alias exactiones illicitas hactenus extorserunt, & adhuc extorquere nituntur, ac etiam bona ipsorum communiter vel divisim decani vel provisoris, singulorum beneficiatorum prædictorum invaserint, arrestaverint, occupaverint, detinuerint, & suis usibus applicuerint, nec non occupare, invadere, arrestare, detinere, ac etiam eisdem suis usibus applicare similiter de facto præsumant in animarum suarum periculum, nec non decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum prædictorum, abbatis & conventus monasterii prædicti, eorumdemque subditorum hujusmodi conjunctim & divisim, non modicum præjudicium atque damnum: nos in præmissis decano & provisori, singulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui monasterii prædicti, eorumdemque subditis, præsentibus & futuris communiter & divisim, de opportuno remedio providere volentes, discretioni vestræ tenore præsentium in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandamus, quatenus vos vel duo vel unus vestrum per vos vel alium seu alios, decano & provisori, singulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui monasterii prædicti, eorumdemque subditis prædictis, contra quoscumque transgressores & violatores constitutionum & sanctionum earumdem, cujuscumque status, dignitatis & excellentiæ fuerint, efficacis defensionis auxilio assistentes, non permittatis eos contra canonicas & legales sanctiones & constitutiones hujusmodi indebite molestari. Nec non easdem constitutiones & sanctiones, ubi & quando expedire videritis, solemniter publicantes, faciatis transgressores & violatores hujusmodi, prout justum fuerit, ac ubi & qnoties expedierit, tamdiu execratos & anathematizatos publice nuntiari, donec ab earumdem talliarum, collectarum, impositionum, & quarumlibet extorsionum, nec non bonorum decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum prædictorum, abbatis, monachorum, & conventus monasterii prædicti, ac eorum subditorum invasione, arrestatione, occupatione, detentione & applicatione omnino desistant. Nec non etiam efficaciter restituant eisdem decano & provisori, singulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui, eorumque subditis monasterii prædicti occasione præmissorum per eos communiter vel divisim læsis seu gravatis, tallia, gabellas: & exactiones ipsas, ac etiam bona ipsorum decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum prædictorum arrestata, occupata, detenta & applicata, communiter & divisim: ipsis autem quæ per se vel alios illo prætextu quomodolibet receperint, imo verius temere & illicite usurpaverint, a se libere omnino relaxent, ac in manibus vestris juraverint quod de cetero talia non committent, & ea committentibus non præstent auxilium, consilium vel favorem, contradictores per censuram ecclesiasticam & alia juris opportuna remedia compescendo, invocato, ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Ceterum si forsan hujusmodi transgressorum, aut violatorum, vel ea fieri mandantium, ipsisque consentientium seu dantium in illis per se vel alios directe vel indirecte, publice vel occulte auxilium, consilium vel favorem, præsentia præmonitionibus & requisitionibus per vos de ipsis fiendis tute, secure vel commode haberi nequiret, nos vobis monitiones & requisitiones hujusmodi ac citationes quaslibet per edicta publica in locis affigenda publicis, de quibus sit verisimilis conjectura, quod ad notitiam dictorum citatorum & monitorium hujusmodi pervenire valeant, faciendi plenam & liberam concedimus tenore præsentium facultatem; volentes quod monitiones, requisitiones & citationes hujusmodi perinde ipsos citatos, requisitos & monitos (ut præmittitur) * arctent, ac si eis factæ, insinuatæ præsentialiter & personaliter extitissent: non obstantibus statutis piæ memoriæ Bonifacii papæ VIII. quibus cavetur, ne aliquis extra suam civitatem vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam diætam a fine suæ diœcesis ad judicium evocetur: seu ne judices extra civitatem & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alii vel aliis vices suas committere, seu aliquos ultra unam diætam a fine diœcesis eorumdem trahere præsumant: dummodo ultra duas diætas aliquis auctoritate præsentium non trahatur, ac de personis ultra certum numerum ad judicium non vocandis, quam aliis constitutionibus apostolicis contrariis quibuscumque: aut si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica indultum existat: quod interdici, suspendi, vel execrari, vel extra vel ultra certa loca ad judicium revocari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Basileæ * duodecimo Kalendas Maii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

* Locus obscurus, qualis supra & infra plures.

* arctent.

* xvi. Kal. Julii.

XXXII.

Bulla prærogativarum concessarum incorporatis concilio, expedita pro domino archidiacono Metensi. 1

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUanto personæ ecclesiasticæ universali ecclesiæ servitutem exhibent, tanto pluribus eos convenit sermonibus & præsidiis communire, ut per hoc ab indemnitatibus & oppressionibus expediti, ad ea quæ ad ipsius ecclesiæ salutem & felicem statum complectendum pertractanda habentur, nobiscum animos valeant liberius applicare. Unde illis, per quæ status ipsorum postergari simul & perturbari posset, ope nostra est consultius occurrendum. Sane dudum sanctissimus dominus Eugenius papa IV. intendens Romanam curiam pro tempore sequentes specialibus favoribus & antelationum prosequi prærogativis, voluit, statuit atque decrevit, quod omnes & singuli, qui tempore vacationis beneficiorum sub expectativis, quas eis ipse dominus Eugenius papa concessit, gratiis comprehensorum in dicta curia præsentes & antea per sex proxime præteritos menses illam continuo secuti forent, in assecutione quorumlibet hujusmodi benificiorum, quæ tunc vacantia rite acceptarent, & de quibus provideri eis facerent, omnibus, cujuscumque dignitatis, status, gradus, vel ordinis, etiamsi in processibus desuper habitis diligentiores & in canonicos recepti essent, sub pari vel minori data gratias expectativas habentibus, & tunc a dicta curia absentibus, præterquam præfati domini Eugenii papæ familiaribus, continuis commensalibus, in cancellaria apostolica descriptis omnino præferrentur, & alia diversis privilegia & antelationum clausulas concessit, gratias expectativas ab eo obtinentibus. Nos itaque ad multiplicia labores & studia eorum qui nobiscum in vinea domini pro hæresibus extirpandis, pace procuranda fidelibus, ac reformatione ecclesiastici status soliciti obsequio fortiuntur & perferunt, nostræ considerationis convertentes intuitum, dignumque censentes ex hoc personas ipsorum, meritis fructuosisque laboribus pensatis æquo libramine, condignis fore favoribus prosequendas, horum consideratione inducti, volumus & auctoritate universalis ecclesiæ præsentium tenore statuimus, decernimus pariter & ordinamus, quod præfati soliciti, & nostræ congregationi incorporati, nec non ipsorum familiares, eorumdem obsequiis insistentes, quamdiu corporati nobiscum actualiter, & familiares in obsequiis hujusmodi perstiterint, in assecutione beneficiorum quorumcumque, quæ ipsi expectativarum eis a sede apostolica concessarum gratiarum vigore legitime acceptaverint, & de quibus sibi provideri fecerint, omnibus & singulis, ac illis similibus antelationibus & prærogativis, quibus prædicti in eadem curia præsentes, illamque sequentes, ut præfertur, adminiculantibus eis voluntate atque ipsius domini Eugenii statuto & decreto prædictis, quomo-

A dolibet potiuntur & gaudent, uti valeant pariter & gaudere: quodque etiam interim solicitis, incorporatis, & familiaribus præfatis nullum prorsus per hujusmodi voluntatem, statutum atque decretum dicti domini Eugenii papæ, ut præfertur, edita, nec non privilegia seu antelationum clausulas quibusvis, præterquam suis familiaribus continuis commensalibus concessa, præjudicium generari possit, aut debeat, quo minus ipsi juris communis insecuto tramite beneficia ipsa dictarum suarum vigore gratiarum assequi possint & etiam obtinere. Super quo juris ejusdem in judicio & extra volumus stari judicio & dictamini, illudque inter solicitos, incorporatos, & fami-

B liares, nec non præsentes & sequentes prædictos, & quoscumque alios hincinde penitus observari, non obstantibus prædictis & aliis voluntate, statuto, privilegiis, clausulis, atque decreto ipsius domini Eugenii papæ, etiamsi de illis præsentibus habenda foret mentio specialis, quæ quoad solicitos, incorporatos & eorum familiares, ac alios prædictos, quoadusque perstiterint, ut præfertur, volumus haberi pro factis, nulliusque roboris vel momenti, ac constitutionibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, decreti, & ordinationis hujusmodi infringere, aut ei ausu temerario contrai-

C re. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & universalis ecclesiæ se noverit incursurum.

Datum Basileæ, decimo octavo Kalendas Februarii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

B. Bunseothen,

XXXIII.

Epistola synodalis concilii, qua instituuntur indulgentia in venerationem sacramenti corporis Christi,

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spi-

D *ritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans,*

PLasmatori omnium simul & redemptori Deo omnipotenti laudes debitas; & pro immensis ipsius singulis impensis beneficiis gratiarum actiones a suis fidelibus tunc digne illi exigere credimus, si vota relinquamus, eisdem, quæ ad ipsorum concessa sunt salutem animarum, ut exinde fideles ipsi & corde & animo exultantes, ipsorumque in humilitatis spiritu mentibus præparatis, participes fieri mereantur æternæ felicitatis. Hinc est, quòd nos quarumdam literarum per sanctissimum dominum Eugenium papam IV. super veneratione

E sanctissimi corporis domini nostri Jesu Christi, & adjectione dierum totidem diebus fidelibus cunctis de injunctis eis pœnitentiis per felicis recordationis Martinum Papam V. prædecessorem ipsius sub certis modo & forma relaxatis concessarum, tenorem ad dilecti ecclesiæ filii, &c. supplicantis instantiam; de originalibus ipsius Eugenii literis transsumi, & præsentibus annotari fecimus, qui sequitur in hæc verba,

Euge-

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Excellentissimum corporis & sanguinis domini nostri Jesu Chisti sacramentum, quod, appropinquante passionis ejus hora, dominus ipse signo præcipui, quo nos dilexit, amoris salubriter instituit, ejusque commemorationem sacratissimam jugi mentis exultationem contemplantes, ad hoc inter singulos hujusmodi mercatos sanguine spiritualia dispensare munera votis exposcimus, ut illi condignis assurgentes laudibus sua frequentius ad ipsius venerationem sacramenti corda dirigant, & eo quo habetur corporalis præsentia salvatoris viatico, fructus vitæ complectentes æternæ, cælestia conscendant, ipsum, qui se nobis in edulium tribuit, perpetuo conspecturi. Sane dudum piæ memoriæ Urbanus papa IV. prædecessor noster, ad orthodoxæ fidei corroborationem & exaltationem digne & laudabiliter statuens, ut de tanto sacramento, præter illam quæ dietim in ecclesia fieret, annuatim memoria solemnior & specialior haberetur, & ad celebrandum ejus tam excelsum tamque gloriosum festum, quintam post octavam pentecostes feriam designans, ac Christi fideles quoslibet ad colendum illud donis spiritualibus animare volens, omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui in matutinali officio festi ejusdem in ecclesia, in qua illud celebraretur, interessent, centum; qui vero missæ, totidem; & qui in primis ipsius festi vesperis, similiter centum; qui autem in secundis, totidem; illis vero qui primæ tertiæ, sextæ, nonæ, & completorii horarum officiis, pro qualibet ipsarum, quadraginta; eis autem qui per octavas ipsius festi matutinalibus, vespertinis, missæ, ac prædictarum horarum officiis interessent, singulis octavarum ipsarum diebus similiter centum. Et subsequenter felicis recordationis Martinus papa quintus etiam prædecessor noster, fideles eosdem ad impertienda pro veneratione sacramenti hujusmodi potiora reverentiæ & devotionis exercitia firmare cupiens, singulis ex eis vere pœnitentibus & confessis, qui & quoties in ipsius sacramenti pro festo jejunium, vel loco illius aliud pium juxta suorum consilia confessorum opus facerent, etiam centum: & qui præmissis in ecclesiis, in quibus illa celebrari contingeret, officiis interessent; nec non episcopis, & aliis prælatis superioribus, qui dictis officiis libenter interessent, sed quo minus eis in ipsis ecclesiis interesse possent, pro conservandis suarum dignitatum juribus, & alias tunc legitime impeditis, pro matutinali ducentos, & pro missæ officiis totidem, ac pro qualibet vesperarum etiam ducentos, reliquarum vero videlicet primæ, tertiæ, sextæ, nonæ & completorii festi, octoginta: rursus autem in quibuslibet octavarum diebus pro singulis matutinalium, missarum, & vesperarum, similiter centum; nec non reliquarum horarum officiorum hujusmodi, quadraginta: illis præterea, qui processiones, in quibus ipsum vivificum sacramentum dicto festo juxta præfatarum ritus ecclesiarum deferretur, continuo secuti forent, ac quibuslibet in festo & octavarum diebus hujusmodi pro pace & tranquillitate ecclesiæ missas devote celebrantibus, pro singulis ipsarum, nec non aliis in eodem festo eucharistiæ sacramentum devote sumentibus, etiam centum singulis annis. Profecto vice qualibet eis, qui dum corpus dominicum, communicandis deferretur infirmis, illud cum incenso luminari præcedendo vel sequendo venerarentur, similiter centum. Et qui tunc illud alias a devoti secuti forent, quinquaginta dies de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxarunt. Ac etiam ipse Martinus prædecessor, quod in festo & diebus octavarum hujusmodi in terris & locis ecclesiastico quavis auctoritate suppositis interdicto pulsatis campanis, januis apertis, & alta voce excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis, ut citius reconciliari studerent, admissis, & illis qui causam vel occasionem hujusmodi interdicto dedissent altari tunc nullatenus appropinquantibus, missæ & officia præmissa licite celebrari possent, auctoritate apostolica duxit concedendum. Nos vero, quos interim ad summi apostolatus apicem divina clementia provexit, etiam pro frequentiori veneratione sacramenti, summis gestientes affectibus nostri partes ministerii salubriter impartiri, nec non relaxationes & concessiones, prædictas apostolici robore muniminis notioni ipsorum fidelium committentes, præmissis per eumdem Martinum prædecessorem, ut præfertur, relaxatis diebus, alios totidem dies pariformiter ab ipsis fidelibus consequandos adjicimus per præsentes. Et insuper universos patriarchas, archiepiscopos, episcopos, & alios ecclesiarum prælatos monemus & exhortamur in domino, ac eis per apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandamus, & in remissionem peccaminum injungimus, ut per se vel alios eorum subditos per singulas suarum civitatum & diœcesum ecclesias in dominica feriam & festum prædicta proxime præcedente, salutaribus ad venerationem potissime sacramenti hujusmodi monitis & exhortationibus præsentium, quarum etiam tenor inter matutinales festi, nec non dierum octavarum hujusmodi lectiones recitetur, literarum continentiam & effectum publicare & insinuare procurent, ut ejusdem sacramenti suffragante mysterio subditi & fideles ipsi spiritualium gratiarum uberiori fulciantur augmento, & ab illo, qui se pro ipsis immolavit hostiam, post hujus vitæ cursum ad gloriam perducantur æternam. Verum, quia difficile foret hujusmodi literas singulis exhiberi, volumus, & eadem auctoritate decernimus, quod ipsarum transumpto, manu publica & sigillo alicujus episcopalis vel superioris ecclesiasticæ curiæ munito, tamquam præfatis (si originales exhiberentur) literis plena fides adhibeatur, & perinde stetur, ac si originales literæ forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, septimo Kalendas Junii, pontificatus nostri anno tertio.

Nos igitur volumus, & auctoritate universalis ecclesiæ decernimus, quod tenori hujusmodi ubicumque exhibitus fuerit vel ostensus, & præsentibus in omnibus stetur firmiter, & adhibeatur plena fides, sicut eisdem literis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ notificationis & com-

a Forte, devote, ii.

commonitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc atrentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & universalis ecclesiæ se noverit incursurum.

Datum Basileæ quinto Nonas Julii, anno a nativirate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

XXXIV,

Contra collectores cameræ apostolicæ,

Sacrosancta, &c. *dilectis ecclesiæ filiis, universis & singulis collectoribus & subcollectoribus fructuum & proventuum cameræ apostolicæ, aut universali ecclesiæ debitorum per Germanicam nationem, sive apostolica sive nostra auctoritatibus hincinde constitutis, tam præsentibus quam præteritis & futuris, conjunctim & divisim, salutem & omnipotentis Dei benedictionem.*

QUoniam ab initio congregationis nostræ præcipua nobis cura est recens proh dolor! illud Bohemorum antiquumque Græcorum dissidium prorsus extinguere; (quo autem ordine ad utraque hæc tamquam fortissima efficaces manus jam miserimus, liquido constat universis) sed cum ad ea Spiritus sancti gratia salubriter peragenda diversa & inevitabilia subire oporteat onera expensarum, quæ procul dubio ærarii nostri jam fere evacuatis facultatibus soli supportare nequimus, hinc desuper maturæ considerationis intuentes scrutinio, nedum aurum quodcumque habet ecclesia, sed & cujuslibet catholici corpus & animam pro tanto rednctionis bono censuimus exponenda. Cum itaque pridem inter alia synodica nostra decreta salubriter statuerimus, de cetero occasione annatarum communium, & minutorum servitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut sub quocumque alio titulo, colore vel nomine tam in Romana curia quam alibi, pro ecclesiarum, dignitatum, officiorum & beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque aisecutione, ante vel post, exigi nihil penitus debere aut promitti, quemadmodum in nostro decreto desuper confecto plenius continetur; & nunc solum superest; ut hactenus dicta occasione exacta ad Dei laudem pro ecclesiæ universalis supportandis expensis & oneribus prædictis utiliter expendantur. Idcirco vobis omnibus & singulis conjunctim & divisim in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis sententiæ pœna, quam, nisi mandatis nostris hujusmodi parueritis, ferimus in his scriptis, districte præcipiendo mandamus, quatenus infra viginti dies post præsentationem præsentium vobis conjunctim & divisim, publice vel occulte factam, immediate sequentes, quilibet vestrum ita per se vel alium ad hoc specialiter constitutum ad nos veniendi iter arripiat, & inceptum continuet sine fraude cum quaterno quem de gestis, receptis & expositis per eum in suæ collecturæ aut subcollecturæ officio, toto ejusdem officii tempore conscripserit, dilectis ecclesiæ filiis deputatis nutu nostro desuper per nationem Germanicam calculum, computum & rationem de gestis, receptis & expositis hujusmodi redditurus, soluturusque & præsentaturus fideliter cum effectu eisdem deputatis pecuniam omnem tempore præsentationis præsentium collectam & restantem in hujusmodi officio: & deinde congruentibus terminis apud eosdem acceptandis in eodem officio colligendam pecuniam, de qua a jam obligatis colligenda etiam sub dicta pœna disponat per se vel alios nihilo minus diligenter. Ut autem in his exequendis vobis collectoribus & subcollectoribus prædictis conjunctim & divisim nulli prorsus præstetur impedimentum, universis & singulis personis spiritualibus & sæcularibus, cujuscumque, etiamsi regalis, cardinalatus, vel pontificalis dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, sub dicta excommunicationis latae sententiae, collegiis vero & universitatibus quibuscumque, sub interdicti ecclesiastici, quod etiam in contrafacientes ferimus in his scriptis, pœnis, districte præcipiendo mandamus, quatenus omnem pecuniam pro dicta camera apostolica aut domino papa sive nobis collectam, apud eos aut eorum alterum seu alios * sui mandato forsan depositam, vel alias quomodolibet existentem & deponendam, postquam deposita fuerit, vel alias apud eos extiterit, quam, si quavis etiam apostolica sive dicti domini papæ auctoritate apud eos aut vos sive aliquem vestrum forsan nunc aut in futurum de jure vel de facto arrestata foret, præsentibus omnia & singula mandata, inhibitiones & processus, quascumque censuras sive pœnas ecclesiasticas aut seculares continentia, in contrarium forsan facta vel fienda, cassando, tollendo, irritando & revocando dearrestamus: vobis collectoribus & subcollectoribus, conjunctim & divisim, intra trium dierum spatium a tempore notitiæ præsentium immediate sequentium, tradant & assignent, ac ad nos per dictos deputatos, ut præmittitur, fideliter deferri permittant & adjuvent, nec impedimentum, quodcumque sive qualecumque circa hoc, vel etiam ut nondum collecta pecunia hujusmodi colligatur, & ut præmittitur, deferatur, quomodolibet præstent, aut præstari procurent, quovis quæsito colore, directe vel indirecte, publice vel occulte. At vero si (quod absit) vos aut quisquam prædictorum hujusmodi nostris mandatis non parueritis, vel non paruerit cum effectu, hunc & omnes in contrarium facientes præsentium tenore peremptorie citamus, & absque alterius adminiculo executionis citatum habere volumus, quatenus quadragesima die post notificationem præsentinm sibi publice vel occulte factam, de qua ad hoc jurati nuntii nostri relatione simplici stare debere decrevimus, si dies ipsa juridica fuerit: alioquin prima juridica extunc immediate sequenti coram auditore curiæ cameræ nostræ aut ejus locumtenente, cui desuper & etiam contra obligatos; & non solventes, exemptos & non exemptos, quoscumque, cujuscumque status, gradus, ordinis, val conditionis, ut præmittitur, existant, specialem præsentibus tradimus potestatem, Basileæ in judicio compareant, ad videndum & audiendum se pœnas supradictas incidisse, per eundem auditorem vel ejus locumtenentem declarari, & alias contra se ad fiscalis procuraroris nostri instantiam, ad graviores pœnas & censuras, etiam usque ad privationem beneficiorum & privilegiorum omnium, quæ forsan conjunctim vel divisim obtinent, inclusive absque citatione procedi,

in

in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Datum Basileæ in congregationa nostra generali, VIII. Idus Augusti, anno a nativitate domini 1435.

AMBAXIATORUM

Concilii Basileensis Epistolæ ad diversos scriptæ, tractatusque cum Bohemis ac Græcis habiti.

XXXV.

Epistola missa Bohemis per ambaxiatores seu legatos concilii.

Universis viris ecclesiasticis & toti populo regni Bohemiæ frater Joannes Nider, prior domus Prædicatorum Basileensium, & frater Joannes de Mulbrun, ordinis Cistercienfis, sanctæ synodi Basileensis pro certis suis & præsertim infra scriptis negotiis humiles nuntii, pacem quam secundum Deum optatis.

ETsi cupitæ rei quæque expectatio aliquid ex mora pœnæ contineat, differentius tamen, & potissimum in ea quæ in periculo versatur salutis, multum anxietatis habere videtur admixtum. Cum igitur dicta sancta & inclyta congregatio exortum inter nos dissidium in noxam animarum Christi sanguine redemptarum vergere dolenter conspiciat, & tantam jacturam cum innumeris aliis inde provenientibus damnis & incommodis velut pia mater deplangat, salutemque vestram omni ardenti desiderio (prout ex ipsius digito Dei compositis literis perpendere potestis) expetat & expectet, modicum sibi hactenus fecisse videtur, eo quod universitati vestræ trinas ejusdem continentiæ literas transmisit, nisi quadruplicatis eisdem nos binos cum eis nuntios pro rerum gerendarum expeditiori prosecutione, ne quod tam avide desiderat præter spem longius protrahatur, emitteret. Oblatam ergo a tam piis & pacificis mentibus viam & gratiam, futuri mox in Christo carissimi, ne parvipendatis, sed tamquam ab angelo pacis cælitus annuntiatam reverenter cum præsentibus (quæsumus) accipiatis, & ad componendum ea quæ unitatis & pacis sunt ocius oratores instruire, nuntios confestim dirigite ad nos bona & pura fide. Juxta commissum ac etiam consilium, auxilium, & favorem eorum, de quibus indubiam gerere poteritis fidem, vestris mittendis de tam sufficienti & rationabili securitate veniendi, standi, redeundi. & singula sibi a vobis rationabiliter imposita agendi & prosequendi, nomine & mandato dicti sacri concilii providebimus, quod merito poteritis & debebitis manere hac parte contenti. Et si adhuc cautius & citius providendum ac provide tractandum mittere ad nos huc aliquos decreveritis, cum eis super hoc medio pacificorum in omni mansuetudine & securitate agemus, & ipsorum adventum (si nos de hoc citius certificare curaveritis, usquequo dicti patres & domini nostri de concilio indulgebunt) libenter præstolabimur. Rogamus tamen affectione qua possumus, & hortamur in domino, quatenus pro vestrorum cavenda securitate, pro nostra adinvicem redintegranda in benevolentia so-A cietate, tales & tam rationabiles vias & modos concipere & offerre, & hujusmodi ex adverso oblatos recipere & admittere studeatis, ut evidenter appareat quod ea quæ veritatis sunt bono & decenti ordine quæritis. Absit ut, cum de concordia fidei & simplici intentione intendimus, quocumque * involuto aut contextu verborum quæ juste & rationabiliter expeti, aut secundum honestatem reddi de facili non possint, exigere, aut pacem simulare, bonaque & sanguinem nostrorum aliquatenus amodo sitire, videamur: sed rationabilibus & parabilibus in lenitate contenti ad inveniendum & dandum requiem animabus mutuo conveniamus. Quantocius etiam B fieri poterit, mittite quos missuri estis, ne pro nimia dilatione sanctum & necessarium reformationis opus, de quo inter reliqua principaliter & efficaciter missa ad aratrum manu nunc agitur, aliquatenus retardetur. Melius enim est, & haud dubium salubrius, viriliter se in communi contra vitia, quibus expugnamur, erigere, fœdus cum virtutibus & proximis pacisci, quam sanguinem fundentes, & animas periclitantes, crudeliter se in alterum armare. Exurgamus adhuc, & quæ retro sunt, quantum cum domino possumus, injuriarum & offensarum obliti, Deo reconciliari in ea quæ antea sunt pacis fœdera toto nisu conemur: nec quemquam detineat ad C res caducas inordinata quæque affectio, aut deterreat ex præteritis, qualitercumque gestis, inflicta forsan & non * parata passio. Si ipsi condicenda inter nos pacta bona fide servaveritis, non erit qui ex vobis quemquam injuste aliquatenus offendat, cum omnes, qui in Christianismo sunt, securitatem, quam in verbo præfati concilii pollicentur, indubitanter præstabunt. Confidenter ergo venire in domino, nihil hæsitantes, confidimus, quoniam si secundum depositionem, qua concilium sumpsit in tectis & simplicibus viris, & ordinato procedendi modo exordium, vestra cooperatione, si opportune veneritis (relictis sive concordatis reliquis, quibus a nobis u-D trimque discrepare videmini) formationem disciplinæ ac morum, in nimium, proh dolor! in populo Dei collapsorum, cum bonæ voluntatis hominibus, puta & simplici intentione promovere curaveritis, mundus de fructu gloriosorum hujusmodi laborum lætabundus prosperabitur, & votivum in virtutibus & donis gratiæ sumet incrementum, ac in pace tandem bona pectoris & tempore, æternæ pacis auctorem concordi & jubila voce laudabit: quia malis pœnalibus, quibus nos, ne flamma vitiorum exuberet & exuperet, clementer hucusque pungi permisit, & profectum nostrum, sicut novit, dignanter promovit, ac cum tentatione proventum salutarem effecit, E ut seminantes in lacrymis, meritorum manipulos proferentes, præmia gloriæ in patria metamus gaudentes. Præstet homo natus & datus nobis parvulus Jesus Christus dominus noster, qui ut nos unanimes & gloriosos in domo sua efficeret, seipsum usque ad infima carnis nostræ & ignominiam crucis exinanivit, suaque tanta & inaudita a sæculis humilitate nomen, quod est super omne nomen, in quo & nos salvos fieri oportet, promeruit. Humiliemus & nos, mitis præceptoris vestigia imitantes, animas nostras, non alta sapientes,

sed

* involucro.

* pacata.

sed simplicibus consentientes, ac ea, quæ recta, quæque vera & sancta sunt, sine invidia alter alteri communicemus, & jucundam procul dubio (prout in via datur) vitam agemus, quam vitæ jucunditatem nulla usquam perituræ rei quamlibet lata possessio poterit recompensare. Speramus, sicut oramus & optamus, quia novus agnus, immo novus ipse omnis laudatæ novitatis promotor, novum vobis spiritum, pro sua laude, vestra salute, & fidelis populi nova de vestra ad se in pace accessione lætitia, misericorditer inspirabit, ut sic bonis & donis ejus exhilarati & infusi, gratum nobis super præmissis, sicut desideramus, & anheli expectamus, responsum pro vestra urbanitate quantocius demandetis.

Datum Nurembergis, sub impressione sigilli nostri fratris Joannis prioris memorati, quo & ego frater Joannes Mulbrun in testimonium præmissorum secum utor ad præsens, die quinta Januarii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

XXXVI.

Epistola legatorum concilii Basileensis in Nureuberga existentium ad Bohemos directa.

AMpliorem, spectabiles viri, redintegrandæ inter nos pacis spem vestris e literis concepimus; supplices proinde dominum rogantes, quatenus quod salubre in vobis utrimque pro sua laude, & nostra adinvicem renovanda in sinceritate fidei dilectionis unanimitate, incepit, ipso, qui vinculum est & osculum pacis, perficiat, perfectumque insolubiliter firmet. Et ut flagranti, qui in nobis est hac parte, affectui qualicumque pro viribus effectu respondeamus, parati sumus (ut repetitis) caritativum vestrum & finale (ut verbis vestris utamur) in destinatum diem non modo patienter, sed & gaudenter præstolari responsum; nihil dubitantes quin & hæc sacrosancta Basileensis synodus, digesto vestrorum scriptorum audito tenore, laudabit & probabit eum, vestramque excusationem, tamquam rationabilem, favorabiliter admittet, & promissum responsum æquanimiter expectabit. De procuranda vero vestrarum literarum bajulis ac nuntiis securitate circumspectis & providis viris consulatus Egrensis, tamquam viris reconciliationis, & fidis hac parte mediatoribus, confidenter pro parte dicti sacri concilii scripsimus, supplicantes, quatenus hujusmodi singulares & simplices vestros ad nos dirigendos nuotios eo quo requisierint, aut opus fuerit loco favorabiliter & pacifice recipiant, & salvos ad nos usque perducant. Nobiscum autem, quamdiu commissa negotia flagitabunt, inoffensi manere poterunt, & licentiati deinde ad vos salvi, ut indubitanter speramus, redire. Si quid amplius hojusmodi portitorum assecuratio deposcat, apud dictos dominos de Egra requirat. Et credimus quod in hoc vestræ providentiæ ac vestris non deficient, etiamsi in se onus ad literas vestras præsentandas ipsi assumere non deberent. Postquam autem insigoes & celebriores ad dictum concilium ad nos mittere decreveritis oratores, tunc juxta consilium & auxilium potentum & principum, qui se ad hoc hactenus

A nobis, ex parte memorati concilii requirentibus, benevolos & obsequiosos obtulerunt, & a modo (ut confidimus) exhibebunt, taliter providere conabimur, ut secundum condicenda intet nos pacta, & humanam conjecturam, merito remanere debeatis hac parte contenti; hoc solum caritate non ficta nec subdola suasione commonentes, ut salutis acceptabile tempus fructuosis mutuo & expeditis tractatibus redimamus. Sicque nos ad alterutrum non fronte minaci vultuque torvo, sed placatis & placidis animis exhibeamus, ut non in vanum nobis hoc sero (quod absit) plangamus dilapsum.

Datum Nurembergis, XII. Februarii, an-
B no 1432.

XXXVII.

Sequuntur certæ promissiones factæ per ambasiatores sacri concilii.

NOs, *&c.* sacrosanctæ generalis synodi Basileensiis in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentantis, ad serenissimum imperatorem Romæorum & reverendissimum patriarcham Constantinopolitanum ambasiatores & nuntii, ad ea quæ in dicta sancta synodo pro nnione ecclesiarum Christi perficienda conclusa sunt exequendum
C specialiter destinati, ejusdem sanctæ synodi ad ea quæ pacis sunt & unitatis, firmum propositum cognoscendum vice & nomine ejusdem, tenore præsentium literarum, promittimus dare & cum effectu exhibere, quam citius fieri poterit, vel saltem per galeas, quæ venturæ sunt, pro recipiendo ad concilium venientes serenissimum imperatorem & reverendissimum patriarcham, præfata capitula, quæ in eadem Basileensi synodo pro pace & unione ecclesiarum Christi hincinde conclusa sunt & firmata sub bulla plumbea consueta dictæ sanctæ synodi, & sub tenore de verbo ad verbum, qui sequitur & est talis: Sacrosancta, *&c.* Quia ambasiatores nostri, *&c.*

D Item promittimus nomine ut supra dare præfatis serenissimo imperatori & reverendissimo patriarchæ quam citius poterimus, vel saltem per præfatas galeas salvumconductum sub bulla (ut præmittitur) & sub tenore de verbo ad verbum, qui sequitur: Sacrosancta, *&c.* Quia auctore domino, *&c.*

Item promittimus, quod dicta sancta synodus procurabit salvosconductus similiter per galeas destinando præfatis serenissimo imperatori & reverendissimo patriarchæ a dominis civitatis & patriæ, in quibus futura universalis & œcumenica synodus Deo auctore celebrabitur. Et similiter ab omnibus dominiis & territoriis obedientiæ ecclesiæ nostræ occidentalis, per
E quæ sive eundo sive redeundo transituri sont, munitos & roboratos modo consueto patriarum & dominiorum, firmiori modo quo fieri poterit, tenoris qui sequitur, & est talis, *&c.*

Item promittimus, quod dicta sancta synodus Basileensis sub bulla sive in bulla salviconductus, dandi (ut præmittitur) per eamdem sanctam synodum, declarabit decem capitulis contentum in decreto, ubi dicitur, Item quod in omnem eventum prædicta omnia utique adimpleantur, debere intelligi, vel

vel intelligendum fore, sive unio sequatur, sive non, in dicta sancta synodo oecumenica, &c. In quorum omnium, &c.

Datum Constantinopoli in monasterio sancti Georgii protunc habitatione nostra, xxv. Novembris, anno a nativitate domini 1435.

XXXVIII.

Copia promissionis eorumdem ambasiatorum.

Nos frater Joannes de Ragusio, ordinis fratrum praedicatorum, professor, & in sacra pagina magister, Henricus Menger decretorum doctor, canonicus Constantiensis unus ex ambasiatoribus sacrosancti generalis B concilii. Basileensis, & Simon Fieron in sacra theologia baccalaureus, canonicus Aurelianensis, circa procemium dicimus, quod nunquam fuit de intentione sacri concilii per aliqua verba in dicto procemio posita diminuere honorem ecclesiae orientalis aliquo modo: nec ex aliquibus verbis in eo positis debet aliquis scandalizari. Dicimus ulterius, quod si ambasiatores ipsorum vel ante promulgationem decreti vel post, aut in recessu eorum fecissent aliquam mentionem de dicto procemio, vel de aliquibus in eo contentis, per sacrum concilium debitum fuisset appositum remedium. Verumtamen quia non placuit dictum procemium, nec placet dominis ecclesiae orientalis, C nos cognoscentes ferventissimum desiderium & promptissimam voluntatem, sanctamque intentionem dictae sanctae synodi ad unionem & pacem ecclesiarum Christi, contenti sumus & promittimus, capitula in eadem sancta synodo conclusa dare & exhibere sub bulla plumbea sacri concilii, & sub tenore, prout in literis nostrae promissionis continetur,

Ego Joannes de Ragusio, &c. *subscripsi me manu propria*, &c.

Ego Henricus Menger, &c. *subscripsi me manu propria*, &c.

Ego Simon * *Freron*, &c. *subscripsi me manu propria*, &c.

* Supra scribitur *Fieron*.

XXXIX.

Propositio ambasiatorum concilii Basileensis facta Constantinopoli coram serenissimo imperatore Graecorum.

PRIMA PARS.

Majestas vestra, serenissime imperator, licet omnium virtutum officii dedita sit, & totius honestatis moribus adornata, nihil tamen regali dignitati vestrae decentius est, nihil imperiali vestrae majestati amplius convenit, quam procurare pacem ecclesiae sanctae E catholicae. Neque enim (ut egregius doctor Augustinus ait) Christianos reges vel imperatores felices esse dicimus, quia diutius imperant, vel quia filios suos regnantes & imperantes placida morte relinquunt, vel quia hostes reipublicae potenter domant: quoniam haec & alia hujus vitae aerumnosae munera sive solatia gentiles & infideles principes a Deo frequenter obtinent, qui tamen non pertinent

A ad regnum Dei, quo tendere debent principes catholici. Sed felices reges & imperatores Christianos esse dicimus, si juste imperant, si Deum timent, si Deum colunt, si Deum diligunt, si potestatem eis a Deo datam ad dilatandum cultum Dei divinae majestati servire faciunt. Felicem vero non immerito dixerim animam genitoris vestri piae & recolendae memoriae, qui pro fide catholica & pace ecclesiae diebus suis plurimum laboravit, Italiam, Franciam, Angliam, & plurima alia Christianitatis regna pro sancta unione ecclesiae occidentalis & orientalis laboriosissime peragravit. Et licet diebus suis illam videre non potuit, tamen desideriorum suorum meritum laborum praemium suorum non perdidit apud Deum. Felix etiam non immerito dici potest majestas vestra imperialis, felix (inquam) nunc spe futurae beatitudinis, postea per gratiam Dei re ipsa futura, pro eo quod zelum Dei habet ad pacem ecclesiae Dei catholicae. Scimus enim quod majestas vestra summos pontifices nostros, praesertim dominum Martinum bonae memoriae, nec non sanctissimum dominum modernum solicitavit, & per plures ambasiatas requisivit, ut hoc nefandum schisma inter ecclesiam occidentalem & orientalem de medio tollerent, per quod fides catholica tantam jacturam patitur, quod infideles totam pene terram Christianorum occupare videntur. Sed ubi fructus laborum vestrorum, serenissime imperator? Cur carissimus genitor vester pacem ecclesiae videre non potuit, qui pro ea (sicut praedictum est) tot labores sustinuit? Certe ratio fundamentalis omnium per nos dicendorum haec est, quoniam materia dissidii inter Graecos & Latinos non potest tolli, nisi per viam generalis & universalis concilii. Et quoniam summi pontifices nostri tollere illud ex seipsis sine concilio generali conati sunt, ideo ad pacem ecclesiae proficere non potuerunt. Petierunt ob hanc causam prudentissime & quasi Spiritu Dei loquentes in sacro concilio Basileensi oratores insignes majestatis vestrae, videlicet dominus Demetrius, Isidorus abbas monasterii sancti Demetrii, & Joannes a Dissipatus, fieri concilium oecumenicum, id est universale, ex utraque ecclesia occidentali & orientali congregatum, duo coram patribus praefati concilii constanter affirmantes: Primum, quod absque tali concilio oecumenico non posset tolli dissidium. Secundum, quod si fieret, ipsa unio, ut sperabant, votivum sortiretur effectum. Quoniam quidquid per utramque ecclesiam ibidem congregatam esset Deo inspirante diffinitum, firmiter crederetur, & usque in futura semper saecula integre & inviolabiliter teneretur. Narraverunt etiam devotionem grandem, quam majestas vestra imperialis semper habuit ad pacem ecclesiae. Retulerunt etiam ferventissimum zelum, quem reverendissimus in Christo pater dominus patriarcha Constantinopolitanus gerit pro sancta unione; cujus devotionis non parva indicia dedistis, quando rogati per dominum episcopum Sudensem & magistrum Albertum de Crispis ambasiatores sacri concilii, ut oratores vestros ad praefatum destinaretis concilium, libenter assentientes, vos viros insignes ad hoc sanctum opus unionis conficiendum designastis, quibus honorifice receptis, &c. & in concilio au-

a Pro Dishypatus.

inter cetera, quod si sacrum concilium nollet secundæ viæ. quæ hic fuerat conclusa, annuere, mallet persistere in prima via conclusa in Basilea; si opus esset, faceret se deferri in humeris, & propter mandatum datum primis ambasiatoribus, & jusjurandum, non discederet a promissis & conclusis. Sed & dominus Christophorus Garatotus orator sanctissimi domini nostri, qui illis diebus Basileam venerat, deportavit literas apostolicas ad sacrum concilium, in quibus sanctissimus dominus noster totum hoc sacrum negotium concilio remittebat: cujus optioni commisit; ut quam vellet viam eligeret, vel conclusam primo in Basilea, vel aliam hic in Constantinopoli conclusam: & quidquid in his per sacrum concilium deliberaretur ipse approbaret. Tandem igitur ipsum sacrum concilium, & ipsi oratores majestatis vestræ primam viam iterum firmaverunt, & determinaverunt illam prosequi, donec, Deo auctore pacis largiente, per istam viam pax reddatur ecclesiæ sanctæ. O felix hora, qua dici poterit Græcorum & Latinorum ecclesia una! O beatos oculos, quibus dominus dabit statim videre unionem! Sperant patres in sacro Basileensi concilio congregati diebus suis videre pacem ecclesiæ, pro qua orant sine intermissione. Quoniam vos & nos magnum zelum pacis habuisse ostendimus, quid superest, nisi ut bonam voluntatem per operis evidentiam ad consummationem usquequaque perducamus? Majus quod in hac re sit bona voluntas est: hanc utraque pars se habere asserit, & signis evidentibus comprobavit. Apponamus jam manus ad executionem operis. Intentio enim sacri concilii Basileensis est, ut ex parte sua non pereat unus apex vel unum jota de lege sui decreti. Quare etiam majestas vestra debet manus apponere ad hoc opus sanctissimum perficiendum, cum jam tempus habet opportunum: *ne forte*, juxta verbum salvatoris, *veniat nox*, *in qua nemo possit operari*. (Joan. 9.) Timendum est enim valde quod, si noluerimus hoc bonum operari dum tempus habemus & possumus, illud alio tempore non possimus cum voluerimus, Turcis, Tartaris, Saracenis, & aliis infidelibus justo Dei judicio occulte Christianos ita prementibus, ut etiam ad inchoandum hoc opus aspirare fas non sit. Ex quibus omnibus majestas vestra imperialis potest perpendere, quod ex justa causa & rationabili sacrum concilium dimisit secundam viam quæ fuerat conclusa hic in Constantinopoli, intenditque primam viam prosequi ad honorem omnipotentis Dei. Et hæc est secunda pars orationis nostræ. Dominus Simon consummabit.

Tertia pars ejusdem propositionis.

MEministis, (ut opinor) serenissime imperator, verbi quod ex ore imperiali processit. Promisistis in animam genitoris vestri bonæ memoriæ, & in animam vestram, nec non per fidem, quam princeps catholicus tenere debet & servare, gratum ratumque habere quidquid oratores vestri pro sancta unione ecclesiarum Christi cum sacro Basileensi concilio concluderent, sicut patet ex tenore chrysobuli vestri. Quapropter vestram exhortamur in domino imperialem majestatem, & petimus, quatenus majestas vestra, & etiam reverendissimus dominus patriarcha, velitis in personis propriis jurejurando & per bullas auream & plumbeam more solito ratificare, &, quantum in vobis est, executioni demandare ea omnia quæ per oratores vestros plenissimo mandato suffultos in publica sessione cum ipsa sancta synodo unanimiter vosipsi conclusistis, & in altari celebrata missa de Spiritu sancto, super sanctis evangeliis solemniter firmastis. Secundo petimus, cum tempus in decreto statutum effluxerit, ne circumstantiæ rerum impediant hoc tam sanctissimum negotium, quatenus debitum tempus statuatur pro executione conclusorum, in quo majestas vestra possit exequi quod juravit, & ecclesia nostra operari quod promisit, præsertim quia, si tempus effluxerit, culpa vestra nulla fuit. Quoniam firmiter credimus, quod si vestra majestas notitiam habuisset eorum quæ in Basilea facta fuerunt, nullo modo aliam viam attentasset. Et ex alio capite majestas vestra totaliter immunis est a culpa, quia putavit quod sacrum concilium consentiret in secunda via. Similiter neque fuit culpa sanctissimi domini nostri, quia licet sanctitas sua misisset huc dominum Cristophorum ad tractandum pacem occidentalis & orientalis ecclesiarum, tamen hoc totum negotium remisit ad sacrum concilium. Sed nec ipsa sacra synodus peccavit, quia ad exequendum decretum suum semper parata est, & erit. Pro cujus etiam executione nos oratores suos huc transmisit. Quid ergo? Zelus domus Dei hoc fecit, ut eodem tempore plures concurrerent sequentes doctrinam evangelicam: *Simile est regnum cælorum homini quærenti bonas margaritas: inventa autem una pretiosa, vendidit omnia quæ possidet, & comparavit eam.* (Matth. 13.) Postremo, serenissime imperator, sicut in mandatis habemus, petimus locum opportunum ad celebrandum concilium œcumenicum, in quo pax ecclesiæ votivum sortiatur effectum. Et dicimus quod secundum dispositionem Christianitatis, prout his diebus, proh dolor!, disposita esse cernitur, non est locus aptior ad celebrandum hujusmodi concilium œcumenicum, quam civitas Basileensis. Utinam rationes congruentiæ possem majestati vestræ lingua Græca exprimere, quoniam apud vos melius resonarent, quam in Latino sermone. Sed lingua deficit, regio vetat, parentes minime docuerunt: verum si lingua deficit, caritas magis inardescit. Quemadmodum enim sol, cum nube tegitur, exterius non lucet super terram, sed interius ardet in cælo; sic cum majori loquimur caritate, quanto magis lingua nescit uti Græco idiomate. Ceterum plures occurrere possent circa materiam loci opportunitates, quas longum esset enarrare: sed ex multis quinque colligimus, quas imperiali majestati vestræ proponere volumus. Prima sumitur ex quiete loci, quoniam illa regio est pacifica, & quieta & tranquilla, & per consequens aptissima ad tractandam pacem ecclesiæ, sicut scriptum est, *In pace factus est locus ejus*, (Psalm. 75.) propterea concilium œcumenicum, cui Spiritum sanctum oportet assistere, omnino fieri in hujusmodi loco tranquillitatis & pacis. De ceteris vero partibus Christianitatis, quod dolenter rescrimus, omnes fere guerris lacerantur, atque etiam consummuntur, &c. Sola illa civitas & regiones circumstantes, quæ super

Rhenum fluvium protenduntur, tranquillitate A gaudent & pace: quare civitas illa locus eſt aptiſſimus ad celebrandum concilium œcumenicum pro conſequenda unione eccleſiæ. Secunda ratio fundatur in libertate, quæ debet in concilio œcumenico eſſe: petiiſtis per oratores veſtros ut concilium veſtrum futurum ſit liberum, ita quod unicuique liceat dicere votum ſuum ſine rixoſa contentione, Quanta autem ibi ſit libertas loquendi, conſulendi, deliberandi, concludendi, ſciunt ambaſiatores majeſtatis veſtræ, qui in civitate Baſileenſi longo tempore ſteterunt, ſi civitas illa eſt civium concordia & unitas. Baſilea enim inter ceteras civitates civitas proprie appellatur, quia a ſe regitur, & cives nulla partialitate B dividuntur. Amicitia principis ibidem dominantis neminem allicit, neminem opprimit timore, tantaque eſt ibi libertas, quod etiam inimici eccleſiæ, quando ibi acceſſerunt, maximam potiti ſunt libertatem. Accedit tertia ratio, quoniam congruum eſt ut, ubi hoc ſanctiſſimum negotium accepit initium, ibi perficiatur: exhibitio enim rerum præteritarum indicium eſt futurarum. Et ideo ſi in loco illo fiet concilium œcumenicum ubi tractatus pacis habuerunt exordium, ſperandum eſt magis quod unio eccleſiarum Chriſti votivum ſortietur effectum. Quarta ratio reſpicit fertilitatem patriæ: quoniam ubicumque celebrabitur concilium œcumenicum oportet ibi- C dem maximam multitudinem gentium convenire: convenient enim ibi ſummus pontifex, cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, & prælati ceteri eccleſiæ noſtræ occidentalis; convenient reges, & principes, & ambaſiatores abſentium principum; conveniet etiam ſerenitas veſtra cum patriarchis & prælatis, regibus & principibus eccleſiæ orientalis. Quomodo poſſet hæc multitudo vivere, niſi locus abundaret maxima fertilitate? Tanta eſt autem fertilitas patriæ & Baſileenſis regionis, quod concilium generale ex latere totius eccleſiæ noſtræ jam per quinquennium ſuſtinuit. Unde ſicut Baſilea eſt in medio totius obedientiæ noſtræ, ſic vere præ ceteris D fertilior locus eſt de ſe, & ad illum tamquam ad centrum confluunt bona undique ab omni alia regione.

Ultimo amœnitas loci non parum videtur ad rem pertinere, quoniam in præfata civitate Baſileenſi tanta eſt ſerenitas aeris, quod nunquam aut raro ſubjicitur peſtilentiæ. Quæ cum ſit contagioſa infirmitas, ſolet concilia generalia & regionalia ſine fructu diſſolvere. Petimus igitur, ſereniſſime imperator, quatenus majeſtas veſtra illum velit eligere locum, ut abſque omni impedimento celebrari poſſit concilium œcumenicum. Et ecce nos offerimus pro parte ſacri concilii ad executionem decreti, donec, largiente domino, pax reddatur E eccleſiæ Dei, præſtante domino noſtro Jeſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Proœmium decreti, quod non placuit imperatori dicto.

SICUT pia mater pro filiorum ſalute ſemper anxia eſt, nec unquam quieſcit, donec, ſi qua inter ipſos diſſenſio ſit, ſopita fuerit: ſic multo amplius ſancta mater eccleſia, quæ filios ad perpetuam vitam regenerat, omni conatu laborare conſuevit, ut omnes qui Chriſtiano nomine cenſentur, ſublato omni diſſidio, eamdem fidei unitatem, ſine qua ſalus eſſe non poteſt, fraterna caritate cuſtodiant. Quamobrem hujus ſanctæ ſynodi ab initio ſuæ congregationis præcipua cura fuit recens illud Bohemorum antiquumque Græcorum diſſidium prorſus extinguere, & eos nobiſcum in eodem fidei & caritatis vinculo perpetuo copulare.

Articuli ambaſiatorum concilii Baſileenſis.

PRIMUS punctus eſt de ratificatione eorum quæ geſta ſunt, quod videlicet ſereniſſimus imperator & reverendiſſimus dominus patriarcha velint propriis in perſonis jurejurando, & per bullas auream & plumbeam, more ſolito ratificare ſolemniter, & executioni demandare, quantum in ipſis eſt, ea quæ ipſi in ſancta ſynodo Baſileenſi per ſuos ſolemnes oratores pleniſſimo mandato fulcitos in publica ſeſſione cum ipſa ſancta ſynodo unanimiter concluſerunt, & in altari, celebrata miſſa de Spiritu ſancto, ſuper ſanctis evangeliis & Cruce dominica jurejurando ſolemniter firmaverunt.

Secundus punctus eſt de tempore: quia cum tempus in decreto ſtatutum & expreſſum, non defectu ſacri concilii, aut ipſorum dominorum imperatoris & patriarchæ, ſeu ambaſiatorum eorumdem, ſed aliis ex cauſis jam effluxerit, neceſſe eſt ut pro executione concluſorum tempus debitum & competens per utramque partem ſtatuatur.

Tertius punctus eſt de loco Baſileenſi, quod videlicet præfati ſereniſſimus imperator & reverendiſſimus patriarcha multis ex cauſis dignentur & velint aſſentire, quod concilium univerſale & œcumenicum, quod condictum eſt celebrari, in civitate Baſileenſi celebretur.

Quartus punctus eſt de executione decreti, quod videlicet miſſi ſumus ad præſentandum præfatis ſereniſſimo imperatori & reverendiſſimo patriarchæ decretum concluſorum in publica forma cum plumbea bulla præfati ſacri concilii Baſileenſis, & quantum attinet ad dictum ſacrum concilium, ad inchoandum executionem decreti ejuſdem, & concluſorum contentorum in eodem decreto.

Alii articuli imperatoris Conſtantinopolitani.

PRIMO dicimus & volumus ut proœmium decreti alias lectum & intellectum totaliter tollatur, vel ad minus corrigatur tali modo, ut poſſimus remanere in hoc contenti, & omnis mala & ſcandaloſa ſuſpicio removeatur, quæ poterit per illud proœmium in animis quorumdam exoriri.

Secundo, ſi (quod abſit) unio & concordia eccleſiarum Chriſti non ſortiatur effectum, ſed recedamus ex illis partibus diſcordes & diviſi, ſicut non ſumus, quod non afferatur nobis propter hoc aliquod impedimentum, damnum, vel aliquod hoſtile quovis modo ex parte ſanctæ Romanæ eccleſiæ, imo ut fiat reditus noſter ad has partes cum iiſdem honoribus, diſpoſitionibus, favoribus, cum quibus illuc acceſſuri ſumus. Et faciat nobis pars ſanctæ Romanæ eccleſiæ omnia quæ

quæ pertinent ad reversionem nostram in tali A atiam casu, sicut si fieremus concordes & uniti, ut in Deo speramus.

Tertio, si contigerit aliquos dominos reges & principes non adsuisse tali synodo, nec vere nec repræsentative, propter aliquas causas, tam ex partibus nostris quam occidentalibus, quod hoc non intelligatur, nec habeatur pro defectu aut reversione conventorum & conclusorum, vel ipsius rei, & solicitandæ sanctissimæ unionis.

Quarto, quod in civitate vel regione, in quibus debeat, Deo auctore, dictum œcumenicum concilium celebrari, & in aliis civitatibus ac regionibus Romanæ ecclesiæ subjectis, veniando, stando, redeundo, nos B & omnes nostri nullum habeamus impedimentum, gravamen, nocumentum, vel quodcumque malum ab aliqua persona, tam ecclesiastica, quam sæculari, proprie vel communiter, palam vel occulte ex quacumqua occasione.

Quinto & ultimo, quod si aliquis vel aliqui de quacumque natione, & cujuscumque fortunæ & qualitatis, ea illis qui ex parte nostræ acelesiæ ibidem accessuri sunt, in aliquo peccaret, judicium illius peccati spectet ad nos & nostram partem, & pœna etiam illius determinetur nostra discretione; & non habeat super hoc, nec possit aliquid facere pars occidentalis ecclesiæ subjectorum nostro- C rum.

Alii articuli responsorum ambasiatorum concilii.

AD primum dicimus, quod nunquam fuit de intentione per procemium decreti injuriari aliquo modo ecclesiæ orientali, nec ex ipso sane intellecto (ut declaratum est) potest vel debet aliquis juste scandalizari.

Item dicimus, quod si ambasiatores ipsorum vel ante promulgationem decreti, vel post, aut in recessu ipsorum fecissent aliquam difficultatem de dicto procemio, per D sacrum concilium debitum fuisset appositum remedium.

Dicimus ulterius, quod non est in potestate nostra, dictum procemium tollere, aut corrigere, sive mutare, aut aliud facere, tum quia non habemus sigillum aut plumbum concilii, tum quia illius est tollere, corrigere sive mutare, cujus est condere. Postremo, quoad hunc primum articulum dicimus, quod propter prædictum procemium nullo modo tantum bonum est omittendum, aut aliquo modo differendum. Et offerimus nos ad omnia remedia rationabilia nobis possibilia.

Ad secundum dicimus, quod si loquatur articulus de eapensis honestis, clarum est ea E tertio & decimo capitulis ipsius decreti. Et si ampliori declaratione indiget, parati sumus ad declarandum, *&c.* Si autem de securitate loquatur, providebitur per salvumconductum.

Ad tertium, quod de regibus, principibus ac dominis, & principalibus ecclesiæ prælatis, consentire non possumus, quin saltem intersint repræsentative, ut patet ex primo capitulo decreti, & ex declaratione: Quid est synodus universalis & œcumenica. Nam inter alia dicitur in primo capitulo: Similiter

venient ex omnibus regnis & dominiis, quæ subjiciuntur ecclesiæ Græcorum, cum plena potestate & mandato vallato juramento & aliis clausulis opportunis, tam ex parte sæcularium dominorum, quam prælatorum.

ORATIONES ALIQUOT IN, SEU PRO IPSA BASILEENSI SYNODO, CONTRAQUE, VEL AD IPSAM HABITÆ.

XL.

Collatio eximii decretorum doctoris magistri Joannis de Bachenstein facta coram domino nostro sanctissimo in Florentia.

BEATISSIME pater, exigeret præsentia vestræ beatitudinis in primo dicendorum alloquio orationem ornate compositam matureque digestam, quæ sanctitatis vestræ dignitatem, clementiam, aliasque virtutes & dotes summas in medium adduceret, & rem ipsam Deo gratissimam, & hominibus salutiferam, de qua paulo post dicturus sum, peroraret. Quis autem eloquentiæ princeps aut Tullianæ sapientiæ præsulatum supremi vicarii Jesu Christi modico & inculto sermone ad plenum explicare poterit? Profecto mearum virium, sed & sublimioris ingenii, transcendit facultatem. Rem insuper illico subjiciendam veritatis nitori submissam video, ratusque non sum eam verborum lenocinio indigere. Canon mihi locupletissimus testis est, eum supervacuis laborare impendiis qui solem certat facibus adjuvare. Quoniam igitur gratiae plenitudo adjectione non indiget, nec ulla requirit commendationis argumenta, immorari in ea re verborum fucatis coloribus amplius non putamus. Na autem usque ad fastidii necessitatem mea sa extendat praefatio, ad conceptam materiam orationem converto, non tamen de propria virtute, sed de munere largitoris illius qui dat omnibus affluenter, & non improperat, confidens. Verum, pater beatissime, cum parens noster ille solus & unus Deus gloriosus fingeret animal rationale, ipsum ex humo sublevatum ad contemplationem sui artificis erexit, & solus homo est qui res cælestes accepit, spectare eum Deus cœlum voluit, ut religionem ibi quærat. Apparet non esse rationis humanæ, postpositis divinis ac humanis præceptis, opes terrenas, quæ plerumque curvant animal rationale, venerari. Cum autem, pater beatissime, gloriosissimi pontifices antecessores vestræ beatitudinis magni, justi, in cælestibus rebus experti, summa religione Deum adorabant, justitiæ cultum colebant, in omnibus Deum præsentem esse putabant, decreta sacrorum conciliorum in summa reverentia ac veneratione habere solebant, & a subditis observari faciebant; adeo etiam ut beatus Gregorius tantæ beatitudinis ac scientiæ pontifea quatuor concilia generalia universalia sicut quatuor libros evangelii professus fuerit, scilicet Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense. Ratio: Quia in his, velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura consurgit, & cujuslibet vitæ atque communis actionis norma existit. Et cum universali sint consensu constituta,

se & non illa destruit, quisquis præsumpserit absolvere quos ligant, aut ligare quos absolvunt. Clarum autem est, juxta Gelasii papæ sententiam, quod eadem veneratione & decreta aliorum conciliorum custodienda & recipienda sunt. Nedum autem dicta quatuor generalia concilia, cum suis sequentibus, solummodo quoad fidem beatus Gregorius se venerari fatetur, sed etiam quoad reformationem, quando subjungit, dicens: Quia in his cujuslibet vitæ atque communis actionis norma existit. Constat autem, & luce clarius apparere potest, quod juxta sacri concilii Constantiensis decretum, quemlibet, etiamsi papali præfulgeat dignitate, decretis sacrorum conciliorum obedire debere in his quæ pertinent ad fidem, schismatis extirpationem, & reformationem ecclesiæ in capite & in membris, & pertinentium ad ea. Et si gloriosissimi pontifices ea destruere, quæ antecessores sui statuerunt, erubuerunt; multo magis decet & expedit, quinimo necessarium foret, sanctitatem vestram eorum vestigiis inhærendo, decreta sacrorum conciliorum summa cum veneratione observare, & observari facere, & custodire. Sicque, pater beatissime, si priscorum sacrorum pontificum magnifica opera sanctitas vestra attendit, summo studio conabitur gloriam suam triumphalem suis posteris & universo orbi relinquere profuturam. Neque sanctitatem vestram retrahat levis occasio: quinimo divinæ necessitudini satisfaciet, si grato studio suo adminicula misericorditer petenda ecclesiæ Dei feliciter condonabit. Non injustum petimus, non sanctitatem vestram maximis præliis & certaminibus confligere rogamus, non insuperabiles montes transitura, non ampla terrarum spatia vasti orbis lustrare, sed ut sancta catholica ecclesia favoribus benignis participata, bonos felicitatis suæ conventus in perpetuum memoriales conquirat gloriose. Nunc autem, pater beatissime, de vestræ sanctitatis benedictione ad rem specialius descendam, alia injuncta posteris temporibus explicaturus,

Considerans itaque sancta catholica ecclesia, per sacram synodum Basileensem repræsentata, reformationem ecclesiæ Dei in capite & in membris universo orbi summe esse necessariam, & ad eam perficiendam creberrimis literis sanctitatem vestram magna cum caritate & solertia propulsatam fuisse, in nomine Spiritus sancti paracleti, magnis ac variis impedimentis intervenientibus, sua saluberrima promulgavit decreta. Cum autem, pater beatissime, ob eorumdem transgressionem magna scandala in ecclesia Dei præteritis temporibus exorta sint, &, nisi accuratius provideatur, timendum foret majora scandala intolerabilia ac schismata graviora suboriri, maxime autem propter non observationem decreti de electionibus, ob quam transgressionem paucis temporibus elapsis sequi poterit perniciosissimum schisma in ecclesia Dei, periculosius quidem quam fuerit aliud noviter extinctum. Illud namque dividebat ecclesiam in duas partes. Sed si sanctitas vestra non servaret decretum de electionibus per sacrum concilium promulgatum, timendum foret quod infra decem aut quindecim annos sancta ecclesia catholica divisa reperiatur in tot partes, quot sunt diœceses. Proximis insuper diebus, cum ambasiatores sacri concilii Francfordiæ in solemni conventione sacri Romani imperii principum Alemanniæ & electorum essent constituti, audiverunt gravissimas querelas maximaque scandala exinde evenire. At statim vero expost Coloniensis & Moguntinensis archiepiscopi querulosas literas de novo sacro concilio transmiserunt, postulantes humiliter & devote, quatenus sacrum concilium super observantiis decreti de electionibus ante sui dissolutionem dignaretur apponere remedium opportunum. Quamvis autem, pater beatissime, superioribus temporibus sacrum concilium per honorabilem dominum abbatem sanctæ Justinæ, & demum per duos reverendissimos sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, pro observandis decretis editis & edendis sanctitatem vestram requisiverunt, nunc vero per duos humiles dictæ sacrosanctæ synodi oratores rogat, petit, hortatur, & per viscera domini nostri Jesu Christi obsecrat & amplius requirit, quatenus sanctitas vestra deinceps cum effectu servare & servari facere velit decreta edita & edenda per sacrum concilium Basileense, & in contrarium attentata revocare. Alioquin, pater sanctissime, dicta sacra synodus multiplicibus jurgiorum ac scandalorum crebris propulsata opprobriis intendit dare operam efficacem, per quam decreta sua ab omnibus inviolabiliter observentur, etiam quacumque præfulgeant dignitate, prout possibile erit. Unde jam tot scandala & schismata in populo Christiano suborta existunt, & peramplius sequi verisimiliter timentur; quod sacro concilio non expedit conniventibus oculis pertransire. Et si sacrum concilium non foret congregatum ad obviandum dictis scandalis, de novo deberet congregari. Nunquam autem sacrum concilium patietur se dissolvi, nisi primitus adhibito sufficienti remedio modo possibili pro observandis decretis ejusdem. Quid namque prodesset condere decreta & leges, si non manutenerentur? Qualis insuper futuris temporibus spes generalia concilia congregandi haberi poterit, si decreta sacri concilii Basileensis tot laboribus & expensis condita & promulgata, tam de facili violari, ac etiam retractari & irritari a quocumque tolerarentur? Et profecto, nisi diligentius provideatur super observantia decretorum, paucis temporibus elapsis, omnis auctoritas sacrorum conciliorum enervabitur, & disciplina ecclesiastica peribit. Vulgaris namque inolevit vox populi, si durante concilio hæc fiunt in viridi, quid eo dissoluto sperandum foret in arido? Præterea, pater beatissime, ad dictam observantiam decretorum ex suscepti regiminis officio sanctitas vestra adstricta est. Unde, juxta * Juliani papæ sententiam, officii nostri considerationem non est nobis dissimulare, non est tacere libertas, quibus major cunctis Christianæ religionis zelus incumbit, & per consequens ferventiori desiderio ea quæ sunt Christianæ religionis decreta Romanos pontifices servare oportet. Neque aliquam aliam sedem, secundum Gelasium, uniuscujusque synodi constitutum, quod universalis ecclesiæ probavit assensus, magis exequi præ ceteris oportet quam primam, quæ unamquamque synodum sua auctoritate confirmat, & continua moderatione custodit. Nedum

* Julium novimus, Julianum papam nescimus.

dum autem verbo & ſcripto ea amplecti, ſed etiam uſque ad animam & ſanguinem ea quæ Spiritu ſancto dictante patres diffiniverunt præcipua virtute defenſare & ſervare, ab aliiſque obſervari facere & cuſtodire: quod ſi ſanctitas veſtra fecerit, conſequetur profecto ſancta eccleſia catholica immenſam gloriam, honoremque ſuſcipiet pariter & decorem: ſacrum quoque concilium Baſileenſe in Spiritu ſancto legitime congregatum, & ſanctitas veſtra vinculo caritatis indiſſolubili erunt unum, ſicut & nos unum ſumus.

Inſuper, pater beatiſſime, quot & qualia ſcandala præteritis temporibus provenerit, ex eo quod ſententiæ etiam tres conformes latæ in ſacro concilio, in curia Romana refutantur, retractantur & revocantur, ad plene explicandum non ſufficeret dies neque menſis. Patres autem ſacri concilii, & etiam cuncti principes ſeculi, de hac re non ſolum admirantur, ſed & graviſſime ſcandalizantur, cum hoc cedat in maximum ſcandalum & perturbationem eccleſiæ univerſalis: fiunt namque diverſi proceſſus in diverſis partibus: unus excommunicat, alius vero abſolvit; unus obedit, alter contemnit. Quanta autem mala & contemptus eccleſiaſtici ſtatus hinc proveniant, lingua noſtra mortalis ad plenum explicare non poterit. Et, quod gravius eſt, fiunt proceſſus in curia Romana, per quos moventur ſuppoſita concilii, ſignanter autem ſcriptores & abbreviatores; cum tamen ita neceſſaria negotia ibidem tractentur, quod non ſolum deberent * vocari, quinimo & alii mitti. Ea propter, pater beatiſſime, dicta ſacra ſynodus ſanctitatem veſtram rogat, petit, hortatur, & inſuper per viſcera miſericordiæ domini noſtri Jeſu Chriſti obſecrat & requirit, quatenus ſanctitas veſtra deinceps taliter velit obedire, quod iſta aut conſimilia de cetero non fiant. Et præſertim mandare domino patriarchæ Hieroſolymitano, a quo dicitur illud monitorium emanatum, ut illud revocet, & de cetero conſimilia non attentet.

a Forte, non vocari, ſive, non revocari. H.

Peramplius autem ſanctitas veſtra dignetur favere & habere recommiſſa ſuppoſita ſacri concilii, prout in decreto adhæſionis pollicita fuit ſanctitas veſtra facere velle. In omnibus autem ſanctitas veſtra velit ſic agere, quatenus patres in ſacro concilio concipere valeant ſanctitatem veſtram manutenere ſacrum concilium, & non per indirectum diſſolvere. Quod ſi ſanctitas veſtra fecerit, * totus inſuper orbis univerſus exinde magnam ſuſcipiet conſolationem & quietem: ſacrum inſuper concilium & ſanctitas veſtra erunt unum, ſicut & nos unum ſumus.

* totius orbis univerſitas.

Poſtremo, pater beatiſſime, ſacrum concilium volens ea ſignificare ſanctitati veſtræ quæ proximis diebus in ſacroſancto opere reformationis dudum univerſo orbi per ſuas literas promiſſo fecit & ordinavit, impræſentiarum, in ſignum participationum tot & tantorum bonorum operum, tranſmittit ſanctitati veſtræ decretum de annatis, vacantiis, & communibus ſervitiis tollendis, prout in ipſo decreto ſtatim præſentando clarius continetur. Et dicta ſacra ſynodus hortatur & requirit ſanctitatem veſtram quatenus velit ipſum decretum in ſua curia ſervari, & alibi obſervari facere & cuſtodire, quoniam ipſum eſt conforme legi divinæ & canonibus ſanctorum patrum: & dignetur, ipſum benigne ſuſcipere, tamquam opus quod principaliter reformandum erat. Quamvis autem, pater beatiſſime, iſtæ annatæ introductæ fuerunt ex cauſa paſſagii terræ ſanctæ, nunc autem ceſſante cauſa ceſſare poterit & effectus. Etiam dictæ annatæ hactenus ſublevatæ non ſunt converſæ in eum uſum & finem, propter quem annatæ adinventæ fuerunt. Maxime autem quoniam ſuperioribus temporibus in ſublevationem dictarum annatarum tantus rigor, tantæque exorbitantiæ, & tot inſuper deſtructiones & orbationes inſignium eccleſiarum provenerunt, adeo etiam quod in multis eccleſiis cultus divinus nedum diminutus, ſed etiam in totum in collapſum reductus exiſtit. Multi enim notabiles prælati, ob non ſolutionem annatarum, innodati cenſuris eccleſiaſticis, multis annis a divinis abſtinentes. & tandem plurimi in ipſis ſic mortui, in terra profana inhumati ſunt. Alii vero coacti ſunt vendere libros, calices, capſas reliquiarum, & ornamenta eccleſiarum. Alia autem innumerabilia mala, quæ exinde ſubſecuta ſunt, in longum enarrare de præſenti ſuperſedeo. Quibus ſingulis attentis, peramplius non expediebat ſacro concilio conniventibus oculis pertranſire. Unde, pater beatiſſime, ſi Alexander ſanctæ Romanæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedis epiſcopus, ſcribens Lucenſi eccleſiæ, conſtituerit & decreverit, quod nullus, cujuſcumque gradus, clericus pro eccleſiaſtico beneficio audeat aliquid conferre, etiamſi fabricæ eccleſiæ vel in denariis ſeu etiam in uſus pauperum donatum tribuendum foret, multo magis decuit ſacrum concilium, quod eſt ſpeculum & norma cujuslibet vitæ atque communis actionis, decretare & ordinare, quatenus peramplius in collatione beneficiorum, confirmationum, electionum, admiſſionum, poſtulationum, tam in curia Romana, quam alibi, nil penitus ante vel poſt exigatur, directe vel indirecte, prætextu etiam cujuſcumque conſuetudinis, privilegii vel ſtatuti, aut alias quacumque recepta occaſione, Sacrum namque concilium nil novi feciſſe videtur, ſed antiquiſſima jura ſanctorum Romanorum pontificum innovavit. Nihilo minus, pater beatiſſime, ſacrum concilium omnino diſpoſitum eſt, & jam laborat per aliquem alium modum honeſtiorem ſanctitati veſtræ & dominis cardinalibus talem facere proviſionem, de qua ſanctitas veſtra dominique cardinales merito poterunt contentari. Præſertim autem ſi ſacrum concilium informatum fuerit realiter & cum effectu, ſanctitatem veſtram decreta ſacri concilii Baſileenſis ſervare, & ab aliis obſervari facere & cuſtodire, prout & ſanctitas veſtra in bulla ſuæ adhæſionis pollicita eſt ea ſervare. Has preces, pater beatiſſime, pro hac vice nos humiles & tantilli dictæ ſacroſanctæ ſynodi oratores, ſanctitati veſtræ magna cum inſtantia offerimus, rogantes ſanctitatem veſtram humiliter & devote, quod ſi nobis injuncta non tam mature aut eleganti ſtylo quo debuiſſemus expoſuerimus, id non ſacro concilio, ſed noſtræ imperitiæ ſanctitas veſtra adſcribere dignetur. Finaliter, pater beatiſſime, optat ipſa ſacra ſynodus, ut Deus glorioſus vota & agenda ſanctitatis veſtræ feliciter dirigat, & cœleſti dono proſequatur, ut per hæc & alia, quæ, domino inſpirante, ſanctitas veſtra in poſterum fece-

fecerit, immarcescibilem vitæ æternæ coronam A & triumphalem gloriam consequi mereatur, quam sanctitatis vestræ & nobis omnibus concedat Jesus Christus benedictus in secula. Amen.

XLI.

Responsio domini Eugenii papæ ad prædicta proposita per ambasciatores concilii.

SAnctissimus dominus noster papa venerabilibus viris oratoribus sacri Basileensis concilii super propositis & petitis per eos responsom requirentibus hoc modo respondit:

Quod mens & intentio ac omne studium B suum semper fuit, intendere & vigilare ad ea quæ honoram Dei, salutem animarum, ac bonum totius ecclesiæ ac reipublicæ Christianæ concernerent, signanter ad extirpationem hæresum, reformationem morum, ac pacem populi Christiani; & specialiter ad reductionem Græcorum & ecclesiæ orientalis ad veram & catholicam fidem. In qua re quantum laboraverit, primum Constantiæ, deinde Romæ tempore felicis recordationis domini Martini papæ V. prædecessoris sui, dom esset in minoribus, postremo postquam ad apicem apostolatus assumprus fuit, fere omnibus notum est, ita ut non otiose existimet quod, si in ea re sibi credulitas fuisset adhibita, jam C ad optimum finem perventum fuisset, aut saltem hujusmodi reductio magnum principium haberet.

Quantum autem ad negotium indulgentiarum, electionum, annatarum, causarum, & vocationum, scriptorum & abbreviatorum Romanæ curiæ, respondit: Quia materiæ grandes sunt, & discussione, ac declaratione indigent, se una cum fratribus suis sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus decrevisse respondere per suos * sacro concilio: quod quamprimum facere intendit, sperans respnnsiones suas tales esse debere, quæ justitiæ & honestati conveniant, ipsique sacro concilio & omnibus pie sentientibus ad Dei honorem, caritatem & D pacem, ac bonum universalis ecclesiæ, gratæ ac acceptæ merito sint futuræ.

P O G G I U S.

Ego Poggius, domini nostri papæ secretarius, suprascriptam responsionem de mandato suæ sanctitatis scripsi manu propria & subscripsi.

Auscultatum cum originali scripto in schedula papyrea. Et concordat. Et interfui, quando duodecimo die mensis Augusti millesimo quadringentesimo tricesimo-quinto præfarus Poggius in camera sanctissimi domini nostri papæ coram multitudine prælatorum, doctorum, & E aliorum virorum, respondit dictam schedulam scripsisse, & dominis Joanni de Bachenstein decretorum doctori, & Matthæo Mesnaige in sacra pagina baccalaureo, oratoribus sacri Basileensis concilii præfatis, ex parte ipsius sanctissimi domini nostri papæ præsentasse.

Ita est. D. Barard. notarius publicus.
C. Roussell.

XLII.

Sequuntur responsiones factæ per dominum Antonium auditorem nomine fratris Ambrosii prioris generalis & suo, pro parte sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Eugenii divina providentia papæ IV. in generali congregatione ad petitiones factas per oratores sacri concilii MCCCCXXXV. die VII. Octobris.

NUntii & oratores a sacto hoc generali destinati concilio ad sanctissimum in Christo patrem & dominum nostrum dominum Eugenium divina providentia papam quartum, venerabiles scilicet & doctissimi viri magistri Matthæus Nervatze, sacræ professor theologiæ, & Joannes Bachenstein decretorum doctor, injunctum eis prosequentes officium, reverendissimi reverendique in Christo patres & domini, ceterique vos patres & viri electissimi, plura diversis orationibus ipsius domini nostri beatitudini exposuerunt, eorumque * adplacuit corroborantes exhortatorias suas petiones auctoritatibus, tum rationibus, tum quoque persuasionibus, ornate sane atque discrete: quæ cum omnia reverendissimis patribus & dominationibus vestris nota fore conspicimus, ad uniuscujusque exhortatorie petiti responsionem descendere congruentius judicamus, quam eorumdem dominorum oratorum singula repetamus proposita, verum non declinantes ab ordine per eos ipsos egregie custodito, vice & nomine ipsius sanctissimi domini nostri, cujus sumus nuntii & oratores immeriti, frater Ambrosius prior generalis, & ego Antonius auditor, respondebimus singulis eorum petitionibus, conclusive tamen, ne verbis immorari videamur. Ex qua tamen responsione satis aperte colligi poterit, quid eorum quisque dixerit petieritve.

Ad primum igitur, reverendissimi patres, vosque viri elegantissimi, per ipsum magistrum Matthæum primo propositum atque petitum, dicimus quod sanctissimus dominus noster inter omnes alias res, quantumcumqoe graves, reductionem Græcorum & ecclesiæ orientalis ad veram & catholicam fidem, semper sibi præcipuam fecit. In qua quidem re, quantum laboris curæve sumpserit, primum Constantiæ, deinde Romæ tempore felicis recordationis domini Martini papæ V. postremo postquam ad apicem apostolatus assumptus fuit, multis notum est, præsertim plerisque ex vobis, reverendissimi reverendique patres: sicque materiam illam omni quo melius potest studio una cum hoc ipso sacro concilio paratus est prosequi, gaudetque plurimum quod hæc Græcorum reductio vobis patribus & dominis reverendissimis facilis videatur; quam quidem primum per sanctitatem suam promotam aliqui phylacteriam antiquam & cantilenam vocabant. Et hæc quoad primum.

Quo vero ad secundum, hoc est, ad materiam indulgentiarum, sic breviter respondemus: Modus iste habendi pecunias, reverendissimi patres gravis est, eo quod ex quæstu proveniat, qui in similibus superiori tempore multa mala attulit exempla Christiano populo. Item adventus Græcorum, cujus gratia hoc quæritur, omnino incertus est, quamquam eo-

* forte adeo placuit oratio corroborantium.

eorum oratores aliquid certi conclusisse videantur. Nam & alias multa polliciti sunt, quæ tamen aut rerum vel temporis necessitate vel alia causa mutato consilio non servarunt. Nemo in rem incertam aliquid conferre disponet, sed suspicabitur potius gratia turpis quæstus & lucri id fieri. Regnum Cypri & insula Rhodi, terrarum Christianorum fortissima propugnacula, ex hoc & scandalum & jacturam gravem patientur: similiter & multa pia opera, quæ ad indulgentias hujusmodi promoventur, si contingat hos Græcos non venire tum & plane arbitrabitur quispiam nos illusisse & prædam quamdam hac fictione quæsivisse, & dicet: Ecce qui in multitudine divitiarum gloriantur, & prævalere voluerunt in vanitate sua: sicque quod proprietate quæsitum erit ad impietatem adscribetur; quod omninn cavendum videtur, apud eos maxime qui ad sancta opera convenisse se profitentur. Quare concludimus, reverendissimi patres, quod omnino ante omnia expectandum sit imperatoris & patriarchæ finale responsum, & habenda certitudo de adventu eorum; qua habita, sive per viam indulgentiarum, sive alio modo qui melior & convenientior forsitan esse videatur, sanctissimus dominus noster se paratum offert ad concurrendum cum hoc sacro concilio, & omnes possibiles favores impendendum. Et hæc quoad secundum.

Ad tertium brevissime dicimus, Quod ipse sanctissimus dominus noster tunc etiam paratus est cardinales & prælatos, & alias literatas personas, ad tam pium opus & locum electum mittere: immo & si contingat eligi locum, ad quem sanctitas sua commode possit accedere, personaliter interesse curabit. Interim autem deputabit viros aliquos doctissimos, qui super differentiis Latinorum & Græcorum plene cooferant & disputent, quamquam ista materia reperiatur plene discussa. Et hæc quoad proposita per venerabilem virum magistrum Matthæum.

Accedimus modo ad petitiones venerabilis decretorum doctoris domini Joannis de Bachenstein. Et primo, quoad conservantiam decretorum hujus sacri concilii, sic brevissime respondemus, Quod sanctissimus dominus noster quantum potuit decreta hujus sacri concilii amplexus est, & servati voluit, & in futurum se paratissimum offert: & si in præteritum aliquo particulari casu aliter factum esse videatur, id ex justis & necessariis causis, si diligenter res investigetur, factum fuisse comperietur: & idem in decreto de electinnibus servatum esse videbitur. Quo vero ad articulum causarum, hoc damus responsum, Quod sanctissimus dominus noster non intendit ex causis quæ in curia recipiuntur scandalum aliquod facere; sed cum mos sedis apostolicæ sit, ut norunt dominationes vestræ, unicuique ministrare justitiam, non est mitum si ad se concurrentes suscepit, eisque justitiam per viros doctissimos & in talibus valde expertos ministrari jussit. Neque semper constat a principio, cum causa committitur, de omni circumstantia judicis, a quo ad curiam introducatur, videlicet qua auctoritate judex processerit. Curavit autem sanctissimus dominus noster materiam litium pro viribus excidere, & quandoque requisitus, causas etiam ad hoc sacrum generale remittere concilium; sed mirantur multi, & non dolere non possunt, quod sacrum hoc generale concilium, quod pro rebus maximis & universale bonum concernentibus congregatum se esse profitetur, ad innumerabiles privatarum & minimarum rerum causas occupetur, & quotquot pro ea re venientes indifferenter admittat, & causas in curia Romana cœptas ad se retrahat. Quo fit ut multi se incorporari procurent, non ut communi utilitati consulant, sed privatis eorum commodis, & sæpe cum alterius partis gravamine, & signanter officialium curiæ Romanæ, qui sub eo prætextu huc sæpe trahuntur: quod plurimi ex vobis reverendissimi reverendique patres circumspicientes dixerunt pluries, & proclamarunt, hujusmodi particulares causas, & alia privata negotia, per sacrum hoc concilium non esse admittenda; & magister Simon Freiron, alias orator hujus sacrosanctæ synodi, ad ipsum sanctissimum dominum nostrum accedens, dixit sacrum concilium ad ea velle providere, & a se omnino abdicare. Et hoc quoad articulum causarum.

Quo autem ad scriptores & abbreviatores, qui de hoc sacro concilio dicuntur ad curiam vocati, dicimus illos qui tempore mandati in hoc sacro generali concilio erant incorporati, fuisse in ipso mandato & esse exceptos: sicque ex eo mandato nihil contra hujus sacri concilii supposita esse innovatum. Si qui autem postea & jam mandato præventi in fraudem & illusionem mandati se incorporari curaverunt, existiment reverendissimæ paternitates vestræ an jure fecerint. Et hoc brevissime quoad scriptores & abbreviatores.

Quo vero ad decretum annatarum, *&c.* licet alias per me multa dicta sint, tamen utile & non superfluum fore putavimus, si iterum ad id pauca quædam subjiciamus, ut in omnibus satisfecisse videamur uno sermone. Brevissime itaque sic respondemus, quod nemo satis admiratur, quod in re tam grandi, irrequisitis & insciis sanctissimo domino nostro atque sacro collegio, & aliis quorum interest, tam cito & insperate conclusum fuerit: quod si unquam faciendum fuit, hoc præcipue tempore omittendum videbatur, quo Romana ecclesia & multæ aliæ pro malignitate temporis innumerabilia damna sunt passæ. Si qui in his prætendebantur abusus, his providendum erat sine privatione substantiæ: aut saltem provisio debita simul facienda erat, ut sic justitia & pax obviarent sibi. Unde, reverendissimi patres dominique præstantissimi, interim vivent qui hactenus inde vitæ sustentationem ducebant? unde ecclesiarum suarum onera supportabunt, cum præter Romanam ecclesiam multi prælati sint, qui ex possessionibus aut decimis parum vel nihil recipiant? Unde sedes apostolica impensas faciet, providendo necessitatibus & utilitati universalis ecclesiæ pro his quæ pertinent ad pacem & extirpationem hæresum & errorum, & ad alia concernentia bonum publicum totius populi Christiani? Jure igitur, reverendissimi patres, manutenenda erant ista, saltem donec aliter fieret sufficiens provisio: de qua provisione sufficienti facienda per sacrum hoc concilium sanctissimus dominus noster vult esse bene contentus, juxta desiderium hujus sacri concilii, [a] provisio quod taliter fiat, quod stabilis & firma permaneat.

[a] Lege provisio, H.

Et

Et hæc quoad ultimum, ad laudem Dei omnipotentis. Amen.

XLIII.

Oratio Gerardi Landriani episcopi Laudensis oratoris Basileensis concilii ad regem Angliæ & reliquos patres conscriptos regni.

FAcite quod Dei est, & ipse faciet quod vestrum est, ex sacris literis apud Gregorium epistola octava. Paucis his antea proxime institutoque majorum præmissis, credimus, serenissime & Christianissime rex, reverendissimi patres, & illustres domini, vos jamjam pro summa prudentia vestra plane intelligere debuisse, omnia nos justa, utilia, & nimirum toti orbi necessaria, hodierno die serenissimam majestatem vestram nomine sacri Basileensis cancilii rogaturos fore. Quapropter si qui nunc sunt hoc in sanctissimo ac celeberrimn patrum & procerum ordine, quos forte offendi contingeret, qui cum apud maximum & gloriosissimum omnium rege, totque sapientissimos & præstantissimos viros verba facimus, non eam dicendi artem ant elegantiam afferamus, quam eloquentissimi ipsi viri vel expectassent, vel pro summo splendore hujusce loci dignam fore judicassent: Hoc tales oramus & obsecramus, ut potius rationem & summam æquitatem causæ, de qua paulo post agemus, considerare velint, quam tarditatem aliquam in dicendo nostram accusare: neque tantum quo ornatu verborum, quam quid & qua fide dicatur, advertant; diximus enim in principio orationis nostræ: Facite quod Dei est. Quis unquam ullo tempore pro justiore aut sanctiore causa quemquam in orbe regem aut principem adivit? Quis pro tam salubri & honesto negotio nuntius ad regem, regiis præcipue virtutibus insignem, nulla etiam elegantia adhibita, non ea quæ exoptet omnia impetrare posse confidat? Animadvertite diligenter (quæso) ipsam missionis nostræ causam, non minus certe necessariam quam honestam. Missi sumus a sanctissimo Basileensi concilio ad regem, & quidem in toto orbe terrarum fidelissimum & catholicum, ne fides ipsa, quam fluxam satis & quassam habemus, turpiter pereat, præsidium advocatur. Missi sumus ad Christianissimum regem, ne rempublicam Christianam, misere quidem afflictam, vitiis pravisque moribus debilitatam & deformem, ac nunc quidem in summo discrimine positam, cum subvenire maxime possitis, periclitari non patiamini. Missi sumus ad regem natura mitem, justum, mansuetum, pacis amatorem, ut per ipsum pacem, otium, tranquillitatem, concordiam ipsi, suis omnibus & universo orbi terrarum pariamus. Missi sumus tandem ad regem clarissimum animo atque genere illustri præter ceteros natum, ut ad tam præclara & salubria Dei opera comitem se & participem ad sacrosanctam synodum jungere velit: synodum dico in Spiritu sancto & in omni bono opere legitime congregatam, universalem summi & immortalis Dei ecclesiam repræsentantem, ac non minori a) stabilitati juris firmatam, quam in unum rerum necessitate vocatam. Quæritis in ea ædificationis & ordinationis suæ solemne ac legitimum exordium?

a) *Forte*, stabilitatem. H.

At hæc in celeberrimo omnium Constantiensi concilio decreta & constituta fuit, in quo certe divinarum humanarumque literarum ex omni parte nobis sapientissimi homines convenerant, in quo inclyta hæc, hæc inquam doctissima natio vestra summo honore interfuit: in quo sapientiæ lumina & cuncta ferme mundi ornamenta collecta fuerunt. Quæritis summam in ea auctoritatem? At hæc eadem synodus patrum, sacerdotum, regum, principum, ducum, nationum, & communi omnium consensu, tanta frequentia hominum, quantam unquam fuisse constat, una voce, uno ore decreta, statuta, diffinita, declarata, promulgata fuit. Quæritis in ea summorum pontificum consensum? At hæc sanctissimorum quondam Martini, & nunc domini nostri Eugenii plurimis literarum monumentis obfirmata, stabilita est & convocata, & adiicit ad hæc omnia simul non mediocrem concilium Senense auctoritatem. Nonne omnes in eo patres hoc Basileense concilium pro statu sanctæ ecclesiæ Dei, pro communi omnium salute, ad hoc tempus necessario celebrandum esse censuerunt? Itaque si diligenter omnia in unum colligere volumus, nullum unquam concilium tot decretorum monumentis, tot diversis, (ut ita dicam) auctoritatibus ædificatum, vallatum, congregatumque, vel vidisse, vel audisse, vel etiam legisse fatebimur. At quam nunc hæc sacrosancta synodus non opportuna modo, sed &, si nullo unquam tempore statuta fuisset, maxime necessaria sit, paucis attendite, & recognoscite sanctissimæ fidei & reipublicæ Christianæ vulnera. Primum, an dissimulare possumus, nisi fœdissime quidem, & non mediocri etiam totius nominis Christiani periculo, in omni ferme regione orbis exortas atque excrescentes indies magis nefarias & hæreticas factiones, venenatamque illam in primis & pestiferam Bohemorum luem? Bone Jesu, quam longe lateque jam fines extendit! Quis enim non acerbe doleat, clarissimum olim populi Christiani regnum alienum, aversumque a fide & religione nostra factum? Quis præterea non miserebitur, tot innumerabiles animas, illorum falsa pestiferaque doctrina pellectas, igni & suppliciis æternis quotidie deperire? Neque est animus nunc commemorare hoc loco, quantas strages, cædes & incendia populo Christiano hæc pestis hominum attulerit, quod sanctissima Dei templa, aras, reliquias martyrum pollutis sacrilegisque manibus profanarit, non enim omnia singulariter sine lacrymis, Christianis præcipue hominibus, enumerari possunt. Sed nec his se finibus continet hæc contagiosa pestis. Serpit enim indies magis & magis hoc exitiale malum: atque sceleratissimæ ac superstitiosæ gentis vesanæ temeritati parum facinoris in eo esse videtur, dum turpia & teterrima omnia in ecclesiam Dei, in religionem, in fidem, disciplinam sanctorum patrum flagitiosissime moliuntur, nisi civilem etiam universi orbis politiam funditus evertant: tantumque illis superest odii & hostilitatis in rempublicam Christianam, ut non solum adversus christos domini, sed etiam adversus reges & principes, divino utique jure constitutos, plebis & multitudinis imperitæ tumultuaria odia concitare conentur; pro concione publica prædicantes omnes homines inter se pa-

res

res esse, neque alium alio superiorem fore, negantes præterea vectigalia & tributa principibus dari oportere: quo fit ut multi non modo homines, sed populi, ut rerum novarum semper cupidi sunt, cum a vera & catholica ecclesia, tum a principibus etiam suis, eut re ipsa & animis & voluntate certe deficiant. Itaque hodierno tempore cum hoc superstitiosum & maleficum genus hominum, magna nunc reductionis eorum oblate spe, ad sacrum concilium venire obtulerit, si hæc rex neglectui forte haberi volet, vel si cum ipsos armis vincere non potuimus, turpiter esset * cogitari a facie eorum cædem, extollent se insolenter, & conflagrabit profecto intantum incendium & vis morbi, ut frustra postea desperatæ rei subvenire cupiamus: operemur igitur (ab apostolo instituti) bonum, dum tempus habemus, nec tanti ac tam sperati boni occasionem nobis oblatam præterire sinamus.

Locus obscurus.

Gal. 6.

Atque ut intelligatis ex omni parte orbis congregandi concilii summam imminere necessitatem, convertite nunc oculos ad sanctam ecclesiam Dei jacentem & afflictam, ac longa perturbationum assiduitate pene profligatam. Bone Deus, quantum ab antiquis honoribus, & e prisca majorum nostrorum dignitate, * quibus Christianæ reipublicæ status diutina sacrorum conciliorum intermissione decidit! Videtisne, dum discordiis nimium pertinaciter inter nos decertamus, quidquid opum, opulentiarum, splendoris, ornamenti ac sanctimoniæ in florentissimo olim populo Christiano a majoribus nostri summa industria & vigilantia patrum fuit, id omne nos dissensionibus & simultatibus nostris totum ferme perdidisse? Videtis propterea universum ferme orbem ardere bello, inter principes populosque Christianos teterrima concitata odia. O cæcitatem incredibilem, omnia effundi, omnia exhauriri, ad arma, ad funestissimos exercitus, in strages non hæreticorum (ut debuit) comparandos, sed in perniciem totius populi Christiani! Recogitate nunc tot nobilissimos exercitus, tot illustres proceres cæsos, tantum sparsum sanguinis Christiani, tot florentissimas urbes eversas, tot pulcherrimas patrias igni ferroque absumptas, ut nulla certe pro his tantis malis satis unquam digna inveniri præmia possent. Recogitate nullam ferme plagam orbis calamitatum vel dissensionum vacuam esse, nullam vacare bello. Quid igitur? hisne, inquam, turbulentissimis temporibus nostris, frigescente indies magis caritate, hujus concilii celebrationem supervacuam, an summopere nobis necessariam fore putabimus; solam certe viam & unicam spem calamitatum nostrarum opprimendarum? Etenim cum multa a majoribus nostris divinitus instituta sunt, salubria quidem & utilia, nihil tamen gravius nihil commodius, quam quod sacra concilia in orbe Christiano celebrari voluerunt: quibus solis fidem Christianam, pacem, otium, tranquillitatem, concordiam sapientissimi illi homines vel dari vel posse conservari crediderunt, facileque ubi hæc fieri desierint, in adversum omnia ire & præcipitari putarunt, atque ita esse, longo usu, non sine tamen ingenti jactura rerum nostrarum, experti sumus; quidquid enim hæresum, quidquid bellorum, quidquid discordiarum, dissensionum: calamitatum, quibus misere nimium nunc populus Christianus premitur, omnia, inquam, per intermissionem conciliorum exorta sunt. Atque olim sancti patres, ut quidquam parum honeste, parum verecunde, parum moderate fieri conspiciebant, concilia statim, nullo intervallo facto, cogebant in unum, neque morbos per negligentiam aut desidiam excrescere sinebant, nullo sane alio sanctiori instituto aut documento utilius communi omnium saluti atque posteritati suæ consulere posse putantes. Nos igitur tantorum patrum soboles, sedendo stantes & otiosi adspicere poterimus tam exitiosa & indies magis excrescentia mala gentis nostræ, præsertim cum ita saluberrimum ad omnes morbos medicamentum nobis relictum sit, quo nihil certe convenientius, nihil prudentius, nihil ad omnes gentes communius fieri potest? Est enim concilium omnium patrum, regum, principum, gentium, & publicum totius orbis concilium; in quo ex omni parte sacri humanique juris doctissimi viri conveniunt: in quo Spiritus sanctus assistit, & idem Spiritus paracletus, qui nos docebit omnia, qui nos complexus est, nec errare, nec decipi, nec falli sinit: quæ omnia ideo brevioribus verbis prosequimur, quoniam pro summa prudentia & zelo religionis qui in vobis est a sanctissima majestate regia & a vobis sapientissimis viris jamdiu profecta & cognita fuerunt. Memini enim paucis ante annis exactis majestatem vestram, ut summe quidem omnium Christianissima est, honorificam omni dignitate legationem ad sanctissimum quondam Martinum pontificem destinasse, ut pro summis necessitatibus & periculis reipublicæ Christianæ, quæ invalescentibus quotidie malis in summo discrimine esset, diem futuri tunc concilii anticipare vellet; tantum fidei & populo Christiano majestas religiosissima vestra subventum iri cupiebat. Itaque, serenissime rex, illustres principes, & amplissimi domini, jamjam exoptata & tantopere vobis expectata dies illuxit, jam sanctissimis patribus frequens congregatum omni jure & firmitate concilium est, & idipsum jam sanctissimis patribus frequens. Illa, inquam, dies illuxit, in qua justissimæ voluntati & divino ardori vestro fidei & reipublicæ subvenire cupienti satisfacere possitis: in qua quantum virtutis, quantum regii animi, quantum benevolentiæ erga sanctissimam religionem & publicam salutem habuistis habetisque, tantum hodierno die in universo populo Christiano declarare queatis: non enim agitur nunc de cæremoniis, de solemniis, de diebus profestis, de ornatu templorum, de splendore urbium; sed cum res Christiana discordiis, bellis de hæreticis factionibus jamdiu multiplicata sit & labores, agitur de salute religionis & sacratissimæ legis Jesu Christi: agitur de conservatione regum, principum, totiusque populi Christiani: agitur, ne unica humanæ salutis institutio, a majoribus nostris nobis relicta, omnia scilicet in futurum sacra concilia penitus sublata perpetuo dispereant. Agitur consequenter, ne orbis terrarum, ne nos omnes perpetuo pereamus. Itaque, serenissime rex, præstantissimi patres, & illustres domini, ut pro ingenio vestro & antiqua consuetudine sacris institutis & religioni Dei nostri dediti estis, sequimini veterem impetum animi & diutini desiderii * nostri. Sequimini

* f. & a quibus.

Locus corruptus.

* f. vestri

ni sanctum & antiquum morem clarissimæ & religiosissimæ patriæ vestræ, & ecclesiæ ac reipublicæ e nobis auxilium deprecantibus subvenire non tardetis. Etenim cum præcipuo quodam loco dignitatis, summa etiam gloria inter omnes orbis reges avecti sitjs, cum vel virtute, vel religione, vel genere, vel claritate patriæ, vel gloria rerum nemini cedatis: cum hæc inclyta natio tanta frequentia prudentissimorum eloquentissimorumque virorum effluat: ita ut antiquiori fama palme sapientiæ tam divinarum quam humanarum literarum sine controversia apud vos sit; nihil sanctissima majestas vestra regio nomine dignius vel sanctissimorum majorum vestrorum virtute proprius facere potest, quam quod pacem Christianam (ut rex & viri certe natura vestra pacifici estis) & dare omnibus & suscipere velitis: nequa ulla alia de virtutibus vestris, etsi innumerabiles & maximæ sunt, magis proximos aut similes Deo vos facere potest. Fateor summas asse laudes, & vere tegias, aliquid fortitar, juste, clementer, magnifice, liberaliter agere: aut patrocinium divinæ legis sanctissimæ pacis recipere; ne fides, ne religio, na res sacræ, ne status Christianus, ne hæc omnia funditus pereant, viribus atque animo fortiter incumbere: quis pro hoc tam illustri negotio, non divinos magis honores, quam humanos decernendos esse putaverit? Sed nimis multa de his ad honestæ laudis & certæ veræque gloriæ cupidos: haud enim clarissima virtus vestra suasore ad bene recteque operandum egere videtur. Ut igitur finem faciam, cum hoc sacrosanctum concilium rite fundatum, congregatum, & rebus nostris necessarium sit, sacram majestatem vestram depracatur & orat, imo potius Spiritus sanctus paracletus in eo existens, cujus felicissimis auspiciis oleo letitiæ præ consortibus vestris unctus rex estis & consecratus: primum ut vestris ex plæclatissimis regnis lectissimos quosdam & sapientissimos viros, quorum magna sane & infinita pene apud vos multitudo est, deligatis, & pro summa dignitate regiæ majestatis ac celeberrime in toto orbe terrarum catholici nominis fama, qua semper sanctissimi majores vestri ac vos præclari fuistis, legationem omnium auctoritate insignem atqua dignissimam ad sacrosanctum Basileense concilium mittatis, & cum ceteris principibus Christianis, quorum magna sane pars egregias jam & magnificas legationes per boc communi incendio extinguendo ad idem concilium misit, & ceteri quoque missuri videntur, de extirpatione hæresum, de virtuta, de conservanda religione, de pace, de sanctimonia morum in melius constituenda, honestissimo certamine contendatis. Proximum est, quod omnibus enimi sensibus e sacra majestate vestra sacrum idem concilium petit, ut cum hostibus vestris, ad quos nomine sacri concilii hisca de causis decreta legatio est, pacem, caritatem, concordiam, opus certe a natura vestra non abhorrens, inire velitis: pace confecta, tamqeam salutis universæ jactis fundamentis, non dubitamus omnem populum Christianum, jacentem diu quidem & oppressum, ad pristinæ dignitatis suæ recuperandæ spem erigere se, & reviviscere debere. Agita igitur, oramus, omnes per sanctissimam memoriam passionis Jesu Christi quæ pacis sunt: condonate immortali Deo ac creatori vestro acceptas injurias: excurrite odia, quærite pacem, fruimini tam singulari & excelenti bono, quod nobis Redemptor noster ultimo testamento reliquit, cum excessurus ex hac vita mortali dixit: *Pacem meam relinquo vobis*: dulce enim nomen est pacis: res vero ipsa cum jucunda, tum salutaris: nam nec sacrum legem, nec fidem, nec societatem humanam, nec rempublicam caram habere videtur, quem discordiæ, quem bella delectant. Nostis illud tritum quod dici solet: Concordia res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur. Nos igitur auctoritate & nomine sacri Basileensis concilii, si quid huic tam salutiferæ & necessariæ rei a nobis præstari possa videritis, omnia non solum forti animo, sed & libenti animo subire præsto sumus: omnia patiemur, nihil subterfugiemus, modo hinc omnibus mortalibus summe desideratæ paci, diregente Deo nostro, vel satisfecere vel prodesse possimus. Postremum est, ut ex ditione regnorum vestrorum reverendissimos reverendosque patres, qui ad sacrum concilium juxta sanctiones antiquas venire tenantur, id ut faciant adhortari valitis: ut ecclesiæ & communi omnium saluti, a præstandi prudentia & auctoritate, quemadmodum in concilio olim Constantiensi ingenti præter ceteros scientiæ ac religionis laude fecerunt, consulere & prodesse queant: quæ omnia si ut optamus & confidimus a vobis confecte erunt, facietis certe, ut primo dictum est, quod Dei est, & ipse altissimus & immortalis omnium pater, dignitatem, gloriam ac amplitudinem nominis vestri augando, faciet quod vestrum est: & tandem in numero beatorum relati certum & diffinitum in cælo locum obtinebitis, ad laudem & gloriam omnipotentis æterni Dei, & totius curiæ triumphantis. Amen.

[Joan. 14.]

[a Poste, præstanti. Id]

XLIV.

Oratio magistri Andreæ de Petra archiepiscopi Colossensis, quarti ambasiatoris domini Eugenii papæ, facta in congregatione generali XXII. Augusti MCCCCXXXII.

MAximam mihi dicendi fiduciam præstat, reverendissimi patres, ceterique vos viri lectissimi, hic vester conventus amplissimus ac spectatissimus. Cum enim plurimos apud vos istic videam, quorum singularissima sapientia atque humanitas longa mihi familiaritate perspecta & cognita sit, alios vero omnium virtute & optimis artibus ornatos esse confidam, omnes autem vos ad Christianæ religionis conservationem & amplitudinem comparandam adventasse intelligam, dubitare non possum, quo minus pro sapientia æquo animo me dicentem audiatis; præsertim cum illud a ma dicendum sit, quod ad omnium vestrum salutem & immortalem gloriam attinat: omnibus enim hominibus natura inest, ut ea quæ ad se pertinent libenter audiant: & cum hanc vestram curam & studium ad hoc solum contulisse videamini, ut sævientes hæreses extinguantur, ecclesiastica jura & ceremoniæ repetantur, Christiani fines pa-

pacis restituantur; pro quibus omnibus apud vos mihi sermo habendus est, non major debet esse in me cura dicendi, quam in vobis audiendi voluptas. Sed antequam ad eam disputationem veniamus, necessarium fote existimo; ut quid doctor gentium Paulus dicat, audiamus. *Non sit*, inquit, *schisma in corpore*. Ita enim quondam idem veritatis constantissimus prædicator Corinthiis diffidentibus dixerat, sicut primæ epistolæ 12. cap. scriptum est. Hujus apostolicæ præceptionis intelligentia, patres, cognitu facilis fiet, si prius ille Spiritus, qui quondam igneo splendore descendens rudium illorum & trepidantium hominum animos & glutino caritatis conjunxit, & summa sapientia illustravit, suo ardore corda nostra inflammet: quod ut facere dignetur, ad ipsum mentes nostras cogitationesque vertamus. Hoc modo ajus suffragio postulato, ad propositæ jussionis perceptiooem revertamur.

Ioter ea diffidentiæ genera, patres optimi, quæ membra corporis mystici agitant aque perturbant, nullum eo deterius quod schisma nominatur, est anim totius discordiæ caput atque principium, adimitque corporis ecclesiastici unitatem, cujus perniciem idem doctor prospiciens, in capite prædictæ epistolæ eosdem Corinthios summa obtestatione precatus est ut illam pestem diffugerent. *Obsecro*, inquit, *vos, fratres, per nomen domini Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu & in eadem scientia*. Quid autem nomine schismatis intelligi debeat, patres doctissimi, neminem vestrum dubitare existimo. Græcus enim, a quo in primis illi voci significatio data est, per illud nomen scissuram quamdam ac divisionem intalligit, non illam certa qua quisque peccator a Deo dividitur, de qua olim Isaias loquens dixerat: *Peccata vestra diviserunt inter vos & Deum*. [*Isaiæ 59.*] Nec rursus illam divisionem intelligo, qua ab unitate fidei quispiam segregatur. Illa enim in aliud impietatis genus transcendit, quod idem Græcus rectius hæresim nominavit. Sed de illa scissura nobis præsens disputatio est, cum quis eodem religionis cultu servato ecclesiæ præcipienti parere contamnit. Cujus diffinitionem, licet aliis verbis, eadem tamen sententia, beatissimus pater Augustinus, cum adversus Faustum scriberet, aperte ostendit. [*Faustus ipse apud August. l. 20. c. 3.*] Schisma, inquit, ess eadem opinantem, atque eodem ritu colantem quo ceteri, solo congregationis delectari dissidio. Ex quo & illud sequi necesse est, ut ab unitate quam Spiritus sanctus in Dei ecclesiam inducit & servat, voluntarie recedatur, sicut beato doctori 2. 2. quæst. 29. artic. 1. visum est. Plurima dissidiorum genera membris ecclesiastici corporis accedunt, discordia scilicet, contentio, rixa, seditio, bellum, hæresis, & omnis animi indignatio, quam beatus Paulus Galatis scribens enumarat. [*Galat. 5.*] Ex his omnibus, patres reverendissimi, nihil est quod tantam perniciem corpori mystico inferat, quemadmodum diffidentia schismatis. Cetera namque animorum adversa studia, aliis atque aliis proprietatibus: hoc detestabile facinus soli unitati ecclesiasticæ objectatur. Nam & si discordia concordiæ opponatur, cum quis suam alterius sententiæ præferat, id tamen eo modo fieri potest, ut discordantium quilibet booum dicat & cupiat, quamquam in modo rei conficiendæ dissentiat, sicut Paulo & Barnaba in assumptione Marci discipuli legimus, ut est actuum 15. Contentio etiam, licet ex ipso dicendi modo animorum contrarietatem significet, honeste tamen fieri potest, eum aliquis pro dignitate hominis atque negotii acrimonia debita usus, ad veritatis defensionem accedit. Unde & catholici adversus fidei hostes contentiones commovent, ubi prius ad certamen vocantur, sicut glossa testatur 1. Reg. 4. capit. Rixa insuper, etsi a peccato immunis esse non possit, ut B. doctor diffinit, (nam qui rixatur, & ad contradicendum paratus est, ut placet Isidoro, & de ipsa contentione lætatur, alios quoque ad contradicendum inducit) privatum nihilominus malum est, & intar paucos accidit, habet enim privati belli naturam, nulla publica auctoritate firmati: seditionem vero esse aliquod ctimen & ipsa ratio persuadet, & beatus Paulus testis est: qui cum quædam peccata gravia prohibuisset Corinthiis, seditionem etiam enumeraverat, sicut secundæ epistolæ duodecimo capitulo legitur. Est enim malum, quod soli societati eivium adversatur. Per ipsum autem bellum etsi maximas urbes diruptas, plurimas respublicas eversas, florentissima regna depopulata legamus, nonnulla tamen bella juste fieri posse nemo sapiens dubitabit. Cujus sententiæ B. Augustinus testis est io eo sermone, quem pro puero Centurionis habuerat. Et hæc quidem animorum adversitas illi unitati objicitut, quæ ad mysticorum membrorum conjunctionem attinet. Quod si ad ordinem illum animum verteris, qui ad caput hujus ecclesiastici corporis spectat, aliquid quoddam pestiferum divisionis genus invenies: quod etiam bipartitum Beatus Thomas intelligit, si quidem ea sentiri ac prædicari a quoquam eoutigerit cum omni dura & improba pertinacia quæ fidei veritatem & majestatem offendat; is, quisquis fuerit ille, hæreticorum numero aggregatut. quod aliis aceommodatiotibus verbis beatissimus doctor Augustinus adversus Manichæos declaras. Qui in ecclesia, inquit, Christi morbidum aliquid pravumque quid sapiunt, si correcti, ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, hæretici sunt. Hoc infidelitatis genere inter scissuras ecclesiasticas esse quidquam deterius onllus doctor affirmat: jacta enim fidei fundamenta sua opinione evertit, tenditque ad primæ veritatis injuriam. Quanta autem Christianæ religioni publica damna intulerit, facile sciet qui volet, si a Simone Samaritano, a quo omnis hæresis initium sumpsit, usque ad Joannem Hus, nostræ ætatis eximium hæresiatcham, annales ecclesiæ repetere statuet. Ultimum contendentium genus scissuræ nomen accepit, quod accommodatius Græco vocabulo vos patres Latini schisma nominatis. Hoc intestinum malum etsi majestati ac veritati mystici capitis non adversetur, cum in primis neque insolitum dogma prædicet, nec veterem corruptelam desenset: habet tamen quamdam proprietatem pestiferam, quæ Christianæ paci & unitati vehementissime officit. Qui enim ecclesiæ principi subesse renuit, & membris ecclesiæ

elesiæ ipsi subjectis communicare recusat, quemadmodum beatus doctor ostendit, is in unitate mystici corporis manere non potest. Unde & schismaticus jure nominatur: ex ipso etiam, tamquam ex fonte quodam iniquitatis, omnes illæ superiores animi indignationes facile fluunt. Schismaticus enim absque discordia esse non potest, cum se meliora & sanctiora dicere & profiteri glorietur. Contentiones etiam in ipso schismate nutriri necesse est, cum ea quæ prave schismatici senserunt improba temeritate defensent. Rixæ schismatico minime desunt; est enim ad contradicendum semper paretus, ne minus recte fecisse judicetur. Seditiones populi Christiani ex ipso schismate maxime accidunt. Scindi- B tur enim in edversa studia vulgus, & populus velut greges post terga pastorum sequitur, & quia ratione vulgo constare non potest, quod prave semel acceperat, id ferro & sanguine probare molitur, unde & bella publica surgunt. Quod si paulo longius schisma perstiterit, hæresim parit: configit enim aliquam sibi hæresim schismaticus, ut recte ab ecclesia recessisse videatur, sicut beatus Hieronymus dixit. Cumque ex contemptu illius qui auctoritatem & locum mystici capitis tenet hoc detestabile malum proficisci videatur, idcirco schismaticus ecclesiasticum ordinem non mediocriter turbat: & quia reliquorum membrorum communionem respuit. Spiritum Dei non C habet, sicut Pelagius papa testatur, ut est 24. dist. quæst. 1. Schisma insuper, quia schismaticus in unitate unum non est, sicut idem pontifex dicit, quantum ex ipso suo maleficio ecclesiasticam unitatem & pacem penitus dirimit, pro qua instituenda & conservanda Filius Dei paulo minus minoratus ab angelis in terram descenderat, pro qua summam inediam veriosque labores perpessus est, sanguinem proprium fudit, mortem subiit, nihilque eorum abhorruit quæ suæ majestati adversarantur, si modo illud ed constitutionem hujus sacratissimi corporis conducere videretur. Cum itaque tantorum præclarissimorum etque admirabilium operum munus, hoc unum perni- D ciosissimum schismatis facinus adimit atqua corrumpit, justissime veritatis doctor ipsum a Christiane religione depellit, dicens: *Non sit schisma in corpore.* [1. Cor. 12.]

Non sit schisma in corpore, patres, si cupitis hæresum zizania extirpare. Non sit schisma in corpore, si quæritis vitam ecclesiasticam reformare. Non sit schisma in corpore, si desideratis infensos animos principum mitigare.

Quantum igitur ad primum attinet, patres, etsi Spiritus sanctus istam corporis ecclesiastici magnitudinem dirigat atque informet, totosque (ut sic dixerim) infusus per artus hanc agitet molem, & magno se corpori misceat, E sicut ille poeta dixit, id tamen huic corpori accidere videmus, quod & naturali evenire physici dicunt, ut anima scilicet incorrupta & integra, membra sæpe aliquo morbo laborent. Quod ex triplici ægritudinum genere accidere medici disputant. Omnis enim humani corporis languor aut est membrorum consimilium, aut officialium, aut ex utriusque constitutorum. Constare autem cuilibet vestrum arbitror, patres doctissimi, quid nomine consimilium aut officialium membro- A rum intelligi debent. Illa consimilia membra sunt, in quibus toti & partibus eadem denominatio datur, ut si quis carnem, nervum, os, & hujusmodi dixerit. In officialibus autem, toti & partibus una eademque denominatio specialis non competit: ut oculus, pes, manus, & eorum similia. Ægritudinem itaque consimilium membrorum illam dicunt medici esse, cum variata proportione calidi, frigidi, sicci, humidi qualitatum primarum, adversa dispositio inducitur. Cum vero officialibus membris languor aliquis accidit, hunc aut in forma, aut in numero, quantitate, aut a in- [a Forte, in positione. H.] positione evenisse contendunt. Ex his quæ diximus, quid & de membris mistis intelli- B gi debeat, non erit difficile cognitu. Hinc omnia translate quadam significatione mystico corpori convenire invenio. Habuit corpus hoc membra consimilia, habuit officialia, habet ex utriusque composita. Eo enim tempore quo Dei ecclesia prima rudimenta Christianæ religionis acceperat, consimilium membrorum formam præferebat, cum esset credentium cor unum & anima una in domino: nec diceretur eis aliquid proprium, sed essent eis omnia communia, sicut actorum quarto capitulo scribitur. Officialia vero membra tunc ecclesia hebuit, cum auctoritate & operibus crescere cœperat, aut cum potestatis, ordinis & jurisdictionis usum C auctoritate publica receptaverat, quod a Silvestro ad posteros quosque Romanos pontifices processit, sicut historiæ produnt, & in canone ponitur, 23. dist. q. 8. Tributum. His mysticis membris varia diversa morborum genera contigerunt. Morbum autem hic non aliud, juxta beati Augustini sententiam, quam hæreticam pravitatem intelligo. Idem beatus Hieronymus sensisse videtur, qui hæreticum hominem putridæ carni comparavit. Enumerare autem, propriisque nominibus omnia illa vobis, patres, exponere esset quidem jucundum, si ratio temporis non haberetur. Beatus Augustinus in libro quem de hæresibus accuratissima scripsit, nec a D se, nec ab alio quoquam numerum omnis hæreseos satis exploratum fuisse existimat, quamquam Philaster Brixiensis episcopus centum & viginti octo genera hæresum usque ad illam suam ætatem contigisse commemoret. Cogitere itaque facile potestis, patres reverendissimi, quot errorum genera in agro dominico disseminata postea fuerint, si Philaster centum & vigintoocto hæresum nomina recensuerit, quem beatus Augustinus sequens librum de hæresibus scripserat. Hæc immensa, ut sic dixerim, errorum silva, etsi a beatis apostolis sanctisque patribus ac sacris conciliis conculcata dissipataque dicatur, penitus tamen succidi non potuit. Nam E beatus Isidorus, posteaquam quinquaginta septem hæresum capita numeraverat, illas omnes dicit a sanctis apostolis sanctisque patribus ac sacris conciliis fuisse condemnatas. Quod qui volet, facile sciet, si rerum temporumque successiones & ordinem repetat. Nam Menandri ac Saturnini, magni digni diaboli lequei, cum Simone mago principe illius hæreseos a beatissimo Petro apostolo condemnati sunt, qui eumdem Simonem & ejus pecuniam in perditionem abjecerat. Qui vero humanitatis officio satisfactum iri arbitrantur, si quis-

si quisque rem solam privatam curaret, quod a dictis hæreticis attribuitur, hi Ananiæ & Saphiræ horrendo interitu condemnantur, quos ambos idem Petrus subita morte mulctaverat, sicut actuum quinto capite scriptum est. Nicolaitarum vero impudentem lasciviam Joannes in Apocalypsi, cum ad Ephesinam ecclesiam scriberet, reprobavit. Nam etsi priorem caritatem in illa ecclesiam emissam conqueratur, in hoc tamen illam dignam commendatione dixerat, quod Nicolaitarum impudicitiam fugarit. [Apoc. 2.] *Hoc habes*, inquit, *quod odisti facta Nicolaitarum*. Illi vero qui connubiis detrahunt, & omnem legitimum torum turpitudinem putant, qui etiam apostolicos se vocare præsumpserant, beati Pauli apostoli sententia condemnantur, qui ad Colossenses scribens, præcepta, quibus conjuges omni reprehensione carerent, tradiderat. [Ephes. 5.] *Mulieres*, inquit, *viris subditæ estote, sicut oportet in domino*. Et alibi: *Viri, diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam*. Et hæc quidem in prima ætate ecclesiæ contigisse invenio. Cum autem eadem membra officialia esse cœperunt, alius pestilens morbus irrepsit. Arius siquidem Alexandrinus, cum de forma ecclesiastici capitis, hoc est de plena essentia Filii Dei (secundum Augustinum) inique sanxerat & predicnverat, dicens eum esse alterius naturæ a Patre, maximam ubique pestem effudit. Macedonius vero de numero divinitatis iniquam sententiam ferens, dicensque Spiritum sanctum servum Patris ac Filii, multos corruperat. Nestorius quantitatem majestatemque hujus mystici capitis vehementer opinione prava minuit, cum salvatorem nostrum summum quidem virum & Deo dignum esse affirmasset, sed eumdem Deum omnino negaverat. Eutyches vero atque Dioscorus ipsam positionem humanitatis Christi inique transtulerat affirmans eamdem divinitatis * potentiam [* potentia] exhaustam fuisse atque absorptam, propterea & perpetuum morbum in membra mystica sparsit. Contra quos velut adversus publicam pestem erecti quondam Romani pontifices synodos sacras convocarunt. Nam & Silvester natione & dignitate Romanus, trecentorum & octodecim patrum consensu, quos in Nicæna congregaverat, Arium hæreticum declaravit. Damasus vero vita & eloquentia clarus, in secunda synodo centum & quinquaginta patrum conventu Cooftantinopoli coacto, Macedonium blasphemum dejecit. Nestorianam vero hæresim Cælestinus Romanus ducentorum patrum in Epheso convenientium auctoritate reprobavit. Ita & Leooe pontifice præcipiante Chalcedonensis synodus * quingentorum [* sexcentorum.] & triginta patrum præsentia Eutyches atque Dioscorus anathemati æterno subjecti sunt: Sic & aliæ universales synodi auctoritate Romanorum pontificum congregatæ ad morbum aliquem depellendum convenerant; licet illæ priores, quas paulo ante enumeravi, dignitate quadam ceteris aliis præstare videantur, quemadmodum distinctione decimaquinta canonum positum est. Ipsæ enim totam fidem Christianam complexæ, quemadmodum Gregorius dixit, quasi quatuor paradisi fluvii totum orbem irrigaverant. Quod vero sanctorum patrum doctrina errores depulerit, testes sunt * Anastasius [* Athanasius], Basilius, Cyrillus, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Christianæ religionis clarissima lumina, qui adversus omnis hæresis genus invictissime scripserant. Sed nec apostolorum summa in terris potestas, nec sacrorum conciliorum auctoritas, nec sanctorum patrum admirabilis illa & pene divina sapientia efficere potuerunt, quo minus multiplex hæresum pestis, quæ semel insederat per totum orbem effusa, infinitam hominum multitudinem ad infernum deducat, qui de orbis dimensionibus disputent, præter eam participationem quam in septem climata dividunt, aliam quamdam vulgatiorem addunt, qua totum, quod ab homine colitur, in Orientalem, Occidentalem, Septemtrionalem, Meridionalemque plagam distinguunt. Primam partem in decem provincias dividi dicunt; in Indiam scilicet, Isauriam, Sidonis Phœniciam, Syriam, Palæstinam, & reliquas, quas a quadraginta & tribus gentibus habitatas affirmant. Occidentalis portio in sex & triginta provincias distincta est, quæ quinquaginta & quatuor gentium homines continet. Septemtrionalis autem regio in duodecim provincias porrigitur, quarum gentes triginta unam esse affirmant. Meridionalis & ipsa in duodecim partes distincta est, quarum gentes ob interjacentia deserti spatia certo numero comprehendi non possunt. Per has igitur vastissimas regiones ac varios gentium mores, omnia illa hæresum genera, quæ vel ab Epiphanio Cyprio, aut Philastrio, aut Augustino, sive Isidoro numerantur, respersa atque effusa sunt. Nec est quod si veterum hæresum principes de medio sublati fuerint, desinant qui eorum errores & sapiant & defensent. Primam habitantium regionem Ariana hæresis vehementer invasit. Macedoniani facile numerari non possunt. Ii quos Armenos appellamus, gens certe amplissima, & frugalitate præcipua, Eutychis atque Dioscori perversam eruditionem sequuntur. In Hesperia vero plaga Sadducæos, qui resurrectionem negant, & animas cum corporibus simul interire affirmant, plures invenies Cerdonianos, qui duo principia ponunt; Tertullianos, qui animas per traductionem esse accipere arbitrantur; Cataphryges, qui sacramenta ecclesiastica negant, sufficere tamen ad humanam salutem ajunt, si infantis anniculi sanguis, quem immanibus punctioolbus (ut Augustinus ait) a corpore innocentis extorquent, mixtus farinæ, panem a se sumendum conficiat. Pars insuper, quæ Septemtrioni subjecta est, plurimos habet qui catholicæ fidei adversantur. Sunt qui negant Romanam sedem esse matrem ac principem reliquarum, quod an hæresim sapiat, testis est Nicolaus papa 22. distinctione, cap. Omnes. Præterea sunt nonnulli, qui ajunt animas exutas corporibus nondum ad sua loca receptas. Alii purgatarii pœnas figmenta existimant. Sinistra autem orbis positio, quam Meridionalem dicunt, hæresibus plena est. Illic Nestorianorum nomen & genus amplissime patet, Sabellianorum hæresis latissime prædicatur, Valentiniani, Apellitæ, * Archontiani, Carminiani, Ebionitæ, numero facile comprehendi non possunt. [* Archonticos ac Carpocratianos intelligit.] Nequeo, patres reverendissimi, vobis enumerare infinitam, ut sic dixerim, hæresum multitudinem, quæ tot gentium animos dudum corruperat: quod unde proveniat, aut quo auctore procedat:

cedat, dignoſcere certe facile non eſt, niſi (nt placet ſanctis doctoribus) ideo illud Deus fieri paſſus eſt, ut credentium fides probetur, & ne fidelium ingenia tranquilla credulitate contorpeant. Fieri etiam poteſt, Deum tot hoſtes ſuæ fidei eſſe pati, ut tirones Chriſtianæ religionis habeant qnos vincere poſſint. Tantam igitur aizaniorum varietatem ab agro dominico non ſulum divellere, ſed nec axcerpere quidem humana ingenia ſuppetunt. Satis igitur eſt, ſi de his dumtaxat poteſtas eccleſiaſtica propenſius curet, quibus vel beneficium reddendum eſt, aut ſi tales ſint hoſtes, aut religioni magis ac magis officiant. Sunt autem (ni fallor) duo genera hominum, qui fidei catholicæ adverſantur, Græci ſcilicet atque Huſſitæ, de quibus provideri oportet: Et illis quidem, ut pru ſuſceptis beneficiis gratiæ dignæ reddantur; iſtis vero, ne contagione peſtifera totum corpus eccleſiaſticum lædant. Neminem veſtrum patres prætetira arbitrur, Græcorum gentem ſic optimis artibus floruiſſe, ut omnium gentium nationes incredibili quadam vittute ſuperaverit. Taceo da variis diſciplinis, quas omnes a fontibus Græcorum profectas, omnes uno ore fatentur; quidquid Dei eccleſia docet & prædicat, idipſum etiam ſuis nominibus a Græcis in Latinnm traductum eſt. Quod ſi parontibus maximum debeamns, quia genuerunt ac educaverunt: ſi præceptoribus plurimum, quod erudierint: certe ſatis aperte ſignificari non poteſt, quantum vos patres Latini Græcorum generi debeatis, a quibus illud vobis collatum eſt, quo nihil præſtantius ab homine conferri poteſt. Hi ergo, quos memoro, Græci ad unionem eccleſiæ venire contendunt, non eo pacto quo quidam eos fallendi gratia dicunt accedere, ſed apette & abſque aliqua ſimulationa. Pontiſex ſiquidem maximus Martinus ſelieis memoriæ papa V. ſic ſua ſapientia atque humanitate Græcos ad opus unionis attraxit, ut de tanta opinionum & poſtulationum diverſitate ad unam & ſolam differentiam conceſſerint, quis ſcilicet locus ille ſit, qui pro convocanda ſynodo ntriuſque generis patres apte ſuſcipere poſſet. Habeo hujus rei teſtes graviſſimos, qui huic veſtræ clariſſimæ ſpectationi adſunt, & quæ dico in præſenti andiunt: nec audita vobis patres pronuntio, ſed quæ vidi, & quæ præcepto ejuſdem præſulis ipſe contrectavi, & publica ſtipulatione concluſeram. Quorum Græcorum propoſitum & tu, Eugeni papa ſanctiſſime, pro tua religione eximia & animi amplitudine, nuper ampliora & certiora te ipſis facturum ſpondendo confirmaſti. Nec credi poteſt ut Chriſtianorum quiſpiam his tuis ſanctiſſimis deſideriis atque conatibus contraire poſſet. Ad hoc enim opus tam ſalutiferum nemo Chriſtianorum quidquam ſuorum excipere debet. Non enim parum fructus habet ad fidei catholicæ incrementum Græcorum converſio. Illa ſiquidem Conſtantinopolitana ſedes habet in Aſia, Afriea, & Europa vaſtiſſimas provincias atque ampliſſima regna, plurima ganera hominum linguis & moribus longe diſparia, qui omnes ad fidei catholicæ obedientiam atque religionem convolarent, ſi præſul Conſtantinopolitanus, ut quondam facere ſolebat, honorem & debita jura Romano pontifici redderet. Illud autem, patres optimi, facile fiet, ſi non ſit ſchiſma in corpore. In novam enim eccleſiæ ſciſſuram dilabi, & inveteratos ſchiſmaticos ad unionem eccleſiæ reducere velle, illud quo pacto fieri poſſit non ſatis intelligo. Quomodo enim Græcus tantum in hoc noſtro eccleſiaſtico corpore diſſidium audiens, eidem ſe conjungere vellet? Ant cum Romanorum pontificem tam facile a ſuis contemni viderit, eidem honores debitos reddat? Nonne ridebit? Nonne utroſque leves & longe a Chriſtiana caritate ſejunctos judicabit? Nonne poſtulanti ut ad gremium eccleſiæ redeat, mox evangelicam reſpondebit ſententiam: *Frater, vade, erue prius trabem de oculo tuo, & tunc videbis eruere feſtucam de oculo fratris tui*. Cum ſuperiori tempore nullus indubitatus pontifex haberetur, neminem Græcorum aliquis audivit qui de unione eccleſiæ tractaret: at nbi omnium diſſidentium vota ad unum paſtorem convenerant, mox legati Græcorum pontificem adierunt, & coram glorioſiſſimo ac invictiſſimo Romanorum rege domino Sigiſmundo ſemper Auguſto, pro unionis negotio, imperatoris & patriarchæ Conſtantinopolitani voluntatem & vota trigintaſex articulis patefecerunt. Scio quod verum loquor, & quod hæ manus literas illas obſignatas explicuerunt, & quæ illic continebantur ex Græcis Latina feceram. Unde cum honeſtiſſimæ Græcorum petitiones principibus noſtræ religionis viſæ fuerant, mox dominus Joannes epiſcopus cardinalis tituli Sancti Sixti, vir omnium ſuæ ætatis religione & ſapientia ſpectatiſſimus, legatus in Græciam declaratus est: quem illuc pruperantem ſi mors e medio non ſuſtuliſſet, plurimi nunc populi ac nationes ritu & religione eſſent vobis ſimillimi, quorum nullum impræſentiarum habetis. Nec certe credendum est Græcos ab illa ſua honesta opinione receſſiſſe. Eadem est gentis illius ad reconciliationis opus intentio, idem omnino deſiderium, eadem postulatio; niſi quod filius, qui nuper imperio ſucceſſit, ad unionis negotium longe ardentior ſit, quam unquam fuerit pater: quo ſit nt ad reconciliandam gentem illam catholicæ fidei via paratior modo ſit. Quod ſi locus aliquis ad convocandnm utramque gentem opportunnm daretur, videretis, patres reverendiſſimi, plnrima de Græcis facta fuiſſe judicia, quæ omnino stare non poſent. Hos igitur fructns uberrimos de Græcis vos, patres præſtantiſſimi, referetis, ſi non ſit ſchiſma in corpore. Alterum perditiſſimorum hominnm genus, de quibus ob ſummam perniciem generali omnium patrum institutione conſulendum est, Huſſitas intelligo gens profecto pestilentiſſima, & velnt exitiale virus per corpus eccleſiasticum repens. Nec unnm, ſed multiplex ac atrociſſimnm malum, hujus hæreſeos morbus est. Nam ſi quis illorum hominnm perverſas ſententias, quas graviſſimis Christianorum cladibns amplificare voluerunt, recenſere voluerit, veterum hæreſnm irritamenta quædam fuiſse fatebitur. Cogitanti enim hanc novellam corruptionem, e vestigio Nicolaitæ, Gnosrici, Cerdoniani, atqne Marcionitæ occurrent, * Aditæ quoque, Catharitæ, ac Apostolici, huic hæreſi non defuerunt, & * Acharditæ, Ariani, atque Joviniani quamplurimi, quos omnes Epiphanius Cyprius, vir omnium orientalium patrum ſapien-

Matth. 7.

* forte Adamitæ, Anarchitæ, al. Tarchitæ, forte, Tetradıtæ [illegible] a Ferre, Heracl. [illegible]

pientia & sanctitate insignis, inter nominatissimos hæreticos scripsit: nec solum multiplex hæresis hæc, sed & funestissima Christiano populo extat. Plurima damna ab Arianis, Nestorianis, Monothelitis, Iconomachis, ecclesia Dei perpessa est, sed nulla fuit tanta hæretica pestis quæ huic eladi comparari posset. Hæc enim omnia jura humana atque divina pervertens, nulla pietate in ætatem vel sexum, amplissimas & opulentissimas patrias igni & ferro subjecit. Patent ejus immanissimæ strages in Bohemia, Moravia, Sicilia, Marchia, Austria, Hungaria, ac ceteris circumfinitimis adjacentibus nationibus. Quod si hoc captiosissimum ac fallacissimum hominum genus ab illa sua immani consuetudine ac funestissima rabie conccpuerit, velitque iter salutis & reconciliationis ingredi, nulla sit mora, patres præstantissimi, * quo pontifex maximus ac tota concio patrum operam suam ac studium conferant, ut lupos rabidos in oves convertant. Nihil hoc opere salubrius, nihil certe utilius. Sed cum inter vos patres ecclesiasticos sint adversæ sententiæ, hoc fieri minime poterit. Nam totum Hussitarum studium in eo positum est, ut clericorum insolentias, voluptates, avaritiam, superbiam atque ambitionem, quibus hunc vestrum statum ecclesiasticum & amplitudinem dejiciant atque prosternant, vulgo continuo prædicent. Illud autem quantum quibusdam maximis viris placeat, & populis rationi consentaneum videatur, aperte ostenderem, si hæc omnia vobis clarius non paterent. Igitur qui cupit Hussitas ad unionem eccleshasticam revocare, illud prius efficere studeat, ut novella zizania evellantur, ut nulla mentis affectio, nulla in rebus gerendis perturbatio, sed timor Dei, caritas proximi, zelus ecclesiasticæ pacis, opera vestra proficiat: Illud etiam summo studio agendum est, ut debitus honor ac reverentia pontifici maximo, quem unicum loco Dei in terris suspicimus, tribuatur. Quod omnino faciendum quisque hominum judicabit, si de hujus patris sanctissimi ac beatissimi vitæ integritate & innocentia noverit. Ad hæresum extirpationem ac fidelium expugnationem nemo Christianorum illo flagrantior. Taceo alia ipsius sanctissimi præsulis ornameota virtutum: illa enim aliud tempus desiderant. Cum privatis negotiis operam daret, contra infidelium ac hæreticorum errores & impetus plurima egregia & memoratu digna cogitaverat atque instituerat, reverendissimorum patrum cardinalium numero aggregatus, mox quæ privatim excogitaverat publica auctoritate perficere conatus est. Propterea & legationem in Epirum, Macedoniam, Thraciam, Propontidem, Asiam, Ciliciam, Syriam, atque Ægyptum, ubi veræ fidei jura & dignitas in spretum maximum veniunt, paratissimo animo suscepisset. Propterea & conscribi jusserat, quibus artibus illæ nationes potestati ecclesiæ addi possent. Quod si ipsi pro magnitudine animi & zelo fidei parem potestatem & auctoritatem consiteri contigisset, nihil est quod vexillum sanctissimæ crucis inter remonssimas gentes cum summa gloria nostræ religionis non figeretur. Adscitus sanctissimi Romani pontificis dignitati, quæ jam tot labentibus annis excogitaverat in effectum omnino deduxisset, si intestinæ discordiæ atque vicina bella sancto ejus proposito

* forte quo minus.

A impedimento non extitissent: non tamen destitit, quo minus adversus Hussitarum rabiem extinguendam diversis studiis vigilaret: quod aperta ratione probabitur, cum necessitas postulaverit. Secretarium imperatoris Græcorum nuper ad se venientem ita grate remisit, ut idem imperator statuerit legationem amplissimam ad summum pontificem dare, ut de loco aliquo idoneo pro congreganda synodo videatur. Hoc jam factum fuisse credendum est, nisi aliquis inexpectatus vel alias insperatus casus impedimento fuisset. Sub tali igitur nostræ religionis patre & præsule & veterum & recentium hæresum respersa zizania facile evellentur, si vos reliqui patres ejus præcepta ju-
B stissima tamquam devotissimi filii suscipere statuatis. Ad quod pium & necessarium opus, & totius ecclesiæ diuturna consuetudo, & veterum conciliorum, auctoritas, & sanctorum patrum sententiæ vos hortantur. Quare, patres, per immortalem Deum, per intemeratam fidem, cujus vos defensionem suscepisse videmini, per illud districtum horrendumque judicium, ad quod nos omnes volentes nolentes detrahemur, in hac rerum maximarum consultatione & moderatione animi uti velitis, ne, cum exterarum gentium hæreses purgare quæritis, novellos errores domi nutriatis. Sed de hæresum extirpatione hactenus dixisse sufficiat: amodo de reformatione pau-
C ca dicam. Hoc mysticum corpus, de quo hactenus memoriam feci, alia etiam appellatione domus nomen accepit, sententiam illius qui ad Hebræos scribens dixerat: *Christus tamquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos.* In hoc sanctissimo templo nemo aliud fundamentum ponere potest, præter illud quod positum est, Christus scilicet Jesus, sicut prima ad Corinthios tertio capite dicitur: Hanc structuram mirabilem ille sapientissimus architectus, non simplici, sed varia quadam compositione erexit. *Ipse enim dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in æ-*
D *dificationem corporis Christi*, sicut quarto ad Ephesios scribitur. Hæc est illa varietas, quam in Spiritu David quondam prospiciens dixerat: *Adstitit*, inquit, *regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.* Varietatem autem non illam intelligo, qua ex ebore, auro, variorumque colorum genere parietes in regiis principum ornari solent, sed apostolorum doctrinam, confessionem martyrum; ut glossa testatur, puritatem virginum, lamenta pœnitentium. Id autem optima ratione fuisse facile quisque judicabit, si hujus corporis mystici aut domus ecclesiasticæ naturam ordinemque perspexerit. Nam cum gratia hujus fundamenti vel capitis plene tota in partibus extare non possit,
E ut dicit doctor beatus, ideo vario modo singulis distributa est. Propterea & quidam apostoli, alii vero prophetæ dati dicuntur. Cumque id fieri nequeat, patres reverendissimi, ut quispiam se solo æque officiis pluribus satisfacere possit, unde & membra corporis singulis actionibus occupantur, idcirco ecclesia circumamicta varietate describitur. Et quia officium sponsæ simul & nomen accepit, ideo ipsam decoram ornatamque prodire oportet, quod in varietate maxime constat, sicut sapientibus placet, & ipso experimento ostenditur. Nam & regina Saba, præter

Psal. 44.

ter illam admirabilem sapientiam quam argumento in Salomone cognoverat, perspecto servorum habitaculo & ordine ministrantium, maxime admirata, spiritu ipso defecerat, sicut 3. Reg. 10. capite scribitur. Hujus itaque structuræ mirificæ etsi fundamentum solidum inconcussumque persistat, ornatus tamen ac ceterarum partium ordo labefactari judicantur. Nam loco apostolorum eos hodie cernimus de quibus Paulus Corinthiis scripserat: *Pseudo-apostoli*, inquit, *operarii, subdoli*, (2. Cor. 11.) *transfigurantes se in apostolos Christi*. Nec alios puto, patres optimi, hodiernos prophetas existere, nisi eos dumtaxat de quibus Ezechiel in Spiritu videns dixerat: *Væ*, inquit, (Ezech. 13.) *prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident: Quasi vulpes in desertis prophetæ tui Israel*. Nequeo, patres reverendissimi, crimina & casus gravissimos eorum hominum vobis exponere, qui dignitate & auctoritate velut in quadam specula constituti, magistri debent esse publicæ disciplinæ. Omnes enim declinaverunt, & ab officio recedentes inutiles facti sunt, sicut propheta (Psal. 13.) testatur. Aptissime descripsit Isaias clericorum ignominiam, socordiam, lasciviam, segnitiem, immunditiam, turpitudinem, ambitionem, avaritiam. (Isaiæ 56.) *Speculatores ejus*, inquit, *cæci omnes, nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia: canes impudentissimi nescierunt saturitatem: ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam usque ad novissimum*. Cum igitur ex eorum criminibus ac vitæ corruptione, qui virtutem ac disciplinam professi sunt, hujus mystici templi structura gravissimum lapsum atque ruinam minetur, optime ecclesiasticæ saluti consulitis, patres ut redintegratio fiat, quam vos vulgo reformationem nominatis. Ceterorum vero hominum vitia, privatam; clericorum vero scelera, publicam perniciem inferunt. Nam cum populi omnes in sacerdotem atque pontificem, tamquam in præceptorem virtutum, suspiciant, id indubitata fide putant a se factum iri, quod ipse faciendum delegerit. Sed hanc rem perdifficilem plenamque laboris ea ratione efficere poteritis, si non sit schisma in corpore. Nam cum in ipsa spirituali structura sit unitatis multiplicitas, tamen inter ceteras illa præcipua judicatur, quam ille cælestis ac individuus Spiritus efficit. Hæc autem omnia dixit Apostolus: *Operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult*, sicut 1. ad Corinthios 12. cap. scribitur. Fieri autem minime potes, ut hi qui adversa de bonis moribus sentiunt, & qui manifestam ruinam ecclesiæ parant, Spiritu Dei ducantur. Eo etiam evenit ut præceptis majorum ad vitæ innocentiam atque religionem velle quempiam ducere, perdifficile sit, nisi eum Spiritus Dei prius induxerit. Pleni sunt libri omnes Christianorum sanctissimis exhortationibus, pleni præceptis saluberrimis, pleni exemplis admirabilibus. Quidquid de vita & honestate clericorum decerni & præcipi potest, id totum amplissimis literis & maximis codicibus continetur *& tamen nemo facit legem*, sicut dicit salvator. Prius itaque Spiritus ille rogandus est, ut doceat & inspiret quo pacto impleri debeant suæ justificationes, sicut propheta precatur. Ceterum impossibile quidem videtur de principatu ecclesiæ ac de moribus disputare simul atque decernere. Nam cum de capite ac principe senatus ecclesiasticus occupatur, ornatui publicæ honestatis satis apte vacare non potest. Extant gentilium atque Christianorum monumenta amplissima, quæ huic rei gravissimum testimonium afferunt. Unum solum impræsentiarum sufficiat. Cum per Oniam pontificem solum res Judæorum agitarentur, civitas sancta in omni pace habitabatur, legesque optime custodiebantur, sicut 2. Machabæor. 3. cap. scribitur. Sed posteaquam (2. Mach. 4.) per ambitionem Jasonis fratris collatio summi pontificii ad Antiochum translata est, mox gymnasia & ephebiæ in civitate Dei fuerant institutæ, horrendum certe scelus, & omnibus sæculis inauditum facinus. Confracto itaque atque colliso ecclesiastico corpore, integritas honestatis atque religionis constare minime potest. Præterea quem vos patres ecclesiasticis institutis coercere poteritis, qui mox alios quæsiturus non sit, a quibus grate susceptus, prioris vitæ corruptelam non teneat? Et inde huc venientem nemo corripere audebit, ne suo exemplo alii secuturi teneantur. Itaque, patres sapientissimi, mores ecclesiasticos ea ratione potestis componere, si non sit schisma in corpore. Hortatur vos ad hoc opus pernecessarium dignitas beatissimi patris nostri Eugenii pontificis maximi, qui Petri sedem tenet & fidem, sine cujus auctoritate nulla lex aut decreta satis roboris habere possunt, ut est dist. 22. Sacrosancta. Cujus sententiæ beatus Thomas secunda secundæ quæst. 1. artic. 10. fidelissimus testis est. Hortatur vos ad hanc ecclesiasticam disciplinam hujus sanctissimi patris integritas, qui cum a puero usque ad hanc confectam ætatem vitam præclarissimis virtutum muneribus exornaverit, adeo ut in ipso corrigendum abradendumque nihil omnino videatur, tamen ut optimi præsulis morem gerat, hanc quam vos patres reformationem nominatis a seipso incipere cupit, sic huic publicæ actioni debitus ordo tribuatur. O vere pontificem, o pastorem gregis dominici meritissimum! Quem superiorum pontificum, obsecro patres, vestra tenetis memoria qui ista protulerit, qui in tanta rerum tempestate infracto animo manserit? Ite igitur, patres lectissimi, & hujus piissimi patris atque pontificis meritissimi justissima vota & desideria impleatis si vultis mores ecclesiasticos integritati pristinæ restituere. Sed de reformatione quid sentiam, jam patres audistis: amodo & de pace pro extrema orationis particula paucissimis utar. Cum plurima sint exercitationum genera, patres lectissimi, quæ ad sacerdotis atque pontificis officium attinet, tamen illud præcipuum est quod in conciliandis pacandisque populis constat: siquidem sacerdotis propria actio dicitur, cum inter Deum hominemque medius quasi conciliator accedit, ut placet sancto Thomæ 3. parte q. 25. art. 1. Propterea & sacerdos a Deo legem & sacramenta recipit, quo populis voluntatem divinam significet, conciliarique volentibus paramenta debita tribuat. Et rursus acceptas ab hominibus oblationes & sacrificia domino offert, ut divinam majestatem hominis vitio vehementer infensam placet atque conciliet. Hoc acu-

te

te proſpexit qui ait: *Omnis pontifex ex homi-* A
nibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his
quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia
pro peccatis, ad Hebreos 5. cap. Hæc autem
munera tunc placationis efficaciam habent,
cum homines, excuſſis odiis ac ſimultatibus,
ad offenſarum remiſſionem revocantur. Quod
quanto ſtudio agendum ſit, ſalvatoris præce-
Matth. 5. pto oſtenditur. *Si offers*, inquit, *munus tuum*
ad altare, & ibi recordatus fueris quod frater
tuus habet aliquid adverſus te, &c. Et iterum:
Matth. 6. *Si non dimiſeritis fratribus veſtris*. In quibus
omnibus oſtenditur humanas oblationes & mu-
nera nullam prorſus habere efficaciam, niſi
homo ſe prius inimico conciliet. Hoc au-
tem inter cædes & bella fieri poſſe non vi- B
deo. Quomodo enim inter eos vis caritatis &
amicitiæ aut ſervari aut incipere poterit, qui
mutuis irruptionibus exuvias & ſpolia quæ-
runt, quorum alter in alterius effundendum
ſanguinem jurat, qui liberos a parentum e-
vulſos amplexibus impudice abducit? Quæ o-
mnia cum in bellorum congreſſibus fieri vi-
deamus, difficillimum est humanitatis, carita-
tis ac pietatis quidpiam in illis hominibus re-
periri qui bella ſequuntur. Præcipuum itaque
ſacerdotum atque pontificum officium agitis,
patres reverendiſſimi, ſi inflatos atque tumen-
tes animos principum placare curatis, eo præ-
ſertim tempore quo nullum Chriſtianorum re-
gnum, nulla provincia, nulla prorſus natio C
ſit quæ ferro & ſanguine vacet. Sed illud
prius ſumma cura agendum eſt, patres, re-
verendiſſimi, ut non ſit ſchiſma in corpore.
Quis enim ad alienas diſcordias ſopiendas ſuſ-
ficiet, qui ad maxima & inteſtina bella para-
ri cogetur? aut quis aliquem medicorum vel
etiam peritiſſimum ſummo morbo laborantem
vidit, qui aliis ægrotis pharmaca porrigat?
Oportet igitur prius domeſticam peſtem pur-
gare, & inde aliorum languores extinguere.
Quod optime facturi eſtis, patres ſapientiſſi-
mi, ſi pacis, qua nihil utilius deſiderari po-
teſt, vim & naturam ſervabitis. Pacis enim
bonum non in eo ſolo conſiſtit, quod unio-
nem diverſa optantium faciat; hoc enim & D
concordiæ datur: immo, ut ſancto doctori vi-
detur, id concordiæ proprium eſt: ſed id ma-
ximum pacis officium eſt, ut renitentem va-
rium appetitum in unum conſenſum debito
ordine adigat. Propterea & B. Auguſt. cum
19. de civitate Dei multa genera pacis enu-
meraſſet, id tanquam proprium pacis adjecit,
quod ſit ſcilicet tranquillitas ordinis, qui in
parium diſpariumque rerum ac hominum de-
bita diſtributione conſiſtit. Hoc & ſi vos, pa-
tres reverendiſſimi, ad pontificem maximum
patrem & præſulem omnium ſervare curabi-
tis, naviculam Petri a dehiſcentibus fluctibus
tranquillam reddetis, principum animos cæ-
des ſpirantes pacabitis, hæreticos reluctantes E
ad jugum eccleſiaſticum ſubducetis, infidelium
impetus, qui tota rabie dietim Chriſtiano ſan-
guine debacchantur, invictiſſima poteſtate de-
primetis. Illud etiam cum ſumma omnium
veſtrum gloria fiet, ut apertiſſima ratione pro-
betur, nulla umquam ambitione, nulla ini-
quitate, ſed ſolius religionis amplificandæ gra-
tia hos varios & diuturnos labores vos con-
ſtantiſſime ſuſcepiſſe. Quod nobis omnibus il-
le concedat qui ſine fine vivit & regnat in
ſæcula ſæculorum. Amen.

XLV.

Alia oratio archiepiſcopi Tarentini habita ad pa-
tres concilii Baſileenſis pro Eugenio quarto.

In nomine Jeſu Chriſti. Amen.

HUmaniſſimam & ſanctiſſimam domini no-
ſtri digniſſimi ſummi pontificis domini
Eugenii papæ IV. intentionem, quam ex in-
juncto legationis officio, communi horum pa-
trum & dominorum meorum conſenſu & juſ-
ſione, impræſentiarum explicaturus ſum vo-
bis, reverendiſſimi in Chriſto patres & do-
mini, ſi quanta decet dignitates veſtras cari-
tate & animorum moderatione intellexeritis,
populo Chriſti ſanguine redempto unionem,
pacem & vitæ novitatem, veſtris vero anima-
bus ſalutem, & multarum curarum requiem
allaturam eſſe, in Spiritu paracleto, & hujus
tam pii propoſiti motore & directore, plene
confidimus. Sed ut ſtabilius & certius in hu-
juſce rei narratione fundamentum conſtitua-
mus, exordiendum in primis præcincta edi-
tione arbitramur ab ipſius apoſtolici ſupremæ
poteſtatis & juriſdictionis origine & deriva-
tione. Deus igitur ideo magnus dominus &
rex magnus ſuper omnes deos ſpiritu habitus
eſt prophetico, reverendiſſimi patres, quo-
niam curam habens facturæ ſuæ, non repel-
lit dominus plebem ſuam: habere certe divi-
nitatem ab excelſo ſolio ſuo pervigilem hu-
mani generis curam, omnis ferme, & quæ
bene inſtituta humanitatis, & quæ deſurſum
mentibus illabitur, diſciplina teſtatur. Hinc
gaudere eam optimo eique cognatiſſimo viro
in ethicis Ariſtoteles arbitratur: & quod di-
vinum eſt in nobis, hoc eſt intellectum di-
ligentes, & honorantes rebeneficiare. Hinc
illud ad Timotheum apoſtoli dogma, quo eos, 1. Tim. 2.
quibus quarumcumque publicarum rerum tu-
tela committitur, divino nutu ad hujuſmodi
officii functionem aſſumptos edocet, emana-
viſſe putat pura & omni divinitatis eſſentia
totius entis perfectione abunde reſperſa, quæ
omnium entium eſſe per prius atque perfe-
ctius in ſe complectitur. Quamobrem eam,
quæ tantarum formarum capax extat naturam
communi omnium vocabulo Deum quando-
que veteres nuncupaverunt, quandoque om-
nium entium primum, quandoque archety-
pum, quaſi rerum omnium exemplare ſimi-
larium. Cumque ex ejus perfectionis & bo-
nitatis redundantia, atque omnipotentia in-
terminata & ineffabili, nulla exteriore vio-
lentia coarctante, nulla impellente neceſſitate,
ſed mera ac libera voluntate, ejus eſſe exi-
ſtentiæ univerſa creatura ſecundum accommo-
datas ſpecierum perfectiones ſortita ſit, ope-
ratorium principium Plato, primam cauſam
Ariſtoteles, dominum dominantium ſcriptura,
magnum dominum (tamquam omnium a
voluntate proficiſcentium libera dominos opi-
fex conſtituatur) naturam illam appellavit
propheta. Sed cum ſplendor inæſtimabilis pro- Pſal. 94.
videntiæ ejus inter mundi ſemina, interque
varias rerum ſpecies, & unius & ejuſdem rei
potentias, atque diſpares rerum cultus, or-
do quidam regiminis atque lex & ritus na-
turalis innaſcatur, rectorem olympi gentiles,
regem regum ſcriptura, magnum regem ſuper

omnes deos, hoc est angelicos spiritus, seu motrices orbium intelligentias, illam ipsam nuncupavit propheta David. Et illa itaque divinæ naturæ bonitate & omnipotentia tantarum illa rerum apud Genesim conscripta emanatio effluxit. Inde rerum inter se tanta tamque admirabilis propagatio excrevit. Ex hac vero ad humanum genus caritate, providentia, studio atque cura, illas legis traditio & tabularum digito Dei conscriptio ortum traxere. Hinc morum, sacrificiorum, ceremoniarumque directio: hinc illa ineffabilis coæterni & coessentialis Patri & Spiritui sancto Verbi incarnatio; hinc passio; hinc resurrectio; hinc apostolorum missio: &, cum esset mundum præsentia sua corporali incarnatum illud Verbum relicturum, illa mirabilis sacramenti constitutio, atque vicarii ejus electio, illiusque cum suprema auctoritate & potestate sublimatio & inthronizatio, cui data est super universo populo Christiano plena potestas atque jurisdictio. Quamquam enim populus ipse per diversas diœceses sit distinctus, tamen sicut una est ecclesia ab unico fundatore & capite Christo Jesu, ita unum oportet constituere populum Christianum: & velut in uno speciali populo unius ecclesiæ, unius antistitis præsidentia exigitur, qui sit totius illius ecclesiæ caput, sic & in universali populo Christiano expedit unum esse totius ecclesiæ universalis caput. Hæc est ratio beati doctoris Thomæ atque sententia, quarto contra gentiles, capitulo septuagesimosexto: & canonum sacrorum instituta concordant caput hujusmodi episcopum almæ Urbis esse & Petri successorem, & principatum ecclesiæ universalis in ecclesia Romana præsidere, 21, dist. cap. Nolite. Et hæc potestas, & præsulatus auctoritas, Petro tributa fuit, non ab hominibus, sed ab ipso redemptore & salvatore nostro, & ab apostolis cum maxima veneratione custodita? non enim qualibet terrena sententia, ut est textus 22. dist. cap. Omnis, sed illud Verbum, quo constructum est cælum & terra, per quod condita sunt omnia elementa, Romanam fundavit ecclesiam. Idem expressius innuitur 21. dist. cap. In novo, & cap. sequenti, cujus initium est: Quamvis universæ per orbem catholicæ ecclesiæ constitutæ unus Christi thalamus sint, sancta tamen Romana ecclesia nullis synodicis constitutionibus ceteris ecclesiis prælata est, sed evangelica voce domini & salvatoris nostri primatum obtinuit: *Tu es*, inquit, *Petrus*, &c. Et paulo infra concludit; Ita in his omnibus quanto celsior gradus, tanto major auctoritas invenitur: in majoribus siquidem regendi & jubendi est potestas, in minoribus obsequendi necessitas. Congruum etiam est & expediens ad ecclesiæ unitatem, ut fideles in fide conveniant: cumque contingat frequenter circa illa quæ fidei sunt quæstiones moveri, & dissonas sententias promulgari, ex quibus scissura in ecclesia sæpenumero exorta, expediebat (ut beatus doctor concludit) quod in unitate per unius viri sententiam ecclesia conservaretur. Cum igitur caput & fundator ecclesiæ Christus in necessariis non defecerit, quam ita dilexit, ut pro ea sanguinem suum fuderit: cum etiam de synagoga ab Isaia dicatur: *Quid potui facere vineæ meæ, & non feci?* non est dubitandum, quin & Christus ordinatione unius toti & universali ecclesiæ præsit, cujus judicio atque sententia dissensiones circa fidem & gravissimæ quæstiones tollantur & terminentur: quod clare innuitur 17. dist. cap. Multis, ubi ad literam ita dicitur; Majores vero & difficiliores quæstiones, ut sancta synodus statuit, & ut beata consuetudo exigit, ad sedem apostolicam semper referantur. Hujus beatus doctor egregiam loco superiori rationem assignat. Quoniam cum pax & unitas sit finis regentis & gubernantis, & unitatis congruentior causa sit unus quam multi, videtur quod omnis subditorum diversitates ab uno in bene disposita politia debeant extirpari. Propterea Aristoteles in politicis monarchiam democratiæ & aristocratiæ præferre videtur. Id etiam regiminis genus universæ mundi partes naturali quodam desiderio appetere videntur. Quamobrem in extrema physicorum Aristotelis parte scriptum est: Entia nolunt male disponi, unicus ergo princeps. Christum igitur, per quem reges regnant, & legum conditores justa decernunt, optimum dedisse ecclesiæ suæ regimen nusquam est ambigendum; quod quidem adinstar regiminis triumphantis ecclesiæ ordinavit. Hinc Joannes in Apocalypsi ajebat: *vidi * dominum descendentem de cælo*, & alibi: *Vidi civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cælo, a Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo*, & Moysi dictum est, quod omnia faceret quemadmodum sibi in monte monstratum fuerat, & Joelis primo dictum est: *Congregabuntur filii Juda, & filii Israel pariter, & ponent sibi caput unum*. & dominus dixit: *Fiet unum ovile & unus pastor*, cui soli potestatem plenissimam & absolutam tradidit ad omnia fidei mysteria exequendum, ut ad eum principaliter de gregis salute & directione, ac fidei unitate ac integritate, dispositio, judicium ac sententia spectarent, & ut per eum ad alios hujusmodi mysteriorum usus & auctoritas diffunderetur. Hinc primo pastori ante ascensionem suam dominus dixit: *Pasce oves meas*. & ante passionem suam: *Tu iterum conversus confirma fratres tuos*. & illi soli promisit, *Tibi dabo claves regni cælorum*, ut ostenderetur (ut inquit beatus doctor) quod potestas clavium per eum esset ad alios diffundenda usque ad sæculi finem, juxta illud Isaiæ: *Super solium David, & super regnum ejus sedebit, ut confirmet istud & corroboret in judicio & justitia amodo & usque in sempiternum*. & Matthæi ultimo dominus ajebat: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*: nec obstat quod plerique dicunt verba illa dicta fuisse Petro in persona totius ecclesiæ: textus enim illud declarat 1x. quæstione 3. Aliorum hominum, versiculo illo. Replicabo, Uni dictum est: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis*. Hæc magna ex parte ex dictis beati doctoris loco superiore habentur, qui in fine hujus capituli ita concludit ad literam: Et per hoc excluditur quorumdam præsumptuosus error, qui se subducere nituntur ab obedientia & subjectione Petri, successorem ejus Romanum pontificem universalis ecclesiæ pastorem non recognoscentes. Secundum tamen canonica decreta de ipsius

Matth. 18. Isai. 5. Prov. 8. Apoc. 18. * Angelum. Apoc. 21. Ezech. 15. Joan. 10. Joan. 21. Luc. 22. Isaiæ 9.

sius

sus summi pontificis supremæ potestatis amplitudine certissima doctrina traditur. Hinc enim dicitur quod solus in plenitudinem potestatis vocatus est, alii autem in partem solicitudinis, in cap. Ad honorem, de auctoritate & usu pallii; & solus sedet in illa sede quam dominus in persona beati Petri sibi specialiter elegit. ut in cap. Per venerabilem. §. Sane qui filii sunt legitimi, & solus judicat & disponit, ut sibi placet tx. quæst. 3. cap. Cuncta per mundum. Ipse enim habet arbitrium cæleste, codice de summo Trinitate, leg. 1. & ei concessa sunt jura cælestis & terreni imperii a domino redemptore nostro, 22. dist. cap. Omnis, ubi est textus ad literam. Illam vero solus ipse fundavit, de Romana ecclesia loquens, & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clavigero terreni simul & cælestis imperii jura commisit. Facit ad idem capitulum sequens, Sacrosancta: & principes ac omnes homines ei obedire tenentur, de majoritate & obedientia cap. Omnes principes, & cap. Solitæ, cui nec quisquam dicere potest: Cur ita facis? 19. dist. cap. In memoriam: ac ei fit pro ratione voluntas, & quod ei placet legis habet auctoritatem, instit. de jure naturali, §. Sed & quod principi. Per hujus auctoritatis vires frequenter emergentibus mundo difformitatibus atque dissidiis opportune divina providentia occurrit. Sed cum nimium collapsa esset novissimis temporibus, ac per devia præceps rueret libertas humana, misericors & miserator dominus, qui non est usquequaque, juxta præassumptam prophetæ sententiam, plebem suam relicturus, virum optimum, omnium decore virtutum, justitia, prudentia, temperantia, modestia, sanctimonia, atque, quod præsentium temporum acerbitati, tempestatique, & tantis Petri naviculæ fluctibus accommodatissimum videtur, magno animo, robore, patientia, constantia & longanimitate redimitum, clementem tamen, pium, caritate, & omni heroica virtute refertum, in ea ipsa sede locavit, quo præsentium temporum horrendis ecclesiæ suæ scandalis, aliisque universi populi sui malis, succurreret atque obviaret. Hujus igitur auctoritatis nos, unius hujus potestatis, hujus sanctimoniæ nuntii & oratores, quamquam immeriti, ad vos sumus missi, patres optimi.

Nunc autem ad institutam domini nostri intentionis explanationem proficiscamur. Si prius tamen pauca ad rem ipsam pertinentia de gestis præteritorum temporum ad memoriam reduxerimus, plurimum causæ nostræ favoris ac vestræ intelligentiæ commoditatis conferemus. Sanctissimus dominus noster dignissimus summus pontifex, verus, indubitatus atque unicus Dei & domini nostri Jesu Christi vicarius, cui soli convenit in altum rete ducere, hoc est, in profundum disputationum & difficultatum sese immiscere, 14. quæst. 1. Non turbatur, ratus hæresibus inveteratis, & iis quæ impræsentiarum incrementa videbantur habere, ac intestinis per totam Christianitatem odiis, dissensionibus, & hostilibus armis, amisso etiam & ferme extincto totius ecclesiasticæ libertatis privilegio, ac multiformibus cleri & Christiani populi deformitatibus, sine sanctorum

A patrum atque illustrissimorum principum assistentia, favore, ope & opera facile & opportune obviare non posse, concilium Basileæ ex bonæ & recolendæ memoriæ domini Martini papæ V. auctoritate per Senense concilium promulgatum, atque ejusdem domini Martini jussione stabilitum, post ipsius obitum & sanctitatis suæ assumptionem, robur habere voluit & prosecutionem, ratum & gratum per apostolicas suas bullas gerens, quidquid potestatis in ea re reverendissimo in Christo patri & domino domino nostro singularissimo, dignissimo cardinali sancti Angeli, apostolicæ sedis legato, per prædecessorem suum collatum fuisset. Cumque

Eugenius hic egregie & graviter defenditur.

B amplificationem illius synodi, ut optasset, & rerum magnitudini expedivisset, non intueretur; quin etiam per oratorem eorum paucorum prælatorum, qui tunc Basileæ præsentes erant, de ipsius concilii debilitate & parvitate certitudinem accepisset, essetque cum instantia requisitus, ut talia faceret quæ novam convocationem prætendere videbantur, illud abinde dissolvit, & ad civitatem Bononiensem una cum literis dissolutionis convocavit, per interjectionem tam modici temporis, ut non nisi continuasse dici possit, ita ut illa dissolutio nil aliud in effectu, nec ex suæ sanctitatis mente, voto & intentione, quam loci mutaC tionem importare videretur. Quod sane, patres reverendissimi, non absque gravitate summa, atque multa circumspectione, ac sincera ad Deum & ecclesiam sanctam suam caritate factum esse existimare debetis. Intuebatur etenim ille pontifex sanctissimus tantarum rerum expeditionem non esse finem optatum habituram, nisi sua sanctitas concilio adesset atque præesset, & cum reverendissimorum patrum & dominorum meorum sacri collegii, aliorumque magnorum principum, & totius Christianitatis orthodoxorum præsulum consultatione, favoro atque præsidio, tanta tamque ardua negotia dirigeret atque disponeret: quod in hac ipD sa civitate propter notoriam sanctitatis suæ invalitudinem, & quoniam plerique illustrissimi principes ad eum locum convenire denegabant, nullatenus fieri potuisset. Accedat insuper ad hoc, quod locus iste nimium vicinus videbatur potentiæ Hussitarum: & magnæ imprudentiæ tributum fuisset, maxime post agnitionem periculi, quod non parum formidabile esse orator ipse referebat, universalem ecclesiam tanto supponere discrimini; quin insuper neque eo quo facta est modo hæreticorum vocationem sine offensa, vel saltem tacita detractione damnationis de ea hæresi in sacro concilio Constantiensi factæ, sua sanctitas sustinere potuisset, cum per vocationem E illum, non ad disputationem solum, sed ad Spiritus sancti commune judicium, ecclesia nostra & hæretici hæqualiter invitarentur. Illius etiam vocationis verba, ut cum pace vestra dicam, hæc sunt: Ecce jam locus ac facultas plenæ audientiæ præbetur; jam invitamini: non coram paucis, sed universis audiemini quantum libet; audietis & nosipsos respondentes; sanctus adstabit medius Spiritus judex & arbiter quid in ecclesia tenendum & agendum sit. Erimus simul in oratione perseverantes, & tamdiu ferventer suam pietatem

Sunt hæc eadem verba in oratione synodi ipsius Basileensis, quæ est superius epistola synodalis.

jejuniis, gemitibus, precibus, obsecrationibus ac sanctis operibus interpellabimus, usquequo ipse caritatis auctor & veritatis doctor corda universi populi illustrabit ad cognoscendam amplectendamque veritatis & unitatis sententiam. Ecce quod per hæc verba non ad recognoscendum damnatum errorem Hussitæ vocantur, sed ad submittendum se pariter cum ecclesia catholica investigationi veritatis, quod certe Hussitis favorem & auctoritatem majorem, fidelibus vero ambiguitatem & perplexitatem præstare videbatur. Sed quando illis fuisset, ut convincerentur, & ad recognoscendum damnatum errorem, audientia præstanda, locus ipse ad id deputari non debuisset, attento quod secundum relationem oratoris illius certæ civitates circumadjacentes illo pestifero morbo labefactari cœperant. Itaque de hujusmodi hæresibus non erat tutum neque securum in Germania publice tractatum facere: tum quia per hujusmodi contentiones corruptis major commoditas & occasio tributa fuisset alios corrumpendi, tum quia Bohemis ipsis majorem favorem præstari quam alibi suspicari poterat, sicut in duobus tantum hujus hæresis scelestissimis capitibus initio nascentis mali experientia visum est. Quid igitur censendum putatis, patres optimi, si in tanta multitudine adaucta infectione, & post tributas nobis nescio quo occulto Dei judicio tantas strages, ibidem & publice reciperentur? Non erat etiam ille locus Græcis ad unionem tam pie tamque ferventer adspirantibus accommodatus: plures etiam aliæ causæ, & multo graviores, illius commutationis deliberationem auxerunt: quarum expressio posset majora quam sint scandala excitare, & quarum investigationem facile ingredi posset, quisquis præteritorum temporum non nimis vetustam habet memoriam, & præsentium dispositiones libero animo & absque passione metitur, hujusmodi sanctitatis suæ deliberationem, ac Bononiensis concilii novam convocationem omnibus mundi præsulibus atque principibus intimavit: intimavit etiam illis ex vobis, patres optimi, qui pro tempore hic residebant: optima spe fretus, ne hujusmodi sanctitatis suæ mandatis * orthodoxis quisquam vestrum contrairet. Sed heu, reverendissimi patres, nedum mandata sanctitatis suæ spreta sunt, sed quidam ex vobis, qui ante dissolutionem segnes & ad veniendum remissi videbantur, post dissolutionem solertissimi atque perpetes facti sunt. Quidam, qui hic aderant cum aliqua displicentia, post dissolutionem læti & immobiles permanserunt: quod certe nisi ex impressione aut timore, qui caderet in constantes viros, factum sit, quam sit ab obedientia & humanitate vestra alienum, vos ipsi dijudicate. Spectat etiam ad summum Romanum pontificem, non solum generales synodos convocare, sed & sua sententia roborare concilia convocata: alias in irritum labitur quidquid præter ejus auctoritatem statuitur: & non proprie concilia, sed conciliabula nuncupantur, textus est eadem dist. cap. Multis. Insuper quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo quod non intelligitur rationem, aut sponte hi qui salutem animæ suæ desiderant, ad apostolicam sedem pro percipienda ratione conveniant, aut si forte, sicut de talibus scriptum est, *Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit*, ita obstinati & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab eisdem sedibus apostolicis aut atrahi ad salutem quoquo modo necesse est; aut, ne aliorum perditio possint esse, secundum canones per * singulares opprimi convenit potestates, textus est eadem dist. cap. Nec licuit. Quam sit igitur periculosum in hac ipsa re mandata transgredi apostolica, cap. illud Inspicite, patres optimi, Nulli fas est, ix. distinctione cujus ego seriem, ne aures & dignitates vestras tam graviter offenderem, sub silentio prætereundam esse statui. Grave quidem igitur & periculosum esse ab omnibus censetur, reverendissimi patres, hoc quod paulo ante diximus: sed majori est cum admiratione dignum existimatum, quod Romanum pontificem citare præsumpseritis, cum dist. 9. quæst. 3. scriptum sit: Nemo judex judicabit primam sedem, justitiam temperare desiderantem: neque enim ab Augusto, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a populo judex judicabitur; & glossa super verbo, Omni clero, habet ita argumentum: Quod concilium non potest papam judicare, ut extravag. de electionibus, Significasti: unde si totus mundus * sententiaret in aliquo negotio contra papam, videtur quod papæ sententiæ standum esset, ut 24. quæst. 1. Hæc est fides. Nec obstat argumentum glossæ in contrarium: Quod orbis major est Urbe, 39. dist. Legimus; quia illud intelligitur, cum papa dissentiret a tota ecclesia in articulis fidei, 15. dist. Sic sancti: ubi est glossa ad hoc notabilissima super verbo, Præsumpserit, & illa glossa satis sufficienter solvit objectionem quæ fieri posset per cap. Illud frequens, editum in sacro concilio Constantiensi: quod certe non ita arctat papam, quin possit ex suprema sua auctoritate super loco & tempore celebrandi concilii dispensare. Quam quidem auctoritatem nimis impia vult præsumptione violare, quisquis ejus potestatem tentat infringere, favendo cupiditatibus suis, & id quod accepit a veteribus non sequendo, ut est textus, 19. dist. Ita dominus. Moraliter etiam hujusmodi legum circumstantiæ semper in auctoritate & prudentia principis reservatæ sunt; mutatis enim illis, frequenter non solum dispensationem, sed abrogationem leges passæ sunt. Elici possunt hæc ex sententiis Aristotelis in fine 10. ethicorum, alias esset nimis inhumana hujusmodi constitutio. Posset enim locus ad concilium deputatus funditus infra illud decennium everti, in quo nullo unquam tempore prælatorum congregatio fieri posset, neque alibi, si soli summo pontifici constitutionis illius dispensatio non tribueretur. Posset etiam constitutio illa ex tempore, nisi in talibus dispensatio locum haberet, effici inutilis & captiosa; quod ab omni lege alienum esse debet, 4. dist. Erit enim lex. Formale enim legis est causas, personas, loca & tempora metiri, dist. 28. Sciendum, & cap. Necesse. Neque propterea cap. Illud frequens, & alia edita in sacro concilio Constantiensi, cassa & invalida reputari debent; quotidie enim in positivis, etiam sine causa, nedum cum gravis causa insit, ut est doctorum communis sententia, papa dispensat, eaque ipsa penitus tol-

* orthodoxus

Prov. 18.

* sæculares

* sentiret

tollit, legibus in sua soliditate remanentibus. Illud prætereo, patres optimi, quam sit ab omni Christiana religione alienum domini nostri Jesu Christi vicarium ad instantiam & pro interesse unius viri, etiam quantacumque dignitate præditi, vestro decreto impeti & molestari. Scio quoniam scitis, reverendissimi patres, & frequentius me vidistis capit. illud, Aliorum hominum, cujus ego superius mentionem feci; illius tamen recentem memoriam vobis ingeram. Inquit: Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari: sed sedis istius præsulem suo sine quæstione reservavit arbitrio. Voluit B. Petri apostoli successores cælo tantam debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inviolatam habere conscientiam. Nolite æstimare eas animas inquisitionis non habere formidinem, quas Deus præ ceteris suo reservavit examini. Scitis insuper, patres, quanta cum humanitate Marcellinum episcopum almæ Urbis, suo ore etiam de idololatria convictum, concilium rite congregatum colligere in sinu suo causam suam exhortatum est, tamquam non liceret a quoquam primam sedem judicari, 21. distinctione, Nunc autem. Facit ad hoc capit. Sequens, & cap. In tantum. Illud insuper silentio prætereundum esse statui, patres reverendissimi, quam fuerit a vestra sapientia & caritate remotum, post illam loci mutationem, contra libertatem, auctoritatem & potestatem summi Romani pontificis conatos vos esse, imo verius præsumpsisse, pluries statuere & edita promulgare: nostis quam formidabiles esse hujusmodi transgressiones sanctorum patrum decreta declarent. Unde non dubium est, ut est textus 22. distinctione, capitulo, Omnes, quod pluries allegavimus: quia quisquis cujuslibet ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit: qui autem Romanæ ecclesiæ privilegium detrahit, ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur: & cum ille vocetur injustus, hic est dicendus hæreticus: fidem quippe violat, qui adversus illam agit quæ mater est fidei: & ille contumax invenitur, qui eam cunctis ecclesiis non prætulisse cognoscitur. Sed si neque pœnæ formido, neque conscientiæ vermiculus, reprimere vos potuit, patres optimi, saltem commune quod habent membra cum capite depresso discrimen continere vos debuit: finis enim illius capituli. Aliorum hominum, cujus toties mentionem fecimus, talis est: Rursus patet sanctorum voce pontificum, dignitatem sedis ejus factam esse toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium est ubique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur: de hoc enim per prophetam dictum videtur: Si hoc humiliatur, *ad cujus confugietis auxilium? & ubi relinquetis gloriam vestram?* Multa ad hæc reprimenda longe lateque in toto juris & canonum ambitu conscripta sunt, quæ prætereunda esse censemus, ut celerius ad legationis nostræ fructum ingrediamur. Nemo profecto est, patres optimi, qui de rebus gravibus æquo & moderato animo judicet, qui non plurimum admiretur hujusmodi progressus vestros, opineturque gravia illos, & graviora quam sint scandala, in ecclesia Dei parituros; quibus, quantum ex alto permittitur, & quanta cum clementia & caritate potest, sanctissimus dominus noster summus pontifex obviare proponens, caritates vestras humanissime deprecatur, hortatur, monet, requirit, & obtestatur, per eam qua sedi apostolicæ obligamini obedientiam, per integritatem fidei vestræ, per salutem animarum vestrarum, per unionem ecclesiastici corporis Christi sanguine complantati, per ipsum Jesum Christum Deum & dominum nostrum, ut ab hujusmodi progressibus abstinentes ad pacem & unionem, ad reformationem cleri & fidelium, ac intermissæ libertatis ecclesiasticæ instaurationem, modo potestis meliori cum sanctitate sua conveniatis. Et quoniam concilii desiderium sanctitati suæ & vobis commune esse videtur, suum tamen tanto ferventius, quanto plus sua interest, utpote qui in eo præesse habet, debet, & vult, decrevit, & deliberavit, & vult ut omnino concilium generale celebretur, in quo sua sanctitas non solum adesse & præesse vult, sed ut membra condignam reformationem humili & mansueto animo tolerent, statuit ut in primis reformatio a persona suæ sanctitatis inchoetur, non solum a tempore quo ad summum apostolatus apicem assumptus est, sed teneræ juventutis, protendaturque ad reliqua totius Romanæ curiæ membra: demum alios mundi principes atque prælatos secundum gradus tangat & pungat, quo totus Christianæ professionis populus correptionis fructum salutemque percipiat, statuens sacrum illud concilium ita protegere, ut nullo unquam tempore illud dissolvi patiatur, nisi prius (quantum possibile Deus permiserit) vepres, hæreses & discrimina ab agro dominico procul pellantur, quo Christi populus unus & pacificus factus, atque evangelicæ vitæ puritate renovatus, ac Christi caritate & devotione accensus, Christi Crucem, atque Christiani populi sanguine madefacto mucrones, in hostes Crucis, domus & terræ sanctæ occupatores, convertere possit. Quam diem si Deus dederit ut oculis propriis sua sanctitas intueatur, nihil in hac vita fructuosius, nihil desideratius, nihil jucundius sese consecututam speraret. Hic erit, Deo rem & causam suam promovente & protegente, patres optimi, sacri illius concilii finis, hic terminus, hic fructus. Vult igitur sua sanctitas concilium, vult omne bonum. Duabus igitur tantum in rebus seu circumstantiis a sanctitatis suæ decreto dissentire videmini, Altera deputatum per sanctitatem suam locum detestatur, altera interpositi temporis dilationem: utrique pro pace & consolatione vestra, & ne membra a capite separentur, ex innata humanitate sua sanctitas providere dignatur. Ad primam enim dissensionem tollendam, quemcumque alium in Italia ecclesiæ immediate subjectum locum offert: cujus dominio pro tempore celebrandi concilii sese expoliare decrevit, & sub concilii potestate ponere, cum conditione, quod post finem concilii, ecclesiæ & suæ sanctitati restituatur. Ad secundam, illam temporis dilationem tollere, & sese ad locum per vos eligendum & deputandum modo prædicto personaliter & absque intermedio conferre. Ad quem primo congressu magnam prælatorum multitudinem secum ducet, alios cum celeritate ex omnibus mundi partibus venire com-

c. q. 3. Aliorum hominum.

Isaie 10.

En hic Eugenius sponte se submittit concilio: tantum abest, ut contemporis concilii quod ibi ut peterant non semel Basileenses.

compellet. Ad quem etiam locum plerosque mundi principes venturos, plerosque solemnes ambasiatores & procuratores missuros certo confidit. Nos etiam jussu suæ sanctitatis vobiscum illuc, si nunc venire placet, ne quidquam temporis interponatur, properare spondemus, & vobis, & cuilibet vestrum, omnium præteritorum perpetuis temporibus valituram plenariam remissionem pollicentes, ac omnimodam libertatem & securitatem. Quod si forsan Germaniæ reformationem reductionemque Bohemorum commodius in Germania fieri arbitraremini, sua sanctitas est alterius longe sententiæ, ut præmissum est, præsertim quia auctoritas præsentiæ sanctitatis suæ ad tantarum rerum expeditionem plurimum necessaria videtur, & an ultra Italiæ limites sese, propter notoriam invalitudinem, conferre possit, qui etiam quinquaginta passuum progressu lassatur, vosipsi dijudicate: neque existimare debetis, patres optimi, Bohemos, si eorum intentio pia & recta foret, ab eorum salute, ab unione fidelium, ab amœnissima pace, propter loci distantiam retardari; neque propter ipsorum hæreticorum reductionem, quam tamen credere, consideratis multis, mens resugit, postponenda est orientalis ecclesiæ revocatio, quæ tantis patribus incredibili sapientia & sanctimonia refertis abundavit, unde sibi doctrinæ fidei gloria merito est tributa, cujus inclinationem nusquam hactenus promptiorem vidimus, neque stricto & justo Dei judicio eis magis necessariam, neque a tam pio & catholico principe oblatam: pereunt sane in tarditate reductionis decedentium Hussitarum animæ pereunt orientalium schismaticorum, & absque dubio longe plurium. Modus est igitur, ut absque intermedio utrique invitentur, ne cum illis simul pereamus & nos, & ut, si illi obstinatione ad gehennam ædificent, liberemur & nos. Possunt certe uno eodemque consessu ad unitatem ecclesiæ hi duo populi revocari, possunt & debent, maxime cum ab altero invitemur & nos. Tamen si in ea opinione vestra persistitis, placet suæ sanctitati, ne propterea ab ejus unitate recedatis, quod in ambarum harum rerum expeditionem reverendissimus dominus meus legatus intendat. Placet insuper quod vos eidem adjumento sitis, si hoc fructuosius, quam sine intermedio ad concilium proficisci, existimatis. Quod si complementum rerum hujusmodi per dominum legatum & vos fieri non possit, reliquum, quod ad perfectionem extabit, supplebitur in concilio generali. Germaniæ tamen reformatio plus antiquorum canonum observatione, in qua modesta coactio necessaria esse videtur, quam novarum constitutionum editione indiget. Qua in re per dominum legatum potestate & favore circumfultum dari poterit aptissimus modus, præsertim cum clerus hujus patriæ hactenus Deo devotissimus extiterit, & ad obedientiam fore ex natura paratissimus: facile itaque ad decorem pristinum reducentur. Hæc est sanctissimi domini nostri pia intentio, patres hoc desiderium, hoc votum atque decretum. Suscipiatis igitur, reverendissimi patres, insitum vobis verbum quanta cum oportet caritate & humilitate, ne qui videmini pacis, unionis & reformationis amatores, novorum schismatum, dissensionum &

A deformitatum capita reputemini. Amplectamini amore Jesu Christi caritatem non fictam: ea est de qua apostolus ad Corinthios ait: *Caritas patiens est, benigna est; caritas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati.* 1. Cor. 13. Ea quæ summopere appetere videmini, patres optimi, profecto magna & ardua sunt, & fontem præ se honesti & boni ferunt, quorum tamen appetitus humilitatis freno continendus est: cogitans enim magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis, ut Aurelius ille Augustinus ait. B Efficiendum est igitur, prout ille noster Arpinas (gentilis tamen, sed moralissimus) Cicero in officiis inquit: Ut appetitus rationi obediant, eam neque præcurrant, neque propter pigritiam aut ignaviam deserant, sintque tranquilli, atque omni animi perturbatione careant: ex quo elucebit omnis constantia, omnisque moderatio: nam qui appetitus longius evagantur, & tamquam exultantes, sive cupiendo, sive fugiendo, non satis a ratione retinentur, sine dubio finem & modum transeunt, & relinquunt, atque abiiciunt obedientiam, cui subjecti sunt lege naturæ. Bene igitur Augustinus ajebat quod mensura humilitatis cuique ex mensura ipsius magnitudinis C data est. Bonum est igitur quærere dignos justitiæ fructus, patres, si tamen humilitatis frena non relaxetis: quod Chrysostomus ille Græcus inquit: Si justitiæ conjunxeris humilitatem, quo non ibit? Assistet ipsi tribunali divino in medio angelorum. Pensata igitur rerum, quas agitis, magnitudine, patres, commensurate dignitates vestras, & ita omnia ponderate, ut opera vestra divinæ voluntati conformentur. *Hæc est igitur voluntas Dei*, ut cum apostolo concludamus, *ab omni specie mali abstinere vos. Ipse autem dominus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester & anima & corpus sine querela in adventu domini Jesu Christi servetur. Amen.*

D Ego Jacobus Adserricus presbyter Tarentinus, publicus apostolica auctoritate notarius, & reverendissimi in Christo patris domini Joannis archiepiscopi Tarentini, &c.

XLVI.

Oratio luculenta præsidentis, habita in concilio Basileensi, nomine ecclesiæ catholicæ ad convertendum Bohemos.

Hæc tamen Bohemi placati non fuerunt oratione, deinceps etiam in ridicula prorumperunt, videntes se eloquentia impares, ut testatur Nauclerus.

Jesus Christus. Amen.

E LOcuturus pro publica populi Christiani utilitate, opus mihi esse arbitror ut personam privatam exuam, & induam publicam; & tam publicam; ut omnes [a] comprehendant, & nemo ab ejus jurisdictione eximatur. Hæc est illa sancta catholica ecclesia, sponsa Christi, & Christianorum omnium mater. Hæc, inquam, quæ nos omnes ad hunc locum divinæ benedictionis vocavit, & ad nuptiale invitavit convivium, antequam ea pro quibus convenimus tractare incipiamus, pau-

[a] Forte comprehendat. H.

pauca nobiscum ex visceribus caritatis loqui decrevit. Itaque jam non me quasi meipsum loquentem audiatis, sed tamquam matrem & alumnam communem sanctam Dei ecclesiam. Ego dumtaxat ministerium præbeo, & rudem linguam, qua ut instrumento utatur, & tantum accomodo. Ipsa autem est quæ concipit, dictatque sententias. Nec vos admiratio teneat, quod hæc tam grandis & circumspecta domina, ex hac magna congregatione, in qua plurimi sont & sancti & literati viri, me solum elegerit indoctum & peccatorem. Habet enim apud Deum nescio quid privilegii officium publicum, quo divina potentia virtutes suas crebro exercere consuevit. Cum itaque præsidens sim temporis hujus in hoc sacro concilio, quamquam supra modum indignus, elegit me sponsa Christi, non vitæ merito, sed auctoritate officii, per quem animi sui conceptum explicaret. Quod si forsitan (uti vereor) ex ore meo aliquid ineptum effluxerit, non imputetis quæso huic sapientissimæ mulieri, quæ in nulla re errare consuevit, sed tantum incircumcisis pollutisque labiis meis; quemadmodum nec imputandum foret magistro in arte musica peritissimo, si instrumentum rubiginosum aut confractum, in quo psallit, raucam & non bene sonoram emittat vocem. Vos autem obsecro, ut interim, me loquente, tacite in cordibus vestris oretis, quatenus pro honore sanctæ matris ecclesiæ ac nostra ædificatione Spiritus sanctus igniculo illo, quo labia Isaiæ purificavit, saltem per horam purificare dignetur & mea. Deinceps igitur magna cum devotione & reverentia matrem nostram loquentem audiamus omnes, & attente consideremus divina exordii verba quibus nos allocutura est, quæ sumpta sunt ex beato apostolo Paulo ad Philippenses: *Si qua consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum: ut idem sapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate.* (Philip. 2.) In primis nolo existimetis ad aliquos tantum ex vobis me verbum facere. Ad universos, prout cuique opus est, meus sermo dirigitur: totam ergo hanc congregationem, non partem, alloquor; omnium enim vestrum æqualis mihi cura est: nam omnes filii mei estis, & in utero meo non sine magno labore concepti. Ego enim sum sponsa ejus, in quo secundum apostolum ad Colossenses (Coloss. 3.), *Non est masculus & femina, Gentilis & Judæus, circumcisio & præputium, barbarus & Scytha, servus & liber, sed omnia in omnibus Christus.* Auscultate igitur diligenter omnes qui hic adestis, & in cordibus vestris recondite in Spiritu lenitatis quæ dictura sum, & pro viribus enitimini implere gaudium meum. Naturali jure & divina lege, filioli mei, constringimi credere consiliis meis, & præceptis meis obtemperare. Natura ipsa filio suadet, cum se a matre genitum esse sciat, & ab ea super omnes se amari cognoscat, ut eam similiter diligat, honoret & consoletur, & ejus omnibus acquiescat consiliis. Ita Tobias senior moriens admonebat filium suum (Tob. 4.): *Honorem exhibebis matri tuæ omnibus diebus vitæ tuæ: memor enim esse debes quæ & quanta pericula passa sit propter te in utero suo.* (Exod. 20.) Lex etiam digito Dei scripta, inter præcepta quæ ad humanam societatem pertinent, hoc primum jubet ut parentes a filiis honorentur, propter quod apostolus instruit Colossenses (Coloss. 3.): *Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim beneplacitum est domino.* Quantum meriti filius honorando matrem, quantumve supplicii eam contemnendo expectet, scriptura divina insinuat, dicens: *Sicut qui thesaurizat, ita & qui honorat matrem:* (Prov. 1.) & rursus: *Fili mi, ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo:* Econtra: *Maledictus a Deo qui exasperat matrem.* (Eccles. 3.) Accedit præterea quod consiliis meis sine ulla hæsitatione parere debetis, quia non sum sicut una de stultis mulieribus hujus sæculi, sed in omni virtute & sapientia ab omnipotente Deo plenissime imbuta: propter quod certi esse debetis, præcepta mea, tamquam ex sapientiæ fonte manantia, non posse esse nisi salubria: nec illud omittendum est, quod quidquid vobis consuluero ac jussero, facillimum est, & supra modum delectabile. Quæ cura mihi sit de salute vestra, hinc facile perspicere potestis, quod gaudium meum impleri non potest, nisi & vobis bene sit. Gaudium meum ex vestra pendet utilitate: non possum esse læta, nisi & vos lætos atque unanimes intuear. Carpuntur viscera mea, si quem de filiis meis vel modicum lædi videro. Crucior tota, si quid accidat eis infortunii. Madescunt tunc præsertim genæ meæ lacrymis, cum inter filios meos dissidii aliquid ortum sentio. Et licet aliquæ interdum matres repertæ sint, quæ dimissis filiis ad novos maritos seu procos se transtulerunt, & voluptatibus propriis satisfacere cupientes, filiorum suorum oblitæ sunt; ego * autem de numero illarum computari debeo, prout experientia manifestat, de quibus Isaias scribit: *Numquid oblivisci potest mater infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui?* (Isaiæ 49.) Quamquam etiam quidam sint patres aut domini, qui filiorum culpis miseriisque non moventur, dicentes: Satis mihi est quod bene ago, & mihi bene fit: de cetero neque iniquitas mea, neque delictum meum. Ego autem non sic: licet enim nihil mihi conscia sim, hoc me non consolatur, nisi & idem filiis meis adesse videam. Nec mihi satis est semel admonuisse, nisi iterum atque iterum & sine intermissione usque in finem sedulo eos commonefaciam. Dilectissimi, mei ita vos omnes affectu quodam inexplicabili diligo, ut nulla tam gravia esse possint discrimina, quibus libens pro salute vestra me ultro non objicerem. Quot martyria, tormenta, persecutiones a sævis imperatoribus & tyrannis in primitiva adolescentiæ meæ ætate pertulerim pro salute eorum qui tunc erant filiorum, & qui postea successerunt & successuri sunt, quis unquam posset enarrare? Inundaverunt plateæ civitatum sanguine membrorum meorum, ut fides catholica in filiis meis illibata persisteret. Ita quidem vos omnes in præcordiis meis infixi estis, ut non nisi de vestris commodis cogitare queam, pro quibus non solum alligari, sed & mori in membris meis pro unoquoque vestrum omni tempore parata sim. Sequor in hoc vestigia sponsi mei, qui ita me & corpus meum dilexit, ut pro ea animam suam ponere non dubitaverit. Vidi ipsum sæpenumero lacrymantem ac dolentem pro membris meis. Audivi

* forte tamen

divi ipsum inter maximos eruciatus elamantem: *Luc. 23.* *Pater ignosce illis*: licet undique dilectus manaret sanguine, & atrocissimis tormentis undique agitaretur, nihil tamen aliud quam salutem filiorum meorum sitiabat. Sie & me sponsam ac discipulam suam facere decet, & memoriam continuam vestri habere, ac die noctuque gemitibus inenarrabilibus elamare & interpellare ad Deum pro vobis, ut nemo pereat ex his quos tradidit mihi. Propterea sie anxia ac solicita postulo ut impleatis gaudium meum. Quanto mentis affectu, quantaque anxietate & vehementia deprecationem hanc meam ad vos porrigam, ex verbis apostolicis modo propositis animadvertite: *Si qua consolatio est in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas Spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum.* Quid est dicere, *Si* *Philip. 2.* *qua consolatio est in Christo*, nisi quia maxima est? quam si habere vultis, opus est ut impleatis desiderium meum. Immoremur, si placet, paululum in hoc Christi nomine; non enim decet memoriam sponsi mei sic perfun- *Cant. 2. & 3.* ctorie transire. *Ejus quippe amore langueo, & liquefacta est anima, ut primum nomen dilecti mei insonuit auribus meis.* Quid (quæso) ma- *1. Cor. 2.* jus dici potest quam consolatio in Christo, *qui est Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribula-* *Ibidem.* *tione nostra?* Fallitur qui putat aliis in rebus consolationem posse reperire. Ad ipsum dumtaxat pro consolatione accedere oportet, quoniam *per Christum*, ut inquit apostolus, *abun-* *Matth. 11.* *dat consolatio nostra*. Ipse solus est qui dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos; & invenietis requiem* *Joan. 7.* *animabus vestris*: & rursus: *Qui sitit, veniat ad me, & bibat*. Possidete quod vultis, aurum, argentum, regna, civitates, scientiam, & eloquentiam, & quidquid sub cælo est, sine Christo molestiam potius quam consolationem experiemini. Solus Christus est consolatio, pax, quies & tranquillitas: quod & ipse, transiturus ex hoc mundo, discipulis suis predixit: *In mundo pressuram habebitis, in* *Joan. 16.* *me autem pacem*. Si igitur filii mei, consolationem in Christo obtinere speratis, necesse est ut impleatis gaudium. Non enim aliter dominus meus vos consolabitur, nisi & vos unicam sponsam suam consolemini, quam ut animam suam & pupillam oculi sui diligit. *Philip. 2.* Sequitur: *Si quod solatium caritatis*, hoc est, si caritatem habere vultis, & ex caritate solatium, *implete desiderium meum*. Caritas dilectio est, ubi dilectio, ibi delectatio; ubi delectatio, ibi solatium & gaudium, ubi caritas *Joan. 3.* est, ibi Deus est, quia *Deus caritas est*. Econtra ubi caritas non est, ibi nec Deus, nec quidem boni aliquid esse potest. Si igitur caritatem, & Deum, & omne bonum cum Deo desideratis, votis meis satisfacere vos oportet. Si præceptum primum causa caritatis est, ut diligatis Deum, diligendo me, diligitis profecto Deum, quia Christus Deus & ego una mystica persona sumus, cujus ipse est caput; duo enim sumus in carne una: & hoc *Ephes. 5.* est illud magnum sacramentum de quo inquit apostolus, *In Christo & ecclesia*. Si recte ex caritate diligendus est proximus, quis vobis proximior est quam ego mater vestra, & talis mater, quæ non semel, ut aliæ matres sed & præter sacri baptismi generationem, continue in verbo prædicationis & exhortationis vos pario? Ita in persona mea inquit apostolus: *Gal. 4.* *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus*. Iterum & ter- *Philip. 2.* tio: *Si qua societas Spiritus sancti, implete gaudium meum*. Quid hoc significat, nisi quod si vultis habere unionem quam facit Spiritus sanctus in omnibus fidelibus, si vultis esse participes Spiritus sancti, & ejus societatem habere; si vultis ut Spiritus sanctus habitet in vobis, lætificate matrem vestram ecclesiam. O vehemens admirationis genus, quam ignitus est hic sermo & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad compagem animæ, spiritus, ac medullarum! Sed non tam propere Spiritus sancti memoriam percurramus. Nam ineffabile quoddam in ore meo, dum ipsum recenseo, sentio suavitatis nectar. Et quia multa hic Spiritus paracletus mihi beneficia contulit, multum equidem, ne ingrata sim, diligere ipsum debeo: suæ enim custodiæ dimissa sum, ne videar orphana. Ipse me protegit, ne portæ inferi prævaleant adversus me, fovet, dirigit, & gubernat. Ipse primum induit me adolescentulam [a] virtutem ex alto, & in me resedit per ignem, ut caritate arderem & in lingua, ut linguis omnium loquens omnes docere possem. Ipse adstat semper auribus meis, & quidquid dixerit Christus, ipse suggerit mihi docetque mihi omnem veritatem Spiritus ipse veritatis, nec me unquam errare passus est, neque, ut spero, usque ad consummationem sæculi patietur. Hic mihi abunde largitus est septem ejus sacratissima munera, Spiritum videlicet sapientiæ & intellectus, consilii & fortitudinis, scientiæ, pietatis & timoris: dona ipsius Spiritus sancti habeo, ut per sapientiam sim matura, per intellectum provida, per consilium caura, per fortitudinem animosa, per scientiam discreta, per pietatem misericors, per timorem humilis. Multa nimis de Spiritu sancto dicenda forent: sed quis ad lucem quam inhabitat inaccessibilem accedere poterit? Nunc autem duo hæc de doctore meo referre satis sit, unusquisque Christianus cognoscat quantum amare & revereri ipsum debeat. Spiritus paracletus hic est, de quo conceptus & incarnatus est Redemptor generis humani Jesus Christus Deus meus & Deus vester, dominus meus & dominus vester. Ipse etiam est, *de quo*, inquit apostolus, *nemo potest di-* *1. Cor. 12.* *cere, Christus Jesus, nisi in Spiritu sancto*. Si igitur hujus Spiritus sancti, qui tam mirabilium est patrator operum, societatem habere vultis, implete gaudium meum. Tandem & quarto vos obsecro per viscera miserationis, si qua in vobis sunt, ut impleatis gaudium meum. Omnis summa Christianæ disciplinæ in pietate & misericordia consistit. Quantum misericordiæ & pietatis opus Deo sit cordi, hinc constat, quod in extremo mundi judicio de misericordia solum ratio exigetur. *Pietas seu misericordia ad omnia est utilis, promissionem habens vitæ* *1. Tim. 4.* *quæ nunc est & futuræ*, secundum apostolum: hic enim divitias & gloriam, in futuro vitam æternam consequitur. De hac dictum esse videtur quod scribitur in libro Sapientiæ: *In dextera ejus anni vitæ, in sinistra ejus divitiæ &* *Prov. 3.* *honor*. Si ergo promissionem hujus vitæ & æternæ optatis, misereamini matris vestræ, quæ tamdiu de filiorum suorum dissidio vehementer affli-

[a] Forte melius virtute. H.

affligitur, per viscera misericordiæ Dei nostri A vos oro, ut in vestra me unitate consolemini. Non violentum aliquid a vobis exigo, sed ipsum naturalem affectum, qui ad misericordiam vos merito inclinare debet, tum ad omnes homines, tum præsertim ad matrem vestram & membra vestra. Inquit apostolus: *In idipsum solicita sunt membra; & si quid patitur unum membrum, compatiuntur & cetera.* Cor. 12. Cum sitis membra corporis mei, naturali pietate tam matris vestræ, quam ceterorum membrorum ex vestro dissidio se affligentium, miseri ac compati debetis. Si ut primum Joseph vidit Beniamin fratrem suum parvulum in Ægyptum deductum, Gen. 45. commota sunt viscera ejus, nec se cobibere poterat, quin lacrymæ ex o- B culis erumperent, quanto magis viscera vestra commoveri debent ad pietatem, & oculi erumpere ad lacrymas, visa matre vestra & genitrice tot fratrum vestrorum diuturno mœrore tabefacta? Sic igitur, filioli mei, contestor & adjuro vos per consolationem Christi, per solatium caritatis, per societatem Spiritus sancti, per viscera miserationis, ut gaudium, quod de vobis concepi, hoc in loco compleatur. Intelligitis, puto, cum dixerim. Implete gandium meum; hoc significat aliquid gaudii cœptum esse, aliquid autem restare ut impleatur. Cœptum est gaudium in corde meo, cum tempus hujus sacri concilii celebrandi advenit, per quod spes C mihi non parva erat, ut filii mei undique colligendi infirmitatibus corporis mei, quæ, proh dolor, gravissimæ sunt, opportune providerent, & fidem orthodoxam, quam ipsa profiteor, viriliter ab impugnantibus tuerentur, pacemque ubique exulantem intra fines meos reducerent, ac virtutes multis in locis ac personis fere extinctas resuscitarent, quemadmodum hæc omnia in aliis sacris generalibus conciliis per Spiritus sancti gratiam sæpenumero facta sunt, hujusmodi autem gaudium tunc actum est, cum per piissimas hujus sacri concilii literas Bohemiæ populus ad hanc sanctam synodum magna cum caritate convocatus est, & ei libera audientia obla- D ta. Sed tunc præsertim exultavit animus meus, cum convenientibus hujus sacri concilii & Bohemorum ambaxiatoribus in oppido Egræ, unanimiter conclusum est, ut vos Bohemi ad hunc locum proficisceremini: quod, Deo disponente, jam oculis meis factum video. Nunc autem spes futuri gaudii magis ac magis appropinquat, quando filios meos ante hæc tempora invidia diaboli inter se divisos, nec se respicere audentes, nunc insimul modeste consedere, pacifice loqui, & mansuete invicem conversari aspicio. Et quo magis corpora conjunguntur, eo major spes est conciliandorum animorum. Multum quidem effluxit temporis, quo lætiorem diem quam istum E experta non sum, quandoquidem verisimilia futuræ unionis fundamenta ex tam felici initio inter filios meos jacta esse videntur. Agite igitur, filii mei, implete gaudium meum date operam ut quod tam laudabiliter inchoastis optato fine terminetis. Gaudium cœptum est, restat ut consummetur. In manu vestra est consummare illud & consolari matrem vestram, atque omnem exhilare populum Christianum, qui magno cum desiderio finem conventionis vestræ præstolatur. Facite, obsecro, ne frustra A huc venisse videamini. Sic agite, ut tot labores jam ultra annum incassum non dispereant, & gentes tam grandi de vobis spe concepta non frustrentur. Quis tam duri cordis filius est, qui tam vehementer obsecratus audeat contraire maternis precibus? Quis tam inhumanus atque impius reperiri potest, qui sic efficaciter a matre adjuratos mox non acquiescat, & cum Salomone dicat: *Pete mater mea, neque enim fas est ut avertam faciem tuam.* 3. Reg. 2. Sub hac igitur spe, filioli mei, explicabo vobis desiderium meum, & confidenter aperiam quod illud sit gaudium, quod tantopere per vos impleri efflagito. Sed hoc, filii mei, scitote, nihil difficile aut laboriosum me petitu- B ram. Dulcissimum erit & utilissimum, & quo magis contrectabitur, eo dulcius atque utilius fiet. Hoc est, inquam, gaudium, quod impleri postulo: Primum, ut idem sapiatis omnes: deinde, ut eamdem caritatem habeatis. Quid de hac duplici petitiuncula vobis videtur, filii? Numquid præcipio vobis ut transfretetis maria, per orbem peregrinemini, cum hostibus pugnetis? Non jubeo ut contemnatis divitias, ut corpora vestra maceretis jejuniis, ut martyria & tormenta subeatis. Nihil horum, ut audistis: quamquam etsi ista præciperem, contemnenda non essent. Nam & fratres vestri, qui vos præcesserunt, jussu meo hæc & majora forti animo sæpenumero fa- C ctitarunt. Sed hoc dumtaxat hortor, hoc moneo, ut idipsum credatis, & alter alterum diligat. Credere facillimum est, amare dulcissimum, utrumque vero utilissimum. His duobus præceptis conficiendis re nulla extrinsecus opus est. Credite, & amate invicem in cordibus vestris, & satisfecistis desiderio meo. In momento, in ictu oculi hoc agere potestis. Velitis, & factum est. Primum est igitur, ut idem sapiatis. Quid est, idem sapiatis, nisi ut non diversa alter ab altero de fide domini nostri Jesu Christi sentiatis? A fide incepi, quoniam fides Christianæ religionis & omnis salutis janua est. Hæc est fundamentum & radix omnis ædificationis quæ D crescit in domo mea. *Aliud autem fundamentum*, secundum apostolum, *nemo potest ponere, quam quod positum est, quod est Christus Jesus*: 1. Cor. 3. Hoc autem fidei fundamentum quam firmiter sustentet ædificium quod superimponitur, quantaque illud virtute ac gratia communiat, & hæc radix quam saluberrimos suavissimosque ex se producat fructus, quo alio probationis genere uti opus est, nisi hoc solo testimonio, quod Christus Jesus, per quem facta sunt omnia, hujus ædificii basis ac fundamentum fieri dignatus est? Huic ergo tam stabili fundamento si quis corde puro & conscientia non ficta inhæserit, primum ab immunditiis, si quas habet, purificabitur, ut in E Actibus apostolorum scriptum est: *Fide purificans corda eorum*, Act. 15. purificatus vero mox in domino justificabitur, ut inquit apostolus: *Arbitramur hominem justificari per fidem*. Rom. 3. Sic autem anima per fidem purificata ac justificata merebitur desponsari a domino ut ipse per Oseam inquit: *Desponsabo te mihi in fide*. Osee 2. Quicumque vero sic desponsatus fuerit, fortis fiet, ut illi magno adversario nostro leoni rugienti possit resistere: *cui* (inquit Petrus) *resistite fortes in fide*. 1. Petr. 5. Huic qui resistere potuerit, ejusdem fidei virtute facillime vincet & supe-

1. Joan. 4. ſuperabit mundum. *Hac eſt victoria*, inquit
Joannes, *que vincit mundum*, *fides noſtra*. Mun-
Galat 3. do autem devicto, benedictionem accipiet per
eamdem fidem a domino: quia *qui ex fide*
ſunt, ſecundum apoſtolum, *benedicentur a Do-*
mino cum filus Abraham, Sed & hæc amplius,
Epheſ. 3. quia Chriſtus in corde fidelis animæ habita-
culum faciet. *Habitare*, inquit apoſtolus, *Chri-*
ſtum per fidem in cordibus veſtris: nec ſolum
Galat. 3. habitabit, quinimo per fidem in filium ado-
ptivum aſſumet. *Omnes enim*, inquit apoſto-
lus, *filii Dei eſtis per fidem*, poſtquam autem
fidei merito tantum muneris a domino conſe-
cuti fueritis, ut ejus filii efficiamini, confi-
denter, a Patre noſtro omnia poſtulare pote-
ritis, & reſpondebit vobis ſicut olim centurio-
Matth. 8. ni: *Fiat tibi ſicut credidiſti*: & quemadmodum
Matth. 15. Chananææ: *Magna eſt fides tua*, *fiat tibi ſicut*
vis. Tam preciosa eſt hujus fidei radix & ſe-
men ejus, quod ſi modicum quid ex ea ha-
bueritis, (quid autem minus dici poteſt quam
Matth. 21. granum ſinapis?) *dicetis huic monti*: *Transfer*
te & transfert ſe. Quamquam autem non ſem-
per eo modo, quo verba petentis ſonant. quis
exaudiatur; obtinetur tamen per fidem id quod
magis petenti prodeſt, ad vitam præſertim æ-
ternam, in qua omne deſiderium includitur:
Tob. 2. cujus vitæ æternæ per fidem hic promiſſionem
conſequimur. Inquit Tobias: *Filii ſanctorum*
ſumus & vitam expectamus quam Deus daturus
eſt his qui nunquam mutant fidem. Quid plu-
ra? Sine hac ambulare non poteſtis, quia *per*
2. Cor. 5. *Rom. 1.* *fidem ambulamus*, inquit apoſtolus. Sine hac
nec etiam vivere, quia *juſtus ex fide vivit*. Si-
Hebr. 15. ne hac, ut idem atteſtatur apoſtolus, *impoſ-*
ſibile eſt placere Deo. Sine hac quilibet in a-
byſſum errorum mergitur, ſicut in profun-
dum maris mergi incipiebat Petrus, cui di-
ctum eſt a domino: *Modicæ fidei cur dubita-*
Matth. 14. *ſti*? Videat igitur unuſquiſque, quantum ſta-
bilitatis ac firmamenti ex hoc fundamento,
quam precioſos fructus ex hac radice, quan-
taque cæleſtia bona ex hac fidei profeſſione
aſſequi poſſit. Quid ergo illa precioſius? Re-
1. Pet. 1. cte inquit Petrus: *Probatio fidei precioſior eſt*
auro quod per ignem probatur. Sed ad veram
adipiſcendam fidem, filioli mei, primum noſ-
ſe oportet ſub qua domo hujuſmodi (quod
ante dixi) fundamentum jactum ſit, & quem-
admodum ad eam perveniatur. Super hoc
fundamento domus mea a domino ædificata
Matth. 16. eſt, ipſo dicente: *Super hanc petram*, videli-
cet fidei, *ædificabo eccleſiam meam*. Videte quis
eſt hic ædificator & architector, Is cujus ma-
nu facti ſunt cæli & terra, & cujus ordina-
tione perſeverant dies, & omnia ſerviunt ſi-
bi. Hic noſter fabricator tam ſolide huic fun-
damento domum meam superimpoſuit, ut
quamquam poteſtas ſatanæ tanta ſit, ut, ſe-
Job. 41. cundum Job, nulla ſit ei ſimilis in terris,
Joan. 12. quam ipſa Veritas principem hujus mundi ap-
pellat, tamen adverſus hanc meam domum pri-
vilegio Chriſti nihil prævalere poſſit. Scrutami-
ni ſcripturas, & nullam domum ſic fundatam,
nec tale ei munus indultum invenietis. Hanc
domum perflare venti poſſunt, concutere non
poſſunt, fulguraque ac turbines aeri illam tan-
gere, ſed non evertere, quia hæc eſt domus
domini firmiter ædificata, bene fundata ſuper
firmam petram: non ſuper arenam, aut trabes
putridas, ſeu ſaxa mortua, fundata eſt hæc ſa-
croſancta mea domus, ſed ſuper lapides pre-

A cioſos jaſpidis & ſapphiri & aliorum decem,
quos in apocalypſi nominatim Joannes enu- *Apoc. 21.*
merat: ſed quod omnibus precioſis lapidibus
precioſius eſt, ſuper petram Chriſti vivam.
Nec etiam mortali manu hominum facta eſt,
ſed nova deſcendit de cælo a Deo parata, ſi-
cut ſponſa ornata viro ſuo. Nemini, ut hanc
domum demoliatur, ingredi fas eſt, quam 12.
angeli (ut in eadem apocalypſi ſcribitur) in *Ibidem.*
portis cuſtodiunt. Sed qualem intus putatis
hanc eſſe domum? an caliginoſam, an forte
ad depellendum tenebras lumen ibi eſſe ex
oleo aut cera compoſitum: aut, quod plus eſt,
Solem aut Lunam in illa lucere? Majus aliquid
habet, & longe majus. Sed quod illud eſſe
B poteſt Sole & Luna majus lumen? Audite
Joannem in apocalypſi dicentem: *Et civitas* *Ibidem.*
(quam paulo ſuperius novam deſcendentem
de cælo, & uxorem agni dixerat) *non eget*
Sole neque Luna, *ut luceant in ea*. Nam cla-
ritas Dei illuminat eam, & lucerna ejus eſt
agnus, & ambulabunt gentes in lumine ejus.
Et ut ſupremum omnium teſtimonium adduca-
mus, Chriſtus, qui mentiri non poteſt, polli-
citus eſt manere cum ea uſque ad conſumma-
tionem ſæculi. Si qui in hac domo in nomi- *Matth. 28.*
ne Jeſu Chriſti congregantur, ibi ipſe eſt in
medio eorum, & Spiritus ſanctus lumine ſuæ *Matth 18.*
claritatis totam replet, ubi filii mei manent
in unitate ſedentes. Sed & hoc memoriæ per-
C petuo fixum tenete, quod Apoſtolus ad Ti-
motheum ſcribit: *Hac tibi ſcribo*, *fili mi Timo-* *1. Tim. 3.*
thee, *ſperans me ad te venire cito*. *Si autem*
tardavero, *ut ſcias quomodo oportet te in domo*
Dei converſari, *quæ eſt eccleſia Dei vivi*, *co-*
lumna & firmamentum veritatis. Intret igitur
omnis homo ſecurus tam lucidam & tam fir-
miter conſtructam domum, quæ nec obtene-
brari poteſt, talem ac tantam Dei Patris &
agni & Spiritus paracleti fulgorem habens,
nec corruere, talibus ſuperinnixa baſibus. Et
qui ingreditur, maneat, & nunquam exeat;
& qui exivit, redire non differat, redeuntem
autem neminem ejicio. Extra hanc domum
omnia ſunt caligo & tenebræ. Extra iſtam nec
D eſt nec eſſe poteſt vera fides nec ſalus homi-
nibus. Et velut qui in arca Noe reperti non
ſunt diluvium aquarum abſorbuit, ita & qui
in hac ſacra æde non permanſerint, caligine
errorum obrui & tandem perire neceſſe eſt.
Sed nec ad hanc domum iter cuiquam pare-
re poteſt, niſi illud ipſa docuero: quam ni-
ſi a me doctrinam fidei accipiatis, nec fidem
rectam nec eccleſiæ unitatem habere poteſtis.
Fides, ut ſcitis, *ex auditu eſt*. Quomodo audie- *Rom. 10.*
tis ſine prædicante? Sed prædicari quid poteſt
in quo ſit ſalus, niſi evangelium Chriſti?
Quod autem verum foret Chriſti evangelium
quomodo ſcire poſſetis, niſi illud vobis pa-
tefeciſſem? Audiſtis nonnullos etiam ex apo-
E ſtolis ſcripſiſſe evangelia: ſed quoniam qua-
tuor dumtaxat approbavi, illa ut evangelia
venerantur, alia reſpuuntur. Neque etiam,
poſteaquam ad hanc domum iter vobis oſten-
ſum fuerit, ingredi poteritis, niſi ego, cui
claves hujus domus a domino traditæ ſunt,
meis manibus adaperiam, voſque introdu-
cam. Sine his clavibus ad ſecretos theſauros
cæleſtis regis ſponſi mei in domo mea reclu-
ſos nemini licet introire. Et ſi alenis clavibus
intrare contenderit, poterit videri intrare,
ſed non recte intrare. Reſtet igitur, & jam
liqui-

liquido intellexistis, quod pervenire ad fidem & perseverare in ea, nisi per me & mecum non potestis. Quamobrem sine mora, relictis omnibus, me unusquisque sequatur, & mecum habitet, & veritas fidei habitet cum eo. Liber, in quo fides catholica descripta est, non incongrue illo libro comparari posset signato septem signaculis, quem, ut apocalypsis Joannis testatur, *nemo neque in cælo, neque in terra, neque sub terra, solvere potest, nisi solus agnus qui occisus est*. (Apoc. 5.) Ita quidem & hunc librum fidei ac doctrinam ejus, nulli creaturæ neque in cælo, neque in terra, neque sub terra aliter intelligere fas est, quam ego catholica ecclesia intelligo, ipsius veri agni vera sponsa, cui ipse sponsus, ut ex evangelio Joannis sæpe lege audistis, omnia quæ audivit a Patre nota fecit. Neque enim angelis, aut hominibus, quantacumque præditis potestate, contre meam doctrinam quidquam credendum foret. Ita ad Galatas scribit apostolus, per cujus os loquebatur Christus: *Licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus, anathema sit*. Hoc nihil aliud significare videtur, nisi quod angelos de cælo contra veritatem evangelii quidquam dicere impossibile est, me vero adhuc impossibilius. De hominibus antem quis gloriari potest, ut sibi contra ecclesiæ anctoritatem credatur, cum apostolus seipsum velit esse anathema, si aliod evangelizet, quam quod prius secundum ecclesiæ doctrinam evangelizaverat. His autem, qui sub terra sunt nihil quoquomodo fore credendum quis dubitet, cum satanas & angeli ejus in veritate non steterint, sed mendaces sint, & mendacii patres? Si Arius, Manichæus, Nestorius, Faustus, Donatus, & ceteta hujusmodi monstre, meis tantum clavibus, & non propriis & adulterinis, hunc fidei librum aperire voluissent, nunc in inferno cum patre mendacii non cruciarentur. Si hi pertinaces & obstinati homines meis paruissent præceptis, multarum gentium catervas ad locum sulfuris & ignis perpetui secum non præcipitassent. Initium salutis hominis est nolle propriæ inniti prudentiæ: sed scipsum ad suscipiendam majorum suorum disciplinam accommodare, illorum scilicet, quos diutina approbatio authenticos fecit, quorumque doctrinæ, sanctitas vitæ, ac manifesta mirecula, certum perhibent veritatis testimonium. Quis nos sanctos patres & doctores per multa sæcula a me ubique approbatos, quorum tanta fuit integritas & veritatis zelus, ut prius mortem & omnia supplicia pati voluissent, quam levissimum proferre mendacium, potius quam seipsum, rudis forte ingenii sen non exercitati, merito sequi debeat? Quis interpretationi excellentissimorum pene innumerabilium doctorum, ex omnibus mundi partibus in eadem convenientium sententia, qui ita in sacris scripturis studiosi fuerunt, ut omne vitæ tempus in his exposuerint, non potius acquiescat, quam duobus aut tribus, seu paucissimis hominibus, noviter scripturas legentibus, nullo fretis doctore, nisi proprio ingenio? Quis non advertat quam sit ecclesiæ Dei perniciosus hic morbus nullo pacto ferendus? Si enim cuique fas est suo sensu exponere & interpretari scripturas, nihil certi erit: omnia confusa & ininvicem adversa fient; novum redibit chaos; erunt tot sententiæ quot capita. Quis ille erit ita hebes, cui non suppetat audacia novam fabricare interpretationem? Melius ergo leges humanas conditas esse fateri oportebit. Ipsæ postquam vel a principe vel communitate latæ sunt, nemini fas est contraire, quod si forte aliquid ambiguitatis contineant, privatis non licet interpretari personis, sed ad legislatorem, seu illum qui judicando præest, habetur recursus. Si forsitan vestrum aliquis ratione non movetur, exemplo populi Dei moveatur. Scriptum est in Nehemia, quod *congregati sunt principes familiarum, universi populi, sacerdotes & Levitæ ad Esdram scribam, ut interpretaretur verba legis*. (Nehem. 8.) Et quia vitio naturæ corruptæ homines frequenter errant, frequenterque inter se discrepant, necessatio dominus noster Jesus Christus fidelibus suis. providit, me sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam in terris relinquens, atque assistentia sua ac Spiritus sancti usque ad consummationem sæculi & in æternum corroborans, nt in his quæ ad salutem pertinent errare non possem, & ad me omnes tamquam ad infallibilem regulam aspicerent. Si una sancta catholica & apostolica ecclesia toto orbe terrarum semper vocata & credita sum, nemo ab unitate mea se scindat: nemo quod sauctum est erroneum putet: nullus judicium proprium aut paucorum universali determinationi anteponat. Catholicum enim Græcum est, quod Latine universale interpretatur. Si apostolica vocor, nt certe sum, credat unusquisque indubius, quod sicut apostoli Spiritu sancto inspirati locuti sunt, ita loquor & ego. Neque enim solum pro tempore apostolorum Christus per se & per Spiritum sanctum assistere promisit, sed, quod sæpe pro vestro profecto repetendum est, usque ad consummationem sæculi, & in æternnm: nec pro illis tantum orevit dominus, sed dixit in evangelio: *Sanctifica eos in veritate: sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. Et ego pro eis sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me; ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: ut & ipsi nobis unum sint, & mundus credat quod tu me misisti. Et ego claritatem, quam tu dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus*. (Joan. 17.) Hinc aperte cognosci potest, quod sicut Pater & Filius in unitate & veritate non discordant, sed nnum sunt: ita omnis ecclesia & apostolorum, & eorum qui per eos credituri sunt usque in finem, unius est caritatis & unitatis. Hinc est quod in apocalypsi dicitur, murum civitatis descendentis de cælo, quæ est ecclesia, habere fundamenta duodecim apostolorum & agni, & apostolus inquit: *Jam non estis ospites & advenæ, sed cives sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentum apostolorum & prophetarum*. (Apoc. 21.) (Ephes. 2.) Quis jam non videat quam turpiter seipsum confundit, tot habens divinæ veritatis testimonia, qui de mea doctrina ac fide aliquatenus dubitaverit? Stultum prorsus se comprobat, ut inquit proverbiis Salomon, *qui despicit matrem*. (Prov. 15.) Jam igitur qui me andit, Christum se audire credat: & qui me spernit, (Luc. 10.)

Christum spernere non dubitet, ut ipse attestatur. Sacrilegus est, ec nomine Christiano indignus. Christum enim mandacem facit, qui in mea doctrina aliquid suspicatur falsitatis. Cavete ergo, filii mei, ne unquam in hanc incidetis tentationem, ut scripturas proprio sensu eut aliter intalligere velitis quam ego intelligam. Nolita usurpare privileginm hoc quod mihi soli concessit dominus. Vos, cum errara possitis, judicium vestrum humiliter mora petrum vestrorum semper mihi submittite, quam experientie testa constat errare non possa, me dispensatricam mystariorum suorum reliquit dominus, constituitque super omnem familiam suam, ut det in tempore tritici mensuram. Multa in scripturis sacris assa fatemur qum expositione indigent: quæ si cortice tenus intelligantur, secile in errorem legentes pertrahent. Si quid in eis legere vos contingat, qnod non tam plane, ut velletis, intelligitis, agita instar discipulorum Christi, qui parabolam e domino dictam, non intelligentes, ipsum domi interrogant: *Domine edissere nobis parabolam zizaniorum*. Matth. 13. Discipuli parabolam domini non tentarunt proprio sensu intelligere, neque ad scribas & pharisæos, ut eis exponerent, sed ad magistrum veritatis profecti snnt. Vos ergo ad alium nolite accedera, pergite ad ma discipulam Christi matram & magistram vestram, apeniam vobis & luce clarius manifestabo sensus & arcane scripturarum: & incipiens e Moyse & omnibus prophetis, intarpratabor vobis in omnibus scripturis quæ de Christo sunt. Venite filii, eudite me, & instruam vos in via hac qua gradiamini. Nullus per me unquam deceptus est, neque in ætaroum decipietur. An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Christus? Ipse caput meum, & Spiritus sanctus doctor meus, quomodo me quamquam fallere permittarent? Vultis, filioli mei, viem vobis ostendam inesallibilem, qua si recto celle incedatis, nunquam errere poteritis? Respicite semper ed ma, considerate vastigia mea, & pedetantim me sequimini, non declinentes neque ad dexteram neque ad sinistram. Et si forsitan strictum callem eut durum iter, seu esperum monticulum, offenderitis, elemate ad ma, & porrigem vobis dextaram, & sustenians vos, convartam aspera in vias planas, vosque illæsos & sine lebora ad montem qui Christus est perducam. Recurrite ad me audacter ac confidentar, & nunquam vobis in necessitata deero. Non sum superha, nec fastidiosa mater, benigna snm & pia sum, & caritate ardeo; omnes sive venientes sive redeuntes ad me hilaris in gremio suscipio; omnes doceo, instruo & consorto: & vena aquarum viventium de ventre meo fluit in andentium ora. Memoriele hoc perenne superponita, filii mei, in frontibus, alligate in digitis, & super limine domorum affigite. Credite videlicet quod ego credo, profitemini quod ipsa profiteor: & tunc nulla caligo erroris, nulleque tanebræ falsitatis vobis eppropinquare potarunt. O sanctum documentum, o felicam semitam, o omni tempore imitanda vestigia! Quid certius ac securius viatoribus hujus sæculi relinqui poterat, quam quod talis via exhiberetur, qua incedentes desicere nullatanus possent? Heb. 13. *Nolite abduci variis ac peregrinis doctrinis, nec sequimini magistros prurientes auribus*: omnem doctrinæ cibum, qui da mense mea non propinatur, suspectum habeto-

A te: venenosus enim est, virus habens aspidis insanabile: interpretationum & expositionum novitetes cavete, sensus insolitos singularesque sententias fugita, doctores, qui in mea schola probati non sunt, tamquam serpentes declinata. Nem, ut inquit epostolus, *si decem millia pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres, nam in Jesu Christo per evangelium ego vos genui. Estote ergo mei imitatores, sicut & ego Christi*. 1. Cor. 4. Nec filii mei, oporter omnium quæ e me eudieritis postulare ex humano ingenio rationem. Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. A Christo fides est, quam per me vobis insinuat. Certiores de fide & doctrina B mea astota, quam si quid propriis conspiciatis oculis. Humani enim oculi, rem licet propinquam videntes, nonnunquam falluntur, putantes alind esse quam sit. Deus autam nea falli a quoquam, nec fallere quemquam potest. Doctrine antem mea non est mea, sed ajus qui dasponsavit ma. Sustinete igitur paululum, si forte omnie capere non potestis, usquequo ad locum, nbi ego in cælis trinmpho, vos perduxerim: ubi sine ullo velamine rationem, quam modo fide ereditis, oculis intuebimini, manibusque palpabitis: nunc videtis per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Exposui vobis, filioli mai, quid sit idem sapera. Cætera quæ sequuntur ed carita- C tem pertinent: & quoniem fides sole ed salutem non sufficit, nisi vestita sit & comitata caritate; nam, ut inquit apostolus: *Etsi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum*: 1. Cor. 13. ideo post fidem præceptum caritatis traditum est. Non expectatis ut ego omnes laudes caritatis hoc nno sermone complectar: ipsa quidem tam magna est, ut si linguis hominum loquar & engelorum, vix mediocriter eam explieare possem, utique cum tantæ dignitatis sit, ut inter virtutes ipsa sola Deus appelletur. *Deus enim caritas est*. 1. Joan. 4. Tantæ etiam est auctoritatis, ut (cum gaudio referam, more humano loquens) de omnipotenta Deo triumphare visa sit, dum eum D de cælo solo amore traxit ed terram, & in cruce pro saluta nostre affixit, & usque ad ime tarra pro redemtione filiorum Israel migrare coegit. Quid digne de hac virtuta dici unquam poterit, quæ in cælo & in terra dominatur & regnat, & cum vult usque ed abyssum penetrat? Hæc est ille excellenrior via quam demonstrat apostolus. Nam & prophatare, 1. Cor. 12. dæmonia ajicere, virtutes ac miracula facere, sine caritate neminem gratum Deo afficiunt; talia enim facientibus tandem Christus dicturus est: *Recedite a me operarii iniquitatis, non novi vos*. Luc. 13. Et habentibus scientiam dominus improperat: *Vos clavem scientiæ habetis, sed nec intratis in regnum calorum, nec alios intrare sinitis*. Luc. 11. E Dare omnia sua pauperibus, & seipsum martyrio, sine hec nihil prodesse effirmat epostolus. Caritas præceptum præceptorum est, in quo omne præceptum concluditur. Nam, ut inquit apostolus, *finis precepti est caritas*. 1. Tim. 1. Et rursus: *Plenitudo legis dilectio*. Rom. 13. *Caritas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt*, 1. Cor. 13. & cerera omnia continet quæ (nt scitis) B. Paulus late commemorat. Caritas fons est proprius & singularis honor, eui non communicat alienus: quæ nt oleum non potest premi

in

in imo, sed superexilit. Si desit, frustra habentur cetera: si adsit, cetera non desunt. Sina hac omnis virtus, etiam ipsa fides, ut inquit B. Jacobus, mortua est. Ipsa atiam nominis appellatio rem quamdam caram esse demonstrat. [Jacob. 2.] Amplectimini igitur, filii mei, hanc tam excellentem & divinam virtutem: apptehendite tam singulare Spiritus sancti munus: per ipsum enim, ut inquit apostolus, caritas in cordibus nostria diffunditur. Induimini hanc vestem nuptialem; qua induti, secure discumbetis in mensa regia: nec timebitis ut dicatur vobis: Cur huc intrastis, non habentes vestem nuptialem? Hac veste induti, pelletis a vobis frigus quo frigebat Petrus calefaciens se ad prunas Caiphæ: hac veste circumdati, quæ omni armatura est fortior, intrepidi & illæsi cuneos hostium pertransibitis. Et, ut uno verbo omnia complectar, si vultis perfecti esse, super omnia caritatem habete, [Rom. 3.] quæ secundum apostolum vinculum est perfectionis. Sed quemadmodum paulo ante documentum tradidi quo ad rectam fidei regulam perveniri possit, ita & nunc vos erudiam quam faciliter a caritate nunquam excidatis, Respicire semper ad me, considerantes me essa matrem, & vos filios. Recogitate in visceribus meis vos esse conceptos, & eodem lacte nutritos: tunc fratres vos essa invicem recognosceetis: & ex eadem carne eamdem carnem vos inficiari non poteritis. Quis ergo unquam carnem suam odio habere poterit? Attendite atiam quam tenerrime vos semper dilexerim, & quanta unicuique filiorum meorum caritatem exhibeam, quotque laborea & angustias in omni mea ætate pro vobis ubiqua terrarum perpessa sim, & a me exemplum capientes diligatis vos invicem sicut dilexi vos. Sed & si patrem superiorem digrioremque mei corporis, caput videlicet, aspexeritis, quod est Christus, efficacins caritatis magisterium cordibus vestris intimetur. Cogitantes namque quod, cum mundus nihil meruerit, imo propter sua facinora morte dignus esset, ipse Jesus Christus sola caritate tot tantaque in corpore suo pro salute hominum tormenta pertulit, tutque beneficia conferre dignatus est, quot lingua humana exprimere numquam posset: mox omnem compellemini rancorem deponere, & indissolubili caritatis vinculo confœderari, in fraternumque amorem redire. Dicite mihi, numquid vos extraneos aut alienigenas esse putatis, filii mei? Si hoc putatis, mihi injnriam facitis. Nonne in hoc vos utero tanto cum labore concepi & portavi? Nonne his lactavi uberibus, & his manibus cibum potumque tanto tempore præbui? Cum ergo fratres germani sitis, ex eadem carne geniti, & talia axempla dilectionis a capite & toto meo corpore habeatis, debetis alter alterum fraterna caritate diligere, & cum omni sinceritate invicem reconciliari. O ossa da ossibus meis, o membra de membris meis, o viscera de visceribus meis! Quis vos abinvicem separavit? Quis inimicus homo inter vos seminavit zizaniam? Quis seductor ille antiquus, accusator fratrum suorum, vos ad tantas inimicitias perduxit? Solebatis idem sapere, invicem vos amare, fovere concordiam, insimul cum pace & caritate conversari. Nunc mutatus est per omnia color optimus: nam unitas in dissensionem, caritas in odium, pax in bellum, fraternitas in hostilitatem, perversa sunt. Cur sic inhumaniter filii mei confligunt? cur gladiis & igne decertant? cur tam crudeli bello & odio tam detestabili alter alterum persequitur? Suntne ista jura fraternitatis? Suntne hæc cognationis & proximitatis indicia? Erubesco referens; vix barbari & infideles hæc inter sa tam atrocitar facere auderent. Convertite jam gladios in vaginas: *quia omnis qui gladio ferit, gladio peribit*. [Matth. 26.] Remittite truces vultus, abjicita minaa, deponite arma, projice tela manu sanguis meua. Abolete penitus ex cordibus vestris omnia discordiarum odiorumque somenta. Osculamini, obsecro, vos in præsentia matris vestræ osculo pacis. Amplectimini vos tenerrime: date invicem dextras, Congratulamini simul, epnlamini in mensa mea cibos delitiarum mearum, pacis & caritatis. Celebrare solemniter hunc diem festum, consolamini, consolamini, filii mei, matrem vestram, quæ hunc diem tanto cum desiderio præstolata est. Amate vos invicem, ut fratres decet, & contenta sum, impletum est gaudium meum, & nihil amplius postulo. Sequitur in verbis apostoli: *Unanimes, idipsum sentientes*: [Philip. 2.] hoc est, ut in diversis corporibus idem sit animns eademque voluntas. Sit hic populus meus quasi vir unus. Non scindamini in varias sententias: sed quod voluerit nnus in Christo, alter similiter velit. Imitatores estote patrum vestrorum, quorum in primitiva ætate cor erat unum & anima nna. Nihil unitate præstantius: quæ quam sit Christianis necessaria, Christus ipsa ostendit, qui pru eis oravit, non ut efficerentur divites aut sapientes hujus sæculi, sed ut unum essent, sicut sunt ipse Pater & Filius. Quid utilius reipublicæ Christianorum esse potest quam unitas? Hoc modo Christiana crevit religio, & ego propter unanimitatem filiorum meorum toto orbe terrarum diffusa fui. Cavete modis omnibus discordias, & timete quod comminatur dominns: *Omne regnum in se divisum desolabitur, & domus supra domum ruet*. [Matth. 12.] Scitis vulgare illud dictum: Concordia res parvæ crescunt, discordia autem maximæ dilabuntur. Si vultis pertinere ad Christum, pacem inter vos perpetuam contrahite, qua nihil essa Deo acceptabilius hominibusque expedientius: ex hoc facile intelligetis, si memineritis Christum de cælo descedentem in terram pacem per angelos suos annuntiasse hominibus, de terraque in cælum redeuntem eamdem pacem duntaxat discipulis in testamento reliquisse. *Sentite idipsum inter vos*, [Luc. 2.] hoc est, ut bona malaque singulorum per caritatem sunt omnium. Hoc proprium caritatis est flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus. [Joan. 14.] Nisi membra invicem conjungantur, & suo ordine connexa persistant, & unum alteri opem in necessitate præbeat, deficere corpus necesse est. *Unum enim corpus sumus in Christo; singuli autem alter alterius membra in Christo Jesu domino nostro*, [Rom. 12.] ut inquit apostolus. Subdit deinde apostolus: *Nihil per contentionem & inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes*. [Philip. 2.] Superioribus consentanea sunt hæc & valda accomoda: cum enim ad hunc locum causa fidei & caritatis veneritis, non decet ut tam sanctum opus

con-

contentiosis verbis agatis, sed cum omni potius mansuetudine & lenitate. Contentio animos irritat, mentem perturbat, & odia accendit. Non possum pati in domo mea & inter filios meos fieri quæstiones pugnasque verborum: *ex his enim*, inquit apostolus ad 1. Tim. 6. Timotheum, *oriuntur, invidiæ, contentiones, blasphemiæ, & suspiciones*, & rursus: *His qui* Rom. 2. *sunt ex contentione, & non acquiescunt veritati, ira, indignatio, tribulatio & angustia*. Cum contentiosis & per contentionem nihil tracta- 2. Cor. 11. re unquam consuevi. Ita de me inquit apostolus. *Si quis autem videtur contentiosus esse; nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei*. Sed nec per inanem gloriam in hoc sacro loco quidquam agitetis. Inanis glo- B ria cujusque boni operis fermentum est, insidiatrixque virtutum, ut fructum, quem bene operando acquirerent, per elationem evacuet. Inane est captare hominum laudes, qui, cum secundum oculos judicent, sæpe falluntur. Momentanea est ista gloria ex fastu & cupiditate procedens: & quia inanis est, constat esse vanam ac vacuam meritoque contemnendam. Ex eo quod inane est quem fructum referre poteritis? Quinimo satagite placere Patri vestro cælesti, qui videt in abscondito: hoc est quærere non inanem, sed æternam gloriam. Quidquid facitis, in gloriam Dei facite. Nolite fieri similes scribis & Pharisæis, qui (ut inquit dominus) *omnia sua* C Matth. 23. *faciunt ut videantur ad hominibus, & vocentur rabbi*. Imitamini potius illa sancta quatuor Ezechielis animalia, habentia facies extentas desuper, & pennas extentas desuper; hoc est cogitationes vestras, quæ significantur per facies, ad Deum semper referte. Si quis inter vos sapiens esse videtur, *Non glorietur* (ut Jerem. 9. inquit Jeremias) *in sapientia sua, nec fortis in fortitudine suo, nec dives in divitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum dominus*. Vereamini quod minatur psalmista: *dominus dissipat ossa eorum qui hominibus placent*. *Absit vobis gloriari nisi in cruce domini nostri Jesu Christi*. *Si gloriari* Psal. 52. Galat. *vultis, in domino gloriemini, & hæc sit gloria* D *vestra, testimonium conscientiæ vestræ*. Hujusmo- 2. Cor. 1. di inanis gloriæ appetitus in intelligendis scripturis sacris supra modum obest. Dum enim humanis laudibus aucupandis animus intentus est primo sensu insolitos novasque opiniones quærit; deinde quæ ipse adinvenerit nimis tenaciter defendit. Unde fit, ut cum redigere intellectum in captivitatem recuset, quod necessarium est secundum apostolum, aliter scripturas intelligat, quam Spiritus sanctus efflagitet: & dum de singularitate sententiæ gloriatur, seipsum nolens corrigere, in errore perseveret. Et quia inanis gloria filia est superbiæ, quæ non considerans imbecillitatem ingenii humani, effert se supra se, & apo- E statare hominem facit a Deo, sicut & olim multos ex angelis: ideo confestim apostolos in remedium hujus vitii subjicit humilitatis Philip. 2. virtutem.. *Hortor ergo vos, filii mei, ut res vestras in humilitate agatis*. Nihil, dilectissimi mei, citius ad eamdem fidei unitatem & caritatem adducere vos poterit, quam humilitatis spiritus: nihil vero magis dirimere, quam superbiæ tumor. Nam sicut nutrix est dilectionis humilitas, ita mater odii superbia. Si gratiam Dei appetitis, humiles esto-

A te: quia *Deus superbis resistit, & humilibus dat gratiam*. Et ne forsitan humilitatis persuasio gravis cuiquam videatur, beatus Paulus, Jacob. 4. postquam prædixit, *Nihil per contentionem & inanem gloriam, sed in humilitate*, &c. continuo subdit: *Hoc enim sentite in vobis quod in* Philip. 2. *Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens*: quod majus humilitatis exemplum tradi aut cogitari potuisset, quam quod dominus & creator omnium se exinaniverit, & servilem conditionem acceperit? Quis tam elatus esse potest, qui ista cogitans non compellatur fieri humillimus? Hujusmodi exinanitio, & servi- B lis formæ acceptio, etsi satis foret ad persuadendum omne genus humilitatis, quia tamen acta sponsi mei nimis mihi suave est recensere, ideo morem mihi in auscultando gerite. Nonne tota ejus vita summam redolet humilitatem? Nascitur ex humillima matre, humili nutricio commendatur, in humili tugurio & inter humilia animalia reponitur, humiles piscatores in discipulos eligit, humiles parvulos amplexatur, prædicando nihil sibi attribuit, sed dicit: *Sermonem quem audistis*, Joan. 14. *non est meus*, & rursus: *Doctrina mea non est* Joan. 7. *mea, sed ejus qui misit me*. Faciendo miracula, dicit discipulis: *Videte nemini dixeritis vi-* Marc. 1. Matth. 8. *sionem hanc*. Leproso mundato: *Vide nemini* C *dixeris*. Abluit, in documentum humilitatis, pedes discipulorum, & ut impleat omnem humilitatem, permittit se a servo baptizari: humiliter omnes audit, humiliterque respondet, etiam cæsus. Taceo quam humiliter passionem & crucem tulerit, ne forte fluvius lacrymarum me reliqua dicere & vos audire impediat. Deficeret me quippe dies, si omnia Christi humilitatis gesta & documenta referre vellem. Quid ergo intumescis, o homo? O pellis morticina, quid tenderis? O sanies fœtida, quid inflaris? Princeps tuus humilis, & tu superbus: caput humile, & membrum superbum. Discite igitur filii a Christo, quia mitis est & humilis corde. Sed si D vultis, filioli mei, in hoc sancto unitatis negotio, quod tractaturi estis, vitare contentionem, inanem gloriam, & omnia in humilitate agere, si vultis, celeriter & sine difficultatem idipsum sapere, & caritatem mutuam habere, accipite hoc salutare præceptum quod vobis trado, quo nihil consultius nihil efficacius esse potest. In omni controversia sedanda primum quæritur judex peritus, & qui non sit acceptor personarum (nam sine judice litigantes raro inter se convenire consueverunt) ecce hujusmodi vobis demonstro judicem. Ipsa ego sum, sancta Dei ecclesia mater vestra. Compromittite in me: eligite me judicem & arbitram. De sapientia mea cui E relinquitur dubitandi locus, cum Spiritus sanctus omne me doceat veritatem? Si evangelia & omnis sacra scriptura a me fidei auctoritatem susceperunt, si nihil catholicum dici potest quod per me non fuerit approbatum, si omnes doctores ac magistri suas sententias meo semper judicio submiserunt, dicentes: Non crederemus evangelio, nisi ecclesiæ catholicæ auctoritas nos commoveret; quis de cetero ambigat, an cujuslibet controversiæ diffiniendæ competens ego judex sim? De acceptione personarum supervacuum est quidquam dice-

dicere, cum leges humanæ prohibeant patres a filiis, in quibus par constat affectus, judicem recusari. Quis major vobis honor contingere potest, quam quod sponsa Christi & regina adstans a dextris ejus judicet inter vos? Quæ major certitudo veritatis, quam quod discipula Spiritus sancti sententiam pronuntiet? Quem unquam fideliorem judicem invenire poteritis, quam amantissimam matrem vestram? Nolite ergo disputando laborare, nec contendendo verbis alter alterum lacessere. Quid vos multitudine librorum oneratis? cur diversorum magistrorum sententias in medium affertis? Cur intelligentias vestras humanis inquisitionibus ac subtilitatibus defatigatis? Ecce in medio vestri adest magistra vestra, cui Spiritus domini sensus mysteria & arcana aperit scripturarum. Non mihi opus est judicando ut legisperitos advocem, aut bibliothecas perscruter. Nullius hominis consilio opus habeo, cui consulit Deus. Claritas domini mecum semper intellectum illustrat, & agnus meus Jesus Christus ante me lucernam defert, ne errem, ut paulo ante ex apocalypsi Joannis recitatum audistis. Et quia ego, cum sim toto orbe terrarum diffusa, in uno loco tota esse non possum, soleo pro necessitatibus Christianæ religionis nonnunquam urbem aliquam insignem eligere, & ad eam ex omnibus finibus meæ ditionis episcopos & sacerdotes, & alios Levitici generis, & quos voluero de populo Christiano advocare, quibus in Spiritu sancto legitime congregatis ego ipsa repræsentor, & ibi tribunal meum erigens, quidquid per hujusmodi congregationem quam universalem synodum seu generale concilium voco, judicatum statutumque fuerit, perinde ratum habeo, ac si ego ipsa ore proprio judicassem ac statuissem: idque ab omnibus jubeo sub anathemate ubique observari. Hoc autem tempore nusquam melius quam in hac civitate Basileensi hujusmodi generalem synodum visum est posse * indicere. Huic ergo sacro concilio, quod in Spiritu sancto legitime congregatum fateor, omnem meam auctoritatem potestamque impartior, & ambas scientiæ & potestatis cælestes claves mihi a domino traditas veraciter consigno: ut quidquid in terris claudere & aperire, solvere & ligare voluerit, juxta pollicitationem Christi, indubitanter clausum & apertum, solutum & ligatum reputetur in cælis. Itaque non aliter nec minus reverenter hoc concilium quam meipsam existimare debetis. Quamobrem ut vestra fidelis advocata vobis suadeo, ut pia mater consulo, ut sponsa Christi & regina Christiani populi impero, ut in omnibus vosipsos huic sacro concilio penitus committatis, & ab ejus sanctionibus nullatenus declinetis. Si nonnulli aliquando de fide contendentes unum vel duos aut paucos elegerunt homines, quorum judicio stare voluerunt, quanto magis & vos hanc tam celebrem ex toto Christiano populo collectam synodum pro dirimenda vestra contentione in judicem acceptare deberis? Deus in veteri testamento populo suo mandavit dicens: *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, inter lepram & lepram & judicum intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum quem elegit dominus Deus tuus: veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit in illo tempore: quæresque ab eis qui indicabunt tibi judicii veritatem: & facies quæcumque dixerint qui præsunt in loco quem elegit dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum: non declinabis ad dexteram vel ad sinistram.* Sed & hoc generale concilium locus est, quem elegit Dominus, in quo sponsa sua sanctum tribunal erexit. Et hi qui in eo congregantur, in locum sacerdotii Levitici generis successerunt, imo & plusquam Levitæ sunt, majoremque procul dubio scientiæ potestatisque copiam a domino perceperunt: utique cum illi umbræ ministri fuerint, hi vero sint veritatis: illi sanguinis & carnis judices, hi autem spiritus & animæ. Merito ergo ad verbum hujus concilii vestrum omne negotium pendeat: & quidquid sanctum aut profanum judicaverit, id sine hæsitatione sanctum profanumque habetote; ne veniat super vos judicium mortis, quod inobedientibus comminatur dominus. In hoc apparebit humilitas & obedientia vestra, si quemadmodum Christus venit facere voluntatem Patris, & ita vos veneritis facere voluntatem matris vestræ. Acquiescite tandem, obsecro, monitionibus meis, neque innitamini prudentiæ vestræ. Accipite jussu Dei & meo in judicem hanc sanctam synodum: de cujus gremio quilibet esse potest, qui ejus judicio stare voluerit. Polliceor vobis quod non aliud judicabit, quam Spiritus sanctus dux & rector illius dictaverit. Ipse adstabit medius judex & arbiter, perfecte illuminaturus corda omnium, ut viam ambulent veritatis & pacis. Sed ut ipse Spiritus paracletus in cordibus vestris efficacius habitet, & idipsum sapere, & eamdem caritatem vobis largiri dignetur, cui humilium & mansuetorum semper deprecatio placuit, sitis in oratione perseverantes, & tamdiu ac tam ferventer suam pietatem jejuniis, gemitibus, obsecrationibus, ac sanctis operibus interpellabitis, usquequo ipse veritatis doctor & caritatis auctor corda universi populi per sententiam hujus sacri concilii illustrabit ad cognoscendam amplectendamque veritatis & unitatis semitam. Hora exigit ut jam finem dicendi faciam. Audistis ergo, dilectissimi mei, consilia & præcepta mea, quam sancta & utilia sunt: ostendi tandem viam qua hoc facillime exequi possitis. Apprehendite quæso illam, qua certe nulla salubrior inveniri potest. * Moneat vos honor Dei, qui supra modum ex vestra dissensione læditur. Fides etiam catholica ab insidelibus blasphematur, inhonoratur, & irridetur: nec veram esse credunt, quam per tot sectas hincinde lacerari inspiciunt. Moneat vos honor matris vestræ, quam hostes nominis Christiani propter dissidia vestra ubique contemnunt. Moneant vos acerbissimæ lacrymæ, quas pro vobis quotidie fundo, & assiduus dolor, qui me pro vestra discordia exerciat, Vere dicere illud possum quod scribitur in Canticis; *Invenerunt me custodes, qui circuierunt civitatem; percusserunt me, & vulneraverunt me: tulerunt mihi pallium meum custodem murorum.* Nisi velitis ab omni humanitatis & gratitudinis vestigio declinare, misereri vos decet tot ærumnarum ac calamitatum mearum. Siccate, cum possitis, filii,

Apoc. 21.

* Vel indicit.

Deut. 17.

* Moveat; & mox, Moveat, & Moveant.

Cant. 5.

lii,

lii, lacrymas meas: sanate vulnera, restituite mihi pallium meum, quod abstulerunt mihi custodes murorum, idololatræ videlicet & gentiles, & qui in rebus mortuis hujus sæculi spem ponunt. Induite me vestem deauratam, circumdatam varietate; deauratam quidem caritatem membrorum, variatam autem copiosa filiorum multitudine. Sed & publica movere vos debet calamitas. Circumspicite undique quomodo plebs Christiana a Turcis, Saracenis, Tartaris ac barbaris conculcatur ac devoratur. Cur non compatimini tot millibus fratrum vestrorum, qui singulis annis in durissimam infidelium servitutem rediguntur. O si audiretis, cum raptores prædam dividunt Christianorum, quanta sunt illa lamenta ac suspiria, cum uxor cedit in sortem uni, vir alteri; uni pater, alii filius; uni frater, alii alius! Quanti sunt illi gemitus, quantique singultus miserabilium filiorum meorum, cum invicem disjunguntur, nunquam se amplius revisuri! Quis tunc vestrum abstinere posset a lacrymis? Desineretis tunc forsitan bellis invicem decertare. Sed quod lacrymabilius est, quam multi ex his qui captivi ducuntur, non valentes tam diram ferre servitutem, fidem catholicam abnegant, & ad nefandam Mahometi sectam perverturtur. Quot deinde regna, provinciæ, urbes, opida, quotidie capiuntur & depopulantur? Jam vos pene ad angulum occidentis reduxerunt. Modicum restat ut tandem de finibus terræ vos ejiciant. Heu mihi, cur tantam matris vestræ fratrumque vestrorum afflictionem non recogitatis? Cur ista audientes in vosipsos bellum tam crudele convertitis, & Christianum ac fraternum sanguinem sine ulla misericordia gratis effunditis? Harum omnium calamitatum dissidia Christianorum sunt causa. Si idem saperent, eamdemque caritatem haberent, hujusmodi persecutio mox finem acciperet: neque enim ullo pacto ferre possent adversarios meos sanctuarium domini polluere, & in populum catholicum amplius desævire: imo quæ infideles nunc catholicis faciunt, facere possent hæc eadem catholici infidelibus. Moveat denique vos regni Bohemiæ ac regionum finitimarum miseranda calamitas. Quanta in his partibus sanguinis Christiani effusio, quot strages, cædes, conflictus, bella, ruinæ, incendia, devastationes, depopulationes, quantaque in personis & rebus desolatio ex hoc recenti dissidio jamdudum secutæ sint, sequique verisimiliter formidetur in dies, nisi vera unitas inter vos fiat, pro dolor, toti orbi plusquam manifestum est. Profecto lacrymandum potius super hoc quam loquendum foret. Vix inter Christianos alicujus scissuræ memoria est, unde ecclesia Dei tantam jacturam perpessa sit, & tanto cruore respersa. Sed si meo acquieveritis consilio, quemadmodum spero, idipsum sapientes, & mutuam caritatem habentes, hæc omnia repente cessabunt. Novus tunc Sol super vos quietis & tranquillitatis orietur. Reflorebit in pace vestra catholicus populus Christianus: orbis totos renovari videbitur. Implebitis cælum terramque, angelos & homines, inenarrabili lætitia, jubilo & exultatione. Tanto deinde inter vos benevolentiæ nexu conjungemini, quod præteritorum penitus obliviscentes, vosipsos sicut fratres amabitis, & invicem pro amore certantes, al-

A ter alterum caritate superare studebitis. Benedicetis semper diem istum, & innumeras Deo omnipotenti gratias referetis, qui in eadem vos unitate & caritate devinxit. Quid plura? Succedet tandem vobis, quemadmodum successit & Christo, quantum tamen humana conditio capere potest. Postquam enim beatus Paulus superius commemoravit quod Christus exinanivit se, formam servi accipiens, humiliavitque se, factus obediens usque ad mortem, in præmium hujus humiliationis & obedientiæ subdit: *Propter quod exaltavit illum Deus, & dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium & infernorum: &* Philip. 2.
B *omnis lingua confiteatur quia Jesus Christus in gloria est Dei Patris*. Sic quidem si vos humiliaveritis, & mihi obedientes fueritis, exaltabit vos Deus super terram, & magnificavit super filios hominum, & dabit vobis nomen quod est super omne nomen, hoc est nomen regium Christianum, quo nullum inter gentes est gloriosus. Tunc enim digne Christiani eritis & vocabimini. Nam hoc nomen nisi caritatem habentibus non recte congruit. Atque in hoc vestro Christianitatis nomine, si vere Christianum fuerit, id est, si spiritualem caritatis onctionem habueritis, omne genu flectatur. Nam inferi videntes vos eadem fide & caritate unitos, vobis subjicientur, & tam-
C quam victi & genuflexi contremiscentes, nihil adversus vos prævalere poterunt. Homines vos reverebuntur, & meo Christiano populo, si unanimis fuerit totus orbis quasi genuflexus servire cogetur. Angeli vero & cives cælestes genua caritatis flectentes vos honorificabunt, & una nobiscum genuflexi præsentabunt vos cum jubilo coram Jesu Christo sponso meo, ut in æterna beatitudine vivatis, & regnetis cum ipso. Tunc omnis lingua confitebitur quia meus populus catholicus in gloria est Dei Patris: ad quam gloriam ipse Jesus Christus vos omnes & alios filios meos ubique existentes perducere dignetur; qui vivit cum Deo Patre & Spiritu sancto benedi-
D ctus in sæcula sæculorum. Amen.

XLVII.

OPUSCULUM

JOANNIS PATRIARCHÆ

ANTIOCHENI,

De superioritate inter concilium & papam.

In sequens opusculum notatiuncula.

Præsens opusculum compositum extitit per reverendum
E patrem dominum Joannem patriarcham Antiochenum in concilio Basileense anno 1434. ac fecit præsens opusculum omnibus scribere volentibus publice pronuntiari in conventum Fratrum minorum in quadam magna stufa, videlicet immediate post. festum epiphaniæ domini vel circiter, tractans de dignitate vel superioritate inter concilium generale legitime congregatum, &c. & papam, ut puta, utrum concilium, &c. sit supra papam, vel etiam quis eorum dignior, &c. Lege & considera.

Ad-

Adsit omnipotens, &c.

Videat lector bullam retractationum Pii II. quidiu adhæsit Basileensibus contra Eugenium, sed tandem meliùs institutus, relictis Basileensibus, adhæsit Eugenio cum multis aliis.
* Deest, offert. H.

*Sacrosanctæ generali synodo Basileensi, in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentanti, vester devotus humilis Joannes patriarcha Antiochenus seipsum ad vestrorum devotissimorum operum efficacem continuationem, cum omni devotione, reverentia & honore * obsequialem.*

QUia nonnulli os suum aperientes in cœlum, potestatem Romani pontificis supra potestatem sacrorum generalium conciliorum contra juris divini & humani veritatem a sanctis patribus alias declaratam exaltare nituntur, & ob hoc, quod dominus Eugenius papa quartus vestram sacratissimam synodum ad extirpationem hæresum, reformationem ecclesiæ in capite & in membris, ac pacem in populo Christiano procurandam, legitime congregatam, sine consensu ipsius sacri synodi dissolvere potuerit, asserere publice non verentur; ego honorem ipsius sacræ synodi procurare ac illius decreta defendere juramento adstrictus, ne errori hujusmodi, si ei non contradicerem, assentire viderer, opusculum præsens, per me contra errorem hujusmodi compositum, sanctitati vestræ cum humilitate duxi præsentandum, corrigendum, emendandum, &, si necesse fuerit, cassandum: non intendens tenere circa contenta in eo aliud, quam hoc quod tenet sacrosancta mater ecclesia catholica, & vestra sacra synodus illam repræsentans. Et licet, teste Hieronymo, sciam quod qui scribit multos sumit judices, nec ignorem in scripturis irreprehensibile omne nimis, sive sit longitudini sive brevitati connexum, cum primum sensus legentium oneret, & secondum præscindat studiorum desiderium, ut ait Hieronymus super Jeremiam libro secundo in principio; tamen & hoc scio, ipso testante super Joelem, quinto, quod oris apertio est in Dei non hominis potestate: per quod constet me non plus potuisse quam ingeioli a Deo largiri paterentur angustiæ, ut de se Hieronymus asserit super Michæam quinto. Quibus attentis, supplico ut circa hujus opuscoli defectus sanctitas vestra me dignetur habere supportatum.

In nomine domini Jesu Christi. Amen.

AD ostendendum quod concilium generale, in Spiritu sancto legitime congregatum, sit supra papam, ex eo quod universalem ecclesiam repræsentat, & consequenter quod papa illud dissolvere non possit sine consensu ipsius concilii, possunt considerari sequentia.

Et primo, quod una est fidelium universalis ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur: in qua non papa, sed Christus est sacerdos & sacrificium, teste Innocentio III. in cap. Firmiter, de summa Trinitate. Unde inquantum papa aut alius quicumque non salvatur extra ecclesiam universalem, patet quod ecclesia universalis est major & dignior papa, & quocumque alio membro ipsius ecclesiæ: & per consequens supra papam, arguendo à dignitate salvatoris ad dignitatem inferioris salvati, sicut argui potest e dignitate creatoris ad dignitatem creaturæ, quæ * major est dignitatis ipsius creatoris. Ad cujus sententiæ robur diffinivit sacrum concilium Africanum, quod primæ sedis episcopus non appelletur summus sacerdos, nec princeps sacerdotum, ut habetur in cap. Primæ sedis, 99. dist. Quam de re Gregorius Eulogio patriarchæ in cap. Ecce, eadem dist. sic scribebat: Ecce in præfatione epistolæ, quam ad meipsum qui prohibui direxistis, superbæ appellationis verbum, universalem me papam dicens, imprimere curavistis, quod peto mihi dulcissima sanctitas vestra ultra non faciat: quia vobis subtrahitur quod alteri plusquam ratio exigit præbetur. Et sequitur ibidem paulo post: Si universalem me papam vestra sanctitas dicit, negat B se hoc esse quod me fatetor universum. Sed absit hoc. Et glossa ibi verba illa, Negat se hoc esse, exponit, id esse de universitate, cum tamen ecclesia Romana non sit universa, sed sit de universitate. Gelasiusque in cap. Quamvis, 21. dist. ad propositum dicebat, quod quamvis universæ ecclesiæ Christi thalamus sint, Romana ceteris prælata est: quasi dicat, quod licet universæ ecclesiæ (includendo Romanam) sint thalamus Christi, etiam ecclesiæ universalis Romana prælata est ceteris, sed non Christi thalamo, qui est ecclesia universalis. Et quod dictum est de ecclesia universali, dici potest & debet de concilio generali in Spiritu sancto legitime congregato, ecclesiam u-
C niversalem repræsentante; attento quod honor & præeminentia, qui debentur, repræsentato, debentur repræsentanti illius vices gerenti, cap. fin. 93. dist. Ubi dicitur quod diaconus ante presbyterum sedere non debet, nisi locum habuerit proprii patriarchæ, aut metropolitani sui, & concordat cap. Primum, 94. dist. Ubi dum dicebat Symmachus papa, & ubi nos præsentes esse non possumus, nostra per eum cui præcipimus repræsentetur auctoritas, facit cap. Sane, quia de officio ejus cui mandata est jurisdictio, l. Etsi prætor, &c. in novo, 21. dist. Et quod concilium generale repræsentet universalem ecclesiam, patet in decreto generalis concilii Constantiensis infra in-
D serto, & per hoc quod apostoli usum conciliorum generalium invenerunt, a Et per illa concilia fierent vice & nomine ecclesiæ universalis, illa congregata, quæ per eam fieri possent ipsa coggregata, ut patet per actus apostolorum, Actuom 1. 6. 8. & 15.

* minor Concilium Chalc.

donensi longe aliud appellat.

Romanum pontificem, nempe universalis ecclesiæ episcopum.

Locus obscurus.
a Forte, ut per. H.

Secundo hoc patet, quoniam quando Petrus apostolus primus papa post Christum, appropinquante tempore suæ passionis, sibi elegit in sede apostolica successorem Clementem, concilium generale apostolorum ecclesiam universalem repræsentans, considerans ad bonam politiam ecclesiæ non convenire electionem per Petrum de persona Clementis factam per modum reformationis reprobavit, & Linum
E & postea Cletum Petri successores in administratione papatus ordinavit, ut patet in chronicis Clementis, & aliorum prædicatorum: hocque universalis ecclesia approbavit & toleravit: quod non fecisset, si concilium generale non esset supra papam. Nec obstat cap. Si Petrus, 8. quæst. 9. quoniam verba illius textus intellecta secundum glossam non faciunt contra. Nec obstat quod ibi dicit glossa de Clemente, quod renuntiavit: quoniam ideo renuntiavit, quia concilium generale apostolorum, electionem per Petrum factam, tam-

Quis unquam hoc dixit?

Quando & ubi habitum est hoc concilium?

quam non convenientem statui ecclesiæ, reprobavit, & deinde Linum & Cletum ordinn fucceffivo in Romanos pontifices elegit: quod non feciffet, fi fuper Petrum potestatem non habuiffet; confidereto quod fi non habuiffet potestatem reprobandi dictam clectionem, eadem ratione nec habuiffet potestatem cligendi Linum, nec fobfequenter Cletum. Nec obstat quod aliqui dicunt in dict. cap. Si Petrus, quod ecclefia tune non erat congregata quoniam licet tunn publicn non congregaretur propter metum infidelium, fecrete tamen congregabatur, ut patet in epistola, io qua dicitur quod oratio fiebat fine intermiffionn ab ecclefia ad Deum pro eo, Act. 12. cap. Et facit pro præmiffa fentnotia, quod quando Samaria teccpit verbom Dei, Actor. 8. capite, concilium generale apostolorum mifit ad eos Petrum & Joannem. In quo denotatur quod concilinm generale apostolorum erat fupra Petrum, arguendo a majoritate mittentis ad minoritatem miffi, dc quo habetur Lucæ 7. ibi dom dicitur: *Nam & ego homo fum fub poteftate conftitutus, habens fub me milites; & dico huic: Vade; & vadit: & alu: Veni; & venit. & fervo meo, Fac hoc; & facit*. fecundum fententiam magistri fententiarum in dist. 11. & 15. ubi dicit: In mittente notari auctoritatem, & io miffo fubauctoritatem. Nec obstat quod aliqui dicunt Petrum ibi miffum potius confilio, quam auctoritate: quoniam inquantum Petrus non fuit miffus folus, non fuodatur illorum intentio, & communis fententia theologorum est contra eos in hoc paffu.

Fere qualia afferunt qui ecclesiæ patrem oppugnant.

Tertio hoc ctiam probatur per Ambrofium in capite Quæ dignior, 24. quæst. 9. ibi dum dicebat, quod non est dignior domus apostolicæ prædicationis ingreffu, quam fancta ecclefia. Igitur ecclefia est dignior, & confequenter major papa, & quocumque alio, ut fonat illud verbum Dignior.

Quarto hoc ntiam probatur, quoniam papa est minister Christi & ecclefiæ fponfæ fuæ, ut patet per Augustinum in capite, Quodcumque, 24. quæst. 7. ibi dum dicebat, quod quando Christus Petro tradidit claves, Petrus ecclefiam fanctam fignificavit: quo verbum exponit ibi Archidiaconus in Rofario fic dicens: Significavit, id est, fub figno & nominn ecclefiæ accepit. Unde inquantum Petrus claves recepit ut minister Christi & ecclefiæ, & fub figno & nomine ecclefiæ, patet quod ecclefia ut domina major est Petro, ut miniftro fuo, fecundum jura vulgata, dicentia dominom effe majorem ministro fuo. Hoc ntiam Christus attestabatur, dum dicebat illum qui recumbebat, etiam majorem eo qui ministrabat Luc. 22. Et ex quo ecclefia est domina recumbens, & papa est ejus minister, fequitur quod quando papa maln ministrat in offenfam Christi & ecclefiæ fuæ fponfæ, ecclefia, tamquam domina major ministro fuo, illum compefcere potest, & per modum reformationis corrigere & punire, fecundum jura dicentia, majorem ministrum inferiorem, quando maln agit, corrigere poffe & punire, & maxime quia potestas data fuit Petro ad ædificationem, & non ad diffipationem, cap. Remittuntur, 23. quæst. 5. cum ibi notatis per Archidiaconum in Rofario, ibi dum dicit, quod illa verba, *Quodcumque ligaveris*, exponuntur frequentius, fic, fcilicet juste, clave non errante: & quod ecclefia a Christo claves acceperit ac potestatem ligandi & folvendi, patet fecundum Hieronymum in cap. Omnibus 24. qo. 7.

Ergo apostoli erant majores Christo, qui se ministrum vocat.

Matth. 16.

Item pro hac parte facit fententia Gregorii in capite Sicut fancti, 15. dist. ubi dicit, venerari facra illa concilia generalia ficut evangelium, quia dum univerfali fuot confenfu constituta, fe & non illa destruit quifquis præfumit abfolvere quos ligant, aut ligare quos abfolvunt.

Hoc Concilia Romani pontifices præcipuam auctoritatem agnoscunt.

Item facit etiam cap. Si duo contra fas, 25. dist. cap. Ubique, quod fi fint duo contendentes dc papatu, deffinitio pertinebit ad concilium generale, fecundum gloffam ibidem, & hoc etiam aperit tentus, cum dicit, quod fi duo contra fas fueriot electi, nullus eorum debet recipi, fed ille quem univerfalis confenfus elegit.

Item ad hoc propofitum dicit Joannes Andreæ in cap. de renuntiatione lib. 6. in Novella, quod fi papa in confistorio fecreto coram cardinalibus renuntiet papatui, fine præfentia aliorum testium, & postea dicat fe non renuntiaffe, concilium generale erit judex; quod non effet, fi non effet fupra papam.

Item nota gloffam in cap. Si papa, 40. dist. quod nedum in caufa hærefis, fed etiam in quocumque alio cafu, in quo papa committit exceffum ecclefiam fcandalizantem, fi fit incorrigibilis, potest accufari & puniri: quod est intelligeodum per concilium generale, juxta jam dicta fupra.

Item quod concilium generale fit fupra papam patet, quia papa peccare potest, 21. dist. Nunc autem: ecclefia autem univerfalis per concilium repræfentata peccare non potest, ut patet in cap. A recta, 24. quæst. 1. cum ibi notatis per gloffam & doctores: & notant Ostienfis & Joannes Andreæ in cap. A nobis in magno, de fententia excommunicationis fuper verbo Ecclefiæ, quod illud, quod dicitur de ecclefia univerfali, dici debet de concilio generali illam repræfentante, arguendo a nature feu qualitam repræfentantis & repræfentati, de qua in præcedentibus dictum est.

Præterea hoc etiam probatur, arguendo ab abfurditate vitanda, & per exemplum fimilitudinis, quo Christus utebatur inter fuos difcipulos, dicendo fimilitudinem hanc. Veniat igitur primo argumentum ab abfurditate vitanda, & ponamus quod aliquis papa per fua mala opera diffiparet generalem statum ecclefiæ, & ipfam ecclefiam & populum Christianum notorie fcandalizaret: fi dicamus concilium generale non habere potestatem compefcendi eum, effet in potestate unius hominis destruere ecclefiam fine remedio, quod effet abfurdum: fed quod exemplum fimilitudinis ponamus, quod aliquis dominus rex volens ire ad fanctum Sepulcrum, dat potestatem gubernandi regnum in ejus abfentia dominæ reginæ fponfæ fuæ, adjiciens quod quia non convenit honestati fuæ muliebri difcurrere per regnum quotidie, quando cafus neceffitatis occurrerint, ordinat fibi unum ministrum generalem, qui nomine ipfius regis & dictæ reginæ habeat potestatem gubernandi dictum regnum: quo facto, vadit rex ad viagium fuum,

Dein-

Pontifex non ab homine est institutum, sed a Christo qui non deserit ecclesiam suam.

Deinde iste gubernat in absentia regis ita male justitiam & facta regis, quod cedit in scandalum, aut præjudicium, seu offensam regis & reginæ, ac totius regni, & non est in regno qui sibi dicere possit: Tu male facis. Quæritur utrumquid regina in isto casu poterit uti potestate sibi data a rege, & illum compescere ac punire, & de alio bono gubernatore providere usque ad regressum regis? Videtur quod non, quia licet rex dederit potestatem prædictam reginæ, nihilo minus dedit potestatem dicto gubernatori gubernandi regnum, ut non oporteret reginam discurrere per regnum: & sic videtur voluisse, quod gubernator uteretur exercitio dictæ potestatis, & non regina. Contrarium tamen est de veritate juris dicendum, ad evitandam absurditatem quæ ex contrario sequeretur, & etiam quia non est verisimile regem regnum suum in tali casu sine remedio voluisse dimittere; & in tali casu debemus * in dubio amplecti. Hic potest verisimilius regula inspici de regulis juris libro 6. cum aliis concordantis ad hoc vulgatis: & ita videmus in simili, quod quando Christus dedit claves Petro, est verisimile quod sub nomine Petri intellexerit successores, licet de illis in datione clavium nullam mentionem fecerit, quia non est verisimile, quod mortuo Petro, Christus voluerit ecclesiam esse sine Petri successore, secundum ea quæ habentur in cap. Pro humani de homicidio libro 6. cum ibi notatis per Joannem Andreæ in glossa super verbo, Desereret, quæ pro tanto possunt ad propositum applicari, quoniam quando Christus ascensurus ad cælos dedit potestatem Petro & successoribus, & ministris ejus, & ecclesiæ sponsæ suæ, non est verisimile intellexisse quod in casu, in quo aliquis ex successoribus Petri male regendo scandalizaret ecclesiam sponsam suam, ipsa non deberet uti potestate clavium contra talem, sed sine remedio ruinam fidei catholicæ & bonæ politiæ ipsius ecclesiæ haberet tolerare, quod est absurdum: & sic arguendo ab evitatione absurditatis, & a simili, est concludendum ecclesiam in tali casu contra papam potestatem habere, & pro ista parte facit decretum generalis concilii Constantiensis, tenoris qui sequitur:

* a Parte. Ms dubio. H. Locus obscurus.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

In principio quintæ sessionis.

Hæc sancta synodus Constantiensis, generale concilium faciens, pro extirpatione schismatis, ac unione & reformatione ecclesiæ Dei in capite & in membris fienda ad laudem, &c.

Et primo declarat, quod ipsa in Spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet, cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & reformationem dictæ ecclesiæ in capite & in membris.

Item declarat, quod quicumque, cujuscumque conditionis, status, dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis, ordinationibus, seu præceptis hujus sacræ synodi, & cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super præmissis, seu ad ea pertinentibus, factis vel fiendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia, si opus fuerit, recurrendo.

Nunc autem restat respondere ad ea quæ in contrarium alleganter.

ET primo, ad primum dum dicitur, quod inquantum concilia generalia recipiunt auctoritatem a papa, & non econtra, ut habetur in capitulo, Significasti, de electionibus, apparet quod papa est supra concilia generalia, & non econtra. Respondetur quod textus ille debeat intelligi de auctoritate relata ad hoc, quod concilia generalia non possint esse legitime congregata sine papæ auctoritate, nisi quando immineret necessitas congregandi illud pro interesse universalis ecclesiæ, & papa nollet congregare, de qua auctoritate habetur 17. dist. Portatum. Sed postquam concilia generalia auctoritate papæ, vel alias legitime sunt congregata, potestas eorum non procedit a papa, sed a Christo immediate, ut patet in decreto concilii Constantiensis, & per jam dicta supra. Et cum objiciendo quæritur, quomodo stabunt potestas ecclesiæ & potestas Petri, cum ambæ a Christo immediate procedant; & sic tamquam pares, una non videtur habere vim super aliam, cap. Innotuit, de electione. Respondetur quod inquantum potestas clavium est situata in Petro, ut in ministro ecclesiæ, sicut supra deductum est sequitur quod potestas Petri, ut ministri, subjicitur potestati ecclesiæ, tamquam potestati dominæ. Et licet ab eodem fonte procedant, diversimode tamen diversitates qualitatum ministri & dominæ procedunt. Et sic etiam videmus, quod licet potestas presbyteri & potestas diaconi ab eodem procedant, quia tamen potestas diaconi inferior est ut minister presbyteri, est potestas ipsius presbyteri major, & potestas diaconi inferior, secundum ea quæ habentur in cap. si. 93. dist. Et ad hujus sententiæ propositum dicebat sanctus Thomas in secunda secundæ, quæst. 4. articulo 1. quod sicut obtinet in naturalibus ut superiora moveant inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis virtutis collatæ divinitus, sic oportet in rebus humanis quod superiores moveant inferiores per suam voluntatem ex vi auctoritatis divinitus collatæ.

Argo etiam Christus qui venit ministrare subjicitur ecclesiæ.

Pastor ergo regit oves, id est populum ecclesiam.

Item objiciebatur de his quæ habentur in cap. Licet de vitanda, de electione in fine. Sed respondetur quod Alexander III. ibi loquitur habendo respectum ad tempus, in quo vacante ecclesia Romana, concilium generale non erat congregatum, nec sperabatur congregari: alias illo congregato posset ad illud haberi recursus super difficultatibus emergentibus erga electionem Romani pontificis, argumento capituli Si duo, 69. dist. cum ibi notatis in glossa, & per Joannem Andreæ in cap. 1. de renuntiatione, lib. 6. in Novella.

Item dicebatur quod ex quo dominus noster Jesus Christus munus potestatis clavium ita ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne infunderet, ut habetur in cap.

Ita dominus. 19. dist. apparet quod nec concilium generale, nec quecumque persona aliquid potest habere de jurisdictione ecclesiastica, nisi inquantum a papa sibi conceditur: & per consequens, quod papa est supra concilium generale, & non econtra. Ad quod respondetur, quod licet potestas jurisdictionis a Christo tradita fuerit beato Petro ut ministro Christi, & ecclesiæ per concilium repræsentatæ, considerato qnod in traditione hujnsmodi per Pettum ecclesia fuit designata, quodque ipse sub signo & nomine ecclesiæ potestatem recipit secundum Augustinum in dict. cap. Quodcumque, 24. dist. quæst. 1. cum ibi notatis per Archidiaconum, & ad ædificationem mambrorum ecclesiæ, & non ad ad dissipationem, cap. Sunt quidam 24. quæst. 1. & sic cum onere quod Pettus & ejus successores ut ministri ecclesiæ illi subjicientur, quando male regendo ecclesiam scandalizarent, & quantum in eis esset dissiparent, ut patet per jam dicta.

Dictum est Petro: Pasce, id est rege, &c. oves meas.

Quibus attentis, constat verba dicti cap. Ita dominus, non fundare papam non esse submissum potestati ecclesiæ per concilium generale repræsentatæ. Et eum subjicitur, quomodo potest hoc esse, cum concilium generale nihil possit habere de jurisdictione ecclesiastica, nisi inquantum sibi concedatur a papa, ut in argumento dicebatur. Respondetur, quod si traditio clavium Petro tantum facta fuisset, & nomine suo, militaret argumentum. Sed quidquid dicat Leo papa in dict. cap. Ita dominus, veritas est quod in traditione clavium per Petrum ecclesia fuit designata. Et Petrus claves recepit sub signo & nomine ecclesiæ, ut supra dictum est, & sic cum onere quod, quandn non ædificaret, sed dissiparet, corrigi posset per ecclesiam, nt patet per jam dicta. Nec legitur quod Petrus receperit potestatem super ecclesiam universalem, nec per consequens supra concilinm generale illam repræsentans, sed supra singularia membra ecclesiæ, secundum communem theologorum opinionem. Et probatur per Gelasium in cap. Quamvis, 21. dist. & per Gregorium in cap. Ecce, 99. distinctione.

Vere relinquis [illegible] sanctissimam sententiam. Quia [illegible].

Ubi pontifices pariter loquuntur.

Quibus attentis, constat verba dicti cap. Ita dominus, non fundare papam non esse submissum potestati ecclesiæ. Possuntque præmissa ratione naturali fortificari, quoniam sopponendo quod papa sit capot ministeriale ecclesiæ, & membrorum singularium ipsins ecclesiæ, videmus quod licet caput in corpore humano sit ordinatum ad directionem & gubernationem membrorum, sitque non licitum membra a capite (id est ab obedientia capitis) recedere, cap. Cum non liceat, de præscriptionibus; si tamen caput in corpore hnmano efficiatur languidum seu infirmam licitum erit membris illud ligare & caoterizare, ne torum (quod absit) corpus morbus invadat, si languor non fuerit curatus, in cap. Sic, inqnir, 2. quæst. 3. Sicque etiam videmus, quod si papa efficeretur furiosus & habens ensem, in manu, exiens palatium quos sibi obviam reperiret occideret; otique liceret subditis inferioribus eum capere & ligare: & si hoc liceret pro salvatione corporis, molto magis licere debet concilio generali ecclesiam repræsentanti pro salute animatum, quando papa maie regendo, & ecclesiam ipsam scandalizando, animas subditorum ad viam damnationis induceret. Nec obstat præmissis cap. Si papa, 40. dist. ibi dum dicitur, quod etiamsi animas subditorum catervatim ad inferos deduceret, nullus mortalium posset eum judicare, nisi deprehendatnr a fide devius, &c. quoniam secundum * Laudunum in sacramentali de baptismo textus ille debet intelligi de peccatis papæ occultis quæ Dei judicio reliquuntur, 6. quæst. 1. Si omnia, & etiam de publicis, quando papa est corrigibilis. Ego autem dico quod textus ibi dicit, mortalium nullus, denegando judicium singulis mortalium; non aotem ecclesiæ oniversali, nec concilio generali illam repræsentanti.

O argumentum!

** Gul. [illegible] de monte Lauduno.*

Item opponebatur da his quæ habentur in cap. Nemo, 9. quæst. 3. Ubi dicitur, quod nemo judicabit primam sedem. Et sequitur ibidem: Neque enim ab Angusto, neque ab omni clero, neqoe a regibus, neque a populo, jndex judicabitur. Sed respondetur illud esse iotelligendum, quando sedes prima, id est papa, in illa sedens bona opera facit, ut sonant verba ibi posita, Justitiam temperare desiderantem. Sed quando papa facit opera mala ecclesiam notorie scandalizantia, est secus, quoniam tunc potest jodicari, & puniri per concilium universalem ecclesiam repræsentans, si sit incorrigibilis, ut patet per jam dicta supra. Et ad hoc propositnm dicebat glossa in dict. cap. Nemo, super verbo Nemo, quod cum papa peccat, potest peccatum ejus ecclesiæ denuntiari, secundum admonitionem evangelii. Adjiciens quod hoc determinavit in cap. Si papa, 40. dist. Nec obstant præmissis notata per Ostiensem in cap. Proposui, de concessione præbendæ, ubi videtur dicere, quod etiam procedendo secundum admonitionem evangelicam, ecclesia non potest judicare papam, quoniam, salva sui pace, mandatum illud evangelii, *Si peccaverit*, omnibus fuit directum, & contra omnes peccantes, etiam contra papam, sicut contra alios, quando papa peccat notorie in scandalom universalis ecclesiæ, ut patet per jam dicta supra, sicque practicatum fuit in concilio generali Constantiensis contra dominum Joannem papam XXIII. & simili modo potest responderi ad cap. Aliorum, & ad capitulum, Facta, 9. quæst. 3. & ad omnia alia jura, dicentia facta papæ non posse judicari ab alio quam a Deo, & facit pro auctoritate conciliorum quod habetur 17. dist. Hine etiam ibi dom dicitur, Scientes quia ejus sedi primnm Petri apostoli meritum, deinde, secuta jussione domini, conciliorum venerandorum auctoritas, singularem in ecclesiis tradidit potestatem: quamvis glossa ibidem hoc dictum moderetur, dicens quod ecclesia Romana potestatem principaliter habet a domino, & secundario a conciliis: cujus sententiæ concordat glossa in cap. Dudum, 3. quæst. 6. Sed quamvis ita sit, hoc non infert papam non subjiei concilio quando nototie ecclesiam scandalizaret, considerato quod Petrus potestatem recepit a Christo, ut minister Christi & ecclesiæ, & sic cum onere quod esset submissus potestati ecclesiæ dominæ suæ, quando notorie illam scandalizaret, nt supra ostensum est. Et si dicatur quod iste casus scandali

Matth. 18.

Hic jura omnia quæ faciunt apertissime pro pontifice, ut vult interpretator.

Ut pastor & doctor ecclesiæ dicente Christo: Confirma fratres tuos.

dali notorii non est de expressis in decreto concilii Constantiensis; respondetur quod quando papa notorie scandalizat ecclesiam, casus iste est de pertinentibus ad casum generalis reformationis ecclesiæ, qui est expressus in dicto decreto concilii Constantiensis.

Item opponebatur de his quæ habentur in glossa dicti cap. Nemo, super verbo, Ab omni clero, ibi dum dicitur quod concilium non potest judicare papam, cap. Significasti, de electione. Sed ad dictum caput fuit in præcedentibus responsum, & sequitur in eadem glossa, Quod si totus mundus sentiret in aliquo contra papam, videtur quod sententiæ papæ standum esset, 24. quæst. 1. Hæc est fides. Sed ad dictum cap. Hæc est fides, respondetur, quod loquitur, quando agitur de fide, & in casu in quo concilium generale ecclesiam universalem repræsentans nec est congregatum, nec in aliquo casu fidei habet opinionem determinatam contra papam, nec papa contra concilium. Præterea glossa ibi loquitur argumentative, & non decisive, arguens ibi pro & contra, sine decidendo: & quidquid in hoc passu hactenus per glossas & doctores interdum affirmative & interdum negative fuerit opinatum, standum est hodie diffinitioni factæ per concilium generale Constantiense, quoad casus in decreto illius expressos, videlicet cum agitur de fide, & de extirpatione schismatis, & de generali reformatione ecclesiæ in capite & in membris, & de pertinentibus ad casus præmissos: & si quis in contrarium potestatem dicti concilii in præmissis negans assereret pertinaciter, absque dubio hæreticus esset censendus, argumento eorum quæ habentur in cap. Omnes, 22. dist. Immo potest ultra præmissa considerari, quod licet Christus potestatem tradiderit Petro supra singularia membra ecclesiæ, juxta illud, *Pasces oves meas*, non legitur tamen quod potestatem sibi tradiderit supra universalem ecclesiam, cujus Christus caput est, nec supra concilium generale illam repræsentans; imo potius de contrario ut patet per jam dicta supra in principio, & per consequens, ecclesia, cujus nomine Petrus potestatem recepit, & concilium generale illam repræsentans, potestatem habent supra papam, ut supra ministrum & membrum suum, nedum in casibus in dicto decreto Constantiensi expressis, sed etiam in omnibus aliis, arguendo a plenitudine potestatis, quam Petrus nomine ecclesiæ recepit.

Joan. 21.
O ineptum argumentum!

Paulo ante dixi decretum intelligi de expressis illo.

Nec obstant præmissis notata per Joannem Andreæ in dicto cap. Nemo, 9. quæst. 3. ibi dum dicit, Quod licet orbis sit major Urbe, quantum ad circuitum, non tamen quantum ad auctoritatem: quoniam si sumamus orbem pro universali ecclesia in toto orbe consistente, sicut Hieronymus in cap. Legimus, 93. dist. sumebat, dicta glossa Joannis modicum immo nihil facit ad propositum suum.

Item opponebatur contra potestatem concilii de his quæ habentur in cap. Nunc autem, 21. dist. ibi dum dicitur declaratum fuisse per concilium se non habere potestatem proferendi sententiam contra Marcellinum papam, de hæresi, quia thurificaverat idolis, imperitum, quamvis idem Marcellinus thurificationem hujusmodi confiteretur: sed ad hoc respondetur, quod verba ibi posita non sunt

A verba concilii, sed Nicolai papæ ad Michaelem imperatorem: & quidquid ibi dicat dictus Nicolaus, veritas est quod concilium non omisit ibi condemnare Marcellinum de hæresi propter defectum potestatis, sed quia idem Marcellinus per metum coactus fuerat thurificare idolis, & erat corrigibilis, & per consequens non debebat deponi, 24. qu. 3. Dicit apost. ut glossa in dicto capitulo Nunc autem, dicit. Et quod contra papam de hæresi possit agi, patet in dicto cap. Si papa, ibi dum dicit: Nisi deprehendatur a fide devius. Et quod isto casu, videlicet quando agitur de hæresi contra papam, concilium generale sit judex, patet ex notatis per Joannem Andreæ & Archidiaconum in cap. In fidei, de hæreticis lib. 6. immo potest etiam B considerari quod, inquantum Petrus potestatem recepit a Christo tantum supra singularia membra ecclesiæ, juxta illud, *Pasce oves meas*, & non supra corpus universalis ecclesiæ, cujus Christus caput est, quandocumque ecclesia est legitime congregata, seu concilium generale illam repræsentans, Petrus illi concilio, de quocumque casu in eodem agatur, auctoritative præsidere non potest; quia non decet subditum superiori suo præsidere, 21. dist. per totum cap. Cum inferior, de majoritate & obedientia.

Ea quæ isti prolabuntur.

Sed ideo tunc concilium potest contra papam quia cum hæreticus est, desinit esse papa.

Joan. 21.

Nec obstant notata per Joannem Andreæ C in cap. Grave, de præbendis, super verbo, Nuntiando. Quoniam loquitur secundum tempora, in quibus ipse & alii doctores in terris ecclesiæ Romanæ residentes respiciebant ad potestatem papæ cum duobus oculis, & ad potestatem ecclesiæ & generalium conciliorum cum nunc oculo tantum. Nec obstant jura per eumdem ibidem allegata, quia ad illa patet responsio per jam dicta.

Item opponebatur de hoc quod apostoli voluerunt Petrum esse principem eorum, ut habetur in dicto capit. In novo. Sed respondetur, quod apostoli non intendebant sibi dare novam potestatem, sed datam sibi a Christo approbare, ut patet ex notatis per glosD sam in dicto §. Hinc etiam, 17. dist. cujus glossæ sententia communiter approbatur per doctores. Sed non legitur quod Christus dederit Petro potestatem supra universalem ecclesiam, sed supra singularia membra ejusdem. Igitur dicta apostolorum voluntas, de qua habetur in dicto c. In novo, relata ad potestatem quam Christus dedit Petro, non probat apostolos dedisse potestatem Petro supra universalem ecclesiam, nec per consequens supra concilium generale illam repræsentans.

Qui dixit, *Pasce oves meas*, neminem utique excepit Christianum.

Item opponebatur de juribus, dicentibus quod papa est caput ecclesiæ, ut habetur in capite Fundamenta, de electione lib. 6. cum aliis concordantiis. Sed respondetur, quod ilE la jura debent intelligi de capite ministeriali, quod non recepit potestatem supra universalem ecclesiam, cujus Christus caput est: nec etiam supra concilium generale illam repræsentans, sed supra singularia membra ipsius ecclesiæ.

Item opponebatur, quod papa habuit præsidentiam in multis conciliis generalibus, ut patet in cap. In nomine domini, 24. dist. & in pluribus aliis juribus, & maxime in capit. Ad apostolicæ, de re judicata, lib. 6. cum ibi notatis per Joannem Andreæ in glossa

1. Sed

Quænam fuit illa conclusio?

1. Sed ad hoc respondetur, quod in pluribus antiquis conciliis papa non fuit præsidens, ut patet in illis in quibus Romani pontifices non faciebant diffinitiones, sed concilium, dicendo, Placuit concilio, de quibus habetur in cap. Quæ recipiunt, Placuit, quæ habentur de consecratione dist. 5. & in pluribus aliis. Ad cujus sententiæ robur, notandum quod concilium apostolorum, de quo Actuum 6. Petrus solus non congregavit, sed duodecim apostoli simul, ut patet ibi, dum dicitur quod convocaverunt duodecim multitudinem discipulorum.

Actor. 6.

** forte tamen non*

Actor. 15.

Item est etiam notandum, quod in illo concilio de quo habetur Actor. 15. Petrus licet ibi fuerit præsens, sententiam * tamen pronuntiavit, sed Jacobus sub his verbis, *Placuit apostolis & senioribus & omni ecclesiæ*, & ibi decretalem epistolam ordinaverunt, non Petri nomine, sed apostolorum & seniorum, & declarando istum passum, potest considerari, quod inquantum Petrus non recepit potestatem supra ecclesiam universalem, nec per consequens supra concilium generale illam repræsentans, ut supra dictum est, constat papam non posse habere præsidentiam auctoritativam in conciliis generalibus, nisi inquantum illa per concilium, in quo esset, sibi concederetur: quo casu non haberet usum hujusmodi potestatis nomine & auctoritate sua, sed dicti concilii. Nec obstant jura probantia quod Romani pontifices aliam præsidentiam habuerunt in conciliis generalibus: quoniam illa jura sunt intelligenda de honoraria ad beneplacitum conciliorum iis data. Facit dictum cap. In nomine domini, 23. dist. ibi dum dicebat Nicolaus papa, Si placet fraternitati vestræ. Et si dicatur quod papa habuit præsidentiam in conciliis generalibus, ut in dicto cap. Ad apostolicæ, &c. respondetur illud fuisse ex concessione dictorum conciliorum, seu ex permissione illorum habentium vim dictæ concessionis, aut ex tolerantia patientiæ & multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta essent in judicio, non tolerarentur; de præbendis, Cum jam dudum. Quibus attentis, constat papam in concilio generali non habere præsidentiam auctoritativam, neque honorariam, nisi inquantum a concilio sibi concederetur aut permitteretur.

A Christo est auctoritas Petri

Item opponebatur de cap. Non debet, de consanguinitate & affinitate, ubi papa prohibitionem concilii reducit ad quartum gradum. Sed respondetur id fieri per papam in concilio generali ex permissione ipsius concilii, ut ibi patet. Quo attento, non probat ille textus quod papa sit supra concilium, nec quod dissolvere possit illud sine consensu ipsius concilii.

Item opponebatur dictum capit. Statutum, de rescripto, lib. 6. ubi papa constitutionem concilii generalis de duabus diætis reducit ad unam diætam. Sed respondetur quod papa illud fecit pro bono communis justitiæ, ut minister ecclesiæ, ipsiusque auctoritate; & non sua, & in casu quo concilium generale ecclesiam repræsentans non erat congregatum. * Nec est prohibitus id facere sine consensu ipsius concilii, ut patet in constitutione concilii generalis Constantiensis, quæ incipit, Frequens. Quibus attentis, patet illud capit. Statutum non probare papam esse supra concilium; nec quod concilium dissolvere possit sine consensu ipsius concilii, maxime contra prohibitionem sibi factam per concilium generale in dicta constitutione, Frequens. Nec dubiorum per ipsum erga dictam constitutionem, Frequens, motorum allegatio ipsum relevat, quoad facta per ipsum supposita, quoniam notorie dicuntur illa super veritate non fundari: & declaratio dictorum dubiorum, concilio congregato, ad ipsum concilium generale pertinet, & non ad ipsum, secundum jura dicentia quod illius est interpretari cujus est condere: nec decet, præsente superiore, quod inferior dubia erga constitutionem superioris mota habeat declarare seu interpretari, at. per totum cap. Inferior, de majoritate & obedientia, c. Ne Romani, de electione, in Clementinis.

** forte Sed ipse.*

Item opponebatur de verbis dicti cap. Significasti, importantibus, quod in statutis conciliorum generalium aperte intelligitur auctoritas Romanæ ecclesiæ excepta. Sed respondetur, quod ex quo auctoritas universalis ecclesiæ, & consequenter conciliorum, est major, & auctoritas Romanæ ecclesiæ minor, ut supra in præcedentibus est ostensum, necessarium est dicere quod auctoritas ecclesiæ Romanæ, de qua habetur in dicto c. Significasti, ministerialis est ecclesiæ universalis, quoad ecclesias particulares, sicut de Petro dicitur, quod est minister ecclesiæ sponsæ Christi, respectu ecclesiarum particularium, quibus ecclesia Romana prælata est, 21. dist. Quamvis; quodque ipsa auctoritas, ut ministerialis ecclesiæ universalis, auctoritate illius ecclesiæ Romanæ in statutis conciliorum generalium intelligitur excepta, ad declarandum, interpretandum & moderandum dicta statuta secundum varietatem temporum pro bono reipublicæ, quandocumque conciliis generalibus non congregatis ecclesiæ Romanæ pro bono reipublicæ videtur faciendum: & vocatur dicta ecclesiæ Romanæ auctoritas excepta apud doctores & magistros [illegible]. Quibus attentis, constat verba dicti cap. Significasti, non fundare auctoritatem ecclesiæ Romanæ esse majorem auctoritate ecclesiæ universalis, nec per consequens conciliorum generalium ipsam repræsentantium. Et per præmissa patet responsio ad cap. Statutum, &c. constitutio, de elect. lib. 6. In quibus Romanus pontifex sine concilio generali interpretatur & declarat statuta conciliorum generalium: & ad capit. Dudum, 3. quæst. 6. & ad alia jura similia, dicentia ecclesiam Romanam esse caput aliarum ecclesiarum.

Ima & Gerson fatetur Romanum pontificem ecclesiasticæ hierarchiæ esse principem & monarcham.

Et si dicatur, quod ex quo dicta [illegible] concessa est papæ auctoritate ecclesiæ universalis, & consequenter conciliorum generalium, potuit papa vigore dictæ concessionis derogare dictæ constitutioni, Frequens, & illam interpretari ac moderari, ac concilium dissolvere, & ad alium locum mutare; respondetur, quod præmissa per papam fieri non potuerunt vigore concessionis dictæ [illegible], attento quod in concessione illius auctoritas prohibitiva ecclesiæ universalis, & consequenter conciliorum generalium, tamquam auctoritas superioris, fuit excepta: & non est licitum inferiori adversus prohibitionem superioris, maxime pro bono universalis ecclesiæ, ut in casu dictæ constitutionis, Frequens, factam venire: alias si contrarium diceremus, sequeretur absurdum, videlicet

Vide sanctum Thomam in

Tractatu contra impugnantes religionem ubi ait, quæ juris positivi sunt, subesse dispositioni papæ, &c.

delicet quod vigore dictæ *evasionis*, esset in potestate papæ derogara omnibus constitutionibus sacrorum generalium conciliorum, & omnem bonam politiam ecclesiæ evertere, absque eo quod sibi posset dici: Tu male facis; quod non est dicendum.

Nec obstat præmissis illa quorumdam assertio, habens quod papa est capot & pastor, nedum ecclesiarum partienlarium, sed etiam ecclesiæ universalis, quoniam si papa esset caput & pastor universalis ecclesiæ, universalis esset, episcopusque universalis ecclesiæ appellari posset, ut patet ad sensum. Sed nec est universalis, nec episcopus universalis ecclesiæ appellari debet, ut patet per beatum Gregorium in c. Ecce, 99. dist. supra in principio allegato. Igitur dicta assertio est falsa.

Sic eum vocavit synodus Chalcedonensis.

Præterea si papa esset pastor & caput ecclesiæ universalis, sequeretur absurdum, videlicet quod ipse esset caput & pastor corporis mystici ecclesiæ, secondum quod caput in corpore humano est caput & rector illius: quod non est, nec esse potest, cum Christus sit capot, gubernator & rector ecclesiæ universalis, ut corporis mystici consideratæ, esseque duo capita in eodam corpore, monstrum existat: igitur arguendo ab absurditate evitanda, constat dictam assertionem esse falsam.

Christus fundamentum est, & et. apostolo fundamenta sunt.

Item ecclesia Romana non est universa, sed est da universitate corporis mystici ecclesiæ, & sic est membrum dicti corporis mystici, ut patet per beatum Gregorium in dicto capit. Ecce, cum ibi notatis per glossam. Igitur ex quo est membrum dicti corporis, noo est nec esse potest caput illius, cum differentia sit inter caput & membra, cap. Cum non liceat, de præscriptionibus.

Item si papa esset papa ecclesiæ universalis, sequeretur absurdum, videlicet quod Petrus homo peccabilis recepisset potestatem ligandi & solvendi supra sponsam Christi, id est corpus mysticum ecclesiæ, quod nunquam peccavit, nec peccare potest, secundum ea quæ habentur in capitulo A recta, 24. quæstio 1. cum ibi notatis in glossa; quod non est dicendum.

Item si papa esset caput universalis ecclesiæ, esset prælatus a Christo universis catholicis ecclesiis per orbem institutis, quæ, inclusa ecclesia Romana, unus thalamus Christi sunt, teata Gelasio in c. Quamvis universæ, 2. dist. Sed non est sic, quia non fuit prælatus nisi ceteris ecclesiis a Romana distinctis, ut patet in dicto cap. Quamvis.

Item Patrus potestatem ligandi & solvendi recepit, non nomine suo, sed nomine ecclesiæ, ut minister illius. Patet per Augustinum in cap. Quodcumque 24. quæst. 1. cum ibi notatis per Archidiaconum io Rosario. Igitur ex quo ut minister hanc potestatem recepit, non est nec esse potest caput dominæ suæ, sicut videmus in corpore cujusvis ecclesiæ, quod licet œconomns vel * syndicus gerat vicas dicti corporis, & in hoc sit ejus minister, non est per hoc ille caput dicti corporis. Et si dicatur quod licet Petrus non sit caput principale ecclesiæ, nec asse possit, est tamen caput ministeriala. Respondetur id esse falsum, considerato quod essa caput denotat præeminentiam & superioritatem, quam minister non habet, ucc habere potest supra dominum & dominam, cum sit sub eis, & sit inferior: & in hoc confutatur opinio illorum qui dicunt Petrum fuisse caput ministeriale ecclesiæ universalis: quoniam inquantum præeminentiam non habuit nec superioritatem supra ecclesiam nniversalem, ot corpus mysticum consideratum, non potest ratione ministerii sibi commissi supra ecclesias particulares a Romana distinctas dici capot ministeriale ipsius corporis mystici, licet respectu ecclesiarum particularium, quæ sunt membra dicti corporis mystici, ecclesia Romana & papa possunt dici caput ministeriale illarum, eo quod ratione ministerii Petro commissi ipse præeminentiam & superioritatem habuerit circa ipsas ecclesias particulates, us attestatur Gelasius papa in capit. Quamvis universæ, 21. dist, ibi dum dicebat, quod quamvis universæ per orbem catholicæ ecclesiæ institutæ unus thalamus Christi sint, tamen sancta Romana ecclesia catholica & apostolica nullis synodicis constitutis ceteris ecclesiis prælata est. In quo est notandum, quod non dicit quod ecclesia Romana sit prælata universali ecclesiæ, quæ est Christi thalamus, sed ceteris ecclesiis particulariter consideratis, ab eadem Romana distinctis.

* Id est procurator.

Ergo Christus, qui se ministrum vocat, non est supra ecclesiam.

Adde quod ibi sequitur: Sed evangelica voce Salvatoris nostri primatum obtinuit.

Nunc restat respondere ad jura prædicta pro dicta falsa assertiona allegata; & primo allegatur Gregotius in cap. Considerandum, 1. dist. ibi dum dicitur de Petro, quod Christus eum cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat. Sed respondetur illa verba debere exponi, id est, cunctis ecclesiis particularibus, quoniam illis tantum Christus Petrum prætulit, & non ecclesiæ universali, ut denotat verbum, Ceteris, positum in dicto c. Quamvis. Estque dicta expositio necessaria propter dictum verbum, Ceteris, & etiam propter ea quæ habentur secundum Gregorium in dicto cap. Ecce: & ut verba in sensu, in quo valere possint, & non perire, recipiantur, c. Abbate, de verborum significatione, cum aliis concordantiis.

O interpretem.

Item allegatur pro dicta falsa assertione capit. præcedens dictum capit. Considerandum, quod incipit, Hi qui. Sed, salva pace allegantis, in dicto capit. nihil est quod faciat ad propositum suum, §. Tamen, sed exceptio præcedens dictum capit. Considerandum, bene habet quod Petrus, post trinam Christi negationem, non solum in grado sui episcopatus remansit, verum etiam in pastorem totius ecclesiæ, exponi debent, id ess omnium ecclesiarum particularinm, exordiom ab ipso habentium, & a Romana distinctarum: quibus tantum Romana prælata est, ut patet in dicto c. Quamvis, ut verba ipsa in sensu in quo valere possunt, & non perire, recipiantur, juxta dicta supra in responsione facta ad c. Considerandum.

Sed omnes ecclesiæ particulares faciunt unam universalem.

Item allegatur pro dicta falsa assertione capit. Petrus, 2. quæstio 7, ubi dicitur quod Petrus potestatem regni acceperat. Sed respondetur id verum esse quoad particulares ecclesias, non autem quoad corpus universalis ecclesiæ, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput est. Et quod non receperit potestatem regni supra corpus universalis ecclesiæ, patet per Gelasium in dicto capitulo Quamvis, & per Gregorium in dicto capit. Ecce, ut supra in præcedentibus fuit ostensum.

Nec

Ibi nihil obstat, quia nomen interpretatur ut vult.

Nec obstant notata per Joannem Andreæ in Clementina Ad nostram, de hæreticis & ibi dum dicit, quod sicut in ecclesia triumphante est unum caput supremum, ita in ecclesia militante est unum caput, scilicet papa: quoniam illud quod ibi dicit Joannes Andreæ de papa, intelligi debet respectu ecclesiarum particularium, non autem respectu universalis ecclesiæ, ut supra ostensum est.

Item allegatur capitulum Fidejussor, 50. dist. ubi dicit Ambrosius, quod Petrus tamquam bonus pastor tuendum gregem accepit, postquam fidem perdidisse defleverat; quodque ipse Petrus pastor factus erat, ut ceteros fidei stabilitate fundaret. Et subdit ibi, quod Petrus, pro soliditate devotionis, ecclesiæ petra dicitur, sicut ait dominus, *Tu es Petrus*, &c. Ad quæ respondetur, quod ibi non dicitur Petrus dici petra, ad denotandum quod ecclesia fuerit fundata super eum, quoniam fundata fuit supra Christum, juxta illud: *Petra autem erat Christus*. Sed fuit Petrus dictus petra, ad denotandum quod primus in nationibus fidei fundamenta per suam prædicationem posuerit, ut in eodem textu dicitur: & sic præmissa ex dicto textu allegata sunt referenda ad regimen & gubernationem ecclesiarum particularium, non autem ad regimen ecclesiæ universalis, quæ est corpus mysticum ecclesiæ: quod nunquam indiguit neque indiget officio pastorali Petri, cum illud sit impeccabile, non habens maculam neque rugam, secundum ea quæ habentur in dicto capit. A recta, 24. quæstio 1. cum ibi notatis in glossa. Et ad hujus sententiæ propositum dicebant Ostiensis & Joannes Andreæ in capit. A nobis in magno, de sententia excommunicationis, super verbo ecclesiæ, quod ille textus debet intelligi de ecclesia militante speciali, vel Romana, quoniam generalis militans congregata non potest errare, 24. quæst. 1. A recta fide.

Matth. 16.

1. Cor. 10.

Frustra ergo Christus Petro commisit oves suas.

Nec obstant alia verba ibi in fine posita, videlicet: Et tamquam saxum immobile totius corporis Christiani compagem molemque obtineat: quoniam illa verba sunt referenda ad effectum prædicationis, quæ in Petro fuit fundamentum fidei in nationibus, ut ibi dicitur: estque necessarium dicta verba sic intelligere, ut recipiantur in sensu, in quo valere possunt, & non perire: & nisi sic intelligantur, perirent, propter ea quæ habentur in dicto cap. Ecce, & in cap. Quamvis universæ, supra allegatis.

Certe etiam Gerson dicit papam esse monarcham & principem ecclesiasticæ hierarchiæ.

Item allegatur cap. Beati, 2. quæst. 7. ubi dicitur quod meritis apostolorum Petri & Pauli Roma principatum & caput obtinuit nationum. Ad quod respondetur, quod si Roma ibi sumatur pro Romana ecclesia, respondetur quod illud, quod ibi dicitur de principatu & capite nationum, referri debet ad ecclesias particulares in toto orbe constitutas, non autem ad ecclesiam universalem, quæ est corpus mysticum ecclesiæ, supra quod ecclesia Romana nullum unquam obtinuit principatum, ut patet per jam dicta supra.

Item allegatur cap. Est aliud, 24. quæst. 1. ubi dicitur, Est aliud apostolicum piscandi genus; quo genere solum Petrum piscari dominus jubet, dicens: *Mitte hamum, & eum piscem qui primo ascendit tolle*. Ad quod respondetur, quod verba illius textus referri debent ad piscaturam faciendam supra ceteras ecclesias, supra quas Romana fuit prælata. Non autem ad piscaturam faciendam supra ecclesiam universalem, prout est corpus mysticum; quoniam illud est sine peccato, & sic non indiget piscatura Petri.

Matth. 17.

Item allegatur cap. Puto, 2. quæst. 7. ubi dicitur quod Petrus & Cyprianus fuerunt pares meritis. Sed Petrus fuit in potestate major illo, & quocumque alio episcopo, eo quod sua potestas per statuta universalis ecclesiæ est armata. Sed respondetur ut supra, quod illa, quæ ibi dicuntur de potestate Petri, referri debent quoad ecclesias particulares, non autem quoad ecclesiam universalem: ut verba illius capituli recipiantur in eo sensu, in quo valere possunt, & non perire, sicut supra in præcedentibus dictum est. Et licet textus ibi habeat, quod potestas Petri sit firmata per statuta universalis ecclesiæ, per hoc tamen non habetur ex illo, quod Petrus habuerit potestatem supra corpus universalis Ecclesiæ, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput est.

Item allegatur cap. Hæc est fides, 24. qu. 1. ubi dicitur quod papa tenet & fidem & sedem Petri. Ad quod respondetur, quod qui impugnat professionem fidei quam papa comprobavit, non catholicum sed hæreticum se comprobabit: quodque sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata permansit, domino providente, *&c.* in futuro manebit sine ulla hæreticorum insultatione, atque firma & immobilis omni tempore persistit. Sed respondetur, quod illud quod ibi dicitur de ecclesia Romana, quod semper immaculata permansit & permanebit, intelligi debet verum, quamdiu ligabit & solvet juste, clave non errante, ut supra in præcedentibus est dictum: & sic intelligendo, non probant illa verba, nec etiam alia ibi posita, quod ecclesia Romana sit universalis ecclesia, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput est, faciunt notata per glossam in dicto cap. A recta, 24. quæst. 1. nec quod ecclesia Romana receperit potestatem supra corpus universalis ecclesiæ: nec etiam quod papa ratione Romanæ ecclesiæ possit dici caput & pastor universalis ecclesiæ.

Ecce glossam; sed Petro dictum est, *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua*.

Item allegatur cap. In istis, 80. dist. ubi dicitur quod inter ipsos apostolos non fuit par institutio, sed unus præfuit omnibus. Sed respondetur quod illa verba, Unus præfuit omnibus, debeat intelligi referendo ad ministerium ecclesiarum particularium, non autem ad universalem ecclesiam, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput, est ut patet per jam dicta supra.

Item ad probandum quod ecclesia Romana est caput universalis ecclesiæ, allegatur capitulum, Non licet, 12. dist. ibi dum dicitur, Et sicut Filius venit facere voluntatem Patris, sic & vos voluntatem implete vestræ matris, quæ est ecclesia, cujus caput (ut prædictum est) Romana existit ecclesia. Sed respondetur, quod ad illud verbum, Cujus, addi debet supplendo verbum Membrorum: & tunc est sensus, quod illi episcopi implere debent voluntatem matris ecclesiæ, cujus membrorum Romana ecclesia caput existit: & sic supplendo & intelligendo, non probat ille textus, quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ. Et notandum quod Callistus auctor di-

Aliquando ponitur etiam, Decret: quod idem est.

cti

Hi pontifices aliter scribunt

cti cap. Non licet, dicit ecclesiam Romanam esse matrem aliarum ecclesiarum ab eadem distinctarum, ad denotandum quod non est mater universalis ecclesiæ, secundum Gregorium in cap. Ecce, 99. dist. Et patet etiam per Gelasium in cap. Quamvis, 21. dist. ibi dum dicebat, quod quamvis universæ ecclesiæ Christi thalamus sint, tamen sancta Romana ecclesia ceteris prælata est, & non dicit, quod Christi thalamo, id est universali ecclesiæ, prælata sit: debentque verba hujusmodi ad hunc sensum applicari, quia in alio sumpta inducerent absurditatem, ut patet per jam dicta supra. Et notandum quod Archidiaconus in Rosario in dicto cap. Non decet, recitando Bernardum ad Eugenium, circa finem 4. libri dicit, quod licet ecclesia Romana sit mater ecclesiarum, non tamen domina: quodque papa non est dominus episcoporum, sed unus ex ipsis: quodque papa debet se considerare fratrem diligentium Deum, & participem eorum: & subdit ibi Archidiaconus, quod est optimum argumentum. In cap. Inventiones, in principio, quod papa non sit dominus aliorum episcoporum.

Et quare Petrus dictus est princeps apostolorum?

Item allegatur cap. Præceptis, in eadem dist. 12. Ubi dicitur quod præceptis apostolicis non dura superbia resistatur, sed per obedientiam quæ a sancta Romana ecclesia & apostolica auctoritate jussa sunt salutifere impleantur, si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput vestrum, communionem habere desideratis. Et sequitur ibidem: Cujus auctoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui noluerint ab apostolicæ petræ, supra quam Christus universalem fundavit ecclesiam, soliditate divelli. Ad quæ respondetur, quod textus in dicto cap. non probat id ad quod allegatur. Nec obstant illa verba, Si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput omnium vestrum: quoniam illa verba, Si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, relationem faciunt ad ecclesiam Romanam, de qua in præcedentibus verbis facta erat mentio. Nec obstant etiam verba, Qui noluerint, *&c.* Quoniam textus ibi dicit, Ab apostolicæ petræ, non autem Petri: & veritas est quod Christus fundavit ecclesiam supra petram, quæ Christus erat, & non supra Petrum, secundum communem doctorum opinionem.

Ob interpretem.

Gregorius ibi de apostolica sede expresse loquitur.

Item dicunt illi in dicto cap. Non decet, & in sequenti dicitur, quod ecclesia Romana est caput universalis ecclesiæ & omnium ecclesiarum. Sed salva pace sic dicentium hoc, quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ in dicto cap. Non habetur, considerato quod illa verba, A matre ipsorum, quæ est ecclesia, posita in dicto cap. Non decet, legi debent & exponi, ut in responsione ad dictum cap. Non decet, supra dictum est. Nec verba cap. sequentis, quod incipit Præceptis, hoc etiam habent sane intellecta, ut in responsione facta ad illud cap. ostensum est.

Imo dicitur caput ecclesiæ, quæ ubique una est, nec potest aliter quam de universa accipi.

Item dicunt illi in dictis cap. Non decet, & sequenti, haberi, quod ecclesia universalis est fundata super apostolicam petram, id est supra Petrum & successores. Sed hoc ibidem non probatur, ut patet per dicta in responsionibus factis ad illa capitula.

Item allegatur cap. Quis nesciat, 11. dist. Ad quod respondetur, quod facit contra allegantem, inquantum habet quod Petrus instituit ecclesias particulares per universum orbem: & non dicit quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ. Nec obstat quod in eodem cap. dicitur, quod aliæ ecclesiæ habuerunt initium a Romana: quoniam per hoc non infertur quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ, licet possit dici caput aliarum ecclesiarum particularium ratione potestatis traditæ Petro ut ministro ecclesiæ super dictis ecclesiis particularibus.

Item allegant isti glossam dicti cap. Quis nesciat, quæ habet quod Petrus tribuit potestatem Paulo prædicandi. Sed respondetur illud non inferre quod Petrus esset caput universalis ecclesiæ ut corpus mysticum, cujus Christus caput est, consideratæ: & per hoc patet responsio ad notata per Archidiaconum in cap. Ita dominus, 19. dist. ibi dum dicehat Petrum aliis apostolis dedisse potestatem prædicandi.

Item mandant illi videri capitulum, Bene quidem, 96. dist. quod non facit ad propositum eorum, nisi respectum haberent ad illa verba ibi posita prope principium, quæ sunt ista: Nec adjectione indiget plenitudo: quasi vellent dicere, quod ex quo Petrus habuit plenitudinem potestatis, cap. Significasti, de electione, non potest habere aliquam potestatem supra se, nisi Deum. Et ad hoc respondetur, quod Petrus non habuit dictam potestatis plenitudinem nomine suo, sed vice & nomine ecclesiæ universalis, cujus minister erat, ut patet per Augustinum in cap. Quodcumque, 24. quæst. 1. cum ibi notatis per Archidiaconum in Rosario, de quo supra in præcedentibus dictum est.

Item etsi forsan habuerint respectum ad alia verba dicti cap. quæ habent, quod præsul ecclesiæ Romanæ merito beati Petri apostoli per universum orbem primatum obtinet sacerdotii: respondetur hoc esse intelligendum quoad ecclesias particulares per universum orbem constitutas, quas ipsa Romana ecclesia instituit, ut habetur in cap. Quis nesciat, 11. dist. non autem quoad ecclesiam universalem; cui papa tamquam illius minister subjicitur, ut supra in præcedentibus deductum est. Nec obstant etiam alia verba dicti cap. Bene quidem, quæ habent quod papa statutis synodalibus consuevit tribuere firmitatem: quoniam si illa verba recipiantur pro statutis synodalibus conciliorum generalium, est hoc intelligendum per approbationem reverentialem, de qua habetur in cap. Sicut sancti, 15. dist. per quem textum satis videtur confutari opinio prædictorum: quoniam si auctoritas papæ sic esset supra concilia generalia legitime congregata, quod illorum statuta non possent habere firmitatem sine papæ auctoritate, Gregorius non fuisset locutus in dicto cap. Sicut sancti, de conciliis generalibus cum tanta reverentia, cum quanta locutus est ibidem.

Certe Damasus ait, nulla unquam concilia rata legi, quæ non sunt fulta apostolica auctoritate.

Item allegant cap. Rogamus, 24. quæst. 1. ibi dum dicitur quod Petrus est caput totius ecclesiæ. Sed respondetur illud esse exponendum, id est omnium ecclesiarum quæ ab ipso exordium habuerunt, cap. Quis nesciat, 11. dist. quoniam quamvis universæ per orbem catholicæ ecclesiæ institutæ unus thalamus Christi sint, tamen ecclesia Ro-

Romana nullis synodicis ceteris ecclesiis prælate est, teste Gelasio papa III. cap. Quamvis universæ, 21. dist. Et notandum, quod non dicit quod sit prælate thalamo Christi, nec ecclesiæ universali, quæ est Christi thalamus, ut ibi: sed dicit, Ceteris ecclesiis prælata est; ed denotandum quod omnes aliæ ecclesiæ a Romana distinctæ non feciunt thalamum Christi; sed Romana & omnes eliæ cum ea faciunt Christi thalamum, & sic ecclesiam universalem. Unde inquantum ceteræ ecclesiæ non faciunt ecclesiam universalem, & Romana non est prælate nisi ceteris ab ea distinctis, patet quod non est prælata ecclesiæ universeli, & per consequens quod non est universe, sed de oniversitate corporis mystici ecclesiæ, ut dicebat Gregorius in dicto cap. Ecce 99. dist.

Sed Petrus est pastor Romanæ ecclesiæ, & omnium aliarum ergo universæ ecclesiæ.

Hoc modo facile omnes eodem solvetis.

Item ellegant cep. Cum beatissimus, 24. quæst. 1. ubi dicitur quod beatus Petrus a domino recepit principatum. Sed respondetur, illud intelligendum quoad ceteras ecclesies, quæ a Romana habuerunt exordium, sed non quoad universalem ecclesiam, quæ Christi thalamus est, ut petet per proxime dicta.

Item allegant cap. Si Petrus, eadem ceusse, & 9. ubi babetur quod Petrus, & non alius ex apostolis, abscidit aurem Malchi: ed denotandum quod ipse præ eliis habiturus erat potestatem ligandi & solvendi. Sed respondetur hoc esse intelligendum quoad particuleres ecclesias, quæ a Romena babuerunt exordium: non autem quoed ecclesiam universalem, ut petet per jem dicta supra.

Item allegant cap. De Constentinopolitena, 22. dist. ubi dicitur: Si qua culpa in episcopis invenitur, nescio quis non sit papæ subjectus. Sed respondetur, illud non probare quod universalis ecclesia sit subjecta papæ, attento quod ibi non sit sermo de universeli ecclesia, sed de culpis singulorum episcoporum ecclesiarum particularium, a Romana distinctarum, qui non faciunt ecclesiam universalem.

Item allegant cap. Antiqua, de privilegiis, ubi dicitur quod Romana ecclesia est mater universorum Christi fidelium. Sed respondetur illud esse intelligendum verum respectu ceterarum ecclesiarum, quibus Romana prælata est: non autem respectu universalis ecclesiæ, cui Romana non est prælete, ut patet per jem dicta supra,

Si prælata est omnibus particularibus, quomodo non etiam universali?

Item ellegant cep. primum de renuntiatione, lib. 6. ubi dicunt * haberi potestatem regere universelem ecclesiam, & illi præsidere. Sed respondetur, quod illa verba non sunt ibi dispositive posita, sed narrative, nerrando verba quæ illi curiosi ultra modum dicebant in quæstione, An esset illicitum papæ renuntiare papatui, quando agnoscebat se insufficientem ad regendam universalem ecclesiam. Et sic cum non sint dispositiva, non fundant intentionem allegentium.

** forte haberi eam habere.*

Item allegant cap. primum, 22. dist. ubi habetur quod ecclesia Romana est fidei meter, Sed respondetur, illud esse intelligendum ratione prædicationis, quam Petrus primus post Christum in populis exercuit, & ecclesia Romana alias ecclesias instituit, 11. dist. Quis nesciet. Et sic illud non inferre quod ecclesia Romana sit universa: nec quod ecclesia Romane fuerit prælata universali ecclesiæ. Et per hoc etiam respondetur ad dictum Ambrosii, in eodem cep. dicentis quod ipse professus est se velle in cunctis sequi sanctam Romenam ecclesiem, quoniam istud non probat ecclesiam Romanam fuisse præletam universali ecclesiæ,

Item allegant quod Christus fundavit ecclesiam supra Petrum, Sed respondetur hoc esse falsum, quoniam illa verba, *Et super hanc petram*, non referuntur ad Petrum, sed ad Christum, juxta id: *Petra autem erat Christus*.

Matth. 16.

1. Cor. 10.

Item allegant cap. Ita dominus, 19. dist, cujus verba etiam pronuntur in cap. Fundamenta, de electione lib. 6. Sed ad illud fuit responsum in primis responsionibus suprascriptis.

Item ellegant verba per Christum dicta Petro. Sed respondetur, quod per illa Petrus non fuit prælatus universali ecclesiæ, sed particularibus ecclesiis, ut sopra fuit ostensum secundum Gregorium & Gelasium.

Item allegant glossam cap. In novo, 21. dist. quæ habet, quod apostoli fuerunt pares in consecratione & ordine, non autem in administratione. Sed respondetur, quod licet Petrus fuit aliis major in administratione, hoc non infert: quod Petrus fuerit prælatus ecclesiæ universali, ut patet per jam dicta supra.

Gregorius & Gelasius sunt contra vos.

Item allegant, quod apostoli voluerunt Petrum esse principem eorum. Ad quod respondetur, non reperiri, quod ipsum voluerunt esse principem ecclesiæ universalis. Nec unquam talem principatum hebuit a Christo, ut patet per jam dicta supra, secundum Gregorium & Gelasium.

Nota acumen

Item allegant cap. Sacrosancta, 22. dist. Sed ad illud petet responsio per jam dicta supra.

Item allegant glossas & textus dicentes quod papa non habet superiorem in terris. Sed respondetur hoc esse verum, salvo jure thalami Christi, quando concilium generale non est congregatum. Sed qnando est legitime congregatum, superioritatem habet in papam, ut supra in primis responsionibus ostensum est. Et isto modo respondetur ed notata per Guillelmum in Speculo, titolo de legatis, §. Nunc ostendendum, versu 99. & per Beldum in leg. rescripta, &c.

Item allegant papam impune posse tollere constitutionem concilii generalis, contra prohibitionem ipsius coocilii generalis, supponentes papam esse pastorem universalis ecclesiæ. Sed ipsorum suppositum est felsum, & consequenter ipsorum assertio super illo fundata est felsa, ut patet per jam dicta supra.

Nihil certius quam papam universæ ecclesiæ esse pastorem.

Item allegant cap. Ubi majus de electione lib. 6. in §. Cæterum, ubi dicitur quod papa est rector universalis ecclesiæ. Sed respondetur quod illa verba, Universalis ecclesiæ, exponi debent, id est omnium ecclesiarum particularium, membra universalis ecclesiæ existentium, ut petet ex his quæ habentur in cap. Ecce, 99. dist. & in cap. Quamvis, 21. dist. Estque dicta expositio necessaria, ut patet per jam dicta supra. Præterea notandum quod Gregorius X. dicta verba protulit tempore quo concilie generalia non frequentabantur, & ad potestatem ecclesiæ universalis pauci respiciebant: & isto modo potest responderi ed illa jura, si qua allegentur ad probandum, quod papa præsit ecclesiæ universali; quo-

tili pontifices nihil faciunt pro nobis.

quoniam exponenda sunt taliter, quod veritati declaratæ per beatum Gregorium, in dicto cap. Ecce, & per Gelasium in dicto cap. Quamvis, non obvient, id est contradicant.

Item allegant dicta Augustini, Gregorii, sancti Thomæ, Cyrilli & Rabani, & quorumdam aliorum. Sed responderur, quod fundantur super verbis dictis Petro a Christo, quæ sane iotellecta juxta jam dicta supra, non fundant papam præsidentiam habera supra corpus uoiversalis ecclesiæ. Nec obstant illa verba, *Pasce oves meas*: quæ si intelligaotur de pascuo spirituali, illud est comprehensum sub potestate ligandi & solvendi, quæ data est ecclesiæ principaliter, ut supra ostensum; attento quod nullus debet prædicare, nisi mittatur ab ecclesia, vel a Petro nomine ecclesiæ. Si aotem intelligantur de pascuo corporali, tuoc, cum illud pertineat ad ecclesiam universalem, ut patet in Actibus apostolorum, ubi distribuebatur unicuique prout sibi opus erat, non censetur per hoc Petro amplior potestas data quam ecclesiæ universali, & sic cessat argumentum.

Joan. 21.

Petrus Christi est vicarius.

Actor. 4.

Nec obstat, si pro eis dicatur, quod papa præsidet ecclesiæ Romanæ, cap. Licet, de constitutionibus, lib. 6. & ceteris ecclesiis, quæ faciunt ooiversalem, ut in dicto cap. Quamvis; quoniam respondetur, quod ad hoc quod papa præsideret universali ecclesiæ, requireretur quod ipse præsideret capitibus & membris omnium ecclesiarum per orbem institutarum, ut patet in dicto cap. Quamvis, ibi dum dicitur, Universæ. Sed papa non præsidet capiti ecclesiæ Romanæ, quia sibi ipsi præsidere non potest. Igitur non præsidet universis ecclesiis universalem facientibus.

Ecce ad quas ineptias dilabimur, dum veritatem oppugnamus.

Ecce novit papam esse summum pontificem. Sed hæc merces est temeritatis.

Item allegant cap. Si summus, de sententia excommunicationis io Clementinis, ubi papa dicitur summus pontifex. Sed respoodetur, quod nou debemus respicere quid papa ibi fecit, sed quid facere debuit: & constat quod non debet se appellare summum, ut supra in principio fuit probatum. Igitur, *&c.* Et eodem modo potest responderi ad cap. Ubi majus, de electione, lib. 6. ubi papa nominatur rector universalis ecclesiæ: & supposito, sine præjudicio veritatis, quod posset se appellare summum, hoc esset referendum respectu ecclesiarum particularium, oon autem respectu ecclesiæ oniversalis, cui non præsidet, ut patet per jam dicta supra. Et de potestate ecclesiæ dicit apostolus ad Ephesios, quod ecclesia est corpus Christi & plenitudo ejus. Et Augustinus lib. de symbolo, tract. 4. dicit quod ecclesia est sponsa Christi, quodque totum possidet, & a viro suo accepit in dotem.

Ephes. 1.

Quibus attentis, constat papam non esse supra ecclesiam universalem, nec per coosequens supra concilium generale ipsam repræsentans; quodquæ, præmissis atteotis, non potuit dominus Eugeoius IV. neque potest dissolvere hoc concilium geoerale sine coosensu ipsius concilii; sed ei, juxta decretum concilii generalis Constantiensis & alia supradicta, obedire tenetur.

Et hic est finis, atque sufficit.

Nota Severini Binii.

Nullum concilium, ex quantacumque episcoporum multitudine conflatum, ei, quem constat esse pontificem Romanum, præesse, aut judicium legitimum in illum (extra causam hæresis) exercere posse; ex eoque Basileense concilium, quod papam Eugenium deponere conatum est, illegitimum merito judicandum esse, præter cardinalem de Turrecremata lib. 2. summæ de ecclesia, & alios multos, probat luculenter Nicolaus Sanderus lib. 7. de visibili monarchia ecclesiæ.

Oratio Domni Ludovici Pontani Romani utriusque juris illuminatoris Excellentissimi, Apostolicæ Sedis Prothonotarii & sacri Palatii Apostolici Auditoris benemeriti, habita in Concilio Basiliensi in primo ejus adventu.

Ex edito Operum Pontani Romæ sine anno.

INspexit (Alfonsus) serenissimus atque gloriosissimus Rex noster Aragooum hanc sacrosanctam synodum, tametsi innumeris procellis variisque fluctuationibus agitatam, nihilominus inviolatam incommotamque constantissime permansisse, quinimmo in successuros dies felicibus auspiciis atque etiam incrementis invaluisse. Qua ex re tria arbitratus est. Primum animum Patrum omnium ad hanc universalis Ecclesiæ Congregationem peragendam voluntarium accessisse non quovismodo coactum. Quicquid enim violenter fit, solvitur cito, quicquid voluntarie, firmum perseverat, dicit rex. *De conf. dis. V. quicquid.* Ceterum & in divina providentia ipsos fiduciam ponentes iniquos noo extimasse ministros, memores caooois ad propositum dicentis. Quid tibi faciet minister malus ubi bonus est Dominus? Quid tibi impediet malitiosus græco ubi benevolos est judex? *De conse. dis. VII. Baptismus.* Secundum boc in sacratissimo concilio oullam scissuram animorumque difformitatem comperiri potuisse. Notissimum enim esse dicit canoo scissos divisosque semper inter vicia fervere incrementa habere non posse nec augere omne etiam quod licite agunt, sed statim cum prava sua æmolatione deficere. *VII. q. I. Novatian. & alibi.* Omne regnum in se divisum & omnis scientia & lex adversus se divisa destruitur. *XXV. q. II. si eas in fi. & alibi.* Spiritus Sanctus disciplinæ fictum refugit ac divisum. *I. q. III. salvator.* Spiritus enim Sanctus in Sanctis habitat. *Dicit Tex. XI. q. III. illud.* Memores extiterunt textus diceutis in persona Apostolorom. Erat multitudiois ardentium cor unum & anima una, omnes unum & idem in Christo. Unde & apud Platonem illa civitas legitur perfectissime ordinata, in qoa quisque noo proprios sed communes facit affectus. *VIII. dis. differt. I. q. III. in principio VII. q. I. nihil. XII. q. I. dilectissimis.* Tertium huic sacratissimo concilio rectum legitimumque principium astitisse. Quonam booo enim peragi potuisset progressu si malo extitisset inchoatum principio. Quomodo enim boni operis superextitisset ædificium, si bonum ejus non fuisset fundamentum, *dicit tex. I. q. I. in canone Principatus, & in canone Paulus.* Quomodo de infecta vel de infruttuosa radice tales talisve fructus quales ac quantos vidimus produci potuissent. *Dicit tex. Notabilis I. q. I. vulnerato.*

Secundo principaliter inspexit ipsam sacrosan-

sanctam synodum ed tria potissime existere congregatam. Primum ad reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris; membra capio pro inferioribus plantis atque sacerdotibus. Horum autem reformationem meximum sanctissimomque opus esse ex pluribos demonstretur. Primum ut Pastorum recte viventium vita sit exemplo subjectis ut mandat *canan. II. q. VII. cum Pastoris*. Secundo ne contingat absurdum, sed ut cum ejus qui præsidet vita despicitur, ejusdem etiam jussio contemnatur. *Dicit tex. formalis III. q. VII. Parro*. §. *idem Gregorius*. Tertio ne qui positus est, ut aliorum corrigat errores, videerur etiam præ ceteris errorum magister, *dicit canon. II. q. VII. nos si incompetenter*. Quarto, quia quod a plantis egitur facile trahitur ad subditos in exemplum de voto *c. magne*. Unde illud satiricum: Omne enimi vitium tanto conspectus in se crimen habent, quanto qui peccat major babetur. Quamobrem dicuntur positi velut signum ad saggitam, *de accusat. c. qualiter & quando*. Quinto quie tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt *XI. q. III. præcipue*. Non ergo immerito dicit tex. majori reatu delinquit qui potiori honore fruitur, & quia graviora facit judicia peccatorum peccantium subiimitas, *XXV. q. I. nullifas. XL. di. homo Christianus*. Sexto, quia quis illum antistitem venerari posset, quem continuo jacentem atque delictis obsessum videt *LXI. di. in Sacerdotibus*. Septimo, quia qualis erit confusio quamquam abhominabilis. Si quod esse queritur in membris non reperiatur in capite. *LXI. di. miramur*. Octavo quia cepite vulnerato facile singula corporis membra debilitantur *VI. q. I. sunt plurimi* §. *verum*. Nono quia vulnerato Pastore quis curandis ovibus adhibeat medicinam. Aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui sese jaculis hostium feriendum exponit. Aut quem fructum de se producturus est cujus gravi peste radix infecte est. *I. q. I. vulnerato*. Decimo, ne totum quod absit corpus morbus invedat si lenguor non fuerit curatus in *cap. II. q. VII. sicut inquit*. Undecimo, ne languentem pastorem grex, quod ebsit, insidiatorum leniandus dentibus exponatur *VII. q. I. quamvis*. Duodecimo, quia nemo quippe in Ecclesia amplius nocet, quam qui perverse agens nomen vel ordinem primetus habet, delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpam vehementer estenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur *LXXXXII: di. nemo quippe*. Decimotertio quie quæ esset ista bonitas, ur capiti prodesset & omnes in discrimen adducerer. *XLV. di. sed illud*. Expedir enim cavere, ne qui positus est ad gubernetionem populorum efficiatur ruina multorum *XI. q. III. ita corpori*. Sine causa enim conatur quis ramos incidere, si venenosem radicem etiam non quærat evellere, *dicit ter. de pæni. di. II. ficta veritas*. Decimo quarto quie pro demeritis subditorum plerumque depravatur vita rectorum *II. q. II. in can. non est a plebe. & c. si hereticus VIII. q. I. audacter. VI. q. I. ex merito*. Sicut e contra pro demeritis Prælatorum damnatur plerumque vita subditorum, ut Prælati suis subditis consentientes ad malum, cum eis simul corruant *I. q. IV. Ecclesia* §. *item populus*. Unde non immerito dicit canon: *Admonendi sunt subditi, ne plusquam expedit sint subjecti, ne cum student plusquam necesse est hominibus subjici, eorum vicia cogantur venerari II. q. VII. admonendi*. Decimoquinto, quia summi Sacerdotes sunt ipsi Episcopi, unde qui eos tangit, pupillam divini oculi tangit. Injuria eorum ad Christum pertinet, cujus legatione funguntur. *II. q. VII. accusatio, & c. qualis*. Alibi vero habetur, quod eos in oculos sibi Deus elegit *VI. q. I. oves*. Alibi quod sanctissimi sunt Christi legati, & columnæ firmissime comprobantur Ecclesiæ, de pœnis *clemen. Si quis suadente*. Alibi vero personæ vocantur illustres *de re judi. c. r. si. li. VI.* Alibi secundum locum in Ecclesie tenentes dicuntur *XL. di. ante omnia*. Alibi vero Christi nomine appellantur *XXIIII. q. III. quisquis*. Alibi vero nomine Dei & Angelorum *XI. q. I. Sacerdotibus de hareti. c. cum ex injuncto*. Unde vilissimi computandi forent si alios non præcederet scientia & sanctitate, ex quo sunt honore præstantiores *I. q. I. vilissimos I. q. VII.* convenientibus, & *in auc. de san. Epi.* §. *Dand.* Nec enim sufficere eis arbitrari debet ad salutem, si turbis negligentium vel quorumlibet indoctorum, & fide & actibus adæquantur, quibus sacris literis unica est credendi pariter & vivendi regule perscripta. *VIII. q. I. nec sufficere*. Animadvertere enim debent quod nomen solum non faciunt Episcopum sed vite; nec enim facit ecclesiastica dignitas christianum *II. q. VII. his ita. & c. non facit*. Nec sanctorum filii sunt etsi sanctorum loca teneant, nisi & eorum opera exerceant. *XL. di. non est facile*. Intueri debent se Apostolorum mores tenere *LXVIII. di. quorum voces XII. q. I. Videntes XXI. di. in novo*. Ex quo igitur in eorum loco sont, non solum eos sermone sed conversatione & abstinentia debent *XXXI. di. in can. Ecclesie Princeps.* Decimo sexto, quie Ecclesia in se regendi suscepir auctoritatem, unde filiorum crimina suscipere debet. Qui enim præsidet. Si sua delicta nun deterserit nec filiorum crimine correxerit, canis impudicus dicendus est. Magis quam Episcopus *II. q. VII. qui nec regiminis. Et alibi dicit tex.* Qui nec suorum maxime domesticorum curam non habet fidem in se esse negat, & est infideli deterior *XLVII. di. necesse*. Et alibi dicitur, quod sæpe pietas paterni nominis pro liberis consilium debet capere. *ff. de adult. L. nec in ea*. Decimoseptimo quia Episcopos si vellemus letine superintendentes dicere possumus *XXI. de cleros*. Unde intelligant se non esse Episcopos, qui præesse dilexerint, non autem prodesse populo Dei *VIII. q. I. qui episcopatum*. Qui enim sunt in ecclesiis præpositi non dominum propter Dominum quærentes, sed lucris de commodis temporalibus inhiantes, ii mercenarii sunt, & inter Dei filios se non computent *VIII. q. I. sunt autem*. Decimo octavo quia debent magnopere providere, ut cunctum populum cui præsident conversatione, diseiplina sermone præstare. Vehemcuter enim Ecclesiam destruit, meliores esse laicos quam clericos VIII. q. I. Qualis. Ceterum debent megistri scientia & facundia alios præcellere. *D. profes. & me. L. magistros LI. X.* Et tales fore quod comparatione sui discipuli paleæ dicantur *XXV. di.*

di. criminis. Unde merito dicit tex. aliquid amplius magistris esse debere discipulorum pericia. in prohemio *for.* in §. *Inquantum*. Decimonono quia ipsi sacerdotes pro populo Deum interpellant, populi peccata condemnant, quia precibus suis ea delent atque consumunt. Quid quanto digniores fuerint, tanto facilius in necessitatibus pro quibus clamant exaudiuntur. *I. q. I. ipsi sacerdotes*. Digniores autem intelligo non gradu dignitatis, sed rectæ vitæ integritate, quoniam qui major fuerit inter homines in honore ille apud Deum dignior est, sed qui fuerit justior. *XL. di. multi ad fi.* Unde apud Deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur *XXIII. q. IV. sicut excellentiam* XVI. *q. I. sunt nonnulli*. Et alibi; non divitiæ non generis nobilitas, sed boni mores atque virtutes gratum Deo & acceptum faciunt sacerdotem de præben. c. Venerabilis *XXXII. q. IV. §. is ita*. Et alibi: non loca vel nobilitates ordinis nos creatori nostro proximos faciunt, sed aut merita nostra bona conjungunt, aut mala disjungunt *XL. di. c. non loca cum sit*. Certe profecto major est metuenda locis illa calamitas, ubi tales intercessores ad locum regiminis intromittuntur qui Dei magis in se iracundiam provocant quam pro semetipsis placare debuerant *I. q. I. vulnerato*. Quomodo enim proficere possunt quæ agunt aut impetrantur aliquibus illicitis conatibus, adeo qui contra Deum quod eis non licet moliuntur. *I. q. I. Si quis inquit*. Et alibi; sollicite formidandum est, ne qui posse creditur iram Dei ipse proprio reatu mereatur. Cuncti enim, si quid novimus, quod cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur, *XLIX. di. ecce. III. q. VII. in gravibus*. Unde alibi scriptum est: *Vos, o Sacerdotes, fallitis nomen meum, cum offertis ad altare meum panes pollutos; non est mihi voluntas aliqua in vobis* LXXXI. *di. oporteat*. *XX.* quia necesse est ut quod sacerdos præcepturus est populis, primum a se, demum a domesticis exigat. XLVII. *di. necesse*. Ad viam enim positus aliorum ex se ipsis oportet ostendere, qualiter alios in domo domini oportet conversari *de elect. c. cum in cunctis*. Et alibi tunc ab omnibus custodiendi præpositi extiment, quando ipsi illis reverentiam præbent, justa est eorum auctoritas si qua in populis prohibent sibi licere non patiantur IX. *di. Imperatores*. Nisi audiant verbum illud Ambrosii dicentis in personam Prælatorum. Quid autem ego vos arguo, cum me possitis unico sermone convincere? Convincor autem, cum clericos magis nobis videam negligentes. Quomodo enim valeo corrigere filios, cum fratres emendare non possum, aut qua fiducia subcenseam laicis, cum propter consortes pudoris verecundia conticescam, VIII. *q.* I. *quid autem*. Unde alibi dicit tex. nemo recte monitoris suscipit personam, nisi qui propriis actibus errata condemnat & errorem innocentiæ conversatione demonstrat, LXXXI. *di. nemo recte*. Et alibi: Judicet ille alterius peccata qui non habet in seipso quid corrigat III. *q.* V. *Judicet*. Quare non immerito refert canon divinum verbum dicens, a Sanctis meis, id est Sacerdotibus incipite judicium *L. di. purgamur*. XXI. Quia prius monendi sunt spirituales Pa-

A tres & arctandi bona agere, ut eorum auctoritate cetera multitudo frangatur XLIIII. *di. in c. commessationes*. Unde multum virtutibus splendere debet vita Pontificis, ut gradui conferat, decorem quem ab eo non accepit. Ex officio enim suscepto non licentiam peccandi sed necessitatem benevivendi se noverint assecutos XL. *di. oportet*. Bene enim vivendo & bene docendo populum instruit quomodo vivere debeat, bene, autem docendo & male vivendo Deum instruit quomodo eum debeat condemnare XL. *di multi*. XXII. quia Prælatorum sanctitas quantum ex vitæ merito ædificat ecclesiam Christi tantum eidem nocet si destruentibus non resistat, II. *q.* VII. *Sancta*

B *quippe*. XXIII. quia nihil periculosius quam cum speculatores qui sunt Prælati vertuntur, in laqueum tortuosum ponentes in omnibus locis scandalum XXIV. *q.* III. *Transferunt*. XXIIII. quia quis locus quod causa esse poterit si venerandi Dei templa viciis expugnentur. Quem murum integritatis, aut vallum fidei venerabimus si veneranda Ecclesiæ Dei membra integritate deficiant, Quod denique cantum esse poterit aut tutum si sanctitas incorrupta corrumpatur. *c. de Epi. & Cler. L. Si quemquam*.

Secundo principaliter ad extirpationem hæresum atque schismatum quod quidem omnium bonorum operum est potissimum, & Ecclesiæ

C officio necessitatis incumbens, ut hæc demonstratur. Primum verbum Dominicæ veritatis & apud jus canonicum relatum dicentis: major est mihi consolatio super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super magna salvorum multitudine *XXIII. q. IV. hoc autem sed ex his*. Secundo quia si juxta verbum Principis summi legislatoris: Nil felicius suæ reipublicæ accedere potest quam subjectorum quo ad temporalia incrementum. *ff. de bon. dam. L. cum ratio §. si plures I. q. IV. c. ecclesia §. is ita*. In lata gente gloriæ Regis est in diminutione plebis, contristatio Principis ergo multo magis nil felicius universali Ecclesiæ accedere potest quam subjectorum quod

D animam augmentum. Quanto enim anima dignior est corpore & ceteris rebus præponenda est *XII. q. I. præcipimus. De pœn. & remis. cum infirmitas. de Sacrosan. Eccl. L. Sancimus*. Tanto dignior illa felicitas est quæ ob ecclesiasticam qualitatem animæ infixa noscitur pervenire. Tertio ex textu dicente potissimum bonum est perditionem quærere, ut de inventis gaudere possumus *XXIII. q. VII. quemadmodum*. Et alibi; sicut porriguntur in eo maxime negligentes pastores. Et alibi dicitur: errantem non revocastis, perditum non requisistis XXIII. *q.* III. *c. displicet*. Alibi vero sic. Quid ad nos attinet, & conscientiæ jure convenit hoc est semper operam dare ne

E quis culpa nostra de ecclesia pereat. XLVII. *c. quid ad nos*. Quarto si perniciosum est in tranquillitate navim deserere quanto magis in fluctibus. Qua ex re errantem gregem nobis qui præsidemus incumbit quærere in unumquemque colligere VII. *q.* I. *c. scïscitatis*. Quinto ex textu sic dicente oportet Sacerdotes quibus populus Domini commissus est magna cum instantia vigilare super dominicas oves, ne lupinis morsibus idest diaboli stimulis lanientur VIII. *di. oportet*. Hoc quidem gloriose & mirifice esset hæc S. Synodus, quæ Bohemicam

cam hæresim Deo adjutore delevit, tot innumeras enimas perditas ac errantes ad B. P. ovile reduxit. Hic extitit luculentissime demonstratum clericorum erme quæ sunt Cerdineles, ed Deum, scilicet profusæ orationes, & lachrymæ XXIII. *q.* VIII. *convenior. c. & non vim* §. *de Episcopis militantibus valuisse*. Quod etiam ptimo legis tempore constituissa attestatur Gratianus dicens: quid facit moyses ed belle vadit sed orat. dum orat vincit populum ejus, dum orare desinit vincitur & fugatur XXXVI. *di. Si quis vult* XVI. *q.* III. *porro*. Hic axtitit manifestissime verificatum canon dicens: scire debent Principes religionibus magis quam officiis & laboribus corporum vel sudore eorum rem publicam contineri XXIII. *q.* VIII. *c. tributum* §. *quamvis*. Non ergo immerito summus legis interpres hæc verbe effundit dicens: Deo euctori nostro nostrum gubernante imperium & bella feliciter peragimus & pacem decoramus & statum reipublicæ sustentamus, & ita nostros animos ad Dei omnipotentis erigimus edjutorium, ut neque ermis confidamus neque bellorum ducibus neque nostro ingenio sed omnem spem ad solam ejus reformo providentiam, unde & mundi totius elementa processerunt eorumque dispositio in orbe terrarum. *C. de ve. jur. enu.* Tertio principaliter ad unionem pacemque tenendam inter fideles populi Christiani. Ea autem nil salubrius esse potest, ut primum demonstratur ex verbo dominicæ veritetis apud jus Canonicon relatum, qui in ultimo ejus testamento discipulis suis pacem dedit ec reliquit XXIII. *q.* I. *c. nisi bella*. Qua ratione jus dicit hætedes Christi non fore qui pacem non habet ejus testimonio relictam *de re jur. in c. apostolica di.* VI. Secundo quia scriptum est: Princeps ad eam observandam mixime teneri. Unde dicit canon. Qui contra pacem Ecclesiæ sunt, si dignitatem habent, ea nudentur XXIIII. *q.* I. *qui contra pacem*. Tertio ex textu dicente, neque enim Dominum placatum habere poterit qui non studet paci inter fratres ponendæ sed zelo discordiæ XC. *di. neque enim*. Querto ex textu dicente emplectimur quippe volunterios pro subditorum pace labores & noctes quandoque transimus insomnes, ut scandale removeamus eb ipsis. In ipsorum namque prosperitete nos utique prosperamur, ut in euc. ut divi jussiones in Prin. *coll.* VIII. & in *auc. ut judi. sine quoquo suffra. in prin.* & in *prohemio*. VI. Ultimo ex tex. dicente, Principis providentiæ illud est proprium ut omni tempore subditorum comodites ec quies procuretur. *de nup. L. imperialis & in c.* I. *de prohi. feu. alie. in usi. feu.*

Demum tertio principaliter intuetur Serenissimus Rex se ex debito regiæ mejestatis estrictum fore universali ecclesiæ quæ hoc sacratissimo collegio repræsentatur omnie possibilia sibi incrementa possibiles quæ favores adicere, quod quidem demonstrator, primo *ex c. ecce Princeps* XXIII. *q.* V. sic dicente: *Ecce Principes nonnunquam in terra Ecclesiarum potestatem adepti* culmina tanent, ut *per eandem disciplinam ecclesiasticam muniant, & quod non valeant Sacerdotes efficere per sermonem doctrina hoc ipsi imperent per disciplina terrorem*. Unde cognoscere debent Principes seculi se debere esse reddituros rationem. Deo propter ecclesiam quam a Christo tenendam susceperunt. Nec mirum si hujusmodi labores eos pati necesse sit, cum magis religionibus quam officiis & laboribus corporum vel sudore scire debeant eorum rempublicam contineri dicit tex. XXIII. *q.* VIII. *c. tributum*. §. *quamvis*. Secundo ex tex. *in c. boni Principis*. IX. *di. dicentis*, boni Principis ac religiosi est Ecclesias contritas etque confusas restaurare. Tertio *ex tex.* XXIII. *q.* IV. *Sicut excellentiam*. Dum dicit magis ergo profecto excellentiæ vir, gloria apud oratores proficit si per eam contractæ Ecclesiæ possit societas restaurari. Cum enim largita munera ad nominis sui gloriam conspicit revocari, tento magis largiora tribuit, quanto magis religionem soam per ipsam Regiam dignitatem viderit ampliari. Quarto ex tex. *in c. si vero ex fidei* XXIII. *q.* IV. *sic dicente*. Per orbem enim meritorum nostrorum loquax discurrit opinio bella nos frequenter eppetere non fundendi sanguinis gratie, sed diletandæ causa reipublicæ in qua Deum coli inspicimus. Ceterum plura pro pascendis ovibus beati Petri apostolorum Principis excellentiam nostram fecisse didicimus. Quæcumque igitur illis christianissima mente confertis horum retributionem in futuris seculis reperietis. Quinto ex tex. *c. quando vult Deus* XXIII. *q.* IV. *sic dicente*. Nec miretur quisquam quod moneaotur Principes conrra dissipatores detestandos Ecclesiæ, si enim edmonerentur, quomodo & rationem redderent de impetio suo Deo. Quid enim magis ad Regas populi pertinet christianos, quod ut temporibus suis pacatam esse desinant eorum matrem ecclesiam unde spiritualiter nati sunt.

Qoerto principaliter inspexit literas sibi ductas ex hac sacratissima synodo, quibus hortatus extitit, ut ad eamdem pro eugmento universalis Ecclesiæ, ut decens erat suo nomina destineret. Hos autem hortatus, ut decens est, præceptorum loco suscepit; scriptum est superiorum rogitus ac hortatus vim præcepti obtinere, *de test. clem. I.* in *verbo Exhortamur ff. quod jussu L. I.* §. in *verbo Quemadmodum*. Parium autem vel inferiorum hortatu liberam voluntatem excitare dicuntur. *Dicit text.* IV. *c. denique* §. *& si legibus*. Volens igitur tanti boni perticipationem consequi necessiteti regiæ dignitati satisfacere, jussibus sacræ synodi parere, sciens solam esse quæ fidei meritum possidet obedientiam sine qua infidelis quis forc convincitur, etiamsi fidelis esse nosceretur VIII. *q. sciendum*. Nos enim Oratores, quavis immerito, ed hanc sacratissimam synodum, quibus jussit primum, ut ipsum devotissimum Ecclesiæ filium huic sacro concilio commissum faeeremus, prout & facimus. Memor fuit canonis dicentis. *Quid enim honorificentius potest contingere, quam quod Princeps filius dicatur Ecclesia* XXIII. *q.* VIII. *convenior*. Demum ut suæ Regiæ celsitudinis nomine huie sacratissimo Concilio salutes redderemus innumeras prout & reddimus. Hæc eutem salutetio trie significat; primo quia ostendit operum hujus sacratissimi concilii se velle fore perticipem, Qui enim ave dicit salutato, in operibus communicare intelligitur XXIV. *q.* I. *c. omnes*. Seeundo & de recte gestis & gerendis per eandem velle præstare consensum, eum & salutatio salotato præstationem consensus attribuat, ut *de sen. excom. c. vi aliquando to. tit. clemen. si summus*.

Ter-

Tertio dilectionis & amicitiæ est signum; ut enim ex eo quod quis alterum salutare denegat præsumptio inimicitiæ genetatur, ut *de offi. dele. c. cum super.* Ita ex salutatione dilectionis & amicitiæ præsumptio causatur, ut traditur LXIII. *di. cum Adrianus* in *glo.* Quarto jussit ut ejus Regiem serenitatem omnes conatus ejus Regna quæcumque, potentatusque suos offeremus obsequentissimos huic sacræ synodo voluntati prout offerimus. Arbitratus quidem ipse est oblationem hanc, etsi ad effectum productam, esse quid minimum, memor jurisdicentis: Quid enim causetut Princeps, ne meliore det, cui Deus plurima dedit haberc & multerum esse & facile dare maxime sanctissimæ Ecclesiæ, cui optima mensura est ei donatarum rerum immensitas, ut *in auc. de non alie.* §. *quinimmo igitur*. Ceterum potissimum Principi conveniens est, ni sibi sit innata liberalitas. Hoc quidem hæ juribus demonstratur: primum ex tex. dicente, henc sibi nobilitas legem imponit, & multo magis Regia dignitas, ut debete se quod sponte tribuit existimet, & nisi beneficiis suis creverit nihil se fecisse putet de dona. *c.* I. Secundo ex tex. dicente, absurdum enim est & temerarium innatam liberalitatem non ad augmentum sed ad diminutionem convertere. *De pos. agen. in rebus* L. *fi.* LI. XII. *ff. de dona.* L. *filiusfamilias & in c. grande de supplen. neg. Prel.* LI. VI. Tertio ex tex. dicente: nec enim proprium est Principis auferre concessa, sed eugere, in euc. de referenda, §. *Preterea igitur.* Quarto ex eo quod per Senecam moraliter dictum refert *glo. de simo. c. & si quæstiones*. Quod cum quidam Cynicus nomine peteret ab Antigono Rege talentum, respondit plus fore quam cinicus petere deberet. Cum vero denarium respondit minus quam Regem deceret id foret. Et sic turpissimam cavillationem invenit qua neutrum darei potissimum suis militibus veteranis, se liberalissimum debet exigere, ut docet tex. in L. I. *de vete.* LI. XII. dum dicit, magis atque megis veteranis meis debeo beatitudinem augere in nihilo vero diminuere. Quinto ut ipsi sacræ synodo assisteremus, prout & polliciremur in his omnibus quæ concernunt reformationem Ecclesiæ, hæresum atque scismatum extirpatiooem, pacem populi Christieni, vora veto non privatæ affectioni hujus aut alterius consulerent, sed rationi utilitati prospicerent. Memor fuit multiplicis literis, quarum prima: cavete, ne in comprestando vota, nullus vestrum neglecta utilitate communi suo lucro privateve effectioni prospiciet, ne si quisqusm proprie commoda eppetat, frivola extimatione fallatur, Nec enim libero arbitrio præferendem sibi sententiam communi utilitati faventem examinet mens, quam privata cupiditas ligat VIII. *q.* II. *Dilectissimi*. Perdit enim linguæ recte operandæ memoriam mensi terrenis obligata carceribus LXXXVIII. *di. Nihil illo*. Secundo, Si hominibus placere stndeo ad communem utilitatem non anhelo, Christi servus non sum. Verba sunt canonis referentis Apostolum XLII. *Quid ad nos*. Tertia dicens in præcipitium suos mergunt Auditores, quibus non quæ communi saluti prospiciant, sed quæ illos delectant erronea prædicant, Dicit tex. II. *q.* V. *Sepulti*. Quarta dicens si pro omnibus Christus mortuus est, & superest ut qui vivunt jam sibi non vivant, sed ei qui pro ipsis passus est & resurrexit in Christo. Vivant igitur non privatæ sed communi utilitati ad quam indesinenter Christus anhelat VIII. *q.* I. *in scripturis*. Ultimo literæ dicentis, nil deterius, quam cum menrem inordinatus ceptivat affectus, *de elec. ubi periculum* §. *ceterum*. LI. VI. Iojunxit etiem ut oon metu aliquo, non quavis etiam causa veritatem tacerem, quæ communi utilitati prospiceret, sententiæ memor primi canonis referentis Hieronymum dicentem. *Innocens absque sermone qui sario quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet.* XLIII. *di. pudicus*. Secundi dicentis, sicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiscretnm silentium eos qui exaudiri poterant delinquit XLIII. *di. sic error.* Tertii dicenris: si quis metu cujuslibet potestatis veritatem occultet, iram Dei in se provocat, quia magis hominem timet quam Deum. Unde & qui mendacium dicit, & qui veritatem occultat, uterque reus est. Alter enim prodesse non vult, elter vero nocere desiderat XI. *q.* III. *quisquis de erim. fals. c.* I. Quarto auctoritate Inno. dicentis quemlibet de universitate tenere contradicere his quæ mele eguntur in ea, sive per ea lædatur universitas sive alius quicumque, quoniam si non contradixit, eum tacite consentire videatur vel contradicere teneatur, involvetur peccato pœna pariter cum consentientibus. Ite dicit singulariter *in c. de his quæ fi. a ma. per ca.* Cujus seotentia ex his tex. confirmetur. Primo *ex c. error* LXXXIII. *di.* Dicente: Error cui non resistitur approbatur, veritas cum non defensatur opprimitur, negligere quippe cum possis perturbare perversos, non est eliud, qnam favere. Ad idem II. *q.* V. *negligentia* XXIII. *q.* VIII. *c. praterea*. Secundo ex *c. consentire* LXXXIII. *di.* dicente: Consentire videtur erranti, qui ad resecandum quæ corripi debent non occurrit de homi. *c. Sicut de sen. exco. c. dilecto.* LI. *di.* Quid eutem prodest suo errore non pollui, si consensus præstetur erranti LXXXIII. *di. quid prodest*. Quioto, dicentis: utilius permitti scandalum nesci, quam veritatem derelinqui. *de regul. juris c. qui scandalizaverit*. Potius enim quælibet mala tolleranda sunt, quem quod malo præstetur assensus XXXII. *q.* V. *ita ne. quod me. ceusa. c. focrif.* Unde alibi dicit canon referens Gregorium: sanctius fore pro veritete supplicium pati quam pro adulatione beneficium consequi XI. *q.* III. *c. nemo*. Ultimo literæ dicentis, nil esse quod magis Prælato ex omnibus officiat, quem taciturnitas in bono XL. *di. Si Papa*. Ex quo glo. XXVI. *di. Si tercimintis*, concludit, taciturnitatem in Prælato mortale peccatum fore. Quinimmo ut nec aliorum defraudemus erroneas sententias, aut illis quomodolibet præstaremus asensum, sed prudentioribus credemus. Memor fui multiplicis literæ quarum prima: qui eliorum defendit errores, is est errantibus demnebilior, quia non solum ipse errat, sed etiam aliis offendicula erroris, præparat & confirmat. XXIIII. *q.* III. *qui aliorum* Ad idem XI. *q.* III. *qui consentit*. Secundo sic qui alios cum potest eb errore non revocat scipsum errare demonstret, de hæret c. II. Tertio canonis sic dicentis. Quid iniquius est quam impia sapere, & prudentioribus, doctoribusque non credere XXIIII. *q.* IV. *Quid autem*.

Quin-

Quinto injunxit nos expositnros, quod si aliqualiter moram traxerit in suorum oratorum demonstratione ad hunc locum sacratissimum, nihilominus tamen ejus regia voluntas & si absens semper ea fuit, ut huic sacrosanctæ synodo in favoribus, atque incrementis pro sua possibilitate assisteret, valde admittetur, si placat sacrosancta synodus omnipotentem Deum qui voluntatem remunerat & non opus *de pe. d. 1. §. item sicut auctoritas & exemplum*. Similiter & qui Abrahæ effectum quæsivit non factum exigit dicit *tex.* XXII. *q.* II. *si qualibet in fi.* Orator etiam quamvis ex hoc necessarium Regia majestas non arbitretur ipsam sacrosanctam synodum ad prosecutionem horum laudabilium sanctorumque operum, bene scit eam quadruplicis sententiæ memorem, quarum prima illa est: indecens probatur oratio potius solvere militiæ premium quam cedat victori adversitas præliorum VII. *q.* I. *Auferatur, de Renunc. c.* I. *in fi.* LI. VI. *c. de his qui non impletis stipendiis* L. II. LI. X. Secundo nil creditur actum suiscum aliquid agendum superest. *c. de his, qui ut indig.* L. penul in fi. Tertio dicente quod frustra velociter currit qui priusquam ad metas perveniat deficit *de pan. di.* III. *incassum*. Ultimo dicente quod magis ille delinquit qui interruptam causam dimittit quam qui nunquam ad causam venit *ut in auten. de litigiosis*. §. *neminem*.

Postremo quia justi ministri gloriam suam non quærunt, sed ducis, ex quo enim ministri sunt pro ducibus tantum nolunt, dicit tex. formalis *de conse. di.* IV. aliud enim igitur nos in hoc loco ministri serenissimi Regis non vestræ voluntati consulemus sed gloriæ voluntatique nostri Principis luculenter superius demonstratæ sententiæ facio imperitissimis verbis meis propter tria: Primum, ne in erroneam rusticorum opinionem incidam qui nimiam garrulitatem auctoritatem putant, dicit tex. XLVI. *di.* §. *sequitur*. Est enim animi vitium nimia maxime secreta vulgare, & quod sit vel loquacitate incauta dum sine judicio volat emissum semel irrevocabile verbum, vel adulatione ut eis placeas, cui secreta revelas vel jactatione scientiæ, ut pluta scire videaris ut Ambrosium hoc dicentem formaliter refert Gratianus XLIII. *di.* §. *Pariter quoque*. Secundo ut adulationis vitium effugiam in quod quidem me incurrere indicaret si hujus sacri Concilii laudatissima gesta dignis præconiis extollerem, duplicis sententiæ contra adulatores memor, primo tex. dicentis clericum adulationibus vacantem ab officio dignitateque deponendum fore XLV. *di. clericus*. Secundo tex. dicentis, ut etiam veritate placendi adulandive causa hominibus enunciandum esse XXII. *q.* II. *primum genus*. Videtur enim in vanitate sensus & in oscuritate mentis egredi qui quærit Principibus adulari, ut Hieronymum dicentem refert Gratianus XXVII. *di. nonne nobis*, Tertio tex. dicentis interminora peccata computari si majori personæ aut ex voluntate aut ex necessitate adulari quis voluerit. XXIV. *di. Ergo credimus*. Profecto scio ipsam sacrosanctam synodum ob ea laudabilia quæ egit, atque actura est non quærere ab hominibus venerari aut gloria assequi, memor tex. dicentis: Vide quantum bonum est charitas, si ita martyrium patia-

A mur, ut nostras velimus ab hominibus venerari reliquias; & si opininnem vulgi sectantes intrepidi sanguinem fundamus, & substantiam nostram usque ad mendicitatem proximo dederimus, huic operi non tam pretium quam pœna debetur, & perfidi magis tormenta sunt quam corona victoriæ I. *q.* I. *vide*. Tertio ut ego detractrices linguas effugiam si quæ in me converti possent dicentes: Plura hic effundit, ut plura scire videatur, tanquam mundanæ gloriæ cupidus, multiplicis sententiæ contra eas memor, quarum prima est: quid enim aliud detractores faciunt, nisi quod in pulverem sufflant, & in oculos suos illa concitant, ut unde plus detractionis profluant, inde mi-

B nus veritatis videant XI. *q.* III. *inter verba*. Secundo, hæc non cura nobis est, quod os loquentium iniqua loquatur, dum tamen non recedens a tramite veritatis; & illius auctoritate confisi, qui cum audivisset a discipulis: *Domine, nonne scis, quia Pharisæi audito hoc scandalizati sunt*, respondit: *Sinite eos abire quia cæci sunt ipsi & eorum duces*. Quippe longe deterius est laudari a turpibus quam laudari ob turpia. *De voto. c. magna*. Tertia dicentis; Innocentiæ geris adversus omnem calumniam ac detractionum maximam securitatem certe sperare debuisti. c. *de his quibus ut indignis* L. Sororem. Quarta Augustini dicentis: senti de Augustino quid velis, o

C detractur? ubi me in oculis Domini conscientia non accuset. Refert hoc gratianus XI. q. III.

Permittit tamen plerumque omnipotens Deus malos in objurgationem detractionemque bonorum prorumpere, ut si qua elatio laudantium ex ore inlaudati corde nascatur, vituperantium ore suffocetur, dicit tex. *pulcer.* VI. q. I. c. Sunt plurimi. Plane nec iniquis si quis sunt his meis verbis displicuisse curavero, nec eorum ore laudari cupio, memor c. I. dicentis: nihil illo viro esse miserius qui iniquorum laudibus gloriatur, quibus si placere voluerit atque ab his amorem elegerit, erit sibi apud bonos homines in summam per-

D niciem. LXXXIII. *di. nihil illo*. Secundo illius Poetici dicentis: quid eutem, si me livor sectetur ubique, si semper virtus invidiosa fuit. Curandum est semper placeat doctisque bonisque. Summa quidem laus est displicuisse malis,

Oratio Domini Ludovici de Roma habita in Concilio Basiliensi, explicit feliciter.

Ejusdem Pontani Serma alter ad Patres Conc. Basileensis habitus.

Vox estis Lux mundi.

E PRo hujus thematis declaratione duplicem lucem comperio principaliter, primum quidem lucem Ecclesiæ universalis, facundissimo Cypriano sic attestante Spiritus vero Sanctus non de mensura datur sed super credentes totus infunditur; nam si dies omnibus æqualiter nascitur, & si sol super omnes par & æquali luce diffunditur; quanto magis Christus sol & dies verus in Ecclesia sua lumen pari æqualitate largitur? *De conse. di.* IV. *c. nequicquam*. Secundo vero alibi sic dicit; quomodo multi radii solis sunt, sed robur unum

unum tenaci radice fundatum, & quomodo de fonte unius, rivi quamplurimi defluunt, & numerositas, licet difuse videatur, exundantis copia largitate, unitas, tamen servatur in origine; sic & Ecclesia Dei luce perfusa per totum orbem radios snos porrigit; unum tamen est quod ubique diffunditur XXIV. *q.* I. *in c. Loquitur*. Nec immeritu lux universali Ecclesiæ ascribi potest, ipsa enim in se Romenam habet Ecclesiam, quæ quidem speciali luce comparatur, Stephano papa hoc attestente XIX. *di. Enimvero*, dum dicit in speculum & exemplum Romenum Pontificem, qui luci cælesti comparatur, Nicolao papa ita inquiente, XXI. *di.* Imantum dum dicit Dyoscorum Alexandrieum entistitem idcirco inter cetera potissimum sine nlla restitutione demnetum, quia lingua ejus transeunte super terram ausus est ponere eos, in Leonem magnæ Romæ papam, excommunicationis sententtam dictavit. Eadem In se continet S. R. E. reverendissimos Cardinales, quibus etiam lucem possumus ettribuire; ipsi etenim vices tenent Apostolorum, ut proxime demonstrabitur, quibus Jesus Christus Dominus noster dixit: *vos estis sel terra, & lumen mundi*, ut refert Gratianus ex Hieronymo XXIV. *q.* I. *in c. quoniam vetus*. Quibus etiem dixit: *sint lucernæ ardentes in manibus vestris*, *de pœni. di.* I. *qui Sanctus*; de quibus etiam dicit Paulus: Apostoli sunt iux in Domino, *de pœni. di.* IV. *hanc societatem*. Cardinales autem vices Apostolorum tenere menifestissime demonstratur. Ipsi enim Apostoli tripliciter possunt considerari: primo ut Christo principaliter astiterunt ante ejus escensionem; quo quidem in stetu omnes pares fuerunt, nee petrus eis præerat, sed omnes eraut simpliees sacerdotes, *tex. est di.* I. *econtra & §. quem pœnitet.* dum dicit Petrum, Joannem & ceteros apostolos vivente Domino Sacerdotes, fuerunt enim ordinati e Christo, dum eis dixit: *hoc facite in meam commemorationem*; vel cum dictum eis fuit. *Ite, baptizate* &c. ut not. Glo. *ord. sup.* ℣. *pari* XXI. *di. in novo licet*. Paulus & Barnabas ex Spiritus Sancti præcepto ad Gentes missi ad evangelium prædicandum in Sacetdotes & Episcopos ab Apostolis aliis fuerunt ordinati LXXV. *di. in can. quod dicit*: Christus enim vivens inter homines solus præmissam in Ecclesia habuit potestatem, dicit *tex.* XXIIII. *q.* I. *legatur*. Idem inter nos vivens prior Sacerdotum fuit. XXIII. *q.* VIII. *cum a Judæis*. Ipse vivens verue est solus pastor ovium & Pontifex essistebat. LVI. *di. Dominus noster*. XV. *di. Romana Ecclesia*. Notandum tamen quod cum esset suarum ovium pastor, quas verbo & exemplo pascebat, tamen qnentum ed officiorum distributionem iis qui hodie in Ecclesia præsunt cura imminebat. Unde quidam Prælati, quidam substituti nuncupaotur, qui in populo illo pastorale officium gerebant; mistica enim & visibili unctione nec in regem nec in sacerdotem unctus eret, quæ solæ duæ personæ in populo illo prælaturæ nomen sibi vendicabant dicit tex. formalis. II. *q.* VII. *testes §. Jus ita*. Secundo ut astiterunt Petro tamquem primo pastori ante apostolorum divisionem & separationem ab ipso. In quo quidem statu Petrus præerat. In novo enim testamento post Christum Dominum e Petro sacerdotalis cœpit ordo, ipsiusque principio In Christi Ecclesia pontificatus est traditus XXI. *di. in novo*: per illa vetba: *pasce oves meas*. *De elec. significasti*. *De ma. & obe solit.* VIII. *q.* I. *In scripturis*. L. *di c. considerandum* in *glo. & in c. fidelium*. Ceterum & ipsi Apostoli ipsum eorum principem esse voluerunt, ut & reliquis omnibus præesset, & Cephas, idest caput & principium teneret apostolatus, eandemque formam suis successoribus & reliquis Episcopis tenendam tradiderunt, ut *d. c. in novo* XXII. *di. sacrosancta* III. *q.* VI. *dudum*. In hoc quidem duplici statu Cardinales epostolos repræsentant, in hoc quod essistunt Papæ, qui est Christi vicerius & Petri successor. Tertio, ut ex præcepto Christi postea e Petro separati per mundum se, prædicantes, diviserunt. In quo quidem statu apostolotum vices gerunt Episcopi, ut dicto c. in *novo* XII. *q.* I. *c. videntes* LXXVII. *di. quorum vices de conse. di.* V. *manus*. Et hoc notavit Paulus epostolus dicens: *alios dedit apostolos, alios pastores, alios doctores, alios prophetas* &c. cujus verba refert *tex. de hæret. c. cum ex injuncto, & c. si tibi in uno*. Distinguit enim statum Episcopalem, cui incumbit cura animarum particularitate, e statu apostoliço, ad quem spectat regimen & ordinatio totius Ecciesiæ regulariter. (*a*) Foeruot enim omnes epostoli Episcopi, quod patet ex tex. *c. loquitur*. XXVII. *q.* I. *& dicto c. in novo dicente*: hoc erat utique ceteri apostoli quod Petrus fuit, pari consortio præditi honoris & potestaıs, sic etgo Petrus Episcopus fuit ut dicto *c. in novo*. Igitur & apostoli ipsi quia pari honore & potestate præditi Episcopi enim Græce latine superintendentes dicuntur, dicit *tex.* XXI. *di cleros.* VIII *q.* I. *qui Episcopatum*. Jure ergo vocabantur Episcopi qnia nna cum Petro universali Ecclesiæ superintendebaut. Recte etiem appellabuntur sacerdotes, quia universali Ecclesiæ miuistrabant sacramente, nec olim alius erat Episcopus quam & presbyter; quinimmo & ipsi presbyteri Episcopi appellabantur; unde Paulus in epistola dicit: omnibus sanctis qui sunt Philippis cum episcopis idest presbyteris &c. refert Gratianue XCIII. di. *legimus*. Postquam autem unusquisque ad se trahere conabatur ecclesiam; quia Christi sic scissuram patiebatur in toto orbe, decretum est, ut scismatum semina tollerent, ut nnus ceteris præponeretnr quem Episcopum nominarent in excellentiori gradn collocatum; Noscant ergo Episcopi se magis consuetudine quam Domioicæ veritatis ceteris presbyteris esse majores, dicit tex. *notabil.* XCV. *di. olim*. Nce quisquam mirari debet ipsos apostolos seeundum tres stetus consideratos, secundum quorum quemlibet per varios modernæ Ecclesiæ or-

(*a*) Felinus Sandeus ad quem Codex iste pertinebat, ad hæc omnia sua manu adnotationem sequentem adscripsit; *Confusissima & inepta Jurium cumulatio* ad ostendendum dignitatem ecclesiasticæ pacis, & dignitatis ecclesiæ, concilii & Cardinalium.

ordines reputari intelliguntur. Eum & videamus clarissimum Gregorium dicentem secundum eum statum in quo apostoli propriorum renunciationem fecerunt monachos propriis renunciantes apostolorum vices tenere dicit tex. *Singularis* XVI. *q.* I. *ex auctoritate*. Item quia videmus & ipsos simplices sacerdotes, prout in eis decreta parochia potestatem ligandi habent atque solvendi, vices tenere apostolorum, quibus Dominus hanc tribuit potestatem; propter quod Cyprianus papa apostolos idest presbyteros exponit hic, est expressum. XCIII. *di. in can. Dominus noster*. Tenent enim Sacerdotes vices apostolorum quoad Sacramentorum dispensationem, dicit tex. XIII. *q.* III. *adsit* qua etiam ratione ipsi simplices sacerdotes dicantur vicarii Christi, qui solus primariam ligandi atque solvendi potestatem accepit tex. *no. de pæni. di.* III. §. *inter hæc vetus* L. II. §. *iis auctoritatibus*, prout tamen ipsi potestatem regulariter non habent chrismate frontem perungere & paraclitum dare Spiritum quod pro solis Episcopis deberi, lectio Actuum apostolorum demonstrat XXI. *di. Cleros de fac. unc. c.* I. *cum similibus*. Repræsentant vices LXXII. Discipulorum, quos apostoli elegerunt, videntes messem fore multam, operarios paucos. XXI. *di. in novo*; & per eosdem elegit ipsos Dominus. XXI. *di. decretis*. Item videmus concilium congregatum apostolorum omnino vicem tenere dicit tex. II. q. III. Si quis præsbyter. Ubi Concilium Tribunen. loquens dicit: cum Dominus dicat discipulis suis quas vices non Indigni in sancta gerimus Ecclesia. Ex iis autem luculentissime demonstratur non recte dixisse Archidi. *in c. ubi periculum? de elec.* LI. VI. referentem ex chronica Martini, qua Cardinales initium habuisse tempore Pontiani papæ & Marcelli qui fuit anno CCCIII. in urbe Romana constitutos propter baptisma & sepulturas mortuorum; nec etiam recte dixisse Oldra. Consiliis suis, *conf.* LXII. tenentem, quod cum Constantinus donationem Silvestro fecit, non erant Cardinales, quia nulla de eis mentio fit, sed tantum de Romanæ Ecclesiæ clericis; ut demonstratur ex tex. XCV. *di. Constantinus*. Sed postea cum fecit generalem synodum Silvester jam fuisse Cardinales, ut demonstrat tex. ejusdem II. *q.* IV. *Præsul.* XCIII. *di. a Subdiacono*. Si enim intellexerint de Cardinalibus, idest Romanæ Ecclesiæ Consiliariis & papæ coadjutoribus in execntione Pontificalis officii, illi semper fuerunt, licet non sub Cardinalium nomine, sed sub alio vocabulo duplici; primum enim temporo Veteris Testamenti vocabantur sacerdotes Levitici; hoc quidem monstratur in Deutrono; cum dicitur; *si difficile & ambiguum apud te judicium esse prospexeris, recurre ad sacerdotes Levitici generis, & ad te judicem qui fuerit illo tempore; ipsi enim judicabunt tibi veritatem judicii*. Sunt autem, dicit Papa, Sacerdotes Levitici generis, qui nobis jure Levitico in executione sacerdotalis officii coadjutores existunt; qui vero super eo sacerdos sive judex exsistit, ille est, cui Dominus inquit in Petro: *quodcumque ligaveris &c.* Hic est textus singularis, qui si sint le. *per venerabilem* §. *rationibus*. In novo autem Testamento priusquam Cardinalium nomine baptizati extitissent, comperio, eos primum vocatos simpliciter consiliarios; ita eos in persona Theoderici viri eloquentissimi, quem ejus consiliarium dicit Beatissimus Gregorius idem appellat *in c. Ecclesiasticis*, XII. *q.* II. ita etiam eosdem nuncupat Pelagius papa *in c. in Parochia* XVI. *q.* I. Ita etiam eosdem appellatos comperio in Concilio Meldensi cujus canon refertur I. *q.* VII. *convenientibus*. Ipsi autem Papæ consiliarii hodie vocantur S. R. E. Cardinales, qui sibi in executione sacerdotalis officii coadjutores consistunt ut demonstratur de elect. *fundamenta* in 6. dum dicit: *Decet namque ipsi Ro. Pontifici per fratres suos S. R. Eccl. Cardinales qui sibi in executione sacerdotalis officii* libera provenite consilia. Igitur autem novissime Cardinales nuncupati, quia dignitas ipsa Cardinalatus solum in R. E. reperitur, quæ est caput & cardo aliarum, XXI. *q.* I. §. I. *c. de sum. tri.* L. *inter claros* XXII. *di. sacrosancta*. Unde eleganter dicit Archidi. XXII. *q. omnes*, quod quamvis de dignitatibus per Romanam Ecclesiam institutis possit Episcopus eum suo cappellano in sua Ecclesia constituere dignitatem, *de consue. cum olim de constit. cum accessissent*, Cardinalatum tamen non potest instituere sine auctoritate Romanæ sedis, cum non sit per Rom. Eccl. ordinatum, Cardinalatus dignitatem in aliis Ecclesiis fore quam in eadem; sicut enim ostium per cardines regitur, sic Ecclesia per istos; hæc notat. Glo. *de offici Archipresbyteri c.* II. & Archidi. In dicto *c. Sacrosancta*, Olim autem in quacumque Ecclesia principales Sacerdotes seu Episcopos Cardinales dicebant, idest principales, hoc demonstratur, XXI. *q.* I. *relatio* VII. *q.* I. *pastoralis* LXXI. *di. Fraternitatem*. in fine XXIIII. *di. Presbyteri*. Non ergo dedignentur alii universalis Ecclesiæ celeberrimi gradus Ecclesiastici Romanæ Ecclesiæ Cardinales fore Prælatos, hanc etiam prælationem prius existere inferiora demonstrant. Primum quia quorum est prior institutio seu ordinatio, prior debet esse prælatio. XVIII. *di verum. & c. placuit XCIII. di. Dominus noster de ma. & obe. c. I.* Sed Cardinalium prior fuit institutio, ut superiora demonstrant; igitur &c. Secundo, quia quanto quis dignioribus præest atque curæ oneris majoris, tanto ipse quoque dignior est primum, dicit tex. *in aut. de defen. civi.* §. *nos igitur de pæni. di. I. principium* not. Glo. *concordan. de rescrip. statutum* LI. VI. super ℣. *Canonicis*. Secundum dicit tex. *notabiliter IX. q. III. per singulas*, dum dicit igitur, placuit metropolitanum Episcopos præcedere quamvis ipse cum eis ejusdem sit ordinis, quia curam sollicitudinemque totius provinciæ suscipit, ubi Episcopus solum civitatis unius. Sed Romanæ Ecclesiæ Cardinales præsunt curæ universalis. Ecclesiæ dicit text. *de postula. præla. c. bona*. Episcopi vero ceterique eminentiores ejusdem ordinis Christi Vicarii eo in loco particulari, cujus onerosæ curæ præsunt dicit XXXIII. *q. V. mulier II. q. VII. accusat. XXV. di. in novo de pæni. de. si quis suadente*, *VII. q. I.* sicut vir, cum & ipse Christus verus extitit Pontifex *LXVI. di. Dominus. XV. di sancta*; & quia Petrus vices Christi tenet in terris, dicuntur & ipsi Petri Vicarii. Unde Petri Vicarius Episcopus loquens sic dicit: Ipsa namque Romana Ecclesia quæ prima est, ita reliquis vices suas credidit largiendas, ut in partem vocentur sollicitudinis non in plenitudi-

dinem potestatis *II. q. VI. decreto. & c. qui se scit II. q. VII. c. in sancta. III. q. VI. multum stupeo de ove. & usu pal. c. ad honorem*. Tertio quia Episcopis Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus concessum est culmen illud singularis potentiæ atque præeccellentiæ habere, quo amplissimus senatus patritiique adornabantur, dicit text. XCVI. *di. Constantinus*. Sed patriciatus dignitate nulla major post imperium reperitur c. de consu. L. nemini LI. XII. Ergo pariter inter dignitates Ecclesiasticas nulla major Cardinalatu debet comparari. Unde non immerito dicunt Hosti & Jo. an. *in. c. dilectus l. 1. de pressen.* nullam dignitatem Ecclesiasticam post Papatum majorem Cardinalatu existere. Ipsi enim Cardinales una cum Papa judicant totum orbem, ut dicto §. *orationibus*. Ipsi quoque Romanæ Ecclesiæ consultores dicuntur, pars corporis Papæ *c. ad* L. *ful. ma.* L. *quisquis* VI. *q.* I. *Si quis cum militibus* not. Glos. *de offi. lega. c. excommunicatis*. Unde eum ad provincias regendas mittuntur, dicuntur Legati de latere, & ultra tex. novos apparet ex can. Gregorii ita eos nominantis, II. *q.* VI. *Decreto*. Ita etiam appellantur in concilio Sardicensi, ut demonstrat canon ejus quem refert Gratianus II. *q.* VI. *Si Episcopus accusatus*; qua ratione determinat singulariter Hosti. Jo. *an. in c. antiqua de privile.* Presbyteros & Diaconos Cardinales non astringi Papæ præstare juramentum obedientiæ, quia licet Papa tanquam Vicarius Christi sit caput universalis Ecclesiæ XXIV. q. I. *Rogamus*, & singuli fideles ejus membra generalia, est tamen speciale caput cardinalium, & ipsi ejus specialia membra, ut patet quia dicuntur Romanæ Ecclesiæ filii spirituales LXXIX. di. *Si quis ex Episcopis*. Dicuntur ipsius R. E. præmium XXIII. di. *In nomine Domini*. Quod corpus adeo est unitum, quod ab ipsis spiritualibus membris Papa fidelitatem non exigit sicut nec a seipso, ut sit inter dantem & recipientem differentia. Di. insti. e. fi. Ipsi Cardinales Papa eligunt, ut nota sunt jura in c. ubi *periculum de elec. in VI.* Si ergo qui Imperatorem eligunt propter eligendi tantum Principem habitam potestatem præcipua potestate pollere dicuntur, dicit textus *de electione, venerabilem*; quanto potius li singulari dignitate splendere censentur; quibus est facultas Romanum Pontificem eligendi? Ex ipsorum Cardinalium gremio Papa eligitur, *LXXIX. di. oportebit & c. nullus*. Et ut demerentium Cardinalium fiat depositio concilium congregat, tamquam pro re ardua *de cle. non residen. c. ex gestis*. Licet hoc de necessitate non sit, do schisma *c. unico. LI. VI.* sine eorum consilio ardua gesta per Papam cassari sunt solita, ut not. Jo. Mo. & Jo. An. de hære. Super eo li. VI. & Archi. referens, hanc opinionem fuisse Laurentii. XXV. q. V. *sunt quidam*, & quia ipsi in Ecclesia vicem Senatus obtineant *XVI. q. I. Ecclesia habet Senatum*, quem quidem canonem de Cardinalibus loqui interpretatur. Inno. *de re judi. cum in te*. Igitur eleganter dixit Archidi. *XXII. di. sacrosancta*, quod erubescere non debet Papa, se inter Cardinales connumerare, eum & Imperator in senatorum numero se connumerat, dicit tex. *notabilis. c. de digni. l. jus senatorum li. XII.* Utuntur ipsi superpelliciis veste candida ad vitæ munditiem denotandam; candor quippe mundiciem denotat; item vitæ innocentiæ & puritatem dicit tex. *de conse. di IV.* In pilcis coloris rutilantis purpurei sanguinis ad denotandum eos arctari vitam exponere pro Christiani sanguinia augendi posteritate; hoc enim denotat purpureus sanguineusque color, ut Isidorum refert Gratianus XXX. *q. V. femina*. Ex iis ergo liquide manifestatur verum dixisse tex. Augustinum referentem *II. q. VI. quamquam*, ita inquientem: Quamquam secundum vocabula, quæ usus obtinuit, Episcopatus sit major Præsbytero Augustinus tamen Episcopus Hieronymo præsbytero Cardinali minor est &c. Quamvis enim ordine major fuerit Augustinus, quia Episcopatus ordo singulis aliis major est, XXXII. *di. omnium* propter quod Papa se appellat Episcopum, ut traditur in *prohe. VI. libri*, tamen Hieronymus Augustino fuit major ratione dignioris administrationis, cum Romanæ & universalis Ecclesiæ præesset administrationi. Hæc autem simul compatiuntur alium alio majorem esse ordine, alium vero majorem administratione & dignitate. Hoc quidem patet in Petro, qui licet ceteris apostolis par fuerit ordine, tamen iisdem major fuit administratione & dignitate. *II. q. VI. puto*. Patet etiam in Archipresbytero & Archidiacono, licet enim Archipresbyter major ordine sit quia Presbyter, Archidiaconus minor quia Diaconus *de eta. & quali. c. 1.* tamen ratione majoris administrationis, quam habet Archidiaconus, Archipræsbyter sciat se isti subesse *de offic. Archipres. c. I. XXV. di. perlectis*. Idem demonstratur in Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo; quamvis enim omnino sit idem ordo, dicit *XXI. di. Cleros*. Tamen ratione majorisque administrationis Archiepiscopus Patriarchæ, Episcopis Archiepiscopi præferantur, ut dicto *c. cleros*, & dicto. *c. per singulas*. Hoc quidem, scilicet respectu ordinis ratione. Ipsi enim summi dicuntur sacerdotes, *de consec. di. V. de iis*; atque etiam secundum locum in Ecclesia tenere. *XL. di. ante omnia*. Quarto, quia ex majori decore ornatuum majoritas apparet dignitatum, dicit text. *Notab. de privil. c. ut apostolica LI. VI.* Sed majori quotidiano ornatu Episcopi utuntur Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ut docet experientia. Igitur superest ergo ut utamur verbis legis *bene a Zenone c. de quadri. prascri.* quibus alludit c. *I. de offi. le. li. VI.* sic dicentibus: *non immerito statuimus ut qui die nocteque quotidianis curis pro toto terrarum orbe laborant, dignam habeant sua prærogativa fortunam*. Unde nec immerito refert. Jo. Mo. *c. unico de ma. & obe. in li. VI.* & alii sequuntur *de ma. & obe. c. isque de cap. mo. dilectus*, Papam respondisse, Cardinales in eorum titularius Ecclesiis jus obtinere Episcopale. Plura de Cardinalibus notant Hosti. & Jo. An. *de Jude. c. ad liberandam*. Plura ipse Hosti. *De pæni. & remis. c. cum ex eo*, plura Glosator de Scisma *c. unico li. VI.* multa traduntur *de elec. c. Ecclesia*, & dicto *c. fundamenta*, & dicto *c. ubi periculum*. Ea autem in præsenti non intersero causa brevitatis.

Eadem in se continet Patriarchas qui quidem quatuor existentes Evangelistarum quatuor (sic) Judæi Ecclesiæ vices tenent, dicit tex. *indecisa de elec. c. scriptum* Ipsi autem E-van-

vangelistæ dicuntur mundi cardines, quia per Evangelia quatuor incessabili tuba didicimus, quod & per orbem terrarum illum instruentes prædicamus, & agimus, dicit tex. formalis. LXXVI. *di. hujus*. Dicuntur & ipsi lux fore Damaso papa dicente, qui vero modo sub gratia spiritus sancti sunt toto mundo Evangelio coruscante lucidiores esse videntur. *X. q. I. hanc consuetudinem*. Complectitur eadem Archiepiscopus, ceterosque sacerdotes, quos sal terræ & lumen mundi dicebat beatus Petrus, dicit tex. XCIII. *di. sacerdotes*, ejusdem universalis Ecclesiæ caput est, prout post dicit tex. referens apostolum, de sacra unc. *c. 1. li. VI. I. q. I. ut evidenter*, ipse autem est lux vera, ut patet XXXIIII. *q.* I. *non satis* XLIX. *hinc etenim, de pæn, di. 1. resuscitatus; de hære. c. ex injuncto demonstratum notabiliter* XXI. *di. cleros*. Dum formaliter dicitur quando legendum est Evangelium accenduntur luminaria non ad effugandas tenebras, cum sol in eodem tempore rutilet, sed ad signum lætitiæ monstrandum, & ut soli similitudine luminis corporalis illa lux demonstratur, de qua in Evangelio legitur: *Erat autem lux vera* &c. Luceat ergo universalis Ecclesia primum pace ut pax fidelium labiis prædicara cum animi voluntate concordet, dicit tex. XCIII. *di. Diacon*. Qui pacem enim quam singulis prædicamus, summo nisi studio servare debemus invicem & in omnes dicit tex. III. *q.* VI. *hæc quippe in fi*. Hoc est quod nos movet Dominus noster Jesos Christus dum ultimo ejus testamento nobis pacem dedit atque reliquit, dicens: *pacem meam do vobis pacem meam relinquo vobis*, cujus verba habentur XXIII. *q.* I. *nisi bella*. Hoc est quod idem dixit Apostolis inquiens: *sal & pacem habete in vobis*, XLIII. *di. sit rector* hoc est quod nos docet Apostolus, cujus verba declarantor XI. *q.* III. *inter verba*, dicens: *si fieri potest quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habente;* dicturus cum omnibus pacem habeamus, hoc difficile esse prospiciens, præmisit, si fieri potest, subjungit id fieri posse cum dicit, *quod ex vobis est &c.* Hæc est pax illa quæ per Angelum Christo sole nostro nascente, extitit decantata, dicentem: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, de consecr. V. c. de hymnis*. Pace concordia gaudet Altissimus & per eam mirum in modum gloriatur dicit tex. notabilis IX. *q.* III. *Archiepiscopus*. Beatos in Evangelio dixit Dominus esse pacificos, quoniam filii Dei vocabantur. O quam dulcis est pax pro temporali salute mortalium hominum; unde pacem habere debet esse continuæ voluntatis, bellum nunquam nisi necessitatis; non enim pax quæritur ut bellum exerceatur, sed bellum deritur, ut pax acquiratur. Hoc enim formaliter dicit tex. notabilis Augustinum referens, XXIII. *q.* I. *noli*. Estote memores verborum Cypriani dicentis; neque enim pacatum Deum habere poterit, qui cum fratre pacem non habet, sed zeli discordiam. XC. *di. neque ad Caim* nomine in non pacificos commmeratur. Sic Liberius papa: *qui contra pacem ecclesiæ sunt, si dignitatem aut cingulum militarem habeant, nudentur eis; si autem privati, siquidem nobiles, suarum substantiarum proscriptionem patiantur; si ignobiles non solum in corpore verberentur, sed exilio perpetuo castigentur*. XXIV. *q.* I. *qui contra pacem*. Ponite pacem inter homines & virtutes, gladium inter homines & vitia, ut imitatores sitis verbi veritatis divinæ dicentis: *non veni pacem mittere in terra, sed gladium*; quod ita declaratum refert Gratiauus XXIII. *q.* II. *interfectores*. Memores estote illius Salhustii dicentis: *pace & concordia parvæ recrescunt, discordia vero maxima dilabuntur*, quod refert de re judi. *c. Apostolica* LI. VI. Luceat etiam ipsa Ecclesia unitate; tota enim ecclesia per generale concilium repræsentata unum corpus est in Christo, unde dicit tex. *cum enim omnes unum sumus in Christo nihil contrarium diversitas personarum format, ubi efficaciam prosperitatis charitas atque unitas fidei repræsentant*. VII. *q.* I. *& alibi*. Augustinus pulchre sic: *unum estote, diligentes unam fidem, tenentes unam spem & individuam charitatem*; ista etiam verba referuntur *de conse. di. II. quia passus*; justum etenim censetur & dignum, ut quorum unum est corpus, unus ad bene operandum debet esse animus, dicit tex. notabilis XXI. *q.* VI. *de noptis*. Audite quantum in unitate & pace gaudeat, quam affluentes promissiones faciat illam diligeutibus per os Prophetæ pulcherrime loquens sic; *Dies planctus & jejuniorum quos hactenus habuistis*; sciatis etiam, ego cogitavi ut benefaciam Jerusalem idest Ecclesiæ lætitiam & gaudium volo esse convertendos; ita dumtaxat si unitatem diligatis & pacem; ita formaliter refertur LXXVI. *di. jejunium*. Nonne Dominus noster Jesus Christus pro Ecclesiæ unitate conservanda rogavit, dicens: *non rogo pro iis tantum, sed etiam pro iis qui per verbum eorum te sunt credituri in me, ut unum sint &c.* Referuntur formaliter hæc verba XXXV. *q. ult. fraternitatis*. Nonne per os Prophetæ inquit: *quam bonum est, & quam jucundum est habitare fratres in unum?* Illi vero non habitant in unum, qui fratrum se solatio sobtrahunt. Aut, quod deterius est, fratribus insidias seu laqueos ponunt. Referuntur hæc verba. I. *q.* I. *nulli dubium*. XI, *q.* I. *dilectissimis*. Attendite quæso, Fratres, quare dicat Gratianus appellari concilium, & quidem ex communi intentione eo quod in unum dirigat omnes mentis intuitum. Unde qui sibimet in recto dissentiunt, non agunt concilium quia sentiunt in unum, XV. *di. canones in fi*. Legitur apud Platonem: civitas illa perfectissime ordinata, in qua quisque non proprios sed communes scit affectos, dicit tex. notabilis VIII. *di. differt*. Non habeo novum nec reprehensibile judico, sed singulorum nota quandoque dividantur in partes, sed grave est, quando non ex judicii rectitudine sed ex solo favore provenit ista divisio dicit tex. not. VIII. *q.* I. *nec novum*, Attendite quod nonuisi congregatis in unum, dictum est per Christum *accipite Spiritum Sanctum*; nec nisi super congregatos in unum dies per Penthecostes descendit: unde Dominus dicturus; quodcumque petieritis, promisit si duo ex vobis consenserint super terram de omni re &c. Item: *ubicumque duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi in medio eorum ego sum*; nimirum cunctis ostendens, non multitudini sed unanimitati deprecantium plurimum tribui; formalia sunt verba literæ XXIV, *q.* I. *alienus, & c. audivimus, I. q. I. cum scriptura X. di. de quibus*, ipsa unitas est quæ di-

divinæ veritati placet. Super unum enim
Christus ædificat ecclesiam, dum ad Petrum
loquitur: *pasce oves, &c.* Et quamvis omni-
bus Apostolis per resurrectionem parem po-
testatem tribuat dicens: *Sicut misit me Pa-
ter, ita & ego mitto vos; tamen ab unitate
Petri exordium proficiscitur*, ut Ecclesia Christi
una monstretur, XXIV. *q.* I. *loquitur, & ali-
bi*. Deo vero duo a principio facti sunt vir
& mulier nec duo viri nec duæ mulieres sed
primum vir, deinde eo mulier, quia unam
naturam volens hominem constituere Deus ab
uno principio Creaturæ hoc incipiens multa-
rum disparium naturarum eripiunt facultatem,
ut ex Ambrosius refert Gratianus XXXIII. *q.
ult. nec illud*.

Teneamus ergo, Patres, unitatem, præter
illam enim quæ miraculum facit nihil est. *I.
q. I. teneamus*. Simus factores verbi non au-
ditores. *Si quis est auditor verbi, & non fa-
ctor, ille similis est viro qui considerat vultum
nativitatis suæ in speculo; consideravit enim il-
lam, recedens vero statim oblitus est qualis fue-
rit*. Hæc ex B. Jacobi refert Gratianus, *de
poeni. di. I. Si enim in IV, colum*. Si unum
erimus tunc nobis Spiritus Sanctus vocatus af-
fistet. In divisis enim Spiritus Sanctus men-
tium scissuras fugiens, non habitat, dicit tex.
XXIV. *q.* I. *audivimus* tunc assistet cum ini-
quam mentem non habuimus. Aut circa va-
na cogitantem Spiritu Sancto per Psalmista
dicente: *non sedi in concilio vanitatis, & cum
iniqua agente non intro*; refertur XXIV, *q.* III.
cum quibus. Tunc assistet cum non cogitabi-
mus impia, dicente Spiritu per Prophetam:
Calligationes impietatis dissolvo non congrego; re-
fertur XV. q. III. *auctoritatem*. Tunc assistit
suo animi vitiis aut passionibus non defer-
vient. Audi Hieronymum pulchre dicentem:
*Deus autem qui vidit in absconditis prospiciens ani-
mos vitiis aut passionibus deservientes, & in cor-
de se non diligi, ab eorum mente discedit, re-
linquens domum cordis eorum vacuam*; refert
Gratianus XI. *q.* III. *audi*, Quos ergo Chri-
stus a se ejecit nunquam puta dum est Spiri-
tum Christi facere sibi templum, hoc pulchre
ex Gregorio refert Gratianus, *I. q. I. qui studet*.
Tunc assistit cum non fictione aliqua sed pri-
ma virtute negotia dirigentur. Scriptum est
enim. *Spiritus Sanctus fictum fugit*, *de confe.
di.* IIII. *quomodo & c. ostenditur I. q. I. per
Ismam* cum similibus. Neque venit Spiritus
Sanctus a criminosis advocatus *I. q. I. Sacro-
sancta*. Neque etiam vocatus a divisis; odit e-
nim Deus divisos & quotiescumque in nomi-
ne ejus fuerint congregati, detestatur eorum
fetorem, claudens nares suas dicit pulcher tex.
I. q. I. Odit. Oportet igitur primum domum
Dei ecclesiam unitate animorum adcompagi-
nari, quo facto habitor Spiritus Sanctus intro-
ducitur, ex Augustino refert Gratianus XXII.
q. II. Moyses. Cum autem Spiritus Sanctus,
cordi nostro infusus fuerit, tunc cor nostrum
fidele ad prudentiam & constantiam dilatabi-
tur dicit tex. *de confe. di. VI. c. omnes*. Lu-
ceat ita universalis Ecclesia, ut in iis quæ ad
catholicam fidem reduci queant non commit-
tat. Semper enim in ea cavendum est, ne,
quod absit, longa dilatio retro possit redire
volentium animos revocare, dicit tex. no. *De
confe. di. IV. ne quod absit*, & alibi. Caven-
dum est ne dum adhuc tempus ad præben-

A dum redemptionis infidelium mysterium quæ-
ritur, interveniente paululum mora, inveniri
non valeat, quod non redimantur, dicit *tex.
no. V. di. baptizari*. Attendite quid dicat ca-
non unius consilii Bracharensis: *Cavete ne dif-
feratis errantes ad gregem revocare, ne forte si
sine gratia reductionis de hac vita decesserint, ab
illis per divinum tribunal illorum perditio requi-
ratur, quorum morum divisione factum est quod
a reductionis gratia se subtraxerint*, Ita hunc
notabilem canonem refert. Gratianus *I. q. I.
in canone placuit, di. II.* Accedat ad ipsius Ec-
clesiæ lucem lux doctorum quorum ordinem
dicit Papa quasi præcipuum in Ecclesia *de he-
re. c. cum ex injuncto*; Literatis enim viris
B noscit Dei Ecclesia plurimum indigere *de præ-
ben. c. de multa, de elec. cum ex eo LI. VI.*
Eos autem fore in primum demonstrat, *de
reli. & vener. sanc. c. 1. in 6.* qui in docto-
rum persona loquens sic bellissime dicit. *Per
ipsos preterea Doctores, quasi luminosas arden-
tes, candelas, super candelabrum positas univer-
sum corpus orbis errorum tenebris profugatis, ve-
lut sydus irradeat matutinum*. Secundo tex. de
magis, & super specula in persona eorum-
dem sic loquens. Doctores enim velut splen-
dor fulgent firmamenti, & velut stellæ sunt
in æternitates perpetuas permansuri, cum plu-
rimos valeant edocere in ℣. dominicæ verita-
tis. Tertio monstratur tex. *de poeni. di. II.* mul-
C ti, qui doctores appellat solis radios. Quarto
tex. I. q. VII. si quis omnem ubi virtuosi
prout doctores velut luminaria splendere di-
cuntur. Est autem ipsorum docere debentium
proprium ut prius tempus observent tacendi
postea vero loquendi. Veritas enim prius ta-
cendo discitur, postea loquendo prædicatur
dicit notabilis textus Salomonem referens:
XXXVI. *di. Ecce*. Unde Hieronymus ad Ru-
sticum monachum multo tempore discequas
postea doceas. Refert notanter Gratianus XVI.
q. I. sic vive, & alibi. Gelasius papa. *Ante
places ut habeas sanctorum contubernium nec ip-
se te doceas, nec absque doctore ingrediaris viam
quam nunquam ingressus*, §. *XVI. q. I. si cle-
D ricatus*, XXXVIII. di. *relatum*. Secundum ut
sit discretus in silentio utilis in verbo, ne aut
tacenda proferat, aut proferenda taceat, di-
cit tex. no. XLIII. *di. sit rector*. Tertium, ne
non intelligentibus secreta misteria sua prædi-
catione revelet, qui enim ita docet, quæ ab
auditoribus non valeat intelligi non ad eo-
rum utilitatem, sed ad sui ostentationem facit,
dicit tex. XLIII. di. *pariter*. Quarto, oportet
eum qui docet & instruit animas rudes talem
esse, ut pro ingenio discentium semetipsum
possit aptare, & verbi ordinem pro audientis
capacitate dirigere dicit tex. notabilis VIII. *q.*
I. *Oportet*. Quinto, ut cum humilitate omni
doctrinam tradat, arrogantiam fugens *de mo.
E & obe. c. humilis*, hoc enim proprium habet
doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant
proferre quæ docent, & recte quæ sapiunt e-
tiam recte ministrare non possint, dicit tex.
no. XLVI. *di. hoc habet proprium*. Sextum,
quæ corrigant non quæ delectant, edoceant,
in præcipitium enim suos mergunt auditores,
quibus non salutaria quæ corrigant, sed quæ
illos delectant, erronea prædicant de quibus
ait Propheta: ii sunt fontes sine aquæ, &
nebulæ turpitudinibus, agitatæ, quibus, cali-
go tenebrarum reservatur, dicit tex. notabilis
II. *q.* VII.

II. *q.* VII. *secuti. de pœni. di.* II. §. *si enim* inquit *in IV. colum*. Septimo, ut suæ doctrinæ verba ob auditorum subsannationem prosequi non omittat, dicit tex. not. sic: Scimus autem multos ob id infestare doctores suos, ut eos perdant & propriæ voluntatis placita adimpleant; non propterea tamen Doctores, in quantum vires suppetunt, a recta doctrine & bona intentione recedere debent, scientes, quod beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam XLIII. *di. Scimus*. Octavo, quando omnium discipulorum est ostinata malitia, nec prodest eis doctrina docentis, tunc corpore ab eis recedat, ut illorum nequitia in deterius proficiat, & doctor quidem fructum emittat, quem de aliorum profectu posset invenire, dicit tex. notabilis VII. *q.* I. *adversitas in fi. & c. ibi adunati*. Nono, ut imperitos, in prava oppy. obstinatos prudenter eludant, non autem omnino nihil respondeant; nam omnino nihil respondere auditorum tam utile non videtur, ne forte nos existiment penuria responsionis declinare certamen, & fides eorum laudatur non intelligentium doctorum propositum, dicit tex. nutabilis XLIV. *di. in mandatis in fine*.

Ultimum ut de sua doctrina Deo gratias agat, ac illis per quos est eruditus, non autem proprio ingenio scientiam se dicat acquisivisse. Si quis enim doctus & eruditus in lege Domini potest alios erudire, non debet suæ assignare prudentiæ ingenioque quod possidet, sed gratias agat primum Deo qui cuncta largitur, deinde sacerdotibus ejus ac ministris, a quibus est doctus. Si enim non egerit gratias sed scientiam Dei sibi vendicaverit in penuria maledicitur; quod si intelligens largitorem Deum & iis agens gratias per quos est eruditus, se humiliaverit, in horreum Dei intulerit cibos, hoc est scriptura alimenta ecclesia popolis ministravit, statim aperientur super catheratæ cœli, & effundetur super eum pluvia spiritualis, & mandabit nubibus suis ut pluant super eum imbrem, & abundantia rerum omnium perfruetur. Hoc ex Hierooymo pulchre refert Gratianus XVI. *q.* I. *revertimini*. Inter hos Ecclesiæ doctores gloriosus extitit beatus Thomas, cujus celebritatem hodierna die dignissime veneramur, hic perfectissime partes illas omnes quas in doctore necessarias proxime demonstravi in seipso amplexus extitit, ut mirum in modum ejus divina opera manifestant, quæ quidem miro ordine, mira orationis facilitate conscripsit; & quidem brevissima in ætate. Cum enim omnipotens Deus per ejus clarissimi doctoris organum nostræ fidei necessaria declaravit eundem e medio humanæ vitæ surripiens civem supernæ civitatis effecerit. O mirum in gloriosum Thomam collatum beneficium, ut tantum degeret in humanis quantum illuminando orbi erat necessarius. Postea vero ad cælestis pabula vocaretur; occurrit textus polcherrimus Augustini ad propositum sic inquientis: *Maximum beneficium est quod Deus bonis impartitur cum eos qui bene agunt ex medio humanitatis ad calestia loca trahit, antequam ex bono mutentur in malum, antequam superveniens malitia mutet intellectum*; refert Gratianus formaliter, *de peni. di. IV. Si ex bono*. Hic quidem una simul & virginitate & humilitate resplenduit, maximum munus fuit, hoc litera nostra formaliter attestante, virginitatem cum humilitate admiramur. XXX. *di. hac scripsimus*. Virginitas ipsa Dei templum ab Ambrosio dicitur, XXXII. *q. V. tolerabilis*; qui eam habet, etiam fortitudinem habere convincitur; dicit enim tex. *virginitas virtus est animi, comitemque secum habet fortitudinem XXXII. q. V. ita ne*. Hæc virginitas illa est, quæ suaderi potest, imperari autem non, dicit tex. XXXII. *q.* I. *integritas*. Hæc virginitaa illa est, quæ existens in Maria sefellit principem mundi, ut ex Ambrosio refert Gratianus, XXXII. *q.* II. *pudor*. Ipsam virginitatem servare magnorum est, XXXII. *q.* VII. *nuptia*. Audi quid pulchrum dicit Hieronymus: *quomodo absque ceteris operibus sola virginitas non salvat, sic omnia opera adsque virginitate sunt imperfecta*. III. *q.* V. *hoc solum*. Licet noster Imperator dicat solam castitatem sufficientem fore Deo animas præsentare in §. *sancimus* de leno. Item Hieronymus de virginitate sic dicit: *Ideo plus aliis amat virgines Christus, quia Christo sponte tribuunt quod sibi non fuerat imperatum; majoris est enim gratiæ offerre quod non debes, quam reddere quod teneris*. Ita ex eodem refert Grarienus XXXII. *q.* V. *qui sciat*. Quid tandem de humilitate dicemus? Hujus quidem tres sunt gradus; primus subdere se majori, & non præferre se æquali, & hæc dicitur humilitas sufficiens & necessaria *ar.* XXXII. *di. Constantinopolitana* in fine. Secundo subdere se æquali, non præferre se minori; hæc quidem dicitur humilitas abundans. Tertio subdere se minori, & hæc superabuodans. De humilitatis efficacia diabolus ad Macharium, ut legitur in vitis Patrum dixit: *Jejunas interdum, & ego nunquam illo cibo reficior; tu sæpe vigilas, me nunquam sopor oppressit; humilitas tua sola me vincit*; humilitatem enim angelus negligens & de seipso superbiendo præsumens, ex cœlo cecidit, & in diabolum est conversus *de peni. di.* III. *quod vero & c. principium*. Ambrosius dicit quod humilitas est clavis, quæ aperit regnum cælorum, & referat misterium scripturarum. Cregorius: *qui sine humilitate virtutes congregat, quasi inventum pulveres jactat. B. Bernardus dicit: humilitas est virtus, qua homo verissima cogitatione sibi vilescit, & post multa gloriosa res est humilitas, quia ipsa quoque superbia paleare appetit ne vilescat*; facit, VIII. *q.* I. *in scripturis* in fine. Hæc omnia de humilitate ponit Clos. *de relido. ele. I.* Ceterum Glo. super ℣. *psalterii: Vidi humilitatem meam &c.* sic dicit: *nemo vivificatur, nisi per humilitatem, quæ est caput virtutum omnium*. Hoc refert Archidi XXIII. di. *qui episcopus*. Unde in pontificali cervice nil splendidius lucet, quam humilitas dicit tex. *c. di. qua contra morem*. Hanc potissimum nos docuit Dominus noster Jesus Christus, qui humiliter atque patienter pertulit a Judæis, ut nos humilitatis & patientiæ doceret exemplum, dicit, XCIII. *di. Dominus noster*. Alibi in evangelio inquit: *Beati misericordes, beati mites, quoniam ipsi misericordiam consequentur*, refert Gratianus, XXIII. *q.* IV. *hac autem*. Ita alibi humilitatem docens dicit: *non veni ministrari sed ministrare; qui major est vestrum & minister vester*, XI. *q.* III. *nullus primos*. XCIII. *di. diaconi sunt*. Postremo iste Sanctus doctor, ut ejus legenda demonstrat, fuit virtute obe-

dien-

dientiæ vero meritum homo bene conditus augetur in melius. Ecce pulchrum tex. scilicet. Aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur permitti, neque enim mala in paradiso arbor extitit, quam Deus homini ne contingeret interdixit; sed ut melius per obedientiæ meritum homo bene conditus eresceret, dignum fuerat, ut etiam a bono prohiberetur, quatenus tanto verius quod ageret virtus esset, quanto & a bono cessans auctori suo se subditum & humilem exhiberet. Hoc ex Augustino refert Gratianus, XI. q. III. *quid ergo*. Alibi obedientia victimis jure præponitur *de ma. & obe, c. illud*. Et ratio, quia per victimas aliena caro per obedientiam vero propria voluntas mactatur, quod omnibus magis est ex Grogorio Gratianus. VIII. q. I. sciendum. Alibi. *Æterna mercede defraudatur qui superioribus potestatibus fidem & reverentiom exhibere contemnit*, XXIII. q. V. *si quid apud:* & §. *ipsis autem*, quod immediate præcedit. Hic ergo præclarissimus doctor tot virtutibns insignitus quatuor Ecclesiæ doctoribus meritus est æquari veneratione. Ex quo in dubio eis in sanctitate æqualis fuit. Dicit enim tex. notabilis sic. *Dignum est ut eorum æqualis sit veneratio & festivitas, quorum æqualis fuit virtus & sanctitas*. Ex Ambrosio refert Gratianus, LXXVI. di. *Scire*. Hunc ergo gloriosum patrem veneremur in secula, qui nobis necessaria ministrabit documenta. Ad laudem Dei. Amen.

Finitur sermo utriusque juris monarchiæ, domini Ludovici Pontani de Urbe, editus & recitatus per eundem in die S. Thomæ in cœtu Patrum universalem Ecclesiam in Basilea repræsentantium.

EPISTOLÆ
EUGENII PAPÆ IV.
VEL CONTRA SYNODUM

Basileensem hic seorsim congestæ, & juxta datas ipsarum, quantum ex ipsis divinari licuit, digestæ.

XLVIII.

Bulla Misso a domino nostro Papa domino archiepiscopo Coloniensi.

Eugenius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri archiepiscopo Coloniensi salutem & opostolicam benedictionem.

QUoniam ex multorum relatione sentimus murmurare nonnullos, audita dissolutione concilii, si quod esse congregatum videbatur in civitate Basileensi, opinantes forsitan nos subterfugere velle concilium, quod semper optavimus fieri & optamus, nos fraternitatem tuam avisatam facimus per præsentes, quod illa fecimus cum maturo consilio & deliberatione, justis ex causis in literis nostris expressis, quæ non fuerunt fictæ, ut aliqui garriunt, sed veræ & efficaces fuerunt etiam. Et sunt aliæ causæ, quas noluimus specifice exprimere, quia manifestari non poterant sine quorumdam principum nota. Sed si omnes aliæ causæ defuissent, una potissima fuit per se omnibus nota, infirma scilicet nostri corporis valetudo. Nos enim, qui in minoribus constituti in Constantiensi concilio reformari ecclesiam cupiebamus, jam in pontificatu nostro desiderium illud nostrum perficere, & in tam pio opere laborare personaliter plurimum affectamus. Ideo concilium indiximus in civitate Bononiensi. Neque enim cum agendum sit de reformatione universalis ecclesiæ, cujus directio & cura principaliter ad nos pertinet, & de nonnullis aliis gravissimis rebus concernentibus statum reipublicæ Christianæ, nobis conveniens visum est tantam rem fieri debere per legatum sine nostra præsentia & venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium. Sed, sicut ei placuit cujus inscrutabilia consilia sunt, gravissima personæ nostræ supervenit infirmitas: a qua licet paulatim convalescere incipiamus, tamen non omnino liberati sumus, ita ut possimus sine certissimo mortis periculo ad remotiores partes accedere. Igitur in loco magis vicino concilium celebrare, & in eo præsidere decrevimus. Quare nemo juste succensere nobis potest, si ex omni voluntate Dei, quam ostendit in nobis, illnd elicimus, quod ei gratum & utile ecclesiæ suae fore non dubitamus. Miramur itaque, venerabilis frater, de quibusdam, qui magis quærentes evertere & deformare, quam stabilire & reformare ecclesiam, hæreses fovere & bella suscitare, prout hactenus notorie fecerunt, quam præmissa extirpare, & in dulcedine pacis reducere, obloquuntur & student contra voluntatem & decretum nostrum episcopos & prælatos in Basilea sub nomine concilii congregare, non ut ibi per eos reformetur, sed ut penitus obruatur status ecclesiæ, & fides catholica confundatur. Licet archiepiscopi & episcopi, quoad reformationem in vita & moribus, diffinitivas voces habeant in concilio generali, tamen ex juramento prius præstito parere & obedire mandatis apostolicis sunt adstricti: nec ramanere Basileæ, qui erant; nec de novo accedere, sed potius ad veniendum Bononiam se præparare debuissent, postquam decreti nostri notitiam habuerunt. Plerique stare & accedere sunt coacti, in quibus nec vis nec auctoritas concilii generalis consistit, quorum voces & deliberationes minime liberæ sunt, cum ab eorum qui compulerunt voluntate dependeant. Itaque digni non sunt, neque habiles, qui dent legem ecclesiæ, neque aliis nationibus, neque religioni Christianæ. Nos enim in concilio proxime celebrando Bononiæ in tempore constituto, vel citius, quamprimum sufficiens numerus prælatorum aderit, videbimus & judicabimus cum consilio in talibus opportuno super causa eorum qui Basileæ remanserunt, vel illuc noviter accesserunt, & inspirante nos domino, qui inspirat justa & sancta consilia, in his ad quæ concilium Basileæ fuit principaliter ordinatum, salubriter providere conabimur. Quare, venerabilis frater, cum tibi etiam, qui in ecclesia Dei notabile membrum existis, solers immineat cura præmissorum, qui de veritate rerum & statu personæ nostræ es plenius informatus, qui vides in hoc turline fluctuantium voluntatum sub hac informitate asserti concilii rem ecclesiæ periculose committi, quæ majoribus consiliis in-

indigeret, quibus utinam omnes debito in tempore sufficere possemus, & sentire potes, non per universalem Christianorum voluntatem, sed per aliquos conspiratores, ad perniciem ecclesiæ, prælatos fictis rationibus coloratisque argumentis induci, & nonnullos exquisitis modis & comminatiouibus impelli ut ad id assertum concilium vadant, quod & lapsu temporis & nostra auctoritate est dissolutum, fraternitatem tuam in domino exhortamur, quatenus per nuntios & literas tuas, quomodocumque noveris aptius convenire, retrahere procures prælatos circumstantes, & temporales dominos exhortari, ut ipsos retrahant a dicto asserto concilio Basileensi. Et si qui jam ivissent, hos penitus revocare; in quam majori numero fieri potest ipsos inducendo, ut ad indictum per nos Bononiense concilium supradictum, ut tenentur, debito tempore, quantocitius poterunt, venire procurent: & temporales domini suos oratores ad dictum Bononiense concilium mittant, qui suis honoribus adsint, negotia dirigant, & justis deliberationibus foveant, sicut de Christiana eorum devotione speramus: quo in tempore tu etiam ad ipsum Bononiense concilium debeas advenire. Qua in re omnem tuæ virtutis consuetum vigorem excitamus in hac justa causa ecclesiæ Dei: ut omnis mundus intelligat sancto operi sanctas te atque ferventes operas potuisse, & nos ad meritos tuos honores ferventius animemur, nobis de tempore in tempus notificando, quantum (ut speramus) virtus tua profecerit, & prosecuta fuerit in prædictis.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo primo, III. Idus Februarii, pontificatus nostri anno primo.

XLIX.

Informatio missa per Dominum nostrum papam ad regem Romanorum per dominum Jacobum archiepiscopum Ebredunensem, deliberata circa modum se habendi per dominos prelatos & alios Basilea congregatas.

QUia impossibile est sine fide placere Deo, & sanctissimus dominus noster sub continuata religionis Christianæ institutione a puero vacaverit fidei observationi, nihilque amplius desideret, post animæ salutem, quam ipsius fidei observationem & incrementum, placet (contentatur) ejusdem sanctitati, quod existentes in loco prædicto Basileensi, & qui erunt, auctoritate per dominum nostrum eis concedenda, & præsidentibus nuntiis sive legatis per sanctitatem suam deputandis, intendere possint & valeant hæresum extirpationi vigentium in partibus ultramontanis, & potissime Bohemorum nunc urgenti, tam per instructionem, quam per reductionem eorum ad sacrosanctam fidem catholicam, & aliis viis debitis, licitis & honestis: proviso tamen, quod si oriantur dubia notabilia, seu magna, ejusdem domini nostri cum consilio concilii & dominorum cardinalium sit decisio auctoritative, vel remittantur ad concilium aliud futurum, ubi dominus noster personaliter interesse possit, si prædicti Basileenses maluerint.

Item placuit (contentabiturque) domino nostro, quod prædicti circa reformationem morum in omni statu ecclesiastico invigilare habeant & avisare particulariter, prout Spiritus sanctus ministrabit unicuique; proviso quod eorum avisamenta per oratores suos ipsi domino nostro transmittant, qui correcto & addito quod suæ sanctitati videbitur, communicatione facta correctoribus & additoribus existentibus in Basilea, firmitatem obtineant, prout domino nostro videbitur, approbantibus dictis in Basilea congregatis: & si non concordaverit sanctitas domini nostri cum prædictis, remittantur ad futurum aliud concilium, in quo dominus noster interesse possit, ut per hæc & alia debitus honor sedi apostolicæ servetur, & ei deferatur.

Item quia pacis bonum inter omnia desiderabile est, cum non nisi pacis in tempore bene colatur pacis auctor, placuit (contentatur) domino nostro, quod prædictis omnibus ad avisandum se de pacis procuratione interponant, media ad eam quærant, & idem efficaciter intendant; salva semper in omnibus prædictis sanctæ sedis apostolicæ auctoritate; cui devote obsecundare tenentur qui Christiano nomine gloriantur. Et propterea remittenda est ei decisio saltem, ut superiori capitulo continetur.

Item quod omnia & singula, requisitiones, exhortationes, monitiones, citationes dierum appositiones, & processus incepti, & qui inciperentur post præsentium concessionem per Basileæ congregatos, contra quascumque personas, cujuscumque dignitatis aut conditionis existant, sive status, & omnia per quæ, sive quorum medio, sive auctoritate ad ipsos vel ipsas ventura est, pro non factis habeantur, perindeque sit ac si nullo unquam tempore facta, facti, seu factæ extitissent: ita quod omnia remaneant in statu in quo erant ante dictam congregationem Basileæ: & etiam omnes monitiones, citationes & processus incepti in audientia contradictarum & alibi auctoritate apostolica, & qui inciperentur post præsentium concessionem contra dictos Basileæ congregatos, seu singulares eorumdem qui ibidem erant, existant, aut fuerint, habeantur pro non factis, ac si nunquam evenissent, sive facti, aut factæ extitissent, ita quod in nomine domini nostri Jesu Christi in vera pace, caritate non ficta, & bona unione animarum, modo & forma præinsertis, & non aliter, nec in aliis, cum maturitate debita procedatur, una cum legatis domini nostri papæ deputandis.

Item paratus est dominus noster abbreviare tempus concilii proxime futuri Bononiæ, & etiam locum mutare, dummodo fiat in terris ecclesiæ immediate subjectis in Italia, ubi dominus noster cum sacro collegio possit personaliter præsidere, juxta concilium in Basilea existens: & ibidem poterunt convenire & papa & dominus rex personaliter in concilio, ubi multa bona fieri poterunt, quæ fieri non possent sine papæ ad minus præsentia.

L.

Tenor literarum apostolicarum de potestate legati papa moderni præsidente concilio. a

a) Forte, præsidentis. H.

Eugenius episcopus servus servorum Dei dilecto filio Juliano sancti Angeli diacono cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

QUamprimum fuimus divina favente clementia ad apicem summi apostolatus assumpti, venit nobis in mentem, quantum mundo utilis & necessaria ecclesiæ legatio tua, cum qua fuisti per sedem apostolicam destinatus ad Alemanniæ & nonnullas alias partes pro causa fidei & ordinatione concilii B generalis, & aliis commissionibus specialibus de rebus magnis & arduis datis circumspectioni tuæ. Propterea placet nobis, & volumus legationem hujusmodi pro causa fidei & aliis specialibus commissionibus tibi factis, quantum ibi gratia divina concesserit, continues atque perficias, cum illis modo & forma, potestata & facultatibus tibi datis atque concessis per felicis recordationis Martinum papam V. prædecessorem nostrum, prout in ejus literis plenius continetur. Circa vero negotium concilii generalis, quia in pluribus mutationem factam sentimus, omnia quæ emerserint, vel ad notitiam tusm pervenerint, celenter nobis scribas, cum consilio tuo, qualiter in C talibus providendum & agendum esse videatur; significando nobis omnem illarum rerum statum particulariter & distincte.

Datum Romæ apud sanctum Petrum IV. Idus Martii, pontificatus uostri anno primo.

LI.

Bulla revocationis per commissionem factam domino cardinali legato, de concilio cum causis inibi expressis.

Eugenius episcopus servum servorum Dei dilecto filio Juliano sancti Angeli diacono cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam D benedictionem.

Proœmium pro reformatione cleri.

POstquam divina clementia ad apicem summi apostolatus, licet immeriti, assumpti fuimus, nil dignitati nostræ & amplitudini sedis apostolicæ magis convenire putavimus, quam omni studio & diligentia prosequi ut personæ ecclesiasticæ, quantum humanæ fragilitati cælitus permissum est, per semitam Jesu Christi incedentes, abjectis illecebris cum sinceritate religionis & fidei vitam honestam ducerent, & Deo, prout professi sunt, seipsos veris effectibus dedicarent. Quod considerantes, & in animo nostro sæpius repetentes, ac ea quæ per felicis recordationis Martinum papam E V. prædecessorem nostrum circa celebrationem Basileensis concilii juxta ordinationem Constantiensis synodi instituta fuerunt, qui tibi in dicto Basileensi concilio præsidendi, & hujusmodi concilium, si & quando prudentiæ tuæ videretur, dissolvendi & pro alio concilio, juxta statuta præfatæ synodi, in decennio celebrando, alium locum assignandi plenam per varias suas literas dedit facultatem, Deo pro- A pitio, absolvere & perficere intendentes; de venerabilium fratrum nostrorum consilio, circumspectioni tuæ, ex quo in ingressu tuo ad Alemanniæ partes nulli prælati in Basilea pro celebratione concilii erant congregati, dedimus in mandatis, ut interea circa expeditionem contra Bohemos hæreticos tibi etiam commissam vacares, & deinde ad civitatem Basileensem dicti concilii locum accederes, & ibidem nostro & ecclesiæ nomine præsideres. Verum licet ad opprimendam dictorum hæreticorum perfidiam omnia a te prudenter & solicite gesta sint, & nihil ad hoc sanctum opus pertinens prætermissum est, tamen occulto Dei judicio permissum est, ut infelix ac turpis illa catholicorum fuga sequeretur, posteaquam, præmissis dilectis filiis magistro Joanne Polemar palatii apostolici causarum auditore, ac Joanne de Ragusio in theologia magistro & ordinis fratrum Prædicatorum procuratore, ad dictam civitatem profectus es, & omnia juxta desiderium cordis nostri circa reformationem cleri, extirpationem hæresum, pacem & salutem Christianorum, quantum in te fuit, efficere procurasti. Tandem, cum post longam tuam moram, requisitis insuper a tua circumspectione prælatis & aliis, parva ibidem congregatio facta fuit, de consensu eorum qui in dicta civitate existunt dilectum filium Joannem Puleripatris in theologia magistrum canonicum Bisantinum pro plena informatione dispositionis concilii ac belli & turbationis illarum partium ad nos & dictos fratres nostros destinasti, quem una cum dictis fratribus, nostris, licet infirmitate gravati, libenter audivimus, & omnia per ipsum tam nobis una cum præfatis fratribus, quam commissariis nostris ad eum audiendum per nos postea deputatis, facunde & prudenter explicata plene intelleximus. Qui enarravit inter cetera, quod in partibus Alemanniæ specialiter clerus multipliciter deformatus erat, quodque pestis illa Bohemica ad multas Alemanniæ partes serpens venenum suum effuderat, & partes illas tam detestabili labe inquinaverat. Quodque etiam exinde in partibus Basileæ infinita scandala suborta erant, cum nonnulli opidani sectam Bohemorum imitantes clerum persequerentur, & crudeliter trucidarent. Addidit præterea alias difficultates & pericula, quæ ex bello inter dilectos nobiles viros Philippum Burgundiæ & Fridericum Austriæ duces proveniebant. Nam hi armis decertantes, terras dictæ civitati propinquas habentes, asserunt transitum ad Basileam sine formidine & periculo fieri non posse. Præterea celebrationem concilii & reformationem ecclesiæ plurimum opportunam esse asserebat. Quæ omnia ac plura alia satis nota, quæ honestatis gratia prætereunda & * subjicienda sunt, considerantes, quamvis antea variis nuntiis ac literis cognita nobis essent, ac existimantes ob tot difficultates & pericula prælatos forsitan tanto tempore expectantes Basileam non venisse, septenniumque in quo congregari debebant elapsum esse, & si de novo vocarentur, pericula & difficultates prædictas allegarent, nec ad subeunda hujusmodi pericula honeste cogi possent: ac etiam versantes in animo nostro, quod cum tot facultatibus, impedimentis & periculis, hiems etiam instat, & nova vocatio ad concilium celebrandum, quam idem Joan-

Commendatio legati.

Narrat inconvenientias.

Causæ concilii prorogati

* forte subticenda.

Joannes Pulcripatris affectare videbatur, frustra fieret, nisi aliquod conveniens temporum spatium interponeretur. Cumque etiam his proximis diebus carissimus in Christo filius noster Joannes Palæologus imperator Constantinopolitanus nuncupatus, oratorem suum ad nos & præfatos fratres nostros destinaverit, qui exponendo nos requisivit, ut juxta ordinationem dicti prædecessoris pro unione orientalis ecclesiæ cum Romana & occidentali ecclesia concilium celebraretur: nosque conventiones & ordinationem dicti prædecessoris etiam cum consilio dictorum fratrum nostrorum approbantes, ipsisque Græcis postulantibus, juxta conventiones dicti prædecessoris, expensas galearum eos ad concilium conducere, & ipso finito, ad partes suas reducere debentium, & alias expensas opportunas & necessarias obtulerimus: multaque etiam loca Italiæ, cum alibi pro Græcis commode fieri non posset, pro celebratione dicti concilii, eorumque reductione, ad ritum Romanæ ecclesiæ per nos oblata fuerint, dictusque orator nos certos effecerit, imperatorem & patriarcham præfatos alios suos oratores cum plena potestate transmissuros esse, qui ex oblatis in Italia locis aliquem, præsertim cum plena potestate Bononiam, acceptabunt, prout ad præfatum prædecessorem ante sui obitus notitiam transmittebant. Cumque si nova prælatorum vocatio, ut præmittitur, fieret, hæc duo concilia uno prope tempore concurrere videantur: & si ea disjuncta fieri & celebrari contingeret, unum ex altero debilius & minoris efficeretur auctoritatis: hæc insuper una cum dictis fratribus nostris animo nostro contemplantes, cum in universa republica Christianorum nihil desiderabilius contingere posset, quam videre Græcos tanto temporis intervallo a dicta Romana ecclesia disjunctos, sub ritu ipsius ecclesiæ & veritate catholicæ fidei reductos esse, & illam Græciæ nationem, quæ tot sanctos patres & viros egregios & sapientes genuit, qui humano generi tam sacratarum quam sæcularium literarum seminarium dederunt, Romanæ ecclesiæ unitam, & sub ipsius unico ovili reductam; his & aliis rationabilibus causis inducti, tam reformationi cleri & ecclesiæ ac extirpationi hæresum, ac paci & tranquillitati Christianorum, quam etiam Græcorum reductioni, quæ omnia summis desideramus affectibus, providere personaliter valeamus, circumspectioni tuæ ipsum concilium, si quod adhuc pendere videatur, dissolvendi, & nihilo minus ante dissolutionem hujusmodi in civitate nostra Bononiensi, ubi Deo auctore personaliter intendimus præsidere, usque ad annum cum dimidio a die dissolutionis hujusmodi computandum, novum concilium indicendi, aliudque pro tempore decennii juxta ordinationem dictæ Constantiensis synodi in loco, ubi tibi cum concilio eorum qui in Basilea pro concilii causa existunt videbitur, similiter indicendi, ac omnia alia in præmissis agendi, disponendi, statuendi, exequendi & concludendi, quæ pro statu & honore nostro, & dictæ Romanæ ecclesiæ, ac pace & tranquillitate reipublicæ Christianæ, noveris profutura, plenam & liberam de ipsorum fratrum, videlicet Jordani Sabinensis, Antonii Ostiensis, & * Velletensis, Hugonis Prænestinensis, episcoporum, & dilectorum filiorum nostrorum Joannis tituli sancti Laurentii in Lucina, Antonii tituli sancti Marcelli, Joannis tituli sancti Sixti, Francisci sancti Clementis, Angelotti tituli sancti Marci, presbyterorum, Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin, & Ardecini sanctorum Cosmæ & Damiani, sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconorum cardinalium, consilio, auctoritate apostolica, tenore præsentium concedimus facultatem pariter ac potestatem, ratum & gratum habituri quidquid per te super præmissis propositum, deliberatum, ordinatum, statutum ac decretum & consultum fuerit, idque faciemus, auctore domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

* Ardecini.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimoprimo, 11. Idus Februarii, pontificatus nostri anno primo.

Ego Jordanus episcopus Sabinensis domino nostro præfato aliqualiter impedito, ac de ejus mandato, præsentibus præscriptis dominis cardinalibus, manu propria subscripsi.

Ego Jordanus episcopus Sabinensis nomine meo proprio subscripsi.

Ego Antonius episcopus Ostiensis manu propria subscripsi.

Ego Hugo episcopus Prænestinensis, nomine meo proprio subscripsi.

Ego Joannes tituli sancti Laurentii subscripsi.

Ego Antonius tituli sancti Marcelli subscripsi.

Ego Joannes tituli sancti Sixti presbyter cardinalis me subscripsi.

Ego Franciscus tituli sancti Clementis presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Angelottus tituli sancti Marci presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Lucidus cardinalis de Comitibus sanctæ Mariæ in Cosmedin subscripsi.

Ego Ardecinus sanctorum Cosmæ & Damiani diaconus cardinalis subscripsi.

LII.

Litera revocationis concilii publicata Romæ, & alibi.

Eugenius, &c. ad futuram rei memoriam, universis singulis Christi fidelibus, præsentes literas inspecturis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam alto & incomprehensibili domino reddere constituimus vota nostra in conspectu omnis populi, & in atriis sanctis ejus, postquam claves domini suscepimus, & beati Petri naviculam gubernamus, suppressi magno pondere, inter procellosos mundi motus esse videmur constituti. Contuemur enim subortam ista tempestate profanam hæresim Bohemorum quasi venenum inficere præcordia fidelium, inque dies mortali contagio serpere, taxareque animos titubantium populorum, & Græcorum errorem, ad quorum extirpationem salubribus experimentis providebatur, propter emergentia incommoda perdurare, hostes adorandæ Crucis ab Asia & Africa inter Europam vasta cæde atque calamitate invalescere contra populum Christianum, & per ipsos principes populosque fi-

de-

delium inter se concertantes desævire, & clerum in diversis mundi partibus reformetione plurima indigere. His igitur profanis malis afflictati, clamare cogimur ad dominum: *Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos. Deus converte nos: ostende faciem tuam, & salvi erimus: Domine Deus virtutum converte nos.* His & aliis cogitetionibus lanientibus mentem nostram, alta nos cura sollicitat, * quod tot malis obstare & Christianæ saluti providere possimus. Et dum effectionem nostram flagrantissimam attendimus, vehementissime concitamur: dum vero gerendarum rerum magnitudinem, loca & tempora mensuramus, necessitatem conditionis humanæ recordamur, quoniam res tam arduas tamque difficiles lustrare brevi spatio non valemus; attento maxime, quod dum felicis recordationis Martinus papa V. prædecessor noster, dilectum filium nostrum Julianum sancti Angeli diaconum cardinalem, pro celebratione Basileensis concilii ad ipsam civitatem Basileensem destinasset, dum nulla edhuc ibi congregatio prælatorum facta foret, ipse cardinalis, ne interim tempus vacuum deduceret, versus Bohemiam se transtulit, sicut habuerat in mandetis, sicuti demum facta occulto Dei judicio catholicorum fuge, præmissis ad ipsam civitatem Basileensem dilectis filiis Joanne Polemar, palatii apostolici causarum auditore, & Joanne de Ragusio in theologia magistro ordinis Prædicatorum procuratore, cardinalis profectus ad ipsam civitatem, requisitisque prælatis partium diversarum, parvaque ibidem cleri congregatione secuta, de consensu eorum qui in dicta civirate existunt, dilectum filium Joannem Pulcripatris in theologie magistrum canonicum Bisuntinum ad nos & dictos fratres nostros transmisit, qui nobis inter cetera facunde & prudenter explicavit, significavitque deformationem cleri in partibus illis, & nefandam ipsius hæresis pestem pullulere in dies, & jam usque ed partes Basileæ proximes advenisse, secutis inde scendalis & cladibus abominandis: nam hæresis prædictæ imitatores clerum insequentes aliquos turpiter expulerunt, & nonnullos inhumaniter trucidarunt. Addidit etiam discrimine principatus guerræ inter dilectos filios nobiles viros Philippum Burgundiæ & Fridericum Austriæ duces, aliasque difficultates, ex quibus tamen novam prælatorum vocationem ad Basileam affectare videbatur. Nos quidem examinantes conditionem mundi, temporum & locorum, quod instat tempus hiemis, quodque loca circumstantia Basileam, potissime versus Austriam & Burgundiam, minus esse transitu secura ferebantur, unde verisimile fuit prælatos in Basilea diutius expectatos non venisse qui etiam consideratis difficultatibus, temporum ineptitudine, periculo bellorum, non veniendi rationes allegare possent: & si qui pauci venissent, tractandis rebus multis & magnis non sufficerent: quodque præteriit tempus septennii, in quo secundum statuta Constantiensis concilii sine alia vocatione debebant congregari: super hæc omnie quæ animo nostro versabamus quia propter certas conventiones unionis & reductionis Græcę orientalis ecclesiæ in Romana & universali ecclesia initas & tractatas inter ipsum prædecessorem nostrum & sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, de quorum numero eramus, & oratores in Christo Joannis Palæologi imperatoris Constantinopolitani illustris, & venerabilis fretris nostri Joseph apud Græcos Constantinopolitani patriarchæ, ipsi imperator & patriarcha his diebus suos ad nos & præfatos fratres nostros oratores transmiserunt, requirentes ex tractatis eisdem pro unione & reductione prædictis, quod sicuti cum prædecessore nostro & fratribus eisdem convenerant, dignaremur exequi, & in loco eis apto generale concilium facere convocari: requirentes etiam præmissas expensas, & alia ibi secundum dictas conventiones promissa: unde nos & oblationes propter executionem tanti boni, pro adventuris prælatis & oratoribus eorum ad Italiam, pro mansione, & pro suo reditu ad Græciam, pro galeis & aliis necessariis obtulimus impensas opportunas. Cum quibus Græcis dum nominatæ fuissent Rome, Ancona & Bononia, & alia Italiæ loca, demum licet Roma nobis & fratribus nostris commodior extitisset, in Bononiam putamus aptius convenire, quæ propter habilitatem navigationis eorum, & propter aditum viciniorem ultramontanorum ad Italiam, capaciratem loci, & alias conditiones, idonea reputatur: quo præfati patriarcha & imperator solemnes suos oratores ad nos transmittere promiserunt, sicut ante notitiam obitus præfati nostri prædecessoris transmittebant. Considerantes itaque prædicta, & quod in tota republice Christianorum nihil sanctius & optabilius esse posset, quam Græcam ecclesiam, olim tot sanctis & viris ecclesiasticis clarissimis illustrem, dimissis erroribus, reductam videri ed ritum Romenæ & universalis ecclesiæ; comprehendimus necessarium esse ad conveniens spatium temporis in Bononiam generale concilium convocari. Nam si prælati Basileam de novo vocarentur, qui convenire non possent sine temporis intervallo, utrumque concilium fere uno tempore concurreret, & sic utrumque minoris auctoritatis haberetur, nec prælati in utroque possent interesse, nec posset utrumque generele concilium nominari. Unde pro ipsorum commoditate, ne bis habeant convenire, & causis superius declaratis, & eliis magnis & urgentibus suis loco & tempore declarandis, majus bonum minori præponentes, nos de consilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum Jordani Sabinensis, Antonii Ostiensis, Hugonis Prænestinensis, episcoporum, Joannis tituli sancti Laurentii in Lucine, Antonii sancti Marcelli, Joannis tituli sancti Sixti, Francisci tituli sancti Clementis, Angelotti tituli sancti Marci, presbyterorum, Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin, & Ardecini sanctorum Cosmæ & Damiani, diaconorum ejusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, per literas nostras directas ipsi cardinali sancti Angeli legato, ut supra alias, concilium, si quod in Basilee congregatum videretur, ex causis prædictis dissolvendum, & aliud (ut prædicitur) in enno cum dimidio e die publicetionis earumdem literarum in præfata civitate Bononiæ celebrandum, indicendum & publicendum & sequens aliud concilium in decennio a die dissolutionis ipsius Basileensis concilii, juxta ordinationem Constantiensi synodi, in civitate Avinionensi enuntiandum & statuendum decrevimus. Et quia post trans-

Psal. 72.

* forte quomodo.

missionem præfatarum nostrarum literarum ad A notitiam nostram pervenit, ultra ea quæ superius continentur, præfatos Bohemos hæreticos in Constantiensi concilio tam mature atque solemniter condemnatos, & in Senensi concilio ac per diversos processus sedis apostolicæ & legatorum ejus subsequenter aggravatos & regravatos, cum invocatione etiam auxilii brachii sæcularis, & publici belli indictione multiplici, a quousque toti orbi plusquam notissimum est, catholicæ fidei esse notorios hostes & perfidos inimicos armatos, hæreses pertinacissime & inflexibiliter defendentes, fuisse invitatos Basileam ad disputandum & contendendum super articulis in præfatis conciliis generalibus, & per processus a- B postolicos tam solemniter (ut præfertur) condemnatos, in injuriam auctoritatis apostolicæ sacrorumque conciliorum prædictorum contra decreta sanctorum patrum, & statuta legum imperialium, civilibus audientiam expresse denegantium, & alia diversa scandala & pericula imminere, ut eo citius ad terminum currant & veniant ipsorum conciliorum, quo citius præmissa fuerint publicata: exnunc tenore præsentium de ipsorum nostrorum fratrum cardinalium consilio & assensu, conciliorum, si quod (ut præmittitur) Basileæ congregatum videatur, de apostolicæ potestatis nostræ plenitudine dissolvimus & totaliter liberamus, aliudque concilium in anno cum dimidio a C die datæ præsentium computando, in præfata civitate Bononiensi, quam ad hoc cognovimus aptam quamplurimum, ut præfertur, indicimus, publicamus, & tenore præsentium declaramus: in quo cum præfatis fratribus nostris, dante domino, intendimus interesse & personaliter præsidere. Et nihilominus in decennio aliud simile concilium, juxta statuta Constantiensis synodi, de eorumdem fratrum nostrorum consilio & assensu, in civitate Avinionensi similiter extunc indicimus, publicamus & declaramus in nomine Jesu Christi filii Dei, cujus preciosissimo D sanguine salvati sumus, & cujus * populi salutem totis affectibus aspiramus, vobis universis & singulis patriarchis & archiepiscopis, episcopis, prælatis & clericis, quorum interest, ubicumque constitutis, dissolutiones & indictiones hujusmodi notificamus, vosque & vestrum quemlibet requirimus & monemus per viscera misericordiæ Jesu Christi, & in vim juramenti præstiti in consecrationibus vestris, & in virtute sanctæ obedientiæ, ac etiam apostolica auctoritate nostra vobis præcipimus & mandamus sub pœna excommunicationis & aliis pœnis juris, quatenus in anno uno cum dimidio a datis præsentium (ut præmittitur) computando, ad præfatam civi- E tatem Bononiensem pro hoc sacrosancto concilio celebrando, & subsequenter in decennio prædicto in civitate Avinionensi debeatis personaliter convenire: quos omnes præsentis scripti instantia atque decreto intendimus esse monitos, peremptorieque citatos, ac si vestrum singulis directæ fuissent nostræ monitoriæ literæ speciales. Nulli ergo liceat, &c. nostræ dissolutionis, liberationis & citationis infringere. Datum Romæ apud sanctum Petrum xv. Kalendas Januarii, pontificatus nostri anno primo.

a Forte, quosque. Il. Sic etiam Leo S. noluit semel definita rursus in disputationem revocari. Vide ejus aliquot epistolas.

* forte, quomodo.

* forte, auxilio populi. Il.

LIII.

Litera apostolica ad regem super concilii dissolutione.

Eugenius episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Sigismundo Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ regi illustri, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm pastorali officio, cui disponente domino præsidemus, & sedis apostolicæ auctoritati nihil magis convenire putaremus, quam tota mente incumbere, & efficaciter B prosequi, ut personæ ecclesiasticæ per semitam Jesu Christi incedentes, abjectis illecebris, cum sinceritate religionis & fidei vitam honestam ducerent, & Deo, prout professi sunt, seipsos veris effectibus dedicarent; dilecto filio nostro Juliano sancti Angeli diacono cardinali, sedis apostolicæ legato, de venerabilium fratrum nostrorum consilio, per nostras certi tenoris literas dedimus in mandatis, ut ad civitatem Basileensem accederet, & ibidem, si prælatorum congregatio facta esset, nostro & Romanæ ecclesiæ nomine præsideret, & quantum in eo esset, reformationem cleri, hæresum extirpationem, ac pacem & salutem fidelium procuraret. Verum licet in C proposito constantes simus, & putemus concilii celebrationem necessariam esse, tamen certis rationabilibus causis inducti, in schedula præsentibus interclusa denotatis, de eorumdem fratrum consilio hujusmodi concilium, si quod congregatum esse videatur, dissolvendum esse mandavimus, & juxta tenorem dictæ schedulæ dissolvimus, & in civitate nostra Bononiensi, usque ad annum cum dimidio a die dissolutionis hujusmodi computandum, celebrandum esse decrevimus. Quæ tibi præcipue significare voluimus, quia ante omnes principes fidei defensores, & fidelium pacem, ac D statum ecclesiæ, & conservationem auctoritatis nostræ & sedis apostolicæ procurare debes; serenitatem tuam rogantes, ut si pro ardore tuæ regiæ devotionis, & pro tua sapientia, aliqua avisamenta excogitasti, & interea etiam cogitaturus es, ad pacem fidelium & Christianæ religionis statum & honorem ecclesiæ pertinentia, ea suo tempore per tuos oratores exponere placeat. Et quia inter cetera in dicto concilio agitanda, Græcorum reductio tractanda est, precamur ex corde clementiam & serenitatem tuam, ut carissimum in Christo filium nostrum Joannem Romæorum imperatorem illustrem, & venerabilem fratrem Joseph a Græcis patriarcham Constantinopolita- E num nuncupatum, per literas & oratores tuos incitare velis, ut quemadmodum suis literis & nuntiis nobis promiserunt, oratores suos cum plena potestate ad concilium hujusmodi transmittant. Super quibus & certis aliis, ardua nostra & Romanæ ecclesiæ negotia concernentibus, ad sublimitatem tuam solemnem ambasiatam destinavimus, quæ de omnibus, præsertim de ardenti desiderio nostro circa fidelium pacem procurandam, eamdem tuam sublimitatem nostro nomine certius & particularius informabit. Quod autem ad nos attinet, fili carissime, ita nostras cogitationes nostrosque conatus in hoc sanctissimum opus,

Deo

Deo auctore, personaliter conferemus, ut nihil in nostro pontificatu huic Dei causæ præposuisse videamur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo primo, decimo quinto Kalendas Januarii, pontificatos nostri anno primo.

LIV.

Litera domini nostri Papæ præsentata sacro concilio per ambasiatores dominorum electorum imperii missos ad papam.

Eugenius, &c. ad futuram rei memoriam.

In margine Cod. MS. dicitur, *Non admissa*. H.

AD sanctam Petri sedem divina dispoonente clementia evocati, salotem, tranquillitatem & pacem totius gregis dominici, nobis ex alto crediti, juxta pastoralis officii debitum, indefessis studiis affectantes, ad ea maxime dirigimus aciem mentis oostræ, per quæ, licet diversis consiliis, prout rerum & temporum varietas persuadet, ad eumdem tamen salutis optatæ finem, hoc est, ad unitatis ecclesiæ præservationem, extirpationes hæresum, ejusdemque reformationem, pacem & salutem Christi fidelium ac Christianæ reipublicæ valeamus, sublatis dissensionum fomentis aoctore altissimo, pervenire. Sane licet in septennium per generalium Constantiensis & Seneosis conciliorum statuta, ordinarionesque felicis recordationis Martini papæ V. prædecessoris nostri, Basileense concilium absque alia vocatione congregari debuisset, & nullatenus prorogari, ac dilectus filius noster Julianus sancti Angeli diaconos cardinalis, per ipsum prædecessotem ad extirpandam perfidam hæresim Bohemorum principaliter destinatus extitisset, cum potestate ipsi Basileensi concilio præsidendi, si in tempore congruo & decreto prælatorum ibi condecentem copiam reperiret, ac subsequenter per nos, post nostram ad apostolatos apicem assumptionem, ad prædicta peragenda confirmatos fuisset, tamen pluribus exactis mensibus, etiam post septennium antedictom, pauci tamen tam prælati quam doctores & magistri in dicta Basileensi civitate convenerant, prout percepimus ex relatu dilectissimi filii Joannis Pulcripatris ad nos & venerabiles fratres nostros sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales per dictum cardinalem & eosdem prælatos doctores & magistros destinati, asserentisque ipsos, propter numeri parvitatem, tot tantarumque agendarum moli insufficientes penitus videri, & inhabiles ad versutias hæreticorum & eorum fallacia argumenta refellenda: quodque non erant ibidem regum atque ptincipum oratores, cum quibus in conciliis de eorum pacificatione tractaretur: locum etiam Basileensis civitatis minime tutum videri propter plura loca ei vicina, quæ Bohemorum hæretica labe infecta erant: insuper ad ipsam civitatem Basileeosem dicebat tutum non parere accessum, propter subortum bellum inter dilectos filios nobiles viros Burgundiæ atque Aostriæ duces. Quare præfatus Joannes dictorum cardinalis & congregatorum nomine nobis supplicavit, ut cum verisimiliter propter causas prædictas prælati eo minime convenissent, ipsos vocare, & eis præcipere, reges vero & principes ac etiam Græcos hortari vellemus & invitare, ut Basileam accederent, vel idoneos mittereot oratores, per quos posset hæresis Bohemorum, quæ armata dicebatur, extirpari, reductio Græcorum fieri, & pax ac tranquillitas Christiani populi pertractari. Præterea quia, dum eramus in minoribus in conclavi pro celebranda futuri pontificis electione una cum eisdem fratribus constituti, nos voto adstrinximus illo in loco concilium celebrare, sive celebrari facere, io quo majori parti ipsorum fratrum magis utile expediensque & opportunum videretur, ut dictis fratribus visum fuerit melius, concilium prædictum ad civitatem Bononiensem commutari: idcirco ex prædictis causis & aliis, quas honestatis gratia tacuimus, commoti, ne tantum boom amplius differretur, ac ot in ipso concilio possemus personaliter interesse, de fratrum prædictorum consilio & asseosu, cum Basileæ nulla videreotur præparamenta ad celebrandum concilium opportuna, sed potius impedimenta subesse, concilium hujusmodi ad præfatam civitatem Bononiensem commutavimos, sperantes quod ad eam nobis cum præfatis fratribus & nostra curia, ac carissimo in Christo filio nostro Sigismundo Romanorum rege illustri, cum in Italia esset, prout nunc est, facilior esset accessus: quodque convenientibus ibidem nobis ambobus, esset in prædicto concilio prælatorum & principum numerus copiosus, ac etiam doctores & magistri ad tantum pondus idonei, quibus Romana curia & ipsa Bononiensis civitas plurimum sunt refertæ, statusque Romanæ ecclesiæ, qui propter absentiam nostram longinquam utique in periclitatione quoad temporalia procul dubio extitisset, facilius posse conservari videbatur. Græci insuper, quos ipsi Basileæ existentes nos ut vocaremus ad concilium sunt hortari, commodius Bononiam accedere potuisseot, quam Basileam, tum propter maris propinquitatem, tum quia cum ipsis Græcis conventum erat de loco concilii in Italia eligendo: tum etiam, quoniam oobis & ecclesiæ facilior eorum sustentatio extitisset, cum præfatus prædecessor & nos etiam perantea expensas ipsis pro eorum acceso & recessu ad concilium obtulerimus. Verum quia, ut ex plurimorum fidelium relatione percepimus, plurima, quæ tunc Basileæ concilii celebrationem impediebant, utique cessaveront, (nam primum domino concedeote, ipsorum ducum bella sublata suot, & aliqui pro parte Bohemorum Basileam venisse dicuntur, quod nobis est gratissimum, si contingat eos ad catholicam fidem reverti: quodque etiam ibidem nunc est prælatorum ac magistrorum major solito numerus) & nobis per Romanorum regem præfatum ac venerabiles fratres & dilectos filios nobiles viros electores sacri Romani imperii extiterit sopplicatum, ut coosentire vellemus Basileæ generale concilium celebrari, pro bono universalis ecclesiæ militantis: nos judicantes non esse reprehensibile, si secundum varietatem temporum statuta quandoque variantur humana, ne bonum, si quod Basileę fieri posset, aliquatenus impediatur, dicta dissolutione concilii jam facta non obstante, statuimus, volumus & mandamus de eorum-

rumdem fratrum consilio, quod Basileę sacrum generale concilium per nostros legatos illuc quantocius transmittendos, & qui nomine nostro ibidem praesideant, celebretur. Et cum praefacti electores nbtulerint circa libertatem & securitatem concilii se taliter curaturos, quod & nos & per nos mittendi, & alii ad ipsum concilium conventuri, poterimus merito contentari, committimns eisdem, & tenore praesentium mandamus, ut ipsi curam, diligentiam & solicitudinem securitatis & libertatis praedictarum, ac eustodiam tam loci Basilaensis quam concilii, & maxima legatorum nostrorum, & aliorum praelatorum, quos illuc proficisci contigerit, in se suscipiant, praestent, & ita circa illos vacent & B intendant, ac vacari & intendi faciant & procurent, nt tutus & liber ad praefatam civitatem Basileensem omnibus accessus pateat residentibus pariter & recessus. Interim vero Basileę convenientes, ad extirpandam haeresim Bohemorum, ac ipsos ad sanctam fidem catholicam reducendos, pacemque & concordiam inter eunctos Christi fideles tractandum, intentos existere volumus & mandamus. Haec autem omnia volumus ad omnium deduci notitiam, & valvis palatii nostri apostolici ac basilicę principis apostolorum Urbis affigi, & ad diversas mundi partes etiam destinari, ad praedictorum notitiam pleniorem: mandantes omnibus & singulis venerabilibus fratribus nostris, patriarchis, archiepiscopis, episeopis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, cetetisque ecelesiarum & monasteriorum praelatis, ac omnibus & singulis aliis, qui ad concilia generalia venire, tenentur, ut in dicto Basileensi concilio infra trium mensium spatium a die datę præsentium computandum debeant convenire, Nulli ergo, &c. Si quis &c.

Datum Romę apud sanctum Petrum, anno dominicę incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo secundo, decimo sexto Kalendas Martii, pontificatus nostri anno secundo,

LV.

Litera Papa ad Imperatorem responsiva super factis concilii.

Eugenius, &c. *carissimo in Christo filio Sigismundo Romanorum, Hungaria*, &c. *salutem*, &c.

RÉcepimns literas tuas de manu equitatoris tui praesente dilecto filio, &c. Goiswino literarum apostolicarum scriptore, familiare nostro & capellano tuo. In quibus ex ardenti zelo fidei & devotionis tuae erga religionem Christianam & ecclesiam Dei, cujus advocatus & defensor existis, & ex sincero benevolentiae filialis affectu, quem erga personam nostram geris, serenitas tua videtur plurimum perturbata, & plena esse solicitudinis & timoris propter dissolutionem concilii, si quod videbatur esse congregatum in civitate Basileensi. Ad quam dissolutionem, & indictionem alterius per nos factam, nos cum consilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum sanctę Romanę ecclesię cardinalium ex justis & rationabilibus A causis cum magna deliberatione & maturitate processimus, consideratis omnibus quę in re tanta consideranda fuerunt: de quibus, cum ad Urbem veneritis, per viva colloquia nos & praefati cardinales clarius informabimus & certificabimus sublimitatem tuam: non dubitantes pro tua sapientia singulari te nobis auditis de praedictis fore bene contentum: & domino nostros animos inspirante, nos tecum & te nobiscum concordes in optima & salutari sententia permansuros. Adventus antem tuus ad Italiam & ad Urbem, de quo fuimus ante per plures tuas literas certiorati, dudum desideratus & gratus est nobis, dum tamen ad has Italię partes ipsum B adventum pacificum facias, sicut hucusque fecisti. Speravimus sane, sicut de Nurenberga nobis scripsisti, te tuos perantea oratores destinare debuisse, quos summopere advenisse voluissemus, ad hoc ut tam da persona tua honoranda, in ejus praevia coronatione, quam da pacifico tuo adventu, paternum cum eis tractatum potuissemus habere, qul super hae materia & reformationis concilil, quam semper optavimus, & super nonnullis aliis negotiis & arduis concernentibus honorem Dei, pacem fidelium, & universum statum reipublicæ Christianæ, cum serenitate tua enpimus communicare consilia nostra, & dispositi cum omni sincera benevolentia & C caritate recipere & honorare personam tnam; quam, dum essemus in minoribus constituti, præcipua affectione dileximus. Nec eam veterem benevolentiam in nobis diuturnitate temporis, nec dignitatis mutatione cognoscis esse mutatam, nec aliqualiter diminutam. Ceterum ad præsentiam tuam aliquem da nostris ante non misimus, expectantes, sicut prædiximus, ut per oratores tuos nuntiares nobis aliquid de dispositione & adventu tuo. Cum vero oratores tui venerint, videbimus & audicmus eos libenter, & ad te continuo transmittemus nostros oratores solemnes, qui celsitudinem tuam de optima voluntate nostra certius vivis relatibus informabunt.

D Data Romæ VI. Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno primo.

LVI.

Bulla capitulorum initorum & conclusorum inter dominum nostrum papam & serenissimum dominum regem Romanorum.

Eugenius, &c. *ad futuram rei memoriam*.

QUoniam dominus Dei filius de cælis ad terram descendens ad salvandum genus humanum, inter cetera divina præclaris-E sima documenta, tamquam pacis mediator, pacem discipulis suis reliquit, cujus sanctum fructum quasi substantiam vitæ cernimus conservare bumanam societatem, unde fides augetur, spes sublevatur, & caritas ampliatur, cum sit directissima justitiæ, regnorum, principatuum, omnisque spiritualis & temporalis status valida & robustissima conservatrix; nos moniti ipsius Dei Filii salutaribus documentis, pacem tamquam bonorum omnium productricem semper optavimus & optamns pro universali bono sanctæ ecclesiæ Dei, totiusque

po-

populi Christiani. Ut itaque omnis mundus A intelligat sinceritatem nostræ affectionis ad tranquillitatem & quietem reipublicæ Christianæ continuis meditationibus & affectibus aspirate, deductis inter nos & carissimum in Christo filium Sigismundum Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ regem illustrem, certis tractatibus multa bona concernentibus, demum cum dilectis filiis nobilibus viris Matikone comite Recomensi, & capitaneo Nanderalbensi, & Gaspare Slik regio vicecancellario, & terrarum Egræ capitaneo, ejusdem regis oratoribus, habentibus ab ipso rege sufficiens mandatum, infra scripta capitula, & omnia in ipsis contenta servabimus, quæ de verbo ad verbum fecimus hic inscribi, quorum tenor B sequitur & est talis:

In Dei nomine, Amen.

INfra scripta sunt capitula, conventiones & pacta, inita & firmata inter sanctissimum dominum nostrum Eugenium papam IV. ex parte una, & magnificos viros consiliarios, procuratores, legatos, ac ambaxiatores serenissimi principis & domini Sigismundi Romanorum regis semper Augusti, ex parte altera: de quorum mandato publico plene constat per literas regias, suo pendente sigillo sigillatas, videlicet magnificos Matikonem comitem Recomensem & capitaneum Nanderal- C bensem, ac Gasparem Slik vicecancellarium dicti domini regis, & capitaneum terrarum Egræ, anno domini 1433. die 8. mensis Aprilis, indictione 11. pontificatus sanctissimi domini nostri prædicti domini Eugenii papæ IV. anno tertio.

In primis dictus comes Matiko & Gaspar prædicti procuratores, & procuratorio nomine dicti domini regis Sigismundi, promiserunt dicto domino nostro Eugenio, stipulanti & recipienti tam suo nomine quam ecclesiæ, quod ipse serenissimus rex Sigismundus per totum præsentem mensem Aprilis veniet Viterbium, ubi ipse inveniet sanctissimum dominum nostrum Eugenium & ut verus ejus spi- D ritualis filius dicto tempore ibidem ipsum visitabit.

Item promiserunt procuratores procuratorio nomine quo supra ipsi sanctissimo domino nostro Eugenio, stipulanti & recipienti ut supra, quod ipse dominus rex præstabit personaliter papæ omnia illa juramenta, & alia faciet ad quæ tenetur tam de consuetudine quam de jure: sive etiam ejus legato aut legatis, per suam sanctitatem specialiter destinandis.

Item promiserunt dicti procuratores, quod ipsum juramentum per ipsos procuratores hodie in generali consistorio præstitum, in propria persona & personaliter iterum ipse rex præstabit sanctissimo domino nostro Eugenio, E vel ejus legato, seu legatis, specialiter destinando, seu destinandis, non obstante dicta præstatione juramenti per procuratores ipsos ante facta.

Item promiserunt dicto nomine quo supra, quod dominus rex veniet ad visitandum sanctitatem domini nostri Viterbium, vel ad Urbem solum, & dumtaxat cum comitiva & familia sua, quam in præsenti habet in Senis, dummodo nullum scienter ducat hostem vel inimicum ecclesiæ, vel domini nostri Eugenii papæ quarti, vel rebellem Romani populi. Et si ex inadvertentia aliquem secum duxerit, vel aliquos, illos sua majestas ad inquisitionem domini nostri papæ illico licentiet & remittat.

NOTA SEVERINI BINII.

Hoc loco subjungi oportuisset Eugenii IV. de venerabili sacramento epistolam. Verum cum epistola ista superius inter appendicias concilii præsentis epistolas sub numero XXXIII. epistolio cuidam synodi Basileensis aliunde excerpto inserta esset, eamdem hic repetere necessarium visum non est. Vide supra hujus tomi pag. 436. E.

Adnotatio MSS. Cod. Non admissa. H.

LVII.

Eugenius, &c. ad futuram rei memoriam.

DUdum sacrum generale Basileense concilium pro reformatione morum, extirpatione hæresum, & pace populi Christiani, per generalium Constantiensis & Senensis conciliorum statuta, ordinationemque felicis recordationis Martini papæ V. prædecessoris nostri, ac nostram, inchoatum, ex certis causis in literis nostris tunc expressis, ad civitatem Bononiensem, de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu, cum subscriptione commutavimus. Verum cum ex dicta commutatione nonnullæ dissensiones subortæ videantur, ac nonnullas ex dictis causis, quibus ad hujusmodi commutationem seu dissolutionem faciendam principaliter moti fuimus, aliter jam se habere cognoscamus, nihilque aliud optemus, quam ut sublata omni materia dissensionis, ad hæreses, bella, & morum deformitates de populo Christiano extirpandas salubriter intendatur, ad consilium etiam & ad instantiam carissimi in Christo filii nostri Sigismundi Romanorum imperatoris semper Augusti, ac Hungariæ Bohemiæ, *&c.* regis illustris, de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio, volumus & contentamur, præfatum generale Basileense concilium a tempore inchoationis suæ continuatum fuisse & esse, prosecutionemque semper habuisse & continuari, prosecutionemque ad prædicta habere debere, perinde ac si nulla commutatio, translatio, seu dissolutio facta fuisset: quinimo præfatam commutationem, translationem, seu dissolutionem revocantes, ipsum concilium Basileense pure, simpliciter, cum affectu ac omni caritate amplectimur, pro viribusque illud promovere ac omni favore prosequi intendimus: ita tamen quod præsidentes nostri ad præfati concilii præsidentiam admittantur cum affectu, ac omnia singula contra personam, auctoritatem ac libertatem nostram & sedis apostolicæ ac venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, & aliorum quorumcumque nobis adhærentium in dicto concilio facta & gesta, per dictum concilium prius omnino tollantur & in pristinum statum reducantur. Sicque una mente & uno spiritu cum caritate & puritate ad ea quæ præmissa sunt in dicto concilio procedatur. Nulli ergo, *&c.* Si quis, *&c.*

Die Lunæ 12. Octobris fuit præsens bulla præsentata per dominum imperatorem certis deputatis concilii 1433.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, *&c.* Kalend. Augusti, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

Ego

Ego Antonius tituli sancti Marcelli manu propria subscripsi.

Ego Jordanus episcopus Sabinensis ad fidem manu propria subscripsi.

Ego Lucidus sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconus cardinalis subscripsi.

LVIII.

Eugenius, &c. venerabilibus fratribus Bartholomæo archiepiscopo Spalatensi Christophoro episcopo Cervicensi, ac dilecto filio Nicolao sanctæ Mariæ de Moniatis Montis Regalis diœcesis monasterii abbati, salutem, &c.

In Margine Cod. MS. dicitur, *Nos admissa*. H.

CUm vos ad petendum quæcumque in Basileensi concilio contra personam, auctoritatem ac libertatem nostram, & apostolicæ sedis, ac venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, & aliorum quorumcumque nobis adhærentium facta & gesta, per dictum concilium revocari, & in pristinum statum reduci per literas nostras deputaverimus; idcirco ad tollendum omnem dissensionis scrupulum, vobis in eventum revocationis prædictæ omnia & singula, quæ per nos seu auctoritate nostra contra dictum concilium, seu singulares personas dicti concilii, cujuscumque status, præeminentiæ seu conditionis existant, etiamsi sint dictæ ecclesiæ cardinales, quovis modo facta & gesta essent, etiamsi de eis vel eorum aliquo habenda esset iu literis nostris mentio specialis, revocandi pariter, & in statum pristinum reducendi auctoritate apostolica, de prædictorum fratrum nostrorum consilio, pleuam & liberam tenore præsentium concedimus facultatem: volentes quod in executione prædictorum duo ex vobis, tertio absente, vel alias quomodolibet impedito, seu non interessente, procedere valeatis; ratum & gratum habituri quidquid iu præmissis & circa præmissa per vos, seu duos ex vobis, ut præmittitur, fieri & exequi contigerit: idque faciemus usque ad satisfactionem condignam, auctore domino, inviolabiliter observari.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimotertio, Idibus Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

Ego Antonius tituli sancti Marcelli manu propria subscripsi.

Ego Jordanus episcopus Sabinensis ad fidem manu propria subscripsi.

Ego Lucidus sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconus cardinalis subscripsi.

LIX.

BULLÆ PRÆSIDENTIUM.

Eugenius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Jordano Sabinensi, & Petro Albanensi, episcopis, ac dilectis filiis Nicolao tituli sanctæ Crucis in Jerusalem, & Angelotto tituli sancti Marci, presbyteris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, apostolicæ sedis legatis, salutem & apostolicam benedictionem.

ALta nos cura solicitat, dum unicæ sedis, cui divisa voluntate præsumus, ponderosum anxiæ servitutis officium cogitamus, & dum pro necessitate gerendarum rerum his quæ præsentiam nostram exigunt non possumus personaliter interesse, humanæ carnis infirmitatem advertentes, his rebus adducimus promptum spiritum, ut quantum in nobis est grata domino servitia conferamus. Dudum siquidem sacrum generale Basileense concilium pro reformatioue ecclesiæ, extirpatione hæresum, & pace populi Christiani, juxta generalium Constantiensis & Senensis conciliorum statuta, ordinationemque felicis recordationis Martini papæ V. prædecessoris nostri, celebrari mandavimus. Cumque nihil magis optemus quam ipsum concilium felicem habere progressum, & ad debitum finem perduci, nosque propter debilitatem corporis nostri ad civitatem Basileensem per tanta terrarum spatia impræsentiarum transferre non possimus, vos fide, bonitate, vitæ integritate & sapientia præclaros, consilii magnitudine conspicuos, ac in maximis nostris & ecclesiæ præfatæ negotiis diuturna experientia comprobatos, prout etiam ante decreveramus, legatos nostros & sedis apostolicæ cum plena & omnimoda potestate legatorum de latere, de fratrum nostrorum consilio, auctoritate apostolica tenore præsentium constituimus & ordinamus, vosque ad præfatam civitatem Basileensem ad præsidendum in dicto concilio tamquam pacis angelos prævidimus destinandos. Idcirco vobis & illis, seu illi ex vobis, quos vel quem in dicto Basileensi concilio pro tempore contigerit interesse, nostro & sedis apostolicæ nomine & auctoritate in dicto concilio præsidendi, nec non omnia & singula, quæ ad generalem reformationem ecclesiæ iu capite & in membris & pertinentibus ad ea, extirpationem hæresum, pacem & concordiam principum & totius populi Christiani noveritis pertinere, promovendi, proponendi, atque cum consensu, deliberatione & approbatione præfati Basileensis concillii tractandi, ordinandi, deliberandi, concludendi, statuendi, disponendi, terminandi, decernendi, decidendi, declarandi & exequendi. Insuper contradictores omnes & rebelles, cujuscumque status, gradus, præeminentiæ vel conditionis existant, & quavis ecclesiastica vel mundana: etiamsi regali, cardinalatus vel pontificali præfulgeant dignitate, per censuram ecclesiasticam, & alia juris remedia, appellatione postposita, compescendo: & super his auxilium brachii sæcularis invocandi, præsertim carissimi in Christo filii nostri Sigismundi Romanorum imperatoris semper Augusti ac Hungariæ & Bohemiæ regis illustris, qui tam ex dignitatis suæ debito, quam juramenti nobis præstiti, ad hoc noscitur obligatus. Nec non omnia alia & singula cum consensu, deliberatione & approbatione dicti concilii, ut præmittitur, agendi, gerendi & faciendi, quæ in præmissis & circa præmissa, & tam circa modum & ordinationem celebrationis præfati Basileensis concilii, & omnium & singulorum in eo agendorum, quam eorum decisionem, perfectionem & executionem videritis necessaria fore, aut quomodolibet opportuna. Et quæ Romaui pontificis & sedis apostolicæ nomine in generalibus conciliis præsidentes, in prædictis seu circa prædicta per omnia gerere & facere consueverunt, & possunt, de prædictorum fratrum nostrorum consilio, auctoritate prædicta

dicta

dicta plenam & liberam tenore præsentium concedimus facultatem; ratum & gratum habituri quidquid super præmissis per vos, seu illos vel illum ex vobis, quos vel quem in præfato concilio (ut præmittitur) interesse contigerit, una cum eodem generali Basileensi concilio deliberatum, ordinatum, conclusum, statutum, dispositum & decretum fuerit. Idque faciemus usque ad satisfactionem condignam, auctore domino, inviolabiliter observari. Quocirca circumspectioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus injunctum vobis ministerium laboris hujusmodi pro Dei ac nostra & sedis apostolicæ reverentia suscipientes, illud juxta datam vobis a domino prudentiam exequamini, quo fructus optati veniant, quos speramus: vosque illam, quæ pias causas agentibus superna retributione impenditur, gloriam consequamini felicitatis æternæ.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, decimo octavo Kalendas Januarii, pontificatus nostri anno tertio.

LX.

Eugenius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Joanni archiepiscopo Tarentino, & Petro episcopo Paduano, ac dilecto filio Ludovico abbati monasterii S. Justinæ Paduanæ, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm sacrum generale Basileense concilium, juxta Constantiensis & Senensis conciliorum statuta, celebrari mandaverimus, dilectum filium Julianum sancti Angeli, sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconum cardinalem, eidem concilio nostro & sedis apostolicæ nomine, prout etiam per felicis recordationis Martinum papam V. prædecessorem nostrum ad id deputatus fuerat, præsidere mandavimus. Postmodum vero venerabiles fratres nostros Jordanum Sabinensem, & Petrum Albanensem, nec non dilectos filios Nicolaum tituli S. Crucis in Jerusalem, & Angelottum tituli S. Marci, sanctæ Romanæ ecclesiæ episcopos & presbyteros cardinales, ad hujusmodi concilii præsidentiam etiam deputavimus, prout in literis nostris superinde confectis plenius continetur. Cumque aliqui expost deputati, ex nonnullis rationabilibus & honestis causis adhuc occupati, ad dictum concilium necdum iter arripientes forsitan venire tardarent, nolentes prosecutionem dicti concilii aliquatenus impediri vel etiam differri, vos, seu illos ex vobis quos in dicto concilio pro tempore contigerit interesse, fide, bonitate & prudentia præclaros, ac in magnis nostris & præfatæ ecclesiæ negotiis longa experientia comprobatos, ad præsidentiam dicti concilii nostro & apostolicæ sedis nomine loco dictorum cardinalium, & in ipsorum vel aliquorum aut alicujus ex ipsis absentia de fratrum nostrorum consilio deputamus, cum omnimoda potestate dictum concilium una cum illis, qui pro tempore præsentes fuerint, continuandi, nec non omnia & singula gerendi, agendi, & disponendi, de quibus in literis nostris super præsidentia & facultate præfatis cardinalibus concessa seu concessis, &, quemadmodum ipsis cardinalibus dedimus in mandatis plenius continetur, ratum & gratum habituri quidquid super præmissis & circa præmissa, per vos seu illos, quos ex vobis in dicto concilio pro tempore contigerit interesse, juxta facultatem prædictam ordinatum, deliberatum, statutum, decretum & dispositum fuerit. Idque faciemus, auctore domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Quocirca circumspectioni vestræ per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus injunctum vobis ministerium hujusmodi pro Dei ac nostra & sedis apostolicæ reverentia suscipientes, illud in omnibus & singulis supradictis, juxta datam vobis a domino prudentiam, omni studio & industria exequamini, quo fructus optati veniant, quos speramus; vosque illam quæ pias causas agentibus superna retributione impenditor gloriam consequamini felicitatis æternæ.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimotertio, decimoseptimo Kalendas Januarii, pontificatus nostri anno tertio.

LXI.

Eugenius episcopus servus servorum Dei dilecto filio Juliano sancti Angeli diacono cardinali, apostolicæ sedis legato; salutem & apostolicam benedictionem.

AUctoritate præsentium tibi injungimus, quatenus præsidentiam in sacro generali Basileensi concilio, ad quam felicis recordationis Martini papæ V. prædecessoris nostri & nostra auctoritate deputatus extitisti, una cum aliis legatis & præsidentibus ac eorum substitutis per nos postmodum deputatis, seu in futurum deputandis, juxta facultatem per nos eis concessam, nostro & sedis apostolicæ nomine continues, ac secundum tibi datam a Deo prudentiam cum præfatis (ut præmittitor) ad debitum & felicem finem cum Dei honore & utilitate reipublicæ Christianæ perducere studeas.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ 1433. decimosexto Kalendas Januarii, pontificatus nostri anno tertio.

LXII.

Epistola domini papæ missa concilio.

Eugenius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus, & dilectis filiis in sacro Basileensi concilio congregatis, salutem & apostolicam benedictionem.

MIttimus illuc dilectum filium Christophorum Garatonum magistrum in artibus, secretarium & familiarem nostrum, quem anno præterito circa sanctissimæ unionis materiam inter occidentalem & orientalem ecclesias Constantinopolim misimus. Rediit autem, & circa materiam prædictam plene de omnibus informatus est. Quamobrem fraternitates & devotiones vestræ in tam sancto & divino opere illum audire velint, sibique in rela-

relationibus suis plenam & credulam fidem adhibere.

Datum Florentiæ anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimoquarto, decimo Kalendas Martii, pontificatus nostri anno quarto.

R. de Valentia. A. de Floreotia.

LXIII.

Epistola Eugenn Papæ IV. ad concilium Basileense.

Eugenius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus & dilectis filiis in sacro generali Basileensi concilio congregati salutem & apostolicam benedictionem.

EXistimaret forsitan aliquis, ex his quæ superiori tempore præcesserunt, mentes nostras non usquequaque sine nubilo existere: sed si quæcumque per oratores nostros, præsertim hoc ultimo loco, vobis offerri jussimus, recte intueri voluerit, serenitatem pectoris nostri (ut de nobis loquamur) satis intelliget. Neque id efficere difficile nobis fuerat, qui vobiscum in eumdem finem semper processimus: solum in loco celebrandi concilii, salva semper pietate, dissensimus. Nec mirum, cum Paulus & Barnabas propter Joaonem cognomento Marcum, invicem dissentientes separati fiot, quos tamen Christi evangelium copulabat. Optavimus pacem, optavimus ecclesiæ reformationem; ob hanc rem non solum cessimus vobis, sed etiam per literas nostras decreto vestro, quemadmodum dictastis, annuimus. Post hæc majorem io modum (ut præfati sumus) aperuimus cor nostrum. Iterum replicamus: Hoc nostrum propositum est, hic noster affectus, vos amare ut filios, observare ut fratres, & in benedictionibus dulcedinis una nobis præcipua caritate constringi. Sic etiam de vobis confidimus, ut non alii apud vos sitis, sed pro ipsius apostolicæ sedis reverentia fideles & devotos animos ad nos habeatis. Hujus siquidem confidentiæ signa perspeximus. Primo, quod ex nostro consensu ad sacrum generale Basileense eoocilium plurimum lætati estis. Iterum, quod præsidentes nostros affectu & opere amodo sic vobis conjunctos, ut pene unum invicem esse videamini, audimus. Ex his congratulamur plurimum devotionibus vestris, congratulamur ecclesiæ sanctæ, cui profectum evenire speramus. Congratulamur & ipsi apostolicæ sedi, quæ diu, non quidem defectu nostro, sed (ut ita dicamus) temporis malignitate afflicta & angustiata, consolari & honorari a vobis expectat, ut enim vetera veluti diu vulgata prætereamus, quis sine dolore & lacrymis transeat quæ his diebus Romæ passi sumus? Non enim incognitum est, quid conspirationis in nos actum sit, quid in venerabiles fratres nostros sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, quid denique in nostros & curiales omnes, quo etiam consilio, quibus mediis, pro auctore, aut quo fine omnia ista processerint. Quid ultra hæc in aliis terris ecclesiæ Romanæ quotidie machinetur, satis perspicuum est. Christus pro sua pietate eos omnes ad frugem melioris vitæ convertat. Ob has & alias justas causas censuimus malignitati esse cedendum. Itaque ex Urbe profecti, cum galeis & aliis navigiis Deo propitio, in portum Pisanum devenimus. Deinde sani & incolumes, ipso Deo juvante, hodie huc applicuimus. In quem locum multo honore, reverentia, & devotione suscepti sumus. Superest ut eo affectu, quo cœpistis, in Deum quotidie succrescentes, ad generalem ecclesiæ reformationem sine ulteriori mora vigiles sitis. Sic devotiones vestras exhortamur in domino. Nostis enim quantum ea indigeat religio Christiana; quia (ut ait propheta) a planta pedis usque ad verticem non est in ea sanitas. Non multa disputatione opus est, sed observatione & exemplo. Quibus veluti quodam optimo rectore ea quæ a sanctis patribus divino spiritu constituta sunt dirigantur, suumque attingant effectum. Horum sanctorum patrum imitatores estote, sicut veri condiscipuli & filii Dei carissimi. *Si qua igitur pietas, si qua consolatio in Christo, implete desiderium & gaudium nostrum*, imo & bonorum omnium. Non deerit vobis gratia divina, neque bonorum subsidia, sic in domino confidimus. Quantum autem ad nos pertinet, omnes operas nostras pro his rebus libenter offerimus, nihil pro nostro officio prætermittentes, quo gloriam Deo, pacem & salutem populo Christiano ex his sanctis operibus vindicemus.

Isai. 1.
Philipp. 2.

Datum Florentiæ anno dominicæ incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimoquarto, nono Kalendas Julii, pontificatus nostri anno quarto.

LXIV.

Epistola Eugenii Papæ IV. ad legatos suos concilio præsidentes.

Eugenius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Nicolao tituli sanctæ crucis in Jerusalem, Joanni tituli sancti Petri ad Vincula, & Juliano tituli sanctæ Sabinæ, sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteris cardinalibus, apostolicæ sedis legatis, ac venerabilibus fratribus Joanni archiepiscopo Tarentino, & Petro episcopo Paduano, pro nobis in sacro Basileensi concilio præsidentibus, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn est insolitum inimico hominis superseminare zizaniam, ut etiam inter eos qui pari pietate contendunt, ut in unum finem conveniant, ex ipsis procedendi mediis, qui pro diversitate humanorum sensuum in semet differentes redduntur, nonnunquam varia dissidia, quæ mutuam caritatem vulnereot, oriantur. Hoc autem inter nos & nonnullos ex venerabilibus fratribus & dilectis filiis sacri generalis Basileensis concilii superiori tempore evenisse conspeximus. Quod tamen, divina annuente clemeotia, tandem concordiæ locum & pacis iovenit. Postmodum vero quasi inter nos & ipsos nova emergeret differentia, per novos oratores ejus generalis concilii de servanda eorum conclusione cum Græcis, de dandis indulgentiis, de causis suppositorum dicti concilii non admitteodis, de officialibus nostris ad curiam nostram non vocandis, de electionibus expectandis, aut etiam confirmandis, de annatis, de servitiis communibus, & similibus non recipiendis fuimus requisiti. Ad quæ omnia per nostros oratores plene respondimus. Et licet ex illis responsionibus

bus eisdem facro concilio satisfecisse speremus, perspeximos tamen non esse inconsoltum, si quid difficultatis vel scrupuli, aut suspicionis forsitan superesse contigeret, abundantius providere, & desiderium nostrum ad unitatem & pacem amplius aperire, ita ut etiam vel parvo nubilo sublato de medio, ad ea, quæ honorem Dei ac bonum reipublicæ Christianæ concernunt ante divinæ claritatis faciem vivis ac serenis animis intendamus. His igitur diligenter attentis vestris circumspectionibua, de quibus plurimam in domioo fiduciam obtincimus, omnes & singulas differentias, difficultates & suspiciones, si quas prædictorum occasione (ut prædiximus) superesse, aut in futurum emergere forte contingeret, concordandi, tollendi, sedandi, & sopiendi, sofficienti tamen provisione quoad annatas, communia servitia, & alia in quadam ipsius generalis concilii ordinatione contenta, prios facta, ac per nationes & provincias approbata & recepta, nec non alia in præmissis & circa præmissa faciendi, per quæ ad veram & perfectam caritatem, unanimem concordiam intet nos & præfatos fratres & filios nostres pro Dei gloria, exaltatione orthodoxæ fidei Christianæ, ac conservatione honoris & dignitatis apostolicæ sedis pervenire posse videritis, de consilio venerabilium fratrum nostrorum Jordani Sabinensis, Brandæ Portuensis, episcoporom, Joannis tituli sancti Laurentii In Lucina, Antonii tituli sancti Marcelli, Joannis tituli sancti Sixti, Francisci tituli sancti Clementis, Angelotti tituli sancti Marci presbyterorum, Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin, Prosperi sancti Georgii ad Velum aureum, & Dominici sanctæ Mariæ in Via lata, diaconorum, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, plenam & liberam tenore præsentium concedimus facultatem, ratum & gratum habituri quidqoid per vos in præmissis ordinatum, concordatum fuerit, & conclusum. Idque faciemus auctore domino inviolabilitet observari.

Datum Florentiæ anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, decimotertio Kalendas Martii, pontificatus nostri anno a quinto.

Ego Jordanus episcopus Sabineosis sobscripsi.

Ego Branda episcopus Portuensis subscripsi, &c.

A. de Florentia.

F. de * Laude.

a) Lege, quarto. h.

LXV.

*Copia bulla translationis Basileensis ad civitatem Ferrariensem, missa per dominum Vvalterum de * Herke canonicum ecclesia sancti Martini Leodiensis, ex Bononia.*

* Herle.

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

DOctoris gentiom admoniti saluberrima suavissimaque doctrina: &c. *Vide reliquum infra tomo* XIII.

EPISTOLÆ

SIGISMUNDI IMPERATORIS

AD CONCILIUM BASILEENSE

Vel pro ipso ad alios scriptæ, hic separatim congestæ, & juxta datas earum, quantum ex ipsis conjici potuit, ordinatæ,

LXVI.

Supplicatio ad papam pro credentia primorum ambasiatorum domini regis.

BEatissime pater & domine reverendissime, intellcximus venerahiles & egregios viros Jacobom de * Syrek scholasticum Trevirensem & Thomam Fyme decretorum doctorem, officialem Parisiensem, oratores sacri Basileensis concilii, nobis directos ex ipsorum relatu. Qui quod de continoatione ipsius concilii, quo in republica Christiana nil utilius, nilque perfectius, personabaot, permaxime commendamus. Et quia ea de re etiam vestræ sanctitati accedunt, rogamus affectu devotissimo, quateous ipsos velitis oostri intuitu & reverentia dicti concilii recommissos suscipere, benigne audire, & joxta petita pro honore Dei & commodo Christianismi clementet & * celeriter adhibendo operam, qoæ utique sanctitati vestræ incumbit, ut sacrum concilium nullatenus indocietur seu mutetur: sed ex directione ejusdem sanctitatis fomenta & incrementa optata suscipiat, prout ejus sanctitas ab oratotibus ipsiua percipiet; quibus nostro nomioe velit adhibere credentiæ plenam fidem: & ultra ea acccoratissime deprecamur, ut eadem sanctitas personas præfatorum oratorum commendatas velit habere pro complacentia & gratia nobis acceptissima. Cujus personam cooservare digoetur, &c.

* forte celeriter expedire: adhibendo.

LXVII.

Epistola regis ad papam super facto concilii.

Copia literarum regia majestatis ad dominum nostrum papam per oratores concilii Basileensis destinatarum.

BEatissime pater & domine reverendissime, nobis fuit indignum quod vestra sanctitas recessum & scripturam fideliom de Bohemia gessit molestam, prout ex bulla ejusdem sanctitatis, quæ nobis hodie præsentata existit, clare percepimus. Nam & nos taotam mentis amaritudinem exinde concepimus, ut revera ad plenum rescribere nequemus. Non expediebat * eum hos cunctos contrarios ad vestræ saoctitatis auditum ita præcipitanter deducere; quia ipsorum significatio erat horribilis, & potius his committenda qui ipsis rebus consilio adfuerunt, viderunt, & eas corporaliter tetigerunt. Ad provisioncm aotem tanti casus, tantumque opprobrium gentis fidelium abstergendum, palpebras nostras oon contraximus: imo vigilando solerter post reversionem exercitus, mox in præsentia reverendissimi domini cardinalis legati, electorum, & principum aliorum, omnia remedia exquisivimos,

* f. hos eventus contrarios.

quæ tanta celeritate fieri poterant: & tandem diætam in civitate oostra Franckfordensi eunctis indiximus in festo sancti Galli nunc præterito, ad providendum his rebus salubriter, & ut hæc ignominia catholicorum auferri, & hæreticorum superbia posset contundi. Io qua tamen diæta, quamvis solemnes oratores nostros prælatos & alios haberemus, nil peractum est; quia quasi nullus comparuit. Nec jam aliqua salubria sperantur in re ista remedia, quam hoc sacrum Basileense concilium, quod Deus omnipotens hoc tempore tribulationis ab alto concessit, & in quo omnis virtus contra hanc pestem hæreticam, omnisque salus & spes omoium coosistit. Neque alibi exquirendæ sunt particulares viæ in rebus tam arduis, nisi ubi generalia & summa Christianorum ingenia, Spiritu sancto duce feliciter convenerunt. Ad quod quidem concilium manutenendum, protegendum & cuoservandum, antequam montes transiremus, tales promissiones fecimus, prout ounii dicti concilii a nobis petere voluerunt. Et nihilo minus illustrem principem nostrum Willelmum ducem Bavariæ, & cum eo certos episcopos, abbates & viros notabiles, tunc promptos fecimus, illuc nostro nomine accedendo. Quos jam ibidem * sine fallo statutos confidimus. Et speramus in clemente Deo nostro, quod ibidem ad provisionem hujus tam piæ & sanctæ rei dabitur provisio salubris & optata. Quamobrem vestram sanctitatem, cui ex summi apostolatus officio non minus quam nobis res illæ incumbunt, obsecramus in Deo, quatenus ipsum sacrum concilium vestra sanctitas dignetur confovere & augere, sicque providere, ut illud nec dissolvatur, nec nullatenus protrahatur: quoniam ejus turbatio indubie esset totius reipublicæ Christianæ destructio, hæresumque auctio; ex adverso, ipsius fomentum & confortatio profecto catholicæ fidei & toti Christianismo pariet remedia ad optata. Et dum Deo daote cum vestra sanctitate erimus, prout Deo largiente in brevi speramus, multa ardua super re ipsa cum eadem conferemus, quæ non minus erunt utilia, &, prout confidimus, sanctitati vestræ accepta. Cujus personam conservare dignetur altissimus feliciter & longæve regimini ecclesiæ suæ sanctæ. Datum, &c.

* forte sine fallor.

LXVIII.

Sigismundus Dei gratia Romanorum imperator semper Augustus, & Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex reverendissimo in Christo patri domino Juliano cardinali tituli sancti Angeli præsidenti, venerandisque patribus prælatis, & ceteris in sacro generali Basileensi concilio congregatis, amicis nostris carissimis, & sincere grateque dilectis.

Reverendissimi ac venerandi in Christo patres amici carissimi, sinceri, & grati, nobis dilecti, venientes ad nos venerandos & egregios Jacobum de Sirck scholasticum Treverensem, & Thomam Fyme decretorum doctorem officialem Parisiensem, oratores vestros, oobis gratissimos, lætanter suscepimus: qui habita disetta per ipsos coram nobis tam sincere quam eleganter oratione, ex imposita ipsis legatione, inter cetera retulerunt, deliberatum esse pro sessione futura tractandum de sufficienti stabilimento sacræ synodi Basileensis, & de continuatione ejusdem: quæ omnia nedum honesta, imo verius divina esse censuimus, & repulsis penitus turbatiooibus, & animi nostri procellis, consolati fuimus, & refecti gaudio singulari, reddentes in primis gratias domino Deo nostro, cum ipsa sacra synodus ita congregata existat, ut nullum convenientius præsidium excogitari possit, quo navicula Petri sese ab externis horrendisque fluctibus jam undique insultantibus tueri, neque labes hæretica commodius deprimi, mores Christianorum in præstantius reformari, aut res universæ orthodoxæ fidei possint in melius commutari. Moxque præfatis vestris oratoribus recommendatorias nostras ad dominum nostrum summum pontificem dedimus, suæque sanctitati res ipsius concilii commissas fecimus: quos etiam ambasiatores nostri solemnes super ea intentione e vestigio subsequentur, certificantes paternitates vestras, quod quemadmodum prius omnem facultatem regnorum nostrorum, personamque regiam usque ad effusionem sanguinis & mortis passionem obtulimus, ita semper, Deo cooperante, ea intentione invicta, quoad vixerimus, reperiemur, & sic nos offerimus pro ecclesia sancta Dei, significantes paternitatibus vestris, quod ipso festo sanctæ Catharinæ virginis proxime præterito hic Mediolani in domicilio sancti Ambrosii, majorum nostrorum imitando vestigia, regium diadema assumpsimus, auctore domino Jesu Christo, cum solemnitate & celebritate semper digoa memoria, & in rebus secundis illius gratia feliciter prosperamur, accincti septimana instante ad conventionem cum filio nostro carissimo duce Mediolani in Placentia pro transitu nostro versus Romam celebrandam, prout vobis quidqoid ibidem conclusum fuerit illico descripturi sumus. In singulis autem quæ per oratores vestros petita suot, ita oos apud sanctitatem domini nostri, dum secum fuerimus, proot in brevi speramus, & alios quoscumque & ubicumque pure & fideliter exhibebimus, quod sancta mater ecclesia, quam devote veneramur, & semper venerabimur, in nobis sentiet integerrimum advocatum & filium, & ipsius concilii, quod eamdem repræsentat ecclesiam, defensorem & ultroneum protectorem. Obsecraotes paternitates vestras in visceribus Jesu Christi, ut in hoc sancto velitis perseverare proposito. Et si qui æmulorum Dei & Christianismi impune debacchantium fortassis ad protractionem seu dissolutionem ipsius concilii conarentur intendere, illos velitis tamquam membra putrida præcidere, ne corpus ioficiaot: ad hocque solerter eniti, ut ipsum concilium omnino solidetur, & accuratissime foveatur. Nam ex ejus dissolutione aut induciis, quas Deus avertat, non videmus nisi ecclesiam Dei in totalem interitum & conditionem pessimam ruituram: quibus omnibus per hoc sacrum concilium, quod Deus hoc tempore tribulationis ab alto concessit, & in quo omnis virtus omnisque spes Christianorum ad extirpandas hæreses, repellendaque vitia, & omnes rugas ecclesiæ abstergendas plene consisit, fiet provisio adoptata: ad quod etiam, Deo dante cito & feliciter reverti speramus, desiderio magno incensi, ut sicut in

Constantiensi concilio vidimus gregem dominicum antea misere dispersum in unius pastoris obedientiam convenire, ita in præsenti Basileensi concilio ipsius unici gregis reformationem videre possimus: oramus ut nobis velit concedere Rex æternus.

Datum Mediolani die 15. mensis Decembris, regnorum nostrorum anno Hungariæ 45. Romani 22. & Bohemiæ 12.

Ad mandatum domini regis
Gaspar Slick.

LXIX.

Litera regis ad papam super facto eodem.

Beatissime pater & domine reverendissime, hodie recepimus bullam vestræ sanctitatis de manibus E. V. sanctitatis, notificantem nobis dissolutionem sacri Basileensis concilii, quam eadem sanctitas fecit per suas bullas hincinde publicari: de qua quidem re nobis nedum terribili, sed infausta nimium, nedum amarissime perturbati, imo tanto vehementius stupefacti sumus, quanto aperte videmus calamitates innumeras, discriminosa pericula atque scandala toti Christianismo exinde successura, & fidem catholicam per hoc indubie fundamentaliter coervari. Et quamvis plurima & infanda mala quæ stylo describi non possunt, ex dissolutione tali secutura sunt, tamen nos, accensi zelo quem gerimus ad religionem fidei, & affectu filiali, quem habemus ad vestram sanctitatem, ad satisfaciendum quoque debito nostro, quod nobis tamquam Romanorum regi advocato & defensori ecclesiæ incumbit, præmittimus vestræ sanctitati hic inclusa certa avisamenta, & repentine quidem ac festinantissime: quoniam arduitas & magnitudo rei ipsius oratoris missionem propter moram pati non potuit: in quibus eadem sanctitas versando colligere poterit pericula, in quæ ecclesia Dei ruitura est, si concilium dissolvatur, quod absit. Videbit etiam sanctitas vestra in avisamentis præfatis mentem nostram super rationibus quæ vestram sanctitatem ad hujusmodi dissolutionis materiam permoverunt: quæ utinam tantum facerent in hac Christianorum extremitate, quantum sine fructu prolongant. Rogantes, obsecrantes, ac affectu majori quo possumus requirentes vestram sanctitatem in domino nostro Jesu Christo, cujus res agitur, quatenus, pensata totius Christianæ religionis subversione, mox remediare dignemini, scribere & mandare reverendissimo præsidenti & sacro concilio, ut nullatenus dissolvantur, sed in nomine Spiritus sancti, in quo congregati sunt, incepta feliciter perficiant. Et si quæ vestra sanctitas in contrarium scripserit seu nuntiaverit, illa, respectibus præmissis legitimis pensatis, protinus revocet, eidemque concilio favores & omnes promotiones impendat, ut necessitas summa requirit. Avisata enim esse debet eadem sanctitas, quod nisi hoc celeriter fiat, ecclesia Dei in deterrimas conditiones prolapsura est, potissime in Germaniæ partibus, quæ jam, proh dolor, indubioso vacillant discrimine. In quo profecto sanctitas vestra, quæ hucusque tamquam innocens sine macula tenta est, non modicæ (quod dolenter describimus) suspicionis notæ subjacebit. Quam quidem remedio salutari vestra sanctitas tollere velit, & hanc adhortationem nostram, ad quam nos extrema unctio, quam ecclesia Dei modo expectat, ac conscientia nostra, ac filialis erga sanctitatem vestram urget affectus, paterne & benigne suscipere, & sic providere ut grex dominicus non tam misere dispergatur; sed boni pastoris regimine ad ejusdem & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ obedientiam, cum tempus adsit gratiæ, feliciter conducatur. Personam vestræ sanctitatis sanam & incolumen conservare dignetur altissimus feliciter & longæve regimini ecclesiæ.

Optat imperator ut ecclesia ad pontificis obedientiam reducatur: cui utinam Basileenses obtemperassent.

Datum Placentiæ die 9. mensis Januarii regnorum nostrorum anno, Hungariæ, &c. 45. Romanorum 22. & Bohemiæ 12.

LXX.

Avisamenta ad dominum summum pontificem transmissa ex parte domini Romanorum, &c. regis, super facto Basileensis concilii.

Primo, quemadmodum vestra sanctitas in bulla nobis transmissa notificat nobis, primo dissolutionem sacri Basileensis concilii, &c. ita perlecto diligenter tenore ejusdem, non videmus aliam penitus causam dissolutionis, propter quam fiat, contineri, nisi propter reductionem Græcorum ad ritum Romanæ ac universalis ecclesiæ. Et quemadmodum eadem sanctitas nos rogat, ut si aliqua avisamenta excogitaturi sumus, ad pacem fidelium, religionis Christianæ, ac statum & honorem ecclesiæ facientia, vestræ sanctitati velimus exponere, &c. ita requisitione vestræ sanctitatis promoti & inducti, etiam devotione sincera quam ad bonum ecclesiæ & statum universæ reipublicæ Christianæ gerimus, rubore deposito, & confidenter dicimus, quod hæc causa Græcorum nullatenus sufficere potest ad dissolutionem ipsius sacri concilii, quamvis bene esset res sancta, & multum optabilis, ipsos Græcos reductos videre; nec prætermittendum est suo tempore ad illa intendere. Sed non poterit nec debebit ipsa reductio, quæ tot centenis annorum sic perstitit, & dubiosa quidem est rebus tam arduis, quæ subversionem totius nostræ fidei tangunt, quoquo modo præponi; quia utique res illa moram pati non potest, quæ hucusque tanto tempore perduravit sine læsione Romanæ ecclesiæ, cum a Græcis & suis concredentibus hucusque Christianitas nihil violenti pertulerit. Sed istæ res videntur nobis debere illico ad manus recipi, tamquam magis bonæ & arduæ, quæ facere possunt ad extirpationem hæresum, quæ hodie tanta enormia mala in populo fideli patrant, nec cessant, sed igne & gladio trucidant, non parcentes sexui nec ætati. Nunquam enim credibile esse poterit, Græcos ritui nostro conformari velle, videntes nos in tanta strage, dissensione, & deformitate morum & vitiorum, nec unquam aliquam correctionem adhiberi, sed de die in diem nos in viliora & magis inordinata corruere, & ritum nostrum ad obedientiam Christicolarum quasi penitus extingui dicent ipsi aperte.

Sævitia Hussitarum.

Turpe

Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum.

Sed si nos videant esse compositos & reformatos & intendere ad extirpationem hæresum & pacem fidelium, profecto indubii sumus, quod se deflectent. Sed hoc iterum per alios & alios modos, Deo dante, faciles & bene convenientes, prout e nobis enucleatius & clarius informabitur sanctitas vestra. Secundo sacrum Basileense concilium misit nobis certas literas, Bohemis Hussitisque sonantes, eosque ad Basileam pro reductione ipsorum vocantes, quas illico eisdem transmisimus, adjunctis nostris opportunis & adhortatoriis literis, tenorem literarum sacri concilii continentibus. Super quibus Pragenses, qui inter eos potiores sunt, in Praga diætam *, prout in copia hic annexa sanctitas vestra ediscere poterit: & ut nos aliunde informamur, speratur omnino de comparitione ipsorum coram concilio, & verisimiliter etiam multo magis ad hoc stringuntur, quanto jam in regno Hungariæ conflicti sunt, & magnam partem sui exercitus, equestrium & pedestrium, ac instrumentorum & curruum, auxiliante domino, perdiderunt, & etiam per illustrem filium nostrum ducem Austriæ, æstate præterita in Moravia potenter de campo depressi, & in fugam conversi, ac novissime in ducatu Austriæ, notabiliter sunt prostrati. Insuper etiam, quia ipsum concilium ipsis magnum terrorem inducit, cum audiunt illud ad extirpationem hæresum esse potissime congregatum, quibus comparentibus, speraremus ipsos per sacrum concilium ita informari, quod contenti recederent, & hæc pestis, Deo dante, cessaret: nec intentio concilii & nostra unquam fuit, neque est, ut super articulis ipsorum prius damnatis debeat fieri disputatio, prout tangit sanctitas vestra, sed solum informatio & instructio per sacras scripturas, ut se errare cognoscant, & resipiscant, prout dominus noster papa Martinus prædecessor vester nobis & regi Poloniæ in pluribus suis bullis faciendum imposuit & persuasit. Et in casu quo nihil perficeret, tamen videns sacrum concilium ipsorum pertinaciam, ferventius ad eorum suppressionem intenderet, & super his ex omnibus regnorum finibus provideret, quoniam hoc onus solis est importabile Alemannis. Insuper quia locus Basileensis præfatis Hussitis est deputatus, & sacrum concilium nosque securitatem illuc conducendi illis plene obtulimus, & per literas nostras affirmavimus: quid dicent ipsi hæretici, sentientes dissolutionem concilii, nisi quod nos fugiamus eos, & ecclesiam contra eorum rationes quodammodo succubuisse? & sic confortabunt suos, & fideles populos, ad quos jam, ut audivimus, errores suos & articulos cum insertionibus sacrarum scripturarum miserunt, mortali contagione inficient, in quo cunctus populus spem suam defixit: nec illud tantam moram perferre quomodolibet poterit, quanta esset hujusmodi protractio concilii: quia revera in tanto tempore & ipsi quasi totam Germaniam possent surripere, prout circumquaque in magna parte de facto fecerunt, nec resistentia aliqua pararetur, nec parari posset, propter dissolutionem ipsius concilii, uti claret. Tertio, quia ubique famatur, fa-
A crum concilium pro reformatione morum in populo catholico & etiam statu ecclesiastico congregatum fore, *&c.* modo si dissolutum maneret concilium revera timendum est quod laici, qui multimode contra clericos debacchantur, capiant occasionem irruendi contra ipsos, dicentes in congregandis & dissolvendis conciliis sine fructu illusiones fieri, prout prius etiam factum est, prout manifeste clamant, quod non expectant nisi finem hujus concilii. Et ut principium hujus mali ostendamus: Ecce civitas metropolitana Magdeburgensis, expulso suo archiepiscopo atque clero, jam per terras ipsius ecclesiæ in fortitudine curruum Hussitarum more divagatur, qui-

Magdeburgensis & urbes maritimæ favent Hussitis.

B bus in subsidio sunt quasi omnes civitates Saxoniæ maritimæ & majorem (ut timendum est) habebunt sequelam, si non celerrima fiet provisio. Insuper, ut avisamur, Pataviensis civitas suo episcopo rebellavit, & se parat ad expugnandum castra sua. Demum civitas Bambergensis, quæ propter mutationem quam fecit contra hæreticos ex indulto nostro per clerum infestatur, in magna est vacillatione. Et quia prædicta loca omia Bohemis sunt vicina, timendum est quod per dissolutionem concilii, quod pro sopiendis talibus nuntios suos transmisit, illa loca talia cum hæreticis in spem subsidii partita capient, quæ nullis vel saltem gravissimis erunt recuperan-
C da laboribus. Quarto, quamvis multi principes, nobiles, & civitates circumquaque Bohemiam, post rupturam exercitus cum hæreticis treugas inierunt, tamen major pars adhuc contra eos se sustentat, ponendo spem suam totalem in ipso concilio pro liberatione sua: ad quos dictum concilium & nos dudum pro eo misimus. Qui audientes concilium debere dissolvi, totaliter se avertent, & treugas etiam inient ad redimendas vexationes, & quid in longum sequetur, nisi illius pravitatis adhæsio? Quinto quemadmodum ipsum sacrum concilium pro componenda pace inter cetera congregatum existit, & jam inter quamplures reges, principes & alios sint
D præparamenta & initia facta ad dandum modos pro pace ista, ipsi audientes dissolutionem concilii, convertent se ad gladium, & erit error novissimus pejor priore: nec postea erit aptitudo id faciendi, cum principes fuerint exhausti, terræ per clades, cædes & sanguinis effusionem desertæ, & in periculum innumerabilium animarum & corporum, quæ infra has prorogationes & inducias, proh dolor! corruent: cessabunt etiam multæ provisiones, quæ in eodem concilio pro republica Christiana fieri possent, & innumera provenient scandala, in destructionem totius religionis Christianæ vergentia, quæ vestra sanctitas clarius quam possunt describi prospice-
E re valet. Idcirco nos petimus, invocamus, &, quanto efficacius possumus, requirimus vestram sanctitatem, quatenus eadem vestra sanctitas incontinenti ad præfatum dominum præsidentem & sacrum concilium scribat & mittat, ut nullatenus dissolvantur, sed in nomine domini, in quo congregati sunt, incepta feliciter perficiant. Et si quæ vestra sanctitas in contrarium scripserit, seu nuntiaverit, illa protinus revocet & annullet. Avisando vestram sanctitatem, quod, nisi hoc fiat, hæreses istæ armatæ multimode augebuntur, &

eccle-

ecclesia Dei indubie in pessimas conditiones ruitura est; quibus postmodum nulla potentia, nullo consilio, nullave arte seu ingenio succurri poterit. Et revera tamen hi, qui vestræ sanctitati dederunt consilium, non intellexerunt forsitan tanta ventura mala. Utinam saperent & intelligerent, ac novissima providerent: mora enim in hoc negotio periculosa est, & nullatenus sufferenda. Et si quipiam fortassis pertimescerent aliqua contra statum ecclesiasticum per laicos debere tractari, non timeant: quia laici falcem suam non habebunt in messem illam immittere, immo profecto induciæ protractionis, quæ quæruntur, laicos facient contra clerum & ecclesiam insanire: quod tamen per istud concilium ordinate tolletur de medio, dum laici videbunt clerum omni bono intendere.

Item considerandum est vestræ sanctitati, quod sacrum concilium (ut putatur) ad hujusmodi dissolutionem nullatenus consentiet, cum quo etiam major pars regum, principum, prælatorum & communitatum concurret, & vestra sanctitas quæ hucusque in ecclesia Dei sine ruga & macula tenta est, per hujusmodi opera poterit sibi suspicionem & rubiginem facere, ac innocentiam suam, per hoc quod facili & quasi nulla legitima ratione subsistit dissolutionis negotium, fermentare: quia dici poterit quod vestra sanctitas hac occasione foveat hæreses, cædes & clades inter Christicolas, & perseverantiam deformitatum & vitiorum in populo: & timendum est de inobedientia, scandalo ac scissura in ecclesia Dei; quoniam objicient contra vestram sanctitatem subito illam materiam dissolutionis promptam & paratam; & timendum est quod habebunt sequelam multorum. Item si vestra sanctitas vellet concilio personaliter interesse, esset bonum & salubre, si posset. Sed si non potest, festinanter & cito demandet illud exequi, prout est inceptum, quia res illæ quæ usque ad sanguinem tangunt, nullatenus volunt moram, nisi cum dispendio totius Christianitatis. Et si vestra sanctitas postea voluerit personaliter interesse super facto Græcorum, seu aliis quæ non requirunt tantam festinantiam, poterit congregare aliud concilium, quod fiet cum gratitudine & majori aptitudine, quam nunc hæc mora tolerari posset: nam, isto dissoluto, nescimus si per annum cum dimidio aliqui congregari possent propter dispendia quæ interim evenirent. Hæc omnia sanctitas vestra velit diligentissime considerare, & providere ut istud concilium mox restauretur: suscipiatque hanc exhortationem nostram paterne & benigne, quam facimus fideliter urgente ad eadem conscientia, & extremitatibus in quibus ecclesia Dei constituta est, & etiam quia majestas nostra valde invite perciperet quod sanctitati vestræ exinde aliqua inter Christicolas deberet sinistra suspicio suboriri, quemadmodum nos vestræ sanctitati, dum cum eadem constituemur, prout in brevi speramus, clarius communicabimus.

LXXI.

Instructio dominorum euntium ex parte Cesarea majestatis ad dominum summum pontificem.

PRimo exponatur qualiter ad aures regias pervenerit, quod sanctitas domini nostri gentes suas armigeras miserit contra majestatem regiam, & subditos suos, ac terras sibi & imperio subjectas, absque culpa regia, & nulla offensa & rationabili causa præcedente. Et quamvis hucusque nunquam crediderit sanctitatem suam erga majestatem regiam aliquam indignationem velle aut posse concepire, seu facere, licet Nicolaus de Tolentino, qui se per expressum capitaneum generalem ecclesiæ scripsit, alias veniens cum Florentinensibus gentibus inante Lucam, gentibus regiis, ut debitum erat, papam defendentibus publice clamari fecerit: Vivat ecclesia: tamen jam habetur certius, qualiter Nicolaus de Fortebrachiis contra terras imperio subjectas noviter insultaverit, & illas nomine suæ sanctitatis & ecclesiæ * postulaverit: qualiter etiam memoratus Nicolaus de Tolentino in Maricim Senensem pridem patraverit, eadem sanctitas persentiet in schedula cum præsentibus ostendenda: quæ tamen majestas sua a dicta sanctitate minime sperasset, cum alia nunquam demeruerit, sed semper studuerit omni solicitudine suæ sanctitati & sedi apostolicæ summa devotione & filialiter complacere: nec ab eo unquam compertum est contrarium. Non potest non mirari quis sanctitatem suam contra suum advocatum & filium sine causa commoveat: & si subditi suæ majestatis & imperii sacri eamdem sanctitatem aut suos in aliquo molestassent fas fuisset eam ante avisare: & ipsa fuisset quamparata, nedum eidem sanctitati, sed & cuique de subditis suis justitiam ministrare: quod profecto in adversum paternalius & clementius actum fuisset, quam tali indignatione prorumpere, cum continuo eadem sanctitas suæ majestati scripserit, ac latissime nuntiaverit, ac novissime per venerabilem Jacobum archiepiscopum Ebredunensem, * principum Tristameriarum suum dici fecerit, se erga eamdem majestatem optime esse dispositam, eamque multum amare nec aliud unquam speravit, & adhuc quod sua sanctitas clementius & paternalius cogitabit & agit, ut in eadem sperat.

* f. populaverit.

Item regia majestas suscepit reverenter, & vidit, ac audivit diligenter bullas suæ sanctitatis per dominum archiepiscopum allatas: sed quia negotia illa magni sunt ponderis, & extra potestatem regiam, non posset super illo suæ sanctitati eadem majestas efficaciter respondere, cum illa potius pertineant ad sacrum Basileense concilium, prout alias oratoribus apostolicis in Parma constitutis clare dixit eadem majestas, tales res concilium tangentes ibidem quæri debere. Et sic denuo ibidem dicet, & adhuc cooperabitur omni posse, ut res illæ bene cedant: verumtamen rogat, petit & obsecrat eamdem sanctitatem finaliter devote in domino Jesu Christo, quatenus eædem limitationes & modificationes capitulorum in bulla expressorum, defendendo illud concilium ad laudem Dei, ad salutem suæ sanctæ ecclesiæ, dignetur simpliciter & indistin-

stin-

stincte manutenere & fovere, ut super articulis & rebus, pro quibus congregatum est, procedat libere juxta formas & modos in retro generalibus conciliis tentos. Quod si eadem sanctitas faceret, ut sperat eadem majestas providebit indubie saluberrime honori & dignitatibus suis, & extolletur ad æthera, & sub ejus regimine ejusque præsidio in ecclesia Dei, nunc undique impugnata, tot bona secutura sunt, scilicet reductio hæreticorum, atque hæresum extirpatio, quæ in foribus est, & sine generali concilio nullatenus fieri potuit, & alia bona innumera: habebitque majestatem regiam devotum semper & obedientem filium in omnibus suæ sanctitati gratum & ecclesiæ Dei accommodum: nam profecto si id non fiet, prout eadem majestas sæpius scripsit & dixit ac protestata est, indicibilia scandala exinde, proh dolor! sunt eventura. Item regratiatur summopere sanctitati suæ de paterna affectione & clementi oblatione sanctitatis suæ erga majestatem eamdem quemadmodum in schedula parva contentum est quoniam majestas sua * quia dominus archiepiscopus Ebredunensis conclusit cum reverendissimis dominis cardinalibus deputatis per sanctitatem domini nostri ad facta illorum qui sunt in Basilea. Idem dominus noster vult habere literas a domino Romanorum rege attentius cum sigillo majestatis & subscriptione propriæ manus suæ: quod si illi non consentirent, & postea in aliquo contrafecerint, idem dominus rex promittit & jurat sub fide regia prosequi eos, tamquam homines turbatores pacis & quietis ecclesiæ & totius religionis Christianæ, ad simplicem requisitionem ipsius domini nostri, sicut ipse per juramentum est obligatus: & adhærebit suæ sanctitati tam in concilio per camdem suam sanctitatem tenendo, quam alibi. Item quod idem dominus Ebredunensis asserit præfatum dominum regem affectare accedere ad urbem Romanam, & præfatum dominum visitare, quem semper præcipua caritate dilexit: & sperat quod per communicationem ipsorum adinvicem multa poterunt fieri congruentia concernentia fidem ipsorum & ecclesiam & totam Christianitatem. Item dominus noster contentatur de accessu suo, cum ipsum a tempore concilii Constantiensis, cognovit quod eum, semper fuerit magna dilectione & affectione prosecutus, dummodo ejus adventus pacificus sit, id est cum illis de domo sua tantum, ut alias dictum fuit: & certificatus de tempore adventus sui, mittet, obviam sibi usque ad confinia terrarum ecclesiæ duos ex reverendissimis dominis cardinalibus & alios prælatos & clericos ad ipsum associandum honorifice, & ipsum secure conducent, & tenebit, per Dei gratiam, & remittet cum honore, pace & benedictione domini nostri Jesu Christi, & sanctorum apostolorum ejus Petri & Pauli, ac sua. Et si voluerit in comitiva sua habere de gentibus armigeris præfati domini nostri, tam in veniendo quam in revertendo; & si petierit quod dictæ gentes faciant convenientes prædictæ materiæ, contentatur dominus noster, quod fuit hoc declaratum, quod antequam intret terras ecclesiæ, præstabit juramentum, quod de jure præstare tenebatur antequam intraret Italiam, juxta formam Clementinæ.

Item ad ostendendum caritatem, amorem & benevolentiam erga personam domini regis, consideratis magnis expensis habitis per futurum dominum regem, dominus est paratus subvenire eidem domino regi, postquam intraverit terras ecclesiæ, & eum illa paternali caritate amplecti, qua pater bonus filium optimum complecti debet, prout per oratores suos alias oblatum fuit. Et super hoc dominus noster paratus est deputare aliquos, qui habeant tractare cum deputandis per dominum regem: & infallenter sperat quod erunt in bona concordia cum Dei adjutorio.

* forte grate suscepit quia.

LXXII.

Litera regis de concordia cum papa, lecta die 2. Maii, anno domini MCCCCXXXIII.

Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex, reverendissimis in Christo patribus ac venerabilibus dominis sacrosanctæ generali Basileensi synodo, in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentanti, amicis nostris carissimis, ac grate & sincere nobis dilectis.

REverendissimi in Christo patres & domini ac venerabiles & egregii, sincere grateque dilecti, ad requisitionem & continuatam instantiam vestrarum paternitatum, ut ad sacrum concilium nos quantocius transferemus, satis conflavimus operas nostras atque studium, ut consiliis vestris nos conformare possemus, quemadmodum profecto ipsi concilio & rebus peragendis per præsentiam nostram non modicum commodi eventurum speravimus. Sicque res nostras aptavimus, ut sive per terram sive per mare disponeremus recedere, omnibus periculis & discriminibus parvipensis. Verumtamen, approbante domino summo pontifice a sacro concilio, ad persuasionem nonnullorum notabilium virorum, & etiam oratorum nostrorum, & imperii sacri principum electorum, qui nobis hujusmodi bullas exhibebant, nobisque recessum nostrum sine imperialibus insulis penitus dissuadebant, cum sanctitate sua remansimus concordes in deificis licitis & honestis. Sicque per totum istum mensem Aprilis cum sanctitate sua in Viterbio constituemur, & usque medium Junii vel prius in urbe Romana a sanctitate sua coronabimur, præstabimusque & innovabimus sibi illa juramenta quæ nostri prædecessores Romanis pontificibus præstiterunt. Istudque adjecimus, quod ipsum manutenebimus, quantum cum Deo poterimus: quoniam nos usquequaque ad alia obligari non permisimus, nec permittemus. Et hæc vestris paternitatibus ideo describimus, ut si aliquis hanc concordiam sinistre initam, forsitan interpretari vellet, illud a vestris paternitatibus non credatur: quoniam hæc concordia bonis respectibus facta est, dispositique sumus semper ipsi concilio juxta bullam per nos traditam, in prosecutione illorum pro quibus ipsa synodus est congregata, plenarie favere, & constanter adhærere. Certificantes vos, quod nisi sanctitas sua sæpe dictum concilium approbasset, indubie sine nostris coronis, quas propter facta ipsius concilii tanto tempore prætermisimus, ad propria rediissemus: quemadmodum de his omni-

a Forte, sacrum concilium.

omnibus illuſtris princeps & locumtenens noſter dux Wilielmus veſtras paternitates poterit clarius informare, cui io dicendis velitis credere tamqoam nobis.

Datum Senis die decimoquinto menſis Aprilis regnorum noſtrorum anno Hungarię, &c. quadrageſimo octavo, Romanorum vigeſimotertio, & Bohemiæ decimotertio.

LXXIII.

Reverendiſſimis, reverendis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis, &c. Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, &c. B *rex.*

REverendiſſimi, reverendique patres, amici cariſſimi, ac venerabiles & egregii, devoti ſincere grateque dilecti, audito pridem quod paternitates veſtræ ſuper controverſia ſeſſionis inter illuſtres archiprincipes ſacri Romani imperii electores & ducem Burgundiæ quamdam proviſionem fecerint, quæ per ambaſiatores utriuſque partis ambaſiatorio nomine * gratificata ſit, de veſtrarum paternitatum ſolertia, & ipſorum ambaſiatorum induſtria confiſi, ſpem firmam aſſumentes, quod hujuſmodi proviſio noſtro & ipſius ſacri Romani imperii ac ipſorum archiprincipum honori ex- C pediat, ſumus admodum gaviſi. Sed intellecto ad præſens, quod quidam procuratores illuſtris Erici ducis Lauvvenburgenſis, qui ſe nominat Saxoniæ ducem, ac ipſius ſacri imperii electorem & archimareſcallum, hujuſmodi proviſionis occaſione * ſe de loco illuſtri Friderico duci Saxoniæ, ſacri Romani imperii archimareſcallo, Lantgravio Thuringiæ, ac marchioni Miſnenſi, & ambaſiatoribus ejus debito intromiſerint, ſeque iotruſerint in eodem: ſatis illud nobis viſum eſt alienum. Et quia genitorem præfati Friderici, ac deinde ipſum Fridericum de ipſo ducatu Saxoniæ ac jure eligendi Romanorum principem, ac etiam ipſi archimareſcallatus officio ioveſtivimus, D cujus inveſtituræ vigore, primum genitor, ac deinde Fridericus natus ejus, poſſeſſionem principatus Saxoniæ nacti ſunt, & deinde per illuſtres ſacri Romani imperii electores ad jus & exercitium dignitatis & officii principis electoris & archimareſcalli ſimiliter recepti ſunt & admiſſi: non immerito manſimus admirati de ſupradicti ducis Erici, quinimo ſuorum ambaſiatorum præſumptione, qua poſſeſſionem juris & dignitatis apud alium conſtitutorum ante eventum judicialis arbitrii violenter invadere præſumpſerunt. Licet itaque credamus veſtras paternitates noſtros & imperii noſtri principes veſtra diſpoſitiſſima domo, quantum ad ſeſſionem, inceſſum, vel aliam exhi- E bitionis reverentiam non aliter hoorare, quam a nobis & imperii noſtri principibus honorantur, ſicut & nos eccleſiaſticos prælatos ſecundum gradus eccleſiaſticarum dignitatum in noſtra curia reveremur: ne tamen in poſterum oriatur diſcordiarum materia, præmiſſa, quamvis undique notoria, veſtris paternitatibus duximus intimanda, quatenus prælibata, Friderico & ejus oratoribus honorem archiprincipis & electoris juxta veſtræ proviſionis oormam impendendum exhibere velitis, A prout nos, imperii noſtri principes & univerſi proceres ſibi impendunt. In quo nobis veſtræ paternitates facient complaceotiam multum gratam.

Datum Ulmæ Conſtantienſis diœceſis, die 19. Julii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ 48. &c.

LXXIV.

Epiſtola Imperatoris Romanorum, qua concilium certius facit de victoria Bohemorum adverſus Taboritas.

Reverendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus ac dominis ſacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, eccleſiam univerſalem repræſentanti, amicis noſtris cariſſimis, ac grate & ſincere nobis dilectis, Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper Auguſtus, &c. ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex.

REverendiſſimi in Chriſto patres & domini amici cariſſimi & reverendi, grate ſincereque dilecti, hodie hora Veſperarum confluxerunt ad nos nontii, qui in tribus diebus & citius de Bohemia volantiſſime applicuerunt, afferentes nobis jucundiſſima & feliciſſima nova de victoria noſtrorum, & con- C flictu Taboritarum, & illorum qui alias in obſidione civitatis Pilznenſis erant: qui per Dei gratiam, a quo omnis procedit victoria, in planitie inter civitatem Gurſim & monaſterium Slralitſſ forti bello cum modico damno noſtrorum victorioſe proſtrati ſunt: quarum literarum aliquas originales veſtris reverendiſſimis paternitatibus mittimus præſentibus interclufas. Hæc, reverendiſſimi patres, voluimus veſtris paternitatibus pro ſingulariſſimo gaudio cunctis fidelibus optatiſſime nuntiare, rogantes cordintime, quatenus altiſſimo domino Jeſu Chriſto infinitas agentes gratias, cum proceſſionibus & aliis ſolemnitatibus, ad bonum & felicem progreſſum tam felicis prin- D cipii, imo verius medii, omni opera atque cura vigilare velitis, quoniam & nos ſimiliter de agendis nil prætermittemus. Et quæcumque in futurum habuerimus, veſtris paternitatibus die noctuque intimare curabimus.

Datum Ulmæ die 3. Junii.

LXXV.

Epiſtola Imperatoris Romani ad concilium.

REverendiſſimi, reverendique in Chriſto patres & domini, ac venerabiles & egregii, ſincere grateque dilecti, confirmat con- E tiouo Deus noſter magnam miſericordiam ſuam ſuper nos in felici proſecutione rerum Bohemiæ, quæ, Chriſto diſponente, qui cuncta gubernat, in dies conſiderabilius diriguntur. Scribunt enim nobis illi oratores noſtri, quos in proxima diæta Pragenſi habuimus, quomodo omoes Bohemi in unam ſententiam unamque voluntatem tracti ſunt io materia articulorum fidei; & quod ſoper reliquis ad vos verſus Ratiſponam miſſuri ſunt in feſto aſſumptionis Virginis glorioſæ. Taliſque datur ſpes, ut nil melius poſſit ſuperadi. Quarum litera-

rum coplas de Bohemico in Latinum translatas vestris paternitatibns mittimus præsentibus interclusas. Verum, reverendissimi patres, quia ipsi Bohemi multum affectare vidantur in hujusmodi dicta Rsöʃponensi præsentiam venerabilis Constantiensis episcopi, etiam auditoris & magistri Martini, & aliorum qui tractatibus ipsorum prius sdfuerunt, nos opinioni eorum & desidariis concurrentes, illud nedom utile, verum etiam pro booa conclusione & salubri consummatione omnium tractatorum ª necessariorum arbitrantes, vos attentissime adbortamur, quatenus paternitstes vestræ velint dare ordinem ut præfati patres & magistri in bujusmodi diæta omnino intersint. Et si etiam aliqui alii soperaddendi fuerint, & illod extollimus atque laudamus, ut & desideriis ipsorum Bohemorum satisfiat, & ipsi patres nobis & nos in mntuis peragendis possimus assistere atque consulere. Hæc itaque, reverendissimi patres, vobis pro consolatione statuimus scribere, ut nil oos lateat de his quæ ad notitiam * vestram in tam arduis rebus deveninnt. Et quidquid in processu temporis habuerimus, vestris paternitatibus significabimus; exorantes altissimum, nt succedant talia, quæ vestris paternitatibus cum immensa jucunditate significara possimus.

ª Forte, necessariorum II.

* forte nostram.

Datum Ulmæ Constantiensis diœcesis, die 13. Julii tegnorum, &c.

LXXVI.

*Litera Domini Regis Romanorum patens, per quam promittit inconcusse adhærere concilio, lecta in congregatione generali die Lunæ * decimonono Januarii, anno* MCCCCXXIII.

* 1. Maii.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Amen.

Sigismundus Dei gratia Romanorum rex, semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex, ad perpetuam rei memoriam,

NOtum facimus tenore præseotium universis, quod cum inter alios orbis principatus sacrum Romanum imperium divinitos institutum obtineat principatum, cui Deo auctore præsidemus, & assidua pulsemur solicitudine, ut ea quæ concernunt religionem Christianam & bonum ecclesiæ sanctæ Dei, quorum advocatus & protector ex officio nobis incumbenti sumus & esse debemus, procurareque habeamns stabilitatem & felicem progressum eorumdem: sane cum ex sacrorum generalium Constantiensis, & Senensis conciliorum decreti constitutione suscepta, & felicis recordationis Martini papæ V. & deinde sanctissimi domini Eugenii papæ IV. successoris immediati auctoritaova approbatione sacrum Basiloense concilium initiatum fuerit, roburque & auctoritatem sumpserit, & progressum habeat, & successive idem sacrum concilium Basileense, & Romanos patres in eodem existeotes, & illod celebrantes, cum instantia fuerimus requisiti, ot tamquam advocatus ecclesiæ sanctæ Dei & defensor, protectionem ipsius in nobis assumeremus, prout ad nos pertineré dignoscitur: quod personaliter exequi non valentes, * vocati, invitati primo per dominum Mrrtinum & ipso sublato, per dominum Eugenium, summos pontifices prædictos transire ad Italiam, prout transivimus: & propterea loco nostri, protectionem in nobis assumendo, prout tenebamur, in eodem sacro concilio protectorem dimiserimus illustrem principem Wilhelmum comitem Palatinum Rheni & ducem Bavariæ avunculum nostrum carissimum, deputamusque & instituimus eum plena auctoritate & omnimoda potestate, prout in nostris super hoc confectis literis plenius continetur. Et quia (ut percepimus) nonnulli vaniloquentes, non recte sentientes, ipsum sacrum * persuadere ac turbare per exquisitas vias * molientes, ut de nostra pura mente, interpretationeque ejusdem & voluntate, cunctis appareat evidenter, ad confutatiooem iniqua perverse loquentium, volentes reverendissimiæ sanctæ Romanę ecclesię cardinales, patriarchas, archiepiscopos & episcopos Deo amabilos, nec non venerabiles abbates, prælatos, & omnes alios in civitate nostra Basileensi congregatos, & congregandos, sacrum generale concilium facientes, illud celebrare intendentes, sacrosanctamque universalem ecclesiam repræsentantes, & eidem adhærentes, & adhærere volentes, & quoscumque alios de eadem nostra intentione & voluntate claros reddere & securos, ad ipsius sacri concilii corroborationem firmiorem & auctoriaationem, prout ad nos potest qoovis modo pertinere, animo deliberato ex certa nostra scientia motuque proprio in verbo nostro, regio dicimus, ac tenore præsentium attestamur, quod nos ab initio præfati sacri concilii Basileensis semper absque omni dubio simpliciter atque pure eidem adhæsimus, adhæremusque firmiter, & quamdiu duraverit, & cootinuatom fuerit, adhærebimus inconcusse; nec faciemus, neque fieri permittemus, Deo auctore, quantum in nobis fuerit, quod sit vel esse possit directe vel indirecte contra ipsius sacri concilii auctoritatem & libertatem, seu in præjodicium actorum in eodem vel agendorum in futurum, quoad ea proprer quæ est convocatum & etiam congregatum; præsentiom sub nostrę majestatis sigillo testimonio literarum.

* f. vocati &

* f. dissuadere

* f. molluntur, ut

Datum Senis anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo, die 22. mensis Novembris, regnorum nostrorum anno Hongariæ, &c. 46. Romanorum 23. Bohemię vero 13.

Ad mandatum domini regis Petrus Kelde canonicus.

LXXVII.

Mandatum Missum Sanctissimo domino nostro papæ per serenissimum dominum regem Romanorum, per suos oratores, & lectum in consistorio publico die VIII. *Aprilis* MCCCCXXXIII. *domini papæ Eugenii anno tertio, & in eodem consistorio oratores imperatoris juramentum papæ præstiterunt.*

Sigismundus dei gratia imperator Romanorum semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. *rex.*

NOtum fecimus tenore præsentium universis, quod quamvis inter sanctitatem beatissimi domini nostri papę Eugenii atque majestatem nostram fuerit semper & sit per Dei gratiam bona concordia & perfecta sinceritas animorum, nihilo minus quia per multos aliquando quamplurima inconsulta hincinde relata sunt, sicut plerique mortalium prompti sunt ad zizaniam inter principes seminandam, & imprimendas suspiciones, quo nihil periculosius esse potest: ne forte de claritate mentium utrinsque dubium, quod hucusque volavit, amplius perseveret, considerantes etiam ex nostra integra conjunctione bonum publicum secuturum, deliberavimus de proximo visitare sanctitatem præfati domini nostri & urbem Romam, pro suscipiendis imperialibus nostris coronis, & aliis rebus perarduis, tangentibus rempublicam Christianam, & pacem Italię, pertractandis: quę ut perfectius & plenius pertractari possint, mittimus ad sanctitatem præfati domini nostri papę Eugenii dilectos consiliarios & ambasciatores nostros magnificos Matikonem comitem Recomensem & capitaneum Nanderalbensem, & Gasparem Slick vicecancellarium nostrum & capitaneum terrarum Egrę, constituentes, creantes, ordinantes, & facientes ipsos tenore pręsentium ac auctoritate regia nostros veros & legitimos procuratores & factores & nuntios speciales, & quidquid melius esse & dici potest: dantesque eisdem plenariam & omnimodam potestatem, plenam licentiam & facultatem exponendi suę sanctitati pro nobis devotionem & reverentiam filialem, quam ad suam sanctitatem & Romanam ecclesiam sincero affectn gerimus: nec non petendi & impetrandi a sua sanctitate favorem & gratiam consuetos: offerendo quoque eidem suę sanctitati fidelitatis & cnjuslibet alterius generis juramentum simul vel successive: & nihilo minus petendi a sua sanctitate nobis per manus suas impendendam unctionem, consecrationem, & Romani imperii diadema, ac promittendi quod illa, dum apud sanctitatem suam fuerimus in propria persona, si opus fuerit, innovabimus: ac omnia & singula alia peragendi & concludendi, promittendi & spondendi, quę mutuam unionem, caritatem & concordiam * vitæ, sanctitatem suam & majestatem nostram & supereminentię & dignitatis principes, qui super alios a domino constituti sumus, facere & conservare possunt; ut etiam a sanctitate sua, si opus fuerit, obligationes quascumque acceptandi, ceteraque omnia faciendi, finiendi, & concludendi quę nos facere possemus, si personaliter adessemus: ratum & gratum ha-

* f. inter ££ & m. n.

A bentes, & habere promittentes verbo nostro regio, quidquid per præfatos oratores & procuratores nostros actum, factum sive gestum fuerit, ac si illud in persona propria fecissemus: volentes illa omnia nostris regiis literis, & sigillis, si opus fuerit, denuo roborare pręsentium sub nostrę majestatis sigillo testimonio litterarum.

Datum Senis anno domini millesimn quadringentesimo trigesimotertio, die 16. mensis Martii, regnorum nostrorum anno Hungarię, *&c.* 46. Romanorum 23. Bohemiæ vero 13.

LXXVIII.

B *Sequitur forma juramenti facti in consistorio publico per dictos ambasiatores, tactis sanctis evangeliis & sacris crucibus cum reliquiis, & lectum alta voce per Gasparem Slick vicecancellarium regis Romanorum coram domino nostro papa præsente & acceptante, & istud juramentum fuit scriptum in membrana cum duobus sigillis pendentibus recognitis esse dictorum oratorum,*

NOs Matiko de Colloum comes Recomensis & capitaneus Nanderalbensis, & Gaspar Slick vicecancellarius & capitaneus terrarum Egræ, ambasiatores & procuratores invictissimi principis & domini Sigismundi Romano- C rum regis semper Augusti, ac Hungariæ, Bohemiæ, *&c.* regis gloriosissimi, ad sanctissimum & clementissimum dominum nostrum papam Eugenium quartum destinati, recognoscimus tenore præsentium universis, quod nos de mandato & licentia præfati serenissimi domini nostri regis, cujus pleno & sufficienti mandato fulciti sumus, quodque sigillatum in manus ipsius sanctissimi domini nostri deposuimus, hodie datæ literæ nostræ præsentis in consistorio apostolico generali in manus suæ sanctitatis juramentum præstitimus in forma quæ est talis: Nos comes Matiko, & Gaspar Slick vicecancellarius, procuratorio nomine quo supra, promittimus, & tactis sacrosanctis D evangeliis juramentum firmamus sanctitati præfati domini nostri, suo & ecclesiæ nomine hujusmodi juramentum accipienti, quod ipse serenissimus dominus rex Sigismundus ecclesiam & fidem catholicam pura fide totisque viribus conservabit reverenter, & etiam defendet, omnemque hæresim, schisma & hæreticos quoslibet, fautores, & receptatores, & defensores eorum exterminabit pro posse, ac nunquam cum Saraceno, Pagano, schismatico, seu alio quolibet communionem catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio præfatæ ecclesiæ inimico vel rebelli, sen eidem manifeste suspecto, unionem quamlibet, parentelam, aut confœderationem inibit: sed tam nostram, E quam successorum nostrorum personas, honorem & statum manutenebit, & defendet ac ecnservabit contra omnes homines, cujuscumque existerent præeminentiæ, dignitatis, aut status: eidem adjicientes juramento, quod eadem majestas manutenebit semper atque servabit privilegia omnia, quæ per prædecessores suos reges ac imperatores Romanos præfatæ Romanæ ecclesiæ aut aliis quibuslibet ecclesiis quocumque concessa tempore, & continentiæ cujuscumque, ipsaque omnia, & specialiter ac præcipue præclaræ memoriæ Constantinum,

Carolum, Henricum, Ottonem quartum, Fridericum secundum, atque Rudolphum prædecessores ipsius, præsertim super concessione, requisitione, advocatione, quitatione, ac libera dimissione terrarum & provinciarum Romanæ acclesiæ ubilibet positarum, quarum etiam multas nominatim expressit, sedi apostolicæ Romanisque pontificibus sub quocumque tenore concessa, recognoscet, confirmabit, & ex certa scientia innovabit, ac etiam de novo concedet, & terras ipsas atque provincias recognoscet ad jus & proprietatem ipsius ecclesiæ plenissime pertinere, easque nihilo minus ex abundanti de novo sæpe dictæ ecclesiæ dooabit: sub prædicto se obligans juramento, quod ipsas vel aliquam ipsarum partem nullo unquam tempore occupabit, seu, quantum in eo erit, permittet occupari: nec in eis aut aliqua parte ipsarum jura aliqua, possessiones, aut tenutas habebit, seu quomodolibet possidebit: neç in eis etiam precariæ, seu cujusvis capitaneæ officium, aut jurisdictionem quamcumque per se vel alium exercebit: quodque, ot princeps catholicus sæpe dictæ ecclesiæ advocatus atque defensot, ipsam juvabit, & consiliis & auxiliis illi assistet opportunis, contra quoscumque inobedientes & rebelles eidem, & præcipue contra occupantes & turbantes terras prædictas, seu provincias, vel partem quamlibet earumdem. Sub eodem juramento etiam [a] permittimus, quod tam ipsam Romanam quam alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, booa, jura, prælatos & ministros ecclesiarum ipsarum ipse dominus rex manutenebit, conservabit ac defendet suo posse: & quod ecclesiæ Romanæ vassallos contra justitiam nullatenus offendet, devotos & fideles etiam in imperio coostitutos benigne tractabit, nec eos opprimet contra justitiam, aut, quantum in eo erit, per alium opprimi sustinebit, sed in suis potius juribus & justitiis conservabit. Sic eum Deus adjuvet, & sancta Dei evangelia. Et sic nos procuratores procuratorio nomine præfato recognoscimus, confirmamus, innovamus, concedimus, donamus, & cętera facimus secundum tenorem qui superius continetur. Promittentes insuper, quod præfatus serenissimus dominus ooster rex hoc quoque juramentum per nos (ut præmittitur) præstitum, in manus suæ sanctitatis vel legatorum ejusdem sanctitatis, si illos præmittere decroverit, personalitet innovabit, suas regias patentes literas & sigilla consueta sub illo tradeodo. In cujus rei testimonium sigilla oostra propria præsentibus sunt appensa.

Datum Romæ anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, die septimo mensis Aprilis.

a) Lege, promittimus. H

LXXIX.

Epistola Sigismundi Imperatoris ad idem concilium.

Reverendissimis, reverendis ac venerabilibus in Christo patribus & dominis sacrosanctæ generalis Basileensis synodi, in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentantis, amicis nostris carissimis, ac grate & sincere nobis dilectis.

REverendi patres, insinuatione literarum vestrarum, ac relatione illustris Friderici ducis Saxoniæ sacri nostri imperii archimarescalli, Laotgravii Turingiæ, ac marchionis Misnensis, aliorumque plurimorum fidelium nostrorum nuper accepimus, quod illustris Ericus dux Lauvenburgensis, qui se nominat Saxoniæ ducem, & ipsius imperii archimarescallum, eumdem Fridericum coram synodo vestra, seu judicibus ab ea deputatis, super ducatu, officio & jure supradictis trahere nititur in causam, non erubescens de nostra majestate publicas proponere querelas, quod sibi scilicet crebre postulanti justitiam in foro nostro denegaverimus, seu ministrare neglexerimus. Unde perpendeotes io primis auctoritati nostræ derogari, pro eo quod causas ad examen nostræ imperialis majestatis & procerum nostrorum immediata spectaotes ad alienum forum producera conatur, nostram insuper honorificentiam detractari ex eo quod dicimur justitiæ neglectores; quorum utrique debitis & aptis ad hoc remediis occurrendo, nuper io aula oostra Cæsarea super his habita diligeoti episcoporum, abbatum, archiprincipum, principum, comitum, baronum, & aliorum procerum, & ducum sacri nostri palatii examinatiooe, tandem in ipsorum & omnium oratorum, ambasiatorum, & quorumlibet aliorum, qui tunc in nostri conspectus constituti fuerunt præsentia, palam solemniter protestati sumus, quod cum archiprincipatus, archimarescallatus, & jus eligendi Romanum principem a nobis & sacro Romano imperio immediate desceodant, ac in feudum dependeant, * cum autem juxta formam juris, ac stylum, & observantiam sacri nostri imperii, feudales quæstiunes coram dominis feudorum, etiamsi minores valvassores essent, ac paribus curiarum suarum, respectu feudi de quo agitur, decernendæ sint: quod atam jus in nostra Cæsarea majestate & sacro imperio nostro & paribus curiæ nostræ respectu feudi talismodi merito debeat illæsum conservari, consequens esse causam prælibatam ad forum nostrum pertinere. Certificantes preterea omnes & singulos, quorum interesso posset, quod nos præfato Erico justitiam nullo unquam tempore denegabimus legitime postulanti, neo in futurum Deo propitio denegabimus onquam rite peteoti. Quinimo quandocumque ipse vel alius justitiam poposcerit, parati sumus pares curiæ evocare, & causam juxta stylum imperii nostri diffinire. Quare vestras paternitates requirimus & hortamor, ac etiam attente rogamus, quatenus causam ipsam ad forum nostrum remittatis more solito & consuetudine imperii nostri & parium curiæ nostræ terminandam, sic enim justitiæ debitum vide-

* cumque justa.

videtur requirere, & officia nostra in sacrum concilium merito postulare.

Datum in Ulma feria quarta post Jacobi, anno millesimo quadringentesimo trigesimo quarto.

Ad mandatum domini imperatoris
Gaspar Slickmiles, &c. cancell.

LXXX.

Epistola Imperatoris Romanorum ad concilium, qua petit causam, cujus cognitio ad se pertinebat, ad concilium appellatam & vocatam, remitti: alioquin protestatur contra concilium.

Sigismundus Dei gratia Romanorum imperator semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex, vobis reverendis, venerabilibus, illustrissimis, magnificis, spectabilibus, generosis, nobilibus, strenuis, providis & circumspectis, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, principibus, comitibus baronibus, militibus, oratoribus, ambasiatoribus, & nuntiis, ac omnibus & singulis proceribus sacri palatii nostri, qui in nostræ majestatis conspectu in maxima copia constituti estis.

NOtum facimus, ac per præsentem nostram insinuationem ac ulteriorem relationem, quam vobis omnibus & singulis sub debito fidelitatis injungimus, cunctis oostro subjectis imperio publicari jubemus, quod ad nostræ majestatis notitiam pervenit, qualiter illustrissimus Ericus dux Lauvenburgensis illustrissimum Fridericum Saxoniæ ducem, sacri nostri imperii archimarescallum, Lantgravium Turingiæ, ac marchionem Misnensem, coram sacro Basileensi concilio super ducato Saxoniæ & archimarescallatu prædictis, ac jure eligendi Romanum principem, trahere nititur in causam, prætendens principatum, officium & jus supradicta sibi tam hæreditario quam etiam infeudationis per nos sibi factæ jure deberi. Et insuper, quod nos super impetitionibus sibi a promissorum occasione contra præfatum Fridericum competentibus justitiam ministrare denegaverimus, querelas in publicum proferre minime veretur. Per quorum alterum nostræ majestatis auctoritati derogatur, per alterum autem honorificentiæ nostræ detrahitor. Nostram itaque decet solertiam in primis quædam imperii nostri jura servare, quinimo juxta possibilitatem nostræ facultatis adaugere, prout ex debito sacramenti sumus adstricti. Quod recte facere, conspicimur, si causa ad * examen imperialis culminis pertinentes sub nostra jurisdictione conservemus. Cum itaque principatus officium ac jus supradicta a nobis & imperio nostro in feudum immediate descendant, ac secundum juris communis dispositionem, nec non usum, morem, stylum & consuetudinem sacri Romani imperii, feudalis contentio per dominum feudi ac pares curiæ terminanda sit, liquet hanc quæstioocm, si qua prætendi poterit, ad * nostrum &. illustrium archiprincipum nostrorum sacri Romani imperii electorum pertinere notionem. Expedit insuper de neglectu justitiæ nostram solicitudinem excusare. Et quidem meminimus, quod post per investituram per nos dudum in Fridericum tunc marchionem Misnensem genitorem ipsius Friderici (de quo oune agitur) de ducatu, officio, & jure prædictis gratiose collatam, illustres archiprincipes electores, ante ipsius Friderici assumptionem, ac in collegium & consortium suum aggregationem, causam hujusmodi perpensis maturisque consiliis biennio ferre digesserunt: tandem ipsum in collegium & senatum suum acceptarunt, etiam Erico prælibato renitente, ac successionem & investituram similiter prætendente. Quamquam aotem ipse dux Ericos apud nos plurimum institerit pro justitia sibi contra eumdem Fridericum ministranda, foret quoque satis durum causam & contentionem tam perpenso digestam consilio rursus in dubium revocare; quia tamen quæstio ipsa non erat in figura judicii trutinata, nos eidem Erico semper ultroneos præbuimus justitiæ complementum ministrare legitime. Quod aliter expendi neqoit, nisi parium nostræ curiæ arbitrio, respectu feudi memorati. Quos utique pares, legitime requisiti, prompti sumus more imperatoriæ majestatis intra fines Alemanniæ vocare, ubi de causis & quæstionibus principum Alemanniæ ex stylo imperii nostri nos convenit judicare. Ex quibus aperte colligitur, nos eidem Erico justitiæ complementum in præteritum minime denegasse. * Itaque & impræsentiarum nos in hujusmodi causa præbemus justitiæ ministrum, quinimo, Deo propitio, præbebimus semper io foturum, quamdiu nos suo terreno imperio præesse voluerit. Quæ omnia & singula mentibus vestris firmiter inculcari volumus, & in thesauro memoriæ vestræ reponi tenacius, & nihilo minus per organa vestra in omni orbe diffundi, quo liquidios cunctis innotescere qoeat causam hujuscemodi ad nostram & parium nostræ curiæ, respectu ipsius feudi, examen pertinere, nosque justitiam in ea ounquam denegasse; nec modo, postquam divina præordinante clementia solium Cæsareæ dignitatis conscendimus, futuris unquam temporibus denegabimus. De quo publice & solemniter protestamur. Quam insuper protestationem sacræ Basileensi synodo intimare curabimus, ac ipsam requirere, quatenus causam ipsam a se penitus abdicet, & ad forum nostrum remittat, more, stylo, & consuetudine imperii nostri & parium curię nostrę terminandam. In hoc actu protestationis nostrę præsentes fuerunt venerabiles Guntherus archiepiscopus Magdeburgensis, Alexander Tridentinus, & Petrus Augustensis, episcopi, abbas Campidonensis, illustris Fridericus marchio Brandeburgensis archicamerarius sacri imperii, Guilielmus comes Palatinus Rheni & dux Bavariæ, Albertus marchio Brandeburgensis & burgravius Nurembergensis, Ludovicus comes de Wirtenberg, venerabilis Eberardus magister ordinis beatæ Mariæ Teutonicorum per Alemanniam & Italiam, Henricus Russe de Melbingens præceptor, Marquardos de Kunigsel, & alii commendatores ordinis præfati, Henricus de Furstenburg, Wilielmus senior, Henricus & Wilielmus junior de Monteforti, Joannes de Newemburg, Eberardus de Kyreberg, comites, & maxima copia nobilium, militum, & clientium, & ambasiatorum principum & civitatum sacri imperii. In quorum omnium & singulorum fidem, robur, & evidens testimonium has nostras patentes literas fieri, & oo-

a) Forte, Promissorum. H.

* jura

* nostrum

* Atque

& nostræ majestatis sigillo jussimus communiri.

Datum Ulmę, Constantiensis diœcesis, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo quarto, die vigesimo octavo mensis Julii, regnorum Hungarię, *&c.* quadragesimo octavo, Romanorum vigesimo quarto, Bohemię decimo quinto, imperii vero secundo.

Ad mandatum domini imperatoris
Gaspar Slick miles, *&c.* cancell.

LXXXI.

Salvus conductus Domini Imperatoris missus sacro concilio, & lectus in generali congregatione die sabbati 23. mensis Julii MCCCCXXXV.

Sigismundus Dei gratia imperator Romanorum semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex,

NOtum facimus tenore præsentium universis, quod licet pridem, dum sacrosanctum generele Basileense concilium exordium sumeret, & ex institutione præcedentium sacrorum conciliorum nos omnibus & singulis ecclesiasticis & sæcularibus personis illuc venientibus, nostrum salvum & securum conductum dederimus & concesserimus, quemadmodum nobis tamquam advocato & primo protectori sanctę Romanę ecclesię & sacrorum conciliorum digne conveniebat, easdem etiam personas, cujuscumque dignitatis seu conditionis existerent, in nostram specialem protectionem assumentes; temen intellecto quod nonnulli, licet supervacue, dubitent, ne propter diffidationem, quem Philippo duci Burgundię fecimus, hujusmodi nostra concessa libertas posset lædi seu infringi, quod tamen nostrę intentionis nunquem fuit, neque est, cum ipsam diffidationem solum pro recuperatione jurium sacri Romani imperii, & nullius perturbationem fecerimus, statuimus securitati ipsius sacri concilii (cujus felicem & desideratum progressum semper concupivimus) cum non mediocri nostra exhibita opera salubriter providere, & mentem nostram sinceram declarare, ne quisquam nobis imputare habeat, nos aliquid intentasse quod quomodolibet esse possit ad perturbationem ipsius, seu venientium, stantium, seu recedentium. Idcirco animo deliberato, & ex certa nostra scientia iterum de novo ac ex superabundanti (licet profecto opus non sit) cum intentio nostra ad indemnitatem & libertatem ipsius sacri concilii semper illæsa & integra fuerit atque sit, universos & singulos prælatos, principes, doctores, magistros, ambasiatores, nobiles, & quascumque ecclesiasticas & sæculares personas, cujuscumque atatus, gradus, seu conditionis existant, ut sacrum concilium feliciter super his, pro quibus congregatum est continuari possit ad reverentiam Dei, revelationem orthodoxorum, & honorem universalis ecclesię nostram specialem salvamgardiam, tuitionem & protectionem grato & devotissimo animo recipimus per præsentes: volentes & ordinantes auctoritate Cæsarea præsentium per tenorem, quod omnes & singuli ad dictum concilium accedentes, in eodem permenentes, & ab eodem recedentes, in nostra

A imperiali custodia, non obstante diffidatione præmissa, quodque ab aliquo non molestentur, inquietentur, vel aliquam injuriam seu molestiam petiantur: mandantes universis & singulis principibus ecclesiasticis, & sæcularibus ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, magnatibus, proceribus, militibus, clientibus, capitaneis, potestatibus, gubernatoribus, rectoribus, burgraviis, castellanis, officialibus, judicibus, telonеariis, boletariis pessuum, custodibus civitatum, villarum, & quorumcumque locorum communitatibus, & rectoribus eorumdem, cetarisque nostris & imperii sacri subditis & fidelibus, firmiter & districte, eosdem seriosissime requirentes, qua-
B tenus universis & singulis prælatis, principibus, nobilibus, & magistris, & ambasiatoribus quorumcumque regum, prælatorum, principum, & communitatum, universitatumque totius Christianiratis, qui ad præfatum concilium, auxiliante domino, accessuri sunt, ibidem steterint, vel recesserint, cujuscumque status, gradus, dignitatis, seu conditionis existant, nostro & imperii sacri nomine favorabilem & benignam debeatis impendere voluntatem, eosdemque cum gentibus & familiaribus suis ac bonis & rebus eorum quibuscumque faciatis plenissima libertate gaudere, ipsosque favorabiliter pertractetis: ac eosdem & eorum quemlibet cum bonis prædictis tute &
C secure per territoria, civitates, castra, castella, oppida, villas, itinera, passus, portus, pontes & terras, ac ditionis vestrę loca, nobisque subjecta, ire, transire, stere & morari, eundo ed dictum concilium, & redeundo ab eodem permittatis: immo eisdem amore sanctę matris ecclesię, ob reverentiamque sacri concilii, ac nostram & sacri imperii benevolentiam singularem, dum & quoties requisiti fueritis in his quę securitatem & celeritatem ipsorum concernunt itineris, promotivam & gratuitam ipsis ostendere realiter & exhibere velitis & debeatis, voluntatem, nec non eisdem
D & cuilibet ipsorum de victualibus, domibus, expensis ipsorum competentibus, & conductis petitis & requisitis, pro rationabilibus salariis providendo. Sic enim fieri volumus, & in favorem præfati concilii concessimus & concedimus per præsentes, quibuscumque literis in contrarium factis seu fiendis non obstantibus. Quicumque enim aliquem prædictum concilium visitantem modo quocumque lædere præsumpserit, sciat se nostram & imperii sacri indignationem gravissimam incurrisse. Et e contrario, quicumque visitantibus, undecumque sint, nostri amore favores impenderit, certum se reddat, quod eidem singula beneficia impensabimus gratia singulari, præsentium
E sub nostræ imperialis majestatis sigillo testimonio literarum.

Datum * Tervaniæ Strigoniensis diœcesis, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, die vigesimaquarta mensis Maii, regnorum nostrorum anno Hungariæ, *&c.* quadregesimo nono, Romanorum vigesimoquinto, Bohemiæ decimo quinto, imperii vero secundo.

* Trenavia f. Tyrnavia

LXXXII.

LXXXIII.

Epistola Imperatoris Romani, qua spondet & promittit se confirmaturum certa capitula concilii.

Sigismundus divina favente clementia Romanorum imperator semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex.

NOtum facimus tenore præsentium universis, quod ab alto nobis commissum officium tunc recte indubitanter exequimur, cum in his quæ ad fidem catholicam pertinent, sanctæ matri ecclesiæ ipsiusque ordina- B tionibus inhærentes, pro earum observantia & executione partes nostræ solicitudinis adhibemus. Cum itaque inter legatos sacri generalis concilii, quod Basileæ in Spiritu sancto legitime celebratur, nomine & auctoritate ipsius sacri concilii, & generalem congregationem regni nostri Bohemiæ, pro unitate & pace quædam capitula concordata fuerunt, & manuum stipulatione firmata, debeantque sigillorum munimine roborari, & ad executio- A nem deduci, juxta formam in nostri præsentia * Brimm concordatam, & nunc noviter coram nobis a patribus recognitam & confessatam, nos rei tam utili ac salutari officii nostri partes volentes auctore domino impertiri, Deoque & fidei catholicæ obsequium reddere, omnipotenti Deo & sanctæ matri ecclesiæ promittimus & vovemus, quod postquam ipsa compactata fuerint (ut præmittitur) roborata, nos ea firmabimus & roborabimus & servari faciemus pure, simpliciter, & sincere, juxta sanum & bonum intellectum eorum; nec permittemus ea in aliquo violari, vel eis abuti, nec permittemus aliquem ad communionem sub utraque specie coarctari, vel compelli quoquo modo in præjudicium compactorum. In cujus rei testimonium sigillum majestatis nostræ præsentibus est appensum.

Datum in Alba regali a Vesprumensis diœcesis, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo sexto, die octava Januarii, regnorum nostrorum anno Hungariæ, &c. quadragesimo nono, Romanorum vigesimosexto, Bohemiæ decimosexto, imperii vero tertio.

* Brunn.

a al. Vesprimensis, al. Vesprusiensis.

EPISTOLÆ DIVERSORUM

vel regum vel principum vel magnatum ad synodum Basileensem.

LXXXIV.

Epistola ducis Burgundiæ missa concilio super facto sancti Petri de Luxemburgo, lecta, &c. die IX. anno Domini MCCCCXXXVI.

Reverendissimis reverendisque in Christo patribus, ceterisque Christi fidelibus in sacro generali concilio Basileensi in Spiritu sancto legitime congregatis, amicis meis precarissimis, devotus ecclesiæ filius Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, comes Flandriæ, Arthesiæ Burgundiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci, vester amicus.

REverendissimi, reverendique patres, ceterique Christi fideles, in Spiritu sancto congregati amici præcarissimi: Jam hora est & nunc tempus idoneum venit, ut negotium diu desideratum, super canonizatione & elevatione dignæ per sæcula memoriæ domini Petri de Luxemburgo, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ quondam cardinalis, meique consanguinei, ad extremam manum & operam, si duxeritis intendendum, deducatur. Hoc etenim variis in conciliis generalibus ecclesiæ temporibus retroactis fuit inceptum: sed quibus mediis vel modis, ignoro, vel interruptum vel alias quomodolibet imperfectum semper remansit, & ita remansurum (quod absit) existimo, nisi divina super hoc providentia vestros in idipsum animos excitans, provideat, quæ vobis (ut arbitror) tantum decus & laudis titulum specialiter reservavit: quemadmodum ea sacro Constantiensi concilio fuit (ut audivi) olim reservata canonizatio quorumdam sanctorum apud * Saymitas tunc C temporis interventorum, & aliorum similium memorabilium factorum in quibusdam aliis conciliis generalibus. Sic enim Deus hujusmodi concilia celebrantibus sua (prout vult) secreta revelat, distribuit, & reservat. Quid vestro cœtui, o veri pugiles, veræque bases ecclesiæ, plus honoris & gloriæ accedere posset, quam ad canonizationem & elevationem prædictam procedere; & eum, quem suis ex meritis gloriosis & tot miraculis velut inauditis, quibus quotidie coruscat, aliorum Christi confessorum collegio constat aggregari, ac cum his palam & publice adorandum eleva- D re, ipsisque in catalogo sanctorum inscribendis ad perpetuam ejus laudem & memoriam apponere? Quas ob res vestrarum paternitatum reverendissimarum amicitias præclarissimas obnixe deprecor & honor, quatenus oculum interioris intelligentiæ ad præmissorum considerationem erigentes, placeat ea pro Dei & sui confessoris (cujus res agitur) reverentia & honore quo videritis oportere modo prosequi & tractare; ut quo studiosius eo in facto, quod maximopere cordi habeo, processeritis, eo peramplius Deo placitori gratum sibi obsequium impendatis. Reverendissimi, reveren- E dique patres, & ceteri supradicti amici præcarissimi, Spiritus sanctus, sub quo duce vestro multis ab annis in vinea Domini laboratis, vestri laboris faciat finem votivum & felicem. Ex villa mea Bruxellensi, die penultima Januarii.

LXXXV.

LXXXV.

Litera illustrissimi principis domini ducis Burgundiæ, &c. missa concilio, & lecta in generali congregatione die sabbati, XXVI. Martii MCCCCXXXV.

Sacrosanctæ generali synodo, Basileæ in Spiritu sancto congregatæ, ecclesiæ sanctæ devotus filius Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, &c. promptum & sincerum ecclesiæ sanctæ devotionis affectum,

Reverendissimi, reverendique in Christo patres, ac spectabiles & commendatissimi viri: Sacrosanctæ vestræ in Spiritu sancto congregatæ conventionis intentum animum ceteris cum sanctissimis operibus paci & concordiæ principum Christianorum, regni potissime Franciæ, quod Christianæ religionis pars est non minima, firmiter existimans; paternitatibus vestris, quas in unum congregat unionis & pacis amator & auctor, ea dignum duxi proposito significari devotiori, quæ regni ipsius pacis assequendæ media contingunt. Nuper igitur, reverendissimi reverendique in Christo patres & recolendi viri, cum certorum appunctuamentorum & tractatuum inter carissimom fratrem meum ducem Borbonii & Averniæ, & me in villa Pontificali actorum firmationis & conclusionis gratia in civitate Nivernensi nostris in personis ipse frater meus sororque mea sua contoralis essemus, ad eamdem civitatem applicuerunt carissimus frater meus comes Richmondiæ, reverendissimus in Christo pater archiepiscopus Remensis, Christophorus de Harscuria, & quidam alii pro parte adversarii domini mei regis; & mei ambaxiatores ad me destinati. Quibus tamdem per aliquos dies auditis, aperta est inter nos & advisata certa diæta tenenda in civitate mea Atrebatensi die 1. Julii proxime futura, & in effectum generalis pacis in regno prædicto revocandum & intendendum. Cujus diætæ inter nos prolocutione per eosdem fratres meos dicto adversario significata, de ipsius adversarii super ejusdem diætæ acceptatione deliberata voluntate se polliciti sunt quantocius opportuno tempore me reddere certiorem. Quod etiam nunc usque paternitatibus vestris incertum ea ratione significare distuli, responsum eorum expectans, quo certum quid super hujusmodi negotio possem celebri vestro cœtui referre. Unde & nunc habito a dicto fratre meo comite Richmundiæ certo responso, quo dictum adversarium refert diætam ipsam acceptasse, ad eamque plures principes consanguineos suos, & alios sui consilii eum eisdem ad agendorum expeditionem pro dictæ generalis pacis effectu sufficienti a concedente potestate transmittere conclusum, vestris paternitatibus idipsum impræsentiarum duxi significandum; easdem in sanctæ caritatis visceribus obnoxio deprecans affectu, quatenus ob reverentiam Altissimi, suæque sanctæ orthodoxæ fidei (cujus ipsum Franciæ regnum inter cetera specialissimam culturam exercuit) exaltationem & augmentum, & totius reipublicæ Christianorum profectum, dignentur & velint serenissimum dominum meum regem, dictumque suum & meum adversarium literatorie aut per nuntios solemnes caritative monere & inducere, ut ad diætam ipsam suos infallenter destinet oratores & deputatos, ac commissos certos ambaxiatores cum sufficienti (sicut res ipsa requirit) eis tributa potestate, Ego enim ex toto animo pacis ipsius optans videre dies, in persona mea me dispono ad diætam ipsam memoratæ pacis generalis, quantum in me possibiliter erit, agendæ causa compariturum. Dignentur insuper eædem paternitates ad tantum pacis bonum, quo rebus in terrenis atque mortalibus nihil solet gratius audiri, nihilque delectabilius concupisci, ex sacra vestra congregatione, quæ de diversis orbis partibus electissimos viros adunavit, aliquos ex reverendissimis in Christo patribus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, ac aliis ipsius vestræ sanctæ synodi venerabilibus suppositis, ad diætam ipsam solemnes transmittere deputatos, viros pacis amatores, & divisionis exosos: quos pro tantæ rei tamdiu requisito elamatoque felici successu melius duxerint transmittendos, cum eisdem a sacrosancta vestra synodo plena concessa potestate dictum serenissimum dominum meum regem adversarium prædictum & me in omnipotentis Dei ecclesiæque virtutem & nomen hortandi, inducendi, informandi & requirendi, ut ad pacis ipsius generalis consequendæ effectum nos & nostras vires & animos disponamus. Tractatus etiam concordias & appunctuamenta ad ipsius effectum & pacem ipsam, si (quod concedat auctor ipse pacis) advenerit, ecclesiæ sanctæ generalis auctoritate roborandi, confirmandi & approbandi, censuras ecclesiasticas ad ipsarum integrationem opportunas fulminandi & promulgandi, ceteraque omnia & singula pro negotii bono & votivo complemento necessaria, congrua, vel opportuna faciendi, sicut agendorum inibi series expostulabit; quatenus Dei suffragante gratia, & ipsorum opportuno directorio, regnum ipsum Franciæ mœroris & tristitiæ, proh dolor, jacens humi, post tam diu continuatos guerrarum anxios dolores & miras angustias a funere suo resurgat; & sibi ac toti catholicæ religioni tam propitia tranquillitas, divina pietatis operante clementia, tribuatur. Super præsentium vero literarum mearum receptione, quas (ut res ipsa bene requirit) per præsentium latorem proprium nuntium vestris paternitatibus destinare decrevi; & vestro super earumdem tenore deliberato responso, per eumdem nuntium quantocius exoro per easdem paternitates vestras fieri certiorem per eumdem, quæ me ad ecclesiæ sanctæ felicia vota facturum voluerint intimandum, ad quæ me reperient ex animo paratum. Scit ejusdem ecclesiæ sanctæ sponsus Altissimus, qui paternitates vestras ad ipsius suæ ecclesiæ laudabilem directionem feliciter & prospere conservare dignetur in longævum. Scriptum in villa mea Divionensi, die decimo sexto Martii,

a Forte, cum decenti.

LXXXVI.

A

LXXXVI.

Litera regis Franciæ Caroli missa sacro concilio, lecta in generali congregatione, die sabbati XXIII. Aprilis MCCCCXXXV.

Sacrosanctæ synodo Basileensi, in Spiritu sancto legitime congregatæ, devotus ecclesiæ filius Francorum rex Carolus salutem, atque rerum gerendarum felicem successum.

NIhil quidquam apud rempublicam, regna potissimum, erga Christicolas omnes felicius & accommodatius arbitramur, quam illos & ipsa optata pace atque beata perfrui. B Eapropter multa ratione persuasum habemus ad ea quæ paci magis attinent, maxime regni nostri & subditorum nostrorom, caritate sineera operas nostras conferre debere, sicut ex animo hucusque omni solicitudine atque cura, prout legis præcepto inducimur, fecimus. Profecto nil sanctius ipsa aut beatius nobis fuit. Et cum superiori tempore pie atqne devota supplicatione carissimi & dilecti amici nostri cardinalis sanctæ Crucis res ipsa non modica disceptatione variis assignationibus agitata fuerit, quoniam labori, periculis atque expensis minime ipse pepercit, usque in portum & salutis finem non pertigit; postmodum proximis his diebus Christo pacis auctore (ut C pie credimus) faciente, novissima celebrata est in materia componendæ pecis cum duce Burgundiæ apud civitatem Nivernensem conventio; & ad eamdem nostra ex parte cum decenti & sufficienti potestate carissimos & dilectissimos consanguineos nostros ducem Borbonii & Averniæ, & comitem Richemundiæ constabularium nostrum, & dilectos & fideles consiliarios nostros archiepiscopum Remensem cancellarium nostrum, & Christophorum de Harcuria consanguineum nostrum, transmisimus. Et cum res ipsa post longam disceptationem optimam ad ea quę pacis sunt dispositionem habuit, cupientes omnes etiam partes eodem & unanimi consensu ac favore pa- D cis & unitatis præstantius agere, In alterius diætæ a & conventionem apud civitatem nostram Atrebatensem ad primam diem mensis Julii proxime instantis concordarunt, Consentientes etiam ut res tanta efficaciam habeat ampliorem & certiorem, ut pro parte sanctissimi Patris nostri cardinales sanctæ Crocis & Arelatensis, & a sacro Basileensi concilin cardinales de Cypro consanguineus noster, & sancti Petri Ad vincula, ipsam assignationem & locum transmittantur. Quamobrem amicitiam vestram majorem in modum oramus & deprecamur, sit res illa tam sacra atque fidei orthodoxæ tam utilis & necessaria vobis curæ & solicitudini; & ad illam diætam præfatos E cardinales de Cypro & sancti Petri transmittere vestri ex parte velitis. Confidimus ut tantorum pattum præsentia & singulari præstantia, atque virtutum magnitudine, differentia omnis ex medio tolletur, absolutaque sit. Proinde ipsis transmissis, atqne re confecta, non parvam nos sumus percepturi lætitiam, ac gratiam vobis habituri.

a *Forte*; assignationem & conventum.

Datum in civitate nostra Turonensi, die vigesimo quarto mensis Martii.

LXXXVII.

Litera missa per dominos ambaxiatores concilii exsistentes in Bohemia sacro concilio, lecta in generali congregatione, die sabbati XXIII. Aprilis, anno MCCCCXXXV.

Sacrosanctæ generali Basileensi synodo, in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentanti, earumdem reverendissimarum paternitatum vestrarum humiles oratores Philibertus episcopus Constantiensis, & ceteri sui collegæ.

REverendissimi in Christo patres & domini: Quod reverendissimis paternitatibus vestris usque ad præsens non scripsimus, causa fuit, quoniam scribendi materia non suberat. Negotia enim pro quibus destinati sumus insperatam acceperunt dilationem. Cujus causam esse ferunt nimiam temporis acerbitatem, propter quam viis omnibus b iniit facta congregatio Pragæ pro eligendis ambaxiatoribus, & præagendis ante carnisprivii tempus haberi non potuit. Nos quidem qui ansteritatem temporis & viarum discrimina sumus experti, moram ipsam satis habemus rationabiliter excusatam. Venerunt igitur pridem ille nuntius serenissimi imperatoris, qui fuit apud paternitates vestras & Vvenzelaus presbyter de Karlesteyn, & cum eis nuntii Bohemorum, ad excusandum moras & literas salviconductus recipiendi pro decem baronibus, decem nobilibus, clientibus electis & nominatis, atque pro oratoribus fere omnium civitatum * Tabor, & paucis tantum exceptis. Arte solita factum est, quod a domino imperatore postulatum est, ut daret eis intelligere mentionem sacri concilii per nos missam. Dominus autem imperator misit pro nobis nt iremus ad ejus majestatem apud Pozonium. Quod fecimus indilate. Cumque Pozonium navigio venissemus, ab ejus * consiliis in litore suscepti sumus, & ad hospitium ducti. Eis a nobis recedentibus, morula interjecta, ipse serenissimus dominus imperator hospitium nostrum intravit, adventum nostrum jucunde suscipiens, & sacro concilio de nostri destinatione gratias magnas agens. Post hæc quæ per Bohemorum nuntios sibi dicta & illata fuerant non distulit referre. Nobis quidem visum est diætam, quam jam ad dominicam In albis posnerunt, refutandam non esse, præsertim cum ex bonis causis facta esse dicatur. Quoad aliud diximus, quod supplicabamus suæ majestati, nt non indigne ferret, sed nos dignaretur supportatos habere, quoniam cum essemus a sacro concilio destinati, ut non in conventione cnm ipsis Bohemis coram ejus majestate mentem sacri concilii aperire deberemus: nec deceret, nec forsitan expediret, ante locum & tempus, & per internuntios talia reserare. Quod ejus imperialis apex benigne suscepit, & nnntiis Bohemorum suum dedit responsum. Et sic illi receptis literis salviconductus, Bohemiam revertuntur. Nos vero Viennæ tempus conventionis præstolabimur. Existimavimus, reverendissimi patres, grate paternitates vestras suscipere, quod hanc prorogationem conventionis non refutavimus, si-

Locus obscurus.
b *Forte*, initio. H.

cut nec erat aliquo modo refutanda. Quod hæc negotia difficultates & dilationes suscipiant paternitates vestras (quæ magna sapientia pollent) eredimus non mirari. Sed & speramus eonfidenter paternitates vestras illis insistere, & finem rerum intendere, in quibus tanta & tam mira Dei beneficia cognoverunt: opus enim est quod sacrum concilium a prosecutione incepti operis non desistat. Illi siquidem perditi homines qui cœpta bona turbare & disrumpere satagunt, in dissolutionem concilii spem figunt: & exinde spondent suis satellitibus respiramen. Unde oportet econtra, ut paternitates vestræ hoc sacrificium omnipotenti Deo offerant, ne susceptorum beneficiorum videantur ingratæ: atque ignis, qui minutim extinctioni propinquat, per incuriam vires resumens, in flammam (quod absit) vehementer eaurgat: & quod, patres reverendissimi, huic rei valda accommodum foret sanctæ reformationis opus urgere, * sed ex multis aliis respectibus est necessarium. Utinam omnes qui sunt in concilio audirent & intelligerent quæ nos qui extra processimos. Profecto etsi tam avidi sint tanti boni, avidiores & ferventiores fieri minime dubitamus. Alia scribenda non instant, nisi quod nos ad paternitates vestras humilhme commendamus, cum omni promptitudine obsequendi; quas dignetur altissimus ad bonum universalis ecclesiæ dirigere, ac felieiter conservare. Scriptum Viennæ, 1. die mensis Aprilis.

* & ex.

LXXXVII.

Litera Archiepiscopi Lugdunensis missa concilio.

Reverendissimis in Christo patribus & dominis præsidenti, prælatis, & ceteris generale Basileense concilium celebrantibus, dominis suis tota veneratione colendis & honorandissimis.

REverendissimi patres ac domini mei honorandissimi, humillima recommendatione præmissa, post longam concertationem dominorum prælatorum Gallicanam ecclesiam Bituris repræsentantium, quam pro cofirmatione suarum mentium diutius protraxerunt, omnibus præsentibus, nemineque discrepante, conclusum est, conventionem vestram multiplici legitimo funiculo convocatam, ab omnibus & præsertim ipsa ecclesia Gallicana sequendam, & cum vestro debere convenire concilio universo, devutasque Deo gratias omnes exsolvere, qui in hujus pestilentis temporis cursu casdem vestras dominationes primas hujus concilii gemmas, grandiaque & electa virtutum vasa sibi servavit, & in Basilea, quæ basis firma, in basi sive petra Christo, Liaque, quæ more Liæ multos in utero proprio gestans patriarchas, vos hujus concilii celebres patres in caritatis vinculo priores firmavit. Sed quia conclusorum ibidem executio in aliquas moras differtur, & accelero delibetatorum consummationem ad posse, invitus a me exigo absentiam vestræ sacratissimæ coucionis. In qua inter suprema desideria cupio adesse, & adero quamprimum rerum gerendarum opportunitas aderit, supplicans ut interim habeat excusatus. Fere enim per trimestre ad nihil aliud desudavi, & specto perfectionem agendorum: abundantius autem omnes die ac nocte orant, ut videamus facies vestras, & compleamus quæ desnut fidei nostræ. Ipse autem Deus pater noster & dominus noster Jesus Christus dirigat viam nostram ad vos: vos antem multiplicet, & abundare faciat caritatem vestram in invicem, & in omnes, ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate aute Deum: mihique suo humili & devoto eædem vestræ dominationes præcipiant & mandent quæque grata, & parebo ad posse. Petræscissæ, die vigesimo octavo Aprilis.

Vester humilis & ad vos devotus
A. archiepiscopus Lugdunensis.

LXXXVIII.

Epistola Ambasiatorum Concilii existentium in Bohemia.

Sacrosancta generali synodo Basileensi, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentanti.

EXulta & jubila, synode saerosancta, altisonas deprome gratiarum actiones & laudes rerum omnium conditori. Nuntia in omnibus finibus terræ diem festivitatis & gaudii: universos ecclesiæ filios ad congratulandum & gratias peragendum gratulabundis admonitionibus exhortare. Laudent tecum magna opera Dei, & exultent ingenti lætitia Christiani orbis provinciæ universæ. Siquidem desideratus ecce dies advenit, quo jam tuorum laborum messi sunt fructus, & seminum tuorum in borrea dominica plenos manipulos reportasti. Hodie namque, imperiali majestate imperialibus infulis decorata in publico foro hujus civitatis numerosa populi multitudine assistente, coram nobis tuæ beatitudinis nuntiis, gubernator, barones, nobiles civitatum, ambasiatores regni Bohemiæ, primum nobis compactata obtulerunt, literis authenticis communita. Deinde pro ipsorom executione de tuenda, observanda & defendenda unitate ecclesiastica & pace, literas alias secundum formam Brunnæ condictam. Post hæe quatuor ad hoc deputati cum pleno & authentieo mandato, nomine omnium tam ecclesiasticorum, quam sæcularium, reverentiam & obedientiam eanonicam præstiterunt. Nos quoque juxta tuæ sanctissimæ concionis injunctam unitatem ecclesiasticam per eos factam & aceeptam, pacemque, nec non reverentiam & obedientiam exhibitas acceptavimus, & pacem pronuntiavimus eis servandam per universum populum Christianum. Quod, o sacrosancta synode, styli officium posset sufficienter eaprimere exuberantiam gaudii quod assistentium corda replevit. Vultuum amœna serenitas, lacrymæ præ ubertate lætitiæ ab oculis erumpentes, cantus & applausus internæ lætitiæ, testes erant, aut certe melius invicia dici possent. Quoniam nulla extrinseca signa immensitatem æterni gaudii proportionabili possent ostensioue testari. Sed etiam nos ipsius beatissimæ cougregationis & universi populi Christiani gaudia meditantes nova iterum eaultatione replemus. Quo tandem fine hanc nostram claudemus epistolam, & ne, si pro modo affectus prodiret, oratio metas epistolares excederet, nisi ut cum David exi-

Psalm. 91. eximio prophatarum dicamus: *Bonum est confiteri domino, & psallere nomini tuo, altissime. Ad annuntiandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. In decachordo psalterio; cum cantico, in cithora. Quia delectasti me, domine, in factura tua: & in operibus manuum tuarum exultabo*. Luc. 1. Ipse quidem *fecit nobis magna qui potens est, & sanctum nomen ejus*: cujus clementiam suppliciter exoramus, ut quod operatus est confirmare dignetur, & ipsam sacrosanctam synodum tueri, regera & gubernare ad perficienda sancta opera, pro quibus est in ejus nomine congregata.

Scriptum Iglaviæ, quinto mensis Julii, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

Ejusdem sacrosanctæ synodi perhumiles oratores & ountii, Philibertus apiscopus Constantiensis, Joannes de Polmar sacri palatii apostolici auditor, Martinus Berruerii decanus Turoncusis, & Thomas de Haselbach sacræ zheologiæ professor.

LXXXIX.

Epistola Misso Concilio ab ejusdem ambasiatoribus existentibus in Nuremberga, præsentata & lecta in congregatione generali, die Veneris ultimo Februarii.

Sacrosancta & venerabili synodo Basileensi, patribus & dominis omni nobis veneratione & omore colendissimis, inclytarum dominationum vestrarum obedientiam fratres Ioannes Nyder prior, & Joannes Mulembrun.

REverendissimi & indulgentissimi patres & domini, viri sapientia clari, virtuta præstantes, & landara constantia ubique colandi, a diebus quibus vos Deus congregavit in unum, & præsertim postquam sub titulo sacrosanctæ vestræ synodi ad regnum Bohemiæ eulogia pacis manarunt, corda multorum tristitia prope absorpta in spem consolationis respirarunt, exultantibus animis dominum, tamquam auxilium eis desuper venisset, laudantes, quod tantæ miserationis oleo corda vestra perfudit, ut vobis de fratribus qui in pressura sunt tanta cura fuisset: firmiter tenentes, quod citius & cumulatius & laudatius inimicos nostros in spiritu lenitatis & verbo Dei, quam flatu furoris & ore gladii reducetis, argumentum sumentes ex retroactis infaustis nostris successibus. Ex quibus plerique in tantam deciderunt pusillanimitatem, ut de pace tamporali, qualibuscumque, nisi vestra solicitudo prævenisset, cogitabant providere remediis. Audito autem postea, quod congregatio vestra, in qua spem (ut præfertur) conceperunt, mandata fuisset dissolvi, geminata tristitia obriguerunt, tamquam quo se converterent, aut quid facerent, nescirent. Et ad nos venientes sive mittentes, sciscitati sunt quomodo se factum haberet, aut quid amodo facere deberent, cum nunc sua fiducia se frustratos vidarent. Nos, licet non minori essemus secundum audita, visa & lecta, mœrore perculsi, ipsos, ut poteramus, animantes, confortavimus in eo potissimum, quod perseveranter, tamquam de vestra constantia hæsitantes, nobis commissa prosecuti sumus: nam nihil scripti aut nuntii a vestris paternitatibus usque nunc recapimus. Nobis autem & reliquis, quos ad plenum consolari non potuimus, in qualicumque turbatione consistentibus, sperantibus autem quod de propinquo nobis aliquid consolationis mandaretur, supervenit desideratus admodum da Egra nuntius, deferens nobis literas consulatus Egrensis, continentes quod literas sacræ congregationis vestræ & nostras, quas nobis cum suis destinarent, attulisset. Quas cum recepissemus, gaudio multo refecti sumus. Dubii tamen adhuc quid vestræ essat voluntatis, aut quid de vobis ageretur, utrimque mœsti & soliciti mansimus. Super scripta eadem nihilo minus, juxta consilia fidelium & prudentium respondentes, missum vobis nuntium cum gratiarum actione remisimus. Et eodem expetito, mox vestra lata & elara scripta supervenerunt. * Et litaris nobis a Bohemia primum, & a vobis deinde ad universos directis, in vulgare nostrum intelligibiliter translatis, consulatui Nurembergensi devotis vestris, data sibi ad petitionem copia, insinuavimus, qui in pristinam sibi videntur constituti spei consolationem. Deinde alter ex nobis, qui hæc scripsit, reliquo utilius occupato, illustrem principem & dominum dominum marchionem Brandeburgensem tunc adiis ad quinque milliaria distantem, & sibi præmissa omnia per ordinem exposuit. Qui cum avide & magno gaudio singula audivisset, copias narratorum & lectorum petiit & recepit. Et postquam de consilio & auxilio invocatus fuisset, magnifice & ex animo (ut videbatur) respondit, se longo nunquam tempore meliora percepisse nova, & quasi de somno cordialis mœstitiæ evigilasse. Et in summa, præsentibus reverendo patre domino episcopo Giscetensi, & quampluribus nobilibus & notabilibus personis respondit: Ego scio, quia interfui, quod secundum decretum sacri concilii Constantiensis isti sancti & venerabiles patres congregaverunt concilium sicut jura potuerunt. Et suspicari non possum, quod aliud quam mere honorem Dei consolationem & salutem totius Christiani, qui in tristitia est, populi quærunt: quia longe sunt ab insultibus eorum qui nos de propinqun tam hostiliter impugnant, damna inferunt, & offendunt. Et quamlibet ab eisdem in suis regnis securi sunt, adhuc ex caritata de nobis soliciti pacem nobis procurare satagunt. Quare sicuti tu ipsorum nomine petis & requiris, ego cum omnibus mihi subditis ecclesiasticis & secularibus firmiter & constanter adhærebo. Et hujus rei gratia, sicut tu nomine quo supra petis, quamcitius fieri poterit, & præsertim cum revarendus pater dominus Herbipolensis, qui ab infirmitate, quam da proximo incidit, notabiliter respiravit, modico fortior effectus fuerit, quia vir boni & acuti consilii est, & bene affectatus ad concilium, rogabo quos potern principes, ut mecum in Nuremberga conveniant, ad deliberandum quomodo nuntiis mittendis da Bohemia ad concilium, vel Nurembergam, aut alibi, de securitate provideatur: ad confortandum etiam hoc sacrum concilium in sua, sicut cœpit, prosecutione ad sibi adhærendum, ac etiam prælatos, doctores, & nobiles viros mittendum, &c. Et statim commisit ut suis singulis officialibus seriose scribere-

* quibus perceptis & intellectis ad plenum consolati & confortati, eos qui in tristitia manebant plenius confortavimus. Et literis.

tur, ut nuntios de Bohemia ad concilium vel ad nos mittendos salvos conducerent, & ire per suas terras & dominia, nulla prorsus illata injuria, permitterent. Commisit etiam ut literæ sibi allatæ multiplicarentur, & ad singulos principes, prælatos, dominos & communitates vicinas, cum suis scriptis in ipsorum confortationem mitterentur. Et cum ego, qui ad ipsum veni, quærerem an hæc per ipsum taliter dicta & repetita vestris paternitatibus scribere possem, respondit, quod audacter affirmarem & scriberem, quia ita indubitanter facere proponeret. Ac taliter & tam consolabiliter locutus est, ut firmiter teneamus, quod magnam cum suis amicis & subditis consolationem vobis quantocius afferet. In quo nobis valde expedire videretur, quod scripta favorabilia in genere sive specie a serenissimo rege Rumanorum obtinerentur: quibus singulis hujusmodi suis principibus, communitatibus & subditis mandaretur, quatenus vobis adhærerent & faverent. Ac etiam vosipsi ad principes electores, & specialiter ad supremum dominum marchionem & ducem Saxoniæ specialiter scriberetis, gratias primum agentes de suo bono proposito, fideli assistentia & favore. Et quod mitterent suos prælatos & ambasiatores, *&c.* Et ita ad consulatum Nurembergensem, qui optimi sunt & fideles in hoc negotio cooperatores. Memoratus vero dominus Giscetensis satis favorabiliter super mea requisitione respondit: sed efficax & finale responsum usque ad consultationem suorum suspendit: & speramus, sicut optamus, quod aliqui partium nostrarum prælati, de suspicione, quæ contra se est, tamquam non faveant vestræ congregationi, & vocationi Bohemorum adversentur, contrario actu favorabiles, scilicet oratores mittendo se citius purgabunt. Quod si non fecerint, sed eatenus suam voluntatem prosecuti fuerint, & vestrum (quod absit) conventum dissolvant, vel fructu sperato evacuent, tunc nos, qui salutem ipsorum in omnium jugi precamur instantia, aliud ex his quæ videmus & audimus in verbo veritatis conjicere non possumus, quam quod eorumdem & omnium sibi faventium instabit periculum majus quam omnium reliquorum. Quod inde syllogizamus. Nam ipsi, quos prosequimur, Bohemi vicinis sibi lætissimis regnis, ac ipsi Alemanniæ gravissima hactenus damna intulerunt, ut vix aut nusquam alia via restet resistendi vel occurrendi, quam per medium & succursum universalis ecclesiæ in virtute synodi generalis congregatæ: quæ interpellante tempore se colligens, viam tantis malis occurrendi in spiritu mansuetudinis exorsa est, eos, de quibus agitur, vocans. Unde spem tantam & consolationem innumerabiles (ut præfertur) ceperunt, & ipsi se in Bohemia utcumque resolvere, & propius accedere, ut speratur, ut ipsi ex scriptis præsentibus junctis conjicere poteritis, cœperunt. Quid nobis sperandum erit, si cujuscumque facto vel causa vocatos non legitime expectaveritis, & reliquos spe sua frustraveritis, quam quod utrimque provocati in eos qui sibi deluserunt fortius se & atrocius armabunt? Ergo, dilectissimi & gratissimi patres, undecumque & qualiumcumque opinionum sitis, in eo quod semel consilio unanimi omnium, qui tunc præsentes eratis, & sufficienter & ardenter absentium adventum desiderastis & expectastis, mature conclusum est, & nomine universalis ecclesiæ rite emanavit, & ab innumeris (ut præmittitur) laudatum est, & hodie laudatur, conveniatis: & concordes invitatorum præsentiam (prout de congruo decet) expectetis, sed & expectatis, omnemque possibilem diligentiam pro ipsorum reductione adhibeatis; & honorem a Deo & hominibus incunctanter habebitis. Si secus (quod absit) feceritis, indelebilem ecclesiæ ignominiam inferetis. Quod per extensum tam oculatis & perspicacibus viris declarare superfluum putamus. Nec videmus cur velut inermes & mysteriorum Dei expertes fugere debeamus, cum omnium nostrum una sit & firma sententia, quod in dubium vocari non debent quæ solemniter & digesta a sacris conciliis sancita sunt, aut fide sanctorum probata. Admittantur ergo, illibato fidei nostræ tenore manente, qui vocati sunt, & audiantur. Non quod solidiores hi tanquam dubii fiant, quibus datum est divina nosse mysteria: sed certe, ut iidem ipsi qui densis errorum involuti sunt tenebris, catholicis nostris fide firmis doctoribus, errorum nebulas ratione & arte discutientibus, in claram probatæ fidei nostræ cognitionem, si dominus annuerit, revocentur. Similiter & illi qui hujuscemodi non modo subdole serpentibus, sed & passim nunc palam volantibus, seque infirmis animis insigentibus, hæresum jaculis perniciose vulnerati sunt, ocius sanentur. Quod nisi factum & citius factum fuerit, videbitis patres quod lugebitis. Sed ne, quod veremur, accidat, nos, quibus aliquid vestræ ea parte solicitudinis imposuistis, quique rem tamquam sub prospectu nostro non sine mœrore cadentem acrius, sed & amarius plerisque metimur, cum reverentia supplices rogamus. Et quia expedire, & vix aliter absque gravissimo scandalo & irremediabili fieri posse putamus, bona fide consulimus ne irrita faciatis, aut, quantum in vobis est, fieri permittatis, etiam sub periculo corporalis salutis, cum pro domo Dei secundum professionem nostram (ut rationabiliter scribitis) nos murum, qui periculis aut impulsibus usque dum ruat non cedit, ponere debeamus: ea scilicet quæ Spiritu sancto dictante non modo semel aut altera, sed & tertia, ut ipsi (de quibus agitur) suis ad nos scriptis testantur, imo & quarta vice de ore vestro processerunt. Sed eos quos tam solemniter vocatis, quia ardenter eorum (ut oportet) salutem optatis, quamlibet longius abiisse videantur, si venire voluerint, ut magnam nobis & multis spem scriptis suis dederant, expanso læti sinu recipere benigne, & patienter audire, in viam salutis & veritatis misericorditer & mansuete dirigere, & si, redire resipiscentes cupierint, in communionem fraterne admittere, aliaque constanter & perseveranter facere velitis, quæ pro ipsorum reductione & ecclesiæ pace & reformatione apud vos salubriter statuistis. Unde fidelium mentes, quæ a jucunditate, quam vestris (ut præfertur) salutari conventione, ordinato in agendis processu, devotaque & simplici conversatione longius vivificum suum odorem in ædificationem fidelium spargentibus conceperunt, stupefacti nimis, & velut amentes ceciderunt, geminata continuandaque lætitia erigetis. Hæc ad qualemcumque

vestram

vestram consolationem amore, qui reverentiam nescit, scripsisse volumus, petentes nos de incuria & rusticitate haberi misericorditer excusatos: quia bona & simplici fide vobiscum, velut cum patribus nostris & præceptoribus indulgentissimis, agimus. Neque cultius, emendatius, aut mundius propter temporis angustiam, quæ posita sunt, rescribere curavimus, de vestra benigna supportatione confisi. Ceterum, si nobis videatur, deputentur venerabiles patres domini Ebracensis & de Langhen ordinis Cisterciensis harum partium de vicino abbates, aut alii, prout vobis videbitur, qui frequentius nobis vestro nomine de occurrentibus novis & bonis in consolationem nostram & aliorum scribant per occurrentes opportune nuntios. Mittimus dominationibus vestris copias literarum communitatis Nurembergensis ac nobis a Pragensibus directarum, & nostrarum ad eosdem. Et sicut Pragenses Nurembergensibus, pariformiter & Egrensibus scripserunt, qui optimi mediatores in Curiensi nostro negotio existunt. Etiam recepimus ab amicis ecclesiæ quosdam professionis articulos, in quos dicuntur sub magno apud nos satis silentio doctores & clerus civitatis Pragensis veteris & novæ convenisse. Quos si in congregatione audire volueritis, nulli tamen copia decernatur, quousque plenius quod expectamus responsum habuerimus, ne forsan ipsi in instanti sua & plena totius regni congregatione melius & aliter deliberent. Committatur tamen aliquibus doctoribus sacræ paginæ & aliarum facultatum, sicut videbitur, ut diligenter videant & examinent, quatenus opportuno tempore quid agendum sit ea parte proferant. Verum hujusmodi articuli in lingua & scriptis Bohemicis ad nos pervenerunt, & in Latinum quidam doctor satis celebris in medicina, alter vero in idioma nostrum Alemanicum transtulerunt. Mittimus utrumque, ut, collatione adinvicem habita, clarius intelligere ipsorum intentionem possitis, & de occurrendo eis cogitare salubrius erit, & (ut confidimus) facilius ipsos literali congressu devincere, quam hostili campo cum eis sub periculo cladis aut fugæ nostrorum confligere. Quod expediet, unctio vos Spiritus, qui velut hospes beneficus corda vestra inhabitat, docebit, ut optamus, & jugiter orabimus. Nostri memores in domino valete.

Scriptum Nurembergæ, decimosexto Februarii, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

XC.

Imperatoris Constantinopolitani litera missa sacro concilio Basileensi.

Joannes in Christo Deo fidelis imperator & moderator Romæorum Palæologus semper Augustus sacrosanctæ generali synodo Basileensi salutem in eo qui omnium est vera salus.

Extat etiam supra in concil. Basil. sess. 19. sub nomine Josephi Patriarchæ.

Literas vestrarum reverentiarum recepimus per reverendum Antonium episcopum Sudensem, & fratrem Albertum de Crispis sacræ theologiæ magistrum, oratores vestros, ex quibus & etiam relationibus præfatorum bene notavimus optimam dispositionem atque intentionem Deo amabilem, quas vestræ reverentiæ pro tota Christianitate gerunt, & specialiter pro nobis, id est pro unitate ecclesiæ sanctæ Christi. Et super hæc lætati sumus maxime, quoniam hortamini nos pro illis, pro quibus & nos jamdiu hortati fuimus instanter ecclesiam Romanam. Multoties enim scripsimus, & misimus illuc pro unitate prædicta, ut omnibus patet. Tantis autem legationibus factis ex parte nostra, & tanta solicitudine ostensa; non permiserunt causam circumstantiæ eorum, ut finem acciperet nostra voluntas & tractatus. Ad præsens igitur de eisdem his, & cum simili & eadem dispositione vestris reverentiis scribimus, quærentes a filii concilium œcumenicum sub præsentia omnium personarum necessario debentium interesse secundum antiquum ordinem & consuetudinem; & tale concilium fieri canonicum, liberum, inviolatum, & simpliciter secundum formas antiquorum œcumenicorum conciliorum. Et omne illud, quod, Deo dante, in tali concilio unanimiter & concorditer conclusum fuerit, hoc firmum haberi indubitanter & sine contraditione & lite quacumque, quæ omnia dicta fuerunt & concessa, & confirmata a sancta Romana ecclesia per plures legationes ad eam nostra parte factas. Impedita autem fuit istorum conclusio & effectus propter temporales circumstantias, ut supra dictum est. Sed quoniam vestræ reverentiæ in præsenti tempore tantam promptitudinem super istis ostenderunt, quod legationem specialem fecerint pro istis, & hortatæ nos fuerint literis & relationibus suorum oratorum, propter hoc & nos mittimus ambasiatores nostros, familiarem imperii nostri ...... abbatem scilicet monasterii sancti Demetrii Isidorum, & familiarem nostrum Joannem Dishypatum ...... per quos petimus & rogamus vestras reverentias, quod ad hoc Deo amabile opus unionis conferatis omnem curam & solicitudinem, ut fiat & concludatur dictum laudabile opus vestris studio & diligentia nostris correspondentibus, cum nota sint aliqua necessaria ad hoc & ejus operis executionem, commisimus de istis prædictis nostris ambasiatoribus, qui vestris reverentiis latius & clarius omnia referent & manifestabunt, placeatque vestris reverentiis eisdem dare plenam fidem.

Datum in urbe nostra Constantinopolitana anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, die decimo quinto Octobris.

a Perrat, fo-rt. H.

XCI.

XCI.

Litera Regis daciæ Missa Sacrosancto concilio in favorem ordinis sanctæ Brigittæ, lecta in generali congregatione die Veneris, 16. mensis Martii anno MCCCCXXXV.

*Reverendissimis in Christo patribus ac dominis præstantissimis, honore præcipuo venerandis, pro concilio generali celebrando in Spiritu sancto Basileæ legitime congregatis, Ericus Dei gratia Sveciæ, Norvegiæ, Sclavorum Gothorumque rex, & dux * Pomeriæ, salutem & sincerum nostri in domino recommendationem.*

* Pomeriano

REverendissimi patres & domini, regalis præeminentiæ requirit dignitas & officium, illudque præcipuum io sui pectoris armariolo jugiter versare debet, ut post divinæ cultum majestatis, modis & mediis quibus poterit in effectum * producat, quod subjectus sibi populus pacis tranquillitate frui & gaudere valeat, & præsertim hi qui, spretis curis & vanitatibus labentis sæculi, Deo inhærere (cum sibi servire regnare sit) totis desideriis inardescunt; cujusmodi sunt utriusque sexus homines religiosi, & præsertim ordo ille devotissimus beatæ Brigittæ, sancti salvatoris nuncupatus, qui in loco Wadzsteyn regni nostri Sveciæ, Dei dispensatione (ut pie creditur) laudabile sumpsit initium, & postmodum per diversas mundi partes, in salutem multorum a via rectitudinis aberrantium, commendabile susceperat incrementum. Ipsius nempe beatæ Brigittæ sanctissima vita, virtutum præclara merita, nec non magnifica & stupenda quæ gloriosus & mirabilis Deus in sanctis suis per illam fecerat & sine intermissione in his terræ finibus facit opera, mentes hominum ad credendum attrahunt, hunc ordinem cum suis vivendi regula & constitutionibus a Deo specialiter processisse. Apparet hoc idem de devota & irreprehensibili vita personarum in eo degentium, examplis sanctimoniæ & doctrina saluberrima: quibus innumerabilis populus divinitus illustratus, latam & lubricam deserens viam, quæ ducit ad mortem, arctam cælestis patriæ semitam ambulat confidenter. Sed heu, venerandissimi patres & domini, accapimus noper quod dolenter referimus, ex illius non dubitamus instinctu, cujus invidia mors introivit in orbem terrarum, surrepsisse videlicet in ordine prædicto nobis dilecto periculosas quasdam scissuras & contentiones, ob quas generales confessores, & aliæ dicti ordinis personæ, de monasteriis regnorum nostrorum ad reverendarum paternitatum vestrarum præsentiam, sacrosanctam scilicet generalem Basileensem synodum, sunt citati. Etiam, ut asseritur, ad respondendum nonnullis articulis contra libros revelationum prænominatæ sanctæ dominæ patronæ * conscriptos: qui revelationum libri in salutem indubie multorum in via fidei & morum titubantium hic & alibi sparsim per mondum publicati fuerant, & solemniter prædicati. Quamobrem, reverendissimi patres, vestrarum paternitatum & dominationum congregationem sacratissimam, universalem ecclesiam repræsentantem, devotioribus & efficacioribus quibus possumns precibus aggredimor, instantius exorandam, quatenus ex parte Dei omnipotentis, & ejus intuitu, cujus in hac parte vices geritis, nostrarumque ob devotarum precum instantiam, personarum & locorum sæpedicti ordinis hujusmodi periculosas discordias ad Deo placentem concordiam revocare velitis, nec non obloquentium ora sic obstruere, quod stare & vivere deinceps poterunt in Dei servitio, suaque regulari observantia, sicut hactenus in monasteriis regnorum nostrorum laudabiliter steterant atque vixerant sub dicta sancti salvatoris regula, secundum ipsius institutionem primitivam. Insuper quod illa doctrina sanctissima revelationum beatæ Brigittæ, sicut in præsens in ecclesia Dei ad ipsius laudem & gloriam, ad purgationem criminum, bonorumque morum introductionem prædicatæ & publicatæ fuerant. sic & amodo publicari & prædicari valeant & teneri. Alioquin exinde * sanabuntur corda simplicinm, scandalizabuntur plurimi, & formidandum erit finaliter Christianæ fidei non minimum detrimentum. Spiritus ille veritatis, qui procedens de thalamo divinæ majestatis apostolorum pectora invisibili gratia penetravit, dignetur illustrare corda vestra ad faciendum pacem & tranquillitatem in ecclesia sua sancta.

Datum in castro nostro Wordlingborg, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto, tertia die mensis Julii, nostro sub secreto, &c,

* perducat,

* adscriptos:

* Perm, turbabuntur. H.

XCII.

Alia Litera certorum episcoporum missa in favorem dicti ordinis, & lecta in congregatione eodem die.

*Reverendissimis in Christo patribus ac dominis præstantissimis, pro concilio celebrando in Spiritu sancto Basileæ legitime congregatis, Petrus Lundensis, Aslatus Nidrosiensis, Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopi, Nassuo Othomensis, Joannes Roskildensis, Joannes Hosloensis, Siggo Scarensis, Andoenos Stavangrensis, Thomas * Strengenensis, Hermanus Vvibergensis, Petrus * Hamarensis, Gerardus Binglavensis, & Severinus Farensis, eadem gratia ecclesiarum episcopi, cum omni humilitate & reverentia debita obsequia, votisque ac mandatis vestris in omnibus devote & fideliter obedire.*

* Strenguinensis,
* [illegible], al. Hamarensis,

GRatias agimus Patri misericordiarum, & Deo totius consolationis, qui se nescientis mundi miseriis ineffabili sua misericordia, & miseris, ne in barathrum desperationis prolabantur, salutaribus remediis sobvenit & succurrit. Hinc est, patres reverendissimi, quod Deus inter alia miserationis suæ opera magnifica & gloriosa, quæ ad laudem & gloriam nominis sui fieri voluit, in his ultimis finibus terræ pro consequenda remissione peccatorum, ad dirigendos pedes oberrantium in viam patriæ cælestis, beatam Brigittam de regno * Sveciæ progenitam, quasi venam fontis vivi sponsam suam, & canale gratiæ suæ tantis gratiarum aquis abundare fecit: & non solum regno prædicto, verumetiam quasi toti orbi terrarum per eam misericors dominus, cujus mi-

misericordiæ non est numerus, salutis & gratiæ mellisflua pocula dignatus est misericorditer propinare. Et cujus quidem beatæ Brigittæ meritis & sanctitate, primum in regno Sveciæ, videlicet Wadzsteyn, ordo ille præclarissimus, sancti Salvatoris nuncupatus, inolevit, ac gloriosum suscepit exordium. Deinde successu brevissimi temporis, & hoc satis miraculose, in diversis regnis & mundi partibus, ex inflammatione utique Spiritus sancti regibus & dominis terrarum atque prælatis divinitus facta, plura fuut innovata & multiplicata monasteria, in quibus sororum & fratrum conventualium fervens & affectuosa viget devotio & vitæ regularis observantia secundum ordinem instituta perfectissime observatur, tam per continuas prædicationes, quam per divinæ majestatis cultum & obsequium, videlicet missarum solemnia, & divinarum horarum jugiter psalmodiam. Unde quasi infiniti peccatores de die in diem divinitus inspirati convertuntur, conversique iu brevi proficiunt, magna virtutum accumulantes incrementa, & spirituales effecti, calcatis sæculi curis, sentientes se corruptibile pondus cum mœrore portare, quibus nil agere libeat, nisi solius Dei desiderio & amori jugiter inhærere. Unde, reverendissimi patres, nos una cum principibus & prælatis, & magnatibus, militibus, & militaribus, nobilibus, primis ac proceribus regnorum pro quieto statu regnorum eorumdem in magno parlamento, in castro & oppido Wordlingborg regni Daciæ congregati, nunc accepimus, qualiter confessores totius ordinis prælibati ad sacrosanctam synodum Basileensem pro statu salubri, reformatione laudabili, ac incremento felici locorum & personarum utriusque sexus in eodem ordine sparsim per mundum degentium sunt citati. Eapropter, patres & domini reverendissimi, dominationes vestras cum humili & devota subjectione aggredimur implorandas, quatenus, si qua in hoc sacro concilio usque in præsens literis, processibus, articulis, quæstionibus vel querelis contra dictum ordinem, cujus privilegia, regulam, constitutiones seu instituta regula, jamdudum per sacram sedem apostolicam approbata & confirmata, ac etiam contra libros revelationum dictę sanctę Brigittę dominę divinitus (ut creditur) ostensarum, quomodolibet fuerint attentata, ob nostrarum petitionum humillimam instantiam faciatis revocari. Si qua vero in eisdem revelationum libris examinanda & discutienda forsasse videantur, tum caute & moderate reformationis sarculo cum lenitatis moderamine emendentur, ne piarum aurium in posterum offensiva fiant ea, quę de his libris revelationum coram populo, nedum in partibus istis & regnis, sed & alibi per mundum publice prædicata fuerant in Christianę fidei fulcimentum. Alioquin si (quod absit) ex hujusmodi controversiis, litibus & contentionibus sic (ut præmittitur) motis & attentatis, insurgeret aliqua ordinis præfati diffamatio, vel a sui primitivi regularis status vigore discessio, extunc (prout verisimiliter formidamus) ubique & præsertim in partibus istis tam in clero quam in populo fiet maxima confusio, & devotionis fidelium fervor ad Deum, & ad illam sanctam, quę tot, tantis & tam manifestis claruerat miraculis & virtutum meritis, vertetur in torporem. Quod utique cedet in fidei catholicę turbationem & diminutionem, in scandalum multorum & ecclesiæ, saltem in his orbis finibus, sub hoc periculoso tempore non modicum detrimentum. De modo autem cohabitationis sororum & fratrum in monasteriis ordinis prædicti, quę situata sunt in regnis istis, quam alii quidam pacis æmuli & tranquillitatis calumniari conantur, nulla datur hic cuiquam Christi fidelium suspicionis occasio, quod eorum habitacula adeo firmis altisque muris & ædificiis distincta ac divisa sunt, prout fere nos omnes, præcipue autem, qui monasteriorum & locorum eorumdem visitatores sumus * quod secure & absque conscientiarum scrupulo juxta primariam ordinis institutionem, quam adeo pie credimus factam esse, sorores & fratres sicut cohabitant, honeste & licite poterunt commorari. Valeat & in Deo proficiat vestrę sanctissimę devotionis venerabile collegium a Deo cælitus inspiratum, ab æterno prævisum & præordinatum, & jam in hoc occidui mundi aerumnoso tempore in Spiritu sancto legitime congregatum.

* videtur deesse vidimus, aut aliquid ejusmodi.

Datum in opido Wordlingborg Roskildensis diœcesis, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto, die tertio mensis Julii, nostris sub secretis, &c.

XCIII.

Epistola Rothomagensium ad concilium.

Reverendissimis & honoratissimis ac metuendissimis patribus sacrosanctam synodum ecclesiam universalem repræsentantem Basilea tenentibus, humiles vestri filiali subjectione subditi consules & cives civitatis Rothomagensis.

REverendissimi ac honoratissimi ac in timore domini sancto reverendissimi patres, considerantes apud nos nihil esse quod adeo indignationem provocet altissimi sicut ingratitudo; ipsa enim est provocatio malorum, beneficiorum exinanitio, & extinctio meritorum: quapropter miserationum, quas in ecclesia sancti Audoeni Rothomagensis per literas vestras magnificastis, pro qua vicibus repetitis ausi fuimus sanctitati vestræ congregationis dudum rescribere, jugem habentes firmamque memoriam, nolentes insuper illud Judaicum in nobis notari opprobrium: *Non fuerunt* (inquit) *memores beneficiorum ejus, & mirabilium quæ ostendit eis,* per præsentes literas nostras, & pro modulo nostro benedicimus Deum cæli, qui per ministerium vestrum faciens misericordiam, de pulvere tribulationis & sordibus litigiosæ captivitatis erigit egenum, ut cum principibus ecclesiæ suæ sedeat, & solium gloriæ inter vos, reverendissimi patres, rejecta omni confusione, teneat. Quinimo eædem literæ vestræ ab ingenti diuturnaque & difficili narratu præfatę ecclesię sancti Audoeni ruina, quam pro discordia & concursu guerrarum æstimamus potissime contigisse, resurgendi primitias præstant non modicas. Namque lapsos erigunt, vagos congregant, & revocant aberrantes. Quamobrem non quas debemus sanctitati vestrę congregationis, sed quas valemus & scimus, gratiarum referimus actiones; nosipsos, & quæ-

Psal. 77.

& quæque nostra sunt, in obseqoiom vestrarum paternitatum filialiter offerentes. Cumque novella sit hujusmodi plantatio pacis in dicta ecclesia, & quietis; plantæ vero quæ nondum se terræ radicibus adhæserunt, suspectam habeant tyrannidem, ac * borealem, & ventorum fortiores nequeant tolerare excursus, sic ut paci & quieti præfatę ecclesiæ vigilantius oporteat provideri: idcirco, reverendissimi ac metuendissimi patres, humilius, quam possumus, vestris revereudissimis paternitatibus supplicamus, quatenus hujus ecclesiæ pacem & quietem, jam per vos plusquam ad medium perdoctam, dignemini, rejecta omoi æmulorum dissensiooe, ad perfectum usque perducere, auxiliante vobis sanctitatis vestræ congregationis auctore & conservatore Spiritu sancto, qui cum Patre & Filio vivit unus Deus iu sæcula sæculorum. Amen.

* f. borealium ventorum.

Datum Rothomagi die decimo octavo mensis Julii, millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

XCIV.

Litera Imperatoris Romaorum ad idem concilium.

Sacrosancta generali synodo Basileensi, &c. *Joannes in Christo Deo fidelis imperator & moderator Romaorum Palæologus semper Augustus, salutem in omnium redemptore.*

AD legationem nobis prius factam per vestras reverentias responsum dedimus per nostros ambasiatores ad vos transmissos, adhortantes easdem vestras reverentias ad sanctissimum opus unionis ecclesiarum Christi diu tractatum cum beatissimo domino papa Eugenio & prædecessore suo, & volentes quod tale divinum opus ad finem optatum perducatur. Interea vero præfatus dominus papa misit ad nos nuntium suum & secretarium venerabilem Christophorum Garatooum, coucedens pro tali proposito, & permittens quæ nos prius petebamus & desiderabamus, videlicet quod fiat syuodus pro dicta materia unionis in hac urbe Constantinopolitana: quem nuntium libentissime vidimus, atque vidimus & acceptavimus illud membrum, quia nobis videtur maxime tendere ad perfectionem dictæ saoctissimę rei propter causas vestris reverentiis relatas & manifestatas per nostros ambasiatores. Et multo magis libenter acceptavimus, quia certificavit nos dictus nunthus, dictum dominum papam & vestras reverentias tam iu hac ra, quam singulis aliis, esse ejusdem voluntatis; quod nobis gratissimum est. Quare cum dicto nuntio prædictis nominibus nonnulla conclusimus super dicta unionis materia. Et pro oltima conclusione & confirmatione omnium gestorum cum uuntio antedicto & pro complemeuto aliorum, &, ut dictum sanctum opus Deo auctore incipiat, mittimus ad præfatom sanctissimum dominum Eugenium & ad vestras reverentias ambasiatores nostros nobiles viros Georgium Dishypatum, & Manuelem Dishypatum, ejus fratrem, familiares & dilectos nostros, quibus in relatibus super præmissis placeat dare plenam fidem.

Datum Constantinopoli millesimo quadringentesimo trigesimoquarto, die duodecima Novembris.

XCV.

Litera Ducis Sabaudiæ missa sacro concilio in læsionem domini Ludovici episcopi Lausanensis, lecta in *generali congregatione die sabbati XIV. Maii* MCCCCXXXV.

Sacrosanctæ synodo generali Basileensi, humilis & devotus ecclesiæ filius Amadeus dux Sabaudiæ.

HUmili devotaque recommendatione præmissa, adversario & hoste meo notorio domino Ludovico de Palude & suis faotoribus contra me dumtaxat exceptis, quibus me recommitto, licet ex generali doctrinę sacrę consilio injuriæ veniant ab injuriatis æquanimiter tolerandæ. Attamen non improvide talis in hoc modestia servanda est, ut injuriantibus ad corrigendom attentata postmodum injuria innotescat, quos forsau prius impetuositas a tramite mansuetudinis deviarat. Confisus itaqua de vestrarum reverendissimarum paternitatum benigna supportatione, conqueri compellor apud eas, hostibus seclusis, super eo quod nuperrime dilecto fideli scutifero oratore & procuratore meo ad hoc deputato Joanne Championis iu conspectu vestro in ecclesia majori Basileensi; ubi (ut credo) debebat & debet sibi & omnibus servari totalis immunitas, & plena securitas, personaliter constituto, post intimatam eisdem paternitatibus & parti adversę, videlicet dicto domino Ludovico adversario & hosti meo ibidem tunc præsenti, appellationem justam a quadam prętensa sententia generaliter (ut fertur) in causa ecclesię Lausanensis, sicut placuit in favorem dicti adversarii conrra reverendum in Christo patrem dominom Joannem de Pringuio episcopum Lausanensem noper lata, quę utioam pro houore sacri coocilii sine alio pręvio moderamine & causæ maturiori justificatione, nunquam fuisset promulgata!) statim insurrexerunt quidam ex promototibus, nec nou procurator fiscalis, ac etiam procurator fidei, (qui tamen ut prudens, fuit aliis magis temperatos, licet urgeretur) & cum clamore valido petierunt, quatenus idem scutifer & procurator meus caperetur detineretur, & graviter puuiretur, eo quod hojusmodi appellationem intimaverat. Sorrexerunt etiam innumerabiles alii eum elamore & strepitu pariter acclamantes: Capiatur, Incarceretur. Nec defuit aliud verbum violentum, nisi Ut crucifigeretur. Hostis insuper prædictus particularitar debitum soum hostilitatis, hoc idem vociferando, persolvit; in quo mihi quamplurimum complacuit, quia qualis erat & est apud me inimicum publicum meum se palam declaravit. Quod tanto moleste fero, quanto ipse prodiit ex vassallis meis: quorum meritis præreritis ex hoc & aliis operibus suis reddidit se indignum perpetuum. Unde super hoc quod in præsentia vestra clamitat se ex parentibus magnis (quorum aliqui defuncti sunt in parentum meorom obsequio) traxisse originem, fateor verum esse hoc quod dicit, quia ex bonis & fidelibus parentibus ortus est, qui tam erga me, quam inclytos primogenitores meos, debitum fidelitatis firmiter exercuerunt. Utinam non fuisset nec esset idem adversarius de-

degener, contra me & justitiam meam attentando: A in quo cum divino & dominorum amicorum meorum auxilio non poterunt ipse & sui prævalere: scio enim remedia mea quibus utar loco & tempore contra ipsos. In hoc autem quod allegat magnitudinem parentum, allegat veritatem: sed non credat aliquis me non habere sine comparatione potiores se. Habeo enim per Dei gratiam vassallos & subditos insignes in bono numero, ducali, marchionali, principali, comitali, baronali, & banneretali dignitatibus insignitos ultra valvassores. Cujus fallaciis, asserentis me ea quæ gesta sunt in prædicta causa Lausanensi ignorasse, sed ea ex suggestione aliquorum servitorum meorum processisse, credere B non debuissetis, nec debetis. Habetis enim de contrario argumenta notoria, videlicet literas meas manu propria sigillatas & subscriptas, ac frequenter oratores meos fideles, quos non oporteret in aliquo vacillare, heraldum tunica armorum meorum vestitum, deinde reverendum in Christo patrem episcopum Vexionensem, ac venerabilem doctorem scholasticum Andegavensem, per vos ad me nuper deputatos, qui sciverunt ex meo immediato oraculo mentem meam in hac parte. Et nunc habetis efficacissimum meæ voluntatis indicium in hoc, quod non per procuratorem, sed in propria persona coram authenticis personis appellavi. Miror qualiter & C quomodo vestræ reverendissimæ paternitates tot vicibus permiserunt & permittunt se a prædicto adversario & ejus fistulis dulce canentibus sic decipi. Sed omnibus consideratis non admiror; quia facies dealbaræ multos fefellerunt, atque fallunt. Non credebam tamen, quod ad complacendum uni monacho, justitiam justi injuste auferre satagenti, maxime ex actu ordinatissimæ justitiæ, videlicet appellationis, debuissem in persona mei scutiferi & procuratoris sic offendi, & etiam in sedibus oratorum meorum prægravari. Non enim sic turbari debuistis ex appellatione supradicta. Est enim commune vulgare, quod cuicumque, cujuscumque status, etiam infimi, D licet protestati, appelare, & etiam mendicare, & maxime contra me, qui me conscium alicujus offensæ sacro concilio vel alicui ex suis suppositis hucusque illatæ non sentio: quinimo ad profectum & augmentum ipsius concilii viis possibilibus tam erga sanctissimum dominum nostrum papam, cujus sanctitatem plus debito, sed Dei zelo, hac de causa frequenter stimulavi, & nimis exasperavi, quam erga principes consanguineos, confœderatos & amicos, cum omni fervore laboravi. Unde præter testem æternum possunt (si velint inniti veritati) esse mihi testes reverendissimus in Christo pater dominus legatus, abbas Virziliacensis, oratores Parisienses, & ceteri pri- E mordiales concilii, a quibus continuis precibus commovebar, tunc quamplurimum appreciatus, nunc vero post dilationem (sicut placet) vilipensus, contemptus, & mala pro bonis adeptus: nescio enim unde fuit quod supplicata per me, iterata & reiterata, videlicet, quod causa ecclesiæ Lausanensis, quæ mea fuit, est, & erit, aliquibus probis auditoribus peritis, & partibus non suspectis, committeretur via & ordine juris tractanda & diffinienda. Nunquam potui obtinere quod etiam uni Saraceno non fuit denegandum: nisi quia sic placuit illi bono Ludovico, & suis fautoribus satis mihi notis. Scio enim & fateor indubitanter ipsi sacro concilio plures & plures adfuisse & adesse dominos sapientissimos, justos, mansuetos, & pios; quibus præmissa attentata tamquam iniqua displicuerunt, & displicent, quos inde culpare nescirem, nisi ex hoc quod aliis partialibus forsan ex metu vel falsa persuasione consenserunt. Indulgere mihi dignentur vestræ paternitates reverendissimæ, salvie adversariis, si in præmissis alicubi excesserim, quod tamen non credo, nec intendo ad displicentiam earum quidquam expressisse, sed dumtaxat pro quiete & notitia mentis meæ. Nunquam enim tranquillam dedissem oculis meis dormitationem quousque tamquam filius ad patres querimoniam meam protulissem. Vestras paternitates reverendissimas conservare & adjuvare dignetur omnipotens ad opus suum perficiendum.

Scriptum Rappailliæ, die prima Maii, millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

XCVI.

Litera Ducis Mediolanensis missa concilio in Augusto, anno MCCCCXXXV.

Reverendissimarum paternitatum vestrarum filius Philippus Maria Angelus, dux Mediolanensis, item Papiæ Angleriaque comes, ac Januæ dominus,

REverendissimi in Christo patres & domini mei præstantissimi, cooperante gratia divina, habeo nuper felicissima nova, victoriosa & triumphante classe mea Januensi, quæ hostilem armatam regis Aragonum apud * Gajetanum ex toto conflixit, captis (ut recitant literæ per me habitæ) ipso rege & duobus fratribus suis, videlicet rege Navarræ, & magistro sancti Jacobi, nec non principe Tarenti, duce Guessæ, & filio domini Christophori Gajetani comitis * Feudorum, aliisque baronibus * Fundorum. secum existentibus, exceptis infante dom Petro, & principe Salerni, captis etiam navibus & navigiis ipsius armatæ, omnibusque gentibus hostilibus, quæ supra ea militabant. Hanc ideo tam felicem divinamque victoriam statim reverendissimis paternitatibus vestris intimare decrevi, ut cum omnes felicitates meæ propriæ vestræ sint, mecum laudes altissimo agentes inde lætari & gaudere possitis, & continuo meliora sperare, ad laudem & gloriam ipsius qui piissimus est donator omnium gratiarum.

Datum Mediolani die vigesimo Augusti, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

Post suprascripta certioratus sum per literas proprias magnanimi & gloriosi capitanei mei classis meæ Blasii de Axereto, quod ultra prænominatos reges & alios captos, etiam captivi remanserunt dictus infans Aragonum & vicerex Siciliæ, filius ducis Guessæ, Meneguttius del Aquila capitaneus lancearum trecentarum, aliique multi barones & nobiles ultra quadringentos, & armigeri ultrà mille, & gens alia infinita ad milliaria. Capta præterea fuit tota hostilis classis, præter duas naves minores quæ evaserunt. Conflictus autem fuit suus terrestris exercitus, qui contra Gajetam militabat, captis bombardis & munitio-

nitionibus quibuscumque. Denique pro majestatis divinæ clementia tanta fuit ipsa victoria, quod stupendum & mirabile dictu est. Ipsi laus, gloria, *&c.* Datum ut supra.

XCVII.

Copia Literarum Domini imperatoris Græcorum ad concilium.

Joannes in Christo Deo fidelis imperator & moderator Romaeorum Palaologus semper Augustus sacrosancto generali concilio Basileensi salutem in eo qui est vera salus,

VEnerabiles vestri ambaxiatores missi ad nos cum nostris ambaxiatoribus hic adfuerunt portantes nobis literas vestras: Ex quibus literis, & etiam relatione ipsorum, cum sapienter & clare exposuerint omnia sibi commissa, cognovimus & certi fuimus de optima dispositione ferventique desiderio quæ ad opus unionis ecclesiarum Christi geritis. Pro quo & nos etiam ante plurimum laboravimus & studuimus & nunc studemus & diligentem operam facimus. Perlecto etiam decreto quod factum est per vos super tali materia, etiam difficultates aliquæ in eo repertæ, & illis ostensæ, per Dei gratiam remotæ sont, & grata nobis habuerunt remedia, ita ut uniti & concordes remanserimus: quare per nostrum chrysobolum illa firmavimus & roboravimus, sicut de omnibus latius & particulariter vestræ reverendissimæ paternitates a venerabili viro Henrico uno dictorum vestrorum ambaxiatorum scient, qui pro ista causa ad vos revertitur. Omnia igitur illa quæ ad nos attineant, & a nobis debeant fieri, cum multa diligentia usque ad finem Deo auctore facturi sumus; vosque rogamus ut similiter cum pari caritate & promptitudine ad hanc sanctissimam rem procedatis, & nihil deficiat de incumbentibus vobis: Specialiter vero plurimum & cum multa instantia vos petimus & rogamus de loco in quo meditata sancta universalis & œcumenica synodus celebranda est, ut deputetur & eligatur unus locus ex maritimis ut sine difficultatibus & incommodis magnis possint venire & conduci necessario congregandi ibidem, & maxime sanctissimus mihi dominus œcumenicus patriarcha, qui est senex, & continua infirmitate gravatus. Et præcipue hoc etiam petimus & rogamus propter sanctissimum & beatissimum dominum papam, quia caput est ecclesiæ Romanæ & occidentalis, & ejus præsentia est necessaria, & quamplurimum valet. Propterea (ut diximus) multum rogamus vos & precamur, ut circa hoc bonam diligentiam & deliberationem faciatis, nihilo minus non recedentes a gestis circa hoc & alia iutet nos & vos.

Datum in urbe nostra Constantinopoli, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, die vigesimosexto Novembris.

XCVIII.

Copia Literarum Domini patriarchæ Constantinopolis ad concilium.

Joseph miseratione divina archiepiscopus Constantinopolis novæ Romæ, & œcumenicus patriarcha, reverendissimis cardinalibus sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, & reverendis episcopis & omnibus aliis religiosis personis congregatis in sacra synodo Basileensi, dignam & condecentem salutem reddimus reverentiis vestris cum sincera dispositione & caritate spirituali & amicitia,

VEnerabiles vestri ambaxiatores, *&c. ut in præcedenti litera, usque*, Congregandi ibidem, & maxime propter me, qui senex & continuis infirmitatibus gravatus sum: & præcipue propter sanctissimum dominum papam, *&c. ut in litera immediate præcedenti, usque ad finem,*

Datum Constantinopoli, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, die vigesimosexto Novembris, apud patriarchium nostrum sanctæ sophiæ.

XCIX.

Copia Literarum Fratris germani domini imperatoris Græcorum.

Sacrosanctæ generali synodo Basileensi, in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentanti, Constantinus in Christo fidelis despotus Romaeorum Paleologus salutem in eo qui est vera salus.

LIteras vestrarum reverendissimarum paternitatum per venerabiles vestros ambaxiatores recepimus, quibus ex literis & ex relatione ipsorum ambaxiatorum de optima voluntate & promptitudine & ferventissimo zelo, quæ ad hoc divinum unionis ecclesiarum Christi opus geritis, certificati fuimus; quamvis rebus ex ipsis satis intellexerimus ea. Quare vestram intentionem quamplurimum laudamus, & vestrarum virtutum condignam judicamus, cum non possit cogitari alia res, in qua vestræ reverendissimæ paternitates suis viribus atque studiis uterentur rationabilius & laudabilius, quam in hac, quæ ad communem Christicolarum utilitatem & Christianæ fidei incrementum spectat. Hortabantur etiam vestræ reverendissimæ paternitates nos ut dictis vestris ambasiatoribus auxilia & favores circa suum propositum, pro quo huc destinati sunt, grate adhibere velimus. Quod quidem licet ab omnibus Christianis veris debeatur, propter rei præsentis dignitatem, nos tamen ipsi magis hoc debere facere existimavimus, & per gratiam Dei plus quam debeatur intendimus super hoc laborare. Et propter hoc, quantum nobis possibile est, ut tale divinum opus ad finem optatum deduci possit & valeat, studuimus, & in futurum studebimus, & sic mirabiliter hujus rei desiderio tenti fuimus, ut vestras reverendissimas paternitates promptissimas in hac re existentes, cum maximaque diligentia procurantes prout prosequatur, & nos ipsi pe-

peteremus iterum & rogaremus ut omnes difficultates velitis ex medio tollere, & omnimodam diligentiam adhibere ad consummationem hujus divini negotii. Nunc enim multi tractatus & legationes ab utraque parte ad talem terminum cum gratia Dei devenerunt, ut non indigerent aliquo alio, nisi executione sola & progressu reali, & cum effectu. Et procul dubio confidimus, quod vestræ reverendissimæ paternitates sic facient, & bono principio optimum finem apponent. Talem autem intentionem nostram, quam & multis aliis ex causis, justis habemus, & propter vestram petitionem multo clariorem & ferventiorem habemus, a venerabili Henrico Menger uno dictorum ambasiatorum vestrorum latius & particularius scient vestræ reverendissimæ paternitates; qui eisdem paternitatibus & de aliis ad istud propositum attinentibus referet. Nos vero semper ad omnes honestas & rationabiles petitiones paratos esse & fore vestræ reverendissimæ paternitates agnoscant.

Datum Constantinopoli, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, die vigesimosexto Novembris,

C.

Litera Ducis Friderici Junioris Austriæ missa concilio, lecta in generali congregatione die Veneris 37. Martii MCCCCXXXVI.

Reverendissimis ac reverendis in Christo patribus & dominis sacrosanctam generalem synodum Basileensem repræsentantibus, universis earumdem vestrarum reverendissimarum paternitatum mandatis obedire, &c. paratus Fridericus junior dux Austriæ.

REverendissimi reverendique in Christo patres & domini, literas sacrosanctæ synodi Basileensis per venerabilem & circumspectum virum dominum Joannem de Polmat, decretorum doctorem eximium, sacri palatii apostolici causarum auditorem, ac prætacti sacri concilii Basileensis oratorem, eum ea qua decuit reverentia accepi, una cum ejusdem auditoris legali relatione subsecuta. Ad quæ omnia tamquam humilis & obediens sanctæ matris ecclesiæ filius & princeps catholicus fatebar animum habere dispositum & inclinatum. Quia vero adeo noviter regimen & gubernationem principatuum ac dominiorum meorum exto adeptus, restanr adhuc certa jura per me experenda, quorum aliqua ecclesiam * Gurzen. ipsiusque castra, & me advocatum dictæ ecclesiæ, patriæ quoque principem ac protectorem contingunt. Qua de re, & propter alias caosas utilitatem dictæ ecclesiæ potissime respicientes, præfato oratori vestro limpidius explicatas, expediens visum fuerat negotii hujusmodi executionem differendam, ipsosque super dicto episcopatu sibi adversantes, ad istas Austriæ partca convneandos sub spe peroptimæ pacis ac perficiendę compositionis: & desuper reverendo in Christo patri domino Joanni dictæ ecclesiæ episcopo literas meas transmitto de præsenti. Quocirca paternitates vestras accuratius deprecor, quatenus præfato domino episcopo indilate adveniendi favorabilitet dignentur licentiam impartiri. Spiritus sanctus, in cujus estis nomine congregati, ad suę sanctę ecclesię utilitatem vos feliciter dirigat & conservet.

Datum in Nova civitate die tertio mensis Martii; anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

CI.

Litera Regis Aragonum Missa concilio, lecta in congregatione generali in vigilia paschæ 7. mensis Aprilis MCCCCXXXVI.

Sacrosanctæ generali synodo Basileensi, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentanti, ejusdem sanctæ ecclesiæ Dei humilis & devotus filius Alphonsus Dei gratia rex Aragonum, Siciliaque citra & ultra Pharum.

SAcratissima synodo in Spiritu sancto legitime congregata, longum nos desiderium tenuit, ut solemnes ad vus oratores mitteremus. Quod profecto ut debitum fuisset, diu * est executioni mandatum, nisi nos quemadmodum toti orbi notum est, præpediti fuissemus. Hoc itaque tam sanctum propositum e manibus rerum maximarum quidam cumulus nexu pene indissolubili devinctus, non voluntas, quæ, teste Deo, semper ad hoc nobis ardens fuit, extorsit. Nunc autem qoia nobis veridice relatum extitit, quanta cura, quanta solertia, quanta denique vigilantia impræsentiarum incumbitis circa ea quæ ad ecclesiæ Dei reformationem, hæresum extirpationem, & pacem inter sæculi principes componendam, maxime faciunt, & quemadmodum etiam toto pectore operam datis, ut non solum Bohemorum unio, quam Deo auxiliante acerrimis disputationibus, & indefessis inauditisque laboribus procurastis, concludatur, sed etiam ut Græcorum reductio diu a Christiano populo maxima cum aviditate expetita feliciter fiat, non modo alacres, sed divino insuper (ut putamus) quopiam nuntio invitati fuimus, ut quamvis non simus ab hujusmodi rerum difficillimarum laqueis omnino expediti, vellemus ulterius * morari laudabile illud diu mente nostra agitatum propositum parere. Copientes igitur tot & tantorum operum bonorum, quorum gloriosus est fructus, participes fieri, quod vos, qui in vinea domini assidue laboratis, apud æternum illum luminum Patrem & rerum omnium conditorem consecuturi estis, legationem nostram omni auctoritate insignem ad sacratissimum cœtum vestrum mittere decrevimus, ut si totius diei pondus & æstus non portavimus, saltem bonam magnamque ejus partem aliquam sustineamus, qua possimus divina clementia suffragante, cum his qui in operando primi fuerunt, efficaciter in ipsa vinea laborare, vosque pro viribus ad optatissimam illam ac felicem Græcorum adipiscendam reductionem juvare. Quam quidem tum ad divini cultus amplificationem ad ipsorum salutem & concordiam, tum ad vestri sempiternam memoriam immarcescibilemque coronam immortalitati perpetuo consecrandam, pernecessariam arbitramur. Jam autem delecti sunt viri illi, quibus hæc provincia est committenda. Literas & nuntios præterea in omnes partes

* esset.

* forte non morari, sed

tes nostras nuper destinavimus, ac alias etiam noviter duximus destinandas. Quibus omnes reverendos & venerabiles prælatos plurimosque sacrarum literarum eximios interpretes, demum canonum ac civilis sapientiæ insignes doctores hortamur, & quantum in nobis est, compellimus, ut pro tam pio negotio facilius consummando brevi ad vos proficiscantur: nec longa certe mora temporis contrahetur, quin nostra ipsa legatio, quæ ire propediem habebit, vobiscum sit. Simile quoque erit de his, de quibus supra diximus. Si quid autem aliud fuerit, quod pro Dei ecclesia vestrique stabilitate & conservatione amplius facere poterimus, illud gratissimo animo perficiemus.

Datum in nostra civitate Gajetę, die octavo Martii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

Rex Alphonsus.

CII.

Epistola Ducis Alberti Austriæ missa concilio, lecta in generali congregatione die Veneris 30. Martii MCCCCXXXVI.

Reverendissimis in Christo patribus ac dominis universis, in sacrosancta generali Basileensi synodo, in Spiritu sancto legitime congregatis, universalem ecclesiam repræsentantibus, dominis & amicis carissimis Albertus Dei gratia dux Austriæ, marchioque Moraviæ.

REverendissimi patres & domini amici carissimi, devota recommendatione præmissa, sanctum visitationis & reformationis opus in diœcesi Pataviensi, & dominis meis, reverendis in Christo patribus domino episcopo Costantiensi provincię Rothnmagensis, suisque collegis in Bohemiam legatis per sacrum Basileense concilium, ad precum mearum instantiam devotam, injunctum prudenter, & revera multum accurate inchoatum, continuatur in dies adeo feliciter, estque jam in multis locis patratum tam amabiliter, quod omni dubio cessante in utroque statu factis & exemplis, ut opera evidenter demonstrant, uberrimus inde sequetur fructus. Assurgo igitur, Deo qui hoc sanctum opus inspiravit, nec minus vestro sancto cœtui, gratiarum actiones devota mente referendo. Petens denique humiliter, si forte aliqui tam sancto operi tamque salubri non faventes visitationem & reformationem hujusmodi extinguere aut impedire conarentur, quod tales contra præfatam sanctam commissionem cum exaudictionis affectu vel effectu non admittatis. Verum, patres reverendissimi, (ut sine circutione loquar) vestras çertifico paternitates, quod in visitationis & reformationis præmemoratarum prosecutione nihil aliud quærit, nisi Deo præcipue obsequi, & deinde personas visitandas a longo tempore (quod dolenter refero) multum collapsas, ad statum reduci convenientem. Nec est qui veridice dicere possit, quod in visitatione & reformatione prædictis alicujus lucrum seu commodum privatum quovis quæratur modo. Recommendo me ve-A stris paternitatibus dignissimis cum prona voluntate in singulis complacendi.

Datum Viennę die octavo mensis Martii, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

EPISTOLÆ

DIVERSORUM AD DIVERSOS

DE CONCILIO BASILEENSI

Aut de negotiis ad concilium illud spectanti-B bus, tractantes, hic seorsum congestę, & juxta datas ipsarum, quantum ex ipsis adverti potuit, digestæ.

CIII.

Litera A Bohemis Consulibus civitatis Egrensis transmissa.

Honorabilibus & circumspectis dominis & consulibus civitatis Egrensis magistri civium & consules majoris civitatis Pragensis.

SErvitium nostrum, juxta præsentis cursus qualitatem, vobis circumspectis & pruden-C tibus amicis intimamus & notificamus, quomodo omnes in una generali congregationę jam apud nos constituti domini milites, terrigenæ honorabiles, civitates, & communitates sæculares & spirituales, concorditer deliberavimus, & finaliter in hoc manemus, quod ad concilium Basileense, tamquam ad publicam & securam audientiam, mittere volumus nuntios nostros spirituales & sæculares, qui jam ad eumdem transitum electi sunt & donati. Avertat hoc Deus, ne bonum, quod diu desideravimus, & ad quod jam ostium apertum est, elato animo contemnamus: sed parati simus, salvis tamen quibusdam assecurationibus, justitiam Dei omnipotentis, in quam D nos locamus, çoram omni Christianitate confiteri. Hac tamen conditione adjecta, ut eisdem personis ad eumdem transitum deputatis talis securitas procuretur & donetur, ut transire ad ipsum concilium, ibidèm stare, & ad nos redire valeant salvi & securi, absque læsione personarum suarum & honoris, & aliarum rerum quarumcumque. Et ideo cum nuntiis a concilio ad Nurembergam missis desideramus convenire in civitate vestra, ubi de modo assecurationis & aliis necessitatibus nostris intendimus ore tenus loqui cum eisdem, quemadmodum ex literis eisdem nuntiis per nos directis, quarum copiam vobis transmittimus, hæc & cetera quę ab eis petimus clare intel-E ligere poteritis. Affectuosius instanterque rogamus, ut quemadmodum in hac re, quę vergit ad laodem Dei, utilitatem communem, & pacificationem Christianitatis, exhibuistis, & vos, bono initio præmisso, impigre laborastis & perdurastis usque huc, ita perdurare velitis; scientes quia merces promittitur incipientibus, sed perseverantibus exhibetur. Rogamus etiam, ut literas ipsas cum vestro nuntio dirigere velitis Nurembergam. Etiam desideramus, instanterque rogamus, quatenus civitatibus seu oppidis subscriptis, Pilsen, Svvamberg,

berg, Tenez, Blasvvich, Schaustein, Babescem, Olbogen, & ceteris omnibus regis residentiæ patriis, literas vestras dirigere velitis, & cum eis practicare, ut nuntii nostri cum salvoconductu & aliis quibuscumque necessariis ita provideantur, nt ad nos, vel alium quemcumque locum ab ambabus partibus deputatum, secure accedere possint & recedere, quotiescumque fuerit opportunum.

Datum Pragæ, feria quarta post festum sancti Matthiæ apostoli, anno trigesimosecundo.

CIV.

Epistola Missa a Pragensibus ad nuntios sacri concilii Basileensis in Nuremberga consistentes pro causa Bohemorum.

Venerabilibus & religiosis fratribus Joanni Nider priori domus prædicatorum Basileensium, & Joanni Mulbrun. ardinis Cisterciensis, nuntiis synodi Basileensis, fratribus dilectis, magister civium & consules jurati majoris civitatis Pragensis.

OBlatæ pacis desideria amplectimur, cum fideli eorumdem ad vos & omnes Christi fideles reciprocatione votorum. Nam hoc summi & æterni Patris lex elementiæ postulat, ut quod nobis, id etiam nostris proximis rite optemus. Sane venerabilis Basileensis concilii dudum paginam pietatis oculatæ verbis redundantem, & nunc vestram illi parem grata mente suscepimus, utpote benedictionis semina, uberem fructum in virtute patientiæ allatura salutem. Et quia non modo nobis, verum etiam * & ita universo statui regni Bohemiæ ntrimque scribitur, quamquam non omnibus, sed fortasse tantum nobis sit catenus præsentatum: eapropter vestræ honorificentiæ perinde eo successivo respondemus, quod mox prima ejusdem concilii visa epistola, barones, proceres & nobiles, nec non clerum & communitates regni nostri scriptis & nuntiis nostris avisavimus operose, quatenus dominica post festum beatæ Dorotheæ ventura proxime ad civitatem nostram indilate conveniant, congruum, salubre ac finale super eadem felici materia daturi responsum; ut quod omnes concernit, etiam ab omnibus pariter & unanimiter comprobetur. Et quia tot & tantarum communitatum & personarum multitudo, tum propter locorum distantiam, tum etiam ob negotiorum * veritatem & pondus, non valuit repente congregari; * quare honorificentiæ vestræ solertiam obnixe deprecamur, in conspectu præfati concilii nostræ prorogationis in respondendo, aut oratores idoneos, mittendo, moram non ex segnitie aut quavis alia negligentia, sed præmissis ex causis admissam excusare, &, si commode fieri potest, in loco quo nunc estis, usque ad diem cathedræ beati Petri proximum, * fidele & (speramus) caritativum præstolari responsum literarum nostrarum bajulis, & nuntiis ad honorificentiam vestram, quoties fuerit opportunum, dirigendis assecurationem sufficientem, ut tute queant ad vos accedere, ac in urbe vestræ nunc mansionis demorari, & ad propria reverti, salvis personis, fama & rebus, procurare dignemini. Nam & nos nuntiis vestris, quos ad civitatem nostram Pragam duxeritis transmittendos, de pari forma assecurationis providere præsentibus pollicemur, ut mutuæ voluntates & promptius & facilius possint partibus utrisque deferri.

* Locus obscurus.
* varietatem
* Ideo.
* finale.

Datum Pragæ, quarta feria ante festum purificationis beatæ Virginis gloriosæ.

CV.

Alia Epistola ab eisdem Pragensibus consulibus civitatis Nurembergensis transmissa.

Prudentibus & circumspectis viris magistro civium & juratis consulibus Civitatis Nurembergensis magister civium & jurati consules civitatis Pragensis.

ADmirabilem servitutem juxta temporis exigentiam vobis, prudentes & circumspecti amici, præmittentes, notificamus quod triplicatas literas a sacro Basileensi concilio cum ea qua decuit reverentia nos recepisse noveritis. Sed quia talis legatio insignes non solum nos & communitatem civitatis nostræ, sed etiam universos & singulos manentes, nobiles, barones, milites, clientes, terrigenas, civitates & communitates parti nostræ adhærentes tangit, concernit; quamobrem præfatas literas nobis (ut præfertur) a sacro concilio præsentatas, divina favente clementia, in nostra generali congregatione, quæ proxima dominica post festum sanctæ Dorotheæ nunc ventura nostra in civitate celebrabitur, coram omnibus tam sæcularibus quam spiritualibus notificare ac publicare intendimus: & quidquid rei ex unanimi omnium consensu fuerit in eadem materia decisum, præfato sacro concilio ac vobis per nostras literas, quantocius potuerimus, intimare curabimus.

Datum feria quarta ante festum purificationis.

CVI.

Reverendo in Christo Patri domini & L. Episcopo Lausanensi domino suo singularissimo.

REverende pater & domine mi honorandissime, omnimoda recommendatione præmissa, præsentibus adjunguntur deliberata ecclesiæ Gallicanæ in concilio Bituricensi: ubi perdigeste examinatum est negotium, visis facultatibus felicis recordationis domini Martini, & approbationibus domini nostri Eugenii, ac literis directis Bohemis, nec non & instructionibus vestrarum paternitatum per sacrum concilium vobis datis, iter arripiendo ad urbem: fueruntque duo juristæ & unus theologus deputati in dicto concilio Bituricensi, qui defenderent partem concilii generalis, ceteris omnibus pro dissolutione arguentibus, & nihil de apicibus jurium divini vel humani credo utrobique prætermissum: & tandem, nemine discrepante, omnes in unam convenerunt sententiam articulatim descriptam. Sed quia rerum Venecticarum & guerrarum occupatio multos impedivit, nec deliberatorum executio plena potuit fieri, maxime cum dominns cancellarius Franciæ, & alii regis consiliarii irent Divionem, cum quibus partim viam peregi, & die Jovis in cœna domini

mini hane civitatem intravi; ea propter, quia parum est deliberare, nisi deliberatorum executio sequatur, ante discessum ex Bituris unanimiter elegimus dominum meum Aurelianensem episcopum, utriusque juris doctorem, regisque consiliarium, qui præmissis omnibus interfuit, & laudabilissime se gessit, concilioque devotissime afficitur, & hic debebat ire ad regem pro executione prætacta. Idemque præfatus dominus Aurelianensis & ego seriose in Issolduno sabbato in vigilia Ramispalmarum locuti sumus cum domino cancellario Franciæ, & quibusdam aliis regis consiliariis, deliberata a nostris eis referentes, & illa gratissima habuerunt. Sed circa executionem nihil agi potest, donec post regressum eorum de tractatu pacis, quam annuat altissimus: & ut ea exprimam plene, quæ spero secutura, non veniet credo in recidivam quæstionem, si concilium est celebrandum * vel ne Basileæ, & ad statim, quia hoc conclusum est: sed credo, alia fiet conventio prælatorum Galliæ in loco huic vicino, ubi agetur de tractandis in concilio generali, & necessariis ecclesiæ Gallicanæ, & inde omnes progredientur ad concilium Basileense. Unicors enim Bituris fuit sententia, quod sufficiebat ibi ecclesiam Gallicanam firmare cum concilio inevitabiliter Basileæ celebrando. In reformatione enim universalis ecclesiæ multæ particulares tangentur: & si expressa ibi fuisset practica reformationis, fortasse adhæsissent dissolutioni. Et si Rex pacificus pacisque auctor pacem inter regem & dominum meum Burgundiæ propitiatus misericorditer tribuerit, quod largiatur ex miserationibus suis, quarum non est numerus, tunc ecclesia Gallicana necessario solemnis conveniet: sed non est dubitandum quod ista conventio fiet breviter, & ad gloriam concilii generalis, & existentium in eodem. Electus sum ire ad urbem in contradictione mea multa, ignorantiam, inexperientiam & æstum, qui contrarius multum est corpori meo, opponens: sed victus instantia onus accepi. Nec universæ aut Gallicanæ ecclesiæ personam meam infructuosam decuit denegare. Hac pollicitatione per me ultronee præmissa, quod nunquam translationem aut promotionem quamcumque procurabo, aut injectam acceptabo. Conclusa prædicta parlamento regio & singulis universitatibus ac prælatis obedientiæ regis transmissa sunt, ut omnino omnes firmati sint in conventione futura ecclesiæ Gallicanæ; & si quisquam vellet suscitare querelam, respondebitur, Actum est, ne agas. Magister Joannes de Monte magister in theologia, canonicus Leodiensis, domini nostri papæ cubicularius, bullas ex parte ejusdem mihi præsentavit translationis concilii, ubi mihi mandatur pro me & provincia, tam pro exemptis quam non exemptis, ut loco & tempore concilio translato intersimus. Præsentavit etiam unum breve sub signo Piscatoris: nec non & literas quorumdam dominorum cardinalium in dissolutione nominatorum: & concludebat sanctam & necessariam dissolutionem, & quod eum dirigeram in agendis. Respondi quod tota intentione serviam papæ, eroque adjutor sui papatus, & ad conservandum regalia sancti Petri in ejus personam, ut mea professio & immediata subjectio exigebant: sed re conclusa consilio generali in concilio ecclesiæ Gallicanæ, quod inevitabili necessitate celebrandum est, nihil possem agere fructuose, nec mihi esset honestum dirigere eum contra deliberata mea propria: & ideo de directione mea non confideret, & scribam quod apud regem non proficeret; unde plurimum turbatus est, & etiam scripsi aliquibus prælatis, per quos debet transire, & credo similia inveniet responsa. Exposui etiam eidem, quod quidam domini cardinales in dissolutione nominati, concilio de præsenti adhærent, visa facti necessitate: & quod in facto circumventi assensum dissolutioni præbebant, nunc veraciter informati eamdem dissolutionem revocant. Suasi insuper celebrationem concilii domini nostri papæ honori accedere, tantis auctoritatibus & maxime sua approbatione laudabili approbati, & cum de fide ageretur & discrimine Germaniæ, ipsa fidei doctor & Germanus non debebat in propositis persistare. Relatum est domino cancellario Franciæ, mihi & aliis, quod quidam ambasiatores regii, qui nunc in Urbe fuerunt, habitis promotionibus aut aisdem promissis, se fecerunt fortes quod rex dissolutioni adhærebit. Sed dominus cancellarius mihi promisit solide stare & repellere clavum clavo dictis ambasiatoribus. Ego etiam non timebo, sed exaltabo vocem super tecta, dum locus aderit: & spero quod dicti ambasiatores satis deliberabunt quomodo rem conclusam in novam deducent quæstionem: quia munera sumpta ligant, omnesque sequuntur munera & retributiones. Si non fallor, expedit, immo & necesse est, & concilio generali plus utile, teste Deo non dico ex laude mea, quod hic remaneam, quam quod vadam ad concilium. Fronte enim aperta resistam in facies dictorum ambasiatorum: & ideo hic decertando pro concilio, placeat eidem me habere pro præsente. Etiamsi me oporteat ire ad papam, sarcinulas parare & injuncta expedire opus erit. Major mihi quies esset concilio adesse quam æstivo tempore equitare ad Urbem: & major fuit mihi expensa in via, quam fuisset in concilio: sed nec personæ nec bursæ parcam. Idem magister Joannes de Monte responsa mea intimavit papæ per proprium nuntium, qui abhinc Veneris post pascha iter arripuit. Scripseram etiam dominis meis Rothomagensi & Arelatensi deliberata ecclesiæ Gallicanæ ante pascha, ut nota esset conclusio in Urbe. Salva correctione sacri concilii, credo quod expedit cum multa mansuetudine tractare dominum nostrum papam, qui caput est ecclesiæ, & depresso capite arida vel infructuosa manent membra. Concilium enim cœpit a modestia, & semper modestius agere poterit. Hæc pro tanto dico, quia idem magister Joannes causam dedit loquendi. Sed respondi quod ecclesia non est sicut synagoga ad Filium Dei, qui bona opera operatus est, & propterea voluerunt eum lapidare. Nec est sicut de Joanne XXIII. cum vita ejus sit commendabilis, & sine exceptione quacumque. Agabat insuper idem magister Joannes de translatione concilii ad Avinionem. a Ausum præbetur Bohemis dicere ecclesiam a sua facie aufugisse, & panis ibi caristiam esse, cum pro victu hominis, pro pane dumtaxat, necessarii sint viginti floreni aut papales, locusque Avinionensis inter regnum

* forte, Basileæ, recne, & an statim.

Nota quod hic archiepiscopus Lugdunensis vitam Eugenii sine ulla exceptione esse commendabilem.

a forte, ausa. H.

* forte adversantibus.

gnum Franciæ, Delphinatum, & provinciam Provinciæ, situetur & intercludetur, quæ dominia sunt regis & suorum fœderatorum; & sic non esset * adversitatibus regis tutus accessus: quibus etsi daretur litere de salvoconductu, opponerent quod per tales literas sic capitalibus crederent inimicis. Instabat saltem quod transferretur ed Bisuntinum, cui antn factam pacem eum rege respondi, quod regi & suis idem jus & prius competebat exceptionis. Fecta vero pace inter regem & dominum meum Burgundiæ, Anglici fortasse Bisuntinum declinarent, flumine * interea carebet notabili civitas Bisuntii, quia etsi flumen habet qualecumque, inter flumina non nominatur per scriptores, quia Sagonam intrat, & Sagona Rhodanum, Rhodanus autem mare, & ideo Rhodanus pro flumine sumitur, Sagona vero non, vel aliæ aquæ labentes & eam intrantes. Finaliter iostabat de civitate hac Lugdunensi, eui repræsentavi easdem rationes militare, quæ in Avinionensi militabant. Est enim hic maxima caristia, & major * speretur in annata future propter sata congelata. Probavi etiam ex chronicis, quod locus quantumcumque solemnis, & in situ fertili positus, sæpe fuerat a conciliis generalibus improbatus; & ideo nec civitas Bisuntii, nec Bononiensis uominari meruerunt; probans Bonoiiam bono uullam. Hæc reverendissimis paternitatibus vestris sic seriose scribere euravi, nolens his verbisculis fatigare concilium, nolens meum vestras paternitates latere intentum: aut rem gestam tacere, vel exprimens concilio, propriam gloriam quærere apud sacrum concilium de affectu ejusdem. Et expediret, si non fellor, ut nove mihi scribautur sæpe concilii, quia ad me frequentius * venerint conflictus. Dominis meis legato Constanziensi, Cisterciensi, * Wetzellicensi, & ambasiatoribus Sabaudiæ, quando opus erit, præmissa poteritis exponere: &, si placet, mandetis responsionis effectum vobis factæ, & quales invenistis faventes in Urbe, ut intelligam qui sunt de veris fratribus. Meipsum vestræ reverendissimæ paternitati ad vota offerens & mandata, in domino precor diu & feliciter eum valere. * Prætrestussæ die vigesimooctavo Aprilis.

* forte solum caret.

* id est, timetur.

* Forte veniunt.

* Forte, Vercellensi, aut Vezeliacensi.

* Petrafelisse

CVII.

Epistola Legati Imperatoris Romanorum ad eumdem, quem legatum jusserat omnes nobiles Bohemiæ convocare.

Domino Sigismundo Romanorum imperatori Protha Czastolovvicz, Arnestus de Vulassym.

SErenissime princeps & invictissime Cæsar domine mi gratiose, servitium nostrum vestræ serenitati semper præmissum. Serenitatem vestram scire cupimus, quod illam legationem nobis per serenitatem vestrem injunctam executi sumus ad omnes barones, milites, terrigenas & civitates Bohemiæ in communi juxta concilium illorum, prout nobis vestra majestas mandavit. Super hoc ipsi nobis tale dederunt responsum, quod volunt ad vestram serenitatem in die assumptionis beatæ Mariæ virginis ad Ratisponam cum plena potestate & responso barones & terrigenas, & de civitatibus aliquos destinare, quia pers eorum tota & eum Joenne Czaplione sunt simul uniti & concordati super illis quatuor articulis: volentes ut & alii cum ipsis ad idem se submittant, & in unitate sint. Videretur ergo nobis & aliis probis hominibus, quod vestra serenitas iu illo termino apud se auditorem, & alios de concilin Basileensi ad hoc necessarios habere dignaretur. Nam si cum ipsis pro hujusmodi articulis poterit fieri concordia, non intelligimus aliquas alias difficultates. Et ecce transimus cum domino de Rosemberg per eamdem viam, per quam huc venimus, sperantes apud num ipsum auditorem invenire. Volentes etiam cum consilio domini de Rosemberg super istis negotiis conferre. Petimus ergo vestram serenitatem, nolite nobis ad malum imputare, quod paululum deviavimus, & quod ita cito venire non possumus, & tamen festinabimus: venientesque ad vestram serenitatem de aliis rebus plenius inforrashimus serenitatem vestram.

Detum Pragæ feria secunda post festum sancti Procopii.

CVIII.

Epistola communitatis civitatis Pilzna de victoria Bohemorum, & quomodo res gesta sit ab eis.

*Honorabili viro domino Nicolao ordinis fratrum Minornm custodi, & Procopio * Segel amicis nostris carissimis, concilium & communitas civitatis novæ Pilzna.*

* Ego.

SErvitiis nostris præmissis, amici nostri carissimi, bonas ee jucundas novitates vobis annuutiavimus, quod omnes inimici nostri contriti & prostreti sunt, sicut sacro concillo & imperiali majestati ista in scriptis dirigimus enarranda. Processus autem belli talis fuit. Cum enim utrique castra ex adverso metati fuissent, nxercitus Hussitarum multum de bombardis majoribus & minoribus castra nostrotum vexabant & perturbabant. Populus autem communis clemabat, contra barones murmurans & dicens, Ut quid ita inaniter vitam perdimus, & interficimur, & tempus vane consumimus? Progrediamur contra illos, melius est nos pugnando mori, quam ita miserabiliter perire. Tunc assurgentes barones & capitanei nostræ pertis disposuerunt se, ordinaverunt acies, & processerunt ad pugnandum. Cumque instaret hora certeudi, & acies contra se procederent, nos vero ordinati eramus retro in parte posteriori, tunc nostræ acies (secundum quod ordiuatum erat) terga verterunt; fugam singeutes, ita quod nos, qui eramus in cauda in parte posteriori, fuimus in capite n parte anteriori, Inimici autem hoc videntes, videlicet nos terga vertisse, concrepantes buccinis, clamebaut horribilirer magnis vocibus: Consurgite, consurgim, & insequamur, ecce enim fugiunt. Et sic omnes adversarii consurgentes de suis castris & turribus egressi equestres & pedestres non sunt insecuti. Nos autem, qui eramus in parte posteriori, videntes quod se a suis castris & turribus elongaverunt, assurgentes in nomine domini, cujus causa agebatur, eggressi sumus eos a tergo, & in-

& intercepimus eorum regressum ad eorum castra & turres. Alii autem barones & nobiles cum omni multitudine consurgentes a parte anteriori, invaserunt eos unanimiter quasi vir unus. Et sic ante & a tergo eos tamquam manipulos dejiciebamus, cædentes, quamvis multi reddebant se & reddidissent captivos, Non erat tunc tempus captivandi, sed interficiendi solum. Etiam aliqui per nos captivi, extrahebantur violenter de nostris manibus, & interficiebantur. Et sic per hunc modum, domino Deo nos præcedente, omnes inimicos prostravimus, paucis evadentibus. Pro qua victoria sit Deo laus & gloria in sæcula. Omnes currus eorum, omnes bombardæ, omnia instrumenta bellica, omnia arma defensiva ablata sunt, quia omne ibidem reliquerunt. Noveritis etiam, quod domini barones stant in campis cum valida potentia, nec recedere intendunt, quoadusque inchoata ad finem deducant. Imperialis vero majestas solemnem ambasiatam direxit ad eos, videlicet dominum * Purcham, & dominnm Ernestum, & alios quamplures, ita quod illa ambasiata multa bona operabitur. Etiam vobis, ut scitis, insinuamus, quod dominus imperator scripsit nobis, quatenus plures de concilio & de civitate debeamus venire ad suam serenitatem, sed duæ causæ nos retrahebant. Prima*, timor inimicorum, qui semper minabantur nobis, quod si victoriam habuissent, omnibus modis volebant ad nos redire, & in toto nos delere. Nostra autem intentio semper fuit, libentius velle mori, quam ipsis subjici. Sed indesinenter Deo gratiarum actiones referimus, quod nos de manibus horum liberavit. Secunda causa adhuc nos impedit. Quamvis jam elegerimus eos, qui debeant adire præsentiam domini imperatoris, desunt tamen expensæ & impensæ, quia non possumus inter nos conquirere tantum de pecunia pro expeditione illorum, & stipendiarii pro majori parte consurrexerunt contra nos, moventes de stipendiis a multis annis retentis. Et sic illi repetunt stipendia & damna, & nos sumus in penuria magna. Ergo, amici carissimi, circa imperialem majestatem & sacrum concilium laboretis, quatenus nobis impendant subsidium, quo modicum ab oneribus debitorum in parte liberari possimus.

[*Hussitæ a catholicis cæduntur.*]

Datum in nova Pilzna feria tertia post festum corporis Christi.

CIX.

Litera Missa domino Cardinali legato per quemdam civem Nurembergensem de interemptione Taboritarum & Orphanorum.

Reverendissimo in Christo patri & domino domino Juliano, miseratione divina sancti Angeli cardinali, apostolicæ sedis legato, domino meo singulariter gratioso.

REverendissime in Christo pater & gloriosissime domine, exultet sacrosancta synodus, gaudeat cunctus populus Christianus, lætetur & præcipue animus vester de tam celebri & felici victoria, quam dominus Deus exercituum suis Christicolis contra hostes benedicti nominis sui misericorditer concedere dignatus est. Noverit igitur vestra reverendissima paternitas, quod die dominica proxima post festum corporis Christi, barones regni Bohemiæ, civitatis antiquæ Pragensis & aliorum fidelium fulciti præsidio; cum Taboritis & Orphanis campestribus in virtute altissimi bellum aggressi sunt, & per totam dominicam & noctem sequentem prælia continuando certarunt, & die Lunæ hora tertia diei bellum pro parte nostra, auctore domino, feliciter terminatum esse dignoscitur. Et ceciderunt de parta Hussitarum universi campestres numero tredecim millia. Inter quos interempti sunt ille Zapko capitaneus, & Procopius & Lupus presbyteri seductores nequam, & 700. capti existunt carceribus mancipati: & de parte nostra, quam altissimus conservare dignatus est, perierunt dumtaxat ducenti: quibus clementia salvatoris dignetur misereri. Ceterum, reverendissime pater, dirigo magnificentiæ vestræ copias duarum literarum vulgarium materiam belli prædicti continentium, ut in illis eadem magnificentia vestra nedum dulciter recreetur, sed & hæc nova verissima intimet domino meo singularissimo domino auditori, ut & sinceritatis suæ integritas gaudeat feliciter in domino, cui honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Sctiptum Nurembergæ in octava festi corporis Christi, anno &c. trigesimoquarto.

CX.

Epistola cujusdam Capitanei de victis Taboritis.

*Nobili & strenuo militi domino * Kulbuyno de * Dutissiba fratri meo dilecto.*

[*Calvina Drozka.*]

OBsequiis præmissis, frater carissime, notifico vobis, quod regratiantes Deo bene valemus, & Taboritas hodie cum Dei adjutorio & meritis sancti Vvenzelai prostravimus, & damnum modicum de parte nostra percepimus, & de Taboritis magna multitudo interfecta est, sed illorum numerum qui in loco remanserunt nescimus: quia a loco conflictus statim ulterius recessimus, & captivos plures adduximus. Et de equestribus aliqui majores, sed tamen pauci, fugerunt & evaserunt. Et illa strages facta est inter oppidum Gursim & inter Brodam in illa planitie. Piltznenses aciem duxerunt, & primi aggressi sunt eos, & directo tramite recesserunt cum curribus & familia mea, sicut boni & probi sine intermissione & retrocessione. Propterea, frater dilecte, istis auditis, istam stragem notificetis principibus. Et si poteritis aliquem expedire ad Cæsaream majestatem, illa serenitati suæ notificetis sine intermissione & mora. Et etiam si juvenis ille nuntius Zapko venit, expediatis ipsum Karelstain, & abinde requirens ubi fuerimus, veniat ad me, ubi campum vel castra posuerimus. Etiam ulterius nuntium ad vos expedissemus, sed expectavimus & retinuimus nuntium, volentes qualem finem consequeremur. * Idcirco credimus & confidimus illud, quod in primis literis post cœnam scripsimus, quod hæc facietis. Et ultorius etiam sinceriter rogo, si aliqui de meis furtive recedentes a me ad domum veniant, quod ipsos castigabitis, sicut in prima litera scriptum est vobis. Et de-

[*Parte, deest, videre. H.*]

gen-

gentibus armorum nunc copiam habemus & validam multitudinem, & plures semper veniunt in unum. Et nihil aliud intelligimus, nisi quod omnes civitates subdentur nobis. Et cum istis vos Deo recommendamus. Orate Deum pro nobis, & nos pro vobis.

* Broden & Cusyn.
* Drucko de Drusko residens in Piin Husobien.

Datum inter * Priden & Kursym jam post conflictum factum in sero, dominica post festum corporis Christi.

* Stenko de Durissiba residens in Timmhorstab.

CXI.

Epistola Bohemorum Ad Christi fideles.

Universis & singulis Christi fidelibus, regibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus; nobilibus, militibus, clientibus, civibus, & omnis status & conditionis hominibus, barones, nobiles, milites, clientes, rectores communitatum, praefecti urbium, judices, consules, jurati, cives, totaque communitas Bohemiae gentis, in regno Bohemiae pariter & marchionatu Moraviae constituti, divinarum veritatum cognitionem, dilectionem & observantiam salutarem.

Epistola haec pertinaciam est haereticorum, errores continens ab ecclesia catholica damnatos.

CUm unigenitus Dei Filius, qui est aeternaliter in sinu ejusdem Patris aeterni, descendisset in terras, locum non mutans, & majestatem non minuens, sed humanam assumendo naturam, multifaria salutaris vitae documenta ore, manu ac manibus contradidit: de quorum revera numero ista quatuor insignia suis ad imitandum discipulis & exemplari conversationi reliquit: quorum sic de dignitate primum est, ut divinissimum corporis & sanguinis ejus sacramentum per ministros ecclesiae fidelibus ministretur. Secundum, ut verbum domini libere, publice, & veraciter per eos, quorum interest, praedicetur. Tertium, ut civile dominium, velut lethale virus, auferatur a clero. Quartum, ut publica & potiora crimina per legitimas potestates a plebibus fidelium extirpentur. Illas profecto infringibiles veritates, promotivas fidei, roborativas spei, auctivas caritatis, regulativas vitae, nec non procurativas sempiternae salutis, humiliter amplexantes, juxta virium nostrarum modulum gratanter suscepimus, studiose prosequimur, prosequi quoque intendimus, quousque fides concludatur cum vita: ut ad illarum agnitionem, amorem, & observantiam fidelem, etiam a principio jugiter affectavimus, & nunc accuratius omnem Dei populum affectamus venire. Unde non parcentes sumptibus, laboribus, expensis, plures per nonnullas Christianitatis regiones epistolas solidis scripturarum auctoritatibus easdem * virtute fulcientes transmisimus. Nihilo minus visitavimus Christianissimum principem nunc magnificum Fridericum marchionem Brandeburgensem, nunc illustrem regem Poloniae, & ad serenissimi Sigismundi Romanorum ac Hungariae regis instantiam, nobis per spectabiles legatos ipsius significatam, pridem in Presburg, & nunc in Egram civitatem imperii venimus, omni nisu ubique instantes, ut nobis in concilio ecclesiae generali audientia publica, libera, secura & caritativa procuraretur, super articulis divinis praedictis, quatenus publice, palam & manifeste in totius conspectu concilii illos quatuor salutares articulos, quos pro fide tenemus, manifestare, dilucidare, declarare, adstruere, justificare, probare & defensare scripturis sacris, beatorumque doctorum sententiis, in eisdem scripturis vere & inevitabiliter fundatis, libere, omni impedimento secluso, valeamus. Et quod tota una nobiscum Dei viventis militans reformetur ecclesia in capitibus suis pariter & membris, juxta sacrae scripturae doctrinam. Qui nimirum rex, principum, episcoporum, procerum, & doctorum communicato consilio, respondit quod ista limitatio audientiae & reformationis ecclesiae derogaret libertati & privilegio concilii generalis, supra omnem legem eminentis: sed quod nos, illis limitationibus & declarationibus nostris ex divina lege & sanctorum doctorum sententiis omissis, stemus in his omnibus determinationi & definitioni ipsius concilii. Quod profecto nos merito, rationabiliter & rite reputantes illicitum, & prursus indignum, ut videlicet divinas veritates justificatas in semetipsis humanum judicet arbitrium, & salvet aut solvat pro sua voluntate: quod utique interdum, solida veritate relicta, opinionem sequitur, sicque ipsam nonnunquam fallere contigit, & falli. Et quod illi earum veritatum & nostri sint judices, qui illas, divino postergato timore, tamquam errores notorios, & nos propter observantiam illarum veluti erroneos, inconsulte, perperam & temere judicantes damnaverunt inique, ut sic inimici ac nostri hostes saevissimi in nostrum exterminium adspirantes sint judices. Quod revera sana vetat ratio, divinaeque & humanae leges abhorrent. Idcirco ipsis in hac parte noluimus neque intendimus consentire. Sed hoc praesertim optavimus & (ut aequum & justum est) jugiter optamus, ut divinarum scripturarum rectissima & infallibilis regula per justissimum judicem, justitias & veritatem diligentem, derelicta in terris, quae nec fallere potest, nec falli, in medium concilii preferatur, & beatorum doctorum (ut praefertur) finem, & juxta illam eorumdem articulorum & nostra rectitudo aut obliquitas poterit comparari, & consequenter rectificari, aut approbari. Sed hoc ipsi nullatenus acceptare voluerunt. Hanc justissimam aequitatem per nos illis oblatam vestra quaesumus dignetur pensare industria, nec non partis adversae de superbae ignaviae timore contumaciam arrogantem, qua se supra se enormiter erigentes, nituntur sibi subjicere non modo omnes Christianissimi principatus, regna & dominia, sed etiam infringibiles divinae veritatis doctrinas, domini nostri Jesu Christi morte veraciter confirmatas, juxta suum libitum trutinando & judicando variare, ita ut quod nunc per Christi fideles vere creditur & fideliter observatur, tandem eorum arbitrio tamquam error & superstitio totaliter declinetur, sicque Christiana fides non in petra solidissima, sed in arena mobilissima fundabitur, quotidianae subjecta ruinae; & verba Christi perenni firmitate fulcita, ita ut caelum & terra facilius transeant, quam ipsius commutentur sermones, veluti lecti opertorium, ipsorum mutabuntur censura. Sed quid hac temeritate stultius? Quid hoc errore nequius? quid hac peste perniciosius potest inveniri? Ipsi quod diximus

Volunt interpretem concilio praescribere.

* veritate

Nam Judas non fuit apostolus?

mus judicate, pensate, attendite, obsecramus, universi & singuli Christi fideles, si isti episcopi sedes apostolorum juste & digne occupant, qui illis vita & moribus totaliter adversantur. Illi quippe per orbem terrarum pannosi & contempti a populo migrantes, veritates dominicas cunctis populis, tribubus & linguis fideliter nuntiarunt, easdem propria morte firmantes: isti purpura vestiti & bysso, gloriosi in populo, canes muti effecti, in castris & urbibus tranquille resident, & easdem veritates etiam aspernantur audire, ac propter earum observantiam fidelem fideles spoliant fama, vita & rebus, non per se, quia cubant cum scortis, sed per cruentæ crucis erectionem, sæculare brachium in occisionem fidelium fallaciter concitantes. Illi, relictis omnibus mundi divitiis, omni virtute ornati, in paupertate & jejunio dominum sequebantur: isti urbium, castrorum, prædiorum & regionum * possessiones, viri divitiarum instituti, pleni vitiis, non Christum humilem in contemptu, sed superbissimum satanam in pompa & fastu carnisque voluptate sequuntur, a quibus, utpote pseudoprophetis, attendite, suadet ipsa Veritas increata. Et si illi, ut proponunt, cum exercitibus suis validissimis regnum nostrum invaserint, usque ad internecionem (ut asseritur) demoliri cupientes, nos in altissimi virtute, cujus causam prosequimur, habentes fiduciam, vim vi cogemur repellere, quemadmodum omnes leges & omnia jura permittunt. Quæ omnia justa & rationabilia suprascripta vos viri illustres & nobiles animo diligenti pensate, & catholice discutite, si in adjutorio sceleratorum hujusmodi clericorum, & temerario ac erroneo ausu de veritatibus omnipotentis Dei sentientium, in voluptatibus hujus sæculi & meretricio sicut in sterquilinio jacentium, vestras animas corpora pariter & personas in bellicosis periculis salubriter morti exponetis, contra justissimas per nos vobis crebro oblatas Christi Jesu æquitates.

** possessores. Tu quis es, qui judicas alienum servum?*

Datum sabbato in vigilia beatæ Mariæ Magdalenæ, sub sigillo communi omnium adhærentium evangelicæ veritati, circa limites regni Bohemiæ, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoprimo.

CXII.

Alia Epistola per Egrenses missa nuntiis concilii Nuremberga existentibus.

Devotis & religiosis in Christo patribus & dominis, domino Joanni Nyder priori domus Prædicatorum Basileensium, & domino Joanni de Mulenbrun, ordinis Cisterciensis, nuntiis synodi Basileensis dominis & præceptoribus nostris, consules jurati oppidi Egrensis.

PRæmissis servitiis ad beneplacita vestræ voluntatis, honorabiles ac dilecti domini, sicut scriptis vestris nobis proxime missis desiderastis ut literas vestras missas Pragensibus per nuntium nostrum dirigere curaremus, hoc fecimus; & scripsimus eisdem amicabiliter, prout alias erat eis per nos scriptum, *&c.* sic idem nuntius heri de sero ad nos est reversus, portans nobis responsum ab eisdem, quod vobis præsentibus decrevimus transmittendum, cujus tenorem percipietis. Insuper dicti Pragenses scripserunt dominis & amicis nostris consulibus oppidi Nurembergensis ac nobis certas literas, literam Nurembergensium cum præsenti bajulo transmittimus eisdem, copiam literæ nobis directe vobis mittimus præsentibus interclusam. Quam fecimus transferri de vulgari Bohemico in idioma nostrum, secundum cujus tenorem vos regere poteritis in agendis. Sed prout ipsi monent in literis nobis missis pro salvoconductu & securitate ordinandis, quoad oppidanos Pilznenses, nobilem de Swamberg, oppidanos de Teniz, ac alios officiarios serenissimi domini nostri regis Romanorum, *&c.* vos ipsi intelligitis & scitis, quod nos nec scimus, nec possumus hujusmodi salvumconductum ipsi procurare: quoniam supradicti oppidani & nobiles nostri sunt adversarii, & quotidie ab eisdem formidamus invasiones. Et si hoc non esset, parati essemus & cum omni conatu vellemus pro hujusmodi salvoconductu libenti animo laborare, prout hucusque in negotiis pacis & communis utilitatis Christianorum nos voluntarios & promptos exhibuimus, & in futurum volumus exhibere, prout hoc in nobis experti estis, & in futurum experiri debetis. Idcirco deliberetis cum Nurembergensibus ac aliis ad hoc idoneis, per quem aut per quos dictus salvusconductus & securitas possit procurari, hoc faciatis secundum videre vestrum & aliorum, prout vobis videbitur expedire. Quidquid autem nos ad hujusmodi possumus consulere & juvare, faciemus voluntarie, omni segnitia procul amota.

Datum feria sexta ante Invocavit, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

CXIII.

Epistola Pragensium od nuntios concilii.

Reverendis ac religiosis in Christo fratribus Joanni Nyder priori domus prædicatorum Basileensium, & Joanni de Mulbrun nuntiis concilii Basileensis, magister civium, consules & scabini civitatis Pragensis, nec non magnates, nobiles, barones, ac capitanei exercituum & communitatum regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ.

AFfectandæ pacis commoda in summo veræ tranquillitatis auctore, reverendi & religiosi viri, epistolarum venerabilis concilii Basileensis & vestræ, nos ad audientiam plenam, piam, & securam invitantium, secunditate facunda gavisi, merito arbitramur clementissimum supra omnes dominum visitasse plebem suam in piis visceribus miserationum suarum, ut reducat corda filiorum ad patres pristinos, gressusque ipsorum dirigat in semitis justitiæ directissimis primitivæ ecclesiæ, quatenus tempore novissimo vergente adorta ad vesperum corruptibilis mundi corruptela, in militantis ecclesiæ gloriosa civitate habitent cum fiducia, fide, spe, atque caritate cives unanimes, qui se sperant in futuræ beatitudinis aula cælesti fore sodales. Unde quantocius valuimus, gubernatoribus & populo regni Bohemiæ congregatis, in hoc resedimus universi finaliter, ut oratores nostros & legatos ad

præ-

præfatum concilium dirigamus, quatenus dudum per nos desideratum opus, & nunc annuente domino feliciter inchoatum, laudabili & cunctis fidelibus fructuoso concludator effectu. Sed quia utriusque epistolæ præmissæ tenor offert, ipsum concilium & vos sub nomine & auctoritate ipsius ad largiendam assecurationem sufficientem & rationabiliter expectandam oratoribus & legatis mittendis a nobis; eapropter obsecramus, ad Egram civitatem vobis & nobis conterminam, quo celerius fieri potest, cum principibus regni Bohemiæ adjacentium regionum venire velitis, ibidem eum nostris certis nuntiis ad hoc specialiter deputatis, tempore per vos statuto * minime unius mensis, nobisque per nuntium præsentem intimando congressuri, sub salvis certis conditionibus ipsis nostris nuntiis a tota parte nostra concessis, modos, conditiones & processus hujusmodi assecurationis &, audientiæ nostris oratoribus & legatis a dicto concilio præstandis, plene ac effectualiter tractaturi & dispositori finales ita & taliter, ut nos oratoresque nostri & legati ad concilium sæpedictum mittendi, prout in epistola vestra nobis transmissa scribitis, de cautione per vos nobis & ipsis offerenda merito debeamus & debeant esse contenti. De vestra etiam patienti præstolatione ac benigna, & de his quæ nunc scribitis, nos noveritis esse multum gratos pariter & gravisos.

* forte ad minimum.

Datum feria quarta post diem beati Mathiæ apostoli domini, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

CXIV.

Epistola cujusdam Capitanei ad imperatorem Romanorum de rebus Taboriticis.

Serenissimo principi Sigismundo Romanorum imperatori Asso de Steinberg, alias de Holicz.

SErenissime Cæsar & rex domine gloriose, servitium meum præmissum vestræ serenitati. Scire velitis, quid actum est nunc in Pragensi congregatione circa festum sancti Joannis Baptistæ. Quando ibidem convenimus, tunc aliquibus diebus post nostram ibidem conventionem omnes civitates, quæ nobis contrariabantur, ibi nobiscum unitæ sunt, excepta Colonia. Et tandem post aliquot dies, Zapho & antiqui Taboritæ cum suis rotis & sequacibus & cum dicta Colonia etiam nobiscum sunt uniti. Et postquam nobiscum fuerunt compositi, statim vestræ serenitati nos omnes tale responsum dedimus, ut ad vos irent, & vestram serenitatem peterent quatenus vestra serenitas velit appropinquare Ratisponam, & quod ibidem ad vestram serenitatem transmittere volumus de terrigenis & de civitatibus. Et etiam cum vestris nuntiis contulimus, ut peterent vestram serenitatem, quod eadem vestra serenitas nobis de salvoconductu providere dignaretur, usque ad numerum trecentorum equorum & totidem personarum. Rogamus etiam vestram serenitatem ut se in his gratiosam velit exhibere. Etiam scire dignetur vestra serenitas quod hujusmodi conventio fieri debet in festo sanctæ Mariæ proximo. Videtur multis probis hominibus, & mihi similiter, quod habeatis in hujusmodi congregatione dominum episcopum Constantiensem auditorem, & alios doctores, qui alias Pragæ fuerant a sacro concilio destinati, & illi ut plenum mandatum a sacro concilio habeant. Nam speramus in Deo, quod omnia negotia bene succedent. Sunt enim quasi omnes homines de militaribus & de civitatibus qui desiderant vestram serenitatem supra se dominari.

Datum Pragæ sabbato ante festum sancti Procopii, anno millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

CXV.

Epistola Trajectensium Missa ad suos commissarios.

Reverendissimis, reverendisque in Christo patribus & . . . . sacræ deputationis fidei . . . gratiosissimis, vestrarum reverendissimarum paternitatum humiles & devoti prelati, & capitula vestrarum ecclesiarum Trajectensium, barones, milites & militares, ac burgimagistri, scabini, & rectores, civitatis & oppidorum patria Trajectensis.

REverendissimi reverendique patres & præstantissimi domini, scribimus sacrosanctæ Basileensi synodo, prout in copia præsentibus interclusa perpendere possunt paternitates vestræ pariter & videre. Verum res nobis dura est & multum aliena, quod ad requestam partis nullum interesse habentis aliqua citatio seu processio ex officio decerni deberet. Prius enim interesse partis declaratum extitisset, & demum forma juris observata. Durius tamen multo visum est, quod decreta sacræ synodi in eadem materia variationem sumunt, ea servando & recusando. Dudum enim decretum extiterat, quod ea quæ a tribus deputationibus concluduntur, vim decreti & conclusionem sacri concilii obtinerent. Et pridem mortuo reverendo patre domino Zwedero archiepiscopo Cæsareensi tres deputationes concluserant inhibendum fore, & inhibuerunt omnibus canonicis extra & infra diœcesim Trajectensem existentibus, ne aliquid novi attentarent, quodque ab omni electione cessarent, volentes ad pacem dictæ diœcesis & patriæ laborare, quæ executioni demandari non poterat, nec vim decreti obtinere. Sed quod nuperrime tres deputationes (ut nonnulli prætendunt) citationem personalem concluserunt, illud secundum eosdem (ut asseritur) in vim transivit decreti. Causam diversitatis, quare ista admittitur, quæ est probativa pacis, illa autem, quæ est pacis nutritiva, rejicitur, ignoramus. Tamen unum vestris reverendissimis paternitatibus sit manifestum, quod civitas & patria Trajectensis inimicum suum voluntarium jam plurimis annis transactis, etiamsi ecclesia vacaret, & concorditer electus existeret, non reciperent, uti nec tenerentur. Domicellus autem Walramus inimicus patriæ, annis elapsis multa damna incolis patriæ intulit, & quotidie infert, prout luce clarius eadem demonstrare volumus & probare. Quare paternitatibus vestris reverendissimis humiliter supplicamus, quatenus literam sive copiam præsentibus interclusam videre & intelligere velint, & operam efficacem tradere ad

ad ea quæ pacis sunt, nec permittere novam divisionem, guerras, seditiones, & alia innumerabilia mala hic de novo seminari. In quo Deo & hominibus bonæ voluntatis multum complacebunt vestræ reverendissimæ paternitates sæpe dictæ: quas conservare dignetur auctor pacis. Ex urbe Trajectensi, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto, mensis Julii die decimoquinto, sub sigillis majoris ecclesiæ Trajectensis & nobilium strenuorumque virorum Reinaldi, *&c.*

CXVI.

Epistola cujusdam Capitanei ad imperatorem de rebus Taboriticis.

Superscriptio exterior.

Illustrissimo & invictissimo principi & domino domino Sigismundo Dei gratia Romanorum imperatori semper Augusto, Hungariæ, Bohemiæ, &c. regi, domino meo gratiosissimo dentur.

Interior.

Excellentissimo & invictissimo principi & domino domino Sigismundo Dei gratia Romanorum imperatori semper Augusto, Hungariæ, Bohemiæ, Croatiæ, Dalmatiæ, &c. regi, domino meo prægratiosissimo, ego Kuntzo Lulksla de Bonzenix castellanus in Calestein, servitia mea vestræ serenitati fidelissima & costantissima omni tempore prædvigo,

SErenitati vestræ notifico, quod Dei misericordia magna, sine cujus voluntate & potestate nihil fieri potest, sed omnia per ipsum diriguntur, factum est, quod inimici beti hora vesperarum inter monasterium * Stalix & oppidum * Gursim a vestris fidelibus dominis baronibus & fideli communitate feliciter contriti & prostrati sunt, ita quod de vestris fidelibus pauci perierunt. Et sic noverit serenitas vestra pro certo, quod in dominis baronibus & terrigenis fideles servitores habetis. Et frequenter me allocuti sunt de serenitate vestra, quod ad vos fidelem & bonam intentionem habent, secundum quod effectualiter ostendunt, & ulterius ostendent: nec aliud intendunt facere, nisi sicut serenitatis vestræ fideles domini & servitores, omnia volentes seu intendentes facere quæ pertinent ad dominum suum naturalem & gratiosissimum. Dignetur ergo serenitas vestra manum suam large ad eos extendere, & ipsis in subsidium aliquot millia florenorum transmittere & dare, ut opus inceptum ad honorem serenitatis vestræ regnique illius, & coronæ Bohemiæ, melius terminare, & ad bonum finem perducere possint. Et serenitas vestra in subsidium illius boni personam vestram non dignemini abstrahere sine mora, quia cum adjutorio Dei omnia bene procedunt & procedent, cum serenitas vestra venire non tardaverit. Propterea serenitas vestra sciat, qualiter illa victoria fuerit facta de inimicis. Cum enim domini barones post victoriam habitam de nova civitate Pragensi in Praga persisterent, gentes congregantes . . . . . eodem tempore inimici de dispositione Dei a Pilzna recesserunt, & se versus Pragam recipientes, juxta novum Castrum aliquibus diebus castra metati essent, ulterius procedentes versus Coloniam, domini barones miserunt pro omnibus nobilibus, ut in subsidium eorum contra inimicos venirent. Ibi dominus de Rosemberg gentem multum notabilem & * exercitam ad campos expedivit. Et domini barones & civitas Pilznensis etiam validam potentiam transmisit: & cum progrederentur versus Pragam sub castro Carlestein, ibi ego & gentes meas expedivi a fidelibus servitoribus vestris 500. equestres & pedestres, & currus triginta. Et cum omnes prædicti juxta Pragam convenissent, domini barones extra Pragam cum eisdem processerunt, & cum valida potentia inimicos insecuti sunt, & sic, quod de gratia Dei & suo juvamine illos prostraverunt inter monasterium * Scalicz & oppidum * Goursin, sicut supra scriptum est. Præterea serenitatem vestram rogo, quatenus velitis me fideles vestros servitores, qui mecum sunt in castro Karlestein, oculo pietatis respicere, & subsidium transmittere * & dare: quia Deus novit quod hujus magnam indigentiam habemus: quia aliunde non habeo illos bonos homines stipendiare, nec ab aliquo alio, nisi serenitate vestra . . . . expectamus tamquam a domino nostro herede vero & domino gratiosissimo.

Datum feria 2. post festum corporis Christi, anno 1434.

Cuntzo Lukssa de * Besennis castellanus in Karlestein.

* Scalita. * al. Goursin al. Cosim, al. Gursin.
* excellentem. * Pro, exercitatam. H.
* Scalitz. * Gursim.
* Forte & stipendium.
* Blucza. * Bonzenix. * Barzanich. * Bosovitz.

CXVII.

Alia Epistolo cujusdam capitanei ad eumdem imperatorem de victis Taboritis.

Serenissimo & invictissimo, &c.

SErvitiis præmissis omni tempore subditis & paratis, serenissime imperator & domine gratiosissime, serenitati vestræ notifico, regratiando domino Deo omnipotenti, quod contriti sunt & prostrati omnes Taboritæ, qui in campis jacebant contra vestros & nostros fideles, secundum quod serenitas vestra in alia litera melius percipiet, quam mihi scribit avunculus meus, quam vestræ serenitati dirigo & mitto. Et rogo serenitatem vestram tamquam dominum nostrum gratiosissimum, quatenus mihi dirigere per nunrium Campotan. quia equi nostri in bello aliqui interfecti & aliqui mortui sunt, ita quod ambo caremus equis ad equitandum.

Locus obscurus.

Datum in Thinhoviss. feria quarta ante octavam corporis Christi, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

* Seuco Luckoldim de Reimsperg.

* Dencho Cobrito de Ramsperck.

CXVIII.

Epistola Imperatoris Trapezundarum ad Eugenium papam.

*Sanctissimo & beatissimo in Christo patri & domino Eugenio IV. summo pontifici Romanorum suo reverendissimo * Morome Megatonenus imperator Trapezundarum.*

SAnctissime & beatissime pater & domine in Christo, binas series ejusdem sanctitatis vestræ per galeam Venetorum suscepisse sciveritis, singulam Romæ datam, alteram quoque Florentiæ. Gratissima nobis contenta in ipsis cordiali mente percepimus, requisitioni sequi-

ni siquidem prælibata sanctitatis cum toto nostro imperio læto animo assentire dispositi. * Quis enim dignus illius lucis videre constructum magno desiderio optandum? Parcat Deus illis, quibus non est timor Dei, eamdem sanctitatem vexare, curiosam tanti boni operis merita adimplere. Rogamus altissimum, ut dignetur in prædictis taliter disponere, ut nulla interveniat causa, quæ obstet prælibatæ sanctitati ab inceptis desistere, ut optatur.

Data Trapezundis millesimo quadringentesimo trigesimoquarto, die decimo octavo Octobris.

CXIX.

Commissio Imperatoris græcorum facta uni ambasiatorum concilii.

CUm venerabilis vir Henricus Menger decretorum doctor, canonicus Constantiensis, unus ex ambasiatoribus sacrosancti generalis concilii Basileensis, &c. ad nos transmissus ad præsens revertatur ad præfatum concilium, committimus antedicto concilio de statuendo & designando loco fiendæ generalis & œcumenicæ synodi, quod designetur & statuatur locus maritimus, Ita quod non sit aliqua civitas, excepta Ancona, ut possimus venire ad illum locum cum omnibus necessario debentibus interesse, sine difficultatibus & incommodis, cum multi ex illis senes & infirmi existant; & maxime sanctissimus meus dominus œcumenicus patriarcha. Et in tali loco plures prælati orientalis nostræ ecclesiæ poterunt aggregari propter facultatem & non nimiam distantiam. Qui quanto plures adfuerint, tanto utilius ad perfectionem unionis erit. Præterea hoc erit maxime conferens ad utilitatem & securitatem nostræ civitatis, propter multas causas dicto venerabili viro dictas. Præcipue vero hoc necessarium est, propter præsentiam sanctissimi & beatissimi domini papæ, quod commode advenire poterit, hoc erit gratissimum, & ad perfectionem præmeditatæ unionis quamplurimum valens, nec non ad honores & favores futuri concilii. Propter istas & plures alias causas debet prædictus venerabilis Henricus rogare & deprecari dictam Basileensem synodum ex parte nostra, ut nostra petitio adimpleatur. Et cum antea per nostros ambasiatores nominavimus nonnulla loca, quæ non sunt maritima, petimus & cum instantia rogamus, ut non fiat impedimentum nostræ petitioni talis locorum expressio, sed sustinere velint laborare illi reverendissimi patres propter utilitatem & securitatem propositæ rei. Etiam ut ostendat & referat, quod omnia nobis spectantia secundum nostram potentiam sine prætermissione adimplebuntur. Propter hoc & prædicta Basileensis synodus debeat facere omnia præmissa per ipsam & per suos ambasiatores integraliter & opportune. Et si hoc * fuerit, nec nos etiam ire poterimus tempore designato, & etiam promisso. Nec poterit aliquis nos reprehendere, considerato quod causa erit concilii, sicut & nos non dignamur accusare prædictam synodum propter transactum tempus in decreto determinatum, cum talis transactio temporis venerit propter circumstantias occurrentes & temporaneas, non ex voluntate concilii. Similiter autem alii duo ambasiatores hic remanentes debent facere opportune de expensis & aliis pro congregatione prælatorum orientalis ecclesiæ prout extitit promissum: quia talibus expensis & aliis non in tempore debito factis, si quis ex ista causa defectus adveniat, nos de expensis nihil respondere debebimus.

* Forte, non fieret. H.

Datum in urbe nostra Constantinopolitana, millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, die vigesimosexto Novembris, sub sigillo nostro imperiali.

CXX.

Commissio Patriarchæ Constantinopolitani facta ambasiatori concilii.

QUoniam propter multas rationabiles & necessarias causas ultimum & non prætermittendum extitit, beatissimum dominum Eugenium papam necessario adesse debere meditatæ & solicitandæ cum Deo sanctæ catholicæ & œcumenicæ synodo pro unione ecclesiarum Christi, & ad eam accedere personaliter & interesse unanimiter cum sacrosancta synodo sacræ Romanæ ecclesiæ & omnibus ipsi ecclesiæ aggregatis, ut possimus & nos, Deo auctore, illic personaliter adesse, loco commodo statuto, una cum potentissimo & sancto meo imperatore, & aliis nobis adhærentibus, & sic fiat tractatus & constitutio unionis, sicut daret Deus, & ab utraque parte conventum & affirmatum foret, propterea humilitas nostra ad præsens committit tibi venerabili viro, Henrice Menger, decretorum doctori, canonico Constantiensis ecclesiæ, uni ex ambasiatoribus sacrosanctæ Basileensis synodi, ad synodum sanctam revertendi, ut, quando fueris cum prædicta sacrosancta synodo Basileensi, studium & diligentiam omnimodam exhibeas, & instanter labores & opereris, ut statuatur beatissimum dominum papam in meditata œcumenica synodo interesse personaliter, & non repræsentative, electo & statuto loco congruente & commodo pro quiete dicti beatissimi domini Eugenii & nostra. Propter hoc facta est tibi præsens donatio & concessio nostra in scriptis causa roboris & firmitatis.

Datum Constantinopoli, millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, die vigesimosexto mensis Novembris.

CXXI.

Epistola legati concilii ad legatum pontificis.

Reverendissimo in Christo patri & domino domino Juliano, miseratione divina tituli sanctæ Sabinæ sanctæ Romanæ ecclesiæ presbytero cardinali, vulgariter sancti Angeli nuncupato, in Germania apostolicæ sedis legato, vestræ reverendissimæ paternitatis humilis Henricus Menger.

REverendissime pater domineque metuendissime, secundo Januarii cum galeis ad civitatem Venetiarum Dei gratia vivus, sed non sanus, reversus sum. Et ut in paucis me expediam, quia horam scribendi non habeo, no-

noverit reverendissima paternitas vestra quod omnia nobis per sacrum concilium injuncta votive expedivimus, ita quod dominus imperator & patriarcha omnia capitula per ambasiatores ipsorum in sacro concilio conclusa & promissa, & ut in decreto continentur, de novo similiter per bullam auream & plumbeam ratificavit, *&c.* Et hoc pro nunc paternitas vestra reverendissima me excusatum habere velit, si non statim veniam: quia pro certo nihil in hoc mundo tardabit me, nisi hoc sero. Nam licet sim infirmus, tamen nihilo minus hoc conclusi, Deo Dante, quod iter arripiam, & de die in diem ibo, donec & quousque ad vestram reverendissimam paternitatem gloriosam veniam, quam toto corde videre desidero. Et vere gaudebit cor vestrum, & iterum gaudebit, quia jucundissima lætissimaque nova sacro concilio portabo: quoniam ramum virentis olivæ & unitatis ecclesiæ sane portabo, quemadmodum columba Noe in arca præsentavit, *&c.*

Datum Venetiis quarto Januarii 1436.

CXXII.

Litera Joannis de Ragusio, & Simonis Freron Ambassiatorum Sacri Basileensis Concilii, lecta in Congregatione.

Sacrosanctæ Generali Basileensi Synodo in Spiritu Sancto legitime congregatæ.

Ex Codice Bibliothecæ S. Marcelli Romæ.

REverendissimi in Christo Patres, & Domini Domini nostri præstantissimi omni debita ac devota recommendatione præmissa. Licet jam Gratia Altissimi speramus consocium nostrum Venerabilem Doctorem Dominum Henricum Menger, qui cum galeis Venetorum hinc recessit, salvum & incolumen ad præsentiam vestræ Sanctissimæ Synodi pervenisse, & omnia hic per nos & ipsum facta & agitata, usque ad recessum ipsius, relatione ejusdem plene V. D. innotuisse, nihilominus ad majorem cautelam, & nunc rebus hic peroptime dispositis, curamus per proprium Internuntium Synodum Vestram de singulis informare. Applicuimus igitur Constantinopolim cum galeis Venetorum die XXIIII. mensis septembris præteriti, & de galea ad domum, per Imperialem Majestatem nobis ordinatam, cum honore fuimus deducti. Post adventum nostrum IX. Die Imperatorem visitavimus, Literas vestras exhibuimus, & in genere explicuimus nostri adventus causam. Similiter & ad Patriarcham fecimus; amboque nobis solemnes dederunt Deputatos, in quorum prima Congregatione quatuor breves articulos obtulimus sub forma quæ sequitur. Primus articulus est de ratificatione eorum quæ gesta sunt; videlicet quod Serenissimus Imperator, & Reverendissimus Patriarcha velint propriis in personis jurejurando, & per Bullas auream & plumbeam more solito ratificare solemniter, & executioni demandare, quantum in ipsis est, ea quæ ipsi in Sancta Synodo Basileensi per suos solemnes Oratores plenissimo mandato suffultos in publica sessione cum ipsa Sancta Synodo unanimiter concluserunt, & in Altari celebrata Missa de Spiritu Sancto, super Sanctis Evangeliis, & Cruce Dominica jurejurando solemniter firmaverunt. Secundus articulus est de tempore; quia cum tempus in Decreto statutum, & . . . . non ex defectu Sacri Concilii, aut ipsorum Dominorum Imperatoris, & Patriarchæ, seu Ambassiatorum eorumdem, sed aliis ex causis jam effluxerit, necesse est ut pro executione conclusorum tempus debitum & competens pro utraque parte statuatur. Tertius articulus est de loco celebrandi Oecumenici Concilii, quod videlicet præfati Serenissimus Imperator, & Reverendissimus Patriarcha multis ex causis dignentur & velint assentiri, ut Concilium universale Oecumenicum, quod tantum dictum est celebrari, in Basileensi Civitate celebretur. Quartus articulus est de executione Decreti, & conclusorum in publica forma cum plumbea præfati Sacri Concili Basileensis Bulla, & quod attinet ad dictum Sacrum Concilium inchoandum, Decreti ejusdem, & conclusorum in eadem contentorum executionem. Circa prædictos articulos diximus prout opus erat, causas & rationes allegando, specialiter ut locum Basileensem consentirent. Et post multa in effectu responderunt: ad primum videlicet, quod Serenissimus Imperator, & Reverendissimus Patriarcha velint libenter ratificare omnia, dummodo quædam in Proemio posita Decreti moderentur. De executione vero Decreti, & de tempore dixerunt, quod bene essent concordes nobiscum. De loco autem Civitatis Basileensis omnino renuerunt. Cum autem instaremus ut dicerent quæ essent illa quæ eos in Proemio scandalizarent, dixerunt in eo quod Synodus Basileensis vocat se matrem omnium Christifidelium; quasi ipsi essent filii fugitivi; in eo etiam quod in eodem contextu sermonis sit ipsorum conjunctio cum Bohemis, quasi ipsi essent similes illis; & in eo quod eos conjungit cum eisdem in ratione dissidii; quasi ipsi essent hæretici, vel qui Schisma in Christi Ecclesia posuissent. Defendimus Proemium quantum potuimus, & declaravimus nihil in eo contineri de quo ad rectum sensum possit aliquis rationabiliter scandalizari; & in hoc stetimus quantum potuimus, & plures septimanas consumpsimus. Cum autem appropinquaret tempus recessus galearum, nec possemus aliquo modo inducere ut Decretum cum dicto Proemio acceptarent, & videremus omnino rumpi negotium, & tractatum, cogitavimus quid in tanta re essemus acturi. Reduximus ad memoriam quantam benignitatem & humanitatem Sancta Synodus erga Bohemos exercuit, quam humanas literas, & omni dulcedine plenas ad eos direxit, ita ut nec unum verbum contineretur in ejs, quo scandalizari potuissent: consideravimus etiam quod propter sublationem verborum aliquorum, quæ ad rem non pertinent, & quæ non erant ex intentione Sanctæ Synodi ad injuriam eis posita, non dimitet Sancta Syodus tantum bonum, pro quo obtinendo innumeras promiserat impensas, & ad importabiles quodammodo se disposuit labores sustinendos. Consideravimus præcipue dispositiones eorum ad pacem, & maxime affectionem populi, qui nos ubique dum transivimus per viam tamquam angelos pacis junctis manibus, & elevatis in cælum oculis benedicebant. Consideravimus insuper quod quasi apparentem haberent occasionem resiliendi; dicebant enim: quo-

me-

modo possumus sine injuria nostra & scandalo hoc Decretum acceptare, in quo nos sociatos videmus & conjunctos cum hæreticis? Quam spem de pace habere poterimus, cum jam nos canes reputatis? Quis unquam pacem quæsivit cum injuriis? Quis unquam pervenit ad unionem Ecclesiæ cum blasphæmiis? Revera qui sic faciunt pacem non quærunt, sed discordiam seminant; non unionem procurant, sed schisma nuntriunt, quæ nullo modo esse de intentione illius Sanctæ Synodi, dicebant, credimus, quam cum maxima Caritate & affectione videmus, & audimus quærere unionem Ecclesiæ Christi. Cum autem sæpe diceremus: Ambasciatores Vestri juraverunt; oportet vos acceptare, dicebant: juraverunt capitula pacta, & conventa; non eorum prœmium aut si qua erant ibi ad injuriam nostram posita. Cum diceremus: quare Ambasciatores vestri juraverunt Capitula conclusa cum tali proemio? Ipsi Ambasciatores responderunt, quod ipsi noo interfuerunt compositioni dicti proemii, sed tantummodo in capitula juraverant; nec suspicabantur de Sancta Synodo, quod in forma Decreti non deberet poni aliquid, quod aliquo modo in injuriam Orientalis Ecclesiæ cederet. Si ergo, dicebant Ambasciatores, in aliquo peccavimus, non per nostrum consensum, sed per inadverrentiam, & fiduciam, quam in Sancta Syodo gerebamus, peccavimus. Concludebant igitur: aut ergo prædicta verba quæ nobis scandalum præbent, & in injuriam nostram videntur posita, auferantur, aut sicut venistis, ita in nomine Domini recedatis. Cum autem sæpe diceremus: bene recedimus in nomine Domini, & protestamur quod non stat per Ecclesiam Occidenralem, aut Sacrum Concilium quominus conclusa habeant executionem sed per vos, qui noo vultis acceptare quæ jurastis. Ipsi autem protestabantur quod acceptabant omnia jurata, & conclusa, quantum ad eos pertinet, sed proemium eorum continens injuriam, quod nec conventum, nec juratum inter partes fuerat, non acceptabant, & per consequens quod non staret per eos, sed per nos, qui præter conclusa cogebamus eos primas injurias acceptare: & super hoc invocabant Deum, Cælum, & Terram, & omnia quæ in eis sunt in testes, quod per eos non staret. Longum esset narrare singula quæ circa dictum proemium per utramque partem dicta sunt & agitata. Verumtamen recedentibus galeis, prædictis considerationibus, & pluribus aliis, quas hic pro præsenti subticemus, moti, fecimus, & promisimus, prout in litteris nostris, quas Magister Henricus simul cum Crisobalo ratificationis secum detulit, continetur, & quarum copiam simul cum copia dicti Crisobali etiam transmittimus. Pro præsenti judicio nostro, attenta sancta intentione Vestra, & ferventissimo desiderio Vestræ Congregationis ad unionem Ecclesiæ & ad pacem, non qui propter prædictum prœmium taotam rem suscepimus, reprehensibiles essemus & culpabiles coram Deo, & universa Ecclesia atque Synodo vestra. Verumtamen si mala, quod recta tamen intentione fecimus Vestræ Dominationes, & Sancta Synodus corrigant, & emendent, quibus omnino nostrum Judicum subjicimus. Post recessum Magistri Henrici super expositione octo millium florenorum. Imperatur dedit nobis unam Cognitionis Cedulam, & nos sibi aliam, quarum copiam etiam in præsentibus transmittimus. Præfatus Serenissimus Imperator, & Reverendissimus Patriarcha jam ad extremas Græcorum partes, videlicet ad Regnum Hyberianum, quod latissimum est, & maximum, ad Imperatorem Trapesundarum, ad Patriarchas Hierosolymitanum, Alexandrinum, & Antiochenum, similiter ad Russiam, Walachiam majorem, & minorem, Rasiam, & Bulgariam, & ad alias longinquas partes miserunt nuncios cum litteris ad annuociandum firmitatem negociorum, & qui venturi sunt se disponunt, & apparent ad veniendum in Æstate Constantinopolim dum mittetur pro eis: & ad talia negotia tali desiderio, & fervore disponuntur, quod judicio omnium per Ecclesiam orientalem noo restat quin dictum œcumenicum Concilium cum Dei gloria celebretur. De futura autem in dicto Concilio unione spem bonam concipimus: omnes enim una voce dicunt, non est difficultas nisi in conveniendo: conveniant ambæ Ecclesiæ, scilicet universale Concilium celebretur: videamus nostros fratres mutuo, & sola mors ab Invicem .... separabit; moriamur enim antequam sine pace revertamur ad Domus nostras. Neque enim Christus sponsus Ecclesiæ, ubi duo, vel tres fuerint in suo nomine congregati, se adesse prædixit, tantæ Congregationi suorum fidelium deerit. Adauget hanc spem ferrens desiderium Serenissimi Imperatoris, & Reverendissimi Patriarchæ, qui in toto conamine ipsorum non videntur aliud dieque, noctuque cogitare. Suspiria plebum, lacrymæ, orationes, & alia pietatis, & devotionis opera tam Cleri, quam Populi miro cum modo emissa ad hanc Sanctam Unionem videmus aspirare. Et ut dicunt, nunquam res fuit sic disposita, ut modo est. Omnes hanc rem non humanam, sed divinam prædicant, omnes præ gaudio, etiam qui in servitute Infidelium, quasi jam liberi facti, jubilant, & in spe unionis, quasi jam facta sit, exultant, Vestramque sanctam Basiliensem Syodum hujusmodi Domini operum Procurarricem usque in Cœlum immensis offeruot laudibus, & extollunt. Reverendissimus Patriarcha hujus sanctæ unionis devotissimus, & ferveotissimus prosequtor ubiqoe per suam obedientiam in oriente jejunia, orationes, devotiones, & alia pietatis opera pro dicta sancta unione inducit, & impunit: nos vero quod & Vestra Sancta Synodus similiter, ut speramus, faciet, indesinenter prædicamus; & ut ita faciat, si forte factum non sit ob Dei reverentiam obsecramus: hoc enim genus Dæmoniorum, quod in Ecclesia Schisma induxit, & usque ad præsentem Diem venit, non nisi in Jejunio, & oratione ejici potest. Et, ne diotius circa hoc sermonem porrahamus tantam harum partium, circa hanc sanctam unionem, devotionem prospicimus, & affectum, quod verbis aut Scriptura explicare sine dubio non possumus. Super facta Consilii novem millium florenorum, speramus quod Magister Henricus ad plenum Sanctam Synodum informaverit; Verumtamen qualiter processerimus, deficientibus salutaribus, juxta Consilium Mercatorum Venetoruio, & Januensium, Dominationes vestræ percipere poterunt ex copia processuum quos, cum aliis pro præsenti transmittimus; nisi enim sic fecisse-

cissemus perpetuo videbamus confusam Ecclesiam, & Sanctam Synodum, & fuissent verificata adversantium dicta contraria quæ ubique per orientem de Sancta Synodo seminata fuerant. De dictis novem millibus solvimus jam mille pro obligatione, quam priores Ambasciatores scilicet Dominus Episcopus Sudensis, & Magister Albertus fecerunt, reducendo florenos ad Ducatos Venetos, & pro cambio, & recambio similiter pro supradictis nunciis transmissis ad partes Orientales Ecclesiæ, expendimus jam magnam partem de octo millibus, & per totum mensem futurum nihil forte remanebit. Obligamus itaque Concilium, & vos, ut ex supradictis copiis percipere poteritis. Si deficiat solutio, quod Deus avertat, Mercatoribus, qui ob reverentiam Ecclesiæ nostræ, & Sacri Concilii in tanta necessitate succurrerunt, necesse est, ut rumpatur negocium etiam, & Saitcta Synodus cum extrema confusione remaneat; & nos hic cum non habeamus unde reddere, perpetuis carceribus, aut Turcis, aut Sarracenis, venundaremur; de quorum venditione tamen modicum præfati Mercatores lucrarentur, quia carnes Christianorum in partibus istis modicum valent in macello. Serenissimus Imperator, & Nos per Terram duos Nuncios ad Sanctam Synodum mittimus, ut supradictam Orientalis Ecclesiæ dispositionem deferant, & ut similiter dispositionem Sanctæ Synodi referant, ut simul utraque Ecclesia ad tantum bonum cum Dei adjutorio ferventi desiderio concurrat. Per totum mensem Martii unus ex nobis ibit ad Magnum Magistrum Sancti Joannis ad procurandum duas galeas, & trecentos balistarios pro custodia Civitatis in absentia Imperatoris, prout in decreto continetur; & quicquid super hac re confecerit, statim Sancta Synodo nunciabimus de motiunibus harum partium non occurrit aliud nisi quod Turcæ, & Sarraceni omnia in pace possident, & pauperes Christiani tamquam pecudes in macello venduntur; & revera pro minori pretio venduntur in plateis. O Sancta Synodus, si videres filios tuos assumi ab his cruentis hominibus, distractos tam vili pretio venundari, & in vilipendium Christi Sponsi tui, tuæque fidei, & Religionis tam miserabiliter, tamque inhumaniter tractati, ut nos cernimus! Revera non posses maternæ pietatis viscera ulterius continere. Nos temen quanto dolore vidimus nuper mirabilem prædam hominum, & mulierum, Juvenum, & Parvulorum, quam in prædicto mense Septembris de Regno Hungariæ ii nefandissimi mahumetistæ duxerant pro viginti aut triginta ad plus appretiatos Gallipoli distrahi, & in Asiam ad partes superiores Turciæ in servitutem, & in perditionem utriusque sexus homines transmitti. Certe si nulla jam alia causa esset quærendi Unionem, nisi sola hæc pietatis, videlicet Liberatio Christianorum a tam nefandissima, & crudelissima servitute, quæ proculdubio ex dicta Sancta Unione speratur secutura, non modo caducam hujus mundi substantiam, sed & corpus, & animam quilibet Fidelis Catholicus exponere deberet. Et revera, sicut diximus, ita & cum lacrymis scribimus, si Sancta Synodus esset in partibus istis, & cerneret propriis oculis quæ videmus quotidie, & audimus, nemo esset in ea, qui zelo fidei motus verbo simul, & opere non diceret: melius esset nobis mori in Bello, quam videre tanta male gentis nostræ, & Sanctorum; quæ mala hic enarrare longum esset, & calamus potium deficeret, quam lugubérrimam materiam prædictam exponere. Succincte scribimus, ne Vestris Dominationibus..., & ne modum excedamus litterarum. Finaliter reducimus ad memoriam Dominationum Vestrarum statum nostrum bic quoad expensas; quia nisi per Nuncius, & Venturos per terram per viam Cambii nobis provideatis, reverti de hinc omnino cogemur, & iter arripere ad vos; quod non modicum esset præjudicium & detrimentum agendorum. Vestram Sanctam Synodum Christus Sponsus Ecclesiæ Dominus noster conservet, & dirigat prospere, & feliciter in agendis. Amen.

Scriptum in Constantinopoli die IX. Februarii. MCCCCXXXVI. Ejusdem Sanctæ Synodi Vestræ humiles, & devoti Oratores frater Joannes de Ragusio Ordinis Prædicatorum, & Simon Freron Canonicus.

CXXIII.

Litera Missa Reverendissimo Domino Legato per fratrem Joannem de Ragusio, lecta ut supra. Ex Cod. supra dicto.

BEatissime in Christo Pater, & Domine mi Gratiosissime omni debita, ac devota recomendatione præmissa. Post concordiam de expositione pecuniarum adstatim missi sunt Nuncii ad partes Orientales; & quantum apparet nobis in veritate, nullo modo veniret defectus ex parte Orientalis Ecclesiæ quin conclusa habeant executionem, & Concilium œcumenicum celebretur. Sunt enim ii diu ferventissimi ad hanc rem, præcipue Imperator, & Patriarcha, & certe omnis utriusque (cœtus.) Et licet Patriareba ab initio videretur eliqualitet durus propter sinistras informationes, quas de Concilii habuerat, verumtamen informatus per nos de veritate jam ferventior ceteris existit, & omnia nostra tamquam propria negotia exequitur; Et quotiescumque aliqua difficultas intervenit in executione negotiorum inter deputatos Imperatoris, ac nos omnia dissolvit, omniaque ad pacem reducit; & non obstante cardiaca infirmitate; quam pæne omni septimana patitur, paratus esset hodie, si dispositio Rerum exigat, intrare Navem, & venire; qui pater antiquus est, & sicut ætas, Canities, Barba prolixa, & effigies reddunt ipsum etiam spectantibus venerabilem, ita sensus naturalis, experientia rerum, & morum probitas reddunt ipsum cunctis secum familiariter conversantibus mirabilem, & quantum ad judicium meum attinet nunquam credidissem hodiernis temporibus talem Patrem posse in Græcia reperiri. In promptu ad renunciandum Petrierchatui propter suam supradictam infirmitatem obviavi, & obvio quantum possum & per me ipsum, & per alios secrete, quia judicio omnium nusquam similis sibi in Græcia reperiretur, & qui ad unionem Ecclesiæ eo esset magis propitius. Profundos etiam hic Pater babet sensus in vita spiritueli, & experientiam mirabilem; & certe quando venio ad ipsum solus, tum eo tempore tum cum Pacomo Callogero, qui fit in Concilio

cum

eum Ysidoro, per quatuor, aut per quinque horas non valeo ab ipso separari. Revera excepta differentia, quæ est inter Ecclesias, completissimum, & perfectissimum senem judicarem, & quasi aliquem ex illis Sanctis Patribus, qoorum cum tanta veneratione, & admiratione vitas legi. Si Deus permittat ipsum vivere, & ad œcumenicum Concilium venire, Reverendissima P. V. de ipso magnam consolationem habebit. Bulgarus est natione, & de lingua mea multum peritus & mihi affectus, sed magis Paternitati Vestræ, quam toto cordis affectu diligit, & aliquando videre desiderat. Mirum enim in modum accensus est hic Pater io amorem Paternitatis vestræ. Deus præstabit sua pietate quod in Concilio œcumenico vos ambo intuebimini. Præter ea quæ Sacro Concilio scribimus pauca occurrunt. Fertur hic vulgari fama, quod Timerbeus, vulgariter dictus Taberlanus, Tartarorum Imperator movet se ad veniendom contra hnoc Dominum Turcarum, qui & ultra solitum parat innumerabiles exercitus, & disponit de Græcia transire in Asiam, & si ita contigeret facile esset Imperatori nostro aliquid facere, imo totam Romaniam, & Græciam conquireret, sed si sciret astutias Turcarum aliter opinaretur, & timeret, quod omnes isti exercitus, qui parantur, contra Panperes, Christianos, & Regnum Hungariæ transmittantur; de quo mense Septembris præterito quasi innumerabilem multitudinem abduxerunt: & super iis avisetur Serenissimus Imperator noster sive per Sacrum Concilium, sive per P. V. ut sive uno modo contingat, sive altero, fiat aliqualis, provisio ipsorum quia ille magnus Cathamas Mahometus interrogatus in Alchorano suo quantum lex sua & Secta durare deberent, respondit, per octingentos annos, & non ultra. Arguunt igitur multi, & magni viri: juxta eos aut Mahometus fuit Propheta verus, aut mendax; ut quid sequimur Pseudoprophetam? Sed apparet, quod sit mendax quia jam ottingenti anni transierunt, vel sunt in ptopinquo transitu, & Lex, atque Secta sua in maiori vigore, & fortitudine perdurant hodie, quam onnquam fuerunt. Cæpit enim hic Mahometus regnare in Arabiis, & Sarracenis, & opprimere Imperium Orientale tempore Eraclii Imperatoris de quo habetur in legenda exaltationis Sanctæ Crucis quid imperavit annos XXXI. Circa autem annnm XVIII., & XX. Imperii hujus Eraclii, post habitam victoriam de Chosroa Rege Persarum, & priusquam caderet in hæresim Monothelitarum, Rex, & Pseudopropheta Mahometus data jam suis Sarracenis lege Alchorani, cæpit graviter vexare Imperium Eraclii. Tamen quod præfatus Pseudopropheta erat Rex, & legem suam dedit infra prædictum annum sexcentesimum, & XXV. & annum sexcentesimum XXVI. & forte ante, & juxta computom eorum quantumcumque grosse factum, dicunt: quæ sunt jam omnia Initio Prophetiæ ipsius aut prope; & vident quod non dixit verum: Ob quam causam multi eorum, & magni, videntes se deceptos, libenter ad fidem confugerent, & bonam videret Christianorum dispositionem. idest si inter se oniti arma caperent adversus hanc nefandissimam Sectam. Ex ista enim deceptione termini præfixi coguntur ad multa alia deliramenta, & fabulosa, quæ in Alchorano, & scriptis ipsius Mahometi continentur, advertere; specialiter ad Principalem ipsius Blasphemiam, & totius sui erroris, & Sectæ fundamentum. Ait enim, & ubique asseruit: Deum noo posse habere filium, nec aliquem sibi æqualem, & per consequens Jesum Dominum nostrum non esse Deum, nec Dei filium, sed purum hominem, & tamen filium Virginis Mariæ Sanctum *Sanctorum*, & Prophetam maximum, miracula ejus approbans, & Evangeliom ipsius acceptans, præcipiensque, ipsum Evangelium ab omnibus suis, & legi, & venerari. Cnm ergo quotidie legatur in Initio Joannis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, & post, *Verbum Caro factum est*; Dicunt ad cor redeuntes & qui se ex sensibilibus, & temporalibus deceptos, & illusos prætendunt: Ecce Propheta noster Evangelium approbat, & ipsum nobis colendum, adorandum exhibet, & venerandum; In quo nihilominus legimus, & Verbum esse Deum, & Verbum Caro factum, per quæ duo juxta Christianorum Doctrinam, & Deum habere filium, & filium hominem factum apertissime demonstratur; quæ cum ad Jesum Christum io Evangelio referantur, patet, ipsum & Deum, & Dei filium fuisse, & esse, & tandem hominem factum, & de Virgine natum; quæ omnia præfati Illusoris, & Pseudeprophetæ sectam evacuant, & fallacem reddunt, ac confundunt. Multa sunt alia, de quibus ipsimet Mahometistæ confunduntur, & de quibus inter se derident: de quibus antequam hinc discedam plenius me informabo. Revera si Deus præstet Unionem Ecclesiæ, & pacem inter Principes Christianos, facile erit non solum Græciam, sed magnam partem Asiæ ab hac nefandissima Secta liberare, noo tantum propter potentiam Christianorum, quantum propter Schisma exortum jam inter eos. Prædictum Schisma, & dubitatio adhuc latenter serpit inter eos, sed credunt multi, quod postquam discopertum fuerit, magnus inter eos Clibanus ignis accendetur; quod Deus concedat in augmentum suæ fidei sanctæ. Infirmantur omnino nova de adventu Tamberlani, & quod ipse adhuc ante quadragesimam transiturus est per Galiopolim in Asiam cum magnis exercitibos dimittens suos filios io Græcia loco sui. O Deus, nunc tempus esset, quo Imperator noster se accingeret armis, tamen fiat fiat voluntas Dei in omnibus. Hic multa nova de partibus Occidentalibus referuntur, videlicet de plena, & tota reductione regni Bohæmiæ. De pace regni Franciæ, & pace totius Italiæ: & hæc nobis jucundissima sunt, & maximam spem præbent, attenta etiam optima istarum dispositiooe Unioois Ecclesiarum. Unum autem refertur, quod maxime nos contristat; videlicet quod Sacrum Concilium est pene dissolutum, & quod vix sunt septem Mitræ in Concilio. Consolabamur tameo, quod dicitur, quod Paternitas vestra nondum obstasset. Rogamus Paternitatem vestram Reverendissimam quæcomque per nuncios venturos per terram notificet nobis & omnem dispositionem rerum. Disposueramns omnes Scripturas præsentes mittere per terram per dictos Nuncios, sed avisati fuimus de periculis, quæ possent intervenire, si dictæ Scripturæ ad maous Turcarum pervenerint. Dispo-

fuimus igitur hæc per mare mittere; per illos autem solum scribere generalia; & veniunt solum ad videndum, & cognoscendum dispositionem negotiorum, & ad statim redeundum. Solutæ sunt .... expensæ scilicet de octo millibus florenorum, & quilibet ipsorum habuit IX. Floren. Ut videtur nobis, est valde necessarium, ut Sacrum Concilium scribat pias, & humanas Litteras de gaudio, & ratificatione, & firmitate negotiorum plenas Serenissimo Imperatori Romeorum, Reverendissimo Patriarchæ Constantinopolitano, Imperatori Trapezundorum, Imperatori Yberiorum, & aliis tribus Patriarchis. Hi enim mirum in modum & hæ gentes pietate, & humanitate ducuntur, & dicunt omnes: Si Ecclesiæ Occidentales a pluribus centenis annorum tali pietate, & humanitate, quali nunc, quæsivissent unionem Ecclesiarum Christi non tot mala supervenissent populo Dei, & dudum gavisa fuisset Ecclesia Christi desiderata unione. Videtur insuper nobis quod Sacrum Concilium injungat ex nunc Sacræ Theologiæ Doctoribus, ut incipiant cogitare, & recolligere super articulis ipsorum, principaliter super quatuor: videlicet de Processione Spiritus Sancti, de Pane Azymo, & fermentato; de superioritate Ecclesiæ Romanæ; & de Purgatorio. In aliis autem puto, quod modica difficultas erit. Circa processionem autem Spiritus Sancti præcipue inquirant, quo tempore, in quo Concilio, aut per quem ad summum addictio facta fuerit in Symbolo, *filioque procedit*. Nullum Scriptorem, aut Notarium habemus nobiscum, quia omnes, quos nobiscum de Basilia duximus aut infirmi, aut mortui in via remanserunt. Hic autem, exceptis paucis, qui quidem toti Civitati Terræque deserviunt, nulli reperiuntur; unde maximam penuriam patimur. Et revera si Scriptorem haberemus multa præclara ad vos de istis partibus reportaremus. Si posset fieri, quod mitteretur nobis unus Notarius bonus Scriptor, valde consolati essemus. Siscitamur quam possumus Originales libros Græcorum, ad verificandum auctoritates, quas habemus ab eis, & nullos possumus invenire, nec tamen desistimus ab Inquisitione. Alia pro presenti non occurunt mihi. Sumus vobis recommissi in expensis. Altissimus Reverendissimam Paternitatem vestram conservare dignetur, feliciter & longæve, prout indesinenter rogo Dominum.

Scriptum Constantinopoli die X. Februaril. MCCCCXXXVI. Ejusdem Reverendissimæ Paternitatis Servitor, & Cappellanus frat. Joannes de Ragusio.

CXXIV.

Ex codice supra dicto.

Litera Magistri Simonis Ireron Scripta Reverendissimo Domino Cardinali Legato.

Reverendissimo in Christo Patri Domino Juliano Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbytero Cardinali & S. Sabinæ, Sedis Apostolicæ Legato, atque Præsidenti in Sacro Concilio Basileensi Domino, ac Præceptori meo metuendissimo.

REverendissime in Christo Pater, & Præceptor, devota ac debita recommendatione præmissa. Scribimus ad plenum Sacro Concilio quæcumque fecimus in negotio Ambasciatæ nostræ cum Imperatore Romeorum, & Reverendissimo Patriarcha Constantinopolitano, quæ, jam referre debuit consocius noster Henricus Menger Generali Congregationi. Nunc scribimus eidem Reverendissimæ Paternitati Vestræ de optima dispositione Græcorum ad pacem & unionem Ecclesiæ pro vestra consolatione. Post discessum Magistri Henrici misit præfatus Imperator Hierosolymas, Antiochiam, Alexandriam, Yveriam, Russiam Valachiam, & ad ceteras regiones de ritu Græcorum pro Congregatione Ecclesiæ Orientalis in Constantinopolim. Juxta formam promissionis suæ securitatem habemus Dei ab eodem de restitutione pecuniarum pro impensis Nuntiorum exposito casu quo Ecclesia Orientalis deficiat. Reverendissimus Patriarcha, sicut senex Simeon suspirat in corde præ desiderio videndi pacem & unionem multarum Ecclesiarum. Lacrymantur Nobiles Palatini qui gaudio de spe unionis futuræ firmiter concepta, cum universo quoque populo nos tamquam Angelos Pacis venerantur, & pro iis quæ fiunt per Sacrum Concilium tota die benedicant Deum. Nonne videtur Vestræ Paternitati velut..... futuræ Pacis nuntium, tam pium & fervens desiderium? Frustra cecinissent Angeli *in Terra Pax hominibus bonæ voluntatis*, si bona voluntas hominum non esset felicissimum pacis exordium. Errant itaque qui dicunt dissidium Græcorum vulnus inveteratum esse, & sanari non posse. Nos contra dicimus (testis est Deus quod non mentimur) vulnus hoc sanabile esse, ac fuisse semper; sed fatemur ipsum usque modo medicamine congruo caruisse, sicut scriptum est: *vulnus & livor, & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo* (Ist. 1. 6.) Porro verum medicamentum hujus morbi est celebratio universalis, & oecumenici Concilii, sicut Concilium sacrum decrevit per suum solemne Decretum. Unde quia hoc remedium per quingentos annos quibus schisma duravit, non potuit impedientibus circumstantiis rerum attentari, facta est ruina magna Ecclesiæ Dei. Videmus, proh dolor! in his partibus Orientalibus totam pene terram Christianorum ab Infidelibus occupari, Christianos in servitutem infidelium redigi, carnes fratrum nostrorum sicut hircorum, & vitulorum in macellis venumdari, Religionem Christianorum confundi, & sectam Mahometi spurcissimam exaltari. Quis Christianus est, & non excandescit? Obsecro vos, Reverendissime Pater, per misericordiam Dei instare oportune, & importune apud sacrum Concilium pro sui decreti executione sunt Capitula in Decreto, quorum executio ad Orientalem pertinet Ecclesiam sed alia, quorum executio Occidentalem tangit etiam: & quemadmodum orientalis Ecclesia omnia conatur adimplere quæ promisit, sic etiam Occidentalis omnia perficiat, quæ decrevit. Reminiscantur Patres Sacri Concilii verbi Dei: *venit nox, in qua nemo potest operari*, & sciant quod si hac vice non fiat œcumenicum Concilium pro pace Istarum Ecclesiarum, numquam fiet in perpetuum, edicent enim Græci Latinos se scire, malam fidem tenere, ex quo non audent, vel volunt in Concilio œcumenico cum Græcis convenire; quod enim ad hoc numquam de-

deventum est, ut celebraretur Concilium œcumenicum pro pace Ecclesiæ Christi, Græci nostræ fidei infirmitati adscribunt, quia per illud tempus non sumus ausi cum eis in Concilio œcumenico convenire, postquam autem nunc est dictum celebrari, si non fiat, magis hoc publicabunt, & omnes Christiani Orientales a fide Latinorum se perpetuo elongabunt. Accidet & aliud grande malum, quia si Ecclesia nostra deficiat in promissis, oportet quod Civitas Constantinopolitana veniat ad Dominum temporale Turcarum, sub quibus Christiani venient; sed servi aliqui fortassis apostatabunt a fide, prophanabuntur quoque templa, & reliquiæ totius Christianitatis quas tenet civitas Constantinopolitana, & quibus similes non habet Mundus. Sed & Ecclesia Occidentalis de fide sua faceret unam fabulam, & inde Decreta Conciliorum & Ecclesia tota vilescere faceret suam auctoritatem. Avertat Deus, & præstet, ut ad cor redeant qui contra honorem Ecclesiæ ita obstinate laborant. Plura scriberem, si auderem cuncta committere calamo. Quidquid tamen evenerit oportet, ut sacrum Concilium expectet nos revertentes, & plurima referentes antequam dissolvatur. Finem hujus....... claudat Oratio. Deus, qui incepit hoc opus sanctissimum, perficere id etiam dignetur, qui etiam vestram Reverendissimam Paternitatem conservet feliciter pro utilitate, & salute Ecclesiæ, Ex Constantinopoli die V. Martii.

Vr. Canonicus Simon Jreron S. Concilii Basileensis Orator indignus.

CXXV.

ex codice supra dicto.

Litera Joannis de Ragusio Oratoris Sacri Concilii ad Græcum.

REverendissimi in Christo Patres, & Domini Domini mei præstantissimi, post humiles & devotas recommendationes. De mense Septembris immediate præterito receptis literis Sanctæ Synodi vestræ per Nuntium ab illis de Medicis missum dictatis, per eumdem curavi de singulis occurrentibus in his partibus Sanctam Synodum vestram informare· videlicet de obitu bonæ memoriæ Venerabilis Magistri Simonis Ireron Magistri, & consocii mei, de optima dispositione, ad executionem eorum, quæ ad unionem Ecclesiarum Christi conclusa sunt, Serenissimi Imperatoris Romeorum, Reverendissimi Patriarchæ, & totius Ecclesiæ Orientalis: qualiter etiam cum maximo gaudio Bullas Sanctæ Synodi vestræ, ratificationes eorum quæ per vos promissa fuerant, suscipiat; quæ iterum replicare longum esset, & forte tædiosum. Tantum est autem bona voluntas & bona dispositio prædictorum, taliterque parati sunt, quod si hodie galcæ essent hic, hodie intrarem, & inciperent iter, etiamsi bellum ab istis nefandissimis Paganis, & Infidelibus Turcis instaret Civitati (quod Deus avertat) qui quantum turbati facti sint ipsi Turcæ, & infideles de hujusmodi tractatibus unionis, & quanta cogitant, quantaque machinantur, & disponunt adversus Christianum nomen, Deus scit. O utinam, Patres Sanctissimi, unusquisque vestrum saltem oculis cordis & spiritualibus cerneret quæ ego miser in his partibus constitutus corporeis oculis quotidie & incessanter non sine maxima amaritudine cordis, & anxietate spiritus video. Video enim quotidie etiam per istam Civitatem (quia hic aliter Imperator in faucibus Leonis constitutus facere non potest) præfatos Infideles in miserabilem servitutem Mahometi, filios Sanctæ Matris Ecclesiæ Christi Sanguine redemptos catervatim ducere: intueor miserabiles gemitus, ac ululatus captivorum: video hinc inde nomen Christi blasphemari, abnegari fidem ejus. Et revera sæpius tot & tanta video, & audio fieri in opprobrium nominis Christiani, & in confusionem Fidei nostræ, quod potius vellem mori pro nunc, quam videre quæ video, & audire quæ aures meæ perhorrescunt. Et ut aliquid particularius dicam: ecce post illam magnæ partis Regni Hungariæ flebilem populi depopulationem anno præterito factam, de qua alias scripsimus, nunc iterum paucis elapsis septimanis contra majorem Valachiam spe vani cujusdam adjutorii contra eosdem Turcas rebellari (nam antea solvendo eisdem Turcis tributum in pace more Ecclesiæ Græcorum Christo Domino serviebant) qui acies suas dirigentes, ipsamque pene ad nihilum redigentes, innumerabilem populi multitudinem in miserabilem servitutem Mahometi adduxerunt: quos jam distrahi & vendi veluti pecudes video, & alios quidem diris ululatibus blasphemare præ desperatione Christum, & alios abnegare, atque inter verbera & tormenta deficere; quod maximæ miseriæ est, & pietatis. O si vidissent Reges nostri, Principes, & alii utriusque status Domini crudele spectaculum, & flagitiosum malum, quod æstate præterita captis Hungaris fecit fieri coram se hic Armuratus Dominus Turcarum Andrinopoli ad distantiam trium dierum ab hac Urbe in contumeliam Fidei nostræ, & Christianorum, profecto accenderentur zelu Domus Dei & Fidei, obliviscerentur injuriarum confratrum, & concivium suorum, ab intestinis guerris deficerent, & armarent soldatos, in sermone spiritus procederent ad ulciscendam, & vindicandam injuriam Christi & gentis suæ, & Sanctorum, & mallent potius mori, quam tantam nominis Christiani ignominiam ferre. Nam capta & interfecta ingenti multitudine Hungarorum, dum victores cum præda ad Dominum suum reverterentur, Dominus vocata suorum multitudine in loco publico apto & spatioso pro ostentatione suæ gloriæ & virtutis, & omnibus Christianis qui in dicta Civitate erant tam Græcis quam nostris jussu ejusdem interessentibus, Tuverbei etiam, sive, uti vulgo dicitur Tabetlani Tartarorum Principis, & Domini, & multarum aliarum Orientis partium Ambasciatoribus, voluit ut captivi Hungarorum præsentarentur, & prædæ secundum ordinem. Igitur Baronibus primo, deinde nobilibus, deinde innumeris aliis singulis cum equis & armis, ut capti fuerunt, præsentatis, novissime multos currus (quod abominabile est dictu, & inhumanum) plenos capitibus mortuorum Christifidelium sævissimi Ministri crudelissimo Principi obtulerunt; qui ut amplius crudelitatem suam ostentasset, & adstantibus Christifidelibus majus opprobrium inferret & hortorem, jussit ut sigillatim dicta fœtentia capita in medium multitudinis, & ad pedes

Christianorum qui aderant plerique projicerentur, quæ non solum cruore, sed etiam fœtore majorem adstantibus inferret abominationem. Quanta in tam miserabili spettaculo exultatio & lætitia infidelium fuerit, quantus gemitus, confusio, & lacrymæ fidelium, nec illi qui affuerunt fideles scirent, aut vellent exprimere. Post hæc sævissimus Princeps adstantes alloquitur: hæ sunt, inquit, primitiæ Hungatorum, quos meritis & precibus sui maximi Prophetæ Mahometi nobis Deus cæli condonavit, & speramus etiam quod juxta ejusdem Prophetæ oraculum non solum Regnum Hungariæ, sed & totius Christianitatis residuum successive in potestatem præfati magni Prophetæ, Dei, & nostram, nostrorumque successorum reducetur; & ipse Deus qui ad cultum & Legem sui Prophetæ, jam pæue totum reduxit Orbem (narrans & designans pæue totam Asiam, & totam Africam, & pro magna patte Europam cultui & Legi Mahometi subdicatam & subactam) etiam id quod restat modicum sine difficultate reducet. Deinde ad Ambasciatores Orientis, & præcipue Tamberlanos, qui ob aliquas inter eos componendas differentias venerant ait: ecce, inquit (ostendens pulchritudinem & elegantiam, atque magnitudinem personalem Captivorum, & armorum diversa genera, & potentiam) cum quibus non hominibus, sed potius ferocibus & sylvestribus bestiis pugnare quodidie & incessanter habeo pro augmento fidei & cultus Magni Prophetæ omnipotentis Dei. Nemo profecto Orientalium Principum, & præcipue Dominus noster & Pater Dominus Tuverbeus Magnus Tartarorum Princeps, & devotissimus Magni Profectæ cultor, debet nos infestare, aut aliquam nobis inferre molestam; quinimo tamquam pugnatori & propulsatori Dei omnipotentis, fidei, & ipsius Prophetæ maximi, omnis deberet omni possibili favore & adjutorio adsistere: & citca hæc magnum, & longum fecit sermonem variis linguis, juxta Gentium, quæ aderant spectaculo, multitudinem interpretanda. Quo finito jussit ut pulchriores, & formosiores, atque magis strenui captivorum, usque ad numerum duorum millium segregarentur, etiam cum armis suis & equis, prout quisque captus fuerat in bello; in quibus trecentos Ambasciatoribus Imperatoris Tartarorum assignavit, volens ut ipsi ducerentur ad Dominum ipsorum, & ostenderent cum quibus, & qualis virtutis hominibus ipse quotidie pro cultu agendo Maximi Prophetæ pugnaret; ut ipsum per hoc mitigaret, & ad benevolentiam sui atque pacem induceret. Reliquos autem ex prædictis duobus millibus ad alios suæ sectæ Principes Orientis cum similibus verbis, & sententia divisim transmisit; multitudinem vero reliquam captivorum vilissimo prætio jubens venumdari, duræ & miserabili virtuti subegit. O quam durum & miserabile videre maritos a propriis uxoribus dividi, filios a parentibus distrahi, fratres & sorores eum implacabilibus lamentis & gemitibus ab invicem separari, fortes, & perfectæ ætatis viros & feminas pretio triginta Turcarum, qui minus valent quam unus Ducatus, vendi. Prædicta, Sanctissimi Patres non semel tantum facta sunt, sed quotidie fiunt: & sicut anno præterito de Hungatis, ita nunc de Valachia factum est, & alias de Albanensibus, Bulgaris, & Græcis, aliisque Christianæ Fidei nationibus, in maximam desolationem Christianæ Religionis & Fidei. Et revera nisi per Sanctam Synodum Vestram occuratur, & cito, peramplius timendum est in futuro vere de Regno Hungariæ. Nam hic Serenissimus Princeps totam sui exercitus virtutem congregat, & ultimum tam in Oriante & in Asia, quam in Romania & Græcia de potentia facit. Etiam paucis elapsis diebus personaliter per Galiopolim transivit in Asiam ad congregandum exercitum in Orientem profecturus; licet ut consuevit aliud simul & futuro vere, ut dictum est, in Hungariam; nisi Deus illius dissipaverit consilia, & potentiam atque virtutem dextruxerit. Valde etiam timendum est ne vero incipiente propter displicentiam horum tractatuum in hanc urbem irruat; quod Deus sua potestate non permittat. Paucis elapsis mensibus, videlicet æstate præterita Despotus Russiæ, propter redemptionem proprii Dominii, & Patriæ vexationem coactus, dedit in uxorem præsato Tiranno filiam suam virginem quasi innumerabili quantitate pecuniæ. Nam in numerara pecunia quadringenta millia Ducatorum, atque in Vestibus, & Jocalibus filiæ, ac donis & muneribus datis Principibus & Franconibus præfati Tyranni, dedit quæ ad minus ad ducenta millia ducatorum ascendunt: quæ profecto quantitas pecuniæ sufficeret in veritate ad expellendum præfatum tyrannum de tota Europa, ita quod nec reliquiæ ipsius remanerent. Et hæc dispositioni atque novis harum partium sufficiant; quæ utinam tali fervore spiritus a cunctis Christifidelibus perciperentur quali conscripta sunt. Serenissimus hic Imperator Romæorum, & Reverendissimus Patriarcha dederunt Deputatos utriusque status, viros solemnes, qui non super defensione partis ipsorum, sed super modo fiendæ unionis cogitarunt; exhorrantes etiam me ut Vestris Paternitatibus scriberem ad similiter faciendum. Quotquot enim, inquiunt, usque nunc scripserunt utriusque partis, ad manutenendam discordiam, & sovendum schisma in partes suas intentiones & operas suas direxerunt. Utique nos qui concordiam & unionem desideramus, & pro ipsa tanto tempore laboramus, facere debemus ut sicut corde desideramus pacem, ita ipsam & verbis, & scriptis, atque operibus procuremus. Mirum est enim nunc, & valde deflendum, quod propter duas propositiones, quæ videlicet, ut ipsi dicunt, est diu quod apud nos servantur, fides debeat Catholica, & Religio Christiana funditus extirpari. Necesse ergo est quod aut una propositio cedat alteri, quod, ut spero, Deus dabit, aut salva fide cogitetur de medio pro pace & unione consequenda; ne ex harum propositionum varietate ad nihilum reducatur Christiana Religio. Mirantur infideles, & gaudent quod tot Sapientes utriusque partis Christianorum nequeant duas in voce differentes propositiones ad unitatem reducere, & dicunt hoc esse Divinum Judicium. Agite igitur, Reverendissimi Patres, & iterum agire & cogitate, quantum eum Deo fieri potest, & salva fide, ut unio sequatur in Christi Ecclesia; ex quo profecto resflorescet Divinus cultus, & Religio ac nomen Christianum maximum accipiet incrementum: alioquin, nisi Deus provideat

videat

videat & id modicum quod restat ruinæ patebit, & desolationi. De Patriarchis Orientalibus, videlicet Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano habentur nova quod quantum possunt instant apud soldanum, ut dimittantur venire personaliter: & spes est quod venient: veruntamen ad omnem cautelam instituerunt Procuratores cum plenissimo mandato, de quibus jam duo sunt hic in Urbe Regia Ambasciatores istorum duorum veniunt bona & recta intentione, prout Reverendissimo Domino meo Legato describo. Veruntamen in conclusione tamquam coram Deo & Synodo vestra sancta constitutus dico quod nisi hæ res habeant unanimem prosecutionem, & exitum optatum, tota Ecclesia nostra, & Christianitas patietur indelebile scandalum, & irrecuperabile damnum, quod neque a nobis, neque a successoribus nostris poterit reparari: quod Deus sua pietate non permittat qui & synodum vestram conservare dignetur, & ad vota. Amen.

Scriptum Constantinopoli die XVII. Novembris M.CCCC.XXXVI.

Subscriptio. Earumdem Paternitatum Vestrarum humilis servitor.

Johannes de Ragusio Ordinis Fr. Prædic.

CXXVI.

Tenor literæ Domini Juliani præsidentis Concilii Basileensis Domino apostolico, ut non permittat Concilium dissolvi missæ. (*a*)

BEatissime Pater, post devota pedum osculabeatorum Heri venerunt literæ de Neremberga ab Ambasiatore Concilii, videlicet Fr. Joanne Nider sacræ Theologiæ magistro, quarum copiam mitto hic interclusam. Sperant omnes, quod Bohemi debeant huc venire ad concilium spes est in spiritu Sancto. qui inspirabit corda eorum; tam igitur propter tantum bonum & tantam spem, reddo me certum, quod sanctitas vestra non solum non permittet dissolvi hoc concilium, sed etiam si non esset indictum, de novo hic indiceretur, alioquin, beatissime Pater, sic rebus stantibus, ut nunc stant, si dissolveretur, sequeretur irremediabilis confusio & scandalum in ecclesia Dei, & universus orbis talia audiens clamaret ad cælum, quod Summus Pontifex causam dederit, quod hæresis Bohemica non extinguatur, puto quod tota Germania tum ex indignatione, quam ex hoc conciperet, tum quod crederet, fidem nostram non veram, quam fugiendo non audemus defendere confœderaret se eum hæreticis in perniciem totius status ecclesiastici. Obsecro igitur sanctitatem vestram per Dominum nostrum Jesum Christum, cujus estis vicarius; supplico per illum prætiosissimum ejus sanguinem, de quo propagata est ecclesia, & per illos fluvios sanguinis, quos sancti Martyres effuderunt pro ipsa Ecclesia defendenda; deprecor per Spiritum Sanctum Paraclitum, qui docet Ecclesiam omnem veritatem, nec eam permittit errare, in cujus nomine sacra Concilia, per quæ fides publica est, celebrantur: exoro per viscera misericordiæ Dei nostri, per sanctam Trinitatem, Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, per illam gloriosissimam matrem Redemptoris nostri, perque Angelos cœli & omnes sanctos; adjuro V.S. per illam, in qua sedet beati Petri sedem, qui crucem, non expavit pro fidei defensione; obsecro demum B. V. per illud terribile tribunal supremi Dei, ante quod stabitis reddituri usque ad minimum quadrantem de singulis rationem, ne velitis tanti scandali & confusionis esse causa, sed dare omnem operam, ut fama hujus dissolutionis sopiatur. Quid igitur jam vel fictum vel coloratum vel qualecumque sit etiam in conspectu eruditissimorum hominum poterit allegari ad impediendum tantum bonum, vere in tanto periculo non est tacendum, nec erubescendum loqui. Si hoc permittatur, non desunt qui dubitant an in hominibus curiæ Romanæ sit vera fides, ego arbitror pene impossibile attento zelo & fervore quem semper S. V. habuit ad fidem orthodoxam; quod cum talia audierit, quin statim jubeat Concilium habere cursum suum, saltem usque ad mensem Julii, prout alias scripsit Sanctitati Vestræ; tunc enim cessabunt scandala & inconvenientia quæ nunc obstant. Omnipotens Deus Beatitudinem feliciter conservet, cujus pedibus me humillime recommendo.

Datum Basilææ XXIII. die Jan. an. Dom. 1437.

CXXVII.

Epistola Joannis Cardinalis ad Eugenium IV. Pontificem M. pro revocanda Basileensis Concilii dissolutione.

Sanctissimo ac beatissimo Petro, & Domino Domino Eugenio IV. Sanctæ Romanæ ac Universalis Ecclesiæ Summo Pontifici, Joannes miseratione divina tit. S. Sixti ejusdem S. R. E. Presbyter Cardinalis, seipsum cum beatorum pedum, ac manuum osculis, humilique reverentia, ac promptitudine caritatis.

Ex MS Cod. Emin. olim Card. Passionei mihi descripsi Manil.

SEcundum Apostoli doctrinam 1. Cor. 13. Caritas patiens est, benigna est, caritas non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Ex quo verbo quilibet Christianus evidenter instruitur, quod cum ab aliquo caritative corripitur super quocunque errore commisso, non debet, ei utique indignari, non emulari, non inflari, neque etiam irritari, sed potius debet benigne audire, ex corde gaudere, libenter sufferre, & omnia patienter quantumcumque secundum sensualitatem displiceant, sustinere; sustinens autem

(*a*) Vir doctus P. Philippus Puel' Can. Reg. Neocell. qui a Germanis hanc epistolam ad me transmisit sequentem notam manu sua adjecit.

Hæc epistola in MS. anedocto Germanica est, quam in istud idioma taliter qualiter transtuli, dies aut anni iisdem literis annexi non sunt. Manuscriptum hoc annexum est Actis Conciliorum Constantiensis & Basileensis descriptus an. 1491. per manus notarii Apostolici ab actis autographis authenticatis.

autem debet quæ a corripiente dicuntur cordi imprimere & imprimendo errata corrigere, aut in melius commutare. Quod revera ferventi caritate succensus miro modo legitur implevisse ille Dei famulus Moyses, qui quamquam totius populi caput esset, & tam sapientissimus, ac a Domino instructus, & missus, non tamen irritatus, aut indignatus est cum vocem Jethri eum redarguentis audivit; non, inquit, bonam rem facis, stulto labore consumeris; sed audi verba mea, atque consilia, & erit Dominus tecum. Quod utique is talis erat, ac tantus cum consideraret ex caritate procedere, & ad utilitatem communem populi pertinere inferiorem se non solum libenter audivit, sed etiam exaudivit. Sic & Petrus primus, & supremus Pastor ecclesiæ immediate a Domino institutus, quamvis dono sapientiæ fuisset copiose a Spiritu Sancto repletus, fervens tamen hoc caritatis ardore non est indignatus Paulo eum reprehendenti, & sibi in faciem resistenti, quin potius voluit corripienti annuere, & a legalium observatione cessare. Beatus etiam Gregorius Papa doctorum gemma Moralium hac fervida caritate totus ignitus ex inferiorum redargutione intumescere noluit; immo licentiam redarguendi se cunctis subditis tribuit prout habetur 2. q. 7. *Si quis nos*. Quorum omnium meditatione solicita persuasus, ac zelo inflammatus fervidæ caritatis qua ecclesiæ Christi, vestræque sanctitati conglutinor. 6. p. cogor jam loqui pauca, quæ mente concepi super scandalosa, ac gravi tribulatione, quæ in statu præfatæ ecclesiæ ad dissolutionem Basileensis Concilii in proximo adesse formido, nisi adiutrice manu omnipotentis Dei, vel vestræ beatitudini assistente propitia per eandem beatitudinem, ac cujus solicitudinem & prudentiam ex injuncto spectat officio cito citius provideatur de remedio salutari. Verum si in hac mea locutione, aliquid quod absit, insonuerit verbum, quod ipsi rei non conveniat, a ut S. V. maestatem non deceat, aut quod minus bene, minusque debite, seu reverenter ex ore proferentis evolet non irritetur sed indulgeat quæso benignitas vestra, mihique veniam tribuat humiliter exposcenti, atque e paterna caritate rectitudinem mentis suscipiat filialis; necnon pro minus bene dictis debitam correctionem imponat, quam supplex libenter, prout debeo suscipere sum paratus. Tantæ itaque majestati loquens, verba non intendo proferre, quæ ipsius aures demulceant, sed quæ mentem pascant, non quæ sapiant dulcius, sed quæ proficiant; utilius illa tanquam venenum fugiens, quæ voluntati sensibili solent esse amœna, & ea potius eligens, quæ sunt rationi, & veritati consona, ac dulcedine caritatis plena, per quæ & sanentur vulnera, & vitentur pericula, atquæ in foribus adsunt scandala de medio summoveri valeant, non augeri; quæ etsi in superficie, seu cortice videantur dura & aspera, si bene tamen enucleata, ac masticata fuerint reperientur intus in medullis suavia. Hæc de benevola subportatione vestra non diffisus præmitto sciens S. V. semper illius verbi habere memoriam: meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudolenta odientis oscula; ac eos ab ineunte ætate, cum Apostolo detestari qui secundum desideria sua coacervant sibi magistros, & consiliarios prurientes auribus, & a veritate quidem auditum avertentes, ad verba fabulosa, & nugatoria convertuntur. Quibus omnibus pro tunc pulsis ad rem venio quam intendo deducere, circa quam ut compendioso, ac brevi utar sermone, duas pono conclusiones videlicet.

Exod. XVIII.

I. Quod nullatenus expedire videtur contra congregatos in Basilea procedere.

II. Quod S. V. ex debito, & sub pœna peccati mortalis tenetur dissolutionem Basileensis Concilii propter vitandum scandalum schismatis, & alia gravia pericula quæ imminent revocare, & alia impedimenta apposita tollere; immo & ipsum concilium celebrari permittere, ac eidem, si & in quantum opus sit, robur adiicere approbationis, & auctoritatis.

Pro prima Conclusionis probatione occurit considerandum B. P. quod Bernardus in lib. De Consid. ad Eugenium ponit unam notabilem, & bonam doctrinam, videlicet quod viso de re aliqua an sit licita, restat videndum an sit expediens ractificare; multa enim sunt licita maxime prælato, quæ tamen non expedit facere juxta dictum Apostoli omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Quod autem procedatur contra illos & etsi licitum esset in se, non tamen expedire videtur propter duas rationes.

Prima quia nulli prodesset.

Secunda quia multum indubitanter obesset.

Primo namque tales processus nulli prodessent; non enim illis qui ibi sunt cum videantur jam clarissime in illa opinione, ac voluntate firmissime solidati; nec per talia verosimiliter retraherentur, immo potius irritarentur. Nec etiam proficerent aliis quibuscunque, nec spiritualiter, nec temporaliter, ut patere potest diligenter consideranti, & discursum in talibus facienti. Correctio autem, vel censura, quæ nulli prodest, nec peccanti, nec alteri cuicunque, non debet infligi; immo debet tolli si esset inflicta. Unde Sapiens Prov. 9. *Noli arguere derisorem, ne oderit te;* ubi Glossa: non est timendum ne tibi derisor, cum arguitur contumelias inferat; sed hoc potius providendum, nec tractus ad odium inde prior fiat; & S. Thomas in 4. dicit, respondeo quando sententia excommunicationis est lata contra aliquem, & ipse illam non timet, nec est ea medicinalis debet ab illa, absolvi, etiam invitus, & S. dicit in Prologo super librum Esdræ, quod frustra niti neque aliud fatigando nisi odium quærere extremæ dementiæ est; & Eccl. IV. *Noli conari contra ictum fluvii* ubi Glossa docet, hominem frustra conari contra impetum multitudinis. Beatus etiam Thomas 2. 2. q. 43. A. VII. dicit, quod pœnarum inflictio non est propter se expetenda, sed pœnæ infliguntur medicinæ quædam ad cohibendum peccata; & ideo in tantum habent rationem justitiæ, in quantum per eas peccata cohibentur. Quod si per inflictionem pœnarum manifestum; sit plura, & majora peccata sequi, tunc pœnarum inflictio non continebitur sub justitia. Unde quando ex excommunicatione aliorum imminet periculum schismatis, tunc excommunicationem ferre non pertinet ad virtutem justitiæ. Hæc S. Thomas. S. etiam Augustinus in

Libro

☞ Libro contra epiſtolam Parmeniani dicit, quod ubi timetur periculum ſchiſmatis a punitione peccatorum ceſſandum eſt. Qui igitur proceſſus, de quibus eſt ſermo, nulli ut videtur, medicinales exiſterent, exiſtimo expediens fore ab illis ceſſare.

Secundo videtur mihi expediens a tali modo procedendi ceſſare, ex eo quod multum indubitantet obeſſet; & hoe principaliter propter tria. Primo ratione ſchiſmatis, quod inde ſequi videtur, de quo non eſt Dubium, mundus erit nimis excandalizatus, eum jam nupet tanto tempore fuerit ſchiſma in Chriſtianitate, quod vix potuit eradicari. Et viſibile eſt quod ſeculares Principes & alii dicent S. V. & Dominos meos Cardinales eſſe in ceuſa dicti ſchiſmatis, & ſcandali. Dicent enim quod Pepa cum Cardinalibus fecit congregeri [sic] concilium in Baſilea; ſed videntes quod illi de concilio valebant reformere ſtatum eorum quoad pompam; idcirco diſſolverunt concilium; de quo procul dubio plurimum ſcandalizahuntur; immo jam de tali diſſidio ſcandelizati ſunt. Qui eutem ſcandalizaverit unum de his puſillia, ait Chriſtus in Evangelio, expedit ei ut ſuſpendetur mola eſinaria in collo ejus, & demergetur in profundum maris. Secundo eſt a prædictis, ceſſandum ratione diverſorum errorum, qui, ſi fiat ſchiſma, orientur in Chriſtianitate. Schiſma enim diſponit ad hæreſim, ut DD. ſancti, & Theologi dicunt; propterea valde timendum eſt ne ſic procedendo, & ferrum ferro acuendo, ac invicem ſe mordendo totus Clerus detur in brevi in direptionem, prædam etque mortem, ſicut in Bohemie contigiſſe ſcimus. Tertio videtur a prædictis ceſſandum propter periculum ſubverſionis fere totius Chriſtianitatis, quæ inde timeretur ſequi ratione edhærentiæ, & ſequelæ magnæ, quo enim magis eſſent irati, eo gravius deſevirent. Et cum forre Bohemi venturi ſint illuc, timendum eſt, ne poſtquam fuerint ſuperficialiter reconciliati ipſos & alios quos evidos & voluntarios reperierint; facient executores, & miniſtros ſuos ed humiliandum & ſupplantandum, ac perſequendum Clerum, obedientem S. V. ec toti Eccleſiæ Romanæ. Et ſic cum tales proceſſus oheſſe magis quem prodeſſe ſperentur, videtur e talibus fore eeſſandum.

Ad prædicta autem bene vidende multum valet memoria præteritorum geſtorum, ſicut enim talia talibus concurrentibus hactenns eeciderunt, ſic poſſibile eſt ſimilibus concurrentibus in poſterum ſimilia poſſe accidere; nam in contingentibus agibilibus, ut plurimum futura ſunt ſimilia præteritis, ut dicit Ariſtoteles in ſecundo Rethoricæ, qui etiam Alexandrum edmonet, ut prædeceſſorum acta ad memoriam reducat. Annales inquit præteritorum diſcute, inde enim poteris bona exempla extrahere, quie ſecte præterita dant magnum documentum, & quaſi certitudinem in futuris. Conſideret igitur S. V. quid profuerunt proceſſus Domini Benedicti, & Domini Gregorii contre eos, qui convenerunt ad concilium priſtinnm, quod nulla euctoritate legitima, aut ſaltem, nec tali, nec tanta auctoritate fulciebatur, quali, & quanta Concilio Baſileenſi fulcitur, & exinde videre poterit quid utilitatis proceſſus qui per S. V. fieri poſſent contra hujuſmodi Congregationem Baſileenſem eſſerret, quæ Congregatio ut multi, & magni, & ſapientes aſſirmant auctorirare duorum generalium Conciliorum, Conſtantienſis videlicet, & Senenſis, euctoritate duorum ſummorum Pontificum Mertini V. & S. V. & per præſentiam, & vocationem Legati Apoſtolici, ſuit debite congregata, ac legitime ſtabilite. O utinam tales proceſſus inconvenientia, & ſcandala non augerent. ☜

Propter præmiſſa igitur, & maxime propter ſcendelum ſchiſmatis evitandum non videtur expediens contra congregatos ſupradictos procedere; quinimo ab hujuſmodi proceſſibus ſupet ſedem dum eſſet ad tempus, ubi etiem certo elareſceret ipſos fore peccantes, ſeu culpabiles; quoniam quando multitudo eſt in ſcelete, nec ſalva pace eccleſiæ mali puniri poſſunt, tolerandi ſunt potius, quam violata pace eccleſiæ puniendi; verba ſunt Anguſtini ſuper Pſalmiſtam, & habentur XXIII. q. IV. §. *Hinc eſt* in fine, in quibus bone concordat dictum ejuſdem Auguſtini contra Epiſtolam Parmeniani ſupra finaliter allegarum, & habetur etiam 23. q. IV. *cum quiſque*, ubi dicitur, cum quiſque fratrum & Chriſtianorum intus in eccleſiæ ſocietatem conſtitutorum, in aliquo tale peecato fuerit deprehenſus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum ſchymatis nullum eſt. B. etiem Gregorius in ſuo Paſtorali lib. 2. cap. 38. dicit, quod dum duorum vitiorum languor irruerit, & hoc levius illud fortaſſe gravius premit, ei nimirum vitio rectius ſub celeritate ſubvenitur, per quod ſeſtine ed interitum tenditur, etſi hoc a vieina morte reſtringi non poteſt, niſi illud etiam, quod exiſtit contrarium creſcat, tolerandum paſtori est, ut per exhortationem ſuam artificioſo moderamine unio petiatur creſcete, quetenus poſſit eliud a vicina morte retinere. Quod cum agit non morbum exaggerat, ſed vulnerati ſui, cui medicamentum adhibet, vitam ſervat, ut exquirendæ ſalutis congruum tempus inveniet. Unde & Dominus in evengelio parabolice loquens interrogantibus ſe an deberent ab agro tollere zizania, reſpondet quod non; ſed quod permittetur utraque creſcere uſque ad meſſem, ne forte volentes zizania colligere eradicent ſimul & triticum.

Oſtenſa veritate primæ concluſionis, restet nnnc procedere ad ſecundam, & quamvis dicat Salustius veritatem odium parere, veruntamen tum quia pro certo teneo S. V. ſemper fuiſſe, & eſſe ipſius veritatis præcipuum emetorem; tum quia memini me legiſſe illud dictum B. Ambroſii in epistola ad Theodoſium imperatorem, videlicet, quod nil turpius, nihilque periculoſius est in ſacerdote, quam veritatem quam ſentit non libere pronunciare, cum eriem quia ſcio his, qui veritatem elucidant vitæ æternæ præmium a Domino repromiſſum, ipſa veritate prima, & increata dicente Eccl. 24. = Qui audit me non confundetur, & qui operantur in me non peccabunt, qui elucidant me vitam æternam habebunt, intendo veritatem quam in præſenti meteria ſentio, & cetholicam reputo, ſalva ſemper S. V. & eccleſiæ determinatione, plane & abſque velamine propalare. Veniens igitur ed intentum, veritatem dictæ concluſionis ſic oſtendo.

Quilibet Prælatus, immo generaliter quilibet

bet

bet Christianus, qui debet & potest sina Dei offensa futuris scandalis obviare, & vult facere, nequa facit, peccat mortalitat; sed S. V. per revocationem dissolutionis Concilii Basileensis & approbationem ejusdem quam potest facere sine Dai offensa potest obviare multis, & magnis imminentibus periculis, & scandalis; argo si non vult facere, naque facit cum debeat videtur peccara mortalitar. Consequentia est nota, & antecadens pro prima parte est manifestum; quia ut Augustinus dicit super Psalmum 41. & habetur in fin. Cap. *Ostendit* XXIII. q. 3. = *Qui desinit obviare cum potest consentit* = Et Athanasius & Damasus dicunt ibidam, quod malorum, impietati favet, qui ais obviare cassat. Qui enim potast obviare & parturbare pervarsos, & non facit nil aliud est, quam favare impiatati eorum; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviara. Et habetur simila 3. q. VII. Cap. *Negligere*.

Pro secunda atiam parta clare appatat quia ax communi fama, & ex his, quæ quotidia publice deferuntur, avidantar colligitur, quod si dissolutio ipsius concilii non revocatur, & per S. V. concilium quantum opus est non approbatur, schisma insallantat suborietur, auctoritas, sedis Apostolicæ plurimum daprimetur, quamvis auctoritati ajusdam (sic) initi sa asserant malignandi via contra Curiam Romanam aperietur, & multa alia mala, & scandandala subsequenrur, quibus præcludetur aditus si S. V. concilii continuationam dissolutione non obstante concasserit, locumqua, & legitima acta, & agenda comprobaverit, quod utique S. V. sine Dei offensa facata potest, cum non sit contra lagem Dei; immo & debet propter mala tam innumera avitanda. Prælati vero ut doctores sancti tradunt tenantur ex debito necessitatis gregem sibi commissum tuari, & defendara, & a cunctis nocivis, & perturbantibus presfervare; quin immo & si expediat pro salute ac conservatione ipsius gregis vitam propriam morti exponere dicente Domino in avangelio: bonus pastor animam suam pro ovibus suis ponit.

Secundo eadam conclusio probatur sic. Quilibet, & maxima prælatus quantum est in sa tanarut vitare na proximus ax aliqua sua actione, vel omissione scandalizatur; argo S. V. debet illa penitus vitare, eam revocando, & cum eis consiliative concurrendo. Consequentia patet, & antecedans pro secunda parte quoniam ax hujusmodi dissolutione non solum Phrisæi si qui sunt scandalizantur, quod est scandalum ex malitia & iniquitate procedens; sed etiam pusilli quorum scandalum est ax ignorantia, & infirmitata proveniens. S. autem vestra, immo & quilibet prælatus tenetur ex debito necessitatis summopere evitare scandalum pusillorum; & dicebam in prima parte antecedentis quod multipliciter (id) apparere potest, tunc quia scandalizanti indicitur pœna damnationis æternæ auctoritata evangelii ubi dicitur: quicunque scandalizaverit unum de pusillis his &c. tum quia Christus in evangelio docet melius esse oculum, manum, vel pedem scandalizantem pardare; ax quo colligirur quod pœna scandali est gahenna ignis. Constat autem quod qua ratione tenetur quis abstinere ab opere, ex quo scandalum provenit; eadem rationa nec illud scandalum perseveret, vel crescat in deterius, obligatur resistare a continuatione incepti operis, seu illud pœnitus ravocare. Sicut ergo quando prædicta dissolutio acta est, si fuisset considaratum da dicto scandalo, & creditum fuisset illud verosimiliter evanire, fieri non dabuissat; ita cum ex ipsa facta scandalum axortum sit, & quotidia crescat in majus, debet omnino revocari. Tum atiam quia S. V. imo & quilibet prælatus dabat sa conformare doctrinæ, & actibus Christi, sequi vastigia Patri Apostoli rita peragare secundum dabitum pastoralis officii specialem curam garere da salute proximi. Ex his quatuor respectibus debet scandalorum occasionas, seu causas pro viribus avitare.

Primo rationa conformitatis ad acta, & doctrinam Christi, nam secundum Gregorium omnis Christi actio mea ast instructio, & Bernardus dicit quod quæcunqua Christus fecit, totum disciplina morum fuit. Constat autem quod Christus cum in transitu per Capharnaum non solvisset didrachma, in quo transitu arat de more solvi, postquam redisset in domum, cognito quod ex hoe ii qui colligebant censum scandalizabantur mandavit Patro ut solveret rationa dumtaxat scandali evitandi, cum ipse a tali tributo esset penitus liber, & ad ipsum solvendum nullatenus obligatus foret, quemadmodum ipsemat ut habetur in Evangelio in parabola proposita antequam solveret declatavit.

Secundo debet prælatus vitare scandalum sequendo vestigia Petri Apostoli, qui notificato sibi per Paulum doctorem acclesiæ de scandalo quod de sua actione sequabatur cessavit a legalium observationa, ne exemplo suo alios scandalizaret; & tamen in hoc secundum Augustinum non peccavit, nisi venialiter. Patet hoc par doctores Sanctos super apistolam ad Galatas 2. ubi dicit Paulus se Patro in faciam restitisse, quia reprehansibilis erat, ex eo quod gentes axemplo suo judaizare cogebat.

Tertio tenetur quilibat Prælatus scandalum evitare ratione Pastoralis officii, ex quo sibi incumbit vigilare super gregem sibi commissum, ne quælibet dispergatur, aut vulneretur; & si quæ ovis ex graga daperdita fuerit, etiam super humeros ad ovile revocetur: Et tanto amplius ad hoc tenentur S. V. quanto major est sibi commissa præsidendi potestas, cum ex majori multitudine subditorum gravius sit damnum quod ab inda provenire potest. Si enim secundum sententiam Salvatoris pæna condemnationis æternæ imminet ei, qui scandalizaverit unum de pusillis, quanto amplius ai, qui multitudines populorum? Propter quod B. Gregorius supramus Pastor militantis acclesiæ homilia septima super Ezechielem se & successores suos hortabatur diceos: quantum sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus.

Quarto quilibet Prælatus scandalum proximi vitare tenetur, ax eo quia garere debet specialem curam da salute ipsius proximi, aut saltam illam non habere contemptui, & hoc est mandatum ab initio suæ creationis humanæ creaturæ a Deo inditum; dicitur anim Eccli XVII. quod Deus postquam creavit hominem vitum scilicet, & faminam dixit illis;

lis: Attendite ab omni iniquo, & mandavit illis unc:iique de proximo suo. Hoc etiam dicit Salvator in evang. Matt. XVIII. *Videte ne contemnatis unum ex his pusillis.* Si igitur stante prædicta dissolutione, pro qua revocanda magna instantia facta, & diligens adhibita fuit, spes de ejus revocatinne per S. V. fienda omnino auferatur, & ablata ad talia procedatur per quæ schismata, & alia scandala contingant in ecclesia, manifeste contemni videtur salus omnium proximorum, qui hac causa, vel occasione involventur in scandalo, a quo forte aut vero, aut nunquam poterint liberari. Manifeste ergo concluditur quod S. V. quæ hæc novit vel per eam stat quominus ipsam sciat, tenetur revocare causam, & occasionem hujusmodi scandali, videlicet dissolutionem prædictam.

Tertio probatur sic dicta conclusio. Aut hujusmodi dissolutio facta fuit bene, & licite, aut illicite, & minus bene. Si illicite, & minus bene acta est; debet penitus revocari, nam sicut B. V. tenetur aliorum errores corrigere, fortius tenetur errores proprios emendare; unde decretalis dicit: *si contra præscriptum ordinem tanquam homines excessistis*, non *pudeat vos errorem virorum corrigere, qui positi estis ut aliorum corrigatis errores;* nam apud districtum judicem in qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis, ita ut inveniatur aliqua occasione congruente, per quam ne vestra vilescat auctoritas in Cap. *Qualiter & quando* in 1. *de Accu*. Item imperator dicit: non enim erubescimus, si quid melius horum, quæ prius ipsi diximus advinveniamus, competentem prioribus imponere correctionem, ne ab aliis corrigi expectemus. Aut. de Nupt. circa principium Coll. 4. Item dicit Hilarius episcopus urbis Romæ in synodo præsidens quod quisquis commisit illicite, aut a prædecessoribus suis invenerit admissum, si proprium periculum libet vitare damnabit. Cap. Apostolicæ Sedis XXXV. Q. IX. Item B. Gregorius dicit cantatus ab Ecclesia tempore Quadragesimali, *emendemus in melius quæ ignoranter peccavimus*, ne *subito præoccupati quæramus spatium penitentiæ & invenire non possimus*. Si autem dicta dissolutio licite, & provida consideratione fuit acta, etiamsi ad utilitatem ecclesiæ, & in salutem Christiani populi suisset ordinata, cognito de scandalo, quod ex ea sequitur, venit revocanda, sive annullanda. Constat enim secundum doctrinam & sententiam Salvatoris nostri in evangelio, quod nedum pes, & manus, sed etiam oculus si scandalizant, debent ascindi. Non obstante quod tria hæc penitus necessaria, & salutaria sint humanæ naturæ, satis enim est magna confusio, claudum vel manum, vel monoculum fore. Sed prout inibi Christus edocet: melius est cum his deformitatibus intrare ad vitam, quam mitti cum contraria pulchritudine in gehennam. Quod autem ea quæ semel a principe constituta sunt, etiam ubi constanter licite ac debite acta fuisse si cognoscantur vergere in damnum pacis ac salutis populi, periculi debeant revocari, habetur Esther XVI. ubi in persona Regis Artaxerxis dicitur in epistola, quam pro Judæis ad totas regni sui provincias misit, *multi*, inquit, *bonitate principum & honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbia; & non so-* A *lum subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias* non *agere beneficiis, & humanitatis in se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se fugere posse sententiam, & in tantum vesania proruerunt, ut eos qui credita sibi officia diligenter observant, & ita cuncta agunt, ut omni laude sint digni menduciorum funiculis conentur subvertere, dum aures Principum simplices, ex suo natura alios estimantes callido fraude decipiunt.* Quæ res & ex veteribus probantur hystoriis, & ex his quæ geruntur quotidie quando malis quorundam suggestionibus Regum studia depraventur cum pro- B videndum est paci omnium provinciarum. Nec putare debetur si diversa jubeamus ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate, & necessitate temporum ut rei publicæ poscit utilitas, ferre senteotiam. Ex qua auctoritate optimum documentum colligitur pro cunctis principibus Christianis, si enim gentilis Imperator, qui dumtaxat felicicitatem suam putabat in gloria, & honore mundano consistere, his omnino contentus quod mandatum, quod stulte ac deliberate fecerat constabat redundare tanta utilitate unius ex populis suis, qui etiam in captivitate tenebatur sub eo ad supplicationem reginæ Esther illud revocavit; quanto magis S. V. quæ scit per C contemptum gloriæ mundanæ ad æternam felicitatem perveniendum fore, debet revocare statutum suum, quod creditur venire in scandalum subditorum? Et quod est amplius admirandum imperator præfatum non saltem revocavit mandatum, quod toti suo dominio fecerat intimari; immo & revocationem suam publicandam misit per universas provincias ditionis suæ, unde subditi in textu præfato ex persona ipsius regis: *hoc autem edictum quod nunc mittimus in cunctis urbibus proponatur.* Non pudeat igitur B. V. prædictam dissolutionem tollere, & ipsum concilium approbare; quoniam bona opera, quæ per prælatum etiam bene fiunt si adsit possibilitas, & exi- D gat necessitas sunt in melius commutanda, & ipsius statuta salubria secundum varietates rerum, & temporum etiam varianda. Qui enim tenetur ad majus, tenetur etiam & ad minus. Si enim prælatus exemplo, & præcepto Christi debet pro ovibus suis animam suam ponere; debet utique, & mala acta corrigere, & bene acta si potest, & pro salute sui gregis expedire viderit in melius commutare; unde Gregorius XXVIII. Moralium pulcherrime ad propositum ait: *Discretionis lineam deserimus si hanc aliquando agere, aliquando postponere nesciamus. Non enim rei eadem semper est virtus, quia per momenta temporum sæpe multa mutantur actionum; unde fit ut cum* E *quid bene agimus plerumque melius ab ejus actione cessemus, & laudabilius ad tempus deserat quod in suo tempore laudabiliter mens tenebat.*

Nam si pro nostris bonis minimis, quibus aptius proficimus nunc tamen intermissis cunctis nostris majoribus laboribus mala proximis imminent, necessariu nos virtutum augumenta seponimus, ne infirmioribus proximis fidei detrimenta generemus, ne tanto quod jam agimus virtus non sit, quanto per occasionem sui in alienis cordibus fundamenta virtutis destruit. Quam discrectionis lineam bene ante mo-

monentius oculus Paulus ostendit, qui gentiles ad libertatem fidei venientes circumcidi prohibuit, & tamen Lytris atque Hiconio transiens ipse Thimoteum, qui gentili patre genitus fuerat, circumcidit. Videns enim quod nisi mandata hæc servare ostenderet, Judæorum rabiem etiam in iis, qui sibi tunc comites aderant excitaret, affectionis suæ vim postposuit, & sine damno fidei se suosque a persecutionis immanitate custodivit, facit quod fieri fidei amore prohibuit; sed ad fidei retorsit ministrum, quod quasi non fideliter fecit; plerumque enim virtus cum indiscrete tenetur amittitur; cum discrete intermittitur, plus tenetur. Nec mirum si in incorporeis intelligimus, quod agi in corporibus videmus. Ex studio namque a rebus descenditur ut in suo tempore discordatur, cum validitate tendatur. Quod si orium relaxationis non accipit, feriendi virtutem ipso usu tensionis perdit. Sic aliquando in exercitationibus virtus cum per discretionem prætermittitur, reservatur; ut tanto post vitia valenter feriat quanto a perenssione interim prudenter cessat. Sed forte dicet S. V. B. P. quod præfatæ rationes non militant, cum omnes super falso fundentur, videlicet super scandalorum eventu in populo Christiano, quæ tamen S. V. imminere non videt; immo potius evenirent scandala si fieret quod suadetur, nam malignandi, & prevaricandi via aperiretur, occasio recipiendi temporalitas ecclesiæ præberetur, status ecclesiasticus extra libertatem debitam poneretur, aditus perniciosis novitatibus adhiberetur, & Apostulicæ sedis honor, & auctoritas plurimum læderetur; quæ scandala, & alia his similia V. S. tenetur ex debito necessitatis quantum cum Deo potest quasi venenum perniciosum evitare; & consequenter longe melius, & salubrius esse videtur prædictam dissolutionem, quam S. V. consulte, & deliberate, rectaque, & sancta intentione mota quod & ego fateor verum esse peregit in sui roboris firmitate manere, & generale concilium alibi celebrare, ubi B. V. cum sacro Collegio dominorum meorum Cardinalium, aliorumque Prælatorum multitudine, & tota sua curia præsentialiter esse possit.

Ad quod cum determinatione & humili reverentia ejus Sanctitatis respondetur, quod convenientissimum, & optimum foret si ea quæ dicta sunt commode, & sine scandalo possent impleri. Nullus enim sanæ mentis dubitat quoniam præsentia S. V. quæ pater & judex est omnium Christianorum, ac caput totius ecclesiæ multum conveniens, & utilis esset celebrationi generalis concilii; verum quia impediente infirmitate vestra hoc commode non potest fieri de præsenti, si non potest ibi esse præsentia, sufficiet sanctitatis vestræ præsidentia; nam multa generalia concilia sine præsentia summorum pontificum fuerunt actenus celebrata. Si igitur sanctitas eadem prædictam dissolutionem revocaverit, ac ipso roborato concilio miserit illuc præsidentes suos sufficiente auctoritate, ac potestate suffultos judicabit omnia, & a nemine poterit judicari in quo conservabitur Apostolicæ sedis honor, cum melius sit judicare quam judicari; & secundum Philosophum agere præstantius est quam pati; & Apostolus dicit, quod si nosipsos judicaremus non utique judi- A caremur. Unde si ejus Sanctitas seipsam judicandum si aliquid in suo statu reformandum occurrerit, sponte offerat, etsi totus mundus fureret contra ejus sanctititatem non poterit prævalere. Nec videtur prædicta scandala seu inconvenientia quæ obiiciebantur accidisse, seu in futurum verosimiliter posse accidere, cum ipsum concilium Basileense congregatum fuerit, & legitime stabilitum, auctoritate Constantiensis, & Senensis Conciliorum, ac domini Martini V. prædecessoris immediati Sanctitatis vestræ, & approbatione Sanctitatis ejusdem, ac per præsentiam, & vocationem legati Apostolici, ut sæpius fuit dictum. Ex quibus clare videtur auctoritas vestræ sedis A- B postulicæ in locum, & congregationem irrevocabiliter transfusa secundum quorumdam opinionem donec finita sint agenda. Etsi dissolutio ipsius concilii per S. V. facta de jure valuerit, & certum esset mala, quæ statim obiiciebantur in parte jam evenisse, & in toto in futurum evenire debere, quod verisimiliter non præsumitur, tollenda essent ad tempus omnia, ac vitandum gravius, & periculosius malum, videlicet scandalum schismatis, quod judicio multorum sapientium adest in foribus, nisi res aliter disponatur, & ab omni populo jam publice enuntiatur. Vox autem populi, vox Dei esse dicitur in sacra Scriptura, & omnibus malis, ac scandalis prædi- C ctum præponderat malum, seu scandalum schismatis, a quo summo studio, summa sollicitudine, summaque vigilantia exemplo eterni pastoris Christi debet B. V. gregem Dominicum præservare, sicut enim præcipuum bonum ipsius gregis Dominici est caritas, unitas, & concordia pacis, sic damnosius gravius, ac periculosius ipsius damnum est schismatis scissura pestiferi, quod ipsum gregem dividit, dispergit, ac dilacerat, & in hæresim pestiferam labi procurat, prout doctores sancti & Theologi dicunt.

Quoniam autem in egibilibus & moralibus, ut ait Nicolaus de Lera super Matheum magis movent facta quam, dicta, & exempla D virtuosa, quam verba composita, refereram, & ad memoriam aliqua gesta SS. PP. S. V. reducam. Narrat in historiis ille venerabilis presbyter Beda, quod Pelagius Papa cum videret Romanos in honorem Octaviani Augusti propter victoriam, quam prima die mensis Augusti habuerat, ipsam diem solemniter celebrare, dolens quod tantus honor fieret homini damnato pia devotione commonitus, & Eudoxiæ filiæ Theodosii imperatoris, & uxoris Valentiniani, instantia devota pulsatus, desiderans tam damnabilem ritum ab ecclesia submovere, præfatam solemnitatem penitus interdicere cogitavit, sed timebat rudi ecclesiæ, si contra torrentem se opponeret, unde E videns quod non de facili populum Romanum a tali consuetudine revocaret cum prædicta regina cogitando tractavit, ut observantia sic maneret, sed potiori nomini militaret. Habita igitur collatione inter se populum blandis exhortationibus induxerunt, ut oblivioni traderetur memoria damnati hominis, & festam fieret Apostolorum Principis. Quod cum omnibus placuisset, papa, & regina protinus statuerunt ut quod indiscreta hominum religio faciebat, homini gentili damnato commutata facceret Apostolorum Principi Petro. Sic-

que

que ex iniquo principio salubris conflata est religio, construtum est quod illa dies in honorem B. Petri Apostoli colererur, & Festum Ipsius ad vincula nominaretur. Sic igitur facere debet S. V. B. P. sequendo laudabiliter vestigia præfati sanctissimi Romani Præsulis. Cum enim videat ejus sanctitas congregatos in Basilea se non posse ab eorum voluntate, & proposito revocare, debet velle, & ordinare illam Congregationem sic & ubi est remanere, sed potiori numini militare, ut videlicet agenda ibi fiant auctoritate, & nomine V. Sanctitatis ejusdem, & per præsidentes per ejus sanctitatem ibidem deputandos sicut justum est, & consentaneum rationi, cum sitis Princeps orbis terræ, & caput totius militantis ecclesiæ. Item Jonas Propheta cum viderct tempestatem validam ortam esse in mari ait: *si propter me orta est hac tempestas, tollite me, & mittite in mare*; magis sollicitus de salute totius navis, quam de utilitate sui ipsius.

Item legimus de Gregorio Naaianzeno, quod permisit se dignitate privari ut seditio orta, & discordia mota inter fratres, & subditos penitus tolleretur, dicens cum prædicto Jona Propheta: *si propter me orta est* plus curans de Fratrum, & subditorum concordia, quam de honoris proprii excellentia.

Dignetur igitur S. V. bullæ dissolutionis os, & linguam aperire, ut libere possit loqui ac dicere; *si propter me orta est hac tempestas, tollite me, & mittite in mare*. Quod si qui suadeant contrarium potest responderi sicut Christus dixit Petro: *vade retro quia non sapis qua Dei sunt*. Ad prædicta autem sanctitas vestra induci debet consideratione supradictorum imminentium scandalorum, quæ quidem scandala aut scit, aut nescit, Si scit, & non providet dissolutionem ipsam ex qua sequuntur revocandum, & concilium approbando non potest excusari a gravi peccato. Si autem S. V. præfata scandala nescit, cum maxime ad illam pertineat talia debere scire, ut non possit a quoquam redargui negligentiæ, debet talia a subditis diligenter sciscitari, & inquirere a sapientibus, & bonis viris, vestrisque fidelibus servitoribus solicite investigare, exemplo Christi, qui quamquam Deus esset, & homo perfectus, & secundum utramque naturam, Deitatem videlicet, & humanitatem, omnia clare sciret, nihilominus interrogare voluit discipulos suos dicens: *quem dicunt homines esse filium hominis?* Illis autem referentibus varias hominum opiniones, quæ habebantur de ipso, quia alii Joannem Baptistam, alii autem Heliam, alii vero Jeremiam, alii unum ex cæteris Prophetis ipsum esse dicebant, adhuc eos interrogavit de opinione, quam ipsi discipuli de eodem babebant, unde subiunxit: *vos autem quem me esse dicitis?* Pro quibus Petrus cæteris ferventior responsum inquiens dedit: *tu es Christus Filius Dei vivi;* & quia veritatem libere, & clare confessus est, ideo Christus eum beatum asseruit, Principem Apostolorum constituit, ac ecclesiæ suæ Pastorem, & caput præfecit. Ex quo revera a S. V. & a singulis Prælatis Ecclesiæ plurima accipi possunt salubria documenta. Si enim is qui erat omnia clare sciens, tanquam si nescius foret a discipulis informari voluit; quanto magis S. V. quæ omnia scire non potest debet adhibere studium, ut quæ dicuntur ab aliis & scire oportet, informata sciat, maxime ea, quæ vergere putantur in subditorum damnum, ac perniciem, & sui ipsius periculum scandalosum. Etsi forte talia jam intimata sunt, aut in posterum intimabuntur sanctitati vestræ, non debet ejus sanctitas nimis se incredulam exhibere; quinimo adhibendo fidem debet convenienter, & salubriter providere. In futuris enim rerum eventibus secundum moralium Philosophorum sententiam vir prudens debet semper præsupponere, ut cuncta evenire debeant in deteriorem partem, ut sic sciat, & valeat occurrere, & contra futura pericula convenientia, & salubria remedia adhibere.

Interroget igitur B. V. discipulos suos dicens: quid dicunt homines de Papa Eugenio, & de S. R. E. Cardinalibus super dissolutione Basileensis Concilii? & voluntate ipsam dissolutionem revocandi, & concilium approbandi. Respondebunt autem discipuli si veritatem loqui voluerint, quod alii dicunt ipsam dissolutionem fuisse factam, ut Papa, & Cardinales reformationem quam in suo statu formidant, subterfugere valeant; alii dicunt quod ex eo quia temporalia bona perdere dubitant; alii quia nolunt ea revocare propter punctum honoris, ne se male egisse confiteantur, & victi, seu superati appareant. Alii vero quia quidam ex eis curiam Romanam in Italia remanere, quidam autem ultra montes eam esse desiderant, Hæc & his similia communiter omnes affirmant. Si autem S. V. mihi dicat: Tu autem super præmissis quid dicis? Ego cum humilitate, sed cum veritate respondeo, quod omnes communiter de S. V. ac Dominis meis Cardinalibus super præmissis male loquuntur, & pessime opinantur, & scandala magna in proximo ventura nunciant nisi provideatur, ut supra fuit dictum, & pluries repetitum. Mihi itaque & mihi similibus pura intentione veritatem loquentibus indignari non debet S. V. sed potius regratiari, cum annunciemus tribulationes & mala, quæ communiter ab omnibus dicuntur Sanctitati Vestræ, ac toti Ecclesiæ de proximo imminere, quibus per S. S. faciliter, & salubriter obviari potest, & debet, videlicet per dictæ dissolutionis revocationem, ac Basileensis concilii approbationem. Ad quod si S. V. dignabitur condescendere, poterit tunc aliquos ex RR. DD. meis Cardinalibus mittere, vel alios prælatos qui nomine ejus sanctitatis ibidem præsideant, res agendas salubriter, & bene disponant, & cuncta quæ erunt ad honorem Dei, & Sanctitatis vestræ, ac salute totius populi Christiani debito fine concludere valeant cum aliis prælatis & literatis viris, qui illuc jam convenerunt, ac convenient in futurum, præmissis tamen iis, quæ honesta, & conveniencia fuerint super reparatione eorum, quæ sine præsidentia, & auctoritate S. V. ibidem acta sunt ad finem quod honor ejus sanctitatis cum memoria perenni in actu virtuoso, semper in omnibus salvi remaneant, & S. A. S. Vestræ auctoritas, & præeminentia, prout justum est debite conservetur. Et si postea quod absit, & non creditur scandala eveniant, impactari non poterunt S. V. nec Dominis meis RR. Cardinalibus, quibus cura pervigilis esse debet male acta corrigere, & scandala de medio submovere.

☞ Omnia autem quæ dicta sunt de Dominorum meorum Cardinalium missione, satis utilia, ac pertinentia videntur esse, si consideretur sequens historia Libri Regum, videlicet quomodo ille sanctissimus Rex, & eximius Prophetarum David prudenti consilio, & provida circumspectione usus est, immittendo Eusi Arachitam optimum utique, ac prudentissimum virum ad Absalonem filium suum volentem Patrem suum de regno expellere, & erigere se in Regem, cujus missi operatione, & industria consilium Achitofel dissipatum est, schisma, quod in populo Israelitico inceperat, & in futurum imminebat gravius, exturpatum, ac scandalum rebellionis, & inobedientiæ, quod ortum fuerat contra verum regem penitus est extinctum, prout habetur 2. Reg. XV. & XVII. Capp. (a)

Hæc B. P. quæ Superius minus apte & perfunctorie posita sunt ex intimis, purisque præcordiorum medullis, ac de bono fonte abundantissime caritatis S. V. humiliter offero, menti ejusdem arctius imprimenda ac per vestram sapientiam debite corrigenda pro minus bene dictis cum humilitate veniam postulans, ac pœnitentiam condignam exoptans.

XXVIII.

Exhortatio Domini Juliani Cardinalis S. Angeli ad Bohemos, ut ad fidem catholicam revertantur, habita in Congregatione generali sacri Concilii Basileensis.

Ex MS. Cod. eruit & misit P. Puell. Can. Reg. Neocellensis.

LOcuturus pro publica populi Christiani utilitate, opus mihi esse arbitror, ut personam privatam exuam, & induam publicam, & tam publicam, ut omnes comprehendat, & nemo ab ejus jurisdictione eximatur. Hæc est illa sancta catholica Ecclesia sponsa Christi & Christianorum omnium mater, hæc, inquam, quæ nos omnes in hunc locum divinæ benedictionis vocavit, & ad nuptiale invitavit convivium antequam ea pro quibus convenimus tractare incipiamus pauca vobiscum, ex visceribus charitatis loqui decrevi. Itaque non me quasi me ipsum loquentem audiatis, sed tamquam matrem & nutricem communem sanctam Dei ecclesiam. Ego dumtaxat ministerium præbeo, & rudem linguam, qua ut instrumento utatur, ei tantum accommodo; ipsa autem est, quæ concipit, dictatque sententias. Nec vos admiratio teneat, quod hæc tam grandis & circumspecta Domina ex hac magna congregatione, in qua plurimi sunt & Sancti & literati viri, me solum eligeret indoctum & peccatorem; habet enim apud Deum nescio quid privilegii officium publicum, quo divina potentia virtutes suas crebro exercere consuevit. Cum itaque Præsidens sim temporis hujus in hoc sacro concilio, quamquam supra modum indignus, elegit me sponsa Christi, non vitæ merito sed auctoritate officii, per quem animi sui conceptum explicaret. Quare si forsitan, uti vereor, ex ore meo aliquid ineptum effluxerit, non imputetur, quæso huic sapientissimæ mulieri, quæ in nulla re errare consuevit, sed tantum circumcisis pollutisque labiis meis, quemadmodum nec imputandum foret magistro in arte musica peritissimo, si instrumentum rubiginosum ac confractum, in quo psallit, raucam & non bene sonoram emittat vocem. Vos autem obsecro, ut interim me loquente tacite in cordibus vestris oretis, quatenus pro honore sanctæ matris Ecclesiæ ac vestra ædificatione Spiritus Sanctus igniculo illo quo labia Isaiæ purificavit, saltem per horam purificare dignetur & mea. Deinceps igitur magna cum devotione & reverentia matrem magnam loquentem audiamus omnes, & attente consideremus divina exordii verba, quibus nos allocutura est, quæ sumpta sunt ex Beato Paulo apostolo ad Philippenses c. 2. Si qua consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes idipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate. Imprimis nolo existimetis, ad aliquos, tantum ex vobis me verbum facere, ad universos prout cuique opus est, meus sermo dirigitur, totam ego hanc congregationem non partem alloquor, omnium enim vestrum æqualis mihi cura. Nam omnes filii mei estis, & in utero meo non sine magno labore concepi: Ego enim sum sponsa ejus, in quo secundum apostolum ad Coloss. *Non est masculus & femina*, *Gentilis* & Judæus, circumcisio & præputium, barbarus & Scytha, servus & liber, sed omnia in omnibus Christus; auscultate igitur diligenter omnes, qui hic adestis, & in cordibus vestris recondite in spiritu lenitatis, quæ dictura sum, & pro viribus enitimini implere gaudium meum. Naturali jure & divina lege filioli mei constringimini credere consiliis meis & præceptis obtemperare. Natura ipsa filio suadet, cum se a matre esse genitum sciat, ab ea super omnes se amari cognoscat, ut eam similiter diligat, amet, & consoletur, & ejus omnibus acquiescat consiliis. Ita Tobias senior moriens admonebat filium suum: *honorem exhibebis matri tuæ omnibus diebus vitæ suæ*; memor enim esse debes quæ & quanta sit passa propter te in utero suo, lex etiam digito Dei scripta inter præcepta, quæ ad humanam societatem pertinent, hoc primum jubet, ut parentes a filiis honorentur; propter quod Apostolus instruit Coloss. *Filii obedite parentibus per omnia, hoc enim beneplacitum est in Domino*. Quantum meritum filius honorando matrem, quantumve supplicii eam contemnendo expectet, Scriptura divina insinuat, dicens: *Sicut qui thesaurizat, ita & qui honorat matrem*; & rursus: *fili, mi, ne dimittas legem matris tuæ, ut* adda-

(a) Cave credas Lector hanc epistolam deberi clarissimo Joanni de Turremata Ord. Prædicat. Cardinali tit. S. Sixti: nam quo tempore scribi hæc potuit Turrecremata nondum erat ad Cardinalis dignitatem evectus, quam demum obtinuit Florentiæ quo se contulerat ad Concilium. Adscribendam igitur censeo alteri Joanni de Casanova Ord. Prædicat. Hispano quem a Martino IV. dicto III. destinatum ab Eugenio IV. evulgatum Cardinalem S. Sixti annotatores apud Ciaconium in Vita Eugen. affirmant. *Mansi*.

☞ *addatur gratia capiti tuo*. E contra: *maledictus a Deo qui exasperat matrem*. Accedit præterea quod consiliis meis sine ulla hæsitatione parere debetis, quia non sum sicut una de stultis mulieribus hujus sæculi, sed in omni virtute & sapientia ab omnipotente Deo plenissime imbuta; propter quod certi esse debetis, præcepta mea tamquam ex sapientiæ fonte manantia non posse nisi esse salubria. Nec illud omittendum est, quod quidquid vobis consuluero ac jussero, facillimum est, ac supra modum delectabile. Quæ cura mihi sit de salute vestra hinc facile perspicere potestis, quod gaudium meum impleri non possit, nisi & vobis bene sit; gaudium meum ex vestra pendet utilitate; non possum esse læta, nisi & vos lætos & unanimes intuear; carpuntur viscera mea, si quem de filiis meis ad modicum lædi videro; crucior tota, si quid accidit eis infortunii; madescunt tunc præsertim genæ meæ lachrymis, cum inter filios meos dissidii aliquid ortum sentio, & licet aliquæ interdum matres repertæ, sint quæ dimissis filiis ad novos maritos seu procos se transtulerint, ut voluptatibus propriis satisfacere cupientes, filiorum suorum oblitæ sint · ego autem de numero illarum computari debeo prout experientia manifestat, de quibus Isaias scribit: numquid *oblivisci potest mater infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui*. Quamquam etiam quidam sint patres ac Domini, qui filiorum culpis miseriisque non moventur, dicentes: satis mihi est, quod bene ago, bene mihi sit, de cetero neque iniquitas mea, neque delictum meum. Ego autem non sic, licet enim mihi nihil conscia sim; hoc me non consolatur, nisi & idem filiis meis adesse videam, nec etiam satis est semel admonuisse, nisi iterum atque iterum & sine intermissione, usque in finem sedulo eos commonefaciam. Dilectissimi mei, ita vos omnes affectu quodam inexplicabili diligo, ut nulla tam gravia esse possint discrimina, quibus libens pro salute vestra me ultro non obiicerem; Quot martyria, tormenta, persecutionis, a sævis Imperatoribus & tyrannis in primitiva adolescentia ætatis meæ pertulerim pro salute eorum qui tunc erant filiorum, & qui postea successerunt, & successuri sunt, quis unquam posset enarrare? Inundaverunt plateæ civitatum sanguine membrorum eorum, ut fides catholica in filiis meis illibata persisteret. Ita quidem vos omnes in præcordiis meis infixi estis, ut non nisi de vestris commodis cogitare queam, pro quibus non solum alligari, sed & mori in membris meis unoquoque vestrum omni tempore parata sim; sequor in hoc vestigia Sponsi mei, qui ita me & corpus meum dilexit, ut pro eo animam suam ponere non dubitaverit. Vidi ipsum sæpe numero lachrymantem ac dolentem pro membris meis; audivi ipsum inter maximos cruciatus clamantem. *Pater ignosce illis*. Licet undique Dilectus manaret sanguine, & atrocissimis tormentis undique agitaretur, nihil tamen aliud quam salutem filiorum meorum sitiebat. Sic & me sponsam & discipulam suam facere decet, & memoriam continuam vestri habere, ac die noctuque gemitibus inenarrabilibus clamare & interpellare ad Deum pro vobis, ut nemo pereat ex iis, quos tradidit mihi; propterea sic anxia aut sollicita postulo, ut im-

A pleatis, gaudium meum. Quanto mentis affectu quantaque anxietate & vehementia deprecationem meam ad vos porrigam ex verbis apostolicis modo propositis animadvertite; Si qua consolatio est in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium maum. Quid est dicere, si qua consolatio est in Christo? nisi quia maxima est, quam si habera vultis, opus est, ut impleatis desiderium meum. Immoremini, si placet, paululum in hoc Christi nomine, non enim decet memoriam sponsi mei sic perfunctorie transire, ejus quippe amore langueo, & liquefacta ast anima, ut primum nomen dilecti mei insonuit auribus meis. Quid, quæso, magis dici potest quam consolatio in Christò, qui est pater misericor- B diarum & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra? Fallitur qui putat aliam in rebus consolationem posse invenire, ad ipsam dumtaxat pro consolatione accedere oportet, quoniam *per Christum*, ut inquit apostolus, *abundat consolatio nostra*. Ipse solus est qui dicit: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, & invenietis requiem animabus vestris*; & rursus: *qui sitit veniat ad me & bibat*. Possidete, quod vultis, aurum, argentum, regna, civitates, scientiam & eloquentiam, & quidquid sub cœlo est: Sine Christo molestias potius quam consolationem experiemini; solus Christus est consolatio, pax, C quies & tranquillitas, quod & ipse transiturus ex hoc mundo, discipulis suis prædicit: *In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem*. Si igitur, filii mei, consolationem in Christo speratis, necesse est, ut impleatis gaudium meum. Non enim aliter Dominus meus vos consolabitur, nisi & vos unicam sponsam suam consolemini, quam ut animam suam, & pupillam oculi sui diligit; Sequitur: si quod solatium charitatis, hoc est si charitatem habere vultis, & ex charitate solatium, implete desiderium meum: charitas dilectio est; ubi dilectio, ibi delectatio; ubi delectatio, ibi solatium & gaudium; ubi charitas est Deus est, quia Deus charitas est; e contra D ubi charitas non est, ibi nec Deus est, nec quidem boni aliquid esse potest. Si igitur charitatem & Deum & omne bonum cum Deo desideratis votis meis satisfacere vos oportet, si præceptum primum charitatis est ut diligatis Deum, diligendo me, diligitis profecto Deum, quia Christus Deus & ego una persona mystica sumus, cujus Christus est caput; duo enim sumus in carne una, & hoc est illud *magnum sacramentum*, de quo inquit Apostolus *in Christo & Ecclesia*. Si item ex charitate diligendus est proximus, quis vobis proximior est quam ego mater vestra, & mater talis, quæ non semel ut aliæ matres, sed & præter sacri baptismatis generationem, con- E tinue in verbo prædicationis & exhortationis vos pario? Ita in persona mea inquit apostolus: *filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus*. Iterum & tertio: *Si qua societas Spiritus Sancti*. Implete gaudium meum, quid hoc significat? nisi quod si vultis habere unionem quam facit Spiritus Sanctus in omnibus Fidelibus, si vultis esse participes Spiritus Sancti & eis societatem habere. Si vultis ut Spiritus Sanctus habitet in

vo-

vobis, lætificate matrem vestram Ecclesiam. O vehemens admirationis genus, quam ignitus hic sermo, & penetrabilior omni gladio ancipiti pertingens usque ad compagem animæ spiritus ac medullarum! Sed non tam propere Spiritus Sancti memoriam percurramus; nam ineffabile quoddam in ore meo, dum ipsum recenseo, sentio suavitatis nectar; & quia multa hic Spiritus Sanctus beneficia mihi contulit, multum equidem, ne ingrata sim, diligere ipsum debeo, suæ enim custodiæ dimissa sum, ne videar orphana, ipse me protegit ne portæ inferi prævaleant adversus me, ipse me fovet, dirigit & gubernat, ipse primum induit me adolescentulam virtutem ex alto, & in me resedit per ignem, ut charitate arderem, & in lingua, ut linguis omnium loquens, omnes docere possem; ipse astat super auribus meis, & quidquid dixerim, Christus ipse suggerit mihi, docetque omnem veritatem. Spiritus ipse veritatis non me unquam errare passus est, neque, ut spero, usque ad consummationem sæculi patietur; hic mibi abunde largitus est septem ejus sacratissima munera, spiritum videlicet sapientiæ & intellectus, consilii & fortitndinis, scientiæ pietatis & timoris. Dono ipsius Spiritus Sancti habeo, ut per sapientiam matura sim, per intellectum provida, per consilium cauta, per fortitudinem animosa, per scientiam discreta, per pietatem misericors, per timorem humilis. Multa nimis de Spiritu Sancto dicenda forent, sed quis ad lucem quam inhabitat, inaccessibilem accedere poterit? Nunc autem duo hæc de Doctore referre satis est, ut unusquisque Christianus cognoscat quantum amare & revereri ipsum debeat. Spiritus Paraclitus hic est de quo conceptus & incarnatus est Redemptor generis humani, Jesus Christus Deus meus & Deus vester, Dominus meus & Dominus vester; ipse etiam est, de quo inquit Apostolus: *nemo potest dicere Jesus Christus nisi in Spiritu Sancto*. Si igitur hujus Spiritus Sancti, qui tam mirabilium est patrator operum, societatem habere vultis, implete gaudium meum.

Tandem & quarto vos obsecro per viscera miserationis, si qua in vobis sunt, ut impleatis gaudium meum. Omnis summa christianæ diselplinæ io pietate & misericordia consistit. Qnantum misericordiæ & pietatis opus Deo sit cordi hinc constat, quod in extremo mundi judicio de misericordia solum ratio exigetur; pietas & misericordia ad omnia est utilis, promissionem hujus vitæ quæ nunc est & futuræ habemus secundum Apostolum; hic enim divitias & gloriam in futurum vitam æternam consequitur; de hac dictum esse videtur quod scribitur in libro Sapientiæ: *in dextera ejus anni vita, in sinistra ejus divitiæ & honor*; &c. ergo promissionem hujus vitæ & æternæ optatis, misereamini matris vostræ quæ tamdiu de dissidio filiorum suorum vehementer affligitur: per viscera misericordiæ Dei nostri vos oro ut in vestra me unitate consolemini. Non violentum aliquid a vobis exigo, sed ipsum naturalem affectum, qui ad misericordiam vos merito inclinare debet tum ad omnes bomines, tum præsertim ad matrem vestram & membra vestra; inquit Apostolis, in *idipsum sollicita sunt membra, & si quid patitur unum membrum, compatiuntur &*

A *cætera*. Cum sitis membra corporis mei naturali pietate tam matris vestræ, quam cæterorum membrorum ex vestro dissidio se affligentium, misereri ac compari debetis. Si ut primum Joseph vidit Benjamim fratrem suum parvulum in Hegyptum deductum, commota sunt viscera ejus, nec se cohibere poterat, quin lacrymæ ex oculis erumperent; quanto magis viscera vestra commoveri debent ad pietatem, & oculi erumpere ad lacrymas visa matre vestra & genitrice tot fratrum vestrorum diuturno mœrore tabefacta? Sic igitur, filioli mei, contestor & adjuro vos per consolationem Christi, per solatium charitatis per societatem Spiritus Sancti, per viscera mi- B serationis, ut gaudium, quod de vobis concepi hoc in loco compleatur. Intelligitis, puto, cur dixerim, implete gaudinm meum; hoc significat aliquid gandii cæptum esse, aliquid autem restare, ut impleatur. Cæptum est gaudium in corde meo, cum tempus hujus sacri concilii celebrandi advenit, per quod mihi spes non parva, est ut filii mei undique colligendi infirmitatibus corporis mei, quæ: proh dolor! gravissimæ sunt, opportune providerent, & fidem orthodoxam quam Ipsam profiteor, viriliter ab impugnantibus tuerentur, pacemque ubique exulantem intra fines meos reducerent, ac virtutes multis in locis a personis fere extinctas resuscitarent, C quemadmodum hæc omnia in aliis sacris conciliis per Spiritus Sancti gratiam sæpenumero facta sunt. Hujusmodi autem gaudium tunc auctum est, cum per piissimas hujus sacri Concilii literas Bohemiæ populus ad hanc sanctam synodum, magna cum charitate convocatus est, & rei libera audientia oblata; sed tunc præsertim exultavit animus meus, cum convenientibus hnjus sacri Concilii & Bohemorum ambasiatoribus in oppida Hegræ unanimiter conclusum est, ut vos Bohemi ad huoe locum proficiscamini, quod, Deo disponente, jam oculis meis factum video. Nune autem spes futuri gaudii magis ac magis appropinquat, quoniam filios meos ante hæc tempora D invidia Diaboli inter se divisos, nec se respicere audentes, nune in simul modeste considere, pacifice loqui, & mansucte invicem conversari aspicio. Et quo magis corpora conjunguntur, & major spes est conciliandorum animorum.

Multum quid effluxit temporis, quo lætiorem diem quam istam experta non sum, quandoquidem vero similia futuræ unionis fundamenta ex tam felici initio inter filios jacta esse videntur. Agite igitur, filii mei, implete gaudium meum, Date operam ut quod tam laudabiliter inchoastis, optato fine terminetis; gaudium cæptum est, restat ut consumetur, in manu vestra est consumare illud, E & consolare matrem vestram; atque omnem exhilarare populum christianum, qui magno cum desiderio finem conversionis vestræ præstolatur; facite, obsecro, ne frustra huc venisse videamini, sic agite ut tot labores jam ultra annum incassum non dispereant, & gentes tam graodi de vobis spe coocepta non frustrentur. Quis tam duri cordi filius est, qui tam vehementer obsecratus audeat contraire maternis precibus? Quis tam inhumanus atque impins reperiri potest, qui sic efficaciter a matre adjuratus mox non aoquiescat, &

cum

eum Salomone dicat: *pete mater mea; neque enim fas est, ut avertam faciem tuam*. Sub hac igitur spe, filioli mei, explicabo vobis desiderium meum & confidenter aperiam, quod illud sit gaudium, quod tantopere per vos impleri efflagito; sed, hoc, filii mei, scitote, nihil difficile aut laboriosum me petituram, dulcissimum erit & utilissimum, in quo magis contrariabitur, eo dulcius atque utilius fiet; Hoc, inquam est gaudium, quod impleri postulo, primum ut idem sapiatis omnes, deinde ut eamdem charitatem habeatis. Quid de hac duplici petitiuncula vobis videtur, filii? Numquid præcipio vobis, ut trasfretetis maria, per orbem peregrinemini, cum hostibus pugnetis, num jubeo ut contemnatis divitias, ut corpora vestra maceretis jejuniis, ut martyria & tormenta subeatis? Nihil horum, ut audistis, quamquam & si ista præciperem contemnenda non essent; nam & fratres vestri qui vos præcesserunt jussu meo hæc & majora forti animo sæpenumero factitarunt. Sed hoc dumtaxat hortor, hoc moneo, ut ad ipsum credatis, & alter alterum diligat. Credere facillimum est; amare dulcissimum; utrumque vero utilissimum, his duobus præceptis conficiendis, re nulla extrinsecus opus est. Credite & amate invicem in cordibus vestris, & satisfecistis desiderio meo in momento, in ictu oculi: hoc agere potestis; velitis & factum est.

Primum est igitur ut idem sapiatis: quid est idem sapiatis nisi ut non diversa alter ab altero fide Domini nostri Jesu Christi sentiatis? A fide incepi, quoniam fides Christianæ Religionis & omnis salutis janua est; hoc est fundamentum & radix omnis ædificationis, quæ crescit in domo mea; *aliud autem fundamentum*, secundum Apostolum, *nemo potest ponere, quam quod positum est, quod est Christus Jesus*. Hoc autem fidei fundamentum, quam firmiter sustentet ædificium quod superimponitur, quantaque illud virtute ac gratia communiat, & hæc radix, quam saluberrimos suavissimosque ex se producat fructus, quo alio probationis genere uti opus est, nisi, hoc solo testimonio quod Christus Jesus per quem facta sunt omnia, hujus ædificii basis ac fundamentum fieri dignatus est? Huic ergo tam stabili fundamento si quis corde puro & conscientia non ficta inhæsit, primum ab immunditiis, si quas habet, purificabitur, ut in actibus Apostolorum scriptum est: *fide purificans corda eorum*; purificatus vero mox in Domino justificabitur, ut inquit Apostolus: *Arbitramur hominem justificari per fidem*. Sic autem anima per fidem purificata ac justificata merebitur desponsari a Domino, ut ipse per Oseam inquit: *desponsabo te mihi in fide*. Quicumque vero sic desponsatus fuerit, fortis fiet, ut illi magno adversario nostro leoni rugienti, possit resistere, cui inquit Petrus: *resistite fortes in fide*: Huic qui resistere potuerit ejusdem fidei virtute facillime vincet, & superavit mundum fides nostra. Mundo autem derelicto benedictionem accipiet per eamdem fidem a Domino, quia qui *ex fide sunt* secundum Apostolum, *benedicentur a Domino* cum filiis Abraham. Sed & hæc amplius quia Christus in corde fidelis animæ habitaculum faciet: *habitabit* inquit Apostolus, *Christus per fidem in cordibus vestris*, nec solum habitabit, quinimo per fidem in filium adoptivum assumet: *omnes* enim, inquit Apostolus, *filii Dei estis per fidem*. Postquam autem fidei meritis tantum muneris a Domino consecuti fueritis, ut ejus filii efficiamini, confidenter a Patre vestro omnia postulare poteritis, & respondebit vobis, sicut olim Centurioni: *fiat tibi sicut credidisti*; & quemadmodum cananææ: *magna est fides tua, fiat tibi sicut vis*.

Quam præciosa est hujus fidei radix & semen ejus, quod si modicum quid ex ea haurietis. Quid autem minus dici potest, quam granum sinapis? *dicens huic monti: trasfer te, & transferet se*. Quamvis autem non semper eo modo quo verba petentis sonant quis exaudiatur; obtinetur tamen per fidem id quod magis petenti prodest, ad vitam præsertim æternam, in qua omne desiderium includitur, cujus vitæ æternæ per fidem hic promissione consequimur, inquit Tobias: *filii Sanctorum sumus & vitam exoptamus*, quam Deus daturus est, his qui nunquam mutant fidem. Quid plura? sine hac ambulare non potestis, quia *per fidem ambulamus* inquit Apostolus; sine hac nec etiam vivere, quia *justus ex fide vivit*, sine hac ut idem attestatur apostolus, *impossibile est placere Deo*; sine hac quilibet in abyssum errorum mergitur, sicut in profundum maris mergi incipiebat Petrus, cui dictum est a Domino, *modicæ fidei cur dubitasti*. Videat igitur unusquisque quantum stabilitatis & firmamenti ex hoc fundamento, quam preciosos fructus ex hac radice, quantaque cælestia bona ex hac fidei professione assequi possit. Quid ergo illa pretiosius? recte inquit Petrus: *probatio fidei pretiosior est auro, quod per ignem probatur*. Sed ad veram adipiscendam fidem, filioli mei, primum nosse oportet sub qua domo hujus quod antea dixi fundamentum jactum sit, & quemadmodum ad eam perveniatur, super fundamento domus mea a Domino ædificata est, ipso dicente: *super hanc petram videlicet fidei ædificabo ecclesiam meam*: videte quis est hic ædificator & architector; is cujus manu facti sunt cæli & terra, & cujus ordinatione perseverant dies, & omnia serviunt sibi; hic noster fabricator tam solide huic fundamento domum meam superimposuit, ut quamquam potestas sathanæ tanta sit, ut secundum Job, *nulla sit ei similis in terris*, quem ipsa veritas principem hujus mundi appellat; tamen adversus hanc meam domum privilegio Christi nihil prævalere possit. Scrutamini Scripturas & nullam domum sic fundatam, nec tale ei munus indultum invenietis. Hanc domum perflare venti possunt, concutere non possunt, fulguraque ac turbines illam tangere, sed non evertere, quia hæc est domus Domini firmiter ædificata bene fundata supra firmam petram, non super arenam aut trabes putridas, seu saxa mortua fundata hæc sacrosancta mea domus, sed supra lapides pretiosos Jaspidis & Saphyri, ac aliorum decem, quos in Apocalypsi nominatim Joannes enuntiat. Sed quidem omnibus pretiosis lapidibus pretiosius est supra petram Christi vinea, nec etiam mortali manu hominum facta est, sed nova descendit de cælo a Deo parata sicut sponsa ornata viro suo. Nemini ut hanc domum demoliatur ingredi fas est, quam 12. Angeli, ut in eadem Apocalypsi scribitur, in portis custodiunt. Sed qualem intus

tus

tus putatis hanc esse domum: an caliginosam, an forte ad depellendum tenebras lumen ibi esse ex oleo aut cera compositum, aut quod plus est solem aut lunam in illa lucere? majus aliquid habet & longe majus. Sed quid illud esse potest sole & luna majus lumen, audite Joannem in Apocalypsi dicentem: & civitas quam paulo superius novam descendentem de cœlo & uxorem agni dixerat, *non eget sole neque luna, ut luceat in ea*; claritas Dei illuminat eam & lucerna ejus est agnus: *Et ambulabunt gentes in lumine ejus*; & supremum omnium testimonium adducamus, Christus qui mentiri non potest, pollicitus est manere cum ea usque ad consummationem sæculi si qui in hac domo in nomine Jesu Christi congregantur, ibi ipse est in medio eorum, & Spiritus Sanctus lumine suæ claritatis totam replet, ubi filii mei manent in unitate sedentes. Sed & hoc memoria perpetuo fixum tenete, quod Apostolus ad Timotheum scribit: *hæc tibi scribo, fili mi Timothee, sperans me ad te venire cito; si autem tardavero, ut scias quomodo oportet te in domo Dei conversari*, quæ est ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Intret igitur omnis homo securus, tam lucidam & tam firmiter constructam domum, quæ nec obtenebrari potest, talem ac tantum Dei Patris & Agni & Spiritus Parracliti fulgorem habens, nec corruet talibus superinixa basibus; & qui ingreditur maneat, & numquam exeat; & qui exivit redire non differat, redeuntem autem neminem eiicio: extra hanc domum omnia sunt caligo & tenebræ; extra istam nec est, nec esse potest vera fides, nec salus hominibus, & velut qui in arcam Noe recepti non sunt diluvium aquarum absorbuit, ita & qui in hac sacra æde non permanserit caligine errorum obrui, & tandem perire necesse est. Sed nec ad hanc domum iter patere cuipiam potest, nisi illum ipsa docuero, quam nisi a me doctrinam fidei accipiatis, non fidem rectam nec ecclesiæ unitatem habere potestis. Fides, ut scitis, ex auditu est, quomodo audietis sine prædicante, sed prædicari quid prodest, in quo sit salus, nisi evangelium Christi, quomodo autem verum fore Christi evangelium scire possetis nisi illud vobis patefecissem? Audistis nonnullos etiam ex Apostolis scripsisse evangelia; sed quoniam quatuor dumtaxar approbavi, illa ut evangelia venerantur, alia respuuntur. Neque etiam propterea, quod ad hanc domum iter vobis ostensum fuerit ingredi poteritis, nisi ego, cui claves hujus domus a Domino traditæ sunt, meis manibus adaperiam, vosque introducam. Sine his clavibus ad secretos, thesauros cælestis Regis, sponsi mei, in domo mea reclusos nemini licet introire; & si quis alienis clavibus introire contenderit, poterit videri intrare, sed non recte intrare. Restat igitur, & jam liquido intellexistis, quod pervenire ad fidem & perseverare in ea, nisi per me & mecum non potestis. Quamobrem sine mora derelictis omnibus unusquisque sequatur me, & mecum habitet, ut veritas fidei habitet in eo.

Liber, in quo fides catholica descripta est, non incongrue illi libro comparari posset signato septem signaculis, quem, ut apocalypsis Joannis testatur, nemo neque in terra neque sub terra solvere potest, nisi solus agnus, qui occisus est. Ita quidem & hunc librum fidei ac doctrinam ejus, nulli creaturæ neque in cœlo neque in terra aliter intelligere fas est, quam ego, catholica ecclesia, intelligam, ipsiusque veri agni vera sponsa, cui, sponsus, ut ex evangelio Joannis sæpe legi audistis, *omnia quæ audivit a Patre nota fecit*, neque enim Angelis neque hominibus quantumcumque præditis potestate contra meam doctrinam quidquam credendum foret. Ita ad Galatas scribit Apostolus, per cujus os loquebatur Christus; *licet nos aut Angelos de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus, anathema sit*. Hoc nihil aliud significare videtur, nisi quod Angelos de cælo contra veritatem evangelicam quidquam dicere impossibile, est, me vero adhuc impossibilius. De hominibus autem quis gloriari potest, ut sibi contra Ecclesiæ auctoritatem credatur, cum apostolus seipsum velit esse anathema, si aliud evangelizet, quam quod prius secundum eam doctrinam evangelizaverat? His autem qui sub terra sunt nihil quoquomodo fore credendum, quis dubitet, cum Sathanas & Angeli ejus in veritate non steterint, sed mendaces sint, & mendacii patres, si Arrius, manichæus, Nestorius, Faustus, Donatus, & cæteri hujusmodi hominum monstra meis tantum clavibus & non propriis & adulterinis hunc fidei librum aperire voluissent, in inferno cum patre mendacii non cruciarentur; si hi pertinaces & obstinati homines meis paruissent præceptis, multarum gentium catervas ad locum sulphuris & ignis perpetui secum non præcipitassent. Initium salutis hominis est nolle propriæ inniti prudentiæ, sed seipsum ad suscipiendum majorum suorum disciplinam accomadare; illorum scilicet, quos diutina approbatio autenticos fecit, quorumque doctrinis sanctitas vitæ ac manifesta miracula certum perhibet veritatis testimonium. Quis non sanctos Patres ac Doctores, per multa sæcula a me ubique approbatos, quorum fuit tanta integritas, & veritatis zelus ut prius mortem & omnia supplicia pati voluissent, quam levissimum proferre mendacium, potiusquam seipsum (non) rudis forte ingenii sed non exercitati merito sequi debeat? quis interpretationi excellentissimorum pene innumerabilium Doctorum ex omnibus mundi partibus in eadem convenientium sententia, qui ita in sacris scripturis studiosi fuerunt, ut omne vitæ tempus in his exposuerint, non potius acquiescat, quam duobus aut tribus seu paucissimis hominibus, noviter scripturas legentibus, nullo fretis Doctore nisi proprio ingenio? quis non advertat, quam sit ecclesiæ Dei perniciosus hic morbus nullo pacto ferendus? Si enim cuique fas est suo sensu exponere & interpretari scripturas, nihil certi erit, omnia confusa, & invicem adversa fient; novum redibit chaos, tot erunt sententiæ quot capita. Quis ille ita hebes cui non suppetat audacia novam fabricare interpretationem? Melius ergo leges humanas conditas esse fateri oportebit, hæ postquam vel a Principe vel a communitate latæ sunt, nemini fas est contraire. Quod si forte aliquid ambiguitatis contineatur, privatis non licet interpretari personis, sed ad legislatorem seu illum, qui judicando præest, habetur recursus, si forsitan vestrum aliquis ratione non movetur, exemplo populi Dei

mo-

moveatur; scriptum est in Nehemie, quod congregati sunt Principes; familiarum universi populi, sacerdotes & Levitæ, ad Esdram scribam, ut interpretaret verba legis. Et quia vitio naturæ corruptæ homines frequenter errant, frequenterque inter se discrepant, necessario Dominus noster Jesus Christus fidelibus suis providit, me Sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam in terris relinquens, atque adsistentia sua ac Spiritus Sancti usque ad consummationem sæculi, & in æternum corroborans, ut in his, quæ ad salutem pertinent errare non possem, & ad me omnes tanquam ad infallibilem regulam aspicerent. Si una sancta catholica & apostolica ecclesia toto orbe terrarum semper vocata & credita sum, nemo ab unitate me scindet, nemo, quod sanctum est, erroneum putet, nullus judicium proprium aut paucorum universali determinationi anteponat; catholicum enim Grecum est, quod Latine universale interpretatur. Si apostolica vocor, ut certe sum, credat unusquisque indubius quod sicut Apostoli Spiritu Sancto inspirati locuti sunt, ita loquor & ego. Neque enim solum pro tempore apostolorum Christus per se & Spiritum Sanctum assistere promisit, sed sæpe pro vestro profectu repetendum est, usque ad consummationem sæculi & in æternum; nec pro illis tantum oravit Dominus, sed dixit in evangelio Johannis: *Santifica eos in unitate, sermo tuus verus est, sicut tu me misisti in mundum, & ego pro eis santifico meipsum, ut sint & ipsi santificati in veritate. Non autem pro eis rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, & mundus credat, quod tu me misisti, & ego claritatem, quam tu dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus.* Hic aperte cognosci potest, quod sicut Pater & filius in unitate & veritate non discordant, sed unum sunt; ita omnis ecclesia, & apostolorum & eorum qui per eos credituri sunt usque ad finem, unius est veritatis, & unitatis. Hinc est quod in Apocalypsi dicitur murum civitatis descendentis de cœlo, quæ est Ecclesia, habere fundamenta Apostolorum & agni; & Apostolus inquit: *jam non estis hospites & advenæ, sed cives santtorum & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* Quis jam non videat quam turpiter seipsum confundit tot habens divinæ veritatis testimonia, qui de mea doctrina ac fide aliquatenus dubitaverit? astultum prorsus se comprobat, ut inquit in Proverbiis Salomon, *qui despicit matrem*. Jam igitur qui me audit, Christum se audire credat, & qui me spernit, Christum spernere non dubitet, ut ipse attestatur. Sacrilegus est ac nomine Christiano, indignus, Christum enim mendacem facit, qui in mea doctrina aliquid suspicatur falsitatis. Cavete ergo, filii mei, ne unquam in hanc incidatis tentationem, ut scripturas proprio sensu, aut aliter intelligere velitis, quam ego intelligam. Nolite usurpare privilegium hoc, quod mihi soli concepit Dominus; vos cum errare possitis, judicium vestrum humiliter more patrum vestrorum mihi submittite, quam experientia teste constat errare non posse. Me dispensatricem mysteriorum suorum reliquit Dominus, constituitque super omnem familiam suam, ut dem in tempore tritici mensuram. Multa in scripturis sacris esse fatemur, quæ expositione indigent, quæ si cortice tenus intelligantur, facile in errorem legentes pertrahent; si quid legere in eis vos contingat, quod non tam plane, ut velletis, intelligitis, agite instar Discipulorum Christi, qui parabolam a Domino dictam non intelligentes, ipsum Dominum interrogant: *Domine, edissere nobis parabolam zizaniorum*. Discipuli parabolam Domini non tentarunt proprio sensu intelligere, neque ad scribas & Pharisæos, ut eis exponerent, sed ad magistrum veritatis profecti sunt. Vos ergo ad alium nolite accedere; pergite ad me discipulam Christi, matrem & magistram vestram; aperiam vobis & luce clarius manifestabo sensus & arcana scripturarum, & incipiens a Moyse & omnibus Prophetis interpretabor vobis in omnibus scripturis quæ de Christo sunt! Venite filii, audite me, & instruam vos in via hac qua gradiamini. Nullus per me unquam deceptus est, neque in æternum decipietur. An ne experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus? ipse caput meum & Spiritus Sanctus ductor meus, quomodo me fallere quemquam permittent? Vultis, filioli mei, viam vobis ostendam infallibilem, in qua si recto calle incedatis, nunquam errare poteritis. Respicite semper ad me, considerate vestigia mea, & pedetentim me sequimini non declinantes ad dexteram neque ad sinistram, & si forsitan strictum callem aut durum iter seu asperum monticulum ascenderitis, clamate ad me, & porrigam vobis dexteram, & sustentans vos, convertam aspera in vias planas, vosque illæsos & sine labore ad montem qui est Christus perducam. Recurrito ad me audacter & confidenter, & nunquam vobis in necessitate deero. Non sum superba nec fastidiosa, mater benigna sum & pia sum, & charitate ardeo; omnes sive venientes sive redeuntes ad me hilaris in gremio suscipio; omnes doceo, instruo & conforto, & vena aquarum viventium de ventre meo fluit in audientium ora. Memoriale hoc perenne superponite, filii mei, in frontibus, ligate in digitis, & super limina domorum affigite: credere videlicet quod ego credo, profiteri quod ipsa profiteor, & tunc nulla caligo erroris nullæque tenebræ falsitatis vobis appropinquare poterunt. O sanctum documentum, o felicem semitam, o omni tempore jucunda vestigia! Quid certius aut securius viatoribus hujus sæculi relinqui poterat, quam quod talis via exhiberetur, qua incedentes nullatenus deficere possent? Nolite abduci variis & peregrinis doctrinis, nec sequamini magistros prurientes auribus, omnem doctrinæ cibum, qui de mensa mea non propinatur, suspectum habetote venenosus est, virus habens aspidis insanabilis; interpretationum, & expositionum novitates cavete, sensus insolitos singularesque sententias fugite, doctores qui in mea schola probati non sunt, tanquam serpentes declinate; nam ut inquit Apostolus, *etsi decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos Patres, nam in Christo Jesu per evangelium vos genui*. Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut & ego Christi, nec filii mei, oportet omnium, quæ a me audieritis, postulare ex humano ingenio rationem; fides enim non habet meritum, cui hu-

humana ratio præbet experimentum. A Christo fides est, quam per me vobis insinuat; certiores de fide & doctrina mea estote, quam si quid propriis aspiciatis oculis; humani enim oculi rem licet propinquam videntes, nonnunquam falluntur, putantes aliud esse quam sit; Deus autem nec falli a quoquam, nec fallere quemquam potest; doctrina autem mea non est mea, sed ejus qui desponsavit me. Sustinete ergo paululum, si forte omnia capere non potestis, usque ad locum, ubi ego in cælis triumpho, vos perduxerim, ibi sine ullo velamine rationem, quam modo fide creditis, oculis intuebimini manibusque palpabitis; nunc videtis per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Exposui vobis, filioli mei, quid sit idem sapere.

Cætera quæ sequuntur ad charitatem pertinent. Et quoniam fides sola ad salutem non sufficit, nisi vestita sit & comitata charitate; nam ut inquit Apostolus, *& si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum*; ideo post fidem præceptum charitatis traditum est. Non expectetis ut ego omnes limites charitatis hoc uno sermone complectam, ipsa quidam tam magna est, ut si linguis hominum loquar & Angelorum, vix mediocriter eam explicare possem utique cum tantæ dignitatis sit ut inter virtutes præcipuas sola Deus appelletur, Deus omnium charitas est; tantæ etiam est auctoritatis, ut cum gaudio referam more humano loquens de omnipotente Deo triumphans visa est, dum eum de cælo solo amore traxit ad terram, in cruce pro salute nostra affixit, & usque ad ima terræ pro redamptione filiorum Israel migrare coegit. Quid digne de hac virtute dici unquam poterit, quæ in cælo & in tarra dominatur & regnat, & cum vult usqua ad abyssum penetrat. Hæc est illa excellentior via, quam demonstrat Apostolus; nam & Prophetæ dæmonium eiicere, virtutes ac miracula facere sine charitate neminem gratum Deo efficiunt; talia enim facientibus tandem Christus dicturus est, *Recedite a me operarii iniquitatis, non novi vos*, & habentibus scientiam Dominus improperat. *Vos clavem scientiæ habetis, sed nec intratis in regnum cælorum, nec alios intrare sinitis*; Dare sua omnia pauperibus, & seipsum martyrio sine hac nihil prodesse affirmat Apostolus: Charitas præceptum præceptorum est, in quo præcepto omnia concluditur; nam ut inquit Apostolus; *finis præcepti est charitas*. Et rursus: *plenitudo Legis dilectio*. Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, nec agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, & cætera omnia continet quæ, ut scitis beatus Paulus late commemorat: Charitas fons est perpetuus & singularis honor, cui non communiat alienus, quæ ut oleum non potest præmi in imo, sed superexilit; si desit, frustra habentur cætera; si adsit cætera non desunt, sine hac omnis virtus etiam ipsa fides, ut inquit beatus Jacobus, mortua est. Ipsa etiam nominis appellatio rem quamdam claram esse demonstrat. Amplectimini igitur, filii mei, hanc tam excellentem & divinam virtutem apprehendite tam singulare Spiritus Sancti munus, per ipsum enim, ut inquit Apostolus: *Charitas in cordibus vestris diffunditur*. Induimini hanc vestem nuptialem, qua induti secure discumbentes in mensa regia non timebitis ut dicatur vobis: *cur huc intrastis non habentes vestem nuptialem*. Hac veste induti pelletis a vobis frigus, qua frigebat Petrus calefaciens se ad prunas Cayphæ. Hac veste circumdati, quæ omni armatura est fortior, intrepidi & illæsi cuneos hostium pertransibitis; & ut uno verbo omnia complectar, si vultis perfecti esse, super omnia charitatem habete, quæ secundum Apostolum vinculum est perfectionis. Sed quemadmodum paulo ante documentum tradidi, quo ad rectam fidei regulam perveniri possit, ita & vos nunc erudiam, quam faciliter a charitate nunquam excidatis. Respicite semper ad me, considerantes me esse matrem, & vos filios; recogitate in visceribus meis vos esse conceptos & eodem lacte nutritos; tunc fratres vos esse invicem recognosceris, & ex eadem carne eamdem carnem vos inficiari non poteritis. Quis ergo unquam carnem suam odio habere poterit? Attendite etiam quam tenerrime vos semper dilexerim, & quantam unicuique filiorum meorum charitatem exhibeam, quantosque labores & angustias in omni mea ætate pro vobis ubique terrarum perpessa sim, ut a me exemplar capientes diligatis vos invicem sicut dilexi vos. Sed & si partem superiorem digrioremque mei corporis, caput videlicet aspexeritis quod est Christus, efficacius charitatis magisterium cordibus vestris imprimetur. Cogitantes namque, quod cum mundus nihil meruerit, imo propter sua facinora morte dignus est, ipse Jesus Christus sola charitate tot tantaque in corpore suo pro saluta hominum tormenta pertulit, totque beneficia conferre dignatus est, quot lingua humana exprimere nunquam posset, mox omnem compellemini rancorem deponere, & indissolubili charitatis vinculo confœderati, in fraternumque amorem redire. Dicite mihi, numquid vos extraneos aut alienigenas esse putatis, filii mei? Si hoc putastis etiam injuriam facitis. Nonne in hoc vos utero tanto cum labore concepi & portavi? Nonne his lactavi uberibus, & his manibus cibum potumque tanto tempore præbui? Cum ergo, fratres, germani sitis ex eadem carne geniti, & talia exempla dilectionis a capite & toto meo corpore habeatis, debetis alter alterum fraterna charitate diligere, & cum omni sinceritate invicem reconciliari. O ossa de ossibus meis! O membra de membris meis! O viscera de visceribus meis! Quis vos ab invicem separavit? Quis inimicus homo inter vos zizaniam seminavit? Quis seductor ille antiquus, accusator fratrum suorum vos ad tantas inimicitias perduxit? Solebatis idem sapere, invicem vos amare, fovere concordiam, insimul cum pace & charitate conversari, nunc mutatus est per omnia color optimus; nam unitas in dissensionem, charitas in odium, pax in bellum, fraternitas in hostilitatem perversa sunt. Cur sic inhumaniter, filii mei, confligunt? Cur gladiis & igne decertant? cur tam crudeli bello & odio detestabili alter alterum persequitur? Sunt ne ista jura fraternitatis? Suntne hæc cognationis & proximitatis indicia? Erubesco referens: vix barbari & infideles hoc inter se tam atrociter facere auderent. Convertite jam glodios in vaginas, quia *omnis qui gladio ferit*, *gla-*

gladio peribit; Remittite truces vultus, abjicita minas, deponite arma, projice tala manu sanguis meus, aboiite penitus ex cordibus vestris omnia discordiarum odiorumque somenta; osculamini, obsecro vos, in præsentia matris vestræ osculo pacis, amplectimini vos tenerrime, data invicem dexteras, congratulamini simul, apulamini in mensa mea cibos deliciarum mearum pacis & charitatis; celebrate solemniter hùne diem sestum. Consolamini, consolamini, filii mei matrem vestram quæ hunc diem tanto eum desiderio præstolata est; amate vos invicem, ut fratres decer, & contenta sum. Impletum est gaudium meum, & nihil amplius postulo.

Sequitur in verbis Apostolicis; *unanimes idipsum sentientes*, hoc ast ut in diversis corporibus idem sit animus eademque voluntas. Sit hie populus meus quasi vir unus; non scindamini in varias santentias, sed quid voluerit unus in Christo, alter similiter velit. Imitatores estote Patrum vestrorum, quorum in primitiva ætate cor erat unum & anima una. Nihil onitate præstantius, quæ quam Christianis sit neeessaria, Christus ipse ostendit, qui pro eis oravit, non ut efficerentur divites aut sapientes hujus sæculi, sed unum essent, sieut sunt ipsa Pater & Filius. Quid utilius Raipublicæ Christianorum esse potest quam unitas? hoc modo christiana eravit religio, & ego propter unitatem filiorum meorum toto orbe terrarum diffusa sui. Cavete modis omnibus discordias, & timete quod comminatur Dominus: *omne regnum in se divisum desolabitur, & domus supra domum ruct*. Scitis vulgara illud dictum: concordia parvæ res crescunt, discordia autem dilabuntur. Si vulus ire ad Christum, pacem inter vos perpetuam contrahite, qua nihil esse Deo aecaptabilius, hominibusqsie expedientius ex hoc facila iorelligetis, si memineritis Christum de cælo descendentem in terram pacem per angelos suos annuntiasse hominibus; da terraque in cælum redeuntem eamdem pacem duntaxat discipulis in testamento reliquisse. Sentite idipsum inter vos, hoc est & bona malaque per charitatam sins omnium: hoc proprium charitatis est, flere cum flentibus, gaudere eum gaudentibus; nisi mambra invicem conjungantur, & suo ordine connaxa persistant, & unus alteri opem in necessitate præbeat, deficere corpus necesse est: *unum enim corpus sumus in Christo, singuli nutem alterius membra in Christo Jesu Domino nostro*, ut inquit Apostolus; subdit deinde Apostolus, nihil per contentionem, inanem gloriam, sed in humilitate. Hæc superioribus consentanea sunt & valde accommoda. Com enim ad hunc locum caosa fidai & charitatis veneritis, non decet ot tam sanctum opus contentiosis verbis agatis, sed cum omni potius mansuetudine & lenitate. Contantio animos irritat, mantem perturbat & odia accendit. Non possum pati in domo mea & inter filios meos fieri quæstiones pugnasque verborum; ex his enim, inquit Apostolus ad Timotheum, *oriuntur invidia, contentiones, blasphemia & suspiciones* & rursus: *his qui sunt ex contentione, & non acquiescunt veritati, ira, tribulatio & angustia*; cum contentiosis & per contentionem nihil tractare unquam consuevit. Ita de me inquit Apostolus; *si quis outem videtur contentiosus esse, nos talam*

A *consuetudinem non habemus neque ecclesia Dei*; sed nec per inanem gloriam in hoc sacro loco quidquam agitatur, inanis gloria cujoscumqua boni operis sermentum est insidiatrixque virtutum, ut fructum quem bene operando acquirerent, per alevationem evacuent. Inane est captare hominum laudas, qui cum secondum oculos judicent, sæpe falluntur. Momentanea ast ista gloria, ex fastu & eupiditate procedens; & quia inanis est, constat esse vanam ac vacuam, meritoque contemnendam; ex eo quod inane est, quem fructum referre poteritis? Quinimo satagite placera Parri cælesti, qui videt in abscondito, hoc est quærere non inanem, sed æternam gloriam. Quidquid
B facietis in gloriam Dei facite. Nolite fieri similes scribis & pharisæis, qui, nt inqnit Dominus, omnia sua faciunt, ut videantur ab hominibus, & ut vocentur Rabbi. Imitamini potius illa sancta quatuor Ezechielis animalia habentia facies extentas desuper, & pennas extentas desuper; hoc est cogitationes vestras quæ significantur per pennas, & actiones quæ significantur per facies ad Deum semper referri. Si quis inter vos sapiens esse videtur, noo glorietur, ut inquit Jeremias, In Sapientia sua: nec fortis in fortitudine sua, nce dives, in diviriis suis, sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus. Vareamini quod minatur Psal-
C mista; *Dominus dissipat ossa eorum, qui hominibus placent*; absit vobis gloriari; nisi in cruea Domini nostri Jesu Christi. Si gloriari vultis, in Domino gloriemini, & hæc gloria vestra testimonium conscientiæ vestræ. Hujusmodi inanis gloriæ appetitus in intelligendis Scripturis sacris supra modnm obest, dum in humanis laudibus aucupandis animus intentus est, primo sensus insolitos, novasque opiniones quærit; deinde quæ ipse adinvenit, nimis tenaciter defendit, unde fit nt redigere iotellectum in captivitarem recuset, qood necessarium est secundum Apostolum; aliter Scripturas intelligat quam Spiritus Sanctus efflagitat, & dum singularitate sententiæ gloriatur,
D seipsum nolans corrigere in errore perseveret. Et quia inanis gloria filia est superbiæ, quæ non considerans imbecillitatem ingenii humani, effert se supra se, & apostatare hominem facit a Deo, sicut & olim multos ex Angelis; idco confestim Apostolus in remedium hujus vitii subjicit humilitatis virtutem. Hortor ergo vos, ut vestras causas in humilitate agatis; nihil, dilectissimi mei, citius ad eamdem fidei uniratem & charitatem adducere vos poterit, quam humilitatis spiritus; nihil vero magis dirimere, quam superbiæ tumor; nam sicut nutrix est dilectionis humilitas, ita mater odii superbia; si gratiam appetitis, humiles estote, quia Deus superbis resistit, & hu-
E milibus dar gratiam. Et ne humilitatis persuasi forsitan communis cuiquam videatur, beatus Paulus postquam prædixit nihil per contentionem & inanem gloriam sed in humilitate; continuo subdit; *hoc enim sentite in vobis quod in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se aqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens*. Quod majus humilitatis exemplum tradi aut cogitari potuisset, quam quod Dominus & Creator omnium se exinaniverit & servilem conditionem acceperit? Quis tam e-

latus esse potest qui ista cogitans non compellatur fieri humilis? hujusmodi exinanitio & servilis formæ acceptio, etsi satis foret ad persuadendum omne genus humilitatis, quia tamen acta sponsi mei nimis mihi suave est recensere, ideo moram mihi in auscultando gerite.

Nonne tota ejus vita summa redolet humilitate? Nascitur ex humillima matre, humili nutritio commendatur, in humili tugurio & inter humilia animalia reponitur, humiles piscatores & discipulos elegit, humiles parvulos amplexatur; prædicando sibi nihil attribuit, sed dicit: *sermo, quem auditis non est meus*. Et rursus, *doctrina mea non est mea, sed ejus qui misit me*. Faciendo miracula dicit discipulis: *videte nemini dixeritis visionem hanc;* leproso mundato: *vide, nemini dixeris;* abluit in documentum humilitatis pedes Discipulorum, & ut impleat omnem humilitatem permittit se a servo baptizari; humiliter omnes audit, humiliterque respondet etiam cæsos. Taceo quam humiliter passionem & crucem tulerit, ne forte fluvius lacrymarum me reliqua dicere, & vos audire impediat. Desinerent mei quippe dies; si omnia Christi humilitatis gesta & documenta referra vellem. Quid ergo intumescis o homo! O pellis mortua quid tenderis! O fames fœtida quid inflaris! Princeps tuus humilis, & tu superbus; caput humile, & membrum soperbum! Discite igitur, filii, a Christo, qnam mitis est & humilis corde. Sed si vultis, filioli mei in hoc sancto unitatis negotio, quod tractaturi estis, vitare contentionem, inanem gloriam & omnia ex humilitate agere, si vultis celeriter & sine difficultate idipsum sapere, & charitatem mutuam habere, accipite hoc salubre præceptom quod vobis trado, quo nihil consultius, nihil efficacius esse potest. In omni controversia sedanda primum quæritur judex peritus, & qui non sit acceptor personarum; nam sine judice litigantes raro inter sa convenire consueverunt. Ecce hujusmodi vobis demonstro judicem; ipsa ego sum sancta Dei ecclesia, mater vestra, compromittite in me, eligite me in judicem & arbitram. De sapieotia mea cui relinquitur dubitandi locus, cum Spiritus Sanctus omnem me doceat veritatem? Si evangelia & omnis Sacra Scriptura a me fidei auctoritatem susceperunt, si nihil catholicum dici potest quod per me non fuerit approbatum, si omnes Doctores ac magistri suas sententias meo semper judicio submiserunt dicentes: *non crederemus evangelio, nisi ecclesia catholica auctoritas commoveret*. Quis de cætero ambigat, an cuilibet controversiæ desiniendæ competens ego jodax sim? De acceptiona personarum supervacuum est quidquam dicere, cum leges humanæ prohibeant, parentes a filiis, in quibus constat affectus, judicem recusari. Quis major vobis honor contingere potest quam sponsa Christi, & regina adstans a destris ejus judicet inter vos, quæ major rectitudo veritatis, quam quod discipula Spiritus Sancti sententiam pronuntiet? Quem umquam fideliorem judicem invenire poteritis, quam amantissimam matrem vestram? Nolite ergo disputando laborare, non contendo verbis alter alterum lacessere; quid vos multitudine librorum oneratis? cur diversorum magistrorum seotantias in medium affertis? Cur intelligentias vestras humanis inquisitionibus & subtilitatibus defatigatis? Ecce in medio vestri adest magistra vestra, cui Spiritus Domini sensos, mysteria, & arcana aperit scripturarum. Non mihi opus est judicando, ut legisperitos advocem, neque bibliothecas perscruter, nullius hominis consilio opus habeo cui consulit Deus, Charitas Domini semper meum intellectum illustrat, & agnus meus Jesus Christus ante me lucernam defert, ne errem, ut paulo ante ex Apocalypsi Joannis recitatum audistis. Et quia ego cum sum toto orbe terrarum diffusa, in uno loco tota esse non possum, soleo pro necessitatibus Christianæ religionis nonnunquam urbem aliquam insignem eligere, & ad eam ex omnibus finibus meæ ditionis episcopos & sacerdotes & alios Levitici generis, quos voluero, ex populo Christiano advocare, quibus in Spiritu Sancto legitime congregatis, ego ipsa repræsentor, & ibi tribunal meum erigens, quidquid per hujusmodi congregationem, quam universalem synodum & generale concilium voco, judicatum statutumque fuerit, perinde ratum habeo, ac si ego ipsa proprio ore judicassem ac statuissem, idque ab omnibus jubeo sub anathemate ubique observari. Hoc autem tempore nusquam melius quam in hac civitate Basileensi hujusmodi generalem synodum visum est posse indicare. Huic ergo sacro concilio quod in Spiritu Sancto legitime congregatum fateor, omnem meam auctoritatem impartior, & ambas scientiæ & potestatis cœlestes claves mihi a Domino traditas veraciter consigno, ut quidquid in terris claudere & aperire, solvere & ligare voluerit juxta pollicitationem Christi indubitanter clausum & apertum solutum & ligatum reputetur in cœlis. Itaque non aliter nec minus reverenter hoc Concilium quam meipsam existimare velitis. Quamobrem, ut vestra fidelis advocata vobis suadeo, ut pia mater consulo, ut Sponsa Christi, & regina Christiani populi impero, ut in omnibus vos ipsos huic sacro Coocilio penitus committatis, & ab ejus sanctionibus nullatenus declinetis. Si nonnulli de fide aliquando contendentes unum, vel duos aut paucos elegerunt homines, quorum judicio stare voluerunt: quanto magis & vos hanc tam celebrem ax toto Christiano populo collectam synodum pro dirimenda vestra contentione in judicem acceptare debetis? Deus in veteri Testamento populo suo mandavit dicens: *si difficile aut ambiguum apud te judicium esse conspexeris, inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam inter lepram & lepram, & judicum inter tuas portas audieris verba variari, surge & ascende ad locum, quem elegit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit in illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcumque dixerint, qui præsunt in loco quem elegit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum, non declinabis ad dexteram vel sinistram*. Sed & hoc generale Concilium, locus est quem elegit Dominus, in quo sponsa sua sanctum tribunal erexit, & ii qui in eo congregantur, in locum sacerdotum Levitici generis successerunt; imo & plus quam Levitæ sunt, majoremque proculdubio scientiæ potestatisque copiam a Domino perceperunt;

runt: utique cum illi umbræ ministri fuerint, hi vero sunt veritatis; illi sanguinis & carnis judices, hi autem Spiritus & animæ. Merito ergo ad verbum hujus concilii vestrum omne negotium pendeat, & quidquid sanctum & profanum judicaverit; id sine hæsitatione sanctum profanumve habetote, ne veniat super vos judicium mortis, quod inobedientibus comminatur Dominus. In hoc apparebit humilitas & obedientia vestra, si quemadmodum Christus venit facere voluntatem Patris, ita & vos veniretis facere voluntatem matris vestræ. Acquiescite tandem, obsecro monitionibus meis, neque innitamini prudentiæ vestræ; accipite jussu Dei & meo in judicem hanc sanctam synodum, de cujus gremio quilibet esse potest. Qui ejus judicio stare voluerit, polliceor vobis quod non aliud judicabit, quam Spiritus Sanctus, dux & rector illius, dictaverit; ipse adstabit medius, judex & arbiter, perfecte illuminaturus corda omnium, ut viam ambulent veritatis & pacis. Sed ut ipse Spiritus Paraclitus in cordibus vestris efficacius habitet & idipsum sapere & eandem charitatem vobis largiri dignetur, cui humilium & mansuetorum semper deprecatio placuit. Sitis in oratione perseverantes, & tamdiu ac tam ferventem suam pietatem jejuniis, gemitibus, obsecrationibus & sanctis operibus interpellabitis, usquequo ipse veritatis Doctor & charitatis auctor corda universi populi per sententiam hujus sacri concilii illustrabit ad cognoscendam:, amplectendamque veritatis & humilitatis semitam.

Hora exigit ut jam finem dicendi faciam. Audistis ergo, dilectissimi mei, consilia & præcepta mea quam sancta & utilia sunt ostendi tandem viam, quam facillime prosequi posseris. Apprehendite, quæso illam, qua certe nulla salubrior inveniri potest. Moveat vos honor Dei, qui supramodum ex vestra dissentione læditur; fides enim catholica ab infidelibus blasphematur, inhonoratur, & irridetur, nec veram esse credunt, quam per tot sectas hincinde lacerare inspiciunt. Moveat vos honor matris vestræ, quam hostes nominis Christiani propter dissidia vestra ubique contemnunt. Moveant vos acerbissimæ lacrymæ, quas pro vobis quotidie fundo, & assiduus dolor, qui me per vestram discordiam excruciat. Vere dicere illud possum, quod dicitur in Canticis: *invenerunt me custodes qui circuierunt civitatem, percusserunt me & vulneraverunt me*, tulerunt etiam pallium meum custodes murorum, nisi velitis ab omni humanitatis & gratitudinis vestigio deviare. Misereri vos decet tot ærumnarum & calamitatum mearum, siccare cum positis filii lacrymas meas, sanate vulnera mea, restituite etiam pallium meum, quod abstulerunt mihi custodes murorum; idololatræ videlicet & gentiles, & qui in rebus mortuis hujus sæculi spem ponunt. Induite me vestem deauratam, circumdatam varietate, deauratamque charitate membrorum, variatam autem copiosa filiorum multitudine. Sed & publica vos movere debet calamitas; circumspicita undique, quomodo plebs christiana a Turcis, Saracenis, Tartaris ac Barbaris conculcatur & devoratur. Cur non compatimini tot millibus fratrum vestrorum qui singulis annis in durissimam infidelium servitutem rediguntur? Oh si audiretis, cum raptores prædam dividunt Christianorum, quanta sunt illa lamenta & suspiria, cum uxor cedit in sortem uni, vir alteri, uni pater, alii filius, uni frater, alii alius! Quanti sunt, filii, gemitus quantique singultus miserabilium filiorum meorum, cum invicem disjunguntur, numquam se amplius revisuri! Quis tunc vestrum abstinere posset a lacrymis? desineretis tunc forsitan bellis invicem decertare? Sed lacrymabilius est quod multi ex eis qui captivi ducuntur, nec valentes tam duram ferre servitutem, fidem catholicam abnegant, ad nefandam Mahometis sectam pervertuntur. Quot deinde Regna, Provincias, urbes, oppida quotidie eripiunt & depopulantur? Jam vos pene ad angulum Occidentis reduxerunt; modicum cessat, ut tandem de finibus terræ vos ejiciant. Heu mihi! cur tantam matris vestræ fratrumque vestrorum afflictionem non recogitatis? Cur ista audientes, in vos ipsos bellum tam crudele convertitis, ac sanguinem fratrum sine ulla misericordia effunditis? Harum omnium calamitatum dissidia Christianorum sunt causa; si idem saperent, eandemque charitatem haberent, hujusmodi persecutio mox finem acciperet. Neque enim ullo pacto ferre possent adversarios meos sanctuarium Domini polluere, & in populum Catholicum amplius desævire; imo quæ infideles nunc Catholicis faciunt, facere possent hæc eadem Catholici infidelibus. Moveat denique vos regni Bohemiæ ac regionum finitimarum miseranda calamitas: quanta in his partibus sanguinis christiani effusio, quot strages, cædes, conflictus, bella, ruinæ, incendia, devastationes, depopulationes, quantaque in rebus & personis desolatio, ex hoc recenti dissidio jamdudum secutæ sint, sic quoque verosimiliter formidetur in dies, nisi vera unitas inter vos fiat. Proh dolor! toti orbi plusquam manifestum est. Profecto lacrymarum potius foret hoc, quam loquendum foret. Vix inter Christianos alicujus scissuræ memoria est, unde Ecclesia Dei tantam jacturam perpessa sit, & tanto cruore respersa. Sed si meo acquievaritis consilio, quemadmodum spero, idipsum sapientes & mutuam charitatem habentes hæc omnia repente cessabunt. Novus tunc sol super vos quietis & tranquillitatis oriatur, reflorebit in pace vestra catholicus populus christianus, orbis totus renovari videbitur, implebitis cælum terramque, Angelos & homines inenarrabili lætitia, jubilo & exultatione, tanto denique inter vos benevolentiæ nexu conjungemini, quod præteritorum penitus obliviscentes, vos ipsos sicut fratres amabitis, & invicem in amore certantes, alter alterum charitate superare studebitis. Benedicetis semper diem istum, & maximas Deo omnipotenti gratias referatis, qui in eadem vos unitate, & charitate devinxit. Quid plura? succedet tandem vobis, quemadmodum successit & Christo, quantum tamen humana conditio capere potest; postquam enim beatus Paulus superius commemoravit, quod *Christus exinanivit se formam servi accipiens, humiliavitque se factus obediens usque ad mortem;* in præmium hujus humiliationis & obedientiæ subdit, *propter quod exaltavit illum Deus & dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur cælestium terrestrium & infernorum & om-*

nis

nis lingue confiteatur quia Jesu Christus in glo- A *ria est Dei Patris*. Sic quidem si vos humiliaveritis & mihi obedientes fueritis, exaltabit vos Deus super terram, & magnificebit super filios hominum, & dabit vobis nomen, quod est super omne nomen, hoc est nomen regium Christianum, quo nullum inter gentes est gloriosius. Tunc enim digne Christiani eritis & vocabimini; nam hoc nomen nisi charitatem habentibus non recte congruit, etque in hoc vestro christianitatis nomine si vere christianum fuerit, idest si spiritalem charitatis unionem habueritis omne genuflectetur; nam inferi videntes vos eadem fide & charitate mu- B nitos vobis subjicientur, & tanquam victi & genuflexi vos contremiscentes, nihil adversus vos prævalere poterunt, homines vos reverebuntur, & meo Christieno populo si unanimis fuerit, totus orbis quasi genuflexus servire cogetur. Angeli vero & cives cælestes genua charitatis flectentes, vos honorificabunt, & una vobiscum genuflexi præsentabunt vos in jubilo coram Christo Jesu Sponso meo, ut in æterna beatitudine vivatis & regnetis cum Christo. Tunc omnis lingua confitebitur quia meus populus catholicus in gloria est Dei Patris, ed quam gloriam ipse Jesus Christua voa omnea & elios filios meos ubique existentes perducere dignetur, qui vivit cum Deo Patre & Spiritu Sancto benedictus in sæcula. Amen.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Notas Severini Binii in acta concilii Basileensis quæ in editione Luparensi præmittuntur, ex ipsius auctoris mente rejecimus post orationes quatuor Joannis de Ragusio, Ægidii Carlerii, Henrici Kaltheisen ac Joannis de Polemar egregiorum catholicæ fidei pugilum, quas ex tomis antiquæ lectionis V. C. Henrici Canisii academiæ Ingolstadiensis IC. descriptas, collectioni suæ inserendas censuit Binius. Quæ vero fuerint earum argumenta docebit sequens indiculus.

ANNO CHRISTI 1433.

ORATIONES QUATUOR

in concilio Basileensi habitæ.

Ex tomis antiquæ lectionis Henrici Canisii.

ORatio Joannis de Ragusio generalis ordinis prædicatorum proc. qua respondit per octo dies in consilio Basileensi ad articulum primum Bohemorum de communione sub utraque specie.

Oratio Ægidii Carlerii decani ecclesiæ Cameracensis, qua per dies quatuor in concilio Basileensi respondit ad articulum secundum Bohemorum corrigendis peccatis publicis.

Oratio Henrici Kalteisen Dominicani, professoris theologiæ in Coloniensi academia, & hæreticæ pravitatis inquisitoris, qua in concilio Basileensi per tres dies refutavit tertium articulum Bohemorum de libera prædicatione verbi Dei.

Oratio Joannis de Polemar archidiaconi Bar- D *cinonensis, apostolici palatii causarum auditoris, qua in concilio Basileensi refutavit quartum Bohemorum articulum de civili dominio clericorum.*

ORATIO.

Qua Joannes de Ragusio ordinis prædicatorum procurator generalis respondit per octo dies in concilio Basileensi ad articulum primum Bohemorum, de communione sub utraque specie propositum a M. Joanne Rogkzana XVI. Januarii.

REverendissimi reverendique patres, illu- E striffime princeps, regnum & principum, universitatum, atque communitatum ambasiatores, oratoresque egregii, utriusque juris divini pariter & humani doctores eximii & magistri, comites, barones, & nobiles, cives insignes, & cæteri in Christo Jesu omnes patres, domini & fratres dilectissimi, qui huic sacræ congregationi divinoque certamini interestis: Post valde utilem ac pernecessariam exhortationem reverendi in Christo patria & domini mei singularissimi domini Cistercienfis, (cujus exhortationis verba utinam tali fide, tali C devotione, talique caritatis affectu fuissent e cunctis auditoribus accepta, quibus ab eodem patre prolete sunt:) responsionem pro modulo meæ parvitatis, & ut Spiritus sancti gratia suggesserit, ad articulum de communione sacratissimæ Eucharistiæ sub utraque specie, per ambasiatores & oratores inclyti regni Bohemiæ propositum, daturus, video me necessitate compellente in præsenti actu quatuor debere peragere. Et primo opportunes & necessarias excusationes præmittere. Secundo divinum auxilium implorare. Tertio necessarias & consuetas protestationes annectere. Quarto catholicæ Romanæ ecclesiæ consuetudinem in communione unius speciei, quoad populum laicalem, firmare, stabilire & roborare, nec non & adversa, quantum fieri poterit & vires meæ debiles permiserint, propulsare.

Quatuor præmittuntur & tractantur, 1 necessaria excusatio, 2. imploratio divini auxilii, 3. consueta protestationes, 4. confirmatio communionis sub una specie.

Primum igitur prosequendo, triplici me intueor obrui difficultate. Prima est objectæ materiæ altitudo. Secunda est adstantis hujus gloriosissimi ac celeberrimi & sacratissimi cœtus ingenii profunditas, & summæ atque incredibilis & pene divinæ sapientiæ magnitudo. Tertia est proprii ingenii vehementa insufficientia, inextricabiles tenebræ, & profecto inexplicabilis hebetudo. Nam sic eltem & profundam invenio, de qua ed præsens coram gloriosissimis conspectibus vestris sum prolocuturus materiem, ut profecto ed eem explicandam nedum me insufficientem intuear, verum etiam totaliter inhabilem & ineptum. Si enim Paulua Apostolus divinorum contemplator & referator arcanorum, immersus divinæ providentiæ irreferabili atque inattingibili & imperscrutabili profunditati, coactus fuit exclamare: *O altitudo divitiarum sapientia & scientia Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus & investigabiles vis ejus?* quid ego miser dicere potero de hoc ineffabili sacramento, quod inter mirabilia opera Domini egregius propheta David enomerat, ita dicens: *Memoriam* Rom. 11. Psal. 110.

fecit

ANNO CHRISTI 1433.

fecit mirabilium suorum misericors & miserator dominus, escam dedit timentibus se? Ibi anim Apostolus divinæ sapientiæ infinitate oppressus cogebatur exclamare: *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei!* Ego vero in consideratione hujus divinissimi sacramenti veluti manibus & pedibus triplici, qui difficile rumpitur, ligatus funiculo, nequeo ma explicare. In hoc siquidem divinissimæ eucharistiæ sacramento divina omnipotentia ostenditur, summa sapientia explicatur, & immensa divinæ bonitatis benignitaa declaratur.

Et quidem divina omnipotentia ostenditur, dum divino verbo ad elementum accedente, hæc terrena materies, remanentibus accidentibus, in Christi substantiam subito & in instanti convertitur: dum ipsa panis & vini accidentia, præter naturæ ordinem, absque subjecto relinquuntur: dum eis modus exsistendi substantiæ tribuitur, ita ut omnia possint agere & pati, sicut si eisdem adesset propria substantia: dum non mutans locum nec cælum deserens Christus totus verus & integer sub hoc incipit esse sacramento, & non solum totus sub toto, sed totus sub qualibet parte: & quantumvis species dividantur, frangantur, dentibus masticentur, sive in pluribus locis aut ubique terrarum multiplicentur, ipse tamen Christus totus & integer sub qualibet particula divisionis perseverat: idemque & unus in cælo, & in omnibus locis in quibus hoc sacrificium celebratur aut exsistit, non multiplicatus manet idem penitus, qui ex Virgine natus, qui in mundo conversatus, qui in ultima cœna seipsum discipulis, hoc sacramentum instituendo tradidit; qui in cruce pependit, qui mortem pro nobis pertulit, lanceam militis sustinuit, in sepulcro jacuit, tertia die de sepulcro gloriosus resurrexit, in cælum ascendit, Apostolis Spiritum sanctum misit, sedetque nunc ad dexteram Patris. Ipse unus, inquam, idem & totus atque integer est & apud Patrem in cælo & nobiscum in altari, & ubicumque hoc divinum mysterium celebratur: & sicut non alius & alius hic & ibi Christus, sed unus verus & totus in omnibus altaribus; sic nec hoc aliud ab illo, sed hoc & illud & omnia unum verum & immaculatum sacrificium. Hæc & innumerabilia, quæ in hoc continentur sacramento,

Innoc. l. 4. de off. mil. c. 7.

» mirabilia fiunt omnipotenti virtute Dei. » Cum enim sacerdos illa Christi verba pro-

Matt. 26.

» nuntiat; *Hoc est enim corpus meum, & hic » est sanguis meus*, panis & vinum in carnem » & sanguinem convertuntur, illa Verbi vir-

Joan. 1.

» tute qua *Verbum caro factum est & habitavit in nobis*, qua dixit & facta sunt, man» davit & creata sunt; qua feminam mutavit » in statuam salis, & virgam Moysi in colu» brum convertit, qua fontes mutavit in san» guinem, & aquam convertit in vinum.

Psalm. 148. Genes. 19. Exod. 4. 7. a Pro, deponere. B. Joan. 2. 4. Reg. 2. Luc. 1. Joan. 1.

» Nam si verbum Eliæ potuit ignem de cæ» lo a ponere, verbum Christi non poterit » panem in carnem mutare? quis hoc audeat » opinari de illo cui nullum verbum est im» possibile, per quem omnia facta sunt, & » sine quo factum est nihil? Certe majus est » creare quod non est, quam mutare quod » est; ac longo majus, quod non est, de ni» hilo procreare, quam quod est, in aliud » transmutare. Illud autem nemo est qui du» bitet, & hoc aliquis dubitabit? absit. Om» nino incomparabiliter majus est quod Deus » ita factus est homo, quod non desinit esse » Deus, quam quod panis ita fit caro, quod » non desinit esse panis, quia non annichila» tur, sed in corpus Christi convertitur. Il» lud per incarnationem semel factum est, » istud per consecrationem jugiter fit.

ANNO CHRISTI 1433.

Unde Ambrosius in libro de sacramentis: & habetur de consecratione distinctione secunda, » capite Revera: Cognovisti præstantiora: » potior est lux quam umbra, veritas quam » figura, corpus auctoris quam manna de cæ» lo. Forte dicis, Aliud video; quomodo & » tu mihi asseris, quod Christi corpus acci» piam? & hoc nobis adhuc superest ut pro» bemus. Quantis igitur utimur exemplis ut » probemus hoc non esse quod natura forma» vit, sed quod benedictio consecravit; ma» joremque vim esse benedictionis, quam na» turæ, quia benedictione natura etiam ipsa » mutatur? Virgam tenebat Moyses, projecit » eam, & facta est serpens: rursus apprehen» dit caudam serpentis, & in virgæ naturam » convertitur. Vides igitur prophetica gratia » bis mutatam esse naturam serpentis & vir» gæ. Currebant Ægypti flumina puro meatu » aquarum, subito de fontium venis sanguis » cœpit erumpere. Non erat potus in fluviis, » rursus ad prophetæ preces cruor cessavit » fluminis, aquarum natura remeavit. Circum» clusus erat undique populus Hebræorum, » hinc Ægyptiis vallatus, inde mari conclu» sus; virgam levavit Moyses, separavit se

Exod. 14.

» aqua, & in murorum speciem congelavit, » atque inter undas via pedestris apparuit. » Jordanis retrorsum conversus contra natu» ram in sui fontis revertitur exordium. Non-

Jos. 4.

» ne claret naturam vel maritimorum flu» ctuum vel fluvialis cursus esse mutatam? » Sitiebat populus patrum, tetigit Moyses pe» tram, & aqua de petra fluxit. Numquid

Psal. 67.

» non præter naturam operata est gratia, ut » aquam vomeret petra, quam non habebat » per naturam? Mara fluvius amarissimus e-

Exod. 15.

» rat, ut sitiens populus bibere non posset; » misit Moyses lignum in aquam, & amari» tudinem suam aquarum natura deposuit, » quam infusa subito gratia temperavit. Sub » Elisæo propheta uni ex filiis prophetarum

4. Reg. 6.

» excussum est ferrum de securi, & statim » mersum est; rogavit Eliseum qui amiserat » ferrum, misitque Elisæus lignum in aquam, » & ferrum natavit. Utique & hoc præter » naturam factum cognovimus: gravior est » enim ferri species, quam aquarum liquor. » Advertimus igitur majoris potentiæ esse gra» tiam quam naturam, & adhuc tamen pro» pheticæ benedictionis numeramus gratiam. » Quod si tantum valuit humana benedictio, » ut naturam converteret, quid dicimus de » ipsa consecratione divina, ubi verba ipsa » Domini Salvatoris operantur? Nam sacra» mentum istud quod accipis, Christi sermo» ne conficitur. Quod si tantum valuit sermo » Eliæ ut ignem de cælo deponeret, non va» lebit Christi sermo ut species mutet elemen» torum? De totius mundi operibus legistis: » *Quia ipse dixit & facta sunt, ipse manda» vit & creata sunt*: sermo igitur Christi,

Psalm. 32.

» qui potuit ex nihilo facere quod non erat, » non potest ea quæ sunt in id mutare quod » non erat? Non minus est dare, quam mu-

» tare

ANNO CHRISTI 1433.

» tare novas naturas rebus. Sed cur argumantis utimur? suis utamur exemplis, incarnationisque exemplo adstruamus mysterii veritatem. Numquid naturæ usus præcessit, cum Dominus Jesus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta femina generare consueverat. Liquet igitur quod præter naturæ ordinem virgo generat: & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus Jesus partus ex virgine? vera utique caro Christi crucifixa est, quæ sepulta est: vere ergo illius carnis sacramentum est. Ipse clamat Dominus Jesus: *Hoc est corpus meum*. Ante benedictionem verborum cælestium alia species nominatur: post consecrationem corpus Christi significatur. Ipsi dicit sanguinem suum: ante consecrationem aliud dicitur; post consecrationem sanguis nuncupatur; & tu dicis, Amen, hoc est, verum est: quod os loquitur, mens interna fateatur; quod sermo sonat, affectus sentiat. Hæc Ambrosius.

a Innoc. d. xx. ru. H.

» Sed a diceret aliquis: Certus sum omnino quod Deus hæc valet, & majora: at non sum certus aliquo modo quod velit. Advertat ergo, quod Christus panem, cum accepisset, benedixit, & dixit: *Hoc est corpus meum*. Veritas enim hoc dixit, & ideo verum est omnino quod dixit. Quod ergo panis fuerat cum accepit, corpus suum erat cum dedit: panis itaque mutatus erat in corpus ipsius, & similiter vinum in sanguinem. Non enim ut hæreticus sapit, sed desipit, ita debet intelligi quod Dominus ait: *Hoc est corpus meum*, id est. Hoc significat corpus meum: sicut quod dicit Apostolus: *Petra erat Christus*, id est, Petra significabat Christum: hoc enim potius dixisset de agno paschali, quam de azymo pane. Nam agnus paschalis absque dubio figurabat corpus Dominicum, sed panis azymus cor sincerum. Sicut autem Joannes Baptista qui dixerat: *Ecce agnus Dei*, per adjunctum determinavit, *qui tolit peccata mundi*: sic & Christus quod dixerat: *Hoc est corpus meum*, per adjunctum determinavit, *quod pro vobis tradetur*. Sicut ergo corpus Christi veraciter tradebatur, ita vere demonstrabatur, non in figura quæ jam cessaverat, sed in veritate, quæ jam advenerat. Hæc Innocentius.

1. Cor. 10.

Joan. 1.

Bene igitur omnipotens Dominus memoriam fecit mirabilium suorum, & talium, ad quæ nullius creaturæ potentia valet nedum actu, aut opere, sed nec cogitatu attingere: ut merito ratione hujus ineffabilis potentiæ dicatur ei quod habetur Esther XIII. *Domine Deus rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit resistere voluntati tuæ, si decreveris salvare Israel. Tu fecisti cælum & terram, & quidquid cæli ambitu continetur. Dominus omnium es, nec est qui resistat majestati tuæ*. Ac si dicat, ut inquit dominus Albertus „ in tractatu suo de officio Missæ, Talem redemptionis nostræ cibum & pignus impossibile est humanæ infirmitati præparare, sed tibi Domine Deus rex omnipotens, nihil est impossibile, quia in ditione tua cuncta sunt posita; quia tu Verbo simplici tibi coæterno fecisti cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt contenta: & eodem Verbo creaturas in id quod vis transmutas, quia Dominus universorum ipse tu es, cujus magnificentiæ cuncta obediunt & nihil resistit: & hoc est quod dicitur Sapientiæ xv. *Subest tibi cum volueris posse*: quia quamvis fides in omnibus articulis omnipotentiæ Dei innitatur, in sacramento tamen altaris, in quo consistit fundamentum fidei, & totius ecclesiæ communio maxime innititur omnipotentiæ. Et hoc est quod in signo hujus sacramenti dixit ad Saram angelus. Gen. 18. ubi simul promissio * seminis facta est, & confectio cibi angelorum de tribus farinæ satis, quæ magna fuerunt, & non nisi ab omnipotentia Dei fieri poterant. *Numquid Deo quidquam erit difficile?* quasi dicat, Non facile est enim Deo creaturas mutare & transubstantiare, quas fecit, & de cibis nobis consuetis, hoc est pane & vino, corporis sui & sanguinis nobis dulcem cœnam præparare. Hinc est etiam quod Lucæ primo angelus dixit, cum de perfectione & conceptione dominici corporis & sanguinis ageretur; *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*: & persuadens Virgini unde hoc fieri posset, dixit: *Virtus altissimi obumbrabit tibi*, quod exponens Origenes, dicit, virtutem altissimi esse virtuosam potentiam Patris, quæ umbram & imaginem sui ipsius perfecit in Maria virgine, de creatura vetustatis corruptæ novum hominem secundum Deum creatum perficiens, & hunc non ad imaginem, sed ipsam imaginem faciens per unionem, in quo perfecta resultaret potentia Patris. Hæc Albertus.

Albertus Magnus de euchar. in c. de præparatione sacramentali hujus s. b. p. 38. f. b.

ANNO CHRISTI 1433.

* Albertus habet sanguinis, alter liber manuscrip. nec sanguinis, nec seminis habet.

Luc. 1.

Summa etiam divina sapientia in hoc divinissimo sacramento eucharistiæ discernitur, dum juxta hominis naturalem conditionem hunc angelorum cibum in eis sensibilibus rebus præparavit, quibus communiter homines uti consueverunt, in cibo corporali, ut sic per corporalia & sensibilia discernerent & discerent homines in cælestium & divinarum rerum cognitionem devenire. Etenim neque possibile est aliter nobis lucere divinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum analogice circumvelatum, ut divinus ait Dionysius primo capitulo cælestis hierarchiæ: Quemadmodum enim infirmi oculi solem nube tectum libere conspiciunt, qui coruscum lumen ejus intueri non possunt; sic & divinum radium lippientibus mentis oculis lucere impossibile est, nisi varietate sacrorum velaminum circumvelatum & præparatum providentia paterna connaturaliter & proprie quæ secundum nos sunt, &c. Hugo de sancto Victore ibidem in glossa.

„ Unde Innocentius de officio missæ ita dicit: Sapientia Dei quæ se per visibilia manifestat, volens evidenter ostendere, quod ipsa est cibus animarum, carnem assumptam proposuit in edulium, ut per cibum humanitatis invitaret ad gustum divinitatis, de quo Psalmista: *Gustate & videte quoniam suavis est dominus*. Totum ergo se Christus pro nobis exhibet in cibum, ut divinitate nos reficiat, quem corporaliter ore comedimus, ut ita de visibilibus ad invisibilia, de temporalibus ad æterna, de terrenis ad cælestis, de humanis ad divina nos transferat. *Ego sum*, inquit, *panis vivus, qui de*

Lib. 4. c. 44.

Psalm. 33.

Joan. 8.

„ cælo

ANNO CHRISTI 1431.

„ *cælo descendi*: ecce cibus divinitatis: *& panis, quem ego dedero, caro mea est*. ecce cibus humanitatis: Panis ergo angelorum factus est cibus hominum, secundum illud propheticum: *Panem angelorum manducavit homo*, quatenus quid secundum animam cibum divinitatis accipimus, etiam secundum carnem cibum humanitatis sumamus: quoniam sicut anima rationalis & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus: & quia per gustum homo mortem incurrit, per gustum quoque vitam acquirit; quatenus ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret. Dictum est quippe de illo: *Quacumque die comederis, morte morieris*, dicitur autem de isto: *Si quis manducaverit ex* B *hoc pane, vivet in æternum*. Cibus ille mortalis pependit in ligno scientiæ boni & mali: cibus iste vitalis pependit in ligno vitæ quod est in medio paradisi: illud fuit lignum inobedientiæ, ad quod homo manus extenderet, ut fieret sicut Deus, juxta quod serpens illi promiserat: *Eritis sicut dii scientes bonum & malum*: istud est lignum obedientiæ, in quo Deus manus extendit ut fieret homo, juxta quod dicit apostolus: *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*.

Psalm. 77. — Gen. 2. Joan. 6. — Gen. 3. — Philipp. 2.

„ Item Albertus Magnus in libro de officio C missæ ita dicit: De sapientia autem hunc cibum contemperante dicitur ad Romanos 11. *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei*, &c. Et subdit: Quis enim digne investigare valeat qualiter ex antiquo corpus incorruptum sit innovatum, qualiter nova anima vivificatum, qualiter utrumque horum deitati sit sociatum, & in unam personam unitum & assumptum, qualiter in carne infirmitates carnis portaverit, qualiter in cruce mortuus sit, & qualiter in corpus & sanguinem principalia elementa esculenti & poculenti humeni mutaverit, & sic se homini in cibum præbuerit. Hæ enim viæ sapientiæ Dei sunt nobis absconditæ. D Unde Proverbiorum trigesimo dicit Salomon, hæc esse sibi abscondita confitens: *Tria sunt difficilia mihi, quantum penitus ignoro: viam aquilæ in cælo, viam colubri supra petram, viam navis in medio maris, & viam viri in adolescentia sua*. Quæ quidem quatuor idem doctor pulchre deducens, ac difficultates quæ in hoc sacramento continentur prosequitur ibidem; quæ pro nunc causa brevitatis omittuntur. In quibus valde pulchrum est considerare qualiter cælestis altitudo consilii disposuit, ut sicut tres sunt personæ in unitate divinæ substantiæ, scilicet Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, ita tres essent substantiæ in personæ unitate, scilicet divinitas, E corpus & anime. Et sicut Christus secundum divinam neturam tribus modis existit in omnibus, per essentiam, præsentiam, & potentiam; in solis justis per gratiam & gloriam, in homine assumpto per unionem: sic voluit ut idem ipse secundum naturem humanam tribus modis in rebus existeret, scilicet localiter in cælo, personaliter in Verbo, sacramentaliter in altari. Sicut enim secundum divinitatem totus essentialiter est in omnibus rebus, ita secundum humanitatem totus sacramentaliter est in omnibus locis in quibus conficitur & celebratur.

ANNO CHRISTI 1431.

Similiter & in hoc eodem venerabili sacramento immensa divinæ bonitatis benignitas erga nos miseros & pauperes copiosissime declaratur. Ut enim suam adversus nos caritatem ostenderet, & nostram erga se caritatem accenderet, qui dedit se pro nobis in precium, ipse tribuit se nobis in cibum, ut per precium redimeret nos e morte; per cibum aleret nos ad vitam. Unde: *Qui manducat me & ipse vivet propter me*. Quid amplius unquam pro nobis potuit efficere? Precium se dedit pro nobis in mortem, & cibum se tribuit nobis ad vitam, ut mortem nostram sua morte perimeret, & vitam nostram sua vita nutriret. Panis iste, si digne comeditur, impinguat. *Poculum tuum inebrians quam præclarum est!* Per hanc ergo sacramenti virtutem universæ virtutes augentur, & omnium gratiarum fructus exuberant. Is enim in hoc sacramento sumitur totus & integer, qui est fons & origo totius virtutis & gratiæ.

Innocent. l. 4. de offic. Missæ c. 44. — Joan. 6. — Psalm. 22.

Quapropter antonomastice respectu omnium aliorum sacramentorum eucharistia dicitur Græce, quod Latine interpretatur bona gratia; cujus nuncupationis sex possunt causæ & rationes assignari; quarum una est, quia non est nisi gratia, & non nisi gratia esse potest. Secunda autem, quia non datur nisi a gratissimo. Tertia, quia non nisi gratissimis edministratur. Quarta, autem quia non nisi gratiam operetur. Quinta quia gratia est super gratiam. Sexta, quia est omnis gratiæ contentivum, etenim cum in omnibus sacramentis aliis gratiam eorum per partes participemus, in hoc sacramento totum quod videmus, quod tangimus, quod gustamus, est gratia. Unde Zachariæ 4. dicitur de hoc sacramento: *Exæquabit gratiam gratia ejus*, quia quidquid in omnibus secramentis & virtutibus sparsim in gratiis colligitur, totum simul hic in una gratie invenitur. Unde significetur per gomor, quod est mensura mannæ, quæ unicuique sufficiebat, Exodi 16. Mensura enim sufficiens homini ad salutem non est nisi quæ continet gratiam perfectam, in qua totus Christus continetur. Hæc est urna aurea continens manna, ad Hebræos 9. quæ intra sancta sanctorum collocatur, quæ ad uniuscujusque sufficit capacitatem.

Longum esset singulas bonitates, gratias & perfectiones hujus sacramenti enumerare, & immensam divinæ bonitatis benignitatem extollere pro præsenti, & potius mens & lingua, imo dies & tempora deficerent quam meteria. Etenim ut dicit Innocentius: Per „ eucharistiæ sacramentum Christus eripuit nos a potestate peccandi, liberat a peccandi voluntate. Nam eucharistia si digne sumatur, e malo liberat, & confirmat in bono, venialia delet & cavet mortalia; unde cum præmittimus in oratione dominica: *Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie*: statim adjungimus: *& dimitte nobis debita nostra, & ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo*, quia per panem istum cælestem liberamur a malis præteritis, præsentibus & futuris. Dedit ergo nobis hoc sacramentum salutis, ut quia nos quotidie peccemus, & ipse jam mori non potest, „ hoc.

Innocent. ibid. — Matth. 6.

ANNO CHRISTI 1433.

„ hoc facramentum quod in memoriam mortis ejus accipimus, remiffionem peccatorum quotidie confequamur. Hæc Innocentius.

Verum etiam ut aliqua ex multis fub compendio proferamus, primo hoc facramentum digne fumptum in nobis remiffionem peccatorum operatur: deinde vitam gratiæ tribuit, & ne a gratia deficiamus, nutrit, augetque ad perfectionem gratiæ, unionem noftri ad Deum operatur, fumentes in Chriftum transformat. Præter effectus hos adhuc famem patientes fatiat, inebriat fitientes, tenues impinguat, confirmat debiles, lætificat mentes, ignit affectum, illuminat intellectum, mitigat tentationes, affectum mortalium reprimit, firmat virtutes, a futuris præfervat peccatis, pœnam minuit, fubvenit vivis, proficit defunctis, Spiritum fanctum mittit, terret dæmones, contra hoftes etiam vifibiles adjuvat, & tandem ad æternam vitam perducit. Nullum igitur eft ifto facramento falubrius, quo peccata purgantur, virtutes augentur, & mens omnium fpiritualium charifmatum abundantia impinguatur. Quid plura? Hæc pro exercitio & excitatione mentis noftræ de mirabilibus hujus ineffabilis facramenti, quambreviter curavi perftringere, in quibus & omnipotentiam Dei, fummam fapientiam, & inenarrabilem erga nos divinæ dignationis & benignitatis bonitatem fedulo & grato animo contemplemur, & quamvis parum fit, quod a nobis aut intelligi aut exprimi poffit, (eft enim fupra omnem fenfum & omnem intelligentiam), id tamen modicum, etiam quantulumcumque fit, debet effe magis amatum & defideratum a nobis omni cognitione quam habemus de rebus inferioribus, fic enim & Ariftoteles ait in 11. de animalibus, quod quamvis parum fit quod de fubftantiis fuperioribus percipimus, tamen illud modicum eft magis amatum & defideratum omni cognitione quam de fubftantiis inferioribus habemus. Et in 2. de cælo & mundo dicit, quod cum de corporibus cæleftibus quæftiones poffunt folvi parva & topica folutione, contingit auditori, ut vehemens fit gaudium ejus. Et in 10. ethicorum cum Simonides cuidam homini prætermittendam divinam cognitionem perfuaderet & humanis rebus ingenium applicandum, oportere inquiens humana fapere hominem, & mortalia mortalem; contra eum philofophus dicit, quod homo debet fe ad immortalia & divina trahere quantum poteft: quod utique & nos Deo adjuvante in præfenti altiffima materia quantum poterimus faciemus: tali tamen a nobis facrorum eloquiorum prædiffinita lege, ut non in perfuafibilibus aut incredibilibus humanæ fapientiæ verbis fpem ponamus, fed in demonftratione a Spiritu motæ theologorum virtutis, fecundum quam ineffabilibus & ignotis ineffabiliter & ignote conjungimur fecundum meliorem noftræ rationabilis intellectualis virtutis & operationis unionem, ut divinus ait theologus Dionyfius 1. cap. de divinis nominibus; erimufque circa hæc divina myfteria tractanda, ut idem Dionyfius ait, temperantia & fanctitate conftricti, fanctitate quidem divinis firmiter inhærendo ab omni nos errore immunes Deo duce obfervabimus, temperantia vero, dum ad divina perfcrutanda myfteria non magis nos ingerimus, quam nobis datum de cælo fuerit & oftenfum: verum quia ut vox teftatur apoftoli non fumus fufficientes non folum aliquid agere aut operari, fed nec cogitare quidem quafi ex nobis, fed omnis fufficientia noftra ex Deo eft, qui etiam omnia opera noftra in nobis operatur; ideo fecundo loco, ut verbis utar Platonis, agamus & deliberemus cœpta, vocata, ut mos eft, prius divinitate. Etenim, ut idem ait in principio Timæi, omnibus mos eft & quafi quædam religio, qui vel de maximis vel de minimis rebus funt acturi aliquid, precari ad auxilium divinitatem, & ut dicit facer theologus Dionyfius 3. cap. de divinis nominibus, ante omnia ab oratione incipere eft utile, ficut nos ipfos tradentes Deo & unientes: hæ funt enim fummæ intentiones Dei gratiæ cum aguntur a mortalibus ut inquit Trifmegiftus Mercurius in libro de Deo. Igitur ut ea dicantur a nobis quæ placeant Deo, veritatem declarent, mentes noftras illuminent, gignant concordiam, caritatem accendant, pariant unitatem & pacem; primum cum eodem diviniffimo theologo Parifiorum antiftite Areopagita videlicet Dionyfio 1. cap. cæleftis hierarchiæ, Jefum primum lumen invocemus, quod eft, quod verum eft, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, per quem ad principale lumen Patrem acceffum habemus. Etenim ut idem ait Dionyfius theologus; ficut omnis a Patre motæ manifeftationis luminum proceffio in nos optime ac large provenit, fic iterum vivifica virtus quæ eft Chriftus Jefus reftituens nos replet, & ad congregantis Patris unitatem & deificam fimplicitatem convertit. Sicut enim divinum verbum per Paulum apoftolum teftatur, *ex ipfo, & per ipfum, & in ipfo funt omnia*; origo enim fontium, ut inquit fanctus Bernardus, & fluminum omnium eft mare; virtutum & fcientiarum eft dominus Jefus Chriftus, in quo funt omnes thefauri fapientiæ & fcientiæ Dei abfconditi, continentia carnis, cordis induftria, mentis rectitudo, cafta confilia, jufta judicia, fancta defideria ex ipfo manant. Si quis viget ingenio, fi quis nitet eloquio, fi quis moribus placet, inde fcientiæ, inde fapientiæ fermo, quia gratia & veritas per Jefum Chriftum facta eft, *de cujus plenitudine omnes nos accepimus, & gratiam pro gratia*. Joan. 1. Igitur in noftris præcordiis, fundamentis jactis humilitatis, te Chrifte Jefu huic cœpto, penes quem hominum & omnium fanctorum communi confenfu maris & terræ regimen effe voluit, certiffima falus patriæ, invoco, ut nofter præfens hic fermo, noftra hæc inftans oratio, nofter hic tractatus, atque pium certamen fidelium devote flagitantibus tuam Chrifte veritatem, fructus pariat falutares, utque nofter actus hic opportunum fortiatur initium, progreffum ordinatum accipiat, atque fine competenti & debito terminetur cum effectu finceræ & veræ unionis. Amen.

Sed jam accedo ad tertium mihi utique neceffarium fumme, & valde utile, fcilicet ad confuetas, debitas & laudabiles proteftationes, quibus puro & fincero corde inhærendo puto & fpero me ab omni erroris periculo liberari, maxime cum per hujufmodi proteftationes, præcipue quæ eft omnis erroris mater & origo præfumptio evitetur; & omnium vir-

ANNO CHRISTI 1433.

2. Cor. 3.

Cap. 1.

Rom. 11.

Coloff. 2.

ANNO CHRISTI 1433.

virtutum fundamentum stabiliatur humilitas, cui semper præsto adest illuminator & illustrator cordium Spiritus sanctus, qui non nisi super humilem & mansuetum requiescit, docens ipsum omuem veritatem neceffariam ed salutem. Protestor igitur in primis, quod in præsenti actu & in quocumque alio per me Deo concedente fiendo in posterum, non intendo, sicut nec unquam inteudi, aliquid dicere, asserere, dogmatizare, aut pertinaciter defendere, quod sit contra fidem catholicam, sacram scripturam sane intellectam, determinationem sacrosanctæ catholicæ & epostolicæ ac Romanæ ecclesiæ, quod sit contra communem intentionem sanctorum doctorum eb ecclesie approbatorum, aut contra bonos mores, seu quod sit quovis modo piarum aurium offensivum. Quod si ex iguorantia, quæ in me mexime est, & inadvertentie, aut ex lepsu linguæ eliquid me contra prædicte dicere aut scribere contingeret, quod Deus sua pietate dignetur avertere, ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc revoco & annihillo, & habeo pro uon dicto, subjiciens me & dicte mea atque scripta correctioui & emendationi ecclesiæ sanctæ Dei, & specialiter hujus sacrosanctæ generalis Basileensis synodi in Spiritus sancti gratia legitime congregatæ, & universalem ecclesiem repræsentantis, & omnium aliorum, ad quos hujusmodi deviantes aut errantes pertinet ad viam reducera veritatis; & huic protestationi adhæreo pro præsenti, & adhærere intendo quamdiu vitam duxero in humanis: & utinem similem protestationem, quoad singulas ejus partes, fecissent domini qui pro regno Bohemiæ proposuerunt, quie & seipsos & universam Christianitatem a multis laboribus, angustiis & perturbationibus satis facile potuissent & possent liberare, se determinationi ecclesiæ catholicæ Romanæ submittentes, quod quandoque, imo nunc, & ipsis & nobis Deus sua immensa pietate dignetur concedere.

Isa. 66.

Protestor insuper toto & puro corde & sincera intentione, quod in præsenti actu & tote collatione quam habiturus sum coram hoc sacro concilio Basileensi publica eum dictis dominis embasiatoribus & oratoribus regni Bohemiæ, nihil etiam privatim, non intendo aliquid quid dicere eut facere nutu vel signo quomodocumque aut qualitercumque animo vel intentione injuriandi, nec intendo uti terminis quibuslibet in præjudicium & quovie modo in confusionem ipsorum vergentibus; semper tamen manente veritate illibata, quam ecclesia catholica & Romana profitetur, in cujus defensione si aliquid me dicere contigerit quod forte possit eisdem rationabiliter displicere, ex inadvertentia, vel ex lapsu linguæ: illud ex nunc habeo pro non dicto, & rogo eosdem dominos ut non capiant ad animum, offerens me usque ad condignam satisfactionem in omnibus, velintque recordari unius capituli in ipsorum salvoconductu inserti, sub tali verborum forma: Item liberum erit illis sicut & nobis, salva pace & bona honestate, coram dicto concilio si placuerit, objicere sive accusare quoscumque status exorbitantes, defectus sibi iuvicem, quos senseriut, modeste exponendo: velint etiam ed mentem Christi regulam reducere, qua dixit: *In qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis.*

Matth. 7.

Fateor insuper & protestor eum beato Augustino in libro de utilitate credendi, circa principium, quia rogavi Deum & rogo, & spero „ ita fore, si mihi bene conscius sum, quod „ ad hunc stylum, ectum & tractatum pio „ & officioso enimo, non vani nominis ap„ petitione ac nugatoriæ ostentationis accessi: „ scit enim, ut idem inquit doctor, Deus, „ cui nota sunt arcaua conscientiæ meæ, ni„ hil me in hoc sermone melitiose agere, sed „ ut existimo accipiendum esse veri probendi „ causa, cui uui rei vivere jam diu statuimus „ & incredibili solicitudine. Nou igitur de vani nominis eppetitu aut rancoris eut malitiæ hodie sive in præsenti ectu a vobis, præstantissimi patres, habear suspectus, nisi forsan elatio incastigati vultus aut verba rigida hæc depingant. Sed rogo præstantissimi domini mei, si hæc eveniant, recolite, quod corde profiteor, & date signis veniam, & si forsan interdum me contingat aliquid durius loqui, & a solita exorbitare mansuetudine, indulgete rogo fragilitati dicentis, & audacitati fideli. Non enim possum omnes alloqui pari corde, nec tamen si in me hujusmodi contingant defectus, debent contumelia reputari eb auditoribus, secundum quod idem gloriosissimus doctor Augustinus declarat in consimili casu, in epistola ad Proculeianum inter epistolas centesima septuagesima prime: Audivi, inquit, „ de memorato fratre nostro, te fuisse con„ questum, quod nescio quid contumeliose „ tibi responderit. Quod quæso te ne illam „ contumeliam deputes, quoniam certum mihi „ est de non superbo animo processisse; novi „ enim fretrem meum. Sed si quid in dispu„ tando, pro fide sua & pro caritate ecclesiæ „ dixit forte ferventius, quam tua gravitas „ vellet audire, non illa contumecia, sed fi„ ducia uominanda est. Proindo per viscera misericordiæ Dei nostri quemlibet hic essistentem rogo & obscero, quatenus in inquisitione veritatis prædictorum quatuor articulorum propositorum studeat imitari atque servare, quod venerabilis doctor Augustinus iu primo libro de Trinitate de seipso ait: Non pudebit me, „ inquit, sicubi hæsito quærere, nec pudebit „ sicubi erro discere. Quisquis ergo hæc audit vel legit, ubi pariter hæsitat, quærat meeum; ubi errorem suum cognoscit, redeat ad me; ubi meum * revocet me: ite ingrediamur simul caritatis viam, tendentes ad eum de quo dictum est: *Quærite faciem ejus semper.*

ANNO CHRISTI 1433.

Cap. 1.

Cap. 2.

Cap. 2. & 3.

* *Nonnulla hic desunt.*

Psal. 104.

Cum denique coram reverendissimis paternitatibus vestris omni auctoritate & sapientia præditis considero me tem alta & grandia tractaturum, dum coram ecutissimis ingeniis, illustrissimis & omnium literarum peritissimis, investigandæque veritatis divino amore flagrantissimis me prospicio locuturum, profecto timor & tremor me taliter obruunt, ut potius silentio opus esset quem verbis: nec mirum, reverendissimi patres, nam si quibusdam etiam constantissimis dicturis in conspectu populi sudor erumpit, non aliter quam fatigatis & æstuantibus solet, quibusdam tremunt genua, quorumdam dentes collidontur, lingua titubat, labia concurrunt, ot Seneca ait duodecima epistola ad Lucilium; quid mirum si & nunc & alias mihi loquenti, non iu conspectu vulgi aut rudis populi, sed in præsentia gloriosissimi senatus totius orbis Christiani, prædicte „ mi-

Epist. 11. secundum: dit. Com. Martl.

ANNO CHRISTI 1433.

„ mihi contigerint & contingant? Inter hæc enim esse & ruboram scio, inquit idem philosophus, qui gravissimis quoque viris subitus offunditur, magis quidem in juvenibus apparet, quibus & plus caloris est, & tenera frons; nihilo minus & veteranos & senes tangit, & quidem nunquam magis quam cum eruberint timendi sunt, quasi omnem verecundiam effuderint. Sylla tunc erat violentissimus, cum faciem ejus sanguis invaserat, Nihil erat mollius ore Pompeii, nunquam non coram pluribus erubuit, utique in concionibus. Fabianum, cum in senatum esset testis inductus, erubuisse memini, & hic illum mire pudor decuit. Non accidit hoc ab infirmitate mentis, sed a novitate rei quæ inexercitatos etsi non concutit, movet naturali in hoc facilitate corporis pronos. Nam ut quidam boni sanguinis sunt, ita quidam incitati & mubilis, & cito in os prodeuntis. Et cætera. Hæc, ut dixi, nulla sapientia abigit. Superius enim dixerat, postquam verecundiam adolescentis cujusdam descripserat, rubor hic illum, quantum suspicor, etiam cum se confirmaverit, & omnibus vitiis exuerit, sapientem quoque sequetur. Nulla enim sapientiæ corporis aut animi vitia naturalia ponuntur, Quidquid infixum & ingenitum est, lenitur arte, non vincitur; alioquin haberet rerum naturam sub imperio, si umnia eraderet vitia, quæcumque attribuit conditio nascendi & corporis temperamentum, cum multum diuque se animus composuerit, hærebunt; nihil horum vitari potest. Et infra: Nihil adversus hæc sapientia promittit, nihil proficit, sui juris sunt, injussa veniunt, injussa discedunt. Hæc Seneca in eadem epistula.

Quid plura? etsi nunquam prædictis naturæ defectibus impedirer, quus, ut verum fatear, in primordiis dicendi nunquam arte quacumque ab ineunte ætate mea comprimere valui, nihilo minus tamen attenta altitudine rerum, & hujus sacratissimi cœtus ineffabili sapientia, meaque insufficientia atque inexperientia, tarditate ingenii, hebetudine sensuum, labilitate memoriæ, difficultate judicii, indiscretione rationis, intellectus imbecillitate, qui se habet ad ea, quæ manifestissima sunt in natura, sicut vespertilionis oculus ad lucem diei, ut philosophus dicit in principio suæ primæ philosophiæ: honestior mihi fuga esset, quam quod tantillus in conspectu tantorum ac talium præsumam apparere. Grandes siquidem materias, ut gloriosissimus doctor noster Hieronymus ait, ingenia parva non sufferunt, & in ipso conatu ultra vires ausa succumbunt: quantoque majus fuerit quod dicendum est, tanto magis obruitur qui magnitudinem rerum verbis vult explicare; sed etsi vulgi similia & pedestris materiæ nos in præsenti tractatu dicere oporteret, in isto nihilo minus conventu sacratissimo me profecto prolocuturum erubesco, quibus non nisi difficilia intellectu, alta mysteriis, & imperscrutabilia placent sacramentis. Neminem namque, ut nobilissimi oratoris testatur sententia, excelsi ingenii virum delectant humilia & parva. Habet enim hoc optimum in se generosus animus, quod ad ardua concitatur & honesta, magnarum rerum species ad se vocat & attollit, atque igneæ flammæ comparatur, quæ surgens in rectum jacere ac deprimi potest non magis quam quiescere. Vos potius, gloriosissimi patres, vos qui omni terreno caretis negotio, vos qui cælesti abundatis otio, lectione continua refecti, oratione assidua saginati, quorum sicut adipe & pinguedine repletur anima supernorum secretorum dulcedinem, inquam, labiis exultationis deberetis animas esurientium reficere, sitientes potare, & ex superabundante spiritus vestri sagina cordium ariditatem impinguare, qui ejusdem panis verbo, quo vivunt angeli, dulci ac ineffabili suavitate estis repleti. Hæc quidem sunt, gloriosissimi patres, quæ me silere jubent, loqui non permittunt, & imposita ori custodia ad taciturnitatem exhortantur. Et revera, si mea res esset hæc, & non fidei, & ecclesiæ catholicæ, cujus defensioni etiam usque ad sanguinis effusionem, specialiter in susceptione gradus magistralis, licet immeritus & indignus, juramento me astrinxi, longe altius pertimescerem. Et licet naturalis affectus, quo ex affinitate linguæ inclyto regno Bohemiæ tota cordis affectione & caritate afficior, me ab hoc certamine quamplurimum retrahat, tamen quia secundum utriusque philosophiæ divinæ pariter & humanæ doctrinam, duobus existentibus amicis, ut dicit Aristoteles, sanctum est præhonorare veritatem; sic enim & ipse solitus erat dicere: Amicus Platu, sed magis amica veritas: quod proverbium etiam ab ipso suo præceptore Platone acceperat, qui & ipse solitus erat dicere: Amicus Socrates, sed magis amica veritas; & in evangelio dicit ipsa prima Veritas; *Qui non odit patrem & matrem propter me, non est me dignus*, & multo magis qui non odit * patriam, linguam & gentem, quod quidem odium non excludit caritatem, ex qua & ipsi pater & mater sæpe præcipueque propter fidei veritatem odio habentur, sic etiam & tertio Esdræ 4. cap. dicitur: *Omnis terra veritatem invocat, cælum etiam ipsam benedicit, & omnia opera moventur & tremunt eam, & non est cum ea quidquam iniquum.* & infra: *nec est apud eam recipere personas, neque differentias, sed quæ justa sunt, facit omnibus, & omnes benignantur in operibus ejus*, &c, Et hæc quoad primum, scilicet quoad excusationes necessarias & opportunas dicta sunt cum omni humanitate & mansuetudine.

Luc. 14.

* propria,

His itaque humiliter præsuppositis, venio ad quartum & principale nostri actus præsentis intentum, videlicet ad responsionem articuli de communione divinissimæ eucharistiæ sub utraque specie. Pro cujus rei executione proponitur quæstio sub tali verborum forma: Utrum communio divinissimæ eucharistiæ sub utraque specie, panis scilicet & vini, sit utilis multum & saluti expediens, toti credentium populo necessaria, & a domino præcepta salvatore. Omissis argumentis pro & contra, gratia brevitatis, in determinatione hujus quæstionis sic procedam, quia primo proponentur quædam necessaria ad intelligentiam discendorum per modum suppositionum quarumdam. Secundo ponentur conclusiones ad quæstionem propositam, & tertio respondebo ad objecta adversariorum & oppositum tenentium. Quantum ad primum, ponentur suppositiones quædam generales fundantes omnem materiam fidem & ecclesiam catholicam concernentem:

Status quæstionis. 1. Ponentur suppositiones, 2. conclusiones, 3. responsiones ad objecta.

quæ

ANNO CHRISTI 1433.

In omnibus scientiis oportet fieri reductionem ad prima principia indemonstrabilia.

quædam vero speciales & propriæ ad propositam quæstionem & materiam pertinentes. Pro executione primæ partis, primo sciendum est & notandum, quod sicut in scientiis naturalibus oportet fieri reductionem ad principia quæ per priora probari non possunt, sicut sunt indemonstrabilia & per se nota, quorum statim cognitis terminis cognoscitur veritas, & per ipsa omnium aliorum quæ traduntur in scientia cujus sunt principia veritas innotescit, cujusmodi in mathematica sunt: Omne totum est majus sua parte. Et; Si ab æqualibus æqualia demas, ea quæ remanent sunt æqualia. Et cæteræ tales propositiooes. Et in metaphysica: De quolibet est essa vel non asse: ita io dnctrina & scientia fidei quæ supernaturalis est, sunt quædam principia indemonstrabilia & per se nota in lumine fidei, quæ per alia non probantur: sed omnia alia quæ in doctrina theologiæ traduntur, habent notitiam & manifestationam per ipsa. Item sicut principia indemonstrabilia & per se nota sunt plura, & tamen omnia necesse est reduci ad unum universalissimum & primom atque commune omnium quod est dignitas omnium dignitatum, sicut est illud, De quolibet esse vel non esse, &c. ex cujus veritate & cognitione omnium aliorum notitia dependet & veritas, ut patet per Aristotelem iv. metaph. ita quamvis plures sint articuli fidai, tamen est unus inter eos qui est janua & principium omnium aliotum; qui est simpliciter per se ootus quoad nos, vel nollo modo variabilis in aliquod aliud quod sit notius quoad nos in lumina fidei, per quod aut probari aut manifestari a priori quoquo modo possit in vita præsenti. Et hoc est credere sanctam catholicam & Apostolicam ecclesiam regi & gubernari a Spiritu sancto, nec eam posse ullo modo errare in his quæ fidei sunt & necessitatis ad salutem. Et tangitur in symbolo, cum dicitur: Credo in Spiritum sanctum, sanctam catholicam ecclesiam. Quia per ipsum Spiritum sanctum scilicet catholica ecclesia sancta est; & gubernatur ac dirigitur per eumdem qui nec falli, nec fallere potest. Quod autem prædictus articulus sit inter omnes alios primus, in quem omnes alii resolvuntur, manifestum est. Quia si qua dubitatio circa alios articulos contingit, statim ad sacram scripturam veluti ad certissimam & inobliquabilem regulam communiter recurritur, & secundum testimonium veritatis ejusdem, sublatis dubiis veritas elucescit. Io tali autem recursu ad sacram scripturam adhuc duplex dubium remanet. Quia cum sacra scriptura non procedat ex rationibus convinceotibus & ligantibus intellectum, quemadmodum in scientiis naturalibus, & præcipue mathematicis proceditur, oportet quod modus suus procedendi sit ex auctoritate: quia, ut dicit Boetius, argumentatio fit duobus modis, vel ex ratione, vel ex auctoritate. Et licet in scientiis humanis locus ab auctoritate sit debilissimus, nisi pro quanto fundatur in ratione; in scientia tamen divina locus ab auctoritate, qui non in humana ratione fundatur, sed etiam in divina revelatione, est firmissimus. Quæ autem scripturæ sint divina revelatione traditæ, ut earum auctoritati assentiatur, vel quæ non sciri non potest nisi aliquo approbante, de cujus testimonio dubitari non possit. Quod utique de nullo particulari homine dici potest, quia quilibet talis potest errare.

Et tandem perveniendum ad unum principium, quod est dignitas dignitatum.

Et hoc, in rebus fidei est credere unam sanctam, catholicam, & apostolicam ecclesiam regi a Spiritu sancto. [?]

Oportet ergo firmitatem scripturarum in approbationem resolvere ecclesiæ, secundum quod gloriosissimus facit Augustinus qui io pluribus locis ait: Non crederem evangelio, nisi me ecclesiæ auctoritas commoveret. Quod si & ipsa errare posset, utique nil firmi in scientia divina remaneret. Deinde cum sacra scriptura in plerisque locis sit ad intelligendum difficilis, in solvendis hojusmodi dubiis circa fidem emergentibus, sæpe inter doctos accidit varietas & multiplicitas opinionnm, & inexterminabilis quodam modo difficultas. In hac ergo difficultate scripturarum & varietate opinionum, necesse est habere recursum ad aliquod metrum vel mensuram, per cujus applicationem verum a falso discernatur: quod utique non potest esse aliud in humanis, quam ipsa ecclesia sancta catholica, quam præsupponimus errare non posse. Item sicut in scientiis physicis contra negantem principia, & præcipue communissima, non est amplius disputandum, ad probandum ipsum a priori, quia non est aliquid prius per quod possit probari, cum ponatur simpliciter primum, ut patet per Aristotelem in iv. metaphysic. ita in doctrina fidei contra oegaotem articulos fidei, & sacræ scripturæ veritatem, & præcipue ecclesiam regi a Spiritu sancto, & ita non errare, quod est simpliciter primum io doctrina fidei, non est amplius disputandum a priori, cum non sit aliquod prius in quod possit resolvi, ut dictum est. Item licat non sit disputandum a priori contra negantem principia, ad ipsa probandum, ut dictum est: tamen excipitur eorum axperientia per sensum: & etiam, si adversarius concedat aliquod eorum, quæ io lumine naturæ nota sunt a posteriori, ex concessis potest ostendere defensor principiorum eorum veritatem, ducendo ipsum ad inconveniens aliquod; aut solvendo rationes, si quas contra veritatem ipsorum adducit. Si autem nihil concedat, tunc nec disputandum nec loquendum est cum ipso, ut patet per Aristotelem in iv. metaphysic. prout etiam per se manifestum est: sic & in doctrina fidei a posteriori quidem manifestari possunt & declarari quoad nos in lumine fidei ipsius principia aliquo modo, ut per exempla, & alia; & contra negantem adversarium, si aliquod eorum quæ sunt fidei coocedat, ex concessis procedi; ut si adversarios hæreticus negaret resurrectionem futuram mortuorum, & concederet resurrectionem Christi, posset catholicus ex resurrectione capitis arguere resurrectionem mortuorum. Sic & Apostolus ad Corinthios facit epistola 1. cap. xv. Si autem oil eorum quæ sunt fidei concedat, ut paganus, tunc cum ipso de negotio fidei nihil agendum est, quia talis longe erit a oostra philosophia, ut Dionysius ait in libro de divinis nominibus. Poterunt tamen fideles per exempla, manuductiones, & persuasiones aliquas, movere animos infidelium ad credendum non esse impossibilia, nec divinæ potentiæ, sapientiæ; majestati & bonitati inconvenientia ea quæ fides prædicat & affirmat; atque rationes naturales ex philosophia humana sumptas, si quas in oppositum & in contrarium fidei mundi sapientes adducerent, solvere & annollare; cum non possint esse demon-

ANNO CHRISTI 1433.

Aug. contra epist. Manichæi cap. 5. 6 & lib. 28. contra Faustum, cap. 2. com. 6.

Contra negantem principia non est disputandum.

Si qua tamen adversarius concedat, potest ostendi veritas principiorum ex concessis, & a posteriori. [?]

ANNO CHRISTI 1433.

monstrationes, sed qualescumque persuasiones: quia in infallibili veritate impossibila est demonstrare contrarium esse verum.

Quia ergo in doctrina fidei universalissimum principium & primum est, ecclesiam catholicam credere a Spiritu sancto dirigi & gubernari, ac per hoc non posse errare in his quæ necessitatis sunt ad salutem, ut dictum ast, & ex ipso & per ipsum omnis hæreticorum nequitia eliditur: idcirco licet non a priori, a posteriori tamen ad ipsum declarandum & manifestandum insistendum est. Verum quia hujusmodi declaratio atque manifestatio prædicti universalissimi principii, & aliorum in hoc tractatu dicendorum, præcipue & maxime sumenda est ex auctoritate sacræ scripturæ, quæ superficie tenus & in cortice intellecta, supetbis hominibus & elatis multam materiam præstat erroris: sicut patet intuenti omnes antiquas hæreses & modernas, quæ in defensionem sui erroris pluribus auctoritatibus sacræ scripturæ male intellectis se muniunt & defendunt: idcirco ut manifestius & clarius pateat veritas catholicæ fidei, quam in præsenti, Deo auctore & directore, defendere suscepimus, & omnium hæreseon falsitas & malitia; quædam generalia censuimus præmittenda, quibus in intellectu sacrarum scripturarum, veluti quibusdam regulis atque lineis, dirigamur.

1. Omnis doctrina veteris & novi testamenti edita est ex inspiratione Spiritus sancti.

In primis igitur tamquam omnium fundamentum firmissimum stabiliatur, quod omnis scriptura veteris & novi testamenti contenta in volumine Bibliæ, sit edita ab auctoribus suis Spiritu sancto inspirante. Et de veteri quidem testamento habetur 2. Petri 1. capite, ubi ait: *Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirante locuti sunt sancti Dei homines*: in nomine prophetiæ tamquam in nobiliori parte includens cæteras partes scripturarum. De scripturis vero novi testamenti habetur Matth. 10. cap. ubi Christus mittens Apostolos & dans eis auctoritatem prædicandi & evangelizandi, dixit eis: *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*. Constat autem Apostolos conscripsisse & evangelistas novum testamentum; & de Apostolo Paulo notum est, quia non ab homine, neque per hominem, sed per revelationem Jesu Christi, ut ipse testatur ad Galat. 1. cap. Ex quibus sequitur, quod principalis auctor sacrarum scripturarum est Spiritus sanctus, qui est Deus: homines vero per quos editæ & conscriptæ sunt, fuerunt quasi instrumenta & calami ejusdem Spiritus sancti. Unde Propheta: *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis*. Scriba enim doctissimus in lege, ut ait Hieronymus, est Spiritus sanctus.

Psalm. 44.

2. Scripturæ sacræ conne... tanta est certitudo veritatis, ut nihil plane in ea falsum esse possit.

Secunda suppositio est: Tanta est certitudo veritatis sacrarum scripturarum, ut nihil in eis assertive positum aut expressum possit esse mendosum & falsum. Patet ex prima, quia auctor ipsarum sit Spiritus sanctus, cum sit prima & summa veritas, nec fallere nec falli potest aut mentiri. Et patet Matth. xv. cap. *Amen quippe dico vobis, donec transeat cælum & terra, jota unum aut unus apex non præteribit lege donec omnia fiant*. Et Luc. cap. xvi. *Facilius est cælum & terram præterire, quam de lege unum apicem cadere*; quin videlicet propter infallibilem certitudinem ita eveniat, prout lege tactum est & expressum, juxta sensum quem intendit Spiritus sanctus. Ad hanc veritatis regulam confirmandam sunt quodam modo infiniti textus scripturarum tam veteris quam novi testamenti, quos adducere longum esset & tædiosum. Quam regulam & Augustinus confirmat his verbis in libro de videndo Deum: „ Fieri nullo modo potest, ut hæc sacrarum litterarum auctoritas „ ex aliqua parte sui mentiatur: hæc enim „ omnium catholicorum firma & inconcussa „ est sententia: & oppositum dicere, est totius fidei nostræ diruere fundamenta. Quamobrem tota sacra scriptura debet considerari quasi esset una propositio copulativa, ad cujus veritatem exigitur utramque propositionem & partem esse veram, connectens singulas partes, & unam affirmans, elucidans & exponens per alteram; alioquin si propositio aliqua sacræ scripturæ posita assertive per auctorem suum, qui est Spiritus sanctus, esset falsa, tota scripturæ sacræ, sicut dicit Augustinus, vacillaret auctoritas.

3. Eam hominibus dari a Deo divinæ bonitati fuit congruum, & humanæ saluti necessarium.

Tertia suppositio: Sacram scripturam a Deo dari hominibus, divinæ bonitati fuit congruum, & humanæ saluti necessarium. Patet, quia cum bonum de ratione sua sit communicativum, & Deus sit non solum quoddam, sed & omne, summe ac per essentiam bonum; utique congruum fuit & est, ut se communicet liberalissime omnibus creaturis, secundum uniuscujusque naturæ exigentiam, a quo, ut Plato ait, porro invidia hominis longe relegata est. Neque enim divinum invidum esse convenit, ut Aristoteles ponit in 1. metaph. contra poetas, qui maxime in communicatione sapientiæ Deum invidere hominibus asserebant. Unde & Simonides quidam: „ Solus quidem Deus hunc habet ho„ norem, inquit, virum vero non dignum „ esse quærere quæ secundum se est sapien„ tiam: " & secundum proverbium, ut idem Aristoteles ait, multa mentiuntur poetæ. Cum igitur rationalis creatura, homo scilicet, capax sit secundum intellectum & voluntatem divinæ felicitatis, quia ad hoc ipsum idem Deus & Dominus produxit & creavit propter bonitatem suam, dicente August. in lib. de doctrina Christiana, & allegatur a Magistro sententiarum „ lib. 2. distinct. 1. Quia, in» quit, bonus est Deus summus, & in quantum summus bonus, summus: ut si quæritur » ad quid creata sit rationalis creatura? re» spondetur. Ad laudandum Deum, & ad » serviendum ei, & ad fruendum eo; in » quibus proficit ipsa, non Deus. Deus enim » perfectus, & summa bonitate plenus, nec » augeri potest, nec minui. Quod ergo ratio» nalis creatura facta est a Deo, referendum » est ad creatoris bonitatem, & ad creaturæ » utilitatem. Et iterum ibidem Magister di» cit: « Fecit Deus rationalem creaturam quæ summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, & possidendo frueretur. Verum quia hæc fruitio non competit homini secundum naturam suam, licet insit ei capacitas ad eam obtinendam & habendam a natura per gratiam Dei, idcirco ipsa divina bonitas sicut ipsum hominem ad prædictam fruitionem; quæ compre-

1. Metaph. cap. 2.

hen-

ANNO CHRISTI 1433.

hensionem rationis humanæ excedit, ordinavit, secundum id Isaiæ LXIV. *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti diligentibus te:* ita eidem sua liberalissima communicatione scientiam & doctrinam sacrarum scripturarum omnem humani intellectus excedentem capacitatem revelavit, per quam ad hunc finem dirigeretur. Oportet enim præcognitum esse finem hominibus, qui suas actiones & intentiones debent ordinare in finem: & hoc est valde homini utile & necessarium. Unde Apostolus 2. Tim. III. *Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia.*

4. Habet illa uno eodemque sermone plures sensus.

Quarta suppositio: Sacra scriptura in uno eodemque sermone habet plures sensus, literalem scilicet & spiritualem. „ Patet per » Gregorium III. lib. moral. ubi dicit: Sacra » scriptura omnes scientias ipso suo more lo» cutionis transcendit, quia uno eodemque » sermone habet plures sensus. Dum narrat » gestum, prodit mysterium. Quod S. Tho» mas 1. par. quæst. 1. art. x. ita declarat: » Auctor sacræ scripturæ Deus est, in cujus » potestate est non solum quod voces ad si» gnificandum accommodet, quod etiam ho» mo facere potest, sed etiam res ipsas; & » ideo cum in omnibus scientiis voces signifi» cent, hoc habet proprium ista scientia, quod » ipsæ res significatæ per vocem etiam significant » aliquid. Illa ergo prima significatio, qua vo» ces significant res, pertinet ad primum sen» sum, qui scilicet est istoricus vel litteralis » sensus. Illa autem significatio qua res signifi» catæ per voces iterum res alias significant, » dicitur sensus spiritualis; propter quod sen» sus spiritualis super literam fundatur, & » eam supponit. Hic autem sensus spiritualis » trifarie dividitur. Sicut enim dicit Aposto» lus: *Lex vetus figura est novæ legis*: & ip» sa nova lex, ut Dionysius dicit in ecclesia» stica hierarchia, est figura futuræ gloriæ. In » nova etiam lege ea quæ in capite gesta sunt, » signa sunt eorum quæ nos agere debemus. » Secundum ergo quod ea quæ sunt veteris » legis, significant ea quæ sunt novæ legis, » est sensus allegoricus. Secundum vero quod » ea in Christo sunt facta, vel in his quæ » Christum significant, sunt signa eorum quæ » nos agere debemus, est sensus moralis, & » dicitur tropologicus: prout vero significant » ea quæ sunt in æterna gloria, est sensus » anagogicus: « sicut exemplariter posset declarari in illo verso Psalmistæ: *Lauda Jerusalem Dominum.* (Psalm. 147.)

5. Sensus literalis principalis est, non quem litera prætendit, sed quem Spiritus sanctus scripturarum auctor intendit.

Quinta suppositio: Sensus literalis sacrarum scripturarum principalis est ille, non quem litera prætendit, sed quem auctor earum, scilicet Spiritus sanctus, intendit: patet exemplariter in sensu parabolico, sive figurativo, qui sub literali sensu continetur. Nam in hujusmodi locutionibus parabolicis per voces significatur aliquid proprie & aliquid figurative: nec est literalis sensus ipsa figura, sed id quod est figuratum: sic enim cum scriptura nominat Dei brachium, non est literalis sensus, quod in Deo sit membrum hujusmodi corporale, quia *Spiritus est Deus*, ut dicitur Joannis iv. sed id quod per hujusmodi membrum significatur, scilicet virtus operativa. Ex quo patet quod sensui literali sacræ scripturæ nunquam potest subesse falsum, ut dicit S. Thomas ubi supra.

ANNO CHRISTI 1433.

Sexta suppositio: Fides & omnia necessaria ad salutem, tam credenda quam agenda, fundantur in senso litterali, & ex ipso solo argumentatio sumitur ad probandum ea quæ fidei sunt, vel necessitatis ad salutem, & non ex his quæ secundum allegoriam vel alium sensum spiritualem dicunt; ut Augustinus dicit in epistola contra Vincentium Donatistam. Et nil spirituali sensu continetur fidei necessarium quod scriptura sacra per literalem sensum alicubi manifeste non tradat, ut dicit S. Thomas in loco præallegato.

7. Septima suppositio: Sacra scriptura in sensu literali sane & bene intellecta est infallibilis fidei regula & † sufficientissima. Prima pars hujus suppositionis ex superioribus manifesta est: sed probatur, quia cum intellectum circa ea quæ fidei sunt contingat errare, ut patet in hæreticis, necesse est esse regulam aliquam per cujus deviationem aut conformitatem percipiat se intellectus errare vel non errare: Alioquin semper in dubio maneret, & semper fluctuaret, & cum fides sit circa ea quæ humanam intelligentiam & rationem excedunt, secundum illud apostoli ad Hebræos: *Fide est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium.* (Hebr. 11.) Et secundum Ambrosium: Tolle argumenta, ubi fides quæritur & secundum Gregorium: Fides non habet meritom, ubi humana ratio præbet experimentum, patet, nullam humanarum scientiarum regulam esse fidei. Relinquitur ergo quod hujusmodi regula fidei sit sacra scriptura. Hæc regula est Joannis 20. cap. ubi ait: *Hæc autem scripta sunt ut credatis quod Jesus est Filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Et Petri secunda capitulo 1. *Habemus firmiorem propheticum sermonem cui benefacitis attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies illucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris.* Et apostoli ad Romanos 15. *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus*; & patet quod prædictæ auctoritates sunt sacræ scripturæ, & de eadem sacra scriptura loquuntur, & non de aliis scientiis humanitus adinventis. Secunda pars patet etiam, quia si sacra scriptura non esset sufficiens fidei regula, sequeretur, quod Spiritus sanctus iosufficienter tradidisset eam, qui est auctor ipsius. Quod de Deo, cujus omnia opera sunt perfecta, nullo modo est sentiendum.

† intellige, explicite, vel implicite, ut ipsemet infra se explicat.

Præterea si sacra scriptura in aliquibus, quæ sunt necessaria ad salutem, deficeret, tunc licite & meritorie ea quæ deficiunt possent aliunde superaddi, aut si aliqua essent superflua, diminui. Sed hoc est prohibitum a Joanna evangelista apocalypsis ultimo, ubi ita ait: *Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto: & si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ & de civitate sancta, & de his quæ sunt scripta in libro isto.* Ex quibus verbis Joannis evangelistæ clare ostenditur, in sacra scriptura nihil diminute, nihilque superflue contineri, quod utique congruit auctori ipsius, qui est Spiritus sanctus, ut dictum est, cujus omnipotentiæ congruit, ut nil diminute; sapientiæ, ut nil superflue; & bo-

ANNO CHRISTI 1433.

& bonitati, ut ordine congruo nostræ provideat necessitati salutis. Unde Proverbiorum 30. *Sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se: ne addas quidquam verbis illius, & arguaris inveniarisque mendax*, & loquitur de divina sapientia. Sed pro declaratione ampliori hujusmodi regulæ pro ista parte sciendum est, quod sufficientia alicujus doctrinæ necessario intelligatur dupliciter, uno modo explicite, alio modo implicite. Et hoc verum est in qualibet doctrina & scientia, quia nulla unquam doctrina fuit tam sufficienter tradita, quod omnes conclusiones in ipsius principiis contentæ explicite, & in propriis terminis fuissent traditæ & expressæ. Et sic est in proposito nostro: quia nihil est ad fidem & salutem quomodocumque & qualitercumque pertinens, quod non in sacra scriptura sufficientissime explicite aut implicite contineatur. Unde Augustinus: „ Omnis veritas in scripturis continetur latens aut patens, quemadmodum & in aliis scientiis sive speculativis sive moralibus & civilibus, conclusiones & determinationes in earum principiis continentur, quæ juxta exigentiam rerum, temporis, & personarum, atque occasionum varietatem educuntur & explicantur, ut notum est cuilibet in scholasticis disciplinis erudito. Quæ quidem eductio fit per modum illationis vel determinationis, ut in processu hujus operis fortasse clarius elucescet.

Addere aliquid ad doctrinam 4 modis intelligitur.

Item sciendum, quod ad aliquam doctrinam addere aliquid, potest intelligi quatuor modis. Primo per modum explicationis, aut declarationis. Secundo per modum suppletionis. Tertio per modum ampliationis. Quarto per modum destructionis, aut contrarii. Primos modus est necessarius in qualibet scientia & doctrina, & specialiter in sacra scriptura, non propter seipsam quæ sufficientissima est & clarissima in se, sed propter nos; unde & declarantibus eam promittit præmium vitæ æternæ: *Qui elucidant me*, inquit, *vitam aeternam habebunt*, Ecclesiastici 24. Secundus modus est necessarius scientiis ab auctoribus earum diminute & insufficienter traditis ad ipsarum supplementum; cujusmodi apud nos scientiæ aut philosophiæ naturalis, quam aut Aristoteles non plene & sufficienter tradidit, aut si perfecte tradidit, ad nos non pervenit complete aut perfecte: Albertus Magnus & alii physicorum Latinorum multos libros & tractatus ad complementum ipsius addiderunt. Tertius modus, maxime si non fuerit excessivus, sustinendus est tolerandus ad bene esse, licet non sit necessarius. Quartus modus potest addi in scientiis duobus modis: vel declarative tamquam oppositum opposito, ut verum ex suo contrario, & opposito quod est falsum, magis elucescat, secundum quod Aristoteles posuit, & communiter dicitur: „ Opposita juxta se posita magis elucescunt, scilicet unomquodque in sua ratione, quia falsum oppositum vero ejus falsitas ex comparatione veri manifestior fit, & e contrario veritas falsitati. Et sic modus iste ad primum reducitur, qui est utilis & laudabilis in qualibet doctrina: Vel assertive pro conclusione tamquam verum, & sic cum destruat veritatem doctrinæ & corrumpat omnino, in qualibet doctrina tamquam venenum abjiciendum est, & tanto amplius quanto doctrina certior fuerit & remotior a contradictione. Unde cum sacra doctrina sit certissima in veritate, ut patet ex secundo hujus, propter auctoritatem ejus qui errare non potest, omne contrarium ejus omnimodo est repellendum; alioquin sic apponens incurret plagas descriptas superius per Joannem evangelistam.

Et hoc modo intelligendæ sunt auctoritates scripturarum quæ prohibent additionem vel subtractionem ad sacram scripturam. Unde super illo Deuteronomii 4. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo*, glossa ordinaria dicit: » Docet normam æqui» tatis, & omnem hæresin percutit. Vetat e» nim rectæ doctrinæ aliquid pravæ intentio» nis addere, vel aliquid veritatis subtrahe» re. Via enim regia incedendum est, non » ad dexteram, vel ad sinistram, quia rectæ » viæ domini, & justi ambulabunt in eis. Unde Nicolaus de Lyra: Considerandum est, quod hic prohibetur additio depravans intellectum legis, non autem additio declarans aut elucidans, secundum quod Ecclesiastici 24. *Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt*, &c. Similiter super illo: *Sermo Dei ignitus*; &c. dicit glossa interlinearis; „ Ut hæretici, qui » corrumpunt scripturas, ne eis convincan» tur. Et Hieronymus ibidem; Ne corrum» pas eloquia sacrarum scripturarum, sicut » quidam hæretici, ne eis convincerentur, » fecisse noscuntur. Et Nicolaus de Lyra: Ne addas quidquam quod sit eis contrarium. possunt tamen bene & meritorie addi illa quæ faciunt ad verba domini declaranda, Ecclesiastici 24. *Qui elucidant me*. Similiter super dicto Joannis Apocalypsis ultimo dicit glossa ordinaria, quia quosdam sciebat in Asia esse, qui pro suis erroribus fovendis adderent, vel diminuerent, supponit excommunicationi. Et » Nicolaus de Lyra: Si quis apposuerit, *&c.* » id est, discrepantia, sicut faciebant hæreti» ci, qui tempore illo addebant discrepantia a » veritate evangelii, & aliqua diminuebant a » veritate, dicebant, dicentes Christum ante » Mariam non fuisse; per hoc tamen non excluditur quin possent aliqua addi licite quæ faciunt ad declarationem totius sacræ scripturæ. Et sic fecerunt doctores sancti. Et ad hunc modum reducitur si quis mandatis Christi dimissis & neglectis, alias humanas superadderet traditiones, sicut dicunt doctores super illo verbo Christi; *Væ vobis qui decimatis menthom, cyminum & anethum, & quæ potiora sunt legis dimittitis, sicut misericordiam & judicium*, Matth. 23. Et alibi increpat dominus Judæos dicens: *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditiones vestras*. Et per Isaiam prophetam: *Sine causa colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes & sequentes*.

Matth. 23.

Isai. 29.

8. Non est inconveniens sub uno & eodem textu sacrarum literarum plures esse sensus literales.

Octava suppositio: Non est inconveniens sub uno & eodem textu sacrarum literarum esse plures sensus literales. Declarat hæc sanctus Thomas ubi supra, dicens: » Quia auctor sa» cræ scripturæ Deus, quia omnia simul suo » intellectu comprehendit, ideo non est in» conveniens, ut Augustinus dicit 12. con» fessionum, si etiam secundum literalem sen» sum in una litera sacræ scripturæ plures » sunt sensus. Verbi gratia 1. Paralipomenon » 17. capite dicit dominus de Salomone: *Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium*. Et intelligitur de Salomone ad literam, in quantum fuit filius Dei per adoptionem in

juven-

ANNO CHRISTI 1433.

juventute, propter quod Nathan propheta nominavit eum amabilem Deo, ut habetur 2. Reg. 12. Prædicta etiam auctoritas, *Ego ero illi in patrem*, inducitur ab apostolo ad Hebræos 1. tamquam dicta de Christo ad literam, quod patet ex hoc, quia apostolus inducit eam ad probandum quod Christus fuit majòr angelis, talis autem probatio non potest fieri per sensum mysticum, ut dicit Augustiuus contra Vincentium Donatistam, ut » supra allegatum est. Prædicta igitur auctoritas completa fuit ad literam in Salomone, » minus tamen perfecte, quia fuit Dei filius » solum per gratiam; in Christo autem perfectius, imo perfectissime, qui est Dei Filius per naturam. Verba sunt Nicolai de » Lyra in prologo bibliæ.

9. Ad recte intelligendum sanctam scripturam secundum sensum literalem, consideranda sunt præcedentia & sequentia & alia quoque loca.

Nona suppositio: Ad recte intelligendum sacram scripturam, secundum sensum suum literalem necesse est sæpe ut unus & idem textus ad præcedentia vel subsequentia referatur, vel ad alia loca in quibus de eadem materia tractatur, quia per ipsam quandoque exponitur, & quandoque suppletur: Unde Augustinus in libro octuaginta trium quæstionum, quæst. 69. Solet circumstantia scripturarum illuminare sententiam: quapropter in verbis Christi hæc regula diligenter notanda est, quia per eam perpendimus sæpe, an verba Christi figurative dicta sint an non, quia ex præcedentibus vel ex sequentibus ibidem, vel simul ex utrisque vel aliis locis sacræ scripturæ perpenditur & aperitur intellectus; sicut si volumus intelligere quæ istarum locutionum figurativa sit & quæ non: *Ego sum vitis vera* &, *Hoc est corpus meum*. Ex his quæ subjunguntur, aperitur intellectus. Nam ad primam statim subjunxit ad discipulos, *& vos palmites*, per quam subjunctionem manifeste ostenditur, quod cum discipuli sui non essent palmites naturales, sed tantum figurales, quod nec ipse erat vitis, cum dixit, *Ego sum vitis*, nisi secundum figuram. Ad secundam vero subdit, *quod pro vobis tradetur*, per quod intelligitur, eum ipse verum corpus suum & naturale, quod traxit de Virgine, tradiderit in cruce pro nobis. quod etiam illud idem corpus quod assumpsit de Virgine, & in quo in cruce pependit, tradiderit discipulis in cœna, in hoc divinissimo eucharistiæ sacramento. Similiter sæpe truncata sententia per alium passum suppletur. Nam ille textus Matthæi ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit*, si præcise intelligatur de fide, & de baptismo sine aliis virtutibus, falsus est & truncatus, quia prædicta non sufficiunt ad salutem, sed oportet quod aliæ virtutes concurrant, & specialiter caritas, sine qua nec fides, nec baptismus proficit ad salutem, ut patet per apostolum, & similiter facile esset videre in multis aliis sanctæ scripturæ locis.

Joan. 15. Matth. 26.

10. Ad habendum verum sensum literalem, opus est attendere diligenter ad varium modum procedendi earum.

Decima suppositio: Ad habendum verum sensum literalem sacrarum scripturarum, necesse est summopere cum studio & diligentia attendere varium modum procedendi earumdem. Nam in eodem contextu verborum sæpe aliqua verba accipiuntur literaliter & pure grammaticaliter, & aliqua mystice, & sæpe unum & idem verbum aliter & aliter: Nam illud Marci 6. *Nihil tuleritis in via nisi virgam tantum*, habet prædictam distinctionem, ubi hæc verba, *nihil tuleritis in via*, accipiuntur literaliter, & sequentia, *nisi virgam tantum*, accipiuntur, mystice pro potestate accipiendi victui necessaria. Item hoc ipsum, *nisi virgam tantum*, aliter accipitur nomine virgæ Matthæi 10. Lucæ 9. Marci 6. quia in primis locis ubi Christus loquitur de missione apostolorum, accipitur virga pro baculo, aut rebus necessariis humanæ sustentationi; hic vero accipitur mystice pro potestate accipiendi necessaria ab auditoribus, quam Christus dedit evangelizantibus: » Unde Augustinus de consensu evan» gelistarum: Solet, inquit, quæri quomodo » Matthæus & Lucas commemoraverint do» minum dixisse discipulis ut nec virgam fer» rent, cum dicat Marcus: *Et præcepit eis ne* » *quidquam tollerent nisi virgam tantum*, quod » ita solvitur, ut sub alia significatione di» ctam virgam quæ secundum Marcum fe» renda est, & sub alia quæ secundum Mar» thæum & Lucam non est ferenda, intelli» gamus. Potuit enim breviter sic dici; Ni» hil necessarium vobiscum feratis, nec vir» gam, nisi virgam tantum, ut illud quod » dictum est, *nec virgam* intelligatur, nec » minimas quidem res: quod vero adjunctum » est, *nisi virgam tantum*, intelligatur pote» stas, quia per potestatem a domino acce» ptam, quæ virgæ nomine significata est, e» tiam quæ non portantur non deerunt, & » subdit ad propositum: Quisquis autem pu» tat non potuisse dominum in uno sermone » quædam figurate, quædam proprie ponere » eloquia, cætera ejus inspiciat, & videbit » quam hoc temere & inerudite arbitretur. Similiter multi passus sacræ scripturæ sibi invicem essent contrarii, si tantum ad grammaticalem sensum respiciamus, ut patuit in prædictis locis, in quibus Matthæus & Lucas dicunt, *neque virgam*, & Marcus, *nisi virgam tantum*. Similiter Matthæi ultimo præcipitur diligi inimicos, & Lucæ 14. præcipitur odiri patrem, matrem, uxorem, filios, fratres & sorores.

ANNO CHRISTI 1411.

Augustinus de consensu evangelistarum lib. 2. c. 29.

Marc. 6.

Item sæpe sacra scriptura sub uno contextu quasi una persona aliquando loquitur, non tamen ad idem singulæ partes locutionis referuntur, sed altera ad caput, altera ad corpus refertur, scilicet altera ad Christum, altera ad ecclesiam, quæ est corpus Christi mysticum: secundum quem modum intelligitur id Isajæ 61. *Induit me vestimento salutis, & indumento justitiæ circumdedit me quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis*. Quod enim dicitur hic, *quasi sponsum*, intelligitur de Christo capite: & id quod subditur, *& quasi sponsam*, intelligitur de ipsa ecclesia. Similiter canticorum primo: *Osculetur me oscula oris sui, quia meliora sunt uber tua vino*, cum enim dicitur, *osculetur me*, desiderium sponsæ sponsum desiderantis exprimitur, & quod subditur, *quia meliora sunt ubera tua vino*, verbum est sponsi sponsam commendantis. Quia vero mysticum ecclesiæ corpus est quasi sagena nondum tracta ad littus, continens malos permixtos cum bonis, ideo sæpe in sacra scriptura mali commendantur cum bonis quibus sunt permixti, sicut Oseæ 4. *Puer Israel, & dilexi eum*, & e converso sæpe boni vituperantur cum malis, sicut Isajæ 1. scribitur: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui; Israel autem me non cognovit, & populus meus non intellexit*.

ANNO CHRISTI 1433.

xit. Similiter in eodem contextu, aliquando A quid ad bonos pertineat, & quid ad malos, exprimitur, ficut canticorum 1. *Nigra fum, fed formofa, filia Jerufalem, ficut tabernacula Cedar, ficut pelles Salomonis*, verba funt ecclefiæ, quæ ratione malorum in ipfa contentorum dicit: *Nigra fum*, fed ratione bonorum fubdit, *fed formofa*, & quod fubditur, quafi pro exemplo inducitur, *ficut tabernacula Cedar*. Cedar enim fuit filius Ifmael, a quo defcenderunt Saraceni, & refertur ad malos. Quod autem dicitur, *ficut pelles Salomonis*, refertur ad bonos. Per Salomonem enim intelligitur fecundum expofitores catholicos & Hebræos ipfe Deus, & ideo pelles ejus dicuntur, quibus operiebatur tabernaculum in B quo boni colebant eum.

Quandoque etiam facra fcriptura in fuo modo loquendi tranfit de fpecie ad genus, five de parte ad totum, & e converfo, fecundum quod patet Ifajæ 13. ubi fpecialiter loquitur contra Babylonem, primo dicens: *Onus Babylonis*, & deinde tranfit ad intelligendum verbum de toto mundo generaliter per hoc quod fubditur, *a fummitate cæli dominus, & vafa furoris ejus, ut difperdat omnem terram*. Poftea revertitur ad loquendum contra Bbylonem fpecialiter, cum dicit: *Ecce ego fufcitabo fuper eos Medos qui argentum non quærant, nec aurum velint, fed fagittis parvulos interficient, & lactantibus uteris non mi-* C *ferebuntur, & fuper filios non parcet oculus eorum*, &c. quia Darius Medus cum Cyro nepote fuo cepit Babyloniam, & interfecit Baltaffar regem Babylonis, ut patet Danielis 5. capite. Quia etiam diabolus cum malis conftituit corpus malorum, ficut & Chriftus cum bonis conftituit corpus ecclefiæ myfticum, dicente Gregorio homilia 10. „ Certe iniquorum omnium diabolus caput eft, & hujus „ capitis membra funt omnes iniqui. Ideo propter connexionem utrorumque adinvicem fcriptura in eodem contextu loquens de uno, tranfit ad loquendum de altero, ficut habetur Ifajæ 14. ubi loquens de rege Babylonis, qui erat membrum diaboli, tranfit ad loquen- D dum de principe dæmoniorum, cum fubditur ibidem: *Quomodo cecidifti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris? corruifti in terram qui vulnerabas gentes?* & fimiliter habetur Ezechielis 28. ubi loquens de principe tranfir ad loquendum de diabolo, cum fubditur: *Tu fignaculum fimilitudinis, plenus fapientia & decore, in deliciis paradifi Dei fuifti*. Sæpe etiam in facra fcriptura contingit difficultas ex parte temporis, quod quidem contingit quadrupliciter, videlicet per fynecdochen, quando videlicet pars ponitur pro toto, ficut cum dicitur in evangelio Chriftus tribus diebus in fepulcro jacuiffe, cum tamen prima & tertia dies non fuerint integræ. Alio modo per mi- E nutiarum temporis omiffionem, quæ aliquando in fcriptura computantur, & aliquando omittuntur: ficut cum aliquando fcriptura loquente de aliquo numero annorum, in pluribus locis accidit varietas quia in uno loco numerantur minutiæ temporis, & ita videntur plures anni, in alio vero loco dimittendo dictas minutias, pauciores videntur. Tertio modo contingit ex variatione termini, quia computatio annorum aliquando incipit in uno loco a priori termino, & in alio loco a

Difficultas fcripturæ ex parte temporis.

pofteriori, unde Genefis 15. cap. dictum fuit Abrahæ; *Scito prænofcens, quod peregrinum futurum fit femen tuum in terra non fua, & fubjicient eos fervituti, & affligent quadringentis annis:* Exodi 12. de ifta eadem peregrinatione dicitur, quod manfio filiorum Ifrael in terra Ægypti fuit 430. annorum, quia computatio hujus majoris numeri incipit a nativitate Ifaac, quæ fuit triginta octo annis poft egreffum Abrahæ de Haran. Quarto vero modo contingit, eo quod fcriptura facra loquitur de futuro per modum præteriti, ficuti Ifajæ 9. *Parvulus natus eft nobis*, &c. & hoc ad denotandum certitudinem prophetiæ, cujus eventus eft de futuro ita certus ficut jam præteriffet. Et hoc eft propter certitudinem divinæ a præftantiæ, ex qua fit revelatio ipfi prophetæ. Eft tamen advertendum, quod talis modus loquendi non habet locum nifi in prophetia prædeftinationis, quæ eft quando aliquod certum contingens revelatur prophetæ eo modo, quo eft in præfcientia Dei, quæ ita infallibiliter intuetur futura, ficut præfentia & præterita. In prophetia vero comminationis non habet locum quæ eft quando aliqua pœna revelatur prophetæ, infligenda populis vel alicui perfonæ particulari, non fecundum quod eft in Dei præfcientia, fed fecundum ordinem caufarum fecundarum, utpote fecundum demerita hominum, ficut eft illa prophetia Jonæ 3. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive fubvertetur*. Hanc enim fubverfionem meruerant peccata illius civitatis, verumtamen quia talis caufa mutabilis eft, ideo effectus aliquando non fequitur, ficut in propofito, quia Ninivitæ egerunt pœnitentiam, & fic dominus non inflixit eis pro tunc pœnam comminatam.

a Forte, præfcientiæ.

Infuper contingit difficultas in fcriptura propter variam mutationem recapitulationis & anticipationis in narratione, quia non femper eo ordine gefta & facta fcribuntur, & ideo quando præponuntur pofteriora, dicitur anticipatio, quando autem fit e converfo, dicitur recapitulatio, ficut Genefis 10. dicitur de filiis Noe: *Ab his divifæ funt infulæ gentium in regionibus fuis, unufquifque fecundum a legem fuam*, & infra eodem capite: *Hi funt filii Elam in cognationibus & linguis*, poftea 11. capite dicitur: *Erat autem terra labii unius, & fermonum eorundem*, ex quo patet quod illud quod dictum eft prius de divifione linguarum, dictum eft per anticipationem. Similiter Genefis 2. capite poftquam Moyfes defcripferat creationem cæli & terræ, & diftinctionem & ornatum partium mundi, dicit: *Ifta funt generationes cæli & terræ in die quo creati funt*, &c. Ex hoc patet, quod prædicta dicuntur hic, & referuntur per recapitulationem. Hæ & multæ aliæ difficultates in intelligendis facris fcripturis interveniunt voluntate & ordinatione divina, cujus nutu & infpiratione confcriptæ funt, ad quarum difficultatum elucidationem Donatifta quidam Tyconius nomine feptem regulas adinvenit, quas Auguftinus 3. de doctrina Chriftiana profequitur, & declarat Ifidorus de fummo bono, Nicolaus de Lyra in prologo bibliæ, & alii multi doctores, quorum in aperiendis prædictis difficultatibus veftigia fum fecutus.

a Lege, linguam.

11\. Undecima fuppofitio: Prædicta difficultas in intelligentia facrarum fcripturarum eft eccle- fiæ

Difficultas illa fanctæ

ANNO CHRISTI 1433.

Scripturas intelligendi difficultas est ac necessaria ad exercitium studiosorum, & meritum eorumdem.

sit valde utilis & necessaria, cum propter exercitium A studiosorum, & meritum eorumdem. Nam si singula paterent, & omnes planum haberent accessum ad divina cognoscenda & capienda mysteria, humanum ingenium pigresceret, & multi qui nunc in inquisitione veritatis glorioso labore occupantur, aut otio marcescerent, aut ad illicita prolaberentur, nec in studio earumdem scripturarum haberent illud meritum, quod eis promittitur; tum etiam propter vitaodas irrisiones infidelium, & ne etiam apud fideles eadem divina mysteria vilescereot, unde dominus ait Matthæi 6. *Nolite sanctum dare canibus, & margaritas nolite projicere ante porcos*, &c.

12. *Hac difficultate existente, necessario requiruntur diligentes & fideles expositores, qui quales esse debeant, explicatur.*

Duodecima suppositio: Tali ac tanta difficultate B in intelligentia sacrarum scripturarum existente, necessario ipsæ scripturæ requirunt diligentes & fideles expositores, qui sint præditi ingenio, exercitati studio, humiles in judicio, & immunes ab affectato vitio. Nam ex opposito alterius illorum quatuor, solet facillime falsus intellectus scripturæ suboriri, ut si sit homo hebetis ingenii, iners & neglector studii, si superbi & arrogantis judicii, si denique fuerit infectus & damnatus ex affectu alicujus vitii aut passionis, sicut plerosque excæcat malitia eorum, possint prædicta & quodlibet ipsorum tam auctoritatibus quam exemplis & rationibus multipliciter declarari, quæ causa brevitatis, cum sint ex se nota, C reliquuntur.

13. *Inter expositores sacræ scripturæ facta diligenti comparatione, præferendi sunt qui prædictas conditiones habent non habentibus.*

Tertiadecima suppositio: inter expositores & declaratores sacræ scripturæ summa cum diligentia facienda est comparatio, & illi quos constat habere conditiones positas in præcedenti suppositione, præferendi sunt non habentibus, similiter revelationem habentes, non habentibus eam; & dona gratis data possidentes, cæteris paribus, non possidentibus ea. Magna enim stultitia & fatuitas est hominis, qui, dimissis doctoribus omni sanctitate & devotione ferventibus, summo ingenio præditis, exercitatis studio, humilibus in judicio, & omni vitio ac passione spoliatis, qui etiam in vita & post mortem miraculis claruerunt, & D in interpretandis & exponendis sacris scripturis divinas & cælestes revelationes habuerunt, sequeretur homines rudes ingenio, neglectores studii, superbos & arrogantes ac præsumptuosos in judicio, depravatos & infectos omni vitio, quibus a percipienda veritate humanus animus retrahitur. Sed heu impletum est hodie illud quod apostolus prædixerat 2. ad Timotheum 4. *Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur*. Ex quo sequitur quod antiqui doctores, cujusmodi fueruot Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius, & E alii qui similiter prædictis cooditionibus claruerunt, præferendi sint modernis, quibus & vitæ sanctitas, & ingenii * acuitas, & cæteræ conditiones videntur nostris peccatis defecisse; atque inter modernos illi præferendi sunt qui plures de prædictis conditionibus participant: ac proinde convincitur & deprehenditur quorumdam arrogantia modernorum, usurpantium sibi illa de psalmo: *Super omnes docentes me intellexi*, & iterum; *super senes intellexi*, & iterum: *super inimicos meos prudentem me fecisti*. Sed utinam animadverterent si veræ sint causæ in eis quæ junguntur, *quia testimonia tua exquisivi: quia lex tua meditatio mea est:* sequitur ulterius quod incautissimum est fidelibus accipere & sequi novas scripturarum expositiones aut interpretationes, quas non commendat famosa veterum traditio, neque novorum exponentium vitæ sanctitas, nec miraculorum attestatio, nec sinceræ veritatis puritas, nec universalis ecclesiæ certa approbans auctoritas. Patet, quia hoc est se exponere periculo salutis, cum ignorantia legis Dei neminem excuset; & e converso omnino cautum & securum est in exponendo & allegando sacram scripturam inniti sententiis antiquorum doctorum ecclesiæ, de quorum conditionibus & gratiis in præcedenti dicebatur: quo enim quisque magis ratione utitur, eo majoris auctoritatis ejus verba esse videntur.

* acutia f. aut acumen.

Psal. 118.

14. *Ipsi quoque doctores declarantes scripturam sacram, aliquando dictorum suorum interpretationem recipiunt.*

Quartadecima suppositio: Sicut sacra scriptura recipit interpretationem & expositionem in suis verbis originalibus, sic etiam doctores exponentes eam sæpe recipiunt interpretationem & expositionem dictorum suorum, & comparanda sunt dicta doctorum, & etiam unius & ejusdem doctoris ad invicem, & si aliqua contrarietas in dictis eorumdem videatur, reducenda est ad concordiam, & si omnino repugnarent, tunc accipiendus est ille doctor cujus sententia propinquior est veritati & sensui quem intendit auctor scripturarum, qui est Spiritus sanctus, vel ei quem ecclesiæ auctoritas corroborat. Similiter si dicta unius & ejusdem doctoris dissona & contraria videantur, ea accipienda est pars quam doctor ex intentione prosequitur, & quæ magis appropinquare videtur veritati aut sensui literali quem ponit: ut si Augustinus aliquo in loco diceret communionem laicam utriusque speciei esse de necessitate salutis, & alibi diceret vel servaret oppositum, tunc laborandum esset ut dictus doctor ad concordiam reduceretur, vel ea pars esset amplectenda quam ex intentiooe prosequitur: prout facit in expositione capitis 6. Joannis, ubi totum illud capitulum ex intentione prosequens exponit & declarat de manducatione spirituali, ut clare declarabitur in sequentibus.

15. *Sancta scriptura patitur in lectoribus superbis & præsumptuosis permittente Deo quod errent.*

Quintadecima suppositio: Sacra scriptura patitur in lectoribus superbis, & præsumptuosis, permittente Deo quod errent: & proterve agant incidantque in varias hæreses & errores, & hoc multiplici ratione, neque enim omnipotens Deus & optimus, hæreses permitteret, sicut & alia mala, nisi etiam ex ipsis posset & vellet meliora bona eligere, ut Augustinus dicit in enchiridio: *Diligentibus*, inquit apostolus, *Deum omnia cooperantur in bonum*, ad Romanos 8. Nam ex ipsis fideles probantur, doctores peramplius illuminantur, electi purgantur, innocentes majorem gloriam merentur, & humanæ præsumptiones merito puniuntur. Multi etenim tempore prosperitatis se putant esse bonos & firmos in fide, exemplo Petri. Lucæ 22. qui paratum se dixit cum Christo in mortem & in carcerem ire, qui tamen tempore persecutionis aut dubitant, aut a fide labuntur. Quapropter inquit apostolus 1. ad Corinth. 11. *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* » Ubi glossa dicit; Non » vult apostolus nec optat ut hæreses sint, sed » sic futurum esse prædicit, ut quia hoc utile

ANNO CHRISTI 1433.

» est, idcirco ad quid sit utile declarans subdit: Ut non tantum reprobi qui dicunt, Ego sum Pauli, sed etiam qui probati sunt in vobis, id est inter vos, sicut illi qui dicunt, Ego sum Christi, manifesti fiant hominibus. tunc etiam videtur qui sint lolium seu zizania in agro ecclesiæ. Utiles sunt, quia tunc doctores plus illuminantur, unde glossa ex Augustino ubi prius, Multa quidem ad fidem catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine exagitantur ut adversus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & prædicantur instantius, ideoque divina providentia hæreticos multos esse permittit, ut cum insultant nobis, & interrogant nos quæ nescimus, excutiamus pigritiam, & divinas scripturas nosse cupiamus. Utiles sunt hæreses, quia per eas electi purgantur, unde glossa ubi prius: Omnes inimici ecclesiæ, vel errore cæcati, vel malitia depravati prosunt, quia si accipiunt potestatem corporaliter affligendi, exercent ejus patientiam; si vero male sentiendo adversantur, exercent ejus sapientiam. Ab adversario enim mota quæstio discendi existit occasio. Postremo utiles sunt hæreses, quoniam tunc videtur quomodo divina justitia humanas præsumptiones puniat. Sunt enim quidam hominum tam de suo ingenio præsumentes, ut totam rerum naturam se reputent suo intellectu posse metiri, ut dicit sanctus Thomas 1. contra Gentiles, existimantes id solum esse verum quod eis videtur, & esse falsum, quod eis non videtur, exempli gratia si quis crederet intra cælum & circulum Lunæ esse omnia, necesse haberet credere non esse quidquid intra ipsum non inveniret: & ex hoc, tanto amore amplectuntur opiniones suas & sectas, ut de contrariis etiam nec cogitare velint, tantoque odio aversi sunt, ut contraria errorum suorum nullatenus videre, respicere, aut audire velint, in quibus verificatur ilud Proverbiorum 18. *Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixeris quæ versantur in ejus corde*. Quare merito hujusmodi præsumptio nequam venit punienda, quia ut dicit apostolus ad Romanos 1. de Romanis & sapientibus Paganorum: *Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt*, ubi glossa: *Obscuratum est cor*, id est, ratio tumore superbiæ obumbrante, & sic paulatim usque ad insipientiam cor eorum deductum „ est. Nebula enim erroris contexit cor eorum. Unde Leo papa ait: Quid iniquius est quam iniqua sapere, & sapientibus doctoribus non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt quicumque ad cognoscendum veritatem aliquo impediuntur obscuro, non autem ad propheticas voces, nec ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt, & ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt.

36 Scriptura sacra in sui receptione, & authentica expositione, sicut & doctorum explanationes, resol-

„ Ultima suppositio pro præsenti ad nostrum faciens propositum: Scriptura sacra in sui receptione & expositione authentica, atque intellectu ejusdem plano & vero, nec non & cujuscumque doctoris catholici expositio, intentio sive sententia, ad fidem catholicam pertinens, finaliter resolvitur in auctoritatem, receptionem & approbationem universalis ecclesiæ, tamquam in primum & universalissimum doctrinæ & scientiæ fidei principium: ad quod probandum ex eisdem fundatis auctoritatibus in æternum, & veritatibus ejusdem sacræ scripturæ procedemus divina gratia & Spiritu sancto dirigente, qui est in sæcula sæculorum benedictus. Amen. Et hæc de suppositionibus generalibus dicta sint pro præsenti.

ANNO CHRISTI 1433. -vitur in receptionem & approbationem ecclesiæ.

Prima specialis de eucharistia suppositio. In sacramento eucharistiæ est verum corpus Christi & sanguis, licet nec sensu, nec ratione possit deprehendi.

Quantum vero ad suppositiones speciales & proprias præsentem quæstionem divinissimæ eucharistiæ concernentes, primo supponitur tamquam articulus fidei, quod in sacramento divinissimæ eucharistiæ sit verum corpus Christi & sanguis, licet nec sensu nec ratione possit deprehendi. Hanc suppositionem doctor sanctus 3. parte summæ quæstione 75. articulo 1. triplici ratione declarat. Prima sumitur ex perfectione novæ legis respectu veteris, quia sacrificia veteris legis illud verum sacrificium passionis Christi solum in figura continebant; secundum illud ad Hebr. 10. *Umbram habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem*, & ideo oportuit ut aliquid plus haberet sacrificium novæ legis a Christo institutum, ut scilicet ipsum Christum passum non solum in significatione vel figura, sed etiam in rei veritate contineret. Quare ratione perfectionis novæ legis & sacramentorum ejusdem, necessarium est dicere quod hoc eucharistiæ ipsum Christum contineat realiter; unde Dionysius dicit 4. capite ecclesiasticæ hierarchiæ, quod est perfectissimum omnium sacramentorum aliorum, in quibus virtus Christi participatur. Secunda sumitur ex perfectione caritatis & amicitiæ, qua ipse dominus Jesus Christus ecclesiæ suæ sanctæ conjungitur, ex qua provenit, ut sicut pro salute nostra corpus verum naturæ assumpsit, & in eodem pro nobis passus est, ita etiam cum eodem copore nobiscum & cum ecclesia maneat in æternum. Nam, ut dicit philosophus in ethicis, maxime proprium est amicitiæ convivere amicis, & quia in propria specie secundum statum mortalem non erat conveniens ut maneret nobiscum in æternum, tum propter redemptionem nostram peragendam, tum etiam ut resurrectione sua futuram nostram resurrectionem astrueret: nec etiam secundum statum gloriæ congruebat, cum sit alterius conditionis incomparabiliter distantis a natura, necessarium nobis & opportunum fuit, & congruum suæ immensæ bonitati, caritati & amicitiæ, ut saltem sub aliena specie, in propria tamen corporali præsentia, semper & in æternum maneret cum ecclesia, ut sic per veritatem corporis & sanguinis sui nos sibi in hoc sacramento conjungeret. Unde & ipse dominus dicit Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*. Unde hoc sacramentum est signum maximæ caritatis Christi ad nos, & nostræ spei ad Christum sublevatio ex tam familiari conjunctione ipsius & nostrum. Tertia ratio sumitur ex perfectione fidei, quæ sicut est de divinitate Christi, ita est etiam de ejus humanitare, secundum illud Joannis 14. *Creditis in Deum, & in me credite*. Et quia fides est invisibilium, idcirco sicut Christus, dum erat in hoc sæculo, divinitatem suam exhibebat

ANNO CHRISTI 1433.

bebat discipulis humanitate velatam iuvisibiliter, ita & in hoc sacramento carnem suam simul & divinitatem alienis speciebus velatam modo exhiber iovisibili.

Prædicta veritas ex verbis Chrifti patet, qui ait: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*. Manifestum est autem quod Christus verum corpus suum reale & naturale pro nobis tradidit in cruce & in mortè: Ergo illud idem quod sic tradidit, dedit discipulis, quaodo dixit: *Hoc est corpus meum*. Item idem patet per apostolum Paulum, 1. Corinth. 11. *Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibir, non dijudicans corpus domini*, ubi expresse Paulus noo dicit, Non dijudicans figuram corporis domini, sed simpliciter, corpus domini; propterea si esset ibi corpus Christi secundum solam significatiooem, ad quid oporteret dijudicare hunc cibum ah aliis? quia quilibet panis eadem ratione posset significare & significat corpus Christi. Oportet igitur ponere quod sit ibi verum corpus Christi. Ad hanc veritatem catholicam astrueodam, corroborandam, & confirmandam est auctoritas ecclesiæ, quæ semper teuuit, tenet & tenebit in æternum, tam diu, quam diu hic muodus durahit, quod in hoc divinissimæ eocharistiæ sacrameoto sit verus, totus, & integer Christus: quæ veritas fide tenetur omnium Christi fidelium, approbatur doctrina oniversorum sanctorum doctorum ecclesiæ, & innumeris miraculis existit declarata, quæ omnia peto hic haberi pro repetitis gratia brevitatis.

2. In eodem sacramento, post consecrationem, nullo modo remanet, nec remanere potest panis & vini substantia.

SECUNDO supponitur, quod in eodem divinissimæ eucharistiæ sacrameoto post consecratiooem oullo modo remanet uec remanere potest pauis & vini substantia, quod doctor sanctus declarat in 4. sentent. dist. 10. quæst. 1. triplici ratione. Prima, quia est contra veritatem scripturæ: nam si simul in hoc sacramento esset corpus Christi cum substantia panis, corpus Christi esser ibi toucomitanter & quasi in loco, & sic cum prouomen *hoc* sit demonstrativum substantiæ, Christus falsum dixisset porrigens panem, *hoc est corpus meum*, & debuisset potius dixisse, Cum hoc vel hic est corpus meum. Quia igitur est contra veritatem verborum Christi, ut dicit idem doctor, omnino est hæreticum dicere substantiam panis & vini post consecrationem remanere. Secunda, quia sic dicere esset dare occasionem idololatriæ populo Christiano. Nam cum huic sacramento exhibeatur veneratio latriæ ratione præsentiæ domini nostri Jesu Christi in ipso [a] existentis; si ihi remaneret substaotia panis & vini, cum species extrinsecæ sint sacramento corporis Christi, utique non ducerent in verum corpus Christi per modum sigoi, sed magis in substantiam panis; & sic homines unum pro reliquo adorarent, quod esser maximum inconveniens & omnino importabile. Tertia, quia manente veritate in hoc sacramento corporis Christi prout prima suppositio præsuppooit, impossibile est eamdem substantiam panis & vini remanere. Nam manifestum est quod ante consecrationem ibi corpus Christl non est; oporter igitur quod virtute consecrationis incipiat esse, ubi prius non erat. Non potest autem aliquid esse alicubi obi prius non erat, uisi aut per loci mutationem, vel per alterius conversionem io ipsum: sicut in domo aliqua de novo incipit se ignis, aut quia illuc defertur, aut quia ibi generatur.

[a] *forte*, existentis.

Manifestum est autem quod corpos Christi non iocipit esse in hoc sacramento per motum localem; quia ab extrinseco adveniret: primo quidem quia sequeretur quod non remaneret iu cælo; non enim quod localiter movetur pervenit de novo ad aliquem locum nisi deserat priorem. Secuudo quia omne corpus localiter motum, pertransit omnia media, quod hic dici uon potest. Tertio, quia impossibile est quod uous motus ejusdem corporia localiter moti, terminetur simul ad diversa loca, cum tamen in pluribos iocis corpos Christi sub hoc sacramento simul esse incipiat, & propter hoc relinquitur quod non possit aliter corpus Christi incipere esse de novo in hoc sacramento, nisi per cooversionem substantiæ panis in ipsum; quod autem convertitur in aliquid, facta conversione non manet, uode relinquitur quod salva veritate hujus sacramenti, sobstantia panis post consecrationem remanere non potest, nec tamen substantia panis io præjacentem materiam, ut quidam posuerunt, nec etiam in nihilum coovertitur, ut alii dixerunt, quia si sic fieret, uoo esset dare aliquem modum per quem corpus Christi verum inciperet esse in hoc sacramento nisi per solam substantiæ panis conversionem in ipsum corpus Christi, ut clare deducit idem doctor 3. summæ eadem quæstione articulo tertio.

3. Accidentia panis & vini in hoc sacramento, post consecrationem remanent sine subjecto.

Ex prædictis sequitur Tertia suppositio: videlicet quod accideotia panis & viol quæ sensu deprehenduotur io hoc sacramento post consecratiooem remanent sine subjecto. Nam ex quo ibi fides catholica ponit esse verum corpus Christi, ut dicit prima suppositio, nec remanet substantia panis, ut dicit secunda, oportat quod remaneant sine subjecto: quia si remanereut iu subjecto, aut remanerent in ipso corpore Christi, aut in aere, aut in aliqua alia substantia, sed non poterit dici primum, quia corpus humaoum uullo modo potest affici hujusmodi accidentibus, neque etiam est possibile quod corpus Christi gloriosum & impassibile existens alteretur ad suscipiendas hujusmodi qualitates: nec potest dici secundom, quia aer oon est hujusmodi accidentium susceptivus, quia etiam accidens non transit de subjecto io subjectum, ut scilicet idem accidens numero sit quod primo fuit in suo subjecto, postmodum fiat in alio: accidens enim accipit oumero a subjecto, unde non potest esse quod idem oumero manens sit quandoque in hoc, quandoque io alio subjecto, & videmus etiam ad oculum, quod cum hujusmodi accidentia transferaotur de loco ad locum, ad motum harum specierum aer depellitur, quod utique non fieret si in ipso aere existerent, sicut in subjecto, nec potest dici quod remaneant in aliqua alia substantia pari ratione, sicut nec in substantia panis ut superius dictum est, cum ibi nulla remaneat. Nec hoc est inconveniens divinæ omnipotentiæ & suæ sapientiæ; com enim effectus magis dependeant a causa prima quam a causa secunda, utique nulli dubium potest esse, quod Deus, qui est prima causa sobstantiæ & accidentis, possit sua virtute infinita conservare io esse accidens, subtracta substantia, per quam in esse conservabatur, sicut per causam se-

ANNO CHRISTI 1433.

secundam: sicut & in genere causæ efficientis A potest alios effectus naturalium causarum producere, sine eisdem causis naturalibus, quemadmodum corpus humanum formavit sine virili semine in utero Virginis. Has tres suppositiones de veritate nostri divinissimi sacramenti volui proponere duplici de causa, prima est, quia ad sequentia multum mihi deservient, secunda est ad aliqualiter aperiendam maledictæ & damnatissimæ memoriæ hæresiarchæ Joannis Wicleff perfidiam, qui quantum in eo fuit, non divino sed diabolico spiritu inspiratus, visus est tollere a cordibus fidelium fidem hujus venerabilis sacramenti, & subvertere universam fidem & ecclesiam catholicam, ponens in forma tres conclusiones con- B trarias prædictis tribus veritatibus catholicis, videlicet: Christus non est in eodem sacramento identice & realiter in propria præsentia corporali, contra primam: Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in sacramento altaris: contra secundam. Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem sacramento: contra tertiam. Quæ sententiæ & propositiones quam sint adversæ fidei, quam sint blasphemæ in Deum, utpote ejusdem omnipotentiæ, summæ sapientiæ, & summæ bonitati derogantes, quam sint piarum aurium offensivæ, quantum derogent ipsius ecclesiæ catholicæ & sacramentorum ejusdem dignitati, quis sufficiat enarrare? cum C etiam horror sit nedum loqui aut audire tantas in Deum & ecclesiam blasphemias, sed nec etiam piis mentibus cogitare. O hominem iniquitate plenum, a omnium errore seductum, omni individia sauciatum, omni blasphemia sordidatum! Tibi profecto competit illa apostoli sententia quam Act. 13. capite protulit: *O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas.*

a Forte, omni errore.

4 In sacramento eucharistiæ tria sunt consideranda, videlicet, id quod est sacramentum tantum, id quod est res & sacramentum simul; id quod est res tantum & non sacramentum.

QUARTA suppositio: Sciendum quod secundum Magistrum sententiarum in 4. distinctione 8. in sacramento eucharistiæ tria sunt consideranda, videlicet id quod est sacramentum tantum, id quod est res & sacramentum D simul, & id quod est res tantum & non sacramentum. Primum est species visibilis panis & vini, quæ post consecrationem manet. Secundum est corpus Christi verum. Tertium est corpus Christi mysticum. Primum dicitur sacramentum, quia sacræ rei signum, hujus autem sacramenti duæ sunt res, quarum prima est contenta & signata, atque significans, & ideo est res simul & sacramentum, & hæc res est caro Christi quam de Virgine traxit, & sanguis quem pro nobis in cruce fudit; quæ res significatur per species visibiles panis & vini, & veraciter sub eisdem continetur, & hoc corpus Christi est figura corporis Christi mystici, & ipsum significat. Alia vero res hujus E sacramenti est corpus Christi mysticum per ipsum sacramentum significatum, sed non contentum sub eo realiter: nec aliquid aliud secundum se ex vi hujus sacramenti significans, & ideo est res tantum & non sacramentum. Unde Innocentius in summa de officio Missæ, » ubi dicit; Tria quippe in hoc sacramento » sunt discreta, videlicet forma visibilis, ve» ritas corporis, & virtus spiritualis. Forma » panis & vini, veritas, caro & sanguis, vir» tus, unitas & caritas. Primum oculo cerni» tur, secundum anima creditur, tertium cor» de percipitur, primum est sacramentum & » non res, secundum est sacramentum & res, » tertium est res & non sacramentum. Sed » primum est sacramentum geminæ rei, secun» dum vero sacramentum unius est, & res » alterius, tertium vero est res gemini sacra» menti. Nam forma panis utramque carnem » Christi significat, id est veram & mysti» cam, sed veram carnem continet & signi» ficat, mysticam vero significat, sed non » continet.

Duplex corpus Christi. Verum.

Item sciendum quod secundum prædictam duplicem rem hujus sacramenti, est duplex caro Christi sive corpus, una quam sumpsit & traxit de Virgine, & sanguis qui fusus fuit in cruce pro nobis; de hac carne dicitur Lucæ ultimo: *Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* De sanguine vero dicitur Joan. 19. *Et continuo exivit sanguis & aqua.* Alia vero caro & sanguis Christi est spiritualis & mystica; id est corpus Christi mysticum, cujus corporis caput est ipse Christus, reliqui vero fideles sunt membra, de quo inquit Apostolus 1. ad Corinth. 12. *Sicut enim corpus unum est & membra multa habet, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt; ita & Christus, etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi, & omnes in uno spiritu potati sumus,* & infra: *Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro*, nec est vis quod in prædicta distinctione in uno membro dicitur caro, in alio vero corpus: quia in hoc sacramento idem significant. Unde & salvator in institutione hujus sacramenti dixit: *Hoc est corpus meum*, & Joannis 6. *Caro mea vere est cibus.* Corpus etiam mysticum Christi dicitur caro Christi, ut dicit Magister sententiarum in 4.

Mysticum.

Hanc distinctionem duplicis carnis sive corporis Christi tangit Augustinus 3. de Trinitate, dicens: Commendavit enim Christus in » hoc sacramento corpus & sanguinem suum, » quod etiam fecit & nos ipsos, namque & » nos ipsius corpus facti sumus. Et habetur de consecratione distinctione 2. Commendavit. Et similiter Hieronymus super epistolam ad Ephesios, & ponitur in glossa 1. Corinthio„ rum ita dicens: Dupliciter intelligitur caro » Christi & sanguis, vel spiritualis illa atque » divina de qua ipse ait: *Caro mea vere est ci» bus, & sanguis meus vere est potus. Et nisi » manducaveritis carnem meam & biberitis meum » sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, vel ea quæ crucifixa est, & sanguis qui militis effusus est lancea, & ponuntur hæc verba de consecratione distinctione 2. Dupliciter. Hujus itaque geminæ carnis Christi ipsa visibilis species sacramentum est qui utramque significat & utriusque similitudinem gerit. Sicut enim panis præ cæteris cibis corpus reficit & sustentat, vinum hominem lætificat atque inebriat: sic vera caro Christi & ejus sanguis plus cæteris sacramentis, gratiis interiorem hominem reficit & saginat. Similiter sicut ex multis granis perficitur unus panis, & ex plurimis racemis vinum in unum confluit: sic ex multis fidelium personis unitas ecclesiastica constat, & constituitur corpus Christi mysticum,

Cap. 1.

ANNO CHRISTI 1433.

cum, unde apostolus 1. Corinth. 10. dicit: *Unus panis & unum corpus multi sumus*. super quo & Augustinus: Unus panis & unum corpus dicitur ecclesia pro eo quod sicut unus » panis ex multis granis, & unum corpus ex » multis membris componitur, sic ecclesia ex » multis fidelibus caritate copulante connecti» tur. Similiter ipsa vera caro Christi aut e» jus verus sanguis, est carnis Christi mysticæ & ipsius sanguinis mystici signum & sacramentum. Sicut enim vera caro Christi ex multis membris purissimis & immaculatis constat, sic caro Christi mystica, quæ est societas ecclesiastica, ex multis personis a criminali macula, erroris scilicet vel operis, liberis consistit.

5. Triplex est manducatio hujus sacramenti; specierum, veræ carnis Christi & carnis mysticæ. Prima pure corporalis. Secunda sacramentalis.

Quinta suppositio: Quod secundum tria prædicta quæ in hoc sacramento attenduntur, triplex est manducatio hujus sacramenti & sumptio; scilicet specierum, vere carnis Christi, & ipsius carnis mysticæ. Prima manducatio est pure corporalis, qua hoc sacramentum comestum masticatur, & in stomachum trahitur, & similiter hibitum, & postea digeritur, & ultimo in substantiam sumentis convertitur. Et sic vere manducantur & bibuntur illæ species, sub quibus veraciter continetur verum corpus Christi. Alia vero manducatio est sumptio veri corporis & sanguinis Christi sub dictis speciebus panis & vini contentis; & hæc manducatio dicitur sacramentalis, de qua dicitur Matth. 26. *Accipite & comedite, hoc est corpus meum*, & ibidem: *Bibite ex hoc omnes*. Et ista manducatio fit dupliciter; uno modo in sacrificii oblatione. Luc. 22. *Hoc facite*, id est conficite, *in meam commemorationem*, & sic fit duplici specie. Alio modo fit in laica sive in simplici communione. Et illa secundum dispositionem & observantiam ecclesiæ fit sub una specie tantum. Et prædictæ duæ manducationes pertinent ad os corporis. Tertia manducatio & bibitio est spiritualis, & hæc ad os animæ pertinet. Et hæc est duplex secundum quod duplex est res hujus sacramenti. Prima primæ rei, scilicet veræ carnis & veri sanguinis Christi; & hæc est devota cogitatio seu meditatio passionis Domini nostri Jesu Christi, sive ipsius Christi secundum quod sub hoc sacramento continetur, cum vero suo corpore & sanguine, in quo multiplicem sustinuit passionem, & quem pro nobis in ara crucis fudit. Et hanc ipsam cogitationem seu meditationem sequitur ipsius recogitantis unio transformativa ad ipsum cogitatum per actum amoris.

Tertia spiritualis, quæ duplex est.

Unde ad hanc manducationem spiritualem sicut in corporali, duo requiruntur: scilicet masticatio & incorporatio. Primo enim requiritur quod homo in fide vera recogitet devote passionem Christi, cujus memoriale est hoc venerabile sacramentum, & hoc sufficit quoad minores seu vulgares. Sed quoad majores, ultra hoc requiritur, quod devote recogitent quomodo sub illis speciebus est realiter & vere corpus Christi, Deus & homo, cum suo sacratissimo corpore, quod pro nobis exposuit tam multiplici passioni. Et quod illud ex ineffabili sua bonitate dedit nobis in cibum animarum nostrarum, & cætera quæ in hoc sacramento mirabilia opera pietatis continentur. Et talis devota recogitatio masticationi correspondet. Secundo requiritur quod recogitans

A uniatur per actum amoris ipsi cogitato scilicet Christo domino, & in ipsum per amorem quantum potest transformetur. Et hoc incorporationi correspondet. Secunda manducatio spiritualis, quæ in hoc sacramento tertio principaliter attenditur, & bibitio, quæ est secundæ rei, est consecutio unionis seu adeptio per fidem & caritatem ad membra ecclesiæ & cum Christo capite, quam unionem tam sacramentum quam prima res hujus sacramenti significat. Differentia inter prædictas manducationes est, quia prima habet veram & omnimodam rationem corporalis manducationis, ut dictum est, cæteræ vero non: quia caro Christi vera sumpta sacramentaliter, nec laceratur

Differentia harum manducationum.

B dentibus, nec secundum saporem gustum immutat, nec convertitur in corporale manducantis nutrimentum. Similiter nec aliæ duæ spirituales, quia nec Christus dum recogitatur ejus passio, aut dum sibi mens unitur per amorem, comeditur, aut materialibus dentibus premitur; nec similiter corpus Christi mysticum, dum quis sibi unitur per fidem & caritem: intelliguntur tamen & dicuntur prædictæ manducationes per aliquam similitudinem ad manducationem corporalem. Sicut enim cibus corporalis nutrit, augmentat, reficit, confortat, & sustentat corpus, & vitam conservat: sic & sumptio corporis Christi sive veri in sacramento, & recogitati per devotionem;

C sive etiam mystici per fidei & caritatis unionem, animam nutrit, augmentat, & conservat in vita spirituali; differunt tamen & per contrarium ad manducationem corporalem, quia cibus corporalis sumptus in sumentem & manducantem convertitur. Sed Christus digne sumptus, sive sacramentaliter, sive spiritualiter, non in suscipientem convertitur, sed potius ipse sumens in Christum transformatur, sive convertitur. Unde Augustinus in libro suarum confessionum dicit: Quasi audirem vo„ cem Dei de excelso dicentem: Cibus sum „ grandium, cresce & manducabis me, nec „ tu me mutabis in te sicut cibum carnis „ tuæ, sed tu mutaberis in me. Similiter in

D manducatione corporis mystici, sumens non sibi corpus mysticum incorporat, sed potius ipsi corpori mystico & Christo capiti conjungitur & in ipsum transformatur & incorporatur.

Item differentia est inter manducationem sacramentalem & spiritualem, quia manducatio veræ carnis fit ore corporali, ut dictum est, sub speciebus sacramentalibus: manducatio vero spiritualis fit ore animæ sive intellectu & voluntate, per fidem & caritatem. Per hæc enim habitat Christus in nobis & nos in ipso tamquam membra conjuncta capiti, secundum illud ad Ephes. 3. *Habitare Christum per fidem in cordibus nostris*, & primæ Joannis 4. *Deus*

E *caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet & Deus in eo*. Prima manducatio potest esse bona & digna, & etiam indigna, & tunc ad judicium; secunda autem semper est bona. Prima exigit secundam, ut sit ad salutem, secunda est sola sufficiens & necessaria ad salutem. Prima vocatur sacramentalis, sine qua multi martyres sancti & parvuli salvati sunt; secunda vero vocatur spiritualis, sine qua nullus salvatur. Ultimo notandum est, quod licet necessarium sive necessitas tam a theologis quam a philosophis, & præcipue

Necessitas respectu finis triplex.

ah

ANNO CHRISTI 1433.

ab Aristotele in quinto metaphysicæ, multipliciter distinguantur, tamen quantum ad præsentem spectat materiam necessarium respectu finis est tripliciter distinguendum, quia aliquid dicitur necessarium respectu finis simpliciter & absolute, id scilicet, sine quo nullo modo potest finis obtineri. Alio modo ex conditione sive ex suppositione. Tertio modo necessarium accipitur pro utili & expedienti: sicut respectu finis, qui est æterna felicitas: consequendi aliquid dicitur necessarium esse absolute & simpliciter, scilicet ipsa divina volitio, sine qua impossibile est simpliciter & absolute dictam felicitatem consequi. Aliquid ex suppositione, & ex communi lege, sicut est baptismus, de quo habetur Joannis tertio: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei*. Qui quidem baptismus non est ita necessarius ad consequendam vitam æternam sicut divina volitio; quia Deus non sic suam potentiam alligavit sacramentis, ut sine ipsis non possit aut non valeat dare & conferre vitam æternam cui voluerit. Aliquid autem dicitur esse necessarium respectu dicti finis non simpliciter & absolute, nec ex suppositione, sed secundum quid, quia etiam sine eo potest finis obtineri, licet non ita expedite & de facili: cujusmodi dicimus consilia Christi esse necessaria, id est, utilia ad æternam vitam consequendam, quia per ipsa facilius & expeditius ad dictum finem potest homo pervenire.

Absoluta.

Ex suppositione.

Ex utili & faciliori modo.

Istis præsuppositis, venio ad secundam partem principalem propositæ quæstionis, videlicet ad proponendas conclusiones, pro ejusdem quæstionis decisione, & erunt tres in numero tantummodo, quarum prima sit ista: Communio divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque scilicet panis & vini, toti credentium populo non est necessaria, primo modo accepta necessitate. Secunda conclusio: Communio divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque, panis scilicet & vini, non est necessaria toti credentium populo, secundo modo accepta necessitate, nec a domino præcepta salvatore. Tertia conclusio: Communio divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque, panis scilicet & vini, consuetudine & statuto ecclesiæ stantibus in oppositum non est multum utilis nec saluti expediens toti credentium populo, imo est multum inutilis, & eidem nociva. Probationi primæ conclusionis non intendo insistere, cum sit quasi per se nota, quia Deus non alligavit suam potentiam sic sacramentis, ut absque illis non possit & valeat salvare cum voluerit, nisi forte aliquis Vvicblefista vellet dicere, quod omnia ex necessitate proveniant. Ex quo sequeretur, quod solum per hanc viam sacramentorum Deus posset salvare, & non aliter. A quo errore pestifero quia video magistrum Joannem, qui hunc articulum proposuit, longe remote positum, ideirco in hac materia me non extendo, sed pergo ad 2. quæstionem in qua consistit pondus belli, & diei, & æstus: quam iterum replico, videlicet: Communio divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque, panis scilicet & vini, non est necessaria toti credentium populo, secundo modo accepta necessitate, nec a Domino præcepta salvatore.

Communio divinissimæ eucharistiæ sub utraque specie, scilicet panis & vini, toti populo credentium non est necessaria, primo modo accepta necessitate: nec secundo modo eadem communio, stantibus consuetudine & statuto ecclesiæ in oppositum, est multum utilis vel expediens.

Probatio primæ conclusionis.

Probatur hæc conclusio sic: Laicis & non A conficientibus sufficit ad salutem sumere prædictum sacramentum sub una specie, ergo non est de necessitate salutis, neque de præcepto Christi, sumere sub utraque, consequentia nota est, quia si una sufficit, sequitur quod altera non sit necessaria, neque de præcepto Christi, ut patet ex rationibus sufficientiæ, & necessarii atque præcepti. Assumptum probatur primo per legem divinam, deinde per praxin Christi, per praxin apostolorum & primitivæ ecclesiæ, tertio per sacra generalia concilia, quarto per dicta sanctorum doctorom veraciter se in lege divina fundantium: Post subjungentur causæ aliquæ & rationes pro conclusione intenta; & primo per legem divinam B tam novi quam veteris testamenti. Nam in nova lege Christus loquens de hoc sacramento secundum intentionem adversariorom, Joannis 6. quindecim vicibus, vel forte pluribus, fecit mentionem de hoc sacramento divinissimo, de pane quidem & de manducatione tantum undecim vicibus, de manducatione vero carnis & bibitione sanguinis quater, de vino vero in toto processu illo non fecit mentionem, ad ostendendum manifeste, quod sumere sub altera specie tantum, scilicet sub specie panis, sufficit ad salutem, & quod sub ipsa specie panis continetur vera caro Christi, & verus sanguis ipsius, unde inquit: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in* C *vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis, hunc enim Pater signif͏icavit Deus*. Ecce primum testimonium in quo nullam mentionem facit de potu, & dicit cibum permanere & sufficere in vitam æternam. Item: *Non Moyses dedit vobis panem de cælo*, &c. Ecce secundum testimonium, in quo hic cælestia panis præfertur mannæ dato per Moysen, quod inter hujusmodi cibos corporales habebat omnem saporem suavissimum, nec erat verus panis, & quod hic scilicet, de quo Christus loquitur, est panis verus: ubi iterum nulla mentio fit de potu, aut de vino. *Panis enim verus est qui de cælo descendit, & dat vitam mundo*. Ecce tertium testimonium de pane qui D dat vitam mundo, & nihil dicit de vino. Item: *Ego sum panis vitæ; qui venit ad me non esuriet, & qui credit in me non sitiet unquam*. Ecce quartum testimonium de pane vitæ manifestissimum, qui non solum tollit esuriem, sed etiam sitim, ut eadem ratione sicut cibus dicitur, & est, sic etiam & potus dicatur. Item quinto: *Ego sum panis vitæ: patres vestri manducaverunt manna in deserto & mortui sunt*. Ecce iterum dicit se panem vitæ, & nulla mentio fit de vino. Item sexto: *Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur*. Item septimo: *Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi: si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Item o- E ctavo: *Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita*. Item nono: *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberetis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Ubi primo incipit mentionem facere de bibitione sanguinis, nullam tamen mentionem faciens de specie vini. Item decimo: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam*. Item undecimo: *Caro mea vere est cibus, & sanguinis meus vere est potus*. Item duodecimo. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me* ma-

ANNO CHRISTI 1433.

Probatio secundæ conclusionis per legem divinam.

Christus Joannis 6. 15. vicibus fecit mentionem de hoc sacramento, de pane in manducatione undecies, de carne & sanguine, quater, de vino nunquam.

ANNO CHRISTI 1433.

manet & ego in eo. In quibus solum quatuor locis mentio fit de potatione sanguinis, & nullo modo de potatione vini. Et cum sub specie panis contineatur totus & integer Christus, manifestum est, quod qui sumit sub una specie, sumit utrumque, scilicet carnem & sanguinem, & adimplet domini mandatum: *Nisi manducaveritis*, &c. dato quod de sacramentali sumptione intelligeretur. Deinde redit ad pristinum modum loquendi, scilicet de solo pane, unde subjungit tertio decimo loco: *Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me*. Et iterum quarto decimo: *Hic est panis qui de cælo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna in deserto, & mortui sunt*. & concludit finaliter: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum*.

Ecce quoties Christus fecit mentionem de pane & nullam de vino: & quod qui manducat hunc panem vivet in æternum. Unde cum toto illo processu evangelico nullam faciet mentionem de vino, sed solum de pane, manifestum est quod sumptio istius sacramenti sub specie panis sufficit ad salutem; cui pene in singulis clausulis vitam vel æquivalens tribuit, quem utique qui manducat, veram Christi carnem manducat, & verum ipsius sanguinem bibit, etiam si nunquam de vino gustet. Unde & illud Christi præceptum implet; si tamen de sacramentali sumptione intelligatur: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* quia sumendo tantum sacramentum panis, sumit vere utrumque, cum utrumque sub altera specie contineatur. Unde sanctus Thomas in postilla super Joannem super eodem verbo, *Nisi*, &c. Solus sacerdos communicat sanguini, nec tamen est contra sententiam domini; quia qui communicat corpori, communicat etiam sanguini, cum sub utraque specie totus Christus contineatur, etiam quantum ad corpus & quantum ad sanguinem. Hæc ille. Si enim Christus prædicto mandato voluisset ad utramque speciem obligare fideles, procul dubio sicut panem toties nominavit & expressit, ita & vinum alicubi in prædicto processu nominasset, quod minime fecit. Unde in hoc decipiuntur adversarii quia arguunt a contento ad continens, & præceptum quod determinat contentum & rem illius sacramenti, trahunt ad continens, scilicet species, quæ sunt sacramentum tantum. Christus siquidem posuit præceptum ad carnem & sanguinem dicens: *Nisi manducaveritis*; &c. & ipsi trahunt ad panem & vinum.

Joan. 6.

Ulterius manifesta in prædicto processu evangelico & verbis Christi contradictio implicaretur si illa auctoritas, *Nisi manducaveritis*, &c. esset obligativa de necessitate & de præcepto Christi, quod omnes ad utramque speciem, & sic in uno illorum contradictorum prima & summa veritas non diceret verum, quod nullo modo est dicendum: patet tamen sequela. Nam Christus in prædicto processu præmisit: *Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum*. & iterum: *Si quis ex ipso manducaverit, non morietur*. Et ne cuncta replicem, ita conclusit in præmissis: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum*. Ex quibus patet quod ad vitam habendam sufficit sumptio hujus sacramenti sub specie panis. Si autem ex opposito illa auctoritas; *nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. ut adversarius dicit, obligat ad sumendum panem & vinum, sequitur expressa contradictio, quia sufficit sumere panem ad salutem, & non sufficit sumere panem ad salutem, quia ad hoc vinum requiritur, contradicunt, quod nullus sanæ mentis diceret. Et confirmatur. Nam in prædicto processu pro eodem accipit panem, carnem suam, carnem & sanguinem, & seipsum, & ad omnia prædicta idem præmium apposuit. Nam dixit primo: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Et declarans quis esset ille panis, subjunxit: *& panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita*. Et iterum: *Qui manducat me & ipse vivet propter me*. Ex quibus patet quod idem sunt prædicta quatuor, ex quo idem præmium omnibus apponitur. Nam manducare panem, manducare carnem & manducare carnem simul & sanguinem bibere, nihil aliud sunt quam manducare ipsum Christum, quod erat ultimum, quia sive sub specie panis, sive sub utraque sumatur Christus, in tali sumptione nihil confert vitam nisi Christus qui sub illis speciebus continetur & sumitur. Et sic de primo.

Item secundo principaliter probatur idem ex lege Christi, Lucæ 11. cum discipuli peterent ut eos Christus orare doceret, ait: *Cum oratis, dicite: Pater noster qui es in cælis*, &c. *panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, &c. Matthæi 6. dicitur: *Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie*, quod utique principaliter & specialiter de pane hujus sacramenti intelligendum plurimi sanctorum doctorum exposuerunt, qui materiam in nobis non substantialem, sed supersubstantialem, scilicet gratiam auget & augmentat. » Unde Hieronymus » dicit: Quando petimus ut peculiarem vel » præcipuum nobis Deus tribuat panem, illum petimus qui dicit: *Ego sum panis vivus qui de cælo descendi*. Et beatus Cyprianus: Panis vitæ Christus est, & panis hic » omnium non est, sed noster est, hunc autem panem dari nobis quotidie postulamus. » Ne qui in Christo sumus, & eucharistiam » quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo graviori delicto dum absentes & non communicantes a cælesti pane » prohibemur, a Christi corpore separemur, » Petimus ergo, ut qui in Christo manemus » & vivimus, a sanctificatione ejus & corpore non recedamus. Beatus quoque Augustinus in libro de bono perseverantiæ: Perseverantiam ergo a domino petunt sancti quando petunt ne a corpore Christi separentur, » sed in ea sanctitate permaneant qua nullum, quo inde separari mereantur, crimen » admittant. Et in collationibus Patrum dicitur: Cum dicit *hodie*, ostendit eum quotidie esse sumendum & hesternam præbitionem ejus non sufficere, nisi hodie quoque » similiter fuerit attributus: omnique tempore hanc orationem debere profundere, indigentia ejus quotidiana commonet, quia » non est dies in quo non opus sit nobis hujus esu ac perceptione cor interioris nostri » hominis confirmare.

Cyp. de orat. Dominica.

August. de bono perseverantiæ c. 4.

Coll. 9. c. 2.

Prædictas auctoritates adducit S. Thomas in glossa continua super Matthæum, ubi etiam di-

ANNO CHRISTI 1433.

» cit: Panis ille medicina animarum est, deferens vitam per hominem, hunc ergo quotidie accipe, ut tibi quotidie prosit: sic vive, ut quotidie merearis accipere, & Lyra tractans illud Matthæi c. 6. *Panem nostrum quotidianum*, dicit: Omnia sacramenta ordinantur ad hoc sacramentum quod petimus quando dicimus: *Panem nostrum supersubstantialem*. Dicitur autem supersubstantialis, quia transcendit vitam corporalem, & perducit ad vitam æternam. Joannis 6. *Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi, si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*: & petendo hoc sacramentom, petimus omnia alia quæ ordinantur ad ipsum. Et subdit Lyra: Lucas evangelista 5. capite vocat eum panem quotidianum, quia quotidie ipsum sumimus per ministros ecclesiæ qui hoc sacramentum percipiunt pro se & pro tota communitate. « Ex quorum doctorum auctoritate patet quod in prædicta oratione dominica per panem quotidianum & supersubstantialem intelligitur corpus Christi, quod in sacramento altaris accipimus, quod docet nos salvator petere ab eo. Cum igitur in prædicta oratione Christus nollam fecerit mentionem de potu aut vino, sed tantummodo de pane, manifestum est quod sufficit species panis tantum, alioquin insufficienter Christus suos docuisset orare discipulos. Item Joannis 1. dicitur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Ubi per Augustinum secundum omnes doctores intelligitur Christus, qui figurabatur per agnum paschalem comestum in figuram comestionis hujus sacramenti, & sic eucharistiæ sacramentum hoc in loco sub una specie scilicet comestibili exprimitur. Item Lucæ 15. habetur de prodigo, quod ei patet occidit vitulum saginatum, per quem Christus significatur propter gratiæ pinguedinem: qui vitulus occisus manducabatur, nulla mentione facta de bibitione, & licet forte biberent, non tamen fit mentio, tamquam de impertinenti, sicut nec de lotione & de aliis quæ hujusmodi conviviis solent accidere & fieri, tamquam de impertinentibus ad intentionem propositam: ubi inquit » Lyra: *Adducite vitulum saginatum ut epulemur, & occidite ut manducemus*, id est, » sacramentum eucharistiæ fidelibus ministrare, in quo immolatur Christus, qui est vitulus saginatus propter gratiæ pinguedinem, *ut manducemus*, quia in primitiva ecclesia non solum ministri ecclesiæ sumebant hoc sacramentum, sed etiam omnis populus quotidie, ut habetur Actorum 2. *Erant perseverantes in fractione panis*.

Ex doctrina apostolica.

Item tertio ex doctrina apostolica. 1. Corinth. 5. inquit Apostolus: *Pascha nostrum immolatus est Christus*, per quem transire debemus de hoc mundo ad Patrem, ut dicit glossa, immolatus est, quem scilicet edere debemus. Ubi apostolus non dicit, Immolatum est vinum, quod bibere debemus, unde & subdit postmodum: *itaque epulemur*, & non dicit, bibamus, in *azymis sinceritatis & veritatis*, ubi nullam mentionem facit de vino aut de potu, sed solum de pane azymo, secundum quod ecclesia Romana conficit. Item apostolus 1. Corinth. in fine capitis: *Itaque fratres mei cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit, domi manducet, ut non in judicium conveniatis*. Qui textus secundum glossam Ambrosii sic exponitur. „ Itaque fratres mei, cum convenitis in unum » ad similitudinem cœnæ dominicæ ad manducandum, supple., corpus domini, invicem expectate, supple jejuni, dum omnes » conveniant, ut multorum oblatio simul celebretur. Si quis autem esurit, supple & » impatiens non vult expectare, domi manducet, scilicet suos cibos, id est, pane terreno pascatur, nec postea eucharistiam sumat, ut non in judicium, supple damnationis, conveniatis. « Ecce quam aperte & notanter apostolus, licet in præcedentibus locutus fuerat de modo quem Christus tenuerat in ultima cœna, quando apostolos in sacerdotes ordinans communicavit sub duplici specie, in sola manducatione sui sermonis imposuit finem, nullam faciens mentionem de bibitione, ad manifeste ostendendum, quod sufficit sub specie panis & per modum manducationis non conficientibus hoc sacramentum sumere.

Ex lege divina veteris testamenti.

Item quarto ex lege divina veteris testamenti: Manifestum est enim secundum apostolum, quod omnia vel plurima veteris testamenti contingebant in figuram eorum quæ sunt in novo testamento: *Omnia*, inquit, *in figuram contingebant illis*. Unde & hujus sacramenti quod est præcipuum & potissimum, atque finis omnium aliorum sacramentorum novis legis, pluræ figuræ præcesserunt. Inter quas sunt res præcipuæ secundum Magistrum sententiarum in 4. distinctione 8. videlicet panis & vinum oblata per Melchisedec sub lege naturæ, agnus paschalis, & manna sub lege Mosaica. Sed panis & vinum oblata per Melchisedec summum Dei sacerdotem Genesis 14. qui Christum præfiguravit, ut dicit Apostolus ab Hebræos 7. *Hic enim Melchisedec rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abraha regressa a cede regum, & benedixit ei, qui decimas omnium dimisit Abraham. Primum quidem quia interpretatur rex justitia, deinde autem & rex Salem, quod est rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in æternum*, de quo etiam ait Ambrosius super illud Matthæi 26. *Accipite & comedite*, Christus, inquit, suis discipulis obtulit in cœna, quod Melchisedec repræsentant in figura. Et „ idem in libro de sacramentis, & allegatur „ per Magistrum sententiarum in distinctione 8. ex hoc accipit anteriora esse sacrificia Christianorum quam Judæorum, obtulit enim Melchisedec panem & vinum, similis per omnia Filio Dei, cui dicitur: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec*, & beatus Hieronymus super illo; » *Cœnantibus illis accepit*, dicit: Postquam typicum pascha fuerat impletum, & carnes agni cum apostolis comederat, ad verum paschæ transgreditur sacramentum, ut sicut in præfiguratione ejus Melchisedec summi Dei sacerdos » panem & vinum offerens fecerat, ipse quoque veritatem sui corporis & sanguinis sic » figuratum repræsentaret. Per hunc itaque Melchisedec panis & vinum oblata, non leguntur a populo sub utraque specie sumpta, sed solum per Melchisedec oblata. Sic etiam hodie solum sacerdos celebrans sumit sub utraque specie.

1. Cor. 10.

Lib. 4. c. 1.

Psal. 109.
Matth. 26.

Simi-

ANNO CHRISTI 1415.

Similiter nec agnus paschalis sumptus reperitur cum vino vel hujusmodi hibitione, sed comestus, & licet forte biberint, non tamen bibitio cadebat sub præcepto. Similiter manna omne delectamentum in se habens sine præcepto bibitionis sumebatur, quod quidem manna in scripturis panis angelorum & esca nominatur. Unde Sapientiæ 16. *Esca angelorum nutrivisti populum tuum, & paratum panem de cælo præstitisti eis sine labore, omne delectamentum in se habentem & omnis saporis suavitatem*, & in Psalmo: *Panem cæli dedit eis, panem angelorum manducavit homo*. In quibus nulla mentio fit de vino aut de potu. Insuper sanguis in veteri testamento oblatus domino in altari (a sacerdote,) & non a populo visus est immolari, unde Levit. 1. dicitur sacerdotibus: *Sanguinem fundentes per altaris circuitum*, & 4. Ibidem. *Pro peccato sacerdotis vel etiam totius multitudinis sacerdos offerat vitulum, cujus sanguinem aspergat contra velum sanctuarii, & de eodem ponat super cornua altaris, residuum fundendo in basin altaris holocausti*, & 17. ibidem dicitur: *Sanguinem dedi vobis ut super altare meum expietis pro animabus vestris*: in cujus etiam signum soli sacerdotes veteris testamenti utebantur libaminibus, & his sacrificiis quæ fiebant ex fluida materia, scilicet oleo & vino. Item 1. Regum 2. capite, quidam sacerdos in desiderio populi & omnium non sacrificantium hunc cibum desiderantium dicebat & petebat: *Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut comedam bucellam panis*: duæ enim partes sunt sacerdotis sacrificantis & conficientis, scilicet panis & vinum, & sub ambabus & sub qualibet ipsarum totus & integer Christus.

Psal. 77.

Populus itaque non ad ambas partes sacerdotis, sed ad unam petit & obsecrat admitti, & ad eam quæ est sub specie panis, ad quam utique admittitur, ut bucella corporis dominici satietur. Hujus insuper figura præcessit, ut inquit Albertus Magnus in tractatione de officio missæ, in tribus satis farinæ, Genesis 18. cum Abraham sederet in hostio tabernaculi sui, vidit tres angelos descendentes per viam, quibus tria sata farinæ similæ commixta parari fecit in subcinericios & azymos panes; per quod innuitur laicos solum ad unam speciem debere admitti, eo quod de vino nullam mentionem facit. Tria vero sata fuisse narrantur propter triplicem substantiam quæ in hoc sacramento continetur, scilicet corpus, anima, & deitas. Similiter in comestione Eliæ hujusmodi manducationis sacramentalis expressissima figura præcessit, quando subcinericium panem comedit cum potu aquæ, nulla facta mentione de vino, in cujus cibi fortitudine ambulabat quadraginta diebus & noctibus. Patet igitur ex lege divina tam novi quam veteris testamenti, quod communicare laicos, aut non conficientes, sufficit sub altera specie tantum, scilicet panis, & per consequens non esse de necessitate salutis, sive de præcepto Christi, sumere sub utraque.

3. Reg. 19.

Ex praxi Christi.

Secundo principaliter probatur ex praxi Christi: & primo quia in toto evangelio non reperitur, quod Christus communicarit aliquem laicum sub utraque specie; tantummodo duodecim apostolos, ut patet Joannis 12. ubi duodecim apostolorum pedes lavisse fertur, & Marci 14. ubi dicitur quod vespere facto venit cum duodecim apostolis, & Lucæ 22. *Cum facta fuisset hora, discubuit, & duodecim apostoli cum eo*. Quos duodecim ante in sacerdotes ordinavit, ut dicunt communiter doctores omnes, in eadem cœna, per illa verba: *Accipite, hoc est corpus meum*, &, *Hoc facite in meam commemorationem*, & postmodum eos communicavit, & licet pro tunc solus Christus conficeret & non apostoli, tamen communicavit eos sub utraque specie non ut laicos, sed ut sacerdotes, dans eis exemplum & doctrinam, qualiter & ipsi conficientes conficere & sumere deberent. Præterea si hujusmodi communio sub utraque specie fuisset de necessitate salutis, nequaquam matrem aliosque utriusque sexus caros, qui ipsum dominum & mentis & corporis passibus sequebantur, a prædicta communione exclusisset, quod tamen videtur fecisse, cum exceptis duodecim, ut dictum est, non legantur dictæ cœnæ interfuisse. Item hoc idem patet ex satietatibus Christi, quibus satiavit turbas, & discipulos suos ante & post suam resurrectionem. Scribitur etenim Matthæi 14. & Joannis 9. quod dominus satiavit quinque millia hominum de quinque panibus & duobus piscibus, & Marci 8. habetur quod satiavit quatuor millia de septem panibus, in quibus satietatibus nulla mentio fit de potu aut vino sive aqua aut quocumque alio liquore. Et licet non habeatur ex textu, quod satietates prædictæ fuerint de pane veraciter transsubstantiato in corpus Christi, tamen veraciter tenendum est, quod ille panis divina potentia multiplicatus, & tam mirabiliter satians corpora manducantium, typum & figuram gerat hujus sanctissimi panis, qui de cælo descendit & dat vitam mundo. Quia sicut ille panis ineffabili quadam suavitate refecit manducantium corpora, & in quadam admiratione omnes suspendit, ita ut quærerent ipsum regem facere, & ut ipsum sequerentur: sic iste panis cælestis & supersubstantialis replet ineffabili suavitate animas se digne sumentes, & eas sic in sui amorem & admirationem convertit, ut nihil præter Christum in cordibus ipsarum regnare permittant, sicque ipsas attrahat, ut omnibus postpositis, currant in odorem unguentorum suorum.

Unde Christus Joannis 6. loquens de prædicta satietate corporali, ait: *Amen amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis*, & statim post subjunxit loqui de hoc sacramentali & spirituali pane, si tamen de sacramentali intelligitur, ut per prædictam satietatem corporalem manduceret in satietatem spiritualem hujus sanctissimi panis, de quo statim subjunxit: *Operamini non cibum qui perit sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit*. Item post passionem suam, & habetur Lucæ ultimo: *Et factum est cum discumberet Jesus in Emaus*, cum illis scilicet duobus discipulis Cleopha & alio, *accepit panem, benedixit & fregit, & porrigebat illis*, ubi secundum multos doctores, corpus sub specie panis solum eis tradidit, eo quod nullam facit mentionem de vino, unde Augustinus in homilia de concordantia evangelistarum: „ A » Christo facta est permissio impedimenti us» que ad sacramentum panis, ut unitate cor» poris participata, removeri intelligatur im» pedimentum inimici, ut Christus possit » cognosci. Item Beda super eodem; Impo» di-

ANNO CHRISTI 1415.

ANNO CHRISTI 1433.

» dimentum permittit esse Deus, donec ad » sacramentum perveniatur, sed percepta veritate corporis Christi, impedimentum inimiei aufertur, ut Christus possit agnosci. » Item Theophylactus: Sed & aliud innuit, » quod scilicet sumentibus sacrum panem aperiuntur oculi eorum, ut eum cognoscant, » magnam enim habet & ineffabilem domini » caro virtutem. Item glossæ est, & est Bedæ: Per panem corpus Christi & ejus sanguinem signabat.

Item Joannis ultimo Christus manifestavit se discipulis septem ad mare Tiberiadis, ubi accepit panem & piscem assum, & dabat eis, » quod verbum tractans Innocentius dicit: » Per assum piscem quem Christus cum suis » discipulis comedebat, intelligi debet corpus Christi quod in ara crucis assatum fuit. » Unde beatus Gregorius in homilia 27. dicit: Per assum piscem intelligi debet mediator Dei & hominum, pro nobis passus. Et patet; ibi nulla mentio fit de potu vel vino. Item sequenti die post institutionem prædicti sacramenti Christus docuit exemplo & opere non solum non esse de necessitate salutis sumere sub utraque specie quoad laicos, sed nec simpliciter sumptionem prædicti sacramenti, ut in latrone, cui mox credenti & dicenti: *memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum*, promisit dominus paradisum dicens: *Hodie mecum eris in paradiso*, absque quacumque hujus sacramenti perceptione. Quod etiam in innumeris martyribus probatum est, qui absque hujus perceptione sacramenti ad regna cælestia feliciter pervenerunt, quod & de pueris baptizatis sancta tenet ecclesia.

Item probatur ex praxi apostolica & primitivæ ecclesiæ simul, quia dicitur Actorum 2. *Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum, & communicatione fractionis panis* sancti, secundum glossam, ut Magister historiarum in scholasticis historiis exponit fractionem panis, id est eucharistiæ, quia in primitiva ecclesia fideles crebro communicabant, & conveniebant ad percipiendam eucharistiam: in quo loco scriptura nullam mentionem facit de vino aut de potu. Eodem modo & Albertus Magnus exponit de apostolis & de ista fractione panis.

Ex praxi apostolica.

Item de nullo apostolorum legitur quod hujusmodi communionem duplicis speciei practicaverint quoad laicos, vel de eo doctrinam tradiderint aut præceptum, excepto Paulo apostolo, qui recitative Corinthiis narrat, qualiter Christus sub duplici specie hoc sacramentum instituerat, & solum Corinthiis apud quos solos erat hujusmodi consuetudo. Et indubitanter si fuisset Christi præceptum indifferenter, quoad omnes, communicare sub utraque specie, sanctus Paulus expressius scripsisset de ipso tam Corinthiis quam & aliis fidelibus quibus suas transmisit epistolas, præcipue Romanis qui erant caput mundi, & Hebræis pro quibus cupiebat esse anathema ut eos lucrifaceret. Similiter quilibet apostolurom & evangelistarum scripsisset aliquid de hujusmodi præcepto sine quo non esset salus hominibus, quod quia non fecerunt, ideo indubitanter tenendum est quod non sit præceptum Christi. Idem patet ex praxi multorum sanctorum antiquorum, & præcipue in ecclesia, de sancta Petronilla beati Petri apostoli filia, de qua sic in

Ex praxi multorum antiquorum sanctorum.

ejus legenda legitur, quod in extremis post multa jejunia & orationes corpus domini suscepit, & demum in lecto se reclinans, post triduum ad Christum migravit. Item attestatur beatus Eusebius ad Damasum Portuensem episcopum de morte gloriosissimi Hieronymi, ubi refert quomodo beatus Hieronymus varie & multipliciter sacramentum dominicum recommendans, eucharistiæ sacramentum sub specie panis ab alio suscepit, ubi refert verba » Hieronymi in hunc modum: Rogo vos fra- » tres, ut domini mei afferatis corpus, qua- » tenus in suo lumine videam lumen, ut fir- » mans super me oculos suos, det mihi in- » tellectum & instruat me in via hac qua » gradiar. His verbis finitis post longas ora- » tiones vir Dei gloriosus sacrum domini cor- » pus suscipiens ad terram supinus rediit. Hæc Eusebius.

Sic & idem beatus Eusebius in extremis positus sub specie panis communicavit, ut de eo scribit beatus Cyrillus in epistola ad beatum Augustinum de mirabilibus gloriosissimi Hieronymi. Illo etiam modo beatus Ambrosius in extremis communicavit de manibus beati Honorati Vercellensis episcopi. Idem habetur de beato Benedicto, de quo in legenda sua dicitur, quod ultima die exitus sui, in oratorium portari se fecit, & ibi exitum suum dominici corporis perceptione munivit. Item refert beatus Gregorius tertio dialogorum, quod beatus Agapitus papa quemdam claudum & mutum sub una specie communicans eum plene sanavit. Item habetur de beata Lucia, quod ipsa spiritum non tradidit post gladii in guttur ejus immersionem, donec sacerdos corpus dominicum ei traderet. Idem de beato Dominico & Francisco & in multis aliis sanctis habetur per omnia.

Item Wilhelmus in suo sacramentali Hugonem de sancto Victore sub una specie tantum communicare debuisse narrat, sub his verbis: Quod cum Hugo de sancto Victore excellentissimus doctor ultima infirmitate laboraret, corpus domini instanter petebat sibi dari, & cum nullum cibum continere posset, fratres ejus turbationem timentes simplicem hostiam illi obtulerunt, quod ille cognoscens; per Spiritum, ait, misereatur vestri Deus fratres, cur me ita deludere vultis? iste quem portastis, non est dominus Deus meus. Et illi attoniti mox corpus domini attulerunt. Sed ipse videns se non posse recipere, elevatis in cælum oculis ac manibus sic oravit: » Ascendit Filius ad Patrem & Spiritus ad » Deum qui misit illum, & inter hæc verba emisit spiritum, & corpus domini ibidem disparuit. Ecce quam manifesta & clara narratione refert hic doctor sanctum Hugonem debuisse sub una tantum specie communicare.

Tertio principaliter probatur ex doctrina & institutione sacrorum conciliorum. Nam ut habetur ex lib. conciliorum Isidori, ita in sexta » Constantinopolitana synodo legitur: Citra » sanguinem ceremonias in ecclesiis celebra- » mus: ita quippe accedimus ad benedictio- » nes arcanas, & sanctificamur participes effe- » cti tam sanctæ carnis quam pretiosi sangui- » nis Christi. Ecce quam aperte hæc sancta synodus ponit distinctionem inter communionem laicam & sacerdotalem. Nam quoad laicos dicit: Citra sanguinem ceremonias in ecclesiis ce-

Ex doctrina sacrorum conciliorum. Ex concilio VI. Constatinopolitano.

lebra-

ANNO CHRISTI 1435.

lebramus, & vocat communionem laicam ceremonias, quia præcepto & statuto ecclesia introducta est.» Quoad sacerdotes vero subjungit: Ita quippe accedimus ad benedictiones » arcanas, & sanctificamur participes effecti tam » sanctæ carnis quam pretiosi sanguinis Chri» sti. Nam si utraque pars istius decreti ad laicos vel ad sacerdotes sine distinctione referretur, utique manifestam implicaret contradictionem. Nam in prima parte excludit sanguinem, cum dicit: Citra sanguinem, & in secunda dicit: Participes effecti tam sanctæ carnis quam pretiosi sanguinis. Clarum igitur est hoc decretum, nec aliquo modo potest inficiari aut infringi.

Ex Toletano XI.

Idem longe clarius ostendit undecimum To» letanum concilium ita dicens: Cum nihil in » divino canone debeat esse confusum, nihil » dubium, nil etiam indiscretum, in collatio-

Cap. 11.

» ne nostri cœtus relectus est canon Toletani » primi concilii, in quo præceptum est, ut » si quis acceptam a sacerdote eucharistiam » non sumpserit, velut sacrilegus repellatur: » nec adjecta est ibi discretio voluntatum, » cum infidelis hæc & talia infideliter agat, » at fidelis accipiat fideliter quod naturalis il» lum necessitas deglutire non sinit. Solet e» nim humanæ naturæ infirmitas in ipso mor» tis exitu prægravata tanto siccitatis pondere » deprimi, ut nullis ciborum illationibus re„ ficiatur, sed vix tantundem illati delectetur „ poculi gratia sustentari. Quod etiam in mul„ torum exitu vidimus, qui optatum suis vo„ tis sacræ communionis expectantes viaticum, „ collatam sibi a sacerdote eucharistiam re„ jecerunt, quod non infidelitate hoc agerent, „ sed quod præter dominici calicis haustum „ traditam sibi non possent eucharistiam deglu„ tire. Ex quo decreto manifeste ostenditur, quod etiam tempore primi concilii Toletani infirmi tantummodo sola hostia communicabant, quod patet ex declaratione suprapositi decreti. Nam refert quod primum concilium Toletanum fecerat statutum, ut quicumque eucharistiam a sacerdote acceptam non sumeret, velut sacrilegus repelleretur. Et quia in hoc decreto non fuerat facta distinctio de voluntate & necessitate, cum & infidelis hæc talia infideliter agat, & fidelis accipiat fideliter quod naturalis illum necessitas deglutire non sinit: declarata sequens concilium quia cum multi fideles in exitu mortis positi, tanto siccitatis pondere deprimantur, ut nihil possint deglutire, nisi aliquo poculento vel liquido mediante, manifestum est quod tales accipiendo eucharistiam, hostiam scilicet sine poculo, bona & sancta intentione, si eam propter siccitatem rejicerent, non incurrerent sacrilegii crimen. Et hoc per experientiam probant sancti patres in dicto concilio » existentes. Quod etiam, inquiunt, in mul» torum exitu vidimus, qui optatum suis vo» tis sacræ communionis expectantis viati» cum, collatam sibi a sacerdote eucharistiam » rejecerunt, non quod infidelitate hoc age» rent, sed quod præter dominici calicis hau» stum traditam sibi non possent eucharistiam » deglutire. Ex quo luce clarius patet, quod sub sola specie panis tunc temporis sacra communio ministrabatur infirmis, ait enim: „ Præter dominici calicis haustum, quia quando eucharistia sine calice ministrabatur, ideo sæpe ex hujusmodi siccitatis pondere gravati cogebantur rejicere quam deglutire non vale» bant. Et hoc est quod dicit: Sed quod » præter dominici calicis haustum traditam » sibi non possent eucharistiam deglutire.

ANNO CHRISTI 1435.

Item similiter ex concilio Rhemensi ostenditur, & habetur de communione & consecrat. distinctione 2. capit. Pervenit: ubi declaratur quod sufficit dare eucharistiam sive hostiam infirmis sine vino. Nam quidam presbyteri in tantum parvipendebant divina mysteria, ut laico aut feminæ sacrum corpus traderent ad deferendum infirmis, quos sancta synodus graviter reprehendit, & statuit, quod talis temeraria præsumptio amplius fieri non debeat, sed presbyter per semetipsum debeat infirmum communicare, in quo decreto solum fit mentio de corpore Christi, & nullo modo de vino aut de sanguine. Tenor vero » dicti decreti est talis: Pervenit ad noti» tiam nostram quod quidam presbyteri in » tantum parvipendant divina mysteria, ut » laico, aut feminæ sacrum corpus Domini » tradant ad deferendum infirmis, & quibus » prohibetur ut nec sacratium ingrediantur, » nec ad altare appropinquent, illis sancta » sanctorum committunt: quod quam sit hor» ribile, quamque detestabile, omnium reli» giosarum animarum advertit prudentia: ideo » interdicit per omnia synodus ne talis te» meraria præsumptio ulterius fiat, sed omni» bus modis presbyter per semetipsum infir» mum communicet, quod si aliter fecerit, » gradus sui periculo subjacebit.

Item ex concilio Vormatiensi, eadem distinctione, capit. Presbyter, præcipitur quod presbyter eucharistiam, id est, hostiam, ut dictum est, semper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur, unde dicit Ca» non: Presbyter eucharistiam semper habeat » paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, » statim eum communicet, ne sine communio» ne moriatur, super quo ait glossa: Sangui» nem non præcipit servare, quia opus esset » nimia cautela in eo servando. Et addit ar» chidiaconus: Addere præterea non est opus: » quia ubi est corpus, ibi est & sanguis: & » in glossa super capit. Comperimus, eadem distinctione super verba: Aut integra percipiant, Hoc intelligo de conficiente: nam infirmus, vel sanus, in necessitate sine vino corpus sumere potest. Ex quibus omnibus patet, quod communio sub utraque specie non est de necessitate salutis, ex quo per sacra concilia sanis pariter & infirmis concedebatur tantummodo sub una specie. Item non solum infirmis sacerdotibus, sed etiam sanis ab eorum officiis depositis a sacris conciliis concessa est unius speciei communio, unde distinct. 50. capit. Si episco- Cap. 50. pus, & habetur ex concilio Agathensi, dici» tur: Quod si episcopus, presbyter, aut dia» conus capitale crimen commiserit, aut char» tam falsaverit, aut falsum testimonium di» xerit, ab officii honore depositus, in mo» nasterium detrudatur, & ibi quamdiu vixe» rit, laicam tantummodo communionem ac» cipiat.

„ Eumdem modum loquendi habet, distin„ ctione 55. ubi ita dicit: Si evangelica mo- Cap. 3. „ nitio iracundiam nec usque ad verbum suren„ tem prosilire permittit, ne si raca fratri suo „ quis dixerit, sit reus gehennæ ignis, quasi „ pu-

ANNO CHRISTI 1433.

„ putamus pœna plectendus est, qui non solum pognis impie percussit in Levitici ordinis hominem ministerio servientem, sed quasi non sufficeret ad cædem manus, instigante ita se diabolo raptus est ad iracundiam, ut fuste non solum percuteret, sed etiam erueret oculum fratris? Et quamvis hujusmodi excessus graviori esset pœna plectendus, bene tamen fraternitas tua fecit, eum ab officio presbyteratus removens. Hoc tamen solicitudinis tuæ sit, ut locum ei pœnitentiæ constituas, & in aliquo eum monasterio retrudas, laica sibi tantummodo communione concessa.

Similiter ex concilio Sardicensi habentur duo decreta de eadem communione laica hujusmodi sub tenore: Item Osius episcopus dixit: „Non minus mala consuetudo, quam perniciosa corruptela, funditus eradicanda est, ne cui liceat episcopo de civitate sua ad aliam transire civitatem, manifesta est enim causa qua hoc facere tentant; cum nullus in hac re inventus sit episcopus qui de majore civitate ad minorem transiret, unde apparet avaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni servire, & ut dominationem exerceant. Si ergo omnibus placet, hujusmodi pernicies austerius vindicetur, ut nec laicam communionem habeat qui talis est, responderunt universi: Placet. Item idem Osius episcopus dicit: Etiamsi talis alias exstiterit temerarius, ut fortasse excusationem afferat quod populi literas acceperit, cum manifestum sit potuisse pauco premio & mercede corrumpi, qui sinceram fidem non habent, ut clamarent in ecclesia & ipsum petere viderentur episcopum, omnino has fraudes damnandas esse arbitror, ita ut nec laicam in fine communionem talis accipiat, quod si nobis omnibus placet, statuite. Synodus respondit: Placet. Ex istis duobus decretis manifeste declaratur, quod communio secundum se non est de necessitate salutis, alioquin impie prædictum concilium statuisset, ut taliter delinquens nec laicam communionem in fine acciperet, ait enim: Ita ut nec „ laicam in fine communionem talis accipiat. Per communionem autem laicam quid potest intelligi aliud quam communio simplex sub una specie, & sub ipsa præcipue, quæ ut communiter minus potest afferre periculi reverentiæ tanto sacramento debitæ, cujusmodi est species panis: & ad hoc sunt omnes doctores juris canonici, quibus credendum est utpote exercitatis & peritis in arte sua: Unde super prædicto capite Hosius abbas exponit laicam communionem, id est, corpus Christi. Innocentius; id est, viaticum. Hostiensis; id est, panem benedictum, vel corpus Christi, & idem dicit Joannes Andreas in novella.

Item Clemens papa (& habetur de consecratione, distinctione 2. capit. Tribus gradibus) dicit: „Tribus gradibus commissa sunt sacramenta divinorum secretorum, id est, presbytero, diacono, & ministro, qui cum timore & tremore clericorum reliquias corporis domini custodire debent, & sequitur ibidem: Tanta in altari certe holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant, quod si remanserint, in crastinum non reserventur, sed cum timore & tremore clericorum diligentia consumantur. Qui autem residua corporis domini quæ in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad accipiendos communes cibos conveniant. Ecce quam manifeste in prædicto canone habetur, quod reliquiæ corporis domini custodiendæ sunt cum magna clericorum diligentia, & nulla penitus fit mentio de reliquiis vini aut sanguinis, nec de custodia ipsius, de cujus tamen custodia, si fuisset in usu, potius debuisset cautela adhiberi, & ordinatio sive statutum fieri, cum in ipso sanguine majus immineat periculum. Item sancta synodus Romana, cui beatus Leo papa præsedit, capit. Quibus, de consecratione dist. 2. loquens de veritate corporis & sanguinis Christi in hoc sacramento, inter cætera ita dicit: Idem est corpus de quo dictum est: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Circa hoc corpus aquilæ sunt, quæ alis circumvolant spiritualibus, unde & idem corpus Christi edimus, ut vitæ æternæ possimus esse participes, ubi notanter sancta synodus corpori Christi soli illam copulativam attribuit; *caro mea*, &c. ad ostendendum quod sub specie panis, sub qua, ex vi conversionis verborum, est proprie corpus Christi, vere & realiter ac integre utrumque continetur, scilicet caro Christi & sanguis, & quæcumque alia se habent ad perfectionem Christi ex naturali & reali concomitantia, & quod idem corpus Christi edimus, nulla mentione facta de sanguine, aut de vino, sive de potu, ut vitæ æternæ possimus esse participes: ad ostendendum quod sufficit sumere sub una specie, novissime vero declaravit hoc sacrum Constantiense concilium, cujus tenorem papa Martinus V. in quadam bulla sua interserit, quam pro præsenti recitare gratia brevitatis omitto.

Auctoritas Conciliorum quanta. Ep. n. 118.

Quanta autem sit auctoritas sacrorum conciliorum, ostendit Augustinus ad Januarium ita dicens: „Conciliorum in ecclesia est saluberrima auctoritas, quibus ecclesiæ negotia terminantur, & in libro de fide catholica idem dicit: Si quis aliquas scripturas præter illas quas ecclesia catholica recipit & in auctoritate habendas esse tradidit, fuerit veneratus, anathema sit. Item Gregorius, & habetur distinctione 15. Sicut sancti evangelii quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere & venerari me fateor. Et subdit: Cunctas vero personas quas præfata veneranda concilia venerantur, veneror, & quas respuunt, respuo. Quia dum universali sunt consensu constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumpserit aut solvere quos ligant, aut ligare quos solvunt, nec mirum, cum ipsa sacra generalia concilia regantur & dirigantur a Spiritu sancto, imo ab ipso Jesu Christo. Nam si ipse dominus promisit se esse in medio duorum vel trium in nomine ipsius congregatorum, quanto magis erit in medio patrum seniorum omnium Christi fidelium in sacris conciliis generalibus congregatorum? quod expresse sancti apostoli exemplo declaraverunt Act. 15. ubi præsidentiam in concilio Spiritui sancto attribuerunt, vel potius insinuaverunt, dicentes in sua epistola decretali: *Visum est Spiritui sancto & nobis*; quod etiam attestatur Cælestinus papa ad synodum in Epheso constitutam:

Cap. 1. — Cap. 2. — Greg. l. 1. regist. ep. 24.

„ Spi-

ANNO CHRISTI 1433.

Cœlestinus ep. 3. epistolarum decretalium Romæ editarum tom. 1. p. 2.

Matth. 15.

Act. 15.

„ Spiritus sancti testatur præsentiam congregatio sacerdotum. Certum est enim quod legimus, quia nec potest veritas nostra mentiri, cujus in evangelio ista sententia est: *Ubi duo vel tres congregati fuerunt in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum.* Qund cum ita sit, nam nec huic tam brevi numero Spiritus sanctus deest,) quanto magis eum nunc interesse credamus, quando in unum convenit tanta turba sanctorum. Sanctum namque est pro debita veneratione concilium, in quo utique nunc apostolorum frequentissimæ illius quam legimus congregationis aspicienda reverentia est. Numquam his defuit magister quem receperant prædicandum, adfuit semper iis dominus & magister, sed nec docentes a suo doctore deserti sunt: docebat ille qui miserat, docebat qui dixerat quod docerent: docebat qui in apostolis suis se confirmat audiri. Hæc Cælestinus.

Item Damasus papa ad Aureliom archiepiscopum de servandis eanonibus sanctorum patrum & decretis in concilio editis, pront refert Isidorus in libro conciliorum, ita scribit: Reverendissimo fratri & coepiscopo Aurelio Damasus: Scripta sanctitatis tuæ debita veneratione suscepimus, in quibus sitire venerationem ac prudentiam tuam apostolica instituta, ut dignum erat, cognovimus. Qua de re quædam ex his, quæ petisti, misimus & quædam adhuc cum iterum miseris, mittere cupimus. Nullum tamen a beato Petro principe apostolorum sive prædecessorum nostrorum prætermisimus, de quorum statutis aliquid per Ammonium presbyterum, & Feliccm diaconnm sub eertis signaculis non mitteremus. Quæ te & custodire optamus & aliis prædicanda ac publicanda mandamus, ut ab omnibus inviolate debita veneratione custodiaotur & inviolate serventur, atque ab omnibus futuris temporibus diligenter venerentur. Quod violatores volunrarii canonum graviter a sanctis patribus judicantur, & a Spiritu sancto, cujus instinctu ae dono dictati sunt, damnantur, qui blasphemare Spiritum sanctum non incongrue videntur, & quia contra eosdem sanctos canones non necessitate compulsi, sed libenter, ut præfixum est, aliquid aut proterve agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt: talis enim præsumptio manifeste nnnm genus est blasphemantium Spiritum sanctum, qui, ut jam prælibatum est, contra eum agunt, cujus impulsi & gratia iidem sancti editi sunt canones, Diabolica vero nequitia plerosque subtiliter fallere solet, & ita quorumdam imprudentiam per similitudinem pietatis sæpissime illudit, nt pro salubribus nocitura persuadeat: idcireo norma sanctorum canonum, qui sunt Spiritu Dei conditi & totius mnndi reverentia consecrati, fideliter a nobis est scienda, & diligenter tradenda, neque quoquomodo sanctorum patrum statuta, absque inevitabili necessitate, quod absit, transgrediamur, sed fidelissime per ea gradientes, cum eis qui eos instinctu condiderunt divino, mercedis gloriam & laboris cumulum eorum meritis, auxiliante domino habere mereamur. quod nobis præstare dignetur ipse Spiritus sanctus, in cujus nomine in hac sancta synodo congregati sumus, Amen.

Ex consuetudine ecclesiæ.

Quarto principaliter probarur ex consuetudine ecclesiæ, quæ ex antiquissimis temporibus & ex multis centenis annorum fuit universaliter in ecclesiam introducta. Sunt enim ultra ducentos & trecentos annos, vel saltem prope, quibus doctores catholiei in libris suis & scriptis cœperuot laudare & approbare universalem ecclesiæ consnetudinem in communione sub una specie, ut paulo post patebit in allegatione doctorum. Clarum autem est quod hæc consuetudo non fuit uno die, aut uno mense, seu uno anno in ecclesiam universaliter introducta, imo nullus doctorum ipsam laudantium & approbantium potuit aut scivit assignare temporis originem, quo hæc consuetudo universaliter ortum habuerit, propter antiquitatem suam: unde indubitanter tenendum est quod communio sub utraque specie nunquam fuit in ecclesia Dei nniversali, sed secundum varium exemplum Christi, varia fuit semper habita consuetudo. Christus enim in cœna sub duplici specie tradidit, instante sua passione: sed post resurrectionem suam legitur, secundum intentionem sanctorum, confecisse sub sola specie panis, ut patuit superius, quando in Emaus cognoverunt eum duo discipuli in fractione panis. Sic etiam & de primitiva ecclesia & de apostolis legitur in Hierosolymis, quod erant perseverantes in fractione panis, & communicatione, Actorum 2. quod intelligitur de communione panis sancti, ut in præcedentibus fuit declaratum: & Corinthii sub duplici specie communicabant, ut patet per apostolum, & sic communiter semper mansit hujusmodi diversitas communionis laicalis, sub nna vel sub duplici specie, donec propter pericula & varios errores, universalis ecclesiæ consuetudo obtinuit communionem unius speciei, cujus consuetudinis principinm aut initium, nec in memoriis hominum, nec in scriptis doctorum, aut in annalibus scribentium reperitur: Et cum consuetudo, cujus initii memoria non habetur, jure statuti habenda sit, ut dicunt leges, utique pro lege habenda est & tenenda.

Quanta antem sit auctoritas consuetudinis ecclesiæ Romanæ, ostendit Augustinus in libello de cura pro mortuis agenda, qui ait: „ Quod si nulla esset auctoritas sacræ scripturæ, quæ doceret orare pro defunctis, tanta est auctoritas ecclesiæ Romanæ, quod pro lege firmissima sine dubitatione est tenenda. Similiter sanctus Thomas secunda 2. quæstione 10. articulo 12. dicit: maximam „ auctoritatem habet ecclesiæ consuetudo, quæ semper in omnibus est æmulanda: quia & ipsa doctrina catholicorum doctorum ab ecclesia auctoritatem habet. Unde subdit: Quo magis standum est auctoritati ecclesiæ, quam Augustini vel Hieronymi vel cujscumquue doctoris.

Epistola 86. Distinctione 11. c. 7.

Qualiter antem transgressores consuetudinum coercendi sint, ostendit Augustinus ad Casulanum presbyterum, & habetur distinctione 2. capite, In his rebus: Qui dicit, „ quod mos populi Dei, & instituta majorum pro lege tenenda sunt, & sicut prævaricatores legum divinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt. Et in libro confessionum ita dicit: „ Quæ

ANNO CHRISTI 1433.
„ Quæ sunt contra mores hominum flagitia A
„ pro morum diversitate vitanda sunt, ut pa-
„ ctum inter se gentis aut civitatis consuetu-
lib. 3. c. 8. „ dine aut lege firmatum nulla civis aut pe-
„ regrini libidine violetur. Turpis est enim
„ omnis pars universo suo non congruens.
„ Item Augustinus facere contra consuetudi-
„ nem prohibet epistola 18. ad Hieronymum
„ ita dicens: Contra ecclesiæ fundatissimum
„ modum nemo sentiat. Item Damascenus li-
Cap. 3. „ bro 4. sententiarum suarum: Semper con-
suetudo ecclesiæ servanda est, & contrarium
dogmatizantes & suam praxin confirmantes
non sunt audiendi. Item Hieronymus in qua-
dam epistola contra Vigilantium: „ Quid ne-
„ cesse est in manus sumere quod ecclesia non B
„ recipit? nisi forte Balsamum mihi, & Bar-
„ belum, & Thesaurum Manichæi, & ridicu-
„ lum nomen Lensiboræ proferas, &c. Cum
igitur ecclesia non recipit in communione lai-
ca utramque speciem, ipsam utique recipere
ridiculum est, perniciosum & superfluum:
propter quod B. Thomas dicit secunda 2. quæ-
stione 93. artic. 1. „ Sicut enim falsarius es-
„ set, qui aliqua proponeret ex parte alicu-
„ jus quæ non essent ei commissa, ita vitium
„ falsitatis incurrit, qui ex parte ecclesiæ cul-
„ tum exhibet Deo contra modum divina au-
„ ctoritate ab ecclesia constitutum, & articu-
„ lo 2. Si enim aliquid sit, quod quantum
„ est de se, non pertinet ad Dei gloriam ne- C
„ que ad hoc quod mens feratur in Deum,
„ aut quod carnis concupiscentiæ moderate
„ refrænentur, aut etiamsi sit præter Dei &
„ ecclesiæ institutionem vel consuetudinem
Augustinus epistola 86. „ communem, quæ secundum Augustinum pro
„ lege habenda est, totum hoc reputandum
„ est superfluum & superstitiosum, &c. Cum
itaque dicta communio sub utraque specie,
quoad laicos, sit contra communem consue-
tudinem ecclesiæ, utique tamquam superflua
repellenda est. Manifestum est autem quod
jam a multis centenis annorum, prædicta con-
suetudo communicandi laicos seu non confi-
cientes, sub una specie tantum, scilicet panis,
in ecclesiam, nemine contradicente, univer- D
saliter introducta est, ut patebit statim ex di-
ctis doctorum de hac consuetudine mentio-
nem facientibus.

Ex testimonio sanctorum patrum.
Quinto principaliter probatur per sanctorum
doctorum attestationem, qui in locis quodam-
modo innumeris de hujusmodi sacramento &
communione facientes mentionem, nihil de
potu aut vino memorati sunt, sed tantummo-
do de corpore Christi, sive de pane aut esca
locuti sunt: per hoc ostendentes sufficere sub
sola specie panis sumere divinissimæ euchari-
stiæ sacramentum. Unde Ambrosius in libro
Cap. 69. de sacramentis: „ Ista esca quam accipis, iste
Ambrosius de his qui initiantur sacris, cap. 8. & 9. „ panis vivus qui de cælo descendit, vitæ æ-
„ ternæ substantiam administrat. Et quicum- E
„ que hunc panem manducaverit, non morie-
Cap. 74. Cap. 85. Cap. 36. Cap. 40. „ tur in æternum, quia corpus est Christi &
habetur de consecratione distinctione 2. capi-
te, Revera. Idem eadem distinctione, scilicet
consecratione, in multis capitulis, videlicet
in capite, Omnia, & in capitulo, Nullo sa-
cramento, & in capitulo, Non iste panis est,
& in capitulo, Ante benedictionem, in qui-
bus locis manifeste habetur quod sumptio hu-
jus sacramenti sufficit tantum sub specie pa-
Ambrosius de paradiso c. 9. nis. Item idem Ambrosius in libro de para-
diso loquitur sub his verbis: „ Cum igitur in
„ cibo neque præmium sit, quia esca nos non
„ commendat Deo, neque magnum pericu-
„ lum sit, quia non quod intrat in os coin-
„ quinat hominem, sed quod exit de ore;
„ videtur sine dubio a tanto auctore non es-
„ se præceptum, nisi hunc cibum ad illum
„ propheticum referas, quem pro magno præ-
„ mio dominus sanctis pollicetur suis: *Ecce* Isai. 65.
„ *qui serviunt mihi, manducabunt, vos autem*
„ *esurietis*. Hic est enim cibus in quo vita
„ diffinitur æterna, quo quisquis fuerit de-
„ fraudatus, morte morietur. Quandoquidem
„ panis vivus atque cælestis ipse dominus est,
„ qui vitam dat huic mundo. Unde & ipse
„ ait: *Nisi manducaveritis carnem meam & bi-* Joan. 6.
„ *beritis sanguinem meum, non habebitis vitam*
„ *æternam*. Erat ergo panis aliquis, de quo
„ præscripserat edendum paradisi incolis: quis
„ ille? accipe quem dicat: *Panem*, inquit, Psal. 77.
„ *angelorum manducavit homo*. Est enim bo-
„ nus panis, si facias voluntatem Dei; vis
„ scire quam bonus panis? ipse Filius man-
„ ducat hunc panem, de quo ait: *Meus ci-*
„ *bus est ut faciam voluntatem Patris mei, qui* Joan. 4.
„ *in cælis est*: Hæc Ambrosius, ubi primo no-
„ tandum quod hic doctor sanctissimus & u-
„ nus ex quatuor columnis ecclesiæ, veraci-
„ ter se fundat in sacra scriptura & in do-
„ ctrina Christi. Deinde notandum est quod
„ dicit: Videtur sine dubio a tanto auctore
„ non esse præceptum, ubi dicit, Sine du-
„ bio, omnem ambiguitatem excludens, non
„ esse præceptum. Tertio notandum est ex
dictis suis, quod si intelligatur præceptive,
quod hoc spiritualiter intelligendum est, de
spirituali manducatione, ut pater per totum
residuum quod sequitur: Nisi hunc cibum ad
illum propheticum referas. Item beatissimus
noster Hieronymus, ut superius fuit allegatus,
loquitur de duplici carne Christi, videlicet
spirituali & divina, de qua intelligitur illa
auctoritas: *Nisi manducaveritis*, de ea quæ
crucifixa est & sepulta, quæ ut fides catho-
lica tenet, est vere, realiter, & in propria
persona ipse Christus in hoc sacramento, &
non spiritualiter tantum.

Item idem B. Hieronymus super Leviticum
ita dicit: De hac quidem hostia quæ in Chri-
sti commemoratione mirabiliter fit, edere li-
cet; de hac vero quam Christus in ara crucis
obtulit, secundum se nulli edere licet, ubi
notanter dicit, Edere, & nullam mentionem
facit de Bibere, & habetur de consecratione
distinctione 2. De hac. „ Item beatus Hiero- Cap. 76.
„ nymus in quodam sermone dicit: Singuli
„ autem accipiunt Christum dominum, & in
„ singulis portionibus totus est, nec per sin-
„ gulos comminuitur, sed integrum se præbet
„ in singulis. Et habetur de consecratione di-
stinctione 2. Singuli. Item Augustinus in epi-
stola ad Irenæum: „ Christus panis est, de Cap. 77.
„ quo qui manducat, vivet in æternum, &
„ de quo ipsemet dicit: *Panis quem ego da-* Joan. 6.
„ *bo, caro mea est pro mundi vita*: & habe-
tur de consecratione dist. 2. Christus. Item
in sermone de verbis domini, & habetur in
glossa 1. ad Cor. 10. „ Non ergo timeamus, Cap. 57.
„ fratres, manducare panem istum, ne for-
„ te sumamus, id est, consumamus illum,
„ & postea quod manducemus non invenia-
„ mus: manducatur Christus, vivit mandu-
„ ca-

ANNO CHRISTI 1433.

In glossa hæc fusius habentur, vide de consecratione 2. c. 90. lavilet.

„ catus, quia surrexit occisus, nec quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in sacramento sic fit, & norunt fideles quemadmodum manducent carnem vel corpus Christi. Et super psalmo 10. idem dicit: Judæi pascebantur tamquam de cœna domini, & nos de cruce domini pascimur, quod corpus ipsius manducamus. Ecce August. in prædictis omnibus solum mentionem facit de pane, & nullam de potu.

Cap. 19. Hæc verba habentur apud Augustinum epistola 118. Cap. 22.

„ Item Hilarius dicit, & habetur de consec. dist. 2. Si non sunt tanta peccata ut quis excommunicetur, non se debet a medicina corporis domini nostri Jesu Christi separare. Item idem de Trinitate, & habetur de consec. dist. 2. In Christo Pater, & Christus in nobis est, unum in his esse nos faciat. Si vero carnem corporis nostri Christus assumpsit, & vere ille homo qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosque vero sub mysterio carnem corporis ejus sumimus, & per hoc unum erimus, quia Pater in eo est, & Christus in nobis. In quibus similiter Hilarius de potu nullam facit mentionem. Quid plura? longum esset narrare antiquorum sanctorum doctorum dicta, per quæ videntur omnia innuere sufficientiam communionis sacræ sub una specie. Sed jam oculos nostros dirigamus ad doctores posteriores, qui tamen nos & hanc novitatem per plura centena annorum præcesserunt, quorum dicta & sententiæ sequuntur in hunc modum.

Innocentius pontifex.

In primis igitur occurrit antiquissimus doctor & summus pontifex Innocentius in tractatu de officio missæ, particula quarta de sacramento eucharistiæ, capite. Utrum panis sine vino vel e contrario valeat consecrari. Ubi inter cætera ita loquitur: „ Si vero vinum inveniri non possit, vel aliquo casu defuerit, quæritur utrum necessitate vel casu cogente, sola panis materia possit in eucharistiam consecrari, sicut sub sola panis specie debet eucharistia servari. Et infra concludit: In iis itaque regionibus, in quibus alterutrum invaniri non potest, licite posset alterum sine altero consecrari, minus enim ignorantia, quam necessitas, vel negligentia quam difficultas, excusat." Hæc Innocentius. In quibus verbis hic doctor affirmativa ponit primum, quod sub sola panis specie debet eucharistia servari; secundum, quod in iis regionibus, in quibus alterutrum inveniri non potest, licite possit alterum sine altero consecrari, quæ nullo modo possent stare in veritate, si communio sub utraque specie esset de præcepto Christi.

Alexander de Ales.

Quæst. 11. art. 4.

Item Alexander de Ales doctor antiquus, solemnis, & profundus in doctrina divina pariter & humana, & sanctæ vitæ, magnæque auctoritatis in tota schola theologiæ, in 4. parte suæ summæ de materia sacramenti eucharistiæ quærit, utrum liceat corpus Christi sumere sub specie panis tantum, sive sub specie vini. Et respondendo ad illud dubium, dicit quod quia Christus integre sumitur sub utraque specie, bene licet Christum sumere sub specie panis tantum, sicut fere fit a laicis ubique in ecclesia. Quod autem dicit canon, Comperimus, intelligitur de conficiente. Ecclesia autem illud sacramentum dispensare consuevit sub specie panis tantum, tum propter periculum effusionis quod forte accideret, si sub specie vini dispensaretur, tum propter vitii infidelitatis amotionem, quod se non immerito simplicium mentibus ingereret, si semper sub speciebus panis & vini daretur, quia si ita fieret, possent simplices credere, quod Christus non contineretur integer sub altera specie, sicut contigit quandoque; unde aliquibus religiosis petentibus & instantibus ut sub utraque specie sumerent hoc sacramentum, sacerdote quodam pio celebrante, cum faceret fractionem, concavum patenæ totum visum est repleri sanguine. Ad quod obstupuerunt ipse & circumstantes; sed cum conjungerat sacerdos partes hostiæ, totus ille sanguis visus est reintrare, & sic petitioni & tentationi illorum fuit penitus satisfactum. Et in scripto suo super Joannem, ubi exponens illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. dicit quod solus sacerdos communicat sanguini. Reliqui vero, scilicet non sacrificantes, communicant corpori.

Albertus Magnus.

Cap. Quod Christus continetur in forma sacramentalibus.

Item Albertus Magnus summus philosophus & maximus theologus sanctæque vitæ, qui & in vita & post mortem claruit miraculis, in tractatu de corpore Christi dicit: „ Hoc est quod dicitur 1. Regum 2. in desiderio populi hunc cibum desiderantis: *Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut comedam bucellam panis*. Unica enim & singularis pars sacerdotalis est hostia corporis Christi, ad quam populus admittitur ut buccela corporis dominici satietur. Et consequenter subdit figuram unius speciei in stibus satis, dicens: " Et hoc est figuratum Genesis 18. „ ubi dicitur, cum Abraham sederet in ostio tabernaculi sui, vidit tres angelos descendentes per viam, quibus tria sata farinæ similæ commixta parari fecit in subcinericios & azymos panes." Hæc Albertus, per quæ innuit laicos solum ad unam speciem esse admittendos, eo quod de vino nullam facit mentionem. Item idem Albertua Magnus tenuit & credidit, quod ecclesia posset dispensare cum sacerdotibus, in partibus in quibus vinum non reperitur, quod cum sola hostia possent conficere. Cujus verba in propria forma sunt quæ sequuntur, & habentur in tractatu de officio missæ, circa finem. „ Ad hoc autem quod quæritur de terris in quibus vinum nullo modo possit haberi, dicendum videtur quod de hoc consultatio ad curiam haberi debeat, quid sit agendum: tamen propter intolerabile damnum animarum, quod incurritur ex sacramenti defectu, videretur mihi esse cum talibus dispensandum, ut corpus Christi sine calice haberent, & conficerent sacramentum. Quia sicut patet per ante dicta, corpus non est sine sanguine, & anima, & deitate, quamvis non sit ibi sanguis ex virtute consecrationis sacramenti. Hæc Albertus.

De ritu confectionis ex parte ministri.

Sanctus Thomas.

Item beatus Thomas discipulus ejusdem Alberti Magni, qui fuit excellentissimi ingenii, imo potius angelici quam humani, diligentissimi studii, humillimi judicii, & omni omnino spoliatus inordinata passione, vitæ sanctissimæ, qui scientiam suam plus oratione & meditatione, quam studio & lectione a domino promeruit. Quoties enim sanctus Dei disputare, legere, scribere, vel dictara voluit,

ANNO CHRISTI 1433.

prius ad orationis secretum accessit, & inde surgens inveniebat sic in promptu, quod scriberet vel dictaret, quasi in libro aliquo didicisset. Hoc doctor cum quadam nocte orationi insisteret, sancti apostoli Petrus & Paulus ipsum de textu dubio scripturæ propheticæ plenissime instruxerunt, cujus doctrinæ & ipsa prima Veritas testimonium perhibuit. Nam postquam ediderat officium corporis Christi, & scripserat materiam in tertia parte hujus divinissimi sacramenti, orante, ab imagine Christi crucifixi talis vox audita est, bene scripsisti de me Thoma, quam ergo recipies pro tuo labore mercedem? & respondit sanctus Thomas: Domine, non aliam mercedem recipiam nisi teipsum." Audiamus igitur quid talis ac tantus doctor dicat in materia nostra. Ecce ipse in 3. parte summæ suæ, quæstione 80. articolo 12. movens in forma articulum * in responsione ad 3. articulum sic dicit: » Circa hujus sacramenti usum duo possunt considerari, unum ex parte ipsius sacramenti, aliud ex parte sumentium. Ex parte ipsius sacramenti convenit quod utrumque sumatur, scilicet corpus & sanguis, quia in utroque consistit perfectio sacramenti, & ideo quia ad sacerdotem pertinet hoc sacramentum consecrare, & perficere, nullo modo debet corpus Christi sumere sine sanguine. Ex parte autem sumentium, reverentia summa requiritur & cautela, ne aliud accidat quod vergat ad injuriam tanti mysterii, quod præcipue posset accidere in sanguinis susceptione, qui quidem si incaute sumeretur, de facili posset effundi. Et quia crescente multitudine populi Christiani, in qua continentur senes, juvenes, & parvuli, quorum quidam non sunt tantæ discretionis, ut cautelam debitam circa usum hujusmodi sacramenti adhibeant, ideo provide in quibusdam ecclesiis servatur, ut populo sanguis sumendus non detur, sed solum a sacerdotibus sumatur. Hæc ille.

* Imo, in conclusione seu corpore articuli.

Ad rationes vero quas adducit in oppositum respondet ut sequitur, & primo ad auctoritatem Gelasii, quæ habetur de consecratione distinctione 2. Comperimus, dicit quod Gelasius papa loquitur quantum ad sacerdotes, qui sicut totum consecrant sacramentum, ita etiam toti communicare debent: Ut enim legitur in concilio Toletano: Quale erit sacrificium, ubi nec ipse sacrificans esse dignoscitur? Ad secundum, de perfectione hujus sacramenti, dicit quod perfectio hujus sacramenti non est in usu fidelium, sed in consecratione materiæ. Et ideo nihil derogat perfectioni hujus sacramenti, si populus sumat corpus sine sanguine, dummodo sacerdos consecrans sumat utrumque. Ad tertium de repræsentatione dominicæ passionis, dicit, quod repræsentatio dominicæ passionis agitur in ipsa consecratione hujus sacramenti, in qua non debet corpus sine sanguine consecrari, potest autem a populo corpus sine sanguine sumi, nec exinde eidem aliquod sequitur detrimentum, quia sacerdos in persona omnium sanguinem offert & sumit, & sub utraque specie totus Christus continetur, ut supra habitum est. Hæc sanctus Thomas in propriis terminis. Item idem in postilla super Joannem dicit: Propter periculum effusionis in aliquibus ecclesiis servatur, ut solus sacerdos communicet sanguini, reliqui vero corpori, Nec tamen est contra sententiam domini: quia qui communicat corpori, communicat etiam sanguini, cum sub utraque specie totus Christus contineatur, etiam quantum ad corpus & sanguinem. Sed sub speciebus panis continetur corpus Christi ex vi conversionis, sanguinis vero ex naturali concomitantia. Sub speciebus vero vini continetur sanguis Christi, ex vi conversionis, corpus vero ex concomitantia. Hæc ille, qui & paulo superius declarans, quid intelligat per id quod dicit, In plerisque locis, In quibusdam ecclesiis, dicit, ubi ministri altaris continue & corpori & sanguini communicant. Per quæ verba manifeste declarat quod tempore suo in nulla ecclesia laici communicabant sub utraque specie, nisi solum ministri altaris, & hoc solum in quibusdam, & non in omnibus.

Lectione 9. in 6. c. Joannis.

Item idem doctor in scripto suo super 4. sententiarum, distinctione 12. sic arguit uno articulo: „ Communicatio corporis & sanguinis domini æqualiter debetur omnibus membris Christi, sed aliis datur corpus Christi sine sanguine, ergo sacerdos saltem a sumptione sanguinis abstinere potest. Respondet præfatus doctor, quod perfectio hujus sacramenti in utroque consistit, & ideo sacerdos celebrans qui alterum tantum sumeret, imperfecte sacramentum perageret. Unde reus sacrilegii secundum canones judicatur, de consecr. dist. 2. cap. Comperimus. Secus autem de aliis, qui istud sacramentum non perficiunt, quia eis subtrahitur sanguis propter effusionis periculum. Unde & sacerdos in parasceve, quando non consecrat, corpus sine sanguine sumit. Item idem sanctus Thomas in 4. distinct. 12. quæstione 2. in responsione ad 3. articulum primi articuli dicit: Ad tertium dicendum, quod populo non datur sanguis propter periculum effusionis, quia citius una gutta sanguinis laberetur, quam aliqua particula corporis. Unde ministris altaris, secundum consuetudinem aliquorum, datur participatio sanguinis, de quibus præsumitur quod in talibus magis sint cauti. In lege etiam veteri de libaminibus nihil habebant offerentes, sed soli sacerdotes, per quæ significabatur cibus hujus sacramenti. Hæc S. doctor.

Quæst. 3. ad 2.

Item idem doctor in alio loco dicit quod laicis debet dari simplex vinum, non consecratum, aut aqua, pro ablutione, non tamen propter mysterium aliquod, sed ut laventur ora sumentium, ne maneant aliquæ reliquiæ eucharistiæ intra dentes vel gingivas, & etiam ut non servetur eucharistia in ore propter maleficium exercendum, ut expertum fuit tempore Ambrosii, quo in trunco apum hostia consecrata per unam mulierem fuit servata & abscondita, ut apes augerentur. Et ulterius dicit, quod sacerdoti semel sufficit in die communicare, aliis autem probatis perfectis sufficit de octava in octavam, communiori autem populo, qui non est magna devotione occupatus, ad minus semel in anno. Et consequenter dicit: „ Sacerdos porrigens aliis eucharistiam sub una specie, potest illa vel similia verba proferre: Corpus & sanguis domini nostri Jesu Christi proficiat tibi in vitam æternam, & non solum, Corpus domini nostri, & dans vinum simplex pro ablutione,

Simile quid habet Cæsarius Heisterbacco. lib. 9. c. 8. & Thomas Cantipratanus l. 2. c. 40.

„ de-

ANNO CHRISTI 1433.

debet vel potest dicere. In nomine domini nostri Jesu Christi. Amen.

S. Thomas de sacramento altaris c. 29. lib. 6. c. 26.

Longum esset replicare verba & loca quibus & in quibus dictus doctor hanc veritatem fidei catholicæ ex proposito & intentione prosequitur. Nam in sermonibus de corpore Christi, sermone 29. ad longum spatium, & per medium sermonis, sub tali titulo: „ Secundo quæritur quare populus non accipiat sanguinem, sicut sacerdos, sub specie vini. “ Prosequitur respondens & assignans triplicem rationem quam ibidem deducit ad longum. Similiter & in compendio theologicæ veritatis, & in quæstionibus de sacramentis, & in multis aliis locis. Quoad prædictum doctorem pro præsenti dictæ allegationes sufficiant.

S. Bonaventura.

Item Bonaventura doctorum utique devotissimus, & sanctæ vitæ, profundæque scientiæ & doctrinæ, qui etiam miraculis claruit, distinctione 11. quarti summarum dicit: „ Duo sunt circa hoc sacramentum consideranda, primum est ejus efficacia, secundum ejus significantia, & sic aliquid potest esse de integritate vel de perfectione hujus sacramenti dupliciter. Uno modo quoad efficaciam, (scilicet illud quod ex parte sacramenti requiritur ad totalem efficaciam ejus) & sic neutra species est de integritate sacramenti, sed quælibet, quantum est ex opere operato, sufficit sine alia ad causandum totalem sacramenti effectum, & hoc ideo, quia efficacia sacramenti non est ratione signi, sed ratione contenti sub sacramento: idem autem per omnia continetur sub utraque specie & secundum eumdem modum existendi, nec plus sumit qui sumit utramque speciem, quam qui sumit alteram tantum, ut dicit Magister distinctione 11. quarti. Unde sicut sub speciebus panis est totus Christus cum corpore, anima, sanguine & deitate, ita sub speciebus vini est totus Christus cum omnibus eisdem & secundum eumdem modum existendi: quia sicut sub speciebus panis deitas est unita humanitati, sic sub speciebus vini: & sicut hic anima informat corpus, ita & ibi: & sicut hic sanguis est inclusus inter venas corporis, ita ibi sub speciebus vini, & ita in modo existendi nulla est diversitas hic & ibi, quamvis in conversione sit diversitas, quia panis convertitur in corpus tantummodo, & cætera sunt ibi concomitanter. Alio modo aliquid est de integritate sacramenti, quantum ad omnem significationem, scilicet illud quod requiritur ad totalem & completam illius sacramenti significationem: hoc modo ambæ species sunt, & quælibet illarum est de integritate & perfectione sacramenti, eo quod per ambas & per nullam eorum seorsum sufficienter & complete exprimitur hujus sacramenti significatio, quod sic patet. Hoc sacramentum significat Christum, ut nutrimentum perfecte reficiens se digne communicantes sacramentaliter, sed cum perfecta refectio corporalis ut communiter seu sine miraculo non fiat in pane solo, aut in vino solo, sed in utroque; non potest una species sola significare Christum ut perfecte reficientem, sed una significat eum per modum cibi reficientis, ratione corporis sui, & alia per modum potus ratione sanguinis, ambæ vero simul hoc complete significant. Quare requiruntur ad integritatem significationis hujus sacramenti. Et dico notanter, Ut communiter, seu sine miraculo: quia in satietatibus Christi, quibus plura millia quinque panibus & duobus piscibus satiavit, populus plene ac perfecte fuit refectus sine potu, tunc ad argumentum primum respondendo dicit: Etsi totum in utraque specie contineatur, non tamen alterum perfecte significatur, & ideo fideles perfectum sacramentum recipiunt, quia ad efficaciam recipiunt. Sed quantum ad significationem, sufficit quod ecclesia facit in eorum præsentia. Subdit: Nec oportet quod ipsi recipiant sub speciebus vini propter periculum effusionis & erroris. Hæc Bonaventura.

Quæst. 2.

Petrus de Tarentasia.

Item Petrus de Tarentasia doctor excellentissimus, summus Romanorum pontifex, & sanctæ & devotæ vitæ dist. 11. quarti. „ Cum enim in hoc sacramento sit ratio signi, scilicet significatio pertinens ad sapientiam, & ratio causæ seu causalitas pertinens ad gratiam; & quia gratia est omnibus necessaria, ideo omnibus traditur sub una specie perfectione causativæ gratiæ. Sub qua cum majori cautela sive reverentia potest tradi. Sed sapientia non est sic omnibus necessaria, ideo a solis majoribus, id est presbyteris vel ministris altaris, sumitur sub utraque specie, quia majorem cautelam & reverentiam reservare sciunt. Hæc ille.

Richardus de Media-Villa articulo 4. q. 6.

Item Richardus de Media-Villa doctor profundus & magnæ auctoritatis in scholis, distinctione 11. quarti dicit: „ Communiter non debet hoc sacramentum populo tradi sub utraque specie propter periculum effusionis sanguinis, & etiam propter periculum erroris, ne scilicet populus communis crederet Christum non esse totum sub utraque specie. Majoribus tamen, in quibus neutrum prædictorum periculorum probabiliter timetur, sub utraque specie dari potest, non tamen minorem efficaciam recipiunt illi quibus datur sub altera specie tantum, quam illi quibus datur sub utraque, eo quod sub utraque specie totus Christus continetur. Sumptio tamen sub utraque specie facit ad expressiorem mysterii significationem.

Nicolaus de Lyra.

Item Nicolaus de Lyra, in expositione sacratum literarum meo judicio post antiquos doctores excellentissimus & bonæ vitæ, tractans illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. dicit: „ Non intelligendum quod hoc sacramentum sub utraque specie fidelibus sit exbibendum, sed tamen hoc modo a sacerdote sumendum, licet enim in primitiva ecclesia populus sub utraque specie communicaret, tamen postea proinde ordinatum est, ut non communicet sub specie vini propter periculum effusionis, & quia sub specie panis accipitur quodammodo sanguis, in quantum ibi continetur, quia sub utraque specie est totus Christus, tamen aliter & aliter, quia sub specie panis est vera caro Christi virtute sacramenti, cætera vero sunt ibi per concomitantiam: & eodem modo sub specie vini est sanguis Christi ex vi sacramenti cætera vero concomitative: & ibidem dicit, quod sacramentum eucharistiæ non solum proficit sacerdoti sumenti, sed etiam toti „ eccle-

ANNO CHRISTI 1433.

„ ecclesiæ & illis qui sunt in purgatorio. Cujus ratio est, quia eucharistia non est tantum sacramentum, sed etiam est sacrificium ecclesiæ, in quantum continet Christum passum, & ideo proficit omnibus fidelibus: Si sumatur alio modo, sicut a laico tunc proficit sibi soli sumenti, quia officium ejus non est offerre sacrificium, sed tantum sumere sacramentum. Et super illud apostoli 1. ad Cor. 11. *Probet autem seipsum homo*, dicit idem: Hic fit mentio de duplici specie, nam in primitiva ecclesia sic dabatur fidelibus, sed propter periculum effusionis sanguinis modo datur tantum sub specie panis. Sacerdos tamen celebrans accipit sub utraque specie, non tantum pro se, sed pro aliis. Hæc ille.

Petrus de Palude q. [?]

Item dominus Petrus de Palude, patriarcha Hierosolymitanus, doctor utique magni ingenii & profundæ scientiæ & sanctæ & devotæ vitæ in 4. sentiar. distinctione 11. sic dicit: „ Secunda conclusio est, quod non debet sub utraque specie dari populo, sed solum sub specie panis propter periculum effusionis, sicut olim offerentes edebant de sacrificiis & oblationibus quæ erant in materia solida: sed soli ministri de libaminibus, quæ erant in materia liquida. Græci tamen communicant carni & sanguini, & in quibusdam ecclesiis est consuetudo quod communicent sub utraque specie, nec est peccatum, quia quando mos erat, crimen non erat, & ita caute in illis ecclesiis sive monasteriis faciunt, quod nihil effundant; sed si vulgo indifferenter daretur, esset majus periculum. Item Scotus, qui præ altitudine & subtilitate doctrinæ antonomastica nomen doctoris subtilis in scholis obtinuit, in 4. sentent. dist. 8. in 1. quæst. Utrum sacramentum a non jejunis possit recipi, dicit in summa, quod sacerdos post consecrationem hujus sacramenti rigidissimum habet mandatum ecclesiæ ad hoc ut percipiat utrumque, laicus autem non habet aliquod mandatum ecclesiæ ad hoc ut percipiat utrumque, ergo non est necessitatis. Hæc ille.

Scotus.

Thomas de Argentina.

Item Thomas de Argentina doctor valde profundus & magnæ auctoritatis in scholis, supra 4. dist. 8. dicit: „ Sicut sacerdos in die parasceves celebrando non debet uti vino consecrato ex statuto ecclesiæ, sed sola hostia reservata in præcedente die, nec obligatur ad consecrandum & sumendum sanguinem sub specie vini tali die, sic nec laica persona post communionem corporis Christi tenetur ad sumptionem sanguinis, sed potest sumere vinum non consecratum. Hæc ille; & idem in alia quæst. dicit: Licet in passione domini sanguis fuerit separatus a corpore usque ad horam qua surrexit a mortuis. Et si in medio tempore fuisset consecratum corpus Christi, fuisset corpus sine sanguine, & si calix fuisset consecratus, sanguis fuisset sine corpore, & post resurrectionem sanguis est unitus corpori, & in sempiternum sic manebit, & propter hanc unionem realem sanguinis & corporis Christi sub utraque specie panis & vini, recipiens habet totum corpus Christi & totum sanguinem. Ideo communi populo; secundum consuetudinem Romanæ ecclesiæ, veritas corporis & sanguinis Christi datur sub specie panis tantum, & hoc propter periculum destillationis sanguinis, quod posset accidere si sub specie vini rudi & impetuoso populo traderetur sacramentum, Et consequenter arguit pro utraque specia sic: Sanguis per modum potus solum datur sub specie vini: igitur cuilibet Christiano sanguis Christi debet dari sub specie vini, ne privetur vita spirituali: Respondetur: Cui datur corpus Christi, illi datur spiritualis * perfectio per modum cibi & potus, quantum ad rem significatam, licet non quoad speciem significantem. Et consequenter arguit: Omnis ordinata refectio de communi lege, & sine miraculo, datur per modum cibi & potus: Respondetur, quod qui digne recipit corpus Christi sub specie panis, vere manducat ejus carnem & bibit ejus sanguinem, quamvis hoc non fiat ita sub proprio signo expresso, sicut si reciperet illud sub speciebus vini. Nam Christus sub speciebus panis est animæ spiritualis cibus & potus. Hæc ille, Item ibidem arguit sic: Si sub speciebus panis haberetur sanguis Christi, tunc in vanum iterum sacerdos consecraret sanguinem calicis. Consequentia tenet, quia frustra ordinatur alius actus ad habendum quod de facto habetur realiter. Respondetur, quod ideo distinctim & divisim debet fieri consecratio sanguinis, ut expresse significetur quod in Christi passione sanguis per effusionem fuerit separatus a corpore. Ergo quamvis sanguis Christi concomitanter sit sub speciebus panis, sub quibus corpus est unitum sanguini ex vi sacramenti, propter tamen dictam significationem idem sanguis ex vi sacramenti est sub speciebus vini, & corpus concomitanter. Et ideo non est frustra, quia ille actus qui ordinatur ad sanguinem, est alius ex vi verborum sacramenti panis. Hæc ille. Ad idem est Hugo primus postillator totius Bibliæ, similiter Gorra, & pene quotquot scripserunt super evangelia, aut super sententias. Item quidam doctor Anglicus solemnis & valde profundus, dictus Fiscare, super 4. dist. 11. ita dicit: „ Quæritur, inquit, quare non datur populo corpus Christi sub speciebus vini sicut sub specie panis, vel simul sub utraque? Responsio: Multiplex assignatur ratio: Una, quam tangit Julius papa de consecratione dist. 2. Alia est propter periculum, facilius enim elaberetur gotta quam hostia. Tertia, quia in lege & in sacrificiis offerebantur libamina, de libamine autem nihil habeban offerentes, sed tantum sacerdotes, licet de sacrificio haberent. Et ideo ut innotescat congrua veritatis significatio de sacrificio, scilicet de corpore Christi sub specie panis, datur populo, sed sub specie libaminis, non. Hæc ille. Quid plura? longum esset omnes doctores theologos hoc in loco enumerare, & uniuscujusque propriam sententiam in hac nostra materia replicare.

* Forte, refectio.

Doctores juris canonici.

Sed jam ad doctores juris canonici accedamus quorum sententias breviter perstringemus. Ecce glossa ordinaria distinctione 2. de consecratione cap. Presbyter, super verbo, Eucharistiam semper habeat paratam: „ ita dicit: Sanguinem non præcipit servare, quia opus esset nimia cantela in eo servando. Item eadem glossa de eodem 3. cap. Comperimus,

Cap. 58.

ANNO CHRISTI 1433.

Cap. 12.

mus, super verbo, Aut integra, dicit: Et hoc intelligo de conficiente. Nam infirmus vel sa-» nus in necessitate sine vino corpus sumere » potest. Ad quod confirmandum adducit dicta glossa tres solemnes doctores & antiquos, videlicet Hugolinum, Laurentium, & Joannem, ut patet ibidem. Item Archidiaconus in eadem dist. cap. Presbyter, addit ad glossam præallegatam, dicens: Addere præterea non opus est, quia ubi est corpus, ibi est sanguis. Item idem Archidiaconus in capite, Comperimus, hanc materiam ex dictis Petri de Tarentasia, hoc modo declarat: Dic ad hu-» jus declarationem quod in hujusmodi sacra-» mento est ratio signi & ratio causæ; signi-» ficatio pertinet ad sapientiam, sed causali-» tas ad gratiam. Quia ergo gratia communi-» ter omnibus necessaria est, sed non sic sa-» pientia, efficacia vero æqualis est sub utra-» que, sed non significantia, ideo omnibus » traditur sub altera specie, in qua potest tra-» di cum reverentia & cautela majori. A majoribus vero tantum, id est, presbyteris, & ministris sumitur sub utraque specie. Hæc Archidiaconus. Ad idem est Joannes in summa confessorum, & Hostiensis in summa sua. Item Rudolfus in pastorali novello in metris de hac eadem materia loquens, ita dicit:

Hic & ibi cautela fit hac, ne presbyter agris
Aut sanis tribuat laicis de sanguine Christi.
Nam fundi leviter posset, simplexque putaret
Quod non sub specie esset Jesus totus utraque.
Sed facit hic eliter novitatem gratia mater.

Attendant igitur quæso oppositum hujus veritatis tenentes, & libera ratione dijudicent, quæ pars habeat doctores ex proposito & intentione in materia loquentes potiores in conditionibus superius enumeratis, in quadam suppositione generali. Comparabiturne quidam Jacobellus, primus universalis consuetudinis ecclesiæ effractor, & primus hujus novitatis in regno Bohemiæ inventor, in perspicuitate ingenii, in exercitatione studii, in humilitate judicii, in immunitate vitii & passionis, in sanctitate vitæ, in revelationibus & inspirationibus divinis, in intellectu divinarum scripturarum, in perceptione divinæ voluntatis, in cognitione veri, præfatis tot & tantis sanctissimis & profundissimis doctoribus, in quorum doctrina & vita fulget ecclesia ut Sol & Luna: Ubi quæso præfati Jacobelli miracula vitæ sanctitatem testantia? Ubi gradus magistralis seu doctoralis, vel potius scripta & opera sufficientiam doctrinæ suæ declarantia? Mira res utique & non mira. Non mirum quidem quod unus homo detur in reprobum sensum, sed mirandum quod post se trahat innumeram multitudinem fidelium; mirandum utique & dolendum, quod tam gloriosum & notabile regnum, derelicta universalis ecclesiæ consuetudine, unius hominis novitatem sequi voluerit. Ecce tot doctores, tam sanctissimos in vita, & tam in doctrina & scientia divinarum scripturarum profundissimos, qui ex proposito & ex intentione atque in propriis terminis sole clarius nostram declarant & determinant sententiam, adduxi, & adduco in medium; det mihi magister Joannes, sive pars adversa, a tempore quo Christus hoc instituit sacramentum, usque in præsentem diem, unum doctorem fidelem & catholicum, qui ex proposito & ex intentione moverit in libris, aut scriptis, sive in dictis suis, hanc quæstionem in forma sive in sententia: Utrum in communione laica utraque species panis scilicet & vini sit de necessitate salutis, & de præcepto Christi: & qui determinet pro parte adversa, contra tot, tantos, & tam sanctissimos viros, & in divinis scripturis doctores profundissimos, in loco præsenti per me adductos, & offero me ad subeundam omnem pœnitentiam & pœnam corporalem dictandam & inferendam per hoc sacrosanctum generale concilium in Spiritu sancto legitime congregatum. Nec apud partem adversam dicti sancti doctores per me hic inducti pro præsenti, & quorum libri hic in oculis omnium fuerunt revoluti, possunt aut debent haberi suspecti quoquo modo, cum omnes per longa annorum spatia hanc novitatem præcesserint, alii pene per ducentos annos, imo per plures, ut Innocentius. Alii fere per ducentos, ut Alexander de Ales, Albertus Magnus, sanctus doctor Bonaventura. Alii per centum quinquaginta, & alii per centum, & nullus est qui ad minus non præcesserit per quinquaginta annos, quorum utique vita & doctrina etiam in regno inclyto Bohemiæ, & in universitate Pragensi ante hoc disturbium claruit, & in magna veneratione habiti sunt.

Probatur hæc veritas rationibus. Prima.

Sexto principaliter prædicta veritas rationibus quibusdam persuaderi videtur ex suppositione fidei ecclesiæ & doctrinæ sanctorum. Et primo sit prima ratio: Omnis substantia habens omnem perfectionem & virtutem sub uno accidente, sicut sub pluribus, & nihil perfectionis aut virtutis sive effectus ab accidentibus capiens, dum talis substantia sub uno accidente accipitur non est necesse quod sub pluribus capiatur, sine Christi præcepto vel statuto ecclesiæ. Sed Christus est substantia omnem perfectionem & virtutem habens & continens sub uno accidente, id est, sub specie panis vel etiam sub specie vini; igitur si accipitur sub uno accidente scilicet panis, non est necesse quod capiatur sub pluribus, nisi obstaret Christi præceptum vel ecclesiæ statutum. Major patet per illud octavi physicorum, ubi dicitur quod peccatum est fieri per plura, quod competenter potest fieri per pauciora. Nec hoc etiam est de præcepto Christi, nec pro nunc de statuto ecclesiæ. Minor etiam patet, quia si Christus non haberet omnem perfectionem sub uno accidente sicut sub alio, tunc Christus sub uno accidente non esset perfectus, & quod ab accidentibus aliquam acquireret perfectionem, quod nullus sanæ mentis dixerit.

Secunda.

Secunda ratio: si sacerdotibus quandoque congruit communicare sub una specie tantum, sine peccato, tunc a fortiori laicis. Sed de facto sacerdotibus in sexta feria parasceves ex statuto ecclesiæ congruit, sicut præmittitur, communicare; igitur & laicis. Consequentia tenet per regulam topicam, Si illud quod minus videtur inesse, & inest, tunc & illud quod magis. Statuit autem Innocentius papa eucharistiam a die cœnæ reservari sub specie panis pro fidelibus communicandis, & ad implendum officium sequentis diei, in quo

sa-

ANNO CHRISTI 1433.

sacramentum non conficitur. Ratio autem a doctoribus assignatur, quia in prædicta sexta feria sanguis fuit effusus de corpore domini, & divisus a corpore realiter, unde non oportet illa die quæ ex * se rerum toto officio prædictam divisionem commemorat, per hujusmodi species visibiles designari. Quapropter & eadem die sacerdos sumit sacramentum tantummodo sub specie panis ad refectionem potius in persona totius ecclesiæ, quam ad significationem. Item quia sicut in veteri lege in secundo tabernaculo, quod dicebatur sancta sanctorum, semel in anno solus pontifex intrabat, non sine sanguine, quem offerret pro sua & populi ignorantia, ut ait apostolus ad Hebræos 5. sic ad ostendendum quod ea die solus noster summus sacerdos dominus Jesus Christus intravit per proprium sanguinem, de quo apostolus ibidem: *Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum, non manufactum, id est, non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa:* nullus ea die celebrat. Unde Rabanus de institutione clericorum cap. 67. In hac die sacramenta penitus non celebrantur, sed eucharistiam in cœna domini consecratam, peracto officio lectionum & orationum, & sanctæ crucis salutatione resumunt.

Tertia.

Tertia ratio: Si prædicta communicatio laica sub utraque specie esset de necessitate salutis sequeretur quod omnes sacerdotes & laici a tempore quo hujusmodi communicatio sub una specie ortum habuit, peccassent mortaliter, & per consequens quod essent damnati. Quod est error manifestus, quia sic sanctus Ambrosius, Hilarius, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, & alii innumeri sanctissimi patres essent damnati; quod piæ aures exaudire perhorrescunt. Assumptum probatur: primo de sacerdotibus quidem, quia obligabantur populo ministrare hoc sacramentum sub utraque specie, ex divino præcepto, & hoc facere neglexerunt, imo facere noluerunt, & sic populum privaverunt jure suo quod habuit in tali sacramenti perceptione, & impediverunt salutem ipsorum. Quod non potuerunt sine gravi & mortali peccato facere. Si enim spoliare honore, aut rebus, aut jure quod habet in aliqua possessione, esset peccatum mortale, quanto magis spoliare quempiam salute & jure suo in perceptione tantæ rei? Item non solum sacerdotes non ministrabant aut subtrahebant populo tantum sacramentum, sed etiam docebant populum quod licitum esset sic sub una sola specie communicare, nec timebantur aliter. Et in hac supposita adversariorum opinione pro veritate docebant errorem contra divinam legem, & faciebant sibi gregem commissum in tam magnis & arduis rebus periculosissime errare, quod utique facere non poterant sine gravissimo peccato mortali: Sicut si prælatus doceret gregem sibi commissum quod fornicari esset licitum, aut se ipsum propria auctoritate indifferenter vindicare, & similia, quæ omnino erronea sunt. Similiter laici, si fuissent obligari ad utramque speciem, peccassent mortaliter non faciendo diligentiam, nec petendo id quod sibi ad salutem competebat. Sicut non excusatur laicus si non sit baptizatus, nec petit baptizari, quia quilibet tenetur diligentiam facere ad habendum id sine quo salvari non potest. Consequentia patet similiter. Omnis enim qui peccat mortaliter, nec saltem in extremis positus conteritur & confitetur, is profecto inter damnatos computatur.

ANNO CHRISTI 1433.

Manifestum est autem, quod a multis centenis annis a quibus prædicta communio sub una specie introducta est, nullus sanctorum sacerdotum sic laicis ministrantium, sive etiam ipsi laici sic accipientes, contriti sunt aut confessi de hujusmodi ritu, quasi peccassent mortaliter, & sic omnes essent damnati, & per consequens omnes patres nostri, & Bohemorum, & qui nos & eos in regno Bohemiæ præcesserunt, essent damnati & æternis ignibus & pœnis deputati, quod nec ipsi, nec aliquis sanæ mentis assereret. Et sic ulterius pro hujusmodi & taliter defunctis non esset orandum, nec alia suffragia essent pro eisdem facienda, & per consequens prædictam communionem sub utraque specie asserentes pro parentibus eorum orare non deberent, nec aliqua alia pietatis opera exercere, quod credo non solum apud nos catholicos, sed etiam apud ipsos adversarios impium esset asserere, & audire. Nec sufficit dicere, quod prædecessores salvati sunt per unam speciem, quia notitiam scripturarum non habuerunt, sed jam ex quo scripturæ apertæ sunt & revelatæ, non sufficit sub una specie tantum, sed sub duabus communicare, quia nullus excusatur per ignorantiam alicujus quod de necessitate scire tenetur, & specialiter, cum ea quæ credenda sunt explicite, expresse in sacra scriptura sunt posita, *ignorans* enim *ignorabitur*. Et sequeretur quod eadem de causa omnes pagani & infideles essent salvandi: patet, quia ignorant baptismum esse de necessitate salutis, mandata Dei, articulos fidei, sacramenta & alia quæ in ecclesia sunt de necessitate salutis, & dicuntur esse. Item omnes persequentes & obsidentes Christianos, propter nomen Christi, putantes se obsequium præstare Deo, essent immunes a peccato, quia propter ignorantiam putant se bene facere, de quorum numero quandoque fuit Paulus apostolus, qui de seipso ait 1. ad Timotheum 1. *Qui prius blasphemus fui & persecutor & contumeliosus, sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.* Ubi manifeste dicit se fuisse blasphemum & contumeliosum, licet ignoranter fecerit, & nisi fuisset misericordiam consecutus, utique ignorantia non excusasset eum. Similiter si prælatus doceret populum suum, quod Christus non esset Deus, sed pura creatura, & populus crederet, sic certe non excusaretur a gravi peccato: sic etiam ignorans fornicationem esse prohibitam lege divina, non propter hoc, si fornicatur, excusatur a peccato mortali. Ad confirmationem hujus facit illud evangelii: *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Oportet ergo eos de necessitate fateri, aut quod patres & antecessores eorum in regno Bohemiæ, qui fuerunt per multa centena annorum ante ipsos, cum ignorantia non excuset eos, damnatos esse, aut quod ipsi harum novitatum inventores erant, & per consequens damnentur, si pertinaciter agant.

1. Cor. 14. 38

Matth. 15.

Et

Anno Christi 1433.

Et præterea scripturæ, de quibus adversarii gloriantur se noviter intellexisse, ante multa centena annorum a sanctis patribus sensum Christi, secundum apostolum, habentibus in se, lectæ & optime expositæ atque intellectæ fuerunt, nec non & optimo fundamento stabilitæ, & per singula studia affirmatæ & approbatæ, qui si necessitatem hujusmodi communicationis sub utraque specie in his scripturis cognovissent, utique statuto ecclesiæ fuisset hujusmodi communicatio assignata, cujus oppositum apparet manifeste. Non enim verisimile est tam sanctissimos viros & sapientes, atque totam ecclesiam, per tam grande annorum spatium, tam damnabiliter errasse, & hodie in errore persistere, cum ipsa a Spiritu sancto regatur, qui eam non sinit errare, in his potissime, quæ necessaria sunt ad salutem, ut infra manifestissimis testimoniis approbatur. Præterea si prædicta communio sub utraque specie fuisse sub præcepto, sequeretur quod Deus præcepisset aliquid impossibile aliquibus; consequens falsum, quia derogat divinæ pietati: unde Hieronymus excommunicat, imo verius excommunicatos denuntiat in quadam epistola, omnes qui dicunt Deum aliquid impossibile præcepisse: consequentia tamen patet, quia multi homines sunt qui naturaliter nec bibere, nec odorari vinum possunt, & per consequens nec sub speciebus vini possent communicare. Si ergo antecedens esset verum, sequeretur, quod omnes hujusmodi essent in statu damnationis, quod nullo modo est dicendum, quia propter inexistentiam a natura nullus est vituperandus, ut dicit Aristoteles in ethicis. Idem etiam accidit de multis infirmis, qui sub una, vel sub alia specie eucharistiam sumentes, ipsam deglutire non possunt, & si deglutiant, tamen retinere non possunt, sed potius evomunt. Unde aut impie aut improvide Christus suum corpus & sanguinem sub duplici specie sumendum præcepisset. Impie quidem, quia multi contra naturam & sine causa damnarentur; improvide autem, si nescivisset hujusmodi casibus providere, quod de omniscente & Sapientia Patris nullo modo est suspicandum. Item ad solos sacerdotes pertinet offerre sacrificium, secundum illud ad Hebræos 8. *Omnis enim pontifex ad offerenda munera & hostias constituitur.* Sed vinum & sanguis nunquam offerebatur nisi in sacrificio per manus sacerdotum in lege veteri, ergo ratione correspondentiæ figuræ ad figuratum, nec in nova lege debet offerri vinum, quod sanguinem repræsentat, nisi in sacrificio per sacerdotes.

Aristoteles.

Augustinus.

Item Augustinus in libro qui intitulatur contra epistolam Manichæi, quam vocant Fundamentum: » Id autem scientia & voce securum est asserere, quod in gubernatione ecclesiæ Dei salvatoris nostri Jesu Christi universalis ecclesiæ consensione roboratum est. Cum igitur communio sub una specie consensione universalis ecclesiæ roborata sit, ut patet de superius inductis, scientia utique & voce illam asserere & tenere securum est, & oppositum omnimode insecurum. Item beatus Hieronymus scribens symbolum fidei ad Damasum papam, ita loquitur: & habetur 24. quæst. 1. » Hæc est fides, papa beatissime, quam in catholica ecclesia didicimus, quamque semper tenuimus & tenemus, in qua si minus perite aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus a te, qui Petri fidem & sedem tenes. Si autem hæc nostra confessio apostolatus tui judicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, sed hæreticum comprobabit. Item idem gloriosissimus Hieronymus eisdem & causa & quæstione, capite, Quoniam vetusto; loquens ad Romanum pontificem dicit: Ego nullum prævium nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri, communione consocior: supra illam petram ædificatam ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Noe arca non fuerit, peribit regnante diluvio. Et in fine capituli subdit: Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit. Qui Christi non est, antichristi est. Ex prædictis gloriosissimi Hieronymi auctoritatibus bene pensatis & intellectis concludat ratio uniuscujusque quid sequatur.

Cap. 13.

Motiva quibus ecclesia catholica hunc ritum introduxit & continuat.

Postremo licet prædicta sufficiant ad prædictam communionem veraciter confirmandam, & communicandam, & specialiter ecclesiæ consuetudo, atque sacrorum conciliorum, quæ errare non possunt, statutum & ordinatio: nihilominus ad majorem veritatis manifestationem & ad convincendum contumaces, motiva aliqua ex plurimis, quibus sancta mater ecclesia hunc ritum introduxit, bene & laudabiliter continuavit, hodieque continuat, & observat, sunt inducenda. Et primum quidem est, ut evitetur periculum distillationis & effusionis sanguinis domini nostri Jesu Christi, quem tractare est valde periculosum, propter specierum naturalem fluxibilitatem, quæ possent effundi de facili, præsertim cum in multitudine frequenter fiat pressura, & multi sæpe ad communionem veniant homines tremuli, barbati, infirmi & parvuli, circa quorum sacramenti sumptionem multa possent & gravia pericula imminere, & per consequens peccata, quæ non de facili possent vitari.

Cap. 94.

Quale autem sit peccatum effusionis & distillationis sanguinis domini nostri Jesu Christi, ostendit Augustinus lib. 5. homil. 16. & habetur 1. quæst. 1. » Interrogo vos fratres, dicite mihi, quid plus esse videtur vobis, verbum Dei, an corpus Christi? Si vultis vere respondere, hoc utique dicere debetis, quod non sit minus verbum Dei, quam corpus Christi: & ideo quanta solicitudine observamus, quando nobis corpus Christi datur, ut nihil ex ipso de manibus nostris in terram cadat, tanta solicitudine observemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde puro pereat, quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille qui corpus Christi sua negligentia in terram cadere permiserit. » Ecce quod Augustinus dicit, quod reus erit, qui sua negligentia corpus Christi in terram cadere permittit, & non minus qui verbum Dei negligenter audierit; reus autem est quilibet, qui in gravibus peccatis delinquit; quapropter & sacerdos qui per negligen-

ANNO CHRISTI 1433.

gentiam guttam sanguinis Christi super terram aut pallam fundit, debet pœnitere quadraginta diebus, & palla comburi, & lapis radi, & terra lambi, & in sacrarium reponi, ut dicitur de consecratione dist. 2. Si per negli-

Cap. 27. gentiam aliquid de sanguine domini stillaverit in terram, lingua lambetur, tabula radetur. Si vero non fuerit tabula, ut non conculcetur locus, corradetur, & igne consumetur, & cinis intra altare recondetur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si super altare stillaverit calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat, *&c.* Hæc autem tam dura pœnitentia non imponeretur sacerdoti, si non esset valde grave peccatum. Si ergo per negligentiam cadente sanguine terra lambi, & tabula radi debet, & post ad ignem projici rasura ut comburatur: quanto magis pepla mulierum, & barbæ virorum Christi sanguine madidatæ deberent comburi, eo quod ex proposito & sine necessitate, ac irreverenter sic Christi sanguine perfunduntur? Si etiam sacerdos qui sic negligens repertus fuerit, tam dure puniendus est, ut per quadraginta dies pœniteat, quanto magis personæ laicæ puniendæ sunt? & si non magis aut æque, nihilo minus graviter puniendæ venient pro hujusmodi excessibus, & irraverentiis commissis, quam utique punitionem & pœnitentiam cum magna difficultate laici facere possent, & utique absque causa & necessitate. Cavendum ergo fuit ecclesiæ, & summa diligentia procurandum, ut rudis populus non exponeretur gratis tam gravibus periculis peccatorum & pœnarum. Ex quo decreto Pii papæ, manifestissimo signo conjecturari potest, quod consuetudo unius speciei est antiquissima. Nam hic Pius papa fertur fuisse decimus post beatum Petrum pon-

Ep. 167. tifex in ecclesia Romana, ut refert Augustinus in epistola ad Generosum, & sedit in cathedra Petri circa annum domini centesimum quinquagesimum tertium, qui absque dubio si fuisset tempore suo consuetudo utriusque speciei, ita bene providisset circa effusionem sanguinis, quæ contigeret aut posset contingere in sumptione laicorum, sicut providit circa pericula, quæ non contingunt in ministratione ministrorum sive sacerdotum; imo amplius & diligentius, in quantum laici, mares & feminæ, senes & juvenes, infirmi, & alii sunt minus cauti, & minus circumspecti atque discreti in tractando divina mysteria, quam sint ministri ad hoc specialiter deputati.

Aut igitur adversarii producant tam antiquum decretum, quod sciant provisionem circa hujusmodi pericula laicorum facere, quod non facient in æternum, aut fateantur nobiscum antiquitatem consuetudinis unius speciei, ex hoc decreto provisionem faciente in periculis contingentibus circa effusionem sanguinis per ministros, sicut etiam fit in alio decreto ex concilio Aurelianensi de custodia corporis Christi, nulla facta mentione de sangui-

Cap. 54. ne, aut de specie vini, & habetur de consecratione distinctione 2. capit. Qui bene: ubi ita concilium determinat: Qui bene non custodierit sacrificium, & mus vel aliud aliquod animal comederit, quadraginta diebus pœniteat. Ex quo decreto similiter patet, quod sola hostia sive eucharistia servabatur sine sanguine: Qui autem perdiderit illud in ecclesia, aut pars ceciderit & inventa fuerit, triginta dies pœniteat. Ex quo decreto similiter patet, quod sola hostia sive eucharistia servabatur sine sanguine quia indubitanter, si sanguis fuisset præceptus servari, multo major cautela fuisset adhibita in custodiam illius, quam in custodiam hostiæ, cum sit majoris periculi ad custodiendum. Quocirca sanctus doctor tertia parte summæ suæ dicit, quod circa usum hujus sacramenti duo possunt considerari, unum ex parte ipsius sacramenti, aliud ex parte sumentium. Ex parte sacramenti, convenit quod utrumque sumatur, scilicet corpus & sanguis, quia in utroque consistit perfectio sacramenti. Et quia ad sacerdotem pertinet hoc sacramentum consecrare & perficere, nullo modo debet corpus Christi sumere sine sanguine. Ex parta autem sumentium requiritur summa reverentia & cautela, ne aliquod accidat quod vergat in injuriam, aut in irreverentiam tanti mysterii, quod præcipue posset accidere in sanguinis sumptione, qui quidem si incaute sumeretur, de facili posset effundi. Et quia crescente multitudine populi Christiani, in qua continentur senes, & juvenes, & parvuli, quorum quidam non sunt tantæ discretionis, ut cautelam debitam circa usum hujus sacramenti adhiberent, ideo provide in quibusdam ecclesiis observatur, ut sanguis sumendus non detur populo, sed solum a sacerdote sumatur.

Secundum motivum. Secundum, propter infirmos, pro quibus deberet sanguis sub speciebus vini in sacrario reservari, circa quem multa horribilia possent contingere. Nam de facili congelaretur, vel in acetum transmutaretur, & ita corrumperetur sacramentum, & sic acetum purum pro sanguine Christi daretur fidelibus, & sic de facili idololatria committeretur; in æstate etiam de facili vermes aut musculæ in eo orirentur, etiam quantumcumque vas clausum custodiretur, unde fieret abominabile sumentibus ad bibendum, & multa alia quæ non possunt exprimi. Similiter in portando ad infirmos ad longum spatium sanguinem, multa possent occurrera pericula & intervenire, sive eques sacerdos ipsum portaret, sive pedes, ut tempore pluviarum, glaciei, & multis aliis modis.

Tertium motivum. Tertium propter vitare errores, ne videlicet populus communis, qui tantum judicat secundum sensum, credat Christum non esse totum sub una specie, sicut multi hæreticorum, ut Nestorius & Pelagius, & eos sequentes astruxerunt. Nestorius enim sic sub utraque specie ministravit: existimans quod sub specie panis esset tantummodo corpus Christi sine sanguine, & sub specie vini sanguis sine corpore, quia sic in parasceve sanguis fuit divisus a corpore, & e converso; quod omnino falsum est & hæreticum; quia licet in parasceve ita fuerit, & sic in hoc sacramento, si eadem die fuisset celebratum, sic fuisset ut asserit, propter mortem, qua & anima & sanguis separabantur ab invicem, & a corpo-

Rom. 6. re, non tamen nunc ita est, quia Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, & per consequens nec sanguis ab ipsius corpore separatur, Pelagius vero & ipsius sequaces dicta fal-

ANNO CHRISTI 1433.

ſalvatoris innitentes: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis,* &c. dederunt laicis ſub utraque ſpecie, & etiam parvulis ſtatim poſt baptiſmum: & ſi ſpeciem panis ſacramentalem non poſſent ſumere, dicebant quod debebat couteri cum ſanguine, & ſic infundi in ora pucrorum; & ſi fortaſſe quippiam ejeciſſent, dicebant illud eſſe comburendum, innitentes illi ſcripturæ Exod. 12. *Si quid reſiduum fuerit, comburetis.* Multi etiam ita extenſive hunc textum acceperunt, ut ultra Pelagianos non ſolum miniſtrarent vivis utramque ſpeciem, ſed etiam defunctis, ut refert venerabilis Beda in homilia ſuper Matthæi 26. capite.

Datur ergo non conficientibus ſub una ſpecie, ut evitentur prædicti errores, ut videlicet Chriſtus non credatur in hoc ſacramento diviſus ſecundum diviſionem ſpecierum, ſed quod ſub altera totus ſit & integer, contra id quod Neſtorius aſſerebat; & ne credatur illud dictum Chriſti neceſſitatem inducere abſolutam, ut Pelagius aſſeruit, ita ut etiam pueris uſu rationis carentibus, & aliis amentibus dari deberet, & miniſtrari, ne forte eis ſub diverſis ſpeciebus alius & alius Chriſtus crederetur, præcipueque apud illos qui intelligere nequeunt, idem corpus per divinum miraculum ſub alienis dimenſionibus poſſe in diverſis locis contineri.

Quartum motivum.

Quartum, ut veritas umbræ & figuræ correſpouderet, In veteri enim lege, de libaminibus, per quæ ſanguis Chriſti præfigurabatur, nihil ſumebant laici, ſed ſoli ſacerdotes, ut prædictum eſt.

Quintum.

Quintum, propter honorem & dignitatem ſacerdotalis officii: dignum enim & juſtum eſt, ut characterem & dignitatem ſacerdotalem & officium quibus a communi populo diſtinguuntur, etſi non quantum ad rem & effectum cæteris paribus, in ſignis tamen dum miniſtrant & celebrant hoc ſacramentum, a cæteris diſtinguantur, & quadam extrinſeca in myſterii hujus oblationis dignitate reſulgeant.

Serm. 4. feria 5. majoris hebd. in ordine 246.

Unde quidam doctor dictus Albertus de Padua, in quadam ſua quadrageſimali homil. in „ cœna domini, ait: Congruit etiam inter „ miniſtros eccleſiæ & populum eſſe differen„ tiam, & ideo populo ſufficit eſſe de corpo„ re Chriſti: ſed miniſtros oportet eſſe quaſi „ animam corporis, dirigendo populum ſubdi„ tum, ideo illi corpus tantum, iſti etiam „ ſanguinem, in quo eſt anima, ſumunt. „ Ne etiam crederetur virtus hujus ſacramenti „ æque principalius conſiſtere in ſumptione & „ conſecratione. Si enim laici ad utramque ſpe„ ciem admitterentur æqualiter ſacerdotibus, „ & ſub utraque ſpecie communicarent, faci„ le, creſcente temeritate & malitia homi„ num, laici fortaſſe & mulierculæ poſſent „ præſumere aliquid non ſolum ſic ſumen„ dum, ſed etiam conficiendum, quod quam „ deteſtabilis & damnabilis error eſſet, nul„ lus ſanæ mentis dubitat.

Sextum.

Finaliter eccleſia debuit ceſſante cauſa tollere & amovere effectum. Cum enim euchariſtiæ ſacramentum etiam ſecundum virtutem nominis, ſit ſacramentum caritatis, quæ ſola celat & operit multitudinem peccatorum, 1. Petri 4. in primitiva autem eccleſia, laicorum caritas efferbuerat in tantum, quod pro Chriſtiano nomine ſitiebant, ſicut ſitit cervus ad aquæ fluvium, effundere ſanguinem proprium; & hoc principaliter ex triplici cauſa. Primo ex viciſſitudine amoris, ad quam invitabat apoſtolus dicens: *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu.* Secundo ex recompenſatione ſatisfactionis, prout beatus Petrus hortabatur fideles, dicens: *Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Tertio propter exemplum apoſtolorum quos videbant ultro ſe paſſionibus ingerere atque perſecutionibus, de quibus dicitur actorum 5. *Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati:* in cujus fervoris ſignum Chriſto eos ad paſſionem invitanti, ſecundum beatum Hieronymum, *poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum?* efficaciter reſponderunt, *poſſumus,* ex fervore martyrii.

Philip. 2. — 1. Petr. 4. — Matt. 20.

His itaque & aliis de cauſis illa ſacra primitivæ eccleſiæ non ſolum clericorum, ſed etiam laicorum caritas, ita eos ad paſſionem martyrii animabat, ut alter alterum certaret prævenire, decantans cum Propheta: *Quod retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen domini invocabo.* Tunc etenim qui epiſcopatum deſiderabat, non aliud quam martyrium optabat, ſecundum Gregorium in paſtorali: ad quam intentionem dicebat apoſtolus: *Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* Tali igitur devotione & caritate in ſanctis laicis exiſtentibus, & perſecutoribus omni momento & loco mortem intentantibus, tunc qualibet hora licebat laicis in provocationem & devotionem effundendi ſanguinem proprium, bibere de calice altaris ſanguinem Chriſti, & hac in cauſa & ad propoſitum loquebatur beatus Cyprianus epiſt. 37. de lapſis: Et cum „ ad hoc ſiat euchariſtia, ut poſſit accipienti„ bus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra ad„ verſarios volumus, munimento dominicæ „ ſecuritatis armemus. Nam quomodo do„ cemus aut provocamus eos in confeſſione „ nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis mi„ lituris Chriſti ſanguinem denegamus? aut „ quomodo ad martyrii poculum idoneos fa„ cimus, ſi non eos prius ad bibendum in „ eccleſia poculum domini jure communica„ tionis admittimus?

Pſal. 115. — 1. Tim. 3. — Juxta edit. Pamelii epiſt. 54.

Tunc igitur talis fervor caritatis erat ſingularis privilegii, apoſtolo atteſtante cap. 1. ad Philipp. *Vobis datum eſt pro Chriſto non ſolum ut in eo credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini.* & ſecundum Auguſtinum: Sicut „ nullus eſt melior in hac vita introitus „ quam per baptiſmum, ſic nullus tutior „ exitus quam per martyrium, in quo ſicut „ in baptiſmo omnia tolluntur peccata; in „ cujus myſterium ſuper Chriſtum primum „ baptizatum, & ſuper Stephanum primum „ pro Chriſto lapidatum, cæli leguntur aper„ ti. Ceſſante illo fervore caritatis & devotionis, & hoc ſingulari privilegio, quod erat martyrii deſiderium, utique ceſſare debuit & debet hoc, quod in ſignum illius deſiderii dabatur laicis.

Auguſtinus.

Nec obſtat, quod ſacerdotes conficientes ſumunt ſanguinem, in eis deficiente illa caritate & devotione, de quibus prædictum eſt, quia non ſolum pro ſeipſis, ſed pro tota eccleſia, in qua non eſt exſtincta caritas, nec in ſempiternum exſtinguetur, Deo offerunt ſa-

ANNO CHRISTI 1433.

sacrificium. Et etiam quia ad ipsos pertinet non solum ad efficaciam sumere, sed etiam ad significationem. Unde Nicolaus de Lyra super illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. dicit: Sacramentum eucharistiæ non so» lum proficit sacerdoti sumenti, sed etiam » toti ecclesiæ, etiam illis qui sunt in purga» torio. Cujus ratio est, quia eucharistia non est tantum sacramentum, sed etiam sacrificium ecclesiæ, inquantum continet Christum passum, & ideo proficit omnibus fidelibus. Si sumatur alio modo, ut a laico, tunc proficit sibi soli sumenti, quia officium ejus non est offerre sacrificium, sed tantum suscipere sacramentum, & quia etiam apostolis præceptive dictum est, *Hoc facite in meam commemorationem*: per quæ etiam verba in sacerdotes constituebantur, ut patebit. Ex his & aliis motivis, consuetudo & auctoritas ecclesiæ obtinuit, ut non conficientibus tantummodo hoc sacramentum sub specie panis traderetur. Et hæc de positione mea præsenti dicta sufficiant, ad laudem omnipotentis Dei, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Expedita divino auxilio positione primæ & secundæ conclusionum propositarum pro veritate catholica, * postergata etiam tertia, quæ ex dicendis dependet, accedo ad ultimam partem præsentis actus, videlicet ad respondendum objectis partis adversæ. Et licet quamplurimum cogitaverim, quem ordinem in respondendo tenere deberem, an ordinem conclusionum mearum, vel suæ positionis, tandem deliberavi potius insequi positionem proponentis, licet ordo doctrinæ & materiæ propositæ exigeret oppositum. In qua responsione tenebo hunc modum, quia ea in quibus convenimus vel differimus, referam breviter, ut hoc venerabile auditorium percipiat tam convenientiam quam differentiam nostram. In primis igitur quod protestationem quam idem magister nomine omnium suorum proposuit in medium, videtur quod sit insufficiens. Primo quoad credulitatem fidei articulorum. Secundo quoad ecclesiam quam profitetur. Tertio quoad submissionem, qua dicunt se velle summitti correctioni in casu quo deficerent. Quia in prædictis locis solum stant in genere, circa quod latent æquivocationes, ut dicit Aristoteles, non terminantes se ad aliquod certum particulare & determinatum. Nam dicunt se credere articulos fidei ad illum intellectum ad quem benedicta Trinitas & dominus Jesus præcepit & vult credi. Cum enim voluntas benedictissimæ Trinitatis non innotescat hominibus, nisi per scripturas sanctas, quas contingit bene & male intelligi, aut per ecclesiam, quam ipse dominus non sinit errare; vel per revelationem: cum nihil eorum exprimant, patet quod insufficienter articulos fidei profitentur. Similiter cum dicunt se credere sanctam ecclesiam per totum mundum diffusam, cum multiplex sit varietas in acceptione ecclesiæ per totum mundum diffusæ. Nam multi dicunt ecclesiam catholicam tantummodo constare ex prædestinatis, sive fidelibus, sive infidelibus, multi etiam dicunt eam constare ex fidelibus in gratia gratum faciente constitutis. Alii vero ex cunctis fidelibus, in unitate fidei, ritu sacramentorum, & præceptorum Dei existentibus, dicunt con-

M. Rockenzani insufficiens protestatio.

A stare ecclesiam, cum ad nullam prædictarum acceptionum se determinent quoad credulitatem ecclesiæ, patet quod protestatio eorum est insufficiens.

Deinde cum proprie ad ecclesiam, deviantes & errantes a fide & in moribus, pertineat corrigere, ad cujus judicium quemlibet fratrem errantem dominus, tamquam ad inobliquabilem regulam, remisit, dicens: *Si te non audierit, dic ecclesiæ: quod si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*. Matth. 18. patet, quod submissio ipsorum est in individuo vago, & in re instabili & incerta, & per consequens omnino protestatio eorum est insufficiens; quia non submittunt B se alicui certo judici. Secundo in declaratione terminorum in conclusione sua positorum, ponit trimembrem divisionem de communione corporis Christi, & dicit quod primo modo communio corporis Christi dicitur societas sanctorum, & solum talium est unum corpus Christi mysticum, cujus caput est Christus. Secundo modo communio significat sacramentum corporis & sanguinis Christi, per cujus sumptionem dignam homo ingeritur ad communionem primo modo acceptam. Tertio modo accipitur communio pro congregatione omnium credentium in Christum, bonorum Christianorum simul & malorum, & hæc est vulgaris acceptio communis & minus propria. C Circa primum membrum magister proponens intendit quod corpus Christi mysticum, quod est ecclesia, sit societas & ecclesia sanctorum, cujus caput est Christus, ex quo declaratur, quod ipse intelligat per ecclesiam solum congregationem fidelium in gratia constitutorum, ut patet etiam per declarationem suam, cum dicit, quod in hac communitate fidelium, de qua loquitur, talis & tanta est unio, quod quodlibet membrorum omnium bonorum est particeps, nisi per peccatum mortale sit mortuum & abscissum.

Conclusiones M. Rockenzani de communione.

In qua re quantum deviet a veritate, ostenditur ex duplici capite. Primo ex ratione caD pitis, quæ ipsi Christo competit. Secundo ex ratione membrorum & corporis, secundum quod corpus ejus in hac vita peregrinatur. Ratione primi, scilicet ratione capitis, probatur sic: Propria ratio capitis accipienda est ex propria operatione ejusdem; maxima autem & propria operatio Christi hominis, secundum quam vere & proprie est caput ecclesiæ, est salvare: a qua operatione tamquam sibi maxime propria, proprio vocabulo ac nomine nuncupari voluit, Jesus scilicet, quod idem est quod salvator, quod nomen fuit sibi impositum ab æterno, licet ab angelo fuerit pronuntiatum ex tempore, Lucæ 1. *Et vocabis nomen ejus Jesum*, & Matth. 1. quod vocatum est ab E angelo prius quam in utero conciperetur. Cujus interpretationem & sensum ibidem angelus exprimens, postquam dixerat: *Et vocabis nomen ejus Jesum*, subjunxit: *ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum*. Quorumcumque igitur ipse Christus & salvator erit, utique & caput. Ex quo ipsius propria operatio est salvare. *Sed ipse est salvator omnium hominum, & maxime fidelium*, ut ait apostolus secundæ ad Timotheum capite 4. *Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantum, sed etiam*

Christus quomodo & quorum caput.

pro

ANNO CHRISTI 1433.

pro totius mundi, ut dicitur primæ Joannis cap. 2. ergo ipse Christus est caput omnium hominum, & maxime fidelium, & non tantum omnium nostrum, sed etiam totius mundi.

Differentia inter corpus naturale & mysticum.

» Pro cujus declaratione sciendum est, quod » differentia est inter corpus naturale hominis, & corpus ecclesiæ mysticum, ut dicit » doctor sanctus parte 3. quæst. 8. articulo 3. » quia membra naturalia sunt omnia simul, » non sic autem ecclesiæ, neque quantum ad » esse naturæ, cum constituatur ex omnibus » hominibus qui fuerunt a principio mundi, » usque ad finem ipsius, qui non sunt simul: » neque etiam quantum ad esse gratiæ, quia » etiam eorum qui sunt in uno tempore, qui» dam carent gratia, eam postmodum habi» turi, aliis jam habentibus. Sic igitur mem» bra corporis mystici non solum accipiuntur » secundum quod actu sunt, sed etiam secun» dum quod in potentia; quædam autem in » potentia, quæ nunquam ad actum reducun» tur, quædam vero ad actum reducuntur » quandoque. Et hoc secundum triplicem gra» dum, quorum unus est per fidem, secundus » per caritatem viæ, tertius per fruitionem » patriæ. Sic ergo dicendum est, quod acci» piendo generaliter secundum totum tempus » mundi, Christus est caput omnium homi» num: sed secundum diversos gradus, quia » primo & principaliter est caput eorum, » qui actu sibi per gloriam uniuntur. Se» cundario eorum, qui ei actu uniuntur per » caritatem viæ, tertio qui sibi uniuntur » per fidem, quarto eorum qui uniuntur » sibi solum in potentia nondum ad actum » reducti, quandoque tamen reducendi per » divinam prædestinationem. Quinto eo» rum qui sibi uniuntur in potentia, quæ » tamen nunquam reducetur ad actum, » cujusmodi sunt homines in hoc mundo » viventes, qui non sunt prædestinati, qui » nunquam sibi uniuntur per fidem, aut » caritatem, qui tamen decedentes de hoc » mundo, desinunt esse in potentia ut unian» tur Christo, hæc in summa sanctus Tho» mas ubi supra.

Ex quibus sequitur primo quod Christus est caput principaliter ecclesiæ triumphantis, & non solum animarum omnium, sed etiam angelorum, secundum illud quod apostolus dicit ad Colossenses 2. loquens de Christo, *qui est caput omnis principatus & potestatis*, & ad Ephesios 1. *quod constituens eum*, scilicet Christum, *Deus Pater ad dexteram suam in cælestibus super omnem potestatem, & principatum, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, & omnia subjecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, quæ est corpus ipsius & plenitudo ejus qui omnia in omnibus adimpletur.* Sequitur etiam quod Christus est caput secundario ecclesiæ militantis, de qua in præsenti loquimur, ordine tamen præscripto servato in personis, & non solum aliquorum, sed etiam omnium hominum, qui ab initio mundi fuerunt, & erunt usque ad finem mundi; hi tamen actualiter Christi ecclesiam militantem constituunt, qui actu Christo aliquo modo uniuntur, scilicet per fidem aut caritatem. Ex quibus manifeste colligitur, quod Christus est vere & proprie caput non solum in gratia constitutorum, sed etiam in fide sibi unitorum & unitate sacramentorum.

In ecclesia militante sunt boni malis permixti.

Secundo declaratur falsitas prædicti primi membri ex ratione conditionis ecclesiæ peregrinantis & militantis in hac vita, in qua necesse est esse simul malos cum bonis, quod utique efficacissimis scripturarum & doctorum testimoniis ostendendum est. Et primo quidem ex similitudinibus quas Christus adducit in evangelio, quibus comparat præsentem ecclesiam, unde Matthæi 25. ait dominus: *Simile est regnum cælorum decem virginibus, quinque videlicet prudentibus, & quinque fatuis.* » Super quo sic ait Gregorius: Sed sciendum » nobis est quod sæpe in sacro eloquio re» gnum cælorum præsentis temporis ecclesia » dicitur, de quo in alio loco dominus di» cit: *Mittet filius hominis angelos, & colli» gent omnia scandala de regno ejus.* Neque e» nim in illo regno beatitudinis, in quo pax » summa est, inveniri poterunt scandala quæ » colligantur: Unde rursus dicitur: *Qui ergo » solverit unum de mandatis istis minimis, & » docuerit sic homines, minimus vocabitur in » regno cælorum:* in quo, doctor qui manda» tum solverit, minimus vocatur: cujus enim » vita despicitur, restat ut ejus prædicatio » condemnetur. Quid ergo per hanc senten» tiam nisi præsens ecclesia regnum cælorum » dicitur? Et quia ex utroque sexu fidelium » multitudo colligitur, sancta ecclesia decem » virginibus similis denuntiatur, in qua quia » mali cum bonis, & reprobi cum electis sunt » admixti, recte similis virginibus prudenti» bus, fatuisque esse perhibetur. Quousque » enim hic vivimus, necesse est ut vitam præ» sentis sæculi permixte agamus. Boni enim » soli nusquam sunt nisi in cælo, & mali soli » nusquam sunt nisi in inferno: hæc autem vita » quæ inter cælum & infernum sita est, sicut » in medio subsistit, ita mixta utrarumque par» tium cives communiter recipit, quod tamen » sancta ecclesia & nunc indistincte recipit, & » postmodum in egressione discernet.

Matth. 13.

Matth. 5.

Gregorius homil. 38.

Matth. 13.

Item sancta ecclesia comparatur sagenæ missæ in mari, & ex omni genere piscium congreganti. Idem ubi supra Gregorius homilia » 11.: Sancta ecclesia sagenæ missæ in mare » comparatur, quia & piscatoribus est com» missa, & per eam quisque ad æternum re» gnum a præsentis sæculi fluctibus trahitur, » ne in æternæ mortis profunda mergatur, » quæ ex omni genere piscium congregat, » quia ad peccatorum veniam sapientes & » fatuos, liberos & servos, pauperes & di» vites, fortes & infirmos vocat, & infra: » Nunc enim bonos malosque communiter » quasi permixtos pisces fidei sagena conti» net; sed litus sanctæ ecclesiæ, id est finis, » judicat sagena quid trahebat. Et Chrysosto» mus super illud: *Collegerunt bonos in vasa » sua*, &c. inquit: Ecclesia media est inter » cælum, quod est tantum bonorum locus, » & infernum, qui est tantum malorum. Ipsa » vero ecclesia est media, quia indifferenter » bonos & malos colligit.

Matth. 13.

Item ecclesia militans comparatur areæ, secundum illud Lucæ 3. *Ipse vos baptizabit in aqua & igne, & Spiritu sancto: Cujus ventilabrum in manu ejus, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem*, &c. ubi per aream Joan-

ANNO CHRISTI 1433.

Joannes intelligit & designat præsentem ecclesiam, ut exponunt communiter sancti, & præsertim Augustinus, qui super psalmo 25. *Judica me domine*, dicit: Area est ecclesia hu- » jus temporis: sæpe diximus &, sæpe dici- » mus, & paleam habet, & frumentum. Item ad Petrum diaconum in libro de fide » dicit, cap. 43. Firmissime tene, & nulla- » tenus dubites, aream Dei esse catholicam » ecclesiam, & in ea usque ad finem sæculi » frumento mixtas paleas contineri, & in- » fra: In fine vero sæculi, bonos a malis et- » iam corpore separandos, quando veniet Chri- » stus habens ventilabrum in manu sua, & » permundabit aream suam, & congregabit » triticum in horreum suum, paleas autem » comburet igne inexstinguibili.

Rom. 9.

Item eadem præsens ecclesia comparatur nuptiis, de quibus Matthæi 22. dicitur: *Simile est regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio*, &c. *qui egressi congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos & malos, & impleta sunt nuptiæ discumbentium*. Ubi, ut Gre- » gorius inquit, aperte ostenditur, quia per » has regis nuptias ecclesia designatur, in qua » mali cum bonis conveniunt, permixta quip- » pe est diversitate filiorum, quia sic homi- » nes ad fidem generat, ut tamen omnes per » imitationem vitæ ad libertatem spiritualis » vitæ, culpis exigentibus, non perducat. » Quousque namque hic vivimus, *&c.* ut su- » pra de decem virginibus, *&c.* Idem super » illud Matthæi 22. *Intravit autem rex ut vi-* » *deret discumbentes*, & *vidit ibi hominem non* » *vestitum veste nuptiali*, &c. dicit: Intrat e- » nim ad nuptias, sed cum veste nuptiali non » intrat, qui in sancta ecclesia existens fidem » habet, sed caritatem non habet. Et Simon de Cassia super illud: *Egressi sunt servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos & malos, & impleta sunt nuptiæ discumbentium*, &c. dicit, quod ex omnibus » nationibus crediderunt homines, ex quibus » ecclesia impleta est, & ex malis & ex bo- » nis Christianis constat ecclesia, & mixtum » est ecclesiæ Christi corpus, quamquam ipse » velit eam exhibere gloriosam, non haben- » tem maculam neque rugam: sed in area » negotium agitur ubi paleæ sunt & triticum, » nondum enim ventilabrum excussit unum ex » altero, sed boni & mali discumbunt in » nuptis ecclesiæ militantis, dispari vita, di- » spari cultu, disparibus moribus atque meri- » tis, quousque decernat super utrumque rex, „ qui novit non perperam, sed in veritate „ proferre judicium, qui excludet merito ex- „ cludendos, & juste absque macula super „ mensam ecclesiæ epulantes in pace dimittet.

Item præsens ecclesia comparatur arcæ Noe, in qua animalia mitia fuerunt cum immitibus, corvus cum columba, & homines cum animalibus, per quæ boni & mali in arca ecclesiæ significantur.

Rom. 9.

Item ecclesia militans comparatur domui magnæ, de qua apostolus loquitur: *In magna domo*, inquiens, *non solum sunt vasa aurea & argentea, sed etiam lignea, & fictilia, & quadam quidem in honorem, quadam autem in contumeliam*: Ubi inquit glossa: *In magna* „ *domo*, quæ est ecclesia, scilicet domus „ Dei vivi, columna & firmamentum veri- „ ritatis. 2. ad Timotheum 2. *non solum sunt* » *vasa aurea & argentea*, quod dupliciter in- » telligitur: uno modo per vasa aurea & ar- » genta intelliguntur electi, per lignea & fi- » ctilia reprobi, & sic, quod sequitur, *qua-* » *dam in honorem*, refertur ad vasa aurea & » argentea, *quadam in contumeliam*, refertur » ad lignea, & fictilia vasa. Alio modo per » vasa aurea & argentea intelliguntur boni in » præsenti, sive electi sive reprobi, per lignea » & fictilia omnes mali in præsenti, sive re- » probi sive electi, & tunc quod sequitur, » *quadam in honorem, quadam in contumeliam*, » refertur indifferenter ad utrumque. Primo » ergo modo exprimitur sic: *In magna do-* » *mo*, id est, in ecclesia, *non solum sunt va-* » *sa aurea*, id est, electi perfecti, & *argen-* » *tea*, id est, electi imperfecti, *sed lignea*, » id est, reprobi aperte mali, æterno incendio » præparati, *& fictilia*, id est, reprobi ficte » boni, qui non ita aperte sunt mali: *& qua-* » *dam quidem*, scilicet vasa aurea & argen- » tea, *sunt in honorem*, scilicet in usum hono- » rabilem ordinata, hic gratiæ, & in futuro » gloriæ. *Quadam autem*, scilicet lignea & fi- » ctilia, *in contumeliam*, id est, in usum vi- » lem, hic culpæ, & in futuro gehennæ. Se- » cundo modo legitur sic: *In magna domo*, » id est, in ecclesia, *non solum sunt vasa* „ *aurea & argentea*, id est, omnes boni per- „ fecti & imperfecti, & hoc sive præsciti, „ sive electi, *sed & lignea & fictilia*, id est, „ mali aperti & occulti, & hoc similiter „ sive electi sive reprobi: *& quadam quidem*, „ scilicet ex utrisque, tam ex bonis, quam „ ex malis, *sunt in honorem*, scilicet electi: „ *Quadam autem in contumeliam*, scilicet re- „ probi. Ex bonis enim quidam ad tempus „ tantum boni sunt, tamen in fine sunt „ mali, & hi sunt in contumeliam. Quidam autem perseverantes in bono, & hi sunt in honorem. Similiter de malis quidam ad tempus sunt mali tantum, tamen in fine sunt boni, & hi sunt in honorem: Quidam autem sunt perseverantes in malo, & hi sunt in contumeliam. Ecce quam planum & apertum testimonium sacrarum scripturarum, & sanctorum doctorum, quod præsens sancta ecclesia militans continet in se bonos & malos, prædestinatos & præscitos, sicut navicula quæ Christum cum apostolis & Judam continebat, qui & inter apostolos habebatur apostolus. Est „ ergo, ait Augustinus super psalmo 51. in „ prologo, regnum terrenum & regnum cæ- „ leste, regnum eradicandum, & regnum in „ æternum plantandum. Modo in hoc sæculo „ cives utriusque regni permixti sunt, corpus „ regni terreni & corpus regni cælestis com- „ mixtum est.

Post hæc declaratur prædicta veritas catholica ratione fundata in veritate divinarum scripturarum, & assumitur sic: Ecclesia catholica est illa ecclesia, quam fideles profitentur in symbolo tam apostolorum quam etiam Nicæno, cum dicitur: Credo in Spiritum sanctum, sanctam ecclesiam catholicam, & iterum: Et unam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam. Aut igitur profitentur id quod credunt, aut id quod non credunt; aut solum id quod dubitant. Non est dicendum, quod profitentur id quod non credunt, quia tunc mentirentur; nec id etiam quod dubitant, quia nec non haberent fidem, quæ est fir-

ANNO CHRISTI 1433.

firma adhæsio ad credibilia, quam dubitatio excludit. Oportet igitur quod profiteantur id quod firmiter credunt. Aut igitur ulterius credunt se esse de gremio ecclesiæ catholicæ, Non profitentur, aut non? si non, tunc hæretici mentiuntur quando dicunt apud eos esse ecclesiam catholicam, vel se esse de gremio ecclesiæ catholicæ, ex quo non credunt se esse in ea; si sic, oportet quod per aliquid accipiant hujusmodi credulitatem. Aut igitur hoc erit, quia nota est eis prædestinatio, aut quod sint in gratia gratum faciente constituti per se, aut quia habent per revelationem: Sed non primo modo, quia cum divina prædestinatio nihil ponat in prædestinato, cum sit sola divina volutio, qua ab æterno voluit aliquem ad vitam æternam ordinare, non potest esse nota prædestinato, nisi quantum sibi a Deo revelaretur: Similiter nemo secundum se, nisi sibi reveletur, scit an amore vel odio dignus sit, ut scriptura dicit. Si igitur hæretici credunt se esse de gremio ecclesiæ catholicæ, oportet qnod habeant hoc per revelationem, & tunc unusquisque eorum examinet coram Deo conscientiam suam, ubi & quando hoc fuerit sibi revelatum. Si igitur numerus prædestinatorum tantum, vel eorum, qui sunt in gratia constituti, esset ecclesia catholica, patet quod nulla esset certitudo ipsius, quod nullo modo est dicendum de ecclesia catholica, quæ est civitas super montem posita, id est, super Christum ædificata, quæ non potest abscondi, unde Chrysostomus super Matthæum & super hoc verbo: *Non potest civitas abscondi*, & allegat sanctus Thomas eum: „ Hæc civitas ecclesia sa-
„ ctus Thomas eum: Hæc civitas ecclesia sanctorum est, de qna dicitur in psalmo: *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei*. Cives ejus sunt omnes fideles, quibus apostolus ait: *Vos estis cives sanctorum*, hæc ergo civitas posita est snper montem Christi, de quo Danielis 2. dicitur: *Lapis abscissus sine manibus factus est mons magnus*. Sane non potest abscondi supra Christum posita, etiamsi ipsa voluerit, mons enim qui eam portat facit oam omnibus manifestam, sic & apostoli, & sacerdotes, qui fundati sunt in Christo, non possunt esse absconditi, etiamsi voluerint, quia Christus eos manifestat. Hæc Chrysostomus. Quæ idcirco supra montem posita describitur, ut & habitantibus in ea sit firma & certa securitas, & ut cunctis exteris pateat ad eam confugere seu venire volentibus: in qua licet gratia Dei insunt, ut firmiter credimus, multi prædestinati & multi in gratia constituti, quorum meritis adhoc durat mundus, non tamen propter prædestinationem aut gratiam quæ occulta sunt sancta ecclesia dicitur catholica, sed propter communionem unius fidei, sacramentorum, & præceptorum, quæ omnibus possunt esse nota & communia, bonis scilicet & malis.

Si numerus prædestinatorum, aut in gratia constitutorum tantum esset ecclesia in symbolo credenda, nulla esset ipsius certitudo, nec esset civitas supra montem posita, Chrys. hom. 10. in Matt. in opere imperfect.
Matth. 5.
Psal. 86.
Eph. 2.
Dan. 2.
Nemo posset ad eam confugere.

Item prædestinatio & gratia hujusmodi ecclesiæ quam fingunt adversarii, minus nota est aliis, quam ipsismet qui se dicunt in eadem existere: igitur quamtumcumque fulgerent per mundum bonis operibus, cum sæpe angelus satanæ transfiguret se in angelum lucis, non propter hoc auderet homo seipsis conjungere, tamquam ecclesiæ catholicæ, quia semper dubitandum esset de ipsis, an essent pseudoprophetæ, de quibus cautos nos reddidit dominus, dicens: *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces*. Oportet igitur quod certa & manifesta sint signa & indicia ecclesiæ catholicæ, per quæ discernantur oves a lupis. Hujus autem signa sunt unitas fidei, unitas sacramentorum & præceptorum Dei.

2. Cor. 11.
Matth. 7.

Item Christus resolvens ultimam correctionem fratris remisit ad ecclesiam, ita dicens: *Si te non audierit, dic ecclesiæ, si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*. Aut ergo Christus remisit nos ad aliquem certum judicem aut incertum. Non est dicendum, incertum, quia tunc nunquam fratris correctio sequeretur. Oportet igitur quod ad certum judicem transmittat nos. Cum igitur ecclesia prædestinatorum & in gratia constitutorum, sit homini incerta, ut dictum est, oportet quod hujusmodi remissio sit ad ecclesiam, quæ sit nota & certa viatoribus, secundum statum viæ præsentis, cujusmodi est ecclesia catholica in unitate fidei & sacramentorum ubique per orbem perseverans. Ex quibus patet, quod corpus Christi mysticum, prout in hac valle miseriæ peregrinatur, quod est ecclesia ejus, non solum prædestinatos aut solum in gratia gratum faciente constitutos retinet & comprehendit, sed insimul bonos & malos, fide rectos, Christo capiti adhærentes.

Matth. 8.
Aut fratris peccatum eidem denunciare.

Ulterius ex prædictis potest colligi una descriptio ecclesiæ catholicæ, talis videlicet, quod ecclesia est corpus mysticum organicum, fide Christi animatum. Corpus ponitur loco generis, additur Mysticum ad differentiam corporis naturalis, licet ad similitudinem ejusdem dicatur, sic Organicum propter diversitatem statuum, graduum & officiorum, ad similitudinem diversorum membrorum in corpore naturali, quæ sunt diversa organa, quæ declatans apostolus inquit 1. ad Corinth. 12. *Sicut corpus unum est, & multa membra habet, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum corpus sunt, ita & Christus habet multa membra in suo corpore*, & iterum: *Vos autem estis corpus Christi & membra de membro*, & iterum. *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra*. Et sicut unum membrum servit sibi & toti corpori, sic in ecclesia militante diversi in diversis statibus & officiis sibi & aliis in ecclesia subministrant. Ex quibus verbis & sententiis apostoli clare habentur prædictæ particulæ tres, scilicet, quod ecclesia est corpus mysticum, organicum, additur autem, fide Christi animatnm, per quam ecclesia militas in tali esse constituitur, & ab omni alia ecclesia, sive congregatione distinguitur. Dicitur autem animatum fide, quia sicut anima corpus, sic fides animam & specialiter formata per gratiam vivificat, secundum id ad Romanos 1. & 10. ad Hebræos: *Justus autem meus ex fide vivit*, quod non solum intelligendum est de fide formata, sed etiam informi, quia etiam mali fideles per fidem, & in seipsis vivunt, licet non vita perfecta, & ceteris membris ecclesiæ ac Christo capiti conjunguntur, & multas vitæ operationes exercent. Et ita se habet fidelis peccator ad caput Christi, & ad corpus ecclesiæ, sicut membrum in corpore natura-

Ecclesia catholica quid?
Peccator quomodo in ecclesia.

ra-

ANNO CHRISTI 1433.

rali, non quidem mortuum totaliter & præcisum, sed tamquam membrum mortificatum & unitum corpori, quia adhuc in ipso est radix vitæ, scilicet, ipsa fides.

3. quæst. 8. art. 3. ad secundum.

Non igitur verum est quod fidelis per peccatum moriatur ex toto, aut abscindatur a corpore, ut proponens dicit. Et de mortificatione quidem dicit sanctus Thomas 3. parte summæ, articulo 3. loquens de hujusmodi peccatoribus fidelibus: „ Percipiunt, inquit, „ tamen tales a Christo quemdam actum qui „ est credere, sicut si membrum mortificatum „ aliqualiter moveatur ab homine. Quod et„ iam non sint membra abscissa, ostendit Au„ gustinus contra Donatistas, dicens: Si cujus „ est manus arida, verum quidem est mem„ brum, quamvis sine sanguine & inefficax, „ & mortuum, sic & fides cum sit vera, ta„ men sine operibus mortua est: Et habetur „ 1. quæstione 1. Sicut urgeri.

Lib. 4. c. 4.

Cap. 47. Alia ecclesiæ descriptio.

Alii vero sic describunt ecclesiam. Ecclesia sancta catholica militans sive viatrix est universitas fidelium bonorum & malorum orthodoxam fidem tenentium, in sacramentis ecclesiasticis societatem habentium: quæ in sententia in idem redit cum prima. Sed jam ad id quod in prima generali suppositione præmisimus, & sæpe promisimus, gressus nostros dirigamus, scilicet, ad probandum ecclesiam catholicam errare non posse. Pro cujus declaratione ponitur talis propositio: Impossibile est ecclesiam Dei militantem catholicam errare in his quæ fidei sunt & necessitatis ad salutem. Quæ propositio licet quondam fuerit apud omnes doctores catholicos, & sanctos, & alios fideles, & nunc sit principium fidei per se notum & manifestum, tamen propter quosdam qui eam frivole difficultant ad consolationem fidelium, & eorum qui eam difficultantes confutationem, ipsam ex fundamentis in æternum fundatis sacræ scripturæ, multipliciter probabimus in præsenti. Et primo, quia prædicta propositio virtualiter est articulus fidei ut patet in symbolis tam apostolorum quam Nicæno. In quibus fideles profitentur, se credere sanctam catholicam ecclesiam. In altero enim dicitur: Credo in Spiritum sanctum, sanctam ecclesiam catholicam. In altero: Et unam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam. Idem autem est credere ecclesiam catholicam esse sanctam, & ecclesiam catholicam non posse errare in his, quæ necessaria sunt ad salutem: quia pro tempore quo erraret in prædictis, non esset sancta, sed esset maculata errore mortifero peccati mortalis. „ Unde beatus Augustinus in „ expositione symboli: Ista est sancta ecclesia, „ non habens maculam aut rugam: multi e„ tenim alii ecclesias congregarunt, ut Mar„ cion, ut Valentinus, ut Ebion, ut Mani„ chæus, ut Arius, & cæteri omnes hæretici, „ sed illæ ecclesiæ non sunt sine macula vel „ ruga perfidiæ; & ideo dicebat de illis pro„ pheta: *Odivi ecclesiam malignantium, & cum* „ *impiis non sedebo*. De hac autem ecclesia „ quæ fidem Christi integram servat, audi „ quid dicit Spiritus sanctus in canticis can„ ticorum: *Una est columba mea, perfecta mea,* „ *electa genitrici suæ*. Qui ergo hanc fidem in „ ecclesia susceperit, non declinet in consilia „ vanitatis, & cum iniqua gerentibus non in„ troeat. Hæc Augustinus,

Impossibile est ecclesiam Dei militantem, in his quæ fidei sunt & necessitatis ad salutem, errare.

Alioquin non esset pro tempore, quo erraret, sancta. Expositio ista est Augustini habetur in 3. tomo Cypriani.

Psal. 25.

Cant. 6.

Ex hoc argumentor sic: Nihil erronei aut falsi subest aut subesse potest articulis fidei; sed prædicta propositio est articulus fidei, ergo sub ipsa aut in ipsa non subest, nec potest subesse aliquid erronei aut falsi. Assumptum pro minori parte probatum est, sed major patet, quia qua ratione sub uno articulo daretur falsum, eadem ratione & sub alio, & ipsa tota fides vacillaret, & omnia in dubium verterentur. Quod nullo modo est dicendum. Secundo, ecclesia regitur a Spiritu sancto, sed Spiritus sanctus errare non potest, ergo nec ecclesia. Prima pars innuitur tam per symbolum apostolorum, quam Nicænum, cum statim post articulum Spiritus sancti, cum dicitur, Credo in Spiritum sanctum, subjungitur articulus de ecclesia, videlicet, sanctam ecclesiam, catholicam; ut sit sensus, Credo in Spiritum sanctum, supple dirigentem, gubernantem, & sanctificantem sanctam ecclesiam, imo & vivificantem, ut dicitur in symbolo Nicæno. Unde Albertus Magnus in expositione symboli quam ponit in tractatu de officio missæ, dicit: „ Deinde suum sym„ bolum posuit Jacobus minor, dicens: San„ ctam ecclesiam catholicam, sanctorum com„ munionem: respiciens enim ad hoc quod „ sanctus Spiritus datur & mittitur ad san„ ctificandum creaturam, quæ sanctitas nun„ quam fallit in ecclesia, sed nonnumquam „ fallit in persona, dixit, sanctam eccle„ siam. Et quia omnis articulus fundatur „ in divina & æterna veritate, & non super „ creatam veritatem, quia omnis creatura va„ na est, & non habet solidam veritatem, „ ideo iste articulus sic resolvendus est ad „ proprium opus Spiritus sancti hoc est, cre„ do in Spiritum sanctum non solum secun„ dum se, sicut dixit præcedens articulus, „ sed etiam credo in eum, secundum pro„ prium opus ejus quod & quod sanctificat „ ecclesiam, quam sanctitatem profudit in sa„ cramento & virtutibus & donis quæ dat ad „ sanctitatis perfectionem, & eamdem in mi„ raculis & donis gratis datis, sicut sapien„ tia, scientia, fides, discretio spirituum, ope„ ratio sanitatum & prophetia, & hujusmo„ di quæ dat Spiritus ad sanctitatis ecclesiæ „ demonstrationem. Hæc Albertus.

Non regeretur a Spiritu sancto.

1. Cor. 12.

Similiter patet per illud Joannis 14. *Rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis*. Similiter per illud: *Paracletus autem Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia*. Et per illud: *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo, cum autem venerit Spiritus veritatis, ille vos docebit omnem veritatem*. Per omnia & similia datur manifestissime intelligi commissum fuisse regimen ecclesiæ Spiritui sancto, Christo præsentia corporali ab ecclesia recedente, secundum illud: *Si ego non abiero, Paracletus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos*. Et Spiritus sanctus docuit ecclesiam omnem veritatem, scilicet, ad salutem necessariam, & in signum hujus invisibilis missionis & assistentiæ, Spiritus sanctus fuit datus in die pentecostes in signo visibili, scilicet in linguis igneis, apostolis, & cæteris fidelibus, in quibus pro tunc erat ecclesia, & qui eam constituebant. Secunda pars patet, quia Spiritus sanctus dicitur a Christo Spiritus veritatis, qui a Patre procedit, & cum sit Deus

Ibid.

qui

ANNO CHRISTI 1433.

qui est prima veritas, errare non potest. Sed fortasse dicet adversarius quod prædicta verba sunt de apostolis & primitiva ecclesia, quando ecclesia erat in vera imitatione doctrinæ & vitæ Christi constituta; sed recedente ab imitatione Christi, & immergente se vitiis & peccatis, recessit ab ea Spiritus sanctus, qui non habitat in corpore subdito peccatis, & per consequens, incidit in varios errores & hæreses; sed contra Christus promisit indefectibilem sui assistentiam ecclesiæ, usque ad consummationem sæculi, ideo prædicta non solum intelliguntur de apostolis, & primitiva ecclesia sed simpliciter de ecclesia duratura usque ad finem sæculi. Assumptum patet Matth. ultimo, cap. *Euntes docete omnes gentes*, &c. Et subdit: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Manifestum est autem quod apostoli non sunt, nec erunt in hoc mundo usque ad consummationem sæculi, non igitur pro ipsis solis dictum est, sed & pro successoribus eorum duraturis usque ad consummationem sæculi. Unde Chrysostomus in homilia super hoc eodem passu: Quia vero eis magna injunxerat, erigens eorum sensus dicit: » *Ecce ego vobiscum sum*, quasi di» cat, ne dicatis difficile esse injunctum ne» gotium, ego sum vobiscum, quia omnia fa» cio levia. Non autem illis solum dixit se » futurum esse, sed & cum omnibus qui post » illos credunt, non enim usque ad consum» mationem sæculi apostoli mansuri erant, » sed sicut uni corpori fidelibus loquitur. » Hæc Chrysostomus. Item Beda: Ex hoc » autem intelligitur quod usque ad finem sæ» culi non sunt defuturi in mundo qui divi» na mansione & inhabitatione sint digni in » ecclesia. Item in glossa ordinaria habetur » sic. Quod apostolis per successionem uni» versali ecclesiæ promittit. Nota quod *usque* » *ad finem sæculi*. Item Hieronymus ibidem: » Qui ergo usque ad consummationem sæculi » cum discipulis se esse promittit, & illos » ostendit semper esse victuros, & se nun» quam a credentibus recessurum. Hæc Hie» ronymus.

Sap. 1.

Non dicetur in omnem veritatem usque ad consummationem sæculi. Hom. 91. in Mat.

S. Thomas in Catena super hoc caput. Hom. 91. in Matth. Hieronymus in 28 cap. Matthæi.

Si igitur ecclesia aliquo tempore errasset, aut erraverit de facto, quomodo Christus erit aut fuit semper cum ea omnibus diebus? Similiter etiam promisit assistentiam Spiritus sancti usque in æternum ita dicens Joanni 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis*. Sed dicet adversarius: Prædicta verba dicta sunt apostolis, cum quibus fuit Christus, quamdiu fuerunt in hac vita, eos hic per gratiam protegendo, & in persecutionibus adjuvando, & post hanc vitam fuit & erit cum eisdem per gloriam usque ad consummationem sæculi, & usque in æternum cum eisdem manebit Spiritus sanctus, unde prædicta verba non videntur extendi ad alios, sed tantum ad apostolos. Contra hoc expresse est intentio Christi, quia mittens eos in mundum universum prædicare & docere omnes gentes, dixit eis: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Ibi enim promisit se permanere cum eis quos ipse mittebat, usque ad consummationem sæculi. Cum ergo in mundum eos mitteret, in mundo se esse cum eis promisit manifeste, & cum eisdem mansurum Spiritum sanctum, & hoc est

A etiam quod dixit superius Chrysostomus, Beda & Hieronymus.

Præterea Christus fuit exauditus in omnibus petitionibus, & rogationibus, sed ipse rogavit pro fide Petri, ut non deficiat, ergo fides Petri non deficiet, nec deficit. Primum patet ad Hebræos quinto, ubi dicit Apostolus, quod Christus exauditus est pro sua reverentia; & Joannis 11. ubi Christus ait: *Pater gratias ago tibi quoniam audisti me: ego enim sciebam quia semper audis me*. Secundum patet Lucæ 22. ubi dominus ait ad Petrum: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. Hoc autem non potest intelligi de fide personali Petri, quia in illa defecit in trina ab-

B negatione, ut patet ex textu evangelii, & similiter patet ex verbis consequentibus, cum subjungitur: *& tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, qui utique non diceretur conversus, nisi fuisset prius a fide propria aversus. Intelligendum est igitur, quod Christus rogaverit pro fide, quam ipse confessus fuerat, dum dixit: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, & super quam ipse Christus fundavit suam ecclesiam, eodem domino dicente: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*. Pro fide igitur ecclesiæ Christus rogavit, ut non deficeret, & non pro fide personali Petri. Quare si in aliquo necessariorum ad salutem pro aliquo tempore erraret, aut er-

C rasset ecclesia totaliter, Christus dominus & prima veritas non dixisset verum, nec fuisset exauditus pro sua reverentia, quod est contra prædicta, & omnino falsum. „ Unde Al» bertus Magnus super eodem passu, *Ego ro*» *gavi ut non deficiat*, scilicet finaliter, *fides* » *tua*. Hoc argumentum efficax est pro Sede » Petri, & successore ipsius, quod fides non » finaliter deficiat: *Non adjiciet ultra ut per*» *transeat per te Belial: universus interiit*; Hæc » Albertus. Item Gorramus, *Fides tua*, id est „ ecclesiæ tibi commissæ, scilicet Romanæ ec„ clesiæ. Unde hoc est argumentum quod „ fides Romanæ ecclesiæ, quam in ea Petrus „ plantavit, sit semper duratura. Hæc ille.

Deficeret fides Petri contra promissionem Christi.

Matth. 16.

Albertus in cap. 22. Lucæ 7.

Nahum 1.

D Item quod Christus rogaverit non solum pro Petro & apostolis, sed pro omnibus sequentibus, patet manifeste Joannis decimoseptimo, ubi cum præmisisset ardentissimæ caritatis pro ipsis discipulis orationem, ut, *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi ut unum sint, sicut & nos*. Et infra: *Sanctifica eos in veritate: Sermo tuus veritas est; sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum, & ego pro eis sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate*. Post hæc subjunxit: *Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: ut mundus credat quia tu me mi-*

E *sisti*. Et patet, quod omnes qui crediderunt, & credunt, sive credent usque ad finem sæculi in Christum, credunt in ipsum per verbum & doctrinam apostolorum. Quamobrem & symbolo Nicæno profitemur: Ecclesiam apostolicam, non alia de causa, nisi quia in verbo & doctrina apostolica fundata est, dicente apostolo ad Ephesios: *Jam non estis hospites & advenæ, sed estis cives sanctorum & domestici Dei superædificati super fundamentum apostolorum & prophetarum*. &c. Unde & Joannes in Apocalypsis 21. describens murum civita-

Item aliorum apostolorum pro quibus Christus rogavit.

Ephes. 1.

vita-

ANNO CHRISTI 1433.

vitatis sanctæ Jerusalem, quæ est ecclesia militans, describit enim eam habere duodecim fundamenta, & in ipsis nomina duodecim apostolorum, & agni. Si igitur aliquando deviasset ecclesia ab hoc fundamento, seu fundamentis doctrinæ apostolicæ per errorem, sequeretur quod Christus non fuisset exauditus, ut prius.

Nulla esset securitas ullius fidei articuli.

Præterea si ecclesia posset errare, in his, quæ necessaria sunt ad salutem, sequeretur, quod non esset securitas, neque aliqua certitudo credibilium existentibus in ea, & per consequens nec aliqua fides pateret, quia qua ratione unus articulus, & unum dogma ecclesiæ in dubium verteretur, eadem ratione & omnia alia per ipsam prædicata & ordinata, sicut si quis dubitaret an Christus resurrexerit, eadem ratione dubitaret an in cælum ascenderit, & similiter de aliis, & ita non haberet securitatem certitudinis de aliquo, & cum dubius in fide, infidelis sit, quemadmodum habetur capite 1. de hæreticis, quia fides cum dubitatione stare non potest, sequitur manifeste, quod si ecclesia errare posset, quod nulla securitas certitudinis esset in ea, & per consequens fides non esset in ecclesia, quod est omnino contra Christum, indefectibilem securitatem ecclesiæ suæ promittentem, qui ait Petro: *Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Super quo verbo beatus Hieronymus, portas inferi, inquit, vitia reor esse atque peccata (quo ad agenda) vel certe hæreticorum doctrinas (quaod etedenda) quæ adversos ecclesiam prævalere non possunt.

Matth. 16.

Nec potest dicere adversarius, quod aliunde capiat certitudinem, aut securitatem credendorum, quam ab ecclesia, quia aut eam haberet a Deo per singularem inspirationem, aut ab aliquo homine particulari, aut forte per evangelia quæ continent doctrinam Christi. Sed non primo modo, quia talis inspiratio cum sit occulta & supernaturalis, oporteret quod aliquibus signis supernaturalibus, seu miraculis manifestaretur, quemadmodum doctrina apostolorum confirmabatur signis & miraculis. Si igitur doctrina adversariorum habetur per inspirationem, ostendant signa & miracula, & credemus eis, quod non facient in æternum, quia summa veritas, cujus est miracula facere, non potest perhibere testimonium mendacio & falsitati, similiter nec secundo modo, quia multo magis potest errare quilibet particularia homo, quam ecclesia universalis, ut patet, quia plura vident & subtilius oculi quam oculus, similiter nec tertio modo, quia nec ipsa evangelia haberent certitudinis securitatem, nisi fuissent ab ecclesia approbata & acceptata. Cum enim multa evangelia & actus reperiantur, quæ dicuntur fuisse ab apostolis compilata, sic enim legitur „ in decretis distinctione 15. Actus nomine „ Andreæ apostoli apocryphi, actus nomine „ Petri apocryphi, actus nomine Philippi a„ postoli apocryphi, actus nomine Thomæ „ apocryphi, evangelium nomine Thaddæi „ apostoli apocryphum, evangelia nomine „ Thomæ apostoli, quibus Manichæi utun„ tur, apocrypha, evangelia quæ falsavit Lu„ cianus, apocrypha, evangelia quæ falsavit „ Hireius, apocrypha, & infra: Revelatio quæ „ appellatur Pauli, apocrypha, revelatio quæ „ appellatur Thomæ, apocrypha, revelatio „ quæ appellatur Stephani, apocrypha. Cum „ itaque omnia prædicta evangelia, & cæteri libri prænominati reperiantur scripti, unde certi sunt adversarii, quod ista quatuor evangelia contineant veritatem, alia vero non, & quod ista scripta sunt a veris apostolis, & non illa? quodque illa falsificata sint, & non ista, & per consequens ista quatuor sint recipienda, alia vero tamquam falsa respuenda? cum ipsi non audiverint Christum prædicantem, nec docentem, nec viderint ipsum mirabilia facientem, nec alia dicta aot facta ipsius, a quæ in dictis quatuor evangeliis scripta sunt, nec ulterius viderint, hos quatuor evangelistas magis quam alios, ut possent ex doctrina, vita aut miraculis magis approbare istorum evangelia, quam aliorum, nisi quia universalis ecclesia ista quatuor recipit, illa vero respuit? Si ergo universalis ecclesia non dirigeretur a Spiritu-sancto in his quæ fidei sunt & de necessitate salutis, & posset in illis errare, sequitur, quod in recipiendo illa quatuor evangelia, & alia respuendo, errare potuerit, & ita vertetur in dubium, an ista quatuor evangelia contineant doctrinam, facta & miracula Christi. Et ulterius, quidquid prædicti adversarii affirmant ex dictis dictorum evangeliorum, totum erit dubium, & sic apud eos nihil erit certum in fide, aut securum, & consequenter nullam habebunt fidem. Hoc profecto intellexit Augustinus, cum dixit in libro contra epistolam Fundamenti, & etiam contra Faustum hæreticum, & in multis aliis locis: Non crederem evangelio, nisi me auctoritas ecclesiæ commoveret. Si dicat adversarius, Accepto hæc quatuor evangelia, & non alia, quia primitiva ecclesia, quæ propter assistentiam Spiritus sancti errare non poterat, illa respuit, & ista acceptavit, quibus tamen non crederem, si ea moderna, a qua propter vitia & peccata recessit Spiritus sanctus, tantummodo aliis spretis, acceptasset: Contra quod potest argui ut superius, per illud Christi: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*, &c. Præterea cum prædicti adversarii non fuerint in primitiva ecclesia, unde sciunt, quod ipsa hæc acceptaverit, & alia respuerit? revera non aliunde quam ex attestatione modernæ ecclesiæ, cujus attestatio si dubia fuerit, multo magis & id quod attestatur, sub dubio remanebit.

Qui dicunt se habere doctrinam domini, per inspirationem & revelationem privatam, per miracula & signa probare debent.

Cap. 3. Sancta Romana.

a Forte, quam quæ.

Cap. 5.

Matth. 18.

Præterea cum hæc evangelia veram Christi doctrinam, facta & mirabilia contineant, utique ad veram & certam fidem habendam, intelligentia in verbis & factis Christi opus est, ut videlicet eum sensum in verbis Christi apprehendamus, quem ipse Christus intendit; alioquin non haberemus veram doctrinam ejus, neque fidem, quemadmodum contingit pauperibus Lugdunensibus, qui secundum literalem sensum, sed non Christi, illud dictum intelligentes: *Si oculus tuus scandalizaverit te, erue eum & projice abs te*, oculos sibi eruebant cum contingebat eos peccare per oculos, qui utique sic facientes, non habebant sensum Christi: non enim dominus eruitionem corporalem oculorum, sed spiritualem vitiorum, quæ per oculos, & alia membra committuntur, præcepit ibidem, onde & Joannis 6. loquens de manducatione & bibitione sui corporis & sanguinis, cum diceret;

Matth. 18.

Nisi

ANNO CHRISTI 1433.

Nisi manducaveritis, &c. manifeste scandalizati etiam discipulorum quidam retro abierunt, putantes ipsum loqui de carnali manducatione, subjunxit: *Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam*: & Paulus apostolus: *Litera occidit, spiritus autem vivificat*, quia in intelligendo sacras scripturas non semper literalis sensus & grammaticalis est accipiendus, sed mysticus & spiritualis est requirendus, ut superius dictum est. Cum ergo quilibet particularis homo in intelligendo doctrinam Christi, & verba ejus possit errare, & decipi, quemadmodum & omnes hæretici decepti sunt, qui ex aliquo dicto sacræ scripturæ male intellecto sui erroris occasionem sumpserunt & originem, dicente Augustino homilia super Joannis 18. „ Neque anim natæ „ sunt hæreses, & quædam dogmata perversitatis illaqueantia animas, & in profundum „ præcipitantia, nisi dum scripturæ bonæ intelliguntur non bene, & quod in eis non „ bene intelligitur, etiam temere & audacter „ asseritur. Itaque carissimi, valde caote audire debemus, ad quæ capienda parvuli sumos, & corde pio & cum tremore, sicut „ scriptum est, hanc tenentes regulam sanitatis, ut quod secundum fidem qua imbuti „ sumus, intelligere valuerimus, tamquam „ de cibo gaudeamus; quod autem secundum sanam fidei regulam intelligere non „ potuerimus, dubitationem non auferamus, „ intelligentiam differamus: hoc est, ut etiam si quid sit nescimus, bonum tamen & „ verum esse minime dubitemus. Et ego fratres qui suscepi loqui vobis, cogitandus sum „ a vobis qui susceperim, & quæ susceperim. „ Suscepi enim tractandi divina homo, spiritualia carnalis, æterna mortalis. Etiam „ a me, carissimi, longe sit vana præsumptio, si volo sanus in domo Dei conservari, quæ est ecclesia Dei vivi, columna „ & firmamentum veritatis, pro modolo meo „ capio, quod vobis appono, ubi aperitur, „ pascor vobiscum, ubi clauditur, pulso vobiscum. Hæc Augustinus.

2. Cor. 3.

Tract. 18. in Joan.

Nemo esset certus de ullo scripturæ sensu.

Et si similiter universalis ecclesia posset errare in intelligendo & exponendo doctrinam Christi, sequitur manifeste quod nullus esset certus de vero intellectu scripturarum, & per consequens de fide, quæ ex vero intellectu scripturarum accipitur, & sic omnes essent infideles, cujusmodi sunt adversarii, asserentes ecclesiam universalem posse errare in his quæ fidei sunt & necessitatis ad salutem. Nec sufficit, quod aliquis confiteatur ore verba, nisi etiam sine dubitatione credat intelligentiam & significationem verborum Christi, quia utrumque apostolus ad Romanos 10. conjunxit, inquiens: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Unde si quilibet particularis homo potest errare, & similiter ecclesia universalis in accipiendo veram significationem verborum Christi, patet quod nullus haberet fidem, quæ omnimodam excludit dubitationem, ex quo intelligentia verborum Christi sub dubio remaneret. Dicendum est igitur universalem ecclesiam in exponendo evangelia & sacram scripturam errare non posse, & a Spiritu sancto dirigi, ac eidem, tamquam infallibili & divinæ regulæ debere quemlibet fidelem adhærere, & qui non faciunt, pro hæreticis sunt habendi. „ Unde sanctus Thomas secunda secundæ quæst. 5. articulo 3. „ dicit: Objectum fidei est veritas prima, secundum quod manifestatur in scripturis sacris & doctrina ecclesiæ." Unde quicumque non inhæret sicut infallibili & divinæ regulæ, doctrinæ ecclesiæ, quæ procedit ex veritate prima in sacris scripturis manifestata, non habet habitum fidei. Et infra: Et sic manifestum est quod hæreticus qui pertinaciter discredit unum articulum, non est paratus in omnibus sequi doctrinam ecclesiæ. „ Et „ infra: Unde & manifestum est, quod talis „ fidem non haber de aliis articulis, sed opinionem quamdam secundum propriam voluntatem. Et infra responsione ad secundum argumentum dicit: Omnibus articulis „ fidei inhæret fides propter unum medium, „ scilicet propter veritatem primam proposi„ tam nobis in scripturis secundum doctrinam ecclesiæ sane intelligentis, & ideo qui „ ab hoc medio decidit, totaliter fide caret. „ Hæc beatus Thomas.

ANNO CHRISTI 1433.

Sed forte dicet adversarius, volens fugere verum ecclesiæ judicium, se velle intelligere scripturas secundum expositionem doctorum & non ecclesiæ. Contra, quia sicut dictum est de evangeliis, cum multi scripserint & exposuerint scripturas & evangelia, unde ipsi adversarii erunt certi, qui doctorum fuerint & sint boni, & sequendi, & qui mali, & respuendi, cum non omnes indifferenter acceptentur, nec etiam respuantur, propter contrarietatem & diversitatem plurium ipsorum circa eumdem passum scripturarum; manifestum est quod hoc judicium & discretio ecclesiæ relinquitur, & non alicui particulari homini, ut patet in decretis distinctione 15. ubi illi doctores approbati, vel reprobati habentur, quos ecclesia approbat vel reprobat. Quis enim adversariis indicavit, beatum Augustinom vel Hieronymum, vel quemcumque alium esse sanctum, & doctorem catholicum, nisi approbatio ecclesiæ? Et si dicat, quod ex vita ipsius, unde scis legendam ipsius non esse apocrypham, nisi ex auctoritate ecclesiæ? quæ si potuit & potest errare in aliis, utique & in hac doctorum approbatione. Præterea cum inter doctores multa sit varietas opinionum & contrarietas, & sæpe circa idem dictum doctoris ejusdem multa contingat ambiguitas, necesse est per aliquem doctorem infallibilem tolli hujusmodi dubia, & declarari: & cum quilibet particularis homo falli possit & errare, necesse est quod ecclesia sit hujusmodi infallibilis expositor & doctor credendorum & agendorum.

Tolli diversitas opinionum variorum doctorum non posset.

Præterea nemo debet majorem fidem dictis & expositionibus doctorum adhibere, quam ipsimet doctores sibi ipsis adhibuerunt, vel ab aliis adhiberi voluerunt: sed ipsi in dictis & expositionibus ipsorum sæpe dubitabant, & ne damnabiliter errarent, in omnibus se & sua dicta omnia correctioni ecclesiæ subjiciebant. Ergo fideles non debent expositiones doctorum certitudinaliter esse veras reputare, nec eis certam fidem adhibere, nisi in quantum fuerint doctrinæ ecclesiæ consonæ vel per ecclesiam approbatæ. Minor patet pene per omnes doctores qui sua dicta corrigenda ec-

Neque doctores sancti se judicio ecclesiæ & sedis apostolicæ submisissent.

ANNO CHRISTI 1433.

Innoc. papa epist. 26.

ecclesiæ vel summo pontifici subjiciebant. „ Unde 24. quæst. 1. Quoties fidei ratio ven- „ tilatur, arbitror omnes fratres nostros & coepiscopos non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem referri debere. Contra cujus auctoritatem nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis sacrorum doctorum suam sententiam defendit. Sic enim dicit Hieronymus eadem quæstione: „ hæc est fides, » papa beatissime, quam in catholica didici- » mus ecclesia, quamque semper tenuimus » & tenemus, in qua si minus perite, aut » parum caute forte aliquid positum est, cu- » pimus emendari a te, qui Petri fidem & » sedem tenes. Si autem hæc nostra confessio » apostolatus tui judicio approbatur, quicum- » que me culpare voluerit, se imperitum, » vel malevolum, vel etiam non catholicum, » sed hæreticum comprobavit. Beatus etiam Bernardus in epistola ad canonicos Lugdunenses ita dicit: quæ autem dixi, absque præjudicio sane dicta sint sanius sapientis, Romanæ præsertim ecclesiæ auctoritati atque examini totum hoc, sicut & cætera quæ ejusmodi sunt universa, reservo, ipsius, si quid aliter sapio, paratus judicio emendare. » Similiter sanctus Thomas in proœmio su- » per evangelia scribens Papæ Urbano IV. » ita dicit: Suscipiat itaque vestra sanctitas » opus vestro discutiendum corrigendumque » judicio, vestræ solicitudinis, & obedien- » tiæ meæ fructum; ut dum a vobis emana- » vit præceptum, vobis etiam reservetur fi- » nale judicium: ad locum unde exeunt flu- » mina, revertantur ". Idem secunda secundæ quæstione 11. art. 10. dicit: » Maximam » habet auctoritatem ecclesiæ consuetudo, » quæ semper est in omnibus æmulanda, » quia & ipsa doctrina catholicorum docto- » rum ab ecclesia auctoritatem habet. Un- » de magis est standum auctoritati ecclesiæ, » quam auctoritati Augustini vel Hieronymi, » vel cujuscumque doctoris. Hæc sanctus Tho- » mas.

Cap. 14.

Bernardus epist. 174.

Eccl. 1. 7.

Ecce quomodo & quam manifeste se & dicta sua sancti doctores correctioni sanctæ matris ecclesiæ subjiciunt: Unde & nullum dictum alicujus sancti valeret, si contra determinationem ecclesiæ allegaretur; quia auctoritas ecclesiæ semper major est auctoritate cujuscumque quantumcumque docti, aut sancti viri, & per consequens, omnibus æmulanda. Præterea si dicunt adversarii se velle intelligere scripturas secundum expositionem doctorum, & non ecclesiæ; tunc aut ipsi stabunt expositioni doctorum viventium, aut eorum qui ab hac vita migraverunt. Si primo modo, cum inter viventes sæpenumero, imo sæpissime contrarietas oriatur, & dissensio, ut patet specialiter, inter doctores catholicos & hæreticos: ad contrarietatem & dissensionem hanc tollendam, quis erit judex in vita præsenti nisi ecclesia? Si secundo modo, ut quidam doctorum adversariorum dicunt, tunc si discordia oriatur de intellectu auctoritatum sanctorum doctorum jam defunctorum, quis erit judex? numquid alii doctores defuncti? & si sic, tunc orta discordia in dictis aliorum, quis judicabit? Si ulterius, alii doctores defuncti; tunc erit processus in infinitum, quod est omnino absurdum. Dicendum igitur est, quod tam dicta doctorum viventium quam defunctorum, ad judicium ecclesiæ, tamquam ad infallibilem & divinam regulam sunt referenda; & ejus sententia tam in expositione scripturarum sanctarum, quam intelligendo dicta doctorum, & in aliis necessariis ad salutem tamquam divino ore prolata, a cunctis Christi fidelibus est amplectenda & acceptanda.

Præterea ad principale propositum redeundo, inter Christum & ecclesiam est matrimonium spirituale, teste Apostolo; qui ex verbis protoplasti dicentis: *Et erunt duo in carne una*, concludit: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & ecclesia*. Sed sicut in matrimonio carnali præcipue fides tori exigitur, sic & in spirituali, dicente propheta: *Desponsabo te mihi in fide*. Sicut igitur fractionem fidei in toro adulterii macula sequitur; sic & in matrimonio spirituali deviationem ab his quæ fidei sunt & necessaria ad salutem sequitur macula erroris, & per consequens adulterii spiritualis, quod est contra Apostolum dicentem ad Ephesios 5. quod Christus tradidit semetipsum pro ecclesia, ut exhiberet eam sibi gloriosam; non habentem maculam neque rugam, neque aliquid hujusmodi.

Ephes. 5.

Osee 2.

Præterea quicumque dat alicui ex caritate id quod incomparabiliter majus est respectu alicujus finis consequendi, dat etiam id quod minus est, respectu ejusdem, & tanto amplius, quanto magis est necessarium ad dictum finem consequendum; sed Christus dedit sponsæ suæ ecclesiæ seipsum, ut patet per Apostolum immediate allegatum, quod incomparabiliter majus est, quam ipsam non sinere errare in his quæ fidei sunt. Ergo eidem contulit ut nullo modo possit errare in prædictis, quod est maxime ecclesiæ necessarium, quia ad ipsius salutem. Si igitur Christus ex caritate seipsum tradidit ecclesiæ, & pro ecclesia; si *Deus Pater mundum sic dilexit, ut Filium suum unigenitum daret*, ut inquit Joannes, & *qui proprio filio suo non pepercit*, ut ait Apostolus, *sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo nobis omnia donavit?* & si omnia, quomodo assistentiam sui, seu Spiritus sancti indefectibilem nobis, seu suæ ecclesiæ, quæ eam non sinat errare in his quæ necessaria sunt ad salutem, non donavit? *Commendat Deus caritatem suam in nobis*, inquit Apostolus ad Romanos 5. loquens in persona omnium ecclesiam constituentium; *quoniam si cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est, multo magis nunc justificati in sanguine ipsius salvi erimus*. Quomodo autem nos vel ecclesia salvi erimus, si in his quæ fidei sunt erraverimus? aut quomodo derelinquet ecclesiam, ex fidelibus collectam, lavacro baptismi regeneratam & suo sanguine pretiosissimo redemptam, ut non ei adsit in his, quæ necessaria sunt ad salutem; si pro ea dum adhuc ex infidelibus & peccatoribus atque idolatris colligebatur, tam turpissimam & ignominiosissimam mortem sustinuit, ut exhiberet sibi eam gloriosam non habentem maculam, neque rugam. ut dictum est? Et hæc profecto conclusio & intentio Pauli est in prædictis verbis: *Commendat Deus caritatem suam*, &c.

Si Christus sponsæ suæ dedit seipsum, cur non & gratiam, ne falli queat?

Joan. 3.

Rom. 8.

Præterea nullus sapiens sui ipsius, aut ejus, quod ex caritate & dilectione vera amantem in amatum transformantem seipsum reputat, dum

Nullus verus amator amati curam & providen-

potest

ANNO CHRISTI 1433.

potest & valet, curam & providentiam prætermittit: sed Christus tanto caritatis affectu ecclesiam diligit, ut non aliam & aliam, sed unam & eamdem personam se & ecclesiam reputet, ut patet Actuum nono, ubi Christus ad Saulum loquens ecclesiam persequeutem, ait: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Christus jam in cælo regnabat, & Saulus in terra non ipsum, sed membra sua & fideles suos persequebatur: & tamen transformans caritas cogebat ipsum persecutionem sponsæ propriam reputare, & unam eamdemque personam fateri, cum ait: *Quid me persequeris?* sic & in fine mundi, mundum jodicaturus, dicet: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*. Ergo Christus cum potens sit & valeat, numquam sponsæ suæ ecclesiæ providentiam prætermittit & curam.

[Margin: ...tiam deponit, multo minus Christus ecclesiam.]

[Margin: Matth. 25.]

[Margin: Si providentia in naturalibus non deficit, multo minus in gratuitis.]

Præterea quanto gratia est potior natura, tanto & divina providentia, quæ est secundum gratiam, est potior & efficacior respectu provisorum, quam sit providentia, quæ est secundum naturam: sed divina providentia, quæ est secundom naturam, numquam deficit universaliter: ergo uec secuudum gratiam deficiet toraliter, ut videlicet Christus sponsam suam ecclesiam, quam indefectibiliter guberuat secundum esse naturæ, & eidem providet secundum conditionem suæ naturæ, permitrat errare in his quæ maxime necessaria sunt ad statum gratiæ & salutis, eujusmodi est errare in fide.

[Margin: Synagogam non deseruit, quo modo ecclesiam?]

Præterea ecclesia Christianorum est multo præstantior, quam fucrit synagoga Judæornm. Patet tam ratione lcgis, quam sacerdotum, sacramentorum, & omuium in ea eontentorum. Sed Deus: nunquam ex toto deseruit synagogam Judæorum, pro tempore quo ipsam durare oportuit, nec eam errare permisit circa fidem, de qua Isajæ 21. *Super speculam Domini ego sum stans jugiter per diem, & super custodiam meam ego sum stans totis noctibus*. Ejusdem 49. dicit Dominus: *Numquid potest mulier oblivisci infantem suum? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non oblivifcar tui*. Quæ omnia & infinita hujusmodi dicta sunt ad literam de synagoga, pro tempore suæ durationis. Undc & Pharisæorum doctrinam Dominus tamquam veram, licer ipsi essent mali, approbavit, cum dixit: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi*, &c. Ergo nec ecelesiam Deus deserit, aut errare permittit in his quæ sunt necessaria ad salutem, pro toto tempore dominationis suæ, quod quidem durabit usque ad eonsummationem sæculi. Præterea omnis architectos sapicns ædificat domum suam firmiter, tautum quantum scit & potest, sive supra firmam petram, sive aliter: sed Christus fuit & est sapientissimus architectus: ergo ædificavit domum suam, quæ est ecclesia, firmiter, & supra firmam petram: Major patet per Apostolum, qui ait: *Ut sapiens architectus fundamentum posuit*. Et Matthæi 7. *Similis est sapienti qui ædificavit domum suam supra firmam petram*. Minor etiam patet, quia Christus Dei sapientia, & Dei virtus secundum Apostolum, est etiam architectus, quia ædificavit ecclesiam, secundum illud: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*.

[Margin: Matth. 23.]

[Margin: Non imperfectum relinquit Christus ædificium suum, quod supra firmam petram statuit.]

[Margin: 1. Cor. 3.]

[Margin: Matth. 16.]

Si ergo ecclesia posset errare, aut erravit aliquando, ut dieout adversarii, sequitur manifeste, quod Christus non ædificaverit ecclesiam

A suam firmiter, & supra firmam petram; & per consequeus, quod nou fuerit architectus sapiens, & quod falsum dixisset, quod portæ inferi non prævalerent adversus eam: quæ omnia fuut a fide aliena. Dicendum est igitur & eoneludendum firmiter, quod licet descendat pluvia, sicut veuti, veniant flumina hæreticorum & malorum homiuom, & irruant in domum hanc ecclesiæ catholicæ, non tamen cecidit, neque cadet, quia firmata est supra firmam petram. Unde & Apostolus vocat eam columnam & firmamentum veritatis, 1. ad Timoth. 3. ita scribens Timotheo: *Scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est ecclesia Dei vivi, columna & firmamen-*
B *tum veritatis*. Super quo Ambrosius in epistolam ad Timotheum ita dicit: » Cum totus » mundus Dei sit, ecclesia tamen domus ejus » dicitur, eujus hodie rector est Damasus. » Mundus enim in prævaricarione est, diverso turbatus errore, ideo illic necesse est ut » dicatur esse domus Dei, & veritas, ubi se» eundum voluntatem suam timetur." Hæc Ambrosius. Ecce quam aperte hic doctor deelarat ubi sit ecclesia, quæ est domus Dei, illa scilicet & ibi, cui tempore suo Damasus Papa præsidebat, sancta ecclesia Romana. Tenendum itaque est fide inconcussa, ecclesiam Christi & Petri naviculam, quamvis agitetur multis interdum turbinibus iu hoc tempestuo-
C so mari & procelloso, uumquam privari præsentia Christi, & gubernaculo Spiritus sancti, qui eam non sinit errare iu his quæ fidei sunt, & necessitatis ad salutem. Cætera quæ de ecclesia crant diccuda hoc in loco, gratia brevitatis dimissa sunt, eum hæc in audientia publica fuerint recitata.

Prosequendo responsioncm iuchoatam die sabbati ad dicta magistri proponentis iu materia articuli communionis sub utraque speeie, quia coarctor temporis brevitate, non valeo omnia dicta ejus, ut opportunum esset, perscrutari: tamen ne clausis oculis pertranseam illa, quæ mihi videntur in positione sua difficultatem habere, referam pcr articulos,
D discussionem eorum soquentibus revcrendis magistris & doctoribus relinquendo. Curabo autem pro præsenti ad ea solum respondere, quæ faciunt, vel videntur facere contra intentionem meam, in articulo proposito pcr eumdem. Iu primis igitur post ea quæ de insufficientiæ protestatione dicta sunt, & de acceptione ecclesiæ, qua visus fuit ponere ecelesiam constare solum ex justis, & in gratia gratum faciente actualiter constitotis: difficultatem affert id quod dicit in secuudo membro divisionis, quam faeit de communione, quod per sumptionem dignam corporis & sanguinis Christi homo ingeritur ad communionem primo modo acceptam, & sit de societa-
E te sanctorom. Et quod ad hunc sensum intelligatur auctoritas Augustini in homilia: » Cor» pus Domini a quibus sumatur. Item circa tertium membrum dictæ divisionis dicit, quod a communione, quæ minus proprie & vulgariter accipitur, fit excommunicatio hominum a judicibus ecclesiæ: & quod hujusmodi excommunicatio fertur quamplurimum non pro peccato mortali, sed solum de facto, & non de jure, & solum pro veniali. Item in resumptione prędictæ trimembris divisionis dicit: Boni Christiani cum malis non habent unitatem vitæ &

ANNO CHRISTI 1433.

spiritus in Christo, sicut vivum membrum a mortuo; & ad hoc inducit Apostolum, 1. Corinth. 10. *Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum*. Et 2. Corinth. 6. *Quæ est conventio Christi ad Belial?* Item in a corolariis quæ infert ex præcedenti notabili. In primo dicit, quod non omnis qui ejectus est de tertia communione, puta per excommunicationem judicis, ejectus est de secunda communione. Item in secundo correlario dicit, quod minus est perniciosum & incautum communicare tam cum scito excommunicato a judice, quam cum scito mortaliter peccante. Et ad hunc sensum adducit Apostolum; *Nolite communicare*, &c. Item in tertio corolario ponit, quod notorii peccatores debent a communione sanctorum propelli. Et ad hunc sensum inducit exemplum de Dathan & Abiron, Numerorum 16. ubi dicitur: *Recedite a tabernaculis hominum*, &c. quæ ibi prosequitur contra manifesta peccata; prædicta scilicet, quæ mihi videntur, salvo judicio meliori extra materiam meam posita, non modicas in se continere difficultates, quas ut prædixi, doctores & magistri subsequentes, ut spero, plenissime aperient & declarabunt.

a] Pro, corolariis.

Deinceps ad ea quæ me contingunt oculos aperiam. Et primo ad id quod supponit, videlicet quod communio eucharistiæ Græce dicitur panis & calicis sacramentum. Ad quod dicendum, quod hoc non semper verum est, quia quandoque accipitur pro hostia tantum, sicut patuit ex concilio Toletano 12. superius allegato, & etiam per cap. Presbyter de consecr. dist. 11. ubi ex concilio Wormacensi præcipiebatur sub his verbis: „ Presbyter eucharistiam semper habeat paratam, „ ut quando quis infirmatus fuerit, statim „ eum communicet, ne sine communione „ moriatur: ubi secundum glossam, eucharistiæ nomine sola hostia designatur. Nam „ dicit: Sanguinem non præcipit servare, quia „ opus esset nimia cautela in eo servando; nec est de intentione Gregorii dicere in loco præallegato, quod eucharistia significet panem & calicem, quasi de suo principali significato, „ imo dicit sic: Cujus panis & calicis sa„ cramentum Græce eucharistia dicitur, La„ tine bona gratia interpretatur. Et sequitur: Et quid melius sanguine & corpore Christi? Ex quibus verbis patet, quod nomen eucharistiæ non competit speciebus; sed ipsi rei, scilicet, carni & sanguini Domini nostri Jesu Christi. Unde sanctus Thomas tertia parte summæ suæ loquens de nominibus hujus sacramenti, & Petrus de Palude in 4. dist. 8. dicunt in forma, quod licet istud sacramentum sit unum perfectione & ordine, est tamen diversis nominibus nuncupatum. Nam in quantum est rememoramentum Dominicæ Passionis, dicitur sacrificium, hostia & oblatio, & hoc modo significatio ejus refertur ad præteritum. In quantum vero significat rem, respectu præsentis temporis, tunc cum duplex sit res hujus sacramenti, una significata & contenta, scilicet ecclesiastica unitas, ideo ratione primæ rei significatæ & contentæ, ut dicit dominus Petrus de Palude, dicitur eucharistia quasi bona gratia, quia continet fontem gratiæ: eucharistia enim Græce, bona gratia Latine interpretatur. Ratione vero secundæ rei significatæ, scilicet unitatis ecclesiastice, nominatur communio, vel synaxis, secundum quod omnes per hoc sacramentum significantur aggregari in unum corpus Christi mysticum. Unde dicit Damascenus quarto libro, quod dicitur communio, quia communicamus per ipsam Christo & participamus ejus carne & deitate; & quod communicamus & unimur per ipsam ad invicem. Dicitur etiam in Græco metalepsis, μετάληψις, id est, assumptio, quia ut Damascenus dicit, per hoc Filii deitatem assumimus. Quare suppositio generaliter non est vera, imo ut in pluribus & quasi semper eucharistia supponit pro hostia tantum.

Cap. 93. Superius in tertio principali probatione.

3. quæst. 73. articulo 4.

ANNO CHRISTI 1433.

Quantum ad secundum notabile, quod est de differentia terminorum, scilicet, Licet, Expedit, & Necessarium, & quod hujusmodi sacramenti sumptio non sit necessaria necessitate absoluta sumus satis concordes, ut dictum fuit in prima conclusione mea. Quantum ad tertium notabile, de differentia præceptorum Dei, licet concordemus de eo quod dicit, quod quædam obligant semper, & pro semper, quædam autem ad semper, sed non pro semper. Nihilo minus in exemplo posito, de diligere Deum, videat ipse si bene dictum sit, cum diligere dicat actum elicitum a diligente, licet sit actus immanens, & non transiens in exteriorem materiam, sicut & intelligere, & si quilibet teneatur sub præcepto omni tempore & momento incessanter, & sine interpellatione intelligere, & diligere Deum actuali elicitione actuum, & si ipse faciat, dum dormit, comedit, & bibit, & in aliis rebus occupatur, videat ipse & judicet, quia hoc est proprium angelorum & comprehensorum in patria. Credo tamen quod accipit diligere pro habitu dilectionis & non pro actu, & sic utique verum est. Et hæc dicta sint contra præsupposita breviter.

Præcepta quædam obligant semper; quædam semper, sed non pro semper.

Sed jam venio ad primam partem suæ positionis, in qua dicit, quod communio divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque, panis scilicet & vini, utilis multum est, & saluti expediens. Contra quam in forma posui conclusionem meam tertiam, in terminis contrariam, in quibus conclusionibus tam sua quam mea duo tanguntur, unum est quod communio divinissimæ eucharistiæ sit multum utilis, & saluti expediens, & in hoc sumus concordes, quia tanta est utilitas hujus sacramenti, & tot effectus divinos in sumentibus digne operatur, ut nec ipse magister, nec ego, imo nec omnes linguæ mortalium, etiamsi omnia membra converterentur in linguas, sufficerent enarrare, imo nec etiam ipsi angeli, & sancti in patria comprehendere possunt, nec valent comprehendere. Secundum, quod attenditur in prædictis conclusionibus, est in quo consistit contrarietas inter ipsum & me, videlicet, quod sub duplici specie, vel sub una ministretur quoad populum laicalem.

Utilitates eucharistiæ ineffabiles.

Auctoritates igitur quibus probat utilitatem sumptionis hujus sacramenti, concedo, quia nihil aliud intendunt quam utilitatem simpliciter sumptionis hujus sacramenti, quæ utilitas, sequitur plene & perfecte in digne sumentibus, sive sub una, sive sub duabus speciebus sumatur; cum sub altera plene & integre caro Christi, & sanguis ejus, imo & totus Christus sumatur, ratione cujus sumptionis sequuntur omnes prædicti effectus. Quapropter

Et hæ tam perfecte redeunt ad communicantem sub una quam sub utraque specie.

falsæ

ANNO CHRISTI 1433.

falſe infertur, & male, cum ex prædictis auctoritatibus ſic concluditur: Quare ſequitur, quam utilis eſt & quam expediens ſaluti fidelium diviniſſimæ euchariſtiæ ſub ſpecie utraque communio, ſi fuerit digne celebrata; Niſi forte propter id quod dicit, Digne celebrata, vellet referre ad celebrationem ſacerdotum, quia proprie celebrare & offerre ſacrificium in rebus ſenſibilibus Deo, pertinet ad ſacerdotes, licet etiam ex prædictis auctoritatibus nec hoc ſequatur, cum pure loquatur de manducatione, & ſumptione corporis Chriſti, niſi forte auctoritas Alexandri papæ, qui dicit; Nihil ſacrificio majus eſſe poteſt, quia ut dictum, ſolum ſacerdotum eſt offerre ſacrificia domino.

De conſecratione diſt. 2. cap. 9. Nihil.

Sed jam pro declaratione auctoritatum Ambroſii, ſancti Thomæ, Alberti Magni, Innocentii, & moltorum aliorum, qui ſequuntur, eſt diligenter notanda diſtinctio quæ ſequitur, ex qua ſpero per gratiam Jeſu Chriſti ſatisfacere omnibus audientibus, non habentibus animum paſſione aliqua obumbratum, quæ diſtinctio, præſuppoſita catholica veritate, eſt ita clara & ita diſtincta, quod nemo poterit contra eam aliquid objicere, niſi proterva voluntate.

Triplex eſt perfectio hujus ſacramenti, rei, ſigni, effectus. Perfectio rei conſiſtit in ipſo Chriſto integro ſub qualibet ſpecie.

Sciendum igitur quod triplex eſt hujus ſacramenti perfectio, videlicet rei, ſigni, & effectus. Perfectio hujus ſacramenti, quantum ad rem, conſiſtit in integritate & totalitate præſentiæ rei & contentæ & ſignatæ in hoc ſacramento, videlicet ipſius Chriſti, & ſic ſub utraque ſpecie hujus ſacramenti ſimul totus Chriſtus vere & totaliter continetur, & ſub altera ſimiliter. Unde idem per omnia continetur ſub utraque ſpecie ſimul, & ſub altera tantum, & ſecundum eumdem modum exiſtendi, unde ſicut ſub ſpeciebus panis & vini ſimul totus & unus Chriſtus & integer continetur, ſcilicet cum corpore, anima, ſanguine, & deitate, ſic per omnis ſub ſpeciebus panis per ſe ſumptis, & ſimiliter ſub ſpeciebus vini, imo & ſub qualibet particula panis, & ſub qualibet gutta vini, & ſecundum eumdem modum etiam exiſtendi, quia ſicut ſub ſpecie panis eſt unita deitas humanitati, ſic & ſub ſpeciebus vini: & ſicut hic anima informat corpus, ita ibi, & ſicut hic ſanguis eſt incluſus intra venas corporis, ita ſub ſpeciebus vini, & ita quantum ad rem, & in modo exiſtendi rei in hoc ſacramento, nulla eſt diverſitas, ſive conſideretur ſub ambabus, ſive ſub altera tantum ſpeciebus. Sed in converſione eſt diverſitas, quia ex vi ſacramenti, panis tantummodo in corpus Chriſti convertitur, videlicet, quod ex carne, oſſibus, nervis, & aliis hujuſmodi integratur. Cætera vero ſunt ibi ex vi naturalis & realis concomitantiæ, ſcilicet, anima, ſanguis, & deitas, quæ corpori Chriſti realiter, & naturaliter conſequenter ſunt unita, quia ut dicitur ad Romanos 6. *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim vivit, vivit Deo.* Unde cum corpus non vivat niſi per animam, & anima animalis in ſanguine ſit, ut habetur Geneſeos nono, neceſſe eſt naturali concomitantia ſit ibi & ſanguis & anima. Et cum deitas nunquam corpus quod aſſumpſit depoſuerit aut dereliquerit, neceſſe eſt ut etiam ſit ibi deitas, non ſolum abſolute conſiderata, ratione ſuæ immenſæ majeſtatis, ſed etiam hypoſtatice ex reali concomitantia.

Diverſitas eſt in converſione.

ANNO CHRISTI 1433.

Similiter ſub ſpeciebus vini eſt tantum ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti directe, tamquam terminus per ſe conſecrationis, corpus vero, anima, & deitas ſunt ibi ut dictum eſt, ex naturali & reali concomitantia. Si quis vero in triduo mortis domini confeciſſet hoc ſacramentum, prædicta realiter ſeparata in ipſo, ſcilicet corpus, ſanguis, & anima, ab utroque, quia ſub ſpecie panis fuiſſet corpus & divinitas, ſed non anima, neque ſanguis, quia erant in re per mortem ſeparata, & ſimiliter ſub ſpecie vini. Sic igitur in hoc ſacramento ubicumque eſt aliqua pars ſacramenti, ſive ſub ſpecie panis, ſive ſub ſpecie vini, ſive aliqua pars corporis aut ſanguinis Chriſti, ibi eſt totus & integer Chriſtus: unde beatus Hilarius loquens de hoc ſacramento, & habetur de conſecratione, diſtinct. 2.

Cap. 78.

» Ubi pars eſt corporis, ibi & totum. Hie» ronymus etiam, & habetur eadem diſt. » Singuli: Singuli accipiant Chriſtum domi» num: a & in ſingulis portionibus totus: » nec per ſingulos minuitur, ſed integrum » ſe præbet ſingulis. Magiſter quoque ſen» tentiarum libro 4. diſt. 11. ita dicit: Sub » utraque ſpecie totus ſumitur Chriſtus, nec » plus ſub utraque, nec minus ſub altera. » Eadem enim ratio eſt, ut ait Hilarius, in » corpore Chriſti, quæ in manna præceſſit, » de quo dicitur Exodi 16. *Qui plus collegerat, non habuit amplius, nec qui minus paraverat, habuit minus*, & infra: Nec debent » dici duo ſacramenta, ſed unum, quia ſub » utraque ſpecie idem ſumitur, & habetur » de conſecr: diſt. 2. Ubi pars. Item Augu» ſtinus in lib. ſententiarum Proſperi: Quia » ſemel immolatus eſt Chriſtus, hoc autem » ſacrificium exemplum eſt illius, id ipſum, » & ſemper id ipſum, proinde unum eſt hoc » ſacrificium, alioquin quoniam in multis lo» cis offertur, non multi ſunt Chriſti, ſed » unus ubique eſt Chriſtus, & hic plenus, & » illic plenus, & habetur de conſecratione diſt. 2. In Chriſto. His auctoritatibus oſtenditur manifeſte, quod in hoc ſacramento ſub qualibet ſpecie est totus & integer, atque plenus Chriſtus, & ſub utraque ſimul, imo & in qualibet particula, ſcilicet, cum corpore, ſanguine, anima & deitate, & cum omnibus quæ ad perfectionem & integritatem ipſius pertinent, nec in hoc debet aliquis fidelium dubitare, quia hæc est fidei catholicæ, & omnium ſanctorum doctorum ſententia, &c.

a Forte, & eſt in.

Alia perfectio hujus ſacramenti conſiſtit in ſigno, ſive in ſignificatione, ſecundum quod concurrunt omnia illa & integre, quæ requiruntur ad totalem & completam illius ſacramenti ſignificationem; & ſecundum hoc ambæ ſpecies, ſicut & quælibet earum est de integritate, & perfectione ſacramenti, eo quod per ambas, & per nullam illarum ſeorſum, ſufficienter & complete exprimitur hujus ſacramenti ſignificatio; quod patet; primo, quia hoc ſacramentum ſignificat Chriſtum, ut nutrimentum perfecte reficiens ſe digne manducantes: ſed cum perfecta refectio corporalis non in ſolo pane, aut in ſolo vino conſiſtat, ſed in utroque ſimul, utique una ſola ſpecierum non potest ſignificare Chriſtum, ut per-

Perfectio ſigni.

ANNO CHRISTI 1433.

perfecte reficientem, sed una significat eum per modum cibi reficientis, & famem tollentis, ratione sui corporis, & alia per modum potus sitim extinguentis, ratione sanguinis, unde nulla seorsum, sed ambæ simul hoc complete significant, quia ambæ species ad integritatem significationis hujus sacramenti requiruntur. Secundo, quia hoc sacramentum institutum est in memoriam dominicæ passionis, secundum illud: *Hoc facite in meam commemorationem*, & apostolum prima ad Corinth. 11. *Quotiescumqae manducaveritis panem hunc, & calicem biberitis, mortem domini annuntiabitis, donec veniat*, prout videlicet Christus in sua passione fuit in corpore suo subjectus multiplici afflictioni, & secundum quod ejus sanguis fuit a corpore separatus. Sed hoc non potest significari nec repræsentari per alteram speciem tantum, sed per utramque simul: igitur ad completam & perfectam significationem passionis Christi & repræsentationem, utraque species requiritur, scilicet, species panis, quæ post consecrationem in altari frangitur, per quam corpus Christi subjectum multiplici fractioni seu pœnalitati significatur; & species vini, per quam seorsum sanguis Christi effusus ostenditur.

Luc. 22.

Ad hujus passionis igitur completam significationem requiruntur ambæ species, unde » Augustinus in libro sententiarum Prosperi: » Dum frangitur hostia, dum sanguis de ca» lice in ora fidelium funditur, quid aliud » quam dominici corporis in cruce immola» tio, ejusque sanguinis effusio de latere si» gnificatur? Tertio, quia sacramentum hoc significat assumptionem totalis humanitatis assumptæ a Christo, tam quoad animam, quam quoad corpus, & etiam significat perfectam nostram redemptionem, scilicet in anima & corpore. Unde dicit magister senteptiarum in » 4. distinctione 2. quod in duabus speciebus » celebratur, & animæ & corporis in Christo » susceptio, & utriusque in nobis liberatio si» gnificatur: hæc autem significatio non potest » fieri per alteram speciem tantum, sed per » ambas simul, ut per speciem panis signi» ficetur corpus, per speciem vini significetur » anima, cujus sedes est in sanguine, secun» dum modum scripturæ dicentis quod sedes » animæ est in sanguine.

Perfectio effectus eucharistiæ.

Tertia vero perfectio hujus sacramenti est effectus ipsius, qui est augmentum gratiæ, deletio peccatorum venialium, præservatio a futuris peccatis, quædam refectio spiritualis animæ, & tandem in perseverantibus & digne sumentibus adeptio æternæ gloriæ. Hi autem effectus, ut manifestum est, non dependent a speciebus sacramentalibus, nec ex significatione qua repræsentantur per dictas species passio dominica, perfectum spirituale nutrimentum, perfecta a Christo nostræ humanitatis assumptio, & totius hominis per passionem suam perfecta & integra redemptio, sed ex perfectione & totalitate rei, secundum quod superius dictum est. Unde Albertus Magnus in tractatu de officio missæ ita dicit respon» dendo ad quædam objecta: Ad hæc autem » & similia non est difficile respondere ei, » qui apud se bene habet scientiam sacramen» talem: dici enim debet quod sicut in omni » sacramento, ita & in isto est aliquid sacra» mentum tantum, sicut formæ sacramenta» les, & aliquid res & sacramentum, sicut » corpus Christi verum, & aliquid res tan» tum, sicut gratia nutriens spiritualiter ad » incorporationem in Christum faciendam. » Formæ enim sacramentales significant tan» tum, & nihil causant; corpus autem Chri» sti verum significat & causat: gratia autem » nutriens spiritualiter significatur & causa» tur, & nihil ulterius significat, sed cau» sat in mystico corpore incorporationem, » quæ fit fidelium in Christum. Et hac de » causa ista tria sunt in sacramento; ita sci» licet, quod primum est significans, & non » significatum: tertium autem significans, & » significatum: medium autem est significa» tum & significans. Quidquid autem ex » institutione divina significat gratiam, sacra» menti nomen habet & rationem, quia sa» cramentum est invisibilis gratiæ visibilis for» ma, cujus speciem gerat, & causa existat, » sicut dicit Augustinus. Hæc Albertus.

Cap. Quid in hoc sacramento sit sacramentum tantum, quid res tantum, &c.

Cum igitur sub utraque specie totus & integer Christus contineatur, & seorsum sub qualibet, manifestum est quod sive sumatur sub ambabus speciebus, sive sub altera tantum, cum totus & integer sumatur utroque modo, quod in digne sumentibus totus & integer effectus consequitur. Ista igitur distinctione præsupposita, venio particulariter ad auctoritates quæ inducuntur, & primo ad auctoritatem beati Ambrosii. Dicendum igitur quod verum est, quia in morte Christi liberati sumus, & quod hoc sacramentum in memoriam illius divini beneficii celebratur, & quod ad tuitionem utriusque animæ scilicet & corporis, utrumque scilicet caro & sanguis sumitur, sive sub duplici specie, sive sub una accipiatur, verum quantum ad significationem, hæc tuitio utriusque completius & perfectius sub duplici specie, quam sub una designatur, licet non magis sub duplici, quam sub una, quoquo modo in simplici sumptione ad prædictorum tuitionem operetur. Quod ad significationem faciendam, sicut & passionis Christi, quantum ad species visibiles, pertinet ad sacerdotes, quibus solis ipse Deus dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. Unde in libro sententiarum distinctione 2. quarti libri, post prædicta verba beati Am» brosii subditur: Sub utraque specie sumi» tur, quod ad utrumque valet, quia sub » utraque specie sumitur totus Christus. Sed si » in altera tantum sumeretur, ad alterius tan» tum, id est, corporis aut animæ, non utrius» que pariter, tuitionem valere significaretur. Ecce quomodo Magister loquitur de significatione. Non enim dicit, ad alterius tuitionem tantum valeret, sed ad alterius tantum tuitionem significaretur valere. Imo dicit, quod sub utraque specie sumitur, quod ad utrumque valet.

Ad S. Ambrosium.

Ad idem est Hugo in quarto de sacramentis, ubi ita dicit: Nunc videtur dicendum, » quod licet in duabus speciebus sumatur, » tamen sub utraque integer Christus sumi» tur. Non enim potest esse corpus sine san» guine, nec sanguis sine corpore esse po» test. Sed ideo in duabus speciebus sumi» tur, hujus ut significetur sacramenti duplex » effectus. Valet enim, ut ait Ambrosius ad » tuitionem corporis & animæ, & quod su» mitur in pane, valet ad utrumque & simi» liter quod in vino sumitur, quia in pane » to-

Ad Hugonem.

ANNO CHRISTI 1433.

» totum & integrum ſumimus. Sed ſi in pane tantum ſumeremus, alterum tantum ſignificaretur, ſecundum quod ad tuitionem » corporis valeret. Iterum, ſi in vino tantum » ſumeretur, licet hoc ſufficeret ad corporis » & animæ tuitionem, tamen hoc ſolum ſignificaretur quod pro ſalute animæ ſuſciperetur. Hæc ille.

Ad S. Thomam.

Poſt hæc adducit ſanctum Thomam parte 3. qu. 74. art. 1. dicentem de diſtinctione duplicis ſpeciei, & ſimiliter eadem parte quæſt. 76. art. 2. Ad quem dicendum, quod ſanctus doctor ex propoſito & ex intentione tam in 3. parte, quam in quarto ſententiarum, & pene in omnibus ſcripturis ſuis, in quibus tractat hanc materiam, determinat pro parte conſuetudinis Romanæ eccleſiæ, & eamdem conſuetudinem multipliciter laudat & approbat, ſecundum quod in præcedentibus ex dictis ſuis ſatis fuit diffuſe declaratum. Sunt autem doctores allegandi ad eum ſenſum quem ipſi intendunt in dictis ipſorum, & non ad ſenſum repugnantem, ſicut & ſacra ſcriptura. Sed videtur mihi quod magiſter opponens, omiſſa doctorum clara & manifeſta intentione, nitatur & laboret eoſdem doctores capere in ſermone, quemadmodum & Judæi obſervabant Chriſtum. Verumtamen ne credat ſe doctores catholicos in hac materia in contradictione deprehendiſſe, reſpondendum eſt. Et primo ad dicta hujus doctoris, qui in prædictis locis intendit aſſignare cauſas, quare in conſecratione hujus ſacramenti utraque ſpecies requiritur, cum tamen idem contineatur utrobique, & quod una ſpecierum nullo modo ſuperfluit, & ad hoc oſtendendum triplicem cauſam aſſignat. Prima eſt expreſſior ſignificatio dominicæ paſſionis. Secunda eſt expreſſior ſignificatio completæ refectionis ſpiritualis. Tertia expreſſior ſignificatio ſalvationis utriuſque hominis, quorum omnium repræſentationem facere pertinet ad ſacerdotes, quibus dictum eſt & præceptum: *Hoc facite in meam commemorationem*. Quod autem dicit: Conveniens eſt ut ſeorſum exhibeatur fidelibus tam ratione uſus, quam ratione effectus; dicendum eſt quod doctor loquitur de inſtitutione hujus ſacramenti, cauſas aſſignando, quod non fruſtra ſub duplici ſpecie inſtitutum ſit, & ſic id quod dicit quod ſeorſum exhibeatur fidelibus refertur indifferenter ad eccleſiam, & verificantur verba ſua, tam in ſacerdotibus; quam in non ſacerdotibus, quibus ſic ex conſuetudine miniſtrabatur, ut dictum eſt de miniſtris quarumdam eccleſiarum, ſpecialiter in ordine Ciſtertienſium. Id vero quod dicit, quod corpus Chriſti exhibetur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ ſub diverſis ſpeciebus, intelligendum eſt ſignificative, ut ſæpe dictum eſt, & ſecundum quod dictum eſt ad auctoritatem Ambroſii. Ex quibus patet, quod quantum ad rem, & ſimpliciter, nulla eſt utilitas major capere ſub utraque ſpecie, quam ſub una, imo ſtantibus conſuetudine univerſali, & ſtatuto eccleſiæ in oppoſitum, quibus fideles tenentur conformari & obedire, capere ſub utraque eſt damnabile & pernicioſum.

Ulterius, quod ex communione ſub utraque ſpecie augeatur gratia in ſumente, ſcilicet ratione adjunctæ ſecundæ ſpeciei, negatur ſimpliciter. Et ad auctoritatem Auguſtini dicendum, quod dicta auctoritas Auguſtini ponitur in gloſſa ordinaria ſuper pſalmo 22. In quo pſalmo David enumerat decem dona Dei, quæ prædicta gloſſa vocat decem gratias, & poſt nonam gratiam ponit auctoritatem jam allegatam, quam ſic incipit: Non » quod calicem & ſanguinem Chriſti pſalmi» ſta per ſe ponit, quaſi aliam gratiam a men» ſa & a corpore Chriſti, cum tamen caro » ſine ſanguine, &c. In qua auctoritate gloſſa implicite ſolvit illam quæſtionem, Cur pſalmiſta enumerando dicta dona Dei ſeu gratias, menſam & corpus Chriſti & calicem & ſanguinem diſtinguit, velut duas gratias & duo dona Dei? cum ſpecies panis & vini ſint unum ſacramentum totale & non duo, & caro Chriſti non poſſit de lege communi eſſe aut ſumi ſine ſanguine, & e converſo, eo quod totus Chriſtus eſt ſub utraque ſpecie.

ANNO CHRISTI 1433. Ad Auguſtinum.

Et reſpondendo reddit iſtius diſtinctionis tres cauſas. Prima eſt diſtinctio eſſentialis corporis Chriſti & ſanguinis ejus. Et hanc tangit cum dicit: Sed quia caro non eſt ſanguis, & ſanguis non eſt caro. Secunda eſt diverſitas converſionis & illam innuit cum ſubjungit: Et panis in carnem convertitur, & vinum in ſanguinem, & non e converſo. Tertia eſt diſtinctio ſpecierum panis & vini, & iſtam dat intelligere, cum addit: Et ſub diverſis ſpeciebus utrumque ſumitur. Et hæc eſt totalis intentio auctoritatis illius, in qua nulla mentio fit de communione laicorum ſub utraque ſpecie, & illud quod in fine ipſius ponitur: & ſub diverſis ſpeciebus utrumque ſumitur; refertur ad ſacerdotes ſacrificantes, ad quos pertinet ſub utraque ſpecie conficere, & ſumere propter perfectam ſacramenti ſignificationem.

Et ex hoc patet quod falſo infertur & male, cum dicitur, quod ſit alia gratia ſub illis diverſis ſpeciebus, & per conſequens ſumens ſub una non ſumit utraque, quia illa diſtinctio tantum ponitur propter rationes prædictas, quæ nullo modo inferunt aliquam diminutionem in re aut in effectu. Unde & » ſancte Auguſtinus & gloſſa inquiunt: Ideo » menſam & calicem hic diſtinguit, velut di» verſas gratias. Et ſuperius in principio au» ctoritatis dixerunt: Qui calicem, id eſt, ſanguinem Chriſti per ſe ponit quaſi aliam gratiam, &c. Non enim ajunt quod ſint diverſæ gratiæ, ſed propter prædictas diverſitatis cauſas dicunt Velut, id eſt, quaſi diverſas gratias. Ex quo nullum poteſt inferri præjudicium communioni ſub una ſpecie, quaſi minus contineat in ſe aut rei aut gratiæ.

Ad illud igitur quod ex prædictis auctoritatibus videlicet Ambroſii, Thomæ & Auguſtini concludit, videlicet quod ſint diverſæ gratiæ ſive efficaciæ, & diverſi fructus ſub duabus ſpeciebus, negatur, ut expoſitum eſt, quia ex dictis illorum nihil ſequitur. Quare fideles intelligere debent, quod nihil utilitatis, nihil virtutis, nihil gratiæ aut cujuſcumque ſpiritualis effectus, ſumitur per ſumentes hoc ſacramentum ſub duplici ſpecie magis, quam per ſumentes ſub altera tantum, cæteris paribus, & ex opere operato, & quod eis per conſequens nihil aufertur ſpiritualis effectus, niſi occaſio erroris, periculum effuſionis, & irreverentia, quæ in multitudine populi minus diſcreti & minus cauti,

Non plus ſumitur, quoad effectum, ſub utraque, quam ſub una, cæteris paribus.

ANNO CHRISTI 1433.

ci, posset accidere huic venerabili sacramento in administratione sub specie vini.

Ad Albertum Magnum.

Ulterius, ad auctoritatem Alberti Magni dicendum primo, quod tempore Alberti Magni non dubium est quin modus & consuetudo unius speciei jam erat in ecclesia introducta, nec reperitur quod eam hic doctor profundissimus in loco aliquo redarguerit, aut reprehenderit, quod utique audacter fecisset, si ipsam quoquo modo credidisset aut putasset illicitam: imo prædictus doctor putavit & credidit, non solum ecclesiam posse ministrare laicis hoc sacramentum sub una specie, sed etiam credidit quod ecclesia posset cum sacerdotibus dispensare, ut in illis partibus, in quibus non potest vinum de facili reperiri, conficerent sub una specie. Unde in tractatu suo de missa prope finem dicit: Propter intolerabile damnum animarum quod incurrunt habitantes in terris ubi non habetur vinum, expediret ut dispensaretur, ut Christi corpus sine calice confici posset. Et subdit rationem illius dicti dicens: Corpus enim non est sine sanguine, & anima, & deitate, quamvis non sit ibi sanguis vi consecrationis. Non est igitur dicendum nec præsumendum, quod tantus doctor sibi ipsi in allegatis auctoritatibus fuerit contrarius.

Supra in testimoniis sanctorum patrum.

Ad auctoritatem igitur ejus allegatam dicendum, quod loquitur de sacerdotibus celebrantibus & conficientibus hoc sacramentum, quod manifestissime patet, & sole clarius ex ipsius responsione, quam immediate ad dictum dubium motum subsequitur, quam responsionem magister Joannes ea ex causa dimisit, quia totaliter facit contra eum. Nam Albertus respondens ita dicit: Sed hoc dicimus, quod Christus postquam exhibuit corpus suum sub specie panis, tunc etiam postea exhibuit sanguinem suum sub specie vini, & utrumque sacramentaliter esse celebrandum præcepit in ecclesia per statuta apostolica, & ideo ecclesia instructa actione Christi, utrumque celebrat, divisim conficiendo corpus sub specie panis, & divisim conficiendo sanguinem sub specie vini. Quod autem sic divisim hæc duo exhibuerit, & celebranda instituerit Christus, patet Matthæi 27. Hæc Albertus. Qui post prædicta cum testimoniis evangelistarum probasset quod Christus sub duplici specie hoc sacramentum instituerit, & ita celebrandum & conficiendum in ecclesia per statuta apostolica præceperit, subjungit: Ex omnibus istis accipitur, quod Christus sub una specie panis corpus suum tradidit, & sub altera specie vini tradidit sanguinem, & sic servandum instituit: & cum Christi actio sit nostra instructio, pro certo hæc duo nobis servanda esse præcepit, & ideo sub una specie corpus, & sub alia tradimus sanguinem. Hæc Albertus in loco ubi dictus magister allegat eum, in quo unusquisque vel sciens grammaticam potest intelligere hunc doctorem, quod non loquitur nisi de celebrantibus & conficientibus hoc sacramentum.

In cap. De hujus potius proprii esse duo operationes.

Ulterius, valde notandum verbum, quod ibi dicitur, quod Christus utrumque sacramentaliter celebrandum esse præcepit in ecclesia per statuta apostolica. Ex quo verbo patet intentio hujus doctoris, quod etiam celebratio hujus sacramenti per sacerdotes in ecclesia non est præcepta immediate a Christo, sed per statuta apostolica: quæ tamen statuta apostolica ipsi Christo attribuit ad declarandum quod nihil ecclesia statuit, aut potest statuere, quod concernat fidem, aut aliquid necessarium ad salutem sine Christo ipsam dirigente, & eidem assistente usque ad consummationem sæculi. Unde & inferius ait assignans rationem de duplici specie in celebratione: Hujus autem facti Christi & ecclesiæ hæc est causa, *&c.* ubi & Christo & ecclesiæ hoc factum attribuit, & ex hoc fundamento dependet illa sententia sua, qua ut superius dictum est, asserit, quod in partibus, in quibus non reperitur vinum, ecclesia posset dispensare ut sub specie panis tantum sacerdos conficeret, quod utique nullo modo posset fieri, si fuisset Christi præceptum tantum obligans in celebratione hujus sacramenti, & sumptione, quantum adversarii conantur persuadere.

Ad verbum, autem, Tradimus sanguinem, dicendum, quod sæpe doctores subinducunt personam totius communitatis, vel ecclesiæ, & loquuntur in numero plurali, & sic iste doctor loquitur in persona ecclesiæ. Nam superius dixerat, quod Christus utrumque sacramentaliter celebrandum esse in ecclesia per statuta apostolica præceperat, & postmodum subdit: Et ideo sub una specie corpus, & sub altera sanguinem tradimus, per modum scilicet statuti & doctrinæ, quasi diceret, Nos ecclesia tradimus & mandamus, sive statuimus & docemus sub una specie corpus, & sub altera sanguinem debere celebrari. Secundum quod & apostolus in nostra materia loquitur 1. ad Corinth. 11. *Ego enim accepi a domino quod & tradidi vobis*. Non enim apostolus acceperat communionem sacramentalem a domino per modum quo communicans accipit eucharistiam a sacerdote, nec similiter ipse ita tradidit Corinthiis, nisi per modum doctrinæ; unde arguens paralogizat in acceptione termini, Tradimus.

Ad aliud autem quod inducitur de eodem doctore, videlicet de divisa vel diversa operatione corporis a sanguine, *&c.* dicendum, quod idemmet doctor super illa litera textus Augustini, quod sacramentum componatur ex visibili elementorum specie, & domini nostri Jesu Christi carne, sacramento videlicet, & re sacramenti, dicit sic: Non intendit hic Augustinus determinare partes essentiales sacramenti, sed potius dicere ea quæ exiguntur ad veritatem & sacramenti perfectionem, secundum quod est effectivum unitatis corporis mystici, quod est ecclesia. Species autem visibiles operantur illam per modum significandi, ut Magister dicit in sequenti distinctione, quia sicut unus panis fit ex multis granis deputatis, & vinum confluit ex multis uvis, sic ecclesia congregatur ex multis fidelibus, corpus autem Christi efficit illam per modum causæ. Hæc ille.

Lib. sent. 4. dist. 10.

Ex quibus verbis ejusdem doctoris manifeste colligitur, quæ sit operatio specierum sacramentalium, quia est ipsa significatio, prout etiam superius dictum est per eumdem doctorem, quod formæ sacramentales nihil causant, sed solum significant. Ista igitur ejusdem doctoris præsupposita declaratione, manife-

ANNO CHRISTI 1433.

nifafta est intentio sua, quia videlicet sicut ad nutrimentum corporale sumitur potus ad perfectionem nutrimenti, ita & in nutrimento spirituali datus est potus ad perfectionem nutrimenti spiritualis, scilicet ipse sanguis Christi, & quantum ad hoc, ut superius dicebatur post Hugonem de sancto Victora & Magistrum sententiarum, totum completur & continetur sub altera specierum. Verum quia perfecta refectio, quæ consistit in cibo & potu spirituali, non significatur per unam speciem, idcirco idem doctor ait, quod divisam habet operationem sanguis a corpore, corpus enim dedit Christus in communionem sui & membrorum, sanguinem autem dedit in redemptionem. Istæ autem sunt diversæ operationes, quod utique verum est tam in se, quam etiam in signo: tamen cum utrumque scilicet corpus & sanguis contineatur sub altera specie, patet quod sub altara specie utrumque sit, communio scilicet & redemptio, non tamen utrumque per alteram speciem significatur. Et ideo sunt diversæ operationes, & essentialiter inter se, & etiam in signis. Et hoc est quod idem doctor concludit: Quod cum Dominus sic ordinaverit, & multiplicaverit sacramenta, quod omnes gratias sacramentales habeamus in sacramentis; supple, effective, & significative; & alia gratia sit redemptionis per sanguinem, quam communionis per corporis sumptionem; non sufficit in sacramento habere clementum significans communionem, nisi etiam haberetur elementum significans rademptionem; ubi expresse doctor includit totam istam divarsitatem exsistere in diversitate significationis, & non in re, quoad effectum. Non enim dixit, Non sufficit in sacramento habere elementum efficiens seu causans, sed, significans communionem. Ex quibus manifeste patet, quod quantum pertinet ad esse rei, nulla utilitas resultat communionis duplicis speciei: quia ista pluralitas solum requiritur propter completam significationem faciendam completæ refectionis, seu aliorum, quæ per hoc sacramenrum efficiuntur in nobis per dignam sumptionem.

Ad innocentium. Superius in testimonio SS. Patrum.

Ad auctoritatem Innocentii dicendum, quod ipse, ut superius dictum est, tenet in sequenti capitulo, quod sub sola specie pauls debet eucharistia servari. Item quod in illis regionibus, in quibus alterutrum inveniri non potest, licite potest alterutrum sinc altero consecrari: & in fine capituli approbat modum qui tenetur in parasceve de sumptione eucharistiæ sine specie vini. Ex quibus patet, quod hic doctor non fuit opinionis, quod utraque species fuerit vel sit de necessitate salutis, sive de præcepto Christi: qnia si sic, nullum prædictorum potuisset rationabiliter concedere. Ad auctoritatem igitur quæ hic inducitur, dicendum, quod loquitur de sacerdotibus actu conficientibus, quorum est conficere simul, & sumere sub utraque specie, propter perfectam significationem, ut in superioribus sæpe dictum est: quod patet ex hoc, quia nullam mentionem facit de laicis, & quia loquitur de oblatione & consecratione, quæ solis competunt sacerdotibus. Hoc etiam rubrica ejusdem capituli ostendit, quæ dicit, Cur eucharistia sub duplici specie consecratur? Et item quod de sumptione dicit, referendum est ad sacrificium, quia ad sacrificantem pertinet, ut dictum est, uterque actus, scilicet conficiendi & sumendi, & hoc propter significationem perfectam, tam Christi passionis, quam etiam salutis utriusque hominis. Si enim in sacrificatione una tantum species conficeretur, & sumeretur, ad alterius, corporis scilicet, vel animæ, salutem pertinere significaretur: sed idcirco utrumque a sacerdotibus conficitur & sumitur, ut mors Christi & salus utriusque hominis significetur.

Quod autem ulterius addiicitur, quod nec sanguis sub specie panis, nec corpus sub specie vini hibitur & comeditur, verum est quoad signum extrinsecum: sed tamen quoad rem quæ est caro & sanguis, & quoad effectum, qui est extinctio esuriei & sitis, vel quoad perfectam & completam cibationem, quæ principaliter in quolibet nutrimento attenduntur, ita plene & perfecte sub una specie utrumque sumitur, sicut sub utraque, & vere comaditur corpus Christi, & vere ipsius sanguis bibitur. Unde Præpositivus, qui fuit doctor antiquissimus, quem sanctus Thomas & multi antiquorum doctorum allegant, in quæstionibus de sacramentis dicit: Sub hac „ specie sanguinis est corpus & sanguis, & „ sub specie panis hac sumis sanguinem: vel „ ergo comedis vel bibis sanguinem: sed „ non est dicendum quod comedis, ergo bi„ bis; & sub hac specie comedis. Solutio: sub hac specie comedo & bibo. Hæc præfatus doctor antiquus. Idem dicunt Petrus de Tarentasia, & Thomas de Argentina, & pene omnes, qui approbant communionem sub una specie. Nec tamen in sacrificio una species superfluit alteri: imo sicut utraque requiritur ad perfectam significationem prædictorum, sic & prædicti duo actus; qui respiciunt ratione significationis prædictas species, necessario exiguntur. Quare totum quod idem doctor & Pontifex loquitur, ad sacrificium referendum; in quo tam utraque species, quam uterque actus propter significationem prædictam requiruntur.

De hujus sacramenti forma super vinum.

Ad auctoritatem sancti Thomæ de diversis instrumentis, dicendum est, quod in hoc sacramento, panis & vini non sunt diversa instrumenta, sicut nec diversa sacramenta, nisi materialiter: & ita non est nisi unum instrumentum, per quod Deus in nobis operatur perfectam nutritionem & cibationem: unde nec sub duplici specie divina virtus diversas efficacias operatur. Unde Al„ bertus in tractatu de Missa dicit: Quod „ autem objicitur quod duæ institutiones fa„ ciunt duo sacramenta; dicendum, quod „ non sequitur, nisi duæ institutiones essent „ de duabus materiis [a] diversis, & dua„ bus formis diversis, & duabus gratiis in „ sacramentis substantialiter effectis diversis, „ quæ hic non sunt: quia duæ materiæ pa„ nis & vini indicant unum perfectum nu„ trimentum, quod in perfectione nutrien„ di altera illarum materiam indicare non „ sufficit: forma etiam ad formam refertur „ ad perfectioucm unius sacramenti: una e„ tiam est gratia in utroque effecta, & ideo „ duæ esse non possunt. Hæc Albertus. Ex quibus sole clarius patet, quod nullum bonum, nulla utilitas sequitur ex sumptione duplicis speciei, cum nulla efficacia magis sub una, quam sub duplici contineatur; & cum fiat con-

[a] Impressum exemplar habet, divisis.

ANNO CHRISTI 1433.

contra determinationem ecclesiæ, non solum non est expediens saluti, sed omnino est damnabilis, & nociva, maxime si pertinacia adjungatur.

Ulterius, ad auctoritates sequentes, quæ procedunt ex effectibus appropriatis sanguini. Et primo ad auctoritatem sancti Thomæ dicendum, quod ipsemet doctor declarat sa ipsum & verba sua atque sententiam. Nam dicit: Per hæc verba, *hic est calix sanguinis mei*, significatur ipsa conversio vini in sanguinem, per verba autem sequentia designatur virtus sanguinis effusi in passione, quæ operatur in hoc sacramento; quæ quidem, scilicet virtus sanguinis effusi in passione, ad tria ordinatur. Primo quidem & principaliter ad adipiscendam æternam hæreditatem. Secundo ad justitiam gratiæ, quæ est per fidem. Tertio, ad removendum impedimenta utriusque prædictorum, scilicet peccata. In quibus verbis expresse doctor ostendit, quod prædicta tria consecuti sunt fideles ex effusione sanguinis Christi in Passione; & eadem virtus Passionis operatur in hoc sacramento. Et non dixit doctor, In sacramento tantum sanguinis; sed In sacramento simpliciter. Et licet prædicta verba, *novi & æterni testamenti*, & alia quæ sequuntur, adjuncta sint formæ consecrationis sanguinis propter majorem expressionem & similitudinem, quæ ejusdem sanguinis habetur in specie appropriata, scilicet vini; tamen effectus prædicti cum non sequantur speciem, manifestum est quod ubicumque est sanguis ille qui effusus est, ibi sunt omnes effectus ejus.

S. Thom. 3. q. 78. art. 3.

B

C

Cum igitur sub specie panis sit verus sanguis Christi, imo totus & integer Christus, manifestum est, quod ibi erunt omnes effectus virtualiter & sufficientissime ejusdem sanguinis. Et mirabilis causa quam adducit, ejusdem doctoris declarat veritatem, cum „ subdit, quod sanguis non solum habet ef- „ ficaciam in sacerdotibus qui hoc conficiunt „ sacramentum, vel in aliis qui sumunt, sed „ etiam in illis pro quibus offertur. Si enim sanguis Christi proficit illis, pro quibus offertur, licet non sumant ipsi, nec in re, nec in signo; quanto magis proficiet illis qui capiunt & sumunt ipsum in re, licet non in signo, ut sacerdotes faciunt, ex quo secundum se nulla virtus sequitur aut causatur, ut dixit Albertus? Ex quo patet, quod populus fidelis in subtractione calicis non spoliatur quibuscumque effectibus salutiferis, aut quomodocumque utilibus, cum sanguis Christi non auferatur ab eis, sed solum species & signum repræsentans, & hoc propter pericula effusionis & erroris.

Ibid. ad octavum.

D

Ad auctoritatem Cypriani dicendum primo, quod ipse in hac auctoritate nullam necessitatem ponit aut præceptum Christi, nec ulterius facit mentionem de communione laica sub utraque specie, imo nec de specie vini, sed solum de sanguine, quem quilibet sumit, ita bene communicans sub una specie, & omnem effectum ejus, sicut qui communicat sub utraque. Ad aliam auctoritatem sancti Thomæ, quam allegat sermone trigesimo, dicendum primo, quod mirum est quomodo magister proponens non adverterit ad præcedentem sermonem, imo ad unam lineam præcedentem dicta, quæ assumat pro

Ad 8. Cyprianum. Supra motivo 6.

E

A se. Nam idem doctor in sermone xxxx. quærit ex intentione, Quare populus non accipis, sanguinem sicut sacerdos? & assignat tres rationes quas ibidem diffuse prosequitur, quarum prosecutio hic gratia brevitatis omittitur, quia dicti sermones satis communes sunt. Dicitur igitur quod omnes illi effectus quos enumerat doctor præfatus in dicto sermone trigesimo, sunt effectus ipsius rei, id est, veri sanguinis Christi, & non speciei: idcirco sanguis Christi sive significetur per aquam, sive significetur per vinum, sive per quemcumque alium liquorem, seu aliam rem sensibilem, & quidquid potest dici de effectibus ejus, de utilitatibus, de dulcedine, totum sibi competit ratione sui, & non ratione speciei neque signi. Idcirco quicumque digne sumit, sive sub specie panis, sive sub specie sibi appropriata, semper consequetur suos effectus.

ANNO CHRISTI 1433. Supra in testimoniis SS. Patrum & doctorum.

Et idem dicendum est ad effectus & utilitates, quas enumerat Chrysostomus, & non solum Chrysostomus, sed quidquid unquam dixerunt omnes Apostoli, omnes doctores, & quidquid potest cogitari, aut imaginari de ipso sacratissimo sanguine Christi, totum sibi competit, secundum naturam suam, & non secundum speciem, a qua nihil accipit virtutis aut efficaciæ; quod utique dicere esset non solum hæreticum, sed omnino insanum. Cum igitur totus & integer sanguis, & Christus contineatur sub una specie, vel sub duabus, quomodocumque consideretur, totum sibi competit, ut dictum est, ratione sui, & non ratione speciei: quapropter non valet illatio, quam magister proponens infert ex dictis auctoritatibus sancti Thomæ & Chrysostomi dicans: Ex quo patet quam pretiosos & „ nobilissimos effectus gratiarum facit calix „ sacramentalis illis, qui cum puritate con- „ scientiæ accedunt & quam saluti omnium „ fidelium necessarios & opportunos: quod „ quidem efficit in eis ex vi sacramenti, & „ ex institutione Christi speciali. Quia nullo modo prædicti effectus veniunt ex vi sacramenti, sed ex vi præsentiæ & existentiæ sanguinis Christi veri, qui ita perfecte, complete & integre est sub una specie sicut sub duabus, licet non sit ibi tamquam in appropriato signo. Ideo universi fideles a considerantes pura & sancta fide tam preciosos effectus non consequi species & accidentia sine substantia & subjecto existentia, sed verum Christum, id est, verum sanguinem ejus; nec contineri sub illis accidentibus ex vi sacramenti, sed ex vi præsentiæ & existentiæ Christi. Idcirco per viscera misericordiæ Dei nostri exhortor & obtestor omnes Christi fideles, quatenus etiam si oporteret perferre mille mortes, pestes, & ignes, non permittant se abduci a consuetudine sanctæ Romanæ ecclesiæ catholicæ, in communione sacratissimi corporis sub specie panis, sub qua totus, perfectus, & integer Christus continetur, *plenus gratia, & veritate, de cujus plenitudine omnes nos accepimus gratiam pro gratia*, Joannis 1.

Ad S. Chrysostomum.

a Forte, considerant.

Ad auctoritatem Armachani dico primo, quod dictus doctor in multis aliis suis dictis fuit suspectus, & de hæresi notatus. Fateor tamen me hoc dicere ex auditu, & ex relatione multorum, non quod legarim errores suos.

Ad Armachanum.

Dein-

ANNO CHRISTI 1415.

Deinde dico quod hæc auctoritas sua non facit contra me, quia sumendo sub una specie sacramentali, est sumptio sacramentalis corporis & sanguinis Salvatoris nostri: & sic dico, quod non est negandum, sed firmiter astruendum, quod sic sumere multum prodest fidelibus ad vitam spiritualem agendam.

Ad morem primitivæ ecclesiæ.

Ad illud quod inducitur de ecclesia primitiva, concedo quod propter devotionem qualibet die sumebant fideles sacramentum eucharistiæ, non tamen sub utraque specie. Et hoc patet per auctoritatem quam proponens inducit Actuum 11. capit. ubi dicitur de quotidiana fractione panis, nulla facta mentione de vino, aut de calice. Similiter dicendum est ad auctoritatem Anacleti Papæ, qui videlicet statuit, quod fideles sæpe communicarent, non tamen habetur, quod sub duplici specie. Et dato etiam quod sub duplici specie statuisset, non tamen propter hoc fuisset statutum Christi immediatum sive præceptum ejus, sed ecclesiæ, aut Papæ; unde & ipsemet Anacletus testatur, non quod Christus, sed quod Apostoli ita statuerunt, ita enim dicit: Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia. Et dato etiam quod sub duplici specie communicassent, non tamen hic fervor erat in sanctis viris propter species unam vel duas, sed propter verum Christum Dominum nostrum, qui in hoc sacramento æqualiter, & secundum rem & secundum effectum continetur, sive sub una sive sub duplici specie sumatur.

Epist. 2. De consecratione d. 2. c. 10. Tract. 26.

Quod autem sæpe accedere digne & devote, & cum discussione debita sit utile & valde proficuum, imo summe necessarium cupienti, & desideranti in via Domini non regredi sed progredi, omnes doctores catholici prædicant, laudant, hortantur, admonent, & obsecrant incessanter fidelem populum: imo contra negligentes ecclesia Romana catholica pœnas infligit, ut vel saltem semel in anno hoc sacratissimo cibo reficiantur. Et licet antiquitus in frequentatione hujus mysterii fidelis populus fuerit ferventior, nihilo minus & adhuc in veneratione ejusdem solers & diligentissima cura adhibetur, tam in ministrando, quam in sacrariis, in quibus conservatur, quam etiam in celeberrima festivitate, quæ singulis annis apud universos Christi fideles præter quotidianam venerationem, solemniter & devotissime peragitur.

Regratior autem magistro proponenti de auctoritate quam adducit ex Exodi quintodecimo, ubi Dominus in figura hujus sacramenti præcepit Judæis, dicens: *Ecce ego pluam vobis panes de cælo; egrediatur populus, & quæ sufficiunt per singulos dies colligat*: quia in dicta figura nulla mentio fit de pluvia vini, cui tamen magis competeret quod plueret, quam pani, cum vinum originaliter sit aqua, cui competit pluere proprie; & non pani.

Ulterius ad epilogum, quem facit ex præcedentibus, cum dicit: & patet quam uti„lis & expediens sit saluti hominum com„munio divinissimæ eucharistiæ sub specie „utraque a Christianis digne celebratæ: hoc „autem patet ex verbis Christi, sententiis „doctorum, praxi primitivæ ecclesiæ, & li„bro conciliorum, ex dicto Anacleti supra „jam & immediate adductis & allegatis. Di„cendum primo, quod iste epilogus & illatio peccat in materia & in forma. In materia quidem, quia nulla prædictarum auctoritatum neque Christi neque doctorum, neque praxis primitivæ ecclesiæ, neque Papæ dictum Anacleti ex libro conciliorum, neque etiam figura facit quantumcumque mentionem in verbo, vel in sensu, de duplici specie pertinente quoquo modo ad communionem laicam, sed solum de carne & sanguine Domini nostri, quæ sub una specie continentur & celebrantur, atque de conficientibus illa sacerdotibus. Patet intuenti, & examinentur omnes auctoritates inductæ, quia non reperietur aliqua quæ intendat aliquo modo tangere communionem laicam sub utraque specie. Secundo peccat prædictus epilogus in inferendo a dicto simpliciter ad secundum quid. Nam omnes auctoritates prætactæ intendunt persuadere utilitatem devotæ sumptionis hujus sacramenti, simpliciter & absolute, non habendo respectum ad unam vel ad duplicem speciem, nisi pro quanto quilibet tenetur in ritu sacramentorum sequi consuetudinem & statuta ecclesiæ catholicæ: & nihilo minus proponens trahit has contra consuetudinem & statutum ecclesiæ, & ad sensum repugnantem, & omnino contrarium intentioni doctorum; qui semper & in omnibus nisi sunt sequi consuetudinem & ordinationem ecclesiæ, omnia dicta eorum correctioni ecclesiæ submittentes.

Tandem successive dicendum est ad corollaria, quæ inferuntur. Et primo quoad primum, quando dicit, quod quamvis Christus totus plenus Deus & homo sit sub alterutra specie cum plenitudine omnium gratiarum, non tamen uno modo omnem gratiam dispensat, sed per diversa sacramenta diversas gratias idem ipse Christus confert. Ex isto corollario habentur tria. Primum est, quod sub alterutra specie est totus Christus plenus Deus & homo cum plenitudine omnium gratiarum. Secundum, est quod non uno modo omnem gratiam dispensat. Tertium est, quod per diversa sacramenta diversas gratias idem ipse Christus confert: ex quo applicando ad propositum, panis & vinum sunt diversa sacramenta. Contra prædictum corollarium ex opposito tertii, & primo instabo contra secundum dictum prædicti corollarii, & assumo sic: Panis & vinum non sunt diversa sacramenta, sed unum: ergo Christus non confert diversas gratias per illa duo. Argumentum patet ab oppositis, quia sicut ad diversitatem sacramentorum sequitur diversitas gratiarum, ut dicit adversarius: ita per oppositum, ad unitatem causæ sive sacramenti sequitur unitas gratiæ. Assumptum patet per omnes doctores, qui loquuntur de unitate hujus sacramenti: omnes enim concorditer concludunt, unum esse sacramentum formaliter, ratione finis & perfectionis, plura secundum quid & materialiter.

Ad hoc nota doctores Albertum Magnum, S. Thomam, & alios &c. Manifestum est autem, quod unitas effectus sequitur unitatem formæ. Patet etiam, quia effectus hujus sacramenti est unus principalis, videlicet ipsa spiritualis refectio, ut superius dixit Albertus. Si ergo non sit nisi unum sacramentum, & unus effe-

ANNO CHRISTI 1433.

effectus, sitque ipse Dominus sub alterutra specie cum plenitudine gratiarum, ut prima pars corollarii dicit; sequitur de necessitate, quod uno modo omnem gratiam dispensat, prout competit ei secundum rationem hujus sacramenti, quæ est refectio spiritualis, quod est contra secundum: & per consequens, sive sumat sub una specie, sive sub altera, tantumdem sumit & eodem modo de gratia, sine quacumque diversitate, aut diminutione, quantum ad rem; licet cum sub altera sumitur, non utrumque significatur, prout superius dictum est secundum intentionem Magistri sententiarum & Hugonis de sancto Victore. Similiter dicendum est, quod sub prima specie Christus est verus cibus, & vera vitis, reficiens plene & perfecte utrumque, animam scilicet & corpus; & similiter sub secunda specie, licet non utrumque significetur per proprium signum.

Ad illud autem quod dici, quod primam degustationem Christus vocat comestionem sive manducationem, & secundam bibitionem ad species panis & vini, sed ad ipsas res, scilicet carnem & sanguinem, cum dicit: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*, &c. Et: *Nisi manducaveritis*, &c. Quare sive sub una specie sumat, sive sub duplici, vere utrumque facit, quia vere comedit carnem, & vere bibit ejus sanguinem. Quare non sequitur quod sit alia & alia efficacia sub una & sub alia specie, quia sub altera sumit completam nutritionem, & complectam refectionem,

Ex prædictis patet, quod falsum infert & male secundum corollarium, videlicet quod sub duplici specie capiens, dispositive duplicem gratiam accipit supra illum qui in una specie accipit, cæteris tamen paribus, quia ut declaratum est, hoc falsum est, & satis responsum est ad auctoritatem Augustini. Item in tertio corollario infert, quod luce clarius patet, quod magnum sacrilegium committunt qui sacramentum calicis ab ecclesia fidelium contemptibiliter auferunt. In quo ecclesiæ Romanæ duo imponit, sacrilegium scilicet & contemptum, & ex his tertio damnationem, quia in probatione dicit, quod a populo Christiano sub altera specie gratiam & efficaciam abstrahunt damnabiliter. Nam si præceptum Christi tradit & determinat utramque speciem, & ita manifeste proponens dicit, nullo modo ecclesia posset a contemptu excusari, & per consequens a sacrilegio, & ulterius a damnatione. Nec potest dicere quod ignorantia excusaret ecclesiam a sacrilegio, & contemptu, & per consequens a damnatione, quia ut alias dictum est, ignorantia juris, in his, quæ sunt necessaria ad salutem, cujusmodi sunt præcepta divina & Christi, non excusat. Quare si tam aperte notaverit partem nostram, & tam dure eidem sacrilegium, contemptum & damnationem imposuerit, fueritque & ipse, & sua pars, patienter & modeste auditus ab hoc sacro concilio, & ab hoc venerabili auditorio, utique & ipse & sui, verba non ad eos directa, nec etiam de eis, Deo teste, intellecta, vel dicta, imo pure, & sincere, prolata, deberent patienter & modeste sufferre: & ita rogo propter pium Jesum, procedamus in inquisitione veritatis justa regulam B. Augustini in 1. de Trinitate hic per me alias allegatam, qui de se ipso: Non pigebat me, inquit, sicubi hæsito quærere; non pudebit me, sicubi erro discere. » Quisquis ergo hoc » audit vel legit, ubi pariter certus est, per» gat mecum, ubi pariter hæsitat, quærat me» cum, ubi errorem suum cognoscit, redeat ad » me, ubi meum, revocet me. Ita ingredia» mur simul caritatis viam tendentes ad eum » de quo dictum est: *Quærite faciem ejus semper*. Psal. 104.

Ignorantia juris in his, quæ necessaria sunt ad salutem, non excusat.

Supra in protestatione.

Verum quia auctoritates & rationes quas adducit, præcedentes & subsequentes, ad corroborationem dicti corollarii, non faciunt ad propositum, ideo nihil concludit. Similiter quartum corollarium, in quo dicit, quod multum damnificantur fideles altera specie subtracta, nihil concludit, quia patet, quod nihil minus nec in re, nec in effectu capit sumens sub una specie, quam sub utraque. Et hæc dicta sint quo ad primam partem suæ positionis, ad laudem omnipotentis Dei, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ulterius progrediendo ad secundam partem propositionis, in qua intendit tria probare, videlicet quod communio sub utraque specie sit a Christo toti populo credentium ad communicandum instituta. Secundo quod ipsa communio sacramentalis sit de necessitate, & de præcepto Christi. Tertio quod illa auctoritas, *Nisi Manducaveritis*, &c. intelligitur de sacramentali manducatione, & non de spirituali. Licet possit dici pro expeditione materiæ, quod prædictæ difficultates sint omnino extraneæ, & nullo modo facientes ad propositum: & probationes introductæ, aut auctoritates consimili modo in vanum occupant membranas in hac materia. Quia dato quod Christus hoc sacramentum instituerit pro singulis generibus omnium fidelium, & quod ejus usum mandaverit observari sub præcepto, quodque etiam dicta auctoritas Joannis 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. intelligeretur de sacramentali manducatione, non tamen adhuc haberent intentum, imo nullo modo habent de communione utriusque speciei, quod scilicet cadat sub præcepto. Nihilo minus ne videar subterfugere materias propositas, quamvis non sit ad propositum principalis intenti, pro veritate diluecidanda dicam aliquid de quolibet,

Et quantum ad primum, dicendum, quod Christus instituit hoc sacramentum in ultima cœna sub utraque specie, & sic suos discipulos communicavit; & hoc intendunt & referunt narrative auctoritates inductæ evangelistarum, videlicet Matthæi, Marci & Lucæ: *Accipite & comedite, hoc est corpus meum, & bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus*, &c. Et ex istis auctoritatibus nihil potest aliud inferri, nec infertur. Ad auctoritates vero quæ ex sexto capitulo Joannis adducuntur, dicetur in sequentibus loco suo.

Ulterius cum dicit quod Paulus apostolus dicit esse institutam cœnam sacramentalem communitati fidelium, propter dominicæ passionis commemorationem. 1. ad Corinthios 11. cum dicit: *Ego enim accepi a domino*, &c. dicendum primo, quod Paulus loquitur ibidem de communione sacramentali, deinde quod ipse loquitur pure & sincere narrative referendo scilicet, qualiter Christus in cœna hoc sacramentum confecerat. Tertio, quod ipse Paulus nec in verbis, nec in sententia, nec in quo-

ANNO CHRISTI 1433.

quocumque signo evidenti, referendo prædictam cœnam dominicam, innuit, quod Christus sic agendo in cœna instituerit dictum sacramentum sub utraque specie pro apostolis, aut pro fidelibus quibuscumque, & qualitercumque in futurum, nec ulterius dicit apostolus, quod Christus hoc sacramentum frequentandum aut celebrandum sive etiam sumendum præceperit, aut mandaverit; nec etiam ipse apostolus in toto illo processu aliquid mandat val præcipit, sed omnia quæ ibi dicuntur, vel narrative referuntur, aut ex suppositione per admonitionem dicuntur. Nam totum illud ad narrationem pertinet, quidquid dicitur ab illo loco: *Ego enim accepi a domino*, usque ad locum, *hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem*. Quidquid autem ulterius sequitur, ad exhortationem pertinet, vidalicet, *quotiescumque enim manducaveritis*, &c. Non enim dicit quod Christus sic facere præcipit aut mandavit. Naque ego præcipio aut mando ut sic faciatis, ant ut sic sumatis, sed, *quotiescumque enim manducaveritis*, &c. quo modo dicendi, etiam secundum sensum grammaticalem, nihil infertur, aut intelligitur, nisi conditionalis suppositio, quasi dicaret, quod Christus sic in cœna fecit, & si vos vultis facere, faciatis ad eum finem, ad quem ipse dixit faciendum, scilicet in dominicæ mortis commemorationem. Deinda taliter sumita, quod potius cedat vobis in salutem, quam in damnationem, & antequam aliquis accedat, probet seipsum, ne videlicet cum conscientia peccati mortalis accedat, habeat etiam discretionem, ut cum ea ravarentia accedat, sicut decet tantum sacramentum, dijudicando corpus domini ab aliis cibis corporalibus & carnalibus, & nihil aliud Paulus in toto processu hoc intendit aut deducit.

Et notandi sunt hic duo textus apostoli: *Probet autem seipsum homo*: & *Non adjudicans corpus domini*, contra illos, qui in maximam irtiverentiam hujus divinissimi sacramenti communicant infantes statim post baptismum, & alios amentes & usu rationia carentes. Deinde magister proponens prosequitur intentionem suam, dicens: Quod autem communio divinissimæ eucharistiæ sub utraque specie toti credentium populo sit necessaria, patet per illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. Importat namqua hæc dictio, nisi necessitatem præceptivam, non solum de comestione, sed & da bibitione sacramentali, obligativam omnium fidelium sub carentia vitæ æternæ. Hæc proponens.

Supra in suppositione.

Non est necessarium ut ubi ponitur nota præcepti, affirmative, vel negative, ibi sequatur obligatio sub necessitate.

Respondendo ad hanc auctoritatem quæ male intellecta est Achilles adversariorum, potest dici tripliciter. Primo, quod dicta auctoritas non intelligitur præceptive, nec includit in se aliquod præceptum vel mandatum. Secundo, dato, quod importaret præceptum, non intelligitur de sacramentali, sed de spirituali manducatione, quarto modo accepta manducatione in præcedentibus declarata. Tertio, dato, licet non concesso, quod dicta auctoritas staret præceptive, & da sacramentali sumptione intelligeretur, adhuc non habet adversarius intentum de duplici specie. Primus modus dicendi declaratur, quia non est necessarium quod ubicumque in doctrina Christi ponitur nota præcepti vel affirmative, vel negative, quod ibi vel illud obIget ex necessitate, sed semper oportet recurrere ad intentionem dicentis. Unde lagitur Matthæi nono de duobus cæcis, quibus curatis comminatus ast dominus, dicens: *Videte ne quis sciat*. Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa, ut puta gratias agentes: manifestum est autam quod Christus non intandebat eos obligare ad ingratitudinem vel ad peccatum. Similiter præcepit apostolis, dicens: *Nihil tuleritis in via, neque baculum, neque peram, neque calceamenta, neque duas tunicas habeatis*, quod utique nullo modo ad literam, & præceptive potest intelligi, quia neque Christus, neque sui discipuli hoc fecerunt. Nam ipse dominus plures vestes habuit, ut patet Joannis 13. *Surgit a cœna, & ponit vestimenta sua*. Non est autem dicendum quod tantum unam tunicam habuit, & illa deposita nudus laverit pedes discipulorum. Similiter quando crucifixus fuit, plures vestes habebat, secundum illud: *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*. Item beatus Barsholomæus habuit sandalia, Paulua baculum, Petrus caligas, & per consequens calceamenta. Unde angelus ad eum Actuum 12. *Surge, præcingere & calcea te caligas tuas*. Similiter idem salvator ait in alio loco: *Nisi quis renunciaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus*. Quæ sententia si præceptiva intelligeretur, & literaliter, non video quomodo reges, duces, marchiones, barones, milites, nobiles, cives, & alii divites salvarentur: cum discipulatus Christi sit ad vitam æternam consequendam necessarius, cum tamen legamus Mariam Magdalenam, Martham, & Lazarum, cæterasqua mulieres, quæ de facultatibus earum ministrabant domino, divites fuisse, & discipulas ejusdem. Similiter Ioseph ab Arimathea, singulariter discipulum domini nominatum, divitem fuisse evangelium commemorat, & Nicodemum similiter, & Zacchæum. Sanctum denique Gregorium, Silvestrum, Coostantinum, Carolum Magnum, Henricum, Wenzeslaum, cæterosque innumeros sanctos, quos opulentissimos constat extitisse, sancta ecclesia inter Christi discipulos, & regni cælorum possessores commemorat. Similiter Marci decimo Christus permissionem libelli repudii in lege veteri vocat præceptum, ubi ita loquitur ad Pharisæos de libello repudii: *Quid vobis præcipit Moyses?* & infra, *Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis Moyses præceptum istud*, manifestum est autem omni homini scienti sacras literas, quod nunquam fuit præceptum, accipiendo in propria significatione præceptum, de libello repudii dando in lege veteri: solum permissum fuit propter vitara homicidia, & alia majora scandala. Ex quibus patet, quod prædicta auctoritas, *nisi manducaveritis*, potest intelligi non præceptive, non obstante nota præcepti.

Matth. 10.

Psal. 21. Matth. 27.

Luc. 14.

Verba Christi, nisi manducaveritis, &c. intelligantur de manducatione spirituali.

Verumtamen dato, quod dicta verba intelligantur præceptiva, dico quod non intelliguntur de manducatione sacramentali, sed de manducatione spirituali, quod quidem multipliciter ostenditur, & primo per expositionem ipsius Christi, quia nulla melior esse potest, qui qualiter essent prædicta verba intelligenda, *nisi manducaveritis*, mox declarans, subjunxit dicens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*.

Ubi

ANNO CHRISTI 1433.

Ubi notandum, quod ficut Christus loquens de baptifmo, Joannis 3. primo præmifit indiftincte & indeterminate præceptum, & de ipfo inquiens: *Ameu ameu dico tibi*, fcilicet Nicodemo, *nifi quis natus fuerit denuo*, *nou poteft videre regnum Dei*, & cum multiplex fit uativitas, carnalis fcilicet, de qua idem Nicodemus intelligebat, unde dixit: *Quomodo poteft homo nafci cum fit fenex? numquid poteft iu ventrem matris fua iterato introire & renafci?* & fpiritualis; ad declarandum, de utra iftarum nativitatum intelligeretur, mox fubjunxit, modum etiam ipfius oftendens: *Amen amen dico tibi, uifi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu fancto, non poteft entrare in regnum Dei*, ita eft omnimode in propofito: quia cum multiplex fit comeftio, fcilicet, carnalis, de qua ad literam Judæi intelligebant, facramentalis, & fpiritualis, ut in prima parte declaratum eft, Chriftus loquens de mandocatione fuæ carnis, primo præmifit præceptum indiftinctum & indeterminatum, non exprimens modum manducationis, dicens: *Amen ameu dico vobis, nifi manducaveritis cornem filii hominis, & biberitis ejus fanguiuem, non habebitis vitam in vobis*; poftmodum vero quomodo hoc fieret, & quis modus effet manducationis fuæ carnis declaravit inquiens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum fanguinem*, iu *me mauet, & ego in eo*. Sicut igitur præceptum baptifmi indiftinctum determinatur & declaratur per aquam & Spiritom, videlicet: *Nifi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu fancto*: ita præceptum indiftinctum de manducatione fuæ carnis determinatur & declaratur per id quod dicitur: *In me monet, & ego in illo*.

Hæc autem non mea, fed Auguftini fententia eft, homilia vigefimafexta fuper Joannem, ubi primo declarat quis fit cibus ifte & potus, de quo Chriftus hic loquitur: *Nifi manducaveritis carnem, & biberitis fonguinem*, ita dicens: » Hunc itaque cibum & potum fo» cietatem vult intelligi corporis & membro» rum fuorum, quod eft fancta ecclefia in » prædeftinatis, & vocatis, & juftificatis, & » glorificatis fanctis, & fidelibus ejos, quo» rum primum jam factum eft, id eft, prædefti» natio: fecundum & tertium factum eft, & fit, » & fiet, id eft, vocatio & juftificatio: quar» tum vero nunc in fpe eft, in re autem fu» turum eft, id eft, glorificatio. Hujus rei » facramentum, id eft, unitatis corporis & » fanguinis Chrifti alicubi quotidie, alicubi » certis intervallis dierum, in dominica meo» fa præparatur, & de menfa dominica fumi» tur quibufdam ad vitam, quibufdam ad exi» tium, res vero ipfa cujus facramentum eft » omni homini ad vitam, nulli ad exitium, » quicumque ejus particeps fuerit. Hæc Auguftinus: Ecce quam aperte hic doctor declarat, quid intelligat dominus per cibum & potum, de quibus dominus loquitur in prædicto textu, *nifi manducaveritis*, &c. ait enim: » Hunc cibum & potum focietatem vult in» telligi. Ulterius eum dicit: Hujus rei fa» crameotum, id eft, unitas & corporis & » fanguinis Chrifti, &c. per hoc etiam quod » dicit, Quibufdam ad vitam, quibufdam ad » exitium; oftendit differentia inter manduca» tionem facramentalem & fpiritualem, quia » facramentalis indifferens eft ad vitam & ad » mortem: fpiritualis vero femper eft ad vi» tam, unde dicit: Res vero ipfa, &c. omni » homini ad vitam, nulli ad exitium: Item idem doctor ibidem fupra dictam fententiam replicans, oftendit quid fit cibus & potus qui eos a quibus fumitur immortales & incorruptibiles facit, id eft focietas ipforum fanctorum. Et fubdit declarans rem ex fimilitudine facramenti: » Nam facramentum eft facræ rei » fignum, & fimilitudinem ejus gerit, dicens: » Propterea quippe ficut etiam ante nos hoc » intellexerunt homines Dei, dominus nofter » Jefos Chriftus corpus & fanguinem fuum » in rebus commeudavit quæ ad unum aliquid » rediguntur. Namque aliud in unum ex mul» tis granis conficitur, aliud in unom ex multis acinis confluit. Hæc illæ.. Propterea, inquit, quafi diceret, ideo dominus tradidit corpus & fanguinem fuum fub fpeciebus panis & vini, ut fimilitudine fua effet facramentum corporis Chrifti myftici, fcilicet ipfius focietatis fanctorum, de qua hic agitur & tractatur.

ANNO CHRISTI 1433. August. paulo inferius.

Ulterius idem doctor profequens inceptam explanationem de fpirituali manducatione quomodo fiat, & quid fit maoducare & bibere ✠, » fubdit ibidem ita dicens: Denique jam ex» ponit quomodo id fiat quod loquitur, & » quid fit manducare corpus ejus, & fangui» nem bibere: *Qui monducat meam carnem, & bibit meum fanguinem, in me manet, & ego iu illo*. Hoc eft ergo mandocare illam » efcam, & illum bibere potum, in Chrifto » manere, & illum manentem in fe habere, » ac per hoc, qui non manet in Chrifto, & » in quo Chriftus non manet, procul dubio » nec manducat ejus carnem, nec bibit fan» guinem, etiamfi tantæ rei facramentum ad » judicium fibi manducet & bibat. Hæc Auguftinus. Ubi expreffe idem doctor declarat, quod manducare & bibere nihil aliud eft in hoc loco, nifi in Chrifto manere, & illum manentem in fe habere, quod etiam in fequenti homilia circa principium oftendit dicens: » Expofuit autem modum attributionis » hujus doni fui, quomodo daret carnem » fuam mandocare, dicens: *Qui manducat meam caruem, & bibit meum fanguiuem, in me mauet, & ego* in *illo*. Signom quia man» ducavit & bibit, hoc eft, fi manet & ma» netur, fi inhabitat & inhabitatur, fi hæret » & noo deferitur, hoc ergo nos docuit & » admonoit myfticis verbis, ut fimus in ejus » corpore, fub ipfo capite in membris ejus, » edentes caruem ejus, non relinquentes uni» tatem ejos. Hæc ille. Et in fine ejufdem » hom. 24. idem epilogando dicit: Hoc to» tum quod dominus de carne & fanguine » foo locutus eft, & quod in ejus diftributio» nis gratia vitam nobis promifit æternam, » & quod hinc voluit intelligi mandocatores » & potatores carnis & fanguinis fui, ut in » ipfo maneant, & ille in ipfis. Et infra: » Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat, di» lectiffimi, ot carnem Chrifti & fanguinem » non edamus tantum in facramento, quod » & multi mali, fed ufque ad fpiritus parti» cipationem manducemus & bibamus, ut in » domini corpore tamquam membra manea» mus, aot ejus Spiritu vegetemur. Hæc ille.

✠ Spiritualiter, habent impressa exemplaria in hoc loco, sed manuscripta Ragusiensia non Henr. Canisius.

Aug. tract. 27. in Joan.

Tract. 27.

Item idem doctor libro vigefimo primo de civi-

ANNO CHRISTI 1433.

civitate Dei, capite vigesimoquinto, de hac eadem materia ita loquitur: „ Qui ergo est in ejus corporis unitate, id est, in Christianorum compage membrorum, cujus corporis sacramentum fideles communicantes de altari sumere consueverunt, ipse vere dicendus est manducare corpus Christi, & bibere sanguinam Christi: ac per hoc hæretici & schismatici, ab hujus unitate corporis separati, possunt idem percipere sacramentum, sed non sibi utile, imo vero etiam noxium, quo judicentur gravius, quam vel tardius liberentur. Non sunt enim in eo vinculo pacis, quod in illo exprimitur sacramento. Et infra post mulra consequenter subdit: Nec isti ergo dicendi sunt manducare corpus Chisti, quoniam nec in membris computandi sunt Christi, ut etiam alia taceam, non possunt simul esse & membra Christi, & membra meretricis, Denique ipse dicens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in eo*, ostendit quid sit, non sacramento tenus, sed revera corpus Christi manducare, & ejus sanguinem bibere. Hoc est enim in Christo manere, ut in illo maneat & Christus, sic enim hoc dixit, tamquam diceret, Qui non in me manet, & in quo non maneo, non se dicat aut æstimet manducare corpus meum aut bibere sanguinem meum. Non itaque manent in Christo, qui non sunt membra ejus, non sunt autem membra Christi qui se faciunt membra meretricis, nisi malum illud pœnitendo esse destiterint, & ad hoc bonum reconciliatione redierint. Hæc Augustinus. Ubi apertissime declarat intellectum prædictarum auctoritatum, & quid sit manducare & bibere, quia non sacramento tenus, sed revera corpus Christi manducare, & sanguinem ejus bibere, est in Christo manere, ita ut in illo maneat & Christus. Habitat autem Christus in nobis, & manet per fidem, dicente apostolo ad Ephesios tertio, *habitare Christum in cordibus nostris per fidem*, manet etiam in nobis, & nos manemus in Christo per caritatem, dicente Joanne 1. capite 4. *Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo*. Et per consequens manducare carnem Christi, & bibere sanguinem ipsius, nihil aliud est, quam credere in Christum, & eidem per caritatem adhærere.

Qnod etiam ipse dominus eodem capitulo apertissime declarat, cum ait: *Ego sum panis vitæ, qui venit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet unquam*. Manifestum est autem quod ad non esurire & non sitire pervenitur per manducare & bibere, & per consequens credere in Christum, & venire ad ipsum, quod fit per fidem & caritatem, idem sunt quod manducare & bibere, Unde eodem capitulo ait idem dominus: *Qui credit in me, habet vitam æternam*. Et post: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Manifeste ostendens idem esse, *qui credit in me, & si quis manducaverit*, &c. & per consequens, qui idem sit credere, & manducare. Quod autem manducare hunc panem sit idem quod manducare carnem ejus, & ipsius sanguinem bibere, ut omnis tolleretur ambiguitas, & ne fieret vis in verbis, similiter ipse dominus declarat, inquiens: *Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, de qua carne litigantibus Judæis, & dicentibus: *Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum?* subjunxit. *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis*, &c. Manifeste ostendens idem esse manducare panem hunc, & manducare carnem suam, & suum sanguinem bibere, & per consequens ut fiat processus de primo ad ultimum, idem quod credere in ipsum, & eidem per caritatem adhærere.

Ex quo processu patet primo, quod Christus manet in nobis & nos in Christo, per fidem & caritatem. Secundo patet, quod credere & amare per caritatem, idem est in hoc loco quod manducare & bibere, quæ duo confirmantur per beatum Augustinum, qui qualiter maneamus in Christo, & qualiter Christus in nobis, ostendit in homilia 27. ubi ita dicit: „ Diximus enim fratres, hoc dominum commendasse in manducatione carnis suæ & potatione sanguinis sui, ut in illo maneamus & ipse in nobis: manemus autem in illo, cum sumus membra ejus, manet autem ipse in nobis, cum sumus templum ejus. Ut autem simus membra ejus unitas nos compaginat. Ut compaginet unitas, quid fecit nisi caritas? & caritas Dei. Unde apostolum interroga, *Caritas*, inqnit, *Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*. Ergo Spiritus est qui vivificat. Spiritus enim facit viva membra, nec viva membra spiritus facit, nisi quæ in corpure, quod vegetat, ipse spiritus invenit. Nam spiritus qui est in te, o homo, quo constas ut sis homo, numquid vivificat membrum, quod separatum invenitur a carne tua? Spiritum tuum dico animam tuam anima tua non vivificat nisi membra quæ sunt in carne tua. Unum si tollas, jam ex anima tua non vivificatur, quia unitati corporis tui non copulatur. Hæc dicuntur, ut amemus unitatem, & timeamus separationem, nihil enim sic debet formidare Christianus, quam separari a corpore, si enim separatur a corpore Christi, non est membrum ejus: si non est membrum ejus, non regetur Spiritu ejus. *Quisquis autem*, inquit apostolus, *Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Spiritus ergo est qui vivificat, caro autem non prodest qidquam. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt*. Quid est, *spiritus & vita sunt?* Spiritualiter intelligenda sunt. Intellexisti spiritualiter? Spiritus & vita sunt. Intellexisti carnaliter? Etiam sic illa spiritus & vita sunt, sed tibi non sunt. Hæc Augustinus.

De hac eadem spirituali manducatione & inhabitatione Christi in nobis, & nostra in Christo, idem doctor homilia 22. exponendo illud, *Caro mea est pro mundi vita*, loquitur ita dicens Norunt fideles corpus Christi. Si corpus Christi esse non negligunt, fiant corpus Christi si volunt vivere de Spiritu Christi: de Spiritu Christi: non vivit nisi corpus Christi. Intelligite fratres mei, quid dixerim; Homo es & spiritum habes, & corpus habes. Spiritum dico, qui anima vocatur, qua constat quod homo est; constat enim ex anima & corpore. Habes spiritum itaque, spiritum invisibilem, corpus visibile. Dic mihi quid ex quo vivat? spiritus tuus vivit ex corpore tuo, an corpus tuum ex spiritu tuo? Re-

Tract. 26.

[ANNO CHRISTI 1433.] Respondit omnis qui vivit, qui autem hoc non potest respondere, nescio si vivit. Quid respondet omnis qui vivit? Corpus utique meum vivit de spiritu meo. Vis ergo & tu vivere de Spiritu Christi? in corpore esto Christi. Numquid enim corpus meum vivit de spiritu tuo? meum vivit de spiritu meo, tuum vivit de tuo, non potest vivere corpus Christi, nisi de Spiritu Chrisri. [Rom. 12.] Inde est quod exponens nobis apostolus Paulus hunc panem: *Unus panis*, inquit, *unum corpus multi sumus*. O sacramentum pietatis, o signum unitatis, o vinculum caritatis! qui vult vivere habet unde vivat, habet ubi vivat, accedat, credat, incorporetur ut vivificetur, non abhorreat a compage membrorum, non sit putre membrum quod resecari mereatur. Non sit distortum de quo erubescatur, sit pulcrum, sit aptum, sit sanum, hæreat corpori, vivat Deo de Deo. nunc laboret in terra, ut postea regnet in cælo. Hæc Augustinus. Cujus verba utinam tali virtute cordibus audientium & legentium imprimerentur, quali fervore a dicto doctore sanctissimo edita, conscripta & prolata sunt. Et hæc dicta sint ad confirmationem primi.

Quod autem manducare & bibere idem sit [Augustinus tractatu in Joannis 25.] quod credere, ostendit idem doctor homil. 22. exponens illud: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam*, ita dicens: „ Dixerat enim illis: *Operamini escam non quæ perit, sed quæ permanet in vitam æternam*. Quid faciemus? inquiunt, quid observando hoc præceptum implere poterimus? respondit Jesus & dixit eis: *Hoc est opus Dei, ut credat is in eum quem misit ille*: hoc est ergo manducare cibum non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes & ventrem, crede & [Tract. 26.] manducasti." Hæc Augustinus. Ubi expresse declaret, quod operari cibum, de quo hic dominus loquitur, idem est quod manducare, & manducare idem quod credere. Item idem eadem homilia: „ Verus ergo panis ille, qui dat vitam mundo, & ipse cibus est, de quo paulo ante locutus sum: *Operamini cibum qui non perit, sed qui permanet in vitam æternam*. Item ibidem ostendit, quod non solum credere & manducare idem sint, sed etiam manducare & bibere idem sint declarens illud: *Ego sum panis vitæ; qui venit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet unquam*, ubi ita dicit: *Qui venit ad me*, hoc est quod ait, *& credit in me*, & quod dixit *non esuriet*, hoc intelligendum est, *& non sitiet unquam*, utroque enim illo significatur æterna satietas, ubi nulla est egestas." Hæc Augustinus. Item idem doctor homilia 23. ad idem dicit: Daturus ergo dominus Spiritum sanctum, dixit se panem qui de cælo descendit, hortans nos ut credamus in eum. Credere enim in eum, hoc est manducare panem vivum; qui credit in eum, manducat, invisibiliter saginatur, quia & invisibiliter signatur, quia & invisibiliter renascitur, infans intus est, novus intus est, ubi novellatus, ibi satiatur." Hæc Augustinus. Ex quibus luce clarius patet, quod secundum intentionem Augustini in hoc loco, & in toto processu hujus capituli, idem est manducare & bibere, quod credere, & invisibiliter intus per caritatem pinguescere & saginari. Credere au-

A tem in Christum, & eidem inhærere per caritatem, quid aliud est quam vivere in vita gretiæ? & per consequens habere in se vitam æternam? dicitur enim de fide ad Romanos 1. *Justus autem meus ex fide vivit*. Et de caritate 1. Joannis 4. *Qui non diligit, manet in morte*. Fides autem & caritas ideo præstant vitam, quia illi conjungunt & faciunt inhærere, apud quem est fons vitæ, imo qui est ipsa vita, qui de se ipso ait: *Ego sum via, veritas & vita*, Joannis 14. & de quo dicitur Deuteronomi 30. *Illi adhæreas, ipse enim est vita tua*. Idem ergo est credere in Christum, & ipsum diligere, & habere vitam. Unde Augustinus homil. 23. super illo:
B „ *Amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam*, ita dicit: Revelare se voluit quid esset: nam compendio dicere potuit, Qui credit in me, habet me. [Tract. 6.] Ipse enim Christus verus Deus est, & vita æterna, (qui ergo credit in me, inquit, it in me, & qui it in me, habet me,) [Hæc verba non habet textus impressus.] Quid est autem habere me? habere vitam æternam. Vita æterna mortem assumpsit, vita æterna mori voluit, sed de tuo, non de suo. Hæc Augustinus. Ex quibus omnibus tam ex intentione Christi, quam etiam ex intentione Augustini verba Christi postillantis & exponentis, patet quid intelligatur, per hunc cibum & potum, de quo ipse dominus lo-
C quitur, quia ipsa unitas & satietas sanctorum, denique quomodo fiat hujusmodi manducatio & bibitio, & quid sit utrumque, scilicet manducare & bibere, quia hoc est manere in Christo, & Christum in se manentem habere.

Ulterius quomodo per fidem & caritatem Christus in nobis, & nos manemus & inhabitamus in Christo, posthæc quomodo credere & caritate diligere idem est quod manducare & bibere, imo etiam quod manducare & bibere idem sunt, & finaliter quomodo ad credere & manducare tamquam ad unum & idem sequitur vita æterna, per quæ omnia luce clarius ostenditur, quod præ-
D dictus textus Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. imo & totum illud capitulum intelligitur de spirituali manducatione, & nullo modo de sacramentali. Item Christus removens carnalem intelligentiam Judæorum & discipulorum, exposuit qualiter hæc manducatio intelligenda sit, cum dicit: [Augustinus tractatu 27. in Joannem.] „ *Spiritus & vita sunt*, spiritualiter intelligenda sunt: intellexisti spiritualiter? spiritus & vita sunt: intellexisti carnaliter? etiam sic illa spiritus & vita sunt, sed tibi non sunt. De illa igitur manducatione Christus loquebatur, quæ secundum se vitam præstat, & hæc est sola manducatio spiritualis. Sacramentalis autem manducatio non semper dat vi-
E tam, imo sæpe mortem, ut patet per apostolum dicentem: *Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit*. [Supra in suppositione 5.] Unde hæc differentia est inter spiritualem manducationem & sacramentalem, ut in prima parte dictum est, quia spiritualis manducatio semper dat vitam, sacramentalis vero sæpe dat mortem, ut dictum est; & quod de spirituali manducatione Christus hic loquitur, patet, quia ubicumque hic de manducatione loquitur, semper adjungit vitam, quæ utique ad sacramentalem semper non sequitur, imo po-

ANNO CHRISTI 1433.

potius mors, unde & in ipso præcepto, *Non habebitis vitam in vobis*, quia *qui manducat hunc panem, vivet in æternum*, &: *qui manducat me, & ipse vivet propter me*. Quæ si de sacramentali intelligerentur, utique semper qui sacramentaliter sumeret, semper viveret vita spirituali, quod falsum est, quia multi comedunt ad mortem.

Tract. 26. Unde Augustinus homil. 23. super Joannem: „ Quam multi de altari accipiunt, & moriuntur, & accipiendo moriuntur! Unde dicit apostolus: *Judicium sibi manducat & bibit*. ✠ Non enim buccella dominica venenum fuit Judæ, & tamen accepit, & cum accepit, inimicus in eum intravit, non quia malum accepit, sed quia bonum male malus accepit. Ecce quam expresse Augustinus ait, quod sumptio sacramentalis est indifferens & ad bonos & ad malos, & ad vitam & ad mortem, sed non sic est de sumptione & manducatione, de qua hoc in loco dominus loquitur, quod aperte idem Augustinus eadem homilia loquens de hoc præcepto, *Nisi*, &c. declarat dicens: „ Quomodo quidem detur, & quisnam modus sit manducandi ipsum panem, ignoratis, verumtamen *Nisi manducaveritis*, &c. hæc non utique cadaveribus, sed viventibus loquebatur. Unde ne istam vitam intelligentes de hac re litigarent, securus adjunxit: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam*, hanc ergo non habet, qui istum panem non manducat, nec istum sanguinem bibit. Nam temporalem vitam sine illo habere homines possunt, æternam vero omnino non possunt. Qui ergo non manducat ejus carnem, nec bibit ejus sanguinem, non habet vitam in se, & qui manducat ejus carnem, & bibit ejus sanguinem, habet vitam æternam. Ad utrumque autem respondit quod dixit, *æternam*, non ita est in alia esca, quam sustentandæ hujus * temporalis vitæ causa sumimus, nam qui eam non sumpserit, non vivet, nec tamen qui eam sumpsit, vivet: fieri enim potest, ut senio vel morbo, vel aliquo casu plurimi, & qui eam sumpserunt, moriantur, in hoc autem cibo & potu, id est, corpore & sanguine domini non ita est. Nam & qui eam non sumit, non habet vitam, & qui eam sumit, habet vitam, & hanc utique æternam. Spiritualis igitur manducatio, de qua hic agitur, pertinet ad bonos tantum, sacramentalis vero indifferenter ad utrosque, unde ecclesia cantat in prosa festi corporis Christi: „ Sumunt boni, sumunt mali, sorte tamen inæquali, vitæ vel interitus. Mors est malis, vita bonis; vide paris sumptionis quam sit dispar exitus, &c. Sic enim Petrus & Judas sacramentaliter comederunt, sed alter ad salutem, alter vero ad damnationem, quare patet manifeste, si prædicta doctrina Christi de sacramentali manducatione intelligeretur, quod omnes sacramentaliter manducantes essent salvati, & omnes sacramentaliter non manducantes, essent damnati, quod patet esse falsum in utrisque, quia multi sacramentaliter manducantes damnantur, ut patet de Juda, & multi sacramentaliter non comedentes, ut pueri & martyres, salvati sunt, & salvantur.

1. Cor. 11.

✠ Hic habetur, Non enim, in textu impresso, Nonne.

* al. corporalis.

Nec valet si dicat adversarius, quod intelligitur de manducatione sacramentali simul cum spirituali, quia spiritualis manducatio & sacramentalis sunt manducationes propriis proprietatibus condistinctæ, & spiritualis quidem manducationis proprietas, eam necessario consequens, est semper manducanti conferre vitam formaliter. Sacramentalis vero manducatio est indifferens ad vitam, vel ad mortem: licet enim ex se semper sit ad vitam, quia ipsum sacramentum in se continet fontem vitæ, tamen ratione suscipientis, id quod secundum se vita est, fit mors male sumenti. » Non enim buccella dominica venenum fuit Judæ, & tamen accepit, & cum accepit, inimicus in eum intravit, non quia malum accepit, sed quia bonum malus accepit. » Hæc Augustinus homilia decima tertia.

Cum igitur ex propriis effectibus deveniatur ad cognitionem propriarum causarum, utique si ex verbis Christi volumus sine errore venire in notitiam, de qua manducatione in hoc loco Christus intelligat, necesse est ut conferamus effectus harum manducationum, ad ipsas manducationes, tamquam ad proprias causas. Quia ergo in isto toto processu hujus capituli manducationi Christus tribuit vitam, quæ est proprius effectus hujus spiritualis manducationis, utique ex proprio effectu, ex necessitate concluditur, quod Christus loquitur hic de spirituali manducatione. Et sicut ex sensibili nunquam possemus venire in cognitionem hominis in quantum homo, nisi per aliquod additum ad sensibile, licet etiam ipsum sensibile conveniat homini: ita quantumcumque vita sequatur ad manducationem sacramentalem, ex quo non est sibi necessario nec tamquam proprium annexa, ex ipsa vita non potest argui aut inferri manducatio sacramentalis. Oportet igitur quod sicut ex sensibili infertur animal, sic ex vita in loco præsenti inferatur manducatio spiritualis: præcipue cum Christus in nulla parte præsentis capitis nec per se, nec per accidens, faciat quoquo modo mentionem de sacramentali manducatione. Satis enim mirabile esset, quod Christus divina sapientia, Dei virtus, & immensa bonitas, voluisset sua præcepta & salutem humanam tali involucro verborum obumbrare, & tam * periculose instantibus temporibus universalem ecclesiam errare, & tam longo tempore, cujus initium aut origo, nec in memoriis hominum, nec in annalibus scribentium, reperitur: unde præter prædicta, manifestissimum signum quod non de sacramentali manducatione loquatur, est, quia in prædicto præcepto, si tamen præceptive teneatur, nullam facit mentionem de speciebus, panis scilicet, aut vini, imo quod plus est, quotiescumque loquitur Joannis 6. de corpore aut sanguine suo, nullam unquam facit mentionem de speciebus, ad ostendendum, non de specifica seu sacramentali sumptione intelligenda fore verba ipsius, sed spirituali, ut dictum est.

Tract. 26.

* forsan, periculosis.

Item si illa verba, *Nisi manducaveritis*, intelliguntur præceptive de sacramentali sumptione, pari ratione & illa: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet*,

ANNO CHRISTI 1433.

& ego in illo, quia non videtur ratio, quod Christus in tam modico spatio mutasset modum & sententiam dicendi, ut nunc de sacramentali & immediate post de spirituali sumptione loqueretur sine aliqoa nota diversitatis. Sed quod secunda auctoritas non intelligatur de sacramentali, patet, quia sensus esset, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet*, id est, in sacramento panis & vini manet, *& ego*, id est, sacramentum panis & vini, *in illo*, quod nullus sanæ mentis diceret. Item quod spiritualiter intelligenda sint verba Christi & doctrina de manducatione & bibitione, ostendit apostolus 1. ad Cor. 10. *Nolo vos*, inquit, *ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari: & omnes eamdem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eumdem potum biberunt. Bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus*. Super quo ait glossa; & colligitur ex dictis

Tract. 26. » Augustini homilia 23. Omnes eamdem escam » manducaverunt spiritualem quam & nos, » corporalem vero alteram, id est, manna, » quod significat Christnm, & idem eredentibus efficit, quare? quia visibilem cibum » spiritualiter intellexerunt, spiritualiter esurierunt, spiritualiter gustaverunt, ut spiritualiter satiarentur. Nam & nos hodie accipimus visibilem cibum, sed aliud est sacramentum, aliud est virtus sacramenti. Sacramenta illa fuerunt, saeramenta sunt & nostra, & utique ejusdem rei Manna enim » Christom significavit, hunc panem significat altare Dei. Christus enim panis est » qui de cælo descendit. Si quis manducat » ex hoe pane, non morietur in æternom, » sed quod pertinet ad virtutem sacramenti, » non ad visibile sacramentum, qui manducat intus, non foris, qui manducat corde, » non qui premit dente, ideo apostolus vigilanter non simpliciter ait, *manducaverunt*, » *eamdem escam*, sed addit, *spiritualem*, quia » spiritualem eamdem manducaverunt quam & » nos; corporalem vero alteram, quia illi » manna, nos aliud: & vigilanter ait, *patres nostri*, & non illorum, per hoc tantum bonos significans, quibus nos similes „ sumus. Nam illi fuerunt, qui eamdem escam spiritualem manducaverunt quam & „ nos, & tamen & aliud illi, & aliud nos, „ sed specie visibili aliud, quod tamen hoc „ idem significaret virtute spirituali. Hæc „ ibi."

Ex quibus verbis patet tam apostoli, quam glossæ, quod eamdem escam spiritualem patres nostri manducaverunt, & nos manducamus, & eumdem potum spiritualem biberunt, & nos bibimus, quod nequaquam intelligi potest de sacramentali, quia ut dicit glossa, aliud ipsi, aliud nos. „ Quæ est igitur illa esca spiritualis? & quis potus? nonne caro Christi & sanguis? utique, ipse enim mediator Dei & hominum, Christus „ Jesus, qui est capot super omnem ecclesiam, ad Ephes. 1. qui erat cibus & satietas secundum deitatem, angelorum, secundum humanitatem factus est cibus & esca viatorum, non solum eorum qui post adventum suum in carne in ipsum crediderunt, sed etiam præteritorum. Sed quomodo manducaverunt? fide utique, & dilectione, tunc enim manducaverunt carnem, quando crediderunt implicite vel explicite, Filium Dei carnem humanam de nostræ mortalitatis substantia assumpturum, & similiter biberunt ejus sanguinem, quaodo modo simili se crediderunt & speraverunt liberari per supplicium suæ amarissimæ passionis. Ea propter summo desiderio clamabant sancti patres veteris testamenti per oracula prophetarum:

Isai. 64. *Utinam disrumperes cælos & descenderes*, & rursus: *Emitte domine agnum dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion*. Verba ista sunt Isajæ decimo sexto capite. Hoc itaque modo manducare carnem suam, & bibere sanguinem suum, turbis Judæorum & discipulis suis dominus præcipit, ut videlicet, in eum crederent, sicut ipse ait: *Qui credit in me, habet vitam æternam; Ego sum panis vitæ, & hic est panis de cælo descendens, ut si quis manducaverit ex ipso, non moriatur*, & hoc est in Christo manere, & ipsum in se manentem habere, hoc est quod longo sermone auribus discipulorum inculcare volebat, non species panis aut vini, dicens:

Joan. 15. *Manete in dilectione mea*. Sicut Joannes testatur, maxima caritate, serventissimove desiderio persusus, precibus suis, dilectissimum Patrem pro hac spirituali manducatione, ut eam sui discipuli haberent, rogabat dicens:

Joan. 17. *Non pro mundo rogo, sed pro his qui credituri sunt in nomine meo. Raga Pater, ut sint unum nobiscum, sicut ego & tu unum sumus, Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi*. Quid plura?

Tract. 11. innumerabilia sunt loca Augustini in quibus dictam auctoritatem Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. de spirituali manducatione exponit & declarat, & ne omnia prætercam, homilia 11. super Joannem, declarans in facto Nicodemi illud quod dicit evangelista, videlicet, quod multi crediderant in nomine ejus, & ipse Jesus non se credebat eis, simpliciter & de plano hoc 6. capite Joannis inducens, declaras & exponit de spirituali manducatione.

Cap. 16. Item idem libro tertio de doctrina Christiana, qui locus non est parvipendendus, quia in eo tradit modos & regulas ad intelligendum sacras scripturas, & ad accipiendum verum sensum literalem sacrarum scripturarum, ubi inducens sæpe dictam auctoritatem, *Nisi manducaveritis*, ita dicit: Si autem flagitiom aut „ facinus videtur jubere, aut utilitatem & beneficentiam vetare, figurata est. *Nisi manducaveritis*, inquit, *carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam* „ *in vobis*: facinus vel flagitium videatur jubera, figura ergo est, præcipiens passioni „ dominicæ esse communicandum, & suaviter atque utiliter esse recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa „ & vulnerata sit. Hæc Augustinus.

Ad idem est glossa ordinaria super eodem textu: *Nisi manducaveritis*, quæ ita dicit: „ Sed quæritur, quomodo in vitam æternam, cum quidam ad mortem, ut dicit apostolus? & respondet, Si quis comedit in „ altari cum hac comestione, de qua hic agitur, scilicet, cum fide operante ex dilectione, hic comedit in vitam æternam. „ Si quis vero aliter, in mortem. Hæc glossa. Ecce quam aperte demonstrat, de qua

co-

ANNO CHRISTI 1431.

comestione hic agatur, quia de illa, quæ cum fide & dilectione operatur. „ Ad idem est Innocentius in libro de officio missæ, parte 4. capite 10. super illo verbo, *accipite & comedite*, ubi ita dicit: *Accipite & comedite*, ac si diceret, comedite & comedite, utramque hujus sacramenti comestionem insinuans. Dupliciter enim corpus Christi comeditur, quia dupliciter, intelligitur, verum scilicet quod de Virgine traxit, & in cruce pependit; & mysticum, quod est ecclesia Christi Spiritu vegetata. De vero corpore dominus ait: *Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur*: de mystico dicit apostolus: *Unus panis & unum corpus multi sumus*: verum corpos Christi comeditur sacramentaliter, id est, sub specie; mysticum autem comeditur spiritualiter, id est, in fide: de comestione saeramentali dominus ait: *Accipite & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem*; hoc modo tam boni quam mali corpus Christi manducant, sed boni comedunt ad salutem, mali vero comedunt ad judicium, nisi enim & mali corpus Christi manducarent, non dixisset apostolus: *Qui manducat indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus domini*. Nam & Judas cum aliis eucharistiam traditur accepisse: De spirituali vero comestione dominus ait: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. Hoc modo comedunt eorpus Christi soli boni, unde, *qui manducat carnem meam, & bibit*, &c. ut quid paras dentem aut ventrem? erede & manducasti, *qui manducat*, id est, eredit in Christum, comedit ipsum, quando incorporatur Christo per fidem, id est, membrum ejus efficitur, vel in unitate corporis ejus firmius solidatur. Hæc Innocentius. Longum esset singulos doctores inducere, qui hanc auctoritatem, & totum præsens capitulum de spirituali manducatione principaliter & ex directo exposuerunt. Sed hæc tantum sufficiant pro præsenti.

Rom. 12.

His itaque luce clarius præsuppositis, accedo ad respondendum objectis, quæ videntur facere contra hanc intentionem & declarationem Christi & sanctorum. Et primo ad auctoritatem Nicolai de Lyra, & forte aliorum, qui videntur prædictam aoctoritatem, *Nisi manducaveritis*, &c. exponere de sacramentali manducatione: obi primo reducenda est ad memoriam quædam suppositio generalis, quam præposui in principio præsentis actus, videlicet quod inter doctores exponentes sacram scripturam, facienda est comparatio in ingenii acuitate, in studii assiduitate, in humilitate judicii, in immunitate vitii & passionis, in sanctitate vitæ, in divinis inspirationibos, & aliis hujusmodi, quæ præstant auctoritatem doctoribus: & ille doctor seqoendus est circa expositionem unius passus scripturæ, in quo reperiuntur plures conditiones de prædictis.

Superius suppositione. 13.

Et dicebatur ulterius, quod doctores antiqui, qui in prædictis conditionibus excelluisse reperiuntur, præferendi sunt modernis doctoribus, præcipue quatuor doctores, quos tamquam quatuor columnas sustentantes ecclesiam

A catholicam in veritate fidei & doctrinæ catholica ecclesia recipit, & veneratur, videlicet Augustinum, Hieronymum, Ambrosium, Gregorium, inter quos Augustinus præcellit ingenio, & excellentissimus habetur, præferenda est igitur auctoritas sua in expositione catholicæ veritatis omnibus doctoribus modernis, quantæcumque auctoritatis vel ingenii fuerint, & ita in quantum Nicolaus de Lyra vel quicumque doctorum modernorum eidem Augustino in aliquo passu contradicere viderenrur, omnino sunt postponendi, maxime quando expositio Augustini propinquior est sensui, quem auctor scripturarum intendit.

ANNO CHRISTI 1431.

B Vel dicendum, & melius, quod principalis intellectus literalis illius auctoritatis, cum sit figurativa, ut patuit superius per Augustinum in tertio de doctrina, Christiana, est spiritualis communio, eo modo quo expositum est, sed ad sacramentalem sæpe per quamdam adaptationem a doctoribus adduci consuevit. Solent enim doctores, sicut & ecclesia, multas auctoritates adaptare ratione similitudinis vel alterius correspondentiæ, vel secundum literam, vel secundum sensum ad intentionem ipsorum. Nam evangelium, quod ecclesia in festo assumptionis decantat, quantum ad literam & sensum ejus, non est de beata Virgine, sed ei adaptatur: sic & do-

Quædam scripturarum loca ob similitudinem quibusdam specialiter adaptantur.

C ctores loqnentes de hoc ineffabili sacramento, sæpe ad confirmationem dictorum adducunt auctoritates habentes, vel sonantes similitudinem vel secundum literam, vel secundum sensum ad intentionem ipsorum, sicut cum doctores loquuntur de veritate hujus sacramenti, probant verum corpus Christi in eo contineri per illa verba Christi, cum dixit: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, & verum sanguinem ipsius per illa verba: *Hic est calix sanguinis mei qui pro vobis effundetur*, quæ verba non possunt intelligi figurative, sicut illa: *Ego sum vitis vera*, &: *Petra autem erat Christus*, vel alio quocumque modo, ut quidam hæreticorum intellexerunt, sed vere

D & realiter, & secundum literam, sicut vere & realiter corpus suum pro nobis tradidit, & verum suum sanguinem pro nobis fudit, & nihilo minus ad id probandum inducunt alios, cujusmodi sunt in dicto capitulo Joannis 6. *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*, & iterum: *Panis, quem ego dabo caro mea est pro mundi vita*, quæ quidem auctoritates habent omnimodam similitudinem quantum ad literam cum primis, sed non quantum ad sensum literæ primum & immediatum: quia primæ vere & realiter intelligendæ sunt, secundæ autem spiritualiter, & secundum eumdem sensum secundum quem exposita est illa: *Nisi man-*

E *ducaveritis*, &c.

Tit. 16. c. unico.

Similiter in Clementinis de reliquia & veneratione sanctorum, Si dominum in sanctis: per adaptationem adducitur illa auctoritas: *Ecce ego vobiscum sum*, &c. ad declarandam veritatem & realem præsentiam Christi in hoc sacramento: cum tamen in primo suo intellectu non intelligatur, nisi de assistentia sua per gratiam, sic enim ibidem dicitur: „ In hac vero sacramentali Christi commemoratione Jesus Christus præsens sub alia quidem forma, in propria vero substantia est no-

Matth. 28.

ANNO CHRISTI 1433.

Matth. 28.

„ nobiscum: ascensurus anim in cælum, dixit „ apostolis & eorum sequacibus: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, henigna ipsos promissione „ confortans, quod remaneret, & esset cum „ eis etiam præsentia corporali. " Nec potest dici in hoc loco, quod uterque sensus tam spiritnalis quam sacramentalis sint ex æquo sensus literales, & quod obligent ad ntrumque, quia illi duplices sensus literales reperiuntur solum in his scripturis, in quibus aliquid competit figuræ, & aliquid secundum excellentiorem modum figurato, pront ipse Nicolaus de Lyra declarat, in illis varbis c. 17. Paralip. *Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium*.

1. Paralip. 17.

Dicendum igitur ad Nicolaum da Lyra, vel quod auctoritas sua eedat auctoritati Augustini, vel quodipse exponit prædictum textum per quamdam applicationam ad sacramentalem manducationem, nec dicit qnod Christus præcipiat, sed dicit, quod hic consequenter ostenditur hujus sacramenti necessitas, dictum est autem quod necessarium accipitur multipliciter, & inter alias acceptiones, accipitur pro utili: & sic ego concedo: quod sumptio hujus sacramenti est valde & multum utilis, & valde necessaria. Eodem modo intelligitur dictum Augustini, quod dicit, panem quotidianum huie tempori necessarium, id est, utilam, quod ex ipsius dictis apparet, cum dicit: » Norunt enim fideles quid acci- „ piant, & bonum est eos accipere. Non er- „ go bene insert ex prædictis, cum dicit: Ex » quo patet quod eucharistia est panis huie » tempori necessarius, & sic ex necessitate & » præcepto expetendus & accipiendus, quia non sequitur, Iste panis est necessarius, id est, utilis & valde utilis, Ergo est ex præcepto, & ulterius non sequitur, Hoc sacramentum est ex præcepto Christi, Ergo sub utraque specia. Et quia pene in singulis auctoritatibus, quas adducit pro necessitate hujus sacramenti, dictum modum arguendi tenet & inferendi, in quo paralogizatur, mutans quod in quale, & substantiam in modum: idcirco venio ad tertium modum dicendi pro expeditione faciliori, videlicet dato quod dicta auctoritas Joannis intelligeretur de sumptione sacramentali, & quod hoc sacramentum sit de præcepto Christi, quoad singulos fideles, adhuc tamen adversarii non habent intentum de utraque specie, Nam de necessitate & præcepto hujus sacramenti inter doctores nulla videtur varietas, etenim quidam videntur dicere quod hoc sacramentum neque quoad celebrationem seu confectionem ipsins per manus sacerdotum in sacrificio, est de præcepto Christi immediata, & multo minus quoad sumptionem vulgarium, dicentes; quod verbum imperativi modi in sacra scriptura multipliciter accipitur, & non semper præceptive. Sumitur enim quandoque præceptorie, quandoque axhortatorie, quandoque optative sive deprecatorie, quandoque invitatorie, quandoque juxta vulgarem modum ironice, & fortasse pluribus aliis modis quos diligens scrutator scripturarum posset reperire.

Supra.

Imperativa verba aliquando intelliguntur,

Sed quantum ad præsens spectat da prætectis modis axempla in medium adducantur: & pro primo facit illud Oseæ prophetæ, cui dominus præcipiens dixit per verbum impe-

præceptorie, Osee 1.

A rativi modi: *Vade, sume tibi uxorem fornicariam, & fac tibi filios fornicarios, quia terra fornicans fornicabitur a domino*, & rursus Sapientiæ 1. *Diligite justitiam, qui judicatis terram*. Pro secundo modo, scilicet exhortativo, facit illud apostoli: *Surge a mortuis, & illuminabit te Christus*, & Matthæi 6. *Nolite solicitis esse quid manducabitis, & quid bibetis*, &c. cui etiam simile est quod dixit Matthæus 5. *Nolite jurare omnino, neque per cælum, neque per terram*, &c. prout tradit Augustinus in libello de sarmone dominl in monte, & in semone qoem de perjurio scripsit, ubi dieit, quod non prohibuit dominus licitam jurationem. De tertio modo, videlicet optativo, si-

ANNO CHRISTI 1433.

exhortatorie, Ephes. 5.

Lib. 1.

optative,

B ve deprecatorio, plani sunt libri prophetales, qui expectantes adventum Christi, verbis imperativis loquebantur, quorum unus dicebat: *Veni ad nos liberandum domine Deus virtutum, & ostende nobis faciem tuam, & salvi erimus*, & Isajas capit. 16. *Emitte*, inquit, *domine agnum dominatorem terræ de petra deserti*, &c. Et in alio loco: *Veni domine, & noli tardare*. Pro quarto modo, videlicet invitatorio, hahetur Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me*, & multa hujusmodi similia possent induei, ad ostendendum, non semper modum imperativum præceptive poni. Et de ironico modo, modus commu-

Psal. 79.

invitatorie,

ironice.

C nis sæpe habet, quemadmodum si magister dieit discipulo pigritanti: Dormi puer, dormi, volens ipsum a desidia & gravi torpore ad vigilantiam axcitare. Dicunt igitur, considaratis his accaptionibus impetrativi modi, quidam, qnod, *accipite*, &, *hoc facite*, licet sint verba imperativi modi, non tamen præceptum important, & ita similiter ponuntur ibi, ut dicunt, axhortatorie, & invitatorie, quasi dicat; Hoc facite in meam commemorationem, quia vohis proderit ad magnum augmentum gratiæ unde potius per modum consilii quam præcepti dictum est, sicut & iliud: *Vade & vende omnia quæ habes*, & ita etiam se expediunt de glossa interlineari,

D qua dicitur, Et aliis ministrate; qui modus dicendi satis videretur conveniens, qui vellet insequi textum Joannis, *Nisi manducaveritis*, secundum spiritualem manducationem tantum. Hane sententiam videtur secutus fuisse Albertus Magnus, qui, ut alias allegatus hie per me & lectus, dicit, quod Christus utrumque sacramentaliter eelebrandum præcepit in ecclesia per statuta apostolica, attribuens præceptum ecclesiæ Christo tamquam principali agenti & imperanti, propter indefectibilem sui assistentiam qua ipsi ecclesiæ assistit, & assistet usque ad consummationem sæculi. Nam ecclesia nihil potest facere sine Christo, ipso dicente: *Sine me nihil potestis*

Matth. 19. Supra in responsione ad 1. partem positionis magistri Joannis. Ad auctoritatem Alberti Magni.

Joan. 15.

E *facere*.

Alii vero dixerunt, & dicunt, quod hoc sacramentum, quoad celebrationem in ecclesia per sacerdotes & ministros in præsentia populi, est de præcepto Christi immediate, & fundant hoc præceptum in illis verbis imperative prolatis: *Hoc facite in meam commemorationem*, sed quoad sumptionem non sacrificantium, aut non celebrantiom, non est de præcepto Christi, sed solum de præcepto ecclesiæ. Ad hoc sunt in terminis propriis Alexander da Ales, & Bonaventura, quorum dicta se-

Alex. de Ales 4. q. 10. art. 4.

ANNO CHRISTI 1433.

sequuntur in hunc modum. Nam Alexander quarta parte summæ suæ quærens de necessitate actus manducandi, quærit, utrum necesse sit manducare corpus Christi, & arguit ex auctoritatibus Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. & 1. Corinth. 11. Item ex statuto ecclesiæ, Omnis utriusque sexus, Item quia baptismus est sacramentum necessitatis, Joannis 3. *Nisi quis renatus fuerit*, &c. Et simili modo videtur, quod hoc sacramentum sit necessitatis propter eumdem modum loquendi, *Nisi manducaveritis*, &c. In contrarium arguit, quia illud sacramentum, & solum illud, est necessitatis, quo non suscepto, non vivit quis vita gratiæ, sicut patet de baptismo ante susceptionem ejusdem, ergo si hoc sacramentum est necessitatis, utique ante ipsius susceptionem nullus viveret vita gratiæ, quod manifeste falsum est, quia tunc nullus salvaretur, si moriretur ante ejus susceptionem. Respondet iste doctor, quod hoc sacramentum non est de necessitate salutis, quantum est de sua institutione, sed si est, hoc est ex assumpto officio, vel de mandato superaddito, verbi gratia, ecclesia constituit, ut fideles communicent semel in anno, & in morte, unde si quis negligit, non est sine contemptu, & peccat mortaliter, & hæc constitutio ecclesiæ est sub præcepto, ut patet ex decretali prædicta, scilicet, Omnis utriusque sexus. Post prædicta respondet prædictus doctor ad argumentum, & primo ad illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. dicit, quod intelligitur de manducatione spirituali & per fidem, sine qua nullus adultus salvabitur, nec etiam parvulus: aut de manducatione sacramentali, ratione institutionis ecclesiæ: & sic intelligitur etiam quod adducitur de similitudine baptismi. Ad aliud de institutione ecclesiæ, dicit quod communio, eo modo quo institutum est ab ecclesia, debet observari, nec potest negligi sine offensa mortali, suppetente facultate. Hæc iste doctor in summa.

De pœn. & remiss.

Item * dominus Bonaventura in 4. distinctione 12. movens quæstionem, Utrum necesse sit ad hoc sacramentum accedere, & arguit eisdem auctoritatibus quibus supra, Joannis 6. In contrarium vero arguit per Augustinum, Quid paras dentem & ventrem? crede & manducasti; sufficit ergo ad manducandum credere, nec tenemur sumere sacramentum, Item effectus hujus sacramenti est deletio venialium peccatorum, & augmentum virtutum, sed neutrum est de necessitate salutis, ergo, &c. Item si necesse esset accedere, parvuli qui non accedunt, nec manducant, omnes damnarentur. Respondendo dicit iste doctor, quod hoc sacramentum non est de necessitate salutis, quantum est de sua institutione, sed si est, hoc est ex assumpto officio. vel mandato superaddito. Ex assumpto officio, quod necessarium est exequi, ut cum sacerdos vivit de altari, ut parochianus debet servire altari. Si autem non vivat de altari, sed in libertate sua remaneat, non tenetur magis quam alius homo ex debito: sed magis de bono & ex æquo. Ex mandato superaddito, quod ecclesia instituit ut fideles communicent semel in anno, & in morte, unde si quis negligat, non est sine contemptu, & peccat mortaliter: ratio autem quare ecclesia instituit, est, quia hoc sacramentum est salubre, & multi erant negligentes de sua salute. Institutio autem ecclesiæ sub præcepto fuit: Omnis utriusque sexus fidelis, cum ad annos discretionis pervenerit, ut ad minus in pascha recipiat eucharistiæ sacramentum, nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam duxerit abstinendum; alioquin vivens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Constat autem quod hæc est pœna excommunicatorum. Ex his patet responsio ad objecta. Nam verbum domini Joannis 6. intelligitur de manducatione spirituali, quæ est per fidem & caritatem, sine qua nemo adultus salvatur. Hæc iste doctor in forma. De hac etiam opinione fuisse videtur sanctus Thomas dum legeret sententias, ut patet in 4. sentent. distinctione 9. quæst. 1. art. 5. ubi sic quærit: Ulterius videtur quod manducatio corporis Christi sit de necessitate salutis, &c. & in fine positis argumentis pro & contra, sic determinat dicens, quod gratia est sufficiens causa gloriæ: unde omne illud sine quo potest haberi gratia, non est de necessitate salutis: hoc autem sacramentum præsupponit gratiam, quia præsupponit baptismum, in quo gratia datur, neque debet peccato præveniri, quod gratiam privet; & ideo quantum est de se, non est de necessitate salutis, sed de ordinatione ecclesiæ homines obligantur secundum ecclesiæ statutum, corpus Christi semel in anno sumere. Hæc doctor præfatus, quoad eamdem sententiam, in multis aliis replicat.

* divus.

Ut patet in decreto de pœn. & remiss. lib. 6.

Alii vero videntur sentire, quod tam celebratio hujus sacramenti, per modum sacrificii, quod fit per sacerdotes, quam etiam ipsius usus, quoad singulos fideles, est de præcepto Christi, & hanc opinionem sequentes, adhuc videntur variari, quia alii dicunt hoc esse de præcepto Christi expresso & explicito, quantum ad substantiam, & ea quæ sunt essentialia sacramento. Alii vero ex præcepto implicito. Primum modum videtur sequi Nicolaus de Lyra, secundum modum sanctus Thomas in tertia parte summæ, ubi allegat eum dominus proponens: etenim dicit: quod spiritualis manducatio includit votum seu desiderium percipiendi hoc sacramentum, & sic secundum ipsum in prædicto loco spiritualis manducatio expresse cadit & explicite sub præcepto Christi, quod patet, quia dictus doctor ubique illam auctoritatem, *Nisi manducaveritis*, principaliter declarat & exponit pro spirituali manducatione, & in ipsa specialiter includit votum percipiendi hoc sacramentum, & ita secundum eumdem intelligenda est auctoritas, quam inducit ibid. ex Matth. *Hoc facite in meam commemorationem*, quia sicut in illa, *Nisi manducaveritis*, secundum ipsum includitur implicite sacramentalis sumptio, sic & in ista: cum enim per dicta verba communiter secundum omnes doctores, *Hoc facite in meam commemorationem*, apostolos in sacerdotes ordinaverit, si illa verba expresse & explicite quoad substantiam, & quoad modum obligative, ad omnes indifferenter fideles extenderentur, manifeste sequeretur, quod omnibus

S. Thom. part. 3 q. 80. art. 11.

ANNO CHRISTI 1433.

nibus fuisset collata potestas conficiendi hoc sacramentum, viris & mulieribus, parvis & magnis, & sic quilibet esset hic & hæc sacerdos, quod nullo modo est dicendum, neque etiam cogitandum.

Oportet ergo secundum intentionem dicti doctoris, quod præceptum de sumptione sacramentali in prædictis verbis includatur, implicite & in medulla: cum autem in prædicto præcepto, *Hoc facite in meam commemorationem*, duo includantur, videlicet substantia sacramenti, quæ significatur per hoc pronomen demonstrativum, *hoc*, & commemoratio dominicæ passionis, oportet quod alterum, videlicet id quod est substantiæ, pertineat ad omnes; id autem quod se habet ex consequenti, & quasi finis quidam atque modus, tantummodo ad sacerdotes pertineat, ipsa videlicet sub diversis signis & speciebus dominicæ passionis repræsentatio. Et quod hæc fuerit dicti doctoris intentio, patet ex articulo immediate sequenti, in quo ex intentione quærit, utrum liceat sumere corpus Christi sine sanguine, & determinat sicut alias hic lectum est & declaratum. Non est autem pium credere, nec est verisimile, quod talis ac tantus & tam sanctissimus vir & doctor in tam modico spatio, sibi ipsi contradiceret, ibi ponendo necessitatem sacramenti, & hic vero necessitatem alterius speciei. In præcedenti igitur articulo declarat eodem sub præcepto substantiam & rem hujus sacramenti quoad omnes. In isto autem articulo declarat & substantiam & modum eodem sub præcepto solum sacerdotibus, non autem universis Christi fidelibus.

S. Th. part 3. q. 80. art. 12. supra, in testimoniis SS. patrum & doctorum.

In hac igitur tali ac tanta varietate doctorum, nihilo minus sua dicta ecclesiæ judicio submittentium, ipsa sancta mater ecclesia ab initio semper in rebus dubiis cepit & tenuit partem securiorem & tutiorem. Nam quoad celebrationem & consecrationem hujus sacramenti, ecclesia instituit & præcepit, quod hoc sacramentum frequentaretur in ecclesiis Christi fidelium, sive Christus præcepit sive non præcepit. Similiter quoad usum fidelium hujus sacramenti, ecclesia eligit partem tutiorem, præcipiens universis Christi fidelibus capacibus & dispositis varie, secundum varietatem temporum, conditionum, personarum, sumptionem ejusdem sacramenti. Quia vero in modo ministrandi hoc sacramentum non conficientibus, nulla unquam fuit varietas opinionum, an sub una vel sub duplici specie possit ministrari, quia ut alias dixi, ante novitatem cujusdem Jacobelli in regno Bohemiæ, non reperitur doctor ab institutione hujus sacramenti fidelis & catholicus, qui in forma vel in sententia moto dubio determinaverit, quod sic, vel sic, scilicet sub duplici, vel sub una specie Christus præceperit hoc sacramentum ministrari fidelibus, & quod ecclesia non possit sic vel sic in administratione ejus facere & statuere: ideo & ipsa ecclesia propter multas causas superius allegatas, statuit sub una specie ministrari. Redeundo igitur ad propositum nostrum, nihil prædictis difficultatibus temere diffiniendo, dico quod si etiam ministratio, quoad non conficientes, dicti sacramenti caderet sub præcepto, non tamen usus ejus sub duplici, aut sub una specie, cadit sub præcepto Christi.

Prosequor igitur ordinem auctoritatum suarum respondendo ad singulas, & ostendendo ad oculum & cum digito, quod per nullam earum concludit intentum. Adducit igitur Ambrosium in glossa ordinaria super verba. *Cætera, cum venero, disponam*, &c. Ex quibus infert tam apostoli quam glossæ verbis, quod apostolus præcipit de sacramento, dicens: Tenete quod dixi, scilicet, Accipite & manducate, & calicem bibite, tenete inquit, & non intermittite nec mutate. Hæc est illatio domini proponentis, quæ quantum aliena & adversa sit tam a mente apostoli, quam a glossa, nullus habens intellectum potest decipi. Dicit enim apostolus: *Cætera, cum venero, disponam*, glossa autem dicit, Tenete quod dixi, cætera autem de eodem, id est, quæ ad ejusdem sacramenti ordinem pertinent, cum venero disponam. In quibus verbis nullo modo dantur intelligi ea quæ infert dominus proponens, qui omnimodo distrahit textum glossæ Ambrosii contra intellectum apostoli. Nam apostolus in prædicto loco non instruit Corinthios, neque docet qualiter debeant communicare, sed qualiter pacifice, modeste, cum discretione, cum probatione conscientiæ debeant accedere ad sumptionem hujus sacramenti, unde refert Ambrosius, tenete quod dixi, id est, Accipite, manducate, & calicem bibite, & non intermittite, nec mutate. sed potius tenete quod dixi quantum ad devotionem, puritatem conscientiæ, pacem, concordiam & pietatem.

1. Cor. 11. Ad glossam in verba, Cætera, cum venero, disponam.

Similiter dicendum ad id quod dicit: His carere non potestis, videlicet virtutibus prædictis, ad digne sumendum hoc sacramentum. unde, His carere non potestis, non refertur ad communionem sub utraque specie, sed ad virtutes de quibus dictum est, licet similitudo quam inducit de vita corporali, quæ videlicet sine cibo & potu non potest continuari, valeret transferendo ad vitam spiritualem, respectu hujus sacramenti, non tamen sequeretur, quod utraque species exigatur, quia vita animæ non consistit in speciebus, sed in ipsa vera carne Christi, & vero sanguine ejus, unde cum sumendo sub una specie quisque fidelis sumat carnem & sanguinem, manifestum est quod sumit perfectum alimentum & nutrimentum, quo vivit anima, quia vere comedit carnem Christi, & vere bibit sanguinem ejus, de quibus ipse dominus dicit: *Caro mea vere cibus est*, &c. sed tamen simpliciter falsum est, quod sine sumptione quotidiana aut frequenti, anima non possit stare, vegetari, augmentari & continuari in vita perfecta & spirituali, ut patet in multis sanctis patribus; & specialiter in sancto Paulo primo eremita, qui per 40. annos mansit in eremo absque hujus sacramenti sumptione. Similiter de S. Maria Ægyptiaca, quæ fere per totidem annos sine communione permansit. Et sic ad Nicoleum de Lyra dico, quod ipse loquitur persuasive & communiter, inducens populum ad frequentem sumptionem hujus sacramenti, quod utique valde utile est: non autem intendit ibi necessitatem præceptivam inducere ad quotidianam sumptionem vel frequentem, & multo minus frequentem sumptionem sub utraque specie. Ad auctoritatem Paschasii dicendum, quod ipse loquitur de carne & sanguine, quæ duo præstant vitam animæ, non autem spe-

Joan. 6.

Ad Paschasium lib. de sacramento corporis & sanguinis domini cap. 19.

cie-

ANNO CHRISTI 1433.

ciebus panis & vini, quæ secundum se nihil causant in anima, imo nec gustat eas cum corporaliter sumuntur, & corporaliter in stomachum trahuntur, unde dicit, Quod justum & pernecessarium est, *&c.* quod autem dicit, Quod ideo bene simul in calice * reddun- (* al. coden, commuuntur.) tur, quia de uno calice passionis Christi hæc duo nobis manarunt, intelligendum est quod caro Christi & sanguis in calice redduntur, id est, traduntur, quia etiam in calice totus & integer Christus continetur, sicut & sub specie panis, & qui hoc non credit, infelix est, quia si cibo & potu materiali vita humana sustentetur, multo magis carne & sanguine domini nostri Jesu Christi vita spiritualis, potius autem in hoc loco hic doctor calicem nominavit, quam panem, quia comparat effectum hujus sacramenti ad passionem Christi, tamquam ad causam, quæ passio magis in specie & in similitudine vini exprimitur, & etiam quia passio in scriptura calix appellatur, secundum illud: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* (Matth. 20.) & idem dominus in oratione de monte dixit: *Pater transfer a me calicem istum,* (Luc. 22.) unde dicit, Quia de uno calice passionis Christi, *&c.* quare cum in dicta auctoritate Paschasii nulla mentio fiat de pane & vino, sed solum de cibo & potu, quæ duo carni & sanguini Christi attribuit, utique non bene refert proponens dicti doctoris intentionem ad sacramentum panis & vini.

(Dist. 13. q. 2. ad quartum.) Ad auctoritatem S. Thomæ, & doctoris subtilis Scoti, scilicet, dicendum, quod nulla earum probat aliquid de duplici specie, sed solum volunt, quod sumptio sacramenti hujus sit de præcepto Christi, & non aliud intendunt dicti doctores, eo modo quo superius declaratum est. Ad illud autem quod infert ex dicto Scoti, quod sumptio seu communio sacramenti est majoris necessitatis quam consecratio tamquam finis melior & nobilior ipsa consecratione, & dicit quod hoc est contra omnes adversarios hujus veritatis, dicentes consecrationem esse de præcepto, non communionem. Sed salva gratia sua, adversarii communionis sub utraque specie non dicunt hoc, imo dicunt oppositum, quia dicunt quod simul consecratio & sumptio, quæ fit per sacerdotem in altari, perficiunt simul unum sacrificium, quod prodest non solum ipsi consecranti, sed toti ecclesiæ militanti, & etiam dormentium in purgatorio, & in hoc tali sacrificio utique consecratio ordinatur ad sumptionem, in qua & ipsum sacrificium perficitur, Sed bene dicunt aliqui, quod communio non sacrificantium non est necessitatis, neque præcepti, nisi ecclesiæ. Ad secundum (Supra in testimoniis SS patrum & doctorum, ad finem.) quod infert ex dictis Scoti, quod omnibus loquitur Christus, ut ipse dicit, & omnes obligat ad manducandum & bibendum sacramentaliter; dicendum, quod salva gratia inferentis, ex dictis Scoti non potest elici quod illa auctoritas Christi obliget ad manducandum & bibendum sacramentum hoc sub diversis speciebus sacramentaliter, cum expresse teneat Scotus oppositum, ut alias extitit cum digitu & ad oculum ex libris suis declaratum.

Post prædictas auctoritates inducit auctoritates conciliorum & canonum, quæ similiter probant necessitatem præcepti ad sumendam carnem Christi & sanguinem in sacramento: nec tamen probant præceptum Christi, sed tantum ecclesiæ quæ habet auctoritatem ligandi & solvendi, statuendi & præcipiendi, & cujus præceptum obligat ad pœnam æternam, quemadmodum & præcepta divina: Unde sicut contemptores legum divinarum, sic contemptores legum ecclesiasticarum, & hoc in futuro, si sine pœnitentia decesserint, venimnt puniendi unde lex ecclesiastica ita necessitatem imponit subditis ejusdem, sicut & lex divina, quia ipsa lege divina præcipiendi & statuendi auctoritas ecclesiæ data est, secundum id: *Qui vos audit, me audit,* &c. (Luc. 10.) *Qui ecclesiam non audierit, sit tibi ut ethnicus & publicanus,* & secundum illud: *Super cathedram Moysi,* &c. *quæcumque dixerint vobis, facite,* &c. (Matth. 18. Matth. 23.) tamen quidquid sit, nulla prædictarum auctoritatum deservit sibi, quocumque modo intelligantur, aliquid ad propositum duplicis speciei.

Ulterius magister proponens inducit auctoritates ad probandum quod ille textus Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, intelligatur de manducatione sacramentali & bibitione, & non de sola spirituali. Et primo ad glossam (Ad glossam ordinariam.) duplicem ordinariam dicendum, quod dato quod illa auctoritas intelligatur de sacramentali manducatione, non tamen ex dicto textu habetur necessitas duplicis speciei, nec ex ipsis glossis, imo ex dictis glossis habetur manifeste sufficientia unius speciei & comestionis. Nam in nulla fit mentio de bibitione vini, sed de sola comestione. Et ulterius utraque glossa exponit de comestione altaris, & per consequens glossa trahit hunc textum ad sacerdotes, qui soli conficiunt, & comedunt in altari, & sic intelligendo hunc textum sive spiritualiter, ut Augustinus & alii doctores antiqui, sive de sacramentali comestione altaris, bene dicunt: ergo, per locum a contrario sensu, omnes adversarii, dicendo illam literam non esse exponendam de spirituali vel sacramentali manducatione altaris, sed eam debere trahi ad communionem laicam utriusque speciei, decipiuntur, & male dicunt.

(Ad Remigium.) Deinde adducit auctoritatem Remigii multam & satis longam super eodem verbo, *Nisi manducaveritis*, &c. in qua tota auctoritate, & in omnibus per proponentem ex ea elicitis, non reperio nec video aliquid, in quo possit vel valeat suum fundare intentum, quoad præceptum communionis sub utraque specie. Deinde quoad auctoritatem communionis, plus facit contra eum dicta auctoritas, quam contra tenentes oppositum. Nam cum dicit: Ad hanc spiritualem alimoniam, ad hoc mysticum epulum & divinum nos dominus invitat, *&c.* manifeste declarat se loqui de spirituali manducatione, quod manifestius declaratur, cum consequenter dicit in § Nam vero: Subsequenter exponit quomodo id fiat, & quid sit manducare carnem ejus, & sanguinem bibere. *Qui manducat,* inquit, *meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo,* hoc profecto est hanc escam manducare, & hunc potum bibere, manere in Christo, & Christum in se habere manentem, *&c.* Ubi hic doctor S. Remigius conformiter ad Augustinum exponit quid dittive & essentialiter quid sit manducare carnem

ANNO CHRISTI 1433.

nem ejus, & sanguinem bibere, & respondet: *Qui manducat*, inquit, *meam carnem*, &c. ubi expresse declarat, quod manducare & bibere in hoc loco sumitur pro manere in Christo, & e converso Christum in se manentem habere.

Ad eumdem sensum, totum residuum illius auctoritatis tendit, scilicet de spirituali manducatione. Nec obstat de exemplis quæ inducit de comestione sacramentali, ut expositum est in dictis Augustini, loquens enim Augustinus & Remigius abbreviator ejusdem de vero sensu, quem Christus intendit de his verbis, scilicet, de spirituali manducatione, adducunt sermones de sacramentali manducatione, sicut cum adducitur figura ad figuratum, B & sacramentum ad id quod significat & figurat; sicut si loqueremur de passione Christi, adduceremus figuras veteris testamenti, quæ Christi passionem præfigurabant; utique non omnia quæ dicerentur de ipsa passione Christi in se, & quæ dicerentur de figuris illis, ad idem referrentur, quia semper aliud est figura, aliud figuratum.

Similiter si loqueremur de corpore Christi vero in hoc sacramento, & adduceremus materiam sacramenti, ut puta panis & vini, utique non quidquid diceretur de vero corpore Christi, hoc intelligeretur de speciebus, nec e converso: ita est proprie in proposito. Cum enim hoc sacramentum altaris, quan- C tum ad species suas, & quantum ad primam rem contentam, quæ est vera caro Christi, & verus sanguis ejus, sit sacramentum corporis Christi mystici, ut patet omnibus materiam hujus sacramenti intelligentibus, si sacerdotes loquentes de corpore Christi mystico & spirituali, & carne ejus mystica, adducant materiam hujus sacramenti, sive quoad species, sive quoad ipsam primam rem ejusdem, sicut signi ad signatum, & sacramenti ad id cujus est sacramentum, non est dicendum quod idem sit, & quod ad idem referantur omnia quæ dicuntur, tamquam idem esset signum & signatum, res & sacramentum. Et hæc est profecto, salvo judicio meliori, vera D intentio Augustini & Remigii & multorum aliorum doctorum, dictum capitulum Joannis exponentium, qui exponentes de spirituali corpore Christi mystico, & de manducatione, adducunt materiam sacramenti altaris, tamquam signi ad signatum, & sacramentum ad id quod significat & figurat.

» Ulterius dato quod Remigius loqueretur » in illa parte, Ad hanc spiritualem alimo- » niam, de sacramento altaris: adhuc ex ipsis verbis suis declaratur, quod non necessitatem sumendæ hujus alimoniæ nobis inducit, per hoc enim cum dicit, Tamquam, cum sit adverbium similitudinis, utique similitudinariam, non perfectam necessitatem expressit; per quod E dat intelligi quamdam magnam & vehementem utilitatem, non præcepti innuit necessitatem. Ulterius patet per illud licet quod sequitur, quod dictus sanctus Remigius non acceperit in verbis prædictis stricte necessitatem. Nam infra dicit, quod ipse dominus mysterium sui corporis & sanguinis quotidie a fidelibus per sacerdotum ministerium fieri mandavit rationabili sacramento, quod utique, proprie accipiendo mandatum & præceptum, nullo modo stare potest in veritate, quia om- A nino catholicæ veritati, sanctorumque patrum traditionibus, & sententiis esset contrarium & adversum, qui nullo modo dicunt obligari universam fidelium congregationem ad hujus venerabilis sacramenti quotidianam sumptionem. Unde Augustinus, & habetur de consecratione distinctione secunda; Quotidie eu- » charistiam sumere nec laudo, nec vitupe- » ro, &c. Dicendum igitur, quod Remigius in dicta auctoritate verbum mandati large accepit, non pro præcepto proprie, sed exhortatione, quia qui taliter posset disponere vitam suam, ut omnino caveret a peccatis mortalibus, & ex sumptione quotidiana hujus sacramenti sentiret se in devotione ac fervore B proficere, valde necessarium esset & utile sic animæ dispositæ frequenter & quotidie ad hoc sacramentum accedere. Sicut igitur hoc verbum, Mandavit, proprie non potest determinare illud quod dicitur, Quotidie, sic minus determinat illam necessitatem. Ex omnibus tamen prædictis hoc indubie habetur & manifeste, quod dicta auctoritas Remigii in nullo deservit sibi ad communionem laicam sub utraque specie. Ad auctoritates Augustini (quas consequenter inducit, quæ videntur eidemmet doctori contrariari, qui, ut dictum est, Sole clarius & luce meridiana, in multis locis declaravit evangelium Joannis debere intelligi de spirituali manducatione) non C esset difficile respondere, eumdem doctorem ad concordiam revocando ex libris ejusdem, ex quibus dictæ auctoritates assumuntur. Nihilo minus quia tempore coarctor, dico quod nulla prædictarum auctoritatum, dato quod omnes intelligerentur de sacramentali sumptione, probat propositum de duplici specie, in communione laicali. Et sunt auctoritates Augustini, prima [a] in libro de meritis & remissione peccatorum. Secunda [b] contra Cresconium grammaticum. Tertia in lectionibus dominicæ primæ in adventu domini. Quarta [c] libro primo de baptismo parvulorum, ut ipse allegat eam, quæ incipit, Auferatur ergo dubitatio, &c. quæ tamen ponitur in libro de D meritis & remissione peccatorum, nisi velit unum & eumdem librum prædicto duplici titulo insignire. Quinta psalmo 98. super illo verbo, *Adorate scabellum pedum ejus*, verumtamen ut detur occasio volenti dictas auctoritates Augustini intelligere in quo sensu ab eo prolatæ sunt, subjungo auctoritatem suam, quæ habetur transsumptive de consecratione distinct. 4. capite, Nulli dubitandum & ambigendum est, ubi ita dicit: Nulli ambigen- » dum est, tum corporis & sanguinis domi- » ni unumquemque fidelium participem fieri, » quando membrum Christi in baptismo ef- » ficitur, nec alienari ab illius panis calicis- » que consortio, etiamsi antequam panem E » illum edat & calicem bibat, de hoc sæcu- » lo, in unitate corporis constitutus, absce- » dat, quia illius sacramenti beneficio non » privatur, quando in ipso hoc quod illud » sacramentum significat, invenitur. In illo » enim sacramento corpus & sanguinem suum » in nobis commendavit, quod & fecit nos » ipsos, nam & nos corpus Christi facti su- » mus. Hæc Augustinus.

Et iterum idem ad Bonifacium ita scribit: & habetur eadem distinctione 4. capite, In » ecclesia, ubi dicit: Non cogitetis vitam habe-

ANNO CHRISTI 1433

Cap. 13.

De ecclesiasticis dogmatibus. cap. 13.

Ad S. Augustinum.

[a] Lib. 1. cap. 20.
[b] Lib. 2. cap. 35.
[c] Cap. 4.

Cap. 13.

De consecr. dist. 2. c. 42. Commendavit.

ANNO CHRISTI 1433.

Cap. 130. Joan. 6.

» habere non posse parvulos qui fuerint ex- » pertes corporis & sanguinis domini nostri » Jesu Christi, dicente domino: *Nisi manducaveritis carnem*, &c. Manifestum est enim » tunc unumquemque corporis & sanguinis » domini participem fieri, quando in baptis- » mo membtum Christi efficitur. Hæe Au- » gustinus.

Cap. 4.

Ex his auctoritatibus & ultima resolutione quam facit idem doctor dictorum suorum libro tertio de meritis & remissione peccatotum, sive de baptismo parvulorum, studiosus lector & pius dictum excellentissimum doctorem non contrarium nec sibi ipsi dissonum, sed maxime uniformem & concotdem in suis dictis & sententiis elare percipiet & iutelliget.

Ad Origenem & Chrysostumum.

Similiter dicendum est ad auctoritates Origenis & Chrysostomi, quia ex ipsis nihil concluditur ad auctoritatem communionis sub utraque specie, cum nullam mentiooem faciant de specie vini, sed solum de carne & sanguine, quæ ita integre, pleue, & perfecte sumuntut a fidelibus sub una specie, sicut si sumerentur sub duplici. Similiter dicendum est ad auctoritatem Innocentii, qnia nihil facit ad propositum de præcepto aut necessitate communiouis sub utraque specie. Eodem modo ad dominum Armachanum dieendum est, quod oihil couferi sua auctoritas ad communionem utriusque speciei: imo quantum potest concipi ea verbis ejusdem dicti textus Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. non intelligitur de manducatioue sacramentali quantum ad inteutiooem susm, dicit enim: Si quis vero dictum salvatoris omninu velit accipere de maoducatione & bibitione sacramentali, tunc intelligendum est de modificatione, &c. ubi expresse & manifeste declarat se loqui non ex sua intentione cum dicit: Si quis vero, &c.

Innocentium.

Armachanum.

Eusebium.

Ad auctoritatem veru Eusebii dicendum, quod Eusebius loquitur de consecratione qua Christus in cœna vinum in sanguinem commutavit, & quotidie commutat in altari, quod manifeste ostenditur ex verbis ejus, dum dicit: Adverte quam evidenter constar vini » ereaturam Christi sanguinem uuncupandam. Quod utique non fit nisi in altari, ubi prius est vini creatura, & deinde Christi sanguis post consecrationem nuncupatur, post quam eonsecrationem oullo modo sanguis Christi est vini creatura. Et ad hunc sensum per quamdam adaptationem ad sacramentum altaris inducit auctoritatem: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. Et præterea dictus doctor nullam mentiouem facit in prædictis verbis de communione laica aut de præcepto sive de necessitate illa de qua hic loquimur, nec etiam de quacumque alia. Et hæc sint dicta ad secundam partem suæ propositionis, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei.

Eusebius in homil. de corpore & sanguine Christi.

Ulterius prosequendo tertiam partem suæ positionis proponens ita dicit: Cum autem plurimi adversariotum divinissimæ communiooi sub utraque specie ad laicos propter tot testimonia & sanctorum auctoritates resistere nou valentes ipsam communionem benedictæ eucharistiæ sub utraquè specie ad laicos fideles concedunt, quantum in se est, & de se esse licitam & catholicam, quia a Christo instituta, & ab apostolis & ecclesia primitiva prædicata, & hæc eorum confessio patet per eo-

A rum plurima scripta: sed in hoc latibulum omnes confugiunt, dicentes, quod ipsa communio utriusque speciei uon sit de præcepto. Hæc propouens. Ad hoc dico, non propter auctoritates & rationes quas adversarii adducunt, quia nullæ sunt, sed propter veritatem in se, quod communio hujus sacramenti secundum se considerata, est licita & catholica, & digne sumentibus ac devote multum utilis ac uecessaria: sed quod fiat sub una vel sub duplici specie, est iudifferens ad meritum vel demeritum, nisi pro quanto ecclesiæ consuetudo aut statutum determinat ad unam vel ad duplicem speciem. Nam Christus instituit sacramenta, sed modum eadem dispensaodi re- B liquit ecclesiæ, ut tenent omnes doctores concorditer.

Quando igitur consuetudo ecclesiæ habebat duplicem speciem, tunc nulli licebat communicare sub una specie in locis in quibus hujusmodi consuetudo servabatur, & similiter opposita consuetudine in ecclesia ex rationabilibus causis invalescente, & maxime statuto & præcepto universalis ecclesiæ confirmata, nulli licet non couficienti commuoicare sub utraque specie. unde oullo modo concedimus ipsam communionem sub utraque specie esse licitam & catholicam quoad laicos, licet sic Christus fecerit & apostolis tradiderit, & apostolus in primitiva ecclesia Corinthiis sic facere permi- C serit, stante statuto ecclesiæ in oppositum. Nec confugimus in latibulum, qui est locus hæreticorum, dicentes, quod ipsa communio sub utraque specie non sit de præcepto: imo manemus io ipsa veritate catholica, sicut in civitate supra montem posita, quæ omnibus sole clarius elucescit.

Ad auctoritates igitur evangelistarum, videlicet Matth. 26. Marci 14. & Lucæ 22. dico, quod stant narrative, quia evangelistæ narrant modum quem Christus tenuit io confectione hujus sacrameoti, & verbum hoc, *facite*, quod innuit præceptum, si præceptive teneatur, refertur ad apostolos, quos per illa verba in sacerdotes ordinavit, & ad ipsorum D successores tantum; alioquin omues viri & mulieres essent sacerdotes, & possent hoc conficere sacramentum. Quod nullus sanæ mentis dixerit.

Ad verbum hoc, *facite*.

Ad glossam autem quæ dicit, Et aliis date: dicendum quod glossa non dicit, quod Christus præcepit apostolis aliis dare. Dato enim, quod non conceditur pro præsenti, quod Christus præcepisset discipulis dare aliis hoc sacramentum; uon tamen præcepit sic dare, quapropter notanter glossa non expressit sic, vel taliter, vel hoc modo aliis dare.

Ad glossam.

Ad canticum ecclesiæ, Dedit fragilibus &c. dicendum quod Christus sacrificium istud & instituit, & commisit ipsum celebraodum solum presbyteris, quibus sic congruit sumere, E uou tamen sic dare cæteris, quaptopter notaoter dicit: Quibus sic congruit ut sumant & » dent cæteris. Et quod ista sit intentio illius » cantici, patet tam ex summo pontifice, quam ex compositore officii, quam ex ipsa ecclesia cantante dictum canticum. Nam tempore Urbani, & doctoris sancti qui officium corporis Christi, & prædictum canticum composuit, per totam ecclesiam universaliter erat unius speciei consuetudo, ut patet ex doctrina ejusdem doctoris.

Ad verba hymni: Dedit fragilibus.

Ad Nicolaum de Lyra dicendum quod se- cun-

Ad Nicolaum de Lyra.

ANNO CHRISTI 1433.

cundum npinionem verum dicit, quod per illa verba, *hoc facite*, injungitur ecclesiæ hujus sacramenti usus, sed non habetur ex hoe quod injungatur laicali populo usus communionis sub utraque specie. Ulterius ad auctoritatem Damasceni cum dixit: Dixit dominus » Jesus: *Hoc est corpus meum*, &: *Hic est sanguis meus*, *& hoc facite* in *meam commemorationem*, Omnipotenti ejus præcepto, donec » veniat, efficitur. Dicendum est quod ibi præceptum Damasceni non intendit referre ad apostolos, quasi ipsis sit præceptum, ut sic ministrent aliis, sed refert ad naturam panis scilicet, & vini consecrandam, ut obediat præcepto omnipotentis Dei sive Christi, dum videlicet ad verba prolata sacerdotis, panis & vini substantia in corpus & sanguinem Christi divina & Omnipotenti virtute convertitur. Est igitur sensus, *hoc facite*, id est, conficite, & consecrate transmutando naturæ substantiam in corpus Cbristi & sanguinem, non utique virtute vestra, sed omnipotenti ejus præcepto, quo scilicet non solum ea quæ sunt, possunt converti in alia, sed etiam ea quæ sunt, possunt iu nihilum redigi, & ea quæ non sunt, ad esse produci: secundum quod dicitur in psalmo: *Ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt*. Si enim Damascenus voluit referre id præceptum ad apostolos, ut sic deberent facere donec veniat, sufficeret sibi simpliciter dicere: Hoc facite præcepto ejus, sine additione, Omnipotenti, quia ad mandatum obligatorium faciendum non exigitur omnipotentia, cum & prælati & puri homines possint obligatorie præcipere, in quibus non est omnipotentia, quæ utique ad naturalem transsubstantiationem subitam & instantaneam de necessitate requiritur.

Ad Damascenum lib. 4. c. 14.

Psal. 32, 9.

Et ad hunc eumdem sensum proprie loquitur Paschasius in sequenti allegatione, cum dicit. Crede n fili, quia ita est quomodo ipse dixit, & dubitare factum non potes, ipse mandavit & creatum est, præceptum posuit dicens: *In meam commemorationem hoc facite*. Nam tota intentio Paschasii in boc loco est, inducere fidem transsubstantiationis panis & vini in veram carnem Christi & iu verum sanguinem ejusdem, ad quam transsubstantiationem eredendam ipse hortatur quemlibet fidelem: quod ex verbis ejus patet, & ex persuasionibus, cum dicit: Crede o fili, *&c.* & ibi punctus faciendus est, Præceptum posuit, & postmodum sequendum est, *in meam commemorationem facite*. Quidquid tamen sit, sive Paschasius, sive Damascenus, sive Nicolaus de Lyra, & quicumque alii dicant, quod illa verba, *hoc facite in meam commemorationem*, dicta fuerunt a Christo apostolis præceptive, & in persona ipsorum cæteris sacerdotibus, & per consequens ecclesiæ, in cujus persona sacerdotes ut ministri tenentur hoc sacramentum celebrare, conficere, & passionem Christi sub utraque specie repræsentare in conspectu & præsentia fidelium concedo, nec tamen aliquid sequitur pro communione sub utraque specie.

Paschasius de corpore & sanguine domini, cap. 15.

Ad illud igitur quod refert proponens, quod per illa verba *hoc facite*, intellexit non solum confectionem, sed manducationem & bibitionem sacramentalem, & quod illa verba dixit præceptive, dicendum quod præceptum illud, si tamen præceptive teneatur, extendit se

Quid per illa verba, *hoc facite*, intelligatur?

A simul ad confectionem & ad manducationem & bibitionem, quoad ipsum conficientem, quia sacerdos conficiens tenetur sicut conficere, sic & ntrumque distincte, scorsum & separatim sumere: unde non sequitur, quod per illa verba dominus præcipiat solam manducationem & bibitionem sacramentalem, secundum quod respicit universaliter omnes, sed solum prout manducatio & bibitio sunt conjunctæ consecrationi, scilicet in ipso sanctificante. Ad auctoritatem sancti Thomæ dictum est in præcedentibus, quod in dictis verbis dictus doctor intendit fundare præceptum implicite sacramenti secundum se considerati, sed non sub utraque specie, quam
B in sequenti articulo dicit non esse de necessitate, neque de præcepto. Etenim, secundum quod fuit in præcedentibus aliqualiter apertum, in hoc sacramento duo sunt attendenda: vel ea quæ sunt essentialia, vel ea quæ sunt accidentalia. Quantum ergo ad essentialia, quæ sunt forma, materia, intentio, & ordo, Christus dedit præceptum, quod utique invariabile ac immutabile est, sed non quantum ad accidentalia, cujusmodi sunt, tempus, conditio materiæ, modus sumendi, ritus conficiendi, & hujusmodi, quæ Christus dimisit in potestate ecclesiæ, ut circa ipsa ordinaret, prout ei Spiritus sanctus rector ejusdem inspiraret. Unde sicut
C in potestate ecclesiæ fuit statuere, ut nou nisi a jejunis hoc sacramentum conficeretur, & etiam nisi in certis casibus sumeretur, cum tamen Christus post cœnam ipsum confecerit & discipulis dederit ad sumendum. Et sicut iu potestate fuit ecclesiæ per aliquod tempus in fermentato conficere, licet Christus in azymo confecerit, sic eodem & pari modo fuit & est in potestate ecclesiæ propter aliquas causas necessarias & rationes mutare modum communicandi laicos, ut videlicet sub una & non sub duabus speciebus, quemadmodum Cbristus tradidit communionem. Nec videtur ratio quare potius illa quam hunc modum mutare potuerit, cum
D iste modus ita se babeat per accidens sicut & illa. Et hæc distinctio expresse innuitur in præcepto Christi, cum ait: *Hoc facite*, non autem dixit, Sic, vel hoc modo facite. *Hoc* enim ad substantiam refertur, nou ad modum.

Supra in expositione horum verborum.

Nisi manducaveritis, &c.

In sacramento eucharistiæ considerenda essentialia, & accidentalia. Illa sunt immutabilia, hæc variabilia.

Sed contra arguit proponens, quia ipse Christus ad utrumque addit præceptum, *hoc facite*, ut recitat apostolus, dicendum quod materia in hoc sacramento potest duobus modis considerari: Uno modo respectu rei contentæ cujusmodi est verum corpus Christi, & verus sanguis ejus. Alio modo respectu rei significatæ cujusmodi est passio Christi, refectio spiritualis, tuitio corporis & animæ, &
E cætera, si qua sunt quæ in hoc sacramento repræsentantur. Ratione primi, panis & vinum cadunt sub præcepto disjunctive, quia vel utrumque vel alterum ipsorum sufficit, cum sub utraque, & sub altera ipsarum, verus & integer Cbristus contineatur, ut fuit declaratum in superioribus satis diffuse. Ratione vero secundi, cadit utrumque copulative sub præceptum, quia passio Christi non potest perfecte repræsentari sub altero ipsorum, & hoc ipsius Christi verbis expresse comprehenditur. Non enim ait simpliciter, *hoc facite*, sed addit, *in meam*

Materia in hoc sacramento dupliciter consideratur.

ANNO CHRISTI 1433.

meam commemorationem. Si enim dixisset tantummodo, *hoc facite*, planum esset quod altera species sufficeret; quia vero addit, *in meam commemorationem*, utraque necessaria est: unde & Paulus utrumque complexus est copulative in hujusmodi commemoratione facienda dicens: *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem domini annunciabitis donec veniat*: ideo etiam ad utrumque apposuit præceptum, ut utrumque simul ostenderet fore necessariom ad hujusmodi dominicæ mortis repræseotationem: si enim ad unam solum apposuisset, videretur quod sola species sufficeret ad repræsentationem: unde apostolus est declarativus Lucæ evangelistæ io hac parte, & Lucas aliorum evangelistarum, qui non fecerunt mentionem de hujusmodi præcepto. Quia vero hujusmodi commemoratio dominicæ passionis tantummodo conficientibus sive sacerdotibus præcepta est, ut ex superioribus patet, cum ait, *facite*, quod idem est quod conficite vel sacrificate, idcirco sufficit quod soli sacerdotes in ecclesia coram populo conficientes & sacrificantes hujusmodi repræsentent passionem signis exterioribus, speciebus scilicet panis & vini, non autem quod sic cæteris ministrent. Et licet si non sacrificantes sumerent sub utraque specie, sicut antiquitus Corinthii faciebant, & modo faciunt Græci similiter, & repræsentarent mortem domini, sicut & sacrificantes, non tamen eodem modo, quia sacrificantes, ex præcepto, hi vero sine præcepto: & ulterius expressius significantes: quia non solum in sumptione sub utraque specie, sed principalius in confectione, & in elevatiooe, & cæteris signis & ritibus Christi, passio repræsentatur, quam in sola sumptione.

Ad 2. Cyprianum.

Ad auctoritatem Cypriani quæ hic ponitur, & ad cæteras quæ infra ponuntur, primo dicendum est, quod non omnia opuscula neque dicta ejusdem saocti maryris ab ecclesia acceptantur, ipse enim cum octuaginta episcopis in quadam synodo proviuciali, sub eodem Cypriano in civitate Carthaginensi celebrata, dixit, hæreticos & schismaticos non posse baptizare, & quod baptismus ab hæreticis collatus esset lavacrum diaboli, in quo tamen ipse non tenetur eo quod ecclesia oppositum determinat, ut habetur 3. distinctione, Sed sciendum; & in quarto sententiarum distinctione 6. contra quem in hac materia egregius doctor Augustinus edidit librum, quem de unico baptismo nominavit: de qno martyre idem Augustinus dicit: Ego visa sanctitate Cypria-
» ni, eidem adhæsissem, nisi me Romana sy-
» nodus retraxisset. Et subdit: Ego dicta Cy-
» priani non approbo, cujus martyrium vene-
» ror, cujus ingeoium laudo, quia nec ec-
» clesia approbavit: ubi male sensit, hoc pur-
» gatum est igne passionis. Hæc Augustinus.
Ubi bene attendendum est excellentissimi doctoris Augustini exemplum & documentum, & perpetuo memoria retinendum: libenter siquidem, tum propter sanctitatem tum propter excellentiam ingenii, secutus fuisset opinionem hujus sancti & gloriosissimi martyriis Cypriani, quod tamen non fecit propter Romanam synodum, quæ oppositum illius determinaverat: nec ausus fuit dicta Cypriani approbare, quæ non approbaverat ecclesia. Si tantus doctor & tam excellentissimi ingeni ac sanctissimæ vitæ, Augustinus scilicet, non fuit ausus sequi tam sanctissimum & profundissimum martyrem, stante in oppositum determinatione ecclesiæ, quid faciemus nos miseri homunculi, qui vix scimus alphabetum componendo balbutire, non dico profunda scripturarum iodagare? numquid prudentiæ meæ insistendo, erecta scilicet cervice, hujus hominis quantumcumque saocti & excellentis ingenii sententiam aut sensum nostrum præponemus & anteferemus sententiæ & determinationi catholicæ ecclesiæ? absit hoc a nobis, & a cordibus cunctorum Christi fidelium.

Prædicta idcirco præmisi de dicto martyre, non quod velim ipsum in hac materia nostra negare, sed ut appareat quia non in omnibus ejus doctrina est sequenda. Dicendum igitur, quod nec in ista auctoritate, nec in omnibus aliis sequentibus, quoquo modo prædictus martyr, nec implicite oec explicite ponit aut dicit, communionem utriusque speciei, quoad laicos, esse de præcepto Christi, aut de mandato ejus; deinde io hac auctoritate loquitur de sacerdotibus & celebrantibus, quibus dominus præcepit facere in commemorationem suæ mortis, quod patet, quia loquitur in propria persona, qui erat episcopus, & etiam loquebatur & scribebat episcopis, quibus utique præceptum fuit ut facerent in commemorationem mortis domini; unde dicit, quod sic a domino præcipitur, ut quotiescumque biberimus, in commemorationem domini hoc faciamus. Hanc autem reprehensionem faciebat prædictus martyr aliis episcopis non occasione unius vel duplicis speciei, quoad populum laicalem, sed in primitiva ecclesia multi sacerdotes multipliciter aberrabant tam circa celebrationem hujus sacramenti, quam circa dispensationem ejusdem ad populum. Nam aliqui hostiam sanguine intinctam popolo porrigebant, alii uvas vino apponebant, & vinum presbyteri sumebant, uvas vero dabant communicantibus laicis, & pro infirmis in sacrario reponebant: alii vero paunum lioeum musto tioctum per totum annum servabant, & in tempore sacrificii aqua partem ejus lavantes, loturam illam ministrabaut. Alii lac dabant pro sanguioe, ut patet de consecratione distinctione 2. Didicimus. Et capitulo, Cum omne crimen. Illa igitur advertens, & multa alia hic sanctus maryr fieri præter modum a Christo traditum in ministratione & oblatione hujus sacri mysterii, zelo accensus præsertim episcopos reprehendit, tamquam eos ad quos pertinebat alios corrigere & ad viam reducere veritatis, & hæc est totalis & vera intentio prædicti martyris, tam in præsenti auctoritate, quam in omnibus sequentibus, prout declarabitur loco suo: & per dicta patet, quod ea quæ infert proponens, omnino falsa sunt, quia non sequuntur ex inteotiooe dicti doctoris.

Epist. 63. editionis Pamelii antiquæ autem lib. 2. epist. 3.

Cap. 6.

Ulterius ad auctoritatem Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, cum Nicolao de Lyra dicendum, dato quod esset præceptum de sacramentali sumptione, nullo modo tameo præceptum est, de utraque specie, ut dictum est, & clare ostensum etiam secundum intentiooem Nicolai de Lyra, qui ponit ibidem, ut alias allegatum est, verba in hunc modum:
» Non est intelligeodum quod scilicet hoc
» sacramentum sub utraque specie fidelibus sit

ANNO CHRISTI 1433.

» exhibendum, sed tantum hoc modo a sacerdotibus est sumendum. Licet enim in » primitiva ecclesia populus sub utraque spe» cie communicaret, tamen postea a proin» de ordinatum, ut non communicet sub » specie vini propter periculum effusionis.

a Forte, provide.

Ad S. Thomam.

Item ad S. Thoman quem inducit in quæstionibus super 4. similiter dicendum, quod nihil concludit de utraque specie. Similiter glossa interlinearis nullam mentionem facit de specie vini. Item inducit S. Thomam sermone 20. &ejus auctoritatem recitat per longum spatium in qua auctoritate sanctus doctor nec in verbis nec in sententia nec in quocumque signo explicite vel implicite facit mentionem de communione laica utriusque speciei, nec in tota illa auctoritate facit mentionem de vino aut de secunda specie. Et quantum ad auctoritatem Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. sæpius repertum est, quod si intelligitur de sacramentali, solum cadit præceptum ad carnem & sanguinem & non ad species sacramentales: quapropter corollaria quæ infert, pro quanto aliquid infert pro utraque specie, falsé & male infert, quia in toto processu ille doctor non fecit mentionem de utraque specie, sed solum de corpore & sanguine Christi alicubi vero sine determinatione de sacramento. Quare ex dicta auctoritate nihil concludit quoad utramque speciem.

De Sacramento altaris c. 20.

Ulterius inducit eumdem doctorem in eodem sermone, quod spiritualis simul & sacramentalis manducatio corporis & sanguinis Christi est utilior & salubrior sola manducatione spirituali, quod utique concedo, cæteris paribus, tamen hoc nihil facit ad utramque speciem.

Paschasius de corpore & sanguine domini cap. 7.

Item ad Paschasium, quem inducit in tractatu suo de corpore Christi, dicendum primo, quod dictus doctor nullam facit mentionem de præcepto aut de necessitate. Deinde ipse loquitur in persona laicorum de sola manducatione, cum dicit: Et comedimus; » & de modo quo sacerdotes conficiunt di» ctum sacramentum, scilicet in pane corpo» ris Christi & potu sanguinis, quæ de agro » corporis nobis quotidie per officium sacer» dotum maturescunt. Et ad hoc inducit figuram benedictionis frumenti & vini. Quare nihil dicta auctoritas valet ad propositum: in sequenti particula solum loquitur de carne Christi & ejus sanguine, & nullam facit mentionem de speciebus, & sic similiter nihil concludit ad intentum utriusque speciei. Ad Albertum Magnum dictum est superius, quia loquitur solum de conficientibus & sacerdotibus, & cum hoc de significatione. Item ad beatum Bernardum quem inducit in sermone ad Petrum de corpore Christi, primo dicendum, quid iste doctor senserit de illa auctoritate, *Nisi manducaveritis*, &c. qui super 3. versu psal. 90. dicit: Quid est autem manducare ejus carnem, & bibere ejus sanguinem, nisi communicare passionibus ejus, & ejus conversationi quam gessit in carne? Unde & in hoc designat illud illibatum altaris sacramentum, ubi dominicum corpus accipimus, ut sicut videtur illa panis forma in nos intrare, sic noverimus per eam quam in terris habuit conversationem, ipsum intrare in nos, & habitare per fidem in cordibus nostris. Hæc ille.

Ad Albertum Magnum.

S. Bernardus in psal. Qui habitat. de tertio versu.

Item idem * Bernardus in epistola ad fra» tres de Monte Dei ita dicit: Sicut enim » quicumque habet sensus Christi, quan» tum Christianæ pietati expediat, quantum » servum Dei, servum redemptionis Christi » deceat, & utile eis sit, una saltem aliqua » diei hora passionis ipsius ac redemptionis » attentius recolere beneficia, ad fruendum » suaviter in conscientia & recondendum fi» deliter in memoria, quod est spiritualiter » manducare corpus Christi, & bibere ejus » sanguinem in memoriam ejus, qui in se » credentibus præcepit, dicens. *Hoc facite in » meam commemorationem*, in quo etiam pro» pter peccatum inobedientiæ, quam impium » sit hominem tantæ pietatis, Dei esse imme» morem, palam omnibus est, cum amici » hominis abeuntis sub quolibet signo com» mendatam memoriam nefas sit oblivisci. Ex quibus verbis manifeste patet quid prædictus doctor sentiat de illa duplici auctoritate, videlicet, *Nisi manducaveritis*, &: *Hoc facite*: quia ambas interpretatur præceptive & spiritualiter.

** Guillelmus de sancto Theodorico.*

Sed jam ad auctoritatem suam per adversarium adductam dicendum est, videlicet quod dominus noster Jesus Christus ecclesiæ sponsæ suæ & columbæ dulcissimæ hoc dotalitium, scilicet corpus & sanguinem suum, indulsit sub sacramento in suæ passionis & mortis memoriam: & quidem quotidie frequentatur & fit in ecclesia per operationem & ministerium sacerdotum, pro omnibus fidelibus tam vivis quam defunctis. Non enim omnia quæ Christus dimisit ecclesiæ, eodem modo conveniunt singulis de Ecclesia, alioquin cum Christus dimisit ecclesiæ sacerdotium, sequeretur quod omnes essent sacerdotes, omnes prophetæ, omnes apostoli, omnes pastores & doctores, quod patet falsum esse manifeste, quia nec omnes sunt sacerdotes, nec omnes prophetæ, *&c.* & tamen omnia Christus indulsit ecclesiæ suæ sponsæ secundum quod dicit apostolus: *Quosdam quidem dedit apostolos*, &c. *in consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi*. Similiter in corpore naturali oculus datus est non sibi soli, sed corpori, nec tamen omnia membra sunt oculus. Similiter Christus hoc dotalitium, in quantum est memoriale suæ mortis indulsit ecclesiæ in persona sacerdotum, ut non solum sibi, sed toti ecclesiæ deservirent. Ad istud autem quod dicit Bernardus: Idem fieri præcepit; referendum est ad illud præceptum, quo Christus præcepit apostolis, dum eos in sacerdotes ordinavit, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*, ubi præcepit confectionem hujus sacramenti in pane & vino, quod ad solos pertinet sacerdotes. Quod quidem præceptum si universos fideles obligaret, sequeretur quod omnes laici, mares & feminæ deberent & possent hoc sacramentum conficere, quod omnino falsum est, absurdum & erroneum. Item ad Durandum dicendum, quod nullam mentionem facit de duplici specie, sed tantummodo dicit quod sacramentum hoc est de necessitate salutis, ratione præcepti domini, & etiam ecclesiæ, ex quo non sequitur quod utraque species sit de præcepto. Item ad Armachanum primatem Hiberniæ dicendum, quod iste expresse approbat ritum ecclesiæ Romanæ & consuetudinem unius

Non omnia quæ Christus ecclesiæ reliquit, ad omnes spectant: alioquin omnes essent sacerdotes, prophetæ, apostoli.

Ephes. 4.

In sermone de cœna domini.

Ad Durandum lib. 4. dist. 9. c. 8.

Ad Armachanum.

ANNO CHRISTI 1433.

nius speciei, vel saltem eam non reprobat, quod utique fecisset, si credidisset eam fore illicitam, alioquin assimilaretur cani muto non valenti latrare: & cum duo sint officia sapientis, videlicet meditari, & defendere veritatem, & falsitatem atque impium detestari, secundum illud: *Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium*: utique non fuisset doctor veritatis, si visa impietate, non fuisset eam detestatus. Approbat igitur consuetudinem ecclesiæ Romanæ ex quo narrat eam, & fulcit rationibus, nec eam reprehendit, ut decuisset doctorem catholicum, ut patet in fine auctoritatis ejus. » Nam ita dicit: Ecclesia tamen Romana in » usu habet solum vinum calicis conferre » post communionem corporis Christi. Ecce » narratio; ne forte per negligentiam, quæ » leviter posset contingere in ministrando in » multitudine populi sacramentum sanguinis » Christi fidelibus quibuscumque, aliquid ef» funderetur de ipso sacramento, quale peri» culum non est in ministratione corporis Christi » fidelibus indistincte & ideo populo sacramen» tum sanguinis non ministrat quamvis fieri » posset licite juxta scripturam canonicam. Hæc Armachanus. Ulterius ipse idem in præcedentibus, non dicit quod utraque species sit de necessitate, aut de præcepto Christi, sed juxta legem sive scripturam canonicam licite posse sub utraque specie ministrari, supple, non obstante consuetudine & statuto Ecclesiæ in oppositum.

Prov. 8.

Ulterius magister proponens inducit, quod multum ac commodum esset in materia fidei, & aliis, conformari ecclesiæ primitivæ, & ad hoc inducit auctoritatem Bedæ in homilia infra octavam ascensionis domini, dicentis: Perfectum vitæ magisterium est ecclesiæ primitivæ actus imitari. Ad idem inducit a» postolum, qui dicebat fideles imitari eos, & debere stare & tenere traditiones, quas didicerant sive per sermonem sive per epistolam. Ad quod dicendum, quod si praxis Christi & exemplum non obligat sub præcepto, multo minus praxis apostolorum, aut primitivæ ecclesiæ. Nam praxis & exemplum Christi non obligat de necessitate salutis ad ipsum imitandum in omnibus suis actionibus & operationibus, quod patet inductive in singulis generibus operum Christi. Nam non tenemur de necessitate Christum imitari in operibus supernaturalibus: ut puta in faciendis miraculis, similiter nec in omnibus operibus moralibus, ut puta in his quæ pertinent ad perfectionem, nisi quis se sponte voto proprio astrinxerit, ut est paupertas, castitas, obedientia & hujusmodi, quæ si ratione exempli obligarent, utique omnes Christiani ad prædicta obligarentur, & sic omnes divites, in matrimonio constituti, essent in statu damnationis, quod est omnino hæreticum. Similiter Christus jejunavit quadraginta diebus & noctibus, non habuit propriam domum, sponte permisit se crucifigi, & multa alia pati, in quibus imitari non tenemur de necessitate. Alioquin omnes hæretici, sicut sunt eo quod hæretici, essent in statu damnationis, qui in prædictis Christum non sequuntur. Similiter in sacramentalibus & ceremonialibus; Christus permisit se circumcidi; octavo die in templo præsentari, pascha vetus

2. Thess 2.

Non tenentur fideles in omnibus imitari Christum, in suis actionibus. Patet in miraculis, observatione consiliorum, jejunio 40. dierum, spontanea passione, sacramentalibus & ceremonialibus.

celebravit, & ut ad nostra veniamus, hoc ineffabile sacramentum, de quo est sermo in præsenti, ipse dominus in cœna confecit, & post alios cibos ipsum tradidit edendum discipulis: in quibus omnibus ecclesia nec imitatur Christum, nec tenetur imitari, imo tenetur non imitari. Et pari ratione non tenetur nec obligatur ex ratione praxis vel exempli imitari Christum in communione sub utraque specie. Si igitur praxis Christi & exemplum non obligat sub præceto, multo minus praxis apostolorum aut primitivæ ecclesiæ. Sive igitur in primitiva ecclesia fuit hic modus communicandi laicos sub utraque specie universalis in tota ecclesia, sive partialis in aliquibus ecclesiis, ut communiter tenent omnes quia non potest sufficienter probari hunc modum fuisse universalem, nec aliquem apostolorum dedisse communionem sub utraque specie, excepto apostolo, hoc Corinthiis permittente, non sequitur tamen, quod etiam nunc ita debeat fieri aut observari, cum Christus nullibi, ut declaratum est, sic vel sic fieri mandaverit aut præceperit.

ANNO CHRISTI 1433.

Multo minus tenentur observare in omnibus praxis ecclesiæ primitivæ.

Ad auctoritatem vero Bedæ dicendum primo, quod nullam facit mentionem de hoc sacramento: demum quod ipse loquitur de imitatione vitæ in moribus nec necessitatem imponit, sed invitat ad perfectionem; unde » dicit: Perfectum vitæ magisterium est ec» clesiæ primitivæ actus imitari, non autem » dicit, Necessarium vitæ magisterium, *&c.* multa enim in primitiva ecclesia fiebant, ad quæ tamen moderna non obligatur ex præcepto. Et ut exemplariter dicatur, legitur quidem in Actis apostolorum 4. cap. quod multitudinis credentium erat cor unum & anima una, neque quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, & quod offerebant precia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes apostolorum, dividebaturque singulis prout cuique opus erat: hoc quidem tunc fiebat, sed tamen non ex præcepto neque de necessitate salutis, nec tenentur omnes fideles ad hujusmodi communitatem. Paulus etiam circumcidit Timotheum Actorum 16. & apostoli præceperunt quod Gentiles conversi ad fidem abstinerent a sanguine & suffocato, Actorum 15. quæ tamen sine periculo omittimus, cum nullum ipsorum sit de necessitate, salutis, Similiter sacerdotes tunc licite ducebant uxores, non autem tempore præsenti, & multa alia fiebant in primitiva ecclesia, quæ modo licite non fiunt, & sic dicendum est de communione utriusque speciei, *&c.* Item in primitiva ecclesia quasi omnibus indifferenter licitum erat baptizare, prædicare, & hujusmodi. unde Ambrosius super epistola ad Ephesios, *Et ipse dedit quosdam apostolos*, ita dicit: Ut cresceret plebs & multi» plicaretur, omnibus inter initia concessum » est evangelizare & baptizare & scripturas » in ecclesia explanare: at ubi omnia loca » circumplexa est ecclesia, conventicula con» stituta sunt, & rectores ac cætera officia in » ecclesiis ordinata sunt: quia si omnes ea» dem possent, irrationabile esset, & vul» garis res & vilissima videretur. Hæc il» le.

Ad Bedam.

Ut constat et communicate rerum, circumcisione aliquorum, tolerata, & similibus.

Imo uxorati promovebantur ad sacerdotium, ab uxoribus tamen abstinebant.

S. Ambrosius in 4. c. ad Ephes.

Post prædicta magister proponens praxin dictæ ecclesiæ primitivæ volens diligenter confirmare

ANNO CHRISTI 1433.

mare & pertractare, inducit multa exempla, & primo exemplum Corinthiorum, apud quos viguit communio prætacti calicis, prout ex epistola apostoli Pauli colligitur; ad quod dicendum, quod sicut praxis Christi, qui sub utraque confecit & tradidit discipulis, non obligat ex necessitate aut ex præcepto, sic multo minus exemplum Corinthiorum & praxis eorumdem obligabit ecclesiam ad sic vel sic faciendum.

S. Dionysius cap. 3.

Ulterius inducit practicam & auctoritatem Dionysii scribentis de ecclesiastica bierarchia, eap. de eucharistia, Compertum. Ad quod dicendum quod prædictus sanctus philosophus & summus theologus fuit discipulus Pauli, & Græcus, & Atheniensis natione. Quia igitur in primitiva ecclesia Græci ab apostolo susceperunt consuetudinem utriusque speciei, eam servarunt usque ad præsentem diem, & sic Dionysius consuetudinem Græcorum sequens, ioquitur in prædicta sua auctoritate, & glossa ejusdem, de prædicta communione utriusque speciei. In nulla tamen parte illius auctoritatis, nec in toto illo capitulo, imo nec in tota sue doctrina, beatus Dionysius dicit illam communionem esse necessariam vel de præcepto Christi, & per consequens per ipsam nihil contra veritatem catholicam & ecclesiæ consuetudinem coucluditur. Vel dicendum ad dictam anctoritatem Dionysii, sicut dicit Sanctus Thomas iu 3. parte, quod sicut sacerdos offert unum calicem pro omni populo, & ideo calix populo non datur, sicut etiam sacerdos sacrificans unionem calicis quod meritum & remissionem peccatorum omnibus qui adsunt de populo fide & devotione dividit & distribuit. Sicut enim pro omnibus orat & pro omnibus offert imo & ipsi cum ipso offerunt, * sicut enim sacerdos ait pro omnibus orans, & omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudi, *&c.* Sic & ipse sumens in persona omnium, omnes sumunt cum ipso, quia ipsius oblationis omnes fideles efficiuntur participes per rèmissionem peccatorum & augmentum gratiæ, & iu his scaerdos sacram consummat actionem.

* *Forte*, sic etiam.

Ad Origenem.

Ulterius ad Origenem quem inducit in homilia 16. supra lib. Numerorum, dicendum quod ipse intelligit prædictum textum Joan. 6. *Nisi manducaveritis*, &c. de duplici manducatione, sacramentali scilicet & spirituali: unde eodem modo intelligitur dictum suum, sicut & prædicta anctoritas, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*. Espositum est autem supra, quod prædicta auctoritas sive intelligatur de sacramentali manducatioue, sive spirituali, non tamen adversarius habet intentum, quod utraque species cadat suh præcepto, in cujus signum nulla mentio sit de speciebus panis & vini. Verum si prædictus doctor vel ex prædicta auctoritate vel ex aliis dictis ejusdem traheretur ad communionem utriusque speciei, tune dicendum esset, quod ipse loquitur secundum consuetudinem Græcorum, cum ipse Græcus fuerit natione, apud quos, ut dictum est, fuit & est consuetudo utriusque speciei, non tamen aliquo modo dicit eam esse de necessitate aut de præcepto Christi,

Deinde inducit practicam beati Donati, allegans beatum Gregorium & passionale *&c.* Dicendum quod beatus Gregorius nullam mentionem in loco præallegato facit de sanguine, sed solum de reparatione calicis. Et ad istoriam legendæ suæ est dicendum, quod B. Donatus ministrabat populo sanguinem secuudum consuetudinem quæ tunc in ecclesia sua tenebatur, & secundum quod quidam dicunt, propter prædictum scandalum, quod sibi contigit in prædicta fractione, licet per miraculum reparaverit, deinceps dictus matyr cœperit populo ministrare hoc sacramentum sub una specie: ejus exemplo alii propter similia scandala, & alia quæ numerata sunt, cœperunt similiter facere: & quia prædictus martyr non affirmabat neque docebat duplicem speciem esse de salutis necessitate aut de præcepto Christi, ideo non plus concludunt adversarii exemplo suo, quam secerunt exemplo Christi & aliorum sanctorum, qui sub utraque specie hoc sacramentum ministraverunt.

Ad sanct. Thom. l. 4. dist. 24. q. 2. art. 5. ad 3.

Item ad id quod inducit de sancto Thoma, quod videlicet diaconi habent dispensare sanguinem Christi fidelibus, dicendum quod doctor sanctus ibidem describat actus quos in sacris constituti ex officiis ipsorum exequi possunt: quapropter si esset consnetudo, vel si ecclesia non statuisset oppositum, quod sanguis Christi sub specie vini populo ministraretur, utique diaconi ex officin possent ministrare; secundum quod de beato Laurentio legitur, & allegatur per beatum Augustinum: sed hoc nihil facit ad propositum de uecessitate & præcepto utriusque speciei.

Ad Leonem papam.

Ulterius ad Leonem papam dicendum, quod prædictus Leo papa scripsit contra Manichæos qui negabant Christum resurrexisse a mortuis, & per consequens nec diem dominicum volebant celebrare, sed in coutemptum dominicæ resurrectiouis & ecelesiæ Dei, illo die jejunabant, & sic de hujusmodi hæreticis loquitur, quod ad tegendam suam infidelitatem immiscebant se conventibus Christianorum, & interdum quando latere amplius non poterant, indigno ore simulando se esse catholicos, corpus Christi recipiebant, sanguinem autem Christi haurire de calice omnino declinabant, existimantes nondum Christum resurrexisse, sed ipsum adhuc mortuum esse, ideoque ex consequenti credebant corpus ejus sine sanguine existere, & sic propter illam infidelitatem Christi sanguinem omnino cavebant recipere ab altari. Non est similis ratio iu illis & in nostris Christi fidelibus catbolicis, quia illi propter dictam infidelitatem sanguinem nolebant capere, nostri autem propter consuetudinem & præceptum ecclesiæ laudabiliter & ex causis necessariis & rationabilibus introductam. Et ulterius patet quod in dicta auctoritate Leo papa nullam fecit mentionem de necessitate aut de præcepto Christi, quare nihil facit ad propositum, ad quod probandum eam adversarii introducunt, & per consequens non sequitur quod communicantes suh prima specie, & calicem haurire declinantes, dicantur sacrilegii crimen committere: nec etiam a societate sanctorum sunt expellendi, & sic excommunicandi, nec ab ipsis tamquam ab excommunicatis est declinandum,

ut

ANNO CHRISTI 1411.

ut magister proponens ex dicta auctoritate Leonis infert: quia nec communiu calicis est præcepta, & per consequens nec grande scelus cuutra legem Dei committunt communicantes sub una specie, nec subest etiam eadem causa in nobis, sicut suberat in illis hæreticis, de quibus Leo papa loquebatur. Potuisset tamen dominus proponens honestius inferre quod intendebat, vel saltem honestatem meam cum majori patientia supportare.

Ad S. Gregorium.

Deinde ad auctoritates Gregorii dicendum, quod Gregorius loquitur in dicta auctoritate de sanguine dumini, & nun de specie vini, qui sanguis vere & complete sumitur sub prima specie sanguinis Christi per ura fidelium populurum.

Ad S. Augustinum. Cap. 16.

Ulterjus ad aucturitates Augustini & primu ad illam quæ habetur de cunsecratiune distinctione 2. Quia passus, &c. dicendum quod Augustinus loquitur de fidelibus & populis, invitans eos ad hujusmodi sacramentl perceptionem, magis sub numine calicis, non ratiune sacramentalis sumptionis, sed ratiune significationis, scilicet ratione contenti & effectus, qui sanguini apprupriatur, videlicet ra» tiune refrigerii & lætitiæ spiritualis; quan» do manifeste innuitur cum dicit: Et vos » post jejunia, post labores, post humilita» tem, & contritionem, jam in nomine Chri» sti tamquam ad calicem venistis; quasi dieeret, Post anxietates & labores præsentis sæculi, tamquam ad refrigerium, id est, ad consulationem spiritualem, ad calicem venistis; & notanter ait, Tamquam ad calicem, & non simpliciter, Ad calicem venistis; ad innuendum quod non de sacramentali calice, sed de eo quod per calicem significatur, intelligit, quod etiam sequentia verba declarant cum dicit: » Et vos ibi estis in mensa, & » ibi vos estis in calice, nobiscum vos estis. » Est enim pupulus in calice simul cum sa» cerdotibus, in quantum populus Christu » conjungitur, qui per aquam significatur: » ideo enim aqua in calice miscetur, ut po» pulus Christo suo capiti uniri significetur, » & cum subjunxit: Simul enim hoc sumi» mus, simul bibimus; non ibi subsistit, sed » quomodo populus simul bibat nobiscum de» clarans adjunxit: Quia simul vivimus, di» cuntur igitur laici bibere nnbiscum, quia » simul vivunt nobiscum caritate conjuncti.

Ex quibus patet manifeste quod Augustinus non dicit absolute, quod populus bibat de calice sacramentali, quod ostendit per illud quod dicit, Tamquam ad calicem venistis, &c. per illud enim declarat, Simul bibimus, per, Simul vivimus. Quare secundariu posset dici, quod Augustinus ibi loquitur de bibitione & sumptione mystica, ut patet per illud, Simul bibimus, quia simul vivimus, supple, uniti in caritate Dei, qua fideles efficiuntur una vita in Christu & cum Christu. Et quod sic debeat intelligi dicta aucturitas, Quia passus, &c. ustenditur per subsequentem auctoritatem, Nulli ambigendum est, unumquemque fidelium corporis & sanguinis domini participem fieri; ut fuit superius allegatum.

Cap. 17.

Item ad secundam auctoritatem ejusdem doctoris, quæ ponitur de consecratione distinctione 2. Cum frangitur hostia, &c. dicendum quod hæc auctoritas omnino intelligitur de sacrificantibus sacerdotibus, ad quos Christi passionem suis mysteriis & actibus pertinet repræsentare. Nam dictum est quod apostolis & eorum successuribus sacerdotibus dicta sunt illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, quod igitur illa auctoritas sic intelligatur, patet ex verbis in eadem positis, & debite ponderatis. Nam dicit: Dum frangitur hostia, &c. patet autem quod hustia frangitur a sacerdotibus & non a laicis, quæ fractio nihil aliud significat, quam corporis duminici in cruce immolationem: frangitur autem in tres partes, secundum triplicem differentiam curporis Christi mystici, ut patet per Magistrum distinctione 12. 4. libri sententiarum. Sicut igitur per prædictam fractionem, quæ fit per sacerdotem, vuineratiu veri corporis Christi designatur, sic & per species vini & earum de calice in os sacerdotis fidelis fusionem, expressa effusio sanguinis Christi in cruce facta pro nostra reconciliatione ad Deum significatur. Unde & insimul prædicta duu conjunxit, videlicet: Dum frangitur hostia, Dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, ut ad eumdem utrumque pertinere designaret, scilicet fractionem & sanguinis sumptionem, scilicet ad sacerdutes. Pro sanu tamen intellectu ejus quod dicit Augustinus & mulri alii sancti doctores, notandum est id, quod dicit Wilhelmus Parisiensis de sacramentis parte 3. » Si a sanctis aliquando dicitur » quod sanguis ille sanctissimus in ora fide» lium funditur, intellige quod non fundi» tur, sed mittitur, & hoc cum ipsu & in » ipsu sacro curpore cujus est, non extra. Hæc ille, quia ut superius declaratum est, sanguis Christi eumdem modum habet existendi, quantum ad veritatem, sub speciebus vini, quem habet sub speciebus panis, quia sub utrisque sanguis est in corpore, in venis, & non extra. Unde pruprie nec corpus manducatur nec sanguis bibitur, sed hi actus proprie ad species terminantur, sub quibus vere & proprie sumitur, caru scilicet & sanguis, licet ex vi conversiunis aliter & aliter. Vel dicendum, quod etiam si indifferenter intelligatur de umnibus fidelibus, verum erit in communione unius speciei, quod sanguis Christi in ura fidelium funditur sub speciebus panis, quia cum non alium modum sanguis Christi habeat existendi sub speciebus vini, quam sub speciebus panis, cum uec ibi, nec hic sit effusus, sed intra venas curporis inclusus, ita bene sub speciebus panis in ura fidelium funditur, sicut sub speciebus vini. Unde sicut prædicta fractio hostiæ in altari non est nisi specierum tantum, & non corporis Christi, cum sit infrangibile, impassibile, & incorruptibile, sic etiam nec illa effusiu est sanguinis Christi eadem ratione, sed tantummodo specierum vini. Quare sub quibuscumque speciebus tradatur fidelibus, semper sanguis Christi in ora ipsorum funditur, eo modu sane intelligendum quod dictum est.

Ad S. Cyprianum iterum.

Ulterius dicendum est ad auctoritates quæ inducuntur ex dictis sancti martyris Cypriani & ex epistolis ejusdem. Et primo ad primam, quod dictus martyr reprehendit episcopos, quia sub una specie populo ministrarent, imu in tota doctrina prædicti martyris & in omnibus epistolis suis nunquam reperietur, nec in verbis uec in sensu, quod ipse tractaverit

Ep. ad Cacilium 63.

Cap. 8.

ANNO CHRISTI 1411.

in

ANNO CHRISTI 1433.

in materia unius vel duplicis ſpeciei, en vi- delicet cadat ſub præcepto Chriſti vel quod ipſe dicat duplicem ſpeciem eſſe de præcepto Chriſti, ſed quia in calice domioico ſanctificando, & plebi miniſtrando, non hoc faciebant quod Jeſus Chriſtus fecerat, ſcilicet vinum cum aqua tantummodo mixtum offerendo, ſed aut lac pro vino, vel uvas admiſcendo, vel aliquod aliud offerendo, conſecrando, ſient & miniſtrando populo contra ritum & modum a Chriſto traditum, & ideo reprehendendi erant, quia graviter errabant, vel forte quia calicem non conſecrabant, aut forte aquam vino non miſcebant. Offerre autem populo ſub una ſpecie, ex conſuetudine & ſtatuto eccleſiæ, non errare, & ita non reprehenſibile, imo laudabile & meritorium, cum nihil agatur in calice dominico ſanctificando, quod Chriſtus non fecerit, in quo totus error prædictorum conſiſtebat. Si enim in ſanctificando & conſecrando calicem domini, conſecraſſent vinum & aquam, ſicut Chriſtus fecerat, & ſicut nunc eccleſia facit, licet aliter populo poſt conſecrationem hoſtiam miniſtrarent, non conſecratum vinum vel aquam ſicut nunc facimus, non fuiſſent tantum reprehenſibiles, niſi in quantum contraveniſſent conſuetudini eccleſiæ.

Ad ſecundam auctoritatem ejuſdem, dicendum, quod loquitur martyr ſecundum conſuetudinem quam habebat in eccleſia cui præſidebat. Et ſicut tunc neceſſarium erat, id eſt, utile, in quotidiana pugna exiſtentibus ſumere euchariſtiæ ſacramentum juxta morem eccleſiæ ſub utraque ſpecie; ſic & nunc valde utile eſſet & eſt fidelibus ſæpius accipere hoc diviniſſimum ſacramentum ſub una ſpecie, qua armentur contra inſtantia hujus miſerabilis mondi pericula & tentationes quas jam antichriſtus per ſuos miniſtros parare incepit, & graviſſime producere, nec minus erunt armati fideles, ſub una ſpecie ſumentes, quam eſſent illi qui idem & tantumdem ſumebant ſub utraque. Et utique optime facit ad propoſitum auctoritas ejuſdem martyris loquentis de preſſura & de temporibus antichriſti, qui Chriſti milites his graviſſimis temporibus fide incorrupta & veritate robuſta debent ſe parare ad perſiſtendum fortiter, & ut armentur & fortificentur, debent quotidie ſpiritualiter fide & devotione calicem domini bibere, & ſæpe ad ſacram communionem unius ſpeciei, ſub qua vera caro Chriſti & verus ſanguis Chriſti cum cæteris concomitantibus continetur, accedere; quemadmodum & ad communionem ſub duplici ſpecie, de qua idem martyr loquebatur, propter conſuetudinem quæ tunc in eccleſia ſua habebatur, fideles devotiſſime accedebant.

Ep. 14 Supra in motivis eccleſiæ pro una ſpecie, circa finem.

Ad tertiam ejuſdem dicendum, quod dictus martyr loquitur de communione ſimpliciter, nec est ſenſus quod tunc aliqui ſacerdotes miniſtraſſent militaturis pro Chriſto, hoſtiam tantum ſine vino, & quod propter hoc ipſos reprehenderet, ſed quia denegabant eis ſimpliciter ſacramentum, utitur autem magis terminis ſanguinis & poculi propter ſimilitudinem effundendi ſanguinis in martyrio.

Ad quartam ejuſdem martyris dicendum, quod calix domini lætificat turbam non ratione ſpecierum, ſed ratione rerum, ut ſæpe dictum eſt, & ideo ſive ſub una ſpecie, ſive ſub duplici ſumatur fideliter & devote, ſemper lætificat turbam. Quia vero tempore prædicti martyris conſuetudo erat duplicis ſpeciei, ideirco ex quo calix dabatur populo, debebat dari eo modo quo Chriſtus dederat, videlicet vinum cum aqua mixtum propter ſignificationem. Nam aqua populum ſignificat, quæ mixta in calice conjunctionem populi ad Chriſtum ſignificat, quod utique non faciebant illi, quos dictus martyr reprehendebat, & ob hoc errabant, unde merito erant reprehendendi. Cum autem dicitur: Veritas dominica, &c. dicendum quod verum eſt quod Chriſtus ſeorſum panem, & ſeorſum vinum tradidit; non tamen ſic præcepit laicis tradendum, nec de hac veritate loquitur hic martyr, ſed de veritate ſanguinis ſive vini & aquæ, quæ in calice debet offerri, & pro tunc populo tradi, quam veritatem non ſequebantur illi, qui hic reprehenduntur, quia vel lac offerebant, vel aquam non admiſcebant, vel aliquem alium errorem ex prædictis in conſecrando & miniſtrando committebant. Ad aliud. quod qui ex contemptu dimittebant tunc bibere ſanguinem Chriſti, quaſi erubeſcentes, errabant & graviter peccabant, cum ex contemptu, tum quia contra conſuetudinem eccleſiæ faciebant, & ex hoc ſignum erat modicæ devotionis & modici fervoris qui ad ſuſtinendum martyrium maximus requiritur. Similiter & nunc dicere poſſumus, quod ſanguinem pro Chriſto effundere non poterunt, qui ſanguinem Chriſti ſub duplici ſpecie, ſicut ſunt ſacerdotes, vel ſub una ut laici, bibere erubeſcunt, ſacram communionem contemnentes.

Ad auctoritatem quæ ſub nomine Fulgentii allegatur, dicendum primo nullam facit mentionem de neceſſitate aut de præcepto Chriſti, nec facit mentionem de communione laica, quare in nullo adverſariis ſuffragatur. Sed advertendum quod prædicta auctoritas ſub nomine Fulgentii allegata, non eſt illius antiquiſſimi doctoris, cujus auctoritas in magna veneratione habetur apud eccleſiaſticos doctores, quod patet tam ex diverſa allegatione dictæ auctoritatis, quam etiam ex ſuſpecta doctrina quæ in dicta auctoritate videtur contineri. Nam ut refert magiſter Thomas Anglicus, qui doctrinam Wickleff pleniſſime legit, optime intellexit, & fortiſſime atque acerrime, ut verus eccleſiæ catholicæ filius & doctor catholicus, impugnavit, hunc Fulgentium Wickeff * animo vocabat magnum Ambroſium, vel ſaltem magni Ambroſii diſcipulum. Alii vero ſubſequentes Wickleviſtæ hunc eumdem vocaverunt & vocant Iſidorum, alii vero Waleranum; alii autem vocant & nuncupant Fulgentium: hanc autem falſam nominationem dictæ auctoritati & aliis fortaſſe dederunt Wickleviſtæ, ut propter auctoritatem dictorum doctorum, quorum falſe nomine aſſumunt, facilius valeant ſimplices & incautas mentes decipere. Unde videtur prædicta auctoritas eſſe Berengarii, qui aliquando male ſenſit de veritate hujus ſacramenti, cujus revocatio habetur de conſecratione diſtinctione 2. Ego Berengarius, qui, ut refert magiſter Thomas in 2. a damnatæ memoriæ Wickleff differebat, quia dicebat in hoc ſacramento poſt conſecrationem panis & vini ſubſtantiam remanere ſimul cum vero corpore & ſan-

Ad Fulgentium.

Thomas Waldenſis de ſacramento euchariſtiæ. c. 98.

Cap. 41.

ANNO CHRISTI 1431.

sanguine domini nostri Jesu Christi. Wickleff vero totaliter amovit substantiam & veritatem corporis Christi ab hoc sacramento. Ita dicit Waleranus 3. capite de azymo & fermentato: Significari pane illo dixi ecclesiam, » non in eo quod offertur, & consecratur, » sed in eo quod de multis granis, ut di» ctum est, conficitur. Nam in eo quod con» secratur, nec ipsum individuum corpus » domini significat, sed est: transfuso in se Dei » Verbo per fidem passionis. Dominus enim » non hoc significat, sed *Hoc est corpus meum*, inquit. Hæc ille, cujus memoria in damnatione est: videtur autem fuisse prædictus Berengarius tempore Anselmi, ut potest perpendi ex epistola, quæ in procemio ponitur libri ejusdem Anselmi de corpore & sanguine domini, in qua eumdem redarguit de errore suo, quem tenebat in capitulo de eucharistia, & fraterne monet, ut errorem suum corrigat.

Patet secundo quod dicta auctoritas non sit magni Fulgentii, propter suspectam doctrinam in ea contentam. Nam manifeste sapit errorem Berengarii, qui posuit substantiam panis & vini simul cum substantia corporis Christi in hoc sacramento remanere. Unde » dicit: Verbum Patris carni & sanguini, » quem de utero Virginis assumpserat, & a » pane ac vino quod in altari sumitur, me» dium interveniens, unum efficit sacramen» tum. Ecce quam aperte hic patet venenum, cum dicit, quod verbum Patris interveniens ex carne & sanguine & pane ac vino unum effecit sacramentum, quod est omnino contra fidem catholicam. Idem ostenditur error per verba sequentia, cum dicit, quod cum in ora fidelium sacerdos distribuit, panis & vinum absumitur & transit, partus autem Virginis cum unito sibi Verbo Patris & in cælo & in hominibus integer permanet & inconsumptus. Ecce iterum dicit quod in ora fidelium sacerdos distribuit panem & vinum quod omnino est a fide ecclesiæ alienum. Ex quibus manifeste colligitur, quod dictus auctor cujus est dicta auctoritas, & multæ aliæ similes nec auctoritate Ambrosius magnus fuerit, nec ejus discipulus, nec fide Isidorus, nec ætate Fulgentius, sed potius Berengarius quandoque in fide [b] de vino, & contemporaneus Anselmi: vel forte aliquis ejus Berengarii discipulus in errore: quapropter simpliciter neganda est hujusmodi auctoritas, & cæteræ similes, cum eodem auctore. Laborandum tamen esset ut originalia haberentur magni Fulgentii, & aliorum, ut manifestior fieret sacrilega malitia Wickleffistarum, qui non desinunt sacrarum scriptorarum & catholicorum doctorum sanum pervertere sensum. Legi siquidem ejusdem Fulgentii tractatum de fide incarnationis Fili Dei, insuper libellum ejusdem de quinque quæstionibus ad * Ferdinandum Cartaginensem diaconum, & nihil de hujusmodi suspecta doctrina valui deprehendere in dictis ejusdem præclarissimi & gloriosissimi doctoris.

Ad antiqua missalia dicendum, quod missalia antiqua continent rubricam & notulam secundum consuetudinem primitivæ ecclesiæ, in qua in aliquibus locis consuetudo erat communionis utriusque speciei quoad populum: nec tamen in illa notula dicitur quod sic fieri debeat ex necessitate aut ex præcepto: &

a) Forte, pani

b) Forte, devius.

* Ferrandum.

A ut clavus clavo retundatur, cum adducant antiqua missalia, adducamus & nos antiquissima, in quibus rubrica & notula de officio diei parasceves sentit & ponit, quod illo die corpus & sanguis non debent consecrari, sed quod hostia a præcedenti die debet servari, sola species, scilicet, panis debeat sumi a sacerdore. Quod si tali ac tanto die sufficit toti ecclesiæ sub sola specie panis, corpus Christi & sanguinem sumere, multo magis sufficiet sic sumere laicis. Et sine dubio si fuisset præceptum Christi semper sumere sub utraque specie, nequaquam ecclesia tali die, in quo maxime Christo passo compatitur & conformatur in pœnitentia, in jejuniis, in vi-
B giliis, in peregrinationibus, & aliis piis, sanctis, & devotis operibus, prætermitteret præceptum Christi adimplere, nec permisisset Deus a tantis temporibus tam pericolose errare ecclesiam, & in tali die in qua maxime fideles & populus Christianus humiliatur, compungitur, & Christo domino ex intimis cordibus afficitur & compatitur.

Ad relationem Nicolai de Lyra, quod fideles antiquitus in utraque specie communicabant, & quod sic dabatur fidelibus in primitiva ecclesia, sæpe concessum est, & conceditur, nec tamen Nicolaus de Lyra dicit aut refert quod hoc facerent ex precepto Christi. Similiter ad Wilhelmum de monte Lauduno
C dicendum est, quod ipse refert quod tempore suo in multis locis communicabatur cum pane & vino, & cum toto sacramento, sane intelligendo pro pane & vino species sacramentales; non tamen dicit doctor, quod in illis multis locis fieret hujusmodi communio sub utraque specie ex præcepto Christi.

Similiter ad id quod Nicolaus de Lyra dicit quod per apostolos suos facit & fecit dominus hoc convivium ministrari omnibus Christianis per orbem diffusis, verum dicit, sive sub una specie sive sub duplici ministretur, quia etiam sub una specie verum & perfectum convivium carnis Christi & sanguinis ministratur, nec dicit qood sub utraque specie
D Christus præcepetit omnibus Christianis ministrare. Et idem dicendum est ad auctoritatem ejusdem de multiplicatione virginum. Ad auctoritatem S. Thomæ, in qua facit mentionem de dispensatione sanguinis per diaconos, & de sancto Laurentio, & ad auctoritatem Augustini, qui inducit sanctum martyrem in Romana ecclesia Christi sanguinem dispensasse, dictum est superius in responsione ad quamdam auctoritatem dicti sancti Thomæ.

Sed jam auctoritates duorum conciliorum quas etiam adducit, dicendum est, & primo ad decretum concilii Carthaginensis quarti dicendum, quod eucharistia, ut dictum est superius in quodam decreto duodecimi concilii To-
E letani, proprie accipitur pro hostia, tamen quandoque accipitur pro toto sacramento, hostia videlicet, & sanguine. Nunquam vero, quantum memoriæ occurit, eucharistia accipitur pro solo sanguine. Tota ergo difficultas hujus decreti remanet in hoc verbo, Infundatur, quia infundi pertinet ad liquidam materiam. Quare dicendum quod illud verbum, Infundi, reducatur ad eucharistiam, ut sit sensus, Infundatur, id est, immittatur, non sub specie vini, quia non dicit hoc canon, sed sub specie panis, vel e converso eucharistiæ

Supra probatione 3. ex doctrina sacrorum conciliorum.

nomen

ANNO CHRISTI 1433.

nomen trahatur ad verbum, Infundi, ut videlicet ut sit sensus Origenis, Infundatur eucharistia, scilicet sub specie vini, vel quod utrumque stet in propria significatione, & per syncopen de toto sacramento intelligatur, ut sit sensus, quod detur sacramentum sub speaie panis, ratione nominis eucharistiæ, & sub specie vini ratione verbi, Infundi, & quocumque modo intelligatur, nullum inconveniens sequitur, nec adversarius habet intentum, quia concilium disponebat administrationem sacramentorum secundum consuetudinem, quæ tunc in ecclesia Africana & Cartaginensi servabatur. Nec dicit ille canon, quod ideo sic sanctum concilium instituerit, quia esset præceptum Christi aut cujuscumque apostolorum, quod statutum & præceptum concilii, ex quo non emanabat originaliter ex præcepto & oblatione Christi, potuit rationabilibus & justis de causis per consuetudinem, vel per decreta summorum pontificum aut etiam conciliorum generalium sequentium abrogari.

Cap. 17.

Ad illud autem quod adducitur de concilio IV. Toletano dicendum, quod nulla mentio fit ibi de speciebus, sed tantummodo de corpore & sanguine domini nostri, quæ duo plene & perfecte sumuntur sub specie panis. Postremo & finaliter adducit dominus proponens tres rationes, quarum rationum omnes majores propositiones concedo, sed pro declaratione minorum propositionum, reducenda est ad memoriam distinctio posita a principio responsionis ad actoritates inductas per eumdem: dicebatur enim ibi, quod in conclusionibus suis & meis duo erant attendenda, videlicet ipsa communio secundum se considerata, non habito respectu ad unam vel ad duplicem speciem; aliud, quod talis communio debeat dari sub una vel sub duplici specie populo laicali vel non conficientibus.

Quantum ad primum, concordia est inter ipsum & me, videlicet, communio divinissimæ eucharistiæ est multum utilis, valde necessaria Christi fidelibus, & quod innumeros affectus spirituales efficit in accipientibus & sumentibus digne, & quod etiam secundum multorum doctorum intentionem & opinionem, cadit sub præcepto omnibus Christi fidelibus usum rationis, & discretionis habentibus & taliter dispotis, prout decet & congruit honori & reverentiæ tanti sacramenti; & ad hunc sensum concessi sibi auctoritates sanctorum extollentes utilitates & effectus divinissimi sacramenti; eas etiam quæ necessitatem aut præceptum videntur importare: & similiter ad hunc sensum concedo sibi omnes propositiones suas minores, & auctoritates quibus probat eas.

Sed quantum ad secundum, videlicet, quod sit utile & necessarium, aut de præcepto Christi sumere dictum sacramentum magis sub duplici specie quam sub una, nisi in quantum ecclesiæ consuetudo vel statutum magis ad unum modum vel ad alium declinaret, negavi, & nunc finaliter nego, quia nulla auctoritas in tota sua positione posita, sive sit auctoritas sanctarum scripturarum, sive cujuscumque sancti, aut doctoris, nec implicite, nec explicite, nec aliquo modo dicit, innuit, aut prætendit præceptum Christi determinate magis duplicem speciem, quam unam, vel e converso, in communione vel sumptione laicorum vel non conficientium. Unde patet, quod in omnibus hujusmodi argumentationibus paralogizatur arguendo a simpliciter, ad secundum quid: imo in istis ultimis rationibus, auctoritates quas adducit ad probandum minores suas, ut plurimum potius faciunt pro una specie, quam pro utraque: sicut est: *Panem de cælo dedisti*, &c. item de convivio sive de nuptiis, quas rex fecit filio suo, in quibus nulla fit mentio de vino aut potu, tamquam de impertinenti ad sacramentum, quod illæ nuptiæ præfigurabant. Ex quibus nullo modo concluditur necessitas aut præceptum utriusque speciei. Et hæc dicta sunt de 3. parte & ultima, & per consequens de tota positione, quam dictus dominus proponens posuit coram hoc sacro concilio Basileensi in Spiritu Sancto legitime congregato, pro defensione communionis laicalis seu non conficientium sub utraque specie: in qua responsione & defensione consuetudinis ecclesiæ catholicæ si quid minus sufficienter positum est, pium & benevolum desidero correctorem, & nihilo minus prædicta subjicio correctioni & emendationi hujus sacrosanctæ generalis synodi Basilaensis, & ex toto corde adhæreo protestationi per me in principio hujus actus præmissæ, ad laudem omnipotentis Dei, cui sit laus, honor, & gloria, per infinita sæcula sæculorum, Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

Ecclesia fidelium catholica non est minoris auctoritatis circa ea quæ pertinent ad fidem & regimen Christianorum, quam synagoga.

Pro finali confirmatione veritatis catholicæ, & consuetudinis communionis sub una specie, quantum arctitudo temporis permittit præsenti actui, videndum est per exemplum & per experientiam, quæ est rerum omnium magistra, quid possit universalis ecclesia catholica circa ea quæ pertinent ad fidem & regimen Christi fidelium. Et ante omnia præsupponendum est, quod ecclesia Christi fidelium non est minoris auctoritatis sub lege evangelica, quam fuerit synagoga Judeorum sub lege Mosaica. Reperimus autem quod non solum synagoga vel in ea existentes pro tempore præter legem Dei nova statua, traditiones, & ceremonias statuerit, sed etiam circa præcepta divina dispensaverit, quod plane inducitur & declaratur per exempla. Et 1. Esther 9. ubi Judæi constituerunt 14. diem Martii esse solemnem: fertur enim ibidem, quod quando sententia, quæ erat in mortem omnium Judæorum sub rege Assuero degentium, mutata fuit in sententiam salutis, tunc statutum fuit ut 14. dies mensis 12. cum omni lætitia inter dies festos celebraretur, ut in posterum agnoscatur, &c. Et Paulo post: *Omnis autem provincia & civitas quæ noluerit hujus solemnitatis esse particeps, gladio & igne pereat*. ut habetur ultimo capite ibidem. Præceptum igitur de die hujus festivitatis non erat legis divinæ, sed unanimi consensu populi statutum est, & tantum universaliter in lege veteri per Judæos, & tenetur omni anno usque in præsentem diem. Item Judas Machabæus & fratres ejus, & universa ecclesia Israel constituerunt ut agatur dies dedicationis altaris, ab anno in anum per dies octo, primo Machabæorum 4. David quoque constituit cantores & summos sacerdotes 1. Paral. 15. multa hujusmodi statuta, ceremonias & ordinationes diligens lectos in veteri lege per-

Synagoga non modo pro tempore, nova statuta, traditiones, & ceremonias instituit. Patet ex festo sortium encæniorum, institutione cantorum, obligatione Rechabitarum a parte.

ordi-

ANNO CHRISTI 1433.

elpiet, five communi consensu populi factas & ordinatas, five etiam particularium, insignium tamen personarum, gratas & acceptas Deo, quemadmodum habetur de Jonadab patre Rechabitarum, de quibus legitur Jeremiæ 35. ubi habetur quod Deus præcepit Jeremiæ ut intraret in domum Rechabitarum, & inductis Rechabitis in domum domini, daret illis vinum ad bibendum, & eidem Jeremiæ juxta verbum domini facienti responderunt Rechabitæ in domo domini: *Non bibimus vinum nos & domus nostra in æternum*; ad quos Jeremias dixit: *Cur bibere non vultis juxta verbum domini vobis oblatum vinum?* Responderunt: *Quia pater noster Jonadab filius Rechab nobis constituit, ut non ædificemus domos, non colamus agros, aut vineas, & non bibamus vinum in æternum*. Et circa finem ejusdem capitis laudavit dominus obedientiam Rechabitarum, & præmium adjiciendo dixit: *Pro eo quod obedierunt Rechabitæ præcepto patris sui Jonadab, non deficiet homo de domo Rechabitarum in sempiternum*. Ecce quam aperte declaratur, quod etiam præter legem Dei licet facere particularibus personis ordinationem vel statuta, semper tamen in bonum, & in his quæ tendunt ad perfectionem, quemadmodum fecit Jonadab filius Rechab, cujus præceptum ipse dominus approbavit, quod utique non fecisset nisi placuisset ei.

Quædam verba in Jeremia non habentur.

Sed & in quibusdam præceptis divinis dispensavit. Patet in circumcisione.

Quantum vero ad mutationem divinorum præceptorum, in veteri lege patet, quia licet circumcisio strictissime præcepta fuerit, ut patet Gen. 17. quando dominus apparuit Abrahæ 99. annorum existenti, dicens ad eum: *Ego dominus omnipotens, ambula coram me, & esto perfectus, ponamque fœdus meum inter te & me*. Et infra: *Statuamque pactum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus tuis fœdere sempiterno*. Et infra: *Tu ergo custodias pactum meum & semen tuum post te, in generationibus suis: hoc pactum est quod servabitis, circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit signum fœderis inter me, & vos: infans octo dierum circumcidetur in vobis: omne masculinum in generationibus vestris tam vernaculus quam emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de stirpe vestro: eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum, masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fuit*. Ecce fœdus æternum, ecce pactum sempiternum inter Deum ex una parte, & Abraham & semen ejus in generationibus suis post ipsum, parte ex altera: nihilo minus Moyses cum de Ægypto Israel filios educeret, tam stricte a domino præceptam circumcisionem per annos quadraginta ob causam laboris itineris prætermisit, non enim filii Israel leguntur circumcisi in deserto, sed postquam eos Josue eduxerat in terram promissionis trans Jordanem, ibi in Galgalis seu in colle præputiorum juxta præceptum domini eos circumcidit. Josue 5.

Pugna in sabbato.

Item legitur 1. Machabæorum 2. quod Mathathias cum sua societate, non obstante quod dies sabbati fuisset tam de lege naturæ, quam de lege scripta, strictissime præcepta, constituerunt scilicet Judæis quod non licebat secundum legem, ut pugnarent contra gentes etiam diebus sabbatorum. Item Levitici 8. habetur, quod panis propositionis laicis non debebat exponi ad manducandum, & tamen David cum pueris suis, tempore necessitatis, apud Abimelech sacerdotem eis usus fuit, ut patet 1. Regum 2. Matth. 12. Luc. 6. Sic denique serpentem æneum, quem dominus præcepit fieri Moysi, dicens Numerorum 21. *Et fac serpentem æneum, & pone eum pro signo*, sanctus Ezechias rex 4. Regum 18. destruxit; sic enim refert scriptura de eo: *Fecit quod erat bonum coram domino, juxta omnia quæ fecerat David pater, ipse dissipavit excelsa, & contrivit statuas, & succidit lucos, confregitque serpentem æneum quem fecerat Moyses. Siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum*.

ANNO CHRISTI 1433.

Panibus propositionis David ad manducandum datis. Serpente æneo destructo.

Ex quibus & quampluribus aliis exemplis veteris legis, satis manifeste colligitur, quod si synagogæ Judæorum, vel ejusdem gubernatoribus, vel aliis particularibus licuit, statuta, ordinationes, & ceremonias statuere, & ex certis & rationabilibus causis etiam divinam legem interpretari, & ex hoc immutare aut tollere, sive suspendere pro tempore; multo magis hoc licet & licebit ecclesiæ catholicæ, & ejus universali pontifici papæ, scilicet qui totius ecclesiæ curam gerit, qui non est minoris auctoritatis in populo Christi, quam fuerit Moyses in populo Judæorum, maxime cum ipse Christus indefectibilem assistentiam sui & Spiritus sancti ecclesiæ catholicæ promiserit, dicens & loquens apostolis: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Et similiter eisdem loquens de assistentia Spiritus sancti, Joannis 10. dicit: *Paracletus autem Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis*. Et ne quis æstimet quod apostolis & non futuris ecclesiæ rectoribus sit hoc dictum, ideo Joannis 14. idem dominus dicit: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis*. Potest igitur ecclesia catholica statuta & ordinationes facere, præter ea quæ in lege Christi expresse continentur, & etiam ipsam legem Christi interpretari, & ex certis & rationabilibus causis, pro locorum & temporum varietate præcepta ejus & ordinationes suspendere, tollere, aut immutare pro tempore, quod tamen nusquam factum est, quia nunquam præceptum in virtute aut in substantia usquequaque ab ecclesia sublatum est aut immutatum: & ex hoc concluditur, quod si etiam communio utriusque speciei fuisset de præcepto Christi, quod tamen nullo modo conceditur, quia nullo modo verum est, ipsam ecclesia catholica ex certis causis potuisset immutare aut tollere, multo magis quam Moyses circumcisionem vel Machabæi sabbatum, quæ tam strictissime divina lege observari mandabantur, & ritum unius speciei statuere. Et hæc ratio in materia omnino convinceret adversarios, si convenirent nobiscum in acceptione, quid est ecclesia catholica, quia nullo modo auderent negare præeminentiam legis evangelicæ & ecclesiæ catholicæ ad legem Mosaycam & synagogam Judæorum.

Sic ecclesia potest statuta condere, præter ea quæ in scripturis expressa sunt, & ipsam legem interpretari.

Matth. 28.

Sed jam ad ea quæ ecclesia catholica Christi in præteritum fecit, statuit & ordinavit, oculos dirigamus, ut præteritorum memoria men-

ANNO CHRISTI 1433.

mentem moveat nostram de præsentibus & futuris cogitate. In primis quidem manifestum est bibliam, quæ est fundamentum totius fidei nostræ, & ecclesiasticæ disciplinæ, robur & auctoritatem accepisse ex acceptatione & approbatione ecclesiæ universalis, secundum reparationem & innovationem Esdræ scribæ magni sacerdotis, cujus innovatio per multa tempora ante Christi adventum fuerat, per synagogam Judæorum acceptata & approbata. Insuper manifestum est multos in eodem volumine libros contineri, qui apud Judæos in auctoritate non habentur, sed inter apocryphos computantur. Qui tamen apud nos in eadem veneratione & auctoritate habentur, sicut & cæteri, & hoc utique non nisi ex traditione & acceptatione universalis ecclesiæ catholicæ, quibus contradicere nullo modo licet pertinaciter.

Ut constat ex acceptatione & approbatione librorum novi & veteris testamenti.

Insuper cum multi evangelia scripserint, ut habetur distinctione 15. in decretis, utpote, Bartholomæus, Nicodemus, & quamplures alii, de quibus dictum est in superioribus, tamen ecclesia catholica omnibus aliis spretis, quatuor tantummodo acceptavit, approbavit & in auctoritate atque in summa veneratione habere voluit. Et quod prædicti libri divinæ legis tam veteris quam novi testamenti auctoritatem ab ecclesia habeant, patet per egregium doctorem Augustinum contra Faustum hæreticum ita dicentem: Nostrorum librorum auctoritas ex gentium consensione per successores apostolorum conciliorumque roborata vobis adversa est. Et iterum: Non crederem evangelio, nisi me ecclesiæ catholicæ auctoritas commoveret. Item: Quis 14. epistolas Pauli in auctoritate habendas statuit, & quis quintadecimam resecavit? Nam & unam Laodicensibus scripsit, de qua ipsemet apostolus facit mentionem Coloss. 4. cap. in fine ubi dicit: *Et ea quæ Laodicensium est vobis legatur*. Similiter cum apud plures dubium fuerit quis eam quæ ad Hebræos est epistolam scripserit, quis eam adscripsit Paulo apostolo? cum plures etiam ejusdem epistolæ ad Senecam legantur, quis eas removit, ut non cum cæteris in auctoritate haberentur? utique hæc omnia auctoritate solius ecclesiæ gesta sunt, cujus etiam auctoritas epistolas canonicas, actus apostolorum & Apocalypsin Joannis inter canonicos & divinos libros haberi voluit, statuit, & ordinavit.

Augustinus contra Faustum Manichæum lib. 11. cap. 2. & lib. 13. cap. 5. Contra epistolam Manichæi quæ dicitur fundamentum cap. 5.

Item cum plures bibliam in Latinum transtulerint, sive de Hebræo sive de Græco, solius tamen nostri Hieronymi gloriosissimi translatio ecclesiæ auctoritate antefertur. Cum igitur omnis nostra auctoritas in affirmanda veritate catholica & adversa falsitate confutanda ortum habeat a fonte sacrarum scripturarum, utique multo fortius habebit ab ipsa ecclesia catholica, quæ & ipsas scripturas sacras tradidit, & statuit in auctoritate habendas. Præterea glossa ordinaria super totam bibliam, libri sanctorum doctorum, Ambrosii, Hieronymi, Augustini, Gregorii, & aliorum, leges civiles, decreta, decretales, & omnes aliæ scripturæ, quæ inter Christianos in auctoritate habentur, non aliunde habent auctoritatem, nisi ab ecclesia, & in tantum valent quantum ab ecclesia probantur, aut saltem sustinentur, aut permittuntur. Insuper auctoritate ecclesiæ universitates & studia fundata sunt, gradus magistrales & doctorales in omni facultate ordinati & concessi sunt in eisdem.

Denique quanta circa fidem ecclesia statuerit vel ordinaverit, vel pro infallibili veritate tenenda mandaverit, manifeste liquet. Nam licet ex scripturis sanctis constet esse Trinitatem in divinis, tamen quod singuli in Trinitate existentes, personæ nominentur, hoc ecclesia catholica ordinavit & statuit. Insuper quod in Christo non sint duæ personæ, ut quidam hæreticorum posuerunt, cum ex scripturis manifeste non habeatur, hoc per doctores suos ecclesia declaravit. Similiter, quod mater Christi, mater Dei diceretur.

Ex receptione nominis personæ in sanctissima Trinitate, item baptismo parvulorum, & aliis ... comparatum.

Item nusquam in canone sacræ scripturæ reperitur, quod parvulus recenter baptizatus, qui nec corde credit ad justitiam, nec ore confitetur ad salutem, inter fideles & credentes computetur, & nihilominus ecclesia ita determinavit, & statuit, quod si quisquam negare hoc ausus fuerit, apertus utique judicabitur hæreticus. Unde Augustinus de verbis apostoli, sermone 14. Ubi ponis » parvulos baptizatos? profecto in numero » credentium. Nam ideo ex consuetudine » antiqua canonica & fundatissima, parvuli » baptizati fideles vocantur. Et infra: Inter » credentes baptizatos parvulos numerabis, » nec judicare ullo modo aliter audebis, si » non vis apertus esse hæreticus, ergo ideo » habent vitam æternam, quia qui credit » habet vitam æternam. Nolo eis sine ista » fide, & sine isto sacramento hujus fidei, » promittere vitam æternam. Et infra: Ra» tiocinationes eorum, scilicet Pelagianorum, » adhuc videntur compellere, sed auctorita» te reprimuntur ecclesiæ, ne non dicam » sputis hominum obruuntur, sed ipsorum » infantium lacrymis tamquam fluvio per» trahuntur: & sic patet quod ecclesia fundavit ibi fidem, quæ ex canone scripturæ non habetur.

Item nullus canon bibliæ se docet, quod si aliquis mortuus fuerit, & non crediderit, quod talis salvetur: imo habetur oppositum, Marci ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit, qui vero non crediderit, damnabitur*; & nihilo minus fides ecclesiæ statuit, ut quilibet fidelis firmiter credat, parvulum baptizatum, etiamsi ante usum rationis moriatur, salvari. » Unde Augustinus, & » ponitur in capite 15. quæstione 1. capite, » Firmissime, ubi sic habetur: Parvulis ve» ro qui necdum propria voluntate credere, » nec pœnitentiam pro peccato, quod origi» naliter trahunt, agere possunt, sacramen» tum fidei, quod est sanctum baptisma, » quamdiu rationis ætas eorum capax esse » non potest, sufficere ad salutem. Item sola auctoritas ecclesiæ constituit ut compatres in baptismo parvuli fidem pro ipso respondeant loco ecclesiæ, & quod fides ecclesiæ sufficit parvulo sic baptizato, quamdiu ad ætatem non pervenerit, ad salutem. Et sic auctoritas ecclesiæ nobis instituit, ut parvuli per aliorum pedes ad fidem veniant, per aliorum corda credant, per aliorum linguas in baptismo respondeant & fidem confiteantur. Unde Augustinus in libro 3. de libero arbitrio, & habetur „ de consecratione distinctione 4. Illud perscru- Cap. 15.
„ tari homines solent, sacramentum baptismi
„ Christi quid prosit parvulis, cum eo accepto Cap. 7.
» ple-

ANNO CHRISTI 1415.

» plerumque moriuntur, prinsquam ex eo quidquam potuerunt cognoscere: quare satis pie recteque credimus, prodesse parvulo fidem eorum a quibus consecrandus affertur, & hoc ecclesiæ commendat saluberrima auctoritas, ut ex eo quisque sentiat quid sibi prosit sua fides, quando in aliorum quoque beneficio, qui propriam nondum habent potestatem, commoda sit.

Ex symbolo apostolorum.

Insuper nusquam legitur in sacris literis quod apostoli symbolum minus, quod in diversis horis diurnis silentio dicitur, composuerint aut fecerint, vel in duodecim articulos distinxerint, & tamen fideles tenent & credunt, imo & nominant ipsum symbolum apostolicum; & hoc non nisi auctoritate ecclesiæ, & specialiter concilii Nicæni, cujus etiam auctoritate articulus de descensu Christi ad inferos tenetur, & firmiter creditur. Ipsum etiam sacrum concilium Nicænum secundum & majus symbolum edidit, in quo plurima fidem concernentia declaravit, quod & publice & aperta voce ubique in cunctis ecclesiis catholicis dicitur & cantatur, cui postmodum articulum de processione Spiritus sancti a Filio ecclesia addidit, cujus auctoritate etiam symbolum Athanasii in divinis officiis canitur. Quanta vero ecclesia catholica de his quæ ad fidem pertinent interpretata fuerit, declaraverit, exposuerit, manifestat confutatio innumerabilium hæreseon, ad quas enumerandas non sufficeret tempus, nec manus ad scribendum, nec lingua ad narrandum valeret, in quarum confutatione tot veritates fidei elucidatæ, manifestatæ & apertæ fuere, quæ prius latebant in operto, quot fuerunt hæreses confutatæ.

Ex usu imaginum.

Sed jam descendamus ad ea, quæ eadem catholica circa divina præcepta sacramenta immutaverit. Etenim licet in lege veteri prohibitæ fuissent lege divina imagines visibiles, nedum ipsius Dei, sed quorumcumque sanctorum hominum, nec de post in scripturis sive veteris sive novi testamenti concessa licentia eas faciendi aut fabricandi reperiatur, nihilo minus ecclesia catholica edocta a Spiritu sancto, nedum permisit, imo statuit & ordinavit, ut venerabiles imagines Christi, gloriosissimæ suæ matris, & cæterorum sanctorum fierent, quibus manuducerentur homines ad memorandum & recordandum gesta & facta domini nostri Jesu Christi, & aliorum sanctorum, ut sic excitarentur ad eorum imitationem, & ut eorum sæpius implorarent pro se suisque, vivis & defunctis, suffragia & auxilia.

Ex mutatione diei sabbati in dominicam.

Insuper licet dies sabbati fuerit strictissime ad observandum & custodiendum præcepta & mandata, ut patet Genesis 2. capite, ubi legitur quod post creationem sex dierum cessavit dominus die septimo ab omni opere quod patraverat, & benedixit diei septimo, atque in lege scripta postmodum in legitimum sempiternum constituerit sub diversis pœnis diem hunc septimum a cunctis generationibus celebrandum observari. Unde & collectorem lignorum in die sabbati mandavit dominus lapidibus obrui, ut patet Numerorum 15. & pro firmiori ratificatione suæ constantissimæ voluntatis, & pro diligentiori custodia speciali munimine consignavit hoc præceptum, dicens. *Memento ut diem sabbati sanctifices*. Nullum enim aliorum præceptorum tantæ memoriæ signo consignavit: qui dies magna sub custodia & religiosa observatione semper habitus fuit & custoditus, etiam tempore apostolorum, & longe post observatus, & nihilo minus propter reverentiam & beneficium dominicæ resurrectionis dictus dies sabbati ex sola consuetudine ecclesiæ universalis fuit in diem dominicum commutatus, præter auctoritatem cujuscumque scripturæ sacræ veteris vel novi testamenti.

Ex ordinatione paschalis.

Item dominus præcepit Exodi 12. in legitimum sempiternum, quatenus fidelis populus celebraret pascha domini ad vesperum diei 14. mensis primi, quod præceptum etiam ecclesia catholica per multa tempora post observavit: tandem Spiritu sancto duce, sine cujuscumque scripturæ auctoritate prædictum ritum, quoad tempus, propria auctoritate permutavit, taliter ut nunquam pascha nostrum cum pascha Judæorum coincidat, & semper in die dominico celebretur. Item ut supra habitum est, in principio licet circumcisio in lege fuerit strictissime mandata observari, fueritque ipse dominus noster Jesus Christus circumcisus, & omnes apostoli, & etiam post ascensionem domini fuerit observata, nihilo minus absque alia auctoritate scripturæ apostoli eam immutaverunt auctoritate Spiritus sancti ecclesiam dirigentis & gubernantis, ut habetur Actorum 15. ubi dicit Petrus: *Quid tentatis imponere jugum super cervicem discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus, sed per gratiam domini nostri Jesu Christi credimus salvari quemadmodum & illi*. Unde & infra statuerunt apostoli omnino eam debere tolli, scribentes epistolam ad fideles, qui erant Antiochiæ, per manus Pauli & Barnabæ dicentes: *Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil ultra vobis imponere oneris quam hæc necessaria, &c.* Ex quibus manifeste ostenditur potestas ecclesiæ, & veritas indefectibilis in his quæ fidei sunt & necessitatis ad salutem: & Paulus ad Galatas 5. post decretum & statutum apostolorum ait: *Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit*, ubi apparet totalis ablatio, imo annihilatio circumcisionis, quæ debuit sub pœna mortis lata ab ipso domino, æternaliter observari.

Ex abolitione ceremoniarum veteris legis.

Item innumeræ ceremoniæ erant in lege veteri præceptæ celebrari a domino, quas apostoli post & ecclesia sustulerunt ex certis & rationabilibus causis. Item videamus mutationes factas circa præcepta Christi & sacramente novæ legis, & primo circa sacramentum baptismi, quod ipsi circumcisioni in nova lege succedit. Nam dominus noster Jesus Christus ascendens in cælum, præcepit apostolis dicens, Matthæi ultimo: *Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & spiritus sancti*, in quibus verbis dedit eis & limitavit formam baptismi, & in persona eorum toti ecclesiæ, & tamen non post longum tempus, ipsi apostoli & ecclesia, dimittendo dictam formam, *in nomine Patris*, &c. traditam per dominum, baptizabant tantum in nomine Christi, dicentes: Te baptizo in nomine domini Jesu Christi. Cum autem hoc nomen Jesus Christus dicat unam personam tantum duarum naturarum, hæc autem nomina, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, dicant tres personas in una natura tantum, patet maximam esse differentiam inter has duas for-

formas baptismi, scilicet, in *nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*, &, *in nomine Jesu Christi*, & licet secundum rem & essentiam idem sit baptismus, qui fiebat primo, & nunc in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, &, In nomine Christi, tamen tanta videtur esse differentia, ut si quis nunc in nomine Christi baptizaret, non baptizaret, ut dicit sanctus Thomas in tertia parte.

Nec prætermittendum est, de mutationibus factis in ecclesia, hoc sacramentum baptismi tam quoad tempus baptizandi, quam quoad ætatem baptizandorum, quam etiam quoad personas quæ possint hoc sacramentum ministrare. In principio enim hujus sacramenti baptizabantur solum illi, qui per se sciebant fidem interrogati respondere. Sed postmodum, ne parvuli & alii usu carentes rationis, subessent periculo damnationis, ecclesia providit circa eorum baptismum, ut etiam superius tractatum est. Tenuit etiam ecclesia pro statuto, quod præter vigilias paschatis & pentecostes nullo modo solemnis baptismus celebraretur, omnesque ad prædictas vigilias, excluso necessitatis articulo, baptizandi servarentur. Porro nec ex doctrina Christi & evangelii, nec etiam ex doctrina alicujus apostolorum habetur expresse, quod aliquis habeat potestatem baptizandi exceptis ecclesiasticis, quorum statum præfigurabant apostoli, quibus solis dictum est, *Ite baptizantes*, &c. & nihilominus in necessitatis articulo mares & feminæ, Pagani, Judæi, & hæretici possunt baptizare, dummodo servent formam, materiam, & intentionem ecclesiæ: unde hoc? certe quia sic declaravit ecclesia, sic ordinavit, & quia sic ei placuit suam auctoritatem omnibus communicare in necessitatis articulo.

Item non modica mutatio etiam in sacramento matrimonii secundum successionem temporum auctoritate ecclesiæ facta est. Nam in principio suæ institutionis erat illimitatum, ita quod masculus & femina, uterini & germani, poterant legitime matrimonialiter copulari, & post aliquam multiplicationem humani generis ordinatum fuit, ne in prima linea consanguinitatis contraheretur, deinde post abundantem multiplicationem, usum hujus arctando sacramenti, ordinatum exstitit, ut non in propinquiori quam quinta linea consanguinitatis posset matrimonium contrahi: ex quibus patet quod certus usus sacramentorum conceditur paucitati hominum, qui tamen multitudini ex certis causis denegatur. Et sic potuit esse, imo ita fuit, quod in primitiva ecclesia, quando adhuc homines pauci erant Christiani, dabatur eucharistiæ sacramentum fidelibus populis sub utraque specie, quibus multiplicatis propter sæpe enumerata pericula, quod paucis concedebatur, nunc multitudini denegatur.

Item quamvis Deus in lege naturæ, quando hoc matrimonii sacramentum instituebatur, statuisset, quod unius viri tantummodo una esset uxor, & e converso, prout patet Genesis 2. quando Spiritus sanctus dixit per Adam: *Relinquet homo patrem suum & matrem suam & adhærebit uxori suæ*: sequitur: *& erunt duo in carne una*: nihilo minus hæc lex mutata fuit in sanctis patriarchis, ut patet in Lamech, qui primus simul duas uxores habuit, in Abraham similiter, & Jacob, in aliis etiam sub lege constitutis, in quibus lex vetus uxorum pluralitatem videtur approbasse. Sed adveniente lege nova, in qua perfectio evangelica exprimitur, mutata est lex nuptiarum atque matrimonii, & reducta ad priorem institutionem & honestiorem, ut unus uni, & e converso, tantummodo conjungantur in figura Christi & ecclesiæ unicæ sponsæ, de quorum matrimonio ait apostolus ad Ephesios 5. *Sacramentum hoc*, scilicet matrimonii, *magnum est, dico autem in Christo & ecclesia*. Hanc autem reductionem ad pristinum statum nullo modo legimus reductam ex quibusvis sacris literis, nisi ex statuto & consuetudine ecclesiæ, nec audebit quis dicere quod tempore legis naturæ & legis Mosaicæ non fuerit in hominibus verum matrimonium, aut quod ipsorum fuerit aliud sacramentum matrimonii a sacramento legis gratiæ, propter dictum Christi in evangelio loquentis de hujusmodi sacramento: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*. Etenim sacramentum matrimonii, & sacramentum pœnitentiæ in lege naturali scilicet, Mosaica & evangelica locum habuerunt, quamvis in usu fuerint multipliciter immutata. Item præcipitur 25. capite Deuteronomii, quod habitantibus fratribus germanis simul, uno moriente absque liberis, uxor defuncti alteri non nubat, sed accipiat eam frater ejus, ut suscitet fratri suo semen, quod in nova lege ad aliquod tempus fertur perdurasse, quæ tandem lex nulla adhuc scriptura promovente, per ecclesiæ consuetudinem & statutum sublata est, quibus statuitur & prohibetur quod sponsus non possit contrahere matrimonium cum aliqua consanguinea sponsæ mortuæ usque ad quintum gradum consanguinitatis exclusive. Item salvator noster dominus noster Jesus Christus, Matthæi 19. accedentibus ad eum Pharisæis ad ipsum tentandum, & ab eo quærentibus, *Si licet homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa?* ita respondit: *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob causam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur*: & nihilo minus sancta ecclesia catholica non solum ex hac causa, sed ex pluribus aliis permittit & facit rationabiliter divortia fieri, ut patet in frigidis & maleficiatis, de affinibus, ex causis hæresis, & pluribus aliis causis. Ecce quot & quantæ mutationes circa tam magnum & necessarium sacramentum auctoritate ecclesiæ contigerunt.

Item in sacramento pœnitentiæ, quod ab Adam in paradiso incepit & debet durare usque ad consummationem sæculi, similiter mutatio magna facta est secundum successionem temporum. Nam cum confessio sit pars principalis pœnitentiæ, tempore legis naturæ ad eam tantummodo Deo faciendam mentaliter tenebantur: succedente vero lege Mosaica, ultra hoc homines obligabantur ad confessionem ceremonialem extrinsecam, prout per aliquod sacrificium homines manifestabant se hoc vel illo peccato deliquisse, ut habetur Levitici 4. & 5. ut habetur eodem libro 16. sacerdotes positis manibus super caput hirci, omnes filiorum Israel confitebantur iniquitates: sed adveniente veritate evangelicæ legis, etiam confessionem vocalem de universis cogitationibus, locutionibus, operibus, & omissionibus clare distincteque faciendam instituit ecclesia sacerdoti auctoritatem & jurisdictionem

nem

ANNO CHRISTI 1413.

nem habenti, in secreto, non ut homini, sed ut Deo, sine offensa quæcumque honoris confitentis, sub formidabilibus & execrabilibus pœnis præcipiendo & mandando sacerdoti, ne quoquo modo signo aut verbo prodat aut revelet peccata confitentis: de qua quidem confessione singulariter & specialiter, quatenus solum sic secrete & auricularitcr fieri debeat sacerdoti, nulla de scripturis sacris habetur traditio, nisi quantum ad sic agendum Spiritus sanctus movit & direxit ecclesiam, quæ nihilo minus originaliter fundat se in auctoritate clavium, quæ ipsi ecclesiæ ab ipso domino traditæ sunt, dicente Petro: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris*, &c. Et Joannis 20. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt:* quia igitur sacerdotes habent remittere peccata, utique oportet ut agnoscant ea, & sic Spiritu sancto ducente sancta ecclesia confessionem, ut præmittitur, secretam statuit & ordinavit.

Matth. 16.

Item circa sacramentum ordinis videtur ecclesia addidisse. Nam in primitiva ecclesia erant duo tantummodo ordines, diaconatus, scilicet, & sacerdotium. Et secundum beatum Hieronymum idem tunc erat episcopus & sacerdos, quoad nomen, non autem quantum ad rem, quod tamen nunc non est. Item circa sacramentum divinissimæ eucharistiæ multa videntur addita vel mutata. Nam forma qua calix consecratur, in nullo evangelistarum in propria forma verborum reperitur, sed videtur per ecclesiam ex omnibus dictis evangelistarum compilata, & in ea sunt aliqua addita. Etiam in consecratione hostiæ ecclesia addidit hanc dictionem, Enim. Ceterum Christus instituit hoc sacramentum, & ministravit post cœnam, & tamen ecclesia immutavit, & ordinavit ut non nisi a jejunis de mane celebraretur & ministraretur, nisi in necessitatis articulo. Imminente etiam errore de observatione legalium, Leo papa ordinavit, ut pro tempore in fermento conficeretur, licet Christus confecerat in azymo, ad quem ritum postmodum, cessante dicto errore, ecclesia reversa est. Denique ecclesia ordinavit ritum & modum ad hoc sacramentum celebrandum cum talibus orationibus, epistolis & evangeliis, secretis, mysticis signis, vestibus sacris & vasis consecratis, in ecclesia, in altari, cum luminaribus, cum assistentibus, & aliis quæ pro devotione & solemnitate tanti sacramenti fiunt, de quibus per singula discurrere longum esset.

Item in pluribus quæ apostoli statuerunt, secundum temporum successionem & temporum varietatem facta est mutatio. Nam apostoli in concilio 3. Hierosolymis celebrato, quod habetur Actorum 15. sublata circumcisione, & omnibus quodammodo ceremoniis veteris legis, statuerunt ut fideles deberent tantummodo abstinere ab immolatis simulacrorum, sanguine, suffocato, & fornicatione, & nihilo minus statim post prædictam sublationem circumcisionis Paulus apostolus circumcidit Timotheum qui ex patre Gentili natus fuerat, propter vitare scandalum Judæorum, qui erant in illis locis, ut habetur Actorum 16. Insuper hoc dictum concilium de cessatione legalium, apostoli & seniores qui erant Hierosolymis, adveniente Paulo, propter scandalum evitandum, sustinuerunt adhuc ceremonias legales, & voluerunt, ut Paulus ascendens templum, purificaret se & sanctificaret tamquam ambulans & custodiens legem, ut habetur Actorum 21. Et post prædicta etiam ex ipsis præceptis quæ per apostolos tradita erant servanda, quædam consuetudo ecclesiæ immutavit. Nam ex prædictis quatuor, primo & quarto manentibus illæsis, de non edendo de immolatis sive idolothytis & de custodiendo se a fornicatione, secundum & tertium mutata sunt, quia & sanguinem edimus & suffocatum. Item Paulus apostolus dicit: *Oportet episcopum unius uxoris virum esse*, in quibus verbis præceptum apostoli includitur, & ex hoc, & etiam ex ratione significationis bigamiæ, cui semper est annexa irregularitas: & nihilo minus papa, & multo magis ecclesia potest, imo & de facto dispensat in bigamis, non obstante præcepto prædicti apostoli: Unde dicit sanctus doctor in 4. distinctione 27. in responsione ad dictam auctoritatem Pauli.

1. Tim. 3.

Quæst. 3. art. 3. ad 2.

» Quantum ad ea quæ sunt de necessitate
» sacramentorum & fidei, nec ecclesia nec
» papa potest dispensare, sed in aliis quæ sunt
» de institutione apostolorum, cum ecclesia
» nunc habeat eamdem potestatem statuendi
» & destituendi quam tunc habuit, potest
» per eum qui primatum tenet in ecclesia, dis-
» pensare: quapropter & Lucius papa dispen-
» savit cum Panormitano qui erat bigamus.

S. Thom. 16.

Item sancta mater ecclesia docuit signum sacratissimæ crucis in fronte depingere, ipsa docuit in eodem signo benedictiones fieri sacramentorum & consecrationes, pro defensione & contra insidias malignorum spirituum sal & aquam benedicere, & ea insimul miscere. Ipsa docuit fontes baptismatis benedicere, pro congregatione fidelium, ad sacramenta percipienda, ad doctrinam divinam audiendam, ad divina mysteria peragenda, & laudandum Deum specialiter ecclesias fabricari, cœmeteria ubi fideles sepelirentur, & exequias mortuorum facere & omnem alium ritum ecclesiasticum adinvenit, quem per singula explicare dies nobis potius deficeret, quam materia dicendi. In quibus immutationibus faciendis, sancta mater ecclesia pro locorum, temporum, & personarum varietate exemplum habuit a Deo, & a Christo domino. Nam licet fides confiteatur Deum esse omnipotentem, omniscientem, æternum, invariabilem, & omnimode incommutabilem, ipse tamen immutabilis & immobilis secundum exigentiam & diversitatem temporum, & varias leges dedit ut aliter homo in statu naturæ, aliter in tempore legis, & aliter in statu gratiæ salvaretur: non quod tunc esset alia fides quam nunc, sed una & eadem, per quam omnes justi ab Abel usque ad ultimum justum Deo placuerunt, quia secundum apostolum, *una fides, unum baptisma, unus Deus omnipotens*, & ita licet semper eadem fides manserit, ceremonias & protestationes fidei ipse Deus immobilis & invariabilis secundum varietatem temporum variavit.

Ephes. 4.

Ipse etiam dominus noster Jesus Christus magister & exemplum omnium actuum ecclesiæ, in assumpta humanitate suas sanctissimas constitutiones, & sua præcepta, juxta qualitatem temporum pro informatione ecclesiæ immu-

ANNO CHRISTI 1433.

immutavit. Nam ut habetur Matth. 10. Marci 3. & Lucæ 9. dominus Jesus Christus mittens suos discipulos ad prædicandum, præcepit eis ut non haberent sacculum neque peram, & similiter præcipit eis: *In viam gentium ne abieritis, in civitates Samaritanorum ne intraveritis*. Nihilo minus, mutata conditione temporum, & ipse dominus mutavit sua præcepta. Etenim instante passionis tempore, quo cum oportebat sua præsentia corporali suos relinquere discipulos, plurima exempla relaxavit. Nam Lucæ 22. ait: *Quando misi vos sine sacculo & sine pera, numquid aliquid defuit vobis?* Responderunt: *Nihil*. Tunc Christus dixit eis: *Nunc autem dico vobis, qui habet sacculum, tollat, similiter & peram*, & post resurrectionem suam ascensurus in cælum, quos ante passionem suam tantummodo ad Judæam miserat, mittit in universum mundum, dicens Marci ultimo: *Ite in mundum universum, & prædicate evangelium omni creaturæ*, & similiter Matth. ultimo ita: *Docete omnes gentes baptizantes eos*, &c. His nimirum exemplis divinis, & Christi hominis, sancta universalis ecclesia edocta, nihilo minus a Christo & a Spiritu sancto directa, cum sciat nihil velle Deum nec Christum dominum nisi salutem nostram, & omnia præcepta, statuta, consilia, & alia ad hunc unum & solum finem ordinari, prædictas mutationes, variationes, statuta, ceremonias fecit, & statuit & ordinavit. Si igitur ecclesia catholica tot & tanta, ducta & directa a Spiritu sancto fecerit, in præteritum statuerit, & ordinaverit, juste, sancte, rationabiliter & sine reprehensione, ac etiam in divinis Christi & apostolicis præceptis mutationes, & interpretationes fecerit, quis tam insanus & hebetis ingenii audebit asserere ecclesiam, ex rationabilibus & urgentibus causis, non potuisse communionem duplicis speciei mutare in communionem unius? præcipue cum nec sit de præcepto Christi, nec aliquod detrimentum incurrant non conficientes sic sumendo? Si enim immutaverunt apostoli formam baptismi, quæ dat essentiam sacramento, taliter ut si quis nunc in illa forma, qua ipsi apostoli baptizabant, baptizaret, non esset baptismus; quanto magis potest ecclesia mutare vel tollere unam speciem, quæ se tenet ex parte materiæ, & ex qua nihil essentiæ sacramenti deperditur, nec etiam sumentis gratiæ? Si tot & tanta facta sunt tam circa hoc sacramentum quam circa alia, auctoritate ecclesiæ, mirum profecto videtur, cur etiam circa communionem & usum hujus sacramenti ecclesia non possit statuere ut sic vel sic sumatur.

Et si quæratur, quæ, aut ubi, aut quo tempore, ante Constantiense concilium fuit duplicis speciei in unam auctoritate ecclesiæ facta mutatio? Respondendum est secundum Augustinum, & habetur distinctione 5. capit. 2. Ecclesiasticarum, ubi dicitur; quod

Cap. 5.

» ecclesiasticarum institutionum quasdam scri-
» pturis, quasdam vero apostolica traditione
» per successores in ministerio confirmatas,
» accepimus, quasdam vero consuetudine ro-
» boratas approbavit usus, quibus par ritus,
» & idem utriusque pietatis debetur affe-
» ctus. Et infra, enumeratis plurimis, de quibus auctor & locus & tempus ignorantur, subjungit hæc & alia in hunc modum non
» pauca; nisi quia tacita ac mystica traditio-
» ne a patribus ecclesiastico more, & reve-
» rentiori diligentia sunt in mysteriis obser-
» vata magis silentio, quam publicata scri-
» pto. Cujusmodi sunt immutatio sabbati & paschalis festivitatis, crucis signatio, aquæ & salis benedictio, multorum præceptorum & ceremoniarum veteris legis immutatio: multa quoque quæ nunc in sacrificiis fiunt, ut & forma consecrationis calicis, benedictiones fontium, baptismatis & multa hujusmodi, quibus sola consuetudo universalis ecclesiæ auctoritatem tribuit, & sic est etiam communio unius speciei cujus immutationis & auctor & tempus & locus ignorantur, & usque ad Constantiense concilium, sola ei rationabilis consuetudo & sanctorum doctorum comprobatio auctoritatem præbuit, quam postmodum compellente adversariorum instantia, idem sacrosanctum concilium approbavit. Et ut postmodum, non ut consuetudo tantum, sed ut statutum & ordinatio ecclesiæ universalis veneraretur, ad laudem omnipotentis Dei, qui est benedictus in sæcula sæculorum.

Ultimo vero & finaliter pro facili & manuali solutione dictarum auctoritatum & aliarum quas pro se adducunt adversarii, notandæ sunt diligenter septem regulæ quæ sequuntur. Primo itaque sciendum, quod quamvis plures auctoritates sacræ scripturæ & etiam sanctorum loquantur indifferenter de communione sub utraque specie, panis scilicet, & vini, non tamen prætendunt præceptum, nec dicunt, hujusmodi communionem sub utraque specie quoad laicos esse de necessitate salutis, vel de præcepto Christi, & sic omnes hujusmodi auctoritates adducuntur per eos frivole & impertinenter, nihilque contra catholicam veritatem concludentes, cujusmodi sunt auctoritates apostoli 1. Corinth. 11. quæ indifferenter loquuntur tam de sacerdotibus conficientibus, quam laicis; in quibus tamen nullum præceptum exprimitur, ut plene patuit loco suo, dum de ipsis superius ageretur in speciali.

Septem regulæ pro intellectu auctoritatum adversariorum notandæ. Prima.

Secundo sciendum, quod auctoritates tam sacræ scripturæ, quam etiam doctorum multorum, facientes mentionem de communione sub utraque specie continentes in se præceptum vel vim habentes præcepti, ut in pluribus loquuntur, & sunt intelligendæ de sacerdotibus sacrificantibus, quorum est conficere hoc sacramentum, & sub utraque specie sumere propter perfectam significationem & repræsentationem dominicæ passionis, & mortis, spiritualis refectionis completæ, & aliorum quæ in hoc sacramento repræsentantur, non autem de communione laicorum, quorum capere & sumere est solum propter efficaciam, & non propter repræsentationem, cujusmodi est auctoritas Christi, qui solis apostolis, quos in sacerdotes instituerat, præcepit ut hoc facerent sub utraque specie in suam commemorationem. Hoc modo etiam intelligitur caput papæ Gelasii, Comperimus: de quibus in locis suis dictum fuit superius.

Secunda.

Tertio sciendum, quod auctoritates sanctorum, si quæ forte sunt loquentes de hujusmodi communione sub utraque specie, restringendæ sunt ad tempus illud, in quo mos ille in ecclesia servabatur. Consuetudo enim ecclesiæ

Tertia.

quæ

ANNO CHRISTI 1433.

quæ habuit ex causa rationabili originem, si- A ve fuerit generalis simpliciter in tota ecclesia, sive in aliqua sui parte notabili, utpote in una natione, vel regno, sive etiam in una provincia, aut diœcesi, vim habet obligativam legis & præcepti, nec alicui particulari scienter licet contra eam agere, aut ipsam sua sponte præterire in loco ubi communiter observatur: unde dicit Augustinus ad Casulanum presbyterum, quod mos populi Dei & instituta majorum pro lege tenenda sunt: & sicut prævaricatores legum divinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt." Quapropter si quis Latinorum in orientali sive Græca ecclesia contra morem ipsorum in azymo conficeret, pecca- B ret, ut dicunt doctores communiter, & e converso si Græcus apud nos ageret in fermentato, propter diversam consuetudinem ecclesiarum.

Epist. 84.

Quia igitur Christus ita sub duplici specie discipulis in ultima cœna ministraverat hoc sacramentum, multi sequentes hunc ritum tenuerunt, & in multis ecclesiis indistincte, quoad non sacrificantes, habitus est pro invariabili consuetudine, & pro lege; nunquam tamen hæc consuetudo ministrandi laicis sub utraque specie fuit in ecclesia omnimode generalis, quia etiam tempore apostolorum legitur Actorum 2. quod erant perseverantes fideles in doctrina apostolorum, & C communicatione fractionis panis, & orationibus, & in fine capitis, quod erant fideles frangentes panes circa domos quotidie, quod utique de pane sacramentali doctores intelligunt, & specialiter magister historiarum in historiis scholasticis, ubi nulla mentio fit de vino aut potu, nec est verisimile quod in tanta re ab hoc ritu ecclesia tam generaliter recessisset, nisi in aliquibus aliquo exemplo præcedente deducto ex apostolis & primitiva ecclesia, etiam rationabilibus & necessariis causis concurrentibus.

Auctoritates igitur loquentes sub præcepto de laicis, restringendæ sunt ad tempus, & ad ecclesias in quibus hujusmodi consuetudo pro D lege habebatur, qua consuetudine cessante, cessat obligatio hujusmodi auctoritatum & veritas, quia quælibet auctoritas vera ex causa tantum; cessante causa veritatis ejus, cessat veritas & allegatio ejus, sicut ista: Christus est incarnandus, quandoque fuit vera, quia causa veritatis ipsius erat futuri temporis quod nondum advenerat, sed jam, futuro pro tunc tempore adveniente, & Christo nato, causa ipsius veritatis ablata est, & per consequens ipsa pro nunc remanet falsa, quia non est vera: Christus est incarnandus. Cum igitur auctoritates hujusmodi doctorum non erant veræ, nisi ex consuetudine, vim legis & præcepti habente, cessante consuetudine, eorum E veritas cessabat & allegatio.

Et valde diligenter est advertendum, quod nullus doctorum catholicorum per adversarios allegatorum (& ita credo de omnibus aliis loquentibus de hujusmodi communione sub utraque) dixit eam indifferenter quoad omnes esse de præcepto Christi, aut de necessitate salutis, ita quod una species non sufficiat sine alia: nec aliqua auctoritatum per adversarium adductarum dictum præceptum Christi intendit quoquo modo aut prætendit. E contrario autem multi doctores catholici dicunt communionem divinissimæ eucharistiæ non conficientibus sufficere sub una specie, ut in superioribus diffuse ostensum est.

Quarta

Quarto notandum, quod auctoritates tam sacræ scripturæ quam aliorum doctorum, quæ videntur facere mentionem de sumptione hujus sacramenti sub duplici specie, quoad laicos, vel indifferenter quoad omnes, duplici modo loquuntur, vel nomina rerum assumentes, vel nomina specierum. Exemplum primi, Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Caro enim & sanguis sunt res sacramenti, & ea quæ ex naturali aut reali concomitantia consequuntur ad hæc. Exemplum secundi, 1. Corinth. 11. *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini* &c. panis enim & calix, qui vinum continet & pro vino accipitur, sicut sæpe continens pro contento, sunt nomina specierum hujus sacramenti. Inter has autem locutiones diligens lector hanc differentiam attendat, quoniam in auctoritate, quæ est ex terminis specierum, nunquam aut raro inveniet notam præcepti aut terminum vim præcepti habentem, per quam possit deprehendi, quod hujusmodi sumptio specierum cadat & obliget ad præceptum, ad ostendendum quod hujusmodi sumptio sub utraque specie non est de necessitate salutis, & per consequens de præcepto dominico.

Quod si forte in aliqua auctoritate doctoris alicujus repertum fuerit, ad præcedentem immediate regulam recurrendum est, vel saltem ad eam quæ in loco ultimo adducetur, quæ est finalis resolutio omnium. In auctoritate vero quæ constat ex terminis rerum, sæpe, imo sæpissime reperitur præceptum, vel in propriis terminis, vel in æquivalentibus, sicut patet in primo exemplo, *Nisi manducaveritis*, &c. si tamen de sacramentali manducatione dicta auctoritas intelligatur, ad declarandum quod ex præcepto divino tenetur quilibet fidelis Christianus rem utramque hujus sacramenti sumere, sive spiritualiter, sive etiam realiter, secundum quod in sacramento continetur: & cum utraque res vere & integre sub qualibet specierum contineatur, perfecte adimplet præceptum quicumque sub utraque vel sub una accipit specie, quia præceptum rem, non speciem determinat. Et per hanc advertentiam multæ auctoritates & rationes adversariorum evacuantur, imo ipsorum totale & principale fundamentum, scilicet, *Nisi manducaveritis*, &c. penitus enervatur.

Quinto sciendum, quod in auctoritatibus sacræ scripturæ & sanctorum per manducationem corporis, & bibitionem sanguinis, intelligitur in generali sumptio utriusque, quod utique ita vere & integre fit sub una sola specie, sicut sub utraque, cum sub qualibet ipsarum per se sumpta, totus & integer Christus, contineatur, ut declaratum est. Et etiamsi ad proprietatem locutionis attendamus, non proprie sanguis in calice bibitur, sed sola vini species, cum sub specie vini eumdem modum sanguis Christi habeat existendi, quem habet omnimode sub specie panis. Etenim sicut sub specie panis sanguis habet esse intra corpus Christi, & intra venas ipsius inclusus, sic Quinta.

ANNO CHRISTI 1433.

per omnia & sub specie vini, quia non est effusus extra corpus, aut a corpore divisus, sicut per species designatur, in memoriam dominicæ passionis. Sæpe itaque scripturæ & doctores sancti loquentes de hoc sacramento, etiam secundum quod sub una specie continetur, utuntur manducationis & bibitionis terminis pro sumptione, ad significandum fidelibus, quod sub una sola specie panis sumant corpus & sanguinem Christi verum vere & realiter, & non aliter sub ambabus, quam sub una earum, nec magis efficaciter.

Sexto.

Sexto etiam intelligendum, quod multæ auctoritates facientes mentionem de communione laicali sub utraque specie, potius spiritualiter intelligendæ sunt, quam sacramentaliter, ut de multis patuit. Quando enim sacerdotes in altari in conspectu populi conficiunt sub duplici specie, & similiter sumunt in memoriam dominicæ passionis, tunc populus assistens fide & devotione manducat & bibit & corpus & sanguinem domini spiritualiter in sinceritate fidei, per recogitationes bonas & sanctas meditationes, masticando & hauriendo ore cordis, & se Christo uniendo per affectum amoris. Hunc modum actualis manducationis spiritualis, qui tertius fuit superius assignatus, tangit Augustinus: Ut quid paras ventrem & dentes? Crede & manducasti: Multæ auctoritates intelliguntur de modo spiritualis manducationis superius similiter tacto, secundum quem modum illam auctoritatem, *Nisi manducaveritis carnem*, &c. exponit Augustinus, ut clare ostensum est loco suo.

Supra in suppositione 5. in tertia manducatione spirituali.

Septima.

Septimo & ultimo notandum, quod nulla auctoritas cujuscumque sancti aut doctoris habet efficaciam ad aliquid probandum aut concludendum authentice in aliqua materia fidem aut salutem animarum concernente, nisi in quantum doctrinæ ecclesiasticæ congrueret, aut ab ecclesia approbaretur: ubi autem contrarium & dissonum haberet aliquid, totum ut falsum repudiatur & inutile, & hoc ideo, quia non doctrinæ doctorum ecclesia subjicitur, sed e converso doctrina ipsorum ecclesiæ tamquam indeficienti regulæ, quæ errare non potest, ut clarissime monstratum est in capitulo hujusmodi materiam declarante. » Unde » & Augustinus contra epistolam Fundamen» ti: Non solum doctrinæ doctorum, sed e» tiam ipsi evangelio præfertur ecclesia: evangelio non crederem, inquit, nisi me ecclesiæ auctoritas commoveret. Etenim cum plura reperiantur scripta evangelia, quam quatuor, ut puta Andreæ, Thomæ, & multorum aliorum, illa nihilo minus obtinuerunt auctoritatem, quæ ipsa ecclesia approbavit, & illa reprobata sunt, quæ ipsa reprobavit. Quare & omnes doctores ecclesiæ suas doctrinas merito ecclesiæ judicio submiserunt, & submittunt quotidie. Sic & Paulus ad Galatas 2. non obstante quod evangelium suum a Christi revelatione habuisset, tamen ut authenticaretur, ascendit cum Barnaba Hierusalem, ubi pro tunc ecclesia principaliter residebat, & contulit cum illis, scilicet apostolis, & aliis in quibus ecclesia consistebat, & seorsum cum illis, qui videbantur esse aliquid, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset.

Cum igitur ecclesiæ consuetudo obtinuerit generaliter a multis retro temporibus, ut non sacrificantes sub una specie communicent, fueritque dicta consuetudo per generalia concilia approbata & declarata, non esse contra divinam voluntatem aut Christi præceptum, manifestum est, omnem auctoritatem cujuscumque doctoris, quantumcumque sancti, aut ingenio & sapientia præditi, contra hanc consuetudinem & statutum ecclesiæ nihil posse concludere, quapropter si adduceretur aliqua auctoritas, cui per aliquam prædictarum regularum non posset satisfieri ad plenum, maxime propter proterviam adversantis, respondens fidelis catholicus ad hanc ultimam regulam, tamquam ad portum tutissimum, confugiat, quia unico hoc ecclesiæ Sole, ut ait Hieronymus in disputatione contra Luciferianos, omnium adversariorum argumentationum rivulos facile poterit desiccare. Ad laudem omnipotentis Dei, & exaltationem fidei catholicæ.

Et hic finis est positionis & responsionis magistri Joannis de Ragusio sanctæ theologiæ professoris, ordinis fratrum prædicatorum, factæ in sacro generali Basileensi concilio, ad dicta magistri Joannis de Rockizano Bohemi, in articulo communionis sub utraque specie, anno domini MCCCCXXXIII.

ÆGIDII CARLERII DECANI
ECCLESIÆ CAMERACENSIS
O R A T I O.

Qua respondit per dies quatuor in concilio Basileensi ad articulum secundum Bohemorum, de corrigendis peccatis publicis, quem proposuit per biduum Nicolaus Taborita:

Audistis reverendissimi patres, illustrissime princeps, celeberrimi, inclyti & doctissimi viri, venerabilesque oratores regni Bohemiæ, profundam, præcelsam & veram positionem de communione divinissimæ eucharistiæ, per quam ostensum est, non esse de necessitate salutis, nec præceptum a Christo salvatore quoscumque non conficientes sanctam communionem accipere sub utraque specie, scilicet panis & vini. Jam precor patientes aures commodate, facite quietum silentium, ut dum sermo, qui ut spero, de regalibus sedibus venit, in hoc divino cœtu libere currat, nullus subtilia speret ab ore dicentis; neque subest ingenium, neque hoc patitur materia. Debet, si philosophorum dicta memini, sermo rei esse subjectus, non res sermoni. Unde cum de punitione peccatorum futura sit oratio, in ea ut in moralibus, typice & figuraliter procedendum est. Cum manus ad opus ponere tentavi, quorsum oculos, quorsum articulos digitorum scribentium, quorsum denique animum volverem pavidus nesciebam. Obtulit se lata materia, & angustus erat locus ingenii, sparsa valde, & colligendi virtus non erat. Quodque cum necessitatem rei intelligerem, quod in ea pendeat salus orbis, & signanter catholicæ ecclesiæ, ultra quam credi potest, *timor & tremor venerunt super me, & con-* Psalm. 54.

ANNO CHRISTI [illegible].

& contexerunt me tenebræ. Ea propter postulavi a domino, ut oriretur mihi sol veritatis, ut pergerem ad opus meum, & ad operationem meam usque ad vesperam, id est finem hujus actus, & dixi: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*, psalmo 118.

3. Reg. 3.

Non miretur aliquis, quod revelationem petu oculorum: pro regendo uno populo rex Salomon sapientiam poposcit; ut sciret introitum & exitum suum. Et ego vermis & cinis pro reparatione populi universi lumen sapientiæ non quæram? Ille de populi circumcisi regimine acturus erat, nec in viribus suis fuit confisus; & ego pro salute Christianorum, pro quibus dominus noster Jesus Christus sanguinem suum fudit, pro pace & unitate laborem assumens, ut qui conjunxit duos parietes Judæorum & Gentilium, in uno angulari lapide Christo Jesu, jungat & nos in vinculo Spiritus & caritatis. Spetabo in virtute mea? magna certe mihi cura est vos & hoc famosum atque inclytum regnum Bohemiæ, Galliæ meæ regioni olim amicum, conciliare & sociare in fœdere sempiternæ pacis, & ut unanimes de cætero habitemus in domo domini, unde ipsos dilectos propter Deum venerandos nuntios Bohemorum oratores velim, ut si aliter sapiam quoad aliqua, quam ipsi in articulo de punitione publicorum peccatorum, non moveantur eorum resides animi: neque enim ad rosas venitur nisi per medium spinarum, nec mel quis reperiet, nisi se ingesserit exercitui apum, neque in difficilibus nisi post disputationem veritas lucebit. Si in hoc non sit modicus labor, non erit tenuis gloria. Aperui oculos mentis.

Jerem. 2.

Psalm. 118.

Peto patres dignissimi, quoniam visio mihi ostensa est, & eam non plene intelligo, calamitatem ecclesiæ mente revolvens, cum super eam plorarem planctu magno, ut alter Jeremias, vidi ollam succensam & faciem ejus a facie Aquilonis. Et quoniam intelligentia opus est in tali visione, dixi Deo: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*. Dicam tamen ut intelligo, quænam sit hæc olla, quæ succensio, quæ facies contra faciem Aquilonis. Olla ista hujus sacrosanctæ synodi, nec non & horum venerabilium oratorum Bohemiæ cogitatio est, in qua ut in olla, concepta & avitata reponuntur. Siquidem intellectus possibilis est omnia fieri, ut agens omnia facere: succensio, ardor & zelus est; facies, quæ anterior pars est capitis, intentio non incongrue accipitur. Aquilo regio frigida & sicca, a qua, ut Jeremias propheta testatur, panditur omne malum & peccata. Carent enim calore gratiæ, & humore pietatis.

Jerem. 1.

Cogitatio itaque hujus sacri concilii & præsentium venerabilium oratorum Bohemiæ succenditur, & hujus cogitationis intentio versa est contra peccata in olla cogitationum vestrarum, patres eximii, & viri venerabiles, profecto comburuntur; quoniam adversus ea zelus affectuum vestrorum commotus est. Sed quemadmodum ignis in aliena materia urit & crepitat, ita quamdiu in peccata zelus accenditur, turbidus est & inquietus. Et sicut ignis in propria materia jam non ignis, carbo, aut ignis flamma, sed ignis lux est non urens, sed lucens, non agitata, sed quieta: ita cum zelus exustis peccatis in meditatione permanet, lucidus est, non urit, non laborat, sed tamen in ardore crescit, de quo Propheta psalmo 38. *In meditatione mea exardescet ignis*.

Quis vero succensor & ollæ faber est qui sufflavit sub ea prunas? ipse est venerabilis proponens articulum de punitione peccatorum, prunas rationum suarum & auctoritatum comretulit, sufflavit, quem ercans dominus ad vos misit, ut ollam ardentem amplius succenderet. De quo Isaiæ ait 54. capite: *Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum*, adeo dilectus meus faber exsufflavit, & prunas succendit, ut olla ipsa pene resoluta liquescat. Sed sicut eum videt operarius flammam excrescere, ut vas proferat in opus suum, aquam mittit in ignem, neque tamen succendere desinit, ita cum zelum venerabilis proponentis admodum vehementem viderem ad combustionem vitiorum, timens eum vitiis etiam ipsius ollæ ustionem, aquam moderationis hujus ignei zeli ut alter faber mittere curavi, videram equidem quoniam flamma ultra fornacem effundebatur cubitis multis, & succenderat eam valde, unde ego intelligens omnem excessum periculosum, imo utile in vita esse, Ne quid nimis, præterea quod male ministrat omnia impetus, socius officio, differenti ministerio, præparavi antidotum, aquam ad ignem attuli, ut aliquid ex ambobus nobis medium fieret; medium enim amat dominus: stat medius venientium ad baptismum: Jesus in medio doctorum est · in medio duorum aut trium congregatorum in nomine suo in medio discipulorum suorum, dum dixit, *pax vobis*. Non est ergo pax nisi in medio.

Deut. 4.

Igitur extremitatem venerandi proponentis ad medium tentabo reducere, ut ad pacem veniamus, tunc in camino ignis erit, ut in propria materia, dum purgatis vitiorum rubiginibus & combustis, ignis cælestium desideriorum ardebit suaviter, hunc dominus suscitat, hunc dominus agitat, hunc succendit, de quo ipse loquitur Lucæ 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat?* ideo ignem misit in terram quoniam juxta verba legis, Deus ignis consumens est, Deus æmulatur qui in rubo ardenti apparuit, qui ductur fuit populi in columna ignis per noctem: tunc impletum est verbum evangelici prophetæ Isaiæ 10. *Erit lumen Israel in igne, & sanctus in flamma ignis*, luceat ignis iste obsecro domine in corde meo, ut revelentur oculi mei, & considerem mirabilia de lege tua, ardeat ad consumptionem peccatorum, ut verba ignea proferam, & sit sermo meus ut facula ardens, ut illo ollam cordis per venerabilem proponentem supra modum, quantum in se fuit, succensam, nec furere faciam, nec exstinguam, sed aspersio aquæ moderationis fervorem cordium in correctione temperet, & ignitum eloquium frigida commuveat, quatenus reformatione sanctæ ecclesiæ ad Dei laudem peracta, zelus domus Dei ultra non crepitet, nec prunas denuo sufflare necesse habeamus in præsenti; sed luceant fidelibus quasi luminaria in firmamento, & tandem in lumine fortis sanctorum fulgeant ut stellæ in perpetuas æternitates, præstante domino Jesu Christo, qui est lucerna ejus, qui cum Patre & Spiritu sancto est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad declarationem veritatis materiæ secundi articuli, qui est de punitione peccatorum, nuper pro parte venerabilium oratorum inclyti regni Bohemiæ propositi venturus, & veritatem juxta vires ostensurus, unam protestationem, unamque supplicationem ut componerem, ratio judicavit. Protestor, quod jam dicenda submitto correctioni, & emendationi hujus sacræ synodi Basileensis, affirmans quod affirmandum dictabit, negans quod negabit, a sua confessione nullatenus, quamdiu vixero, discessurus. Supplico eum omni reverentia, ut dicenda universi cum omni mansuetudine suscipiant, scientes quod neque animo turgido vel indignanti, neque temerario proposito, sed in spiritu lenitatis, & in visceribus caritatis zelus domus Dei hanc sarcinam me suscipere coegit.

Audistis, patres reverendissimi, inclyti domini, ac viri perceleberes, prolatum articulum sub hac forma: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri potest, privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ, in communitatibus Christianorum, & quolibet statu eorumdem, debite juxta dictamen divinæ legis per Christi fideles tam spirituales, quam sæculares, prout congruit utrisque, sunt cohibenda, corripienda, castiganda, & pro posse ab eisdem propellenda. Deducendo enim proponens propter Christum dilectus, multa inseruit, scilicet de potestate legis humanæ, per quos, & quando peccata publica & secreta, quantum fieri potest, sint corripienda, de peccatis prælatorum & sacerdotum, de indulgentiis, absolutionibus & consecrationibus, de peregrinationibus, & venerationibus reliquiarum, & excessibus circa illas, de pluribus sceleribus aliis intrinsecus & extrinsecus contingentibus sacerdotes ipsos & alios fideles.

Articulus Hussitarum.

Divisio sequens tractatus

Materiam igitur hanc latam & spatiosam ad tria puncta breviabo. Primus erit de punitione peccatorum publicorum, de veritate tenenda circa unam specialem materiam huic proposito aliqualiter attinentem. Secundus pertractabit, per quos fieri debeat peccatorum publicorum punitio. Tertius satisfaciet pro posse rationibus per proponentem inductis, & erit de aliquibus incidenter per eum expositis, & excessibus narratis, cum indictione, ut circa hæc fiat debita per reformationem provisio.

Qoantum ad primum de punitione peccatorum privatorum, non est magna difficultas, maxime ut in articulo proponitur, quia dicitur: Et quantum rationabiliter fieri potest privata. Tamen de illis aliquid dicetur in prosecutione materiæ de punitione peccatorum publicorum. Notandum ergo quod peccatum mortale multas habet descriptiones, non enim habet definitionem dicentem quid est. Nam multa sunt entia non habentia quidditatem vel essentiam, ut sunt privationes & negationes, & sic descriptiones peccati mortalis sunt sermones majoris declarationis. Ita dantur a beato Augustino quatuor descriptiones peccati mortalis. Primum, peccatum mortale est, dictum, factum vel concupitum contra legem Dei. Secundum, peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod justitia vetat, hoc dicitur libro de duabus animabus. Tertium, peccatum est, neglectis rebus æternis temporalia sectari, hoc dicit de libero arbitrio. Quartum, peccatum est, uti fruendis, & frui utendis, libro 83. quæst. Ambrosius sic peccatum diffinit: Peccatum est prævaricatio legis divinæ, & cælestium inobedientia mandatorum. Anselmus peccatum est carentia debitæ justitiæ ex propria voluntate procedens. Quoniam vero formale peccati est defectus a rectitudine: rectitudo antem per essentiam est lex æterna participata in recta ratione: Forma peccati est exorbitatio a lege Dei, aut recta ratione; & hic recessus a rectitudine debita, ponitur in omnibus descritionibus Augustini. Est verum quod etiam ponitur materiale peccati scilicet actus, Itaque omnes descriptiones peccati ab Augustino datæ complectuntur materiale & formale. Descriptio Ambrosii dicit solum formam & causam deficientem, ex quod illud formale procedit, eum dicit, a voluntate procedens, a voluntate scilicet non efficiente, sed deficiente, cujus defectus est causa carentiæ rectitudinis debitæ inesse actui, qui dicitur culpa aut peccatum. Hæc dicta sunt, quia quid nominis est principium doctrinæ. Inter cæteras deseritiones, illa quæ est Ambrosii, videtur bene propria, quia formalis, & illam accepit proponens articulum.

Contra Faustum Manichæum li. 23. c. 27. De duabus animabus cap. 11. De libero arbit. c. 16. Li. 83. quæstionum, quæst. 30.

ANNO CHRISTI 1433.

Ambr. de parad. c. 8. Anselm. de pecc. orig. c. 6. Cur Deus homo, lib. 1. cap. 9.

Secundo notandum, quod peccatum dicitur publicum, quod habet facti evidentiam, quod probabiliter negari non potest. Privatum vero, quod caret tali evidentia facti, quemadmodum dixit proponens.

Tertio notandum, ad tollendum æquivocationem in sequentibus quadruplex est judicium. Quoddam est discussionis, aliud est condemnationis vel generaliter diffinitionis secundum quod est actus justitiæ. Aliud comparationis, aliud assessionis. De judicio discussionis seu discretionis ostendens apostolus quomodo homo debet se ipsum probare, ait: *Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur*. De judicio comparationis, quo aliqui judicari dicuntur, quia respectu aliorum aliqui judicantur, ut loquitur Alexander de Ales in 3. scribitur Matthæi 12. *Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ, & ecce plus quam Jonas hic. Regina Austri surget in judicio cum generatione ista, & condemnabit eam, quia venit a finibus terræ videre sapientiam Salomonis; & ecce plus quam Salomon hic*. De Judicio assessionis Matthæi 19. *Judicantes 12. tribus Israel*. Et ista distinctio utilis erit ad propositum in sequentibus de consideratione peccati secundum se, & in comparatione ad subjectum, non est inutilis distinctio ut in sequentibus cohibitio ad peccatum in se referatur, correctio antem, punitio & propulsio, ad peccatum in subjecto, id est ad peccantem.

1. Cor. 11.

Par. 3. q. 15. art. 3.

Quarto notandum, quod duplex correctio: quidam est actus justitiæ pro cohibitione pœnæ, alia est caritatis ad conservationem conscientiæ, & hoc iterum ad tollendam æquivocationem in tollendis non erit impertinens. Nam sæpe propter identitatem nominis convolat quis de una in aliam.

Exordiendo igitur ab origine legum, sit hæc propositio 1. Ponenda est lex æterna in summo omnium principe, cum enim mundus divina providentia regatur, necesse est in gubernante esse dictamen practicum omnium ab eo directorum, in quantum a ratione practica artis increatæ processit, ut sic sua providentia in ipsum

Propositio prima.

ut

ANNO CHRISTI 1413.

ut finem ultimum reducatur. De qua dicit beatus Augustinus in libro de libero arbitrio: Lex quæ summa ratio nominatur, non potest cuiquam intelligenti nisi incommutabilis æternaque videri. Et idem de vera religione dicit: Menti nostræ concessum est videre legem veritatis immutabilem, sed omne immutabile dicitur æternum: ponenda est ergo lex æterna. Ab hac derivatur in nobis lex naturæ, velut quædam participatio ejus, per quam inclinamur ad proprios actus ad finem vitæ humanæ, de qua super illo ad Romanos 2. *Cum gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, hujusmodi legem non habentes sibi ipsis sunt lex*. Dicit glossa: Etsi non habent legem scriptam, habent tamen legem naturalem, qua quisquis intelligit & sibi conscius est, quid bonum, quid malum. Hæc est impressio de qua Propheta in psalmo quarto: *Signatum est super nos lumen vultus tui domine*. De hac etiam dicit
» Augustinus in libro 83. ex ineffabili atque
» sublimi rerum administratione, quæ fit per
» divinam providentiam, quasi transcripta est
» lex naturalis in animam rationalem.

Aug. de libero arbitrio cap. 6.

Aug. de vera relig. cap. 30. Tom. 5.

Rom. 2. Gloss. ord. in cap. 2. ad Rom.

Propositio secunda.

Secunda propositio. Ultra legem æternam & legem naturalem oportet ponere legem humanam, humana enim ratio non potest participare ad plenum dictamen rationis divinæ, sed suo modo & imperfecte ac secundum obscuram resonantiam, ut loquitur Albertus Magnus. Ideo sicut ex parte rationis speculativæ per naturalem participationem divinæ sapientiæ inest nobis aliquorum communium principiorum cognitio, non autem cujuslibet veritatis, sicut in divina sapientia continetur; sic etiam ex parte rationis practicæ naturaliter homo participat legem æternam secundum quædam principia communia, non autem secundum particulares directiones singulorum, quæ in æterna lege continentur. Unde necesse est quod ratio humana procedat ad particulares quasdam legum sanctiones. Et hæ dicuntur lex humana. Sic dixere quidam, quod initium juris est a natura profectum, deinde quædam in consuetudinem, ex utilitate rationis, venerunt: postea res a natura profectas, a consuetudine probatas legum metus & religio sanxit.

Igitur prima ratio necessitatis legis humanæ sumitur ex imperfectione rationis nostræ quæ de singulis agendis non potest judicium ferre ex solis principiis practicis legis naturæ. Et illam tangit S. Thomas 1. 2. quæst. 91. art. 3. in corpore. Præterea etsi vi refulgentiæ legis æternæ in nobis, & super vultus rationalis creaturæ infusi radii divini luminis, quædam naturalis inclinatio sit in nobis ad virtutes, perfectio tamen est per aliquam disciplinam, quæ perfectio præcipue consistit in retrahendo hominem ab indebitis delectationibus, ad quas proni sunt homines, maxime juvenes. Ideo necesse est hanc disciplinam haberi ab alio. Et quidem in bene dispositis ad virtutes ex bona dispositione naturæ, vel consuetudine, vel divino munere, sufficit disciplina paterna, quæ est per monitiones in pronis vero ad vitia, qui verbis non facile moventur, necessaria est disciplina coactiva per vim aut metum, ut saltem sic male facere desistant, denique cæteris vitam quietam, & tandem mediante consuetudine,

S. Thom. 1. 2. art. 91. 2. & 3. in corp.

A ad hoc perducantur, ut voluntarie faciant; quod a principio metu impleverunt. Talis vero disciplina est disciplina legum. Hæc ratio tangitur a B. Thoma 1. 2. quæst. 95. artic. 1. in corpore. Hæ duæ viæ differunt, quia una sumitur penes cognitionem, alia penes actionem. Ex prima ratione sequitur, quod multa præcepta legis humanæ derivantur ex præcepto legis naturalis, & communiter per modum determinationis communium principiorum, sicut ex illo principio legis naturæ: Qui male facit est puniendus; derivatur præceptum, quod tali vel tali pœna est puniendus. Aliqua etiam derivantur ex præceptis legis naturæ per modum conclusionum ex prin-
B cipiis, ut ex illo legis naturæ: Nullum malum est faciendum; derivatur illud præceptum legis humanæ, Non est occidendum, scilicet propria auctoritate: Et ea quæ derivantur per modum conclusionum ex præceptis legis naturæ, sicut ex principiis, vigorem habent, non solum quia lege sunt posita, sed etiam ex lege naturæ, Quae vero derivantur per modum determinationis, cum non sint inclusa in illis, ut sunt conclusiones in principiis, habent ex sola lege humana vigorem. Haec in summa habentur a Thoma 1. 2. quaest. 95. art. 2. in corpore. Et infra, quaestione 99. art. 3. & 4. ostendit, quod lex divina ordinet hominem ad Deum, & ad hominem &
C quod utrumque in communi pertineat ad dictamen legis naturae, ad quod pertinet praecepta moralia determinare. Determinatio in his quae ordinant homines ad Deum, facta est in lege veteri per ceremonialia. Determinatio vero in his quae ordinant homines adinvicem, facta est in lege ipsa per judicialia. Et hujus determinationis ceremonialium & judicialium necessitas fuit, quia universalia non movent sufficienter ad opus: unde ex hoc praecepto: Deus est adorandus, sine particulari pius & religiosus affectus nesciebat exire in opus, sed aut, ut inspirabatur unicuique, ut factum est ante legem datam, aut expost per ceremonialia fuit determinatum, sic adoratum est, sic sa-
D crificatum est tunc: ideo etiam ex praeceptis: *Non furtum facies, Non mœchaberis*, & sic de aliis, qua sunt legis naturae & moralia, si non fuisset determinatum postea, qua pœna fur, aut mœchus, aut homicida, & sic de aliis, puniendus erat, judex non nisi proprio arbitrio pœnam scivisset infligere; ideo ut debitus ordo hominum adinvicem & pacis ordo servaretur, oportuit judicialia præcepta superaddere moralibus.

Videtis exemplum quantum ad illud de observatione sabbati, quod in generali, quantum ad actum colendi, morale est, quoniam Moyses non habens qua pœna puniendus erat, qui ligna collegerat in sabbato, dominum
E consuluit. Et iterum Josue super furto * Achior, quod non simplex furtum videbatur, sed furtum de anathemate Jericho, responsum petiit a domino. Quoniam vero ceremonialia legis veteris sunt mortua & mortifera, & judicialia ejusdem mortua, necesse fuit sub lege gratiæ esse leges humanas, quæ præcepta moralia legis divinæ & naturalia per derivationem ab illa determinarent. Alioquin judex homo sæpe nesciret furem, homicidam, adulterum qua pœna puniret sicut sciens quod currendum est, sed nesciens quo cursum diri-

ANNO CHRISTI 1413.

Num. 15. Josue 7.

* Pro Achan.

ANNO CHRISTI 1433.

dirigeret, numquam inchoaret. Hæc ideo posita fuut, ut non despiciantur leges humanæ, sed omnino teneantur necessariæ, quæ tantum bonæ sunt, quantum divinæ legis rectitudinem & justitiam imitantur.

Propositio tertia.

Tertia propositio. Quamvis omnia peccata mortalia, & maxime publica, sint a quolibet fideli detestanda, non tamen omnia possunt puniri lege humana. Primam partem conclusionis suppono: probo sic: Isidorus v. » Etymologici cap. xxi. dicit, quod lex de» bet esse honesta, giusta possibilis, secun» dum naturam, secundum consuetudinem » patriæ, loco, temporique conveniens, » necessaria, utilis, manifesta quoque, ne » aliquid per obscuritatem in captione conti» neat, uullo privato commodo, sed pro » communi utilitate civium conscripta. Ex hoc ergo quod lex debet esse possibilis secundum naturam & consuetudinem patriæ, & ex hoc quod pro commoni omnium fertur utiliate, deducitur conclusio sic: Lex ponenda est hominibus secundum eorum conditionem: ergo secuudum diversos hominum mores, diversæ leges suut fereudæ, imo secundum varietatem temporum sunt mutandæ.

Cum igitur non sit eadem conditio perfectorum & imperfectorum; & aliqua sint possibilia perfectis, quæ non imperfectis; legislator, qui multitudini præest, cui & fert legem, in qua communiter major pars est imperfectorum, cujus intentio est cives facere bonos, possibilia multitudini debet præcipere: alioquin faceret eos deteriores, cum transgrederentur perfectionis præcepta. Ille ergo prohibet a quibus possibile est faciliter multitudinem abstinere, & quæ vertuntur in nocumentum communiratis. Alia vero, quæ non sunt hujusmodi, tolerat & permittit. Hæc ex Thoma 1. 11. quæstione xcxv. articulo 111 in corpore. Si vero multitudini, in qua major pars regulariter est imperfectorum, difficilia præciperet, & aut minus gravia prohiberet, quia nimis vellet emungere, eliceret sanguinem rebellionis & contemptus, aut turbationis pacis.

Prov 5.

Matth. 9.

Quod si vinum novum, id est, præcepta perfectæ vitæ, mittatur in utres veteres, id est, in homines imperfectos, utres rumpuntur, & vinum effunditur, id est; præcepta contemnuntur, & homines ex contemptu ad pejora mala prorumpunt. Hæc ex sancto doctore accipiuntur. Unde furta, homicidia, adulteria, &c. quæ conturbant politiam, & a quibus multitudo faciliter abstinere potest, humana & civilis lex prohibet. Simplicem autem fornicationem, aut simplex meretricium, si fiat vis in verbo, licet sit peccatum mortale, & divinæ majestatis offensivum tolerat. Nam per ipsum non turbatur politia; nec plebium multitudinem lusibus, deliciis & voluptatibus deditam facile est abstinere. Dicit enim Hieronymus in epistola ad Oceanum: Venter mero æstuans cito despumat in libidines: & quidam, Proximus, ait, a Libero patre intemperantiæ gradus est. Imo punitio pænalis hujus peccati occasionem daret majoribus criminibus, & pararet in politia grave scandalum. Item Augustinus de hoc peccato loquens, lib. de ordine, ut Thomas refert, ait: Aufer mere» trices de rebus humanis, turbaveris omnia » libidinibus. Item de tolerantia Judæorum scriptum est Psalm. LVIII. *Dominus ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas eos*. Et tamen sunt mali: igiur, &c.

1. 2. qu. 96.

De hac vero tolerantia sic dixit Thomas 2. 2. » questione x. articulo xi. in corpore: Hu» manum regimen derivatur a divino, & » ipsum debet imitari. Deus autem quamvis » sit omnipotens & summe bonus, permittit » tamen aliqua mala fieri in universo, quæ » prohibere posset; ne eis sublatis, majora » bona tollerentur, vel etiam pejora mala » sequerentur. Sic ergo in regimine humano » illi qui præsunt recte, aliqua mala tolerant, » ne aliqua bona tollantur, vel etiam ne a» liqua pejora mala incurrantur. Allegat ibi » Augustinum lib. de ordine dicentem: Aufer » meretrices, &c. ut supra: Sic ergo infideles » tolerari possunt, quamvis peccent, propter » aliud bonum quod ex eis provenit, vel » propter aliquod malum quod vitatur. Ex » hoc autem quod Judæi ritus suo observant, » in quibus olim præfigurabatur fidei veritas, » quam tenemus, hoc bonum provenit, quod » testimonium fidei nostræ habemus ab ho» stibus, quasi figura nobis repræsentatur » quod credimus, & idem suis ritibus tole» ratur. Aliorum vero infidelium ritus, qui » nil veritatis aut utilitatis afferunt, non » sunt aliqualiter tolerandi; nisi forte ad a» liquod malum vitandum, scilicet, ad vi» tandum scandalum, vel dissidium, quod ex » hoc posset provenire, vel impedimentum » salutis eorum, qui sic tolerati convertuntur » paulatim ad fidem: propter hoc enim etiam » hæreticorum & Paganorum ritus aliquando » ecclesia toleravit, quando erat magna infi» delium multitudo. Hæc ille,

Lib. 11. ep. 15. cap. 3. Sincera.

Item Gregorius dicit de Judæis, & habetur in decreto, distinct. XLV. cap. Qui omnes festivitates suas sicut hactenus ipsi & patres ipsorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant observandi celebrandique licentiam. Item Augustinus primo de libero arbitrio dixit: Lex humana non potest omnia quæ male fiunt punire, vel prohibere, quia dum auferri vellet omnia mala, tollerentur etiam plura bona, & impediretur utilitas communis. Propterea idem eodem lib. ait: Ista lex quæ regendis civitatibus fertur, multa concedit atque impunita relinquit, quæ per divinam providentiam vindicantur: neque enim quia non omnia facit, ideo quæ facit improbanda sunt. Verum, si non omnia mala publica possit pœnaliter punire, tamen prohibet omnia & punit quæ vergunt in aliorum nocumentum in politia. Nam Augustinus, ut Alexander recitat in suo 111. ponit in lib. de decem chord. differentiam inter flagitiosos & facinorosos; & dicit, quod flagitiosi sunt, qui peccant in se; facinorosi vero, qui peccant in alios, eis nocendo. Et contra tales qui nocent proximis, datæ sunt leges, ut cito de mediis rapiantur, uti scilicet sint velut membra putrida in corpore societatis humanæ. Et ideo a societate sunt abscindendi.

Lib. 1 cap 5.

Cap. 10.

Isidorus lib. 5. cap. 10.

Propterea sic dicit Isidorus v. lib. etymologici: Factæ sunt leges, ut earum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato

ANNO CHRISTI 1411.

dato supplicio restenetur nocendi facultas. Cogit interdum lex humana nonnullos legem evangelicam observare, secundum quod dicitur Lucæ XIV. *Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea*. Et hoc testatur beatus Augustinus ad Vincentium

Augustinus cap. 48.

» Donatistam, dicens: Hæc autem primitus
» sententia mea erat, neminem ad unitatem
» Christi esse cogendum: verbo enim agen-
» dum, disputatione pugnandum, ratione vin-
» cendum, ne fictos catholicos haberemus
» quos apertos hæreticos noveramus. Sed
» hæc opinio mea non contradicentium ver-
» bis, sed demonstrantium superabatur exem-
» plis. Nam primo mihi opponebatur civitas
» mea, quæ cum tota esset in parte Dona-
» ti, ad unitatem catholicam timore legum
» imperialium conversa est, quam nunc vi-
» demus ita hujus vestræ animositatis perni-
» ciem detestari, ut in ea numquam fuisse
» credatur. Et commemoratis aliis pluri-
» bus, subjungit: His omnibus terror legum,
» quibus promulgandis reges serviunt Deo
» in timore, ita profuit, ut nunc alii dicant:
» Jam hoc volebamus, sed Deo gratias, qui
» nobis occasionem præbuit, & dilationum
» morulas amputavit. Alii dicant: Hoc esse
» verum jam sciebamus, sed nescio qua con-
» suetudine tenebamur: Deo gratias, qui vin-
» cula nostra disrupit, & nos ad pacis vin-
» cula transtulit. Alii dicant: Nesciebamus
» hic esse veritatem, nec eam discere voleba-
» mus; sed nos ad eam cognoscendam metus
» fecit esse intentos, quo timoimus, ne for-
» te sine ullis rerum æternarum lucris, dam-
» no rerum temporalium feriremur: gratias
» Domino, qui negligentiam nostram stimulo
» terroris excussit. Alii dicant: Nos falsis
» rumoribus terrebamur intrare, quos falsos
» esse nesciremus nisi intraremus, nec intrare-
» mus, nisi cogeremur: gratias Deo, qui tre-
„ pidationem nostram flagello abstulit, exper-
„ tos docuit, quam vana & inania de eccle-
„ sia sua mendax fama jactaverit. Alii di-
„ cant: Putabamus quidem nihil interesse,
„ ubi fidem Christi teneremus: gratias Deo,
„ qui nos a divisione collegit, & hoc uni
„ Deo congruere, ut in unitate colatur, o-
„ stendit. Serviant ergo reges terræ Chri-
„ sto, leges edendo pro Christo. Hæc Au-
„ gustinus.

Ex quo sequitur, quod illa mala quæ lex humana permittit ad vitandum majus malum, & maxime illa quæ sunt circa delectationes tactus, gustus, & olfactus, sicut est simplex fornicatio, & magis proprie loquendo, simplex meretricium, tenetur pro posse restringere, puta quantum ad locum, ut meretrices non sint in loco honesto civitatis, sed in loco quasi sterquilinii, ubi sunt purgamenta civitatis. Nec sint in locis privatis, ne inverecundius peccetur, sed in loco publico. Et melius videtur fortasse, ut in suburbiis civitatum. Quantum ad progressum, nec currere permittantur per vicos & plateas civitatis, non tabernas aut comessationes cum viris frequentare. Quantum ad ornatum, ne pretiosis utantur vestimentis, ne auro vel argento capita fulgeant, non intortis crinibus, non in extrinseca capillatura videantur ab hominibus, non tunicæ manicas ad terram habeant, non redimicula mitræ, ne, ut quidam

A loquitur, videantur Idææ Perecynthiæ matris. Sicque per legem humanam civilem fieri debet, ut non sicut licitum, hæc pestis maneat in urbibus, sed tamquam malum, licet minus, ad vitandum majora; ita ut quantum possibile est, insolentia reprimatur; nec in loco permittantur meretrices manere, ad quem pateat aliunde licitus accessus. Propellantur ergo omnino a domibus mechanicorum, stufarum, & locis balnealibus: ne sub prætextu alicujus liciti peccetur licentius: quin imo nec permittantur simili habitu uti, ut honestæ mulieres.

ANNO CHRISTI 1433.

Tenetur insuper lex civilis delectationes gustus temperare pro posse scilicet ne tabernas B viri scurriliter, & sic ingurgitando frequentent, nec illuc taxillarii aut alii accedant: nec pateat illic feminæ suspectæ accessus. Ne tabernarii vina sophisticent · ne ad eos accedentibus falsa offerant irritamenta malorum. Et generaliter posset prohibere humana lex, & punire omnia peccata mortalia publica, a quibus facile est multitudinem abstinere, tribus concurrentibus, scilicet jurisdictione, a conjunctione, & pace salva, de quibus dicetur infra. Alia tolerat & permittit propter quid, bonus legislator, ut ædificatores in Lesbia insula. Est enim Lesbia insula, in qua regula plumbea ædificare oportet, eo quod sont ibi durissimi lapides citius malleo frangibiles, C quam ut possint eorum nodi rectificari. Itaque regula ibi ædificantium plumbea est, ut ad durissimos lapidum nodos flectatur, & rursus rectificetur, non omnes, sed enormes tortuositates devitans.

a Lege, convictione.

Hæc est doctrina principis Peripateticorum Aristotelis, v. Ethicorum: a quo sicut a cæteris, ut ait Augustinus, tamquam ab injustis possessoribus catholici possunt extorquere veritatem: Sic servit Domino in timore lex humana. Sic tamen discat a lege Domini lex humana, ut non puniat omne peccatum mortale quod fit in hoc sæculo. Et tamen aliqua crimina licite potest punire mortis supplicio. Nec in hoc contradicit evange- D licæ legi, ut proponens exposuit. Probatur hoc sic: Glossa interlinearis super illo Exodi xx. *Non occides*, dicit: Judex non occidit reum, sed lex quæ jubet. Innuens quod auctoritate justitiæ hoc liceat: quia si nulla auctoritate liceret, superflue dixisset, Sed lex. Hæc glossa non est præcepti judicialis nec mortui, sed moralis in lege gratiæ manentis in vigore. Nam secundum quod dicit Rabbi Salomon, ut recitat Nicolaus de Lyra, in isto præcepto homicidium tantum prohibetur, propter quod imponitur pœna mortis. Alia vero mala quæ corpori aut rebus possunt inferri, prohibentur aliis præceptis judicialibus. Item scriptum est Proverbiorum VIII. *Per me reges regnant,* E *& legum conditores justa decernunt*. Deus autem potest occidere, cum sit auctor vitæ, & mortis habeat imperium, ipso dicente Deuter. XXXII. *Ego occidam, & ego vivere faciam percutiam, & ego sanabo*. Ergo reges quibus ipse concessit regnare, hoc possunt facere per justitiam, scilicet, mortem inferre. Item ad Romanos I. dicitur de committentibus gravia mortalia: *Qui agunt talia, digni sunt morte*. Sed de judice dicitur in XIII. quod Dei minister est: ergo quos Deus judicat ad mortem, potest judex licite interficere;

Arist. lib. 5. Ethicorum, cap. 10. S. Thomas, lect. 16. August.

re;

ANNO CHRISTI 1433.

re; & maxime illos, qui per legem divinam adjudicandi sunt morti, secundum quod dicitur Lucæ XIX. *Inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me* Item ad Romanos XIII. dicitur de temporali principe: *Non sine causa gladium portat, Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum facit*. Ergo maleficum occidendo non peccat, cum facit auctoritate justitiæ, quia Dei minister est.

Cyprianus ad Fortun. de exhortatione martyrii, cap. 5.

Cyprianus super illo Deuter. XIII. *Si audieris in una ex civitatibus, quas Dominus Deus tuus dabit tibi inhabitare te illis, dicentes: Eamus, serviamus diis alienis quos non nosti, interficiens necabis omnes qui sunt in civitate* » *de gladio*, dicit: Hujus præcepti memor Mathathias I. Mach. II. interfecit illum, qui » super altare sacrificabat. Si ante adventum Christi hæc præcepta sunt, quanto magis post adventum Christi sunt observanda? Et si dicatur quod non est observandum hoc præceptum, quia judiciale, & per consequens mortuum; esto, quod ea ratione, qua judiciale erat, non sit servandum; tamen ea parte qua in nova lege fundamentum habet, sicut expositum est ex verbis Apostoli ad Romanos I. & XIII. & sicut statim patebit in verbis Salvatoris implicite contentum, licite potest impleri.

Augustinus in quæstionibus Levitici, qu. 468. ad cap. 16. & Hieronymus ep. 53. adversus Vigilantium. Num 15 3. Reg. 18. Abd. lib 6. Act. 5. Act 13. Deuter. 13.

» Amplius beatus Augustinus dicit: Cum » quis juste occiditur, lex occidit, non tu, » ait ad judicem. Rursus dicit Hieronymus » ad Riparium: Non est crudelitas crimina » pro Deo punire, sed pietas: & quod de punitione ultimi supplicii scilicet mortis intel» ligat, apparet, quia premisit. Legi vindi» ctam Phinees, austeritatem Eliæ, zelum Si» monis Chananæi, qui in duos magos Za» roc & Arphaxat ignitos serpentes extorsit, » Petri severitatem Ananiam & Saphiram » trucidantis Paulique constantiam, qui Ely» mam magum æterna cœcitate damnavit. » Et tunc subjungit: Non est crudelitas cri» mina pro Deo punire, &c. Et post hæc » verba subjungit: Unde & in lege dicitur: » *Si frater tuus & amicus, & uxor quæ est in* » *sinu tuo, depravare te voluerint a veritate,* » *sit manus tua super eos & effunde sanguinem* » *eorum, & auferes malum de Israel*. Item

Lib. 1. ultra medium.

» Augustinus in sermone Domini in monte, » ait: Elias multos morte affecit, & propria » manu & igne divinitus impetrato, quem » constat Spiritu sancto repletum. Sic dici» tur Lucæ x. de Joanne Baptista, *Ipse præ-* » *cedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ*, » & alii multi magni & divini viri eodem » spiritu consulendi rebus humanis non teme» re id fecerunt. Item idem in eodem: Ver-

Actor. 5.

» bis Apostoli Petri Ananias & uxor ejus, » sicut in Actis Apostolorum legimus, exani» mes ceciderunt, nec resuscitati sunt, sed » sepulti. Ex quo sumitur ratio, quod si in plenitudine temporis nullum liceret occidere, Petrus aut non occidisset, aut, ut communiter dicitur, sententiam mortis non promulgasset.

Part. 3. quæst. 47. membr. 4. art. 1.

Adduco pro hac parte rationes Alexandri de Ales doctoris irrefragabilis. Prima, si ex justitia leviores pœnæ inferendæ sunt alicui pro culpa aliqua, cum ipse per illas nondum corrigitur, sed addit præteritæ culpæ contumaciam; manifestum est quod cum contumacia est grave peccatum, quod merito contumaciæ debet crescere pœna, aut contumacia remanebit impunita. Quia ergo crescere potest quantumlibet contumacia, crescere potest de jure quantumlibet & pœna. Quare necesse est, ut ipsa vel sit mors corporalis, vel æqualis illi, cum mors corporalis non sit pœna infinita. Per hanc autem viam a flagellis levibus venitur ad gravia, a gravibus ad vulnera, ab illis ad tormenta, a tormentis ad ipsam mortem, per similia contumaciæ tormenta.

Secunda ratio. Cum proportionales sint culpæ pœnæ illis debitæ, si ergo alicui culpæ debetur flagellatio, majori culpæ dubio major flagellatio debetur. Et sic in decuplo, & centuplo, & tanta poterit esse flagellatio, quod inducet mortem; sequitur ergo de necessitate, quod mors corporalis pro aliqua culpa potest infligi.

In plerisque scriptis mendosis, quam verba citantur. Deuter. 25.

Tertia ratio. Occidens hominem injuste, aut puniendus est pœna mortis, aut minori. Si primum, habetur intentum. Si pœna minori, aut finite minori, aut infinite. Non secundum, quia non servaretur æqualitas pœnæ ad culpam, contra illud: *Secundum quantitatem delicti erit & plagarum modus:* & contra illud Apocalypsis XVIII. *Quantum glorificavit se & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum*. Si finite minori, adhuc idem. Et sicut dum quis damnificavit aliquem in mille marcis, non sufficienter puniretur restituendo unam, sic nec in proposito.

Quarta ratio. Aut mors corporalis major est omni culpa, aut non. Si primum, ergo injustus est Deus, qui eam inflixit toti generi humano pro comestione fructus ligni scientiæ boni & mali. Injustus est Christus, qui eam inferet Antichristo, sicut dicitur II. ad Thessalonicenses II. *Quem Christus Jesus interficiet spiritu oris sui*. Si secundum, ergo inferri potest licite pro aliqua culpa. Nec valet quod dicunt Dominum Matthæi v. dixisse: *Ego autem vobis omnino non resistere malo*. Nam sicut dicit Augustinus, non prohibetur vindicta quæ fit ad correctionem. Et iterum idem ait ibidem: Officia vindictæ possent bono animo impleri, quomodo judex, quomodo lex. Intelligetur ergo prohibita injuria personalis vindicanda libidine vindictæ, non de injuria Dei vel ecclesiæ vindicanda zelo justitiæ: Nec illud quod allegant ex Matthæi XIII. de prohibitione eradicationis zizaniorum, valet: nam hoc fecit Dominus ut parceretur tritico, non ut parceretur zizaniis in detrimentum tritici. Ideo ubi crescunt zizania in detrimentum tritici; & suffocationem, nullatenus crescere sinendi sunt, sed si opus est per mortem corporalem vindicandi.

Augustinus quæstionibus super evang. lib. 2. quæst. 10.

Rursus nec prohibuit Dominus simpliciter eradicationem zizaniorum, sed eradicationem generalem, dubiam & suspectam; ne scilicet de ambiguo judicemus, ut est inter lolium & triticum, dum sunt in herba. De isto inferius aliqua dicentur. Dicit ergo Alexander: Maleficus potest interfici duplici de causa, aut quia homo, aut quia maleficus. Si interficiatur quia homo, interficitur odio personæ: & hoc prohibetur cum dicitur, *Non occides*: quia maleficus occiditur odio malitiæ & amore justitiæ. Et tunc distinguendum.

Alexander de Ales part. 3. quæst. 34. memb. 1. art. 3.

Aut

ANNO CHRISTI 1411.

Aut occiditur ab illo, qui habet auctoritatem, A ut a principe sæculari; & hoc non prohibetur ibi, *Non occides*. Aut ab illo, qui non habet potestatem; & sic prohibetur, cum dicitur: *Non occides*. Non est ergo illicitum occidere maleficum in eo quod maleficus, ab eo qui habet auctoritatem: imo in hoc ille est Dei minister, teste beato Hieronymo libro IV. super Ezechielem, dicente: Qui malos percutit in eo quod sunt mali, & habet vasa interfectionis, id est, potestatem ut occidat pessimos, minister Domini est. Sanctus Thomas II. II. quæstione LXIV. articulo II. & III. in corpore, determinat quod peccatores possint juste occidi pro salute totius reipublicæ, ad quam quilibet comparatur ut B pars. Unde sicut membrum putridum pro salute corporis licite potest a corpore abscindi: sic peccator periculosus reipublicæ & infectivus, qui verisimiliter non potest sanari, propter salutem boni communis laudabiliter & salubriter occiditur: *Modicum* enim *fermentum totam massam corrumpit*, I. ad Corinth. v. Ostiensis in summa I. libro titulo XXV. idem dicit in substantia quod Alexander & Thomas: & rursus de eodem libro XIV. De Lyra idem sentit Exodi XXIII. *Insontem & justum non occides*. Ex verbis enim suis potest hoc elici, & in hoc concordant doctores. Unde nescio unde venerit hæc adinventio, nisi ut major licentia detur, fingere vo- C lentibus nova.

Hier. lib. I. super Ezechiel. in c. 9. Item 11. qu. 5. Qui malos, cap. 29.

Tanta de lege humana dicta sunt, quia proponens in articulo suo videtur eam negligere, quoad correctionem, castigationem, expulsionem peccatorum publicorum, aut parvi pendere, imo contemnere in quodam notabili, ubi dicit: » Ne autem aliqua ex istis di» ctis modis peccata castigandi aut corrigen» di occasionem accipiant secundum judicialia » legis pro nunc obligantia, aut secundum » humanas leges legi evangelicæ dissonas, » reos mortis supplicio puniendi. Illud præmissis adjungimus. Ubi videtur dicere eas legi evangelicæ dissonas, plectere mortis supplicio. cum tamen audiveritis Salvatorem no- D strum hoc facturum in Antichristo, Petrum fecisse, aut a Domino factum promulgasse in Anania & Sapphira; audiveritis auctoritates veteris & novi testamenti, & doctorum sanctorum, cum rationibus difficilibus Alexandri.

Propositio quarta.

Jam ad eorum intentionem magis accedo, ponens hanc unicam conclusionem: Licet omnia peccata mortalia sint divina lege expresse vel implicite prohibita, non tamen omnia peccata mortalia publice ab homine sunt, ex dictamine hujus legis, pœnaliter per judicium punienda. Prima pars conclusionis nota est; secunda probatur: Deus qui est justissimus judex, aliqua in lege veteri permisit; multo ergo magis habet homo permittere, cujus potentia executiva est remissior lege divina præceptiva, aut prohibitiva. Patet assumptum. E Primo: Moyses occidendo Ægyptium peccavit. Nam Augustinus contra Faustum loquens de illo, & etiam de Petro qui abscidit auriculam Malchi sententialiter dicit, quod uterque nondum regimen assumpserat, hic synagogæ, iste ecclesiæ: uterque non detestabili immanitate, sed emendabili animositate justitiæ regulam excessit: uterque odio improbitatis alienæ, sed ille fraterno, iste Dominico,

Aug. lib. 22. c. 74. contra Faustum.

licet adhuc carnali, tamen amore peccavit. Tamen illud peccatum Moysi non legitur a Domino punitum, imo postea ducatum populi Hebræorum ab eo accepit.

ANNO CHRISTI 1411.

Item usura est de se mala, sed licet Deus possit facere de re non tua quod sit tua, quia est Dominus universorum; tamen fieri non potest, ut quod habet in se convolutam malitiam, licite fiat. Cum ergo usura, in ratione usuræ, habeat in se convolutam malitiam, licite fieri non potest: tamen in lege veteri non puniebatur, imo ad extraneos permittebatur. Deuteronomii enim XXIII. scriptum est: *Non fænerabëris fratri tuo, ad usuram, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno*. Hoc vero, *sed alieno*, non dicitur velut præcipiendo aliquid justo, sed permittendo infirmo. Poteram allegare de repudio uxoris in veteri lege, quod utique permittebatur: & ut communius doctores tenent, erat peccatum mortale: propter varietates opinionum, dimitto.

Item inquisitio seu investigatio de adulterio per sacrificium zelotypiæ, si hoc non ex zelo justitiæ, ac reverenter, ac cum supplicatione fieret, erat peccatum mortale publicum: tamen non puniebatur, imo in lege illa Numer. v. lex sacrificii zelotypiæ fuit instituta in hunc modum: *Si spiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro ea, &c.* Erat ibi duplex actus, unus sacerdotis, qui secundum divinam institutionem quasi coactus offerebat, ne vir pejus faceret, puta ne suæ suspicioni relictus, uxorem interficeret. Et iste actus erat acceptus Deo & approbatus. Alius actus erat spiritu zelotypiæ concitati: & hic si sine præsumptione probabili, aut ex invidia, vel alio inordinato affectu procedebat, erat malus, tamen permissus a Deo, non approbatus. Arguit ratio.

Item occisio filiæ Jephte fuit mortale peccatum publicum: » dicit enim canon Isidori » XXII. q. IV. In male promissis rescinde fi- » dem, in turpi voto muta decretum: quod » incaute vovisti, ne facias: impia est promissio quæ scelere adimpletur. Non tamen legitur a Deo fuisse punitum. Quod autem fuit peccatum, patet aliunde. Ad hoc quod juramentum sit licitum, requiruntur tres comites, scilicet judicium, justitia & veritas, sicut scriptum est Jeremiæ IV. *Jurabis, vivit Dominus, in justitia, judicio, & veritate*: promissio autem illa caruit judicio discretionis, & fuit ejus impletio injusta & impia. Item Sapientiæ II. scriptum est; *misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam: diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti*. Et post pauca. *Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt, Domine, quia amas animas*. Ex quo patet, Deum non semper punire propter peccata, sed parcere aliquando. Item Ezech. XXXIII. dicitur: *Si dixero impio; morte morieris, & egerit pœnitentiam a peccato suo, feceritque justitiam & judicium*: sequitur: *vita vivet, & non morietur: omnia peccata ejus quæ peccavit, non imputabuntur ei*. Item glossa ordinaria super illo Psalm. C. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut dispergerem de civitate om-*

Cap. 5.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex S. Aug.

nas operantes iniquitatem. Dicit sic in persone Christi: Tempus misericordiæ est, nox est, nondum omnia sunt manifesta in hac nocte: abundaut tentationes, in qua pertranseunt bestiæ silvestres, & catuli leonum, id est, diaboli, quærunt escam sibi. In hac ergo nocte parco, tolero, corrigo: sed in matutino cum dies judicii advenerit, & erunt omnia aperta, quæ omnia sunt occulte, *interficiebam omnes peccatores terræ*, id est, omnes mali mittentur in ignem æternum; vel *interficiebam*, id est, puniebam in matutino judicii interficiendos. Nam Nicolaus de Lyra dicit super illo Exodi XXI. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo avelles eum, ut moriatur*; pœna homicidii intelligitur de interfectione Judæi: ideo dicitur, *occiderit proximum suum*, non intelligitur de interfectione gentilis. Lex ait, ut dicit Rabbi Salomon, qui per insidias occidebat, interficiebatur, & extrahebatur, si ad ipsum confugisset, de altari, &c. Si sacerdos occidisset, extrahebatur, nisi officium ministrandi incepisset: quo casu exspectabatur complementum ministerii, quo peracto trahebatur ad mortem. Et sic locus sacer erat refugium in aliquibus casibus, inter quos erat homicidium gentilis, quod erat mortale, & interdum publicum; tamen non puniebatur, si homicida confugisset ad altare.

Probatur ex testimonio legis novæ.

Joan. 8.

Tertio probatur conclusio ex testimoniis legis novæ. Joannis VIII. Dominus & Salvator noster dixit mulieri in edulterio deprehensæ sibi oblatæ: *Nemo te condemnavit? nec ego te condemnabo*: nocentem in misericordia indemnatam remisit. Cum ergo Christi actio nostre sit instructio, ut allegavit proponens articulum de communione divinissimæ eucharistiæ, aliqua crimina sunt ab homine misericorditer relaxanda per judicium, vel non punienda. Præterea peccatum Samaritanorum nolentium recipere Jacobum & Joannem, fuit mortale & notorium, tamen non fuit punitum. Nam cum indignati discipuli dicerent: *Vis ignis descendat de cælo, & consumat eos?* Respondit Dominus: *Nescitis cujus spiritus estis filii*. Lucæ IX. Amplius de zizaniis seminatis in agro quæ servi volebant eradicare, & dicebant: *Vis imus & colligimus ea?* dominus respondit: *Ita sinite ea crescere usque ad messem, ne colligentes zizania simul eradicetis cum eis & triticum*, Matthæi XIII. Ex qua parabola apparet, quod mali tolerandi sunt inter bonos, donec sine periculo bonorum poterunt ab eis seperari, quod erit ad messem finalis judicii. Sic enim ipse Dominus Jesus illam exponit dicens: *Ager est mundus, semen hi sunt filii regni, zizania filii nequam, messis vero est consummotio seculi, messores angeli*. Rursus scriptum est ubi supra, Matthæi XIII. *Simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mari, & ex omni genere piscium congreganti: quæ cum impleta esset, educentes, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt*. Regnum cælorum est militens ecclesia, & hæc est similis sagenæ missæ in mari tempestuoso hujus mundi: habet pisces bonos & malos, hoc est, justos & injustos. Nam Habacuc I. *Facies homines quasi pisces maris*. Implebitur illa sagene dum erit completus numerus electorum: educetur, cum de vita corruptibili transibit ad incorruptibilem, quod fiet in consummatione sæculi, a bonorum piscium in vasa recentia, & ejectio malorum, & justorum præmiatio in regno Dei, & impiorum tortura, & compedes, ac alia gehennæ supplicia. Et hæc omnia patent ex expositione Salvatoris, qui ait: *Sic erit in consummatione sæculi. Exibunt angeli & separabunt malos de medio justorum, & mittent eos in caminum ignis, ubi erit fletus & stridor dentium*. Ergo usque ad consummationem sæculi in sagene ecclesiæ militantis erunt simul boni & mali.

ANNO CHRISTI 1433. a Deo, &c. dictio.

Greg. hom. 11.

Unde super illo sic dicit Gregorius, ut Thomas in expositione recitat, Sancta ecclesia
„ sagenæ comparatur, quia & piscatoribus est
„ commissa, & per eam quisque ad æternum
„ regnum trahitur a præsentibus sæculi fluctibus, ne æternæ mortis profundo mergatur.
„ Quæ ex omni genere piscium congregat,
„ quia ad peccatorum veniam, sapientes &
„ fatuos, liberos & servos, divites & pauperes, fortes & infirmos vocat. Post pauca
„ sequitur: Sicut enim mare sæculum, ita sæculi finem signat litus maris, in quo in fine
„ boni pisces in vasis eligentur, mali projicientur foras, &c. Nunc enim bonos malosque communiter quasi permixtos pisces
„ fidei sagena continet, sed litus indicat sagena ecclesiæ quod trahebat.

In 13. cap. Matth.

Et hoc est quod Hieronymus dicit, ut Thomas recitat, dum sagena extrahetur ad litus, tunc verum secernendorum piscium signum demonstrabitur. Item id patet in nuptiis quas fecit rex regum Deus Pater Filio suo, in quibus vocati sunt boni & mali, & impletæ nuptiæ justis & injustis. Nam dicitur Matthæi XX. *Egressi servi congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos & malos*, quia in ecclesia militante admixti sunt boni cum malis. Sic ergo in ecclesia militante sunt boni & mali: sed in ecclesia triumphante solum boni. Propterea cum Dominus intrasset, quod erit generaliter in finali judicio, & particulariter in morte cujuslibet hominis, & vidisset hominem non habentem vestem nuptialem, scilicet caritatis, rex præcepit eum ejici, & mitti in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. Et quod simul sunt boni & mali in ecclesia militante, dicit sponsus Canticorum I. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*.

Item Matthæi XXV. dicit Ipsa Veritas: *Simile est regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso & sponsæ: quinque autem erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus suis non sumpserunt oleum secum in vasis suis cum lampadibus*. Regnum hoc cælorum non est ecclesia triumphans, quia ab ea nullus fatuus recipitur: Est igitur ecclesia militans, in qua sunt virgines prudentes & fatuæ; igitur boni & mali; ergo non omne peccatum etiam publicum de ea pellitur aut excluditur. Præterea Apocalypsis II. scriptum est angelo Ephesi ecclesiæ: *Memor esto unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, veniam tibi, & movebo candelabrum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris*. In angelo, &c. præpositum & episcopum ecclesiæ Ephesinæ intelligere debemus, secundum quod scriptum est: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem de ore ejus requirent, quia angelus*

Malach.

gelus Domini exercituum est. Ipse peccaverat, & tamen non expellitur a Joanne, sed monetur,

Isidorus autem super eodem textu ait: Præ» positus lapsus in vitium monetur ut memor sit unde ceciderit, & pœnitentiam agat, & priora opera faciat, ut non moveatur candelabrum ejus. Nam candelabrom doctrina sacerdotalis, vel honor potestatis quem gestabat, intelligitur: malus ergo interdum præpositus est in ecclesia militante. Non ergo statim postquam malus, est compellendus, imo sustinendus ad tempus: & tale vitium esse posset, quod puniendus & expellendus esset de officio, per eum ad quem spectat; & tale quod permittendus, ut postea videbitur.

Aug. hom. de verbis Domini 31.

Præterea super maledictione ficus quæ tribus annis fructum non attulit, dicit beatus » Augustinus libro de verbis Domini sermone xxxi. Arbor ficulnea est humanum genus: tres anni, in quibus illa non fecit fructum, tria tempora sunt: unum ante legem, alterum sub lege, tertium sub gratia, in quibus humanum genus, quantum ad multos, infructuosum fuit, puta sine meritoriis operibus: maledictio est illa divina sententia, quæ in finali judicio fulminabitur. Hæc ille. Tertio anno, scilicet tempore legis evangelicæ dimittitur & non præscinditur. Nam Lucæ xiii. per cultorem vineæ dicitur *Dimitte eam & hoc anno, usquedum fodiam circa illam, & mittam stercora*. Post tres annos succiditur, quia post sæculum peccator aridus, sola folia, non fructum boni operis habens, in ignem æternum mittitur. Parcit ergo Dominus multis in ecclesia exsistentibus: ergo & homo parcere debet, & nonnulla mala permittere sive tolerare ex causa.

Ex praxi Christi.

Ex praxi Christi apparet quoniam peccata in illum commissa patientissime sustinuit. De eo enim Isaiæ LIII. *Tamquam agnus ad occisionem ductus coram tondente se non aperuit os suum*. De cujus patientia quoad proprias injurias, ait beatus Gregorius homilia xviii. super illo Joannis viii. *Ego gloriam meam non quæro, est qui quærat & judicet*. Illatas contumelias Patris judicio reservat, ut profe» cto nobis insinuet quantum nos patientes esse debemus, dum se adhuc ulcisci non vult ipse qui judicat. Item non contentus Scribas & Pharisæos non puniri, ex abundantia caritatis suadet turbis ut obediant ipsis, quamquam multa mala publica committerent, dicens illis Mathæi xxiii. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi; quæ dicunt facite*.

Ex praxi Apostolorum.

Ex praxi Apostolorum manifesta est conclusio. Nam illi multa mala viderunt, nec puniverunt omnia, quantum ex sacro codice potest perpendi. Legitur Actuum vi. murmur factum fuisse Græcorum adversus Judæos quod viduæ eorum despiciebantur in quotidiano ministerio. Nec hoc legitur judicialiter aut per pœnas justitiæ punitum, quamvis esset publicum. Leguntur contentiones fuisse & zeli ad invicem inter Corinthios, non tamen legitur hoc peccatum pœnaliter fuisse punitum. Item erant aliqui pseudoapostoli, & illi erant publici peccatores; tamen illos permittebat Apostolus: quia quamvis bene docebant, tamen malo animo faciebant, quidam propter invidiam, quidam propter contentionem. Dicitur enim ad Philipp. i. *Quidam propter contentionem & invidiam, quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant. Quidam ex caritate, scientes, quoniam in defensione evangelii positus sum. Quidam autem ex contentione Christum annuntiant, non sincere, existimantes se pressuram suscitare vinculis meis. Quid enim? dum omnimodo sive per occasionem, sive per caritatem Christus annuntietur*. Maledictiones etiam in Apostolos erant peccata publica, nec tamen puniebantur, ad eorum saltem instantiam: imo i. Cor. iv. dicit Apostolus: *Maledicimur, & benedicimus, blasphemamur & obsecramus*. Rursus contradictio Judæorum verbo Dei, erat peccatum mortale publicum, nec leguntur Apostoli eos punivisse pœna justitiæ positiva, sed solum privativa, quia dixerunt: *Oportebat vobis primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes. Sic enim Dominus præcepit nobis*. De aliis sanctis idem ostendit sancta mater ecclesia, quorum patientiam in tormentis, absque in tortores contemptu aut indignatione, pulcherrimo metro canit suaviter, cum ait; Cæ» duntur gladiis more bidentium, Non murmur resonat, non querimonia, Sed corde tacito « mens bene conscia, Conservat patientiam.

Actor. 13.

Ex auctoritate sacrorum Can.

Dehinc auctoritatibus sacrorum canonum probatur conclusio; ostendendo enim quomodo rigor justitiæ debeat temperari ex peccantium multitudine, ait sanctus Augustinus Bonifacio, & habetur L. dist. cap. Ut constitueretur: » Verum in hujusmodi causis, ubi per graves dissensionum scissuras non hujus aut illius hominis, est periculum, sed populorum strages jacent, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis sincera caritas subveniat. Item i. quæst. vi. cap. Quoties, dicit Innocentius epist. » xxii. Quoties a populis aut a turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem vindicari non potest, inultum solet transire. Priora ergo dimittenda dico Dei judicio, & de reliquo maxima solicitudine præcavendum. Iterum xxiii. quæstione iv. » Forte: & habetur ab Augustino libro unico de baptismo. Forte, inquit Augustinus, ibi in populo Dei stat juxta te avarus, raptor, » inhians rebus alienis, quem nosti talem, & fidelis est; vel fidelis nominatur. Non eum de ecclesia pellere potes, non habens aliquem aditum castigando & corripiendo corrigere: accessurus est tecum ad altare, noli timere, unusquisque onus suum portabit. Sed quomodo, inquis, ferrem quem novi malum? Nonne melius est ipsum ferre, quam te foras efferre? Ecce quomodo feres, attende Apostolum dicentem: *Unusquisque onus suum portabit*. Liberet te ista sententia. » Ex isto habetur quod ferendi sunt interdum mali. Item xxiii. quæst. iv. Tole» randi; & habetur ab Augustino libro de verbis Domini, dicitur enim ibi: Tolerandi » sunt mali pro pace, ne corporaliter ab eis recedatur, sed spiritualiter. Spiritualiter autem exire est facere quod pertinet ad correctionem malorum, quantum licet pro gradu cujusque salva pace. Habetur hic quod pro pace salvanda tolerandi sunt quandoque mali, imo & quod a correctione malorum pro pace sal-

Distinct. 50. cap. 25. in epist. ad Bonifacium 50. Ut constitueretur. 1. qu. 7. Quoties 13.

23. questione 4. Forte, cap. 15 Augustinus serm. 24 de verbis Apostoli, ad Galat. 6.

Galat. 6.

Cap. 1.

Augustinus de verbis Domini, cap. 18.

ANNO CHRISTI 1433.

salvanda est nonnunquam cessandum, alioquin frustra addidisset: Ad correctionem salva pace. Quod etiam interdum rigor juris relaxetur ad vitandum contentiones, patet per illud 1. quæst. VII. Quoniam quidquid. „ Ubi Hilarus Papa sic ait: Quoniam quidquid ab alterutra parte est judicatum, omninm videmus perversitate confusum, temporum necessitata perspecta hana rationem dacernimus ad veniam pertinere quod gestum est. Ibi tolerat Papa quamdam ad episcopatum assumptum suo metropolitano inscio: quia ut ait Apostolus 1. Cor. 11. *Si quis videtur contentiosus esse, nos talem non habemus consuetudinem*.

1. quæstione 7. Quoniam quidquid. cap. 11.

Ex auctoritate Doctorum.

Postea probatur conclusio anctoritatibus sanctorum doctorum: puta, non omnia peccata mortalia publica sunt ab homine, ex dictamine divinæ legis, pœnaliter per judicium punienda. Quædam enim illorum sunt, quæ sina periculo bonorum puniri non possunt ab homine, ut cum in multitudine sunt boni & mali, & non possunt discerni isti ab illis: & talia sunt permittenda ab homine: si tamen ex illa permissione non sequatur majus scandalum quam ex punitione: Quædam sine periculo schismatis ecclesiæ, aut gravis turbationis puniri non possunt, ut peccatum principis, aut alterius qui sociam habet multitudinem: Quædam, etsi sunt manifesta illi, cui punitio de jure convenit, cum illa convinci non possunt. Hæc & similia per hominem non sunt punienda ex dictamine legis divinæ. Illud vero dictamen est: *Sinite utraque crescere usque ad messem*. Consequenter idem in parabola de sagena maris bonos & malos pisces continente; & in nuptiis filii regis, in quibus fuerunt boni & mali, designatur. Hæc declaratio ideo facta est, ne videar fautor peccatorum, dum nitor ostendere talia non esse per hominem judicialiter castiganda; a & ne videar agnitor conditionis ecclesiæ militantis, ponendo in ea bonos & malos, dum tamen sit unus Deus, una fides, unum baptisma.

Matth. 13.

Matth. 20.

a Prone, aliud exemplar habetur.

Prima auctoritas ad probationem conclusionis est Augustini in lib. contra epistolam Parmeniani, dicentis: Hæc de scriptis sanctis documenta proferimus, ut appareat facile non esse quidquam gravius sacrilegio schismatis: quia præscindendæ unitatis nulla est justa necessitas, cum sibi nequaquam spiritualiter nocituros malos boni ideo tolerant, ne spiritualiter sejungantur a bonis; cum disciplinæ severitatem consideratio custodiendæ pacis refrenat, aut differt: quam tamen securitas exserit, cum apparet, sina vulnera schismatis, ad salubrem correctionem posse aliquid ecclesiastico judicio vindicari.

Contra epist. Parmeniani, lib. 2. cap. 11.

Item idem respondens circa principium 11. libri contra epistolam Parmeniani Donatistæ Carthaginensis episcopi ad illud per sequaces ipsius adductum: *Væ his qui dicunt quod nequam est bonum, & quod bonum est nequam. Qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem, qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce*, concludit post multa: Quisquis ergo vel quod potest arguendo corrigat, vel quod non potest corrigere salvo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo excludere non potest æquitate improbat, firmitate supportat; hic est pacificus, & ab illo maledicto immunis, de quo dicit scriptura: *Væ his qui dicunt quod bonum est nequam, & nequam bonum, &c.* omnino liber, prorsus securus, penitus alienus. Porro idem respondens ad illud per sequaces Parmeniani in Isaia propositum: *Numquid valet manus Domini salvos facere, aut aggravavit aurem ne exaudit? Sed delicta vestra distinxerunt inter medium vestrum & Dei*. Ubicumque fuerint mali inter bonos, non obsunt bonis, sicut nec palea frumentis, donec veniat Dominus areæ ferens ventilabrum in manu sua, ut mundet aream suam, frumenta recondat in horreum suum, paleas vero comburat igne inextinguibili: sicut non obfuit bonis tanta multitudo sceleratorum, qui per Ezechielem dicti sunt, illi videlicet, qui gemebant & mœrebant facinora populi quæ fiebant in medio eorum: unde quia eos corrigere non poterant, nec ab unitate populi Dei se ullo modo separare volebant, pro merito innocentissimo tolerantiæ suæ signari meruerunt, & in illorum perditorum vastatione atque interitu liberari. Hæc ille.

Cap. 2.

Isaie 5.

Isaie 59.

Ezech. 9.

Item idem in III. lib. contra epistolam Parmeniani super illo verbo 1. ad Corinthios v. *Si quis vero frater nominatur in vobis, & est aut fornicator, aut idolis serviens; aut avarus, aut ebriosus, aut rapax, nec quidem cum eo cibum sumere*: dicit in sententia quod non præcipitur sola separatio cordis: nam idem Apostolus dicit alibi: *Si quis vocaverit ex infidelibus & volueritis ire, omnia quæ vobis apponuntur manducate, nihil interrogantes*: & sic hic permittit communionem fidelis cum infideli, ut prius prohibuit communionem fidelis cum fideli peccatore: modo ab omni malo se separandum est corde: ergo plus prohibet, puta separationem corporalem, quam cum infideli permittit. Dicitur igitur in sententia Augustini, quod se separandum est corpore ab his de quibus loquitur Apostolus, si tamen sine periculo schismatis fieri potest: ait enim in forma: Cum quis fratrum, id est, Christianorum intus in ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum schismatis nullum est, atque id cum ea dilectione, de qua ipse alibi præcipit secunda ad Thessalonicenses 11. dicens: *Ut inimicum non existimetis, sed corripite ut fratrem*. Non enim estis ad eradicandum, sed ad corrigendum. Quod si se non agnoverit, neque pœnitendo correxerit, ipsa foras exi, & per propriam voluntatem ab ecclesiæ unitate dirimetur. Nam tunc non est metus eradicandi triticum.

Cap. 2.

1. Cor. 10.

Habetur etiam 23. q. 4. c. Cum quisque, &c.

Itaque quando, ut ait Augustinus in forma, ita cujusque crimen notum est, & omnibus exsecrabile apparet, ut vel prorsus nullos vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere: non dormiat severitas disciplinæ, cum sina læsione unitatis ecclesiæ potest fieri vindicta, cum ecclesia ab illo crimine quo anathematizatur, est aliena. Ideo dixit Apostolus, *Si quis*, ad differentiam ab aliis notandam. Item, *nominatur*, ad ostendendum, quod crimen est notorium & famosum. Tunc subjungit in forma: Neque

1. Cor. 10.

enim

ANNO CHRISTI 1433.

enim potest esse salubris a multis correptio, nisi cum ille corripitur, qui non habet sociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat quam dolor & gemitus, *&c.* Ideo Apostolus cum jam multos comperisset immunda luxuria & fornicationibus inquinatos, non itidem præcepit ut cum talibus nec cibum sumerent, in secundæ epistolæ XII. capite, sicut vetuerat prius. Nec dici poterat: *Si quis fornicator nominatur* in *vobis*, propter multitudinem: sed dixit, *Ne iterum cum venero humiliet me Dominus, & lugeam multos ex his qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam, & super immunditia & luxuria.* Aliquibus autem interpositis dicit beatus Augustinus: Consilia separationis & inania sunt & perniciosa atque sacrilega, quia & impia sunt & superba: & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigunt animosos malos.

Hier. epist. 119.

Item beatus Gregorius super illo Deuteron. VII. de septem civitatibus gentilibus interimendis usque ad interfectionem, ait: Patienter tolerandi sunt mali, ubi aliqui inveniuntur boni, juxta illud dictum Abraham, Genes. XVIII. *Si fuerint in civitate Sodomorum decem justi, non delebo eam propter illos.*

Cap. 1.

Item beatus Hieronymus epistola ad Dardanum ait: Ipsa metropolis tua prius Jebus postea Salem, tertio Hierosolyma, & nunc Ælia, Jebusæos expellere non valuit, sed manserunt cum eis in scandalum exemplumque vitiorum. Hoc ipsum, quod aliqua peccata per hominem hic non puniuntur, sed Deo reservantur vindicanda, significatum est in David, qui peccatum Joab non punivit, sed Salomoni vindicandum reservavit, ut quod manu forti judex, scilicet non punierit, verus Salomon Christus inultum non relinquat.

Cap. 1.

Insuper isto Apostoli I. ad Corinth. V. *Auferte malum ex vobis ipsis*, in III. lib. contra epistolam Parmeniani dicit Augustinus in sententia, quod ubi quis impeditur separare malos a congregatione ecclesiæ, si a seipso auferat malum, non eis corde miscetur, atque ita spiritualiter non solum conjungitur bonis, sed etiam separatur a malis. Sed quod hoc modo non sufficiat, ubi non impeditur, declarat, cum infert aliquibus interpositis, & dicit sic in forma: Quapropter quisquis etiam contempserit ecclesiæ Dei disciplinam, ut malos cum quibus non peccat, & quibus non favet, desistat monere, corrigere, arguere, si etiam talem gerit personam & pax ecclesiæ patitur ut etiam a participatione sacramentorum possit quempiam separare, non alieno malo peccat, sed suo. Ipsa quippe in tanta re negligentia grave malum est. Et ideo sicut Apostolus admonet, si auferat malum a se ipso, non solum aufert audaciam committendi, aut pestilentiam consentiendi, sed etiam pigritiam corrigendi, & negligentiam vindicandi, adhibita prudentia & obedientia in eo quod præcipit Dominus, ne frumenta lædantur. Hæc ille. Ergo si pax ecclesiæ turbaretur, aut frumenta læderentur, cessandum esset a punitione pro tunc.

Augustinus tract. 3. in Joannem.

Præterea Augustinus super illo Joannis VIII. *Ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condemnavit? nec ego te condemnabo*, ait: Audivimus vocem justitiæ, quia dixerat Dominus: *Qui vestrum est sine peccato, primus in illam lapidem mittat.* Audiamus vocem mansuetudinis: dixit ei Jesus: *Nec ego te condemnabo*, a quo forte te condemnari timuisti. Quia in me peccatum non invenisti, nec ego te condemnabo. Quid est, Domine: faves ergo peccatis? non plane. Attende quod sequitur, *Vade, & jam amplius noli peccare.* Ergo & Dominus damnavit peccatum, non hominem. Nam si peccatorum fautor esset, diceret, Vade, vive ut vis, de mea liberatione esto secura: ego te quantumcumque peccaveris, ab omni pœna, etiam gehennæ & inferni tortoribus liberabo. Non hoc dixit: intendant ergo qui amant in Domino mansuetudinem, & timeant veritatem: etenim dulcis & rectus Dominus.

Amplius beatus Ambrosius super eodem sic dixit ad Studium epistol. LXXVI. Exierunt, scilicet qui accusabant adulteram, exierunt foras, & remansit solus Jesus & mulier in medio stans: bene ait, quod exierunt foras, qui nolebant esse cum Christo. Foris litera est, intus mysteria. Denique discendentibus illis remansit solus Jesus & mulier in medio stans. Donaturus peccatum solus remanet Jesus, quia non potest hoc cuiquam homini cum Christo esse commune ut peccata condonet: solius hoc munus est Christi, qui tollit peccata mundi. Meruit & mulier absolvi, quæ recedentibus Judæis remansit sola cum Christo. Vide, lector, divina mysteria, clementia Christi: cum accusatur mulier, caput Christus inclinat: elevat autem ubi deficit accusator: ita nullum damnari vult, absolvi omnes. Ecce & hic ait: *Nemo te lapidavit?* quo modo utique interrogat qui videbat? sed interrogat nobis, ut nosceremus, non esse lapidatam. Adverte quomodo propriam sententiam temperavit, ut Judæi de absolutione mulieris calumniari nihil possent, sed in se magis calumniam retorquerent, si queri vellent. Dimittitur enim mulier, non absolvitur; quia deerat accusator, non quia innocens esse probatur. Quid ergo quererentur qui priores a persecutione criminis, & ab executione supplicii destiterant? Addit autem deviæ; *Vade, & amodo vide ne pecces.* Emendavit ream, non crimine absolvit. Etenim severiore sententia culpa damnatur, si unusquisque crimen suum oderit, & in se incipiat condemnare delictum. Etenim cum reus occiditur, persona magis quam culpa punitur; ubi vero culpa deponitur, absolutio est pro pœna peccati: Quid est ergo, *vade, & amplius noli peccare?* hoc est, ex quo Christus te redemit, corrigit gratia, quam pœna non emendavit. Hæc Ambrosius. Ex qua auctoritate apparet aliquod peccatum a Christo non esse punitum, concretive loquendo; id est, feminam istam adulteram non esse lapidatam, ut lex jubebat.

Luc. 9. S. Thom. in Catena.

Cæterum super illo: *Nescitis cujus spiritus filii estis*, dicit Beda: Reprehendit Dominus non exemplum prophetæ sancti, sed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in in rudibus; animadvertens eos non amore

cor-

ANNO CHRISTI 1413.

correctionis, sed odio desiderare vindictam. A Itaque postea quando eos docuit, quid esset diligere proximum sicut se ipsum, infuso etiam Spiritu sancto non desuerunt tales vindictæ, quamvis multo rarius, quam in veteri testamento, quia sequitur: *Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare*. Quasi dicat: Et vos, qui ejus Spiritu signati estis, etiam acta ejus imitemini, nunc pie consulentes, sed in futuro juste judicantes. Item super eodem sic loquitur Ambrosius. Non enim semper in eos, qui peccaveront, est vindicandum, quia nonnunquam amplius prodest clementia tibi ad patientiam, lapso ad correctionem. Denique Samaritani citius crediderunt a quibus hoc B loco ignis arcetur."

In cap. 13. Matthæi.

Ita Hieronymus super illo: *Vis imus & colligimus ea?* quod de zizaniis dicitur, ait: „ Datur locus pœnitentiæ, & monemur ne cito amputemus fratrem, quia fieri potest ut ille qui hodie noxio depravatus est dogmate, cras resipiscat & defendere incipiat veritatem. Unde subditur. *Ne forte colligentes zizaniam, eradicetis & triticum*. Chrysostomus autem super eodem ait: Intuenda est servorum diligentia: etenim festinant zizaniam evellere, quod monstrat eorum de semine solicitudinem, ad hoc enim solum respiciunt, non ut aliquis puniatur, sed ut seminata non pereant. Quid autem Domi- C nus respondit, subditur, & ait; *Non*. Hieronymus vero circa hoc dicit: Videtur hoc esse contrarium illi præcepto, *Auferte malum de medio vestrum*. Si enim prohibetur eradicatio, & usque ad messem tenenda est patientia, quomodo ejiciendi sunt quidam de medio nostrum? Sed inter triticum & zizaniam, quod nos lolium vocamus; quamdiu herba est, & necdum calamus venit ad spicam, grandis similitudo est, & in discernendo aut nulla aut perdifficilis distantia. Præmonet ergo Dominus, ne ubi quid ambiguum est, cito sententiam proferamus, sed Dei judicio reservemus. D

Ratio autem quare aliqui mali in ecclesia sunt interdum tolerandi, quia tales sunt utiles bonis, sive ut per eos exerceantur, sive ut illorum comparatione magna eis exhortatio fiat; ut nitantur ad melius, sicut dicit Augustinus de quæstionibus evangelistarum: aut quia bene docent, quia pura donum habent scientiæ, aut interpretationis scripturarum, aut aliud. Quæ omnia dantur ad utilitatem non recitantis, sed ecclesiæ, teste Apostolo I. ad Corinthios XII. Quod propterea sæpius divina dispositione bonis mali sunt permixti: ubi enim erant Moyses & Aaron, ibi fuerunt murmuratores sacrilegi; ubi Zacharias, Simeon, & cæteri sancti, ibi fuerunt E Annas & Caiphas; ubi Christus & discipuli, ibi Judas, Scribæ & Pharisæi. Propter quod attendenda sunt Domini Jesus Salvatoris verba, quibus docuit, a quibus nos observare debeamus, dixit enim: *A falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces*. Matthæi VII. Non dixit, A mercenariis, qui licet vera dicant, quærunt quæ sua sunt, & mali sunt: imo de his qui super cathedram Moysi sedebant, quia vere docebant: dixit: *Quæ dicunt facite*: Unde mali viri recte docentes videntur tolerandi interdum. Verum, quod illorum & cæterorum peccata publica sunt punienda, tribus concurrentibus, scilicet jurisdictione, convictione, & pace salva.

ANNO CHRISTI 1413. Matth. 13.

De jurisdictione dicit Augustinus super illo verbo: *Quid enim mihi de his qui foris sunt*, id est infidelibus, *judicare? Deus judicabit. De his qui intus sunt*, id est fidelibus, *putredo est a me resecanda*; loquitur ibi in persona judicis, puta Apostoli, sed de hoc videbitur in secundo puncto. De convictione dicit idem Augustinus super illo primæ ad Corinth. XI. *Qui manducat indigne, judicium sibi manducat „ & bibit*. *Sibi*, inquit, non tibi. Sane si judex es, si apud te accusatur, si vere documentis testibusque convincitur, coerce, corripe, excommunica, degrada: judicium siquidem humanum procedere debet ex causis manifestis, cum homo tantum videas ea quæ patent, I. Regum VI. Ideo puniendus de crimine debet convinci.

Alexander ab Ales l. 3. q. 41. memb. 1. in relatis. Similia habet August. serm. de poenit. qui est 30. inde 24. q. 1. Mani c. 18.

„ Tertio de pace salvanda dicit Augustinus, ad illud Isaiæ: *Recedite, recedite, exite, exite, immundum nolite tangere*, per adversarios allegatum, dicit: Immundum non tangit, qui ad peccatum nulli consentit: exit autem inde, & salva sit ejus causa apud Deum, si etiam disciplinam corripiendi & arguendi salva pace non negligit. Nam qui vult corporaliter quasi manifestna malos deserere, spiritualiter deserit latentes bonos, quos inexpertos & incognitos cogitur accusare, dum separationem suam conatur defendere. Multis interpositis dicit: Cum laude patientiæ mali tolerantur, ne ignoti boni damnentur, sic Isaias ipse dicit. *Recedite, recedite, exite inde, immundum nolite tangere*. In medio immundi populi polluta etiam labia habentis corporaliter habitavit Jeremias: ab immundo populo non discessit David mundus & justus, qui dixit: *Non sedi cum concilio vanitatis, & cum facinorosis non introibo*: non reliquit corpore omnes malos, imo reprobatum Saulem venerabatur. Non ergo corporalis recessus, ubi salva pace ecclesiæ fieri non potest, est necessarius, sed spiritualis, ut malis non consentiamus."

Augustinus adversus ep. Parmeniani, l. 2. c. 4. c. 7. Lib. 2. contra Parmenianum.

Isa. 52.

Psal. 25.

Alexander de Ales in tertia parte tangit ista sub alia forma dicens, quod ad interficiendum secundum legem requiruntur plura, scilicet justa causa, justus ordo, justus animus. Justa causa, quod reus meruerit interfici, quia dicitur Exodi XXIII. *Innocentem & justum non occides*. Justus ordo, ut occidens habeat potestatem, & reus sit convictus de crimine: habeat potestatem, inquam, judex, vel a divina auctoritate, quæ est in lege, vel ab ejus voluntate, scilicet Dei, intellecta per inspirationem internam: quam, dico ego, probet per miracula aut per sacram scripturam, priusquam sit ei de necessitate credendum. „ Propterea dicit Augustinus super illo Matth. V. Officia vindictæ possunt impleri quomodo judex, quomodo lex.

Part. 3. q. 36. memb. 2. art. 2. ad 2.

Supra propos. 3. prob. 4. Ambros. in gloss. ordinaria, & ab Alexandro ab Ales in dicta q. citatur.

Per Ambrosium super illud I. ad Corinth. V. *Modicum fermentum totam massam corrumpit?* „ Si quis potestatem non habet quem scit „ reum

Augustinum citat Alexander ab Ales eadem quæst.

ANNO CHRISTI 1433.

„ reum abjicere, val probare non valet, immunis est; & judicis non est sine accusatore damnare, sicut nec Christus Judam abjecit. Justus animus, ut fiat solum amore justitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.

„ Augustinus in quæstionibus super Exodum: Cum minister judicis occidit quem judex jussit occidi, profecto si id sponte facit, homicida est: etiamsi occidit eum, quem scit a judice debuisse occidi.

Quod hæc tria sint necessaria ad justam punitionem exsequendam, deducitur sic; Judex gerit in judicando vices Dei Deuteronomii I. dicitur, *Audite illos*, scilicet populum, *& quod justum est judicate, sive civis sit ille, sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cujusquam personam, quia judicium Dei est*. Debet argo judex ex quo ejus judicium est Dei, in tribus se ei conformare, in potestate, in veritate, & bonitate: ut potestas referatur ad ordinem justum, veritas ad justam caussam, bonitas ad justum animum. Hoc Exodi XVIII. insinuatur, cum dicitur: *Provide de omni plebe viros sapientes, timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam. Sapientes; timentes Deum*, ecce primum: *in quibus sit veritas*, ecce secundum: *qui oderint avaritiam*, ecce tertium. Item Deuteronomii I. repetitur sub alia forma, cum dicitur: *Date ex vobis viros sapientes, & gnaros, quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes*. In sapientia intelligitur veritas, in conversatione probata bonitas, in principatu potestas. Ubi vero alterum prædictorum, scilicet jurisdictio, convictio, & pax salva defecerit, non poterunt peccata publica puniri. Nam si puniendus non est isti subjectus, non habebit in eum sera judicium, si crimina non possunt manifestis indiciis probari: esto quod sint judici ut personæ singulari nota, non poterunt puniri, quoniam judicium humanum ex testimoniis manifestis procedere debet. Si sine periculo schismatis aut turbationis ecclesiæ judicium exerceri non potest, cessandum est a pœnali punitione & judiciali, ut est in peccato multitudinis, aut principis quem sequitur multitudo. Nam Augustini epistola ad Aurelium de peccato multitudinis, ostendens quod non severiter cum ea agendum est, dicit: „ Non aspere, quantum æstimo, non duriter, non imperiose peccata multitudinis, aut pravæ consuetudinis corripienda sunt. Ista toliuntur magis docendo, quam jubendo; magis monendo, quam minando; sic enim agendum est cum multitudine peccantium; & si quid minatur, cum dolore fiat; de scripturis comminando vindictam futuram, ne nos in nostra potestate, sed Dominus in nostro sermone timeatur. Hæc Augustinus. Et ubi istæ tres conditiones sunt, peccata mortalia publica possunt puniri. Ex quibus patet, quod hoc modo dicendo non defenduntur peccata: cum tribus scilicet, jurisdictione, convictione, & pace salva concurrentibus, dictum sit omnia peccata publica mortalia esse punienda, sed non concaditur peccata puniri absque ordine juris, ut in detrimentum ecclesiæ vel boni communis.

Tom. 2. Augustinus, ep. 64.

Articulum autem propositum multum involutum reperio æquivocationibus, compositione, vel divisione. Posset enim habere sensum verum & sensus falsos, prout in fine secundi puncti declarabitur. Et quoniam magis ex probationibus & notabilibus, quam ex sorio terminorum articuli proponens prætendit dicere, omnia peccata mortalia publica esse arguanda, punienda, corripienda, castiganda & expellenda, præmissa, ut audistis in conspectu hujus sanctæ synodi narravi; cujus correctioni & emendationi eidem devoto corde submitto. Hoc de primo puncto sufficiat.

ANNO CHRISTI 1433.

Duplex modus correctionis. Unus ex caritate fraterna procedens. Propositio prima de correctione fraterna.

Quantum ad secundum punctum, ubi videndum est per quos & quomodo correctio, castigatio & expulsio peccatorum est facienda. Nam dicit articulus sic: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri potest, privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ in communitatibus Christianorum, & quolibet statu eorumdam, debite juxta dictamen divinæ legis per Christi fideles tam sæculares, quam spirituales, prout congruit utrisque, sunt cohibenda, corripienda, castiganda, & pro posse axpellenda. Et quoniam duplea est modus correctionis & castigationis, unus ex fraterna caritate procedens, alius ex auctoritate & potestate; erunt duæ conclusiones. Prima de fraterna caritata, & est talis: Quilibet fidelis potest, & casu tenetur, quemlibet pro peccatis suis saltem privatis alium corripere correctione fraterna.

Fundatur autem correctio ista in verbis Salvatoris nostri Jesu Christi, Matthæi XVIII. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te & ipsum solum*. Ordo autem servandus est in illa, de quo subditur: *Si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si autem te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, quia in ore duorum vel trium stat omne verbum. Quod si non audierit eos, dic ecclesia. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi ut ethnicus & publicanus*.

Quod correctio ista sit licita & honesta, patet ex triplici lege, naturali, scripta, & gratiæ. Ex naturali, quia lege naturæ præceptum est, Hoc facies aliis quod tibi vis fieri, id est, quod velle debes tibi fieri. Debes autem velle, ut alius te corrigat quando peccas, ut emendes: ergo debes tu hoc unicuique facere.

De consid. I. ultra medium.

Ex lege scripta, nam Deuteronomii XXII. dicitur: *Non præteribis bovem aut ovem errantem, sed reduces fratri tuo. Etiamsi non est propinquus frater tuus, nec nosti eum, duces in domum tuam, & erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat. Similiter facies de asino, & de omni re fratris tui: & si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via, non despicias, sed sublevabis eum cum eo*. Hæc de benignitate legis ad litteram observanda erant. Quod si de brutis proximorum debebat alter esse solicitus, quanto magis de proximo errante? Propterea scriptum est Ecclesiastici XVII. *Unicuique mandavit Deus de proximo suo. Via illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconditæ ab oculis ipsius*. Hujus autem curam neglectam a proximo, in lege tamen præceptam, beatus Bernardus ad Eugenium deplorabat dicens: In effectu cadit asina, succur-
„ ritur

ANNO CHRISTI 1431.

„ ritur ei : cadit aoima , & non est qui relevet eam.

Ex lege gratiæ per textum allegatum Matthæi XVIII. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe cum inter te & ipsum solum.* Glossa autem ostendit eam esse licitam , quæ dicit : Peccantem de zelo justitiæ corripiamus & pœnitenti viscera misericordiæ pandamus.

Cap. 4. & 5. quod sensum.

Beatus Augustinus ibidem de correctione & gratia ponit quatuor causas cur exercenda est fraterna correctio . Prima , ut peccator suum peccatum & se recognoscat . Proverbiorum XXIX. *Virga & correctio tribuit sapientiam* : unde non correpti , quia se ignorant & peccata sua , alios confundunt : propterea sequitur : *Puer, qui dimittitur voluntati suæ, confundet matrem suam* . Secunda , ut de peccato cognito dolorem , pudorem , & timorem habeat . Tertia , ut peccator se difformem ex peccato videns , reformari desideret , & Deum oret , ne in tali debilitate permaneat . Quarta , ut si corripiens correpto non proficiat , tamen sibi valeat ut peccatum effugiat & meritum acquirat : unde XXIII. moralium capite XX. Gregorius dicit : „ Caritatis zelus mala quæ corrigere non valet , increpare non desinat , ne se participem delinquentium ex consensu taciturnitatis adjiciat .

Cap. 15.

Et Augustinus de correctione & gratia ait : „ Sine desperatione corripiamus , quia si filius pacis est quem corripimus , requiescet super eum pax nostra ; sin autem , ad nos revertetur . Quod vero sit in præcepto affirmativo , quod obligat semper , sed non pro semper tantum , sed pro tempore , & loco , & aliis circumstantiis , patet ex textu Salvatoris dicentis , *corripe* , ubi manifeste videtur imperare . Glossa ibi ait : Ita peccat qui fratrem suum videt peccare & tacet , sicut qui peccanti non indulget. Sed præceptum est non indulgere peccanti , ergo & corripere peccantem .

Glossa ordinaria in 18. c. Matth.

Serm. 16. & Theolog. 19. qu. 2.

Et Augustinus in libro de verbis Domini sic ait : Si neglexeris corrigere , pejor factus es eo qui peccavit . Beatus Thomas II. II. quæstione XXXIII. articulo II. in corpore , deducit quod sit in præcepto , ex ratione finis qui est fratris emendatio : ad hoc autem ordinatur correctio fraterna , sicut ista quæ est paterna : aut per cohibitionem pœnæ & virtute justitiæ quis ordinatur ad bonum commune . Et dicit , quod est necessaria fraterna correctio secundum quod ad emendationem fratris ordinatur .

Et hoc in quarto magis declarat distinctione XIX. ostendendo quod per præcepta legis divinæ sufficienter homines in vita ordinantur : & quemadmodum in exercitu est duplex ordo , unus quo totus exercitus ordinatur ad ducem , alius partium exercitus ad se invicem ; sic in Christiana conversatione duplex est ordo ; unus ad prælatum , alius singulorum ad invicem : unde uterque debet præcepto legis divinæ institui . Juxta primum ordinem omnes tendere debent ad illud , ad quod prælati intentio recta versatur : & ad hunc finem , commune scilicet bonum , debet prælatus eos dirigere . Juxta secundum , unusquisque alteri præbere debet auxilium ad bonum suum consequendum . Sicut ergo tenentur subditi prælato suo obedientiam exhibere , & ille subditis curam solicitudinis impartiri ; ita isti sibi invicem ferre auxilium non solum in corporalibus , imo magis in spiritualibus . Hæc sententia de obligatione ad correctionem fraternam , est Alberti in quarto suo , Richardi de Media villa , Ostiensis in sua summa , & omnium doctorum .

Richardus de Mediavilla lib. 4. sentent. dist. 19.

Auctoritates autem aliquorum audiamus . „ Dicit Augustinus de verbis Domini : Monet nos quidem Dominus non negligere invicem nostra peccata , non quærendo quid reprehendas , sed videndo quid corrigas : debemus enim amando corripere , non nocendi cupiditate , sed studio corrigendi . Chrysostomus autem dicit sic : Considerandum autem quod quandoque Dominus eum qui contristavit , ad eum qui contristatus est ducit , sicut cum dicit : *Si recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adversus te , vade , reconciliare fratri tuo* . Quandoque eum qui injusta passus est jubet dimittere proximo , sicut ibi : *Dimitte nobis debita nostra , sicut & nos dimittimus debitoribus nostris* . Hic autem alium excogitat modum : nam eum qui contristatus est , ducit ad eum qui contristavit : ideo dicit : *Si peccaverit in te frater tuus , vade ad eum* . Quia enim ille qui injuste fecit , non facile veniret ad excusationem verecondatus , hunc qui passus est ad illum mittit ; & non simpliciter , sed ut corrigat quod factum est : ideo ait : *Vade , corripe eum* . Item idem . Non autem dicit , Accusa , neque increpa , neque vindica , neque vindictas expete , sed argue , id est , rememora sibi peccatum , dic ei quid ab eo passus es : ipse enim ira & verecundia detinetur ebrius factus , quasi gravi somno : unde oportet te , qui sanus es , ad illum qui ægrotat adire .

August. de verb. Dom. serm. 16.

Chrysost. in c. Matth. 5. & 18.

Matth. 5.

Idem c. 6.

„ Et beatus Hieronymus ait : Sciendum tamen quod si peccaverit in nos frater noster , & in qualibet causa nos læserit , dimittendi habemus potestatem , imo necessitatem , qua præcipitur ut debitoribus nostris debita dimittamus : propter quod & hic dicitur *Si peccaverit in te frater tuus*, &c.

Hieronym. in 18 cap. Matthæi.

„ Rursus Chrysostomus dicit : Ideo autem præcipit ei arguere , qui passus est injuriam , & non alii ; quia ille qui fecit injuriam , ab eo mansuetis sustinet , & maxime si solus eum corripiat . Cum enim qui vindictam expetere debet , hic salutis videtur diligentiam habere , maxime hoc eum potest propitium facere . Ne tamen ex verbis istis & quibusdam præmissis quis credat , quod solum injuriam passus habeat delinquentem corripere , cum juxta doctores cuilibet hoc competat , cui peccatum est notum , tamen cum certis circumstantiis : dicendum est , quod hoc quod dicitur , *in te* , non intelligitur solum contra te , tamquam injuriam sustinenti , nisi dicatur quod sive Deo sive alio injuriato injurioris , sed , *in te* , id est , te sciente.

Ubi supra.

Unde Augustinus : Aliquando scias fratrem „ tuum esse corripiendum inter te & ipsum solum ; aliquando vero coram omnibus . Quid autem quando facere debemus juridice ? *Si peccaverit in te frater tuus , corripe eum inter te & ipsum solum* . Quare ? quid est , In te peccavit ? tu scis quia peccavit : quia enim se-

Eodem sermon. de verb. Dom. 16.

„ cre-

ANNO CHRISTI 1433.

„ eretum fuit quando in te peccavit, fecre- A „ tum quære, cum corrigis quæ peccavit. „ Nam si solus nosti quia peccavit in te, & „ eum vis coram omnibus arguere, non es „ correptor, sed proditor. Hæc Augustinus. Si tamen sint occulta peccata, sic videtur habere locum quod dicit Dominus: *Si peccaverit in te frater tuus*: quoniam enim te publice offendit, jam non solum in te peccat, sed etiam in alios, quos turbat.

Corollarium I.

Ex conclusione sequitur primo, quod superiores possunt inferiores corrigere & corripere correctione fraterna, & contra subditi superiores. Et semper dicetur fraterna, si debitis circumstantiis suis induta: nempe prælatus, est frater, & est pater, & superior dignitate B vel officio: pater beneficio, frater fide, religione, aut naturæ conformitate. Quia prælatus & superior, debet inferior ei reverentiam & honorem: quia pater, amorem; quia frater, adjutorium, & ita si peccat, correctionem, secundum quod Proverbiorum XVIII. scriptum est: *Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma*, &c.

Superiores possunt inferiores corripere correctione fraterna, & vice versa.

Debet autem hæc corectio habere tres conditiones, maxime dum superiores ab inferioribus corripiuntur, ut dicit Augustinus de Ancona. Primo debet habere discretionem & debitam diligentiam, ut semper speretur & probabiliter credatur ejus emendatio. Secundo debet habere subjectionem & debitam reve- C rentiam, ut non fiat modo temerario & cum protervia. Tertio debet habere dilectionem & benevolentiam, ut non fiat causa diffamationis & detractionis. Propter defectum primæ conditionis debent inferiores increpari, si sine discretione debita superiores corrigant & corripiant: & secundum hoc in lege divina jussum erat bestiam quæ montem tangeret lapidari, Exodi XIX. Propter defectum secundæ Oza fuit percussus. Nam a cum esset de genere sacerdotali, secundum quosdam, propriis humeris debebat portare arcam Domini. Thomas in IV. dicit quod tangere arcam non erat Levitarum, sed saeerdotum. Ideo percussus fuit, quia officium superioris usurpavit. D Et in utraque responsione apparet, quod irreverenter se habuit, ideo percussus fuit. Propter quod dicitur in textu II. Regum VI. cap. *Propter temeritatem percussus est a Domino*. Propter defectum tertiæ Maria soror Moysi fuit percussa lepra, quia causa murmurationis, diffamationis & detractionis insurrexit contra Moysen, ut habetur Numerorum XII.

Augustinus de Ancona qu. 7. art. 1. Conditiones correctionis fraternæ.

a) Forte, qui esset.

Corollarium II.

Magna discretio in correctione hac adhibenda.

Infero secundo: Cum discretione magna hujusmodi correctio facienda est: ad quatuor siquidem inspiciendum est, ut dicit Albertus „ Magnus in quarto sententiarum, scilicet ad „ quantitatem culpæ delinquentis, ad spem „ emendationis, ad statum personæ quæ ad- „ monetur, & ad zelum qui movet corripien- E „ tem. Si culpa est levis, & timetur ne tur- „ batio gravior sequatur, non tenetur corri- „ gere, quia pejus subsequetur. Item si pro- „ babiliter desperatur de emendatione, non „ tenetur corrigere, quia nihil faceret nisi „ provocare ad pœnam. Ad hæc, si status el- „ tus est personæ, cum reverentia & excusa- „ tione delicti, debet potius admonere quam „ increpare. Quarto si videt se ex rancore & „ invidia moveri vel aliqua alia radice, tunc „ non debet facere, quia tales cito prorum- A „ punt in verba contumeliæ, & tunc ex mi- „ nori malo factum est majus malum. Et ista „ distinctio est optima. Hæc Albertus Magnus.

ANNO CHRISTI 1433.

Corollarium III.

Correctio debet aliquando esse lenis, aliquando aspera.

Tertio infero quod correctio inferiorum a superioribus debet esse aliquando lenis, aliquando aspera, numquam tamen omnino carere dulcedine. Ostiensis in summa sua distinguit, & partem habet a Thoma in IV. sic „ inquit: Si peccatum fiat ex ignorantia vel „ infirmitate, debet corripere leniter & mo- „ derate. Et hoc etiam dicit Thomas ubi supra: Galat. VI. *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis*. Si peccatum sit ex passione, & superinducta mala consuetudi- B ne, est corripiendum partim leniter, & partim dure, prout dicit commentator I. Ethicorum. „ Juvenis enim, inquit, passionum sectator, „ non solum persuasionibus & monitionibus cor- „ ripiendus est, sed opprobriis & contumeliis „ frequenter indiget. Unde Heli, licet moneret filios suos juvenes per quos noverat inique agere, quia non intulit opprobria aut contumelias, dicitur non corripuisse, id est, non sufficienter, I. Reg. II. Quando peccatum committitur ex electione & pura malitia, tunc corripiendum est dure. Gregorius in Pa- „ storali: Nonnulla peccata sunt vehementer „ increpanda, ut cum culpa ab actore non „ cognoscitur quanti sit ponderis ab incre- C pantis ore sentiatur. Hoc etiam dicit Thomas. Præterea ex parte increpantium distinguendum est: aut increpantes sunt juvenes, aut senes: si juvenes, debent corripere aut monere humiliter: si senes, corripiant moderate & mature: alios senes reverenter, prælatos humiliter. Si vero corripientes essent prælati, corripiant senes obsecrando, juvenes humaniter monendo, I. Timoth. IV. *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres*, &c. Quia autem generosus est animus humanus, & facilius ducitur, quam trahatur, ut dicit Seneca; in omni correctione aliquid miscendum est mansuetudinis, ut caritas, ex qua ut ex radice correctio procede- D re dignoscitur, semper fulgeat. Idem Seneca „ ait. Semper objurgationi aliquid blanditiæ „ admisce.

4. Sent. dist. 19. q. 2.

Seneca de clementia lib. I. c. 24 simile quid habet.

Corollarium IV.

Correctio est præceptum, non tamen obligans pro semper.

Infero quarto ex hoc, quod correctio est præceptum, quod obligat non pro semper, sed pro aliquo tempore, quia est præceptum affirmativum: tria autem ex parte corripientis debent esse, & tria ex parte correpti, quibus exsistentibus obligat, alias non. Primum est certa peccati cognitio, Ecclesiastici XI. *Priusquam interroges, non vitupera quemquam; & cum interrogaveris, corripe juste*. Secundum est mansuetudo in corripiendo, Psalm. 89. *Quoniam supervenit mansuetudo, & corripiemur*. Tertium est quod in alio non sit tanta aptitudo ad cor- E ripiendum: quoniam si alii æque boni vel meliores adsint, aut peccanti magis familiares; & probabiliter æstimatur quod magis proficient, pro tunc non obligatur iste, præsertim nisi verisimiliter appareret quod isti eum non negligerent. Sic enim profecto obligaretur: nam tunc sibi competit illud III. Reg. XX. *Custodi mihi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius*.

Ex parte corripientis requiruntur peccati cognitio certa mansuetudo in corripiendo si in alio non sit tanta corripiendi aptitudo.

Ex parte peccantis, spes emendationis.

Primum requisitorum ex parte peccantis est spes de correctione: alias ut dictum est, non obligatur quis talem corripere. Proverbiorum

Quod peccavit mortaliter.

ANNO CHRISTI 1433.

Si non sit spes majoris opportunitatis.

ix. *Noli arguere derisorem, ne oderit te*. Secundum, quod suum peccatum sit mortale. Nam dicitur: *Si te audierit, lucratus es fratrem tuum; si non, tandem dic ecclesiæ*. Per hoc quod liberatur quis a veniali, non est lucratus quis eum, quia propter hoc non erat perditus: nec oportet talem propter hoc denuntiari ecclesiæ. Tertium, quod non est spes majoris opportunitatis in corripiendo; dicit enim Augustinus primo de civitate Dei: Si propterea quisque „ objurgandis & corripiendis male agentibus „ paruit, quia tempus opportunum inquiritur, „ non est occasio cupiditatis, sed consilium caritatis. Hæc sententialiter ex illo doctore. „ Tres autem casus tangit sanctus Thomas secunda secundæ, questione xxxiii. articulo ii. ad tertium, & item Ricardus de Media villa. in quorum primo meritorie a correctione fraterna quis se abstinet, si scilicet opportunum tempus exspectetur. In secundo cum peccato mortali, dum probabiliter scit se posse fratrem peccantem emendare tamen pro temporali commodo aut metu amittendi aliquid temporale. In tertio cum peccato veniali, dum non habet spem probabilem de emendatione fratris per eum, & nimis inhiat iste, qui habet corripere, temporalibus. Non tamen ita, quod si constaret, quod fratrem posset a peccato retrahere, & propter timorem, vel cupiditatem omitteret, quibus in animo suo præponit caritatem fraternam.

Augustinus de civitate Dei lib. 1. cap. 9.

Corollarium V. Correctio ordinata est ad emendationem peccantis, in quo ordo a Salvatore datus observandus est.

a] Alterum exemplar, non paruit.

Sequitur per hoc quod ista correctio ordinata est ad emendationem peccantis, ordo, si peccata sint occulta, a Salvatore datus, servandus est: si admonitioni caritativæ peccans ipse a paruit: itaque si monitus non paruit aut acquievit est ultra procedendum, suppositis dispositionibus & circumstantiis antedictis. Advocandus est enim unus testis vel duo, quos speremus probabiliter velle correpto prodesse, non obesse; quos si non audierit, dicendum est ecclesiæ, id est, prelato ut judici. Ratio hujus sicut ubi una lenis medicina non proficit ad salutem corporis, adhibenda est fortior, ut tamen minus gravetur infirmus, quantum fieri potest: sic in sanatione spirituali ubi secreta monitio non sufficit, ad graviora procedendum est, quod fit cum testis unus assumitur vel duo, qui triplici ratione advocantur: prima ut videant; secunda, ut testes sint admonitionis factæ: tertia, ut negantem coram ecclesia, id est, prælato convincant. Possem etiam non incongrue per ecclesiam intelligere concilium generale. Et sic talis ordo est observandus: primo frater delinquens monendus est caritative; si non acquiescit, dicendum est prælato, ut est privata persona, quia nullus est qui magis debat illi prodesse quam persona prælati. Si sic eum non audierit, adhibendus est unus testis vel duo ad iterum monendum; Et si illos non audierit, dicendum est prælato ut judici. Si coram illo conventus negaverit, convincendus est per testes adhibitos, quia scriptum: *In ore duorum vel trium stat omne testimonium*.

Loco supra citato.

Hunc ordinem tangit Thomas in quarto. Et quod dicendum est prælato ante testium adhibitionem, ut tamen est privata persona, habetur ab Augustino in regula, Verum quod in aliquibus secretis vel privatis peccatis non est observandus iste ordo de necessitate, ut si quis tractaret de proditione civitatis, aut de subvertendo populum in fide, aut moribus; Nam statim procedendum est ad denuntiationem talium, admonitione secreta pretermissa, ut impediatur tantum nocumentum: nisi firmiter quis existimaret quod per solam secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire: Nec tamen contra ordinem Christi fit, quia talia peccata non sunt solum in te, sed etiam in alios; sed in illis peccatis quæ tantum nocent peccanti directe & per se, aut paucis, ordo tenet.

Ordo in corripiendo Prælatis servandus.

De prælatis autem qui committunt peccatum occultum, & postquam moniti caritative & humiliter ac reverenter fuerint, nolunt acquiscere correctioni, utrum sic procedendum est ad denuntiationem, dicit Albertus super iv. quod non, & dicit in forma sic: In distintione xix. iii. quæstione, utrum idem ordo observandus est in correctione cujuslibet hominis? Ad responsionem post reprobationem cujusdam opinionis, dicimus cum quibusdam, quod ad o- „ mnes extendatur, sed ad omnes prælatos est „ admonitio in denuntiatione non procedens. „ In aliis autem potest procedere in denun- „ tiatione, ut supra dictum est. Et in articulo priori, utrum hæc correctio fraterna sit „ omnium in omnes, dicit sic in solutione: O- „ mnis homo omnem hominem cum reveren- „ tia & mansuetudine tenetur admonere & corri- „ pere de delicto: sed non ulterius potest de- „ nuntiare si est inobediens, quia si prælatus „ supremus est, non habet judicem. Ibi lo- „ quitur de supremo prælato specialiter, & etiam statim dixerat universaliter de omni prælato. Quidquid sit manifestum est quod ubi prælatus monitus non obedierit, licet ad superiorem, si habeat, reccurrere quis posset, non est ad populum recurrendum; prout dicit proponens coram eodem hæc peccata sua arguenda; nisi immineret fidei periculum, ut communiter doctores exemplificant: addere possem, & in periculo schismatis & corruptionis morum in ecclesia per malam doctrinam. Unde dicit Thomas secunda secundæ quæstione vigesima tertia articulo quarto, ad secundum, quod in faciem resistere coram omnibus excedit modum fraternæ correctionis. Et ideo sic Paulus Petrum non reprehendisset, nisi aliquo modo esset par quantum ad fidei defensionem. Sed in occulto admonere & reverenter hoc potest etiam ille qui non est par. Unde Apostolus ad Colossenses capite ultimo scribit, ut prælatum suum admoneant, cum dicit. *Dicite Archippo episcopo, Ministerium tuum imple*.

Sciendum tamen quod ubi immineret fidei periculum, etiam publice essent prælati a subditis arguendi. Unde etiam Paulus, qui erat subditus Petro, propter imminens periculum scandali circa fidem, publice Petrum arguit. Et sicut glossa dicit, Augustinus ad Galatas ii. „ Ipse Petrus exemplum majoribus præbuit, „ ut sicubi forte rectum tramitem reliquissent, „ non dedignarentur etiam a posterioribus corrigi. Hæc Thomas ibidem, in iv. distinctione decima nona dicit sic in forma, respondendo ad unam rationem quæ est de reprehensione Petri a Paulo, Dicendum, inquit. quod „ Paulus restitit in faciem Petro coram omnibus, „ sicut ibidem ad Galatas ii. dicitur. Hoc „ autem excedit modum fraternæ correctionis, „ qui prælatis a subditis debetur. Non enim „ prælati a subditis coram plebe seu multitu- „ dine,

Epist. 19. inter medium & finem.

ANNO CHRISTI 1433.

» dine, sed humiliter in privato corripiendi sunt, nisi immineret periculum fidei. Tunc enim prælatus minor fieret, si in infidelitatem laberetur, & subditus fidelis major. Idem dicit Richardus de Media villa. Dico ulterius quod fraterna correctio de peccatis præteritis publicis locum habet. Etiam dicit Thomas: Publica reprehensio: salvis his quæ dicta sunt de prælatis. Dicit enim hic sanctus Thomas secunda secundæ quæstione trigesimatertia, articulo septimo, in corpore: » Quærerat enim utrum in correctione fraterna secreta admonitio ex necessitate præcepti debeat præcedere denuntiationem. Distinguendum est, inquit: Aut enim peccata sunt publica, aut occulta. Si quidem sunt publica, non tantum adhibendum est remedium ei qui peccavit, ut melior fiat, sed etiam aliis in quorum notitiam devenit, ut non scandalizentur. Et ideo talia peccata sunt publice arguenda, secundum illud 1. Timoth. v. *Peccantem coram omnibus argue, ut cæteri timorem habeant*. Quod intelligitur de peccatis publicis, ut dicit Augustinus in libro de verbis Domini. Ibi dicit sanctus Thomas quod remedium ut melior fiat illi adhibendum est. Et hoc fit per correctionem fraternam; sicut quod coram omnibus arguitur, remedium est aliis, ne ipsum in culpa sequantur, ut de republica tollatur scandalum.

Serm. 16.

Corollarium VI. Ecclesiastici presbyteri non sunt publice corripiendi, nisi in certis casibus, ne populus abstrahatur a debita obedientia.

Sexto infero, quod cum prælati presbyteri & ecclesiastici sint superiores laicis, non est fraterna correctio facienda eis coram multitudine laicorum, de peccatis etiam publicis personalibus, neque etiam fidem, neque subversionem morum per malam doctrinam directe concernentibus, ut per illam inducantur laici ad subtractionem obedientiæ respectu sacerdotum. Istud corollarium ponit ultra præmissa, quod non debent induci laici ad subtrahendam obedientiam presbyteris etiam malis malitia personali, quamquam etiam sit publica. Patet per illud Exodi xx. *Honora patrem tuum*, quod non tantum de patre carnali, sed spirituali intelligitur. Et istud morale præceptum est, ideo semper manet: lex etiam dicebat, Deuter. XVII. *Qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, morietur homo ille, & auferes malum de Israel: cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia*. Quamvis autem hoc præceptum, quia judiciale erat, sit mortuum, ratio tamen præcepti manet, scilicet de obediendo sacerdotis imperio. Nam hoc morale est, quia præcipitur honorare parentes. Nec hoc valet dicere, quod hoc solum intelligitur de bonis: nam dicit Alexander de Ales in tertia parte suæ summæ, quod malo prælato, quamdiu ab ecclesia toleratur, debetur honor. Et quamvis male præsideat, quousque ab ecclesia deponatur, ut bene præsidens debet haberi, & intelligitur de malitia personali.

Alexander de Ales part. 3 quæst. 33. memb. 5. ar. 5.

Patet corollarium istud per illud Matth. XXIII. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi; quæ dicunt vobis, facite*. Et 1. Petr. II. *Subditi estote in omni timore dominis vestris, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis. Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias patiens injuste*. Patet etiam auctoritatibus doctorum sanctorum. Dicit Telesphorus Papa VII. a beato Petro, ex computo Augustini, decreto suo cap. III.

Telesphorus in epistola sua decretali.

» Ipsi qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt audiendi & timendi, & non dilacerandi, aut detrahendi: quia a quibus populus Domini se benedici, salvari, & instrui cupit, nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accusatione suscipi: populus enim ab eis docendus est, & corripiendus, non ipsi a populo, quia non est discipulus supra magistrum. Apparet per hoc quod populus debet obedire sacerdotibus, & se non subtrahere ab eorum obedientia.

Gregorius Nazianzenus oratione 40 in sanctum baptisma.

Item Gregorius Nazianzenus secunda oratione in sancta lumina post medium, demum etiam illud docet, quomodo subjectos esse oporteat eos qui accedunt ad gratiam, his quibus dispensatio mysteriorum Dei commissa est maxime etiam si dignitate aliqua sibi vel sapientia præditi videantur: „ Nemo dissimulet baptismum, nemo contemnat, nemo prædicatoribus fidei & dispensatoribus gratiæ resistat atque repugnet, sed cum omni humilitate & veneratione subjaceat. Hæc ille.

„ Præterea Chrysostomus super epistola secunda ad Timotheum homilia secunda dicit: Nescis quid est sacerdos? quoniam angelus Dei est, non enim quæ sui ipsius sunt loquitur. Si contempseris, non eum contemnis, sed eum qui inthronizavit eum, Deum. Et unde manifestum est quod Deus inthronizavit eum? nisi hanc habeas opinionem, spes tua evacuata est. Si enim nihil agat Deus per eum, neque lavacrum habes, neque mysterii particeps es, neque benedictionibus frueris: Non ergo Christianus es. Quid ergo? Omnes ordinat, etiam indignos? Non omnes quidem inthronizat, per omnes tamen ipse operatur, salutem populi moliens, non illorum intrans merita. Hæc ille. Profecto hæc sententia in illo verbo Salvatoris fundata est: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*.

Matth. 10.

Per peccatum quodvis mortale non amittitur dominium.

Forte dicet quispiam: Ideo publice malis sacerdotibus non obedio, quia propter suam malitiam publicam dominium super me perdiderunt. Putas, quæso, dominium in caritate fundari? si hoc credis, cum certi esse non possimus de alio si sit in caritate, cum nec de nobis ipsis simus, Sapiente teste, qui ait Ecclesiastici IX. *Nemo scit an odio vel amore dignus sit*: & Apostolo qui dicit 1. ad Corinthios IV. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum*; certi esse non possumus de aliquo, si sit verus dominus: & ita non solum spiritualia dominia ambigua erunt, sed & temporalia. Quod si dicatur, imo certi erimus, donec aliquod publicum mortale commiserint; si sic dicitur, ergo dominium aut spirituale aut temporale in caritate non fundatur, cum per mortale occultum quis dominium non amittit.

Porro ostendo, quod per mortale publicum non amittitur dominium, saltem per peccatum personale, quod fidem non corrumpit, aut ecclesiam non scindit, vel bonos mores per malam doctrinam directe non perimit. Dignitates & dominia sunt a Dei providentia derivata: nam ad Romanos XIII. dicitur. *Qui potestati resistit divinæ ordinationi resistit*. Et Proverbiorum octavo dicit æterna sapientia, cujus munere omnia gubernantur: *Per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt*. Ergo quibus dedit Dominus potestates & imperia, illi veri

ANNO CHRISTI 1433.

sunt domini. Constat autem Dominum interdum facere malum hominem regnare super populum ad populi afflictionem, Job xxxiv. *Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi*. Igitur tales quamvis sint mali culpa personali, tamen domini sunt.

Apoc. 2. & 3.

Idem manifestum est in angelis Ephesi, Pergami, Thyatiræ, Sardium, & Laodiceæ: adversus enim illos episcopos Dominus comminationes revelat, quarum aliquæ non sunt pro peccato veniali imo mortali, & tamen adhuc episcopi sunt, & non ipso facto depositi.

a *Alius liber habet* Augustinus.

Præterea a Anselmus in glossa super illo 1. Corinth. 2. *Ut scias quæ a Deo donata sunt nobis*, ait: Multi habent donum spiritus Dei, „ & nesciendo a quo habent impia vanitate „ jactantur. Nemo donis Dei beatus qui danti est ingratus. Idem Augustinus super Psal. „ LXVI. v. 1. Alia sunt dona quæ dat Deus „ inimicis suis, & alia quæ non servat nisi „ amicis suis. Quæ sunt dona quæ dat Deus „ Inimicis suis? quæ nunc memoravi, Non „ enim soli boni plenas habent domos rebus „ necessariis, aut soli boni vel salvi facti sunt, „ vel ab ægritudine convalescunt. Hæc Augustinus. Quid mirum, si dominia dat peccatoribus, fidelibus tamen, qui etiam infidelibus larga dedit imperia? imo & infidelem super populum suum regnare constituit? patet in Nabuchodonosor. Erat enim ille idolatra, sed & rex constitutus a Domino super populum Israel peccantem. Jeremiæ siquidem xxvii. scriptum est: *Ego feci terram & homines & jumenta, quæ super faciem terræ sunt in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento, & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manus Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei. Insuper & bestias agri dedi ei ut serviant illi & servient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filii ejus*. Videtis quomodo Deus eum præfecit in regem terræ Israel, sicut de ipso propheta loquitur in textu: nec solum eum, sed filium, & filium filii. Nec potest dici quod Deus dicatur facere hoc permissive, quia Dominus addit: *Servi mei*, & *bestias agri dedi ei*. Iterum Cyro adhuc idololatræ dedit Dominus regna terræ. Isaiæ enim XLV. *Hæc dicit Dominus christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus gentes, & dorsa regum vertam*. Sequitur & ibi: *Dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum*. Hieronymus in commentario lib. XII. ait: Hujus dexteram apprehendit & „ tenuit, ut nullus fortitudini ejus valeret „ resistere: legamus Xenophontis octo li„ brorum Cyri majoris historiam, & prophe„ tiam Isaiæ cernemus expletam. Quæ enim „ civitas illi non patuit? quis non regum ter„ ga subjecit? qui muri prius inexpugnabiles „ non illius obsidione subversi sunt? Hæc ille.

Amplius Cæsar erat injustus injustitia fidei, tamen Dominus dominium suum confirmavit, cum ait: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*.

Matth. 22.

Pilatus etiam erat iniquus Christo, judicans in favorem Judæorum, tamen suam potestatem approbavit, cum ait: *Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper*. Propterea dicit Augustinus libro de quæstionibus veteris & novi testamenti: Dei imaginem habet rex, sicut episcopus „ Christi. Quamdiu ergo in ea traditione ma„ net, est honorandus si non propter se, vel „ propter ordinem: unde gentilem, in pote„ state tamen positum, honoramus, licet in„ dignus sit. Hæc ille. Patet quomodo in „ rege personam distinguit Augustinus ab ordine. Si fuerit peccator in persona meretur privari bonis Dei. Sed quia est rex ex officio, meretur habere Dei bona etiam valida, honores excelsos ab homine, & a Deo visiones & somnia. Proinde idem libro de civitate Dei dicit in effectu, quod idem Deus dedit regna piis & impiis: qui Mario imperium, ipse & Cajo, qui Constantino Christiano, & Juliano apostatæ.

Patet ergo quod verum dominium non fundatur in gratia gratum faciente, sed in divina providentia, sicut in causa efficiente, secundum quam, propter occultas nobis causas suæ æternæ sapientiæ manifestissimas, bene vult malis, & interdum male, pœnaliter vero bonis. Cum autem visum erit in sequenti conclusione sacerdotes populo non esse subjectos, apparebit irrationabile, ipsos coram populo de peccatis suis personalibus publicis arguere, hypochrisim detegere, & coram ipso suis manifestis sceleribus contraire, ut dixit proponens; dum tamen non sint in subversionem, per falsam doctrinam: in quo casu possunt argui publice coram populo, ut supra dictum.

VII. Conclusium. Populus non potest licite subtrahere proventus malis Sacerdotibus.

Sequitur septimo ex præcedenti, quod subditus populus non potest licite subtrahere decimas & oblationes a malis sacerdotibus publica malitia personali. Nec valet excusatio avaritiæ hoc facere volentium, Quia nolunt tales nutrire in peccatis quod tamen facerent dando, ut dicunt. Probatur: Christus sustentavit Judam proditorem, deditque ille buccellam panis, & fecit eum participem mensæ suæ, & adhuc erat sacerdos. Item Deus pascit gentiles in orbe hæreticos, & impios Christianos, ita ut Job dicat: *Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant eum, cum ipse dederit omnia in manibus eorum*. Job XII. Et Veritas ipsa de hoc ait: *Qui solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super justos & injustos*.

Matth. 5.

Item Augustinus tractatu de oratione Dominica, qui incipit, Sanctissimis Apostolis, ait: Ipsum panem, carissimi, quo venter im„ pletur quo caro quotidie reficitur, ipsum „ panem videtis dare Deum, non solum lau„ datoribus suis, qui facit solem suum oriri „ super bonos & malos, & pluit super ju„ stos & injustos. Laudas, pascit te: blasphe„ mas, pascit te: ut pœnitentiam agas, ex„ pectat te; si non te mutaveris, damnat „ te. Quia ergo panem istum accipiunt boni „ & mali a Deo, putas non est alter panis? „ Hæc ille. Item idem prima parte sermo„ num, sermone de generalitate eleemosynæ, „ qui incipit: Sunt qui dicunt, Da miseri„ cordiam, & ne suscipias peccatorem. Illa „ enim ob hoc dicta sunt, ne umquam pec„ catori benefacias propterea quia peccator, „ sed quia homo est: itaque utrumque præ„ ceptum tenebis, non ad vindictam remissus „ nec ad subveniendum, Omnis enim qui „ ratione arguit peccatorem, quid aliud „ quam vult non esse peccatorem? Odit er„ go in illo quod odit Deus, ut perimatur „ quod homo fecit, & liberetur quod Deus „ fecit: peccatum autem homo fecit ipsos „ ho-

Similia habet in Psalmum 102. alio modo. Vide 13. qu. 4. Duo ista c. 83.

ANNO CHRISTI 1413.

homines Deus. Et infra: Benefac humili propter hoc quod humilis est, & ne dederis impio propter hoc quod impius est: quoniam & Altissimus odit peccatores, & impiis reddet vindictam; qui tamen non solum propter quod peccatores & impii sunt, verum etiam quod homines, facit oriri solem suum super bonos & malos, & pluit super justos & injustos: ita nulli hominum claudenda est misericordia, nulli peccatori impunitas relaxanda. Hæc Augustinus.

Ex quo patet, quomodo potest dari malis, nec tamen nutrietur malitia: ideo possunt reddi decimæ, utique justissime debitæ, nec ideo nutrietur malitia: nam solventur, quia debitæ & quia illi sunt sacerdotes, non autem quia B mali. Item Hieronimus in commentario super illo Matthæi, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*, dicit sic: Porro quod ait: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, id est, numum, tributum, & pecuniam: *& quæ sunt Dei Deo*, id est, decimas primitias, & oblationes. Hæc Hieronymus.

Matth. 23.

Tunc autem Cæsar Tiberius erat tyrannus, successor tyranni & heres; sacerdotes infideles, avari, & malo pertinaces, ad pietatem indociles, & mortem Domini jugiter meditantes, & tamen illis decimas Dominus jubet dari: Si illis dandæ sunt, cur non sacerdotibus malis, tamen fidelibus? Rursus idem in annotationibus super illo: *Si esurierit inimicus* C *tuus, ciba illum; si sitit, pota illum*; ait: Noli negare quod Dominus nulli negat, quamvis sit blasphemus & impius: hoc enim faciens, carbones congeres super caput ejus: ut cum sibi carbones intellexerit per a tuam indebitam misericordiam congregari, excutiat eos, hoc est, convertatur; & diligat te, quem habuerat aliquando perosum. Item: Idem Deus nulli negat etiam blasphemo, & impio; & numquid ipse cibat inimicos suos contra se ipsum? non, sed contra se ipsos eis gratitudo Domini, gratitudo & servorum ejus obesse potest ad pœnam. Domini gratitudo autem servis ejus crescet ad gloriam, quia D nec ideo pascunt peccatorem ut amplius peccet, sed magis ut gratia Domini victus a delicto quiescat. Hæc Hieronymus: Crysostomus autem super Joannem homilia LXX. *Qui manducat meum panem*: Omnia alia, inquit, dimittens, hoc unum quod sufficiens erat eum, scilicet Judam, detinere & convertere, posuit Christus, Qui a me nutritus est, qui apud mensam communicavit. Hoc autem dixit, erudiens eos, qui malefaciunt, benefacere; etiamsi manserint insanabiliter habentes. Hæc ille. Ponderate quod dicit, Etsi manserint insanabiliter habentes: nam illis benefaciendum, non obstante malitia, docet Dominus Jesus, ut ait ipse Chrysosto- E mus. Si vero zelum habens correctionis vitiorum, utinam secundum scientiam, causetur dicens, quod nisi coram multitudine populi vitia cleri arguantur & improbentur, judicabit simplex populus illa esse licita, ideo ut eis consulatur, necessarium est omnibus talibus publice coram populo contraire: dico quod non habet unde rationabiliter conqueratur: Nam juxta præmissa doctrinam Salvatoris insequendo, sacerdotes delinquentes publice peccatis personalibus potest fraternaliter cum reve-

Hieron. in caput ad Rom. 12.

a Textus impressus habet suam

Item in Psal 21 in epist ad Hedybiam 150

A rentia, honore & mansuetudine corrigere, adhibitis debitis circumstantiis. Quod si illum non audierit, adhibeat unum vel duos testes; quos si non audierit, dicat ecclesiæ, id est, prælato ecclesiæ, qui est superior sacerdotis delinquentis. Si ille neglexerit, potest ad superiorem recurrere, usque ad summum Pontificem; quem si rursus desidem in correctione ista judicaverit, habet pro finali recursu generale concilium, quod requisitum & a corrigendis informatum nullatenus deficiet. Speciali enim quadam præsentia Paraclelus Spiritus sanctus ei adest, & Christus, qui sponsam suam ecclesiam catholicam in concilio generali repræsentatam, nullatenus errare permittit, quam desponsavit sibi in fide & in misericordia B & miserationibus usque in sempiternum.

ANNO CHRISTI 1413.

a manuscriptus codex aliter, & debite corrigendum informatum.

Propter quod in morum reformatione non est ambigendum, concilium generale tramitem veritatis umquam relicturum; hoc tantum restat, ut omnis puritatis amator conciliorum generalium celebrationem toto corde & opere procuret. Ecce lenitatem Domini, ecce mandatum de correctione fraterna, ecce practicam horum contra malitiam sacerdotum personalem. Dixi, personalem; quia si fide aut doctrina errarent & perverterent populum, hoc modo si, mores sanctos documentis malis niterentur evertere, aliter esset procedendum, ut dictum est, nec peccarent solum in se, sed in omnes Christianos. Ubi vero omitteretur celebratio genera- C lium conciliorum, quod Deus avertat, remedium est prædicatio verbi Dei maxime ad clerum facta. In illa fiat generalis exprobratio vitiorum, ne umquam putent insipientes vitia sibi licere. Ad populum vero exprobratio vitiorum cleri non videtur expediens, nisi cum magno moderamine, & diligenti verborum temperantia fiat; ne clero populus infestus insolentior fiat, & abjiciat omnem reverentiam & obedientiam. Ubi tamen probabiliter appareret populum errare, credendo vitia cleri jam non esse vitia, esset per veram doctrinam ei succurrendum; sed hoc diebus nostris evenire pro magna parte populi non permisit Dominus.

Non ergo arguendi sunt mali sacerdotes ma- D litia personali coram populo propter hoc: ultra præmissa, hanc unicam facio rationem. Ordo fraternæ correctionis ostendit, quod ab ea itur in correctionem paternam seu judiciariam, dum illa non sufficit. Nam post correptionem inter te & illum, unus vel duo testes adhibentur, ut convincatur jam correptus coram judice. Postea si negaverit, dicetur ecclesiæ, id est, prælato, vel universali ecclesiæ in negligentia prælatorum: si illam non audierit, excommunicatur vel excommunicatus est; ideo sit tibi ut ethnicus & publicanus. Igitur ubi fraterna correptio non sufficit, curritur ad judicem, ut qui volens corrigi noluit, nolens corrigatur. Modo populus, ut postea patebit, non est judex E sacerdotum, nec habet excommunicare aut claves ecclesiæ, sed potius pastores, & ecclesia universalis seu concilium illam repræsentans. Igitur corrigendo coram populo malum sacerdotem, legem correctionis fraternæ quis transgreditur, & non ingreditur ordinem judiciariæ potestatis, ergo hoc non est faciendum.

Sequitur secunda conclusio.

Secunda conclusio: Soli habentes auctoritatem a lege, a divina voluntate, per inspiratio-

nem

ANNO CHRISTI 1433.

nem seu revelationem cognita, aut ab aliquo illorum commissi, possunt licite in qoolibet statu corrigere judicialiter subditorum suorum peccata mortalia publica. Ista conclusio probatur lege divina, praxi Apostolorum, & ecclesiæ primitivæ, decretis libri conciliorum Isidori, & sanctorum patrum, & auctoritatibus sanctorum doctorum, se fundantium in lege divina.

Primo probatur ex testimoniis veteris testamenti. Exodi II. scriptum est, cum quidam Hebræus alteri faceret lojuriam, & Moyses injuriantem corriperet, ait correptus: *Quis te constituit judicem super nos? numquid vis me interficere, sicut heri interfecisti Ægyptium?* Augustinus autem contra Faustum dicit super interfectionem » Ægyptii per Moysen: Moyses non detestabili » immanitate, sed emendabili animositate justi- » tiæ regulam excessit, quia oondum a Domioo » principatum acceperat, ut prius allegatom est.

Aug. contra Faustum Manichæum lib. 22. c. 71. Tom. 6. Supra propositione 7. 6.

Secundo: Sic David quemdam juveoem (dicunt multi doctores, quod fuit Doeg Idumæus, qui dixerat se Saulem occidisse, licet meotiretur) occidit. Nam II. Regum I. dixit illi juveni: *Quare non timuisti manum tuam mittere, ut occideres christum Domini?* Et paulo post dixit: *Sanguis tuus super caput tuum sit*, jussitque eum interfici: hoc autem non fecisset, si sibi licuisset regem Saulem occidisse. Non etgo illi licuit, quamvis Saul esset malus, & reprobatos a Domino oe regnaret. Tertio, Proverb. xxx. dicitur: *Per tria movetur terra, & quartum non potest sustinere. Primum est per servum, cum regnaverit:* hoc autem fieret, si subditi vellent defectus superiorum publicos per juditiam vindicare. Quoniam vero orbis perturbatio mala est, hoc non licet: Quarto, Psalm. LXXI. dicit Propheta: *Deus judicium tuum regi da, & justitiam tuam filio regis.* Ibi judicium justitiæ committi precatur propheta, non cuilibet, sed regi, aut filio regis, vel his qui juste aliis præsunt. Iterum Proverbiorum XIX. Sapiens ait: *Non decent stultum deliciæ, nec servum dominari principibus.* Ex illis patet subditos non debere superiorum peccata per justitiam corrigere, castigare, aut punire. Item Isaiæ decimo dicit Spiritus sanctus: *Numquid glariabitur securis contra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Quomodo si elevetur virga contra elevantem se, & exaltetur baculus, qui utique lignum est.* Licet autem hoc dictum sit contra prævaricatores divinorum mandatorum, quod patet ex pronontiatione pœnæ divinitus comminatæ; rationabiliter tameo potest exponi de insurgentibus in superiores, delicta eorum cupientes sub titulo justitiæ vindicare.

Rursus, ut allegatum fuit, inobediens sacerdotis imperio moriebatur in lege. Ex quo verbo hoc morale accipieudum est, quod sacerdotibus evangelicis, in his quæ bene præcipiunt, populus tenetur obedire: non ergo habet populus eorum peccata personalia per justitiæ potestatem corrigere. Si dicatur, quod hoc verum est de bonis (oam malos presbyteros puerulus Daniel judicavit, ot patet Danielis XIII.) respondebo, quod ita fecit; sed hoc fuit accepta a Domino super hoc speciali potestate, quæ innotescit hominibus aut pet miracula, aut per testimonium sacrarum scripturarum: hæc autem, de qua hic, inspiratio divina ex scriptura manifestatur. Nam dicitur: *Suscitavit Deus spiritum pueri junioris, cui nomen Daniel.*

Præterea eodem modo videtur dicendum, quod subditi possunt peccata principum sæcularium publica auctoritate justitiæ punire & corripere; & hoc esset seditiosum, & subversio omnis principatus temporalis. Amplius superiores non habent ab inferioribus puniri propter eorum negligentias in justitia ministranda aut regimine, & specialiter ecclesiastici a laicis. Illorum enim defectus Dominus judicabit & non populus terræ. Quod patet Isaiæ tertio, ubi dicitur: *Stat ad judicandum Dominus.* Qood ad prælatos aut ad sacerdotes hoc dictum sit, patet: nam paulo post dicitur: *Vos depasti estis vineam meam, & rapina pauperis in domo vestra:* sic enim ad hoc propositum allegat Alexander illam auctoritatem. Idem patet Ezechielis 33. De speculatore enim dicitur: *Nisi insonuerit buccina, cum viderit gladium venientem, sanguinem pereuntis de manu sua requiram*, non populos terræ, sed ego, supple, Domious. Hæc enim sunt verba Domini. Non habet ergo negligentias exigere populus ex auctoritate de manibus prælatorum aut presbyterorum, sed Dominus: quamvis possit pro defectibus & negligentiis in officio quetimooiam superioribus ipsorum ecclesiasticorum deficientiom porrigere, ac pro peccatis personalibus eos monere fraternaliter modo dicto in præcedenti conclusione.

Deinde probatur conclusio testimoniis novi testamenti, & primo Matthæi XXVI. dicit Salvator: *Omnis qui gladium acceperit, gladio peribit.* Ille vero dicitur gladium accipere, qui propria auctoritate justitiæ pœnas exercet. Unde Augustinus: Ille gladium accipit, qui » nulla superiori aut legitima potestate vel ju- » bente vel concedente in sanguinem alicujus » armatur: ergo soli tales, non qui gladium accipiunt quoniam gladio peribuot, sed quibus gladius a Deo datus est, debent peccata publica auctoritate justitiæ vindicare:

Aug. lib. 22. contra Faustum Manichæum, c. 70. tom.

Secundo Apostolus ad Romanos XIII. dicit: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, Nam qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Post pauca subdit: *Non sine causa gladium portat, Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui male agit.* Ex his patet quod inferiores subdi debent potestatibus sublimioribus, & sic non habent de illis potestatibus justitiam facere: noo enim habent gladium datum a Domioo, sed princeps, qui Dei minister est contra operantes malum. Si de facto faciont, gladium accipiunt, & gladio peribunt, ut dicit Dominus.

Tertio Apostolus reprehendit eos, qui judicant non sibi subditos. Dicit enim ad Romanos XIV. *Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat aut cadit.* Nec potest dici, quod propter peccatum domini efficiantur subditi, dum tamen illud peccatum sit tantum personale, & non sit in fidem, aut contra rempublicam, ad cujus custodiam, & fidei defensionem ordinatum est dominium, sicut probatum est supra.

Quarto, I. Petri II. Petrus Apostolus: *Subditi estote omni humana creaturæ propter Deum;* specificando autem cui, subjungit, *Sive regi quasi præcellenti, sive ducibus quasi ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas Dei.* Si dicatur, quod bonis parendum est, non malis, contradicit illud I. Petr. II. *Servi subditi estote in omni timo-*

re

ANNO CHRISTI 1433.

re dominis vestris, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis;

Consequenter ex praxi Christi, Apostolorum & primitivæ ecclesiæ. Sic ex praxi Christi: Christus uni tantum, non omnibus dixit, scilicet Petro: *Pasces oves meas*, Joannis ultimo dans uni, non pluribus, universalem auctoritatem corripiendi peccata subditorum, & in virtutibus eos nutriendi. Item ex praxi Apostolorum, Petrus solus tamquam caput aliorum, divinam sententiam in Ananiam & Saphiram promulgat, quia defraudaverant de pretio agri, mentiti Spiritui sancto, ut habetur Actorum v. In quo patet, quod superior habet ferre judicium aut promulgare. Cæterum cum Simon magus offerret pecuniam Apostolis, ut haberet potestatem dandi Spiritum sanctum per impositionem manuum, solus Petrus, ut aliorum princeps, legitur eum corripuisse imperiose, dicens: *Pecunia tua tecum sit in perditionem*. Actorum VIII. Præterea cum Paulus percussus jussu Ananiæ summi sacerdotis Judæorum dixisset: *Percutiet te Deus paries dealbata*: & quidam adstantium ei apposuisset: *Sic summum sacerdotem Dei maledicis*: Respondit: *Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotum*, per hoc se excusans de maledicti pronuntiatione, ostendens quod superioribus non sunt maledicta inferenda, & multo minus corporales pœnæ per inferiores. De his Apostoli verbis habetur Actuum XXIII. Nec valet quod Paulus restitit Petro in faciem. Nam habetur Galat. II. *Cum venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restitit, quia reprehensibilis erat*. Quia cum superior peccat in facto fidei, fit inferior in hac parte, & subditi non lapsi fient superiores, ut Thomas in IV. distinctione XIX. vel magis glossam sequendo dico, quod in defensione fidei Paulus fuit par Petro: dicit enim glossa super illo: *Restitit enim in faciem*, ut par: ita dicit Richardus de Media villa in quarto, distinctione XIX. In una responsione tangit aliam, quæ Thomæ videtur conformari in quarto: quod ubi imminet periculum fidei, inferior potest superiorem etiam publice arguere, ut etiam dicit Thomas in II. secundæ immediate supra, sicut ante in fine quinti corollarii dictum est. Et hoc maxime dico verum esse, quando periculum est in mora, nec dilationem recurrendi ad superiorem periculum patitur.

Supra corollario 3.

Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7.

Ita dicit de paritate Petri & Pauli in defensione fidei Augustinus de Ancona libro de potestate ecclesiastica, quæstione VII. art. II. ad primum, ubi ostendit, quod Paulus fuit minor Petro, major, & æqualis. Minor quidem potestate prælationis, quia solus Petrus fuit Cephas, id est, caput totius ecclesiæ; major autem prærogativa electionis, electus fuit a Christo post resurrectionem & post glorificationem. Unde in bulla Papæ, Paulus ponitur ad dexteram. Æqualis in officio prædicationis, & fidei defensionis. In hac autem reprehensione fides defensionis tangebatur, quantum ad cessationem legalium, unde ad Galatas II. Post verba assumpta sequitur de Petro: *Non enim ambulabat ad veritatem evangelii*.

Allego ultra praxim Apostolicam, praxim, ut sic dicam, angelicam Michaelis archangeli: qui dum cum diabolo de corpore Moysis altercaretur, noluit imperare, sed Domino imperandum reservavit. De hoc enim habetur in epist. Judæ: *Cum Michael archangelus altercaretur cum diabolo de corpore Moysis, non est ausus judicium inferre blasphemiæ, sed dixit, Imperet tibi Dominus*. Si punitionem noluit archangelus in diabolum sine auctoritate superioris, scilicet Dei, exercere, sed Domino reservavit; cum homines non sint meliores angelis, nec delinquentes pejores diabolo, vindictam malorum non debent exercere, sed superioribus reservare.

Posset ex praxi primitivæ ecclesiæ satis facile idem deduci per multa. Sufficiant autem duo exempla, quæ si non sunt de primitiva ecclesia sunt tamen de ecclesia satis primitiva. Unum est Constantini Magni, de quo in II. lib. historiæ tripartitæ dicitur, quod episcopis inter se diffidentibus & libellos famosos contra se invicem Constantino offerentibus, ipse ait: Dominus constituit vos sacerdotes, & potestatem dedit vobis de nobis judicandi, ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem non potestis judicari ab hominibus; propter quod inter vos Dei solius expectate judicium; & vestra jurgia, quæcumque sunt, ad illud divinum reserventur examen. Vos estis nobis dati dii: inconveniens est ut homo judicet deos, sed ille solus, de quo scriptum est Psal. LXXXI. *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat*. Aliud est exemplum de obedientia Theodosii erga beatum Ambrosium. Ex quibus apparet principes sæculares Christianissimos judicibus ecclesiasticis paruisse, quamquam aliqui eorum mali essent, sicut patuit in primo exemplo.

Ex his autem, quæ in libro conciliorum Isidori habentur, probatur conclusio. In epistola Clementis Papæ ad Jacobum fratrem Domini de » morte sancti Petri dicitur: Episcopos a solo » Domino judicandos aut removendos, & non » ab aliis esse dicebat, qui sui sunt & non alterius. Et quis est qui alterius judicet servum; » nam si ita non patiuntur homines, nec Deus » deorum, nec Dominus dominantium, hoc ullatenus patietur. Item Evaristus Papa, ut eodem libro conciliorum Isidorus narrat, decreto suo nono ait: Non est itaque a plebe » aut a vulgaribus hominibus arguendus episcopus vel accusandus, licet sit inordinatus, » quia pro meritis subditorum disponitur a Deo » vita istorum; Et transumptione habetur II. » quæst. VII. Non est. Item ex decreto Alexandri primi in eodem libro conciliorum Isidori dicitur: Relatum insuper est ad hujus sanctæ & Apostolicæ sedis apicem, cui summarum dispositiones causarum, & omnia negotia ecclesiarum ab ipso Domino tradita sunt » quasi ad caput, ipso dicente principi Apostolorum Petro: *Tu es Petrus, & super hanc » petram ædificabo ecclesiam meam*: quod quidam » æmuli Christi ejusque sanctæ ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei ad judices publicos accusare præsumant: cum magis Apostolus » Christianorum causas ad ecclesias deferri, & » ibidem determinari præcipiat. Taliter prævaricantes prævaricati sunt in Deum suum, » & non obediunt præceptis ejus. Amplius in » concilio generali Parisiensi, & habetur in » cap. Nullus judicum, de for. compe. sic fuit » diffinitum: Nullus judicum neque presbyterum neque diaconum, aut clericum ullum aut » minores ecclesiæ, sine permissu Pontificis per » se distringere aut condemnare præsumat. Quod » si fecerit, ab ecclesia Dei cui injuriam irrogare dignoscitur, tamdiu sit sequestratus, » quous-

ANNO CHRISTI 1433.

Clemens Papa epistola 1.

Evaristus ep. 2. habetur 2. qu. 7. cap. Non est.

Alexander Pontifex epist. 1.

Matth. 16.

ANNO CHRISTI 1433.

„ quousque reatum suum recogoofcat, & e- „ mendet, Sunt tamen casus speciales, in quibus judex fæcularis potest esse judex elerici, qui notantur per Ostiensem, & alios doctorea in decreto eap. Nullos, de for. comp. Rurfus, quod dignitas episcopalis sit major imperiali, exceptis temporalibus, quæ episcopus ab eo recipit, declarat Ionocentius III. illustri imperatori Constantino, in cap. Solicitæ, de majoritate & obedientia.

Ostiensis de foro compet. cap. prædicto.

De majoritate & obedientia, cap. 6.

Item ex decretis sanctorum patrum apparet conclusio. Primo, in decreto distinctione x. dieit beatus Gregorius Nazianzenus Imperatoribos Constantinopolitanis, quod etiam potestas tribunalinm regiorum lege Christi subjecta est potestati ecclesiasticæ. Ideo non debent regulariter ecclesiasticorum delicta a principibus fæcularibus puniri, & multo mious a populo vel aliis Christi fidelibus. Item 11. quæst. VII. „ cap. Laicos, dicitur: Laicos non accusasse „ episcopos hactenus observatum & constitu- „ tum est, quia noo sunt ejusdem conversa- „ tionis, & oppido quidem eis infesti exsi- „ stunt. Iterum 23. quæstione v., cap. Non frustra, dicitur ab Augustino ad Macedonium: „ Non frustra instituta suot potestas regis, „ jus cognitoris, ungulæ carnificis, arma mi- „ litis, disciplina dominantis, severitas etiam „ boni patris: habent omnia ista modos suos, „ causas, utilitates, ratiooes. Hæc cum ti- „ mentur, & mali eoercentur, & boni quie- „ ti inter malos vivunt. In hoc patet, quod ad solam auctoritatem publicam pertinet peccata publica per justitiam punire.

Gregorius Nazianzenus in orat. ad cives Nazianzenos. dist. 10. cap. 6.

2 quæst. c. 5. Laicos.

Postremo auctoritatibus sanctorum doctorum in lege divina veraciter se fundantium: Probatur conclusio per Augustinum primo de eivitate Dei, & recitat Thomas in glossa super Matth. v. capite: *Audistis quia dictum est antiquis: Non occides; qui autem occiderit, reus erit judicio:* dicit enim sic: Nequaquam contra „ hoc præceptum fecerunt, qui auctore Deo „ bella gesserunt, ac personam gerentes publi- „ eæ potestatis, justissimæ rationis imperio „ sceleratos morte puniverunt. Et Abraham „ non solum non est eulpatus crudelitatis eri- „ mine, verum etiam laudatus est nomine „ pietatis, quod voluit filium nequaquam sce- „ lerate, sed obedienter occidere. Hi ergo „ excipiuutur, quos Deus occidi juberet sive „ lege lata ad personam pro tempore, sive „ expressa jussione. Non autem ipse occidit, „ qui ministerium dat jubenti, sicut admini- „ eulum gladius est utenti. Hæc Augustinus.

Augustinus de civitate Dei, cap. 21.

Ex quo patet, quod solum ad babentem auctoritatem, sive a lege, sive speciali jussu Dei, pertinet pœnam per justitiam inferre. „ Item idem super Matth. eodem cap. dicit: „ Non prohibetur vindicta, quæ fit per cor- „ rectionem nec hæc ei conceditur, nisi eui „ potestas ex ordine data est. Rursus idem „ primo de eivitate Dei ait: Qui sine aliqua „ publica administratione maleficum interfe- „ cerit, velut homicida reputabitur. Iterum idem super Matth. v. eap. Officia vindictæ possunt bono animo impleri, quomodo judex, & quomodo lex Præterea Gregorius super Deuter. XXIII. *Si intraveris segetem proximi tui, franges spicas, & manu conteres, falce autem non metes*, dicit: Falcem judicii mitte- „ re non potest quis in eam rem, quæ alteri videtur esse subjecta. Ex his patet probata conelusio, quod soli habentes auctoritatem a lege, aut a divina voluntate per inspirationem seu revelationem cognita aut ab aliquo illorum commissi, possunt licite in qnolibet statu corrigere judicialiter subditorum suorum peccata mortalia publica. Ex quo patet, quod peccata puniri non possunt, nisi adsit jurisdictio: & quia judicium humanum procedere debet ex manifestis, oportet quod adsit convictio: oportet etiam, ut in primo puncto deductum fuit, quod fiat absque turbatione boni communis; ideo oportet quod sit pax salva. His igitur tribus concurrentibus, ex primo puncto & ex isto declaratis, scilicet jurisdictione, convictione, pace salva, peccata publica sunt punienda, alias non, nisi ubi majus scandalum orietur ex dissimulatione punitionis peccati, quam ex turbatione pacis ecclesiæ, aut boni communis, sicut etiam dictum fuit in primo puncto.

Augustinus ubi supra.

Augustinus in quæst. evang. lib. 1. c. 10. tom. 4.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex hac conclusione infero primo, quod peccata publica personalia prælatorum, sacerdotum, & aliorum ecclesiasticorum Christi fidelium, per laicos non sunt punienda, etiam secundum dictamen legis divinæ, per eohibitionem pœnæ, exceptis casibus, etiam paucis infra dicendis, in quibus nec eis liceret, nisi esset ab ecclesia specialiter concessum. Hoc probatum erit, si fuerit ostensum, quod non sunt laicis, quoad ea, subditi; hoc autem sic patet, primo ante legem scriptam, secundo in lege, tertio sub evangelio. Ante legem in regoo Ægypti sub Pharaone manifestum est sacerdotes ab omni regali exactione fuisse liberos. Cum enim omnes essent Pharaonis imperio subjecti, & in servitutem subacti, sola terra sacerdotum permansit libera, ut habetur Genes. quadragesimo septimo. In lege vero non reperiuntur sacerdotes populo esse subjecti, imo e contra. Nam diffinitio quæstionum ad sacerdotis pertinebat arbitrium, quod ei obediendum lex jubebat sub pœna mortis. Deuteron. enim XVII. scriptum est: *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam, & causam lepram & lepram, & judicum intra portas tuas videris verba variari, surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus; veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quodcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus.* Sequitur paucis interpositis: *Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille.*

I. Consectarium. Peccata publica personarum Ecclesiasticarum laicis non sunt punienda, exceptis quibusdam casibus.

Sub evangelio autem sacerdotium liberum est ab omni potestate fæculari, quantum ad eorum personas. Maxime probatur per id Matth. 17. ubi Christus interrogavit Petrum, *A quibus reges accipiunt tributum, an a filiis, an ab alienis?* Respondit Petrus: *Ab alienis:* Et Dominus, *Ergo filii sunt liberi.* Per hoc intelligens Apostolos, discipulos, & eorum successores esse liberos a subjectione temporali. Unde quod solvit tributum, fuit ne scandalizarent exactores tributorum: ideo dicit: *Ne scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem qui primus ascendet tolle, & aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens, da eis pro me & pro te.* Ecce patet ecclesiasticas personas liberas esse a tributis, & aliis oneribus principum terrenorum.

Augu-

ANNO CHRISTI 1433.

Augustinus de quæst. evang. lib. 1. cap. 23.

Augustinus autem, ut recitat Thomas in glossa super Matth. decimo septimo capite super illo verbo. *Ergo filii sunt liberi*, sic ait: „Dicit Christus in omni regno filios esse liberos, id est non esse vectigales, multo magis liberi esse debent in quolibet regno terreno, scilicet filii regni ipsius, sub quo sunt omnia regna terræ. Hieronymus vero in eadem glossa dicit sic: Dominus autem noster, & secundum carnem, & secundum spiritum filius erat regis, vel ex David stirpe generatus, vel omnipotentis Patris Verbum; ergo tributa quasi regum filius non debebat. Origenes autem ibidem sic: Vide Christi prudentiam, qualiter nec renuit tributum, nec simpliciter jubet dare: sed prius ostendit se non esse obnoxium, & tunc dat. Quorum unum fecit, scilicet dare tributum, ut illi, scilicet exactores, non scandalizarentur; hoc autem, quod ostendit se liberum, ut non scandalizentur discipuli. Hæc Origenes. Ita ego dico ecclesiasticos liberos a subjectiona populari, & omnium laicorum, quoad personas & actus eorum personales, præterquam in respondendo exprimendis, ut prius dictum est. Et ut non scandalizem discipulorum Domini successores, si putarem aliquos dicere velle sacerdotes Dei, quia revera sunt medii inter Deum & populum, ex quo fit, ut dicantur os Dei, & os pupoli; Os Dei, pro eo quod mandata Dei populo exponunt. Os populi, quia preces offerunt & sacrificia pro populo: subjectos esse quoad judiciariam punitionem cuilibet fideli Christiano, laborarem auctoritates multiplicare: sed quia hoc esse falsum judicandum puto, supersedeo. Vile namque & captivum esset sacerdotium, si indisciplinatis & conversis ad terram laicis esset subjectum, nec aliud sibi quam dolendum esset super flumina Babylonicæ confusionis. Igitur ex quo subditi non sunt laicis modo dicto, non sunt ab eis taliter puniendi.

Hæc habet Chrysostomus homil. 59 in cap. Matth. 17.

Corollarium II. Licet Christi fideles possent judicare Ecclesiasticas personas judicio discretionis, non tamen damnationis.

Infero secundo, quod licet quilibet Christi fidelis posset judicare judicio discretionis, de peccatis publicis sacerdotum, & aliorum ecclesiasticorum; tamen nullus eorum potest judicare judicio condemnationis & diffinitionis, ut est actus justitiæ, de peccatis publicis personalibus eorumdem, modo nuper expresso. Prima pars a proponente videtur concedenda, & est nota satis. Nam tale judicium non prohibetur de proximo, aut de superiori. Secunda pars patet ex hoc, quod tale judicium non debet fieri nisi de inferioribus. Ostensum est autem, quod sacerdotes non sunt inferiores Christi fidelibus laicis: igitur, *&c.* Audite, quid dicat Joannes Chrysostomus super Matth. in opere imperfecto, homilia XLIII. & loquitur popularibus, „homilia quippe est sermo ad populum: Vos, inquit, qui sedetis in ecclesia quasi sacerdotum judices, & non auditores, aliena discutientes, & propria non considerantes, ex vobis ipsis judicate de sacerdotibus; sicut vos omnes auditis & non omnes facitis quod auditis, sic sacerdotes omnes docent, & non faciunt quod docent. Nam in hominibus dignitas quædam diversa est, omnium autem natura una est: homines enim ab initio creari sunt propter se, postea autem sacerdotes ordinati fuut propter vos: propterea natura eorum, vestra; ordinatio autem eorum, ipsorum est. Unde, si bene vixerint, lucrum est eorum; si bene docuerint, vestrum. Accipite ergo quod vestrum est, & nolite discutere quod alienum est. Sicut enim sacerdotes etiam infideles docent propter fideles, melius judicantes propter bonos etiam malos fovere, quam propter malos etiam bonos negligere; sic ergo vos propter bonos sacerdotes etiam malos honorate, ne etiam propter malos, bonos contemnatis. Melius est enim justa præstare malis, quam bonis subtrahere: frequenter enim & de malo homine bona doctrina procedit. Ecce enim & vilis terra pretiosum aurum producit. Numquid propter vilem terram pretiosum aurum contemnitur? Non. Sed sicut aurum eligitur & terra relinquitur, sic & vos suscipite doctrinam, & mores relinquite. Hæc Chrysostomus. Apparet ex ista auctoritate, quod de moribus non habent judicare. Nam propter peccata personalia sacerdos non redditur par aut inferior laicis.

ANNO CHRISTI 1433.

Cæterum idem Chrysostomus super Joannem morali seu homilia LXXXV. sic inquit: „Nunc non est dicere, *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi*, sed super cathedram Christi sederunt sacerdotes, ejus enim acceperunt doctrinam. Idcirco Apostolus ait: *Pro Christo legatione fungimur*. Non videtis in his, qui foris sunt principibus, universos curvantes & genere meliores exsistentes, multoties etiam vita & prudentia, his qui judicant eos; sed tamen propter eum qui dedit judices, nihil horum exagitant, sed venerantur sententiam regis: & si quicumque abjectus fuerit, qui acceperit principatum. Demum si ubi homo inthronizavit, tantus est timor, ut inthronizato obediamus; inthronizante Domino, contemnemus eum, qui inthronizatus est, & conviciabimur, & decem millibus opprobriis laniabimus, & fratres nostros prohibiti judicare, adversus sacerdotes linguam exacuemus? Ecce arguit Chrysostomus a majori, populares Christianos non debere judicare magistros, qui prohibiti sunt judicare fratres sibi pares. Quoniam dicit Dominus Matth. VII. *Nolite judicari, & non judicabimini*. De quo autem judicio intelligat, patet ex sequentibus, quia subjungit: *Nolite condemnare, & non condemnabimini*. Unde improperando tale judicium præsumptum vel usurpatum a populo, quod ei „non convenit de sacerdotibus, dicit idem Chrysostomus super II. epistola ad Timoth. homilia II. & ait: Si debemus examinare vitas principantium, ipsi debemus esse inthronizatores magistrorum; & quæ sursum, inferius fient; sursum pedes, inferius caput. Et idem III. dialogorum: sit quidem, inquit, sacerdotes in veteri testamento habebant potestatem non curandi, sed ostendendi tantum eos, quos constabat fuisse mundatos; & nosti quantum ibi imminebat labor: at hi, scilicet in novo testamento, non corporis lepram, sed immunditiam mentium, non ex parte probandi, sed omnifariam mundandi obtinent potestatem: propter quod, qui despiciunt, magis mihi rei, quam Dathan & Abiron videntur, dignique majori supplicio quam illi.

1. Cor. 5.

Nec valet quod diceret aliquis, Dominus majestatis Christus Jesus concessit populo Judæorum judicare de vita & operibus ejus: dicit enim Joannis X. *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere*. Quomodo ergo non potuerunt

ANNO CHRISTI 1433.

runt Christi fideles de suis ministris judicare, quibus de Domino hoc licuit? Hoc inquit, non valet: nam Dominus non dixit: Si non facio opera Patris mei, judicate me: sed dixit, *nolite mihi credere*. Hæc opera erant miracula, quæ sunt testimonia veritatis, prædicationis & doctrinæ. Concessit ergo Christus, ut propter miracula mundi crederent, non ut vitam cum operibus judicarent. Propterea beatus Gregorius in pastorali libro III. capite V. ait. „ Admonendi sunt subditi, ne præpositorum suorum vitam temere judicent, si quid forsasse eos agere reprehensibiliter vident; ne unde recte mala redarguunt, inde per elationis impulsum in profundiora demergantur. Admonendi sunt, ne cum culpas præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant: sed si qua valde eorum prava, apud semetipsum dijudicent, ut tantum divino constricti amore, ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent: quod melius ostendemos, si David factum ad medium deducamus. Saul quippe persecutor, cum ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, illic cum viris suis David inerat, qui jam longo tempore persecutionis ejus mala tolerabat; cumque viri sui ad feriendum eum accederent, fregit eos [a] rationibus, dicens: Quia manum in Christum Domini mittere non auderet, qui tamen occulte surrexit, oramque chlamydis ejus abscidit. Quid per Saul, nisi mali rectores; quid per David, nisi boni subditi designantur? Post multa dicitur: Post hoc David percussit cor suum eo quod abscidisset oram chlamydis Saul. Facta quippe præpositorum oris gladio ferienda non sunt, etiam cum ratione reprehendenda judicantur: Et si quando contra eos vel in minimis lingua labitur, necesse est ut per afflictiones pœnitentiæ cor prematur. Ecce quod etsi judicio discretionis de manifestis judicare possint inferiores, non tamen judicio condemnationis aut diffinitionis, quæ est actus justitiæ. Et hoc est quod dicitur XXV. moralium c. XXI. super illo Job: *Qui regnare facit hominem hypocritam*. Quia, inquit, rectores habent judicem suum, magna cautela subditorum est, non temere vitam judicare regentium: neque enim frustra per semetipsum Dominus æs nummulariorum fudit, & cathedras vendentium columbas evertit: nimirum significans, quia per magistros quidem judicabat vitam plebium, sed per semetipsum facta judicat & examinat magistrorum.

[a] Pro rationibus exemplar a impressa habent regestionibus.

Gregor. 25. Mor. c. 21.

Tertio infero, quod propter malitiam nonnullorum, sive ecclesiasticorum, sive laicorum, non potest licite se aliqua natio ab unitate totius residui orbis Christiani separare, putans se ecclesiam esse. Hic duo dicuntur, primum, quod non est putandum quod ecclesia catholica sit in unica regione. Secundum, quod una natio se ab aliis dividere non debet propter multorum peccata publica. Primum patet sic. Arguit beatus Augustinus primo libro contra epistolam Parmeniani: Dixit enim Dominus Abrahæ. *In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ*. Et Isaac: *In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ, pro eo quod audivit Abraham pater tuus vocem meam*. Ad Jacob dixit: *Ego sum Deus Abrahæ patris tui, & Deus Isaac, ne timeas: terram enim in qua dormis, tibi dabo & semini tuo: & erit semen tuum tamquam arena maris, & replebitur ad mare, & in Aquilonem, & in orientem, & benedicentur in te omnes tribus terræ in semine tuo*. Et ne Judæis dictum putetur, quod sit semen Abrahæ, in quo benedicendæ sunt omnes gentes, Apostolus exponit dicens: *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini ejus, non dicit, & seminibus, tamquam in multis, sed tantum in uno, Et semini tuo, qui est Christus*. In Christo ergo omnes gentes benedictionem habituras tanta auctoritate promissum est, tanta exhibita veritate: & non pudebit dicere ad pugillum orbis illam diebus his esse coarctatam? Hæc Augustinus.

Corollarium III. Propter malitiam ecclesiasticorum sive laicorum, non potest quis licite ab unitate ecclesiæ recedere. Contra epist. Parmeniani, lib. 1. cap. 3. Genes. 22. Genes. 26. Genes. 28.

ANNO CHRISTI 1433.

Porro sicut Augustinus arguit, Dominus in parabola zizaniorum ait, quod paterfamilias seminat bonum semen in agro: exponens autem illam, ipse ait: *Qui seminavit bonum semen, est filius hominis: ager est mundus, bonum semen hi sunt filii regni, zizania vero sunt filii nequam*. Ergo Christus filius regni posuit illud in agro, id est, mundo, non in aliqua portiuncula terræ, aut in Africa, ut arguit Augustinus in fine primi libri contra epistolam Parmeniani, sed in toto orbe ab ortu solis usque ad occasum. Hoc Dominus veritatis declarat Matthæi XXIV. *Si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus*, id est, in ista parte mundi, *aut illic*, supple, est fides catholica, *nolite credere: si dixerint vobis, Ecce in deserto est*, hoc est, in dogmate philosophorum, *nolite exire*, scilicet a fide ecclesiæ: *si dixerint, In penetralibus est*, id est, in doctrinis occultorum hæretichorum, *nolite credere*.

Eodem lib. pag. 411.

Matth. 24.

Est ergo fides catholica post ejus publicationem sicut fulgur, quod patet ab oriente in occidentem. Sic enim exponit beatus Augustinus de quæstionibus evangelistarum, dicens, quod orientis & occidentis nomine totum orbem voluit significare, per quem futura erat ecclesia. Isidorus libro de summo bono, XVI. capite dicit: Sancta ecclesia ideo dicitur catholica, quod universaliter per omnem mundum sit diffusa. Hæreticorum enim ecclesiæ in partibus mundi coarctantur: hæc vero in toto orbe diffusa expanditur. Idem VIII. libro etymologici: Ecclesia Græce dicitur convocatio, Latine catholica dicitur universalis. Eamdem sententiam habet Honorius super illo Canticorum IV. *Duo ubera tua sunt duo capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis*. Eamdem Augustinus de fide ad Petrum. Patet ergo prima pars corollarii.

S. Hier. et hunc sensum, prout etiam recitat. S. Th. in glossa super cap. 24. Matth. Isidorus de summo bono, cap. 16.

Isidor. l. 8. c. 1.

Aug. de fide ad Petrum cap. 3. 37. 43.

Secunda, quod natio non se debet dividere a reliqua parte orbis propter peccata publica multorum, satis fuit in primo puncto deducta; & hoc propter peccata particularia, & non fidem concernentia. Unde quamvis sine periculo schismatis boni a malis recedere non possint corporaliter, debent corporali præsentia manere, recedere vero spiritu, ne scilicet peccatis malorum consentiant. Sic enim Apostolus dicit ad Philipenses II. *Omnia facite sine murmurationibus & hæsitationibus, ut sitis sine querela, & simplices, filii Dei, sine reprehensione in medio nationis pravæ atque perversæ, inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo verbum vitæ continentes*. Augustinus super verbo Joannis, & habetur XXIII. quæstione IV. dicit, „ Quid ergo vult Dominus noster Jesus Christus,

ANNO CHRISTI 1413.

stus, fratres mei, admonere ecclesiam suam, quando unum perditum scilicet Judam, inter duodecim habere voluit, nisi ut malos toleremus, ne Corpus Domini dividamus? Ecce inter sanctos suos est Judas, ecce fur Judas, & ne contemnas, fur sacrilegus, non qualiscumque fur, sed loculorum Dominicorum, sed sacrorum.

Corollarium IV. ecclesia militans non est pro communi statu absque mixtura malorum cum bonis.

Infero quarto, quod ecclesia militans non est pro communi statu absque mixtura malorum cum bonis, sed hoc proprium est ecclesiæ triumphantis: quod tamen sentire videntur, qui tam rigide, non salvo ordine juris, nec pace præposita, omnia mala publica volunt de communitatibus Christianorum, & in quolibet statu propellere. Patet corollarium per Augustinum III. libro contra epistolam Parmeniani (Cap. 3.) dicentem: Inter omnia, quibus eorum sacrilegus tumor apparet, nullo se loco magis aperuit, quam in eo, quod ausus est etiam illud Jeremiæ Prophetæ ponere, ut persuaderet hominibus communionem Donatistarum, non solum ecclesiam veram esse, sed etiam talem jam hoc tempore, qualis post ultimam ventilationem ecclesia sancta futura est. Verum illud Jeremiæ fuit: *Quid paleis ad triticum?* (Jer. 23.) dicit sic Augustinus de Parmeniano & complicibus: Considerent, si in eis inest qualiscumque sensus humanus. Numquid in agro dici potest, Quid paleis ad triticum? quando in eadem radice portantur? numquid in area, ubi pariter triturantur? sed utique in horreo, quid paleis ad triticum? veniet ille paterfamilias ferens ventilabrum in manu sua, & mundabit aream suam, frumenta recondet in horreum, paleam vero comburet igne inextinguibili. Nam per aliam similitudinem omne triticum ovium nomine, omnis palea hœdorum nomine significatur: quæ duorum pecorum genera sub uno pastore pascuntur; sed veniet filius hominis cum angelis suis, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor separat oves ab hœdis, &c. Tunc implebitur prophetia, *quid paleis ad triticum?* quando non poterunt pascua esse communia hœdis & ovibus.

Ipse etiam idem Augustinus Donatistis ita respondet ad propositum in tractatu Psalmorum (Psal. 36.): Suspicamini quid vultis de nobis, si boni sumus, in ecclesia Christi, frumenta sumus; si mali sumus in ecclesia Christi, palea sumus, tamen ab area non recedimus: tu, qui vento tentationis foras volasti, quid es? triticum? non id tolleret ventus ex area. Ecce ergo ubi es, agnosce quid es. Et infra? Quid autem est illud, *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi: quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere* (Matth. 23.). Vides, quod in cathedra Moysi, cui successit cathedra Christi, sedent & mali; & tamen dicendo bona, non obsunt auditoribus. Quare tu propter malos istam cathedram dimisisti? redi ad pacem redi ad concordiam, quæ te non offendit. Si bona loquor, & bona facio, sequere me: si autem non facio quod dico, habes consilium Domini: quod dico fac, quod autem facio noli facere, tamen a cathedra catholica noli discedere. Hæc Augustinus.

Non nisi in ecclesia est salus, quod testatur Remigius super illo Matthæi XXI. *Accesserunt ad eum*, scilicet Christum, *cæci & claudi in templo, & sanavit eos*, dicens: Quod in templo sanantur, significat quod homines non nisi in ecclesia sanari possunt, cui data est potestas ligandi atque solvendi, tamen in ecclesia sunt cœci & claudi. (In catena S. Thomæ.) Unde Origenes: In templo enim Dei, id est, in ecclesia, non sunt omnes videntes, neque recte ambulantes? sed alii quidam sunt cœci, alii autem claudi, qui ex eo quod intelligunt propriam cœcitatem, & scientes quia nullius est opus nisi Christi Jesu, ut sanentur, accedentes ad verbum Dei sanantur. (Origenes, tract. 15. in Matth. 23.) Hæc ille, & habentur in glossa Thomæ, Matthæi XXI. ubi supra.

Hæc dicta sunt, ut ostendatur veritas tenenda circa propositum articulum de punitione peccatorum publicorum, & falsitas respuatur, ut appareat æquivocatio, & multiplicitas compositionis & divisionis in illa, & evolutio harum involutionum. Articulus enim fuit iste: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri potest privata, aliæquæ deordinationes legi Dei contrariæ, in communitatibus Christianorum, & quolibet statu eorum, debite juxta dictamen divinæ legis per Christi fideles, tam spirituales, quam sæcolares, prout congruit utrisque, sunt cohibenda, corripienda, castiganda, & pro posse ab eisdem propellenda. Primo enim id complexum, Quantum rationabiliter fieri potest, potest determinare cohibitionem, correctionem, &c. peccatorum publicorum & privatorum: ut sit sensus; Peccata publica & privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ, sunt cohibenda, corrigenda, castiganda, &c. quantum rationabiliter fieri potest. Certe iste sensus judicio meo esset verus. Vel potest determinare cohibitionem, correctionem, castigationem, &c. peccatorum privatorum: ut sit sensus; quod publica sunt cohibenda, corrigenda, & peccata privata sunt etiam cohibenda, quantum rationabiliter fieri potest, &c. & iste est falsus, quantum ad peccata publica, quia posuit omnia esse cohibenda, corripienda, &c. simpliciter, & sine restrictione. In moralibus enim indiffinitæ universalibus æquivalent. simpliciter autem, & sine restrictione dicere, omnia peccata publica esse cohibenda, corrigenda, corripienda, &c. ostensum est in primo puncto esse falsum, si de cohibitione, correctione, &c. loquatur, quæ fit auctoritate justitiæ. Si vero de cohibitione, correctione, &c. fraterna loquimur, sic privata, dum tamen ad notitiam alicujus venerint, sunt corripienda, &c. sicut & publica, specialiter personalia: nec oportuit apponere illam restrictionem, Quantum rationabiliter fieri potest, ad peccata privata magis quam ad publica. Secundum istam variam determinationem potest esse compositio aut divisio, ut sciunt logici.

Præterea circa hoc quod dicitur, *Juxta dictamen divinæ legis*, immorandum aliqualiter, quare omittitur mentio legum humanarum, quæ sunt licitæ, & regulant hominem a judicem, quasi regula homogenia, & propterea. Nullus enim qui veritatem agnoscit, ambigit quin lex humana habeat vim obligativam a lege Dei. Sed quare omittitur sermo de lege humana, non bene video nisi quod proponens intendat tam spirituales, quam sæculares, om-

a Alterum exemplar pro judicem, habet indirecte

ANNO CHRISTI 1433.

nia per solam legem divinam recturos esse & disposituros; quantum concernit punitionem vitiorum: & leges bumanas, quantum ad hoc non esse necessarias aut utiles, falsum esse monstratum est: & tamen visum est quomodo punienda sunt peccata publica lege divina In primo puncto. Item in articulo, hoc complexum, Prout congruit utrisque; licet in superficie rationabiliter positum videatur, est tamen obscurum: per hoc enim nescitur quomodo aut sæculares, aut spirituales habeant peccata corrigere, arguere, cohibere: per prædicta tamen satis arbitror ostendisse veritatem.

Denique circa illud quod dicitur, Sunt cohibenda, corripienda, castiganda, & pro posse ab eisdem propellenda, latet æquivocatio. Nam cohibitio, correctio, castigatio & propulsio possunt dicere actus correptionis fraternæ vel judiciariæ. Item ly pro posse, potest determinare omnia ista quatuor participia, cohibenda, corrigenda, castiganda, & propellenda. Aut solum ultimum, scilicet propellenda. Et hoc magis proprie, quia in eadem categoria ponitur. Si dicant, actus correctionis fraternæ, sive hoc, quod dicitur, pro posse, determinet omnia quatuor participia, sive solum ultimum, videretur sensus, quoad hoc, esse verus; nisi forte ficret vis de peccatis infidelitatis, aut aliter rempublicam directe turbantibus, & populum Christianum, sicut patuit in prima conclusione secundi puncti. Si dicant, actus correctionis judiciariæ, & ly pro posse, determinet omnia quatuor participia, sic non bene video, quomodo possit articulus habere veritatem, quoad hoc, cum sæculares nihil babeant jurisdictionis in ecclesiasticas personas. Si determinet ultimum solum participium, *propellenda*, simpliciter falsus est articulus, quoad privata participia, cohibenda, corrigenda, castiganda: nam falsum est; ut ostensum est in secunda conclusione primi puncti, sæculares seu laicos habere auctoritatem judiciariam cohibendi, arguendi & castigandi peccata publica sacerdotum, specialiter personalia. Secundum ista patet quomodo verus est, & quomodo falsus erit articulus propositus.

Patet etiam circa primum corollarium eadem ambiguitas, quantum ad secundam partem, ubi dicit, per spirituales & sæculares rectores In eorum officiis, modis ipsis congruentibus, in communitatibus Christianorum, & quolibet statu eorum, sunt cohibenda, corripienda, castiganda, & pro posse ab eisdem propellenda. Pro prima parte est verum, in qua dicitur, deordinationes & peccata mortalia antedicta, cum sint prohibita sub pœna damnationis æternæ, propter nulla lucra mundi sunt defendenda & fovenda: absit autem a piis fidelium mentibus, ut aliqua mortalia foveant aut defendant, licet tolerent aliqua vel permittant per cohibitionem pœnæ impunita.

Secundum corollarium, quia expresse de cohibitione, correctione; castigatione, & propulsione fraterna, quæ fit ex lege caritatis, loquitur, verum est: nisi de peccato infidelitatis, aut alio ecclesiam aut rempublicam conturbante, fieret exceptio, & in casu ubi mora esset facienda: quia in tali casu omissa secreta admonitione, esset ad publicam denuntiationem procedendum, ad vitandum periculum, ut determinatum est in secundo puncto. Est enim corollarium hoc in forma; Dicta peccata, & deordinationes in communitatibus Christianorum, & quolibet statu eorumdem, non solum per rectores prædictos, sed per omnes generaliter Christi fideles, tam spirituales quam sæculares, debite modis ipsis congruentibus, ex zelo caritatis sunt corrigenda, corripienda, castiganda, & pro posse ab eisdem propellenda, & nullo modo defendenda aut facienda.

ANNO CHRISTI 1433.

Tertium corollarium est in forma: Peccantibus rectoribus tam spiritualibus quam sæcularibus, vel aliis eum sui status superioribus, subditi fideles licite possunt illos, vel malitiam eorum caritative arguere, hypocrisin eorum detegere, & eorum manifestis sceleribus, etiam coram aliis publice contraire. Istud quoad primam partem, quæ loquitur de reprehensione fraterna superiorum, est verum: sed quantum ad secundam partem, quod hypocrisin eorum possint subditi detegere, & eorum manifestis sceleribus contraire coram aliis, si intelligitur coram suis superioribus, verum adhuc est: sed si intelligitur coram non superioribus, sicut magis apparet ex aliquibus sequentibus, est falsum, & ostensa est falsitas in secundo puncto. Inferior enim non habet peccatum sui superioris denuntiare, nisi superiori illius: ut eum secreta monitio non sufficit, per medium denuntiationis veniatur de correctione fraterna ad paternam. Sed nec habet suum superiorem accusare, nisi coram judice suo: nec ideo hoc debet facere, id est, dicere peccata superioris coram populo, ut ille verecundiam habeat, & resipiscat a malo. Nam ipsum infamare est malum, & non sunt facienda mala ut bona eveniant, dicit Apostolus; etiam quia per bunc modum citius tolleretur ab eo verecundia. Ex quo enim esset infamatus, perdita esset verecundia, quæ secundum Aristotelem est timor ingloriationis. De bac materia satis extense dictum est, videtur enim seditionem inducere, &c.

Rom. 3.

Arist. lib. 4. Eth. c. 9.

Quartum corollarium in forma: Quanta mala sunt in communitatibus, & rectores, domini temporales, scabini, judices, sive pastores, consequenter & omnes generaliter Christi fideles, tam spirituales, quam sæculares, talia totis conatibus mediis ipsorum concernentibus neglexerint arguere & prohibere, pro peccatis delinquentium gravissimam reddent rationem. Istud corollarium est valde multiplex: si intelligatur de rectoribus & pastoribus, quoad suos subditos, referendo singula singulis, credo corollarium esse verum. Si fiat permutatio subditorum, ut per hoc intelligatur scabinos & judices sæculares, quia non cohibuerunt, correxerunt, &c. potestate judiciaria ecclesiasticos, falsum est, ut patuit in secundo puncto. Si intelligatur de cohibitione etiam fraterna, est verum; si tamen neglexerint corrigere illo modo, & tempore, quo correctio fraterna obligat, quoad fideles non judices. Si de judiciariæ potestatis neglectione loquatur corollarium, falsum est. Quod si de fraternæ correctionis neglectu intelligitur, verum est, modo ut statim dicam. Hæc de secundo puncto.

Corollarium IV. Gravem reddent rationem negligentes correptionem quorum malo.

Quantum ad tertium punctum, ut uno ordine respondeam ad rationes proponentia, veritas

ANNO CHRISTI 1433.

ritas ipsa ostendenda est contraria aliquibus dictis ipsius. Primum dictum est ejus, etsi non in forma, tamen in effectu & sententia: Absolutiones a pœna & culpa factæ sunt, & per Papam fiunt venales, & indulgentiæ non sunt in lege Dei fundatæ. Pauca dicenda sunt de absolutionibus a pœna & a culpa: ex isto, quod iste non est communis modus concedendi absolutiones a summo Pontifice. Et si aliquæ bullæ sub tali forma dentur, surreptitie creduntur impetratæ, ideo quia curia Romana hunc stilum communiter non habet. Dicunt enim communiter doctores, Magister sententiarum XVIII. distinctione IV. Guillelmus Altissiodorensis in summa, doctor sanctus, scilicet Thomas, Bonaventura, Scotus & Richardus de Mediavilla, quod solus Deus culpam remittat principaliter; sacerdos autem vi clavium solum ad hoc agit, aut per modum instrumenti animati ad hoc, gratiam non attingendo, sed ad eam disponendo, ut dicunt aliqui, aut ex pacto divino, ut alii loquuntur. Et ideo non potest summus Pontifex a culpa absolvere vi clavium, nisi sicut cæteri sacerdotes subditos suos, hoc est, ad hanc remissionem per applicationem clavium disponere, illam ostendere esse a Deo factam, partem pœnæ temporalis remittere, *&c.* ut habent doctores. Sed interdum summus Pontifex concedit ex rationabili causa plenariam omnium peccatorum indulgentiam, aut relaxationem alicujus partis injunctarum pœnitentiarum: & ad hoc, quantum ad plenariam peccatorum indulgentiam, intelligo, salvo judicio meliori, indulgentiam pœnarum pro peccatis debitarum. Ad hunc enim sensum dicitur quod sacerdos dimittat peccata, & etiam eo modo de quo dictum est. De venalitate autem & aliis excessibus, non est opus aliquid dicere, nisi quod tollendæ sunt.

Quantum vero ad indulgentias, ostendo quod sunt fundatæ in lege Dei: ad quod deducendum, supponendum est, quod indulgentia dicit relaxationem pœnæ debitæ; sed quia oportes ut salvetur divina justitia, & qui peccavit, quia debitor est, solvat, a & ut alius satisfacias pro eo, per indulgentiam pœna peccatorum relaxatur, ex hoc, quod merita alterius isti applicantur: ergo pro catholico dicere oportet in ecclesia esse thesaurum meriturum Christi, & ecclesiæ & sanctorum. Christus enim per suam passionem non tantum satisfecit pro culpa primi parentis, sed etiam sibi meruit exaltationem, non in se, sed in hominum fide & devotione, & propril corporis glorificatione; & nomen quod est super omne nomen, juxta verbum Apostoli ad Philipp. 2. *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, propter quod Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum*, secundum quod doctores declarant in III. sentent. pulcherrime; meruit etiam nobis januæ cælestis apertionem. Passio enim ejus, quia a divino supposito fuit exhibita, & a voluntate ejus accepta, fuit infinite bona: ideo excessit debitum, quo Adam erat obligatus pro peccato suo. Illud vero quod ultra debitum solutum est, remanet in thesauro ecclesiæ. Ecce principaliter radicem thesauri ex abundanti passionis Christi, de quo scriptum est 1. Joannis 11. *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum: ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed pro totius mundi.* Fides etiam ecclesiæ & caritas ejus merentur multum. Sancti prætcrea, qui supererogaverunt his meritis, cumulaverunt & merita, & hi omnes in gazophylacio spirituali ecclesiæ reposuerunt. Ex his ergo constat meritorum ecclesiæ thesaurus, secundum quod scriptum est Ecclesiastici 1. *Sapientia & disciplina timor Domini. & quod beneplacitum est illi, fides & mansuetudo adimplebit thesauros illius.* Jam in paucis videtis, id, unde sit indulgentia, etiam in lege Dei veraciter fundatum.

Rationem autem cur fieri debeat indulgentia, audite. In communitatibus humanis & politiis thesaurus publicus propter duo solet erogari. Primum est, propter principis gloriam & honorem, ut faciunt reges curiales, & fecis rex Assuerus, Esth. 1. Secundum, propter communitatis necessitatem vel utilitatem. Nam quando læditur communitas, stipendia & donativa proferuntur militibus pro ea pugnaturis. Simili modo thesaurus ecclesiæ ab his qui habens eum dispensare, duplici causa debet erogari: primo propter Dei gloriam & honorem, qui per multa relucet in sanctis ejus: honorantur autem sancti in constructione basilicarum, & commemoratione virtutum suarum, per sermones & prædicationem sanctam. Secunda causa, propter communem utilitatem ecclesiæ, ut est defensio terræ sanctæ, defensio fidei, & similia. Pro istis causis in genere thesaurus ecclesiæ per indulgentias communicatur. Verum non a quocumque, nec cuicumque, nec pro quacumque causa distribui potest, aut debet: sed sub tribus conditionibus communiter a doctoribus assignatis: prima, quod sit in conferente auctoritas: secunda, quod sit in suscipiente caritas: tertia, quod sit in causa pietas. Non restat nunc aliud ostendere, quam quod auctoritas conferendi sit in lege Dei fundata. Auctoritas illa competit universaliter summo Pontifici, sive sit bonus, sive malus, dum tamen ab ecclesia toleretur. Nam non ex vitæ merito confert indulgentias, sed ex potestate. Aliis, quibus datum est, conceditur specialiter hujusmodi distribuere indulgentias.

Dico igitur, quod potestas summo Pontifici conveniens generaliter, & inferinribus particulariter, fundatur in hoc passu scripturæ, Matth. XVI. ubi Dominus loquitur Petro illam gloriosam confessionem facienti, cum dicis: *Tu es Christus Filius Dei.* Cui dixit Dominus: *Tibi dabo claves regni cælorum:* tum subdit, *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Si intelligere vellet aliquis solum de absolutione peccatorum, & ligatione pœnæ satisfactoriæ, hoc improbatur a Magistro sententiarum in quarto, & ab omnibus doctoribus, & etiam a proponente hunc articulum; quoniam auctoritas vindicandi, & excommunicandi, competit prælatis ecclesiæ, nec hoc negat proponens, licet multos excessus narraverit: & illa auctoritas specialiter ibi fundatur, ut dicunt magistri & doctores. Ostendo tamen quod illud: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris*, &c. non solum ad potestatem clavium in foro conscien-

a] *Forte*, aut alius.

ſcientiæ aut contentioſo, ſed ad multa alia extendatur.

ANNO CHRISTI 1433.

Primo eccleſia Bibliam pro canonica & ſancta ſcriptura acceptavit, & talem declaravit. Quatuor evangelia ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam & Joannem authenticavit, non aliorum Apoſtolorum, aut diſcipulorum, ut Nicodemi. Item Bibliam innovatam per Eſdram ſcribam ipſa eccleſia recepit: ab eadem translatio Hieronymi, aliis prætermiſſis, acceptata eſt. Eodem auctore, gloſſa ordinaria ſuper Bibliam, libri etiam beatorum Auguſtini, Hieronymi, Gregorii, Ambroſii, auctoritatem ſumpſerunt. Ubi collata ei fuit hæc auctoritas in canone? non alibi quam hic: *Tibi dabo claves regni cælorum, quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum*, &c. Petrus Apoſtolus formam baptiſmi a Chriſto traditam mutavit in iſtam: *Ego te baptizo in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti*: & hoc fecit ut nomen Chriſti prius odioſum, fieret amabile. Poſt notitiam nominis Domini Jeſu Chriſti in cordibus fidelium, eccleſia hac forma dimiſſa, rediit ad inſtitutam a Domino formam. Ubi data fuit hæc poteſtas mutandi formam a Salvatore inſtitutam? Et ubi eccleſia habuit poteſtatem formam a Petro datam mutare? Cæterum Dominus ſeptimum diem, completis ſex dierum operibus, ſanctificavit, Geneſ. II. poſt, hanc diem ſabbati ſanctiſſime in lege præcepit, ita ut colligentem ligna in ſabbato mandaverit lapidari, Numerorum XV. & hoc Chriſtus in evangelio, cum aliis præceptis decalogi approbavit, Matth. XIX. Hoc Apoſtoli & eccleſia catholica diu poſt obſervavit, tamen poſtea eccleſia hanc obſervantiam mutavit in obſervationem diei Dominicæ, ſcilicet octavæ. Item Dominus præcepit celebrare Paſcha XIV. die menſis primi a veſpera in veſperam, tamquam legitimum ſempiternum, Exodi XII. & ſic diu eccleſia obſervavit, tamen poſtea dies Paſchæ ſemper Dominica celebranda inſtituta eſt. Rurſus Levit. XVII. & Deut. XII. prohibitum fuit, & Apoſtoli in ſuo concilio celebrato approbaverunt, ut patet Actorum XV. comedere immolatum ſimulacris, ſanguinem, ſuffocatum, atque fornicari; poſtmodum eccleſia ſervatis primo & quarto mutavit ſecundum & tertium. Apparet quomodo multa mutavit eccleſia, quæ Deo, Chriſto, & primitiva eccleſia erant præcepta & obſervata. Præterea ſacramentum matrimonii, quod teſte Apoſtolo magnum eſt ratione ſuæ ſignificationis, ſcilicet conjunctionis Chriſti & eccleſiæ, in ſtatu innocentiæ inſtitutum, & in paradiſo deliciarum, in principio admiſit uterinos, & germanos ſimul poſſe matrimonialiter copulari, ſcilicet maſculum & feminam, poſtea denegatum eſt de prima linea conſanguinitatis; poſthæc multiplicato genere humano, eccleſia prohibuit uſque ad quartam lineam conſanguinitatis incluſive. Item in lege veteri, mortuo viro ſine liberis, frater ducebat uxorem fratris defuncti, ut ſuſcitaret ei ſemen, & hoc obſervatum eſt diu in lege nova deinde introducta publicæ honeſtatis juſtitia prohibitum eſt virum contrahere cum aliqua conſanguinea ſuæ ſponſæ, uſque ad quintum gradum excluſive, ac per hoc fratrem cum defuncti ſponſa fratris. Circa ſacramentum euchariſtiæ eccleſia aliqua mutavit. Præſens enim forma conſecrationis ſanguinis eſt alia ab ea quam in evangeliſtis reperimus, licet ſubſtantia ſit eadem. Addidit etiam in conſecratione corporis illam conjunctionem, Enim. Rurſus Leo Papa ait, quod aliquo tempore, propter errorem de obſervatione legalium, conficiebatur in fermentato, nunc non licet. Similiter in eccleſia primitiva erant tantum duo ordines ſacri, ſcilicet diaconatus & ſacerdotium. Et ſecundum Hieronymum idem erat epiſcopus & ſacerdos: ſaltem, dico ego, eodem nomine appellabantur. Hæc ſunt nunc mutata.

ANNO CHRISTI 1433.

In ſacramento pœnitentiæ, quod uſque ad finem duraturum eſt, ab initio lapſus humani facta eſt mutatio. In lege enim naturæ ſufficiebat confeſſio mentalis ſoli Deo; in lege veteri obligabantur homines ad confeſſionem cærimonialem, ita quod aliquo ſacrificio oſtenderent homines ſe peccaſſe hoc vel illo peccato. Sacerdotes vero illi, manibus poſitis ſuper cornu hirci, confitebantur peccata filiorum Iſrael. a Et nunc in lege gratiæ, quia ſacerdotibus convenit remittere peccata modo prædicto, ut peccator ſine ſcandalo ſua peccata confiteatur ſecrete ſacerdoti, & ſic abſolvat, inſtituit eccleſia. Videtis quomodo fere in omnibus ſacramentis multa mutavit eccleſia. Si non potuit, nec valuit quod fecit, nec nunc eſſet obſervandum; quod tamen abſurdum ab omnibus judicatur: Si potuit, ubi in ſcriptura ſacra ſibi data eſt, & lege Dei, illa poteſtas? Et non reperitur ſpecialius ad iſta eſſe conceſſum, quam per illud dictum Petro, & ſucceſſoribus ſuis: *Quodcumque ligaveris ſuper terram*, &c. Nam non dixit Dominus: Quodcumque ligaveris aut ſolveris abſolvendo, pœnitentiam injungendo, excommunicando, ab ea ſolvendo, ſed: *Quodcumque ligaveris ſuper terram*, &c. nec dixit: Quodcumque ligaveris erga hominem, ſed ut univerſalem poteſtatem ei conceſſam neceſſariam ad ſalutem humani generis oſtenderet, dixit univerſaliter, & ſine reſtrictione: *Quodcumque ligaveris*, ſcilicet clave non errante, *ſuper terram, erit ligatum & in cælis*. Ecce ibi fundata eſt poteſtas indulgentias conferendi. Ut autem intentionem proponentis omnino evacuem, oſtendo quod (eſto quod in lege Dei, hoc eſt, in ſcriptura veteris & novi teſtamenti, non poſſet reperiri fundata auctoritas ſpecialis & expreſſa ad hujuſmodi indulgentias diſtribuendas vel conferendas) ſufficeret ſola eccleſiæ auctoritas, quæ revera in ſcriptura evangelica fundatur, ut patet Joannis XIV. ubi Dominus dicit. *Paracletus autem Spiritus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia quæcumque dixero vobis*. Et ne putetur hoc dictum ſolis Apoſtolis, ibi dicitur toti eccleſiæ: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non vidit eum, nec ſcit eum.*

a] Petr. Al. tunc.

Unde oſtendo quod eccleſia multa facere poteſt, & fecit, tamen non habetur ex canone ſuper his ſpecialis & expreſſa auctoritas. Eccleſia numerat inter fideles parvulos baptizatos, numerat inquam, ſub pœna hæreſis: unde Auguſtinus de baptiſmo parvulorum: Ubi panis parvulos baptizatos? profecto in numero credentium: non niſi ex conſuetudine eccleſiæ antiquæ canonica fundatiſſima. Et infra: Inter credentes baptizatos parvulos numerabis, nec judicare aliter nullo modo audebis, ſi non vis apertus eſſe hæreticus. Eccleſia etiam inſtituit ut compatres in baptiſmo fidem parvuli pro eo reſpondeant. Et ſic eccleſiæ auctori-

Sermone 14. de verbis Apoſtoli, c. 10. Vide in reſponſione M. Joannis a Ragusio pro finali confirmatione, quid poſſit eccleſia circa hoc.

ANNO CHRISTI 1413.

ctoritas ordinavit, ut parvuli per aliorum pedes ad fidem veniant, per aliorum corda credant, per aliorum linguas in baptismo respondeant, & fidem fateantur.

Item ecclesia in Nicæno concilio secundum symbolum eddidit, post symbolum Apostolorum auctorizavit etiam symbolum Athanasii. Item in toto canone non habetur, quod Pater in divinis, aut Filius, aut Spiritus sanctus nominetur persona, sed ab ecclesia habetur: etenim in illo quod, *Tres sunt qui testimonium dant in cælo*, &c. cum quærerent hæretici, qui tres? non habens ecclesia quid ex canone responderet, importunitati hæreticorum satisfaciens, invenit hoc nomen, Persona: & dixit, Tres personæ.

1. Joan. 5.

Præterea, etsi canon Bibliæ dicat, beatam Virginem esse matrem Christi, tamen non reperitur in eo, quod dicatur mater Dei: sed hoc ecclesia determinavit, ut dicatur non solum Christotoces, sed etiam Theotocos; id est, non solum Christi mater, sed & Dei mater. Denique non habetur ex canone, ut illa signacula, quæ in perficiendis sacramentis modo fiunt, sint facienda; nihil de beneditione fontium baptismalium, aquæ benedictæ, exsequiarum defunctorum, & aliorum multorum, quæ ne tædium generent, omittam: quæ tamen ecclesia sancta observanda instituit.

Augustinus in lib. 11. contra Faustum Manich. cap. 2. & citatur dist. 11. cap. 9. *Palam.*

Videtis, quanta sit auctoritas ecclesiæ catholicæ, de qua Augustinus contra Faustum hæreticum auctoritatis ecclesiæ impugnatorem dicit, & habetur 11. distinctione quæstione 111. Vides in hac re, quantum valet eccle„ siæ auctoritas, quæ ab ipsis fundatissimis se„ dibus Apostolorum, usque ad hodiernam „ diem, succedentium sibimet episcoporum se„ rie, & tot populorum consensu firmatur. Et Chrysostomus dicit, ut refert Augustinus de Ancona, de potestate ecclesiastica, quæstione XXIX. quod homini mortali omnium quæ in cælo & in terra sunt potestatem commisit Deus, & validiorem cælo ecclesiam esse monstravit. Hunc nempe beatus Hieronymus omnia dicta sua & fidem submisit, & habetur XXIV. quæstione 1. Hæc est fides, Papa beatissime. Unde dato quod in scriptura sacra non reperiretur specialiter & expresse fundata potestas conferendi indulgentias, adhue auctoritate ecclesiæ, quæ Spiritu Sancto regitur, infallibiliter in his quæ pertinent ad salutem, potuit tam pretiosi thesauri apertio demonstrari, & de novo aliquando institui, sicut illa, quæ prius memorata sunt. Nisi dicatur, quod auctoritas modernæ ecclesiæ est minor, quam primitivæ, quod falsum est: cum auctoritas mutandi statuta ecclesiæ, & instituendi, non sequatur sanctitatem vitæ, sed officium & dignitatem, quæ æquales sunt nunc & tunc; nec alias claves habet modo, quam tunc. Unde „ Augustinus sermone XVIII. ait: Nemo dicat ecclesiæ primitivæ tempore prævalere isti ecclesiæ, quia tunc Christus & Apostoli fecerunt miracula, & non modo, quia tunc fiebant sanitates corporum, (a) non modo animarum. Debent ergo sufficere putantibus indulgentias non esse in lege Dei fundatas, quæ dicta sunt: nec præponant ultra sensum suum dictis & scriptis doctorum theologorum, Magistri sententiarum, Guillelmi Altissiodorensis, Alberti Magni, Thomæ, & aliorum, quorum tanta est in ecclesia reverentia, ut non liceat oppositum asserere hujus, quod omnes communi consensu determinant.

Augustinus de Ancona, de ecclesiæ potestate q. 29. art. 1. Chrysostomus 3. hom. cum de ipsius expulsione ageretur & in 10 3. homil. de Spiritu S. Hieronymus ad Damasum in expositione symboli, 24. qu. 1. cap. 14. *Hæc est fides.*

(a) Illud. non in altero exemplari non habetur.

ANNO CHRISTI 1413. De peregrinationibus.

Aliud dictum proponentis: Peregrinationes per homines inventæ, ut dicit proponens, superstitiosæ sunt, idololatriam sapientes, & cleri avaritiam nutrientes: quod ostendo non esse verum, supposito quid nominis peregrinationis. Est enim peregrinatio de manso suo longior recessus, ut acutiori devotione Deus adoretur. Quod illæ sint in lege Dei fundatæ, & non per homines inventæ, ut dicit proponens, & aliquibus auctoritatibus nititur colorare, probo. Scriptum est Deuteronomio XVI. *Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit, in solemnitate azymorum, & in solemnitate hebdomadarum, & in solemnitate tabernaculorum.* Ecce quod ex lege Dei ter habebant peregrinari in Jerusalem filii Israel quolibet anno: & quod aliquid deberent offere in templo, patet: nam dicitur ibi: *Non apparebit ante Dominum vacuus, sed offerat unusquisque secundum quod habuerit juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei.* Juxta hanc regulam legis Dei ascendit Jesus cum parentibus suis ad diem festum Paschæ, „ ut habetur Lucæ II. ubi Beda: Evange„ lista Dominum post nativitatem continuo „ cum hostia trasnfert ad templum: supple, „ cundum illo singulis annis cum parentibus, „ ducit & duodennem, & in templo doctorum „ choris inserit.

Item, quod non fuerit solum cærimonia pro Judeis, sed pro gentibus, patet. Nam Zachariæ cap. ultimo scriptum est *Et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus, qua venerunt contra Jerusalem, ascendent ab anno in annum, ut adorent Dominum regem exercituum, & celebrent festivitatem tabernaculorum. Et erit; qui non ascenderit de familiis terræ ad Jerusalem, ut adoret Dominum regem exercituum, non erit super eo imber.* Secundum quam prophetiam gentiles quidam ascenderunt cito post suscitationem Lazari, ut adorarent in die festo, Joannis XII. Et vir Æthiops Candaces reginæ Æthiopum eunuchus venit adorare in Jerusalem, Actorum VIII.

De cujus justitia dicit venerabilis Beda super „ isto passu: pro virtute & integritate mentis „ vir appellatur, nec immerito, qui tantum „ studii in scripturis habebat, ut eas etiam in „ via legere non cessaret; tantumque amoris „ in religionem gerebat, ut aula regia dere„ licta de ultimis mundi partibus veniret ad tem„ plum Domini, unde justa mercede, dum „ quæreret interpretem lectionis, Christum „ quem quærebat invenit. Propterea pastores „ venerunt peregre ad Salvatoris ortum, & tres magi peregere profecti sunt adorare regem Judæorum a solis ortu: de quibus ait Augustinus in secuda parte sermonum, sermone XXX. In his terris de longinquo isti peregrini puerum „ illum nondum verba promentem adoraverunt, „ ubi cives illi juvenem miracula facientem cru„ cifixerunt. Isti in membris parvis Deum ado„ raverunt, illi in factis magnis nec tamquam „ homini pepercerunt. Hæc Augustinus. Dictum est de peregrinis in ortu Salvatoris, quos Herodes impius non inculpavit. Jam de peregrinis mulieribus Christum in sepulcro visitantibus subsequetur auctoritas. Dicit evangelista: *Vespere autem sabbati, qua lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria*

Luc 2. Matth. 2.

Augustin. de temp serm 30. queest 2. de epiph.

vide-

ANNO CHRISTI 1433.

videre sepulcrum, Matthæi xxvii. Super quo Hieronymus in commentario: Quod diversa tempora istarum mulierum in evangeliis describuntur, non mendacii signum, ut impii objiciunt, sed sedulæ visitationis officium, dum crebro adeunt & recedunt, & non patiuntur a sepulcro Domini diu abesse vel longius. Hæc ille.

Adest alia auctoritas de Nicodemo, qui venit peregre visitare sepulcrum Domini, cum mixtura myrrhæ & aloes, quasi librarum centum. De Joseph similiter ab Arimathia notabili viro, qui involvit sindone munda Dominicum Corpus? hi tamen in evangelio laudantur. Ipse etiam Dominus non dedignatus est se peregrinum ostendara discipulis euntibus in Emaus. Item Hieronymos ostendit, quomodo virgo Maria mater Dei visitabat post ascensionem ejus loca Passionis. Et hoc facit in sermone de Assumptione beatæ Mariæ, ad Paulam: Christus, inquit, ab omnibus est amandus ex toto corde, ex tota anima, atque ex tota virtute quærendus, maxime tamen ab ea ardentius, cujus & Dominus erat & filius. Fortasse ergo præ nimio amora, in loco, quo sepultus dicitur, interdum habitasse eam credimus, quatenus piis pasceretur internus amor obtutibus. Sic namque locus medius est hinc inde constitutus, ut adire posset ascensionis vestigia, & locum sepulturæ ac resurrectionis, & omnia in quibus passus est loca invisere: non quod jam viventem quæratet cum mortuis, sed ut suis consolaretur aspectibus. Hoc quippe habet impatiens amor, ut quæ desiderat, invenire se credat. ignorat siquidem judicium, multoties ratione caret, modum nescit, nec aliud cogitare potest quam quod diligit. Amor non capit de impossibilitate solatium, neque ex difficultate ramedium. Hæc Hieronymus.

Luc. 24.

Tom. 9. ep. 10. ex iis quæ tribuuntur S. Hieron. ex edit. Mariani Victoris, extra ordinem.

Ex quibus apparet, cum quali devotione, & in quanto honore a fidelibus habitum sit sepulcrum Domini, ut sic impleta sit hæc Prophetia Isaiæ 11. capite, de illo loquens, cum ait: *Et erit sepulcrum ejus gloriosum*. De cruce autem Domini loquitur beatus Augustinus libro de visitatione infirmorum capite 11. ostendens, quod in magna reverentia habeatur a Christianis, & dicit sic: Habent siquidem Christianorum arcana illius Dominicæ crucis quoddam venerabile monumentum, quod de crucis ipsius imaginatione crucem cognominant, quod & nos omni veneratione dignissimum fatemur, & ad recordationem Crucifixi nostri veneramur. Adjicitur etiam super crucem quædam hominis inibi patientis imago, per quod salutifera Jesu nobis renovatur passio. Hanc complectere humiliter, venerare suppliciter, cum hæc ad memoriam tibi ipsum reducat Crucifixum. Hæc ille. Post hoc immediate sequitur ootabilis processus de confessione vocali facienda.

Lib. 2.

Præterea peregrinatio magna commemoratur ad locum, ubi Dominus cælos ascendit, de quo Sulpitius ita loquitur: Illud autem mirum est, quia locus ille, in quo postremo institeraot divina vestigia, cum in cælum Dominus nube sublatus est, continuari pavimento cum reliqua stratorum parte non potuit: siquidem quæcumque applicabantur; insolens humana suscipere terra respueret, excussis in ora apponentium sæpe marmoribus. Quin etiam calcati a Deo pulveris adeo documentum perenne est ut vestigia impressa cernantur; & cum quotidie confluentium fides certatim Domino calcata diripiat, damnum tamen area non sentit, & eamdem adhuc sui speciem, velut impressis signata vestigiis, terra custodit. Prorsus de peregrinatione ad sepulcrum Domini legitur xii. libro historiæ tripartitæ, capite xv. de qua dicit Cassiodorus: Theodosius Imperator pro beneficiis sibi a Deo collatis gratias referebat, pluribus honoribus Christo sua vota compensans: conjugemque suam Eudociam, ad Hierosolymam destinavit, (hæc enim & ipsa votum habuerat, si filiam viderat noptam) quæ tam Hierosolymis ecclesias constitutas, quam per singulas civitates positas, honoravit, & cum pergeret, & cum denuo remearet. Hæc ille.

Sulpit. in sacra hist. lib. 2. altro medium.

Socr. lib. 7. cap. 46.

Proinde beatus Hieronymus epistola contra errorem Arianæ & Eunomianæ perfidiæ circa peregrinationem ad loca santa, ad Rusticum, ipsum peregre proficiscendum ad loca sancta invitat; dicit enim sic: Narravit mihi uxor quondam tua, nunc soror, atque conserva, quod juxta præceptum Apostoli, ex consensu abstinueritis vos ab opere nuptiarum, ut vacaretis orationi. Et infra: Cumque vos rabies barbarorum, & imminens captivitas separarat, sub jurisjurandi testificatione pollicitum, ut ad sancta transeuntem loca vel statim vel postea sequereris, & servares animam tuam, quam visus fueras negligentia perdidisse. Redde ergo quod præsente Deo spopondisti. Incerta est vita mortalium, ne ante rapiaris, quam impleas sponsionem: imitara eam quam docere debueras. Sequitur post: Tu vagaris in patria, imo non in patria, quia patriam perdidisti. Ista pro te in locis venerabilibus resurrectionis & crucis, & cunabulorum Domini Salvatoris, in quibus parvulus vagiit, tui nominis recordatur, teque ad se orationibus trahit, ut si non tuo merito, saltem hujus salveris fide. Hæc Hieronymus.

Hier. tom. 1. ep. 46. ad Rusticum.

Deinde Augustinus libro de diffinitionibus rectæ fidei, capite 40. sic inquit: Sanctorum corpora, & maxime beatorum martyrum reliquias, ac si Christi membra, sincerissime honoranda, & basilicas eorum nominibus appellatas, velut loca sancta, & divino cultui mancipata, affectu piissimo, & devotione fidelissima adeundas credimus. Si quis contra hanc sententiam venerit, non Christianus, sed Eunomianus & Vigilantianus cradatur. Hæc ille.

August. de dogmat. ecclef. cap. 73. tom. 8.

In Gangresi etiam concilio statutum legitur in hunc modum: Si quis per superbiam, tamquam perfectum se existimans: conventus, qui per loca, & basilicas martyrum fiunt, vel accusaverit, val oblationes, quæ ibi celebrantur, spernendas esse crediderit, memoriasque sanctorum contemnendas, anathema sit.

Rursus Augustinus contra Faustum libro xx. Populus, inquit, Christianus memorias martyrum raligiosa solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adjuvetur. Et infra: Quod offertur Deo, qui martyres coronavit, & apud memorias eorum, quos coronavit, ut ex ipsorum locorum admonitione major affectus exsurgat ad acuendam

ANNO CHRISTI 1431.

» dam caritatem, & in illos, quos imitari » possumus, & in illum, quo adjuvante, possumus. Hæc ille. Dicit Augustinus, quod licitum & caritativum est visitare martyrum memorias, & io locis illis oblationes facere. Peregrinationum veritatem testantur stationes Romæ quas ferunt beatum instituisse Gregorium.

Quamplurima dicta sanctorum transeo, contentus sufficienter probasse, peregrinationes fundamentum habere in divina scriptura, & firmamentum in sanctis doctoribus profecto se in divina lege fundantibus. Ae per hoc nec esse inventiones hominum, nec superstitiosas, nec idololatriam sapientes, nec per se cleri avaritiam nutrientes. Nam oblata, Deo, ut dicit sanctus Augustinus, offeruntur: in veteri etiam lege præcipiuntur, nec oblatorum clerus est proprietarius, sed possessor usufructuarius, minister, & dispensator. Si per accidens avaritia cleri se immergat, hoc malum est: hoc per eos, ad quos spectat, superiores scilicet, cum justitia puniendum, per alios caritative arguendum, modis tamen supradictis.

Circa multa, quæ in veneratione reliquiarum contingunt peccata, ut narravit proponens, ut sunt expositiones earum venalitate ficta, spoliatio pauperum peccatorum, horrenda continuatio avaritiæ sacerdotum, & simulata spes ponendi numinis in eisdem, *&c.* hoc unum dico, quod veneratio sanctarum reliquiarum sanctorum & sanctarum non est improbanda. Etenim de se honesta est, licita, & sancta. Verum non pluri hooore aut majori sunt venerandæ reliquiæ, quam sancti, quorum sunt.

Supponendum est enim ex doctoribus, triplicem esse adorationem, scilicet latriæ, hyperduliæ, & duliæ: latriæ, quæ Deo: hyperduliæ, quæ creaturæ sub ratione magnæ excellentiæ, ut virgini Mariæ, in quantum est mater Dei; duliæ, quæ cæteris creaturis ratione excellentiæ exhibetur. Et quidem pro nunc non est loquendum de dulia, quæ debetur superioribus ratione dominii: (nam sic etiam debetur non modo bonis, sed & malis,) sed de ea quæ exhibetur sanctis ratione sanctitatis. Hæc debite sanctorum reliquiis exhibetur: non quasi in istis numinis aliquid vel sanctitatis exsistat, sed propter ordinem quem haboerunt ad sanctos, quorum sunt reliquiæ. Habent etiam doctores in III. quomodo cultus seu adoratio debetur alicui per se: in quo considerandum quid adoretur, & ratio cur adoretur. Quod adoratur, suppositum est vel persona: cur adoratur, ut nunc loquimur, est virtus, vel sanctitas. Debetur autem alicui per accidens nomine habitudinis ad eum, cui per se debetur, ut cruci Christi, imagini ejus, & sanctorum. Et hoc modo reliquiæ adorantur: nec hoc est idololatrare, quoniam cultus latriæ nullis sanctorum, qui fuerunt puræ creaturæ, exhibendus est. Idololatriæ enim dicitur latria exhibita idolo, sive puræ creaturæ. Quod autem ratione habitudinis ad aliquem honor sit exhibendus, ut vesti regiæ, propter regem, probatur ex eo quod I. Regum XXIV. dicitur, cum præcidisset David oram chlamydis Saul, percussit cor David, dicens: *Propitius sit mihi Deus, ne faciem hanc regem domino meo Christo Domini:* tamen regem non tetigerat, sed chlamydem. Præterea inter divinas contumelias Christus prophetice commemorat, quod crucifixores ejus diviserunt vestimenta, & vestem sorti exposoerunt, dicens; *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.* Quam certe vestem venerabilem, imo a adorabilem, Joannes in Apocalypsi XIX. dicit esse conspersam sanguine, & in eo, & in femore ipsius Domini scriptum erat: *Rex regum, Dominus dominantium.*

Psalm. 21. Matth. 19.

a) al. honorabilem.

Apocal 19.

Præterea beatus Hieronymus ad Rufinum libro III. scribit, se adorasse præsepe, & sancta cunabula Salvatoris. Contendi, inquit, » in Ægyptum, lustravi monasteria Nitriæ, & » inter sanctorum choros aspides latere perspe» xi: protinus concito gradu Bethlehem meam » reversus sum, ubi adoravi præsepe, & incu» nabula Salvatoris. Idem de sancta Paula in » ejus epitaphio sic ait: Perrexit Bethlehem, » scilicet sancta Paula, & in dextera parte iti» neris stetit ad sepulcrum Rachel; atque in» de specum Salvatoris ingrediens, postquam » vidit sacrum Virginis diversorium, & stabu» lum in quo agnovit bos possessorem suum, » *&c.* & post pauca: Jurabat se cernere fidei » oculis infantem pannis involutum, vagien» tem in præsæpi Dominum, magos adoran» tes. Et multa ibi se sublimibus consolationibus ponit, quas sancta Paula merebatur.

Hieronym. advers. Rufin. lib. 3 epist. 7.

Hieron. ep. 22. tom. 1.

Isai. 1.

De adoratione autem crucis Christi loquitur Damascenus quarto libro sententiarum, capite » tertio, dicens: Adorandum signum Christi, » ubi utique fuerit signum, illic & ipse e» rit. Sequitur; Omnia ergo, quæ Deo ad» jacent, adoramus, ut ipsi venerationem offerentes. Quoniam autem oon puto proponentem detrahere venerationi, aut adorationi sanctarum reliquiarum propter habitudinem quam ad sanctos, quorum sunt, habuerunt; a scilicet forte, quia sunt ossa, vestes, aut alia artificialia, aut naturalia; multa de hac materia præteteo: abusus autem per ante oarratos vitupero, & reprehensione dignos judico.

Vide Damasc. lib. 4. orthod. fidei, cap. 17. & in orat. de imaginib.

a) Forte, sed forte.

Literas confraternitatum & coofessionales proponens vitupetat: & revera non dubito quin multa mala sub hac specie pietatis parantur; puta quæstus illiciti, deordinati favores, audacia peccandi, & multa similia. Verum non sunt de se illicitæ confraternitates ipsæ, imo honestatis titulum habent, & parere possunt fructum. Nam *frater qui juvatur a fratre, est quasi civitas firma*, Proverbiorum XVIII. Licet enim suffragia ecclesiæ prosint omnibus in unitate ejus exsistentibus ex parte caritatis, quæ non quærit quæ sua sunt, sed facit omnia communia, ut dicit Apostolus; tamen ex parte intentionis, his, quibus applicantur, prosunt magis quam aliis. Et per hoc institutæ, concessæ, vel permissæ sunt fraternitates ipsæ. Ostendo, quod hæ in scriptura sunt fundatæ. Nam, ut habetur Exodi VIII. Impius Pharao vocans Moysen & Aaron, ait: *Adorate Dominum, ut auferat ranas a me, & populo meo & dimittam populum ut sacrificet Domino.* Et in eodem capite ait: *Ego dimittam vos, ut sacrificetis Domino, rogate pro me.* Ecce principem Paganum, qui orationes postulat, quomodo ergo precibus se communicare negabit fidelis? Item apparet de Heliodoro, cujus amici rogaverunt Oniam summum sacerdotem ut oraret pro illo, ut habetur II. Machabeorum III.

1. Cor. 13.

Rursus probo quod Apostoli fecerunt homines participes suorum suffragiorum. Primo sic Apostolus Ephesios per literam suam facit esse par-

ANNO CHRISTI 1433.

particeps suarum orationum. Nam sic eis scribit in primo capite; *Propterea ego audiens fidem vestram, quæ in Christo Jesu, & dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis*, Nec tantum Paulus commemorat orationes, sed alia meritoria opera offert facere pro Philippensibus; nam in primo capite dicit: *Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis, pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in evangelio Christi, a prima die usque nunc.* Qui ergo dicit, *in cunctis orationibus meis*, nihil minus dicit implicite, quam literæ, quæ vigilias, Missas, prædicationes, jejunia, & similia concedunt Christi fidelibus, eas facientibus esse communes. Item idem ad Colossenses primo scribit; *Nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est ecclesia.* Nulla litera fraternitatis modo talia promittit, quanta fecit Apostolus pro Colossensibus.

Præterea Chrysostomus super Matthæum in » opere imperfecto homilia xiv. ait: Libenter audit Deus, quando Christianus non solum pro se, sed etiam pro aliis orat. Pro se enim orare naturæ est, pro altero autem, gratiæ: pro se orare necessitas rei cogit, pro altero autem caritas fraternitatis hortatur. Dulcior est autem oratio ante Deum, non quam necessitas rei transmittit, sed quam caritas fraternitatis commendat, ex qua fraternitas commendatur, & Deo acceptabilis ostenditur.

August. de dono vide c. 93. tom. 4.

Item Augustinus pro se orationes impetrat, qui se precibus ecclesiæ, virginum, confessorum, in domo Julianæ inserti postulat, lib. de » sancta viduitate in fine dicens: Obsecro vos per illum, a quo donum hoc accepistis, & hujus doni præmia speratis, ut me quoque orationibus vestris memineritis inserere, cum tota domestica vestra familia. Et inter epistolas Augustini in epistola xvi. quæ est Pau-

August. ep. 33. tom. 2.

» lini ad Augustinum, ait Paulinus: Omnes in Christo sanctos, quales tibi cohærere non est dubium, a nobis saluta: commenda nos omnibus sanctis, ut tecum pro nobis orare dignentur. Hæc ille. Et Augustinus epistola » LXXIV. quæ est ad Profuturum, dicit: Commendamus sanctis orationibus tuis & dies & noctes nostras, ut oretis pro nobis, ne diebus intemperanter utamur, ut noctes æquo animo toleremus: ut etiamsi ambulemus in medio umbræ mortis, nobiscum sit Dominus, ne timeamus mala. Hæc Augustinus.

August. ep. 29. tom. 2.

Reperiuntur & multa opera beati Gregorii, in quibus petit sociari precibus sanctorum · item Ambrosii, Anselmi, Ivonis Carnotensis. Tales auctoritates valde multas amore brevitatis omitto. Unde non sophismata sunt literæ fraternitatum, sed Christianis utilia subsidia: tamen abusum vitupero, turpes quæstus perhorresco.

Literæ confessionales.

Confessionales etiam literas concedere, ex causa rationabili justum est. Nam & privilegia de confessionibus audiendis nullus doctor notabilium reprobat, imo approbat. Data enim sunt non in favorem confessorum, aut odium alicujus, sed in favorem pœnitentium.

Excommunicationes.

Ad rationes per proponentem factas cum aliis respondebo: De sententia excommunicationis dicit, quod feruntur ex livore vindictæ, aut odio. Si fiunt, inquit, ob veritatem, & in hominem in gratia permanentem, sunt irritæ & inanes. Si velit dicere quod sententia lata a judice ex odio, aut invidia, aut propter vindictam, nullo casu teneat, hujus oppositum dico cum doctoribus. Beatus Thomas in IV. di-

S. Thom. dist. 18. q. 2. art. 1. ad 4.

» stinctione XVIII. sic dicit in forma: Excommunicatio, inquit, potest dici injusta dupliciter: primo, ex parte excommunicantis, quia ex odio vel ira excommunicat: & tunc excommunicatio nihil minus habet effectum suum, quamvis ille, qui exercet, peccet; quia ille juste patitur, quamvis iste injuste feriat: Alio modo ex parte ipsius excommunicationis, vel quia causa excommunicationis est indebita, vel quia fertur sententia juris ordine prætermisso. Et tunc si sit talis error ex parte sententiæ, quæ sententiam nullam faciat esse, non habet effectum, quia non est excommunicatio. Si autem sententiam non annullet, habet effectum suum, & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel solutionem petere ab excommunicante, vel ad superiorem judicem recurrere; si autem contemneret, eo ipso mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque, quod est debita causa ex parte excommunicationis, quæ non est debita ex parte excommunicati, sicut cum quis pro falso crimine in judicio probato excommunicatur: & tunc si humiliter sustinet, humilitatis meritum recompensat excommunicationis damnum. Ex quo sequitur, quod excommunicatus pro falso crimine, tamen probato in judicio, licet per falsos testes, vel confessato, censetur vere excommunicatus in foro exteriori ecclesiæ militantis, tamen est in gratia. Nam dicit, quod humilitatis meritum recompensat excommunicationis damnum. Igitur talis incurrit damnum excommunicationis, & sic patet, quod in casu reputatur vere excommunicatus, qui est in gratia: nec judex peccat, si nihil prætermittat de contigentibus, secundum ordinem juris, & maxime, dum sibi non constat de innocentia rei.

Ad rationes autem factas, pro uno notabili, quo probare videtur quod non sit per legem humanam inferendum alicui mortis supplicium, primo respondendum est, & primo ad illam de Circumcellionibus, quæ est Augustini ad Marcellinum comitem, dico cum Alexandro de Ales, quamvis pro illis sceleratis Augustinus supplicando spatium vitæ eis reservare poposcerit, non legum severitatem, qua tales morte plectuntur, non servandam esse docuit. Unde noto quatuor, primo, quod Augustinus dat intelligere quod secundum severitatem legum erant graviora passuri, quam poscebat. Et quia poscebat vitam eis servari, sequitur quod erant vitam juxta legum sanctiones amissuri. Et hoc » ibi: Ne forte sublimitas tua censeat eos tanta legum severitate esse plectendos, ut qualia fecerunt, talia patiantur. Et quoniam occiderant aliquos presbyteros catholicos, erant enim isti occidentes Donatistæ, digni erant morte. Secundo, quod supplicat pro misericordia, ut scilicet misericorditer cum eis agatur. » Nam ibi dicitur: Ideoque bis literis obtestor fidem tuam, quam habes in Christo, per ipsius Domini nostri Jesu Christi misericordiam, ut hoc non facias. Ideo de misericordia hoc petit, non de justitia. Tertio dicit, quod dissimulare posset, quia non per suos delati erant ad comi-

Alexander de Ales part. [illegible] q. 34. art. [illegible]

Augustinus epist. 159. ad Marcell. tribunum, in [illegible]

ANNO CHRISTI 1433.

a] Notoria, habet textus impressus.

comitem, sed per a notorios, ad quos tuendæ A pacis vigilantia pertinebat. Ex quo duo implicite dantur intelligi: Primum, quod poterat dissimulare; ideo quod faciebat, erat opus supererogationis. Et sic si comes non acquiescebat, sed justitiam faciebat, non peccabat. Secundum, quod notsrii, id est, officiarii habent vigilantiam de salvanda pace reipublicæ: & sic obsistere & denuntiare possunt reos judiei sæculari, qui potest facere justitiam. Et hoc patet per illud quod sequitur: „Non quod sceleratis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri, ait Augustinus, & illud secundum hic notatum est. Quarto, quod ex capitulo elicitur, & breviter consideranti totum illud capitulum apparet, quod Augustinus flectit ad misericor- B diam, ut sevetitatem legum per hoc avertat; & maxime quia isti Circumcelliones erant clerici, licet essent Donatistæ. Nee ex hoc habetur, quod peccasset ille eomes, si eos occidisset, sed admonetor ut agat misericorditer.

b] Fors, super Joannem.

Ad rationes hujus, quod tangit Chrysostomus b super Jeremiam, dico, quod duplices sint modi peccantium, quidam ex infirmitate, aut ignorantia, alii ex eonsuetudine, vel malitia. Item quidam animo verecundi sunt, alii sine verecundia. Cum primis mitius est agendum, cum secundis durius. De istis secundis vero oon loquitur Chrysostomus, sed de primis. Ad illud Proverbiorum xxx. *Qui nimis emungit*: item ad illud, *Justitia vel misericordia multum discutitur*: C ad illa duo uno verbo dico, quod in omoi virtuoso actu oportet, quod prudentia habeat ducatum: est cnim origo virtutum, ut omnes morales virtutes in ea connectantur, vt. Ethicorum; Prudentiæ uni exsistenti omoes simul inerunt: & ita oportet esse directionem omnium mediorum ad finem, ut nihil minus fiat: hoc dicit Sapiens Proverbiorum xxx. hoc quod dicit illud decretum allegatum, ut misericordia temperet severitatem justitiæ, & justitia erigat remissionem misericordiæ.

Arist. Eth. lib. 6. c. 13.

Chrys. hom. 47. in Matth. tom. 2.

Ad illam Cbrysostomi super illo Matth. 13. *Sinit utraque crescere*, &c. dico quod si bene verba ejus considerentur, sunt pro me. Nam loquitur de occasione hæreticorum, ex qua seque- D retur schisma, aut turbatio ecclesiæ. Et ego eoncessi, quod io tali casu non oportet secundum judicium vindicare. Dixi enim, peccata esse punienda tribus concurtentibus, scilicet jurisdictione, convictione, & pace salva. Et hoc non esset in proposito: sed ubi pace salva fieri posset, eruot occidendi, nec oppositum dicit Chrysostomus.

Jam accedendum est ad principales rationes proponentis, primo ad illas, per quas visus est probare articulum. Ad primam, ubi dicit, quod Deus præcepit Deuteron. 31. ut filii Israel auferant malum de medio sui: dico, cum Deus præcipiat hominibus, non præcipit nisi quod possibile de hujusmodi, ut scilicet auferat ma- E lum de medio populi, jurisdictione, coovictione, & pace salva concurrentibus, ut dictum est. Item dico secundum Augustinum in lib. contra epistolam Parmeniani, tractantem illud verbum Apostoli: *Auferte malum ex vobis*, quod ubi mali salva pacis unitate separari possunt a bonis, séparandi sunt corporaliter; ubi hoc fieri non potest, est faciendum spiritualiter, scilicet noo consentiendo peccatis illorum; unde sic malum auferant ex eis, etsi non possunt malos separare a congregatione sua. Ibi enim dicit Augustinus in forma: „Videamus si forte non frustra noo dixerit Apostolus: Auferte malos a congregatione vestra, sed, *Auferte malum ex vobis ipsis*: quia cum quisque impeditur ab ecclesiæ congregatione malos homines separare, si a seipso aoferat malum, non eis corde miscetur; atque ita spiritualiter non solum conjungitur bonis, sed separatur a malis. Vel secundum eumdem Augustinum lib. de decem chordis, dicendum, quod quidam suot flagitiosi, qui non nocent aliis: quidam facinorosi, qui noceot aliis: propter istos leges positæ sunt, ut satis in positione dictum est. Ideo isti tollendi suot de medio populi, proscribendo, incarcerando, aut aliter, aut mortis supplieio, salvis tribus prædictis, jurisdictione, convictione, & pace salva. Et ad hoc ostendeodum, dum dicit Dominus: *Auferant malum*, addidit, *de medio sui*: & Apostolus, cum dixisset, *Auferte malum*, subjunxit, *de medio vestri*.

ANNO CHRISTI 1433.

Augustinus tom. 7. lib. 3. contra Parmen. cap. 1. & seqq.

Augustinus de decem chordis.

Ad secundum Levitici xix. dico cum Lyra, qood intelligitor, *Non oderis fratrem tuum*, ex rancore & odio, dissimulans peccatum suum, donec possis eum destruere, *sed publice argue eum*, hoc est, voce expressa, juxta illud Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus*. Non autem dicit, Publice, id est, coram omnibus corripe eum correctione fraterna. Si autem per ly *publice* iotelligatur correctio facta in publico seu judicio, tunc est intelligendum de peccatis, quæ possunt probari. Et tunc talis eorrectio pertioet ad judicem exsequendo, ad accusantem deountiando, ad testes probando. Et sie patet quod non omnia peccata, &c. possunt puniri, sed solum concurreotibus tribus jam dictis.

Ad tertiam xxiii. Deuteron. de prohibitione meretricii, dico, quod lege divina, & olim & nunc meretricium est prohibitum in ilio præcepto morali, *Non mœchaberis*. Verum, quod in lege veteri ultra boc præceptum decalogi, erat datum judiciale de prohibitione meretricii. Nunc vero non prohibetur ab homine per judicium civile legis humanæ: sed nec potest convenienter legem divinam prohibentem homo exsecutioni demandare: non enim subest ei potentia huic legi adæquata; nec est omnipotens, ut sciat ex malo elicere bonum, ut Deus: ideo ne deterius contingat, tolerat, & permittit. Cur autem in lege veteri prohibebatur judicialiter hoc peccatom, nou oune lege humana ratio est secuodum aliquos doctores, quia tunc permittebatur Judæis repudiare uxores; & hoc, quia proni erant ad odiendum ex duritia cordis sui, & occidendum eas. Ideo si Improbibite fornicari potuissent, magnum fomentum odii habuisseot. Nonc autem non licet, nec permittitur uxorem repudiare, nec sunt ita faciliter odiosi in uxores viri.

Augustinus ep. 48. tom. 2. non procul a medio.

Dionysius Areop. in ep. Tim.

Ad quartam, de destructione idolorum, &c. respondeo primo cum beato Augustino contra Donatistas, quod ex sensu mystico non sumitur coovenicns argumentum. Nam & magnus Areopagita dicit, quod theologia symbolica non est argumentativa. Unde si ad literam de destructione idolorum, ejectione leprosorum, & exterminatione septem gentium, ratio literalis quæritur, plana est solutio; quia idola erant Judæis incitameotum idololatriæ, ad quam erant pronissimi. Præterea lepra est morbus infectivus, ideo pelli debet leprosus de cœtu sa-

Nnn 2 no-

ANNO CHRISTI 1433.

norum. Septem istæ nationes ideo exterminari jubentur, quod idololatriam suasissent. Ex sensu allegorico rationem sic factam solvo. Nomine idolorum peccara infideliratis accipio, nomine lepræ peccatum hæresis. Ita exponit venerabilis Beda in homilia super illud Lucæ XVII. *Dum ingrederetur*, scilicet Jesus, *in quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi*. Leprosi, inquit, hæretiei non absurde intelli„ gi possunt, quia scientiam veræ fidei non „ habentes, varias doctrinas profitentur erro„ ris, non enim vel abscondunt imperitiam „ suam, sed pro summa peritia proferuut in „ lucem. Et reliqua ut ibi. Potest etiam per lepram intelligi mala doctrina in moribus. Talia peccara sunt uon modo fraterna correctione erguenda & castiganda, sed si publiea sint, etiam per justitiam cohibenda & punienda. De salibus possunt inferiores publice superiores arguere, quia jam specialiter per peccatum infidelitatis desinunt esse superiores, quo ad hoc. Et ista dicta sunt in positione. Ratio autem hujus, qood peccata infidelitatis & hæresis, similiter & malæ doctrinæ, nimis contagiosa sunt. Iilorum enim, puta insidelium, aut hæreticorum sermo, ut cancer serpit dicit Apost. 2. Timoth. 2.

Quod in septem gentibus, quas præcepit Dominus exterminari, septem peccata mortalia intelligunzur, oon est ad propositum arguentis; sed oppositum est, & ad propositum meum, imo vero est de scriptora sacra sumptum. Dicitur enim Judicum primo, quod filii Beniamin habitabant in Jerusalem, oec deleveruot Jebusæos habitatores urhis. Item quod Chananæus cœpit habitare cum tribu Manasse, cum tribus Ephraim oou interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer. Et plura talia. In secundo capitulo dicitur: *Iratusque est furor Domini in Israel, & ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum & vocem meam audire contempsit, & ego non delebo gentes, quas dimisit Josue & mortuus est, ut in ipsis experiar Israel, utrum custodiant viam Domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non. Dimisit ergo Dominus omnes*, &c. Apparet, quod permisit Dominns istas gentes ad exercitium, ex quo experimentum accipitur. Ex quo apparet, quod mali mulri sunt permitteudi inter bonos ad probationem bonorum, vel exercitium, secundum quod dicit Apostolus 1. ad Choriuth. 11. *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant*. Vel ut in ipsis mali sic permissi per divinam patientiam expectentur ad pœniteuriam, aut ur impœnitentes thesaurizent sibi iram Domini in die furoris ejus, vel alia causa nota divinæ dispositioni. Unde ratio secunda est ad propositum meum, & oppositum ejus. Probat enim quod boui rolerant secum malos, quia filii Israel non deleverunt Jebusæos; por quos secundum proponentem peccata vel peccatores intelliguutur, sicut per filios Israel boni. Item simili modo dicerem, quod cum permitterentur esse in populo cœci & claudi, grandi aut parvo naso, per quæ peccata, ut expouuut doctores, signantur, mali inter bonos sunt permittendi, si tamen pace salva ejici non possint. Nam & grex porcorum juxta homines fuisse legitur Matt. VIII. ubi per porcos glossa carnaliter viventes intelligit; & per homines, rarionabiles, a quibus dæmones, id est, peccatum mortale, expelluntur & permittuntur a Deo intrare porcos, hoc est, vitam pecudum eligentes.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad quartam de comminationibus divinis Levit. XXVI. & Deuteronomii XXVIII. concedo eas: & per hoc ostendirur, quod Dominus ipse omnia mortalia potest punire, sicut & prohibet. Propterea *lex Domini immaculata est*, ait propheta: Non sic homo qui interiora non Psal. 18. judicar, quia homo videt ea quæ patent, 1. Reg. XVI. nec omnia exteriora rectificat propter defectum potentiæ exsecutivæ. Nam non potest, ut Deos, de lapidibus, id est, obstinatis, suscitare filios Abrahæ, seilicet faeere fideliter eredentes, & sancte viventes.

Ad sextam Deuteronomii XXI. Dominus dedit præceptum, *Si genuerit homo*, &c. dico, quod illud est verum: & ad literam, filins eontumax, nolens patris aut matris obedire præceptis, lapidabator. Sed secoudum sensum literalem non accipit opponens: quia non vult leges bumanas mortis supplicium inferre, licet oppositum probatnm sit. Glossam tamen nnn nego, imo recipio; sciens quid dicat Origenes super Levitico eirca principium XXIV. capitis; comparans innitentem sensui literali, Ægyptio; innitentem sensui spiritnali, Israelitæ. Et quod qui literam tenet, & sensum literalem grammaticalem, Ægyptius est, matrem habens Israelitidem, quia literam scripturæ; sed patrem Ægyptium, quia sensum carnalem. Qui vero literam tenet, & sensum spiritualem, ex toto est Israelita; ex marre propter literam, ex patre propter spiritualem sensum. Et quomodo Ægyptius cadit, quia litera occidit. Israelita stat, quia spiritus vivificat. Hoc dictum rotum est, ut pateat, quod scriptura uon est intelligenda semper secundum sensum grammaticalem, sed secundum sensum literalem, quem primo per verba intelligit Spiritus sanctus, & secundum sensus mysticos. Placet ergo, quod filius contumax puniebatur, quia eontumacia illa erat grave peccatum, & janua omninm malorum, propter abjectionem disciplinæ. Propterea hoc morale bic inferendum est: Magna cura ecclesiæ esse debet, & huic sanctæ synodo, ut juvenes sub virga disciplinæ arceantur, nec magistri auctoritas sit remissa, nec torpeat disciplina; deturque per loca talis scholarum ordo, ut a puero amor Dei & timor, virtutum honestas, & fœditas vitiorum primum, postea literæ doceantur. Nec nego peccata publica esse punienda, si tamen adsit prædicta, quantum ad punitionem justitiæ; scilicet jurisdictio, convictio, pax salva, cum aliis debitis circumstantiis.

Ad auctoritatem Jeremiæ primn, *Ecce dedi verba mea in ore tuo*, &c. concedo illam, & quod prædicator debet evellere, dissipare, disperdere, & destruere verbo prædicationis vitia, plantare & ædificare virtutes; sed quia actus prædicationis est actus virtutis, dirigi debet a prudentia, & debet habere circumstantias tactas ibi: Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando; ne quando populum instruere molitur, scandalizet.

Ad auctoritatem Isaiæ etiam concedo simpliciter, & etiam auctoritatem Ezechielis XXXIV. ubi Dominus comminatur pastoribus, qui quod infirmum fuit non consolidaverunt; ibi enim arguitur negligeutia pastorum, dum quod poterant sanare, non sanaverunt, & infirma noo cnnfortaverunt, & sic de aliis,

Item

ANNO CHRISTI 1435.

Item abusæ bonorum sibi ad usum concessorum sub divinæ maledictionis obtestatione prohibetur.

Ad rationes de novo testamento. Matth. XVIII. præcipitur: *Si peccaverit in te frater tuus*; istam omnino concedo, & est pro me, sicut pto opponente: loquitur enim de correctione fraterna, de qua coucessum est in prima couclusione secundi puncti, quod est exercenda, & quomodo ibi visum est.

Ad illam de Apostolis, 2. Timoth. IV. illam concedo, nam instruit Timotheum Apostolus in regimine populi, tam in correctione fraterna quam paterna.

Ad illam Apostoli, I. Timorh. V. *Peccantem coram omnibus*, &c. dico, qund illa auctoritas intelligitur de correctione paterna, secundum quam judex subditum potest corripere, arguere, castigare, vel punire publice de peccato publico.

Ad rationem I. Corinth. V. *Omnino auditur inter vos talis fornicatio*, &c. dico illam auctoritatem esse pro me. Nam concessum est publica peccata mortalia punienda, modo ibi dicto, & maxime gravia, multum scandalizantia ecclesiam, & turbantia populum: quale erat peccatum Corinthii, de quo loquitur auctoritas, quia habebat uxorem patris sui. Et ut textus habet, & de Lyra etiam dixit, talis fornicatio numquam licita fuit judicata etiam inter gentes. Nam ab initio mundi, ait de Lyra, fuit hoc exclusum, tamquam illicitum. Propter revetentiam enim naturalem, quæ debet haberi ad patrem & matrem, istæ duæ personæ semper a matrimonio fuetunt exclusæ, tamquam a dictamine legis naturalis. Hunc ergo fornicatorem tam abominabilem coram Corinthiis punivit Apostolus, qui auctoritatem habebat a Domino. Et peccatum erat publicum & scandalosum, neque ex hoc ullum sequebatur periculum schismatis in ecclesia, quod dedit ejus corpus vexandum satanæ, ut spiritus ejus salvus esset.

Ad rationem primæ ad Thessalonicenses ultimo, *Corripite*, &c. concedo eam simpliciter: loquitur enim Apostolus de fraterna correctione.

Ad auctoritatem Apostoli, ad Ephes. VI. *Et vos patres; nolite ad iracundiam*, &c. Ista ratio est de disciplina patrisfamilias, & concedo eam penitus: nec probat ex hoc quod omuia peccata sunt punienda, cum patres solum super liberos & familiam habeant regimen œconomicum, & super extrancos non: & in aliqua possibilia peccata suæ familiæ sufficienter punire non possunt.

Ad orationem Matth. XVIII. *Qui scandalizaverit*, &c. potest dici, quod illud intelligitur de scandalo in fide, quod fit peccato infidelitatis. Nam nou tantum dixit Dominus, *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis*, sed adjunxit, *qui in me credunt*, quasi diceret: Qui scandalizaverit unum de pusillis istis propter fidem qua in me credunt. Alio modo, quod intelligitur de scandalo activo generaliter, & sic secundum Gregorium in pastorali, & Nicolaum de Gotra, sensus est, qui sanctitatis specie, verbo, vel exemplo, cæteros destruit, melius (id est, minus malum) esset, ut eum sub exteriori habitu ad mortem terrena [a] pœna coustringeret, quam propter sacra officia in culpa cæteris imitabilem se ostenderet; quia si solus caderet, tolerabilior eum pœna cruciaret. Qui enim peccat in habitu religioso, multos

Gloss. ordinaria in c. 18. Matth.

a) Textus impressus habet *alia*.

A lædit malo exemplo. Et sic illud est de speciali peccato, scilicet hypocrisis, ex quo non potest inferri universalis conclusio de propulsione peccatorum. Chrysostomus conformiter innuit, quod de speciali peccato hoc intelligitur. nam dicit: » Si autem convitium scandalum » vocat, ne mireris, multi enim pusillanimes » ex eo quod despiciuntur scandalizati sunt.

ANNO CHRISTI 1435.

Chrysost. in idem cap.

Ad illud Lucæ XIX. *Et ingressus in templum*, &c. dico, quod ista ratin est contra facientem. Apparet enim, quod Dominus peccata sacerdotum per seipsum punite voluit, quæ erant in pecuniæ mutatione, & venditione columbarum. Hæc enim fiebant ad utilitatem eorum, & ipsorum ordinationem. Propterca dicit B » Gregorius XXV. moralium: Neque enim stu» stra per semetipsum Dominus æs nummula» riorum fudit, & cathedras vendentium co» lumbas evertit: nimirum significans per ma» gistros quidem judicat vitam plebium, sed » per semetipsum facta examinat magistrorum, » ut dictum fuit. Non ergo per inferiores fideles sunt prælati puniendi per cohibitionem pœnæ, nec per eos coram aliis reprehendendi, ut dixit proponens, nisi de peccatis infidelitatis, schismatis, aut malæ doctrinæ directe vergentibus in nocumentum aliorum fidelium.

Greg. lib. 25. Moral. c. 22.

Ad illam Lucæ XVIII. *Deus autem non faciet*, &c. dico quod illa non probat propositum suum, quod a quolibet fideli omnia peccata C sunt corrigenda, castiganda, &c. sed quod a Deo, quod concedo. Ibi enim, secundum Albertum isto passu, & etiam Nicolaum de Gorra, ostenditur præeminentia divinæ justitiæ ad judicem iniquum, qui, ut parabola habet, viduæ diu justitiam distulerat, & adhuc, non amore justitiæ, sed causa molestiæ vitandæ, tarde reddiderat. Non sic vero Deus, scilicet faciet, &c. & sic nihil concludit.

Albert. in idem cap.

Ad illam primæ Joannis III. *Scitis quia ille apparuit*, &c. dico cum Ægidio de Roma in hoc passu, quod tollere peccatum tripliciter est. Primu diminuendo facta. Joannis I. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Secundo, adjuvando, ne fiant. Tertio, ducendo ad D vitam, ubi omnino fieri non possint. Et in omnibus his modis Christus tollit peccata mundi. Ex duobus primis modis apparet magis oppositum proponentis, quam propositum. Ex tertio non arguitur ad propositum, quia est de ecclesia triumphante. Item dico, quod tollit peccata, quia pretium pro peccato humani generis solvit in cruce, abstulit peccata, quia legem immaculatam, omne mortale prohibentem instituit, tamen manifestum est quod peccata aliqua permisit: manserunt etiam peccata Judæorum, remanserunt & gentium, crucem putantibus Judæis scandalum, & gentibus stultitiam, ut dicit Apostolus I. Corinth. I. Similem intellectum habet illud: *In hoc* E *apparet Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli*.

I. Joan. 3.

Ad illam de epistola Judæ, *Ecce venit Dominus*, &c. dico, quod istud allegatum loquitur de adventu Domini ad judicium, in quo omnia mala tunc punientur. Et hoc sonat quod adhortative subditur: *Hos quidem arguite, illos vero salvate de igne rapientes*, hoc est, eripientes de igne inferni, in quo sunt impœnitentes & incorrigibiles. Iterum hoc accipitur ex glossa de Lyra in hoc passu.

Ad illam II. ad Corinthios X. *In promptu*, &c. dico cum Petro de Tarantasia postmodum

Inno-

ANNO CHRISTI 1433.

Innocentio quarto, quod illud, *ulcisci omnem inobedientiam*, facit distributiooem pro generibus singulorum: ita ut in omni statu, minorum, scilicet & majorum, & mediocrium, inobedientia in promptu vindicetur; aut in omni modo, scilicet cordis, oris, & operis: sed non habet opponens quod faciat distributionem pro singulis generum.

Ad illam II. ad Timotheum III. *Omnis scriptura divinitus*, &c. dico uno modo quod hæc ratio arguit de correctione in verbo prædicationis, quæ fit per modum exhortationis, declamationis, aut exprobrationis, quæ quamvis modum correctionis fraternæ excedat, quia fit publice, tamen ex caritate procedit, aut procedere debet: nec per eam puniuntur in speciali peccato, nec proprie puniuntur, sed reprobantur; & instruuntur auditores, ut perfecti sint ad omne opus bonum. Alio modo quod loquitur indistincte, de omni utilitate scripturæ divinitus inspiratæ, & sic habet glossa ordinaria eum dicit: « Utilis est ad docen» dum nescientes, ad arguendum & convin» cendum de malo negligentes, ad corripien» dum, id est, increpandum duriter in malo » persistentes, ad erudiendum pœnitentes & » incipientes discere. » Nec hæc expositio aliquid arguit contra dicta.

Gloss. decreti dist. 5. post Cap. 3.

Ad illam ad Titum I. *Oportet episcopum sine crimine esse*, &c. sequitur, *Sunt enim multi vaniloqui, seductores, maxime qui ex circumcisione sunt*, &c. dico quod secundum glossam decreti distinct. XXV. Nunc autem; crimen quadrupliciter accipitur. Primo modo large pro omni delicto, sive mortali, sive veniali, sive ex deliberatione, sive non, sicut dicitur in Catone: *Nemo sine crimine vivit*. Secundo modo stricte, pro omni culpa, sive veniali sive mortali, ex deliberatione procedente. Tertio modo strictius, pro omni culpa mortali, quæ est criminalis infamia, de hoc dicit textus: Crimen est querela, id est, peccatum accusatione & damnatione dignum. Hoc modo accipitur in textu allegato, ad Titum, *Oportet episcopum sine crimine esse*. Quale autem sit, declaratur dist. LXXXI. capite, Apostolus Paulus. Si quis, ait textus, est sine crimine, ut est homicidium, adulterium, & aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, sacrilegium. Quarto modo sumitur strictissime, prout grave peccatum accusatione, & damnatione dignissimum. Sumendo igitur tertio modo, dico quod omne crimen est peccatum mortale, sed non e contra sed solum mortale capitale dicitur crimen. Doctores autem aliqui enumerant undecim species talium, scilicet peccatum infidelitatis, peccatum contra naturam, homicidium, crimen læsæ majestatis, sacrilegium, incestus, conspiratio, adulterium, falsum testimonium, simonia, usura. Dicuntur autem ista esse capitalia, quia secundum doctores inducunt ad damnationem, exsilium, vel aliam pœnam, secundum leges civiles, vel excommunicationem, depositionem vel aliam pœnam, secundum leges canonicas & jura.

Criminalia peccata XI.

Sanctus Thomas II. II. quæstione CVIII, art. III. recitat secundum Augustinum sequentem Tullium octo pœnas, quas infligere solet lex civilis: & sunt mors, verbera, talio, servitus, vincula, exsilium, damnum, ignominia. Et accipiuntur istæ octo pœnæ secundum octo quæ homo maxime diligit, & in hoc quod quælibet pœna est alicujus horum privativa. Quæ octo sunt: vita, jucunditas, integritas, libertas, expedita operatio, patria, bona temporalia, fama. Mors est contra vitam; verbera contra jucunditatem, talio, puta oculum, pedem, &c. contra integritatem, servitus contra libertatem, vincula contra expeditam operationem, exsilium contra patriam, damnum contra temporalia bona, ignominia contra famam. Sex vero communiter assignantur in genere pœnæ juris canonici: suspensio excommunicatio, depositio, intrusio, carceratio, verberatio. Hæc per digressionem dicta sunt. Dico igitur ad propositum, quod auctoritas Apostoli vera est, *Oportet episcopum sine crimine esse*, sumendo crimen tertio modo. Quantom ad illud: *Sunt enim multi inobedientes*, &c. dico, quod textus solvit seipsum. Crimen enim seductionis & subversionis est valde grave, & maxime si sit in fide: unde non est necesse in talibus præcedere secretam monitionem; sed si periculum est in mora, proceditur ad denuntiationem coram superiori. Et ubi imminet cito periculum, ut dictum est, potest argui, quoad talia, coram omnibus, quia omnes tangit, & maxime in infidelitatis crimine. Ex qoo qui erat superior, desinit, quoad hoc esse superior. De istis loquitur Apostolus: verum adhuc solum loquitur Tito ibi episcopo, cui ex officio incumbit. Sic ergo nec de crimine omni, nec de omni homine loquuntur allegata.

Aug. 2. de civit. Dei, cap. 11.

Ad rationes ad Romanos XIII. *Si male feceris, time: non enim sine causa princeps gladium portat*, &c. Et infra I. Petri II. *Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive regi, quasi præcellenti, sive ducibus, quasi ab eo missis*, &c. ad Hebræos XII. *Quis enim filius, quem non corripit pater?* &c. concedo istas omnino. Duæ primæ loquuntur de punitione justitiæ ab homine, ut Dei ministro; tertia, de ipsa divina justitia, qua nunc, ut pater filios castigat. Nam juxta Prophetam, Psalmo 44. *Virga directionis, virga regni tui*. Quod vero allegat Gregorium dicentem, quod per hoc quod Dominus ejecit dæmonia, & quod concessit discipulis hoc facere, signat, &c. hoc etiam concedo sed est ad oppositum, & non propositum proponentis: quia non omnia dæmonia discipuli ejicere potuerunt, patet Matthæi XVII. Marci IX. ubi apparet quod discipuli dæmonia lunatica non potuerunt ejicere. Nam & Dominus dicit hoc genus dæmoniorum non ejici, nisi in oratione & jejunio: per quod juxta multos doctores signatur peccatum luxuriæ, quod revera sine oratione & jejunio, vel moderata abstinentia, difficile comprimitur. Et quia populus communiter pro magna parte non instat orationi & jejunio, [a] & hoc rector homo cognoscit, non punit simplex meretricium, sed tolerat ad majus malum vitandum.

[a] Forte, & hoc raro.

Ad rationes de praxi Christi. Apostolorum, & primitivæ ecclesiæ. Ad istam de praxi Christi, qui dure clerum & alios arguit, dico, quod Christus clerum arguebat propter crimen infidelitatis, quia legem veritatis intelligere nolebat. Unde prostravit Paulum, & cœcavit, quia persecutor erat veritatis: quamvis pro crimine infidelitatis quilibet possit superiorem, scilicet qui fuit superior, arguere publice, ubi tale periculum imminet, quod non patitur dilationem; non tamen pro peccatis publicis personalibus punire per judicium justitiæ & auctoritatis; li-

cet

ANNO CHRISTI 1433.

cet posset fraterna correctione secrete arguere, superiori scilicet, si opus fuerit, denuntiando. Dico ultra, quod non omnia opera Christi imitari tenemur, ut declarat Alexander de Ales » in IV. Sunt nempe tria genera operum Christi; quædam potentiæ, ut miracula, quædam sapientiæ, ut institutio evangelicæ legis, & similia; quædam bonitatis, & hæc duplicia sunt quædam pietatis, quædam justitiæ punitivæ. In operibus potentiæ non vult Deus imitari a nobis: imo Angelus in hoc, quod in potentia Dominum imitari voluit, peccavit. Nec in secundis, nam in hoc Adam peccavit. In tertiis vero vult, quantum ad opera pietatis, Mathæi v. *Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est*. Non antem, quoad opera justitiæ punitivæ, nisi quibus commissa est auctoritas a lege, vel inspiratione probata per sacram scripturam, vel miracula. Ratio antem cur nisi habens auctoritatem debet exercere actus justitiæ, quia gubernatio est opus Dei; ideo illi soli competit gubernare, cui Deus commisit: hoc autem tantum per legem, aut voluntatem per revelationem consuevit committere. Summæ ergo religionis est imitari quem colimus Christum, ut dicit Augustinus; quoad opera bonitatis & pietatis, quoad omnes; & justitiæ, quoad habentes auctoritatem.

In hoc, quod allegat opponens, Christum punivisse per temporalium subtractionem aliquos nescio ad quem finem hoc facit. Si per buc induere vellet, quod principes possent temporalia subtrahere ab ecclesiasticis male illis utentibus, hoc esset insustinibile, quia nullam habent jurisdictionem in illos, ut supra dictum est, & pulcre declaravit venerandus doctor responsurus de ista materia; si quod superior potest subditum suum per subtractionem bonorum temporalium interdum punire, hoc concedo. Concedo quod Christus exprobavit incredulitatem discipulorum, & duritiam cordis. Concedo etiam, quod Angelis peccantibus non pepercit, sed tradidit vinculis æternis, *&c.* ut dicit Judas Apostolus in canonica sua. Praxim Apostolicam in punitione peccatorum concedo, ut fuit allegatum de Petro Actuum v. & de Paulo, Actuum XIII. de Elyma mago. Peccata enim ista, propter quæ puniverunt, aut punienda declaraverunt (quod dico propter punitionem Ananiæ & Sapphiræ) secundum multos erant gravia & scandalosa, ut patet in litera. Praxim item Joannis Baptistæ in reprobatione peccatorum per viam prædicationis & prophetiarum. Sed ex hoc non concluditur, omnia peccata mortalia publica esse punienda; nec omnia puniverunt. Nam erant multi pseudoapostoli tempore Pauli, nec legimus per eum aut alios Apostolos esse punitos. Galatæ insensati non dicuntur nec leguntur fuisse puniti per Apostolum pœna justitiæ, sed tantum per prædicationem correpti, ad Galat. III. Ortum fuit murmur Græcorum adversus Judæos, quod viduæ eorum despiciebantur in quotidiano ministerio, Actuum VI. nec illud legitur punitum. Et facile multa similia reperirentur impunita propter periculum schismatis in ecclesia, aut alia occulta nobis, tamen justa, ratione.

2. Cor. 11.

Quod ad praxim primitivæ ecclesiæ, allegat quod communitas Corinthii cum spiritu Apostoli tradidit Corinthium satanæ in carnis interitum; per hoc arguens, quod populus possit peccata publica punire: dico, quod ex serie textus non habetur, quod communitas Corinthiorum hoc fecerit, sed Apostolus. Nam dicitur sic: *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini Jesu tradere hujusmodi hominem satanæ*. Textus dicit, *judicavi*, non judicavimus. » Et Nicolaus de Lyra dicit: " Ego quidem habens auctoritatem super vos: ubi patet, quod ipse, qui habebat auctoritatem, judicavit. Præterea punitio malorum presbyterorum, de qua Danielis XIII. ostensa & sententiata est per Danielem auctoritate sibi a Deo data; nam ibi dicitur *Suscitavit Deus spiritum pueri junioris, cui nomen Daniel*: exsecutio autem per populum. Et in veteri lege multas exsecutiones per populum legimus in spiritualibus casibus, ut in crimine idololatriæ, Levitici XX. Deuteronomii XIII. & XVIII. in blasphemia Dei Levitici XXIV. Numerorum XXV. pro violatione sabbati in colligente ligna illo die, Numerorum XXV. pro inobedientia contumaci filiorum ad parentes, Deuteronomii XXI. pro violatione virginis desponsatæ, Deuteron. XIX. hanc executionem faciebat populus, sed auctoritate legis & judicum sententias ferentium secundum legem. Ita dicit de Lyra super illo Deuteronomii XIII. » *statim interficies*: » cum, dicit, judicatum fuerit per judices.

Allegat, quod populus Judæorum ab alienigenis, *&c.* Concedo hoc, sed non ideo hoc fecerunt sine peccato alienigenæ. Nam in subactione ista duo considera, actionem & intentionem captivantium. Aliquando enim, ut dicit Alexander in summa, utrumque a Deo excitatum est, dum utrumque est bonum, scilicet captivatio & intentio captivantis. Aliquando actio a Deo excitatur, & non intentio; dum actio bona est, quia a Deo volita, sed intentio mala, quia odio vel ira, aut alia mala passione excitata. Alquando siquidem puniuntur peccata per scientes, aliquando per nescientes. Exemplum de secundis, ut populus Judæorum fuit punitus per Sennacherih; Isajæ x. *Væ Assur. virga furoris mei*, & per Nabuchodonosor IV. Regum ultimo: & etiam per Antiochum, Machabæorum primo. Exemplum de primis, ut quod peccata Amorrhæorum fuerunt punita per filios Israel. Isti enim sciebant se a Domino excitatos punire peccata harum nationum: sed Assyrii, & rex Babiloniæ, *&c.* etsi punirent, nesciebant se ex divino præcepto punire. Nam filii Israel monebantur a Domino quoad punitionem & intentionem punientis, quia hoc faciebant ex divino mandato accepto, & ut voluntatem Domini adimplerent. Sed alenigenæ Assyrii, & cæteri, utique Domino movente subigebant populum Israel, sed non ut implerent Domini voluntatem: imo ex odio, cupiditate, aut alia mala intentione hoc faciebant, ideo peccabant. Ita populus vel civitas non habens usum jurisdictionis, puniendo pœnaliter peccaret: nisi super hoc acciperet a Domino mandatum speciale, & hoc probaret ex sacra scriptura, aut miraculo, ut sibi esset credendum.

Alexand. de Ales 3. part. q. 15. num. 2. art. 2.

4. Reg. 25.

Ad auctoritates sanctorum. Ad primam Augustini super epistolam Joan. & XXIV. quæstione v. Non putes, *&c.* respondeo cum glossa, quod istud intelligitur de illis, qui habent aliquam

Aug. sup. epist. Joann. tract. 7. tom. & 24. qu. 3. cap. 36. *Non putes*.

ANNO CHRISTI 1431.

quam potestatem super alios: vel de canonica denuntiatione, ad quam quilibet tenetur: Per canonicam denuntiationem intelligit glossa fraternam correctionem. De multis vero modis habendi potestatem, habetur super XXIII. quæstione IV. Duo ista; ut est in episcopo erga plebem suam, pauperi regenti domum suam, diviti regenti familiam suam, marito erga conjugem suam, patri erga prolem, judici erga provinciam, regi erga gentem.

5. quæst. 5. cap. 1 *Non vos judicantes*. Aug. epist. 109 tom. 2.

Ad illam de Augustino, Non vos judicetis, malevolos, de quo V. quæstione V. dico eum glossa, quod textus ille de denuntiatione loquitur, & de secreta correctione; & est argumentum, quod quilibet tenetur ad denuntiationem, de quo XXIII. quæstione V. Non putes. Ista sunt verba glossæ: Intelligo autem denuntiationem hic admonitionem fraternam, ad quam quilibet tenetur pro loco, tempore, & aliis circumstantiis; aut denuntiationem testibus factam, aut ecclesiæ, si secreta monitio non sufficit.

Ad illam Augustini in sermone de servo centurionis, dico, quod Augustinus ostendit magnitudinem mali eorum, qui impune peccant, nam peccatum est pœna magna peccantis, & quia ex impunitate assumunt sibi ausum peccandi; tamen commode ex duobus malis minus malum ad vitandum majus toleratur, & majus est malum totius, quam partis. Permittitur malum in parte, ne sit malum in toto. Ideo ad vitandum schisma in ecclesia, aut turbationem boni communis, aliqua manent ab homine impunita.

23. quæst. 4. cap. 30. *Si ea de quibus*.

Ad illam Augustini: Si ea de quibus Deus vehementer offenditur, *&c.* 23. quæst. IV. dico, quod illud capitulum loquitur de punitione potestatis judiciariæ; & est verum, cum judex differt judicare & punire ea, unde Deus vehementer offenditur. Nota quod *vehementer* designat gravitatem, si tamen salva jurisdictione, & convictione hoc facere possit, Dei patientiam provocat, sed non si istis salvis puniri non possit.

Ad illam Augustini ad Chrysostomum, dico quod est vera istis tribus jam concurrentibus, jurisdictione, convictione, & pace salva, seu unitate ecclesiæ, aut reipublicæ.

Hieronym. supra Jerem. c. 22. 23. q. 5 cap. 133. *Regum officium est judicium facere*.

Ad illam Hieronymi 23. quæstione V. Regum, ubi dicitur: Regum est proprium, *&c.* ista auctoritas vera est, sed arguit ab insufficienti; assumit enim auctoritas, quod officium regum proprium est facere judicium, & justitiam, scilicet in foro suo: cæterosque casus enumerat, facere judicium & justitiam, ut liberare vi oppressos de manu calumniantium, peregrino, pupillo, & viduæ præbere auxilium, sanguinem innocentem non effundere. Isti sunt casus a septem. Concedo, quod in istis, & in omnibus suæ legi subjectis pertinet facere judicium, sed ex hoc concludit, quod omnia peccata debet punire, si sint mortalia publica; & hæc insufficienter: tum quia lex humana non prohibet omnia, tum quia homo legem divinam omnia prohibentem mortalia, non sufficienter potest exsecutioni demandare, omnia scilicet puniendo pœnaliter, ut dictum est. Deficit autem argumentum, quia ex hoc, quod divina lex omnia mortalia prohibet, videtur concludere, quod ergo omnia in hoc sæculo pænaliter puniat, quod non concedo. Item, quia ecclesiastici non subduntur potestati sæculari, quoad personas, ideo, *&c.*

a *Pro septem*, alter manu scriptus habet *pii*, ex similitudine harum literarum & numeri.

ANNO CHRISTI 1431. Cap. 30.

Ad illam Hieronymi in librum Judicum: Traduntur autem peccatores, *&c.* illam concedo, nec video quomodo est ad propositum.

Ad illam Hieronymi in prologo Bibliæ, Sancta rusticitas. Ista autem intelligitur de resistendo contra impugnatores fidei maxime, nam hoc modo potissime ecclesia impugnatur; & de resistentia ei competente, puta, orando, corripiendo, arguendo publice fidei perversores, si & quando opus est, cum aliis circumstantiis requisitis: bonum autem opus fit uno modo, malum autem multifario. Quod vero de talibus intelligatur, patet manifeste ex serie verborum illius capituli.

Gregorius lib. 4. in reg. epist. 64. in dist. 4. ad Brunichildam reginam.

Ad illam auctoritatem Gregorii in registro, reginæ Francorum Brunichildæ, Cum scriptum sit, *Justitia elevat gentem*, &c. Hic dico, quod in allegatione ista aperit opponens mentem suam manifestius, quam in articulo suo, aut primo corollario. Nam per hoc videtur sentire, quod principes sæculares habent auctoritatem puniendi peccata publica sacerdotum, & quod debeant hoc facere, ne Dominus manum ad feriendum extentam excutiat. Hoc autem ostensum est esse falsum, in primo corollario secundæ conclusionis, in secundo puncto. Dico igitur, quod auctoritas Gregorii intelligitur de correctione competente suæ jurisdictioni; puta, si sacerdotes sint publice mali, ut regina suis subditis prohibeat, ne in peccatis sacerdotum dent auxilium vel favorem: ut feminas, cum quibus impudice peccant, sicut etiam sonat auctoritas, proscribant de suis dominiis, aut alio modo licito; non autem in persona sacerdotum aut ecclesiasticorum aliquem actum jurisdictionis exercendo; aut intelligitur de correctione fraterna, dum dicit, De correctione sceleris studiosissime cogitate.

Gregorius registr. lib. 9. cap. 53. in distinct. 4. ad Theodoricum regem Francorum. Gregorius in registr. lib. 7. in distinct. 2. epist. 5. eadem 53. qu. 4. cap. 47. *Si quos igitur*.

Ad illam Gregorii ad Constantiam reginam Galliæ, Et quia summum, *&c.* dico; quod hoc de justitia sectanda accipitur. Allegatur ad casum particulatem, puta quod quidam prædones villas ecclesiæ episcopi Juliani spoliaverunt, & nocturnis incendiis cremaverunt. Petiit igitur Gregorius Papa, ut immunitas violata, præsumptio & sacrilegium, sicut auctoritate ecclesiastica, ita regia dignitate talem finem accipiant, ne filii nequam & membra diaboli talia præsumant de cætero attentare.

Ad illam Gregorii in registro, Dum scripsimus, *&c.* dico, quod illa loquitur de exsecutione sententiæ ecclesiasticæ, regem monendo, ut illam exsequatur, aut judicibus ecclesiasticis assistat: dicit enim: Vestris amputari finibus faciatis. Quid? carnalia vitia sacerdotum, & simoniacam pravitatem, jam scilicet damnata, aut ut scripsimus per episcopos damnanda & arguenda, illa e vestris amputari finibus faciatis.

Ad illam Gregorii Brunichildæ reginæ Francorum: Si quos igitur, *&c.* Ecce concedo illam, sed accipiendo, ut hoc juste fiat. Nam non sufficit justam rem facere, sed juste, dicente scriptura, Deuteron. XVI. *Quod justum est, juste exsequaris*. Puta ut sit justus ordo, justa causa, justus animus. Si justus ordo, non ergo nisi in subditos, & de crimine convictos. In illos correctio etiam justitiæ fieri potest; verum ubi magna populorum strages immineret, parcendo multitudini, esset severitati detrahendum ut dicit Augustinus Bonifacio, & habetur 23.

quæ

ANNO CHRISTI 1433.

Augustinus epist. 50. tom. 2. 23. quæst. 4. cap. 24. *Ipsa pietas*. 23. qu. 4. c. 25. *Quid faciet?* Augustinum epist. 168. tom. 2. Chrysostomus hom. 6.

quæstione 4. Ipsa pietas: & hoc est quod dictum est prius. Quoniam crimina punienda sunt quando salva pace ecclesiæ feriri possunt, ut dicit beatus Augustinus in II. & III. lib. contra epistolam Parmeniani, & contra Faustum, ut habetur 23. quæstione 4. Quid faciet? ubi » sic dicitur: Ecce quod crimina sunt punienda, quando salva pace ecclesiæ feriri possunt: In quo tamen discretio est adhibenda: aliquando enim delinquentium multitudo diu per patientiam est expectanda, aliquando in paucis est punienda, ut eorum » exemplo cæteri terreantur.

Chrysostomus in opere imperfecto in cap. Matth. 5.

Ad auctoritarem Chrysostomi super illo Matth. 18. *Si oculus tuus scandalizat te*, &c. dico quod illa manifeste loquitur de correctione fraterna, & sic illam concedo.

Ad illam Chrysostomi in opere imperfecto super illo Matth. v. *Qui irascitur fratri suo*, &c. *hoc intelligendum est*; illa non est ad propositum. Ibi enim reprehendit patientiam irrarionabilem quoniam, ut inquit, vitia seminat, negligentiam nutrit, bonos invitat ad malum: non tamen dico ego, ut per se agens, sed ut removens prohibens: ut puto, quia iram per zelum, qui causa est correctionis & justitiæ exercendæ, removet. Verum est tamen, quod beatus Hieronymus in homilia super illo, ex sententia Thomæ super Matth. v. allegatum sic » ait: *Omnis quis irascitur fratri suo*; In quibusdam codicibus additur *sine causa*: cæterum in » veris diffinitiva sententia est, & ira penitus » tollitur, scriptura dicente: *Qui irascitur fratri* » *suo reus erit judicio*. Si enim jubemur verberanti alteram præbere maxillam, & inimicos » nostros amare, & orare pro persequentibus, » omnis iræ occasio tollitur. Radendum est » ergo (*sine causa*) quia ira viri justitiam Dei » non operatur. Hæc ille. Posset dici, quod beatus Hieronymus non damnat omnem iram, cum aliqua sit justa. scilicet, quæ est per zelum, sicut scriptum est Joannis 7. *Zelus domus tuæ comedit me*: sed tamquam consilium suadet, omnem iram de corde propellere. Ad illam in opere imperfecto super illo Matth. 4. *Vade retro satana*, *Exasperatus est*, &c. dico, quod vera est, & intelligitur, ut unusquisque modo sibi convenienti injurias Dei, & offensas hoc est, peccata mortalia, & maximo, quæ sunt in Deum directe, corrigat, nec patiatur inulta, ut princeps per inflictionem pœnæ ex judicio, inferiores subditi per correctionem fraternam. Et ista sunt vera, modo tacto in positione.

Chrysostomus in opere imperfecto in cap. Matth. 4. tom. 5.

Isidorus lib. 3. de summo bono, cap. 51.

Ad illam Isidori, de qua 23. quæstione 5. Principes sæculi; dicit glossa, sic quod hic quatuor capitula ad hoc inducuntur, ut principes ecclesias defendant, & reos non permittant vivere. Nec tamen ex isto capitulo, aut aliis sequentibus potest inferri, quod principes in personas ecclesiasticas habeant exercere judicium, nisi in casibus, qui in glossa exprimuntur. Et adhuc non potest illud, nisi ex ordinatione ecclesiæ, & concessione speciali in subsidium ecclesiasticæ jurisdictionis. Primus, cum sunt incorrigibiles: de quo XXII. » distinctione, Eos qui: ibi enim dicitur, » quod si diaconi post susceptum ordinem » velint vacare uxoribus, a sacro ordine removeantur, id est, removendi judicentur; intelligo hoc, quoad administrationem, quia character est indelebilis: officio atque benefi» cio carere decernuntur. Quod si ab episcopo » commoniti non se correxerint, principibus » indulgemus licentiam, ut eorum feminas » mancipent servituti. Et textu patet, quod non datur licentia, ut in personam diaconi jurisdictio sæcularis exerceatur etiam post monitionem episcopi, sed in feminam ejus: & ad id dicit glossa, quod hoc est verum, cum episcopus eam corripere non potuerit, aut sufficerit. Nam primo debet eas in servitutem redigere, si potest: sed si non sufficit, tunc itur ad brachium sæculare; & secundum glossam, per punitionem talis feminæ dicitur exercere brachium sæculare judicium in ecclesia: quia ex quo illa est de familia sacerdotis vel diaconi, potest dici inquit, glossa, quod est de foro ecclesiæ, sicut & alii qui sunt de familia ejus, ut LXXXIX. distinctione. Indicatum, & XII. quæstione II. Ecclesiarum servos. Vel ideo censetur talis femina de foro ecclesiæ, quia ratione delicti fit quis de foro alterius ut VI. quæstione VII. Placuit: de istis incorrigibilibus habetur XXIII. quæstione v. De Liguribus cap. XLIII. Item XXIV. quæst. III. cap. XVIII. Ecce autem. Secundus casus est propter ambitionem, LXXIX. distinctione, Si quis pecunia; loquitur de intruso in papatu pecunia vel gratia humana, aut populari vel militari tumultu, &c. Licitum est, inquit capitulum, humano auxilio a se de Apostolica pellere. Tertius casus est, cum fidem moliuntur ecclesiastici pervertere, XVII. distinctione, Nec licuit. Ubi in fine dicitur de obstinatis & contumacibus, eos ab eisdem Apostolicis sedibus, aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est, aut ne aliorum perditio esse possint, secundum canones per sæculares comprimi potestates. De hoc satis dictum est supra. Quartus casus, cum clericus est falsarius, ut Extravag. de crimine falsi, Ad falsariorum. Quintus casus, cum ecclesiastici schisma faciunt & contemnunt excommunicationem, ut hic XXIII. quæstione v. De Liguribus. Sextus. Ubi potestas ecclesiastica deficit, ut in præsenti capitulo, Principes. Septimum de tributis transeo. Extra illos & alios, si sint aliqui a jure determinati, nihil jurisdictionis habet laicus in clericum, hoc est in personam clerici. Et quod habet in istis, est auctoritate ecclesiæ, in subsidium ecclesiasticæ jurisdictionis, ut dictum est.

ANNO CHRISTI 1433.

Dist. 89. c. 5. *Indicatum est*.

2. qu. 2. cap. 5. *Ecclesiarum servos*. Ex concilio Toletano III. 6. Quæst. 3. cap. 4. *Placuit*. Dist. 79. cap. 9. *Si quis pecunia*. Distinct. 17. cap. 4. *Nec licuit*.

Item de falsariis, *Ad falsariorum*. Lib. 1. & 20. cap. 7.

Ad illam de Ambrosio, XXXII. quæstione I. Cum annuntiatum; concedo illam, nec facit ad propositum, sed ostendit, quod in justificatione impii, dum culpa recedit, advenit gratia, & e contra in perversione.

32. quæst. 1. cap. 9. *Cum annuntiatum*.

Ad auctorirates canonum. Ad primam Pelagii: Apostolicæ auctoritatis, & XXIV. quæstione III. Ista est magis contra opponentem quam pro eo. Nam si exemplo Apostolicæ auctoritatis, puta Pauli tradendi suos satanæ, id est, excommunicandi peccantes; sequitur quod non nisi habens auctoritatem, sicut ille habebat super Corinthios, nec nisi pro crimine scandalizante, ut erat illud facinus Corinthii, qui tenebat uxorem patris, aut aliud grave, alteri vel pluribus nocivum, debet ferre judicium pœnæ: & sic non pro quolibet peccato mortali etiam publico nec quilibet potest per justitiam punire, quod est contra eum.

24. quæst. 3. *Apostolicæ auctoritatis*, cap. 35.

Ad illam de Leone Papa, XXIV. quæstione III.

ANNO CHRISTI 1433.

ne III. Illud capitulum intelligitur de tolerantia conversationis quorumdam catholicorum eom hæreticis. Tolerare enim hoc, grave peccatom est, quia nullum magis effectivum arbitror, & contagiosum peccatum, quam hæreticam pravitatem. Unde sacerdotes vel episcopi in illo casu tacentes, cum tamen innotescat, canes muti dicendi sunt, noo valentes latrare, cum lupi rapaces gregem invadunt. Unde eis dici potest illud Isaiæ XXII. *Quid tu hic? aut quasi quis hic? Ecce Dominus asportari te faciet, sicut gallus gallinaceus asportatur.*

Epistola 90. editionis antiquæ, 95. editionis R... In Odio habeatur cap. 2.

Ad illam Leonis Rustico Narboonensi episcopo, *&c.* dico, quod hic dicit quia non amore vindictæ, sed justitiæ, non odio personæ, sed vitii correctio est facienda. Et hoc dixi sæpius io secundo puncto, nec aliquo modo concludit quod omnia peccata sunt punienda.

23. quæst. 5. *Administratores*, cap. 26.

Ad illam Joannis VIII. Administratores: dico quod loquitur de peccatis, aliis nocentibus, ut patet. Nam dicit de rapacibus, de nocentibus, pupillis & vidois, & quod querimonias audiant pro * episcoporum tuitiooe illorum, *&c.* Ex hoc arguit ab insufficienti, quod ergo omnia peccata mortalia sint punienda: quia multa sunt, quæ nocent directe & per se aliis, nec est facile totam multitudinem ab illis abstinere: & prohibitio talium cum punitione pœnali confusionem faceret in politia, eut schisma in ecclesia, aut aliud grave periculum vel peccetum, sicut dictum est.

Ad auctoritates conciliorum. Ad illam de concilio Apostolorom, dico, quod e quatuor prohiboerunt abstinere fideles: scilicet ab immolatis idolis, sanguine, suffocato, & fornicatione; placet tamen mihi, quod omnia peccata mortalia sint divina lege prohibita. Nam hoc in prima parte conclusiouis primi puncti dictum est: sed non sequitur, quod ideo sint omnia per hominem punienda. Ad illam ex concilio Turonensi, incestuosi, parricidæ; Illud capitulum loquitur de aliquibus gravibus peccatis puniendis, afflictione pœnæ, quia actores illorum monitis ecclesiæ noluerunt obedire; ex qua particulari, nullo modo potest concludi universalis, Omnia peccata mortalia publica sunt punienda per cohibitionem pœoæ.

Concilium Turonense III. cap. 41. habetur 23 qu. 5. *Incestuosi*, c. 92.

Ad illam auctoritatem II. Paralipomenon XXX. Qualiter muto concilio, *&c.* dico, quod apparentiam ad probandnm universalem, Omnia peccata, *&c.* non habet opponens nisi ex illo textu: *Destruxerunt altaria, quæ erant in Jerusalem, atque universa, in quibus idolis adolebatur incensum, subvertentes*, &c. tamen ille textus solum loquitur de destructione idololatriæ, & omniom ad eam pertinentium. Ex qua particulari destructione male potest concludi omniom peccatorum destructio.

Ad illam II. Paralipomenon XXXIV. qualiter Josias convocatis universis, *&c.* dico quod apparentiam accipit opponens ex illo: *Abstulit Josias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israel.* Ad quam dico, quod scriptura non dixit, Omnia peccata, sed, *cunctas abominationes*, per quas peccata idololatriæ intelliguntur in multis passibus scripturæ. Et hoc etiam videtur sonare textus sequens, cum subditur: *Et fecit eos, qui residui erant in Israel, servire Domino Deo suo.* Et expressius apparet idem IV. Reg. XXIII. Tamen si per abominationes intelligantur peccata mortalia, dicendum videtur, quod sit distributio accomoda, puta, quod majora peccata ebstulit; vel distributio pro generibus singulorum. Tamen magis sto in prima solutione, quia magis consonat textui & glossæ de Lyra.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad illa quæ circa probationem conclusionis seu articuli dicuntur. Appatet, quod de correctione fraterna assumantur, & specialiter auctoritas Augustini, libro primo contra Cresconium grammaticum. Dico quod loquitur quod persequenda sunt vitia amore justitiæ, non libidine vindictæ; ita ut vitia, quia Christo inimica, puniantur, noo homo: & sic arguit de modo punitionis, non de ponitione. Unde si ex modo inferat illam, immutat quale in quid, & fit fallacia. In declaratione dicitur uoum bene notandom. Nam proponens declaravit, quomodo unicuique congruat corripere peccata mortalia publica. Nam dicit, quod prædicatoribus prædicando, contemplantibus orando, vel aliter promerendo, sæcularibus judicibus, eut principibus secundom potentiam coactivam conservando, juxta legem evangelicam convenit corrigere: & qnod omittens, juxta suum officium, peccat in Deum & proximum. At quantum & quomodo hæc non sint vera, ostensum est, nisi vellet singula singulis referre: ita ut cum loquitur de potestate judiciaria, intelligat respectu suorum subditorum: si de fraterna correctione intelligeretur, correctio aliud esset, sicut monstratum est.

Ad rationes primi corollarii, concedo rationem, quæ probat, quod peccata mortalia publica, *&c.* non sunt fovenda eut defendende. Hæc fuit prima pars corollarii. Ad rationes arguentes contra secundam partem, quod per rectores spirituales & seculares, ex officio modis ipsis congruentibus, in communitatibus christianorum, & quolibet statu eorum, sunt cohibende, corripienda, castiganda, & pro posse ab eisdem propellenda. Ad primam; Dominos dominantium, Rex regum, Deus omnipotens hoc fecit, & hominibus faciendum injonxit, ut patet ax discursu veteris & novi testamenti; ergo rectores hoc facere debent. Dico quod nec omnia peccata mortalia publica Dominus punivit in lege veteri, nec omnia in lege nova, sicut late deductum fuit in couclusione primi puncti: sed nec omnia puniende mandavit in lege nova. Imo dicit Lucæ sexto: *Estote misericordes sicut Pater vester cælestis misericors est.* Dixit & Matthæi decimo octavo, com quæreret Petrus, quoties fratri in eum peccanti esset parcendum: *Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.* Et iterum: *Nonne opportuit, & te misereri conservi tui sicut & ego tui misertus sum? & iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadsque redderet universum debitum; Sic*, inquit Salvator, *& Pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Dixit & Apostoloa ad Ephes. IV. *Estote invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis.* Et Petrus, prima Petri III. *In fide autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes.*

Proponens allegat, quod Dominus punivit superbiam in Lucifero & quibusdam, avaritiam

in

in Achor, & etiam certis personis, &c. quæ ad longum non recito, quia concedo semper: tamen argumentom fnum deficit, quia arguit ab insufficienti. Non enim sequitur; punivit peccata in ipsis, ergo in omnibus. Siquidem judicia sua sunt abyssus multa, & alta profunditas, quis invenit eam? Interdum itaque ita dure corripuit, ut non solum homines peccantes, sed & irrationabilia propter eos puniverit, ut apparet in thesauris Jericho, & animalibus Amalecitarum, in pecunia Simonis magi, in possessionibus Ægyptiorum: & hoc, sicut aperuit nobis Alexander doctor irrefragabilis, triplici de causa: scilicet ratione sacrameoti, ratione detestationis peccati ratione flagelli. Ratione sacramenti, thesauri Jericho, Josue VI. & animalia Amalecitarum, 1. Regum XV. puniuntur. Nam Jericho interpretatur Luna, & sigoificat mundum cujus avaritia damnatur cnm thesauro Jericho. Aoathematizaotur Amalecitæ, qui interpretantur lingentes, & sigoificant carnaliom desideriorum voluptates, quæ debent mortificari, quod denotatur interfectione animalinm Amalecitarum. Ratione detestationis peccati pecunia Simonis magi damoata est pro peccato suo, Actunm VIII. Ratione flagelli possessiones Ægyptiorum traditæ sunt grandini, Exodi IX. ut in illis puniantnr & flagellentur, in quorum amore sopra modum delectabantur. Interdum ita pepercit, ut duxerit jnstos in stuporem, dum non contenta fuit clemeotia sua crocifixoribus parcere, sed orabat pro eis. Videtis mirabilem divinæ dispositionis scientiam & arcanum inscrutabile confortatum, ut non possimus ad eum: unde noo debet sumi argumeotum pro puniöone ab homine, ex punitione Dei: potius sumendnm est exemplum ignoscendi aut corripiendi in spiritn leoitatis & benignitate Chtisti ipso dicaote: *Discite a me quia mitis sum, & humilis corde, & invenientis requiem animabus vestris*, & per propbetam Joel peccatores vocante, cum dicit: *Convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia*, Joel II. *Et cognoscite, quam amarum est, dereliquisse Deum vestrum, derelinquentes fontem aquæ vivæ, & fodientes sibi cisternas dissipatas*, in nimio rigore, scilicet punitionis, *quæ non valent continere aquas*, scilicet misericordiæ.

Alexand. de Ales part. 3. q. 41. mem. 4. art. 2. ad 2. & seq.

Matth. 11.

Jerem. 2.

Ad illam de Fabiano Papa, III. quæstione I. Deus ergo ad hoc præordinavit vos, &c. dico, qnod illud capitulum loquitur de pœna infligenda cootra facientes calumniam sacerdotibus, & vim eis inferentibus; quod patet primo ex rubro, patet etiam ex con- » tinoatione. Nam in fine capituli præceden- » tis dicitur: Dominnm crucifigunt, qui eum » io suis sacerdotibus persequontor: quia crux a cruciatu dicitur, magnum autem cruciatum sustinet, qui vim patiur. Patet tertio ex fine capituli, quod opponens obticuit. Nam po- » stquam dixerat, Illum vero, qui calum- » niam vel opprobrium facit, abscindatis; » sequitur qood tacitum fuit. Et Domino in » suis sacerdotibus opem feratis. Hoc autem totum concedo, & est contra opponenentem, qoi dicere videtur aperte, per sæculares sacerdotes esse puniendos.

Ad illa, Nisi in sancta communitate Christianorum, &c. dico, quod ista ratio deficit, si tendat ad hoc, quod fornicatio simplex, & omnia, mortalia non solum correctione fraterna, aut generali correctione prædicationis sunt corripienda, sed etiam per sæculares potestates cocrcenda & omnino punienda aut expellenda de communitatibus Christianorum. Ista, inquam, ratio deficit in duobus, primo in hoc, quod oon distinguit inter prohibitionem & punitionem, & tamen magna est distinctio facienda: cum lex Dei prohibeat omne mortale, nec tamen in hoc sæculo Deus puniverit omne mortale, etiam publicum, ut ostensum est. Nam arguit Paulum omnes fornicationes prohibuisse, & ex hoc concludit, quod omnes sunt puniendæ. Secundo deficit in hoc, quod noo distinguit species peccatorum in uno genere, aut etiam genera, quia ex punitione fornicationis; Corinthii vult arguere punitionem omnis fornicationis; quod fieri non debet: quia illa, quam punivit, non fuit simplex fornicatio, imo fuit incestus, & aliquo modo contra naturam, & contra reverentiam naturalem, quæ debetur patri, & ex hoc uxori ejus, quæ est cum illo una caro. Si tendat ratio, quod fornicatio & alia mortalia sunt correctione fraterna corripienda, non ego, imo concedo: absit etiam quod sint fovenda: sed dico, quod est tolerandum simplex meretricium, & permittendum propter causas ante memoratas. Placet insuper mihi quod omnia peccata mortalia sint Spiritu sancto dictanto prohibita: sed concilium Apostolorum, Actnum XV. oon omnia prohibuit, sed tantum quatuor: scilicet, ab idololatriciis, suffocato, sanguine, & fornicatione. Illa vero clausula, *Et ea, quæ vobis fieri non vultis, ne feceritis*, non est de canoon seu textu, nec est apparentia, quod esse debeat; quia est nnum principinm legis naturæ, omnibus utentibus ratione ootum. Talia vero oon cadoot snb consilio. Si tameo omnia mortalia prohibuisset, non ideo omnia essent hic pœnaliter punienda, sed in tribunali & foro adæquato divinæ justitiæ, puta in extremo jndicio, & in foro conscientiæ de omnibus mortalibus occurrentibus memoriæ.

Ad ratiooes secundi corollarii editas. Ad primam, quæ nititur probare, quod communitates habeant punire peccata. Primo ad primam de communitate Corinthiorum assumit, qnod puoivit Corinthinm; dico, quod non sententiando punivit, sed Paulus: quia, ut dictum est, dixit: *Judicavi ejusdem hominem*, noo dicit, Judicavimus, nec Judicastis. Est verum, quod hoc fecit illis congregatis cum suo spiritu, in vinculo fidei & caritatis, & etiam scientibus. Quod si aliquis contendere velit, quod illa judicavit; tuoc diceretur quod fuit cum Paulo & auctoritate ejus. Nam dicit: *Congregatis vobis & meo spiritu*, Quod allegat, *corrigite inquietos*, de Thessalonicensibus, intelligitur de instructione exhortatoria prælatorum, & non communitatis eorum. Mox enim, cum eos de obedientia & susteotatione prælatorum docuerat, ut dicit Petrus de Tarantasia, & specialiter respectu curiosorum, gyrovagorum, ideo dicitur, *inquietos*. Est hæc instructio Corintbiorum, quia sufferebant pseudoapostolos, quos insipientes dicit; eosque, quod in carne gloriabantur, reprehendit: & hoc est speciale & grave peccatum, contradictores, scilicet verorum prædicatorum tolerare: non tamen.

1. Tess. 5.

2. Cor. 12.

men concluditur quod nulli peccatores sunt tolerandi ex isto.

ANNO CHRISTI 1431.

Amb. lib. 2. de Cain & Abel, c. 4. 11. quæst. 3. Remittuntur, c. 49.

Ad illam Ambrosii, XXIII. quæstione V. Remittuntur, dicentis: Puniuntur peccata per homines, &c. dictum est supra de hac materia satis. Ad præsens tantum dico quod si communitas puniret, Deo ad punitionem ejus, & intentionem movente, non peccaret, sic enim haberet auctoritatem: sed si puniret Deo ad actum punitionis movente, & non ad intentionem, peccaret; quia quamvis punitionis actio esset bona, non tamen intentio punientis. Prætcrea esto, quod communitas posset aliqua peccata punire ex auctoritate, non tamen ideo punire posset peccata clericorum; cum non sint eis subditi, ut palam factum est: nisi a Deo vel ecclesia acciperent expressam potestatem: & tunc fieret auctoritate Dei, aut ecclesiæ, & magis Deus vel ecclesia hoc faceret.

Anaclet. epist. 83.

Ad illam de Anacleto Papa, XXIV. quæstione III. Tam sacerdos, quam reliqui fideles, &c. dico, quod illud capitulum intelligitur de correctione fraterna, quoad omnes; & de judiciaria potestate, quoad sacerdotes, dum dicitur: Aut si incorragibiles apparoerint, ab ecclesia separentur. Nam glossa dicit: Hoc est argumentum, quod istud, Si peccaverint, spectat ad omnes: & super illo verbo, separentur, dicit: Ergo sacerdotes habent officium excommunicandi: Et ita hæc ratio est pro me. Ad illam Joannis VIII. distinct. LXXXVI. dicentis: Facientis procul dubio, &c. dico; quod ista omnia hic allegata vera sunt, de differentibus disciplinam ea negligentia, aut aliqua inordinata, vel indiscreta affectione, quasi aliquid humanum passi; non autem de omittentibus severitatem justitiæ ex causis rationabilibus. Præterea vera sunt de negligentia punitionis peccatorum turbantium bonam consistentiam politiæ, & eorum, a quibus facile est plebe jam multitodinem abstinere. Aliorum vero peccatorum punitio omittitur pro salute boni communis, aut ad pejora vitanda: & non negligitur. Neglectio enim est omissio ejus quod quis scit & potest facere, & ad hoc teoetur. Impotens autem humana potestas non potest omnia peccata mortalia punire, nec omnia dirigere recte. Ex quo fit, quod cavet majora, & punit ex auctoritate: minora, quamvis mortalia, relinquens divino examini, aut foro conscientiæ, vel finali.

Dist. 86. c. Facientis, c. 3.

Ad rationes tertii corollarii. Ad illam, cum dicitur: Patet ex lege correctionis fraternæ, &c. concedo, quod superiores possint ab inferioribus corripi correptione fraterna, sed non ut opponens intelligit in deductione: scilicet ut denuntiatio post decretam monitionem fiat coram populo sed debet, fieri coram suo superiori. Et si summus Pontifex peccet peccato personali, debet secrete cum humilitate & reverentia moneri. Si autem nolit acquiescere post adhibitionem unius aut duorum testium, poterit denuntiari concilio generali; si non, sic non est alter recursus, res est Deo committenda, & pro eo orandum.

Greg. hom 11.

Ad hoc quod de Christo allegat, dico, qood secundum Gregoriom io homilia, ut Thomas in expositione hujus passus, recitat, non submittit se Christus correctioni popoli; sed ex ratione probat se peccatorem non esse, unde » ait: Pensate autem mansuetudinem Dei, relaxare peccata venerat, & dicebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* non dedignatur » ex ratione ostendere se peccatorem non esse, » qui ex virtute divinitatis poterat peccatores justificare. Quod dicit de Moyse, dico, quod instructus fuit a Jethro: Nam dicitur in textu: *Audi consilium meum*, non correptus, quia non peccavit. De David dicendum, quod illa correctio, quam fecit Nathan fuit fraterna: & etiam Nathan in spiritualibus erat major David, II. quæstione VII. Nos sic: quamvis par in parem, & major in minorem, & e contra possit istam exercere; debitis servatis circumstantiis. De resistentia Pauli erga Petrum quod fuit publica, jam dictum est. Imminebat enim magnum periculum fidei, Nam Petrus simulatione inducebat ad observantiam legalium contra veritatem evangelii. De Salomone, qui disposuit Abiathar sacerdotem, dico primo cum de Lyra, quod fecit divino instinctu, seu divina voluntate, quia conspiraverat contra ipsum Salomonem, & divinam ordinationem, atqoe David patris ejus; & ut impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli, sicut etiam dicitur in textu. Dicerem secundo, quod sacerdotium evangelicum succedit magis sacerdotio Melchisedec quam Levitico, Propheta testante, cum ait: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec*. Non enim hereditate possidetur sanctuarium Dei modo, ut in lege: sed divina vocatione quis ad illud assumitur, non parentum favore propterea etiam Melchisedec non legitur habuisse patrem aut matrem. Erat enim Leviticum sacerdotium satis servile & ad illud per reges assumebatur. Ideo non mirum si ab officio potuerit per regem Salomonem Abiathar deponi. Modo regibus sacerdotium evangelicum non est obnoxium: ideo nec reges possunt tales instituere, vel destituere, aut juridice punire. Et hæc ipsa, de successione sacerdotii evaogelici, magis sacerdotio Melchisedec, probantur ex hoc quod lex naturæ perficitur per evangelicam, lex vero Moysi evacuatur per eam, saltem quoad cæremonialia & judicialia. Moralia vero, quæ manent, pertinent ad legem naturæ. Translatio ergo legis infert translationem sacerdotii, sicut e contra Apostolus dicit ad Hebræos VII: *Translato sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat*. Ex quo ergo lex naturæ, in qua fuit sacerdotium Melchisedec, non est translata, & lex Moysi translata est, sive evacuata, in qua erat sacerdotium Leviticum, habeo intentum.

ANNO CHRISTI 1431.

Joan. 8.

Exodi 18.

2. Reg. 12. 2. quæst. 7. Nos sic, c. 41.

Galat. 2.

3. Reg. 2.

1. Reg. 2.

Psalm 109.

Ad illam. Jeremiæ XIV. *Dixit totus populus*, &c *Sacerdotes nostri*, &c. dico quod aliud est Deo lacrymosam querimoniam facere propter peccata sacerdotum, aliud est hujusmodi peccata coram populo arguere. Primum licet interdum, maxime tamen dum non habetur ad superiorem hominem recursus. Secundum non licet pro peccatis personalibus prælatorum; primum faciebat populus non secundum.

Ad illam, Superiores sæpius vivunt illicite, &c. dico, quod inferiores ex hoc, quod non impugnant juridice, seu ex potestate superiores, quia non possunt, nec illis licet pœnaliter punire superiores, non sunt consentientes. Ad hoc propositum dicit glossa interlinearis ibi,

Qui

ANNO CHRISTI 1433.

Qui potest, debet & habet jurisdictionem. » Et conformiter dicit ad hoc, Nec caret » scrupulo societatis occultæ, qui manifesto » facinori desinit obviare, si potest, dicit glos- » sa. Et sic exponitur de sententia excommunicationis, Quantæ. Ad capitulum ergo allegatum potest responderi, sicut ad illud, Facientis culpa, distinctione LXXXVI.

De sententia excommunic. c. Quantæ. Greg. lib. 10. ep. 27. edit. Rom. 35.

Ad illam de Gregorio, II. quæstione VII. Sicut, inquit, laudabile; dico, quod illud capitulum loquitur de correctione ex auctoritate. Nam ibi Gregorius incitat episcopos in concilio Byzacii congregatos, ut primatem Clementium informatione sacerdotali prævia puniant aut judicent: & sic non facit ad propositum proponentis, quod inferiores corrigant per inflictionem pœnæ superiores, & laici ecclesiasticos: sed magis ad propositum, quod talis correctio fit per superiores.

Ad illam de Leone, II. quæst. VII. dicente; Nos si incompetenter aliquid agimus, &c. dico cum doctoribus, quod hæc submissio fuit perfectionis, & non debiti. Ad decretum allegatum, quod hoc sit debitum, quod incipit, Nos si incompetenter aliquid agimus, &c. ubi inducitur Balaam propheta reprehensus ab asina, in quo per Balaam superior, per asinam inferior intelligitur. Dico, quod hoc non ostendit inferiores ex auctoritate posse reprehendere superiores, nec superiores se debere subjicere inferioribus in illa correctione. Patet in textu ibi sequenti, ubi dicitur: Ve- » rum est quod per asinam subditi, & per » Balaam prælati intelliguntur, non tamen » hoc exemplo probantur prælati acensandi a » subditis, sed subditis forma tantum datur » humilitet resistendi prælatis, si forte eos ad » malum cogere voluerint. Et post pauca sub- » ditur: Licet eis in hujusmodi vocem con- » questionis prorumpere, & prælatis suis di- » cere: Cur nos verberibus affligitis? Cur no- » bis injuste irascimini? Numquid vobis ino- » bedientes aliquando fuimus, nisi nunc, cum » ad malum cogimur?

Ad expositionem Bedæ dico, quod licet prima facie videatur ad hoc venire, quod prælati mali a subditis possint reprehendi, quod si de fraternali correctione intelligeretur, non negarem: tamen bene consideranti, loquitur de malis prælatis in fide errantibus, aut subditos prædicando ad malum trahentibus, unde » sic habetur in textu: Qui etiam, scilicet » prælati, in præcipitium suos mergunt audi- » tores, quibus non salutaria, quæ corri- » gant, sed quæ illos delectent erronea præ- » dicant: de quibus aperte subditur, scilicet » ex secunda epistola Petri capite secundo. *Hi » sunt fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus » exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reserva- » tur, sal infatuatum a porcis conculcatur. Et » qui dicit Pax vobis, plerumque non columba, » sed corvus reputatur.* Profecto loquitur, ut apparet diligenter consideranti de prælatis male docentibus, & dictum est supra, quod talibus possint subditi resistere ad superiorem recurrendo. Et si periculum sit, istos publice reprehendere, non sic autem pro peccatis personalibus, seu pro vita eorum mala.

Ad illam Augustini super Psalmo LXXXI. & habetur XXIII. quæstione III. Ostendit Propheta, &c. dico, quod differentia est inter prohibere & punire: quod potest quis prohibere superiori, ne peccet, modo suo: monendo, exhortando: & sic prohibitio est in respectu futuri: punitio per pœnæ inflictionem non fit nisi per superiorem, & est respectu peccati præteriti. Dico ergo, quod capitulum loquitur de prohibitione prælati, ne peccet: & hoc potest fieri per inferiorem, per modum exhortationis, & cum reverentia; sed hæc non est punitio, quæ est actus justitiæ, nec correctionis fraternæ, sed præservatio a periculo: nec popularis multitudo aliud facere potest.

Aug. in Psal. 81. 23 qu. 3. Ostendit, cap. II.

Ad illud quod infert, quod oportet superiorem clericum a laico judicari, &c. sicut dixit a principio; est quadruplex judicium; assessionis, comparationis, discretionis, & condemnationis seu diffamationis, quæ est actus justitiæ. Primis tribus judiciis potest inferior de superiore judicare, & hoc de manifestis, aut ubi est vehemens suspicio: & hoc probant hic allegata saltem de tertio modo. Quod vero Christus & Apostoli, & alii sancti voluerunt, ut allegatur, se & opera sua substerni judicio laicorum, jam de Christo dixi: de Apostolis & sanctis dicendum quod si fecerint, hoc fuit perfectionis, & non necessitatis.

Ad illud Hieronymi, VIII. quæstione I. dicentis: Vereor, quomodo regina Austri, &c. dico, quod illud capitulum loquitur de judicio comparationis; sic enim dicitur. Regina Austri judicabit homines sui temporis; » & Ninivitæ, qui ad prædicationem Jonæ » crediderunt, condemnabunt eos, qui majo- » rem Jona Salvatorem contempserunt. Hoc est dicere: Vita hominum temporibus reginæ & Salomonis comparata vitæ vestræ, erit culpabilis & condemnanda: sic & de vita Ninivitarum, & eorum, qui contempserunt, di- » cendum. Et tunc illud, quod sequitur; Sic » plurimi in populis episcopos judicent; est de eodem judicio comparationis accipiendum. Nam dicitur: Sic, id est, simili modo; plurimi in populis episcopos judicent; subtrahendo se ab ecclesiastico gradu, scilicet quoad opera, & ea quæ episcopo conveniunt non exercentes. Judicent comparatione, hoc est, meliores laici comparati ad episcopos malos. Ostendent ex comparatione malam esse vitam episcoporum talium.

8. q. 1. Vereor, cap. 22. Hieron. in 1. cap. epist. ad Titum.

Ad illam, Item in die judicii licebit, &c. dico quod ista ratio arguit de judicio assessionis, aut comparationis, & postea transfert se in eadem ratione ad judicium discretionis, ex quo surgit sæpius correctio fraterna. De Salomone deponente Abiathar sacerdotem, de Daniele judicante duos iniquos sacerdotes, & de Nabuchodnnosor dictum est: quia proponens dicit, quod in hoc Nabuchodonosor non reprobatur, dico, quod ex textu non laudatur in hoc, secundum Alexandrum in III. quoad intentionem, sed quantum ad actionem. Quia cooperabatur Domino, dicitur servus Domini. & licet a Deo dicatur servus ejus, hoc est, quia ei dedit dominium, & quia Domino, quantum ad actionem, licet non quoad intentionem, servivit. De Tito & Vespasiano dicendum, quod justo Dei judicio puniverunt sacerdotes & habitatores Jerusalem, quia occiderunt Filium Dei, *& vendiderunt justum pro argento*, Amos II. & ut impleretur verbum Dei, Lucæ XIX. dicentis: *Venient & circumdabunt*

Alexand. ab Alex part. 3. qu. 33.

bunt

ANNO CHRISTI 1433.

bunt te vallo, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Et præterea lex Moysi impleta erat, & sic figura cessaverat, quare & sacerdotium. Erat enim jam synagoga ducta ad tumulum. De sancto Ambrosio dicendum, quod erat Arcadio in spiritualibus superior. Quod Hieronymus refert de Damaso, dicendum, quod ista accusatio fuit pia insinuatio, super fama, aut potius super infamia de lubrico carnis. Et nullus negat, quoniam inferiores possint superiores arguere, tamen cum reverentia fraternaliter, aut eis infamiam clamorosam insinuare. Sed negaudum est, quod licet eos publice coram populo in speciali reprehendere, aut detractione infamare. Qualiter vero de illis in prædicatione agendum sit, dicendum est in fine conclusionis puncti.

Ad rationas quarti corollarii. Primo ad rationes de rectoribus in spiritualibus, *&c.* Ad illam Ezech. III. & XXXIII. capitulis, *Speculatorem*, &c. Ista probat comminationem factam a Deo, contra negligentiam rectorum spiritualium, in officio prædicationis, si veritatem vitæ & justitiæ non docuerunt suos subditos. Et hoc etiam manifeste innuit auctoritas primæ ad Timoth. v. *Si quis suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*. Et hoc nihil facit ad propositum de punitione per viam justitiæ superiorum per inferiores, & ecclesiasticorum per laicos, scabinos, aut judices, aut communitates.

Ad illam Origenis homilia VII. super Josue dicentis, Quando sacerdos, *&c.* Istam omnino concedo. Arguit enim negligentiam superiorum in officio & prædicatione & punitione inferiorum. Sed ut sæpe dictum est, non est negligere, omittere corrigere, quod quis rationabiliter emendara non posset: unde rector spiritualis peccata publica gladio verbi, & auctoritate justitiæ tenetor corrigere, prout potest. Quæ vero per inflictionem pœnæ non potest castigare, verbo Dei detastatur.

Orig. in c. 25. Num. hom. 20. Ad illam de rectoribus sæcularibus, Numerorum XXV. ubi tangitur periculum eorum, si mala in communitatibus eorum non cohibuerunt: & ad Origenem, ibi, *Populus peccat, & principes ostentantur*. Dico, quod pro peccato populi, principes interdum puniuntur; quia propter negligentiam correctionis populi multitudo licentior fit ad malum & proclivior. Quoniam autem curam populi princeps suscepit, si culpabili omissione peccata permiserit impunita, reus erit insolentiæ ejus. Tales autam fortasse fuere principes populi, qui cum viderent filias Moab missas ex consilio Balaam ad castra filiorum Israel, ut propter eas populus peccaret & vinceretur, qui ab eodem maledici non poterat, non cohibuerunt populom ad eas accedere: cum unus Zambri scilicat, coram filiis Israel legatur accessisse ad Cozbi Madianitidem filiam ducis, & cum ea peccare non erubuerit. Et nihilo minus reperimus unum pro alio puniri interdum, absque peccato, tribus causis, ut dicit Alexander: Prima est excitatio sollicitudinis caritatis, ut non tantum quisque se observet a peccato pro se, sed etiam alii diligentiam adhibeant ad custodiam unius, ne & ipsi pro illo puniantur. Secunda causa est ostensio unitatis, quæ debet esse quantum ad vinculum societatis. Nam propter peccatum Achaz, ut dictum est, peccavit populus. Tertia causa est detestatio peccati, & ostensio magnitudinis ejus, ut vidaatur quantum peccaret multitudo, hoc vel illud faciendo, quoniam unus sic agendo peccavit. Thomas vero 2. 2. quæstione CVIII. articulo tertio ad primum ostendit, quod tribus modis unus aliquando pro alio ponitur.

Alexand. ab Ales part. 3. qu. 46. m. 4. art. 3.

ANNO CHRISTI 1433.

Aug. in qu. sup. Jos. lib. 6. c. 8. tom. 4.

Primo, quia est aliquo modo alterius, ut filius punitur pro peccato patris. Secundo, per derivationem unius in alium, ut quia unus alium imitatur, aut per modum meriti, ut subditi pro peccato principis. Patet in punitione populi pro peccato David, numerantis populum, II. Rag. XXIV. propter quod dicit quidam:

Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi. Horat. ep. 2. lib. 1.

Tertio, ad commendandam unitatem humanæ societatis, & sic unus etiam bonus pro malis in eadem societate patitur. Juxta istos modos satis manifestum est, nonnunquam aliquem sine culpa, non tamen sine causa, puniri. Verumtamen principes filiorum Israel non sine culpa eorum æstimandum forte est fuisse ponitos pro peccato populi, quia corrigere neglexerunt, cum possent, ut tangit Origenes.

Ad auctoritatem Augustini, II. quæstione VII. Qui nec; increpantis rectorea, nec sui nec suorum curam habentes, concedo. Rursus ad illam, quæ de vindicta Heli loquitur, in comminatione Angeli ecclesiæ Sardis, propter eorum negligentias in correctione suorum, etiam concedo. Illam etiam, quæ est Leonis ad Aquilejensem episcopum: Inferiorum ordinum culpæ, *&c.*

2. qu. 7. Qui nec. cap. 32. 1. Reg. 2. Apocal. 13.

Ad auctoritatem Isidori, lib. III. de summo bono, quæ vera est de omittentibus doctrinam ministrare, & sarculo correctionis fraternæ vitiorum spinas purgare, dum & quibus, cum aliis circumstantiis, obligantur; & maxime de illis, qui pastoralis dignitatis, aut vocationis officio adhuc strictius tenentur. Propterea Apostolus prima ad Corinthios v. Corinthios arguit, quod non corripuerunt illum notorium fornicatorem correctione fraterna, de quo sæpe est mentio facta.

Dist. 86. Inferiorum ordinum, c. 1. Leo Aquilejensi episcopo, ep. 2. & Basse 86.

Posuit proponens quatuor causas, propter quas corripienda & castiganda sunt peccata. Primo, quia populus vidans peccatores non puniri vel argui per ecclesiam & publice, credunt ea quæ committunt non esse peccata, vel non tam gravia, sicut in se sunt. Secundo, quia ipsi illiciuntur ad peccandum similibus peccatis. Tertio, quia facilius ad aliqua graviora ruunt. Quarto, quia una communitas coram Deo propter publicos peccatores damnatur, ut populus Israel propter fornicantes cum Madianitis, *&c.* Nullus profecto sanæ mentis est, qui non dicat, peccata mortalia publica esse punienda: dicentes enim oppositum, fautores essent criminum ac meo judicio severiori disciplina arcendi, quam crimina facientes; eo quod non paucorum auctores essent, sed omnium quæ sub prætextu illius erroneæ doctrinæ licentius agerentur. Ideo pono, quod multa peccata publica sunt punienda per inflictionem pœnæ, ab his, qui jurisdictionem habent super illos. Et in hoc proponens & ego non sumus discordes: differimus autem, quantum potui ex articuli corollaris notabilibus rationibus

Num. 25.

Differentia inter respondentem & proponentem in hoc articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

bus accipere, in quatuor. Primo, quia ponit omnia peccata mortalia publica esse punienda per judicium: & hoc apparet, quia in articulo dicit peccata mortalia publica indefinite, & tales in moralibus regulariter æquivalent universalibus. Et ex rationibus ad eumdem, specialiter ex declaratione quæ incipit, Unde id apparet; & ego pono oppositum. Secundo, quia ponit, quod a quolibet Christi fideli peccata mortalia publica quorumcumque tam ecclesiasticorum quam sæcularium sunt publice coram quibuscumque caritative arguenda. Patet ex secundo corollario & tertio, & ex declaratione ante corollaria, quæ incipit, Patet etiam ex dilectione Dei, *&c.* Et ego pono oppositum. Tertio, quia ponit quod peccata publica mortalia superiorum sunt prædicanda etiam coram populo: & hoc apparet ex tertio corollario, & rationibus, & declaratione, quæ incipit, Sunt multa alia peccata prælatorum. Et ego dico, quod peccata clericorum, specialia illi statui, non sunt populo nuntianda in verbo prædicationis immoderate; imo cum magna discretione & sobrie, etiam ubi faciendum esset: puta, si verisimiliter populus crederet ea, quæ sacerdotes committunt non esse peccata, aut minora quam sint, aut caperet a ausum peccandi ab eis, aut aliquid aliud simile. Rationes hujus suo loco tangentur. Quarto, quia ponit quod peccata mortalia publica quorumcumque sunt per potestates sæculares coactive punienda, & hoc ubi correctio fraterna, aut generalis reprehensio, per prædicationem verbi Dei non sufficeret. Apparet ex declaratione quæ incipit, Unde, quia lex divina: Et ego pono oppositum ad non subjectos. Dico enim, quod peccata clericorum non sunt pœnaliter per judices sæculares corrigenda, aut coram eis arguenda, nisi esset peccatum in fide, aut subversione morum per falsam doctrinam; & casibus exceptis a jure in una responsione specialiter, & ut ibi expressis; aut si aliqui alii sint a jure concessi: hoc enim & solum possunt in illis, quod eis concedit jus, & indulget: & quod hoc non possunt in illos, & in favorem jurisdictionis ecclesiasticæ. Alioquin ecclesia, si potestati sæculari subjaceret, cum fletu clamare deberet illud Threnorum 1. *Facta est quasi vidua domina gentium, princeps provinciarum facta est sub tributo. Ideo plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus.* Ista vero, quæ pono adversus dicta proponentis, per extensum in positione declarata sunt.

a Forte, ausum.

Addit opponens, quod quamdiu peccata mortalia publica in communitatibus non prohibebuntur, tamdiu majores in plebe & cum plebe erunt in periculo damnationis: quod non apparet verum de peccatis non subditorum, & si prohibeant ipsos non subditos, modo sibi competenti illis, scilicet, correctione fraterna. Quia ergo alius modus eis non convenit, & quamvis peccatores, inquit, inter alios exsistentes suo exemplo aliquos aliquo modo attrahant, non tamen sunt omnes ut contagiosi. Sicut enim dictum est ante, sunt quidam flagitiosi secundum doctrinam beati Augustini, lib. de decem chordis, & secundo de doctrina Christiana; & quidam facinorosi. Primi sunt qui non nocent aliis: secundi, qui nocent. Contagiosi igitur peccata, sunt hæreses & schismata, mala doctrina in moribus, defensiones vel excusationes publicæ in peccatis, incitamenta aliorum ad peccandum, & similia. Taliter peccantes dicuntur oves morbidæ contagiosæ: peccantes aliis peccatis, non. Tales fuerunt illi impii Core & Abiron, erant namque schismatici, alios ad schisma provocantes: unde bene dicitur per rectorem: *Recedite a tabernaculis impiorum hominum:* ne, scilicet infecti eorum peccatis, involvamini in eorum pœnis. De illis dicit Hieronymus super Jeremiam: Polluitur ex uno peccatore populus, sicut ex una ove morbida universus grex inficitur. Quod vero allegatur XLV. dist. ab eodem, & ab Origene, quod prius fuit allegatum, & hoc responsum est de negligentia sacerdotum aut pusillanimitate, aut timore servili peccata arguere dissimulantium, verentium linguas corrigendorum: ex quo peccato omissionis aliquando venit ira Dei super populum, est magis ad oppositum, quam ad propositum: quia per hoc ostenditur auctoritas sacerdotum super aliis, quorum est suis subditis viam salutis ostendere: ex cujus defectu graviter peccant; non ergo subjiciuntur judicio definitionis sæcularium.

Num. 16. Aubani sunt, non Hieronymi. Dist. 45. Sed illud, c. 17.

Circa peccata prælatorum & sacerdotum, quia causa ruinæ populi sunt sacerdotes mali, ait Gregorius. Et proponens allegat, & ex hoc concludit, quod eorum peccata sunt maxime arguenda. Dico quod hæc sunt vera; sed intaudit, non per sæculares pœnali judicio, non per prædicatores coram populo, nisi cum moderamine & sobria gravitate verborum, nisi error esset in populo credente quod talia licerent: tunc enim essent talia peccata severius detestanda in se: sed non referendo ad auctores coram populo libere & sine freno, ut prætendunt dicta proponentis. Nam per quoslibet caritative, ut dicit, coram aliis corripienda sunt. Ergo arguenda peccata prælatorum & sacerdotum, primo caritative, & correctione fraterna, etiam a quolibet: ubi non sufficit, procedendum est ultra. Juxta formam Salvatoris adhibendus est unus testis, vel duo, & coram illis commonendus est ut desistat: quod si non audierit, dicendum est ecclesiæ, id est, prælato: & si neglexerit, ab eo potest ad superiorem, scilicet ad summum Pontificem, confugi. Quod si dissimulaverit, aut ipsemet peccaverit, dicendum est ecclesiæ, id est, generali concilio, quod ut dictum fuit, correctionem nullatenus omittere credendum est. Si concilium non audierit, sit tibi ut ethnicus & publicanus, excommunicatus, exclusus a cœtu fidelium. Aliud non habent Christi fideles laici in sacerdotes. Sunt etiam arguenda peccata prædictorum, per prædicatores, & generaliter reprehendenda, sed potius in sermonibus ad clerum, & ibi duriter, interdum suaviter est agendum. Emplastrum ex pietate & justitia conficiendum est: pietas exhibeatur, ut mater; justitia ut pater assistat: Simoniacam pravitatem in clero, & diversis statibus aggravavit, & ego illam pariter detestor. Abradenda est de ecclesia hæc pessima pestis. Allegavit ipse proponens multa dicta sanctorum hoc mortiferum virus reprobantia, quæ sane intellecta etiam ipse accepto, pertransiens diversos modos simoniæ, qui veri sunt.

Peccata Prælatorum quomodo arguenda.

Accedo ad rationes, quibus probare videbatur.

ANNO CHRISTI 1433.

Absolutiones a pœna & culpa.

tur, factas absolutiones a pœna & a culpa, & indulgentias non esse in lege Dei fundatas. Primo assumit illud Isaiæ III. *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt.* Secundo assumit Jeremiam VI. *Curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia dicentes: Pax, pax; & non erat pax.* Item illud Ezech. XIII. *Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis, ad capiendas animas & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum, & violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei & fragmentum panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur; & vivificarent animas, quæ non vivunt; mentientes populo meo credenti mendaciis*, Jam dixi quoad absolutiones a pœna & a culpa, quod non est communis modus tradendi isto modo eas, sed dantur sub modo remissionis omnium peccatorum, id est, omnium pœnarum pro peccatis debitarum, aut alicujus partis illarum. Tunc dico ad has tres rationes, quod petunt principium: loquuntur enim de seducentibus populum per falsam exhortationem, aut intuitu gratiæ captandæ, aut avari quæstus: & cum applicat ad propositum absolutionis & indulgentiarum, supponit quod sint mendacia, cum veritates sint, & præparationes fructuosæ ad viam salutis, si tamen servetur debitus ordo, & moderatio honesta in eis. Et quasi videtur arguere a superiori ad inferius offirmativa. Et hic locus non tenet secundum logicos. Arguit enim æquivalenter pastores in multis: ut dicendo populo scelerato, quod est beatus; dicendo affligendæ plebi, quod est pax; & multa eidem pro temporalibus recipiendis fingentibus, seducunt illum: ergo seducunt eum in isto proposito de absolutionibus & indulgentiis.

De peregrinationibus.

Jam ad rationes contra peregrinationes procedamus. Ad primam; assumit illud Matth. XXIV. *Ecce prædixi vobis; si ergo dixerint vobis*, &c. dico, quod ista auctoritas non allegatur ad propositum. Non enim est contra Deum aut sanctos colentes, & ecclesias ex devotione visitantes: sed contra eos, qui dicunt ecclesiam catholicam esse in aliquo angulo terræ; aut fidem catholicam in aliqua particulari regione, sicut per expositiones Hieronymi & Augustini superius ostensum est.

Jerem. 50. 6.

Ad secundam Jeremiæ, id est: *Pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus*, &c. dico, quod istud Propheta dixit, quia rectores populi provocabant populum ad quærendum Dominum extra terram suam & locum quem elegerat. Siquidem in lege veteri erat locus determinatus in Judæa, ubi oportebat adorare, nec extra terram erat verus cultus Dei, sed idololatria tantum secundum Prophetam: *Notus in Judæa Deus*. Propterea incitare populum, ut adoraret alibi quam in terra Juda, erat eum seducere. Nunc quia venit plenitudo temporis, colitur Deus ab ortu solis usque ad occasum, quoniam ubique pro fide ejus sanguine martyrum rubricata est terra. Ideo prohibere visitare loca sanctorum, & ex speciali devotione propter præsentiam pignorum suorum, id est, corporum & cinerum ibi existentium eos ibi quærere, hoc videtur impium. Ad tertiam de Aza, II. Paralipomenon XIV. dico, quod Aza prohibuit idololatriam, confregit idola, lucos succidit, & * a) portavit, imo præcepit adorare Dominum. In istis placuit Deo, non autem prohibuit peregrinationem in Jerusalem ter in anno, secundum quod erat præceptum in lege Domini; ipse enim solvisset legem. Et hoc est, quod dicitur in textu allegato: *Subvertit altaria peregrini cultus*, id est idololatriæ, *& excelsa, & confregit statuas lucosque succidit, ac præcepit Juda, ut quæreret Dominum Deum patrum suorum*. Et ex illa clausula, *præcepit Judæ ut quæreret*, sequitur, quod implicite præceperit peregrinationem populo in Jerusalem. Ibi enim specialiter & excellentiori modo colebatur. Nec ex diffidentia peregrinatur populus, sed propter octo causas.

Psal. 75.

* prostraret.
a) Forte, hortavit, pro hortatus est.

ANNO CHRISTI 1433.

Causæ peregrinationis.

Prima, ad excitandum sanctorum imitationem. Secunda, propter acuendam devotionem. Tertia, ut sanctorum meritis fideles ipsi socientur. Quarta, ut eorum orationibus adjuventur. Quinta, ut sint ad orandum Deum plus memores. Sexta, ut satisfiat honori sanctorum pro eorum laboribus. Septima, ut ex sanctorum præsentia coram omni ecclesia rutilemus splendidius. Octava, ut ecclesiæ obediant, cum per pœnitentiam peregrinatio eis injungitur, & sic obediendo satisfaciant pro peccatis. Quomodo igitur prohiberi possunt peregrinationes, ad quas Deus vocat? Vocavit Moysen ad rubum ardentem, & discalceatus accessit: cum Saul etiam malus ad cuneum prophetarum venisset, prophetare cœpit: non facerent sanctorum reliquiæ in beata requie manentium, quod mortalium viatorum fecit præsentia? aliquis limina sanctorum visitare prohibebitur, & concessum erat adire prophetas? Non modica est enim recreatio mentium devotarum, relicta quandoque ecclesia sua domestica, alia loca sancta, vel sanctos Dei servos, accessu ipso corporis, & petere & contemplari ad oculum: velut de eo, qui mortuum suum in loco sacro elegit sepeliri, notat Augustinus libro de cura pro mortuis agenda, dicens capite v. Cum » plurimum intersit, ubi ponatur corpus mortui sui, qui pro spiritu ejus Deo supplicat; quia & præcedens affectus locum elegit sanctum, & illic corpore posito recordatus, locus sanctus eum, qui præcesserat, » renovat, & auget affectum. Hæc ille. Per hoc ad illud Sapientis: *Confide in Deo, & mane in loco tuo*, &c. illo, quod loquitur de permanentia & quiete cordis, ex cujus inquietudine fiunt homines vagi, mobiles, & instabiles ad omne opus bonum. Hæc enim mala instabilitas. Sed devote peregrinantes confidunt in Domino, manent in loco suo, scilicet in Deo suo, in quo justus secundum divinam scripturam manere perhibetur licet corpore ambulet, secundum quod dicit quidam:

Exod. 3. 1. Reg. 19.

Eccl. 11.

Cælum, non animum, mutant, qui trans mare currunt. Horat.

Ad illam, quod Dominus noster Jesus Christus peregrinationem illam solemnem, quæ erat Jerusalem ter in anno, revocaverit, seu spiritualem intelligentiam hujus dederit, cum allegat illud Joannis IV. *Mulier, crede mihi, venit hora, quando nec in monte hoc, nec Hierosolymis adorabitis Patrem*, &c. dico, quod Dominus de modo colendi eum illam instruit, quod non secundum cærimonias legis, ut in monte Sion usque tunc fiebat, esset colendus, sed

in

ANNO CHRISTI 1433.

in spiritu & veritate doctrinæ evangelicæ. Ideo „ Augustinus epistola prima ad Ilipponensem ecclesiam ait: Ubique quidem Deus est, & nullo continetur loco vel clauditor, qui condidit omnia: & eum a veris adoratoribus in spiritu & veritate oporret adorari, ut in occulto exaudiens, in occulto etiam justificet & coronet. Verumtameo ad ista, quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis potest ejus consilium perscrutari, qoare in allis locis bæc mirabilia fiant, & in aliis non fiant? In multis enim notissima est sanctitas loci, ubi sancti Felicis Nolensis corpus conditum est, quo volui ut pergeteot, quia inde nobis facilius fideliusque scribi potest quidquid in eorum aliquo divinitus fuerit propalatum. Nam & nos novimos Mediolani apud memoriam sanctorum, ubi mirabiliter & terribiliter dæmones confitentur, furem qucmdam, qui ad eum locum venerat ut falsum jurando deciperet, compulsum fuisse confiteri furtum, & qood abstulerat reddere. Numquid non & Africa martyrum corporibus plena est? & tamen nusquam scimus hic talia fieri. Sicut enim quod Aposrolus dicit, *non omnes sancti habent dona curationis, nec omnes habent dijudicationem spirituum*, nec in omnibus memoriis sanctorum ista voluit fieri ille, qui dividit propria unicuique pront vult. Hæc ille. Ex quo patet, quod licet sit ubique Deus, & io ono solo templo colatur, tamen dignatus est ad honorem alicujus sancti miracula facere uno loco, & non alio, & alia bic, alia ibi. Nam & de sancto Fortunato, lib. 1. dialogorum, cap. x. dicit beatus „ Gregorius: Cur multa de ejus vita dicimus, eum nunc usque ad corpus illius tot virtutum documenta teneamus? Dæmoniacos quippe absolvere, ægros curare, quoties ex fide petitur, ot vivens consueverat, hoc indesinenter facere, & apud mortua ossa indesioenter perseverat. Hæc ille. Itaque peregrinatio in montem Sion, & civitatem sanctam, per doctrinam Salvatoris non est damnata, sed ad intelligentiam spiritualem declarata; ut quæratur Deus, & sanctorum suffragia postulentur, ubi devotio spiritualis & sanctitatis succensus ignis ardebit. Et boc est quod dixit mulieri Samaritanæ: *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate*. Nec occasione peregrinationum utique laicorum, si ex caritate fiant, potes proprias parochias esse contemnendas, sicut nec tempore illo figurali synagugæ spernebantur, licet ter in anno esset ascensus in Jerusalem. Concedo tamen quod peregrinationes absque devotione caritatis modicum aut nihil prosunt ad meritum vitæ æternæ. Et hoc est quod dicit beatus Augustinus de verbis Apostoli sermone secundo: Non corpore, inquit, impellitur „ quis ad Christum veoire, sed desiderio colligatur, &c. Idem dicit Augustinus super „ illo: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*, cum ait: Non ambulando ad Christum currimus, sed credendo.

Joann. 4.

August. tract. 26. in loc. Joan. 6.

Hieron. in 24. c. Matth.

Ad auctoritatem Hieronymi dicentis super illo Matthæi xxiv. *Nolite exire, nolite credere*, „ &c. Stultum est enim in parvo loco vel abscondito quærere qui totius mundi lumen est. Dico, quod non est contra peregrinationes, sed contra putantes, catholicam ecclesiam, aut fidem esse in una parva regione, ut dictum est.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad auctoritatem Bedæ super illo Matthæi ix. „ *Sequere*, &c. dicentis: *Sequere me*, & non tam incessu pedum, quam exsecutione morum; dico quod verum est, quod peregrinatio corporalis, sine spiritualis pinguedine devotionis, parum prodest, juxta dictum Apostoli 1. ad Thimoth. iv. *Exercitatio corporalis ad modicum utilis est, pietas ad omnia valet*.

Narrat proponens multa peccata & abusus circa peregrinationes, quas non discredo, sed puto esse vara, & illi ab omni bono viro pro posse tollendi sunt. Hoc non vitiat peregrinationes, quando sunt bene factæ ex caritate & aliis circumstantiis debitis: nisi enim essent bonæ, non essent approbatæ a sanctis patribus. Igitur cum sint per doctores sanctos justificatæ, patet quod siot licitæ. Hoc etiam probatur. Nam de Cleto Papa tertio a Petro, vel ejus coadjutore, dicitur in chronica Martini sic: Hic „ Cletus Pontifex scribens omnibus populis approbat & commendat peregrinationes ad sanctos, & maxime ad limina sancti Petri, asserens quod validior est ad salutem sancti Petri visitatio, quam, duorum annorum jejunium: & illos anathemate exsecratur, qui visitationem Apostolorum impediunt vel dissuadent. Hæc ibi. Siquidem virtutibus ipsis, ut objecto contingit male uti, ut dicunt doctores: nam dicit Apostolus: *Scientia inflat*: sed non, ut in principio elicieote actum: cur etiam non potuerunt aliqui mali uti, ut objecto, peregrinationibus?

Anno 71. a Christo nato.

1. Cor. 8.

De reliquiis, & veneratione sanctorum.

Post prædicta veniendum est ad objecta circa venerationem sanctarum reliquiarum. Ad auctoritatem Ionocentii de reliquiis & veneratione sanctorum: Cum ex eo quod quidam, &c. Concedo illud decretum. Prohibetur enim, ne aotiquæ reliquiæ extra capsam trahantur propter turpem quæstum, aut ut videantur, & ne de novo inventæ sine auctoritate sedis Apostolicæ venerentur. Per hoc dico ad id, Quod de novitate, &c. Nam si auctoritate sedis Apostolicæ boc approbatum est, peregrinatio, & consequenter veneratio ista laudabilis est; si oon, tuoc fieri non debet.

Chrys. in opere Imperf. in c. Matth. 23. hom. 45.

Ad auctoritatem Chrysostomi in opere imperfecto super Matthæi x. *Va vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ*, &c. dico, quod Chrysostomus improbat factum ædificantium sepulcra pretiosa ex substantia pauperum; qui illos eviscerant, ut celebrent sibi nomen sempiternum: putantes stulte, felicem vitam in memoriis hominum debere recondi. Nec minori ratione arguendi sunt, qui basilicas exstruunt de bonis alienis: velut enim interfectores filiorum ante faciem patris computat illos Sapiens. Nam dicit Ecclesiastici xxxiv. *Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris*. Nec licere judico debere destruere antiquas Dei ecclesias, ut novæ ædificentur; sed ob reverentiam Dei & sanctorum, de proprio monumenta ædificari martyribus & aliis Dei servis, prorsus laudabile est. Siquidem Beda ornatum sepulcri Domini libro ultimo super Marcum exponit, ita dicens: „ De monumento Domini ferunt, qui nostra ætate de Hierosolymis in Britaoniam venere, quod domus fuit rotunda, de subjacente rupe excisa, tantæ altitudinis, ut intra consistens bomo vix manu extenta culmen

ANNO CHRISTI 1433.

» possit attingere. Et finaliter inquit : Color A
„ autem ejusdem monumenti ac loculi rubicun-
„ do & albo dicitur esse permixtus. Ecce domus & sepulcrum Domini spatiosa & ampla atque honorata a matre Domini, ab Apostolis, a Christi fidelibus, qui etiam inter fremitus infidelium ipsum sepulcrum adorare venerunt. Narrat hoc fecisse sanctus Ambrosius Helenam reginam, sanctus Hieronymus sanctam Paulam, cæterique sancti quamplurimos. Audite de decore sepulcri beatæ Mariæ virginis, beatum Hieronymum in sermone de Assumptione illius ad Paulam & Eustochium dicentem : Monstratur sepulcrum ejus cernentibus nobis usque ad præsens in vallis Josaphat medio, quæ vallis est inter montem B Sion, & montem Oliveti posita, quam & tu o Paula aspexisti, ubi in ejus honore fabricata est ecclesia miro lapide tabulata : in qua sepulta fuisse, ut scire potestis, ab omnibus ibidem prædicatur; sed nunc vacuum esse mausoleum cernentibus ostenditur. Habetur etiam Marci VI. de Joanne Baptista, quod discipuli venerunt & tulerunt corpus ejus, & posuerunt illud in monumento. Refert Beda, quod Josephus & Eusebius de hac sepultura rescripserunt; scilicet, de venerabili sepulcro Joannis. De hac sepultura & de veneratione fidelium, & miraculorum crebro concursu, in epitaphio sanctæ Paulæ, qualiter illuc venit peregre, docet Hieronymus : C quod gratia brevitatis omitto.

Amb. in. de obitu Theodosii imper. post med. Hieron. de Assumpt. Deiparæ Virg. post initium.

Hieron. in Epit. Paulæ. c. 6 item in antecedentibus & sequentibus.

Allegat peccata prælatorum & sacerdotum in omissione culpabili prædicationis verbi Dei, & prohibitione prædicare volentium, in non communicando laicos, nullius mortalis conscios, sub utraque specie, scilicet panis & vini : in habendo dominia civilia super divitiis & bonis temporalibus; ad quæ respondere per me non oportet, cum quilibet horum trium articulorum peritissimos habeat defensores. Tetigit etiam de sententia lata per felicis recordationis Alexandrum Papam [a] IV. prædicationem verbum Dei prohibentem extra claustra & particulares ecclesias. Rursus de sententia Constantiensis concilii lata contra D communicantes laicos sub utraque specie : dehine de defensione dominiorum temporalium, per Papam & cæteros prælatos. Quas materias patribus meis memoratis defendendas remitto. Tetigit verbum de erectione cruciatæ contra Bohemos, & invectione in sacerdotes, si sitiant sanguinem eorumdem vel non. Verum quoniam quærentibus pacem occasiones sunt amputandæ jurgiorum, satius hac vice de hac re supersedere arbitratus sum. Docet enim me ille, qui dicit :

[a] al. liber ms. habet, V.

Claudite jam rivos pueri, sat prata biberunt.

Virgil.

Cum de bulla Alexandri fecit mentionem prædicationem restringentis, *&c.* subjunxit, quod emanavit principaliter & maxime ob magistrum bonæ & laudabilis ac sanctæ memoriæ Joannem Hus, ut speratur, sacræ paginæ baccalaureum formatum, & prædicatorem u- E sique evangelicum, virum bonum, justum & catholicum, a multis annis in regno nostro vita & moribus & fama laudabiliter approbatum. Debebat, ut salva pace loquar, proponens ista subticere, qui gestorum in sacro concilio Constantiensi volebat approbationem audire, debebat subticere ista, quæ Joannis Hus articulos reprobatos & damnatos sub medio positos esse cupiebat. Qui desiderat concordiam, præteritæ litis acta non [b] refert. Dicam, sola veritate motus, teste Deo, quoniam concilia generalia in materia fidei errare non possunt, inter quæ Constantiense concilium Joannem Hus [c] præter suas assertiones erroneas condemnavit; nullus de cætero eum pro catholico habeat, aut evangelico prædicatore. Nec Joannem Wickleff, cujus errores gravissimi sunt, quorum nonnulli pro quanto errores antiquorum hæreticorum Pelagii, Manichæi, Donati, Berengarii, Massaliani, & quorumdam aliorum, sapiunt, si opus fuerit ad plenum declarandorum, dudum ante nostra tempora damnati fuere. Æstimo forte, quod si proponens articulos Joannis Wickleff, & Joannis Hus attendisset, & libros eorum legisset, ut patres, qui fuerant in Constantiensi concilio, nobiscum diceret non posse eos fateri catholicos. Hieronymum vero non nimium extollat nobis : coram expertis loquitur doctoribus & magistris almæ matris meæ universitatis Parisiensis, qui verbositatem suam non modicam triduo sustinentes in repetitione per eum facta in sancto Bernardo Parisiis * ad omnino quare & in omnibus, volente autem ita Domino, ne inaniter gloriaretur, soli Regentes vici Straminis, & in pauco numero se illi objecerunt, illius tumentia verba reprimentes. Non enim dignum judicabatur gravissimos patres, in theologia & decretorum facultatibus professores, se tam levi personæ debere opponere. Ego autem tunc conflictum vidi, finem exspectavi, confusionem suam vidi, ita ut recesserit hospite insalutato, & necesse sibi erat. Alioquin aliqua minus bene dicta coactus fuisset revocare. Ista precor non amaro animo quis suscipiat. Nam hæc ideo dicta sunt, ne dicta per ante a proponente de illorum justitia cordi insideant; sed veritas, quæ a me dicta est, elucescat. Nec enim novum est populos occasionem sumpsisse eredendi alicui personæ pro sua apparenti sanctitate : dudum enim similia prioribus contigerunt : unde citius est talibus indulgendum, dum propter speciem pietatis, ipsi quasi inscii in impietatem labuntur.

[b] Forte, refert.
[c] Forte, propter.

Hieronymus Pragensis fuit Parisiis.

Locus corruptus.

Vulgo, la rue du Foin.

Consequenter mentem suam proponens aperit de modo reprehensionis peccatorum publicorum prælatorum & sacerdotum per viam prædicationis, & alias; dicit enim quod omnia talia sunt in prædicatione per sacerdotes, & aliis modis per omnes Christi fideles, secundum quod eorum statui, competit, data pertinacia, caritative arguenda & detegenda etiam coram clero & populo.

Resolvendo dicta sua, tres modos correctionis invenio peccatorum; & habet, ut dicit, quilibet suos executores. Primus est correctionis fraternæ, & hic competit omnibus Christi fidelibus. Secundus modus correctionis per vitam justitiæ, & hic competit judicibus. Tertius est modus correctionis generalis in prædicatione, & hic competit prædicatoribus. Ecce tres modos, & apparet quis cuilibet statui competat. Quomodo igitur peccata prælatorum & sacerdotum sint per homines corripienda correctione fraterna, dictum est : & ibi tactum quod peccata eorum personalia non sunt arguenda coram multitudine, & sufficienter deductum, quod hoc est prætermittere ordinem fraternæ correctio-

ANNO CHRISTI 1433.

rectionis, & quod hoc rationabiliter fieri non debet, nisi in casibus jam dictis. De correctione ex auctoritate porestatis, quæ a pluribus dicitor paterna, etiam dictum est sufficienter: quod laici judices ecclesiasticos non possunt per judicium pro delictis aut peccatis publicis punire, eum non sint suæ jurisdictionis, nisi in cæteris casibus tactis in una responsione, & adhue auctoritate ecclesiæ.

De correctione geoerali, quæ fit per prædicatores, quia latius illam deduxit jam dixi, & iterum dico, quod coram clero hoc fieri potest plane joxta exigentiam transgressionum, aliquando dure, aliquando suaviter, aliquando mixtim, ut tempus postolat, aut personæ. Coram populo, dico ut prius cum doctoribus, quod non est facienda de peccatis prælatorum personalibus, & sacerdotum, nisi cum magno moderamioe verborum & competenti decentia, etiam eum ratio judicat hoc esse faciendum: quod forte esset, ubi populus occasione accepta a vita sacerdotum, crederet talia peccata ideo non esse peccata, ant non tam gravia ut sunt, eo quod impune videt talia committi: & hæc plaga populi probabiliter prædicatori innotesceret: aut ubi populus sine verecundia similia sacerdotibus perpetraret.

Dico secundo, quod peccatum infidelitatis prælatorum aut sacerdotum, si quod esset, & per malam doctrinam populum inficeret, est publice populo prædicandum, & instruendus populus, ut se a talibus observet. Sic Dominus & Salvator fecit, cum prædicabat dicens, Matthæi VII. *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

Dico tertio, quod peccatum sollicitationis ad malum, qua popolum commoverent ad peccandum, vel in Deum vel in proximum in irreverentiam ecclesiæ, aut Inobedientiam principum, tale esset poblice populo denuntiandum, & coram eo arguendum. Sic ait Dominus Matthæi XVI. *Cavete a fermento Pharisæorum & Sadducæorum.* Et idem habetur Marci VIII. Et bene *Pharisæorum*. Pharisæi enim interpretantur divisi, dividentes, vel violenti, aut dissipantes. Sacerdotes autem sic suadentes populo, essent a Deo per peccatom divisi, dividerent populum a Deo suo, gravem inferrent justitiæ & veritati violentiam, & dissiparent profecto rempublicam, quæ non tam viris constat, quam moribus.

Dico quarto, si sacerdotes committerent publice casus, pro quibus jurisdictioni sæculari, ex concessione juris canonici subjiciuntor, illos posset prædicator coram judicibus ipsis aperire, tamen cum protestatione de non tendendo ad pœnam sanguinis. Patet, quia peccata publica licite possunt denuntiari ad judices competentes. Nam sicut supra secundo puncto dictum fuit, remedium adhiberi debet, non solum peccanti, sed aliis, ne scandalizentur: & maxime hoc fit, cum denuntiatur peccatum his, qui possunt providere.

Dico quinto, quod peccata personalia alia a præmissis, aut ad illa reducibilibus, prælatorum ant sacerdotum, non videntur in prædicatione coram populo detegenda, specialiter ea referendo ad statum ecclesiasticum; nisi ut habitum est In primo dicto. Actus enim prædicationis ex caritate procedere debet

A ad emendationem nedum peccantium, sed & adstantinm, quibus peccata narrantur. Sic enim faciendo peccantes coram subditis scandalizarentur, & sic verecundia esset eis ablata. Subditi vero utilitatem superiorum cognoscentes, eos contemnerent. Putando ergo sanare unum aut paucos, prædicator læderet plures, superiores scilicet & inferiores. Debet enim non modo prædicator esse utilis in verbo, sed & discretus eloquin, ut non solum prava nullo modo, sed nec recta quidem oimio & inordinate proferantur: quia sæpe dictorum virtus perditur, cum apud audientium corda loquacitas incauta opportunitate levigatur. Hinc est, quod in veste sa-
B cerdotis erant tiotinnabula, ur sonus prædicationis ejus audiretur: erant & illis juncta mala punica, in quibus unitas designatur. Per quod signatur, ut talis sit prædicatio sacerdotis, & tam discreta, ut non scindatur vinculum noitatis. Hæc in sententia habentur a beato Gregorio, libro II. pastoralis sui, cap. IV. & XLIII. distinctione, Si rector, &c. Si dicatur, Ubi conscientia & fama simul esse non possunt, præponenda est famæ conscientia, verum est, cæteris paribus. Sed conscientiæ succurrendum est postposita fama recurrendo ad superiorem. Et ita dicunt doctores, cum oportet procedere ad denuntiationem, non ad ioferiores. Item cum creditur servari unius
C conscientia, servatur & illius propter scandalum & populi, quia illum superiorem, aut superiores colligere non valet; & tamen eos contemnit aliter faciendo, scilicet peccata personalia publica a præmissis, &c.

Locus intricatus, & ut videtur, corruptus.

In prædicatione coram populo facta publice arguendo, & specialiter referendo ad statum ecclesiasticum cum improperio, & non modeste & sobrie, seqountur ista inconvenientia. Primum, sacerdotes infamantur, & fiunt inverecundi amisso suo honore, & sic proclivio-res ad mala. Secundum, eorum status, qui dignissimus est, læditur, & coguntur recedere quasi ab hominibus. Ecclesiastici XXXIII. *Si læseris eum injuste, in fugam convertetur.*
D Tertium, boni propter malos diffamatos scandalizantur, & tunc currit pœna contra scandalizantes, de qua Matth. 18. *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt.* Statu siqoidem sacerdotii læso, bonos in isto statu scaodalizari necesse est. Quartum, subditi laici contemnunt suos pastores, propter malam eorum vitam palam ipsis prædicatam. Et sic contemnunt Dominum sacerdotom Jesum Christum, Lucæ X. *Qui vos spernit, me spernit; & qui vos odit, me odit; & qui me spernit, spernit eum qui misit me.* Quintum, sacerdotes fiont populo odiosi; nam ex contemptu mox surgit odium & rancor. Unde Psalm. CVIII. *Locuti sunt adversus me*
E *lingua dolosa, & sermonibus odii circumdederunt me.* Sextum, populus paratur per odium ad inobedientiam ad superiores, & irreverentiam, maxime quia valde multi ex illo suos clericis infesti, prout dicitur VI. lib. Clericis laicos oppido infestos tradit antiquitas: unde Ira Domini venit super eos, secoodom quod scriptum est Danielis IX. *Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, recessimus & declinavimus a mandatis tuis ac judiciis: non obedivimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus* no-

Reprehensiones publicas ad statum ecclesiasticum peculiariter relatas sequuntur varia inconvenientia.

Clericis laicos libro 5. de immunitate ecclesiarum, cap. 6.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

nostris, patribus nostris, omnique populo terræ. *Tibi Domine justitia, nobis autem confusio faciei, sicut & hodie*, &c. Sacerdotes autem mali, si tamen recte doceant, servi Dei dicuntur, & prophetæ, quia alta, & a cognitione populi longe posita nuntiant. Quod autem inobedientia ista mala sit, apparet, quia dicit Dominus de sacerdotibus in mortem suam conspirantibus, avaris: *Quæ dicunt facite*. Septimum inconveniens est, subtractio decimarum, oblationum, & aliorum reddituum debitorum sacerdotibus. Nemo enim inimico in ratione dati vel accepti libenter communicat: & in hoc populus mandatum Dei prævaricatur, quia Malachiæ III. scriptum est: *Inferte omnem decimam in horreum meum, ut sit cibus in domo mea*: & Apostolicum, quia dicitur 1. ad Corinth. IX. *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus?* Quasi dicat, Non est. Deuter. XXV. lex dicit: *Non alligabis os bovi trituranti*. Et quod illud propter prælatos & sacerdotes prædicantes dictum sit, patet, quia sequitur: *Numquid de bobus cura est Deo? an propter nos utique hæc dicta sunt?*

1. Cor. 9.

Ibid.

Ad utilitates, quas dicit opponens sequi ex tali publica prædicatione coram populo contra clerum, dico, quod etsi per accidens aliqua utilitas accederet, per se sequerentur plura mala. Correctio enim illa generalis, nisi moderamen maximum, & cautela adesset, induceret ex se inferiorum in superiores contemptum, & alia, quæ dicta sunt. Ideo ostendens, quomodo sobrie loquendum est de superiorum defectibus coram inferioribus, ut maneat devotio eorumdem apud illos, dicit Nicolaus Papa, & habetur XXI. distinctione, » Nolite: Nolite nos æstimare facta eujuscumque proximorum nostrorum, quæ sunt digna reprehensione, velle defendere: sed » quod ita velim filios circa spiritualem patrem, & discipulos erga magistros devotos » esse & sobrios, ut nulla penitus temeritate » ad eorum vitam, ut non dicam dijudicandam, sed nec saltem tenuiter reprehendendam prosiliant. Præterea non credat prædicator neglexisse correctionem sibi competentem ex officio, dum tamen clero sufficienter in prædicatione peccata ejus annuntiaverit. Etsi quod coram populo non fecerit, quia hoc sibi non præcipitur: quoniam prædicatori Prophetæ dicit Dominus Isaiæ LVIII. *Annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum*. Non dicit, Dic domui coram alio peccata eorum: sed dixit, *domui Jacob peccata eorum*: Item speculatori Ezechielis dicit: *Si tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & a via sua impia, ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti*. Non dixit, Si annuntiaveris impio coram populo, &c.

Ezech. 3. & 33.

Ad rationes quibus probat, quod peccata prælatorum & sacerdotum sunt coram populo publice prædicanda. Ad primam. Christus arguit clerum coram turbis, Joannis VIII. dum ait: *Vos ex patre diabolo estis*, &c. dico cum Lyra, quod Christus illum clerum arguit, quia infidelis erat, nam auctorem fidei Dominum nostrum Jesum Christum volebat occidere: Et hoc est quod subditur in textu allegato, *quia vultis me interficere*. Nec legere coram populo hoc evangelium, est clerum evangelicum per prædicationem corrigere, sed recitare, quomodo Christus clero figurali & turbis prædicabat. Et iste casus est exceptus per ante. Nec volo dicere, quod ubi essent clerus & populus in unum congregati, [a] quoniam communia vitia utriusque statui competentia possint debite reprobari: sed intentio mea est de vitiis personalibus & specialibus statui clericali pertinentibus, quod talia maxime ad illum referendo, non sunt publice coram populo denuntianda, nisi modo præmisso.

ANNO CHRISTI 1433.

a Forte, quod non.

Ad secundam, Apostolus præcipit, &c. dico, quod verum est, quod Apostolus loquitur Timotheo episcopo, sed non dicit, Prædica coram omnibus statibus vitia cleri: sed dicit, *Prædica verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia*: & sic arguit ratio ab insufficienti.

2. Tim. 4.

Ad tertiam, prophetæ sancti, sacerdotes, * rustici, &c. dico, quod Daniel presbyteros occidit, nam illi solicitabant ad malum mulieres. Dicitur enim Daniel. XIII. *Sic faciebatis filiabus Israel, & illæ timentes loquebantur vobis*. Et ille casus fuit exceptus. Ita de Elia dicendum, nam prophetæ Baal male docebant, patet 3. Reg. 18.

Ad quartam, Licet toti ecclesiæ, &c. Istam rationem concedo, & est casus exceptus, secundum quod prius dictum est.

Ad quintam, Licet constitutionem ecclesiæ sanctam denuntiare, &c. dico, quod hoc est promulgare constitutionem ecclesiæ, sed hoc non est prædicare. Illa enim constitutio de vitando notarios concubinarios, est pœnalis; pœnæ autem non inferuntur per legem, nisi contra transgressores: & sic non puniuntur boni, sed improperio vitiorum per prædicatorem coram laicis etiam boni scandalizantur, quia per eam non secernuntur a malis particulariter.

Ad sextam, Licet clericos inobedientes, &c. concedo totum. Valde enim suadeo peccata cleri publica puniri per suos judices: quod sit enim propter inobedientiam canonica monitione præcedente excommunicantur, aut alia pœna juris, ut suspensionis, intrusionis, carcerationis, depositionis puniuntur. Ratio autem statim visa est. Quare licet publice etiam laicis videntibus punire clericos, & non vitia cleri coram illis in prædicatione detegere sine magno verborum moderamine.

Ad septimam, Significat unum cœtum clericorum in hæresiu, &c. concedo rationem, & est pro dictis.

Ad octavam, Quod clerus publice & singulariter alii clero imponit, &c. dico, quod clerus imponens alteri manifesta crimina in appellationibus, hoc facit coram suo judice: ita quod clerici & sacerdotes post fraternam correctionem secretam, si non corrigantur, possunt suo superiori denuntiari: & hæc est via tenenda in correctione clericorum.

Ad nonam, Licet, ut communiter dicunt, &c. dico, quod pro aliquibus criminibus clericus potest publice puniri; imo dicunt jura, quod per judicem secularem, sententia ecclesiæ prævia; sicut cum est falsarius, & de aliis. Sed non sequitur, quod ideo licet in prædicatione coram populo ipsum sic infamare aut denuntiare. Ratio, quia prædicatio est actus caritatis; punitio justa [b] latronis, aut alia publica; est actus justitiæ: & justum

b Forsan violentis.

ANNO CHRISTI 1433.

justum est, quod publica crimina non sint occulta punitione corrigenda: nam in punitione per justitiam solus reus infamatur, in prædicatione coram populo non solus qui peccat, sed boni propter eum; quia non discernitur singulariter in verbo prædicationis, sicut in judicio.

Ad Decimam, Quando dicit, *&c.* dico, quod non est illicitum scribere, quod licitum est proferre. Cum ergo Dominus illos Scribas & Pharisæos dure pro eo quod veritatem non cognoverunt, neque tempus visitationis suæ, arguarit, & etiam coram turbis, quid mirum est, si hoc scripserunt evangelistæ?

Ad undecimam, Dominus Jesus, *&c.* jam dixi, quod contra clerum infidelem prædicavit, cujus erat sacerdotium transferendum cum translatione lagis: Ita contra sacerdotes infideles, si qui assent, liceret prædicatori populum monere; imo etiam quilibet Christi fidelis posset illi contradicere, maxime ubi immineret fidai periculum.

Differentia inter proponentis & opponentis sententias.

Posnit opponens multa signa peccatorum mortalium, in apparatu, in gestu, in colloquiis, & aliis, quæ non necessarinm ad memoriam reducere puto, quoniam illa lucide narravit, & memoriter intallexistis, ut æstimo.

Jam dictis cupiens finem imponere, quatuor differentias in materia correctionis & punitionis peccatorum publicorum inter nos axsistentes, prout concipere possum, sub epilogo repeto. Prima, qui ponit omnia peccata mortalia esse punienda per cohibitionam pœnæ. Quod dico ad differentiam correctionis fraternæ. Et ego probavi oppositum: habeo enim legem divinam, praxim Christi, & Apostolorum, ac primitivæ ecclesiæ, auctoritates sacrorum canonum, & dicta sanctorum doctorum Augustini, Hieronymi, Gregorii, in lege divina veraciter se fundantium, ut audistis. Secunda differentia: A quolibet Christi fideli peccata mortalia publica prælatorum & sacerdotum, data eorum pertinacia, esse publica coram laicis arguenda. Et ego posui oppositum. Habeo doctores, Albertum, Thomam, Richardum de Madia villa, Ostiensem, & nonnullos alios, qui dicunt, quod resistere coram omnibus in facie superiori, inferiorem non decet; & quod Paulus hoc Petro non fecisset, nisi aliquo modo par ei fuisset, quantum ad fidei defensionem. Et ita dicit glossa ad Galatas ss. secundum quod diffuse monstratum est. Tertia differentia, quia ponit, quod peccata mortalia publica prælatorum & sacerdotum sunt prædicanda atiam coram populo. Et ego dixi, quod peccata personalia clericorum specialia illi statui non sunt populo nuntianda per prædicationem immoderate, sed cum sobrietate & discretiona, dum ratio indicat coram eo hoc esse faciendum. Dixi personalia, ad differentiam peccatorum populo directe nocennum, ut est infidelitas, & mala doctrina in moribus. Dixi specialia illi statui, quod communia peccata illia & populo potast prædicator arguere coram populo; potest & ea quæ directe sunt populi infectiva, modo superius expresso. Sed personalia & propria statui clericorum immoderate ant cum exprobratione, vel improperio, coram populo non sunt per prædicatores arguenda. Prædicatio enim non fis pro peccato unius personæ, sed multitudinis. Modo multitudo

ANNO CHRISTI 1433.

modesta & levitar arguenda est, ut dicit beatus Augustinus epistola ad Aurelium prius allegata, etiam quia talis contra finem, ad quam institnta est militaret. Est enim ad correctionam & emandationem, & talis foret ad confusionem magnam. Quarta differentia, quia ponit, quod peccata mortalia publica quorumcumqua, sunt per potastates seculares coactiva punienda, ubi correctio fraterna, vel generalis reprehensio per prædicationem verbi Dei non sufficeret. Et in hoc, quod ponit de peccatis prælatorum, sacerdotum, & ecclesiasticorum quorumcumque, quia dixerat universaliter, Quorumcumqua; ego posui oppositum & ostendi, quod peccata personalia ecclesiasticorum, puta, quæ neque fidem aut bonos mores ex se inficiunt, aut subvertunt per doctrinam, exceptis etiam casibus a jure potestati sæculari concessis, non sunt per eam pœnaliter punienda. Et habeo scripturam sacram praxim Christi & Apostolorum, sacros canones, & dicta sanctorum doctorum, se in lege divina veracitar fundantium, & in 1t. conclusione secundi puncti diffusa probatum est.

Sunt & aliæ differantiæ: una, quia negat legem humanam posse licite punire reos mortis supplicio; & ego probavi oppositum. Altera differentia est quia negat indulgentias & dicit aas in lege Dei non esse fundatas. Ego autem probavi aas fundamentum in lege Dei habere, & ecclesiæ auctoritate fuisse introductas ad magnam utilitatem fidelium, ad honorem Dei & ecclesiæ profectum. Altera differentia, qna dicit peregrinationes essa ex invantione hominum, idololatriam sapere & superstitiunem. Ego probavi oppositum, & ostendi, quod in lege veteri fuerunt institutæ & præceptæ, & a Christo Salvatore observatæ, & a sanctis solicite usitatæ, & satis extense, ut audivistis. Altera differentia, quia ponit, quod litteræ fraternitatum non videntur a Domino Deo nostro Jesu Christo introductæ, neque ab Apostolis concessæ, ant usitatæ, sed magis videntur detestandæ, cum per talia sophismata lex Dei sufficiens ad populum fidelem regendum, contemnatur. Et ego dixi & probavi oppositum, quod hæ sunt in scriptura fundatæ. Alia differentis inter nos est in absolutionibus & excommunicatinnibus, ut audistis. Excessus aggtavavit, tantum ignem zeli succendit, ut si ita foret ut vult, ecclesiastica hierarchia turbaretur, tumultuaretur ignobilis contra nobilem, puer contra senam, apertus esset puteus dissantionum, abyssus scandalorum.

Surrexi igitur, us ignem mitigarem, non extinguerem; correctionem peccatorum non tollerem, sed ordinaram: hæc modificatio, quæ per mo dicta est, est aqua flammam sub olla, da qua ab initio, remittens ut peccata per disciplinam ardeant, sed succendentes prunas non consummant. Corrigantur peccata, permaneat ecclesiasticus ordo, & debito gradu cuncta subsistant. Si paululum dilectus meus faber succendare desinat, mundum ponat in vindicta peccatorum, mecumque de indulgentiis & aliis prædictis sentire velit; desinam aqusm moderationis aspergere secum: ut alter faber ignem moderatæ ponitionis peccatorum sufflabo, ut in olla ardente versa ad faciem Aquilonis, peccata, ut possibile est, urantur. Et si videatur aqua mea amara, quia acqua contra-

ANNO CHRISTI 1433.

traditionis est, erit tamen sibi aqua Siloe, quæ vadit cum silentio. Paratum auxilium in hac sacra synodo est situm. In modo correctionis unanimes sumus, qui, quod corrigenda sint vitia, concordamus. Expurgabit in olla caritate Christi succensa peccatorum rubigines: & exibit opus ejus de fornaca ignis ut vas purissimum: erit ecclesia in camino hoc ignis examinata & purgata, ut jam sint columbæ Christi unicæ sponsæ ejus, id est, ecclesiæ, pennæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri; sed de auro mundo veræ caritatis: ut fulgeant justi, & tamquam scintillæ in arudineto discurrant. Quod nobis præstet in commune, in cujus nomine congregati sumus, Dominus noster Jesus Christus, cui cum Patre & Spiritu sancto est imperium, honor & gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

Psalm. 67.

Explicit responsio articuli 2. videlicet de punitione peccatorum publicorum mortalium, facta in generali concilio Basileensi, per magistrum Ægidium Carlerium decanum Cameracensem.

ANNO CHRISTI 1433. Jan. 9.

HENRICI KALTEISEN ORDINIS PRÆDICATORUM

Professoris Sacræ Theologiæ in celeberrima Coloniensi academia, & hæreticæ pravitatis Inquisitoris.

Ex tomo 4. Antiq. Lect. Henr. Canisii.

ORATIO.

Qua in concilio Basileensi MCCCCXXXIII. per dies tres refutavit tertium articulum Bohemorum de libera prædicatione verbi Dei, quem proposuit per biduum Uldaricus presbyter Orphanorum.

PAtres & domini reverendissimi, doctores prudentissimi, inclyti Bohemiæ regni oratores egregii, cæterisque confratres mei præclarissimi: In medio tam magnatorum, tamque auditorii divinissimi locuturus, renuit consolari anima mea, nisi consolationes Dei lætificassent eam cum Psalmista. Quamobrem spem finaliter in ejus posui exhuberantia, *qui dat omnibus affluenter*, Jacobi 1. qui assecurat, promittens: *aperi os tuum, & ego implebo illud*, dans verba evangelizantibus virtute multa, in psalmo: beatissima interveniente Dei genitrice virgine Maria, per quam veluti per canalem, & aquæductum gratiarum, quidquid divina largitas influit, quidquid humano generi dare virtutis & gratiæ disposuit, largissimo sancti Spiritus imbre infundit, secundum mellifluum Bernardum in sermone: beatis omnibus occurrentibus Dei sanctis, qui caritatis vinculo constricti nobis miseris invocantibus, non minus quam Jeremias Dei propheta multum orans pro populo & universa civitate dicitur 2. Machabæorum ultimo; quorum suffultus meritis juxta materiam articuli tertii in ordine propositorum, qui est de prædicatione verbi Dei, parumper locuturus assumo verba thematis Dominicæ jam currentis, Lucæ 8. conscripta: *Qui in corde bono & optimo audientes retinent verbum, fructum afferunt in patientia.* Pro cujus introductione noto cum beato Thoma 2. 2. quæst. CLXXVII. articulo 1. Ad hoc quod verbi Dei orator efficaciter loquatur, tria requiruntur: ut scilicet doceat, delectet, & flectat; doceat intellectum instruendo, delectet affectum demulcendo, flectat effectum procreando. Et quamquam duo prima in facultate docentis ut plurimum reperiantur, tertium tamen solius Dei esse dignoscitur. Nisi enim interius Spiritus sanctus doceat, incassum exterius vox doctoris laborat, secundum beatum Gregorium in homilia de festo Pentecostes. Sicut enim impossibile est, quod sola pluvia fructificet terram, nisi flaverit etiam ventus; sic non est possibile, quod sola doctrina corrigat hominem, nisi cooperatus fuerit Spiritus sanctus in corde ipsius, ut ait beatus Chrysostomus, homilia XX.

Psalm 93.
Psalm. 80.
Psalm. 67.
Bernard. sermone de Nativitate Mariæ.
Greg. hom. 30.

Idcirco, ut per me dicenda in cunctis nobis fructum afferant in patientia, tria noto. Primum ut locus congruus adaptetur, *in corde bono, & optimo*. Secundum, ut modus debitus observetur, *audientes verbum retinent*. Tertium, ut fructus debitus reportetur, *fructum afferunt in patientia*. Primum docet intellectum. Secundum demulcet affectum. Tertium flectit effectum: ut sic his simul concurrentibus, opus præsentis actus optatum reportet profectum. Dico primo & principaliter, reservatis duobus membris pro sequentibus diebus, ut fructum verbi Dei in patientia afferamus, necesse esse nobis locum congruum ut adaptemus, qui est *in corde bono & optimo; bono* per industriam naturalem, *& optimo* per gratiam justificantem ait Nicolaus de Lyra ibidem; *bono*, per fidem illuminantem, *& optimo*, per gratiam operantem. Optimum enim est gratia stabilire cor. Unde Gorra super eodem, *in corde bono* per disciplinæ & virtutis exercitium, *& optimo*, per internæ contemplationis & consolationis solatium. Secundum Albertum, *in corde bono*, id est, mundo a peccato, Matthæi v. *& optimo*, scilicet, divinæ voluntati in omnibus conformato, secundum beatum Augustinum super illo Psalmi 7. *Qui salvos facit rectos corde. In corde bono*, per dilectionem Dei ut seipsum, *& optima*, per dilectionem Dei super omnia. *Sic Mariam optimam partem elegit*, Lucæ x.

Chrys. hom. 33 in opere imperf.
Hebr. 13.
Albertus Magnus in Luc. cap. 8. a Ferre, proximi.

Hac ut reor ex causa, quidam hæsitans quid offerre posset Deo gratissimum, edoctus est per angelum offerre curvitatem lunæ, rotunditatem solis, & primam partem rotæ: per quæ intelligi docuit, C per curvitatem, O per rotunditatem, R per rotæ primam partem seu literam quæ tria simul composita hoc nomen, Cor, efficiunt. Hinc secundum Isidorum & catholicon cor etymologizatur, C, custos, O, omnium, R rerum. Quare hoc volens sibi Dominus præparare, clamat: *Quis es iste, qui cor suum applicet, ut, appropinquet mihi? eritisque mihi in populum, & ego ero vobis in Deum*, Jerem. cap. XXX. Aliter autem formatur ani-

ANNO CHRISTI 1433.

Arist. de partibus animalium lib. 3. cap. 4

animal a natura, aliter a pictura. Nam natura animal formando incipit a corde, & sic secondum proportionam cordis cætera membra figurat, ait Aristoteles XVI. de animalibus, pictor vero nihil curat de corde, & tota sulicitudo est circa membra exteriora componenda. Sic si sacram unionem eupimus, si veritatis normam quærimus, si reformationem salutarem appetimus; non verbis exterioribus, sed eordis optimi penetralibus, id est, noo lingua tantum, sed opere & veritate amplecti debemus. Ad hoc quæso, *hodie si vocem Domini audierins, nolite obdurare corda vestra*, ait Psalmista, quoniam *cor durum male habebit iu uovissimis*, Ecclesiastici III. Cor durum est qnod seipsum noo eahorret, nec seotit quod cor durum sit, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, minis non eedit, flagellis duratur, ingratum ad beneficia, ad consilia infidum. Nemo duri cordis salutem unquam adeptus est, nisi forte quem miserans Deus abstulit ab eo cor lapideum, & dederit cor carneum, juxta prophetam. Bernardus de consideratione libro I. Quidam namque reproborum in potestatem dæmonum occulto & justissimo Dei judicio rediguntur, Isaia attestante. *Ipse misit nis sortem & manus Dei divisit nis eam iu mensuram, usque in æternum possidebunt eam*. Quidam electorum dimittuotur a Deo ex divina justitia incidere in errorem peccati; sed tamen miseratione ejus reducti, deouo convertuntur; de talibus enim Dominus per prophetam loquitur: *Et divisi eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi*. Sanctus Isidorus de summo bono, libro XX. capite XV. Talis sic a Domino reductus, potest apte cum propheta dicere: *Invenit servus tuus cor suum ut oret te*, II. Regum VII. Sic Nabuconodonosor per tempora multa sua exigente culpa a Deo derelictus, tandem reductus est, & restituta figura pristina, id est intelligentia humana, Danielis IV. Hoc David petivit, cum ait: *Cor mundum crea in me Deus*, sciens quod *beati mundo corde; quoniam ipsi Deum videbunt*, Matthæi V. quæ visio tota merces est, quæ visio summum bonom finale & æternum gaudiom est, quam nobis concedat benedictus Jesns qui imperat & regnat. Amen.

Psalm. 94.

Ezech. 36.
Bern. lib. I. de consid. ad Eugen.
Isaia 34.

Isaia 57.

Daniel. 7.
Psalm. 50.

Quemadmodum Deus & natura nihil agunt frustra, sed sicut in necessariis non deficiunt, nec abundant in superfluis, ita imitator utriusque prout ipse ex alto concesserit, nec in superfluis abundare, nec in necessariis deficere propono: sed juxta materias per dominum proponantem ministratas, notanda quædam obscure posita declarabo, omissa supplebo: sed & a veritate devia arguendo, emendabo juxta Apostolicam doctrinam, ut sit veritatis doctor exhortari potens in doctrina, & eos qui contradicunt, arguere. Obtulit Dominus venerabilis Udalricus proponens in sua propositione certa enthymemata, circa quæ inteodo declarationi insistere arguendo sic: Christus mandat hoc, ergo hoc est faciendum: Christus prohibet hoc, ergo hoc non non est faciendum. Bene sequitur, non autem sequitur de puro homine sic: Papa mandat hoc, ergo hoc est faciendum: Papa probibet hoc, ergo non est faciendum, &c. nisi adito isto medio, & in lege Dei veraciter se fundat. Obtulit in primo notabili, duplex esse verbum Dei, scilicet, Christum Jesum, qui est veros Deus & homo, & utrumque testamentum ibi defectum per eum commissum intendo supplere. Deinceps quædam intulit, quæ intendo constanter redarguere, vel modificare, & veritatem credi necessariam addocere, quorum primum est: Tantæ perfectionis sunt verba Dei, quod eis nil licet addere, nec subtrahere. Secundum quod causa ruinæ populi maxime est causa malorum sacerdotum. Hoc declarabo lucidius propter multa mala de sacerdotibus Domini. In secundo notabili enarrata, ubi additur, quod nemo amplius nocent, nec ecclesiam scindit, sicut sacerdotes mali, hoc intendo modificare. In notabili tertio, Quod tenetur præceptive, ubi inter multa redarguenda sunt hæc inserta. Primum, quod non observantia consilii Dei non obligat non observantem ad peccatum veniale, sicut præcepti ad mortale. Secundum, quod est præceptum Domini cuilibet diacono & presbytero libere prædicare verbum Dei, ita quod sub præcepto obligante non prædicantem ad peccatum mortale, cadit actus prædicandi in ipsis. In quarto proposuit super verbo, Libere quod diaconi & presbyteri liberantur ad prædicandum, dum suscipiunt diaconatus, & præsbyteratus ordinem legitime; & qood extunc nullum impedimentum illegitimum obsistere debet secundum legem Domini nostri Jesu Christi: ibi etiam reprehendit, quod Missantes plurimi, sed prædicantes sunt paucissimi & altarium moltiplicationem.

Tit. 1.

Adversarii notabile primum.

ANNO CHRISTI 1433.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Conseqoenter prædicta probando venerabilis Uldaricus proponens probant articulum auctoritatibus & rationibus sibi gratis. Et infert primo istam conclusionem: noo obstante inhibitione, aut prætensa excommunicatione lata jam aut minata, sacerdos Domini debet fideliter & libere verbum Domini annuntiare, quia debet Deo magis quam hominibus obedire. Addit secundo, quod sacerdos dimittens fidelem prædicationem propter hominum inibitionem, seu prætensam excommunicationem, est apud Deom excommunicatus, quia tales non servant mandatum Dei: & ergo maledicti & excommunicati. Et sunt hæc primæ Veritatis, quæ Deus est, cum adjutorio constanter reprobanda. Tertio, quod sacerdotes Dei verbi prædicationem fidelem non debent omittere propter scandalum perversorum. Quarto, quod non solum sacerdotes minores, sed & prælati majores tenentur verbum Dei fideliter annuntiare.

Act. 5.

Hæc est dicendorum materia, prout propositio cogit vestra. Antequam harum difficultatum declarationem aggrediar, præsupposita recognitione ignorantiæ meæ, & imbecillitatis notoriæ, quam recognosco corde, & confiteor ore: nihilo minus ex mihi injuncto, collum obedientiæ submittens jugo, vires hinc resumo, quoniam causam Dei agimus, quoniam salutem animarum quærimus, io quibus nostra sufficientia ex Deo est, qui promisit: *Dum steterins ante reges & præsides, nolite cogitare quomodo aut quid loquomini, dabitur enim vobis in ille hora quid loquamini*. Duo autem inter molta mihi necessaria protestor. Primo, quod omnia per me unquam dicta, nunc & io futurom dicenda, judicio ac diffinitioni hujus sacrosancti generalis concilii Basileensis quid-

2. Cor. 3.
Matth. 10.

ANNO CHRISTI 1433.

sincere & plena submitto, eredens & confitens, quidquid ipsa sancta synodus credit & confitetur: quod si aliud dixero quod avertat Aitissimus exnunc revoco, & retracto, pro non dicto haberi dasiderans; secundum quod non est mentis meæ ad piarum aurinm offendicnla verba proferra aut salvoconductui venerabilium oratorum inclitl regni Bohemiæ quovis modo præjudicare. Quod si ex lapsu linguæ contigerit, ex nunc veniam postulo, qua indiget lingua seo maxilla in camo freno rationis seu imperio voluntatis non constricta. Quibus protestationibus, in qualibet sequentinm materiarum quasi innovatis ac iteratis, præsuppositis, Prædicatorum ordinis ego minimus prædicationem verbi Dei desensurus juxta articulr tartii axigentiam, quam adduxit venerabilis Uldaricus dominus proponens inelyti regni Boemiæ orator, seeundum formam per ipsum sarvatam procedere intendo. Er ideo si formalitatem aliquando egressus suero, non mihi indignemini, quia formam traditam investigabo.

Articulus proponentis : Verbum Dei exemplo Christi & Apostolorum, a Sacerdotibus Domini libere & sine impedimento, fideliter & veraciter debet prædicari, & annuntiari. a al. præmisso.

Articulus proponentis iste est: Verbum Dei exemplo Christi & Apostolorum, a saeerdotibus Domini libere, & sinc impedimento, fideliter & veraciter debet prædicari & annuntiari. Juxta cujus deductionem dominus Uldaricus proponens venerabilis talem habuit ordinem. Primo notabilia circa aliquorum terminorum expositionem, præmittendo. Secundo, articuli decisionem annectendo. Secundum ergo ordinem vestri processus erit forma mei progressus: hoc a promisso, quod nedum propositionibus positis, sed & carum probationibus declarandis insistam; nedum verbis, sed & intentioni, prout ex verbis colligere potui innitendo. Et primo in procemio suæ collationis inter cærera ista fuerunt verba ejusdem: Istud est argumentum infallibile; Hoc mandat Christus Jesos, ergo hoc est faciendum. Hoc probibet Christus, ergo hoc non est faciendum, De puro autem homine infallibiliter non sic sequirur de forma, non enim sequitur oniversaliter; Hoc mandat Romanus Pontifex, hoc dicit Eugenius Papa, ergo verum, aut faciendum hoc probibet Papa ergo non faciendum. Sed addito isto medio bene sequitur. Hoc dicit Romanus Pontifex, & in scriptura canonica se fundat veraciter ergo hoc est verum, aut faciendum. Et quamquam hoc in superficie videatur tute dictum; tamen quia primæ consenquentiæ possent multis materiam ministrare erroris, & inobedientiæ & rebellionis, ideo eirca eas parum insistere, non absonum judicabunt.

Obtuiit Dominus proponens argumentationem talem: Christus Jesus mandat hoc, ergo hoc est faciendum: Christus Jasus prohibet hoc ergo hoc omittendum. Circa quam sciendum, quod non omne mandatum Christi, quod habet notam mandati, habet efficaciam mandadati. Dicit enim venerabilis Gorra, Lucæ 7. quod est triplex præceptum Domini, unnm proprie dictum, obligans ad faciendum, nt illud, *Honora patrem & matrem*, Exodi xx. Aliud minus proprie dictum, tentans ad probandum ut illud *Tolle filium tuum*, Genesis 22. Tertium improprie dictum, scilicet, docens tantnm ad sciendnm, ut dum Dominos præcepit ei quem curavit, ne cuiquam diceret. Hæc ille. Cui alludit Magister primo sententiarum, lib. 1. distinctione xLv. dicens: Quod Dens non vult ab hominibos fieri omnia, quæ præcepit, vel non fieri quæ probibet. Præcepit enim Abraham immolare, non tamen voluit, Non enim ideo præcepit, ut fieret, sed ad probandum fidem Abrahæ. Et in evangelio præcepit sanato, ne cuiquam diceret: ille autem prædicavit ubique, intelligens Deum non ideo prohibuisse, quin veller opus suum prædicari, sed ut daret formam homini laudem humanam declinandi. Capitulo finali dicit, distinguens de voluntate signi & beneplaciti: Fit omne, quod Deus beneplacito vuit fieri; & omne quod vult non fieri, nequaquam fit, non ista est de signis, quia sic præcepit Deus multis, quæ non faciunt, & prohibet quæ non cavent, & consulit quæ non implent. Hæc ille. Ubi dicit sanctus Thomas: Quanvis non vellet Deus voluntate consequente, quod Abraham filium occideret, voluit tamen voluntate antecedente, quod voluntas Abrahæ in hoc ferretur, secundum quod jam erat ordinatum. Et tamen voluntatem per præceptum expressit: & sic fictio non fuit ista, & de illis, qui contra præceptum Domini opus prædicant, licet Christus noluerit hoc, quod præcepit voluntate consequente, voluit tamen volnntate antecedente homines in hoc tendere, ut gloriam mundanam de temporalibus bonis non quærerent, sed Dei; & hoc præceptum expressit. Hæc ille.

Triplex mandatum Domini.

Dist. 47. qu. 1. art. 1. ad 1.

Unde communiter tenent doctores, circa distinctionem quadragesimamquartam primi sententiarum, quod quando præceptum dator in documentum, non in præceptum, non obligat; sicut si prælatus præciperet aliquid grande suo monacho, & tamen corde tenus noller illud fieri, sed statim, eum frater hoc facere inciperet, eum revocaret; ita quod præceptum illud est directe signum volnntatis præcipientis, ita quod velit obligare subditnm ad exsequendum voluntatem præcipientis, sed non est directe signum, quod velit rem præceptam impleri, talia enim fiunt ad sumendum experientiam de obedientia subditi, vel ad osteodendum pluribus obedientiam unius exemplo, Idcirco recitat ibidem quatuor solemnes opiniones dominus patriarcha de Palude eirca istam conclusionam, Deus quandoque præcipit fieri quod tamen non vult fieri.

Secundo addit venerabilis proponens Uldaricus enthymema. Non sequitnr; Papa mandat hoc, ergo hoc est faeiendum, nisi addito isto medio, Et in lege divina veraciter se fundat. Ego assumo sic: Papa mandat hoc, & in lege Domini saltem expresse se veraciter non fundat, dummodo contra mandatum Domini non præcipiat, neque contra sacrorum generalium conciliorum statuta; ergo hoc est faciendum.

Pro cujus deductione duxi aliqua notare: Primnm est, quod Papa non est nomen ordinis, sed tantum jurisdictionis, & officii. Patet quia Papa potest cedere papatu, ita quod non sit amplius Papa; non tamen potest eedere sacro ordine, quin semper sit ordinatus postquam est ordinatus. Secundo, quia Papa, ut Papa, non habet potestatem eonficiendi Corpus Christi vernm, nisi consecretur in præsbyterum, quamvis posset gubernare Corpus Christi misticum, etiamsi non habeat sacerdoti gradum,

ut

ANNO CHRISTI 1431.

ut deducit venerabilis magister Augustinus de Ancona, in libro de ecclesiastica potestate, quæstione 4. articulo 2.

Secundum quod quamdiu Papa est fidelis, etsi in moribus sit malus, potest & debet dici sanctus aut sanctissimus, non quidem ex vitæ merito, sicut Christus dicitur sanctus sanctorum sed ex sanctificandi alios officio; sic enim Numerorum XVIII. dixit Dominus ad Moysen: *Tu & filii tui, & domus patris tui portabitis iniquitatem sanctuarii*, & secundum translationem antiquam LXX. interpretum, dicitur *sumetis peccata sanctorum*. Ubi clare patet, quod etiam homines peccatores dicuntur sancti ex officio, quia Moyses cum familia signati sunt portare iniquitatem sanctuarii, & sumere peccata sanctorum. Si sanctuarium, quomodo habet iniqnitatem? & si sancti sunt, quomodo habent peccata? Venerabilis Thomas de Walden, libro II. capite XXXVI. Sic & concilia generalia dicuntur sancta & sanctissima, non a sanctitate personarum inibi exsistentium, sed ex plenitudine officii sanctificandi, & infallibili assistentia Spiritus sancti: sic & ecclesia catholica dicitur sancta, non propter sanctitatem[a] omnium exsistentium in ea, cum sint multi peccatores, sed propter sanctissima ejus officia, propter sacramentorum sanctitatem exsistentium in ea: non enim talia dicuntur sancta ex opere operante, sed ex opere operato. Ideo sanctus Cyrillus in epistola synodica directa Nestorio, quæ incipit: » Religioso & Deo amabili; nominat Papam » sanctissimum & venerandissimum: similiter sacrum generale concilium. Similiter sanctus Hieronymos Papam vocat sanctissimum, gloriam sanctitatis suæ magnificans in libro, qui intitulatur de gestis Romanorum Pontificum, in principio scribens ad Damasum Papam.

Vide Ualden. in loco citato.

Tertium, quod Papa ratione officii sæpe aptissime nominatur beatus seu beatissimus, non quasi extra statum viæ æternaliter constitutus beatus, sed propter admirandam suæ potestatis excellentiam, quæ prope Christum attingit: quidquid enim potestatis, quidquid gratiæ sacramentalis. Quidquid dispensationis cælestis a Christo capite ecclesiæ commissum est, ipse ecclesia dispersa, & Papa in fide non errante, totum est ejus dispensationi commissum. Hinc beatus Hilarius etiam Imperatorem Constantium propter auctoritatem imperialem beatissimum nuncupavit in epistola sua ad eumdem de fide, Et beatus Ambrosius quibusdam scribens episcopis & sacerdotibus malis, quos de simonia & multis excessibus redarguit, beatissimos & sanctissimos patres nominat in libro suo pastorali, quem de observantiis ipsorum intitulat.

Ambr. lib. de sacerdotali dignitate cap. 2. tom. 4.

Quarto ergo dico, quod si Papa aliquid mandat faciendum, quod non est contra legem Dei expresse, aut contra statuta aliqua sanctorum patrum, etiam si se literaliter in lege Dei veraciter non fundat, ei obediendum est. Hinc dicit beatus Cyrillus episcopus Alexandrinus, in libro Thesaurorum: Ut membra maneamus in capite nostro, Apostolico » throno Romanorum Pontificum, a quo me» dium est quærere, quid credere, & quid » tenere debeamus: ipsum venerantes, ipsum » rogantes præ omnibus, quoniam ipsius so» lius est reprehendere, corrigere, statuere, » disponere, ligare, & solvere, loco illius, » qui ipsum ædificavit & nulli alii, quod suum » est plene, sed ipsi soli dedit; cui omnes ju» re divino caput inclinant, & primates mun» di tamquam ipsi Jesu Christo obediunt. Hæc ille. Pariformiter sanctus Chrysostomus cum omnibus doctoribus super illo, *Pasces oves meas*, scribentibus, & beatus Bernardus in principio tertii libri ad Eugenium.

ANNO CHRISTI 1433.

Chrysostomus in 21. cap. Joannis Bernard. de consid. lib. 3.

Sed dices. Papa malus est, & prælati pessimi sunt. Respondet Dominus: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi: omnia quæ vobis dixerint, facite: secundum opera eorum nolite facere*. Matth. XXIII. Et ejus vicarius Immediatus inquit: *Obedite præpositis vestris, non tantum bonis, sed & dyscolis*, I. Petri II. Cujus rationem assignat beatus Hieronymus lib. I. contra Jovinianum, dicens: Episcopus, & presbyter, & diaconus non sunt meritorum nomina, sed officiorum; nec dici» tur, Si quis episcopatum desiderat, bonum » gradum desiderat; sed, *Bonum opus deside» rat*: quod in majori ordine constitutus pos» sit, si velit, occasionem exercendarum ha» bere virtutum. Hæc ille. Unde beatus Bernardus super Canticis sermone LXVII. Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Phari» sæi: & qui non obedierunt eis tamquam e» piscopis, inobedientiæ rei fuerunt, etiam in » ipsum Dominum præcipientem, & dicen» tem, *Quæ dicunt facite*. Patet, quamvis Pha» risæi, quamvis peccatores maximi, propter » cathedram tamen Moysi, ad eos quoque ni» hilo minus pertinere, quod idem dicit: *Qui » vos audit, me audit, & qui vos spernit, me » spernit*. Hæc ille. Patet ergo, quid sit de » illa argumentatione sentiendum: Papa mandat hoc, ergo hoc est faciendum, etiamsi se non fundet expresse in divina lege. Et tantum de procemio domini proponentis.

Contra Jovin. cap. 19.

Bernardus sermone super Cant. 66.

Post hoc expedito procemio, dominus proponens in articulo incipit proponere notabilia. Et fuit primum notabile circa Illud complexum, Verbum Dei: ubi in sermone vel sententia distinxit, verbum Dei dupliciter per eum intelligi: uno modo accipiendo pro Christo Jesu Deo vero & homine. Secundo modo pro omni verbo veritatis, quod locutus est Dominus per suos Angelos, prophetas veros, & Filium suum & per sanctos suos Apostolos, & in scriptis reliquit ad futura tempora. Et isto secundo modo dicebat se usurum in proposito illo complexo, Verbum Dei. Et quamquam istud non sit reprehensibile quoad ea quæ dicta sunt, est tamen reprehensibile propter ea, quæ omissa sunt. Unde dico, (fuit etiam necesse addi tertium modum, quod scilicet Dei verbum est verbum inspiratum. hoc enim oportet uti verbi Dei prædicatorem, si non vult inducere populum in errorem:) unde dico, quod triplex est Dei, verbum, non solum incarnatum, & exaratum, sed etiam inspiratum: & hoc est geminum, unum privatum, aliud publicum. Primo, inquam, est verbum Dei merito dicendum & nuncupandum, scilicet inspiratum privatim id est, personis privatis, de quibus ait vertex Apostolicus: *Spiritu sancto inspirati locuti sunt homines Dei*. Et Psalmista: *Audiam quid loquatur in me Deus*. Hinc Apostolus & ejus utilitatem expressit: *Omnis doctrina divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum, ut perfectus sit*

Adversarii notabile primum.

2. Petr. 1. Psalm. 84.

ANNO CHRISTI 1433.

homo Dei ad omne opus bonum instructus, II. ad Timoth. III.

Eodem Spiritu Scriptura sacra exponitur, quo inspiratur.

Non sunt ergo sanctorum doctorum scripta, quorum prudentissima scientia explanat scripturæ secreta, ab aliquo vilipeodenda, sed quasi a Deo veneraoda: quia est regula, quod eodem spiritu scriptura sacra exponitur, quo fuit inspirata. Quod eleganter Apostolus ostendit, dicens quod *Christus ad consummationem sanctorum dedit quosdam Apostolos, quosdam prophetas*; & ne ibi crederetur esse status, quasi aliorum scripturæ non essent a Deo, subdit: *quosdam vero doctores*: cujusmodi sunt scripturæ sanctorum Gregorii, Augustini, Hieronymi, Ambrosii, post hos beatorum Bernardi, sancti Thomæ & aliorum multorum, etiam oon canonizatorum, quibus procul dubio Spiritus sanctus aperuit sensum, ut intelligerent scripturas, qoateous mysticos sensus, quibus sacra scriptura est gravida aperirent, & ad communem hominum capacitatem redigerent. Alioquin quomodo Deus præcepisset Deuteron. XVII. in his quæ suot ambigua & difficilia, refugiendum esse ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore? *Et facies quæcumque dixerint tibi, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam illorum. Non declinabis ad dexteram neque ad sinistram.* Ubi continuo subjungitur: *Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille, & auferes malum de domo Israel; cunctusque populus audiens timebit ut nullus deinceps intumescat superbia.* Ideoque distinctione XV. in cap. Sancta Romana Ecclesia; multa sanctorum doctorum enumerantur opuscula, jam per ecclesiam acceptata, & sibi soli ad judicandum reservata. Et subditur, propter doctores ibi oon expressos, quod etiam aliorum doctorum, & patrum orthodoxorum, qui in nullo a sancto consortio Romanæ ecclesiæ deviarunt, nec ab ejus fide & prædicatione semoti sunt, scripta suscipienda & legenda sint. Alii autem moderni non canonizati ad legendum conceduntur, & ad impugnandum etiam a singularibus personis, si in eis aliquid veritati dissonum reperitur: secundum quem modum beatus Augustinus dicta sua ad aliorum exponebat discutientiam, dicens in epistola ad Fortunatianum: » Neque enim quorumlibet disputationes, quamvis catholicorum & laudatorum hominum, velut scripturas canonicas habere debemus: ut nobis oon liceat, salva honorificentia, quæ illis hominibus debetur, aliquid io eorum scriptis improbare, atque respuere, Si forte invenerimus quod aliter senserint quam veritas habet, divino adjutorio, vel ab aliis intellecta, vel nobis: nam talis, inquit, ego sum in scripturis aliorum, quales volo esse intellectores meorum. Hæc ille.

Ephes. 4. — Cap. 3. — Epist. cxi.

Est ergo verbum Dei verbum inspiratum, ad prædicandum necessarium sanctis doctoribus, in ædificationem corporis Christi mystici, quibus ait Dominus: *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Ut quilibet talis dicere possit: *Spiritus Domini locutus est per me, & sermo ejus per linguam meam.* II. Reg. XXIII. & hoc de privato. Ex quibus elicio, quod etiam illud non vere dictum est, ubi dicit proponens venerabilis, verbum Dei esse tantæ perfectionis, quod nihil possit ei addi aut subtrahi: quia licet ea explanare, & dubia emergentia determinare: & talibus promittitur merces magna, dicente Sapientia: *Qui elucidant me vitam æternam habebunt*, Ecclesiastici XXIV. non ergo licet subtrahere id quod est necessitatis scripturæ, sed licet addere quod est pro ejus elucidatione. Quod tam pulcre ostendit Dominus in expositione parabolæ evangelii præsentis Dominicæ, ubi sic ait beatus Gregorius: » Est quod solicite in hac ipsa expositione Dominica pensare debetis, quia si nos vobis semen verbum, agrum mundum, volucres dæmonia, spinas divitias significare diceremus, ad credendum nobis forsitan mens vestra dubitaret. Unde & idem Dominus per semetipsum dignatus est exponere quod dicebat, ut sciatis rerum significationes quærere in his etiam quæ per semetipsum noluit explanare. Expouendo ergo quod dixit, figurare se loqui innotuit, quatenus certos vos redderet, cum vobis nostra fragilitas verborum ejus figuras aperiret. Hæc ille. Auctoritates io contrarium adductæ intelliguntur, Qui addiderint; id scilicet quod textum falsificaret, aut perfidiam saperet, prout nuper satis declaratum est.

Matth. 10. — Gregorius homil. 15.

Inspiratum verbum publicum.

Quantum ad aliud verbum inspiratum, verbum Dei aptissime nominatum, & per omnia verbi Dei prædicatoribus necessarium, quod est inspiratum publicum, est cujuslibet generalis concilii legitime congregati statutum & decretum, cujus auctoritatem Dominus sibi adscripsit, dicens collegio Apostolorum: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*, Luc. X. quibus suam promisit assistentiam, dicens: *Ubi congregati fuerint duo vel tres in nomine meo, in medio eorum sum.* Quod de congregatione generalium conciliorum intelligendum exponit beatus Cælestinus in epistola ad synodum transmissa, ut refert Isidorus in lib. conciliorum. Hoc expressius idem Salvator noster innuit concilio Apostolico promittens in persona ecclesiæ: *Adhuc multa habea vobis dicere, sed non potestis portare modo. Paracletus autem Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, quæcumque dixero vobis*, Joannis capite XVI. & ne hæc credantur dicta personis Apostolorum tantum, ait capite XV. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis, ut maneat vobiscum in æternum.* Ergo inest ille Spiritus sanctus omnibus congregationibus generalium conciliorum, & omnia ibi conclusa sunt verba Spiritus sancti; ideoque determinationem sacri concilii non sibi Apostoli, sed Spiritui sancto attribuerunt. *Placuit*, inquiunt, *Spiritui sancto, & nobis*, Actorum XV. Unde valde cavendum est, ne ab informatione & sententia hujus concilii generalis Basileensis in Spiritu sancto legitime congregati, quisquam se alienum reddat; ne contra Dei sententiam videatur recalcitrare, verba Spiritus sancti abnegare, & a catholicæ ecclesiæ sancta se unione separare.

Matth. 18. — Cælestinus, ep. 7. edit. Roman.

Hæc modica conscripsi, residua servans replicationi, & si contingat fraternali confabulationi: unde coocludere pro nunc possumus, quod distinctionem circa id complexum, Verbum Dei, minus complete posuit proponens, cum in ædificatione corporis mystici oporteat

ANNO CHRISTI 1433.

teat ad minus etiam verbo inspirato uti. A Ideo non solum quatuor concilia prima, sed & omnia alia a sanctis instituta custodienda & recipienda mandantur & decernuntur distinctione xv. Sancta Romana ecclesia. Demum ad secundum notabile procedendo super illo complexo. A sacerdotibus Domini, distinxit dominus proponens, de sacerdotibus bonis & malis, post multa vitia malorum sacerdotum enarrata, & quomodo nemo amplius nocet in ecclesia Dei, quam sacerdotes mali. Et quia tanta mala enarravit de malis, & pauciora bona de bonis, dicam subsequentia.

Cap. 1.

Sacerdotes etiam mali honorandi.

Prælati & presbyteri mali, non solum boni, sunt magnifice honorandi & reverendi; B ne videantur omnino spernendi, quos gloriosus Deus sibi specialiter elegit ex gentibus mundi, non ad confortandum eos in malum, sed magis ad revocandum presbyteros malos, & confirmandum bonos, & docendum cunctos, in qua honorifica majestate constituit Dominus presbyteros ecclesiæ. Et primo ex veteri testamento, Genes. ix. ubi dicitur, quod Noe inebriatus dormivit, & detectis verendis jacuit in tabernaculo suo: quod cum vidisset Cham, non eum texit, sed duobus fratribus annuntiavit. At vero Sem & Japhet videntes, avertebant facies suas. Quid est ergo, quod filii pallio verenda patris superjecto dorsis pallio aversi ve- C niendo operiunt? nisi quod bonis subditis sic præpositorum suorum mala displicent, ut ab aliis nota occultent? Operimentum aversi deferunt, quia dijudicantes factum, & venerantes magisterium, nolunt videre quod tegunt. Et nota, quod patet expergiscens semen Cham maledixit, sed duos patrem regentes benedixit.

Probatur exemplis veteris Testamenti.

Hanc maledictionem fugere voluit sanctissimus Imperator Constantinus, de quo in ecclesiastica historia libro quarto capite decimo dixisse narratur: Si propriis oculis vidis» sem sacerdotem Dei, aut aliquem eorum » qui monastico habitu circumamicti sunt, » peccantem, chlamydem meam explicarem, D » & cooperirem eum, ne ab aliquo videre» tur. Hoc autem Christus adhuc in vita sibi partim recompensavit, quia postmodum in bellis felicissimus fuit, ut dicit beatus Augustinus de civitate Dei libro quinto. Secundo idem expresse Dominus præcepit Exod. xxi: *Diis non detrahes, & principi populi tui non maledices.* Glossa: Id est, sacerdotibus & ecclesiæ doctoribus, qui populis principantur: cum enim omnis detractio perniciosa sit, in illos est perniciosior. Tertio, Deuteronomii v. *Honora patrem & matrem tuam, ut* „ *longo vivas tempore.* Glossa: Hoc est maxi» mum & primum mandatum, in altera tabu» la: Honora, scilicet, patrem corporalem & E » spiritualem, officio pietatis: & honora si„ militer matrem, id est, ecclesiam sanctam. Quarto, quia Threnorum iv. Jeremias destructionis causam assignans, ait: *Facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt.* » Glossa: Imo Deum in suis sacerdotibus con» tempserunt, nec Deum in his reveriti sunt: „ ideo divisi sunt a facie Domini, quia per » orbem dispersi sunt. Et alia glossa; Nota „ quam terribile sit sacerdotes contemnere, nec » faciem eorum erubescere, id est, illis mo-

Eccles. hist. Theod. lib. 2. cap. 21.

Cap. 25.

In utraque Glossa.

» nentibus & videntibus, a sceleribus non ces» sare. Quinto patet per David, qui quamvis sciret Saul malum, tamen quia unctus erat in regem & consecratus, & coram populo nondum depositus, eumdem numquam graviter inhonoravit; sed in spelunca, in papilione, & ubique pepercit. Unde glossa i. Regum vigesimoquarto, & est venerabilis Bedæ, & beati Gregorii: Quid per Saul, nisi » mali rectores? Quid per David, nisi boni » subditi signantur? Saul ventrem purgare, » est pravos præpositos conceptam in corde » malitiam, usque ad opera miseri odoris ex» tendere, & cogitata apud se noxia, factis » exterioribus exsequendo monstrare. Quem » tamen David ferire metuit, quia piæ sub» ditorum mentes ab omni se peste obtrecta» tionis abstinentes, præpositorum vitam nul» lo gladio linguæ percutiunt, etiam cum » imperfectionem reprehendunt. Qui etsi quan» do propter infirmitatem se abstinere vix » possunt, extrema quædam, atque exterio» ra præpositorum mala, sed tamen humiliter » loquuntur, & quasi oram chlamydis silen» ter incidunt: quia dum prælati dignitati, » saltem innoxie & latenter derogant, quasi » legis suppositi vestem secant; sed tamen ad » semetipsos redeunt, seque de tenuissima „ verbi laceratione reprehendunt.

Insuper ex novo testamento, & primo per Christi facta & justa. Nam Matthæi capite octavo sanato a se leproso ait: *Vade, ostende te sacerdotibus*, quos scivit pro tunc pessimos, *& offer*, inquit *munus, quod præcepit Moyses in testimonium illis:* cui glossa: Mittit ad sacerdotes propter humilitatem, ut sacerdotibus deferat honorem.

Secundo per illud Lucæ decimoseptimo: „ *Ite ostendite vos sacerdotibus*. Super quod „ beatus Augustinus libro de baptismo: Non„ ne Sodomitæ ethnici erant gentiles? pejo„ res ergo Judæi, quibus Dominus dicit: *To-* „ *lerabilius erit Sodomis in die judicii, quam* „ *vobis*. Et quibus Propheta dixit: *Justifica-* „ *stis Sodomam*, id est, in comparatione ad „ vos justificata est. Numquid tamen ideo „ sacramenta divina, quæ apud Judæos erant „ talia quales erant ipsi, quæ Dominus quo„ que ipse suscepit, & ad ea celebranda le„ prosos, quos ipse mundaverat, misit: Et „ sequitur: Eadem sacramenta, & in bonis „ hominibus illius temporis erant, & in ma„ lis pejoribus quam sint ethnici: quando„ quidem Sodomitis in malitia prælati sunt, „ & tamen illa sacramenta erant in utrius„ que integra & divina. Hæc ille.

Augustinus de baptismo contra Donatist. lib. 6. cap. 44. Matth. 10. & 11. Luc. 10. 1. quæst. 1. cap. Nonne 37.

Hoc tertio expressius habetur in verbo Christi Matth. vigesimotertio: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Parisæi, omnia quæcumque dixerint vobis, facite; secundum vero opera eorum nolite facere.* Ubi beatus Chryso„ stomus dicit. Sicut aurum de terra eligi„ tur, & terra relinquitur; sic & auditores „ doctrinam suscipiant, & mores relinquant. „ Frequenter enim de homine malo proce„ dunt bona. Hoc expressius Dominus docuit, qui Judam multis honoribus decoravit. Quamvis eum sciret, eum esse peccatorem, furem, & proditorem, imo vocavit eum diabolum: nihilo minus in tantum eum honoravit, quod potestatem dedit super omnia dæmonia, & ut languores curaret, & ante faciem suam prædicaret & bapti-

Chrysostomus, in opere imperf.

ANNO CHRISTI 1433.

baptizaret: Hoc secundum beatom Augustinum factum est, ut discamus non contemnere sanctorum collegia, si contingat aliquem malum inter eos reperiri. Nullum est, nec onquam fuit sanctius collegium, dicit sanctus Thomas super Joannis sexto, quam collegium Apostolorum, in quo tamen unus inventus est proditor & latro. Ideo dicit sanctus Thomas II. II. quæstione CIII. articulo II. quod prælati non honorantur propter excellentiam propriæ virtutis, sed propter excellentiam dignitatis, secundum quam sunt Dei ministri; & in eis etiam honoratur tota communitas cui præsunt.

Cur populus Dei honorare merito debeat Sacerdotes.

Sunt autem notabiles causæ, quare populus Dei multum debet honorare sacerdotes. Prima, quia eum, qui mundum creavit, soli de cælis adducere queunt, in altari Missam celebrando: quia discipulis, quos in sacerdotes consecravit Domious, ait in cœna: *Hoc facite in meam commemorationem*. Luc. XXII. Secunda, quia eis omoia sacramenta, & velut medicinas contra omoes animæ morbos principaliter, & ex officio commendavit: quia stabellarii evangelici sauciati soli habent curam, prout de Samaritano tangitur Locæ X. Tertia, quia soli habent auctoritatem ligandi & solvendi a peccatis, & ab excommunicationibus, secundum illud Matthæi XVIII. *Amen dico vobis, quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum & in cælo; & quæcumque solveritis, erunt soluta & in cælo.* Quarta, quia de orationibus eorum, eo quod soet ministri ecclesiæ, certius est, quod efficaciam pro populo & animabus sortiaotur: quia quando ot ministri ecclesiæ quidam faciuut celebrando, vel hujusmodi, Pontificis vicem geruot, de quo ad Hebræos V. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis*. Quinta, quia in animabus & corporibus per septem ordines distinctos, quos quilibet recipit; Deo amplius consecrati sunt; & per consequens distinctos characteres super laicos habeut impressos, propter septem ordines, propter quod I. Petr. II. dicitur: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis*. Sexta, quia lumen ecclesiæ sunt & doctores, de quibus Matthæi V. *Vos estis lux mundi, & sal terræ*. Ultima, quia per manus eorum solum benedicuntur omnia, quæ in cultum Dei habent consecrari; sicut ecclesiæ, altaria, vestes, eucharistia, matrimonium, & sic de similibus. His ait Dominus: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*. Luc. X.

Qui ergo sacerdotes non aodit, sed spernit, atque, vita sua neglecta, discutit nimis sacerdotum opera; non mirum, si Dominus tales cadere permittit, ut etiam ecclesiastica contemnant sacramenta, & finaliter infideles moriantur, ut deducit beatus Gregorios I. quæstione I. Multi sæcularium.

Non omnis ruina populi a Sacerdotibus malis provenit. Probatur primo similitudine.

Inter cætera, etiam istud corollarium dominus Udelricus proponens subintulit: Causa ruinæ populi sit maxime culpa sacerdotum malorum. Circa quæ dicta istam propono conclusionem: Et si interdum ita contingat, non tameo est oniversaliter verum, quod ruinæ populi causa sit maxime sacerdotum malorum ex culpa; quinimmo sæpe ex malitia populi: propterea provenit sibi ruina, & populi demeritis exigeutibus, degenerare permittitur a Deo [a] sacerdotum a bonis moribus.

Hanc probo primo, similitudine. Secundo, ratione. Tertio, auctoritate. Hoc enim pro tanto jodicavi necessarium fore, quia non videtur aliud dictum, Omnis ruina populi provenit ex malitia clericorum, nisi quod clericus detur per hoc ad manus gladii laicorum, ne patiantur ruinam propter excessus clericorum. Unde istam [b] seditionis volens determinare malitiam, primo accedo similitudinem hoc modo: Comparamus cum doctoribus allegorizantibus illum textum Geneseos I. *In principio creavit Deus cælum & terram*. Clerum mundo superiori, id est, cælo eum stellis, & residuum populum mundo inferiori, scilicet, terræ cum plantis comparando, ut apte possumus, ex hoc; quod sicut secundum philosophos inferior mundus a cælo & stellis gubernatur; ita tota virtus residui populi a clero dependere habet, & augeri, atque io ultimum felicitatis finem dirigi. Cum ergo cœtus laicalis subordinatus est cœtui clericali, tamquam suo magistratui, ut ab illo doctrinis illuminetur, virtutibus roboretur, & fructibus repleatur: ideo clerus, de quo scriptum est: *Regale sacerdotium, genus electum*, congrue, respectu laicalis populi, cælum est, plenum stellis magnis, & parvis, fixis & erraticis. Stellæ majores, prælatos; minores, subditos: quorom quidam comparantur stellis fixis, sicut hi qui ad certam diœcesim, vel parochiam suot limitati, ad illuminandum illos, quibus ipsi suot præfecti, ot eos ex alto scientiæ illuminent, fructomque salotis secundent. Stellis aotem erraticis, alii prædicatores per mundum discurrentes. Sic enim, qui docti fuerunt, *quasi stellæ in perpetuas æternitates*, Danielis XII. Sicut igitur interdum est, non semper, quod secundum habitudinem & dispositionem stellarum cæli bonam, & malam, alteratur & disponitur hic inferior mundus convenienter, vel disconvenienter, ita sæpe propter defectus & indebitos respectus in invicem stellarum firmamenti, quod est allegorice clerus, variis turbatur molestiis inferior populus. Verum; quod sicut non omnia inferioris mundi incommoda ex influentia superioris proveniunt, sed sæpissime ab ioferiori: ut si ista inferiora superiorum influxum non recipiunt ubi & quando deberent, vel si per vapores vel nobes ab infra ascendentes absconduntur stellæ, & per consequens debitus earom impeditur influxus; & ista inferiora, vel sicut terra & aqua eclipsant lonam, & luna solem: ita terreni populi cœca voluntas & avaritia eclipsant potestatem sæcularem; quæ eisdem vitiis tenebrosa facta, eclipsat sæpe potestatem spiritualem. Unde secure assero, quod sicut exorbitantiæ & deordinationes inferioris mundi, tam in naturalibus, quam in moralibus, non semper reputandæ sunt deordinationi cursus stellarum; & qui contrariom sentiunt, magnam cælo injuriam faciunt, ut dicit beatus Augustinus libro V. de civitate Dei, capite I. ita non est verum dicere, quod omnis ruina populi proveniat ex inordinationibus cleri: quin imo staret, clerum esse regularissimum, & populum deordinatum, sicut fuit in ecclesia primitiva; ubi erat clerus sanctissimus, & populus tyrannis plenus. Insuper a primævo ita

fuit

[a] Forsan, sacerdotium.

[b] Alius liber malum, seditioni.

ANNO CHRISTI 1433.

fuit tempore Moysis, qui fuit sacerdos, & rector filiorum Israel optimus; & tamen populus fuit durissimæ cervicis, & a Domino multipliciter flagellatus, propter peccata sua propria; & multo sæpius fuisset, si non Moyses servus Domini stetisset in confractione in conspectu Dei. Insuper tempore Christi, Apostolorum & sanctorum martyrum, qui omnes fuerunt optimi; & pessimi populi multi.

Psalm. 105.

Secundo ratione quadrupliciter. Psalm. 88.

Secundo hoc probatur ratione. Ruinæ populi maximæ proveniunt ex peccatis populi, juxta illud Psalmistæ: *Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum*. Sed maxima causa ruinæ populi est malitia sui liberi arbitrii; enim nemo ad peccandum possit cogi, nec est peccatum, nisi in quantum voluntarium, saltem actuale: ergo non semper causa ruinæ populi sunt sacerdotes mali; sed inclinatio in malum liberi sui arbitrii. Secundo, hæc quæ sæpe fiunt divina permissione ex malitia spiritus maligni, non sunt attribuenda clero innocanti. Sed pleræque ruinæ & plagæ in populis proveniunt divina permissione a spiritibus malignis, juxta illud Psalmistæ: *Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem & tribulationem, immissionem per angelos malos*. Tertio, illa delicta non sunt clero imponenda, quæ committunt populi, & sufficienter arguuntur per prælatos, nec ab eis suscipiunt talium peccatorum exemplum: sed infinita peccata committuntur a populis, quorum nullum exemplum vident in sacerdotibus, imo publice arguuntur ab eis in sermonibus, & privatim in confessionibus; ergo si aliqua patiuntur populi, talis ruina non est culpa cleri. Ad hoc est experientia. Discimus enim quod tempore beati Gregorii & Ambrosii fuit clerus bonus & regulatus, & multi ex eis sunt sancti canonizati, & tamen tunc tot fuerunt ruinæ in populis, quod beatus Gregorius in homilia II. Dominicæ Adventus, scribit omnia signa in evangelio conscripta de ruinis bellorum, pestilentiarum, & seditionum ante diem judicii ventura, suis temporibus fuisse completa ergo tales ruinæ non sunt clero adscribendæ. Quarto sic: Illæ ruinæ non sunt quocumque modo clero attribuendæ, quæ nec ex populi nec cleri culpa sciuntur evenire. Sed sic est, quod multa flagella Dei eveniunt multis, non propter cujuscumque culpam, sed Dei gloriam ostendendam, sicut cæcus natus fuit, de quo Dominus ait: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo*. Joannis IX. Sic & sanctus Job creditur multipliciter flagellatus, non quod ipse, vel aliquis alius hoc demeruerit, sed ut patientiæ suæ virtus toti mundo innotesceret, secundum beatum Gregorium, Job. I. Ergo ut prius. Ultimo, sicut illa, quæ sæpe proveniunt ex causis naturalibus, etiamsi totus mundus esset optimus, non sunt sacerdotibus permaxime imputanda. Ita est de sterilitate terræ, de aeris intempestate, pestilentiarum immensitate: quæ, & similia, sæpe ex causis naturalibus proveniunt hominibus, ergo non est tutum dicere, omnes ruinas populorum ex culpa sacerdotum evenire.

Psalm. 77.

Tertio auctoritate. Job. 34.

Tertio hoc probatur auctoritatibus sacræ scripturæ, & primo Job XXXIV. dicitur: *Deus regnare facit hypocritam propter peccata populi.* Ubi beatus Gregorius moralium libro XXV. dicit: Alibi quoque per prophetam dicit: *Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in* „ *indignatione mea*. Quid ergo nobis illos præesse despicimus, quorum regimina super nos ex Domini furore suscipimus? Si autem secundum merita subditorum personæ regentium tribuuntur; ut sæpe, qui boni videntur, accepto regimine mox mutentur; sicut de Saule scriptura exprimit, qui cor cum dignitate mutavit: *Cum*, inquit, *parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es: quare fecisti ergo malum in oculis Domini?* Sic ergo pro qualitate subditorum disponuntur corda rectorum, ut sæpe pro merito gregis delinquat vita pastoris. Et sequitur: Denique certum est, quod ita sibi invicem rectorum vita connectatur & plebium, ut sæpe ex culpa pastorum deterior fiat vita plebium, & sæpe ex vita plebium mutetur vita pastorum. Ex quo habetur, quod propter peccata populi quandoque efficiuntur sacerdotes boni mali, quia non merentur habere bonos, sicut malum corpus non meretur habere caput bonum. Cui conformiter loquitur beatus Isidorus de summo bono, libro IV. cap. X. inquiens: Propheta dicit: *Dabo tibi regem in furore meo*. „ Ex hoc manifeste claret, bonam malamque potestatem a Deo ordinari, sed bonam Deo propitio, malam irato: reges quando boni sunt, muneris esse Dei; quando vero mali, sceleris esse populi; nam secundum merita plebium disponitur vita rectorum: irascente enim Deo, talem rectorem populi suscipiunt, qualem pro peccato meruerunt. Nonnumquam etiam pro malitia plebis reges mutantur: & qui ante videbantur boni, accepto regno fiunt iniqui. Et libro III. capite XXXIX. dicit: Pro merito plebium disponitur a Deo vita rectorum, exemplo David peccantis in comparatione principum, qui ex merito plebis prævaricantur. Hæc ille.

Greg. Moral. lib. 25. c. 20. Osee 13.

1. Reg. 15.

„ Beatus Hieronymus, 8. quæst. 1. Audacter fortasse aliquid dicimus, tamen quod scriptum est dicimus: Non semper princeps populi & ecclesiæ per Dei arbitrium datur, sed prout merita deposcunt. Si mali sunt actus nostri, & operamur malignum in conspectu Domini, dantur nobis principes secundum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis probabo: audi namque quod Dominus dicit: *Fecerunt sibi regem & non per me; principem & non per consilium meum*. Et hoc videtur dictum de Saule, quem utique ipse Dominus elegerat, & regem fieri jusserat: sed quoniam non secundum Dei voluntatem, sed secundum populi peccatoris meritum fuerat electus, negat eum cum sua voluntate vel consilio constitutum. Tale ergo aliquid intelligimus etiam in ecclesiis fieri, quod pro meritis populi, aut in verbo, aut in opere potens a Deo tribuitur rector ecclesiæ: aut si malum faciat populus in conspectu Domini, talis ecclesiæ datur judex, sub quo famem & sitim populus patiatur. Hæc ille. Ecce quam lucide claret, quod non omne malum ruinæ populorum ex culpa proveniat sacerdotum malorum.

8 quæst. 1. cap. Audacter. Non est Hieron. sed Orig. homil. 4. in lib. judic.

Per hoc patere potest, quid respondendum sit ad auctoritates per dominum opponentem inductas,

ANNO CHRISTI 1433.

ctas, & multas similes, scilicet, Bedæ super Matthæi vigesimo primo dicentis, quod ideo Dominus de templo ejecit vendentes, quia causa ruinæ populi maxime fuit sacerdotum culpa. Ad idem allegavit Gregorium dicentem idem. Similiter audistis jam mentem beati Gregorii, & ita possem de aliis exemplificare. Nunquam fuit mens beati Gregorii, quod omnes ruinæ populi essent ex culpa cleri; sicut nec dominus proponens universaliter, sed indefinita tantum posuit, & tanto cautius. Quia tamen nonnunquam simplices audientes, nescientes inter universale & particulare distinguere, seducuntur; ideo sciendum, quod modus loquendi doctorum est, quod sicut sæpe in scripturis pars sumitur pro toto, & e converso: ita & in proposito, quando dicitur Maxime, id est, sæpe, & pro magna parte, sicut etiam communiter sumi solet Semper pro Frequenter, & Causa pro Occasione: quæ tamen occasio non est causa, nisi per accidens. Est ergo fideliter credendum, quod sicut sæpe ruinæ populi proveniunt ex culpis cleri: ita e converso, sæpe ruinæ cleri proveniunt ex culpis populi. Hujus distinctionem solus novit, qui omnes, similiter clerum & populum, judicabit; qui est discretor meritorum, & distributor mercedum unicuique prout gessit in corpore. Cesset ergo proverbium istud in Israel: *Patres nostri comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt, quoniam filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filii, sed anima quæ peccaverit, ipsa morietur.* Ezechielis XVIII. Hæc de primo.

Consequenter dominus proponens Joannem Hus extollit præconiis multis. Ad hoc dico, quod non propter virtutes suas, nec propter hoc quod simoniacam hæresim detestatus est, ut proponens dicit, sed propter errores multos, quorum quosdam per se fassus est, quosdam in suis tractatulis conscripsit, quosdam proborum testimonio convictus est. Unde non de bono opere, sed propter blasphemiam judicatus est, de quo heri satis dictum est, ideo supersedeo. Ego autem volens nunc basim & fundamentum omnium dicendorum de materia prædictorum sacerdotum ponere, pono aliud, & est illud notabile super eodem complexo; De sacerdotibus Domini: scilicet, quod sunt duplices sacerdotes Domini, sive boni sint, sive mali; aliqui curati, alii non curati. Et soli curati habent ordinarie verbum Dei prædicare post prælatos majores, scilicet episcopos. Alii non curati, non tenentur, nec debent prædicare verbum Dei, nisi ex speciali licentia prælati. Pro cujus deductione duo sunt notanda. Primum de scientia in quolibet presbytero requisita: & si reperiremus, quod minor sufficit sacerdoti ad sacerdotium, quam ad prædicandum requiratur, habeo propositum. Secundum de originali successione presbyterorum, qui scilicet succedant ordinariis primis prædicatoribus, quorum fuit officium per verbi Dei prædicationem illuminare mundum, sicut Apostoli & 72. discipuli.

Sacerdotes curati, & non curati.

Minor scientia sufficit sacerdoti ad sacerdotium quam ad curam animarum.

Quantum ad primum, nota verba sancti Thomæ in quarto sententiarum distinctione vigesimatertia in quæstione tertia: „ Quanta scientia requiratur in ordinando, in responsione ad primum articulum, scilicet ad auctoritatem Malachiæ secundum: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem de ore ejus requirent*: ostendere volens de quibus sacerdotibus hæc verba intelligantur, dicit de curatis tantum: Sacerdos, inquiens, habet duos actus: unum principalem super Corpus Christi verum, & alium secundarium super Corpus Christi mysticum: & secundus actus dependet a primo, sed non convertitur: & ideo aliqui ad sacerdotium promoventur, quibus primus actus tantum committitur, sicut religiosi, quibus animarum cura non committitur, & a talium ore non requiritur lex, sed solum, quod sacramenta conficiant: & ideo talibus sufficit, si tantum de scientia habeant, quod ea, quæ ad sacramentum spectant, rite perficere possint: sicut in vitis Patrum multi simplicissimi presbyteri leguntur fuisse, qui vitæ erant sanctissimæ. Alii autem promoventur ad alium actum, qui est super Corpus Christi mysticum & a talium ore populus legem requirit. Unde in illis scientia legis esse debet, non quidem ut sciant omnes difficiles quæstiones legis quia in his debet recursus ad superiores fieri: sed sciant ea, quæ populus tenetur scire, vel credere de lege: sed ad superiores sacerdotes, scilicet episcopos pertinet, ut etiam ad ea, quæ difficultatem in lege facere possint, sciant & tanto magis, quantum in gradu altiori collocantur. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad eamdem concordat sententiam dominus Albertus Magnus, eadem distinctione dicens: „ Distinguendum videtur mihi in ordinandis: quidam enim ordines sumunt ex sola devotione, ut monachi, & alii quidam religiosi. Alii recipiunt ordines, ut in illis ministrent populo verba, sacramenta ministrando seu dispensando, ut religiosi quidam, & illi qui sunt intitulati ad curam animarum. De primis distinguendum puto: aut enim habent curam animarum in suis ordinibus, ut abbates, & confessores ab abbatibus constituti; aut non habent, nec habebunt: si habent, idem judicium videtur de eis, quod de aliis habentibus curam animarum: si autem non habent, ut hi qui causa devotionis tantum ordinem suscipiunt, videtur mihi quod non teneantur, nisi ut sciant pronuntiationem Psalmorum & lectionum, & illorum distinctiones, quæ ex scientia grammaticæ addiscuntur. Si autem officium docendi suscipiunt ex beneficio, ut clerici intitulati, vel ex professione, ut quidam religiosi; dicendum videtur quod tenentur plura scire: & ea credo esse quæ grosse sunt exponenda populo in fide & moribus, quæ rudimenta Christianæ fidei vocantur; & ut in aliis determinent casus & quæstiones secundum consilia superiorum. Unde omnes, inquit, auctoritates inductas in contrarium, inter quas etiam est illam jam allegata Malachiæ secundo, intelligo de hujusmodi ordinatis; & quantum ad hujusmodi scientiam, scilicet discernendi quid mortale & quid veniale, in quibus, & qui articuli solemnizati ab ecclesia, & cætera talia. Et ad alia, meo judicio, non tenetur, nisi sit in altiori gradu constitutus. Hæc Albertus.

Concordat his Ostiensis, libro primo, rubrica 11. De tempore ordinandorum, capite 4. & cui sub §. quarta regula, ubi in summa satis etiam videtur concordare Raimundus

§. ulti-

ANNO CHRISTI 1433.

§. ultimo in summa: & multi sunt alii ad idem scribentes, quorum dicta omitto hic conscribere brevitatis gratia. Et ob hujus distinctionis causam æstimo inolevisse hanc consuetudinem, quæ in antiquissimis ecclesiis observatur, sicut in ecclesia Trevirensi: in qua, quicumque debet promoveri ad gradum sacerdotalem *, fertur, si non habet beneficium curatum, promittit: hoc etiam habet communis practica ecclesiæ; quod si umquam beneficium curatum adipiscitur, se de novo ad examen manifestare seu præsentare: quia oportet ipsum ex tunc populo prædicare, & sacramenta ministrare, ad quod prius non fuit obligatus. Et de istis sacerdotibus, sic ad curam animarum ordinatis, dicit canon, » Ignorantia, distinctione XXIII. Ignorantia mater cunctorum malorum maxime in sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis Dei susceperunt. Non loquitur ergo nisi tantum de curatis, quod ostendit capitulum sequens ex Concilio Toletano, dicens: » Quando presbyteri in parochiis ordinantur, libellum officialem a suo sacerdote accipiant, ut ad ecclesias sibi deputatas instructi accedant: & est libellus officiorum, in quo officium presbyteri, & baptizandi, & sacramenta ministrandi continetur, ut dicit glossa ibidem. Et sic patet primum, scilicet, quod minor scientia requiritur ad sacerdotium, quam ad prædicandum: ergo non omnes sacerdotes sunt obligati sub præcepto Domini prædicare verbum Dei. Sequitur etiam quod nisi curati, vel ex professione religionis, obligati tenentur prædicare ordinatie verbum Dei.

* Locus videtur corruptus.

Dist. 38. cap. Quando.

Quantum ad secundum, scilicet quomodo hoc pateat ex originali successione presbyterorum, dico, quod sicut soli Pontifices vel episcopi sunt ordinarii successores Apostolorum: quamquam sunt multi alii prælati in ecclesia Dei: ita soli presbyteri curati succedunt LXXII. discipolis Domini, quamquam sint multi alii presbyteri & diaconi. Istud » patet originaliter ex glossa Lucæ x. ubi dicitur sic: Sicut in Apostolis præcessit forma episcoporum, ita in LXXII. discipulis figura relucet minorum presbyterorum. Hoc secundario claret distinctione XXI. In novo; ubi sic dicitur: Videntes Apostoli messem esse multam, & operarios paucos, rogaverunt Dominum messis, ut mittat operatios in messem. Unde ab eis electi sunt LXXII. discipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum loca sunt constituti in ecclesia. De quibus sacerdotibus hoc intelligatur, ibidem exprimitur in capitulo præcedenti decreti, ubi dicitur sic,

» Simpliciter vero majorum & minorum sacerdotum discretio in novo testamento ab ipso Christo sumpsit exordium, qui duodecim Apostolos tamquam majores sacerdotes & LXXII. discipulos, quasi minores sacerdotes instituit, ita quod veri pastores sunt tantum episcopi, sed plebani sunt pastores substituti, ac cooperatores instituti. Item dicit venerabilis doctor frater Augustinus de Ancona, in libro de ecclesiastica potestate, cap. CXL. articulo I. quod soli curati, qui vocantur secundi ordinis presbyteri succedunt LXXII. discipulis Domini: non quod sit per omnia similitudo, sed inter multas differentias quatuor reperio eorum convenientias. Prima est in potestate dominii. Acceperunt enim discipuli a Christo potestatis dominium, quando dictum est eis, Lucæ x. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit*. Ac si diceret: Dedi vobis potestatem ejiciendi omne genus immundorum spirituum ab obsessis corporibus. Et hoc ne putaretur esse dictum de bestiis, ut exponit beatus Chrysostomus. Istud autem repræsentant presbyteri curati in sacramentorum administratione, ubi, & per quæ dæmones seu serpentes, id est, peccata expelluntur a pœnitentibus. Secundo in administrationis officio, quod LXXII. discipuli receperunt, quando dictum est eis: *In quamcumque domum intraveritis, primum dicite. Pax huic domui*. Quia enim bonorum omnium pax mater est, sine qua cætera inania sunt; ideo Christus misit discipulos pacem primo offerre tamquam bonorum omnium initium, quorum ministros eos faciebat, ut dicit beatus Chrysostomus. Hoc autem repræsentant curati presbyteri in evangelii sancti prædicatione, in qua primo numeranda ea pax, juxta illud ad Romanos x. *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona*. Tertio in caritatis vinculo, quod LXXII. receperunt, quando bini missi sunt in omnem civitatem & locum, in signum, quod qui caritatem Dei & proximi non habent, officium prædicationis nullatenus assumere debent, ut beatus Gregorius exponit. Istud totum repræsentant presbyteri in plebis curæ receptione, pro qua ipsam animam, & vitam propriam tenentur exponere. Ultimo in honoris præconio, quod LXXII. discipuli receperunt, dum reversi cum gaudio dixerunt: *Domine etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo*. Ut dicit glossa: Gaudebant enim, quod quasi sublimes effecti terribiles dæmonibus & hominibus erant. Hoc autem repræsentant presbyteri, in subditorum jurisdictione: a quibus, si bene præsunt eis, digni duplici honore debent haberi, ut dicit Apostolus prima ad Timotheum quinto.

Curati succedunt 72. discipulis.

Repræsentant ergo discipulos Christi Domini sacerdotes curati hoc modo: quamvis etiam sit dissimilitudo, quia isti non possunt facere miracula, sicut illi; nec habebant determinatas parochias, sicut isti; sed prædicabant in omni loco, quo erat Christus venturus, Lucæ x. Ex quo iterum sic arguo. Illis tantum convenit ex officio ordinarie prædicare, qui succedunt Apostolis, & LXXII. discipulis; sed nulli eis succedunt nisi tantum episcopi & curati: ergo diaconis & presbyteris non curatis non convenit ullo præcepto Domini actus prædicationis. Et tantum de notabili secundo, permaxime in hac materia opportuno. Ex isto sequitur, quod totum fundamentum vestrum est debile, & a veritate arenosum; ubi dixistis super notabili, Libere, quod libertas prædicandi confertur a Domino cuilibet diacono & presbytero, per ministerium episcopi in sua ordinatione; & quod tale officium debent libere exsequi, irrequisitis, imo nolentibus prælatis. Patet ex jam dictis, luce meridiana clarius. Et istud probo sic limpidius: Omne, quod confertur presbytero in collatione sacri ordinis, est aut ratione characteris, aut auctoritate clavium; sed neutrum eorum dat presbytero libertatem actus præ-

ANNO CHRISTI 1433.

prædicandi, nisi habeat curam commissi populi; ergo non convenit sibi prædicare ratione accepti ordinis per ministerium episcopi. Assumptum declaratur pro majori, quia secundum omnium theologorum scholam in sacerdotio non confertur nisi duplex potestas: una super corpus Christi verum illud ad conficiendum, & hoc virtute characteris sacerdotalis: alia super corpus Christi mysticum, quæ est potestas clavium scilicet potentia ligandi & solvendi, & sciantia discernendi inter lepram & non lepram: quæ scientia non dicit novum habitum, sed auctoritatem discernendi in foro conscientiæ, quam prius non habuit: & exsecutionem utriusque non habet, nisi materiam aptam & sibi ministratam accipiat. Unde sicut cætari presbyteri non possent Missam celebrare, si hostiam aptam, quasi materiam requisitam, non haberent, ita nec possunt absolvere vel ligare, nisi populum sibi commissum, id est, mareriam reqoisitam, accipiant. Nam omnis actio hominum seu naturalis, sicut reqeirit potantiam qua fiat; ita requirit materiam in qua fiat. Non plus legi ego conferri presbytero per episcopi ministerium in eollatione characteris, & clavium sacardotalium. Et sic patet major. Minor probatur de utroqua: & primo, quod non virtute clavium: quia ut dictum est, virtus clavium sacerdotii est in ligando, solvendo, & discernendo in foro conscientiæ. Sed hic nulla fit mentio de prædicatione: ergo non potest rita dici, quod rationa sacardotii habear libertatem prædicandi. Secundo nec rationa characteris, quod patet ex descriptiona ajus, quæ est triplex, ut communiter allegatur circa quartum sententiarum, distinctione IV.

Character quid?

Prima ast: character est signum distinctivum, quo quis ab aliis dividitur, & ad aliquod spirituale dandum vel suscipiendum deputatur. Secunda est, character est signum sacrum communionis fidei & potestatis divinotum, & sacræ ordinationis fidelium, datum a divina bearitudina. Tettia est: character est distinctio a charactere ærerno, impressa animæ rationali secundum imaginem, consignans trinitatem creatam Trinitati creauti, & distinguans a non figuratis secundum statum fidei. Et constat diligenter intuenti singulas particulas harum descriptionum, quod nulla aarum imporiat prædicandi actum libere: ergo rationa characteris, ut character ast, nullus habet auctotitatem exercendi actum prædicationis.

Apostoli quando facti sunt sacerdotes.

Confirmatur: Apostoli in Cœna Domini virtute characteris ex consecratione sacerdotali non taceperunt potestatem libere prædicandi: argo nec modo presbyteri illam recipiunt rationa apiscopalis ministerii. Tenet consequentia, quia in Cœna Domini fuerunr consecrati in presbyteros per illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, & teceperunt characterem sacerdotalem: sed in die Paschæ post dedit eis potestatem prædicandi, dicens: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos*. Joannis XX. Et dicit sanctus Thomas, quod in illa cœna non dedit eis Dominus, nisi actum principalem sacerdotii, scilicet conficiandi Corpus Christi varum. Sed post in die Resurrectionis superaddidit aliam potestatem, scilicet ligandi & solvendi, dicens: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Joannis XX.

Luc. 22.

Thom. 4. sent. dist. 24. quæst. 2. art. 3. ad 2.

In IV. sententiarum, distinctione XXIII. ubi vult Scotus, quod forte propter has distinctas potestates characteris & clavium, adhuc hodie imprimatur sacerdotibus duplex character: unus, quando episcopus dat sibi calicem eum patena, hic dicitur character ordinia: Alius, quando apiscopus imponit sacerdoti manus, dicens: Accipe Spiritum sanctum; qui diceretur character clavis. Nusquam autem legitur quod imprimatur aliquis alius character, virtute cujus sibi conferatur libertas ubique prædicandi. Et de his habemus postea clarius & prolixius in eorollario articuli principalis, quod est primum in ordine corollariorum. Et tantum de notabili secundu.

Scotus 4. sent. dist. 24.

Tertium notabile adversarii.

Circa tertinm notabile domini proponentis, super illo verbo, Debet, dixit proponens debere capi præceptiva: ita quod ex præcepto Domini sacerdotes essent obligati prædicare verbum Dei: de quo post vidabitur in materia principali, quæ est mataria articuli. Ibi atiam notavit unum silentio non prætereundum: scilicet, quod hæc esset differentia inter præceptum & consilium, quod præceptum Dei est doctrina seu statutum obligans hominem sub pœna peccati mortalis: consilium autem Dei est doctrina specialis, solum obligans sub pœna peccati venialis.

Consilia non obligant ad veniala, ut vult adversarius.

Istud restat impugnandum, quoad secundam partem, quia a veritate est omnino devium, & dico secura, quod non observantia aonsiliorum divinorum in evangelio conscriptorum, ea ratione qua consilia sunt, nullum obligat ad peccatum veniala, nisi tantum eum qui servara vovit, quia illi deinceps non sunt consilia, sed vota, quorum transgressio non est venialis, sed mortalis culpa, juxta illud Psalmistæ: *Vovete & reddite*. Glossa beati Augustini: Vovere est voluntatis, sed reddere necessitatis. » Et dixi notanter, quod transgressio consiliorum, ut consilia sunt, non » obligat; cum talia sub certo modo intellecta, non sunt consilia, sed præcepta; & sic eorum transgressio est mortalis, non venialis culpa.

Psalm. 75.

Ponamus sub exemplo unum consilium ax Matth. V. *Diligite inimicos vestros*. Istud ast præceptum quantum ad dilectionis affectum: sed quantum ad dilectionis effectum est consilium: quia inimico velle gratiam & gloriam, necessitaris & præcepti est, sed ostendere illi signa benevolentiæ, hoc perfectionis & consilii ast. Unde ad hoc non omnes tenentur. Insuper illud: *Si quis percusserit te ad unam maxillam, præbe ei & alteram*, ast consilium quoad exteriorem exhibitionem; sed præceptum est quoad interiorem animi præparationem: ut scilicet homo paratus sit sustinere patientar & alteram percussionem, si cedere hoc crederet in bonum. Præterea corrigere fratrem delinquentem est consilium, si frater peccet venialiter; sed est præceptum, si peccet mortaliter, & ubi spes sit de ejus emendatione: & ita da aliis multis, cæteris circumstantiis salvis.

Tunc propositum ostenditur falsum primo auctoritatibus, secundo rationibus. Et primo auctoritatibus. Dicit anim Hieronymus contra » Jovinianum, XIV. quæstione I. Quod præ» cipitur, imperatur; quod imperatur, ne» cessa est fieri; si non fiat, pœnam habet: ubi consilium datur, offerentis arbitrium est.

Er-

Ergo si in pura arbitrii libertate consistit consiliom, non observantia nullum erit peccatum. Secundo auctoritate sacri generalis concilii Carthaginensis quarti dicitur: Consilia Domini non præcipientis, sed exhortantis » sunt. Exponendo illud evangelii: *Si quis vult tunicam tuam tallere, dimitte ei & pallium*. Et habetur ibidem capit. Episcopus. Tertio, auctoritate per proponentem allegata, in capitulo, Quod debetur; ubi di» cit beatus Augustinus: Præcepto Domini » non obtemperare, peccatum est; & con» silio si uti nolueris, minus boni adipisce» ris, non mali quidquam vel aliquid per» petrabis. Ubi expresse innuitur ex beato Augustino, quod aliquid mali non perpetrat, qui consilia Domini non servat. Ergo nec venialiter peccat, cum venialiter peccare sit aliquid mali non perpetrare. Quarto, expositione Archidiaconi, qui dicit ibidem, quod est duplex consilium. Primum est consilium reverentiæ; & qui hoc non recipit; peccat, VI. dist. capit. Testamentum. Sicut consulebatur in veteri testamento, quod pollutus nisi aqua lotus fuerat, ei usque ad vesperam ecclesiam iotrara non permittebatur: & sic nunc de pollutione dicit, quod aliquaodo a celebratione cogit abstinere, quod cadit sub consilio reverentiæ, quam ad sacramentum homo debet habere. Aliud est consilium, inquit, perfectionis, cui licet non pareatur, non est peccatum. Ergo secundum Archidiaconum non servare consilia, quæ sunt perfectionis exhortamenta, non est aliqua culpa. Quinto, est ad idem Hugutius, qui dicit ibidem, hanc esse differentiam inter præceptum & mandatum; quia mandatum tenet medium inter consilium & præceptum; in hoc quod mandatum est ultra consiliom & citra præceptum; mandatum enim cogit sicut præceptum, & peccatur, si noo impletur: & hoc, inquit, differt mandatum a consilio: ita quod si consilium non impletur, nec peccatur: ergo nec venialiter, cum veniale peccatum sit utique peccatum.

24. q. Episc. c. 1. Matth. 5.

Augustinus lib. 19. contra Faustum cap. 25.

14. qu. 5. c. 2. Quod debetur.

Consilium reverentiæ. Perfectionis.

Distinctio præcepti & consilii.

Ex his duobus elicio primum, ioter præceptum & consilium esse multiplicem distinctionem. Secundum, non servare consilia non obligat fideles ad veniale peccatum. Quantum ad primum: prima distinctio est quod consilium est persuasio boni melioris, ad quod non tenentur Christiani, nisi velint; sed præceptum est obligatio boni necessarii, ad quod singuli obligantur, etiam si nolint. Unde servare Dei præcepta cunctis est necessitatis, servare consilia est puræ voluntatis, id est, libertatis. Secunda, quia consilia pertinent ad perfectos; præcepta ad perficiendos, sed permissio ad imperfectos seo infirmos. Tertia, præcepta separant oos ab illicitis, sed consilia a concessis. Quarta, per præcepta declinamus a peccato; per consilia ab occasione peccandi. Quinta, per præcepta, maxime negativa, pœnam fugimus, sed per consilia prœmia annullamus. Sexta ad præcepta constringimur ex debito, ad consilia non oisi ex voto. Septima, præceptum nunquam fit consilium, sed consilium per votum fit præceptum. Octava, præcepta data sunt ad consequendum finem beatitudinis, sed consilia ad expeditius consequendum illum finem. Unde præcepta ordinant ad finem, sed consilia sunt quasi media aptissima ad consequendum illum finem; sicut equum ascendere, est aptius medium perveniendi ad terminum, quam peditare. Nona, præcepta sunt omnibus expedientia, sed consilia non, propter indispositionem aliquotum, quia eotum affectus ad ea non inclinatur. Et ideo Dominus consilia evangelica proponens, semper facit mentionem de idoneitate & volontate hominum, ad observantiam consiliorum. Dans enim consilium perpetuæ paupertatis Matth. XIX. præmittit: *Si vis perfectus esse*, & tunc subdit, *vade, & vende omnia*. Similiter dans consilium perpetuæ castitatis, cum dixit: *Sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum cælorum*: statim subdit: *Qui potest capere, capiat*. Et similiter Apostolus I. ad Corinthios VII. præmisso consilio soggerens dicit. *Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam*. Et ita patet distinctio inter consilia & præcepta evangelica.

Consiliis qui non sequitur præmia consiliorum non assequitur.

Ibidem.

Ex his sequitur statim secundum, scilicet, quod non observantia consiliorum non obligat fideles ad veniale peccatum, qood probatur ex tribus. Primo, quia secundum omnes doctores, peccatum veniale obligat facientem ad aliquam pœnam, in præsenti vel futuro persolvendam, licet non sit gravis, & cito soluta: sed non observantia consiliorum ab his qoi noo voverunt nullum obligat ad quamcumque pœnam in præsenti aut futuro sustinendam; quia illam nec pœnitentiarii injongunt, necnon observantes consilia talem pœnam solvunt: ergo non videtur eos incurrere talem culpam venialem. Patet assumptum, quia peccatom veniale dicitur id, quod aliqua venia iodiget seu indulgentia, sed non observantia consiliorum oon indiget venia, cum nihil mali actom sit, ut dictum est: ergo ut prius. Secundo, hoc illud quod est in pura voluntate hominis, non obligat hominem ad eligendum vel respondendum sub quacumque specie peccati; imo potest libere hoc acceptare, vel non acceptare: sed sic est consilii evangelici; ergo si non acceptantur, nullum peccatum incurritur. Tertio sic: id ad quod nemo obligatur nisi ex voto proprio, si non facit, nullo modo peccat. sed ad consiliorum observantiam nullus obligatur nisi qui vovit, ut dictum est; ergo qui talia non servat consilia, nullo modo peccat.

Pro quo sciendum, quod istud valde periculosum est dicere, propter quatuor præcipoe. Primo, si non observantia consiliorum obligaret ad peccatum veniale, & peccatum veniale ad aliquam pœnam, licet modicam; peccatum veniale secundum obligaret ad duplam pœnam; tertium ad triplam; & sic deinceps. Sed valde grave esset omnibus fidelibus, qoi consilia non servant, nec umqnam servare proponunt, quod toties peccatum veniale incurrerent, quia gravem & diutinam pœnam finaliter solverent. Ergo non est verisimile, quod non observantia consiliorum inducat veniale peccatum. Secundo, quia veniale peccatum ultra hoc multiplicia incommoda animæ affert. Nam primo animam maculat: quod sic intelligendum. Si sit imago aliqua depicta, aliquando

ANNO CHRISTI 1433.

denigratur, ut videri non possit; aliquando vero obscuratur, ut videri quidem possit, sed non plene discerni. Et ideo propter talem denigrationem dicit beatus Gregorius, quod veniale obscurat, mortale denigrat. De quo etiam beatus Augustinus in libro de pœnitentia ait: Peccata venialia, si multiplicentur, decorem nostrum ita exterminant, ut a cælestia sponsi amplexibus nos separent. Quod exponit beatus Thomas prima secundæ, quæstione LXXXIX. articulo primo, quod hoc verum est dispositive, in casu, ubi multa venialia disponunt ad mortale. Secundus effectus est, quod venialia peccata imminuunt fervorem caritatis, sicut aqua in ignem projecta, licet ignem non extinguat, tamen fervorem illius minuit. Tertius est, quod potentias animæ in operibus bonis lassat, sicuti quando ponitur onus super equum, licet non succumbat, tamen est minus promptus ad ambulandum. Quartus, quod retardat ad gloriam, quia homo, qui deberet, & posset statim post mortem evolare, cogetur ad tempus propter venialia in purgatorio stare. Quis unquam tantæ credulitatis esset, quod omnes has pœnalitates vellet cuilibet qui consilia non servaret, infligere? Insuper tertio, quia omnium doctorum hæc veritas est, ut prædixi, quod præbere alteram maxillam est consilium, & tamen Christus hoc non fecit: ergo Christus venialiter peccasset contra illud evangelii: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Joannis VIII. *Qui peccatum non fecit*, prima Petri secundo. Finaliter quarto, ex eo quod sicut ad remissionem peccati mortalis exigitur desertio actus peccandi cum volontate in posterum abstinendi; sic quoque peccatum veniale in præsenti factum non dimittitur, nisi actu & proposito deseratur.

Beatus Gregorius citatur a S. Th. dist. 16. 1. 4. q. 2. art. 1. ad 3. Augustinus de poen. c. 2. & serm. 4. de sanctis.

Constat autem quod non observantes consilia, ut frequenter, nec actu recipiunt, nec proposito intendunt servare ea, Ergo talibus illa peccata venialia numquam remitterentur in præsenti vita; sed restaret longa & acerba pœna a talibus hominibus post hanc vitam sustinenda, quod negat omnis & tota theologorum schola; quia de consiliis Apostolus loquens, ait, ut prædictum est: *Hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam*, I. ad Corinthios VII. Ex his patet responsio ad ea quæ proponens allegavit. XIV. quæstione prima, Quod debetur. Non habetur ibi, quod transgrediens consilium Dei, peccet venialiter; sed tantum, quod si consilium non servas, minus bonum adipisceris; sed, inquit, non mali aliquid perpetrabis. Et hoc contra ipsum, quia si non mali aliquid perpetrat, ergo nec venialiter peccat. Similiter in capitulo sequenti, quod etiam contra se adducit, ubi dicitur, quod consilium datur offerentis arbitrio; ergo non obligat ad veniale aliquo modo. Insuper super illo complexo; Exemplo Christi & Apostolorum; notavi quomodo, & ad quantum exempla Christi, Apostolorum, & primitivæ praxes & exempla non obligant, pro eorum sequela: sed quia dicta sunt in sententia per reverendum magistrum meum Joannem de Ragusio, ideo nunc supersedeo, quia habentur in alio opusculo meo. Epilogus præsenlis lectionis hic est in summa, quod in arguendo sic primo: Christus mandat hoc, ergo hoc est faciendum: non valet ex forma, sed forte ex materia: quia Christus aliquando mandat quod non vult fieri, quia non mandat sub forma præcepti, sed per modum alicujus documenti. Item bene sequitur: Papa mandat hoc, & non fundat se expresse in lege divina, ut superius dictum est: ergo hoc est faciendum. Quia quidquid mandat, quod legi Dei, aut aliquibus sacris canonibus non obviat, licet expresse hoc non contineat, faciendum est: quia, ut deduxi, Papa non est nomen ordinis, sed officii & jurisdictionis: & dicitur sanctissimus, & beatissimus, etiam si sit malus, dummodo non sit hæreticus, quia hæc sibi conveniunt, non ratione meriti personalis, sed ratione officii; potestatis, & universalis jurisdictionis. Hæc circa argumenta dicta sint.

Capit. 2. a Quisquis, cap. 3. Aug. l. 19. contra Faustum, c. 23.

Epilogus actus primi diei.

Circa primum notabila habemus, quod verbum Dei diminutive expressit, eo quod verbum Dei tertio modo captum, scilicet inspiratum non posuit, quod tamen necessarium est prædicatoribus. Ex quo ulterius deduxi, quod verbum Dei inspiratum est duplex, scilicet privatum, quod Deus per sanctos doctores expressit; & publicum, quod, scilicet per statuta generalium conciliorum statuit & diffinit. Circa hoc conclusi, quod illud per dominum proponentem adductum, scilicet, quod verbum Dei tantæ sit perfectionis, quod ei nil addi aut auferri possit sub allegatis pœnis; quod licet sit maximæ perfectionis, possumus tamen addere ad declarandum, licet non debeat addi contrarium. Circa secundum notabile, de sacerdotibus Domini, distinxi inter curatos & non curatos, ostendens, quod non curati ordinarie non tenentur prædicare verbum Dei: & quod soli curati presbyteri succedunt LXXII. discipulis Domini, non in omnibus secundum æqualitatem, sed secundum figuram & similitudinem. Ex quo conclusi, quod non est universalitar verum, omnes ruinas populi provenire ex culpa malorum sacerdotum, quia sæpe propter peccata populi dantur a Deo eis sacerdotes & prælati mali. Unde dominus proponens caute egit, quod indefinite, non universaliter, posuit. Circa tertium notabile super verbo, Debet, ubi dixit illud capiendum præceptive, asserendo quod transgrediendo consilium Dei, committat quis peccatum veniale; reprobavi hoc multipliciter & veràciter ostendendo, quod consilium Christi non obligat unquam ad peccatum veniale, cæteris paribus; sed sæpe ad mortale eum qui vovit, vel in casu, quo consilium præcipitur. Hæc est summa dictorum, quæ quæso accipite in corde bono & optimo, ut præmisi in themate, ut fructus sequatur in patientia, de quo Dominus ait: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*, in præsenti per gratiam, in futuro per gloriam. Amen. Luc. 12.

Sequitur actus secundi diei.

Multifarie, *multisque modis*, patres & domini venerandissimi, *olim Deus loquens*, voluntatis suæ beneplacita patribus veteris testamenti pandens *in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio suo unigenito*, ad Hebræos primo; quem ex matre, sed virgine nasciturum, eamdem Pater obumbravit, Filius, imprægnavit, & Spiritus san-

ANNO CHRISTI 1433.

Bernardus ferm. 3. de laudibus Mariæ virginis & alibi.

sanctus adapravit, ut esset sine gravamine gravida, sine corruptione fecunda, sine dolore puerpera, secundum Bernardum in sermone. Qui ex voluntate Patris, ut dispersos in unum colligeret, quos tandem in æterno ovili unico unicus ipse pastor reficeret, in totius sui in humanis discursus periodo, in hujus mundi agro duo inseruit, scilicet veritatem & gratiam: *Quoniam veritas & gratia per Jesum Christum facta est*, Joannis primo. Veritatem: id est, fidem illominantem intellectum; & gratiam, id est, dilectionem justificantem affectum: quæ sunt duo in corde bono & optimo requisita, prout heri dixi per thematis verba: *Qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, fructum afferunt in patientia*. Ubi postquam expositum est primum principale, quod est locus aptificandus in corde bono & optimo, restat declarare secundum; ut annectatur modus congruus, per quem demulceatur & delectetur auditorum animus. Utique audientes verbum Domini retinent intellectu, ut instruantur affectu, ut delectentur re, ut teneant memoriter, & re impleant efficaciter.

Luc. 8.

Non minus reus est qui verbum Dei audierit negligenter, quam qui Corpus Christi in terram sua negligentia cadere permisit: sentent. I. quæstione prima. Interrogo. *Omnis etiam qui audit verba mea, & facit ea, similis est homini, qui ædificat domum suam supra firmam petram*, Matthæi VII. *Sic consentiens esto adversario tuo*, Matthæi V. Adversarius tuus, verbum Dei est: si facias quod audis, concordasti cum eo: si autem non facis, rixaris cum eo: & si non composueris te ut facias, tradet te judici tuo, & judex ministro, & in carcerem mittent te. Beatus Augustinus in libro de decem chordis, capite decimo. Sed diceret forte simplex laicus, aut hirsutus clericus: Certe hoc facio, verbo Dei me conformo: sicut prædicat prælatus meus, ita credo, ita & ago. Respondeo, Optime facis, si bene te docet ille prælatus vel sacerdos. Nam in his quæ pertinent ad fidem, & ad bonos mores, nullus excusatur, si sequatur errorem cujuscumque docentis. In talibus nec ignorantia, nec simplicitas excusat, ait sanctus Thomas, quod libro tertio, articulo decimo. Ita evangelium diffinit: Si cœcus doctor cœco populo ducatum præstet, neuter excusabitur, sed ambo simul in foveam cadunt, Matthæi decimoquinto.

Cap. 94. Aug. lib. 50. hom. 26.

Malach. 15.

Sed quid igitur facit clerus & populus insurgentibus doctrinis insolitis, a quibuscumque doctoribus? Respondet beatus Augustinus libro tertio de doctrina Christiana: Consulere habet regulam fidei, quam de scripturarum locis plenioribus, & ecclesiæ auctoritate percepit, & id credere quod secundum ecclesiæ auctoritatem tenetur publice. Debet etiam ad Dei misericordiam recurrere, & ejus illuminationem incessanter implorare, dicens cum Psalmista: *Illumina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte*. Orans cum ecclesia: A cœcitate cordis libera nos Domine. Debet etiam ab aliis peritioribus inquirere: non enim Deus deficiet suis, nisi in pulsando fuerint negligentes: nam *custodit Dominus omnes diligentes se*, in Psalmo. *Custodietque rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter*, Proverbiorum cap. secundo. Debent & ultimo simul omnes ad scrutamen conscientiæ recurrere, & se toto corde contrito & humiliato Deo committere, ut insonet illa vox Domini in tantæ perplexitatis turbine in auribus tam docentium, quam audientium subjectorum: *Nisi pænitentiam egeritis, omnes simul peribitis*, quæ geminatur Lucæ XIII. Quia sæpe Dominus iratus malos prædicatores malis mittit, ut utrumque per utrosque juste damnet, ait sanctus Eusebius super illo: *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* ad Romanos X. Nempe pro malo merito plebis aufertur doctrina prædicatoris, & pro bono merito audientis tribuitur sermo doctoris. In potestate enim divina consistit, ut cui velit Deus doctrinam veram dare, vel auferre, faciat; ut hoc pro dicentis vel audientis fiat merito: ut modo pro culpa plebis auferatur sermo doctoris, modo vero utriusque meritis tribuatur. Sanctus Isidorus libro tertio de summo bono capite XLIV. *Melius illis erat viam justitiæ non agnoscere, quam post agnitionem retro converti*, &c. II. Petri II. *Beati ergo qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*. Lucæ II. Hoc est retinere, tenere, scilicet implere opere, ut gratiam in præsenti, & gloriam sempiternam valeamus reportare, quam nobis concedat Jesus gloriosus, qui imperat & regnat. Amen.

Auguft. de doctrina Christi lib. 3. cap. 27.

Psalm. 12.

Psalm. 144.

Sequitur articulus.

Sacerdotes Domini, exemplo Christi & Apostolorum, non debent libere & sine impedimento prædicare verbum Dei, nisi ultra & supra omnem potestatem, quam in sua consecratione sacerdotali acceperunt, se probare possint esse missos a Deo, vel ad hoc sufficienti ecclesiæ prælato. Simile per omnia, & multo fortius est de diacono, ut infra patebit; & hoc ad sensum expositionis terminorum proponentis, Ista conclusio restat probanda multipliciter: primo lege divina; secundo, praxi Christi; tertio, praxi Apostolorum: quarto, praxi ecclesiæ primitivæ; quinto, sacrorum conciliorum; sexto, doctorum in lege Domini veraciter se fundantium. Circa primum notandum, quod per legem divinam intelligo legem quadrifariam: æternam, Mosaicam, evangelicam, & canonicam. Probatur conclusio primo per legem æternam. Nam lex æterna est ratio summa in summo principe Deo, cui semper obtemperandum est; per quam mali miseram, boni bonam vitam merentur: per quam illa quæ temporalis est recte fertur, recteque mutatur, secundum beatum Augustinum, libro primo de libero arbitrio. Et ibidem: Ut breviter tibi notionem æternæ legis explicem: Lex æterna est, qua jussum est, ut omnia sint ordinatissima. Quod declarans sanctus Thomas in prima secundæ, quæstione XCIII. articulo II. deducit, quod omnis lex hierarchiæ derivatur a lege æterna, ac per hoc omnia sunt constituta in ordine debito, si suo modo regulantur a lege æterna, dicens: Sic lex importat quamdam rationem directivam actuum in finem ordinatorum. Constat autem quod in omnibus moventibus ordinatis oportet quod virtus secundi moventis derivetur a virtute moventis primi: quia movens secundarium non movet nisi quantum a primo movetur. Hoc patet in artificialibus & moralibus. In artificialibus quidem ratio artificialium

Probatur conclusio per legem æternam.

Cap. 6.

Art. 1. & 3.

ANNO CHRISTI 1433.

» cialium actuum derivatur ab architectore ad inferiores artifices qui manu operantur. In » moralibus etiam, in omnibus gubernantibus » videmus, quod nomen gubernationis derivatur a primo gubernatore ad secundos, & » inferiores subordinatos. Cum ergo lex æterna sit ratio gubernationis in supremo gubernante, necesse est quod omnes rationes gubernationis, quæ sunt in inferioribus gubernantibus, a lege æterna deriventur. Hæc ille. Quæ autem sit ratio, & quis ordo in illuminatione fidelium servandus ab æterna lege derivatus, notandum, quod sicut in ecclesia triumphante sunt tres angelicæ hierarchiæ, quarum Trinitas beatissima caput est, quarum supremam illuminat ipsa Trinitas per se, suprema mediam, & media infimam, & non e converso: ita in ecclesia militante sunt tres status suo modo illam imitantes, sub uno capite, quod est Christus, secundum quod homo; summum Papa, loco Christi tenet in terris; medium episcopi, loco Apostolorum; tertium curati, loco septuaginta duorum discipulorum. Ex quibus apparet, qui secundum divini principatus ordinem, quæ hierarchia vocatur, sint ordinarii ecclesiæ doctores, ad quos inexcusabiliter, ratione qualitatis sui status, pertinet illuminare populum Dei, ac cæteros actus hierarchicos exercere: scilicet ad Papam, episcopos, ac plebanos, vel loca eorum tenentes.

Ex hac consideratione subsequentia consideranda sunt attenta mente. Primum est quodam modo quædam causa & ratio, quare modo cessent speciales visibiles illuminationes & inspirationes hominum ab angelis, quæ tamen olim abundabant. Ratio esse potest, quia quando homo facit debitum suum ut de salutaribus erudiatur, si non est doctrina inter homines, qua erudiri possit, consequens est, ut juxta divinum ordinem jam expressum illuminetur ab angelis: & ita erat & est de profundis mysteriis divinis, quæ ultra hominem sunt, pro quibus erat opus revelatione. Modo autem, quia scientia Domini plena est terra, & de omnibus sufficienter ecclesia Christiana est erudita, ita quod si diligentiam volunt facere quorum interest, & diligenter addiscere, quæ scire debent, possit ex scripturis omnia negotia, & omnem casum necessarium ad salutem salubriter expedire & discutere. Et ita videtur quod expectare jam divinam revelationem in casibus etiam arduis, sit tentare Deum, ex quo Deus sufficienter illuminavit ecclesiam in omni scientia divina pariter & humana.

Diversitas statuum in Ecclesia necessaria est.

Secundum est, quod distinctionem & varietatem statuum in ecclesiastica hierarchia est necessarium facere; quod ostendit sanctus Thomas secunda secundæ, quæstione CLXXXIII. articulo II. propter tria. Primo propter sanctæ universalis ecclesiæ perfectionem. Sicut enim in rerum naturalium ordine, perfectio, quæ in Deo uniformiter & simpliciter invenitur, non potuit in universitate creaturarum reperiri, nisi difformiter & multipliciter: ita etiam multitudo gratiæ, quæ est in Christo, ut in capite, diversimode ad ejus membra redundat, ad hoc quod corpus ecclesiæ sit perfectum. Et hoc est quod Apostolus ait ad Ephesos IV. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi.* Glossa: Ecce quomodo aliis, aliis minus dedit. Hominibus dat ad mensuram, ipse vero non ad mensuram accipit: hos autem omnes dedit in opus ministerii, ut scilicet quisque posset plene facere opus ministrationis sibi creditæ: si enim unus omnia haberet, non perfecte ageret singula. Hæc ille.

Glossa ordinaria, ibidem.

Secundo propter necessitates actionum, quæ in ecclesia sunt necessariæ; oportet, inquit, ad diversa officia, seu diversas actiones, diversos homines deputari, ad hoc quod expeditius & sine confusione singula expediantur. Et hoc est quod Apostolus dicit ad Romanos XII. *Sicut in uno corpore multa habemus membra, non autem omnia membra, eumdem actum habent.* Item: *Multi enim unum corpus sumus in Christo.*

Tertio hoc pertinet ad dignitatem & ad pulcritudinem ecclesiæ, quæ in quodam ordine consistit: Unde in laudem ecclesiæ dicitur in Psalmo quod est circumamicta varietate: gloriosa doctrina Apostolorum, confessione martyrum, puritate virginum, & lamento monachorum seu pœnitentium, ornatur regina, id est, ecclesia: In cujus figura regina Saba videns omnem sapientiam Salomonis, & habitacula servorum, ordinesque ministrantium, non habebat ultra spiritum, III. Regum, X. capite. Nam in magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed lignea & fictilia. Hæc sanctus doctor.

Psalm. 44.

Cassiod. paulo aliter habet

1. Tim. 2.

Distinctio officiorum in Ecclesia cur constituta?

Idem sub aliis verbis ostendit dominus Petrus de Tarantasia, qui & Innocentius V. ad Ephesios IV. & præter prædicta, addit duas rationes alias, dicens: Facta est distinctio offi» ciorum propter multa in ecclesia. Primo » propter mystici corporis integritatem, secun» dum illud I. ad Corinth. XII. *Si totum cor» pus oculus, ubi auditus?* Secundo, propter » singulorum membrorum utilitatem: dicitur » enim prima ad Corinth. XII. *Non potest di» cere caput pedibus, Non estis mihi necessarii.* » Et Deuteronomii I. *Non possum solus sustine» re vos*, ait ille fidelis Moyses. Ad quod » refertur, quod Apostolus ad Ephesios IV. » dicit. *Veritatem facientes in caritate crescamus, in illo scilicet Christo, ex quo totum » corpus compactum & connexum per omnem » juncturam subministrationis, secundum mensu» ram inoperationem uniuscujusque membri.* Quia » secundum diversos gradus ecclesiæ mem» brorum competunt diversis diversi actus, » minores, scilicet & majores, sicut alii epi» scopis, alii sacerdotibus, alii religio» sis, secundum expositionem Lucæ ibi» dem.

Tertium, quod isti diversi status in ecclesia sunt fundati per Christum, dum iret personaliter in terris, per expressas similitudines. Quarum una est, quod Apostoli, & septuaginta duo discipuli non fuerunt presbyteri, nec diaconi usque ad cœnam Domini: tunc enim soli Apostoli fuerunt sacerdotes consecrati. Sed de LXXII. discipulis non reperimus ex textu, nisi quod forte Matthias, qui successit in locum Judæ, & septem, qui ex eis creduntur per Apostolos facti diaconi, sic sint ab Apostolis ordinati. Non est ergo dicendum, quod illi, qui nec sunt episcopi, nec

ple-

ANNO CHRISTI 1433.

plebani, sint a diabolo introducti, cum præfati neutri horum essent, dum a Christo fuerunt electi. Alia via est, quia Matthæi XXIV. Dominus noster diversitatem omnium ad ecclesiam pertinentium volens ostendere, ait sub similitudine: *Duo in agro, duo in lecto, duo in mola, alter assumetur, alter relinquetur.* Ubi secundum beatum Augustinum libro quæstionum super evangelio quæst. XLVI. tres status » ecclesiæ patescunt, per duos in agro intel» liguntur prælati; per exsistentes in lecto re» ligiosi, per gyrantes in mola laici, quo» rum semper unus assumetur, scilicet bono » fine terminans, alter relinquetur, male fi» niens. Nam in agro sunt, qui in ecclesia » laborando præsunt. In lecto sunt, qui » contemplationi in claustris vacant. In mo» la autem sunt, qui in mundanis solicitudi» nibus gyrant.

Aug. lib. 2. quæst. Evangelicorum c. 44.

De his etiam tribus statibus, Ezechielis decimo quarto: *Hi tres viri, Noe, Job, & Daniel in sua justitia salvabunt animas suas*, secundum B. Augustinum parte prima sermonum, sermone XXIX. Beda libro V. super Lucam, capite VII. Per Noe, qui arcam rexit, prælati; per Danielem, qui contemplationi vacavit, religiosi; per Job, qui uxoratus fuit, laici intelliguntur. Hunc ordinem Psalmista intelligens dixit: *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: & quæ sit justa unitas, subdit: *Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, dehinc in oram vestimenti.* Nam unguentum, id est, pinguedo totius ecclesiasticæ sanctitatis, ut est in capite, scilicet, in Christo homine, prout congruit ecclesiasticæ hierarchiæ descendit in barbam suam, id est, B. Petrum, proximum ejus vicarium, & quemlibet ejusdem legitimum successorem. Dehinc in barbam Aaron, id est, cujuslibet prælati seu episcopi legitime succedentis; dehinc in vestimentum, id est, ecclesiasticos: dehinc in oram vestimenti, id est, populares, qui sunt extrema pars ecclesiasticæ hierarchiæ. De quo ordine ait mellifluus Bernardus III. de consideratione dicens: » Nec vilem reputes formam hanc, quia in » terris est: exemplar enim e cælo habet. Ne» que enim Filius potest facere quidquam, nisi » quod viderit Patrem facientem: præsertim » cum ei sub nomine Moysi sit dictum: *Vide » ut omnia facias secundum exemplar, quod tibi » in monte monstratum est.* Viderat hoc, qui » dicebat: *Vidi civitatem sanctam, Jerusalem » novam descendentem de cælo, a Deo paratam, » sicut sponsam ornatam viro suo.* Ego enim » propter similitudinem dictam reor, quod si» cut illic seraphim, & cherubim, ac cæteri » quique usque ad archangelos, & angelos, » ordinantur sub uno capite Deo; ita quoque » sub uno summo Pontifice, primates, vel pa» triarchæ, archiepiscopi, episcopi, presby» teri vel abbates, & reliqui in hunc mo» dum. Non est parvipendendum, quod & » Deum habet auctorem, & de cælo ducit » originem. Quod si dicat episcopus. Nolo » esse sub archiepiscopo; & abbas; Nolo obe» dire episcopo; hoc de cælo non est, nisi tu » forte quempiam angelorum de cælo andisti » dicentem: Nolo esse sub archangelis: aut » ex alio quolibet inferiorum ordinum aliquem » non ferentem subesse cuiquam nisi soli Deo. » Hæc sanctus Bernardus.

Psalm. 132.

Bernard. lib. 3. de consideratione ultra medium. Exod. 13. Apocal. 21.

ANNO CHRISTI 1433.

Quartum, quod summa diligentia invigilandum, ne hic ordo hierarchicus tam regulariter a Deo institutus, ab ullo infringi patiatur. Infringetur autem & confundetur, si quilibet sacerdotes, qui se non posset probare a Deo vel prælato ecclesiæ missum, sibi officium prædicationis usurparet: quod ex tribus claret: Primo quia talis ordinem divinitus institutum jam regulariter enarratum prostitueret: quia nec de primo gradu ecclesiasticorum illuminatorum, qui est Papa; nec de secundo, qui sunt episcopi; nec de tertio, qui sunt plebani, exsistens, nec ad hoc assumptus officium quilibet eorum surriperet, contra hierarchicum divinæ ordinationis modum, qui est, quod nil bonitatis in inferioribus effulgeat, quod a superiori potestate non derivetur. Æquissima enim divinitatis hæc lex est, ut infima per media, media per suprema in Deum reducantur, secundum B. Dionysium. Secundo, tales presbyteri ex hoc perturbarent ordinem ecclesiasticum: quia si tres, quatuor, vel decem ad eamdem ecclesiam venirent, & quilibet eorum prædicare vellet, nec alter alteri cedere, quilibet sanæ mentis intelligere potest, quantæ ex hoc sequerentur seditiones in populis, contradictiones in sermonibus; & ita in actibus ecclesiasticis nullus ordo, sed sempiternus horror pararetur. Tertio quod eadem ratione, qua si liceret cuilibet diacono & presbytero ubique prædicare, liceret etiam tam libere & sine impedimento quemlibet sacerdotem ubique confessiones audire, ligare, solvere, excommunicare, & absolvere, omnia sacramenta ministrare: quemlibet episcopum in qualibet ecclesia ordines conferre; & quemlibet judicem, videlicet ecclesiasticum prælatum, ubique jurisdictionem exercere. Tot disturbia insurgerent, quod non nisi horror sine ordine in ecclesiastica hierarchia esset. Sed quantum talis confusio repellitur & detestatur a sanctis, audiamus. Nam beatus Gregorius in registro, ait, ubi scribit Romano defensori Siciliæ, & habetur II. quæstio» ne I. Pervenit ad nos: Nam si unicui» que episcopo jurisdictio non servetur, quid » aliud agitur nisi ut per eos, per quos ec» clesiasticus ille ordo custodiri debuit, con» fundatur? Et sicut dicitur de episcopo, ita » de inferioribus prælatis, & plebanis dici potest. Ex tali enim confusione ordo honestus a rebus tollitur. Ideo B. Augustinus dicit tertio de natura boni: Omnia tanto magis bona sunt, quanto magis ordinata sunt; & tanto minus bona sunt, quanto minus ordinata sunt. Et libro sexto suæ Musicæ idem inquit: Inhæ» reamus Deo, & non timeamus tantum illius » ordinationem, sed etiam nostrum ordinem » inconcussum certumque teneamus, a contra » quod ad literam Apostolus de in ecclesia » prophetantibus providens ait: *Omnia ho» neste & secundum ordinem fiant in vobis.* I. » Corinth. XIV. *Quæ namque a Deo sunt, » ordinata sunt*, scribitur ad Romanos » XIII. Ecce lex æterna pro conclusione nostra.

Hierarchia Ecclesiastica non labefactanda.

11. quæst. 1. Pervenit ad nos, cap. 39. Gregorius lib. 8. ep. 32. tom. 4.

Augustinus de natura boni c. 1.

Augustinus l. 6. de musica, cap. 14.

a) Forte, circa.

Secundo probatur eadem conclusio per legem Mosaicam. Nam sanctus Jeremias in utero sanctificatus, fuit sacerdos: & tamen oblatum a Domino prædicationis officium non importune acceptavit, sed & humiliter recusavit, quamquam finaliter acceptatit. Ergo-

Per legem Mosaicam.

ANNO CHRISTI 1433.

go conclusio vera, consequentia nota. Major probatur, quia in principio suæ prophetiæ dicitur: *Verba Jeremiæ filii Helciæ, de sacerdotibus qui fuerunt in Anathoth*. Et beatus „ Hieronymus in prologo Jeremiæ, qui incipit: Jeremias Propheta; dicit: Fuit enim Anathothites, qui est usque hodie viculus tribus distans millibus ab Hierosolymis, sacerdos ex sacerdotibus, & in utero matris sanctificatus. Minor patet, quod non obstante quod fuit tantus, tamen dum eum Dominus mitteret, non prius se de prædicationis officio intromiserat, sed nec tunc acceptare decreverat, imo recusavit dicens: *A, a, a, Domine nescio loqui, quia puer ego sum*. Ubi dicit sanctus Thomas ad propositum ejus de „ presbyteris, & de omnibus: Non missi non sunt audiendi propter præsumptam auctoritatem. Et quid per multa discurrimus? Ezechiel fuit sacerdos, ut dicit beatus Hieronymus in principio ejusdem; Daniel sacerdos, ut septuaginta interpretes dicunt; licet Magister historiarum dicat eum de semine regio progenitum, in principio libri. Et sic de multis sanctis Domini Prophetis.

Per legem naturæ.

In lege enim naturæ omnes primogeniti a Noe usque ad Aaron sacerdotes fuisse, qui in conviviis, & oblationibus populo benedicebant, ait Magister in historia scholastica, Exod. xiv. cap. de victoria Abrahæ.

Post hanc legem naturalem in lege scripta Deus instituit sacerdotes, Exod. xxix. dicens Moysi: *Facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur. Aaron & filios ejus applicabis ad ostium tabernaculi testimonii; eruntque Aaron & filii ejus, sacerdotes in religione perpetua*. Unde nullus tunc debebat fungi sacerdotio, nisi de tribu Levi, & semine Aaron. Unde, quia Core, Dathan, & Abiron volebant sibi usurpare sacerdotium, incensum offerendo, terra deglutivit eos, ut patet Num. xvi. Sed constat de omnibus his, quod licet sacerdotes essent, nullus tamen se de prædicationis officio intromisit, nisi specialiter sibi a Deo expresse imponeretur, quod etiam signis patentibus probaverunt. Ergo conclusio vera, quæ dicit quod super omnem potestatem, quam sacerdos accipit in sacerdotali ordinatione, requiritur adhuc ut possit se probare missum a Deo, vel ejus vicario, scilicet sufficienti ecclesiæ prælato.

Per legem evangelicam.

Tertio probatur eadem conclusio ex lege evangelica dupliciter. Et primo sic: Postquam Christus Dominus misit Apostolos & LXXII. discipulos; Apostolos, tamquam episcopos, septuaginta duos, tamquam plebanos, licet adhuc non essent tales: tamen figuram eorum ferebant, secundum glossam Lucæ x. illo non obstante, quod ipse eos misit; non obstante quod etiam figuram omnium curatorum gerebant; adhuc ostendere volens quod auctoritate superiorum indigebant, ita illis: *Messis quidem multa, operarii autem pauci: rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam*. Quod ad literam exponitur de messe prædicationis verbi Dei. Unde si quæritur, Quare vult rogari? respondet glossa, quod ideo, ut scilicet ex sua misericordia per internam inspirationem, vel per ministros suos mittat prædicatores in ecclesiam suam. Alia ratio multorum doctorum est, ut per hoc doceat ordinem, quem omnis prædicaturus servare debet: ut scilicet a superiori suam admissionem exspectet,

A prout exponit Archidiaconus distinctione XXI. In novo: ubi hæc auctoritas ponitur. Secundo sic: Certum est omnibus, quod sanctus Baptista fuit sacerdos: quia primogenitus filius sacerdotis, missus a Deo, ut testimonium perhiberet de Dei Filio, ut patet Joan. I. Hic quamquam Spiritu sancto repletus, & tantæ sanctitatis quod Christus esse potuisset credi; tamen de prædicationis officio se intromittere ausus non fuit, donec supra auctoritatem sacerdotalem, etiam novam divinam commissionem recepit; dum factum est verbum Domini super Joannem in deserto, & tunc primo incepit prædicare, ut patet Lucæ III. ubi dicit dominus Albertus sic: Quod ibi da-

ANNO CHRISTI 1433. Cap. 1.

B » ta est Joanni auctoritas prædicandi. Nota, dicit ibi datam, ergo prius non habuit eam, licet esset sacerdos sanctissimus: dicit eum ibi primo missum ad prædicandum, sine qua speciali missione non habuisset auctoritatem prædicandi, ut dicit. Unde quatuor ibi exprimuntur, scilicet modus prædicandi verbum, verbum prædicatum, auctoritas injungentis, & prædicationis sublimitas. Et consequenter ostendit Albertus, quod etiam istud se extendit ad omnes alios » sacerdotes, dicens: *Factum est verbum Dei*. Ecce auctoritas. Dominus enim misit eum ad prædicandum, & non aliter prædicaret, juxta illud ad Romanos xv. *Quomodo*

C » *prædicabunt, nisi mittantur?* Hæc ille. Quid ergo nos dicemus, qui ultra sacerdotalem ordinationem, aliam superiorem auctoritatem volumus?

Per legem canonicam.

Quarto probatur per legem divinam catholicam. Et primo sic: Secunda ad Timoth. II. cap. *Fili*, inquit Apostolus, *confortare in gratia quæ est in Christo Jesu, & quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere*. Glossa: Qui idonei sunt scientia, facundia, & vita alios docere, illis debet prædicatio committi, quia apti reputantur. Nota quod dicit, *commenda*, in textu: &, Committi debet, in glossa: non quod quilibet etiam sacerdos

D seipsum ingerat, sed quod exspectet usque dum sibi committatur officium prædicationis. Sed diceres, Quis est idoneus? Respondeo quod & si hoc certitudinaliter sciri non possit, hoc tamen ex certis signis haberi potest, quæ ponit venerabilis Augustinus de Ancona, Eremitarum ordinis, in libro de ecclesiastica potestate, quæstione xv. articulo II. Primum si per eum veritas fidei non pervertatur. Secundum, si per eum ecclesiæ mandatum non contemnatur. Tertium, si per eum peccatum accusatione dignum toto conatu fugiatur. Quartum, si per eum novus vivendi ritus non inducatur. Quintum, si per eum etiam verbum Dei delectabiliter audiatur. Sextum, si per

Quis sit idoneus prædicator.

E eum caritas proximi non spernatur. Septimum, si per eum de operibus bonis mundi gloria non quæratur. Et hanc conclusionem nostram beatus Apostolus tam expresse declarat de se ipso, II. Corinth. x. Unde arguo sic: Paulus fuit sacerdos, episcopus & doctor gentium: sed ipse noluit se extendere ad prædicandum, nisi tantum illuc, ubi fuit a Christo specialiter missus. Ergo nullo modo licet alicui alicubi prædicare, nisi solum in illo loco, ubi missum a Deo vel prælato se potest ostendere. Consequentia nota est. Major omnibus clara est,

minor

ANNO CHRISTI 1433.

minor ostendetur: Dicit enim sic: *Nos autem non gloriabimur in immensum, sed secundum mensuram regulæ, quam mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos in evangelio Christi: non enim superextendemus nos in alienis laboribus gloriantes, & in aliena regula*. Et increpans eos, qui se intromittunt prædicare populis, qui sunt aliis commissi, dicit: *Non in aliena regula, in his quæ sunt præparata, gloriari: qui autem gloriatur, in Domino glorietur, non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat*. Hæc ille. Sensus est: Non gloriabimur in immensum, id est, non exercebimus potestatem prædicandi ultra mensuram nostram: quia Deus voluit quod solis Corinthiis pro tunc prædicaret, secundum Ambrosium: nec superextendemus, id est, ultra potestatem nobis commissam, prædicationem nostram non extendemus. Nam superextendere, secundum glossam, est ultra quam conceditur extendi. Usque ad vos enim pervenimus, id est, potestas nobis concessa ad vos se extendit. Et ita dixit se non habere gloriari in alienis laboribus, & in aliena regula, quia non debuit prædicare sibi non commissis. Et hoc ex lege divina.

Ex praxi domini nostri Jesu Christi.

Est ergo secundo eadem conclusio deducenda ex praxi Domini nostri Jesu Christi, per quam eadem hoc modo ostenditur conclusio; & primo in seipso; secundo in suis Apostolis. In se quidem, cum ipse esset sacerdos divinissimus in utero matris, in primo instanti suæ conceptionis consecratus, officium tamen prædicationis non exercuit, nisi dum ultra omnem auctoritatem sacerdotalem, quodam modo auctorizatus esset, ita quod Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum descendit, & vox Patris intonuit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, Luc. III. Et adjecit, *ipsum audite*. Matth. XVII. Secundo patet hoc idem ex hoc, quod ut nos doceret, quantumcumque presbyteros doctos & sanctos non habere jus vel præceptum alibi prædicandi, nisi quo possemus nos missos probare, ait: *Non sum missus, nisi ad oves quæ perierunt domus Israel*. Matth. XV. scilicet ad prædicandum personaliter, nisi tantum Judæis, secundum glossam, licet per Apostolos prædicaret tandem toti mundo. Ecce praxis Christi in se, quis audeat ergo sibi libere posse ubique asserere?

Secundo idem in suis Apostolis servavit. Et hæc est ita clara, quod merito sufficeret pro omni doctrina. Primo sic: Nam Dominus noster suos Apostolos in cœna consecravit in sacerdotes, dum ait: *Hoc facite in meam commemorationem*. Luc. XXII. Et tamen ostendit quod non sufficit eis auctoritas sacerdotii, ad officium prædicandi, nisi essent de novo & iterum ad hoc missi. Ideo post sacerdotium primo in die Paschæ misit ad eos prædicandum, dans auctoritatem, Joannis XX. &c. dicens: *Sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos*. Et illa missione non obstante, ut scirent ubi deberent prædicare, scilicet ne crederent in sola Judæa debere permanere, sicut prius quando præceperat eis quod in viam gentium non abirent, iterum misit illos dicens. *Euntes in mundum universum, prædicate evangelium omni creaturæ*, Marc. & Matth. ultimo. Secundo sic: Quamquam Apostoli essent sacerdotes, & jam bis missi de novo ad prædicandum, scilicet die Ascensionis, & Paschæ; nihilo minus adhuc volens docere, non licere etiam cuilibet presbytero sanctissimo & doctissimo, ubi & quando vellet prædicare absque nova superioris commissione, quæ fit Spiritus sancti auctoritate, ait eis in hora suæ Ascensionis: *Ecce ego mittam Spiritum Patris in vos: vos autem sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto*. Quod tractans beatus Gregorius in suo libro tertio pastorali cap. XXVI. » ait: Admonendi sunt ergo, quos a prædica» tionis officio vel imperfectio, vel ætas pro» hibet, & tamen præcipitatio impellit, ne » dum sibi tanti onus officii præcipitatione ar» rogant, viam sibi subsequentis emendationis » abscindant: Ipsa enim veritas quæ repente » quos vellet roborare posset, & ut exemplum » sequentibus daret, ne imperfecti prædicare » præsumerent, postquam plene discipulos de » prædicationis virtute instruxit, mandavit » eis, ut in civitate sederent, donec indue» rentur virtute ex alto.

In cap. 24. Luc.

Idem S. Thomas in glossa continua, idem » Hugo, idem Glossa ordinaria. Ecce praxis » Domini nostri Jesu Christi.

Ex praxi Apostolorum.

Tertio probatur conclusio ex praxi Apostolica, qua clare deducitur conclusio prædicta. Et primo ex praxi Apostolorum, ex praxi septuaginta duorum discipulorum. Primum arguitur primo in speciali de aliquibus, secundo in generali de omnibus. Quantum ad specialem praxin quorumdam Apostolorum, patet: Licet presbyteri essent, non tamen alicubi prædicaverunt, nisi quo speciali Dei, vel beati Petri summi Pontificis auctoritate fuissent missi.

Et primo hoc beato Petro accidit, de quo dicit Martinus in chronico cap. III. quod ipse adhuc vivens in carne sibi duos substituit, qui ambo presbyteri fuerunt, scilicet Linus & Cletus, volens quod ipsi curæ omnium ecclesiarum intenderent: ita scilicet, quod non prædicarent; ipse vero Petrus verbi Dei prædicationi & orationi ac contemplationi insisteret. Præterea Paulus licet a Christo missus, licet vas electionis, & sacerdos sanctissimus, imo angelus terrestris, & homo divinus, secundum Dionysium, scribit se non fuisse ausum, sed prohibitum prædicare in Asia a Spiritu sancto; qui etiam eum, quo minus intendit, misit ad Macedones, ut ibi prædicaret, Actorum XVI. Demum idem sanctus Apostolus multos presbyteros secum habuit, sed nullum ex his misit Corinthiis ad prædicandum, nisi solum Timotheum: qui licet presbyter esset, tamen missionem Apostoli exspectavit: nec quisquam aliorum ab Apostolo non missorum adivit, ne mittentis conculcaretur auctoritas, & extolleretur missionis utilitas. Unde dicit I. ad Corinthios IV. *Misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus & fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias meas in Christo Jesu*. Quasi dicat secundum beatum Augustinum in libro sermo» num Domini in monte, sermone 49. Nemi» nem enim habeo tam mihi unanimem qui » sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Non» ne, inquit, cum illo multi erant? Sed quid » sequitur? *Omnes enim quæ sua sunt quærunt*, » *non quæ Jesu Christi*: & ego pastorem vobis » mittere volui, non mercenarium, Nam mul» ti mercenarii sunt, & vix invenit Paulus » unum

Augustinus sim. le quid habet tract. 46 in evangelium Joannis tom. 9. De verbis Domini sermone 49. Philipp. 2.

ANNO CHRISTI 1433.

“unnm paſtorem, quem mitteret inter multos mercenarios, quoniam panci paſtores, multi mercenarii.” Hæc ille. Ex quo claret expreſſe, quod Apoſtolus ſibi reſervavit auctoritatem mittendi prædicatores quos vellet, & non mittendi quos nollet, licet ſacerdotes eſſent hi qui ſecum erant: ita & nunc fit in eccleſia, dum prælatus deliberat ex multis bonis, quem mittere ad prædicandum placeat.

Ultimo beatus Marcus evangeliſta noſtris preſbyteris utique non inferior, ſacerdos fuit & non minus conſcius ſecretorum Dei; qui quamquam evangelium ſcripſerat, adhuc miſſionem Petri exſpectevit, cujus ipſe diſcipulus fuit. Unde venerabilis Beda in expoſitione primæ canonicæ Petri, ſuper illo: *Salutat vos Marcus filius meus cariſſimus*, dicit: “Marcum filinm nominat, quia ejus baptiſmate dicitur filius effectus. Unde patet, inquit, quod priuſquam Marcum de Roma Alexandriam ad evangelizandum mitteret, epiſtolam ſcripſerat: tempore autem Claudii principis & Petrus & Marcus Romam venerunt, & ipſe Marcus deſcripto Romæ evangelio ſuo Alexandriam miſſus eſt.” Hæc Beda.

Petrus Paludanus de ecclesiaſtica poteſtate collata Apoſtolis, concl. 2.

Ecce praxis Apoſtolorum ſpecialis, docet ultra ſacerdotii auctoritatem requiri ſuperioris miſſionem. Idem dixi ex praxi eorumdem deducendum generali. Deducit namque dominus patriarcha Petrus de Palude ordinis mei Prædicatorum theologus & juriſta eximius, in tractatu de eccleſiaſtica poteſtate, articulo ſecundo, concluſione ſecunda; quod quamvis Apoſtoli ante Chriſti paſſionem fuerint regimini Chriſti immediate ſubjecti; tamen poſt glorioſam ejus Aſcenſionem in prædicando, abſolvendo, baptizando, fuerunt ſummo eorum Pontifici Petro ſubjecti, non ſolum Chriſti, inſtitutione, qui eum omnibus præfecit, dicens: *Paſce oves meus*; ſed etiam Apoſtolorum volitione; quoniam ipſi Apoſtoli voluerunt beatum Petrum eſſe ſummum Pontificem eorum, ut dicunt Hugutius & Archidiaconus, & eſt textus diſtinctione XXII. Sacroſancta. Quid mirum? nam dixerat Dominus, *Fiat unum ovile & unus paſtor*. Joannis X. Et hunc unum deſignans ſoli Petro ait: *Paſce oves meas*: ergo extunc nullus niſi auctoritate Petri habuit oves paſcere, nec regere ubicumque. Unde ipſius auctoritatis fuit vocare alios in partem ſolicitudinis, ſcilicet paſtores: quemadmodnm ipſe ordinavit de ſucceſſore Judæ in Apostolatu, quamquam Apostolis aliis dederit electionem, & omnie eum conſenſu diſpoſuerit Apostolorum, ſicut nunc Papa de conſilio confratrum ſuorum cardinalium.

Joan. 10.

Diſtinct. 22. *Sacroſancta*, c. 2. ex Anacleti ep. c. 3.

Similiter ipſius officii fuit de diaconibus, officialibus, & prædicatoribus ordinare, & eos in officia mittere, licet electionem aliis voluerit committere, ſicut fecit dnm ait: *Conſiderate ex vobis viros boni teſtimonii*: & elegerunt Stephanum primnm primicerium ſeptem diaconorum, Actorum VI. Sicut etiam Moyſes conatitutos ſub ſe principes quamvis per ſe potuiſſet eligere, temen electionem populo commiſit. *Date ex vobis viros*, &c. Deuteronomii I. Unde omnis electio & inſtitutio ad eliquam rectoriam pro tunc in tota Dei eccleſia oportuit fieri e Petro, & deinceps ab ejus ſucceſſore, ut dicit Clemeus Papa ſucceſſor beati Petri, diſtinctione 80. In illis. Idem dicit ſanctus Thomas IV. ſententiarum diſtinctione XIX. articulo I. ad primum, quod licet potestas ordinis æqualiter collate ſit Apoatolis, tamen potestas juriſdictionis non est data eis niſi præſuppoſita anctoritate distributiva Petri, ita quod omnia facerent ſecundum ejns ordinationem. Item contra gentiles libro IV. cap. 76. Idem ostendit per hoc, quod ſoli Petro dictum est post paſſionem: *Paſce oves meas*: & ante paſſionem, *& tu converſus confirma fratres tuos*; & quia ſibi ſoli promiſit claves regni cælorum, prout glorioſiſſime deducit “ibidem, & concludit dicens: Per hoc concluditur quorumdam præſumptuoſus error, qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubjectione Petri, ſucceſſorem ejns Pontificem Romanum univerſalis eccleſiæ pastorem non recognoſcentes.” Hæc ille. Idem Hugutius & Archidiaconus in capite, Ita Dominus. Idem dominus Cameracenſis, qui in tractatu de eccleſiastica potestate enumerat ſex genera potestatum, & concludit omnes æqualiter datas Apostolis, ultime dempte, quæ est potestas distributionis, ſoli Petro commiſſa.

Diſtinct. 80. *In illis*, cap. 2. Clemens ad Jacobum, ep. 1.

S. Thom. 4. ſent. diſt. 19. q. 1. art. 3. ad 1.

Joan. 21. Luc. 22. Matth. 16.

Diſtinct. 19. *Ita Dominus*, cap. 7. Leo Papa, epiſt. 78.

Omnem ergo potestatem prædicandi, baptizandi, & ſimiles receperunt Apostoli a beato Petro post Aſcenſionem Domini; non quoad euctoritatem, quia illam a Christo receperunt, ſed quoad auctoritatis exſecutionem, ne quis mitteret falcem in meſſem alienam ſpiritualiter aut temporaliter: unde ejus fuit diœceſes dividere, unicuique ſuem aſſignare. Nec obstat, quod Christus eos miſit in orbem univerſum, quie ipſe indistincte miſit, distinctionem vero Petro reliquit. Sicut Joſue diviſit terram in funiculo distributionis, quam tamen non ipſe, ſed Dominus dedit: ita beatus Petrus eccleſiam distribuit, quam tamen non Petrus, ſed ſolus Christus proprio ſanguine ſuo acquiſivit. Unde eit gloſſe II. Cor. X. “Nutu enim Dei factum est, quod partium eret unicuique, ad quod in prædicatione dirigeretur, ut ſinguli aliquos populos haberent proprios, de quorum fide gloriarentur.” Ecce praxis Apostolica, quæ expreſſe est pro concluſione nostra. Idem duxi deducendum per praxim 7e. diſcipulorum; illi enim non leguntur e Domino miſſi, niſi ante ejus Paſſionem, & tunc tamen in Judæa non ita ample ſicut Apostoli, qui fuerunt per totam Judæam miſſi; ſed restricti, ne alibi prædicarent, niſi quo Christus venturus erat perſonaliter ad prædicandum, ut patet Lucæ X. Unde ipſi poſt Chriſti Aſcenſionem, nt prædicarent, leguntur per Apoſtolos ad hoc officium de novo electi, nt dicitur XXI. diſtinctione: “in novo; Videntes, inquit, Apoſtoli meſſem multam, id eſt, totum mundnm verbo evangelii illuminendum, & operarios paucos, qnia ipſi panci erant pro tanta multitudine convertende, rogaverunt Dominum, ut mitteret operarios in meſſem ſuam; & ipſi elegerunt 72. diſcipulos, & miſerunt eos ad prædicandum.” Ubi dicit Hugutius, quod Dominus in veteri teſtamento Levitas per ſe inſtituit, ſed in novo per Apoſtolos, diſtinctione 93. Diaconi. Ex quo patet concluſio aſſumpta ex praxi Apoſtolorum, & 7e. diſcipulorum. Ex quibus Euſebius in hiſtoria ſua eccleſiaſtice, “libro II. capite I. dicit, quod Dominus poſt reſurrectionem ſuam Perro & omnibus Apoſtolis omnem ſcientiam tradidit, qui eam ulterius 72. diſcipulis tradiderunt.” Hæc ille.

Quar-

ANNO CHRISTI 1431.

Ex praxi ecclesiæ primitivæ.

Quarto probatur hæc conclusio ex praxi ecclesiæ primitivæ: a cujus ergo exordio inchoantes, ipse beatus Clemens, qui fuit immediatus successor sancti Petri, quem beatus Petrus met in summum Pontificem erexit, in articulo mortis suæ scribit in epistola sua ad Jacobum Hierosolymorum episcopum in fine epistolæ, dicens: » Nullum presbyterum in alicujus episcopi parochia aliquid agere debere ejus permissu: cunctos etiam presbyteros propriis » episcopis, in omnibus absque mora inobedientes, instituente Domino, esse debere » docebat. Hæc ille. Hinc beatus Dionysius Areopagita discipulus beati Pauli, distinguens tres actos hierarchicos, attribuit diacono purgare, illuminare presbytero, sed episcopo perficere: ita quod in ecclesia primitiva diaconus dicebatur baptizandos purgare, id est, exorcizare. Sed presbyter illuminavit dum baptizavit: non enim intelligitur ibi illuminare, id est, prædicare: sed dicitur baptizatio illuminatio, quia baptizato divina lumina communicantur; quæ sunt habitus virtutum theologicarum fidei, spei, & caritatis, quæ ibi infunduntur, secundum expositionem Alberti Magni. Sed solius episcopi erat baptizatum perficere, id est, prædicare & confirmare. Ita exponunt commentatores capite v. in ecclesiastica hierarchia. Post hoc Papa Marinus in chronico, & habetur xxiii. quæstione i. Ecclesias singulas; qui sedit anno Domini 270. cum prius non essent nisi parochiæ, & plebani erant [a] oves episcopi, ipse distinxit parochias ab episcopatibus & diœceses a provinciis, dans singulos singulis presbyteros; mandans ut singuli suis terminis contenti essent, & alienos non usurparent, quamquam multi presbyteri essent. Ex quo patet clare, praxin ecclesiæ primitivæ pro conclusione assumpta sententiare.

Dionys. cap. 5. eccles. hierarch. Dionys. ut habet 23. q. 1. *Ecclesias singulas*, cap. 1.
a] Alia lectio habet, omnes. Dionys. ep. 1.

Ex conciliis antiquis.

Quinto, hæc conclusio probatur per concilia antiqua, & per omnia idem ostenditur nobis libro v. de hæreticis, capite, Cum ex injusto. Ex concilio Lateranensi habetur sic: „ Sicut multa sunt membra unius corporis, „ omnia vero non eumdem actum habent, „ ita sunt ordines in ecclesia diversi, sed „ non habent omnes eumdem actum, seu „ idem officium. Nam secundum Apostolum, „ *alios dedit Dominus Apostolos, alios prophetas, alios doctores*. Cum ergo doctorum ordo sit quasi præcipuus in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferentur prædicationis officium usurpare. Nam secundum Apostolum, *quomodo prædicabunt nisi mittantur*? & Veritas ipsa præcepit: *Rogate dominum messis, ut mittat operarios in vineam suam*. Et in capite, Excommunicamus; Quia „ vero dicitur sic: Omnes qui prohibiti, vel „ non missi, præter auctoritatem ab Apostolica sede, vel loci episcopo susceptam, publice vel privatim sibi prædicationis officium „ usurpaverint, excommunicationis vinculo „ nodentur: & nisi quantocius resipuerint, » alia competenti pœna plectantur. Hæc ille.

De hæret. Cum ex injuncto, lib. 5. lib. 7. c. 11.
Ephes. 4.
Rom 15. Luc. 10.
Lib. 5. de hæreticis. Excommunicamus, tit. 7. c. 13. §. Quia vero. Cap. 38.

Notate hæc verba, signate mysteria. Idem habetur sententialiter ex conciliis generalibus, ut patet distinctione 71. & 72. ex conciliis Carthaginensibus, primo, quarto & quinto, Antiocheno, & Romano, & Milevitano, ubi præcipitur in omnibus istis, quod presbyteri vel diaconi, aut qui in quocumque ordine ecclesiastico constituti fuerint, si recesserint de ecclesiis suis, non debeant suscipi in aliena ecclesia, sed cogi etiam per excommunicationem, ut inde exeant, & ad suas redeant. Idem dicitur vii. quæstione i. » Episcopi, ex concilio Carthaginensi; Episcopi vel presbyteri si causa visitandi ad ecclesiam alterius episcopi veniunt; in suo » gradu, id est, honore suscipiantur, & tam » ad verbum faciendum, quam ad oblationem » consecrandam invitentur. Glossa Hugutii & » Archidiaconus: Quod nisi invitentur, eis non licet: ix. quæst. ii Nullus primas. Unde presbyteri debent secum gerere literas dimissorias episcopi: alias non debent recipi nec ad quidquam admitti, Distinctione 71. Hortamur. Et sic patet conclusio nostra per sacra concilia.

Cap. 2.

Ex doctrina doctorum.

Loco sexto si imploraveritis dicta doctorum in lege Dei veraciter se fundantium, inter multa pauca pro nunc adducam, residua post allegaturus partim. Sit primus beatus Ambrosius, super epistolam ad Ephesios dicens: Ut » cresceret plebs, & multiplicaretur, inter initia omnibus concessum est & evangelizare & » baptizare, & scripturas in ecclesia explanare. At ubi omnia loca circumplexa est ecclesia, conventicula constituta sunt, & rectores, & cætera officia in ecclesiis ordinata. Sequitur: [a] Quasi omnes eadem possint, » irrationabile esset, & vulgaris res & vilissima videretur. Hæc ille.

Ambros. in cap. 4. ad Ephes.
a] Forte, Quia si.

Secundus beatus Gregorius, & assumitur vi. quæstione iii. Scriptum est in lege: » Per alienam messem transiens falcem mittere non debes, sed manu spicas conterere, » & manducare. Falcem ergo judicii mittere non debes in eam segetem, quæ alteri » videtur esse commissa; sed per effectum boni operis frumenta Dominica vitiorum suorum paleis expolia, & in ecclesiæ corpus » admovendo & persuadendo, quasi mandendo, converte. Quod exponit glossa Hugutii & Archidiaconus, ad literam, de prædicatione verbi Dei, quam nemo debet in ecclesiis exercere, quasi jus habens in eis, absque licentia prælati ecclesiæ illius: sed bene potest transeundo aliqua verba ædificatoria occurrentibus dicere, & sic eos, in ortum ecclesiæ, quasi mandendo corroborare.

Cap 1 resp. ad Augustinum.
Deuter. 23.

Sit tertius beatus Bernardus super Cantica, » sermone 64. inquiens: Nec quisquam sibi » sumit honorem, sed qui vocatur a Deo » tamquam Aaron. Et Apostolus ait: *Quomodo prædicabunt nisi mittantur*? & scimus » monachi non esse officium docere, sed lugere. Et his similibusque collecti mihi texo rete, & capio vulpem, ne demoliatur » vineam. Claret namque & certum est, » quod prædicare nec [b] publice convenit monacho, nec novitio expedit, nec non misso licet. Porro contra hæc tria venire, » quanta conscientiæ demolitio est? Ergo » quidquid tale ingeritur animo, sive illud » sit tua cogitatio sive immissio per angelum » malum, dolosam agnosce vulpeculam, & » malum sub specie boni. Hæc ille.

Hebr. 5. Rom. 10.
b] publice in textu impresso non habetur.

Sit quartus sanctus Thomas, qui quodlibeto xii. quæstione xvii. istam materiam determinat, & quæstionem in terminis propriis movet, an scilicet liceat prædicare cuicumque » absque licentia prælati superioris. Et respondendo dicit, quod nullus quantumcumque » do-

Art. 29.

ANNO CHRISTI 1433.

» doctus vel sanctus debet prædicare absque prælati auctoritate; quia nullum agens natum est agere nisi super determinatam materiam, sibi ministratam: prædicatio autem publica respicit totam ecclesiam. Tota autem ecclesia & cura publica ecclesiæ prælatis est commissa, & ideo nullus debet exercere, quod requirat auctoritatem publicam, nisi auctoritate prælati. Hæc ille.

Sit quintus doctor solemnis, licet modernus, „ Henricus de Hassia, qui parte ultima super Genesim dicit, quod prædicatio non permittitur, nisi missis, scilicet ultra gradum sacerdotalem, specialiter a Deo tantum, vel a Deo per hominem, secundum illud ad Romanos x. *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* Alioquin pseudoprædicatores non essent prohibendi, cum tamen & ipsi prædicent in nomine Christi, & plerumque idem quod veri prædicatores, ut clarum est. Insuper, inquit, etsi facientes miracula in nomine Christi, non debet prohiberi, quia nullius usurpant officium, nec cuiquam injuriantur; tamen publicæ prædicationes in diœcesibus alienis absque canonica missione prohiberi debent, quoniam episcoporum & curatorum presbyterorum usurpant officium, & eis injuriantur. Et postea declarat, quomodo dicentes se missos a Deo tenentur hoc probare per scripturam, ut Joannes, vel per miracula, ut Moyses, prout jam dictum est ex conciliorum determinatione.

Sit sextus venerabilis Augustinus de Ancona „ in ecclesiastica potestate, quæstione LXIV. articulo II. dicens, quod nec episcopis, nec presbyteris liceat prædicare, nisi missis eis specialiter auctoritate Papæ. Nam actus prædicationis est actus jurisdictionis, licet non coactivæ: sed omnis jurisdictio a Papa dependet: cujus est signum, quod ipse cuilibet episcopo suam præfigit diœcesim, & auctoritate sua quilibet plebanus suam & sibi commissam gubernat ecclesiam. Ergo sicut absque auctoritate superioris, nec ipsi sunt diœcesani, nec plebani curati, ita nec sine auctoritate Papæ convenit eis prædicare.

Sit pro nunc septimus honorabilis Thomas de Walden Anglicus, qui per omnia quasi in propriis terminis concordat, prout patebit inferius. Ad idem sunt omnes postea in corollario allegandi: ad idem sunt omnes prius per alios indices allegati. Et prout præmisi, non credatis nos in sententia concurrere, quia ambo dicimus, quod sacerdos vel diaconus ad hoc quod prædicet debet esse missus: sed in hoc differimus, quod vos dicitis, quod illa missio sit ex mandato Domini, & ex ministerio episcopi in collatione ordinis diaconatus vel sacerdotii: & contra hoc militant quæ dicta sunt, & quæ dicentur reptobabunt illud.

Octavus sit Wilhelmus episcopus Parisiensis in suo sacerdotali. Dicit quod auctoritas prædicandi presbytero non datur, nisi cum cura „ animarum sibi committitur. Hoc enim officium est curæ animarum annexum. Nunquam enim dicitur eis in sua ordinatione: Ite, docete, seu prædicate; docere enim seu prædicare speciale est officium episcoporum, propter quod in suis consecrationibus dicitur eis: Ite, prædicate populis. Episcoporum etiam est, doctores in diœcesibus constituere; quia nulli licet prædicare in quacumque diœcesi, nisi de mandato episcopi. Hæc ille.

Ista pro tanto conscripsi, quia horum oppositum directe in vestris præsentatis scriptis reperi: dixistis enim in una conclusione, quod quilibet prædicator verbi Dei debet esse missus. Et in notabili super termino, Libere, dixit proponens quod talis missio seu licentia datur per ministerium episcopi, & a Domino, quando ad ordinem diaconatus vel presbyteratus quis promovetur. Conclusistis ergo, quod ex mandato Christi tenentur prædicare, nec possent ab ullo prohiberi. Et ne videretur hoc mirabile, direxistis ad rationes, quas facitis consequenter ad probandum oppositum eorum quæ dixi: ad quas respondebo hoc modo. Prima fuit hæc: Sacerdos Domini, Spiritu Jesu instigante, potest sine speciali episcopi licentia aut prælati prædicare verbum Dei, ergo sibi licet. Tenet consequentia, quia *oportet magis obedire Deo quam hominibus*, Actor. v. Respondeo, quod assumptum verum est, si aliquis sacerdos se a Spiritu Jesu instigatum ad prædicandum probare potest. *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus an ex Deo sint.*

Responsio ad primum argumentum adversarii.

1. Joan. 4.

Circa istam materiam, quia quidam dicitur se Spiritu Jesu instigari ad prædicandum, notandum quod valde dubiosum est & periculosum homini semper se præsumere inspiratum a Spiritu sancto. Sciendum, quod secundum beatum Thomam, 2. 2. quæstione 171. artic. 5, mens humana inspiratur a Spiritu sancto dupliciter: uno modo per expressam revelationem, puta per spiritum prophetiæ, vel per donum discretionis spirituum; & qui hoc modo inspiratur, certissimus est quod non decipitur: verumtamen ut prædixi, nec isti missioni credere tenentur alii, nisi probet se sic missum per scripturam vel miraculum; De hæreticis: Cum ex injuncto. Alia est inspiratio per internam instigationem, quæ vocatur instinctus, quem interdum nescientes humanæ mentes patiuntur, ut dicit beatus Augustinus libro II. super Genesim; & distinguere, an talis instinctus sit a Deo, an a diabolo, tam est difficile, ut vix aliquis vivens in hoc semper posset esse certus. Ut dicit beatus Bernardus super Canticum homilia III, & hoc propter motionem mentis nostræ, & Spiritus sancti maximam similitudinem, & angeli satanæ in angelum lucis transfigurationem.

De hæretic. Cum ex injuncto, supra in 5. probatione conclusionis. Aug. lib. 2. in Genes. c. 17. tom. 3.

Unde quam stultum sit semper credere tales instinctus a Deo venisse, patet ex hoc, quod etiam prophetæ decepti sunt nonnunquam, putantes esse Spiritum Dei, cum spiritus proprius loqueretur, ut dicit beatus Gregorius super Ezechielem: Sunt tamen aliqua signa, quibus discerni potest an sit instinctus a Deo. Primum si sit conformis divinis scripturis. Unde dicit beatus Gregorius Moralium 23. super illo Job 33. *Semel loquitur Deus, & idipsum secundo non repetit.* Hoc est dicere, Deus singulorum cordibus privatis vocibus non respondet, sed tale eloquium construit, per quod cunctorum quæstionibus satisfacit: in scripturæ quippe ejus eloquio causas nostras singuli si requirimus invenimus. Hæc ille.

Gregorius hom. 1. in Ezech.

S. Greg. lib. Moral. 23. c. 18. & 19.

Secundum, si talis motio approbatur spiritualium virorum, & maxime prælatorum judicio,

ANNO CHRISTI 1433.

cio, secundum Bernardum. Propter hoc Paulus, etiam postquam revelationem Christi habuit, mittitur ad Ananiam, Cornelius ad Petrum. Sic eunuchus instruitur per Philippum, ut approbationem & judicium virorum spiritualium requirere doceremur, sicut de hoc plenius in collatione patrum habetur.

Actor. 10.

Tertium est affectus, quem talis interior motio causat. Nam Spiritus divinus facit hominem intus humilem, flexibilem · spiritus diabolicus præsumptuosum & pertinacem. Nam sunt viæ diaboli, secundum beatum Bernardum, super illud Psalmistæ, *Qui habitat*.

S. Bernard. in Psalm. *Qui habitat*, in versum 11. ante medium. Serm. 11.

Quartum est ordo inspirandi: quia ordo commotionis Spiritus sancti est, quod loquitur primo in turbine, facit hominem pavidum, timoratum & perculsum, & propriam fragilitatatem cognoscere, & postea erigit in spem. Econtra autem diabolicus spiritus, ut dicunt glossæ Luc. I. & Matth. ult. de terrore boni Angeli, qui virginem beatissimam Mariam salutando, & mulieres terruit circa sepulcrum.

Quintum est secundum circumstantias personæ, si instinctus non trahat supra propriam [a] personam, & contra debitum ordinem personarum, inter quas vivit. Nam quæ a Deo sunt, ordinata sunt, ad Romanos XIII.

a] alter liber, *majorem*.

Sextum, secundum circumstantias personarum, inter quas vivit, si caritatem non infringit, si pacem non turbar: ut beatus Bernardus respondit cuidam abbati, qui se putabat Spiritu Dei moveri. Multa talia signa poni possunt non tamquam certæ scientiæ, sed tamquam quædam conjecturæ: quia, ut dictum est, scientiam de talibus vix aliquis habere potest. Unde Job IX. *Si venerit ad me, non videbo eum, & si abierit, non intelligam*. Ubi dicit beatus » Gregorius: Donec rerum altereantium finis » nescitur, accessus, recessusque divinus igno» ratur. Spiritus enim ubi vult spirat, & ne» scis unde veniat, aut quo vadat; ideo peri» culosum est omni spiritui credere, sed proban» di sunt spiritus, si ex Deo sint, docet bea» tus Joannes evangelista.

S. Greg. lib. Moral. 9. c. 21.

Si ergo quæris, quis instinctus ad prædicandum, & lucrificandum animam proximi divinus possit dici; respondeo, quod hoc ex quinque possit discerni. Primum est, si illi sic moti non moventur ex affectu & desiderio proprio, sed quantum in ipsis est semper desiderant sibi vacare, & nequaquam officio prædicationis deservire, sed necessitatis caritate; vel superioris imperio, ad hoc coguntur: arrogantes vero & qui appetitu laudis vanæ moventur, seipsos ingerunt, & occasionem quærunt, ut loqui & docere possint, nec exspectant donec utilitas exigat vel necessitas requirat.

Qualis instinctus ad prædicandum possit dici divinus.

Secundum est, quod illi, qui bene afficiuntur, non se esse ex hoc aliis meliores reputant, eo quod ipsi illos docent; sed se magis reputant, sicut veraciter sunt, in majori periculo. Arrogantes autem peccatores alios despiciunt, se cunctis sapientiores & meliores reputantes. » His duobus dicit beatus Gregorius XXIII. » moral. Sanctæ universalis ecclesiæ spiritualis » quisque prædicator, in cunctis quæ dicit » solerti cura se inspiciat, ne in eo quod re» cte prædicat, vitio se elationis extollat; ne » vita a lingua discordet. Et infra: Indignum » se omnibus [b] indicat, etiam cum dignus cun» ctis vivat: scit enim, quod bona, quæ in» notescunt hominibus, sine periculo vix esse » possint, & quamvis sapientem se esse sen» tiat, vellet tamen esse patiens, nec videri, » atque sibi hoc omnimodo quod loquendo pro» ditur, pertimescit; & si liceat tacere, ap» petit, dum esse multis tutius silentium cer» nat: eosque se feliciores putat, quos intra » sanctam ecclesiam locus inferior per silentium » occultat. & tamen ut sanctam ecclesiam de» fendat, quia ad loquendum vi caritatis im» pellitur, ex necessitate quidem officium lo» cutionis suscipit, sed ex magno desiderio » otium taciturnitatis quærit: hoc servat vo» to, illud exercet ministerio. Hanc autem do» cendi formulam arrogantes ignorant: neque » enim loquuntur, quia causæ eveniunt, sed » quia causas venire appetunt ut loquantur. Hæc Gregorius.

Cap. 4.

b] al. judicat.

ANNO CHRISTI 1433.

Tertium est, quando quis magno affectu accenditur ad prædicandum, cujus tamen statui repugnat publice prædicare, sed magis incumbit in solitudine vacare, sicut monachis multis, quorum officium est plangere, non docere, secundum beatum Hieronymum.

Quartum est, si aliquis debilis & nondum a concupiscentiis [c] exercitatus, & in humilitate fundatus instigetur ad prædicandum, volens aliis proficere, & se negligere. Unde beatus » Bernardus super Cantic. sermone XVIII. Quod » tuum est spargis & perdis, si priusquam in» fundaris tu totus, semiplenus festinas effun» dere, contra legem arans in primogenito bo» vis, & ovis primogenita tondens. Nimirum » vita atque salute, quam alteri das, te frau» das; dum sana vacuus intentione, gloriæ » inanis vento inflaris, aut terrenæ cupiditatis » veneno inficeris, & lethali apostemate turgens » interis. Hæc Bernardus.

S. Hieron. adversus Vigilant, c. 6.
c] *Forsan* exercitatus.
Deuter. 15.

Quintum est, si affectu hominum ingerit se ad prædicandum, qui nec a prælatis missus est, nec a Deo, sive per vocationem [d] spiritualem: Et de his tribus ultimis dicit bea„ tus Bernardus super Cantic. sermone 64. „ Claret namque & est certum, quod publi„ ce prædicare monacho non convenit, nec „ novitio expedit, nec non misso licet. Por„ ro contra hæc tria venire, quanta conscien„ tiæ demolitio est? ergo quidquid tale ani„ mo suggeritur, sive illud sit tua cogitatio, „ sive immissio per Angelum malum, dolo„ sam agnosce vulpeculam, id est, malum „ sub specie boni. Hæc ille. Et notandum quod ubi omnia hæc concurrunt, discerni potest, an inspiratio a Deo vel diabolo provenerit secundum humanam conjecturam, non secundum necessariam scientiam. Sed tria ultima sunt manifesta diabolicæ inspirationis indicia. Et sic patet, quid sit dicendum ad argumentum, ubi assumitur: sacerdos Spiritu Jesu inspiratus potest prædicare nolente prælato quocumque. Ostendant se inspiratos, & credimus eis. Si quæritur qualiter hoc probari debet, dico quod per miraculum, aut scripturæ sacræ testimonium. Et hoc probo multipliciter. Primo ex veteri testamento. Nam Exod. III. dum Dominus mitteret Moysen ad denunciandum Pharaoni ejus voluntatem, ait Moyses: *Quod signum ostendit mihi, ut credant mihi Pharao & filii Israel, quod me miseris?* statim virtutem miraculorum Dominus sibi dedit, ut virgam in colubrum & e converso transformare posset. In novo, ex praxi Christi in se & in suis Apostolis. In se, quia cum di-

d] *Forte*, *specialem*. H.

Indicia veri prædicatoris.

ANNO CHRISTI 1433.

a] Perfra col idem.

xit, *Ego ex Deo processi, & veni in mundum, neque enim a me ipso veni: sed ille me misit,* Joannis VIII. volens ostendere, quomodo hoc esset verum; primo direxit a idem ad scripturas dicens, Joannis V. *Scrutamini scripturas illæ testimonium perhibent de me.* Quæ autem fuerint illæ scripturæ, ostendit ipse Lucæ ultimo, dum aperit discipulis sensum ut intelligerent scripturas, dicens: *Oportet impleri omnia quæ scripta sunt de me in lege Moysi & prophetis & psalmis.* Et quia ad scripturarum testimonium non attenderet, ut essent inexcusabiles, fecit opera miraculorum, quibus debebant ipsum credere a Deo missum, ait enim: *Si opera non fecissem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Jo: XV. Ecce quomodo Salvator docuit, quod quicumque sese a Spiritu Jesu instigatum ad prædicandum dicit, hoc probare tenetur miraculis, vel scripturis de se conscriptis. Idem in suis Apostolis idem practicavit: nam ut statim dum eos misit virtutem miraculorum eis tribuit dicens: *Infirmos curate, leprosos mundate,* &c. Matth. X.

Eadem etiam fuit praxis Apostolorum, qui suam novam doctrinam confirmarunt per miraculorum consummationem. Unde Marci ultimo: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Ita beatus Paulus ait Corinthiis: *Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, signis & prodigiis & virtutibus.* Hoc est, Apostolatus sua in vobis signa monstravit per patientiam in moribus, & prodigia in signis, secundum beatum Hieronymum. Hoc promisit certitudinaliter Propheta dicens: *Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa,* id est, virtute fidei & miraculorum, secundum expositionem Cassiodori. Hæc determinatio concilii Lateranensis in c. Cum ex injuncto, de hæreticis, dicens: Quod si forte quis argute respondeat, quia tales invisibiliter mittantur a Deo, etsi non visibiliter mittantur ab homine; cum invisibilis missio multo sit dignior quam visibilis, & divina longe sit melior, quam humana; potest rationabiliter responderi, quod cum illa interior missio sit occulta, non sufficit cuiquam nude tantum asserere, quod sit missus a Deo, cum hoc quilibet hæreticus asseveret; sed oportet quod astruat illam invisibilem missionem per operationem miraculi vel scripturæ testimonium speciale. Unde cum Dominus mittere vellet Moysen ad filios Israel in Ægyptum ut crederent ei quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum, ut mutaret virgam in colubrum, & virgam iterum reformaret. Joannes quoque Baptista speciale suæ missionis testimonium protulit de scripturis, dicens: *Ego vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.* Hæc iste. Et sic patet solutio ad primum.

2. Cor. 12.

Hier. in cap. 12. 2. ad Cor.
Psalm. 67.
Lib. 5. c. 12.

Joan. 1.
Isaia 40.

Responsio ad 2. arg.

Secunda ratio fuit hæc: Ligius homo sub potestate regia constitutus, Spiritu Dei instigatus, potest dare eleemosynam corporalem indigenti sine speciali licentia regis; ergo multo magis sacerdos Domini potest licite prædicare verbum Dei sine speciali licentia prælati cum eleemosyna spiritualis sit multo dignior corporali. Respondeo negando consequentiam, non enim est similitudo conveniens. Nam laici possunt dare eleemosynam, & tamen non possunt prædicare ordinaria potestate, cum sit solius sacerdotis officium, XVI. quæstione I. Adjicimus. Insuper quod sacerdos prædicet, requiritur quod ultra sacerdotalem auctoritatem habeat commissionem specialem ad prædicandum, ut probatum est longe satis superius. Sed hoc non oportet de dando eleemosynam corporalem, saltem regulariter loquendo, ergo claudicat similitudo. Tertio, quia licet quilibet debeat communicare eleemosynam spiritualem pro posse: tamen Apostolus docet singula secundum ordinem fieri debere: non autem esset debitus ordo, sed sempiternus horror, si quilibet sacerdos posset prædicare ubi vellet, absque speciali commissione, ut probatum est supra ex æterna lege. Quarto, quia ex eodem fundamento arguere possem: Missare pro aliis est eleemosyna spiritualis: ergo cui licet dare eleemosynam corporalem, licet celebrare Missam, cum maior sit eleemosyna spiritualis quam corporalis. Consequens falsum. Ergo claudicat proverbium. Quinto, quia dare eleemosynam non est prohibitum, sed prædicare contra voluntatem prælati est prohibitum sub pœna excommunicationis, in cap. Cum ex injuncto; ut jam dictum est. Ergo, &c. Insuper non est simile de pane materiali & verbo Dei prædicando: quoniam ex eleemosyna materiali non sequitur periculum apud suscipientes eam, sicut periculum sæpe videmus sequi ex libertate prædicandi propter adjunctionem venenatam doctrinæ, quæ consuevit misceri a cum forma veritatis eloquii, quemadmodum consueverunt facere * pastores hæreticorum. Et ideo ecclesia sancta volens hujusmodi pericula removere, ex * Spiritu sancto edocta ordinavit, quod nullus tribueret panem ovibus Christi publice absque auctoritate superioris pastoris, qui agnosceret quale pabulum suis ovibus conveniret. Sanctus Thomas in IV. distinctione XV. solvit dicens de eleemosyna, quæstione III. articulo III. quod sicut dare eleemosynam corporalem non cadit sub præcepto obligante, nisi ad tempus necessitatis, & ut alicui in necessariis subveniatur. Ita ad doctrinam alterius non obligatur homo præter debitum officium, nisi in his quæ sunt de necessitate salutis; & quando non esset qui instrueret, vel quando aliquis alium errantem videret, nisi esset alius qui ex officio facere teneretur. Alias autem docere, est consilium & supererogatio quædam, sicut & de eleemosyna corporali dictum est. Hæc ibi.

ANNO CHRISTI 1433.

Cap. 19.

a *Alias liber*, fatua veritatis eloquii.

* pistores.

Responsio ad 3. arg.

Tertia ratio vestra fuit hæc: consummato matrimonio conjuges sine licentia speciali prælati possunt licite generare filios carnales. Ergo sacerdotes Domini possunt licite generare filios spirituales per prædicationem verbi Dei sine licentia prælati. Respondeo negando consequentiam, propter dissimilitudinem: quia generare filios carnales est principalis finis & bonum matrimonii. Alius finis, scilicet quod est institutum in remedium contra concupiscentiam, est secundarius. Sed generare per prædicationem filios spirituales non est principalis finis sacerdotii: quia ut dictum est prius in notabili de distinctione sacerdotum curatorum & non curatorum, principalis est actus sacerdotii conficere Corpus Christi verum, Sed secundarius est actus super Corpus Chri-

ANNO CHRISTI 1431.

Christi mysticum, scilicet generare filios spirituales in foro pœnitentiæ, vel sacramentorum collatione, aut verbi Dei prædicatione; sed iste secundus actus non convenit omnibus sacerdotibus, nisi tantum curatis, vel a prælatis ad hoc deputatis, ut dicit idem beatus Thomas & Albertus Magnus.

Ad confirmationem qua sic assumitis: Pejus est semen verbi Dei non admittere vel suffocare, quam semen carnale: sic e converso melius est semen verbi Dei spargere & suscipere, vel dare semen, de quo suscitentur filii carnis. Ideo dicit Dominus Matthæi cap. x. *Quicumque non receperint vos, neque audierint sermones vestros, excutite pulverem de pedibus vestris: amen dico vobis, quod tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorræorum in die judicii, quam civitati illi.* Respondeo quod verum concluderetis, si prælati verbum Dei omnino suffocarent, & necessariam doctrinam populo subtraherent: quod utique non fit ex hoc quod non quilibet sacerdos prædicat: sed magis semen verbi Dei spargitur, quia per eos ad quos spectat, scilicet curatos & a prælatis missos, copiose seminatur. Unde si quis tales impediret vel prohiberet, ille semen doctrinæ suffocaret, & graviter reprehendendus esset. Quemadmodum beatus Hieronymus scribit ad Rusticum monachum, & assumitur distinctione xcv. Ecce ego; dico reprehendendos episcopos, qui prohibuerunt curatos, ne in præsentia eorum prædicarent populis: & sic doctrina necessaria subtrahebatur eis. Sicut hic dicitur de semine spirituali non suffocando, ita dicit beatus Thomas de non abscondendo, II. II. quæst. CLXXV. art. I. quod ille Dominica frumenta doctrinarum non dicitur abscondere, cui ex officio non competit dispensare, nec ei injungitur a superiori: sed ille dicitur abscondere ea, qui officium sibi commissum negligit, vel pertinaciter recipere renuit. Insuper, sicut non quilibet ager seminari debet a quolibet agricola, sed tantum ab eo, cujus est, vel qui ad hoc conductus est; ita non quilibet populus a quolibet presbytero instruendus est per publicam prædicationem, nisi tantum ab eo cujus est, scilicet curato, vel qui ad hoc a superiori conductus est. Nullus enim debet gloriari in aliena regula, nec in immensum extendere evangelium, id est, prædicationis actum. Ita 2. ad Corinthios x. hoc est quod dicitur, Ne mittas falcem in messem alienam. Præterea, licet semen carnale, si ad vas appropriatum seminatur, adbibitis circumstantiis, est meritorium: Ita si seminetur in personam prohibitam, est fornicationis seu adulterii peccatum. Ita quamquam verbum Dei secundum ordinationem ecclesiæ seminare in locis commissis sit licitum; tamen adulterari, id est, ibi prædicare ubi prohibitum est fieri, est demeritorium. Imo excommunicationis incurrunt tales periculum, ut patet de hæreticis. Excommunicamus.

Cap. 2.

S. Thom. 2. 2. quæst. 155. art. ad 3.

Lib. 5. cap. 7. Excommunicamus, c. 13.

Responsio ad 4. arg. de prophetia.

Quarta ratio fuit hæc; Cum Eldad & Medad prophetarent, noluit eis Moyses prohibere, Num. 11. Sed dicit, *Quis det, ut omnis populus prophetizet?* Ergo, &c. Respondeo; negando consequentiam; quia magna est differentia inter prophetare & prædicare. Nam prophetare mulieribus convenit, sicut & viris. Sed prædicare non potest proprie convenire nisi tantum viris. Nam *mulieri docere non permitto*, 1. Timoth. II. nec viris omnibus, nisi tantum presbyteris regulariter, in cap. Adjicimus, XVI. quæstione 1. cap. XIX. Quia toti populo fuisset utile recepisse donum prophetiæ; sed non est utile ecclesiæ quod quilibet sacerdos vellet prædicare libere: & si esset utile, omnes optaremus. Præterea ad prophetandum non requiritur aliquid per se, nisi illuminatio mentis propheticæ divinitus per lumen divinum impressum: sed ad prædicandum plus adhuc requiritur, scilicet missio ad certum locum seu populum. Unde missio tria importat. 1. auctoritatem ex parte mittentis. 2. idoneitatem ex parte missi. 3. determinatum locum seu populum ad quem mittatur. Primum est terminus a quo. Secundum medium ad quod. Tertium est terminus ad quem. Sententia est domini Alberti Magni super Luc. cap x. de missione discipulorum. Insuper quinto, si Deus omnibus communicaret donum prophetiæ, ex hoc nulla a distasia fieri posset seu deordinatio ecclesiasticæ hierarchiæ: sed si singuli presbyteri indifferenter ubique prædicare vellent, sequeretur maximus error in ecclesiastica hierarchia, ut probatum est ex lege æterna: ergo non est simile prædicare & prophetizare. Sexto, quia habens donum prophetiæ, potest illo immediate uti absque alia probatione: sed qui habet donum prædicandi, non potest eo uti nisi probet se a Deo missum, per scripturam vel miraculum, ut dictum est in responsione ad primum argumentum vestrum. Ergo iterum non est similé.

Missio tria importat.

a Alter liber discordia.

Ultima ratio vestra fuit hæc: Ita licet facere Christi sacerdotibus, sicut Apostolis LXXII. discipulis: sed illi a Christo missi non iverunt ad petendum licentiam prædicandi a prælatis vel alter ad alterum; ergo ita & nunc sine licentia speciali licet prædicare presbyteris. Respondeo negando consequentiam, quia licet Apostoli potuissent prædicare sine licentia aliorum prælatorum, quia habebant licentiam sui prælati scilicet Christi; non sequitur, quod ergo quilibet sacerdos, cum non sit omnis talis taliter licentiatus a Christo. Etiam consequentia non valet ex eo quod non omnes presbyteri succedunt Apostolis, sed solum episcopi, ut patet distinctione XXI. In novo; in actu jurisdictionis. Respondeo secundo negando illud quod pro minori assumitis: quia ut probatum est superius loco tertio, scilicet praxi Apostolorum, & discipulorum Christi, dictum est quod Apostoli, licet recepissent a Christo Domino immediate auctoritatem prædicandi, tamen executionem illius auctoritatis receperunt a beato Petro; quia illi soli tradita fuit potestas pascendi universaliter, & secundum ejus distributionem iverunt singuli Apostoli ad implendum præceptum Christi. In cujus signum etiam dictum est, quod Apostoli voluerunt Petrum esse omnium eorum summum Pontificem, prout deductum est satis clare ibidem. Respondeo tertio, quod Apostoli & discipuli non indiguerunt petere licentiam a prælatis illis, quibus volebant prædicare: quia poterant se probare missos a Deo & per scripturas a Christo prophetatas, nunc impletas, qui debebat mittere discipulos, de quibus Psalmista: *In omnem terram exivit sonus eorum.* Et iterum per signa miraculorum, quæ fecerunt copiose. Hæc enim sunt

Resp. ad 5. arg.

Cap. 2.

Psalm. 18.

ANNO CHRISTI 1433.

ſunt duo neceſſaria ei pro altero eorum, qui vult prædicare abſque licentia prælati, ut oſtendat ſe miſſum eſſe a Deo, ut probatum eſt, in reſponſione ad primam rationem veſtram. Et iterum, quia illi prælati non fuerunt ſuperiores Apoſtolorum: ſed Apoſtoli fuerunt prælati ipſorum, de quibus Pſalmiſta: *Conſtitues eos principes ſuper omnem terram*. Pſalm. 44.

Ad confirmationem, qua aſſumitis contra prædicta; Beatus Apoſtolus Paulus vocatus a Chriſto ad prædicandum, non fuit ad Apoſtolos petere licentiam, ut patet ad Galatas. I. Reſpondeo, quod ratio fuit quæ dicta eſt; ſcilicet quia potuit probare ſe a Chriſto miſſum immediate per ſigna miraculorum. Ideo dicit ſanctus Thomas ad Galatas II. Sed poſſet dicere aliquis Paulo; Unde conſtat nobis, quod tibi ſit commiſſum evangelium in gentibus? reſpondet Paulus, *per operationem Chriſti*. Sicut etiam patet, quod Petrus accepit evangelium a Chriſto propter miracula quæ fecit Chriſtus per eum; ita patet quod ego, ſcilicet Paulus, ab ipſo accepi, ſcilicet Chriſto, etiam propter miracula, quæ operatus eſt in me. Unde dicit, *qui operatus eſt Petro*, id eſt, qui Petrum Apoſtolum fecit in Judæa, ſcilicet Chriſtus, *ipſe operatus eſt mihi inter gentes*, id eſt, me fecit Apoſtolum gentium: nec tamen totaliter omiſit, ſed venit ad Petrum, & contulit ſecum, & cum aliis Apoſtolis evangelium, ut patet ad Galatas II. Sequitur epilogus.

Quod iſta concluſio, concluſioni proponentis contraria, eſt vera, ſecundum expoſitionem terminorum præhabitam: Verbum Dei a ſacerdotibus Domini non debet libere ac ſine impedimento fideliter prædicari & enuntiari. Ex deductione ſequuntur iſta; primo quod ordinarie prædicatores in eccleſia ſunt epiſcopi & curati, quia illi proprie ſuccedunt duodecim Apoſtolis & LXXII. diſcipulis Domini. Secundo quod alii gradus in eccleſia non ſunt a diabolo, quia a Chriſto, & in veteri teſtamento ſunt præfigurati, ut in agro prælati, in lecto religioſi, in mola laici. Tertium, quod jam non eſt exſpectanda revelatio a Deo, ut manifeſtet quid credere debeamus, quia ſcientia Domini plena eſt terra, & eccleſia ſufficienter in omnibus illuſtrata. Quartum, quod multum decorat eccleſiam Dei, eſſe diverſos ſtatus; ſicut decorat corpus humanum, quod habet diverſa membra, quorum quodlibet habet diſtinctum ſibi proprium actum. Quintum, quod iſte ordo eccleſiaſticus debet indefectibiliter ſervari; ne ſi quilibet vellet indifferenter prædicare, confunderetur tota monarchia principatus monarchici. Sextum, hoc probatum eſt auctoritatibus veteris & novi teſtamenti. Septimum, quod licet omnes Apoſtoli eſſent a Chriſto immediate miſſi ad prædicandum, non tamen licuit cuilibet eorum ire quo voluiſſet, niſi præſuppoſita ante diviſionem auctoritate Petri, quia ſoli dictum eſt: *Paſce oves meas*. Octavum, quod valde periculoſum eſt credere, ſe a Spiritu ſancto inſpiratum, niſi poſſit hoc probari per ſcripturam vel miraculum. Unde nulli creditur quod ſit miſſus ad prædicandum a Deo, niſi probet ſcriptura vel ſigno. Hæc quæſo in corde bono & optimo accipite, ut fructus optatus ſequi valeat. Quilibet veſtrum verbum quod audivit attente retineat, loco ejus qui

A ait: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*; in præſenti gratiam, in futuro gloriam conferendo, quam nobis concedat Jeſus Chriſtus benedictus in ſæcula glorioſus. Amen. Joann. 14.

Jam pro tertio & actu finali in beatiſſimæ Trinitatis nomine, Patris, inquam, miſericordiarum, cujus omnipotentia aperuit ora mutorum; Filii unigeniti, cujus omni ſapientia diſertas facit linguas infantium; & Spiritus ſancti Paracleti, cujus omniclementia materiam ſuggerit dicendorum, patres reverendiſſimi, cæterique domini præſtantiſſimi; mediante beatiſſima Dei genitrice, cui non deeſt poteſtas, Hoc caput in alio libro prorſus non habetur.
B cum ſit mater omnipotentiæ; nec induſtria, cum ſit mater ſapientiæ; neque adjuvandi voluntas, cum ſit mater totius clementiæ & miſericordiæ, ſecundum beatum mellifluum Bernardum in ſermone; actum nunc diebus continuatum geminis jam concludendum ſub brevibus, reſumo verba in altera vice alterata. *Qui in corde bono & optimo verbum Domini audientes retinent, fructum afferunt in patientia*. Supra initio. Ubi poſtquam declaratum eſt primo, quod locus congruus eſt aptificandus, in quo fructificare queat ſermo divinus, quod ſit in corde bono & optimo. Conſequenter quomodo obſervandus eſt modus debitus, ſi audientes verbum retinent finaliter: eſt nunc concludendum, ſi ita fece-
C rimus, quem conſequemur profectum: ſcilicet, *fructum afferunt in patientia*. Et quis eſt iſte fructus quem intendimus, quem quærimus, quem Dominus donet ut reperiamus? certe non alius quam ille, In patientia exſpectamus, in hoc nomine, Patientia, etymologizatus. Hæc enim eſt etymologia ejus: Patientia, pacis entia: patientia, pacis ſcientia; patientia, pacis encænia. Nam pacis entia ſunt pax in gratia vel gloria, pacis entia in propria conſcientia, pax cum ſeipſo: pacis ſcientia, pax cum proximo; ſed pacis encænia; pax intelligitur cum Deo, pax conſcientiæ cum ſeipſo, & pax Angelicæ modulationis. *In terra*, inquit, *pax hominibus bonæ voluntatis*, Lucæ II. pax ami-
D citiæ cum proximo eſt pax Apoſtolicæ prædicationis, optata ſolis filiis pacis, Lucæ x. pax gratiæ & gloriæ, & pax Chriſtiferæ ſalutationis, qua in unum congregatis, *Pax*, inquit, *vobis*, Joannis xx. Hanc itaque patientiam, veræ pacis exſiſtentiam; Pſalmiſta dicit pacem multam: *Pax multa diligentibus legem tuam*. Pſalm. 111. Multa, quia conſcientiæ, amicitiæ & gratiæ: multa, quia Angelica, Apoſtolica, & Chriſtifera; multa, quia cum ſeipſo, proximo, & cum Deo; multa quia per nos multos, multoties corde optata, ore poſtulata, & nunc opere exhibita, atque doctrina; multa, quia non unius hominis tantum ſed totius regni inclyti Bohemiæ, marchionatuſque Moraviæ;
E pro ſalute æterna; multa, quia omnium noſtrum vobiſcum, & omnium veſtrum nobiſcum, unione fraterna. Pax multa utique erit, ſi una fides, unum baptiſma, unus omnium ſacramentorum eccleſiæ ritus, unus clericalis vivendi modus, una ſpes certa, una caritas firma, & una eccleſia ſancta catholica, nobis omnibus cor unum fuerit, & anima una in Deo. Ecce fructus in patientia, in pacis veræ exſiſtentia. Hinc conſilio Aurelii Auguſtini de verbis Domini, qui hanc pacem acceperit, ipſam teneat; qui perdiderit, ipſam repetat; qui amiſerit, Serm. 8.

ANNO CHRISTI 1433.

ferit, ipsam requirat: qui enim in ea, inquit, inventus non fuerit, abdicatur a Patre, exheredatur a Filio, nihilo minus alienus efficitur a Spiritu Sancto. De hac pacis scientia orat quotidie ecclesia: Da pacem Domine in diebus nostris. Et Psalmista: *Fiat pax in virtute tua*. In hac patientia, id est, veræ pacis efficientia, possidebitis animas vestras, in præsenti in gratia, in futuro in gloria, quam nobis dignetur præstare propter suam magnam gloriam, propter suæ infinitæ misericordiæ clementiam, propter vulnerum suorum, mortis, crucis, & passionis patientiam & amaritudinem, Jesus Dominus benedictus in sæcula gloriosus. Amen. A

Psalm. 121.

Corollaria.

Ex præscriptis elicio aliqua corollaria, quorum cujuslibet Dominus proponens oppositum mihi ministravit saltem in sententia. Primum, quod non quilibet sacerdos habet potestatem prædicandi libere ex vi sacerdotalis consecrationis; sed virtute jurisdictionis. Secundum, non est præceptum Domini, quemlibet presbyterum prædicare verbum Dei. III. Licet Papæ vel episcopo prohibere, ne quilibet sacerdos prædicet absque sua licentia libere ubique, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ. IV. Multum salubre est multos Missantes esse, etiamsi pauci prædicantes possent haberi. V. Congruit cultui divino, quod in ecclesia Dei sit altarium multiplicatio. VI. Ex proprio diaconi officio sibi non est præcepta a Domino verbi Domini libera prædicatio. VII. Propter scandalum perversorum debent aliquando sacerdotes Domini omittere verbi Dei prædicationem. VIII. Non obligantur prælati majores prædicare verbum Dei, quin in certis casibus possint licite supportari. Primo dixi, quod non quilibet sacerdos Domini habet facultatem prædicandi actualiter verbum Dei, ex virtute suæ consecrationis, quia sibi per ministerium episcopi confertur officium sacerdotale; cujus oppositum venerabilis proponens dixit in notabili de libertate super verbo, Libere: & probatur dictis multorum doctorum. B C

1. Corollarium. Non quilibet Sacerdos habet facultatem prædicandi libere ex virtute consecrationis Sacerdotalis. S. Thomas lib. contra impugnantes religionem, cap. 4. non procul a fine.

Primo sancti Thomæ in tractatu contra impugnantes religionem, dicentis, quod pote- D
» stas sacerdotalis ad duo ordinatur: Primo
» & principaliter super Corpus Christi verum
» consecrandum: & hujus potestatis exsecu-
» tionem, statim eum ordinatur, accipit, nisi
» sit defectus in ordinatione, vel in ordinato.
» Secundo ordinatur ad Corpus Christi mysti-
» cum per claves ecclesiæ, quæ sibi commit-
» tuntur: & hujus potestatis exsecutionem non
» recipit, nisi cura ei committatur; vel nisi
» auctoritate alterius cura habentis hoc agat.
» Nec tamen potestas sacerdotalis frustra da-
» tur ei. quia habet exsecutionem in hoc,
» ad quod est potestas sacerdotii principaliter
» instituta. Sed, inquit, officium prædicatio- E
» nis non ordinatur ad aliud, nisi ad prædi-
» candum. Unde cum privilegium principis
» non debeat esse inutile, ut jura dicunt, ex
» hoc ipso quod Papa committit alicui of-
» ficium prædicandi, ille habet exsecutionem
» officii, quicumque sit ille. Hæc ibi.

Secundo idem II. II. quæstione CLXXXV. ar-
» ticulo 1. quod dispensatio frumentorum spi-
» ritualium, id est doctrinarum, non est fa-
» cienda ad arbitrium cujuslibet, sed primo &
» principaliter secundum dispositionem Dei:
» secundatio autem ad arbitrium superiorum
» prælatorum, ex quorum persona dicitur 1.
» ad Corinth. IV. *Sic nos existimet homo ut mi-*
» *nistros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.*
» Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Tertio, dominus Albertus super ecclesiasticam hierarchiam capite II. ubi beatus Dionysius docet quomodo episcopus debet præ-
» dicare ei qui ad baptisma accedit, arguit
» quod non debuit baptizantem inducere ad
» prædicandum, quia prædicare & baptizare
» sunt distincta officia: & respondet, quod licet
» sint distincta officia, conveniunt tamen in
» relatione ad unum principium, a quo de-
» scendunt. Sicut enim jurisdictio prædicandi
» derivatur a Pontifice in alios, ita & bapti-
» zatio: sicut dicitur ad Romanos X. *Quomo-*
» *do prædicabunt, nisi mittantur?* Unde ponen-
» do utrumque officium circa unam Pontificis
» personam, est intentio sua ostendere, quod
» utrumque descendit ab ipso. Hæc ille. Idem
» patet clare per ambos istos in quartum
» sententiarum distinctione XXIII. ut supra al-
» legatum est in notabili de distinctione sa-
» cerdotium curatorum, & non curatorum.

Quarto idem ostendit venerabilis Augustinus de Ancona in libro de ecclesiastica potestate, quæst. LXIV. art. 1. ostendens, quod etiam prædicare in Papa est officium jurisdictionis, & non sacri ordinis: quia & Papa electus, qui non esset sacerdos, prædicare posset per se, & cum hoc, officium prædicationis aliis committere: sed non posset ea quæ sunt ordinis, nisi prius esset consecratus. Et hoc ideo, quia id quod est ordinis respicit Corpus Christi verum: Sed quod est jurisdictionis, respicit corpus Christi mysticum. Et ibidem a. II. probat quod prædicare non licet episcopo vel presbytero absque licentia Papæ, quia prædicare est jurisdictionis actus: sed omnis jurisdictio derivata est episcopis & presbyteris a Papa, ad quem spectat diœceses & parochias distinguere, & cuilibet suam assignare: ergo absque auctoritate Papæ non licet eis prædicare.

Thom. Valden lib. 2. doctr. fidei, cap. 70. & seq tom 1. Gerson de potest. eccles. consid. 5. t. 2.

Quinto idem per totum suum processum ponit venerabilis Tomas de Walden, qui non concedit, quod ex ordine vel officio sacerdotali cuiquam competit prædicare, nisi possit se missum probare per signa, si a Deo sit, vel monimenta, si a prælato se asserat missum. Sexto, hoc dominus Joannes Gerson in tractatu de ecclesiæ potestate videtur velle, dicens quod potestas ecclesiastica jurisdictionis non coercitivæ in sua latitudine considerata, nedum ad sacramentum pœnitentiæ, sed etiam ad aliorum sacramentorum administrationem, imo ad prædicationem est extensa, quæ omnia respiciunt corpus Christi mysticum. Horum ratio est, quæ pridie est dicta, quod præsbytero in sua consecratione non datur nisi duplex potestas, scilicet ordinis, & clavis: quarum neutra affert libertatem prædicationis.

2. Coroll. Non obligatur quilibet Sacerdos ex præcepto Domini prædicare verbum Dei.

Ex isto sequitur secundum corollarium, scilicet quod non obligatur quilibet sacerdos ex præcepto Domini prædicare verbum Dei: quod quamvis ex dictis pateat, probatur tamen ex superabundanti, & primo ex veteri lege sic: Illud non est presbyteris præceptum, de quo se licite excusare possunt: sed Jeremias se licite ab officio prædicationis excusavit, nihilo minus

nus

ANNO CHRISTI 1431.

Gregorius in pastorali, part. 2. c. 7. Item in Moral. lib. 5. cap. 23.

nus presbyter fuit, ut dictum est: ergo non fuit hoc præceptum. Major nota est, quia præceptum obligat non facientem ad peccatum mortale: minor probatur per beatum Gregoriom in pastorali, & sanctum Thomam in glossa, Jeremiæ capit. 1. ubi excusat Moysen & Jeremiam ex amore Dei voluisse contemplationi insistere; & Isajam, qui sponte se obtulit ex amore proximi prodesse. Secundo, sic ex lege nova. Nam Apostolus perfectionem corporis Christi mystici differens, dicit de presbyteris, quod Christus dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores & doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera B linguarum. *Numquid*, inquit, *omnes Apostoli? numquid omnes prophetæ? numquid omnes doctores? numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?* 1. Corinth. XII. Ex quo claret manifeste, quod non est omnibus presbyteris præceptum prædicare, cum non sint omnes Apostoli, nec evangelistæ. Tertio sic: Prædicare est pascere, sed non omnes presbyteri sunt pastores, cum non habeant gregem sibi commissum, juxta illud 1. Petri IV. *Pascite eum qui in vobis est gregem*, scilicet commissum, non alium: jubet ergo, &c. Quarto sic; Ad presbyterum sufficit aliqua scientia sacrarum lite- C rarum, quæ non sufficit ad prædicandum, ut prædictum est: non ergo oportet quemlibet sacerdotem esse prædicatorem. Patet consequentia, quia dat oppositum, & sequitur quod quilibet sacerdos qui prædicare nescit, sit continue in peccato mortali, quod falsum est: quia legimus de multis sanctis presbyteris, quia fuerunt simplicissimi, nec sciverunt nisi Missam pro mortuis, vel de beata Virgine Maria, & fructum sibi, & vivis, & defunctis fecerunt. Quinto sic; Inter actus officii sacerdotalis principalius est consecrare Corpus Christi, & magis sibi annexum, quam prædicationis officium. Sed nullus dicit sacerdotem ex præcepto obligari omni hebdomada celebrare Missam, aut D etiam mense: imo ex familiari instinctu Spiritus sancti si qui totaliter abstinent a celebrando, excusantur: sicut legimus in vitis patrum de quodam sancto, qui ordinatus nunquam postea celebravit: & beatus Marcus legitur sibi pollicis partem abscidisse, ne celebrare posset, distinctione XIII. IV. dicit sanctus Thomas, ut etiam refert beatus Hieronymus in prologo super Marcum. Ergo multo minus prædicatio sic est præcepta, quod non prædicantes obligentur ad mortale peccatum. Sexto sic; Si quilibet sacerdos teneretur ex præcepto Domini prædicare populo, tunc nullus talis, nisi ex speciali dispensatione Domini, posset se dare solitariæ vitæ aut religio- E ni, cui prædicare non competit; sed contemplativæ vacare vitæ, quæ teste beato Gregorio super Ezechielem est caritatem Dei & proximi tota mente retinere, ab exteriori actione quiescere, & soli conditoris desiderio inhærere, &c. Consequens falsum, ut patet de multis sanctis, qui mundum fugerunt in desertum, anachoreticam vitam duxerunt; & de aliis presbyteris religiosis, qui numquam prædicaverunt, sed cum Maria Magdalena optimam vitam seu partem elegerunt, Lucæ X.

S. Th. 4. dist. 13. q. 1. art. 2. ad 7.

Cap. 14. Circa medium.

A Restat ergo solvere auctoritates multas, quibus probare nisus est venerabilis proponens, quemlibet sacerdotem ad prædicandum obligari ex præcepto Domini. Primo illud Matthæi & Marci ultimo & Actor X. *Euntes in mundum universum prædicate evangelium omni creaturæ*. Et Petrus ait: *Nobis præcepit Deus prædicare populo*. Et Matthæi X. hos duodecim misit, & præcepit eis dicens; *Euntes prædicate dicentes, quia appropinquavit regnum Dei*. Ad hos omnes simul respondeo, quod veritas est quod Christus præcepit Apostolis prædicare; sed ex hoc non sequitur, Ergo omnibus presbyteris & diaconibus; quia presbyteri & diaconi non sunt successores A- B postolorum, sed soli episcopi. Unde Psalmista: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii*. Glossa beati Augustini; id est, pro Apostolis episcopi. Idem patet per glossam Matthæi X. & est superius deductum in secunda differentia posita inter sacerdotes curatos, & non curatos. Et ut clarius hoc constet, notandum quod hæc verba: *Ite in orbem*, vel, *euntes in mundum universum*, & similia, non fuerunt præceptive ad quemlibet Apostolorum dicta, quod probatur. Primo, quia si non, tunc omnes Apostoli peccassent mortaliter, eo quod nullus eorum ivit in orbem universum, nec aliquis eorum prædicavit evangelium omni creaturæ, secundum sensum literæ: & sic fuis- C sent transgressores illius præcepti, & sic fuissent omnes damnati. Secundo nota, quod etiam illa verba non fuerunt dicta Apostolis singulis per modum consilii: quia frustra daretur consilium, quod nullus posset, etiamsi vellet, perficere: sed non fuisset possibile humano more cuicumque Apostolorum, quod perambulasset totum mundum, ergo hoc non fuit sibi a Domino consultum. Tertio dico, quod illa verba non fuerunt dicta cuilibet Apostolorum simpliciter, sed omnibus simul collective & generaliter: in cujus signum non dixit Dominus ad quemlibet, Vade, sed collective, *Ite*, vel, *euntes docete*. Unde licet nullus eorum, tamen omnes collective prædicaverunt per mun- D dum universum: sicut & nunc, licet quilibet episcopus, qui est successor Apostolorum, non prædicet ubique; tamen omnes simul qui in mundo sunt ita disponunt, quod pabulum verbi Dei ministratur populo sufficienter. Quarto, quod illud præceptum datum est Apostolis indistincte, ut intelligerent, quod distinctionem Petro commisisset, cui soli dixit: *Pasce oves meas*. Ita & nunc, dato quod hoc præceptum episcopos obligaret, qui sunt Apostolorum successores, adhuc nullus eorum esset sufficienter missus ad officium prædicationis per totum mundum: quia non possunt prædicare in aliena diœcesi, si prohibeantur ab episcopo illius loci, nisi speciali sibi committeretur aucto- E ritate superioris, vel a Deo missos specialiter probare se possent. Quinto concludo quod per illa verba, *euntes docete*, non est præceptum presbyteris & diaconibus ubique prædicare quia si sic, si non facerent, essent in statu damnationis. Insuper & omnes Carthusienses, Cistercienses & religiosi alii, qui nunquam prædicarent, in peccato mortali essent, quia facerent contra præceptum Christi. Et ultimo, si sic in generali obligarentur, ipsi essent magis perplexi, quo essent missi, & ad quos. Si ad universum orbem, ubi exseque-

ANNO CHRISTI 1431.

Solutio 1. arg. contrarii ex verbis, Ite prædicate. Matth. 28.

Marc. 6.

August. in Psalm. 44.

ANNO CHRISTI 1413.

rentur? & si ad omoes, quomodo idiomata seirent? & si omni tempore, quando prædicabunt, & quando cessabunt? si ad eertum locum, obi est expressus? si ad certos, nullibi est expressum. Nam ad actum prædicandi requiruntur tempus, locus, & auditores: quæ in illis verbis generalibus, *Ite in orbem*, *Euntes ia mundum*, *Ite docete omnes gentes*, noo sont assignata. Si dixeritis quod sunt missi ut vadant juxta soum arbitrium, quocumque eis licuerit vel videbitur, & qoando, & ubi; hoc faceret infioitam perturbationem io regno ecclesiastico; & turbarat totius ecclesiasticæ hierarchiæ ordinem. Quod reprobatum est supra in principio ex æterna lege.

Ad 2. object. *Væ mihi si non evangelizavero.*

Secundo adducitis Apostolum 1. Corinth. IX. *Væ mihi, si non evangelizavero*. Respondeo, quod merito: ipse enim ad prædicandum fuit obligatus, & expresse ad hoc a Domino legatus. *Non*, inquit, *misit me Dominus baptizare, sed evangelizare*. Quia secundum glossam, baptizare possunt minores presbyteri, sed ad prædicandum reqoiruntur homines excellentioris virtutis, 1. ad Cor. 1. sed ex hoc non habetur propositom vestrum.

Ad 3. *Verbum Dei non est alligatum.*

Tertio ad id 11. Thimoth. 11. *Verbum Dei non est alligatum*; dico quod hoc verbum oihil videtur facere ad propositum: quia secundum textum & glossam ad literam, quod Apostolus ibi osteodit, quod quamquam vincolatus esset corpore, noo tameo legatus fuit in ore, quod noo posset docere præsentes verbo; vel absentes scripto, verbum Dei sic prædicando. Unde præmittit ibidem: *Secundum evangelium meum, in quo laboro usque ad vincula*. Ad hunc sensum etiam beatus Gregorios exponit eamdem auctoritatem III. Moral. cap. XXXI.

Job. 39. 23.

super illo verbo, *Vibrabit hasta & clypeus*, sic inquiens: *Verbum Dei non est alligatum*: „quia doctores sancti pro defensione fidei supplicia subeuot, ad eamdem fidem, quos valent, rapere etiam inter verba non desistunt. Unde idem Apostolus ait: *In quo*, scilicet evangelio, *laboro usque ad vincula*, *quasi male operans*, *sed verbum Dei non est alligatum*: quasi diceret, hasta quidem suppliciorum ferior, sed tamen verborum sagittas emittere non desisto: vulnera crudelitatis accipio, sed eor fideliom vera loquens transfigo. Ideo saocti cum vulnera patienter soscipiunt, prudenter contra corda infidelium sagittas prædicationis reddunt. Unde nonnunqoam agitur, ot ipsi qui io persecutione sæviunt, oon tam doleaot, quod cor prædicatoris non amolliunt, quam quod per ejus verba etiam alios amittunt." Hæc ille.

Ad 4. *Quis putas est fidelis &c.*

Quarto illud Luc. XII. *Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?* Hoc omnino oon probat propositum, qoia intelligitur tantom de euratis & prælatis, prout eam exponunt postillantes. Nam Dominus multa dixit in parabolis. Volens beatus Petrus scire, an istæ parabolæ tangerent omnes generaliter, vel Apostolus specialitar, quærit dicens: *Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?* Et respondet, quod ad eos tantom, & ad loca eorum tenentes. Unde subdit. *Quem constituit Dominus* "*super familiam suam, ut det illis?* Albertus: Non extraneis, sed illis, id est, sibi commissis, quibus debet principaliter iotendere quilibet prælatus, juxta illud 1. Timoth. v. *Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non gerit fidem, negavit, & est infideli deterior*. Hinc est quod Dominus dicit Joannis x. *Proprias oves vocat nominatim, & ante eas vadit, & oves illum sequuntur*. Hine est etiam quod Paulus dicit Actorum xx. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus rectores & episcopos*, quasi diceret: illis specialiter tenemini, qui regimini vestro suot commissi. Hæc Albertus; cui alludit glossa Bedæ; Vobis qui dispensatores estis instituti, hoc ministerium specialiter commisi de custodia & præparatione, ot & alios & vos præparetis in adventum judicis. Et Hugo ibidem: Domious constituit servum *super familiam suam*, id est, ecclesiam, *ut det illis*, id est, suis, quibus tenetur magis quam alieois; sibi enim dicitur Proverbiorum XXVII. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui*." Quinto ad il-

Ad 5. object. *Prædica verbum.*

lod 11. Timoth. IV. *Prædica verbum*, respondeo ot supra, quia Timotheus fuit episcopos Corinthiorum, ideo beatus Apostolus ostendit sibi qood sit offieium episcopi, dicens; *Prædica verbum*, scilicat io tua plebe, quia illuc te misi, & oon alibi.

Ad objectiones ex veteri testamento.

Nunc ad auctoritates veteris testamenti. Adduxistis primo illud Isaiæ LVIII. *Clama ne cesses*, & quadragesimo: *Vos dicentis*, *Clama*. Et ibidem: *Super montem excelsum*, &c. Respondeo, qood istud præceptum Isaiam solum obligat: & ipse tenebatur hoc facera, quia se sponte obtulit; dum Domious ait, *Quem mittam?* ait ille: *Ecce ego, mitte me*. Isaiæ VI. Nec exemplum ejus omnes præsbyteros obligat, quia ipse presbyter non fuit, cum esset de semine regio, sed presbyteri erant de tribu Levi.

Sed contra hoc assumpsit dicens: Et si quis dicat, hoc fuisse tantum prophetis præceptum, audiat Apostolum ad Romanos xv. dicentem: *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt*. Et Jacob v. *Exemplum accipite, fratres, exitus mali, & longanimitatis, laboris & patientiæ, prophetorum qui locuti sunt in nomine Domini*. Respondeo, quod ex hoc non habetis, quod præcepta data prophetis obligent diacoños & sacerdotes novi testamenti, sub præcepto, prædicare Verbum Dei: nec dicunt hoc Apostoli allegati sed sanctus Paulus dicit sic: *Ad nostram doctrinam scripta suat*. Sed quæ est doctrina? subdit: *ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus*. Per patieotiam scriptorarum, id est, per exempla patieotiæ io patribus ostensa, quæ reperiuntur in scriptura sancta; spem retibutionis æternæ concipiamns nos accepturos, secundum glossam: & ad hoc sooant verba beati Jacobi allegata, obi sic præmittitur: *Patieates ergo estote, fratres, usque ad adventum Domini. Ecce agricola exspectat fructum pretiosum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, & serotinum*. Post subdit quod alligastis, & concludit: *Ecce latificamus eos, qui sustinuerunt, sufferentiam Job audistis, & finem Domini vidistis*, &c. Ecce quod doceot nos patientiam servare lo adversis, & nihil ad propositum est. Illa autem auctoritas, *Super montem excelsum ascende*, probat directe contrarium ejus quod intenditis, scilicet, non esse præceptum Domiol, quod singuli presbyteri debeant prædi-

ANNO CHRISTI 1433.

Isaiæ 52.

care, nisi mittantur in speciali: quod ostendens Apostolus ait ad Romanos x. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? sicut scriptum est, Quam speciosi super montes pedes evangelizantium pacem?* ubi secundum expositionem almæ matris meæ universitatis Coloniensis notantes dicit, pedes, ut denotet ordinem prædicandi auctoritatis, quam effluere debeat & provenire a superioribus; vel dico quod ad solos prælatos curatos se extendit, de quibus beatus Gregorius jam exponit in pastorali, cap. xv.

Gregorius in lib. past. part. 2. cap. 3. & 4.

Adduxistis etiam Ezech. in capit. III. & XXXIII. dicentem: *Fili hominis, speculatorem dedi te: & sanguinem ejus de manu speculatoris requiram*. Respondeo, quod speculatos populi proprie est episcopus ejus; unde dicit beatus Isidorus de summo bono, libro III. cap. XXXV. » Speculatores cœci omnes, id est, » imperiti episcopi, non valentes resistendo » malis plebes commissas per verbum doctri» næ defendere. Hæc ille. Quod ostendens etiam de curatis beatus Gregorius in glossa ait: » Prædicatorem speculatorem vocat. Cui » enim aliena cura committitur, speculator » dicitur, ut in mentis altitudine sedeat, & » vocabulum nominis ex virtute actionis tra» hat." Item illud Levitici x. *Habentis scientiam discernere & doceatis filios Israel*. Glossa exponit de curatis, dicens: Sacesdotum est docere, & subjectos instruere. Ultimo ad illud Deuteronom. XXXI. *Leges verba legis hujus coram omni Israel:* respondeo, quod illa auctoritas non probat quod omnibus sacerdotibus conveniat sub præcepto Domini prædicare: quia illa verba dixit Moyses tantum Josue, quem sibi Dominus substituit, qui esset dux populi in terram promissionis: & sic legeret verba legis populis, ut servarent, ne occiderentur ante ingressum in terram promissionis. Et sic patet solutio ad auctoritates, quas adduxistis contra corollarium meæ conclusionis.

Gregorius in Ezech. hom. 11.

Glossa interlin. ibid.

Ad object. ex scriptis SS. patr. ad 1.

Ad auctoritates sanctorum quas adduxistis, respondeo. Ad primam, quæ est beati Gregorii distinctione XLIII. Sit rector; illa solvit seipsam, quia loquitur de rectoribus, id est, curatis; & concludendo vobiscum, quod illi debeot prædicare sibi commissis, unde dicit: Sit rectos; & continue nominat pastores in eodem cap. & quidquid dicit de sacerdotibus, ipsemet de pastoribus & rectosibus intelligi ostendit.

Ad 2.

Ad secundam, quæ est beati Augustini in prologo sermonum, dicentis, quod sacerdotes præesse non debent, qui prædicare nesciunt, nec illi tacere debent quod sciunt, etiamsi non prosint. Respondeo, dubito, beatum Augustinum ita dixisse: tamen dico, Nequaquam est mens beati Augustini quod velit aliquem sacerdotem non curatum, absque missione speciali a Deo vel prælato, prædicare, quæ etiam probari possit esse alicui commissa: prout ipsemet, scribens contra epistolam Fundamenti, capit. III. dicens, quod quicumque vult prædicare, primo & ante omnia de ejus Apo» stolato est inquirendum, dicens: Videamus » quid me doceat Manichæus, & potissimum » illum librum consideremus, quem Funda» menti epistolam dicitis, ubi totum pene » continetur, quod creditis; certe sic incipit: » Manichæus Apostolus Jesu Christi, providen» tia Dei Patris. Hæc sunt salubria verba, de » perenni ac vivo fonte. Jam patienter quæso » attendite quid quæram, Non credo istum » esse Apostolum Christi: quæso ne succen» seatis, & maledicere incipiatis. Nostis enim » me statuisse nihil a vobis prolatum temere » credere. Quæro igitur quis sit iste Mani» chæus: respondetis, Apostolus Jesu Chri» sti. Non credo. Jam quid dicas, aut quid » facias non habebis: promittebas enim scien» tiam veritatis, & nunc quod nescio cogis » ut credam. Et infra: Quod si in evangelio » aliquid apertissimum de Manichæi Aposto» latu invenire potueris, infirmabis mihi » catholicorum auctoritatem qui jubent ut ti» bi non credam, qua infirmata, jam nec e» vangelium credere potero: quia nisi per il» los illi crediderim, ita nihil apud me va» lebit quidquid inde protuleris. Et infra: » Illi enim, scilicet evangelio, credens, non » invenio quomodo possim etiam tibi crede» re: Apostolorum enim nomina, quæ ibi » leguntur, non inter se continent nomen » Manichæi: in loco autem Judæ quis suc» cesserit, in Actibus Apostolorum legitur. Hæc ille. Constat autem quod presbyteri ex speciali commissione non missi ad prædicandum non sunt pro Apostolis veris acceptandi. Ergo nequaquam est de mente beati Augustini, quod qui curam non habent, prædicare debeant absque vocatione speciali, Intelligere ergo oportet sua verba jam dicta, & ad Orosium in fine libri, scilicet quod qui non præsunt presbyteri, debent disponere eum prælato se mitti, & sic prædicare populo, si videtus congruum prælato. Unde quod dicit in auctoritate, Debent, non est debitum necessitatis, sed congruitatis. Quam distinctionem sanctus Thomas ponit in pluribus locis: scilicet in IV. sentent. distinct. v. de ministris baptismi, art. 2, ad primum: Et II. part. quæst. LXXIV. art. v. ad III. quia non obligantur, nisi prælato videatur congruere. Sic beatus Apostolus adhuc Saulus accessit ad principem sacerdotum, & petiit ab eo literas in Damascam, ut admitteretur contra discipulos Domini. Actorum VIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad tertiam, quæ est beati Hieronymi super illo textu Ezech. III. *Dicente me ad impium*, loquitur de curatis: quia dicit, Prædicare tenetur sacerdos: sed probatum est supra ex beato Thoma & Alberto, quod nullus tenetur prædicare, nisi curatus. Unde ostendebatur distinctio inter presbyteros curatos & non curatos: Vel loquitus de eo, cui hoc Dominus vel prælatus præcepit, sicut prophetæ fecit. Ostensum autem est, quod non est præceptum Domini, sacerdotes non curatos prædicare.

Ad quartam, quæ est Isidori, de summo bono lib. III. cap. LVI. Sacerdotes damnabuntur, si peccantes non erudiant: Respondeo, quod ad literam loquitur de curatis prælatis, unde subdit circa medium capituli: Nonnulli præsules greges quosdam pro peccatis a communione ejiciunt, ut pœniteant; sed quali foste vivere debeant ad melius exhortando, non visitant. Et circa finem cap. dicit: Notandum ab omni Pontifice vehementer, quod tanto cautius agat, quanto durius a Christo formidet judicari. Pro quo & sequentibus sciendum, quod antiqui doctores sæpe pro eodem ponunt istos terminos, Episcopus, præsul,

ANNO CHRISTI 1433.

ſul, rector, & ſacerdos ſeu prsbyteri, ſicut iſte hic facit in eodem cap. Quia antiquitus pro eodem cenſebantur quoad vocabulum, licet non quoad gradum & ſtatum, prout notat Iſidorus VII. etymol. exponens XXII. nomina eccleſiæ miniſtrorum, & XXI. diſtinct. Clericos. Nec pro tunc erant multi presbyteri, niſi epiſcopi, & curati: ſeculares clerici vocabantur monachi de quibus loquitur tota cauſa XII. quæſt. I. oſtendit enim ibi, quod hoc nomine, epiſcopus, ſignificat patriarchas, ſacerdotes, archiepiſcopos, & metropolitanos: illud nomen, ſacerdos ſignificat imperatores, reges, epiſcopos, & presbyteros; quia & reges erant Pontifices & ſacerdotes: unde dicit Romanorum Pontifices dictos: quorum rationes & diverſitates exponit ibidem. Ita in propoſito, auctoritates ſanctorum eodem termino ſæpe pro eodem ſumunt, & ſic non poſſunt trahi pure ad ſacerdotes præſentis temporis, ſed pro ſacerdotibus epiſcopi & curati plebani accipiuntur.

Ad 4. Chryſoſtomus hom. 44. in Matthæi in opere imperfect. c. 2.

Ad quintam, quæ eſt Chryſoſtomi homilia XLIV. Sacerdotes niſi omnem veritatem manifeſtaverint popolo, dabunt rationem in die judicii: poſſem reſpondere ut prius: tamen reſpondeo, quod Omnem veritatem, facit diſtributionem accomodam, & non univerſalem diſtributionem, quia nullus eſt ſacerdos qui ſciat omnem veritatem. Sic etiam gloſſa dicit ſuper illo, *Spiritus ſanctus docebit omnem veritatem*, id eſt: neceſſariam ad ſalutem. Tamen ultra hoc dico, quod manifeſtare ſit per admonitionem fraternam, etſi non ſemper per prædicationem publicam. Hanc diſtinctionem innuit gloſſa I. Cor. XII. ubi dicit Apoſtolus: *Sermo meus, & prædicatio mea non fuit in perſuabilibus humanæ ſapientiæ verbis.* » Sermo, inquit gloſſa, dicitur, qui fiebat in » privato; prædicatio in publico.

Joann. 16.

Ad 6. Gregorius lib. 3. epiſt. 33.

Ad ſextam, quæ eſt beati Gregorii diſtinct. XLIII. Epheſ. Reſpondeo, quod illa modicum facit ad rem, quia Paulus oſtendit ſe feciſſe quod ſibi præceptum fuit, ſcilicet, denuntiare Epheſiis omne conſilium Dei: ita & quilibet, cui ſic præceptum eſt, tenetur facere.

Ad 7.

Ad ſeptimam, quæ eſt beati Gregorii homilia XVII. Nos qui ex oblationibus vivimus fidelium; loquitur de paſtoribus, ſicut ipſe erat paſtor univerſalis eccleſiæ, ideo dicit, Nos.

Ad 8.

Ad octavam, quæ eſt beati Auguſtini in lib. contra Manichæos; loquitur de curatis, unde dicit: Qui electus ab eccleſia miniſterium evangelizandi & baptizandi renuerit. Et infra: Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, &c.

Ad 9. Concilium Carthagin. IV. cap. 20.

Ad nonam XLIII. diſtinctione: Diſpenſatio eſt nobis cæleſtis ſeminis injuncta. Loquitur de Epiſcopis, quia dicit, Nobis: ita concilio Cathaginenſi IV.

Ad 10. Diſtinct. 88. Epiſcopus nul. m, cap. 6.

» Ad decimam: Epiſcopus nullam rei fami- » liaris ad ſe cauſam revocet; ſed ut lectioni, » orationi, & prædicationis verbo tantummodo » vacet. Expreſſe de epiſcopis loquitur.

Ad 11. Diſtinct. 38. cap. 1. Ignorantia, ex Concil. Tolet. IV cap. 24. & Arelat. IV. cap. 1.

Ad undecimam, ex concilio Toletano in » cap. Ignorantia, diſtinctione XXXVIII. Sciant » ſacerdotes ſcripturas ſacras, & canones, ut » omne opus eorum in prædicatione & do- » ctrina conſiſtat: loquitur ad literam de curatis: quod probatur dupliciter: Primo per verba ibidem expreſſa, quæ ſunt: Ignorantia maxime vitanda est in ſacerdotibus, qui docendi officium in populis ſuſceperunt: & conſtat quod illi ſunt curati. Inſuper per capitulum immediate ſequens, quod loquitur de plebanis, dicens, quod dum ad ſuas parochias ordinantur, debent recipere librum officialem, id eſt, officiorum. Et ita apparet, quod auctoritates ſunt competenter & veraciter ſolutæ.

Corollarium 3. Non eſt præceptum diaconibus a Domino, ex vi diaconatus officii, prædicare populis verbum Dei.

Ex præmiſſis ſequitur corollarium tertium, ſcilicet, quod non eſt præceptum diaconibus a Domino, ex vi diaconatus officii, prædicare populis verbum Dei, cujus oppoſitum poſuit dominus proponens. Patet ex omnibus his quæ præmiſſa ſunt ad probandum hoc presbyteris non eſſe præceptum, multo minus diaconibus. Præterea ſecundo: iſtud non eſt diaconibus præceptum, quod exſequi non debent abſque commiſſione ſpeciali, quia nec presbytero, ut probatum eſt in concluſionis deductione: ergo diacono non eſt prædicare præceptum a Domino: nec ſibi prædicare licet, niſi probet ſe miſſum a Deo, vel ejus ſufficienti prælato. Tertio, ſic hoc ex doctoribus deducitur: Illud quod ſolis ſacerdotibus & prælatis convenit, regulariter hoc non eſt præceptum diaconibus, ſed neque licet eis abſque auctoritate ſuperioris: ita eſt de actu prædicationis verbi Dei, quod regulariter nulli convenit, niſi tantum ſacerdotibus, & epiſcopis, ut patet XVI. quæſtione I. Adjicimus; hoc ergo officium nec præceptum eſt, nec congruit regulariter diaconibus, & hoc in cap. Perlectis, diſtinctione XXV. Quarto dicit Hugutius, quod diaconibus numquam licuit prædicare, niſi cum ad officium prædicandi a ſacerdotibus fuerant invitati vel rogati: ſic enim & non aliter poteſt diaconus prædicare licite, diſtinct. XCII. In ſancta, & cap. Diaconus, & II. quæſt. I. Sicut enim. Quinto, idem expreſſe dicit D. Wilhelmus Pariſienſis in ſuo ſacramentali de ſacramento ordinis, quod diacono non convenit prædicare ex officio, eo quod dum conſecratur, ſibi in porrectione evangelii non dicitur: accipe poteſtatem prædicandi; ſed, accipe poteſtatem legendi evangelium pro vivis & mortuis. Sexto ſic: Beatus Thomas IV. diſtinctione VI. dicit, quod diacono non licet prædicare, ſed bene baptizatum inſtituere quia ſolius presbyteri & epiſcopi actus eſt prædicare. Septimo ſic: beatus Dionyſius quinto capitulo eccleſiaſticæ hierarchiæ diſtinguit diaconum a presbytero, eo quod diaconi eſt purgare ante baptiſmum catechizando, presbyterorum illuminare baptizando: ſed epiſcoporum poſt baptiſmum perficere prædicando & confirmando: ergo prædicare non convenit diacono ex officio vel præcepto.

16. q. 1. cap. 19. Adjicimus.
Diſtinct. 25. cap. 1. Perlectis.
Diſt. 93. Diaconus, cap. 13. & diſt. 92. cap. 2. In ſancta.
11 q. 1. cap. 30. Sicut enim.
Art. 11.

Per hæc reſpondeo ad ea quæ in contrarium adduxit, ſcilicet auctoritatem Iſidori & habetur XXV. diſtinctione, Perlectis. Et per Magiſtrum in IV. diſtinct. XXIV. ubi dicitur: » Sicut lectoribus vetus teſtamentum, ita dia- » conibus novum prædicare præceptum eſt. Ad hoc reſpondeo primo ſecundum Hugutium ibidem, intelligitur cum diaconus a ſacerdote rogatur vel invitatur, ut jam dictum eſt. Secundo, Secundum Henricum Bota, & habetur de hæreticis, libro VI. capite, Cum ex injuncto; dicentem, quod diaconus non poteſt prædicare, niſi ex delegatione. Tertio, ſecundum Joannem Teutonicum in gloſſa ca-

Mag. in 4. diſt. 24. Diaconorum ordo.

De hæret. Cum ex injuncto, l. b. 5. tit. 7. cap. 12.

ANNO CHRISTI 1433.

pitis, Adjicimus; dicit, quod prædicare ponitur pro legere publice: & hæc est verissima responsio, quia diacono est præceptum publice legere evangelium. Hoc idem affirmat Laurentius distinctione XCII. In sancta, dicens: hoc intellige ex delegatione, alias solius presbyteri officium est prædicare. Vel, inquit, hic prædicationem appellat lectionem evangelicam. Idem loco tertio asserit Wilhelmus Duranti in rationali divinorum, in capitulo de diacono, ubi de diacono dicit, quod præceptum est sibi prædicare, id est legere evangelium publica. Et nota, si sic tunc lectores haberent prædicare vetus, diaconi novum testamentum, & sic officium prædicationis esset multum commune, & reputationis modicæ, & divisum quoad materiam prædicandorum.

Durant. in rationali divin. lib. 2. cap. seu rubr. 9

Ex isto sequitur quarto, quod valde congruum est, multos esse missantes, vel Missam celebrantes, etiamsi non tot sint populo prædicantes: probatur multipliciter. Primo, quia prædicatio est pro loco & tempore moderanda, & intermittenda: sed Missa est quotidie continuanda, ergo propositio vera. Consequentia nota, & probatur major, quia dicit beatus Gregorius in quadam homilia: dispensanda est prædicatio pro loco, tempore, & auditorum capacitate: quæ si rara fuerit, non sufficit; si assidua, vilescit: nec multis sermonibus opus est, sed efficacibus, ait Seneca epistola XXXVIII. Insuper Salvator noster triginta tribus annis in hoc mundo fuit, & tantum prædicavit tribus triginta annis tacens. Et ad minorem accedamus, quæ probatur primo ex doctrina communi, quæ est sancti Thomæ IV. distinctione „ XIII. & innocentii in libro de missa, dicentis, quod Missa debet esse in ecclesia quotidie quintuplici ratione. I. Quia oportet semper paratam esse medicinam contra quotidiana peccata II. Ut lignum vitæ semper sit in medio paradisi. III. Ut nobis Christus quotidie uniatur sacramentaliter, & nos ei spiritualiter. IV. Ut sit apud nos jugis memoria Dominicæ Passionis. V. Ut vero agno, loco typici, quotidie utamur, quem Judæi ad vesperam convertendi esurient famem patientes ut canes, secundum psalmistam. Secundo hoc statutum est propter hæreseon eliminationem: dicitur namque in rationali divinorum, libro IV. cap. I. quod dum hæreses in diœcesi Moguntina pullularent scilicet quæ Trinitatem impugnarent, ex institutione Alcuini magistri Caroli magni, Bonifacii archiepiscopi Moguntinensis rogato, statoentis prima feria de Trinitate dicebatur Missa, secunda de Sapientia, tertia feria de Spiritu sancto, quarta de caritate, quinta de angelis, sexta de sancta Cruce, septima de beata Virgine. Cessante causa illa, cessavit & effectus. Hæc ibi. Hinc est, quod propter devotionis reverentiam, & sacramenti necessitatem, plures sacerdotes solent plures Missas in eodem die celebrare: sicut de sancto Leone Papa legitur, quod eamdem Missam septies, aliquando novies celebravit, ut dicit Mimatensis ubi prius. Tertio, hoc est, ut sicut in veteri testamento fuit sacrificium, ita in novo panem accipiamus quotidianum. Quarto, propter multitudinem sacerdotum, quorum major est numerus, qui habent Missas celebrare, quam prælatorum, qui habent prædicare. Quinto, ratione populi, quia populo jam fundato in fide, major est necessitas providendi de eo quo negligentiæ quotidianæ purgantur, gratiæ augentur, & virtutes roborantur, ad quod est virtus Missæ. Non sic de prædicatore, ergo, &c.

Coroll. 4. Congruum est multos esse Missam celebrantes, etsi non sint tot prædicatores.

Qu. 1. art. 2. Qu. 3.

Psalm. 58.

Mimatensis lib. 4. cap. 1.

Ad objectionem.

Ad ea quæ in contrarium adducta sunt, primo sic: Christus tantum semel missavit, & pluriens prædicavit. Ergo vultis ad minus concludere, quod si sacerdos vult sæpe celebrare debet etiam sæpe prædicare. Respondeo, negando consequentiam: tum primo, quia si omnes presbyteri quotidie celebrarent Missam adhibitis debitis circumstantiis, esset valde laudabile: sed si omnes quotidie prædicarent, esset confusibile. Tum secundo quia Christus non instituit hoc sacramentum propter seipsum, sed propter perfectionem viatorum, ut qui manducarent eum, haberent vitam æternam, Joannis VI. ergo non oportuit eum toties celebrare, sicut prædicare. Ideo dicit Apostolus ad Hebræos X. *Una oblatione consummavit sanctificatos in sempiternum*: & ideo quia homo quotidie indiget salutifera ejus virtute, potest quotidie laudabiliter ad illud sacramentum accedere, ideo dicit Dominus Luc. II. ubi docet petere panem quotidianum, & beatus Augustinus dicit in expositione in libro de » verbis Domini. Si quotidie acceperis hoc sacramentum, quotidie tibi est hodie, tibi hodie est Christus, tibi quotidie resurgit: hodie enim est, quando Christus resurgit. Hæc ille, prout dicit sanctus Thomas in III. parte quæstione LXXX. art. I. Tum tertio, finis etiamsi primum in intentione, est tamen ultimum in consecutione: eucharistia autem est finis ad quem omnia sacramenta ordinantur, secundum beatum Dionysium; sed prædicatio Christi fuit dispositio fidelium ad credendum, & ad digne suscipiendum hoc divinissimum sacramentum: ergo licuit sæpe prædicare pro credentium a prædicatione tantum semel missare; sicut licet finis sit unicus tamen media ad eumdem finem sæpe sunt plura. Tum quarto, quia Missa suo modo tam plena est mysteriis, sicut sol atomis, mare guttis, firmamentum stellis, & sicut cælum empyreum angelis; oportuit præcedere multas dispositiones prædicationum ad finaliter credendum tantum mysterium, quod per unicam celebrationem Christi est institutum. Tum quinto, quia Missam, quam Christus celebravit, in memoriale suæ passionis instituit; sed tantum semel mori debuit: ergo sufficienter egit, & tantum semel celebravit; sed habuit in multis locis prædicare, & multa documenta in credendo, agendo cavendo, gliscendo, timendoque tradere, quæ non potuit unico actu expedire: ergo decuit pluriens eum prædicare, & tantum semel Missare.

August. de verbis Domini, serm. 28. tom. 10.

a *Forte*, dispositione.]

Ad 2. objectionem.

Secundo sic arguit dominus proponens: Inter omnia sacerdotis officia, post vitæ justitiam, plus est laudanda prædicatio, quia longe extensius prodest: ergo diligentior, vel æque diligens debet esse sacerdos ad prædicandum, sicut ad missandum. Respondeo quod antecedens est declarandum, ut patet ex dictis: quia actus missandi præceptus est omnibus sacerdotibus etiam sæpe fieri, addita commoditate, Domino dicente: *Hoc facite*, &c. *quotiescumque feceritis*, &c. Lucæ XXII. ubi vox, Quotiescumque, importat multitudinem missationis. Etiam actus prædicationis non est omnibus præceptus a Domino. Ergo laudabilius est sacerdotes non curatos satisfacere præcepto Domini cele-

ANNO CHRISTI 1433.

celebrando, ad quod sunt obligati, quam præ- A termissis missationibus prædicando, ad quod non sunt adstricti. Insuper II. quia missare est actus ordinis sacerdotalis, quem singuli habent ex charactere sacerdotali: sed prædicare est actus pure jurisdictiunis non coercitivæ, ut prædictum est: magis enim adstringitur sacerdos ad id, quod sibi convenit ex vi ordinis sacerdotalis, quam ad id, quod sibi non convenit, nisi superveniat commissio jurisdictionis.

In casu aliquo laudabilius est prædicare, quam missare.

Sciendum tamen, quod in casu forte esset laudabilius prædicare ei, qui habet auctoritatem, quam missare: scilicet si esset populus infirmus vel infidelis, deficiens in his, quæ credere vel agere teneretur: tum, si talis sacerdos sibi utrumque facere non posset, po- B tius esset ei prædicandum, quam missandum: & tunc diceretur prædicare esse melius, quam missare, non simpliciter & absolute, sed stante tali conditione. Et sic secundum quid cederet perfectius minus perfecto, scilicet, in ordine ad talem populum infirmum & ægrotantem: sicut vinum licet in se sit melius quam aqua, tamen aqua melior est febricitanti. Verumtamen ut communiter actus missandi non repugnat actui prædicandi, imo simul stant, & unus ordinatur ad alium, sicut prædicatio ordinatur ad hoc, ut populus devotius præparetur ad audiendum Missam. In cujus signum prædicatio sæpe solet fieri infra Missam ante elevationem. Sed secuodum communem for- C mam prædicatio oon est præstantior his, quæ sunt ad finem: sed prædicatio est ad finem missationis, scilicet ut celebrantes devotius agant, & adstantes intimius consequantur ejus fructum. Unde secondum sanctum Thomam III. parte quæstione LXXIX. articulo II. ad II. effectus sacrificii in qoolibet homine participantur secundum dispositionem, sicut & cujuslibet virtutis activæ. Nam actus activorum sunt in patiente bene disposito, ad quam bonam dispositionem operatur prædicatio.

Certum etiam est, quod missatio frequentata seu quotidiana est universali ecclesiæ necessarior, quam prædicatio quotidiana, attenta jam vulgata doctrina fidei. Ex quo sequitur D qood ista argumentatio non valet: Christus pluries prædicavit, & tantum semel missavit, ergo salubrius est prædicare quam missare. Nam in simili forma non sequitur: Christus sæpe manducavit, sæpe oravit, sæpe cubavit; ergo melius est orare, manducare, cubare, quam prædicare vel missare. Non sequitur iterum: Christus sæpe prædicavit, & tantum semel crucifixus est: ergo utilior est ejus prædicatio, quam passio: quia non arguitur semper perfectio ex hoc quod aliquid multiplicatur in sua specie magis per individua, quam aliud; imo magis arguit imperfectionem: eo quod hujusmodi multiplicatio individuorum super quam defectibilitate sive indigentia funda- E tur. Quia sicut species non potest perpetuari in uno individuo, sed acquirit perpetuitatem in multis sibi succedentibus; sic in corruptibilibus est hujusmodi multiplicatio, quæ tamen non est in æternis. Insuper media ordinata in finem ultimum, quæ se habent ratiooe otilis, moltiplicantur: sed finis ultimus, qui habet rationem honesti, non multiplicatur, ut clarum est: quia potior est conditio finis ultimi, qui non multiplicatur per individua, quam conditio mediorum, quæ multiplicantur. Ergo, &c.

ANNO CHRISTI 1433.

Corol. 5. Congruit cultui divino in ecclesiis, ut sit rationalis altarium multiplicatio.

Ex isto sequitur corollarium aliud, scilicet quintum: Congruit cultui divino in ecclesiis, ut sit rationalis altarium multiplicatio. Cum enim secuodum dominum Wilhelmum Parisiensem in suo sacramentali, tanta sit necessitas missationis, quod sine illo sacrificio non esset sufficienter provisum fideli populo, nec cultui divino: hinc, ut dicit sanctus Thomas II. II. quæst. LXXXV. art. II. ad III. templa & altaria sanctis erigimus, non quod » ipsos, sed solum Deum, qui nobis & ipsis » Deus est, honoremus, ut dicit beatus Au- » gustinus libro VIII. de civitate Dei. Unde » sacerdos super altari offerens sacrificium, » non dicit, Offero tibi sacrificium Petre, » vel Paule; sed Deo de illorum victoriis » gratias agimus, & nos ad imitationem eo- » rum incitamus. Hæc sanctus Thomas.

Hæc autem altaria sic ad Dei cultum erigere patres veteres nos docuerunt. Nam Noe primus, deinde Abraham, Isaac, & Jacob, altaria ædificasse leguntur: qui non aliud nisi lapides erecti intelliguntur, super quos sacrificia mactabant, quæ supposito igne divino cremabantur. Moyses etiam fecit altare de lignis sethim, & dicitur altare thymiamatis, quod vestivit auro purissimo, prout dicitur Exodi XXV. XXVII. XXX. capitibus. Et I. Machabæorum IV. Judas Machabæus, & fratres ejus, & universa ecclesia statuerunt, ut dies dedicationis altaris ab anno in annum, per dies octo celebretur. Hinc in Psalmo dicitur: *Constituite diem solemnem in condensis usque ad cornu altaris:* ut videlicet in diebus festis adeo conveniat populus ad ecclesiam, qnod fiat condensatio, id est, compressio usque ad cornu altaris, ita quod ecclesia impleatur populo & clero. Ideo translatio Hebraica habet, In congregationibus: & translatio Romana habet, In confrequentationibus, videlicet populi Christiani, secundum expositionem de Lyra. Unde beatus Gregorius IX. » Moralium moraliter: Solemnem namque » diem Domino in confrequentationibus con- „ stituit, quisquis se assidue in ejus desiderio „ affligit: qui nimirum solemnitatis dies usque » ad altaris cornu tendi præcipitur: quia tam- » diu necesse est, ut quisque se afficiat, quo- » usque ad superni sacrificii altitudinem, id » est, gaudia pertingat æterna. Hæc ille. Salomon quoque legitur III. Regum VII. capite altare aureum fabricasse. Ab his ergo antiquis patribus altaria modernorum sumpserunt exordium. Nempe altare & ara, quæ aliquoties indifferenter inveniuntur. Interest tamen, nam altare, quasi alta res, vel alta ara dicitur, in quo sacerdotes incensum adolebant. Ara vero, quasi area, id est, plana de ardore dicitur, quia in ea sacrificia ardebant.

Psalm. 117.

Triplici de causa altaria construuntur.

Porro triplici ex causa hæc altaria consecrantur. Primo ad sacramentum in ipsis offerendum, juxta quod Genesis VIII. dicitur: *Ædificavit Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocausta super altare.* Hoc autem sacramentum est corpus & sanguis Christi, quod in memoriam passionis Christi immolamus, juxta illud: *Hoc facite in meam commemorationem.* Secundo ad nomen Dei ibi invocandum, unde Genesis XII. *Ædificavit altare Abraham Domino, & invocavit ibi nomen Domini qui apparuit ei.* Hæc autem invocatio, quæ fit super altare, proprie dicitur Missa, ex eo

Luc. 22.

quod

ANNO CHRISTI 1433.

quod cælestis missus, scilicet Christus, a Pa- A tre, qui ipsam hostiam, & per eumdem a nobis Patri mittitur, ut pro nobis intercedat. Tertio, ad cantandum Missas in eo: unde Ecclesiastici XLVII. *Dedit illi contra inimicos potentiam, & stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos.* Ex quibus apparet, quod objectio domini proponentis nulla est, ubi allegat contra pluralitatem altarium istud Oseæ VIII. *Multiplicavit Ephraim super altaria ad peccandum*: nec illud Amos III. *Visitabo super altaria Bethel.* Et Oseæ X. *Tribulus ascendit super aras eorum.* Quia illa dicta sunt contra eos, qui ædificabant altaria idolis, & immolaverunt dæmoniis, & non Deo, diis quos ignorabant, ut dicitur Deute- B ronomii XXXII. Nos autem non sic, sed soli Deo vero, & sanctis ejus in gloriam ipsius, quoniam *mirabilis Deus in sanctis suis*, dicitur Psalmo LXII. ult. De quibus Psalmista dicit in plurali, *Altaria tua, Domine virtutum, rex meus, & Deus meus*, Psalmo LXXXIII. ubi dicit beatus Augustinus super illo: *Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam*: [Psal. 42. Aug. ibid.] » Est quoddam altare sublime, invisibile, quo non accedit injustus. Ad illud altare solus accedit, qui ad illud visibile securus accedit. Illic inveniet vitam suam, qui in isto discernit causam suam. Et glossa ait: Notandum quod ad altare Missam celebraturus sacerdos ascendens ait: *Introibo ad altare* C *Dei*: desiderio enim & amore superioris & invisibilis altaris hoc visibile adire cum modestia debet; æterna, non caduca petiturus, ut Christi celsitudinem humilitate sequatur, qui sic istud altare exponit dicens: Ad Deum scilicet introibo, qui lætificat juventutem meam; accedo enim modo in vetustate, tunc adstabo gaudens in novitate. Hæc ibi. Sic ergo offeres munus tuum ad altare. Matthæi V.

[Corol. 6. Cuicumque ex causa rationabili papa prohibet actum prædicationis sub sententia excommunicationis, tenetur obedire, si non vult pœnam illam incurrere.]

Sextum corollarium: Cuicumque ex causa rationali Papa prohibet actum prædicationis, vel episcopus loci, sub sententia excommunicationis tenetur obedire, si non vult pœnam illam incurrere. Pro ista declaratione hic sunt notan- D da tria. I. Quod licet Papæ, episcopo loci, vel prælatis prohibere, ne quilibet sacerdos prædicet in locis sibi commissis, vel diacono indistincte. II. Quod injuste excommunicati aliquando debent obedire, & sententiam multum timere. III. Quod talis excommunicatio jam lata non meretur dici prætensa, sed vere & obligatorie impensa, si prædicatio ex causa rationabili alicui fuerit prohibita. Patet I. Quia tota ratio domini proponentis cur illi hoc non possint, est, quia presbyteri & diaconi obligantur prædicare ex præcepto Dei, & ipsi non possunt contra præceptum Dei: igitur in tali præceptione non est eis obediendum. Et audistis ex præhabitis, quod non est præceptum E taliter. Ergo illa ratio nulla.

Et probatur corollarium, quia licet illud Papæ & episcopis circa officium prædicationis, quod licuit Christo statuere & prohibere, & practicare in se & suis discipulis, ideo enim dicuntur vicarii Christi in terris: sed Christus in se ipso practicavit, quod quamvis sacerdos esset a primo conceptionis suæ instanti, tamen a prædicatione triginta annis abstinuit. Insuper in suis Apostolis statim dum eos misit, certa loca, imo maximam partem mundi eis interdixit, dicens: *In viam Gentium ne abieritis.* Et LXXII. discipulis restrinxit, ne prædicarent nisi in loco ubi ipse erat venturus: præterea & Apostolos quos in totum mundum misit, adhuc ad certos dies prædicare prohibuit, dicens: *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Similiter Apostolus Paulus volens prædicare Romanis, tandem Antiochenis, prohibitus est a Spiritu-sancto. Si ergo tam licite Christus & Spiritus-sanctus istos prohibuit, ne prædicarent quando & ubi vellent, cur non Papa ita de presbyteris & diaconibus facere posset? Et hæc de primo. [Matth. 10. Luc. 10. Luc. 24. Actor. 16. Rom. 13.]

Secundo, Papa vel episcopus potest illud promulgare, quod dudum statutum & servatum est ab universali ecclesia Dei: sed universalis ecclesia statuit restrinctionem prædicantium a principio, scilicet in conciliis Nicæno, Carthaginensi, Romano, & multis aliis, ut patet LXXI. & LXXII. distinctione. Ergo si jam hoc ad practicam ponitur, non rebellandum: dictum est enim, quod ibi præcipitur sub sententia excommunicationis, non admittendos presbyteros alienos in ecclesiis absque sufficienti testimonio, & licentia sui episcopi.

Tertio, sic in propriis terminis istud ponit Innocentius III. & acceptavit ecclesia Dei universalis: scilicet, quod omnes prohibiti, vel non missi auctoritate summi Pontificis, aut episcopi loci, non possunt prædicare, sub pœna excommunicationis, & aliis remediis, ut patet ibi, Quia vero, De hæreticis, cum ex injuncto. Aut ergo ecclesia Dei tanto tempore a concilio Nicæno usque nunc licite accepit illa statuta, aut non: si sic, habeo propositum; si non, ergo interim universalis ecclesia stetit in errore, quod est contra evangelium; *Portæ inferni non prævalebunt adversus eam*: Iterum: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Et: *ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. [De heret. cap. Cum ex injuncto. Matth. 16. Matth. 28.]

Ad auctoritates, quas in oppositum inducit. Prima est Bedæ super isto: *invenietis asinam*; dicentis, quod hic doctoribus præcipitur non desistere a prædicatione. Respondeo, quod loquitur de doctoribus ecclesiæ, & hi sunt, qui ad prædicationis officium sunt instituti, semper præsupposita auctoritate legitima. Nam doctores præcipuum tenent ordinem in ecclesia: & sic doctores intelliguntur prælati magni in cap Ex injuncto: in illa auctoritate non nominantur presbyteri aut diaconi, sed soli doctores, unde non probat propositum. Ad aliam Hieronymi ad Rusticum, dico quod loquitur de episcopis, qui prohibuerunt invidia diabolica permoti, curatos in præsentia eorum prædicare propriis populis sibi commissis, & hoc non licuit, ut patet distinctione XCV. Ecce ego. Nec hoc fecerunt congruitate, sed invidia a simulante, dicitur ibidem. Tertia est Anacleti XLIII. distinct. Scimus. Ubi dicitur quod doctores non debent tempore persecutionis subtrahere verbum, dico quod loquitur ad literam de curatis; unde dicit rubrica ejusdem capituli, Verba prædicationis prælati suis persecutoribus non subtrahant. Idem dicit glossa ibidem, quia in istis auctoritatibus, scilicet Bedæ & Anacleti immediate jam expressis, & sæpe pariformiter in dictis doctorum fit mentio de doctoribus. Respondeo quod loquuntur aut de doctoribus curatis, & sic est plana res; talibus enim convenit prædicare nec fugere per- [Luc. 22. Hieron. ep. ad Rusticum episc. Narb. distinct. 95. Ecce ego, c. 6. Ad Anacleti epistolam 1. distinct. 43. Scimus, cap. 3. e Lege, simulante.]

ANNO CHRISTI 1438.

persecutionis tempore: aut de non curatis, & sic est duplex opinio: una quod doctoribus sacræ Theologiæ convenis ubique prædicare, ratione auctoritatis doctoralis, quia sic licentiantut auctoritate Papæ, sicut & episcopus in tota diœcesi. Et hoc vult Augustinus de Ancona in lib. de ecclesiastica potestate, quæstione LXIV. & hoc videtur prætendere decretalis de hæret. Cum ex injuncto, dicens, quod doctoris ordo est præcipuus in ecclesia Dei. unde prædicationis officium nullus sibi debet usurpare, nisi missus. Ex quo sequi videtur, quod in tantum sint doctores privilegiati, quod sint actu missi. Et ideo glossa in cap. Scimus, distinctione XLIII. comparare eos videtur, vel saltem connumerare prælatis, qui tacere non debent, sed prædicare tempore persecutionis: & illius opinionis videntut fuisse illi doctotes per proponentem allegati. Sed est alia opinio his contraria sancti Thomæ in lib. contra impugnantes religionem, & domini patriarchæ de Paula in lib. de ecclesiastica potest. dicentis, quod ex doctorali gradu non habent doctores posse prædicare ubi libet, nisi de bono placito curatoris singulariter obtento: ideo auctoritates illæ non ligant. Et quid est tot libros volvisse, & doctores allegasse, cum etsi omnes doctores mundi aliter, vel aliter sensissent, sola ecclesiæ auctoritas, (quæ toties hanc materiam decidit; quæ hanc conclusionem, Quod licet prædicare diacono vel presbytero absque licentia superioris, sedis Apostolicæ, aut prælati loci, & quod ipsi hoc prohibere non possent licite: sub pœna excommunicationis sententiæ condemnavit, ut ostensum est:) sufficeret ad compellendum quemlibet catholicum ad credendum ejus oppositum. Sic enim beatus Hieronymus postquam longo tractatu disputavit contra Luciferianum, conclusit: „Poteram hoc unico sole omnium disputationum tuarum rivulos exsiccare; de auctoritate universalis ecclesiæ loqueus: ita & nos credamus, ita quæso singulos, determinationem ecclesiæ clariorem sole accipite: sicque omnium doctorum, qui tamen sua dicta ejusdem solis eradiationis exposuerunt exsiccanda, corripienda, & emendanda, intelligire.

Art. 6.

Cap. 3.

Cap. 6.

Art. 6.

Sententia a suo judice lata, etiam injusta formidanda.

Quantum ad secundum, sciendum quod sententia injuste lata, dummodo a suo judice fiat, semper est formidolose timenda: & hoc, nisi ejus sensentia errorem inducas, vel peccatum mortale afferat: tunc enim nec timenda esset, nec tenenda. Et sic probatur propositio primo ex VIII. synodo II. quæst. III. Si quis frater aut palam aut abscondite fuerit locutus eum excommunicato, aut junctus communione, statim cum eo excommunicationis contrahat pœnam. Et Urbanus Papa ibidem: „Quibus episcopi non communicant, & quos ejecerint, non recipiatis: valdo enim timenda est sententia episcopi, licet injuste liget. Hinc ex concilio IV. Carthaginensi dicitur ibidem: Clericus qui episcopi districtionem circa se putat injustam, recurrat ad synodum. Joannes insuper Chrysostomus super epistola Pauli ad Hebræos cap. 13. Vincula ecclesiastica non sunt contemnenda: non enim homo, sed Christus est qui ligat, qui hanc potestatem dedit, & dignos fecit homines tanto honore. Et hoc est quod dicit beatus Gregorius in principio, Sententia pastoris sive justa fuerit, sive injusta, timenda est.

Cap. 18.

11. qu. 3. *Quibus*, c. 27. 11 qu. 3. *Clericus*, capite 30. 11. qu 3 *Nemo*, c. 31. Chrysostomus homil. 4 in ep. ad Heb. Gregorius homil. 26. in evang. 11. quæst. 3. *Sententia*, cap. 1. de sentent. excom *Per tuas*, cap. 11. De excess. prælat. *Cum ad quorumdam*, cap. 7

Glossa: nisi in duobus casibus, scilicet cum sententia est post appellationem lata, & cum continet intolerabilem errorem. Extrav. de sent. exc. cap. Per tuas. Tertium casum apponunt, quidam, cum pro indebitis exactionibus aliquis excommunicatur. Extravagante de excessu prælat. Cum ad.

Unde dicunt communiter doctores, quod ideo excommunicatio etiam injusta est timenda & servanda, quia non nocet innocenti, sed purgat eum: & sic licet judex injuste agat, iste tamen juste patitur, etiamsi non servaretur * forte ille; contemptus tamen injustam faceret justam. Per talem autem excommunicationem injustam non tollitut caritas, sed solum excluditur homo a communione ecclesiæ, & a suffragiis ecclesiæ, quæ ita prælati subtrahere possent, ut dicit venerabilis Augustinus de Ancona, in lib. de ecclesiastica potestate quæst. XXVII. Hoc ei consulendum est, ut sustineat exsecutionem patienter, humiliter, & devote; & quod præsentet se excommunicatori, offerens canonicam satisfactionem, si in aliquo offendit, & sic instanter petat absolutionem. Si ita fecerit, erit ei ad meritum: alias si contemnerer, peccaret mortaliter, de sentent. excom. c. Per tuas: vel potest querimoniari contra injustum excommunicatorem coram suo superiori, ut allegatum est.

Quantum ad tertium, si ecclesia universalis probiberet sacerdotes ubique prædicare, vel prælati, verbum Dei, non sit excommunicatio prætensa, sed veraciter & ex ordinationa impensa. Probatur. Sicut de Papa in universo orbe, & concilio generali, ita similiter dicendum est de episcopo in districtu diœcesis suæ. In septem casibus communiter secundum omnem scholam theologorum & juristarum, non est sententia timenda, nec tenenda. Primo si conferatur a non suo judica. Secundo, si feratur a suo judice, sed excommunicato publice: nam excommunicatus excommunicare non potest. Tertio, si aliquis excommunicetur a delegato contra intentionem delegantis. Quarto, si lata est sententia post prolatam appellationem. Quinto, si feratur a suspenso a potestate jurisdictionis. Sexto, si feratur nulla admonitione præmissa, & nullo juris ordine servato. Septimo, si sententia contineat peccatum mortale, vel aliquid quod sit contra fidem. Planum est autem, quod nullo istorum modorum excommunicatio ista, qua prohibentur prædicantes ne ubique libere prædicent, quodcumque istorum includit; nullus enim potest causare ecclesiam universalem esse non suum judicem, vel sententia excommunicationis eam esse ligatam, nec etiam sententiam esse contra intentionem delegantis, nec a jurisdictione eam per aliquem superiorem esse suspensam, vel juris ordinem non servatum; cum ecclesia in generali concilio congregata nullo juris ordine positivo ligetur; nec potest sententiare errorem, vel aliquid quod est peccatum mortale, ut præfatum est superius in declarando, quid sit verbum inspiratum, scilicet, verbum Spiritus sancti per sacra generalia concilia decretum. Pariformiter de Papa & episcopis est dicendum, ubi nullus obviat prædictorum casuum: ergo si talis sententia excommunicationis profertur contra eos, qui ubique volunt prædicare, ecclesiasticam tranquillitatem perturbara, & horrorem sempiternum

Sententia non formidanda in 7. casibus.

in

ANNO CHRISTI 1433.

Coroll. 7. Sacerdotes Domini debent aliquando omittere fidelem prædicationem propter scandalum perversorum.

In ecclesia ex hoc ponere, quis dubitat quin talis sententie non debeat dici prætensa, sed veraciter & ex obligetione impensa?

Corollarium septimum, cujus etiam dedit dominus exponens contrarium: Sacerdotes Domini debent aliquando omittere fidem verbi prædicationem propter scaudalum perversorum. Pro quo sciendum, quod ea, quæ sunt populo prædicanda, sunt in triplici differentia. Aut enim sunt credendæ, ot articuli fidei; aut agenda, ut ea quæ sunt circa informetionem bonorum morum. Felsitates ergo & errores, quæ opponuntur credibilibus, & his quæ sunt de integritate fidei, & sacræ scripturæ, prædicator tacere non debet: transgressiones vero divinorum mandatorum eodem modo tacendo & non pronuntiendo esse peccata damnosæ, est pestis. In persona enim talium dicitur Thren. 11. *Propheta tui viderunt tibi falsa, stulta, & non aperiebant iniquitatem tuam:* quie tales ex gravioribus leviora, quasi divina auctoritate, peccantibus nuntiant, diceotes bonum malum, & malum bonum, sicut glossa ibidem dicit: sed quæ sunt circa morum informationem corrigendæ, propter vitationem majoris mali, & ne auditores pejores fiant, quaodoque sunt dissimulanda, ut dicit venerabilis Augustious de Aucona, ubi supra.

a Forte, prædicandum.

b Forte, deficere, forte deservire. Augustinus de sermone Domini in monte l. 2. Chrysost. in eum locum homil. 24. Hieronymus in Amos proph. c. 15.

Ex bis elicio, quod in duobus casibus licite potest prædicator verbi Dei tacere, & non prædicare. Primus est ed [a] prædicandum malum majus, quam ex sermone suo sequatur bonum, puta schisme, vel rebellio contra fidem, vel contra præcepta Dei, aut superioris: non enim licet, vel saltem oon tenetur prædicator populo prædicare, quem videt finaliter megis, quoad singulos [b] deservire, quam ex sua prædicatione proficere, juxta illud Matth. VII. *Nolite sanctum dare canibus*, secundum expositionem beati Augustini & Chrysostomi ibidem. Unde dicitur beatus Hieronymus super XII. Prophetas, & assumitor II. quæst. III.

„ Quando ergo vir ecclesiasticus prudens at-
„ que intelligens multas impietates io ea quæ
„ vocatur domus Dei, esse cognoverit; &
„ non solum multas, sed & fories, & quæ
„ opprimere possunt justitiam, & io tantum
„ doctorum rabiem processisse, ut accipient
„ pretium in judicio, & omnia pro munneri-
„ bus facient, paoperes quoque devitent in
„ portis, & audire contemnant; taceat illo
„ tempore, non det sanctum canibus, & mit-
„ tat margaritas ente porcos, qui conversi
„ conculcent eas; & imitetur Jeremiam dicen-
„ tem: *Solus sedebam, quia repletus sum ama-*
„ *ritudine*. Hæc ille.

Jerem. 15.

Hoc etiem Dominus discipulos docuit, Matthæi capite X. *In quamcumque domum intraveritis, dicite, Pax huic domui: qui autem non receperint vos, exite de illa civitate, etiam pulverem pedum vestrorum excutientes.* Item: *Si persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Unde beatus Augustinus lib. III. contra epistolam Parmeniani, & assumitur XXIII. quæstione IV.

Matth. 10.

„ Non potest salubris esse correctio, nisi cum ille
„ corripitur qui non babet sociam multitudi-
„ oem. Cum vero idem morbus plurimos oc-
„ cupaverit, nihil aliud bonis restat quam do-
„ lor & gemitus. Et infra: Revera, si conta-
„ gio peccandi multitudinem iuvaserit, disci-
„ plinæ divinæ severa misericordia necesseria est
„ nam consilia separationis, id est, excommu-
» nicationis, tunc inanes sunt & perniciosa et-
» que sacrilega, quia impia & superba sunt,
» & plus perturbant infirmos bonos, quam
» corrigant animosos malos. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Et hoc est quod in Psal. Dominus dicit de seipso: *Obmutui, & humiliatus sum, & silui a bonis*, scilicet, quæ non docuit, quia salubrem admonitionem recipere non poterant, qui contentionum sententiam perquirebant, secundum expositionem [a] Isidori: *Et dolor meus renovatus est*, scilicet pro contemptu & obstinatione malorum: sed renovatus est pro damno bonorum qui emittunt pastum verbi Dei, secundum Hugutium. Hoc etiam de praxi Apostolorum exponit beatus Augustinus super illo Psalm. *& veritas tua usque ad nubes*, dicens:

Psalm. 38.

a Alter liber Cassiodori.

Psalm. 35.

» Intelligi-
» mus doctores veritatis omnes portantes istam
» carnem caliginosam, per quos Deus coruscat
» miraculis, & tonat præceptis: de quibus di-
» cit Dominus per Isaiam: *Mandabo nubibus*
» *meis ne pluant super eam*, videlicet super vi-
» neam malam, hoc est, plebem Judeicam,
» *imbrem*: id est, mendabo Apostolis meis ut
» deseraot Judæos, & non evangelizent. Hæc
ille.

Isaie 5.

In cujus figuram sancti Paulus & Timotheus vetiti suot a Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asie, & tameo volebant in Bithynia; non permisit eos Spiritus sanctus, sed misit eos ad Mecedones, Actorum XVI. Secundus casus est, si scandalum oriatur ex doctrina prædicantis inter audientes, quod exponit Alexander de Ales io fine secundæ partis. Si omnes scandalizantur, ot dicit sanctus Thomas II. II. quæstione XLIII. articulo VII. quod quæ sunt de necessitate salutis omitti non debent propter cujuscumque scandalum: sed io his quæ de necessitate non sunt, dicendom videtur, quod scandalum quod ex his oritur, quandoque procedit ex malitia, cum scilicet aliqui volunt impedire hujusmodi spiritualia bona, scandalum concitando: & hoc est scandalum Pharisæorum, qui de doctrina Domini scandalizabantur: quod esse contemnendum Dominus docuit Matth. XV.

Quandoque vero scandalum procedit ex infirmitate vel ignorentia, & hujusmodi est scandalum pusillorum; propter quod sunt spiritualia opera vel occultanda vel etiam interdum differenda, ubi periculum oon imminet, quousque reddita ratioue hujusmodi scandalum cesset. Si autem post redditam rationem hujusmodi scandelum duret, non videtur nisi ex malitia esse, & sic propter ipsum non sunt hujusmodi spi-
» ritualia opera dimittenda: unde idem dicit
» & in IV. sent. dist. XXXVIII. erticulo VII.
» quod licet nunquam sit falsum docendum, est
» tamen actus docendi aliquendo licite differen-
» dus propter malius, scilicet propter scande-
» lum pusillorum præservandum. Cujus ratio-
» nem reddit ibidem dominus patriarcha de Pa-
» lude, dicens quod doctrine, eum sit eleemo-
» syna spiritualis ed sublevendam miseriam al-
» terius, non est dimittende, quando credi-
» tur quod ex ea sequetur spiritualis profe-
» ctus; quando aotem talis profectus non se-
» quitur, sed magis irritatio audientis, jam
» non est bonum spirituele: & ideo si ad
» tempus dimittitur propter scandalum au-
» dientis, non omittitur aliquid quod pro
» tunc habeat rationem spiritualis boni. Hæc
ille. Et per bæc sunt soluta quæ adducit dominus proponens pro parte sua, quia intelligitur dum scandalum nescitur de his,

quæ

ANNO CHRISTI 1411.

quæ ad salutem audientium spectant, sine quibus salvari non possent, tunc enim propter scandalum perversorum non est omittendum verbum Dei, ut dictum est: non ergo fuit tutum illam conclusionem ponere absolute, & sine necessaria distinctione.

Coroll. 8

Ultimum corollarium dominus proponens dixit: „ Non solum sacerdotes minores, sed „ & prælati majores tenentur verbum Dei fi- „ deliter annuntiare: Ad quod declarandum dico, quod prælati & presbyteri tenentur per se vel alios verbum Dei fideliter annuntiare; non tamen ita tenentur prædicare, quin in casibus sex vel septem ad minus possint supportari. Pro quo notandum, quod in quinque casibus prælati majores possunt licite omittere prædicationem verbi Dei, & alios supplere.

Primus est, si sunt impeditæ linguæ, ut patet Exod. IV. de Moyse, quem Dominus constituit supremum prælatum in synagoga, ait: *Domine, non sum eloquens ab heri & nudiustertius*. Glossa dicit secundum Hebræos: Gracilem & tenuem vocem habuit, & necesse erat clamorosa voce uti, qui a regio fastu prope accedere non permittebatur. Insuper ibidem Dominus ait: *Aaron frater tuus Levites scio quod eloquens sit, ipse loquetur pro te ad populum, & erit os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent*. Ubi glossa super illo, *ipse loquetur pro te*. Hic subauditur, Ad populum, & cum dicit ibi, *loquetur ad populum*, indicat in Moyse principatum, in Aaron ministerium. Simili de causa beatus Valerius episcopus beato Vincentio diacono verbum Dei ad prædicandum commisit, cujus Vincentii passionem seu historiam in ecclesia legimus: quam quidam beatum Augustinum scripsisse dicunt, ubi sic dicitur: „ Vin- „ centius nobilis genere, sed fide & religio- „ ne nobilior, beati Valerii episcopi diaco- „ nus fuit: cui episcopus, qui impeditioris „ erat linguæ, vices suas commiserat, & ip- „ se orationi & contemplationi vacabat; un- „ de & ipse beatus Valerius Vincentio ait: „ Jamdudum tibi, fili dulcissime, verbi Dei „ curam commiseram, & nunc quoque pro „ fide [a] qua adstamus responsa commit- „ to.

a Forte, pro qua stamus.

Secundus casus est, si nescit linguam populi plene, sicut in vita beati Augustini dicitur: quam scripsit Possidonius Clamensis episcopus, ut ait Cassiodorus libro de illustribus viris, dicitur enim ibi [b] quod sanctus vir „ Valerius Hipponensis episcopus ordinavit „ beatum Augustinum in presbyterum: vir „ pius & Deum timens exultabat, & Deo » gratias agebat, preces, quas frequentissime » fudisset Deo, exauditas a Domino narrabat, » ut sibi concederetur talis, qui posset verbo » Dei & doctrina salubri ecclesiam Domini » ædificare: cui rei se homo ratione Græcus, » minusque lingua Latina & literis instructus, » minus utilem prævidebat. Ideo eidem pres- » bytero, scilicet beato Augustino potestatem » tradidit coram se & ecclesia evangelium præ- » dicandi, & frequentissime pertractandi, con- » tra usum quidem & consuetudinem Afri- » canarum ecclesiarum. Hæc ibi. Sic enim » beatus Augustinus adhuc viventi Vale- » rio non successit, sed ei accessit 7. qu. 1. » Non autem.

b Forte, quod quando.

7. qu. 1. Non autem, c. 11.

ANNO CHRISTI 1413.

Tertius casus, si sit infirmus, vel nimis senex: tunc enim per sacerdotes prædicatio & alia opera sacerdotalia expleri possent, sed pontificalia per episcopos vicinos. Non enim propter infirmitatem debet episcopus deponi, ne afflictio afflicto superaddatur; sed per alios suppleri quæ per eum minime possent perfici, ut probatur auctoritatibus multis, VII. quæstione 1. Scripsit mihi, & sequentibus capp.

7. q. 1. Scripsit mihi, c. 1. & seqq.

Quartus casus, si ad concordandum discordantes laborat: est enim officium episcopi discordantes tam clericos quam laicos concordare, ut probatur distinctione XC. Per totum; » ubi ex concilio Carthaginensi IV. dicitur. » Studendum est episcopis ut dissidentes fra- » tres sive clericos, sive laicos, magis ad pa- » cem, quam ad judicium coerceant. Ibidem » dicit Innocentius II. Præcipimus ut episco- » pi ad solum Deum, & salutem populi ha- » bentes respectum, omni tepiditate semota » ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi » consilium & auxilium præbeant, nec hoc » alicujus odio vel amore prætermittantur: » quod si quis in hoc Dei opere tepidus in- » ventus fuerit, damnum propriæ dignitatis » incurrat. Hæc ille.

Dist. 90. Per totum, & c. Studendum est, c. 7. ibid. cap. 11.

Quintus casus, quando pauperibus suis oppressis tenetur subvenire & pietatis operibus diversis insistere, ubi verisimile est quod majorem fructum faciant, quam si pro tunc prædicarent. De quibos distinctione LXXXIV. Pervenit, & capite sequenti; & distinctiono LXXXVI. ubi scribit beatus Gregorius Marianum episcopum excitandom, quod videbatur obdormivisse, & quod patientibus non succurrebat, nec alienam miseriam, propriam credebat: & distinctione LXXXVI. Per totum; exhortantur episcopi defendere oppressos, & resistere oppressionibus omnium ad se confugientium. Idcirco glossa III. Reg. V. ubi litera habet, quod Adoniram erat supra hujusmodi indictionem: *Fuerunt enim Salomoni septuaginta millia eorum qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte, absque præpositis, qui præerant singulis operibus, numero tria millia & trecenta præcipientium populo*; » dicit; Adoniram Dominus meus excelsus, » hoc est, Christus, qui operariis templi præ- » ponitur, ut ordinet quibus mensibus ad ope- » randum exeant, quibus ad curandum do- » mum suam redeant, cum prædicatorum » mentes familiarius informat, ut discernant » quando oporteat ecclesiam ædificare prædi- » cando, vel alia officia præstando, vel quan- » do ad conscientiam suam examinandam, aut » quasi ad propriam domum inspiciendam re- » verti, ut orationibus & jejuniis superno in- » spectore, & visitatore digna sit. Et subdit » glossa: Notandum autem quod pars in mon- » te lapides scindebant, pars onera portabant, „ diversa enim sunt dona Spiritus; & quidam » majorem docendi, & protervos arguendi » constantiam habent; quidam mitiores ad » consolandos pusillanimes existunt, quidam » utraque virtute præditi ad opus Domini » conveniunt. Hæc ibi. Ex quo patet, quod episcopi & prælati rite a prædicationis actu sunt excusati, dum tamen variis & arduis pro sibi commissarum ovium & rerum occupantur distractionibus.

Dist. 84. Pervenit, cap. 1. dist. 86. Fratrem nostrum c. 6. Dist. 86. Per totum.

Sextus, si episcopus insistit sacræ Scripturæ

ANNO CHRISTI 1433.

S. Th. quodlib. 7. art. 4.

studio seu expositioni, ut ex sancto Thoma constat, quia tunc proficit pluribus, & prædicatores docet aliis prædicare: dicit enim in quodlibetis, quod licet in casu necessitatis salubris sit episcopis aut doctoribus, relictis propriis officiis saluti animarum particularium intendere; sed tamen simpliciter magis est utile & meritorium sacræ theologiæ studio insistere, & circa doctrinas popularium non intendere. Nam ratio demonstrat, quod melius est eos erudire de pertinentibus ad salutem, qui in se, & aliis proficere possunt, quam his, qui tantum sibi prosunt. Insuper in quolibet artificio videmus quod semper melius habet, qui disponit de artificio, & dicitur architecton, quam alii qui manu operantur: unde ipse etiam majori pretio conducitur. In ædificio autem spirituali sunt quasi manuales operarii, qui particulariter insistunt curæ animarum, puta sacramenta ministrando, vel aliquid hujusmodi particulariter operando: sed quasi principales artifices sunt episcopi & doctores, qui imperant & disponunt, & docent alios qualiter operari debeant. Sic ergo simpliciter melius est docere sacram Scripturam, quam intendere prædicationi, si bona intentione fiat. Unde 11. ad Thimoth. 11. *Hac commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere*. Et quasi hos casus simul comprehendit capitulum, Inter cætera, dicens de officio ju-

De offic. judic. ord. Inter cætera, c. 15.

» dicis ordinarii libro 1. Inter cætera, quæ ad » salutem animarum pertinent populi Christia- » ni, pabulum verbi Dei permaxime nosci- » tur ei pernecessarium: quia sicut corpus ma- » teriali, ita anima spirituali cibo nutritur, » eo quod non solo pane vivit homo, sed » ex omni verbo, quod procedit de ore Dei. » Unde cum sæpe contingat, quod episcopi » propter suas occupationes multiplices, vel » invalitudines corporales, aut hostiles incur- » sus, seu occasiones alias, (ne dicamus de- » fectum scientiæ, quod in eis reprobandum » est omnino, nec de cætero tolerandum) » per seipsos non sufficiunt ministrare populo » verbum Dei, maxime per amplas diœceses » & diffusas: generali constitutione sanximus, » ut episcopi viros idoneos, ad sanctæ præ- » dicationis officium salubriter exsequendum » assumant, potentes in opere & sermone. » Et infra: Unde præcipimus tam in cathe- » dralibus, quam in ecclesiis conventualibus, » viros idoneos ordinari; quos episcopi pos- » sint coadjutores & cooperatores habere, non » solum in prædicationis officio, verum etiam » in audiendis confessionibus & pœnitentiis in- » jungendis, ac cæteris quæ pertinent ad sa- » lutem animarum.

Matth. 4.

Ad ea, quæ in oppositum allegavit dominus proponens, scilicet quod in primitiva ecclesia tam Apostoli quam septuaginta duo discipuli per se prædicabant, & in locum eorum nunc episcopi & inferiores presbyteri successerunt, ut dicit Anacletus, distinctione XXI. In novo: Respondeo, quod verum est quod in loca eorum successerunt; non tamen sequitur ex hoc, quod sicut illi personaliter per mundum discurrerunt, & ubique prædicaverunt, ita & isti facere teneantur: sed sufficit quod in casibus præscriptis per alios idoneos ad hoc deputatos fiat, & ita quilibet in sua diœcesi provideat; ut patet ex dictis.

Epilogus hujus lectionis conclusivus est hic:

ANNO CHRISTI 1433.

Ut sciant volentes quid de præsenti actu secum afferant, ista ex jam dictis eliciuntur. Primum, quod non ratione ordinis sacerdotalis, sed ratione non coercitivæ jurisdictionis, competit pluribus presbyteris actus publicæ prædicationis: quia officium prædicationis sic est a sacerdotio distinctum, quod non omnibus sacerdotibus competit, & tam aliis quam sacerdotibus competere ex speciali commissione poterit. Secundum, quod non est præceptum Domini quemlibet presbyterum libere prædicare verbum Dei: quia multi sancti fuerunt, qui tamen numquam prædicaverunt: nec omnes presbyteri succedunt Apostolis, nisi tantum episcopi: his solis præcepit Deus prædicare evangelium regni Dei. Tertium, decuit Christum sæpe prædicare ad instruendum populum in credendis & in agendis, & tantum semel celebrare ad instituendum hoc mysterium in commemorationem unicæ suæ passionis. Quartum, si esset populus adhuc infidelis & convertendus, forte ibi esset necessarior prædicatio, quam Missæ celebratio; ubi ambo simul fieri non possent. Sed considerata jam fide divulgata universalis ecclesiæ pro salute tam vivorum quam mortuorum, utilior est Missæ celebratio, quam prædicatio. Quintum, convenit divini cultus augmento esse pluralitatem altarium rationabilem in statu ecclesiastico, non ut sanctis vel idolis immolemus, sed ut verum Deum glorificemus, & in sanctis ejus laudemus. Sextum, ut quicumque non vult sententiam excommunicationis incurrere, cesset velle prædicare ubique, si prohibitus sit a sufficienti prælato ecclesiæ: quia talis sententia per multa generalia concilia est dictata, nec interim erravit universalis ecclesia sancta. Septimum est, excommunicationis sententia etiam injuste lata est timenda, ne ex contemptu fiat valida. Octavum, propter scandalum perversorum sæpe est prætermittendum Dei verbum, præsertim in eo qui prædicare non est obligatus, aut in his, quæ a sunt de necessitate salutis. Nonum, episcopi & prælati majores non sunt sic ad prædicandum obligati, quin ex certis causis sint sæpius rationabiliter supportati. Finaliter est veritas articuli, scilicet, quod sacerdotes & diaconi singuli & distincte non debent libere & sine impedimento prædicare verbum Dei. Hæc quæso, carissimi domini, accipite in corde bono per fidem illuminantem credendo, & optimo per gratiam justificantem retinendo, tenendo corde bono, & perficiendo opere, ut fructum reportemus in patientia, veræ pacis existentia, pacis entia cum vobis ipsis, pacis scientia cum proximis, pacis encænia cum Deo & omnibus sanctis ejus. Sic nunc finaliter pacem Christi opto vobis, quam obtulit suis discipulis resurgens ex mortuis, in gloria immortalitatis, quam nobis præstare dignetur, cui omne genu curvatur, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat per sæcula. Amen.

a] Forte, non sunt.

Et quemadmodum in principio, ita nunc in fine hæc præscripta hujus sacrosanctæ synodi offero correctioni, quemadmodum extra locum concilii indesinenter me subjeci almæ matris meæ universitatis Coloniensis determinationi & decisioni.

Re-

ANNO CHRISTI 1433.

Replica de prædicatione verbi Dei Henrici Kalteisen.

Reverendiſſimi parres, & domini præſtantiſſimi, excellentiſſimi præſules, doctores eximii, ineliti regni Bohemiæ oratores egregii, in Chriſto fratres ſingulariter præcolendi; Etſi juxta ſacri eanonis veritatem omnia ſuis debent convenire temporibus, xxiii. quæſtioue iv. Si eccleſia. Nam *omnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub ſole*, Eccleſiaſt. c. iii. nihilque ſit tam philoſophiæ engnatum, quam locis & temporibus aptare ſermones, ait Socrates, teſte Macrobio, de convivio Saturnalium libro vii. quia hæc vis adhibenda eſt eloquentiæ, ut orator perſonarum temporumque, moderator exſiſtat · non B enim ſempet & apud omues eodem modo loquendum; Tullius de oratore, libro tertio. Cum præſens tempus & locus id exigant ut in hoc eoncilio ſanctorum & congregatioue, domini oratores regni Bohemiæ, qui jam contra prius per me hic enarratam eatholicam veritatem per modum replicæ dubia nonnulla eructarunt, lu materia de verbi Dei prædicatione contententur copiose: ideo pro omni in generali noſtrum exhortatione aſſumo verba tempori eurreuti & materiæ præſenti congrua, Lucæ xi. ex evangelio currentis Dominicæ exatata. *Beati qui audiunt verbum Dei & cuſtodiunt illud*. Ubi Beda venerabilis non tantummodo eam, quæ Verbum Dei corpora- C liter generare meruetat, ſed & omnes, qui idem verbum ſpitituale auditu fidei eoncipere, & boni operis cuſtodia, vel in ſuo, vel in proximorum corde parere, & quaſi alere ſtuduerint, aſſerit eſſe beatos.

Cap. 1.

Verba hic male cohærent.

Duo Neceſſaria auditori verbi Dei.

In quo elarer duo eſſe eongrua auditori verbi Dei neceſſatia, quorum primum eſt audientia docilis: *Beati qui audiunt verbum Dei*: ſecundum, perſeverautia finalis, *& cuſtodiunt illud*. Primo, inquam, auditori divini ſermonis congruit obedientia docilis, ſic enim *beati*, ſcilicet *qui audiunt verbum Dei*: Beatum namque quodlibet membrum ex hoc dicitut, quando actus ſibi proprius eſt, ſecundum optimum & perfectum ſtatum virtutis ejus, in D nullo impeditus · ſic enim beati dicti ſunt oeuli qui viderunt Filium Dei; & beatus venter, beataque ubera, quæ ipſum nuttiverunt; ibidem xi. ait domiuus Albertus Magnus: Et vere beata ſit auris, quæ quod foris percipit, & boni operis cuſtodia perficit, ſanctus Thomas in gloſſa continua. Sic enim, *qui audiunt verba mea, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti*. » Vir, inquam, ſapiens eſt Chriſtus, » qui ædificat domum ſuam, id eſt, eccleſiam ſuam ſupra petram, id eſt, fidei fortitudinem: vir autem ſtultus, diabolus eſt, » qui ædificat domum ſuam, id eſt, omnes » impios, ſuper arenam, id eſt, inconſtantiam infidelitatis, aut ſuper carnales homi- E nes, qui dicuntur arena propter ſterilitatem, » & quia ſibi non eohærent, ſed ſunt per diverſas opiniones diſperſi, & quia ſunt innumerabiles. Exponit S. Chryſoſtomus, & » ſequitur: Diabolo autem ſimilis eſt, qui audit verba Dei, & nou facit; ea enim quæ » audiuntur & non fiunt, ſeparata ſunt & diſperſa, & ideo aſſimulantur arenæ. Sicut autem domus diaboli deſtructa eſt per Chriſtum, ita & tales ſupet atenam ſunuati cadunt: & eſt ruina magna, ſi quis de funda- A „ mento fidei aliquid ruinæ fuerit paſſus. Hæc Chryſoſtomus. Super arenam enim, quæ fluida eſt, & in unam eopulam non poteſt redigi, omnis hæteticorum ſermo ad hoc ædificatur ut corruat. Beatus Hieronymus ibidem. „ Eſt vere magna ruina talis hominis ſecundum omnem dimenſionem magnitudinis. „ Longa, quia in foveam nunc culpæ, tandem „ in barathrum eadet gehennæ æternæ, quæ „ magna eſt, quia irreparabilis, ex commento venerabilis Lyræ. Ruina eſt enim hæc intelligenda magna, quia dicturus eſt Dominus audientibus & non facientibus: *Ite maledicti in ignem æternum*, ſecundum Rabanum: „ lata, quoniam in fluviis blandarum & ſen- B „ ſui illabentium voluptatum illecebræ ſignificantur, quibus primum fides rivis patentibus immadeſcit: poſt quos fluviorum proſſus, id eſt, graviorum pet eupiditatem motus iucurrit, ut exinde tota ventorum vis „ circumſtantium deſæviat, id eſt, univerſus „ diabolicæ poteſtatis ſpiritus. Hilarius ibidem. Ruina, inquam, alta, quia totius fidei & omnium artieulorum eolliſiva: qui „ enim unieum fidei artieulum diſcredit, nullum ſimpliciter eredit, ſed totam fidem abnegavit; adeo quod nec habitum fidei retinet informis, aut formatæ fidei, ait ſanctus Thomas 2. 2. quæſt. 5. articulo 3. cujus rationem aſſignat dicens: Species cujus- C „ libet habitus dependet ex ratione formali „ objecti, qua ſublata ſpecies habitus temanere nou poteſt: fidei autem ſive formatæ „ aut informis objectum formale eſt veritas „ prima, ſecundum quod manifeſtatur in Scripturis ſacris, & doctrina eccleſiæ. Unde „ quicumque nou inhæret doctrinæ eccleſiæ, „ quæ procedit ex veritate prima in Scripturis ſactis manifeſtata, ſicut infallibili divinæ regulæ, non babet habitum fidei; ſed „ ea quæ ſunt fidei alio modo tenet quam „ per fidem, ſcilicet per opinationem. Ille „ enim qui inhæret doctrinæ eccleſiæ, tamquam regulæ infallibili, omnibus aſſentit „ quæ eccleſia docet: alioquin ſi de his quæ D „ eccleſia docet, quæ vult tenet, & quæ non „ vult, non tenet; non jam inhætet doctrinæ „ eccleſiæ, tamquam regulæ infallibili, ſed „ propriæ voluntati. Hæc ſanctus doctor: unde concludit quod ſicut peccatum mortale cuntrariatur caritati, ita diſcredere unum articulum, eontrariatur fidei: ſed earitas non remanet iu bomiue poſt unicum peccatum mortale: ergo neque fides manet, poſtquam homo unicum artieulum diſcredit. Et in fine dicit: Sie eſt de perfecte eredere, ſieur de perfecte obedire. Sed ad perfecte obedire Deo, requiritur obſervantia omnium mandatorum ſuorum, a qua decidit quicumque unum præceptum frangit. *Qui enim in uno of-* E *fendit, factus eſt omnium reus*.

Luc. 11.

Matth. 7.

Chryſoſt. in opere imperf. ibid.

Matth. 25.

Jacob. 2.

Adjuto igitur vos ſingulos pet Deum ſanctum, per Deum vivum, per Deum verum, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, per vulnera, & ſanguinem Chriſti, quatenus determinationi ſanctæ eccleſiæ iu credendis & agendis plene, ſimplicitet & plane vos ſubmittatis: ipſa enim eſt regula infallibilis in terris, cujus fides non deficit. Lucæ xxii. contra quam portæ inferni non prævalebunt, extra quam qui repertus fuerit diluvio æternæ damnationis peribit, ſicut extra arcam ſalus nulli hominum

Matth. 16.

ANNO CHRISTI 1433.

fuit, ficut patet Genefis vii. qui aliunde afcendere conatur, fur eft & latro, patibulo & rota infernalibus cruciandus, Joannis x. ficut de contrario beati tunc in fpe, tandem in re, qui hoc verbum Dei audiunt, & faciunt: *non enim auditores legis tantum, fed factores juftificabuntur*, ad Rom. ii. *Si quis fermonem meum fervaverit, mortem non guftabit in æternum*, Joannis viii. Secundo, conclufi finaliter, quod auditori verbi Dei congruit, nedum obedientia docilis ut faciat, fed etiam perfeverantia finalis, ne deficiat, fed cuftodiat illud: dicit thema: *Etenim fervus tuus cuftodit ea, in cuftodiendis illis retributio multa*, Pfalm. 18. Cuftodit, inquam, ea non ad tempus, fi ufque ultimum vitæ fpatium io tali devotione verfetur Exponit ibid. Caffiodorus. *Sic qui ex Deo eft, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eftis*. Joan. 8. Natu» ra ex Deo, noo vitia ex Deo: hoc enim » eis dictum eft, qui non folum peccato vi» tiofi erant, nam hoc commuoe erat omni» bus, fed etiam præcogniti, quod non fue» runt erediturі ea fide qua poffent a pecca» torum obligatione liberari. Beatus Augufti» nus fuper eodem. Sed qui funt hi præcogniti, alio nomine præfciti; profecto qui non audiunt verbum Dei, & cuftodiunt illud, tefte beato Bernardo in fermone qui intitulatur de Septuagefima; ubi inter cætera fpei noftræ figna oftendere volens quis poffet fecure confidere fe de numero prædeftinatorum exiftere, inquit fic: » Porro inter ea quæ fiduciam præ» ftant & materiam fpei, unum illud maximum » eft, de quo nunc cœpimus loqui, *qui eft ex* » *Deo, verba Dei audit*. Nonnullos fic interdum » audientes invenies. ac fi nihil ad eos per» tineant quæ dicuntur, non intrare cor fuum, » non difcutere mores fuos, non cogitare; ne » forte quod audiunt dictum fit propter eos: » magis autem, fi forte fermo Dei vivus & » efficax (qui fuo & non ejus qui loquitur » arbitrio fertur ubicumque voluerit) fi in» quam manifefte adverfus vitia illa proceffe» rit, qoibus fentiunt fefe obligatos, diffimu» lant & avertunt oculos cordis, qualibet ad» inventione palliant vitia, & feducunt mife» ri fcipfos. In his, inquit, falutis figna non » video, magis autem vereor, ne forte pro» pterea non audiant verbum Dei, quia non » funt ex Deo. Hæc Bernardus.

[illegible] Matth.

Cives ergo Babylon ex diabolo funt, cives Jerufalem ex Deo funt. Primi etfi verba Dei audiunt, non cuftodiunt. Secundi, audiunt, perfecte & exacte cuftodiunt. Et bæc erat vera differentia inter electos & præfcitos, & figna probabilia exiftunt. Qui enim ex Deo funt, ita verbum Dei audiunt, quod per figna fuæ prædeftinationis figna pandunt, prout ex variis doctores colligunt. Primum eft, fi viriliter [a] pugnantes tres hoftes devincit, carnem, mundum, & diabolum: *quod enim natum ex Deo vincit mundum*. Secundum, fi in hoc mundo non civem fe manfurum, fed hofpitem viantem confiderat; fi divitiæ affluant, cor non apponens; fed de rebus hujus mundi quanto minus poteft utens, femper in cælo thefaurizans, utpote fe de hoc mundo noo effe recognofcens; dicens cum Apoftolo: *Non habemus manentem civitatem fed futuram inquirimus*. Tertium, fi ei omnia cooperantur in bonum, profpera ad timorem, adverfa ad amorem, peccata peracta ad humiliationem: ut in profperis cautior, in adverfis patientior, in recordatione peccatorum fuorum in oculis fuis vilior, in pœnitendo ferventior, in aliorum compaffione defectuum promptior. Sic enim *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui fecundum propofitum vocati funt fancti*. ad Rom. 8. Quartum, ad dictamen confcientiæ recurrere, delicta juventutis deplangere, proprio & aliorum fe judicio fubmittere, ne forte rea fit peccati mortalis, ubi & in quo creditur effe jufta: ficque a peccatis continere, dignos pœnitentiæ fructus agere, & ardua vitæ opera exercere: quæ fummario deducit Bernardus ex illo i. Joann. v. *Tres funt qui teftimonium dant in terra, fpiritus, aqua, & fanguis*. Spiritus contribulatus, aqua lamentationis, & fanguis amoris, ut intuitu Chrifti fanguinis contineat a peccatis. De his & fimilibus ibid. beatus Bernardus: „ Quis » poteft dicere, Ego fum de electis, & ego » fum de prædeftinatis ad vitam: ego fum de » numero electorum? reclamante fcriptura: » *Nefcit homo, an amore vel odio dignus fit?* » Certitudinem utique non habemus, fed fpei » fiducia confolatur nos; ne dubitationis an» xietate cruciemur. Propter hoc data funt fi» gna quædam & indicia manifefta fanctitatis; ut » indubitabile fit, eum effe de numero electorum, » in quo illa figna permanferint. Hæc ille.

Signa prædeftinationis.

a Forte, pugnans.

Eccl. 9.

E cootrario, quamquam eivium Babylonis filiorum præfcitionis multa funt figna, utpote, quia cuncta eis temporalia profpere fuccednot, qui ducunt io bonis dies fuos, & in puncto ad inferna defcendunt; fub flagellis hujus mundi non ingemifcere, fed magis indurari, velut Pharao, cujus induratum cor finaliter periit. frequens recidivatio in mortale, ficut recidivatio frequens infirmorum, fignificat vicinam mortem: velle contentari de bonis præfentis vitæ, & æterna vita carere: tamen fingulare fignum quod homo ex diabolo fit, id eft, ad diabolum per finalem impœnitentiam pertineat, eft, quod in pertinacia alicujus peccati vel erroris perfeverat, præfertim in fenio, cum jam non fit fpes vitæ fuæ longævæ: quibus valde pertimefcenda eft fententia Domini Joannis viii. *In peccatis veftris moriemini*: cojus ratio fubditur: *Vos ex patre diabolo eftis, & defideria patris veftri vultis facere*. Et quæ fint illa defideria fubditur: *Ille enim homicida erat ab initio, & in veritate non fletit vita, jufta, & veritas in eo non eft fana doctrina*. Secundum expofitionem S. Thomæ ibidem: fic enim qui a veritate doctrinæ feu fidei paulatim decidunt, finaliter in peccatis fuis decedunt; prout illud nomen, Verum, indicat: de quo quoties una litera fubtrabitur toties fignificatio permutatur. Unde dicitur fic metrice:

Quinque placet rectis, fed quatuor altile figit:
Sunt tria pars, anni [a] fic duo male fonant.

Senfus eft, Ifta dictio, Verum, habet quinque literas, & fua fignificatio placet rectis: fed fi tollatur ultima litera, fcilicet M, refiduæ literæ faciunt vero, quod figit altile: fi tollantur quarta & quinta, fcilicet V & M, manet ver, quæ eft pars anni: fi tollatur R cum fequentibus, non nifi ve relinquitur, in veritate non ftatur, fed mos in peccatis confequitur: [b] Ita fi per M memoria, U veritas, M major prælatorum, V voluntati & imperio refiftitur, & re-

a Forte, fed male bina fonant.

b In altero libro habetur: vel fi M majorum prælatorum V vo-

ANNO CHRISTI 1433. Juntati & imperio R restituitur.

& recalcitratur, mors raro bona acquiritur: *Qui enim non obedierit sacerdotis imperio, morte morietur homo ille*. Deut. XVII. *Pacem ergo & veritatem diligite, ait Dominus omnipotens*: Quod si feceritis, Deus pacis & dilectionis erit vobiscum; & juxta thema, beati eritis, si verbum Dei quod audieritis, opere & corde custodieritis modo in spe, tandem in re: quod nobis concedat clementissimus Deus, qui vivit & regnat. Amen.

In primis circa istam conclusionem: Hoc mandat Christus Jesus; ergo faciendum: Hoc prohibet Christus Jesus, ergo non faciendum: Dicit dominus replicans, quod satis notabile est apud se, quod circa illam consequentiam immoraverim: Æstimo, inquit, quod cogitaverit ipsam esse quasi fundamentum positionis meæ. Sed ego dedi sibi aliam causam in scriptis, utpote, quod talis modus arguendi posset causa esse erroris, & seductionis multorum; dicentibus populis esse præcepta quæ non sunt, & non esse quæ sunt: & si bene considero, hoc est totum inter nos schisma, quod vos dicitis communicare populum sub utraque specie, esse præceptum Christi, prædicare debere diaconos & presbyteros esse præceptum Christi; aboleri omnia peccata mortalia publica, esse mandatum Christi; clerum non habere civile dominium, esse præceptum Christi: & neutrum eorum credo ego esse præceptum Christi. Et quia tanta oritura erat inter Christi præceptorum cognitionem diversitas, ideo petebat Psalmista, & nos secum petere debemus. *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua*: non illa decem, quæ utique sciebat; sed intelligere inter ea quæ videntur esse Dei præcepta, & non sunt, ut sciamus quæ sit discretio & differentia: ideo jam licet sufficienter declaratum, adhuc circa idem reddam triplicem rationem: quarum prima est*, quod non omne verbum Christi habens notam seu formam præcepti est præceptum Christi præceptive sumendum. Unde » dicit Archidiaconus XXII. quæstione IV. Prophetavit; dicens: Præceptum Dei est in multiplici differentia: quandoque præcipit factum & voluntatem, ut ibi: *Diliges Dominum Deum tuum*. Quandoque voluntatem & non factum, ut dum præcepit Abrahæ immolare filium, tamen noluit eum immolari. Ubi dicit beatus Ambrosius ex lib. de patriarchis: Non enim volebat Dominus a patre immolari filium, nec impleri hoc munus volebat, quia ovem pro filio immolandam obtulit; sed tentavit affectum patris, si Dei præcepta præferret filio. Et infra: Non mittas, inquit, manum tuam in puerum, nec facias illi quidquam: affectum tuum inquisivi, non effectum exegi: tentavi mentem tuam, si etiam filio dilectissimo non parceres propter me, XXII. II. quæstione II. Non enim. Tertio, quandoque factum, & non voluntatem, ut Exod. VI. præcepit ut filii Israel accommodarent vasa aurea & argentea ab Ægyptiis: non tamen voluit per hoc ut alii exemplum sumerent spoliandi, ait beatus Augustinus in lib. Quæst. & assumitur XIV. quæst. V. Dixit Dominus. Quarto, neque voluntatem, neque factum, utpote quando aliquid mysticum præcipit, ut ibi: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum*; ubi non oculos erui, sed intentio prava præcipitur exscindi: Præcipit Dominus quandoque ut instruat, ut in cæco quem sanavit quandoque ut tentet, ut hic de præcepto Abrahæ; quandoque ut impleatur, ut ibi: *Diliges Dominum Deum tuum*. Hæc ille.

Psalm. 118.

22. qu. 2. Si quælibet prophetavit.

Deut. 6.

Cap. 8.

Matth. 5.

Hinc etiam alludit eximius ille doctor antiquus Generalis ordinis mei Prædicatorum, M. Humbertus super illo verbo, Hæc igitur sunt, quæ ut observetis præcipimus, in principio regulæ beati Augustini; dicens quod quædam reperiuntur in verbis divinis, quæ habent in se modum & intentionem præcepti, ut est illud: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis vos invicem*. Quædam vero quæ habent præceptum non in modo, sed in intentione, ut est illud de sanatione surdi & muti, Marc. VII. *Præcepit eis ne cuiquam dicerent*. Quis enim audeat hoc dicere, quod intenderet eos Dominus per hæc obligare, per quod peccassent mortaliter prædicando miraculum, plus, & plus, quanto plus & plus præcipiebat, ut tacerent? Hæc ille. Et infra dicit: In evangelio Marc. VI. dicitur: *Præcepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tantum*: illud verbum præcipiendi potius importat intentionem voluntatis, quam veritatem præcepti. Infra scriptura sacra eodem modo loquitur, & tamen quædam reputantur simplices exhortationes, quædam præcepta, sicut Luc. VI. cum dicitur: *Si quis te percusserit ad unam maxillam, præbe ei & alteram*, consilium est: & cum dicitur in eodem capite: *Mutuum date, nihil inde sperantes*, licet sit idem modus loquendi, tamen est præceptum. Hæc ille.

Joann. 15.

Patet ergo tam multipliciter ostensum, quod non omne verbum Christi habens notam præcepti, habeat voluntatem & intentionem præcepti: & per consequens non obligat ad faciendum. Ex superabundanti autem item deducitur ex testimoniis utriusque testamenti. Primo sic: nam Genes. III. Dominus præcepit protoplastis, dicens: *Crescite & multiplicamini, & implete terram*. Et tamen noluit quemlibet hominem hoc præceptum obligare, sed solum aliquos de multitudine, quos tamen non expressit in specie: unde dicit sanctus Thomas II. II. quæst. CLII. art. II. ad I. argumentum: „Præceptum habet rationem debiti, sed dupliciter dicitur aliquid esse debitum. Uno modo ita ut impleatur a quolibet, & hoc debitum sine peccato præterire non possit. Aliud est debitum implendum a multitudine: multa enim sunt multitudini necessaria, ad quæ implenda unus homo non sufficit: sed implentur a multitudine, dum unus hoc, alius aliud facit. Præceptum ergo legis naturæ datum homini de comestione, necesse est quod ab unoquoque impleatur; aliter enim individuum conservari non posset. Sed præceptum datum de generatione respicit totam multitudinem hominum, cui necessarium est, non solum quod multiplicetur corporaliter, sed etiam spiritualiter proficiat: & ideo sufficienter providetur humanæ multitudini, si quidam generationi carnali operam dent, quidam spirituali, ab illa carnali abstinentes ut contemplationi vacent ad totius humani generis pulcritudinem & salutem; sicut quidam in exercitu castra custodiunt, quidam signa deferunt, quidam gladiis decertant. Quæ omnia debita sunt multitudini, sed per unum impleri non possunt. Hæc ille.

Se-

ANNO CHRISTI 1433.

Secundo sic: Summum & maximum man- A
datum veteris & novæ legis non habet inven-
tionem præcepti eo modo per omnia, quo
habet notam præcepti, ergo non obligat ad
faciendum secundum notam præcepti, sed tan-
tum secundum intentionem præcipientis. As-
sumptum probatur sic: quia illud, *Diliges Do-
minum Deum tuum ex toto corde tuo, & tota
anima tua, tota virtute, & ex omnibus viribus
tuis*, est summum præceptum & primum &
maximum mandatum Domini; & tamen illud
non obligat viatorem aliquem, secundum for-
mam quam offert: ergo habeo propositum.
Et assumptum probatur, quia secundum theo-
logos multos, quorum sententiam complecti-
tur dominus Petrus de Palude patriarcha, ter- B
tio sententiarum, distinctione XVII. quæst. III.
» illud præceptum aliquo modo præcipitur,
» aliquo modo consulitur, & aliquo modo
» promittitur. Præcipitur enim dupliciter: uno
» modo, quoad habitum & præparationem a-
» nimi, quia caritas parata est quantum &
» quando potest ex toto corde diligere. II.
» Præcipitur quoad actum, dupliciter: uno
» modo privative, ut homo nihil contrahat,
» nec contrahere animo proponat, quod ca-
» ritati obviet, quod est solum peccatum mor-
» tale. Alio modo, quoad actum positive,
» quando & quantum est necesse, aliter non.
» Secundo modo consulitur, & hoc quantum
» ad actum caritatis, quantum est possibile, C
» & debitis circumstantiis observatis. Non e-
„ nim ex præcepto tenetur homo quantum
„ potest ex toto corde diligere, quia non te-
„ netur facere omnia bona quæ potest; sed
„ quanto plura bona fecerit, & Deum plus
„ dilexerit, tanto melius sibi erit & quia con-
„ silium datur de meliori, ideo isto modo
Eccles. 19. „ est consilium. Sic etiam illud: *Quodcumque
„ potest manus tua, instanter operare*. Tertio
„ modo promittitur, scilicet quod actum per-
„ fectum & non interruptum: Sic enim est in
„ promisso etiam nobis, quibus nunc non est
„ in præcepto, nec in consilio, cum sit nunc
„ nobis impossibile, quod tunc erit facile & de-
„ lectabile, quando non cessabimus noctu die- D
„ que dicere: *Sanctus, sanctus, sanctus*. Isaiæ
VI. Hæc ille. Dominus noster per verbum im-
perativum dicit ad Judam: *Quod facis, fac ci-
tius*. Joannis XIII. tamen noluit per hoc præci-
pere, ut traderet eum Judæis; alias Judas non
peccasset, sed præceptum Domini implevisset:
„ unde dicit ibidem beatus Augustinus. Non
„ præcepit facinus, sed prædixit Judæ malum,
„ nobis bonum, non tam in perniciem perfidi
„ sæviendo, quam ad salutem fidelium festi-
D. Thom. in catena. Chrysost. in Psalm. 4. & in homil. 11. „ nando. Et Chrysostomus: Hoc enim quod
„ dicit: *Quod facis, fac citius*, non præcipien-
„ tis est, neque consiliantis, sed exprobran-
„ tis & ostendentis, quoniam ipse nolebat
„ suam perditionem impedire. Hæc ille. Est E
ergo illa forma concedenda: Hoc mandat
Christus sub propria nota, & intentionem præ-
cepti, ergo hoc est faciendum. Alioquin si
mandat sub nota præcepti, & non voluntate
seu intentione præcepti, non semper obligat,
ut ex prædictis clare est deductum.

Secunda ratio ad idem est propter multiplica-
tionem & æquivocam acceptionem hujus termi-
ni, mandare vel præcipere; accipitur enim uno
modo, prout mandare vel præcipere idem est
quod rogare. Sic accipit beatus Gregorius I.
„ quæst. I. Filium; dicens: Filium vestrum
„ mandastis ad sacrum ordinem promoveri.
„ Glossa Archidiaconi, Mandastis, id est, ro-
„ gastis, supplicastis: sic enim minor mandat
„ majori. II. quæst. III. Rogo; ubi beatus
„ Gregorius: Rogo & moneo, ne quisquam
„ excommunicato præsumat communicare; ubi,
Rogo, ponitur præceptive, secundum glossam:
Monemus quos habemus caros. XXVIII. quæst.
I. Sic enim. Sic etiam rogare ponitur pro
mandare, & mandare pro rogare, XXIII.
quæst. IV. Guilisarius. Alio modo prout man-
dare idem est, quod permittere, distinctione
„ LV. Qui partem digiti volens absciderit, non
„ admittitur ad sacros ordines: sed si nolens
„ sit vel casu, canones præcipiunt clericos fie-
„ ri. Glossa Hugonis & Archidiaconi, Præci-
piunt, id est, permittunt, 31. quæst. I. Hac
ratione: ubi dicit Chrysostomus, & est I. ad
„ Corinth. VII. Hac ratione Apostoli præce-
„ perunt secundas adire nuptias propter in-
„ continentiam hominum. Glossa; Præcepe-
runt, id est, permiserunt. Distinct. LV. Qui
partem, & I. dist. Domino sancto. Ubi Isido-
„ rus scribit ad Massanum episcopum: Illos ad
„ pristinos gradus canones redire præcipiunt,
„ quos pœnitentiæ præcessit satisfactio. Ubi di-
cit Archidiaconus, Præcipiunt, id est, permit-
tunt. XXXIII. quæst. II. Hoc ipsum. Tertio mo-
do præcipere seu mandare idem est quod consu-
lere: sic accipitur XXII. quæstione I. Non est,
ubi dicit beatus Augustinus super epistola ad
„ Galat. Non est contra præceptum Domini ju-
„ rare. Archidiaconus, contra præceptum, id
est, consilium: quia illud Matth. V. *Nolite ju-
rare*, est proprie consilium secundum Bartholo-
mæum & Laurentium: & tamen beatus Augu-
stinus vocat illud præceptum. Quarto modo præ-
cipere idem est quod tentare, sicut jubendo si-
gnificamus, quæ fieri sæpe nolumus, sed expe-
rimentum obedientiæ quærimus: sicut de Abra-
ham dictum est, ut patet Genes. XXII. & Richar-
dus de XX. patriarchis XXII. Prophetavit. Quin-
to modo præcipere idem est quod instruere, si-
cut Christus præcepit cæcis curatis, ne cuiquam
dicerent, & ipsi magis & magis miraculum
prædicarunt, Matth. IX. ubi beatus Hilarius:
„ Silentium Dominus cæcis imperat, quia A-
„ postolorum erat proprium prædicare. Et bea-
„ tus Hieronymus: Dominus quidem propter
„ humilitatem fugiens jactantiæ gloriam, hoc
„ præceperat, & illi propter memoriam gratiæ
„ non possunt tacere beneficium. Et beatus
„ Gregorius XIX. Moralium: Quærendum autem
„ nobis est, quid sit hoc, quod ipse omnipo-
„ tens, cui hoc est velle quod posse, & taceri
„ virtutes suas voluit, & tamen ab eis qui
„ illuminati sunt, quasi invitus inducatur; nisi
„ quod servis suis sequentibus exemplum de-
„ dit, ut ipsi quidem virtutes suas occultari
„ desiderent, & tamen ut alii eorum exem-
„ plo proficiant, prodantur inviti. Occulten-
„ tur ergo studio, necessitate publicentur, &
„ eorum occultatio sit custodia propria, eo-
„ rum publicatio sit utilitas aliena. Hæc ille.

Ex præhabitis satis patere potest, quare dixe-
rim istam consequentiam apud me non valere.
Ex quibus etiam sequitur, quod illud non est
verum, quod dominus replicans hic dixit, sed
in scriptis mihi non tradidit: scilicet quod ad-
ductum de Abraham non fuit præceptum, sed
tentatio. Probat per textum, quia dicitur Genes.
XXII.

ANNO CHRISTI 1413.

xxii. *Tentavit Deus Abraham*, Dico quod fuit præceptum & tentatio simul, non obligans, nisi ut prædictum est. Namque quod fuerit præceptum, præter ea quæ dicta sunt, dicit sanctus Thomas 2. 2. quæst. civ. art. iv. ad secundum. Ideo etiam dicit textus imperative, *Tolle filium tuum, & offer illum*. Tolle, & offer, sunt verba præceptiva. De cæteris curatis mecum concordat. Et sic consequentiam meam approbat: grates sibi, quia in hoc solvit debitum, & quod dicit nos laborare in æquivoco, quia ego intelligo de mandato imperfecto, ipse de perfecto; dubito valde, quia hoc non probat testimonio sacræ scripturæ, juxta regulam Hieronymi ad Demetriadem, per ipsum adductam contra Papæ auctoritatem: „ Sacræ scripturæ testimonium non habens, „ eadem facilitate contemnitur, qua probatur. Consequenter arrestat se in consequentia illa: „ Papa mandat hoc, & in lege Domini saltem se expresse non fundat, dummodo contra mandatum Domini non præcipiat, nec contra sacrorum generalium conciliorum statuta quædam: ergo hoc est faciendum. Respondet: Secundum Hieronymum scripturæ sacræ auctoritatem non habens, eadem facultate contemnitur, qua probatur. Consimiliter exemplariter: Papa mandat venerandum concilium transferri ad Bononiam, ergo est faciendum. Hæc ille. Ad primum respondeo, quod hoc multum est irrationabiliter dictum: quia summi Pontificis atque prælatorum majorum decreta, constitutiones, cæteræque ipsorum sanctiones, in prædictis jam prænarratis casibus, tamquam leges ex Dei auctoritate derivatas, debemus venerando atque obediendo suscipere, non illas redarguere, aut humano sensu discutere, prout alma mater mea universitas Coloniensis deducit hoc modo: Primo, ductu naturalis luminis. Unumquodque enim potest ea, ad quæ ejus potestas aut auctoritas se extendit: propter quod videmus quod principes a super communitates in subditos ferunt leges, jura & statuta, cum potestate coactiva imponentis ea subditis servanda. Cum igitur Christi vicarius Papa, & alii rectores supplent vicem Christi, potestatem auctoritatis non amittendo, quamvis forent peccatores; concluditur clare quod eorum ordinationibus tamquam a Deo emanantibus, reverenter sit obediendum. Cui alludit alia regula formosa. Nam qui dat principale, dat accessorium annexum. Et rursus alia regula dicit: Cujus est finis, illius est disponere de mediis ad finem. Cum igitur rectores communitatis instituuntur ad pacificandum vitam subditorum ad invicem, (hoc autem requirit quod eis præfigatur aliqua regula seu disciplina vivendi:) contingat autem hoc per constitutiones pro legibus latas a rectoribus; eadem igitur necessitate quælibet communitas requirit rectores & leges, seu constitutiones ab eis latas pro felici vita communitatis.

a Parte, sive communitates.

Præmissæ veritati correspondet illud antea ex evangelio commemoratum, Matth. xiii. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi; omnia quæcumque dixerint vobis facite*. Volens Salvator expresse, quod ordinationes seu constitutiones suorum prælatorum subditi teneantur recipere, & vivendo secundum eas conversari. Tendit etiam ad idem quod dominus Petro ait: *Tibi dabo claves regni cælorum*, *Quodcumque ligaveris super terram*, &c. *etiam quodcumque solveris super terram erit solutum & in cælis*: ac si diceret, Mandata & statuta, quæ manant ex auctoritate tua, ex eo debent haberi canonica, quia verius emanant ex potestate mea. Qua in re memoriter est attendendum, quod Christus fuit novæ legis institutor, veterem implens: cessaverunt autem legalia & judicialia, remanentibus præceptis moralibus veteris legis, quæ obligant non ex vi illius legis, sed ex vi inscriptionis eorum in cordibus nostris, secundum illud Apostoli ad Roman. *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt; ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis*. Dominus ergo continuat moralia præcepta in nova lege; superaddit autem sacramenta & consilia, non autem instituit aliqua præcepta judicialia. Hoc autem, quia mysterio non vacat, obnixius perpendamus: nam hoc ipso nos scire voluit, quod prælatis & principibus commisit instituere tales ordinationes circa suos, prout pensatis locis & personarum conditionibus & aliis circumstantiis videntur congruere & expedire. Unde Lucæ x. dicitur: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*.

ANNO CHRISTI 1413. Matth. 16.

Ex quo sequuntur corollaria. Primum: Divinæ voluntati illos repugnare qui decreta, decretales, cæterasque ordinationes aspernantes, tamquam authenticas renuunt recipere & honorare. Nam auctoritas prælatorum a Deo est, & sic per idem est repellere prælatos, & Dei auctoritatem. Secundum, quod nullus potest se legitime ab obedientia Papæ in prædictis casibus subtrahere, quod patet: nam Salvator Dominus noster Jesus Christus per suam passionem meruit judiciariam potestatem super omnem creaturam, juxta illud Matthæi xxviii. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra*. Unde glossa dicit super illo verbo Psalm. *Dominabitur a mari usque ad mare*: id est, a quolibet fine terræ diffundetur, & tam late dilatabitur ecclesia. Vicarius autem Christi est Papa, unde nullus potest se subtrahere ab obedientia ejus de jure, sicut nullus potest se de jure subtrahere ab obedientia Dei. Sicut Christus recepit a Patre ducatum & sceptrum ecclesiæ gentium ex Israel egrediens, super omnem potestatem & principatum, super omne quodcumque est, ut ei genua cuncta curventur; sic ipse Petro & ejus successoribus plenissimam potestatem commisit, ut dicit Cyrillus Patriarcha Alexandrinus in libro Thesaurorum: Tertium est, quod Papæ etiam aperte malo, in fide tamen firmo, quamdiu toleratur ab ecclesia, est obediendum, quod probatur: *Obedite*, inquit Papa Petrus, *præpositis vestris, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis*: quam auctoritatem replicans nuper negavit, & per consequens erravit. Et probatur propositio dupliciter, primo auctoritate alia prædicta. Nam super illo ad Romanos xiii. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*; dicit glossa: Potestatibus bonis & malis, in eo quod sublimiores sunt, obediendum est. Si ergo obedientia & subjectio debetur alicui ratione potestatis sublimioris, quamdiu durat in Papa talis sublimior potestas, tamdiu debet permanere in omnibus subditis ejus subjectio & obedientia: quamdiu manet causa, debet permanere & effectus.

Divinæ voluntati repugnant, qui decreta pontif. respuunt.

Psalm. 71.

1. Petr. 2.

Se-

ANNO CHRISTI 1433

Secundo probatur hoc, ratione. Nam potestas prælationis est donum gratiæ gratis datæ, non donum gratiæ gratum facientis. Sed tale donum gratiæ gratis datæ non tollitur in Papa per aliquod peccatum, nisi solum per unum, puta per crimen hæresis, ut sopra dictum est per tale enim peccatum solum Papa desinit esse Papa; sed per cætera alia peccata potestas prælationis in eo non tollitur, quia cum sit donum gratiæ gratis datæ, non tollitur per peccatum, si peccato directe non opponitur.

Ad secundum respondeo, quod ex mea forma non sequitur: Papa transtolit concilium ad Boniam, ergo faciendum. Quia addidi directe, Modo contra quædam generalium conciliorum decreta non mandaret; de quorum numero est concilium sacrum Constantiense, quod in capitulo *Frequens* illam translationem prohibuit: prout clare & late in responsione data per præsens sacrum generale concilium primis ambassiatoribus Papæ videre potestis.

Consequenter replicans invehit contra hoc quod dixi: quod Papa propter admirandæ suæ potestatis excellentiam prope Christum attingit: dicens, quod hoc verum est, sicut distat cælum a terra, & sicut attingit terra prope cælum: ego autem ostendam meum dictum esse verum. Pro quo sciendum, quod ex scriptis meis non habetur, Papam esse æqualis potestatis cum Christo, sed quod summam in terris habeat jurisdictionis potestatem. Unde secundum grammaticos, Prope, est adverbium positivum: comparatur prope, proprius, proxime, ut dicit Catholicon: Unde dico, quod litera, Prope, non dicit æqualitatem, nec paritatem, sed quamdam appropinquitatem excellentioris similitudinis & jurisdictionis. Isto „ modo dicit beatus Augustinus in libro Con„ fessionum: Duo enim fecisti, Domine, u„ num prope te; scilicet Angelicam creatu„ ram; & aliud prope nihil, scilicet mate„ riam ipsam primam. Sed clarum est quod nec Angelus est æqualis Deo, nec materia nihilo. Sed ratione similitudinis & proportionis majoris dicitur prope Deum Angelus, quia inter omnes creaturas Deo similior in participatione suæ bonitatis est in esse naturali, & ideo dicit Ezechiel: *Tu signaculum similitudinis*. Quod exponens dominus Albertus dicit: Sigillum fun„ datum: materia vero prima, ratione poten„ tialitatis & expoliationis actualitatis dicitur „ prope nihil. Et sic bene dixi, quod ideo Papa prope Christum attingit; quia quidquid potestatis, quidquid gratiæ sacramentalis, quidquid dispensationis cælestis a Christo capite ecclesiæ commissum est, ipsa etiam ecclesia dispersa, & Papa in fide non errante, totum est ejus dispensationi commissum. Pro quo sciendum quod Petrus successit Christo, non quod ipse esset Christus; succedit enim unus Papa alteri, & uterque est Papa, nec unus altero major: sed Petrus non successit Christo, quod esset æqualis Christo in persona: Non enim dicimus quod sint plures Christi, quorum unus succedat alteri. Nam etsi sint qui dicantur dii siva in cælo sive in terra, siquidem sunt dii multi & domini multi: nobis taman non est nisi unus Deus Pater, & ex quo omnia, & nos in illo, & unus Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum, ut dicit Apostolus I. Corinth. VIII. Succedit ergo Petrus Christo, & quilibet alius Papa succedit sibi, ut vicarius ejus, in officio & potestate jurisdictionis ecclesiasticæ, non in persona.

Papa summam habet in terris jurisdictionem.

Aug. 12 lib. confes. c. 8. & seq.

Ezech. 28.

Potestas Papæ quomodo major aliis.

Ad secundum autem quomodo potestas Papæ prope Christum attingit, ita quod ei nulla in terris potestas comparari potest, dico quod triplici majoritate potestas Papæ major est omni alia auctoritate ecclesiastica, ecclesia segregata. Et primo majoritate auctoritatis. Dignitate quidem major est potestas Papæ omni alia: quia sicut dicit beatus Ambrosius, & ponitur XCVI. distinctione: Duo sunt: quippe aurum non tam preciosius est plumbo, quam regia potestate est altior dignitas sacerdotalis: videmos enim colla regum & principum submitti genobus sacerdotum, & ab eis benedici & innngi. Et secundum Apostolum ad Hebræos VII. absque ulla contradictione verum est, quod semper qui minor est a majore benedicitur. Patet enim hoc per Hugonem de sancto Victore, II. lib. de sacramentis parte II. obi distinguit duplicem potestatem, spiritualem & sæcularem, & subdit: Quantum vi„ ta spiritualis dignior est quam terrena, & „ spiritus quam corpus, tantum spiritualis po„ testas terrenam potestatem, sive sæcularem ho„ nore & dignitate præcedit. Secundo potestas Papæ est major omni alia potestate majoritate causalitias, quia ejus potestas causat omnem aliam potestatem examinando, confirmando, & judicando: onde dicitur XXII. distinctione, quod cujuslibet ordinis dignitatem & potestatem Romanus Pontifex habet instituere & confirmare: ejus vero potestatem solus Christus fundavit & confirmavit: nullius namque potestatis electio temporalis vel spiritualis est ipsius confirmatio nisi solum electio ipsius Papæ vel de auctoritate ejus.

Distinct. 22. Omnes.

Tertio, potestas Papæ est major omni alia auctoritate, quia nullius Imperatoris, regis, vel alterius leges seu statuta alicujus roboris seu dignitatis esse censentur, nisi quantum sunt per auctoritatem Papæ confirmatæ & approbatæ; unde dicit Augustinus, & ponitur IX. distinctione quod quicumque legibus imperatorum, quæ pro voluntate Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium: quicumque autem legibus imperatorum, quæ contra legem & veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium: namque tanta est auctoritas ecclesiæ & Romani Pontificis, ut Augustinus dicat contra epistolam Fundamenti: Ego numquam crederem evangelio, si „ non crederem ecclesiæ, id est, si me au„ ctoritas ecclesiæ non compelleret.

Distinct. 9. Imperatores. August. ad Bonifac. epist. 50.

Dehinc ubi dixi, Papam sanctissimum & beatissimum etiam in moribus malum, distinxi de duplici sanctitate; scilicet innocentiæ & sacramentali. Ego dico addendo speciem tertiam, quæ trifaria est, scilicet status, religionis, & æquitatis publicæ. De sanctitate status dicitur distinct. XL. Non nos. Symmachus Pa„ pa: Quis enim sanctum esse dubitet, quem „ apex tantæ auctoritatis attollat? in quo si „ desunt bona acquisita per meritum, suf„ ficiunt quæ a loci prædecessore præstantur. „ Aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut „ qui eriguntur, illustrat. Hæc ille. Ubi dicit archidiaconus, & concordat glossa, quod sufficit, quoad subditos, eum reputare sanctum, nisi constet do contrario. Undo non refertur sanctitas a ad eum, sed ad æstimationem bonorum subditorum,

Sanctitas status.

a Alter liber, ad Deum. Religionis.

De

ANNO CHRISTI 1431.

De secundo, scilicet sanctitate religionis, ostendit sanctus Thomas 2. 2. quæst. LXXXI. art. ultimo, quod sanctitas idem est quodam modo „ quod religio, dicens: Nomen sanctitatis duo „ videtur importare: uno modo munditiam, „ & huic sanctificationi competit nomen Græ„cum dicitur enim ἅγιος, quasi sine terra. „ Alio modo importat firmitatem, unde apud „ antiquos sancta dicebantur, quæ legibus erant „ munita, ut violari non deberent. Unde & „ dicitur aliquid esse sanctum, quia est le„ge firmatum. Potest etiam secundum Lati„nos hoc nomen *Sanctus* ad munditiam per„tinere, ut intelligatur sanctus quasi sanguine „ tinctus: eo quod antiquitus illi qui purifi„cari volebant, sanguine hostiæ tingebantur „ ut Isidorus dicit in libro ethymologiarum „ & utraque significatio competit, ut sanctitas „ attribuatur his, qui divino cultui applican„tur ita quod non solum homines, sed etiam „ templa & vasa, & alia hujusmodi sanctifi„cari dicantur, ex hoc quod divino cultui „ applicantur. Hæc ille.

Isid. lib. 10. cap. 18.

De tertio scilicet sanctitate publicæ justitiæ dicit Andronicus Peripateticus, ut allegat eum sanctus Thomas 2. 2. quæst. LXXX. art. 1. inter cetera justitiæ annexa ponit sanctitatem quia promulgatores justitiæ publicæ sancti præsumi debent. Ex quibus sic arguo: Omnis talis præsumi merito debet sanctus, qui est in statu ecclesiasticæ dignitatis elevatus, quoad primum; qui est divino cultui applicatus quoad secundum; qui est minister justitiæ publicæ, quoad tertium: sed Papa, ut Papa, est hujusmodi, in summo cujuslibet horum constitutus: ergo ipse non incongrue dici potest sanctissimus etiamsi sit in moribus malus, donec non sit ita judicatus, sed ab universali ecclesia toleratus.

Publicæ justitiæ.

Deinde, quia dixit Papam esse putatum sanctissimum ab officio sanctificandi, dicit quod auctoritative nemo potest sanctificare, nisi Deus, & est conditio antichristi, Ego sanctifico. Et dico quod hoc indiget declaratione: quia est duplex sanctificatio auctoritative; scilicet formalis, & illam solus Deus causat: & sic verum est, quod dicit. Alia instrumentalis, quæ dicitur sanctificatio pontificalis, seu sacerdotalis, & illa convenit istis: nec est con„ditio antichristi, ita dicere sacerdotes sancti„ficare. Unde Augustinus libro II. de baptis„mo parvulorum versus finem: Catechume„nos ad signum Christi, & orationem, ma„nusque impositionem puto sanctificari: & quod „ accipiunt, quamvis non sit Corpus Christi, „ est tamen sanctum, & sanctius quam cibi „ quibus alimur, quia sacramentum est. Hæc „ ille, & loquitur de elogiis. Et Chrysosto„mus in opere imperfecto, homilia decima„quarta: Laicus sacerdoti panem offert, ut „ sacerdos accipiens sanctificet, & ei por„rigat. Quod enim panis est, offerentis est; „ quod autem sanctificatum est, beneficium est „ sacerdotis. Hæc ille. Item Hieronymus super „ Ezechielis XLIV. ubi dum de primitiis agit, „ dicit: Primitiæ quoque ciborum nostrorum „ sacerdotibus offeruntur, ut nihil gustemus „ novarum frugum, nisi sacerdos ante gusta„verit: Hoc autem facimus, ut reponat sa„cerdos benedictionem & oblationem no„stram in domo sua; sive ut ad impreca„tionem suam Dominus benedicat domibus „ nostris. Adjungit exclamando de sacerdotali „ dignitate: Grandis dignitas sacerdotum, &c.

Sanctificatio auctoritativa.

Instrumentalis.

Augustinus de peccatorum meritis & remissione, lib. 2. cap. 26.

Ex istis patet, quod licet unus solus sit sanctissimus, a quo omnis sanctitas; & per consequens omnis activa sanctificatio originaliter a sanctissimo Deo sit; ergo in istis & non in aliis omnibus conformiter, sicuti est vita, veritas virtus, &c. Tamen per medium sacerdotii tamquam infra Deum & communem populum constitutum, sanctificationem ita operatur, quod beneficio sacerdotis, ut dicit Chrysostomus, creaturæ etiam irrationales sanctificationem dicuntur capere, & rationales, ut dicit beatus Augustinus de catechumeno: quia magna est illa dignitas sacerdotalis, secundum sanctum Hieronymum, quia per signa, & verba & orationes consimiles, non eadem significatione, sed instrumentali, operari possunt alii sicut ipsi.

Sic ergo opponens bene prospexisset consequenter, qualiter ipsi Jesu Christi vicario attribuo sanctificationis officium, non fuisset opus tantis superfluis verbis, probando, quod sit conditio antichristi, dicere aliquem sacerdotem sive prælatum, Ego sanctifico. Nam sanctificatio potest alicui attribui dupliciter: Uno modo auctoritative, & illa est propria Deo, secundum illud Exodi XXXI. *Ego Dominus, qui sanctifico vos*. Et isto modo attribuere sanctificationem alicui puro homini, in quantacumque dignitate constituto, est conditio antichristi. Alio modo sanctificare convenit alicui instrumentaliter, sive ministerialiter: & hoc modo convenit sacerdotibus & prælatis sanctificationis officium, & hoc in sacramentorum dispensatione, quia sacramenta sunt vasa sanctificationis: hac ratione dicuntur sacerdotes quasi sacra dantes in sacramentorum dispensatione, ad sanctificationem animæ. Sic attribuere prælatis & sacerdotibus sanctificationis officium, non est conditio seu opus antichristi; sed negare, id est opus antichristi, verissimi inimici Christi, quia suis concessam ministris negat potestatem. Ubi notandum, quod S. Thomas in IV. distinctione, art. II. loquendo quomodo competat ministris ecclesiæ cooperari Christo in ministerio sanctificationis animarum, ponendo quatuor modos cooperandi alicui agenti, dicit circa quartum modum, qui est ut disponens materiam ad effectum principalis agentis „ suscipiendum, dicit sic: Quod sic disponere „ contingit dupliciter, vel ex opere operante, „ sive docendo sive merendo; & sic homines „ cooperantur Deo in peccatorum remissione. „ *Dei*, inquit Augustinus, *coadjutores sumus*. Vel „ ex opere operato: sic qui confert sacramen„ta, quæ disponunt ad gratiam, per quam fit „ remissio peccatorum. Et hæc est cooperatio „ ministerii, quæ ministris ecclesiæ competit: „ de quibus 1. Cor. 4. *Nos sic existimet homo*, „ *ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum*. Ratione istius sanctificationis dicit Chry„sostomus libro de dignitate sacerdotali: Per „ istos sacerdotes Christum induimus, per ipsos „ Dei Filio conjungimur, per ipsos membra „ beati ipsius capitis efficimur. Quomodo ergo „ nobis non solum reverendi magis quam ju„dices aut reges, sed & magis non erunt ho„norabiles quam parentes? Hæc ille.

1. Cor. 3.

Lib. 3. c. 4.

Et propter ista minus bene perspecta infert dominus replicans, dicens, quod propter ista excellentiæ potestatis attributa, sequuntur apud simplices, imo & aliquando apud doctos, multa inconvenientia; ut inordinatus respe-

ANNO CHRISTI 1433.

Reverentia, quæ exhibetur pontifici, non est inordinata.

respectus, obedientia inordinata, protractio usque ad oscula pedum beatorum. Non sic faciebat Petrus verus Christi vicarius, &c. Respondeo, quod illa reverentia, quæ fit summo Pontifici, non est inordinata, sed suæ potestatis excellentiæ condigna. Dicit enim sanctus Thomas 2. 2. quæst. 8. art. 5. quod triplex est virtus justitiæ: scilicet religio, quæ debetur Deo; pietas, quæ debetur patriæ & parentibus; & observantia, per quam, ut Tullius dicit, homines aliqua dignitate antecedentes quodam cultu & honore dignatur. Et de hac observantia dicit ipse ibidem quæst. CIS. art. 2. quod honor semper debetur alicui propter aliquam excellentiam vel superioritatem, imo dicit: Si prælati sunt, non honorantur propter excellentiam propriæ virtutis, sed propter excellentiam dignitatis secundum quam sunt Dei ministri, & etiam in eis honoratur tota communitas, cui præsunt. Ex quo elicio, quod cum, secundum Tullium, honor est exhibitio reverentiæ in testimonium virtutis: istud autem contingit dupliciter fieri, primo in testimonium virtutis suæ propriæ, & gratæ suæ bonitatis & sanctitatis; secundo in testimonium virtutis Christi & gratia Christi, cujus vicarius exsistit, juxta illud 1. Corinth. 4. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi*: quamdiu est vicarius & quamdiu non desinit esse Papa, dato quod sit aperte malus, honor papalis sibi subtrahendus non est. In cujus forte figuram ante suam passionem permisit Dominus in domo Pharisæi Mariam Magdalenam osculari pedes ejus: & post resurrectionem, ut mulieres accederent & tenerent pedes ejus. Unde in signum quod Papa non sibi, sed Christo, illum honorem attribuit, crucem supra pedem in sandaliis gerit, quasi non suos pedes, sed in honorem Crucifixi, cujus locum in terris tenet, crucem illam osculandam offerat.

Euseb. in hist. eccles. lib. 4. c. 13. & 14.

Et quid mirum; si hoc fit summo Pontifici in honorem Christi, cum etiam fiat quibusdam regibus in recognitionem temporalis dominii? Hinc de sancto Polycarpo dicitur libro IV. ecclesiasticæ historiæ cap. XIII. Polycarpus non solum ab Apostolis eruditus est, cum his, qui Dominum viderant, sed ab Apostolis ipsis ordinatus Smyrnensis ecclesiæ episcopus. De eodem ibidem dicitur, quod cum martyrizari debuit exteriori detracto indumento ac cingulo resoluto, calceamenta quoque pedibus tentabat educere, quæ numquam nisi a religiosis quibusque fide ac devotione semetipsos invicem prævenientibus resolvi consueverant: ita namque in omni etiam reliqua vita sua venerabiliter ab omnibus colebatur. Nec est æstimandum, quod Papa filium tantæ obedientiæ in osculo pedum detineat, quia more piissimi patris ad osculum manus seu maxillæ subito suscipit. Nec obest, quod de Petro objicit: quia Petrus non ideo quod honor ille non sibi deberetur, sed quia cum Petrus & alii Apostoli facerent multa miracula, credebantur dii ab aliquibus gentibus, sicut patet Actorum XIV. de Paulo & Barnaba: ubi facto miraculo circa claudum quemdam, turbæ clamantes eos esse deos, volebant eis thurificare & ideo hac ratione non permittebant se debito etiam honore venerari; & ne in proposito de Petro aliquid sic sensissent. Unde dicit glossa super verbo, *Adoravit eum*: Sic adoravit ut Deum, quæ fuit imperitia, non nequitia: non enim eum angelus hoc docuit, sed doctorem esse Petrum: ideo dicebat Cornelio: *Surge, nam, & ego ipse homo sum.*

ANNO CHRISTI 1433.

Act. 10.

In eadem materia invehendo contra quod dixi, concilia generalia dici sancta & sanctissima, etiam ibi dico, inquit, dato quod sit aliquod generale concilium & omnes personæ inibi exsistentes sint non sanctæ: unde debeo scire, quod Spiritus sanctus illi concilio infallibiliter insistat, cum dicitur Sap. 1. *Spiritus enim sanctus disciplinæ fugiet fictum*? Sed si bene recolo, dixit in isto publico auditorio: Non possum videre, quomodo Spiritus sanctus insistat illis, &c. Ad quod dico, Nota quod iste casus non subjacet humanis judiciis quia nemo scit, an amore vel odio dignus sit: imo esset judicium crudele, opinari singulos esse malos in Spiritu sancto congregatos, quia Dominus usque adhuc reservavit sibi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua sua coram Baal, ad Romanos 11.

3. Reg. 19.

Unde dico quantum ad materiam in se, quod concilium generale legitime congregatum in necessariis ad credendum ad salutem, deficere non potest, etiamsi prælati sint mali, quod probatur sic: Deus & natura non deficiunt in necessariis, sed saluti humani generis non videretur sufficienter provisum, si concilia generalia possent deficere in his, quæ sunt de necessitate salutis; ergo hujusmodi concilia, in his, quæ sunt de necessitate salutis, deficere non possunt. Consequentia videtur nota. Major patet primo per omnes philosophos, qui hanc pro maxima reputant in naturalibus; per divinam etiam providentiam circa genus humanum providentem potest ostendi, quia propter hoc collata sunt sacramenta, sacra Scriptura divinitus est revelata, Verbum est incarnatum. Etiam minor patet, quia pro salute humani generis oportet esse aliquam regulam inobliquabilem & indefectibilem seu indeviabilem, ad quam genus humanum habeat recursum in credendis, quia *sine fide*, ut dicit Apostolus, *impossibile est placere Deo*: alias non esset eidem sufficienter provisum ab optimo legislatore Christo: sed nullius particularis homo est hujusmodi sufficiens regula, ut non possit in fide errare, ut etiam Papa. Falsum est, si de Papa, ut Papa est, intelligit: Papa enim ut Papa, non est privata persona. Si vero illorum sententiam sequitur, qui Papam concilio subjiciunt, falsam sententiam sequitur, quam refutat Bellarm. l. 4. de pont. c. 2. & seqq. & l. 2. de Conciliis c. 13. & seqq. aliquando fecit. Ergo oportet dicere, quod habeatur recursus ad ecclesiam universalem, aut ad concilium generale. Cum ergo ecclesia universalis non possit in unum congregari secundum seipsam propter ejus amplitudinem per orbem universum, sequitur quod hujusmodi regula, ad quam habetur recursus in necessitate fidei, est concilium generale legitime congregatum, ecclesiam universalem repræsentans.

Hebr. 11.

Ergo sequitur, quod concilium generale in his, quæ sunt de necessitate salutis errare non potest. Pro cujus intellectu notandum est, ex culpa originali, & ex excellentia credendorum, credenda transcendunt humanam facultatem; ideo requiritur supernaturalis concursus ad eorum revelationem; & licet in scriptura con-

ANNO CHRISTI 1433.

contineantur, non tamen evidenter & sufficienter pro quolibet: ideo provisum est de tertio medio, scilicet facere exterius quod in se est, secundum illas patrum traditiones in celebrationibus concilii generalis. Ex quibus potest deduci, quod in concilio congregati, non sunt proprie qui loquuntur. Spiritus enim sanctus loquitur in eis, in his quæ determinantur in fide. Nam ex quo provisum est sufficienter posita exteriori forma, Spiritus sanctus residuum operatur: ex speciali enim providentia Dei, quam habet de salute hominum, videtur inferendum quod si forma ad extra servetur, Spiritus sanctus habebit suam efficaciam veritatem revelandi. Quantumcumque enim ministri essent inepti, tamen malitia non tolleret efficaciam Spiritus sancti, quia potest esse organum Spiritus Sancti: sicut proportionabiliter asina Balaam locuta est improprie, quia magis Spiritus sanctus locutus est; & quemadmodum Balaam, Numerorum XXII. & XXIII. vocatus a Balac ut malediceret populo, cui Deus benedixit, & ipse benedixit, licet coactus: ita in concilio generali in malis & iniquis prælatis male viventibus Spiritus sanctus loqueretur veritatem.

a Forte, in providentia Dei.

Hoc fundatur, ut dictum est, a id est, prudentia Dei de necessariis, de nostro fine consequendo: quod non esset, nisi in concilio generali infallibilis daretur auctoritas, non obstante ministrorum malitia; imo cum Balac audivit quod Balaam benediceret populo Dei, ait: *Quid est quod agis? quia ut malediceres vocavi te.* Respondit: *Non possum aliud loqui, nisi quod jusserit Dominus:* ita similiter ubi agitur de instructione populi quantumcumque invalesceret malitia prælatorum, possunt dicere cum Balaam: *Non possum dicere, nisi quod Dominus jusserit.* Iterum secundo respondit Balaam: *Benedictionem prohibere non valeo. Non est*, inquit, *Deus, ut homo, ut mentiatur.* Notum autem est, ut videtur, quod Deus specialiori modo regat ecclesiam suam, quam ante incarnationem populum suum rexit. Ideo dixit Matthæi ultimo: *Vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Et ejusdem XVI. *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, hoc est, ecclesiam, quam concilium generale repræsentat. Imo Christus, post adventum suum in carne, cum sacerdotes synagogæ mali essent, & generatio prava & adultera vocarentur, nihilo minus dixit turbis, Matthæi XXIII. *Omnia quæcumque vobis dixerint, facite.* Ex quo evidenter concludi potest, quod ea, quæ sacerdotes seu prælati novæ legis in concilio generali congregati, post publicationem evangelii dicunt, in his quæ sunt fidei, & de necessitate salutis, tenenda sunt, cum amplius sint illuminati, & specialius eis Spiritus sanctus assistat, quam sacerdotibus synagogæ.

Matth. 23.

Et ad hoc deserviunt omnes expositiones, quas replicans adduxit super illo: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi*, ut patet eas intuenti: & iterum solutiones illarum auctoritatum: *Qui vos audit, me audit*, & aliarum per me adductarum: quia concedit eas de conciliis generalibus etiam intelligi, licet etiam de fidelibus aliis in nomine Domini congregatis possint exponi. Et tamen proprie & antonomastice de conciliis generalibus ita esse intelligenda, sanctorum auctoritatibus ostenditur. Sicut enim ait beatus Cœlestinus in

Cœlestinus epist. 7.

epistola ad synodum Ephesinam transmissa, ut refert Isidorus in libro conciliorum, Spiritus » sancti indicat præsentiam congregatio sacer» dotum. Certum est enim quod legimus, quia nec potest Veritas ipsa mentiri, cujus in evangelio ista est sententia: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum.* Quod cum ita sit; nam nec huic tam brevi numero Spiritus deest; quanto magis eum nunc interesse credemus, quando in unum convenit tota turba sanctorum? Sanctum namque est pro debita veneratione concilium, in quo utique nunc Apostolorum frequentissimæ illius, quam legimus, congregationis aspicienda reverentia est. Et idem Isidorus in eodem libro in gestis tertiæ synodi Toletanæ, in epistola seu confessione Reccaredi regis, inquit. Valde necessarium esse » perspexi beatitudinem vestram in unum » convenire, habens sententiæ Dominicæ fi» dem, quæ dicit: *Ubi fuerint duo vel tres* » *collecti in nomine meo, ibi ero in medio eo*» *rum.* Credo enim beatam sanctæ Trinitatis » divinitatem huic sacro interesse concilio, » & ideo tamquam ante conspectum Dei in » in medio vestri fidem meam protuli. Ex quo patet quod beatus Papa Cælestinus eam reverentiam habendam esse dicit congregationi concilii, quæ debetur collegio Apostolorum, utpote in cujus medio ipse Christus assistat, sanctus Spiritus, & ipsa Trinitas tota. Hinc est quod beatus Hieronymus comparat concilii auctoritatem Soli: ut sicut Sol suo ardore humores rivulorum desiccat, ita sacrum concilium sua auctoritate omnem contrariam superat argumentationem. Inquit enim in fine » disputationis contra Luciferianum: Poteram » omnes tuarum disputationum rivulos uno » ecclesiæ Sole siccare; de auctoritate concilii » generalis loquens.

Matth. 18.

Actor. 15.

Ad auctoritatem Sapientiæ, *Spiritus sanctus non habitat in corpore subdito peccatis*, respondeo secundum sanctum Thomam in quæstione de veritate, quæst. XX. art. V. quod sapientia se confert in animam dupliciter. Primo modo, ut ipsamet Dei Sapientia inhabitet, & sic hominem sanctum faciat & Dei amicum. Secundo modo solum quantum ad effectum, & sic non oportet quod sanctum faciat vel Dei amicum: & sic confert se in mentes malorum, quos prophetas constituit. Albertus IV. sent. dist. XIX. ubi Magister dicit: Quidam putant hanc potestatem tantum illis esse concessam, qui doctrinam & vitam Apostolorum servant. Dicit Albertus: Isti sunt illi hæretici qui vocantur Cathari. Et cum pro eis arguit, *In malevolam animam non introibit sapientia:* dicit quod intelligitur ista auctoritas quantum ad inhabitantem gratiam, & non ad comparationem gratis datæ.

Finaliter circa istam materiam sic assumitur ubi ego dixi, quod illud non est vere dictum: Verbum Dei est tantæ perfectionis, quod nihil possit ei addi vel subtrahi: dico, inquit, si istud non est vere dictum, nec illud Deut. IV. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, neque auferetis ex eo.* Respondeo negando illam conditionalem, quod antecedens est verum, & consequens falsum. Quod antecedens sit verum, illud scilicet non esse vere dictum, quod verbis Dei nihil licet addi vel subtrahi, patet: quia secundum beatum Augustinum in li-

ANNO CHRISTI 1433.

libro de vera religiooe cap. xvi. in his, quæ sunt fidei talis est tegula servanda, quod falsa & perniciose semper sunt respueoda; vera autem & approbata semper sunt tuenda: dubia aotem tamdiu credenda sunt, quamdiu aliquid doceat ratio, nisi contrarium aliquod præcipiat sanctæ matris ecclesiæ auctoritas. Posse ergo Papam, ecclesiam, vel sanctos doctores, aliquid addere super illa, quæ sunt fidei, dupliciter potest intelligi: nno modo, quantum ad dubii interpretationem: alio modo, quantum ad occultorum & implicitorum explicationem: Utroque antem modo potest addi scripturæ sacræ licite super ea, quæ sunt fidei. Nam si aliqua sunt dubia & obscura in fide, ad prædictos pertinet interpretari · post quorum præsertim Papæ, vel generalis concilii, determinationem, hæreticum esset pertinaciter contrarium asserere. Unde dicit Innocentius III. » distinct. XXIII. quæst. I. Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem referre debere.

Ad eamdem auctoritatem spectat implicita & occulta in fide pro temporum ætate congruentia explicare & declarare: ut pater quod inferiores ecclesiæ filii implicite & occulte credebant, postmodum explicite & publice profitebantur. Quod autem consequens sit falsum, patet, quia dicit scripturam esse falsam, & dicta doctoris quæ adducit, adducit idem ex alio: quia sacra scriptura promittit præmia exponentibus eam, dicens Ecclesiastici XXIV. *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt*.

Prov. 31.

Sed teplicans eisdem doctoribos debitam credulitatem subtrahit ubicumque sibi placet, ut patet ex suis responsis. Ergo non sequitur, si verba sua sunt falsa, quod Ergo verba scripturæ sacræ sunt falsa. Ad auctorirates ergo dico. Ad I. Deuter. IV. » *Non addetis ad verbum quod loquor, nec auferetis*. Dicit glossa: » Docet normam æquitatis, & omnem hæresin percutit; vetat enim recte doctrinæ aliquid pravæ intentionis addere vel aliquid veritatis subtrahere: Via enim regia incedendum est, non ad dexteram vel sinistram, quia rectæ viæ Domini, & justi ambulabunt in eis. Et nihilo minus de Lyra inquit: Considerandum est hic, quod hic prohibetur additio depravans intellectum legis, non autem additio declarans aut elucidans, secundum quod scribitur Ecclesiastici XXIV. *Qui elucidant me, vitam sempiternam habebunt*. Similiter super illo: *Sermo Dei ignitus*, dicit glossa: Ut hæretici, qui corrumpunt scripturas, ne eis convincatur. Et beatus Hieronymus ibidem: Ne corrumpas eloquia sacrarum scripturarum, sicut quidam hæretici, ne convincerentur, fecisse noscuntur. Et Lyra: Ne addas quidquam quod sit eis contrarium. Potes tamen & meritorie addere illa, quæ faciunt ad verbum Domini elucidandum.

Similiter super dicta Joannis Apocalypsis ultimo dicit glossa; Quia quosdam sciebat in Asia esse, qui pro suis erroribus fovendis aliquid adderent, vel minuerent, supponit excommunicationem. Et Lyra ibid. » *Si quis apposuerit*, id est, discrepantia, sicut faciebant hæretici, qui tempore illo addebant discrepantia a veritate evangelii, & aliqua diminuebant de ejus veritate, dicentes Christum ante Mariam non fuisse; per hoc tamen non excluditur, quin possint aliqua addi licite, quæ faciunt ad declarationem sacræ scripturæ. Et sic fecerunt doctores sancti. Hæc ille. Non est ergo verisimile, si sancti credidissent se peccasse, quod sanctis laboribus exponi scripturam intendissent. Circa secundum notabile, ubi dixi, prælatos malos & bonos magnifice ratione officii honorandos, & præsertim causas septem adduxi.

ANNO CHRISTI 1433.

Quod ad tertium, ubi dixi ideo quia ipsi soli habent auctoritatem ligandi & solvendi a peccatis, secundum illud Matth. XVIII. *Quodcumque ligaveris super terram*, &c. contra hanc arguit replicans: Non soli sacerdotes habent auctoritatem ligandi & solvendi a peccatis, igitur, *&c.* Videte quæso, quomodo ostendit se auctoritates sanctæ scripturæ intelligere aliter qnam Christus suis discipulis innotuit. Ego enim alligavi illam auctoritatem Matth. XVIII. *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis*, quam auctoritatem Salvator non voluit de beata Trinitate intelligi, quia eam numero Apostolorum non comparavit: sed nec de laicis disponentibus se per contritionem, sed tantum de Apostolis & eorum successoribus per sacri ordinis sacerdotalis susceptionem. Dico ergo, quod illa consequentia nil valet: Trinitas habet auctoritatem absolvendi a peccatis active, ergo non soli sacerdotes; quia est æquivocatio in terminis, ut patet ex dictis. Novit enim omnis qui me intellexit, quod intellexi de auctoritate, quam habent soli sacerdotes, qui sont homines consecrati per ordinationem episcoporum, non de Trinitate vel Christo homine.

Dico ergo aliqua: Primum est, quod soli sacerdotes habent auctoritatem clavium in foro pœnitentiæ, de qua loquitur in proposito, teste beato Ambrosio, ubi ait super verbo prædicto, Hoc jus, scilicet ligandi & solvendi, sacerdotibus est concessum: unde sanctus Thomas in IV. sententiarum distinctione XIX. » quæst. I. dicit quod introitus in cælum per dimissionem peccati vocatur clavis ordinis, & hanc soli sacerdotes habent, quia ipsi soli ordinaotur pro populo in his, quæ directe sunt ad Deum. Hæc ille.

Secundo dico, quod laici, etsi se disponere possunt ad remedium pœnitentiæ, nullo modo tamen verum est, quod ex hoc habeant auctoritatem ligandi & solvendi dispositive, quia iste est periculosissimus modus loquendi. Ideo etiam opponens non audebat eum nominare, qui istum modum adinvenit. Nam ex modo loquendi doctorum catholicorum non babemus nisi triplicem auctoritatem ligandi & solvendi, ut posuit sanctus Thomas in IV. sententiarum distinctione XIX. Una est auctoritatis & est solius Dei, qui propria virtute peccata dimittit. Alia excellentiæ, quam solus Christus habet homo, qui merito excellentiæ suæ Passionis operatus est salutem nostram. De qua Apocalypsis tertio: *Qui habet clavem, aperit, & nemo claudit*. Tertia est ministerii, & istam non dicitur habere Trinitas increata, (eum sit principale agens, & non instrumentale aut ministeriale remissionis peccatorum: nec Christus, cum sit caput ecclesiæ, in quo per excellentiam plenitudinis est potestas illa:) sed

Triplex auctoritas ligandi atque solvendi. Auctoritatis. Excellentiæ. Ministerii.

ANNO CHRISTI 1433.

sed soli sacerdotes, qui ministri dicuntur Christi, & de talibus loquebar in positione mea, juxta illud Ambrosii: Hoc jus, scilicet ligandi & solvendi, solum sacerdotibus est concessum. Nusquam licite adderetur potestas quarta, scilicet dispositionis, quia quantumcumque laicus se disponat ad pœnitentiam, tamen sibi non convenit illa auctoritas Christi, de qua ego loquebar: *Quodcumque ligaveritis super terram*, &c. Matth. 18. Quod etiam assumpsit: Christus homo habet auctoritatem dimittendi peccata; ergo non soli sacerdotes. Patet ex dictis, quod nil valet consequentia: quia alia ratione Christus, & alia sacerdotes habent auctoritatem solvendi & ligandi a peccatis. Quia, ut dicit sanctus Thomas ubi supra, virtus aliquid agendi est in instrumento, & in per se agente, non eodem modo, sed in per se agente perfectius.

Potestas autem clavium quam habemus, & aliorum sacramentorum virtus est instrumentalis, sed in Christo est sicut in per se agente ad salutem nostram, per auctoritatem quidem, in quantum est Deus, sed per meritum in quantum est homo. Clavis autem de ratione sua exprimit potestatem aperiendi & claudendi, sive aliquis aperiat quasi principale agens, sive quasi minister: & ideo in Christo oportet ponere clavem, sed altero modo quam sit in ejus ministris. Et ideo dicitur, quod habet clavem excellentiæ: & tantum de illo. Assumpsit ulterius contra quartam clausam, ubi dixi sacerdotes honorandos, eo quod de eorum orationibus certius est, quod efficaciam pro populo & animabus sortiantur; ibi dicit, quod si sacerdotum orationes debeant esse efficaces pro populo, primo oportet quod sic sacerdotes Deo placeant per virtuosa opera, alias ipsum Deum provocant ad deteriora. Dico quod hoc est simpliciter falsum, quia est bene congruum, sed non simpliciter ut sit necessarium. Quia ut dicit sanctus Thomas in IV. sententiar. distinctione XLV. De suffragiis, quæ fiunt per malos, inquit, duo possunt considerari; primo ipsum opus operatum, sicut sacrificium altaris: & quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam habent absque opere operantis, quam æqualiter explent, quoscumque fiant; quantum ad hoc, suffragia per malos facta defunctis prosunt. Alio modo quantum ad opus operans. Et sic distinguendum est, quia operatio peccatoris suffragia facientis potest uno modo considerari, ut est ejus, & sic nullo modo meritoria esse potest, nec sibi nec aliis. Alio modo, quantum est alterius, quod dupliciter contingit: uno modo, in quantum peccator faciens suffragia gerit personam totius ecclesiæ, sicut sacerdos, dum dicit in ecclesia exsequias mortuorum. Et quia illa intelligitur facere, cujus nomine vel vice fit, ut patet per Dionysium in XIII. cap. ecclesiasticæ hierarchiæ, inde est quod suffragia talis sacerdotis, quamvis sit peccator, defunctis prosint quasi ex persona ecclesiæ facta, cujus ipse minister est. Alio modo, quando agit ut instrumentum alterius, opus enim ministerii est magis principalis agentis: unde quamvis ille qui agit ut instrumentum alterius, non sit in statu merendi, actio tamen ejus potest esse meritoria, ratione principalis agentis: sicut si servus in peccatis exsistens quodcumque opus misericordiæ facit ex præcepto domini caritatem habentis. Unde si aliquis in caritate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, vel alius præcipiat caritatem habens, illa suffragia valent defunctis, quamvis illi per quos fiunt, in peccato exsistant: magis tamen valerent, si in caritate essent, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent. Ad Gregorium in pastorali: Cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, animus judicis ad deteriora provocatur; respondet sanctus Thomas, quod quamvis ex parte ejus displicentis oratio peccatoris non sit accepta, tamen ratione alterius, cujus vice vel imperio agitur, potest esse Deo accepta. Et per hunc modum solvuntur aliæ auctoritates: quia oratio, quam sacerdos facit, sibi non prodest, nisi sit in caritate, prodest tamen aliis, in quantum est minister publicus ecclesiæ. Et sic patet quam male dixerit in illa sua positione, quod oportet sacerdotem Deo placere per bona opera, si debeat exaudiri pro populo.

Qu. 3. art. 3. Quomodo malorum Sacerdotum suffragia prosint?

Ibid. ad 2.

Præterea accedens ad propositiones, ubi dixi, solos curatos ordinarie post prælatos majores, scilicet episcopos, debere prædicare, & religiosos ex voto suæ professionis, quo ad hoc sunt adstricti: dicit quod istæ propositiones patiuntur instantiam pro tempore quo non erant curati, & quando ecclesiæ & parochiæ adhuc non erant divisæ. Unde quærit, si soli episcopi succedant Apostolis, & soli curati LXXII. discipulis, quorum successores sunt minores presbyteri, & non curati? Pro quorum fundamentali discussione dico præter ea, quæ nuper dixit in sua replicatione, præsertim cum unus ex dominis Bohemis supplicavit hoc declarari, & in scriptis tradi: Quæro a vobis, domine Ulrice, cum Dominus in veteri testamento non instituerit, quod expresse legatur, nisi Arón in summo Pontificatu, minores sacerdotes & Levitas; unde ergo cantores, quos David instituit? Unde etiam illa distinctio sacerdotum, quorum hebdomadatim septuaginta duo sanctificabant? 1. Par. XIII. Respondeo, quod omnis status ecclesiasticus est a Domino nostro Jesu Christo institutus, teste Apostolo ad Ephesios IV. *Unicuique data est gratia secundum mensuram donationis Christi, propter quod dicit scriptura: Ascendens in altum dedit dona hominibus.* Quæ sint illa dona, subdit: *& ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios pastores, & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, quod est ecclesia.* Et eadem sententia habetur 1. ad Corinth. XII.

Psalm. 67.

Ex quo patet quod hæc perfecta & plena distinctio maxime in hora Ascensionis Domini a Domino instituta est, ut notant verba præmissa allegantia illud Psalmi: *Ascendens in altum dedit dona hominibus.* Ex quo iterum sequitur, quod distinctio & varietas in ecclesia statuum, graduum & dignitatum, non principaliter ex institutione ecclesiæ, aut cujuscumque puri hominis auctoritate processit, quare nec eam destruere potest. Sed diceres: Quomodo istos status instituit, cum non nisi Apostolos duodecim & 72. reliquit discipulos? Respondemus secundum glossam Innocentii III. *Ipse dedit*, quia sic ascendit ut adimpleret omnia: *omnia*, inquit, *adimplevit*, *quia ipse*,

Distinctio & varietas graduum & statuum in ecclesia a Christo perfecta.

ANNO CHRISTI 1433.

ipse dedit, id est, gratis instituit, non eorum meritis, *quosdam quidem Apostolos*, scillcet duodecim prædicationis suæ vicarios, Lucæ VI. *Elegit*, inquit, *duodecim*, *quos & Apostolos nominavit*: *quosdam autem prophetas*, scilicet futura prædicentes, sicut Agabus, Actor. XXI. *vel prophetas*, id est, scripturas exponentes, Actor. XIII. *Erant in ecclesia*, *quæ erat Antiochiæ*, *prophetæ*, id est doctores; *alios vero evangelistas*, id est, evangelii annuntiatores, ut quatuor evangelistæ. *Ego enim*, inquit, *Jerusalem evangelistam dabo*, Isajæ 41. *alios autem pastores*, & doctores, & episcopos, qui pascant exemplo, & doceant verbo, juxta illud Jeremiæ III. *Dabo vobis pastores juxta cor meum*, *& pascam vos scientia & doctrina*. Et Isajæ XXX. *Non faciet ultra avolare a te doctorem tuum*.

Vel dico secundo, quod ipse Christus hanc diversitatem hierarchicam dedit & instituit virtualiter, dum Spiritum sanctum misit invisibiliter, qui docuit Apostolos & eorum successores, quæ cujuslibet status ecclesiastici officio congruerent, prout ipse Salvator promisit Apostolis suis: *Adhuc*, inquiens, *multa habeo vobis dicere*, *sed non potestis portare modo*. *Paracletus autem Spiritus sanctus*, *quem mittet Pater in nomine meo*, *ille vos docebit omnia*, *& suggeret vobis omnia*, *quæcumque dixero vobis*. Et ne crederetur eis solis datus, sed etiam posteris eorum successoribus, ait: *Ego mittam vobis Spiritum veritatis*, *qui docebit vos omnem veritatem*, *ut sit vobiscum in æternum*. Joannis XV. sic enim Christus per prælatos dicitur ecclesiasticam hierarchiam instituisse, teste Apostolo: *Et ego si quid donavi*, *in persona Christi vobis donavi*. Et hoc est quod dicit dominus patriarcha Petrus de Palude, de ecclesiastica potestate, conclusione III.

Joann. 14. & 16.

Ad tertium argumentum, quod Christus dedit pastores, dando primum & universalem pastorem immediate, dicendo Petro: *Pasce oves meas*. Sic etiam dicit beatus Augustinus in lib. de consensu evangelistarum, ostendens Christum evangelium scripsisse, & tamen evangelistis commiserat scribere, dicens: Omnibus discipulis suis per hominem, quem assumpsit, tamquam membris sui corporis caput est: itaque cum illi scripserunt quæ ille ostendit & dixit, nequaquam est dicendum quod ipse non scripserit, quandoquidem membra ejus id operata sunt, quod dictante capite cognoverunt: quidquid enim ille de suis dictis & factis nos legere voluit, hoc scribendum illis tamquam suis manibus imperavit. Hæc ille. Unde in persona prælatorum ecclesiæ dicit Dominus: *Qui vos audit me audit*, Lucæ X. cujus rationem subdit Apostolus ubi prius, dicens: *Ex quo*, scilicet Christo capite ecclesiæ, *totum corpus ecclesiæ compactum est per omnem juncturam subministrationis*, id est, per quam communicationem fidelium unus communicat & subministrat alteri bonum quod habet a Christo capite: unde subdit: *Secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri*, quia secundum gradus membrorum ecclesiæ, competunt diversis actus diversi, majores scilicet & minores: sicut alii actus episcoporum, alii sacerdotum, alii religiosorum, & sic de singulis, secundum expositionem venerabilis de Lyra ibidem. Sicut alia est operatio cujuslibet membri, alia operatio oculi, alia pedis; & vere per Jesum Christum hoc est totum; quia augmentum corporis sui facit: & hoc quantum ad profectum eorum qui jam sunt de corpore, ipse dico, tendens in ædificationem sui, secundum quod Christus accipitur pro capite cum membris; & hoc quantum ad illos, qui sunt de corpore ecclesiæ, prout dicit Innocentius ibidem II.

Joann. 21. Cap 14. in sine tom. 4.

Ephes. 5.

Lyra in 4. c. Ep. ad Ephes.

Supponendum, quod præmissa officiorum varietas regitiva sit hierarchica dispositio sive subordinatio: & una sit papalis auctoritas suprema, ex præinstitutione, & non tantum humana, sed divina auctoritate, juxta illud Joan. XXI. *Pasce oves meas*. Unde licet Apostolus dicat: *Dedit quosdam Apostolos*, *quosdam prophetas*, non nominando papalem eminentiam; singulariter tamen præsupposuit id per Christum expresse factum. Unde ad inferendum illud quod dictum est, præmisit: *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi*: quasi diceret quod uni plus, & alteri minus donatum est, cum uni supremum regimen ecclesiasticum sit commissum, ideo dicit idem Apostol. II. ad Corinth. X. *Non in immensum gloriabimur*, *sed secundum mensuram regulæ*, *qua mensus est nobis Deus*. „ Ubi glossa dicit: Usurpans sibi regimen animarum sine commissione Christi, aut sui vicarii, vel potestatem sibi commissam ultra terminum sibi præfixum extendens, non secundum mensuram regulæ, sed in immensum gloriatur. Hæc ibi.

Ex præmissis infertur, quod secundum statum Apostolicum, singulariter tria genera ecclesiasticorum ipsis Apostolis succedere dignoscuntur: scilicet cardinales, episcopi, religiosi. Pro quo sciendum, quod Apostoli possunt tripliciter considerari. Uno modo, prout fuerunt Christi assessores ante suam ascensionem, alio modo prout facti sunt pastores dispersi per mundum prædicantes, tertio modo a vocationis eorum principio usque ad finem, juxta modum perfectionis & conversationis. Primo, inquam considerari possunt Apostoli, ut fuerunt Christi assessores primo, & postea beato Petro assederunt, ut domestici & familiarissimi amici & secretarii: & hoc modo successerunt eis reverendissimi patres domini cardinales, quasi domestici Papæ consiliarii & assessores. Sed quantum ad secundum statum, episcopi succedunt Apostolis, & hoc notavit Apostolus distinguens status ecclesiæ: quia a cum distinguit statum pastoralem, cui incumbit cura animarum particularium, a statu apostolico, ad quem spectat regimen & ordinatio totius ecclesiæ generalis. Et juxta hanc sententiam dicit Archidiaconus XXII. distinct. „ capite, Sacrosancta; quod Papa debet se „ inter cardinales annumerare, ratione status „ Apostolici in quo sunt, condividendo eum „ a statu pastorali, licet etiam in statu Apo„ stolico fuerunt pastores. Sed status in se sunt diversi, & prius fuerunt in statu Apostolico per Christum instituti, quam in pastorali per Petrum: quia ante passionem omnes duodecim fuerunt Apostoli, sed post passionem institutus est Petrus a Christo omnium pastor, & tunc status pastoralis est ordinatus, cum Apostolicus status ante fuisset. Petrus ergo & sui successores utrumque retinent statum: sed cardinales Apostolicum dumtaxat. Et ita diversitas inter nunc vocatos cardinales & episcopos, qui in statu Apostolico vario modo succedunt

Apo-

Apostolorum status tripliciter considerandus.

Cardinales succedunt apostolis ut assessores, episcopi, ut prædicantes.

a] Forte, cum distinguit.

ANNO CHRISTI 1613

Gloss. interlinealis.

Apostolis, notatur in glossa II. Corinth. III. super illud fidelibus dictum: *Omnia vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo*, qui erat episcopus eorum, *sive Cephas*, id est, Petrus, qui omnibus major erat.

Thom. 22. q. 184. art. 7. ad 2.

Ex quo sequuntur aliqua. Primum, quod ad statum cardinalium, tamquam ad statum Apostolicum, primo pertinet una cum Papa regimen & ordinatio totios ecclesiæ. Nam sicut perfectio status episcopalis in hoc consistit, secundum sanctum Thomam a. 2. quod quis ex voluntaria obligatione se obligat ad hoc quod curam proximorum gerat, & saluti eorum insistat, videlicet eorum qui suo episcopali regimini specialiter sunt commissi: Ita perfectio status cardinalatus in hoc consistit, quod ex caritate se obligat, ut cum capite suo Christi vicario, generaliter fidem & Christianitatem usque ad sanguinis effusionem defendat, in cujus signum capellum rubeum portare dicuntur.

Sequitur secundo, quod cardinales sunt in statu perfectionis altioris, quam sit generaliter status pastoralis: quia inferiores pastores teneotur se exponere pro grege particulari; sed cardinales tenentur se exponere pro ecclesia universali, quod est perfectius: qoia bonum quanto communius, tanto divinius, ut dicit philosophus

Tertio sequitur ex eodem, quod ad sedem Apostolicam, scillcet Papam & cardinales, præ cæteris sedibus particularibus, pertinet declaratio veritatum necessariarum aut utilium ad salutem, sive quantum ad fidem, sive quantum ad utile regimen ecclesiæ militantis: quia in hoc succedunt Petro & cæteris Apostolis, quantum ad statum Apostolicum primitivum, de quo dictum est: *Euntes docete omnes gentes*. Matthæi ultimo. Si vero objicitur, quod cardinales diaconi non soccedunt Apostolis, cum omnes fuerint presbyteri; respondetur, quod licet non succedunt in ordine diaconatus, & nihilo minus succedunt eis, quantum ad ordinem hierarchicum cardinalatus, ad intellectum superius declaratum. Unde quantum ad hoc, cardinales diaconi non solum jure prædicto, sed etiam laudabili & approbata consuetudine jam præscripta, præcedunt episcopos, licet ordo episcopalis dignior sit ordine diaconatus. Sicut verbi gratia archidiaconus, licet non sit presbyter, tamen præest pluribus presbyteris suo archidiaconatus ordini hierarchico subjectis. XXV. distinctione, Perlectis. Et sic cardinales etiam non episcopi præcedunt episcopos, quia comparantur senatoribus, qui erant primi post imperatorem, & dicebantur patres conscripti. De hoc per Archidiaconum de officio legislatoris capit. I. lib. 6.

Cardinales non episcopi præcedunt episcopos.

Quantum ad secundum statum Apostolorum pro ut divisi sunt a Petro per universum mundum, succedunt eis proprie episcopi cum omnibus his, qui sub hoc nomine, episcopus, dignoscuntur comprehendi: de quo dicit Rabanus libro suo de natura rerum: „Ordo, inquit, episcoporum quadripartitus est, id est, in patriarchas, archiepiscopos, metropolitanos, atque episcopos. Patriarcha Græca lingua interpretatur summus patrum, qui primum, id est, Apostolicum retinet locum: & ideo quod summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. Archiepiscopus Græco vocabulo dicitur, quod sit summus episcopus. Tenet enim vicem Apostolicam, & præsidet tam metropolitanis, quam episcopis cæteris. Metropolitani autem a mensura civitatum vocati sunt: singulis enim provinciis præeminent, quorum auctoritati & doctrinæ cæteri sacerdotes subjecti, sine quibus, reliquis episcopis nihil agere licet. Sollicitudo enim totius provinciæ ipsis commissa est. Omnes autem superius designati ordines uno eodemque vocabulo episcopi nominantur: sed ideo privato nomine quidam utuntur, propter distinctionem potestatis, quam singulariter acceperunt. Patriarcha pater principum; ἀρχὴ enim princeps, archiepiscopus princeps episcoporum, sicut metropolitanus a mensura civitatum. Hæc ille.

Raban. lib. de instit. cleric. c. 5. similia habet.

Distinct. 21. c. Decretis.

Sed notat dominus opponens unam clausulam, quam dicit me prætermisisse in capite, Decretis. Ubi dicitur quod talis distinctio est sumpta a vana gentilitate, quod voluit notari. Respondeo, quod nomina ista, flamines & archiflamines, ecclesia in gentilitate reperit: sed gradus eis correspondentes beatus Petrus & Apostoli a Christo acceperunt: & iden nomina permanserunt, & in distinctionem ecclesiasticæ » dignitatis cesserunt. Vel cum sancto Thoma, ubi arguit in IV. distinctione XXIV. ritus ecclesiæ non debet magis conformari ritui Gentilium, quam ritui Judæorum: ergo, &c. Respondet quod ritus Judæorum non erat diffusus in diversis regnis & provinciis, sed tantum in una gente: & ideo non oportebat quod sub eo, qoi habebat potestatem principalem, alii Pontifices distinguerentur: sed ecclesiæ ritus, sicut & Gentilium, per diversas nationes diffunditur: & ideo oportuit, quod quantum ad hoc magis Gentilium ritui, quam Judæorum, status ecclesiæ conformetur. Unde licet ordo iste ecclesiasticus quoad distinctionem graduum prælationis, sit ritui conformis Gentilium; non sequitur quod sit malus aut vanus, aut non a Deo institutus: quoniam ecclesia constituta est ex utroque pariete, scilicet Gentilitatis & Judæorum: ita ritus ecclesiæ modo capitur ex conformitate unius, modo alterius, prout dicit Hugo lib. II. de sacramentis, part. III. c. IV. Hæc ille.

Et hi ordines a sancto Petro & sanctis Apostolis effluxerunt, prout testatur etiam beatus Clemens, secundum quod etiam allegat Hugo ubi prius, & habetur in libro illius, in principio, qui solet inscribi, Decreta Pontificum. » Dicit enim sic: In illis civitatibus in quibus apud ethnicos primi flamines eorum atque primi legis doctores erant, episcoporum primates poni vel patriarchas ordinavit, qui reliquorum episcoporum judicia, & majora quoties necesse foret negotia in fide agitarent secundum Domini voluntatem, sicut sancti constituerunt Apostoli, & ita ut ne quis injuste periclitaretur definitent. In illis autem civitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant ethnicos archiflamines, quos tamen minoris ducubant, quam memoratos primates, archiepiscopos institui præcepit; qui non tantum primatum, sed archiepiscoporum nomine fruerentur. Hæc ille. Ex quo patet, quod Apostolis hi gradus succedunt, quoad statum eorum.

Religiosi perfectione conversatione.

Quantum ad tertium statum Apostolorum, sci-

ANNO CHRISTI 1433.

Cap. 24.

scilicet perfectioris conversationis, eis succedunt religiosi. Unde dicitur XVI. quæstione I. Ex auctoritate; quod monachi Apostolorum figuram tenent, & hoc quantum ad propriam renuntiationem, ut exponit glossa. Pro quo sciendum, quod repræsentare statum Christi & Apostolorum potest intelligi dupliciter: uno modo essentialiter: & sic omnes qui obligant se ad perfectionis opera secundum tria vota essentialia, repræsentant Christi Apostolorum perfectionis statum. Scribitur enim Numer. VI. quod omnes Nazaræi, qui volebant se Domino consecrare, voto se adstringebant ad perfecta opera. Quantum ergo ad hoc, quod omnes religiosi voto se obligant, adstringentes se ad opera supererogationis, secundum illa tria essentialia vota, essentialiter repræsentant Christi ac Apostolorum perfectionis statum; cum Apostoli prius vocati fuerint ad statum religionis, secundum illa tria vota, sicut de voto Apostolorum infra dicetur. Nam mox vocati ad Christum, *relictis omnibus secuti sunt eum*. Matth. 4. » Super quo verbo » dicit Chrysostomus: Tria sunt quæ relinquere debent venientes ad Christum: primo substantias mundiales, quæ per navem intelliguntur: secundo, operationes carnales, quæ per rete intelliguntur: tertio, reverentias paternales, quæ per patrem intelliguntur. Hæc ille. Secundo instrumentaliter, & sic secundum diversum modum vivendi in voluntaria paupertate, diversimode religiosi Christi & Apostolorum perfectionis statum repræsentant. Pro quo sciendum, quod ad perfectionis statum multa requiruntur: formaliter quidem necessaria est caritatis perfectio; efficienter vero trium votorum principalium perpetua obligatio; instrumentaliter corporalis in vigiliis & jejuniis exercitatio, & regularis observatio. Essentialiter autem, Christi & Apostolorum in modo vivendi imitatio.

Status Christi repræsentatur essentialiter.

Chrys. in opere imp. 5.

Quantum ergo ad caritatis perfectionem, episcopi sunt in perfectiori statu cæteris aliis. Requirit enim pontificalis status caritatem perfectam jam acquisitam, non acquirendam. Quantum vero ad trium votorum principaliom perpetuam obligationem, omnes religiosi, qui ad illa se obligant, sunt æqualiter in pefectionis statu: Quantum autem ad corporalem exercitationem, monachi & professores regulæ beati Benedicti, a arctiorem vivendi modum perfectionis statum requirunt quam alii. Sed quantum ad modum vivendi Christi & Apostolorum imitationem, religiosi Mendicantes magis sequuntur illum modum vivendi, quam alii, cum in communi possessiones non habeant, nec in speciali; sed solum de his, quæ quotidie offeruntur a Christi fidelibus in victu & vestitu necessaria recipiant: quemadmodum Christus cum suis discipulis nunc mendicando, nunc necessaria oblata recipiendo.

a] Aliud lib. arctiori modo.

Ex quo patet, quod religiones non sunt institutæ a puro homine, quantum ad vota essentialia, in quibus consistit omnis religionis perfectio: sed præsupponuntur illa vota esse instituta e Christo, in ipsa Apostolorum vocatione: sed solum quantum ad quædam accidentalia, puta quantum ad habitum & ordinationem regulæ, vel institutionem, quæ sic firmitatem habent, non nisi cum approbatione ecclesiæ; hoc addito, quod certarum religionum habitus non est humanitus inventus, sed de cælo ostensus & datus, quemadmodum beatissima Virgo habitum ordinis mei prædicatorum ostendit magistro b Reynaldo, ipsum curando mirabiliter a sua infirmitate ad preces beati Dominici: & ex tunc eum habitum, quem videtis, ordo acceptavit; quem non homo, sed beatissima virgo Maria nobis intulit, cum habitum canonicorum regularium fratres nostri bajularent, ut patet ex legenda beati Dominici. Ex quo patet, quod ecclesiasticæ hierarchia succedit Apostolis: scilicet cardinales ut assistentes, episcopi ut ministrantes, & religiosi ut perfectionis vitam imitantes.

ANNO CHRISTI 1433.

b] al. Reinhardo.

Aliud genus a Christo institutorum est, 72. discipuli: & hi etiam possunt in triplici habitudine considerari. Primo ut missi a Christo ad prædicandum ante suam passionem. Secundo ut missi ab Apostolis post Christi Ascensionem. Tertio ut diaconi per quorumdam ex eis ordinationem. Nam in primo statu succedunt eis presbyteri curati. In secundo quoad aliquid presbyteri alii. In tertio archidiaconi judices, & cæteri clerici. Primo, inquam, si considerantur 72. discipuli ut a Christo missi ad prædicandum in omnem locum, quo erat ipse venturus, & non alibi, repræsentant statum & figuram curatorum presbyterorum; qui sic sunt ad unam plebem seu parochiam limitati, quod præsunt illic, & non alibi: & sic declaravi in prima positione mee super illo complexo, A sacerdotibus Domini, notando, quod soli curati succederent in prædicatione ordinata 72. discipulis Domini: quia illi soli sunt presbyteri secundi ordinis, aut minoris ordinis appellati, ut ibidem sufficienter deductum est. Expressius declarat dominus patriarcha Petrus de Palude in lib. de ecclesiastica potestate, conclusione 3. Sed secundo modo, prout ab Apostolis fuerunt missi, considerantur quoad duplicem actum. Primus est super Corpus Christi verum, quia creduntur multi ex eis fuisse ordinati in presbyteros, licet in scriptura canonica non reperiatur. Secundus actus quoad corpus Christi mysticum, in quantum ab Apostolis receperunt auctoritatem exsequendi potestatem clavium, & in utroque actu succedunt eis curati: sed in primo tantum sacerdotes alii, quia ut dictum est in alia positione ex sancto Thoma, principalis actus sacerdotii, qui est consecrare super Corpus Christi verum, omnibus sacerdotibus convenit: sed secundarius actus sacerdotii, qui est supar Christi corpus mysticum, non convenit nisi curatis. Considerando autem eos tertio modo prout quidam fuerunt ex eis facti diaconi, ut Stephanus archidiaconus, sic eis succedunt clerici consimilium nominum, & inferiores prælati seu clerici, quemadmodum de hoc scribunt doctores antiqui multi. Sufficit tamen ad præsens quod in concilio Chalcedonensi statutum est, ut aliqui presbyteri ordinari possint, si in martyrio provisi fuerint, distinctione 70. Neminem. Ubi dicit glossa, quod martyrium vocatur, ubi repositæ sunt reliquiæ martyrum: & constat satis, quod illi fuissent male illic limitati, si fuissent ad prædicandum ubique obligati. Et ita non successerunt 72. discipulis nisi in actu principali, qui est actus celebrationis officii super Corpus Christi verum.

Cap. 1.

Præmissam deductionem latius præsertim in hoc ultimo puncto declarassem, nisi infirmitate gra-

Duo corrigenda a replicante.

ANNO CHRISTI 1433.

gravatus fuissem: ea tamen quæ tacta sunt in positione dominorum Bohemorum, dixi; quia ex his corrigere possunt & debent inter multa puocta per dominum replicantem hæc duo. Primum ubi dixit quod non habemus expresse in scriptura canonica, quod Christus instituerit Petrum summum Pontificem Apostolorum. Secundum quod ibidem dixit in statu ecclesiæ primitivæ non fuisse nisi tantum duos gradus, scilicet diaconatus, & presbyteratus: eo quod idem erat in primitiva ecclesia sacerdos & episcopus. Et quamquam hæc duo sunt ostensa expresse esse falsa immediate superius; tamen pro majori evidentia de primo sciendum, quod Petrus a Christo positus est super Apostolos, tamquam princeps & prælatus eorum: quod ex scriptura canonica patet, ubi Dominus ait Petro: *Pasce oves meas.*

Matth. 16. Joan. 21.

» Ubi dicit Chrysostomus: Eximius enim Apostolorum erat Petrus, & os discipulorum & vertex collegii: unde & negatione deleta, committit ei prælationem fratrum, & negationem quidem ei non exprobrat, sed dicit, Si diligis, præside fratribus. Idem Chrysostomus super Acta Apostolorum ait: Petrus a Filio super omnes qui filii sunt, potestatem accipit; non ut Moyses in gente una, sed in universo orbe. Et ita patet quod soli Petro dictum est illud verbum: *Pasce oves meas.* Et ita bene ego addidi literam, soli, licet in texto evangelii non habeatur: nec addidi, ut verba textus, sed ut doctores exponere solent verba eadem. Et idem „ beatus Bernardus ad Eugenium inquit: Quæ sub te sunt, quæ sint illa, si quæras, certe orbem exaundum est ei, qui forte vellet explorare, quæ non pertinent ad tuam curam. Et paulo ante: Itaque tu & heres, & urbis hæreditas. Et supra: Indagemus quis sis, videlicet quam personam in ecclesia Dei geras. Es enim sacerdos magnus, summus Pontifex, tu princeps episcoporum, tu heres Apostolorum. Et infra: Tu es, cui claves traditæ, cui oves creditæ sunt. Sunt quidem & alii cæli janitores, & gregum pastores, sed tu tanto gloriosius, quanto differentius utique præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi universi crediti sunt, nec modo ovium, sed & pastorum; tu unus omnium ovium pastor. Unde id probare quæris? Ex verbo Domini. Coi enim, non dico episcoporum, sed Apostolorum, sic absolute & indiscrete totæ commissæ sunt oves? *Si me amas, Petre, pasce oves meas.* Quas; illius vel illius populi, civitatis, aut regni? *oves meas,* inquit. Cui non planum non designasse aliquas, sed designasse omnes? & reliqua quæ ibi sequuntur. Ad propositum.

Petrus vertex & os apostolorum.

Lib. 2. considerationum.

Cap. 2.

Ad ea ubi replicans volens ostendere propositum suum, arguit primo ex canone, In novo, distinct. xxi. ubi dicit, quod omnes Apostoli fuerunt pares, quia parem honorem & potestatem a Domino receperunt. Respondeo, quod verum est de potestate ordinis sacerdotalis primo, & episcopalis tandem, quæ non recipit majus & minus: sed non est verum de potestate jurisdictionis, ut declaratum est etiam nunc, & in mea positione ex multis doctoribus. Et per hoc sunt solutæ auctoritates aliæ, quas adducit, quia Dominus omnibus simul dixit: *Hoc facite in meam commemorationem,* loquitur de potestate ordinis. Similiter: *Accipite Spiritum sanctum.* Sed quia dixit dominus replicans, quod illud, *Pasce oves meas,* non fuit dictum soli Petro, sed sibi in persona aliorum, in oppositum oportet ostendere veritatem. Nam textus sibi soli ostendit dictum: *Dixit Jesus Petro: Simon Joannis diligis me plus his? pasce oves meas.* Et quod soli Petro dictum est illud verbum, *Pasce oves meas,* & per hoc Petrus sit constitutus summus Pontifex totius ecclesiæ, patet per subsequentia.

ANNO CHRISTI 1433.

Joan. 21.

„ Dicit enim super eodem verbo beatus Cyrillus episcopus Alexandriæ, ut membra maneamus in capite nostro Apostolico throno, Romano Pontifice, a quo nostrum est quærere quid tenere, & quid credere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus quoniam ipsius solius est reprehendere, corrigere, statuere, disponere, solvere, & ligare loco illius qui ipsum ædificat; & nulli alii quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit; cui omnes jure divino caput inclinant, & primates mundi tamquam Domino Jesu Christo obediunt. Hæc ille.

Super eodem Joannis ultimo dicit Theophylactus: „ Finito prandio commissionem ovium mundi Petro commendat, non aliis, unde dicitur: *Cum ergo prandisset, dicit Simoni Petro Jesus: Simon diligis me plus his? Pasce oves meas:* tamquam non esset ubi ostenderet Petrus amorem suum Christo, nisi esset pastor fidelis sub principe omnium pastorum. Hæc ille. Nicolaus de Lyra: *Dixit Simoni Petro,* volens ei beneficium speciale conferre, *Simon Joannis, diligis me plus his? Pasce oves meas.* Hæc ille. Sanctus Thomas dicit: *Pasce oves meas,* ut sic non posset dici Christianus, qui dicit, se non esse sub cura pastoris istius, scilicet Petri, justa illud Ezech. xxxix. *Pastor unus erat omnium nostrum,* & Oseæ 1. *Ponent sibi caput unum.* Petro autem hoc officium congrue omnibus intermissis commisit, quia secundum Chrysostomum eximius Apostolorum erat, os discipulorum, & vertex collegii. Hæc ille. Gurra: Sed quæritur cum alii discipuli circumstarent, qui Dominum diligebant, propter quid a solo Petro quæsitum est de dilectione? Ratio una est, inquit, quia sibi erat cura gregis specialiter committenda inter alios, ideo ab eo specialiter de dilectione quæritur. Allegat Chrysostomum, ut jam dictum est. Item sanctus Thomas contra gentiles, lib. iv. cap. lxxvi. Quia Dominus corporalem præsentiam ecclesiæ erat subtracturus, oportuit ut alicui committeret, qui loco sui universalis ecclesiæ gereret curam. Hinc est quod Petro dixit ante Ascensionem: *Pasce oves meas,* Joannis ultimo: & ante passionem: *Et tu iterum conversus confirma fratres tuos,* Luc. xxii. & ei soli promisit: *Tibi dabo claves regni cælorum,* Matth. xvi. ut ostenderet quomodo potestas ecclesiæ per eum ad alios esset derivanda ad conservandam ecclesiæ unitatem. Hæc illo.

S. Thom. in Catena.

S. Thom. 21. c. Joan. lect. 3.

Joan. Chrysost. in 21. c. Joan.

Quam reprehensibile autem sit secundum, eo magis debeo enarrare, quo sperabam replicantem providentiorem fuisse: dicere enim quod in ecclesia primitiva idem fuerit episcopus & sacerdos, fuit hæresis Aerianorum, ut dicit beatus Augustinus lib. de hæresibus cap. liii. qui Aerius, quia desideratum episcopatum adipi-

Non idem esse Episcopum & Sacerdotem.

ANNO CHRISTI 1433.

adipisci non potuit, vilipendendo episcopatum, A tandem dixit a presbytero episcopum nulla differentia debere discerni. Unde dicit sanctus Thomas 2. 2. quæstione CLXXXIV. articulo IV. ad 1. quod secundum nomen olim presbyteri & episcopi non semper distinguebantur; quia sæpe pro eodem in sacra scriptura sumuntur. Sed secundum rem semper fuit inter eos distinctio, etiam tempore Apostolorum. Ad hoc autem quod allegat Apostolum, & Magistrum sententiarum; respondeo, quod Apostolus allegat regulam episcopalem, dicens 1. Timoth. 3. *Si quis desiderat episcopatum, bonum opus desiderat. Oportet episcopum irreprehensibilem esse*. De diaconis postea loquitur, & de presbyteris mentionem non facit. Non ideo factum est, quod B idem fuerit tunc presbyter & episcopus; sed quia illa doctrina, quam soli tradidit episcopo, etiam convenit & presbytero. Unde dicit Chrysostomus ibidem homilia 2. in expositione ejusdem textus, sic disputans de episcopis, & designat eos dicens: „ Quæ quidem habere, a „ quibus autem abstinere oportet; & ordinem „ presbyterorum dimittens, ad diaconos tran- „ silivit; quia utique quoniam non multum „ medium est; etenim hi sacerdotes ministe- „ rium susceperunt, & præsidentiam ecclesiæ: „ & quæ de episcopis dixit, hæc & presby- „ teris conveniunt, inthronizatione enim sola „ super eos ascenderunt, & hoc solum videtur „ superabundare presbyteris. Hæc Chrysostomus. C

„ Ad idem inquit Haymo: Quare tacuit de „ presbyteris? ideo, quia in ordinatione epis- „ copali comprehenduntur presbyteri. Omnis „ enim episcopus presbyter est, & tamen non „ omnis presbyter episcopus. Hæc ille. Et quod nullo modo fuerit mens alia Apostoli, quam quod alterius gradus essent presbyteri & episcopi, patet ibidem cap. IV. dicente: „ *Noli ne- „ gligere gratiam quæ in te est, quæ data est ti- „ bi per prophetiam, cum impositione manuum „ presbyterii*. Quem ergo credis hic Apostolum „ dixisse presbyterum? numquid simplicem sa- „ cerdotem? non ita, sed presbyterum ibi di- „ xit episcopum. Unde Chrysostomus in ex- „ positione homil. 3. ibidem. *Cum impositione* D „ *manuum presbyterii*: Non de presbyteris, sed „ episcopis dixit. Non enim presbyteri epis- „ copum utique inthronizabant. Hæc ille.

χειροτονία manuum impositione.

Ecce quod simplices presbyteri non convenienter inthronizassent, id est, consecrassent episcopum. Fuerunt ergo distincti ab episcopis presbyteri, etiam tempore Apostoli, sicut & supra dictum est de patriarchis, presbyteris, &c. Quod etiam ille allegat Hieronymum distinct. LXXXV. Olim: nihil pro eo est: quia non dicit Hieronymus quod non esset distinctio inter episcopum & presbyterum, etiam quando communi consilio sacerdotum actum est, quod unus præesset omnibus; quia nihilominus hoc jubente Domino factum est, & non minus e- E piscopi super presbyteros exstiterunt. Unde ibid. Hieronymus in epist. ad Evagrium: Nam & Alexandriæ a Marco evangelista usque ad He- „ raclam & Dionysium presbyterum unum „ ex se electum in excelsiori grado colloca- „ bant, quem nominabant episcopum: quo- „ modo si exercitus Imperatorem faciat, aut „ diaconi eligant ex se quem industrium nove- „ rint, & archidiaconum nuncuparent. Hæc il- „ le, & assumitur distinctione XCIII. in cap. Legi- „ mus. Et dicit ibidem Hieronymus super Isajam A homil. 2. super illo textu: *In die illa erunt quinque civitates in terra Ægypti*. Porro qui ab adventu Christi & Romano imperio pro- „ phetiam differunt, quinque civitates, vel „ legem Domini, quæ in Alexandria interpre- „ tata est; vel quinque ecclesiæ ordines, epi- „ scopos, presbyteros, diaconos, fideles, ca- „ techomenos sentiunt. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433. Cap. X.

Quod autem idem dicit Hieronymus, distinctione 93. Legimus; idem sacerdotem esse & episcopum, intelligendum secundum nuncupationem, non secundum rem, ut exponit Huguccio & Archidiaconus ibidem. Unde Isidorus „ in libro officiorum de statu clericali cap. 9. „ de sacerdotibus scribit, quod Moyses figu- B „ ram Christi in veteri testamento gerebat, „ & vere per omnia Christi, quoniam fuit „ similitudo mediatoris Dei, qui est inter Deum „ & hominem Jesus Christus, qui est verus „ dux populorum, verus princeps sacerdo- „ tum, & Dominus pontificum, cui est ho- „ nor & gloria in sæcula sæculorum. Amen. „ Aaron summus sacerdos, qui primus in le- „ ge sacerdotale nomen accepit, primus qui „ pontificali stola indutus victimas obtulit. Et „ infra: Quo loco contemplari oportet Aaron „ summum sacerdotem episcopum fuisse, & „ etiam filios ejus presbyterorum figuras præ- „ monstrasse. Fuerunt enim filii Aaron & ipsi „ sacerdotes, quibus merito adstare debuissent C „ Levitæ, sicut summo sacerdoti. Hæc ibid. „ & capitulo septimo dicit: Presbyterorum „ ordo exordium assumpsit a filiis Aaron, ut „ dictum est: qui enim sacerdotes vocantur „ in veteri testamento, illi sunt qui nunc ap- „ pellantur presbyteri; & qui nuncupantur „ principes sacerdotum, nunc episcopi nomi- „ nantur. Hæc ibid. Nam Paulus Apostolus eosdem presbyteros, ut vere sacerdotes, sub nomine episcoporum ita asseverat, loquens ad Titum: *Hujus*, inquit, *rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates presbyteros, quemadmodum ego tibi disposui, si quis sine crimine est. Oportet enim episcopum sine crimine esse*. Quæ sententia ostendit D etiam presbyteros sub episcoporum nomine taxari. Unde ad Timotheum de ordinatione episcopi & diaconi scribens, de presbyteris omnino tacuit, quia eos in episcoporum nomine comprehendit. Secundus enim, & pene primo conjunctus est gradus, sicut & ad Philippenses episcopis & diaconibus scribit cum una civitas plures episcopos habere non possit. Et in Actibus Apostolorum presbyteros ecclesiæ, Hierosolymam iterum congregavit, quibus inter cætera ait: *Videte gregem, in quo vos Spiritus sanctus episcopos ordinavit*. Unde etiam tales in ecclesia presbyteros constituendos esse, sicut episcopos, & Apostolos ad Titum loquitur, & canones ipsi testantur.

Ad Tit. c. 1.

Tit. 1.

Cap. 20.

E Ex quo patet, quod ab initio sacerdotii legalis usque nunc semper fuit distinctio episcopi a presbytero, licet sæpe eodem vocabulo censerentur propter propinquitatem, quam habent in auctoritate; quia episcopus excedit presbyterum tantum jurisdictionis dignitate. Ad Magistrum sententiarum in quarto distinctione XXIV. capitulo penultimo, dico quod nunquam fuit suæ mentis asserere tantum duos gradus fuisse in primitiva ecclesia, ita quod presbyter & sacerdos essent idem, ut replicans videtur eum intelligere, sed eodem

capi-

ANNO CHRISTI 1433.

capitulo dicit distinctos, sic: Ipsi enim in singulis civitatibus episcopos & presbyteros ordinaverunt. Sed loquitur ibi de sacris ordinibus, dicens. quod in ecclesia primitiva tantum isti duo dicebantur sacri, scilicet diaco-
„ natus & presbyteratus: Subdiaconatum esse
„ ordinem sacrum postea ecclesia instituit. Ubi
„ dicit sanctus Thomas, quod licet omnes or-
„ dines sacri, quia isti duo habent actum su-
„ per ipsum sacramentum: subdiaconus vero
„ super vasa tantum. Ex isto patet quod ma-
„ le respondit replicans, dum de distinctione
„ status hierarchici in lege æterna distincti sub
„ hierarchia triplici, dicit sic: Dico, prout
„ ex præhabitis patet Ista similitudo patie-
„ batur instantiam, cum ecclesia militans so-
„ los duos gradus habebat, ut dicit Magister
„ in quarto: item cum idem erat presbyter,
„ qui & episcopus, ut dicit Hieronymus; &
„ quando in locum 72. discipulorum succre-
„ verunt minores sacerdotes. Hæc ille.

Et quia istam materiam continuando, magis clucescet veritas; ideo notandum, quod quia ego dixi ex parabola evangelica, per duos in agro, prælatos; per duos in lecto, religiosos; per duos in mola, sæculares intelligendos: ipse dicit hanc expositionem secundum alios non esse de mente Christi. Sed per duos in agro intelligi statum dominorum sæcularium; per duos in lecto, spirituales, ut est clerus Christi; in mola, fideles laicos. Videtur etiam contra religiosos invehere, ubi dixi, quod ad lectum pertinet qui in claustris vacat: dicit enim Paulum in lecto contemplationis quievisse, & tamen discurrendo mundum convertisse: & utinam omnes, inquit, religiosi facerent, & libere prædicarent.

Circa quod in primis notandum, quod ipse nullum allegat doctorem, sed in genere dicit. Secundum alios: quicumque sint illi, non est adæquata comparatio. Sed beatus Augustinus, qui multo melius novit mentem Christi, quam quicumque alii innominabiles novelli, sententiam meam approbat, dicens in expositione Psalmi CXXXII. De tribus enim ipsis generibus dictum est Matthæi XXIV. *Duo in agro, unus assumetur, & alter relinquetur, duo in lecto, & duo in mola, alter assumetur, alter relinquetur*, Quam auctoritatem ut perfectius intelligatis, & persequi religiosos desistatis, audite quid præmittit beatus Augustinus super Psalmo CXXXII. *Ecce quam bonum*, dicens:
„ Hæc primum consideremus, utrum de om-
„ nibus Christianis dictum sit, *Ecce quam bo-*
„ *num & quam jucundum habitare fratres in u-*
„ *num*. An aliqui sint certi atque perfecti, qui
„ habitent in unum, nec ad omnes pertineat
„ ista benedictio, sed ad quosdam, a quibus
„ tamen descendat ad cæteros. Ista enim ver-
„ ba psalterii, iste dulcis sonus, ista suavis
„ melodia, tam in cantico, quam in intelle-
„ ctu, etiam monasteria peperit. Ad hunc so-
„ num excitati sunt fratres qui habitare con-
„ cupierunt in unum. Iste versus fuit tuba ipso-
„ rum, sonuit per orbem terrarum; & qui di-
„ visi erant, congregati sunt in unum. Et in-
„ fra: Unde illi CXX. qui simul erant in uno lo-
„ co post Resurrectionem Domini, & Ascensio-
„ nem ejus in cælum, & ipsi primum habitave-
„ runt in unum, ipsi primum audierunt, sed
„ non soli audierunt. Venit enim ad posteros
„ ista caritatis exsultatio, & votum Deo. Vo-
„ vetur enim aliquid Deo, ut dictum est: *Vo-*
„ *vete & reddite Domino Deo vestro*. Et infra:
„ Ex voce hujus psalmi appellati sunt & mo-
„ nachi, ne quis vobis de isto nomine insul-
„ tet catholicis. Et infra. Verumtamen, ca-
„ rissimi, sunt & monachi, qui falsi sunt, &
„ nos novimus tales: sed non perit fraterni-
„ tas pia propter eos qui profitentur quod non
„ sunt. Tam sunt enim monachi falsi, quam
„ clerici falsi, & fideles falsi: omnia ista tria
„ genera, quæ aliquando vobis commendavi-
„ mus, habent bonos suos, habent malos suos.
„ De istis dictum est, *duo in agro, duo in le-*
„ *cto*. In agro sunt qui gubernant ecclesiam:
„ in lecto autem eos intelligi voluit, qui ama-
„ verunt quietem, non miscentes se turbis,
„ non tumultui generis humani, in otio ser-
„ vientes Deo: & tamen inde unus assume-
„ tur, alter relinquetur, *&c.* Hæc ibi.

Idem perfectius dicit libro II. quæstionum
„ super evangelia, quæstione XLIV. dicens:
„ Tria hominum genera hæc videntur signifi-
„ care. Unum eorum, qui in agro quasi e-
„ rant, qui sunt prælati, qui præsidendo labo-
„ rant. Alterum eorum, qui otium & quietem
„ eligunt, neque negotiis ecclesiasticis sunt oc-
„ cupati, quæ illorum quies Latino nomine si-
„ gnata est. Alterum eorum qui in plebibus con-
„ stituti, reguntur a doctoribus, agentes ea, quæ
„ sunt hujus sæculi: quos & fœminarum no-
„ mine signavit: quia consiliis, ut dixi, præ-
„ positorum regi eas expedit; & molentes di-
„ xit, propter temporalium negotiorum orbem
„ atque circuitum: quas tamen in unum mo-
„ lentes dixit, in quantum de ipsis rebus &
„ negotiis suis præbent usibus ecclesiæ. Tertium
„ eorum qui operantur in ecclesiæ ministerio,
„ tamquam agro Dei. In his ergo tribus ge-
„ neribus bina sunt rursus genera hominum:
„ hi in singulis, & pro robore viarum suarum
„ discernuntur. Cum enim omnes ad ecclesiæ
„ membra pertinere videantur, adveniente ta-
„ men tentatione tribulationis, & ex illis qui
„ sunt in negotiis sæculi, & ex illis qui Deo
„ ministrant in ecclesia, & ex aliis in clau-
„ stro, aliqui manent, aliqui cadunt: qui per-
„ manet assumetur, & alius relinquetur; non
„ quasi de hominibus dictum est sed de duo-
„ bus generibus affectionum in singulis gene-
„ ribus trium professionum. Hæc ille.

Aug. lib. 2. super evang. quæst. 44. Supra in præfatione articuli per lectum divinam, cont. 5.

Ecce quod sanctus pater ille non posuit laicos in agro, quasi primum locum teneant in ecclesia Dei, sed in molendino; quia status infimus est ecclesiasticæ hierarchiæ: nec ponit clericos in lecto, sed religiosos, & sic de singulis. Ad idem in eodem capite 44. dicit de concordando, scilicet Psalterium cum cithare, id est, legem veterem cum nova. „ Ad illa,
„ inquit, tria genera, quæ assumuntur, arbitror
„ etiam pertinere illa tria nomina virorum ju-
„ storum, quos solos liberandos Ezechiel Pro-
„ pheta pronuntiat, Noe, Job, & Daniel. Vi-
„ detur enim Noe pertinere ad eos, per quos
„ ecclesia regitur, sicut per illum in aquis arca
„ gubernata est, quæ figuram gestabat ecclesiæ:
„ Daniel autem, qui elegit cælibem vitam, id
„ est, nuptias terrenas contempsit, ut sicut dicit
„ Apostolus, *sine sollicitudine viveret, cogitans* 1. Cor. 7.
„ *quæ sunt Dei*, genus eorum significat, qui sunt
„ & in otio, sed fortissimi tamen in tentationi-
„ bus, ut possint assumi. Job autem, quia &
„ uxorem habuit, & filios, & amplas terrena-

ANNO CHRISTI 1433.

rum rerum copias, ad illud genus pertinet, cui molendinum deputatum est; sed tamen ut sint fortissimi intentationibus, ut ille fuit, non enim aliter assumi poterunt. Nec puto alia esse genera hominum quibus constet ecclesia, quam ista tria, habentia binas differentias propter assumptionem & reiectionem: quamvis in singulis multæ studiorum voluntatumque diversitates, ad concordiam tamen, unitatemque concurrentes possunt inveniri. Hæc Augustinus. Concordat beatus Gregorius de distinctione assumendorum & liberandorum in ecclesia, & ordinum distinctione, libro xxxi. Moralium, & concordat cum tribus viris Ezechielis jam nominatis, libro i. Moralium, ubi tractat istum textum: *Nati sunt Job septem filii*, &c.

Greg. 31. Moral. cap. 19.

Greg. lib. 1. Moral. c. 21.

Et quia licet dominus replicans in scriptis non dederit, sic tamen recolo, de Mendicantibus dixit, quod illi fratres in lecto non vacarent, eo quod mendicando discurrerent. Respondeo, quod hoc argumentum est voluntarium, non caritativum. Nam & Christus cum Apostolis & discipulis ad lectum contemplationis attinebant, quia omnem perfectionis statum exercebant; & tamen per mundum discurrebant, nunc prædicando, nunc mendicando, secundum quod Deo fuit placitum. Item non sequitur, Religiosi non sunt semper in claustro ibi continue contemplando; dico, quod non sufficit: quod illuc pertineant ad votum prælati exeuntes, & redeant. Sic enim dicitur, quod episcopus tenetur ecclesiam suam sine intermissione docere vii. quæstione i. ubi dicit Archidiaconus super verbo, sine intermissione, „quod aliquid bene dicitur fieri sine intermissione, licet medius actus interveniat, ut digest. de verborum obligationibus: Continuus. Unde si testator decimam legaverit uxori suæ, si cum filio moraretur continua mora non requiritur, ut per singula momenta cum commoretur, de cond. & demonst. L. Si quis ita. Ad hæc Extrav. Rex pacificus, in princ. Quotidie. Ibi exponitur, Quotidie, id est assidue. Unde dicit; Argumentum est ex his, quod hoc testimonium valet: Semper iste exercuit ibi spiritualia vel quotidie, & tamen quandoque fuit absens. Sicut causa stillicidii perpetua est, & tamen non cadit semper. ff. de verb. signific. Prædiorum foraneo, Extr. de cler. non resident. ex parte secundum Vincentium. Hæc ibi, & in capite, Pervenit. 7. quæstione i. dicit, quod verbum, Residens, non est amare intelligendum, ita ut nunquam inde discedat, & quod semper vigilet. ff. de edict. lib. de ed. Si quid venditor. Sicut ergo hi dicuntur residere, & docere, licet aliquando absint, ita religiosi semper censentur esse in claustris, & in lecto contemplationis, licet aliquando alia faciant.

7. qu. 1. Sicut vir. cap. 11. Sine intermissione, non continuam moram significat.

Ad hoc autem, quod in scriptis mihi tradidit, dicens: „Quod autem dicit, Religiosi vacant in claustris; videtur in oppositum venire paulus, qui quamvis fuerit in lecto contemplationis, non tamen in claustris vacabat, sed per mundum discurrens gerebat sollicitudinem omnium ecclesiarum.“ Et infra: „utinam vere religiosi habiles & idonei a vacatione in claustris exirent, & verbum Dei libere annuntiarent; cum messis quidem multa, operarii autem pauci. Respondeo, quod Paulus non debuit stare in claustro quietis; quia ad hoc fuit a Domino electus, & publice vocatus; miraculorum gratia dotatus, ut portaret nomen Domini coram gentibus & regibus. Et certe si ita essent vocati religiosi singuli, merito exirent prædicare verbum Dei: sed quia juxta dictamen multorum religiosorum, melius vobis esset domine Ulrice, claustra alicujus arctæ religionis intrare, quam in sæculo perdurare, & contra præceptum Dei & Apostolorum, & praxin universalis ecclesiæ, sine licentia, contra prohibitionem superiorum prædicare; ibique in pane arcto, & aqua brevi præterita peccata deplangere, & plangenda iterum non committere: ideo opto & ego, quatenus relictis omnibus religionem ingredi velitis, ut spectaculum Dei mundo & angelis exsistatis.

Act. 9.

Quantum ad tertium notabile super verbo, Debet, posuit differentiam inter præceptum & consilium; quia dixit Lyra, Debet, capiendum præceptive. Ubi dum ego impugnassem descriptionem suam consilii, quod esset doctrina specialis, obligans sub pœna peccati venialis; ostendi multipliciter, quod consilia evangelica, ut consilia sunt, nullum obligant sub pœna cujuscumque peccati: quibus replicans, si mentem docilem adhibuisset; contentari debuisset. Pro ulteriori tamen ejus informatione decidendum quod doctores communiter scribunt, circa distinct. xlvii. primi sententiarum, quod duplex est Dei voluntas, scilicet signi & beneplaciti; Voluntas beneplaciti respicit præcepta: signa, quandoque præcepta, quandoque consilia: utraque tamen voluntas respicit bonum, per modum complacentiæ: hoc modo scilicet, quod voluntas Dei antecedens signi, quæ est voluntas consilii, differenti ratione respicit ad bonum cum voluntate Dei antecedente, quæ est præcepti, quantum tamen utraque respicit bonum per modum complacentiæ. Voluntas antecedens signi, quæ est consilii, respicit sic bonum per modum complacentiæ, ita tamen, quod oppositum non displicet. Hinc secundum Bonaventuram consilium, quod est bonum supererogatum, non habet malum directe oppositum. Et hinc est, quod consilium non habet signum suppositum, sicut habet præceptum: non enim est reperire quod habeat per modum displicentiæ, ita quod oppositum displiceat.

Duplex voluntas, signi & beneplaciti. De præcepto & consilio.

Hinc secundum doctores communiter ponitur donum Spiritus, quod est donum consilii, donum regitivum in his, ad quæ non tenemur: in his, ad quæ tenemur, non oportet consiliari. Hinc dominus Bonaventura in suo Breviloquio ponit duplicem rectitudinem in faciendo bonum, scilicet necessitatis & perfectionis, que est in supererogando ultra debitum. Illud etiam expresse declarat sanctus Thomas i. ii. quæstione cviii. art. dicens, „quod hæc est differentia inter præceptum & consilium, quod præceptum importat necessitatem; consilium autem est in optione, & est de his per quæ melius & expeditius potest homo consequi finem suum, qui est beatitudo æterna. Et in summa contra Gentiles, lib. iii. cap. cxxx. dicit, quod consilia dicuntur divinæ legis admonitiones, non præcepta, in quantum suadetur homini, ut propter meliora minus bona prætermittat. Ad quod potest adduci ista manuductio palpabilis. Nam cum sit quædam politia inter Deum & hominem, dicente propheta: *Nos autem populus ejus, & oves pascuæ*

De præcepto & consilio.

Bonaventura in breviloq. cap. 9.

Psalm. 94.

cuæ

ANNO CHRISTI 1431.

cua ejus: ficut in politia humana, quæ eſt ad divina exemplificata, videtis eſſe aliquas leges exterminativas ſub pœna capitis aut mortis, quæ capitales aut mortales nominantur, quæ ſanciuntur proprio vocabuli nomine præcepti: Alias videtis eſſe minores, ſub pœna minori, ſcilicet quæ non eſt exterminativa, quæ dicitur pœna civilis: & poſſunt nominari hujuſmodi leges ordinationes ſive mandata. Et tertio quaſdam conſultationes, quibus contrahuntur qui ſunt de politia, ad faciendum, ſi libeat, opus excellentiæ; quod ſi velint & fecerint, præmiabuntur glorioſe: ſi autem non fecerint, nullo modo punientur, neque illa non factio eis aliquo modo imputabitur ad pœnam quamcumque. Clarumque iſtud habenti oculum conſiderationis apertum.

Sic in propoſito non repugnat, imo rationabiliſſime juxta prædicta ponuntur in lege divina leges Dei præceptivæ, ut ſunt præcepta, contra quæ eſt ſolum peccatum mortale, inducens mortem æternam. Et hic eſt modus communis loquendi doctorum, Thomæ, Bonaventuræ, Alexandri de Ales, & aliorum, qui dicunt, veniale non obviare divino præcepto: ſicut non dicitur etiam veniale fieri contra conſcientiam, ſed præter præceptum, & præter conſcientiam. Aliæ autem dici poſſunt leges, per quas a nobis exigit Deus, ſi volumus vitare reatum pœnæ, non tantum æternæ, ſed etiam offenſam Dei quamlibet, aut non retardari a vita æterna, aut temporaliter non puniri: ita quod exorbitatio ab hac latitudine legum conſtituat peccatum veniale tantum: & poſſunt vocari hujuſmodi leges, mandata, ſtatuta, ſeu ordinationes, quibus ratio trahitur ad hoc ut ſit pervigil, ut nec venialibus diſrumpatur, vel a venialibus inficiatur, & ſic ad mortale diſponatur. Et tertio præter hujuſmodi ponitur conſilium, quod ſi quis adimplet, accumulat ſibi præmium. Si autem non adimpleret, dummodo aliunde non declinaret, nullam pœnam incurreret.

Gerſon de vita ſpirituali, lectione 5.

Et iſto modo dicit magiſter Joannes Gerſon in tractatu ſuo de ſeptem lectionibus, quod inter præceptum & conſilium eſt dare medium prope loquendo in iſta materia, quod patet ex dictis clariſſime. Dico ergo ſecure, quod nullus obligatur ad conſiliorum obſervantiam, niſi qui vovit ea: & qui vovit, tenetur adimplere. Etiam alia conſilia, quæ non vovit, non tenetur ſub quacumque pœna, ſed tantum illa, quæ eſt regulæ & ſtatutis illorum annexa, ut patet per beatum Thomam II. II. quæſtione CLXXXVI. art. II. qui quærit ex intentione, utrum religioſi teneantur ad omnia conſilia: & probat concluſionem quam tenet, ſcilicet quod non eſt, » & arguit ſic: Ad ea quæ ſunt ſupererogationis, non tenetur aliquis, niſi ex propria obligatione: ſed non quilibet religioſus obligat ſe ad omnia, ſed ad aliqua determinata, quidam ad hoc, quidam ad alia. Non ergo omnes tenentur ad omnia. Et ad tertium argumentum dicit: quod quædam conſilia ſunt, quæ ſi prætermitterentur, tota vita hominis implicaretur negotiationibus ſæcularibus: puta ſi aliquis haberet proprium, vel matrimonio uteretur, aut aliquid hujuſmodi faceret, quod pertineret ad eſſentialia religionis vota. Et ideo ad omnia illa conſilia obſervanda religioſi tenentur. Sunt autem quædam alia conſilia de quibuſdam particularibus moralibus actibus, quæ prætermitti poſſunt, abſque hoc quod vita hominis ſæcularibus actibus impleretur. Unde non oportet, quod ad omnia talia religioſi teneantur. Hæc ibi. Et ad hujus confirmationem ego adduxi auctoritates ſancti Auguſtini XIV. quæſtione I. Quod debetur; Archidiaconi, Hugonis, & ſancti Thomæ; ad quas nihil mihi reſpondit. Item multas rationes, ſcilicet de effectibus peccati venialis, & quod peccatum veniale non dimittitur, donec actu & voluntate deſeratur: & ſi conſilia non ſervare eſſet peccatum veniale, vel pœna peccati venialis, numquam eſſet homo ſine peccato veniali, niſi actu ac voluntate inciperet ſervare conſilia. Nihil reſpondit, & bene fecit, quia conſentire debet: ad aliqua reſpondit, ſed nihil ſolvit.

Aug. lib. 9. contra Fauſtum, cap. 13.

Et primo, ad hoc quod conſilium de dilectione inimicorum vocavi conſilium, dicit quod Salvator mandatum illud vocavit minimum. Dixi pro tunc, quod aliquo modo eſt præceptum, ſcilicet quoad affectum; alio modo eſt conſilium, ſcilicet quoad effectum: arguit contra, quod etiam eſt præceptum in caſu neceſſitatis, fame morientem paſcere, etiam ſi ſit inimicus. Non eſt contra me, quia conſilium in caſu neceſſitatis eſt præceptum. Ego non loquor hoc modo in propoſito, & notum eſt non protervienti.

Ad aliud, ubi argui, quod ſi non obſervantia conſiliorum induceret pœnam venialis peccati, homines ignoranter incurrerent magnam retardationem a vita beata, quia tot pœnas venialium inducerent, cum pœnitentiarii hic nullam pœnam injungerent, ut homines de hoc pœniterent, quod conſilia non ſervant. Reſpondit, Non ſequitur: nam peccata diverſis modis dimittuntur in præſenti vita. Ego autem dixi, quod peccata venialia nunquam dimittuntur in præſenti vita, niſi actu & voluntate deſerantur, ſed communitas omnium hominum fere nunquam actu proponit velle ſervare conſilia. Ergo illa non obſervantia conſiliorum nunquam dimittitur eis in præſenti vita. Sed ſecundum vos tali non obſervantiæ correſpondet pœna peccati venialis: ergo illa pœna nunquam dimittitur in præſenti vita, ſed reſervatur ad purgatorium.

Ad aliud, negat mihi illam: Illud quod eſt in pura voluntate hominis, non obligat hominem ad pœnam, quia dicit, Mandata Dei ſunt in pura voluntate hominis, & tamen hominem obligant. Ego & quilibet benevolus, non omnino obtuſus, concipere poteſt, accipiendo illud, Eſſe in pura voluntate hominis: quod ſi fiat, bene facit; ſi non, nulla pœna incurritur: ſic dicunt doctores eſſe conſilia in pura hominis voluntate, ita quod ſi ea fecerit præmium acquirat: ſi non, pœnam nullam incurrat. Ipſe autem æquivocando trahit ad hoc, quod ſtet in libertate hominis abſolute facere, vel non facere. Dico ergo quod præcepta aliter ſunt in hominis libertate, quia ita proponit Deus homini præcepta, ut eligat vitam ſi fecerit ea, vel mortem, ſi non fecerit. Non ſic eſt de conſiliis, ut dictum eſt. Ergo tales evaſiones in materia fidei adducere dignum eſt reprehenſione, &c.

Ultimo reſpondit ad id, ubi argui: Nemo obligatur ad conſiliorum obſervantiam ſub quacumque pœna, niſi qui vovit eam: dicit quod hoc non eſt verum, quia Apoſtoli a obligantur ad conſiliorum Chriſti obſervantiam, nec ta-

a *Forte*, obligabantur.

ANNO CHRISTI 1433.

tamen voverunt consilia observare eo modo quo fratres Mendicantes. Respondeo, quod quomodo professi sint Apostoli, nescio, nisi ut veri Mendicantes, & omnium Mendicantium patres & prædecessores. Ubi dico, quod distinguendum primum, quod Apostoli fuerunt Mendicantes: & hoc, quia tanta paupertas fuit eis præcepta, quod sine pera & aliis incederent, præsertim post Christi Ascensionem in prædicationis officio discurrendo inter æmulos. Et planum est quod Imperiose non poterant præcipere ut darentur eis necessaria: ergo tunc saltem æstimo, quod necessaria victus humiliter mendicabant. Unde ad idem multa alia adducit Augustinus de Ancona, de ecclesiastica » potestate, quæstione LXXXIX. art. IV. Unde » Theophylactus Lucæ x. super illo verbo: » *In eadem domo manete edentes quæ apud eos* » *sunt*, dicit: Vide ergo qualiter discipulos » mendicare instituit, & pro pretio eos habe- » re nutrimentum voluit. Imo dicit; Adeo » mendicos mittit, quod neque peram ipsos » vult portare, neque aliqua quibus indigere- » tur: secundum quod Apostoli se voto reli- » gionis ad consilia quædam adstrinxerunt. Di- » cit enim beatus Augustinus de civitate Dei:

Matth. 19.

» Dixerant potentes illi, scilicet Apostoli: *Ecce* » *nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid* » *ergo erit nobis*? Hoc votum potentissimi vo- » verant; sed unde hoc eis vovent, nisi ab » illo, de quo hic continuo dictum est: Dans » votum voventi. Hæc ille. Item beatus Hie- » ronymus contra Jovinianum, dicit Aposto- » los vovisse perpetuam continentiam, eo quod » Dominus meus eis diceret: *Amen dico vo-* » *bis, quicumque domum, aut agrum, aut uxo-* *rem*, &c. dicit etiam de voto Apostolorum clarius Augustinus de Ancona quæstione XC. art. IV. & quæstione LXXXIV. art. I.

Hieronymus contra Jovinianum, ep. 30. ad Pammach. cap. & lib. 15. in Esa. cap. 50.

Restat nunc respondere ad sophismata, quæ pro se induxit. Ad Armachanum dico, quod in nullo obligat ad sibi credendum, quia suspectus est in multis dictis suis. Dico secundo, quod ipse loquitur satis caute, quia dicit, quod discipuli Domini non poterant transgredi consilia Christi sine veniali delicto. De aliis dicit: Sancti Patres non sanxerunt ut semper servarentur consilia in facto, sed in prompto animo, ut cum expedire videbitur, servetur in facto. Et Armachanus secundo adducit sanctum Thomam, de quo miror; cum nihil faciat ad propositum, nec loquitur ibi verbum de consiliis. Tunc facit rationes quatuor. Prima est hæc: Omne consilium Christi observatum affert præmium; non observatum, affert damnum. Probat per sanctum Thomam IV. de veritate sacræ theologiæ, libro quarto » dicente: Consilium affert præmium, non » servatum vero adducit supplicium. Respondeo negando consequentiam: ad obligationem dico quod liber non est sancti Thomæ, sed ut creditur, Ulrici de Argentina. Et notate quæso, quam periculose iste allegat doctores, quia omnino non habetur ibi quod iste dicit » sic: Consilium observatum præmium affert: » præceptum, si non servatur, adducit suppli- » cium. Hæc ille. Alibi sic: Consilium ser- » vatum affert præmium, non servatum non » affert supplicium. Et sic est pro me.

Secundo sic arguit: Omne illud quod obligat ad reddendum rationem in die judicii, obligat sub aliqua pœna; sed aliquod con-

A silium Christi est hujusmodi, puta consilium de compescentia verborum otiosorum, ut dicit, quod sanctus Thomas in libro prædicto cap. LXX. dicit illud esse consilium; dicens sic, quod septimum consilium est compescentia verborum otiosorum. Dico quod compescentia verborum otiosorum non est consilium, nec est præceptum, sed est mandatum, cujus est peccatum veniale, sicuti præcepti transgressio est peccatum mortale. Ad auctoritatem dico, quod iterum male imponit. Non enim dicit doctor, septimum consilium esse illam compescentiam verborum otiosorum, sed dicit sic. Septimum consilium est de simplicitate verborum, ut ibi: *Sit sermo vester, est, est,*

B *non, non*: cujus sensus est: Si affirmatio vel negatio est in ore, sit etiam in corde; & loquitur consequenter de non jurare omnino; & non dicit verbum de compescentia illa. Et supra modum miror, quod audetis ita libros false allegare, pervertere, & truncare: utique falsarius monetæ comburendus est, multo magis falsarius sacræ Scripturæ: sed vos habetis salvum conductum, & sic proficiet vobis.

Matth. 5.

Tertio arguit sic: Quidquid est Christiano pura justitia, servandum est sub aliqua pœna: sed consilia sunt hujusmodi, igitur, &c. Nego minorem: quia pura justitia dicit debitum, quod rigor justitiæ requirit sub aliqua pœna. Sed consilia ut consilia sunt, a Christo non

C sunt sic de rigore justitiæ promulgata, quod si Christianus ea non servaverit, aliquam pœnam incurrat, ut dictum est. Et quando probat, dicens, quod Christus non potest nisi puram justitiam consulere Christiano, nego illam: nam Christus & de facto consuluit opera supererogationis, & illa non sunt puræ justitiæ, ut dictum est, ergo, &c.

Quarto arguit sic: Omnis Christianus debet Deo amplius servire atque perfectius quam facit de facto, & potest consulere perfectius servitium. Ergo, &c. Distinguo majorem, quia est duplex debitum, scilicet necessitatis, & supererogationis; loquendo de debito necessitatis, quod obligat ipsum ad culpam, ego nego,

D quia debito necessitatis multi facerent tantum quantum obligantur; debito perfectionis nemo adstringitur, nisi qui voto obligatur. Unde dicit sanctus Thomas 2. 2. quæstione CLXXXVI. ar- „ ticulo 2. ad 2. Sicut diligere Deum ex toto „ corde tenentur omnes, est tamen aliqua per- „ fectionis totalitas quæ sine peccato præter- „ mitti non potest: aliqua autem quæ sine pec- „ cato prætermittitur, dum tamen desit con- „ temptus. Ita etiam omnes tam religiosi, quam „ sæculares, tenentur aliqualiter facere quidquid „ operari boni possunt; omnibus enim commu- „ niter dicitur Ecclesiastici XIX. *Quidquid po-* „ *test manus tua, instanter operare*. Est tamen „ aliquis modus hujus præcepti implendi, quo

E „ peccatum vitatur; si scilicet homo faciat „ quod potest, secundum quod requirit con- „ ditio sui status, dummodo contemptus non „ adsit agendi meliora, per quem animus fir- „ matur contra profectum spiritualem. Hæc ille.

Et quia conclusionem meam principalem probavi secundum formam judicis condicti, ipse replicans volens apparere, quasi aliquid corraserit circa meas auctoritates, quarum nullam reperio solutam. 1. Sic argui ex lege æterna, probando per tria inconvenientia, quæ sequerentur ex deordinatione illa, qua quilibet

ANNO CHRISTI 1433.

bet sacerdos; vel diaconus prædicaret. Primum erat, quia perturbarent hierarchicum ordinem tam divinitus regulatum: quia nec de primo gradu illuminatorum, scilicet Papæ, nec de secundo, episcoporum, nec de tertio, plebanorum existentes, officium cujuslibet usurparent. Secundum fuit, quod si liceret eis utique prædicare, eadem ratione & confessiones audire, sacramenta ministrare, quemlibet episcopum ubique consecrare: & sic nulla esset jurisdictio in ecclesia. Ad has nihil respondit, & ideo stant in suo robore. 2. Fuit hæc, quia tales volentes ubique prædicare, causarent turbationem, si venirent simul tres, quatuor, vel duodecim ad eamdem ecclesiam, quilibet vellet prædicere, nullus vellet alteri cedere. Respondit, quod adhuc non vidit horrorem: sed hæc non solvunt, quia non argui, quid vos videritis, vel non videritis, sed quod ita fieri sit possibile. Et dicit adversarius, si sex vel octo fratres de ordine Mendicantium possunt se compati in casu simili, cur non sacerdotes Domini? Respondeo id quod ideo primi se compatiuntur, & non secundi, quia religiosi non dicunt nec credunt se obligari ad prædicandum ex præcepto Domini. Et insuper nullo modo prædicare attentant sine benevolo consensu prælati & etiam plebani. Sed tertio, quia quasi habent ordinem in prædicando, distribuendo dies, & una deputetur Prædicatoribus, alia Minoribus, alia Augustinensibus, & ceteris. Tales autem rationes non sunt inter presbyteros & diaconos ac clericos illos: quia illi dicerent se ex præcepto Christi prædicare debere, nec obedire prohibenti, cum magis oporteat Deo quam hominibus placere.

Reprobavi per Jeremiam, quia erat sacerdos in utero matris sanctificatus, & tamen mandatus a Domino, adhuc se excusavit. Respondit adversarius, dicens: Nihil aliud video, nisi quod cum magno timore debeat sacerdos officium prædicationis a Deo etiam oblatum acceptare. Sed hoc non solvit argumentum meum, quia non argui juxta vestrum videre; sed quid videre debeatis, ostendi vobis per illud quod ibi vobis dicit sanctus Thomas de omnibus presbyteris & aliis: Non missi non sunt audiendi propter præsumptam auctoritatem. Ad hoc nihil respondit.

Tertio argui ex lege evangelica: Postquam Salvator misit discipulos, dicens: *Rogate Dominum messis, ut mittat operarios*. Ubi dixi ex Archidiacono, quod ideo vult rogari, ut ostendat, quod omnis prædicans e superiori suam debet missionem suscipere; In novo, distinctione XXI. Respondet ad hoc: Superius satis est dictum. Rogo ubi? non reperio superius nec inferius satis esse dictum, per quod solutum sit tam fundamentale argumentum.

Quarto argui de Joanne Baptista sacerdote sanctissimo, qui non prædicat, nisi de novo auctorizatus, dum factum est verbum Dei super eum in deserto; dicit: Verum est, nullus debet se ingerere nisi missus a Deo per internam inspirationem, vel per hominis auctorizationem. Quæro a vobis, an vos sitis missi aliquo istorum modorum: non secundo modo, quia non ostenditis per canonica monumenta: nec primo modo, quia non apportatis divini instinctus signa, quæ expressi per longum processum superius. Ergo, &c. Iterum ex responso argui sic: Nullus ad prædicandum debet se ingerere, nisi missus a Deo per internam inspirationem, vel per hominis auctorizationem; sed multi diaconi & presbyteri sunt, qui non mittuntur, & forte nunquam mittentur, nec vos ipsi, per Dei inspirationem, aut hominis auctorizationem; ergo talibus nunquam licebit se ingerere ad prædicandum. Tamen est eis præceptum a Domino secundum vos, ergo tales non faciendo præceptum Domini damnabuntur. Conformiter secundum vos, sacerdotes & diaconi debent prædicare, quia est præceptum Domini, & quia illam potestatem acceperunt in sua consecratione: ergo ad hoc quod prædicent, nec indigent divina inspiratione, nec hominis auctorizatione. Ergo defecistis in illa responsione.

Quinto argui ex scriptura canonica, 1. Timoth. II. *Hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere*; dicit, Concedo quod prædicatio commendata est his, qui idonei sunt, nec alias essent ad sacerdotium admittendi. Dico quod argumentum meum non est solutum, quia multi admittuntur ad sacerdotium rite & legitime, qui non sunt apti ad prædicandum, scilicet in his tribus, vita, scientia, & facundia. Vitam omnes debent habere bonam. Quoad scientiam, declaravi diffuse, quia multi sancti patres sacerdotes fuerunt, qui prædicare nescierunt; & quod minor scientia requiritur in his qui ordinantur extra curam, quam in illis, qui ad curam animarum applicantur. Quoad facundiam, certum est: multi sunt peritissimi viri, qui non sunt facundi ad prædicandum, absit quod illi deberent omnes a sacerdotio excludi. Sic enim beatus Valerius fuit episcopus Hipponensis, & nihilo minus tantæ impeditionis linguæ, quod beato Vincentio prædicationem verbi Dei commisit, nec per se prædicavit. Supra prob. art. 4.

Sexto argui de beato Paulo, qui II. ad Corinth. de seipso dicit: *Non enim gloriabimur in immensum, neque superextendimus nos in evangelio Christi*. Ad hoc nihil respondit, nisi quod glossavit illum textum per longum, & tamen finaliter stat istud argumentum: Apostolus fuit sacerdos, & cum hoc generaliter & specialiter missus: & noluit tamen se superextendere. Et hoc est quod dicit glossa: *Non enim gloriabimur in immensum*; id est, ultra mensuram nostram: quod illi faciunt; qui usurpando sibi curam non commissam glorientur ultra mensuram. Nec juvat, quod dicit de Lyra ita recipiendum, quod Apostolus per verba intendit se non esse comparandum pseudoapostolis: quia de Lyra sic exponit, ut ego sic in scriptis tradidi. Similiter Innocentius III. & glossa ordinaria, dicens: Superextendere est ultra quam conceditur extendere. Et sic patet, quod nulli licet se in officio prædicationis superextendere. Ergo non potest quilibet ubique prædicare libere. Supra loc. cit. arg. 2.

Septimo argui de praxi Christi, qui cum esset Pontifex & sacerdos, noluit tamen prædicare nisi in tricesimo anno, & nisi prius auctorizatus voce Patris, & Spiritus sancti visibili susceptione. Respondit, quod ex isto non video aliud, quam quod sacerdos sit maturæ ætatis, & Spiritu sancto instigatus ad prædicandum. Certum dixi, & dico, quod illud videre debueratis, scilicet quod ista duo non faciunt ad prædicandum: quia matura

ætas

ANNO CHRISTI 1433.

ætas annorum multis adest, quibus scientia, facundia & vita deest. Instinctus Spiritus sancti incertus est, nisi assumit signa, per quæ Spiritus sancti approbetur præsentia. Ego autem hic alia video. Primum est, quod prædicator verbi Dei debet esse maturæ ætatis, secundum quod licet sit divinitus inspiratus, & actu sacerdos, sicut Christus fuit Spiritu sancto repletus; adhuc non debet prædicationis officium assumere, nisi auctorizetur & mittatur a superiori. Ideo Christus licet esset sacerdos sanctissimus, non tamen incepit officium prædicationis, nisi a Patre & Spiritu sancto sensibiliter auctorizatus. Et si quis diceret se a Deo auctorizatum, probet per scripturam, ut Christus Joannis v. dicens: *Scrutamini scripturas, illæ testimonium perhibent de me*; aut per miraculum, ut Christus Joannis x. *Si mihi non creditis, operibus credite*. Insuper quæro, an Christus peccavit non prædicando ante tricesimum annum, an non? si non, ergo non fuit sibi præceptum, nec per consequens aliis: si sic, ergo non fuit Deus, cum Deus peccare non possit. Ideo sciendum, quod est triplex ætas in homine consideranda; una respectu ætatis, sive annositatis, sicut notum est omnibus. Et quantum ad hanc, expedit & decet, ut cui ex officio incumbit ante, ætatem maturam non præsumat publice prædicare, exemplo Christi, prout in articulo deductum est. Sed ista ad prædicandum non sufficit.

Unde secunda est senectus vel ætas respectu conversionis alicujus: & ita dicuntur juvenes vel novitii, qui licet sint annosi, sunt tamen a sæculo recenter conversi: sicut quondam dicebantur neophyti, qui ad fidem noviter confluxerant: senes vero, qui diutius conversi, vel longius in spirituali vita conversati. Et similiter hoc modo, si juvenes vel neophyti non debent prædicare, multo minus qui erroribus obstinati nondum cognitione veræ fidei sunt reducti. Unde Apostolus prohibet neophytum ordinari, & Moyses prohibet arare in primogenitis boum, & tondere primogenitum ovium; de quibus Apostolus ad Hebræos v. *Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursus indigetis ut vos doceamini, quæ sunt elementa exordii sermonum Dei, & facti estis quibus lac opus sit.*

1 Tim. 3. Deut. 15.

Est ergo tertia senectus, scilicet interioris hominis confirmatio & stabilitio in bono, juxta ordinem hierarchicæ dispositionis, quæ sola sufficit ad officium prædicationis: & hanc docuit in prætacta praxi Dominus noster Jesus Christus. Unde beatus Bernardus super illo Lucæ III. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite*: dicit sic: » Quamdiu virtus & Dei sapientia, quasi infirmus aliquis aut incipiens lates in populo? quamdiu nobilis rex, & rex cæli, fabri filium te pateris & appellari pariter, & putari? Etenim Lucas testatur, quoniam adhuc filius Joseph putabaris: O humilitas, virtus Christi, quantum confundis superbiam nostræ vanitatis? parum aliquid scio, vel magis mihi scire videor; & jam silere non possum, impudenter me, & imprudenter me ingerens & ostentans; promptus ad loquendum, velox ad docendum; & Christus cum tanto tempore silebat, cum seipsum abscondebat, numquid inanem gloriam metuebat? quid timeret ab inani gloria, qui est vera gloria Patris? utique timebat, sed non sibi. Nobis timebat ab illa: quibus noverat esse timendum, nos instruebat. Tacebat ore, sed instruebat opere: & quod post docuit verbo, jam clamavit exemplo: *Discite a me quia mitis sum, & humilis corde*. Hæc ille.

Bernardus sermone 3 de epiphania, non procul a fine.

ANNO CHRISTI 1433.

Matth. 11.

Et ne quilibet se ad talem senectutem statim ingerat, sed electionem seu approbationem prælati exspectet; ideo beatus Ambrosius super Psalmo, *Beati immaculati*, super versum, *In quo corrigit adolescentior viam suam*, pertractans multa quæ ad præsentem senectutem requiruntur, dicit etiam illud quod dixit ad Moysen, ut sibi seniores eligeret, quos ipse nosceret esse » seniores. Et nunc, inquit, quibus hoc Spiritus Dei committitur officii, ut eligant seniores viros, eligunt sine dubio inter seniores juvenem corrigentem viam in custodia verbi Dei. Hæc ille. Ista sunt & similia, quæ docet nos praxis Christi; illo non obstante, quod dominus replicans dicit, se mihi aliud videre, quam sua dicta.

Ambrosius in Psalm. 118. tom. 4.

Ad octavum, ubi Dominus dixit Matth. xv. *Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel*, non dicit nisi ex Lyra, quod egomet dixi, scilicet personaliter prædicando Judæis. Tunc Christus fuit sacerdos summus, & tamen negat se per totum mundum personaliter missum. Ergo neque diaconus, neque simplex sacerdos debet se putare ubique missum, ita quod libere libertetur ubique seminare Dei verbum, cum omnis Christi actio nostra sit instructio. Item ubi diaconus vel sacerdos habet libertatem prædicandi, ibi habet præceptum prædicandi, secundum vos: sed habet libertatem ubique; ergo habet præceptum.

Ad nonum, ubi argui quod Salvator noster consecravit Apostolos suos in presbyteros in Cœna, & post hoc, scilicet in die suæ gloriosissimæ resurrectionis, dedit Apostolis auctoritatem prædicandi, dicens: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos*. Ergo auctoritate consecrationis sacerdotalis illam non habebant. Dicit ex Lyra, Mitto, id est, mittam: salva reverentia Lyræ, secundum sententiam sancti Thomæ tunc misit actu eos, qui dicit sic: Quod ibi Dominus Apostolis injungit Apostolicum officium, (Apostolus enim idem est quod missus,) dicens: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*. Cui alludit beatus Gregorius, dicens ibidem: » Id est, ea caritate qua me Pater diligit, & ego vos diligo, cum inter scandala persecutorum vos mitto; qua me caritate Pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit. Et beatus Augustinus: *Æqualem autem Patri Filium novimus*; sed hic verba Mediatoris agnoscamus: medium quippe se ostendit, dicendo: Ille me, & ego vos. Quibus concordat doctor Gorra, dicens: Id est, sicut ego a me ipso non veni, sed missus sum, sic ego mitto vos, dans vobis auctoritatem: unde ad Romanos x. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* & Isaias in capite vi. petivit hanc auctoritatem, dicens: *Ecce ego, mitte me*. E contra de malis prophetis, Jeremiæ xxiii. *Currebant, & ego non mittebam: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant*. Hæc ille.

Joann. 20.

Lyra in 20. cap. Joann. S Thomas ibid.

Ecce quot doctores concurrunt ad sententiam meam, scilicet quod in die Paschæ per illa verba dedit eis potestatem prædicandi; ergo non habebant eam prius per consecrationem sacerdotalem in Cœna præcedenti factam. Et dicit domi-

ANNO CHRISTI 1433.

Joan. 20.

dominus replicans, istud non esse factum in die Paschæ; textus dicit quod factum est ipso die resurrectionis, licet sero esset, & fores fuissent clausæ. Nescio quid hoc intendit, nisi quod textum male intelligit, qui dicit, *Ipso die resurrectionis erant discipuli simul in unum congregoti propter metum Judeorum; & cum esset sero, & fores essent clausa, venit Jesus & stetit in medio eorum, dicens: Pax vobis, & ostendit eis manus, & pedes*. Ex quo patet quod adhuc dies erat, quia non legitur, quod luminaria accendissent ut manos & pedes ejus viderent. Et tunc iterum ait illis: *Pax vobis, sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos*. Hæc ego, &c.

Supra loco cit. art. 2. Luc. 24.

Ad decimum, ubi ex illo Lucæ ultimo: *Ecce ego mitto promissum Patris in vos: vos outem sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto*. Dicit hoc esse contra me, qoia dixi eos esse missos in Die Ascensionis, & tamen secundum eum non esset contra me, quia ipse exponit ex Lyra, *Ecce ego mitto*, id est, mittam. Et nescio quid velit per hoc. Nam verum dixi, quod in die Ascensionis sint missi, & tamen prohibiti ad certos dies, ut quiescerent, donec virtuta ex alto induerentur. Unde dico quod sancti Apostoli tribus vicibus ad prædicandum leguntur missi. Primo, antequam essent sacerdotes, ut in sola Judæa prædicarent. Secundo in die Paschæ, scilicet Resurrectionis Dominicæ, quando jam ante triduum fuerunt consecrati in saecrdotes: tunc fuit eis commissa prædicandi potestas, & quasi quædam declaratio per Christum facta, quod aliqui essent venturi, qui absque commissione legitima usurparent sibi prædicationem verbi, ratione gradus sacerdotii: ostendens hoc non esse verum sed supra sacerdotium requiri specialem missionem: idao iterum misit eos, dicans, *Sicut misit me vivens Poter*, &c. Et quia adhuc poterant esse dubii ubi deberent prædicare, quia in prima missione prohibuit ne alibi quam in sola Judæa, prædicarent; ideo tertio misit eos declarando quod non in sola Judæa, sed in toto orbe esset evangelium poblicandom per eos, dicens in hora Ascensionis: *Ite in orbem universum, & prædicate evangelium omni creaturæ*.

Tribus vicibus Apostoli ad prædicandum missi.

Marc. 16.

Sup. prob. in in prob. 3 ex praxi Apostolorum.

Ad undecimum de praxi Apostolorum, adduxi ad speciales praxas, 1. Petri, 2. Pauli, 3. Tim. 4. Marci. Ad omnia hæc nihil respondit: & optime fecit, quia in veritate evadere non potuit. Quin concedere conclusionem per me intentam oportuit, prout praxes illæ clarissime adducunt. Quoad praxin generalam Apostolorum, ubi honori beati Petri detraxit, timeo & certifico eum, quod si non resipiscat, Petrus claves continebit, nec sibi januam regni aperiet. Dixit eoim primo, quod non habatur ex scriptura canooica, Petrum fuisse summum Pontificem a Christo institutum: cujus contrarium latissime ast heri deductum. Dixit secundo, quod ego addidi da proprio, ly soli, dicens: Soli Petro dictum est: *Pasce oves meas tibi dabo claves*. Ego dico, verum est, quod evangelistæ addunt, Soli. Primum verbum soli Petro dictum est, secundum sibi soli excellenter. Quoad illud, *pasce oves meas*, dicit S. Thomas, quod hoc Petro in tanta singularitate convenit, quod Christianus dici non potest, qui se ab obedientia summi Pontificis subtrahit. Quoad 2. dicit Rabanus: Quia enim regem cælorum majori devotione præ cæteris confessus est, merito præ cæteris, collatis clavibus regni cælestis donatus est. Et valde notandum quod dicit Origenes, quod Petro dicit Domious: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*; sed omnibus dicit: *Quodcumque solveritis super terram, erit & solutum in cælo*. Ad signadum, inquit, primatum & principatum in petro super omnes. Petrom etiam omnihos præfecit, dom ait: *Pasce oves meas*, ait beatus Augustinus in quæstionibus veteris & novi testamenti, quæst. xx. cap. xvii. Videte jam, an sine causa addiderim, Soli, licet non sit verbum textus.

Matth. 16.

S. Thom. in lit.

Cap. 57.

Supra in 3. prob. conclusionis ex praxi Apost. circa finem. Matth. 9.

Ad duodecimum, ubi argui de praxi septuaginta duorum discipulorum, nihil ad propositum respondit mibi: quia exponit illum textum: *Rogote Dominum messis*, totaliter de missione facta per Christum personaliter in principio vocationis septuaginta duorum discipulorum, quod ego non nego; sed argumentom meum istud fuit in sententia. Licet septuaginta duo a Christo missi fuerint ante ejus passionem, tamen post ejus gloriosissimam Ascensionem nullibi prædicabant, nisi quo eos Apostoli miserunt; ergo quantum ax praxi illa, nullus oostrum habet facultatem alieubi prædicandi, nisi ubi mittitur auctoritata Apostolorum, id est, prælatorum acclesiæ, Antecedens probavi ex capite, In novo. Quod Apostoli videntes messem multam, & operarios paucos, *rogaverunt Dominum messis*. Et sequitur: *& ipsi elegerunt septuaginto duos, & miserunt eos od prædicandum*. Hæc ibi. Confirmavi ex Eusebio. Ista ergo ratio stet in alto. Quærit ibi ubi septuaginta duo facti sunt sacerdotes? Respondeo cum Petro de Palude, quod hoc in scripturis canonicis non reperitur, nisi quod septem facti sunt diaconi, & Mathias in locum Judæ successit, & similia, &c.

Distinct. 21. In novo cap. Luc. 10.

Sup. in prob. 4. conclus. de praxi primit. Eccles.

Ad tredacimum de praxi primitivæ ecclesiæ simpliciter nihil respondit, & optime tacuit, quia in varitate evadera noo potuit. Ostendi enim quod primus Papa post Petrum beatus Clemens, prohibet omnibus sacerdotibus ne quidquam agere audeant in cujuscumque presbyteri parochia absque plebani consensu. Et beatus Dionysios attribuit prædicationem episcopo proprie & antonomastice, distinguens tres actus hierarchicos, secundum tres gradus ecclesiasticos: scilicet purgare diacono per exorcizationem: illuminara prasbytero per baptizationem: perficere episcopo per confirmationem & prædicationem, joxta declarationem per me nuper factam.

Sup. prob. 6. concl. ex doctrina doct.

Progrediendo ad auctoritates sanctorum doctorum, respondit tantum ad tres, cum ego adduxissam octo. Primo ad Ambrosium, qui dicit in sententia cætera. Rectores & cætera officia distincta sunt, ne si unus possiet omnia, vilescerent singula. Respondit, quod hoc ideo est, quia aliud officium presbyteri, aliud diaconi: sed hic nihil est ad mentem Ambrosii, quia litera loquitur de prædicatione, & baptizatione, quæ fuerunt, dicit, singulis concessæ in principio: sed fundata ecclesia, dicit, si nunc uous singula faceret omnia vilescerent.

Ad auctoritatem Gregorii in capite, Scriptum est, vi. quæstione iii. alligat glossa & nou sine usura comportavit eam. Non eoim habet glossa quæ proprie dicitur glossa decreti, seu apparatus Joannis, nisi quod epis-

ANNO CHRISTI 1433.

copus in aliena diœcesi publice prædicare, tamquam jus habens in populis illis, non potest, sed pertranseundo sine solemnitate potest eos monere bonum, sicut & monachus & quilibet alius. Secundum quosdam tamen potest prædicare, non tamen concitando turbam. xv. distinctione. Et nota quod ipse ibi interposuit, & addidit etiam, solemniter, ut hic tamen non concitando turbas. xvi. quæst. iii. Placuit. Litera, Solemniter, non habetur in glossa: imo habet: Sine solemnitate potest eos monere.

Distinct. 19. Secundum, cap. 7.

Cap. 55.

Ad tertiam, quæ est beati Bernardi dicentis: Monacho neophyto, & non misso, non licet prædicare; respondit: concedo, quod non misso non licet prædicare, nisi ex speciali missione. Sed multi monachi sunt diaconi & presbyteri: ergo non licet diacono & presbytero prædicare absque speciali missione. Ex concesso sic: Non misso prædicare non licet, sed nulli diaconi vel præsbyteri nisi curati, sunt missi, sicut & aliqui religiosi; ergo nullis talibus nisi curatis licet prædicare absque nova missione. Sed dicis quod omnes presbyteri & diaconi sunt missi: quæro a quo? aut a Deo: aut ab homine. Si a Deo, oportet hoc probare, sive fiat illa missio per revelationem manifestam, sive per inspirationem occultam. Sic enim docet beatus Joannes: *Probate spiritus an ex Deo sint, & nolite omni spiritui credere.* Sic enim quilibet posset a dici, etiam hæreticus, laicus, vel mulier, quod sint missi a Deo. Si ab homine, oportet quod ille sit prælatus ecclesiæ illius ubi prædicare intendis cum nullus Hungarius habeat licentiare ad prædicandum in Anglia, nec e converso: sed tantum sunt duo genera prælatorum, qui possunt dare licentiam prædicandi aliis, scilicet Papa & episcopus loci illius ubi prædicare intendis. Nam plebanus non potest licentiare ad prædicandum in sua parochia generaliter, nisi tantum approbatos viros, scilicet sacræ theologiæ professores & similes, ut dicunt Franciscus Zabarella, Henricus Voyt, & multi Juristæ, cap. Cum ex injuncto, de hæreticis. Ergo sine licentia Papæ vel episcopi loci tales dicuntur non missi, nec habent posse prædicare verbum Dei. Hæc ibi.

1. Joan. 4.

a Forte, dicere.

Supra in 3 prob. conclus. & conciliis antiquis.

Hinc respondet ad concilia generalia, quæ adduxi, & primo ad caput, Cum ex injuncto; » dicit concludendo sic: Patet clare ex prædictis, quod sicut non est causa sufficiens ad » probandum, quod ille sacerdos vel diaconus » ad prædicandum a Deo est missus, quia facit » miracula; sed confiteri veritatem, facere ju» stiam, mundum contemnere, gloriam sper» nere, opprobria sustinere humiliter, sacer» doti & diacono testimonium est sufficiens, » ut habens legis Dei notitiam, prædicere li» bere Jesu Christi evangelium, quia sic est a » Deo missus: & illa est missio, de qua ad Ro» manos x. *Quomodo prædicabunt, nisi mittan» tur?* Hæc ille. Ecce jam palam locutus est, & erroris sui totum spiritum evomuit, & quod usque huc semper palliavit, nunc detexit: dixit enim: Oportet prædicantem esse missum. Sed jam auditis quod dicit: Sufficit ostensio bonorum operum ad illius missionis efficaciam; nec alia missio prælati requiritur. Sic enim exponit Apostolus, ut audistis. Sed insto: Contra istam conclusionem bimembrem pono duplicem conclusionem: Prima est contra primam partem, secunda, contra secundam partem. Prima est ista: Causa sufficiens ad probandum quod ille diaconus vel sacerdos est missus a Deo ad prædicandum est, quia facit miracula: probatur multipliciter; primo sic: illa est causa sufficiens ad se probandum a Deo missum, quam Dominus dedit Moysi quærenti: *Quod signum ostendis mihi, ut si dixerint Pharao aut filii Israel, Non misit te Dominus?* alias Dominus insufficienter misisset Moysen, si causa probationis fuisset insufficiens. Sed Dominus non ostendit sibi aliam causam, ob quam tenerentur Pharao & filii Israel sibi credere ipsum a Deo missum, quam virtutem miraculorum, convertendo virgam in colubrum, & e converso; ergo ista est adhuc sufficientissima ad probandum se missum a Deo ad prædicandum, facere miracula.

ANNO CHRISTI 1433.

Sufficiunt miracula ad probandum missionem extraordinariam.

Secundo sic: Illa est ad eumdem finem causa sufficiens, quam Dominus assignavit suis discipulis ad confirmationem suæ prædicationis, quia non misit eos insufficienter; sed ipse Dominus non dedit aliam causam discipulis, dum irent ad prædicandum, cur ubique admitti deberent, nisi quia miracula facerent; unde illos mittens ad prædicandum ait: *Infirmos curate, leprosos mundate, dæmonia ejicite*; ergo facere miracula est illius probationis causa sufficiens.

Matth. & Luc. 10.

Tertio sic: Illa causa est sufficiens, quam Dominus in sua praxi assignavit Judæis ad probandum veritatem suæ missionis, quia ipse omnia bene facit: sed ipse assignavit eis illam causam, scilicet operationem miraculorum suorum dicens: *Si mihi non creditis, operibus credite. Et si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Joannis x. quæ de operibus miraculorum expresse exponit sanctus Thomas, de Lyra, & alii. Ergo facere miracula est sufficiens causa ad probandum, se missum a Deo ad prædicandum.

Joan. 10.

Quarto sic: Illa est sufficiens causa, qua beatus Paulus probavit, se & Petrum a Deo missos ad prædicandum: sed hoc virtute miraculorum; ergo, *&c.* Major patet ad Galat. ii. ubi dicit: *Qui operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes.* Ubi dicit sanctus Thomas: „ Sed posset aliquis „ dicere Paulo: Unde constat nobis, quod ti„ bi sit commissum evangelium a Deo inter „ gentes? Respondit Paulus; per operationem „ Christi in me. Sicut enim patet quod Petrus „ accepit evangelium a Christo propter mira„ cula quæ fecit Christus per eum; ita patet „ quod ego, scilicet Paulus, ab ipso Christo „ accepi etiam propter miracula, quæ operatus est in me. Hæc ille. Unde & idem probat suum Apostolatum, dicens: *Signa Apostolatus mei facta sunt inter vos; in omni patientia, in signis & prodigiis & virtutibus*, hoc est, patientia in moribus, & prodigia in signis, prout exponit beatus Hieronymus. Similem sententiam posui prius. Sed nil mihi est responsum ad illa; & bene, quia concludunt necessario, nedum quod facere miracula sit sufficiens causa, sed quod illa sint necessaria, nisi adducatur testimonium ex scriptura. Et hoc vult cap. Cum ex injuncto, de hæreticis; ut patet intuenti.

2. Cor. 12.

Sed contra hoc avisat dominus opponens, dicens, quod in fine mundi discipuli Antichristi, magis quam Christiani miracula facient, prout Matth. 24. patet. Respondeo, quod mi-

ANNO CHRISTI 1433.

mirabilia, quæ fient tempore Antichristi, sunt respuenda, quia non sunt vera miracula: & cum hoc jam ex scriptura canonica avisata est ecclesia, quod non sunt miracula vera. Unde nec Christus, nec Apostolus vocat opera Antichristi miracula, sed signa & prodigia: unde dicit ad Thessalonicenses II. quod adventus Antichristi erit secundum operationem satanæ in omni virtute, & signis & prodigiis mendacibus. Undè dicit S. Thomas 2. 2. q. CLXXVIII. ex beato Augustino 2. de civitate Dei, quod » illa signa mendacii dicuntur signa vera, » quia faciunt veras res, sicut magi Pharao» nis fecerunt veras ranas, & serpentes ve» ros; non autem habebunt rationem veri » miraculi, quia fient virtute dæmonum, & » naturalium causarum ad hominum deceptio» nem: sed operatio miraculorum, quæ attri» buitur gratiæ gratis datæ, fit in virtute di» vina ad hominum utilitatem.

Cap. 19.

Secundo arguit sic: Mali faciunt miracula, I. quæst. I. Teneamus; ergo facere miracula non est sufficiens causa. Respondeo, quod duplices sunt mali, aut qui male vivunt, aut qui male docent. Dico ergo cum S. Thoma ubi prius, articulo secundo, ad tertium argumentum, quod miracula semper sunt vera testimonia ejus propter quod fiunt: unde sicut hi; qui male vivunt, nonquam faciunt miracula in testimonium suæ sanctitatis; sed si quandoque Deus miracula per eos fecit, est in testimonium virtutis divini nominis, quod invocant, aut testimonium virtutis sacramentorum, quæ applicant seu exhibent: ita qui falsa docent, nunquam possunt facere miracula in testimonium veritatis illius falsæ doctrinæ. Secus si quis etiam male vivat, & bene doceat, talis enim sæpe miracula facit, non in testimonium suæ sanctitatis, quam non habet, sed in testimonium suæ veræ doctrinæ, quam docet. Et hoc tam clare docet Dominus Marci IX. ubi postquam dixissent discipuli: *Domine, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum*, ait Dominus illis: *Nolite prohibere eum*, & subdit tamen dicens: *Nemo est qui faciat virtutem in nomine meo, & possit cito male loqui de me.*

S. Thom. 2. 2. quæst. 178.

Contra secundam partem suæ conclusionis sic ista propositio: Sicut causa sufficiens non est facere miracula ad probandum se missum a Deo ad prædicandum, ita non sufficit facere quæcumque perfectionis & sanctitatis opera ad sufficienter se probandum missum a Deo ad prædicandum, hoc addito, nisi adducat speciale de se scripturæ sacræ testimonium. Probatur dupliciter, primo modo sic: Quia opera sunt sæpe apparentia extrinsecus, & non existentia intrinsecus, sicut Dominus ait hypocritis, Matthæi vigesimo tertio. *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypochritæ, quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Sic & vos foris quidem paretis hominibus justi, intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.* Et pseudo-apostoli se in Apostolos Christi transformant, sicut angelus satanæ in angelum lucis, secundæ ad Corinth. II. ideo Dominus admonet nos, dicens: *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Matth. VII. Et hoc quia licet Dominus noster esset sanctissimus in omni ope-

Non sufficit facere quæcumque perfectionis opera ad sufficienter probandum se missum a Deo, nisi quis de se adducat testimonium Scripturæ.

ratione sanctitatis, docuit tamen non sufficere illa opera ad hoc, ut Judæi crederent eum missum a Deo eis in legislatorem: sed direxit eos, super & præter omnia opera suæ sanctitatis, ad opera miraculorum, dicens: *Si mihi non creditis, operibus credite*, ut dictum est. Similiter & Apostoli erant sanctissimorum operum, & tamen probant suam missionem per miracula.

ANNO CHRISTI 1433.

Sed contra hoc adducit dominus replicans auctoritates dicens, quod probatio sanctitatis non est signa facere, sed juste vivere, & sic de singulis. Ad ea simul respondeo, quod auctoritates sicut stant, verissimæ sunt. Ego enim concedo, quod facere miracula non est semper signum sanctitatis illius qui facit: sed dico quod facere miracula ad probandum se esse missum a Deo ad prædicandum, est signum sufficientis probationis. Unde aliud est esse hominem Dei seu virum bonum, aliud est esse prædicatorem aptum. Qui ergo bene vivit, ostendit se esse a Deo aliis in exemplom; sed non probat per hoc se missum ad prædicandum sine licentia prælatorum, nisi ostendat suæ missionis miracolum.

Sed contra hoc assumit. Si hæc requirerentur universaliter, tunc maxime deberet dubitari de patribus hujus concilii sacerdotibus, quod sint a Deo missi cum nullum adhuc viderim operari miraculum, vel habere super hoc testimonium scripturæ sacræ speciale, ultra alios sacerdotes: Respondeo, quod patres hujus concilii sacri non indigent facere miracula, quia nullus eorum jactat se invisibiliter esse missum a Deo, ita quod velit prædicare non habita licentia, imo reclamante & sub sententia excommunicationis prohibente prælato cujuslibet eorum. Sed vos qui dicitis vos licentia prælatorum non indigere, & posse ubique etiam prælatis contradicentibus ad vitam meliorem transire, scilicet prædicare; vos tenemini miraculis, vel scripturæ testimonio ostendere, quod illam potestatem habetis a Deo. Ita dicit cap. Cum ex injuncto.

II. Quia horum patrum reverendissimorum doctrinam & fidem a Deo esse approbat universalis ecclesia Spiritu Sancto edocta, qui docet eam omnem veritatem, secundum promissionem Domini nostri Jesu Christi: pariformiter summus Pontifex vicarius ejus unicus in terris, cui Dominus in persona ecclesia ait: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Et iterum: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Et iterum: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Et iterum: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis Spiritum veritatis, ut sit vobiscum in æternum.*

Luc. 22. Matth. 16.

Joan. 14.

III. Quia qui nova prædicat & insolita, prout vos facitis Bohemi, tenetur illam novam doctrinam comprobare novis signis: quia Salvator noster ut primo misit Apostolos ad prædicandum novam doctrinam, scilicet de regno Dei, dedit eis simul cum hoc potestatem super omnia dæmonia ejiciendi, & ut languores curarent. Matth. & Luc. X. ubi dicit Beda lib. III. cap. III. super Lucam: concessa » primum potestate signorum, misit prædica» re verbum Dei, ut promissorum magnitu» dini attestaretur magnitudo factorum, fidem» que verbis daret virtus ostensa, & nova fa» cerent, qui nova prædicarent. Hæc illæ.

ANNO CHRISTI 1433.

Si dicis, non est jam tempus faciendi miracula: quia dicit Isidorus lib. I. de summo bono, cap. vigesimo quinto: *Antequam Antichristus appareat, virtutes ab ecclesia cessabunt*: Respondeo quod jam cessarunt miracule, non ideo, ut qui vult prædicet & dicat se missum a Den, hoc & sufficias, nec miraculo probare debeatis: sed ideo quia fides catholica est plene fundata, nee eget probatione nova. Et hoc est quod dicit B. Gregorius secunda » parte homiliarum, homilia nnne: Ut fides » eredentium eresceret, miraculi fuit nutrien» da; quia nos cum arbusta plantamus, tem » diu aquam superfundimus, quousque ea in » terra coaluisse videamus; quia si radieem » fixerint, e rigando eessamus. Hæc ille. Et » hæc de materie miraculorum.

Gregorius homil. 29.

Consequenter de literis commeodatitiis dicit, quod inventæ sunt propter malos. Respondeo, quod utique hoc verum est, quod propter pseudo-epostolos, dicit glossa II. Corinth. III, super illud: *Numquid commendatitiis egemus literis sicut quidam*, scilicet qui sunt pseudo-apostoli? Respondit sanctus Thomas in libro de contra impugnantes religionem, prope finem: Proprie duo sunt genera hominum, scilicet non missi prædicantes, & falsa docentes de quibus embobus simul Jeremiæ XXIII. *Non mittebam eos, & ipsi currebant*, quoad primum: *non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant*, quoad secundum. Illi sunt qui tenentur habere literas commeodatitias, qui prædicare volunt invitis prælatis. Ad id quod dicitur Actuum XIII. quod Paulus & Barnabss sedebant in templo, & principes miserunt ad eos, en haberent verbum exhortationis ad plebem; dicit Lyra, quod ex hoc eorum prædicatio efficacior reddebatur, quod se non ingesserunt ad prædicandum, sed rogati fuerunt. Glossa dicit: Sedent quasi eudituri legem, non quasi prædicaturi: eccc humilitatis exemplnm. Dicunt principes ed Apostolos: *Si habetis verbum exhortationis*? non dicunt, prædicationis vel lectionis. Hæc ibi: Non debent ergo diaconi vel presbyteri prædicare, nisi invitati ad sermocinandum. 7. quæst. 1. Episcopi. Ad textum, quem adducit XIX. cap. II. Duæ. Qui dicit, quod propter criminosos literæ commendatitiæ inventæ sunt; si glossam legissetis, ta» cuissetis: quia dicit glossa sic: Licet pro» pter criminosos fuerit constitutio data, ex» tenditur tamen etiam ad nnn criminosos, » quie nullus recipitur sine commendatiis literis. Etenim quod statuitur propter causam impulsivam, causa cessante non ideo cessat constitutio, sicut dicitur ff. de donat. l. 11. §. ultimo, hæc glossa.

Gloss. inter. lin. ibid.

7 quæst. 1. Episcopi, c. 38.

Quod eutem concludit replicens ex eodem textu, dicens: Ex isto canone XIX. quæst. II. Duæ: Sequitur tertio, quod quisquis Spiritu Dei ducitur, episcopo eontredicente ad meliorem vitam potest transire. Ex quo patet etiam, quod diaconus vel sacerdus dispositus ad prædicandum, & ductus Spiritu Dei libere Christi evangelium absque licentie prælati speciali potest prædicare: Patet, inquit, quia bonum est diaconum vel præsbyterum vel secerdotem bene vivere, melius bene vivere & utiliter prædicare: ergo poterit de prædicationis ntio in laborem, & sic transire ad vitam meliorem. Ecce iterum palam loquitur, & proverbia nbjieit, & sic dico duo. Primum, quod Spiritu sancto ductus potest ingredi religionem nolente episcopo. Secundo quod hoc est omnino falsum, quod ex hoc, inquit, patet, quod etiam sacerdos vel diaconus dispositus ad prædicandum ductus Spiritu Dei, absque licentia episcopi libere possit prædicare evangelium Christi.

ANNO CHRISTI 1433.

Nam dico pro conclusione, quod quicumque Spiritu Dei agitur, nunquam contra voluntetem prælati, vel sine licentia prælati, agit in sua ecclesia vel diœcesi: quie Spiritus sanctus nnn est arrogans, importunus, aut inobedieotiæ magister; sed potius mitis, mansuetus, humilis, ut patet Sap. VII. Unde seeure dico, quod quicumque a Deo ad prædicandum mittitur, se prælato præsentare tenetur, maxime si requisitus fuerit e prælato, ut eprobationem ejns accipiat, & obediantiæ virtutem ostendat, unde in cap. Cum ex injuncto; dicitur: si tamen de hae invisibili missione eonstaret. Ex quo eoncluditur, quod qui asserit illam invisibilem missionem tenetur eam probare: & cognitio talium de jure & consuetudine spectat fieri eoram Papa, vel episcopo loci, seeundum ille, quæ habentur & notantur in cap. Venerabili; de test. & in capite primn de reliquiis & veneratione sanctorum; & sic tenetur se præsentare prælato, etiemsi sit missus e Deo missione invisibili, & probare eam modis prædictis. Et dieo, maxime si requisitus fuerit; 1. Propter Paulum, qui se Petro non statim præsentavit, sed diu post vocationem, & hoc quie e Christo vocatus, nec a Petro requisitus, propter certitudinem miraculorum, quæ fecit Dominus per Paulum: & propter sanctum Equitium abbatem, qui missus e Deo per angelum, tandem requisitus per prælatum, subito ei parere voluit, nisi Dominus miraculorum evidentia prævenisset, ut patet lib. 1. dialogorum, cap. IV. Et probatur prapositio multipliciter: primo per beatum Augustinum in fine ad Orosium dicentem: illum cognosce missum a Deo, quem non paucorum hominum adulatin elegit, sed illum quem vita & mores optimi, & apostolicorum examinatio commendat sacerdotum. Hæc ille. Ecce quomodo non sufficit se dicere missum a Deo, ex moribus optimis, sed etiam requitur Apostolicorum sacerdotum, & prælatorum examinatio.

2. Dicit glossa de offic. nrd. cap. Inter cæ» tera; quod nulli licet prædicare, nisi mit» tatur auctoritate episcoporum, vel Aposto» licæ sedis, de hæret. cap. Excommunicamus §. Quia vero. Hæc ibi. Si nulli, ergo nec ei, qui se dicit a Spiritu sancto inspiratum, præsertim si requisitus fuerit a præleto.

3. Dicit B. Bernardus, ut allegatum est de instinctionibus: Ee cogitatio, quæ pudica videtur, nec ad vitia trahit, eperte tunc divinam a Deo noveris esse, si pacifica sit, si prælati tui atque spiritualium fratrum approbetur judicio: quoniam non facit Dominus verbum, quod non revelaverit servis suis. Propter hoc Paulus mittitur ad Ananiam, sic Cornelius dirigatur ed Petrum, sic Ennuchus instruitur per Philippum: ut epprobasionem & judicium prælati, & virorum spiritualium requirere doceremur, sicut de eo plenius in collationibus Petrum habetur.

Bernardus supra in respons. ad 1. arg. adversaris, Sermo. 3. instinctus divini.

4. Hoc dicit Zabarella, De hæret. cap. Excommunicamus; super verbo, Usurpare, dicens;

ANNO CHRISTI 1413.

cens; Qui, inquit, prædicat ſine licentia, dicitur uſurpare. Et talis eſt, qui probatur non miſſus, vel qui non habet auctoritatem a Papa, vel ab epiſcopo loci, vel qui miſſionem non comprobat per operationem miraculi, vel ſcripturæ teſtimonium, ita quod ſit miſſus eo modo, quo ſcriptura præcepit, ſecundum Innocentium. Et dicit Oſtienſis quod in hac re tam ardua non credetur ipſius juramento, tum quia ſolus, tum quia in re propria IV. quæſt. III. de teſt. Licet. Et hoc eſt quod communiter volunt canones, quod nulli licet prædicare in diœceſi cujuſcumque epiſcopi, ſine ejus licentia. XVI. quæſt. I. Cunctis fidelibus, & ſummo opere omnibus presbyteris & diaconibus, & reliquis clericis attendendum eſt, ut nihil abſque epiſcopi proprii licentia agant, non utique Miſſas ſine ejus juſſu quiſque presbyterorum in ſua parochia agat, non baptizet, neque quidquam abſque ejus permiſſu faciat. Hæc ibi. Unde dico quod talis a Deo miſſus tenetur ſe prælato inſinuare, & ab eo licentiam petere: quod ſi miſſio eſſet occulta, teneretur eam probare per miracula vel ſcripturam. ſed ſi manifeſta, & magnifice probata eſſet, & prælatus malitioſe nollet eum licentiare, forte ſufficeret licentia divina.

Poſt hæc aggreditur reſponſiones meas, ubi inter multa reſumptione indigna, dicit primo, quod ubi ego dixi non eſſe ſimile de pane materiali, & ſpirituali; quia in eleemoſyna materiali non ſequuntur pericula apud ſuſcipientes, ſicut in pane verbi, quod ſpargerent hæretici; dicit non eſſe univerſaliter verum: ſed & ex ſuperflua eleemoſyna, quam clerus recipit, omne malum in clero ſubſecutum eſt, & enumerat multa vitia. Dico, hoc eſt omnino dubium: Nam in cælo orta ſunt ſchiſmata, ubi iſta temporalia non fueruor; & hodie pauperiores ſunt deteriores. Jure certum eſt, quod divitiæ ſunt organa ad virtutem, ſecundum philoſophum primo Ethicorum, & ſunt multis materia bene operandi. Dicit etiam, quod male argui, deſcendendo de uno ſtatu in alium: ſic ſcilicet ſecundum eum ſequeretur, ubi arguit: Licet dare eleemoſynam corporalem ſine licentia; ergo & ſpiritualem, ſcilicet prædicare; ſequetur: Licet laico dare eleemoſynam corporalem, ergo & celebrare Miſſam, cum Miſſa ſit eleemoſyna ſpiritualis. Et ipſemet ibi deſcendit de ſtatu uno in alium. Poſui ibi & alias ſimilitudines, quas dimiſit intactas. Poſtea ad tertiam ſolutionem dicit quod ubi dixi eſſe diſſimilia, generare filios carnales eſſet principalis finis matrimonii: ſed principalis finis ſacerdotii [a] omnino eſſet generare filios Dei per prædicationem, ſed magis conficere Corpus Chriſti verum: dicit hoc eſſe contra factum & dictum Chriſti, Lucæ quarto: *Quia & in aliis civitatibus oportet me evangelizare*. Ubi habetur ibi, quod principalis actus ſacerdotii non ſit ſuper Corpus Chriſti verum? Ad ſimiles fabulas multas ineptum judicavi reſpondere, ne obtunderem aures veſtras, patres reverendiſſimi.

Supra in reſponſionibus ad 2. & 3. ora adverſarii.
a Forſan, non omnino.

Circa primum corollarium, ubi dixi: Non quilibet ſacerdos Domini habet facultatem prædicandi virtute ſacerdotii: allegavi ſex doctores. Nihil reſpondit, niſi tantum in effectu ad propoſitum. Contra iſtud ſcilicet, arguit ſic: Cuicumque Papa committit officium prædicandi, ille habet ex eodem; ergo cui Deus committit officium prædicandi, ille habet ex eodem. Verum eſt; ſed oſtendat, quod Deus commiſerit officium illud, & credemus ei, ut dicit capitulum. Cum ex injuncto, de hæreticis.

ANNO CHRISTI 1413.

Circa ſecundum corollarium, quod probavi ſex rationibus, nihil reſpondit, niſi ad illam ubi ego probando dixi, quod non eſſet præceptum Domini, prædicare presbyteros ſingulos, dicit, quod neget majorem, ſcilicet illud: Non eſt præceptum Domini, a quo ſe licite excuſare poteſt: quia dicit, eleemoſynam eſſe præceptum, a qua excuſantor multi. Dico quod eleemoſyna nulli eſt præcepta pro tunc, dum ab ejus impenſione poteſt licite excuſari. Eſt enim præceptum affirmativum, non obligans, niſi pro hic & nunc. Conſequenter [b] ibi ego reſpondendo dixi quod illud præceptum Domini: *Ite in orbem univerſum*, non obligabat univerſos Apoſtolos, ut quilibet eorum iret in totum mundum, & in quemlibet angulum orbis, quia nullus eorum hoc fecit; dicit quod iſtud eſt contra illud Actorum X. *Nobis precepit Deus prædicare populo*, &c. Nego hoc, quia non dicit: Præcepit cuilibet noſtrum ſigillatim prædicare in quolibet angulo mundi; licet diſperſi ita prædicabant, quod in omnem terram exivit ſonus eorum.

b Forte, ubi.

Ad illam autem: *Fidelis ſervus & prudens*, dixi, quod dicta eſt de prælatis, qui ſunt conſtituti ſuper familiam Domini. Replicans dixit, quod etiam alii presbyteri debent habere curam de familia Domini, juxta illud Eccleſiaſtici XVII. *Unicuique mandavit Deus de proximo ſuo*. Reſpondet beatus Thomas quodlibeto 12. quæſtione 14. articulo 19. quod Deus non præcipit cuilibet curare de proximo per publicam prædicationem, ſed privatam admonitionem. Adducit Chryſoſtomum contra: Nam ſacerdos debitor eſt, ut veritatem quam audit a Deo, libere prædicet, 2. quæſtione 3. Nolite. Reſpondeo quod ſenſus textus eſt, quod ubi periculum fidei imminet, & confeſſio requirit, tenetur ſacerdos, ſicut & laicus, veritatem Dei confiteri: & ſi propter timorem mortis veritatem non confiteretur, peccaret.

Ad auctoritatem Iſajæ, *Clama, ne ceſſes*, dixi, quod Iſajæ ſoli præceptum. Dicit quod non, quia ſecundum Lyram intelligitur de Chriſto ad literam; & illa vox dicentis, *Clama*, extenditur ad Joannem Baptiſtam. Reſpondeo quod non eſt inconveniens ad eumdem textum haberi plures ſenſus literales, ſicut Lyra exponit illam auctoritatem ad Hebr. X. *Et ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium*. 11. Reg. 7. de Salomone & de Chriſto tamen literaliter principalius de Iſaja dicta ſunt, ut patet ex nuda hiſtoria textus contra vos, qui audebatis dicere quod obligaret omnes.

Poſt hoc adducit auctoritates tres, quarum ſenſus eſt, quod ſacerdotes inſtituuntur ad prædicandum, & ad intespretandum legem. Reſpondeo primo, quod ſæpe in dictis ſanctorum, ſacerdos pro epiſcopo ponitur, & pro curato, de quibus communiter intelliguntur iſtæ auctoritates, ſicut patet in cap. Sit rector: ubi beatus Gregorius dicit: Præconis officium ſuſcipit quiſquis ad ſacerdotium accedit. Ubi ad

bi ad

ANNO CHRISTI 1433.

bi ad literam loquitur de rectoribus & pastoribus sub nomine sacerdotis. Ita in proposito. Secundo dico cum domino Guilielmo Parisiensi in suo sacramentali, capitulo de sacro ordine, quod sacerdotum officium fuit semper prædicare, juxta illud Malach. a. *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem de manu ejus requirent.* » Et infra dicit quod sa- » cerdos modicam auctoritatem docendi ha- » bet, quia datur ei cum sola cura anima- » rum, tamquam annexum. Ex tunc enim » tenetur docere populum sibi commissum: » nunquam tamen dicitur eis in sua ordina- » tione, Ite, docete, & prædicate: docere e- » nim & prædicare est speciale officium epi- » scoporum, quod in consecrationibus suis eis » dicitur: Ite, prædicate populis. Hæc ille.

Et per hoc solventur duo motiva domini replicantis superius posita, quia dicit: Sive cum charactere, sive aliter, hoc scio quod sacerdos habet potestatem prædicandi: & probat primo sic: Quia si non, cur cantaretur in eorum ordinatione: Ite in orbem? Ad hoc dico, quod ego quæsivi a multis episcopis præsentibus & absentibus, qui dicunt se illud non facere decantari. Insuper nec in rationali divinorum repetitur quidquam de isto, & ita non est essentiale officii. Dico secundo quod quia in aliquibus ecclesiis ista verba decantantur, hoc fit in fine, quando totum officium est finitum, & presbyteri jam segregantur ad se exuendum. Tunc cantant clerici: Ite in orbem, &c. Et tunc dico duo. Primum, quod ista devotio est pure cærimonialis, & non habet ullam efficaciam admittendi eos ad prædicandum. Secundum, quod ista decantatio non mittit presbyteros: eo quod illi qui cantant non habent auctoritatem mittendi eos, nec episcopus potest mittere nisi per diœcesin suam, ut dicunt doctores circa cap. Cum ex injuncto, de hæret.

Arguit st. sic: Quia in pontificali dicitur: Oportet episcopum benedicere, præesse & prædicare. Dico ut prius, quod ibi ostenditur, quod sit officium sacerdotis. Sed illius officii exsecutio non datur nisi dum cura sibi committitur, aut aliunde exsecutio impertiatur. Unde dicitur xxiv. quæst. 1. Miramur; quod aliud est potestas officii, aliud est exsecutio. In plerisque est unum sine altero, ut in monachis, qui habent officium, sed non exsecutionem, nisi ex speciali commissione: ita dicitur in cap. Adjicimus. Ecce quod singuli sacerdotes in sua dedicatione presbyteratus baptizandi & prædicandi potestatem accipiunt; sed exsecutionem illius potestatis non habent, nisi ad talia assumantur, sicut agens naturale potentiam habet agendi, sed non habet exsecutionem illius potentiæ, nisi habeat materiam sibi ministratam, ut applicat de prædicatione sanctus Thomas quodlibeto duodecimo, quæstione decima octava, articulo 29. ut prædictum est, &c.

16. q. 1. Adjicimus c. 19.

Circa tertium corollarium de diaconibus dicit, quod mea propositio non fuit contraria suæ, & ego dixi tunc quod sic: quia licet non dicat in conclusione de præcepto, tamen exponit ly, Debet, capi præceptive. Dicit me truncasse glossam, In sancta; dico quod verba superflua caveo: recepi quod deserviret mihi, omisi quod non indigerem: & tamen posuit contrarium ejus quod posui, si non in conclusione, tamen in declaratione. Adhoc pro mea conclusione stant pro me adducta; quia allegavi septem rationes, & non respondit mihi ad ultimam: & loco illius adduco Wilhelmum de monte Lauduno, qui dicit in rubrica de odine diaconatus, quod officium diaconi est pædicare, id est, legere recitando evangelium & epistolam, quæ sunt de no- » vo testamento; & subdit: Nec intelligas » quod prædicare verbum Dei eis licet ratio- » ne hujus ordinis, quia solum magistris in » theologia, seu episcopis, & aliis, qui ad » hoc officium, scilicet prædicandi, propter » curam animarum electi sunt, his licet. Hæc » ille.

Dist. 19. in sancta, c. 2. Greg. lib. 4. epist. 44.

Sed absit ut Dionysius divinissimos accedat, & quasi diacono officium prædicationis adscribat: nequaquam. Dicit enim dominus Albertus ibid. sic, post verba Dionysii, quod Dio- » nysius dicit, quod ista communia erant in » consummativis orationibus, scilicet quibus » consecrabantur episcopi, presbyteri, & dia- » coni, & ista esse communia: Primum est, » quod signantur signo crucis. Secundum, » quod ad talem ordinem assumantur. Ter- » tium, quod osculantur omnes [a] sancti, qui » adsunt. Quartum, quod quilibet horum ab » episcopo consecratur. Primum notatur ibi- » dem, Signaculum cruciforme, id est, in » modum crucis. Secundum ibi, Prædicatio » id est, recitatio ex nomine, quod ad ta- » lem ordinem assumantur; quia episcopus di- » cebat [b] signanter: Ille de sacerdotibus in » episcopum divina cum provehente gratia as- » sumetur; & similiter de aliis. Tertium ibi, » salutatio, id est, osculatio; & hic erat ri- » tus consecrationis in primitiva ecclesia: u- » nus episcopus poterat episcopum consecra- » re. Hæc ille.

Dion. Areopag. de eccl. hierarch. c. 5.

a Alius manuscriptus, Sanctos.

b Alius lib. singulariter.

Ex quibus patet, replicantem non intellexisse Dionysium. Prædicatio enim dicitur ibi passive pro recitatione publica ex nomine. Et quia dicit me truncasse glossam, ostendam ipsum truncasse illam partem glossæ, quæ totam suam glossam, [c] excitat. Verbum enim ipsie cessavit: sequitur, Et sic in sede Apostolica. Ex quo quidam dicunt in Romana ecclesia, & de cardinalibus hoc statutum servandum: hic vero intelligit generaliter esse prohibitum, cum ad legendum evangelium sint instituti: quod patet ex illo verbo, quod dicit, Infra Missarum solemnia. Hæc ibi, [d] ut dicit glossa quod nullo modo est dicendum, diaconi officium esse prædicare publice, sed legere evangelium: quod notat textus qui sequitur in eodem capite dicens: » Qua de re » præsenti decreto constituto, ut in sede hac » sancti altaris ministri cantare non debeant, » solumque evangelicæ lectionis officium in- » fra Missarum solemnia exsolvant. Hæc ibi. Nota, dicit, quod solum lectionis evangelicæ officium exsolvant, quod prius dixit prædicare; & sic ipse truncavit textum cum glossa satis præjudicialiter. Patet ergo, quod nisi diaconi sint curati non convenit eis absque licentia speciali prædicare.

Dist. 93. in sancta, c. 2. Locus, ut videtur, truncatus.

c. Alter liber, excœcat.

d Forte, ubi dicit.

Sed dicit replicans: Miranda res, si officium diaconi non est nisi legere evangelium, cur ejus officium est tam periculosum, ut dicit Augustinus distinct. xl. Ante omnia? Respondeo quod non ideo dicitur periculosum, quia habet legere evangelium, sed quia diaconus habet in

Cap. 7. Aug. ad Valerium epist. 148.

omni-

ANNO CHRISTI 1413.

omnibus assistere presbytero, & ministrare in omnibus, quæ aguntur in sacramentis Christi, scilicet in chrismate, in patena & calice, & sic de singulis, ut patet in capite, Perlectis; distinctione xxv. & in cap. clericos; distinctione xxi. Sicut in sacerdotibus consecratio, ita in diacono ministerii dispensatio. Et cum periculosum sit gerere officium sacerdotij propter sacrum ordinem, quem habet, ut caste vivat, bonam vitam ducat, & sacramenta digne tractet: sic & omnia illa exiguntur in diacono: & tamen multi sunt presbyteri, qui non tenentur prædicare; nihilominus officium eorum est periculosum propter ordinis eminentiam, & eorum, quæ ad ordinem requiruntur presbyteralem: sic & in diacono.

Circa quartum corollarium ponit, ut dicit, mihi oppositum, scilicet quod congruit valde multos esse prædicantes, etiamsi non tot sint populo missantes: simul ambo haberi non possunt: dixi enim sic inter cætera; Sciendum tamen, quod in casu forte esset laudabilius prædicare ei, qui habet auctoritatem, quam missare; scilicet si esset populus infirmus & infidelis in his, quæ credere vel agere tenentur. Tunc si talis sacerdos simul utrumque facere non posset potius esset ei prædicandum, quam missandum. Et tunc diceretur prædicare esse melius, quam missare, non simpliciter & absolute, sed stante tali conditione: & sic secundum quid cederet perfectius minus perfecto, scilicet in ordine ad talem populum infirmum & ægrotantem; sicut bonum vinum licet de se sit melius quam aqua, tamen aqua melior est febricitanti. Verumtamen communiter actus missandi non repugnat actui prædicandi: imo simul stant, & unus ordinatur ad alium, sicut prædicatio ordinatur ad hoc, ut populus devotius præparetur ad audiendum Missam; in cujus signum prædicatio solet communiter fieri ante elevationem, scilicet post evangelium. Sed populo jam bene converso, dixi, utilius est sæpe missare, & interdum prædicare; quam quotidie prædicare, & raro missare.

Quod autem inter cætera dicit, quod negligentiæ Christiani populi plus purgantur per alia, quam per Missarum consuetudinalem auditionem, puta per eleemosynarum largitionem, verbi Dei devotam auditionem, eucharistiæ communionem; dico quod hoc aliquando fallit, quod plus purgantur per ista, quam per Missarum auditionem: quia sæpe cum majori devotione & dispositione audit Missam, quam faceret alia illa, vel alterum ex his: & sic percipit effectum spiritualis communionis & incorporationis Corporis Christi. Unde non solum sacerdos, sed & circumstantes dicuntur communicantes. Ideo licet ipse solus communicet, tamen in plurali orat, dicens: Purificent nos quæsumus Domine sacramenta, quæ sumpsimus. Ad rationes in contrarium adductas.

Ad 1. Illud plus congruit populo, cujus exemplum Christus, Apostoli, & primitiva ecclesia in se plus ostendunt: sed illi plus prædicarunt, quam missarunt; ergo, &c. Respondeo quoad Christum, non sequitur: Christus pluries prædicavit, & tantum semel missavit: ergo utilius est prædicare, quam missare. Quia ut prædixi, Christus tantum semel passus est, & pluries prædicavit; & tamen ejus passio utilior est quam ejus prædicatio; non enim quod pluries fit, de eo melius est, sed imperfectius, ut declaravit. Ad Apostolos & ecclesiam primitivam, an illi sæpius prædicaverint vel celebraverint, nescio: Credo quod quotidie celebraverunt, nam fideles quotidie communicaverunt; de consecratione, distinctione 11. Peracta; ergo & Apostoli. Nec est verisimile quod Apostoli induxissent populum ad quotidie communicandum, nisi hoc etiam exemplo ostendissent, & ipsi missando celebrassent. Unde, *Et erant perseverantes in oratione, & fractione panis*.

Ad secundam, ubi arguit: Illud valde congruit populo, quod est pabulum dignioris partis hominis: sed hoc est verbum Dei. Respondeo, quod non minus est pabulum animæ auditio Missæ, per quam homo incorporatur Christo, ut dictum est.

Ad tertiam: Illud plus congruit populo, per quod plures convertuntur ad fidem: sed tale est prædicatio; ergo, &c. Respondeo, quod in casu, ubi populus indigeret conversi, & sacerdos non posset utrumque simul facere, celebrare, & prædicare, potius esset prædicandum, quam celebrandum.

Ad quartam: Illud plus congruit populo per quod generantur in filios Dei, sed hoc est prædicatio. Respondeo, quod ubi populus esset extra fidem, & sic non essent filii Dei, juxta illud Joannis 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus*, utilior esset prædicatio: sed dum sunt filii Dei per fidem, ut nunc est populus in fide fundatus, utilior est celebratio. Dico etiam quod missatio in hoc excedit prædicationem, quia prædicatio tantum convertit vivos, celebratio Missæ etiam adjuvat defunctos. In plerisque tamen prædicatio & Missa se habent adinvicem, ut excedentia & excessa.

Ad quintam: Illud plus congruit populo, cujus executionem Dominus strictius præcepit fieri: sed hoc fuit prædicatio. Respondeo, quod Dominus non minus præcepit Apostolis Missas celebrare, quam prædicare. Nam sicut præcepit dicens: *Euntes prædicate*; ita præcepit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Tamen comparationibus omissis, tenemus cum beato Augustino, quæstione 1. Matth. 16. Luc. 22.
» Interrogo; quod non minus est verbum Dei,
» quam Corpus Christi: secundum glossam,
» hoc modo; quod plures convertit, & facit
» compungi hominem, ut omnia peccata per
» verbum Christi quandoque tollantur. Sed
» per Corpus Christi venialia tantum tollun-
» tur, ut de consecratione distinctione 2. cap.
» Iteratur: & capite, Quotidie. Hæc ille.
» Tamen inter omnia grata Deo Patri, gratissimum est sacrum Missæ officium: nihil enim in sacrificiis majus esse potest quam Corpus & sanguis Jesu Christi. De consecratione, dist. 11. Nihil.

Circa quintum corollarium inter cætera diffamatoria dicit de templis & altaribus: Sic putant enim cœci duces cum cœco populo, quod verus Dei cultus & honor, aut sanctorum laus consistat in ampla templorum structura, aut in altarium splendida multitudine, &c. Pro certo dico quod non mirum si populus audiens talia prædicare sacerdotes, frangit templa, evertit altaria, destruitque sancta. Vere ita est, sicut dominus replicans dixit in

uno

ANNO CHRISTI 1433.

uno corollario, causæ ruinæ populi sunt maxime sacerdotes mali, præsertim hæretici pessimi, præambuli Antichristi, qui quidquid Christi nomini consecratum est, Antichristi more demoliri conantur. Et in tantis sacrilegiis, cum quid agam ego ignoro, hoc mihi residui est, ad omnipotentem oculos erigere cordis: & clamantem exaudiet me, secundum magnam gloriam suam, orantem illud psalmistæ: *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam. Redde vicinis nostris septuplum in sinum eorum, improperium ipsorum, quod exprobraverunt tibi* B *Domine, nos autem populus tuus & oves pascua tua confitebimur in sæculum.* Amen.

Circa sextum corollarium: Cuicumque ex causa rationabili Papa prohiberet officium prædicandi sub excommunicationis sententia, ille teneretur obedire. Probavi ex praxi Christi, & suorum Apostolorum, ex concilio Niceno, Carthaginensi, & aliis: ex capite, Cum ex injuncto: & sententialiter conclusi, quomodo unico Sole, id est, ecclesiæ universalis auctoritate, omnia suarum disputationum allegata poteram exsiccare, sicut beatus Hieronymus post longam disputatio- C nem dixit ad Luciferianum. Responsionem nullam reportavi, & optime, quia spero quod consentiat veritati a me irrefragabiliter probatæ.

In septimo corollario meo mihi condescendit, & se correxit, quia primo posuit, quod propter scandalum perversorum non esset omittenda prædicatio. Nunc declarat se, dicens, sicut ego posui, quod non simpliciter, sed aliquando possunt ad tempus propter scandalum pusillorum. Hoc ego concessi, & scriptoris multis probavi. Tamen quia non obstante illa declaratione, probat primam con- D clusionem tripliciter; ego respondeo ad 1. articulum: Nullum præceptum Domini propter scandalum perversorum est omittendum: sed fidelis prædicatio verbi Dei est præceptum Domini: ergo, &c. Respondeo quod in tali casu, ubi, ut dixi in prima positione, omnes scandalizantur de prædicatione, non est præceptum Domini prædicare, imo est præceptum ejus pro tunc tacere, juxta illud Matth. 7. *Nolite sanctum dare canibus*, secundum expositionem beatorum Chrysostomi & Augustini.

Ad 2. Oblatio venerabilis sacri eucharistiæ non est omittenda propter scandalum perver- E sorum, ergo nec prædicatio. Respondeo quod in casu ubi celebrans scandalizaret aliquem, utpote, ut si esset publicus concubinarius, vel simili crimine notorio convictus, deberet prius a celebratione abstinere, quam in scandalizatione celebrare. Ad 3. Pabulum fidelium non est omittendum propter scandalum perversorum; sed prædicare est hujusmodi. Respondeo quod in casu scandali prædicatio non A est pabulum scandalizatorum, ut deduxi in positione alias, ex Petro de Palude.

In corollario octavo increpat me, quo dixi, prælatos & episcopos posse per se vel per alios in certis casibus satisfacere officio prædicationis; ubi ipse vult quod per se teneantur: & dicit, quod non æstimat me aliud velle, nisi prælatos liberare & excusare a fideli verbi Dei annuntiatione. Respondeo quod nunquam mentis meæ fuit hoc, sed suspicionem suam evomuit. Sæpe enim dixi officium episcoporum esse prædicare verbum Dei: sed intendo illud quod dicitur libro tertio de offic. ord, B » cap. decimo quinto. Inter cætera quæ ad » salutem animarum spectant populi Christia» ni, pabulum verbi Dei maxime noscitur ei » necessarium: quia sicut corpus materiali, » ita anima spirituali cibo nutritur: eo quod » non in solo pane vivit homo, sed in om» ni verbo, quod procedit ex ore Dei. Un» de eum sæpe contingat quod episcopi pro» pter suas occupationes multiplices, vel in» valetudines corporales, aut hostiles incur» sus, seu occasiones alias; (nec dicamus de» fectum scientiæ, quod in eis reprobandum » est omnino, nec de cætero tolerandum;) C » per seipsos non sufficiunt ministrare populo » verbum Dei, maxime per amplas diœceses » & diffusas; generali constitutione sancimus, » ut episcopi visos idoneos ad sanctæ prædi» cationis officium salubrites exsequendum as» sumant, potentes in opere & sermone. » Hæc ibi. Ibi enim comprehenduntur pene casus quos posui, in quibus pro loco & tempore juxta negotiorum concurrentium varietatem, possunt prælati prædicationis officio per alios providere.

Hæc sunt, quæ ego frater Henricus Kalteisen, ordinis fratrum Prædicatorum, sacræ D theologiæ professor, ac pravitatis hæreticæ inquisitor, vobis Bohemis conscripsi, pro vestra seductione ad unitatem sanctæ universalis ecclesiæ, pro vestra eruditione juxta mihi ministrata in 3. articulo, scilicet de verbi Dei libera prædicatione. Hæc audistis, quæso corde credatis, & ore confiteamini: ut fructum æternæ beatitudinis consequi mereamini, juxta thema in hujus replicæ principio assumptum, scilicet, *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*. Præscripta autem singula huic sacrosanctæ generali synodo Basileensi offero corrigenda, cujus judicio me subjicio per o- E mnia.

Terminata fuit hæc replica in præsentia sacri concilii & Bohemorum recitata anno MCCCCXXXIII. in hebdomade pœnosa, celerrime & abrupte collecta propter nimiam festinantiam Bohemorum ad recedendum. Ideo propitium requirit correctorem.

Et hic est finis materiæ, videlicet articuli tertii.

Deus gloriosus sit benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

JOAN-

JOANNIS DE POLEMAR

ARCHIDIACONI BARCINONENSIS,

Apostolici palatii causarum Auditoris.

ORATIO,

Ex eodem tom. 4. Henrici Canisii. *Qua in concilio Basileensi anno* MCCCCXXXIII. *per dies tres refutavit quartum articulum Bohemorum, de civili dominio clericorum, quem proposuit per triduum Petrus Rayne Anglus.*

DEUS in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina. Psal. 69. Excellus ille propheta David, de quo scriptum novimus, Deum dixisse quod invenerit hominem secundum cor suum, sic suæ humilitati omnium virtutum solido fundamento fixus stabat, 1. Reg. 13. Psalm. 88. Actor. 13. ut nihil de suis viribus ingeniove præ- B sumeret: tamquam io se deficiens, divinum ad se poscebat adjutorium festinare; & velut imbecillis infans, qui etsi manu teneatur a matre, nihil sui corpusculi fragilitati confisus, dum gremio ejus toto corpore non inhæret, matrem inclamitat; & palpitando tremens inhærere festinat. Sic inculcata petitione Deum in adjutorium ejus intendere, & ipsum Deum ad adjuvandum se festinare deposcit. Hanc Prophetæ, Deoque accepti viri vocem sancta mater ecclesia per omnes dies in singulis divinorum officiorum exordiis laudabili more exhibendam assumit. Nec immerito ad divi- C nas laudes accedens, Dei auxilium deprecatur, sciens quod adversarius noster, qui juxta beati 1. Petr. 4. Petri doctrinam, circuit, quærens quem devoret, tunc infremit vehementius, tunc instantius suas molitur insidias, cum divinis obsequiis appropinquare nos cernit. Hinc Sapiens ait; *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Ecclesiastici II. capitulo.

At ego hominum minimus aggressurus hoc tam grande negotium, matris meæ morem servabo, ut pro divini auxilii imploratione ipsam propheticam accipiam vocem. Et si in di- D ctandis precibus apud judices solemus patronorum jamdudum approbatorum insequi formas; quanto magis apud Dei majestatem in offerendis precibus uti decet verbis eorum, quos Deo placuisse cognovimus; quam maxime quæ ab ecclesia sancta catholica Spiritus sancti magisterio docta, sunt in quotidiano usu recepta? Jam jam igitur sanctum David, sanctamque matrem ecclesiam imitans, ad te Deus, mundi creator, & prudentissime gubernator, tota cordis intentione cum fiducia plena recurrens postulo atque dico: Psalm. 69. *Deus in adjutorium meum intende*, &c. Da Domine mihi se- E dium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare a pueris tuis, quoniam servus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ ecclesiæ sanctæ catholicæ: da mihi in apertione oris mei sermonem cum fiducia, & ut notam facere cunctis valeam hujus articuli veritatem. Et tu gloriosissima Dei genitrix virgo Maria, vosque omnes cives Jerusalem civitatis supernæ, tam angelici spiritus quam humani, me supplico vestris precibus adjuvate: Silvester,

A Gregori, Thoma Cantuariensis, cæterique sancti Pontifices, qui in ecclesia Dei, postquam temporalibus affluit, mirabiliter coruscatis; vos in vestra causa interpello, assistite mihi, gloriam vestram defendi deposco: Vestrum quoque omnium, qui præsentes adestis, devota orationis suffragia pro me fieri postulo, atque ut pro omnibus communiter exoremus, dicentes: *Adaperiat Dominus cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis; & faciat pacem in diebus nostris.* Amen. 2. Malach.

Reverendissimi in Christo patres, illustrissime princeps, ac reverendi in Christo patres B in ecclesia Dei prælatione fungentes, doctores, atque magistri, cæterique viri perspicui, qui de universis Christiani orbis nationibus in hoc loco divinæ benedictionis in Spiritu sancto congregati estis ad celebrandum universalis ecclesiæ rite congregatum generale concilium: Non indigne ferant vestræ reverentiæ humili supplicatione deposco, nec vitio temerariæ præsumptionis adscribant, si ex tanta doctissimorum virorum copia ego cunctis inferior hoc tam grande negotium aggredi ausus sum. In eo namque studio, in quo nutritus fui [a] minori affert constitutio primum a Alterum exemplar minimi. C locum ut difficiliora majoribus reserventur: propterea, qui primum locum vindicat, non præsumptuosus, sed magis humilis reputatur: hac lege fretus, hoc mihi licere putavi. Ego igitur, si placuerit, primo dicam, & vos denuo corrigetis, quoniam hæc est mentis meæ firma sententia, quod omnia dicta mea sanctæ matris ecclesiæ, & hujus sacri concilii ipsam repræsentantis, correctioni sint & determinationi subjecta. Nec mirum, si ego sciolus hoc dico, cum doctissimi ac sanctissimi Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, cæterique doctores ipsius sanctæ matris ecclesiæ de- D terminationi subjecerint dicta sua. Ego igitur corrigi & emendari sum paratus, si quid forsan proferam minus recte, imo & ex tunc haberi volo pro non dicto.

Est & in alio mentis meæ intentio declaranda; quod nihil intendo dicere in injuriam, contumeliam, vel offensam dominorum ambasiatorum incliti regni Bohemiæ hic præsentium, sed cum eorum bona pace: quod si forte inadvertenter aliquid dixero, quod in eorum injuriam vel offensam videatur sonare (quod nullatenus me facturum puto, cum non sit ex meo animo) haberi E postulo pro non dicto: quoniam testis mihi est Deus, quod nullatenus eos offendere, nec exasperare cupio, sed placare. A vobis dominis ambasiatoribus postulo gratam & benignam pariter & attentam audientiam accommodari sermonibus meis: quoniam in veritate loqui intendo, & ex caritate, per quam pro vestra salute pariter & honore, non solum mea, sed meipsum impendere sum paratus. Det nobis omnipotens Deus per suam clementiam, suppliciter postulo, idem sapere, & in una-

ANNO CHRISTI 1433.

uoanimitate & caritate suæ majestati acceptabiliter famulati. Amen.

Jam ad disputandam articuli materiam appropinquans, ne velut rusticus & agrestis hospes illotis manibus ad divinam mensam accedam, brevem præfationem decrevi præmittere, non peregrinam, sed utique pertractandæ materiæ satis consonam: pro cujus fundamento suscipio verbum ex evangelio his diebus sæpius recitato: *Ecce positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum in Israel*. Luc. II. cap. Expavescit anima mea, nimioque terrore concutitur, audiens verba prophetæ hujus, de cujus veritate dubitare non licet. cui tale ab evangelio testimonium perhibetur, quod *erat homo justus & timoratus, expectans redemptionem Israel, & Spiritus sanctus erat in eo*. Quid dicis sancte propheta? de quo loqueris: *Ecce hic positus est*, &c. Plane de Jesu ad matrem ejus evangelista dictum ostendit. Quid hoc? Nonne angelus, qui ejus conceptum ad Joseph nuntiare venit, dixit, quod *ipse salvum faceret populum suum a peccatis eorum*? Matth. I. Nonne & tu exspectans ipse eras redemptionem Israel? & ad aspectum ejus, tamquam redemptionem vidisses Israel, exsultasti, & benedixisti Dominum, dicens: *Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace; Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel?* Si ergo ipse est salutare Dei, si est lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis Israel, quomodo nunc dicis, *Ecce hic positus est in ruinam?* Si dixisses: Ecce hic positus est ad ruinam gentium, & resurrectionem Israel, dixisses quod sperabant Judæi: sed utrumque dicis in Israel. Israel populus Dei erat, ergo in populo Dei utrumque contigit, quod aliis erat in resurrectionem, aliis in ruinam. Quid hoc? tabescere fecisti velut aranean animam meam. Sed & frustra conturbatur homo: quoniam verba prophetæ mentiri non possunt, & mysterio magno non carent; videamus, si suggerente Spiritu sancto aliquid capere ex eis possumus. Jesus salutare est, Jesus lumen est, quomodo salvat? quomodo illuminat? utique per sermonem suum: quia verbum ejus erat lux ex se illuminans omnem hominem. sed non omnis homo est illuminatus ex eo, non luminis, sed visus defectu. „ Unde Origenes: Sicut enim lux, etsi oculos debiles turbet, lux est: hoc modo Salvator perseverat, etsi plurimi corruant; neque enim est ejus officium destructio, sed eorum vesania. Quamobrem non solum ex salute bonorum, sed etiam ex malorum dissipatione virtus ejus ostenditur. Nam sol quia multum radiat: propterea visus debiles præcipue turbat. Et Chrysostomus: Attende autem distinctionis exquisitam prolationem: præparatio quippe salutis dicitur coram omni populo, sed casus & sublevatio plurium; divinum enim propositum est salus singulorum: Casus autem & sublevatio consistit in plurium intentione credentium & non credentium.

Jam ut opinor videre incipimus quomodo ipse Jesus, qui pro salute hominum venit in mundum, positus est in aliorum ruinam, & aliorum resurrectionem in Israel, sed non vere Israel; in Israel secundum carnem, sed non in Israel secundum spiritum. Hoc idem evangelicis testimoniis comprobemus. Idem ipse Christus dixit Joannis v. *Venit hora & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audient, vivent*. Ecce quomodo in resurrectionem multorum, non omnium, quoniam qui audient vivent: audient, id est, obedient: audient aure cordis, multi enim audierunt aure corporum, qui non habuerunt vitam, prout Augustinus exponens hunc passum ait. Addatur aliud testimonium ex evangelio Joannis IX. *In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant*. Sic ergo in aliorum resurrectionem, & aliorum ruinam. Addamus & tertium, ut tria sint qui testimonium dent, juxta canonicam Joannis.

Aug. tract. 49. in Joan. cap. 9.

Et istam materiam clarius legimus in evangelio Joan. VI. quod cum Christus dixisset: *Nisi manducaveritis*, &c. multi discipulorum dicentes, *Durus est hic sermo*, & abierunt retro, & remanserunt cum Jesu duodecim. Ecce sermo Dei, qui lux est vera, non solum in Israel, sed in Christi discipulis, aliis in vitam fuit, aliis in ruinam. Unde Augustinus super Psalmo LIV. & habetur de consecratione distinctione „ II. Prima quidem hæresis in discipulis Christi velut a duritia sermonis ejus facta est. Cum enim diceret: *Nisi quis manducaverit*, &c. illi non intelligentes dixerunt ad invicem, *Durus est hic sermo*, & separaverunt se ab illo: remansit cum duodecim, instruxit eos: *Spiritus est*, inquit, *qui vivificat, caro nihil prodest, verba quæ locutus sum ad vos, spiritus & vita sunt*. Intellexistis spiritualiter? spiritus, & vita sunt. Intellexistis carnaliter? etiam sic illa spiritus & vita sunt, sed tibi non sunt: *&c.* Et sic prima hæresis a sermone Christi occasionaliter orta est propter illorum malam intelligentiam; & universæ hæreses, quæ ab initio nascentis ecclesiæ ortæ sunt, ex hoc processerunt.

De consecr. distinct. 2. Prima hæresis, cap. 44. Joan. 6.

Exemplificemus de aliquibus. Fuerunt quidam hæretici vocati Carpocratiani, qui ex evangelio Lucæ 2. *Cum inducerent Jesum parentes ejus*, falsum suscipientes intellectum, dixerunt Christum hominem tantum fuisse, & de utroque sexu progenitum, contra illum articulum fidei, Natus ex Maria Virgine.

Fuerunt & alii vocati Cerinthiani, qui ex eo quod dixerat Matthæi v. *Non veni solvere legem*, dixerunt circumcisionem esse servandam, contra illud Apostoli ad Galatas v. *Si circumcidamini, Christus nihil vobis prodest*.

Fuerunt & alii qui se nominabant Apostolicos, quia dicebant se apostolicam vitam servare, & neminem posse salvari, qui proprium possideret, propter illud verbum Christi, *Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet*, &c. Horum sectator fuit Manichæus, & etiam Julianus Apostata, qui sub hoc colore Christianos suis facultatibus spoliabat.

Fuerunt & Adamiani, qui ex illo verbo Christi Matthæi XIX. *Nisi efficiamini sicut parvulus iste*, &c. dicebant quod ad statum primæ innocentiæ oportebat redire, & ideo nudi orabant. Audivi aliquando in Bohemia aliquam sectam his similem fuisse, quæ tamen exsufflata & deleta fuit, Deo gratias.

Fuerunt & alii vocati Anthropomorphitæ, qui propterea quia legimus in sacra scriptura, *Dextera Dei fecit virtutem*, & *Terra scabellum* pe-

Psalm. 117. Isa. 66.

[ANNO CHRISTI 1415.]

pedum ejus, & alia similia, credebant Deum habere humana membra, contra illud Joannis IV. *Deus spiritus est*.

Fuerunt Heracleonitæ, dicentes omnia consilia perfectionis data a Christo in evangelio, esse obligatoria omnium Christianorum; monachos tantum recipiebant, & conjugia respuebant.

Fuarunt & Doustistæ, qui ex eo quod Christus dixit, *Pater major me est*, denegant Filium secundum divinitatem æqualem esse Patri: contra quos in symbolo, dicitur, Æqualis Patri secundum divinitatem, minor Patre secundum humanitatem. [Joan. 14.]

Fuerunt & quidam, qui ex eo quod Christus dixit Apostolis, *Nolite portare, neque peram*, &c. *neque calceamenta*, nudis pedibus ambulabant, omnes calceatos damnabant. [Luc. 10. Matth. 19. Marc. 16]

Fuerunt & qui propter verbum Christi, *Si quis reliquerit patrem & matrem, uxorem, filios*, &c. relinquebant uxores, filios etiam parvulos non curabant alere, neque parentes etiam debiles: contra quos in Gangrensi concilio multa decreta facta fuerunt, quæ habentur trigesima distinctione: Si qui filii. Et multis. [Distinct. 30. Si qui filii, cap. 1. 2. & seqq.]

Et hæc causa exempli dicta sufficiant. Nam multæ aliæ hæreticorum sectæ, Deo permittente, in Christiano populo ortæ sunt, de quibus Isidorus VIII. libro etymologiarum, & habetur XXIV. quæ fere omnes ex sacra scriptura, non tamen bene intellecta, se fundamentum accipere crediderunt. Unde Chrysostomus de laudibus Pauli homilia IV. „ Omnes hæreses, inquit, prædicant Christum, sed non omnes sane prædicant atque legitime.

Nunc autem Augustinum audiamus & ejus consilium diligenti animo perpendamus, sermone XVIII. super illud Joannis V. *Non potest Filius quidquam a se facere*, &c. sic inquit: „ Neque anim natæ sunt hæreses, & quædam dogmata perversitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, nisi dum scripturæ bonæ intelliguntur non bene, & quod in eis non bene intelligitur, etiam temere & audacter asseritur. Itaque, carissimi, caute hæc audire debemus, ad quæ capienda parvuli sumus: & corde pio, & cum tremore, sicut scriptum est, hanc tenentes regulam sanctitatis, ut quod secundum fidem, qua imbuti sumus, intelligere valuerimus, tamquam de cibo gaudeamus; quod autem secundum sanam regulam intelligere non potuerimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus, hoc est, ut etiam si quid sit nescimus, bonum tamen & verum esse minime dubitemus. O sacrum & memorandum documentum, illorum præsumptionem confundens, qui quidquid eorum intellectus non ceperit, reprobant & condemnant. „ Nam sic consulit Augustinus: Sed etiam si nescimus, inquit, bonum & verum minime dubitemus. Magna ergo reverentia scriptura sacra suscipienda est, & ejus vera intelligentia est cum diligentia flagitanda. Nam non in verborum foliis est evangelium, sed in radice rationis. Unde Hieronymus in epistola ad Galatas, & est in decretis 1. quæst. 1. „ Marcion & Basilides & ceteræ hæreticorum pestes, non habent Dei evangelium, quia non habent Spiritum sanctum, sine quo humanum fit evangelium quod docetur. Nec putemus in verbis scripturarum esse evangelium, sed in sensu: non in superficie, sed in medulla; non in sermonum foliis, sed in radice rationis. [Cap. 64.]

[ANNO CHRISTI 1413.]

Et ad hoc propositum Cassianus in secunda collatione abbatis Sereni juxta principium, cum dixit quod sacra scriptura est ager fertilis, in quo sunt aliqua, quæ ad literam pastum habent, sicut illud: *Audi Israel, Deus tuus unus est*, dicit quod etiam aliqua sunt, „ quæ nisi allegorica explanatione extenuata fuerint, & spiritualis ignis examinatione mollita, nullo modo ad salutarem interioris hominis cibum, sine corruptionis a labe pervenient; magisque ex eorum perceptione læsio quam utilitas subsequetur, ut est illud: *Sint lumbi vestri præcincti*, &: *Qui non habet gladium, vendat tunicam, & emat*. &: *Qui non accipit crucem, & sequitur me, non est me dignus*. Quod quidam districtissimi monachorum, habentes quidem zelum Dei, sed non secundum scientiam, simpliciter intelligentes, fecerunt sibi cruces ligneas, easque jugiter humeris circumferentes, non ædificationem, sed risum cunctis videntibus intulerunt. [Deut. 6.] [a Exemplar impressum habet, clade.] [Luc. 12. Luc 22. Matth. 10.]

Et idem in prima collatione abbatis Moysi sub parabola de trapezita, cujus studium est, „ ne in moneta decipiatur; Agnoscite, inquit, nos hæc spiritualiter observare debere. Sub hujus nominis exemplo demonstrat primum, ut quidquid cordibus nostris irrepserit, vel si quod nobis dogma fuerit intromissum, utrumnam sit divino & cœlesti spiritus igne purgatum, an ad Judaicam superstitionem pertinens, seu de sæcularis philosophiæ tumore descendens, in superficie tantum præferat pietatem diligentissime perscrutemur: quod ita poterimus implere, si illud apostolicum fecerimus: *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint*. Quo genere quosdam dicit fuisse deceptos. Et infra subjungit: Secundo sollicite nos explorare convenit, ne auro purissimo scripturarum prava interpretatio coaptata, metalli pretiositate nos fallat. In quo etiam est, quod Domino Salvatori callidissimus diabolus velut homini simplici, tentavit imponere: dum ea quæ generaliter sunt super justorum intelligenda personis, malevola interpretatione corrumpens, etiam specialiter huic, qui angelorum custodia non egebat, adaptare conatur, dicens: *Mitte te deorsum; angelis enim suis mandavit Deus de te; ne offendas ad lapidem pedem tuum*. Præcisa scilicet eloquii scripturarum callida assumptione convertens, & ad contrarium sensum noxiumque detorquens, ut imaginem tyrannici vultus sub colore nobis auri fallentis objiciat. Et infra: Quæ cum sint nostræ saluti professionique contraria, tamen velamine quodam misericordiæ ac religionis obtecta, facile imperitos incautosque decipiunt: imitantur enim numismata veri regis, quia videntur ad præsens plena pietatis, sed non sunt a legitimis monetariis, id est, catholicis & probatis patribus figurata; nec de cardinali ac publica collationis eorum prodeunt officina; sed furtim fraude dæmonum fabricata, non sine detrimento impertita quibusque ac ignorantibus ingeruntur. Et infra: Erit ergo necessaria nobis ista discretio, ut primum nos [1. Joan. 4.] [Psalm. 90.]

ANNO CHRISTI 1433.

„ materia auri veri seu fucati fallentisque non „ lateat. Secundo, ut has cogitationes, quæ „ mentiuntur opera pietatis, tamquam adul- „ terina numismata, & paracharaxima repro- „ bemus, utpote quæ falsam imaginem regis „ non legitime signata contineant: velut illa „ quæ in auro pretiosissimo scripturarum, vi- „ tioso & hæretico sensu, non veri regis, „ sed tyranni præferunt vultum, similiter di- „ scernentes, refutare possimus.

Attendamus obsecro, & in mente jugiter habeamus hujus sancti patris sapientissimum dogma, qui sub similitudine de moneta, falsam nos docet cavere doctrinam. Etenim sicut ipse declarat, moneta falsa est, sive quæ de non bono metallo fabricata est, sive quæ non habet veram imaginem, quia non est fabricata in publica officina. Sic est pariformiter in doctrina: omnis doctrina suspecta, sive sit quæ ex sacra scriptura non est accepta, sive quæ ex sacra scriptura verba suscipiat, sed non est in sensu, quem Spiritus sanctus flagitat, applicata; sicut diabolus fecit, quando dicebat Christo: *Mitte te deorsum, scriptum est enim: Angelis suis*, &c. Auctoritatem scripturæ assumebat, sed in sensu sophistico atque falso. Et sicut timens decipi in moneta, volensque sibi bene cavere, non vult recipere monetam, nisi de publica officina: sic fidelis Christianus, qui tuto vult dirigi in doctrina sana, nullam suscipiat, nisi quam in publica officina publice & generaliter in ecclesia Dei videt suscipi & approbari. „ Sicut enim bea- „ tus Augustinus ait, omnis catholicus secu- „ rus partem eam detestatur, cui ecclesiam „ universalem Apostolicis sedibus roboratam, „ non communicare cognoscit. Unde Hieronymus super illo verbo Pauli ad Galatas cap. II. *Contuli cum illis*, sic ait: Ostendit se non „ habuisse securitatem evangelii, nisi aucto- „ ritate Petri & aliorum roboratus esset, id „ est, nisi deduxisset ipsum ad publicam offi- „ cinam. Si ergo Paulus ostendit se non habere securitatem evangelii, nisi deduxisset ipsum ad publicam officinam, ad concilium ecclesiæ, quis auderet doctrinam aliquam suscipere, aut docere, quam non approbaverit sancta Dei ecclesia? Et ad idem est Augustinus contra Faustum. „ Apostolus enim Paulus post „ Christi Ascensionem de cælo vocatus, si non „ eum Apostolis communicaret, & eum eis „ evangelium conferret, quo ejusdem societa- „ tis esse appareret, ecclesia illi omnino non „ communicaret. Et hæc ponuntur per glos- „ sam in loco præallegato.

Matth. 4.

Jam igitur recolligendo prædicta, cum sermo divinus, juxta dicta thematis præsumpti, positus sit in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel; in resurrectionem scilicet sane intelligentium, & in ruinam perversum sensum capientium ex eodem, ut supra deductum est, sobrie & humiliter suscipi debet, neque statim quod prima significatione verborum aliquid sonare videtur, illi sensui adhærendum est: quoniam non in verborum foliis, sed in radice rationis consistit evangelium, ut Hieronymus dicit, & est supra allegatum: omnesque hæretici, & diabolus etiam, pro se allegant scripturam, ut prædictum fuit. Sed consulendi sunt majores quid senserint patres Spiritu sancto pleni, non inniti propriæ prudentiæ, contra Salomonis doctrinam. Super quo verbo Hieronymus inquit, „ Innitens pruden- „ tiæ tuæ; Prudentiæ suæ innititur, qui ea, „ quæ sibi agenda vel dicenda videntur, præ- „ ponit decretis patrum. Sed potissime standum est determinationi sanctæ matris ecclesiæ, cui Hieronymus, Augustinus & omnes doctores sua dicta submittunt, & a qua illorum pendet auctoritas. Unde enim est quod dicta Hieronymi, Augustini, & talium, auctoritatem habent, nisi quia sunt ab ecclesia approbata; sicut legitur xv. distinctione, Sancta Romana. Si igitur doctores sua dicta determinationi ecclesiæ submiserunt, & ut auctoritatem habeant, ab illa sumpserunt, quis ejus audebit sententiæ refragari? Si quis ergo optat sacræ scripturæ profundissimum pelagus transfretare, in navi ecclesiæ hoc tutus faciet, alias infallibiliter demergetur. Oremus ergo Deum omnipotentem, ut mentibus nostris Spiritus sancti gratia infundatur, quæ doceat nos omnem veritatem: quatenus sermo divinitus in scriptura sacra revelatus, non sit nobis in ruinam, sed in resurrectionem, ad ipsius omnipotentis gloriam, atque laudem, & salutem animarum nostrarum totiusque populi Christiani. Amen.

Dignum reor hic dicere, quod cum juxta præordinationem divinam ecclesia sancta catholica infantiæ suæ tempore, usque ad præfinitum tempus a Patre, diras tyrannorum persecutiones passa fuisset; adeo ut sicut Isidorus ait v. etymologiarum capite xix. persecutione fervente docendarum plebium facultas minime daretur, sed Christianitas in diversas hæreses scissa esset. Tandem Constantino principe miraculose lepræ morbo sanato, & per beatum Silvestrum baptizato, in virilis ætatis robur evasit; tunc, ut idem Isidorus ait, & habetur xv. distinctione, cap. Canones; inceperunt sacra concilia celebrari, Nicænum primo, in quo sancti patres juxta fidem evangelicam & Apostolicam secundum post Apostolos fidei symbolum ediderunt: quod ideo in publica Missa altis vocibus cantat ecclesia, ut ostendat ex tunc, omni trepidatione seclusa, fidei catholicæ proclamationem ecclesiam generaliter accepisse. Deinde alia tria principalia concilia, & alia subsequentia, a quibus omnis ecclesiæ decor & pulchritudo exorta est: eoque tempore tamquam completis prophetiis, quæ de gloria & potentia ecclesiæ scriptæ erant, sicut illa: *Et nunc reges intelligite*, &c. Et illud: *Speciei domus dividere spolia*. Et illa: *Adorabunt eum omnes reges*, &c. ecclesia, quæ dudum velut imbecillis tantum rogare & invitare poterat, auctoritatem & potestatem accepit etiam compellendi, sicut Augustinus scribit Donato, & habetur xxiii. quæst. iv. Displicet: juxta finem sic dicit: „ Non attendit quia tunc primum „ ecclesia novello germine pullulabat, nondum- „ que in ea completa fuerat illa prophetia: „ *Adorabunt eum omnes reges terræ*: quod uti- „ que quanto magis impletur, tanto majore „ utitur ecclesia potestate, ut non solum invi- „ tet, sed etiam cogat ad bonum. Hoc tum „ Dominus significare voluit, qui quamvis ha- „ beat magnam potestatem, prius tamen ele- „ git commendare humilitatem, & hoc in il- „ la convivii similitudine satis evidenter o- „ stendit, ubi misit Dominus ad invitatos, „ & venire noluerunt, & ait servo: *Exi ci-* „ *to in vicos & plateas civitatis, & pauperes* „ ac

Psalm. 2. Psalm. 67. Psalm. 71.

Epist. 204.

Luc. 14.

ANNO CHRISTI 1411.

„ *ac debiles, cæcos & claudos introduc huc. Et ait Domino servus, Factum est ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait Dominus servo, Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Vide nunc quemadmodum de his, qui prius venerunt, dictum est, *Introduc eos*, nunc dictum est, *Compelle*; ita significata sunt ecclesiæ primordia adhuc crescentis, ut essent vires etiam compellendi. Hæc Augustinus.

Ex tunc quidem per diversa donaria tam dicti Constantini, quam aliorum fidelium principum, aucta est ecclesia Dei in temporalibus bonis empla possessione; non quidem quin jam ante ecclesiæ temporalia bona habuisset, ut inferius deducetur, sed quia ex tunc empiissime magnificata est. Et quamdiu principum sæcularium ed ecclesiam fuit eritque devotio, & inter illas duas potestates, ecclesiasticam, scilicet & sæcularem, ecclesiam & imperium, fuit, eritque unitas & concordia, fuit & erit quoque urbi tranquillitas, & felicitatis decor. Ideoque humani generis inimicus, cujus proprium est unitati & caritati adversari, & Christiani populi profectibus obsistere, sæpe nisus est superseminare zizaniam; & subortis discordiis inter has does potestates, insurrexerunt homines acuti ingenio, sed non in bonum: quorum aliqui provocati, quia non poterant in ecclesiæ promotiones, quas optaverant obtinere, vel quia districti fuerant, vel correcti, alii eliis passionibus impulsi, disputare inceperunt, & asserere quod ecclesia non poterat bone temporalia possidere vel habere, maxime civile dominium. Sed nec defuerunt, qui sententiam omnino contrariam affirmarunt, dicentes, non solum ecclesiam posse licite possidere & habere bone temporalia, & civile dominium; sed etiam Papam tamquam Christi vicarium, qui universorum est dominus, omnium civilium dominiorum esse primum administratorem, imo & dominum eo modo, quo dominia hominibus sub Deo competunt. Et ad hoc possem allegare magnam copiam doctorum sic tenentium, suisque scriptis & tractatibus hoc firmantium.

Diversæ opiniones de Dominio temporali, an possit competere personis ecclesiasticis.

Fuit quoque quidam cancellarius Parisiensis, qui sic initiat suum tractatum: „ Interdum contingit quod quis vitare volens unum errorem, incidit in contrarium, &c. & positis aliquibus exemplis sic subjungit: Modo consimili circa potestatem Pontificum veritatis medium ponit inter illos duos errores. Nam error Waldensium fuit, successoribus Apostolorum, videlicet Papæ & prælatis ecclesiasticis, repugnare dominium in temporalibus, nec eis licere habere divitias temporales. Et posita alia contraria jam superius memorata opinione, subjungit: Inter has opiniones contrarias, quarum primam erroneam omnes putant, puto quod veritas medium ponit: scilicet quod prælatis ecclesiæ non repugnat habere dominium in temporalibus, & jurisdictionem, contra primam opinionem erroneam; nec tamen eis debetur per se ratione status sui, & ratione, qua sunt vicarii Christi, & Apostolorum successores, sed eis possunt convenire ex concessione principum. Hæc ille.

Ego quidem inter has opiniones quid sentire valeam, et tamen præmissis protestationibus & bona pace loquar, nisi quod prima opinio, scilicet quod ecclesiæ non liceat habere divitias temporales, quam præscriptus doctor dicit eb omnibus erroneam reputatam, & nonnulli asserunt fuisse condemnatam in concilio generali, de quo in capite, Excommunicamus; de hæreticis: introducta sit, & defensa eb his, qui sub colore cujusdem palliatæ honestatis, tamquam prætendentes optare ecclesiæ sanctitatem, ipsam destruere vellent. Unde Hieronymus in minori breviario super illo verbo Psalmi, *Ut destruas inimicum & ultorem*, sic inquit: „ Inimicum & defensorem hæreticum, qui cum nequitia sua impugnet ecclesiam, eam tamen defendere assimulat. Et Augustinus super eodem: Quem nisi hæreticum? nam ipse est inimicus & defensor, qui fidem Christianam cum impugnat, videtur defendere. Unde Gregorius ex XII. moralium: Sæpe hæretici per hoc quod esse hominibus despicabiles solent, cum e cunctis fere gentibus sanctam ecclesiam venerari conspiciunt; opinionem ejus quibus valent obtrectationibus lacerare contendunt, dicentes: Idcirco illi cuncta temporalia suppetunt, quia ei præmia æternorum munerum subtrahuntur. Quorum vocibus Eliu obviat, dicens: *Ne forte dicatis; Invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo.* Ac si arrogantes intra sanctam ecclesiam, sed tamen fideles contra hæreticos dicant: Per hoc quod sanctam ecclesiam in honore hominum florere temporaliter cernitis, projectam a Domino non credatis. Scit enim redemptor ejus & in hoc itinere solatia venienti tribuere, & pervenienti ad æternam patriam superna præmia reservere. Incassum igitur dicitis quod Deus eam, non homo projecerit, cum venerari eam a cunctis fere hominibus videtis: quia sic ei serenæ gloriæ adjumentum tribuitur, ut per hoc multiplicius etiam ad cælestia subvehatur. Sic Gregorius. De aliis autem opinionibus, sive de omnino contraria, sive de illa, quam ipse dictus doctor ponit mediam, mihi dicere non est opus. Satis mihi est falsam opinionem refellere, & quod ecclesiæ bona temporalia habere & possidere liceat, demonstrare.

Psalm. 8.

Job 32.

Hunc ergo ordinem Deo propitiante tenebo. Primo rationes in contrarium factas solvere & enodere curebo. Secundo, licet primum sufficeret, tamen nihilominus quasi ex superabundanti, veritatem, quæ est scilicet, quod ecclesiæ & prælatis, & personis ecclesiasticis licitum sit habere & possidere bona temporalia, firmissimis demonstrabo documentis. Hæc quæ præmisi, dante Domino, credo me sic luculentius egere, si passim insequar vestigia magistri Petri, qui hunc articulum proposuit, ejusque scripta, quæ obtulit. In quo præterire nolo, quod cum in mediis propositorum sit vacuus, ut clare Deo propitio deducetur; in principio tamen & in fine plurimum loquitur rigide & ecclesiastico statui detrahendo, & ea, quæ in ipsis principio & fine loquitur, relinquit penitus sine aliquo fundamento. Dicit in principio quod in tranquillitatis & discordiæ mundi causa est dominatio cleri super bonis immobilibus, seu mobilibus hujus vitæ: & ad hoc dictum nullam probationem adducit.

Modus procedendi.

Ego autem e contrario dico quod ad tranquillitatem & pacem orbis multum proficit potentia & dominatus ecclesiæ; nisi enim ecclesia ha-

ANNO CHRISTI 1433.

haberet potentiam, tanta esset indisciplinatio, & arrogantia hominum superborum, volentium inniti opinionibus propriis, quod nisi esset magna potentia ecclesiæ ad comprimendos eos, quotidie hæreses pullularent & recrescerent. Hoc unusquisque volens advertere, per seipsum intelligere potest, quoniam varietates opinionum cum capitositate & pertinacia non desunt, sed per timorem comprimuntur. Et potest hoc aperte cognosci ex eo, quod erat antequam ecclesia hanc potentiam haberet: prout patet ex dictis Isidori jam superius allegatis, quod ante illa tempora Constantini jam non erat facultas docendarum plebium, cum Christianitas in diversas hæreses scissa esset: etiam ex dicto Augustini superius allegato. Possem & adhuc multa alia deducere, quæ dimitto, ne efficiar nimis longus.

Conclusio adversarii.

Ponit demum conclusionem suam sub his terminis: Sæcularis possessio, sicut & civile dominium, jure divino & humano, doctorum sanctorum sententiis, & ratione efficaci, tempore legis gratiæ prohibetur clero Christi.

Deinde ad declarandum terminos, facit unam distinctionem de possessione: & ponit descriptionem possessionis, quam ponit glossa super L. I. ff. de acq. poss. Quæ dicta per eum possem multipliciter impugnare, sed non curo contentiones verborum. Scio quod illam descriptionem ponit glossa prædicta; & quod dividitur possessio in has tres species, civilem tantum, naturalem tantum, & naturalem & civilem: & illam, quam ponit ipse, dicit sæcularem, non est in C. nec in ff. nec in toto corpore juris, & tamen eam vult fulcire ex quadam glossa c. Licet de off. ord. Clare patet quod non facit ad propositum: videamus textum & glossam. Textus dicit: Licet tam circa viros religiosos quam clericos sæculares. Distinguit huic duas species clericorum, seu ecclesiasticorum hominum, alios religiosos, alios sæculares clericos. Glossa exponit quid sit dicere clericos sæculares: & dicit quod clerici sæculares dicuntur, qui possunt habere proprium, sicut & laici, cum religiosi hoc non possint. Sic & Ostiensis in capite primo de summa Trinitate super verbo, Communem, dicit, quod sicut Deus creavit naturam spiritualem, corporalem, & hominem cujus est mixta natura, ut ibi textus; ita genus clericorum permixtam vitam ducit inter laicos & religiosos. Quæ quidem allegata glossa facit ad hoc, quod dicatur sæcularis possessio, non est species sæcularis possessionis: imo omnis possessio in hac vita est sæcularis, quia sæculare idem est quod temporale, ut dicit glossa super epistola ad Hebræos IX. super illo verbo, *sanctum sæculare*, id est, temporale. Bene scio differentiam inter res spirituales & temporales: & temporalia possidentur, ut ipsemet dixit. Certe audeo dicere, quod competenter mihi nota est materia possessionis. Nam scio me repetiisse in civitate Barcinonæ cap. Causam quæ de præscriptione, ubi aderant plusquam quinquaginta doctores & licentiati in jure, & ibi latissime examinasse descriptionem & divisionem possessionis. Et demum quando debui assumi ad officium auditoris palatii Apostolici, repetiisse cap. Cum dilectus de casu possess. & propriet. cui quantum conveniat hæc materia, norunt omnes jurisperiti; tamen ego nescio intelligere quid dicat ex dispositione terminorum. Scio etiam quod interdum possessio capitur pro re possessa. ff. De verb. sign. l. Interdum, & ita sæpe capitur in sacra scriptura, sicut Genes. XIII. *Quod erat possessio eorum nimia*. Et in evangelio Matth. cap. XIX. de juvene qui *habebat possessiones multas*: Quas textus ipse allegat & applicat ad descriptionem possessionis supra memoratæ, ad quam nihil faciunt, salva gratia allegantis.

C. causam, quæ de præscript. lib. 2. tit. 26. cap. 7.

C. cum dilectus, de causa possessionis & proprietatis, lib. 2. tit. 12. c. 6.

ANNO CHRISTI 1433.

Relinquamus ista, & relinquamus alias superstitiones, quas facit de dominio pro declaratione termini positi in conclusione. Civile dominium; quod etiam ad bona mobilia & immobilia juxta suum conceptum applicari non potest: quoniam in bonis mobilibus habetur ab hominibus privatum dominium, & non civile, quorum bonorum dominia ut plurimum acquiruntur jure gentium, quod est jus naturale. Et valde pauci modi sunt acquirendi dominia de jure civili, l. Ex hoc jure. ff. de justit. & jure, ff. de acquir. rer. domin. l. I. & ibi glossa enumerat aliquos paucos modos, quibus dominia acquiruntur de jure civili. Et videamus ad intellectum, quid potest velle dicere, & occurrunt mihi ista duo. Primum, quod clerici non possunt habere proprium, sed possunt habere omnia in communi: & hoc videtur dicere quarta suppositio, si legatur. Sed nescio si hoc ipse sentit; cum, sicut audio, ejus vitæ contradicat. Nec credo quod si adveniret sibi bona hæreditas patris, vel alicujus consanguinei vel amici, portaret eam in communi cum fratribus monasterii Sclavorum in Praga, cum quibus vivit. Secundum, quod etiam in communi non possunt habere & possidere bona mobilia & immobilia. Sed & hoc videtur contrariare ipsi quartæ suppositioni, ubi dicit quod habent in communi. Et maxime contrariatur contentus in schedula additiva ultimo data: in qua, ut mihi videtur, videns se deficere in probationibus eorum quæ præmiserat, ipsa destruit, & novam materiam introducit, sine alicujus probationis fulcimento. Ego autem dico, quod clerici non religiosi, seu qui voto ad hoc non se obligarunt, licite possunt habere & possidere bona temporalia, hæreditates paternas, aut aliorum, si eis relinquuntur, & alia bona juste acquisita, traditione, donatione, ex causa, vel aliquo licito contractu, vel arte licita. Item quod ecclesia potest habere & possidere bona temporalia, mobilia, & immobilia, domos, prædia, villas, castra, oppida, & civitates, & in eis habere privatum & civile dominium: & ea quæ in contrarium dicta sunt, minime obviant: quibus respondeatur per ordinem. Et primo allegantur auctoritates veteris testamenti, Numer. XVIII. & aliæ, in quibus habetur, quod dixit Dominus de tribu Levi, quod in terra illa nihil possiderent, neque haberent partem inter eos. Et super eisdem auctoritatibus radicaliter fundatur prima & secunda ratio de rationibus, quæ in fine post allegationes auctoritatum subjunguntur.

Clerici non religiosi possunt habere & possidere omnis generis bona temporalia, mobilia & immobilia juste acquisita.

Ad auctoritatem. Num. 18.

Ad hæc omnia respondeo; quod sicut dicit magister Bonaventura super IV. sentent. dist. XXIV. quæst. I. art. III. sacerdotii Christi non tam fuit figura sacerdotium Aaron, quam etiam Melchisedec, secundum quod dicitur ad Hebræos VII. *Fuit rex, & sacerdos, sic & Christus*. Et quamvis honorem regalem recusaverit, & ipse pauper vixerit, tamen propter suam dulcissimam benignitatem, ad hoc alios non arctavit. Unde nullatenus est credendum, statum universalis ecclesiæ aliter regi quam disponat Spiritus sanctus. Hæc omnia magister Bonaven-

ANNO CHRISTI 1433.

ventura. Cum ergo sacerdotium Christi sit secundum ordinem Melchisedec, sicut Apostolus ait, nil mirum si sacerdotes possideant temporalia sicut Melchisedec, qui erat rex Salem, & nihilo minus sacerdos Altissimi. Genes. XIV. Sed nolo esse hac responsione contentus. Pro parte altera allegati sunt quinque textus veteris testamenti, qui videntur sonare, quod Levitæ nihil debebant possidere in terra promissionis, sed habere decimas, & primitias, & oblationes, pro sustentatione sua. Et ego allegabo quindecim textus, quod Levitæ habebant & possidebant bona mobilia & immobilia, servos, domos, prædia & oppida, & civitates. Sed ante volo præmittere, quod in tempore ante legem, ut communiter doctores dicunt, primogeniti fuerunt sacerdotes, & præ aliis dominium, & hæreditatem habuerunt. Unde Genes. XXVII. dixit Isaac ad Jacob: *Esto dominus fratrum tuorum*, quia prima erat benedictio primogeniti: & Genes. XLIX. *Rubea fortitudo mea, primus in donis, & major in imperio*. Quod exponit Hieronymus in glossa de sacerdotio majori hæreditate, & imperio super fratres, quæ habuisset, nisi ascendisset cubile patris sui. Abraham etiam fuit sacerdos, ut probat Chrysostomus super Matthæi 1. & quam dives fuerit, omnes scimus. De Melchisedec jam dictum est, & sic patet quod in populo Dei sacerdotes fuerunt opulentissimi.

Veniamus ad tempus legis veteris, & sequamur ordinem. Primo, Levitici capite XXV. *Ædes Levitarum quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi: si redempta non fuerint, in jubileo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum sunt pro possessionibus inter filios Israel. Suburbana autem eorum non veneunt, quia possessio sempiterna est*. Item Levit. 27. *Homo si voverit domum suam, & sanctificaverit Domino*. Et infra: *Si agrum possessionis suæ voverit, & consecraverit Domino*, &c. Et infra: *Si noluerint redimere, sed alteri cuilibet fuerit venumdatus, ultra eum, qui voverit, redimere non poterit, quia cum jubilei venerit dies, sanctificatus erit Domino, & possessio consecrata ad jus pertinet sacerdotum*. Et infra: *Omne quod consecratum fuerit Domino, sive homo sive animal; sanctum sanctorum erit Domino*. Item Numerorum 25. *Locutus est Dominus ad Moysen: Præcipe filiis Israel, ut dent Levitis de possessionibus suis urbes ad habitandum, & suburbana earum per circuitum*, &c. Numerorum 31. Cum Israel vicisset Madianitas, & de eis tulisset magna spolia, jussit dari Eleazaro unam animam de quingentis, tam ex hominibus, quam ex bobus, asinis, & ovibus; & Levitis quinquagesimum caput hominum, boum, & asinorum, & cunctorum animantium, ex media parte filiorum Israel. Item Deuter. 18. de cæteris Levitis volentibus ministrare, dicitur: *Partem ciborum eamdem accipient quam cæteri, excepto eo, quod in urbe sua ex paterna eis successione debetur*. Item Josue 21. *Dederunt Levitis filii Israel de possessionibus suis, juxta imperium Domini, civitates & suburbana earum*. Et ibi scribitur, quomodo quælibet tribus dedit certas civitates, alia decem, alia tredecim, alia quatuordecim, &c. Et in fine subjungit: *Itaque civitates universæ Levitarum in medio possessionis filiorum Israel quadraginta duæ, cum suburbanis suis, singulæ per familias distributæ, & præterea sex refugii*; & sic erant 48. Item 3. Reg. 2 Salomon ait ad Abiatar sacerdotem: *Vade in Anathot ad agrum tuum*; & sic sacerdos habebat agrum. Item 11. Paralipomenon 11. Roboam Dei cultum tenente, & Jeroboam idololatriam inducente, dicitur. *Sacerdotes venerunt ad Roboam relinquentes suburbana, & possessiones suas*. Ecce quot possessiones habebant sacerdotes? Item Jeremias Propheta sanctificatus in utero sacerdos, emit agrum, solvit pretium, stipulationes fecit, & sibi fieri instrumentum. Jerem. 32. cap. Item de eodem, 37. capitulo *Cum ergo recessisset exercitus Chaldæorum ab Jerusalem, egressus est Jeremias, ut iret in terram Benjamin, & divideret ibi possessionem in conspectu civium*. Item primi Esdræ 11. de redeuntibus sacerdotibus a captivitate, sic dicitur. *Habitaverunt ergo sacerdotes & Levitæ, & janitores & cantores in urbibus suis, unusquisque Israel in civitatibus suis*. Item, certum est Jonathan fuisse sacerdotem, ex 1. Machabæorum, & ducem & principem ad bellandum, ibidem 11. & summum sacerdotem, ibidem 12. qui habuit amplas possessiones: unde in fine decimi capitis dicitur: *Addidit adhuc*, scilicet Alexander rex, *glorificare Jonathan, & misit ei fibulam auream, sicut est consuetudo dari cognatis regum, & dedit ei Accaron* (nomen est civitatis) *& omnes fines ejus in possessionem*. Item ibidem 11. Demetrius rex prædicta confirmavit Jonathæ, & majora addidit: *Fecit Jonathæ rex sicut fecerant ei qui ante eum fuerant, & exaltavit eum in conspectu omnium amicorum ejus, & statuit ei principatum sacerdotii, & quæcumque alia habuit prius pretiosa, & fecit eum principem amicorum*. Item ibidem: *Scripsit rex Antiochus, adolescens Jonathæ dicens: Constituo tibi sacerdotium, & constituo te super quatuor civitates, ut sis de amicis regis, & misit ei vasa aurea in ministerium, & dedit ei potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & habere fibulam auream, & Simonem fratrem ejus constituit ducem in terminis Tyri usque ad fines Ægypti*. De sacerdotibus omnia ista dicta sunt.

Sed de Juda Machabæo & aliis, principatum & potentiam liber Machabæorum ostendit: & sic sunt quatuordecim auctoritates veteris testamenti: Addatur una de novo testamento, quantum pertinet ad vetus. Actorum IV. *Joseph qui cognominabatur Barsabas, Levites, Cyprius genere, vendidit agrum*. Hic erat Levita secundum Magistrum historiæ scholasticæ, & Nicolaum de Lyra: habebat tamen agrum quem vendidit. Et sic habeo quindecim auctoritates contra quinque, quæ vincere debent: nam æquales roboris & fortitudinis sunt, cum sint ex textu Bibliæ. Sed in sacra scriptura nulla est contrarietas. Quid ergo? videamus verum ipsius intellectum, ne sermo ad corticem literæ intellectus sit nobis in ruina. Textus per me adducti ad plurimum faciunt testimonium de facto. Quid ergo? fuit violata lex illa data per Deum? absit. Sed videamus ipsius verum & planum intellectum. Ego dicam valde plane. Dominus dedit XII. tribubus Israel terram promissionis: ista terra erat dividenda inter tribus per partes seu hæreditates separatas, ut verbi gratia, tribus Zabulon habebit Bavariam, tribus Nephthalim Franconiam, tribus Benjamin Austriam, & sic de aliis; ita sunt distincti & limitati fines tribuum in canone Bibliæ. Tribus autem

Le-

ANNO CHRISTI 1433.

Levitica, cum esset sacerdotalis, non habebat esse separate, sed debebat servire in sanctuario ad utilitatem omnium tribuum. Et ideo non habebat sortem seu hæreditatem ed partem, sicut une tribus ex alus, sed habebat plusquam alique tribus: quia cum essent XII. tribus, sibi non pertineret nisi duodecima pars, & habuit decimam omnium, & ultra decimam, primitias, & oblationes, vota, sacrificia, redemptiones, & emendas, domos, suburbia. Ecce quantam opulantiam habebant illi sacerdotes: ntiqua vix eredo quod vel saltem in paucis locis sacerdotes nostri habeant majorem opulentiam. Et ita est intellectus illarum auctoritatum, quod non habuit sortem.

Si enim Deus faceret tantam gratiam Germanicæ nationi, quod acquirerent terrem illam sanctam, & demum deberent sibi dividere per partes & nationes separatas, certum territorium Bavaris, certum Australibus, certum Bohemis, & non darent sacerdotibus sortem vel hæreditatem ed partem, sed eum omnibus partibus haberent in unaquaqua; habebant enim illi sacerdotes, sicut dictum est, mubilia & immobilia, domos, & prædia, in quibus habebant verum dominium, quia poterant ille vendere, & alienare, quæ non potest facere, nisi dominus. Quod autem possent vendere & alienare, patet per illam auctoritatem Jeremiæ 32. & Actorum IV. Ecclesia hodie in temporalibus bonis non habet aliud nisi oblata e fidelibus, si quis obtulit ecclesiæ domum, vel agrum, castrum, aut oppidum. Sic & illi habuissent, si oblata fuissent, quæ erat lex Domini, ut supra est allegatum Levit. 27. *Si voverit domum suam*. Sed forte dicet: Sed non habebant civile dominium. Dico, Textus non dicit, Non habebant civile dominium; sed nihil aliud, quam decimas & primitias possidebant. In nullo illorum textuum fit mentio de civili dominio. Præterea dixi, & verum dixi, quod civile dominium non est applicabile ad bona mobilie & immobilia. Sed dicam, quid est civile dominium, de quo forte loqui nolunt, licet non expresserint illud, de quo dicitur, quod Imperator est dominus istius civitatis, vel mundi, de quo per doctores in leg. Bene a Zenone. Codica de quad. præscr. & in cap. Convenior 23. quæst. VIII. Sed non est dominus illius domus, vel illius, quinimo illi privati, vel domini domorum, & prædiornm sunt. Sed est quoddam universale dominium, quod magis propria dicitur potestas de publico, seu jurisdictio, cuius descripno habetur per glossam in leg. I. ff. de jurisdictione. Sed certe tale dominium in populo Israel a principio nullus habebat, nisi solus Deus. Ideo quando voluerunt habere regem, dixit ad Samuelem: *Non te abjecerunt, sed me, ne regnarem super eos*. I. Reg. 8. imo & Levit. 25. dicit: *Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea est, & vos advena & coloni estis*. Hujus autam dominii seu jurisdictionis administrationem & exercitium habuerunt Domini sacerdotes: primum Moyses, qui erat sacerdos; unde Psalmista: *Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus*. Et idem dux & rector populi Israel. Deinde tempora Judicum, qui regebant Israel, fuerunt judices plures de tribu Levi, sicut Heli & Samuel, qui fuit de tribu Le- (Psalm. 98.)

A vi, ut ait Magister historiæ scholasticæ. Et Augustinus in quæstionibus veteris testamenti, tractando illud, quomodo Helcana pater Samuelis decimas offerebat, cum esset Levita? & ibi ad nostrum propositum dicit, quod quia accipiebant uxores de aliis tribubus: sicut Jojada sacerdos duxit filiam regis Joram, & sic habebant possessiones uxorum. Tandem supremum judicium erat sacerdotum, dicente Domino, Deuteron. XVII. *Si difficile & embiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, lepram & non lepram, causam & causam & judicum inter portas videris verba variari, surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, venesque ad sacerdotes Levitici* B *generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcumque dixerint tibi qui præsunt loco, quem elegit Dominus*. Et infra: *Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministraverit Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur ille homo*. Postea vero venerunt reges, infra quorum tempus non legimus quempiam præter reges habuisse dominium alicujus civitatis, oppidi vel castri. Si nemo habebat, non mirum si sacerdotes non habebant. Est namqua mos in aliquibus regionibus, sicut audio esse in Africa, quod solus rex habeat dominium civitatum, oppidorum, castrorum & villarum. Sed postea C temporibus Machabæorum, nonne Mathathias, Jonathas, Judas Machabæus, & fratres ejus sacerdotes simul fuerunt & principes, ut historia Machabæorum liquide attestatur: & sic habuerunt civile dominium. (Quæst. 46. tom. 4. — Deut. 17.)

Jam venio ad auctoritates novi testamenti, & primo loco allegantur quatnor auctoritates ordine successivo, quæ, salva bona gratia allegantis, valda parum faciunt. Prima est de vocatione Petri & Andreæ; alia de vocatione Matthæi; in quibus magna vocantis virtus, & obedientia vocatorum merito commendatur. Sed eum non habeant notam præcepti, neque prohibitionis, non potest ex eis argumentari ad licitum vel illicitum; sed ad laudabiliter imitandum, personarum, rerum & temporum circumstantiis adhibitis, D sicut decet.

Allegatur secundo loco illud Matthæi V. *Si quis te percusserit in unam maxillam*, quæ nihil ed propositum facit; & illa: *Qui tecum vult in judicio contendere, & tollere tunicam*: quæ sic ad literam capta, & quod ed solos clericos dictum esset, posset induci contra allegantem: nam constaret quod clerici possunt habere bona. Sed sicut omnis doctorum sententia habet, hæc præcepta in præparatione cordis habenda sunt; in exteriori eutem operatione id potius agendum est, quod proximi saluti conveniat. Unde Augustinus eit in serE mone da puero Centurionis, & habetur 23. quæstiona I. Paratus debet esse homo justus » & pius patienter eorum malitiam sustinere, » quos bonos fieri quærit. Et infra: Ista præ- (Cap. 2.)
» cepta magis sunt ad præparationem cordis,
» quæ intus est, quam ad opus quod in a-
» perto fit, ut teneetur in secreto animi pa-
» tientia cum benevolentia: in manifesto au-
» tem id fiat quod eis prodesse videtur quibus
» bena velle debemus. Hinc liquido ostendi-
» tur quod ipse Dominus Jesus exemplum sin-
» gulariter patientiæ, eum percuteretur in

sa-

ANNO CHRISTI 1433. Joan. 18.

„ faciem, respondit, *Si male locutus sum*, &c. „ Nequaquam igitur præceptum suum, si verba inspiciamus, implevit. Et reliqua per eum ibi scripta: ubi etiam hoc confirmat ex Paulo, de quo Actor. 23. quod percussus in maxillam non præbuit aliam, sed dixit, *Percutiet te Deus, paries dealbate*.

Matth. 8. Matth. 19. Luc. 18.

Tertio allegatur illud quod Christus dixit: *Vulpes foveas habent*. Ad hoc & ad id quod sexto loco allegatur, *Si vis perfectus esse*: & id quod Apostoli dixerunt, *Ecce nos reliquimus omnia*: & quod decimo loco allegatur ex Luca, *Vende omnia quæ habes*. Respondere opus non esset, quia omnis homo scit illa non ad Apostolos tantum dicta, imo ad literam dicta fuerunt non Apostolis, sed scribæ & juveni illi. Item non obligamur omnia agere, quæ Christus. Nam licet omnis Christi actio sit nostra instructio, non tamen semper ad necessariam imitationem; alias oporteret nos omnes crucifigi. Et ex se textus ostendit necessitatem non habere; cum ad consequendam vitam æternam sufficienter præmisit, *Serva mandata*; & subjunxit, *Si vis perfectus esse* Nec tamen quisquam intelligat, illud necessarium esse ad perfectionem evangelicam; cum, ut Apostolus testatur ad Colossenses 3. caritas sit *vinculum perfectionis*; sed quod illud est quoddam instrumentum accommodum, tamquam removens illud quod posset esse impeditivum; essentiale autem perfectionis consistit in hoc quod dicit, *Sequere me*, non gressibus corporis, sed affectibus, ut hic dicit sanctus Thomas II. II. quæstio LXXXV. articulo VI. & in multis aliis, & communiter omnes doctores.

Ad quartam jam responsum est. Veniamus ad quintam, & simul cum ista accipio septimam & octavam, quia idem dictum Christi est, sed a tribus evangelistis recitatum, ut Augustinus deducit, de consensu evangeliorum. Et quia hæc videntur urgere, insistendum est circa ipsas, qui de istis solet fieri magnum festum. Et nunc obsecro omnes memores esse nostræ præfactionis, ne sermo Dei ad corticem literæ sit nobis in ruinam; & ne efficiamur Christi falsi testes, sicut illi qui dixerunt Christum dixisse Matthæi 26. *Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud*. Et utique existens in templo Salomonis, cum ejecisset ementes & vendentes, & peteretur ab eo signum, dixit, Joann. II. *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*; Judæi intellexerunt de templo illo in quo erat: ipse autem loquebatur de templo corporis sui, prout Joannes verus ejus testis & interpres attestatur: sed ut simus idonei ministri testamenti, sicut dixit Paulus 2. Corinth. 3. *Non litera sed spiritu: quia litera occidit, spiritus autem vivificat*.

Et primo sciendum est, quod per hunc modum loquendi, *nolite* vel *noli*, non semper inducitur prohibitio, ut contra faciens peccet, sed est sæpe quædam exhortatio vel confortatio. Grave nimis esset, si ubicumque in sacra scriptura talis invenitur locutio, prohibitionem induceret super expressa ad sensum grammaticalem, Lucæ v. præcepit ne cui dicerent, Marci x. de libello repudii. Scriptum est in evangelio Lucæ 14. *Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, aut fratres, aut cognatos*. Numquid est intelligendum ex „ hoc prohibitum invitare amicos? Unde Beda, ut Thomas allegavit in glossa: Fratres „ igitur & amicos, & divites: alterutrum convivia celebrare, non quasi scelus interdicit, „ sed sicut cætera necessitatis humanæ commercia ad promerendum vitæ cælestis præmia a modicum valere. Iterum scriptum est „ Matthæi x. *Nolite timere eos, qui corpus occidunt*; numquid propterea est abjiciendus omnis timor eorum, qui possunt corpus occidere? certe non: sed hoc est intelligendum, ne propter timorem corporis justitiam deseramus. Item: *Nolite soliciti esse quid manducaturi estis, neque soliciti esse de crastino*; numquid est propterea sic abjicienda omnino solicitudo victus & vestitus pro futuro tempore? Certe non. Unde Augustinus in lib. II. de sermone Do„ mini: Vehementer cavendum est, ne forte „ cum viderimus aliquem servum Dei provi„ dere ne ista necessaria desint vel sibi, vel „ his, quorum cura sibi commissa est, judi„ cemus eum contra præceptum Domini face„ re, & de crastino solicitum esse. Nam ipse „ Dominus, cui ministrabant angeli, propter „ exemplum, ne quis postea scandalum pa„ teretur, cum aliquem servorum ejus ani„ madvertisset ista necessaria procurare, locu„ los habere dignatus est, quibus portaba„ tur pecunia, unde usibus necessariis quid„ quid opus fuisset præberetur. Hæc providen„ tia alii Apostoli, Paulus & Barnabas, præ„ ceperunt collectas fieri in usus sanctorum „ qui erant in Jerusalem. Hæc Augustinus. „ Hoc de collectis habetur Actor. II. ad Ro„ manos 15. & ipse Paulus pro futuro suo itinere talem providentiam habuit, ut ipse ostendit II. ad Corinth. 9. & ad Philipp. 4. Iterum cum Christus dixit Matthæi x. *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini*; numquid hæc prohibitio fuit magis confortatio quædam, ne timorem aut solicitudinem formidolosam haberent? sic in proposito. Iterum quomodo Christus dixit Lucæ 6. *Nolite judicare*? numquid prohibuit omne judicium? absit. Iterum cum Apostolus Jacobus dixit: *Nolite jurare*; numquid propter hoc debet omne juramentum censeri prohibitum? absit. Tandem cum Paulus dixit Timotheo: *Noli aquam bibere*, peccavit Timotheus postea quando aquam bibit? In hujusmodi locutionibus attendenda sunt plura; persona loquens, cui loquitur, res de qua, quo dicendi genere, & qua de causa. „ Quoniam, ut inquit Hilarius, intelligen„ tia verborum ex dicendi causis est assu„ menda, & mens dicentis magis est atten„ denda quam verba.

ANNO CHRISTI 1433.

a Textus impressus habet nihil.

Matth. 6.

1. Tim. 5.

Hac una regula præsupposita infallibili, quæ trahitur ex Augustino tertio de doctrina Christiana, cujus libri principalis intentio est instruere nos ad intelligendam sacram scripturam. Regula est ista, quod quando scriptura salvari non potest in sensu terminorum grammaticaliter acceptorum, topica seu figurativa locutio est. Solet enim scriptura tropice se parabolice loqui, ponens interdum causam pro effectu, vel effectum pro causa, vel rem pro vitio vel virtute, quæ ut communiter, vel ut plurimum solet consequi ad eam. Verbi gratia dixit Christus Matthæi 5. *Quicumque dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis*. Certe ibi cordis rancorem ad apertam contumeliam prosilientem intellexit,

ANNO CHRISTI 1433.

alioquin reus fuisset gehennæ ignis Paulus, quando dixit Galatas: *O insensati Galatæ*. Unde Augustinus lib. 21. de civitate Dei, juxta finem: « Non dixit fratri suo, fatue, qui cum hoc dicit, aon ipsi fraternitati, sed peccato ejus infensus est. » Iterum aliud exemplum. Christus dixit Matthæi 24. *Nolite vocari rabbi*. Item dixit ibidem: *Patrem nolite vocare in terra*; certe non hæc nomina, nec officia prohibere iotellexit; sed ambitionem superioritatis & excellentiæ, quæ talia officia & nomina ut communiter consequi solent. Unde Augustinus super Psalmo 77. *Attendite popule meus;* « *coram patribus*, &c. dicit: Paulus senior dicit: *Non ut confundam vos hæc scribo, sed ut filios meos carissimos moneo*: cum sciret B utique a Domino dictum: *Ne vobis dicatis patrem in terra*: quod non ideo dictum est, ut vocabulum honoris humani de loquendi consuetudine tolleretur, sed ne gratia Dei, qua in vitam æternam regeneramur, naturæ vel potestati, vel etiam sanctitati cujusquam hominis retribueretur. Ecce quomodo Augustinus docet nos intelligere verba Christi in sensu intrinseco, non grammaticali: » ut dicamus quod quicumque aliquem vocat patrem, peccet; nec quicumque vult vocari rabbi, quod idem est quod magister: alioquin peccaret magister Petrus Anglicus, qui bene vult vocari magister, & multi alii quotidie peccaremus.

Nunc autem ostendendum est, quod ipse auctoritates salvari non possunt, primo ex hoc quod evangelistæ sibi invicem contradicere videntur: cum Matthæus & Lucas dicant, *neque virgam*, Marcus autem dicat, *nisi virgam*, & sic duo negare videntur, alter videtur concedere. Unde oportet quod figurative loquantur prout Augustinus dicit in de consensu evangelistarum. Item quod nec Christus nec Apostoli hanc doctrinam servarunt, patet: Nam Christus habebat loculos, in quibus portabantur pecuniæ ad emendum necessariæ, Joannis XIII. cap. Soper quo Augustinus in homilia LXII. « Habebat ergo Dominus loculos a fidelibus oblata conservans, & suorum necessitatibus & aliis indigentibus tribuebat: tunc primum ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta, ut intelligeremus, quod præcepit non cogitandum esse de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, ut nihil pecuniæ servaretur a sanctis, sed ne Deo pro ista serviatur, & propter inopiæ timorem justitia deseratur. » Hæc Augustinus. Hoc idem patet ex illo evangelii quarto, quando Jesus loquebatur cum Samaritana, quod Apostoli ibant in civitatem cibos emere. Et Marci VI. dixerunt discipuli: *Euntes emamus pro denariis panes, & demus eis*. Nec Christus intrans civitatem, interrogabat, *&c.* nec intrabat quamcumque domum & ibi manebat, sed recipiebat convivia, & a sanctis mulieribus sibi ministrabatur. Item panem secum detulerunt Petrus & Andreas quando iverunt piscari, Joannis ultimo. Item non legimus quod Apostoli servaverint illam clausulam, ut intrantes civitates peterent, quis in ea dignus esset, & ibi manerent. Sed de Paulo legimus in communi legenda, & in historia scholastica, quod conduxit domum Romæ: & ipse recepit stipendium seu subsidium ab aliis ecclesiis, de quibus vivebat apud Corinthios 2.

A ad Corinth. 11. ad Philippenses 4. *Scitis autem vos Philippenses, quando profectus sum a Macedonia nulla mecum ecclesia communicavit in ratione dati & accepti, nisi vos soli; quia Thessalonicam semel & bis in usum mihi misistis*. Circa ista verisimile est, quod pecuniæ mittebantur, & ab eo conservabantur: sed utcumque sit, sive pecunia, sive æs, sive panis, sive vestimentum, omnia essent contra prohibitionem, si prohibitio esset; & collectæ missæ in Jerusalem, de quibus Actorum 11. & ad Romanos XV. contra prohibitionem essent, si prohibitio esset. Et Petrus calceamenta habebat, quomodo angelus dixit ei: *Calcea te caligas tuas*; Actorum XII. cum tamen textus evangelii dicat, *neque* B *calceamenta*, & sic omnes deberemus ire discalceati: tamen neminem video discalceatum, sed omnes calceati ambulamus. Sed & Sixtus & Laurentius, qui thesauros habebant ecclesiæ, Nicolaus & Ambrosius, & multi sancti transgressi fuissent, quæ nullatenus sunt dicenda.

Videamus ergo verum intellectum, quoniam ad literam juxta sensum grammaticalem stare non possunt, nisi dicamus, quod fuit non præceptum, sed documentum utile pro illa missione, qua missi fuerunt ad populum Judæorum prædicare pœnitentiam, & quod appropinquabat regnum Dei. Ita dicit Augustinus in libro contra [a] Adamantium discipulum Manichæi. Hoc non fuit præceptum sed documen- C tum utile pro illo tempore: & hoc est de mente Chrysostomi, prout dicit S. Thomas 2. 2. qu. CLXXXV. distinctione 11. art. 6. in corp. ad secundum articulum. Pro cujus declaratione est sciendum & docendum, quod Apostoli bis fuerunt a Christo missi: primo tantum ad Judæos prædicare quod appropinquabat regnum cælorum, & pro hac illam legem acceperunt. Secundo fuerunt missi post resurrectionem a Christo in universum mundum prædicare evangelium omni creaturæ: & hæc missio fuit libera, nec coarctata terminis terrarum, sicut prima, nec cærimonialibus illis limitata, sed in lege perfectæ libertatis; sicut dixit Jacobus capite primo, & hoc satis D ostenditur; quia dicit Augustinus secundo libro de doctrina Christiana: Illi credentium, qui « fuerunt ex Judæis, servarunt illam communem vitam, quia erant legalibus honoribus assueti: alii autem, qui de gentibus conversi fuerant, talem vivendi modum non servaverunt. Illa ergo prima missio cum suis regulis præteriit: nec jam prædicamus, quod appropinquat regnum cælorum; sed in secunda missione succedimus ad prædicandum evangelium omni creaturæ. »

[a] Pro, Adimantum. Chrysost. super illa verba: Salutate Priscam, habetur immediate post ep. ad Rom.

Vel dicamus ad mentem loquentis magis attendentes, quod magis confortatio quam prohibitio fuit, & demonstratio facultatis & potestatis; ut non timerent sine sacculo & pera ire E ad prædicandum, sed omnem anxietatem & solicitudinem deponerent: & hic est communis modus loquendi. Si enim aliquis nostrum mitteret servum suum, & sciret quod in via nil sibi deficeret, quia vel alius socius omnia necessaria secum ferret pro ambobus, vel irent per domos amicorum, ubi ei nil deficeret, diceret illi: Non portate panem neque vinum. Sic ergo volebat eos carere omni solicitudine temporalium; & omnem timorem expellere, augereque fiduciam. Et hoc est de mente Chrysostomi, prout eum allegat sanctus Thomas in glos-

ANNO CHRISTI 1433. glossa continua super Methæi x. ubi inter alia A „ sic dicit: Ab omni eos solvens solicitudine ut una sola detineantur cura, quæ est doctrinæ, a qua etiam eos solvit, dicens: *Neque solliciti sitis quid loquamini*. Et alia dicit, quæ hic longum esset recitare: sed poterimos in libro videre. Hoc etiam est de consensu evangelistarum, de mente Augustini, ubi (Augustinus de consensu Evangelistarum, ubi supra.) sic dicit: Unde satis ostenditur, cur eos hoc possidere eur ferre noluerit, non quod necessaria non sint sustentationi hojus vitæ; sed quia eos sic mittebat, ut eis hæc deberi demonstraret; & reliqua quæ longum esset hic scribere, videre poterimus in libro.

Et tandem ut his finem imponam cum glossa ordinaria, radicem omnium malorum evaritiem B de eorum pectoribus voluit ampurere, ipsam intendeos per aurum, argentum, æs, *&c.* quæ avaritiæ solent esse materie; sicut & prædixi de illis euctoritetibus: *Nolite vocari Rabbi, & nolite patrem vocare*. Et in hoc concordant moltorum doctorum sententiæ, quas ex glosse sancti Thomæ poterimus videre. Sic in illo: (Deut. 17.) *Cum electus fuerit rex, non multiplicabit equos*, intelligendum est non simplieiter, sed ad pompam & superfluitatem: alias peccasset in boc David tem commendetus a Domioo, qui certe multiplicavit equos, & familiam emplievit. Sicur ergo ibi sub illis varbis oon ebsoluta illarum rerum prohibitio intelligenda est, sed ad pompam & superfluitatem, ut ibi dicit Ly-C ra: sic & bie avaritia probibetur, quæ otique, etsi io omnibus hominibus reprehendende sit, est in sacerdotibus detestande. Hnic sensui concordat Ambrosius, sicut ellegat Thomas super illud Lucæ: *Dominus post*, &c. * qui volunt edhuc derivare tractetum, ut spiritualem tantummodo iocus ista formare videatur affectum, qui velut indumentum quoddam videator corporis exuisse, non solum potestate rejecta, contemptisque divitiis, sed etiem carnis illecebris abdicatis, & Theophylactus & quidam, etiem Apostoios non portere peram aut baculum, eut duas tunicas, sic intelliguot, ut non thesauriaent.

Venio consequenter ed sextam, & huic con- D jungo duas, quie similes sunt. Una est Merci, alie Lucæ, de illo, *Si vis perfectus esse*; ad quod jam dictum est supra, non Apostolis, sed illi juveni suissa dictum. Et si dicatur, quod prælatis competit esse perfectis, dixi & dico quod illud, *Vende*, &c. non esse essentiala perfectionis, sed instrumentum sine quo bene potest esse perfectio. Patet de Abraham, de quo dictum est Genes. xvii. *Ambula coram me, & esto perfectus*; da Job, Tobie, & multis aliis, de quibus infre dicetur. Cum eutem subjungitur: *Facilius est camelum per* (Matth 19. Luc. 18.) *foramen acus introire, quam divitem intrare in regnum calorum*, hoc generaliter ad omnes pertinet tam clericos quam laicos. Quomodo eu- E tem hoc intelligetur, ipsemet Christus declaravit Marci x. Nam cum dixisset: *Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt*! & discipuli obstupuissent, quasi declarando rursus ait: *Filioli, quam difficile est confidentes in pecuniis intrare in regnum Dei*! Ecce de quo divite loquitur, qui spem suem in pecuniis suis ponit.

(Psal. 51.) Unde Augustinus super Psalmo, *Quid gloriaris in malitia*? &c. *Ecce homo qui non posuit „ Deum adjutorem suum*. Quando Dominus noster Jesus Christus abeunti illi a se diviti contristato dixerat: *Vende omnia*, &c. & magnam desperationem divitibus prænuntiarat, ut diceret facilius posse camelum per (ANNO CHRISTI 1433. Matth. 19.) foramen ecus intrare, quam divitem in regnum cælorum; nonne continuo discipoli contristati sunt, dicentes apud semetipsos: *Quisnam poterit salvari?* Divites paucos ettendebant, latebat eos tanta pauperum multitudo: non sibi poterent dicere si difficile est imo impossibile, ut intrent divites in regnum cælorum, sicut impossibile est ut intret camelus per foramen acus; omnes pauperes intrant io regnum cælorum; divites soli excluduntur? Quot sunt enim divites? et vero pauperum innumerabilie millia. Non enim tunicas inspecturi sumus in regno cælorum, sed vestis cuique fulgor justitiæ deputebitur. Sunt ergo pauperes æquales angelis Dei: induti stolis immortalitatis fulgebunt justi sicut sol in regno Patris sui. Quid nobis est de divitibus paucis sollicitos esse atque laborare? Non hoc senserunt Apostoli. Sed cum Dominos hoc dixisset: *Facilius est camelum*, &c. illi apud se dicentes, *quisnam poterit salvari*? quid ettenderunt? non facultetes, sed cupiditates, viderunt enim ipsos etiam pauperes, etsi non habentes pecuniam, habere tamen avaritiam. Et ut noveritis, non pecuniam in divite, sed evaritiam coodemneri, edvertite quod dico respiciens illum divitem stantem juxta te, & forte in illo est pecunia, & non est evaritia: in te non est pecunie, sed est avaritia pauper ulcerosus, ærumnosus, linctus a canibus, non habens opem, non habens escam, non habens forte ipsam vestem, ablatus est ab angelis in sinum Abrahæ: eia tu pauper gaudes modo. Numquidnam tibi & ulcera optanda sunt? Nonne patrimonium tuum sanitas est? Non est in hoc Lazaro meritum paupertatis, sed pietatis. Nam dives qui sublatus est, non vides quo sublatus sit? Quis est sublatus eb angelis? pauper ærumnosus D & ulcerosus: quo sublatus est? in sinom Abrahæ. Lege scripturas, & invenies divitem Abraham, & noveris quie divitiæ non puniuntur. Habebat Abraham multum auri & argenti, pecorum, familiæ, dives eret: & in sinum ejus pauper Lazarus sublatus est, & in sinum divitis pauper recipitur. An potius ambo Deo divites, ambo cupiditate pauperes? Quid ergo culpet scriptura? non dixit, Ecce homo qui fuit dives: sed, *Ecce homo qui non posuit Deum adjutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum*: non quia habuit divitias, sed quia in ipsis speravit, & in Deo non speravit: ideo damnatur, ideo puni- E tur, ideo movetur de tabernaculo, tamquem motus ille terrenus, sicut pulvis quem projicit ventus e facie terræ, ideo exstirpatur redix ejus de terra viventium. Numquid buic similes sunt divites de quibos Peulus loquitur? *Præcipite divitibus* (1. Tim. 6.) *hujus sæculi non superbe sapere, nec sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo*. Et infra. Denique illis quid præcepit? Divites sint in operibus bonis, facile tribuaor, communicent: & si facile tribuerint, si communicaverint non habenti, intrabunt per fo-

ANNO CHRISTI [illegible]

„ ramen acus? intrabunt plane. Nam & pro illis ipse camelus intravit: ipse enim prior „ intravit, quem sicut camelum nemo sarci„ na passionis oneraret, nisi ipse se in terram „ deponeret: & ipse hoc dixit, quod homi„ nibus impossibile est, Deo facile est. Et in„ fra; *Os eorum locutum est vanitatem*, &c. [Psalm. 143.] „ *Neque clamor in plateis eorum*. Denique quid „ in illis reprehenditur? Non quia ista habue„ tunt, nam & boni habent ista. Hoc inten„ dite. Sed quid? ne passim divites repre„ hendatis. Et rursum: Ne de paupertate & „ egestate præsumatis. In quo ergo isti no„ tantur? quia beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. Hæc omnia Augustinus. Et ad hoc dictum Chrysostomi super Matth. xix. quod allegat magister Petrus, Chrysostomus sic dicit: Non pecuniis detrahens, sed eis detinentur ab ipsis.

Septima fuit conjuncta cum quinta, & utrique simol responsum, venio ad octavam, cui & duodecimam conjungo, quia ex eadem auctoritas est a duobus evangelistis recitata: quarum solutio satis liquet ex originali Chrysostomi, quem magister Petrus allegat: [Matth. 20.] *Scitis quia principes gentium dominantur eorum: non contenti regere subditos suos, violenter eis dominari nituntur: inter vos autem, qui estis sæc, non erunt hac*. Ecce quod intendit reprobare tyrannicum dominium, & ostendere quod prælatio ecclesiastica debet esse justa & caritativa ad modum pastoratus, cum solicitudine pro utilitate omnium ministrando eis ad animarum salutem. Et hoc est quod Petrus Apostolus ait, 1. cap. v. quæ auctoritas in loco finali per magistrum Petrum posita est: *Pascite qui in vobis est, gregem Domini*, &c. *non dominantes in clero, sed forma facti gregis*. Sed advertendum » est quod ibi, est una glossa, quæ sic dicit: » Pascite non solum verbo & exemplo, sed corporali subsidio. Ex quo apparet quod prælati ecclesiæ de bonis temporalibus debent tantum habere, quod sufficiat pro eorum vitæ necessariis, & possint etiam subditis & pauperibus in necessitatibus subvenire, quod in suo loco latius Deo propitio declarabitur.

Nona fuit conjuncta cum quinta & septima, & simul utrique responsum, & hoc quantum ad illud Luc. ix. *Nihil tuleritis*, &c. Ad id autem quod subjungit ex Lucæ cap. xiv. *Qui non renuntiaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus: & si non odit patrem & matrem*, &c. dico quod ista non pertinent ad clericos tantum, sed ad quemlibet Christianum dicta sunt: quia accipitur sic Christi discipulatus. Verumtamen ad quoscumque referatur, quomodo hoc intelligendum sit, glossa ibi declarat, dicens quod omnibus mundanis renuntiant, a quia ita eis licite utuntur, quæ possident, ut tamen mente tendant ad æterna. [a] Forte, qui. Veritas hujus glossæ patet ex consequenti, ubi dicit: *Qui non odit patrem & matrem*, &c. Quæ non possunt intelligi de actuali odio, sed quod illa divino amori non præferat, ut clare deducit Gregorius in homilia super illo evangelio. [Greg. hom. 37.] Hoc etiam patet; nam Lazarus & Maria & Martha non renuntiaverant facultatibus, & tamen erant discipuli Christi. Item Nicodemus princeps Judæorum, & Joseph ab Arimathia dives erat, & discipulus Christi de quo Rabanus super Matth. xxvii. Magnæ dignitatis fuit » apud sæculum, sed majoris meriti apud „ Deum; quia non erat dives divitiarum amo„ re sed tantummodo possessione: ideo divites „ non excluduntur a discipulatu Salvatoris, „ Iste autem dives erat & discipulus, quia „ nec pecuniæ amator, sed distributor. Hæc „ Rabanus. Legitur etiam Actor. xxi. quod Paulus hospitatus fuit in domo Philippi evangelistæ, qui habuit quatuor filias, & sic non renuntiaverat omnibus: & tamen erat evangelista, id est, prædicator evangelii. Unde Beda sic dicit: omnium fidelium est renuntiare „ omnibus, quæ possident, hoc est, sic tenere „ ea quæ mundi sunt, ut tamen per ea non „ teneantur in mundo: habere rem tem„ poralem in usu, æternam in desiderio: sic „ terrena gerere, ut tamen tota mente ad cæ„ lestia tendant. Ideo venio ad decimam, quæ est; *Nemo potest duobus Dominis servire*; [Matth. 6.] quæ utrique statui pertinet: *Nemo potest servire Deo & mammonæ*, [Luc. 16.] neque clericus, neque laicus. Et ego talem abusum in homine excusare nescirem, quod serviat ipse divitiis, sed utatur debite illis. Et tunc non mammonæ, sed Deo servit ipse, & mammonam sibi subjicit, & etiam Deo servire facit. Utique Deo servit prælatus ecclesiæ, qui res ecclesiæ debite administrat & fideliter, quorum est procurator, non dominus: prout etiam magister Petrus allegat Extravagantem de donat. [Lib. 5. tit. 24.] frat. & Augustinum, & habetur xxiii. quæst. vii. Quod autem. [Augustinus epist. 50. ad Bonifacium.] Si autem privatim quæ nobis sufficiant possidemus, non illa sunt nostra sed pauperum, quorum procurationem quodam modo gerimus: & hanc etiam magister Petrus allegat, Corinth. xiv.

Reliquæ auctoritates, quæ inducuntur, parum urgere videntur: quapropter illas omitto causa abbreviandi. Si autem alicui vel aliquibus earum velint insistere, designent illas, & ego Deo propitio satisfaciam, & etiam ex infra dicendis satis patebit responsio.

Venio igitur ad originalia doctorum, quæ cum sint multa & longa, per singula respondere tempus longissimum occuparet. Sed ego brevius quo potero complectar eadem, ad omnia simul quasdam generales responsiones dando: ad aliquas vero illarum, quæ magis urgere videntur, specialia dabo responsa.

In primis nonnulla ipsorum de religiosis loquuntur, licet magister Petrus extra scriptum „ extulerit vocem suam, dicens: Non dicant „ hæc loqui de monachis, quia monachi non„ dum erant. Ad quod ego habeo dicere, „ quod dixisse legimus Augustinum xxiii. „ quæst. vii. Quod autem: Usque adeo calum„ niandi cupiditate cæcantur, ut non attendant „ quam sint inter se contraria quæ loquuntur. Nonne ipsemet allegat Dionysium de ecclesiastica hierarchia, capite vi. dicentem, monachos esse de statu eorum, qui perficiuntur? Sed Dionysius fuit discipulus Pauli, & contemporaneus Apostolorum. Unde clare liquet, quod in principio nascentis ecclesiæ fuerunt monachi, cœnobitæ dico, viventes in congregatione. Nam prout Cassianus recitat libro ii. & historia ecclesiastica libro 12. ante finem, B. Marcus evangelista apud Alexandriam monachorum vitam instituit. Et in legenda B. Marci legitur, quod fundavit monasterium sanctimonialium feminarum.

Nemo ergo detrahat religionibus, quæ a tempore Apostolorum, & ab ipsis Apostolis & Chri-

Ri-

ANNO CHRISTI 1413.

sti discipulis sumpserunt originem & initium, & utique plurimum Dei ecclesiam illustrarunt. Magna pars doctorum ecclesiæ fuerunt religiosi. Ecce Augustinus, Hieronymus, & Gregorius de quatuor principalibus doctoribus tres fuerunt religiosi. His addimus Chrysostomum, Magistrum, Gratianum, qui compilavit volumen decretorum, Rabanum, Bedam, Hugonem, Richardum de sancto Victore, Anselmum, Nicolaum de Lyra, sanctum Bernardum, Thomam de Aquino, Albertum, Bonaventuram, Patrum de Tarantasia, Scotum, & plures alios, qui ecclesiam Dei suis illustrarunt scripturis. Utinam omnes tales æmulationes cessarent, & omnes unanimiter curaremus agere quæ Christi sunt, tamquam diversa membra unius corporis. Nam, sicut dicit Apostolus, sicut in uno corpore diversa sunt membra, ita in una ecclesia diversi status, omnes ad decorem & utilitatem ecclesiæ. Et licet in religiosis multa sint hoc tempore, quæ reformatione indigent, sicut & in cæteris statibus; tamen nihilo minus multum illuminant ecclesiam prædicationibus & doctrinis. Et nemo prudens in caliginoso loco exsistens, lucernam extinguit non bene sibi lucentem, sed habentem succum seu scoriam, curat aptare, quo melius potest. Nam melius est, quod aliquantulum turbide luceat, quam si penitus esset extincta, & hoc volo incidenter non sine causa dixisse.

Secundo volo notare, quod talia, qualia de prælatis ecclesiasticis dicta sunt, ego volo ostendere de privatis & principibus laicis esse scripta. Et primo occurrit Deut. XVII. *Cum electus fuerit rex, non multiplicabit equos.* Si sic ad literam capiendum esset, debuisset ire Saul post asinas, sicut quando fuit assumptus in regem, & David de post fetantes. Deinde illud Ecclesiastici XXXII. *Rectorem te constituerunt? esto unus quasi ex illis.* Et Proverbiorum finali capite: *Noli dare vinum regibus.* Apud Hermogenem antiquum philosophum legitur: » Signum perfectionis est in rege abstinentia a pecunia & possessionibus. Et Aristoteles ad Alexandrum: Declina conatus bestialium voluptatum, & desiderium divitiarum: vere istud est verecundia, istud in præsumptionem mergit. Et idem IX. Ethicorum: Verum est de studioso, & amicorum gratia multa agere & pati, etsi oporteat mori: projicit enim & pecunias & honores, & totaliter circa pugnabilia bona, procurans sibi ipsi bonum virtutis. Et Valerius libro quarto, capite tertio: Magna cura præcipuoque studio referendum est, quantopere libidinis & avaritiæ furori similes impetus ab illustrium virorum pectoribus consilio & ratione semoti sunt. Quod ibi multis illustrium virorum exemplis confirmat. Et Tullius primo de officiis: Capessentibus rempublicam nihilo minus quam philosophis, haud scio an magis etiam & magnificentia & despicientia adhibenda sit rerum humanarum. Ecce quid dicit? quod non minus, imo magis quam philosophis adhibendus est contemptus rerum temporalium capessentibus rempublicam. Et Seneca: Nemo alius Deo dignus est, quam qui opes contemnit. Multa dicta philosophorum possent adduci, nisi timerem esse prolixus.

Aristot. in Eth. ad Nicomachum, lib. 9. c. 8.

Val. Max. lib. 4. c. 3. Cic. de offic. lib. 1. circa med.

Nemo tamen indignum reputet philosophos [A] allegari, quoniam imitatione dignus beatus Basilius utile esse valde dicit eorum commemorare sententias: quoniam dum apud eos magna & ardua præcepta legimus, evangelica levius ferimus, & facilius perpendimus. Quod per multa exempla declarat; mihi autem unum occurrit nostro conforme proposito. » Seneca epistola L. ad Lucilium, ad finem: Satis diu cum Bans ligavimus, nunquam satis cum vitiis, quæ oro persequere sine modo, sine fine. Nam illis quoque nec finis est, nec modus: projice quæcumque cor tuum laniant: quæ si aliter extrahi nequirent, cor ipsum cum illis evellendum erat. Nonne jam levius audivimus a Christo [B] illud Matth. XVIII. *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te* cum audivimus philosophum in exagerationem vitiorum in tantum prosiluisse, ut dixerit cor etiam evellendum?

Jam veniamus ad nostra, quæ sunt majoris auctoritatis & dignitatis. Et primo occurrit illud Luc. XIV. ubi sic legitur: *Ibat autem turba multa cum eo, & conversus dixit ad illos: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum: & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus: & qui non bajulat crucem suam, & sequitur me, non potest meus esse discipulus.* Et in eodem capitulo: [C] *Omnis ex vobis qui non renuntiaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Quod Beda dicit omnibus Christianis esse dictum, dicens: Omnium fidelium est renuntiare omnibus, quæ possident, ut supra allegatum est. Et iterum Matth. *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* Hæc non ad clericos tantum, sed ad omnes generaliter dicta sunt.

Sed addamus aliqua originalia dicta sanctorum doctorum: & primo volo capere de horto ipsius magistri, ut apud eum & suos minus dubia sint. Augustinus in libro de opere monachorum: » Si hujus terrenæ reipublicæ antiqui principes præclarissimorum literatorum [D] suorum eloquio prædicari solent, quod rem communem universi populi suæ civitatis privatis suis rebus sic anteponebant, ut quidam eorum Africæ domitæ triumphator, quid nubenti filiæ daret non haberet, nisi ex senatusconsulto de publico dotaretur; quo animo esse debet in rem suam publicam civis civitatis in Jerusalem? Allegat etiam Augustinus in lib. de contemptu mundi. Et notate titulum libri: in ipso libro Augustinus sic dicit: Si mundi gloria vana non esset, si divitiæ terrenæ vera bona essent, non earum possessoribus imprecaretur Dominus, *Væ vobis divitibus.* Et reliqua. Tota illa auctoritas ad hoc facit. Et ad hoc [E] propositum de informandis qui veniunt ad baptismum, facit illa auctoritas Dionysii, quam magister Petrus allegat: Sed non est summe contrariis simul participandum, &c. Et si attendamus interpretationem hujus nominis, Christianus, sicut de nomine, Clericus, arguitur; & abrenuntiationem, quæ fit ante baptismum diabolo & omnibus pompis ejus; & quid significent unctiones, de quibus in cap. 1. de sacra unctione, & cetera, quæ fiunt in baptismo; & vestis candida, quæ traditur, de qua Rabanus: » Post baptismum traditur » Chri-

ANNO CHRISTI 1413.

Cap. 25. et 3.

Cap. 5.

Luc. 6.

ANNO CHRISTI 1453. » Christiano vestis candida, quæ significat in- A
» nocentiam, & puritatem Christianorum,
» quam post ablatas veteres maculas, studio
» sanctæ conversationis immaculatam conser-
» vare debet; da consecratione distinctione
xv. ubi multi textus ad hoc. Si ex his om-
nibus volumus argumentari, sicut ex nomine
clerici, & cæremoniis ordinum, profecto gran-
dia argumenta distinctionis Christianæ religio-
nis accipiemus.

Cap. 5. Accedat finaliter quod Augustinus scribit in
libello de conflictu vitiorum: cap. de avari-
tia loquitur de bonis temporalibus, & dicit
sic: » Ista nec apud homines sæculares sine
» periculo vel offensa procurantur, quia quan-
» to magis quisque habere cœperit, tanto am- B
» plius habere concupiscit: sicque ut modum
» in concupiscendo non habeat, dum innu-
» meris hujus sæculi curis deservire festinat.
Eccles. 5. » Ut enim ait scriptura. *Avarus pecunia nun-*
» *quam implebitur*. Quæ nimirum quam est
Coloss. 3. » detestanda, Paulus indicat dicens: *Et ava-*
» *ritiam, quæ est idolorum servitus*. Quamque
1. Tim. 6. » sit noxia idem exponit dicens: *Qui volunt*
» *divites fieri, incidunt in tentationem & la-*
» *queum diaboli, & desideria multa & nociva,*
» *quæ mergunt hominem in interitum & perdi-*
» *tionem*. Quam sit detestanda, Sapiens de-
» nuntiat, dicens Ecclesiastici x. *Avaro nihil*
» *est scelestius*. Quam sit noxia, Jacobus ape-
Jac. 5. » rit, dicens: *Agite nunc divites, plorate ulu-* C
» *lantes in miseriis, quæ advenerunt vobis; di-*
» *vitiæ vestræ putrefactæ sunt: vestimenta vestra*
» *a tineis comesta sunt, aurum vestrum & ar-*
» *gentum vestrum æruginavit, Et ærugo eorum in*
» *testimonium erit vobis, & manducabit carnes*
» *vestras sicut ignis*. Sed nec Redemptor no-
ster præterire voluit cupiditatis malum quam
noxium sit, ait enim. *Difficile qui pecunias*
» *habent regnum cælorum intrabunt*. Et rursum:
» *Facilius est camelum per foramen acus transi-*
» *re, quam divitem intrare in regnum cælorum*.
» Hæc Augustinus. Et post hæc sequitur: Si
» sæcularibus viris est perniciosa cupiditatis
» industria; quanto magis illis periculosior,
» qui habitu & conversatione jam sæculares D
» esse desierunt, qui totum quod vivunt Do-
» mino Deo devoverunt, *&c.* quæ magister
Petrus allegat, & devoto obligatis loquitur,
ut sequentia demonstrant. Sed & nonne gene-
raliter divitias spinas esse Christus dixit, &
Hieronymus in 13. cap. Matth. suffocare verbum Dei? Super quo Hieronymus
eleganter adjunxit: » Fallacia divitiarum suf-
» focat verbum, blandæ enim sunt divitiæ, a-
» liud agentes, aliud pollicentes: lubrica est
» earum possessio, dum huc illucque circum-
» ferunt, & instabili gradu vel habentes dese-
» runt, vel non habentes reficiunt. Unde &
» Dominus divites asserit difficile intrare in
» regnum cælorum, suffocantibus divitiis ver-
» bum Dei, & vigorem virtutum emollientibus. E

Multa alia possem ad hoc propositum dedu-
cere, quæ per sacram scripturam, sanctosque
doctores, scripta & dicta sunt, quæ divitias
detestantur, & exaggerando materiam, duras
videntur proferre sententias. Sed utique in his
omnibus non est intelligendum ipsas censere
abjiciendas esse divitias. Item sicut Seneca di-
In excerptis e libris Senecæ, pag. Romanæ edit. 833. » xit post illud præallegatum: Nemo alius di-
» gnus Deo est, nisi qui contemnit divitias;
» subjunxit: Quarum possessionem tibi non in-
» terdico; sed efficere volo, ut illas intrepi-
» de possideas: quod uno consequeris modo,
» si illas tamquam exituras semper aspexeris;
» si ita sine illis beate victurum speraveris.
» Persuadeat tibi hoc idem, qui majori au-
» ctoritate est David propheta: *Divitiæ si af-* Psalm. 61.
» *fluant, nolite cor apponere*. Non dicit, Abjici-
» te sed, *Nolite cor apponere*. Unde Hiero-
» nymus ad Salvinam: Nec diviti obsunt o-
» pes, si eis bene utitur: nec pauperem ege-
» stas commendabiliorem facit, si inter sor-
» des & inopiam peccata non caveat. Et Gre-
» gorius decimo moralium, capitulo vigesimo
» octavo: Sunt nonnulli quos census & bo-
„ na temporalia per tumorem non elevant,
„ sed per misericordiæ opera exaltant: & sunt
„ nonnulli, qui dum se terrenis opibus abun-
„ dare conspiciunt, veras Dei divitias non re-
„ quirunt, atque æternam patriam non amant,
„ quia hoc sibi sufficere putant, quod rebus
„ temporalibus fulciuntur. Non est census in
„ crimine.

Et Augustinus, primo de civitate Dei, ca-
„ pite decimo: Cum Apostolus dicat: *Qui vo-* 1. Tim. 6.
„ *lunt divites fieri*, &c. profecto in divitiis
„ cupiditatem reprehendit, non facultatem,
„ quam præcepit alibi, dicens: *Præcipe divit-* Ibidem.
„ *bus hujus mundi non superbe sapere, neque*
„ *sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo,*
„ *qui nobis omnia præstat ad fruendum abunde.*
„ *Bene faciant, divites sint in operibus bonis,*
„ *facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi*
„ *fundamentum bonum futurum, ut apprehendant*
„ *veram vitam*. Et Augustinus idem super psal-
„ mo, *Quod gloriaris*, &c. *Ecce homo*, dicit,
„ prout supra latius allegatum est, quod Apo- Augustinus in Psal. 51.
„ stoli cum audierunt: *Facilius est camelum*,
„ &c. Et cum ipsi pauperes essent facultatibus,
„ & in mundo major sit multitudo pauperum
„ quam divitum, contristati dixerunt: *Quis*
„ *poterit salvari?* Quid attenderunt ad lite-
„ ram? non facultates, sed cupiditates. Vide-
„ runt etiam ipsos pauperes; & si non haben-
„ tes pecuniam, habere tamen avaritiam. Et,
„ ut noveritis non pecuniam in divite, sed
„ avaritiam condemnari. Et infra: Ut noveri-
„ tis, quia divitiæ non puniuntur, habebat
„ Abraham multum auri & argenti, pecorum,
„ familiæ, dives erat, & in ejus sinum Laza-
„ rus pauper sublatus est. Et infra: Denique,
„ quid in illis reprehenditur? Non quia ista
„ habuerunt; nam & boni ista habent: sed
„ quid? hoc intendite, ne passim divites re-
„ prehendatis. Et rursus, ne de paupertate &
„ egestate præsumatis. Si enim non est præsu-
„ mendum de divitiis, quanto magis non est
„ præsumendum de paupertate, sed de Deo vi-
„ vo? In quo ergo ista notantur? quia beatum
„ dixerunt populum, cui hæc sunt. *Ideo filii a-*
lieni. Hoc ergo in summa reprobatur, ponere
beatitudinem in divitiis: hoc reprobatur, cupi-
do seu avaritia. Nam & sicut sanctus Doctor dicit
in summa contra Gentiles, lib. III c. CXXXIII.
„ paupertas de se non est bona, nisi in quan-
„ tum liberat ab illis, propter quæ homo im-
„ peditur a profectu virtutum.

Concludo igitur ex allegatis omnibus non
probari, quod ecclesiæ non liceat habere bona
temporalia in communi: imo hoc approbavit
praxis Christi & Apostolorum. Et ipse magister
Petrus ad hoc allegat duas auctoritates Augu-
stini: una est de conflictu vitiorum, ubi dicit:
„ A sanctis & religiosis plura habenda sunt,
„ ut

ANNO CHRISTI 1433.

„ ut melius ab ipsis quam a popularibus ero„ gentur pauperibus Christi. Et ego consen„ tio, sed a prælatis, non autem subjectis. Alia: Si pauperes comparticipes sumus. Et hoc esse licitum, multis auctoritatibus inferius comprobabo. Sed nec etiam obstat ad hoc, quod dixi, quod clerici, imo episcopi possunt habere proprium patrimonium: quia de hoc exstat sententia canonis Apostolorum, „ xii. q. i. Sint manifestæ res propriæ episcopi, „ & res Dominicæ, ut potestatem habeat de „ propriis moriens episcopus, si voluerit, & cui „ voluerit relinquere. Hoc etiam satis indicat „ doctrina Apostolica. Nam cum tunc possent habere & filios, quos in omni castitate nutrire debebat episcopus, ipsosque jubeat Apostolos hospitales esse; satis conjecturatur quod in bonis suis episcopus & quilibet clericus remanebat. Et hoc etiam patet ex illo Actorum xxi. *Et intrantes domum Philippi evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eum. Huic erant quatuor filiæ virgines.* Et propterea statuit Apostolorum concilium inventarium fieri separatim de bonis ecclesiæ, & de bonis episcopi, ne confunderentur per mutuam commixtionem; sed appareret quid esset proprium episcopi, quid ecclesiæ. Et sic apparet quod ex tempore Apostolorum jam ecclesia habebat bona, & nihilo minus episcopus cum suis bonis remanebat.

Cap. 21.

Nec obstant allegatæ auctoritates Augustini, Hieronymi & aliorum, qui ex interpretatione nominis arguentes hoc videntur innuere. Nam primo de Augustino constat, quod ipse dicit, se primo disposuisse non velle habere clericum, nisi renuntiaret omnibus, & esset sine proprio, sed postea mutasse sententiam; sic dicit: „ Certe ego sum, qui statueram nul„ lum ordinare clericum, nisi qui mecum „ vellet manere. Et infra: Ecce in conspectu „ Dei & vestro muto consilium: qui volue„ rint habere proprium, maneant ubi volunt, „ & ubi possunt, non eis aufero clericatum. „ xii. quæstione i. De Hieronymo etiam: „ Ipse scribens ad Damasum Papam i. quæ„ stione 2. sic ait: Clericos illos convenit ec„ clesiæ stipendiis sustentari, quibus parentum „ aut propinquorum nulla suffragantur bona. Ecce ergo quod clerici possunt habere proprium. Et ad hoc concordat cap. sequens, & est Prosperi: Pastor ecclesiæ his quibus sua sufficiunt, *&c.* Nec propter hoc quod clerici proprium habent, minus de sorte Domini sunt nec Dominum in partem seu hereditatem habere desinunt: quia non in illo quod possident beatitudinem suam ponunt, sed in Deo; nec illud pro hereditate habent, sed Deum, & ad ejus obsequium illa bona convertunt; nec propterea, quia habent bona temporalia, non possunt dicere: *Dominus pars hereditatis meæ*: quoniam & David, qui illa primo dixit, civitates, castra, & regnum obtinebat.

1. quæst. 12. Certe, c. 18. Augustinus in Sermone 2. de communi vita clericorum.

Cap. 6.

Psal. 15.

Multa possem ad horum probationem deducere, sed gratia brevitatis omitto, maxime quoniam & hoc jam confitentur in schedula ultimo data, ubi dicunt quod usus honorum temporalium est ipsi clero licitus, resecata omni superfluitate & abundantia vitiosa. Et hoc ego dico, quoniam non laudo, sed reprobo superfluitatem vitiosam: & confiteor quod clerici de bonis ecclesiæ non debent thesaurizare ad ditandum pauperes consanguineos, vel affines,

* Superfluitas & pompa in omnibus a Clero vitanda.

A sed recepta sufficientia pro necessariis personæ, domus, & familiæ, *&c.* hospitibus cum caritate & decenter suscipiendis secundum conditionem & statum personæ, residuum debent vel in utilitatem ecclesiæ, vel pauperibus erogare: Et si de bonis ecclesiæ libidinose vivant, laute vel crapulose, aut pro pompa superfluitatem vitiosam faciunt expensarum, multipliciter delinquunt, quia rem illicitam faciunt: quod est commune etiam laicis, sed in clericis gravius. Et qui ad exemplum aliorum dati sunt, male agendo, sicut Gregorius inquit, tot mortibus digni sunt, quot populo vitiorum exempla transmittunt. Item, quia quod pauperum est male in illicitis expendendo, quasi rapinam B committunt, de quo coram Deo districtam dabunt rationem. Sicque non est illicita possessio, sed abusus; usus vero modestus laudabilis. In quo mensura certa præscribi non potest. Sed consideratis qualitatibus personarum, conditione patriæ & gentium, natura administrationis, & aliis hujusmodi generis familiarum, & modus expensarum moderandus est quam oportet quod secundum naturam præsidentiæ vel officii pauciores vel plures ministros habere debeant. Et sic sæpe errat intuentium judicium, reputantium aliquem prælatum nimiam habere familiam. Et in veritate loquor, quod mihi hoc contigit, quod cum cuidam bono viro mecum conferenti visum est, quod quidam prælatus C excederet in familia, dixi: Vultis vos, & ego calculemus, quis esset competens numerus? & fecimus rationem, & reperimus nihil esse superfluum. Et ipse congratulatus fuit mihi, dicens: Vere mihi valde placet hoc sic discussisse, quoniam in me ipso scandalizatus eram, & nunc cognosco quod nil superfluum est. Facile in his erramus, quia aliorum necessitates aut non bene scimus, aut non bene advertimus. Fateor autem quod plurimum cavere debent prælati & principes a pomposa & inutilium familiarum sequela. Nam ex hoc eis crescit paupertas, & multæ angustiæ, multaque oriuntur gravamina subditorum.

ANNO CHRISTI 1433.

Potest etiam esse usus non tantum laudabiD lis, sed multum meritorius & fructuosus, quoniam clericus videlicet bona ecclesiæ dirigit, & utiliter administrat, & in seipso magna parcitate servata, largas eleemosynas facit, sicut ego scio, & vidi aliquos per Dei gratiam: Nolo commendare viventes, sed de mortuis infra plurima exempla subjungam. Ad prædicta bene facit i. quæstione 2. cap. Sacerdos; quod magister Petrus allegat, ubi textus: Sacerdos, cui dispensationis cura commissa est, non solum sine cupiditate, sed cum laude pietatis accipit a populo dispensanda. Et est dictum Prosperi, cui concordat verbum Augustini, xxiii. quæstione vii. cap. Quemadmodum, juxta finem; Non dominandi cupiditate, sed E bene utendi pietate possideant.

Neque hæc solicitudo, quæ pro his fideliter administrandis habetur, sæcularis dicenda est, sed ecclesiastica. Prosper in vita contemplativa: „ Possessiones, quas oblatas a populo susci„ piunt sacerdotes, jam non sunt res mundi „ credendæ, sed Dei. Nec est reprobanda, „ sed laudanda in prælatis & his, quibus ex „ natura officii vel administrationis, cui præsi„ dent, competit. Nam vita prælatorum eccle„ siæ non est simpliciter contemplativa, sed „ juncta est activa & contemplativa, exemplo „ Moysi.

ANNO CHRISTI 1433.

„ Moysi. Nunc ascendebat in montem ad o-
„ randum, nunc descendebat ad populum gu-
„ bernendum. Ideo sacrorum canonum cen-
„ suit auctoritas, quod is, qui assumendus
„ est in episcopum, debet esse in spirituali-
„ bus & temporalibus pruvidus & circumspe-
„ ctus. xxxix. distinct. In principio, &c. Pe-
trus diaconus. Et hæc sunt verba beati Gre- (Greg. lib. 8. epist. 40.)
„ gorii: Talis in regiminis arce debet consti-
„ tui, qui non solum de salute animarum,
„ verum etiem extrinseca subjectorum utilita-
„ te & cautela sciat esse solicitus. Et glossa
„ super illo verbo: *Pascite qui in vobis est* (1. Pet 5.)
„ *gregem Domini*; Non solum verbo & exem-
„ plo, sed & temporalium subsidio. Et cre-
„ do illa glosse fuit excerpte ex dictis Gre- (Lib. 2.)
„ gorii ex Pastorali c. vii. ubi sic ait: Non-
„ nulli gregis quidem curam suscipiunt, sed sic
„ sibimet vacare ad spiritualia appetunt, ut re-
„ bus exterioribus nullatenus occupentur: qui
„ cum curare temporalia funditus negligunt,
„ subditorum necessitatibus minime occurrunt:
„ quorum nimirum prædicatio plerumque des-
„ picitur; quia dum delinquentium facta cor-
„ ripiunt, sed temen eis necessaria præsentis
„ vitæ non tribuunt, nequaquam libenter au-
„ diuntur. Et hoc late prosequens inducit di-
„ ctam auctoritatem Petri, & dicit hanc pas-
„ sionem non tantum cordis, sed corporis.
„ Postea tamen subjungit: Non debet per hanc
„ solicitudinem temporalium sic se totum im-
„ pendere, ut spiritualia derelinquat, dicens:
„ Solicitudo ergo quæ subjectis exterius im-
„ penditur, sub certa necesse est mensura te-
„ neatur, unde per Ezechielem capite xlix.
„ dicitur: *Sacerdotes caput suum non radant,*
„ *neque comam nutriant: sed tondentes atton-*
„ *deant capita sua.* Sacerdotes namque jure
„ vocati sunt, qui ut sacrum ducatum præ-
„ beant fidelibus, præsunt: capilli vero in ca-
„ pite exteriores sunt cogitationes in mente,
„ qui dum super cerebrum insensibiliter oriun-
„ tur, curas præsentis vitæ designant. Quia
„ igitur cuncti, qui præsunt, habere quidem
„ solicitudines exteriores debent, nec tamen
„ eis vehementer incumbere, sacerdotes recte
„ caput prohibentur radere, & comam nutri-
„ re, ut cogitationes carnis de vita subdito-
„ rum nec a se penitus amputent, nec rursus
„ ad crescendum nimis relaxent. Ubi & bene
„ dicitur: *Tondentes attondeant capita sua*, &c.
„ ut videlicet curæ temporalis solicitudinis, &
„ quantum necesse est, vigeant, & tamen re-
„ secentur citius, ne immoderatius excres-
„ cant. Dum igitur per administrationis exte-
„ riorum providentiam, corporum vita prote-
„ gitur, & rursus per moderatam cordis inten-
„ tionem non impeditur, capilli in capite sacer-
„ dotis & servantur ut cutem cooperiant, & re-
„ secantur ne oculos claudant. Hæc Gregorius.

Ex præmissis clare liquet prælatos ecclesiasticos debere esse non tantum contemplativos, sed & activos in spiritualibus & temporalibus providos & circumspectos, & pro spiritualium intentione curam & solicitudinem temporalium non abjicere, sed ad utrumque se apte & decenter aptare. Et prælatus sic vivens non propter hoc dicendus est habere contrarias vias, & contrarios affectus, ut proponens in rationibus, quas in fine subjungit, videtur innuere: quoniam omnia hæc ordinantur ad unum finem, videlicet ad curam gregis sibi commissi, ut pa-
ter ex præinserta auctoritate Gregorii. Ad eamdem sententiam pertinet dictum Gregorii, vi.
„ Moralium, capite xxv. ubi sic ait: Neque
„ perfectus prædicator est, qui propter con-
„ templationis studium operanda negligit, vel
„ propter operationis instantiam contemplan-
„ da postponit. Et hanc sententiam ibi late
„ prosequitur. Et infra: Sæpe qui contem-
„ plari Deum quieti poterant, occupationibus
„ pressi ceciderunt: & sæpe occupati, dum
„ bene humanis usibus viverent, gladio suæ
„ quietis extincti sunt. Hinc namque est quod
„ nonnulli inquieti spiritus, dum plus exqui-
„ runt contemplando, quam capiunt, usque
„ ad perversa dogmata erumpunt, & dum ve-
„ ritatis discipuli esse humiliter negligunt,
„ magistri errorum fiunt.

Nunc etiam audiemus Isidorum docentem nos non scandalizari, si aliqui prælati temporalium solicitudini totaliter dati sunt, quoniam hoc a Dei ordinatione procedit ad utilitatem ecclesiæ. Ita Isidorus inquit, de summo bono, libro 3. capite xxxix: Providentiæ
„ plerumque divini consilii ordinantur præposi-
„ ti mundana & exteriora sectantes, ut tem-
„ poralibus rebus totaliter se impendant, ut
„ spirituales quietiorem vitam contemplationi
„ exerceant. Quia duræ sunt quiete vivere vo-
„ lentibus sarcinæ curarum temporalium, pro-
„ videt sæpe Deus curis deditos sæcularibus ad
„ susceptionem regiminis; ut dum hi exterio-
„ ra sine tædio procurant, spirituales viri re-
„ bus interioribus sine impedimento rerum
„ terrenarum deserviant. Dei ergo ordinem
„ accusant quo instituuntur, qui episcopos con-
„ demnant, dum minus spiritualia, sed ma-
„ gis terrena sectantur. Ex divini enim taber-
„ naculi dispositione ob injurias mundi feren-
„ das & turbines, quosdam instituit episco-
„ pos sæcularibus curis insistentes; ut hi qui
„ interius superna desiderant, nullo terreno
„ obsistente negotio liberius in hoc quod a-
„ mant intendant. Hæc Isidorus. Malitia enim temporum, & audacia & protervitas hominum malignorum hoc exigit, ut prælati non tantum sine peccato, sed etiam meritorie has temporalium curas exerceant, pro fide, vel etiam rebus ecclesiæ defendendis, prout infra patebit auctoritatibus & exemplis beati Gregorii, & aliorum; & miraculo ostenso in altero Gregorio, de quo infra. Et sic breviter me expedio de omnibus originalibus dictis doctorum, ad quæ omnia clare patet responsio ex prædictis, ut unusquisque per se poterit applicare: nam ad singula sigillatim respondere, nimis fuisset prolixum. Si autem magister Petrus petet ad aliquod speciale responsum, designabitur illud; de quo, Deo propitio sufficiens subresponsio dabitur.

Cum autem schedula ultimo data dicit: Dominium autem civile ipsi clero Christi non congruit, aut convenit, sed nec licet ipsi in persona propria civiliter dominari; Si intendit quod clericus in persona propria non debet judicium sanguinis exercere, fateor: potest tamen habere, & clericus non religiosus, de proprio patrimonio, & in administratione pro ecclesia civile dominium castrorum, villarum, oppidorum, civitatum, in quibus tale judicium per laicos officiales faciet exercere, prout dicit Hugo de sacramentis, ii. parte, & est allegatum per magistrum Petrum, & recte (Hugo de sancto Victor. de sacr. lib. 2. part. 2. c. 7.)

pro-

ANNO CHRISTI 1433.

probat contra ipsum. Nam ibi ad literam sic habetur: „ Notandum tamen quod principes terreni in terrenis possessionibus, quas in subjectis, vel sine subjectis possident ecclesiæ, aliquando concedunt solam utilitatem, aliquando utilitatem & potestatem: Utilitatem sine potestate concedunt, quando fructum possessionis ad usum ecclesiæ transferri decernunt, sed potestatem justitiæ exercendæ in ipsa possessione ad ejus ditionem transire non permittunt. Aliquando & utilitatem & potestatem simul tribuunt. Ubi tamen advertendum est, quod ecclesia licet fructum terrenæ possessionis ad usum recipiat, potestatem tamen exercendæ justitiæ per ecclesiasticas personas, aut judicia sæcularia exercere non potest; potest tamen ministros habere laicas personas, per quas jura & judicia ad terrenam potestatem pertinentia, secundum tenorem legum & debitum juris terreni exerceant. Ecce quam manifeste ista auctoritas per magistrum Petrum allegata ostendit, ecclesiasticas personas posse habere civile dominium, & dat modum jurisdictionis exercendæ. Principes enim catholici & domini temporales pro Dei gloria, & suarum remedio animarum, contulerunt ecclesiis multa pretiosa donaria, castra, villas, oppida, & civitates, transferendo in ecclesiam interdum solam utilitatem fructuum, interdum potestatem & jurisdictionem, quod est civile dominium. Et in hoc completa fuit prophetia eximii prophetæ David in Psalmo, *Exsurgat Deus*: quem quidem Psalmum Nicolaus de Lyra literalis expositor, recitato prius sensu Judæorum volentium illum intelligere de exitu Israel de Ægypto: cum dicit illum nimis involutum, & coaptari plene non posse ex auctoritate Pauli ad Ephes. IV. qui hujusmodi Psalmi versum: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dona dedit Hominibus*, applicat ad dona Spiritus sancti missa in corpus ecclesiæ; dicit verum Psalmi sensum esse de ecclesia Christianorum post Christi passionem: & ad hunc sensum exponit totum Psalmum; & super versu, *Species domus dividere spolia*, ita dixit Lyra: „ Quod principes & potentes conversi ad fidem dederunt ecclesiæ pretiosa donaria, ex quibus ornata est ecclesia: ut patet in pluribus historiis & legendis sanctorum. Et hoc quod dicitur *Species domus dividere spolia*; hoc est quod dicitur: Ad speciem & decorem domus Dei, quæ est ecclesia, pertinet dividere spolia, hoc est, dividere ecclesiis, & personis ecclesiasticis dividere prædicta donaria. Consequenter ostendit, qualiter talibus temporalibus utendum sit, cum dicitur, *Si dormiatis*, &c. Ad cujus intelligentiam est sciendum, quod κλῆρος Græce idem est quod sors: columba autem hic accipitur pro ecclesia, quæ columba frequenter nominatur in canticis: pennæ autem sunt virtutes eam ad cælestia elevantes. Dicit igitur: *Si dormiatis*, id est, quiescatis, *inter medios cleros*, id est, inter status ecclesiæ, scilicet militantis & triumphantis; quod fit, quando sic utuntur homines bonis præsentis vitæ, ut non amittant æterna, sed magis acquirant: divitiæ enim, sicut impedimenta sunt reprobis, ita probis sunt adjumenta virtutis. Hæc omnia Nicolaus de Lyra.

Psalm. 67.

Ibidem.

Cum enim civile dominium sit res commerciabilis, ut est communis doctorum sententia in l. Imperium, & l. More majorum, ff. de jur.om. jud. & sæpe vendantur castra, villæ, oppida & baroniæ; quid igitur prohibet, quod laicus habens tale civile dominium, titulo donationis, legati, vel hereditatis, vel alio legitimo titulo, in ecclesiam transferre non possit? Dicit magister Petrus, quod tali dominio rerum communitas repugnare videtur. Et ad hoc allegat dictum Armachani, & alia: ad quod forte aliud quæsivissem responsum, nisi hoc in promptu occurrisset, tam clarum, celebre & famosum, quod respublica Romanorum a senatu recta magnum habuit civile dominium, & multæ habent hodie civitates civilia dominia; ergo non repugnat communitati habere civile dominium. Sed ex hoc clare liquet quod nec illa ratio valet: Prælatus ecclesiæ non potest exercere in propria persona temporalem jurisdictionem, ergo ecclesia non potest illam habere: nam & senatores aut consules Romæ non poterant exercere jurisdictionem in provinciis in persona propria, sed dabant præsides provinciarum. Scio quod civitates Barcinonenses habent villas & castra; nec tamen consules civitatis possunt ibi jurisdictionem exercere: sed creatur ibi officiales, qui jurisdictionem exercent.

Jam nil restat ex dictis ex adverso, nisi finis schedulæ ultimo datæ, ubi sic habetur; Insuper circa prædictum punctum tenemus, quod in tantum potest iniquitas regnare in clero, quod in defectu spiritualis præpositi liceret brachio sæculari auferre bona temporalia a viris ecclesiasticis habitualiter delinquentibus. Quæ propositio est multum confuse posita, & absque aliqua declaratione vel probatione: & ideo posset eadem facilitate contemni, qua ponitur: sed nolo eam præterire, quin circa ipsam, Deo propitio, enucleem veritatem. Sed istud puto facilius & luculentius agere; cum, sicut præmisi in principio, ecclesiæ & prælatis, & personis ecclesiasticis licitum esse habere & possidere bona temporalia, mobilia & immobilia, & civilia dominia firmissimis documentis monstrabo. Ideo hæc præmittam.

A clero habitualiter delinquente, secundum Hussitas, possunt auferri sæcularia bona.

Licitum esse ecclesiæ & ecclesiasticis personis habere temporalia.

Ad quod probandum quadruplici medio uti intendo, ut sicut in quatuor Evangelistarum testimoniis Evangelica doctrina fundatur, sic in quatuor fundamentis veritas ista firma consistat.

Et primo sic: Illud constat esse licitum, quod nulla est lege prohibitum: ita dicit Augustinus ad Pollentium XXVIII. quæstione I. Jam nunc: sed hoc nulla lege prohibetur; igitur est licitum. Ratio est in forma. Major est nota de se, & est Augustini, ut supra. Minoris probatio non incumbit mihi, sed asserenti contrarium; qui dicit & hoc prohibitum, prohibitionem ostendat. Nam ad ea, quæ allegata sunt, sufficienter responsum est.

I. Ratio.

August. ad Pollen. lib. I. de adult. conjug. c. 13. 14.

Secundo [a] sic illud est licitum, imo & debitum, quod divina ordinatione & beneplacito factum est; sed dotatio & glorificatio ecclesiæ in potentia & dominio temporali, divina ordinatione & beneplacito, hoc tempore scilicet a Silvestro, & citra facta est, sicut ipse Deus ante promulgaverat per prophetas. Igitur. Major est nota. Ad probandum minorem affero tria testimonia prophetarum. Primum eximii prophetæ David in psalmo, *Exurgat*

II. Ratio.

a) Forte, Sic: illud est.

ANNO CHRISTI 1433.

Deus: qui psalmus pertinet ad glorificationem ecclesiæ, post Christi passionem, ut probat Nicolaus de Lyra ex auctoritate Pauli, ut prædictum est: qui propheta David hoc prophetavit, ubi dixit: » *Species domus dividere spolia*, id est, donaria a principibus & potentibus ecclesiæ data, inter ecclesias & ecclesiasticas personas distribuere. Inter alias magnas gratias & glorificationes ecclesiæ hanc » temporalium bonorum amplificationem futuram prænuntiavit propheta.

Lyra in cap. 52 Isaiæ.

Secundum testimonium est Isaiæ LII. *Consurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Jerusalem civitas sancta*: Nicolaus de Lyra primo ex auctoritate Pauli, qui allegat quod infra sequitur: *Quam pulchri pedes annuntiantis & prædicantis pacem!* dicit hoc caput loqui de ecclesia post Christi passionem. Et dicit quod in hoc capite removetur tertium impedimentum liberationis factæ per Christum, quantum ad incredulos, quod provenit ex contemptu humilitatis Christi, ostendendo quod humilitas Christi fuit dispositio ad gloriam, secundum quod dicitur ad Philipp. II. *Humiliavit semetipsum*, &c. *propter quod exaltavit Deus illum*, &c. non solum post mortem fuit glorificatus, sed etiam ante in operibus miraculosius ad declarationem suæ deitatis: propter quod Christus petens, *Glorifica me Pater*, Joannis XII. andivit: *Glorificavi, & iterum glorificabo. Glorificavi te* miraculis, *iterum te glorificabo* pro gloria. Et sic est in corpore Christi mystico, quod est ecclesia; quia post depressiones ejus per Judæos & tyrannos elevata est in magna gloria, etiam temporaliter, & in ipsis depressionibus specialiter in receptione Spiritus sancti, & miraculis, quæ fiebant per Apostolos, & alios sanctos. Et sic circa primum propheta alloquitur ecclesiam primitivam: *Consurge, consurge*, ad opera virtutum: *induere fortitudine*, ad tolerandum constanter persecutiones. Sed post persecutiones secuta est pax & honor: ideo subditur: *Induere vestimentis gloriæ tuæ*: & hoc fuit impletum tempore Constantini, qui pacem ecclesiæ per totum Romanum orbem dedit, & mirabiliter eam honoravit. Et infra: *Sede Jerusalem in sede honoris*: quod tunc fuit impletum, quando Roma, quæ erat caput mundi, facta est sedes summi Pontificis, sede imperiali translata ad Constantinopolim. Ecce quomodo Nicolaus de Lyra expositor generalis Bibliæ hanc prophetiam Isaiæ declarat.

Tertium testimonium est Isaiæ LX. quod capitulum Nicolaus de Lyra ostendit intelligendum esse de ecclesia, dicens, quod sicut in „ præcedenti capitulo descripta est salus Christi, ita in hoc describitur magnitudo hujus „ salutis. Primo ex parte materiæ recipientis: & subjungit, quod primo ponitur prosperitas militantis ecclesiæ, ad fidelium multiplicationem. Secundo ex ecclesiarum ædificatione. Tertio ex bonorum assecutione. » Et sic declarat & exponit totum capitulum. Et super verbo textus, *Fortitudo gentium*, dicit: Id est, imperium Romanum, » *venerit tibi*; quod impletum fuit tempore » Constantini. Et infra: *Inundatio camelorum*, » & dicit: Constantinus imperator & multi » alii potentes, exemplo ejus animati, divitias multas miserunt super talia animalia ad » sustentationem ministrorum ecclesiæ, & pauperum Christianorum, & ædificationes ecclesiarum. Et infra: *Et ædificabunt*; Hic describitur prosperitas ecclesiæ in ecclesiarum » ædificatione: *muros tuos*, id est, ecclesias, » Et hoc patet impletum a tempore Constantini. Et infra: *In indignatione mea percussi te*: quia ecclesia primitiva fuit multum afflicta a tyrannis, quod secundum judicium » humanum videbatur procedere in indignatione Dei, licet fuerit ad probationem: scriptura » sæpe habet talem modum loquendi. Et sequitur: *In reconciliatione mea misertus sum tui*; » dans tibi pacem, ampliationem & honorem » tempore Constantini. Et ideo subditur: *Et aperientur portæ tuæ jugiter*, quia ecclesias prius clausas præcepit aperiri, & per imperium » suum novas ædificari. Et sequitur in textu: » *Et venient ad te filii eorum qui humiliaverunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum*, Dicit Lyra: Hic describitur prosperitas ecclesiæ, quantum ad consecutionem honoris. Et » infra sequitur in textu: *Ponam te in superbia sæculorum*, id est in gloriam & honorem, » ita quod superbia non sonat hic vitium, sed » honoris excessum. Et sequitur in textu: *Et suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis*, id est, ab eis accipies nutrimentum; sicut videmus impletum in dotatione ecclesiæ » de bonis principum. Et sequitur in texto: » *Pro ære afferam aurum*; quia in primitiva ecclesia fuerunt calices & alia utensilia ecclesiæ de materia parum pretiosa: postea facta » sunt de auro, argento, & de lapidibus pretiosis. Et sic habemus tria testimonia prophetarum, quibus apparet sic a Deo fuisse » ordinatum, & per prophetas pronuntiatum. » Et de ista temporali exaltatione ecclesiæ facta per Constantinum in persona beati Silvestri, figura præcessit in Jonatha summo » sacerdote, cui Alexander contulit coronam » auream, & potestatem bibendi in auro, & » esse in purpura, I. Machabæorum XI.

Ministravit mihi Dominus quartum testimonium ex prophetis, ut quadrato numero velut in evangelica structura hujus articuli probatio sedeat; & est ex propheta David in psalmo CIII. Quem psalmum Augustinus exponit de ecclesia. Unde in versu: » *Super montes stabunt aquæ*, dicit: Sic propterea dixit, quia ecclesiam futuram in diluvio persecutionum voluit intelligi. Fuit » enim tempus aliquando, quo terram Dei, » ecclesiam Dei, cooperuerunt aquæ persequentium. Et ita cooperuerunt, ut non apparerent nec ipsi magni, qui sunt montes. Et » infra: Fugerunt enim aquæ ab increpatione » Dei, quia cor regum in manu Dei; deflexit quo voluit, jussit per eos pacem dari » Christianis, emicuit & eminuit auctoritas apostolica. Et infra, cum multa dixisset, hoc » propositum continuando, quæ omnia inferere longum esset, tandem super verbo, *Cedri Libani, quas plantavit, illic passeres nidificabunt*; sic inquit Augustinus: Etenim cedri Libani, nobiles & divites & excelsi hujus sæculi, quoniam eum timore audiunt, „ *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem*; attendunt res suas, villas suas, & omnes superfluas copias, quibus videntur excelsi, & præbent illas servis Dei, dant agros; „ dant horros, ædificant ecclesias & monasteria, colligunt passeres nidificantes. Sunt „ ergo

Psal. 40.

ANNO CHRISTI 1413.

III. Ratio.

„ ergo quidam spiritoales nidificantes in ce- „ dris Libani, id est, servi Dei.

Tertio illud debet licitum reputari, quod a viris divinarum literarum doctissimis, vitaque & religione sanctissimis pro licito habitum & factum est. Sed hoc est hujusmodi; ergo, &c. Hoc argumentum est in hac propria materia viri religiosissimi Prosperi, cujus scripta inter canonicas scripturas habentur, prout dicit Gelasius xv, Sancta. Hoc argumentum est XII. quæstione I. Expedit facultates ecclesiæ possideri. Ubi recitato exemplo Paulini concludit: Quo facto satis ostendit, sine impedimento perfectionis posse ecclesiæ facultates, quæ sunt perfecto communes, possideri. Ad probationem etiam assumptæ majoris est textus Hieronymi XXXVII. distinct. Qui de mensa; ubi ex facto Sidrach, Misach. & Abdenago, probat non esse licitum facere quod illi fecetunt. Ad idem textus in capite, Lugdunensis, IX. quæstione II. Ad probationem minoris, licet possem probare quod ante tempora Silvestri jam ecclesia habuerat prædia & possessiones tempore Urbani I. qui præsedit anno Domini CCXXIII. item temporibus Pontiani, Anteri, Fabiani, cornelii, Lucii, Stephani, Sixti, Dionysii, Felicis, Marcelli, Eusebii, & Melchiadis Romanorum Pontificum, qui præcesserunt Silvestrum, & thesauros, sicut Sixtus, quos Laurentius instante persecutione pauperibus erogavit, habuerunt, & civile dominium; sicut mihi scriptum datum est, quod Philippus dominus Pannoniæ dedit Laureacensi archiepiscopo, qui tunc erat metropolitanus, villas & prædia in Austria, quæ nunc tenet Pataviensis ecclesia. De hoc Philippo scribit Gotfridus in Pantheon:

Dist. 12. Sancta Romana. cap. 3. 2. q. 1. Expedit. c. 3. Prosper de vita contemplativa, lib. 2. cap. 9. Dist. 37. Qui de mensa, c. 11. Dan. 1. Cap. 10.

Suscipit imperium, populo plaudente, Philippus,
Iste post Cæsar voluit cognoscere Christum,
Qui dedit ecclesiis prædia multa suis.

Sed quia de civili dominio majus fit festum, de his qui præsederunt ecclesiis, habentibus magna dominia civilia, est loquendum. Et primo de sede Romana: incipiam a beato Silvestro, de cujus sanctitate & doctrina, victis Judæorum satrapis, fidei catholicæ exaltatio testimonium probet. Sub hoc Nicænum primum sacrum & venerandum concilium fuit, & post dotationem ecclesiæ: ex quo satis auctorizatur factum Constantini; quoniam si illicitum fuisset, reprobasset hoc tam celebre concilium. Sed & habeo testimonium beati Ambrosii, de obitu Theodosii Imperatoris, dicentis Constantinum magni meriti apud Deum; quia primus imperatorum credidit, & post se hereditatem fidei & devotionis principibus dereliquit. Et Isidorus noster Hispanus idem in suis chronicis attestatur. Et Græci qui tunc erant catholici, ipsum Constantinum catalogo sanctorum annumerant, & festum de eo cum solemnitate agunt, XXI. Maii.

Postea dicam de sancto Marco, sub quo fuit celebrata * sancta synodus Nicæna, & claruerunt ejus tempore & post, sanctus Athanasius, Eusebius, Nicolaus & Hilarius, & Joannes Chrysostomus; item sanctus Leo Papa, qui fuit XLIII. post sanctum Petrum; item Felix secundus, qui martyrio coronatus est: item Damasus primus, sub quo synodus Constantinopolitana CL. patrum, cui Hieronymus illam scribit epistolam: Quoniam vetus oriens inter se furore collisus, indiscissam Domini tunicam desuper textam minutatim per frusta discerpit; Etiam petens ab eo suæ fidei confessionem approbari; & alias multas epistolas.

* Error.

ANNO CHRISTI 1413

* Papa Cyriacus hic nullus fuit.

Item * Cyriacus qui cum undecim millibus virginibus in Colonia martyrio coronatus est; item sanctus Symmachus Papa, de cujus vita & miracolis Vincentius in historiali libro XXIII. cap. I. & II. Item sanctus Joannes Papa, de quo in eodem Vincentio, eodem libro, capite trigesimo tertio; item sanctus Agapitus eodem libro, capite LXI. Item sanctus Gregorius unus de quatuor doctoribus ecclesiæ, cujus sanctitas & doctrina nota est; item sanctus Martinus, de quo Vincentius eodem lib. XXIII. cap. LXXXIV. item sanctus Stephanus Papa, de quo idem Vincentius eodem libro cap. CLXVII. item Honorius Papa miræ pietatis fuit, cujus tunica dæmoniacus quidam indutus fuit, & liberatus est. Item sanctus Severinus benignus amator cleri & pauperum, & possessiones ecclesiarum ampliavit; item Joannes quartus thesauris ecclesiæ distractis multa millia hominum per Istriam & Dalmatiam redemit; item sanctus Martinus Tudertinus, cujus festum celebratur crastino sancti Martini Turonensis. Eugenius primus, hic omnibus benignus & amabilis, maximæque sanctitatis. Agatho dum quemdam leprosum oscularetur, mundatus est. Joannes natione Græcus, hic martyrio coronatus est. Paulus mitissimus & misericors, nocte cum paucis familiaribus ibat ad visitandum pauperes & infirmos, & eis ministrandum. Leo quartus multæ patientiæ; multæque humilitatis, fecit mirabilia in vita sua, cujus festum celebratur decimoseptimo Kalendas Augusti; Nicolaus post hunc vir fuit sanctissimus, cui post magnum Gregorium vix in sede Romana similis. Omnes prædicti fuerunt in sede Romana post dotationem ecclesiæ, viri sanctæ approbatæ sanctitatis. Fuerunt & plores alii virtutibus & scientia clari, sicut innocentius tertius, qui tam reverenter allegatur in tractatu de Missa & aliis operibus; Petrus de Tarantasia, dictus Innocentius quintus, doctor clarissimus; & multi alii, quos nominare longum esset. Volui solum prædictos exprimere, qui sancti intitulantur, aliis multis omissis.

Sed hoc unum nolo omittere, quia ad propositum valde facit, quod narrat Vincentius in historiali, libro vigesimoquinto, cap. XXV. de Gregorio sexto, qui magna studia & labores impendit ad recuperandum temporalia bona ecclesiæ a tyrannis occupata: & cum nec hortationibus, nec censuris posset efficere, vi armorum hoc fecit. Unde cardinales cum virum sanguinarium dicentes, cum infirmitate decumberet, de qua decessit, dicebant, eum non debere sepeliri in ecclesia beati Petri cum aliis Pontificibus: quod cum ipse intellexit, vocavit cardinales, & habito cum eis colloquio tandem dixit: Quoniam nostræ & vestræ rationes falli possunt, committamus omnia divino examini, corpus meum antecessorum meorum more compositum ante januas ecclesiæ sistite, & firmentur januæ seris & repagulis: si Deus voluerit ut ingrediar, applaudatis miraculo; sin minus; de cadavere meo faciatis sicut vobis placuerit: sic factum est. Mox enim ut corpus ejus ante portas ecclesiæ seris occlusis positum est, turbo ingens divinitus emissus repagulorum obstacula dirupit; & ipsas valvas vehementi impetu patefactas ad parietem cum ma-

magno fragore impulit. Et hæc dicta sint de Romanis Pontificibus.

Possem per alias mundi ecclesias Italiæ, Galliæ, Hispaniæ & Angliæ, colligere magnum numerum sanctorum episcoporum, qui præfuerunt ecclesiis habentibus magnam temporalitatem & civilia dominia; sed nolo pro præsenti, nisi de his circumvicinis & cognitis, & etiam non de omnibus loqui: incipiam ab ecclesia Moguntina. Ecce sanctus Bonifacius, qui tantæ fuit auctoritatis, quod tempore suo dicebant Apostolorum tempora rediisse. Hic sua prædicatione multas provincias illustravit. In eadem ecclesia sanctus Lullus confessor; item Rabanus magnus doctor quotidie allegatur; item in eadem Moguntina ecclesia Bardo archiepiscopus. In eadem Uvilligisus. In ecclesia Treverensi, quam Helena mater Constantini, quæ de Treveris fuit oriunda, pluribus dotavit reliquiis, & bonis temporalibus, adjiciendo primæ dotationi; fuerunt nonaginta novem archiepiscopi usque ad dominum Ottonem ultimo defonctum: ex quibus vigintiquinque sunt sancti, ut habetur in Kalendario archiepiscopi Balduvini, quod in ipsa ecclesia servatur. In ecclesia Coloniensi beatus Severinus, qui multis claruit & claret miraculis. Item sanctus Remedius; item sanctus Cuuibertus; item sanctus Haymo, Aglolfius martyr; item Evergisilus martyr; item Heribertus. Omnes isti fuerunt sancti archiepiscopi Colonienses. In ecclesia Leodiensi, quæ opulentissima in temporalibus est, sanctus Maternus, sanctus Theodardus, sanctus Servatius, sanctus Lambertus martyr, sanctus Geregisius, episcopi omnes. Item in ecclesia Laureacensi fuit sanctus Maximianus, a sancto Sixto consecratus episcopus circa annum Domini a CCXXIII. qui patrimonium dictæ ecclesiæ contulit, quod nunc Anasum dicitur, cum omnibus vicinis oppidis & judiciis sæcularibus, quæ manent usque ad præsens in Austria, & obtinet illa Pataviensis ecclesia. Item sanctus Adalbertus ecclesiam Pragensem magnifice dotatam feliciter rexit pluribus annis. Item sanctus Procopius opulentissimum monasterium in Bohemia habuit, cujus possessiones inquietantes divinam interdum ultionem in se experti sunt; Item sanctus Wolfgangus in Ratisbona; item sanctus Corbinianus Frisingensis episcopus prædia pro eadem ecclesia hodie nota comparavit; Item sanctus Uldaricus Augustensem ecclesiam opulentam prædiis & civilibus dominiis rexit; item sanctus Conradus Constantiensis episcopus. Item sanctus Virgilius ecclesiam Salzburgensem dominiis dotavit. Fuit quoque sanctus Virgilius episcopus Tridentinæ ecclesiæ, civili dominio opulentæ. Prætermittendum non est de sancto Stanislao Cracoviensi episcopo, qui passus controversiam super villa ecclesiæ, a sepulcro eum, qui ante per triennium mortuus fuerat, resuscitatum ad judicium duxit in testem. Possem sine falso, si bene quæsivissem, etiam multo plures reperisse sanctos episcopos & abbates, qui præfuerunt ecclesiis & monasteriis habentibus temporalia & civilia dominia. Exhorrent utique piæ aures audire in dubitationem deduci, an licitum sit quod a tanta sanctorum multitudine per tanta curricula temporum pro licito habitum fuit, practicatum & observatum.

Quarto idem sic probo: Illud indubie licitum est, quod est auctoritate canonum Apostolorum & sacrorum generalium conciliorum approbatum; Istud est hujusmodi, igitur, *&c.* Major est manifesta, quoniam omnis fidei nostræ, & christianæ disciplinæ doctrina ab ipsis Apostolis & a sacris generalibus conciliis, & eorum auctoritate habetur, quod hæc, quæ legimus, sunt evangelia Christi vera; quod symbolum fidei factum fuerit ab Apostolis, unde habemus nisi a sacris conciliis & approbatione ecclesiæ? Ipsa enim quantum ad fidem & mores pertinet pro necessitate salutis errare non possunt. Sicut Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, & Gregorius, & omnes doctores confitentur & tenent. Imo Augustinus dicit: Evangelio non crederem nisi me auctoritas ecclesiæ moveret. Nunquam enim legitur ab aliquo concilio rite congregato aliquid pertinens ad fidem vel mores ordinandos, erronee determinatum fuisse, propter assistentiam Spiritus sancti regentis ipsa concilia. Ad probandum minorem habeo primo ex canonibus Apostolorum, XII. quæstione I. Sint manifestæ res propriæ episcopi, si tamen habeat proprias, & manifestæ res Dominicæ. Ecce duplex patrimonium in potestate episcopi, proprium & Dominicum; item ea causa & quæstione: Præcipimus ut in potestate sua res ecclesiæ episcopus habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multo magis oportet eum curam de pecuniis gerere. His addere libet decretum Pii Papæ, qui longe ante Silvestrum fuit, anno scilicet Domini * CLIII. ubi sic legitur: Prædia divinis usibus tradita, quidam humanis applicant usibus; & Deo nostro, cui tradita sunt, subtrahunt, ut sibi inserviant. Quapropter ab omnibus illius usurpationis contumelia depellenda est, ne prædia usibus secretorum cælestium dicata quibusdam irruentibus vexentur: quod si quis præsumpserit, ut sacrilegus judicetur.

Veniat & auctoritas sancti Urbani, qui etiam longe præcessit Silvestrum: causamque & originem, quare & quando ecclesia prædia & possessiones habere incepit, edisserit, dicens: „Videntes autem summi sacerdotes, & alii, atque Levitæ, & reliqui fideles, plus utilitatis posse conferre, si hereditates & agros, quos vendebant, ecclesiis, quibus præsidebant episcopi, traderent; eo quod ex sumptibus eorum tam præsentibus quam futuris temporibus, plura & elegantiora possent ministrare fidelibus, communem vitam ducentibus, quam ex pretio ipsorum; cœperunt prædia & agros, qui vendere solebant, matricibus ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorum vivere. Ipsæ vero res in ditione singularum parochiarum, episcoporum (qui locum tenent Apostolorum) erant & sunt usque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus; quibus episcopi & fideles dispensatores eorum omnibus communi vita degere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius poterunt, ut nemo in eis egens inveniatur; ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quæ Domino a fidelibus offeruntur. Memoraris ergo augmentationibus ac cultibus in tantum, ecclesiæ, quibus episcopi præsident, *Domino administrante*, creverunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus, ut nullus in eis communem vitam ducens, sit indigens; sed omnia ne-

ANNO CHRISTI 1431.

ANNO CHRISTI 1431.

a error. Si de S. Sixto II. agatur, scribendum est CCLVII. aut CCLVIII. si de Sixto I. CXXXIII.

* CLVI.

ANNO CHRISTI 1413.

„ necessaria ab episcopo suisque percipiat; ideo „ si aliquis exstiterit modernis aut futuris temporibus, qui hæc avellere nitatur, jam „ dicta damnatione feriatur. Hæc Urbanus. Finis autem iste refertur ad cap. Attendendum, infra allegatum. Et de illa damnatione hic loquuntur decreta undecim conciliorum. Primum, sequendo ordinem, voluminis decretorum in cap. Bene quidem LXXXXVI. distinctione: secundum Martini Papæ, XII. quæst. I. Manifestæ. Tertium Antiocheni, ea causa, & quæstione episcopus. Quartum Eugenii apud Romam, ea causa, & quæst. Nulli episcoporum. Quintum in octava synodo universali, ea causa, & quæstione; Apostolicos. Et cap. Non licet. Sextum in concilio Leonis Papæ IV. ea causa, & quæst. 2. Monemus. Septimum Urbani Papæ, ea causa, & quæst. de laicis. Octavum Innocentii III. de rebus non alienandis, Cum laicis. Nonum concilii Lateranensis de testa. cap. Cum in officiis. Decimum Gregorii X. in generali concilio Lugdunensi, cap. Hoc consultissimo; eodem titulo lib. VI. Undecimum in concilio generali Viennensi, Clementina prima, eodem titulo. In omnibus istis generalibus conciliis, pro conservandis, regendis, & in manu tenendis bonis temporalibus decreta sunt facta.

Quid tandem dicam, ut materiæ conciliorum generalium finem imponam? Primum illud Nicænum concilium, in quo symbolum fidei conditum fuit, quod in Missa cantatur, post dotationem ecclesiæ factum est. Et deinde omnia alia concilia, quorum decretis & ordinationibus regitur ecclesia catholica, & quidquid ordinationis, decoris & normæ, & finaliter quidquid boni habemus in Christiana religione, totum pullulavit ab eo tempore, quo ecclesia dotata fuit. Nam eo tempore antequam per doctrinam beatissimi Silvestri Constantini ad fidem conversus fuisset, docendarum plebium facultas non erat; sed in varios errores erat scissa Christianitas, & omnia fere confusa & perdita erant, prout Isidorus dicit, ut supra allegatum est, & ex historiographis unicuique legenti palam est. Utique ab inimico humani generis hæc suggestio est, qui vellet ecclesiam ad illum statum deducere, ut libere posset Christianum populum laniare. Bene facit fabula de tractatu inter lupum & pastorem. Dixit lupus pastori: Quare vis expendere panes tuos ad sustinendum canes, qui nihil laborant, sed tota die dormiunt? Et dixit pastor: Ad defensionem ovium, ne tu eas devores. Respondit lupus: Et ego hoc facio propter canes, quia molestum mihi est quod illi non laborent, & tu eos pascas, ideo cupio mihi de tuis ovibus pastum. Sed non des illis ad comedendum, & ego non accipiam: laboremus omnes ad quærendum victum. Dixit pastor: Placet mihi. Pastore non dante panem canibus, canes mortui fuerunt. Tunc lupus libere potuit invadere gregem. Ita diabolus vellet hoc suggerere, ut depauperata ecclesia non essent nisi clerici pauci, miseri & ignorantes.

Superius etiam allegatis velim adducere decreta aliorum conciliorum: quæ etsi generalia non fuerint, tamen ab ecclesia generaliter recipiuntur, & jus commune faciunt, quia in corpore juris sunt clausa. Venire poterunt decreta Agathensis concilii XII. quæstione I. Episcopi de rebus: [a] causa, & quæstione II. Statuimus, & cap. Si quis de clericis. Et tribus capp. sequentibus; [b] item ex concilio Ilerdensi, ea causa, & quæstione: Hæc hujus placiti; [c] item ex concilio Toletano quarto, ea causa, & quæstione; Etsi illi; item ex concilio [d] Aurelianensi ea causa & quæstione; Si quis de clericis, & cap. sequenti; [e] item ex synodo Ancyrana, ea causa, & quæst. Si qua de rebus, [f] item ex concilio Mediomatricis, ea causa, & quæst. Precariæ; item ex concilio [g] Africano, ea causa, & quæst. cap. Non habenti, & cap. Placuit; item ex VIII. concilio Toletano, ea causa & quæst. [h] Sæpe fit; item ex concilio Toletano XI. ea causa, quæst. 3. [i] Quicumque; item ea concilio Hispalensi, ea causa, quæst. 5. [k] Fixum; item ex concilio Parisiensi 23. quæst. 8. cap. [l] Secundum canonicam auctoritatem; item ex concilio Lugdunensi de rebus ecclesiæ non alienandis, [m] cap. 1. & 2. item ex conc. apud [n] Silvanectum eo titulo; Nulli liceat alienare rem immobilem ecclesiæ. Et sic ultra illorum undecim generalium conciliorum per me prius allegatorum; habemus auctoritates quatuordecim conciliorum, quas ego sic perfunctorie quærendo collegi: utique multo plures me crederem invenire, si temporis opportunitate accuratius quæsivissem. Et sic habeo pro me duos canones Apostolorum, decreta Pii & Urbani, qui præcesserunt Silvestrum, undecim decreta generalium conciliorum, & quatuordecim decreta aliorum conciliorum, quæ ab ecclesia generaliter sunt recepta.

In calce hujus positionis recolligere volo brevissime duodecim doctores magnæ auctoritatis in lege Dei veracissime se fundantes, qui hanc meam sententiam confirmabunt. Primus sit religiosissimus Prosper: qui, ut supra allegatum est, dicit; Expedit facultates ecclesiæ » possideri, *&c.* Secundus Gregorius Nazianzenus magister beati Hieronymi, conquerens de persecutoribus suis dicebat: Si hinc ab al- » tari excludor, adstabo illi altari, de quo » David: *Introibo ad altare Dei*, &c. Et in- » fra. Numquid de cælesti illa Jerusalem nos » poterunt fugare? facultatibus defraudabunt? » Quibus? meis? facilius alas, quibus minime » indutus sum, abscindent. Si autem eccle- » siasticis, hoc utique est pro quo est omnis » pugna, pro quo omne certamen. Hæc ille. Habeat ergo ecclesia facultates.

Nunc veniant quatuor principales doctores ecclesiæ; primo Ambrosius, qui ecclesiæ Mediolanensi præsidiis opulentæ præfuit, & dixit: Aurum habet ecclesia, *&c.* ut de facultatibus ecclesiæ in diversos pios usus prudenter & sagaciter administrandis, non effundendis, ostendit in libro de officiis; unde sumpta sunt cap. in decretis, octogesima sexta distinctione, Non satis, & 12. quæstione 2. Aurum ecclesia habet. Et in libello de obitu fratris, ostendit se patrimonium habere indivisum cum fratre suo Satyro, quod & competens fuisse ostendit, cum ait: Et certe non erat pauper opibus, sed pauper spiritu. Bene probant prædicta cap. Convenior, vigesimo tertio, quæstione octava.

Huic succedat Hieronymus, qui in epistola » ad Damasum Papam dicit: Clericos illos con- » venit stipendiis ecclesiæ sustentari, quibus » propria vel parentum minime suffragantur. Jam supra allegatum est. Et sic ostendit facul-

tates

[a] 12. quæst. cap. 19. ex concilio Agathensi ex eodem tit. quæst. 2. cap. 33. & trib. seqq.
[b] Ibidem ex concilio Ilerdensi, cap. 18.
[c] Ibidem cap. 30.
[d] Ibidem cap. 4. & seqq.
[e] Ibidem ex concilio Ancyrano, cap. 42.
[f] Ibidem ex concilio Mediomatricis, cap. 44.
[g] Ibidem ex concilio Africano, cap. 50.
[h] Ibidem cap. 71. ex concilio Toletano VI.
[i] Ibidem qu. 3. cap. 2. ex concilio Toletano VIII.
[k] Ibidem qu. 5. ex concilio Hispalensi.
[l] 23. qu. 8. cap. 24. ex concil. Parisiensi.
[m] Ex conc. Lugdunensi, supra de rebus ecclesiæ non alienandis.
[n] Cap. 5. ex concilio apud Silvanectum.

tates habere, & clericos posse proprium possidere.

De Augustino autem tam a magistro Petro, quam a me plura dicta hoc probantia inducta sunt, sed etiam delectat me hoc unum addere ex homilia sexta super Joannem, ubi multa ad hoc pertinentia, sed partem brevem accipio, hæc videlicet verba: Columba „ ecclesia est, quid clamas? non devoravi„ mus villas, columba illas habet. Quæratur „ quæ sit columba, & ipsa habeat. Nam „ nostis, fratres mei quia villæ istæ non „ sunt Augustini: & si vos non nostis, & pu„ tatis me gaudere in possessione villarum, „ Deus novit.

Claudat hunc quaternarium numerum sanctissimus Gregorius Papa, qui ecclesiæ Romanæ præfuit, civitates & amplissima dominia obtinenti, cujus amplissimum patrimonium quam solicite prudenterque rexerit; in registro ejus insertæ epistolæ manifestant. Nunc Petrum ad regendam Siciliam mittit, nunc scribit ut a colonis census non exigatur antequam potuerint fructus vendere. Nunc de præparandis navibus & frumentis ad Urbem de insula Siciliæ transferendis curam gerit, ne in Urbe tritici fiat caristia. Nunc etiam principi militiæ defendenti patrimonium ecclesiæ a tyrannis, exhortatorias literas mittit. Et alia plura hujusmodi ex ipso colliguntur registro, quæ differere longum esset. Sed hæ solicitudines atque curæ eum non impediebant, quo minus prædicationi verbi instaret, prout homiliæ quæ leguntur ostendunt, & sacrarum scripturarum expositionibus & studiis incumberet, moralium hoc probant volumina, & scripta super Eze„ chielem: Cum tamen pene, inquit, obsi„ dio Urbi & barbaricus ensis civium tum „ cervicibus immineret; quod ex ipsius libri serie colligitur evidenter.

Habemus sex. Veniat nunc venerandæ memoriæ noster Hispanus Isidorus, cujus dictum ex tertio libro de summo bono jam superius est insertum, nec illud repeto, nec alium addo brevitatis amator.

Octavo loco succedat ille devotissimus crucis Christi contemplator Bonaventura, super quarto sententiarum, distinctione XXIV. quæstione I. articulo IV. ubi late hanc materiam prosequitur.

Nonus erit doctor sanctus in diversis locis, sed signanter secunda secundæ, quæstione CLXXXV. art. VI. & VII. & in summa contra Gentiles, libro III. cap. CXXXI.

Decimo venit Nicolaus de Lyra, quem super expositione trium prophetiarum superius jam audistis: quam aperte declarat hanc sublimationem ecclesiæ in gloria & potentia temporali, tamquam ex divina ordinatione procedentem, a prophetis David & Isaia pronuntiatam fuisse.

Undecimum locum teneat venerabilis Gratianus, qui in §. Ecce XXIII. quæstione VIII. sic „ inquit: Porro alii sunt, (loquitur de epi„ scopis), qui prædia, villas, castella, & ci„ vitates possident, ex quibus Cæsari debent „ tributa, nisi imperiali benignitate immunita„ tem hujusmodi promeruerint.

Hugo de S. Victore superius ab adversario citatus.

Claudat numerum duodenarium Hugo memorandus, quem ad hunc locum propterea reservavi, quia magister Petrus illius dictum, non tamen mihi incognitum, contulit, quo nil apertius dici potest; cum dicat ecclesiam civilia dominia habere posse, jura, reditus, & utilitates; jurisdictiones tamen prælatus non in persona propria, sed per sæculares ministros faciet exercere. Possem & plures doctores etiam allegare, sed duodenarius numerus mihi placuit sacro Apostolorum collegio consecratus.

Cum igitur ex præmissis sole clarius innotescat, clericos qui ad hoc votum se non adstrinxerunt, licite propria patrimonia possidere, & ecclesiam posse habere bona mobilia, & immobilia, privata dominia, & civilia; quomodo per saculare brachium, sive per laicos, a viris ecclesiasticis possunt auferri, etiamsi fuerint delinquentes? Talis siquidem assertio praxi & doctrinæ Christi manifeste contradicit. Numquid tempore Christi, erant pessimi sacerdotes, vitiis & sceleribus involuti, habitualiter delinquentes, ut domum Dei facerent speluncam latronum, & ex parte diabolo eos esse, & opera patris eorum facere Christus assereret? Possunt vix esse nequiores sacerdotes, magis scelerati atque sacrilegi his qui in mortem unigeniti Dei Filii conspirarunt: non tamen eis quamdiu eorum duravit sacerdotium, aut emolumenta, aut honorem, aut obedientiam a populo subtrahi Christus consuluit: non utique, imo eis præstari & exhiberi mandavit. Unde cum mundasset leprosum, ait illi: *Vade, ostende te sacerdotibus, & offer munus.* Matthæi VIII. Lucæ V. Et iterum decem leprosis ab eo mundatis dixit: *Ite, ostendite vos sacerdotibus.* Ecce honorem & emolumentum non auferri, sed exhiberi præcepit. Denuo cum, sicut dicit Chrysostomus, & recitat Thomas in glossa continua, sacerdotum incorrigibilem conditionem ostendisset in capite præcedenti; de ipsorum tamen obedientia generalem protulit sententiam, dicens: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia quæcumque dixerint vobis, servate, & facite.* Matthæi XXIII. Unde martyr beatissimus Cyprianus sic inquit, dicens: Dominus noster Jesus Christus rex & judex, & „ Deus noster, usque ad Passionis diem ser„ vavit honorem Pontificibus & sacerdotibus: „ quamvis illi nec timorem Dei, nec agni„ tionem Christi servassent. Nam cum lepro„ sum mundasset, dixit illi: *Vade, & osten„ de te sacerdotibus, & offer donum*: humili„ tate ea, qua nos quoque humiles esse do„ cuit, sacerdotem adhuc appellabat, quem „ sciebat esse sacrilegum, Item idem Cypria„ nus, cum de nequitia episcoporum sui tem„ poris questus esset, dicens: Episcopi pluri„ mi, quos & hortamento oportet esse cæteris „ & exemplo, divina procuratione contempta, „ procurationes rerum sæcularium fieri, dereli„ cta cathedra, plebe deserta, per alienas pro„ vincias oberrantes; negotiationis quæstuosæ „ nundinas aucupari, esurientibus in ecclesia „ fratribus non subvenire, habere argentum lar„ giter velle, fundos insidiosos fraudibus rape„ re, usuris multiplicibus fenus augere. Nihilominus talium contemptorem revocat, hostem altaris, sacrificio Christi rebellem, perfide perfidum, pro religione sacrilegum, filium impium, fratrem inimicum, prout hæc ponit Augustinus in De baptismo contra Donatistas. Cæterum nonne tales Apostolica ferit sententia, dicens: *Quis es tu, qui servum judicas alienum?*

ser-

ANNO CHRISTI 1433.

servus domino suo stat aut cadit; ad Romanos 14. Clerici servi Domini Dei sunt, & sæculares nil juris aut potestatis in eos habent.

Exstant de hoc tam legum, quam canonum sanctiones. In Parisiensi concilio: Nullus judicum clericum, aut etiam juniores ecclesiæ, per se distringere aut condemnare præsumat. Et in multis aliis juribus tam canonicis, quam civilibus, quæ cum sint notissima, inserere prætermitto, optimisque rationibus pridem magister Ægidius hoc fundavit. Ergo etiamsi facinorosi sint clerici, a laicis puniri non possunt. Qui enim in facinorosum animadvertit, non habens in eum jurisdictionem, gravissime peccat: unde Augustinus in De civitate Dei, & habetur XXIII. quæstione VIII. Quicumque „ percutit malos in eo quod mali sunt, & habet causam interfectionis, minister Dei est: qui vero sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemlibet criminosum interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, velut homicida judicabitur, & tanto acrius, quanto non sibi a Deo concessam potestatem abusive usurpare non timuit. Nota hæc ultima verba: Gravem quidem Deo facit offensam, & regalia & præeminentiam damnabiliter usurpat, qui non habens ad hoc commissum sibi a Deo officium, aliena peccata punire præsumit.

Hoc ipsum esse contra legem Dei ex scriptura sacra volo alio testimonio confirmare. Scriptum est Ezech. XXXIII. ecclesiasticorum prælatorum officium sub speculatoris nomine, quia debent populis peccatorum pericula nuntiare. Et sequitur: *Quod si non nuntiaverit, & inde aliquis mortuus fuerit, dicit Dominus, sanguinem ejus de manu speculatoris requiram*. Et sequitur: *non populus terra, sed ego*. Nota verba, *non populus, sed ego*, &c. Ideo Gregorius XXV. Moralium cap. XXI. Quia rectores habent judicem suum, magna cautela subditorum est, non temere judicare vitam regentium. Neque enim frustra per semetipsum Dominus æs nummulariorum effudit, & cathedras vendentium columbas evertit: nimirum significans, quia per magistros quidem judicat vitam plebium, sed per semetipsum facta examinat magistrorum.

Invasores bonorum Ecclesiasticorum puniuntur.

Nonnullis videtur in isto Joanne Wicleff, hujus assertionis principe, intueri alterum Simonem Benjamitam, qui cum desiderium suæ cupiditatis in Jerusalem non potuisset implere, per medium Apollonii apud regem agere statuit, ut templi thesaurum arriperet; prout scribitur II. Machabæorum, capite III. Sic iste, quia, ut dicitur, episcopatum Vigorniensem non obtinuit, & alia suæ voluntatis desideria non valuit adimplere, contra spolia & thesauros templi, principum & sæcularium hominum studuit animos incitare. Sed quid Heliodoro ad hanc exsequendam nequitiam transmisso contigerit, ut opinor, omnes nostis: quilibet in templo prostratus fuerit, graviterque percussus, ut in sella gestatoria ductus sit mutus, & de omni salute desperatus. Cum hoc autem Heliodoro divina clementia misericorditer actum est, ut hic corriperetur, ne in alio sæculo damnationem haberet. Non sic cum omnibus agitur, sed interdum Deus permittit suas eis explere malitias, quo in æterna damnatione gravius puniantur. Cum enim res quæ templo Dei offeruntur, moriantur mundo, prout lex Dei habet Levitici ultimo; & efficiantur sancta sanctorum, ut ibidem: quoniam Domini Dei sunt, cujus procuratores ecclesiastici sunt, ut supra dictum est: propter culpas procuratorum res Domini usurpare ratio nulla consentit, sed cum alienæ rei usurpatio furtum sit, & contra præceptum Dei in decalogo dicentis, *Non furtum facies*, res ecclesiæ usurpare sacrilegium est. Augustinus super „ Joannis XLI. Ecce fur est Judas, & ne contemnas, fur sacrilegus, non qualiscumque fur; loculorum, sed Dominicorum; loculorum, sed sacrorum. Si crimina discernuntur in foro qualiscumque furti & peculatus, peculatus enim dicitur furtum de republica, & non sic judicatur furtum rei privatæ quomodo publicæ; quanto vehementius judicandus est fur sacrilegus, qui ausus fuerit undecumque tollere, hoc est, de ecclesia tollere, quia qui aliquid de ecclesia furatur Judæ perdito comparatur? Unde Pius Papa, qui fuit anno Domini * CLIII. sic inquit: Prædia divinis usibus tradita quidam humanis applicant usibus, & Deo nostro, cui tradita sunt, subtrahunt, & sibi appropriant. Quapropter ab omnibus illius usurpationis contumelia depellenda est, ne prædia usibus cælestium secretorum dicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis præsumpserit, ut sacrilegus judicetur. Unde Urbanus Papa, qui ante Silvestrum fuit, sic suo decreto loquitur, XVII. quæstione IV. „ Attendendum est nobis omnibus, ne prædia usibus secretorum cælestium dedicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promenda est, perpetua damnetur infamia.

Levit. 27.

Aug. tract. 50. in Joan.

Pius epist. 2. 17. quæst. 4. cap. 12.

Et hoc idem patet per multos canones, ea causa, & quæstione. Item ex decreto Symmachi Papæ, XII. quæstione II. Indigne „ quidem ad altare Dei properare permittitur, qui res ecclesiasticas audet invadere, aut injuste possidere, aut injusta & iniqua detentione in eis perdurare. Et infra: Valde enim iniquum est, & ingens sacrilegium, ut quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel pro salute animarum, aut requie suorum unusquisque venerabili ecclesiæ contulerit, aut certe reliquerit, ab his quibus maxime servare convenit, id est, Christianis & Deum timentibus hominibus, & super omnia a principibus, & primis regionum, in aliud transferri vel converti permittatur. Propterea qui hæc non providerit, & aliter quarum scriptum est, prædia ecclesiæ tradita petierit, vel acceperit, aut possederit, nisi se cito correxerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur, &c. Sunt & alia capitula plura, quæ gratia brevitatis omitto.

Sed adversus hoc forsitan diabolica tentatio suggeret: Hoc verum, cum sacerdotes bene ipsis rebus ecclesiæ utebantur; secus, ubi ex ipsis rebus ecclesiasticis male vivunt. Quod jam superius aperte confutatum est. Sed adhuc libet duo dicta beati Augustini adversus hanc tentationem diabolicam allegare, qui sic in homilia inquit, XIV. quæstione V. Forte aliquis hoc fe- „ cum

Aug. lib. 50. homiliarum homil. 7.

[ANNO CHRISTI 1433.]

cum cogitat, & dicit: Multi sunt Christiani (A) divites, avari, cupidi: non habebo peccatum, si suum illis abstulero, & pauperibus dedero: inde enim illi nihil boni agunt. Mercedem habere potero, si ego eleemosynas dedero. Sed hujusmodi cogitatio diaboli calliditate suggeritur. Nam etiamsi totum tribuat pauperibus, quod abstulerit, addit potius peccatum, quam minuit. Et idem Augustinus ea causa & quæstione: [August. de bono conjug. c. 4. quæst. 3. cap. 9.] Neque enim si agris inique ac perperam invasis ita quisque utatur, ut ex eorum fructibus largas eleemosynas faciat, ideo rapinam justificat: neque si alius ruri paterno vel juste quæsito avarus incumbat, ideo culpanda est juris regula, qua possessor legiti- (B) mus factus est: nec tyrannicæ factionis perversitas laudabilis erat, si regia clementia tyrannos subditos tractet, nec vituperatis ordo regiæ potestatis, si rex crudelitate tyrannica sæviat. Aliud est namque injusta potestate juste velle uti, aliud est justa potestate injuste velle uti. Propellenda est utique talis assertio, quod propter clericorum vitia licitum laicis sit ad Christi patrimonium manus apponere. Et facile posset præbere aditum ad simile asserendum de regibus, principibus, & aliis dominis temporalibus. Nec desuere qui hoc simili modo asserere jam præsumpserint: quod esse fomitem scandalorum, & seditionum & sub- (C) versionis totius humanæ politiæ cunctis intellectu vigentibus palam est. Obsecro igitur quemlibet fidelem, dicens verba Ecclesiastici vigesimo octavo: *Sepi aures tuas & noli audire linguam nequam, & ori tuo facito ostium & seras auribus tuis.*

Hoc unum in fine actus hujus notandum decrevi, quod per omnes ætates mundi semper in populo Dei, nisi persecutione divinæ legis instante, sacerdotes in magna reverentia & honore fuerunt, & bonorum opulentia. Tempore siquidem legis naturæ primogeniti, qui & sacerdotes erant, in honore & hereditate prærogativam præ cæteris habebant fratribus. In lege Mosaica decimas, pri- (D) mitias, oblationes, sacrificia, vota, & redemptiones, & ultra hæc civitates & suburbana, ut superius dictum est. In primitiva ecclesia omnia ponebantur ad pedes Apostolorum, & ipsi distribuebant omnibus. Venit demum persecutio, & tunc consonum rationi erat, ut potior pars persecutionis eos contingeret, qui Christianæ militiæ principes erant. Sed demum pace data ecclesiæ Christiani principes, fidelesque populi Christi, sacerdotibus honorem & reverentiam & temporalium opulentiam contulerunt. Hæc pro communi utilitate a Deo sic ordinata sunt, ut superius est probatum.

Concludam igitur cum beato Leone, xxv. (E) [25. quæst. 1. cap. 3. Leo epist. 51.] quæstione prima: Quæ ad perpetuam utilitatem generaliter sunt instituta, nulla commutatione varientur: nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum sunt commune præfixa: sed manentibus terminis, quos constituerunt patres, nemo injuste alienum usurpet, sed intra fines proprios atque legitimos, prout quisque valuerit, in latitudine se exerceat caritatis. Nemo deformationem morum & rerum turbinem adscribat temporalibus ecclesiæ bonis.

(A) Nam & ubi magna est paupertas, deformitas morum, & turbatio non minor est, ut in aliquibus partibus Apuliæ, & in insulis Sardiniæ & Corsicæ, ubi clerus pauperrimus, ignarus & deformatissimus est. Fuerunt quoque cum multa opulentia viri sanctissimi, moresque optimi, ut patet ex prædictis; sed utique omnium malorum totum causa potissima est perdita disciplina. Patres depulerunt virgas ad corrigendum [Prov. 13.] filios, obliti consilii Salomonis: magistri non habent ferulas, nec abbates in capitulo disciplinas: prælati dominique temporales non corripiunt nisi bursas: de morum disciplina in nullo statu cura habetur, omnia licentiata sunt, verecundia perdita, obedientia vero (B) abjecta: lascivia, libidines, & voluptates omnia possident, libereque vagantur, dum pullulantia vitia falce correptionis minime resecantur. In tanta pessimorum morum colluvione, & veteri perdita disciplina, non mirum si ea, quæ ad bonum & malum deflecti valent, sicut temporalia bona sunt, retorquentur ad malum; cum etiam ea, quæ de sua natura sunt optima, ipsum dico eucharistiæ dignissimum sacramentum, reprobis cedat in malum. Instauretur igitur morum disciplina, mores reformentur: & tunc cognoscemus aperte plurimum utile fore populo Christiano, ecclesiam Dei bonis temporalibus abundare, quia eis a bonis non nisi bene & laudabiliter uti (C) continget. Sunt namque necessitates plures in populo Christiano, quibus si, ut debitum est, de bonis ecclesiæ subveniretur, non superfluitatem noxiam, sed fructuosam esse bonorum opulentiam, in ecclesia palam esset. Quot Christianorum centena inter infideles captivi tenentur, pro quorum redemptione vasa sacra conflasse & vendidisse beatus Ambrosius glo- [S. Ambros. lib. 2. offic. cap. 28.] riatur? ac ut supra memoravi, Joannem Papam quartum distractis thesauris ecclesiæ multos per Istriam & Dalmatiam redemisse. Desunt ne puellæ toro maturæ, quas parentes pauperes maritare non valent? in quibus, sicut beatum Nicolaum fecisse legimus, essent poma aurea conferenda. Sunt & millia paupe- (D) rum & infirmorum, sunt & multa pauperum juvenum habilia ingenia, si haberent unde possent in literarum studio profectum facere. Possem & multa alia hujusmodi memorare opera pietatis, quibus est de bonis ecclesiæ succurrendum, & ad hoc instituta esse.

Sciamus nos quoque ecclesiastici, juxta verba beatissimi Augustini, rerum ecclesiasticarum procurationem gerere, non Dominium usurpatione damnabili vindicare, de qua reddituri sumus in districto Dei judicio rationem. Pauperum procuratores sumus, quos etsi hic suppliciter postulantes, in futuro tamen sæculo agnoscemus durissimos exactores, si ea, quæ ipsis conferre teneamur, luxuriose vivendo in (E) pompis & lascivis expendamus. Dispensatores servi sumus, quos constituit Dominus super familiam suam: si dixerimus in corde nostro: *Moram facit Dominus*; & manducaverimus, & [Matth. 24. Luc. 12.] biberimus cum ebriosis, id est, laute vivendo: veniet Dominus die, qua non speramus, & hora, qua ignoramus, & dividet, scilicet animam a corpore, partemque nostram ponet cum hypocritis: ibi erit fletus & stridor dentium, Matthæi xxiv. Eripiat nos Deus abinde, & nos, si eripi volumus, emendemur. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis.

ANNO CHRISTI 1433.

2. Cor. 6.

tis. Ad hoc sumus in sacro concilio congregati, ut pravorum morum desurmitatis deposita vetustate, induamus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis, ad Ephesios IV.

Hæc sunt, patres reverendissimi, patres præstantissimi, quæ circa hunc articulum censui esse dicenda, quæ vestro judicio corrigenda submitto. Vos vero, inclyti Boemiæ oratores egregii, deprecor animo benigno, & cum bona pace suscipere, quoniam ad hoc sumus, ut mutuæ collationis agitatione veritas elucescat, quam nobis omnibus cognoscere & amplecti concedat ille, qui de se dixit: *Ego sum via, veritas, & vita*; ut veritatem amplectentes, per ipsum qui via est perveniamus ad vitam gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro. Amen.

Joan. 14.

Hæc pars in manuscripto deest; & inde corruptio.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus sancti, Amen. His quæ pro divini imploratione auxilii, sacratissimæque Domini nostri Jesu Christi matris Mariæ, & omnium sanctorum intercessionis suffragio, in prioris actus exordio præmissa fuerunt, nec non & protestationibus iis habitis pro expressis, & præfationis nostræ medulla breviter memorata; quæ videlicet hoc habet, ut ne sermo Christi per malam intelligentiam fiat nobis in ruinam, ut hæreticis antiquis & novis, ut etiam magistro Petro contigisse fateor: non innitamur propriæ prudentiæ, sensum nostrum, ut Hieronymus inquit, patrum præferendo decretis: sed super intellectu scripturæ stemus sententiæ sanctæ matris ecclesiæ; ejus dico, quæ cognoscibilis est; quæ sicut fulgur, ut Christi verbis utar, exit ab oriente, ut paret usque in occidentem; & sanctorum doctorum ab ea approbatorum, de quorum sanctitate & doctrina per universum orbem clarissima fama coruscat; & ne in moneta doctrinæ decipi nos contingat, non accipiamus eam nisi de publica officina, quam videlicet in sancta Dei ecclesia publice legi, recipique conspicamus. Oves Christi sumus, gregatim pascamur. Sæpe quidem a lupis devoratur ovis quæ a grege se segregans quærit sibi per devia pastum. Reverendissimi in Christo patres, & domini, *&c.* Et rerum gravitas & temporis exigui brevitas, ne more avium garrularum universos ramusculos saliendo circumvolitem; sed velut picus avis fortissimi rostri, hujus populeæ arboris trunco insiliam, & in fortitudine rostri, quam mihi per suam elementiam Altissimus donare dignabitur, qui suo dixit prophetæ Ezech. III. *Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum*, &c. perforato trunco medullam excutiam, & sic arescet populea arbor ista, quæ nunc levium frundium numerositate virescens, fructu tamen sterilis, umbrositate sua segeti Christi posset detrimentum afferre. Meministis, patres & viri optimi, me in priori actu sic processisse, ut primo loco auctoritatibus & rationibus, per magistrum Petrum adductis præbuerim congruum efficaxque responsum, paucis exceptis auctoritatibus, quas non aliter prætermisi nisi quia judicavi eas ad suum propositum parum facientes, aut nihil; sicut & vos omnes judicare non dubito: atque si in vestra legantur præsentia, diceris procul dubio quod vulgariter dicitur. Quid ad a rubrum?

Hier. in prolog. c. 5. supra in prooemio. Matth. 24.

a Forte thombum?

ANNO CHRISTI 1433.

Cum enim ad ea quæ fortiora videntur; non declinaverim respondere, ut quid tempus, de quo magna sit ratio, inutiliter expendissem, aliud adhibendo responsum ad illas auctoritates? veruntamen etsi tempus permiserit, etiam legam illas. Nunc autem ad ea festino, quæ priora videntur.

Secundo loco quatuor irrefragabilibus mediis demonstravi, clericis non religiosis, vel voto adstrictis, ecclesiæ quoque, & ecclesiasticis viris licitum esse habere & possidere bona temporalia, mobilia, & immobilia, domos, & prædia, villas, castra, & civitates, dotationemque ecclesiæ & dilatationem in gloria & potentia temporali a divino beneplacito & ordinatione processisse, prophetarum oraculis prænuntiatam esse, prout quatuor textus prophetarum exponunt beatus Augustinus, & Nicolaus de Lyra, ad literam loquentes de gloria & potentia temporali ecclesiæ hac ætate, a tempore videlicet Constantini. Confirmavi præterea positionem meam decretis XI. conciliorum generalium, XIV. aliorum; quæ etsi generalia non fuerint, tamen ab ecclesia generaliter sunt recepta. Attuli testimonium, XII. doctorum, in lege Dei veraciter se fundantium: commemoravi præterea magnam copiam virorum approbatæ sanctitatis, & qui fuerunt in lege Domini evidentissimi: puta Ambrosium, Gregorium, & similes, qui hanc dotationem ecclesiæ facto approbarunt, præsidendo ecclesiis in temporalibus opulentis, & illa temporalia administrando; & potuissem etiam afferre multo plures.

Item dico de doctoribus & auctoritatibus decretorum, de quibus omnibus qualiter magister Petrus se expediverit, omnes nostis. Nec mirum revera, quoniam super omnia fortia veritas fortis est, & veritas omnia vincit. Sed dilatat se in verborum foliis, quæ quam levia sint ad instar populearum frondium, procul dubio ingenia vestra magna non latet, quæ etiam aliquantulum declarabuntur. Et cum constrictus a me pridem rationibus esset, concessit civile dominium in clero non esse prohibitum materialiter, sed formaliter: quod quam sit inane, captiosaque verba ad obumbrandum mentes hominum inutiliter sine fructu, facile est videre; & hoc Deo propitio apertissime declarabo. Et quamquam sua conclusio per me in priori actu fuerit penitus improbata, non insequendo terminos sophisticationis suæ, sed communem modum loquendi, & usum consuetum terminorum, quem ut ipsemet dicit in secunda charta primæ positionis, declinare præsumptuose absque causa rationali non videtur sobrietatem sapere sed culpabiliter protervire. Et utique apud realiter & non sophistice disputantes, secundum communem modum loquendi termini accipiendi sunt, & non decet ambiguas significationes verbis allegare; sicut inquit Seneca deridendo sophistas, epistola XLVII. ad Lucilium; & concordat epistola 46. & 48. & Augustinus in secundo de doctrina Christiana, & inde credo divina directione, non meis meritis, sed sua gratia fuit, quod dum jam in loco essem, scriptis & dictatis per me hæc addidi verba: Solent acuti homines quidam
» subtili ambiguitate, & verborum tegmine
» obumbrare positiones suas, ut possint eas sub-
» tili disputatione, & verborum nodositate

„ fal-

ANNO CHRISTI 1433.

» salvare, sed dum ab his non sic intelligun- » tur, errandi occasionem multis præbent. Non curo qualitercumque ipse accipiat terminos; ego loquor plane in eo modo quo solent a cunctis intelligi, & communi modo loqoendi. Hoc tunc dixi, quod quam verum fuerit, vos videtis. Evadere visus est per rimulam, restringens totam positionem suam ad civile dominium formaliter intellectum: pro quo & ipsemet dicit, & verum dicit in hoc, quod ego non darem duos Halenses, licet pro materiali darem multa centena florenorum, &c.

Sed nunc volo insequi terminos suos, & ejus positionem cassam & vacuam demonstrare. Habet sic conclusio sua: Sæcularis posses- » sio, sicut & civile dominium, jure divino » & humano, doctorum sanctorum sententiis, » & ratione efficaci, tempore legis prohibetur » elero Christi.

Primo loquitur de sæculari possessione, quam speciem possessionis, ut dixi & dico, in jure non inveniet; sed si sæculare idem est quod temporale, prout exponit glossa super epistola ad Romanos decimo, omnis possessio bonorum hujus vitæ sæcularis est & temporalis. An vero aliqua sit æterna, indicate. Nolo tempus in his inutiliter consumere; sufficit mihi habere possessionem eo modo, quo jura loquuntur; quia per illa habeo commoda possessionis, quæ a jure data sunt. Ipse habeat suam sæcularem possessionem, & sicut inquit poeta: * Si tradit peregrinis imaginibus artem subtilis subtile est ipse solus adoret: imo & satis mihi est habere dominium, quia proprietas trahit ad se possessionem, juribus vulgaribus.

Veniamus igitur ad civile dominium. & dein 8. notabili hujus propositionis secundæ, quod dominium capit suum esse, & per consequens speciem & differentiam; vel a subjecto vel a fundamento, vel ab objecto: & sic ex quolibet horum trium capi potest divisio domini in suas species & partes alias subjectivas: unde cum tres sint materies rationalium naturarum, patet quod communiter est dare tres modos domini; ut aliud est naturale, aliud evangelicum, & aliud humanum. Hæc magister Petrus. Videtis Patres, & domini, quod in hanc prima divisione, quæ sumitur a subjecto, non ponit civile dominium. Proce- » damus ultra. Sic dicit iterum: secundum » fundamentum dominii variantur suæ species, » specialiter in homine: nam sicut aliud est » jus naturale, aliud jus evangelicum, & aliud » jus humanum; consequenter aliquod est do- » minium naturale, aliquod evangelicum, ut » est dominium caritatis, sive vicarium, quan- » do quis in nomine Christi accipit ab alio » ministerium; Et aliquod est dominium coa- » ctum, quod variatur secundum varietatem » legum, & jurium ipsum fundamentum. Hæc » magister Petrus.

Videtis quomodo hie accipit divisionem dominii secundum varietatem jurium, a quibus ipsa dominia suscipiunt fundamentum, imo omnes juristæ faciunt, quod accipiendo jus civile stricto modo paucissima dominia possent dici civilia. Nam fundamenta dominiorum sunt ut plurimum de jure gentium; & paucissimi modi acquirendi dominium sunt de jure civili, pront hoc apud juristas est vulgatissimum, & patet ex toto titulorum discursu de acquir. rer. dom. Et instit. de rer. div. Sed accipiamus latissime jus civile pro tota latitudine juris homani, & ita videtur accipere magister Petrus in tertio membro suæ distinctionis, & istud est dominium per quod dicimus, Hoc meum, hoc tuom, & hoc est institutum occasione peccati originalis: quia si permansisset illa originalis justitia, nemo dixisset, Hoc meum, Hoc tuum. Sed corrupta originali justitia, expediens valde fuit distinguere rerum dominia: quia ut dicit lex communio solet excitare discordias. ff. de leg. 2. l. Cum pater. §. Dulcissimis, & alia lex: Naturale vitiom est oegligi, quod communiter possidetur. cod. Quomodo & quanto quarta pars, in volumine leg. 2. cum aliis legibus concordantibus. Quod si omnia essent communia, quot gulosi essent in mundo, pigri & inertes, & quot dissensiones & jurgia? Et de hoc dominio datur illa descriptio, quod est dominium occasione peccati humanitus institutum, incommunicabile simul ex equo multis dominis, sed abdicabile servata justitia. Ita dixit magister Petrus. Alii dicont, servata vel non servata caritate: qoia a tum hoc dominium infundetur in caritate, etiam amissa caritate non perditur. Vide S. Thomam 2. 2. quæstione 66. articulo 3. Sed in hac diversitate non insisto, qui credo, quod magister Petrus idem fecit: nisi vellet teneri illum errorem, quem ab aliquibus audio teneri, quod quicumque peccat mortaliter, perdit dominia bonorum suorum: & sic rex regum, princeps principatum, miles castrum, civis dominium, prædia, &c. quod magistrum Petrum sentire non credo. Nunc omnes intelligite, quod omne dominium quod habent homines in bonis fortunæ, do quo in judiciis agunt & contractibus, dominium civile est, hoc modo civile, cum cuilibet competat talis assignata descriptio. Nam omne tale fundamentum accipit a jure humano instituto occasione peccati, & est optima consequentia a definitione ad definitum.

a Forte, cum hoc dominium non fundetur.

Cancellarius Parisiensis in tractatu de ecclesia, ultima consideratione ultra medium, describit dominiom sic: Dominium est potestas propinqua assumendi res alias velut alias, in sui facultatem vel in usum licitum, secundum jura vel leges rationabiliter institutas.

Probare jam volo breviter conclusionem magistri Petri esse falsam; & arguo sic: Civile dominium elero Christi tempore legis gratiæ est licitum, ergo conclusio falsa. Consequentia oota, qnia conclusio sua dicit, quod est prohibitum; antecedens meum dicit, quod est licitom: licitum & prohibitum repugnant: quod est prohibitum, non est licitum: ita ipse concessit 2. quinterno secundæ positionis, charta v. & est cunctis manifestum. Sed ad probandum antecedens allego Augustinum super Joannem, homilia 6. juxta finem, ubi con- » tra Donatistas loquens, sic ait: Modo de- » ficientes ubique, qoid vobis proponunt, » non invenientes quid dicant? villas nostras » tulerunt, fundos nostros tulerunt, proferunt » testamenta hominum. Ecce Gaius eis dona- » vit fundum ecclesiæ, cui præerat Faustinus: » cujus episcopus erat Faustinus? ecclesiæ. » Quid est, ecclesiæ? ecclesiæ, dixi, cui » præerat Faustinus. Sed non ecclesiæ præ-

» erat

ANNO CHRISTI 1433.

„ erat Faustinus. parti præerat; columba autem ecclesia est, quid clamas? non devoravimus villas, columba illas habet. Quæratur quid sit columba, & ipsa habeat. Nam nostis, fratres mei, quia villæ iste non sunt Augustini; & si vos non noscitis, & putatis me gaudere in possessione villarum, Deus novit, ipse scit quid ego de villis sentiam vel quid ipse sufferam. Novit gemitus meos, si mihi aliqoid de columba impertiri dignatus est. Ecce sunt villæ. Quo jure defendis villas? divino, an humano? respondeant. Divinum jus in scripturis habemus, humanum jus in legibus regum. Unde quisque possidet quod possidet? non jure humano? nam jure divino Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum: pauperes & divites Deus de uno limo fecit; & pauperes & divites una terra supportat. Jure tamen humano, dicis, hæc illa mea est, hæc domus mea, &c. hic servus meus est, &c. jure ergo humano. Hæc Augustinus: Ex quo dicto duo patent: Primo quod ecclesia habet fundos & villas; Secundo quod omne dominium horum bonorum, quæ dicuntur bona fortunæ, a jure humano est. Unde quisque possidet, quod possidet? nonne jure humano? Habet ergo ecclesia dominium jure humano institutum, &c. ergo civile dominium; a definitione ad definitum.

Veniat alius textus, quem allegat magister Petrus: dicit primo quinterno, charta quinta, quod loquitur de civili dominio; in declaratione enim definitionis civilis dominii, super secunda particula ita dicit: Ideo Augustinus distinguendo inter civile dominium, & dominium secundum differentiam commutabilitatis & incommutabilitatis, ex perfectione in esse divino, subdita humano dominio ut civili; quis, inquit, avarus, &c. Ipse magister Petrus posuit partem, ego ponam aliam. Nam habetur in decretis 23. quæst. 7. ita Augustinus:

August. epist. 50. ad Bonifacium.

„ Quod autem nobis objiciunt quod res eorum concupiscamos, & auferamus, utinam catholici sint, & non solum qui dicunt sua, sed etiam nostra in pace & caritate nobiscum possideant? Usque adeo autem calumniandi cupiditate cœcantur, ut non attendant quam sint inter se contraria quæ loquuntur. Ipsi certe dicunt, & invidiosissime sibi conqueri videntur, quod eos in nostra communione violento legum imperio coarctamus; hoc itaque nullo modo faceremus, si eorum res possidere vellemus. Et sequitur tunc particula, quam magister Petrus allegat: Quis avarus quærit compossessorem? quis dominandi cupiditate inflatus, vel astu dominationis elatus, desiderat habere consortem? & sequitur: Ipsos certe attendant, quondam suos, jam socios nostros, & fraterna nobis dilectione conjunctos, quemadmodum sua teneant, non solum quæ habebant, sed etiam nostra, quæ non habebant. Hæc Augustinus, si de civili dominio hic textus loquitur, prout & magister Petrus ex sua allegatione; consequentiatur civile dominium non esse prohibitum clero Christi.

Nunc sicut dixit Hieronymus contra Luciferianum disputans, „ videam si omnes disputationum rivulos possem unico Sole ecclesiæ siccare. Et allegavit qointum canonem Chalcedonensis concilii; & ego profero canonem „ Apostolorum, 12. quæst. 2. Sint manifestæ res propriæ episcopi, si tamen habeat proprias, & manifestæ Dominicæ: ut potestatem habeat de propriis rebus moriens episcopus, si voluerit, & quibus voluerit, derelinquere. Ecce duplex patrimonium, unum ecclesiæ, aliud proprium. Ergo non solum clerici, sed etiam episcopi possunt habere proprium. Utique si prohibitum esset clero Christi, si clerici expropriatarii esse a haberent necessario, non fecissent Apostoli tale decretum; sed B. Hieronymo ad exsiccandum omnes disputationum rivulos satis esse videbatur allegare unum canonum concilii b Chalcedonensis; mihi autem cum isto novo homine non sufficiunt canones Apostolorum, Pii & Urbani sanctorum antiquissimorum Pontificum, decreta undecim conciliorum generalium, & quatuordecim aliorum. Dicet forsan ipse, Quid te occupas recapitulando istas auctoritates? jam dixi tibi in tertio notabili, quod per illam distinctionem de civili dominio materialiter, formaliter intellecto, concordari possunt ista, & quod ego in materia proposita, ubi fit mentio de cleri dominio, prosequor intentum de dominio cleri civili formaliter intellecto. Et iterum charta septima, volens solvere rationes meas de Melchisedec qui fuit rex & sacerdos, & de primogenitis in lege naturæ, cum non inveniat quo evadere possit, nisi per rimulam illam, dicit: Non videntur contradicere articulo a me proposito charta octava: intelligo de possessione sæculari, & dominio civili formaliter intellecto. Et tandem secundo quinternione, charta v. recitat conclusionem meam sub his verbis: Quod ecclesiæ prælatis & personis ecclesiasticis licitum est habere & possidere bona temporalia, mobilia & immobilia, & civilia dominia, & dicit quod ista conclusio articulo per ipsum posito apud bene intelligentes non obviat. Videte quomodo non obviat. Articulus ejus dicit quod civile dominium est prohibitum clero; mea autem conclusio dicit quod licitum est quoad civilia dominia: suus articulus dicit prohibitum, mea conclusio dicit licitum, & utraque de civili dominio.

a Forte, deberent.

b errat: posterius fuit morte Hieronymi.

Sed dicit ipse: Propterea dico apud bene intelligentes, quia tunc conclusio loquitur de materialiter intellecto, scilicet quod habet objectum dominabile, puta domos, prædia, villas, castra, & civitates: ita loquuntur omnes probationes per te inductæ, ego autem loquor de civili dominio formaliter intellecto. Et quid intelligat per hoc, quod dicit formaliter intellecto, declarat, dum nititur respondere ad illud argumentum meum; ubi argui ex hoc quod civile dominium est res commerciabilis, & dicit 2. quint. charta tv. In quibus rebus adversarius innuit civile dominium esse in rem commerciabilem, quod non nego: sed civile dominium formaliter intellectum, de subjecto in subjectum migrare non posse videtur. Et ut suppono, dicens, dominus auditor pro illa habitudine præfecti ad subserviens non daret duos Halenses: ubi pro dominio materialiter intellecto ac palpabili, de quo ipse præcipue videtur loqui, aliquot florenorum centena dare minime denegaret. Et ut puto, si distinctionem civilis dominii materialiter intellecti, & etiam formaliter, veraciter con-

ANNO CHRISTI 1409.

ciperet, contra articulum per me propositum non ita ardenter & laboriose, quamvis, ut supponitur, cum detrimento suæ animæ, laboraret. Sed quia puncta tangit subtilem, &c. hæc magister Petrus. In quibus verbis animam meam condemnat, sed quid mirum, si hoc agit, qui de doctoribus juris canonici loqui taliter non veretur, 2. quint. charta IV. » Inter omnes cæcitates doctorum juris cano» nici, hæc est stultissima? & iterum: Quid» quid doctores canonici somniaverint. Si au» tem magister Petrus tanti sit, quod ejus intellectus præferri debeat doctoribus juris canonici ad intelligendum canones, & omnes cæci sint, & ipse solus videat, vos judicate: videbitisque etiam per lectionem textus, quando textus ille, de quo loquitur, non potest aliter intelligi, quam omnes doctores canonum intelligunt. Et cum dicit me cum detrimento animæ laborare. Nam cum ipse nitatur caliginem offundere ante oculos populorum, ut Hieronymi verbis utar, ego laboro flatu divinæ veritatis illam expellere. Vidistis quanta effudit ad obtenebrandum oculos populorum, quæ videntur inducere, quod clero non licet aliquid habere, sed debent clerici vivere more Apostolorum in altissima paupertate: & tamen omnia illa restringit ad civile dominium formaliter intellectum, quod non est transmigrabile de subjecto in subjectum: pro quo dicit esse verum in hoc quod ego non darem tres Halenses, nec quisquam alius daret, quia frustra daret pro illo quod ab alio in ipsum transire non potest. Videte quid parturivit mons iste, vel verius inflatura terræ, sicut ille poeta inquit:

Jam mons parturit, & erit tamdem mus plius,

Videte quid ex omnibus istis intendat. Dominium civile formaliter intellectum, quod non valet tres Halenses, hoc dicit esse prohibitum clero Christi. Videretur nobis pulcrum negotium, quod ego quotidie clamarem contra aliquem judicem, dicens, Iste judex non operator justa; & cum concitassem populum contra eum, & expulissem eum ab officio, & aliquis me conveniret, dicens, Quomodo nunc tu dixisti, Iste judex non operatur justa? ecce, istam & istam sententias, quas ipse, tulit, justæ sunt, quia secundum jura promulgatæ: responderem ego, Verum est quod justa operatur materialiter, sed non formaliter. Et ita ego intelligam, & dixi verum, Quia sicut dicunt doctores, multi operantur justa materialiter, & non formaliter: quia ille dicitur operari formaliter justa, qui operatur ex habitu virtutis justitiæ: modo forte sunt pauci qui operentur ex habitu formato, utinam ex dispositione operarentur justa. Quæ autem sit differentia inter dispositionem & habitum, tritum est; quia habitus est radicata
1. Cor. 7. qualitas de difficili mobilis a subjecto. Unde ille qui operatur ex habitu, operatur valde faciliter: imo, ut dicit philosophus in V. Ethic. valde difficile est habentem habitum justitiæ ad injustitiam habere declinare. Videretur vobis etiam pulcrum, si ego irem ad plateam, ubi venderetur panis, & dicerem: Videte hos panes, populus qui est in hac civitate non comedet eos; & postea in crastinum diceretur mihi, Falsum dixisti mihi, quia panes jam manducati sunt. Ego responderem, Dixi quia ego intelligebam formaliter: non sunt formaliter manducati, quia forma est mutata, quia non comederunt eos integros & rotundos, Quæ præstigiationes sunt istæ? quæ fascinationes? quæ cura populis est de vestris formalitatibus, & de vestris habitudinibus? Hoc autem curandum est, ut unusquisque in ea vocatione, qua vocatus est, maneat, juxta doctrinam Apostoli Christi; & ut sanctus Leo dicit, manentibus terminis, quos constituerunt patres, ne quis alienum usurpet, sed infra fines proprios atque legitimos, pro quisque valuerit, in latitudine se exerceat caritatis.

Ostensum est per Dei gratiam de positione magistri Petri, quam vacua sit & inanis: sed volo probare, quod omnino est falsa, & nolo relinquere sibi illud formale, licet non valet tres Halenses, ut dictum est; & ponamus sic: Homo laicus habens dominium vel prædium, aut ut comprehendamus civile dominium, prout distinguitur contra privatum, accipiendo distinctionem ex parte objecti dominabilis, & sic communiter accipitur a juristis, prout est potestas de publico cum potestate juris dicendi. Ponamus quod sit baro, comes, vel rex, & rebus suis, prædio, castro, vel regno, non alienatis, efficiatur episcopus, tunc arguo sic: Iste est Dominus istius regni, ergo habet civile dominium formaliter intellectum, accipiendo pro illa habitudine dominantis ad dominabile. Consequentia patet ex natura terminorum correlativorum. Nam ista est bona consequentia: Iste est pater istius, ergo habet illam habitudinem relativam, quæ est patris ad filium. Non dico, Iste habet filium, quia tunc posset materialiter intelligi, quia habet unum servum qui est filius alterius; sed dico, Iste est pater illius; ergo in» ter istum & illum est habitudo relativa, » quæ est patris ad filium. Sic dominus est in prædicamento ad aliquid; quia dominium, ut magister Petrus intelligit, formaliter est habitudo dominantis ad dominabile; ergo hæc consequentia est bona: Est iste dominus istius rei; ergo habet istam habitudinem dominantis ad istud dominabile. Non dico, Istud habet iste dominabile, quia bene possunt habere aliquod dominabile, ut custos usuarius vel conductor, qui non habet proprietatem, licet magister Petrus contrarium dicat: quod an verum sit, omnes juristæ sciunt si conductor dicitur proprietarius: sed relinquamus hoc. Non dico ergo, Iste habet istam rem: sed dico, Iste est dominus istius rei, ergo habet illam habitudinem dominantis ad dominabile. Jam satis declarata est consequentia; sed antecedens probatur per canonem Apostolorum præallegatum, ubi textus: » Potestatem » habeat de propriis de rebus moriens epi» scopus, sicut voluerit, & quibus voluerit, » relinquere. Item in concilio Agathensi; De » rebus propriis potest testari episcopus.

Nunc post tres canones veniant duæ leges in testimonium, Authent. Licentiam. cod. » de episcopis & clericis. Licentiam habeat » episcopus quæcumque ante episcopatum pro» batus fuerit habuisse, & quæcumque post » episcopatum, jure cognationis usque ad » quartum gradum ad eum pervenerunt, ad » quos voluerit ultima voluntate transmitte» re,

ANNO CHRISTI 1431.

„re. Item in alia auctoritate statim sequenti: Presbyteros autem & diaconos & subdiaconos, & cantores, lectores, quos omnes clericos appellamus, res quolibet modo ad eorum dominium venientes habere sub potestatis pœna præcipimus ad similitudinem castrensium peculiorum, & donare secundum leges & testari, licet sub parentum sint potestate. Constat ergo quod episcopi & alii clerici non sunt exproprietarii, sed licite habent res proprias, de quibus possunt pro sua voluntate disponere, donare, & in testamentis relinquere, & alios de ipsis dominos facere. Hoc non facit, nisi dominus civili dominio, sicut ex descriptione civilis dominii per ipsum data lucidum est videre; & sic antecedens est probatum, quod ille episcopus vel clericus est Dominus illius rei; ergo habet civile dominium formaliter intellectum. Consequentia superius probata est.

Sed forte diceret ipse nunc, Ego non nego clericis dominium suorum patrimoniorum, quæ habent ex successione paterna, Et si rex Angliæ efficeretur clericus in sacris, vel episcopus, remaneret rex sicut & nunc est: sed de bonis ecclesiæ loquor, in quibus dico, quod clerici non habent civile dominium formaliter intellectum. O bone Deus, nec dixi ego, nec aliquis doctus in jure canonico, quod episcopi vel alii clerici sint domini rerum ecclesiasticarum. Nonne aperta sunt verba canonum, XII. quæstione I. „Res ecclesiæ non quasi propriæ, sed ut communes & Domino oblatæ cum summo timore non in alios quam in præfatos usus sunt fideliter dispensandæ? Numquid & ego in primo actu in solutione ad nonam auctoritatem novi Testamenti ita dixi? Unique Deo servit prælatus, qui res ecclesiæ fideliter administrat, quorum est procurator, non dominus, prout etiam magister Petrus allegat de donat. cap. Fraternitatem. Et Augustinus ad Bonifacium: Si privatum possidemus quod nobis sufficiat, non illa nostra sunt, sed pauperum, quorum procurationem quodam modo gerimus, non proprietatem in nobis usurpatione damnabili vindicamus. Non ergo habent prælati dominium rei ecclesiæ, non ipsorum sunt domini proprie loquendo, sed sunt ministratores. Dicuntur tamen propter ipsam administrationem domini & dominari, quia sunt administratores & dispensatores; sicut & de Joseph dicit scriptura, quod erat dominus universæ domus Pharaonis, Genesis cap. XLV. & Psalm. CIV. *Constituit eum dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ*. Habent ergo clerici in bonis ecclesiæ non dominium, sed administrationem, ut iterum dixi juxta finem primi actus: legatur.

Ex quibus patet quid sentiam de bonis ecclesiæ, & quomodo cupiam ipsa fideliter administrari, ne in districto Dei judicio reperiantur culpabiles: Nec est opus per magistrum Petrum adduci doctorum dicta ad hoc, quia & ego multa plura legi documenta sanctorum, qualiter prælati & alii clerici debent bona ecclesiæ dispensare. Sed dum ista seminas, forte aliud prætendit obumbrare, videlicet merita prælatorum ecclesiæ; unde caveat, ne incidat in illam sententiam Ambrosii III. de officiis: (Cap. 24.) „Si quis non obediat episcopo, sese extollere & exaltare desiderans, quærens etiam obumbrare merita episcopi simulata affectatione doctrinæ, aut humilitatis, aut misericordiæ, is a vero devius superbit.

Dixit denuo magister Petrus in secunda die suæ replicationis sic: „Domini temporales possunt auferre bona temporalia ab ecclesiasticis habitualiter delinquentibus. Suadetur: sic Reges veteris Testamenti auferebant bona temporalia ad nutum divinum ab ecclesiasticis delinquentibus, igitur & reges novi Testamenti possunt similiter facere ad nutum divinum, habitualiter delinquentibus sacerdotibus novæ legis. Animadvertite supplico pulcram conclusionem domini proponentis, *&c.* & non dicit, Licite vel de jure, sed solum dicit, Possunt: & ego dico quod non solum a delinquentibus, sed etiam a sanctis, videlicet in Totila rege Gothorum, Juliano Apostata, de regibus & dominis temporalibus, qui sunt in illa terra, quæ olim fuit Christianorum, nunc est infidelium. Deinde dicit, Suadetur sic: non dicit, Probatur, quia vidit quod non habet probationis efficaciam: sed videamus vim suasionis Reges veteris Testamenti, *&c.* quomodo bene probat conclusio sua! dicit simpliciter, probatio habet, Ad nutum Dei, & ego dico quod divino nutu non solum reges a clericis possunt bona auferre, sed quilibet homo ab alio homine. Patet, quia non facit furtum qui Deo jubente ministerium præbet. Ita dicit Augustinus in libro quæstionum Exodi, & habetur XIV. quæstione V. Dixit Dominus. Et hoc modo populus excusatur a furto, quando Ægyptiorum bona asportavit. Esset bona ista consequentia: Populus Israel petiit commodari sibi a vicinis vasa aurea, & argentea, & ille secum asportavit: ergo licitum est accommodata secum portare. Licitum fuit Samsoni se ipsum interficere, ergo licitum est seipsum interficere. Videat Augustinum de civitate Dei libro primo, capite XXVII. Norunt omnes qui sacræ scripturæ aliqualem habent peritiam, quod ex his quæ ad nutum Dei fiunt, non accipitur argumentum. Unde Beda super Actus Apostolorum, & habetur XXVI. quæst. I. Non exemplo Matthiæ, vel quod Jonas propheta forte deprehensus sit, indifferenter sortibus est credendum: cum privilegia singulorum, ut Hieronymus ait, communem legem omnino facere non possint.

Sed non prætereundum quod licet Deus multoties puniat peccata non modo per legitimas potestates, sed etiam per alienigenas gentes Dei jussu excitatas, sententia est Ambrosii, (Ambr. lib. 2. de Cain & Abel, cap. 4.) & habetur XXIII. quæst. V. Remittuntur. Sicut sæpe propter divinæ majestatis offensam subactus est populus Judæorum, ut ex discursu librorum Judicum, Regum, Paralipom. & Machabæorum liquidum esse videtur: tamen non semper talia fiunt sine peccato ab his, a quibus fiunt: ut patet de Sennacherib & Antiocho, (4. Reg. 19. & 35. 1. Machab. 3.) qui propter peccata populi Israelitici ipsum populum captivarunt & afflixerunt, & ipsi a Deo gravissime sunt puniti. Nam de Sennacherib ab Angelo exterminatore occisa sunt centum & octoginta quinque millia de exercitu ejus una nocte, & ipse fugit, & interfectus fuit a filiis suis. Antiochus vero cum Dei nutu multum afflixisset populum Israel propter ipsius populi peccata, tandem dira plaga percussus crudeli morte vitam suam

ANNO CHRISTI 1433.

suam finivit: 2. Machab. IX. cap. legitur. Interdum enim Deus populum suum peccantem per malos homines punit, sicut patet ex historiis prætactis. Et ut Augustinus dicit I. de civit. Dei cap. IX. interdum flagellantur boni cum malis, non quia simul agunt malam vitam, sed quia simul amant temporalem vitam. Et sic solent principes facere, qui de malis hominibus faciunt lictores, ita Deus de malis hominibus, & de diabolis facit ministros justitiæ suæ. Sed tamen diaboli exsequendo divinam justitiam, non merentur, neque lictor, qui causa cupiditatis implet ministerium justitiæ. Unde Augustinus in quæstionibus Exodi XXIII. quæst. V. Cum minister judicis occidit eum, quem judex jussit occidi, profecto si id sponte facit, homicida est: etsi eum occidit quem scit a judice debere occidi. Ad hoc ergo quod ex nutu Dei possit accipi argumentum ad id, quod communi lege est illicitum, primo oportet quod, ut verbis Augustini utar, I. de civitate Dei, cap. XXVI. Deum se id jubere sine ullis ambagibus intimet: ne sit forte diabolica suggestio: quia angelus satanæ interdum se transfigurat in angelum lucis. Secundo ut id exsequatur solo affectu exsequendi divinam justitiam, absit ab animo, (ut Augustini verbis utar contra Manichæos, & habetur XXIII. quæst. I.) quod culpatur; nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, implacabilitas, feritas rebellandi, libido dominandi, & si qua sunt similia, quæ corrumpunt animum & protrahont a puritate zeli justitiæ ad cupiditatis affectum, vel alterius animi passionis: quod quam sit difficile, cuncti pensate. Ideo difficile est etiam justa bella agere; nam etsi justitia sit, forsan non erit in animo, aut deficiet in modo. Ad probandum suum antecedens allegavit quod Salomon dixit III. Reg. II. ad Abiathar sacerdotem, qui adhæsit Adoniæ fratri Salomonis, ut Adonias esset rex: *Vir mortis es, sed non interficiam te, sed vade in Anathot*, &c. Item de rege Nabuchodonosor, qui habuit potestatem a Deo ducendi populum Israel cum sacerdotibus & Levitis in captivitatem Babylonicam. Videte quam sit propria hæc allegatio. Deinde ad idem allegat, IV. Regum cap. duodec. quod Joas rex Juda devotissimus secundum providentiam Dei tulit omnia consecrata de templo, misitque Hazaeli regi, ut recederet a Jerusalem. Allegat ulterius IV. Reg. 18. de Ezechia, qui similiter fecit. Item de David qui comedit panes propositionis. Ad ista omnia alia solutione opus non est, quam illa quam ipsa secum afferunt: ipsemet allegat quod ista nutu Dei facta fuerunt, & ideo ex eis non accipitur argumentum, ut superius dictum est.

Aug. lib. 13. contra Faust. Manichæum.

Sed præterire non volo intactum, quod aliam potestatem exercebant reges in illo templo, & sacerdotio carnali, & figurativo veteris legis, quam Christianis principibus liceat exercere in templo & sacerdotio novæ legis. Quia sacerdotium Christi præcellit sacerdotio Aaronico: in triplici enim excellentia plurimum eminet: primo quia illud ab Aaron, istud incepit a Christo: & sic illud a servo, istud a Filio Dei. Secundo quia illius sacrificia erant pecora, istius ipse Dei Filius est sacrificium, & Deo Patri hostia. Tertio quia illi sacerdotes ligare non poterant vel absolvere; istis datæ sunt claves regni cælorum, & dictum est ab ipsa increata Veritate: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris*, &c. Quis jam non videt his consideratis, quanta sit differentia inter sacerdotes novæ legis, & sacerdotes veteris legis? & quam alta isti illis præemineant excellentia dignitatis? Quamquam patenter omne claudicet argumentum, quod de subjectione illorum trahatur ad istos. Bene per Dei gratiam noscunt catholici principes quod in clericos, nisi quantum ab ecclesia eis conceditur, jurisdictionem oon habent, II. quæstione I. Sacerdotibus. Legatur totum ibi de Constantino. Sed ipsi principes Christi sacerdotibus in spiritualibus sunt subjecti. Unde ille Valentinus inclytus Imperator Mediolanensi ecclesiæ dixisse legitur. Talem in pontificali sede constituere procurate, a uti & nos, a quibus hoc gubernatur imperium sincere nostra capita submittamus; & ejus monita, cum tamquam homines deliquerimus, suscipiamus necessario velut medicamenta curantis. Et quoniam, licet non fuerim præsens exstitit mihi relatum, quod pridem magister Ægidius circa istam materiam multa pulcra disseruit, hæc pro præsenti dixisse sufficiat.

Differentia Sacerdotum novæ à veteris Legis.

ANNO CHRISTI 1433.

Theod. lib. 4. cap. 5. à d. a Forte, ut et & nos.

Denuo magister Petrus arguit decreti cap. Si tributum. II. quæstione I. Sunt verba beati Ambrosii: Si tributum petiit Imperator, potestatem habet agrorum vindicandorum: tollat eos, si libitum est. Imperatori non dono, sed non nego utique. Si magister Petrus fuisset tam bonus decretista, quod sine præsumptionis nota posset dicere, quod doctores canonistæ fuerunt cæci, & non intellexerunt canonum textus; si ipse advertisset ad glossam, credo quod abstinuisset ab illo argumento. Nam glossa ita dicit super verbo, Potestatem de facto, non de jure Nam sive auctoritate principis, sive alterius quis detinet res ecclesiæ, sacrilegus est. Dicet ipse nunc forte in cogitatione sua: Quid ad me de glossa? quia ipse pro nihilo habet omnes glossas & dicta sanctorum: sed non parvipendat, quoniam glossa illa tantum probat quod dicitur per textum in capite, Quisquis, XII. q. 2., & XVI. q. I. in canonibus: qui textu hoc apertissime probat, dicit enim textus in canonibus, &c. Valde iniquum & ingens sacrilegium est, » quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel » salute aut requie animarum suarum, unusquisque venerabili ecclesiæ contulerit, aut » certe reliquerit, ab his, a quibus maxime » servari convenit, id est, Christianis & Deum » timentibus hominibus, & præcipue a principibus & primis regionum, in aliud transferri » vel converti. Generaliter vero quicumque res » ecclesiæ confiscare aut impetere vel pervadere » periculosa sua infestatione præsumpserit, &c. » Similiter & qui res ecclesiæ jussu vel largitione principum, vel quorumdam potentum, aut » quadam invasione, aut tyrannica potestate tenuerit, & filiis vel hæredibus suis, ut a quibusdam jam factum audivimus, quasi hereditarias reliquerint; nisi cito res Dei, admoniti a pontifice, agnita veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Potuisset etiam glossa illa allegare plures alias auctoritates, quæ hoc probant. Glossa in dicto capite in canonibus allegat multas concordantias. Præterea scienti intentionem illius capituli, veritas glossæ satis est manifesta.

Amb. contra Auxentium, lib. 5. epist. post epist. 32.

Contendebat beatus Ambrosius cum ministris Impe-

ANNO CHRISTI 1411. Ambr. lib. 5. epistolarum epist. 33.

Imperatoris, qui basilicam tradi hæreticis jussu Imperatoris beatum urgebant Ambrosium. Unde ipse dicebat; si tributum petiit Impera» tor, &c. Et etiam postea: Si patrimonium » petat, invadite: si corpus, occurram. Vul» tis in vincula rapere? &c. Communis habet locutio, quando quis cum petitore contendit dicere, Vultis mihi tollere mea? bene potestis. Non quod intelligat licite & de jure, sed de facto. Et ita glossam illam communis modus loquendi veram esse ostendit.

Arguit de capite, Ex his. XII. quæstione I. quæ sunt verba Gratiani, & ideo non faciunt jus; sed nolo declinare ipsum; verum namque est quod clericus habens feudum a rege in re feudali subest regi secundum legem feudi. Et hoc non nego: sed materia est specialis, teneat terminos suos; nec extendatur ulterius.

Arguit præterea de capite, Si quæst. finali ubi text. Patet Simoniacos velut primos & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus esse deputandos; & si commoniti non resipuerint, ab exteris etiam potestatibus opprimendos. Antequam ad solutionem veniam, notandum est quod non est verum simpliciter, quod omnis Simoniacus sit hæreticus. Sed ut dicunt doctores communiter, & Archidiaconus recitat in rosario, in capite, Fertur. I. quæst. I. Simon magus, a quo dicitur Simonia, fuit hæreticus, & ejus discipuli dicti sunt Simoniaci, & isti erant veri hæretici. Et propterea dicit textus in capite, Fertur; Simo» niaca hæresis, quæ prima contra Dei eccle» siam diabolica supplantatione subrepsit, &c. Ita quicumque crederet pertinaciter Spiritus sancti gratiam posse emi pecunia, hæreticus esset. Illi vero qui hoc non credentes, sed cupiditate permoti, student emere & vendere spiritualia, non sunt hæretici: quia hæresis de sua ratione formali habet, habere errorem in intellectu circa credibilia fidei, & pertinaciam in voluntate: & ista deficiunt in talibus, quia non deficiunt errantes circa credibile; sed affectu depravato cupiditate, student emere vel vendere spiritualia. Et ideo non sunt hæretici, sed gravissime peccant, & in grandi periculo animæ suæ vivunt; nec fructus beneficiorum simoniace adeptorum suos faciunt, sed ad restitutionem tenentur: nec salvari possunt, si non renuntiant beneficiis simoniace acquisitis.

Nunc ad solutionem illius argumenti, ex c. Principes, XXIII. quæst. V. dico, prout doctores communiter dicunt in caput, Etsi clerici, de judici in cap. Ut famæ de sententia excommunicationis distinctione III. casus sunt speciales, in quibus laicis potestatibus a jure conceditur potestas in clericos: & ut breviter me expediam, sæcularis potestas in clericum non degradatum & traditum ann habet potestatem, nisi ab ecclesia in subsidium invocata: & ita loquuntur illa capita; quare de illis ad alios casus arguendum non est. Sed argumentum quod accipit ex cap. Principes, rogo advertatis quam formalem consequentiam facit; Licet sæcularibus potestatibus facere coertionem clericorum per aliquam speciem terrentis disciplinæ, ablatio temporalium est species terrentis disciplinæ; igitur, &c. Aliquis homo currit; ergo iste homo currit. Mihi licet aliquid facere in personam propter ipsum: mutilare, est aliquid facere: Igitur, &c.

» Post hoc arguit sic: Omne quod debet » efficere potestative finem aliquem per ra» tionabilem commensurationem mediorum ad » ipsum; potest licite uti potestative subtra» ctione excessus & additione defectus ipso» rum mediorum, secundum quod congruit » propter ipsam commensurationem facien» dam: cum ergo sæculares domini debeant » potestative efficere necessariam sustentatio» nem cleri per rationalem commensuratio» nem temporalium, quæ tenentur conferre » clero Christi; sequitur quod possunt licite » uti potestative subtractione & additione ip» sorum temporalium, secundum quod con» gruit propter ipsam commensurationem ra» tionabiliter faciendam. Ita dicit; nec majorem, nec minorem probat, sed totum sine fundamento reliquit, & sine fundamento cadet. Dico primo quod argumentum deficit quoniam bona ecclesiarum non sunt solum propter sustentationem cleri; sed ipsa facta residuum habet in pios usus converti; ut in primo actu latissime dixi. Præterea si ly Potestative determinat actum commensurationis, prout verisimiliter facit, neganda est minor: quia potestas talis commensurandi, cum ratione superfluorum, non est apud sæculares potestates, & nescio si ipsi concederent se teneri ad conferendum sustentationem clero, unde populus teneretur, unde ecclesia non haberet: sed grave nimis esset eis. Unde bene providit divina providentia, quod dedit ecclesiæ unde vivant clerici, & etiam faciant eleemosynas populo, & non habeant gravare populum.

ANNO CHRISTI 1411.

Deinde arguit sic: Clericis licet subtrahere sacramenta ecclesiæ laicis delinquentibus: igitur laicis licet subtrahere temporalia potestative a clericis habitualiter delinquentibus. Ista est una pulcra consequentia, nescio si in Oxonia vel Cantabrigia sunt tales consequentiæ. bene scio quod non admitterentur. Sic sequeretur a simili: Regi licet denegare jurisdictionem suam subdito suo propter delictum, quia, ut sciunt juristæ, est una species coercitionis, & de levioribus; ergo & subdito licet denegare obedientiam regi propter delictum. Habet tamen omnis divini juris regula, quod superior in inferiorem habet jurisdictionis potestatem, & non e contra.

Denique arguit sic: Æque potestative potest stipendians subtrahere suum stipendium ab indignis operariis, sicut potest dignis ea conferre: cum ergo temporalia sint stipendia laicorum, sequitur, &c. Videte quoniam bene facit argumentum in forma: bene accipit medium, prædicatum in minnri, sub subjecto majoris haberet; dicere: Sed laici sunt stipendiantes clericos: & tunc minor est falsa, quia non sunt stipendiantes. Bene posset dicere quod sunt solventes ea, de quibus stipendia clericis præstantur: & sic similiter rgui posset, quod licet rusticis subtrahere stipendia, quæ præstantur militibus. Deinde arguit, quod rectificatio facillima clericorum esset per subtractionem temporalium; & medicina debet dari per quam aptius sanetur infirmus, &c. Ista argumenta petunt fundamentum. Oporteret primo probare quod rectificatio clericorum & medicinæ exhibitio pertineret ad laicos, & tunc esset bonum quærere, quomodo aptius fieri: alias frustra consultat de mediis, ad quem non pertinet finis. Cum ergo probatum non sit, quod

ANNO CHRISTI 1433.

quod laicis hoc pertincat, imo per me contrarium superius est deductum; & sic deficit argumentatio sine fundamento constructa.

Ulterius arguit ex cap. Quicumque XVII. quæstione IV. Ubi Augustinus recitat factum laudabile Aurelii episcopi, quod cum quidam non habens filios omnia bona sua, usufructu retento, donasset ecclesiæ; postea habuit filios, Aurelius restituit sibi bona. Quid ad propositum? utique nihil; sed ut magister Petrus, qui est magnus jurista, doctores omnes canonum cœcos reputans, aliquid de jure addiscat, debet scire quod cum quis non habens filios donavit omnia bona sua, filius nascens postea habet jus ad revocandam donationem illam per titulum de inoffic. dona. Sed an in totum, sed solum in legitimam, est quæstio inter doctores: aliqui tenent quod in totum, aliqui quod tantum pro legitima: decebat autem sanctum episcopum partem benigniorem accipere: & quia illa esset in pios usus erogaturus, voluit pietate paterna consulere filiis ejus, quem unum fecerat secum vinculum caritatis.

Demum facit quamdam suppositionem, quod clerus enormiter peccaret, si vellet interficere reum, armis acceptis militaret, spoliaret gentes, stupraret virgines, tunc non esset remedium, &c. Esset remedium, & remedia, quæ scientibus jura, & etiam utentibus ratione, facile est reperire: sed non, usurpare ecclesiæ bona: quia delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet. Et cum, ut dictum est, prælati ecclesiæ bonorum ecclesiæ sint procuratores, non domini; propter delictum procuratoris invadere bona domini non est justum.

Arguit deinceps sic: Quidquid clerus a brachio sæculari debet exigere, quod adjuvet eum ad tuendum & defendendum bona ecclesiæ, & etiam ad subministrandum; non autem debet exigere quod bona ecclesiæ laici sibi subripiant, & usurpent. Et auctoritas quam allegat Actorum sexto, quod dixerunt Apostoli: *Non bonum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*, videte quomodo bene facit pro ipso, an potius faciat contra. Numquid dixerunt Apostoli laicis: Subripite ista bona, quæ ad pedes nostros offeruntur, quia eorum administratio impedit nos a prædicatione verbi Dei? An potius constituerunt diaconos, qui illud exercere fecerunt? Ita prælati ecclesiarum Apostolos imitando, non dicunt laicis: Subripite ista bona sed constituunt officiarios & ministros, qui illud ministerium impleant. Et ad idem tendit confirmatio quæ subsequitur, & etiam argumentum ejus finale: & eadem solutione depelluntur, licet multa ibi sermocinetur, quæ deberet primo ipse facere, postea docere.

Denuo arguit ex illo; Privilegium meretur amittere, &c. Et dicit dotationem ecclesiæ esse privilegium. Ad hoc multa possent dici, tamen illud sit brocardicum, & multas habeat limitationes; sed hoc sufficit pro præsenti, quod quando privilegium confertur in non subditum, potest per concedentem non revocari. Præterea dotatio ecclesiæ non habet naturam privilegii, sed est ex donationibus vel ultimis voluntatibus, quæ in dominio alicujus translata sunt; per successores illorum non revocantur, quantumcumque illi, qui tales res habent, eis abutantur: quare tale jus vel actio illis successoribus nullo jure competit.

ANNO CHRISTI 1433.

A Arguit demum de correctione evangelica, quæ quomodo faciat ad propositum, bene videtis: finis namque illius, secundum evangelium, est: *Dic ecclesiæ: & si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.* (Matth. 18.) Tandem facit unum argumentum, hoc habens in effectu, quod sicut licitum sit auferre gladium de manu phrenetici, ne se interficiat, ita licitum est auferre bona temporalia a clerico, qui abutendo interficit animam suam. Ista comparatio quam sit efficax omnibus habentibus oculos est manifestum. Unicuique enim licitum est auferre gladium de manu phrenetici, ne ipso abutatur: ergo unicuique licitum est auferre bona cujusque eis abuten-
B tibus. Si hoc concederetur, quanta occasio spoliandi alios præberetur, quantaque seditionis & turbationis occasio? Non ita consulit Augustinus: sed dicit, Forte aliquis cogitat, &c. est in primo actu, & habetur XIV. quæstione V. cap. Neque enim si agris. (Aug. de bono conjugali, c. 14. supra in fine primi actus.)

Post hæc ad rationes meas nititur respondere, & ut quantum illæ responsiones valeant cunctis sit notum, legam utrasque; Totus effectus solutionum est, quod omnes auctoritates per me introductæ loquuntur de clericis non delinquentibus habitualiter. Sed manifestum est quod non procedunt, quia auctoritates meæ loquuntur de nequissimis sacerdotibus, & habitualiter delinquentibus, qui do-
C mum Dei fecerunt speluncam latronum, & in mortem Christi Dei Filii conspirarunt; & de episcopis, qui cathedra relicta, plebe deserta, aucupabant nundinas negotiationum & usuris inserviebant, ut ex earum lectione lucidum est videre.

Ultimate sic subjungit: Videtur quod Christus subtractionem temporalium a sacerdotibus prophetavit, & pro suo tempore hujusmodi subtractio est implenda. Dicitur Matth. XXIV. *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Id est, ipsum templum, secundum Lyram, quia per Romanos fuit destructum, nec reædificabitur amplius. Hæc Lyra. Item Matth. XXI. *Auferetur a vobis regnum Dei*; super quo Lyra:
D Id est regimen ecclesiæ, alias regnum: *& dabitur genti facienti fructum ejus*, id est, Apostolis & eorum successoribus. Hæc Lyra. Videte manifestam calumniam, scripturas quæ loquuntur aperte de Judæis, dicit esse prophetias de clero, & ad sui confusionem ipsemet offert expositionem Lyræ, licet ex textu evangelii satis sit clarum. Dicit: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta*, id est, templum, quia per Romanos fuit destructum. Quales sunt istæ probationes, tales sunt omnes aliæ quas adducit calumniose, sophistice, extorte, & puræ cavillationes. Repeto igitur admonitionem illam ex verbis Sapientis, Ecclesiastici XXVIII. dicens cuilibet Christiano: *Sepi aures*
E *tuas spinis, & noli audire linguam nequam, & ori tuo facito ostium, & seras auribus tuis*, &c.

Et sic est finis quarti articuli: Deo gratias.

NOTAE SEVERINI BINII.

a Concilium.) Hæc Synodus a Martino V. ejus nominis pontifice indicta, ope & auxilio Sigismundi adhuc regis, ex præscripto Constantiensis concilii congregata fuit eo fine, ut in ea de moribus fidelium reformandis, curia Romanorum in melius mutanda ageretur, & Bohemorum mo-

motus, turbæ, seditiones & hæreses componerentur. Præsidem concilii instituerat Julianum Cæsarinum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem, sedisque apostolicæ legatum. Post obitum Martini, Eugenius papa prædecessoris sui institutum secutus idem concilium confirmavit, & ut inchoaretur prædicto Juliano serio demandavit. Cumque maxima prælatorum multitudo ex universo orbe Latino Basileam in dies singulos conflueret, atque XIV. Kalendas Augusti, anno 1431. initio pontificatus Eugenii synodus inchoata esset, multa de reformatione Romanæ ecclesiæ in ea tractari cœpta fuere. Qua in re dum illi sub specie reformandæ reipublicæ Christi pleraque Romanæ ecclesiæ privilegia, eaque in primis quæ maxime necessaria erant omnino tollere & antiquare studerent, Eugenius papa, legato sedis apostolicæ revocato, concilium, cujus inchoationem antea approbaverat, dissolvit & Ferrariam transtulit, ea præcipue de causa, quod Græci de unione cum Romanis ineunda acturi eum locum delegissent. Quam ob causam, quæ circa concilii inchoati continuationem, Eugenii papæ judicium & depositionem, acta fuerunt, & pluribus sessionibus gesta, infra summatim describuntur.

a Non in hoc, sed ex hujus decretis plerique. Quid actum in concilio.

In hoc concilio, auctore Gaguino libro 10. edita a est pragmatica sanctio, apud Bituriges a Carolo septimo Nonis Julii anno 1438. probata, & in senatu Parisiensi tertio Idus publicata.

Novissimam illam reformationem ordinis sancti Benedicti in eadem hac Basileensi synodo confirmatam esse testatur Paulus Langius in chronico Citizensi his verbis: *Insuper reformatio illa novissima ordinis divi patris nostri Benedicti, quæ nunc temporis in Saxonia, monasterio ut dictum est Clusa, primum exorta, & secundario in Bursfeldia transplantata radices altius figens, propaginesque suas per Germaniam paulatim dilatans: & hinc a loco propaginis Bursfeldensis appellata, in eodem concilio (quemadmodum clare in prologo diurnarum nostrorum ordinarii continetur) & confirmata & approbata fuerat, præsidente ejusdem concilio domino Juliano sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctæ Sabinæ diacono cardinale*, &c.

Quid cum Bohemis actum.

Quid Bohemi per Sigismundum imperatorem, perque synodicas literas patrum Basileensis concilii, ad synodum vocati egerint, quosve articulos concilio proposuerint, a quibus iidem orationibus desuper habitis refutati fuerint, quaque deinceps ratione cum Sigismundo legatisve a concilio deputatis transigentes sese moribus ac ritibus ecclesiæ conformaverint, certaque compactata (ut vocant) inierint, refertur apud Æneam Silvium de hist. Bohem. cap. 49. & 50. Copiose vero hæc omnia describuntur in fragmentis quibusdam. *De vocatione Bohemorum ad concilium Basileense*, & ibidem hinc inde actitatis. Quæ ab eodem Ænea Silvio (ut videtur) scripta, excusa reperiuntur post caput 50. Æneæ Silvii in hist. Bohemica illius editionis, quæ cum reliquis Bohemicarum rerum scriptoribus ex bibliotheca Marquardi Freheri prodiit anno 1602.

Quatuor illæ orationes, quibus a Joanne de Ragusio, Ægidio Carlerio, Henrico Kaltesen, & Joanne Polemario, ad quatuor Bohemorum articulos responsum est, quasque Henricus Canisius in lucem emisit, ex ejus antiquis lectionibus acceptæ extremam hujusce tomi duodecimi partem constituunt. Post pacem in conventu apud Iglaviam oppidum compositam, vigore factæ promissionis Bohemi legationem miserunt ad concilium, quæ, libello supplice patribus concilii oblato, (quem in supra allegatis fragmentis invenies) petivit Bohemorum subditis licentiam dari communionem sub utraque specie sumendi, aliisque porrigendi. Ex responsionibus, quæ prædicto fragmento subjunguntur, non satis liquet, an quod petebant circa communionem impetraverint. Ex historia Bohem. apud Silvium cap. 52. constat in prædicto conventu promissum esse Bohemis, in omnibus, præter quam in communione, ritibus ecclesiæ se conformantibus, quod post editam hac de re concilii definitionem sint obtenturi licentiam sub conditionibus ibidem recensitis, porrigendi communionem laicis sub utraque specie panis & vini, modo illud per legationem sibi concedi postulaverint. Conventa inter legatos synodales & Bohemos edita, quæ apud Silvium prædicto loco recensentur, ista sunt. *Bohemis ac Moravis ecclesiasticam unitatem pacemque complectentibus, seque in cæteris omnibus, præterquam in usu communionis utriusque speciei, universalis ecclesiæ fidei ritui conformantibus, auctoritate domini nostri Jesu Christi, & ecclesiæ sponsæ suæ, sub duplici specie, panis scilicet ac vini, his qui consuevissent divinæ eucharistiæ communicare licebit: an id vero ex præcepto Dei fieri debeat, generale concilium Basileæ congregatum definiet, & quod utilitati fidelium salutique congruat lege in perpetuum valitura constituet. Quo facto, si perseveraverint Bohemi in ejusmodi communionis desiderio, idque missa legatione petierint, faciet conventus Bohemiæ ac Moraviæ sacerdotibus communicandi sub utraque specie personæ sibi subjectas & in annos discretionis constitutas, & qui id reverenter postulaverint, libertatem impartietur: ea conditione adjecta, ut inter communicandum plebem publice instruant, non sub specie panis carnem Christi tantum, nec sub specie vini solum sanguinem, sed sub qualibet specie totum & integrum contineri Christum.* Hæc Silvius de calicis promissione facta, quem per dispensationem ea ipse concessum & indultum esse ea conditione ut diversum usum velut erroneum improbarent, neque se ab ecclesia catholica in cæteris ritibus & dogmatibus sejungerent, testatur chron. lib. 21. Polyd.

Qui conventus cum Bohemis initus.

Usus calicis, quis conditione Bohemis concessus.

b *Basileense*.) Sic dictum a Basilea, quo in loco hæc synodus per undecim annos celebrata fuit, ut prima & ultima sessio ejusdem concilii attestantur. *Est autem Basilea, auctore Adr. Rom. in suo parvo theatro urbium, vulgo Basel, sita ad fluvium Virsum & Rhenum. Nomen Basileæ varii varie deducunt. Beatus Rhenanus a trajectu, quem Gallica lingua Pas vocant, originem traxisse existimat, ut sit dicta Basilea, quasi Passilea: aliquibus Augusta Rauracorum dicitur. In hac civitate insignis est viarum munditiæ atque amœnitas, iis præsertim, quibus a tergo est viridarium divi Petri, & Prædicatorum cœnobium, amplas areas & hortos amplissimos habentibus, & qua Rhenum aspectant. Templorum satis magnus est numerus. Dividitur in duas civitates, una est ex parte Galliæ, vocaturque Basilea magna, estque antiqua civitas episcopalis. Altera Basilea minor ex parte Germaniæ. Conjungitur utraque civitas ponte ultra Rhenum constructo. Hanc civitatem anno 1460. Pius pontifex academia ornavit, cujus primus rector fuit electus ejusdem anni die quarta Aprilis, isque Georgius von Andelaw præpositus Basileensis. Illustrat eam civitatem hodie typographorum solertia.*

Inchoatum fuerat concilium Senis, sed justis de causis isthinc per Martinum quintum translatum Basileæ usque ad annum domini 1442. continuatum est & absolutum. Decreto Constantiensis concilii statutum fuerat ut Papiæ celebraretur, qua de causa vero illud Martinus quintus isthinc Senas, atque iterum Senis Basileam transferre voluerit, chronicon Germaniæ his verbis enarrat: *Advenerat jam tempus conveniendi ad concilium Papiæ celebrandum; sed cum pestilente constitutione inficeretur Papiense cœlum, placuit pontifici concilium transferre Senas. cumque illac ex multis nationibus convenirent, multi quidem ex largitionibus promissis contra Martinum moliebantur, ut de pontificatu dejiceretur, quod ubi animadvertit pontifex, statim concilii conventum dissolvit: & ne quis calumniari posset pontificem sibi timere, statuit post septem annos synodum generalem celebrandam, eique concilio locum deputavit Basileam.* Paulus Langius in chronico Citizensi Lausannæ anno domini 1448. prævia obsidione urbis dissolutum & dissipatum fuisse, atque ex glorioso principio humilem finem consecutum esse, scribit. Idem indicatur in bulla Nicolai V. quæ ad finem sessionis 45. addita reperitur, ibi tamen nihil aliud actum fuisse invenitur, quam quod intercessione Friderici imperatoris Felix V. antipapa creatus ad pacem ecclesiæ conciliandam, ad acta Basileensis concilii improbanda, pseudopontificatum resignaverit, eaque de causa pacis & unitatis gratia approbaverit quæ de beneficiis in concilio Basileensi constituta fuerant.

c *Oecumenicum*.) Oecumenicum fuisse nemo negaverit, quod auctoritate pontificia indictum, sub præsidio Juliani cardinalis continuatum est eo usque, donec, illicita potestate usurpata, in pontificem Romanum, omni judicio & subjectioni coactionis coactivæ jure divino exemptum, judicium suum ipsi convertérent, & pontifica legatum suum omnesque alios episcopos avocaret. Quando vero post horum discessum, synodus sub prædicto cardinalis ejusdem Arelatensis continuata, invitoque pontifice prorogata est, non tantum œcumenicum, sed etiam legitimum concilium esse desiit.

Oecumenicum fuit.

d *Ex parte reprobatum*. &c.) Hanc synodum auctoritate legitima reprobatam esse constat ex sessione undecima concilii Lateranensis infra sub Leone X. celebrati: ubi *conciliabulum schismaticum, seditiosum, & nullius prorsus auctoritatis non immerito* appellatur. Nam eo tempore, quo concilium in pontificem sententiam pronunciare

Quibus de causis reprobatum.

autum est, non erat in concilio legatus pontificis, omnesque præcipui episcopi discesserant, & quidem cardinalis Arelatensis munus præsidendi sibi assumpserat: & quia episcopi paucissimi erant introduxerunt in synodum, ingentem multitudinem presbyterorum, ita ut, contra omnem formam conciliorum, non episcoporum, sed presbyterorum synodus esset. Deinde eodem tempore agebatur Florentiæ concilium alterum, in quo præsidebat summus pontifex, & cum eo sedebant episcopi Latini & Græci sine comparatione plures quam essent Basileenses, & una cum episcopis aderat imperator Græcorum, & legatus imperatoris Latinorum, ut nullo modo dubitari posset, utrum ex duobus esset verum concilium ecclesiæ generale.

Tertio. Deus quoque sententiam suam dicere volens tam horribili peste Basileam tunc affligebat, ut major pars eorum patrum, qui ibi erant, vel extincti vel secedere coacti fuerint. Quæ omnia refert Æneas Silvius in historia concilii Basileensis, cui ipse interfuit.

B Quarto. Patres concilii eos qui missi erant ab Eugenio quarto ut concilio præsiderent juxta morem conciliorum universalium, recipere noluerunt.

Quinto. Quia nulla decreta concilii unanimi consensu conclusa fuerunt: tum quia multi prælati & doctores utriusque juris ejusmodi decretis restiterunt; tum etiam quia in fraudem legatorum, quos a Castellæ & Angliæ regibus missos in itinere esse, atque synodo jam appropinquare cognoverant, sessione 18. festinabunt definire illud, cui dictos legatos nolle assentiri sciebant.

Quæ acta concilii Basileensis approbata fuerint.

Dixi hanc synodum ex parte tantum reprobatam esse, quia cum Felix V. antipapa schismaticus ad unitatem & concordiam ecclesiæ componendam, hortatu Friderici tertii imperatoris pseudopontificatum resignasset, actaque omnia Basileensis conciliabuli suo ipsius judicio quasi improbasset, Nicolaus V. pacis gratia approbavit eas constitutiones quæ de beneficiis ecclesiasticis editæ ac promulgatæ fuerunt: reliqua omnia quæ aliorum conciliorum de- C cretis & constitutionibus non sunt definita, judicio ejusdem Nicolai sententiam prædecessoris sui Eugenii hac in re imitantis, rejecta & improbata fuerunt. Viderit ergo Paulus Langius, qua ratione errorum maculas huic synodo inustas abstergere nitatur.

a *De auctoritate concilii*.) vide quæ de hac controversia dixi supra in notis concilii Pisani I. tempore Alexandri V. Qua ratione autem hæc circa Eugenii depositionem gesta fuerint, summatim singulas sessiones compendiose describendo breviter meo more enarrabo.

Primæ sessionis acta summatim recensita.

Anno domini 1431. die 23. Julii inchoatum est concilium: & prima Decembris in ecclesia sancti Leonardi convenientes decreverunt primam sessionem celebrandam esse die Veneris, 14. Decembris in ecclesia Basileensi primaria. Quod cum per publicas literas valvis ecclesiæ affixas singulis intimassent, omnesque ad concilium convocari solitos præsentes mandassent, tempore statuto prædicti patres conve- D nerunt, primamque sessionem inchoarunt: qua cum præses concilii, habita oratiuncula, omnes episcopos sui officii memores reddidisset, in præsentia legatorum regis Sigismundi, & Amedæi ducis Sabaudiæ, lectum est decretum Constantiense de celebrandis post lapsum quinquennii aut septennii generalibus conciliis. Audita est lectio bullarum Martini quinti & Eugenii, quibus Basileam pro loco concilii designarunt, cum Senis inchoatum ex justis causis istinc transferri oporteret, neque ibidem continuari posset.

His ita peractis monentur patres concilii, ut fidei Christianæ propagandæ, paci procurandæ, moribusque reformandis sedulam operam impendant, de rebus in synodo peragendis domi secum diu multumque cogitent; cogitataque libera proferant. Deinde constitutum fuit quo modo quævis gesta singuli se habere debeant: quod dignio- E ribus nihil præjudicii generari debeat, si vel loco inconvenienti sederint, vel ordine præpostero sententiam suam dixerint. Ne vero illi, qui ad concilium convocati sunt ulla ratione impedirentur, eodem privilegio donati sunt, quo patres concilii Constantiensis, quos sub pœna excommunicationis soli pontifici reservatæ non modo non spoliare, aliave injuria afficere, sed neque per viam arresti alibi detinere aut impedire licebat. Similis pœna constituta fuit in eos qui vel verbis vel factis, palam vel occulte, per se vel per alios concilium impedire, turbare aut dissolvere conati fuerint. Insuper decretum est, ut qui tertia ecclesiæ causa concilio intersunt fructus beneficiorum suorum plene & perfecte percipiant. Ad extremum ordinati fuerunt notarii, inspectores notariorum, concilii promotores, & sedium ordinatores, a quibus

A dum singuli instrumenta actorum petiissent, finita fuit sessio I.

Sessio II.

Anno 1432. XV. Kalendas Martii habita est sessio II. cujus initio declaratum fuit hanc synodum Basileæ legitime congregatam fuisse: postea confirmantur decreta concilii Constantiensis de auctoritate concilii œcumenici, ejusque potestate ac jurisdictione super Romano pontifice, de episcoporum accessum non impediendo; quodque sine licentia nemo ante finem concilii discedere debeat, &c.

Sessio III.

29. Aprilis anno 1432. sessione tertia judicarunt ad exstirpandam Hussitarum hæresim, motusque bellicos in Bohemia sedandos, ipsius Eugenii papæ præsentiam necessariam esse. Quam rem dum patres concilii molirentur, ex sinistra informatione motum fuisse pontificem dissolutionem concilii attentare. Quod ne fieret per oratores certos a se deputatos rogarunt.

Sessio IV.

Quarta sessione, quæ celebrata fuit anno 1432. XIV. Kalendas Julii, concessus est salvusconductus omnibus ad concilium vocatis, vel in eodem controversos de fide articulos proponere volentibus. Vocatis vero ad concilium cardinalibus inhibetur, ne sede vacante novam electionem alibi quam in sacri concilii loco aggrediantur, papæ autem insinuatur, ne extra locum concilii ullos cardinales creare, vel a concilio eosdem avocare præsumat.

Sessio V.

Sessione V. quæ habita est in vigilia sancti Laurentii, judices, auditores, procuratores & præcognitores, notarii, aliique officiarii, constituti sunt cum eo mandato, ne ullius causæ judicium ultra tres menses protrahant, neve præsentes in concilio ad curiam Romanam, vel alio avocari patiantur.

Sessio VI.

Anno 1432. sabbato, sexta Septembris, sexta habita fuit sessio, in qua promotores concilii magister Nicolaus Amici & Hugo Barardi Eugenii quarti contumaciam accusarunt; quod concilii prætensam dissolutionem non revocasset, nec citatus per se vel legatos comparuisset. Tarentinus & Colocensis archiepiscopi, episcopus Magalonensis, & Antonius de sancto Vito, aliique pro Romano pontifice intervenientes, judicis incompetentis exceptionem, judiciique illius, quo pontificis causa agitaretur, nullitatem allegarunt. Pro cardinalibus vero ad judicium synodale vocatis allegata est justa causa absentiæ. Interposito itaque decreto causæ inquisitio duobus episcopis demandata fuit.

Sessio VII.

Sessione VII. habita anno 1432. Novembris terminus intrandi conclavis ad eligendum novum pontificem est prorogatus: cardinalibus vero contumaciter remanentibus pœna privationis imposita fuit.

Sessio VIII.

Sessione VIII. cum Eugenius IV. decreto sessionis III. non obtemperaret, sub obtestatione divini judicii, & per viscera misericordiæ Jesu Christi monitus est secundo, ut infra 60. dies prætensam dissolutionem & convocationem congregationis sub nomine concilii generalis publice revocet: concilio adsistat, & reliqua prioris decreti impleat. Quod si non faciat, futurum decernitur ut sine ulteriori citatione contra eum procedatur, omnes ejusdem promotiones & ordinationes ecclesiasticæ a tempore contemptæ paritionis factæ essent irritæ. Cardinales sub pœna amissionis omnium beneficiorum ad concilium evocantur, lisque ne a curia Romana recedant mandatur. Præter Basileense nullum aliud concilium haberi permittitur; cæteræ congregationes schismatica conventicula vocantur. Bononiam euntes ecclesiastici sub nomine generalis concilii excommunicantur, & beneficiis ipso facto privantur. Statuitur ne beneficia eorum qui concilio intersunt per pontificem conferri possint. Alienatio, infeudatio & impignoratio bonorum ecclesiasticorum interdicitur.

Sessio IX.

Anno 1433. 22. Januarii habita est sessio IX. qua concilium recipitur, illique processus, quos de regni ducatibus & dominiis adimendis Eugenius papa Sigismundo imperatori, Wilhelmo Bavariæ duci, aliisque concilio adhærentibus intentarat, annullantur & rescinduntur.

Sessio X.

Sessione X. quæ habita est anno 1433. 19. Februarii, post extensionem & ampliationem decreti illius sessionis VIII. de beneficiis eorum qui concilio intersunt non conferendis, Eugenii quarti contumacia est accusata, quod prætensam hujus concilii dissolutionem non revocaverit, quodque tempore statuto, neque per se, neque per legatos comparuerit: sed etiamnum in contumacia perseveret. Quare petitum est, eumdem papam velut contumacem damnari, diemque & locum ad hunc actum exercendum decerni. His auditis, decretum est ut Utinensis & Novariensis episcopi per literas valvis ecclesiæ

affixas

affixas inquirunt an ne Eugenius quartus, aut alius aliquis substitutus, adesset, qui ejus nomine coram synodo comparere vellet. Nemine comparente, deputati sunt qui, actis contra Eugenium habitis diligenter perfectis, ea de re in concilio statum causæ referant, ut, deinceps prævia deliberatione in causa ejusdem definitiva pronuntiari possit.

Sessio XI. Sessio XI in ecclesia majori Basileensi 27. Aprilis anno 1433. celebrata est. In hac statutum est primo, quod Romanus pontifex per se vel legatos communi cardinalium consensu eligendos conciliis generalibus cum omnibus personis ecclesiasticis, quæ de jure tenentur sub pœnis suspensionis & depositionis interesse debet. Secundo constitutum est, quod pontifex nemini, ne quidem cardinali, accessum ad concilium prohibere possit, quodque ad concilium accedere volentibus licentiam impartiri teneatur, concilium prorogare, congregatum dissolvere, aut de loco in locum sine concilii expressa consensu transferre non possit. Tertio statutum est, ut hoc præsens concilium Basileense citra expressum omnium consensum dissolvatur. De modo celebrandi concilii in Constantiensi synodo definito additum fuit, ut electores papæ ante conclavis ingressum jurent, quod si quis eorum electus fuerit, hæc decreta servare velit. ut Sessione 39. Constantiensi.

Sessio XII. Sessio XII. habita est 13. Julii anno 1433. In qua Eugenii quarti contumacia iterum est accusata, quod nec tot oratorum monitionibus, nec totius concilii precibus, nec Sigismundi imperatoris crebris legationibus motus concilio interesse dignaretur. Qua de causa patres concilii in eum varia convicia spargunt, utpote qui nihil intenderet aliud, quam ut ecclesiam pelleret, sibi vero suisque successoribus jus acquiret non solum titum sacrorum conciliorum abrogandi, & ea pro libito dissolvendi verum etiam decreta promulgata abolendi. Et quamquam post expectationem sesquianni vererentur, ne frequentior dilatio pontifici concessa fiduciam bonæ actionis generaret, ideoque jam sententiam definitivam in eum pronuntiare parati essent: tamen ad instantiam domini imperatoris tertiam dilationem concedentes, ipsum Eugenium IV. citarunt, & orarunt ut dissolutionem revocet, decreta facta approbet, legitime inchoatum & continuatum declaret, atque ita concilio adhæreat, & huic decreto intra sexaginta dies obtemperet. Quæ si non fecerit, contumax & ab omni administratione pontificatus suspenderetur, omnesque subditi ab ejus obedientia, fidelitate & juramento absolverentur. De electionibus hac sessione constitutum est, ut prælati canonice eligantur sine ullis, quæ vocant, reservationibus. Nemo nisi ætate legitima, moribus gravis, & doctrina præditus, in sacris ordinibus constitutus, & juxta sanctiones canonicas idoneus episcopus eligatur: nulla intercessione admittatur: pontifex pro confirmatione electionis nihil penitus recipiat: notariis detur salarium, non quod prælaturæ aut beneficio, sed tantum quod æquivalens sit, & respondeat laboribus & operis in scripturam impensis.

Sessio XIII. Sessio XIII habita est anno 1433. die Veneris 11 Septembris in ecclesia majore Basileensi. In qua post accusatam contumaciam Eugenii Papæ, quod intra 60. dies concilio non adhæserit, & decreto satisfacere neglexerit, promotores concilii instarunt, ut in pœnam in decreto contentam pontifex condemnetur. Imperator per legatum proprium, simulque per Guilelmum ducem Bavariæ synodi protectorem rursus instat pro dilatione 30. dierum. Idem fecit magister civium, aliique nonnulli nomine concilii & civitatis Basileensis, promittentes nunquam deinceps pro dilatione quidquam acturos. His de rebus legati sedis apostolicæ per famam informati accesserunt ad synodum, allegantes præfixum terminum sexaginta dierum necdum elapsum: ideoque contra pontificem nihil decernendum esse. Præses generalis concilii legatos male esse informatos respondit, petitque declarari, num papa concilio per se vel per legatos suos adhæsisse sciat. Cui interrogationi dum nihil responderetur, prorogata est dilatio triginta dierum, quæ in gratiam imperatoris iterum concessa fuit. Dimissis sedis apostolicæ legatis per decretum synodale, omnia contra patres vel quoscumque alios in concilio præsentes irritantur, læsi in integrum restituuntur, occupantesque beneficia eorum qui in concilio intersunt excommunicantur.

Sessio XIV. Anno 1433. septimo Idus Novembris habita est XIV. sessio, in qua terminus sexaginta dierum Eugenio jam pridem concessus prorogatur, atque formula certa adhæsionis a Concilio præscribitur: qua compariturus acta synodalia confirmet, & quidquid ipse contra synodum ejusque personas dixit vel constituit cassum & irritum pronuntiet. Eaque occasione futurum promittitur, ut omnes se ad oscula pedum Eugenii submittant, illumque tamquam unicum & legitimum Petri vicarium agnoscant & venerentur.

Sessio XV. Sessio XV. celebrata est in ecclesia majori Basileensi anno 1433. sexto Kalendas Decembris. Hac statutum est, vel potius renovatum, ut in qualibet diœcesi ad minimum semel in anno, idque octava resurrectionis domini, vel alia die, secundum consuetudinem diœcesium, per diœcesanum in propria persona (nisi canonicum fuerit impedimentum) vel per vicarium ad hoc idoneum, celebretur aliqua synodus diœcesana, quæ ad minimum biduo vel triduo duret, nisi episcopo aliter visum fuerit: quaque hoc sedulo procuretur, ut plebani ad diligentem animarum curam agendam admoneantur, statuta provincialia & synodalia legantur, in vitam & mores a diœcesano solerter inquiratur, simonia, usuræ, concubinatus, fornicationes, aliique excessus corrigantur, alienationes rerum ecclesiasticarum caveantur: clericorum abusus tollantur; clausuræ monialium stringantur: in ingressu ad religionem nihil exigatur: contra hæreses, sortilegia, incantationes sedulo & mitius animadvertatur. visitatores diœcesis instituantur, qui per annuos diœcesim lustrantes synodalia ubique observari, non emendata ad proximam synodum deferri, & delinquentes debite puniri procurent. Eadem sessione constituitur, ut a fine generalis concilii infra biennium & deinde ad minus semel quolibet triennio in loco tuto celebretur concilium provinciale, cui archiepiscopus cum suffraganeis cæterisque prælatis sub pœna suspensionis interesse teneatur, in quo illius admoneantur episcopi, ut ordines & beneficia canonice conferant, bona ecclesiæ suæ illicite non applicent, suique officii rationem reddant. Metropolitanus vero tamquam omnium pater monebitur ut a vitiis desistat, usque interim illius excessibus ad Romanum pontificem, si quid in re deliquerit. Fratrum provinciæ lites synodo provinciali sopire contendat, & ad futurum generale concilium mittendas personas idoneas cum sufficienti provisione designet. Ad monasteria quod attinet, mandatum est ut monachi & religiosi omnia tria substantialia professionis vota diligentissime observent.

Sessio XVI. Sessio XVI. celebrata est ipsis Nonis Februarii anno 1434. In hac Eugenius per literas postulatis synodi satisfecit. Concilium Basileense ab initio legitime continuatum fuisse & prosequi debere: dissolutionem, ac si nulla fuisset, irritam pronuntiat, ipsumque concilium omni devotione & favore adjuturum spondet: literas in palatio apostolico in præjudicium concilii promulgatas, processus censurarum, privationum & suspensionum cassat & revocat: læsos in integrum restitui mandat.

Per secundam bullam nullum & irritum esse declarat quod patres concilii, contradicente pontifice, quasi sine ipso generalis concilii potestatem haberent, statuere & sancire præsumpserint; citationes, processus & sententias contra papam, jura & libertatem sedis apostolicæ & cardinales emiserint, creationes officialium, collationes beneficiorum; nullas esse decreverint, omnibus ne pareant sub gravi pœna præceperint.

Tertia bulla decretum sessionis duodecimæ de adhærendo infra 60. dies concilio, & mandato cardinalibus dato non parendi sub pœna privationis, nullum & inane eum declarat ex defectu potestatis, & exinde quasque provisiones & collationes in vim decreti factas & deinceps futuras, frivolas esse decernit, mandatque sub pœna excommunicationis, ne ullum clericum Romanam curiam sequentem in sua possessione turbent. Quarum literarum suo sibi confectas esse negat, excusans se, quod quidquid hactenus concessum est illud scandali & schismatis evitandi causa fecerit, quodque ecclesiam turbare noluerit, nec concilium dissolvere: sed ad evulsionem hæreticorum & reformationem abusuum initio pontificatus per Julianum sancti Angeli diaconum cardinalem Basileæ synodum celebrari jusserit: cumque Julianus postea locum minus idoneum esse perscripsisset, ipsum concilium non dissolvisse; sed Basileam cum Bononia commutasse optaverit: ideo quod octo pene mensibus post terminum præfixum, nec doctores ulli, paucique prælati, cum tribus tantum episcopis adfuissent: quodque Austriæ & Burgundiæ duces bello inter se contenderent.

Ad constitutionem Constantiensis concilii de synodo universali non interrumpenda, respondit eam nihil de temporis prorogatione edidisse, nihilque hac in re constituisse quod successores pontifices obligare potuerit: ut- Eugenius declarat se synodali decreto non esse subjectum.

pore qui synodalibus decretis exempti illis non aliter obedire teneantur, nisi bonum publicæ pacis vel ecclesiæ id jure omnino postulet; maxime quia leges concilii positivæ sint, quibus papa consilio superior obligari non possit. His addit, quod illi sine justo præside universalem ecclesiam repræsentare nequiverint, adeoque post dissolutionem concilii factam citra consensum pontificis illi non tam concilium quam conciliabulum celebraverint. Quamobrem se nequaquam induci posse, imo vitam se potius amissurum esse declarat, quam ut priora acta approbet, contentumque fore ut concilium deinceps fiat & hactenus fuerit, & ad finem producatur modo ipsi patres omnia attentata contra pontificem & sedem apostolicam revocent, legatosque papæ velut præsides summosque concilii judices agnoscant.

Eadem sessione, die sabbati 24. Aprilis anno 1434. contionata hoc impium decretum pronuntiarunt, quod oratores papæ constitutionem concilii Constantiensis, qua pontifex concilii potestati coactivæ subjicitur, juramento confirmare & approbare teneantur.

Sessio XVII. Sessioni XVII. quæ habita est Basileæ in ecclesia majori sexto Kalendas Maii anno 1434. Sigismundus imperator coronatus cum plurimis ducibus centumque prælatis mitram albam in capite gestantibus interfuit. In hac post quinque legatos pontificis concilii præsides, adempta illis omni jurisdictione coactiva, admissos, actum est de modo procedendi: nimirum quod feria sexta sit conveniendum, præsidesque absentium prælatos in ordines subsequens adimplere debeat.

Sessio XVIII. Sessione XVIII. habita sexto Kalendas Julii repetitur decretum concilii Constantiensis, quod declaratum est generale concilium potestatem immediate a Deo habere talem, cui papa, etiam in negotiis fidem moresve ecclesiæ concernentibus, obtemperare teneatur.

Sessio XIX. Sessionis XIX anno 1434. VII. Idus Septembris celebratæ initio actum est de modis unionis inter Græcos & Latinos ineundæ. Placuit ut si Basileam adduci non possint, alius aliquis locus maritimis oris vicinus eligeretur; quodque sumptus & impensas Græcis ex oriente advehendis necessarias Latini præparare debeant, sintque parati patres hujus concilii post mensem unam ab adventu Græcorum Basilea recedere, & ad eum locum accedere, quem patriarcha & imperator Constantinopolitanus eligendum duxerint.

Præter hæc ordinatum est hac sessione, ut diœcesani locis, ubi Judæi morantur, eruditos constituant viros, quorum doctrina infideles possint errores suos agnoscere, & auctoritate ad eorum prædicationem audiendam compelli. Item renovata sunt omnia alia decreta anteriorum conciliorum, quibus Christianis communicationes cum Judæis in fide, moribus, victu, potu & in commercio interdicuntur. Qua de causa constitutum est, ut habitum & locum habitationis separatum habeant. Baptizatis Judæis concessum est, ut ea quæ fenore acquisiverunt retinere possint. Pauperibus eleemosynis ecclesiæ provideri mandatur, simulque conversis omnibus præcipitur, ne ceremonias usurpent.

Sessio XX. Sessione XX anno 1435. XI. Kalendas Februarii publici concubinarii a perceptione fructuum tribus mensibus suspenduntur, & si concubinam statuto tempore non dimiserint, omnibus beneficiis priventur. Illi vero publici concubinarii esse diffiniuntur, qui vel confessione propria vel evidentia facti tales sunt, vel qui saltem mulierem de incontinentia suspectam moniti non dimittunt. Ne tales pecuniaria multa puniantur sub anathemate interdicitur. Filiis inde ex concubinatu natis apud patrem habitare non permittitur. Laici similiter ut concubinatu abstineant serio monentur. De vitandis excommunicatis hic repetitur quod Constantiensis synodus hac de re jam ante saluberrime constituerat.

Sessio XXI. Sessio XXI habita anno 1435. die Jovis 9. Junii, annatæ pro beneficiorum collatione & electionum confirmatione dari solitæ velut simoniacæ reprehenduntur. Triennalem beneficii possessorem non esse turbandum decernitur. Ad horas canonicas tractim & debita gravitate cantandas bene constitutum est, ut clerici tunica talari & superpelliceis mundis ultra medias tibias longis sine confabulationibus choro intersint. In matutinis post Venite, in missa post ultimum Kyrie, in reliquis horis post primum psalmum, chorum ingressus vel non admittatur, vel saltem velut absens habeatur: præsentiæ ad singulas horas distribuantur: additumque ut privatim horas legentes eadem clara ac distincte legant: ut vagantes per ecclesiam totius diei præsentia careant: ut symbolum Nicænum integriter canatur: sacerdotes nullo debito se obstringant: nulli actus capitulares citra necessitatem festis diebus habeantur: larvales & theatrales illi ludi, qui in festo Innocentium usurpari solebant, ab ecclesia arceantur.

Sessio XXII. Sessione XXII anno 1435. Idibus Octobris condemnantur hæreses F. Augustini de Roma, qui docebat Christum quotidie peccare; non omnes fideles justificatos esse membra Christi: per vinculum caritatis solum neminem Christi membrum effici. Vide quæ de ejus scriptis refert Possevinus in apparatu sacro, verbo *Augustinus de Roma*.

Sessio XXIII. Sessione XXIII. VIII. Kalendas Aprilis anno 1436. sanctiones de Romani pontificis electione innovantur; nimirum, ut decima post obitum die conclave cum Spiritus sancti invocatione cardinales ingrediantur duos duntaxat famulos secum assumant: ceremoniarum custos clerici duo, quorum unus sit notarius, accedant. Camerarius reliquos excludat: omnia victualia præter medica a cubiculis amoveantur. Cibaria singulis diebus perquirantur: nullæ epistolæ admittantur. Cardinales digniorem in electurum ut re seratinum jurent: ante mox completa scrutinia nullus fiat accessus. Electus in papam teneatur contentire, professionem fidei emittere, omniumque generalium conciliorum observantiam polliceri, schismata millere, libertatem ecclesiasticam juvare, curiam suam reformare, ecclesiæ ditiones fideliter gubernare, nulla in re quæstum sed caritatem intendere.

Eadem sessione statutum est ne pontifex consanguineum vel affinem usque ad tertium gradum ducem, marchionem, feudatarium, vel emphyteutam. Urbis vel etiam provinciarum præsidem constituat, ne constitutum cardinales approbent, omniaque cardinalium consilio gubernet. De numero & qualitate cardinalium eligendorum hac sessione constitutum est, ut tantum 24. eligantur hujusmodi, qui in scientia & moribus rerumque experientia sint excellentes, ætate maturi & graves, licentiam vel doctoratum in jure vel theologia habentes; neve electi sint consanguinei pontificis vel aliorum cardinalium, nullaque irregularitate præditi.

Sessio XXIV. Sessione XXIV. anno 1436. VIII. Kalendas Maii celebrata promissa legatorum qui pro unione cum Græcis ineunda Constantinopolim missi erant acceptantur, approbantur, ratificantur, tempusque pacta complendi ad annum prorogatur. Salvusconductus Græcorum imperatori, patriarchæ, aliisque 700. personis offertur, licet unio non fieret. Cumque per auream bullam imperator Græcorum & per plumbeam patriarcha Constantinopolitanus se ad aliquem locorum accessuros promisissent, pro impetrandis necessariis hanc in rem impensis promulgatæ & concessæ sunt plenariæ indulgentiæ iis qui in hunc finem tantum, quantum quinque integra septimana familiæ sustentandæ impendat, contribuerent.

Sessio XXV. Sessione XXV. quæ habita fuit anno 1437. Nonis Maii, de loco futuri œcumenici concilii statutum est, quo vel Basileæ, vel Avenione, vel in Sabaudia Græci, cujuscumque sint eminentiæ, teneantur convenire. Pro sumptibus alendorum œcumenalium omnibus ecclesiasticis exemptis & non exemptis decimæ impositæ fuerunt.

Sessio XXVI. Sessio XXVI. anno 1437. pridie Kalendas Augusti celebrata fuit, qua Eugenium papam infimulant, quasi nulla exhortatione ad morum emendationem, & abusuum correctionem trahi potuerit, electioni bonorum pastorum assensum non præbuerit, beneficia simoniace contulerit, concilio Basileensi non adhæserit, bonos expulerit, pro gravi pecunia dignitates contulerit, synodalia priorum pontificum decreta revocarit, a concilio legatos avoverit, cardinalium consilia respuerit, dispensationibus sibi creditis abutatur, patrimonium Petri perdiderit & diminuerit, subsidia in conductionem Græcorum conferenda per multiplicatam in contrarium indulgentias impediverit, juramentum præstitum non servarit: quare eum una cum cardinalibus iterum citarunt.

Sessio XXVII. Sessione XXVII. habita anno 1437. VI. Kalendas octobris absenti a concilio pontifici cardinalium electionem interdicunt, eas quas ante fecerat cassas & irritas esse pronuntiant, & quidem nominatim eam, qua Eugenius cardinalitiæ dignitati mancipaverat patriarcham Alexandrinum. Bullam ejusdem Eugenii, qua Florentiam vel Utinum pro loco concilii futuri designaverat, nullam esse decernunt. Cumque pro unione Græcorum cum Latinis prosequendis impensas contulissent, metuerentque ne hac de causa pontifex civitatem Avinionem cum comitatu Venaysino & dominiis sibi adjacentibus aut venderet aut oppignoraret, alienationem ejus omnino prohibent.

Sessio XXVIII. Sessio XXVIII. habita est die Martis 1. Octobris anno

no 1437. In hac promotores concilii monitorium & citationem contra Eugenium reproduxerunt in originali, eumdemque contumacem declarari petierunt, quod in termino peremtorie præfixo non comparuisset. Qui exinde per duos episcopos ter alta voce citatus ex ambone declaratus est absens, ideoque contra eumdem ulterioribus procedendum esse.

Sessio XXIX. Sessione XXIX. anno 1437. IV. Idus Octobris celebrata causæ, ob quas pontifex Basileam œcumenico concilio destinatam rejecerit, refutantur. Avinionem commodiorem esse Basilea vel Sabaudia negatur. Cumque Eugenius concilium Ferrariam transferre cogitaret, eoque Constantiensis concilii decreta infringeret, illiusque judicem se constitueret, approbationem factam revocaret, decretum Basileense vilipenderet, declarat synodus prætensam concilii dissolutionem & translationem Ferrariam tum ceasuris irritas & inanes esse, præcipitque Eugenio ut infra 4. menses cum vera satisfactione sub pœna suspensionis & depositionis conatibus desistat. Omnes bullas transferendi concilii cassat. Ferrariam adeuntes & Eugenii mandato obtemperantes excommunicat.

Sessio XXX. Sessio XXX. habita est 8. Kalendas Januarii, anno 1437. qua decernitur quod laici & clerici non sacerdotes communicare sub utraque specie non astringantur, quodque ecclesia potestatem habeat ordinandi modum quemdam, juxta quem non conficientes eucharistiam sumere debeant. Addit certa fide tenendum esse quod sub specie panis non tantum caro, & sub specie vini non sanguis tantum, sed sub qualibet specie Christus totus contineatur. Consuetudinem laudabilem, a patribus introductam diutissime observatam, a doctoribus eximiis commendatam, pro lege habendam, neque deinceps ulli hominum licere eam vel reprobare, vel sine auctoritate ecclesiæ immutare.

Sessio XXXI. Sessione XXXI. IX. Kalendas Februarii, anno 1438. de causis litigantium statutum est, ut qui ultra quatuor dierum Roma distant, agitentur illo loco ubi exortæ sunt, appellationes frivolæ ad sedem apostolicam interpositæ rejiciantur, introductaque appellatio ad evitandos sumptus partium in locis committatur. Cum apud concilium indictum Ferrariæ causæ agitentur voluit synodus causas quascumque pendentes & commissas, perque appellationem ad sedem apostolicam devolutas apud hanc synodum tractari. Eadem sessione de beneficiorum collationibus constitutum est, ne pontifex Romanus ulli deinceps quacumque ex causa expectativas, quas vocant, concedat. Reservationes particulares quæcumque in posterum annullantur: beneficia non nisi doctis & litteratis conferantur, eo ordine & modo quo in conciliabulo præscribitur. Post hæc Eugenius velut contumax ab omni administratione pontificatus in spiritualibus & temporalibus suspenditur: eumdem ad concilium devolutam esse decernitur, Reges aliique laici monentur. Ecclesiasticis sub pœna excommunicationis & suspensionis mandatur ut, eo durante suspensione, ipsi Eugenio non obediant.

Sessio XXXII. acta. Sessio XXXII. habita fuit anno 1438. IX. Kalendas Aprilis: in qua primo loco pro futura celebranda synodo designatæ duæ plures partes synodi firmiter inhærerent: illudque concilium quod ab Eugenio Ferrariæ celebrandum indictum fuerat, cum ipso Eugenio ceterisque omnibus qui interessent, excommunicatur.

Sessio XXXIII. Sessio XXXIII. celebrata fuit anno 1439. XVII. Kalendas Junii, in qua, ad ostendendum quod synodus immediatam a Christo potestatem habeat, tres assertiones, quas veritates fidei perperam nominant, ponunt hasce. 1. Concilium est supra papam & quemlibet alterum. 2. Quod papa non possit concilium legitime congregatum sine ejus consensu, vel pro sua auctoritate dissolvere, aut in aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre. 3. Qui prædictas assertiones pertinaciter impugnat hæreticus esto.

Sessio XXXIV. Sessione XXXIV. habita anno 1439. IV. Kalendas Julii, vigore Constantiensis concilii, sessione IV. & V. quo placitis concilii refragantes & obedire nolentes ad condignas pœnas condemnantur, synodus Eugenium tamquam contumacem, præceptis ecclesiæ inobedientem, violatorem canonum synodalium, unitatis ecclesiæ perturbatorem, simoniacum, perjurum, incorrigibilem, schismaticum, a fide devium, jurium & bonorum ecclesiæ perditorem, a pontificatu depositum declarat, inhibensque ei ne deinceps talem se gerat, Christianos omnes ab ejus fidelitate & obedientia absolvit, omnibus sub pœnis hæreseos, & omnium beneficiorum dignitatumque privatione obedientiam veterem interdicens.

Sessio XXXV. Sessione XXXV. VI. Idus Julii, anno 1439 juxta tenorem synodalis supra promulgati, decernitur quod non nisi potissimorum patrum votis consentientibus concilium dissolvi possit aut debeat, quodque post sexagesimum depositionis diem ad novi pontificis electionem procedi debeat.

Sessio XXXVI. Sessione XXXVI. anno 1439. XV. Kalendas Octobris celebrata declaratur sententiam eam quæ tuetur quod beata Virgo, præveniente & operante gratia Dei singulari, originali peccato obnoxia non fuerit, piam, sanctam, cultui ecclesiastico, fidei catholicæ, rectæ rationi, & sacris litteris consonam, ideoque tenendam esse. Ut festum conceptionis beatæ Virginis deinceps VI. Idus Decembris convenienti honore celebretur: indulgentiæ in eum finem promulgantur.

Sessio XXXVII. Sessione XXXVII. quæ anno 1439. IX. Kalendas Novembris habita est, ad futuram pontificis electionem stabiliendam, constitutum est, ne sede vacante aliter quam per concilium pontifex eligatur, quodque ante sexagesimam diem vacantis sedis ad electionem procedi non debeat, habeaturque ille pontifex, quem duæ partes suffragantium & conventium electorum cardinalium elegerint. Eadem sessione constitutum est, ut omnes electores eucharistiam sumant, & deinde ante ingressum conclavis juramentum secundum decretum sessionis XXIII. emittant. De electo statuitur ut in præsentia notarii & decem testium infra diem naturalem consentiat: alio minus, electio irrita fit: priusquam grave quid incipiat vel tractet, in loco concilii coronetur, se catholicam semper fore, concilia generalia observaturum, pro hæresibus extirpandis diligenter laboraturum, conciliumque inchoatum continuaturum promittat.

Sessio XXXVIII. Sessione XXXVIII. anno 1439. III. Kalendas Novembris celebrata synodus carpit Eugenium, quod edito Florentiæ libello translationem prætensam & conventiculum (ut vocant) Ferrariense defendat, quodque synodum Basileensem & decreta Constantiensis concilii in malignum sensum traxisse dicat, tres veritates supra mentionatas inanes pronuntiet, nec tamen aperiat quo sensu easdem approbet. Ipsum vero libellum, quo patres Basileensis concilii Eugenius debitis ecclesiasticis censuris perstringit, synodus omnibus collegiis & universitatibus, laicis & ecclesiasticis interdicit, neve eumdem publicent, aut eidem credant seu faveant, censuris damnationis vel reprobationis in eo contentis (quas nullas declarat) obediant vel moveantur, severe præcipit. Statuit etiam synodus hac sessione, ut defunctis ecclesiarum & cœnobiorum prælatis, absentes non expectentur, quique plurium quam duorum dierum itinere absunt ad electionem non vocentur, nisi aliud alibi peculiari statuto & consuetudine receptum fuerit. Ad futuram novi pontificis electionem juxta decretum sessionis XXXVII. supra enarratum, constitutæ sunt triginta duæ diversarum nationum personæ, quæ una cum notariis aliisque ministris ad electionem legitime prosequendam necessariis proxima sessione conclave ingrederentur.

Sessio XXXIX. Sessio XXXIX. habita est anno 1439. XV. Kalendas Decembris. In hac illi 32. viri, qui præcedente sessione Spiritus sancti conclave ingressi, septima die quintoque scrutinio Amedeum ducem Sabaudiæ, qui in solitudine Ripaliæ jamdiu continenter vixerat, juxta sacros canones in pontificem Romanum elegerunt, eamque factam electionem patres concilii approbarunt & confirmarunt.

Sessio XL. Sessio XL. anno 1440. XV. Kalendas Martii celebrata fuit: in qua dum synodus Ludovicum cardinalem sanctæ Ceciliæ, aliosque episcopos & abbates cum Joanne comite de Thierstein ad electum Amedeum pro pontificatu suscipiendo ablegasset, eumque magnis precibus ad consentiendum & acceptandum induxisset, post insignia pontificatus illi collata, & juramentum ab eodem præstitum, factam electionem publicarunt, imposito illi nomine Felicis V eumdem pro vero pontifice agnoscendum: eidem soli sub censuris suspensionis, privationis & excommunicationis obediendum esse decreverunt, annullatis & cassatis iis omnibus quæ Eugenius IV. contradixisset vel edidisset.

Sessio XLI. Sessio XLI. celebrata est anno 1440. 8. Kalendas Augusti. In hac synodus calumnias, convicia, aliaque injuriosa scripta contra Felicem V. ceterosque hujus concilii patres publicata & evulgata, una cum incertis comminationibus

minationibus pœnarum, nulla & irrita esse declarat. Omnibus vero, cujuscumque status, ordinis, dignitatis vel conditionis fuerint, eadem synodus præcipit sub omnibus censuris, ne hos libellos injuriosos acceptent, prædicent, publicent, defendant, neve quovis pacto consentiant aut obediant: aut istorum libellorum prætextu illius beneficia occupare vel impetrare, aut quidquam in eorum præjudicium facere præsumant.

Sessio XLII. Sessione XLII. anno 1440. pridie Nonas Augusti decernitur decimae omnium ecclesiasticorum proventuum, cujuscumque nominis fuerint. Felici papæ ejusque collectoribus pro nova provisione suspensionis & interdicti persolvendas esse, non obstantibus ullis privilegiis vel constitutionibus. Si tamen aliqua natio se gravatam allegat, moderationi Felicis V. synodus omnia committit. Statuitur etiam, quod dictæ decimæ semel tantum quolibet anno exigantur, quodque Germaniæ beneficia, quorum reditus quinque marcas argenti annuatim non excedunt, his non includantur. Collectoribus mandatur, ne quidquam ultra statutas quintas vel decimas exigant, vel pro suo labore petant; sed salario ex camera Felicis illis assignando sint contenti, moderateque in exigendis decimis agant, ne ornamenta ecclesiæ vendantur. Item ut personæ solutionem negligentes, & exinde excommunicationem incurrentes, Romam vel ad curiam venire teneantur.

Sessio XLIII. Sessione XLIII. anno 1441. Kalendis Julii constituitur ut ad turbas ecclesiæ sedandas, pacemque & unionem fidelium intercessione divæ Virginis impetrandam, debita solemnitate festum visitationis beatæ Virginis celebretur VI. Nonas Julii. Qui matutinis processionibus, concioni, missæ, officio, primis aut secundis vesperis interfuerint, pro quolibet officiorum centum dierum indulgentia donantur.

Sessio XLIV. Anno 1442. V. Idus Augusti habita est sessio XLIV. qua illi qui concilio interfuerant, eaque de causa ad instantiam nonnullorum apud Eugenium pontificem suis beneficiis spoliati erant, in integrum restituuntur, violentique detentores expelluntur & dejiciuntur ea conditione, ut nisi ante præfixum terminum possessionem beneficiorum vel ipsi detentores evacuent, vel etiam ipsa collegia evacuari non procurent, graves censuras incurrant. de perceptis fructibus cum priore justo possessore transigi & componi mandatur, conceditur que ad extremum, ut contra inobedientes & contumaces brachium sæculare imploretur.

Sessio XLV. Anno 1443. XVI. Kalendas Junii habita est sessio ultima, qua, ab conciliis Constantiensi & Basileensi obtemperandum, pro loco futuri concilii nominatur Lugdunum urbs Galliæ, ubi gravissimas ob causas post triennium ab hoc die computandum generale concilium celebretur. Omnibus cardinalibus, patriarchis, prælatis, aliisque interesse debentibus præcipitur, ut statuto tempore accedant. Felici V. concessum est, ut statutum terminum abbreviare possit. Circa finem declaratur, quod patres non intendant Basileense hoc concilium dissolvere; sed potius continuare & absolvere, si modo respublica Basileensis securitatem hucusque concilio concessam servaverit illæsam. Quod si vero impedimentum aliquod inciderit, pro continuatione hujus concilii nominatur civitas Lausana provinciæ Bisuntinæ, qui est locus ad generale concilium celebrandum aptissimus & maxime idoneus. Quid ibidem gestum fuerit, & quando, ex bulla Nicolai quinti, quæ huic sessioni in actis subjungitur dixi supra verbo *Basileense*.

f *Inchoatum anno* 1431. &c.) Constat evidenter ex actis concilii. Sunt qui aliter sentiunt, sed fortasse acta synodalia vel non viderunt, vel non accurate inspexerunt.

ANNO CHRISTI 1434.

APPENDIX CONCILII BASILEENSIS.

ANNO CHRISTI 1434.

Ex Labbei Conc. to. 13.

* ACTA CONCILII BASILEENSIS, AD Præmonstratensem ordinem spectantia, prout originalia nobis exhibita testantur, habentuque in regestis curiæ parlamenti Parisiensis, ac magni regis concilii.

Confirmantur, approbantur, & renovantur a concilio Basileensi privilegia Præmonstratensis ordinis die III. mensis Decembris anni 1434.

SAcrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, dilectis ecclesiæ filiis abbati monasterii Præmonstratensis, Laudunensis diœcesis, cæterisque, coabbatibus, præpositis, prioribus, canonicis, & conventibus universis monasteriorum, & locorum ordinis Præmonstratensis ubilibet consistentibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Cum a nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per ministerium nostrum, quo universali ecclesiæ afficimur, ac debitum perducatur effectum. Sane pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus vobis & ecclesiis ac monasteriis vestris super privilegiis, indulgentiis, exemptionibus, bonis, libertatibus, immunitatibus, & consuetudinibus honestis & præscriptis dudum vobis concessis, ut illibata permaneant, robor nostræ confirmationis, approbationis, & renovationis adjicere de benignitate nostra dignaremur. Nos igitur, qui pro tuitione, & defensione ecclesiarum, monasteriorum, bonorum, & consuetudinum laudabilium, ac personarum ecclesiasticarum, signanter religiosarum, ferventer laboramus, hujusmodi supplicationibus inclinati, omnes libertates, gratias, immunitates, prærogativas, consuetudines laudabiles & præscriptas, indulgentias, exemptiones, bona, privilegia & indulta a Romanis pontificibus per apostolicas aut quascumque alias literas vobis & ecclesiis ac monasteriis vestris prædictis concessas & concessa: nec non libertates & consuetudines laudabiles, exemptiones, & salvagardias sæcularium exactionum, a quibuscumque divis imperatoribus, regibus, principibus, vel aliis Christi fidelibus, vobis & eisdem vestris ecclesiis ac monasteriis indultas, datas & concessas, tenores omnium habentes præsentibus pro expressis, sicut ea juste & pacifice possidetis, vobis & eisdem vestris ecclesiis ac monasteriis auctoritate universalis ecclesiæ confirmamus, illasque & ea renovamus, approbamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, approbationis, renovationis, & communitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & universalis ecclesiæ se noverit incursurum. Datum Basileæ tertio Nonas Decembris anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo quarto.

Litera compulsoria, ab illustrissimo Bellicensi episcopo, a sacrosancta Basileensi synodo deputato emanata: in quibus libellus supplex ab abbate, canonicis, & conventu monasterii sancti Joannis Ambianensis, ordinis Præmonstratensis, eidem synodo præsentatus; commissio ab eadem synodo eidem illustrissimo episcopo data; atque acceptatio & ordinatio ab eodem illustrissimo episcopo consequenter facta continentur, anno 1435. die XXI. Februarii.

GUillelmus Dei & apostolicæ sedis gratia episcopus Bellicensis; judex & commissarius causæ ac partibus infra scriptis a sacrosancta generali synodo Basileensi specialiter deputatus,

ANNO CHRISTI 1435.

ratus, universis & singulis dominis abbatibus, prioribus, præpositis, decanis, scholasticis, archidiaconis, cantoribus, custodibus, thesaurariis, sacristis, succentoribus, cellariis, obedientiariis, tam cathedralium, quam collegiatarum canonicis, parochialiumque ecclesiarum rectoribus seu locatenentibus eorumdem, plebanis, viceplebanis, capellanis, curatis & oon curatis, vicariis perpetuis, altaristis, beneficiatis, cæterisque presbyteris, clericis, notariis & tabellionibus publicis quibuscumque per civitatem & diœcesim Ambianenses, ac alias ubilibet constitutis, & eorum cuilibet in solidum, ad quem vel ad quos præsentes nostræ literæ pervenerint salutem in domino, & nostris hujusmodi, imo verius dictæ synodi, sit miter obedire mandatis. Noveritis quod nuper synodus ipsa quamdam commissionis sive supplicationis scedulam per certum suum cursorem nobis præsentari fecit, quam cum ea qua decuit reverentia recepimus, hujusmodi sub tenore.

Sacrosanctæ generali synodo Basileensi humiliter exponitur pro parte devotorum ecclesiæ filiorum Matthæi abbatis, canonicorum, & conventus monasterii S. Joannis prope & extra mutos Ambianenses ordinis Præmonstratensis, quod licet tam ex privilegiis, concessionibus, & indultis toti ordini Præmonstratensi auctoritate apostolica ab olim concessis, quam usu, observantia, & consuetudine præscriptis, fuerint & sint exempti atque immunes a visitatione reverendi in Christo patris domini episcopi Ambianensis pro tempore existentis, suorumque vicariorum, procuratotum, & officiariorum, ac procurationum sibi ratione visitationis exinde solvendarum; sed per suum patrem abbatem seu alios religiosos dicti ordinis, quoties tempus visitationis ingruit, visitari consueverint; Nihilominus tamen quidam Firminus de Bermaco, assertus presbyter sæcularis, ac rector parochialis ecclesiæ S. Sulpitii Ambianensis, tamquam procuratot & procuratorio nomine reverendi patris domini Joannis, moderni episcopi Ambianensis, a suis civitate & diœcesi notorie absentis, & in remotis agentis, prætextu cujusdam indulti apostolici, a sanctissimo domino nostro Eugenio papa moderno sibi, ut dicitur, concessi, ut ecclesias, monasteria, & alia loca ecclesiastica, earumdemque personas civitatis & diœcesis antedictarum, in quibus sibi visitationis officium de jure vel consuetudine competit, posset per aliquam personam sive personas idoneas, quam vel quas ad id duceret deputandas, usque ad decennium, quoties tempus visitationis ingrueret, etiam duo vel plura ex ecclesiis, monasteriis, seu locis, eadem die visitare, & procurationem ratione visitationis sibi debitam in pecunia numerata recipere; assertarumque literarum apostolicarum atque processuum, a reverendo patre domino Fernando episcopo Lucensi, asserto ipsarum executore, desuper emanatorum prætextu, mediante auxilio vicariorum & aliorum officiariorom antedicti domini Joannis episcopi conatus fuit eosdem exponentes ac eorum monasterium visitare, & ab eis, quamvis pauperes existant causantibus guerris & calamitatibus regni & partium Franciæ, plenam procurationem ab eis exigere: & quia ipsi exponentes eumdem Firminum, assertum presbyterum sæcularem & procuratorem, ad visitationem admittere differebant, coram venerabili patre domino Firmino abbate monasterii S. Fusciani in nemore, ordinis S. Benedicti, Ambianensis diœcesis, tanquam subexecutore hujusmodi prætensorum processuum, vigore generalis clausulæ, *Cæterum etiam*, &c. in eisdem prætensis processibus appositæ, conveniri & evocari atque de ipsius mandato sub quibusdam assertis pœnis juris sive censuris moneri & citari, ac alias multipliciter per eumdem, ac de ipsius mandato, diversimode vexari & gravari procuravit ac fecit; propter quod pro parte ipsorum exponentium super revocatione hujusmodi prætensæ monitionis, & aliorum gravaminum illatorum, & provisione super his, ne contra ipsos exponentes interim currerent aliquæ pœnæ, primo fuit supplicatum: & tandem, quia dictus dominus Firminus, assertus abbas & subexecutor, qui causam & negotium hujusmodi ad prædictum dominum Fernandum episcopum Lucensem, & curiam Romanam remittere conabatur quantum in eo existebat, & ab aliis gravaminibus illatis provocatum fuit & appellatum; dignetur igitur hæc sancta synodus tenores & effectus omnium præmissorum & circomstantiarum, etiamsi forsan in remissione hujusmodi consensum vel contradictum fuerit, pro sufficienter expressis hic habendum, causam vel causas hujusmodi appellationis nullitatisque, iniquitatis & injustitiæ hujusmodi prætensæ requisitionis, monitionis, & aliorum processuum, ac etiam attentatorum & innovatorum forsitan perpetratorum in præjudicium dictorum exponentium, alicui prælato, seu alteri probo viro in dignitate constituto, de quo videbitur expedire, committere audiendum, cognoscendum, decidendum, & fine debito terminandum, cum suis omnibus emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis, cum potestate citandi prædictos dominum Joannem episcopum & Firminum de Bermaco, omnesque alios & singulos sua interesse credentes, tam conjunctim, quam divisim, sibique & dictis dominis Fernando episcopo & Firmino abbati vicariisque & officiariis antedicti domini Joannis episcopi & aliis, quibus expediens fuerit, inhibendi, & etiam ubi, quando, & quoties fuerit opportuoum, attentata & innovata, si quæ sint, revocandi, & ad statum pristinum reducendi, & ipsos exponentes a quibuscumque prætensis sententiis ecclesiasticis simpliciter vel ad cautelam absolvendi, & cætera faciendi, quæ ad hujusmodi causæ cognitionem pertinere dignoscuntur, non obstantibus hujusmodi prætensa remissione ad curiam Romanam, ad dictum dominum Lucensem episcopum, & aliis desuper emanatis: & etiam nooobstante, si forsan causa seu causæ hujusmodi ad hanc synodum legitime devolutæ seu in ea de juris necessitate tractandæ seu finiendæ non existant. In fine vero dictæ commissionis sive supplicationis scedulæ scripta erant de alterius manus litera, superiori literæ ipsius scedulæ penitus & omnino dissimili ac diversa, hæc verba, videlicet, Audiat dominus episcopus Bellicensis, citet ut petitur, absolvat etiam ad cautelam, si & prout de jure, & justitiam faciat. Cujus quidem commissionis vigore citatione legitima una cum inhibitione extra locum dictæ synodi & ad partes

ANNO CHRISTI 1435.

tes per nos in forma solita & consueta decreta & concessa, subsequenter fuit nobis pro parte reverendi patris & religiosorum virorum Matthæi abbatis, canonicorum, & conventus monasterii S. Joannis prope & extra muros Ambianenses, ordinis Præmonstratensis principalium, in dicta nobis facta & præsentata commissione principaliter nominatorum, expositum cum querela, quod nonnulli domini prælati, judices, officiales, commissarii, delegati, subdelegati, executores, subexecutores, ordinarii, extraordinarii, collegia, capitula, notarii, & tabelliones publici, aliæque ecclesiasticæ & seculares personæ civitatis & diœcesis antedictarum penes se habeant & detineant in eorum cistis, scriniis, notis * are-scheticis, protocollis, sive manualibus eorum receperint, necnon habentes sciant & detineant nonnulla jura, actitata, literas, scripturas, privilegia, statuta, registra, ac alia jura & munimenta causam & causas hujusmodi tangentes & tangentia, & pro defensione juris ipsorum dominorum Matthæi abbatis, canonicorum & conventus, monasterii antedicti principalium necessarias & necessaria, ac sine quibus de ipsius causæ meritis ad plenum liquere non possit: quapropter fuimus pro parte eorumdem dominorum Matthæi abbatis, canonicorum & conventus principalium debita cum instantia requisiti, quatenus ipsis super hoc de opportuno remedio providere, ac literas compulsorias in talibus fieri consuetas extra locum dictæ synodi & ad partes in forma solita & consueta decernere, & concedere dignaremur. Nos igitur Guillelmus episcopus judex & commissarius præfatus, attendentes requisitionem hujusmodi fore justam & consonam rationi, ac quod justa petenti non sit denegandus assensus, quodque boni & justi judicis sit cuncta rimari, ne ratione occultationis jurium & munimentorum hujusmodi alicujus partium in ipsa commissione nominatarum justitia valeat deperire: idcirco auctoritate dictæ synodi nobis commissa & qua fungimur in hac parte vos omnes & singulos supradictos, & vestrum quemlibet in solidum communiter & divisim tenore præsentium requirimus & monemus primo, secundo, tertio & peremptorie, vobisque nihilominus & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ & sub infrascriptis sententiarum pœnis districte præcipiendo mandamus, quatenus infra sex dierum spatium post publicationem seu notificationem præsentium vobis seu alteri vestrum factam, & postquam pro parte dominorum Matthæi abbatis, canonicorum & conventus principalium prænominatorum fueritis requisiti seu alter vestrum fuerit requisitus, immediate sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies vobis universis & singulis supradictis pro tertio & peremptorio termino ac canonica monitione assignamus: Ista tamen quod in his exequendis onus vestrum alium non expectet, nec alter pro alio se excuset, a præfatos dominos officiales, judices, collegia, capitula, notarios & tabelliones publicos ac alias personas quascumque ecclesiasticas & seculares, atque loca alia per exhibitorem præsentium vobis nominandos, nominandas, & nominanda personaliter accedatis & quilibet vestrum accedat, eosque & eorum quemlibet requiratis & moneatis, quos nos etiam tenore præsentium sic requirimus & monemus, eisque & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ & sub similibus pœnis infra scriptis districte præcipiendo mandamus, quatenus infra duodecim dierum spatium, post monitionem & requisitionem hujusmodi eis factam immediate sequentium, quorum duodecim dierum quatuor pro primo, quatuor pro secundo, & reliquos quatuor dies ipsis & eorum cuilibet pro tertio & peremptorio termino, ex monitione canonica assignatis, quos nos etiam sic assignamus, eisdem omnia & singula acta, actitata, instrumenta, literas, scripturas, & munimenta prædictas, & prædicta, causam B & causas hujusmodi concernentes & concernentia originaliter, vel eorum vestra transumpta in publicam formam redacta seu sigillis authenticis b sigillatim & signata aut sub talibus modu & forma publicata c quod eisdem in loco dictæ synodi & alibi in judicio & extra illud merito valeat & debeat plenaria fides adhiberi, nil addendo vel minuendo quod facti substantiam immutet seu variet, intellectis præfatis dominis Matthæo abbati, canonicis & conventui principalibus vel eorum legitimo procuratori seu syndico præsentiumque exhibitori sine contradictione & difficultate quibuscumque exhibeant, tradant libere, & assignent nobis vel alteri forsan loco nostri in C hujusmodi causis interim subrogando judici & commissario ad dictam synodum deferenda, si vero jura & munimenta hujusmodi per quoscumque detineantur abscondita, vos detentores ipsos ad tradendum & habere scientes ad revelanda eadem jura & munimenta per ecclesiasticam censuram appellatione postposita compellatis satisfacto tamen primitus illi vel illis, cui seu quibus satisfactio fuerit impendenda de eorum salario competenti. Quod si forte præmissa omnia & singula prout ad vos & alios supradictos communiter & divisim pertinent, non adimpleveritis seu non adimpleverint, ac mandatis & monitioinbus nostris hujusmodi, imo verius dictæ synodi non paru- D etis seu paruerint, realiter & cum effectu, nos in vos omnes & singulos supra dictos ac vestrum & eorum quemlibet ac contradictores quoslibet in hac parte & rebelles ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc dicta canonica monitione præmissa excommunicationis: In capitula vero & collegia quæcumque in eis forsan delinquentia suspensionis a divinis & in ipsorum delinquentium ecclesias ac monasteria interdicti sententias ferimus in hir scriptis & etiam promulgamus: Diem vero requisitionis & monitionis vestrarum hujusmodi, atque quanta fides dictis juribus & munimentis fuerit adhibenda, & quidquid in præmissis duxeritis faciendum nobis per ve- E stras patentes literas aut instrumentum publicum, horum seriem seu designationem sufficienter in se continentes sive continens, remissis præsentibus quanto ejus poteritis fideliter intimare curetis. Absolutionem vero omnium & singulorum qui præfatas nostras sententias seu earum aliquam incurrerint quoquomodo nobis vel superiori nostro tantummodo reservamus. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum præsentes nostras literas sive præsens publicum instrumentum hujusmodi nostras literas compulsorias

in se

a Forte, præfatos. H.

b Forte, Sigillata. H.

c Forte, ita quod. H.

ANNO CHRISTI 1435.

in se continentes sive continens exinde fieri & per notarium publicum nostrumque & hujusmodi causæ coram nobis scribam infra scriptum subscribi & publicari mandevimus nostrique sigilli jussimus & fecimus eppensione communiri. Dactum & ectom Basileæ in domo habitationis nostræ sub anno e nativitate domini 1435. indictioue XIII. die vero Lunæ XXI. mensis Februarii, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno IV. præsentibus ibidem honorabilibus viris dominis Joanne de Spina cauonico Basileensi & Andrea Remundi cepellano nostro, presbyteris Basileensis diœcesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego Hermennus Iegir de Spangenber clericus Moguntinensis diœcesis publicus epostolica & imperiali euctoritate noterius, dictique reverendi patris Guillelmi episcopi, judicis & commisserii, & hujusmodi causæ corem eo scriba, quia prædictis compulsoriis, petitioni & decreto omnibusque aliis & singulis præmissis, dum sie ut præmittitur fierent & egerentur una cum prænominetis testibus præsens interfui, eaque sic fieri vidi & audivi, ideo præsens publicum instrumentum, per alium fideliter scriptum exinde confeci, subscripsi, & in hanc publicam formam redegi, signoque & nomine meis solitis & consuetis una cum præfati domini jodicis sigilli appensione consignavi in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum, rogatus & requisitus. Sic signatum Hermannus Iegir de Spangenber & sigillatum in cera rubra ex uno latere & fulva ex altero cum ehordulis cannabeis pendentibus.

Sententia per deputatos sacrosanctæ synodi Basileensis in favorem abbatis, canonicorum & conventus monasterii S. Joannis Ambianensis, ordinis Præmonstratensis, lata anno 1436. die 20. Martii.

IN nomine domini Amen. Pridem sacrosancta generalis synodus Basileensis quamdam commissionis seu supplicationis scedulam reverendo in Christo patri domino Guillelmo episcopo Bellicensi, judici & commissario, tunc in dicte synodo commoranti, per certum ejus cursorem præsenteri fecit, hujusmodi sub tenore.

Sacrosanctæ generali synodo Basileensi humiliter exponitur pro parte devotorum ecclesiæ filiorum Matthæi abbatis, canonicorum & conventus monasterii S. Joannis prope & extra muros Ambianenses, ordinis Præmonstratensis, &c. *Ut habentur in literis compulsoriis die 21. Februarii anni 1435.* In fine vero dictæ commissionis sive supplicationis scedulæ scripte erent de alterius manus litere, superiori literæ ipsius scedulæ penitus & omnino dissimili ed diversa, hæc verba, videlicet, Audiat dominus episcopus Bellicensis, citet ot petitur, absolvat etiam ed eautelam, si & prut de jure, & justitiam faciat. Cujus quidem commissionis vigore citatione legitima una cum inhibitione inserta pro parte venerabilium & religiosorum virorum dominorum abbatis & conventus monasterii sancti Joannis prope & extra muros Ambianenses ordinis Præmonstratensis principalium in præinserta commissione principaliter nominatorum extra locum dictæ synodi & ed partes, contra & adversus reverendum in Christo patrem dominum Joannem tune Ambianensem, nunc vero Morinensem episcopum ex edverso principalem, in eadem commissione & citatione principaliter nominatum, per eumdem dominum Guillelmum episcopum Bellicensem in forme solita & consueta, decreta & concessa, &c. *Referuntur omnia momenta & documenta causæ, ac tandem sic concluditur:* Visis per nos, & diligenter inspectis monitionibus & singulis actis, scripturis, processibus, instrumentis, privilegiis, indultis, juribus, exemptionibus, & munimentis, testiumque dictis, & depositionibus in hujusmodi eause habitis, factis, exhibitis & productis, ipsisque cum diligentia & meturitate debita recensitis, de dominorum conjudicum nostrorum, quibus de hujusmodi causa relationem plenariam fideliter fecimus, consilio & assensu, ad nostram in hae causa ferendam, & in scriptis promulgandam definitivam sententiem procedendum duximus & processimus, eamque per ea, quæ vidimus & eognovimus, & de præsenti videmus, & cognoscimus prædictis dominis abbati, canonicis, & conventui principalibus, & contra præfatum dominum Joannem tunc Ambianensem, nunc vero Morinensem episcopum ex edverso specialem, dicto magistro Joanne Leodegarii, ex adverso procuratore suo ibidem præsente, & audiente in scriptis tulimus, & promulgavimus, ae præsentibus ferimus, & promulgamus in hunc, qui sequitur modum. Christi nomine invocato pro tribunali sodentes, & solum Deum præ oculis habentes, per hanc nostram definitivam sententiam, quem de dominorum conjudicum nostrorum consilio, & essensu ferimus in his scriptis, pronuntiamus, decernimus & declaramus venerabiles, & religiosos dominos abbatem, canonicos, & conventum monasterii S. Joannis, prope & extra muros Ambienenses ordinis Præmonstratensis, ab omni jurisdictione, potestate & superioritate, & specialiter ab omni visitatione omnique perturbatione, eut alterius cujuscumque oneris solutione quorumcumque archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum ordinariorum, seu illorum officialium, liberos & exemptos, & sedi epostolicæ immediate subjectos fuisse & esse; ea propter præfato domino Joanni episcopo Ambianensis seu ipsius vicario, seu procuratori præmissa facere minime licuisse neque licere; oppositionesque, molestationes, vexationes, recusationes, & impedimenta prædicta per præfatum dominum Joannem episcopum seu ejus vicarium, seu vicarios contra præfatos dominos abbatem, canonicos & couvenctnm dicti monasterii eorumque privilegia, exemptiones, & libertates ut præmittitur præstite, fuisse & esse temerarie, illicite, iniqua & injusta, ae de facto præsumpte, dictoque dominio Joanni episcopo vel ipsius officiali, seu procuratori super illis prætensis visitationibus, & procurationibus prædictis perpetuum silentium imponendum fore & imponimus: præfatumque dominum Joannem episcopum, adversarium in expensis in hujusmodi causa propterea legitime factis condemnandum fore & condemnamus, quarum expensarum taxationem nobis in posterum reservamus. Acta, lata, & in scriptis promulgata hujusmodi nostra definitiva senten-

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

tia per nos Matthæum canonicum, judicem, & commissarium præfatum Basileæ, in ambitu monasterii fratrum Minorum pro audientia causarum publica dictæ synodi specialiter deputato, & inibi hora causarum solita ad jura reddenda, & causas audiendas pro tribunali sedentes, sub anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto, indictione xv. die vero Mercurii vigesima mensis Martii, pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini domini Eugenii divina providentia papæ quarti anno septimo, præsentibus ibidem devotis viris magistris Joanne Pollart, & Joanne Vulpelli notariis publicis scribisque nostris, clericis Lemovicensis, & Morinensis diœceseon, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Literæ executoriales a concilio Basileensi emanatæ, quibus & sententia præcedens confirmatur, die 6. Julii 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

SAcrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans venerabilibus Albiganensi, & Atrebatensi episcopis, ac dilecto ecclesiæ filio abbati monasterii S. Vedasti Atrebatensis, salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Exhibita nobis pro parte dilectorum ecclesiæ filiorum abbatis, & conventus monasterii S. Joannis, extra muros Ambianenses, Præmonstratensis ordinis, petitio continebat quod licet olim Præmonstratensis Laudunensis diœcesis, & quorumcumque aliorum dicti ordinis monasteriorum abbates, conventus, singulique canonici, & personæ a visitatione, omnique alia superioritate, potestate, & jurisdictione quorumcumque archiepiscoporum, & episcoporum, & aliorum ordinariorum, ac illorum officialium per speciale sedis apostolicæ privilegium, cui non est in aliquo derogatum, fuissent exempti, ac eidem sedi immediate subjecti; ita quod archiepiscopi, episcopi, & ordinarii, seu officiales ipsi nequeant in eos visitationem, seu aliam superioritatem, potestatem, vel jurisdictionem exercere, nec non præfati abbas, & conventus ipsius monasterii S. Joannis, ac qui sunt & fuerunt pro tempore canonici ejusdem extitissent in possessione pacifica, vel quasi, juris gaudendi, & utendi libertate exemptionis hujusmodi a tempore concessionis privilegii antedicti; tamen nuper venerabilis Joannes pro Morinensi, tunc Ambianensi episcopo se gerens, & prætendens sibi in abbatem, conventum, & canonicos monasterii S. Joannis hujusmodi visitationis officium competere, seque in ipsos etiam alios omnimodam superioritatem, potestatem, & jurisdictionem ordinariam habere, ac privilegio hujusmodi contra justitiam se opponens impedivit & impedit, fecit ac facit, quominus abbas, conventus, & canonici monasterii S. Joannis, præfati libertate exemptionis hujusmodi uti, & gaudere pacifice potuerint atque possint: ipsosque abbatem, canonicos & conventum monasterii S. Joannis, per suum officialem & procuratorem visitare, & procurationes ratione visitationis hujusmodi ab eis in pecunia numerata exigere nisus fuit, eos desuper, & alias occasiones præmissorum multipliciter vexando, & etiam molestando: ortaque propterea inter abbatem, & conventum dicti monasterii S. Joannis, ac Joannem episcopum præfatos super præmissis, & eorum occasione materia quæstionis. Nos causam hujusmodi, non obstando quod ad nos legitime devoluta, seu coram nobis de juris necessitate tractanda & finienda non esset, venerabili Guillelmo episcopo Bellicensi, pro tunc apud nos Basileæ constituto, ad abbatis, & conventus monasterii S. Joannis prædictorum instantiam primo; & deinde ex certis causis quibusdam aliis causarum audientiæ nostræ judicibus successive; & postremo dilecto ecclesiæ filio Matthæo Nitart, canonico * Frisinizensi, decretorum doctori, uni ex judicibus causarum ejusdem audientiæ audiendam commisimus, & fine debito terminandam: Ipseque Matthæus canonicus cognitis ipsius causæ meritis, de consilio, & assensu aliorum conjudicum suorum causarum dictæ audientiæ, quibus super iis relationem fecit fidelem, per suam definitivam sententiam pronontiavit, decrevit & declaravit, prout hæc omnia in libello pro parte dictorum abbatis, & conventus monasterii S. Joannis in hujusmodi causa oblato petita fuerant, abbatem, canonicos, & conventum monasterii S. Joannis, prædictos ab omni visitatione, superioritate, potestate, & jurisdictione archiepiscoporum, episcoporum & ordinariorum, ac eorum officialium hujusmodi liberos & exemptos, & sedi prædictæ immediate subjectos fuisse & esse; nec non oppositiones, molestationes, vexationes, & impedimenta prædicta fuisse & esse temeraria, illicita, iniqua, injusta, & de facto præsumpta, ac Joanni episcopo, & illius officiali, seu procuratori prædictis illa facere minime licuisse seu licere; ipsisque Joanni episcopo ac officiali seo procuratori super visitatione, & procurationum exactione hujusmodi perpetuum silentium imponendum fore, & imposuit; Nec non eumdem episcopum Joannem, in expensis in hujusmodi causa legitime factis condemnandum fore, & condemnavit, illarum taxatione sibi in posterum reservata: & subsequenter Matthæus canonicus præfatus expensas hujusmodi in quinquaginta florenos Rhenenses, boni auri & justi ponderis, provida moderazione taxavit, procuratoris, abbatis, & conventus monasterii S. Joannis, prædictorum super eisdem expensis juramento sequuto, prout in instrumento publico inde confecto, ipsius Matthæi canonici sigillo munito, dicitur plenius contineri; cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, abbas & conventus monasterii S. Joannis prædicti dubitent, quod dictus Joannes episcopus sententiæ præfatæ, & præsentium vigore habendis processibus reverenter parere non velit; quodque processus hujusmodi eidem Joanni episcopo & aliis, quos concernerent, tute nequeant publicari; pro parte abbatis, & conventus monasterii S. Joannis prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus providere eis super hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per hæc scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos vel alium, seu alios præmissa executioni debitæ demandantes, dictasque sententias ubi & quando expedire videritis solemniter pubblicantes, faciatis abbati, & con-

* f. Frisingensi.

ANNO CHRISTI 1437.

& convantui monasterii S. Joannis prædictis de præfata florenorum summa pro dictis axpensis, juxra instrumenti prædicti earomdem condamnationis & taxatioois tenorem, planam & debitam satisfactionem impendi; & nihilominus legitimis super iis pes vos habandis servatis processibus, eos quoties expedierit aggravara curatis, contradictoras auctoritate nostra appellationa postposita compescendo, invocato atiam ad hoc, si opus suarit, auxilio brachii sæcularis. Cætarum si per summariam informationem super iis par vos recipiendam vobis constiterit, quod Joannis apiscopi, & aliorum prædictorum præsentia, pro monitionibus, & requisitionibus ais, & citatioaibus de ipsis præsentium vigore faciendis, secure, & commode haberi nequeat, nos vobis processus hujusmodi, uea non monitiones requisitiones, & citationes quaslibat per adictum publicum, locis affigendum publicis & vicinis, da quibus sit verisimilis conjectura quod ad illorum notitiam pervanira valeat, faciendi plenam, & liberam concedimus tenore præsantium facultarem: volentes quod monitiones, requisitiones, & citationes, ac si ais præsantialiter, & personaliter factæ, & insinuatæ fuissent: Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibos apostolicis, cætcrisqua contrariis quiboscumque, aut si Joanni apiscopo præfato, val quibusvis aliis communiter, vel divisim a sede apostolica indultum existat, quod intardici, suspendi, vel axcommunieari non possint per litaras quascumqua non facientes pleoam, & expressam ac da verbo ad verbum da indulto hujusmodi mantionem. Datum Basilaæ sacundo Nonas Julii, anno a nativitate domini 1437.

Literas executariales, & commissionem a concilio Basilecnsi, ad se directam executioni mandat illustrissimus Albinganensis episcopus, die 18. mensis Julii, anno 1437.

ILlustrissimo & Cbristianissimo principi, & domino, domino Carolo Francorum regi, vestræ regiæ majastatis in vestri regni felicis prosperitatis augmentum, reverendissimisqua ac reverendis in Christo patribus, ac dominis arcbiepiscopo Rhamensi, Bellovacensi, Sylvanectensi, Suessionensi, Noviomensi, Laudunensi, Atrebatensi, Cameracensi, Tornacensi, & Morinensi episcopis, eorumqua, & cujuslibet ipsorum io spiritualibus vicariis, & officialibus generalibus, ac venerabilibus, & circumspectis viris dominis sacrosanctæ generalis Basiiensis synodi & apostolicarum camararum genaralibus auditoribus, eorumqua vice auditoribus seu loca tenentibus, ac universis, ac singulis dominis abbatibus, prioribus, præpositis, decanis, archidiacoois, scholasticis., cantoribus, austodibus, thesauraris, sacristis, succantoribus, tam cathedralium, quam collegiatarum canonicis, monasteriorum, & religiosorum quorumcumque ministris genaralibus, provincialibus, vicariis, custodibus, & gardianis, Sancti Joannis Hierosolymitani & beatæ Mariæ Tautonicorum magistris, prioribus commandatoribus, præceptoribus, & ipsarum domorum patribus genaralibus, & conventualibus Prædicatorum, Minorum, eremitarum S. Augustini, beatæ Mariæ Carmalitarum, ac quorumcumque aliorum ordinum fratribus exemptis, & non axemptis, ac sanctæ Romanæ ecalesiæ capellanis, ac dictæ sacrosanctæ synodi, & apostolicarum camerarum collactoribus, & subcollectoribus, decanis ruralibus, parochialiumqua ecclesiarum rectoribus, & aorum loca tanentibus, plebanis, viceplabanis, capellanis, curatis, & non auratis, vicariis perpatuis, altaristis, cæterisque presbyteris, elericis, notariis, & tabellionibus publicis quibuscumqua par dictorum DD. archiapiscopi & apiscoporum, provincialium civitates & diœceses, ac aliis ubilibet constitutis: nec non illustrissimo & illustribus principibus dominis Philippo Burguodiæ, Brabantiæ, & Limburgi duci, ac Flandriæ, Artesiæ, Hannoniæ; Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci comiti, & de S. Pauln, de Bolonia, & de Pontivo comitibus, nac non magnificis, strenuis, & nobilibus dominis Antonio de Croy, Joanni de Croy, baroaibus, militibus, cæterisqua dominis, ducibus, langraviis, marcbionibus, comitibus, baronibus, militibus, nobilibus, militaribus, justiciariis, judicibus, eorumqua officialibus, majoribus, prætoribus, advocatis, eapitaneis, magistratibus, ministratoribos, reverendis dominis senescallo da Pontivo ac da Ambiano, de Moustrolio, & de Hisdino, ballivis, cætarisqua dominis ballivis, seultatis, magistratuum præcoosulibus, consulibus, scabinis, civibus, oppidanis incolis, sarvientibus, scribis, & præconibus quarumcumqua auriarum & locorum sæcularium, tarrarum, civitatum, communitatum, oppidorum, castrorum, universitatum, villarum, tarrarum, & locorum, quorumcumqua, ac universis, & singulis Christi fidelibus tam in spiritualibus, & temporalibus civilem, quam temporalam jurisdictiooem axarcentibus, conjunctim vel divisim, cæterisque Cbristi fidelibus quibuscumque nominibus censeantur, cujuscumque præaminentiæ, excallentiæ, dignitatis, status, gradus, aut conditionis axistant, Matthæus Dei gratia apiscopus Albinganensis, Basileæ commotans, axecutor ad infrascripta una cum infra scriptis, nostris in hac parta collegis, aum illa alaosula, *Quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos, vel alium seu, alios*, a sacrosancta genarali synodo Basileensi, specialiter daputatus, salutem in domino, & mandatis nostris hujusmodi, imo verius dictæ sacrosanctæ synodi, firmiter obedire. Literas ajusdem synodi, etiam vera bulla plumbea cum chordis cannabeis bullatas, sanas & integras, non vitiatas, non cancallatas, nec in aliqua sui parte suspactas, sed omni prorsus vitio & suspiciona, ut prima facia apparebant, carentes, nobis pro parta venerabilium, & religiosorum virorum dominorum abbatis & conventus monasterii S. Joannis axtra muros Ambianenses, ordinis Præmonstratansis, in ipsis literis principaliter habitorum, coram notario publico, & testibus infra scriptis præsentatas, nos cum ea, qua decuit, raverentia recepimus, tenoram qui sequitur contineotes. Sacrosancta genaralis synodus Basileansis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalam ecclasiam repræsentans, venerabilibus Albiganensi, & Atrabatansi episcopis, ac dilecto ecclesiæ filio abbati monasterii S. Vedasti Attrebatensi, salutem & omnipotentis Dei banedictionem, exhibita nobis pro parte dilecto-

ANNO CHRISTI 1437.

ctorum ecclesiæ filiorum abbatis & conventus monasterii S. Joannis, extra muros Ambianenses, ordinis Præmonstratensis, petitio continebat, &c. *Ut habentur in literis executorialibus concilii Basileensis, die 6. Julii, anno 1437.* Post quarum quidem dictæ sacrosanctæ synodi literarum præsentationem & receptionem, nobis & per nos, ut præmittitur, factas, pro parte dominorum abbatis, canonicorum, & conventus monasterii S. Joannis, extra muros Ambianenses principalium supradictorum, nonnulli testibus fide dignis desuper (eo quod ipsis, aut alicui alteri eorum nominibus, ad reverendum in Christo patrem dominum Joannem, olim Ambianensem, nunc vero Morinensem episcopum ex adverso principalem, in præinsertis literis ex adverso principaliter nominatum, in Romana curia ad præsens degentem per præsentes nostras literas, seu processus executoriales ejus propriam personam intimando, & insinuando tutus non pateret accessus) coram nobis exhibitis & productis: ipsisque testibus per nos rite receptis, admissis, in forma juris juratis, & diligenter examinatis, subsequenter fuimus pro parte eorumdem dominorum abbatis canonicorum, & conventus principalium debita cum instantia requisiti, quatenus ad præinsertarum sacrosanctæ synodi literarum, & in eis contentorum executionem procedere dignaremur, juxta traditam, seu directam ab eadem synodo nobis formam. Nos igitur Matthæus episcopus & executor præfatus, attendentes requisitionem hujusmodi fore justam, & consonam rationi, volentes mandatum dictæ sacrosanctæ synodi nobis in hac parte decretum reverenter exequi, ut tenemur; quia ex dictis, & depositionibus testium prædictorum comperimus, eisdem dominis abbati, canonicis, & conventui monasterii prædicti principalibus, aut alicui alteri eorum nominibus, ad Romanam curiam, quæ in civitate Bononiensi, in præsentiarum residere dignoscitur, in qua prænominatus dominus Joannes episcopus, & ex adverso principalis, ut præmittitur, degit & moratur; ad ejusque domicilium sive hospitium per ejusmodi nostras literas, sive processus executoriales in ejus propriam personam intimando, & publicando propter metum corporis, tutum non patere accessum: idcirco auctoritate dictæ synodi, qua fungimur nobis in hac parte commissa, per hoc præsens publicum edictum in audientia publica literarum contradictarum ipsius sanctæ synodi legendum, ac in loco ejusdem synodi, videlicet monasterii fratrum Minorum, ubi audientia publica causarum ejusdem synodi tenetur, vel majoris Basileensis, nec non extra locum ejusdem synodi, videlicet Parmensis, Mutinensis, & Forojuliensis cathedralium ecclesiarum, aut duarum ex iis tanquam propinquiorum, & viciniorum locorum, ad id magis convenientium valvis seu portis, aut alibi, ubi tute fieri poterit, affigendum, exequendum, & publicandum, prænominatum dominum Joannem episcopum, ex adverso principalem, suosque in episcopatu Ambianensi, pro tempore successores auctoritate, & tenore prædictis requirimus, & monemus primo, secundo, tertio, & peremptorie, sibique, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub infra scriptis sententiarum pœnis districte præcipiendo mandamus, quatenus intra sex dierum spatium post lecturam, affixionem, & publicationem præsentium nostrarum literarum in audientia, ac valvis seu portis prædictis, ut præmittitur, factas immediate sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies eis, & eorum cuilibet pro tertio peremptorio termino, & monitione canonica assignamus, a quibuscumque oppositionibus, molestationibus, vexationibus, recusationibus, & impedimentis per præfatum dominum Joannem episcopum, ex adverso principalem dictis dominis abbati, canonicis, & conventui dicti monasterii S. Joannis principalibus, ipsisque adhærentibus, contra & adversus privilegia, libertates, & exemptiones, eis auctoritate apostolica concessas, ut in præinsertis literis deducitur, factis, & præstitis penitus, & omnino desistant & desistat; ipseque dominus Joannes episcopus, intra triginta dierum spatium post lecturam, affixionem, & publicationem literarum executorialium, sive processuum nostrorum hujusmodi, in audientia ac valvis, seu portis antedictis, ut præmittitur, factas, immediate sequentium, quorum triginta dierum decem pro primo, decem pro secundo, & reliquos decem dies sibi pro tertio, & peremptorio termino, ac monitione canonica assignamus, præfatis dominis abbati, canonicis & conventui principalibus, seu eorum legitimo procuratori, ad hoc sufficiens ab eis mandatum habenti, de quinquaginta florenis Rhenensibus boni auri, & justi ponderis, ratione expensarum in lite, & causa in præinsertis literis designatarum & expressarum, factarum per venerabilem, & circumspectum virum dominum Matthæum Nitart, decretorum doctorem, canonicum ecclesiæ Frizingensis, ejusdem synodi causarum judicem, & commissarium liquide taxatarum, in quibus sententialiter condemnatus existit, prout in quodam publico instrumento inde confecto latius dicitur contineri: ac octo florenis similibus pro expeditione dictarum præfatæ sacrosanctæ synodi, & præsentium nostrarum literarum, sive processuum executorialium expositis, ad quos eas taxavimus, & præsentibus taxamus, solito procuratoris eorumdem dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium desuper subsequuto juramento, realiter, & cum effectu satisfaciat, ac de eis dignam & debitam satisfactionem, & solutionem impendat, aut alias interim super præmissis amicabiliter componat, & concordet cum eisdem. Quod si forte præmissa omnia & singula omnes, & singuli supradicti prout per nos superius mandantur, non adimpleverint, mandatisque & monitionibus nostris hujusmodi, imo verius dictæ synodi, non paruerint realiter & cum effectu, nos in eumdem dominum Joannem episcopum ex adverso principalem, nec non in quoscumque contradictores in hac parte & rebelles, ac impedientes eosdem dominos abbatem, canonicos, & conventum principales, aut eorum procuratorem super præmissis in aliquo, ipsisque impedientibus dantes auxilium, consilium, vel favorem directe vel indirecte, quovis ad hoc quæsito ingenio vel colore cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditio-

tionis existant ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, canonica monitione præmissa, singulariter in singulos excommunicationis, in capitula vero, & collegia quæcumque in his delinquentia suspensionis a divinis; & in ipsorum inobedientium, ac quorumcumque contradictorum & rebellium ecclesias, monasteria & capellas interdicti sententias ferimus in his scriptis, & etiam promulgamus. Præfatis vero reverendissimo, ac reverendis in Christo patribus ac dominis archiepiscopo & episcopis, quibus ob reverentiam suarum pontificalium dignitatum non immerito deferendum duximus in hac parte, si tamen contra præmissa vel eorum aliquid fecerint per se, vel submissas personas, sex dierum canonica monitione præmissa, ingressum ecclesiæ interdicimus in his scriptis: si vero hujusmodi interdictum per alios sex dies, dictos dies immediate sequentes, sustinuerint, ipsos in his scriptis, simili monitione canonica prævia, suspendimus a divinis. Verum si præfatas interdicti, & suspensionis sententias per alios sex dies, dictos duodecim dies immediate sequentes, animis, quod absit, sustinuerint induratis, ipsos in eisdem scriptis ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, eadem canonica monitione præmissa, excommunicationis sententia innodamus.

Cæterum cum ad executionem præmissam ut illius faciendam nequeamus quoad præsens, aliis arduis in dicta sacrosancta synodo præpediti legitime negotiis, personaliter interesse, universis, & singulis dominis abbatibus, præpositis, prioribus, decanis, archidiaconis, scholasticis, cantoribus, custodibus, thesaurariis, sacristis, succentoribus tam cathedralium, quam collegiatarum canonicis, parochialiumque ecclesiarum rectoribus, & loca tenentibus eorumdem, plebanis, viceplebanis, capellanis, curatis, & non curatis, vicariis perpetuis, altaristis, cæterisque presbyteris, clericis, notariis, & tabellionibus publicis quibuscumque, per dictorum dominorum archiepiscopi; & episcoporum provincialium civitates & diœceses, & alias ubilibet constitutis & eorum cuilibet in solidum super utiliori executione hujusmodi nostri mandati, imo verius dictæ sacrosanctæ synodi, facienda tenore præsentium committimus plenarie vices nostras, donec ad nos eas duxerimus revocandas: quos & eorum quemlibet eisdem auctoritate ac tenore requirimus & monemus primo, secundo, tertio, & peremptorie, eis nihilominus, & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quam in eos, & eorum quemlibet, si ea, quæ ipsis in hac parte committimus & mandamus, distulerint, seu contempserint contumaciter adimplere, canonica monitione præmissa, ferimus in his scriptis districte præcipiendo mandantes, quatenus intra sex dierum spatium postquam pro parte dictorum dominorum abbatis, & conventus principalium vigore præsentium super hoc fuerint requisiti, seu alter eorum fuerit requisitus, immediate sequentium, quem terminum eis, & eorum cuilibet pro omni dilatione terminoque peremptorio ac monitione canonica assignamus ita tamen quod in his exequendis alter eorum alterum non expectet, nec al-

A ter pro alio se excuset, ad loca supradicta, ubi præsentes nostræ literæ sive processus executoriales exequi, & publicari mandantur, accedant seu alter eorum accedat: ipsasque nostras literas seu processus executoriales valvis, sive portis ecclesiarum prædictarum, prout superius per nos mandatum est, ac alias ubi, quando & quoties expediens fuerit, & super hoc fuerint requisiti, seu fuerit requisitus affigant, publicent & exequantur, ac affigi, exequi & publicari faciant: præfatisque dominis abbati, canonicis & conventui principalibus, seu eorum legitimo procuratori de prædictis quinquaginta, & octo florenis Rhenensibus tam ratione expensarum, quam ex-
B peditione dictarum sacrosanctæ synodi & nostrarum literarum, sive processuum executorialium præsentium expositis plenam, & debitam solutionem, & satisfactionem, & fieri impendi faciant & procurent; si vero præfatus dominus Joannes episcopus ex adverso principalis, cæterique contradictores, & rebelles hujusmodi nostris, imo verius dictæ synodi, monitionibus, & mandatis non paruerint realiter, & cum effectu, dictam excommunicationis sententiam propterea damnabiliter incurrendo, & quam eos incidisse declaramus ex nunc prout extunc, omnes & singulos supradictos nostros subdelegatos sub pœnis, & sententiis infra scriptis requirimus
C & monemus, eisque & eorum cuilibet districte præcipiendo mandamus, quatenus singulis diebus dominicis, & festivis post lapsum dictorum terminorum immediate sequentibus, in eorum ecclesiis, monasteriis, & capellis, quoties, & quando expediens fuerit, & postquam pro parte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium super hoc fuerint requisiti, seu eorum alter fuerit requisitus, præfatum dominum Joannem episcopum cæterosque contradictores in hac parte, & rebelles, sic, ut præmittitur, excommunicatos publice infra missarum, & aliorum divinorum solemnia, propter multitudinem inibi ad divina audienda seu alias con-
D gregatam, denuntient, & aliis denuntiari, & ab omnibus Christi fidelibus arctius evitari faciant & permittant, donec & quousque absolutionis beneficium a nobis, vel superiori nostro meruerint obtinere; & si forsan præfatus dominus Joannes episcopus ex adverso principalis, ac contradictores, & rebelles prædicti hujusmodi denuntiationem excommunicationis non curaverint, & nihilominus post decem dies, postquam de præmissis notitiam habuerint, immediate sequentes personaliter insorduerint, ex tunc processus nostros hujusmodi contra eosdem continuando, & aggravando attendentes, quod tanto graviora sunt peccata, quanto diutius infelices animas deti-
E nent alligatas; quodque crescente malitia & inobedientia, crescit [a] & pœna, ne facilitas pœnæ audaciam tribuat delinquendo; auctoritate dictæ sacrosanctæ synodi qua fungimur nobis in hac parte commissa omnes, & singulos delegatos, subdelegatos nostros supradictos requirimus & monemus, ac eisdem modo & forma præmissis, & sub dictis pœnis, & sententiis præcipimus & mandamus, quatenus singulis diebus dominicis & festivis, quoties, & quando ex parte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium su-

[a] Forte. delet pœna. H.

ANNO CHRISTI 1437.

super hoc fuerint requisiti, seu alter eorum fuerit requisitus, intra missarum, & aliorum divinorum solemnia fideli populo ad divina aodienda, seu alias congregato, dictam denuntiatioocm innovantes, cæterosqoe cootmdictores, & rebelles sicut præmittitur excommunicatos, & denontiatos nominatim campanis pulsatis, candelis accensis, ac demum extinctis, & in terram projectis, cruce erecta, & religione indicta, aquam benedictam aspergendo ad fugandos dæmones, qui eos sic detinent ligaros, & suis laqueis catenatos, orando quod dominus ooster Jesus Christus ad catholicam fidem, & sanctæ matris gremiom ecclesiæ reducere dignetur, ne in talibus duritia, & perversitate dies suos finire permittat, cum decantatione responsorii, *Revelabunt cæli iniquitatem Judæ*, & psalmi, *Deus laudem meam ne tacueris*, cum antiphona, *Media vita*: quo facto ad jaouas ecclesiarum ona eum clericis, & parochianis eorum accedant, & ad terrorem, ut ipse dominus Joannes episcopus, ex adverso principalis ac contradictores, & rebelles sic ut præmittitur excommunicati, & denuntiati eo citius ad obedientiam redeant, tres lapides versus eorum habitationes projiciendo in signum maledictionis æternæ, quam Deus dedit Dathan & Abiron, quos terra vivos absorbuit, etiam post missam, & io vesperis, & aliis quibuscumque horis, sermonibus, & prædicationibus solemniter publicent, ac denuntient, ac ab aliis publicari & denuntiari, & ab omnibus Christi fidelibus arctius evitari faciant, & procurent tamdiu ae donec, & qoousque aliud a nobis vel superiore nostro receperint in mandatis. Verum si prælati deountiati, & aggravati per alios decem dies, dictos decem dies immediate sequentes, præfatas deouotiatiooem & aggravationem, ad ipsorum notitiam deductas, animis, quod absit, sustinuerint induratis, ex tunc processus nostros hojusmodi reaggravando modo, & forma præmissis omnes subdelegati nostri requirant, & moneant omnes, & singolos Christi fideles utriusque sexus homines, quos nos etiam tenore præsentium requirimus & monemus ae eis, & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommuoicationis pœna, quam in eos, & eorum quemlibet contrafacientes ferimus in his scriptis, districtius injungendo, prout nos etiam injungimus eisdem, & præcipue familiaribus ac servitoribus præfatorum denuntiatorum & aggravatorum, quateous iotra sex dierum spatium post monitionem, & tequisitionem bujusmodi ipsis factas immediate sequentes, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secondo, & reliquos duos dies pro tertio, & peremptorio termino, & monitione canonica assignent, prout nos etiam assignamus eisdem, ipsi Christi fideles ac familiares & servitores, & quilibet ipsorum, a participatione, & communicatione ipsorum denuotiatorum, & aggravatorum penitos, & omnino desistat, ne eum eisdem denuntiatis, & aggravatis aut eorum altero serviendo, loquendo, stando, ambulando, salotando, bospitando, comedeodo, bibendo, cibum, potom, aquam vel ignem ministrando, aut aliquo humanitatis solatio, præterquam in casibus a jure permissis, participare præsumant, seu eorum alter præsomat; & si eootmrium fecerint, oos in eos, & eorum quemlibet eum dictis denuntiatis, & aggravatis rebelliter participando, aut contrafaciendo ex nunc prout ex tooc, dicta sex dierum canooica monitione præmissa, excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis, & etiam promulgamus: & nihilominus omnes, & singulos subdelegatos nostros supradictos, & eorum quemlibet modo, & forma præmissis requirimus & monemos, ac eis sub dictis pœuis, sententiis, & censuris præcipimus & mandamus, quatenus singulis diebus dominis & festivis, quoties expediens fuerit, in eorum ecclesiis, mooasteriis, & capellis infra missarum, & aliorum divinorum officiorum solemnia, dum ibidem populi multitudo ad divina audienda seu alias coovenerit, præfatos Christi fideles, familiares & servitores, cum dictis deountiatis, & aggravatis rebelliter participantes, excommunicatos publice denuotient, & ab aliis denuntiari, & ab omnibus Christi fidelibos arctius evitari faciant, donee & quousque absolutionis beneficium meruerint obtinere. Volumus tameo, & auctoritate dictæ synodi omnibus Christi fidelibus præcipimus & mandamus, sub pœnis & sententiis infrascriptis, oe aliquis ipsorum prædictis exeommunicatis, aggravatis, & reaggravatis, ae participantibus eum iisdem, quamdiu in hojusmodi rebellione perstiterint, & obedire non euraverint, super debitis aut aliis oegotiis in foro ecclesiastico, aut sæculari respoodere præsumant, sed ipsis, ut præmittitur, rebellibus omois juris ordo, & actos judiciales præclodantur penitus & negentor, nee eorom testimoniis fides adhibeatur; ipsi tamen aliis omnino respondere teneantur: Præterea si prænominati excommunicati, aggravati, & reaggravati, per alios decem dies, viginti dictos dies immediate sequentes, postquam dicti excommunicati ut tales denuntiati & publicati fueriot, prædictas oostras seotentias animis, quod absit, sustiouerint induratis, Pharaonis duritiam imitantes, & ad modum surdarum aspidum aures suas obturantium, oe vocem audiant incantantium, ex tune omoes, & siogulos sobdelegatos nostros supradictos auctoritate, & tenore, ac sub pœnis, & sententiis prædictis requirimus & monemus, quatenus statim postquam pro parte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium super hoc fuerint requisiti, seu alter eorum fuerit requisitus, omnes & singulos dominos rectores civitatum & oppidorum, eastrorum, dominiorum, villarum, & aliorum locorum quorumcumque, in & sub quibus dictos excommuoicatos, aggravatos, & reaggravatos morari, seu ad quæ eos declinare aut devenire cootigerit ex parte nostra, imo verios dictæ synodi, moneant & requirant, seu mooeat & requirat intra biduum postquam dicti excommunicati, aggravati, & reaggravati ad ipsorum loca pervenerint, seu ibidem fueriot, aut aliquis eorum fuerit, ipsos ejiciant & expellant, aot ad satisfaciendum & parendum in omnibus, & per omnia præsentibus nostris literis & processibus compellant: quod si oon fecerint, civitates, oppida, castra, dominia, villas, & quæcumque alia loca prædicta in his scriptis, ex nunc proot ex tonc auctoritate dictæ synodi ecelesiastico supponimus interdicto: mandantes omnibus,

ANNO CHRISTI 1437.

bus, & singulis subdelegatis nostris supradictis modo & forma præmissis ac sub pœnis & sententiis prædictis, quatenus ex tunc a divinis officiis celebrandis cessent, & ab aliis cessari faciant, & permittant januis apertis in præsentia populi adstantis ita & taliter, quod hujusmodi tanto interdicto nulla ecclesiastica sacramenta in & sub eisdem locis, sub quibus dicti excommunicati, aggravati, & reaggravati fuerint seu aliquis eorum fuerit, penitus ministrentur, nisi pœnitentia, confessio, & baptismus omnibus indifferenter, eucharistia infirmis tantum, & matrimonium sine ecclesiastica solemnitate contrahatur, inibique, & sub eisdem locis dependentibus ecclesiastica denegetur sepultura. Volumus tamen, & auctoritate dictæ sacrosanctæ synodi decernimus, quod dictis excommunicatis, denuntiatis, aggravatis, & reaggravatis etiam post biduum ejectis, recedentibus, vel satisfacientibus; mox divina resumi possint & valeant. Demum vero si præfati denuntiati, aggravati, reaggravati, & interdicti spiritum rebellionis assumentes, processus nostros hujusmodi ut aquam absorbentes, & mala malis accumulantes, per alios decem dies, præfatos triginta dies immediate sequentes, animis (quod absit) induratis sustinuerint, & se ostenderint de hujusmodi processibus & sententiis nostris non curare, nos eo casu attendentes quod monitione non proficiente ecclesiastica, temporalis gladius non immerito suffragetur, & quod tales non sint a Christi fidelibus aliqualiter tolerandi, nec eis locorum præsides impendere debeant auxilium, consilium vel favorem, sed spiritualis gladius temporalem sibi communicans potestatem ut aggravati, reaggravati, & interdicti spiritum assumant consilii sanioris, & ad mandata ecclesiæ revertantur, ne in derogationem censuræ ecclesiasticæ de cætero pullulet tantus error: hinc est quod vos illustrissimum & Christianissimum principem dominum Carolum antedictum, principalem dicti gladii vibratorem, & summæ justitiæ zelatorem in domino exhortamur; necnon vos dominos archiepiscopum, episcopos, abbates, & alias personas ecclesiasticas; vosque dominum Philippum ducem & comitem, aliosque duces, comites, barones, nobiles, milites, justitiarios, judices, officiarios & alios supradictos, quibus præsens noster processus dirigitur in provincia, civitatibus, & diœcesibus prædictis, ac alias ubilibet constitutis per regnum, & dominium prædicta jurisdictionem ordinariam spiritualem, vel temporalem exercentes, & eorum quemlibet, religionis, & fidei Christianæ participes auctoritate, qua supra requirimus & monemus, ac vobis & vestrum cuilibet sub dictis pœnis, & sententiis præcipimus, quatenus intra sex dierum spatium post lapsum dictorum terminorum, & postquam hujusmodi nostri processus vobis seu alicui vestrum in vestris jurisdictionibus, & districtionibus fuerint publicati, immediate sequentes, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies vobis universis, & singulis supradictis pro tertio & peremptorio termino, & monitione canonica assignamus; ita tamen quod in his exequendis unus vestrum alium non expectet, nec unus pro alio se excuset; vos, Christianissime princeps domine Carole rex, archiepiscope, episcopi, duces, comites, & alii supradicti, & quilibet vestrum, quorum omnium super hoc auxilium brachii secularis præsentibus invocamus quoties, & quando pro parte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium super hoc fueritis requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus, in juris subsidium contra præfatos denuntiatos, aggravatos, reaggravatos, & interdictos per vos vel alium, seu alios tanquam viri catholici, vestri in hac parte officii dexteram extendentes, super quibus vobis omnibus, & singulis auctoritate prædicta licentiam plenariam concedimus per præsentes, prædictos excommunicatos, aggravatos, reaggravatos, & interdictos, & eorum quemlibet, prout culpabiles fuerint, qui sic ecclesiasticum contemnunt judicium, & censuram ecclesiasticam vilipendunt, per captionem corporum absque tamen gravi læsione, & distractione, tentione mobilium & immobilium, si mobilia non sufficiant, in vestris jurisdictionibus consistentium, primo, & deinde per ipsarum personarum captionem, incarcerationem, detentionem, & quemcumque alium modum canonicum, qui vobis dominis regi, duci, & aliis supradictis vestris officiariis videbitur expedire, auctoritate nostra, imo verius dictæ synodi, viribus compellatis & quilibet vestrum compellat, etiam manu forti dictum dominum Joannem episcopum ex adverso principalem ad satisfacendum de dictis florenorum summis tam ratione expensarum, quam pro expeditione ipsius sacrosanctæ synodi & præsentium nostrarum literarum, sive processuum executorialium expositis supradictis dominis abbati, canonicis & conventui principalibus, vel eorum procuratori prædicto, ac ad parendum in omnibus, & per omnia præsentibus nostris literis sive processibus, juxta eorum formam & tenorem, ad redeundum ad sanctæ matris ecclesiæ gremium nullo alio expectato mandato, ac alios ipsos inobedientes, & quemlibet eorum viriliter compellatis, & adstringatis vestri potentia brachii secularis, donec ad obedientiam sanctæ matris ecclesiæ venerint, & processibus nostris antedictis paruerint realiter & cum effectu, & a præfatis nostris sententiis beneficium absolutionis meruerint obtinere; in præmissis, si placet, taliter vos habentes, quod nota contumaciæ, seu contemptus vobis nullatenus ascribatur; quin imo possitis erga dictam sacrosanctam synodum de vestra bona, & prompta obedientia, & justitia merito commendari. Quod si forte vos, Christianissime princeps, domine rex, executor justitiæ, præsentis nostri processus ac mandatorum nostrorum, imo verius dictæ synodi, contradictor, transgressor, vel neglector fueritis (quod tamen de vestra regia majestate præfulgida, jam dudum per totum orbem divulgata obedientia suspicari non sinit) procul dubio etiam judicium justi judicis offendetis, & præmium alias vobis pro executione hujusmodi justitiæ a Deo paratum nihilominus amittetis: & licet vos hujusmodi nostris sententiis, prout in his feruntur, ligari nolumus, vobis ob reverentiam vestræ majestatis regiæ, non immerito deferentes, intuitu tamen justitiæ ob dictæ synodi reverentiam, vestram regiam maje-

sta-

ſtatem ad præfatam executionem juſtitiæ, pront ad ipſam pertinet, & ſpectat, in domino exhortamur. Præfatas quoque dictæ ſynodi literas, & hunc noſtrum proceſſum, ac omnia, & ſingula bujuſmodi negotium tangentia, volumus penes dictos dominos abbatem, canonicos & conventum, principales, aut eorum procuratorem remanere, & non per vos aut aliquem veſtrum, ſeu quemvis alium ipſis invitis quomodolibet detineri. Contrarium vero facientes præfatis noſtris ſententiis per nos latis, dicta canonica monitione præmiſſa, volumus ipſo facto ſubjacere. Mandamus tamen copiam fieri de præmiſſis competentem habere debentibus, petentium quidem ſumptibus & expenſis: per proceſſum autem noſtrum hujuſmodi nolumus nec intendimus noſtris in aliquo præjudicare collegis, quominus ipſi vel eorum alter, ſervato tamen hoc a proceſſus hujuſmodi executionis negotin, ulterius procedere valeant prout ipſis, vel eorum alteri viſum fuerit expedire, [a] & ſibi contingat nos ſuper præmiſſis in aliquo procedere, de quo nobis poteſtatem omnimodam reſervamus, non intendimus propterea commiſſionem noſtram hujuſmodi in aliqun revocari, niſi revocationis ipſius, ſpecialem, & expreſſam in noſtris literis fecerimus mentionem, abſolutionem vero omnium & ſingulorum, qui præfatas noſtras ſententias, aut earum aliquam incurrerint, quoquo modo nobis vel ſuperiori noſtro tantommodo reſervamus: loca vero audientiæ ac valvarum, ſeu portarum eccleſiarum prædictarum, earumque publica circumvicina, & idonea ad præſentes noſtros proceſſus executoriales ſive monitiones, & requiſitiones publicandas, ad inſtar edictorum publicorum, quæ olim in albo prætoris ſcribebantur, duximus eligenda, quæ præſentes noſtras literas, ſive proceſſus ſuo quaſi ſonoro præconio, & patulo judicio publicabunt, in quibus ipſas noſtras literas, ſive proceſſus noſtros præmiſſos decrevimus & decernimus legenda, publicanda, & exequenda, ne prædicti ſic moniti, & requiſiti, vel eorum aliquis, de præmiſſis ſeu eorum aliquo ignorantiam, ſeu excuſationem aliquam in futurum prætendere valcant, ſeu etiam quomodolibet allegare, cum non ſit veriſimile apud ipſos ſic monitos, & requiſitos remanere incognitum, quod tam patenter, & notorie extit omnibus publicatum: volentes nihilominus, & auctoritate dictæ ſacroſanctæ ſynodi decernentes, ut noſtræ literæ ſive proceſſus executoriales modo præmiſſo exequuta, & publicata, prænominatos monitos, & requiſitos, & eorum quemlibet perinde arctent & adſtringant, ac ſi omnes, & ſinguli prædicti in eorum propriis perſonis apprehenſi, moniti & requiſiti fuiſſent, ac ſi præſentes noſtræ literæ fuiſſent, & eſſent eis aut eorum cuilibet perſonaliter, aut præſentialiter lectæ, publicatæ, & intimatæ. In quorum omnium, & ſingulorum fidem, & teſtimonium præmiſſorum præſentes noſtras literas ſive proceſſus executoriales exinde fieri, & per notariom publicum infra ſcriptum ſubſcribi, & publicari mandavimus, noſtrique ſigilli juſſimus, & fecimus appenſione communiri. Datum & actum Baſileæ minoris, Conſtantienſis diœceſis, in domibus habitationis reverendiſſimi in Chriſto patris domini Franciſci archiepiſcopi Mediolanenſis, ſub anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo, indictione quintadecima, die vero Jovis decima, & octava menſis Julii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris, & domini domini Eugenii divina providentia papæ quarti anno ſeptimo, præſentibus ibidem venerabilibus & honorabilibus viris, magiſtro Iſidoro de Rongate decretorum doctore, & domino Petro de Aquila, presbytero Aquilejenſis civitatis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Ego Richardus de Windeche clericus Colonienſis, publicus imperiali auctoritate notarius, ac hujus negotii coram præfato reverendo in Chriſto patre domino Matthæo epiſcopo, & executore ſcriba, quia præfatæ relationi & receptioni, teſtiumque productioni, monitioni, requiſitioni, prædictorum fulminationi, ſubdelegationi, proceſſibuſque deſuper per edictum decretis, omnibuſque aliis & ſingulis præmiſſis, dum ſic, ut præmittitur, agerentur, & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque omnia, & ſingula ſic fieri vidi, & audivi, ideo præſentes literas ſive proceſſus executoriales, ſeu præſens publicum inſtrumentum, per alium, me interim aliunde legitime præpedito, ſcriptum, exinde in hanc publicam formam redigendum confeci, ſubſcripſi & publicavi, ſignoque & nomine meis ſolitis, & conſuetis una cum ejuſdem domini Matthæi epiſcopi, & executoris ſigilli appenſione ſignavi, rogatus & requiſitus in omnium & ſingulorum fidem, & teſtimonium præmiſſorum. Signatum Richard de Windeche cum parapho, & ſigillatum magno ſigillo in cera rubra imaginem beati Michaelis repræſentante cum cordulis cannabis.

Literæ executoriales a concilio Baſileenſi emanatæ, quibus ſententia per deputatos dicti concilii, in favorem monaſteriorum ſancti Judoci (alias domini Martini) & ſancti Andreæ in Nemore, ordinis Præmonſtratenſis, lata confirmatur, die 6. menſis Julii anno 1437.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, venerabilibus Albinganenſi, & Atrebatenſi epiſcopis, ac dilecto eccleſiæ filio abbati monaſterii S. Vedaſti Atrebatenſis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Exhibita nobis pro parte dilectorum eccleſiæ filiorum ſancti Judoci (alias domini Martini) & ſancti Andreæ in Nemore, Præmonſtratenſis ordinis, Ambianenſis diœceſis, monaſteriorum, abbatum, & conventuum petitio continebat, quod licet omnes Præmonſtratenſis, Laudunenſis diœceſis, & quorumcumque aliorum dicti ordinis monaſteriorum abbates, & conventus, ſingulique canonici, & perſonæ a viſitatione omnique alia ſuperioritate, poteſtate, & juriſdictione quorumcumque archiepiſcoporum, epiſcoporum, & aliorum ordinariorum, ipſorumque officialium per ſpeciale ſedis apoſtolicæ privilegium, cui non eſt in aliquo derogatum fuiſſent prorſus exempti, & ſedi apoſtolicæ immediate ſubjecti; ita quod archiepiſcopi, epiſcopi, ſeu ordinarii ipſi non potuerint, neque poſſint in eos viſitationem,

ſeu

[a] Forte, Etſi contingat. H.

seu eliquam eliam superioritatem, poteststem aut jurisdictionem exercere; ipsique sancti Judoci, & sancti Andreæ monasteriorum prædictorum abbates & cooventus, nee non qui sunt, & fuerunt pro tempore eorumdem monasteriorum eanonici, extitissent in possessione pacifica, vel quesi juris utendi, & gaudendi libertete exemptionis hujusmodi a tempore concessionis privilegii antedicti: tamen nuper venerabilis Josnnes pro Mornensi, tunc Ambianensi episcopo se gerens, ac prætendens sibi in ebbates, conventus, & canonicos moosteriorum sancti Judoci, & S. Aodteæ, hujusmodi visitationis officium competere, seque in eos omnimodam jurisdictiouem, potestetem, & superioritatem habete; ae privilegio hujusmodi contra justitiam se opponens impedivit & impedit, ae fecit & fecit quominus præfati Judoci & S. Andreæ, monasteriorum prædictorum abbates, conventus, & canoniei libertate exemptionis hujusmodi paeifice gaudere potuerint etque possint: ipsoique sancti Judoci & S. Audreæ monasteriorum ebbates, conventus & canonicos, etiem per officiales seu procuratores suos visitare, & ptocurationes ratione visitationis hujusmodi, ab eis in pecunia numerata exigete nisus fuit, eos desuper & elias præmissorum occasione multiplicitet vexando, & etiam molestando; ortaque propterea inter Joannem episeopum, nee oon S. Judoci, & S. Andteæ monasteriorum ebbates, & conventus prædictos super præmissis, & eorum oecasione materie quæstionis. Nos causam hujusmodi, non obstante quod ed nos legitime devolnta, seu coram oobis de juris necessitate tractanda & finiende non esset, venerabili Guillelmo episcopo Bellicensi, pro tune apud nos Basileæ constituto ed dictorum S. Judoei, & S. Andteæ monasteriorum ebbatum & cooventus instaotiam primo; & deinde ex certis causis dilecto ecclesiæ filio Matthæo Nitsrt, canonico eeclesiæ Frizingensis decretorum doctori, uni ex judieibus causarum endientiæ nostræ, eudiendam commisimus, & fine debito terminandam: qoi quidem Mstthæus, cognitis ipsius causæ meritis, de consilio, & essensu eliorum conjudicum suorum causatum ejus audientiæ, quibus super his relationem fecit fidelem, per suam definitivam sententiam proountievit, deerevit, & declaravit, prout hæc omnle in libellu pro parte ebbatum, & conveotuum S. Judoci, & S. Andreæ monasteriorum prædictorum in hnjusmodl causæ oblato petita fuerant, eosdem S. Judoci, & S. Andreæ monasteriorum abbates, conventus, & canonicos ab omni jurisdictione, potestate & superioritate erchiepiscoporum, episcoporum, & aliorum ordineriorum, ee eorum offieialium hujusmodi fuisse, & esse exemptos & liberos, ac sedi prædictæ immediate subjectos; nec non oppositiones, molestationes, vexatioues, & impedimenta prædicte fuisse, & esse temerarie, illieita, iniqua, injuste, & de facto præsumpta; ipsique Joanni episcopo, seu illius procuratoribus præmissa facere minime lieuisse seu licere, ac eis super illis de visitatione hujusmodi perpetuum silentium imponendum fure, & imposuit; oecnon præfatum dominum Joannem episcopum in expeosis in hujusmodi causa legitima factis, condemnandum fore & condemoavit, illarum taxatione sibi in posterum reservata: & subsequentet Mstthæus præfatus canonicus, expensas hujusmodi in quinquaginta florenos euri Rhenesis boni & justi ponderis provida moderatione texavit, procuratoris S. Judoci, & S. Andreæ monasterium abbatum, & conventuum prædictorum super eisdem expensis juramento sequuto, prout in instrumeoto publico inde confecto, ipsius Matthæi canonici sigillo munito dicitut plenius contineri. Cum eutem, sicut eedem petitio subjungebat, ebbates, & conventus S. Judoci, & S. Andreæ moosteriorum hujusmodi, dubiteut quod dictus Joannes episcopus sententiæ præfatæ, & præsentium vigore hsbendis processibus reverenter parere non velit; quodque processus hujusmodi eidem Juanni episcopo & aliis, quos concernent, tute nequeant publiesri pro parte eorumdem S. Judoci, & Sancti Andreæ monesteriorum, ebbatum, & conventuum nobis fuit humiliter supplicetum, quatenus providere sibi super hoc de remedio opportuno digoeremur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati, diseretioni vestræ per hæc scripta nostra mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos, vel alium seu alios præmissa executioni debitæ demandantes, dictamque sententiam ubi, & quando expedire videritis solemniter publicentes, faciens abbatibus, & conventibus S. Judoci, & S. Andteæ monasteriorum hujusmodi, de præfata florenotum summe prædictis expensia juxte instrumenti præfati earumdem condemnationis, & taxationis tenorem, plenam, & debitam satisfactionem impendi; & nihilominus, legitimis super his pet vos habendis servatis processibus, eos quoties expedierit eggravare curetis, contradictores auctoritete nostra, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Cæterum si per summeriam informationem super his per vos recipiendem vobis constiterit, quod Joannis episcopi & eliorum prædictorum præsentie pro monitionibus & requisitionibus eis & eitationibus de ipsis præsentium vigore faciendis secure & commode haberi nequeat, nos vobis processus hujusmodi, nee non monitiones, requisitiones, & eitationes quaslibet per edictum publicum locis effigendum publicis & vicinis, de quibus sit verisimilis conjectura, quod ad illorum notitiam pervenire valeet, faciendi plenem & liberam concedimus tenore præsentium facultatem: volentes quod monitiones, requisitiones, & eitationes hujusmodi perinde ercent ipsos monitos, requisitos, & eitatos, ac si eis præsentieliter & personaliter factæ & iosiouetæ extitissent, nonobstantibus constitutionibus & ordioetionibus epostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque, eut si Joanni episeopo præfeto, eut quibusvis eliis communiter vel divisim a sede epostolica indultum existat, quod interdiei, sespendi, vel excommunicari non possint per literes noo facientes plenam & expressam ae de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Basileæ secundo Nunas Julii, anno e nativitate domini 1437.

** Ex iisdem archivis ord. Præmonstratensis.

ANNO CHRISTI 1436.

adversus Illustrissimum Ambianensem episcopum eam asseruit, illo eodem (nonobstantibus difficultatibus toti orbi notissimis, quæ pontificem inter atque concilium intercesserant) Eugenius IV. Pontifex maximus adversus Briocensem episcopum, triplici sententia sua pariter asseruerit, quemadmodum videre est in documentis sequentibus.

Sententiæ in favorem monasterii Belli-portus, ordinis præmonstratensis, latæ, ab Eugenio IV. confirmantur anno 1436. die XXII. Junii.

EUgenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis B. Mariæ da Begar Trecorensis, & B. Mariæ de Langonio Corisopitensis diœcesis monasteriorum abbatibus, ac archidiacono Hannoniæ in ecclesia Leodiensi salutem & apostolicam benedictionem. Exhibita nobis, pro parte dilectorum filiorom abbatis & conventus monasterii B. Mariæ Belliportus Præmonstratensis ordinis, Briocensis diœcesis, petitio continebat, quod licet dictum monasterium cum omnibus & singulis suis membris & ab ipso dependentibus ecclesiis, necnon ejus abbas pro tempore existens, canonici, conversi, & donati ab omni jurisdictione, superioritate, correctione, punitione, visitatione & dominio episcoporum Briocensium pro tempore existentium per speciale sedis apostolicæ privilegium, cui non est in aliquo derugatum, penitus sint exempta, libera, & immunia, necnon eidem sedi immediate subjecta; fuissentque monasterium, abbas, canonici, conversi, & donati cum membris & ecclesiis hujusmodi in pacifica possessione, vel quasi, exemptionis, libertatis & immunitatis prædictarum a tempore concessionis privilegii præfati, & etiam cujus contrarii memoria non existit, salvis infra scriptis casibus: videlicet quod ipsi canonici curam animarum in dictis ecclesiis pro tempore exercentes ac illas regentes præfatis episcopis ratione exercitii curæ hujusmodi subesse, visitationes suscipere, procurationes solitas & episcopalia jura solvere, ac alia ipsarum ecclesiarum onera supportare, nec non in synodis comparere, ac ibidem respondere duntaxat astricti sint: & propterea in aliis ipsi abbas, canonici, conversi, & donati ad parendum episcopis Briocensibus ac eorum monitionibus & præceptis, tamquam ordinariis & superioribus, ac ad solvendum procurationes, vel alia jura episcopalia, necnon ire ad synodos, ac coram ipsis episcopis ex officio contra eos procedentibus, sive ad instantiam personarum da ipsis conquerentium comparere minime teneantur. Tamen venerabilis frater noster Herueus episcopus Briocensis minus veraciter prætendens monasterium, necnon abbatem, canonicos, conversos, & donatos hujusmodi sibi ac ejus jurisdictioni ordinariæ in omnibus fore subjectos, & super illis abbati & conventui prædictis contra justitiam se opponens, eos desuper multipliciter molestavit, vexavit, & turbavit ac etiam impedivit, ortaque propterea inter episcopum ex una, necnon abbatem & conventum prædictos ex altera partibus super præmissis ac illorum occasione materia quæstionis. Nos causam hujusmodi (nonobstante quod de sui natura ad Romanam curiam legitime devoluta ac apud eam tractanda & finienda non esset) quondam Petru Nardy capellano nostru & causarum palatii apostolici auditori ad instantiam dictorum abbatis & conventus audiendam commisimus & fine debito terminandam; qui cognitis illius meritis de consilio & assensu coauditorum causarom dicti palatii, quibus super his relationem fecit fidelem, per suam definitivam sententiam pronuntiavit, decrevit, & declaravit, prout hæc omnia in libello pro parte ipsorum abbatis & conventus in dicta causa exhibito petita fuerant, monasterium, abbatem, canonicos, conversos & donatos hujusmodi a jurisdictione superioritate, correctione, punitione, visitatione & dominio prædictis, præterquam quoad casus præmissos, fuisse & esse exempta, libera & immunia: nec non ipsos abbatem & canonicos, conversos & donatos, alias ad parendum episcopis, eorumque monitionibus & præceptis prædictis, ac eisdem episcopis procurationes & jura hujusmodi solvere, vel ad synodum ire, aut coram ipsis respondere minime fore obligatos: ac dictis episcopis jurisdictionem, superioritatem sive dominium aliquod in monasterium, abbatem, canonicos, conversos, donatos, membra & ecclesias hujusmodi alias de cætero exercere nullatenus licere. Oppositiones quoque & molestationes, vexationes perturbationes & impedimenta prædicta fuisse & esse temeraria, indebita, illicita, iniqua, injusta, ac de facto præsumptuosa. Necnon præfato episcopo super illis ac dictis superioritate, jurisdictione, correctione, punitione, visitatione, procuratione & dominio, alias quam superius expressum est, perpetuum silentium imponendum fore & imposuit, ac ipsum episcopum in expensis coram eo in ejusmodi causa legitime factis condemnandum fore & condemnavit, illarum taxatione sibi in posterum servata. A qua quidem sententia fuit pro parte dicti episcopi ad sedem prædictam appellatum: Nosque causam appellationis hujusmodi dilecto filio magistro Petro Martini de Caveis-Rubeis capellano nostro & auditori causarum ejusmodi palatii audiendam commisimus & fine debito terminandam: qui cognitis illius meritis de consilio & assensu coauditorum suorum causarum dicti palatii. Quibus super his relationem fecit fidelem, per suam definitivam sententiam pronuntiavit, decrevit & declaravit per præfatum Petrum Nardi auditorem in causa hujusmodi bene fuisse & esse processum, sententiatum & definitum, ejusque sententiam prædictam confirmandam fore & confirmavit; ac ab illa pro parte dicti episcopi male fuisse & esse appellatum: necnon eumdem episcopum in expensis, coram eo in hujusmodi causa legitime factis condemnandum fore & condemnavit, illarum taxatione sibi in posterum reservata. Cumque a sententia Petri Martini auditoris hujusmodi fuisset pro parte dicti episcopi [a] ad sedem appellatum, eamdem nos causam ipsius ultimæ appellationis dilectis filiis magistris Laurentio de Aretio primo, & deinde ex certis causis Roberto de Cavalcantibus capellanis & auditoribus causarum ejusdem palatii, audiendam commisimus & fine debito terminandam: ipseque Robertus auditor cognitis illius meritis de consilio & assensu coauditorum suorum causarum dicti palatii, quibus super his, relationem fecit fidelem, per suam definitivam sententiam pro-

[a] Forte, ad sedem prædictam appellatum. H.

ANNO CHRISTI 1436.

pronuntiavit, decrevit & declaravit per præfatum Petrum Martini auditorem in causa hujusmodi fuisse & esse processum, sententiatum & definitum, ejusque sententiam prædictam confirmandam fore & confirmavit, ac ab illa pro parte dicti episcopi male fuisse & esse appellatum: ac eumdem episcopum in expensis coram eo in hujusmodi causa legitime factis condemnandum fore & condemnavit, illarum taxatione sibi in posterum reservata. Et subsequentes Petrus Martini in triginta duobus, ac Robertus auditores præfati atiam in triginta duobus, nec non dilectus filius magister Willelmus Bont capellanus noster & causarum dicti palatii auditor, cui ex certis causis commisimus ut coram eodem Petro Nardy auditore taxaret coram illo in septuaginta florenis auri de camera boni & justi ponderis factas expensas hujusmodi providis moderationibus taxarum, procuratoris ipsorum abbatis & conventus super expensis eisdem juramentis sequutis, prout In instrumentis publicis inde confectis ipsorum Petri Nardy, Petri Martini, Roberti & Willelmi auditorum sigillis munitis dicitur plenius contineri. Cum autem sicut eadem petitio subjungebat abbas & conventus prædicti dubitent quod præfatus episcopus sententiis præmissis & præsentium vigore habendis processibus reverenter parere non velit, quodque [b] alii episcopo præfato propter ejus potentiam & aliis quos concernent tute nequeant publicari, pro parte abbatis & conventus prædictorum nobis fuit homiliter supplicatum ut eis super his de opportuno remedio providere dignaremur. Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum per vos, vel alium seu alios præmissa: ubi & quando expedire videritis auctoritate nostra solemniter publicantes, nec non monasterium, abbatem, canonicos conversos, donatos cum membris & ecclesiis hujusmodi a jurisdictione superioritate, correctione, punitione, visitatione & dominio præmissis, alias quam in casibus prædictis, exempta, libera & immunia fore nuntiantes, non permittatis abbatem, canonicos, conversos, & donatos prædictos vel aliqnem ex eis etiam quoad monasterium, membra & ecclesies hujusmodi ab episcopis Briocensibus pro tempore existentibus vel ipsorum aliquo contra exemptionem, libertatem & immunitatem prædictos ipsarumqua sententiarum effectum impeti indebite vel quomodolibet molestari: Facientes abbati & conventui prædictis de florenorum summis pro expensis hujusmodi juxta præfatorum instrumentorum earumdem condemnationum & taxationum tenores plenam & debitam satisfactionem impendi, & insuper legitimis super his per vos habendis servatis processibus eos quoties expedierit aggravare curetis, contradictores auctoritate nostra appellationa postposita compescendo invocato ad hoc, si opus fuerit auxilio brachii secularis. Cæterum si per summariam informationem super his per vos recipiendam vobis constiterit quod ipsius episcopi & aliorum quos hujusmodi processus concernent, præsentia pro monitionibus eis, & citationibus de ipsi faciendis commode nequeat haberi nos vobis processus, monitiones & citationes hujusmodi per edicta publica locis affigenda publicis partibus illis vicinis, de quibus sit verisimilis conjectura, quod ad notitiam monitorum & citatorum hujusmodi pervenire valeant, faciendi plenam concedimus tenore præsentium facultatem: & volumus quod hujusmodi processus, monitiones & citationes perinde eosdem monitos & citatos arctent ac si eis intimati personaliter legitime extitissent, nonobstantibus constitutionibus apostolicis & aliis contrariis quibuscumqua, seu si eidem episcopo vel quibusvis aliis communiter vel divisim a dicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Bononiis anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo sexto decimo Kalendas Julii, pontificatus nostri anno sexto.

[b] Forte, illi.

" * * *Oratio Gregorii Corrarii Veneti Romanæ ecclesiæ protonotarii ad Sigismundum Romanorum imperatorem pro concilio Basileensi.*

ANNO CHRISTI 1433.

CRedo equidem, Sigismunde, in tanta tua gloria, & pulcherrimarum rerum, quas gessisti memoriam, benefactorumque conscientia; videri tibi hunc diem celebrem præ cæteris illuxisse; quo gloriæ tuæ uberrimos fructus quasi jam maturos excerperes. Quid enim majus in hoc vita caduca ad summam amplitudinem immortalemque gloriam homini conferri potest, quam gravissimo ecclesiæ testimonio, uno omnium bonorum assensu, in hoc orbis terræ sanctissimo loco, tam præclaro titulo decorari, ut sancta ecclesia te patronum appellet, tibique plurimum debere fateatur, & pro tuis immensis beneficiis gratias [c] innocentes reddat. Hanc vero excellentissimam laudem non humanis suffragiis, non mortalium studiis, sed ab immortali Deo tibi collatam, stabilem atque perpetuam existimare debes. Noli hanc gloriam, cum præclarissimis rebus fortiter gestis, noli cum innumeris victoriis, noli denique cum ullis tuis triumphis comparare: Siquidem res magnas bello gerere in eo præcipue genere belli, in quo tu jugiter versatus es, cum hostibus scilicet Christiani nominis gloriosum quidem est, propriumque religionis Romani imperii pro religione pugnare; sed ecclesiam protegere, sacrosanctæ matris auctoritatem defendere, instar quoddam est divinæ laudis omnium rerum humanarum gloriam excellens. Et enim si pietas erga parentes, erga patriam, veterum literis ac monumentis eximiis, quibusdam laudibus celebratur, sicut est judicio optimi & sapientissimi cujusque merito celebranda; quonam genere laudis officia pietatis erga ecclesiam catholicam extollemos? Aut si majores nostri, liberatores urbium civesque fortissimos bene de republica meritos statuis publicis decorabant, quo benefactorum memoria ad posteros denique quam diuturna recordatione deflueret, quibus te, Sigismunde, titulis, quibus monumentis, quibus statuis pro tuis immortalibus beneficiis ecclesia decorabit?

[c] Forte, ingenues. Il.

Exstabunt, crede mihi, omnibus imaginibus solidiora tuæ gloriæ monumenta, quæ dum sedes apostolica, dum Romanum imperium in terris venerabitur, nulla unquam vetustas a meme-

ANNO CHRISTI 1433.

memoria hominum poterit abolere. Exstabunt clarissima testimonia sacri Constantiensis concilii, cujus nunquam sine tua maxima laude, nec nostris nec futuris quidem temporibus erit recordatio. Au fuit unquam ullum concilium tam celebre, tam solemniter institutum, quo tot præstantissimi viri omnium nationum ex toto urbe convenerint? Fuit unquam tanta rei alicujus expectatio? Fuit unquam tanta spes rerum meliorum? Quando tot populorum vota, tot bonorum lacrymæ, tot preces? Quando tam clarus rerum turbulentissimarum exitus cum totius orbis inenarrabili gaudio? At quie nesciat factum illud pulcherrimum omni laude dignissimum sine tua ingenti gloria commemorari non posse? Nam quis unquam pestiferum illud schisma quadraginta annos clericorum favoribus inveteratum Constantiæ sublatum fuisse narrabit; qui non continuo tua auctoritate, tua vigilantia, tua singulari prudentia sublatum fuisse dicat? Quis nescit patientissimos labores tuos cum Pyreneos montes per nives & glacies media hyeme transcendares, aut difficilimas itiones tuas in Gallias, Angliamque, cum omnes reges & principes ad extinguendum commune incendium quasi [a] stimulus excitares? Cumque ex toto orbe prælatos ecclesiæ ad sacrum concilium tuis humeris deportares? Cujus concilii memoriam nulla unquam delebit oblivio, cujus laudes nulla ætas conticescet. Pacem peperit ecclesia, tranquillitatem atque concordiam sacrum illud generala concilium. Stetit ab illo ecclesia in magno honore, in summo otio annis fere quatuordecim; tantum enim fuit pontificatus Martini papæ V. meo judicio sapientissimi atque moderatissimi principis, si ex eo viro, quod minime decebat nimiam dempseris parsimoniam, qui quidem moriens triste nobis sui desiderium reliquit. Etenim qui sub illo res Romanas florentes vidimus, curiam amplissimam, collegium concordissimum, civitates opulentissimas, summa pace perfruentes, omnia paulo post immutata immersaque nescio quo judicio Dei (neminem enim accuso) non possimus non dolere. Te quoque, piissime imperator, (neque enim aliter de tua singulari humanitate atque clementi natura existimare debemus) fines Romanos magna puto misericordia præteriisse, cum agros depopulatos cerneres, domos passim aut dirutas, aut incensas, civitates ipsas vacuas civibus, plenas formidine; quas tamen tuus ille ad urbem accessus in tanta miseria recreabat. Quid urbis Romæ squalor, quid miserorum civium desperatio, quid nocturna colloquia, quid ante pedes tuos lacrymæ non te movebant? Quid ipsa templa in toto orbe sacratissima, quorum vastitas, quorum rapinæ, quorum incendia in obsessa urbe timebantur? Quid vultum tuum immutari video, quid lacrymas repente decidere? Age, age, convertam orationem, ne imagine rerum, quas tu ipse vidisti miserabiles, cor tuum piissimum misericordia confodiam, simul & ne dum rem Romanam destitutam defleo, eos tangere videar, quod minime impræsentiarum proposui, per quos destituta res est.

Ad adventum igitur tuum exoptatissimum convertam me, Sigismunde imperator, certissimum ecclesiæ columen atque præsidium. Huc demum exspectatus venisti accepto imperii diademate, quod bonum, faustum, felixque sit, tibi imperioque Romano. Quanto vero tui desiderio hi sancti patres tenerentur, declaravit hodierna die in adventu tuo frequens omnium ordinum concursus, declaravit communis omnium lætitia, quam quisque in vultu atque in fronte gerebat. Nam profecto dum aberas, semper tui memoria in sinu horum patrum habitabat, semper in medio quocumque convenerant, tua imago residebat.

Unusquisque enim a te salutem ecclesiæ orituram arbitrabatur, qui ab initio hujus sacri concilii legitime congregati primus omnium affuisti, nec solum affuisti, sed etiam tua auctoritate in magnis periculosisque rebus acerrime protexisti. Aderant literæ tuæ certissima tuæ voluntatis testimonia, aderat hic illustrissimus atque gravissimus vir Gulielmus Bavariæ dux, cujus gratissima officia nunquam de mentibus horum præstantissimorum patrum decident, nunquam suæ sapientiæ, suæ humanitatis immemores erunt. [b] Tu & Sigismunde quid aliud Romæ agebas, nisi ut sacrosanctæ hujus synodi, quæ catholicæ ecclesiæ imago est, auctoritatem defenderes, nisi ut admoneres, si parum impendentes calamitates prospicerent, saltem præsentium incommodorum periculis movarentur, diceresque non posse ruinam ecclesiæ fulciri, non posse scissam ejus auctoritatem resarciri, dissoluto, quod Deus avertat, hoc sacro Basileensi concilio tam solemniter & pro tam necessariis causis restituto, de cujus legitima institutione satis liquide ex suis scriptis constare arbitror, modo sint qui legere velint. Quamquam ego quod meminerim neminem adhuc de ipsius institutione dubitare percepi, ne illorum quidem de numero quique sint qui contra ejus auctoritatem moliuntur. Nam si sacri Constantiensis concilii tenenda sunt decreta, illius dico concilii, per quod teterrimum illud schisma sublatum fuit, restat ut legitima sit hujus sanctæ synodi institutio. Ex illo enim radices habet; at ego qui illius concilii auctoritatem negarit, nullum hactenus hominem fuisse scio, præter illas duas immanissimas belluas & sævissimas ecclesiæ pestes Joannem & Hieronymum, quos tunc sacrum illud concilium justa animadversione multavit. Quamquam quid ego illa portenta in humanitate numero?

Dixi breviter de legitima institutione hujus sacri Basileensis concilii, velim nunc, clementissime imperator, ut adhuc fecisti, attente me audias, donec de causis institutionis quas paulo ante necessarias dixi, pauca disputavero. Tria sunt omnino propria honestissimæ professionis hujus sanctæ synodi propter quæ convenisse profitetur.

Primum opus pium, sanctum, religiosum, nempe pro ipsius religionis inviolabili observatione susceptum, proque reductione eorum qui ab institutis ecclesiæ & veræ religionis aberraverint, quorum duo sunt genera sanctæ Romanæ ecclesiæ præcipue infesta, Græci scilicet & Bohemi. Malum illud inveteratum, hoc immanius. Græcorum nequitia fortasse pervicacior quam longa ætas difficiliorem reddidit, Bohemorum rabies pestilentior utpote per omnem impietatem atque sævitiam debacchata in religionem, in templa; quos non sacerdotii reverentia, non ipsæ aræ ab illorum atrocita-

[a] Forte, stimulus, II.

[b] Forte, Et tu, II.

ANNO CHRISTI 1433.

citate vindicarunt. Nec Bohemiæ finibus contenta, latius quoque eadem rabies in finitimas provincias pervagata eſt, capta Germaniæ oppida, incenſa, ſpoliata, diruta. Quid quod peſſima labes dum negligitur, dum illi ſuis verſutiis, ut bæreticorom natura pellax eſt, fallacias intendunt, piget dicere, paulatim tamquam virus peſtiſve in plurimos diffuſa eſt. Quid igitur? Abeamua, ſinamus morbum iſtum in noſtram perniciem creſcere, ſatis ſit Germaniæ, ſi pto ſua fide miſericordia dignam putemus, mutemus locum, Bononiam proficiſcamur ut Bohemos quos vix huc traximus, fama forte coneordiſſimæ civitatis captos Bononiam traducamus. Non placuit huc conſilium huie ſanctæ ſynodo, non placuit. Meminerat enim profeſſionis ſuæ. Quid igitur actum? Venere oratores Bohemiæ, audiri patientiſſime & diu quautum nnicuique lihuit. At quid audiſſe profuit? Quid profuit? Vis uno verbo abſolvam? Tantum profuit, quantum nocuit hactenus illis flagitantibus diſtuliſſe. An non petſpicuum eſt iſta audientia concifos eſſe illotum petulantiæ nervos, confractam audaciam, conſtrictam loquaciratem? Jam non dicent negari auditum ad loquendum, vitati ſuas veriſſimas rationes. Abiernnt qui boni, edocti, qui pertinaces, confuſi. Miſſi noſtri legati Bohemiam, reverſi Bohemorum iterum, noſtri iternm miſſi. Injecta inter eos contentio, boni pacem eupiunt, cupiunt parere eccleſiæ; qui minus boni, pacem quidem appetunt, ſed pacis conditiones quærunt; qui prorſus mali, potentia turbant. Res inclinara eſt, populus ſpe pacis erectus eſt, langueſcit exereitus, fluunt arma de manibus, ſpe magna conciliarionis & paeis. Quod ſi provenerit, bone Deus, quantam & quam immortalem gloriam hæc ſancta ſynodus reportabit? Sin autem pertinaces eſſe maluerint, tunc juſto dolore adverſus tam ſeelcratam arrogantiam omnes Chriſtianitatis principes, tuque imprimis, fortiſſime imperator, exardeſcere debebunt, gentemque immaniſſimam adjuvante totius Germanicæ juventutis delectu, favente auctoritate, faventibus votis eccleſiæ, atmis, equis, viribus profligare. In Græciam quoque miſſi legati, a quibus nihil adhuc certi habemus propter maximam regionum diſtantiam. Quod ſi Græcorum legati, ut Romam iiſſe perhibentnr, ita Baſileam veniſſent, eſſet fortaſſe hodie non minor ſpes Græcorum reductionis, quam Bobemorum. At certe quod affirmare poſſum hujus ſanctæ ſynodi ſtudium non a defuiſſe.

a Forte, defuiſſet. H.

Secundo loco ſuæ profeſſionis inſtitntum hæc ſancta ſynodus profitetur a ſummo ad imum per auctoritatem omnipotentis Dci, omnes ecelefiaſticos ordines, magnum quidem opus & neceſſarium collapſa veterum diſciplina, quoad poterit, reparare. Nam profecto, ne nobis hlandiar, omnis fere eccleſiaſtica diſciplina a elero defluxit, priſcaque religio jampridem in nobis deſideratur. Ubi enim antiqua ſanctimonia? Ubi ſacrarum literarum ſtudia? Quis mihi nunc Hieronymos, quis Ambroſios, ubi, ubi terrarum repariet? Corrupti ordines, corrupti mores, nt eſt humana natura proclivis ad malum, nimia epiſcoporum negligentia nimiaque delictorum impunitate peccandi venit audacia. Quæ profecto pœnis & cenſuris vo-

A bis patres coercenda eſt. Atque hæc omnia mala in eccleſiam proroperunt poſtquam deſitum eſt generalia concilia eelebrare; & adhue reperiuntur, heu facinus miſerum! qui hujus ſacri concilii diſſolutionem quærant, cujus auctoriratem vix, nt videtis, defendere poſſumus. Hæc pluribus defienda eſſent, ſi vobiſcum patres agerem. Quæ cum in aliis orationibus meis reſervo, tum in deputationibus vobis dicenda. Nunc ad imperatorem loquor.

ANNO CHRISTI 1433.

Tertia pars ſuſcepti muneris tota pietatis plena eſt ad bellorum incendia extinguenda paciſque compoſitionem converſa, eujus nt dulce nomen, ita pax ipſa cum jucunda tum

B ſalutaris. Pax anim eivium ſalus, vitæ libertas, mater quietis, ſoror coneordiæ, comes juſtitiæ, rerum nutrix: Bellum e contra populi ſtrages, vitæ periculum, ſtimulus furoris, frater diſcidii, amor rapinæ, comes violentiæ. Quod monſtrum tetrum, horrendum, impium jampridem ſanguinem Chtiſtianorum, heu pietas! hauſit. Nam quid Italiæ clades numerem, Italiæ inquam reginæ provinciarum in qua nunquam bellorum fluctus jam a tot annis penitus detumere? Quid Cyprum referam tributariam impiiſſimi regis Ægyptiorum poſt illam miſeram captiviratem noſtræ ſanctæ religioni contumelioſam? Quid Prutenorum pericula? Quid graves regum Hi-

C ſpaniæ diſcordias? Quid ipſam Germaniam? Quæ niſi hic ſua fortuna celebraretur boc generale concilium, tota jampridem bellorum incendiis conflagraret.

Heu, heu, non poſſum ſine lacrymis in memoriam revocare inclitum Gallorum regnum, quo ſtante nunquam jacuit eccleſia, jam longo bello inteſtiniſque diſcidiis pene deletum. Heu, heu exhauſtæ vires, exhauſta potentia, exhauſta denique omnia præter odia. O firmiſſimum eccleſiæ robur! o ſingulare præſidium! ſic urbes tuas quondam fortunatiſſimas, deſolatas cernimus? Sie pulcberimos agros tuos horrentes ſitu? Sic florentiſſimam nobilitatem gladio cæſam? Quid

D latronum manus impuriſſimas? Quid parricidia? Quid ſacrilegia? Quid templorum profanationes querar? Urbs vero illa toto orhe pulcherrima, domicilium potentiſſimi regni elariſſimum, quanto in luctu, quanto in ſqualore jaces? Quid univerſitas illa, illa inclyta ſacrorum ſtudiorum officina, magiſtra morum, lux veritatis, expultrix hæreſum, norma diſciplinæ, non diſperſa, non pene obruta? Bella quidem bonis artibus inimica ſemper fuere, quas ocium & pax nutrire ſemper conſueverunt. O tellus inclyta, tot Chriſtianiſſimorum regum alumna, quamdiu membra tua lacerari divellique lamentaberis? Quamdiu ingrati orbis auxilia fruſtra

E implorabis? Quod ſi fortiſſimi heroes, illuſtriſſimi reges tui reviviſcerent, orbemque ingratitudinis expoſtularent: Nos quaſſatam eccleſiam toties inſtauravimus, nos toties noſtræ religioni rebelles populos profligavimus, nos mare tranſivimus, nos vulnera perpeſſi, nos ſanguinem noſtrum fundimus, ut religionis noſtræ fines protenderemus. En ardet patria noſtra, in qua nati fuimus, ardet bellorum incendiis regni noſtri clariſſimum domicilium. Ubi beneficiorum memoria? Ubi pietatis officia? Quis ferre poſſet

juſtiſ-

ANNO CHRISTI 1433.

justissimas gravesque Christianissimorum regum querelas.

At video temperandum mihi esse orationi. Cur, inquiens, piget dicere? Dicam tamen. Audivisti, justissime imperator, audiverunt item patres hi quanta cum modestia gloriosissimi regni indignas calamitates deploraverim: nullas tetigit partes, nullas controversias, nulla jura regni, & tamen vereor ne cui gravis nostra videatur oratio. Plus dicam, non ab Anglicis metuo, sed a Gallis, non a laicis, sed ab episcopis, quos quidem decebat ab omni factione remotos pacis auctores esse. Hujusmodi tamen quiqui sunt, videant ne magis suarum cupiditatum vitio quam nostra oratione commoti esse videantur. Nam profecto si moderatissima verba ferre non possunt, nescio tandem a quidquid eorum patientia dignum judicaturi sint. Etenim de me ipse conjecto. Scio civitatem illam gloriosissimam, in qua natus sum, urbemque Genuensium, graves inter se inimicitias habere, partim veterum cruentissimorum bellorum, partim recentis pugnæ memoria. Si quis tamen mihi Genuenses patientissimos viros magni excellentisque animi dicat esse, non negaverim. Neque enim ullæ inimicitiæ cum virtutibus suscipiendæ sunt, mortuorum præcipue, qui omni invidia carere debent. Idcirco si antiquas Gallorum laudes commemoravi, quod barbari libenter faciunt, si qui fortasse id ægre ferant, eos barbaris inhumaniores puto.

a Forte, quid eorum. Il.

Sed jam redeo unde abii; ad tria scilicet illa satis ut puto dilucide superius explicata propter quæ hæc sancta synodus convenisse profitetur. Quæ utinam essent tam facilia factu quam sunt necessaria. Ideo si causas institutionis hujus sanctæ synodi necessarias dixi, non minus hoc vere dictum, quam si ardente proximo pariete vicinis dicerem, si suarum domorum curam habere velint, necesse esse flammas imminentes repellere. Aut si dicerem gravissimo morbo medicamenta esse necessaria. Recte quippe mortifera bella hæresesve & sævitias Bohemorum teterrimo incendio comparaverim; corruptelas vero morum gravissimo morbo. His ergo intenta hæc sancta synodus cum Bohemis nil quidem omisit, quo minus res illa componeretur: in qua re tanto acrius insistendum putavit, quanta omnium periculosissima videbatur. Tum etiam patres hi honestissimi judicabant, si tua Sigismunde, opera ecclesiæ regale patrimonium restitueretur, qui eo carere maluisti, quam aliquid contra ecclesiæ auctoritatem pati. Paci quoque plurimum operæ datum est, nonnullæ etiam saluberrimæ leges promulgatæ, quibus tamen vehementiori spiritu hæc sancta synodus intendisset, ni variis undique importunisque rationibus, quæ quidem notissimæ tibi sunt, hactenus resistendum tibi fuisset.

Satis enim superque difficile fuit diversis legationibus apud reges & principes auctoritatem ecclesiæ potuisse defendere, declarareque, hanc sanctam synodum, non conventum malignantium, sed pietatis esse, non nefandam Babylonem apud quam scelestum aliquod facinus oboriatur, sed ecclesiæ catholicæ imaginem, in qua speramus salutem ipsius ecclesiæ orituram. Quod quidem fieri minime potuisset, ni patres hi jam pridem æquo jure judicassent debere ecclesiæ sese & quæ ab ecclesia recepissent. Itaque & legationum onera & longarum viarum discrimina etiam impensis propriis nemo recusavit, pecuniæ quoque nonnunquam, ut exigebat res, viritim collectæ. Cum interim Romæ pecuniæ provinciarum vectigaliumque Romanæ ecclesiæ omnes bellorum stipendiis absumantur. Non tamen damno militum * præsidia: scite faciunt, si sese armatis muniunt. Scimus Nicolaum Urbem ipsam cujus portas jam tot annis clausas nemo viderat, eum magna non militum, sed latronum manu obsidere, cujus vires in perniciem multarum civitatum ecclesiæ, ipsius ecclesiæ opibus invaluere. At o supreme cæli rector atque hominum, pestem illam averte a mœnibus Urbis, a templis, ab aris, a sanctissimæ sedis apostolicæ domicilio, ab ipso denique populo Romano qui si ullo tempore in Romanam curiam peccavit, hac tamen longa præsentium incommodorum patientia & bene de ecclesia meritus & misericordia dignus videri debet. Vides, jam sapientissime imperator, hanc sanctam synodum non immemorem suæ professionis esse, quæ tot impiorum maledictis lacessitur, qui tamen nil quidem confingere didicerunt, quod non per se falsum nullo refellente videatur. Veritas quippe non eget patrocinio, ultro se se offest modo sint qui in eam intueri velint. Nam licet illam variæ circum errorum nebulæ sepiant, tamen ut sunt vanissimæ, sapientis obtuitus ferre non possunt. Audi ergo quam inepte calumniatores hujus sacri concilii contumelias jaciunt.

Queruntur omnino, si bene collegi, quinque, quibus quasi jaculis confodere student hanc sanctam synodum.

Dicunt enim primo magnas omnium spes fuisse ab initio hujus synodi, ceterum utilitatem jam duobus annis nihil apparere. Hanc itaque partem primum confutabimus, reliqua deinde suo quæque in loco subjicientur. An pro nihilo reputabunt tot exacto labores in re Bohemorum? tot studia? tot vigilias? An pro nihilo ducent auctoritatem ecclesiæ in tantis oppugnationibus fortiter sustinuisse; satis videri debet hactenus incredibili virtute atque constantia restitisse, totque in unum sanctos ecclesiæ patres tot illustrissimorum regum legatos in hoc loco sanctissimo coegisse. Quod quidem egisse, ut est salutare ecclesiæ, ita sine horum patrum maximo gravissimoque periculo minime actum. Nam si ut in magnis periculosisque rebus justæ plerumque causæ adversos rerum exitus consequuntur ita in hac nostra imo ecclesiæ justissima causa contigisset. Videbant nimirum patres hi quæ ipsorum pericula futura essent. Sciunt enim unusquisque quam rem operantur; illis itaque semper meo judicio res Romanæ debebunt, qui ab initio hujus sanctæ synodi periculum ecclesiæ subire suis periculis voluere. Vides quam stultum sit id objicere, quod possit in maximam horum præstantissimorum patrum laudem converti.

Secundo dicunt nimis circa sedem apostolicam intentos esse hos patres, cætera minus curare. Scire velim ab his si quispiam eorum ut digni essent, omnium membrorum vitio laboraret, prius ne in caput an fortasse in

ANNO CHRISTI 1433.

in pedes curam conjiciendam putaret. Si nemo tam delirus qui non in capur fateatur, cur carpitur hæc sancta synodus, si ut ratio atque ordo poscebat, capitis imprimis curam habendam censet, a quo salutem totius corporis necesse est derivari. Nec tamen reliqua membra neglectui esse concedo, cæterum ad illa præcipue intandi quibus omissis status ecclesiæ constare non potest. Nam quis non videat quamliber multa egerimus decreta, sanctiones, leges, nequicquam fieri omnia, nisi sedes apostolica exequarur. Ideo mea semper fuit opinio summam rerum in Romano pontifice rasidere, nihilque tam Christianis hominibus expetendum, quam ut boni sint qui in illa sede collocantur, de qua dejici nequeunt etiamsi pessimi essent, sina maxima totius ecclesiæ vaxatione.

Tertio loco non usquequaque servari graviratem, res nimis pracipirari queruntur. O amentiam hominum inconsiderate loquentium! Non putet commentas vanitates impurissimo ore proferre? An præcipitatum quicquam duorum annorum patientia? Aut in ullo violata gravitas nisi forte orando, obsecrando, postremo monendo, quod & ipsi fecimus aliosque ut facerent cohortati sumus. Deum deinceps hominesque testamur nos hanc ecclesiæ causam pro communi utilitata suscepisse, proque auctoritate ipsius ecclesiæ conservanda. Non hic privatas opes, non honores, non potentiam quærimus. De republica agitur, neque ea levis aut ludrica res est. De ipsa quippe religione disceptatur, cujus parrocinium multis hactenus periculis nobis constat. Sed quid ego hæc tecum, elementissima imperator, qui tot labores pro conservatione hujus sanctæ synodi, a qua pendebat salus ecclesiæ, primus omnium suscepisti.

Quarto contenduot non licere patres juratos esse, quod in Concilio Constantiensi servatum non fuit. Inspiciamus ergo prius cujusmodi sit ipsum jusjurandum: deinde liceat necne facile indicabimus. Quatuor omnino articulis continetur. Jurante sine frande consulere, itemque nullius consulta propalare, quæ odium aliquod aur periculum parere possint consulenti. An quisquam hoc inficiari possit recta fieri quod in omni senatu bene institutarum civitatum semper servatum fuit? Quæ enim esset consultorum gravitas, quæ plebis in patres reverentia, aut quis denique esset consilio locus, ni metu pœnæ futilitas excluderetur. Ipsum quippe consilii nomen a silentio dictum videtur. Sæpius namque res magnæ consilio & taciturnitate quam armis geruntur. Quo in genere laudis Venetorum senatus (ni amor nostræ civitatis me fallit) omnes respublicas, quæ ante fuerunt, mihi quidem excellere videtur. Jurant non recedere inconsulto aut renitente concilio, quod quidem ut ita fieret ipsa conditio temporis necessarium fecit. Jurant demum parere decretis quibus absque ullo juramento identidem obligati essent. Nec mirum videri debet si pro eorum conservatione decretorum omnis adhibeatur cura, quorum contemptores in supremam Dei majestatem impiissime peccanr. Nam si jura humana legesque civiles violare scelus est ab ipsis legibus severissima vindicatum, quanto detestabilius ecclesiæ decreta negligere quæ Spiritu Dei in sacrosanctis

A conciliis promulgantur? At honestum est patres juratos esse, sed non licet, quia in concilio Constantiensi servatum non fuit. Pugnantia hæc sunt, fateri idem honestum quod illicitum esse dicamus. Nullum quippe illicitum honestum esse potest. Jam veru petere ab his libet si concilio Constantiensi collibuisser exigere a patribus jusjurandum, numquid id facere licuisset? Nihil hic hærendum est, fateri necessitas subigit, quoniam honestum, licuisse. At si licuit concilio Constantiensi, etiam huic sanctæ synodo nimirum licebit. Etenim generalium conciliorum semper fuit eritque par potestas. Eadem quippe in omnibus conciliis est ecclesia quæ nedum

B consuetudines, sed ipsas etiam decretorum sanctiones pro temporum rerumque diversitate immutare potest. Neque enim semper fuere aut semper erunt, quæ nunc sunt in generalibus conciliis instituta. Temporibus cedunt tempora, consuetudinibus consuetudines legibus item leges. Sed & in concilio Constantiensi in omnibusque conciliis patres quamvis non jurati quatuor illis articulis nihilominus obligati fuerunr, quorum violatores si non perjuri, scelestissimi tamen judicandi. Nisi forte dicere velimus non esse in præbendis consiliis a fraudibus dolisve, aut in propalatione consultationum a sociorum periculis abstinendum, nisi ad id nos prius jurejuran-

C do obligaverimus, itemque non teneri illis legibus quibus nos non juraverimus obtemperaturos: & hoc puto de latronibus supplicia indigne sumi, qui certa nec leges servare nec a latrociniis abstinera juraverunt. At nemo tam delirus qui hoc dicere velit. Quam multa enim sunr, quæ non jurati observare debemus? Restat ostendere cur patres non jurati non possint sine perjurio recedere inconsulto aut renitenta concilio. Quid mirati estis? Quasi contraria dixerim, posse scilicet quempiam in ea re perjurare, in qua nullum præstiterit jusjurandum. Non sum ita rerum inscius, ut hoc dicere velim. Sed dico, omnes episcopos ad id jurejurando teneri. Me-

D ministis anim, patres, quid in consecrationibus juret episcopus, nempe illud imprimis; Vocatus ad synodum, ibo. An ut cum primum concilii locum attigerit, possit suo arbittio discedere, & sic sacra concilia ludibrii loco habere, quasi laxandi animi gratia ad concilium eundum sit, non quod ulla episcoporum opera aut industria desidaretur. Non sic profecto, non sic. Nam si jussi veniunt, injussi redire non debent: Eadem quippe vis juramenti quæ ira coegit, cogir quoque non recedere inconsulto aut renitente concilio. Pervulgata est enim juris sententia, Non dicitur venisse qui non stetit. Quamquam ego in hoc concilio nemini adhuc scio negatum esse redi-

E tum, modo aliquam honestatis causa ratiunculam allegarit. Non est ergo, ut plerisque videtur, ita imperiosum id jurare quod etiam absque ulla juratione observare quis debeat.

In quinta parte calumniæ queruntur non haberi honorem nationibus, ut in concilio Constantiensi, nempe pro nationibus deputationes introductas esse. At ego in hoc sacro concilio ex omnibus institutis quæ plurima extant sapienter excogitata, graviterque provisa, hoc potissimum Dei consilio actum fuisse existimo, quo nationum dissensiones tollerentur,

liber-

ANNO CHRISTI 1433.

libertasque ecclesiastici ordinis servaretur. Scimus enim nonnullas nationes inter se capitalibus inimicitiis inveteratisque odiis diffidere, multasque ob id in ipso Costantiensi concilio, ut probe meministi sapientissime imperator, rixas discordiasque extitisse & multa adeo in rebus agendis impedimenta, & cum in formandis decretis nationes non tam opinione quam odiis distentirent. Tum quot concertationes, cum alia alii sese præponere studerent? Hic mixtæ omnes nationes communi quodam societatis vinculo continentur. Nam unusquisque nationis propriæ oblitus, nil nisi de communi utilitate commodisque reipublicæ cogitandum ducit, nulloque regum principumve imperio ut in nationibus subjicitur. Quatuor vero deputationibus omnes commode distributi. Nec vulgus clericorum admittitur, ut in nationibus qui ut ipsi per se nil graviter consulere possunt, ita aliorum recta consilia perturbare, sed graves tantum doctique viri qui recte sapienterque consulere possint. Ipsæ quoque deputationes tres a patribus professionis hujus sanctæ synodi appellatæ. Prima ab ipsa religione fidei vocabulum sumpsit, secunda pacis, tertia reformationis, quarta communis dicta. Utinam ergo nationum nomen a sacrosanctis conciliis diu absit.

Hactenus obtrectatoribus respondisse satis sit: Nunc te, Sigismunde, per Deum immortalem oro, per pietatem sanctæ matris ecclesiæ, per Romani imperii majestatem, ut virtutem tuam explices, neu sinas sanctam religionem nostram ullo impiorum scelere contaminari. Vide quid ecclesiæ debeas, & quid ecclesia tibi. Utrumque te, ut puto, excitabit. Memento tu eumdem esse, qui jam viginti fere annis pulcherrimum illum triumphum de sacro Constantiensi concilio cum magna gloria reportasti. Potes nunc quoque quam maxime gloriæ tuæ fines protendere. Numquam ecclesia tuam virtutem magis imploravit. En * ut miseris & luctuosis rebus quas supra commemoravi, unum addam quod te imprimis exposcit. Nuper in generali conventu hujus sanctæ synodi lectæ literæ, quæ dum legerentur patres hi lacrymas non tenuerunt quibus nunciatum est * Pilsinæ oppidum nobile quidem & opulentum in magno periculo esse & jam Procopium furem illum impurissimum cum magna latronum manu portas obsidere. Quis illius archilatronis scelera comminiscens non horrescat? Nam quo se parricidio fax illa belli, scelerum omnium caput non coinquinavit? Et adhuc o terra monstrum illud inexpiabile sustines, & tu sol vides? Quæ crux quod patibulum belluam illam immanissimam, tot facinoribus coopertam; induere condigne posset? Non ille aris pepercit, non sacerdotibus. Nil pensi habuit puer an senex, mater an virgo. Omnia divina humanaque igne, cæde, strupro, ruina turbavit. Nec tam ipse sævitia grassatur, quam religionis odio furit. Varia præterea diversaque tormenta in miserorum suppliciis experitur, ut jam ab impiissimo latrone mors munus sit non pœna. Et hic, hic inquam parricida in hoc, o patres, templo, in medio vestrum fuit legatus regni Bohemiæ, nec puduit coram aris, tot templorum eversorem loqui. Vidistis diram sacrilegi illuviem palloremque, tum oculos igneos, truculentos, visu horribiles, quibus unumquemque

* Al. Hem.

* in Bohemia.

A vestrum ad necem sedens tacitus designabat. Eja igitur, Sigismunde, ne cessa cum hoc sancto concilio patrum, in hoc rerum naufragio, ut adhuc fecisti, ecclesiæ sacrosanctæ succurrere. Nunquam post Constantiense concilium tam pulcra occasionem nactus propagandæ gloriæ tuæ. Nec te moveant sacrilege quorumdam voces qui gloriam tuam labefactare contendunt, nec satis considerant quid majestatem tuam deceat, dum propriam libidinem expleant. Scimus plerosque machinas ad te expugnandum moliri, nonnullos insidiis succenturiatos esse, quo magis constantia tua opus est. Possem hic clarius loqui, sed satis est, si hoc unum moneo, ne illis aures patefacias B qui te ab hac sancta synodo alienum facere student. Nam quid faceres illi si quis tibi ita suaderet. Cave Sigismunde ne promissi memor sis, cave ne inter fas nefasque quicquam pensi habeas, cave ne quid ecclesiæ te debere existimes. Nimirum majestatis reum quoquo dignum supplicio judicares. Hæc enim Procopii consilia, non hominis qui ullo pudore tegatur. Atqui eodem spectant eorum consilia, qui te ab hac sancta synodo alienum facere student. Quæ tibi tanto magis pertimescenda atque eo perniciosiora quod multis involucris id ipsum impie moliuntur. Illos tu abige; repelle, arce, non solum a conspectu tuo, sed a limine quoque tamquam pernicio- C sissimos hostes. Jam in te unum existimare debes omnium spes esse conversas, omnium te oculos intueri. Hanc spem tua nobis pietate jampridem præstitisti, cum hanc sanctam synodum ab initio rebus adhuc exiguis ingenti favore prosecutus es. Quid igitur? Dubitabimus ut tuæ gloriæ te pœniteat, utque hanc sanctam synodum auctam jam deseras, atque edificium hoc pulcherrimum diruas, cujus tu fundamenta jecisti? Minime quidem. Quid enim aliud hoc esset, quam contra seipsum pugnare? Nam profecto dum cogito, quæ ab initio perpessa fuerit hæc sancta synodus, quantis casibus jactata, quantisque undique periculis lacessita; quod stet ecclesia; tibi im- D primis post Deum, atque huic fortissimo viro * Juliano sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali attribuendum puto. Vide ergo quantum ambobus ecclesia debeat. Tu cum primum instare tempus sacri concilii celebrandi, tamquam ad consuetam jam gloriam primus omnium affuisti, tuaque auctoritate res labantes firmasti, neque etiam dum aberas favores tuos hæc sancta synodus usquam sibi abesse sensit. Hic vero dignissimus cardinalis præsenti haud defuit operæ quominus periculum ecclesiæ suo periculo subiret, quantoque res difficillima videbatur, tanto acrius insistendo putavit. Neque fluctuantibus rebus cessit, aut minus speravit cum undique premeretur. Memine- E rat enim sapientissimus vir hanc esse in rebus humanis conditionem, ut ubi boni quid cœptum sit operis, id quando præstantius tanto magis mortalium morbo atque adeo cæcitate oppugnari solere. Contra mala plerumque ab ipsismet adjuvari, in quorum calamitatem redundant. Igitur ut prudens nauta in difficillima tempestate nunquam clavum dimisit, cumque alios semper patientia superaret, tunc etiam seipsum vincebat, ubi maximi cujuspiam laboris aut periculi species objectabatur. Hujus itaque viri virtute quem omnis

* Atqui is ipse postea relictis Basileensibus Eugenio se adjunxit & Florentinæ synodi pars magna fuit.

ANNO CHRISTI 1433.

nis ætas celebrabit, nosmet ipsi nobis atque ecclesiæ redditi ac restituti sumus, stabilita ecclesiæ auctoritas, aucta hæc sancta synodus, adeo ut a minimis principiis jam pulcherrima facta sit. Sed quid ego hunc virum natum ecclesiæ, cui semper res Romanæ debebunt, pluribus prædico, cum hos præsertim omnes suæ virtutis testes habeat patres, qui utrum eum magis diligant an adimerentur incertum est. Hi testes laborum, hi vigiliarum, hi summæ integritatis atque innocentiæ; hos consortes habuit gloriosi operis. Denique illud effecit ut qui hac amplissima dignitate haud quaquam minor apparuit, posse quoque ad majora sufficere omnium opinione videatur. Ergo quid illi pro tantis meritis debeatur, videt ecclesia & deberi fatetur. Sed utcumque res ceciderint ab immortali Deo immortalia præmia consequetur.

Age igitur, Sigismunde, perge tu quoque id perseveranter perficere quod certa & constanti ratione pulcherrime inchoasti. Habes hic, aliorum pace dixerim, sacri collegii florem. Habes lectissimos episcoporum. Habes collectos in omni genere doctrinæ præstantissimos clericorum qui tibi erunt socii gloriosi laboris. Hæc vero existimare debes cum hi te orant, te ab alio quoque quam ab ecclesia rogari, cujus preces tantum apud se valere debent quantum tu ipse sæpe professus es, cum pro ecclesia etiam vitam periculis objectare te semper paratum a dices. Religiosa sane magnanimi imperatoris sententia & te quoque genere digna.

a Parte Sec. H.

At vide quid te orant hi patres quibus certum est male omnia perpeti quam aliquid contra ecclesiæ auctoritatem pati. Rogant primo ut cum hac synodo auctoritatem ecclesiæ sustineas, utque ecclesiam sacrosanctam ab impiorum scelere defendas, qui eo usque temeritatis processerunt, ut jam audeant (heu sacrilegum nefas) hanc sanctam synodum, quæ catholicæ ecclesiæ imago est, hæreticam dicere. Quo maledicto nihil dici potest sceleratius aut excogitari: legimus aliquando erasse pontifices, ecclesiam scimus neque unquam errasse, neque errare potuisse, alioquin religionis nostræ instituta penitus vacillarent. Liceat ergo his sanctis patribus quos hic frequenter cernis, liceat compluribus optimis viris qui in hoc concilio vita functi sunt, hæresis nomine carere, ne tu quoque aliique item reges convenisse cum hæreticis videamini. Rogant deinde ut quoad potes, cum hac sancta synodo miserrima Christianitatis bella componas, quæ ea demum ratione facillime compones, si te nullarum partium feceris.

Te igitur postremo Sigismunde hic ante aras in hoc loco sanctissimo deprecor, ut in hac honestissima societate, quam cum hac sancta synodo jampridem inisti, constanti studio perseveres, nihilque in terris Deo excepto sine quo ecclesia esse non potest venerabilius putes ecclesia sacrosancta.

FINIS,

Basileæ vi. Idus Octobris.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Unde vero, lector candide, hoc mihi tibique munus acciderit, discea, amabo, ex adscripto huic orationi testimonio viri in literas literatosque omnes benevolentissimi mihique jampridem amicissimi.

Ego Nicolaus Catharinus Biturix senator & advocatus regius in præsidatu Bituricensi hanc orationem ex codice manuscripto Petri Tullerii, viri clarissimi præpositi Bituricensis, in gratiam Philippi Labbe, viri quoque clarissimi presbyteri & theologi ex societate Jesu, & conciliorum omnium editoris, exscribebam mense Februario 1665. Avarici Biturigum.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Scripsit quoque ad me Divione V. C. Philibertus de la Mare senator in supremo Burgundiæ senatu suis quoque lucubrationibus nobilissimus, in bibliothecæ suæ mss. codicibus nonnullas conciones, sermones, sive orationes in Basileensi concilio a viris doctissimis habita asservari: quarum ipse catalogum misit in hæc verba:

" ** *Ex bibliotheca V. C. Philiberti de la Mare senatoris Divionensis*.

SErmo in concilio Basileensi habitus, incipit, *si quis vestrum*.
— incipit, *non arbitror vos*.
— incipit, *mirabitur fortassis*.
— incipit, *& Andream fratrem ejus*.
— in die S. Francisci 1432. habitus in concilio Basileensi per M. Matthiam provincialem Minorum Saxoniæ.
— incipit, *cum innumerum*.
— incipit, *aggredior nunc*.
— incipit, *assumptus est in cælum*.
— incipit, *medium vestrum stetit*.
— incipit, *non sum adeo*.
— incipit, *erunt signa in sole*, a Joanne de Turrecremata in concilio Basileensi secunda dominica adventus.
— incipit, *luceat lux vestra*.
— incipit, *tulerunt mihi pallium*.
— incipit, *instantis sacratissimæ*.
— incipit, *quicumque hanc regulam*.
Oratio Isidori abbatis sancti Demetrii C. P. ad Basileense concilium, incipit, *primum quidem*.
Sermo, incipit, *mos est magna laude*.
Joannis Palæolog. imp. CP. missiva ad concilium Basil.
Sermo, incipit, *tam celeberrimi cœtus*.
Oratio funebris in concilio Basileensi habita de morte Joannis Portugalliæ regis.
Sermo, incipit, *diei tam grati*.
— incipit, *quæcumque scripta sunt*.
— incipit, *ne solliciti estis*.
Propositio Petri Dignensis episcopi ambaxiatoris regis Siciliæ ad Basileense concilium:
Sermo de pura conceptione virginis, incipit, *ego mater*.
— de nativitate virginis, incipit, *liber generationis*.
— de conceptione virginis, incipit, *ego jam concepta*.
Concio.... " episcopi Dignensis in concilio Basileensi pro rege Ludovico III. Hierusalem & Siciliæ rege.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Didici pariter ex mss. scheda viri in investigandis dijudicandisque veterum scriptorum monumentis exercitatissimi latere in hac Parisiensi civitate nonnulla volumina calamo duntaxat exarata, in quibus sequentia quæ ad concilia Basileense, Florentinum, Constantiense, aliaque spectant, continentur.

" ** In

ANNO CHRISTI 1438.

" * *In primo volumine*, continentur acta ses- A sionum primarum xxx. synodi Basileensis; sequentis xxxi. initium tantum habet. Omissis etiam reliquis usque ad xlv.

Quæ deinceps in eodem sunt *volumine primo*, epistolæ & alii tractatus, ad easdem synodi annos pertinent, sub quibus habitæ sunt sessiones illæ xxx. usque ad an. 1437.

Quæ vero antecedunt in fronte voluminis, alieno loco posita sunt, cum posteriora sint synodo.

Secundum volumen, continet Diarium, id est succinctam adnotationem eorum quæ per singulos dies gesta sunt in concilio, ab ejus exordio die Veneris octava Februarii 1432. usque ad diem Veneris vigesimam- B quartam Decembris 1434.

Tertium volumen, est continuatio Diarii ab exordio anni MCCCCXXXV. usque ad diem Jovis VI. Decembris 1436.

Quartum volumen, continet varias epistolas & alia vera spectantia ad concilium Basileense ab anno 1432. ad finem anni 1434. ad eaſdem decretum Eugenii de uniona Græcorum 1439.

Quintum, miscellanea continet. Primo quædam quæ ad concilia duo Lugdunensia Innocentii IV. & Gregorii pertinent: Deinde opuscula, quæ ad Costantiense; cætera denique ad concilium Basileense, varia ejus acta describit, etiam quæ gesta post seces- C sum Eugenii & contra illum.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Addam hic quoque articulos regi Christianissimo a nunciis Eugenii papæ oblatos Avarici Biturigum anno 1438. ut quidem didici ex apographo mss. codicis bibliothecæ capituli insignis ecclesiæ patriarchalis S. Stephani Bituricensis, quos jam publici juris volui in antecessum fecisse pag. 40. speciminis nostri antiquarum lectionum Latinarum & Græcorum seu novæ bibliothecæ mss. librorum editæ in 4. anno 1653.

" ** *Scriptum Biturigis die 5. Junii concilio Gallicano cum rege Franciæ incipiente ibidem in vestibulo capellæ sacri palatii die 4. Junii* D *MCCCCXXXVIII.*

Articuli super petitionibus D. N. papæ pro pace & unione ecclesiæ.

I.

QUia Græci Deo favente venerunt & applicuerunt ad civitatem Ferrariæ, locumque ipsum acceptarunt, ubi jam fundatum ac stabilitum est œcumenicum concilium celebrandum pro sancto opere unionis, secundum dispositionem Basileensis concilii, prout ex forma decreti super eadem fundatione solemniter editi evidenter apparet, ubi sanctis- E simus D. N. papa " paratus est cum collegio Romanorum dominorum cardinalium, & cum multitudine prælatorum, doctorum, ac magistrorum; velit majestas regia pro favore ejusdem sancti operis mittere solemnem ambaxiatam, pro statu fidei & honore ecclesiæ catholicæ ad ipsum sacrum œcumenicum concilium celebrandum pariter & honorandum prout Christianissimum principem in tam pio opere facere convenit.

II.

Item velit sua regia majestas pro honore fidei & favore hujus sancti operis dare liberam licentiam omnibus subditis majestatis suæ volentibus & debentibus venire de jure vel approbata consuetudine ad concilia generalia, ut libere ad ipsum œcumenicum concilium accedant & ad hoc etiam sua majestas ipsos inducat mediis & favoribus consuetis, alios * favores ac opportuna præsidia velit concedere pro tam sancto opere conficiendo, prout videbitur esse necessarium. * quoque.

III.

Item ut volentibus & procurantibus scandalum ponere in ecclesia Dei, & perturbare aut impedire hoc sanctum opus unionis resistatur, petit sanctissimus D. N. papa quatenus perversum & scandalosum monitorium, & perversam ac scandalosam suspensionem cum inde secutis, facte per eos qui in Basilea remanserunt adversus sanctitatem suam, nec acceptentur per majestatem suam, nec permittat in regno suo aliquatenus acceptari.

IV.

Item ad tollendum monstrum quod stantibus his in nostra ecclesia catholica esse vide- C tur, videlicet quod duo generalia concilia insimul reputentur, petit præfatus D. N. papa quod sua majestas regia revocare debeat ambaxiatores suos de dicto loco Basileæ, ac cæteros subditos regni sui, inducendo eosdem, quatenus vel ad dictum œcumenicum concilium accedant, ut tenentur, vel ad propria loca revertantur. Quod si corde indurato non fecerint, pœnas adversus eosdem fulminatas faciat majestas sua favorabiliter observari, & exequi cum effectu.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

D Auctor vitæ eminentissimi S. R. E. cardinalis Francisci de Rupe-Fucaldi, extremo capite 9. libri primi, eum, cum Romæ anno 1609. degeret, illud ecclesiæ communi rei contulisse asserit, quod pars Basileensis concilii post schisma habita, & in vetustis editionibus vano quodam offensionum metu hactenus conservata, ut deinceps expungeretur, pontifici & cardinalibus auctor fuerit. Certe in editione G. L. Romena conciliorum generalium, quæ ab ann. 1608. inchoata anno demum 1612. perfecta omnibus suis numeris atque absoluta est, non solum extrema illa pars concilii Basileensis deest, sed & prima desideratur, adeoque & ipse titulus. Disputatum quidem fuisse acerrime & eos qui excudendum cum cæteris censebant Basileense concilium pervicisse ducta ex sequenti ad lectorem admonitione, quæ nisi intercessisset cardinalis Rupe-Fucaldius apud pontificem, & purpuratos patres, a curatoribus illius editionis fuerat pro more in reliquis usitato præfigenda. Eam uti ad me Roma fuit transmissa, tecum E lector, communicabimus.

" ** *De concilio Basileensi, cum cæteris conciliis generalibus edendo in lucem, Romæ, vel non edendo in utramque partem admonitio ad lectorem, ex schedis V. C. Lucæ Holstenii Hamburgensis S. Petri, in Vaticano canonici ad nos transmissa.*

BAsileense concilium non immerito rejiciendum est a numero generalium conciliorum; quamvis enim legitime inchoatum fuerit, ta-

ANNO CHRISTI 1433.

men progressum & exitum illegitimum sine dubitatione habuit. Primum, quoniam ab Eugenio IV. summo pontifice decretum est, ut Ferrariam transferretur, quod imperator & patriarcha Græcorum, & cæteri episcopi Græci nollent ad Basileam usque iter suscipere.

Deinde, Quia post discessum legati apostolici mansit concilium acephalum; cum summus pontifex, neque per se, neque per legatos ei præfuerit. Est autem regula ecclesiastica, ut sine summo pontifice generalia concilia celebrari non possint; cujus regulæ meminit Julius primus in epistola ad episcopos orientales apud Socratem lib. 2. c. 13. & Sozomenum lib. 3. c. 9. atque ex ea regula in concilio Calcedonensi act. 1. jubetur Dioscorus non sedere inter episcopos, quod synodum facere ausus sit sine auctoritate apostolicæ sedis, quod nunquam licuit, neque factum est. Et in concilio Nicæno secundo act. 6. reprobatur concilium quoddam Constantinopolitanum, quod sine consensu Romani pontificis actum fuisset.

Tertio, Quia in concilio Basileensi præter morem omnium legitimorum conciliorum ob episcoporum paucitatem admissi sunt ad vocem etiam decisivam plurimi minores sacerdotes, Id quod ex Ænea Sylvio lib. 1. de concilio Basileensi cognosci potest, ubi scribit archiepiscopo Panormitano reclamante, & contradicente inferiorum multitudinem in concilio illo prævaluisse; de qua re sic loquitur, eodem referente Sylvio, Ludovicus cardinalis Arelatensis, qui in eo concilio contra voluntatem summi pontificis præsidebat: Episcopi, inquit, quos solos Panormitanus habere vult vocem, videtis quam pauci nobiscum sunt, & illi ipsi, qui præsentes adsunt, haud quaquam virtute valent perrumpere iniquitatem. At ipsi inferiores ipsi sunt, qui justitiam, qui veritatem, qui denique ipsum Deum præ oculis habuerunt, habendaque his gratia est, quod tales se Dei ecclesiæ præstiterunt. Et paulo superius: Ubi nunc, inquit, concilium, si soli episcopi, solique cardinales vocem habuissent? At vetera concilia generalia omnia solos episcopos majoresque prælatos ad vocem admiserunt: Hinc est illa vox concilii IV. generalis act. 1. Mitte foras superfluos: concilium episcoporum est.

Quarto, Quia eodem tempore concilium generale habebatur Ferrariæ, ac paulo post Florentiæ, ubi summus pontifex præsidebat, aderantque episcopi Græci, & Latini in magno numero, atque una cum ipsis imperator Græcus, & orator imperatoris Latini: & cum unum tantum generale concilium uno tempore haberi possit, facile est judicare, utrum e duobus concilium generale legitimum esset.

Quinto, Quia tam sæva pestis eo tempore Basileæ grassata est Ænea Sylvio teste in secundo libro de concilio Basileensi, & tam multi patres vel extincti sunt, vel inde abire coacti, ut Christus ipse de cælo pro vicario suo pugnare videretur. Concilium enim illud in id potissimum incumbebat, ut Eugenium pontificem in ordinem redigeret, vel de folio deturbaret.

Sexto, Quia Felix V. antipapa, quem Basileense concilium Eugenio IV. summo pontifici legitime creato opposuerat; veritate tandem aliquando agnita pontificatu se abdicavit, atque hoc ipsum concilium, a quo creatus fuerat, primus ipse damnavit, seque Nicolao V. Eugenii successori subjecit.

Septimo, quia concilium ipsum Basileense Lausanam postea translatum deposita contentione cum eodem Nicolao pontifice in gratiam rediit, ut ex epistola Nicolai post finem concilii adjecta, intelligi potest. Qui Nicolaus nulla ejus concilii decreta de fide vel moribus confirmavit, sed solum ad lites evitandas, & conservandam pacem indulsit, ut qui beneficia ecclesiastica a Felice antipapa acceperant, ea licite retinere possint, atque alia id genus, quæ ad beneficia, vel censuras ecclesiasticas pertinebant, rata esse voluit.

Postremo quia synodus Lateranensis sub Leone X. sess. 11. Basileense concilium aperte reprobavit, dum illud non concilium ecclesiæ, sed conciliabulum sive conventiculum appellandum censuit.

His igitur de causis concilium Basileense locum inter generalia concilia habere minime debuit. Quia tamen in omnibus editionibus hactenus impressum fuit, ne quis forte quereretur in hac editione fuisse prætermissum; visum est illi locum, quem sibi quodammodo præscripserat, reservare: quemadmodum in ipsis sacris bibliis, & in sanctorum patrum voluminibus apocrypha nonnulla, quæ ab antiquis temporibus inserta feruntur, notari videmus, non auferri.

EPISTOLA CONCIL. BASILEENSIS, ad Cluniacenses monachos.

Ex Tomo VII. spicilegii Dacheriani.

SAcrosancta generalis Basileensis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, dilectis ecclesiæ filiis abbati, & toti conventui monasterii Cluniacensis, salutem, & omnipotentis Dei benedictionem.

Accepimus ptidie duo volumina beati Augustini, in quorum altero est tractatus contra Donatistas, & contra Manichæos, & contra Faustum, in altero vero de baptismo parvulorum. Commendamus diligentiam & obedientiam vestram: certificantes vos, quia non sunt minus salvi hic, quam in monasterio vestro, & quia expedito isto negotio Bohemorum, proculdubio vobis remittemus sine aliquo detrimento. Verum indigemus necessario Ambrosio de paradiso animæ, Ambrosio de sacramentis, & Ambrosio super Lucam. Item Anselmo de sacramentis: Item Fulgentio; Item Ambrosio super psalterio, Hortamur vos omnes & singulos, mandantes nihilominus cuilibet vestrum in virtute sanctæ obedientiæ, & excommunicationis latæ sententiæ, ut prædicta volumina sine mora mittatis ad nos. Expensas autem quas portando & reportando fieri continget, paratos solvere nos offerimus. Est enim magna necessitas, ut prædicti libri sint hic: nam infra octo vel decem dies ambasiatores Boemorum hanc civitatem ingressuri sunt. Datum Basileæ die vigesima sexta mensis Decembris MCCCCXXXII.

AL-

Ex Martene Thesaur. novis. Anecdo. to. 4. p. 163.

I.

ORATIO

Philippi Archiepiscopi Turonensis habita in Concilio Basileensi.

Ex MS. ecclesiæ Turonensis.

Sequitur propositio Facta per Reverendissimum in Christo patrem Dominum Philippum Archiepiscopum Turonensem Christianissimi regis francorum Ambaziatorem in Concilio Basileensi.

REverendissimi Reverendique Patres, cæterique Domini doctores & magistri in Spiritu-sancto simul hic synodaliter congregati, præmisit Dominus noster christianissimus Dominus CAROLUS gratia Dei Franciæ rex ad præsentiam vestrarum dominationum reverendissimum patrem Dominum archiepiscopum Lugdunensem: deinde subsequenter venerabilem virum magistrum nostrum magistrum Jordanum Morini in sacra pagina egregium professorem consiliaiarios suæ majestatis illustrissimæ. Nunc vero, Reverendissimi Domini mei, Domini Bituricensis archiepiscopus, Aurelianensis episcopus electusque Silvanectensis, regiæ serenitatis consiliarii & ego cum ipsis Zachæus, pusillus & modicus capellanos serenitatis ejusdem, post prædictos duos dominos meos ad vestram reverentiam diriguntur per Dei gratiam consolandam & juvandam in vestro, imo verius in Sancti Spiritus opere præincepto. Unde ad explicanda Beatitudini vestræ fideliter injuncta nobis per majestatem christianissimam ipsius domini nostri regis, de præcepto, licentia & jussu ipsorum Reverendissimorum Patrum omnium & cum benigna supportatione Reverendissimarum Paternitatum vestrarum præsento vobis omnibus illud sanctissimi regis David ad universitatem civitatis Jabes Galaad 2. Reg. cap. 2. *Benedicti vos a Domino qui fecistis misericordiam hanc.*

Benedictus Christus Pater misericordiarum & minister beneficiorum Dei, per quem nobis omnia dedit Deus, cum quo ab infantia crevit omnis benedictio, & de utero matris suæ egressa est cum eo. Hic vobis tribuat benedictiones dulcedinis suæ, & misericordia ejus vos omnes impleat & circumdet, qui facitis ei misericordiam hanc, qua ipse per prophetam ait: *misericordiam volo & non sacrificium.* (Ose. 6. 6.) Meministis, Patres sanctissimi, languorum & miseriarum sanctæ matris Ecclesiæ, pro qua non dubitavit Christus se ipsum tradere immolari, ut sponsam sibi exhiberet gloriosam, non habentem maculam neque rugam. Audistis ploratus & ululatus matris vestræ ejulantis, heu! & gementis filios per mundum universum lamentabiliter deformatos. Redditis nunc Altissimo vota vestra ad dirigendos affectus nostros in viam pacis, ut de lacu miseriarum & de profundo scelerum omnes liberati in sanctitate & justitia serviamus illi. O fructiferæ Christi olivæ! gloria vobis, honor & pax, lætitia & corona exultationis, qui facitis Domino misericordiam hanc. Rex David lucerna & lux omnium regum, cum audisset quod viri Jabes sepelissent Saul, gratias acturus nuntios præmisit, per quos dixit eis: *Benedicti vos a Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum Saul & sepelistis eum; ego reddam vobis gratiam, eo quod fecistis istud.* (2. Reg. 2. 5.) Quid, Patres sanctissimi, quam dolens vel calor interpretatur ipsum Jabes; quid Galaad, quam testimonii acervus; quid denique Saul quam abutens aut abusus? Igitur quia non nisi ardore miserationis accensi, & zelo paternæ pietatis commoti, gratias Deo reddituri, convenistis in hunc acervum testimonii Christi ad delendas pestilentias errorum, ad sepeliendas spurcitias omnium vitiorum, quibus heu! tantisper os suum dilatavit infernus; hinc Rex noster Christianissimus apprehensor disciplinæ, sapientiæ David, nobilissimum Ecclesiæ membrum, a Deo, ut inter cunctos sæculi reges Christianissimi nomine meruit insigniri, imitando catholicos mores orthodoxorum & invictissimorum progenitorum suæ majestatis illustrissimæ, nos ad hunc sanctum Christi thalamum destinat in præsenti in obsequium vestræ, imo verius suæ synodi sacratissimæ; qua, juvante eo cujus res agitur, omne monstruosum, omne scandalosum, omne deforme & abusivum, quibus pene tota christianitas ad fundamentum existit inanita, & corrosa prope viscera matris nostræ, per hanc vestram misericordiam evellantur, sanentur, tollantur & sepeliantur ab ea. Quapropter in hac spe sacra idem Rex noster Illustrissimus catholice constitutus ex superabundantia cordis sui christianissimi iterum ac iterum vobis ait: *Benedicti vos Domino, qui facitis misericordiam hanc, ego reddam vobis gratias quod fecistis opus istud.* (2. Reg. 2. 5.) Gratias primo agit Deo per quem regnum & nomen Christianissimi accepit Regis; quia multiplicat in vobis Deus misericordiam suam, congregans vos simul in unum de nationibus universis, & faciens vos quasi cor unum & animam unam ad dandam scientiam salutis plebi ejus. Gratias item reddit vobis sua majestas Christianissima, quia Deo & hominibus ministratis opus istud: opus, inquam, præter quod nequit plebs Domini sustineri. Ministri enim Dei estis vos in hoc ipsum servientes. Novit vestra Beatitudo clamorem illum Moisi ad Dominum, cur ait, *Domine, imposuisti pondus universi populi hujus super me, non enim possum solus sustinere hunc populum.* (Num. 11. 11.) Numeri XI. qui licet centuriones multos haberet & tribunos, in quos partiti ponderis reliquum sibi levius existeret; se tamen solum vir Dei protestatur, & pro solo reputatur a Deo, donec auxilium sibi assistat conventus seniorum, (Locus intricatus.) donec dux sacer pastores sæculi sanctum munus officii pastoralis populum in vera fide & sanis moribus retinere importabilem arguit oneris gravitatem. Non enim possum solus sustinere hunc populum. Non est qui tantam possit sarcinam divino absque præsidio sustinere, ruinam prævidet, si non sit qui adjuvet. Lapsum gregis pastor fidelis non expectat, auxilium postulat ante casum, ut nec inutilis ipsi, nec perniciosus populo rector existat, & improperia exprobantium Deo non cadant super eum. Unde qui nunquam famulantibus ei defecit Deus,

Deus, ficut Moifem in ducem populi conftituit, ita tutiffimum plebis dominicæ præfidium ei inftituit & præcepit, conventum fcilicet feniorum omnium nationum: cui Dominus, *congrega*, inquit, *mihi viros de fenioribus Ifrael, quos tu nofti, quia fenes funt populi & magiftri, ut fuftentent tecum populum, & non tu folus graveris*, Numer. xi. Quod fi vir Dei repletus Spiritu-fancto cum centurionibus fimul & tribunis præter fuffragium paternæ congregationis nationum, unam nationem, inquam, Ifrael fufferre non valuit; abfit, Reverendiffimi Patres, ut præfumere de vobis æftimemus tot Chrifticolas nationes, quas per orbem catholicum univerfaliter difperfit Deus, poffe in unitate fidei & morum integritate, fynodali abfque præfidio conftruere, & multo minus, fi corruerit, fublevare. Hoc etenim & moles tanti ponderis & defectus noftri temporis non patitur, quo, tefte Pelagio, non folum nobis merite, fed fimul cum meritis corpora difpereunt. Amplius autem poft dies tenebrarum, fi placet, lucis tempora contemplemur, actus eorum imitantes, quos nobis Chriftus pofuit in exemplum. Legimus autem tertiam fynodum quamplurimos Chrifto & fieri vindicare potuiffe, quos & Paulus vas magnum electionis, & Andræas plenus Spiritu-fancto, & Petrus princeps difcipulorum Chrifti cum cunctis apoftolis ab errore legalium folvere nequiverant, Act. 15. Omnia quæ funt, a Deo ordinata funt. Ordinavit itaque Deus congregationes Patrum & feniorum ad fui primum gloriam, in delectationem nominis Filii ejus, & ampliationem divini cultus apud univerfas nationes, quas propterea creavit Deus, propter quod notanter ait Dominus Moifi ubi fupra, *Congrega*, inquit, *mihi*, &c. Secundo ad laudem & commemorationem concilii beatorum, in quod omnis congregatio finaliter ordinatur in ædificationem æterni templi, quæ fundata eft fuper Chriftum petram & foliditatem cunctarum, ait Leo xix. dift. *Ita Dominus*. Tertio ad illuminationem & fanctificationem animalis turbæ deviantis a fide, ut agnita veritatis luce, ab errorum tenebris liberata, redeat ad oftium tabernaculi fœderis & ad lumen falutis, id eft Chriftum. Chrifto enim in fanctificatione informis populi a rectis moribus declinantis, ut exactis vitiorum fqualloribus, corda omnium per caritatem refipifcant ad digne confitendum nomini fancto Dei, & finaliter gloriandum in laude ejus, juxta id populi per
Pfal. 105. 47. pfalmiftam, *Congrega nos de nationibus, ut confiteamur nomini fancto tuo, & gloriemur in laude tua*. Olim nempe paffim homines per agros difperfi more beftiarum vagabantur, quos cum Deus & ratio fimul congregari docuerunt, ex immanibus manfueti, ex feris mites facti funt, docti fidem colere, difciplinam fufcipere, caritatem continere, & juftitiam, quæ pacem gignit, invicem exhibere. Cum autem adeo crevit plebs Domini, ut non folum tota nequeat congregari, fed nec fparfim per partes fuftineri, vifum eft dignum fapientiæ Dei, paternam fynodum conftitui, quæ vice Dei & omnis ecclefiæ fuftinentiæ plebis infirmæ confuleret, ad quam tenentur firmiores, tefte Apoftolo: *Debemus autem nos firmiores imbecillitatem infirmorum fuftinere, & non nobis placere*, ad Rom. 15. Propter quod neglectis primis conciliis, tamquam fidei & morum præfidiis, inania funt infequuta in Dei ecclefia tum corporum tum ani-

A marum determinata. Si quis ex principio res nafcentes viderit, optime contemplabitur. Inde quippe chriftianitas, tefte Ifidoro, in diverfas hærefes fciffa eft: inde caritas extra mundi terminos pene exfulavit: inde regnum in regnum furrexit, in provinciam provincia, & gens contra gentem, & quod eft omnium deterius, idem in fe ipfum. Sane fi cunctarum regionum calamitates & mæftus perfcrutemur; omnes in deferta concilia inferemus, pro quanto in eis debite peractis non modo ftructura fidei, fed omnis vitæ & actionis cujuslibet norma confiftit, tefte beato Gregorio, xv. dift. *Sicut*. Ordinavit poftremo Deus congregationem fynodalem ad fpiritualem lætitiam & confolationem eorum-
B dem per incrementum meriti & augmentum gratiæ amplioris, unde Dominus ad Moifem, *Congrega mihi viros*; & fubditur, *Et defcendam, & dabo eis de fpiritu tuo*, id eft de Spiritu-fancto *quemadmodum & tibi* fecundum Auguftinum, vel tuo minifterio de Spiritu-fancto. O beatiffima Chrifti fynodus, in quam fe Deus Pater fpondet defcenfurum! In te Filius confiftit, in medio verus promiffor Chriftus, promittens Patrem daturum tibi quicquid petieris in nomine ejus. In te Sanctus præfidet Spiritus, infigniens & fublimans obfequentes tibi in conjudices, participes & confortes judicii fui fancti, juxta illud S. Jacobi in Jerofolymitana fynodo præfidentis, *Vifum eft*, ait, *Spi-* Act. 15.
C *ritui-fancto, & nobis*. O faluberrima congregatio a cunctis merito catholicis veneranda! Hoc tui actoris exigit omnipotentia atque præfentia, hoc fapientia te confirmantis, hoc benignitas tui directoris, hoc iterum exigit dignitas interioris pietatis ecclefiæ fanctæ Dei, quam tu veriffime repræfentas, hoc poftremo exigis fublimitas prærogativæ fingularis, qua fuper omnem conventum auctore Sancto Spiritu infigniris. Quas ob res princeps apoftolorum Petrus, quem Chriftus cunctis catholicis dedit in fpeculum, in Jerofolymitana fynodo loquutus non legitur nifi furgens, ad exemplare myfterium reverentiæ filialis, quam omnis catholicus paternis fynodis debet exhibere.
D Primus, inquam, loquutus eft ex ardore, accenfus igne apoftolicæ caritatis pro falute gregis. Surgens vero loquutus eft reverenter, ut patronus certans pro manumiffione plebis chriftianæ ab intolerabili jugo legalis fervitutis; *quid*, ait, *tentatis Deum imponere jugum fuper cervicem difcipulorum, quod neque Patres noftri portare potuerunt?* pabulum vobis, viri fanctiffimi, paftoralis doctrinæ doctor ecclefiæ relinquens & exemplum, quo in hac facra fynodo vos ardenti ftudio intendere decet, & omnes emancipationi membrorum Chrifti ab omni jugo importabili vano & fervili, fi quo nofcantur prægravari. Jugum enim Chrifti fuave eft & onus ejus leve. Jubet Apoftolus
E reddere tributa omnibus. *Cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui honorem honorem*. Non ignorat majeftas chriftianiffima, ut quanto altiori loco Dei gratia fublimavit, tanto obligatior cenferi debeat & promtior ad exhibitionem cuncti favoris omni generali fynodo, quæ ficut virtute repræfentationis, ita virtutis efficacia nofcitur fponfa Chrifti. Dignum infuper cenfuit Regia celfitudo honorificentiam illius filialiter imitari, in cujus commemoratione fui progenitores chriftianiffimi Romanam Ecclefiam præ cæteris tan-

Num. 11.
Act. 15.
Rom. 13. 7.

sanxerunt incunctanter honorandam: unde magnus CAROLUS Romaoorum invictissimus imperator Francorumque rex illustrissimus, a quo regoum, genus etiam & nomen ad nostrum christiaoissimom CAROLUM derivantur, in memoriam, ait, beati Petri apostoli honoremus saoctam Romanam Ecclesiam & sedem apostolicam, ut quæ nobis sacerdotalis nunc est dignitatis, esse debeat ecclesiasticæ magistra rationis. XIX. *In memoriam*.

Quo pacto, Patres Reverendissimi, cum audisset Rex noster Christianissimus princeps profecto doctissimus in scripturis canonicis veteris & novi Testamenti, in catholicis denique gestis apostolicis pariter & exemplis, quod vestra proponeret reverentia in hac præclara civitate synodaliter convenire; confestim dedit operam sua celsitudo, etiam non interpellata, non requisita, convocandis prælatis ecclesiæ ejus regni in sua urbe Bituricensi, ubi inter alios Patres & Dominos convenientibus personaliter Dominis meis Reverendissimis Lugdunensi, Bituricensi, & Aurelianensi hic præsentibus: præsidente vero Domino Lugduoensi, conclusum extuit concorditer uno ore omnem catholicum favorem vobis merito per ecclesiam regni quantocius debere exhiberi. Cum autem deliberatio & conclusio insinuantur Regiæ majestati, ipsas benigne acceptans, laudans & confirmans, ex tunc decrevit suos oratores ad vestrum synodale obsequium destinare, cunctis indicens prælatis sui regni, ut personaliter non differrent ad hanc sacram synodum iter properare. Placuit demum vestris Paternitatibus Reverendis, vestros legatos ad suam dirigere majestatem, videlicet R. P. & dominos dominos episcopum Novariensem & abbatem S. Ambrosii Mediolanensis, ad quorum laudem etsi vestra satis electio sufficiat, eos tamen in re tanta fides probata amplius recommendat. Potuerunt vestras paternitates reverendissimas de caritate regia ad vos reddere certiores, quibus adeo Sua Majestas illustrissima ad Christi gloriam, cujus rem agitis, ad hooorem Ecclesiæ universæ vestrique gratiam & favorem, humiliare se adeo voluit, ut per suas litteras regias extunc eis liberaliter concessas polliceri vobis dignaretur solemnes ejus oratores se ad vestram Reverentiam festinare. Cujus rei profecto, Patres Reverendissimi, quia in nobis omnibus facultas hucusque non patuit exequendæ, obstantibus guerrarum regni turbinibus, excessuque nivium & subsequeotium aquarum, cui a memoria hominum parem in regno non habuit. Regia Majestas vestram Paternam Reverentiam filialiter deprecatur, moram nostri adventus noo culpæ temeritatis; sed obstaculis potius antedictis adscribendam. Nobis autem id ipsum humiliter supplicantibus, ut apud Paternitates easdem filialem, si placet, executionem consequamur. Commendat Regia Celsitudo vestris paternis orationibus libertates & jura ecclesiæ sui regni, prosperitatemque personæ suæ atque status, qui cum tota ecclesia regni ejus non cessat continuo pro vobis Dominum exorare, ut vestras Paternitates Reverendissimas misericorditer sanctificet & sanctificatas dirigat & conservet ad operanda ea opera, ad quæ Vestra descendit Beatitudo in hanc præclaram & pacificissimam civitatem, sicut scriptum est 1. Reg. 13. *descendit omnis Israel, ut unusquisque acueret vomerem suum, ligonem, securim & sarculum*, ut sic in vobis tamquam io vero sarculo Sancti Spiritus eradicentur vepres, eruantur spinæ cunctorum vitiorum, suppleantur valles defectuum, & colles excessuum omnium sarriantur, & impleatur in nobis illud Isaiæ VII. Vepres & spinæ in uoiversa terra & omoes montes in sarculo sarriantur. Hæc sunt duo ad quæ pro parte Majestatis Christianissimæ ad vestram mittimur præsentiam. Hæc est illa synodalis misericordia, quam si Domino Christo feceritis prædicto, profecto eritis a Deo Patre ejus benedicti, benedicti, inquam, in præsenti per gratiam & in æternum per gloriam, quam nobis benedictus per essentiam Christus, ad cujus gloriam facitis opus illud, concedat in sæcula sæculorum, amen.

II.

Ex eodem p. 369.

LITTERÆ SYNODI BASILEENSIS ad Joannem abbatem Bonævallis apud Ruthenos.

Jubet ut in partibus Galliæ & Hispaniæ archiepiscopos, episcopos, abbates, aliosque prælatos invitet ad concilium Basileense.

ANNO CHRISTI [illegible]. *Ex archivis monasterii Bonævallis.*

SAcrosancta generalis synodus Basileensis in Spiritu-sancto legitime congregata, universalem ecclesiæ repræsentans dilecto filio Joanni abbati ecclesiæ Bonævallis salutem, & omnipotentis Dei benedictionem, & maodatis nostris firmiter obedire.

Cum in hac civitate Basileensi sacrum generale concilium in Spiritu-sancto legitime congregatum sit, in quo præcipoe ad extirpandum hæreses, compooendam pacem in populo christiano, & reformandos mores utriusque status; tam ecclesiastici quam sæcularis, summa cum diligentia providendum erit: necesse est, ut multitudo copiosa tam prælatorum quam aliarum notabilium personarum, huc confluat, ut earum consiliis & auxiliis hujusmodi sancta opera debite possint executioni maodari; & cum ea quæ in ipso sacro concilio tractanda sunt, exactam diligentiam ac celeritatem exigunt, omnisque mora sit supra modum præjudicialis, ideo multiplicatis literis & mandatis quoscumque prælatos & alias notabiles personas hæc sancta synodus nititur ad hoc sacrum concilium advocare. Idcirco tibi in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandat, quatenus omnes archiepiscopos, episcopos, abbates, & prælatos, nec non cathedralium ecclesiarum capitula, qui & quæ ad generalia concilia de jure vel consuetudine venire teneantur, nec non alias quascumque personas ecclesiasticas, quas huic sacro concilio utiles & idoneas judicaveris, per nationes Gallicanam & Hispanicam, sub quibuscumque pœnis & censuris ecclesiasticis convoces, requiras, & moneas, ut ad ipsum sacrum concilium infra terminum, qui tibi debitis circumstantiis consideratis competens esse videbitur, prælati & singulares personæ propriis in personis accedere non postponant. Quod si corporali infirmitate, aut alias canooico impedimento fuerint præpediti, ac etiam prædicta capitula aliquem vel aliquos notabiles

viros

ANNO CHRISTI 1433.

viros, moribus & literatura ornatos, de omni statu ecclesiarum suarum instructos, pleno destinent cum mandato; pro prædictorum faciliori executione, tibi convocandi per prædictas partes, cleros, principes, populos, & universitates, & quascumque personas, eos easque alloquendi, exhortandi & monendi, auctoritate hujus sanctæ Synodi, ut tibi circa prædicta & in omnibus concernentibus favorem & successum hujus sancti concilii, assistant consiliis & auxiliis opportunis. terminosque datos, nec non excommunicatos, suspensos vel interdictos, tam per te quam per quascumque alias nostras literas seu commissarios protogandi, absolvendi, & super irregularitate quam sic excommunicati, suspensi vel interdicti celebrando vel divinis officiis se immiscendo incurrissent, dispensandi, aliasque personas ad prædicta omnia exequendum vice tua substituendum, & deputandum, & generaliter ipsa sancta synodus omnia & singula tam per te quam per substituendos a te faciendum, & exercendum, quæ quomodo ad profectum hujus sacri concilii noveris expedire, plenam tenore præsentium facultatem impertitur. Tu autem tam diligenter hoc sanctum onus tibi injunctum exequi studeas, quod apud omnipotentem Deum, cujus res agitur, in cœlis meritum, & apod hanc sanctam synodum dignas laudes consequi valeas. Datum Basileæ secundo idus Augustini anno Domini MCCCXXXIII.

III.

Ex eodem p. 171.

BULLA EUGENII IV.
lecta in Congregatione generali XVII. Septembris MCCCCXXXIV.

Ex MS S. Michaelis in pesticulo maris.

EUgenius episcopus servus servorum Dei universis fratribus & dilectis ecclesiæ filiis in sacro Basileensi concilio congregatis salutem & apostolicam benedictionem.

Adventibus ad nos venerabili fratre nostro Francisco Brixiensi episcopo, & dilecto filio magistro Petro de Monta oratoribus vestris, intelleximus quanto mœrore ex his quæ adversum nos concitata dicebantur affecti fueritis, quanta postmodum lætitia exultaveritis cum nos sanos & inculumes in vere in civitatem Pisanam venisse audistis, postremo quid favoris & operæ in deliberationem dilecti fratris nostri Francisci tituli S. Clementis S. R. E. presbyteri cardinalis & camerarii nostri, ac venerabilis fratris Marci archiepiscopi Tarentasiensis per ipsos oratores impendi statueritis plane cognovimus, pro qua re devotiones vestras in Domino commendamus, vobisque pro devotione & caritate hujusmodi multas gratias agimus, sperantes ut si pro liberatione cardinalis præfati majorem opem dare oporteat, id libenti animo facietis, nec ullo pacto tantum sacrilegium extendi patiemini. De Tarentasiensi enim archiepiscopo, quia liber est, præter gratias, quas pro eo vobis agimus, amplius non dicimus. Hoc autem oratores tum nostra contemplatione, tum pro re ipsa ad quam destinati sunt, quia pia est, libenter in divinis, ac grato animo ac condigno honore suscepimus. Deinde cum a nobis discederent pro eorum tutela usque ad urbem plene provideri mandavimus. Cæterum cum audiamus oratores carissimi in Christo filii Joannis Palæologi Romanorum imperatoris apud vos esse, ac pro occidentalis & orientalis ecclesiæ unione nonnulla tractare: nos qui superiori tempore in negotio hujusmodi plurimum laboravimus, quid in ea ra tandem egerimus præ- a sidentibos nostris satis plane explicamus. Vos autem ex his quas ad eos scribimus pro sapientia vestra arbitrari poteritis, quid cum præfatis oratoribus apud vos agentibus tractare & prædicare debeatis. Datum Florentiæ ann. Incarnationis Domin. MCCCCXXXIV, XIV. Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno IV.

ANNO CHRISTI 1434.

a Forte, instantes. H.

IV.

Ex eodem loco cit.

LITTERA REGIS ARRAGONUM
missa in concilio, lectaque in congregatione generali die veneris.

Ex MS. S. Michaelis in periculo maris.

SAcro-sanctæ generali synodo Basileensi in Spiritu-sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentanti Alphonsus Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, &c.

Regalis est officii omnipotenti Deo & sanctæ matri ecclesiæ quædam more debita exhibere obsequia, reverendissimi ac venerabiles in Christo patres inclyti, spectabiles, magnifici, religiosi & devoti viri. Ex pridem nostræ eleganti quodam nec minus affectionali eloquio explicitis majestati per reverendissimum ipsius sacro-sanctæ synodi ambassiatorem opportunis, cum credentialibus literis apud nostram celsitudinem destinatum, videlicet abbatem Sancti Ambrosii Mediolanensem eximium utriusque juris doctorem, apostolicum referendarium ac literarium E. D. synodi correctorem generalem, claro lumine hilarique exultatione inter quosdam illustrium sapientiarum vestrarum commendabiles intentus, gloriosum illud vestrum propositum de reformanda scilicet matre nostra ecclesia, & aliis quippe non minus necessariis religioni & exaltationi fidei christianæ percepimus, pro quibus summo Regi regum, cujus res agitur, & proinde ipsi sacrosanctæ synodo dum tam virtuosi operis & officii nos advocare particípes dignata est, referre assurgimus gratiarum omnimodas actiones, pro agendorum inde opera & executione cum expedierit, personam & regna nostra exhibitione promtissima offerentes. Et quamquam super expositis, ut præfertur, per ambassiatorem præfatum latius respondere deliberavimus per oratores nostros ad sacerrimum cœtum vestrum cito citius destinandos; nonnulla tamen ex impræsentiarum insedentibus menti nunc eidem communicavimus ambassiatori præfatæ almæ synodi vivæ vocis oraculo referenda: quam assidue dirigere dignetur ille Spiritus Paraclitus, in cujus nomine congregatur ad honorem & servitium ecclesiæ suæ sacro-sanctæ. Datum Agringenti 23. aprilis anno a nativitate Domini MCCCCXXXIV.

Subscripta nomine proprii regis. Rex Alphonsus. Sacro-sanctæ matris ecclesiæ humilis filius & devotus Alphonsus rex Arragonum, Siciliæ, &c.

V.

ANNO CHRISTI 1434.

V.

Ex eodem p. 372.

RESPONSIONES FACTÆ PER Sereniſſimum Dominum regem Arragonum capitulis oblatis per reverendiſſimum oratorem ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis.

Ex MS S. Michaelis in periculo maris.

AD primom, ſereniſſimus dominus rex præmiſſa gratiarum actione, reverendiſſimis patribus & ſpectabilibus viris in ſacroſancta Baſileenſi ſynodo congregatis, eum circa tantum tamque commendabile & glorioſum propoſitum intendentes religioni fidei chriſtianæ & reformationi ſanctæ matris eccleſiæ, quippe non parum neceſſarium, ejuſmodi virtuoſi operis & officii ipſum advocare participem dignati ſint, contentatur, imo ultro ſe offert ea ſolita qua conſuevit in ipſam ſanctam univerſalem eccleſiam matrem orthodoxa devotione pariter & affectu ſuos ſolemnes ambaſſiatores apud ſacrum Baſileenſe concilium, opportuna equidem poteſtate ſuffultos, quantocius ſibi fieri poterit, concordi & firmo exactis his temporibus ſemper habuit, licet commode aliis implicitus actis non valuerit deſtinare, pro Dei & unitatis eccleſiæ ac ſanctæ fidei catholicæ reverentia, ſervitio & honore.

Ad ſecundum, placet domino regi per ſuas literas exhortari & requirere reverendos ac venerabiles dominos archiepiſcopos, epiſcopos, abbates ac eccleſiarum prælatos ac catholicarum eccleſiarum capitula dominationis ſuæ, qui & quæ ad hujuſmodi concilia generalia pariter & conſuetudinarie accedere vel mittere teneantur, quatenus perſonales, aut per notabiles procuratores ſuos plena poteſtate ſuffultos apud ſacrum Baſileenſe concilium, ſe brevius quo potuerint conferant.

Ad tertium, dominus rex intendit utraſque ambaſſiatas, tam videlicet prætextu dominii hujus regni Siciliæ, quam Arragoniæ, & aliorum regnorum & terrarum ſuarum, ut perhibitum eſt, impræſentiarum mittere, ipſoſque reverendos dominos cardinales Ilerdenſem, & S. Sixti ad dictum ſacrum Baſileenſe concilium adeundum per ſuas literas exhortari.

Ad quartum, Quia dominus nihil occaſionis guerræ & inimicitiæ inter eum & perſonam regis Caſtellæ eſſe intendit, tum proſpectu ſignanter & viciſſitudine grandi ſanguinis eos, tum quia aſtu nonnullorum potius quam propria voluntate ſic actum eſt, ut expers fere debiti cognationis & patruelis Rex ille teneretur affectus. Et ſi quid turbationis & diſcordiæ in Hiſpania ſub ejus nomine ſeu velamine, proh dolor! fuerit, id æmuli quidem procurarunt honoris & gloriæ cupidi, illorum ſcilicet quibus divino jure pariter & humano datum eſt poſt regem ipſum curam gerere conſervationis regni illius, non videtur regiæ majeſtati agendum fore de pace inter quos guerræ non ſunt, nec præmiſſorum tam ſuccinctum eloquium, tantique negotii brevis præparatio, attenta præſertim induciarum utrimque pactione, cæteriſque compluribus hoſtilis forſan guerræ forinſecis demonſtrationibus, aliter quam profertur apud ſacroſanctam ſynodum reverendiſſimis patribus & viris circumſpectis in Spiritu-ſancto con-

A gregatis ſeu admirationis cujuſpiam afferant hæſitationem, cum quamdiu per intercepta temporum curricula geſta ſecus verum integerrimumque rerum ſucceſſum non loco commode nequeant examinari ſermone ut ipſum actum ſacrum Baſileenſe concilium certius valeat informari dictus Dominus rex de ſcuto, ut præmittitur, ſuos præfectos ambaſſiatores de præmiſſorum elucidanda veritate inſtanter mittere accelerabit, qui intentionem ſuam & geſta circa ea omnia præfato ſacro concilio referabunt. *Sic ſignatum* Joannes de vicecancellario ſecretarius.

Ad quintum, quia camera apoſtolica juraque ejuſdem in traditionem regiam obnixa B ſunt, ſereniſſimo domino regi uſque ad ſummam florenorum centum quinquaginta millium de camera, ut per nonnullas literas apoſtolicas clarius patet cuilibet illas intueri volenti, petitaque jurium exactio ſeu collecta ſatisfactionem illorum valeat aliquantulum impedire, dominus rex prædictus de ſuæ mentis deliberando propoſito, ſuper his & aliis omnibus ſupradictis per ſuos ipſos oratores plenius ut præmittitur, reſpondere intendit. Rex Alphonſus.

Sacro-ſancto Baſileenſi ſynodo in Spiritu-ſancto congregatæ eccleſiam univerſalem repræſentanti,

C *Lecta in congregatione generali die martis* XVII. *Auguſti MCCCCXXXIV.*

VI.

EPISTOLA HENRICI ANGLORUM Regis ad concilium Baſileenſe.

Ex eodem p. 374.

Ex MS S. Michaelis in periculo maris.

SAcroſanctæ Baſileenſi ſynodo in Spiritu-ſancto congregatæ univerſalem Eccleſiam repræſentanti HENRICUS Dei gratia Rex Angliæ & Franciæ & Dominus Hiberniæ ſui ipſius recommendationem devotiſſimam & ad honorem Dei opus ab eadem inchoatum feliciter D conſummare.

Per alias literas, quas primum per venerabilem in Chriſto patrem GUILLERMUM Londonenſem epiſcopum notabiles & egregios viros Dominum Racellum de Bononia militem, præceptorem S. Joannis Jeroſolymitani Januen. & fratrem GUIDONEM conventus Cambeiacenſis in Sabaudia ordinis Prædicatorum ſacræ paginæ profeſſorem ſacratiſſimi cœtus veſtri oratores egregios deſtinavimus; eidem inter cætera ſcripſiſſe meminimus, miſſuros nos ad ſacrum concilium, ut petebatis, noſtros ambaxiatores accommoda celeritate qua poſſemus, quorum aliquos etſi non omnes quos diſpoſuimus, ſic tranſmiſimus, qui uſque E modo ſtant & fuerunt in loco dicti concilii parati ſemper intendere his quæ potiſſimum cedere poſſint ad gloriam & laudem divini nominis & catholicæ fidei munimen & exaltationem. Deputavimus ſubſequenter & alios longe plures prioribus, quos etiam mari tranſito in itinere conſtitutos non eorum culpa aut affectato redito, ſed urgentiſſimis negotiis nos & regna noſtra concernentibus duximus revocandos, propoſito tamen, quod concepimus, mittendi videlicet ad concilium eoſdem vel alios non mutato, & ut eidem noſtræ men-

ANNO CHRISTI 1434.

mentis intentio ac requestis & rogatibus sublimitatum vestrarum per dictum venerabilem patrem Londonensem episcopum rursum ad nos transmissum nobis repetitis satisfacere curaremus, mittimus de præsenti prædilectos & fideles ambaxiatores nostros, videlicet ROBERTUM Londonensem, JOANNEM Roffensem, BERNARDUM Aquensem episcopos, ac consanguineum nostrum EDMUNDUM comitem Mauritaniæ, MICHAELEM abbatem Glasconensem, WILLERMUM priorem Nomoci, HENRICUM P. Boncsbeti, THOMAM Lanuchelcure, CRICOPOLERNUM Rodi Ordinis S. Joannis Jerosolymitani, JOANNEM Colleville milites, & magistrum THOMAM Bromis utriusque juris doctorem & decanum ecclesiæ cathedralis Sarisberiensis præsentium portitores, Vestras Paternitates Reverendissimas ab intimis exorantes, quatenus nos in ipsis, & ipsos in nobis recommissos habentes, eosdem tam in negotiis & factis ecclesiæ, quam vestris favoribus prosequi velitis opportunius, & affectu benevolo pertractare fidem accommodare in his quæ nostro nomine curabunt explicare. Cœtum vestrum sacratissimum ad sanctæ matris ecclesiæ gloriam & honorem corroborare dignetur ejus sponsus Dominus noster Jesus-Christus. Scriptum sub privato sigillo nostro apud palatium nostrum Westmonasterii xx. die mensis Maji. *Sequitur sessio 20. in mss.*

VII.

Propositio Domini Legati in adventu Græcorum facta Basileæ in Congregatione Generali. Anno Domini 1434.

Novissime eruta ex codice MS. Bibliothecæ S. Marcelli Romæ, & collata cum Cod. Vatic. 4190. fol. 81. & cum Cod. Vatic. Palat. 541. in quorum primo titulus est hujusmodi.

Oratio facta ad Græcos per Reverendissimum in Christo Patrem F. Julianum Legatum in sacra Basileensi Synodo.

MOS est magna laude dignus apud nostros Ecclesiasticos diutissime observatus, cum de rebus arduis dicturi sunt, ab aliquo scripturæ sacræ verbo initium dicendi facere. Et recte quidem; nam quanto ex fortiori materia fundamentum instructum fuerit, tanto quod super imponitur ædificium firmius & durabilius erit. Me autem qui ad hanc rem utinam digne electus essem, cum jussu Ecclesiæ locuturus sim, hujusmodi laudabilem Ecclesiæ consuetudinem præ cæteris imitari oportet. Sed unde melius exordiri potero, quam ab iis verbis, quæ Redemptor noster suo sanctissimo ore, suisque benedictis labiis circa tempus præsertim Redemptionis nostræ protulit? quæ quia de dilectione Dei & observatione mandatorum, de pace, & Unitate Ecclesiastica dicta sunt, nusquam dignius, nusquam convenientius quam modo, & hoc in loco recitari possunt: Hæc sunt illa sacratissima verba, salutifera verba nostris infculpenda cordibus paulo ante in officio Missæ lecta, quæ Catholica Ecclesia in omni Spiritus sancti solemnitate decantare solet sumpta ex Evangelio Joannis XIV. Capit. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Licet omnipotens Deus neminem mortalium secundum Legem de gratia sua certum esse valit, juxta illud Ecclesiastis; *nemo scit an odio vel amore dignus sit*, reliquit tamen nobis argumenta quedam, per quæ gratiæ suæ non mediocrem conjecturam habere possimus. Et sicut cætera omnia ita utrumque horum summa cum ratione disposuit, ne si forsitan divinæ gratiæ certi essemus in superbiam, & elationem aliquam aut desidiam nimiam; e contra si nullam penitus haberemus conjecturam, in desperationem, aut pusillanimitatem incideremus. Inter cætera autem divinæ gratiæ indicia potissimum illud esse videtur, quod Salvator noster his verbis nobis insinuat, dicens: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & mansionem apud eum faciemus.* Si quis ergo de gratia & dilectione Dei sperare velit, necesse habet ut sermonem Dei fideliter custodiat, & mandata ejus fideliter observet, alioquin, ut inquit Joannes, *qui dicit se nosse Deum, quod per dilectionem fit, & mandata ejus non servat, hic mendax est, & veritas non est in eo.* Quapropter cum felicitatem & beatitudinem omnes homines soper omnia naturaliter appetant, & hæc ipsa felicitas & beatitudo sine gratia & dilectione Dei haberi nequaquam possint, neque quoque ipsa gratia & dilectio sine observatione mandatorum, quid aliud restat, nisi quod omnem vim robur atque industriam ad observantiam mandatorum apponere debeamus? Quæ quidem mandata, ut inquit Psalmista, *mandavit Dominus custodiri nimis*, & ita nimis ut in veteri Testamento manu alligari, in limine & postibus domus describi jusserit: quod jugem, continuamque illorum commemorationem significat. Sed ne forsan humana fragilitas, quæ vitio naturæ corruptæ ad malum prona est, mandata Dei refugeret, timens illorum pondus ac gravitatem, duo mox subjunxit clementissimus Deus, quorum alterum efficit, ut etiamsi mandata durissima essent, ob magnitudinem propositi præmii levissima judicentur; inquit enim, *Pater meus diliget eum &c. & mansionem &c.:* alterum vero manifeste demonstrat jugum fore Domini levissimum, & onus ejus suavissimum, dicens, *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Consideremus primo si placet præmii magnitudinem propositi; deinde præcepti felicitatem; & quoniam, ut inquit Apostolus *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*, altissimarum rerum probationes ex humanis assumamus exemplis. Quid autem sit diligi a Deo tunc levius intelligimus, si prius quid sit ab homine diligi inquiramus. Si autem vere diligimus aliquem, & vera amicitia ei conjuncti sumus, res omnes nostras, fortunas nostras, consilia & auxilia illi tamquam nobisimetipsis communicamus. Quis enim medicus infirmi amicus est, qui mox, quantum per se * poterit, non curet eum sanitati restituere? Si civis oppressi, vel pauperis, aut necessitatem patientis, quis potens ac sapiens amicus sit, amico suo succurrere, consulere, opem ferre & opportuna providere differet. Verus enim amicus non potest nec se, nec sua ullo pacto amico indigenti subtrahere aut denegare. Quod si amicus homo

* Al. per arteni.

ANNO CHRISTI 1434.

mo comparatione Dei Impotentissimus & imperfectissimus talem amici sui euram habeat, quid de omnipotenti Deo aliquem diligent existimare debemus? Hinc ipse salvarot inquit: *si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester, qui in Cælis est, dabit bona petentibus se?* Cui igitur ista consideranti grave videri poterit mandata Domini servare, cum hinc ejus amicitiam promereatur, ut ipse inquit: *Vos amici mei eritis, si feceritis quæ præcipio vobis.* Quod si veræ amicitiæ lex est, ut amicorum omnia communia sint, longeque liberalior est ac perfectior amicis Deus quam homo, consequens est, ut omnia sua quæ innumerabilia sunt, quin imo & seipsum largiatur dilectis suis, quibus etiam pacto infallibili pollicetur, dicens: *si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis & fiet vobis.* Quis hoc audiens non expergiscatur? Sed quis non ardeat totus hæc, quæ sequuntur, diligenter attendens? Inter amicitiæ humanæ voluptates illa præcipue videtur frui amici præsentia, sed hoc inter homines pro minima temporis parte fieri potest; At si cui est amicus Deus continua eum sua præsentia fovet, reficit, consolatur (inquit enim; *Et ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus*), nec sicut homines persæpe solent, Dominus apud dilectus suos mansionem otiosam somnolentam aut inutilem facit (loquitur enim continuo ad cor hominis, & animæ dilectæ sanctas semper cogitationes inspitat, unde propheta Regius dicebat: *Audiam quid loquatur Deus in me, quoniam loquetur pacem in plebem suam*); Vocatus autem non obmutescit, nec opem differt, sed repente, *Ecce adsum* respondet; Ejus vero oculi super dilectos suos semper vigilant, & aures ejus sunt semper intentæ si quid dilectus petat, unde scriptum est: *Oculi Domini super justos & aures ejus ad preces eorum*, sic autem sedulam, & continuam dilectorum suorum curam habet, ut eos sub umbra alarum suarum protegat, scapulisque obumbret, & scuto potentiæ suæ circumdet eos; qui si forsan cadere viderit dilectum suum, statim ne se offendat omnipotenrem supponit manum: Quantæ igitur dignitatis, excellentiæ, & utilitatis sit hominem visitari a Deo, & Deum apud hominem mansionem facere, Quis digne queat exprimere? quis istius discussione non in stuporem potius mentis quam in vocem laudationis posset erumpere? Quis ille Chrysostomus aut Demosthenes, quis Augustinus, aut Tullius minimam etiam illius suavitatis particulam posset explicare, non solum quæ gustando, sed quæ talia cogitando sentitur? O felicem hominem si tuam conditionem nosses! Ecce in servando mandata trahis Deum factorem, & moderatorem universi ad visitandum te, & non modo ad visitandum, sed ad manendum, & cohabitandum tecum. O beatum domicilium talem habens visitatorem, talem mansionarium, talem hospitem, quem si velis, potes semper apud te habere, modo ejus præcepta non negligas. Nec hoc Deo optimo satis est cohabitare cum amico suo, nisi & ipsum unum Spiritum efficiat, scriptum est enim: *qui adhæret Deo, unus spiritus est cum Deo.* Sed ne ullus relinquatur querelæ locus, quia mandata sua aspera sint, ea quæ superius in genere expresserat de mandatis & præceptis servandis, nunc nominatim specificat; *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, & hoc est præceptum meum ut diligatis invicem.* Supervacuum puto ratione vel auctoritate vel exemplis probatum ire, quam utilis & necessaria sit hominibus pax, quamque ejus nomen dulce, suave, & jucundum Natura, ipsa omnia viventia ad pacem quietemque inclinat: nemo est qui animo suo pacem ut finem quemdam non constituat: speciale quoddam privilegium pax ipsa habet, ut secundum Augustinum a suo & jam contrario quæratur, quod cæteris non congruit virtutibus. Ipsi enim, qui bella gerunt ad hoc certant, & desudant, ut pace tandem potiantur. Ita pax amica Deo grata est, ut qui eam quærunt, in filios suos adoptare dignetur, *Beati*, inquit, *pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*, & cum Dominus octo Beatitudines nominaret, cuilibet præmia sua constituens, solis pacificis nomen filiorum Dei, quod maximum est, conscripsit; honorabilius autem ac multo dignius est fieri filium Dei, quam quæris alia creata possidere. Quantum inter Christianos pax, unitas, & Communitas cum Christo nostro fuerit cordi, documentum illud insinuat datum discipulis ad prædicandum missis, ut in quamcumque domum intrarent, primum dicerent, *Pax huic domui*. Sed & sermo ille prolixus, quem post ultimam Cænam edidit ex hoc mundo transiturus ad Patrem, evidenter ostendit; cujus omnia fere verba nihil aliud quam pacem, unitatem, & Caritatem redolent. Multis enim modis id ipsum repetens salvator noster, non posse quasi satiari videbatur, modo, inquit: *mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, & in hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem;* Modo: *pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*, modo; *hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos: iterum atque iterum hoc mando vobis ut diligatis invicem.* Et tandem multa quæ dixerat uno verbo concludens dicit; *Hæc locutus sum vobis, ut in me solum pacem habeatis.* Convertens quidem sermonem ad patrem orabat instanter, ut Discipuli sui unum essent, sicut ipsi sunt Pater & Filius; & licet tunc acerbissima Passionis instaret hora, cerneretque, quid Judas, & Judæi impii adversus eum machinabantur, & quanta sibi parabantur supplicia, flagella & tormenta prospiceret, nihiluminus quasi sui oblitus, solum ad exhortandum Pacem, Unitatem, & Caritatem inter discipulos intentus erat. Multa balbutiendo dixi de pace & unitate, sed pauca pro effectu hujus sacri Concilii quin imo, & paucissima pro effectu, quem mirum in modum desideramus omnes, ut vos & nos unum simus unitate spiritus in vinculo pacis. Ex his sacris Evangelii verbis, Reverendi Oratores, edocti sumus quid facere nos oporteat. Videndum restat an sic faciamus, & si quid impedimenti est ut illud de medio tollatur. Et primo ab hac sancta Synodo inchoandum reor, quæ prius pacis signa ostendit. Deinde veniamus ad vos, qui ipsam Synodum æquis passibus sequi conamini. Hæc igitur sancta Synodus cupiens super omnia diligere Deum, & diligi ab eo summopere, curat præcepta ejus servare, præsertim ea, quæ pa-

pacis sunt; nam præter cætera sanctitatis opera, ob quæ congregata est, pacem in populo Christiano pro omnibus inquirit, & prosequitur; & quoniam super omnem pacem pax & unitas Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis magis necessaria videbatur, omnem adhibuit diligentiam, ut illa diebus nostris fieret. Quam ob rem duos Oratores Reverendiss. Patrem Episcopum Sudensem, & venerabilem Magnum Albertum de Crispis hic præsentes pro hoc sancto opere usque Constantinopolim destinavit. Et quamquam pro longitudine viæ, ac rei gravitate per magnum temporis spatium Eos exportandos esse cogitaremus, decrevimus tamen omnia potius ferre incommoda, quam tam salubrem & necessariam pacem negligere. Fecimus igitur quantum in nobis fuit exhortando, rogando, vocando, & interpellando vos, ut ad hunc locum pacis pro ipsa pace proficisceremini, prout latius ipsos Oratores nostros in Regia Constantiniana urbe nostro nomine referentes audivistis; sed nec hoc solum egisse contenti sumus, quin imo propter præceptum Domini, & caritatem nimiam, quam ad vos habemus facere prompto animo nos paratos offerimus quidquid ad hanc pacem & unitatem feliciter consumandam necessarium, seu accommodum visum fuerit. Nunc de desiderio, & voluntate vestra ad pacem dicam aliquid, & utinam tam digne sicut merita vestra exposcunt! Dedistis & vos non parva indicia per quæ divinis vos obtemperare mandatis, pacemque & unitatem Ecclesiasticam velle vobiscum renovare, satis conspici potest. Ut primum enim Oratores nostri Constantinopolim ingressi sunt, tam serenissimus Dominus Imperator, quam & Patriarcha, magna cum honorificentia eos susceperunt. Lætitia, quam patria vestra in ipsorum demonstravit adventu, honorque eis exhibitus, munificentia, hospitalitas, & cætera humanitatis officia magnum perhibent animi vestri ad pacem argumentum. Rogati post hæc Ipse Imperator & Patriarcha & Oratores ad hoc sacrum destinarent Concilium, libenter assentientes, vos viros insignes ad hoc sanctum opus conficiendum designarunt, designatosque continuo navim ascendere jusserunt. Jamque huc diu applicuissetis, nisi procella maris & adversum nimium tempus impedimento fuissent. Ne autem longior mora ullam nobis posset suspicionem ingerere, consulte deliberastis Dominum Episcopum præmittere, qui vestræ bonæ voluntatis vestrique paulo post futuri accessus nos certiores redderet; sed postquam temporis opportunitas data est ad hoc sanctum opus illico vos accingentes, non longitudinem itineris, non maris discrimina, non terras ignotas, non denique plura, quæ tam longe itinerantibus occurrunt incommoda formidastis, & quamquam in via prædonum injurias, rerumque amissionem plurimaque adversa passi sitis, constantia tamen animi semper retenta, huc, quam celerius fieri potuit, Deo duce applicuistis. Hæc omnia, quam rectum pronumque ad unitatem animum habeatis, manifeste significant. Sed ex his omnibus impedimentis, difficilibusque principiis spem bonam felicissimi exitus utrimque concipiamus. Solet antiquus hostis cum videt aliquid magni in Ecclesia Dei inchoari, mille ad impediendum parare insidias, nobis autem plurimos dedit, & adhuc quotidie non cessat dare; sed quo plures infelix nobis laqueos tendit, plures certe triumphos administrat, & quo magis mergere nos satagit, eo gloriosiores exurgere nos facit Christus Dominus noster. Prævidebat advenientibus vobis posse fieri pacem in Ecclesia Dei, cujus tantam intelligebat futuram utilitatem, ut ex nulla unquam parte tanta provenerit, proinde terra marique vos a sancto proposito deturbare conabatur; nunc potestatibus aereis mare commovens, nunc raptorum sævitiam instigans ut nullatenus ad locum pacis nobiscum de pace conveniretis. Sed Christus salvator noster sponsam suam Ecclesiam solari volens, & ventis & Latronibus fortiorem vobis animum tribuens per varios casus & discrimina tandem incolumes ad hanc sanctam synodum perduxit; pro quo suæ majestati ex toto corde infinitas agimus gratias, suam humiliter, clementiam exorantes, ut hæc magna principia felici atque optato fine concludere dignetur. Vestro autem mirum in modum gaudemus, adventu omnes; vestra etiam præsentia ita lætamur & exultamus ut nemo pro quo tantum gaudii cœpissemus huc accedere potuisset cum iste vester adventus auream quasi futuræ pacis unionem auspicare videatur. Revertamur jam unde paululum digressi sumus. Nos igitur ac vos cum plurima pacis indicia magnumque unitatis desiderium habuisse habereque ostendamus omni conatu incumbere debemus ut bonam hanc voluntatem per operis evidentiam ad consummationem usque perducamus. Majus quod in hac re, sit est bona voluntas. Hanc utraque pars optimam se habere asserit, & signis evidentibus comprobavit. Apponamus jam manus ad reliqua, & quod restat sine intermissione, & omni cum diligentia prosequamur. Venimus jam prope Ostium, & illud manu tangentes pene aperuimus. Quid superest fratres dilectissimi, nisi ut alter alterum in unitate Spiritus amplectens introeamus cantantes, *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum*, sed video in ipso ostii limine offendiculum quoddam, sed forte parvum. Nescio quis verbalis forsitan differentiæ obex se interponit, & nos parumper ab ingressu retardat. Eja fratres in nomine Jesu Christi & Spiritus ejus, qui spiritus est Caritatis & pacis, obstacula hæc quæcumque illa sint, procul amoveamus, ut plana & expedita via ingrediamur in dilecta Tabernacula Domini virtutum. Quænam illæ differentiæ esse possunt, quæ sanctam unitatem nostram dirimere valcant? Quid lapis offensionis nos ejusdem Patris filios ab hæreditate in testamento Dominico nobis relicta, & tanto tempore commendata privare poterit? Absit fratres, absit, ut Christi orationem pro nostra porrectam unitate ad patrem nostra culpa * quantum ad nos irritam faciamus. Et quomodo diligere Deum & diligi a Deo poterimus? Quomodo ille Deus pacis veniet ad nos, & apud nos mansionem faciet, si sanctum pacis & unitatis præceptum non observemus? Christus, ut inquit Apostolus, *est pax nostra, ipse fecit utraque unum & medium parietem maceriæ solvens, duos condidit in semetipso in unum hominem novum faciens pacem, ut reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem interficiens inimici-*

Non sunt hæc in Cod. Vat. 4190.

al. adversum nimium tempus.

* Al. quantumque.

micitias in semetipso. Ipse *veniens evangelizavit nobis pacem his, qui longe, & his, qui prope*: Ipse oriens annunciavit nobis per Angelos pacem; ipse prædicans docuit nos pacem; ipse moriens reliquit nobis pacem. Et nos qui dici volumus discipuli sui, & Christiano nomine gaudemus, poterimus quantacumque occasione pacem non colere, & unitatem Ecclesiasticam negligere? Si consideremus in quam parva re differimus, & in quot & quibus convenimus, erubescendum erit, quod inter nos dissidium durare amplius hoc patiamur. Utrique fatemur unum Deum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, tres personas in Trinitate substantiæ, utrique, tenemus vetus Testamentum, utrique novum, plurimos sanctos Doctores tam Græcos, quam Latinos utrique tenemus & approbamus. Impossibile est quin ex his plurimis, in quibus unanimiter consentimus, elici non possit veritas. Impossibile certe arbitror per tot librorum volumina, quæ vel a Deo vel Spiritu sancto Dei per sanctos Patres sunt condita, in quibus quæcumque ad salutem necessaria sunt, descripta sunt, omnem si qua inter nos est, differentiam evacuari non posse. Hæc veritas licet sæpenumero declarata sit, & postremo in sacro Lugdunensi Concilio omnis sublata discordia; nihilominus si quis adhuc scrupulus restat, si quis ampliorem declarationem efflagitat, ecce nostra sancta Mater Ecclesia hic in Spiritu sancto legitime congregata paratam se offert juxta doctrinam Beati Petri *omni poscenti de ea quæ in se est fide, reddere rationem* cum omni caritate & mansuetudine. Et quoniam nihil tam vobis est curæ, nihilque magis cordi nostro insitum hæret, quam ut omnes qui Christiani censemur solliciti simus servare unitatem Spiritus in vinculo pacis, & sicut unus est Christus, & una Christi fides, ita simus in una fide idem Christi corpus, ideo per Charitatem Christi, qui animam suam pro nobis posuit, ac suum prætiosum sanguinem quo nos redemit, ex toto corde nostro, & tota anima nostra vos hortamur, rogamus, & obsecramus, ut amodo id ipsum secundum Apostolum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata, sed sicut sumus Christiani, ita simus uniti & pacifici ad invicem Christiani. Nos pacem & unitatem in Christo vobiscum & omnibus hominibus habere desideramus, & quærimus; pro hac pace & unitate nullum laborem nullum onus respuimus. Pro illa si opus sit exemplo Salvatoris nostri nos ipsos & animas nostras impendere, & super impendere parati sumus, similique modo & vos omnes facere optamus. Alioquin qui secus fecerit frustra Deum colit, frustra Christianus est, nihil sibi Orationes, nihil jejunia nihil Eleemosynæ, nihil denique ipsa martyria sine Caritate & unitate Ecclesiastica secundum Apostolum prodesse poterunt. Id ipsum vos esse facturos, quod nos facimus, ex multis, quas super memoravimus conjecturis sperandum est. Quod ut faciatis, præceptum Domini de pace & unitate vobis necessitatem imponit: Salus animarum, quæ extra Ecclesiæ unitatem esse non potest, vos hortatur, sanguis Christi pro Ecclesia effusus ita vos agere reddet obnoxios: promissiones Domini, & præmia vitæ eternæ ad hoc sanctum opus vos merito debent allicere. Sed & quis erit ille tam impius Christianus, cujus, ad compatiendum & succurrendum viscera moveri non debeant, videns tantum sanctæ matris Ecclesiæ dedecus, & confusionem quam ex hoc dissidio apud inimicos patitur nominis Christiani? Derident enim Christianam Religionem Judæi, Turcæ, Sarraceni & alii Infideles, quam si in fide divisam conspiciunt: & cum in alio ei detrahere nequeant, pro hac tanta scissura blasphemiis lacerant, & maledictis discerpunt; & quam unitam vehementer formidarent, sic scissam contemnunt, ac nihili faciunt. Multi procul dubio ad Orthodoxam converterentur fidem, sed videntes nos invicem variis decertate dogmatibus, adversisque disceptare opinionibus, in suo errore perseverant, nescientes quos eligant, quibusve magis adhæreant. Heu quam ingemiscendum pariter, & erubescendum, quod cum nulla infidelium secta ita pacem & unitatem sicut sancta ex nostra præcipiat, apud nullos tamen minus quam apud Christianos pax & unitas in credendo servetur. Quod namque hoc opprobrium est, quod ipsi infideles in erroribus & superstitionibus suis pene conveniant omnes, qui eamdem sectam tenent; & nos veram fidem colentes, eademque principia recognoscentes sic inter nos varie dissentimus? Animarum præterea perditio, quas multis modis Infideles pervertunt, nonne unionem mutuam nobis persuadere deberet? Numquid non in extrema die judicii sanguis eorum, qui nostra culpa & decidia pereunt, de manibus nostris exigetur, cum tot malis possimus, & negligamus, occurrere? Heu quot singulis annis filios Ecclesia perdit, qui in manus deducti Infidelium fidem Catholicam abnegare coguntur! In ultimo rerum temporalium detrimenta corporumque pericula dicenda reservari; hæc enim quia oculis conspiciuntur, magis cogitare, magisque horrere homines solent. Post hoc execrandum dissidium in Ecclesia ortum, quot quantaque damna, injurias, persecutiones & contumelias a Turcis Tartaris & Sarracenis nobilissima Græcorum patria CCCC. ferre annos passa est, & quotidie proh dolor! amplius atque amplius patitur? Ad quantum exterminium Ecclesias Orientales Barbaricus Infidelium furor deduxit. Quis referens a lacrymis se temperet! quot oppida præclarissima, quot urbes insignes dirutæ sunt, & solo æquatæ? Quot numerosæ gentes, quot populosæ Provinciæ a vestigiis deletæ? Quantaque depopulatio ac ruina in Orientali plaga hinc secuta sint, quam horribili servituti & jugo tributationis Christiani Orientales subiiciantur & quam proximo periculo extremæ perditionis cæteri qui restant, & quidcumque quid superest vestrorum populorum subjaceant, quis nesciat, & quis sciens non fleat, & quis flens jam non provideat? Præter hæc liberalium artium aliarumque scientiarum studia, quæ in patria illa quondam copiosissime florebant, nunc penitus defecisse videntur, & ubi seminarium olim literarum erat, & omnis eloquentiæ fons, quid modo supersit, vos melius nostis. Horum omnium dissidium istud fuisse causam, communis est omnium sententia, si horum omnium reparatio ipsa vestra nobiscum unitas indicio omnium futura æstimatur. Nullum his calamitatibus facilius est

reme-

remedium, quam ut omnes, qui Christum colunt, in eadem fidei nectantur unitate, & alter alteri, sicut fratres decet, invicem opem ferant, & mutuo subsidia ministrent. Audita profecto hac unitate undique populos Christianus ad adjuvandom vos, pellendosque de Græcia Turcas, certatim concurret, quin imo sola reconciliationis fama ita illos territos reddet, ut desperare cogantur in terra vestra posse amplius immorari. Convocavimus Reges Duces & Principes & omnem populum christianom. Sed & si non vocati ultro ad vestra præsidia confluent, nemo non erit, qui quidquid roboris ac virium poterit, vestræ genti non conferat. Videor post hanc unitatem videre non longum adfuturum tempus quo pristinæ gloriæ ac libertati tota restituetur inclita Græcia, decus, dignitates, & ornamenta majora recuperabit, & fiet, Deo disponente, Græcia illa, quæ felici tempore esse olim solebat; tanta denique Latini & Græci caritate copulabuntur, ut inter ipsos ac germanos fratres nihil pene intersit, ita ut nullum quodammodo inter eos fuisse quondam dissidium videatur. Quis tunc tam disertus ullo unquam genere dicendi explicare illam poterit lætitiam & jubilationem, quam sancta mater Ecclesia pro tam exoptata filiorum unione suscipiet? Vix corda horum tam grande atque insolitum gaudium inter se capere poterunt, omnes ad cælum hilares levabunt manus laudantes, benedicentes, & magnificantes Dominum, qui his novissimis diebus populum suum consolari dignatus est, nemo præ gaudio a lacrymis continere se poterit talem intuens successum, quo nullus a principio nascentis Ecclesiæ utilior atque optabilior visus fuit; & quanto diutius & perniciosius hoc constat fuisse divortium, tanto reconciliatio gratior jucundiorque æstimabitur; Et quemadmodum vere novo, humo revirescente, omnia quasi ridere videntur, sic inter nos pace composita tota Christianitas reflorescet & miro quodam applausu jubilabit. Ipsa quoque sancta mater Ecclesia, quam pro tam diuturno filiorum dissidio nimius mæror in decrepitam senectutem adduxerat, pro tanta felicitate in secundam adolescentiam revertetur. O quam gloriosum tunc erit esse Christianum, cum longe lateque fides ortodoxa palmites suos diffundet? Quantus hinc Christianæ Religioni redundabit honor, decus, & gloria? Quantusque timor & pavor adversariis suis? O si diebus nostris hoc facere dignaretur Deus? O si hunc optatissimum diem oculis suis quisque intueri possemus? Multos fore non ambigo tam ex hoc cætu quam reliquo Ecclesiæ corpore, sic hujus unionis desiderio accensos, ut post illam vix momento supervivere optarent, dicentes cum sancto sene Simeone: *Nunc dimittis servum tuum Domine secundum verbum tuum in pace; quia viderunt oculi mei salutare tuum*, unionem sanctæ matris Ecclesiæ. Accelerandum igitur, accelerandum fratres, & sicut faber calidum ferrum malleo super incude percutit, ita nos ardentissimum, & ferventissimum desiderium nostrum ad consummationem optati operis sine mora convertamus. Ut ista igitur cogiteus, & cogitantes opportune provideatis, & si omnia quæ prædiximus, & quam plura alia, quæ pro vestra sapientia meditari potestis vos excitent & admoneant, nihilominus pro Christiana caritate idipsum iterum atque iterum sollicitamus, rogamus, & obsecramus. Quod si feceritis prout speramus, veri eritis cælestium præceptorum observatores, & Deum re ipsa diligere & ab eo diligi comprobabitis, qui veniet ad nos, & mansionem apud nos faciet hic per gratiam, & in patria cælesti per gloriam quam Jesus Christus nobis & vobis omnibus Christianis largiri dignetur, qui vivit cum Patre & Spiritu sancto Benedictus in sæcula. Amen.

VIII.

Propositio Ambasciatorum de Græcia ad Sacrosanctum Basileense Concilium in Congregatione eadem.

Novissime eruta ex Cod. ms. supra dicto & collata cum supra dictis Vaticanis codicibus in quorum primo titulus est hujusmodi.

Oratio facta ad Græcos per Reverendissimum in Christo Patrem D. Julianum Legatum in sacra Basileensi Synodo.

PRimum quidem o Sacrosancta Synodus de gloria & laude vestra dicturus a Deo immortali auxilium invoco & favorem præcipue cum ea laus ejus generis sit, ut quicumque de ea dicat multum ad dignitatem vestrorum operum deficere necesse sit. Imo si antiqui clarissimi Oratores, & qui hac nostra ætate vivunt, adessent, dignam vestris gestis orationem nequaquam haberent, & multa fortassis exornate dicerent, res vero a vobis bene gestas neque illi omnes quantum oporteret, meo arbitratu dicere possent tanto vestris operibus atque gestis omnium oratio fit inferior; Cum igitur hoc multis accideret quid mihi eveniet parvam in dicendo vim habenti? præterea & nondum corpore bene valeo, & vix jam a longo & diutino morbo liberatus sum; quin etiam adhuc reliquias malæ valetudinis aliquas fero? Sententia enim Philosophorum est & vera, animos hominum, si corpora patiantur, una quodammodo cum illis pati. Postea vos omnes oro ut patienter & æquitate animorum hanc nostram orationem audiatis, nihil similem rebus a vobis gestis, nam parum in exercitatione dicendi peritus sum. Et ea est magnitudo dignitatis vestræ, ut non modo dicere, sed vix eam inspicere etiam possim; quam enim ex rebus, quas a primis sæculis admirari solemus, in vobis aliquis inspiciens non inveniet, virtutem, quæ Dei est & magnorum virorum, eorum, inquam, virorum, qui ad Deum cupiditatem intendunt, qua Deo similes efficiuntur, & sine qua nihil viro dignum effici potest, qui ratione, & secundum ejus naturam vivere vult, quam etiam solum ex rebus omnibus si acceperint homines similes Deo quodammodo fiunt, quæ præterea eos qui eam possident cœlorum cives esse demonstrat. Ubinam quispiam viros virtute prædictos plures videat? quos si singillatim consideres ubi elegantiores? si simul omnes, ubi magis pullulantes, & virtute florentes, ut de Phenice Poeta dicit, quam hic apud vos? qui omnem orbem

ANNO CHRISTI 1434.

bem, tamquam alia Apostolorum societas, hic congregati, & certamen maximum aggressi alios quamvis devios, & aberrantes dirigere studetis, & ad primam fidem reducere, & pietatem: in aliis vero qui quamvis recte, & divinis antiquorum Patrum legibus & Apostolorum vivant, tamen nescio quo pacto ab uno, & ecclesia sancto corpore longitudo temporis divisit, & non parum ab invicem alienavit, imo in tantum malitiæ Principes alteros contra alteros instigavit, ut verbis invicem quandoque scriptisque pugnaverint, omni animo intenditis hunc ipsum ab alienationis morbum sanare, & corrigere. Quia & Legatos ad illos misistis cum pacto & bonam honestamqne pacem & concordiam cupientes, qua nnnm Ecclesia Dei esse corpus, per multorum annotum spatinm, olim gavisa est, quamque Diabolus scidit & divisit. Et quamqaam ab Ecclesia Orientali sæpe pro ea re legati missi fuerint nullum tamen hactenus tempus tam magnum, & tam egregium opus videre potuit. Sed vobis ut videtur summa virtute & sapientia præditis res ipsa servabatur, qui omni ratione unitatem vultis, & volentes, ut id fieret studuistis, suadentes ut ad eundem veniremus locum, ad quem quia venimus optimo & sperato fine, auctore Deo res concludetur, Quod si illud ad laudabilem finem vestra prudentia venerit, quis digne laudabit promptitudinem vestram, quis studium, quis in eundem locum vestrum omnium Conventum, quis ex gratia spiritus sancti & unitatem & amorem mutuum? Quantum etiam laudis habet quod a singulis patria relicta, in aliena civitate quasi in propria Domo longam & diuturnam ducitis moram? Ad hoc maximum & clarissimum opus, cum istum vestrum conventum tanta animorum æquitate unitum ut acceleritis, & nullam intervenire moram patiamini hortaturus, rogaturus, & obsecraturus sim, id quidem paulo post & suo tempore faciam. Nunc hoc super adjungam: cum vestra per omnem orbem Divina virtus peragraverit, nihil quod ad utilitatem Christiani nominis conduceret omisistis; non jura, non æquitatem, non ritus, non consuetudines, non leges; omnia enim quæ Christi Ecclesiæ conferunt, quæ Civitatibus, quæ populis, quæ generi hominum, divina quadam providentia, divina industria tractatis, nam divinum id vere est opus; aliqua horum quidem optime composuistis, alia ut componatis in manu sunt, reliqua corrigere estis futuri. Quisnam igitur maxima & divina vestra opera digne laudabit? quippe si quis tam rotundam tam splendidam tam ardentem vocem haberet, ut clamans ubique a finibus terrarum audiretur, nunquam quantum oporteret famam laudis & gloriæ vestræ extendere posset. Quæ cum tam ampla tam laude digna, tam Deo grata gesta vestra sint, certe nullum tempus ut reliqua humana solet, abolebit. Ac primum quidem quantum paci hominnm studeatis, dicam, ad quam mira industria, magno certamine, ac diligentissima cura nitimini, cui omnem mentem, omne studium intendentes, maximum hoc, & sactum pacis opus per omnem orbem firmare & stabilire vehementi quadam ac inaudita animi cupiditate desideratis. Postea & alia subjungam.

al. eximium vel inexplicabili.

Non quantum sapientiæ vobis insit aut ingenii, non quanta elegantia sacræ Theologiæ munus obeatis; non qua perspicacia, & acuitate jus vel civile intelligatis, vel exerceatis Pontificium; non quantum in cunctis Dei muneribus, & clari sitis, & eruditi, sed quantum præsens videtur posse concedere tempus, & quantum mea in dicendo vis valeat. Pax magna quædam res, magnum quoddam nomen Angelicas cælestesque virtutes continet, una & prima, & magna Deitatis luce circumvolutas, quæ divino illo & miro nutriuntur cibo splendore, scilicet a beatissima Trinitate hac pace colligantur & uniuntur caritatis nodo. Pax enim mundum illum rerum intelligibilium continet, qui magis propinquus vicinusque est luci Divinæ, quæ nec dici potest, nec audiri. Pax cujusque magni boni operis & effectrix & conservatrix est. Discordia e contra, quæ divisionem scissuram, & litem assidue machinatur, non illum quidem invisibilium rerum mundum ita ut creatus erat splendentem reliquit, imo quædam, quæ primo luce magna fulgebant obscura fecit, & illinc multas virtutes extraxit, quæ postea malorum operum auctrices factæ sunt; extractus est qui eo tempore malitiæ Dux fuit, & postea perpetuo. Sed advertite: hunc ipsum mundum videmus quem quia divisis compositus est elementis, si nulla qualitatum superabundat; Pax & ordo in luce & quiete continet totum æquitate quadam omnes coadjuvante. Cum autem discordia confusio aut contentio in illud venit, tunc superat turbo & totius quasi dissolutio fit & perditio; ac pulcherrimum, spectatissimum hunc mundum difformitas quædam possidet & obscuritas, nec inspici quidem omnino potest. Sed descendamus ad parvam mundi partem, hominem scilicet, maximam vero & Reginam, & Principem verum omnium mundanarum, ut Deus jussit; hic enim cum illud quod juste est, servat, & æquitatem animi, & statum non amittit, pacem vero stabilem firmamque tenet, tunc maxime societati Angelorum fit similis numero atque ordine ambulanti. Cum vero a se ipso decidit, pugna, ac lite, vexatur quæ si parum crescat, rationem omnem ab illo defugat, nigrumque animum & turbulentum facit, quod fortassis phantasiis quibusdam obscuris similis, vacuum se in omnibus & sine firmitate demonstrat. Verum inspiciamus, quæ res qualisque pax sit. Pax certe sua quadam pulchritudine formæ regna servat; pax res publicas, quæ populis gubernantur servat, pax civitates, quæ nobilibus optimisque viris reguntur, servat, & omnem alium justum principatum. Pace urbes & crescunt & ornantur, qua magnum incrementum affertur & subditis & principibus. Hæc villas & domos construit, hæc desolatas dirutasque terras habitat, hæc incultas relictasque colit, & omnino cuncta inspicit augmentat, & ad magnam felicitatem venire facit: Et ut multa paucis dicam, quidquid pulcherrimus & sublime est, hac factum constructumque fuit, sine qua nihil in hac vita rectum ornatumque est. Inimicitia & discordia e contra bella suscitant & conficiunt, ex bellis oriuntur cædes, ex cædibus destructio & perditio fit hominum, villarum, civitatum & rerum omnium publicarum & venit etiam

ad

ANNO CHRISTI 1434.

ad bruta animalia, namque una cum hostibus pationtur & illa? Quid magnam latosqoe habentem vicos urbem Trojanam destruxit? nonne pugna & discordia? Babiloniæ vero illum circumeuntem elarissimum & fortissimum murum nonne hæc diruit? Sacram quoque Hierosolymæ civitatem nonne hæc demolita est? Nonne hæc etiam omne ferme Judæorum genus captivom ad Assyrios duxit? Nonne hæc Assyriorum magnum Imperium evertit? Nonne Persarum, nonne Græcorum, Romanorum? Quot etiam in Italia Civitates olim claræ ab hac diruta, adhuc incultæ desertæque manent? Vidimus non multum antehac Galliam florentem, ounc vero assiduis Britannicis bellis ac discordia deflorere quasi videmus, & duos illos maximos Christianorum principatus frequenti bello atque inimicitia indeterius ire. Ubi hæc dominator nonne ad interitum quasi res omnes verrit? Hæc omnia quæ dixi, & antiqui libri, & qui moderni appellantur, Tragediæ atque historiæ vera esse probant. Quibus causis o Sacer Sancteque lætis animis vestris Spiritus S. gratia firmatum est, ut omni orbi pacem ponatis; imo magnopere certatis; boc tam magoum bonum omoi hominum generi distribuere, memores, quod Christus nullo alio se nomine appellavit non omnipotentem, non factorem, non rerum futorarum cognitorem, horum quidem nominum nullum dixit, sed pacis & amoris. Ego, inquit, sum pax, ego sum caritas. Hanc sacram & sanctam divioæ vocis sententiam imitati, omni cura ipsi paci studetis, tamquam ipsius pacis Creatoris, discipuli, & magistri pacis; quam quidem, ut dixi, omni hominum generi & cupitis, & nitimini firmare. Doctrinam vero quæ ex Deo dicitur esse, & est, & quam bomines per gratiam adipiscuntur, quamvis ingenium multum conferat non superficie & summis, ut ajunt, digitis, accepistis, sed profunde ac penitus scientiam adepti sacra ipsius arcana scrutantes, tantum in ea re excellitis, quantum bumano ingenio dari concedique potest: cojus summitatem seu sapientiam, seu sapientiæ amorem illam appellas, ibi tantum invenies quantum io Theologia (in qua qui eruditi sunt, & secreta noscunt) & quaotum in legibus ac sanctis & divinis Canonibus sit de quibus inter vos sæpe disputatio accidit, quam excellentiam, quam vim habeant. Noscitis etiam & perfectas spiritus gratias, & secretorum completam virtutem, horumque omoium vos & inspectores & magistri estis: ex quibus colligitur quantum vobis in his rebus eut studium aut exercitium aut diligentia aut Doctrinæ perfectio fuir, qoi semper utilitati Christianorum studetis. Quis igitur digne in his qoæ dicta sunt magnitudinem vestram laudabit? Certe omnis quicumque eam rem aggredietur deficiet. Sed quoniam res geritis & miras & optimas, quibus laudes minores sunt, necesse est Oratoribus illas aliquo modo prædicare quaotum eis id facere possibile est, sed auxilietur & conducat dignus ille David ad banc nostram laudem. Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes babitantes terram, ut babeatis lætitiam, & gaudium exultationis, in qoa hæc sacrosancta Congregatio & facit & vult pacem & concordiam quæ est virtotum summa. Acceleratis enim, & magna cura studetis, ut Græci Romanis unientur, unumque corpus & membrum faciant Ecclesiam Christi quam suo ædificavit sanguine, multisque miraculis & signis Deus illam firmavit & stabilivit ac pacem & caritatem dignis Discipulis suis Apostolis mandans, & figeos illam sub Divi Petri Confessione ipsi, & cum ipso aliis Apostolis Spiritum Sanctum immisit; cum quo circumeuntes omnem orbem venati sunt pacem, singulis eos accipientibus porrigentes. Hæc Ecclesiam Christi annos ut puto tenuit mille ac plures; postea nescio quo pacto (instigavit enim immundus ille & malorum omnium Princeps dæmon) discordia quædam in Ecclesia Dei nata est causis neque probatis, neque magnis, neque alterutri partiom multom nocentibus. Subrepens igitur schisma, & temporis opportunitatem sibi sociam inveniens illa enim tempestate Græci discordia civili laborabant, aoimos utrumque sauciavit, postea cadentibus annis nullas hujus sancti & excellentissimi operis, pacis scilicet, memor fuit, & si meminerit non generose quidem. Itaque usque ad hanc nostram ætatem & majus & clarius schisma duratum est, ac per parvum nonnomquam interea tempus hæc utræque partes conjunctæ fuerunt, postea iterum pejora prioribus illa visa sunt, ac omneio orbem temporis prorogatio ignorantia, & obscura quadam nube complevit, tantamque ad invicem litem & controversiam paravit, ut altera alteram partem aliud a recto sentire putet, & nullam rectam firmamque eredere earum opioionum, in quibus altera firmaretur, sed utramque solum ad sententias suas inspicere, nihilque omnino animadvertere ad magnum unius ecclesiæ Dei corpus. Nunc vero sacro & sancto spiritu animis vestris inspirante huc ad hunc locum sacrum conveoit quidquid optimom atque excellens in ecclesia Christi est, quidqoid in virtute, quidquid in sapientia, ac intellectu, quidquid in arte sacræ Theologiæ, quidqoid in omni alta doctrina &, ut sic dicam, omne in rebus optimis præstans ac menti fixum habetis partes jam pridem divisas conjungere & ad pacem & unanimitatem Ecclesiam Christi reducere, atque io unam, ut olim fuerat, restituere. Quam ob rem ad Serenissimum Græcorum Imperatorem, & ad sacram eorum Ecclesiam legatos misistis, oon parvom itineris laborem passos longi quidem & difficilis; sed sæpe Græci antehac pro pace quoque & unitate legatos miserunt. Verum nescio quo pacto nihil apud illos, ad quos missi fuerant conficere potueront. Et non parva Christianorum multitudo est, quæ Græcorum Ecclesiæ subjacet; nec tenue Græcorum genus putetis. Ipsum tametsi multos jam anoos quasi obsessum a magno illo Principatu, & bominum multitudine, diminutum quidem est, & io fortuna multa passum, sed non omnino dirutum aut contritum. Servat eoim illud adhuc partem dominii. Peloponensus omnis Græcorum Imperio subjecta est, & Lemnos, & Melos, & juxta Constantinopolim major Thraciæ pars, ac etiam, exceptis domiois & quibusdam Principibus, Concyra omnis, quam Corfù appellant, Cefalooia, Zacynthus, Ithaca, Leucas, Euboea, Cyclades Insulæ, Creta,

Rho-

ANNO CHRISTI 1434. al. Turci.

Rhodus, Cyprus, Chius, Lesbos & si qua est alia in mari Egæo Insula; & in Europa Epirus, Illaitum, Achaja Phocis, Bæotia, Attica, Macedonia, reliquum Thtaciæ; hæc omnia Græcis habitanrur; pauci tamen in quibusdam locis Etnici sunt commixti. Sunt etiam superior & inferior Mysia magna hominum multuudioe habitatæ, qui omnes nostræ Ecclesiæ obtemperant. Ac in Asia Principatus omnis Barbarorum est; In multis tamen locis Græci habitant, & est Syrorum non parvus nomerus. Sunt prætetea Reges non Pauci idiomate diversi qui Græcorum Ecclesiæ obediunt, magnum scilicet Ibetium Regnum, & Cazanum, & prætet hæc Cethonum & Albanorum cereassiorum etiam, & Gotthorum nec ooo Moldoblachia, & ea quæ magna Ulachia appellatur ac Ttiballium, & juxta hyperboreos montes Russorum maxima respublica, & magnæ Russiæ qui magnus appellatur Dux, moltique in ea alii Reges & infetior omnis Russia, Regibus exceptis & quibusdam aliis parent Constantinopoli. Tot sunt, & plura nostris obtemperantia. Sed vos ego, eum vestra virtus non aliter ac solis radiis resplendeat, rogo atque obsecto, ut hoc ipsum vestrum studium & cupiditatem, quam Spiritus saoctus vobis largitur unionis fini ttadete accelcretis, nulli rei parcentes quæ dictæ Ecclesiarum unionl conducat, ut una existens, ut olim Ecclesia Græcorum Latinotum Ecclesia sir, & Græoi e contra ad Latinorum Ecclesiam veniant cum omni earitate & amore, ac alii cum aliis in maxima lætitla & fructu booorom sint, ut tempore antiquo fieri solebat. Erunt muneta mereedcs ac merita omnibus huic sancto & maximo dictæ unionis operi studentibus, a Deo quidem honores, & coronæ similes illis, quæ olim datæ sunt sanctis Patribus antiquis, qui magnam curam magnamque diligentiam habuerunt pro Ecclesiæ umune ac statu, pro qua mille labores & eertamina sustinuerunt, nequaquam sibi ipsis parcentes, imo omnem molestiam, omnemque labotem pro ea re lætitiam putabant & gaudium. Ab hominibus vero qui nunc sunt, & qui futuri venieot, gloriam immottalem adepti eritis; semper enim habebunt nniuscujusque staruam ante oculos multo majorem ea, quæ apud Rhodios erat quam illi Phæbo statuerant, cul similem a priocipio sæculorum ad hanc nsque ætatem nullæ homanæ manus facere potuerunt. Sed quid ego statuam manufactam dieo? statuam, Inquam, habebitis, quæ Cœlos tanget, quæ ab Oriente videbitur usque ad Occidentem. Quas ob res Reverendissimi Parres divinam ac sanctam celsitudinem vestram oro, ut hoc certamen quod vobis pro pace & nnione tanto ardore, tanta animorum cupiditate proposuistis, laudato fini omni cura quam primum fieri poterit, dare studeatis, ut statim mercedem ac merita quæ modo dixi, & a Deo accipiatis, & ab hominibus, & vero gaudio, & quod factos viros deceat, gaudeatis. Ac hæc quidem Reverendissimi Domini Patres vobis dicta sint. Ad ea vero quæ dicta fuerunt nudius quintus a Reverendissimo in Christo Patre, & Domino meo legato viro quidem eruditissimo, & miri hac vestra ætate exempli, multis longisque utar laudibus necesse est præ ejus singulari eloquentia, & doctrina, quod sine temporis spatio fieri recte non possit. Res enim magnæ magnis ornari laudibus debent, quæ longo egent tempore ac otio, & vi in dicendo non parva; sed si Deus dederit orationem pro illo faciam opportunam.

ANNO CHRISTI 1434.

IX.

Oratio reverendi in Christo patris D. Ambrosii Generalis Ordinis Camaldulensis in Concilio Basileensi habita VII. Kal. Septembris, cum ab Eugenio IV. Rom. Pontif. ad Concilium missus esset orator anno Domini 1435.

Nunc primum eruta e Codice MS. num. 55. Bibliotheca præstantissimi viri Jo: Baptistæ Recanati Veneti Patritii.

NOn vereor, Patres reverendissimi & religiosissimi ac doctissimi viri, qui hoc sacrum generale Concilium vestra illustratis præsentia ne qui nunc primum in celeberrimo conventu dictutus advenio, minus felici auspicio aggrediar, quæ institui, ipsa vel novitate rei vel loci dignitate deterritus. Licet enim infirmitatis meæ atque imperitiæ admodum conscius justa metus ratione non caream, relevat tamen Intentionem, trepidationemque corroborat divina in primis miseratio, quæ piis votis deesse nunquam consuevit; tum mittentis Romani Pontificis auctoritas summa, cui ab hac sacta synodo multum deferri, ut decet, non ambigo: deinde vestra benignitas, quam præcipuam ac ferme singularem in nos experti summus: postremo causæ ipsius, quam agendam suscepimus, bonitas. De caritate enim, ac pace, atque unitate servanda in mystico ac sacratissimo corpore loqui institui; ut sermo vel infanti ac muro deesse non possit, difficiliusque sit hujusce disputationis campum ingresso orationis exitum, quia verborum copia reperire, quæ ultro se Ingerit, ut longius quærenda non sit. Proinde neque dignationi vestræ nisi summe gratum fore arbitror nostrum hunc de caritate sermonem, quando in Dei nomine, & ad ea, quæ divina sunt tractanda convenistis. Est quippe, juxta Joannis testimonium, caritas Deus. Excellentissima plane definitio, & qua majus nihil aut dignus excogitari possit. Quis autem zelo Dei succensus, deumque sitiens, & quæ Dei sunt quærens de caritate vel loquendi, vel audiendi satietatem, unquam ullam, fastidiumve percipiat? Porro de pace quid Inquam? Est enim pax, justa sapientissimi & doctissimi cujusdam viri sententiam, dulce nomen, & res ipsa salutaris: ex Apostolo teste, *ipse & pax nostra qui fecit utraque unum*. Pacem quippe nato Domino terris redditam primum Angeli nunciaveront: eamque Salvator ipse discipulis vivens, moriens, resurgens jure hæreditario tradidit: *pacem*, inquiens, *relinquo vobis, pacem meam do vobis*; & post resurrectionem discipulos hac blanda & leni admonitione compellat, dicens: *pax vobis*; ne scilicet se alium putarent, quam qui vivens eis reliquerat pacem; sed ex suavi pacis nomine præceptoris ac Domini sui vocem agnoscerent. Mira plane divinæ pietatis dispensatio! Ascensurus in cœlum, & corporalis præseotiæ suæ modum facturus, ea in primis commendare & inculcare discipulis studuit, per quæ in corpore suo, sancta videlicet ecclesia, quam toto terrarum orbe diffuodendam præviderat, atque

ANNO CHRISTI 1433.

prædixerat, perpetua caritas & pax inviolata duraret. Nam de caritate commendanda quanta illi cura fuerit, aperte satis ostendit, cum eam proprium ac peculiare præceptum ante crucem insinuat, dicens. *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et post resurrectionem Petro singulariter: *Petre amas me? pasce oves meas*; idque tertio; cum ad imitationem sui pastorum, pro ovibus, quas pascendas acceperat protinus subdidit: *cum esses*, inquit, *junior, cingebam te, & ibas ubi volebas; cum autem senueris, alius te cinget, & ducet, quo tu non vis*. Ostendit profecto jam tunc rex noster Christus dominus, ecclesiæ caput, & sponsus, Petrum sibi in ecclesiæ gubernatione succedere; licet enim Apostolis quoque cæteris ligandi atque solvendi a Domino sit indulta potestas, Petro tamen quodam speciali privilegio dicitur: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam; & tibi dabo claves regni cælorum & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*. Voluit nempe divina dispositio, ne scandalum ullum, aut scissura fieret in corpore, unum esse ecclesiæ principem, ad quem oporteret cuncta referri, & sub quo, ac si sub capite membra, fideles omnes essent: veluti exemplari de cœlestibus ducto, ut sicut juxta etiam Philosophorum sententiam: *Deus unus est, qui cælestia simul & terrena moderatur*; ita etiam in ecclesia, cui Christus est caput, unus esset gubernator, & rector, qui ipsius vice fungeretur in terris, & ad quem, ut dictum est, cuncta referrentur. *Vide*, inquit Dominus ad Moysem, *ut omnia facias juxta exemplare tibi in monte monstratum*. Sed non ero prolixior, neque nitar ostendere impræsentiarum, ut ecclesiastica ministeria, distinctiones, ordines, functiones, officia cœlestibus per omnia ferme consentiant; utque qui Romano Pontifici propinquius inhærent, summis illis altissimisque spiritibus Deo sine interpositione ulla adhærentibus congruant & deinceps suis locis, & ordinibus cæteri. Non sunt ista dicenda ex tempore, sed in otio discenda, & crebra ruminatione volvenda. Legant, qui volunt, Dionysium Areopagitam scriptorem nobilissimum, & plenissime admonebuntur. Licet enim arbitrentur quidam Apostolum Paulum eosdemmet Episcopos & presbyteros dicere, idque ex dictis illius probare nitantur, Dionysius tamen Apostoli discipulus, in quem veluti in vas mundum & capacissimum refudisse arcana illa cælestia, quæ raptus ad tertium cælum audivit, merito creditur necessariam distinctionem docet. Unus itaque servandæ pacis, ut dictum est, atque, concordiæ gratia in Ecclesia princeps a Domino institutus est necessario, sicuti in exercitu Imperator unus sit, necesse est pro servanda disciplina militari. Alioquin confusione plena essent omnia: & in multis quoque servare hunc ordinem cernimus. Sed enim non est in rebus manifestis immorandum. Is vero princeps unicus ut Romanus esset pontifex effecit sedes illa, cui Apostolus præfuit Petrus, & in qua martyrium fecit: Ut quia Romæ prædicans Christum, & ecclesiam regens gloriosissime occubuit, Romanus deinceps Episcopus ecclesiarum omnium princeps est. Quamquam & civitas imperio inclita eam quoque opinione multorum non immerito sibi vindicaret dignitatem, ut quæ orbis caput diceretur, primatem etiam Episcoporum omnium in se haberet. Quod postea de Constantinopolitana ecclesia statutum in Concilio legimus, ut imperii causa, quod illuc migraverat, secunda ab Ecclesia Romana haberetur. Ad Romanum vero Pontificem cuncta referri solere ita manifestum est, ut probatione non egeat. Nam si quid usquam ullo tempore pietati Christianæ religionis adversum ortum erat, consulebatur in primis Apostolica sedes, indeque remedium expetebatur; si confutandæ hæreseos, aut propulsandi schismatis gratia concilia sanctorum Patrum conflari oporteret, Romani antistitis id efficiebat auctoritas. Denique invenias in synodis omnibus a Romano Pontifice missos, quos locumtenentes Græcis vocare mos est, ut conciliis non modo interessent, verum etiam præessent; sedisque apostolicæ & expectata semper, & suscepta sententia est. Si qui sanctorum patrum sede sua vel regum, vel principum, vel episcoporum factionibus pulsus extorris agebatur ad Romanam Ecclesiam, velut ad matrem recurrebat, inde sibi solatium, atque auxilium poscens. Nempe enim & sanctus Athanasius Alexandrinæ Ecclesiæ præsul catholici dogmatis adversus Arianam perfidiam propugnator invictus, cum toto orbe profugus ad supplicium Ariani Imperatoris jussione quæreretur, Romam secundo contendit, notaque catholicæ Ecclesiæ præsidia occupavit. Joannes item Chrysostomus nobilissimæ memoriæ Constantinopolitanus Episcopus & doctor eximius cum Episcoporum Ægyptiorum sententia secundo iniquissime damnatus in exilium concessisset; Romani pontificis Innocentii per literas auxilium flagitavit, non tam sibi, quam disciplinæ ecclesiasticæ periclitanti, jamjamque labenti, opem ferri postulans. Et ut alios omittam, Thomas beatissimus Cantuariensis Episcopus, cum in exilium ob tuenda Ecclesiasticæ libertatis jura ab Anglorum rege Henrico crudelissime actus fuisset, apud Romanum pontificem solatium reperit, ipsiusque tandem auctoritate ad Ecclesiam rediens martyrii triumphum retulit. Adeo Romana Ecclesia & Apostolica sedes omnibus, quos injusta unquam vexaret calumnia, seu potentiarum injuria premeret, veluti asylum inviolabile patuit. Hæc jura & leges regibus, principibus, gentibus semper dedit: ab hac semper edicta gravia & pietatis ac religionis plena toto orbe manarunt; quippe quam nulla unquam fuscavit erroris macula, sed intemerata semper perstitit, atque omni hæresis labe pura. Sed cum tantus honor illi sedi & a sacris synodis, & a sanctis patribus, & ab orbe universo semper habitus sit, si quid tamen ullo tempore minus decorum minusque honestum ab Episcopo Romano gestum esset, non expectata generalis, concilii auctoritate, fervore caritatis ab inferioribus quoque corripi solere manifestum est. Ægre enim patiebantur membra vicissim pro capitis honore sollicita quisquam ab illo indecens fieri, per quod matri catholicæ macula ulla posset inuri. Urebat quippe illorum præcordia zelus domus Dei, neque eos sinebat conquiescere, donec decorem integrum matri restitutum cernerent. Sic denique Cyprianus & martyr gloriosissimus, & doctor suavissimus Carthaginensis Episcopus

Cor-

Cornelium Romanæ fedis antistitem, qui non digna tantæ auctoritati fiducia ufus videretur, feverius corripit, quem tamen jam martyrio coronatum ad Stephanum fucceflorem ejus fcribens miris laudibus prædicat. Sic ut plurimos prætercam, beatus Bernardus Eugenium fuum carpit, qui ab fe ftatuta laudabiliter plurima non curaret obfervanda. Sic hodie & noftro Eugenio non defunt, qui caritatis fiducia fuggerant, fi quid ad fe increpatione dignum de illo fortaffe pervenit. Semper autem accepta eum gratia, ut decuit, fuit inferiorum reprehenfio; ficuti neque Petrum a Paulo reprehenfum ægre aut molefte tuliffe legimus. Ita femper fervata in corpore unitas eft, nullumque fciffura invenit locum, dum & ille paftor fummus digna loco auctoritate fervata, nihil indecens gerit, & fe quid egerit a fubditis caritatis zelo correptus & benigne fufcipit, & gratias agit. At vero SS. Conciliorum inftituta nemini majori in veneratione, quam pontificibus fummis femper fuiffe quis nefciat? Nam cum vel de ratione veræ fidei tenenda, vel de fervando ecclefiafticæ difciplinæ rigore, vel de cæteris ad integritatem religionis pertinentibus concilia facra egiffe femper manifeftum eft, cui magis incumbere debuit illorum ftatuta & fervare exactiffime, & a cæteris fervanda curare, quam ei, qui clavum univerfalis ecclefiæ regeret? Quippe & beatus Gregorius in epiftola fynodica primas illas quatuor fynodos, Nicænam fcilicet primam trecentorum decem & octo patrum, in qua Arius, Conftantinopolitanam primam CL. in qua Macedonius, Ephefinam ducentorum, in qua Neftorius, Chalcedonenfem DCXXX. Epifcoporum, in qua Eutyches & Neftorius damnati funt, ita ut quatuor Evangelia fe fufcipere cum omni veneratione teftatur. Sed & anteriores, & deinceps omnes Romani Pontifices eadem ingreffi funt via. Quorfum vero ifta, patres reverendiffimi, & Chriftianæ fidei ac pietatis alumni? ut fcilicet caritatis jura in corpore Chrifti, quod eft ecclefia, præcipuo patrum præcedentium ftudio fervata, a nobis itidem fervanda doceremur. Convenitis patres præftantiffimi pro difciplinæ maxime ecclefiafticæ decore, qui multum dilapfus erat, reftituendo. Omitto etiam interim extirpationem hærefis perniciofiffimæ, cui maxima cum Dei laude & fanctæ matris ecclefiæ utilitate inftitiftis; pacationem principum Chriftianorum, cui ardenter incumbitis; Græcorum reductionem, quam conftanter appetitis, utinam felici fine claudendam; laudabile omnino ftudium, dignifque præconiis extollendum. Verum, patres fideliffimi Chriftianæ religionis æmuli, ordinate oportet fiant omnia. Debent, qui refecandis cæterorum vitiis inftant, ipfi effe mundiffimi, & digni, per quos Deus dignetur operari. Sicuti & in antiquis illis & venerabilibus fynodis contigiffe meminimus, in quibus electi folum antiftites, & vitæ ac morum fanctitate infignes fententiam dicturi conveniebant. *Mundamini, qui fertis vafa Domini*, ait propheta. Vere enim Domini vafa vos fertis, qui fidelium infirmas animas & ingredi per fe non valentes doctrina roboratis, & facris inftitutionibus ad æterna dirigitis. Divina funt negotia, quæ tractatis. Non funt animi in humum deprimendi, ut fecundum Apoftolum nihil per contentionem aut inanem gloriam faciatis: perturbationes omnes procul pellendæ: de Deo, ac Dei rebus pendendum, ut mentibus liberis ac paffione vacuis facilius & rectius de cæteris judicare poffitis, & ea quæ ad laudem divini nominis & ecclefiæ univerfalis ornatum pertineot, digne difponere. Patiemini, patres religiofiffimi, dignationem veftram admoneri, & libenter tolerabitis ea, quæ ad ordinem & ad difciplinam pertinere videntur, caritatis fiducia fuggerentem. Servandus eft Apoftolicæ fedi honor debitus, neque committendum, ut auctoritas Romani Pontificis per vos depreffa videatur. Quis enim fedis illius honorem tuebitur, fi concilia illum generalia deprimant, quæ hunc imprimis contra oppreffores omnes fervare debuerant? Quando unquam auditum eft, patres præftantiffimi, facras & venerabiles fynodos quidquam adverfus fedem illam inclementer ftatuiffe? Quando Oriens totus, Ægyptus, & Africa Chriftianæ fidei titulo & gloria erant illuftres; quando Orbis totus Chriftum loquebatur; cum fanctiffimis viris omnes ferme ecclefiæ præfulibus gloriarentur; cum deferta ipfa & montes fancti foverent fervos Dei; cum Concilia fingulis annis per omnes provincias ex inftituto ecclefiaftico fierent, nihil unquam ullis in locis contra fedis illius auctoritatem ac dignitatem vel leviter fuit attentatum. Modo quando, me miferum! fola ferme in Occidentali regione Chrifti religio fincera & immaculata utcumque fervatur, facræ illius fedis minuetur, aut per vos patres fupprimetur auctoritas? Nolite, quæfo, id pati, patres digniffimi, ut qui ad honorem Dei, & Chriftianæ religionis augmentum congregati eftis, oblatrantium & blafphemantium ora in nos laxaffe videamini. Ridebunt nos credite, gentiles, ridebunt hæretici, atque fchifmatici, fi a capite membra diffidere videbunt. Reftituendam ecclefiafticam difciplinam quæfo ita curate, ut omnia cum decore, pace ac tranquillitate fiant, & fciffura omnis; imo fciffuræ vel obfcura fufpicio omnino fiat. Nego equidem, quod cæterorum pace dictum fit, quamquam ex omnibus magis cupere ecclefiafticæ dignitatis ornatum, & antiquam fanctitatem, quam ecclefiæ fponfum Romanum Pontificem Eugenium beatiffimum. Non degenerat paftor ipfe fummus a veftigiis patrum, ut crimen ullum ipfi merito poffit impingi. Sacro huic generali concilio tantum ille detulit, quantum nemo ex præcedentibus ulli, dum illud approbavit, atque ita approbavit, ut nihil in fe ultra potuerit defiderari. Ifta quia funt nota, prætereo. Meretur hæc illius benigna libertas dignis favoribus extolli, patres laudatiffimi. Non modo autem fummus ipfe pontifex, verum etiam facrum omne collegium reverendiffimæ fanctæ Romanæ ecclefiæ Cardinalium ad ea, quæ pacis funt, & quæ ad utilitatem communem, & neceffariam reformationem pertinent, pronis animis concurrere ita parati funt, ut fe nemo plane in ea ra expetenda præcedat; multumque gratulantur facrum iftud generale Concilium huic uni rei acrem dare operam; & ita ut mala omnis confuetudo tollatur, & zelo domus Dei noxia vellantur germina, inferanturque virtutes juxta illud prophetæ Jeremiæ: *Ecce conftitui te fuper gentes & fuper regna, ut evellas & deftruas, & difperdas & diffipes, & ædifices & plantes*. Sed caritatis jura inconcuffa tuenda maxime fuadent; & cum modo facienda omnia; & ne quid nimis; ne dum rubigo im-

ANNO CHRISTI 1433.

modice eraditur, frangatur vas; & dum zizania incaute colligitur, vellatur & triticum. Esset enim profecto incongruum atque inconsultum de extremo ad extremum aliud sine medio transire velle, veluti si de infimo quis ad supremum gradum transire vellit subito, & omnes prætervehi in medio positos. Itaque prævia & duce sancta caritate a vobis geri omnia omnes in commune cupiunt; & hortantur, atque orant, ut firma sint ac stabilia, quæ constituta fuerint. Nam si quid præter caritatis legem statuatur, fundamento carebit & corruet; scandalique potius & scissunis, quam pacis & unitatis erit occasio: & unde Dei honor inquiritur, inde nomen sanctum blasphemabitur, pessimo exemplo sæcularium; nostras enim illi contentiones inspicientes, qui ædificari ex mutua pace & caritate nostra debuerant, offensionis potius & scandali materiam sument. Quando itaque arduum quid in sacra synodo sit decernendum, multo id melius, & multo felicius longeque honorificentius fiet, firmiusque ac stabilius erit Pontificis assensu requisito; quam si inconsulto illo fiat, & ut consentiat, post factum requiratur. Consuletis per id non modo sedis Apostolicæ honori, verum & honestati vestræ multo magis dum officium servabitis, & caritatis legem pro viribus inviolatam tenere curabitis. Enimvero, religiosissimi Patres sacræ & apostolicæ sedi solemnes uberesque proventus inesse oportere quis abnuat? Emergunt in dies peccatis nostris agentibus plorima, per quæ pecuniæ necessario sint impendendæ, quæ nisi ad manus erunt, peribunt omnia. Et ut ista veluti molestum prætercam scopulum, quam indecorum erit, quam inhonestum, si pauperibus opem poscentibus subvenire non possit Romanæ sedis antistes omnium pater, & a quo sibi omnes solatia jure suo & quærere & expectare posse ac debere videntur. Quando vero lectum est Pontificem summum non abundasse, & ita, ut inopum miseriis posset occurrere? Nunquam ecclesia Romana in tanta severitate fuit, ut pauperes non semper foverit, levaverit, juverit. Denique de beato Gregorio legimus, quod omnium regionum pauperes descriptos sibi ac notatos habuerit, eisque alimenta præbere solitus sit. Neque id solum, verum & auri plures libras annis singulis ad quædam remotiora monasteria pro substentatione servorum Dei consueverit mittere. Habebat & in Sicilia, & locis aliis, qui patrimonii ecclesiæ Romanæ & curatores & exactores diligentes essent, & suæ administrationis rationem fidelissime redderent. Voluit nempe jam tum divina miseratio, ecclesiam illam, quæ esset ecclesiarum omnium princeps, abundare terrenis quoque proventibus. Ut enim Constantini donationem illam vulgatissimam omittam, hunc ipsum principem in gravi historia legimus, & alios subinde reges præter auri & argenti ingentem in vasis sacris summam, fundosque egregios & innumerus Romanæ ecclesiæ dono dedisse. Carolum vero postea Magnum, Pipinum, & alios reges, provincias & regiones, urbes & castella in Italia translato ad Gallos imperio Romanæ ecclesiæ addidisse certum est. Non modo vero ecclesia Romana ample dotata est, sed crescente fidei zelo, & religionis devotione in omnibus fere provinciis ecclesiæ omnes magnificentissime a regibus ac principibus, & fidelibus reliquis extructæ ac donatæ fuerunt. Tastes hujus rei sunt, ut notiora & propinquiora memoremus, Gallia, Germania, Hispania, Italia, Anglia, in quibus fidelium regum ac principum, nobiliumque largitione, ecclesiæ ferme omnes ac monasteria nimium etiam interdum abundant. An vero, quod inferioribus inest, matri ac principi ecclesiarum omnium inesse debere negabimus? Quis autem, Christiani patres, ignorat, quantas Romana ecclesia jacturas proxime sustinuit, quam multas, quam varias clades accepit nec quibusdam statui ecclesiastico insultantibus petulantissime, ipsumque funditus pessumdare studentibus? Nota sunt ista, & gemitu potius, lacrymisque prosequenda, quam verbis. Superioribus quoque temporiboa contigisse plurima ejusmodi scimus, Romanosque pontifices, & aliarum quoque urbium Sacerdotes per quorumdam intemperantiam pulsos sedibus suis, sicuti Innocentio III. contigisse legimus, qui Petri leonis insidias fugiens vagus diu jactatus est: Alexandro item III. qui Romam ægre attigit, & nostri temporis Joanni XXIII. qui urbe profugit, ut Ladislai regis manus effugeret. Ærarii vero sacri inopiam horom caosam haud minimam fuisse manifestum est. Jam vero Pontificis Eugenii casus varios, atque pericula, quibus ferme irretitus est quis fidelium pietate ulla præditus referre sine lacrymis possit? Ea quoniam & ingrata sunt, & nota, prætereo. Ex quibus tamen omnibus eum omnipotens Deus clementer eripuit, miraculo ferme singulari. Verum enim ut unde cœperat, oratio mea recurrat, oramus, atque obsecramus, patres reverendissimi ac religiosissimi mei, qui ad opus Dei convenistis, quosque ex remotioribus locis domus Dei zelus attraxit, ut servandæ in Christi corpore caritatis & pacis curam summam diligentiamqua habeatis. Ne quæsumus patiamini tunicam Christi inconsutilem, cui etiam gentilis miles pepercerat, scindi. Abusiones in ecclesia, si quæ sint, ita resecate, ut tamen usus necessarii non tollantur, Romani Pontificis & sanctæ apostolicæ sedis honorem servate; ejusque jura, si ab extraneis usurpentur, vestra, ut decet, auctoritate tuemini. Caritatis dulcedinem in corde fovete, operibusque manifestis ostendite. Laudabilem ordinem & necessarium a patribus sanctis institutum cum disciplina custodite. Auctoritatem Apostolicæ sedis sicuti a majoribus nostris patribusque sanctissimis accepistis, integram illibatamque servate. Nemo, dilectissimi Patres, quæ sua sunt, quærat, sed quæ Jesu Christi, omnes. Pellatur a pectoribus vestris omnis perturbatio, passionesque arceantur omnes, ut in laude Dei convenire aptius, & sponsæ Christi ornatum convenientius & conspicari, & intelligere, ac providere possitis. Et quoniam in tanto conventu cuncta prosequi a summo Pontifice, & a sacro collegio nobis injuncta minus congrue possumus; majore etenim illa quiete & otio indigent, aliquos ex hoc sacro cœtu deputari postulamus de omni natione vel regno viros timoratos & graves & pacis fraternæ avidos atque studiosos, cum quibus latius possimus cuncta conferre. Confidimus autem in Domino ea nos allaturos, quæ bonis desideriis vestris diligentius inspecta, & altius considerata plene satisfaciant, & in corpore mystico caritatem servent, pacemque necessarias & concordiam nutriant. Et ne in eo quidem, quod nuperrime ab hoc sacro Concilio

ANNO CHRISTI 1435.

cilio decretum est, Pontificis summi deviabit auctoritas, si tamen modus congruus adhibeatur, & tam sedi Apostolicæ, quam sacro collegio provideatur effectu; quem quidem modum speramus a vestra benignitate atque humanitate mature profecturum. Deus autem pacis auctor, caritatisque propagator, imo pax ipsa & caritas, lapis angularis, qui facit utraque unum, Christus Dominus, qui pacificavit per sanguinem suum, quæ in cælo sunt, & quæ in terra, ipse cordibus nostris aspirare dignetur, ut idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata, sed uno spiritu & uno ore glorificemus Deum & patrem Domini nostri Jesu Christi, cui est una cum sancto Spiritu decus & imperium in sæcula sæculorum. Amen,

ANNO CHRISTI 1436. Ex Martene Thes. Anecd. to. 4. p. 375.

X.

LITERA SYNODI BASILEENSIS ad Joannem abbatem Bonævallis.

Jubet ut publicet indulgentias in ipsa synodo concessas pro remissione peccatorum & reductione ecclesiæ Græcæ.

Ex archivio abbatiæ Bonævallensis in diœcesi Ruthenensi.

SAcrosancta generalis synodus Basileensis in Spiritu-sancto legitime congregata universalem ecclesiam repræsentans dilecto filio JOANNI abbati monasterii Bonævallis Ruthenensis diœcesis, sacræ Theologiæ professori, salutem, & omnipotentis Dei benedictionem.

Nostræ provisionis debet provenire subsidio, ut ea quæ pro animarum salute concessa sunt, debitæ executionis sortiantur effectum. Dudum si quidem universalis ecclesia Christi sponsa, quam in Spiritu-sancto legitime congregati repræsentamus, cælestes thesauros quos illi idem ipse Christus salvator noster ascendens in cœlum reliquit, affluenter aperiens, pro Græcorum & totius orientalis ecclesiæ reductione peccatorum remissionem plenariam semel in vita, & semel in mortis articulo, cum absolvendi & dispensandi facultatibus sub modis & forma specifice concessit, quemadmodum in literis desuper confectis plenius continetur. Ut autem salubriter concessa hujusmodi cunctorum notione deducta saluti proficiat, nos de circumspectione tua in Domino plurimum confidentes, te per civitatem & diœcesem Ruthenensem citra revocationem aliorum nostrorum executorum indulgentiarum, & facultatum earumdem principalem executorem nostrumque commissarium constituimus per hæc nostra scripta, mandando quatenus auctoritate nostra per te vel per aliom seu alios vitæ approbatæ viros in eisdem civitate & diœcesi verbo Dei proposito indulgentias & facultates prædictas, ubi & quotiens expedierit, juxta earum & præsentium formam, publices & exequaris, ac publicari & exequi, offertoria quoque exinde, auctore Domino, provenientia, juxta traditam tibi in dictis indulgentiarum literis & alias instructionum, colligi, ac detractis inde pro tuis expensis admodum parvis portiunculis, residuum conservari facias diligenter: & nihilominus ut a publicatoribus hujusmodi per te tot quot tibi videbitur, ac etiam a truncorum & capsarum clavigeris, collectorumque depositariis, secundum tenorem litterarum earumdem deputandis, & aliis in hac re obsequentibus, exigendi ac recipiendi de fideliter operando juramentum, ipsosque & quoslibet alienos contradictores forsan renitentes & obsequentes, cujuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis existant etiamsi pontificali præfulgeant dignitate, exemptione quacumque sub quavis verborum forma quomodolibet concessa non obstante, per censuram ecclesiasticam, fructumque & emolumentorum quorumcumque suorum sequestrationem, aut substractionem, & alia remedia, de quibus tibi videbitur, invocato etiam si opus fuerit ab hoc auxilio brachii sæcularis, appellatione postposita, compellendi & constringendi, aut coram vobis evocandi ad suscipiendum alias condignas, vel de quibus nobis visum fuerit, in terminis competentibus, pœnas, recognitiones quoque tradendi offerentibus, & facultatem explicitam libere juxta dictum tenorem conficiendi, absolvendi & dispensandi opportunas, aliaque faciendi quæcumque quæ ad præfatorum executionem debitam accommoda tibi videbuntur omnimodam, tenore præsentium elargimur. Volentes ut circa præmissa omnia & singula conjunctim & divisim, te sic discretione perfecta exhibeas, ut Christi fidelium animabus salus, ac laus, & gloria Altissimo, de villicatione tua hujusmodi uberius procurentur. Datum Basileæ undecimo Kalendas Januarii anno a nativitate Domini MCCCCXXXVI.

XI.

Exortatio (1) Cardinalis Sabinensis Legati eruta ex MS. Bibliot. Augustinianorum Patavii per Fratrem Sylvestrum Meranum ejusdem ord. non ita pridem in præfato cœnobio S. Theologiæ Professorem, nunc primum Typis vulgatur, munere Jo: Baptistæ Recanati Veneti Patritii,

DIu, ac sæpe reverendissimi Patres, & scriptis, & verbis reverendissimus Dominus (2) Cardinalis sancti Petri, & ego magna cum humilitate, ego & ipso absente nonnumquam vestras Paternitates suppliciter deprecatus sum, ut ad ea quæ pacis, & concordiæ vos deflectentes, cogitaretis in pace, & unitate ea sancta opera consumare, ob quæ hoc in loco convenisse toti Mundo professi estis. Multa quidem honesta, & rationabilia concordiæ nos obtulimus, quæ si acceptata extitissent cum magna gloria, & honore vestro, cum summa denique totius Christiani populi lætitia essemus consumationi ipsorum sanctorum operum viciniores. Sed usque modo permisit Dominus majores in dies oriri agitationes; ut forsitan intuentes imminens, ac præsens ruinæ nostræ periculum ad ipsam pacem necessitate nos instruente, tandem libentius flecteremus. Decrevi ego nonnunquam cum totiens apud vos incassum de concordiam verbum fecerim, mihi ipsi silentium indicere, ne forte vel imprudentia, vel peccatis meis obsistentibus dum persuadere ac proficere loquendo enitor, dissuaderem, atque obicerem magis, sed profe-

cto

(1) Is fuit Jordanus Ursinus Romanus, qui sac. Purpura insignitus ab Innoc. VII. mox cum Abbatiæ præesset ecclesiæ ad Sabinensem translatus est ab Eug. IV. & Basileam ad synodum Legatus a. 1435. Vir animo, ut rebus gerendis magnus, ac eximius literarum cultor obiit an. 1439.

(2) Joannes Cervantes Hispalensis cardinalitia dignitate, ac tit. S. Petri ad vincula donatus a Martino V. inter Basil. conc. legatos adscitus fuit ab Eugenio fortasse haud multo post Ursinum.

ANNO CHRISTI 1435.

cto ardens ad fidem Christi, & cælestem pacem charitas non patitur in me diuturnum fore silentium: Vim mihi quandam infert, ut importunus fiam, & iterum atque iterum preces, ac monimenta repetam, nihilque in tanto discrimine relinquam intentatum, hoc præsertim tempore cum litis se occasio præbeat, quam si bene consideremus, charitatis Christi memores facile ad pacem ipsam inclinabimur. Ecce proxime ex Constantinopoli (1) nunciatum est Dominus Imperatorem Græcorum, ac Patriarcam Constantinopolitanum ad Navigium se accingere, & infra paucos dies se descendere in Venetorum portum. Veniunt, ut fide digni referunt, optimum ad unionem habentes animum, & ita dispositis, ut admodum verisimile sit, sine unione cum ecclesia nostra in pristinum non reversuros. Opus istud, quam sanctum sit, ac Deo gratum, & ecclesiæ utile vos ipsos interrogo, qui vestris indulgentiarum literis totum orbem cursitantes (2) his verbis utimini. Nos animadvertentes, quantus Dei honor, & profectus ecclesiæ, quanta exaltatio fidei ortodoxæ, quantum incrementum nominis Christiani, quot millium animarum salus, quantaque utilitas, & innumerabilia bona populo Christiano hinc forent perventura, non solum impensas, sed & personas proprias fore exponendas; dignum judicavimus: Quid iterum in (3) decreto primo cum Græcis convento ex visceribus pietatis locuti sitis audire non pigeat, non enim aliena, sed vestra duntaxat verba, in quibus tunc omnes gloriabamur repeto: hæc illa sunt. Quid enim ecclesiæ catholicæ felicius, gloriosiusque contingere unquam potest, quam quod tot Orientales populi, qui numero hominum ab his, qui nostræ fidei sunt, non multum distare videntur, in eadem nobiscum fidei unitate conjungantur? Quid utilius, ac fructuosius nascentis ecclesiæ populus Christianus vidit, vel audivit, quam quod diuturnum perniciosumque schisma penitus exturpatum? Unde & aliam reipublicæ Christianæ Deo propitio utilitatem accrescere confidimus: ex hac enim unione, cum facta fuerit, plurimos ex nefanda Maconeti secta ad fidem Catholicam converti sperandum est. Quid igitur pro tam piis, ac salutaribus rebus per Christi fideles temptandum, faciendumque non esset? Quis catholicus pro tanto nominis Christiani, & orthodoxæ fidei incremento, non modo caducam hujus Mundi substantiam, sed & corpus, & animam exponere non deberet. Hæc verba vestra sunt cum tanto charitatis igne eo tempore promulgata; his ergo verbis vestris vos ipsos re convenio Patres, ac fratres, si ex corde illa dicebatis, si cum veritate, & propter Christum, non autem ad humanam gloriam talia loquebamini: ecce nunc cum eodem fervore illa ipsa magnifica, & gloriosa verba exequamini, & per rei evidentiam ostendite illa ex animo processisse. Rem ipsam, quam sermonibus commendastis, implete jam, imo, quam miro favore pissimus Deus usque ferre ad ostium executionis conducet, non reiiciatis. Illum ardorem, ac vehementiam spiritus, quibus hæc incepistis, nunc in executione deposco, illam exultationem, illas gratiarum actiones, & lætitiæ canticum, quod cecinistis: Te Deum laudamus; illum Campanarum amœnum sonitum, cum Dominus Henricus Menger orator vester de Constantinopoli reverteretur; illam denique menstruam processionem pro felici hujus rei exitu indictam, hæc omnia nunc in ipso executionis tempore vobis Patres commemoro, & auribus vestris inculco. En audivit Dominus preces vestras, jam Græci in portu sunt, vel appropinquant, jam jam in manibus nostris est orientalis ecclesiæ tamdiu desiderata unio, quid differtis, quid occasionem, nescio quam, aliqui quærunt? Cur quosdam ex vobis jam video tristes? Memineritis quæso suavium verborum illorum quæ in procemio decreti indulgentiarum cum tanta pronunciastis charitate; Vox illa jucunditatis, & lætitiæ olim de Cælo lapsa, nunc per hos hujus sanctæ synodi, auribus populi Christiani instruat dicens: Consolamini, consolamini popule meus. Ecce popule Dei adest tibi annus Jubilæus, annus generalis unionis ecclesiæ. Consolationem, & Jubilæum quæ aliis prænuntiabatur, nunc in vobis ipsis suscipite, & ita, ut consummationi, quæ nunc est in foribus, non impedimento, sed adjumento sitis; Agricola etsi per integrum annum in recolendo prædio pervigil sit, in messe tamen, vigilantius, & laboriosius desudat, ut segetem metat messamque in horreo recondat. Quid multis opus est (ne defatigem vos frustra) verba illa vestra tanto flagrant ardore charitatis, tantamque desideril flammam præseferunt, & usque adeo ignita sunt ut nisi corda nobis in lapides mutata sint, ad ipsam executionem sine mora accingamur necesse est. Scriptum est reverendissimi Patres: Qui sciens voluntatem Domini sui, & non faciens illam, vapulabit multis plagis. Voluntas Domini hæc est, ut bonus pastor animam suam ponat pro ovibus suis. Sicut ipse pro nobis animam suam posuit, ita & nos pro fratribus nostris ponere debeamus, imo & voluntatem Domini hanc esse, ipse dominus insinuat, ubi nonaginta novem oves propter unam solam bonus relinquit pastor, & illam solam perquirit usquequo repertam ad ovile super humeros reducat. Quod si pro unius ovis salute tanta bono pastori cura est, quod si ex centum ovibus, quadraginta aut quinquaginta quærendæ essent, quanto tunc diligentius, & relictis centum illis investigaret? Quantæ vero Regiones, & Provinciæ, non dicam Urbes, aut oppida orientalium partium diu ab ecclesia nostra divisa manserunt! Vos ipsis testimonium supra perhibuistis, dum inter nos, & eos, paucam numeri asseritis differentiam. Ecce clementissimus Deus, quod votis, & orationibus postulavimus, jam ad nostram conducit Domum, nam quod majores nostri & nos tamdiu expetivimus, mare nostrum navigantes nobis appropinquant, procedamus igitur alacriter ipsis obviam: Scitis quod Pater ille, dum filium suum juniorem redeuntem de longe aspexisset non expectavit ut usque ad se pergeret, sed occurrit cadens super collum ejus, osculatus est eum: & nos pro tanta fratrum nostrorum multitudine ad nos venientium, etsi aliter fieri non potest, etiam hinc surgamus, & occuramus illis, eos jucundis osculis & amplexibus susci-

(1) Contigit Græcorum appulsus ad Venetorum urbem an. 1438 die 8. Februarii. Ex Spond.

(2) Sess. 24. in Bulla Indulgentiarum pro subsidium conferentibus ad Græcorum reductionem procurandam data an. 1436. oct. cal. Maii.

(3) Incipit decretum *sicut pia mater*, & habetur sess. 19. celebr. an. 1434. Quarto idus Septemb.

scipientes, & sicut Pater hic, quem memoravi Christi nostri personam gerens propter rancorem majoris fratris susceptionem filii non dimisit, ita & nos forte si cum aliqua persona quacunque, ex causa discordiam habeamus, hoc ad susceptionem fratrum nostrorum nullum nobis affetat impedimentum, & quemadmodum ille minorem filium suscepit, majoremquæ placavit, ita & nos uno, eodemque tempore propter Christum, & Ecclesiam grate occurramus. Grecis tam procol venientibus, & alios nostros pacificemus, concordemus, consolemur, ut simul omnes in eadem Ecclesiæ domo vitulum saginatum epulemur cum symphonia, & lætitia: Quod si propter domesticas discordias, reverendissimi Patres, tantum bonum, quo fermè majus cogitari non potest dissipari, quod Deus avertat, contigerit, qualis quæso erit totius Ecclesiæ luctus? Quanta desolatio Christianitatis, quanta exultatio Turcarum, & Infidelium, qualis infamia apud homines, & quæ apud Deum nobis manebit condemnatio? Si scandalizanti unum de pusillis Ecclesiæ comminatur Dominus, expedire ut mola asinaria suspendatur ad collum suum & demergatur in profundum, quid putandum est fiet nobis, si tot millia scandalizemus fratrum, nobiscum uniri quærentium, quid item si scandalizemus universum populum Christianum, quem paulo ante prædicationibus, sermonibus, indulgentiis ad cooperandum huic sanctæ unioni invitabamus, & ad lætitiam provocabamus dicentes: Consolamini, consolamini popule meus? Si dicit aliquis, veniant Basileam, Avenionem, vel Sabaudiam, alioquin impediamus potius, quod alibi fiat eorum reductio. O perditum, & disperatum hominem qui talia non modo dixerit, sed vel leviter cogitaverit! potest ne in mentem cujuspiam Christiani cadere execrabile verbum hoc? an ne bonum se arbitrabitur Christianum, qui tot Gentium, & populorum unionem fieri nolit, nisi in certo fiat loco? numqoid pastor ille Evangelicus, qui nonaginta novem reliquit oves, dixit, nolo illam ovem centesimam nisi in hoc, vel in illo loco perquirere, & nisi eam ibi reperiero, alibi non quæram? num mulier illa, quæ dragmam perdidit, quærere ipsam contenta fuit tantum io uno domi angulo, nonne accendit lucernam, & totam evertis domum? Sed quid tu quicumque es dices ad verba illa memorati decreti primo conventi cum Græcis? Verum deputati sacri Concilii cognoscentes sanctam, & perfectam ipsius Concilii intentionem, quæ est ut pro honore Dei, & pro fructu fidei catholicæ nullis parcatur laboribus, & expensis, judicarunt non expedire, ut propter locum dumtaxat tantum bonum negligeretur, fiat concedo omnis diligentia, & veniant quæcunqoe optatis, sed si obtineri nequeat, quæramus eos in fines mundi, si necesse est. In quo enim loco, & in qua re sanctius, atque utilius laborare, & peregrinari possumus? Neque Apostoli Ethiopiam, Indias, aut extrema expaverunt penetrare occidentis, & orientis, ut animas Christo lucri facerent, quia Christus de Cælo descendit, peregrinatus in terris, & formam servi accipiens usque ad mortem crucis progressus est, ut nos salvos faceret. Et quamquam ad hoc, quod de loco dicitur, multa tam per Græcos, quam alios dici possent, quæ sæpe numero hic audita sunt, in quibus interdum publica disputatio oblata est, & nunc si expedierit, offerretur, nihilominus, quia verborum contentiones animos plerumque irritant, id consultius prætereuntes, solum de pace, & concordia fraterna colloquamur. Objiciet forte alter, cur versus eos procedamus cum in nostras non ascenderint galeas? Quid quæso vocabula ista? nostrum & vestrum, in medium afferuntur; (1) nonne galeæ summi Pontificis galeæ Ecclesiæ sunt? si Ecclesiæ, cur non nostræ? præterea, quis hominum, filium habens apud hostes captivum, si ad eum redimendum, ac reducendum, pecunias, & equum mittat, & ille alienis pecuniis redimatur, alienoque equo revehatur ad Patrem, unum desideratum, ac diu quæsitum filium bonus repudiabit Pater, quem alienis pecuniis, alienoque equo post captivitatem reductum videt? Intellexistis, Patres, quot bona, & promovere, & impedire facile potestis. Caveamus ne supra memoratæ sententiæ divinæ rei simus, dicentes: Servus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens illam, vapulabit multis plagis. Sed quantum datur intelligi, hæc Græcorum unio ex dissidio inter summum Pontificem, & vos foscitato impediri potest. Cogitemus etiam quomodo & hæc sedare valeamus, ut simul conservemus unitatem Ecclesiæ nostræ, & unionem perficiamus Ecclesiæ Orientalis. Est, ut scitis, Dei voluntas maxima, & præcipua, ut super omnia charitatem pacemque, & unitatem homines inter se custodiant, ita qoidem, ut nec orationes, nec elcemosinæ Deo gratæ sint illorum, qui adversus fratres aliquid rancoris habent, & eis non reconciliantur: Possum si volo gesta, ac dicta, ac literas vestras ubique diffusas ad hujus pacis persuasionem adducere. Vos professi estis, pro pace populi Christiani huc convenisse, & cum aliquos principes inter se audistis diffidentes, aut epistolis, aut nunciis monuistis ad pacem, utentes verbis Domini, quæcunque dixit de pace, & unitate, suadentes rationibus, exemplis, quot bona ex pace, quot vero ex discordia proveniunt mala. Hoc ipsum ergo sentite in vobis, quod in aliis, ne vobis dicatur: Medice cura te ipsum, & illud: Qui vides in fratris oculo festucam, in tuo cur non vides trabem? Neque enim gentes æstimabunt vos recto animo sed magis ad inanem gloriam, captandosque hominum favores jussisse inter extraneos pacem. Quandoquidem quæ est inter nos, atque inter caput, & membra, discordiam non extinguimus, nec extinguere laboramus, aut cogitamus. Seminavit antiquos ille dolosus Sathan inter summum Pontificem, & vos quædam incentiva dissidii, quæ usque adeo processerunt, ut vos quidem contra ipsum, & ipse nonnulla contra vos fecistis, ac fecerit. Hæc, & si gravia sint, quia tamen recentia, facile cum honore vestro adhuc occurri potest. Quod si amplius differatur, frustra providebitur, sed in perniciem totius Ecclesiæ, & ruinam Cleri, cum perpetuo omnium, qui hic fuerunt dedecore convertetur. Illa proinde, ob quæ concilium convocatum est, tria opera infecta dimittentur. Sed o utinam in hoc insisteret infelicitatis nostræ finis, ut illa tan-

(1) Ornatæ sunt Eugenii jussu quatuor Triremes, quibus Antonius Condulmerius præfectus est, Græcos in Italiam trajecturæ. Raynal. ad a. 1437. n. 13.

ANNO CHRISTI 1434.

tantum infecta remanerent, & alia multo deteriora non succederent, nam multo optabilius foret non inchoasse concilium pro exturpandis erroribus, discordiis, ac deformitatibus, si hæc eadem longe majora, ac periculosiora in dies ex dissidio nostro evenire, non tam verisimile, quam veraciter ante oculos videamus. Quot gentes spe sua desraudabuntur, si quod ad salutem Ecclesiæ inceptum est, in perniciem videant consummari, & unde jucunditates expectabant, suscipiant tristitiam, & luctus, si dissidium hoc inter vos, & Papam diutius perseveret, & hinc inde bellum sicut initia demonstrant, indici oporteat; putabitis Græcorum errores aboleri posse, quot inter nos Catholicos schismata, & errores pullulabunt, B satis verendum est, ne tanta postea crescat dissensio, ut alter alterum vicissim appellet hæreticum. Quam durum, & lacrimabile est ista cogitare, si ad illud calamitosum perveniamus tempus, in quo unus dicat hic esse Ecclesias, alius illic; non meretur hoc a nobis Ecclesia, quæ nos educavit, & magnificavit, ut eam, quam infideles ad angulum redegerunt terræ, nos fideles coarctemus ad punctum, & quam in pace, & onitate reperimus, divisamque, discordemque relinquamus. Per hoc quoque ecclesiasticum dissidium pacem si qua mundo est in populo Christiano violari necesse erit: bella enim inter multos Principes non solum dimittemus inextincta, sed eos qui in pa C ce jam sunt ad dissidia commovebimus. Inito enim in Ecclesia infelici schismate, continuo inter Laicos orietur discordia civilis domestica, & intestina, & si soli Ecclesiastici inter se bellum gererent, reliquis fidelibus in pace quiescentibus, tolerabilius quidem videri posset, sed proh dolor nulla erit provincia, aut civitas in qua & ipsi sæculares diversimode propter nostras dissensiones dissidentes multis blasphemiis ac maledictis se invicem non dilaniant, & cum nos hinc inde tueri quidem partem suam voluerimus, alter in alterum sæculare invocabit brachium, præsidiumque unde metuendum est ne clerici a clericis vicissim in direptionem tradantur, & prædam, ip- D sique belli authores primi bellorum primitias ferant, & qui aliquaodo per Concilium cogitavimus de recuperanda Ecclesiastica libertate, in Pharaonicam a nobis ipsis forte dabimur servitutem; hoc quod Deus avertat, si experiemur, qui jam in Conciliis gloriamur, a nomine postea horrebimus Concilii cum dolore, & mœrore. Quid tandem de tertio professionis nostræ articulo, de formatione loquor, ac boois moribus reintegrandis sperandum est? Quomodo enim in bello corrupti mores emendari valent, qui in pace corriguntur vix, ac difficulter, imo virtutes omnes, quas generat pax, discordia ipsa corrumpit: Divisa enim Republica perire penitus, ac collabi E inspicimus omnes legum reverentias, morumque disciplinam. Cernere est modo omnia scelesta, deformia, obscæna, ac vitiorum monstra, quæ usque nuoc latuerunt, prorumpere audacius in publicum audebunt, sine verecundia ulla facinora patrare omnia. Quis audebit flagitiosum aliquem corrigere, quem metuat ad partem aliam fieri transfugam; ambitiosi, & seditiosi tunc omnia possident, nam si qui pauci tantum reperiuotur boni a tot malis abhorrentes fugient, & delitescent, & solis improbis aula patebit. Quid ex his omnibus dicet Mundus; hoccine est illud: Consolamini, con-

A solamini popule meos, quod annunciabas nobis o Basileæ Concilium, ista est nunc illa duplex lætitia, & ille annus Jubilæus, & annus generalis unionis Ecclesiæ; omnia hæc in contrarium vertet, & dicet, imo contristari, & iterum contristari oportet, nam duplicem habemus mærorem pro unione Græcorum perdita, & unitate disrupta. Iste non Jubilæus, sed luctuosus est annus, noo generalis unionis, sed divisionis, & invitabas me, dicet Ecclesia ut depositis lugubribos sumerem indumenta lætiora imo pro iis innumeris, quæ video, malis, multoque pejus lugubriora accipere oportebat. Ecce quales ex hoc dissidio carpemus fructus. Pauca dixi, & quia de incerto, & de B futuro levia videntur, & multa forte non credibilia, non aliter dicemus, si quod Deus avertat, experiri contingat. Utinam sim falsus vates, audio sapientes id ipsum dicere quod si schisma fiat, quod Deus pro sua pietate avertat, reliquis schismatibus quæ usque modo passa est Ecclesia hoc longe futurum videtur perniciosius: nemo dicat, nunquam talia permittet Deus; & Deus inquit cogito cogitationes pacis, & non afflictionis, sed si volumus eadem, quæ Deus, eadem, & nos cogitemos, nam qui nolunt benedictionem, prolungabitur ab eis. Sed dicunt faciamus debitum nostrum, Deus non derelinquet nos, sed debitum est reconciliari prius fratri suo, alioquin non est C acceptum Deo, quod putas bonum facere nisi quando consulte, & mature prævisa fuerint omnia quæ accidere possunt, & solent, tentare est Deum, * magisque confidere sed dicet, si fiat schisma, & alius Pontifex, convocabitur aliud Concilium, & ibi remedium dabitur juxta frequens decretum. Bona circumspectio: percutiamur, & vulneremur invicem, & postea ibimus ad Medicum. Quid si pereat vulneratus antequam veniat Medicus? Quid si postquam venerit, plaga facta fuerit incurabilis? quomodo consulte ex ea re speratur remedium, ex quo facta est Læsio? Cur non nunc idipsum dicimus, ac facimus, quod in illud differimus tempus?

D Dicunt quidam per nos non remanet pax. Si sic, agamus ergo, ut inquit Apostolus, pacem cum omnibus quantum in nobis est habentes; nisi vero omnia pacis media per nos, aut alios oblata, quæ speciem habeant honestatis experiamur, videri non possimus, quantum in nobis est facere, sed si alius objicit: patiemur ne violare decreta nostra, contemni authoritatem Concilii, continuari abusus, infringi sententias hic latas vexari patres concilii; non servari pollicitationes in adhæsione summi Pontificis factas, & multa hujusmodi? Si Reverendissimi Patres per bos qui incepti sunt processus his omnibus provideretur, esset forsitan tolerandum, sed quemadmodum E supradictum est, si hæc omnia per dissidium Ecclesiæ non emendentur, sed deteriora fiant, exigit prudentia, ut aliud adhibeamus remedium, per quod si hæc quæ cupimus, assequi in pace valeamus, quid nos pugnare, & aliis dare pugnæ causam? quid nos & totam Ecclesiam tantis subjicere periculis opus est? Sed dicit alter: ergo nunquam fiet reformatio, nunquam fiet justitia, semper enim similis objicietur schismatis metus. Sed dico distinguenda esse tempora, & omnia cum prudentia, & moderamine facienda, ne quod fit ad tollendum malum aliud inducat majus: Canonum enim, ac doctorum una est sententia,

* Leg. f. minus pro magis.

ANNO CHRISTI 1436.

tia, & ratio naturalis id suadet. Ubi timor est schismatis, ubi majora timentur scandala, correctione, & executione justitiæ abstinendum.

Quid autem ad hæc dicat summus Pontifex sæpe audistis qualiter pro pace, & charitate vobiscum habenda, (1) destinabit huc duos Reverendissimos Dominos Cardinales Legatos Sanctæ Crucis, & Sancti Petri. Quantæ integritatis, & sanctimoniæ hinc sint, orbis noscit totus; per hos ait obtulisse observantiam, decretorumque electionibus, & aliis, de quibus hic agebatur potissime, petebat, ut quæ pro necessaria sedis Apostolicæ, aliarumque sedium sustentatione, synodus pollicita fuerat, & æquitati consentanea erant, per nos implerentur. Alia etiam omnia per eosdem obtulisse dicit, quæ honori, utilitatique hujus concilii, ac suppositorum ejus conducerent, & præsertim omnem substantiam, ac facultatem Ecclesiæ Romanæ exponere; ut negotium Græcorum juxta promissionem nostram feliciter consumari posset, his adjicit quæ ad reformationem per suas literas nos aliquando hortatus fuerit primumque se esse, qui in quibus necessarium est, reformari cupiat, omnesque anferri abusus, salvis rectis, & licitis regulis a sanctis Patribus traditis, & observatia, salva & sedis Apostolicæ authoritate, quam dolet nimium hic contemni. Conqueritur etiam quod ea, quæ summi Pontifices soli exercere solebant, imo quæ defunctis Pontificibus Concilia non tangebant, sed reservabant successoribus, hic passim, & libere tamquam authoritas papalis in Ecclesia non esset, expediuntur, & quantum ad observantiam decretorum nostrorum attinet, asserit nusquam minus quam hic, ubi facta sunt, ipsa decreta servari, neque in aliquo loco ita sæpe violari, sicut in prima officina. Quod autem nos dicimus de sententiis nostris ibidem, dicit ipse & amplius de sententiis in curia legitime latis, quæ hic passim in dubium referre conantur; sed ipsum, quod de violatione promissionis in adhæsione factæ conquerimur, conqueritur & ipse de non servatis promissionibus quibusdam synodalibus sibi factis: Quid multa? & nos de ipso, & ipse de nobis vicissim graves agimus querelas, & quidquid nos in eo culpamus, ac redarguimus, idem in nos ipse retorquet, & si hæc per epistolas tractatue, orationes, allegationee disceptanda sunt, & nobis, & ipsi non deesit advocatorum, oratorum, declamatorum copia qui pro facilitate ingenii possint se invicem consutare, & audientes multa suadere. Quid aliud ergo agimus? Nam dum quilibet partem suam tueri conatur, aliam turpiter denigrat, dehonestat, decolorat, & sic hinc inde crimina, falsane, an vera, Deus scit, in derisum, & subsannationem nostram detegimus, & nos toti mundo facimus contemptibiles, etiam istis concertationibus ad hoc ventum est, quod gladium e vagina utraque pars eduxit, non superest nisi ut vibretur, & infligatur vulnus, quod, ut videre est non manus, non pedes, sed primo ictu ipsum transfigat cor. Væ nobis, væ sibi, si ad tauram prolabamur dementiam, væ clero, væ ecclesiæ, si gladium nostrum in vaginam juxta sententiam Salvatoris non reponimus. Cur ergo ante illata vulnera, o magistri, & præceptoree ecclesiæ, o persuasores pacis in populo Christiano de pace non cogitamus, quandoquidem bis pœnalibus, & diffamationis processibus non ad intentum reformationis, non ad conservationem authoritatis, seu decretorum, sed palam ad excidium devenitur ecclesiæ?

Usque nunc zelo caritatis accensus Vestras Reverendissimas Paternitates ad pacem cum summo Pontifice exhortatus fui, ex qua salus pendet ecclesiæ, hæc eadem erga ipsum summum Pontificem dicta intelligo, utrique enim incumbit pacem cogitare ac quærere, & tam ipse quam vos apud Deum, & homines, cum venia utriusque dixerim, rei eritis, si pacem recusaveritis. Video autem, viam facillimam, jam forte apertam, qua invicem pacem habere, Græcos unire, & reliqua perficere sancta opera, & totam demum Christianitatem consolari poteritis. Serenissimus dominus Imperator Romanorum suis nunciavit Oratoribus summum Pontificem omnium controversiarum, quas cum vestris Paternitatibus habet velle suam Imperialem majestatem Judicem, & arbitrum facere. Si paternitates vestræ id ipsum agere decreverint, sicut certe tenentur, paci dici potest jam facta: quod si Summus Pontifex id egit, nos multo magis id facere debere existimat unusquisque. Si probatio amoris exhibitio est operis, proculdubio plurima dedit ipse Dominus Imperator suæ affectionis in vos jamdiu testimonia. Scimus omnes quanta fecerit, quotque se submiserit laboribus ac periculis, ut nos protegeret, concilium fundaret, stabiliret, & augeret; nemo mortalium est, cui æque ut sibi honor ac decus nostrum sit cordi. Et cum hæc omnia propter reformationem facere dicatur, nullus fuit tam præsens, quam absens qui literis ac nunciis nos magis, quam ipse subhortavit ad pacem. Quid autem non quasi homo, sed velut Angelus domini egerit pro extinguendo illo inveterato schismate, quod tandem opera potissime suæ constantiæ deletum est, plerique nostrum eo tempore videtunt, & totus mundus cum summa lætitia, & ejus laude admirans commemorat. Cum ergo tam nobis affectum, propitiumque ac favorabilem dederit Deus Principem, sine longiori deliberatione, uno ore, unoque animo ipsum cum hæc exhortatio Card. Sabin. pronuntiata sit in Conc. die 20. Decemb. an. 1437. ut habetur infra ex nota ad calcem adjecta in Cod. & aliunde Sigismundus Rom. Imp. extremum diem clauserat Gnoymæ, quæ est Moraviæ urbs eodem anno die 9. ejusdem mensis; conjectura est aut illius obitua nuncium non fuisse delatum Basileam nisi post diem 20. aut certe adhuc publicatum fuisse exhortationem: quo omnibus constaret, quantopere Eugenius Papa inclinaret ad pacem ineundam cum sediriosis. Porro si verum esset, quod ex Ænea Sylvio in Hist. Bohem. c. 53. affirmat P. Pagi in Brev. T. 4. in Eug. 4. n. 115. scil. obiisse Sigismundum circa finem Decemb. omnis tolleretur difficultas; verum cursim hic nota, ab Ænea, qui eo tempore vixit nullatenus memorari diem, quo Cæsar ille decessit, in arbitrum, & decisorem harum pestiferarum litium acclamemus, quod nisi fecerimus per nos neglecta esse ecclesiæ pax judicabitur, & nobis tanta adscribetur culpa. Agite igitur o Patres, ne cunctemini amplecti eum gratiarum actione munus hoc, quod divina miseratio in hac rerum turbulentia lar-

giri

(1) Intellige novum, & amplum Eugenii Papæ mandatum ob sedandas synodi turbas datum Nicolao Albergati Bononiensi Tit. S. Crucis, & Jo. Cervantes Tit. S. Petri ad Vinc. Cardin. ann. 1436, ut constat ex Responsione synod. facta *dilectissimis Ecclesiæ filiis Nic. Tit. S. Crucis in Hier., & Jo. Tit. S. Petri Presbyteris Cardin. Apostolicæ sedis Legatis.* Eam Responsionem habes sup. inter Ep., & Resp. synod.

ANNO CHRISTI 1437.

gtri dignata est; & quamquam expeditior via ista sit, nihilominus more periti Medici, qui uni morbo plures provides medicinas, aperiatur & elia; multi enim fortasse autem prius cupient pacis conditiones: monitorium vestrum gravat Papam, Papæ transletio turbat vos; translationem dicit ipse fecisse propter monitorium, vos autem monitorium propter non observantiam decretorum, tollantur pariter monitorium, ac translatio, & summus Pontifex certificet nos modis convenientibus de observandis decretis, quæ talia fiant, ut simul reformationi, & honori sedis Apostolicæ provideant. Ecce cum pace & honore vestro habebitis, quod optatis, quod quidem per contentiones posset consequi numquam, Et eum per hunc modum nostro desiderio satisfieri videamur cur nos, & ecclesias tanto subjicimus discrimini? & quum Græci jam sint in foribus, ne tam divinum pericliletur opus mox pergant ad portum. Aliqui præstantiores ex nobis, qui ipsis Græcis omni conato suadent ut hoc, vel Avinionem, eut Sabaudiam proficiscantur, fiatque in boc exacte, & extreme diligentia, si obtineri potest, in nomine domini contentemus omnes, & illuc accedamus: Si vero adbibita omni cura, fieri nequeat, cum eis de aliquo loco disponatur, nobis tamen tuto, & accommodo Græcis, ae summo Pontifici; cum Græcis enim sine ipso unio, fieri non potest, ipsi autem præsentiem Pepæ in Concilio illo omnino exposcunt, quæ quidem multis ex causis opportuna valde est & quodammodo necessarie & ex nunc & præsertim in ipso Concilio Œcumenico omniom præteritarum dissentionum obliti cum caritete, & unenimitate pro unione Orientalis ecclesiæ, & morum reformatione totis intendamus viribus. Interim vero dum ista peragentur quiescant hinc inde processus, & agitationes; expensæ autem hactenus factæ pro negotiis Græcorum, in omnem eventum his, qui eas fecerunt, restituantur omnes,

Ecce Reverendissimi Patres cum summe gloria vestra unitatem Ecclesiæ nostræ conservare & unionem Orientelium populorum, opusqoe sanctæ reformationis, quoadusque adeo desiderare dicimus, perficere in manu vestra est; pro Deo ergo cum intentum nostrum plene, ac quiete assequi possimus, ecclesiæ simul ec nobis pacem demus ipsamque, & pariter nos consolemur, sicut polliciti sumus, ubique prædicantes: consolamini consolamini popule meus; totus vero populus Christianus, qui ex ista sola dissidii suspicione contristatur, & mæret, ex hac nostra concordia consolabitur, & exultabit, & nos tamquam Petres, & Angelos Dei venerabitur, & dignis laudum extollet præconiis. Obsecro igitur omni quanta possum humilitate, obtestorque vestrum quemlibet per illud terribile tribunal Christi & illum terribilem judicii diem quo velimus, nolimus omnium cogitationum, & actionum nostrarum rationem reddemus, perque ipsum redemptorem nostrum dominum nostrum Jesum Christum supplex exoro, qui veniens in Mundum pacem annuntiavit, conversans in Mundo pacem prædicavit, transiens ex mundo pacem reliquit, resurgens a mundo Pex vobis dicebat discipulis, cujusque omnis actio, & doctrina pacem, & charitatem redolet, per ipsum inquam mediatorem Dei, & hominum Christum, qui sanguine suo pretioso mundum divinæ justitiæ reconcilians pacem fecit inter Deum, & hominem: cum internis lacrymis supplico, ut media hæc pacis honesta quidem, & rationabilia, & vestris satisfacentia desiderii, emplecti dignemini; Quod si egeritis meximum in Cælo, & in terra facietis gaudium, Deum in omnibus vobis propitium reddetis, hominum corda ad vestram trahetis obedientiam, & devotionem, memoriaque nominis vestri in perpetua benedictione erit; Secus vero si feceritis, quod Deus avertat, innumerabilium scandalorum, quæ ex hoc sequeretur dissidio, tote vobis imputabitur culpa, & dicet mundus: Vos sponte, & data opera posuisse ecclesia pacifica bellum, sub obtentu reformationis potius voluisse embitiones, & passiones explere. Demum pro hujus executione concordiæ, & ad satisfaciendum muneri meo, versus ipsos Græcos in nomine domini proficisci intendens Reverendissimis Paternitatibus vestris hanc meam exiguam personam & quidquid in me est virium ad laborandum, & operandum, & cuncta egendum, quæ pro pace Ecclesiæ nostræ, & unione Græcorum, atque honore vestro mihi jubere dignati fuerint, &c. Laus Deo, &c.

Die Veneris xx. Decembris 1437. In Generali congregatione Concilii Basileensis instante Reverendissimo P. D. Cardinali Sabinensi Legato lecte fuit præsens exhortatio, &c.

XII.

Epistola Concilii ad Joannem episcopum Salzburgensem,

Hansizius edidit ex MS. Cæsar. in tom. 2. Germ. sacr. p. 473.

SAcrosancte &c. Venerabili Joanni Archiepiscopo Salzburgensi salutem &c. Satis intellexisse credimus devotionem tuam, quanta necessitate impulsa fuerit hæc sancta synodus pro conservatione auctoritatis Conciliorum generalium, & orthodoxæ fidei, atque salute publica & totius populi Christiani procedere ad depositionem justissimam Gabrielis, olim dicti Eugenii Papæ IV. qui ipsius auctoritans ecclesiæ & Conciliorum acerrimus impugnator erat, declarationes decreta in fide mantbus per eandem ecclesiam facta contemnens, & parvipendens, etque etiam banc sanctam synodum omnino prosternere volens, & variis persecutionibus longo tempore impetens. Nam & facile omnes conspicere poterant, quanta detrimenta, quantaque inconvenientia imminebant universo orbi, si in hoc certamine victa fuisset præfata auctoritas Conciliorum: & denique potuisset unus homo pro libito voluntatis agere de tota ecclesia, & Christianitate absque hoc, quod per ipsa Concilia corrigi potuisset. Quid inde pati potuissent & Prælati & Principes, & particulares ecclesiæ orbis, nemo sapiens ignorat. Audivit etiem devotio tua, quomodo electus est auctoritate hujus sacri Concilii repræsentantis universalem Ecclesiam. D. Felix Papa V. qui prius Dux Sabaudiæ, & Decanus Militum in solitudine Ripalliæ Gebennensis diœcesis existens in habitu simplici, & humili observatione continentiæ, ac honestæ conversationis Domino famulabatur prudentia, benignitate, justitia, clementia, & aliis clarissimis virtutibus præditus, pacis cultor, consolator pauperum, bonorum & studiosorum virorum emator, literatus, & in rebus ecclesiasticis exercitatus; quo pensatis rerum, & personarum circumstantiis nemo magis idoneus pro defendende auctoritate conciliorum, & fide catholice, prosequendaque salute publica omnium Christianorum eligi posse visus est, ad quem legatos, & oratores nostros dilectissimum ecclesiæ filium Ludovicum titulo S. Cæciliæ sacro-sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalem, Arelaten-

tensem vulgariter nuncupatum, aliosque complures venerabiles episcopos, & dilectos ecclesiæ filios Abbates, Magistros, & Doctores, inter quos etiam fuit Jacobus Frieshamer Procurator devotionis tuæ, qui electioni ejusdem summi Pontificis interfuerat, pariterque cum ipsis Joannem Comitem de Tyerstein locum tenantem Protectoris Imperialis, Ludovicum de Lanser Provincialem per Alsatiam ordinis B. Mariæ Theutonicorum, & Guillelmum de Grunenberg milites transmisimus, ut consensum ipsius electionis factæ præstandam requireret. Suscipit autem eos benigne ac honorifice, exhortationesque & requisitiones eorum audivit; & quamquam sibi non parum grave esset (dum poterat vitam quietam & tranquillam agere, suppetente sibi bonorum multorum abundantia) nunc tantis curis & sollicitudinibus se exponere; tamen auditis præfatis Legatis, & Oratoribus nostris, atque rationibus ipsorum, timuit offendere divinam Majestatem, si vocationem ecclesiæ ejus obsequia in hac necessitate requirentis rejiceret; volensque potius servire Domino Deo suo in defensione fidei, & auctoritatis Conciliorum, ac prosecutione publicæ salutis, quam propriæ quieti consulere, suum consensum electioni factæ præstitit, professionem fecit cum omni devotione & genuflexione, juxta formam decretorum hujus sanctæ synodi; & officium summi Apostolatus in se suscipit desiderans, prout informati sumus, toto ex corde, & omni potestate sibi a Domino tradita illa agere, quæ sunt ad honorem ipsius Altissimi, Ecclesiæ salutem ac pacem, & commune bonum omnium Christianorum. Hesterna autem die reversus est ad nos præfatus Cardinalis Arelatensis cum Collegis suis, quos pariter ad ipsum D. Felicem Papam miseramus: quibus adventibus desiderium nobis erat solemnem legationem mittere ad devotionem tuam, & congregationem tuæ provinciæ, quam die Conversionis sancti Pauli celebrandam esse intelleximus; nec dubitamus etiam eundem D. Felicem Papam illuc suos missurum fuisse Oratores, si Congregationis illius notitiam habuisset. Verum cum dies præfixa adeo proxima sit, ut ullatenus neque per ipsum, neque per nos possit in tampore parari legatio, has literas festinanter tuæ devotioni transmittere ducimus, & ipsam in Domino exhortari, ut velut fortis athleta veritatis, defensor auctoritatis Conciliorum generalium, ac zelator hujus sanctæ synodi, & publicæ salutis ac justitiæ, omnes suffraganeos, & alios ibidem congregandos efficaciter inducat, ut debitam obedientiam eidem S. Synodo, & præfato D. Felici Papæ V. semper exhibeant, nec illam viam periculosissimam ingredi velint, ut per modum cujusdam neutralitatis obedientiam suam ab omnibus subtrahant; quæ plurimum cederet in præjudicium ecclesiæ, & auctoritatis ejus, ac etiam periculum animarum. Oportet enim Christianos semper esse obedientes Deo, & ecclesiæ ejus; & ipse Deus, & salvator noster Christus ad ecclesiam suam dixit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*: nec ullatenus permittendum est, fidem Ortodoxam & facta ecclesiæ in hanc fluctuationem adduci, ut post judicium generalis Concilii universalem ecclesiam repræsentantis, aliud quæratur Concilium, quod de judicio Concilii præcedentis habeat judicare: quia sic nulla esset firmitas in judiciis ecclesiæ, semperque omnia fluctuarent in incerto possetque homo quispiam perverse agere volens semper judicium Concilii generalis effugere sub prætextu alterius Concilii: ex qua re inferretur plaga gravissima ecclesiæ Dei; enervaretur Conciliorum auctoritas; periret obedientia, quæ illis debetur ab universis Christi fidelibus, & fidei catholicæ irreparabile afferretur detrimentum. In his autem plurimum de probitate tua confidimus, quæ suo exemplo, suaque doctrina, & exhortatione plurimum hoc tempore proficiet ecclesiæ Dei; nec minorem de ea probitate confidentiam gerit præfatus D. Felix Papa, qui propter merita devotionis tuæ, de quibus informatus est, plurimum tibi afficitur, magnumque meritum serviendi eidem ecclesiæ, in conservationem auctoritatis, & firmitatis ejus, ad salutem præsentem & futuram Christianorum sibi acquiret eadem devotio tua: quam in cunctis feliciter dirigere, & conservare dignetur Altissimus.

XIII.

Oratio preambula responsionibus Deputatorum S. hujus concilii ad articulos Bohemorum per Dominum Abbatem Cisterciensem.

Edidit Hommey in supplem. Patrum.

EDITORIS PRÆFATIO.

Hujus orationis Auctor declamatorque fuit Joannes 38. Cisterciensis Abbas. Hic cognomento de Alneto, ex Abbate Urscampi 1428. Synodo Basileensi 1435. tam pro suo ordine, quam nomine Parisiensis Academiæ adfuit, & inter Patres maximam laudem promeruit: quippe qui Orator solus ad Bohemos, a Carlerio, Joan. de Ragusia, de Polemar, Ænea Sylvio multum efferatur. In causa fidei cum 2. Episcopis judex deligitur; ann. 1440. occubuit. Porro huic orationi maximam lucem afferent, quæ habentur tomo duodecimo Conciliorum pag. 442. & seq. (supra in hoc tomo col. 597.) *in compendiosa narratione hujus Synodi actis præfixa, quæ ex Ænea Sylvio & M. Ortuvino Gratio describitur,* quomodo Bohemi vocati producti que sunt ad Basileensem Synodum Oecumenicam, & quid illic egerint. *Inter alia multa pauca hac excerpsisse sufficiat, quæ hujus dicendæ institutum scopumque aperiunt; additis præsertim egregii ex nostri MS. margine notis, iisque historicis, quarum certus auctor me latet; tametsi eum hujus conventus fuisse oratorem, aliis dicendis suspicer conjecturis.* Ambassiatores, *inquit*, Oratores &c. Bohemorum quarta die Januarii Basileam venerunt. Porro nono die ejusdem mensis cum Synodum accessissent, habuit orationem Julianus Cardinalis, de eo quod quidquid uspiam dubiorum est, id auctoritate Concilii definiri debeat &c. quæ quidem oratio non omnibus probabatur. Habuit & Roccizanus orationem nomine Bohemorum, diem postulans, quo audirentur. Is fuit destinatus decimo sexto hujus mensis. Quo die Joannes Roccizanus pauca præfatus, primum articulum de communione sub utraque specie proponere cœpit usque in tertium diem, semper ante meridiem. Deinde Wenceslaus Taborita secundum articulum de corrigendis, & eliminandis peccatis publicis inmedium protulit per bidui spatium. Post quem Uldaricus presbyter orphanorum tertium articulum de libera prædicatione Verbi Dei, duobus item diebus proposuit. Postremo Petrus Payne Anglus de quarto articulo, qui erat de civili dominio Clericorum per tres dies disseruit. Fecerunt autem copiam suarum disputationum sacro Concilio in scriptis, & gratias egerunt, quod auditi fuissent. Posterioresque tres satis inciviliter in nostros invexerunt, Joannem Wiclefum, & Joannem

Notæ ex Ænea Sylvio.

ANNO CHRISTI 1434.

nem Hussum a doctrina laudantes, nihil veriti Doctores Evangelicos vocare, quos pridem Ecclesia damnarat. Exigebat res, ut Bohemis aliquid responderetur. Iraque surgens Joannes de Ragusio, Theologiæ Professor Ordinis Prædicatorum Procurator generalis, petiit clara voce in medio congregationis potestatem sibi dari, ut responderet privato nomine ad primum Bohemorum articulum. Assensit Synodus, octoque diebus respondit horis antemeridianis. Antequam autem inciperet respondere, Joannes Abbas Cisterciensis orationem ad Bohemos habuit, ut se submitterent determinationi sanctæ matris Ecclesiæ, quam id sacrum Concilium repræseotaret &c.

Jam ad notas ex codice veniamus, quarum statim prælusimus mentionem: sic autem habet ad primi folii marginem infimam. Est sciendum, quod in prima die audientiæ Bohemorum magister Joannes Rochisana habuit propositionem primam in præsentia sacri Concilii: thema illios fuit: *Ubi est qui natus est Rex Judæorum.* Nam & hic actus infra octavam Epiphaniæ (*16. mensis Januarii vid. supra*) aut circa, agebatur an. Dom. 1433. Post ipsam magister Petrus Anglicus Ambassiator Bohemorum habuit secundam propositionem, cujus thema fuit: *Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur.* Intellexerunt per solem prædicatorem Joannem Wiclefum, aut Joannem Hus hæreticos in Concilio Constantiensi damnatos, qui miserunt quatuor radios, quatuor, ut dicunt, veritates, scilicet quatuor suos articulos, ad quorum ootitiam gens Bohemorum congregata est, & in regione sua, sive cubili collocabuotur. Quod igitur hic dicitur, per solem intelligi ab eis Concilium generale, dicitur ex quadam benignitate. Et revera io ista oratione, (*versiculum sacræ scripturæ nomine orationis, quantum assequor, hic indigitat.*) Per solem recte ipsum sacrum Concilium intelligitur. *Oratione integre descripta ad ejus finem hæc adhuc appenditur observatio.* Sciendum, quod sacrum Basileense Concilium deputavit quatuor Doctores, videlicet magistros Joannem de Ragusio, Ægidium Carlerii, Henricum Haltisem, & Joannem de Polemar, primum & tertium Religiosos de Ordine Prædicatorum, secundum & quartum sæculares, ad respondendum quatuor articulis Bohemorum propositis per quatuor viros Ambassiatores, scilicet per Magistrum Joannem da Rochizaoa, Dominum Nicolaum de secta Taboritarum, Dominum Wlricum de secta Orphanorum, & magistrum Petrum Anglicum, ut primus a Concilio Deputatus primo Bohemorum Ambassiatori de primo articulo sic responsurus. Secundus secundo, tertius tertio, & quartus quarto. Verumtamen Concilium retinuit sibi potestatem addendi, diminuendi, interpretandi, corrigeodi, ac definiendi in præmissis, & aliis materiis. *Hactenus nota. Jam ad orationem veniamus.*

ORATIO.

Thema orationis Rochisanæ.

SAcrosancta Basileensis Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, quæ in medio tui habes illum natum Regem Judæorum, quem dudum magi ab Oriente venientes adoraverunt fideliter, omnem infallibiliter potes docere veritatem, quæ specialiter a Domino constituta & electa esse crederis, ut per sanam doctrinam, & judicium rectum evellas & destruas errores, & hæreses, per sanctam denique desideratam ac toti mundo summe necessariam omni statui reformationem ædifices & plantes seminaria virtutum, penitus, heu! derelictas sanctæ conversationis operationes: verba mea, quæso, tuis auribus benignissimis clementer percipe, & patienter intende voci orationis meæ: neque enim a te rem expostulo tibi difficilem, quam vel conveniat tuæ gravitati denegare: pro fide namque catholica, pro lege Dei nostri, pro justitia, pro omni populorum utilitate loqui mihi animus est. Talibus namque hostiis juxta modum loquendi Apostoli, promeretur Deus; iis oblectamentis, ni fallor, ne dum hominum, sed etiam Angelorum mulceotur aures; hoc adipe vivit, singulariterque saginatur anima fidelis, dicente Salvatore: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Matth. 4. 4.

B *Plenus sum* quidem *sermonibus*, & sicut beatus Job loquitur, *quasi mustum, quod absque spiraculo novas lagunculas disrumpit, sic coarctat me spiritus uteri mei*: nec dimittere te poteto, nisi benedixeris mihi: *Conceptum* enim *sermonem*, ait ipse Job, *quis poterit continere?* Insuper enim ex ore hic astantium Ambassiatorum inclyti regni Bohemiæ suscepimus Christum, quod jam vulgatur per orbem: *Ortus est Sol, congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur.* Sed quænam provenire poterit mundo ex hac consolatione lætitia, si quominus festinanter efficaciterque impleatur quod sequitur: * *Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam: Thesaurus* enim *inclusus*, ait Sapiens, *& scientia absconsa, quæ utilitas in utrisque?* Per solem autem, ni me fallat memoria, Ambassiatores ipsi sacrum generale Concilium accipiunt, quæ si quidem acceptio tanto commendabilior redditur, quanto inter solis sacrique Concilii proprietates convenientia inveoitur major. Sol quippe, sicut Scriptura testatur, omnia illuminat, *Gyrat ad meridiem, & reflectitur ad aquilonem, lustrat universa, & semper in circulos suos revertitur.* Sacrum autem Concilium quid aliud facit, quam suis exhortationibus piissimis orbem universum illuminare, purgare & perficere, gyrat ad meridiem, reflectitur ad aquilonem, & lustrat universa, continue videlicet ad omnes Christianitatis regiones, ut omnes lucrifaciat, solemnes

Job. 32. 18. & 19.

Job. 4. 2.

Thema orat. Petri Anglici. Psalm. 103. 22.

* Thema hujus orationis. Ibid. 23. Eccli. 20. 32.

Eccl. 1. 6.

D nuncios destinando; illos revocando ab erroribus, istos ad pacem & concordiam reducendo, cunctos, prout prævalet, attrahendo ad salutem, semper tamen in suos circulos revertitur: quia propter agenda extrinseca nunquam omittit exire ad opus suum, sanctam videlicet ecclesiæ reformationem, ipsum opus, Domino largiente, continuaturum usque ad vesperam, id est, usque ad Deo acceptam ejusdem reformationis consummationem. Cum enim, teste Scriptura, *homo nascatur ad laborem:* ita ut primus homo, qui justitia originali præditus erat, &, secundum multos doctores, in gratia fuerat creatus, in paradisum voluptatis fuerit positus, ut operaretur. Quisnam putabit ob aliud hunc so-

Job. 5. 7.

E lem exortum esse, nisi quatenus homines sub ipso congregati, ad opus, propter qood vocati sunt, exeant, per hocque totus mundus accipiat benedictiooem a Domino & misericordiam a Deo salutari suo? Sane cum omnium opifex Deus sua ineffabili providentia res creatas non solum propter esse, sed magis propter operari produxerit, dicente Salvatore: *ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat?* Necesse est, ut homines, quos Deus inspirat, & adjuvat, quamdiu lux orta est eis, ad opus exire non morentur, sicut scriptum est: *quodcumque potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia erunt apud in-*

Luc. 12. 49.

Eccl. 9. 10.

ANNO CHRISTI 1434.

inferos, quo tu properas. Nam & beatus Apostolus suum instruens Timotheum, maxime ipsum ad operandum sollicitabat, dicens: *Sollicite cura te ipsum exhibere Christo Deo operarium inconfusibilem vere tractantem verbum veritatis.* (2. Tim. 2. 15.) Parum quippe est, inquit, gregis mala fugere, inquinamenta hujus mundi devitare, nisi etiam quisquis studeat bonis operibus abundare. Hinc Salvator noster quorumdam arguens pigritiam qui volunt, & non volunt, post ipsos clamabat: *Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant: quia qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat.* Hæc igitur magnus ille regiusque proheta David, qui se super senes intelligere gloriabatur, solerti mente considerans, pleneque spiritu Sancto ipsum docente concipiens ortum solis parum prodesse, nisi ejus lumine irradiati exirent in opus, cum præmisisset: *Ortus est Sol: congregati sunt, sed in cubilibus suis collocabuntur;* (Psalm. 103. 21.) convenienter subjunxit; *exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam.* (Ibid. 23.) Sed jam pulsat animum quæstio, quodnam sit illud opus, ad quod Propheta hominem sollicitat dicens: *Exibit homo ad opus suum.* Itaque licet plurimæ secundum utrumque hominem conveniant hominibus operationes, ex ipsis tamen omnibus duas duntaxat mente considero, de quarum qualibet pro præsentis operis complemento, prout ab alto mihi conceditur, satagam breviter aliquid aperire. Duplex igitur opus meæ occurrit considerationi, ad quod per præmissa prophetæ verba homo dici potest rationabiliter excitari. Primum est unitatis & concordiæ vinculo corda fidelium dissociata conjungere. Secundom est salutaris sapientiæ poculo sitibunda fidelium corda reficere. Primum opus per Apostolum omnibus hominibus generaliter injungitur, cum dicitur: *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.* (Ephes. 4. 3.) Secundum opus catholicæ veritatis doctoribus per eundem Apostolum in persona Christi fuisse videtur specialiter impositum, quando eidem Tito dictum est: *In omnibus te præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate. Verbum sanum & irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.* (Tit. 2. 7. & 8.) Ad primum igitur opus exercendum, quod est per unitatis & concordiæ vinculum dissociata fidelium corda conjungere: tria, ni fallor, homines efficaciter stimulant, & impellunt, videlicet, natura, caritas, & humana necessitas. Natura quidem ad procurandam unitatem & concordiam hominem inclinat & impellit; quoniam secundum imaginationem Boethii in libro de Unitate & Uno: Tam essentiale & proprium est creaturæ appetere esse unum, sicut esse: & ita sicut creaturæ naturaliter diligunt sui esse conservationem, ita naturaliter fugiunt divisionem, per quam desinunt esse unum, & quodammodo in plura dividi incipiunt. Quoniam omnium, inquit ipse Boethius, substantiarum motus est ad unum: nihil eorum quæ sunt, appetunt esse multa; sed omnia sicut appetunt esse; ita & unum esse; & hoc provenit, quia omnia egrediuntur & producuntur a Deo, qui est summe unus, ipso dicente: *Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est.* (Deut. 6. 4.) Et hac ratione forsan moti fuerunt quondam beatus Augustinus, cæterique tam Theologi, quam philosophi tractatores unanimiter ponentes, quod omnia naturaliter pacem appetunt, in hocque suam forsitan fundant imaginationem, Plinius, cæterique antiqui Philosophi de proprietatibus rerum disserentes, qui in suis scriptis reliquerunt multas aves multaque animalia bruta ad unitatem & concordiam sic affici ut si casu ab invicem fuerint divisa, quietem nunquam recipiant; donec prout pax & concordia ipsis competere possunt, unitatis & concordiæ vinculo reunita extiterint; & hoc est, quod dicit Sapiens: *Omne animal sibi simile diligit.* (Eccl. 13. 19.) Et ex hoc patet, quod homines ab aliis se dividentes seu divisi, ad ipsorum reconciliationem cum his a quibus divisi sunt non laborantes inclinationem non sequuntur naturalem, sed eidem repugnant, se per hoc inferiores brutis animalibus constituentes. Caritas insuper hominem ad laborandum pro unitate & concordia inclinat, & inducit, dicente beato Gregorio: Caritatis proprium est nutrire concordiam, servare composita, conjungere dissociata, & virtutes cæteras perfectionibus munimine solidare. Hinc clementissimus Deus se Caritatem, & Deum pacis nominat: quia essentia ipsius est dispersos congregare, divisos unire, & homines adinvicem, & cum se ipsis, secumque reconciliare: propter quod bene determinat Apostolus Corinthiis scribens, quod homo si linguis loquatur Angelorum, fidem habeat, omnia bona opera exequatur, caritatem autem non habeat, nihil est. (1. Cor. 13. 1. 2.) Et ex his patet, quod homines ab aliis se dividentes, seu divisi ad ipsorum reconciliationem non laborantes, caritatem non habent, neque actus ipsorum ex caritate procedunt, licet interdum habere videantur speciem pietatis. Et inde est quod multi tractatus incœpti pro pace his diebus malis votivum non sortiantur effectum: quia homines caritatem non habent, sine qua pax non habetur. Joseph enim, sicut in libro Geneseos legitur, omnia bene dirigebat, & erat vir in cunctis prospere agens. (Genes. 39. 23.) Cur hoc certe: quia Deus erat in eo: nempe cum Deus sit autor pacis qui sine Deo pacem facere vel habere credit, plane desipit. Demum ad laborandum pro unitate & concordia fidelium hominem inclinat, & induit humana necessitas: cuilibet enim homini quamdiu peregrinatur a Domino, duplex unitas necessaria est. Una videlicet civilis & politica, qua reguntur & conservantur corpus & bona mundana, sine quibus spiritualia diu continuari non possunt: qua unitate necesse est illos esse unitos, qui eodem regimine politico participant, & sub ipso esse volunt, sicut in Esdra scribitur: *Omnis populus congregatus in Jerusalem, erat quasi vir unus.* (Esdr. 3. 1.) In hac unitate populi stabilimentum consistit, respublica cujuslibet politiæ continuatur, & per ipsam, sicut dicit Salustius, parvæ res crescunt, quemadmodum discordia magnæ dilabuntur. Quantæ autem sit necessitatis, ut homines ad hanc unitatem conservandam laborent, ex desolationibus lamentabilibus, ad quas miserabiliter reducuntur regna, provinciæ, communitates & populi, sic quibus talis unitas non viget, longe certius, quam rationibus speculativis potest demonstrari. Quis enim in suo gemitu per singulas noctes stratum suum lacrymis lavare sufficeret in amaritudine animæ suæ recogitans clarissima regna & dominia Christianorum ob defectum prædictæ unitatis illi subjacere maledictioni, quam dudum Salvator prædicat. *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur & domus supra domum cadet.* (Luc. 11. 17.) Proinde satis explicare mortalis lingua non sufficit, quanta sit, & erit perpetuis temporibus dignum commendatione hoc sacrum generale concilium, quod nimia devictum caritate inter alias causas specialiter congregari continuarique voluit pro eorumdem regnorum & dominiorum ac totius

Chri-

ANNO CHRISTI 1436.

mini in sua causa totaliter credatur, honestas non suadet, justitia non patitur, nec id fieri sapiens requiret. Quid ergo opus est vobis aut nobis disceptationibus aut pugnis uti verborum, cum non venerimus ad concilium generale magis ad expognandum bestias Ephesi, quam ut induamur virtute ex alto. Itaque etiamsi per centos annos disputaverimus finaliter, necesse erit ut vos & nos reverenter & humiliter sacro submittamus colla concilio; nec unquam, ni fallor, quam per sacrum generale concilium dubia per vos proposita felicem sufficienterque declarationem accipient. Quid ergo necesse est vobis aut nobis quasi ambulando in circuitu auctoritate adducere, multiplicare rationes, ubi sic paratum habemus Spiritum sanctum ad repente dandum nobis sensum, ut intelligamus scripturas? Ubi enim legitur, quod Spiritus sanctus, qui est spiritus disciplinæ & pacis, super discipulos disputantes aut contendentes descenderit. Spiritus sanctus in die Pentecostes invenitur visibiliter descendisse super Apostolos utique non contendentes vel disputantes, sed perseverantes in oratione, tuncque docuit eos omnem veritatem. Sane mysteriorum fidei cognitio non disputatione, sed humilitate acquiritur, sicut scriptum est: *Confiteor tibi, Domine, pater cœli & terræ: quoniam abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Unde raro legitur, quod in conciliis generalibus, vel alibi, aliquæ materiæ fidem concernentes aliter quam per homines, qui plus in Spiritu sancto, quam in disputationibus confidebant, terminatæ extiterint. Hinc beati Apostoli de cessatione legalium, aliisque materiis fidelium regimen concernentibus diversa sentientes, cuiquam auctoritati seu propriis inniti rationibus nullatenus præsumpserunt: sed quamquam Spiritu sancto essent repleti, suum captivarunt intellectum in obsequium fidei, ac judicio & determinationi ecclesiæ omnes suas opiniones humiliter submiserunt: profecto sentientes, quod quæstiones de fide exortas aliter quam per ecclesiam sufficienter declarari vel determinari impossibile est. Itaque nihil habet auctoritatis quæcumque scriptura seu doctrina, vel determinatio, nisi illam solam, quam sibi confert ecclesia, dicente beato Augustino: *Evangelio non crederem, nisi me commoveret ecclesiæ auctoritas.* Si ergo B. Apostoli se maluerunt sacro submittere generali concilio, quam quibuscumque rationibus vel auctoritatibus inhærere, cur Apostolos, quos tam constanter asseritis in suis operibus esse imitandos, non imitamini; & vestros articulos vestraque dubia examinationi & determinationi sacri concilii totaliter submittendos vos nobiscum per unitatis & concordiæ vinculum non unitis & conjungitis? O sentiretis quantum gaudium esset angelis Dei, si pariter essemus uniti in vinculo pacis! quanta tristitia dœmonibus, qui occasione divisionis vestræ a nobis, heu, tot animas devorarunt pretioso Christi sanguine redemptas! quantus denique pavor Turcis, Saracenis, & aliis inimicis crucis Christi, qui, prout nostis, occasione divisionis vestræ a nobis longe plus solito cornua levaverunt, infestarunt Christianos, parati forsan & dispositi vos & nos de super terram erumpere, si diutius in ea, quam proh dolor! nimis continuavimus, adhuc permanserimus divisione. Si, inquam, hæc sentiretis, quis crederet vos vel ad momentum dare velle requiem animabus vestris, donec ex vobis & nobis esset factum unum ovile, essemusque omnes cor unum & anima una? O, si vestris laboribus piissimis, per mediumque unionis & reconciliationis vestræ nobiscum illa clarissima Franciæ & Bohemiæ regna antiquo fœdere specialiter conjuncta, & ad recuperandam Terram promissionis si pacata unitaque forent; haud dubium sufficienter ad plenam reduci possent concordiam. Quid Octavianus Julius Cæsar? Quid Carolus Magnus? Quid Augustinus? Quid Hieronymus, Ambrosius, cæterive cujuscumque status, vel probitatis noti homines fecisse leguntur, quod ad indelebilem pro vobis, & posteris vestris gloriam hujus operis tam gloriosi & necessarii consummatio vos fecisse non probaret? Eja igitur viri charactere Christiano insigniti: *Hodie si audieritis vocem Domini, nolite obdurare corda vestra*; (Psal. 94. 8.) sed postquam Deus, sol, & astra vobis favent, levate capita vestra, quoniam proculdubio, nisi per vos steterit, ecce appropinquat non solum vestra, sed etiam redemptio nostra. *Ortus est sol, congregati sunt: in cubilibus istis sunt collocati* (Psal. 103. 22.) omnes isti reverendissimi Patres doctissimi viri. Ad quid? Certe ad dandum vobiscum scientiam salutis in remissionem peccatorum vestrorum, ad impendendum seipsos pro animabus vestris. Postremo, ad dandum & procurandum vobis pacem, & reconciliationem cum Deo, & angelis, ac omnibus hominibus. Quid amplius desiderare, quidve ultra petere potestis, vel accipere? Quid aliud facere vel præstare potest natus & inventus Rex Judæorum? Jam ergo totum pondus belli vestris humeris imponitur super vos, cum amodo veniet accusatio, nec de cætero vobis ullius excusationis locus patebit: quoniam profecto posse pacificandi vos & totum mundum vobis suppetit, si velle adjaceat. Concedere vobis dignatur Altissimus, sic in hac materia exire ad opus vestrum, vestramque operationem taliter ad vesperam, idest, ad finem debitum perducere, quod vos nobiscum, & nos vobiscum in perfecta caritate uniti & radicati sinceram fidei veritatem declarare, ut Deo gratam in capite & in membris facere valeamus universalis ecclesiæ reformationem, omnibusque poscentibus sibi rationem reddi de his, quæ docuerimus & fecerimus, pro omni argumento, auctoritate, & ratione secure possimus respondere: *Ita visum est Spiritui sancto & nobis.* (Act. 15. 28.) Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Et hæc dicta de primo opere sufficiant.

Nunc superest, reverendissimi Patres, ac Deo amabiles viri, verbum facere brevissimum de secundo opere, ad quod Propheta hominem sollicitat dicens: *Exibit homo ad opus suum.* (Psal. 103. 23.) Ad opus, esse prædixi salutaris sapientiæ poculo sitibunda fidelium corda reficere: Quia scripturæ sacræ laudes descripturus non adveni, cum de ipsa scriptum sit: *Alta profunditas, & quis inveniet eam?* (Eccl. 7. 25.) Ipsam proinde supponens esse legem illam, de qua dicit Propheta: *Lex Domini immaculata convertens animas testimonium Domini fidele sapientiam præstans parvulis.* (Psal. 18. 8.) Paululum, ut arbitror, tetigisse satis erit, quod ipsam fidelibus ministrare opus est doctorum catholicæ veritatis. Licet igitur Scriptura sacra in cortice, seu superficie plana sit, seque tangi permittat ab omnibus, dicente Hieronymo: sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant: in sensibus tamen eousque altissimis repleta est mysteriis, ut homines absque speciali dono Dei ipsam tractando vel exponendo tangentes, se vulneratos potius, quam sanatos inveniant: & dum continuasse crediderint, tunc necesse sit ipsos incipere. Hinc beatus Hieronymus illos redarguens, qui in Scripturæ sacræ litera, quæ, dicente Apostolo, occidit,

ANNO CHRISTI 1434.

cidit, nimis se fundant & arestant, dicere solebatis; Non putamus in verbis scripturarum esse Evangelium, sed in sensu; non in superficie, sed in medulla; non in sermone, sed in radice. Propter quod etiam venerabilis Hugo de S. Victore, modum tradens perveniendi ad salubrem ipsius Scripturæ sacræ intelligentiam & expositionem dicebat: Ad scripturæ sacræ cognitionem opus est intima compunctione potius, quam profunda investigatione, suspiriis magis quam argumentis, crebris gemitibus quam copiosis argumentationibus, lacrymis quam sententiis, oratione quam lectione, gratia lacrymarum quam scientia literarum. Ipsi etenim scripturæ sacræ sensus spirituales & mystici quibusdam corporalibus teguntur velaminibus, absque quibus, secundum beatum Dionysium, divinum lumen nobis lucere non potest, & ita cum hujusmodi sensus naturæ facultatem excedant, necesse est ut qui eos attingere voluerint, supra naturam eleventur, omnemque interim humanam rationem & scientias naturales captivent in obsequium fidei, nec se quicquam prorsus scire arbitrentur, nisi Dominum nostrum Jesum Christum, & hunc crucifixum. Cum enim in Scripturarum sanctarum expositione homo sensui proprio innitens ascendit ad cor altum, tunc exaltatur Deus; sicque frequenter verificatur, quod scriptum est: *Scrutator majestatis opprimatur a gloria*. Hujus autem scripturæ sacræ proprietates allegans beatus Augustinus, ipsam vocat scientiam, qua fides saluberrima gignitur, nutritur, defenditur, & roboratur, cujusque auctoritas vi ingenii humani & perspicacitate major est. Hac scientia tamquam spirituali cibo mentes reficiuntur fidelium, dicente Gregorio: Scriptura sacra aliquando nobis cibus est, aliquando potus: cibus est in locis obscurioribus, & quasi exponendo frangitur, & manducando glutitur; potus vero est in locis apertioribus, quia ita absorbetur, sicut invenitur. Hujus autem cibi potusque spiritalis ministratio propterea non omnibus, sed solis hominibus in catholicis veritatibus eruditis & exercitatis, suumque intellectum in obsequium fidei captivantibus rationabiliter committitur: quia cum, teste beato Hieronymo, ex verbis inordinate prolatis fiat hæresis, periculosum nimis foret Scripturam sacram ab aliis præterquam ab ejusmodi eruditis exponi, applicari, seu ministrari. Nempe sicut corporalis ex se bonus frequenter nocet, si ei cui non est conveniens, vel aliter quam fieri debet ministretur; ita *Scriptura sacra*, licet secundum Apostolum sit *utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum*, ad erudiendum, si tamen modis indebitis exponatur, aut ministretur, nonnunquam nocet, scandalizat, illosque perimit, quos sanare debuerat. Unde si liber beati Augustini de hæresibus, cæteraque volumina doctorum, in quibus ab initio ecclesiæ hæreses exortæ conscribuntur, solerti revolvuntur indagine, vix una reperitur, quæ in Scriptura sacra sinistre intellecta, exposita, vel applicata, fundamentum non acceperit. Magna proinde omnibus Catholicæ veritatis doctoribus incumbit necessitas, ut cum ad opus suum, scripturæ videlicet sacræ expositionem, exeunt, ipsam sic ministrent & elucident, auctoritatesque ipsius sic interpretentur, exponant, & applicent, personarum quibus loquuntur qualitate diligenter pensata, quod mentes fidelium suis reficiantur doctrinis & expositionibus, & ad susceptionem incrementi virtutum reddantur validiores. Quem etiam modum beatus Apostolus erga illos observasse videtur, quibus dicebat: *Ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulis in Christo. Vobis lac potum dedi, non escam*. Quia ergo vos venerabiles & egregii nostri Magistri, qui accincti & parati estis ad respondendum articulis per hos Ambassiatores Bohemorum propositis, ipsosque ambassiatores informandos de irrefragabili & catholica veritate super eisdem articulis a quolibet fideli tenenda, multas habebitis Scripturæ sacræ auctoritates declarare & exponere, magno, ut arbitror, debetis diligentiæ studio providere, ut taliter in tractando, exponendo, & applicando hujusmodi auctoritates, modestiam, ac circumspectionem teneatis, quod vestris mediantibus clavis informationibus & instructionibus catholicis, iidem Ambassiatores illuminati & excitati toto corde se convertant ad nobiscum adorandum natum Regem Judæorum, quem utique si diligenter prospexerint, invenerunt in loco isto, seque, & omnes, pro quibus huc advenerunt sacro Concilio per unitatis & concordiæ vinculum conjungendo, & uniendo, deinceps operationem suam, idest, perfectam unionem, & in caritate non ficta firmatam concordiam cum Ecclesia continuari usque ad vesperam, idest, usque ad præsentis vitæ terminum & transitum ad gloriam sempiternam, quam ipsis & nobis ipse inventus, laus Deo, Rex Judæorum concedere dignetur, qui vivit & regnat & imperat in sæcula sæculorum. Amen.

Finis Tomi Vigesiminoni.

